Digitized by Google

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

54
A
8

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IOHAN. CALVINI NOVIODVNENSIS NOVA EFFIGIES

CENTVM COLORIBVS AD VIVVM EXPRESSA.

AVCTORE
NICOLAO ROMÆO BRVGENSI,
E SOCIETATE IESV.

Qua
S. THOMÆ Theologia tota ſtrictim attingitur,
CALVINI tota fuſe refutatur.

Accedit Digreſsio de Prædeſtinatione & Iuſtificatione.
Item CALVINI CONFESSIO
ex equuleo.

ANTVERPIÆ
Ex Typographeio Hieronymi Verduſſij M.DC.XXII.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDISSIMO in Chriſto Patri ac Domino, D. ANTONIO DE HENNIN, IPRENSI EPISCOPO.

CArneadem Cyrenæum, Reuerendiſſime Preſul, eum qui nouam Academiam primus inſtituit, quum in Stoicorum Principem Zenonem ſtilum acueret, ferunt ſuperiora corporis elleboro candido purgaſſe, ne quid ex corruptis in ſtomacho humoribus ad domicilia vſque animi redundaret, & conſtantiam vigoremque mentis labefaceret. Idem non nemo illi faciendum putarit, qui Ioannem Caluinum, famoſiſſimum noſtri temporis Hæreſiarcham, impetiturus ſit, preſertim qui eius Inſtitutionem ſit refutaturus. De hac enim tot ſunt Geneuenſium encomia, tot Caluiniſtarum præconia, vt hic vſurpare poſſint, quod olim Martinus ille Lutherus de ſacra Scriptura pronuntiauit,

Plin. lib 25. cap. 5. A. Gel. lib. 17. c. 15. Valer Max. lib 8. cap. 7. Chryſippum pro Zenone ponit.

Hanc ne diuinam Æneida tenta:
Sed veſtigia pronus adora.

Deflexum ex Statio Papinio lib. 2. Thebaid. in fi.

Sic enim in quadam Admonitione ad Lectorem, Inſtitutioni præfixa anno 1590. & impreſſa etiam anno 1609. *Tantùm addam: quot Caluino aduerſarios Satan excitauit, qui hanc Chriſtianæ Religionis Inſtitutionem, innumeris penè librorum latino & peregrino idiomate ſcriptorum telis adorti ſunt, tot ſeruo ſuo Dominus Ieſus victoriarum trophæa defixit.* Sic Geneuenſes: ſatis ridiculè, ſicut illi norunt qui Catholicorũ libros vel à limine ſalutarunt. Non deſint tamen fortè ex bonorum numero, qui in hoc negotio Carneadis elleborum requirant: vtpote aduerſus verſipellem Draconem, qui cauda ſua tertiam penè ſtellarum partem traxerit, quique obſcuratis vel extinctis alijs ſectis, inter Nouatores tantùm non regnare etiamnum videatur. Ego verò longè aliter ſentio, aliterque ſenſuros non dubito, quotquot nouam hanc Effigiem, hoc eſt, nouo modo expreſſam & adornatam inſpicere & perſpicere non fuerint grauati: nihil eſſe facilius quàm Caluini Inſtitutionem radicitus euertere: ad hoc neque Ciceronis eloquentiam, neque Varronis eruditionem, neque Carneadis acumen aut ſubtilitatem requiri: ſenſum communem adferat,

Apud Ioan. le Preux.

qui ſtultitiam eius & ſtupiditatem pernoſſe deſiderat, æquaque lance examinet quæ hîc ſpectanda proponentur.

Quid enim ſtultius aut ſtupidius, quàm inſtar Æſopicæ corniculæ alienis plumis gloriari, eaſque tanquam ſuas oſtentare? alijs ſua ſublegere, & tamen non rarò exclamare, *Noſtra doctrina, Mea ſententia, Mea interpretatio?* An mirum ſi Nanus in humeris Gigantis altiùs caput efferre videatur? Gigas erat Lutherus, ingenio mirabili, vaſto, fæcundo, rapido & copioſo: ſed Academico, Sceptico, turbulento, inſtabili, non memorioſo, non iudicioſo, ac proinde multis contradictionibus obnoxio; qui modò hoc, modò illud, pro temporis aut argumenti occaſione temerè effutiret. At Nanus noſter conſcius quàm domi ſuæ eſſet curta ſupellex, callidè in eius humeros adrepſit, inde Gigantem ſeſe oſtentauit, omnia ipſius inuenta *ſua* fecit, populo impoſuit, & magnus Theologus, atque adeò Propheta, Euangeliſta, Apoſtolus viſus fuit.

A.Gellius lib 19. cap. 13.

Quid ſtultius aut ſtupidius, quàm in Nouatorum cauſa pluſquàm capitali, ſic mentiri, ſic blaſphemare, ſic Sycophantam & Sophiſtam agere, vt meritò præuaricationis reus haberi poſſit? vt mendaciorum magnitudine & multitudine fidem ſibi quæſiuiſſe videatur? vt talpas, fungos & ſtipites fore putarit, quotquot Inſtitutionem hanc eſſent inſpecturi? Certè qui hæc noſtra legerit, tantam hominis inſcitiam & impudentiam vix poterit ſatis admirari, quæ non ſemel, non decies, non centies, ſed millies apertè ſe prodit. Quid ſtultius aut ſtupidius, quàm totius orbis Magiſtrum, ex vno ore calidum ſimul ac frigidum flare? tertio penè verbo ſecum pugnare? ea deſtruere quæ paulo antè operoſè ædificauit, ea ædificare quæ modò deſtruxit? Non igitur exquiſitæ machinæ adhibendæ ſunt ad hoc ædificium conquaſſandum & diruendum: per ſe ruit, & fundamenti ſui putredinem euentu ipſo teſtatur. Caluinus cum Caluino committendus eſt, ——— *vti non*

Gal. 2. 18.

Compoſitus meliùs cum Bitho Bacchius.

In pergulam protrahendus eſt, vt facie detectâ perſonatus hic actor quis & qualis ſit, appareat: LARVAM DETRAXISSE, VICISSE EST. Equuleo imponendus eſt, vt veritatem quam liber & ſolutus diſſimulat, fidiculis Dialecticis coactus, apertè fateatur.

Atq; hoc eſt quod in tota hac EFFIGIE ſequor, vt vafer hic & verſutus Agyrta Spectatoribus ſuis & Auditoribus os vltrà non oblinat, ſed ijs penitùs innoteſcat: an aſſecutus ſim, tuum erit

Reue-

Digitized by Google

Reuerendiſſime Præſul, iudicium, cui hæc opella mea non vno titulo debita videri poſſit. Nam præter veterem notitiam, cui potius opus Theologicum quàm Theologo dicandum fuit? opus quod omnes Hereticos in vno confutat, niſi animarum Paſtori, cui ex officio lupos ab ouili Dominico arcere commiſſum eſt? opus quod Apoſtolicam doctrinam complectitur, niſi Epiſcopo, Apoſtolorum ſucceſſori? opus quod ex Societatis Ieſu officina prodit, niſi eiuſdem Societatis fautori & benefactori? Meminit Societas noſtra, Noſtros quum ante annos ferè quadraginta primùm Ipras veniſſent, à Reuerendiſſima D. V. benigniſſimè hoſpitio exceptos: meminit egregios illos piæ memoriæ viros, P. Oliuerium Manaræum tunc Viſitatorem, & P. Eleutherium Pontanum, quum de primis Iprenſis Collegij fundamentis iaciendis ageretur, conſilio, auxilio, & re adiutos: meminit in varijs temporum articulis, D. V. beneuolentiam & beneficentiam experiri. Congaudet etiam (in tanta ſobrietate, caſtitate, totiuſque vitæ moderatione, omnibus nota) miſericordijs quæ fiunt in pauperes, adoleſcentes præſertim ſtudioſos, quorum ingentem numerum iam ab annis ferè quadraginta iuuas, alis, promoues, non ſine commodo Eccleſiæ Dei, quæ non leue ſenſit inde adiumentum: quod beneficium vt perpetuum ſit, inſigni Seminario Duaci exſtructo prudenter cauiſti.

Quæ cùm ita ſint, meritò venit ad Reuerend^mam. D. V. hęc noua Effigies, tanquam debitum gratitudinis & obſeruantiæ monumentum: vt quoniam gratiam referre non datur, eam agere & habere, quantum fas eſt, non negligamus. Noſtrum erit intereà Deum obnixè rogare, vt Reuerendiſſimam D. V. Eccleſię ſuę diu ſeruet incolumem, eamque ſuo tempore cum multis animarum millibus, poſt curſum, poſt certamen, poſt victoriam, æternâ gloriâ coronare dignetur. Vale Reuerendiſſime Præſul, & Societatem noſtram, quod facis, amare & fouere perge.

Antuerpiæ. XXIII. *Iulij* M. DC. XXI.

R^mæ. D. V. Servus in Chriſto,

NICOLAVS ROMÆVS.

APPROBATIO SVPERIORVM.

ANTONIVS SVCQVET

SOC. IESV PER FLANDRO-BELGICAM PRÆPOSITVS PROVINCIALIS.

CVm Ioannis Caluini Nouiodunenſis nouam Effigiem, centum coloribus ad viuum expreſſam, Auctore NICOLAO ROMÆO è Societ. Ieſu, quatuor noſtræ Societatis Theologi, quibus id commiſſum fuit, recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, concedo HIERONYMO VERDVSSIO Antuerpienſi Typographo, pro poteſtate ad hoc mihi facta ab admodum Reu. P. N. Mutio Vitelleſco Soc. noſtræ Præpoſito Generali, faculatem typis eam mandandi. In cuius rei fidem haſce meâ manu ſubſcriptas, ſigilloque officij munitas dedi Antuerpiæ 25. Februarij 1621.

ANTONIVS SVCQVET.

PRIVILEGIVM ARCHIDVCVM.

ALBERTI & ISABELLAE *Claræ Eugeniæ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Principum Belgarum priuilegio cautum eſt, Ne quis nouam Ioannis* Caluini *Effigiem, Auctore* NICOLAO ROMÆO, *Societatis Ieſu, præter typographum ab ipſo Auctore electum* (*is nunc eſt* HIERONYMVS VERDVSSIVS, *ciuis & bibliopola Antuerpienſis*) *intra ſex proximos annos imprimat. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum, aliaq́, pœna mulctabitur, vti latius patet in litteris datis* BRVXELLAE XI. Martij. M. DC. XXI.

Signat.

De Witte.

APPROBATIO CENSORIS.

HAEC Caluini vera Effigies, centum coloribus ad viuum expreſſa, dignisſima eſt vt in omnium oculos incurrat, quò Hęreſiarchæ impoſturę, fraudes & blaſphemiæ detegantur. Quod cenſui 16. Octobris, anno 1620.

EGBERTVS SPITOLDIVS *Canonicus & Plebanus Antuerpienſis, librorum Cenſor.*

PRO

PROLOGVS.

FActuruſné operæpretium ſim, ſi Ioannem Caluinum, Scri-
ptorem noſtri ſeculi famoſiſſimum, ſuis coloribus viſendum in pergulam produ-
cam, eiq́; diem ad Prætorem dicam, meritò benigne Lector, ambigere poſ-
ſis. Nam poſt tot clariſſimorum virorum doctiſſimas lucubrationes, quibus ho-
dierna hæreſes confutatæ, proſtratæ, iugulatæ tacent, velle de-integro hoc ſaxum
voluere, quid aliud eſt quàm actum agere, & Soli cùm lucet in virtute ſua, hoc eſt,
Catholicæ doctrinæ vbique terrarum iam ſplendenti, facem accendere? Quid, Caluinum tan-
quam non ſatis notum, ſpectandum adducere aut in ius vocare, qui iampridem à tot egregijs
Theologis tam luculenter ſuis coloribus depictus eſt, vt nullius conſpectum, nullius notitiam fu-
gere poſſe videatur? ita malorum facinorum argutus & conuictus, vt contra ne hiſcere quidem
poſſit? Honeſta ac iuſta oratio eſt, & quæ ab hoc argumento attingendo deterrere me potuiſſet,
niſi forte fortuna ad hoc ſcriptionis genus delatus, certam etiam conſilij rationem mihi conſtare
animaduertiſſem. Quamuis enim tot libri ſcripti, tot concertationes inſtitutæ, tot viæ tentatæ
ad errantes animas Chriſto & Eccleſiæ reducendas; videmus tamen multos (in quibus & docti
nonnulli) necdum ſatis perſpicere, quàm tetrum monſtrum ſit HÆRESIS, quantum
mali ſecum trahat, quomodo totum ſalutis fundamentum ſuapte vi & natura euertat: nec item
noſſe ſatis, qui & quales ſint Hæretici, qui externa quadam pietatis ſpecie, per dulces ſer-
mones & benedictiones incautos decipiunt, Rom.16.18.

Introrſum turpes, ſpecióſi pelle decora.

Mentiuntur enim Prophetas & Apoſtolos, atque adeò in Angelos lucis ſe transfigu- 2.Cor.11.14.
rant, vt ſub ouium veſtimentis lupinum ingenium tegere valeant: vnde Paulus & Chriſtus Matt.7.15.
ipſe, diligentiſſimè attendendos & cauendos eſſe admonuerunt. Bene proinde ac præclarè de
Eccleſia Dei meriti ſunt, qui lupos illos, aliena pelle nitidos incedentes, denudare conati ſunt, vt
interna turpitudo quæ latebat, omnibus viſenda in apertum proferretur: nam hæreticos de-
texiſſe, confutaſſe eſt. Quia tamen varij varijs modis alliciuntur, vt conuiuæ

Poſcentes vario multùm diuerſa palato:

ac proinde non omnes ex libris editis Hereſim & Hæreticos noſſe & pernoſſe didicerunt:
nihil vanum aut inutile facturum me putaui, ſi poſt tot alios Scriptores, Ioannem Caluinum
(qui inter Nouatores paulatim malis artibus, velut luſcus inter cæcos, regnum occupaſſe vide-
tur) nouo armorum genere aggrederer, eumq́; in medium protraherem, vt ſuis ipſe verbis ſe
refelleret, litemq́; ſua ſententia ſibi liquidè abiudicaret. Olim Menander, eiuſq́; ſubſequa Te-
rentius ἑαυτὸν τιμωρούμενον in ſcenam produxerant, qui ſe curis & laboribus fruſtrà cruciaret
ac puniret: at ego nunc ἑαυτὸν ζωγραφούμενον in pergulam euocabo, vt ignotus poſſit eſſe ne-
mini, qui omnibus ſe ſpectandum, ſuiſq́; coloribus noſcendum, non ſine vtili oblectatione exhi-
bebit. Quanti autem ad rei ſummam de qua nunc agimus, referat ſcire, quinam illi tandem
ſint qui nobis Euangelium annuntiare gloriantur (ne fortè pro Dei verbo verbum Satanæ am-
plectamur) ex eo intelligi poteſt quod Maiores noſtri argutè & Laconicè dixerunt, In rebus Alludit Cal-
humanis & naturalibus non QVIS, ſed QVID: in diuinis rebus & ſupernatu- uinus 2.2.13.
ralibus non QVID, ſed QVIS. Hoc eſt, Vbi de illis agitur in quorum notitiam hu- b. 18 b.
mana ratio penetrare valet, non tam auctoritas quærenda eſt, quàm argumenta & principia 2 8 59. a.
quæ faciant fidem: at in rebus cœleſtibus, quarum natura & conditio humano acumini eſt im- Sap.9.13.
penetrabilis, non tam rationibus & argumentis, quàm auctoritati locus dandus eſt, vt videli- Eccl.3.22.
cet ijs credamus qui res illas vel ipſi viderunt, vel ab oculatis teſtibus fideliter acceperunt &
didicerunt. Difficilè æſtimamus, inquit Salomon, quæ in terra ſunt; & quæ in proſpe- Sap.9.16.
ctu ſunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cælis ſunt, quis inueſtigabit? Quare
cùm Plato, Ariſtoteles aut Cicero, de rebus naturalibus diſputant, & hoc aut illud aſſerunt vel
negant; tanti apud nos eſt eorum auctoritas, quantum ipſorum rationes & firmamenta meren-
tur: nec putamus illicitum, quod illi in ſuis ſcholis ſtatuerunt, reuocare ad calculos, & ſi ratio
melior ſuppetat, improbare. Cùm enim ratio, hoc eſt, intelligendi vis, & ex notis ad incogni-
ta progrediendi facultas, nobis cum illis communis ſit; cur nobis non liceat quod illis? quum
præſertim vltra naturæ vires non ſit, eam ſcientiæ metam attingere, quam ipſi attigiſſe exi-
ſtimantur. At in diuinis rebus longè aliter nobis philoſophandum eſt: nam cùm illa ca-

ptum

ptum noſtrum longè ſuperent, fatuus eſt qui illas capere per ſe poſſe arbitretur. Itaque
In. 3. 11 *illi audiendi ſunt qui poſſunt dicere*, Amen amen dico tibi, quia quod ſcimus loqui-
Cor. 11. 23. mur, & quod vidimus teſtamur. *Item*, Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi
Cor. 15. 3. vobis. *Et*, Tradidi enim vobis imprimis quod & accepi. Pythagoreos ferunt, ſi quid
c. lib. 1. de affirmarent in diſputando, cùm ex ijs quæreretur quare ita eſſet, reſpondere ſoli-
atura tos, *Ipſe dixit: Ipſe* autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat,
eor. n. 5. vt etiam ſine ratione valeret auctoritas. *At nos alium Pythagoram habemus, de quo cæ-
leſtis Pater pronuntiauit,*

tat. 17. 5. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite. *Cùm hic lo-
quitur, non eſt quærendum* QVID, *ſed* QVIS: *non ratio vrgenda, ſed auctoritas: non argu-
mentis pugnandum, ſed* αὐτὸς ἔφα *inſtar omnium nobis eſſe debet. Atque hic eſt* lapis offen-
ſionis & petra ſcandali, *in quam omnes Hæretici impegerunt, & exitialiter lapſi ſunt, quum
in fidei myſterijs non* QVIS, *ſed* QVID *attendere voluerunt: Arius in SS. Trinitate, Ne-
ſtorius & Eutyches in Filij Dei Incarnatione, Sacramentarij in his verbis*, Hoc eſt corpus
meum: *& alij ſimiliter in alijs. Nobis autem lapis Lydius eſſe debet, vt prudenter quæra-
mus* Quis *tandem ille ſit, qui nobis viam ad cæleſtem patriam commonſtrare profitetur: an*
an. 1. 7. *viderit, an à videntibus audierit, an legitimè* venerit in teſtimonium vt teſtimonium
perhibeat de lumine: *ne fortè pro Paradiſo infernum nobis ſubſtituat, & pro Dei verbo
ſuum obtrudat. Tales ſunt omnes qui dicere non poſſunt*, Ego accepi à Domino quod &
an. 10. 1. 5. tradidi vobis: *ſunt enim* alieni, *quorum vocem oues non audiunt, quia* non intrant per
oſtium in ouile ouium, ſed aſcendunt aliunde, *de quibus alibi ſcriptum eſt:* Non mit-
erem. 23. 21. tebam Prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi propheta-
bant.

.Ioan 4. 4. *Quare ſapienter à S. Ioanne ſcriptum eſt*, Cariſſimi, nolite omni ſpiritui credere ſed
probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi Pſeudoprophetæ exierunt in mun-
.Cor. 13. 7. dum. *Vnde &* caritas omnia credit, *ſed non omnibus: credit omnia quæ per legitimam
viam à Deo ad nos peruenerunt, neque curioſè examinat,* QVID *ſint: non omnibus tamen*
.Ioan. 4. 1. *credit, quia* multi Pſeudoprophetæ exierunt in mundum, *qui multa de ſuo ſpiritu lo-
quuntur, & ſeducunt multos: vnde quærit,* QVIS, *& probat ſpiritus ſi ex Deo ſint. Hæc porrò
probatio non in eo conſiſtit, vt quæ ſemel ab Eccleſia legitimè definita ſunt, retractentur & ad
examen noſtrum reuocentur, vt ſtultiſſimè Caluinus affirmat 4. 9. 12. z. & turbarum
initio in plebeculæ gratiam Nouatores proclamabant, Biblia in vulgarem linguam verſa om-
nibus (tanquam iudicibus in cauſa fidei ſeſſuris) obtrudendo: vt refert Cochlæus de actis &
ſcriptis Lutheri anno 1523. pag. 106. & Guilelmus Roſſæus lib. de Reip. poteſtate in Reges im-
pios, &c. cap. 4. n. 9. pag. 230. Hoc enim non eſſet ſpiritus probare ſi ex Deo ſint, ſed rem ipſam
à Deo ſufficienter reuelatam in dubium vocare: non Scripturam facere regulam credendorum,
ſed noſtrum cerebrum: non oues Paſtoribus, ſed Paſtores ouibus viliter ſubijcere, contra id quod
à Moyſe tam luculenter ſcriptum eſt Deuter. 17. 8.* Si difficile & ambiguum, *&c.*

*Sed ſpiritus hac ratione probandus eſt, vt diligenter inſpiciamus an conueniat in omnibus
& per omnia cum ſpiritu Eccleſiæ, cum ſpiritu SS. Patrum, qui vel in concilijs gregatim, vel
in ſua quiſq; diœceſi aut prouincia ſeparatim, myſteria fidei admirabili quadam conſenſione*
1. Ioan. v, 10. *nobis tradiderunt.* Si quis venit ad vos, *inquit S. Ioannes*, & hanc doctrinam non ad-
fert, nolite eum recipere in domum, nec Aue ei dixeritis. *Vel enim ſe miſſum dicit or-
dinariè, vel extra ordinem: ſi ordinariè, videndum an cum ſucceſſione perſonali iungatur con-
ſanguinitas doctrinæ, vt loquitur Tertullianus, quod in Ioanne Hieroſolymitano, Neſtorio,
Dioſcoro, &c. examinandum fuit. Si extra ordinem (quod omnes noſtri temporis Hæretici*
Claud. de *fateri coguntur, & Theodorus Beza cum ſuis Symmyſtis in Colloquio Poiſſiacenſi faſſus eſt:*
Sainctes *(quanquam Lutherus ad ſuum Doctoratũ recurrebat, vt ordinariè miſſus videretur) tunc ſignis*
Reſponſ. ad *extraordinarij (vt miraculis, prophetijs, angelica vitæ ſanctitate, &c.) ita ſuam miſſionem*
Apolog. Be- *probare & confirmare debet, vt illi reſiſtere ſit Spiritui ſancto reſiſtere, nec rationabiliter re-*
zæ pag. 63. a. *pudiari poſſit. Sic ſuam miſſionem coram filijs Iſraël & Pharaone probauit Moyſes: coram*
Cochlæus an- *Achab & Samaritis Elias: Apoſtoli coram Iudæis & Gentilibus: viri Apoſtolici coram illis Na-*
no 1531. pag. *tionibus quas à paternis traditionibus ad Chriſti fidem traduxerunt. Atque huc ferè accede-*
239. b. *bat inſignis quædam vitæ ſanctitas, quæ veros Dei Legatos deceret, vt ipſe dicere videretur,*
Exod. cap. 4. Ecce ego mitto Angelos meos ante faciem meam: *vnde tanta illis acceſſit auctoritas,*
30. & cap. 7. *vt tanquam veritatis teſtes omni exceptione maiores, indubitatam apud omnes fidem mere-*
10. *rentur. Et cùm ſit* Deus pacis, *& vnitatis qui diſperſa congregat, &* vnanimes habitare
3. Reg. 18. 37 facit *in vna domo; magnam ſuis Legatis in primarijs fidei myſterijs inſpirauit conſenſionem,*
Act. 3. 7. cap.
14. 11.
Rom 16. 20.
Pſalm. 67. 7.

vt quam-

vt quamuis locis temporibuſq́; longè diuiſi, in vnam tamen doctrinam mirabiliter conſpirarent, quod eſt veritatis argumentum efficaciſſimum, & omnibus irrefragabile qui modò communi ſenſu non carent. Tales fuerunt Sanctiſſimi Eccleſiæ Patres, qui eam in Chriſto genuerunt, aluerunt, & omnibus numeris, pro ſua quiſque parte, perficere ſtuduerunt: Ignatius, Dionyſius Areopagita, Iuſtinus martyr, Irenæus, Athanaſius, Hilarius, Baſilius, Gregorij, Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, & alij innumeri. Quòd ſi inter Eccleſiæ Paſtores & Doctores Catholicos aliquando aliqui reperti ſint, qui non eam vitæ integritatem & ſanctimoniam attulerunt, quam ipſorum doctrina & profeſſio poſtulabat, id cauſæ noſtræ nihil officere poteſt: ſiquidem nihil attulerunt noui, nihil quod cum recepta doctrina pugnaret, nihil quod Eccleſiam ſuâ inſolentiâ turbaret. Super cathedram Moyſis *(inquit Dominus)* ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite. Omnia, *inquit*, quęcunque dixerint vobis: *cùm tamen alibi ſeriò moneat*, cauendum à fermento Phariſæorum, *id eſt, à corrupta ipſorum doctrina. Sed tunc in omnibus audiendi ſunt, quando loquuntur ex cathedra: hoc enim vocula illa* ergò *inſinuat: loquuntur autem ex cathedra, quum nihil de ſuo proferunt, quum noui nihil comminiſcuntur, quum id quod à maioribus acceperunt, fideliter ſuis auditoribus quaſi de manu in manum tradunt, iuxta illud Apoſtoli*, Tradidi vobis quod & accepi. *Atque hæc de legitimis Dei Legatis, de quibus pronuntiauit Dominus*, Qui vos audit, me audit.

Matt. 23. 2. Matt. 16. 12. 1. Cor. 15. 3. Luc. 10. 16.

At in Hæreticis & Nouatoribus longè alia ac diuerſa rerum facies apparet; quamuis ipſi à Deo ſe miſſos glorientur, nam

Primò, Nullam habent perſonarum ſucceſſionem. *Cui in Epiſcopatu ſucceſſit Lutherus? cui deceſſit? cui Oecolampadius, primus Baſileenſis Epiſcopus? cui Tilmannus Heshuſius, Epiſcopus Sambienſis? A ſeipſis Epiſcopi facti, in ſeipſis deſierunt.* Bellar. lib. 4. de Eccle. c. 8. & lib 1. de Pœnitent. cap. 4.

Secundò, Doctrinæ ſucceſſione carent. *Vt vnum ponam inſtar omnium, ad quos doctrina de ſeruo arbitrio referri poteſt? non ad ſanctos Epiſcopos qui in Dei Eccleſia omnibus ſeculis floruerunt, ſed per interruptionem & ſaltum ad profligatiſſimos hæreticos, Wicleſ, Abailardum, Mahumetum, Manichæum, Simonem Magum, qui primus hac de re cum Simone Petro acriter diſceptauit.*

Tertiò, Veniunt inuocati & non-miſſi. *Omnis penè hæreſis fortuitam habuit originem, non deſtinatò aut de induſtria inuenta, ſed ex occurrente occaſione potiùs arrepta: qua Satan abutens eos quaſi ſuos Legatos facit, Deo id in præcedentium peccatorum vindictam meritò permittente, vt innuit Apoſtolus*, Eo quòd caritatem veritatis non receperunt vt ſalui fierent: ideò mittet illis Deus operationem erroris; vt credant mendacio. *Sic olim Simon Magus, Theobutes, Valentinus, Marcion, Montanus, Nouatianus, Arius, Aërius; ſic poſteà Sabbatius & Wicleſus; cathedras Epiſcopales ambierunt: & ſpe ſua fruſtrati, nouas hæreſes in repulſæ vindictam excogitarunt, & propagandæ famæ cupidi, longè lateq́; diſſeminarunt. Eadem cauſa doctiſſimum Tertullianum in Montani deliria impuliſſe putatur, quum ſibi in ſummo Pontificatu S. Victorem, martyrio poſteà coronatum, Apher Aphrum, prælatum videret. Sic Martinus Lutherus noſtro ferè tempore; quum munus promulgandi Indulgentias à fratribus ſuis Auguſtinianis ad Dominicanos tranſlatum videret, ita exarſit iracundiâ vt ſuadente Diabolo telam illam exorſus ſit, quam à varijs Phrygionibus variè intertextam, tam firmam aliqui ſtultiſſimè crediderunt; vt à Catholicis Doctoribus retexi nullo modo poſſet.*

2. Theſſ. 2. 10. Bellar. lib. 4. de Eccleſ. cap. 13. Baron. anno 201.

Quartò, Nullum ſuæ miſſionis teſtimonium, *vel per miracula, vel per idoneas reuelationes, vel per Scripturas exhibere vnquam potuerunt: inclamant dumtaxat aduersùs Catholicos*, Vos eſtis idololatræ: *adoratis panem, mortuos, ligna & lapides: Dei verbum à nobis ſtat*, Scriptum eſt, *&c. atque ita litem, Iudices à ſe facti, ſibi liquidè adiudicant. Vani eſt hæc narrare & in medium proferre: ſtulti & inſani, credere.*

Quintò, Inquinatiſſimæ vitæ *ſolent eſſe, quamuis id ſtudioſè diſſimulent: Veneris & Bacchi myſtæ, ambitioſi & inuidi ſupra modum, ſuperbiâ prorſus diabolicâ, qua omnes Patres, omnes Doctores, totam Eccleſiam, atque adeò vniuerſum mundum conculcant. Quas carnis delicias & turpitudines olim inuexerint Nicolaitæ, Simoniani, Gnoſtici; poſteà Waldenſes, Lolhardi, Turelupini; noſtro autem tempore Anabaptiſtæ, Dauidioriſtæ, domus Amoris, &c. notius eſt & fœdius quàm vt hic debeat commemorari. Quid autem de Lutheranis & Caluiniſtis attinet dicere, quum ipſi diſertis verbis fateantur; nihil à ſe niſi damnabile exire? nihil niſi quod mereatur iuſtam opprobrij mercedem? ſe nihil eſſe niſi concupiſcentiam, à capite ad calcem nihil niſi peccatum?* 3. 14. 9. 2. & 1. 8. 2. 3 2. 9. b.

Sextò;

Sextò, ardet inter ipſos Hæreticos diſcordia tam vehemens, vt nullâ ratione, niſi in Eccleſia oppugnanda conuenire poſſint: ſecta contra ſectam, doctor contra doctorem, homo contra ſeipſum. Formale *enim (vt ita loquar) omnium Nouatorum eſt, oppugnare Papatum, atque hoc reſpectu omnes & fratres ſunt & ſymmyſtæ: in* materialibus, *hoc eſt, in fidei myſterijs, ſuo quiſq; ſenſu abundat, & diſſentientem pro ſacrilego, pro idololatra, pro hæretico habet. Nimirum Princeps vterque Legatos ſuos conuenientibus inſignibus veſtit & exornat: Chriſtus Dominus* ſuos *legitimâ miſſione, miraculis & ſufficientibus argumentis, magnâ vitæ ſanctitate, & admirabili quadam doctrinæ conſpiratione: Diabolus* ſuos, *fraudulenta vel violenta intruſione, pompaticâ oſtentatione, ſine vllo miſsionis ſuæ firmamento, vita ferè inquinatiſsima; inprimis autem ſtupenda quadam doctrinæ diſcordia, vt vertiginis ſpiritu afflati, nec cum alijs, ac ne ſecum quidem concordare poſſint.*

Hic igitur lapis Lydius eſto, ad quem omnes, qui ſe diuini verbi Præcones prætendunt, ſedulò examinentur: vt quæramus non QVID, *ſed* QVIS, *hoc eſt, vt diligenter ipſos inſpiciamus, an legitimè vocati & miſsi? an in omnibus & per omnia cum recepta doctrina conſentiant? an adferant Chriſti ſymbolum, humilitatem, ſanctitatem, miracula, & ſimilia quæ in Dei Legatis omnibus vel omnia, vel aliqua notabiliter luxerunt. His enim animaduerſis, facillimè probabimus ſpiritus ſi ex Deo ſint, vt*

Nunquam nos fallant animi ſub vulpe latentes:

ſed lupos in veſtimentis ouium venientes, nullo negotio detegemus. Quæ quidem in re Belgarum noſtrorum ſæpe deſidero prudentiam, qui anno præſertim 1566. & 1572. temerè relictâ maiorum ſuorum fide, Prædicantes exoticos & peregrinos (quales initio turbarum omnes fuerunt) nunquam antea viſos, vix auditos, varij varios tanquam verbi diuini Præcones admiſerunt, prout quemque vel occaſio, vel affectus, vel ſtulta imaginatio, vel commodum temporale, vel ſtudium partium, vel animi impetus abripiebat. Atque hac ratione alij ad Lutherum tranſierunt, alij ad Caluinum, alij ad Mennoniſtas, alij etiam deteriora ſecuti: prorſus ignari quibus animas ſuas (theſaurum pretioſiſsimum) crederent, & in quorum caſtra tranſmigrarent. Nonne vti oportuit vulgato verſiculo,

Sed vos qui tandem? quibus aut veniſtis ab oris?

Qui eſtis vos, qui diuini verbi buccinatores, & tantum non Apoſtolos & Euangeliſtas profitemini? qui Chriſti Eccleſiam, euerſo regno Antichriſti, iterum erigere vultis? nempe, à patrum veſtrorum fide apoſtatæ, exſecrati ſacerdotes, monachi excucullati, qui Veneris œſtro perciti carnis libertatem prædicatis, agyrtæ, carnifices, & ſimilis farinæ homunculi, quorum plerique omnes etiamnum prædicant vt manducent, exiſtimantes quæſtum *eſſe prætentam pietatem.* (1. Timoth. 6. 5.) *Hos miſeri iſti, non vocatos, non miſſos, nullâ ſanctitate conſpicuos, ſine vllis miraculis aut alijs veritatis indicijs, ſtultiſsimè admiſerunt: duplici nomine reprehendendi; hinc quidem quòd tardi ad ea credenda quæ Deus per Eccleſiam propoſuit,* & credibilia fecit nimis; (Luc. 24. 25. Pſal. 92. 5.) *inde verò quòd prompti nimis ad ea amplectenda, quæ ab hominibus ignotis, exulibus, apoſtatis, infamibus, pro Dei verbo obtrudebantur, contra monitum Sapientis:* Qui credit citò, leuis corde eſt. (Eccle. 19. 4.)

Nec verò dicat aliquis, nouiſsimis temporibus expectandos aliquos Reformatores, *qui populum ab idololatria reuocent, & ſincerum Dei cultum reducant, quemadmodùm in filijs Iſraël Prophetæ fecerunt, Elias, Iſaias, Ieremias, &c. nam*

Primò, qui meras Scripturas crepant, oſtendere deberent vbi ſcriptum ſit; tales Reformatores eſſe expectandos: quod nulli Nouatores hactenus fecerunt.

Secundò, Etiamſi tale quid ſcriptum eſſet, non de Nouatoribus hoc eſſet accipiendum, ſed de Catholicis ſacerdotibus, qui nunc in Anglia, Gallia, fœderatis Prouincijs, &c. ab Hæreticis deceptos ad fidem SS. Patrum, Athanaſij, Baſilij, Ambroſij, Auguſtini, &c. reducere conantur: hi enim Eliæ, Nouatores Baalitis ſimiles ſunt; quod ipſi fateri cogentur, niſi Sanctos illos Patres in ſacerdotes Baal deformare velint.

Tertiò, Si reformationem iſtam ſibi arrogant, excutiendi ſunt & interrogandi, Qui eſtis vos? *vbi vocatio, miſſio, commiſſio, miracula, ſanctitas? Dei filius paratus eſt à Iudæis non recipi, niſi* faciat opera Patris ſui. *Ioan. 10. 37. & nos recipiemus eos, qui peccatis onuſti, ad miſſionem ſuam probandam nunquam claudum equum ſanare valuerunt?* (Eraſmus in epiſt. ad fratres infer. Germ.)

Quartò, De Synagogæ defectione ad Sancti Sanctorum ἐπιφάνειαν, *in Scriptura moniti fuimus. Ierem. 18. 18. Daniel. 9. 27. de Eccleſia Catholica quid? Matt. 16. 18.* Portæ inferi non præualebunt aduerſùs eam. *Ioan. 14. 16.* Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in eternum, Spiritum veritatis. *Ioa. 16. 13.* Cùm autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnē veritatem. *ſiue vt eſt in*

Græco,

Græco, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. An potuit ſplendidius aliquid promitti? an aliquis fide dignior promittere?

Deducet vos in omnem veritatem.

Quintò, Scriptura apertè prædicit, nouiſsimis temporibus venturos multos Pſeudoprophetas, multos deceptores, multos falſos Doctores, à quibus diligentiſsimè cauendum proclamat. 1. Tim. 4. a. 2. Petr. 3. 3. Matth. 24. 5. 11. 26. de Reformatoribus mirum ſilentium, quos tamen vel maximè conſpicuos proponi oportuit, vt venientes debita reuerentia exciperemus. At qui nomen hoc tam ſibi arroganter aſſumunt, ne vmbram quidem Legatorum Dei habere perſpicuum eſt; quum omnibus boni Doctoris notis ſint defecti, quamuis vt illas prætexerent, iiſq; ſe ſpecioſè veſtirent, vel maximè laborârint.

Quis igitur non miretur, imò quis meritò non obſtupeſcat, tales nebulones fidem apud homines ſani cerebri inueniſſe, atque etiam nunc inuenire apud non paucos, qui ſupradicta vel neſcierunt, vel non conſiderarunt, vel penetrare ſuperſederunt? Transfigurat ſe nimirum angelus Satanæ in angelum lucis, & ſub ouium veſtimentis lupi fallunt, quia non quæritur QVIS, ſed QVID; & Scriptum eſt, Scriptum eſt, ita perſonat & perſtrepit, vt veritatis vox audiri intereà vix poſsit. Quòd cùm in omnibus Nouatoribus, tum peculiariter in Ioanne Caluino videre licet, quo nemo hoc ſeculo (Lutherum ſemper excipio) pernicioſiora dogmata effudit, nemo violentius venenum propinauit, nemo latiùs ſuam ſectam extendit: vt iam inter omnes Hæreticos familiam ducere, atque adeò regnare videatur. Ab hoc ſi quæram, Tu quis es? reſpondebit ipſe, Propheta, Apoſtolus, Euangeliſta. 4. 3. 4. b. qui Chriſti regnum, euerſo regno Antichriſti, iterum erigere volo. 4. 11. 5. a. qui ſpiritu fretus, deſpicio ex alto quidquid terrena ſapientia contra opponitur. 4. 17. 25. z. Reſpondebunt pro ipſo Geneuenſes, Apres Dieu appartient à Monſieur Caluin d'interpreter les eſcriptures. Alter à Deo eſt D. Caluinus, qui Scripturas interpretetur. Reſpondebit Beza, ſuo magiſtro, amico, atque parenti, Catilinæ Cethegus, teſtimonium perhibens: Fidelis fuit atque irreprehenſibilis Dei ſeruus, verus propheta, os Domini, ſelectiſſimum eius organum, cuius miniſterio perficeretur veræ religionis inſtauratio, aliquot antè annis ab aliis feliciter inchoata: cuius nunquam interituris monumentis nihil in ſacris explicandis neque iudicioſius, neque enucleatius, neque magnificentius, à quoquam verbi diuini interprete adhuc ſcriptum fuiſſe verè pij doctiq; omnes agnoſcunt. Atque alibi longiùs in Præceptoris ſui encomia excurrit, eumq; in Euchariſtico myſterio explicando Apoſtolis & Euangeliſtis non æquandum dumtaxat, ſed etiam anteferendum ſibi exiſtimauit. Sed bone Theodore, vide quàm imprudenter pro magiſtro tuo æmuleris, quamq; parùm tibi conſtes quum affectus rationem offuſcauit. Nónne verè pij doctiq; tuo iudicio ſunt, Lutherani, quos vt fratres & ſymmiſtas toties amplexus es? nónne verè pij doctiq; Zuingliani, à quibus Caluinum nec hilum differre non ſemel proteſtatus es? nónne verè pij doctiq; Angli Proteſtantes, quorum Eccleſiam Iſaac Caſaubonus, ſub tuo magiſterio Geneuæ inſtitutus, omnibus Nouatorum Eccleſijs prætulit? Et tamen Angli & Zuingliani acriter Caluinum inſectantur: Lutherani verò acerrimè; longè alijs titulis ipſum decorantes, quàm hactenus ex te audiuimus: vt neceſſariò vel illi omnes pietate & doctrina ſpoliandi ſint, vel Caluini encomia tibi recantanda. Quinetiam anno huius ſeculi 3. inter Franciſcum Gomarum & Iacobum Arminium, Leydenſes in Hollandia Caluinianæ Theologiæ Profeſſores, ſchiſma & inteſtinum bellum conflatum eſt, quod poſteà anno 9. ſub ipſas inducias tam validè exarſit, vt nec omnes aquæ Hollandicæ, nec totus Oceanus, ſed ſola ruina tanto incendio reſtinguendo par eſſe poſſit, iuxta illud Prophetæ, Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt: & vt ait Chriſtus ipſe, Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Cauſa belli, Caluinus: Gomariſtis ipſius placita mordicùs tuentibus, Arminianis ex illis non pauca vellicantibus & impugnantibus, præſertim circa myſterium Prædeſtinationis, & quæ illud conſequuntur. Itaq; multorum ſitis accenſa eſt, vt videant quis & qualis ſit iſte Caluinus; eorum præſertim qui aliqua ſalutis ſuæ cura tanguntur: vt cauſa cognita, velut arbitri inter partes ſedere poſſint, & ſuo capiti conſulere. Quorum iuſto deſiderio quamuis ex libris editis, quibus Caluinum Catholici Scriptores graphicè depinxerunt, ſatisfieri poſſit: non deſunt tamen multi qui Caluino non parum tribuant, ab eius ore & calamo pendeant, & quidquid ab illo profectum eſt pro oraculo ducant. Vel enim ingentia iſta volumina non legunt, vel Caluini cauſam cum alijs Hæreticis permixtam non clarè perſpiciunt, vel Caluini libros qui citantur ad manum non habent, vel denique perſuadere ſibi non poſſunt tantum impietatis in eo latere, qui pietatem omnibus ſuis ſcriptis prætexere ſolet.

2. Cor. 11. 14. Matt. 7. 15.

In Iconibus, Claud. Sainctes. Reſponſ. ad Apolog. Bezæ pag. 8.

In epiſt. ad Regem præfixa Exercitationi in Baron.

Oſee. 10. 2. Luc. 11. 17.

Quare operæpretium me facturum putaui, ſi Caluinum in pergulam producam, vt vincat

Veritas, & larua detracta, QVIS *hic nouus Propheta ſit, omnibus perſpicuè oſtendat. Quod vt commodè & cum fructu fiat*

Primò, Librum vnicum tibi offero, non tam mole, quàm doctrina varietate & vtilitate magnum.

Secundò, Ceteris Sectarijs omiſſis, vnum Caluinum in medium protraho: vt coniectis in vnum oculis, ex vno diſcas ceteros noui Euangelij buccinatores.

Tertiò, Ex omnibus eius libris (quos plurimos in mundum extruſit) vnam Inſtitutionem impeto: in hac enim doctrina Caluiniana ſumma eſt, vt hac refutata nihil reliqui ſit quod ſubſiſtat. Et cùm hac Inſtitutio omnium pæne Nouatorum manibus teratur, de fide citationum ne dubitari quidem poteſt.

Quartò, Non te Nouiodunum mitto, vt liliatum eius tergum inſpicias, aut peccata iuuentutis retractes: non Argentinam aut Baſileam, vt quid ante natum Caluiniſmum cum Proteſtantibus tranſegerit, intelligas: non Geneuam, vt præclara Papatus eius facinora diſcas: aliquid certius, firmius ac irrefragabilius adferendum eſt. Ipſe igitur Caluinus in pergulam, in ſcenam, in ius prodibit: ipſe ſe intus & foris perſpicuum oſtendet, ſuiſq; coloribus ita depinget, vt quærenti Tu quis es? *non reſpondeat ſicut ſolet,* Apoſtolus, Euangeliſta, aut vnus ex Prophetis: *ſed,* Monſtrum admirabile, horrendum; ex mendacijs, blaſphemijs, calumnijs, impoſturis, contradictionibus, nouo artificio conflatum: qui ea adfero & pro Dei verbo obtrudo, quæ non cum Scriptura tantùm, ſed etiam

4. 16. 31. 2. cum ſenſu communi ex diametro pugnent: non delirus modò, verùm & phreneticus omnium bonorum iudicio habendus. *Et mihi quidem Caluini doctrinam conſideranti, ſæpius occurrit illud D. Auguſtini, abſurda Petiliani placita impugnantis:* Quemadmodùm ſi mihi diceres quòd ego ſim Petilianus, non inuenirem quemadmodùm

lib. 2. contra litteras Petil. cap. 38. te refellerem, niſi vt aut iocantem riderem, aut inſanientem dolerem: hoc mihi nunc faciendum eſſe video. Sed quia iocari te non credo, vides quid reſtet. *Quid enim aliud de Caluino ſentiendum reſtat, quum Deum qui ſolus bonus eſt, omnis mali fontem facit? quum omnia hominis iuſti opera, peccata mortalia eſſe contendit? quum fatum plusquam Stoicum inducit? quum fidei omnia & nihil tribuit? quum tertio quoque verbo ſecum apertiſſimè pugnat? Hæc ſunt tam ridicula, vt qui ea refutare velit, ridiculus ipſe videatur: quis enim ferat probantem, Solem lucere meridie? niuem eſſe albam, picem nigram, & cetera huiuſmodi? Sicut enim ob nimiam obſcuritatem quædam argumentorum vim fugiunt, ita alia ob nimiam perſpicuitatem: & tamen in illa tempora incidimus, vt his etiam certiora & clariora probatione indigeant, velut in communis ſenſus ſubſidium, quo multi iam defecti videntur.*

Ne tamen, Lector beneuole, in primo ſtatim limine titubes, & affectui potiùs quàm ſano iudicio, quaſi præiudicata cauſa, tribuas quæ in Caluinum hîc dicuntur; rogatum te ſummoperè velim, vt aſſenſum tantiſper ſuſtineas dum tuis ipſe oculis hæc vſurpes, auribus haurias, & manibus palpes: ſic enim reipſa deprehendes nihil per exaggerationem, nihil per hyperbolen, nihil niſi ad veritatis trutinam diligenter expenſum, in medium adferri.

Rom 1. 8. *Quòd ſi cum ruſticis* ligonem *voco* ligonem, & ſcapham ſcapham, *non eſt cur quis indignetur: nam ſi Romanam Eccleſiam, Apoſtoli præconio commendatam,* alienis *coloribus Caluinus deformare conatus eſt, ſuamq; illi ſcabiem affricare; quis iure ſuccenſeat ſi illum* ſuis *coloribus exornem? imò verò ſi ille omnibus ſuis coloribus inſignis in pergulam prodeat, &*

Heb. 4. 13. *intima viſcera ſua velut τετραχηλισμένα, oculis tuis ſubijciat? Neque enim fidem tuam exigo aut requiro, niſi id quod polliceor, clarius effecero*

Quàm Solis radij eſſe, olim cùm ſudum eſt, ſolent.

Tute inſpice, tute iudica, tute profer ſententiam, an tale monſtrum Prophetæ, Apoſtoli aut Euangeliſtæ nomen mereatur? an pro Dei Legato recipiendus ſit qui certiſſima Satanæ inſignia præfert? an diligenter non excutiendus, qui ſine vocatione, ſine miſſione, ſine vllo apoſtolatus ſui ſigno, Doctorem Eccleſiæ profitetur? Quòd ſi talem eum verè deprehenderis, qualem hæc noſtra Tabula depingit, ex vno diſces omnes Hæreticos; & ſi Catholicus es, tibi gaudebis, Deoq; ingentes gratias ages, quòd in luce Eccleſiæ ſuæ à tantis tenebris te conſeruà-

1. Timot. 6. 20 *rit. Si temerè Hæreticis credidiſti, & à priſca fide ad* profanas vocum nouitates *defeciſti, videbis quàm lubrico loco conſiſtas, & quàm neceſſe ſit ex tam euidenti periculo ſe ſubducere, certamq; ſalutis viam tenere. Si Prædicans es, & verbi miniſtrum agis, inuenies hîc te certis coloribus depictum, vt ſi te antè non noueris, iam vetus illud aureum dictum,* Γνῶθι σεαυτὸν, *felicius tibi applicare poſſis. Cogita ſeriò à quo ſis vocatus, à quo miſſus, cuius aucto-*

Ierem. 23. 16. Ezech. 13. 7. *ritate nitaris: perpende Scripturas quæ minantur Prophetis loquentibus* de ſpiritu ſuo, &

clamantibus,

clamantibus, Hæc dicit Dominus, cùm Dominus non ſit locutus. *Inſpice tabellam hanc, Doctoremq́ tuum Caluinum agnoſce: proba ſpiritum eius ſi ex Deo ſit: examina, iure an iniuria exhibeatur hic mendax, blaſphemus, Sycophanta, Sophiſta, &c. & crede oculis tuis, non alienis. Si enim vera ſunt, cur non creduntur? ſi falſa, cur non refutantur? Quòd ſi Hæreticorum Princeps in talibus errorum facibus deprehenſus tenetur, quid minorum gentium Prædicantibus ſperandum erit, qui neque ingenio, neque doctrina, neque eloquentia cum illo contendere poſſunt? Reuertere igitur ad matrem tuam Eccleſiam quam non ſine æternæ ſalutis periculo deſeruiſti :* extra cuius gremium, *vel tuo Pythagora teſte 4. 1. 4. b.* nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus. *Noli ſapere ſupra omnes Patres, ſupra omnes Doctores, ſupra Caluinum ipſum: nam ſi ille tam turpiter in Scripturis tractandis hallucinatus eſt, quid te futurum putas, qui decimam ſapientiæ eius partem non attingis? Niſi fortè Tireſiæ aut Scipionis Africani laudem, ad te transferre deſideras, vt ipſe dicas:* Ὀδυσσ. Κ.

Οἶος πέπνυμαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Solus ego ſapio : reliqui velut vmbra vagantur.

Sed tu Prædicans, vt voles & poteris : poteris autem in Chriſto, ſi voles. Mihi in votis eſt, vt plurimi hac tabula inſpecta de ſalute ſua ſeriò cogitent, hæreſimq́ pro merito execrentur: ceterùm hunc meum qualemcunque laborem abundè compenſatum putabo, ſi vel vna anima ex illis tenebris ad lucem veritatis accedat, vt ſic tenebras *illas* exteriores *euadat, vbi* erit fletus & ſtridor dentium. Matt. 22. 13.

Porrò ne Caluini Effigies videretur alicubi obſcurior, ſingulis Coloribus aliquot Notas tanquam lumina ſubdidimus, quæ minùs clara illuſtrarent, dubia definirent, breuiter aut inuolutè dicta latiùs explicarent, os etiam calumniantibus obſtruerent qui bene dicta interpretantur frequenter non bene. Tu Spectator hoc age: Caluinum ita perſpice, vt magni illius Antonij, viri ſanctitate & ſpirituali prudentia celeberrimi ſpiritum imbibere poſſis : qui ab Hæreticorum & Schiſmaticorum hominum, maximè Arianorum *(quibus Lutherani & Caluiniſtæ ſunt ſimillimi)* congreſſu & colloquio ſic abhorrebat, vt ne propè quidem ad eos accedendum diceret, *quemadmodum in eius Vita refert S. Athanaſius. Sic & tu cum Propheta dicas,* Nónne qui oderunt te Domine, oderam; & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti ſunt mihi. *Vbi D. Auguſtinus,* Hoc eſt, *inquit,* perfecto odio odiſſe, vt nec propter vitia homines oderis, nec vitia propter homines diligas. *Quaſi duo ſunt, Homo Hæreticus : quod homo eſt, hoc Deus fecit : quod hæreticus eſt, hoc homo fecit. Sic igitur Hæreticos execrare, vt eorum conuerſionem ac ſalutem ex animo deſideres, precibus promoueas, omniq́ ope ac ſtudio exequaris. Vtinam qui nos modò exercent, conuertantur, & nobiſcum exerceantur : perfectum noſtrum odium fuiſſe reipſa comperient, atque hæreticos nobiſcum perfecto odio habere diſcent.* Si ſeparaueris pretiolum à vili, quaſi os meum eris, *ait Dominus. Ierem. 15. 19.*

Baron. anno 343.

Pſal. 138. 21.

MONITIO
ad Beneuolum
LECTOREM;
de ſcripti huius occaſione, hæreſiſque incredibili fœditate ac malitia.

D. Auguſt. l. 7. Confeſſ. cap. 9.

Et ipſe exiſtimat. epiſt. ad Lectorem.

CVm ante annos aliquot, beneuole Lector, in ijs oris Superiorum voluntate commorarer, vbi libri prohibiti non prohibebantur, quos ex officio non raro inſpicere habebam: incidi tandem aliquando in famoſam illam Ioannis Caluini Inſtitutionem; in quam ille omnes ingenij vires, omnemque eloquentiam profudiſſe vulgò exiſtimatur. Inſpexi, legi, perlegi: & ſtatim quidem duo mihi admiranda viſa ſunt; vnum, tantam mentiendi, blaſphemandi & calumniandi libidinem in cerebrum ſanum cadere potuiſſe: alterum, repertos fuiſſe eoſq; non indoctos, qui huiuſmodi verę Theologię dehoneſtamentum, non modò non horrerent, verumetiam tanquam alterum Pythagoram ſuſpicerent, eumque velut ſapientiæ exemplar ſibi proponendum & imitandum putarent. Aſt vbi penitiùs librum illum introſpexi, & pleraque ad veritatis normam examinare cœpi, admiratio in ſtuporem vertit, planeque mihi euenit quod de Auſtri regina narrant ſacræ litteræ.

3. Reg. 10. 4.

Videns regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum; & ordines miniſtrantium, veſteſq; eorum, & pincernas, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini; non habebat vltrà ſpiritum. dixitq; ad Regem: Verus eſt ſermo quem audiui in terra mea ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & probaui quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: maior eſt ſapientia tua & opera tua, quàm rumor quem audiui.

Sic & ego, Caluine, videns omnem inſipientiam tuam, & Synagogam quam ædificaſti, doctrinamque ac mores Miniſtrorum quos inſtituiſti, & Cenæ tuæ myſterium quod ſubdolè excogitaſti; inſuper mendacia tua & blaſphemias, calumnias & impoſturas, tot Scripturarum corruptelas, tot Patrum deprauationes falſáſque citationes, præſertim verò tot antilogias quibus tuum malè fultum ædificium funditùs ſubruis atque euertis; non habui vltrà ſpiritum. Audieram multa & legeram de ſingulari impudentia tua, de mendacijs ac blaſphemijs, deque reliquis coloribus tuis, & non credebam narrantibus & ſcribentibus, donec ipſe veni, & vidi oculis meis, & probaui quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: maior eſt inſipientia tua & impudentia tua, quàm rumor quem audiui.

Ex illo igitur tempore inſigniora quędam mendacia, blaſphemias, ſycophantias, calumnias, & ſimilis generis floſculos (qui in Inſtitutione velut in horto irriguo vberrimè ſuccreuerunt) carptim annotare cœpi, & in ordinem redigere, vt vbi vſus eſſet, in promptu & ad manum haberem, quo Caluiniſtarum arrogantem & impudentem inſcitiam palàm traducerem & confutarem: quæ quidem notæ ob varias occupationes & diſtractiones, atque etiam grauiſſimam invaletudinem, in ſchedis & aduerſarijs per longum temporis ſpatium delituerunt. At poſtquam Hollandicum illud ſchiſma, à Gomariſtis & Arminianis, in Caluini cauſa hac noſtra ętate excitatum, fortiùs erupit clariuſque illuxit, de meis notatiunculis cogitare cępi, an fortaſſis incendio reſtinguendo aquæ aliquid affundere poſſent. Tempus igitur quod neceſſarijs occupationibus eripere potui, Aduerſarijs recognoſcendis dedi: quod dum facio, opus ita ſub manu creuit, vt quum *vrceum* facere cogitarem, *amphora* currente rota exierit. Caluinum enim, principem huius ætatis Hæreticorum (Lutherum ſemper excipio) centum coloribus inſignem in pergulam produco, partim vt Nouatores & Nouati videant quo Doctore glorientur, partim vt omnes

D. Hieron. epiſt. ad Lætam.

intelligant

Digitized by Google

intelligant quantum malorum in Hęreſi lateat, quę ſpecioſis veſtibus purum putum Chriſti Euangelium mentitur, animaſque innumeras veritatis ſpecie miſerè deceptas, in puteum interitus irreuocabiliter demergit. Quid enim eſt hæreſis? omnium malorum ſentina, monſtrum horrendum, hydrâ lernæâ longe nocentius, quod niſi ſub pietatis larua deliteſceret, omnium in ſe grauiſſimum odium meritiſſimò concitaret. Sunt quidem carnalia peccata coram hominibus maioris fœditatis & infamiæ quàm ſpiritualia; ſed hæc coram Deo longè grauioris culpæ ſunt, vt SS. Patres & Theologi docent: inter quæ vel primum, vel in primis eſt hæreſis, quę ſui nocentiſſimâ diffuſione & contagione, vel ipſum Dei odium (quod omnium peccatorum grauiſſimum cenſetur) ſuperare meritò videri poſſit. Nam S. Gregor. lib. 33 moral. cap. 11. D. Thom. 1. 2. q. 73. a. 5. Cochlæus lib. 2. Hiſtor. Huſſitar. pag. 98. Thom. 2. 2. q. 34. a. 2.

Primò, Ipſum habentem ita inficit, vt ſpes ſalutis exigua relinquatur.

Secundò, proximum in idem periculum coniicit.

Tertiò, Regna & Reſpub. atque adeò ipſam Dei Eccleſiam vaſtare & euertere conatur.

Quartò, In Deum ipſum contumelioſa, conuitijs & blaſphemijs ipſius maieſtatem impetere non veretur. Quæ ſi quis attentè, & ad veritatis trutinam expenderit, multorum Catholicorum peruerſum iudicium damnabit; qui ſi quis fortè ieiunium violarit, aut carnes in Quadrageſima guſtarit, inexpiabile propè ſcelus commiſſum eſſe exiſtimant: at ſi quis deſertis Eccleſiæ caſtris ad Hæreticos tranſierit, honeſti & probi ciuis nomen & titulum non amittit. Illud rectè, quòd Eccleſiæ pręcipienti religioſè parendum ſtatuunt, iuxta illud, *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*: hoc prauè, imò peſſimè, quòd teterrimam illam beſtiam non aliter execrantur, quæ ſola multorum peccatorum inſtar eſt, eorumque grauitatem incomparabiliter vincit, vt ex ſequentibus §. § cuiuis perſpicuum eſſe poteſt. Quocirca in inclytę Hiſpanorum nationis laudibus non poſtremo loco numerandum eſt, quòd ita ſunt à teneris inſtituti, vt ad ſolum Hæreſeos nomen exhorreſcant, & veluti ad Cacodæmonis occurſum cruce ſe ſignent: quam mentem vtinam omnes Chriſtiani populi cum S. Polycarpo & S. Antonio imbiberent, ſuiſque prolibus cum lacte inſtillarent: meliùs & feliciùs cum Repub. Chriſtiana & actum fuiſſet olim, & hodie procul dubio ageretur. Sed iam Hæreſim in ſtatera iuſta appendamus, eiuſque viſceralem malitiam diligenter examinemus. Luc. 10, 16.

§. I.

Hæreſis hæreticum exitialiter perdit.

Primò, Totum ſpiritualis ędificij fundamentum ſubruit atque euertit: nam, vt eleganter ait D. Auguſtinus, *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur*: atque ita fidelis, qui lethali peccato ſe polluit, tectum quidem caritatis amittit, ſed ſaluum manet fundamentum cum parietibus: qui deſperando aut præſumendo Spei virtutem abiicit, parietes ſaluo fundamento demolitur: at qui in hæreſim labitur, fundamentum cum parietibus & tecto, atque adeò cum vniuerſa ſupellectile, velut puluere tormentario ſubiecto, in aërem eiaculatur: totumque ſpirituale ædificium euertit, vt etiam in noſtro ſenſu verum ſit: *Fidem qui perdit, nil poteſt vltrà perdere.* Serm. 20. de verb. Apoſt.

Secundò, Omnia opera fiunt inutilia, vt quidquid facit aut patitur, nihil ei proficiat ad vitam æternam promerendam. Nam ſi is qui caritatis tectum deiecit, non niſi opera mortua profert, vt teſtatur Apoſtolus 1. Cor. 13. 2. 3. quid illi ſperandum ſupererit, qui totum ædificium funditùs euertit? Hinc B. Fulgentius, lib. de fide ad Petrum cap. 39. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, quemlibet hæreticum ſiue ſchiſmaticum in nomine Patris & Filij & Spirituſſancti baptizatum, ſi Eccleſiæ Catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcunque eleemoſynas fecerit, & ſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. Omni enim homini qui Eccleſiæ Catholicæ non tenet vnitatem, neque baptiſmus, neque eleëmoſyna quamlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quamdiu hæretica vel ſchiſmatica prauitas perſeuerat, quæ ducit ad mortem.* Idem docet ex S. Cypriano D. Auguſtinus lib. 4. de baptiſmo con-

tra Donatiſt: cap. 17. Item tract. 6. in Euangel. Ioan. ſub fi. & lib. 1. de ſerm. Domini. in monte. cap. 9.

Tertiò, Eſt morbus penè incurabilis, vt & experientia & ratio ipſa clarè conuincit. Nam cùm impoſſibile ſit Hæreticum non eſſe ſuperbum, vt qui ſuum iudicium totius Eccleſiæ iudicio præponere non dubitet;

Prou. 6. 17. Primò, Deum habet aduerſarium, qui *ſuperbis* ſe *reſiſtere* profitetur; à quo tamen ſolo ſanitatis gratiam ſperare poteſt.

Secundò, Dæmonem valdè infeſtum experitur, qui *eſt Rex ſuper vniuerſos filios*

Iob. 41. 25. *ſuperbiæ.*

Tit. 3. 11. Tertiò, iudicio ſuo difficulter renuntiare poteſt, quia naturaliter illud vt optimam ſui portionem valdè amat, eique tenaciter inhæret: vnde raro qui verus fuit hæreticus, verè fidem Catholicam amplectitur, quin propter conceptuum aſſuetudinem, aliquæ quaſi errorum reliquię in animæ fundo ſubſidere videantur. v. g. qui credidit Papam eſſe Antichriſtum, Miſſam eſſe ſummam abominationem, ſacrarum imaginum venerationem eſſe idololatriam, eſſe fabulas quæ de animabus in Purgatorio iuuandis referuntur, &c valdè & diu laborare debet aliquando, vt priſtinos conceptus & imaginationes, nouis conceptibus & imaginationibus expellat.

Quartò, Quia in hoc opinionum & diſceptationum quaſi labyrintho, Theſei filum amiſit, quod non ita facilè reprehendere poteſt: nempe vt ſuum intellectum captiuet in obſequium Chriſti, vt ſuum iudicium exuat, & ſe doceri humiliter

Matt. 28. 19. patiatur ab iis quibus dictum, *Euntes docete omnes gentes*, vt ſanis conſiliis acquieſcat: ac proinde propriiſsimè in Hæreticum conuenit illud. 1. Reg. 15. 23. *Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ,* nolle *acquieſcere.*

Quartò, Auctori ſuo parit memoriam execrabilem: nam quamuis in præſens videatur magnificum Scripturas crepare, de fidei myſteriis diſceptare, reformationem iactare, & flare huiuſmodi inanes glorias; poſtquam tamen Catholica veritas (quod neceſſe eſt) emerſerit, hęreſiſque deformitatem clarè oſtenderit; omnes hæc monſtra ſic execrantur, vt ne nomen quidem niſi cum deteſtatione audire ſuſtineant, vt patet in Gnoſticis, Donatiſtis, Arianis, Iconoclaſtis; quod certo certius eſt Lutheranis, Zuinglianis, Anabaptiſtis, Caluiniſtis ſimiliter euenturum.

§. 2.

Proximum inſanabiliter lædit.

2. Tim. 2. 17. Quintò, Hæreticorum *ſermo*, inquit Apoſtolus, *vt cancer ſerpit:* quod quàm verum ſit, magis intelligitur quàm neceſſe eſt. Eſt vt peſtis, quæ integras prouincias inficit & corrumpit: vt lepra, quæ contagione latiſſimè ſerpit: vt ignis quæ maximas ſiluas in cineres redigit. *Arius*, inquit S. Hieronymus, *in Alexandria Ægypti*

c. Reſecanda. 24. q. 3. *vna ſcintilla fuit: ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt.* Sic eſt Hæreticorum ingenium, vt ſuam ſtultitiam celare nequeant, ſed multis aliis velint eſſe communem: ſi publicè id facere prohibentur, dicunt cum illa meritrice,

Prou. 9. 17. *Eccl. 19. 12.* Cic. in Lælio, prope fi. Florimond. lib. 4. cap. 8. n. 2. *Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Sagitta infixa femori carnis*, inquit Sapiens, *ſic verbum in corde ſtulti.* Sicut enim ſi quis *in cælum aſcendiſſet, naturamq́; mundi & pulchritudinem ſiderum perſpexiſſet*, inſuauis illa admiratio ei foret, *ſi aliquem cui narraret, non habuiſſet:* ſic multo magis hæreticus ſua inuenta capitiſque viſiones apud ſe cohibere non poteſt, ne tantus artifex lateat, ſed quibus poteſt, venenum ſuum, vel palàm vel occultè inſtillat, vt ex hiſtoria Eccleſiaſtica, & quotidiana experientia notiſſimum eſt.

Exod. 20. 13. *Gen. 4. 10.* Sextò, Grauiſſima in proximum iniuria cenſetur homicidium, vnde & in iniuriarum genere primo loco in Decalogo ponitur, *Non occides:* & primum in peccatis quæ propter enormitatem *in cælum clamare dicuntur.* Si corporis cædem Deus ita deteſtatur, quid iis fiet qui animas interficiunt, vt faciunt Hæretici, veri animicidæ? fidem enim tollunt quæ eſt vita animæ, iuxta illud Prophetæ, ter ab A-

Abacuc. 2. 4. Tertull. de præſcript. cap. 30. poſtolo allegatum, *Iuſtus ex fide viuet.* Acutè ergò Tertullianus, *Volo igitur virtutes eorum proferre, niſi quòd agnoſco maximam virtutem eorum qua Apoſtolos in peruerſum*

æmulan-

Digitized by Google

æmulantur: illi enim de mortuis ſuſcitabant, iſti de viuis mortuos faciunt. Addo, ipſos directè patrem ſuum æmulari, qui *erat homicida ab initio.* Ioan. 8. 44. & primos noſtros parentes, per dulces ſermones & benedictiones, peruersè Dei præceptum interpretando, decepit, anima pariter & corpore morti ſubiectis. *Deus* enim *mortem non fecit* Sap. 1. 13. *ſed inuidiâ diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Sap. 2. 24. Gen. 3.

Septimò, Grauiſsimâ idololatriâ proximum polluit. Omnibus hæreticis hoc vſitatum eſt, quòd de Eunomianis ſcribit S. Hieronymus, *Omnes ſectatores eius baſilicas Apoſtolorũ & Martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cuius libros maioris auctoritatis arbitrantur quàm Euangelia: & in ipſo credunt lumen eſſe veritatis, ſicut aliæ hæreſes paracletum in Montanum veniſſe contendunt, & Manichæum ipſum dicunt eſſe paracletum.* Proferunt Hæretici ſuum verbum, & pro Dei verbo adorant, atque ab aliis adorari cupiunt, atque id quidem verbum quod aliquando decies in varias formas tranſmutant. Dicit Lutherus, *Quod ego doceo, verbum Dei eſt, & purum Euangelium:* ſtatim adorant, & incuruantur coram idolo. Dicunt idem Zuinglius & Caluinus, dicunt Anabaptiſtæ, dicunt alij quoque Hæretici; mox hominis, (vel diaboli potiùs per hominem loquentis) verbum pro Dei verbo, proque Chriſti Euangelio miſeri amplectuntur & adorant. Quid eſt idololatria, ſi hoc non eſt, perfidos Apoſtatas in Deos transformare, eorumque ſomnia tanquam oracula diuina venerari? hinc enim Lutherus tertius Elias, quintus Euangeliſta, Doctor cæleſtis, à ſe & à ſuis habitus: hinc Caluinus Prophetis & Apoſtolis in Scripturæ intelligentia, & myſterio Euchariſtico prælatus: hinc Heluetij Zuinglium, ceteris Sectariis contemptis vt cæleſtem magiſtrum pertinaciter ſequuntur.

lib. aduerſus vigilant. cap.

Hoſius in Confeſſ. Polon cap. 77.

Octauò, Proximum falſo teſtimonio deludit. Graue ſcelus eſt proximi vitam, vel honorem, vel fortunas mendaci aſtutiâ in diſcrimen vocare, vt conſtat ex plurimis Scripturis: at incomparabiliter ſceleſtius eſt, æternam proximi ſalutem falſo teſtimonio perdere, eumque in æternum exitium præcipitare. Ad nouorum Prophetarum aduentum & doctrinam, ſolent curioſi & prurientes auribus, aures animumque arrigere, vt pro ſuo quiſque genio & ingenio, id eligat quod maximè arridet, vel in quod forte fortuna delatus eſt. Middelburgum inter & Vliſsingam, ambulanti mihi monſtrata eſt aliquando planicies, in qua (anno vt videtur 1572.) tres noui Prędicantes ſuos ſuggeſtus, neſcio an ex ceſpitibus, erexerant, Lutheranus, Caluiniſta, Anabaptiſta. Qui Lutheranum audiebant, plerumque fiebant Lutherani: qui Caluiniſtam, Caluiniſtæ: qui Anabaptiſtam, Anabaptiſtæ. Vnde tanta vanitas, ſtultitia & inſania? niſi quòd à Prædicantibus falſo teſtimonio deluſi, ipſorum ſomnia pro Dei verbo temerè amplexi ſunt: quod Apoſtolus in ijs qui Apoſtolos profitentur, vt ſummum ſcelus execratur. 1. Cor 15. 15. *Inuenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam teſtimonium diximus aduerſus Deum, quòd ſuſcitauerit Chriſtum, quem non ſuſcitauit, ſi mortui non reſurgunt.*

Deut. 19. 18. 3. Reg. 21. 13. Daniel. 13. 43 2. Tim. 4. 3.

Nonò, Renouat plagam Ægyptiacam, de qua Exod. 10. 21. *Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in cælum, & ſint tenebræ ſuper Terram Ægypti, tam denſæ vt palpari queant. Extenditq; Moyſes manum in cælum, & factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa Terra Ægypti tribus diebus. Nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco in quo erat: vbicunque autem habitabant filij Iſraël, lux erat.* Hoc miraculum, quod refricat Salomon Sap. 17. 2. & cap. 18. a. quotidie noſtris oculis vſurpamus. Tam denſis tenebris operti ſunt noui Euangelici, vt ſi quis per Hollandiam aut fœderatas prouincias naui, curru, aut aliter iter habeat, fratrem ſuum non videat, & iuxtà ſedentem non agnoſcat, num ſit Caluiniſta, num Lutheranus, num Mennoniſta, an Dauidioriſta, an ex domo Amoris, &c. At Catholici per vniuerſum orbem terrarum (vt nomini ſuo reſpondeant) ſe mutuò ſtatim cognoſcunt, quia in illa luce verſantur de qua Propheta: *Surge, illuminare Ieruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur.* Iſa. 60. a.

§. 3.

Chriſti Eccleſiam hoſtiliter inuadit.

Decimò, Eſt electum Diaboli organum, & machina validiſſima ad ſanctam Dei ciuitatem grauiſſimè concutiendam, quum pſeudoapoſtoli, *operarÿ ſubdoli, in Chriſti Apoſtolos ſe transfigurant*, ad inſtar Satanæ magiſtri ſui qui *ſe transfigurat in angelum lucis.* [2. Cor. 11.13.] Et quidem iam inde ab initio per Iudæos Chriſti Eccleſiam, oppugnauit, deinde per tyrannos opprimere conatus eſt, nec per falſos fratres eam infeſtare deſiſtit. Sed nullum ceſſit illi ſtratagema feliciùs, quàm quum diuini verbi prętextu, *doctrinas varias & peregrinas* inuexit, quibus non tantùm ſimplices & indocti, verumetiam viri litteratiſſimi in fœdos errores prolapſi ſunt, ſuaque ruina docuerunt quàm periculoſum ſit, relicta Eccleſiæ doctrina (in qua reſidet Spiritus veritatis) ſuo ingenio fidere, nouaſque opiniones ſuperbè comminiſci. Teſtes huius miſeriæ ſunt, [Vincent. Lerinenſ. in ſuo Commonitorio.] Tertullianus & Origenes; quibus nihil doctius, nihil in omni litterarum genere excultius ætas illa vidit: teſtes tot Epiſcopi, qui cum ipſo Romanorum Imperatore Conſtantio Arianiſmo infecti, partim vi, partim hæretica aſtutia eò profecerunt, vt ſcripſerit S. Hieronymus, [Dial. contra Lucif. Bellar. lib. 3. de Eccl. cap. 16.] *Ingemuit totus orbis, & ſe eſſe Arianum miratus eſt:* teſtès etiam aliqui noſtro tempore, quamuis plurimi propter Bacchum & Venerem præcipuè, Eccleſię Catholicæ caſtra deſeruerunt.

Itaque hic impleri videmus, quod 3. Reg. 22. 22. factum deſcribitur: *Egreſſus eſt ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam Achab. Cui locutus eſt Dominus: In quo. Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax, in ore omnium prophetarum eius. & dixit Dominus: Decipies & praualebis: egredere & fac ita.* Quod non vt mandatum, ſed vt permiſſio accipiendum eſt, quemadmodùm Phariſæis Dominus dixit, [Matt. 23. 32. Ioan. 13. 27.] *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum:* item Iudæ proditori, *Quod facis, fac citiùs.*

Vndecimò, Eccleſiæ pacem turbat, & pulcherrimam doctrinę cæleſtis harmoniam diſſoluit. Eſt enim hæreſi hoc proprium, vt ſine ſtrepitu non oriatur, ſine fidelium turbatione non progrediatur, ſine magno molimine non exterminetur. [Bellar. lib. 3. de Euchar. cap. 8.] Ante Lutheri infelicem exortum is erat Reip. Chriſtianæ ſtatus, vt rectè de eo dici poſſet quod eſt in Geneſi ſcriptum, [Gen. 11. 1.] *Erat terra labij vnius, & ſermonum eorumdem.* & Act. 4. 32. *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.* Vna erat vbique (excepto Bohemiæ angulo, vbi Huſſitæ ſę continebant) fidei doctrina: vna Sacramenta adminiſtrandi ratio: vna facies rituum & cerimoniarum: non audiebantur iſta ſeceſsionum vocabula, [1 Cor. 1. 12.] Ego ſum Lutheri, ego Zuinglij, ego Mennonis, ego Caluini. At poſtquam nouus ille Nemrod turrim Babylonicam ædificare cœpit, *confuſum eſt labium vniuerſæ terræ, & ſuper faciem multarum regionum diſperſi ſunt qui vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.* [Pſal. 48. 12.] Hinc tot Sectarum diuortia, hinc tot noui Prophetæ, atque adeò tot noua Euangelia, vt ex Eccleſia Catholica fugam circumſpiciens, quò ſe conuertat prorſus ignoret. Grande falſitatis & diabolicę fraudis argumentum.

Duodecimò, Quamuis hæreſis ſit vitium ſpirituale (carnale vocatur ab Apoſtolo, [Gal. 5. 20.] quia hominis corrupti & carnalis inuentum) nihilo minùs pacem Reip. ciuilem conturbat, vt eius vi ſchiſmata, ſeditiones, tumultus, atque adeò ſanguinolenta bella, & Rerumpub. concuſsiones aut euerſiones, velut neceſsitate quadam conſequantur. Neque enim eo animo ſunt Hæretici, quo noſtri Martyres quondam fuerunt, vt ſumma patientia & manſuetudine pro Chriſti gloria, gladios, ignes, cruces, & horrenda tormenta inſtar ouium perferrent: ſed longè alio ſpiritu imbuti ſunt.

Nam primò, pelli ſuæ vehementer timent: ac propterea ſi capitis, exilij, aut fortunarum periculum immineat, omnia ſimulant & diſsimulant, iurant & peiurant, & renitente conſcientia, Catholicorum ſacra obeunt, ne deprehenſi puniantur, vel [Ierem. 22. 19.] *aſini ſepulturà ſepeliantur.*

Secundò, vbi ex latebris ſuis emerſerunt, & ſatis ſe munitos confidunt, clamant libertatem Euangelicam, vt liceat cuique ſuo arbitratu viuere, iniquum eſſe aliquem ad fidem compelli, omnibus viam ſalutis liberam eſſe debere.

Ter-

Tertiò, Si cum Catholicis collatio eſt habenda, opus eſt ſaluo conductu irrefragabili, quia pro ſuis commentis & ſomnijs mori durum putant. Itaque Luthero ne Cæſaris quidem publica fides ſufficere viſa eſt, niſi Principum Imperij ſubſignatio acceſſiſſet. Malunt enim fidei ſuæ buccinatores eſſe, quàm martyres: vnde illud inter vulgares ſatis vulgatum, *Non facile patiar pro mea fide cremari.* Cochlæus de actis & ſcript. Lutheri anno 1521. p. 54. b.

Quartò, Occultè ſuum virus primùm inſtillant, donec ipſorum regnum videatur vtcunque roboratum: nam quum ſua ſatis in tuto eſſe confidunt, tum conflant ſchiſmata, ſeditiones excitant, tumultus mouent: & quemadmodùm olim in Romana Repub. Tribuni plebis, Gracchi, Saturninus, Clodius, plebem in Optimates concitabant, ſic illi quaſi laicorum cauſa ſuſcepta, eos in clerum & Epiſcopos inflammare non ceſſant. Oſorius contra Haddonum.

Quintò, Poſtquam ſat magnas vires collegerunt, vt ſe per ſe tueri poſſint, etiam in naturales ſuos Principes furioſè inſurgunt, & ingentibus exercitibus comparatis (quos ex templorum ſpolijs, vrbium deprædationibus, & ſanguine pauperum ruſticorum alere ſolent) Reſpub. & regna occupare palàm ac deuorare non verentur. Horum nihil martyres noſtri fecerunt: ſed nouum Euangelium nouum martyrum genus requirit, dignum videlicet patella operculum. Quoties Hugenotti in Gallia cum Regio exercitu collatis ſignis conflixerunt? quoties Carolo IX. Regi Chriſtianiſſimo, barbam vellere minati ſunt? quoties extraneum militem, extraneæ religionis, in florentiſſimi regni viſcera immiſerunt, ſuamque patriam prædæ expoſuerunt? Norunt omnes, qui illius temporis hiſtorias, ab ipſis etiam Hæreticis conſcriptas, à limine ſalutarunt. Quid autem in Germania, Scotia & noſtro Belgio Nouatores iſti deſignarint, ſine lachrimis vix legi poteſt. Meritò itaque Caluinus in frontiſpicio Inſtitutionis gladium flammeum ponere ſolebat, cum hac ſubſcriptione, *Non veni pacem mittere, ſed gladium* hic enim eſt veriſsimus noui Euangelij fructus, quod *ſanguinem ſitire* ſeditioſus ille Zuinglius dictitabat. Hiſtoria Francica, & Memoriæ ſub regno Franciſci 2. & Caroli 9. Florimond. lib. 7 c. 17. n. 1.

Sextò, Regno iam ſtabilito noui iſti Euangelici noua faciunt omnia, & priorum amplius non reminiſcuntur. Cùm ſub cruce degerent, conſcientiæ libertatem inclamabant, neminem ad fidem poſſe compelli, tyrannos eſſe Nerone peiores, qui ſuis edictis, legibus, ſuppliciis, ſubditos à noua Euangelij luce arcerent: at voti iam compotes ſtatim libertatem, etiam decies iureiurando promiſſam, Catholicis adimunt, Religionis exercitium prohibent, edicta partim pecuniaria, partim capitalia proponunt, quibus verum illud eſſe oſtendunt —— *Hæreſis omnis impatiens conſortii erit.* —— Lindanus in Dubitantio. Florim. lib. 3. cap. 1. n. 6. Claud. de Sainct. in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ.

Quod enim in quibuſdam prouincijs Lutherani Caluiniſtas, aut Caluiniſtę Lutheranos, Mennoniſtas, Dauidioriſtas, ſecum viuere patiuntur, non voluntas eos exterminandi deeſt, ſed facultas.

Decimòtertiò, Quartum Decalogi præceptum planiſsimè violat, quo non carnales modò parentes, ſed ſpirituales etiam honorare iubemur. Hi ſunt qui nos in Chriſto genuerunt. 1. Cor. 4. 15. qui nos conuenienti alimento nutriunt. 1. Cor. 3. 2. qui noſtri curam gerunt, & *peruigilant quaſi rationem pro animabus noſtris reddituri.* Heb. 13. 17. qui Dei Eccleſiam nobis repræſentant. Actor. 15. 28. quos vt Chriſtum ipſum audire iubemur. Luc. 10. 16. & quidem ſub grauiſsima excommunicationis pœna. Matt. 18. 17. Eodem præcepto Reges ac Principes, & ſeculares magiſtratus honorare, eiſque obedire tenemur, *non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam:* Rom. 13. 5. adeò vt Deo reſiſtere cenſeatur, qui magiſtratui & poteſtatibus ſublimioribus reſiſtit. Caluinus 1. 8. 35. 2. Quid Hæreſis? omnia conculcat, ſacra & profana, ſpiritualem poteſtatem & temporalem. Chriſti Eccleſiam in Satanæ ſynagogam deformat: antiquos Patres, eruditione & ſanctitate conſpicuos, indigniſsimè tractat: Regibus in faciem ſpuere iubet: in Euangelio libertatem promitti docet, quæ nullum inter homines Regem, nullumque magiſtratum agnoſcat, ſed in Chriſtum vnum intueatur. Caluin. in Daniel. cap. 4. 20. 1. Et miramur ex tali coruo tale ouum prodijſſe? hinc enim tot ſchiſmata, tot ſeditiones, tot tumultus, tot impia prælia, quum homines exleges, excuſſo obedientiæ iugo, omnia ſibi licere exiſtimant, & Chriſti *tunicam inconſutilem* (quam ſæui milites diuidere noluerunt) miſerrimè lacerant & diſcerpunt. Ioan. 19. 23.

§. 4.

Hæreſis contumelioſa eſt in Deum & Chriſtum eius.

Parum eſt huic teterrimo monſtro homines inuadere, & in creaturas ſæuire, niſi & in ipſum creatorem cornua erigeret; & contra excelſum virus ſuum eiacularetur.

Itaque

Decimoquartò, Deum, qui eſt ipſa veritas, mendacij palàm inſimulat. Nam 1. Ioan. 5. 10. ſi is qui non credit, *mendacem facit Deum*, vt loquitur S. Ioannes, quid de illo ſentiendum, qui *docet* non credere in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de filio ſuo? Pſal. 109. 4. *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech.* At Nouatores Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium abolendo (quod his verbis, iuxta omnium Patrum ſenſum & conſenſum, clariſſimè prænuntiatur) Deo mendacium impingunt, æternum Chriſti Sacerdotium ſuis gloſſis deſtruentes: Dixit Chriſtus; teſtamentum condens tanquam morti proximus (in quo morituri ſermonis proprietatem & perſpicuitatem affectare ſolent) *Hoc eſt corpus meum*: obgannit hæreticus; Matt. 26. 26. Non eſt corpus tuum, ſed panis in furno piſtus. Quid minus, quàm ſi Chriſto in faciem diceret, *Tu es mentitus?* Matt. 16. 18. & cap. 5. 14. Promiſit Chriſtus, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam:* eam, inquam, quam alibi vocat *lucem mundi, lucernam ſuper candelabrum poſitam, & ciuitatem ſuper montem poſitam, quæ abſcondi non poteſt.* At Lutherani & Caluiniſtę impudentiſſimè aſſerunt, iam à mille annis & ampliùs, portas inferi aduerſus illam Eccleſiam prȩualuiſſe: eamque ita fuiſſe abſconditam, vt eius latebras nemo mortalium fuerit ſubodoratus, donec Lutherus Euangelium de ſub ſcamno protulit, & denſiſsimas orbis tenebras noua luce fugauit. In libello de Vita ipſius. Atque hinc impia illa Dauidis Georgij blaſphemia, vel ipſis Nouatoribus deteſtanda: *Chriſtus ſuam Eccleſiam perpetuam fore prædixit: Atqui illa Eccleſia iampridem periit, vt Lutherus & Zuinglius demonſtrant: ergò Chriſtus mentitus eſt, & fidem fefellit: ergò non fuit verus Chriſtus: ergò opus eſt alio Chriſto.* Quo argumento Satanicus ille nebulo, ſuis ſe verum eſſe Chriſtum & Dauidem in Scripturis promiſſum perſuaſit, multoſque adhuc in Hollandia ſectatores habet, vt conſtat ex Hiſtoria Hermanni Herberti ab ipſa Synodo Hagienſi in publicum emiſſa.

Decimoquintò, Spiritumſanctum in ius vocat, quòd commiſſam ſibi Chriſti Eccleſiam cuſtodierit tam negligenter. Hic enim Apoſtolis promiſſus eſt, vt Eccleſiam peculiariter gubernando, ſublimiſsimum Trinitatis myſterium clariſsimè & diſtinctiſsimè demonſtraret. Nam quamuis trium perſonarum opera, quæ in externam materiam tranſeunt, phyſicè (vt ita dicam) ſint indiuiſa, moraliter tamen ita diſtinguuntur, vt Patri attribuatur creatio, Filio redemptio, Spirituiſancto, ſanctificatio, peccatorum remiſsio, Eccleſiæ gubernatio. Hinc Chriſtus Ioan. 16. 7. Dominus, vt hoc officium oſtenderet, ſeque ab illo perſonaliter ſepararet, ſic ait: *Expedit vobis vt ego vadam: ſi enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos: Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato*, &c. Quòd ſi ille paracletus, Ioan 14. 16. & cap. 16. 13. ille Spiritus veritatis, ille tam magnificis verbis promiſſus, Chriſti Eccleſiam (totius orbis iudicio talem) ſic deſeruit, vt in aliquo terræ angulo Iconoclaſtas, Berengarium, Waldenſes, Albigenſes, &c. illuminaret, quis non videt Eccleſię malè conſultum, & Spiritumſanctum muneri ſuo defuiſſe? At ſi hæc horribilis blaſphemia non eſt, quid eſt tandem quod tale nomen mereatur?

Decimoſextò, Repudiato Chriſto, vero animarum ſponſo & marito, velut 2. Cor. 11. 2. lena, alios amatores conciliat, & adulteria in magni illius Zelotæ grauiſsimam iniuriam, quaſi per ludum ac jocum multiplicat. Quod enim Iudæis erat idololatria, Hoſius in confeſſ. Polon. cap. 82. hoc Chriſtianis eſt hęreſis: & (ſi SS. Patribus credimus, Clementi Alexandrino, Optato, Hieronymo, Theodoreto) quæ plurima apud Prophetas, præſertim

Iere-

Ieremiam, Ezechielem & Oſeam, contra fornicationes Iſraël dicuntur, in eos
optimè quadrant, qui fide violata ad varios hæreſiarchas deficiunt, & cum eis ſpi-
ritualiter fornicantur. Quæ fornicatio carnali fornicatione tanto deteſtabilior eſt,
quanto Dei iniuria humanis iniuriis præponderat, & ſua indignitate maiorem vin-
dictam commeretur. *Illud ſignificat*, inquit S. Hieron. *quòd* cunctis *peccatis & forni-* Lib. 5. in Ezechiel. ad cap. 16. 20.
cationibus peior ſit doctrina hæreticorum, quæ Dei filios facit filios dæmonum: imò interficit eos
quos vel multo labore genuerat Deo, vel ſuos fecerat filios quos in fornicatione generauit.
Audiant iſtæ animæ apoſtatrices quod eſt apud Prophetam, *In omni colle ſublimi, &*
ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix. Nam quando viderunt *collem* ali- Ierem. 2. 20.
quem *ſublimem*, Lutherum, Zuinglium, Mennonem, Caluinum, & *lignum fron-*
doſum, id eſt, eloquentiam ac perſuaſibilia humanæ ſapientiç verba, ſtatim iis
tanquam amatoribus adhæſerunt: ſed fide meretricia. Quia enim apud Nouatores
nihil ſtabile eſt aut diuturnum, fidem ſæpè mutant, & qui ex Catholicis Lutherani
facti ſunt, alias nuptias ambierunt, Sacramentariorum, Arianorum, Libertino-
rum, vt nullus apud ipſos legitimus thorus, ſed vagi concubitus tantummodò
reperiantur. *Non longè exempla petantur:* quotidiana experientia in promptu
eſt.

Decimoſeptimò, Dei verba per ſummum ſcelus furatur, & ſuis commentis ve-
ſtiendis ac exornandis accommodat. Hoc inter omnia furti genera longè flagitio-
ſiſsimum eſt, de quo Dominus apud Prophetam conqueritur, *Propterea ecce ego ad* Ierem. 23. 30
Prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea vnuſquiſque à proximo ſuo. Ecce ego ad Pro-
phetas, ait Dominus, qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt, dicit Dominus. In quem locum,
S. Hieron. *Quomodo in priori populo mentiebantur prophetæ atque dicebant:* Hæc dicit
Dominus; *&*, Vidi Dominum, *&*, Verbum Domini quod factum eſt *ad illum ſi-*
ue illum: ſic Hæretici aſſumunt teſtimonia Scripturarum de veteri & nouo teſtamento, &
furantur verba Saluatoris vnuſquiſque à proximo ſuo, Prophetis & Apoſtolis & Euange-
liſtis; & aſſumunt linguas ſuas, vt cordis venena ore pronuntient, & dormitant dormitatio-
nem; de quibus verè dictum eſt: dormitauerunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt. Pul- Pſal. 75. 6.
chrè apud Ezechielem hoc furtum cum adulterio connectitur, *Et tuliſti vaſa decoris* cap. 16. 17.
tui de auro meo atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſculinas, & for-
nicata es in eis. Vbi ruſum S. Hieronymus, *Iuxta intelligentiam ſpiritualem*, inquit,
de auro & argento ſanctarum ſcripturarum idola facimus, quando gratiam ſenſus & eloquen-
tiæ hæretica prauitate corrumpimus, & ponimus in cælo os noſtrum, & lingua noſtra pertranſit
in terram. Maſculinæ autem dicuntur imagines in quibus omnis hæreſis fornicatur, ex eò
quòd vnuſquiſque ſe putat robuſtiſsima colere & habere quæ finxit, nec vlla poſſe oppu-
gnatione ſuuerti.

Decimooctauò, Æterni Regis litteras, diplomata & edicta, pro ſuo iure vel ſuper-
bè repudiat, vel ſubdolè falſat & corrumpit. Nulli fuerunt celebriores Hçretici, qui
integrum Scripturæ Canonem ſine exceptione receperunt: plurimi recepta te-
ſtimonia vel additione, vel detractione, vel mutatione corruperunt: omnes lo-
ca controuerſa ſuis gloſſis & interpretationibus falſare, & in alienum ſenſum ad
ſua ſomnia firmanda torquere conſueuerunt. Qui Regis litteras aut edictum, qui
priuati hominis teſtamentum falſare conuictus fuerit, capitis plerumque diſcri-
men incurrit: quid illis fiet, qui ſacras illas litteras, duplicis teſtamenti nomine
celebres, in quibus Deus *ſalutis ſcientiam*, tanquam eximium theſaurum depoſuit,
tam indignè tractarint, corruperint & malitioſè falſarint? Lex Cornelia de falſis,
ſuos violatores publicatis bonis deportari iubebat: ſi illa nunc vigeret, quæ inſu-
læ tot falſarijs deportandis ſufficerent? qui fiſci tot pecunijs recipiendis? Quo-
modo dicitis Nouatores; *Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè men-*
dacium operatus eſt ſtilus mendax Hçreticorum. *Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti* Ierem. 8. 8.
ſunt: verbum enim Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis. Aptiſsimè hoc de no-
ſtris Nouatoribus dictum ſit: quamuis enim magnificè Scripturam iactent & extol-
lant, reipſa tamen eam miſerè lacerant, falſant, & ſuo arbitratu, velit nolit, loqui ſi-
bi placita compellunt, vt paſsim in hoc Opere videre licebit.

Decimononò, Nouæ legis Sacramenta, quæ ſunt eximia Chriſti Redempto-
ris beneficia, & efficaciſsima noſtri Samaritani medicamenta, vel abnegat, vel
corrumpit, vel virtute ſpoliat atque eneruat. Ita olim veteres Hæretici, Archon-

tici, Pauliciani, Meſſaliani, alijque permulti: noſtro autem tempore furioſiſſimè huiuſmodi ſalutis ſubſidia omnibus machinis diabolus impugnauit. 4.19.1. 4.17.21. E ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, quinque Caluinus explodit: Euchariſtiam, quam retinere velle videtur, planiſſimè profanat, pro Chriſti corpore & ſanguine ſui ingenij partum ſupponens, panem videlicet & vinum efficaciter figuratiuum. Vnicus reſtat baptiſmus, qui ſubſtantialiter apud ipſos manere cenſendus eſt quum omnia ſubſtantialia adhibentur: ſed

4.15.10.20. Primò, Adimunt illi omnem virtutem.

Secundò, Ad ſalutem neceſſarium eſſe negant.

Tertiò, Contemptim de illo & ſentiunt & loquuntur, vt nihil referat baptizatus ſis, nécne: vnde & pueros paſſim ſine baptiſmo mori patiuntur, & tamen de pædobaptiſmo cum Mennoniſtis acerrimè homines ſtultiſſimi digladiantur.

Quartò, Periculosè illum adminiſtrant, cùm materiam, formam, intentionem Miniſtri parùm curent: vnde in Concilio Mechlinienſi anno Domini 1607. ſtatutum eſt, vt ab Hæreticis in fœderatis prouincijs baptizati, quum ad nos redeunt, ſub conditione baptizentur, ne fortè in Sacramentum maximè neceſſarium (Eccleſiæ & reliquorum Sacramentorum ianuam) error aliquis eſſentialis irrepſerit. Retulit mihi quidam fide digniſſimus, baptizaſſe ſe quendam ſub hac forma Aſſerit hoc Caluin. 4.15.7.2. priùs baptizatum: *Nolo te Chriſti baptiſmo baptizare; ſed cum Ioannis baptiſmus tantumdem valeat, Ego te baptizo in Ioannis baptiſmate.* Peccatum hoc grande eſt, ſi in ſe ſpectetur, grande ſacrilegium: at animarum ſtrage atque multorum æterno exitio longè pernicioſiſſimum. Quot infantium millia baptiſmi defectu perierunt? quot adulti ſimiliter, quia ſecundam poſt naufragium tabulam arripere non Pſal. 101 5. potuerunt? quot corda aruerunt, quia *panem* illum cæleſtem *comedere obliti ſunt?* quot in hæreſim lapſi ſunt, quia ſacro Chriſmatis oleo confirmati non fuerunt? Et hi tamen diuini verbi fures atque adulteri, hi Sacramentorum profanatores, Eccleſiæ ſuæ notas definiunt ſincera verbi prædicatione, & legitima Sacramentorum adminiſtratione. 4. 1. 9. 10.

Prouerb. 18. 3. Vigeſimò, Paulatim & veluti per gradum ad atheiſmum perducit. Sicut enim improba vita gradus eſt ad hæreſim, vt docet Apoſtolus 1. Tim. 6. 10. & c. 1. 6. ita hæreſis compendioſa via eſt ad atheiſmum, vt & ratio & experientia docet. Sublato enim fidei fundamento (quæ eſt Dei reuelatio per Eccleſiam expoſita) quid Epheſ. 4. 14. reſtat niſi proprium iudicium, quod inſtar arundinis circumfertur omni vento doctrinæ, vt modò hoc credat, modò illud, & tandem nihil credat niſi quod oculis videt, & manibus palpat? fuiſſe huiuſmodi multos poſt Lutheri exortum etiam Caluinus teſtatur, nam ex nouo iſto Euangelio tales fructus expectandi ſunt: ſicut illi fuerunt qui Scripturam tanquam ſuppoſititiam exploduht. 1. 8. 9. qui porcorum inſtar à prædeſtinationis doctrina ad Epicurum diſiciunt. 3.23.12. qui carnis reſurrectionem ſubſannant. 3.25.1.3. qui Geneuenſibus adoleſcentibus occinebant, illum eſſe beatum, qui

Coccius to. 2. lib. 1. art. 7. Roſſæus de iuſta Reip. auctor. in Reges Hæret. cap. 4. n. 5. Flormond. lib. 4. cap. 8. n. 4.

metus omnes & inexorabile fatum

Subiecit pedibus, ſtrepitumq; Acherontis auari. Item, illi Miniſtri qui animorum mortalitatem publicitùs docebant: quanquam eorum aliqui, inſtar Arabicorum, eos rurſum cum corporibus excitabant. Ita Satan in turbida tot Sectarum aqua féliciter piſcatus eſt, luſitque in orbe terrarum, & *delicia eius perdere filios hominum*, quos magna calliditate & verſutia à paruis initijs paulatim in malorum extremum pertrahere conſueuit.

Nemo repente fuit turpiſſimus,

ſed gradibus quibuſdam tum peccatores, tum hæretici, in peius proficiunt, quod Serm. 2. Dorotheus pulcherrimo exemplo familiariter demonſtrat. *Frater*, inquit, *quidam fuit, qui cùm aliquid boni de fratre quopiam quiſquam deprædicaret, ſtatim reſpuebat eum, dicens: Quis eſt ille? Non eſt qui momenti ſit alicuius, niſi Zoſimas & qui cum eo ſunt. Poſt cœpit & hunc contemnere ac nihili pendere, dicens: Nemo eſt qui quidquam valeat, præter Diuinum Macarium. Et non multò pòſt ait, Quid eſt Macarius? Nullus quidquam eſt præter Baſilium & Gregorium: atque etiam paulò poſt, cœpit & hos teruncij facere, dicens: Quid eſt Baſilius? Quid eſt Gregorius? Nemo quidquam valet, niſi Petrus & Paulus. Cui ego dixi, Certè frater & hos etiam contemnes. Credite mihi, non mentior, non multo pòſt dicere occœpit, Quid eſt Petrus? quid eſt Paulus? Nemo eſt alicujus momenti, niſi ſancta*

Digitized by Google

Trinitas. Poſtmodùm verò & contra Deum ipſum ſuperbire cæpit, & inſoleſcere. Denique ad eum modum delapſus eſt in perditionis & impietatis barathrum. Non potuit Apelles magis graphicè hæreſis progreſſum & horribile Dei iudicium depingere, quo ſuperbiſſimos Hæreticos, à Satana deludi permittit, vt eant de vitio in vitium, de hæreſi in hæreſim, donec tandem *dicat inſipiens in corde ſuo*, atque adeo in ore ſuo, *Non eſt Deus.* Martinus Lutherus, omnium hæreſeon noſtri temporis architectus

Hoſius in Iudicio de Cenſura Tigurinor.

Pſalm. 13. a.

Primò, Indulgentias aggreſſus eſt, atque ita quidem, vt ſolùm earum abuſum inſectari videretur: vnde ſui ſeculi Doctores, Tetzellium, Eckium, Cochlæum. &c. tantùm contemnebat. At hîc non ſubſtitit, ſed

Secundò, Omnes Scholaſticos Theologos, & in ijs D. Thomam, tanquam Sophiſtas explodere cœpit, ipſumque Chriſtum per quadringentos annos orbi Chriſtiano ignotum fuiſſe, populo perſuadere conatus eſt: Neque hoc contentus

Tertiò, Ab ipſis Gregorij Magni temporibus (quem primum Antichriſtum diſcipuli eius nominare non ſunt veriti) idololatriam in Eccleſia regnaſſe per annos mille, lucemque Euangelij extinctam fuiſſe docuit: quod tempus ipſius diſcipuli, Trinitarij & noui Ariani, vſque ad Apoſtolorum tempora extenderunt.

Magdeburgenses Centur. 6. cap. 1.

Quartò, Quaſi parum eſſet Indulgentias, Purgatorium, Sanctorum cultum & inuocationem impugnaſſe, ipſa Sacramenta, atque adeò ſacroſanctum Miſſæ ſacrificiũ (ad hoc peculiariter à Diabolo impulſus, vt ipſemet, in perpetuum ſui ſuorumq; opprobrium litteris diſertim conſignauit) abrogare cum ingenti contumelia perrexit: neque Iuſtificationis negotium, in quo ſalutis noſtræ ſumma conſiſtit, intactum reliquit, ſed Dei gratiam peruersè extulit, liberum hominis arbitrium in ſeruum arbitrium conuertit, fictitiam iuſtitiam inuexit, fidei omnia tribuit, operibus bonis omnia negauit.

Quintò, Quamuis de Trinitatis & Incarnationis myſterio, de fide reſurrectionis & iudicij, de animorum immortalitate, nihil mutaſſe videri voluit, omnium tamen errorum qui circa hæc verſantur, fecundiſſima ſemina iecisse conuincitur: nam alibi Arianizat, alibi Neſtorium olet, alibi Eutychetem: alibi de ſtatu animorum poſt mortem lubricè loquitur: vbique omnibus (ſi modò ſibi conſtare velit) poteſtatem facit, omnia exquirendi, diſputandi, dijudicandi, definiendi.

Sextò, Diſcipuli eius, Carolſtadius, Melanchthon, Zuinglius, Oecolampadius, Bucerus, Brentius, Oſiander, Caluinus, Tritheitæ, Trinitarij, noui Ariani, noui Samoſateni, & reliqua fæx Hæreticorum quibus orbis Chriſtianus iam redundat, licere ſibi putauerunt, quod ipſorum Pythagoras ſibi impudenter arrogarat. Itaque vlteriùs progreſſi, Chriſti præſentiam ex altaris Sacramento eliminârunt, ipſius incarnationem negauerunt, ſacroſanctum Trinitatis myſterium horrendis blaſphemiis impetiuerunt, denique nihil intactum reliquerunt donec ad extremum malorum ventum eſt, vt vlteriùs progredi non daretur.

Ede, bibe, lude, poſt mortem nulla voluptas. *Iſa. 22. 13.*

Quòd ſi quis Hæreſis hodiernæ corpus, prout in ſua membra diſtinctum eſt, atque à Diabolo velut animatum, diligenter inſpiciat & attentè contempletur, facilè animaduertet omnia veterum Philoſophorum deliria, omnes veterum Hæreticorum ſordes, omnem atheorum impietatem, in vnam velut ſentinam & cloacam confluxiſſe: hoc agente Diabolo, vt per varios gradus, quamplurimos, quemque pro ſua conditione & ingenio, à veritate abductos in æternum præcipitaret interitum. Quod minùs mirabitur, qui huius hæreſis originem ab origine cognouerit: nam quum omnes Sectæ, ſuperſtitiones & hæreſes Deum aliquem auctorem prætendant, hæc manifeſtè à Diabolo ſe profectam fatetur. Lycurgus ſuorum decretorum auctorem Apollinem Delphicum finxit: Numa Pompilius, Nympham Ægeriam: Mahumeth, angelum Gabrielem & Spiritum ſanctum: Techellis ſimiliter, qui circa Lutheri exortum, Perſarum regem Iſmaëlem cognomento Sophum, decepit. At quum noſtro tempore tres ſint Sectæ primariæ, ad quas reliquæ aliquo modo reuocari poſſunt, Lutheranorum, Sacramentariorum, & Anabaptiſtarum: de his ſatis conſtat, cum dæmone habere commercium: de Lu-

Roſſæus de iuſta Reip. auctorit. c. 4. n. 1. p. 178.

thero

thero nemo fideliùs teſtabitur quàm ipſe Lutherus, qui non vnum granum ſalis cum diabolo ſe comediſſe gloriatur: de Zuinglio, qui omnium Sacramentariorum tantùm non parens eſt, ipſe Zuinglius affirmat à ſpiritu quodam (albus an ater fuerit, non animaduertit) edoctum, & confirmatum in neganda, corporis Chriſti præſentia in Venerabili Sacramento.

Potéſtne aliquid ampliùs ad hoc monſtrum commendandum accedere? Poteſt. Ipſum Diabolum de Chriſto victo & in latebras compulſo, triumphantem inducunt: quippe qui ante Nouatorum aduentum *tanquam alter Sardanapalus, in alta pace deſidebat & delicíabatur:* quod Caluinus ſtudioſè facit in epiſtola ad Regem Chriſtianiſſimum ſub fin. vt Colore 16. latiùs declaratur.

Quæ cùm ita ſint, benigne Lector, quæ vox, quæ lingua, quis calamus huius monſtri horribilitatem, & viſceralem malitiam, ſatis pro rei indignitate exprimere & deteſtari poſſit? quod infinitam malorum congeriem in ſe vnum complectitur, & in alios latiſsimè diffundit: cuius intuitu grauiſſima etiam peccata, leuiora videantur. *Non grandis eſt culpa,* inquit Sapiens, *cùm quis furatus fuerit: furatur enim vt eſurientem impleat animam,* &c. *qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam.* Itaque furtum, grande per ſe malum, cum adulterio compoſitum, quaſi leuius efficitur, & excuſationem aliquam ob hunc reſpectum meretur. Dicamus & nos: Non eſt grande malum cùm quis ſcortatus fuerit, cùm adulterium aut etiam homicidium commiſerit: facit enim hæc, vt libidini aut iræ ſatisfaciat. Qui autem hæreſim amplectitur, *propter cordis ſuperbiam perdet animam ſuam:* tale enim ac tantum in ſe flagitium admittit, vt decem homicidia, triginta adulteria, centum ſcortationes, vnius hæreſis malitiam exæquare non poſſint. Non eò hæc dicimus, vt illorũ peccatorum grauitatem extenuemus, quæ homines in certiſſimum demergunt interitum: ſed hæreſim appendimus in ſtatera iuſta, eiuſque incredibilem prauitatem & deteſtabilitatem accurato examine ponderamus. Hæc eſt quæ

Prov. 6. 30.

Primò, domus Dei fundamentum euertit,
Secundò, opera bona, inutilia reddit.
Tertiò, morbus penè deſperatus.
Quartò, poſteritati execrabilis.
Quintò, contagione cancer & peſtis.
Sextò, animicida.
Septimò, ad idololatriam illex.
Octauo, deceptrix per falſum teſtimonium.
Nonò, tenebricoſa ad prodigium.
Decimò, electum Diaboli vas & organum.
Vndecimò, pacem Eccleſiæ turbat.
Duodecimò, In regna & Reſpub. ſchiſmata, ſeditiones, tumultus, bella cruentiſsima inducit.
Decimotertiò, in parentes & maiores contumelioſa.
Decimoquartò, in Deum blaſphema, dum eum mendaciỹ arguit.
Decimoquintò, Spiritui ſancto iniuria, dum eum negligentię inſimulat.
Decimoſextò, lena ſpurciſsima, adulteriorum, & inceſtuum conciliatrix.
Decimoſeptimò, Dei verba furatur.
Decimooctauò, eius teſtamentum falſat.
Decimononò, Sacramenta prophanat.

Vigeſimò, in atheiſmum deſinere nata eſt, quamuis ſuum ſcopum eius parens Satan non ſemper attingat. Si huius rei certiſsimum experimentum quæris, intra pergulam hanc, vnumque Caluinum intuere: qui cùm non exiguis naturæ dotibus ornatus eſſet, in fœdiſsimum monſtrum verſus eſt, poſtquam in hæreſis fæces ſeque animique ſui pręclara ornamenta altiſsimè demerſit. Hinc tot mendacia impudentiſsima, tot blaſphemiæ execrabiles, tot ſcripturarum deprauationes, calumnię, Sycophantiæ, tot pugnæ tum cum SS. Patribus & ſuis Symmyſtis, tum maximè ſecum, adeò vt nec eius doctrina per ſe ſubſiſtere poſsit, ſed ſponte nulla vi adhibitâ concidat, & in nihilum redigatur. Audiant qui in hanc meretricem inſaniunt, ſapientem Salomonis admonitionem: *Ne attendas fallaciæ mulieris, fauus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouiſſima autem illius amara*

Proverb. 5. 3.

quaſi

quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps. Pedes eius deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus eius penetrant. Item, *Ne abſtrahatur in vijs illius mens tua: neque deci-* Prov. 7. 25.
piaris ſemitis eius. multos enim vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.
Viæ inferi *domus eius, penetrantes in interiora mortis.* Audiant qui eius vino inebriati
ſunt: *Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cùm ſplenduerit in vitro color eius: Ingreditur* Prov. 23. 31.
blandè, ſed in nouiſsimo mordebit vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet. Tu verò, benigne Lector, hanc meretricem, & ebrietatem, hoc barathrum & præcipitium velis remiſque fugito; & quo longiùs à periculo abſis, primum illum gradum, improbam nempè vitam prudenter vitato: Nam vt ait Chriſtus Domi-
nus; *Si quis voluerit voluntatem eius* (Dei Patris) *facere, cognoſcet de doctrina vtrum ex* Io. 7. 17.
Deo ſit. Qui Deo placere, peccata vitare, bonis operibus incumbere ſtuduerit facilè viam veritatis videbit. Intereà his te Spectaculis oblecta, verumque animæ tuæ fructum ex ijs collige, vt ſincera fide imbutus, eique conſentaneam vitam degens, ad æternum ac beatificum Spectaculum aliquando peruenias, eo donante,
qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vale & 1. Tim. 2. 4.
fruere.

ELENCHVS SPECTACVLORVM ET COLORVM, QVIBVS CALVINVS HIC SE CONSPICVVM REDDIT.

SPECTACVLVM PRIMVM.

Caluinus mendax.

Mendacia decem.

Color

PRimum, Dei Eccleſia tempore Eliæ prophetæ ita latuit, vt digito monſtrari non poſſet. 1
Secundum, Synodus ſeptima, ſiue Concilium Nicenum ſecundum, ſacris imaginibus diuinum cultum decreuit. 2
Tertium, Ex omnibus Sanctis nemo fuit, qui vel vnum Dei mandatum ſeruârit vt oportet. 3
Quartum, Veteres Patres nullum in Dei Eccleſia viſibile Caput agnouerunt. 4
Quintum, Iidem conſilia Euangelica ignorarunt. 5
Sextum, Nullæ gentes idola vnquam coluerunt, ſed tantùm prototypa in idolis. 6
Septimum, Omnes Veteres Epiſcoporum coniugium approbarunt. 7
Octauum, Decalogi partitio quâ vtuntur Catholici, Veteribus fuit incognita. 8
Nonum, Veteres diſertis verbis affirmant panem & vinum in Euchariſtia manere. 9
Decimum, & coronatum. In omnibus Papiſtarum Litanijs, hymnis & proſis, nulla Chriſti mentio. 10

SPECTACVLVM SECVNDVM.

Caluinus blaſphemus.

Blaſphemiæ decem.

Color

PRima, In Deum Patrem, ſeu in Dei potentiam. 11
Secunda, In Deum Filium, ſeu in Dei ſapientiam. 12
Tertia, In Deum Spiritum ſanctum, ſeu in Dei benignitatem. 13
Quarta, In animam Chriſti. 14
Quinta, In Chriſti corpus & ſanguinem. 15
Sexta, In regnum Chriſti, quod eſt Eccleſia. 16
Septima, In Sanctos mortali adhuc corpore indutos. 17
Octaua, In Sanctos cum Chriſto regnantes. 18
Nona, Blaſphemia ſpiritus. 19
Decima, & coronata, in ipſiſſimam Dei naturam, quæ bonitas eſt. 20

SPECTACVLVM TERTIVM.

Caluinus ſcripturæ tortor.

Scripturæ deprauationes decem.

Color

PRima, Mat.26.26. Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus. 21
Secunda, Mat.9.29. Secundùm fidem veſtram fiat vobis. 22
Tertia, Iacob.2.24. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo? 23
Quarta, Ioan.3.5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto. 24
Quinta. Act.22.16. Baptizare, & ablue peccata tua. 25
Sexta, Act.19.5. His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu. 26
Septima, Act.15.28. Nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria. 27
Octaua, 1.Tim.3.2. Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum. 28
Nona, Pſal. 105.37. Immolauerunt filios ſuos & filias ſuas dæmonibus. 29
Decima, & coronata. Matt. 19.17. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. 30

SPECTACVLVM QVARTVM.

Caluinus Sycophanta & calumniator.

Calumniæ decem.

Color

PRima, Dei verbum Papæ ſubijciunt Papiſtæ. 31
Secunda, In iuſtificatione Dei miſericordiam & Chriſti iuſtitiam prætereunt. 32
Tertia, In Baptiſmo vnum oleum magnifaciunt: Confirmationem illi præferunt, quia vnctio fit in fronte. 33
Quarta, Panem adorant. Sacramenti partem laicis vel rapiunt vel furantur. 34
Quinta, In Sacramento Pœnitentiæ, ſacramentum inuenire non poſſunt. 35
Sexta, Indulgentiæ peccatorum remiſſionem per Petrum & Paulum pollicentur. Præcipua Papatus ſanctitas eſt, mortuis laborantibus opem ferre. 36
Septima, In Miſſa, quantum in ipſis eſt, Chriſtum rurſus occidunt. 37
Octaua, Sanctos inuocant & colunt vt Deos. 38
Nona, Sanctorum imagines vt Ethnici ſua idola, colunt. 39
Decima, & coronata. Papa cum Cardinalibus nullam colit religionem. 40

SPECTACVLVM QVINTVM.

Caluinus Sophiſta & impoſtor.

Impoſturæ decem.

Color

PRima, Ex arrogantia, quæ auctoritatem & eminentiam quandam mentitur. 41
Secunda, Ex aduerſariorum contemptu & irriſione. 42
Tertia, Ex conuitijs & ſarcaſmis. 43

	Color
Quarta, ex Scriptum eſt, Scriptum eſt.	44
Quinta, ex homonymia & amphibolia.	45
Sexta, ex captione Accidentis & Conſequentis.	46
Septima, ex ignoratione elenchi & σκιομαχίας.	47
Octaua, ex petitione principij.	48
Nona, ex falſis & vagis citationibus.	49
Decima, & coronata, ex verborum fumo.	50

Appendix de Caluini σοφίας.

Quanta σοφία in
- *Scripturarum interpretatione.* 1.
- *Theologia.* 2.
- *Philoſophia.* 3.
- *Dialectica.* 4.
- *Hiſtoria.* 5.
- *Oratoria facultate.* 6.
- *Grammatica.* 7.

Caluinus plagiarius, & ſimia Lutheri. 8.

Digreßio de Predeſtinatione & Reprobatione.

SPECTACVLVM SEXTVM.

Caluinus concolor antiquis Hæreticis.

Concordiæ decem.

	Color.
Prima, cum Stoicis, Phariſæis & Iuda Iſcariote.	51
Secunda, cum Simone Mago, primo Hæreſiarcha.	52
Tertia, cum Nouato, & Nouatiano primo Antipapa.	53
Quarta, cum Manete ſeu Manichæo.	54
Quinta, cum Donatiſtis.	55
Sexta, cum Aërio.	56
Septima, cum Eunomio.	57
Octaua, cum Iouiniano.	58
Nona, cum Vigilantio.	59
Decima, & coronata, cum omnibus Hæreticis.	60

SPECTACVLVM SEPTIMVM.

Caluinus diſcolor antiquis Patribus.

Diſcordiæ decem.

	Color
Prima, de verbo Dei non ſcripto.	61
Secunda, de libris Canonicis.	62

	Color.
Tertia, de Conciliorum auctoritate.	63
Quarta, de hominis lapſi libero arbitrio.	64
Quinta, de Iuſtificatione	65
Sexta, de efficacia Sacramentorum.	66
Septima, de Euchariſtia Sacramento.	67
Octaua, de ſacroſancto Miſſa ſacrificio.	68
Nona, de Purgatorio.	69
Decima, & coronata, de auctoritate Eccleſia.	70

SPECTACVLVM OCTAVVM.

Caluinus ſuis Symmyſtis diſcolor.

Diſcordiæ decem cum iunioribus Hęreticis.

	Color
PRima, cum Iconomachis ſiue Iconoclaſtis.	71
Secunda, cum Berengario.	72
Tertia, cum Petrobruſsianis, Henricianis, Apoſtolicis.	73
Quarta, cum Waldenſibus ſiue pauperibus de Lugduno.	74
Quinta, cum Albigenſibus.	75
Sexta, cum Ioanne Wyclef.	76
Septima, cum Ioanne Huſz.	77
Octaua, cum Hudalrico Zuinglio.	78
Nona, cum Philippo Melanchthone, ſiue Confeſsioniſtis.	79
Decima, & coronata, cum Martino Luthero.	80

Digreſsio de Iuſtificatione.

SPECTACVLVM NONVM.

Caluinus ſibi diſcolor.

Contradictiones decem.

	Color
PRima, Caluinus eſt baptizatus : non eſt baptizatus.	81
Secunda, Dei filius eſt genitus : non eſt genitus.	82
Tertia, Adam libero arbitrio praditus fuit : non fuit.	83
Quarta, Imago Dei in homine eſt obliterata : non eſt obliterata.	84
Quinta, Iuſtitia ſemel habita amitti poteſt : non poteſt.	85
Sexta, Chriſti ſanguis eſt ſufficiens pretium redemptionis noſtra : non eſt ſufficiens.	86
Septima, Sacramenta duo ſunt, non plura : ſunt plura.	87
Octaua, Impij comedunt Chriſti corpus in Euchariſtia : non comedunt.	88
Nona, Sanctorum anima hinc egreſſa ſtatim vident Deum : nondum vident.	89
Decima, & coronata, SS. Patres vt teſtes veritatis ſunt admittendi : ſunt vt damones repudiandi.	90

SPECTACVLVM DECIMVM.

Caluiniſmus ſibi diſcolor.

Ἀσύςατα decem.

PRimum, Nihil admittendum niſi quod ſcriptum eſt: multa non ſcripta admittuntur. 91
Secundum, Eccleſia eſt inuiſibilis: ab omnibus videnda eſt qui ſalui eſſe volunt. 92
Tertium, Fides ſpecialis iuſtificat: ſequitur aut præcedit iuſtificationem. 93
Quartum, Sine fide nemo iuſtificatur: paruuli iuſtificantur ſine fide. 94
Quintum, Omnes fidelium liberi naſcuntur ſancti: non omnes. 95
Sextum, Soli electi iuſtificantur: non ſoli electi, ſed aliquando etiam reprobi. 96
Septimum, Opera bona ſunt mala. 97
Octauum, Iuſtitia eſt æqualis: corona iuſtitiæ eſt inæqualis. 98
Nonum, Omnia de abſoluta neceſſitate eueniunt: non omnia. 99
Decimum, Et coronatum. In ſumma incertitudine & anxietate, certi ſumus & ſecuri de iuſtitia & ſalute. Et hæc ſit corona coronarum. 100

Caluini Confeſſio iudicialis ex equuleo.

Digitized by Google

AD DECA-DECADEM.

τοῦ ἑαυτὸν ζωγραφουμένου.

IDecas, i, centum digitis laruam abripe Caluo,
Vt pateat teter, qui latet ore, color.
Non hîc Lyſippus, non hîc adhibendus Apelles:
Non pictam aut fictam quærimus effigiem.
Quærimus aſtuto latitantia ſenſa cerebro,
Hactenus occultis quæ nocuere dolis.
Ipſe tuos igitur profer, Caluine, colores:
Nuda reformatâ viſcera pinge manu.
Omnes pande ſinus animi, mentiſque receſſus:
Sic oculis poterit credere quiſque ſuis.
Inſpice tu, priſcâ qui Religione teneris:
Gaudebis Calui non iniiſſe viam.
Inſpice, qui Calui imprudens veſtigia calcas:
Actutùm cupies inde referre pedem.
Inſpice, peſtiferæ ſeſſor malè ſane cathedræ:
(Sit modò conſpicuo noſtra tabella loco)
Horrebis Calui iurare in verba magiſtri:
Horrebis cathedram protinus ipſe tuam.
Tu quoque, qui Caluum intus & in cute noſſe putabas,
Ignotum iures antè fuiſſe tibi.

ITa, benigne Spectator, experiêris: intra modò pergulam hanc, & ab alijs curis ac negotijs feriatus, Caluinum centum coloribus illuſtrem, haud indiligenter contemplare. Ex vno Hæretico diſces omnes. Ne quid tamen in hac perluſtratione te remoretur, paucula quædam animaduertas velim.

Primò, Inter varias Caluinianæ Inſtitutionis editiones, illâ maximè vſus ſum quæ anno 1569. *Geneuæ ex officina Franciſci Perrini lucem vidit, cum indicibus Auguſtini Marlorati.*

Secundò, Tres notæ Arithmeticæ, quæ breuitatis cauſa ſolitariæ vbique ferè occurrunt, ſignificant librum, caput, & ſectionem ſeu paragraphum ipſius Inſtitutionis. Vt 1.2.3. *valet lib.* 1. *cap.* 2. §. 3. *Quòd ſi addatur A. eſt ſectionis initium; ſi Z. eſt finis; ſi B. eſt medium; niſi ſectio ſit longa: tunc enim C. medium indicat, B. quod inter principium & medium.*

Tertiò, In citandis Scripturis ſequor titulos & diſtinctionem Vulgatæ editionis, Caluinus Hebræorum. In paucis diſsident. Qui nobis ſunt Regum primus & ſecundus, illis ſunt primus & ſecundus Samuelis: qui nobis tertius Regum & quartus, illis ſunt primus Regum & ſecundus. Pſalmum nonum in duos diuidunt: quare qui nobis decimus eſt, illis eſt vndecimus & ſic deinceps, vſque ad Pſalm. 147. *quem iungunt priori. Pſalmum etiam* 113. In exitu Iſrael de Ægypto, *diuidunt: ſed duos ſequentes coniungunt.*

Quartò, Ex Patribus pauca verba ponimus, ſed quæ plus habeant in receſſu quàm in ſuperficie: plus enim dicunt quàm dicunt. Itaque diligenter ponderanda ſunt, & præſenti materiæ accommodanda. Pleniora teſtimonia in ipſis Auctoribus quærenda ſunt, vel apud Hoſium, Bellarminum, Stapletonum, Valentiam, Coccinm, Gaulterium, &c. qui iam omnium manibus teruntur.

Quintò, Citantur frequenter in margine Scriptores recentiores: non quòd ſemper ita ſentiant, aut rem explicent, vt in noſtro textu; ſed quia vberiùs eandem materiam tractant, vt inde Lector pleniorem lucem hauriat, ſi velit.

Sextò, In Caluino refutando ſæpiſſimè ipſius principia arripimus, vt fortiùs & clariùs reuincatur, maximè Spectaculo nono & decimo: quod Lectori obſeruandum eſt, ne vel miretur, vel decipiatur, vel ita nos ſentire exiſtimet. Moleſtum enim fuiſſet ſemper adijcere, Secundum Caluinum, Vt tu doces, Iuxta tuā principia, &c. *& attento Lectori minimè neceſſarium. Sunt enim argumenta ad hominem, vt Logici loquuntur: quæ Aduerſarium validiſſimè conſtringunt.*

Septimò. Si cui acerbior in Caluinum videbor, conſideret is

Primò, Omnium Sanctorum exemplum, Polycarpi, Anthonij, Athanaſii, Hilarij, Baſilij, Ambroſii, Hieronymi, modeſtiſſimi Auguſtini, Bernardi, &c. qui acerbiſſime in Hæreticos ſemper inuecti ſunt.

Secundò, Colorem 43. inſpiciat, inprimis autem 90. & videbit quæ conuitiorum plauſtra Caluinus in eos euomuerit, quos maximè revereri & honorare debuiſſet.

Tertiò, Rei indignitatem in ſe perpendat, quòd terræ filius non terræ tantùm Principes, ſiue ſeculares, ſiue ſpirituales, conculcandos ſibi putauerit; ſed cæleſtes etiam ſpiritus, atq; adeò ſpirituum Dominum, contumelijs & blaſphemijs horrendis inceſſerit; vt longè infra meritum eius ſit, quidquid in illum dici poteſt.

Quartò, Neceſſitatem nobis imponunt Hæretici, vt ipſos quàm duriſſimè tractemus: nam ſi quis cum illis mitiùs & ſuauiùs agat, iactant illum fugam ad ipſorum caſtra meditari, & paulo momento ad Lutheriſmum aut Caluiniſmum poſſe impelli: quod ſibi eueniſſe ſcribit Doctiſſ. Claudius Sainctesius in Reſponſione ad Apologiam Bezæ, pag. 81. a. Quantum autem diſtat Ortus ab Occidente, abeſſe à nobis hanc criminationem cupimus, qui bellum, bellum perpetuum Hæreticis indiximus, donec hæreſim exuant, & ad matris Eccleſiæ gremium, vt obedientes filij reuertantur.

Octauo, Synodi Dordracenæ (quam nuper contra Arminianos Gomariſtæ coëgerunt) nullam hîc mentionem fieri nemo miretur: tanti enim non eſt, vt refutationem mereatur, quum nullus ſit Prædicantius tam vilis, qui (vel ipſo Caluino præeunte 4.9.9,b. 4.9.12:z.) Synodi decreta ad ſuum examen, hoc eſt, vt ipſi loquuntur, ad diuini verbi normam, reuocanda non putet. Et meritò. nam ſi aliud Gomariſtæ conuenticulum celebrent, priora ſua decreta (cùm non ſint iudicia, ſed præiudicia duntaxat. 4.9.8.a.) facilè reſigent. Permittamus igitur Penelopem telam ſuam texere & retexere: non poterunt vehementiùs quàm ipſi à ſe refutari. Tu verò, benigne Lector, oculos atque animum ad Spectacula iam conuerte.

Digitized by Google

Ε'ΑΥΤΟ'Ν ΖΩΓΡΑΦΟΥ'ΜΕΝΟΣ,

SIVE

CALVINVS IN PERGVLA,

SVIS SE COLORIBVS SPECTANDVM ET PERNOSCENDVM PRÆBENS.

SPECTACVLVM PRIMVM.

CALVINVS MENDAX.

Prima praui Doctoris nota, mendaciū.

MVltos & varios Ioannis Caluini colores tibi velut radio, benigne Spectator, commonſtraturus, à Mendacijs initium faciam: vt primo ſtatim in limine intelligas, a quo miſſus ille ſit, qui ſine legitima miſſione Doctoris officium in Eccleſia 1
ſuſcepit. Scitè alicubi D. Auguſtin. *Quomodo Deus pater genuit filium veritatē: ſic diabolus lapſus genuit quaſi filium mendacium*; & ſic pater mendacij à Chriſto vocatur, *Mendax eſt & pater* 2
ejus, ſcilicet mendacij. Qui loquitur veritatem, à Deo eſt: qui loquitur mendacium, à diabolo eſt: quod exemplo prophetarum Achab liquidè probari poteſt: *Egrediar*, inquit, *& ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus.* Habet igitur Deus ſuos prophetas, quorū nota & ſignum veritas eſt & veracitas: hæc enim bonæ doctrinæ velut fundamentum eſt & baſis, in quā recumbere neceſſe eſt, quidquid Sapiens architectus eſt superædificaturus. Habet & diabolus ſuos prophetas, quorū nota & ſignum eſt falſitas & mendacium; vt corruere neceſſe ſit, quidquid tali fundamēto inædificatur. Quare non malè mali illi Pharifæorū miniſtri, Chriſto tanquam optimo Doctori hunc titulum detulerunt, *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*: non malè etiam illi, qui ut avem ex colore, ſic Doctorem ex mendacijs agnoſcunt, ut illi poſſint dicere, Magiſter, ſcimus quia mendax es, & viam Satanæ in mendacio doces. Quòd ſi juxta regulam juris, *Semel mendax, ſemper præſumitur eſſe mendax*: quid de illis judicandum erit, qui plura mendacia proferunt quàm veritates? ex quorum libris ſi floſculos hujuſmodi decerpas, minima tot vo-
3 luminum pars ſit ſuperfutura? Vidit
4 hoc Martinus Lutherus, omniū noſtri temporis hæreſum architectus; qui cùm mille & ampliùs mendaciorum argutus & conuictus eſſet, ut omnes præcedentes impudentias unicâ voce ſuperaret, auſus fuit ſcribere, *Si ſemel deprehenderer ita mētitus, falſus & craſsè ſtolidus, jam tota mea doctrina, & honor, & fides, & fidelitas, finem penitus haberet. Vnuſquiſque me pro nequam & infami nebulone (ut æquum eſt) habiturus eſſet.*

Tract. 42. in Ioan.

Io. 8. 44.

3. Reg. 22. 22.

Tertullian. lib. de Præſcriptionib. cap. 40.

Matt. 22. 16.

Gloſſa Admittendum, in l. Si cui crimē. §. 1. D. de Accuſationib. Alciat. & Menochius.

Poſt Cochlæi Septicipitem.

Quid Calvinus in hoc genere potuerit, ipſe de ſe loquetur; & primo hoc ſpectaculo decem illuſtria &

multiplicia mendacia tibi exhibebit, quibus labantem cauſam fulcire conatus eſt, vt meritò cũ ſuis dicere poſſit quod eſt apud prophetam, *Poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.* (Iſa.28.15.) Quam quidem viam tam ſtrenuè ingrediuntur Calviniani miniſtri, ut nihil aut parum admodùm à parente ſuo degenerent: nam ſi quid per imprudentiam Scriptori alicui Catholico excidit, cælum terrę miſcere videntur: ipſi autẽ cùm centum mendacia impudenter effuderunt, adinſtar mulieris adulteræ, tergunt os ſuum & dicunt, *Non ſum operatus malum.* (Pro.30.20.) Teſtis eſt quotidiana experientia in tot libris & libellis, quos hujuſmodi luminibus ita illuſtrant, vt inter ſe de palma certare quodammodo videantur. Sed jam Calvinum in ſcenam prodeuntem contemplemur, eiuſque primi generis colores diligenter inſpiciamus.

MENDACIVM PRIMVM.

Eccleſiam tempore Eliæ ita latuiſſe, vt digito monſtrari non poſſet.

COLOR I.

VIſum eſt ab hoc mendacio ordiri, non quia primum in hac Inſtitutione, ſed quia primum in ore pleriſque Novantibus & Novatis, cùm natalium ſuorum controverſiam patiuntur. Vrgentibus enim nobis vt *edant origines Eccleſiarum ſuarum*, (Tertull. lib. de Præſcript. c.32.) & quærentibus vbi per tot ſecula latuerint; ſtatim regerunt exemplum Eliæ prophetæ, quaſi ejus tempore Eccleſia Dei ſic fuerit deformata, vt nulla eius facies appareret. Sic enim Calvinus 4.1.2. in fine.

Quamuis ergò triſtis vaſtitas, quæ nobis undique occurrit, nihil Eccleſiæ reſiduum eſſe clamet, 5 *ſciamus fructuoſam eſſe Chriſti mortem. Deumq; mirabiliter Eccleſiam ſuam quaſi in latebris ſervare. Sicut Eliæ dictum eſt, Seruaui mihi ſeptem millia virorum, qui non flexerunt genua coram Baal.* (1.Reg.19.18.)

Et clariùs in epiſtola ad Regem Chriſtianiſſimum: *Fremunt* (Doctores Sorbonici) *niſi Eccleſia digito ſemper oſtendatur.* (Malitioſè omittit, in Iſrael.) *Sed quàm ſæpè in populo Iudæorum ſic deformari contigit, ut nulla ſpecies emineret? Quam putamus formã reſplenduiſſe, quum Elias ſolum ſe relictũ deploraret?* (1.Reg.19.10.) *quoties ab eo tempore bellis, ſeditionibus, hæreſibus, ſic oppreſſa eſt, vt* 6 *nulla parte fulgeret? An ſi eo tempore vixiſſent, credidiſſent eſſe ullam Eccleſiam?*

Quàm prodigioſum hoc ſit mendacium, non aliunde quàm ex ſacris litteris petendum eſt, quæ tempora Eliæ ſic deſcribunt, ut toto veteris teſtamenti decurſu, Eccleſia Dei nunquam fuerit notior, illuſtrior, & hæreticis ac idololatris formidabilior, quàm tunc, cùm iſti boni lucifugæ fingunt illam abditam in occulto latuiſſe. Perſpicuum hoc erit legenti 2. Paral. caput 17.18.19. & 20. item 3. Reg. cap. 19. & cap. 22. ſi tempora temporibus contulerit: quòd breviter demonſtrandum eſt. Iam Salomonis regnum ſciſſum erat in duo, in regnum Iuda, & in regnum Iſrael: (3.Reg.11.31. 3.Reg.22.41.) Iudaico præerat Ioſaphat: Iſraelitico præerat Achab. In Iuda & Ieruſalem vigebat religio, & cultus Dei lege præſcriptus: in Iſraël & Samaria regnabat idolorum cultus & vitulorum adoratio, quos Ieroboam firmando regno primus erexerat, (3.Reg.12.28. Politicorum parens.) & ſucceſſores ſpiritu Machiavellico diligenter in honore retinebant, ne regnum & ſtatus, ut iſti loqui ſolent, aliquid detrimenti pateretur. In hoc regno idololatrico Elias cũ Michæa, alijſque prophetis verſabatur, vt iſtius naufragij reliquias colligerent, ſi qui pœnitentia tacti ad Dominum Deum patrum ſuorum reverti vellent: quemadmodũ nunc in Anglia & fœderatis prouincijs verſantur

Catholici ſacerdotes, vt ſuo labore & induſtria quod ſanum eſt in fide conſeruent; quod morbidum & ægrum, ſanitati reſtituant. At in Iuda & Ieruſalem florebat veræ religionis cultus, & tantũ abeſt vt Eccleſia in tenebris delitefceret, ut potius tanquam lucerna ſuper candelabrum poſita omnibus luceret, & veluti ciuitas ſupra montem poſita abſcondi non poſſet. Nam primò rex ipſe Ioſaphat ſummo ſtudio & peculiari affectu cultum Dei promovebat, quo nomine valde in Scripturis commendatur. Secundò erat Hieroſolymis ſummus ſacerdos Amarias, cum innumeris ſacerdotibus, & leuitis, qui ex uniuerſo Iſrael venerant in terram Iuda, relinquentes ſuburbana & poſſeſſiones ſuas, ut narratur 2. Paral. 11. 13. Tertiò deſtruebantur excelſa & luci in quibus idololatræ ſacrificabant. quemadmodum nunc pij Principes Lutheraniſmum, Calviniſmum aut Anabaptiſmum exterminare conantur. Quartò mittebantur viri Principes cum ſacerdotibus & levitis, qui docebant populum in Iuda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas vrbes Iuda, atque erudiebant populum. Quintò muniebantur urbes, quas Aſa rex, pater Ioſaphat, cœperat à rege Iſrael, contra idololatrarum incurſus. Sextò, erat in Ieruſalem exercitus formidabilis, undecies centum millium armatorum & ſexaginta. *Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos poſuerat in vrbibus muratis in uniuerſo Iuda.* Ne quis autem error in calculum irrepſiſſe putaretur, Scriptura numerum hunc particulatim & minutatim recenſet.

Matt. 5. 14. 15. — 2. Paral. 17. 3. — 2. Paral. 19. 11. — 2. Paral. 17. 8. — 2. Paral. 17. 6. — 2. Paral. 17. 9. — 2. Paral. 17. 2. — 2. Paral. 17. 14.

Sub { Adna duce 300000. Trecenta millia.
Iohanan 280000. Ducenta octoginta millia.
Amaſia 200000. Ducenta millia.
Eliada 200000. Ducenta millia.
Ioſabad 180000. Centum octoginta millia. }
Summa 1160000. Centum & ſexaginta millia ſupra millionem.

Quis in duabus tribubus & tantillo terrarum ſpatio, non miretur tam ingentem numerum armatorum? Merito itaque *factus eſt pavor Domini ſuper omnia regna terrarum quæ erant per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Ioſaphat.* Atque hinc conjicere licet, cur in regno Iſraelitico tam ſæva perſecutio in prophetas Domini, eo ipſo tempore à Ieſabele fuerit excitata. Timebat videlicet, politicarum artium non ignara, ſi Ioſaphat tam validis inſtructus copijs regnum Iſrael ſibi aſſerere vellet (quod ſpecioſiſſimo titulo poterat 2. Paral. 13. 5.) ne omnes boni Iſraelitæ in partes ipſius concederent, & in domeſticos hoſtes verterentur, quod etiam Ieroboam valdè formidaſſe narratur. Hic erat igitur ſtatus Eccleſiæ in Iuda & Ieruſalem, eo ipſo tempore, quo Elias propheta ſe ſolum derelictum querebatur: ſtatus florentiſſimus, omnibus notus, omnibus formidabilis, ut ex Scripturis perſpicuè demonſtratur. Ioſaphat enim regnare cœpit ſuper Iudam anno quarto Achab regis Iſrael: & ſuperuixit illi annis ſeptem. Elias autẽ iſta verba, *Derelictus ſum ſolus*, pronunciaſſe videtur circa annum Achab decimum ſextum, qui incidit in annum Ioſaphat duodecimum, cum regnum ipſius eſſet confirmatum, & in ſummo felicitatis gradu conſtitutum, ut notarunt accurati Chronographi, & probari facilè poteſt ex 3. Reg. 19. 15. & alijs locis. Nam poſtquam Elias ſuam querelam apud Deum in monte Horeb depoſuit, juſſus eſt ungere Hazael regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regẽ ſuper Iſrael, & Eliſæum filium Saphat prophetã pro ſe. Poſt hæc autẽ ſtatim ſecutum eſt bellũ inter Syros & Iſraëlitas, quod neceſſe eſt incidere in annum Achabi decimum octauum: ſiquidem anno ſequenti victoriam in campeſtribus contra Syros obtinuit, & ſucceſſit trium annorum requies: quo tempore exacto, commiſſum eſt prælium in quo Achab occubuit anno regni ſui viceſimo ſecundo. Vt igitur omnia conſentiant, dicere neceſſe eſt Eliæ querelam in annum Ioſaphat duodecimum, hoc eſt, in regnum ipſius florentiſſimum incidiſſe,

2. Paral. 17. 10. — 3. Reg. 12. 27. — 3. Reg. 22. 41. — 2. Paral. 20. 31. — Annum Temporis anno mundi 3124 [illegible] — 3. Reg. 19. 16. — 3. Reg. 20. — 3. Reg. 20. 28. — 3. Reg. 22. — 3. Reg. 22. 35.

diſſe, cùm duodecies centena armatorum millia pro vera religione & vera Eccleſia in excubijs ſtarent. Conſentiunt huic chronologiæ & reliqua: nam ſolent Reges politici initio principatus ſpeciem clementiæ captare, vt omnium animos ſibi concilient, quemadmodum conſtat ex quinquennio Neronis, quod Achabo negandum non videtur. Contractum eſt etiam coniugium cum Ieſabele: quæ non eſt putanda ſtatim prophetas Dei perſequi cœpiſſe, ſed poſt aliquot annos, & fortè metu tam ingentium copiarum quas Ioſaphat ſemper ad manum habebat. Sæuiente a. perſecutione, & creſcente idololatria, accenſus eſt zelus Eliæ prophetæ, *& oratione orauit vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex:* quibus exactis, oſtendit ſe Achabo, interfecit prophetas Baal, & metu Ieſabel fugit in deſertum, ubi queſtus eſt ſe ſolum derelictum. Ad quæ omnia perficienda, conſentaneum eſt ſedecim annos Achabi vel inchoatos fuiſſe vel elapſos, præſertim cùm eodem tempore Elias, tanquam poſt paucos annos ex hominum conſortio abiturus, Eliſæum pro ſe vngere iubeatur in prophetam, qui tamen Achabo ſupervixit, vt conſtat 4. Reg. 2. Sed ſi hæc ita ſe habent, quomodo potuit Elias vel hæc ignorare, vel queri ſe ſolum derelictum? Reſp. Non loquitur propheta de Eccleſia Dei quæ erat ipſi notiſſima & florebat in Ieruſalem; ſed de regno Iſraëlitico quod publicè profitebatur idololatriam & cultum Baal. *Dereliquerunt* inquit, *pactum tuum filij Iſraël.* Et Deus ipſe, *Derelinquam mihi in Iſraël ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incuruata ante Baal.* Nam poſt regni Dauidici ſciſſuram, diſtinguit Scriptura Iudam ab Iſraële, tanquã duos populos, & duo regna diuerſa, vt 3. Reg. 12. 19. *Receſſit Iſraël à domo Dauid vſque in præſentem diem.* Daniel. 13. 57. *Sic faciebatis filiabus Iſraël, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Iuda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.* Sic ſæpè apud prophetas. Ad Eliæ exemplum fuerunt in vrbibus fœderatis Hollandiæ, Zeelandiæ, &c. qui ſuperiore ſeculo dicerent, Altaria tua, Domine, deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt, ſequuntur Lutherum, Caluinum, Mennonem, & ego relictus ſum ſolus Catholicus. Nec tamen in Flandria, Brabantia, aut Italia Eccleſiam exſtinctam exiſtimabant. Neque verò Elias Eccleſiam in Iſraël perijſſe putabat, tametſi ita loqueretur: quia nec Michæã, nec filios prophetarum, nec centum prophetas ignorare potuit, quos Abdias illi indicarat. Sed eſt modus loquendi hyperbolicus, qui frequenter in Scripturis occurrit. Pſal. 13. 3. *Non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum:* & tamen eodem Pſalmo dicitur eſſe *generatio iuſta, cuius Dominus ſpes eſt.* Iſa. 64. 7. *Non eſt qui inuocet nomen tuum:* & tamen ipſe propheta inuocabat, & Ezechias rex ſanctiſſimus, & Oſeas, & Michæas, alijque innúmeri qui illo tempore ſanctiſſimè viuebant.

Aurel. Victor in Traiano. — 3. Reg. 16. 31. — Iacob 5. 17. — 3. Reg. 18. 17. — 3. Reg. 19. 16. — 3. Reg. 19. 14. & 18. — 3. Reg. 21. 8. — 3. Reg. 18. 13.

Adverte igitur acumen adverſariorum noſtrorum. Si ex omni memoria ſeligere voluiſſent aliquod temporis punctum, ad Eccleſiæ viſibilitatem & ſplendorem oſtendendum, nullum aptius fuiſſet quàm id quo ad ſuas latebras probandas abutuntur. *Armati aſcenderunt filij Iſraël de terra Ægypti, ſexcenta ferè millia peditum virorum:* quamuis illa armatura in dubium vocetur, tum propter verbum Hebraicum, tum propter conditionem ſeruitutis quàm ſeruiuerant in Ægypto. Dauid iuſſit numerari populum, *& inuenta ſunt de Iſraël octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Iuda quingenta millia pugnatorum.* Vel, vt habet alius locus, *Inuentus eſt omnis numerus Iſraël, mille millia & centum millia virorum educentium gladium: de Iuda autem quadringenta ſeptuaginta millia bellatorum. Nam Leui & Beniamin non numerauit: eò quòd Ioab inuitus exequeretur regis imperium.* Ingens ſanè bellatorum numerus, ſed qui diſperſi per terram Chanaam, in formam exercitus non eſſent redacti. Sic enim Dauid, in ſummo felicitatis faſtigio, numerauit tantùm duodecies viginti quatuor millia, id eſt, ducẽta octoginta octo millia. At noſter Ioſaphat habuit ad manum ſub ſuis ducibus & ſignis, bis ſexcenta millia armatorum, ſi quadraginta millia demas, quæ abundè & ſuperabundè ex præ-

Exod. 12. 37. — 2. Reg. 24. 9. — 1. Paral. 21. 5. — 1. Paral. 27. 1. Vide etiam 1. Paral. 12. 24.

ſidiarijs qui in vrbibus erant, compenſari poſſunt. Et tamen Dauid imperabat duodecim tribubus, Ioſaphat tantùm duabus: vt ſi terræ & militum proportionem ſpectare velimus, ab orbe condito vſque ad noſtra tempora nunquam Dei Eccleſia fortiùs, illuſtriùs, formidabiliùs fuerit defenſa, quantum quidem ex monumentis & hiſtorijs quæ exſtant, colligere licet. Eat nunc Caluinus, eoque tempore Eccleſiam latuiſſe mentiatur, quo tempore ad eius ſalutem & ſplendorem, duodecies centena armatorum millia publicitùs excubabant.

Magnus etiam Regis Aſa exercitus, de Iuda trecenta millia de Beniamin ducenta octoginta millia. 2. Paral. 14. Sed nihil ad copias Ioſaphati.

N O T AE.

1. **D**Octoris officium in Eccleſia ſuſcepit.] Ita ipſe in epiſtola ad Lectorē. *Nam quamuis Deus & propagandi regni ſui, & adiuuandæ publicæ vtilitatis ſtudio animū meum penitus addixerit: mihi quoque probè conſcius ſim, ipſum & angelos teſtes habeam, nihil, ex quo officium doctoris in Eccleſia ſuſcepi, mihi fuiſſe propoſitum quàm Eccleſiæ prodeſſe*, &c. Magnifica & ampullata verba: ſed illud rectum, quòd fatearis te officium doctoris ſuſcepiſſe. Sed quis detulit? quis vocauit? quis miſit? Quòd ſignum apoſtolatus tui? Mirum enim eſt in tanta doctrinæ nouitate, & tot ſectarum diuortijs, Deum ſuis prophetis in re maximè neceſſaria defuiſſe. Deinde, qua fronte auſus es doctoris officium ſuſcipere, cùm ſcriptum ſit, *Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter vnus eſt, Chriſtus?* Simili enim argumentandi forma legiſlationem Eccleſiæ vis eripere, quia Deus vnicus legiſlator ſit. 4. 10. 8. 2. *Porrò quoniam tota cauſa inde pendet, ſi Deus eſt vnicus legiſlator, non licere hominibus id ſibi honoris ſumere*, &c. Si Chriſtus vnicus eſt magiſter & doctor, quo priuilegio doctoris officium in Eccleſia ſuſcepiſti?

Neglecta eſt hic ſapientis doctrina Prouerb. 27. 2. Laudet te alienus & non os tuum. Matt. 23. 10. Caluinus ipſe ſe iugulat.

2. *Mendax eſt & pater eius.*] Multi hæretici ex hoc loco diabolo patrem mendacem dare voluerunt, vel principium malum, vel Leuiathan, vel malum aliquem ſpiritum: ſed ſenſus eſt, diabolum eſſe patrem mendacij, id eſt, primum auctorem & inuentorem eius, nam Ioannes ſæpè Hebraizat: ipſe enim in veritate non ſtetit, & primos parentes noſtros mendacijs circumuenit, & in ore omnium hæreticorum loquitur mendacium vt de ſe Lutherus & Zuinglius fatentur, & generaliter inſinuat Apoſtolus 2. Cor. 11. v. 14. Vide Toletum in Ioan. 8. annot. 17. & miram eius loci interpretationem apud Auctorem quæſtion. ex veteri & nouo teſtam. q. 90. & 98. in appendice to. 4. D. Auguſtini pag. 174. a.

Quid ſit, Diabolus mendax eſt, & pater eius.

3. *Minima tot voluminum pars*] Non per hyperbolem hoc dictum eſt, ſed ad limam veritatis: nam blaſphemiæ, calumniæ, impoſturæ, contradictiones, mendacium neceſſariò inuoluunt, vt nihil dicam de doctrina hæretica quæ viſceraliter mendax eſt, cùm repugnet columnæ & firmamento veritatis.

Mendacium varijs peccatis includitur.

4. *Martinus Lutherus.*] Hic planè patriſſat: nam ex vno eius in Regem Angliæ libello collegit Thomas Murnerus mendacia quinquaginta: ex alijs eius ſcriptis Ioannes Dietenbergius octingenta ſeptuaginta quatuor, præter alia innumera quæ in alijs atque alijs eius operibus paſſim reperiuntur. Vide Io. Cochlæum de actis & ſcriptis Lutheri anno 1523. pag. 87. de Oecolampadij mendacijs anno 1526.

Mendaciorum cumulus

5. *Nihil Eccleſiæ reſiduum*] In verbis Caluini nota inſignem antilogiam. Si nihil Eccleſiæ reſiduum eſt, quid eſt tandem quod Deus in latebris conſeruat? nam certè non eſt, cuius nihil reſiduum eſt: quod autem non eſt, quomodo poteſt conſeruari? Neque elabitur anguilla per viſibile & inuiſibile, quia (præter vitioſam amphiboliam) ſuis principiis conſtringetur, ex quibus infrà perſpicuè deducemus, Eccleſiam inuiſibilem ſine viſibili conſtare non poſſe. Non tantùm ergò Doctores Sorbonici, ſed etiam Caluinus fremat neceſſe eſt, quando Eccleſia digito non oſtenditur, ſi modò ſaluus eſſe velit.

Anguilla conſtringitur.

Colore 9.

6. *Quoties ab eo tempore bellis*, &c.] Ne ſemel quidem Caluine: nam etiam in captiuitate Babylonica, cùm ſtatus eius eſſet miſerrimus, habuit viſibile caput, id eſt, ſummum ſacerdotem ex genere Aaron, à quo vſque ad Chriſtum ſucceſſio illa legitimè fluxit: habuit tribunal & formam quandam Reipub. aliaque religionis exercitia, vnico ſacrificio excepto, quòd extra Ieruſalem offerre nefas erat. Quòd ſi Caluinus per Wiclefum, Waldenſes, Berengarium, Iconomachos, &c. ſuam ſynagogam ſine interruptione ad Apoſtolos deducere poſſet, aliquid dicere videretur: nunc autem in tanta diſſimilitudine, quis ſanæ mentis argumentum à ſimili admittet?

Zachar. 3. 1.

Daniel 13. 5.

Argumentum Caluini futile.

7. *Excelſa in quibus idololatra.*] De Ioſaphat legimus 3. Reg. 22. 44. Verumtamen excelſa non abſtulit, & 2. Paral. 17. 6. Cumque ſumpſiſſet cor eius audaciam propter vias Domini, etiam excelſa & lucos de Iuda abſtulit. Hic locus de idololatris intelligendus eſt: ille autem prior de veri Dei cultoribus; qui id tantùm peccabant, quòd extra templum Salomonicum ſacrificia offerebant.

Conciliatio duarum Scripturarum, in ſpeciem repugnantium.

8. *Eliæ fuga in annum Ioſaphat duodecimum.*] Cur ergò ad Ioſaphat, regem potentiſſimum, ſe non recepit? Reſpondeo, Primò, quia itinera à ſatellitibus Ieſabel diligentiſſimè obſeruabantur, vt colligitur 3 Reg. 18. 10. vnde per varios anfractus, & occultas ſemitas coactus fuit ad montem Horeb euadere, inſumptis quadraginta diebus, cùm rectum iter longè breuiùs confici poſſit. Secundò, quia volebat redire in Iſraël, quod poſteà fecit, ad Eccleſiam Iſraëliticam iuuandam: noluit igitur haberi transfuga, qui aliquid contra ſtatum regni moliretur, ne ſic eius reditus inexorabiliter intercluderetur.

Cur Elias in terram Iuda non fugerit.

MENDACIVM SECVNDVM.

In ſeptima Synodo imaginibus cultum latriæ qui viuificæ Trinitati debetur, decretum eſſe.

COLOR II.

CVm ante annos octingentos & ampliùs, multæ de Chriſti & Sanctorum imaginibus concertationes habitæ fuiſſent, & hinc inde Synodi celebratæ; tandem Conſtantino & Irene imperantibus anno Domini 787. Niceæ in Bithynia celebratum fuit Concilium generale CCCL. Epiſcoporum, cui per ſuos Legatos Adrianus Papa I. præſedit: adfuerunt Patriarchę quatuor, Conſtantinopolitanus per ſe, reliqui tres per ſuos legatos, Alexādrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus: multi Epiſcopi hæreſim ſuam reuocarunt. Vocari autem ſolet Concilium Nicenum ſecundum, aut ſeptima Synodus, quia in ordine generalium Conciliorum ſeptimum locum tenet. In hac Iconomachi ſeu Iconoclaſtæ, qui Chriſti & Sanctorum imaginibus bellum indicebant, & Catholicos ob earum venerationem idololatriæ accuſabant, condemnati ſunt: quæ damnatio à tota Eccleſia, exploſis contradictoribus recepta eſt. Anno tamen Domini 794. hoc eſt, poſt ſeptem annos, adnitente Carolo Magno Francofordiæ Synodus alia CCC. Epiſcoporum eſt celebrata: in qua callidi quidam, Iconoclaſtarum veneno infecti, librum quendam mendacijs refertum Patribus & Carolo Magno obtruſerūt, quem ipſe ad Adrianum Papam refutandum tranſmiſit, quod à Pontifice accuratè factum eſt, vt patet tomo 3. Conciliorum. Hinc liber ille Carolinus vocari ſolet, non quòd à Carolo confectus, ſed quòd ipſi oblatus, & ab ipſo ad Papam tranſmiſſus: ex quo Caluinus ſua ſe hauſiſſe fatetur quæ contra Synodum Nicenam euomuit. *Qui hodie*, inquit 1.11.14. *ſimulachrorum vſum tuentur, Nicænæ illius Synodi patrocinium allegant. Extat autem refutatorius liber ſub Caroli Magni nomine, quem ex dictione colligere licet eodem fuiſſe tempore compoſitum.* &c. Cùm enim hæc Synodus Nicena fuerit plenaria, à Romano Pontifice approbata, per annos octingentos ab omnibus orthodoxis recepta, nō fuit aduerſarijs præſentius viſum remedium, quàm ſi varijs mendacijs & impoſturis eius auctoritatem eleuarent. Sic igitur Caluinus, mendacia mendacijs cumulans, vt Iconoclaſtæ veteres inchoaſſe tantùm videantur, quod hic perfecit & conſummauit:

1

Septima Synodus generalis.

2

Concilium Francofordienſe. Vaſquez in 3.p. to.1.diſp.107

Liber Carolinus. Bellarm. lib.de Sanctorum imaginib.cap.15.

1.11.16. *Venio nunc ad impietatum portenta, quæ euomere auſos eſſe mirum eſt: non fuiſſe autem illis reclamatum cum ſumma omnium deteſtatione, bis mirum. Atque hanc flagitioſam amentiam traduci expedit, vt ſaltem fucus antiquitatis quem Papiſtæ obtendunt, ſimulachrorum cultui detrahatur.*
3 *Theodoſius Amori Epiſcopus anathema crepat aduerſus omnes qui imagines nolunt adorare. Alius omnes Græciæ & Orientis calamitates huic ſceleri imputat, quòd non fuerint adoratæ. Quibus ergo pœnis digni Prophetæ, Apoſtoli, martyres, quorum tempore nullæ extiterunt? Addunt poſteà, ſi imagini imperiali cùm ſuffitu & thymiamate obuiam proceditur: multò magis hunc honorem*
4 *Sanctorum ſimulachris deberi. Conſtantinus autem Conſtantiæ Cypri Epiſcopus ſe imagines reuerenter amplecti profitetur, cultumq; honoris qui viuificæ Trinitati debetur, illis ſe exhibiturum confirmat, quiſquis idem facere recuſauerit, eum anathematizat, & cum Manichæis & Marcionitis amandat. Ac ne putes priuatam eſſe vnius hominis ſententiam, aſſentiuntur reliqui. Imò Ioannes legatus Orientalium, calore vltrà prouectus, præſtare admonet lupanaria omnia in vrbem admitti, quàm imaginum cultum abnegare. Tandem omnium conſenſu ſtatuitur,*

Hyperbolicæ locutiones Rhetorum conceſſu, poſſunt eſſe ſupra veritatem, non tamen ſupra modum.

hæreticis

hæreticis omnibus deteriores eſſe Samaritanos : at ipſis Samaritanis εἰκονομάχοις. Cæterum ne ſuo ſolemni Plaudite fabula careat, additur clauſula, Gaudeãt & exultent qui Chriſti habentes imaginem ſacrificium illi offerunt. Vbi nunc latria & duliæ diſtinctio, quæ Dei & hominum oculos ſolent perſtringere? Nam concilium ſine exceptione tantumdem ſimulachris ac Deo viuo largitur.

Examinanda ſunt hæc mendaciorum portenta, quæ euomere auſum eſſe Caluinum, mirum eſt: diſcipulos eius credere potuiſſe, cùm Concilium ſit in manibus, bis mirum. Atque hanc flagitioſam & impudentem mentiendi libidinem traduci expedit, vt omnes intelligant quantum fidei mereantur in rebus obſcurioribus, qui in apertiſſimis ac in medio poſitis Lectoris inſcitia ſic abutuntur. Tantùm enim abeſt, vt vel Conſtantinus vel Concilium ſenſerint & definierint id quod Caluinus illis affingit, vt ex diametro repugnent & aduerſentur: quod ſtatim animaduertet, qui Concilium ipſum, quod extat tomo 3. Concil. inſpicere grauatus non fuerit. Nam act. 3. ſic loquitur Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus.

Conſtantinus Epiſcopus falsò a Caluino accuſatus.

Suſcipio & amplector venerandas imagines : adorationem autem quæ fit ſecundum λατρείαν, hoc eſt, Dei culturam, tantummodo ſuperſubſtantiali & viuificæ Trinitati conſeruo. Potuitne clariùs Caluinum mendacij conuincere? Atqui eadem eſt omnium Patrum; atque adeò totius Concilij non tantùm ſententia, ſed etiam definitio, quæ poſt omnia accuratè diſcuſſa, actione ſeptima continetur. Verba definitionis hæc ſunt:

Definitio ſeptimæ Synodi.

Definimus cum omni diligentia & cura, venerandas & ſanctas imagines, ad modum & formam venerandæ & viuificantis crucis, è coloribus, teſſellis, aut alia quauis materia commodè paratas, dedicandas & in templis ſanctis Dei collocandas habendaſq́; tum in ſacris vaſis & veſtibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus priuatis, in vijs publicis : maximè autem imaginem Domini & Dei Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, deinde intemeratæ Dominæ noſtræ Deiparæ, venerandorum angelorum, & omnium deinde ſanctorum virorum. Quò ſcilicet per hanc pictarum imaginum inſpectionem, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & deſiderium veniant, illiſq́; ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant : non ſecundùm fidem noſtram, veram latriam quæ ſolùm diuinæ naturæ competit, ſed quemadmodum typo venerandæ & viuificantis crucis, & ſanctis Euangelijs, & reliquis ſacris, oblationibus ſuffitorum & luminarium reuerẽter accedimus, quemadmodùm veteribus piè in conſuetudinem hoc deductum eſt. Imaginis enim honor in prototypum reſultat: & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque deſcriptum argumentum.

Modus venerandi imagines.

Hactenus definitio Concilij, cui CCCL. Epiſcopi ſubſcripſerunt, & inter eos ſeptimo loco Conſtantinus Conſtantiæ in Cypro Epiſcopus: eademque doctrina ſparſim per alias Concilij actiones inculcatur, vt act. 4. in fine, &c.

Vbi numeri, 3. & 4.

Quid hîc ais Caluine? Si legiſti Concilium, cur tam impudenter mentiris? ſi non legiſti, cur neque viſos neque auditos idololatriæ condemnas? Fortè dicet ſe ſuis maioribus credidiſſe, qui libros Carolinos Synodo Francfordienſi obtulerunt. Indigna tanto Rabbino excuſatio. An qui orbis doctor haberi & omnium controuerſiarum iudex ſedere vult, relicto fonte limpidiſſimo debuit ex hæreticorum lacunis fæces ſuas haurire? an alias addere? an ſuam ipſius ſcabiem Catholicis affricare? Sed numeremus vnius ſectionis mendacia.

Damnat Caluinus inauditos, atque adeò negantes obiecta.

I. *Theodoſius Amori Epiſcopus anathema crepat aduerſus omnes qui imagines nolunt adorare.* Si agis de adoratione typica, nihil agis, quia hoc non quæritur: ſi de adoratione quæ Deo debetur, vt in fine ſectionis concludis, 5 mendacem agis. Sic enim Theodoſius in retractatione ſuæ hæreſis, *Sanctorum imagines ſuſcipio & veneror, non vt Deos, abſit : verùm mentis meæ affectum & deſiderium quo in illos affectus ſum, hoc modo indicans, ex animo omnes obteſtor,* &c. act. 1.

Iconclaſta reſipiſcens.

II. *Alius omnes Græciæ & Orientis calamitates huic ſceleri imputat, quòd non fuerint adoratæ.* Quis eſt iſte alius? neque enim in Concilio apparet. Quanquam ſi quis diceret, ob grauiſſima 6 Iconoclaſtarum ſcelera quæ multa ab hiſtoricis narrantur, Græciam &

Orientem fuiſſe afflictum, nihil eſſet cur reprehenderetur.

III. *Tempore prophetarum nullæ erant imagines.* Hæc ipſe refellis 1.11.3. vbi fateris Cherubim fuiſſe, ſed pertinuiſſe vis ad legis pædagogiam. Sed quò pertinuerint, non diſputamus: ſufficit fuiſſe, quod hîc negas. 7
Secundò erat ſerpens æneus quem fecerat Moſes, typus Chriſti. Io. 3. 14. quo Deus tanquam inſtrumento ad ſanitatem conferendam vtebatur. Sap. 16.6. & teſte S. Auguſtino, in veneratione erat apud Iudæos, quæ tandem in idololatriam degenerauit: quapropter pius rex Ezechias eum confregit. Tertiò erat arca fœderis, quæ quamuis non eſſet imago, habebat tamen aliquid imagini ſimile, quia Dei præſentiam ſignificabat. Hæc autem tanta erat in veneratione, vt nemo poſſet tangere, nemo propiùs accedere, quemadmodum ſuo ſupplicio Oza & Bethſamitæ docuerunt: vnde & Propheta diſertis verbis eam adorari iubet. Hæc etiam iuxta Dagon Azotiorum Deum poſita, diſcrimen docuit inter idola & ſanctas imagines, ipſum idolum proſternendo & miſerè deformando: non ſecus ac tempore noui teſtamenti per imagines Sanctorum Deus mira frequenter operari dignatus eſt. Bredembachius lib. 3. Collation. Sacrar. per totum.

Num. 21. 9. S. Aug. 3. de Trinit. c. 10. & lib. 3. de doct. Chriſt. cap. 9.

4. Reg. 18. 4.

1. Reg. 6. 19. 2. Reg. 6. 7. Pſal. 98. 5.

1. Reg. 5. 4.

IV. *Tempore Apoſtolorum non erant imagines.* Vnde ergò iſte Apoſtolorum canon in Concilio Antiocheno? *Ne errent fideles erga idola, ſed exprimant* [illegible]*, immaculatam, manufactam imaginem veri Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ac ſeruorum eius, ex aduerſo coram idolis & Iudæis: neque amplius errent erga idola, aut Iudæis ſimiles fiant.* Vnde imago Chriſti à Nicodemo efficta? quæ à Iudæis crucifixa multis coruſcauit miraculis, vt refert Athanaſius, & citatur in ſeptima Synodo act. 4. Vnde imago B. Virginis à S. Luca depicta, quam præter antiquam traditionem, etiam afferunt Theodorus Lector, Simeon Metaphraſtes ac Nicephorus? Vnde ea imago, quam Chriſtus ipſe ſindoni impreſſit, & Regi Edeſſenorum Abagaro miſit, vt teſtatur Euagrius, Metaphraſtes & S. Ioannes Damaſcenus? Quod ſi hæc omnia pro tua impudentia rides & ſola negatione confutata putas, concedes ſaltem nobis Hæmorrhoiſſæ imaginem, miraculis celeberrimam, quam Euſebius ſe vidiſſe narrat, & Iulianus Apoſtata deijciendo & ſuam ſubſtituendo, longè fecit celebriorem. Sed de hoc infrà.

Turrian. Baron. anno 57. n. 111. Gauter. Chronol. Séc. 1. verit. 3. §. 19.

Lib. 7. Hiſtor. c. 14.

V. *Tempore Martyrum nulla erant imagines.* Tempus hoc annos complectitur ducentos ſexaginta à Iudæorum & Neronis perſecutione vſque ad Conſtantinum pacificè imperantem: intra quod celebratum fuit Concilium Eliberinum, cuius (vt ipſe Caluinus loquitur 1.11.6.) hoc eſt triceſimum ſextum caput, *Placuit in templis non haberi picturas: ne quod colitur vel adoratur, in parietibus pingatur.* Quod quamuis Caluinus contra imagines adferat, tamen fateri cogitur; Primò, tunc in templorum parietibus fuiſſe imagines depictas: nam ſi non erant, cur prohibentur? Secundò, fuit hoc in honorem imaginum decretum, ne humore vel ſitu parietum corrumperentur, vel à Gentilibus indignè tractarentur: quemadmodum multis annis pòſt à pijs Imperatoribus ſancitum fuit ne crux humi ſculperetur, ad cauendas videlicet paganorum iniurias, qui crucem petulanter pedibus conculcabant. Tertiò, vbi vidit Euſebius Chriſti & Apoſtolorum Petri ac Pauli imagines? & certè hic Martyrum tempore viuebat. Quartò Alexander Imperator anno Domini 225. in ſuo larario habuit Chriſti imaginem: vnde niſi à Chriſtianis? Quintò Tertullianus Chriſti imaginem, ouem perditam humero reportantis, non ſemel commemorat: eius autem tempore perſecutio maximè ſæuiebat. Idem alibi Chriſtianos, crucis religioſos appellatos ſcribit: cur, niſi quòd crucifixi imagini honorem deferrent?

Anno 305.

Baron. anno 427.

Lib. 7. hiſtor. c. 14.

Lib. de Pudicitia. c. 7. & alibi.

Apologet. cap. 16.

VI. *Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus, cultum honoris qui viuifica Trinitati debetur, &c.* De hoc impudentiſſimo mendacio iam dictum eſt.

VII. *Aſſentiuntur reliqui.* Aſſentiuntur Conſtantino neganti, quod Caluinus meretricia fronte affirmat.

Impudentia Caluini.

VIII. *Praſtare omnia lupanaria in vrbem admitti, quàm imaginum cultum abnegare.*

negare.

negare Nihil tale inuenio in Concilio: ſi tamen hoc diceretur, quid incommodi continet iſta ſententia? Nonne decem ſcortationibus vna hæreſis deterior eſt? Scribit S. Gregorius & ante eum Ariſtoteles, peccata carnalia maioris quidem eſſe infamiæ, ſed minoris culpæ quàm ſpiritualia: inter ſpiritualia autem peccata hæreſis ſi primum locum non obtinet, certè peſtilentiſſima & pernicioſiſſima eſt, cùm ſalutis fundamentum euertat, ſuaque contagione quamplurimos celerrimè inficiat. Vide Monitionē ad Lectorem.

Lib.33.moral.c.11.
Lib.3. Ethic. c.10.& lib.7. c.6.

IX. *Omnium conſenſu ſtatuitur,* &c. Vbi eſt ille omnium conſenſus? Ioannes quidem Orientalium legatus act. 5. dicit, omnibus hæreticis deteriores eſſe Samaritas, & his Iconoclaſtas: non tamen ob eam rationem quam Caluinus innuit, ſed quia ipſam Samaritarum & Manichæorum hæreſim ſuæ hæreſi permiſcebant, vt videre eſt actor. 1. *œconomiam Seruatoris noſtri ſubuertentes*. Conſtantinus autem Epiſcopus eam adfert cauſam, quòd Samaritæ, quùm Chriſtum non profiteantur, ob ignorationem aliquo modo excuſari poſſint, quod probat ex Luc. 12.47.

X. *Qui Chriſti habentes imaginem, ſacrificium illi offerunt.* Mendacium impudentiſſimum cum ſimili impoſtura. Mendacium quidem, quia nulli vnquam Catholico, nedum huic Synodo in mentem venit, ſacrificium imagini offerendum decernere: impoſtura autē, quia ſui præcurſoris verba, Gregorij videlicet Neocæſareæ Epiſcopi, hæretici Iconoclaſtæ, (qui poſt palinodiam act. 3. in gratiam recipitur) contra Catholicos detorquet. Sic enim ille act. 6. tomo 3. ſub finem, ex pſeudoſynodo Copronymi. *Exultent & lætentur, & libertate linguæ fruantur, quicunque veram Chriſti imaginem* (intelligit Euchariſtiam) *ſynceriſſima mente facientes, deſiderant & venerantur, & ad ſalutem animi corporiſq́; adferunt, quam ipſe Dominus noſter Deus ſummus ſacerdos, ex nobis integrè maſſam aſſumē, circa paſſionis tempus in typū & recordationē efficaciſſimā ſuis ſacerdotibus & myſtis tradidit.*

XI. *Dei & hominum oculos ſolent perſtringere.* Mendacium cum blaſphemia. Quis eſt iſte Deus, cuius oculi perſtringi poſſunt? Nos certè talem non nouimus, ſed dicimus cum Apoſtolo: *Nolite errare: Deus non irridetur.* Gal. 6. 7.

XII. *Tantumdem ſimulachris ac Deo viuo largitur* Dignum patella operculum, vt actus huius fabulæ extremus primo ad amuſſim reſpondeat. Legat Spectator Concilium, & ſtupeat: hoc enim agitur in Concilio, ne id fiat quod Caluinus illi affingit.

NOTAE.

1. *Synodi celebratæ*] Vt Romana ſub Gregorio 2. anno Domini 726. item alia Romana ſub Gregorio 3. anno Domini 732. item alia Romana ſub Stephano 4. anno Domini 769. item Gentiliacenſis propè Pariſios ſub Carolo Magno, anno 766. Ab Iconoclaſtis autem, Conſtantinopolitana ſub Leone Iſauro, anno 730. cuius Caluinus meminit 4. 9. 9. item alia Conſtantinopolitana 338. Epiſcoporum, ſub Conſtantino Copronymo, anno 755. quæ falſò ſeptima Synodus ab Iconoclaſtis vocabatur: nam vt rectè dicitur in actis S. Stephani iunioris martyris apud Baron. anno 754. *Quomodo ſeptimum dicetur, quod ſex priora Concilia minimè ſequitur? Quidquid enim ſeptimum eſt, ſextum & quintum, & ea quæ antecedunt, ſequatur neceſſe eſt, vt ſeptimum eſſe queat. Cùm igitur vos ſex Conciliorum ſanctiones abrogaueritis, quid eſt, quamobrem Concilium veſtrum ſeptimum appelletis?* Hæc pſeudoſynodus in vera Synodo ſeptima doctè & accuratè refellitur ab Epiphanio, vt videre eſt act. 6. — Acutè & efficaciter.

2. *Francofordia Synodus,* &c.] Tam varia ſunt & diſcrepantia quæ de hac Synodo hiſtorici prodiderunt, maximè in cauſa imaginum, vt nulla ratione per omnia poſſint conciliari, ſed neceſſe ſit vel hos vel illos hallucinari, quorum ſententias videre licet apud Bellar. lib. 2. de Concil. c. 8. & lib. 2. de Imaginib. c. 14. Baronium anno Domini 794. Suar. in 3. p. tomo 1. diſp. 54. ſect. 3. Vaſquez in 3. p. d. 107. Illud veriſimillimum eſt, Patres Concilij Francofordienſis, neque ignoraſſe decretum ſeptimæ Synodi, neque contra illud quidquam ſtatuiſſe, ſed hiſtoricos qui contrà ſcribunt, cùm ſint longè poſteriores, facilè potuiſſe hallucinari. Vide Seuerinum Binium, in tertium tomum Concilior. ad annum Domini 787. & 794. — Quid de Francofordienſi Concilio ſentiendum.

3. *Simulachrorum cultui.*] Ita ſolent hæretici inuidioſè: ſed Catholicorum imagines non ſunt ſimulachra, cùm nihil ſimulent, ſed veritatem ſuo modo repræſentent. Non ſunt etiam idola, quia ſecundùm vſum Scripturæ & prophanorum Scriptorum εἴδωλον eſt paruum εἶδος non quantitate, ſed — Lactant. lib. 2. c. 19.

repræſentatione, quia videlicet repræſentat quod non eſt, vt docet Apoſtolus 1. Cor. 8. 4. vnde filius vocatur *imago Patris* Col. 1. 15. non idolum: *vir eſt imago Dei.* 1. Cor. 11. 7. non idolum: homo creatus eſt ad imaginem Dei. Gen. 1. 27. non ad idolum. At Homerus [illegible], quæ Virgilius rectè vertit *ſimulachra modis pallentia miris*, & alibi, vocat vmbras & cauam ſeu inanem imaginem. Meritò igitur non ſemel in ſeptima Synodo clamatum eſt, *Qui torquent ſententias Scripturæ de idolis, in venerandas imagines, anathema. Qui venerandas imagines idola vocant, anathema. Qui dicere audent Catholicam Eccleſiam aliquando idola admiſiſſe, anathema. Qui præter Chriſtum Deum noſtrum dicunt alios eſſe qui nos liberârunt à cultu idolorum, execratio.* nam Iconoclaſtæ per fœdam & impiam adulationem hoc Conſtantino Copronymo tribuebant. Quod nuper imitatus quidam Barauus, vt nihil à maioribus degeneraret, edito libro liberationem ab idololatria Principi cuidam Caluiniano acceptam tulit. Atque hi ſunt, qui Sanctorum venerationem idololatriam vocant, quum ipſi præter Chriſtum, alios agnoſcant liberatores. Sic Lutherus in funere Ducis Saxoniæ, per fœdam & impiam adulationem, ipſum Ducem & Caput fidelium & redemptorem agnoſcit. Cochlæus in actis & ſcriptis Lutheri anno 1532. pag. 259.

4. *Si imagini Imperiali*, &c.] Non eſt quòd hoc argumentum Caluinus irrideat: Imperatoris imago honoratur ciuiliter ſine ſuperſtitione (nam hoc faciebant olim etiã Chriſtiani:) ergò Chriſti imago honorari poteſt ac debet religiosè. Quid enim dicet ad hoc argumentum, Caluini imago honoris causâ multis è collo pependitur nõ poteſt Chriſti imago? An ſoluet ſicut olim, Crepet & rumpatur, cui dolet? — Bell. lib. 2. de Imaginib. c. 11. arg. 6. Bolſec. in vita Caluini c.

5. *Verba definitionis hæc ſunt.*] Nihil hîc de Dei imaginibus, quas tamen Caluinus maximè inſectatur. Qualis autem ſit hæc imaginum adoratio ſeu veneratio, inferiùs dicetur colore 39.

6. *Grauiſsima Iconoclaſtarum ſcelera*] Partim errores & hæreſes paganorum, Iudæorum, Samaritarum, Marcionitarum, Manichæorum: partim blaſphemiæ in Deiparam & alios Sanctos: partim perſecutiones grauiſſimæ in Catholicos, præſertim monachos & ſacerdotes: partim alia peccata, magiæ, adulteria, &c. Vide S. Ioannem Damaſc. lib. de Hæreſib. in fi. Theodorum Studitam, Baron. anno 754.

7. *Serpens æneus*] Ne quis hunc inter religioſa ſigna poni miretur, ſciat Caluinum ipſum (comment. in Num. 21. 8.) agnoſcere, quòd fuerit Ieſu Chriſti vmbra, figura ac ſimilitudo, gratiæ ſpiritualis ſymbolum, ac propterea inſtar pretioſi theſauri repoſitus, & multis ſeculis diligenter ſeruatus in Sanctuario Dei. P. Gaulterius in Chronol. Sec. 1. verit. 3. 5. 12. & 15.

MENDACIVM TERTIVM.

Neminem vnquam Sanctorum extitiſſe, qui vel vnum Dei mandatum ſeruarit.

COLOR III.

Matth. 5. 46. 1. VT huic mendacio (quod ipſimet Sancti clariſſimè refutant) lux affundatur: Nota primò, ſine Dei gratia, ſolis naturæ viribus, poſſe fieri aliqua opera moraliter bona, quæ nihil habeant vitij, ſed tamen nihil faciant ad ſalutem. Ioan. 15. 5.

Ezech. 36. 26. 2. Iuſtos gratia Dei inſtructos, poſſe per totam vitam totam Dei legem ſeruare, ſi gratiæ cooperari ſtudeant: nam illa in hunc ipſum finem confertur.

3. Obrepere iuſtis plurima peccata venialia, quæ tamen iuſtitiæ ſtatum non euertant: vnde dicitur Eccleſ. 7. 21. *Non eſt homo iuſtus in terra qui faciat bonum, & non peccet.* & Pſal. 18. 13. *Delicta quis intelligit?* & Prouerb. 24. 16. *Septies cadet iuſtus, & reſurget.*

4. Fieri non rarò vt iuſti incidant in lethale peccatum, & iuſtitiam amittant: quam tamen ſi per veram pœnitentiam recuperauerint, in integrum reſtitui ac ſi non peccaſſent. Ezech. 18. 22. Act. 13. 22.

5. Aliquos Sanctos edere aliquando opera vndique perfecta, quæ Dei iudicium ſuſtinere poſſint, & quæ perfectè legem impleant, Deo proptereà gratiſſima: quale veriſimiliter fuit heroica Abrahæ obedientia, Gen. 22. 16. cùm filium immolare paratus eſſet, & de ſe teſtatur Dauid, *Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.* Pſal. 16. 3.

Contrà docet Caluinus Primò, nullum opus bonum, ne in iuſtis quidem, reperiri. 3. 17. 9.

Secundò, omne peccatum, etiam minimum, euertere iuſtitiam. 3. 14. 10. & 3. 18. 10.

Tertiò, nullum eſſe opus hominis, quantumuis ſancti, quod non ſit peccatum mortale. 2.8.58.

Quartò, neminem hactenus inuentum, nec deinceps inueniendum qui lege Dei ſeruandæ par eſſe poſſit: imò qui minimam eius particulam implerit. Quis enim per lethale peccatum, quod legi Dei ex diametro aduerſatur, dicat eandem legem impleri? Sed iam Caluinum mentientem, & Sanctos eius mendacia refellentes audiamus. Nititur ille maximè duobus principijs: vno, quòd nemo Deum ex toto corde dilexerit: altero, quod nemo vixerit ſine concupiſcentia, quam ipſe ſemper & vbique lethalem facit.

Duo Caluini putrida fundamenta.

2.7.5. *Si ab vltima memoria repetamus, neminem Sanctorum extitiſſe dico, qui corpore mortis circumdatus, ad eum dilectionis ſcopum pertigerit, vt ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, ex to-*
ta potentia Deum amaret: neminem rur- 2
ſum qui non concupiſcentia laborarit.

2.8.58. *Pupugit nos animi aliquod de-* 3
ſiderium? iam concupiſcentia rei tenemur ac ſimul conſtituimur legis tranſgreſſores: quia Dominus non tantùm deliberare & machinari quod ſit in iacturam alterius vetat, ſed concupiſcentia etiam ſtimulari & æſtuare. Legis verò tranſgreſſioni maledictio Dei ſemper incumbit. Non eſt igitur quod vel leuiſſimas cupiditates iudicio mortis eximamus.

3.14.9.2. *Habemus nec vnum à Sanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.*

3.14.10. *Neceſſaria eſt perpetua legis obedientia*, id eſt, quæ nec leuiſſima cupiditate interrumpatur: vt ipſe 2.8.58. interpretatur.

Stoicum hic agit Caluinus. Lipſius lib. 3. Manuduct. diſſert. 3.

3.14.9. *Seligat ex tota ſua vita ſanctus Dei ſeruus quod in eius curſu maximè eximium ſe putabit edidiſſe, bene reuoluat ſingulas partes: deprehendet procul dubio alicubi quod carnis putredinem ſapiat.*

3.14.11. *Duobus his fortiter inſiſtendum, nullum vnquam extitiſſe pij hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinaretur, non eſſet damnabile. Adhæc ſi tale aliquod detur (quod poſſibile homini non eſt) peccatis tamen, quibus laborare authorem ipſum certum eſt, vitiatum ac inquinatum gratiam perdere.*

His principijs Caluinus innixus, omnes Sanctos prouocat, ſi fortè quis prodire auſit ad mēdacia ipſius redarguenda. 3.12.1. *Quis habitabit cum igne deuorante? inquit propheta: quis manebit cum ardoribus ſempiternis? Qui ambulat in iuſtitijs & loquitur veritatem*, &c. *Sed prodeat ille quiſquis eſt.* 3.17.15. *Sed prodeat vnus ex filijs Adam cum tali integritate.*

4 Prodibunt Caluine, plurimi, qui tua mendacia palàm traducent, & in primis Abel, qui iuſti titulo ab ipſo Domino ornatur. Et cur iuſtus? *quia*, inquit Ioannes, *opera eius iuſta erant*. Si iuſta, ergò legi conformia: ergò legi ſatisfaciebant.

ABEL. Matt. 23. 35. 1. Io. 3. 12.

4 Secundò, *Noë vir iuſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis: cum Deo ambulauit: At qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt.* Et quid de eius ſacrificio? Caluinus ſtercoris odorē & carnis putredinem perciperet: ſed quid Deus? *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis*, &c. quod non niſi ad offerētis ſanctitatem referri poteſt, cùm illa ſacrificia nihil ex ſe haberent quod Deo placeret. Pſal. 49. 13.

NOE. Gen. 6. 9. 1. Io. 3. 7.

4 Tertiò, Abraham, ſingularis ille Dei amicus, qui propter opera fidei, obedientiæ, aliarumque virtutum, illud elogium apud Sapientem promeruit, *Non eſt inuentus ſimilis illi in gloria, qui conſeruauit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo.* Itaque & fidem eius ſectari iubemur. Rom. 4. 12. & opera. Ioan. 8. 39. *Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.* Vno autem opere heroico ita Deum ſibi deuinxit, vt ille Gen. 22. 16. dixerit, *Per memetipſum iuraui, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas, & velut arenā quæ eſt in littore maris* &c.

ABRAHAM. Eccleſ. 44. 20.

Quartò, Magnus ille Propheta Iob, Dei teſtimonio iuſtificatus, & à Diaboli calumnijs vindicatus, legem diuinam ſic amplexus eſt, vt non eſſet *ei ſimilis in terra, homo ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo.* Qui etiam, tanquam Caluinū mendacij arguens, *Veſtigia eius*, inquit, *ſecutus eſt pes meus: viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea. A mandatis labiorum eius non receſſi, & in ſinu meo abſcondi verba oris eius.*

IOB. Iob. 1. 8. Iob 23. 11. 12.

Quintò, Leuitæ plurimi (ne legem ſeruare, vnius aut alterius eſſe putemus,) teſte Moyſe hoc præſtiterunt.

LEVIT. Deut. 33. 9.

Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt: iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Iſraël.

EZECHIAS. *Iſa.38.3.* Sextò, Ezechias, pietate inſignis & peculiari in Deum fiducia: *Obſecro Domine*, inquit, *memento quaſò, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim.* Nec mẽdacij à Deo inſimulatus fuit, ſed ingenti miraculo & portento, quòd totus orbis admiratus eſt, ſanitatem & vitæ prorogationem conſecutus eſt. *2.Paral.32.31.*

MACHAB. *2.Machab.6.18.& c.7.4.* Septimò, Eleazarus & pueri Machabęi, vt Dei legem ſeruarent, horribilia & vix audita tormenta ſubierunt, quos S.Paulus mirificè celebrat: *Non ſuſcipientes*, inquit, *redemptionem* (ſalutem à tyranno oblatam 2.Machab.7.24.) *vt meliorem inuenirent reſurrectionem:* *Heb.11.35.* alludens ad verba ſecundi, tertij & quarti pueri, matriſque eorum, quæ carnis reſurrectionem clariſſimè teſtantur. *2.Machab.7.9.11.14.23.* *Tu quidem ſceleſtiſſime*, inquit ſecundus puer, *in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æterna vita reſurrectionem ſuſcitabit.*

ZACHAR. ELISAB. Octauò, Zacharias & Eliſabeth (vt propiùs ad nouum teſtamentum accedamus) Spiritus ſancti teſtimonio, *erant iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.* 5 Quem locum clariſſimum Caluinus in Harmonia ita tractat, vt ex diametro cum Euangeliſta pugnare voluiſſe videatur, quemadmodum eruditè in ſuis Commentarijs Franciſcus Lucas demonſtrat. Ponderanda ſunt enim hæc verba. Primò, iuſti. Secundò, ante Deum. Tertiò, in omnibus mandatis: & notandum, peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur, ipſorum iuſtitiam non euertiſſe, vt pulchrè aduerſus Pelagianos docet D.Auguſtin. lib. de Perfect. iuſtitiæ, & lib. de gratia Chriſti cap. 48. & 49. tom.7. Cæterùm ne diutiùs rei clariſſimæ declarandæ immoremur, DAVID. vnus Dauid in vno Pſalmo, non vna tamen ſententia, Caluini mendacium apertiſſimè redarguit: quando docet Dei legem non vtcunque à fidelibus ſeruari (quòd Caluinus ſecum pugnans aliquando concedit, vt 2.5.12.) ſed ſicut Deus præcepit, & vt ipſi legi ſatisfiat, quòd Caluinus vbique ferè negat. Dauid enim Pſal.118.v.4. hoc fundamentum iacit, *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis:* & deinde pluribus verſibus oſtendit ſe idipſum quod mandatum fuerat, & ſicut mandatum fuerat ex Dei auxilio feciſſe. Paucos ex multis ponemus.

Verſ.32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.*

Verſ.34. *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo.*

Verſ.106. *Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.*

Sic v.97.103.128.157.159.167.168.176. nam totus hic Pſalmus in eo conſumitur, vt oſtendat ad Dei legem ſeruandam opus eſſe diuino auxilio: cum eo autem non ſeruari poſſe dumtaxat, ſed etiam facilè & delectabiliter poſſe ſeruari. V.103. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo.* Et v.162. *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa.* Quod militibus, qualis erat Dauid, iucundiſſimum accidere ſolet. Item verſ.171. *Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me iuſtificationes tuas.* Itaque Pſalmus hic Pelagianorum malleus eſt, ſimul *Malleus anceps.* & Caluiniſtarum: qui diuerſas vias ingreſſi, veritatem in medio conſtitutam pari animoſitate, ſed fruſtrà, impugnare conantur.

Præter hæc, deſiderat à Deo tentari Dauid, probari & examinari. Pſal.25.2. *Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos & cor meum.* Pſal.138.23. *Proba me Deus & ſcito cor meũ: interroga me, & cognoſce ſemitas meas. Et vide ſi via iniquitatis in me eſt.* Quid autem euenerit, indicat. Pſal.16.3. *Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.* Audis Caluine? quid potuit vehementiùs hæreſim tuam refutare? Et ne Dauidi mendacium impingas (vt iſti adoleſcenti, quem Marci 10.21. Ieſus intuitus dilexit. 4.13.13.b. quòd ab ingenio tuo alienum non eſſe facilè iudicabit, qui tua *P.Gaulter.1. ſecul.Verit.2. §.2.3.4.5.6.7.* in Sanctos vtriuſque teſtamenti, & nominatim in Dauidem 3.2.17.b.3.20.16. maledicta legerit) prodeat prima Veritas, & contra calumniatorem iſtum ſeruo ſuo irrefragabile teſtimonium perhibeat: *Inueni* (in-

quit

quit Act. 13.22.) *Dauid filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Quid eſt autem Dei voluntatem facere, niſi eius mandata ſeruare? vt patet Matt. 7.21. Ioan. 14.21. Rom. 12.2. alijſque locis innumeris.

1. Ioan. 2. 5. Maneat igitur, omnes Sanctos Dei mandata perfectè ſeruaſſe, iuxta ſenſum S. Ioannis, *Qui ſeruat verbum eius, verè in hoc caritas Dei perfecta eſt.* vnde & Pſal. 118.a. vocantur ἄμωμοι in quibus nec Momus ipſe, (humana fragilitate conſiderata) quidquam meritò reprehendere poſſit. Nam primò, fecerunt id, quod propriè ſub præceptum cadit. Secundò, leuiora peccata quotidianis pœnitentijs eluere ſtuduerunt. Tertiò, ſi qui grauiùs lapſi ſunt, vt Dauid, Petrus, Paulus, ſuis lachrymis & ſeria animi conuerſione, Dei gratiam recuperarunt. Tot igitur teſtes in medium prodeunt, ad Caluini mendacium exſufflandum, vt ſolis ipſorum chirographis, ſi in vnum cogerentur, ipſe cum ſuis Miniſtris opprimi & ſuffocari poſſit. Modus ſeruandi mandata.

N O T AE.

1. *Omne peccatum euertere iuſtitiam*] Error hic diuerſâ viâ & modo Pelagianis & Caluinianis illuſit. Illi de iuſtitia præſumentes, volebant hominem ab omni peccato, etiam veniali immunem, vt patet ex libro D. Auguſtini de perfectione iuſtitiæ: hi iuſtitiam deſperantes, ad ſolam fidem confugiunt, vt per eam Chriſti iuſtitiam apprehendant. Vtrique à Stoicis decepti, ideam iuſtitiæ, non humanam iuſtitiam conſiderarunt: quòd tamen faciendum eſſe Propheta nos docet, cùm ſic orat: *Iudica me Domine ſecundùm iuſtitiam meam*, hoc eſt, non ſecundùm tuam iuſtitiam, cui ferendæ ego par eſſe non poſſum, ſed ſecundùm meam iuſtitiam, quæ homini fragili per gratiam tuam adiuto contingere poteſt. Ita D. Hieronym. lib. 1. aduerſùs Pelagian. & S. Chryſoſtom. in Pſal. 7. & alibi ſæpè. Vide Cardinalem Hoſium in Confeſſione Polonica cap. 73. & cap. 74. Tomo 7. Cicero in Paradox. Pſal. 7. 9.

2. *Neminem qui non concupiſcentia laborarit*] Fatemur Sanctorum neminem fuiſſe, qui carnis rebellionem & internarum virium ἀταξίαν non fuerit expertus: cæterùm hanc niſi conſentientibus non nocere, aut peccati reos agere, cum Apoſtolo aſſerimus, *Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* Itaque cùm dicit Lex, *Non concupiſces*, ſi intelligas, nullâ concupiſcentiâ tangêris, certiſſimum eſt viatoribus præceptum non eſſe, ſed finem oſtenſum quò tendere debeant. & quid in futura vita ſint conſecuturi. Si autem cum Sapiente interpreteris, *Poſt concupiſcentias tuas non eas*; aut cum Apoſtolo, *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius*: verè præceptum eſt, ſed per Dei gratiam ijs eſt facilè *qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundùm carnem ambulant*: non enim ſentire carnis motus, ſed conſentire prohibitum eſt. Docet hæc pulcherrimè D. Auguſtinus, tum alijs locis, tum epiſt. 200. ad Aſellicum, & lib. 1. de Nuptijs & concupiſc. cap. 29. & tractat Bellarm. lib. 5. de Statu peccati. cap. 10. Hoſius in Confeſſ. Poloni. cap. 74. Rom 7. 20. Exod. 20. 17. Eccleſ. 18. 30. Rom 6. 12. Rom. 8. 4.

3. *Pupugit nos*] Caluinus Lutheri ſpolijs ſuperbus, omnes Patres conculcare non contentus, etiam D. Auguſtinum, quem vnum ex tota antiquitate magni facere velle videtur, in hac materia arroganter contemnit; idque eo fine, vt rem abſurdiſſimam adſtruat, nempe, motus primò primos, qui non ſunt in noſtra poteſtate, eſſe peccata, atque adeò peccata lethalia, quæ nos coram Deo æternæ damnationis reos peragant. Sic enim loquitur 3.3.10. *Neque opus eſt multum inueſtigando laborare quid hic veteres ſenſerint: quando vnus Auguſtinus ſufficere ad id poteſt, qui fideliter magnaq; diligentia omnium ſententias collegit. Ex illo igitur ſumant lectores, ſi quid de ſenſu antiquitatis habere certi volent. Porrò inter illum & nos hoc diſcriminis videri poteſt intereſſe, quod ipſe quidem quum fideles concedat, quamdiu in corpore mortali habitant, ſic illigatos teneri concupiſcentijs, vt non poſſint non cõcupiſcere; eum tamen morbum peccatum vocare non audet: ſed ad illum deſignandum infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet, vbi vel opus vel conſenſus ad conceptionem vel apprehenſionem accedit, hoc eſt, quando primæ appetitioni accedit voluntas. Nos autem* (vide Caluini audaciam contra totam Antiquitatem & ipſum S. Auguſtinum) *illud ipſum pro peccato habemus, quòd aliqua omnino cupiditate contra Legem Dei homo titillatur: imò ipſam prauitatem quæ huiuſmodi cupiditates nobis generat, aſſerimus eſſe peccatum.* Lib. ad Bonif. 4. Lib. 1. & 2. contra Iulianum.

4. *Abel, Noë, Abraham, &c.*] His teſtimonijs Caluinus preſſus & oppreſſus, in omnem partem ſe vertit, vt ſe expediat, ſed fruſtrà. 3.17.14. duo dicit. Primum, Sanctos cùm opera ſua commendant, non loqui de toto vitæ tenore, ſed ſpecialem cauſam in iudicium diſceptandam afferre. Contrà: Primò, Multi agunt de iuſtitia diu perpetuata, vt patet in Zacharia, Ezechia, Iob: & de Dauide dicitur 3. Reg. 15. 5. *Eò quod feciſſet Dauid rectum in oculis Domini, & non declinaſſet ab omnibus quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Hethæi.* Secundò, Illa cauſa quàm diſceptari volunt, eſt iuſta aut non: ſi iuſta, cur ornas eam titulo operis damnabilis, præuaricationis, peccati mortalis? ſi non eſt iuſta, cur petunt Sancti eam iuſtè iudicari, & vocant iuſtitiam? Alterum, Sanctos non diuinæ perfectionis reſpectu, ſed ex improborum & ſceleſtorũ comparatione iuſtitiam ſibi arrogare. Sed Primò, Vanum Caluini effugium. Pſal. 7. 9. Pſal. 118. 121.

non agitur hîc de noſtræ iuſtitiæ contentione cum diuina, vt tu ipſe non rarò fateris. 3.14.16.b.3. 12.1.b.3.17.9. Scimus enim omnem creatam iuſtitiam etiam angelorum & beatorum, coram iuſtitia increata euaneſcere, vt lumen candelæ ad ſplendorem Solis 3.12.4. Secundò, non tantùm iuſtitiam ſuam Sancti commendant impiorum reſpectu à quibus iniuſtè opprimebantur, ſed etiam reſpectu legis diuinæ, quam dicunt ſe ſeruaſſe abſolutè & coram Deo, vt ex locis citatis patet, & Pſal. 118. 168. *Seruaui mandata tua, & teſtimonia tuâ, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.* Tertiò, malè tribuit Sanctis arrogantiam, qui non ignorarunt ſua merita eſſe Dei dona: vnde iuſtitiam ſibi non arrogant, ſed humiliter Dei beneficium agnoſcunt, & gratias agunt. Verba tua ſunt 3.17.14. *Ex improborum & ſceleſtorum comparatione iuſtitiam ſibi arrogant.*

5. *In omnibus mandatis & iuſtificationibus.*] Hîc Caluino aqua hæret. Ad locum clariſſimum tria dicit. Primum 3.17.7. *Monendi ſunt Lectores, Græcos parum aptè vocem Hebraicam Hucim vertiſſe* δικαιώματα *pro edictis.* Sed patietur Caluinus ſibi præferri Septuaginta Interpretes, qui linguam Hebraicam meliùs quàm ipſe, calluerunt. Secundum, *Scriptura quum Zachariam & eius coniugem refert ambulaſſe in iuſtitijs Domini, opera magis ex legis natura æſtimat, quàm ex propriâ eorum conditione.* Hoc eſt, deſcribit Zachariam & Elizabeth, non quales erant, ſed quales eſſe debebant. Philoxenus rogatus, cur in Tragœdiis induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas: reſpondit, *Ille induxit quales eſſe deberent, ego quales ſunt.* Sic Lucas inducit Zachariam & Eliſabeth iuſtos & irreprehenſibiles, quia tales Lex requirit: Caluinus facit eos præuaricatores, & à quibus nihil vnquam niſi damnabile proceſſerit, quia tales erant. O argutum interpretem, cui ſecundùm Deum competit explicare Scripturas! nonne Annam & Caipham inter iuſtos & ſanctos eodem iure reponemus?. Quid eſt Scripturam corrumpere & ludibrio habere, ſi hoc non eſt? Sed Tertium dictum audiamus. *Etſi rurſus hic obſeruandum quod nuper dixi, ex incuria Græci interpretis non eſſe ſtatuendam legem. Sed quia Lucas in recepta verſione nihil mutare voluit, neque ego contendam.* Gratia ſcilicet tibi eſt habenda, quòd S. Lucæ litem remittis. Sed primò, Euangeliſta neque agit interpretem, neque citat interpretem, ſed agit hiſtoricum & ſcribit id quod erat. Secundò, vel bene vſus eſt voce iuſtificationis, vel malè: ſi bene, cur reprehendis? ſi malè, ergò vel humano ſpiritu ſcripſit, vel Spiritus ſanctus malè ſuum amanuenſem inſtruxit: quorum alterutrum qui dixerit, quo ſupplicio tantam blaſphemiam expiabit? Tertiò, Scriptura iam non erit tantùm hominum & angelorum ſtatera, vt tu loqueris 4.9.9. 4.17.43.b. ſed etiam Spiritus ſancti, vt ex vi textus Hebraici litem illi intendas, niſi pro tua modeſtia ius tuum remittere maluiſſes. Sæpè exclamas, *Hoc non in me, ſed in Spiritum ſanctum torquetur.* 1.8.3.4.16.20.4.17.20.2.1.17.2.b. Hæc autem tua gloſſa in quem vibratur?

Philoxeni lepidum apophthegma.

Caluin. 3. 22. 8. Non enim obliuionis vitio laborabat Spiritus ſanctus, qui per os eius loquebatur.

Cæterùm vt ingenium tuum, ſemper inconſtans & vanum, ſecumque pugnans, magis prodas, ita de materia propoſita loqueris. 3.20.7. *Non tamen ſuperuacua eſt Ioannis admonitio, Si quid petierimus, accipiemus ab eo, quia præcepta eius ſeruamus: quandoquidem mala conſcientia ianuam nobis claudit.*

1.Io.3.22. 1.Io.2.5.

2.5.8. *Vt Dei gratiam perimant, per quam præcepta ipſa adimplentur. & §.4. Vbi Deus iuſſit quod rectum eſt, gratis dare implendi facultatem ſuis electis.*

2.5.9. *Quando conſtat omnibus Dei præceptis adimplendis & neceſſariam eſſe gratiam Legiſlatoris, & nobis promiſſam.*

2.5.12. *Ergo hanc, de qua mox loquitur* (Moſes Deuter. 30.11.) *facilitatem non in hominis virtute, ſed in ope ac præſidio Spiritus ſancti poſuit, qui opus ſuum potenter in noſtra infirmitate peragit.*

Maneat igitur omnes Sanctos perfectè Dei legem ſeruaſſe iuxta ſenſum Ioannis, *Qui ſeruat verbum eius, verè in hoc caritas Dei perfecta eſt:* nam primò, fecerunt id quòd propriè ſub præceptum cadit. Secundò, concupiſcentia & venialia peccata iuſtitiam non euerterunt. Tertiò, qui grauius lapſi ſunt, per pœnitentiam cum Deo in gratiam redierunt. Quartò, multa opera in Spiritu ſancto fecerunt, quæ diuini iudicij examen ſubire potuiſſent, quamuis id ſibi ipſi non arrogarent.

MENDACIVM QVARTVM.

Vnum caput in Eccleſia, veteribus fuiſſe prorſus ignotum.

COLOR IV.

Nihil magis in Eccleſia Dei neceſſarium eſt, quàm vnũ caput viſibile & vicarium, quo Chriſtus (primarium & inuiſibile caput) velut inſtrumento vtitur ad conſenſionem doctrinæ, ad vnitatem fidei, ad vinculum pacis inter ſuos conſeruandum: quo ſublato, totum corpus diffluere, diſſolui & perire neceſſe ſit. Quòd non ignorauit

Caluinus, cùm alibi de capite Synagogæ ita ſcripſit, Abraham ex numero imò ex gradu apprimè honorifico deijci non poteſt, quin aboleatur tota Eccleſia. Hinc Satan per ſuos ſatellites, omni ferè tempore caput hoc oppugnare inſtituit, vt faciliùs corpus diſſiparet: nunquam tamen furioſiùs & violentiùs quàm hac ætate per Lutheranos & Caluiniſtas, quos cæteri ſectarij vnanimiter ſequuntur. Omnibus enim machinis adhibitis, mendacijs, calumnijs, impoſturis, Scripturæ detortionibus, &c. id ſategerunt, vt Romanam Eccleſiam in Synagogam Satanæ, & Chriſti vicarium transformarent in Antichriſtum. Id autem ijs neceſſarium fuit, qui ſalua auctoritate Sedis Apoſtolicæ, noua ſua dogmata tueri non poſſent: ex ea enim ſemper illud ſalutare verbum emanat, *Nihil innouetur, niſi quod traditum eſt*. Caluinus igitur, poſt longam de Petri primatu diſputationem, vt nihil intentatum relinquat, ſic loquitur 4.6.16.a.

Verba S. Stephani Papæ.

Veniamus nunc ad Eccleſiam veterem, vt palam quoque fiat, eius ſuffragio non minus temere & falsò ſuperbire noſtros aduerſarios, quàm teſtimonio verbi Dei. Et infrà 4.6.17.7. *Hac eò pertinent, vt obiter intelligat lector, axioma illud quod Romanenſes pro confeſſo & indubio ſumunt, de vnitate terreni capitis in hierarchia, veteribus fuiſſe prorſus ignotum.* Et 4.7.21. *Nomen etiam Capitis nihilo magis fuit vſitatum.* 4.7.3. *Quid eſſet ſummus Pontifex, & vnicum Eccleſiæ in terris caput, neſciebatur.*

Veniamus Caluine, ad Eccleſiam veterem, quam tu ferè quinque aut ſex primis ſeculis definis, tum 1.11.13. tum quando Gregorium, vltimum Romæ Epiſcopum appellas 4.17.49. veniamus & videamus mendacium tuum, tam luculentum, vt ſola veterum Patrum inſpectione ſeſe prodat, & legentium oculos percellat.

Multorum locos citabimus, verbis paucos adiectis: cùm ipſorũ Patrum libri in manibus ſint, & plurimi Scriptores diligenter ipſorum teſtimonia collegerint, vt Cardinalis Bellarminus lib.2. de Summo Pontifice. c.14.15.16. Gregorius à Valentia in 2.2. d.1. q.1. p.7.§.34. Iudocus Coccius tomo 1. lib.7. art.4. Iac. Gaulterius in Chronographia, verit.10 ſeculi primi.

3 1. S. Clemens Romanus epiſt. 1. *Fundamentum & πέτρος, vnus omnibus præfuit.*

2. S. Dionyſius Areopagita libro de diui. nominib. c.3. *Theologorum coryphæus Petrus.*

3. S. Ignatius martyr epiſt. ad Roman. *ἥτις προκάθηται. Eccleſia quæ præſidet, nempe Romana.*

4. S. Anacletus epiſt. 3. *Romana Eccleſia ab ipſo Chriſto primatum obtinuit.*

5. S. Sixtus I. epiſt. 2. *Ad Apoſtolicam Sedem, quaſi ad* caput, *ſuffugium habeat.*

6. S. Pius I. epiſt. 1. *Chriſtus hanc Sedem omnium Eccleſiarum eſſe* caput *præcepit.*

7. S. Victor epiſt. ad Theophil.
1 Alexand. *Chriſtus ſibi ac ſanctæ Sedi Apoſtolicæ iudicium de Epiſcopis reſeruat.*

8. S. Irenæus lib. 3. aduerſus hæreſes c.3. *Ad hanc Eccleſiam, propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam.*

9. Tertullianus lib. de Monogamia c.8. *Petrum monogamum præſumo per Eccleſiam, quæ ſuper illum fundata, omnem gradum ordinis ſui de Monogamis erat collocatura.*

10. S. Calliſtus I. epiſt. ad Benedictum. *Eccleſiæ* caput *eſt Romana Eccleſia.*

11. S. Marcellus epiſt. 1. ad Epi-
ſcopos Antiochenæ prouinciæ: *Ipſe*
2 *enim* caput *eſt totius Eccleſiæ, cui ait Dominus, Tu es petrus.*

12. S. Melchiades epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, *Et licet cunctorum par electio foret, beato tamen Petro conceſſum eſt, vt alijs præemineret.*

13. Euſebius Cæſarienſis lib. 2. hiſtor. Eccleſ. c.13. vocat Petrum *reliquorum omnium Apoſtolorũ προήγορον.*

14. Concilium Nicenũ I. Can. 39. *Qui tenet ſedem Romæ*, caput *eſt & princeps omnium Patriarcharum.* Sic eſt in verſione Arabica & Chaldaica.

15. S. Athanaſius epiſt. ad Marcum Papam, *Optamus vt à veſtra ſanctæ Sedis Eccleſiæ auctoritate, quæ eſt mater &* caput *omnium Eccleſiarũ*, &c.

16. S. Baſilius orat. 3. de peccato, *Beatus Petrus qui alijs omnibus diſcipulis antepoſitus fuit.*

17. S. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 11. *Petrus Princeps Apoſtolorum & ſupremus Eccleſiæ præco.*

18. S. Ambroſius ſerm. 11. *Hanc igitur ſolam Eccleſiæ nauem aſcendit Dominus, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus, dicente Domino, Super hanc petram* &c.

19. S. Optatus Mileuitanus lib. 2. contra Parmenianum, *In qua ſederit omnium Apoſtolorum* caput *Petrus. Inde Cephas appellatus eſt, in quo vno Cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur.*

20. S. Chryſ. in Pſalm. 50. ho. 2. ante med. *Columna illa Eccleſiæ, illa fidei baſis, illud Apoſtolici chori* caput.

21. S. Auguſtinus ſerm. 124. de tempore, *Totius corporis morbum in ipſo* capite *curat Eccleſia, & in ipſo* vertice *componit membrorum omnium ſanitatem.*

22. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioan. c. 64. ante med. *Petrus vt Princeps* caputq; *cæterorum, primus exclamauit, Tu es Chriſtus filius Dei viui.*

23. Vincentius Lærinenſis in aureo ſuo Commonitorio: *Et vt non ſolùm* caput *orbis, verùm etiam latera illi iudicio teſtimonium perhiberent*, &c.

24. S. Iſidorus Peluſiota epiſt. 96. *Petrus Apoſtolici chori* κορυφαῖος.

25. S. Victor Vticenſis lib. 2. de Perſecut. Wandal. poſt med. refert verba S. Eugenij Epiſcopi, *Præcipuè Eccleſia Romana, quæ* caput *eſt omnium Eccleſiarum.*

26. S. Leo epiſt. 87. ad epiſcopos Viennenſis prouinciæ, *Vt à Petro quaſi à quodam* capite, *dona ſua velut in corpus omne diffunderet.* Idem alibi ſæpè.

27. Concilium Chalcedonenſe act. 1. *Beatiſſimi atque Apoſtolici viri Papæ vrbis Romæ, quæ eſt* caput *omnium Eccleſiarum.*

28 S. Proſper libro de Ingratis, *Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris Facta* caput *mundo*, &c.

29. Aurelius Caſſiodorus lib. de Amicitia: *Sanè Dominus Ioannis prætulit Petrum, nec affectum ſubtraxit diſcipulo quem diligebat, Petro conferens* principatum.

30. S. Gregorius Papa, Caluini iudicio vltimus Romæ Epiſcopus, agmen horum teſtium claudat lib. 1. epiſt. 24. *Petrus auctore Deo Eccleſiæ ſanctæ* principatum *tenens.* Et in 4. Pſ. pœnitential. *Vt* caput *omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam ſibi vendicet.* Sic epiſt. 42. lib. 11. item epiſt. 54. *Sedes Apoſtolica omnium Eccleſiarum* caput *eſt.*

Hîc ſunt tres teſtium decades, quibus totidem non difficulter adiungi poſſent: nonne in ore ipſorum ſtabit verbum, quo Caluinus totidem mendaciorum condemnetur? Sed quid ipſe ad hæc? Ex tota antiquitate duos Patres adducit, S. Cy-
5 prianum, & S. Hieronymum, quem per malitiam aut inſcitiam Romanum presbyterum vocat; & ſic argumentatur, Illi duo ignorarunt caput Eccleſiæ: ergò Veteribus illud fuit prorſus ignotum. Nouum argumentãdi genus, & veteribus prorſus ignotũ, quo tamẽ alibi vt 4. 19. 17. 7. non ſemel vtitur, ex legibus dialecticæ reformatæ, quam Lutherus inuehere conatus eſt. Sed quid ſi etiam antecedens falſum ſit, & euidenter falſum? mirum enim eſt, auſum fuiſſe Caluinum hos duos teſtes producere, à quibus ipſius mendacium manifeſtiſſimè propalatur.

S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 8. *Deus vnus eſt & Chriſtus vnus, & vna Eccleſia, & cathedra vna, ſuper Petrum Domini voce fundata. Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri, præter vnum altare & vnum ſacerdotium non poteſt. Quiſquis alibi collegerit, ſpargit.* Audis Caluine tuum teſtem contra te teſtantem? Et lib. 1. epiſt. 3. *Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quàm inde quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur: Cui ſi ſecundùm magiſteria diuina obtemperaret fraternitas* vniuerſa *nemo aduerſus ſacerdotum collegium quidquam moueret: nemo poſt diuinum iudicium*, &c. Nec dici poteſt Cyprianum loqui de ſingulis Epiſcopis, vt fraternitas Romana pareat Romano Epiſcopo, Carthaginenſis Epiſcopo Carthaginenſi, &c. nam primò vult *vniuerſam* fraternitatem *vni* obtemperare. Secundò non conficeret alioquin quod vult: quid enim ſi ipſi Epiſcopi inter ſe diſſideant, an fraternitas Conſtantinopolitana parebit Neſtorio, Alexãdrina Dioſcoro? quis enim illos componet? Atque
4 huic rei locuples teſtis poteſt eſſe ipſe S. Cyprianus, qui cum tota Eccleſia Africana à Romano Epiſcopo

S. Stephano,

S.Stephano,non ſine periculo ſchiſmatis,in re grauiſſima diſſenſit.

Item lib.de Vnitate Eccleſiæ, *Primatus Petro datur,vt vna Chriſti Eccleſia & cathedra vna monſtretur.* Et alibi habet ſimilia,vt epiſt.ad Iubaian.73. *Nos vnius Eccleſiæ* caput *& radicem tenemus.*

Sed iam alterum Caluini teſtem audiamus. S. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum c.14. *Inter duodecim vnus eligitur*, vt capite *conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.*

Epiſt.ad Damaſum: *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram, ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio.* Et infrà dicit ſe ignorare Paulinum, vt in cauſis fidei decidendis Romani Pontificis auctoritatem demonſtraret: nam Paulinus & Patriarcha Antiochenus erat, & S.Hieronymum presbyterum ordinauerat.

Ex his perſpicuum eſt, quæ Caluinus ex Cypriano & Hieronymo adducit, obtorto collo in alienum ſenſum trahi, vt bene demonſtrat Cardinalis Bellar.lib.2.de Summo Pontif. c.16. ipſumque odio Romanæ Sedis hæc putida mendacia euomuiſſe. Quare libet te Caluine, iiſdē verbis compellare, quibus tritauum tuum,Petilianum Donatiſtam compellat ille vir, quem vt patronum ſæpiſſimè adſciſcis: *Cathedra tibi,quid fecit Eccleſiæ Romanæ, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius* (Leo, Clemens, Paulus) *ſedet? vel Eccleſia Hieroſolymitana,in qua Iacobus ſedit,& in qua hodie Ioannes ſedet? quibus nos in Catholica vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore ſeparaſtis? Quare appellas cathedram peſtilentiæ,cathedram Apoſtolicam?* D.Auguſt. lib.2.contra litter Petiliani.c.51.

N O T AE.

1. N*ibil innouetur,niſi quod traditum eſt.*]Hæc ſunt verba S.Stephani Papæ & Martyris, quibus totum S.Cypriani apparatum (qui tum humani aliquid paſſus,contra veritatem inſcius nitebatur) diſiecit: quibus item ceu fulmine quodam,omnes aduerſariarum poteſtatum machinæ ſemper à cathedra Petri proſternuntur. Vide Cardinal. Baronium anno Domini 258. Aurea Romanæ Sedis ſententia contra Nouatores.

2. *Eccleſia in terris caput.*] Hæretici caput à Chriſto conſtitutum Ioan. 21.15.16.17. odioſiſſimè exagitant & perſequuntur: at Caput à ſe confictum magna veneratione ſuſcipiunt. Sic hæreticorum omnium Caput Lutherus, in funere Principis ſui, Ducis Saxoniæ. *Omnes enim ſcitis, quomodo Caput noſtrum, Princeps Elector, ſecundùm Chriſtum, Auguſtæ ante biennium mortuus, ac veram mortem paſſus eſt, non pro ſeipſo tantùm, ſed pro nobis omnibus.* Sic Angli Henricum VIII. virum laicum pro Capite Eccleſiæ venerati ſunt, deinde Eduardum VI. nouennem puerum, poſtea Eliſabetham, fœminam bis notham. Cochlæus in actis & ſcriptis Lutheri anno 1532. pag.259. Sanderus lib.3. de ſchiſm. Anglic.

3. *S. Clemens, S. Dionyſius Areopagita.*] Citamus hos SS. Patres, quamuis Hęretici eos reiiciant, vt Caluinus 1.14.4. 1.13.29. 4.7.11. Primò, quia viri doctiſſimi iam pridem eorum auctoritatem aſſeruerunt. Turrianus, Bellar. Delrio, Gualter. in Chronolog. primo, ſec. vérit. 1. §. 23.24. Secundò quia licèt ab hæreticis antiquis quædam in ipſorum ſcriptis eſſent deprauata vel interpolata, non tamen ea quæ ipſorum conatui aduerſabantur, vt vel in primis cathedra Petri. Tertiò, quia nulla eſt hæreticis ratio hæc teſtimonia repudiandi, quàm quia ipſis aduerſantur,ſicut olim Manichæi reiecerunt totum vetus teſtamentum, Alogiani Euangelium Ioannis, Marcionitæ omnia præter Euangelium Lucæ. &c. Signum eſt, quòd cùm fauent ipſis veterum ſcripta, etiam improbatæ lectionis, libenter illis abutuntur, vt libris Carolinis, Bertramo, Marſilio, Paduano, &c. Quòd ſi in Decretalibus Pontificum, quas tam impudenter repudiant, inueniſſent fidem ſpecialem, iuſtitiam imputatiuam, certitudinem ſalutis,&c. quos triumphos non canerent? Quartò, quia quæ ex antiquiſſimis Pontificibus & Patribus adferuntur,iis omninò conſona ſunt, quæ in libris Patrum indubitatis inueniuntur, quod eſt ſignum veritatis euidentiſſimum: ab illis enim quaſi per manus tradita hi fideliter acceperunt. Bellar. lib.1. de verbo Dei. c.5.& 6.

4. *S.Gregorius.*]Ex hoc loco & aliis multis perſpicuè cōſtat,quæ fuerit Gregorij ſententia de Petri, eiuſq;ſucceſſorum principatu; eadem nempe quæ fuerat omnium ſuorum Anteceſſorum. Quòd autem nomē Vniuerſalis refugerit(quod S.Leo,à Concilio Chalcedonenſi oblatum,contrà quàm mētitur Caluinus 4.7.4.etiam non recepit)id fecit,vt Ioannis Epiſcopi Conſtātinopolitani ſuperbiam ſua humilitate frangeret & ſanaret:is enim arrogātia tumens, Patriarcha œcumenicus vocari volebat(quem titulum eius poſteri ſchiſmatici mordicus retinēt)eo ſenſu,vt ipſe ſolus eſſet & haberetur Epiſcopus, reliqui ipſius Vicarij cenſerētur.At Romanus Pontifex ita eſt Epiſcopus œcumeni- S.Greg.lib.4. epiſt.32.

cus,vt alios Epiſcopos fratres agnoſcat,veros videlicet Epiſcopos,& Apoſtolorũ ſucceſſores,quibus in ſuam Eccleſiam tantumdem iuris ſit, quantum Pontifici in Eccleſiam vniuerſam; niſi quatenus ob cõmune bonum,illa poteſtas legitimè limitatur. Itaque Tyburtinus Epiſcopus, etiam præſente Papa, non deſinit eſſe Epiſcopus, neque à functionibus Epiſcopalibus impeditur: neque hac ratione S. Gregorius hoc nomen exagitat, ſed ſecundùm mentem Ioannis Conſtantinopolitani; vt fusè oſtendunt Card. Baron. anno Domini 595. & Card. Bellarm. lib. 2. de Summo Pontific. c. 31. Decepit autem ſuperbiſſimum hæreticum humilitas S. Gregorij, (vt quondam Chriſti humilitas Luciferum) qui vt Ioannem Conſtantinopolitanum ad ſaniorem mentem reduceret, ſe non Archiepiſcopum, nec Patriarcham, ſed Epiſcopum ac ſeruum ſeruorum Dei ſcribere cœpit. Quid, quòd Caluinus (ſui immemor, vt aliàs frequenter) hanc vniuerſalitatem, ita vt diximus ex S. Gregorio interpretatur 4. 7. 4. 20. 21. vbi Catholicis affingit, quòd Papam faciant vniuerſalem omnium Eccleſiarum Epiſcopum: quod manifeſtè falſum eſt, cùm neque Pariſienſis Epiſcopus ſit, neque Lugdunenſis &c. ſed Romanus tantùm: etiam cùm annis propè 74. Auenione ſedit. Ioan. Diaconus in vita S. Gregorij lib. 2. c. 1.

5. *Romanum presbyterum.*] Caluinus, vt Romanam Eccleſiam impugnet, S. Hieronymum presbyterum Romanum facit, 4. 6. 17. *Hic loquitur Romanus presbyter.* 4. 7. 3. *Hieronymus quum Romanus eſſet presbyter, non malignus fuit in prædicanda Eccleſiæ ſuæ dignitate.* 4. 7. 30. *Hic certè Romana Eccleſia presbyterum ab alijs minimè diſcernit Auguſtinus.* Sed falleris Caluine, aut fallis: neque enim Romanæ Eccleſiæ presbyter fuit S. Hieronymus, ſed Antiochenæ, à cuius Patriarcha Paulino ordinatus fuit, ea tamen conditione, vt non deſineret eſſe monachus. Teſtatur hoc ipſe epiſt. 61. ad Pammachium; ex quo refellitur eorum error qui faciunt eum Cardinalem. Vide Baron. anno 378. in fin. Bellar. lib. 1. de Clericis c. 16.

MENDACIVM QVINTVM.

Nemini veterum conſilia Euangelica in mentem veniſſe.

COLOR V.

VOcantur conſilia Euangelica, quæ Chriſtianis volentibus à Chriſto proponuntur, nolentibus non imponuntur, cùm ſupra communem viuendi regulam ſublimiter emineant. Duo ſunt enim in Eccleſia Catholica hominum genera, qui tendere profitentur ad regnum cælorum: alij communi iuſtitia contenti, diligenter cauent ne lethali peccato diuinam amicitiam diſſoluant, aut ſi diſſoluerint vt reſarciant; quibus dicitur à Domino, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Alij ſunt, qui præter hoc officium, remouent etiam impedimenta charitatis, vt eſt ſolicitudo temporalium bonorum, ſtatus coniugalis, viuere ſuo arbitratu, &c. quibus dicitur, *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.* Fiunt igitur pauperes ſpiritu, & caſtrant ſe propter regnum cælorum, & alterius imperio propter Chriſtum ſe ſubmittunt: ad quæ omnia præcepto diuino non tenebantur. Hæc dicuntur eſſe *conſilij*, quod nomen ſumptum eſt ex Apoſtolo 1. Cor. 7. 25. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do,* &c vbi ipſe Apoſtolus manifeſtè præcepta & conſilia diſtinguit. Vocantur etiam opera *ſupererogationis* (quam vocem Hæretici ferre non poſſunt) ex parabola Samaritani. Luc. 10. 35. *Quodcumque ſupererogaueris, ego cum rediero reddam tibi.* Quanquam in vtroque ſtatu opera iſta inueniri poſſunt, vt ſint opera *neceſſitatis*, quæ præcepto vel voto hominem adſtringunt: opera *ſupererogationis*, quæ facta laudentur, non facta non vituperentur; ſiue conſiderentur in homine ſeculari, ſiue regulari. Sic alibi Apoſtolus, *Non quaſi imperans dico,* &c. *Et* conſilium *in hoc do: hoc enim vobis vtile eſt* Et rurſum: *Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum* conſilium, nempe in viduitate. Rurſum, *Nam ſi euangelizauero, non eſt mihi gloria:* neceſſitas *enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non euangelizauero.*

Duo Chriſtianorum genera.

Matt. 19. 17.

Matt. 19. 21.

D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7.

Opera ſupererogationis Caluinus increſſit. 3. 14. 14.

2. Cor. 8. 8. 10. 1. Cor. 7. 40. 1. Cor. 9. 16.

Hanc celebrem inter præcepta &

conſilia diſtinctionem non tantùm Caluinus cum antiquis Hæreticis 2 repudiat, contra Scripturam, contra Chriſtum, contra Paulum: verum etiam incredibili mendacio impugnat 4.13. 12. *Apertè docent ſe plus oneris ſuſcipere, quàm ſuis Chriſtus impoſuerit: quoniam ſcilicet Euangelica conſilia de diligendis inimicis, de non* 3 *appetenda vindicta, de non iurando, &c ſe ſeruaturos promittant, quibus non ſunt communiter adſtricti Chriſtiani. In eo quam nobis antiquitatem obtendent? Nulli vnquam veterum hoc venit in mentem: omnes vna voce clamant, nullam penitus voculam à Chriſto emiſſam, cui non ſit neceſſario obtemperandum.*

Dantur hic termini, in quibus omni conuenire aſſeritur: & in quibus nulli reuera conuenit

Mira eſt huius hominis mentiendi libido & impudentia, qui totidem teſtibus refutari poteſt, quot ipſe pro ſe ex antiquitate adducere pollicetur. Si conſulamus veteres, omnes qui hanc rem attigerunt, vna voce clamabunt Caluinum mentiri, cùm multa Chriſtus conſuluerit, quæ non præcepit, & quibus neceſſariò non ſit obtemperandum.

1. S.Gregorius Magnus lib.26. moral.c.20. *Alij autem non iudicantur & regnant, qui etiam præcepta Legis perfectione virtutum tranſcendunt: qui nequaquam hoc ſolum quod cunctis diuina lex præcipit, implere contenti ſunt, ſed præſtantiore deſiderio plus exhibere appetunt, quàm præceptis generalibus audire potuerunt.*

2. S.Fulgentius præfat. libror. ad Monimum. *Quid eſt, Si quid ſupererogaueris, niſi ſi quid à me magis acceperis? Nam & ipſe qui ſupererogabat in eo quod non acceperat* præceptum, *ſed dabat ex caritate* conſilium, *miſericordiam ſe profitebatur vſque conſecutum.*

Luc.10.35.

1.Cor.7.25.

3 S.Paulinus Nolanus Epiſcopus epiſt.4. ad Seuerum Sulpitium: *Samarites hominem ſuum commendatum ſtabulario, profectò illi magiſtro gentium, in duobus teſtamentis denarij mercede ſanauit, redditurus illi & beatæ virginitatis de innumeris huius boni fructibus vberes gratias & innumerabiles coronas: quia hoc* conſilium præcepto *adijciens, de ſuo* ſupererogauit.

4. S.Auguſtinus ſer.61. de tempore, *Aliud eſt conſilium, aliud præceptum: conſilium datur vt virginitas conſeruetur, vt à vino & à carnibus abſtineatur, vt vendantur omnia & pauperibus erogentur. Præceptum vero datur vt iuſtitia cuſtodiatur, vt omnis homo diuertat à malo, & faciat bonum. Denique de virginitate dicitur, Qui poteſt capere, capiat: de iuſtitia vero non dicitur, Qui poteſt facere faciat: ſed, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Sic alibi frequenter.

Pſal.36.27.
Matth. 19.12.
Nota pulchram ſententiam.
Matth.7.19.

5. S.Ioannes Chryſoſtomus hom. 56. quæ eſt octaua de Pœnitentia: *Nequaquam igitur Dominum inuſis: haud mandat impoſſibilia, multi & ipſa ſuperant mandata. Ergò ſi impoſſibilia fuiſſent, minus ſua ſponte ſuperaſſent. Virginitatem nuſquam mandat: & illam multi ſeruant: in bonis nihil poſſidere nuſquam mandat, &c.*

6 S.Optatus Mileuitanus lib.6. contra Parmenianum, ante med. *Poſt impenſos duos denarios, non præcepta ſed conſilium erogat Paulus ad virginitatem. Nec impedimento eſt voluntati, nec nolentes impellit aut cogit.*

Alludunt ſæpe SS.Patres ad Luc.10.35

7. S.Hieronymus lib 1. contra Iouinian. c.7. *Ideo plus amat virgines Chriſtus, quia ſponte tribuunt quod ſibi non fuerat imperatum: maiorisq́; gratiæ eſt offerre quod non debeas, quàm reddere quod exigaris.* Vide epiſt.22. c.8. & in commentario fuſiore ſuper epiſt. ad Philemon. poſt med. to.6.

8. S.Ambroſius lib. de Viduis, vltra med. *Virgo prouocatur* conſilijs, *non vinculis alligatur. Sed nec vidua* pręceptum *accipit ſed* conſilium, &c. Vide epiſt.82. ad Eccleſiam Vercellenſ.

9. B.Theodoretus in 1.Cor.7.25. *Etenim Deus, cum ea quæ ſunt ſecundum naturam præcepiſſet, adhortatur ad ea quæ ſunt ſupra naturam Et infra: Legem conſequitur obſeruatio & tranſgreſſio, & eorum qui tranſgrediuntur punitio: & ideò quæ magna ſunt, non præcipit, ſed ad ea hortatur.*

10. S.Gregorius Nazianz. orat.3. quæ eſt prima inuectiua in Iulianum. *In legibus noſtris alia parendi neceſſitatem imponũt, nec ſine periculo prætermitti poſſunt: alia non neceſſitate conſtringunt, ſed in arbitrio ac voluntate poſita ſunt, ac proinde hanc rationem habent, vt qui ea cuſtodierint, præmijs ac honore afficiantur: qui autem minùs ea expleuerint, nihil periculi pertimeſcant.*

11. S.Baſilius lib. de Virginitate

Voluit Dominus eximiæ virtutis meritum non inſsionis neceſsitati obnoxium fieri, ſed egregij ac ſingularis animi ſpecimen atque indicium eſſe, dum ſponte ſua, nulla imperij neceſsitate cogente, quod mandata omnia excellit, & ſupra naturæ humanæ modum eſt, deſiderio affectuque virtutis efficeret.

12. S. Epiphanius in Panario, propè fin. *Quæcunque ex natura ſeruata ſunt, in ipſa* (Eccleſia Catholica) *& ſeruantur, partim ex præcepto, partim per ſuſceptionem voluntariam Deo gaudente ob virtutem ſuæ doctrinæ.* Et ſtatim adfert virginitatem, ſolitudinem, viduitatem, &c.

Duæ viæ ad vitam, & vna via.

13. Euſebius Cæſarienſis lib. 1. de demonſtrat Euang. c. 8. *In Eccleſia Dei duo viuendi modi inſtituti ſunt: alter quidem naturam noſtram, & communem hominum viuendi rationem excedens, non nuptias, non ſobolem, non ſubſtantiam, non opum facultatem requirens, & ſoli diuino cultui, ex immenſo rerum cæleſtium amore addictus*, &c. *Et talis quidem exiſtit in Chriſtianiſmo perfectus vitæ modus. Alter vero remiſsior atque humanior*, &c.

14. S. Cyprianus lib. de habitu virginum, *Nec hoc iubet Dominus, ſed hortatur: nec iugum neceſsitatis imponit, quando manet voluntatis arbitrium liberum.*

15. Origenes lib. 10. in epiſt. ad Roman. *Ea verò quæ ſupra debitum facimus, non facimus ex* præceptis. *Verbi gratia, virginitas non ex debito ſoluitur*, &c.

16. Tertullianus libro 1. ad Vxorem, *Quid tamen bono iſto* (nuptiarum) *melius ſit, accipimus ab Apoſtolo*, permittente *quidem nubere, ſed abſtinentiam præferente* &c.

His adiungi poſſent antiquiſſimi Patres, S. Dionyſius Areopagita, S. Cyprianus, S. Chryſ. &c. qui vitam monaſticam (quæ à conſiliis Euangelicis eſſentiam ſuam mutuatur) miris efferunt laudibus, & angelicæ puritati comparare non verentur. Sed hæc ſatis ſuperque ſunt ad Caluini impudentiam traducendam, qui nullos id ſenſiſſe mentitur, quod omnes ſenſerunt: nullis id in mentem veniſſe, quod plurimis etiam in manum & calamum venit.

Bellar. lib. de Monach. c. 5. & in præfat. Coccius to. 2. lib. 4. art. 2.

N O T AE.

1. S*I vis perfectus eſſe*] Si vis ad perfectionem peruenire, quæ in eximia caritate conſiſtit, via eſt paupertas voluntaria, via eſt cælibatus, via eſt obedientia, &c. Quamuis enim *honorabile connubium in omnibus* & in Chriſtianis ſit Sacramentum: habet tamen multa perfectionis impedimenta, vt docet Apoſtolus, & ſenſit ille qui dixit, *Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* Hinc ab omnibus Patribus vnanimiter coniugio prælatus eſt cælibatus, non vt malo bonum, ſed ſicut aurum argento. *Nunquid argentum*, inquit S Hieron. *non erit argentum, ſi aurum pretioſius eſt?* Et Tertullian. lib. 1. contra Marcion. c. 29. *Qui ſanctitatem ſine nuptiarum damnatione nouerimus, & ſectemur, & præferamus, non vt malo bonum, ſed vt bono melius.* Videndus eſt Hieronymus Platus lib. 1. de bono ſtatus religioſi c. 10. & lib. 2. cap. 4. & lib. 3. c. 9.

1. Cor 7. 33. Hebr. 13. 4. Luc. 14. 20.

In Apologia pro libris contra Iouinian. c. 1.

Lib. 1. aduerſus hæreſes c. 30.

Epiſt. 89. & 106.

2. *Cum antiquis hæreticis*] Multi ex illis conſilia & præcepta confuderunt: nam Encratitæ nemini concedebant nuptias, ſed omnibus cælibatum imperabant, vt refert S. Irenæus: Apoſtolici etiam præceptum paupertatis adjiciebant, teſte S. Epiphanio hæreſi 61. & S. Auguſtino hæreſi 44. quod etiam volebant quidam Pelagiani, quos D. Auguſt. varijs locis refutat. Contrà, Iouinianus continentiam inter ἀδιάφορα ponebat, vt neque conſilij ſit, neque præcepti, vt refert S. Hieronymus lib. 1. contra Iouinian. & S. Auguſt. hæreſi 82. Volebat enim eiuſdem meriti eſſe virgines & coniugatas. Vigilantius nullum agnouit paupertatis præceptum aut conſilium, cùm diceret eſſe melius ſua retinere, & paulatim diſtribuere pauperibus, quàm ſimul & ſemel illa ſolicitudine ſe liberare. Teſtis Hieronym. libro aduerſus Vigilant. Lampetiani, vt refert S. Ioannes Damaſcenus, obedientiam ex monaſterijs eliminabant. At verò Ioannes Wiclef, inſignis monachorum hoſtis, quæ vocâtur apud nos conſilia Euangelica, *prohibita* eſſe volebat, cùm diceret eos qui ingrediuntur religiones, reddi ineptiores & inhabiliores ad obſeruationem mandatorum Dei. Hunc ſecutus eſt Martinus Lutherus in epithalamio, & libro de votis monaſticis: vtrumque ſtrenuè ſequitur Caluinus toto ferè c. 13. lib. 4.

Hæreſi 98.

Art. 21. ex damnatis in Concil. Conſtant. ſeſ. 8.

Inſignis Caluini calumnia in Scholaſticos Doctores vt patet in D. Thoma. 2. 2. q. 25. a. 8.

3. *Euangelica conſilia de diligendis inimicis.*] Hæc per meram calumniam dicuntur, & hîc & 2. 8. 56. vbi hoc atrociùs exagitatur. Nunquam enim Scholaſtici inimicorum dilectionem aut remiſſionem iniuriæ ad monachos relegarunt, ſed omnibus Chriſtianis impoſitam & præceptam eſſe docuerunt: quanquam in multis conſilio locus eſſe poteſt. Verbi gratia, vt hoſtem tuum peculiariter ames, ho-

norando,

Digitized by Google

norando, ad cenam vocando, peculiares preces pro illo fundendo,&c. vt non tantùm vindictam non appetas,ſed etiam pro homicida aut fure apud iudicem intercedas. Nec hæc conſilia relegantur ad monachos,ſed omnibus omninò commendantur: præſertim cùm ſecularibus hæc occaſio ſæpiùs quàm religioſis occurrat. Cæterùm opera *ſupererogationis*,quæ tantoperè inſectatur Caluinus admittere debet,niſi cum ſenſu communi pugnare velit. Quæro enim,cùm Caluiniſta dat pauperi duos aureos cui vnus ſufficiebat,an faciat hoc ex præcepto? Si enim ex præcepto, peccat ergò qui proximi miſeriam vnico aureo ſufficienter ſubleuat: ſi non ex præcepto, ergò liberum erat illi dare & non dare; & cùm aureum indebitum ſuper aureum debitum erogat, facit opus *ſupererogationis*.

Argumētum populare pro operibus ſupererogationis.

MENDACIVM SEXTVM.

Neque Iudæos,neque Ethnicos vnquam coluiſſe idola,ſed tantum prototypa in idolis.

COLOR VI.

Callida Caluini machinatio.

CAluinus vt Catholicis inuidiam & odiū conciliet, qui in Chriſti & Sanctorum imaginibus dicunt ſe prototypa venerari, fingit illis cum Iudæis & Ethnicis cauſam eſſe communem: vt qui eadem ratione ſuam idololatriam excuſarint, quòd idola ſua non pro diis haberent, ſed pro ſimulachris Deorum. Aſſerit igitur tum mendaciter, tum impudēter, contra ſcripturam, contra Patres, contra hiſtoricos & alios ſcriptores, aſſerit inquam, nullos vnquam aut Iudæos, aut Gentiles coluiſſe idola, ſed tantùm prototypa in idolis. Quod mendacium licèt apertiſſimum ſit, diligenter tamen refutari debet, quia ex callido & vafro pectore profectum, incautos facilè deciperet; niſi clara veritatis notitia eliminetur. Audiamus Caluinum mentientem, vt eius impudens os loquens iniqua & manifeſtè falſa, penitus obſtruatur.

1. 11. 9. *Non reputantur, inquiunt, pro Dijs imagines. Nec tam prorſus incogitantes erant Iudæi, vt non meminiſſent Deum fuiſſe cuius manu educti eſſent ex Ægypto, antequam fabricarent vitulum. Quin Aaroni dicenti, illos eſſe Deos, à quibus liberati eſſent è terra Ægypti, intrepidè annuebant, non dubia ſignificatione, velle ſe retinere illum Deum liberatorem, modo præeuntem in vitulo conſpicerent. Nec ita ſtupidi fuiſſe Ethnici credendi ſunt, vt non intelligerent Deum alium eſſe quàm ligna & lapides*; &c.

Porrò non loquitur Caluinus de ſapientioribus, qui ſuam idololatriam variis coloribus excuſabant, vt S. Auguſtinus oſtendit, ſed de omnibus omninò, vt patet ex verbis ſequentibus. *Quid ergo? Omnes idololatræ ſiue ex Iudæis, ſiue ex Gentibus, non aliter quàm dictum eſt, fuerunt animati: ſpirituali intelligentia non contenti, certiorem ac propiorem ex ſimulachris impreſſum iri ſibi putabant*, & ſtatim: *Nihilominus & Deum æternum Iudæi, vnum verumque, cæli ac terræ Dominum, ſub talibus ſimulachris perſuaſi erant ſe colere: & Gentes ſuos licet falſos Deos, quos tamen in cælo habitare fingerent.* Et ſubiicit §. 10. *Hoc qui antehac factum, & noſtra etiam memoria fieri negant, impudenter mentiuntur.* Quàm tu pudenter mentiaris Caluine, iam videbimus: nam tres illuſtres falſitates paucis verbis comprehendiſti. Prima eſt, Iudæos in vitulo coluiſſe verum Deum. Secunda, Iudæorum idololatriam, quæ toties illis in ſcriptura exprobratur, non aliam fuiſſe quàm quòd verum Deum in imagine colerent. Tertia, Ethnicos nunquam coluiſſe idola, ſed Deos ſuos in idolis. Hæc tria craſſiſſima mendacia ſingillatim refellenda ſunt.

Lactant. lib. 1 diuinar. inſtit. c. 12. & 17. Lib. 7. de Ciuit. Dei c. 5.

Primum refellitur dupliciter; primò ex ſcripturis, quæ aduerſa fronte in verba Caluini incurrunt. Deut. 32. 18. *Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui.* Satin' clarè? quomodo meminerunt, qui

obliti ſunt? At clariùs v. 17. *Immolauerunt dæmoniis, & non Deo: dijs quos ignorabant. Noui recenteſq; venerunt,*
7 *quos non coluerunt patres eorum.* At Caluinus vult eos Deum verum, quem patres eorum coluerant, coluiſſe. Clariſſimè verò propheta. Pſalm. 105. 19. *Fecerunt vitulum in Horeb, & adorauerunt ſculptile. Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos.* Et ne putares vitulum hunc alicuius Cherubini ſimulachrum fuiſſe (quod quidam ſomniarunt) interiicit Propheta: *Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnũ:* nempe in ſimilitudinem Apis bouis, quem viderant ab Ægyptiis ſumma veneratione adorari. Idem confirmat Ieremias c. 2. v. 6. *Et non dixerunt, vbi eſt Dominus, qui aſcendere nos fecit de terra Ægypti?* & v. 11. *Si mutauit gens Deos ſuos, & certè ipſi non ſunt dij: populus verò meus mutauit gloriam ſuam in idolum. Obſtupeſcite cæli ſuper hoc,* &c.

Secundò refellitur ratione. Nam ſi (quod Caluinus vult 1.11.8.) à præeunte imagine volebant cognoſcere Deum itineris ſibi eſſe ducem, Aaron ſtatim illos placaſſet, oſtendendo nubem per diem, & columnam ignis per noctem. Et quomodo vitulus qui portari debebat, dux itineris potuit eſſe? at nubes & ignis id optimè præſtabant, nam vt
Exod. 13.21. ait ſcriptura, *Dominus præcedebat eos ad oſtendendũ viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: vt dux eſſet itineris vtroque tempore. Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.*
4.2.9. 3. Reg. 12.28. 3. Reg. 18.21. 4. Reg. 10.18. Atque hinc valdè exploditur ſimile Caluini commentum de vitulis Ieroboam, in quibus vult inuocatum fuiſſe illum Deum, quem à Patribus acceperant: conſtat enim ex ſcriptura totum religionis ſtatum, vt ſuum ſtatum firmaret, à Ieroboam euerſum fuiſſe; & exemplo vituli Aaronici, duos vitulos conflatos fuiſſe, tandémque Baal pro Deo publicè cultum fuiſſe.

Secundum mendacium tripliciter refellitur primò ex ſcripturis, quæ Iudæos vtique accuſant, non quòd in imagine Deum coluerint, ſed quòd declinauerint ad Deos alienos. Exempla ſunt plurima, maximè in libro Iudicum, & apud Prophetas. Iudic. 2.12. *Filij Iſraël dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos de terra Ægypti: & ſecuti ſunt Deos alienos, deoſq; populorum qui habitabant in circuitu eorum, & adorauerunt eos.* Et c. 3. v. 7. *Feceruntq; malum in conſpectu Domini, & obliti ſunt Dei ſui, ſeruientes Baalam & Aſtaroth.* Sic c. 8. v. 33. & c. 10. v. 6. & 16. Sic 4. Reg. 17 16. 17. Ierem. 32. 34. *Poſuerunt idola ſua in domo in qua inuocatum eſt nomen meum, vt polluerent eam. Et ædificauerunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennon, vt initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch.* Et clariſſimè 3 Reg. 18. 21. *Vſquequò claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum.* Hîc Baal opponitur vero Deo: at ſecundùm Caluini commentum, ipſe Deus Iſraël eſt Baal, & Aſtaroth, & Moloch, quando in imagine colitur.

Secundò, ipſorum Iudæorum teſtimonio & praxi. Iudic. 18. 24. *Deos meos quos mihi feci, tuliſtis, & ſacerdotem & omnia quæ habeo, & dicitis, Quid tibi eſt?* 1. Reg. 7. 4. *Abſtulerunt ergò filij Iſraël, Baalim & Aſtaroth, & ſeruierunt Domino ſoli.* &c. cùm antè ex Samuele audiuiſſent, *Si in toto corde veſtro reuertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio veſtri.* 4. Reg. 18. 4. Ezechias *confregit ſerpentem æneum quem fecerat Moyſes: ſiquidem vſque ad illud tempus filij Iſraël adolebant ei incenſum.* Iſa. 44. 16. *Medium eius* (pini) *combuſſit igni, &c. reliquum autem eius Deum fecit & ſculptile ſibi: curuatur ante illud & adorat illud, & obſecrat dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.*

Tertiò, ex Patribus & interpretibus ſcripturæ: illorum enim nemini in mentem venit, Iudæorum idololatriam quæ celebris eſt in ſcriptura, in modo tantùm collocare, & non in obiecto: quaſi verum Deum coluerint, ſed modo indebito, nempe in imagine corporea. Videãtur ſcriptores in Prophetas, vbi exprobrant Iſraëlitis idololatriam, aut Gentium ſtultitiam derident. Inter quos S. Ad c. 2. v. 26.
Hieronymus lib. 1. in Ieremiam, quaſi de induſtria Caluini commentum confutans: *Et Iſraël ergò dicens ligno, Pater meus es tu, & lapidi, Tu me genuiſti, vt eos vocares parentes quos ipſe*

fabricatus eſt, confunditur cùm in ſua idololatria fuerit deprehenſus. Et ne putemus hoc de plebe eum dicere, reges ponit & principes & ſacerdotes & prophetas eorũ.

Tertium mendacium refellitur quadrupliciter. Primò, ipſorum Ethnicorum teſtimonio & praxi. Epheſij apud S. Lucam: *Paulus hic ſuadens auertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij qui manibus fiunt.* Hermes Triſmegiſtus apud D. Auguſtinum: *Statuas animatas ſenſu & ſpiritu plenas, tantaq́ facientes & talia: ſtatuas futurorum praſcias*, &c. Vbi vult ſimulachra eſſe velut corpora Deorum. Arnobius de ſe adhuc ethnico: *Venerabar, ò cæcitas! nuper ſimulachra modo ex fornacibus prompta, in incudibus Deos, & ex malleis fabricatos*, &c. *Tanquam ineſſet vis præſens, adulabar, aſſ[illegible]bar, & beneficia poſcebam.* Et ille apud Virgilium, cùm lactis ſinum & liba Priapo obtuliſſet, vt ſtatuæ oblata intelligeres, ſubiicit

Act. 19. 26.

Lib. 8. de Ciuit. Dei, c. 23.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu
Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.

Secundò, Patrum veterum teſtimonio, qui Ethnicos paſſim accuſant, non tantùm quòd falſos Deos, ſed etiam quòd ipſorum ſimulachra colerent.

Primò, S. Auguſtinus lib. 3. de doctr. Chriſt. c. 7. *Illi ſimulachra venerantur, vel tanquam Deos, vel tanquam ſigna & imagines Deorum.*

Secundò, S. Cyprianus tractatum de idolorum vanitate ſic auſpicatur: *Quod idola dij non ſint, & quod vnus Deus ſit, & quod credentibus datũ ſit Deos non eſſe quos colit vulgus, hinc notum eſt.*

Tertiò, Clemens Alexandrinus in Protreptico ad Græcos, ante med. *Qui vota faciunt imaginibus*, &c. *An non ſunt etiam prodigioſi qui lapides adorant?*

Quartò, Tertullianus in Apologetico c. 12. *Vt reuerà nobis maximè qui propter Deos ipſos plectimur, ſolatium pœnarum eſſe poſſit, quod eadem & ipſi patiuntur vt fiant;* quando videlicet ſtatuæ parantur, dolantur, figurantur, vt ipſe ſtatim deducit.

Quintò, Lactantius lib. 1. diuinarum inſtitut. c. 22. *Lucilius eorum ſtultitiam qui ſimulachra Deos putant eſſe, deridet his verſibus.*

Vt pueri infantes credunt ſigna omnia ahena,
Viuere & eſſe homines; ſic iſti omnia ficta.
Vera putãt credũt ſignis cor ineſſe ahenis.

Poeta quidem ſtultos homines infantibus comparauit, at ego multò imprudentiores eſſe dico. Illi enim ſimulachra homines eſſe putant, hi Deos. Illos ætas facit putare quod non eſt, hos ſtultitia. Illi vtique breui deſinunt falli, horum vanitas & durat & ſemper creſcit.

Idololatræ pueris ſtultiores.

Tertiò, auctoritate ſcripturarum, quæ vbique teſtantur Ethnicos ſimulachra pro Diis coluiſſe. 1. Re. 5. Dagon abſolutè vocatur Deus Azotiorum, nempe ipſa ſtatua quæ ad præſentiam arcæ fœderis miſerè fuit truncata & mutilata. Baruch 6. multis probatur, Deos aureos & argenteos non eſſe Deos, quod proculdubio Babylonij ſentiebant, vt patet Dan. 5. 4. *Bibebant vinum, & laudabant Deos ſuos aureos & argenteos, æreos, ferreos, ligneóſque & lapideos.* Et Dan. 14. 2. *Erat idolum apud Babylonios nomine Bel*, &c. *Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies adorare eum.* Sapient. 13. 10. *Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellauerunt Deos opera manuum hominum, aurum & argentum*, &c. & v 17. *Non erubeſcit loqui cum eo qui ſine anima eſt; & pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adiutorium inutilem inuocat*, &c. Et c. 15. 15. *Omnia idola nationum Deos æſtimauerunt, quibus neque oculorum vſus eſt ad videndum, neque nares ad percipiendum ſpiritum*, &c. Et infrà. *Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit Deum fingere. Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior eſt enim ipſe his quos colit: quia ipſe quidem vixit cùm eſſet mortalis, illi autem nunquam.* Quid clariùs dici potuit ad mendacium hoc confutandum?

Quartò, ipſius Caluini teſtimonio, qui ſecum pugnans ſic loquitur 1. 11. 4. *Ex materia colligit Propheta non eſſe Deos, quorum effigies eſt aurea vel argentea*, &c. *Concludit tamen in genere, nihil minùs eſſe probabile quàm ex mortua qualibet materia conflari Deos.* At contra quos concludit propheta, ſi nemo ita ſenſit? Adfert ſtatim profani poëtæ verſus,

Caluinus ipſe ſe refellit.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignũ:

Horat. lib. 1. ſerm. Satyr. 8.

Cùm

Cum faber incertus ſcamnum faceretne Priapum, 2
Maluit eſſe Deum.

Et dicit iuſtiſſimã eſſe ſubſannationem. At quæ eſt iuſta ſubſannatio, ſi ex ficu hominis mortui effigies fiat? Hominem mortuum pro Deo coli, iuſtiſſima ſubſannatio eſt: ſed hoc non agit Horatius, quin potius ridet ex trunco Deum eſſe factum. Atque ad iſtam mentem hos verſus Lactantius adfert lib. 2. c. 4. *Sed Flaccus* (inquit) *vt Satyrici carminis ſcriptor, deriſit hominum vanitatem. Verùm ij qui faciunt, ſeriam ſe facere rem opinantur.* Idem Caluinus 1. 3. 1. *Pro-*
3 *inde, quum lignum potius & lapidem colere malit, quam vt nullum putetur habere Deum: conſtat vehementiſſimam iſtam eſſe de numine impreſſionem.* Euertit igitur ſuam ipſe ſententiam, quam peſtilentiſſimo mendacio ita concludit 1. 11. 10. *Prophetæ paſſim Iudæis & Gentilibus fornicationes cum ligno & lapide exprobrare non deſinebant:* tantùm *ob ea quæ quotidie ab ijs fiunt qui Chriſtiani haberi volunt, nempe quòd Deum in ligno & lapide carnaliter venerabantur.* Sed hoc infrà rurſum refutabitur. Colore 39.

N O T AE.

1. A*Pis bouis*] De Apide AEgyptiorum Deo celeberrimo, qui & Serapis & Oſiris, quique in boue ſeu vitulo arte diabolica ſubmiſſo colebatur, omnes Scriptores qui modò res AEgyptias attigerunt, mentionem faciunt, Herodotus, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Euſebius, Suidas, Varro, Mela, Plinius, Solinus, Marcellinus, Macrobius, Lactantius, lib. 4. diuinar. inſtit. c. 10. D. Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei c. 5. De origine autem huius ſuperſtitionis valdè variant: illud vero propius, Apim eundem eſſe cum Ioſeph Patriarcha, qui AEgyptios fame preſſos inſigni beneficio à mortis periculo liberarit; vt fusè narratur Gen. 41. & ſequent. capitib. Cùm enim ex ſomnio Pharaonis de ſeptem vaccis pinguibus & totidem macilentis, ſeptem annos vbertatis, & totidem ſterilitatis diuinitus præuidiſſet, eaque ratione AEgyptios conſeruaſſet, eius memoria apud ipſos in benedictione fuit, appicto boue ſeu vitulo, qui modum beneficij deſignaret. Poſteri verò in ſuperſtitionem propenſiſſimi, Ioſeph in Deos retulerunt, & tandem in vitulum transformarũt, retento nomine Apidis ſeu Serapidis, quod fortè Pharaò Ioſepho impoſuerat, Gen. 41. 45. *Vertitq; nomen eius, & vocauit eum lingua AEgyptiaca, Saluatorem mundi.* Quanquam aliqui vocant Sarapidem, quaſi Apidem Saræ pronepotem, vt nihil mirum ſit Iudæos cùm Deum Iſrael dereliquerunt, ad AEgyptiorum Deum confugiſſe, qui ex ipſorum ſtirpe originem ducere diceretur. Vnde & commentum illius exploditur, qui vult vitulum ab Aarone factum fuiſſe imaginem Cherubini, cùm dicat Propheta, in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum: illius videlicet qui ab AEgyptiis ad certum tempus alebatur, & à ſacerdotibus merſus in fontem necabatur. In cuius locum multis lamentis & eiulatibus alium vitulum quærebant, ſimilibus maculis inſignem, qui arte diabolica facilè illis ſubminiſtrabatur: quò reſpexiſſe videtur Ouidius: *nunquamque ſatis quæſitus Oſiris:* quanquam Lactantius paulò aliter accipiat. Atque ex his perſpicuùm eſt, Iſraëlitas in vitulo nihil minùs quàm Deum Iſraël adoraſſe, ſed vt ait Scriptura, *oblitos eſſe Dei creatoris ſui.* Vide Suidam verbo Σάραπις, Ludouicum Viuem in lib. 18. de Ciuitate Dei. c. 5. Alexandr. ab Alexand. lib. 6. genial. dier. c. 2. Strabon. lib. vlt. Plin. lib. 8. c. 46. Baron. anno 389.

Lib. 9. Metamorph. ſub fin.
Lib. 1. diuinar. inſtit. c. 21.

2. *Scamnum faceretne Priapum.*] Caluinus virginalis homo verecundiæ, Priapi nomen in Horatij verſibus diſſimulauit, eiuſque loco &c. poſuit: contra ſcripturæ conſuetudinem, quæ nomen hoc non exhorret. 3. Reg. 15. 13. & 2. Paral. 15. 16 At hic bonus vir alibi, ornatum meretricium ſibi non fuiſſe ignotum ſignificat; vnde innotuerit, ipſe reſpondeat; nam 1. 11. 7. ad lupanaria recurrere videtur.

3. *Quàm ligna potiùs*] Vos ego hîc appello praua Caluini ſoboles, qui in libris, in cathedris, in circulis, vbi vbi poteſtis, Papiſtas odioſiſſimè traducitis, quòd ligna & lapides adorẽt. Nam vel Caluini ſenſu id intelligitis, vel vt verba ſonant, & communiter accipiuntur. Si prius, cur ergò quæſtionis ſtatum inuertitis, & non id potiùs quod eſt obijcitis, nempe, Chriſtum à nobis in imagine lignea aut lapidea adorari? Si poſterius, ergò AEgyptij (vt aliarum Nationum ſuperſtitiones taceam) quibus crocodili, latrator Anubis, feles, allia & cepæ pro Deorum ſimulachris erant, meliùs ſenſerunt quàm ab annis nongentis tota Chriſti Eccleſia. Illi enim, interprete Caluino, in alliis & cepis, in felibus & canibus, Deos quos in cælo habitare perſuaſum erat, adorabant: Catholici autem, vobis interpretibus, ipſos lapides & ligna, tanquam Deos adorant.

Iuuenalis Satyr. 15.

MENDA-

Digitized by Google

MENDACIVM SEPTIMVM.

Omnes vetuſtos Patres ſacerdotum & Epiſcoporum coniugium approbaſſe

COLOR VII.

QVemadmodum Nouatores, omnes corporis afflictiones. vt ieiunia, cilicia, χαμευνίας ſuſtulerunt, ut præcepto Apoſtolico videantur ſatisfacere, *Honorem habeto corpori tuo, &, Nemo carnẽ ſuam odio habuit*, &c. ita vehementiſſimè in cælibatum inuehuntur vt illi præcepto etiam nunc & ſemper ſatisfiat, quod ab initio mundi poſuit Deus, *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* In quo argumento tractando ita ſe gerunt, quaſi omnem pudorẽ exuiſſe videantur: Scripturas & Patres ita deprauant, vt illis affingant omnia contraria: ipſi autem tam diligenter hoc præceptum obſeruant, vt nullus Miniſter noui iſtius Euangelij caſtrauerit ſe propter regnum cælorum: *nulli cælibi credentes pudicitiam, imò oſtendentes quàm ſanctè viuant, qui male de omnibus ſuſpicantur: & niſi pragnantes viderint vxores clericorum, infanteſq́; de vlnis matrum vagientes* (aut hoc futurũ certò expectent) officium prædicandi non committunt. Sed de hoc aliàs: nunc adferemus illuſtre Caluini mendaciũ, quo clericorum cælibatum improbare Patrum auctoritate conatur, vnica ſententia innumeras falſitates complexus.

Colligunt ex Col.2.23. Epheſ 5.29.

Gen.1.28. & 9.a.

S.Hier. lib. 1. contrà Vigilant. c. 1.

4.12.26. *Nam ſi Apoſtolos nihil morantur (vt ſolent eos interdum ſtrenuè contemnere) quid amabo facient* omnibus *vetuſtis Patribus, quos* certum *eſt non modò coniugium in Epiſcoporum ordine toleraſſe, ſed etiam approbaſſe?*

Inſignis Caluini calumnia cum mẽdacio impudẽtiſſimo.

Si vnus ex tota vetuſtate teſtis produci poſſet, qui Epiſcoporum coniugium reprobaret, nonne mendacij crimine tenereris? at tu ipſe duos producis 4.12.24. *Et, ſi Deo placet, hac generali vituperatione non contenti, immunditiem & pollutionem carnis in ſuis Canonibus vocant.* In margine citatur Sirici. ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Et 4.12.48. *Quantum ad Patres attinet, quorum ſcripta extant, neque ipſi cùm ex ſuo iudicio loquebantur, excepto Hieronymo, tanta malignitate coniugij hone-*

1

2

ſtati obtrectarunt. Sanctus igitur Siricius & S. Hieronymus, quos ex albo vetuſtorum Patrum eradere non potes, tuo iudicio crimine falſi te condemnant. Verùm in hac cauſa duobus teſtibus contenti non erimus, ſed vt frons tua ſine fronte appareat, oſtendemus *omnes* Patres id ſenſiſſe, quod tu neminem ſenſiſſe aiebas. Nam quod de Paphnutio in medium adducis, cauſam tuam nihil juvat, quia ſumptum eſt ex Socrate & Zozomeno, qui cùm gravioribus & certioribus Scriptoribus contradicant, nullam merentur fidem: primò, quia ſunt hæretici, Nouatianorum ſectę addicti. Secundò quia alia multa mentiuntur, vt S. Gregorius & alij oſtendunt, conuenitque illis optimè quod Satyricus dixit:

Græculorum hiſtoricorum fides vacillat.

Lib.6. epiſt. 31.

— *Et quicquid Græcia mendax Audet in hiſtoria.*

Iuuenal. Satyr. 10.

Tertiò, quia centum annis poſt Nicenum Concilium fuerunt, in quo Paphnutius fingitur ſacerdotum conjugium approbaſſe: quam fidem ergò in remotis temporibus merebuntur, qui in ſuis tam miſerè hallucinantur? Quartò, quia Canon 3. ipſius Concilij Niceni planè repugnat, quo cauetur, ne Epiſcopi, presbyteri, diaconi, vllam domi mulierem habeant, præter matrem, ſororem auiam & amitã. Vbi eſt vxor? quam tamen primo loco nominare decuerat. Quintò, quia hic canon ſic intellectus & receptus fuit à SS. Patribus, Baſilio, Epiphanio Hieronymo, vt ſtatim videbimus: qui cùm fuerint Niceno Concilio propiores, & rerum Eccleſiaſticarũ peritiores, quàm Græculi iſti hiſtorici; quis dubitet vtris ſit credendum? Sextò, quia Concilium Arelatenſe, quod ſtatim poſt Nicenam Synodum celebratũ fuit, ejuſq; canones recepit, ſic loquitur can.2. *Aſſumi aliquem ad ſacerdotium in vinculo coniugij conſtitutum, niſi fuerit promiſſa conuerſio* (id eſt, viri & vxoris ſeparatio per cælibatus profeſſionem) *non oportet.* quem

Bellar. lib. 2. de Concilijs. c. 8.

canonem agnoſcunt hæretici, & impudenter impugnant.

Sed demus Calvino vera ſcripſiſſe iſtos Græculos, quid aliud pro ſuis Prædicantibus obtinebit, quàm vt vxore ante ordinationẽ ducta vtantur? nam ijdem Græculi ſcribunt Paphnutium ſenſiſſe, vt ſecundùm antiquos canones prohibeatur Clericis, ne poſt ordinationem vxores ducant. Vnde aliud inſigne Caluini mendacium ſe prodit 4. 12. 27. vbi dicit *ſecuta deinde* (poſt Paphnutium) *eſſe tempora quibus inualuit nimis ſuper-* 3 *ſtitioſa cælibatus admiratio*, &c. *Hinc illi Canones, quibus primò vetitum eſt, ne matrimonium contraherent qui perueniſſent ad ſacerdotij gradum: Deinde, ne in eum ordinem aſſumerentur niſi cælibes, aut qui thoro coniugali vnà cum vxoribus renuntiarent.* At quando cœpit hæc admiratio? non poſt Paphnutium, vt Caluinus mentitur, ſed cum ipſa naſcente Eccleſia, & cum ipſa inualeſcente invaluit, vt ex ſubiectis teſtimonijs videre licet.

1. S. Clemens Romanus li. 6. Conſtit. Apoſtol. c. 17. *Non licere autem Epiſcopis, presbyteris & diaconis poſt ordinationem ad nuptias ampliùs venire.* Cui planè conſonat canon Apoſtolorum decimus octavus, apud Franciſc Turrianum.

2 S. Ignatius epiſt. ad Heronem Antiochiæ diaconum, *Teipſum caſtum cuſtodi, vt Chriſti habitaculum: etſi minimus ſum, æmulator mei eſto, imitare conuerſationem meam.*

3. Origenes hom. 23. in Numeros, ante med. *Vnde videtur mihi, quòd illius eſt ſolius offerre ſacrificium indeſinens, qui indeſinenti & perpetuæ ſe deuouerit caſtitati.*

4. S. Calliſtus Papa; *Presbyteris, diaconis, ſubdiaconis & monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus.* Et citat Canones anteriores.

5. S. Cyprianus, vel quicunque eſt auctor libri de ſingularitate Clericorum, ipſo titulo docet, vel cælibes eſſe clericos debere, vel ab vxoris commercio deinceps abſtinere.

6. Euſebius Cæſarienſ. li. 1. de demonſtrat. Euangel. c. 9. *Verumtamen eos qui ſacrati ſunt, atque in Dei miniſterio cultuq; occupati, continere deinceps ſeipſos à commercio coniugali decet.*

7. S. Baſil. Magnus epiſt. ad Paregorium presbyterum, qui in ſenectute ſuam vxorem reuocaverat, *Lege Canonem à ſanctis Patribus noſtris in Nicena ſynodo conſtitutum, qui manifeſtè interdixit, Ne quis mulierculam ſubintroductam habeat.*

8. S. Epiphanius in Panario prope finem, *Vertex autem horum omnium, aut mater, vt ita dicam, & genitrix eſt ſanctum ſacerdotium, ex Virginibus quidẽ vt plurimùm procedens: ſi verò non ex Virginibus, at ex ſolitariam vitam degentibus. Si verò non ſuffecerint ad miniſterium ex ſolitariam vitam degentibus, de ijs qui continent à proprijs vxoribus, aut ab vnis nuptijs viduitatẽ ſeruantibus. Nam eum qui ſecundas nuptias contraxit, non licet in ipſa* (Eccleſia Catholica) *ſacerdotium ſuſcipere.* Et hæreſi 59. quæ eſt Catharorum, cùm idem docuiſſet, ſubjicit, *maximè vbi ſynceri ſunt canones Eccleſiaſtici.* Et infrà, *At hoc non eſt ſecundùm Canonem*, &c. nempe Conc. Niceni.

Rationem nota, cur olim ex coniugatis aſſumpti aliqui ad ſacerdotium.

9. S. Hieron. lib aduerſus Vigilantium c. 1. *Quid faciẽt Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti & ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes? aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt?* Idem alibi ſæpiſſimè: adeò vt Caluinus illum è generali ſuo mendacio nominatim excipiat Hos tres Patres, qui tempore Concil. Niceni jam nati erant, conjungere placuit, vt Socratis & Zozomeni vel error, vel mendacium clariùs innoteſcat. Quomodo enim ignorare potuerũt, quid in illa Synodo fuerit decretum? aut quomodo Orientis Eccleſiæ, in quibus & Nicena eſt, decretũ Concilij poſt paucos annos abrogarunt? Itaque lato rictu mentitur Caluinus 4. 12. 26. *In ſententiã Paphnutij diſceſſum eſt, qui pronuntiauit caſtitatem eſſe cum propria vxore concubitum. Manſit ergò inter ipſos ſacrum coniugium*, &c.

10. S. Ambroſ. lib. 10 ep 82. *Sed priùs cognoſcamus non ſolùm hoc Apoſtolum de Epiſcopo & presbytero ſtatuiſſe, ſed etiam Patres in Concilio Niceno tractatus addidiſſe, Neque clericum quenquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit* Neque digamos tantùm, ſed etiam monogamos qui maritos agunt, à ſacerdotio excludi frequenter teſtatur, vt lib. 1 offic c 50. & in hac ipſa epiſt 82.

11. S. Chry-

11. S Chryſoſtomus homil. 2 in Iob, Vnius vxoris virum: *non ea ratione quod id nunc in Eccleſia obſeruetur. Oportet enim* omni *prorſus caſtitate ſacerdotem ornatum eſſe.*

12. S. Auguſtinus lib. de adulterinis conjug. c. 20. *Solemus eis proponere continentiam Clericorum: qui plerumque ad eandem ſarcinam ſubeundam capiuntur inuiti, eámque ſuſceptam vſque ad debitum finem, Domino adjuuante perducunt.*

13. S. Innocentius Papa epiſt. 2. c 9 *Quanto magis hi ſacerdotes & Leuitæ pudicitiam ex die Ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſsione eſt, nec præterit dies qua vel à ſacrificijs diuinis, vel à baptiſmatis offi.io vacent?*

14. S. Iſidorus Peluſiota lib 3 epiſt 75. *Quod ſi caſtitas & pudicitia ſubditos ſacerdotes creat, libido proculdubio ac laſciuia ſacerdotibus dignitatem abrogat. Atque hoc quidem* leges *& Eccleſiaſtica inſtituta ſanciunt.*

15. S. Leo I. epiſt. 90 ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum c. 3. *Lex continentiæ eadem eſt miniſtris altaris* (diaconis) *quæ Epiſcopis aut presbyteris. Qui cùm eſſent laici, ſiue Lectores, licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: ſed cùm ad prædictos peruenerant gradus, cœpit eis non licere quod licuit.*

16. S Gregorius Magnus lib 1. epiſt. 42. ad Petrum Siciliæ Subdiaconum. *Vnde videtur mihi vt à præſenti die Epiſcopis omnibus dicatur, vt nullum Subdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit.*

Huc accedant aliquot vetuſtorum Patrum centuriæ, qui in Concilijs congregati, Epiſcoporum & presbyterorum conjugium reprobant; ac proinde totidem mendaciorum ſtigmata Caluino inurunt, aſſerenti *omnes vetuſtos Patres id approbaſſe.*

Concilium.	*Celebrat. Anno*	*A Patribus.*	
1. Ancyranum canone 9. aliàs 10.	314.	18.	
2. Eliberinum cap. 33.	305.	19.	
3. Neocæſareenſe canone 1.	314.	17.	(286.
4. Romanum cap. 8.	324.	267.	aliàs
5. Nicenum primum canone 3.	325.	318.	
6. Arelatenſe ſecundum cap. 2. & 3.	325. alij 386.	200.	Qui putantur 1. Concilio Arelatenſi ſubſcripſiſſe.
7. Carthaginenſe ſecundum cap. 2.	397. alij 424.	* 8.	* interloquentes omnes Africæ Epiſcopi, teſte Poſſidio in vita S. Aug c 7.
8. Carthaginenſe tertiũ ſiue Hipponẽſe c. 17.	397.		
9. Carthaginenſe quintum Cap. 3.	398.	73.	
10. Toletanum primum cap. 1.	400.	19.	
11. Arauſicanum primum cap. 22. & 23.	441.	19.	
12. Andegauenſe.	453.	7.	
13. Turonenſe primum cap. 1.	461. alij 482.	9.	
14. Agathenſe cap. 9. & 10.	506.	35.	Vt dicitur in Concil. Meldenſi.
15. Gerundenſe cap. 6.	517.	7.	
16. Toletanum ſecundum cap. 3.	531.	8.	
17. Aurelianenſe ſecundum cap. 8.	533. alij 536.	30.	
18. Aruernenſe cap. 12.	535 alij 541.	15.	
19. Aurelianenſe tertium cap. 2.	537 alij 540.	25.	
20. Aurelianenſe quartum cap. 17.	547. alij 545.	23.	
21. Aurelianenſe quintum cap. 4.	549. alij 552.	50.	
22. Turonenſe ſecundũ c. 10. 11. 12. 13. 14.	570.	8.	
23. Matiſconenſe primum cap. 11.	576. alij 582.	21.	(67.
24. Toletanum tertium cap. 5.	589.	62.	aliàs
25. Hiſpalenſe primum cap. 3.	590.	8.	

Hæc omnia Concilia à *Vetuſtis* Patribus celebrata ſunt, videlicet intra ſex prima ſecula; quorum auctoritatem Caluinus defugere non poteſt, cùm eos omnes in teſtes ſuo periculo aduocauerit. Horum autem Patrum Canones & decreta inueniet Lector in tomis Conciliorum, apud Baronium, annis aſſignatis, apud Iudocum Coccium tom. 2. lib. 8. art. 6. pleraque apud Bellarm. lib. de Clericis cap. 19. &c. quę ſi rectè expenderit, veriſſimum eſſe deprehendet quod Patres Concilij

Digitized by Google

Carthaginenſis ſecundi dixerunt, *Omnibus placet, vt Epiſcopi, presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiam ab vxoribus ſe abſtineant: vt quod* Apoſtoli *docuerunt, & ipſa ſeruauit Antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

Neque iſtos Veneris ſacerdotes quidquam iuuat Trullana Synodus, quę canone 13. ſacerdotum Conjugia non diſſoluit: nam primò eſt pſeudoſynodus; vnde & *erratica* à veteribus appellatur. Secundò, quia ipſamet fatetur ſe à recepta Romanæ Eccleſiæ conſuetudine recedere. Tertiò, quia eſt extra *vetuſtatem* quam Caluinus requirit: nam celebrata fuit anno Domini 692. vt ibidem probat Baronius. Quartò, quia non permittit presbyteris ducere vxores, ſed tantùm anteà ductis cohabitare. Quintò, quia ab Epiſcopis exactam caſtitatem requirit vt etiam ab anteà ductis vxoribus ſeparentur. Quò igitur ſe vertet Caluinus? quo ſapone mendacium ſuum abſterget? ipſa ſi adeſſet Impudentia, contra tot teſtium millia frontem attollere non auderet.

Canone 12.

NOTAE.

Heb. 13. 4.

1 [*Immunditiem & pollutionem carnis.*] Eccleſia Catholica cum Apoſtolo agnoſcit *Honorabile connubium in omnibus, & thorum immaculatum.* In omnibus) qui legitimè coniungi poſſunt, vt Sectarij fateri coguntur, niſi patrem cum filia, & filium cum matre Perſico more copulare velint. Sacerdotes autem & monachi, qui ſolemne caſtitatis votum emiſerunt, & jugum illud liberè ſubierunt, non contrahunt nuptias, ſed inceſtas & ſacrilegas nuptias; quæ nuptiæ non ſunt, ſed immunditiеs & pollutio. Et hoc eſt quod vult S. Siricius Papa, inter vetuſtos Patres non poſtremus: & idem pulcherrimè vrget Magnus Baſilius lib. de vera virginit. circa medium. *Cùm virginitatem Domino profeſſæ ſint, carnali poſtmodum voluptate malè blanda delinitæ ac deuictæ, ſtupri ſcelus honeſto coniugij nomine obtegere cupiunt.* Et infrà, *Non ſe fallat, quæ à virginitatis curriculo ad carnis vitia deflexit. Coniugium quippe illi in peccatum reputabitur: primùm quidem, quia peſſimum coniunctionis huius fundamentum voluptatem iecit, præuaricationiſq; malum: deinde, quia cauſa non eſſet libera. Neque enim eſt mortuus vir eius, vt cui vult nubat: viuente immortali viro meritò cenſetur adultera, quæ mortalem hominem ob carnis vitia, Domini thalamis intulit.* Hæc Baſilius. Quare omnibus qui caſtitatem aliquando profeſſi ſunt, accommodari poteſt illud Apoſtoli: *Deſpondi vos vni viro, virginē caſtā exhibere Chriſto:* ne quis ſuas ſacrilegas nuptias

Coniugium vocet: hoc prætexat nomine culpam.

S. Baſil. ratio pulcherrima.

2. Corinth. 11. 2.

Beza in iconibus.

2. *Nullus miniſter noui Euangelij*] Iacobus Sturmius, Patricius Argentinenſis, Luthero-Sacramentarius, in perpetuo cælibatu vixit, non tamen propter regnum cælorum, ſed (vt Beza interpretatus eſt) quia fortè verebatur vetus illud, & quidem reipſa frequenter approbatum proverbium, Heroum filij noxæ. Caluinus autem, qui annos tantùm novem cum ſua Ideletta, ſexdecim in viduitate vixit, rarum illud & nigro cygno ſimillimum caſtitatis donum accepiſſe putari poſſet, niſi eius veſtigia in alieno thoro aliquoties deprehenſa fuiſſent. Audiui proximis annis fuiſſe Prædicantem in Zelandia, qui inuſitato ſuo cælibatu omnium oculos in ſe conuerterat: ſed exitus docuit nuptias non omiſſas, ſed dilatas; nec regnum cælorum ſpectatum fuiſſe, ſed meliorem conditionem, in quam ille totus intentus erat. Itaque admiratio illa in riſum abijt.

Bolſec. in vita Caluin. c. 25.

3 *Superſtitioſa cælibatus admiratio*] Ab omni memoria cælibatus in admiratione fuit, etiam apud Gentiles; vt videre eſt in Sibyllis, Veſtalibus, & ijs qui ſuperſtitiosè laudem hanc vel nomen affectabant. Neque Romani legibus ſuis connubialibus hoc vitæ genus damnarunt, ſed ſcortationes, adulteria, vagoſque concubitus inſectari ſunt; ne ſpurijs & illegitimis hominibus vrbs repleretur; vt bene obſeruauit Baron. anno 320. At apud Chriſtianos, cælibatus virginitati & caſtitati coniunctus, ita in admiratione fuit, vt eius encomijs libros ſuos SS. Patres referſerint, & Grammaticorum originationem probauerint, qui cælibes dictos eſſe volunt quaſi cælites, qui vitam cæleſtem in terris meditentur, de quibus proinde dici meritò poteſt,

Sueton. in Auguſto c. 34

Credibile eſt, illos pariter vitijſque, iociſque
Altius humanis, exſeruiſſe caput.
Non Venus & vinum ſublimia pectora fregit.

Ouid. 1. Faſt.

Sed hoc etymon non probant Eccleſiæ reformatæ, apud quas huiuſmodi cælites non reperiuntur: certo argumento non eſſe Chriſti Eccleſiam, qui cum Heluidio, Iouiniano, Vigilantio, & ſimilibus hæreticis id oppugnant, quod Chriſtus ſingulariter commendauit. In eius enim Eccleſia eſſe debent qui ſe *caſtrant propter regnum cælorum,* quibus *conſilium dat* Apoſtolus, & quos laudat S. Ioannes; *centum quadraginta quatuor millia, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt, &c.* Vbi obiter intelligas, matrimonio, quamuis ſanctum ſit, non deeſſe ſuam coinquinationem, quæ primi parentis præuaricationem in memoriam redigat, & indigeat honeſta nuptiarum excuſatione: qua de re videndus D. Auguſtinus libris duob. de Nuptijs & concupiſcentia. Tom. 7.

Feſtus Pompeius lib. 3. Cælibem dictum exiſtimant, quòd dignam cælo vitam agat, Scaliger dictos vult quaſi [illegible], concubitu carentes.
Math. 19. 12.
1. Cor. 7. 25.
Apoc. 14. 4.

MENDA-

MENDACIVM OCTAVVM,

Decalogi partitionem, qua hodie Catholici vtuntur, puriore ſeculo fuiſſe incognitam.

COLOR VIII.

PRimaria Dei præcepta, quæ maxima cum ſolemnitate in monte Sinai filijs Iſrael data leguntur, Exod. 20. a. decem numero, & in duas tabulas digeſta fuiſſe, nemo eſt qui ambigat; quia Scriptura id manifeſtè teſtatur. Deut. 4. 3. *Oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit vt faceretis, & decẽ verba quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis.* Deut 10. a *Dola tibi duas tabulas lapideas ſicut priores fuerunt*, &c. & infrà v. 4. *Scripſitq́; in tabulis iuxta id quod prius ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dominus ad vos in monte de medio ignis.*

Quid autem in quaque tabula perſcriptum, & quomodo ipſa præcepta inter ſe diſtincta fuerint, quamuis ex Scriptura aliquo modo colligatur (vt videbimus) liquidè tamen non poteſt demonſtrari. Itaque Scriptores & Interpretes in varias ſententias abierunt.

I. Philo Iudæus libro de decalogo poſt princ. Ioſephus lib. 3. Antiquitatum c. 4. quinque pręcepta ponunt in prima tabula & totidem in ſecunda: & hæc opinio fidem ob ipſos Auctores mereretur, qui Iudæi & ex genere ſacerdotali fuerunt, niſi duo obſtarent. Primum, quòd præceptum de honorandis parentibus in prima tabula incommodè collocatur, cùm hæc tota diuino cultui dicata videatur. Secundum, quòd tabulæ & æquales, & æqualiter inſcriptæ fuiſſe videantur: at ſi pręceptum de honorandis parentibus primæ tabulæ adijciatur, inſcriptio erit valdè inæqualis, vt intuenti patebit.

II. Alij igitur hoc præceptum dant quidem primæ tabulæ, ſed quinto loco numerant, vt primum præceptum ſit de non colendis Dijs alienis. Secundum, de non faciendo ſculptili. Tertium, de temere non iurando. Quartum, de Sabbatho. Quintum, de parentibus, &c. Decimum autem prohibeat concupiſcentiam & vxoris & rei alienæ. Ita Origenes homil. 8. in Exod. Commentarij D. Ambroſio & D. Hieronymo adſcripti in epiſt. ad Eph. 6. 2. Alij alia ſecuti ſunt, vt Iſichius apud D. Thom. 1. 2. q. 100 a. 4.

III. Catholici recepto more, tria præcepta primæ tabulæ tribuunt, quæ cultum Dei complectuntur: ſeptem in ſecundam tabulam conferunt, quibus caritas in proximum ſtabilitur. Caluinus cum tota Nouatorum turba ſecundam opinionem ſequitur, vt patet ex omnium Sectarum catechiſmis; quam contrà Catholicos callido, ſed illuſtri mendacio probabilē facere nititur. 2. 8. 12. *Qui ſic partiuntur, vt tria præcepta dent primæ tabulæ, reliqua ſeptem in ſecundam reijciant, præceptum de imaginibus numero expungunt, vel certè ſub primo occultant: quùm mandati loco* haud *dubiè à Domino diſtinctè poſitum ſit. Decimum verò de non concupiſcendis proximi rebus, ineptè in duo concerpunt. Accedit, quòd talem partiendi rationem* puriore *ſeculo incognitam fuiſſe mox intelligetur.*

Et infrà 2. 8. 50. *Qui duo præcepta quærant in concupiſcentiæ prohibitione, peruerſâ ſectione quod vnum erat lacerare, prudens lector me tacente iudicabit.*

Si tacuiſſes Caluine, prudentes Lectores tot peccata tua, & in primis ſplendidum tuum mendacium non animaduertiſſent, quod de puriore ſeculo comminiſci voluiſti.

Nam primò, Vixit puriore ſeculo Clemens Alexandrinus, & tamen hanc partiendi rationem non tan- Anno Domini 196.

tùm agnouit, ſed etiam ſecutus eſt. Verba ejus ſunt lib.6. Stromatum. c.8. *Et primum quidem præceptum decalogi oſtendit vnum ſolum eſſe Deum omnipotentem, &c. Secunda autem oratio ſignificabat non oportere aſſumere, neque inferre magnam & omni veneratione dignam eius potentiam,*&c. *Tertia autem eſt oratio, quæ ſignificat mundum à Deo eſſe factum, & dediſſe nobis ſeptimum diem ad quieſcendum,*&c. Alludit Clemens ad Exod.20.11. *Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requieuit in die ſeptimo: idcirco benedixit Dominus diei ſabbathi, & ſanctificauit eum* Nempe Gen.2.3.

Anno 390. Secundò, Vixit puriore ſeculo S.Hieronymus, vel quiſquis eſt auctor Commentariorum in Pſalmos, 2 quæ operibus S.Hieronymi tom 7. interſeruntur: nam in Pſal.108.12. ab exſcidio Ieruſalem vſque ad tempus quo ſcribebat, dicit annos fluxiſſe quadringentos. Is tamen in Pſ.32 explicans quid ſit pſalterium decem chordarum, *Decem chordarum*, inquit, *id eſt decem verba legis. Tria mandata in vna tabula, quæ ad fidem Trinitatis pertinent, hæc ſunt, Primum, Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt. Secundum, Non habebis nomen Dei tui in vanum. Tertium, Obſerua diem ſabbathi. Septem in altera tabula, ad dilectionem proximi pertinent.* Satin' clarè?

Anno 400. Tertiò, Vixit puriore ſeculo S.Auguſtinus, qui ex profeſſò hanc partitionem paſſim non tantùm inculcat, ſed etiam argumentis ac congruentijs confirmat. Scribens in dictum Pſal.32. & explicans eundem verſiculum, *Pſalle Domino*, inquit, *in pſalterio decem chordarum. Præcepta enim legis decem ſunt. In decem præceptis legis, habes pſalterium. Perfecta res eſt. Habes ibi dilectionem Dei in tribus, & dilectionem proximi in ſeptem:* & pergit hæc fuſiùs explicare. Idem conſtanter alibi non ſemel docet. To 2 Ep 119 ad Ianuarium c.11. *Hinc eſt, quod etiam in tribus* primis præceptis, &c Tom 4. Quæſt.71 in Exodum, *Mihi autem videtur congruentius*, &c Lib.15. contrà Fauſtum Manich.c.4.tom.6. To.9. Libro de decem chordis c.5. *Decem præcepta ſic ſunt diſtributa vt tria pertineant ad Deũ* &c To.10. Sermone 148 de Tempore in feriam quartam Paſchæ, *Iſta tria præcepta ad Deum pertinent* &c. Tomo 8.

In medium alios Patres adducere non eſt facile, quia pauci hoc punctum attigerunt: his tamen tribus teſtibus, omni exceptione maioribus, Caluinus mendacium ſuum agnoſcet, niſi Scripturæ repugnare velit, *In ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum* Deuter.19. 15. Quòd ſi tergiuerſari velit, ipſe in ſe teſtis procedat. 2.8.12. *Alioqui idem prima illa diuiſio illi* (Auguſtino) *arridet, ſed ob nimium leuem cauſam*, &c. Si arridet Auguſtino illa diuiſio, quomodo puriore ſeculo fuit incognita? an fortè D.Auguſtinus puriore ſeculo non vixit? at tu illud extendis vſque ad annum 500. aut 600. 1.11.13. 4.17.49. Sed malitia tua ex ſubiectis notis clariùs ſe prodet.

NOTAE.

1. CAluinus in hac materia, quam duabus ſectionibus. 12. & 50. attingit, multa peccat: nam oſtendit ſuam vafritiem, antilogiam, mendacium, ſophiſma, ſycophantiam, impudentiam, impoſturam, falſationem, & imperitiam.

Primò, Vafritiem.] Quòd callidè parum præſidij in hoc mendacio collocare videatur, cùm tamen ſummis viribus pro ſua opinione pugnet, vt Catholicorum catechiſmos obliquè perſtringat, & inuidiam conciliet, quaſi mandatum de Sculptili vel expungant, vel ſub altero occultent, & ineptè vltimum præceptum in duo diſcerpant. *Eius generis*, inquit, *rem eſſe memineris, in qua liberum cuique iudicium eſſe debeat, ob quam non ſit contentioſè cum diſſentiente pugnandum.*

Secundò, Antilogiam.] Nam ſi Dominus mandatum de Sculptili diſtinctè poſuit, & illud de concupiſcentia ineptè in duo concerpitur; quomodo vult cuique eſſe liberum, vt vel contra Dominum, vel contra rectam rationem Decalogum partiamur, & ineptè concerpamus?

Tertiò, Mendacium de D. Auguſtino. *Quanquam nec illic* (quæſt. 71. in Exod. vel vt ipſe citat, lib. 2. quæſtion vet.teſtam.tomo 4.) *Diſſimulat in ceteris noſtram diuiſionem ſibi magis placere.* Longum eſſet

Auguſtini verba afferre:legat tantùm Spectator quæſtionem illam, & impudens mendacium ſtatim deprehendet. D. Auguſtin. ex profeſſo Caluinum refutat.

Quartò, Sophiſma. Petit enim principium, cùm ſumit quod probandum eſt, nempe præceptum de imaginibus haud dubiè à Domino mandati loco diſtinctè eſſe poſitum. At hoc eſt maximè quod quæritur:fuit igitur probandum, non ſumendum.

Quintò, Sycophantiam. Vocat præceptum de imaginibus, cùm in toto Decalogo imaginis nomen non habeatur, neque Hebraicè, neque Græcè, neque Latinè: inuidioſè, vt Catholicos traducat, qui Chriſti & Sanctorum imagines venerantur. Sed libenter à Caluino quæram, an ipſe idola admittat, cùm 1.11.12. aliquas imagines admittit?

Sextò, Impudentiam. D. Auguſtinum (quem paſſim magni facit, & omnibus Patribus anteponit) grauiſſimi criminis arguit. Primò, quòd præceptum de imaginibus expunxerit, vel ſub primo occultauerit. Secundò, quòd præceptum de concupiſcentia ineptè in duo concerpſerit, & peruersè lacerauerit. Tertiò, quòd contra Domini diſtinctionem Decalogum partitus ſit.

Septimò, Impoſturam quandam diabolicam, quæ Caluinum ignoranti incredibilis videri poſſit. Citat in textu D. Auguſtinum ad Bonifacium, in ſuæ ſententiæ firmamentum, nullo loco addito; vt Lector quærendo defatigatus, fraudem non percipiat, quod ipſi ſolemne eſt cùm falsò allegat Auctores, vt infrà multis exemplis oſtendetur. Locus autem quem adfert, non eſt ad Bonifacium, ſed ad Ianuarium epiſt. 119. c. 12. ſed confidenter citat, quia in decem magnis D. Auguſtini tomis ſperauit impoſturam poſſe latere. Colore 49.

Octauò, Crimen falſi. Non contentus Lectori ſic illudere, etiam verba S. Auguſtini corrumpit, & de ſuo quædam adijcit contrà id quod cap. 11. diſertis verbis Auguſtinus proponit. Verba Caluini ſunt dicto. §. 12. *Suffragatur & Auguſtinus ad Bonifacium, qui in enumeratione hunc ordinem ſeruat, Vt vni Deo religionis obſequio ſeruiatur, vt idolum non colatur, vt nomen Domini non in vanum accipiatur, quùm ante ſeorſum de vmbratili ſabbathi præcepto locutus foret*. Locutus eſt D. Auguſtinus de Sabbatho cap. 11. deinde cap. 12. ſic pergit: *Cetera tamen ibi præcepta, propriè ſicut præcepta ſunt, ſine vlla figurata ſignificatione obſeruamus: nam & idola non colere manifeſtè didicimus, & non accipere in vanum nomen Domini Dei noſtri, & honorare patrem & matrem, & non mœchari, non occidere, non furari. non falſum teſtimonium dicere, non concupiſcere vxorem proximi, non concupiſcere vllam rem proximi, non figuratè aliud prætendunt* (ſicut præceptum de Sabbatho) *& myſticè aliud ſignificant, ſed ſic obſeruantur vt ſonant*. Hæc Auguſtinus. Vbi eſt illud quod Caluinus de ſuo addidit, & ſua phraſi ſe prodit, *Vt vni Deo religionis obſequio ſeruiatur?* Nam primum præceptum ponit Auguſtinus de non colendis idolis; nec tantùm ponit, ſed etiam probat: quod etiam ex eo demonſtratur, quia quod Caluinus decimum facit, in duo diuidit; nec diuidit modò, ſed etiam probat, vt ſtatim patebit. Atque hæc eſt fides, qua Nouatores iſti veteres Patres citare ſolent.

Nonò, Imperitiam. Optima eſt enim partiendi ratio, quam non inuenit, ſed ſecutus eſt. D. Auguſtinus, & ex eo catechiſmi Catholici: & veroſimillimum eſt in duabus tabulis præcepta ſic à Deo fuiſſe digeſta. Sic enim factum eſt, vt vtraque tabula æqualiter inſcriberetur (nam tria præcepta tantum ſpatij occupant, quantum reliqua ſeptem) & vt præceptorum diſtinctio ex rei natura ſumeretur. Sunt enim iuris naturalis principia, quæ ſecundùm diuerſam materiam circa quam verſantur, diuerſificari debent: vt vnum ſit præceptum quod habet obiectum vnius rationis; diuerſa, quæ diuerſæ, quemadmodum optimè animaduertit D. Auguſtinus, quem omnes Theologi Scholaſtici Quæſt 71. in Exod. conſentienter ſequuntur. Iam verò eiuſdem rationis eſt, colere Deum verum, & non colere falſum, ſiue illi falſi Dij ſint dæmones, ſiue homines viui aut mortui, ſiue animalia muta, ſiue aſtra, ſiue horum omnium ſimulachra & idola. Sicut enim contrariorum vna eſt diſciplina apud Philoſophos, ita apud legiſlatores contrariorum idem præceptum aut interdictum. *Quò enim pertinet*, inquit D. Auguſtinus, *Non facies tibi idolum, neque vllum ſimulachrum, &c. niſi ad id quod dictum eſt, Non erunt tibi Dij alij præter me?* quod idem bene explicat S. Thomas 2.2.q.122.a.2.ad 2. At contrà, Non concupiſces vxorem proximi tui, & Non concupiſces rem proximi tui, non minùs differunt, quàm Non mœchaberis & Non furaberis, cùm circa obiecta planè diuerſa occupentur, (nam vnum prohibet mentale adulterium, alterum mentale furtum) vt ibidem notauit S. Auguſtinus. Qui etiam acutè obſeruat (quod Caluinus non aduertit 2.8.49.) nonum præceptum à ſexto diſtingui, & decimum à ſeptimo: nam multi concupiſcunt vxorem aut rem proximi, qui tamen ad opus externum non perueniunt: & fieri poteſt vt aliqui peccent in ſextum & ſeptimum præceptum ſine concupiſcentia, quæ nono & decimo prohibetur. Verbi gratia, qui proximi vxore abutitur, tantùm vt illi ægrè faciat, vel notam inurat, quod fecit Abſalon 2. Reg. 16. 22. item qui ex odio aut alia de cauſa comburit domum aut ſegetes eius, quod idem Abſalon fecit. 2. Reg. 14. 30.

Accedant huc quædam, vt vocant, congruentiæ, quibus S. Auguſtinus libenter vtitur.

Prima, In tribus præceptis primæ tabulæ, inſinuari myſterium Trinitatis: in ſeptem ſecundæ tabulæ præceptis, oſtendi ſine ſeptemplici Spiritus ſancti gratia nec proximum poſſe diligi, nec legem impleri. Ita ſerm. 148. de tempore. tom. 10.

Secunda, Primo præcepto inſinuari perſonam Patris, vt qui ſit totius diuinitatis principium: ſecundo, perſonam Filij, vt qui ſit Veritas: tertio, perſonam Spiritus ſancti, vt qui ſit auctor Sanctificationis noſtræ. Ita ferè epiſt. 119. cap. 11.

Tertia, Deum eſſe colendum corde, ore, & opere: corde, vt animus circa diuinitatem ſit bene compoſitus: ore, vt nomen eius non accipiatur in vanum: opere, vt certis temporibus etiam externis cerimonijs ipſum colamus. Hoſius in Confeſſione Polon. cap. 77. Eat nunc Caluinus, & eam Decalogi partitionem impugnet, quæ non tantùm à Scriptura, Patribus, & vſu Eccleſiæ teſtimo-

nium habet & firmamentum, verùm etiam ab ipſa ratione alijs omnibus partitionibus longè præferenda iudicatur.

2. De Commentarijs in Pſalmos, quæ 7. tomo operum D. Hieronymi locantur, controuerſia eſt cui ſint tribuenda. Sed hoc nihil ad rem noſtram: nam qui hoc teſtimonium adfert, vel eſt S. Hieronymus, vel eius interpolator: hic autem ſcripſit anno Domini 475. vt planè inter Veteres etiam Caluini iudicio, ſit numerandus. Vide Marianum Victorium in 7. tomum D. Hieronymi, Bellarm. lib. de Scriptorib. Eccleſ. in S. Hieronymo.

MENDACIVM NONVM.

Neminem eſſe Veterum, qui diſertis verbis non fateatur panem & vinum in Euchariſtia manere.

COLOR IX.

Vereor ne Soli facem accendere videar, ſi hoc mendacium pergam illuſtrare: tale enim eſt, vt ſuo ſtatim ſplendore omnium oculos feriat, qui Veterum libros vel à limine ſalutarunt. Dicendum tamen eſt aliquid, ne Caluinus cum ſuis Prædicantibus putent ſibi quiduis licere, vt Lectoris vel Auditoris inſcitia tam audacter abutantur. Sic igitur 4.17.14. *Nemo eſt veterum, qui Sacra Cœna ſymbola non fateatur diſertis verbis panem & vinum eſſe: etſi vt dictum eſt, varijs epithetis illa interdum inſigniunt ad commendandam myſterij dignitatem.*

Intelligis credo, Caluine, poſt cõſecrationem: nam ante conſecrationem fatemur & nos eſſe panem & vinum; neque erit ex veteribus qui contradicat. Sed ſic extra chorum ſaltitas, nec ſtatum quæſtionis attingis. Quòd ſi poſt conſecrationem intelligas, ſtatim teipſum iugulas cùm ſic ſubiungis: *Nam quod dicunt in conſecratione fieri arcanam conuerſionem, vt iam aliud ſit quàm panis & vinum, nuper admonui eo non ſignificare in nihilum ipſa redigi, ſed iam alio loco habenda eſſe quàm communes cibos, &c.* Si arcanam fieri conuerſionem dicunt, vt iam aliud ſit quàm panis & vinum, quomodo diſertis verbis fatentur panem & vinum manere? quomodo diſertis verbis non fatentur contrarium? Nam tuam gloſſam, quæ textum deſtruit, nihil moramur: in qua etiam imperitiam tuam vel impoſturam oſtendis, cùm inſinuas Catholicos Doctores panis & vini annihilationẽ docere, quod etiam ex ipſorum ſententia ſequi affirmat Petrus Pſeudo-martyr. Sed aliud eſt annihilatio, aliud conuerſio: quotidie mutatur aqua in aërem, & aer in aquam, & ſic deſinit eſſe quod erat: non tamen annihilatur, ſed in aliud conuertitur, quia communis materia manet. Sic panis conuertitur in corpus Chriſti, & vinum in ſanguinem: non tamen in nihilum redigitur, ſed transſubſtantiatur, manentibus iiſdem ſpeciebus quæ priùs erant. Tu autem vt clariſſima Patrum teſtimonia eludere poſſis, aliquam mutationem agnoſcis, ſed qualis eſt in hedera, quæ vino vendendo ſuſpenditur: ante enim tantùm erat hedera, nunc autem eſt ſignum vini venalis. Sic qui fuit ante communis panis, in cœna fit ſignum corporis Chriſti, idque operâ Miniſtri recitantis caput vndecimum primæ ad Corinthios. At quæ eſt iſta mutatio? certè nulla eſt in pane, ſed tantùm in imaginatione manducantium, qui fingunt ſe Chriſti corpus comedere quod ibi non eſt: ſicut hedera in ſe non mutatur, ſed conceptus hominum, qui ex illo ſigno intelligunt vinum ibi eſſe venale.

Bellar. lib. 3. de Euchar. cap. 24.

Vbi eſt ergò μετωνυμία tua, quæ nomen corporis ad panem transfert?

4. 17. 20. 21. eadem enim ratione & tropo dici poterit; Hæc hedera eſt vinum: quod à veterum mente alieniſsimum eſt. Sed iam ad tuum mendacium. Si omnes veteres diſertis verbis docent panis ſubſtantiam in cœna manere; cur non dignatus es vnum aut alterum allegare, ne toto cælo aberraſſe videreris? an inopem te copia fecit? Vnum quidem ex tanto numero adfers in epiſtola ad Regem Franciſcum, nempe Gelaſium, 2
quem vis eſſe Papam, & hoc ſenſiſſe in Concilio Romano: vt calumniæ tuæ fidem conciliares. Nam primò Gelaſius iſte quiſquis fuerit, loquitur de panis & vini ſpeciebus, quas nos fatemur manere. Secundò, nō fuit Gelaſius Papa, ſed alius non Papa, & tempore prior, quod jampridem doctiſsimi viri ſatis probabiliter demonſtrarunt. Tertiò, non dixit hoc in Concilio Romano, ſed ſcripſit in libro de duabus naturis contra Eutychetem. Quartò, demus Gelaſium hoc ſenſiſſe (quod tamen falſum eſt) quid obtinebis niſi teſtimonium vnius Doctoris; nam quamuis Romanus Pontifex eſſet (quod ex B. Fulgentio Reſponſ. 2 ad Ferrandum Diaconum colligi videtur) non tamen ſcribit vt Pontifex, ſed vt quiuis è Doctoribus quemadmodum in ſcriptis Innocentij III. & IV. Adriani VI. & ſimilium cernere licet. Atqui pollicitus eras omnium veterum diſerta verba. Sed ex reformata Dialectica ſoles ita argumentari: Vnus Pater hoc affirmat (cùm ſit auctor incertus, neque hoc affirmet) ergò hoc in veteri Eccleſia fuit pervulgatum inſtar certiſsimi axiomatis. Illuſtre exemplum eſt 4. 19. 17. 7. & 4. 16. 17. 7.

Baron. anno 496. Bellar. lib. 2. de Euchar. cap. 27.

At nos aliter argumentemur. Omnes Veteres cùm de Euchariſtia loquuntur, innuunt panem & vinum ſubſtantialiter mutari, & nullus eorum diſertis verbis panem & vinum manere fatetur: ergò Caluinus ſplendidè eſt mentitus. Aliqua teſtimonia velut digito monſtremus.

1. S. Dionyſius Areopagita, c. 3. de Eccleſiaſt. Hierarch. *Sed ô tu diuiniſsimū ſanctumq́; Sacramentum* (Θεουργικὴ ἱερὰ τελετὴ) *diſcoopertis ænigmatū veſtibus, quæ ſymbolicè tibi circumiacent, perſpicuè nobis manifeſtū euadas*, &c.

2. S. Ignatius martyr epiſt. ad Smyrnenſes, apud B. Theodoretum dialo. 3. *Euchariſtias & oblationes non admittunt* (certi hæretici) *quòd non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſua benignitate ſuſcitauit.*

3. S. Alexander I. epiſt. ad omnes orthodox. tomò 1. Concilior. *Cuius corpus & ſanguis conficitur.*

4. S. Clemens lib. 6. Conſtitut. Apoſtol. c. 23. *Sacrificium corporis & ſanguinis eius.*

5. S. Teleſphorus epiſt. ad vniuerſos, tomo 1. Concil. & apud Gratianum de conſecrat. d. 1. can. Nocte ſancta. *Qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi.*

6. S. Pius Papa apud Gratian. de conſecrat. d. 1. can. *Si per negligentiam.* Et in Breuiario 11. Iulij.

7. S. Iuſtinus martyr. apolog. 2. ad Antoninum Imperat. *Ieſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.*

8. S. Irenæus martyr, lib. 4 aduerſus hæreſ. c. 34. *Eum panem in quo gratia actæ ſunt, corpus eſſe Domini ſui & calicem ſanguinis eius.*

9. Tertullianus lib. de Reſurrectione carnis c. 8. *Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur.*

10. Origenes hom. 5 in diuerſos. *Quando manducas & bibis corpus & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergò humilians temetipſum, imitare hunc Centurionem, & dicito, Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.*

11. S. Cyprianus ſerm. de Lapſis circa med. *Vis infertur corpori eius & ſanguini eius. Plus modò in Dominum* manibus *atque* ore *delinquunt; quàm cùm Dominum negauerunt.*

12. S. Pontianus Papa epiſt. ad omnes fideles: *Ipſi quoque* (ſacerdotes) *proprio ore corpus Domini conficiunt, & populis tradunt.*

13. S. Dionyſ. Alexandrin. epiſt. 5. ad Sixtum Papam, *Eum qui longo tempore corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti particeps fuiſſet, de integro renouare non audebam.* Conſulit Pontificem de iteratione baptiſmi.

Euſeb. lib. 7. Eccleſ. hiſtor. c. 8.

14. Magnum Conc. Nicen. *Hîc intelligamus ſitum in ſacra illa menſa agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruentè à ſacerdotibus immolatum.*

Tomo 4. Biblioth. SS.Patrum.

15. Marius Victorinus lib.2.contra Arium, *Etenim ſi quod accipimus, corpus Chriſti eſt, ipſe autem Chriſtus vita, quærimus ἐπιούσιον ἄρτον.*

16 S Hilarius lib. 8. de Trinit. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus; nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra verè caro eſt, & verè ſanguis eſt.*

Orat.2. in ſanctum Paſcha, poſt med.

17. S. Gregor. Nazianz. *Sine dubitatione corpus ede, ſanguinem bibe, ſi modo vitæ deſiderio teneris.*

18. S. Cyril. Hieroſol. catech. myſtagogica quarta, *Cùm igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane, Hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?*

19. S. Baſil. lib. 2. de baptiſm c. 2. *Tanto grauius & terribilius eſt, in anima impuritate conſtitutum, corpus Chriſti temerè contingere, quàm ſit accedere ad arietes* &c.

20. S. Ambroſ. lib 4. de Sacram. c. 5. *Ipſe Dominus Ieſus teſtificatur nobis, quod corpus ſuum accipiamus & ſanguinem. Numquid debemus de eius fide & teſtificatione dubitare?*

21. S. Gregorius Nyſſen. lib. de vita Moſis ante med. *Sed panis eſt abſque ſemine, abſque aratione, abſque alio humano opere, nobis paratus. Is deſuper defluens in terris inuenitur.*

22. S. Epiph. in Anchorato circa med. *Voluit per gratiā dicere, Hoc meum eſt, hoc & hoc: & nemo non fidē habet ſermoni. Qui enim nō credit eſſe ipſum verū, ſicut dixit, is excidit à gratia & ſalute.*

23. S. Optatus Mileuitanus lib. 6. contra Parmenian. Donatiſtam, in princ. *Quid eſt enim altare, niſi ſedes corporis & ſanguinis Domini.* & ſuprà *Calices, Chriſti ſanguinis portatores.*

24. S. Gaudentius tract. 2. in Exod. *Ipſe igitur naturarum creator, & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus (quia & poteſt & promiſit) efficit proprium corpus. Et qui de aqua vinum fecit, & de vino ſanguinem ſuum. O altitudo,* &c.

25. S. Ephrem lib. de natura Dei minimè ſcrutanda c. 5. *Eſto fidelis atque innocens, participa immaculato corpori Domini tui, fide pleniſſima, certus quòd agnum ipſum integrum comedis.*

26. S. Hier epiſt. 1. ad Heliodor. *Qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt.* Simile eſt epiſt. 85 ad Euagrium.

27. S. Chryſ. hom. 83. in Matt. 26. *Miniſtrorum nos ordinem tenemus: qui* 3 *verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt.*

28. S. Auguſtinus concione 1. in Pſal. 33. *Ferebatur Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum ſuum corpus, ait. Hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis.*

29. S. Cyril. Alexandrin. ep. ad Coloſyrium: *Nec dubites an hoc verum ſit, eo manifeſte dicente, Hoc eſt corpus meū: ſed potiùs ſuſcipe verba Saluatoris in fide. Cùm enim veritas ſit, non mentitur.*

30. Arnobius in Pſal. 4. v. 8. *Accipimus frumentum in corpore, vinum in ſanguine, oleum in chriſmate.*

31. S. Eucherius Lugdunēſis Epiſcopus hom. 5 de Paſcha; *Recedat omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis.*

32. Saluianus presbyter, & poſteà Epiſcopus Maſſilienſis lib. 2. *Iudæi habebant quondam vmbram rerum, nos veritatem. Iudæi manna manducauerunt, nos Chriſtum.*

33. S. Leo Papa ſerm. 7. de ieiunio ſeptimi menſis: *Sic ſacræ menſæ communicare debetis, vt nihil prorſus de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur, & fruſtrà ab illis Amen reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur diſputatur.*

34. S. Victor Vticēnſis lib. 1. de perſecutione Wandalica; ſic de Arianis, quos noſtro tempore Caluiniſtæ non raro imitati ſunt: *Tempore quo Sacramenta Dei populo porrigebantur, introëuntes maximo furore corpus Chriſti & ſanguinem pauimentis ſparſerunt, & illud pollutis pedibus calcauerunt.*

35 Aurel Caſsiodor. in Pſ. 109. 4. *Corpus & ſanguinem ſuum in panis & vini erogatione ſalubriter conſecrauit. ſicut ipſe in Euangelio dicit, Niſi manducaueritis,* &c.

36. S. Greg. Papa lib. 4. Dialogor c. 58 *Eius quippe ibi corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manu infidelium, ſed in ore fidelium funditur.*

Hæc pauca teſtimonia ex multis, & eorum qui inter Veteres à Caluino referuntur: nullus tamen inueniri inter eos poterit, qui diſertis ver-

bis panem & vinum manere dicat, quanto minùs vt omnes hoc fateantur? Vocant quidem aliquando *panem*, ſed ſicut Chriſtus Ioan. 6. 59. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Quod pulchrè explicat S. Auguſtinus ſerm. 28. de verbis Domini, *Dixi vobis quòd antè verba Chriſti, quod offertur, panis dicatur, vbi Chriſti verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quare ergò in oratione Dominica, quæ poſteà ſequitur, ait: Panem noſtrum? Panem quidē dixit, ſed ἐπιούσιον dixit, hoc eſt, ſuperſubſtantialem. Non iſte panis qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit.* Hæc Auguſtinus. Quò igitur te vertes Caluine, ſi multi ex illis Veteribus, vel diſertis verbis, vel æquiualentibus dicant panem & vinum non manere?

1. S. Cyprianus, vel Auctor illi σύγχρονος, Serm. de Cœna Domini, *Panis iſte, quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro. Et ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas: ita Sacramento viſibili ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia.*

2. S. Cyril Hieroſolymitanus catecheſi myſtagog quarta, *Aquam aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilææ, ſola voluntate: & non erit dignus cui credamus, quod vinum in ſanguinem tranſmutarit? Quare omni cum certitudine corpus & ſanguinem Chriſti ſumamus*, &c.

3. S. Gregorius Nyſſenus oratione cathechetica, *Oportet conſiderare quomodo fieri potuerit, vt vnum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in vniuerſo orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partē ſit in vnoquoque, & ipſum in ſe totum maneat*, &c. *Rectè ergò nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei verbi corpus credo* tranſmutari.

4. S. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap 4. *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit corpus Chriſti.*

5 S. Chryſoſtomus homil de Euchariſt. in Encænijs. *Num vides panem, num vinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum vadunt? Abſit: ne ſic cogites: ſicut enim cera igni adhibita illi aſſimulatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hîc puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia.*

6. S. Auguſtinus in ſententijs Proſperi. *Cum fideliter fateamur ante conſecrationem eſſe panem & vinum, quod natura formauit; poſt conſecrationem verò, Chriſti carnem & ſanguinem, quod benedictio conſecrauit.* Alludit ad verba S. Ambroſij, lib de ijs qui myſterijs initiantur, c. 9. Apud Gratianum, de conſecrat. diſt. 2. c. Hoc eſt.

7. S. Gregorius Papa, vt refert Paulus Diaconus in eius vita, *Præſcius conditor noſtræ infirmitatis, ea poteſtate qua cuncta fecit ex nihilo, panem & vinum aqua miſtum, manente propria ſpecie in carnem & ſanguinem ſuum ſpiritus ſui ſanctificatione conuertit.*

Mirum ſi Caluinus ad hæc Veterum teſtimonia frontem attollere audeat, ſi modò frontem habet: eam enim ipſi notam & maculam imprimunt, quam nec lacus Lemanus,

Ipſe nec Oceanus queat eluere omnibus vndis.

N O T AE.

1. [*IN nihilum ipſa redigi.*] Amant Hæretici σκιαμαχίαν, vt Catholicis aliqua falsò affingant, eaque operosè refutent: quum nihil quàm aërem verberent, vmbramque ſuam inſectentur. Sic frequenter nobiſcum agit Caluinus, ac ſi Sanctos vt Deos veneraremur. 1.12.1.2. ac ſi cælorum regnum proprio Marte expugnare vellemus. 2.5.8. & 3.2.8. ac ſi ſalutem ſine fide polliceremur. 4.14.14. Sed facile eſt refellere quæ Catholici iam pridem refellerunt, & in alijs Hæreticis damnauerunt. Sic panis annihilationem tanquam dogma Catholicum Nouatores impugnant, quum tamen melior Theologorum pars nullam annihilationem agnoſcat. D. Thom. 3. p. q. 75. a. 3. D. Bonauentura, Hugo Victorinus, Altiſſiodorēſis, Alenſis, & alij plerique: adeò vt Dominicus Sotus in 4. d. 9. q. 2. a. 4. 5. Igitur conuerſio, &c. annihilationis defenſores, tanquam conuerſionis euerſores impugnet, notamque erroris tantùm non inurat. Neque enim panis ſubſtantia per nudam diuini concurſus ſubtractionem deſinit (quod ad rationem annihilationis requiritur) ſed per actionem Vaſquez in 3. p. diſp. 183. cap. 3.

poſitiuam, qua accidentia ab illa ſeparantur, & alium exiſtendi modum acquirunt: quod præter alios explicat Suarez in 3.p.q.75.diſput.50.Sect.6.& 7. Sic autem exploditur impium Wicleffi cauillum,quod refert Thom. Waldenſis to.2. Doctrinal. fidei. cap.68. *Si transſubſtantiatio ſit vera, Chriſtum eſſe Deum malum Manichæorum, quia annihilabit res bonas à bono Deo creatas.* Bellarm. lib.3. de Euchar.cap.24.

2. *Nempe Gelaſium.*]Ex tanto Patrum numero vix aliquid contra Transſubſtantiationem adfertur quod ſolidi argumenti ſpeciem habeat, præterquam ex Gelaſio & Theodoreto: qui tamen re-uera ab alijs Patribus non diſcrepant,ſuamque mentem ſatis clarè indicant,vt bene oſtendit Bellar. lib.2.de Euchar.cap.27.& lib.3.cap.23. Quanta ergò Caluini impudentia eſt, aſſerentis nullum eſſe Veterum qui diſertis verbis non fateatur panis & vini ſubſtantiam poſt conſecrationem remanere,quum omnes contrarium ſentiant, & multi diſertis verbis panis & vini conuerſionem inculcent?

Concil.Trid. ſeſ.13.cap.4.

3. *Qui hæc tranſmutat.*] Conuerſio quæ in Euchariſtia fit, planè ſingularis eſt, & differt ab aliis conuerſionibus,tum naturalibus,tum miraculoſis:nam cùm aqua mutatur in aërem, aut in vinum (vt in Cana Galilææ ſupernaturaliter factum eſt.Ioan.2.9.) non tota ſubſtantia deſinit,ſed materia manet, aëris aut vini formam ſuſcipiens. At in hoc myſterio tota panis ſubſtantia conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti, & tota vini ſubſtantia conuertitur in ſubſtantiam ſanguinis Chriſti: vnde aptiſſimè Transſubſtantiatio eſt appellata. Nomen,& rem quæ nomini ſubeſt,exagitant Nouatores:nomen,quia nouum & barbarum, à Theologis Scholaſticis excogitatum: rem, quia talem conuerſionem, ingenij ſui acumine penetrare non poſſunt. Sed ſi nomen iſtud in Paccuuio,Ennio aut Plauto (qui vocabula mitiora commenti ſunt) inueniſſent, tanquam gemmam in auro extollerent,& libentiſſimè vterentur. Quod ad rem attinet, fatemur humano intellectui hoc myſterium eſſe impenetrabile,ac propterea fidem exigunt SS. Patres,non intelligentiam:credere autem facile eſt ijs,qui ſuum *intellectum in Chriſti obſequium captiuant*, & audiunt angelum dicentem, *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.*

Bellar. lib.2. de Euchar. cap.39. 2.Cor.10.5. Luc.1.37.

MENDACIVM DECIMVM ET CORONATVM.

In litanijs nullam fieri Chriſti mentionem.

COLOR X.

HActenus prodijſti Caluine, mendacijs illuſtris, & ſatis bene coloratus: nunc prodibis coronatus & laureatus; vt de Parthis etiam, ſi ita viſum fuerit, triumphare poſſis. Tale enim eſt tuum, quod iam proferemus mendacium,tam impudens,tam ſplendidum,tam palpabile, vt nihil accedere poſſe videatur. Olim Thomas Murnerus,vir Catholicus & non infacetus, cùm ex vno Lutheri libello quinquaginta mendacia collegiſſet, vltimum & quinquageſimum corona donandum putauit;quo Lutherus aſſerebat, ſe toto libello non eſſe mentitum. At nos potiori iure Caluinum coronabimus, qui auſu heroico, diſcipulus magiſtro, detrahere conatus eſt,

Hærentem capiti multa cum labe coronam.

Vnica enim periodo tot mendacia complexus eſt, vt diſcipulis ſuis, quamuis mentiendi peritiſsimis & exercitatiſsimis, omnem ſuperandi aut etiam imitandi ſpem abſtuliſſe videatur.

Parthis mendacior.

Cochlæus de actis & ſcript. Luther. anno 1523.pa.87.2.

Lib.3. cap.20. §. 21. in fin.

Deinde in ſuis omnibus litanijs, hymnis & proſis, vbi ſanctis mortuis nihil non 1
honoris defertur, nulla Chriſti mentio. 2

QVamuis hoc mendacium tractatione non indigeat, cùm omnibus ſit palpabile; vt tamen eius multiplicitas (cùm mille mendacijs ſit implexum) clarior euadat, vnica tantùm Litania vtemur, eaque vulgari & omnibus obuia, quæ ſeptem Pſalmis Pœnitentialibus adiungi ſolet, eſtque in vſu Eccleſiæ frequentiſſima. Si enim hîc tam frequens Chriſti mentio, in principio, in fine, in medio; quid de tot alijs Litanijs, Hymnis & Proſis iudicandum erit, quæ ad magnę illius Litaniæ formam & normam ferè diriguntur? Initium eſt, *Kyrie eleeſon, Chriſte eleeſon, Kyrie eleeſon.* Vbi Caluinus meminiſſe debuerat quod ſcripſit 2. 14. 3. peculiariter in Chriſti perſonam competere Domini ſeu κυρίε nomen.

Finis eſt, *Per Chriſtum Dominum noſtrum.* Quæ clauſula omnibus litanijs, hymnis, proſis & Eccleſiæ orationibus tam familiaris eſt, vt blaſphemas Caluiniſtarum linguas effugere non potuerit, quemadmodum in Alueario Aldegundij videre licet.

Iam in progreſſu, *Chriſte audi nos, Chriſte exaudi nos.*

Fili Redemptor mundi Deus, miſerere nobis.

Sancta Dei genitrix, ora pro nobis.

Rurſum, *Propitius eſto, parce nobis Domine,* &c. *Exaudi nos Domine*

Dirigi autem orationem ad Filium patet ex obſecratione quæ ſequitur. *Per myſterium ſanctæ incarnationis tuæ. Per aduentum tuum,* &c.

Poſteà *Fili Dei, te rogamus audi nos. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,* &c. *Chriſte audi nos, Chriſte exaudi nos, Kyrie eleeſon,* &c.

Gloria Patri & Filio, &c. Itaque ſi quis Arithmeticæ leges ſequi velit, in vna hac Litania quinquagies quinquies Chriſti mentionem fieri deprehendet. Qui verò alias mille, vel litanias, vel proſas, vel hymnos inſpicere velit (apud Chlichtouæũ, & alios pios Scriptores, qui iſta collegerunt) nullo negotio mille mendacia in vna Caluini periodo numerabit. Vnam proſam ſeu Sequentiam vidi, in qua nulla Chriſti mentio, quæ legitur in feſto Pentecoſtes, cuius initium eſt.

Veni ſancte Spiritus,
Et emitte cælitus,
Lucis tuæ radium.

Sed in hac neque mortuis aliquid tribuitur, neque Momus ipſe aliquid reprehendere poſſit.

Quis igitur Caluino coronam hanc inuideat, cũ pauciſſimis & clariſſimis verbis & Gręcos, & Parthos, & Cretenſes, & mendaciſſimos quoſque

mentiendo ſupararit? Si quis tamen Luthero addictior, zelo zelatus hanc magiſtro ſuo lauream aſſerere velit, non magnoperè repugnabo: modò tamen meminerit, me vix decimam mendaciorum partem, quæ hac ſola Inſtitutione continentur, attigiſſe. Illud potiùs hîc optandum & expectandum eſt, vt qui hęc omnia Caluini mendacia ſeriò perpenderit, quamuis illi addictiſsimus, veritate tamen victus liberè dicat, *Magiſter, ſcimus quia mendax es, & viam Satanæ in mendacio doces: & non eſt tibi cura* de veris aut falſis, dummodo ſtultis diſcipulis tuis vincere videaris.

Ceterùm vt hoc ſpectaculum cum fructu finiamus, operæpretium erit videre quid ſit Mendacium, & quid Mentiri: qua de re ſubtiliter olim Pub.Nigid. philoſophatus eſt. *Inter mendacium dicere & mentiri, diſtat. Qui mentitur, ipſe non fallitur, ſed alterũ fallere conatur: qui mendacium dicit, ipſe fallitur.* Item, *Vir bonus præſtare debet ne mentiatur: prudens, ne mendacium dicat.* Subtiliùs D. Auguſtinus, qui hanc materiam duobus libris perſecutus eſt, vno de Mendacio, altero contra Mendacium, initio to.4. vbi definit nullo caſu licitum eſſe mentiri, ne quidem ad vitam proximi ſeruandam, quia mendacium viſceraliter malum eſt, vtpote ſemper contra conſcientiam loquentis, contradictionem inter mentem & linguam inuoluens. Vnde quòd aliqui Veterum, mendacium tanquã medicinam approbaſſe videntur, Origenes, Caſsianus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, vel inter errores numerandum eſt, vt in Origene & Caſsiano, vel per ſermonem amphibologicum, aut mentalem reſtrictionem exponendum, vt in SS. Patribus: nam ipſe S. Hieronymus Apologia 1. in Ruffin. hoc nomine damnat Origeniſtas, quorum furfuribus Ruffinus aſperſus erat. Subtiliſsimè autem materiam hanc rimantur Theologi Scholaſtici D. Thomas 2.2.q.110. Caietan. ibid. aliquot articulis.

A.Gellius lib 11.noct.Attic.c.11.

P. Vaſquez in 1.2.d.182.c.4.5 6. P. Leſsius lib. 2. de Iuſtitia cap. 47. dubitat.6. ex quorum mente aduerte, mendacium per ſe veritati ſeu veracitati repugnare, per accidens etiam alijs virtutibus, iuſtitiæ, religioni, fidei, caritati, &c. Quando ſoli veracitati repugnat, ſemper quidem eſt peccatum, ſed veniale dumtaxat; quia virtus illa, nempe amor dicendi verum, non tanti momenti eſt, vt eius violatio inducat lethale peccatum, ſi cetera incommoda ſecludantur.

Tunc autem eſt completum & formale mendacium, quando eſt locutio falſa, à mente diſſonans, cum intentione fallendi, vt 3.Reg 21 13 Dan.13.36.Act.5.8. Quo longiùs ab his receditur, eò magis à completa mẽdacij ratione recedetur: vt primò ſi verum eſt quod putatur falſum, vt in Caiphæ prophetia. Ioan.11.50.

Secundò, ſi per æquiuocationem, aut mentalem reſtrictionem, aut ſubintellectionem, lingua menti conformetur: quod omni culpa carere poteſt, cùm ſit à Sanctis vſurpatum. Gen 27.19. Act.21.26. imò à Chriſto. Mar. 13. 32. Luc. 24.28. & à Spiritu ſancto. 4 Reg.20.a.

Tertiò, ſi abſit intentio fallendi, vt quum quis verum putat, quod eſt falſum. Quòd ſi proximus non decipitur, vt 4.Reg.5.26. erit nihilominùs verum mendacium, quamuis intentum finem non conſequatur.

Quando cum alijs virtutibus Mendacium pugnat, frequenter eſt peccatum lethale; de quo ſcriptum eſt, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, &, *Os quod mentitur, occidit animam.* v.g. ſi proximi famam, fortunas aut vitam lædat: ſi Dei honorem violet, &c. & quò maius bonum eſt quod læditur, eo mendacium eſt deteſtabilius: quemadmodùm eius malitia eò magis minuitur, quo maius eſt bonum quod per mendacium conſeruatur, v.g. pudicitia, vita, fama, &c. vt oſtendit D. Auguſtinus lib. de Mendac. cap 14. Vnde manifeſtum euadit, nulla eſſe pernicioſiora & deteſtabiliora quàm Hæreticorum mendacia, quæ videlicet in doctrina religionis committuntur: nam Deo grauiſſimam irrogant iniuriam, diuinam Scripturam adulterant, proximum in æternæ ſalutis diſcrimen adducunt, ipſique mentienti inſanabile prope vulnus infligunt.

Pſalm.5.7. Sap.1.11.

gunt.

gunt. Quare cùm omnis *mendacij pater* ſit Diabolus, vt dicitur Ioa.8.44. eius tamen peculiariter eſt pater quo ſalutis doctrina impugnatur: vt hîc maximè verum ſit quod ipſe dixit 3.Reg.22.22. *Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.*

NOTAE,

1. M*Ortuis*] Sic ſæpè Caluinus, contumelioſè in Sanctos cum Chriſto viuentes & regnantes, blaſphemè in Chriſtum negantem eos eſſe mortuos. *Non eſt Deus*, inquit, *mortuorum, ſed viuentium*. Quòd ſi illos Chriſtus aſſerebat viuere, quorum animæ à corpore ſeparatæ adhuc carcere detinebantur; quid de illis ſentiendum qui corporis ergaſtulo liberati in cælum recepti ſunt, diuinamque gloriam facie ad faciem contemplantur? *Matt.22.32. Luc.16.23. Act.7.55.*

2. *Sanctis nihil non honoris defertur*] Mendacium eſt & calumnia: non deferunt Catholici Sanctis diuinitatem, non omnipotentiam, non omniſcientiam, non alia quæ Deo aut Chriſto propriè conueniunt. Norunt diſcrimen inter creatorem & creaturas, inter fontem gratiæ & riuulos inde deductos: ſano etiam ſenſu Scripturas intelligunt quæ Sanctos faciunt Deos, omnipotentes, omniſcientes, &c. Quum S. Paulus Dei ſe adiutorem vocat, hominum illuminatorem, atque adeò ſaluatorem: tu benignè illum interpretaris. 4.1.6. cur igitur ita ſtomacharis, ſi quis dicat, S. Paule reſpice nos ſeruos tuos, & iuua è cælo? 3. 20.22. an neſcis Abdiam, primarium Regis Achabi principem, Eliam Dominum agnoſcere, & ſe ipſius ſeruum? 3. Reg. 18. v.7. & 9. & certum eſt hunc honorem ciuilem non fuiſſe, ſed religioſum. *1.Cor.3.9. & c.9.22. Epheſ.3.9. Rom.11.14.*

3. *Quid ſit mentiri.*] Vt intelligamus qualia ſint hæreticorum mendacia, in quinque membra, ad rudiorum captum diuidi poſſunt, in materialia, formalia, totalia, interpretatiua & negatiua; vt ſic facilioris doctrinæ cauſâ loquamur.

Primò Materiale mendacium eſt, quum bona fide putatur verum quod eſt falſum: & in tali aſſertione nulla eſt culpa, quum optimi quique falli poſsint, qui tamen fallere nolint.

Secundò, Formale eſt, quum mala fide putatur falſum quod eſt verum, & animo fallendi aſſeritur: & in hoc eſt vera mendacij culpa.

Tertiò, Totale eſt, quum mala fide ac animo fallendi falſum profertur, quod ſenes illi apud Danielem fecerunt, hoc elogio dignisſimi, *Recte mentitus es in caput tuum.* *Dan.13.55.*

Quartò, Interpretatiuum eſt, quum temerè aliquid aſſeritur, parùm curando verum ſit an falſum; vt ſi quis de rebus ſibi incompertis audacter & inconſideratè pronunciet, quem meritò mentiri velle interpretamur. Hoc ſenſu accipi poteſt quod ille dixit, *Neminem Hiſtoricorũ non eſſe mentitum.* *Flauius Vopiſcus in Aureliano.*

Quintò, Negatiuum eſt, quum quis fallere poſſe deſperat, negat tamen aliquid, ne conuictus aut crimen confeſſus videatur: quod coram Iudice in cauſis capitalibus facilè fieri poteſt; vt videre eſt apud Sueton. in Auguſto c.33.

Iam verò Hæreticorum mendacia non difficulter ad has claſſes reuocari poſſunt: nam

Primò, quædam ſunt *materialia*, quando non vt homines mali, ſed vt mali Hiſtorici, mali Philoſophi, mali Grammatici, à veritate aberrant: cuiuſmodi multa exempla inferiùs afferentur in Appendice de Caluini *ſοφίᾳ*.

Secundò. Alia ſunt *formalia*, quando antiquos Patres pro ſe adducunt, quos Papiſtas fuiſſe conſtat, egregios pro Catholica veritate certatores: & ipſi eos tamen, obtorto collo, in ſuam hæreſim pertrahere nituntur, vt Spectaculum ſeptimum docebit.

Tertiò, Plurima ſunt *totalia*, vt cùm Caluinus prudens ac ſciens, contra ſuam ipſius conſcientiam, tot mendacia tam impudenter effudit, quorum particulam hoc Spectaculo exhibuimus, vt prudens Spectator de ceteris iudicium ferat.

Quartò, Nonnulla ſunt *interpretatiua*, quando id audaciſſimè affirmant aut negant, quod ipſorum labantem cauſam fulcire poſſe videtur, de veritate parum ſoliciti: vnde frequentiſſimè multorum mendaciorum conuincuntur.

Quintò, Non deſunt etiam *negatiua*, quum in luculentiſſima falſitate fidem quidem non ſperant, ſed reſpondent ne victi & conuicti videantur. Sic olim S. Auguſtinus lib. 2. contra Gaudentium Donatiſtarum Epiſcopum, in princip. *Accepi*, inquit, *Gaudenti, reſponſionem tuam: ſi tamen reſponſio iſta dicenda eſt, quam mihi propterea referre voluiſti, ne ſi tacuiſſes, diceremus te eſſe conuictum*, &c.

Quanquam mecum ſæpè miror, quid Caluino in mentem venerit tam prodigioſè & luculenter mentiri: an ſtipites & fungos, talpas & aſinos omnes fore exiſtimauit, quibus Inſtitutionem ſuam elaborauit? Videmus tamen pleroſque omnes Caluinianos Miniſtros ſeu Prædicantes, prodigioſa iſta & ſplendida mendacia pro aureis Pythagoræ dictis amplecti, ſuiſque auditoribus ex cathedra inſtillare: dati ſunt enim in reprobum ſenſum, vt verè ipſis accommodari poſſit quod eſt apud Prophetam, *Stupor & mirabilia facta ſunt in terra: propheta* (Lutherus, Zuinglius, Caluinus) *prophetabant mendacium, & ſacerdotes* (miniſtri verbi) *applaudebant manibus ſuis: & populus meus* (vulgus Hæreticorum, qui ſe Dei populum prætendunt) *dilexit talia.* Qualia? audi mellitum mendacium, quod omnes Caluiniſtæ exoſculantur. 4.17.2. *Hinc ſequitur vt nobis ſecurè ſpondere audeamus vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe* (Chriſtus) *eſt hæres: nec regnum cælorum quò iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi.* O mellea verba! *ingrediuntur blandè, ſed in nouiſſimo mordebunt ut coluber, & ſicut regulus venena diffundent.* Sequitur enim apud Prophetam? *Quid igitur fiet in nouiſſimo eius?* *Ierem.5.30. Prouerb.23.32.*

SPECTACVLVM SECVNDVM.

CALVINVS BLASPHEMVS.

A Mendacijs gradum faciemus ad blaſphemias, quæ Caluinum tam luculenter depingent, vt mendaciorum color euaneſcere videatur: quemadmodum minus lumen acceſſu maioris offuſcatur & obtenebreſcit. Eſt enim blaſphemia, vt hîc accipitur, tam horrendum peccatum, vt in lege veteri ad eius auditum veſtimenta ſua ſcinderent, & tanquam inexpiabile ſcelus lapidatione punirent; quod ſupplicij genus ipſo etiam igne cruciabilius habebatur. Dico, vt hîc accipitur: nam blaſphemia dicitur παρὰ τὸ τὴν φήμην βλάπτειν à lædenda fama; vnde variè & à profanis, & à ſacris Scriptoribus vſurpatur, vt Budęus annotauit, in Commentarijs linguæ Græcæ. *Leuit.24.16.*

Primò, Latè, pro maledicto, conuicio, detractione, contumelia; vnde & Galli ſuum *blaſmer*, extrita media ſyllaba, ſumpſiſſe videntur. Sic Apoſtolus 1.Cor.4 13 *Blaſphemamur & obſecramus*. Tit. 3.2. *Admone illos, neminem blaſphemare*.

Secundò, Strictè, quando creatura ſibi vſurpat & arrogat, quod eſt ſolius creatoris, & ſic ferè abſolutè ponitur: quomodò Phariſæi Chriſtum blaſphemare dixerunt, cùm peccata remitteret, aut filium Dei ſe fateretur. Matt. 26.65. Luc 5.21. quomodò etiam (ſi Caluino credimus) S. Ioannes Apoſtolus blaſphemauit, quando omnia angelo tribuit, quæ non niſi Deo debentur. 1.14.10. Verè autem blaſphemauit populus, quum Herodi concionanti acclamauit, *Dei voces, & non hominis*. Act.12.22.

Tertiò, Pro contumelia in ipſum Deum: cùm videlicet aliquid illi tribuitur quod eius perfectioni repugnat; aut detrahitur quod eius perfectionem commendat. Verbi gratia, ſi quis dicat Deum eſſe impotentem, iniuſtum, crudelem, ignorare quid agatur in terris, &c. quod ferè cum hæreſi coniunctum eſt, Deoque tam vehementer iniurium, vt vix maius peccatum excogitari poſſit. Quia verò Sancti, amici Dei, præſertim in cælo cum Chriſto regnantes, *diuinæ naturæ conſortes* facti ſunt, *2.Pet.1.4.* inde fit vt contumelia in ipſos contorta, etiam blaſphemiæ nomen mereatur, quamuis analogicè & imperfectè: neque enim fieri poteſt, quin conuicium Sanctis factum, in ipſum Deum redundet, *Zachar.2.8.* cùm per prophetam teſtetur, *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*. Atque hoc tertio modo blaſphemiam hoc loco accipimus. Sed iam Caluinum decem inſignibus blaſphemijs coloratum diligenter inſpiciamus, ne quis alienos colores illi affictos arbitretur, ſed eum ex proprio colore, & ex vngue leonem pernoſcere diſcat.

Digitized by Google

BLASPHEMIA PRIMA.

In Deum Patrem, ſiue in Dei potentiam.

COLOR XI.

QVamuis omnia diuina attributa tribus perſonis communia ſint, non ſecus ac ipſa eſſentia diuina, cui realiter & formaliter identificantur: quædam tamen peculiari ratione huic magis quàm illi attribuuntur, ſeu (vt Theologi loquuntur) appropriantur; vt potentia Patri, quia eſt totius diuinitatis principium: ſapientia Filio, quia procedit à Patre per intellectum & ſcientiam bonitas ſeu benignitas Spiritu ſancto quia à Patre & Filio per voluntatem & amorem procedit. Quidquid igitur diuinæ potentiæ derogat, in Patris contumeliam dici cenſetur: quidquid ſapientię, Filium impetit: quidquid bonitati & beniticentiæ, Spiritum ſanctum.

Sic igitur de diuina potentia Caluinus 1. 16. 3. *Ideo enim cenſetur om-* 1
nipotens, non quòd poſſit quidem facere, ceſſet tamē interim & deſideat, vel quem præfixit naturæ ordinem generali inſtinctu continuet: ſed quia ſua prouidentia cælum & terram gubernans, ſic omnia moderatur, vt nihil niſi ejus conſilio accidat.

1.17.2.7. *Non illa quidem abſoluta voluntas, de qua garriunt Sophiſtæ, impio profanóque diſsidio ſeparantes eius iuſtitiam à potentia.* Et 3.23.2. *Neque tamen commentum ingerimus abſolutæ poten-*
tiæ, quod ſicuti profanum eſt, ita meritò 2
deteſtabile nobis eſſe debet.

2.7.5. *Impoſsibile appello, quod nec fuit* 3
vnquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione & decreto impeditur.

Hæc eſt inſignis blaſphemia, quæ Deum ſua omnipotentia ſpoliat, eumque in ordinem redigit, atque adeò deprimit infra imbecillitatem humanã: quotuſquiſque enim hominum eſt, qui non multa poſsit quæ non facit? At nos credimus *in Deum Patrem omnipotentem, apud quem non eſt impoſsibile omne verbum, cui nihil eſt difficile*, cuius proinde nomen eſt *omnipotens*, ne quis infinitam eius virtutem imaginationis ſuæ finibus circumſcribere velit. Rectiſſimè tamen Theologi Scholaſtici (quos Sophiſtarum nomine Caluinus intelligit) diuinam potentiam in ordinariam & abſolutam diſtinguunt: non facientes duas potentias, ſed vnam ſimpliciſſimam potentiam diuerſa ratione conſiderantes, quod variè fieri poteſt.

Luc. 1.37. Gen. 18.14. Exod. 15.3.

D. Auguſt. lib. 1. contra Gaudent. c. 30.

Primò, vt potentia ordinaria ſit, quæ communibus naturæ legibus eſt attemperata; verbi gratia, cùm corpori humano perfectè diſpoſito infunditur anima rationalis: abſoluta, quæ leges communes tranſcendit, & complectitur omnia miracula ſupernaturalia; vt cùm mortui ſuſcitantur, febris ſubitò depellitur, &c.

Secundò, Potentia ordinaria eſt, quæ rerum naturis eſt conſentanea; verbi cauſa, cùm corpus eſt in vno loco ſibi commenſurato, cùm à ſuo loco aliud corpus excludit, cùm accidentia ſunt in ſubiecto, &c. Abſoluta eſt, quæ ſalua rerum eſſentia, aliqua illis diſſentanea operatur, vt cùm vnum corpus ponitur in multis locis, aut in loco non localiter: cùm multa corpora penetratiuè collocantur in vno ſpatio: cùm accidentia ſeparantur à ſubiecto, &c.

Tertiò, Per potentiam ordinariam dicitur exequi Deus, quæ ab æterno facere decreuit: per potentiam abſolutam dicitur poſſe omnia quæ non implicant contradictionem, tametſi ea numquam eſt facturus; exempli gratia, ſiſtere ſolem ſicut

Ioſue 10.3. tempore Ioſue, mundum hunc facere meliorem, mille alios mundos creare, &c. Neque enim decretum diuinum abſtulit Deo potentiam aliter faciendi; ſed quia infinitè ſapiens eſt, nihil poteſt decernere quod poſteà ſit mutandum aut retractandum: nam vt rectè Seneca l. 1. natural. q. *Imminutio maieſtatis ſit, & confeſſio erroris, mutanda feciſſe.* Vnde eius potentia, libertas & immutabilitas mira quadam harmonia inter ſe conſpirant.

Quis neget hæc? Caluinus, blaſphemus cum blaſphemis ſuis maioribus & ſymmyſtis, Petro Abailardo, Wiclefo, Luthero, qui veterum Philoſophorum ſomnia ex inferis reuocarūt. Tria dicit Caluinus.

Primum, Deum nihil facere poſſe rerum naturis diſſentaneum.

Secundum, nihil facere poſſe, niſi quod facere decreuit.

Tertium, nihil facere poſſe, niſi quod actu facit. Quæ tria dicta breuiter ſunt diſcutienda, vt blaſphemia eius clarior euadat, & Scholaſticorum ſententia (quam ipſe profanam, impiam & deteſtabilem, alibi etiam blaſpemam vocat)
4 à calumnia vindicetur.

Primum docet 4. 17. 24. *Carnem igitur carnem eſſe oportet: ſpiritum ſpiritum: vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum eſt.* Vult igitur Caluinus Deum legibus creationis, & rerum naturis adſtringere, vt verum ſit quod dixit Ethnicus poëta.

Manilius.

Finxit in æternum cauſas: quâ cuncta coërcet.
Se quoque lege tenens, &c.

Quod meritò irridet Lactant. lib. 1. diuinar. inſtitut. cap. 11.

Ex hoc principio deducit Caluinus mira corollaria.

Primum, quidquid Eccleſia Catholica de Euchariſtiæ myſterio credit, eſſe tam impoſſibile, vt inſanus ſit qui credat. 4. 17. 24. *Et cur, inquiunt, non faciat Deus vt caro eadem plura diuerſaque loca occupet, vt nullo loco contineatur, vt modo & ſpecie careat? Inſane, quid à Dei potentia poſtulas, vt carnem faciat ſimul eſſe, & non eſſe carnem?* &c.

Secundum, Chriſtum per ſepulchri lapidem tranſire non potuiſſe, niſi lapis (inſtar butyri) molleſceret: per ianuas clauſas non potuiſſe penetrare ad diſcipulos: ſcindere cælos debuiſſe, vt aditū ad Patris dextram inueniret, &c. quod idem docuit olim Berengarius, Baron. anno 1059. n. 4. *Sicut aqua*, inquit, 4. 17. 29. *non ſecus ac ſolidum pauimentum Chriſto iter præbuit ſuper lacum ambulanti: ita nihil mirum ſi ad eius occurſum ſe flexit lapidis durities. Etſi probabilius eſt, eius imperio amotum fuiſſe lapidem, & mox, tranſitu dato, in ſuum locum rediſſe. Nec ianuis clauſis intrare tantundem valet, ac penetrare per ſolidam materiam, ſed ſibi aditum patefacere diuina virtute, vt repentè ſteterit inter ſuos diſcipulos, planè admirabili modo cùm fores eſſent obſeratæ.* Sentit igitur Caluinus, penetrationem corporum eſſe impoſſibilem: ex quo manifeſtè ſequitur, Chriſtum per nullam potentiam ex Virgine naſci potuiſſe. Ad veram enim natiuitatem vel apertio requiritur, vel penetratio: ſi hæc eſt impoſſibilis, neceſſaria eſt apertio, cum qua virginitas conſiſtere non poteſt; quod Beza animaduertit, & apertionem apertè concedit. Mol. in 1. p. de opere ſex die. diſp. 29. P. Gualter. 1. Seculo. Vene. 2. §. 3.

Vbi ergò B. Mariæ virginitas? ubi illud ſignum, quod tam ſignatè à Domino per prophetam promittitur? Iſa. 7. 14. illud miraculum, quod D. Auguſtinus tantoperè ſuſpicit? quod tota Eccleſia tam religioſè veneratur? Sed nihil eſt tam ſacroſanctum, quod hæreticorum impudentiam effugere poſsit. Epiſt. 3. ad Voluſian.

Tertium, Chriſtum non potuiſſe ſe facere inuiſibilem, quia conditio corporis ſit, *videri* ſi ſit præſens. *Quod citant ex Luca*, inquit 4. 17. 29. *Chriſtum ſubitò euanuiſſe ex diſcipulorum oculis, quibuſcum Emaüntã profectus erat, nihil illis prodeſt, & nos adiuuat. Nã vt ſui conſpectũ illis auferret, nõ factus eſt inuiſibilis, ſed tantùm diſparuit.* At quid eſt, Caluine, ἄφαντος ἐγένετο, niſi *inuiſibilis* factus eſt? an potuiſti clarius contra Scripturam? Henricus Stephanus libenter ſuo magiſtro ſuccenturiatus fuiſſet, ſed fruſtrà & infeliciter: tandem enim ambiguæ Latinitatis eum damnat; vt videre eſt in Theſauro linguæ Græcæ. Pergit Caluinus. *Sicuti eodem Luca teſte, quum ſimul iter faceret, non induit no-* Verbo ἀφ...

unam faciem ne agnoſceretur, ſed tenuit eorum oculos.

At primò, nonne S. Marcus idem narrat his verbis. ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ oſtenſus eſt, ſiue apparuit; in alia forma ſeu effigie? & quæ eſt iſta μορφή, niſi quidquid corporis, & maximè faciei ſub aſpectum cadit?

Molina in 1. p.q.111.a.4.

Secundò, cur negat Chriſto Caluinus, quod certum eſt magos & ſagas opera dæmonis efficere, vt fiant inuiſibiles ſine præſtigijs oculorum?

Tertiò, tam naturale eſt oculis non impeditis videre, quàm corpori non tecto videri: ergò ſi potuit Chriſtus oculos tenere ne viderent, potuit & corpus ita afficere vt non videretur, aut vt viſum aliam præ ſe ferens figuram non agnoſceretur, vt contigit cùm in forma hortulani Mariæ Magdalenæ apparuit: alioquin cùm poſt reſurrectionem per confertam turbam aliquando eſſet tranſeundum, debuiſſet omnium oculos præſtingere ne videretur.

Ioan. 20. 15.

Quartò, quia multi modi ſuppetunt hanc inuiſibilitatem procurandi.

Primus per concurſus diuini ſubtractionem, ſine quo creatura nihil poteſt operari: qui modus fortè fuit in Sodomitis, cùm percuſſi fuerunt ἀορασίᾳ, vt omnia videtes ſola domus Loth lateret. Videndus D. Auguſtinus q. 43. in Geneſ.

Gen. 19. 11.

Tomo 4.

Secundus, impeditis aut mutatis, aut tranſpoſitis ſpeciebus viſorijs.

Tertius interpoſito corpore ſubtili, quod aſpectum intercipiat, aut ſi quis alius modus occurrit. Quare mirum eſt philoſophum Chriſtianum (qualis haberi vult Caluinus) Chriſto hanc poteſtatem denegare voluiſſe. Tantæ molis eſt ex prauis principijs rectas deducere concluſiones.

P. Leſsius lib. 2. de Iuſtitia & Iure cap. 44. n. 21.

Quartum, non eſſe credendam Tranſubſtantionem, quia oculis nõ cernitur: vt fides iam mutet ſuam definitionem, & ſit argumentum apparentium, contra Apoſtolum: & credere quòd vides, contra D. Auguſtinum. *Sed quid ſimile aut vicinum reperiunt*, inquit 4. 17. 15. *inter illuſtre miraculum* (cùm virga Moſis in ſerpentem verſa eſt, & magorum vir-

Hebr. 11. 1.
Tract. 40. in Ioan.
Exod. 7. 12.

4 gas deuorauit) *& fictitiam eorum illuſionem, cuius nullus in terra oculus teſtis eſt?* & ſtatim, *Sed quia ocularis fuit illa conuerſio, nihil ad præſentem cauſam, vt diximus: & exiguo poſt tempore viſibiliter rediit virga ad ſuam formam.* Quid huic reſtat, niſi vt cum Thoma adhuc incredulo & errante proteſtetur, *Niſi videro, non credam?* Et quidem Caluini cauſa deterior eſt: nam Thomas loquitur de facto, ipſe autem de poſsibili: nec vult Deo ſuam potentiam concedere niſi viſibiliter comprobetur.

Io. 20. 25.

Quintum, inquirendum eſſe in myſterijs fidei, quid Deus poſsit, & quid non poſsit. Sic enim 4. 17. 25. c. *Nec vero ne ſas eſſe nobis ducimus ſanctæ Virginis exemplo, in re ardua ſciſcitari, quomodo fieri poſsit.* Et citat in margine Luc 1. 34. Fruſtrà conaris Caluine, ſcabiem tuam ſanctæ Virgini affricare, illique incredulorum quęſtionem affingere, qui Dei vires ſuis viribus metiuntur. Non ſic B. Virgo, vt tu falsò illi impingis, *Quomodò poteſt fieri?* ſed πῶς ἔσται τοῦτο quomodò erit aut fiet iſtud? de poſsibilitate nihil dubitans, modum quærit de ſua virginitate ſolicita quam Deo iam vouerat. Neque Dei potentiam malignè reſtringit (vt tu alibi blateras, & quod hic ipſe facis, in B. Virgine grauiſsimè reprehendis) ſed abſolutum cum Theologis Scholaſticis relinquens, diſcit ab angelo quod quærebat. At tua ſciſcitatio eſt infidelium, de Dei potentia malè ſentientium, quos tu cum tuis fideliter imitaris.

Harm. in Luc. 1. v. 34.

Quid enim Iſraëlitæ increduli? Pſalm. 77. 19. *Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* & ſtatim *ira Dei aſcendit ſuper eos.* Quid Nicodemus adhuc incredulus? Ioan 3. 9 *Quomodo poſsunt hæc fieri?* & ſtatim meruit audire, *Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?* Quid Capharnaitæ, carnales Ioan. 6. 53. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* & ſtatim audiuerunt, *Amen amen dico vobis, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vides Caluine, non te B. Virginem imitari, ſed eos qui ob ſuam incredulitatem grauiſsimis verbis caſtigari meruerunt.

Secundum Caluini dictum eſt,

Deum nihil facere poſſe, niſi quod facere decreuit. 2.7.5. *Impoſsibile* inquit, *appello, quod neque fuit vnquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione & decreto impeditur.* Ex quo manifeſtè deducitur Deum exui omnipotentia, & fatali quadam neceſsitate conſtringi ad ea omnia & ſola, quæ facere decreuit. Nam qui extra decretum nihil facere poteſt, ad ea omnia impotens eſt, quæ facere non decreuit: vt ſi Conſul à decreto Senatus in certis cauſis pendeat, meritò nihil poſſe dicetur extra decretum. Vnde ſequũtur hæc blaſphema corollaria.

Primum, Deum fruſtra & vanè minitatũ fuiſſe Niniuitis per Ionam prophetam, *Adhuc quadraginta dies,* Ione 3.4. *& Niniue ſubuertetur:* nã quid minaris Domine? per omnẽ tuam potentiam non potes nos perdere, quia aliter decreuiſti. Vana eſt ſine viribus ira.

Secundum, Chriſtum valdè fuiſſe Matt. 16.53. deceptum cùm dixit, *An putas, quia non poſſum rogare patrem meum & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum?* Falſum eſt hoc, ſi verum eſt Caluini dogma: certum eſt Patrem non decreuiſſe, ergò nec potuiſſe, ergò ſtultam futuram fuiſſe Chriſti orationem ſi hoc rogaſſet. Imò Chriſtum Caluinus mendacem facit, cùm dixit, *& exhibebit mihi*: quomodo enim exhibebit quod per omnem ſuam potentiam non poteſt? Traducat ergò Caluinus hanc Chriſti orationem, & inconſiderationis accuſet, ſicut & illam quam poſteà fudit ad Patrem, in In Harmonia. *Ad Matt. 27. 47. 57.* qua Chriſto deſperationis vocem elapſam eſſe, deſperatus hæreticus ſcribere non veretur.

Tertium, optimè in prouincijs fœderatis, quoſdam Caluiniſtas loqui, cùm dicunt, Deum nec poſſe ſibi negare paradiſum, etiamſi velit. Nam cùm ſint genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, & certiſsimi ſint gloriam æternam ſibi ab æterno decretam, cur non audiant 4.17.2. Caluinum ita buccas inflantem? *Hinc ſequitur vt nobis ſecurè ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe* (Chriſtus) *eſt hæres: nec regnum cælorum quo iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi: rurſum peccatis noſtris non poſſe nos damnari, à quorum reatu nos abſoluit, quum ea ſibi imputari voluerit ac ſi ſua eſſent* An credet poſteritas tantam ſtultitiam, aut potiùs inſaniam hominibus ſani cerebri perſuaderi potuiſſe?

Tertium Caluini dictum eſt,

Deum nihil facere poſſe, niſi quod reipſa facit. 1.16.3. *Et ſanè omnipotentiam ſibi vendicat, & deferri à nobis vult Deus, non qualem Sophiſtæ fingunt inanem, otioſam, & ferè ſopitam: ſed vigilem, efficacem, operoſam, & quæ in continuo actu verſetur.* Et ſtatim, *Ideò enim cenſetur omnipotens, non quod poſsit quidem facere, ceſſet tamen interim, & deſideat,* &c. Hanc blaſphemiam, eiuſdem farinæ corollaria ſequuntur.

Primum, Deum non eſſe omnipotentem: nam qui nihil poteſt niſi quod facit, & qui totum facit quod poteſt, impotens eſt ad ea omnia quę non facit: impotentia autem ex diametro cum omnipotentia pugnat, vt cuiuis perſpicuum eſt. Non poteſt itaque pluere, tonare, fulminare, &c. niſi cùm pluit, tonat, fulminat: non poteſt impios, blaſphemos, rebelles Num. 16.31. perdere, ſicut olim perdidit Core, Dathan & Abyron, quia non facit. Non poteſt Solem ſiſtere, ſicut olim Ioſue 10.13. ſtitit tempore Ioſue, quia non facit.

Secundum, Mentitum eſſe Ioannem Baptiſtam, cùm dixit, Matt. 3.9. Luc. 1.37. *Dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*: quia numquam fecit, nec vnquam (vt eſt veriſimile) facturus eſt. Mentitum eſſe Gabrielem Archangelum, cùm affirmauit *non fore apud Deum impoſsibile omne verbum.* Luc. 1.37. Falleris, inquit Caluinus, Archangele, aut fallis: *dico enim* 2.7.5. *importunè de potentia Dei diſputari contra eius veritatem, ideò cauillis non eſſe obnoxiam ſententiam, ſi quis dicat fieri non poſſe quod non futurum Scripturæ pronunciant.* Itaque, ſi Caluino credimus, impotens eſt Deus ad diluuium mundo immittendum, quia id non futurum promiſit: quaſi ſuo decreto ſibi ſuam abſtulerit poteſtatem. Mentitus eſt (quod cogitare horret animus) Deus ipſe, cùm dixit Gen. 18.14. *Nunquid Deo quidquam eſt difficile?* eſt, inquit Caluinus, & impoſsibile, quidquid reipſa non facis: neque enim potentia à voluntate, nec voluntas ab opere ſeiungenda eſt.

Tertium, Deum non eſſe liberum, ſed neceſſariò facere quidquid facit. Agens enim liberum eſt, quod poteſt velle & non velle, velle & nolle, operari & non operari, quod Caluinus non inuitus admittet. *Quotus autem quæſo*, inquit 2.2 7. *quiſque eſt, qui dum aſſignari homini liberum arbitrium audit, non ſtatim concipit illum eſſe & mentis ſuæ & voluntatis dominum, qui flectere ſe in vtramuis partem à ſeipſo poſſit?* Idem 2.2.5. 2.3.5.7.

Atqui Deus nihil poteſt facere niſi quod facit: ergò non eſt mentis ſuæ & voluntatis Dominus, qui flectere ſe in vtramuis partem à ſeipſo poſſit? Fuit olim error Ariſtotelis & aliorum quorundam Philoſophorum, Deum agere ex neceſſitate naturæ: nec poſſe omittere quod facit, nec poſſe facere quod omittit: vt meliores Philoſophi & Theologi de ipſo ſentiunt Moli 1 p q. 19. art. 4 diſp 2. vbi citat Scotum, Marſilium, Ocham, Gabriel. Ferrarienſem, Sotum. Item Suarez 2. Metaph. d. 30. num. 52. & ſequentib. Cum hoc errore Caluinus mirificam ſympathiam oſtendit, vt patet ſi verba verbis, & ſententiæ ſententijs directè conferantur. Conferamus.

Primò, Senſit Ariſtoteles Deum (quem primum motorem, & primam intelligentiam vocat lib. 8. Phyſic. text. 10. & 12. Metaphyſ. text. 30 & 38.) ſemper eſſe in actu, & operari ſecundùm vltimum potentiæ, vt in Scholis loquuntur, id eſt, facere quidquid poteſt facere, & nihil poſſe niſi quod facit, quia *in æternis idem ſit eſſe & poſſe.* Quid Caluinus? omnipotentiam vult, vt vidimus, vigilem, efficacem, operoſam, & quæ in continuo actu verſetur: Sophiſtas vocat, qui putant Deum poſſe aliquid facere quod non facit, aut poſſe omittere quod facit. Et hoc eſt argumentum vtriuſque, Si Deus poſſet plus quàm facit, illa potentia quæ non exit in actum, eſſet inanis, otioſa, ſopita, quod eſt incoueniens: ergò dicendum eſt totam ipſius potentiam ſemper actuari, & numquã ceſſare, atq; adeò nec poſſe ceſſare.

Ariſt. 3. Phyſicor. textu 32.

Secundò, Ex hoc principio deduxit Ariſtoteles mundum fuiſſe ab æterno, vt patet 8. Phyſicor, textu 4 & ſequent. hoc modo: Deus fuit ab æterno, & numquam fuit otioſus: ergò ſemper fuit in opere: ergò ab æterno fecit mundum, aut ſaltem mouit primum cælum. Idem ex Caluini verbis & doctrina ſequitur Deus fuit ab æterno, & eius potentia numquam fuit inanis, otioſa, aut ſopita: ſed vigil, efficax, operoſa, & in continuo actu verſata: ergò fecit aliquid ab æterno, nec aliud quàm mundum: ergò mundus eſt Deo coæternus Quid hic reſpondebit Cal-

Sympathia inter Ariſtotelis errores & Caluini.

6 uinus? nã ſi omnipotentia poſt mundum conditum cenſetur otioſa, niſi in continuo actu verſetur, cur non etiam ante conditum mundum? vel ſi tunc nihil agens non erat otioſa, cur iam deſidere & inanis eſſe iudicabitur, niſi quantum poteſt operetur? An alia iam eſt Dei potentia, quàm fuit ante mundi conſtitutionem? an alia otij definitio?

Tertiò, Concludit Ariſtoteles vnicum eſſe mundum, nec per vllam potentiam plures eſſe poſſe: tum quia primum mouens vel prima intelligentia totam ſuam potentiam ſimul effundit; tum etiam quia alia materia impoſſibilis eſt, cùm tota poſſibilis in hoc mundo fabricando ſit conſumpta, & in æternis idem ſit eſſe & poſſe. At Caluinus idem fateri cogitur, ſi ſuis principijs inſiſtere velit: ex illis enim ſic argumentari promptum eſt. *Deus vnicum mundum fecit: ergò alius mundus eſt abſolutè impoſſibilis.* Sequela probatur.

Lib. 1. de Cælo. cap. 8. text. 76.

Primò, Quia nihil poteſt facere, niſi quod actu facit.

Secundò, Quia nihil facere poteſt niſi quod decreuit.

Tertiò, Quia alioquin illa potentia, qua alios mundos condere poſſet, maneret inanis, otioſa & veluti ſopita. Ergò aſſerendum eſt Deum feciſſe quidquid poteſt facere, & nihil eſſe Deo poſsibile, niſi quod ab æterno facere decreuit. Hanc Caluini mentem fuiſſe ex eo fit probabilius, quòd Ioannes Wiclef ita ſenſit, quem iſti Nouatores nõ tantùm vt inſignem Doctorem, ſed etiam vt martyrem colunt; quòd eius defuncti oſſa publico iudicio fuerint exuſta. Sic igitur ille inter articulos in

Primum locum obtinet in Bezæ Iconibus.

5 Concilio Conſtantienſi damnatos, Act. 12. *Deus nihil poteſt annihilare, nec mundum maiorare vel minorare, ſed*

animas vſque ad certum numerum creare, & non vltra. Et confirmatur ex Lutheri aſſertione (vt aues concolores agnoſcas) qui in art. 36. ſic loquitur, *Nulli eſt in manu ſua quippiam cogitare boni aut mali: ſed omnia (vt Wicleſi articulus Conſtantiæ damnatus recte docet) de neceſſitate abſoluta eueniunt. Quod & poeta voluit, quando dixit,*

——— *Certa ſtant omnia lege.*

Hæc eſt horum Triumuirorũ Theologia, qua Stoicorum fatalis neceſſitas ex inferis reſuſcitatur, qui etiam Deum ipſum fati legibus ſubjiciebant.

Seneca lib. de Prouident. cap. 5.

Nam ſi omnia de abſoluta neceſſitate eueniunt, ergò mundus neceſſariò conditus: ergò aſtra neceſſariò nos ad opera bona vel mala impellunt, quod volebat Manilius, cuius hoc hemiſtichium eſt: ergò Dei omnipotentia tanta eſt, quanta cernitur in operatione: & cùm non operetur infinita, ſequitur euidenter non eſſe infinitam, ne maxima ſui parte ſit otioſa, quod Conradus Vorſtius, inſignis Nouator, diſertis verbis haud ita pridem docuit, & libris editis vulgauit.

P. Gualterius Sec. 17. c. 6.

Et miramur homines ab his Nouatoribus ſua libertate ſpoliari, qui eam nec angelis, nec angelorum domino integram relinquunt? Illud magis mirum, niſi ex reformatæ Theologiæ penetralibus depromptum eſſet, Dei circa creaturas poteſtatem ſemper in actu continuo verſari, Filij autem æternam generationem non eſſe continuam, ſed iam ceſſare 1. 13. 29. 2. Item & illud, Deum creaturas neceſſariò produxiſſe, quia debuit: Filium & Spiritum ſanctum liberè, quia voluit. Approbat enim Caluinus hanc Valentini Gentilis (Tritheitæ an Trinitarij?) decimam protheſim, *Deus potuit generare & producere, quia voluit: quocirca genuit Verbum ante ſecula, & produxit Spiritum.*

In opuſculo contra Valent. Gentil.

Ex his perſpicuum relinquitur, Caluinum de Dei omnipotentia peſſimè ſentire, quidquid alibi ſibi contrarius hac de re ſcripſerit: eiuſque doctrinam, quam fideliter deduximus, eſſe profanam, deteſtabilem, &
7 impiam in Deum Patrem blaſphemiam; vtpote quæ eius omnipotentiam euertat, quam in Apoſtolici Symboli principio profitemur. Et tamen hunc blaſphemiæ ſpiritum omnes Sacramentarij penitus imbiberunt: nam cùm in Euchariſtiæ myſterio clariſsimis Scripturæ verbis, Patrum & Conciliorum auctoritate, ac perpetua Eccleſiæ traditione premuntur, per impoſsibilitatis rimam conantur euadere, *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* quomodò magnum corpus ſub paruis ſpeciebus latere poteſt? quî fieri poteſt, vt vnum & idem corpus ſit in multis locis? vt præſens non videatur? vt accidentia exiſtant ſine ſubiecto? &c. Nos autem qui credimus Deum multa poſſe operari ſuprà quàm capimus aut intelligimus, non dubitamus vllo modo, quin hæc Deo poſsibilia ſint, imo & facillima, qui *omnia quæcunque voluit fecit, in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis*: quædam per potentiam ordinariam, quædam per abſolutam, vt hæc Scholaſticorum diſtinctio non ſit profana, deteſtabilis, impia & blaſphema, ſed ſacra, amplectenda, pia, & Deo tribuens quod ſuum eſt, qui infinitè potens effectum non infinitum producit, & operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, Epheſ. 1. 11.

Ioan. 6. 53. Epheſ. 3. 20. Pſal. 134. 6.

N O T AE.

1. I*Deò enim cenſetur omnipotens.*] Ne quis hæc leuiter Caluino excidiſſe putet, ipſum de legis obſeruatione loquentem audiamus, quam ita vult nobis impoſsibilem, vt nec Deus ipſe poſsibilem illam nobis facere poſsit. *Eiuſmodi argutiæ*, inquit, *vexabant Auguſtinum Pelagiani, iniuriam fieri Deo, ſi plus iubeat quàm per eius gratiam præſtare queant fideles. Ille vt effugeret calumniam, fatebatur poſſe quidem Dominum, ſi vellet, hominem mortalem in Angelicam puritatem euehere: ſed neque feciſſe vnquam, nec facturum, quod aliter in Scripturis aſſeruiſſet. Id neque ego inficior: ſed addo tamen, importunè de potentia Dei diſputari contra eius veritatem, ideò tantillum non eſſe obnoxiam ſententiam, ſi quis dicat fieri non poſſe, quod non futurum Scripturæ pronunciant.* Hæc Caluinus. 2. 7. 5. b.

Vbi nota primò, in margine citari librum de Natura & gratia ſine capite, quod ſolet ipſe quando lectori vult imponere, ne fraudem deprehendat. Locus autem quem reſpicere videtur, non eſt in citato libro, ſed in libro 1. de gratia Chriſti cap. 48. Verba S. Auguſtini ſunt: *Poſſe hominem in hac vita eſſe ſine peccato, quanquam negandum non ſit, ſi hoc velit Deus, apud quem ſunt omnia poſsibilia, conſideret tamen diligenter quemadmodum dictum ſit, &c.*

Aduerſus Pelagium & Celeſt. tom 7.

Nota,

Digitized by Google

Nota, ſecundò, Caluini blaſphemiam, *Poſſe hominem in hac vita eſſe ſine peccato, negandum eſt, etiamſi vellet Deus.* Perpende ipſius verba, & antitheſin.

Nota tertiò, Auguſtinum non loqui de legis impletione, quam per charitatem fieri vbique fatetur, ex Apoſtolo Rom. 13. 10. ſed de ἀναμαρτησίᾳ & omnimoda perfectione, quam Pelagius etiam citra Dei gratiam inuehebat; quod duobus illis libris ſanctus vir refellit. Itaque nihil hic habet Caluinus pro ſe, ſed duo contrà ſe. Lib. de natura & grat. c. 69.

Primum, quòd lex per Dei gratiam poſsit impleri.

Secundum, quòd ſi Deus vellet, poſſet hominem mortalem in angelicam puritatem euehere: atque adeò reipſa in B. Virgine id factum eſſe idem Auguſtinus ſentit lib. de natura & gratia c. 36. Vide Bellarm. lib. 4. de gratia & lib. arb. c. 12.

2. *Commentum profanum, impium, deteſtabile.*] Mirum eſt, quid Caluino in mentem venerit, potentiam Dei quam vocant *abſolutam*, tam furioſè inſectari: nam alibi etiam ſic loquitur, *Commentum illud de abſoluta potentia Dei, execranda blaſphemia eſt.* Alia cauſa non occurrit, niſi quòd peſsimè de potentia diuina ſentiat, eam finiendo, limitando, & fatali cuidam neceſſitati ſubijciendo. Sicut non apparet vlla ratio, cur hanc Eccleſiæ orationem, *Sancta Trinitas vnus Deus miſerere nobis*, Nouatores rideant, exſibilent, & è ſuis litanijs expungant; niſi quia peſſimè ſentiunt de myſterio SS. Trinitatis. Videndus Nic. Serarius in ſuo Litaneutico lib. 1. cap. 11. Comment. in Iſa. 23. 9.

3. *Impoſſibile appello, &c.*] Quomodò hanc definitionem conciliabit Caluinus cum ijs quæ docet 4. 16. 17. vbi inſectatur Catabaptiſtas, qui in paruulis dum baptizantur, nolebant admittere actualem fidem iuxta placitum Lutheri? *Atque vt oblocuturos hoc genus compeſceret, documentum præbuit in Ioanne Baptiſta, quem in matris vtero ſanctificauit, quid in reliquis poſſet. Nec qua hic ludunt tergiuerſatione quidquam proficiunt, id ſemel dumtaxat factum: vnde non ſtatim conſequatur Dominum ita ſolere paſſim cum infantibus agere. Neque enim nos eum in modum ratiocinamur. Tantùm oſtendere animus eſt, iniquè ac malignè intra eas anguſtias limitari ab eis Dei virtutem, quibus ipſa includi ſe non ſuſtinet.* Ex verbis tuis condemnaberis, Caluine: tu enim es ille vir, qui Dei virtutem cancellis includis, cùm aſſeris eum nihil poſſe, niſi quod facere decreuit, aut actu facit: & more tuo Proteum agis, cùm aſſeris eum paruulos in vtero poſſe ſanctificare, quod eum non facere permittis. Simili inconſtantia 1. 16. 9. admittis & probas Scholaſticorum diſtinctiones de neceſſitate ſecundùm quid, & abſoluta: item conſequentis & conſequentiæ: cùm hæc neceſſariò libertatem & contingentiam inuoluat; quam alibi vbique ferè negas. 1. 17. 6. Sed huiuſmodi placitorum tuorum harmonia frequenter nobis occurret. Caluini inconſtantia.

4. *Cuius nullus in terra oculus teſtis eſt.*] Hanc ocularem fidem introducit etiam Wolfangus Muſculus, ex Lutherano Sacramentarius tit. de Cœna Domini, in locis communib. vt Caluini diſcipulum aut ſymmyſtam agnoſcere poſſis. *Hac ſophiſticatione*, inquit, *teſtimonium oculorum prorſus extinguunt Papiſtæ, & homines reddunt non mente tantùm, ſed & corpore cæcos.* Inuehitur in tranſſubſtantiationem.

5. *Mundum fuiſſe ab æterno.*] Diſertis verbis Proteus contrarium ſcribit. 1. 14. 1. *Vt cognito mundi exordio, clariùs eluceat Dei æternitas, nóſque in ſui admirationem magis rapiat. Neque verò mouere nos debet profana illa ſubſannatio; mirum eſſe cur non citius venerit Deo in mentem, cælum & terram condere, ſed otioſus immenſum ſpatium præterfluere ſinerit, quod ante plurima ætatum millia efficere poſſet: quum ad ſex annorum millia nondum peruenerit mundi ad vltimum finem vergentis diuturnitas.* Et 2. 11. 14. *Hoc verò perinde eſt, ac ſi cum Deo litigarent, quòd mundum tam ſerò creauerit, quum poſſet ab initio, &c.* Et 3. 21. 4. *Nec abſtinebunt à cachinnis* (profani homines) *quum intellexerint paulùm ſupra quinque annorum millia effluxiſſe à creatione mundi. quærent enim cur tamdiu otioſa fuerit ac ſopita Dei virtus.* At hæc eſt ipſiſſima tua quæſtio Caluine, imò & argumentum 1. 16. 3. quod ſi poſt conditum mundum valet, cur non & ante? Quid, quòd alio loco Deo principium tribuis, quem hic æternum facis, cùm æternitati principium repugnet? *Æternum eſſe, & à ſeipſo principium habere neceſſe eſt, vnde omnia trahunt originem.* 1. 5. 5. Itaque qui mundũ æternum facere cõuincitur, iam Deo principium tribuere demonſtratur. Sed de hoc infrà Col. 51. & Spect. 9. Confer Caluini locos & ride, & mirare.

6. *Omnipotentia otioſa.*] Qui putant Deum fore otioſum aut ſolitarium, ſi mundi gubernationem aut angelorum famulatum illi demas, non intelligunt quid ſit Deus. Eſt enim Sadai, ſibi ſufficiens, cuius totum negotium atque adeò felicitas in ſui contemplatione & fruitione conſiſtit. Quamuis enim per impoſſibile creaturæ eſſent impoſſibiles, aut per poſsibile à creando Deus abſtinere decreuiſſet; nihil Dei beatitudini deeſſet: & cùm cæleſtis Ieruſalem in ſuo decore & ornatu coram Deo in æternum ſplendebit, ne vel hilum quidem eius felicitati adijcietur, qui totum eminentiſsimè continet, quidquid boni in creaturis reperiri poteſt. Quare infirmum eſt Ariſtotelis & Caluini argumentum; quod Deum facit otioſum, niſi in mundi gubernatione occupetur: nec aliam agnoſcit potentiam, quàm quæ continenter in actum educatur. Ridiculus etiam & blaſphemus Beza, Aphoriſ. 6. contra Sebaſtianum Caſtellionem: *Deus operatur omnia ſine vlla boni vel mali, virtutis aut vitij exceptione: alioqui otioſus eſſet Deus ſecundùm errorem Epicuri.* Hauſit hoc ex ſuo magiſtro. 1. 2. 2. vbi Dei vitam contemplatiuam, per contumeliam *otium* vocat.

7. *Stoici Deum ipſum fati legibus ſubijciebant.*] Sic Seneca Stoicorum inter Latinos coryphæus: *Eadem neceſsitas & Deos alligat: irreuocabilis diuina pariter atque humana curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector, ſcripſit quidem fata, ſed ſequitur: Semper paret, ſemel iuſsit.* Quæ verba quendam Wiclefi articulum in memoriam reuocant, à Conſtantienſi Concilio damnatum: *Deus debet obedire diabolo.* Blaſphema ſententia, & ſua abſurditate abominabilis: quam tamen facilè admittet qui dixerit, Deum fatis parere, nihil poſſe facere niſi quod facit, aut facere decreuit: omnia de abſoluta neceſsitate euenire, &c. nam ſi verbi gratia, decreuit diabolo in Iob poteſtatem concedere, hoc ipſum petenti negare non poterit, ſed tenebitur obedire. De Prouident. cap. 5. Seſſ. 8. art. 6. Iob. 1. 12. & cap. 2. v. 6.

BLASPHEMIA SECVNDA.

In Deum Filium, ſiue in Dei ſapientiam.

COLOR XII.

1. Cor. 1.20. QVemadmodùm *Deus ſtultam fecit ſapientiam huius mundi*, ita Dei ſapientiam ſtultitiæ arguere conuincitur Caluinus, quum eius legem facit impoſſibilem: ac propterea in Deum Filium peculiariter blaſphemus eſt, cui ſapientia appropriatur. Hoc tamen abſurdiſſimum dogma tam acriter defendit, vt nec Scripturam, nec Sanctos Patres, nec ſenſum & conſenſum totius Eccleſiæ moretur: imò nec anathema reformidet, quod ante mille ducentos annos in huiuſmodi blaſphemos à purioris æui Patribus contortum eſt. Sic igitur ait 2. 5. 6. *Hominum facultates ad diuina Legis præcepta extendere, vulgare id quidem iamdiu eſſe cæpit, & nonnullam ſpeciem habet: ſed à rudiſſima Legis ignorantia prodijt. Nam qui pro ingenti piaculo ducunt, ſi dicatur Legis obſeruationem eſſe impoſſibilem, validiſſimo ſcilicet argumento inſiſtunt, fruſtrà aliàs datam eſſe Legem.* Et infrà, *Quin potiùs longè ſupra nos poſitam, quò impotentiam noſtram conuinceret.*

2. 7. 3. *Dico non quid fiat modò, ſed quid neceſſarium ſit: quum enim longè ſupra humanam facultatem ſit Legis doctrina, poteſt quidem homo eminus ſpectare appoſitas promiſſiones, non tamen fructum ex ijs aliquem colligere.*

2. 7. 5. *Quod autem impoſſibilem Legis obſeruationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum ſimul & confirmandum: ſolet enim vulgò abſurdiſſima ſententia videri: vt Hieronymus non dubitauerit anathema illi denunciare. Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror, nos quid verum ſit inquiramus.*

3. 2. 1. *Quia non modò arduum, ſed prorſus ſupra vires, extráque omnem facultatem noſtram eſt Legem implere vt exigit.* Idem alibi & ſupponit, & innuit, & confirmat: eiuſque eſt adeò certa doctrina, vt alibi aſſerat neminem
2 vnquam Sanctorum extitiſſe, qui Legem Dei aut minimam eius partem impleuerit; alibi, per omnem Dei potentiam fieri non poſſe, vt quis Legem ſeruet. 2. 7. 5. quam ſectionem ita concludit, *Sit ergo extra controuerſiam, impoſſibile eſſe in hac carne Legis implementum, ſi naturæ noſtræ impotentiam intuemur:* quam caudam cur adjiciat, in Notis vide.

Hęc eſt contumelia in Dei Filium, qui peculiariter legiſlator noſter eſt Iſa. 33. 22. *Dominus enim iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſaluabit nos.* Et alibi ſic ipſe loquitur: *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernũt.* Prouerb. 8. 15. An iuſta ſunt quæ ſupra vires imponuntur? an ſapiens Legiſlator qui à ſubditis exigit quod præſtare non poſſunt? Vtar teſtimonio tuo Caluine, qui hoc argumento (tui immemor, vt aliàs ſæpe) Sacramentalem confeſſionem impugnas 3. 4. 18. *Dicam in ſumma qualis illa Lex fuerit. Primùm ſimpliciter eſt impoſſibilis. itaque non niſi perdere, damnare, confundere, in ruinam & deſperationem conjicere poteſt.* Quod ergo in lege, quam humanam eſſe vis, ita exagitas & tam acerbè inſectaris, cur legi diuinæ id tribuendum exiſtimas? Et poteſt quidquam eſſe inſipientius, quàm ſi paterfamilias ex arcula, quæ decẽ aureos tantùm continet, centum extrahere velit? ſi
1 aſino vix centum ferre valenti mille pondo imponat? ſi quis à fatuo exigat ſapientiam, aut à ruſtico Carneadis ſubtilitatem? Iure Anaxagoram reprehendit Ariſtoteles, quòd τὸν νοῦν, id eſt, mentem ſiue intelle- Lib. 1. Phyſic. c. 4. text. 40.

ctum

ctum (quo nomine Deum intelligebat) ἄπειρον induxerit, abſurdum videlicet & cum ratione pugnantem; qui ex chao ſegregare voluerit quod omnino ſegregabile non erat, & ſegregationem abſoluere quæ in infinitum abibat. Quanto iuſtiorem reprehenſionem meretur Caluinus, qui ſapientiſſimo legiſlatori atque adeò ipſi Sapientiæ tribuit, quod ſtultum eſſe ratio ipſa conuincit! vt nimirum per legem à ſubdito ſuo exigat, & ex ipſo extrahere velit, quod neque in ipſo eſt, neque ab ipſo præſtari poteſt, & ſimpliciter impoſſibile pronunciatur. Quàm ridiculus eſſet Princeps, ſi illi præmium proponeret, qui è Belgio Romam eſſet volaturus? at conditio, quam cœleſtis regni præmio Deus apponit, longè impoſſibilior eſt, ſi Caluino credimus, vt cùm dicitur, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* (Matt. 19.17.) Item, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam.* (Pſal. 14.1.) *Prodeat ille*, inquit Caluinus 3.12.1.b. 3.17.15. *quiſquis eſt. Imò vero facit illa reſponſio ne quis prodeat,* &c. *Qua ratione Ezechiel perhibet vita victurum qui iudicium ac iuſtitiam fecerit. Nihil eorum vel inficiamur vel obſcuramus. Sed prodeat vnus ex filijs Adam cum tali integritate. Si nemo eſt, aut pereant à conſpectu Dei oportet, aut ad miſericordiæ aſylum confugiant,* &c.

Talem igitur legem ſecundùm Caluinum ſummus ille legiſlator nobis impoſuit, quam nemo hominum vnquam ſeruauit, nemo ſeruare potuit; & ne ſeruaretur, Deus ordinatione ſua & decreto impediuit Quanto ſapientiùs ſacroſanctum Concilium Tridentinum! (Seſ. 6. cap. 11) *Nemo autem quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum eſſe impoſſibilia: nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis; & adiuuat vt poſſis. Cuius mandata grauia non ſunt; cuius iugum ſuaue eſt, & onus leue.* Hæc Concilium: vbi nota duos locos notatu digniſſimos, vnũ ipſius legiſlatoris Matt. 11.30. alterum præconis & promulgatoris 1. Io. 5.3. Nam ſi mandata Dei grauia non ſunt, quomodò importabilia? ſi iugum ſuaue, quomodò tam aſperum & premens vt ferri non poſſit? ſi onus leue, quomodò ita grauat, vt & naturæ vires & gratiæ prorſus obruat & extinguat? Quæ omnia explicantur & confirmantur pulcherrima Moyſis ſententia Deut. 30.11. quam citat & alludit vel interpretatur Apoſtolus Rom. 10.8. *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt* (confer Caluini verba ſuprà citata) *neque procul poſitum, nec in cælo ſitum; vt poſſis dicere; Quis noſtrum valet ad cælum aſcendere, vt deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare poſitum: vt cauſeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos vſque deferre, vt poſſimus audire & facere quod præceptum eſt? Sed iuxta te eſt ſermo valdè, in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illum.* Audis Caluine, *vt opere compleamus? audire & facere quod præceptum eſt? vt facias illum?* an potuit luculentiùs tua blaſphemia refutari? Sudas tu quidem multum 2.5.12. vt locum hunc nobis extorqueas, alióque detorqueas, ſed fruſtrà laboras, & luci tenebras offundere conaris. Apoſtolus enim Rom. 10.8. mirificè cum Moyſe conſentit (quod D. Auguſtinus ſubtiliter aduertit) (Lib. de natura & gratia. c. 69. tomo 7.) eumque explicat ſic dicens: *Sed quid dicit Scriptura? Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum fidei quod prædicamus. Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris* (an, tibi remiſſa eſſe peccata? an, te iuſtificatum & prædeſtinatum? quod ſecundùm Caluini fidem dicere debuerat: non, ſed) *quòd Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris.* Verbum fidei vocat Apoſtolus oblationem iuſtitiæ ſupernaturalis, quam Deus immeritis, ritè tamen per gratiam diſpoſitis & præparatis, in Chriſto & per Chriſtum offert: ad quam recipiendam duo requiruntur, fides & pœnitentia, quod Caluinus numquam non ſecum pugnans, non inuitus admittit. 3.4.3. *Diximus & nos,* inquit, *quodam loco, nunquam ſine pœnitentia obuenire peccatorum remiſſionem,* &c. Et hæc pœnitentia timorem, ſpem veniæ, & aliquam Dei dilectionem præſupponit; vt docet Concilium Tridentinum. (Seſ. 6. cap. 6.) Quòd autem

Seſ.6.c.6. hæc duo peccatori ſint neceſſaria vt veram iuſtitiam apprehendat, patet Mar. 1. 15. *Pœnitemini & credite Euangelio* Act. 20. 21. *Teſtificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Vbi obſerua diligenter, pœnitentiam præponi, quādo agitur cum Iudæis, qui veri Dei notitiam & fidem habebant, atque vt plurimùm credebant prophetis: fidem præponi, atque adeò ſolam aliquando inculcari, quando agitur cum Gentilibus, qui fide maximè indigebant, ex qua cetera ſequerentur: alioquin neque fides ſufficit ſine pœnitentia, neque pœnitentia ſine fide. Hinc Paulus, vt oſtenderet ſe Gentium Apoſtolum, commendat vbique fidem, non excludens cetera, ſed prorſus includens: Moyſes autem qui Iudæis iam credentibus loquebatur, commendat pœnitentiam & caritatem, non excludens fidem, ſed eam præſupponens. De pœnitentia ſic
Deut.30.2. ait, *Si ductus pœnituaine cordis tui in vniuerſis gentibus, in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus, & reuerſus fueris ad eum, & obedieris eius imperijs, ſicut ego hodie præcipio tibi, cum filijs tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua: reducet Dominus Deus tuus captiuitatem tuam,*
Deut.30.6. &c De caritate ſic loquitur, *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui: vt diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, vt poſsis viuere.* Vbi nota bene, mandari pœnitentiam & dilectionem ex toto corde, & ex tota anima (quod maximè impoſſibile putat Caluinus, vt Colore 3 vidimus) & ſtatim ſubijci, *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt:* quod & per prophetam, in nouo maximè teſtamēto futurum Deus pro-
Ezech. 36.26 mittit, *Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Nihil dici potuit clariùs aut expreſſiùs. Pręceptū igitur fidei, pœnitentiæ, & dilectionis Dei ex toto corde, propè eſt in

ore noſtro & in corde noſtro, vt illud opere compleamus: non per noſtras vires, aut ex ſola legis inſtructione (vt per calumniam Catholicis Caluinus imponit 3 2. 8.) ſed per gratiam Chriſti, quæ omnibus eſt ex-
3 poſita: quod ipſe, ſibi ſemper contrarius, alibi non diffitetur. Atque hîc 3.20.14.
verum eſſe animaduertimus, quod ait Tertullianus, *Semper crucifigitur Chriſtus inter duos latrones:* Pelagiani tantum ſolis liberi arbitrij viribus (accedente præſertim legis beneficio) tribuebant, vt totam legem non ſeruarent dumtaxat, ſed mererentur etiam vitam æternam. Lutherani & Caluiniſtæ, liberum arbitrium tantoperè deprimunt, atque adeò extinguunt, vt nec per omnem Dei gratiam legem ſeruare poſſit, & ad nihil valeat niſi ad peccandum. Catholica Eccleſia mediam viam ingreditur: legem ſine gratia ſeruari non poſſe, per gratiam poſſe: item legem quatenus pręcipitur, eſſe poſſibilem; quatenus eſt impoſsibilis, non eſſe præceptam: quia iuxta regulam omnis iuris, *Nemo obligatur ad impoſsibile.* Docet hoc pulcherrimè Pſalmus ille Pſalmorum, qui numero eſt 118. vel 119. Caluiniſtarum non minus malleus quàm Pelagia-
norum: vbique enim & Dei gratiam Vide Color. 3.
prærequirit & noſtram cooperationem adiungit, atque eo modo mandata non tantùm obſeruari poſſe, ſed etiam facilè poſſe oſtendit. V. 29. *Viam iniquitatis amoue à me.* V. 104. *Odiui omnem viam iniquitatis.* V. 121. *Feci iudicium & iuſtitiam:* & pleraque talia per totum Pſalmum diſperſa. Eat nunc Caluinus, & legem obſeruatu dicat impoſsibilem, quam Legiſlator ipſe ſuauem vocat & leuem: quam qui ex charitate & Spiritu Dei perficiunt, fatentur dulciorem ſuper mel & fauum: quam diabolus hac nota inuſsit, vt homines redderet ſegnes & ignauos ad opera bona, qui quærerent excuſationem in peccatis. Rectè enim Seneca epiſt. 116. *Vitia noſtra, quia amamus, defendimus: & malumus excuſare illa quam excutere. Nolle in cauſa eſt,* non poſſe *prætenditur.*

NOTÆ.

NOTAE.

1. Q*Vid viſum ſit Hieronymo, nihil moror.*] Minùs moramur Caluine, quid tibi videatur: plus neruorum habet Hieronymus in extremo digito, quàm tu in tota manu. Nec ſoli Hieronymo hoc viſum eſt, ſed omnibus Patribus, qui in hanc doctrinam vnanimiter conſpirant. Vide quid dicat Auguſtinus, quem in tuas partes inuitum pertrahere conaris. Lib. de gratia & lib. arbitr. ad 2.5.4.b.
Valentin. c.16. *Magnum aliquid Pelagiani ſe ſcire putant quando dicunt, Non iuberet Deus quod ſciret non poſſe ab homine fieri. Quis hoc neſciat?* Lib. de natura & gratia. cap.69. *Eo quippe ipſo quo firmiſſimè* creditur, *Deum iuſtum & bonum impoſſibilia* non potuiſſe *præcipere, hinc admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. Omnia quippe facilia ſiunt charitati, cui vni Chriſti ſarcina leuis eſt.* Idem alibi frequenter.

2. *Eiuſq; adeò certa doctrina eſt.*] Certa, non tamen conſtans, vt Proteum etiam hîc agnoſcere poſſis. Lib. 2.5.4. *Eiuſdem ferè argumenti eſt liber* (Auguſtini) *de Spiritu & littera, vbi Deum Legis ſuæ præcepta non humanis viribus metiri docet, verùm vbi iuſſit quod rectum eſt, gratis dare implendi facultatem ſuis electis.* Ergò vires humanæ gratia adiutæ legem implere poſſunt. Et §.8. *Vt Dei gratiam petmant, per quam præcepta ipſa adimplentur.* Et §.9. *Vnum hoc duntaxat mihi concedi volo, fruſtra implendæ legis facultatem in nobis requiri, quia eius obedientiam nobis Dominus imperet: quando conſtat omnibus Dei præceptis adimplendis & neceſſariam eſſe gratiam Legiſlatoris, & nobis promiſſam: quia inde patet, ſaltem plus à nobis exigi quàm ſimus ſoluendo.* Imò contrarium vel cæco perſpicuum eſt: quomodò enim ſoluendo non eſt, cui datur totum quod exigitur? Et §.12. *Quid enim aliud quàm ſe præcipitaſſent, ſi Legis obſeruationem aggreſſi forent ſuis viribus tanquam ſibi non difficilem?* & ſtatim, *Ergò hanc de qua mox loquitur, facilitatem non in hominis virtute, ſed in ope ac præſidio Spiritus ſancti poſuit, qui opus ſuum potenter in noſtra infirmitate peragit.* Hoc aſtutè moliris Caluine, vt Pelagianiſmum Catholicis affingas, ideoque 2.7.5.2. clauſulam illam adiicis, *impoſſibile eſſe in hac carne Legis implementum, ſi naturæ noſtræ* impotentiam *intuemur.* At hoc libenter fatemur, & contrarium opinantes hæreticos pronunciamus: niſi fortè (quæ tua eſt vafrities) ludas nos ambiguitate ſermonis; vt dicas legem impleri quando Deus in nobis ſine nobis operatur, vel quando nobis non imputat legis tranſgreſſionem, vel quando Chriſtus noſtro quaſi nomine omnia Patris mandata executus eſt. Alioquin apertè docemus, eam eſſe naturæ corruptæ impotentiam, vt niſi per Chriſti gratiam ſanetur, impar ſit oneri legis ferendo: ſanatam autem & poſſe ferre, & facilè poſſe.

3. *Vt opere compleamus,* &c.] Hæc verba validè contrà eos faciunt, qui volunt Moyſen de ſola legis notitia loqui. Quod adeò perſpicuum videtur, vt nec ipſe Caluinus ſic Catholicorum argumentum eludere voluerit, ſed alias rimas quæſierit per quas elaberetur. 2.5.12. *Nam etſi eludere leuis operæ fuerit, quòd hic non de obſeruationis ſed cognitionis facilitate & procliuitate agatur, nonnullum tamen ſcrupulum ſic quoque forſan relinquerent.* Et ſtatim quærit alia effugia, quæ Bellarminus illi præcludit lib.5. de gratia & lib. arbitr. cap.20. In libro etiam quarto, contra Pighium, hanc ſolutionem cauillatoriam eſſe fatetur. Agit igitur Moyſes & de legis facili cognitione, & de eius facili obſeruatione ſed de hac potiſſimum: neque enim legis notitia Iudæos Deo reconciliare potuit, quod eo loco maximè docetur, ſed vera pœnitentia & Dei dilectio, à Spiritu ſancto in cordibus ipſorum diffuſa. Rom.5.5. & hæc eſt Dei iuſtitia, quam Apoſtolus Rom.10.6. & alibi commendat.

4. *Sic Chriſtus Dominus cùm fidelibus loqueretur.*] Io 8.39. *Si filij Abrahæ eſtis,* opera *Abrahæ facite.* At Apoſtolus cum Gentilibus agens, quum idem inſinuare vellet, Rom.4.12. eos commendat, *Qui ſectantur veſtigia* fidei, *quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ,* nomine *fidei* omnia opera ſupernaturalia complexus.

BLASPHEMIA TERTIA.

In Deum Spiritum ſanctum, ſiue in Dei benignitatem.

COLOR XIII.

QVia Spiritus ſanctus à Patris & Filij voluntate & caritate procedit, idcirco appropriatur illi bonitas & benignitas ſeu ſtudium creaturis ſuis benefaciendi: in primis autem illa *φιλανθρωπία*, qua genus humanum amplectitur, & ad diuinæ naturæ conſortium euehere dignatur, ac proinde ipſe Spiritus
2. Pet. 1.4. ſanctus caritas à Ioanne peculiariter
1. Io. 4.16. nominatur, cùm dicit: *Deus caritas eſt*: vt S. Auguſtinus tractatu 7. & alij interpretes animaduerterunt. Incarnationis etiam myſterium, quamuis Filium Dei maximè attingat, quia tamen à ſumma caritate profectum eſt, Spiritui ſancto peculiariter tribuitur, quando profitemur, Verbum Dei conceptum eſſe
Luc. 1.35. de Spiritu ſancto, & angelus B. Mariæ dixit, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.* Quidquid igitur Dei benignitati & caritati contumelioſum eſt, rectè blaſphemia in Spiritũ ſanctũ cenſetur illud in primis quod tam ſtudioſè Caluinus inculcat, Deum omnes ferè homines (excipiuntur Caluiniſtæ) creaſſe in æternum exitium, & nulla habita operũ ratione in gehennam ignis deſtinaſſe, non aliam ob cauſam niſi, Quia *ita placet.* Ne tamẽ in huius decreti executione prætextus iuſtę vindictę deeſſet, legem dediſſe obſeruatu impoſſibilẽ, vt omnes præuaricationis rei tenerentur.

3. 22. 11. *Ergò ſi non poſſumus rationem aſsignare, cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet: neque etiam in alijs reprobandis aliud habebimus quàm eius voluntatem. Quum enim dicitur Deus vel indurare, vel miſericordia proſequi quem voluerit, eo admonentur homines nihil cauſæ quærere extra eius voluntatem.*

3.23.1. *Quos ergò Deus præterit, re-*
1 *probat: neque alia de cauſa niſi quòd ab hæreditate, quam filijs ſuis prædeſtinat, illos vult excludere.* Et §.6. *Ecce quum rerum omnium diſpoſitio in manu Dei ſit; quum penes ipſum reſideat ſalutis ac mortis arbitrium, conſilio nutúque ſuo ita ordinat, vt inter homines naſcantur, ab vtero certæ morti* deuoti, *qui ſuo exitio nomen eius glorificent.* Et §. 7. *Iterum quæro, Vnde factum eſt, vt tot gentes, vnà cum liberis eorum infantibus, æternæ morti inuolueret lapſus Adæ abſque remedio, niſi Quia Deo ita viſum eſt?*

3.24 12. *Quos ergò in vitæ contumeliam & mortis exitium creauit, vt iræ ſuæ organa forent, & ſeueritatis exempla: eos vt in finem ſuum perueniant, nunc audiendi verbi ſui facultate priuat: nunc eius prædicatione magis excæcat, & obſtupefacit.*

3 3 23 *Eos autem implacabilem Deum ſentire mirum non eſt, quos Ioannes in ſua Canonica affirmat non fuiſſe ex electis à*
2 *quibus exierunt.*

Longum eſſet alia adferre teſtimonia, quæ lib. 3 c.22 & 23. & 24. plurima congeruntur: videamus nunc quod de lege diximus, datam eſſe vt reos faceret, cùm propter ſuam ſublimitatem & hominis imbecillitatem ſeruari & impleri non poſſet.

2.2.24. *Nam ſi in hunc tantùm finem, iuſti, & iniuſti delectu imbuta ſunt corda hominum, ne ignorantiæ excuſationem prætexant, minimè neceſſarium eſt veritatem in ſingulis cernere: ſed ſatis ſupérque eſt, eatenus intelligere, ne tergiuerſari queant; quin teſte conſcientia conuicti iam nunc ad Dei tribunal horrere incipiant.*

2.7.6. *Officium vſúſque legis quam moralem vocant, tribus partibus continetur: prima eſt, vt dum iuſtitiam Dei oſtendit, id eſt, quæ ſola Deo accepta eſt,*

ſua

ſua vnumquemque iniuſtitia admoneat, certiorem faciat, conuincat denique ac condemnet. Et § 7. *Ita lex inſtar eſt ſpeculi cuiuſdam, in quo noſtram impotentiam, tum ex hac iniquitatem, poſtremò ex vtraque maledictionem contemplamur.* Damno te, quia non potuiſti. 3

3.2.11. *Dominus, vt magis conuictos, & inexcuſabiles reddat, ſe inſinuat in eorum mentes, quatenus ſine adoptionis ſpiritu guſtari poteſt eius bonitas.* Et c. 4. § 33. *Dum flagellis Dei reprobi feriuntur, tam pœnas illius iudicio quodammodo pendere incipiunt: & quanquam illis non impunè cedet talibus iræ diuinæ documentis non auſcultaſſe, non tamen ideo plectuntur, quò ad meliorem mentem redeant: ſed tantùm vt Deum magno ſuo malo iudicem & vltorem experiantur.*

Atque hinc illud Caluini commentũ de duabus Dei voluntatibus inter ſe pugnantibus: cùm id quod fieri vult per apertam voluntatem, in Scripturis expreſſam, vult non fieri per occultum decretum quod apud ſe ſtatuit: quod quidem commentum & Deum impoſtorem facit (qui vna manu ad cænam te inuitet, altera repellat) & ab ipſis Lutheranis exploditur, vt infrà videre licebit. Colore 20.

Nos etiam, inquit Caluinus 1.17.2. *quanta poſſunt proteruia exagitant, quod non contenti Legis præceptis, quibus comprehenſa eſt Dei voluntas, arcanis etiam eius conſilijs mundum regi dicamus.* Et 1.18.3. *Nam quod primo objiciunt, ſi nihil eueniat niſi volente Deo, duas in eo eſſe contrarias voluntates, quia occulto conſilio decernat, quæ Lege ſua palam vetuit: facilè diluitur.* Quàm facilè? *Non capimus.* Egregia verò dilutio, quæ omnibus argumentis & difficultatibus facilè poterit applicari: vt cùm in arcto Caluiniſtæ fuerint deprehenſi, jubeant nos credere quod ipſimet non capiunt.

Hæc eſt igitur inſignis in Spiritum ſanctum blaſphemia: quæ vt clarior euadat, fingamus ἀνθρωποπαθῶς Caluini Deũ conciliũ cogere, ſicut noſter Deus 3. Reg. 22. 19. & rogare ſentẽtias ſuper decreti ſui & prædeſtinationis executione. Nos, aliquot angelorum myriades, & totam pæne Adami progeniem in vitæ contumeliam & mortis exitium creabimus, vt ſint iræ noſtræ organa, & ſeueritatis exempla: nos, plurimos homines ab vtero matris certę morti denouemus, qui ſuo exitio nomen noſtrum glorificent: nos omnes reprobos tanquam pilas habebimus; & velut ſagittas ad ſcopum, ita ad ignem æternum iam nunc deſtinamus. Sed quid remedij, ne crudeles & ſæui habeamur? quis prætextus, ne perperàm ira noſtra armati videamur? Quid vobis videtur? Et dixit vnus verba huiuſcemodi, & alius aliter. Tandem vnus dixit, Detur illis lex impoſſibilis, vt omnes præuaricationis rei agantur, & iuſtæ vindictæ titulo in barathrum præcipitentur. Optima propoſitio: ita faciamus & pręualebimus. Hæc non fruſtra fingi intelliget, qui ſequentes Caluini locos diligẽter expenderit, & ad veritatis trutinam examinarit. Qui hunc Legis ſcopum ignorant, rudiſsimos appellat. Caluinus. 2. 5. 6.

3.23.4. *Rurſum excipiunt, Nonne ad eam quæ nunc pro damnationis cauſa obtenditur, corruptionem Dei ordinatione prædeſtinati ante fuerunt? Quum ergò in ſua corruptione pereunt, nihil aliud quàm pœnas luunt eius calamitatis in quam ipſius prædeſtinatione lapſus eſt Adam, ac poſteros ſuos præcipites ſecum traxit. An non itaq; iniuſtus, qui creaturis ſuis tam crudeliter illudit? Fateor ſanè in hanc qua nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam, Dei voluntate decidiſſe vniuerſos filios Adam: atque id eſt quod principio dicebam, redeundum tandem ſemper eſſe ad ſolum diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita. Sed non protinus ſequitur huic obtrectationi Deum ſubjacere. Occurremus enim cum Paulo in hunc modum. O homo, tu quis es, qui diſceptes cum Deo? Num figmentum dicit ei qui ſe finxit, Cur me finxiſti ſic? An non habet poteſtatem figulus*, &c.

3.23.9. *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccandi neceſſitatem: præſertim cùm ex Dei ordinatione ſibi injiciatur huiuſmodi neceſſitas. Nos verò inde negamus excuſari, quandoquidẽ Dei ordinationi, qua ſe exitio deſtinatos conqueruntur, ſua conſtet æquitas: nobis quidem incognita, ſed illa certiſſima.*

3.24.14. *Quòd igitur ſibi patefacto Dei verbo non obtemperant reprobi, probè id in malitiam prauitatémque cordis eorum rejicietur, modò ſimul adjiciatur ideò in hanc prauitatem addictos, quia iuſto, ſed*

inſcrutabili Dei iudicio ſuſcitati ſunt ad gloriam eius ſua damnatione illuſtrandam. Hæc Caluinus: qui totam ſuam diſputatìonem tandem ita concludit 3.24.16.

O homo, tu qui es qui litigas cum Deo? Verè enim Auguſtinus peruersè facere contendit, qui iuſtitia humanæ modo diuinam metiuntur. Et citatur in margine, De prædeſtinatione & gratia c.2. Falſus es Caluine, & falſum Auguſtinum nobis obtrudis, nam liber hic doctorum virorum iudicio Auguſtini non eſt quia Auguſtino aduerſatur. Hic enim docet tomo 4. lib. 1. ad Simplician. quæſt. 2. circa med. non quidem humanæ iuſtitiæ modo diuinam metiendam, ſed illam huius eſſe imaginem, ſeu veſtigium à Deo impreſſum, cuius intuitu ad hoc myſterium explicandum aliquo modo iuuari poſsimus.

In quibus (rebus humanis, terreniſque contractibus) *niſi*, inquit, *ſupernæ iuſtitiæ impreſſa veſtigia teneremus, numquam in ipſum cubile ac penetrale ſanctiſſimum atque caſtiſſimum ſpiritalium præceptorum, noſtra infirmitatis ſuſpiceret atque inhiaret intentio.* Aduerſatur item, quia capite 16 libri citati ſic loquitur, *Si humanum genus quod creatum primitus conſtat ex nihilo, non cum debito mortis & peccato originis naſceretur, & tamen ex eis creator omnipotens in æternum nonnullos damnare vellet interitum: quis omnipotenti creatori diceret, Quare feciſti ſic?*

Quid verus Auguſtinus? li. 3. contra Iulian. Pelagianum cap. 18. *Bonus eſt Deus, iuſtus eſt Deus: poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt: non* poteſt *quenquam ſine malis meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Lib. 2. de peccator. meritis & remiſſ. cap. 16.

Nulla vindicta, nulla correptio, nullum Dei flagellum debetur niſi peccato. Idem docet epiſt. 105. ad Sixtum, & epiſt. 106. ad Paulinum vel Bonifacium, vbi & hæc leguntur, *Quenquam vero immeritum & nulli peccato obnoxium ſi Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.* Audis verum Auguſtinum Caluine? at tu longiùs progrederis quàm pſeudo-Auguſtinus: ille enim de poſſibili loquitur, tu de facto, quod ille negat. Vide igitur ne in te quadret illud prophetæ; *Væ qui dicitis malum bonum, & bo-* Iſa. 5.20. *num malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Deum talem nobis fingis, qualem nemo Principem experiri velit, crudelem, ſæuum, impoſtorem, qui obligat homines ad impoſſibile, & quia non præſtant, æternis ignibus addicit: vel potiùs, qui pro ſuo beneplacito homines æterno exitio deuouet, & vt culpam prætexat, onus importabile imponit: qui angelis & Adamo peccandi neceſſitatem impoſuit, & iuſtitiam impoſſibilem fecit, iuxta tuam definitionem. 2.7.5. *Impoſſibile appello, quod nec fuit vnquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione ac decreto impeditur.* Vanè igitur & ſophiſticè 3.23.7. toties ad naturæ corruptionem recurris, cùm ipſa corruptio tibi potenter à Deo ſit, & in creaturis incorruptis (vt in angelis & Adamo) eandem rationem agnoſcas. Quare cùm in fontem omnis bonitatis omne malum refundas, meritò reclamamus, cum Propheta, *Quoniam re-* Pſal. 91.16. *ctus Dominus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* Neque propterea diſceptamus aut litigamus cum Deo, ſed memores ſumus pulcherrimæ doctrinæ quam tradit alicubi S. Anſelmus: Lib. 1. Cur Deus homo cap. 12. *Quod autem dicitur, quia quod vult iuſtum eſt, & quod non vult, iuſtum non eſt: non ita intelligendum eſt, vt ſi Deus velit quodlibet inconueniens, iuſtum ſit quia ipſe vult. Non enim ſequitur ſi Deus vult mentiri, iuſtum eſſe mentiri, ſed potiùs Deum illum non eſſe.* Pulchrè, pulchrè. Quod confirmatur. Ioan. 8.55. *Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax.* Et ratio eſt manifeſta: quia diuina ſapientia, quæ rectiſſimas æternæ legis regulas contemplatur, ratione prior eſt voluntate diuina: vnde per nullam potentiam poteſt id velle quod viſceraliter malum eſt; vt ſit mendax, iniuſtus, crudelis, ſæuus, &c. Neque ideò primordialiter malum eſt occidere, mœchari, furari, falſum teſtimonium dicere, &c. quia Deus prohibuit: ſed quia id per ſe malum eſſe diuina ſapientia cognoſcit, ideò voluntas eius hæc omnia ſummoperè deteſtatur, & pœnis propoſitis fieri vetat. Quare ſi quis nobis Deum fingat, qui ipſam tyranni ideam crudelitate & ſæui-

tia ſuperet, vtemur Logica naturali à vero Deo nobis conceſſâ, & perſpicuè concludemus eum non eſſe Deum, ſed vel Satanam, vel aliquod ſimile portentum. Viderunt hoc Principes Græci (de quibus Plutarchus in Themiſtocle, Ariſtide & Pelopida) cùm humanis hoſtijs Dij placari vellent, vt Bacchus Omeſtes; *cenſuerunt enim illos non eſſe Deos qui mundo præſient, ſed contemnendos eſſe vt impotentes. In impotenti enim & deprauata mente exiſtere & hærere abſurdas iſtas & peruerſas libidines: nulli autem cæleſtium cordi eſſe hoſtiam adeo barbaram & immanem.* At quæ comparatio aut proportio inter mortem illam temporalem, quam aliqui vltrò ſubibant (vt de Leonida refert ibidem Plutarchus) & illam æternã, quæ captum noſtrum ſua atrocitate longè excedit? Quis Phalarim, Mariũ, Syllam, Neronẽ aut ſimiles hîc cõmemoret? Buſiris ipſe, Scinis & Procruſtes, quorũ præ ceteris eſt nobilitata ſæuitia & feritas, clementes ſint & miſericordes prę illo Deo quem Caluinus nobis depingit. Illos enim quos in foueam potenter & ineluctabiliter impulit, reos peragit quia prolapſi ſunt, & æternis ignibus addicit vt inde ſe oblectet. Sic enim 2. 5. 5. 7. *Apud reprobos admonet Paulus non otioſam eſſe doctrinam, quia illis eſt odor mortis in mortem,* ſuauis *tamen odor Deo.* Et 3. 20. 24. *Regnum Dei non minùs impiorum interitu, quàm fidelium ſalute conſtat.* Et 3.23. 6. *Ab vtero certæ morti deuoti, qui ſuo exitio nomen eius glorificent.* Et mirabitur quis ex ſemine tam peſtilenti ac tartareo tot ſcorpiones prodijſſe & tot baſiliſcos? Libertinos, Adamitas, David-Ioriſtas, atque adeò Turcas & Mahometiſtas, qui tandem in Atheos degenerarunt? Scribit alicubi Caluinus, 1. 3. 1. hominem lignum potiùs & lapidem colere malle, quàm vt nullum putetur habere Deum. At quis nõ malit nullũ habere Deum, quàm Caluini Deum admittere? qui nullo noſtro merito deuouet nos æterno exitio, & prætextu legis non impletæ, quam implere non poteramus, in ignis æterni barathrum nos demergit? Fruſtrà igitur verba perdit Caluinus.

Guilelm. Roſſæus de iuſta Reip. poteſtate in Reges hæreticos c. 4. n. 6.

3

3. 23. 3. *Qualiter peccato vitiati ſumus omnes, non poſſumus non eſſe Deo odioſi; idque non tyrannica ſæuitia, ſed æquiſſima iuſtitia ratione.* Meritò ergò ob hanc horrendam blaſphemiam, Arminiani in fœderatis prouincijs à Gomariſtis ſeceſsionem fecerunt, eamque doctrinam quam in ceteris & præ ceteris Caluinus ex Scripturis firmiſsimè ſtabilire ſibi viſus eſt, repudiarunt; vt patet ex libris & libellis qui vltrò citróque in lucem quotidie eduntur. Vtinam ſicut auem ex hoc colore cognouerunt, ita & reliqua eius peſtifera dogmata noſſe diſcerent & deteſtari. Vtinam Gomariſtæ, qui tantum Caluino tribuunt, Caluinum hæc ipſa ſua retractantem audirent: tanta enim veritatis vis eſt, vt etiam ab inuitis violenter erumpat.

Lib. 2. 1. 1. *Nam ſicuti Deus ad imaginem ſuam initiò nos finxit, vt mentes noſtras tum ad virtutis ſtudium, tum ad æternæ vitæ meditationem erigeret: ita ne ſocordia noſtra obruatur tanta generis noſtri nobilitas, quæ nos à brutis animalibus diſcernit, cognoſcere operæ pretium eſt ideò nos ratione & intelligentia præditos eſſe, vt ſanctam & honeſtam vitam colendo, ad propoſitum beatæ immortalitatis ſcopum tendamus.* Audite Gomariſtæ.

Lib. 2. 1. 6. *Naturam verò illic notari, non vt à Deo condita eſt, ſed vt in Adam vitiata fuit, facilè colligitur: quia minimè conſentaneum eſſet, Deum fieri mortis authorem.* At Proteum te agere longè faciliùs colligitur: quomodò enim non mortis author, qui homines ab vtero ſine vllo ſuo merito, æternæ morti addicit? Rurſum.

2. 1. 11. *Quomodo creaturæ omnium nobiliſſimæ infenſus eſſet Deus, cui placent infima quæque opera ſua? Sed operis ſui corruptioni magis infenſus eſt quàm operi ſuo.* Sed vnde corruptio niſi à Dei ordinatione *& decreto?* 3. 23. 8.

2. 16. 3. *Verùm quia Dominus quod ſuum eſt in nobis perdere non vult, adhuc aliquid inuenit, quod pro ſua benignitate amet. Vtcunque enim peccatores vitio noſtro ſimus, manemus tamen eius creaturæ: vtcunque mortem nobis adſciuerimus, ipſe tamen nos ad vitam condiderat.* Quis hunc Vertumnum ſatis miretur?

Nam Primò, quid eſt ante reprobationem in reprobis, quod ante electionem non ſit in electis?

Secundò, quid eſt illud quod Do-

minus tanquam ſuum amat? nonne totum id quod fecit? quomodò ergò & hominem & angelum, nullo peccati reſpectu, æternæ mortis exitio deuouet? an hoc eſt amare?

Tertiò, quis duas has ſententias conciliabit, *Ipſe ad vitam nos condiderat*, &, *In vitæ contumeliam & mortis exitium nos creauit?* Et ne ſophiſticè ad maſſam in Adamo perditam reſpectet, ſic loquitur de angelis 3.23.4. *Angelos qui ſteterunt in ſua integritate, Paulus electos vocat: ſi eorum conſtantia in Dei beneplacito fundata fuit, aliorum defectio arguit fuiſſe derelictos. Cuius rei cauſa non poteſt alia adduci quàm reprobatio, quæ in arcano Dei conſilio abſcondita eſt.*

Rurſum in epiſtola ad Regem Franciſcum pag.10.b. *Hunc perpetuum Euangelij geſtum eſſe teſtatur Paulus, vt ſit odor mortis in mortem ijs qui pereunt: tametſi in hunc potius vſum nobis deſtinatum erat, vt odor eſſet vitæ in vitam, ac potentia Dei in ſalutem fidelium, quod ipſum nos quoque certè experiremur, niſi noſtra ingratitudine corrumperemus hoc tam ſingulare Dei beneficium, ac in exitium noſtrum verteremus quod nobis vnicum ſalutis præſidium eſſe debuerat.*

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

Modò Deus amat nos, modò eoſdem nos odit: modò creat nos in vitam, modò in mortem: modò dat Euangelium, vt ſit odor vitæ in vitam, modò ijſdem dat, vt ſit odor mortis in mortem Iiſdem dico, quia vult Euangelium eſſe datum, vt ſit odor vitæ in vitam etiam ijs qui ſua ingratitudine hoc Dei beneficium corrumpũt. At longè aliter 3.24.13. cùm locum ex Iſa 6.9. attuliſſet: *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lucem accendit, ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur.* O gloſſam præclaram! quis talem admonitorem, talem magiſtrum, talem medicum nõ abominetur? præſertim qui ſua ordinatione ac decreto impedit ne audiamus, ne videamus, ne ſanemur? Quid eſt Deum in Satanam tranſformare, ſi hoc non eſt? Longè aliter diuina Scriptura, ex qua aliquot teſtimonia proferre non erit importunum; tum vt hæc blaſphemia fortiùs reuincatur, tum etiam vt Gomariſtæ animaduertant nihil eſſe à Scripturis alienius, quàm eum ſenſum quem Caluinus illis affingit.

Ezech.18.23. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors* impij, *dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis, & viuat?* Si mors impij non eſt, quanto minùs mors innocentis? Et v.29. *Et dicunt filij Iſraël, Non eſt æqua via Domini. Nunquid viæ meæ non ſunt æquæ, domus Iſraël, & non magis viæ veſtræ prauæ? Idcircò vnumquemque iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſraël, ait Dominus Deus. Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum. Et quare moriemini domus Iſraël? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite.*

Sapient.1.13. *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.* Et cap.2.23. *Deus creauit hominem inexterminabilem* (id eſt, immortalem, ſi obedire perſeueraſſet) *& ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum. Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Et cap 11 25. *Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti aut feciſti*: quod Proteus approbat 2.1.11.b. Item cap.12.15. *Cùm ergò ſis iuſtus, iuſtè omnia diſponis: ipſum quoque qui non debet puniri, condemnare, exterum æſtimas à tua virtute.*

Pſal 85 5. *Quoniam tu Domine ſuauis & mitis, & multæ miſericordiæ* omnibus *inuocantibus te.*

Et Pſal.144.18. *Prope eſt Dominus* omnibus *inuocantibus eum:* omnibus *inuocantibus eum in veritate.*

Ioel.2.32. Omnis *qui inuocauerit, nomen Domini, ſaluus erit.* Quo teſtimonio omnes ad iuſtitiam & ſalutem vocat Apoſtolus Rom.10.13.

Matt.11.28. *Venite ad me* omnes *qui laboratis & onerati eſtis.* Io.1.9 *Erat lux vera quæ illuminat* omnem *hominem*, &c. nempe quantum eſt ex ſe, ſi homo recipiat lumen, nec gratiam oblatam repudiet, aut in vacuum recipiat.

1.Timoth.2.4. *Qui vult* omnes *homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veri-*

tatis

Digitized by Google

tatis venire. Et probat hoc Apoſtolus duobus argumentis.

Primò quia vnus eſt omnium Deus: qui videlicet omnibus abſque vlla exceptione, æternam gloriam, tanquam vltimum finem, bonis operibus conſequendam præſtituit.

Secundò, quia vnus eſt mediator Dei & hominum, qui *pro omnibus mortuus eſt*. 2.Cor.5.15. vt omnibus gratiam ſufficientem, id eſt, omnia media ad ſalutem neceſſaria promereretur: ac proinde omnes, nullo excluſo, ad cæleſte conuiuium inuitantur Matt.22.3. Luc 14 16 culpa eſt in ijs qui nolunt venire.

2.Pet.3.9. *Non tardat Dominus promiſsionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos; nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti*. Quare rectiſsimè Moyſes Deut.30 19. *Teſtes inuoco hodie cælum & terram, quod propoſuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem*. Elige *ergo vitam, vt & tu viuas & ſemen tuum*. Similia Iſraëlitis propo nit Ioſue c 24.v.15.

Quòd ſi hæc omnia non perſuadent, & ad huius blaſphemiæ deteſtationem non compellunt, audia mus epilogi loco, Deum ipſum ſedulò abiurantem & auerſantem, quæ verbis diſertiſsimis & impudentiſsimis Caluinus illi affingit *Viuo ego, dicit Dominus Deus:* nolo *mortem impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat. Conuertimini, conuertimini à vijs veſtris peſsimis: & quare moriemini domus Iſraël?* Ezech.33.11.

At Deo iuranti non credit Caluinus: Omninò Domine, inquit, vis mortem impij, imò & innocentis 3.22.11 quia plurimos ab vtero certæ morti deuouiſti, non aliam ob cauſam, niſi *quia ita placet*, & quia ita viſum eſt. 3 23.7. vt eſſent iræ tuæ organa, & ſeueritatis exempla. 3.24 12 vnde & odor mortis illorum tibi ſuauis eſt 2 5 5 z. quia gloriam tuam ſua damnatione illuſtrant. 3.24.14. Neque naturæ corruptionem obtendas. 1.14.16. 2.1.10. 2.5 11. nam vnde hæc corruptio niſi à te, volente ordinante, decernente? 3.23.4 & 3.24.14. vnde lapſus Adæ in prima integritate conſtituti? 3 23.8. vnde angelorum? 3 23.4.7. Tota igitur reproborum colluuies, in te ſolum damnationis ſuæ cauſam refundit, cùm ipſos tanquam pilas habueris, & in ignem æternum velut in ſcopum, ineluctabiliter deſtinaris. En egregium Satanæ & reproborum aduocatum: ne ipſi quidem ſuam cauſam fortiùs aut plauſibiliùs agere potuiſſent.

Bonum factum ne quis Caluinianus ſpermologus Indis, Iaponijs & Sinenſibus, quintum iſtud Euangelium buccinare velit Eſſet enim periculum, ne Deos ſuos ligneos & lapideos retinere mallent, quàm Caluini Deum agnoſcere: ab illis enim, cùm nec audiant nec videant, nihil mali timent: ab hoc autem extrema quæque meritò formidare poſſent.

N O T AE.

1. A*ppropriatur illi bonitas.*] De tota hac appropriatione ita theologatur (audeamus vti iſto vocabulo) *Appropriatio fit & ſecundùm rationem ſimilitudinis, ſi conſideretur quod in diuinis perſonis eſt: & ſecundùm rationem diſsimilitudinis, ſi conſideretur quod in creaturis eſt. Potentia enim habet rationem principij: vnde habet ſimilitudinem cum Patre cæleſti, qui eſt principium totius diuinitatis: Deficit autem interdum patri terreno propter ſenectutem. Sapientia verò ſimilitudinem habet cum Filio cæleſti, in quantum eſt verbum quod nihil aliud eſt quàm conceptus ſapientiæ: Deficit autem interdum filio terreno propter temporis paucitatem. Bonitas autem cùm ſit ratio & obiectum amoris, habet ſimilitudinem cum ſpiritu diuino qui eſt amor: ſed repugnantiam habere videtur ad ſpiritum terrenum ſecundùm quod importat violentiam quandam & impulſionem; prout dicitur Iſa.26. Spiritus robuſtorum quaſi turba impellens parietem.* D.Thomas 1.p.4.39.a.8.

2. *Blaſphemia in Spiritum ſanctum*] Hanc ſuam tetram ſcabiem S.Auguſtino affricare conatur Caluinus varijs locis, vt 3.21.4. item 3.22.8.10. item 3.23.2.5.8.13.14. item 3.24.1.13 quod olim etiam Prædeſtinatiani fecerant, à S.Proſpero (qui vt Auguſtini diligens ſectator fuit, ita Pela-

Ad obiectiones Vincentianas. Fauſtus hic Catholicus: in alijs non ita.

gianorum & Semipelagianorum acerrimus inſectator, validè confutati, & in Concilio Arelatenſi anno 490. condemnati. Ibi enim approbati ſunt anathematiſmi, quos in ipſos Fauſtus Rhegienſis Epiſcopus vibrauerat.

Anathema illi, qui per Dei præſcientiam in mortem deprimi hominem dixerit.

Item, *Anathema illi, qui dixerit, eum qui perijt non accepiſſe vt ſaluus eſſe poſſet.*

Item, *Anathema illi, qui dixerit, quòd vas contumeliæ non poſſit aſſurgere vt ſit vas in honorem.*

Baron. anno 490. tom. 6.

Hi igitur Prædeſtinatiani ex falſo principio, per bonam conſequentiam falſum conſequens deducebant: *Nec piè viuentibus prodeſſe bonorum operum laborem, ſi à Deo ad damnationem præſciti eſſent; nec impijs obeſſe, etiamſi improbè viuerent, ſi à Deo prædeſtinati fuiſſent ad vitam.* Dico *per bonam conſequentiam*, quamuis Caluinus 3.23.12. id ſequi neget, malus Dialecticus, nec melior Philoſophus moralis: nam ſi in Prædeſtinatione ac Reprobatione nulla prorſus operum ratio aut conſideratio habetur, quid refert bene an malè quis operetur, cùm Deus vtrumque neceſſariò ad finem deſtinatum compellat? Eandem blaſphemiam centum quinquaginta annis pòſt refricuit Mahomet, vt patet Azaora 26. iunctis alijs: vt & in hoc puncto, ſicut in alijs multis, ſciamus Caluinum Mahometizare. Eandem poſt ducentos annos ab inferis excitauit Godeſcalcus quidam, monachus gyrouagus, anno Domini 848. in Concilio Moguntino damnatus, & in carcerem ab Hincmaro Rhemenſi Epiſcopo coniectus, vt is qui ſeipſum non amabat, alijs non officeret. Dicit, inquit Hincmarus, id quod antiqui Prædeſtinatiani etiam dicebant: *Quòd ſicuti Deus quoſdam prædeſtinauit ad vitam æternam, ſic et tam alios ad mortem æternam prædeſtinauit. Quòd Deus non vult omnes homines ſaluos fieri, ſed dumtaxat eos qui ſaluantur*, &c. En egregium Caluini prodromum, cuius vitam & mores diſce ex Baronio, dicto anno 848. tomo 10.

P. Gaulter. Sec. 7 cap. 7. n. 2.

Hincmar. in epiſt. ad Nicolaum Papam.

3. *Damno te, quia non potuiſti.*] Celebris eſt Stoicorum ſeueritas & inexorabilitas Caluino probata, 3.18.10.b. 3.19.4.z. quam Cicero orat. pro Muræna lepidè inſectatur: celebres etiam Draconis Athenienſis leges; quas non atramento, ſed ſanguine ſcriptas aiebat Demades, vt refert Plutarchus in Solone. Alium legiſlatorem Caluinus nobis obtrudit, cuius leges non atramento, non ſanguine, ſed igne tartareo inuſtæ ſunt: qui impotentes, immerentes, contra vitia nitentes, æterno mortis exitio addicit, eo tantùm titulo, *Quia placet.* At crudeliſſimi quique & ſæuiſsimi tyranni, titulum ſaltem aliquem prætexere ſtudent, ne in morte innocentium ludere videantur. *Cn. Piſo*, inquit Seneca, *fuit memoria noſtra, vir à multis vitijs integer, ſed prauus, & cui placebat pro conſtantia rigor. Is cùm iratus duci iuſſiſſet eum, qui ex commeatu ſine commilitone redierat, quaſi interfeciſſet quem non exhibebat, roganti tempus aliquod ad conquirendum, non dedit. Damnatus extra vallum ductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubito apparuit ille commilito, qui occiſus videbatur. Tunc centurio ſupplicio præpoſitus, condere gladium ſpeculatorem iubet: damnatum ad Piſonem reducit, redditurus Piſoni innocentiam: nam militem fortuna reddiderat. Ingenti concurſu deducuntur, complexi alter alterum, cum magno gaudio caſtrorum, commilitones. Conſcendit tribunal furens Piſo, ac iubet duci vtrumque, & eum militem qui non occiderat, & eum qui non perierat. Quid hoc indignius? quia vnus innocens apparuerat, duo peribant. Piſo adiecit & tertium: nam ipſum centurionem qui reduxerat, duci iuſſit. Conſtituti ſunt in eodem illo loco perituri tres, ob vnius innocentiam. O quàm ſolers eſt iracundia ad fingendas cauſas furoris! Te, inquit, duci iubeo, quia damnatus es: te, quia cauſa damnationis commilitoni fuiſti: te, quia iuſſus occidere, imperatori non paruiſti. Excogitauit quemadmodum tria crimina faceret, quia nullum inuenerat.*

Lib. 1. de Ira. cap. 16.

Duci, id eſt, ad ſupplicium trahi, vt Act. 12. 19.

4. *Humanis hoſtijs.*] Cùm idololatræ, qui filios ſuos idolo Moloch cremabant, Abrahæ exemplum prætexerent, quaſi id eſſet Deo gratiſsimum ſacrificium, Deus apud Ieremiam vehementer id auerſatur. *Et ædificauerunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi* (vt ipſi mentiuntur) *nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.* Quid dicere putabimus de Caluini blaſphemia? qui non ignem temporarium vt Molochitæ, ſed æternum incendium in Dei cor aſcendere affirmat.

Ierem. 19. 5. & cap. 32. 35.

BLASPHEMIA QVARTA.

In animam Chriſti.

COLOR XIV.

APoſtolici ſymboli quintus articulus, Chriſti ad inferos deſcenſum nobis proponit, quem ipſe prædixit Matth. 12. 40. *Sicut fuit Ionas in ventre ceti, tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Simul enim ac anima illa beatiſsima corpus in cruce adhuc fixum reliquit, fecit quod Salomon tanto antè prænunciauit Eccl. 24.45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.* Et ne dicat Caluinus 2.16.9. *Chriſti animam illuc deſcendere quid opus fuit?* multa ibi præſtitit.

Nam primò, omnes Patriarchas, prophetas, juſtos, qui tanto ardore illum expectarant, aduentus ſui illuſtratione & gaudio perfudit, atque adeò diuinitatem ſuam conſpicuam fecit, inferorum carcerem in paradiſum conuertens, iuxta illud quod latroni promiſerat, *Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiſo.* Luc.23.43.

Secundò, oſtendit ſe illis animabus ſeu ſpiritibus, qui Noë ad pœnitentiam inuitanti, & diluuium nuntianti non crediderunt, poſteà tamen reipſa docti crediderunt & pœnitentiam egerunt; vt S. Petrus teſtatur. 1.Pet.3.19. *In quo* (ſpiritu, id eſt, animâ à corpore ſeparatâ Chriſtus) *his qui in carcere erant ſpiritibus veniens prædicauit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabat Dei patientia in diebus Noë cùm fabricaretur arca.*

Tertiò, poſt exactum tempus quo morte volebat detineri, rediјt ex inferis ad ſepulchrum in quo corpus erat poſitum omnes Sanctos ab orbe condito vita functos ſecum educens, iuxta Zachariæ vaticinium, Zachar..119. *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non eſt aqua:* vt SS. Patres interpretantur Hieron. Cyrillus &c.

Quartò, Deſcenſus hic non fuit ad dolorem & pœnam, ſed ad gloriam & triumphum; nam in cruce dictum fuerat, *Conſummatum eſt.* Io.19.30.

Itaque primò, tanquam omnium Dominus inferorum poſſeſsionem præſens accepit.

Secundò, dæmones vt iam victos & pedibus ſubiectos, triumphauit.

Tertiò pro ſua munificentia, aliquos aut omnes ex Purgatorio liberauit, vt ſolent Reges in ſua inauguratione, ſi fortè carceres inuiſant.

At hæretici ſuæ cauſæ metuentes, ne Purgatorium ex hoc articulo ſtatuatur, mirum in modum ipſum deprauarunt: præ ceteris autem Caluinus, qui per incredibilem blaſphemiam deſcendere ad inferos nihil aliud eſſe vult, quàm damnatorum pœnas ſubire, inter quos & Chriſtum nihil diſcriminis ſit, niſi quod illi perpetuò, Chriſtus ad tempus paſſus ſit. Tempus autem hoc non à morte inchoandum (quando Catholici ad inferos deſcendiſſe credunt) ſed ab oratione in horto, quando ſudore ſanguineo emiſſo Patrem rogauit; duraſſe autem vſque ad reſurrectionem: atque ita velle videtur, paulatim profundiùs demerſum fuiſſe, donec ad ſummum veniret, quando videlicet ex cruce clamauit, Deus meus, Deus meus, &c. indeque rurſum paulatim emerſiſſe. Quamuis paruus Caluiniſtarum catechiſmus interrogatione 37. per totam Chriſti vitam has pœnas extendat quod ipſorum principijs magis conſentaneum videtur. Et quo-

niam horribilis hæc blaſphemia multorum fidem ſuperat, ipſa Cal-
uini verba fideliter referam, vt Spe- 1
ctator non mihi, ſed oculis ſuis credat & ex vngue leonem cognoſcere diſcat.

2.16.11. *Ergò ſi ad inferos deſcendiſſe dicitur, nihil mirum eſt, quum eam mortem pertulerit quæ ſceleratis ab irato Deo infligitur.*

Et paulò ſuperiùs: *Qui dependeret ac perſolueret* omnes, *quæ ab illis expetendæ erant pœnas:* Vno *hoc dumtaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri.*

16.12.c. *Si nunc roget quiſpiam, an tunc deſcenderit Chriſtus ad inferos quum mortem deprecatus eſt: reſpondeo hoc fuiſſe exordium: vnde colligi poteſt quàm diros & horribiles cruciatus perpeſſus fuerit, quum ſe ad tribunal Dei reum*
ſtare cognoſceret noſtra cauſa. 2

Hæc Caluinus generatim: ceterùm ſi omnes damnatorum pœnas dependit ac perſoluit Chriſtus, per ſpecies hoc exequi oportet vt huius blaſphemiæ atrocitas magis innoteſcat.

Primò, De ſalute animæ timuit 2.16.12.a. *Hi nebulones quidam licèt indocti, malitia tamen magis quàm inſcitia impulſi, clamitant me atrocem facere Chriſto iniuriam: quia minimè conſentaneum fuerit eum de animæ ſalute timere.* Et probat ſtatim timuiſſe.

Secundò, Maledictionem & iram Patris timuit 2.16.12.b. *Conuicti ad aliud tandem cauillum tranſiliunt: quamuis mortem timuerit Chriſtus, maledictionem & iram Dei, à qua ſe tutum eſſe nouerat, non timuiſſe.* Et ſtatim hoc refutat.

Tertiò, De ſalute deſperauit. 2.16.11. *Et certè nulla fingi poteſt magis*
formidabilis abyſſus, quàm ſentire te à Deo 3
derelictum & alienatum: & quum inuo-
caueris non exaudiri: perinde ac ſi in tuã 4
perniciem conſpiraſſet. Eò Chriſtum videmus fuiſſe deiectum, vt coactus fuerit, vrgente anguſtia, exclamare, Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquiſti? Quòd ſi inter omnes damnatorum pœnas, vel maxima eſt vel in maximis, deſperatio ſalutis: quomodò Chriſtus eam non ſubijt, qui omnes pœnas dependit & perſoluit, quæ à nobis erant expetendæ? Et §.10. *Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copijs æternæq́; mortis horrore, quaſi conſertis manibus luctari.*

Quartò, Damnationis ſententiam accepit. 2.16.10. *Quibus ſignificat, in locum ſceleratorum ſponſorem, vadẽ, adeóque inſtar rei ſubmiſſum.* & infrà, *Opportunè ſubijcitur inuiſibile illud & incomprehenſibile iudicium quod coram Deo ſuſtinuit.* Atqui iudicij potiſſima pars eſt ſententia Iudicis, vel abſolutoria, vel condemnatoria: non fuiſſe autem abſolutũ docetur 2.16.11. *Chriſtus ergo cum lachrymis & clamore*
5 *valido orans, à metu ſuo exauditur: non*
vt à morte (damnatorum, vt patet ex toto diſcurſu) *ſit immunis, ſed ne abſorbeatur vt peccator: quia illic perſonam noſtram gerebat.*

Quintò, Sententia mandata fuit executioni: nam 2.16.10. *Quùm eam mortem pertulerit quæ ſceleratis ab irato Deo infligitur.* & infrà: *Quòd diros in anima cruciatus* damnati *ac perditi hominis pertulerit.* Et 2.16.11. *Filium Dei implicitum fuiſſe doloribus exprimit, quos parit maledictio & ira Dei: quæ origo mortis eſt.* & infrà: *Manu Dei percuſſus & afflictus omnia irati & punientis Dei ſigna expertus eſt.*

Ne quis autem putet hæc Caluino inconſideratè excidiſſe, operoſè probare conatur, non communem, vt ipſe vocat, mortem Chriſtum timuiſſe aut eſſe expertum, ſed illam horrendam damnatorum.

Primò, à ſudore ſanguineo.

Secundò, ab angelorum, vt ipſe ait, deſcenſu, cùm Scriptura vnius tantùm angeli meminerit.

Tertiò, à trina oratione.

Quartò, à latronum quorumdam confidentia, qui ſæpe contumaciter aut placidè properant ad mortem, communem ſcilicet. Et ſubdit, *Vnde apparet nugatores iſtos, cum quibus diſputo, audacter garrire de rebus incognitis: quia nunquam ſeriò reputarunt quid ſit aut valeat nos redemptos eſſe à Dei iudicio. Atqui hæc noſtra ſapientia eſt, probè ſentire quanti conſtiterit Dei filio noſtra ſalus.* Hæc igitur eſt Caluiniſtarum ſapientia, ſcire Dei filium ad inferorum pœnas damnatum, eas ipſas luiſſe.

Primò, vt diuinæ iuſtitiæ ſatiſfaceret, quę ſanguinis eius effuſione & corporea morte placari non potuit, de quo mox dicendum.

Secundò,

Digitized by Google

Secundò, vt Caluiniſtæ de ſua ſalute eſſent ſecuriſsimi, & omni dubitatione ſepoſita, cum iubilo expectarent regnum cælorum, quod ipſis non magis excidere poteſt, quàm ipſi Chriſto. 4.17.2 a. Sic enim ait 2.16.11.Z. *Ita cum diaboli poteſtate, cum mortis horrore, cum inferorum doloribus manum conſerendo, factum eſt vt & referret de illis victoriam, & triumphum ageret*; ne iam *in morte ea formidemus* quæ Princeps noſter deglutiuit. Et 2.16.12.c. *Vbi autem affectus aut voluntas obedientiæ niſi in anima? quam ideò turbatam fuiſſe* ſcimus, *vt noſtra, trepidatione diſcuſſa, pacem & quietem obtineant*. Vbi obſerua, per inſignem contumeliam Chriſto tribui trepidationem, id eſt, metum ne à ſalute excideret, cùm tamen hoc in vitio non minimo Caluinus reponat. Sic enim ait 3.2.16. *In ſumma, verè fidelis non eſt, niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolumq́; patrem eſſe perſuaſus, de eius benignitate omnia ſibi pollicetur: niſi qui diuinæ ergà ſe beneuolentiæ promiſſionibus fretus*, indubitatam *ſalutis expectationem præſumit*. Et 3.2.15. *Quibus ſanè verbis oſtendit, non eſſe rectam fidem, niſi quum tranquillis animis audemus nos in conſpectum Dei ſiſtere*. Itaque Chriſtus trepidat, & reus ſtat ad Patris tribunal, metuens ab æterna morte abſorberi; vt Caluinus cum ſuis poſſit dicere, *Longè alia noſtra fiducia eſt, quæ nec mortis terrores nec adeò ipſum Dei tribunal formidat*. Quòd ſi his addas (quod alibi cum inſigni SS. Patrum contumelia Caluinus docet) Chriſtum ſecundùm vtramque naturam Mediatorem fuiſſe, & noſtræ redemptionis opus ab eo vt mediatore perfectum prudens Spectator, me tacente intelligit quid inde per bonam Dialecticam ſequatur: nam præ tantæ blaſphemiæ horrore, & mens ſtupet, & calamus officio fungi recuſat, cùm ſtatim occurrat nefaria illa Lutheri vox, Mihi pauló antè negotium fuit cum Neſtorianis, qui pertinaciſſimè contra me diſputabant, quòd diuinitas Chriſti non poſsit pati. lib. de Concil. p. 2 & in confeſsione de Cœna Domini.

In epiſt ad Regem. p. 4. b 2. 14. 3.

Cocciusto. 1. lib. 2. art. 2.

N O T AE.

1. PRimus auctor huius blaſphemiæ non eſt Caluinus, ſed eam, vt cetera ferè omnia, à Luthero didicit, qui inſtabili quadam ingenij fecunditate, omnibus noſtri ſeculi Sectis vberem materiam ſuppeditauit. Is ſcribens in Pſal. 16. 10. (qui nobis eſt 15.) aſſerit Chriſtum apud inferos damnatorum pœnas exſoluiſſe: quem Philippus Melancthon. annotationib. in Matt. 27. ſecutus eſt. Similiter Iacobus Smidelinus in concione Germanica habita Auguſtæ, & impreſſa Tubingæ anno Domini 1559. vbi dicit Chriſtum non ſolùm omne opprobrium, & mortem temporalem paſſum eſſe, ſed etiam mortem æternam ignemq́ue inferni deguſtaſſe. Ceterùm Caluinus hanc blaſphemiam ita explicauit, dilatauit, & argumentis munire conatus eſt, vt primus aut primarius auctor haberi poſſit: vnde & Caluiniſtæ tanti eam faciunt, vt pueris eam ſtatim inſtillent; vt patet in paruo catechiſmo interrogat. 37. & 44. Videndus Gaſparis Oleuiani magnus catechiſmus, quem Heidelbergæ editum in ſuam linguam Hollandi conuerterunt, & Dordraci anno 1579. impreſſerunt: vbi multis diſtinctionibus adhibitis, Caluini ſententia explanatur, & tanquam fidei dogma ſtatuitur.

Coccius lib. 2 art. 4. tom. 1. Gretſer. pro Bellar lib. 4. de Chriſto. c. 8.

2. *Ad tribunal Dei reum ſtare noſtra cauſa.*] Hinc intelligere licet, quid ſibi Martinus Lutherus voluerit, cùm his coloribus Chriſtum ornauit, comment. 2. in Gal. 3. *Omnes prophetæ viderant hoc in ſpiritu, quòd Chriſtus futurus eſſet omnium maximus latro, homicida, adulter, fur, ſacrilegus, blaſphemus*, &c. Et homil. 1. de baptiſmo, *ſit grauiſsimus & longè omnium maximus & vnicus in terris peccator, vt alius præter eum nullus ſit peccator*. Et ſtatim, *Certè baptiſmo opus habet, vtq; in remiſsionem peccatorum baptizetur neceſſe eſt.* Et homil. 2. *Baptiſmus propter Chriſtum præcipuè & in primis à Deo eſt ordinatus & inſtitutus, deinde etiam propter cunctos homines.* Huic conſonat Caluinus, magiſtro diſcipulus, comment. in Galat. 3. 13. *Chriſtus ita perſonam noſtram ſuſcepit, vt peccator fuerit, & maledictionis reus.* Atque hi ſunt ſcilicet Chriſti gloriæ aſſertores, qui *regnum eius, euerſo Antichriſti regno, erigere* gloriantur: quos qui delirare non putat, ipſe delirat: qui non blaſphemare, ipſe blaſphemat. Cum Paulus dixit Philemoni de Oneſimo, fure & fugitiuo v. 18. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam*, &c. non factus eſt fur aut fugitiuus, aut furum & fugitiuorum pœnis obnoxius, etiamſi Philemon

potentiſſimè voluiſſet illi ſerui delictum imputare: ſic cùm Patri Chriſtus dixit, *Quidquid tibi debet genus humanum, mihi imputa; ego reddam*: non eſt propterea (etiam per potentiſſimam Patris imputationem) factus fur, latro, adulter, &c. neque damnatorum pœnis obnoxius, ſed tantùm debitor, vt Patri offerret opus gratius quàm ingrata fuerant totius humani generis peccata.

3. *De ſalute deſperauit.*] Deducitur quidem hoc ſatis manifeſtè ex locis allegatis: idem tamen Caluinus clariùs ſuam mentem explicat in Harmonia Matt. 26.39. *Nihil erat ſpei, vt in rebus deploratis fieri ſolet.* Et Matt. 27.47. *Sic videmus omni ex parte fuiſſe vexatum, vt* deſperatione *obrutus ab inuocando Deo abſiſteret: quod erat ſaluti renunciare.* Et v. 57. *In Chriſti morte ſpectaculum deſperationis plenum occurrit.* Quominùs miranda eſt alia quædam eius blaſphemia, Harm. Matt. 26.39. *In primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi: quia Mediatoris officio defungi quantum in ſe eſt renuit ac detrectat.* Et illa 3.20.16. cùm Dauidi, per Dei Spiritum loquenti deſperationem affingit, *Diceres hominem deſperatum nihil aliud expetere, niſi vt ceſſante Dei manu in ſuis malis putreſcat.* Similia habet 3.2.17.b.

Homil. 9. in diuerſos Matt. locos.

4. *Magis formidabilis abyſſus*] Habes hîc infernum ex Caluini mente deſcriptum, vt nihil aliud ſit quàm apprehendere Deum iratum & ſibi infeſtum: quod in Origene iam olim damnauit Eccleſia; vt videre eſt in S. Hieronymo epiſt. ad Auitum. Vnde 2.16.9. *Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt.* Et comment. in epiſt. Iudæ v. 6. monet nobis fingendum non eſſe locum, quo incluſi ſint diaboli. Et 3.25. 2. omnia quæ de gehennæ ſupplicijs in Scriptura dicuntur, ad metaphoras detorquet. *Porrò quia diuinæ in reprobos vltionis grauitatem nulla deſcriptio æquare poteſt, per res corporeas eorum tormenta & cruciatus nobis* figurantur: *nempe per tenebras, fletum, & ſtridorem dentium, ignem inextinguibilem, vermem ſine fine cor arrodentem. Talibus enim loquendi modis* certum *eſt Spiritum ſanctum voluiſſe ſenſus omnes horrore conturbare*, &c. Et infrà definire videtur inferni pœnas, *Maieſtatem Dei ita ſentire tibi aduerſam, vt effugere nequeas quin ab ipſa vrgearis.* Quare quæ de inferorum loco, & igne corporeo à Catholicis creduntur, pro fabulis habet. 2.16.9. *Neſcio qui factum ſit vt poſteritas locum putaret eſſe ſubterraneum, cui affinxit nomen Limbi ſed hæc fabula tametſi magnos authores habet, & hodie quoque à multis ſeriò pro veritate defenditur, nihil tamen quàm fabula eſt.* Quamuis enim de Limbo tantùm loquatur, ratio tamen eius generalis eſt: quia videlicet ſpiritibus carcer corporeus non conueniat, vt ex locis ſuprà allegatis perſpicuum eſt. Addere potuiſſet aliud argumentum ex Plinio lib. 2. natur. hiſt. cap. 63. *Si illi eſſent inferi, iamdudum profectò illos auaritia atque luxuria cuniculis refodiſſent.* Hinc vlteriùs aliqui ex Caluini progenie progrediuntur & omnia quæ de futuro ſeculo traduntur, pro fabulis habent, & cum poëtis Pythagoricis, ac Epicuræis ſapere volunt,

Ouid. 15. Metamorph. Lucret. lib. 3. de rerum natura.

Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis? Item,
Cerberus & furiæ, iam verò & lucis egenus
Tartarus, horrificos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt vſquam, neque poſſunt eſſe profectò.

Sed de his infrà latiùs, Colore 40.

5. *A metu ſuo exauditur.*] Hunc metum cum fide pugnaſſe negat Caluinus 2.16.12.c. ſecum ipſe manifeſtè pugnans: quid enim tam alienum à πληροφορίᾳ (quam in omnibus fidelibus requirit 3.2.15.) quàm æternæ damnationis metus? Aut quomodò in Chriſto non fuit vitium, quod nobis maximo vitio vertitur? 3.2.31.c.

Præterea, *Neque innuimus*, inquit 2.16.11. *Deum fuiſſe vnquam illi vel aduerſarium vel iratum.*

Ergò Primò, Pater iram ſimulauit, & filium hac ſimulatione perterrefecit.

Secundò, Filius Patrem vt iratum extimuit: ergò fuit deceptus.

Tertiò, Vel Patris mentem intelligebat, vel non: ſi non intelligebat, quomodò factus eſt vas & ſponſor & mediator, qui neſciret qua ratione partes eſſet conciliaturus? ſi intelligebat, quomodò ad Patris tribunal reus ſtetit, ferendæ ſententiæ ambiguus, & formidans ne ab æterna morte abſorberetur? Vbi obſerua, à reformatis iſtis Theologis Chriſto fidem attribui & ignorationem: fidem ſpecialem, & Lutheranam ſeu Caluiniſticam, quæ vel eſt fiducia de beneuolentia Dei, vel cum ea inſeparabiliter coniuncta. 3.2.7.c. quæ quomodò cum Chriſti trepidatione conſiſtat, iam vidimus. Ignorationem autem, vt non tantùm diem iudicij neſcierit, 2.14.2.b. ſed nec arboris ſpeciem cui maledixit. Matt. 21.19. vbi Caluinus in Harmonia. Quæ quidem hæreſis eſt vetus & noua: vetus, Gnoſticorum, Arianorum, Agnoitarum: noua, Lutheri, Zuinglij, Buceri. Eorum locos vide apud Coccium tomo 1. lib. 2. art. 3. vbi etiam multa Caluini teſtimonia adducuntur.

Digitized by Google

BLASPHEMIA QVINTA.

In Corpus & Sanguinem Chriſti.

COLOR XV.

MOdum noſtræ redemptionis & cum Deo reconcialiationis, ex Scripturis, SS. Patribus, & perpetua Eccleſiæ doctrina, hunc eſſe diſcimus: Cùm omnes nos in Adamo, tanquam in vitiata radice innocentiam perdidiſſemus, (Rom. 5. 12. Epheſ. 2. 4.) æternæ mortis debito contracto, Deus Pater propter nimiam ſuam erga nos caritatem & miſericordiam, Filium ſuum miſit in terras, vt carne noſtra indutus, ſua morte mortem noſtram deſtrueret, & ſanguinem tanquam pretium pro captiuorum capite perſolueret, (1. Petr 1. 19. Rom. 8. 17.) quò ſic peccatorum remiſſione accepta in filios Dei adoptaremur, & regni cæleſtis hæredes inſcriberemur. Sic enim factum eſt à ſummæ dignitatis perſona,

Primò, vt diuinæ iuſtitiæ perfectè ſatisfaceret, cùm pro immenſo debito infinitum pretium perſolutum eſt.

Secundò, vt humana natura dignitatem, quam in Adamo perdiderat, in Chriſto recuperaret: cùm ſicut per vnius hominis inobedientiam (Rom. 5. 19.) peccatores conſtituti ſunt multi, ita per vnius *hominis* obedientiam iuſti conſtituerentur multi.

Tertiò, vt diabolo, calumniatori maximo os obſtrueretur, cùm iuſtè ſuos captiuos amittit, in quos Deus permiſerat illi imperium & poteſtatem.

Primum, docet Apoſtolus Hebr. 5. 7. *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationéſque ad eum, qui poßit illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Quia videlicet preces ab eo offerebantur qui erat infinitæ dignitatis, & qui ſuum patrem tantoperè reuerebatur: viciſsim Deus Pater illum quodammodo reueritus eſt, nec potuit eum non exaudire. Ita S. Chryſoſt. Theophilact. Oecumenius, qui longè meliùs Græcam linguam & vim eius calluerunt quam Caluinus aut Beza, hanc εὐλάβειαν, æternæ mortis metum blaſphemè interpretantes. 2. 16. 11.

Secundum, docet idem Apoſtolus Hebr 2. 14. *Quia ergo pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit iiſdem: vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum.* Per mortem intelligit veram animi ſeparationem à corpore, de qua Chriſtus ipſe Ioan. 10. 17. *Propterea me diligit Pater: quia ego pono animam meam, vt iterum ſumam eam. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo* Quæ verba contra hanc & quartam blaſphemiam validiſsima ſunt.

Tertium, docet Chriſtus ipſe Ioan 12. 31. *Nunc iudicium eſt mundi: nunc Princeps huius mundi eiicietur foras.* Et 1. Ioan. 3. 8. *In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.* Sic Matth 12. 29. Luc. 11. 21. Iſa. 8. 3. & c. 33. a

Hæc tria ſubtiliſſimè & accuratiſſimè S. Anſelmus exequitur libris duobus, quos Cur Deus homo, inſcripſit: vbi oſtendit ad perfectam humani generis redemptionem neceſſarium fuiſſe, vt Verbum caro fieret, & in carne aſſumpta moreretur pro nobis. Quem redemptionis modum à Propheta prædictum S. Paulus Hebræor. 10. 5. clariùs exponit, *Ideo ingrediens mundum dicit: Ho-*

ſtiam

ſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi: holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, vt faciam Deus voluntatem tuam. &c. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel.*

Epheſ. 5. 2. Philip. 2. 8. Dilexit igitur *nos Chriſtus, & tradidit ſemetipſum pro nobis, & oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis: factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis:* & ſanguinem ſuum

D. Auguſtin. Ser. 256. de Tempore. quem hypoſtaticè aſſumpſerat, vt eſſet infinitæ dignitatis, totum in redemptionem captiuorum effudit. Hinc fit, vt quãuis corporis & mortis mentio non raro fiat, ſæpiſſimè tamen in Scripturis ſanguis nominetur, tanquam ſalutis noſtræ peculiare inſtrumentum, ex tanta caritate, humilitate, obedientia, patientia, &c in Cruce effuſus.

Matth. 26. 28. *Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.*

Act. 20. 28. *Regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.*

Rom. 3. 25. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum,* &c. vbi nota, *ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ.* quia ſanguinis huius effuſio fuerit iuſta compenſatio pro peccatis totius mundi.

Epheſ. 2. 13. *Vos qui aliquando eratis longe, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.*

Coloſ. 1. 14. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, remiſſionem peccatorum.* Et v. 14. *pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt.*

Heb. 9. 12. *Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta.* Et v. 22. *Et omnia pene in ſanguine ſecundum legem mundantur & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.*

1 Pet. 1. 18. *Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti.*

1. Io. 1. 7. *Sanguis Ieſu Chriſti, filij eius, emundat nos ab omni peccato.*

Apoc. 1. 5. *Qui dilexit nos & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Et c. 5. 9. *Quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo.* Vnde & c. 13. 8. agnus occiſus dicitur ab origine mundi: quia tanta fuit vis ſacrificij crucis, vt etiam ad tempora præcedentia ſe extenderit: & ſanguis Chriſti (propter infinitam perſonæ dignitatem, & maximè propter vnionem hypoſtaticam) tam pretioſus, vt vnica eius gutta mille mũdis redimendis idonea fuerit: tantùm abeſt, vt noſtris peccatis delendis efficacius remedium quæri debuerit. *Vnica oblatione*, inquit Apoſtolus, *conſummauit in æternum ſanctificatos*: Heb. 10. 14. Io. 19. 30.
quod & Chriſtus ipſe voluit, cùm dixit in cruce, *Conſummatum eſt*: quia videlicet totum redemptionis opus in morte finiuit quando deſijt eſſe viator. Vnde nihil reſtabat niſi meritorum eius applicatio, per fidem, per Sacramenta, per opera bona, &c. quam poſt reſurrectionem diligenter ſuis Apoſtolis commendat Matt. 28. 19. 20.

Quid Caluinus? longè aliter de hac materia nõ ſine ingenti blaſphemia philoſophatur. Non contentus ſanguinis effuſione, nec morte corporis, nec pretio infinito; aliud maius & excellentius pretium quærit quo redimamur: nempe, deſcenſum ad inferos, id eſt, deſcenſum ad damnatorum pœnas deguſtandas, metum de ſalute animæ, deſperationem, & ea omnia quæ quarta blaſphemia executi ſumus, atque ex ipſo Caluino clarè demonſtrauimus. Vnde ſanguini Chriſti & morti corporeæ vel nihil vel parum tribuit, niſi cùm ſecum manifeſtè pugnat.

Lib. 2. 16. 8. *Nec verò deſcenſum ad inferos omittere conuenit, in quo ad redemptionis effectum non parum eſt momenti:* Et §. 10. *Verum de Chriſti deſcenſu ad inferos, ſepoſita ratione Symboli, certior expoſitio quærenda eſt: &* nobis *ex verbo Dei conſtat non modo ſancta & pia, ſed plena quoque eximiæ conſolationis.* Vbi obiter nota, poſt annos 1500. à nouis iſtis Prophetis & Euangeliſtis nouam inquiri redemptionis noſtræ rationem: vnde rectè dicit, nobis *conſtat.* Nulli enim Vete- Bellar. lib. 4. de Chriſto. c. 8. ſub fi.
rum tale commentum in mentem venit: nam quod Hilarium Caluinus citat, non potuit grauiorem in hac cauſa aduerſarium allegare. Videamus igitur piam hanc & ſanctam

Digitized by Google

expoſitionem, quæ Caluiniſtis eximiam adfert conſolationem: videamus, & tam execrabilem blaſphemiam horreamus.

2.16.10. *Nihil actum erat, ſi corporea tantum morte defunctus fuiſſet Chriſtus: ſed operæ ſimul pretium erat, vt diuinæ vltionis ſeueritatem ſentiret: quò & iræ ipſius intercederet, & ſatisfaceret iuſto iudicio. Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copijs* æternæque *mortis horrore, quaſi conſertis manibus luctari.* Et infrà, *Vt ſciamus non modò corpus Chriſti in pretium redemptionis fuiſſe traditum: ſed aliud maius & excellentius pretium fuiſſe* 3
quod diros in anima cruciatus damnati *ac perditi hominis pertulerit.*

Cuius quæſo Chriſtiani aures ita occalluerunt, vt tam horribilem blaſphemiam audire ſuſtineant? *Si*, inquit Apoſtolus, *ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quanto magis* ſanguis *Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti?* At ſanctus hic & pius Scripturæ & Symboli expoſitor, Non emundat, inquit, niſi accedat maius & excellentius lauacrum: adeò vt ſanguis viliſsima & minima pretij portio fuerit, quo ſumus redempti.

Heb.9.13.

Debebat enim Chriſtus dependere ac perſoluere omnes quæ à nobis expetendæ erant, pœnas: nos autem non corporis modò mortem, ſed etiam animæ commeriti eramus: ergò & illa Chriſto ſubeunda fuit. En quò præcipitetur tandem, qui gloriæ Chriſti aſſertorē ſe profitetur, eoq; titulo Angelos & Sanctos honore debito ſpoliat. Ex his enim ſequitur,

Primò, per actum peccati nos eſſe redemptos. Nam timere de ſalute animæ, de Dei erga ſe beneuolentia diffidere, illum apprehendere vt iratum & infeſtum, &c. vel maximè pugnat cum fide Caluiniſtica, & conſtituit hominem verè infidelem, vt Caluinus fuſiſsimè probare conatur 3.2.16. & alibi ſæpe. Quæro enim an Chriſtus tam certam habuerit de ſua ſalute Spiritus teſtificationem quàm Caluiniſtæ? Si non habuit, quomodò dictum eſt, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?* Si habuit, quomodò Chriſtus ſacrilegium non commiſit, qui Spiritus teſtificationi non credidit? cùm Caluinus ita loquatur 3.2.39. *Quòd ſi ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare, horrendum eſt ſacrilegium: in aſſerenda certitudine quid delinquimus?* atqui per Chriſti timorē & trepidationem redempti ſumus: ergò per ſacrilegium redēpti ſumus.

Matt.17.5.

Sequitur ſecundò, Ipſi Redemptori opus eſſe alio redemptore. Nam ſi per actum peccati nos redemit, quo lauacro illa macula eluetur? Et confirmatur: Timor ille & horror Chriſti de animæ ſuæ ſalute, vel placuit Patri, vel diſplicuit: ſi placuit, cur in nobis à Caluino dānatur. 3.2.16. & 5.19. præſertim cùm ad Chriſti paſsionem imitandam tam ſeriò Apoſtolus adhortetur. Heb. 12.a. *Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorē Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucē, confuſione contēpta, atque in dextra ſedis Dei ſedet. Recogitate enim eū, &c.* Si diſplicuit, quomodò per illum timorē nos redemit? per quid redijt in gratiam Patris? an forte retractauit omnia, ſicut de voce deſperationis emiſſa Caluinus alicubi blaſphemat?

In Harmonia ad Matt.26. 39.

Sequitur tertiò, Abſolutè nondum nos eſſe redemptos. Non enim temporalem mortē eramus tantùm commeriti, ſed etiam æternam: quare ſi Chriſtus *dependere* debuit & *perſoluere* omnes *quæ à nobis expetendæ erant, pœnas,* debuit in æternum eas ſubire, quod tamen non fecit. Ergò eripitur nobis redemptor, & ſpes ſalutis prorſus extinguitur, quod in Serueto acerbè & meritò reprehenditur. 2.14.8 ζ. Reſpondet Caluinus 2.16 10. hoc vnum excipi, *quod doloribus mortis nō poterat detineri.* Sed hoc neque argumentum ſoluit, & euertit rationem iuſtitiæ, quam Apoſtolus in noſtra redemptione commendat, Rom 3.25. *ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ.* Quæ autem iuſtitia, aut æqualitas, aut proportio inter tempus, præſertim exiguum & æternitatē? Reſpondet Gaſpar Oleuianus, perſonæ dignitatem, proportionis defectum ſuppleuiſſe. Sed ſi illa dignitas æternitatem ad triduum aut paucos annos cōtrahere potuit, cur non poterit morti corporeæ & ſanguinis effu-

In magno Catechiſmo circa 5. Symboli artic.

ſioni ita ſeſe communicare, vt omnia humani generis peccata deleant, & offenſam ex iuſtitia compenſent? Hoc videlicet eſt quod Catholici docent incomparabiliter enim gratior fuit Deo Patri Chriſti obedientia, quàm diſplicuerit Adæ & ſtirpis eius inobedientia: vnde hãc propter illam facillimè remiſit, pleniſsimè ſibi ſatisfactum profeſſus. Iſa. 53 12. *Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia, pro eo quod tradidit in mortem animam ſuam.* Nec corporis dolor, aut animæ triſtitia quidquam in hoc negotio potuerunt, niſi quia à tali Filio libenter accepta, & Patri liberaliter in odorem ſuauitatis oblata. Vnde argumenti futilitas apparet, quod Caluinus adfert 2 16 12. *Et ſanè niſi pœnæ fuiſſet particeps anima, corporibus tantum fuiſſet redemptor.* quaſi aut corpus ſine anima pœnas ſentire potuerit, aut Catholici doceant animam Chriſti nihil eſſe paſſam. Paſſus eſt enim Chriſtus in omnibus ſenſibus exterioribus, & maximè in tactu, qui eſt doloris ſenſus: paſſus etiam in ſenſibus interioribus, ſenſu communi, imaginatione, æſtimatiua, memoria. Sed hæc paſſio neque eſt corporis ſolius, nec ſolius animæ, ſed ipſius hominis qui ex vtroque conſtat. Paſſus eſt etiam in ſuprema animæ portione triſtitiam grauiſsimam, tum propter hominum peccata quibus Pater offendebatur, tum quia pauciſsimi paſsionis fructũ eſſent percepturi; vt ipſe apud Prophetam conqueritur. Sicut autem *oblatus fuit quia voluit.* Iſa. 53. 7. ita dolorem, triſtitiam & ceteras afflictiones ſubiuit quia voluit (ne Caluinus illi metum, mollitiem & prælij detrectationem objiciat. 2. 16. 12.) & in partem inferiorem ita hæc redundare paſſus eſt, vt ſudorem ſanguineum toto corpore expreſſerit, & angeli conſolationem non repudiarit. Abſit autẽ vt de animæ ſalute timuerit, aut Deum Patrem apprehenderit vt iratum, in quo damnatorum pœnas Caluinus coſtituit: abſit etiam vt hęc Chriſti vſque ad deſperationem afflictio, potiſsimum fuerit pretium redẽptionis noſtræ: hæc enim horrenda blaſphemia non tantùm in Chriſtum ipſum, ſed etiam in vniuerſam Eccleſiam eſt contumelioſa, quæ per annos mille & quingentos *nunquam ſeriò reputârit quid ſit aut valeat nos redemptos eſſe à Dei iudicio* Depinxit enim hactenus Chriſtũ crucifixum inter duos latrones, eamque imaginem in omnibus templis loco maximè conſpicuo collocauit, vt omnes redemptionis ſuæ memores gratias Chriſto agerẽt, tantique beneficij fructum ad ſe deriuarent. At ſi Caluino credimus, poſthac depingendus erit (nam huiuſmodi picturas ipſe non reſpuit. 1. 11 12.) in centro gehennæ, in medio flammarum infernalium, inſtantibus inferorum copijs, ira Patris ſupra caput impendente, & extremum exitium minitante, vt ſua damnatione Caluiniſtarum damnationem præueniret. Quis hęc omnia ſecum perpendens, non facilè credat in tantæ blaſphemiæ vindictam Caluinum dæmonibus inuocatis, iurantem, execrantẽ, & blaſphemantem miſerè expiraſſe? Hoc enim tradit Hieronymus Bolſec: tradit & Ioannes Harennius, oculatus teſtis ipſum deſperantem obijſſe: qui anno Domini 1586. die 9. Martij Antuerpiæ in aula magna Collegij Societatis Ieſu, hæreſim Caluinianam, quam ex cathedra docuerat, publicè eiurauit.

Iſa. 49. 4.

Luc. 22. 44.

Caluin. 2. 16 12. b.

Hoſius in Confeſsione Polon. c. 10.

In vita Caluini cap 22. In libello de ſua conuerſione, apud Bellerum.

N O T AE.

1. P*Ropter nimiam ſuam erga nos caritatem.*] Oritur hinc quæſtio ſatis perplexa, quam tractat D. Auguſt. tract. 110. in Ioan. & attingit Caluinus 2. 16. 3. 4. Si Deus dilexit nos ante datũ Redemptorem, quid eo opus fuit ad conciliandam dilectionem? ſi ante reconciliationem inimici eramus, quomodò non oderat nos? Reſpondeo, quæſtionem facilè expediri, ſi intelligamus quid ſit *diligere*, quid *odiſſe*. Diligere, eſt velle alicui bonum tanquam amico, ſiue præſenti, ſiue futuro, ſiue ſimpliciter, ſiue ſecundùm quid: bonum autem quod amico volumus eſt varium, vt diuitiæ, ſanitas, regnum, virtutes, gratia, gloria, &c. Odiſſe, eſt velle alicui malum tanquam inimico; quod malum multiplex eſt, vt paupertas, morbus, mors, peccatum, vermis conſcientiæ, gehenna, &c. Deus igitur humano generi, quod ipſe oderat propter peccatum præſens, Redemptorem dare voluit tanquam amico futuro, qui omnibus gratiam ſufficientem mereretur ad reconciliationem, ad iuſtitiam, ad ſalutem. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Huius dilectionis cauſam non à Redemptore, ſed à ſua bonitate Deus ſumpſit:

Ariſtot. lib. 2. Rhetoricor. cap. 4.

Ioan. 3. 16.

Digitized by Google

at particularis dilectio,qua verbi gratia Auguſtinum prædeſtinat,vocat,iuſtificat,glorificat,in ipſius Redemptoris meritum etiam referenda eſt. *Elegit nos in* ipſo,inquit Apoſtolus,*ante mundi conſtitutionem,vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in caritate, Habebat itaque*, vt ait S. Auguſtinus, *ille erga nos caritatem, etiam cum inimicitias aduerſus eum exercentes operaremur iniquitatem: & tamen et veriſſimè dictum eſt, Odiſti omnes qui operantur iniquitatem. Proinde miro & diuino modo, & quando nos oderat, diligebat: Oderat enim nos quales ipſe non fecerat. Et quia iniquitas noſtra opus eius non omni ex parte conſumpſerat, nouerat ſimul in vnoquoque noſtrum & odiſſe quod feceramus, & amare quod fecerat.* Epheſ.1.4. Tract.110. in Ioan.

Diligit itaque eos Deus maximè,quibus vult naturam,gratiam, & gloriam, præſeruando à malo culpæ,vt B.Virginem & ſanctos angelos.

Secundò,quos confirmat in gratia,vt S.Ioannem Baptiſtam poſt ſanctificationem in vtero,Apoſtolos poſt acceptum Spiritum ſanctum.

Tertiò,iuſtos qui ſunt prædeſtinati:quia vult illis gratiam in præſenti,& gloriam in futuro.

Quartò,prædeſtinatos,dum ſunt in malo ſtatu hos odit, quia vult illis malum pœnæ æternæ pro eo tempore:diligit,quia vult illis gratiam efficacem ad pœnitendum & perſeuerandum.

Quintò,reprobos dum ſunt in ſtatu bono:hos diligit, volendo illis vitam æternam, & media ad eam obtinendam neceſſaria: nullo autem modo odit pro eo tempore,quia obiectum odij abeſt. *In renatis*, inquit Concilium Tridentin. *nihil odit Deus*: quorum tamen non paucos conſtat eſſe reprobos,cùm plurimi baptizati damnentur. Seſ.5.can.5.

Sextò,impios & reprobos,volendo illis aliqua temporalia bona: diuitias, regna, imperia ſanitatem,proſperitatem,doctrinam,eloquentiam,famam,honorem,&c. quibus aliquando aliqua ipſorum opera,ciuiliter aut moraliter bona compenſat,vt patet Ezech.29.19. de Nabuchodonoſor,& de Romanis teſtatur D. Auguſtinus. Sed hi ſunt amici ſecundùm quid , & diliguntur ſecundùm quid,quemadmodum bona quæ cōferuntur,ſunt bona ſecundùm quid.& non ſimpliciter in cuius rei typum legimus de Abraham Gen.25.5. *Deditq; cuncta quæ poſſederat, Iſaac: filijs autem concubinarum largitus eſt munera.* Quamuis autem Deus nulli malum *culpæ*, etiam per modum *pœnæ* velle poſſit,quia hoc eius bonitati repugnat:alia tamen mala vult,non tantùm hoſtibus,ſed etiam amicis. Velle enim alicui malum vt ipſi bene ſit,diligere eſt:quomodo Deus martyres,prophetas,apoſtolos,atque adeò Filium ſuum dilexit, volendo illis mala temporalia, vt ſuo merito obtinerent æterna, quod illis eſt honorificentiſſimum. Nunquā enim filium ſuum magis Deus dilexit,quàm cùm ex ſumma anguſtia exclamare paſſus eſt, *Deus meus, Deus meus,vt quid dereliquiſti me*: nunquam filius ſenſit ſe magis à Patre diligi quàm in ſupplicio crucis:quia nihil illi in omnem æternitatem coram omnibus creaturis honorificentius, quam in Patris gratiam tam graues cruciatus pertuliſſe. Quod contra Caluini blaſphemiam diligenter obſeruandum eſt. Contrà verò à diabolo fit:qui odio tam ardenti in homines fertur,vt non tantùm mala culpæ & pœnæ illis velit,ſed etiam ipſa bona quæ ſibi addictis quandoque confert,vt ſanitatem,eruditionem, liberationem à periculis,&c. non alia mente illis conferat, quàm vt ipſis malè ſit,& in extremum exitium tandem præcipitentur. Lib.5. de Ciuitate Dei. cap.15. Vaſquez in 1.2.diſp.140. n.6.

2. *Niſi cum ſceū manifeſtè pugnas.*]Facit hoc Caluinus pluribus locis,qui infrà afferentur: nunc vnus ſufficiet. 3.5.2.vbi calore indulgentias inſectandi extra ſe poſitus, eorum omnium oblitus eſt quæ hîc aſſeuerauit. *Poteratne*,inquit,*fœdiùs profanari Chriſti ſanguis, quàm dum negatur ſufficere ad peccatorum remiſſionem,ad reconciliationem,ad ſatiſfactionem, niſi velut areſcentis & exhauſti defectus aliunde ſuppleatur & ſuffarcinatur:* In vna periodo, Caluine,tres egregias tuas virtutes manifeſtè prodis, inconſtantiam,ſtultitiam, calumniam. Inconſtantiam, cùm Chriſti ſanguinem ad peccatorum remiſſionem ſufficere affirmas,quod 2.16.10.apertè negas. Accipe verba tua: *Nihil actum erat ſi corporea tantum morte defunctus fuiſſet Chriſtus*,&c. Stultitiam,cum Catholicis tanquam grauiſſimum crimen imponis,quod ipſe committis,& quidem fœdiùs quàm ij quos accuſas.hi enim indulgentias Chriſti ſanguini iungunt; tu ad inferni pœnas recurris, quas ſanguinis defectui ſufficias. Calumniam,quia falſum eſt quod Catholicis obiectas tantum enim abeſt vt Chriſti ſanguinem ad peccatorum remiſſionem ſufficere negent,vt etiam mille mundis redimendis vnam eius guttam ſatis eſſe exiſtiment. Sed tu pro tuo more, inter Chriſti meritum & eius applicationem hîc diſtinguere vel neſciſti, vel noluiſti: Chriſti ſanguis eſt pretij infiniti, ſed eius applicatio per organa certa, ab eodem Chriſto inſtituta , fieri debet,quod tu alibi fateris 4.16.17.& cogeris fateri. Cur enim creditis? cur baptizamini? cur cœnam ſumitis:nonne vt ſanguinis Chriſti fructū in vos trāsferatis? Idem ergò patimini de Indulgētijs dici.

3. *Maius & excellentius pretium.*] Hæc horrenda Caluini blaſphemia inde nata videtur, quòd redemptionis noſtræ modum penitus ignorārit: putauit enim pœnis pœnas opponendas , vt eaſdem Chriſtus dependeret & perſolueret quas nos commerueramus. Voluit nimirum Pythagoricorum illud ἀντιπεπονθὸς ſeu retaliationem, in redemptione noſtra conſtituere, corpus pro corpore,animam pro anima,infernum pro inferno,deſperationem pro deſperatione. At iſtud etiam in humanis negotijs,meritò refellit Philoſophus lib.5. Ethicor. cap.8. & ex eo D.Thomas 2.2.q.61.art.4. Hinc etiam , vt ſuprà demonſtrauimus , manifeſtè ſequeretur nos reuerà nondum eſſe redemptos, cùm æternam animæ mortem innumeri propè homines commeruiſſent. Aliud igitur in redemptione noſtra ſpectandum eſt,nempe pretium ſanguinis infinitum,& maximè infinita perſonæ dignitas quæ pretium illud offerebat:Deus enim erat qui ſatisfecit, & propterea æternas pœnas pœnis temporarijs , animæ mortem morte corporis , omnia omnium hominum ſcelera & flagitia vnicâ obedientia faciilimè compenſauit. Vide S.Anſelm.lib.2.Cur Deus homo.cap.18.Suarez tomo 1.in 3.p. D.Thom. diſp.4.ſect.3.4.5.6. Vaſquez ibid.diſput.8.

BLASPHEMIA SEXTA.

In regnum Chriſti.

COLOR XVI.

REgnum Chriſti, eſt regnum illud cælorum quod in Euangelijs toties commemoratur, nempe Eccleſia Catholica, per omnia loca & tempora diffuſa, de qua ipſe ſic loquitur Pſal. 2. 6. *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius*, & ſtatim, *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Item Daniel. 2. 44 *In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cæli regnum quod in æternum non diſsipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem & conſumet vniuerſa hæc, & ipſum ſtabit in æternum.* 1 Initium huius regni fuit, quando *abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus*, id eſt, Chriſtus ſupernaturaliter ex Virgine natus, quemadmodum interpretari videtur angelus Gabriel Luc. 1. 32. *Dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis*. Quod ipſe Dauid Pſalm. 88. toto pulcherrimè proſequitur, vrgens promiſſionem à Deo ſibi factam, ne vlteriùs differretur.

Hoc regnum à Patre donatum, ſed à Lucifero maxima ex parte occupatum, Chriſtus hac ratione ſibi aſſerere aggreſſus eſt, vt militem legeret, hoſtem pelleret, regnum ſtabiliret & amplificaret, nihilq; deeſſe pateretur, quominùs vniuerſus orbis à Diaboli tyrannide ad ſuaue ſuum iugum tranſire poſſet, ſi vellet. Regnum enim ſpirituale eſt. Ioann. 18. 36. arma ſpiritualia. 2. Corint. 10. 4. prælium ſpirituale. Epheſ. 6. 12. victoria ſpiritualis. Apoc. 2. 11. 17. 26. & c. 3. 5. 12. 21. triumphus ſpiritualis. Coloſſ. 2. 15. vnde Dei gratia, & liberum hominis arbitrium, iuxta ſuauem Dei diſpoſitionem, potiſſimas partes hîc agunt, ne quis hanc in Chriſto bellandi rationem admiretur.

Primò itaque, quoniam *in hoc apparuerat, vt diſſolueret opera diaboli*. 1. Ioan. 3. 8. militem legere cœpit, quum Apoſtolos vocauit, diſcipulos deſignauit, omnes omninò homines ad ſua caſtra liberaliter inuitauit. Matth. 11. 28. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum* meum *ſuper vos.*

Secundò huius mundi Principem, qui liberè per orbem terrarum vagabatur, & in cordibus infidelium impotenter regnabat, vicit ipſe per ſe & alligauit; tum vires eius minuendo, & angelos ejiciendo, tum maximè cùm in cruce expirans, Angeli miniſterio ipſum in abyſſi centro potenter ligauit. Tunc enim non immeritò factum creditur, quod narrat Ioannes Apocal. 20. 2. *Et vidi angelum deſcendentem de cælo, habentem clauem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua. Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit eum per annos mille: & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni: & poſt hæc oportet illum ſolui modico tempore*. Apoc. 12. 14. nempe tribus annis cum medio, cùm maximè regnabit Antichriſtus. Mille enim anni per figuram Scripturis familiarem, totum Eccleſiæ decurſum ſignificant, certum tempus pro incerto. Atque hoc eſt quod Chriſtus dixit Matt. 12. 29. *Quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere, niſi priùs alligauerit fortem?* & Luc. 11. 21. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium*

ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet. Si autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.

Tertiò, Regni ſui formam hanc eſſe voluit, vt duodecim Apoſtoli conſtituerentur principes ſuper omnem terram, tanquam ſummi Imperatoris Legati: reliqui vel vt tribuni vel vt centuriones vel vt milites, ad orbis imperium aſſerendum adlaborarent. Et quoniam ipſe viſibiliter nobiſcum manſurus non erat, jam ad Patrem adſcenſurus viſibilem Vicarium ſeu Proregem conſtituit Simonem Petrum, vt ab vno capite omnia penderēt, & ad vnum caput omnia referrentur: quod ad fidei vnitatem conſeruandam, & regni huius incolumitatem ſtabiliendam planè neceſſarium fuit. Promiſerat hoc ante Simoni Petro Matt. 16. 18. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus* (id eſt, petra, cephas, ſaxum) *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum*, &c. Exhibuit autem quod promiſerat Ioan. 21. 15. viſibilem ſuam præſentiam ſubtracturus: nam cùm Petrus trinam negationem, trina caritatis confeſſione diluiſſet, audiuit à Chriſto, Paſce τὰ ἀρνία, τὰ προβάτια, τὰ πρόβατά μου, agnos, oniculas, oues meas: quibus verbis omnes Chriſtiani, intimi, medij, ſummi, atque adeò ipſimet Apoſtoli (ſuo quodam modo) Petro vt τῷ ποιμένι λαῶν ſubjiciuntur. Ex hac hierarchia fit Eccleſia *terribilis, vt caſtrorum acies ordinata*: nam præter eximiam pulchritudinem, adfert etiam robur præcipuum, ne ordines facile turbari poſſint, quod in prælio maximè ad victoriam facit

Quartò, His copijs Chriſtus inſtructus, regna terrarum iuxta Danielis vaticinium cap 2. v. 44. paulatim comminuit & conſumpſit, non temporaliter, ſed ſpiritualiter, deſtruēndo idololatriam, erigendo trophæum Crucis, Eccleſias inſtituendo, dando Chriſtianos & pios Imperatores, Conſtantinum, Theodoſium, Martianum, &c dæmonem eiuſque ſatellites premendo, fugando, caſtra extendendo & ſic regnum ſuum amplificando, vt ſucceſſiuè impleat vniuerſam terram. *Prædicabitur*, inquit Dominus, *hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet conſummatio*. Matt 24 14. Dan. 2. 35.

Quintò, Quamuis autem potuiſſet Chriſtus vnico impetu diaboli regnum euertere, & ſuum ſtabilire, maluit tamen id paulatim facere, vt locus eſſet virtuti, certamini, victoriæ, & triumpho. Ille itaque, Chriſto permittente, vt peritiſſimus belli imperator, quamuis ligatus, omnes tamen quas poteſt, per principes & poteſtates, per ſpiritualia nequitiæ, machinas adhibet, vt ſuum regnum ſtabiliat, & Chriſti Eccleſiam euertat. Adhibet & alia malitiæ ſuæ & verſutiæ organa, Iudæos, tyrannos, Turcas & Saracenos, magos & ſagas, falſos fratres, varias peccatorum illecebras: peculiariter autem hæreticos & ſchiſmaticos, qui ſunt illi electionis vaſa ad fidem & caritatem. quibus noſtra ſalus continetur, funditus euertendam. Quibus omnibus accommodari poteſt, quod Iudic. 3. a. legimus, *Hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraelem & omnes qui non nouerant bella Chananæorum: vt poſteà diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi*. Licèt enim diabolus Eccleſiam furioſiſſimè oppugnet, & extinguere contendat; hoc totum tamen in electorum gloriam, ipſiuſque & reproborum ignominiam cedit, qui optimo Imperatore præterito vel contempto, ad hoſtium caſtra transfugerunt. Manet enim inuiolabilis Chriſti promiſsio, *Portæ inferi* (id eſt, tota diaboli ſapientia & potentia) *non præualebunt aduerſus eam*. Et niſi ea eſſet hominum malitia & peruerſitas, vt praua ſua deſideria ſequi magis quàm emendare vellent, fieret quotidie quod in typo ſcriptum eſt 2. Reg 3. a *Facta eſt ergo longa concertatio inter domum Saul & inter domum Dauid: Dauid proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autem Saul decreſcens quotidie*. Chriſtus enim Aſianos, Afros, Græcos, Thraces, &c. diaboli caſtra ſectantes deſerens, nouum orbem ſubiugare jam aggreditur, Indos, Iaponios, Sinenſes, &c. ad ſua ſigna benignè & feliciter Matt. 16. 18.

inuitans. Quamuis igitur Lucifer Chriſti Eccleſiam vndique aſſultet, quamuis multos habeat ſua caſtra ſequentes, manet tamen illa, vt Chriſtus pollicitus eſt, *lux mundi, ciuitas ſupra montem poſita, quæ abſcondi non poteſt, lucerna ſuper candelabrum poſita*, hoſtibus *terribilis vt caſtrorum acies ordinata*. Hoc eſt Chriſti regnum, hæc eſt Eccleſia Catholica, quam in Symbolo credere profitemur, hæc caſtra cæleſtia quæ Chriſtus contra diabolum erexit, intra quæ verſetur neceſſe eſt qui ſaluus eſſe velit, extra quæ nullus ſaluti locus relictus eſt.

Matt. 5. 14.

Quid de duobus his Imperatoribus Caluinus? Ita ipſorum certamen deſcribit, vt diabolo Chriſtus ſuccubuerit, vt regnum ſuum amiſerit, vt per multa ſecula latuerit, vtque de tota Eccleſia extincta diabolus triumphârit. Itaque ſuo iudicio blaſpemiæ ſe condemnat: nam ſic loquitur 3. 25. 5. *Qui mille annos aſſignant filijs Dei ad futuræ vitæ hæreditatem fruendam, non animaduertunt quantam contumeliam inurant & Chriſto & eius regno.* Si illi contumeliam inurunt qui mille annos Chriſti regno aſsignant, quid de illis dicendum qui totidem annos diſertis verbis demunt? Regnum enim Chriſti pura verbi prædicatione, & legitima Sacramentorum adminiſtratione conſtare volunt: at hæc duo à mille annis corrupta fuiſſe frequenter Caluinus docet.

4. 1. 11. *Satanæ arte factum eſt, vt pura verbi prædicatio aliquot ſeculis euanuerit: & nunc eadem improbitate incumbit ad labefactandum miniſterium: quod tamen ſic in Eccleſia Chriſtus ordinauit, vt illo ſublato, huius ædificatio pereat.*

4. 11. *Pios lectores reuocemus à corruptelis quibus Satan in Papatu adulterauit* quæcunque *Deus in ſalutem noſtram deſtinauerat.*

In epiſtola ad Regem, pag. 4 a. *Quòd autem incognita ſepultaque latuit* (Caluini doctrina) *humanæ impietatis crimen eſt: nunc quum Dei benignitate nobis redditur, ſaltem poſtliminij iure ſuam antiquitatem recipere debebat.* Atqui Caluine, ius poſtliminij, vt Iuriſconſulti docent, *eſt ius amiſſæ rei recuperandæ*: &, vt ait Feſtus lib. 14.

L. 19. D. de captiuis & poſtlim. reuer.

Poſtliminio redit, qui captus ab hoſtibus ad patriam remeauit. Egregius ergò Imperator Chriſtus, qui veritatis doctrinam ab hoſtibus capi ſuſtinuit, vt eam Caluini beneficio poſt tot ſecula recuperaret: quid enim tum in caſtris eius remanſit præter ignorantiam, errorem, deceptionem? quod infrà ſtatim affirmas: *Ipſam, ipſam doctrinam, cui id deberi aiunt* (Sorboniſtæ) *quod ſunt Eccleſia, exitialem animarum carnificinam, facem, ruinam, & excidium Eccleſiæ eſſe non obſcurè cognoſces, ſi legendis noſtris aliquantum otij tui decidas.* At Sorboniſtarum doctrina, vel te iudice, à mille ſaltem annis obtinuit: ac proinde pro Troiæ excidio, excidium Eccleſiæ in Luciferi gratiam canere licebit.

Pag. 9. b in epiſt. ad Regem.

Doctrina ... tis, nomen recentius, anno 125...

4. 18. 1. *Congredi me hic Lectores intelligant cum ea opinione qua Romanus Antichriſtus ac eius prophetæ totum orbem imbuerunt, nempe Miſſam eſſe opus*, &c.

1. 11. 9. *Huc animum aduertant, qui ad defenſionem execrabilis idololatriæ, quæ* multis *antehac ſeculis vera religio ſubmerſa ſubuerſaque fuit, miſeros prætextus aucupantur.* Et 3. 13. *Et nos horribilis inſania, quæ ad totius ferè pietatis interitum, orbem antehac occupauit*, &c.

3. 5. 1. *Quam alta errorum nocte immerſi fuerint aliquot ſeculis homines.*

4. 2. 2. *Doctrina (citra quam Chriſtianiſmus non conſtat)* tota *ſepulta & expoſa.* Ergò Chriſtianiſmus euanuit, Eccleſia interijt, Chriſtus regno exutus in latebris degit, quod ipſe diſertis verbis non ſemel affirmare auſus fuiſti.

4. 2. 1. *Atque ſimul in arcem religionis mendacium irrupit, ſumma neceſſariæ doctrinæ inuerſa eſt, ſacramentorum vſus*
2 *corruit: certè Eccleſiæ* interitus *conſequitur: perinde atque de vita hominis actum eſt* iugulo *transfixo, vel præcordijs lethaliter ſauciatis.* Et paulò poſt, *Corruat ergò Eccleſia neceſſe eſt, vbi intercidit illa religionis ſumma quæ* ſola *ſuſtinere eam poteſt.*

4. 1. 2. *Quamuis ergò triſtis vaſtitas quæ nobis vndique occurrit, nihil Eccleſiæ reſiduum eſſe clamet, ſciamus fructuoſam eſſe Chriſti mortem, Deumque mirabiliter Eccleſiam ſuam quaſi in latebris ſeruare.* Miræ ſunt iſtæ latebræ, in quibus tamen non latet manifeſta
3 antilogia: nam ſi nihil Eccleſiæ reſi-

duum

duum eſt; quid reſtat Deo ſeruandum? Et hinc ſequitur, Chriſtum in latebris degiſſe, donec à Luthero & Caluino in lucem educeretur: nam vbi Eccleſia, ibi Chriſtus: vbi Chriſtus, ibi Eccleſia; vt ipſemet 4. 1. 9. fatetur. Sed hac logica deductione opus non eſt, cùm illud ipſum claris verbis doceat.

4. 2. 9. *Quas malis & exitialibus doctrinis, ceu venenatis potionibus, corruperit, & propemodum enecarit: in quibus ſemiſepultus* lateat *Chriſtus, obrutum Euangelium*, &c.

4. 18. 18. *Quæ in calice aureo propinata*, omnes *reges terræ & populos, a ſummo vſque ad noniſſimum, ſic inebriauit, ſic percuſſit ſopore ac vertigine, vt brutis ipſis ſtupidiores proram & puppim ſuæ ſalutis in hac vna exitiali voragine ſtatuerint. Certè nulla vnquam validiore machina Satan incubuit ad oppugnandum* expugnandumque *Chriſti regnum*. Vbi nota

Primò, agi de Miſſa, quam ante mille annos, eodem prorſus quo nunc modo, conſtat celebratam fuiſſe.

Secundò, omnes populos, à ſummo vſque ad nouiſſimum.

Vbi ergò tunc Caluiniſtæ? Tertiò, expugnatum Chriſti regnum, neque recuperari aut erigi potuiſſe, niſi ſalutarem manum Caluinus cum ſuis admouiſſet.

4. 11. 5. *Vt ſciamus quid abrogandum ſit, & quid ex antiquitate reſtituendum, ſi volumus euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum iterum erigere.* O Thraſo, ô Goliath! túne Chriſti regnum eriges & reſtitues, qui fuſum fugatumque in latebras compellis? qui eius Eccleſiam ſubmergis, ſubuertis, diruis, iugulas & extinguis? qui Satanæ certaminis palmam adiudicas, eiuſque victorias & triumphos canis? Quis enim puram verbi prædicationem aliquot ſeculis eliminauit? quis Sacramentorum adminiſtrationem polluit? quis Eccleſiam diruit, iugulauit, extinxit? quis regnum Chriſti expugnauit?

Audiamus tuum hac de re iudicium, in epiſtola ad Regem pag. 9. b. *Sic ſeculis aliquot, quibus profundis tenebris ſubmerſa fuerunt* omnia, *huic mundi* domino *cuncti ferè mortales ludus erant ac iocus, nec ſecus ac Sardanapalus aliquis in alta pace deſidebat ac delectabatur: quid enim aliud quam riſiſſet ac luſiſſet, tranquilla ac pacata* regni *poſſeſſione?* Si mercedem à dæmoniorum Principe accepiſſes Caluine, potuiſſéſne meliùs & fideliùs eius cauſam contra Chriſtum tueri? hic enim regno exutus, amiſſa Eccleſia, ſemiſepultus in tenebris latet: ille autem parta victoria, mundi dominus factus, omnibus mortalibus inſultat; in delicijs, riſu, luſu, pacata regni poſſeſſione, de hoſtibus triumphat. Ælium Seianum audire putes, qui per ſummam arrogantiam ſe Imperatorem, Tiberium verò rectorem inſulæ dictitabat: ſic Chriſto cum aliquot Caluinizantibus in latebris abdito, Lucifer totius orbis imperium adeptus per annos mille pro voto regnauit. Felix Achilles, qui Homerum laudum ſuarum præconem inuenit: felix Æneas, qui Virgilium: an & Lucifer felix, qui laudibus ſuis decantandis, victorijs & triumphis celebrandis, Caluinum tandem buccinatorem inuenit? Sed meminerit hic inferarum copiarum aduocatus ſe contra ſtimulum calcitrare, contra prophetias, contra Dei promiſsiones, contra Scripturas apertiſsimas, quo eius impudentior eſt blaſphemia & intolerabilior. Dio lib. 58.

Nam primò, Si pura verbi prædicatio aliquot ſeculis euanuit, ſi vera religio ſubmerſa ſubuerſaque fuit, ſi Satan corrupit quæcunque Deus in ſalutem noſtram deſtinauerat: vbi eſt illud Ioan. 14. 16. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum* in æternum, *ſpiritum veritatis*? Et Ioan 16. 13. *Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos* omnem *veritatem*. Et 1. Timoth. 3. 15. *Vt ſcias quomodò oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.*

Secundò, ſi aliquot ſeculis alta errorum nocte immerſi fuerunt homines, vbi eſt pulcherrima illa promiſsio Iſa. 60. a. *Surge, illuminare Ieruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus.* 2. 3. 1. Quod olim in typo oſtenſum eſt Exod. 10. 22. *Extendit Moyſes manum*

in cælum: & facta ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Ægypti tribus diebus. Nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco in quo erat: vbicumque autem habitabant filij Iſraël, lux erat.
Exod.13.21. Nempe lux hæc, vt *columna ignis*, viam peregrinantibus commonſtrat,
Iſa.35.8. *eſtq́ nouis directa via, ita vt ſtulti non* errent *per eam.*

Tertiò, ſi Deus Eccleſiam in latebris mirabiliter conſeruauit, vt nulla eius ſpecies emineret, ſi exteriorem eius notitiam ab hominum aſpectu abſtulit: quomodo ipſa eſt
Matt.5.15. Luc.8.16. & c.11.33. *lux mundi? ciuitas ſupra montem poſita, quæ abſcondi non poteſt? lucerna ſuper candelabrum poſita, vt luceat omnibus qui in domo ſunt, & qui illam ingredi volunt?* At boni iſti viri per mille annos ponunt eam ſub modio, ſub lecto, in abſcondito: & non audiunt Chri-
Marc.4.21. ſtum dicentem, *Nunquid venit lucerna vt ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrum ponitur?* Martinus tamen Lutherus de ſub ſcamno promere Euangelium maluit: credo ne verbis Euangelicis nimis apertè coargueretur.

Quartò, ſi Eccleſia corruit, jugulata eſt, interijt, exſciſſa eſt, &c. vbi eſt illa Chriſti tam ſolennis promiſ-
Matt.16.18. Matt.28.29. ſio, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam?* Item, *Ecce ego vobiſcum ſum* omnibus *diebus, vſque ad conſummationem ſeculi?* quod cùm de Apoſtolis ipſis intelligi non poſſit, neceſſariò ad legitimos ipſorum ſucceſſores extendendum eſt.

Quintò, ſi Chriſti regnum collapſum eſt, vt à Caluino fuerit erigendum, quid omnibus his Scripturæ locis faciemus? Pſalm.88.63. *Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar, ſemen eius in æternum manebit, Et thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo.* Dan. 2. 44. *Suſcitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* Et cap.7.14. *Poteſtas eius, poteſtas æterna quæ non auferetur: & regnum eius quod non corrumpetur.* Luc. 1. 32. *Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Aut quomodo verum erit quod ipſe Caluinus ait epiſtola ad Regem pag. 2. b. *Quem Pater Regem conſtituit, vt à mari vſque ad mare dominetur, & à fluminibus vſque ad terminos orbis terrarum. Et ſic quidem dominetur, vt totam terram cum ferreo ſuo atque æreo robore, cum ſplendore aureo & argenteo, ſola oris ſui virga percuſſam non ſecus comminuat quàm figulina vaſcula: quemadmodum de magnificentia regni vaticinantur Prophetæ.*

Si Satan Chriſti regnum expugnauit, ſi ipſum in latebras compulit, ſi ejus milites pro ludo & joco habuit: quomodo ipſe eſt alligatus? Matth. 12.29. quomodo eiectus foras? Ioan. 12. 31. vbi eſt illud Pſalm. 109. 2. *Dominare in medio inimicorum tuorum?* & Pſal. 2.9. *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos?* Itē, ſi in alta pace deſidebat, pacata regni poſſeſſione: quomodò verum quod Chriſtus ait, *Cùm fortis ar-* Luc.11.21.
matus cuſtodit atrium ſuum, in pace *ſunt quæ poſſidet: ſi autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum*, &c. certè eum in alta pace deſidere non patietur, ſed regni poſſeſsione dejiciet: quod Chriſtum feciſſe qui negat (vt Caluinus facit) non Chriſtianum, ſed Satanicum eſſe ſe oſtendit. Cùm Sylla Marium vrbe expulit, & in Minturnenſem paludem ac Carthaginis ruinas compulſum, latere & exulare coëgit, nonne pro eo tempore debellatum erat, & Syllani rerum potiti ſunt? at longè glorioſiora Satanæ ejuſque miniſtris Caluinus adſcribit. A Luthero & Magdeburgenſibus Centuriatoribus edoctus (neque enim de ſuo hæc habet) ipſis Apoſtolorum temporibus Satanam caput extuliſſe ſentit, & victoria vtentem paulatim Chriſtum regno exturbaſſe; quod poſt annos ſexcentos aut planè aut ferè præſtiterit, & ſic bello confecto mille circiter annis in otio, in deſidia, in alta pace, tranquilla regni poſſeſsione vſum fuiſſe, perinde ac ſi illi, & non Chriſto dictum eſſet, *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Tunc enim Papatum, qui regni Satanici prora & puppis eſt, inualuiſſe, & paulatim in eam altitudinem excreuiſſe, vt de Chriſti regno planiſsimè actum eſſet; niſi Lutherus illum ex captiuitate Ba- 4.2.12.
4 bylonica, & Caluinus è latebris eductum (nam vbi Eccleſia, ibi Chriſtus 4.1.9) in acie contra Satanam conſtituiſſent, ejuſque regnum erigere cum aliquot ejuſdem gene-

ris

ris Heroibus aggreſſi fuiſſent: ſic enim iure poſtliminij, ſi non in integrum; in regni ſaltem particulam aut angulum reſtitutum eſſe; latè intereà Satana dominante, & ceteris mortalibus ferociter inſultante. Verè an falsò hæc dicantur, & Luthero ac Caluino in os ingerantur, incorruptus Lector ex locis infrà ſcriptis iudicabit: hoc vno obſeruato, quòd aliud eſt Satanam per hæreticos ab initio Eccleſiam oppugnaſſe, quod non diffitemur; aliud, Eccleſiæ proceres in Eccleſia manentes ſuo veneno populos infeciſſe & doctrinæ Catholicæ puritatē ſuo fermento inquinaſſe quod ſine inſigni Chriſti cōtumelia dici nō poteſt.

Regnum Chriſti paulatim vſque ad internecionem à Satana attritum fuiſſe blaſphemat Caluinus vt patet.

3.5.10. *At vetuſtiſſima fuit Eccleſiæ obſeruatio. Hanc obiectionem ſoluit Paulus, dum ſuam quoque ætatem in ea ſententia comprehendit, vbi denunciat, iacturam operis ſui facere oportere omnes qui in Eccleſiæ ſtructura aliquid fundamento minus conſentaneum poſuerint. Quum ergo mihi obijciunt aduerſarij, ante* mille & trecentos *annos vſu receptum fuiſſe vt precationes fierent pro defunctis: eos vicisſim interrogo, quo Dei verbo, qua reuelatione, quo exemplo factum ſit.* Et 4.15.19. *Quum autem videret Satan ſtulta mundi credulitate abſque negotio ferè inter ipſa Euangelij* exordia *receptas eſſe ſuas impoſturas; ad craſſiora ludibria prorupit: hinc ſputum & ſimiles nugæ palam in baptiſmi probrum effræni licētia inuectæ.* Ecce Satanici regni exordia.

4.4.3 *Siquidem ne Gregorij quidem tempore* (qui anno 600. ſedit) *quo Eccleſia tam ferè collapſa erat, certè multum ab antiqua puritate degenerauerat, tolerabile fuiſſet Epiſcopum aliquem à concionibus abſtinere.* Et 4.17.49. *Neque obſoleuit hæc conſuetudo dum aliqua integritatis* gutta *in Eccleſia ſuperfuit. Gregorius, quem vltimum Romæ Epiſcopum fuiſſe iure dicere poſſis, ſua ætate ſeruatum fuiſſe docet.* Ecce regni Satanici felices progreſſus.

4.7.17. *Quanquam autem credibile eſt, prius valde deformatas fuiſſe* vbique *Eccleſias; conſtat tamen veterem Eccleſiæ formam tunc demum* (paulò ante annum Domini 800.) *in Gallia & Germania fuiſſe prorſus obliteratam.* Vbi obiter nota Caluini pietatem tum in patriam, tum in laudatiſſimos Principes, Pipinum & Carolum Magnū. *Quum Zacharias Pontifex Romanus* inquit Caluinus, *Pipino adiutor fuiſſet ad* perfidiam *ac latrocinium, vt pulſo legitimo Rege* (Childerico) *regnum quaſi prædæ expoſitum raperet: hoc mercedis tulit, vt in Eccleſias Gallicanas iuriſdictionem haberet Romana ſedes. Quemadmodum prædones commune ſpolium ſolent partiendo diripere, ita boni iſti viri inter ſe comparárunt, vt Pipino quidem cederet terrenum ac ciuile dominium, ſpoliato vero Rege: Zacharias autem caput fieret omnium Epiſcoporum, ac ſpiritualem poteſtatem haberet: quæ quum initio infirma foret (vt ſolet vſu venire in rebus nouis) Caroli inde auctoritate confirmata fuit ſimili ferè de cauſa: erat enim ipſe quoque Romano Pontifici obnoxius, quòd eius ſtudio ad honorem Imperij peruenerat.* Ecce regni Satanici pacifica poſſeſſio. Non eſt hic locus hæc refellendi: tantùm Hiſtorias illius temporis Lector conſulat, & ſciat Childericum, cognomento Stupidum conſenſu Procerum regno amotum fuiſſe ne omnia perderet: Pipinum autem magno Galliæ bono auctoritate Pontificia ſubſtitutum fuiſſe qui cum filio ſuo Carolo Magno plurimis annis florentiſsimum hoc regnum feliciſſimè gubernárunt Baron. anno 751. 4.7.17.

4.7.18. *Ex eo tempore quum res paſſim in deterius quotidie prolaberentur, ſtabilita quoque ſubinde & aucta eſt Romanæ ſedis tyrannis: idque Epiſcoporum partim inſcitia, partim ignauia.*

4.7.22. *Pudeat ipſos præſentem ſtatum Papatus defendere: quem conſtat centuplo corruptiorem eſſe quàm Gregorij & Bernardi ſeculis fuerit: qui tamen tunc* ſanctis *illis viris tantopere diſplicebat.* Ridiculè. Gregorius Papa fuit, Bernardus Papæ addictiſsimus.

Eo itaque tandem res Romana recidit; vt *non Deo ſed dæmonijs litaretur.* 4.5.9.Z. *vt panis pro Deo haberetur.* 4.17.13.Z. *vt ſua ſibi libidinis arbitrio Deum fabricarentur, derelicto Deo viuente: dum ex ſancto eius Sacramento factum eſt execrabile idolum.* 4.17.36. Ecce Satanæ regnum plenè cōfirmatum, Chriſti autem regnum penitus euerſum & extinctum. Atque hinc apoſtaſiam ſuam prolixè excuſare nititur Caluinus 4.2.2. & ſubdit, *Quare*

nullum eſt periculum ne ab exitiali tot flagitiorum participatione deſciſcendo, ab Eccleſia Chriſti diuellamur. quod impotentiùs adhuc exequitur. 4. 2. 12.

Itaque iuxta Caluini hiſtoriam, nihil aptiùs dici poterit, quàm *Facta eſt longa concertatio inter domum Satanæ, & inter domum Chriſti: Satanas proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autem Chriſti decreſcens quotidie.* Imò eouſque decreſcens, vt nihil eius reſiduum fuerit, vt corruerit, interierit, ſubmerſa & euerſa, atque adeò iugulata fuerit., Contrà verò Satan expolians omnes Chriſti Eccleſias, traduxit confidenter, palàm triumphans eas in ſemetipſo; & pacatam regni poſſeſsionem adeptus, in otio, delicijs, riſu & iocis, non ſecus ac Sardanapalus aliquis, mille annos jouialiter exegit. Quid miraris igitur Chriſto angelum cuſtodem attribui. 1. 14. 6? illud mirare, angelum hunc diabolo tantam poteſtatem in Chriſti Eccleſiam permiſiſſe. I nunc Caluine, & Chriſti gloriæ aſſertorem profitere: qui regnum eius tam fœdè conculcas, qui eius aduerſarium laudibus extollis, à viribus, à felicitate, à regni amplitudine & duratione: qui velut conductitius Satanæ rabula, eius victorias & triumphos decantas. De eius gratitudine nihil dubita: amplam tibi & vberem mercedem in omnem æternitatem rependet.

N O T AE.

1. P*oſſeſsionem tuam terminos terræ.*] Vtitur hoc argumento D. Auguſtinus non infrequenter contra partem Donati. Tom. 3. de Agone Chriſt. cap. 29. Tom. 2. epiſt. 161. ad Honoratum Donatiſt. & Epiſt. 171. ad Donatiſtas. Tom. 7. lib. 3. contra Gaudent. Donatiſt. c. 1. Tom. 10. Serm. 131. de tempore. Nos iuſtiùs contra partem Caluini his teſtimonijs vtemur, qui montem vniuerſam terram implentem, in angulum contrahit, imò in eas latebras, quas hominum nemo vnquam vel per ſomnium cognouit. Nam quæ fuerunt iſtæ latebræ? vbi? quando? qui ſunt qui latuerunt? à quibus ſunt deprehenſi? cur fidem ſuam non ſunt profeſſi? cur Imperatoris ſui nomen erubuerunt? At ego ridiculus, qui hæc tam ridicula confuto: magnitudine enim mendacij fidem quærunt, qui latebras iſtas comminiſcuntur: nec ſtulti tantùm ſunt qui ſic deludi ſe patiuntur, ſed etiam inſani, quibus medendis tres Anticyræ non ſufficiant.

In epiſt. ad Regem, pag. 7 b.

At dicet Caluinus: *Vixit ſanè Chriſti Eccleſia, & viuet quamdiu Chriſtus regnabit ad dexteram Patris:* nam quamuis delituit, quamuis diabolo tranquillam ac pacatam regni poſſeſsionem reliquit, ex illis tamen latebris aliquando erupit; nempe cùm vexillum Iconomachi ſuſtulerunt; cùm bellum mouit Berengarius cùm Petrobruſſiani, Waldenſes, Albigenſes, cùm Ioannes Wiclef, Ioannes Huſs, & maximè cùm Martinus Lutherus apparuit: denique cùm ad meam buccinam latebras planè reliquit, & in apertum campum progreſſa, non ſemel cum Papiſtis aperto Marte conflixit, apud Druydas, in campis Dionyſiacis, in Iarnac, in Montcontour, &c. vnde Caluini diſcipulus Beza in epiſtola ad Eliſabetham Angliæ Reginam, quam ſuis in nouum Teſtamentum commentarijs præfixit, dicit *prima reſtituendæ in Gallijs Chriſtianæ religionis fundamenta non procul Druydum vrbe, fuiſſe Gallicæ nobilitatis ſanguine Deo conſecrata, die 19. Decembris anni* 1562. Sed hæc omnia Caluinum nihil iuuant, qui Proteo mutabilior modò hoc, modò illud affirmat, de contradictione nihil ſolicitus.

Nam Primò, quomodò vixit Eccleſia, quæ habet iugulum transfixum? cuius præcordia lethaliter ſauciata? quæ collapſa eſt, corruit, interijt, cuius nihil reſiduum eſt?

Secundò, quomodò Iconomachos audet probare tanquam Chriſti Eccleſiam (quod facit 4. 9. 2.) quos conſtat fuiſſe vel Iudæos, vel magos & necromanticos, vel Mahumetanos, vel ipſi Caluino hæreticos, omnes vitæ deteſtabilis & flagitioſæ? vt ex Hiſtoricis manifeſtum eſt.

Tertiò, quomodò illi latuerunt, quorum origo, progreſſus & ſucceſſus notiſſimus eſt? Ante Berengarium nulli erant Berengariani, qui ex ſuis latebris ad illum confugerent: ante Waldonem nulli Waldenſes: ante Lutherũ nulli Lutherani: omnes ſuo cognomine originẽ ſuam clariſſimè produnt.

Quartò, quæ fuit illa Imperatoris noſtri miſeria, vt è latebris aliquando cum ſuis erumpens, aduerſario nunquam par eſſe potuerit? illi victoriam, campum & triumphum reliquerit? in latebras ſuas reiectus ſit, ad multos annos non appariturus? Nam inter Iconoclaſtas & Berengarium interſunt anni quadringenti: inter hunc & Petrobruſsianos centum: hinc totidem vſque ad VValdenſes & Albigenſes. hinc VViclef, Ioannes Huſs, Lutherus, & tandem Caluinus, ſuis quiſque temporibus, non ſine interruptione ſeſe oſtenderunt.

Quintò, quomodò vnius Imperatoris milites ſunt, qui inter ſe de grauiſsimis rebus diſſentiunt? qui mutuò ſe pro hæreticis & idololatris habent? qui ſynagogam contra ſynagogam ſtatuunt? An milites eius, Lutherani: rigidi an molles? An Caluiniſtæ? Gomariſtæ an Arminiani? An Anabaptiſtæ? at horum numerus iniri non poteſt, qui in diuerſas ſectas abierunt. Quòd ſi, vt ait Salomon, *in paucitate plebis ignominia Principis:* quanta erit hæc Chriſto ignominia, per annos mille nullos habuiſſe milites niſi latentes, qui ſuum Imperatorem publicitus agnoſcere erubuerunt? nunc autem paucis Caluiniſtis cingi, qui nec cum alijs Nouatoribus, nec inter ſe vllo modo conuenire poſſunt?

Prouerb. 14. 28.

Sextò, quod adfert Beza, Mahumeti Spiritum prorſus refert, cum quo magnam affinitatem Caluiniſmus habet, vt ſuo loco oſtendetur. Quemadmodùm enim ille gladio ſua figmenta ſtultis perſuaſit

ſuaſit,ita Gaſparem Colinæum Galliæ Admiralium (ſingularem Caluiniſmi propagatorem) Beza laudat,quòd gladio & ſclopeto fidem plantârit.

In epiſt. ad ipſum.

2. *Eccleſiæ interitus conſequitur.*] Hinc nata eſt Dauidis Georgij blaſphemia,ſed vipereo partu,Caluinum eiuſque ſynagogam diſcerpens & extinguens. Chriſtus,inquit, promiſit Eccleſiam ſuam fore perpetuam, aduerſùs quam portæ inferi non præualerent:at ſecundum Caluinum, illa interiit, iugulata eſt,extincta eſt:ergò falſa promiſſio, ergò falſus Chriſtus. Et ſic bonus ille vir in Chriſti locum ſe ſubſtituit,& tertium Dauidem ſe voluit nominari:cuius inſanam blaſphemiam non pauci in fœderatis prouinciis ſequuntur,vt videre eſt in hiſtoria Hermanni Herberti,qui ex monacho Auguſtiniano Lutheranus,anno 1578. Dordracum ob Prædicantium pænuriam euocatus eſt, & nomine Caluinianum profeſſus(tempori enim ſeruiendum erat)reipſa Dauid-Ioriſtam egit. Quare Dordraco à fratribus eiectus,Goudam tam fauentem inuenit, vt Hagienſis Synodi inſinuationes, citationes,accuſationes,ſententiam,impunè contempſerit; quemadmodum ipſa Synodus libro edito omnibus teſtatum eſſe voluit. Adeò verum eſt quod ait Apoſtolus, *Mali autem homines & ſeductores proficient in peius,errantes & in errorem mittentes.* Et ſimul tamen verum eſt quod anteà dixit, *Sed vltrà non proficient:inſipientia enim illorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.*

Coccius to. 1. lib. 8. art. 1.

2. Tim. 3. 13. & 9.

3. *Nihil Eccleſiæ reſiduum.*] Alter Proteus 4. 2. 11. *Deinde ſua prouidentia effecit,vt aliæ quoque reliquiæ extarent,ne Eccleſia prorſus interiret. Ac quemadmodum ita ſæpe diruuntur ædificia,vt fundamenta & ruinæ maneant, ita non paſſus eſt Eccleſiam ſuam ab Antichriſto vel à fundamento ſubuerti, vel ſolo æquari (etiamſi ad puniendam hominum ingratitudinem,qui verbum ſuum contempſerant, horribilem quaſſationem ac diſiectionem fieri permiſerit) ſed ab ipſa quoque vaſtatione ſemirutum ædificium ſupereſſe voluit.* Mira & miſera eſt huius Protei tergiuerſatio,qui prorſus neſcit quò ſe vertat. Modò Eccleſia viuit,modò iugulata eſt & interiit: nunc eſt ædificium ſuis partibus conſtans,nunc eſt ſemirutum, nunc eſt dirutum: aliquando eſt Synagoga Satanæ,aliquando Eccleſia Dei,in qua videlicet Antichriſtum collocare poſsit.

At Primò,ſi nihil Eccleſiæ reſiduum eſt,quæ ſunt iſtæ reliquiæ quæ extant?

Secundò,Præter has reliquias,(nempe fundamentum & ruinas) vel eſt alia Eccleſia,vel non eſt:ſi eſt alia,certè Chriſti non eſt,& noua eſſe conuincitur:ſi non eſt alia,ergò Chriſti Eccleſia periit,poteſtque Caluinus Chriſtum,vt Marium in ruinis Carthaginis,ita in Eccleſiæ ſuæ ruinis abſcondere,vbi ſemiſepultus lateat:nam quis fundamenta & ruinas,domum vel templum eſſe dixerit?

Tertiò, Vel Catholici poſsident ruinas illas,vel Caluiniſtæ: ſi Catholici, ergò ipſorum eſt quidquid Chriſtus reſiduum eſſe voluit ſi Caluiniſtæ, quomodo non ſuperædificârunt, ſed ab illis reliquiis apoſtatârunt & ſeceſsionem fecerunt? Hoc enim Caluinus apertè profitetur. 4. 1. 5. *Iam verò quòd reos ſchiſmatis & hæreſeos nos agunt, quia & diſsimilem prædicemus doctrinam & ſuis legibus non pareamus, & ſeorſum conuentus ad preces, ad Baptiſmum, ad Cœnæ adminiſtrationem, aliaſque ſacras actiones habeamus: grauiſsima quidem eſt accuſatio,ſed quæ nequaquam longa aut laborioſa defenſione opus habet.* Et 4. 2. 6. 2. *Abundè enim mihi eſt,oportuiſſe nos ab ipſis recedere vt ad Chriſtum accedere-mus.* Sed hæc apertiùs: & clarius infrà ab oculos ponentur:ne lubrica anguilla per viſibile & inuiſibile elabi poſſe confidat.

4. *Non ſecus ac Sardanapalus aliquis.*] Meliorem inuenit aduocatum diabolus, quam ipſe ſibi potuit eſſe,ſuam cladem,imbecillitatem,exilium,vincula & carcerem non rarò profeſſus.Cum Auguſtus, Apollinis ſtudioſiſsimus, vt qui Apolline genitus crederetur, ille cum illi hecatombem ſacrificaſſet, hoc reſponſum tulit,vt referunt Suidas,Nicephorus,Cedrenus,& alii.

Me puer Hebræus, Diuos Deus ipſe gubernans,
Cedere ſede iubet, triſtémque redire ſub Orcum.
Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris.

Legendus Cicero lib. 2. de Diuinatione,Plutarchus opuſculo cur oracula ceſsârint Tertull. in Apologetico.cap. 23. Lactant. lib. 2. diuinar. inſtitut. c. 6.

Suidas V. Auguſtus. Nicephor lib. 1. hiſtor. Eccl. cap. 17. Cedrenus in compendio hiſt. Baron. in Apparatu.

5. *Ex captiuitate Babylonica.*] Anno Domini 1520. ſcripſit librum Lutherus contra ſeptem Eccleſiæ Sacramenta,cui titulum præfixit,de captiuitate Babylonica Eccleſiæ:quaſi Eccleſia,id eſt,Lutherani occulti,ſub Papæ tyrannide captiui fuerint; quod etiam Caluinus ſentit,cùm ſuas latebras in lucem profert. Quòd ſi verum eſt,fuit Chriſti Eccleſia miſerior longè ſynagoga Iudaica:nam hæc annis ſeptuaginta in exilio fuit (nempe in captiuitate Babylonica, quò Lutherus impiè alluſit;) habuit tamen formam Reip. viſibilem,magiſtratum,conuenticula,tribunal,ſummum ſacerdotem,&c. At quam Aduerſarii fingunt Chriſti Eccleſiam, mille annis exulauit, quo tamen loco neſcitur: caruit verbi prædicatione & Sacramentorum adminiſtratione. coacta eſt Diis alienis ſeruire: non eſt auſa ſuam fidem profiteri. denique tanquam idea Platonica, ſola mente concipi potuit, vt infrà patebit ex Caluino. Quid reſtat igitur, quàm vt illud Ieremiæ, quod Chriſto patienti accommodari ſolet (cùm de Sedecia rege litteraliter dictum ſit) etiam Chriſto bellanti, regnanti, & triumphanti, ab Hæreticis accommodetur: *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris:* & in ignotas latebras abductus. Hoc tamen diſsimulandum non eſt; quàm honorificè Chriſtum reducem variis ſtipatoribus & militibus circumcingant, quando docent quòd Nouatores omnes cum Chriſto colligunt,etiamſi de multis dogmatibus inter ſe diſsideant,atque Lutherani, tùm rigidi tum molles,Zuingliani,Brentiani,Caluiniſtæ tum puri tum impuri &c. Chriſti Eccleſiam conſtituunt. *Colligimus omnes,*inquit Beza,*cum Chriſto,& in reipſa conuenimus,etiam ſi vel in ratione docendi adhuc diſcrepemus, vel etiam in rebus nonnullis (ſaluo tamen manente fundamento) nondum occurrimus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei.* Vbi locum Apoſtoli Epheſ. 4. 13. malitioſè corrumpit.

Colore 92.

Threnor 4. 20.

Epiſt. 1. ad Andream Dudiuuin.

BLASPHEMIA SEPTIMA.

In Sanctos hic viuentes, & peculiariter in S. Ioannem Apoſtolum & Euangeliſtam.

COLOR XVII.

SEquentem blaſphemiam minùs mirabitur, qui Caluini ſenſum de juſtificatione tenuerit, nempe omnes Sanctos mortali carne indutos, etiam Patriarchas, Prophetas & Apoſtolos, aliud nihil fuiſſe quàm Æthiopes candida veſte circumtectos; vtpote qui ſuas ſordes & ſpurcitias quibus ſcatebant, Chriſti juſtitia per fidem apprehenſa vtcunque occultârint. Hinc in Sanctos inuectiones liberrimæ, quòd nullus eorum legem ſeruârit 2. 7. 5. quòd in omnibus ſuis operibus peccarint mortaliter 2. 8. 58. & 3. 14. 9. 7. quod ſint tyranni, ſacrilegi, idololatræ, Chriſti abjuratores, blaſphemi, Satanæ miniſtri: & alia multa, quæ, ſcio, non credes donec omnia ſingulatim ex hac Inſtitutione clariſſimè tibi demonſtrâro. Hic oſtendendum eſt Marcionis ſpiritum, Manetis item & Vigilantij in Caluino reuixiſſe, qui dum Dei ſingularibus amicis tam impudenter conuinciatur, in Deum ipſum blaſphemus eſſe conuincitur; qui Sanctos ſuos honorat, & à nobis vult honorari.

3. 14. 11. *Non eo tempore quo idolis adhuc ſeruiebat Abraham.* Et 3. 24. 2. *Aſſumpſit Deus Abraham ex media idololatria, in qua cum ſuis omnibus demerſus erat.* 1 At vbi hoc habet Scriptura? non Ioſue 24. 2. non alibi. Quinimò Ioſephus lib. 1. Antiquitat. c. 8. & S. Ioan. Damaſc. in vita Barlaam & Ioſaphat, affirmant Abraham à pueritia Aſtrologiæ ſtudioſum fuiſſe: atque ita ex mundi totius pulchritudine (haud dubiè gratia Dei preuentum) cęli & terræ creatorem agnouiſſe, eique religioſum cultum exhibuiſſe.

3. 2. 31. *Sara quum arderet deſiderio promiſſæ ſobolis, ancillam ſuam marito ſuppoſuit. Quin multis modis peccauerit, negandum non eſt.* An ergò ipſa lena, & Abraham adulter?

Quam diuerſa SS. Patres! D. Aug. li. 10 contra Fauſtum. cap 32.

3. 2. 31. *Sanctum Patriarcham Iſaac non omnino fide priuabimus.* At quouſ-
2 que? *Docent certè hæc exempla, errores ſæpe fidei permixtos.* Ergò S. Iſaac in fide errauit.

S. Chryſoſt. in Gen. 16. c.

S. Ambroſ. lib 2. de Iſaac. cap. 2.

3. 2. 31. *Rebecca oraculo certior facta de electione filij ſui Iacob, eius benedictionem malo artificio procurat: maritum ſuum gratiæ Dei teſtem ac miniſtrum decipit: filium ſuum cogit mentiri: varijs fraudibus & impoſturis corrumpit Dei veritatem: denique ludibrio exponens illius promiſſionem, quantum in ſe eſt, eam abolet.* O inſignem Sanctorum encomiaſten!

2. 8. 26. Obliquè Patriarcham Ioſeph perſtringit, idololatriam objiciens: *Alia eſt ratio, vbi vel mortalis quiſpiam, vel mortuus, vel Angelus in locum Dei ſubſtituitur: ſicuti apud profanas gentes excogitauit adulatio putidam illam formam, Per vitam aut gratiam Regis: quia tunc falſa* apotheoſis *vnius Dei gloriam obſcurat & minuit.* At Geneſ. 42. 15. Ioſeph ſic jurat, *Per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc.* Sic etiam v. 16.

P. Serar. in Iudic. 16. quæſt. 27.

3. 20. 15. *Talis etiam feruor Samſonem rapuit, quum diceret, Robora me Deus, vt ſumam vltionem de incircumciſis. Etſi enim fuit aliquid probi zeli admixtum, feruida tamen atque ideò vitioſa cupiditas vindictæ illic dominata eſt.*

3. 20. 13. *Difficilior videtur eſſe quæſtio de Abraham & Samuële: quorum alter nullo Dei verbo inſtructus pro Sodomitis, alter etiam contra manifeſtam prohibitionem pro Saüle orauit. Eadem ratio Ieremiæ, qui vrbis excidium deprecatus*

tus eſt : quamuis enim repulſam paſſi fuerint, durum tamen videtur eos fide priuare: Verè durum, nam ſic eos iuſtitia & ſalute priuabis, cùm fides ſecundùm te in ſolis electis ſit, nec amitti aut recuperari poſſit.

3.2.17. *Dauid dum animæ ſuæ turbulentos motus exprobrat, quid aliud quam ſuæ incredulitati ſuccenſet?* Et ſtatim, *Et certè conſternatio illa apertum diffidentiæ ſignum fuit, ac ſi deſtitui ſe à Deo putaret. Amplior etiam alibi confeſſio legitur, Dixi in mea præcipitatione, Proiectus ſum à conſpectu oculorum tuorum.* (Pſa. 31 23) *Alibi etiam anxia & miſera perplexitate ſecum diſceptat, imò de ipſa Dei natura litem mouet. An oblitus eſt miſereri Deus? an in ſecula repellet? Durius quod ſequitur, Atqui dixi, Occidere meum eſt : mutationes dexteræ Excelſi.* (Pſal. 77. 10) *Nam quaſi deſperatus ſeipſum exitio adiudicat: nec tantùm agitari ſe dubitatione fatetur, ſed (quaſi in certamine ſuccubuerit) nihil ſibi facit reſiduum : quia Deus ipſum deſeruerit, & manum, quæ olim auxiliaris erat, conuerterit ad ipſum perdendum.* Atqui Caluine, ſi vera ſunt quæ 3.2.15. & 16. ſcribis, non quaſi infidelis aut quaſi deſperatus Dauid fuerit, ſed verè infidelis, & verè deſperatus, &, quod ex tuis principijs ſequitur, verè reprobus & verè damnatus : niſi dicas eum poſt hæc primùm veram fidem acquiſiuiſſe. Sic enim §. 15. *Non eſſe rectam fidem, niſi quum tranquillis animis audemus nos in conſpectum Dei ſiſtere.* Et §. 16. *Verè fidelis non eſt, niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolúmque patrem eſſe perſuaſus, de eius benignitate omnia ſibi pollicetur.*

Caluinus apertè Dauidem reprobat.

Rurſum 3.20.16. *Quàm multæ Dauidis querimoniæ intemperiem ſapiunt!* & infrà, *Emergunt tamen, imò interdum ebulliunt turbulenti affectus, qui a prima quam poſuimus lege non parùm diſtant. Maximè ex clauſula Pſalmi trigeſimi-noni conſpicere licet, quanta doloris vehementia abreptus fuerit ſanctus vir, ne ſibi modum ſtatueret. Deſine (inquit) à me, donec abeam, & non ſim. Diceres hominem deſperatum nihil aliud expetere niſi vt ceſſante Dei manu in ſuis malis putreſcat. Non quod deuoto animo ruat in illam intemperiem, aut, vt ſolent reprobi, velit Deum faceſſere : ſed tantùm conqueritur iram Dei ſibi eſſe intolerabilem. In illis etiam tentationibus ſæpe effluunt vota non ſatis bene formata ad regulam verbi Dei, & in quibus non ſatis expendunt Sancti quid fas ſit & expediat. His quidem vitijs quæ unque maculatæ ſunt preces repudiari merentur.*

3.20.16. *Sic quum dicit Ieremias, exclusit Deus orationem meam, non dubium eſt violenta perturbatione fuiſſe concuſſum.* (Thren. 3.8.) At quomodo hæc perturbatio cum πληροφορία conſiſtit?

3.5.8. Cùm Iudæ Machabæi factum aliter interpretari conatus eſſet, tandem ſubdit, *Superſtitione quidem & præpoſtero zelo non caruit hoc factum.*

Multa alia ſunt in Sanctos veteris teſtamenti Caluini conuitia, eaque grauiſſima, in Noë, Abraham, Iob, Iacob, Moſen, Eliam, Iſaiam, Danielem, &c. ſed quia intra limites Inſtitutionis nos continemus, apud alios Scriptores videri poterunt. (P. Gauter. Sec. 1 Vent. 2 §. 1.) Nunc ad noui teſtamēti Sanctos veniamus, eaq; adferamus quę in Inſtitutione in ipſos euomũtur conuicia.

4.8.4. *Apoſtoli ſuo nomine præ ſe ferunt, quantum ſibi in ſuo munere permiſſum ſit, nempe ſi Apoſtoli ſunt, ne garriant quidquid collibitum fuerit : ſed mandata eius à quo miſſi ſunt bona fide perferant.* Item 4.15.8. *Quid Apoſtoli iactare vltra potuerunt?* Et 4.15.18. *Quòd ſi priorem baptiſmum ignorantia vitiat, vt ſit altero baptiſmo corrigenda: primi omnium rebaptizandi erant Apoſtoli, qui toto poſt baptiſmum ſuum triennio vix modicam ſyncerioris doctrinæ particulam deguſtauerant.*

1.14.4. *Dionyſium illum, quicunque ille fuerit, nemo negauerit, multa ſubtiliter & argutè in cæleſti Hierarchia diſputaſſe : verùm ſi quis propius excutiat, deprehendet maxima ex parte meram eſſe garrulitatem.* Loquitur de ſancto Dionyſio Areopagita.

4.19.26. *S. Anicetum* (qui ſedit anno Domini 167.) Iudæum facit, *Quid aliud*, inquit, *quàm nouum Iudaiſmum erigunt, dum veterem perperam æmulari affectant? Eadem religione decretalis illa Epiſtola compoſita eſt, quæ prohibet clericis iuxta Apoſtolum, ne comam nutriant, ſed inſtar ſphæræ radant.* Eſt can. Prohibete. diſt. 23.

4.19.10. In S. Melchiadem Papam & Martyrem, qui ſedit anno 312. *Os ſacrilegum, túne pinguedinem fætore dumtaxat anhelitus tui inquina-*

tam & verborum murmure incantatam, audes Chriſti Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei ſanctificata? At parum hoc ipſum erat tuæ improbitatis, niſi etiam præferres. Hæc ſunt ſanctæ ſedis reſponſa, hæc Apoſtolici tripodis oracula.

1.13.5. *Si tamen Hieronymus ſyncerè ita locutus ſit, ac non potius quos oderat Epiſcopos Orientis,* ſciens *ac volens grauare ſtuduerit iniuſta calumnia. Certè hoc parum ingenue aſſerit,* &c.

Et 4.19.17. *Sed dictum eſt Hieronymi* (Pœnitentia ſecunda eſt poſt naufragium tabula) *cuiuſcunque ſit, quàm planè impium ſit excuſari nequit, ſi ex eorum ſenſu exponitur.* Et 2.7.5. *Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror.* Et 4.12.28. *Neq; ipſi, excepto Hieronymo, tanta malignitate coniugij honeſtati obtrectarūt.*

2.4.3. *Ne Auguſtinus quidem illa ſuperſtitione interdum ſolutus eſt: quemadmodum vbi dicit indurationē & excæcationem non ad operationem Dei, ſed ad præſcientiam ſpectare.* Et 3.5.10. *Monicam matrem ſuam in libris confeſſionum Auguſtinus narrat vehementer rogaſſe, vt ſui memoria in peragendis myſterijs fieret ad altare. Anile ſcilicet votum quod filius non exegit ad normam Scripturæ: ſed pro naturæ affectu probari alijs voluit.* Et 4.17.28. *Habes, inquit, per ſignum crucis* &c. *Quàm rectè ſuperſtitioſum ritum inter ſymbola præſentiæ Chriſti numeret, non diſputo.*

4.7.4. *Leo, homo alioqui honoris plus ſatis cupidus, non libenter omiſiſſet quod ad ſuam laudem faceret.* Et § 5. *Ide minimè moratus patrocinium malæ cauſæ non minùs temerè quàm ſubito ſuſcepit.* Et § 11. *Fuit enim vir ille, vt eruditus ac facundus, ita gloriæ ac dominationis ſupra modum cupidus.* Et §.15. *Leo acriter reclamauit. Nec modo ſibi permiſit pro nihilo ducere quod ſexcenti Epiſcopi aut ſupra decreuerant: ſed grauibus etiam conuitijs eos exagitauit, quod alijs ſedibus derogaſſent id honoris, quod in Conſtantinopolitanam Eccleſiam conferre auſi eſſent. Obſecro, quid aliud hominem incitare potuit ad turbandum orbem pro re tantula, niſi mera ambitio?* Quàm peruerſus & malitioſus interpres! Vide Baron. anno Domini 452.

1.11.5. *Libros idiotarum eſſe imagines. Dixit hoc Gregorius: at longè aliter pronunciat Spiritus Dei, in cuius ſchola ſi edoctus fuiſſet hac in parte, nunquam ita loquutus foret.* Et 4.7.4. *Falſus eſt igitur in eo Gregorius,* &c. & ſtatim contradictionis arguit, quem non intellexit. Et 3.20.24. obliquè taxat Gregorium, *Nugantur quidem in ſuis vmbris neſcio quid de fulgore diuini vultus in ſos irradiante, in quo, ceu in ſpeculo, res hominum ex alto deſpiciant: verum id affirmare, quæ præſertim confidentia illi audent, quid eſt per niſi temulenta cerebri noſtri ſomnia velle in abdita Dei iudicia ſine eius verbo penetrare & perrumpere, ac Scripturā conculcare?* Quid ais Caluine? an ergo Gregorius Magnus de cuius ſanctitate & eruditione ſemper totius Orbis conſentiens fuit iudicium, erit tibi nugator, ſomniator temulentus, Scripturę conculcator? Eius enim hæc doctrina eſt lib. 12. moral. c. 14. in illa verba Iob, *Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelliget.* Item lib. 4. dialog. cap. 33. vbi habet celebrem illam ſententiam, *Quid eſt quod ibi neſciant, vbi ſcientem omnia ſciunt?* Sciunt autem (ex communi Theologorū doctrina) quidquid ad ſuum ſtatum pertinet, & quidquid Deus ſecundum ordinem prouidentiæ ſuæ illis voluerit reuelare: quod D. Aug. etiam docet lib. de cura pro mortuis c. 15.

Ber. lib. de Poſic. c. 31

Iob. 14. 21

Alibi non obliquè, ſed apertè, nempe 3.24.9. *Inſcitè ergo & perniciosè Gregorius, dum vocationis tantùm noſtræ conſcios eſſe, nos tradit, electionis incerto; vnde ad formidinem & trepidationem omnes hortatur.* Nempe homil 38. in Euang ſub fi. 34.

De inferioris æui Sanctis Caluinus non eſt multùm ſolicitus, cùm ſtatim à Gregorij tempore totam Eccleſiam velit concidiſſe, vt ſuprà vidimus: de omnibus tamen omnium temporum Sanctis ſic pronunciat 2.7.5. *Video quidem quales nobis Sanctos imaginetur ſtulta ſuperſtitio, quorum ſcilicet puritati vix cæleſtes angeli reſpondeant: ſed repugnante tum Scriptura, tum experientiæ ratione.* Ergò bone vir, ſtultè ſuperſtioſi fuerunt SS Patres, à te honoris cauſa non rarò nominati, Bernardus, Auguſtin. Chryſoſt. Cyrillus Hieroſol. Baſilius, &c. qui (vt nihil de Dei matre dicam) monachos (quos tu peſſime odiſti) angelis audent comparare, non quia æquales, ſed quia ſimiles, quum in carne fragili cæleſtē

P. Platus lib de bono ſtatus relig. c. 14.

& angeli-

& angelicam vitam ſummo ſtudio in terris imitantur.

Secundò, ſtultè ſuperſtitioſus fuit Apoſtolus Paulus, qui Heb. 11. 37. veteris teſtamenti Sanctos ſic laudat *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis* (notent hoc delicati monachorum oſores, qui cilicia & alia pœnitentiæ ac ſanctitatis inſtrumenta totâ ſuâ vitâ non viderunt) *egentes, anguſtiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus* (propter eximiam ſanctimoniam qua coràm Deo & angelis intus fulgebant, vt Elias, Eliſæus, filij
Matt.17.10. prophetarum Rechabitæ, &c.) *in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cauernis terræ.*

Tertiò; ſtultè ſuperſtitioſa fuit Sapientia diuina, quæ Ioannem Baptiſtam angelum vocauit; (quo nomine à Propheta ornatus fuerat) non tantùm propter annunciandi & prędicandi officium, ſed etiam propter angelicam puritatem vt docent SS. Patres, Ambroſ. lib. de Elia & ieiunio cap. 3 Chryſoſt. hom. 27. operis imperf. in Matt. Bern. ſerm. de Natiuit. Ioan. Baptiſtæ.

Quartò, ſtultè ſuperſtitioſus & tu fuiſti, cùm Abrahamum hoc elogio ornaſti. 3. 11 14. *Quamuis ſpiritualis & fere angelica fuerit Patriarchæ vita.* Et maximè, cùm tuis diſcipulis etiam aliquid ſimile tribuere videris 3. 7. 3. *Verum quia nihil magis difficile eſt, quàm angelicam vitam in terræ ſordibus meditari: Paulus.* &c. Alibi tamen (quæ tua conſtantia eſt) monachis illis antiquis, qui omnium Patrum iudicio vitam angelicam in terris meditabantur, patremfamilias coniugatum præfers 4. 13. 16 vbi etiam obliquè, imò & directè S Auguſtinum perſtringis, quòd eos nimiùm commendarit.

Sed hæc omnia miſſa faciamus: quia feſtinat animus ad incredibilem blaſphemiam; quâ nouus hic Apoſtolus, Euangeliſta, & Propheta, S. Ioannem Apoſtolum, Euangeliſtam & Prophetam contumelioſè inuadit, idololatrię crimen illi non ſemel impingens. Verba ſunt notanda.

1. 14. 10. *Certè quum in eis* (angelis) *fulgor diuini numinis refulgeat, nihil eſt magis procline, quàm in eorum adorationem ſtupore quodam nos proſterni, &* omnia *deinde illis tribuere, quæ non niſi Deo*
4 *debentur: quod etiam Ioannes in Apocalypſi fatetur ſibi accidiſſe.* Fatetur? vbi quæſo, & quibus verbis? an ergo Ioannes tribuit angelo omnia quæ non niſi Deo debentur? Mendacem memorem eſſe oportet, vt tu ipſe alibi mones.

At ſic loqueris 1. 12. 3. *Similiter quum reprehenditur Ioannes ab Angelo, quòd in genua coràm eo procidiſſet, non debemus intelligere Ioannem tam fuiſſe amentem, vt debitum ſoli Deo honorem vellet ad angelum transferre. Sed quia fieri aliter nequit, quin diuinum aliquid ſapiat cultus qui cum religione coniunctus eſt, προσκυνεῖν ille angelum non potuit, quin ex Dei gloria detraheret.* Quid huic Proteo facias? modò Ioannes tribuit Angelo omnia quæ non niſi Deo debentur: modò non eſt tam amens, vt debitum ſoli Deo honorem ad angelum transferat: nihilominùs tam amens eſt, vt ex Dei gloria detrahat. Ergo ille Ioannes, ille diſcipulus quem diligebat Ieſus, ille Apoſtolus, ille Euangeliſta & Propheta, ille qui in gratia confirmatus, & Spiritu ſancto repletus fuit, qui ob eximiam ſapientiam Theologus cognominatus eſt, cenſore Caluino tam fuit inſipiens, vt angelum adorando de Dei gloria detraheret, & (quod horribilius eſt) omnia illi tribueret quæ non niſi Deo debentur. Et tam ſtupidus à Caluino inducitur, vt angeli monitione nihil commotus, eandem angelolatriam iterare voluerit. Si in Spiritus ſancti ſchola edoctus fuiſſes Caluine, & non potiùs Lutherum, Zuinglium & Bucerum magiſtros habuiſſes, nunquam talis blaſphemia in mentem tibi veniſſet. Ioannes Apoc. 19 10
angelo debitam adorationem exhibere voluit, qualem illi anteà recipere ſolebant: Angelus Ioannem reueritus eum honorem recuſauit, addita ratione, *Teſtimonium enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ:* quaſi dicat, Honorē à te mihi exhibitum non recipio, quia & tu Propheta es, intimus Domini noſtri iam carne induti amicus. Vterque ergò præceptum Apoſtoli
ſeruauit, *Honore inuicem præuenientes:* Rom.12.10.
ac proinde Ioannes, nihil ange- Apoc.22.8.
li monitione deterritus, rurſus eum voluit adorare, & ille rurſus eâdem comitate & vrbani-

nitate

tate recuſauit. Hæc ita eſſe, cōuincit Angelus qui Ioſuę ſe oſtendit: hic enim non tantùm adorationem admiſit, ſed etiam vltrà progreſſus eſt, & calceamenta de pedibus ſolui iuſſit antequam mandata exponeret, quia *locus* inquit, *ſanctus eſt*. Ioſue autem, vtpote ſimplex, & in Caluini ſchola non verſatus, fecit vt ſibi fuerat imperatum. Quid hîc dices Caluine? expecto enim acumen tuum, quod tui tantoperè admirantur. An angelum Domini, & principem exercitus eius, vſurpatæ diuinitatis inſimulabis? an Ioſuæ idololatriæ crimen impinges? an fateberis te ſpiritu contradictionis agitari, vt quod in vno probas, in altero tanquam idololatriam deteſteris? Hoc vnum ſcio, ſi angelus ille tibi apparuiſſet, & in honoris ſignum calceamenta detrahere iuſſiſſet, nunquam te fuiſſe pariturum; ſed pro tuo zelo dicturum, *Vnde Satana*, προσκυνεῖν *te non poſſum quin ex Dei gloria detraham:* hanc autem tuam vocē, ſummo applauſu diſcipuli tui probarent: nam ſecundum Deum tibi competit interpretari Scripturas: illas meliùs penetras quàm Michael, quàm Ioſue, quàm Ioannes.

Ceterùm vt benignus Lector intelligat, cur S. Michael (nam is fuiſſe creditur, qui Ioſuæ apparuit) adorationem admiſerit & exegerit, Angelus autem qui Ioanni ſe oſtendit (niſi fortè idem fuerit) eam recuſauerit, adſcribam verba S. Gregorij, quem vltimum Romæ Epiſcopum vocat Caluinus, ex quibus animaduerti poterit diſcrimen inter hæreticorum ſpiritum, & ſpiritum SS Patrum, inter falſos & veros Scripturæ interpretes. Sic igitur homil. 8 in Euang. quæ eſt de Natiuitate Domini: *Prius quippe quam redemptor naſceretur per carnem, diſcordiam cum angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta longè diſtabamus. Quia enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a ſuo conſortio deputabant angeli, ciues Dei: Sed quia nos cognouimus regem noſtrum, recognouerunt nos angeli ciues ſuos: quia cum cæli Rex terram noſtræ carnis aſſumpſit, infirmitatem noſtram illa iam angelica celſitudo non deſpicit. Ad pacem noſtram angeli redeunt, intentionem prioris diſcordiæ poſtponunt, & quos prius infirmos abiectoſque deſpexerant, iam ſocios venerantur. Hinc eſt enim quod Loth & Ioſue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur: Ioannes vero in Apocalypſi ſua adorare angelum voluit, ſed tamen idem hunc angelus ne ſe debeat adorare, compeſcuit, dicens: Vide ne feceris: conſeruus enim tuus ſum & fratrum tuorum. Quid eſt quod ante Redemptoris aduentum, angeli ab hominibus adorantur & tacent, poſtmodum vero adorari refugiunt? niſi quod noſtram naturam quam prius deſpexerant, poſtquam hanc ſuper ſe aſſumptam conſpiciunt, proſtratam ſibi videre pertimeſcunt? Nec iam ſub ſe velut infirmam contemnere auſi ſunt, quam ſuper ſe videlicet in cæli Rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem ſocium, qui ſuper ſe adorant hominem Deum.* Hæc S. Gregorius, qui eandem doctrinam tradit in Cant. Canticor cap. 8 in princip.

Quare cùm Sancti, etiam hîc viuentes, interna puritate fulgeant, cùm Deus in illis habitet, eoſque vt filios cariſſimos diligat hæredeſque regni cæleſtis inſcribat, non eſt cur Caluinus eos tantoperè deſpiciat, quos ipſi etiam angeli venerantur. Caueant eos blaſphemare Caluini diſcipuli, ne in Deum ipſum hæc contumelia redundet. Nam ſi de vulgaribus amicis ita pronunciat, *Amen dico vobis, quamdiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis:* quid de eximijs illis Sanctis dicturus eſt, qui totis viribus illi placere ſtuduerunt, qui vt Chriſtum induerent ſeſe exuerunt, qui cæleſtem vitam in terris auſpicati ſunt? *Nolite*, inquit, *tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.*

Marginal references: 4. 17. 49. — Gen 19. 2. Ioſue 5. 15. — Apo. 19. 10. — Matt. 25. 40. — Pſal. 104. 15. Zachar. 2. 8.

N O T AE.

HIc bonus vir qui] Sanctis Dei ſic conuiciatur, hæreticis plurimum honoris defert. In libro 1. de lib.arbitr.contra Albert.Pigh. *Res ipſa clamat, non Lutherum initio locutum, ſed Deum per os eius fulminaſſe.* Epiſt.409. ad fratres Monſtelgardenſes, *Ex Eccleſia VVittenbergenſi fluxit hac noſtra ætate Euangelium.* In ſupplici Exhortatione ad Carolum V. *Deus initio Lutherum & alios excitauit, qui nobis facem ad repetendam ſalutis viam prætulerunt.* Epiſt.68. ad Brentium, vocat eum *Symmyſtam & fratrem ſuum honorandum & ſemper colendum, cuius miniſterio Dominus hactenus feliciter & vberrimo cum fructu vſus ſit in Eccleſiæ ſuæ ædificationem.* Et generatim de omnibus Nouatoribus 4.3.4. *Quanquam non nego, quin Apoſtolos quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitarit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit.* Sed plura de his infrà Spectac.8.

2. *Sanctum Patriarcham Iſaac.*] Mitiùs de his Philippus Melanchthon, in locis communib. anno 1558. Baſileæ impreſſis, tit. de Sacramentis. *Abraham, Iſaac, Iacob, Ieſaias, & ſimiles viri, profeſſione medici fuerunt.* Gaudeant Doctores medici, & pro Hippocrate & Galeno ſanctos illos Patriarchas agnoſcant, quos illis Philippus tam liberaliter offert, & his potiùs anteſignanis glorientur.

3. *Dauid dum anima turbulentos motus, &c. maculata preces.*] Multa ſunt hîc obſeruanda.

Primum, has contumelias non tam in Dauidem, quàm in Spiritum ſanctum torqueri, qui per os Dauidis locutus eſt, vt dicitur 2.Reg.23.2. quique *docet nos orare ſicut oportet*; vt monet Apoſtolus Rom.8.26. An ergò ille turbulentos motus, deſperationem ſpirantes, inſpirauit? an preces non bene formatas ad regulam verbi Dei? an certis vitiis maculatas, dignaſque quæ ab ipſo inſpiratore repudientur?

Secundum, inſignem eſſe hominis fatuitatem: qui cùm Pſalmos Dauidicos (infeliciter in Gallicam linguam transfuſos) in Eccleſia Geneuenſi cantari inſtituerit, & pro Dei verbo haberi velit; dicit tamen continere preces tam intemperatas, & his vitiis maculatas, vt repudiari mereantur. Quid faciunt ergò Caluiniſtæ, cùm Pſalmos hos, & præſertim trigeſimum nonum, in ſuis conuenticulis cantillant? an Deum ad iram irritare volunt? an ſperant exaudiri, cùm Dauid repulſam meritò paſſus ſit? an Pſalmi iam iſtam intemperiem exuerunt, aut alia quàm Dauidis mente nunc Deo offeruntur?

Tertium, inconſideratè Caluinum loqui de verbo Dei, niſi nobiſcum verbum traditum agnoſcere velit. Nam quod verbum habuerunt Abraham, Iſaac, Samuel, Dauid, ex quo leges orandi diſcerent? Certè Apoſtolus poſt tot Scripturas, non ex his orandi leges depromit Rom.8.26. ſed ab vnctione Spiritus, qui *ſecundùm Deum poſtulat pro Sanctis.* Aliter tu 3.20.27. *Denique quum fides in verbo fundata, ſit rectæ orationis mater: ſimul ac à verbo deflectitur, orationem adulterari neceſſe eſt.* Per verbum ſolito ſophiſmate, ſolam Scripturam intelligit, vt ex antecedentibus & conſequentibus patet.

Quartum, hos affectus quos Dauidi & aliis Sanctis tribuit, longiſſimè ab illa πληροφορία abeſſe, quam in fidelibus requirit. 3.2.15. & adfert vna fidei gutta. 3.2.19.

Quintum, minùs mirum in Dauidem hæc dici, cùm ipſi Chriſto preces tribuat implicitas, & perplexas, minimeque rectum & æquabilem curſum tenentes. Harmon. in Matt.26.38. Et in v.39. *In primo voto,* inquit, *non apparet placida illa moderatio, quam dixi: quia Mediatoris officio defungi, quantum in ſe eſt, renuit ac detrectat.*

4. *Ioannes angelo omnia tribuit, quæ non niſi Deo debentur.*] Sic Henricus Bullingerus Zuinglij in Tigurina cathedra ſucceſſor Serm.84. in Apocal. affirmat Ioannem idololatriæ errore implicitum fuiſſe. Et ſerm.97. omnium Angeli monitorum oblitum in eandem culpam recidiſſe. Hi ſunt noui Euangelij flores & fructus. P Gaulter. in Chronograp. ſeculo 3.c.15.

BLASPHEMIA OCTAVA.

In Sanctos cum Chriſto regnantes.

COLOR XVIII.

QVanta Sanctorũ cum Chriſto regnantium gloria ſit & maieſtas, nec animus cogitando, nec lingua exprimendo par eſſe poteſt, cùm ſcriptum ſit: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.* Sunt enim tranſlati in quendam ſublimiſsimum ſtatum, perfectam filiorum adoptionẽ adepti, facie ad faciem Dei maieſtatem contemplantes, diuinæ facti conſortes naturæ, Deo ſimiles, atque adeò Dij quidam; quibus Deus ſuo modo dicit, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Et, *Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium.* Et *Ego dixi, Dij eſtis.* *Scimus*, inquit Ioannes, *quoniã cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Hinc enim fit, vt diuino lumine colluſtrati, & oleo lætitiæ peruncti, à ſe exijſſe, & in Deũ tranſijſſe videantur, *vt ſit Deus omnia in omnibus*: non quòd naturam ſuam exuerint, ſed quòd tot donis & chariſmatis à Deo ornati ſint, vt Dij potiùs quidam quàm angeli vel homines videri poſsint. Simile in ferro candenti videre licet, quod ab igne ſic vndique penetratur, vt propter ſplendorem & vrendi vim, ignis potiùs quàm ferrum iudicetur; cùm tamen eadem ferri ſubſtantia perſeueret. Neque hæc abnuet Caluinus, qui ſic loquitur. 3.25.10. *Si Dominus gloriam, virtutem, iuſtitiam ſuam cum electis participabit, imò ſeipſum illis fruendum dabit, & quod præſtantius, quodammodo* in vnum *cum ipſis coaleſcet: meminerimus ſub hoc beneficio omne fælicitatis genus contineri. Et quum multum in hac meditatione profecerimus, recognoſcamus tamen nos in imis adhuc radicibus ſubſi-*
dere, ſi mentis noſtræ conceptio cum myſterij huius ſublimitate conferatur. Rectè
dixiſti Caluine: ſed nonne magno
honore digni ſunt, quos Deus tanto
honore dignatur? *Nam ſi gloria & ho-* Rom.2.10.
nor omni operanti bonum quanto magis
ijs qui multa bona & optima operati
ſunt, & iam laborum ſuorum mercedem
à iuſto non tantùm iudice, ve-
rumetiam à liberaliſsimo Patre ſu-
perabundanter acceperunt? At tu Luc.6.38.
omnium oblitus, tam ſingulares Dei
amicos multis contumelijs inuadere
non dubitas: modò fictitios & alie-
1 nos Deos: modò mortuos, vmbras,
laruas, colluuiem, ſanctulos: modò
cæcos & ſurdos facis; vt qui ſui ſuo-
rumque obliti Endymionis ſomnum
dormire videantur.

1.12.1. *Atque hic intentiore cura*
animaduertere conuenit quibus aſtutijs
ludat ſuperſtitio. Neque enim ad alienos
Deos ſic deſciſcit, vt videatur ſummum
Deum deſerere, vel in aliorum ordinem
2 *redigere: ſed dum ſupremum locum illi*
concedit, turbam minorum Deorum cir-
cumdat, inter quos propria eius officia par-
titur &c. *Sic aliquot retro ſeculis, Sancti*
qui hac vita exceſſerant, in Dei ſocieta-
tem euecti ſunt, vt pro *illo & colerentur,*
& inuocarentur, & celebrarentur.

2.8.25. *Peccatur & alia in parte, quòd*
in Dei locum ſanctos eius ſeruos in iura-
mentis ſubſtituimus, manifeſta impietate:
quia ſic diuinitatis gloriam ad eos tradu-
cimus. Neque enim abs re eſt, quòd ſpecia-
li mandato præcepit Dominus iurare per
nomen ſuum: ſpeciali interdicto prohibuit
ne per alienos *Deos iurantes audiamur.*

3.20.21. *Non minùs prophanatur Chri-*
ſti interceſsio, dum mortuorum *precibus*
& meritis miſcetur, quàm ſi ea penitus
3 *omiſſa ſoli* mortui *in ore eſſent.*

Marginal notes (left): 1. Cor. 2. 9. — Col. 1. 13. Rom. 8. 23. 1. Cor. 13. 12. 2. Pet. 1. 4. Pſal. 2. 7. & 2. Reg. 7. 14. — Pſal. 81. 6. 1. Io. 3. 2. Pſal. 44. 8. 1. Cor. 15. 28. — Henricus a Gandauo Quodlib. 13. quæſt. 12.

3.20.24. *Quòd ſi quis cauſetur, fieri non poſſe quin eandem erga nos charitatem retineant, vt ſunt vna nobiſcum fide coniuncti: quis tamen euſque longas illis eſſe aures reuelauit, quæ ad voces noſtras* 4
porrigantur? oculos etiam tam perſpicaces qui neceſſitatibus noſtris aduigilent? Nugantur quidem in ſuis vmbris *neſcio quid de fulgore diuini vultus ipſos irradiante, in quo, ceu in ſpeculo, res hominum ex alto deſpiciant. Verum id affirmare*, &c.

3.20.25. *Scire ex ipſis velim cur in tanta turba ne minimum quidem apud eos locum obtineat Abraham Eccleſiæ pater. Ex qua* colluuie *ſibi aduocatos ſumant* 5
minimè ignotum eſt. Abraham quem Deus alijs omnibus prætulit, & quem euexit in ſummum honoris gradum, negligi ac ſupprimi quàm conſentaneum ſit, mihi reſpondeant.

3.20.27.Z. *Inde colligimus nihil eos Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius interceſſionem, niſi accedant Georgius & Hippolytus, aut ſimiles* laruæ.

3.20.40. *Nec modò fiducia aptari ſimiliare Patris nomen, verum etiam ad retinendas mentes valere, ne ad dubios vel* fictitios *Deos trahantur: ſed ab vnigenito Filio ad vnicum Angelorum & Eccleſiæ Patrem conſcendant.* Per *dubios & fictitios Deos*, Angelos & Sanctos intelligit, vt patet 3.20 27. *Quum Scriptura in Dei cultu hoc nobis ſummum caput commendet, vt eum inuocemus, non ſine manifeſto ſacrilegio orationem ad* alios *dirigi. Vnde etiam in Pſalmo dicitur, Si expandimus manus noſtras ad Deum alienum, nonne Deus requiret iſta?*

4.10.10. *Quum immensò apud eos*
Pſal.44.21. *ſceleratius ſit, manum die* ſanctulis *neſcio quibus conſecrato, admouiſſe honeſto operi, quàm peſſimis facinoribus aſſiduè membra omnia exercuiſſe.*

Ac ne Sanctis quidem Angelis Caluinus parcendum ſibi putauit: nam præterquam quòd Lutheri exemplo, ipſorum Ariſtarchus per Scripturam eſſe velit. 4.9.9. multa illis tribuit quæ blaſphemiam quandam redolere videntur.

Iſa.6.2. 1.11.3. *Huc accedit quod Prophetæ Seraphim ſibi in viſione oſtenſos velata facie nobis pingunt: quo ſignificant tantum eſſe diuinæ gloriæ fulgorem, vt Angeli quoque ipſi à recto intuitu arceantur, & tenues eius ſcintillæ, quæ in Angelis emicant, ab oculis noſtris ſint ſubductæ.* Sed
Matt.18.10. nonne angeli Deum facie ad faciem contemplantur? hic autem intuitus rectus eſt, an obliquus?

1.12.3. *Sed quia fieri aliter nequit quin diuinum aliquid ſapiat cultus qui cum religione coniunctus eſt, προσκυνεῖν ille angelum non potuit, quin ex Dei gloria detraheret.* Quid ergò dicemus Caluine, de Angelo qui Ioſuæ apparuit? hic enim nō tantùm προσκύνησιν admiſit, ſed honorem maiorem exegit: nec ſe vt Deum gerebat, quemadmodum Exod 20.a. ſed vt princi-
pem exercitus Domini. An malè dixi eum te pro Satana habiturum fuiſſe? iudicet Lector ex verbis tuis: *Et quum Chriſtus Satanæ impulſum repellit hoc clypeo, ſcriptum eſſe, Dominum Deum tuum adorabis, non veniebat nominatim in quæſtionem latriæ. Satan enim* non niſi προσκύνησιν exigebat. En Michaëlem in Satanam transformatum. Supra, colore 17.

3.12.1. *Ne angelica quidem ſanctitate poſſe Deum placari, ſi ad ſummam trutinam reuocet eorum opera.* Si his verbis angelicam ſanctitatem cum diuina componis, fatemur eam ſtatim euaneſcere, vt lucernam & lumen Solis. ſed aliud iſtud verbum *placari*, inſinuat, nimirum quod ſcribis in epiſtola ad Coloſſ. *angelos eſſe iniquitate infectos, veniâque & Pacificatore, ſeu Mediatore opus habere.* Quò etiam pertinet quòd Chriſtum ante carnem indutam, ipſorum mediatorem facis. 2.12.1. *Sed enim illi opus habebant capite, per cuius nexum ſolidè & indiſtractè Deo ſuo cohærerent.* Verùm libenter diſcam, per fidem an per opera ſalutem angeli ſint conſecuti: ſi per fidem, ergo ipſorum iuſtitia fuit imputatitia, non vera: ſi per opera cur indiguerunt Mediatore? an vt ſuam cum illis iuſtitiam communicaret? at hæc fuit diuina iuſtitia, vtpote ante carnem aſſumptam, & ſic in Oſiandri delirium recidimus, quem tu ſtudioſiſſimè confutas 3.11.5.

3.17.9. *Sitne vllum opus quod nullius impuritatis aut imperfectionis argui mereatur. Et quomodo eſſet coram ijs oculis quibus nec ſtellæ ſatis mundæ ſunt, nec angeli ſatis iuſti?* Sic 3.12.1. *cuius ferendæ iuſtitiæ nec angeli pares ſunt.* Quamuis autem hæc ſanè intelligi poſſint, nempe per comparationem ad infinitam Dei iuſtitiam & ſancti-
tatem: Caluinus tamen aliter intel- Matt.18.10.
ligit, *Ego igitur*, inquit, *iuſtitiam illam*

quam attigi, quia incomprehenſibilis eſt, nunc omitto, &c. & Sanctis angelis tribuit poſitiuam prauitatem & infidelitatem, ex Iob cap. 4. 18. *Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt fideles, & in angelis ſuis reperit prauitatem.* Item Iob. 15. 15. *Ecce inter Sanctos eius nemo eſt fidelis.* Sic enim ipſe legit. At vel hæc intelligenda ſunt de angelis apoſtatis, qui *in veritate non ſteterunt*; vt communiter accipiunt interpretes:

Ioan. 8. 44.

vel ſi de bonis angelis exponuntur, negatiuè intelligenda ſunt, videlicet quòd nec eſſentiam, nec juſtitiam, nec quidquã boni à ſe habent, & ſuapte natura ſunt vani & inſtabiles, quia ex nihilo creati: per gratiam tamen in veritate ſteterunt, ſtabiles & Domino ſuo fideles, vt Ioan 8. 44. ex antitheſi non obſcurè colligitur.

Has in Sanctos blaſphemias, quas olim Euſtachius, Eunomius & Vigilantius euomuerant, Caluinus & Caluiniſtæ auidè reſorbuerunt: quas dubium non eſt in Sanctorum Regem & dominum redundare, qui illas inultas non patietur *Non te abjecerunt*, inquit Samueli adhuc mortali, *ſed me, ne regnem ſuper eos*:

1. Reg. 8. 7.

6 & multa diuinæ ſeueritatis exempla in huiuſmodi blaſphemos edita ſunt, in Neſtorium, in Conſtantinum Copronymum, & peculiariter in S. Antonij irriſores; vnde & perditiſſimi quique nomen eius blaſphemare formidant, ne ſacro igne corripiantur.

Bredembach lib. 3. Collat. ſacrar. cap. 26. 27. 29. 30.

Quod ne cui mirum videatur, diligenter perpendat quod in propheta adhuc fragili carne induto, Deus fieri voluit. *Eliſæus aſcendit inde in Bethel: cúmque aſcenderet per viam, pueri parui egreſsi ſunt de ciuitate* (idololatrarum filij) *& illudebant ei, dicentes: Aſcende Calue: Aſcende Calue.* (ſicut hæretici per ludibrium Catholicos ſacerdotes compellare ſolent, raſos & vnctos, Papiſtas, &c.) *Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit illis in nomine Domini: egreſsiq́ ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.*

4. Reg. 2. 23.

Quòd ſi Caluiniſtarum pueri vltionem huiuſmodi non experiantur, illud ſedulò cogitent quod Ethnicus ille Scriptor rectè animaduertit: *Lento enim gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira, tarditatemq́ ſupplicij grauitate compenſat.*

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

NOTAE.

1. F*ictitios & alienos Deos.*] Tribus rationibus ad has blaſphemias inductus eſſe Caluinus videtur.

Primò, quia putat Sanctos vita functos, nondum ad Dei conſpectum eſſe admiſſos, ſed in atrio vſque ad diem iudicij ſuſpenſos reſidere. 3. 25. 6.

Secundò, quia aliquos ex ijs quos Eccleſia colit, fictitios eſſe credit, & numquam in rerum natura fuiſſe, vt Georgium & Hippolytum, &c.

Tertiò, quia honorem ab Eccleſia Sanctis delatum credi vult eſſe nimium, ſuperſtitioſum, honori diuino iniurium. Sed hæc omnia Caluinum non excuſant.

Non Primum quia ipſemet hoc ſuum fundamentum euertit, vt infrà videbimus: deinde in angelis locum non habet, qui ſemper vident faciem Patris qui in cælis eſt. Matt. 18. 10.

Non Secundum quia Caluinus falli poteſt, neque vox eius oraculum nobis eſt. Nam S. Georgium (de quo propter apocrypham hiſtoriam & fabulæ ſimilem, aliqua poterat obrepere dubitatio) fuiſſe probat Nic. Serarius in Litaneutico, viginti octo argumentis: idem variè probat de S. Hippolyto, S. Chriſtophoro, S. Catharina. Non dormit ille qui dixit, *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi*: nec patietur Eccleſiam ſuam tam graui errore deludi.

Lib. 2. cap. 20 & ſequent.
Matt. 28. 20.

Non Tertium quia mera calumnia eſt, vt infrà probabitur. In Eccleſia Catholica redditur Petro quod Petri eſt: redditur Mariæ, quod Mariæ eſt: redditur Deo, quod Dei eſt.

2. *Supremum locum illi concedit*] Nota inſignem antilogiam quæ paulò poſt ſequitur, vt pro illo colerentur, &c. Si Sancti pro Deo coluntur, quomodò ſupremus locus illi ſaluus eſt?

3. *Mortui.*] Refutat hoc in Vigilantio S. Hieronymus: *Mortuum ſuſpicaris, & idcircò blaſphemas. Lege Euangelium, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum.* Vide totum locum, hoc tempore lectu digniſſimum.

Lib. contra Vigil. cap. 3.
Matt. 22. 32.

4. *Quis eouſque longas illis eſſe aures reuelauit?*] Tu reuelaſti Caluine, ſi quidquam tua apud tuos valet auctoritas. 4. 17. 29. *Quòd obijciunt, poſtea viſum fuiſſe Stephano, facilis ſolutio eſt: neque enim ideò neceſſe fuit Chriſto locum mutare, qui ſerui ſui oculis perſpicaciam dare potuit quæ cælos penetraret. Idem & de Paulo dicendum.* Vt igitur Caluinus Sanctorum inuocationem aboleat, facit illos cæcos: vt tollat Euchariſtiæ veritatem, Lynceo incomparabiliter perſpicaciores inducit: & hos quidem mortales, illos autem, iam morte ſuperata, in cælum receptos.

Act. 7. 55.
Act. 9. 4.

5. *Abraham negligi ac ſupprimi.*] De rebus ignotis loqueris Caluine: nam ſi Paſtor iuxta Nouiodunum, ægros tuos & moribundos inuiſiſti, non rarò dicendum fuit, *Sancte Abraham ora pro eo.* Si item

Miſſale

Miſſale inſpexiſſes, ſciſſes nullam Miſſam celebrari, in qua Abrahæ mentio honorifica non fiat. In Miſſis autem pro defunctis, bis alta voce ipſius nomen inclamatur, *Fac eos Domine de morte tranſire ad vitam, quam olim Abrahæ promiſiſti, & ſemini eius.* Verum eſt, communiter in Eccleſia non vſurpari nec indi Sanctorum veteris teſtamenti nomina, quod faciunt Caluiniſtæ: non quin eos Eccleſia debitè veneretur, ſed quia ſcriptum eſt, *Si qua ergò in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt: ecce facta ſunt omnia noua.* Horum enim vita nobis imitabilior eſt, quàm veterum. 2.Cor.5.17.

6. *Multa diuinæ ſeueritatis exempla.*] Neſtorius qui Virginem Deiparam blaſphemauerat, à Concilio Epheſino damnatus, & Theodoſij II. Imperat. iuſſu in Oaſim Aegypti deportatus, lingua vermibus exeſa, & toto corpore computreſcente miſerrimè perijt. Videndus Socrates lib. 7. hiſt. Eccl. c.33. Theodoret. hæretic fabul. lib.4. Euagrius lib.1.c.7. Theodor. lector in Collectan, Cedren, in Theodoſio iunior. Nicephor. lib. 14.c.26. Bredembach. lib.2. Collat. ſacr. c.9. Vide eundem lib.7

Conſtantinus Copronymus anno Domini 775. à Deo percuſſus, animæ & corporis, inquit Cedrenus, mortem obiit, vociferans ſe adhuc viuentem inextinguibili igni traditum propter *Mariam*, iubenſque eam exinde honorari tanquam ſanctam Virginem, ac verè Deiparam.

S. Antonij conuitiatores tam ſubitò frequenter à Deo horrendum in modum puniti ſunt, vt in prouerbium abierit, In S. Antonium neminem impunè peccare. Extant hiſtoriæ memorabiles, vt quæ contigit Buſciducis anno 1566. referente Wilhelmo Lindano lib. de fugiend. idol. & quæ Caſtilione in Gallia anno 1576. 21. Iunij; vt eſt in libello eodem anno Pariſijs edito, apud Guilelmum Merlium. Videnda Hiſtoria Antoniana par. 2. c. 31. 32. 33. Gaulter. in Chronograph. ſeculo 16.

BLASPHEMIA NONA.

Spiritus blaſphemia.

COLOR XIX.

DE Spiritus blaſphemia, qua Spiritus ſanctus peculiariter & irremiſſibiliter blaſphematur, ſic Matt. 12.31. *Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contrà Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro* Quod S Marcus cap. 3.28. & S Lucas cap 12.10. dicunt, *qui blaſphemauerit Spiritum ſanctum.* De hoc peccato magna eſt inter SS. Patres & Theologos diſceptatio, tum quid ſit, tum etiam cur dicatur irremiſſibile, cùm nulli omninò peccato venia videatur præcluſa, vt ex alijs multis Scripturis conſtat: vnde D. Auguſt. Serm. 11. de verb. Dom. cap. 5. *Erigite itaque fratres, erigite ad me aures, ad Dominum mentes. Dico charitati veſtræ: forte in omnibus ſanctis Scripturis nulla maior quæſtio, nulla difficilior inuenitur.* Hanc igitur quæſtionem diligenter ventilarunt D. Tho. 2.2. q. 14. ex Magiſtro ſententiarum lib 2. diſt. 43. Ianſen in Concord. Euang c.49. Bellar. lib. 2. de Pœnit. c. 16. Tolet. in Lucam c. 12. annot. 17. & ſeq & alij multi: ex quibus quædam ſumenda ſunt, vt huius blaſphemiæ reum Caluinū perſpicuè oſtēdamus.

Peccatum in Spiritum ſanctum quadrupliciter vſurpari poteſt, latiſſimè, latè, ſtrictè, ſtrictiſſimè. liceat in re difficili & obſcura tritis vocabulis vti.

Primò, Latiſsimè, cùm peccatur ex malitia, id eſt, de induſtria & deſtinatò: quia hoc tendit contra Dei bonitatem quæ Spiritui ſancto attribuitur: quemadmodum qui ex ignorantia peccat, in Filium peccare cenſetur; & qui ex infirmitate in Patrem, huic enim potentia, illi ſapientia appropriatur.

Secundò, Latè, quando peccator tollit illud ipſum, per quod à peccato retraheretur: nam Spiritus ſanctus illum inuitat.

Primò, ad ſpem veniæ, quam ille rejicit per deſperationem.

Secundò, ad timorem pœnæ, quam rejicit per Præſumptionem de miſericordia Dei.

Tertiò, veritatem fidei, quam ille agnitam impugnat vt licentiùs peccet: verbi gratia, ſi aſſerat ſcortationem non eſſe peccatum lethale.

Quartò, ad fraternam caritatem, vt aliorum ſalute gaudeat; quam ille per Inuidentiam extinguit: quod peccatum Iudæis familiare fuiſſe videtur. Act. 13. 45. & c. 17. 5 & c. 22. 22. & cap 28. 28. hoc enim non eſt perſonæ fratris dumtaxat inuidere, ſed etiam gratiæ Dei creſcenti in mundo, ait D. Thomas 2. 2. q 14. a. 2. Quia autem Caluinus 3. 3. 22. vnde hoc ſumptum ſit, ignorat; legi poterit D. Auguſtinus li. 1. de Sermone Domini in monte, cap. 22. tom 4.

Quintò, ad pœnitendi propoſitum ex peccati turpitudine, quod ille poſitiuè repudiat, nolendo ad Deum conuerti.

Sextò, ad voluptatum temporalium contemptum, quia exiguæ, fluxæ & breues; quas ille tamen, contemptis cæleſtibus, *obſtinatè* amplectitur, iiſque firmiter inhæret.

Tertiò, Strictè pro blaſphemia in tertiam Trinitatis perſonam, propriè vel appropriatè, quæ tamen non dicitur irremiſſibilis: vt

Primò, cùm quis negat Spiritum ſanctum eſſe Deum, quod fecerunt Macedonius, Arius, &c.

Secundò, cùm quis Dei bonitatem blaſphemat, vt dictum eſt colore 13 tribuendo ei ſæuitiam aut crudelitatem.

Quartò, ſtrictiſſimè, pro certi generis blaſphemia, quæ tam atrociter Spiritum ſanctum inuadit, vt neque in hoc ſeculo remitti dicatur, neque in futuro. Hæc autem committitur, quando opera & miracula Spiritus ſancti, quibus Euangelica veritas illuſtratur & confirmatur, Satanę attribuuntur, idque ſcienter & ex malitia; quod S. Marcus indicat, quum cauſam hanc adfert, *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet*: cujus nempe virtute & auxilio mirabilia operatur. Nec huic expoſitioni repugnabit Caluinus 3. 3. 22. *Quorum autem*, inquit, *conuicta eſt conſcientia, Dei verbum eſſe quod repudiant atque impugnant, impugnare tamen non deſinunt, illi in Spiritum blaſphemare dicuntur: quandoquidem aduerſus illuminationem (quæ opus eſt Spiritus ſancti) luctantur*: & ſtatim, *Tales Phariſæi, in quos Dominus inuehitur, qui Spiritus S. virtutem vt diſſicerent, Beëlzebub nomine infamabant*. Tria igitur nobis ex ordine probanda ſunt, ex quibus Caluinus huius blaſphemiæ condemnetur.

Marc. 3. 30.

Primum, eſſe in Eccleſia Catholica vera miracula, Spiritus ſancti virtute facta.

Secundum, hæc ipſa miracula à Caluino Satanæ adſcribi.

Tertium, id fieri ſcienter & ex deſtinata malitia.

Quod ad primum attinet, inter veræ Eccleſiæ notas non poſtrema eſt patratio miraculorum, ſiue operum quæ naturæ creatæ vires excedunt, quam Dominus ſponſæ ſuæ promitrit, Marc. 16. 17. *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquetur nouis*, &c. Præſtitit autem quod promiſit, eodem Euangeliſta teſtante, *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis*. Idem Paulus atteſtatur Heb. 2. 3. *Quæ cùm initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem*. Neque verò donum hoc cum Apoſtolis expirauit, ſicut neque Euangelij prædicatio: ſed cùm *hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe prædicari* oporteat, *in teſtimonium omnibus gentibus*, antequam veniat conſummatio: conueniens fuit & propè neceſſarium, vt nullo ſeculo miracula deeſſent. Hoc autem à Christo factum eſſe, Eccleſiaſtica hiſtoria declarat, quæ partim à SS. Patribus, partim ab alijs Scriptoribus, tradita, cur fidem apud Caluinum non inueniat, non inuenio: ipſe enim credit Ciceroni, Valerio Maximo, Tacito, Suetonio ſua miracula (non miracula) celebrantibus: & credere nolet Cypriano, Ambroſio, Hieronymo, Chryſoſtomo, Auguſtino, Gregorio, Bernardo, (qui millies mori quàm mentiri maluiſſent) quando noſtra miracula ad poſteros tranſmittunt? Et tamen iſta miracula veritatem Euchariſtiæ confir-

Bellar. lib. de notis Eccleſ. cap. 14.

Matt. 24. 14.

mant

mant, Miſſæ ſacrificium commendant, Purgatorium adſtruunt, reliquiarum & imaginum venerationem comprobant: neque vlla eſt rejiciendi ratio, niſi hæreticorum præiudicium, quo iſta omnia ſine judicio prædamnârunt. Nonne Chriſtus promiſit? nonne omnibus ſeculis præclara miracula facta ſunt? nonne omnia ſibi & doctrinæ Catholicæ conſentanea? quid eſt igitur cur rejiciantur?

In epiſt. ad Regem pag. 4. b. *At*, inquit Caluinus, *doctrinam quæ præcedere ab Euangeliſta dicitur, priore loco examinari exploraríq; par eſt, quæ ſi probata fuerit, tum demum à miraculis jure confirmationem ſumere debet.* Stupidus es Caluine, vel ſophiſta, qui quod de tempore ſcriptum eſt, ad probationis vim detorques. Doctrinam Euangelicam ſequuntur ſigna & miracula, quia priùs Apoſtoli prædicabant, deinde ſuam prædicationem ſtupendis operibus à Deo eſſe demonſtrabant: idque Chriſti exemplo, qui doctrinam in monte traditam ſtatim duobus illuſtribus miraculis confirmauit. Alioquin Matt. 5. 8. 13.

Primò, quis probabit doctrinam & examinabit? nam quiſque pro ſuo captu id præſumet.

Secundò, quomodò probabunt Ethnici, vtrum in Deo ſint tres perſonæ? vtrum Dei Verbum ſit incarnatum, vtrùm ſit in Euchariſtia corpus Chriſti? nam huic videbitur verum, illi veroſimile, iſti improbabile, alij impoſſibile; vt ipſa experientia clamat.

Tertiò, Euangelij prædicatio eſt veluti epiſtola ſummi Regis, ad omnes homines è cœlo demiſſa: miracula, veluti ſigillum epiſtolæ appenſum ad fidem faciendam. Quis autem præterito ſigillo aut neglecto, regias litteras examinare auderet, vt pro ſuo arbitrio vel admitteret vel repudiaret?

Quartò Plato, Ariſtoteles, alijque Philoſophi, ſuam doctrinam ex certis principijs eliciebant, quibus conceſſis & admiſſis illa negari non poterat: Apoſtoli autem & Eccleſiæ plantatores per miracula argumentabantur, quæ erant inſtar principij. Deus homo factus eſt, mortuus eſt, reſurrexit, &c. quia ad fidem faciendam *ſuſcito mortuum, illumino cæcum,* &c. quod vſqueadeò verum eſt, vt contra receptam doctrinam nihil prudenter admitti poſſit, niſi miraculis non dubijs confirmetur: vnde & Chriſtus ipſe repudiari paratus eſt ſi miracula non faciat. *Si non facio*, inquit, *opera Patris mei, nolite credere mihi.* Et rurſum, *Opera enim quæ dedit mihi Pater, vt perficiam ea; ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.* Fiunt igitur in Chriſti Eccleſia vera miracula, & fient vſque ad mundi conſummationem, plura vel pauciora, hîc aut alibi, pro diuinæ prouidentiæ ſuaui diſpoſitione, Heb. 2. 4. Ioan. 10. 37. Ioan. 5. 36.

Quod ad ſecundum attinet, ſic loquitur Caluinus in epiſtola ad Regem: *Et meminiſſe nos decet, ſua eſſe Satanæ miracula, quæ tametſi præſtigiæ ſunt magis quàm veræ virtutes, ſunt tamen eiuſmodi quæ imprudentes & imperitos deludunt. Magi & incantatores miraculis ſemper claruerunt: idololatriam ſtupenda miracula aluerunt: quæ tamen nec magorum, nec idololatrarum ſuperſtitionem nobis approbant.* Et infrà: *Miracula ergo nobis minimè deſunt: eáque certa nec cauillis obnoxia. Quæ autem illi pro ſe obtendunt, meræ ſunt Satanæ illuſiones, quando à vero Dei ſui cultu ad vanitatem populum abducunt.* 2

Quid hoc aliud eſt, quàm quod dixerunt Phariſæi Matth 12. 24. *Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub Principe dæmoniorum?* Marc. 3. 22. *Et Scribæ qui ab Hieroſolymis deſcenderant, dicebant: Quia Beëlzebub habet, & quia in Principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Sic Luc. 11. 15. Quæro enim quæ ſit vanitas, ad quam noſtra miracula populum abducunt? Reſpondebit, Quòd Chriſti corpus realiter ſit in Euchariſtia, Miſſa, monachatus, Sanctorum reliquiæ & imagines, Purgatorium, &c. At illa omnia miraculis comprobata inculcant Patres quos ipſe (excepto Hieronymo, quem Nouatores peſſimè oderunt) Sanctos vocat. Cyprianus ſermon. 5 de Lapſis, hoſtiam conſecratam in arca repoſitam vocat *ſanctum* Domini, vnde ignis ſurrexit: Ambroſius per SS. Geruaſij & Prothaſij reliquias cæcum ſanauit: Hieronymus totus eſt in monachorum miraculis: Chryſoſtomus ad Liturgię ſeu Miſſæ commendationem &

miracula & viſiones refert: Auguſtinus per ſacrificium à dæmonum infeſtatione Heſperij domum fuiſſe liberatam: Gregorius multa pro Purgatorio adfert: Bernardus miracula in Sacramento Confirmationis & Extremæ vnctionis facta commemorat. Et hæc pauca ex multis. Hæc omnia Caluine, tibi vanitas ſunt, ſuperſtitio, idololatria. Quid igitur de Patribus illis pronuncias? *Quid dicemus?* inquis: *niſi fuiſſe hanc ſemperq́; fore iuſtiſ.mam Dei vindictam, iſs qui dilectionem veritatis non receperunt, mittere efficaciam illuſionis, vt credant mendacio.* Potuítne aliquid in Sanctos illos dici magis blaſphemum? quamuis enim illos nominatim non vellicas, certum tamen eſt in eorum caput hoc tuum conuitium torqueri. Aut igitur illi quos Sanctos vocas, crediderunt mendacio, immiſſa à Deo efficacia illuſionis, aut tu vera miracula, Spiritus ſancti virtute facta, ad Satanæ præſtigias & illuſiones relegas. Marcus Æmilius Scaurus cùm pro Roſtris accuſaretur, hac voce aduerſarium repulit: *Varius Sucronenſis Æmilum Scaurum regia mercede corruptum, imperium populi Romani prodidiſſe ait: Æmilius Scaurus huic ſe affinem eſſe culpæ negat? Vtri creditis?* Io. Caluinus Cyprianum, Ambr. Hieron. Chryſoſtomum, Auguſtinum, Gregorium, Bernardum, à Satana illuſos ait, & credidiſſe mendacio, alioſque decepiſſe: totus Sanctorum Patrum chorus hoc negat: vtri credemus?

ler. Max.
.3.c.7.

Tertium reſtat vt probemus, Caluinum ſcientem ac prudentem vera Spiritus ſancti miracula ad Satanam ablegaſſe, quod patet

Primò, quia ad hanc ſuam blaſphemiam firmandam mendacium adhibet, & crimen falſi incurrere non veretur. *Olim*, inquit, *Ægyptij ſepultum apud ſe Ieremiam ſacrificijs, alijſque diuinis honoribus proſequuti ſunt: nonne ſancto Dei Propheta ad idololatriam abutebantur? & tamen tali ſepulchri veneratione conſequebantur, vt curationem à tactu ſerpentum putarent iuſtam illius mercedem eſſe.* Mentiris Caluine, & falsò citas in margine, Hieron. in præfat. Ieremiæ: quod aliàs ſæpe in hiſtorijs citandis audaciſſimè facis.

epiſt. ad
egem pag.
a.

Secundò, Bernardus, quem pium & ſanctum fuiſſe nominatim Caluinus fatetur, cujuſque auctoritate frequenter abutitur, fundere quodammodo ſolebat miracula; vt oculati teſtes poſteritati tradiderunt. Vno die fecit miracula 39. curando cæcos vndecim, claudos octocim, mancos decem: alio die alia miracula ſuprà viginti: vno triduo, quo Coloniæ manſit: triginta duo miracula deſignauit, vt alia innumera omittam. Et horum quæ-
3 dam deſtinatò facta ſunt, ad eas hæreſes confutandas, quas Caluinus iam maximè tuetur. Vel hæc igitur vera ſunt miracula, aut falſa: Spiritus ſancti opera, aut ſpiritus immundi. Si falſa, quomodò Bernardus non fuit ſelectiſsimum diaboli inſtrumentum ad Euangelij veritatem euertendam? Si vera (nam pium & ſanctum vocas 3. 12. 3. & 4. 7. 18.) quomodo non ſciens & prudens agnitam veritatem impugnas, & quæ Spiritus ſancti ſunt opera, ad diabolum transfers? Quod ſi verum ſit quod vitæ tuæ Scriptores aſſerunt, tentaſſe te ſimulato miraculo fidem tuæ prædicationi conciliare, & ex viuo mortuum feciſſe: quis erit qui dubitet Spiritui ſancto ex deſtinata malitia te reſtitiſſe?

Tertiò, Vt ſuam doctrinam ſtatuat & Catholicam euertat, vtitur tot mendacijs, calumnijs, impoſturis, falſationibus, ludificationibus, &c, vt mirum ſit qua ratione conſcientiam ſuam ferre potuerit, hæc omnia continenter ingerentem: neque enim ignorare potuit, qua fide in Scripturis, Patribus, alijſque Scriptoribus tractandis verſaretur. Itaque alibi ſcribit, *perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia:* quod meliùs nemo interpretabitur, quàm eius magiſter Martinus Lutherus, qui in libro de abroganda Miſſa priuata, jubet fratres ſuos Auguſtinienſes, *fortes contra conſcientiæ accuſationem perſiſtere: quandoquidem & ipſemet, quamlibet potentibus ac euidentibus ſcripturis, conſcientiam ſuam vixdum ſtabilinerit.* Vbi etiam ait, *ſibi ſæpe palpitaſſe cor tremulum, & reprehendens abjeciſſe, Tu ſolus ſapis? Tótne er-*

3.2.17.

Cochlæus in
act. & ſcript.
Lutheri an.
152. pag. 67.b

rant vniuerſi? Tanta ſecula ignorauerunt? Reuixit in his prorſus Phariſæorum ſpiritus, qui viſis tot Chriſti miraculis; & intus ipſa veritate conuicti, ſcientes & prudentes Dominum ſuum in propria venientem repudiârunt: quod exprobrat illis cæcus ille à natiuitate, iam corpore & animo illuſtratus. Nam cùm illi Ioan.9.29. dixiſſent, *Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit:* reſpondit, *In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit meos oculos.* Quaſi dicat, Mentimini vos eum neſcire vnde ſit, cùm tam illuſtre & inauditum miraculum fecerit, vt non poſſit non eſſe à Deo. Quid illi? cùm nihil haberent quo irrefragabile miraculum eleuarent, huc tandem euaſerunt, *Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt:* item, *Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit.* Eodem modo Caluinus cum ſuis, Nos ſcimus quia Miſſa abominatio eſt, Purgatorium fabula eſt, Sanctorum inuocatio idololatria eſt, &c. & propterea omnia miracula quæ illis firmandis ſeruiunt, dicimus eſſe dæmonum præſtigias; tametſi *ſancti* fuerint qui ea vel fecerunt vel approbârunt. Matt.13.14. *Adimpletur* videlicet *in eis prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt,* & oculos *ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos.* Quæ ſententia in hanc blaſphemiam mirificè quadrat, de qua dicitur Matt. 12. 32. non *remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* & Mar. 3. 29. *non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.* Quod ſi de culpa intelligatur, dicendum eſt id non fieri ex parte Dei, qui ſemper paratus eſt pœnitentes recipere; neque ex parte gratiæ, quaſi illis deſit ad pœnitendum; ſed ex ipſorum prauitate & malitia qui Spiritus Sancti gratiam, qua vna iuuari poſſunt, obſtinatè rejiciunt: quemadmodum æger dicitur inſanabilis, qui medicamentum repudiat, quo vnico curari poſſet. Si verò de pœna Tolet. in Luc. 12, annot 20. accipiatur, dicendum eſt huic blaſphemiæ eſſe peculiare, vt nunquam vltionem euadat, neque hîc, neque in futuro: quamuis ſi pœnitentia interceſſerit, non puniatur in æternum. Quare cùm Caluinus ea miracula quæ à Sanctis facta fatetur, Satanæ adſcribit, ab hac blaſphemia excuſari non poteſt, ſed æterni delicti reus factus eſt, quod & exitus eius ſatis comprobauit.

NOTAE.

1. S*piritus blaſphemia non remittetur.*] In hac materia Caluinus irreconciliabiliter ſecum pugnat.

Nam Primò, inuehitur in Nouatianos, quòd voluntarijs peccatis omnibus ſpem veniæ præciderint. *Hi quoque*, inquit 3.3.21. *loci ſunt ex quorum praua intelligentia inſaniendi materiam olim Nouatiani hauſerunt.* Sed Nouatianorum mentem non eſt aſſecutus, vt alibi videbimus.

Secundò, Docet vnum tantùm eſſe peccatum, cui venia ſit præcluſa. *Vnde conficitur*, inquit, *nullis ſingularibus peccatis veniam negari præterquam vni, quod ex deſperato furore profectum neque infirmitati adſcribi poteſt, & palàm demonſtrat hominem à diabolo eſſe poſſeſſum.*

Tertiò, Hoc peccatum eſſe generalem apoſtaſiam, qua ſe reprobi à ſalute abdicant. 3.3.23. *Eos autem implacabilem Deum ſentire mirum non eſt, quos Ioannes in ſua Canonica affirmat non fuiſſe ex electis à quibus exierunt.* 1.Io.2.19.

Quartò. Omnia reproborum peccata (etiam leuem titillationem) eſſe peccata mortalia, ac proinde irremiſſibilia. 3.4.28. *Fidelium peccata venialia eſſe, quia non imputantur, quia venia delentur.* Et 2.8.59. *Habeant filij Dei, omne peccatum mortale eſſe, &c. Sanctorum delicta venialia eſſe, non ex ſuapte natura, ſed quia ex Dei miſericordia veniam conſequuntur.* Et ex Caluini doctrina hoc perſpicuum eſt: nam ſi reprobis peccata remitterentur, iam eſſent iuſti. 3.11.21. *iuſtitiam fidei eſſe reconciliationem cum Deo, quæ ſola peccatorum remiſſione conſtet.* Vnde deducitur, impoſſibilem eſſe reproborum reconciliationem. 2.7.5. *Impoſſibile appello quod nec fuit vnquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione ac decreto impeditur.*

Quintò, Quòd ſemel iuſtus, ſemper iuſtus. Hoc conſtanter Caluinus docet, niſi cùm inconſtans eſt. 3.2.21. *Ergò quod iam ſuperiùs dictum eſt, rurſum aſſerimus, fidei radicem nunquam è pio pectore auelli quin ima inparte defixa hæreat.* Et alibi frequenter.

tate recuſauit. Hæc ita eſſe, cōuincit Angelus qui Ioſuę ſe oſtendit: hic enim non tantùm adorationem admiſit, ſed etiam vltrà progreſſus eſt, & calceamenta de pedibus ſolui iuſſit antequam mandata exponeret, quia *locus*, inquit, *ſanctus eſt*. Ioſue autem, vtpote ſimplex, & in Caluini ſchola non verſatus, fecit vt ſibi fuerat imperatum. Quid hîc dices Caluine? expecto enim acumen tuum, quod tui tantoperè admirantur. An angelum Domini, & principem exercitus eius, vſurpatæ diuinitatis inſimulabis? an Ioſuæ idololatriæ crimen impinges? an fateberis te ſpiritu contradictionis agitari, vt quod in vno probas, in altero tanquam idololatriam deteſteris? Hoc vnum ſcio, ſi angelus ille tibi appa ruiſſet, & in honoris ſignum calceamenta detrahere juſſiſſet, nunquam te fuiſſe pariturum; ſed pro tuo zelo dicturum, *Vnde Satana*, προσκυνεῖν *te non poſſum quin ex Dei gloria detraham*: hanc autem tuam vocē, ſummo ap plauſu diſcipuli tui probarent: nam ſecundùm Deum tibi competit interpretari Scripturas: illas meliùs penetras quàm Michael, quàm Ioſue, quàm Ioannes.

Ceterùm vt benignus Lector intelligat, cur S. Michael (nam is fuiſſe creditur, qui Ioſuæ apparuit) adorationem admiſerit & exegerit, Angelus autem qui Ioanni ſe oſtendit (niſi fortè idem fuerit) eam recuſauerit, adſcribam verba S. Gregorij, quem vltimum Romæ Epiſco-
4.17.49. pum vocat Caluinus, ex quibus animaduerti poterit diſcrimen inter hæreticorum ſpiritum, & ſpiritum SS. Patrum, inter falſos & veros Scripturæ interpretes. Sic igitur homil. 8 in Euang. quæ eſt de Natiuitate Domini: *Prius quippe quam redemptor naſceretur per carnem, diſcordiam cum angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta longè diſtabamus. Quia enim peccando extranei eramus à Deo, extraneos nos à ſuo conſortio deputabant angeli, ciues Dei: Sed quia nos cognouimus regem noſtrum, recognouerunt nos angeli ciues ſuos: quia cùm cæli Rex terram noſtræ carnis aſſumpſit, infirmitatem noſtram illa iam angelica celſitudo non deſpicit. Ad pacem noſtram angeli redeunt, intentionem prioris diſcordiæ poſtponunt, & quos prius infirmos abiectoſque deſpexerant, iam ſocios venerantur. Hinc eſt enim quod Loth & Ioſue angelos adorant, nec* Gen. 19. 2.
tamen adorare prohibentur: Ioannes verò Ioſue 5. 15.
in Apocalypſi ſua adorare angelum voluit, ſed tamen idem hunc angelus ne ſe debeat adorare, compeſcuit, dicens: Vide Apo. 19. 10.
ne feceris: conſeruus enim tuus ſum & fratrum tuorum. Quid eſt quod ante Redemptoris aduentum, angeli ab hominibus adorantur & tacent, poſtmodum verò adorari refugiunt? niſi quod noſtram naturam quam priùs deſpexerant, poſtquam hanc ſuper ſe aſſumptam conſpiciunt, proſtratam ſibi videre pertimeſcunt? Nec iam ſub ſe velut infirmam contemnere auſi ſunt, quam ſuper ſe videlicet in cæli Rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem ſocium, qui ſuper ſe adorant hominem Deum. Hæc S. Gregorius, qui eandem doctrinam tradit in Cant. Canticor. cap. 8 in princip.

Quare cùm Sancti, etiam hîc viuentes, interna puritate fulgeant, cùm Deus in illis habitet, eoſque vt filios cariſſimos diligat hæredeſque regni cæleſtis inſcribat, non eſt cur Caluinus eos tantoperè deſpiciat, quos ipſi etiam angeli venerantur. Caueant eos blaſphemare Caluini diſcipuli, ne in Deum ipſum hæc contumelia redundet. Nam ſi de vulgaribus amicis ita pronunciat,
Amen dico vobis, quamdiu feciſtis vni ex Matt. 25. 40.
his fratribus meis minimis, mihi feciſtis: quid de eximijs illis Sanctis dicturus eſt, qui totis viribus illi placere ſtuduerunt, qui vt Chriſtum induerent ſeſe exuerunt, qui cæleſtem vitam in terris auſpicati ſunt? *Nolite*, inquit, *tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Qui tetige-* Pſal. 104. 15.
rit vos, tangit pupillam oculi mei. Zachar. 2. 8.

NOTÆ.

N O T AE.

HIc bonus vir qui] Sanctis Dei ſic conuiciatur, hæreticis plurimum honoris defert. In libro 1. de lib.arbitr.contra Albert.Pigh. *Res ipſa clamat, non Lutherum initio locutum, ſed Deum per os eius fulminaſſe.* Epiſt.409. ad fratres Monſtelgardenſes, *Ex Eccleſia VVittenbergenſi fluxit hac noſtra ætate Euangelium.* In ſupplici Exhortatione ad Carolum V. *Deus initio Lutherum & alios excitauit, qui nobis facem ad repe iendam ſalutis viam prætulerunt.* Epiſt.68.ad Brentium, vocat eum *Symmyſtam & fratrem ſuum honorandum & ſemper colendum, cuius miniſterio Dominus hactenus feliciter & vberrimo cum fructu vſus ſit in Eccleſia ſuæ ædificationem.* Et generatim de omnibus Nouatoribus 4.3.4. *Quanquam non nego, quin Apoſtolos quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitarit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit.* Sed plura de his infrà Spectac.8.

2. *Sanctum Patriarcham Iſaac.*] Mitiùs de his Philippus Melanchthon, in locis communib. anno 1558. Baſileæ impreſſis, tit. de Sacramentis. *Abraham, Iſaac, Iacob, Ieſaias, & ſimiles viri, profeſſione medici fuerunt.* Gaudeant Doctores medici, & pro Hippocrate & Galeno ſanctos illos Patriarchas agnoſcant, quos illis Philippus tam liberaliter offert, & his potiùs anteſignanis glorientur.

3. *Dauid dum anima turbulentos motus,* &c. *maculata preces.*] Multa ſunt hîc obſeruanda.

Primum, has contumelias non tam in Dauidem, quàm in Spiritum ſanctum torqueri, qui per os Dauidis locutus eſt, vt dicitur 2.Reg.23.2. quique *docet nos orare ſicut oportet*; vt monet Apoſtolus Rom.8.26. An ergò ille turbulentos motus, deſperationem ſpirantes, inſpirauit? an preces non bene formatas ad regulam verbi Dei? an certis vitiis maculatas, dignaſque quæ ab ipſo inſpiratore repudientur?

Secundum, inſignem eſſe hominis fatuitatem: qui cùm Pſalmos Dauidicos (infeliciter in Gallicam linguam transfuſos) in Eccleſia Geneuenſi cantari inſtituerit, & pro Dei verbo haberi velit; dicit tamen continere preces tam intemperatas, & his vitiis maculatas, vt repudiari mereantur. Quid faciunt ergò Caluiniſtæ, cùm Pſalmos hos, & præſertim trigeſimum nonum, in ſuis conuenticulis cantillant? an Deum ad iram irritare volunt? an ſperant exaudiri, cùm Dauid repulſam meritò paſſus ſit? an Pſalmi iam iſtam intemperiem exuerunt, aut alia quàm Dauidis mente nunc Deo offeruntur?

Tertium, inconſideratè Caluinum loqui de verbo Dei, niſi nobiſcum verbum traditum agnoſcere velit. Nam quod verbum habuerunt Abraham, Iſaac, Samuel, Dauid, ex quo leges orandi diſcerent? Certè Apoſtolus poſt tot Scripturas, non ex his orandi leges depromit Rom.8.26. ſed ab vnctione Spiritus, qui *ſecundùm Deum poſtulat pro Sanctis.* Aliter tu 3.20.27. *Denique quum fides in verbo fundata, ſit rectæ orationis mater: ſimul ac à verbo deflectitur, orationem adulterari neceſſe eſt.* Per verbum ſolito ſophiſmate, ſolam Scripturam intelligit, vt ex antecedentibus & conſequentibus patet.

Quartum, hos affectus quos Dauidi & aliis Sanctis tribuit, longiſſimè ab illa πληροφορίᾳ abeſſe, quam in fidelibus requirit. 3.2.15. & adfert vna fidei gutta. 3.2.19.

Quintum, minùs mirum in Dauidem hæc dici, cùm ipſi Chriſto preces tribuat implicitas, & perplexas, minimeque rectum & æquabilem curſum tenentes. Harmon. in Matt.26.38. Et in v.39. *In primo voto,* inquit, *non apparet placida illa moderatio, quam dixi: quia Mediatoris officio defungi, quantum in ſe eſt, renuit ac detrectat.*

4. *Ioannes angelo omnia tribuit, quæ non niſi Deo debentur.*] Sic Henricus Bullingerus Zuinglij in Tigurina cathedra ſucceſſor Serm.84. in Apocal. affirmat Ioannem idololatriæ errore implicitum fuiſſe. Et ſerm.97. omnium Angeli monitorum oblitum in eandem culpam recidiſſe. Hi ſunt noui Euangelij flores & fructus.

P Gaulter. in Chronograp. ſeculo 3.c.15.

BLASPHEMIA OCTAVA.

In Sanctos cum Chriſto regnantes.

COLOR XVIII.

QVanta Sanctorũ cum Chriſto regnantium gloria ſit & maieſtas, nec animus cogitando, nec lingua exprimendo par eſſe poteſt, cùm ſcriptum ſit: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.* Sunt enim tranſlati in quendam ſublimiſsimum ſtatum, perfectam filiorum adoptionẽ adepti, facie ad faciem Dei maieſtatem contemplantes, diuinæ facti conſortes naturæ, Deo ſimiles, atque adeò Dij quidam; quibus Deus ſuo modo dicit, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Et, *Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium.* Et *Ego dixi, Dij eſtis.* *Scimus*, inquit Ioannes, *quoniã cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Hinc enim fit, vt diuino lumine colluſtrati, & oleo lætitiæ peruncti, à ſe exijſſe, & in Deũ tranſijſſe videantur, *vt ſit Deus omnia in omnibus*: non quòd naturam ſuam exuerint, ſed quòd tot donis & chariſmatis à Deo ornati ſint, vt Dij potiùs quidam quàm angeli vel homines videri poſsint. Simile in ferro candenti videre licet, quod ab igne ſic vndique penetratur, vt propter ſplendorem & vrendi vim, ignis potiùs quàm ferrum iudicetur; cùm tamen eadem ferri ſubſtantia perſeueret. Neque hæc abnuet Caluinus, qui ſic loquitur. 3.25.10. *Si Dominus gloriam, virtutem, iuſtitiam ſuam cum electis participabit, imò ſeipſum illis fruendum dabit, & quod præſtantius, quodammodo* in vnum *cum ipſis coaleſcet: meminerimus ſub hoc beneficio omne fælicitatis genus contineri. Et quum multum in hac meditatione profecerimus, recognoſcamus tamen nos in imis adhuc radicibus ſubſidere, ſi mentis noſtræ conceptio cum myſterij huius ſublimitate conferatur.* Rectè dixiſti Caluine: ſed nonne magno honore digni ſunt, quos Deus tanto honore dignatur? *Nam ſi gloria & honor omni operanti bonum* quanto magis ijs qui multa bona & optima operati ſunt, & iam laborum ſuorum mercedem à iuſto non tantùm iudice, verumetiam à liberaliſsimo Patre ſuperabundanter acceperunt? At tu omnium oblitus, tam ſingulares Dei amicos multis contumelijs inuadere non dubitas: modò fictitios & alie-
1 nos Deos: modò mortuos, vmbras, laruas, colluuiem ſanctulos: modò cæcos & ſurdos facis; vt qui ſui ſuorumque obliti Endymionis ſomnum dormire videantur.

1.Cor.2.9.
Col.1.13.
Rom.8.23.
1.Cor.13.12.
2.Pet.1.4.
Pſal.2.7. & 2.Reg.7.14.
Pſal.81.6.
1.Io.3.2.
Pſal.44.8.
1.Cor.15.28.
Henricus a Gandauo Quodlib.13. quæſt.12.
Rom.2.10.
Luc.6.38.

1.12.1. *Atque hic intentiore cura animaduertere conuenit quibus aſtutijs ludat ſuperſtitio. Neque enim ad* alienos *Deos ſic deſciſcit, vt videatur ſummum Deum deſerere, vel in aliorum ordinem*
2 *redigere: ſed dum ſupremum locum illi concedit, turbam minorum Deorum circumdat, inter quos propria eius officia partitur,* &c. *Sic aliquot retro ſeculis, Sancti qui hac vita exceſſerant, in Dei ſocietatem euecti ſunt, vt* pro *illo & colerentur, & inuocarentur, & celebrarentur.*

2.8.25. *Peccatur & alia in parte, quòd in Dei locum ſanctos eius ſeruos in iuramentis ſubſtituimus, manifeſta impietate: quia ſic diuinitatis gloriam ad eos traducimus. Neque enim abs re eſt, quòd ſpeciali mandato præcepit Dominus iurare per nomen ſuum: ſpeciali interdicto prohibuit ne per* alienos *Deos iurantes audiamur.*

3.20.21. *Non minùs prophanatur Chriſti interceſſio, dum* mortuorum *precibus & meritis miſcetur, quàm ſi ea penitus*
3 *omiſſa ſoli* mortui *in ore eſſent.*

3.20.24. *Quòd ſi quis cauſetur, fieri non poſſe quin eandem erga nos charitatem retineant, vt ſunt vna nobiſcum fide coniuncti: quis tamen eouſque longas illis*
4 *eſſe aures reuelauit, quæ ad voces noſtras porrigantur? oculos etiam tam perſpicaces qui neceſſitatibus noſtris aduigilent? Nugantur quidem in ſuis* vmbris *neſcio quid de fulgore diuini vultus ipſos irradiante, in quo, ceu in ſpeculo, res hominum ex alto deſpiciant. Verum id affirmare*, &c.

3.20.25. *Scire ex ipſis velim cur in tanta turba ne minimum quidem apud eos locum obtineat Abraham Eccleſiæ pa-*
5 *ter. Ex qua* colluuie *ſibi aduocatos ſumant minimè ignotum eſt. Abraham quem Deus alijs omnibus prætulit, & quem euexit in ſummum honoris gradum, negligi ac ſupprimi quàm conſentaneum ſit, mihi reſpondeant.*

3.20.27. *Inde colligimus nihil eos Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius interceſsionem, niſi accedant Georgius & Hippolytus, aut ſimiles* laruæ.

3.20.40. *Nec modo fiduciæ aptari ſimiliare Patris nomen, verum etiam ad retinendas mentes valere, ne ad dubios vel* fictitios *Deos trahantur: ſed ab vnigenito Filio ad vnicum Angelorum & Eccleſiæ Patrem conſcendant.* Per *dubios & fictitios Deos*, Angelos & Sanctos intelligit, vt patet 3.20.27. *Quum Scriptura in Dei cultu hoc nobis ſummum caput commendet, vt eum inuocemus, non ſine manifeſto ſacrilegio orationem ad* alios *dirigi. Vnde etiam in Pſalmo dicitur, Si expandimus manus noſtras ad Deum alienum, nonne Deus requiret iſta?*

4.10.10. *Quum immenſo apud eos*
Pſal.44.21. *ſceleratius ſit, manum die* ſanctulis *neſcio quibus conſecrato, admouiſſe honeſto operi, quàm peſſimis facinoribus aſsiduè membra omnia exercuiſſe.*

Ac ne Sanctis quidem Angelis Caluinus parcendum ſibi putauit: nam præterquam quòd Lutheri exemplo, ipſorum Ariſtarchus per Scripturam eſſe velit. 4.9.9. multa illis tribuit quæ blaſphemiam quandam redolere videntur.

Ieſa.6.2. 1.11.3. *Huc accedit quod Prophetæ Seraphim ſibi in viſione oſtenſos velata facie nobis pingunt: quo ſignificant tantum eſſe diuinæ gloriæ fulgorem, vt Angeli quoque ipſi à recto intuitu arceantur, & tenues eius ſcintillæ, quæ in Angelis emicant, ab oculis noſtris ſint ſubductæ.* Sed
Matt.8.10. nonne angeli Deum facie ad faciem contemplantur? hic autem intuitus rectus eſt, an obliquus?

1.12.3. *Sed quia fieri aliter nequit quin diuinum aliquid ſapiat cultus qui cum religione coniunctus eſt, προσκυνεῖν ille angelum non potuit, quin ex Dei gloria detraheret.* Quid ergò dicemus Caluine, de Angelo qui Ioſuæ apparuit? hic enim nō tantùm προσκύνησιν admiſit, ſed honorem maiorem exegit: nec ſe vt Deum gerebat, quemadmodum Exod 20.a. ſed vt principem exercitus Domini. An malè di- Supra, colore 17.
xi, eum te pro Satana habiturum fuiſſe? iudicet Lector ex verbis tuis: *Et quum Chriſtus Satanæ impulſum repellit hoc clypeo, ſcriptum eſſe, Dominum Deum tuum adorabis, non veniebat nominatim in quæſtionem latria. Satan enim* non niſi προσκύνησιν exigebat. En Michaëlem in Satanam transformatum.

3.12.1. *Ne angelica quidem ſanctitate poſſe Deum placari, ſi ad ſummam trutinam reuocet eorum opera.* Si his verbis angelicam ſanctitatem cum diuina componis, fatemur eam ſtatim euaneſcere, vt lucernam & lumen Solis. ſed aliud iſtud verbum *placari*, inſinuat, nimirum quod ſcribis in epiſtola ad Coloſſ. *angelos eſſe iniquitate infectos, veniaque & Pacificatore, ſeu Mediatore opus habere.* Quò etiam pertinet quòd Chriſtum ante carnem indutam, ipſorum mediatorem facis. 2.12.1. *Sed enim illi opus habebant capite, per cuius nexum ſolidè & indiſtractè Deo ſuo cohærerent.* Verùm libenter diſcam, per fidem an per opera ſalutem angeli ſint conſecuti: ſi per fidem, ergo ipſorum iuſtitia fuit imputatitia, non vera: ſi per opera cur indiguerunt Mediatore? an vt ſuam cum illis iuſtitiam communicaret? at hæc fuit diuina juſtitia, vtpote ante carnem aſſumptam, & ſic in Oſiandri delirium recidimus, quem tu ſtudioſiſſimè confutas 3.11.5.

3.17.9. *Sitne vllum opus quod nullius impuritatis aut imperfectionis argui mereatur. Et quomodo eſſet coram ijs oculis quibus nec ſtellæ ſatis mundæ ſunt, nec angeli ſatis iuſti?* Sic 3.12.1. *cuius ferendæ iuſtitiæ nec angeli pares ſunt.* Quamuis autem hæc ſanè intelligi poſſint, nempe per comparationem ad infinitam Dei iuſtitiam & ſancti-
tatem: Caluinus tamen aliter intel Matt.18.10.
ligit, *Ego igitur*, inquit, *iuſtitiam illam*

quam attigi, quia incomprehenſibilis eſt, nunc omitto, &c. & Sanctis angelis tribuit poſitiuam prauitatem & infidelitatem, ex Iob cap. 4. 18. *Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt fideles, & in angelis ſuis reperit prauitatem.* Item Iob. 15. 15. *Ecce inter Sanctos eius nemo eſt fidelis.* Sic enim ipſe legit. At vel hæc intelligenda ſunt de angelis apoſtatis, qui *in veritate non ſteterunt*; vt communiter accipiunt interpretes: vel ſi de bonis angelis exponuntur, negatiuè intelligenda ſunt, videlicet quòd nec eſſentiam, nec iuſtitiam, nec quidquã boni à ſe habent, & ſuapte natura ſunt vani & inſtabiles, quia ex nihilo creati: per gratiam tamen in veritate ſteterunt, ſtabiles & Domino ſuo fideles, vt Ioan. 8. 44. ex antitheſi non obſcurè colligitur.

Ioan. 8. 44.

Has in Sanctos blaſphemias, quas olim Euſtachius, Eunomius & Vigilantius euomuerant, Caluinus & Caluiniſtæ audè reſorbuerunt: quas dubium non eſt in Sanctorum Regem & dominum redundare, qui illas inultas non patietur. *Non te abiecerunt*, inquit Samueli adhuc mortali, *ſed me, ne regnem ſuper eos*: & multa

1. Reg. 8. 7.

6 diuinæ ſeueritatis exempla in huiuſmodi blaſphemos edita ſunt, in Neſtorium, in Conſtantinum Copronymum, & peculiariter in S. Antonij irriſores; vnde & perditiſſimi quique nomen eius blaſphemare formidant, ne ſacro igne corripiantur. Quod ne cui mirum videatur, diligenter perpendat quod in propheta adhuc fragili carne induto, Deus fieri voluit. *Eliſæus aſcendit inde in Bethel: cúmque aſcenderet per viam, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate* (idololatrarum filij) *& illudebant ei, dicentes: Aſcende Calue: Aſcende Calue.* (ſicut hæretici per ludibrium Catholicos ſacerdotes compellare ſolent, raſos & vnctos, Papiſtas, &c.) *Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit illis in nomine Domini: egreſsíq; ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.* Quòd ſi Caluiniſtarum pueri vltionem huiuſmodi non experiantur, illud ſedulò cogitent quod Ethnicus ille Scriptor rectè animaduertit: *Lento enim gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira, tarditatemq; ſupplicij grauitate compenſat.*

Bredembach. lib. 3. Collat. ſacrar. cap. 26. 27. 29. 30.

4. Reg. 2. 23.

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

N O T AE.

1. F*ictitios & alienos Deos.*] Tribus rationibus ad has blaſphemias inductus eſſe Caluinus videtur.
Primò, quia putat Sanctos vita functos, nondum ad Dei conſpectum eſſe admiſſos, ſed in atrio vſque ad diem iudicij ſuſpenſos reſidere. 3. 25. 6.

Secundò, quia aliquos ex ijs quos Eccleſia colit, fictitios eſſe credit, & numquam in rerum natura fuiſſe, vt Georgium & Hippolytum, &c.

Tertiò, quia honorem ab Eccleſia Sanctis delatum credi vult eſſe nimium, ſuperſtitioſum, honori diuino iniurium. Sed hæc omnia Caluinum non excuſant.

Non Primum quia ipſemet hoc ſuum fundamentum euertit, vt infrà videbimus: deinde in angelis locum non habet, qui ſemper vident faciem Patris qui in cælis eſt, Matt. 18. 10.

Non Secundum quia Caluinus falli poteſt, neque vox eius oraculum nobis eſt. Nam S. Georgium (de quo propter apocrypham hiſtoriam & fabulæ ſimilem, aliqua poterat obrepere dubitatio) fuiſſe probat Nic. Serarius in Litaneutico, viginti octo argumentis: idem variè probat de S. Hippolyto, S. Chriſtophoro, S. Catharina. Non dormit ille qui dixit, *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi*: nec patietur Eccleſiam ſuam tam graui errore deludi.

Lib. 2. cap. 20 & ſequent.
Matt. 28. 20.

Non Tertium quia mera calumnia eſt, vt infrà probabitur. In Eccleſia Catholica redditur Petro quod Petri eſt: redditur Mariæ, quod Mariæ eſt: redditur Deo, quod Dei eſt.

2. *Supremum locum illi concedit*] Nota inſignem antilogiam quæ paulò poſt ſequitur, vt pro illo colerentur, &c. Si Sancti pro Deo coluntur, quomodò ſupremus locus illi ſaluus eſt?

3. *Mortui.*] Refutat hoc in Vigilantio S. Hieronymus: *Mortuum ſuſpicaris, & idcircò blaſphemas. Lege Euangelium, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum.* Vide totum locum, hoc tempore lectu digniſſimum.

Lib. contra Vigil. cap. 3.
Matt. 22. 32.

4. *Quis vſque longas illis eſſe aures reuelauit?*] Tu reuelaſti Caluine, ſi quidquam tua apud tuos valet auctoritas. 4. 17. 29. *Quòd obijciunt, poſtea viſum fuiſſe Stephano, facilis ſolutio eſt: neque enim ideò neceſſe fuit Chriſto locum mutare, qui ſerui ſui oculis perſpicaciam dare potuit quæ cælos penetraret. Idem & de Paulo dicendum.* Vt igitur Caluinus Sanctorum inuocationem aboleat, facit illos cæcos: vt tollat Euchariſtiæ veritatem, Lynceo incomparabiliter perſpicaciores inducit: & hos quidem mortales, illos autem, iam morte ſuperata, in cælum receptos.

Act. 7. 55.
Act. 9. 4.

5. *Abraham negligi ac ſupprimi.*] De rebus ignotis loqueris Caluine: nam ſi Paſtor iuxta Nouiodunum, ægros tuos & moribundos inuiſiſti, non rarò dicendum fuit, *Sancte Abraham ora pro eo.* Si item

Miſſale inſpexiſſes, ſciſſes nullam Miſſam celebrari, in qua Abrahæ mentio honorifica non fiat. In Miſſis autem pro defunctis, bis alta voce ipſius nomen inclamatur, *Fac eos Domine de morte tranſire ad vitam, quam olim Abrahæ promiſiſti, & ſemini eius.* Verum eſt, communiter in Eccleſia non vſurpari nec indi Sanctorum veteris teſtamenti nomina, quod faciunt Caluiniſtæ: non quin eos Eccleſia debitè veneretur, ſed quia ſcriptum eſt, *Si qua ergò in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt: ecce facta ſunt omnia noua.* Horum enim vita nobis imitabilior eſt, quàm veterum. 2.Cor.5.17.

6. *Multa diuinæ ſeueritatis exempla.*] Neſtorius qui Virginem Deiparam blaſphemauerat, à Concilio Epheſino damnatus, & Theodoſij II. Imperat. iuſſu in Oaſim Aegypti deportatus, lingua vermibus exeſa, & toto corpore computreſcente miſerrimè perijt. Videndus Socrates lib. 7. hiſt. Eccl. c.33. Theodoret. hæretic fabul. lib. 4. Euagrius lib. 1. c. 7. Theodor. lector in Collectan, Cedren. in Theodoſio iunior. Nicephor. lib. 14. c. 26. Bredembach. lib. 2. Collat. ſacr. c. 9. Vide eundem lib. 7

Conſtantinus Copronymus anno Domini 775. à Deo percuſſus, animæ & corporis, inquit Cedrenus, mortem obiit, vociferans ſe adhuc viuentem inextinguibili igni traditum propter *Mariam*, iubenſque eam exinde honorari tanquam ſanctam Virginem, ac verè Deiparam.

S. Antonij conuitiatores tam ſubitò frequenter à Deo horrendum in modum puniti ſunt, vt in prouerbium abierit, In S. Antonium neminem impunè peccare. Extant hiſtoriæ memorabiles, vt quæ contigit Buſciducis anno 1566. referente Wilhelmo Lindano lib. de fugiend. idol. & quæ Caſtilione in Gallia anno 1576. 21. Iunij; vt eſt in libello eodem anno Pariſiis edito, apud Guilelmum Merlium. Videnda Hiſtoria Antoniana par. 2. c. 31. 32. 33. Gaulter. in Chronograph. ſeculo 16.

BLASPHEMIA NONA.

Spiritus blaſphemia.

COLOR XIX.

DE Spiritus blaſphemia, qua Spiritus ſanctus peculiariter & irremiſſibiliter blaſphematur, ſic Matt. 12.31. *Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contrà Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro* Quod S Marcus cap. 3.28. & S Lucas cap 12.10. dicunt, *qui blaſphemauerit Spiritum ſanctum.* De hoc peccato magna eſt inter SS. Patres & Theologos diſceptatio, tum quid ſit, tum etiam cur dicatur irremiſſibile, cùm nulli omninò peccato venia videatur præcluſa, vt ex alijs multis Scripturis conſtat: vnde D. Auguſt. Serm. 11. de verb. Dom. cap. 5. *Erigite itaque fratres, erigite ad me aures, ad Dominum mentes. Dico charitati veſtræ: forte in omnibus ſanctis Scripturis nulla maior quæſtio, nulla difficilior inuenitur.* Hanc igitur quæſtionem diligenter ventilarunt D. Tho 2.2.q. 14. ex Magiſtro ſententiarum lib 2. diſt. 43. Ianſen in Concord. Euang c.49. Bellar. lib. 2. de Pœnit. c. 16. Tolet. in Lucam c. 12. annot. 17. & ſeq & alij multi: ex quibus quædam ſumenda ſunt, vt huius blaſphemiæ reum Caluinũ perſpicuè oſtẽdamus.

Peccatum in Spiritum ſanctum quadrupliciter vſurpari poteſt, latiſſimè, latè, ſtrictè, ſtrictiſſimè: liceat in re difficili & obſcura tritis vocabulis vti.

Primò, Latiſsimè, cùm peccatur ex malitia, id eſt, de induſtria & deſtinatò: quia hoc tendit contra Dei bonitatem quæ Spiritui ſancto attribuitur: quemadmodum qui ex ignorantia peccat, in Filium peccare cenſetur; & qui ex infirmitate in Patrem, huic enim potentia, illi ſapientia appropriatur.

Secundò, Latè, quando peccator tollit illud ipſum, per quod à peccato retraheretur: nam Spiritus ſanctus illum inuitat.

Primò, ad ſpem veniæ, quam ille rejicit per deſperationem.

Secundò, ad timorem pœnæ, quam rejicit per Præſumptionem de miſericordia Dei.

Tertiò, veritatem fidei, quam ille agnitam impugnat vt licentiùs peccet: verbi gratia, ſi aſſerat ſcortationem non eſſe peccatum lethale.

Quartò, ad fraternam caritatem, vt aliorum ſalute gaudeat; quam ille per Inuidentiam extinguit: quod peccatum Iudæis familiare fuiſſe videtur. Act. 13. 45. & c. 17. 5 & c. 22. 22. & cap 28. 28. hoc enim non eſt perſonæ fratris dumtaxat inuidere, ſed etiam gratiæ Dei creſcenti in mundo, ait D. Thomas 2. 2. q 14. a. 2. Quia autem Caluinus 3. 3. 22. vnde hoc ſumptum ſit, ignorat; legi poterit D. Auguſtinus li. 1. de Sermone Domini in monte, cap. 22. tom 4.

Quintò, ad pœnitendi propoſitum ex peccati turpitudine, quod ille poſitiuè repudiat, nolendo ad Deum conuerti.

Sextò, ad voluptatum temporalium contemptum, quia exiguæ, fluxæ & breues; quas ille tamen, contemptis cæleſtibus, *obſtinatè* amplectitur, iiſque firmiter inhæret.

Tertiò, Strictè pro blaſphemia in tertiam Trinitatis perſonam, propriè vel appropriatè, quæ tamen non dicitur irremiſſibilis: vt

Primò, cùm quis negat Spiritum ſanctum eſſe Deum, quod fecerunt Macedonius, Arius, &c.

Secundò, cùm quis Dei bonitatem blaſphemat, vt dictum eſt colore 13 tribuendo ei ſæuitiam aut crudelitatem.

Quartò, ſtrictiſſimè, pro certi generis blaſphemia, quæ tam atrociter Spiritum ſanctum inuadit, vt neque in hoc ſeculo remitti dicatur, neque in futuro. Hæc autem committitur, quando opera & miracula Spiritus ſancti, quibus Euangelica veritas illuſtratur & confirmatur, Satanę attribuuntur, idque ſcienter & ex malitia; quod S. Marcus indicat, quum cauſam hanc adfert, *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet:* cujus nempe virtute & auxilio mirabilia operatur. Nec huic expoſitioni repugnabit Caluinus 3. 3. 22. *Quorum autem*, inquit, *conuicta eſt conſcientia, Dei verbum eſſe quod repudiant atque impugnant, impugnare tamen non deſinunt, illi in Spiritum blaſphemare dicuntur: quandoquidem aduerſus illuminationem (quæ opus eſt Spiritus ſancti) luctantur:* & ſtatim, *Tales Phariſæi, in quos Dominus inuehitur, qui Spiritus S. virtutem vt deijcerent, Beelzebub nomine infamabant.* Tria igitur nobis ex ordine probanda ſunt, ex quibus Caluinus huius blaſphemiæ condemnetur.

Marc. 3. 30.

Primum, eſſe in Eccleſia Catholica vera miracula, Spiritus ſancti virtute facta.

Secundum, hæc ipſa miracula à Caluino Satanæ adſcribi.

Tertium, id fieri ſcienter & ex deſtinata malitia.

Quod ad primum attinet, inter veræ Eccleſiæ notas non poſtrema eſt patratio miraculorum, ſiue operum quæ naturæ creatæ vires excedunt, quam Dominus ſponſæ ſuæ promittit, Marc. 16. 17. *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis*, &c. Præſtitit autem quod promiſit, eodem Euangeliſta teſtante, *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.* Idem Paulus atteſtatur Heb. 2. 3. *Quæ cùm initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem.* Neque verò donum hoc cum Apoſtolis expirauit, ſicut neque Euangelij prædicatio: ſed cùm *hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe prædicari* oporteat, *in teſtimonium omnibus gentibus*, antequam veniat conſummatio: conueniens fuit & propè neceſſarium, vt nullo ſeculo miracula deeſſent. Hoc autem à Chriſto factum eſſe, Eccleſiaſtica hiſtoria declarat, quæ partim à SS. Patribus, partim ab alijs Scriptoribus, tradita, cur fidem apud Caluinum non inueniat, non inuenio: ipſe enim credit Ciceroni, Valerio Maximo, Tacito, Suetonio ſua miracula (non miracula) celebrantibus: & credere nolet Cypriano, Ambroſio, Hieronymo, Chryſoſtomo, Auguſtino, Gregorio, Bernardo, (qui millies mori quàm mentiri maluiſſent) quando noſtra miracula ad poſteros tranſmittunt? Et tamen iſta miracula veritatem Euchariſtiæ confir-

Bellar. lib. de notis Eccleſ. cap. 14.

Matt. 24. 14.

mant

mant, Miſſæ ſacrificium commendant, Purgatorium adſtruunt, reliquiarum & imaginum venerationem comprobant: neque vlla eſt rejiciendi ratio, niſi hæreticorum præiudicium, quo iſta omnia ſine judicio prædamnârunt. Nonne Chriſtus promiſit? nonne omnibus ſeculis præclara miracula facta ſunt? nonne omnia ſibi & doctrinæ Catholicæ conſentanea? quid eſt igitur cur rejiciantur?

In epiſt. ad Regem pag. 4. b. D. *At*, inquit Caluinus, *doctrinam quæ præcedere ab Euangeliſta dicitur, priore loco examinari explorariq́; par eſt, quæ ſi probata fuerit, tum demùm à miraculis jure confirmationem ſumere debet.* Stupidus es Caluine, vel ſophiſta, qui quod de tempore ſcriptum eſt, ad probationis vim detorques. Doctrinam Euangelicam ſequuntur ſigna & miracula, quia priùs Apoſtoli prædicabant, deinde ſuam prædicationem ſtupendis operibus à Deo eſſe demonſtrabant: idque Chriſti
Mat. 3. & 13. exemplo, qui doctrinam in monte traditam ſtatim duobus illuſtribus miraculis confirmauit. Alioquin

Primò, quis probabit doctrinam & examinabit? nam quiſque pro ſuo captu id præſumet.

Secundò, quomodò probabunt Ethnici, vtrum in Deo ſint tres perſonæ? vtrum Dei Verbum ſit incarnatum, vtrùm ſit in Euchariſtia corpus Chriſti? nam huic videbitur verum, illi veroſimile, iſti improbabile, alij impoſſibile; vt ipſa experientia clamat.

Tertiò, Euangelij prædicatio eſt veluti epiſtola ſummi Regis, ad omnes homines è cęlo demiſſa: miracula, veluti ſigillum epiſtolæ appenſum ad fidem faciendam. Quis autem præterito ſigillo aut neglecto, regias litteras examinare auderet, vt pro ſuo arbitrio vel admitteret vel repudiaret?

Quartò Plato, Ariſtoteles, alijq́ue Philoſophi, ſuam doctrinam ex certis principijs eliciebant; quibus conceſſis & admiſſis illa negari non poterat: Apoſtoli autem & Eccleſiæ plantatores per miracula argumentabantur, quæ erant inſtar principij. Deus homo factus eſt, mortuus eſt, reſurrexit, &c. quia ad fidem faciendam *ſuſcito mortuum, illumino cæcum,* &c. quod vſqueadeò verum eſt, vt contra receptam doctrinam nihil prudenter admitti poſſit; niſi miraculis non dubijs confirmetur: vnde & Chriſtus ipſe repudiari paratus eſt ſi miracula non faciat. *Si non facio,* inquit, *opera Patris mei, nolite credere mihi.* Et rurſum, *Opera enim quæ dedit mihi Pater, vt perficiam ea; ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.* Ioan. 10. 37. Ioan. 5. 36. Fiunt igitur in Chriſti Eccleſia vera miracula, & fient vſque ad mundi conſummationem, plura vel pauciora, hîc aut alibi, pro diuinæ prouidentiæ ſuaui diſpoſitione, Heb. 2. 4.

Quod ad ſecundum attinet, ſic loquitur Caluinus in epiſtola ad Regem: *Et meminiſſe nos decet, ſua eſſe Satanæ miracula, quæ tametſi præſtigiæ ſunt magis quàm veræ virtutes, ſunt tamen eiuſmodi quæ imprudentes & imperitos deludunt. Magi & incantatores miraculis ſemper claruerunt: idololatriam ſtupenda miracula aluerunt: quæ tamen nec magorum, nec idololatrarum ſuperſtitionem nobis approbant.* Et infrà: *Miracula ergo nobis minimè deſunt: eáque certa nec cauillis obnoxia. Quæ autem illi pro ſe obtendunt, meræ ſunt Satanæ illuſiones, quando à vero Dei ſui cultu ad vanitatem populum abducunt.* 2

Quid hoc aliud eſt, quàm quod dixerunt Phariſæi Matth 12. 24. *Hic non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub Principe dæmoniorum?* Marc. 3. 22. *Et Scribæ qui ab Hieroſolymis deſcenderant, dicebant: Quia Beëlzebub habet, & quia in Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Sic Luc. 11. 15. Quæro enim quæ ſit vanitas, ad quam noſtra miracula populum abducunt? Reſpondebit, Quòd Chriſti corpus realiter ſit in Euchariſtia, Miſſà, monachatus, Sanctorum reliquiæ & imagines, Purgatorium, &c At illa omnia miraculis comprobata inculcant Patres quos ipſe (excepto Hieronymo, quem Nouatores peſsimè oderunt) Sanctos vocat. Cyprianus ſermon. 5 de Lapſis, hoſtiam conſecratam in arca repoſitam vocat *ſanctum Domini*, vnde ignis ſurrexit: Ambroſius per SS. Geruaſij & Prothaſij reliquias cæcum ſanauit: Hieronymus totus eſt in monachorum miraculis: Chryſoſtomus ad Liturgię ſeu Miſſæ commendationem &

miracula & viſiones refert: Auguſtinus per ſacrificium à dæmonum infeſtatione Heſperij domum fuiſſe liberatam: Gregorius multa pro Purgatorio adfert: Bernardus miracula in Sacramento Confirmationis & Extremæ vnctionis facta commemorat. Et hæc pauca ex multis. Hæc omnia Caluine, tibi vanitas ſunt, ſuperſtitio, idololatria. Quid igitur de Patribus illis pronuncias? *Quid dicemus?* inquis: *niſi fuiſſe hanc ſemperq; fore iuſtiſsimam Dei vindictam, iis qui dilectionem veritatis non receperunt, mittere efficaciam illuſionis, vt credant mendacio.* Potuítne aliquid in Sanctos illos dici magis blaſphemum? quamuis enim illos nominatim non vellicas, certum tamen eſt in eorum caput hoc tuum conuitium torqueri. Aut igitur illi quos Sanctos vocas, crediderunt mendacio, immiſſa à Deo efficacia illuſionis, aut tu vera miracula, Spiritus ſancti virtute facta, ad Satanæ præſtigias & illuſiones relegas. Marcus Æmilius Scaurus cùm pro Roſtris accuſaretur, hac voce aduerſarium repulit: *Varius Sucronenſis Æmilium Scaurum regia mercede corruptum, imperium populi Romani prodidiſſe ait: Æmilius Scaurus huic ſe affinem eſſe culpæ negat? Vtri creditis?* Valer. Max. lib. 3. c. 7. Io. Caluinus Cyprianum, Ambr. Hieron. Chryſoſtomum, Auguſtinum, Gregorium, Bernardum, à Satana illuſos ait, & crediſſe mendacio, aliosque decepiſſe: totus Sanctorum Patrum chorus hoc negat: vtri credemus?

Tertium reſtat vt probemus, Caluinum ſcientem ac prudentem vera Spiritus ſancti miracula ad Satanam ablegaſſe, quod patet

Primò, quia ad hanc ſuam blaſphemiam firmandam mendacium adhibet, & crimen falſi incurrere non veretur. *Olim*, inquit, *Ægyptij ſepultum apud ſe Ieremiam ſacrificijs, aliiſque diuinis honoribus proſequuti ſunt: nonne ſancto Dei Propheta ad idololatriam abutebantur? & tamen tali ſepulchri veneratione conſequebantur, vt curationem à tactu ſerpentum putarent iuſtam illius mercedem eſſe.* In epiſt. ad Regem pag. 5. a. Mentiris Caluine, & falsò citas in margine, Hieron. in præfat. Ieremiæ: quod aliàs ſæpe in hiſtorijs citandis audaciſſimè facis.

3 Secundò. Bernardus, quem pium & ſanctum fuiſſe nominatim Caluinus fatetur, cujuſque auctoritate frequenter abutitur, fundere quodammodo ſolebat miracula; vt oculati teſtes poſteritati tradiderunt. Vno die fecit miracula 39. curando cæcos vndecim, claudos octocim, mancos decem: alio die alia miracula ſuprà viginti: vno triduo, quo Coloniæ manſit: triginta duo miracula deſignauit, vt alia innumera omittam. Et horum quædam deſtinatò facta ſunt, ad eas hæreſes confutandas, quas Caluinus iam maximè tuetur. Vel hæc igitur vera ſunt miracula, aut falſa: Spiritus ſancti opera, aut ſpiritus immundi. Si falſa, quomodò Bernardus non fuit ſelectiſsimum diaboli inſtrumentum ad Euangelij veritatem euertendam? Si vera (nam pium & ſanctum vocas 3. 12. 3. & 4. 7. 18.) quomodo non ſciens & prudens agnitam veritatem impugnas, & quæ Spiritus ſancti ſunt opera, ad diabolum transfers? Quod ſi verum ſit quod vitæ tuæ Scriptores aſſerunt, tentaſſe te ſimulato miraculo fidem tuæ prædicationi conciliare, & ex viuo mortuum feciſſe: quis erit qui dubitet Spiritui ſancto ex deſtinata malitia te reſtitiſſe?

Tertiò, Vt ſuam doctrinam ſtatuat & Catholicam euertat, vtitur tot mendacijs, calumnijs, impoſturis, falſationibus, ludificationibus, &c. vt mirum ſit qua ratione conſcientiam ſuam ferre potuerit, hæc omnia continenter ingerentem: neque enim ignorare potuit, qua fide in Scripturis, Patribus, aliiſque Scriptoribus tractandis verſaretur. Itaque alibi ſcribit, *perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia*: 3. 2. 17. quod meliùs nemo interpretabitur, quàm eius magiſter Martinus Lutherus, qui in libro de abroganda Miſſa priuata, jubet fratres ſuos Auguſtinienſes, *fortes contra conſcientiæ accuſationem perſiſtere: quandoquidem & ipſemet, quamlibet potentibus ac euidentibus ſcripturis, conſcientiam ſuam vixdum ſtabilinerit.* Cochlæus in act. & ſcript. Lutheri an. 152. pag. 67. b. Vbi etiam ait, *ſibi ſæpe palpitaſſe cor tremulum, & reprehendens abjeciſſe, Tu ſolus ſapis? Tótne er-*

rant vniuerſi? Tanta ſecula ignorauerunt? Reuixit in his prorſus Phariſæorum ſpiritus, qui viſis tot Chriſti miraculis, & intus ipſa veritate conuicti, ſcientes & prudentes Dominum ſuum in propria venientem repudiârunt: quod exprobrat illis cæcus ille à natiuitate, iam corpore & animo illuſtratus. Nam cùm illi
Ioan.9.29. dixiſſent, *Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit:* reſpondit, *In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit meos oculos.* Quaſi dicat, Mentimini vos eum neſcire vnde ſit, cùm tam illuſtre & inauditum miraculum fecerit, vt non poſſit non eſſe à Deo. Quid illi? cùm nihil haberent quo irrefragabile miraculum eleuarent, huc tandem euaſerunt, *Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt:* item, *Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit.* Eodem modo Caluinus cum ſuis, Nos ſcimus quia Miſſa abominatio eſt, Purgatorium fabula eſt, Sanctorum inuocatio idololatria eſt, &c. & propterea omnia miracula quæ illis firmandis ſeruiunt, dicimus eſſe dæmonum præſtigias; tametſi *ſancti* fuerint qui ea vel fecerunt vel approbâ-
Matt.13.14. runt. *Adimpletur* videlicet *in eis prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, &* oculos *ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos.* Quæ ſententia in hanc blaſphemiam mirificè quadrat, de qua dicitur Matt. 12. 32. non *remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* & Mar. 3. 29. *non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.* Quod ſi de culpa intelligatur dicendum eſt id non fieri ex parte Dei, qui ſemper paratus eſt pœnitentes recipere; neque ex parte gratiæ, quaſi illis deſit ad pœnitendum; ſed ex ipſorum prauitate & malitia qui Spiritus Sancti gratiam, qua vna iuuari poſſunt, obſtinatè rejiciunt: quemadmodum æger dicitur inſanabilis, qui medicamentum repudiat, quo
vnico curari poſſet. Si verò de pœna Tolet. in Luc. 12. annot 20.
accipiatur, dicendum eſt huic blaſphemiæ eſſe peculiare, vt nunquam vltionem euadat, neque hîc, neque in futuro: quamuis ſi pœnitentia interceſſerit, non puniatur in æternum. Quare cùm Caluinus ea miracula quæ à Sanctis facta fatetur, Satanæ adſcribit, ab hac blaſphemia excuſari non poteſt, ſed æterni delicti reus factus eſt, quod & exitus eius ſatis comprobauit.

NOTAE.

1. SPiritus blaſphemia non remittetur.] In hac materia Caluinus irreconciliabiliter ſecum pugnat.

Nam Primò, inuehitur in Nouatianos, quòd voluntarijs peccatis omnibus ſpem veniæ præciderint. *Hi quoque*, inquit 3.3.21. *loci ſunt ex quorum praua intelligentia inſaniendi materiam olim Nouatiani hauſerunt.* Sed Nouatianorum mentem non eſt aſſecutus, vt alibi videbimus.

Secundò, Docet vnum tantùm eſſe peccatum, cui venia ſit præcluſa. *Vnde conficitur*, inquit, *nullis ſingularibus peccatis veniam negari præterquam vni, quod ex deſperato furore profectum neque infirmitati adſcribi poteſt, & palàm demonſtrat hominem à diabolo eſſe poſſeſſum.*

Tertiò, Hoc peccatum eſſe generalem apoſtaſiam, qua ſe reprobi à ſalute abdicant. 3.3.23. *Eos autem implacabilem Deum ſentire mirum non eſt, quos Ioannes in ſua Canonica affirmat non fuiſſe ex electis à quibus exierunt.* 1.Io.2.19.

Quartò. Omnia reproborum peccata (etiam leuem titillationem) eſſe peccata mortalia, ac proinde irremiſſibilia. 3.4.28. *Fidelium peccata venialia eſſe, quia non imputantur, quia venia delentur.* Et 2.8.59. *Habeant filij Dei, omne peccatum mortale eſſe,* &c. *Sanctorum delicta venialia eſſe, non ex ſuapte natura, ſed quia ex Dei miſericordia veniam conſequuntur.* Et ex Caluini doctrina hoc perſpicuum eſt: nam ſi reprobis peccata remitterentur, iam eſſent iuſti. 3.11.21. *iuſtitiam fidei eſſe reconciliationem cum Deo, quæ ſola peccatorum remiſſione conſtet.* Vnde deducitur, impoſſibilem eſſe reproborum reconciliationem. 2.7.5. *Impoſſibile appello quod nec fuit vnquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione ac decreto impeditur.*

Quintò, Quòd ſemel iuſtus, ſemper iuſtus. Hoc conſtanter Caluinus docet, niſi cùm inconſtans eſt. 3.2.21. *Ergò quod iam ſuperiùs dictum eſt, rurſum aſſerimus, fidei radicem nunquam è pio pectore auelli quin ima in parte defixa hæreat.* Et alibi frequenter.

Sextò, Iuſtum, vel quod idem eſt, prædeſtinatum poſt adeptam iuſtitiam 3.24.10.2. non poſſe peccare: niſi Apoſtolo contradicere velit 2.Cor.6.14. *Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate?* Docet igitur hoc 2.3.10.z. & 2.5.11.z. ex epiſtola Ioannis cap.3.9. *Qui ex Deo genitus eſt, non poteſt peccare:* quem locum eò trahit. Sed miſer Andabata, dum Nouatianos ferire vult, ipſe ſe lethaliter ſauciauit: ſunt enim quæ adfert, prorſus ἀνόνητα, vt experienti fiet manifeſtum.

Nullum peccatum eſt irremiſſibile, niſi Spiritus blaſphemia: ex dicto 2.

Omnia reproborum peccata ſunt irremiſſibilia: ex dicto 3. & 4.

Ergò *omnia reproborum peccata, vel non ſunt peccata, vel ſunt Spiritus blaſphemia.*

Et vlteriùs, Ergò *leuiſſima reprobi cupiditas eſt Spiritus blaſphemia:* nam vt ait 2.8.58. *Non eſt igitur quòd vel leuiſſimas cupiditates iudicio mortis eximamus.* Et 2.8.59. *An iram Dei ſic exarmatam fingent, vt non mortis vindicta protinus conſequatur?*

Rurſum, *Regeniti non peccant, nec poſſunt peccare:* ex dicto 5. & 6.

3.24.10.2. Ergò *ſola electorum peccata, ante regenerationem commiſſa, ſunt remiſſibilia.*

Et cùm reproborum numerus horum numerum incomparabiliter excedat, ſequitur Caluinum longè magis quàm Nouatianos inſanire, ex dicto primo; & 3.3.23. *Quoniam* (Prolabi) *Nouatiani interpretantur: ſi quis Lege Domini non furandum, nec ſcortandum edoctus, à furto aut ſcortatione non abſtineat.* At tu Caluine (Prolabi) in reprobis interpretaris, pati motus inuoluntarios: 2.8.49.50. illi autem voluntarijs tantùm peccatis ſpem veniæ præcidunt, ex 1 dicto.

2. *Miracula nobis minimè deſunt.*] Mirum quàm pueriliter tantus Rabbinus in re ſeria ludat: ſic enim ſe explicat pag.4.b. *Quòd miracula à nobis poſtulant, improbè faciunt: non enim recens aliquod Euangelium cudimus, ſed illud ipſum retinemus, cuius confirmandæ veritati ſeruiunt omnia quæ vnquam & Chriſtus & Apoſtoli miracula ediderunt.* Scilicet improbè faciunt, qui te vt alterum Pythagoram non agnoſcunt, vt ſufficiat αὐτὸς ἔφα: tu autem doctoraliter, qui ſecundùm reformatam Dialecticam puerile cauillum nobis obtrudis, quod apud nos *Petitio principij* vocatur.

3. *Deſtinatò facta ſunt.*] S. Bernardus ad Principem Toloſanum ſcribens, inter cetera ſic ait de

Lib.3. vitæ Bernard. c.5. Henricianis Caluini prodromis: *Ridebantur orationes oblationesq́; pro mortuis, ſanctorum inuocationes, ſacerdotum excommunicationes, fidelium peregrinationes, baſilicarum ædificationes, dierum ſolemnium vacationes, chriſmatis & olei conſecrationes, & omnes denique inſtitutiones Eccleſiaſticæ ſpernebantur.* Similia habet ſerm.66. in Cantica. Et quis vir? Pius & ſanctus ſcriptor, inquit Caluinus. Audi igitur quid fecerit: *Panes ab auditoribus oblatos eleuata manu & ſigno crucis benedicens, In hoc, inquit, ſcietis vera eſſe quæ à nobis, falſa quæ ab hæreticis ſuadentur, ſi infirmi veſtri guſtatis panibus iſtis adepti fuerint ſoſpitatem.* Secutus eſt feliciſſimus euentus, vt ibidem narratur: vbi non video, per quam rimam Caluinus Spiritus blaſphemiam euadere poſſit, cùm illa doceat quæ per illa miracula Spiritus ſanctus reprobauit.

4. *Non fieri ex parte Dei.*] Caluinus aliter, alijs principijs innixus 3.3.24. *Quòd autem nimis durum & Dei clementiæ alienum videtur quibuſdam, à remiſſione vllos omninò depelli, qui ad implorandam Dei miſericordiam confugiant, id facilè diluitur. Non enim denegari veniam dicit* (Apoſtolus Hebr.6.6. & cap.10.10.) *ſi ad Dominum ſe conuerterint: ſed omninò negat poſſe ad pœnitentiam ſurgere: quòd ſcilicet æterna cæcitate, ob ſuam ingratitudinem, iuſto Dei iudicio percuſſi ſunt.* Sed vnde iſta ingratitudo? Vide colorem 13. & 48. & S. Auguſt. lib.7. confeſſ. cap.3.

BLASPHEMIA DECIMA,
ET CORONATA.

Quòd omnium ſcelerum & flagitiorum author ſit Deus: atque ita ſit author, vt ipſe ſolus, non homines aut dæmones peccent.

COLOR XX.

AD blaſphemiæ faſtigium Caluinum deduximus: non poteſt ſcandere niſi fidem tranſcendat. Scandit tamē &(quod incredibile videatur) ſuprà poſitam blaſphemiam, tametſi verbo neget, reipſa nihilominùs docere conuincitur, vt nullo modo tergiuerſari poſſit. Quare ipſius doctrina diligenter expendenda erit, & *adhibito ſenſu communi*, quid inde perſpicuè ſequatur, oſtendendum: ne quis hæretici genij parùm gnarus, calumniam potiùs quàm veritatis aſſertionem eſſe putet. Differt autem hæc blaſphemia ab ea quam tertio loco poſuimus, quia ibi agitur de malo pœnæ ſeu ſupplicij, hîc de malo culpæ ſiue delicti: ibi de malo phyſico, vt ſunt dolor, mors, cruciatus; hîc de malo morali, nempe de ipſa peccati malitia, quæ formaliter conſtituit peccatorem. Quamobrem quanto morale malum phyſico deteſtabilius eſt, tanto atrociùs hæc quàm illa blaſphemia Deo conuiciatur. Nota eſt S. Anſelmi vox, *Si hinc peccati pudorem & illinc cernerem inferni horrorem, & neceſſariò vni illorum haberem immergi: priùs me in infernum mergerem, quàm peccatū in me immitterem* Rectè, & ex ipſis Theologiæ principijs: inferni enim cruciatus vilem creaturam afficit, peccatum autem infinitæ maieſtatis Dominum inuadit. Vnde & Caluinus ipſe, qui tertiam illam blaſphemiam diſertis verbis proponit, hanc ſe aſſerere verbo negat; ne Lector in primo ſtatim limine horrore percuſſus, pedē referat, nec doctrinam tam deteſtabilem admittat. Sed poſtquam hanc eius eſſe mentem clarè oſtenſum fuerit, quis dubitabit huic blaſphemiæ lemniſcatam coronam deberi? quæ tanto reliquis deteſtabilior eſt quanto magis ipſam Dei naturam euertit; minùs cum illa conueniens quàm ſi quis hominem dicat animal rationis expers: quod ipſe non diffitetur.

Lib. de Similitud. c. 190. Bellar. lib. 2. de ſtatu peccati cap. 12.

3.23.4 *Ad Dei naturam ſi propriè pertinet iudicium facere, iuſtitiam igitur naturaliter amat, iniuſtitiam auerſatur.* Nec malè Ethnicus ille,

Eſtq; pati pœnam, quàm meruiſſe minus.

At propterea longè peius eſt, culpæ auctorem eſſe, quàm pœnæ aut cruciatus. Experiamur an hæc ita ſint, & Caluini Theologiam cum cura excutiamus.

Primò, Deus maximam hominum partem nullo operum reſpectu, in æternū exitium creauit, eo tantùm nomine, *Quoniam ita placet.* 3.22.11.

Secundò, Vt eſſet aliqua ſpecies iuſtitiæ, dedit legem impoſſibilem; vt peccandi neceſſitate impoſita, rei præuaricationis tenerentur. 2.7.6.

Tertiò, Vt ad finem deſtinatum certò perueniant, partim priuat eos remedijs ſalutis, partim inſtigat eos ad malum; potenter immittendo errorem, concupiſcentiam, malas voluntates: flectendo, formando, & dirigendo corda eorum in iniuſtitiam, & in malitia obdurando. 3.4.3.

Quartò, Vt hæc molliùs fluant, hominibus prauis & præſertim dæmonibus abutitur, vt per hæc iræ ſuæ inſtrumenta omnia flagitia & ſcelera in mundo perpetrentur.

Duo priora pronunciata Colore 13. ſatis expoſita ſunt: nunc tertium & quartum demonſtremus, haſque incredibiles blaſphemias illuſtri corona exornemus.

1.17.5. *Ergò, inquiunt, nec furta, nec adulteria, nec homicidia perpetrantur, quum Dei voluntas intercedat. Cur ergò fur punietur?* Reſpondet infrà: *Ac vide quam inſulſa ſit eorum argumentatio: impunita eſſe authoribus ſuis ſcelera volunt, quia non niſi Dei diſpenſatione patrantur. Ego plus concedo: fures & homicidas, & alios maleficos, diuinæ eſſe prouidentiæ inſtrumenta, quibus Dominus ipſe ad exequenda quæ apud ſe conſtituit, iudicia vtitur.*

1.18.1. *Abſurdum videtur volente ac iubente Deo excæcari hominem, qui mox cæcitatis ſuæ pœnas daturus eſt. Tergiuerſando itaque effugiunt* (SS. Patres & Theologi Scholaſtici) *Dei tantum permiſſu, non etiam voluntate hoc fieri: ipſe verò palàm ſe facere pronuncians, effugium illud repudiat. Quòd autem nihil efficiant homines, niſi arcano Dei nutu, nec quidquam deliberando agitent, niſi quod ipſe iam apud ſe decreuerit, & arcana ſua directione conſtituat, innumeris & claris teſtimonijs probatur.* Et infrà: *Abſalon inceſto coitu patris torum polluens, deteſtabile ſcelus perpetrat: Deus tamen hoc opus ſuum eſſe pronunciat.*

Prouerb. 21.1. 1.18.2.a. *Quod de corde Regis prædicat Salomo, flecti huc atque illuc, prout Deo viſum eſt: ad totum certè humanum genus extenditur, tantumdemq; valet ac ſi dixiſſet, quidquid animis concipimus, arcana Dei inſpiratione ad ſuum finem dirigi. Et certè niſi intus operaretur in mentibus hominum, non rectè dictum eſſet, auferre labium à veracibus, & à ſenibus prudentiam: auferre cor principibus terræ vt errent per deuia.* Et infra de Aſſyrijs, *Non quia impios & præfractos homines docere velit ad ſponte parendum, ſed quia flexurus ſit ad exequenda ſua iudicia, perinde ac ſi iuſſa eius animis inſculpta geſtarent* (nempe, Occide, ſcortare, furare) *vnde apparet certa deſtinatione Dei iuſſe impulſos.*

2.4.3.7. *Ergò quia perditum Deus volebat* (Sehon Regem Amorrhæorum) *obſtinatio cordis, diuina fuit ad ruinam præparatio.* Et ſuprà dixerat, quia *Deus indurauerat ſpiritum eius, & cor obfirmauerat.*

3.23.7. *Nec abſurdum videri debet quod dico, Deum non modò primi hominis caſum, & in eo poſterorum ruinam præuidiſſe: ſed arbitrio quoque ſuo diſpenſaſſe. Vt enim ad eius ſapientiam pertinet omnium quæ futura ſunt eſſe præſcium, ſic ad potentiam, omnia manu ſua regere ac moderari.* Et §.8. *Lapſus eſt enim primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat; cur cenſuerit, nos latet.* Et ſtatim: *Cadit igitur homo, Dei prouidentia ſic ordinante: ſed ſuo vitio cadit.* Sophiſticè hoc annectit.

1.14.18. *Quia Deus immundos Spiritus prout libitum eſt, huc illuc inflectit, hoc regimen ita temperat, vt impios ſubactos trahant, in eorum animis & corporibus imperium exerceant, ad omnia flagitia velut mancipijs abutantur.* Et infrà, *Impios & incredulos illi gubernandos tradit,*

quos in ſuo grege cenſeri non dignatur. Et meritò: ſunt enim impij omnes vaſa iræ. Ideò cui potius quàm diuinæ vltionis miniſtro ſubijcerentur?

1.18.2.b. *Fateor quidem interpoſita Satanæ opera ſæpe Deum agere in reprobis: ſed vt eius impulſu Satan ipſe ſuas partes agat, & proficiat quatenus datum eſt.* Et infrà: *Iuſtæ ſuæ vindictæ præcipuus eſt author: Satan verò tantùm miniſter.*

2.4.1. *Imperio igitur diaboli quòd animalis hominis voluntas dicitur ſubiacere vt inde agitetur, non ſignificat ipſam reluctantem ac reſtitantem ad obſequia adigi (quemadmodum inuita mancipia obire iuſſa noſtra dominij iure cogimus) ſed Satanæ præſtigijs faſcinatam illi ſe ad omnem ductum obſequentem* neceſſariò *præbere. Nam quos Spiritus ſui regimine non dignatur Dominus, eos ad Satanæ actionem iuſto iudicio ablegat.*

2.4.3. *Ad exequenda ſua iudicia per miniſtrum iræ ſuæ Satanam & conſilia eorum deſtinat quò viſum eſt, & voluntates excitat, & conatus firmat.* Et §.4. *An indurauit non emolliendo? Id quidem verum eſt: ſed plus aliquid fecit, quòd obſtinatione pectus eius obfirmandum Satanæ mandauit.* Et §.5. *Spiritus ergò impurus Dei ſpiritus vocatur, quia ad eius nutum potentiamq; reſpondet, inſtrumentum magis ipſius in agendo quàm à ſeipſo author.*

Multa ſunt alia teſtimonia, præſertim 3.22. & cap. 23. quorum quædam ſuprà Colore 13. allata ſunt, alia inferiùs adferentur. Atque idem patet ex duobus Caluini principijs.

Primum eſt, Nihil in mundo fieri, niſi Deo volente & decernente: at multa peccata & ſcelera quotidie committuntur: ergò in Dei voluntatem & decretum ſunt referenda. Sic enim 1.16.3.z. *Arcano Dei conſilio ſic regi, vt nihil contingat niſi ab ipſo ſciente & volente decretum.* Et §.4.z. *Deum ſic attendere ad ſingulos euentus regendos, & ſic omnes illos prouenire à definito eius conſilio, vt nihil fortuitò contingat.* Et §.9. exemplo familiari illuſtrat: *Fingamus exempli gratia, mercatorem, qui ſyluam ingreſſus cum comitatu fidorum hominum imprudenter à ſocijs aberret, ipſo errore feratur in ſpoliarium, incidat in latrones, iuguletur. Mors eius non tantùm Dei oculo præuiſa, ſed decreto ſtabilita fuerat.* Ergò latronibus iniecta neceſſitas, vt non poſſent manus ab innoxio ſanguine innoxias ſeruare, & quidem ineuitabili Dei decreto. Qui autem aliquid vult & decernit, quomodò non eſt auctor eius?

Alterum principium eſt, Deum nihil præuidere futurum niſi ex decreto (quaſi ante decretum cęcus fuerit.

3.23.6.z. *Sed quum non alia ratione quæ futura ſunt præuideat, niſi quia ita vt fierent decreuit: fruſtrà de præſcientia lis mouetur; vbi conſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire.* Et §.7. *Inficiari tamen nemo poterit quin præſciuerit Deus quem exitum habiturus eſſet homo, antequam ipſum conderet; & ideo præſciuerit quia decreto ſuo ſic ordinârat.* At Deus omnia hominum & angelorum ſcelera & flagitia ab initio præſciuit; & quidem cum omnibus ſuis conditionibus, circumſtantijs & euentis: ergò omnia omninò ſcelera & flagitia ſic qualificata, ineuitabiliter & inflexibiliter decreuit. Vnde non ſemel electos & reprobos in hac cauſa parificat 1.18.1.z. *Summa hæc ſit, quum Dei voluntas dicitur rerum omnium eſſe cauſa, prouidentiam eius ſtatui moderationem in cunctis hominum conſilijs & operibus, vt non tantùm vim ſuam exerat in electis, qui Spiritu ſancto reguntur, ſed etiam reprobos in obſequium cogat.*

Atque hæc omnia Caluinus facilè concedet, quòd Deus velit, decernat, & ordinet omnia peccata tùm hominum tùm angelorum: quòd ſuggerat & immittat cogitationes adulterij, homicidij tam potenter vt creatura reſiſtere nō poſſit quod corda reproborū inflectat, ducat, trahat in malum, & quod adiuuet & cooperetur: quòd impellat in peccati foueam, & neceſſitatem peccandi injiciat: quòd excæcet & obduret non tantùm negatiuè, ſed propriè etiam & poſitiuè; quòd prauis hominibus, dæmonibus vtatur tanquam inſtrumentis; ſed ab ipſo manet efficacia erroris.

Hæc omnia inquā, Caluinus facilè concedit; negat tamen Deum eſſe ſcelerum auctorem 1.18.4. *Hoc etiam modo ſoluitur, imo ſponte liqueſcit altera obiectio, Si non modò impiorum opera vtitur Deus, ſed etiam conſilia & effectus gubernat, ſcelerum omnium eſſe authorem, ac proinde immeritò damnari homines, ſi exequuntur quod decreuit Deus, quia eius voluntati obtemperent.* Sic

1.15.1.& 3 23.9. & alibi ſæpè. Negat igitur; ſed negat vt mulier illa adultera Prou.30.20. quæ comedit, & tergens os ſuum dicit : *Non ſum operata malum. Caius Gracchus*, inquit Cicero, *cùm largitiones maximas feciſſet, & effudiſſet ærarium, verbis tamen defendebat ærarium. Quid verba audiam, cùm facta videam?* Imò diſerta Caluini *verba* audiamus.

Tuſcul.3.

1.18.13. *Et iam ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti cenſores volunt otioſo tantùm eius permiſſu contingere.* Et 1.18.2. *Iuſtæ ſuæ vindictæ præcipuus eſt author: Satan verò tantùm miniſter.* Et 3.23.3.7. *Atqui vt centies Deum eſſe authorem*(reprobationis, & eorum quæ ſequuntur) *confitear, quod veriſſimum eſt, non protinus tamen crimē eluunt quod eorum cōſcientiis inſculptum ſubinde eorum oculis recurrit.* Ex quibus verbis anguillam ſic licet conſtringere, vt flexuoſam illam caudam mouere nō poſſit.

Primò, Deus eſt author eorum quæ Sorboniſtæ permitti dicunt (hi enim ſunt cenſores qui notantur:) Sed omnia peccata dicunt permitti : ergo omnium peccatorum eſt author Deus.

Secundò, Quæ Deus ſecundùm Caluinum in reprobis tanquam præcipuus author operatur, ſunt furta, homicidia, adulteria,&c. ſed hæc ſunt peccata: ergo,&c.

Tertiò, Qui exteriùs inducit milites ad ſeditionem, ad furtum, ad adulteria, &c. verè dicitur eſſe auctor ſeditionis, furti & adulterij. Ergo multò magis in Deum id competet, ſi illa omnia intus in militum cordibus potenter operatur, inducendo, flectendo, roborando,&c.

Quartò, qui mandat homicidium, homicidij auctor eſt; vt patet 2. Regum 11.15. & omnes gentes conſentiunt, nec ſine ſtultitia negari poteſt : Deus autem impijs & dæmonibus mandat vt maleficia concipiant, concepta moliantur,& perpetrent 1.17.11.

Quintò, Actio inſtrumenti vt ſic ſemper in principalem cauſam refertur: impij autem & dæmones in ſuis maleficijs inſtrumenta Dei ſunt 2.4.5. ergò ipſorum maleficia in Deum vt præcipuum auctorem referuntur. Ridiculus ſit qui Vrbis incenſæ cauſam in ignem; non in Neronem referat : at ridiculus magis, qui quod Deus potentiſſimè per inſtrumenta operatur, furta, adulteria, homicidia, inſtrumentis & non principali agenti tranſſcribit. Neque refert quòd ignis ſine cognitione, impius cum cognitione operatur : eadem enim eſt vtrobique neceſſitas, cùm potentiſſimo Dei impulſui reſiſti non poſſit.

Sueton. in Nerone c.38.

Reſpondet Caluinus primò, Deum velle opus, nolle operis malitiam: & ſic eſſe operis authorem, non malitiæ 1.18.4. *Videmus ergo vt Deus, perfidiam nolendo, defectionem tamen alio fine iuſtè velit.* Sed quum perfidia cum æterna Dei lege pugnet, malitiam ſecum neceſſariò trahit, vt ob nullum bonum finem ſeparari poſſit : ac proinde qui perfidam defectionem inſpirat, ineuitabiliter perfidiæ auctor conſtituitur.

Molina in 1. p.q.19.a.6. d.3.

Reſpondet ſecundò, Deum non præcipere peccata, ac proinde non eſſe eorū auctorem. *Perperam*, inquit, 1.8 4. *miſcetur cum præcepto voluntas, quam longiſſimè ab illo differre innumeris exemplis conſtat.* At ſecundùm te non præcipit quidem per apertam voluntatem in Scripturis expoſitam, præcipit tamen per occultam illam qua efficaciter mouet creatam voluntatem; vnde ſæpe nomen præcepti, iuſſi, imperij ipſemet vſurpas:vt 1.18.1. *Abſurdum videtur volente ac iubente Deo excæcari hominem*, &c. 1.17.11. *Vt diabolus, totáque improborum cohors nec digitum mouere poſſit, niſi quantum ille permiſerit, imò niſi quantum* mandàrit. Item 2.4.2. *Dicitur & Deus ſuo modo agere, quòd Satan ipſe (inſtrumentum quum ſit iræ eius) pro eius nutu ac* imperio *huc atque illuc ſe inflectit ad exequenda eius iudicia.*

Reſpondet tertiò, non eſſe dicendum operis authorem, cuius auctoritatem executor non ſequitur: ſed impij in ſuis peccatis Deum auctorem non ſequuntur, ſed ſuam libidinem quam ſciunt Legi Dei aduerſari ergò. Hac ſolutione frequenter vtitur Caluinus, vt 1.17.5. *Id requirit vnum Deus à nobis quod præcipit. Si quid aduerſus præceptum deſignamus, non obedientia eſt, ſed contumacia & tranſgreſſio. At niſi vellet, non faceremus. Fateor. Sed an facimus mala in hunc finem, vt ei*

obſequium

obſequium præſtemus? At nobis ea nequaquam mandat, quin potius irruimus, non quid ille velit cogitantes, ſed libidinis noſtræ intemperie ſic furentes, vt contra ipſum deſtinato conſilio nitamur. Item 1.18 4. *Etſi dum ſtuprauit Abſalon patris vxores voluit Deus hoc probro vlciſci Dauidis adulterium: non ideò tamen præcepit ſcelerato filio inceſtum committere, niſi fortè Dauidis reſpectu; ſicut loquitur de conuitijs Semei. Nam illum Dei iuſſu maledicere dum fatetur, minimè commendat obſequium, ac ſi Dei imperio pareret proteruus ille canis,* &c.

Sed contrà primò, Ideò auctor homicidij non cenſetur qui illud ſuaſit aut imperauit, ſi homicida aliunde impulſus fuit; quia nullum influxum habuit in illud opus: at Deus ſecundùm Caluinum, non habuit quidem moralem influxum, præcipiendo inceſtum, adulterium, homicidium, &c. habuit tamen influxum phyſicum, inſpirando, flectendo, dirigendo & roborando Abſalonis animum in inceſtum. Quanto ergò phyſicus influxus fortiùs, immediatiùs & ineuitabiliùs effectum attingit quàm influxus moralis, tanto magis auctor cenſeri debet qui phyſicè quàm qui moraliter ad actum peccati concurrit.

Secundò, ſi exquiratur vſque à ſtirpe malæ libidinis origo, ſemper vltima ἀνάλυσις in Deum deſinet: in Deum dico, qui 1. 2. 1. Fons omnium bonorum à Proteo conſtituitur. Quæro enim, cur Abſalon patris vxores violauit? quia voluit. Cur voluit? quia patrem infamare, & filios Iſraël roborare intendebat, vt regni coronam faciliùs obtineret. Vnde hæc intentio? à Deo, qui eius animum ambitione impleuit, flexit, traxit, & tanquam in ſcopum deſtinauit in omnia ſcelera quæ Scriptura commemorat. Atque hanc ἀνάλυσιν Caluinus diſertis verbis fatetur 3.24.14! *Quod igitur ſibi patefacto Dei verbo non obtemperant reprobi, probè id in malitiam prauitatémque cordis eorum reijcietur,* modò *ſimul adjiciatur ideò in hanc prauitatem addictos, quia iuſto, ſed inſcrutabili Dei iudicio ſuſcitati ſunt ad gloriam eius ſua damnatione illuſtrandam.* Sic 3.23.9 & alibi.

Tertiò, Si quis furtum, adulterium, aut homicidium in hunc finem committeret, vt Deo hoc volenti obſequium præſtaret, nihil peccati contraheretur, ſi vera eſt Caluini ſolutio. Ergò qui Apoſtolos interficiendo, arbitrati ſunt obſequium ſe præſtare Deo, Ioan. 16. 2. nihil peccàrunt. Item Libertini quidam, Anabaptiſtæ, & qui ex domo Amoris, quum in ſuis conuenticulis infanda flagitia committunt, Deo obedire intendunt dicenti, *Creſcite & multiplicamini,* &c. & ſecundùm Caluinum Deus occulta ſua voluntate vult hæc ab eis fieri: ergo nullo modo peccant.

Quartò, Sint duo, quorum vnus famulo homicidium imperet, alter famuli manu arrepta aliquem occidat; vter magis auctor homicidij cenſebitur? At priorem auctoritatis modum Deo Caluinus negat: poſteriorem non tantùm concedit, ſed etiam operoſiſsima diſputatione attribuere contendit. Et tamen (quæ eius impudens & intoleranda inſcitia eſt) Deum ſe peccati authorem facere negat.

Reſpondet quartò, Idem quidem Deum operari, quod Satan & impij operantur, ſed Deum operari alio fine & modo: vult enim bona voluntate, quod impius vult mala, quod etiã Auguſtinus fatetur 2.4.2. *Quomodo idem opus ad Deum, ad Satanam, ad hominem authorem referamus, quin vel Satanam excuſemus Dei conſortio, vel Deum mali authorem prædicemus? facile, ſi finem agendi primum inſpiciamus, deinde modum.* Et infra, *Idem ergò facinus Deo, Satanæ, homini aſsignari videmus non eſſe abſurdum: ſed varietas in fine & modo facit, vt illic inculpata Dei iuſtitia reluceat, Satanæ hominiſq; nequitia cum ſuo opprobrio ſe prodat.* Et 1.18.3. *Ergò huic Auguſtini ſententiæ pij omnes ac modeſti facilè acquieſcent: Interdum bona voluntate hominem velle aliquid quod Deus non vult: velut ſi bonus filius patrem vult viuere, quem Deus vult mori. Rurſus fieri poſſe, vt idem velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona: velut ſi malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus.* Enchirid. ad Laurent. cap. 101.

Sed contrà primò, Si quid momenti hoc habet, tantùm probat Deum ſibi non eſſe auctorem peccati, id eſt, vt peccet ipſe, quia propter bonum finem & propter bonam

voluntatem

voluntatem excuſatur: non autem probat, alijs non eſſe auctorem peccati, id eſt, vt ipſi peccent. Nam ſi Deus exteriùs alicui præciperet ſcortari & furari, quamuis bono fine & bona voluntate; nonne iſtius ſcortationis & furti author meritò cenſeretur? quanto magis ſi interiùs hoc ſuadet & perſuadet, flectendo, formando, & dirigendo impiorum corda in furta & ſcortationes? Quòd ſi dicat fieri non poſſe, vt Deus hoc exteriùs præcipiat, cùm Lex ipſius ſit ſpeculum & ſumma omnis iuſtitiæ & puritatis: cogitet blaſphemiæ ſuæ atrocitatem, quæ incomparabiliter Deo plus tribuit, cùm intus potentiſsimè operantem facit.

Secundò, Vnde in impio malus ille finis, & mala voluntas? nam in illum finem tanquam in ſcopum à Deo deſtinatur, vt ex multis teſtimonijs ſuprà citatis planum eſt.

Tertiò, Fruſtrà citat D. Auguſtinum:

Nam primò, ille loquitur de malo phyſico, nempe de morte; noſtra quæſtio eſt de malo morali, id eſt, de peccati malitia.

Secundò, Quòd filius ille aliud velit quàm Deus, ex diuinæ voluntatis ignoratione procedit: ſi enim ſciret, habere poſſet velleitatem contrariam, non tamen voluntatem: nam beati in parentibus reprobis Dei iuſtitiam laudant & exoſculantur.

Tertiò, nunquam dixiſſet Auguſtinus, Fieri poteſt, vt idem velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona; vt ſi impius velit ſcortari & blaſphemare, velit hoc etiam Deus, quod Caluinus affirmat: ſic enim loquitur lib. de Spiritu & littera c. 31. *Nuſquam legimus, Non eſt voluntas niſi à Deo: & rectè non ſcriptum eſt, quia verum non eſt: alioquin etiam peccatorum, quod abſit, auctor eſt Deus, ſi non eſt voluntas niſi ab illo.* Quæ Auguſtini verba Caluini blaſphemiam radicitus euertunt.

Nihil igitur Caluino reliquum eſt, vnde ſuas antilogias excuſet, dicatque omnium quidem peccatorum authorem eſſe Deum, non tamen vt peccata ſunt, ſed vt ſunt opera iuſtitiæ diuinæ. Nam qui finem præſtituit, etiam media vt media decernere debet, ne finis obtentione fruſtretur: Deus autem, exempli gratia, Abſaloni præſtituit finem nempe æternum ſupplicium, eo tantùm nomine, Quia ita placet: ergo in illo operari debuit ambitionem, rebellionem, inceſtum, &c. vt tot ſupplicij gradus mereretur: non merentur autem illa niſi vt peccata & legis transgreſſiones: ergo Deus author eſt ambitionis, rebellionis, inceſtus, vt peccata Abſaloni ſunt, & quatenus per illa æternum ſupplicium meretur.

Ex hac Caluini doctrina euidenter ſequuntur mira quædam corollaria, digna quæ ſeriò perpendantur.

Primum, Deum verè ac propriè peccare. Nam qui alteri auctor eſt vt peccet, ſuadendo, hortando, imperando, impellendo, &c. verè ac propriè peccat, vt ipſo naturæ lumine docemur, & omnes gentes communi conſenſu receperunt: quanto magis qui intus operatur? qui format, dirigit, roborat malam voluntatem? qui denique peccandi neceſſitatem imponit? nam quamuis Satan aliquando interueniat, miniſtri tantùm & inſtrumenti vice fungitur; ab ipſo autem Deo manat efficacia erroris 1. 18. 2. conſtat autem homicidij miniſtrum minus peccare quàm magiſtrum, & inſtrumentum quàm principalem authorem. Et confirmatur ex eo, quòd qui amat homicidia, adulteria, furta, ijſque delectatur, verè ac propriè peccat, quia habet voluntatem æternæ legi contrariam: Deus autem amat huiuſmodi, ijſque delectatur; nam ſecundùm diſerta Caluini verba, opera ſua eſſe palàm pronunciat: Scriptum eſt autem *Lætabitur Dominus in operibus ſuis*, item Sapient. 11. 25. *Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti.* Neque peccatum impediet bonus finis & recta intentio: quia non ſunt facienda mala vt eueniant bona: & ſecundùm Theologorum doctrinam, mala electio vitiat bonam intentionem; vt ſi quis furetur quod in eleëmoſynas diſtribuat: de quo videndus D. Auguſtin. lib. 50. homil. 7.

Pſalm. 103. 31

Rom. 3. 8. D. Tho. 1. 2. q. 19. a. 7. ad 3.

Secundum, non homines aut an-

gelos

gelos, ſed ſolum Deum peccare. Nemo enim peccat in eo quod cauere non poteſt : ſed homines & angeli cauere non poſſunt peccata quæ committunt : ergò non peccant. Propoſitio eſt clara, quam ſæpe docet D. Auguſtin. vt lib. de vera religione cap. 14. & lib. de corrept. & grat. c. 11. debet enim eſſe liber cui peccatum imputatur, vt poſſit facere & non facere, velle & non velle: quæ cauſa eſt, cur bruta animantia, pueri, moriones, dormientes quamuis vel occidant, vel domum incendant, vel grauiſſima quæque committant, peccare propriè non cenſeantur. Aſſumptionem docet vbique Caluinus in homine lapſo, vt 2.3.5. & 3.23.9. In primo homine, & primo angelo (quamuis vt Proteus variet) idem tamen admittit, quia Deus Luciferi & Adami lapſum præuidit: nō aliter autem præuidit, niſi quia vt ita fieret decreuit 3.23.6.7. hoc autem decretum eſt prorſus ineluctabile, longè magis quàm Stoicorum fatum. Ergò nec homines nec angeli, ſed ſolus ille peccat, qui ipſos potenter & ineuitabiliter ad peccatum impellit.

Quòd ſi Caluini mentem penitus inſpiciamus, videbimus Dei peccatum eſſe ſuprà modum peccans peccatum: nam adulter in ſuo opere voluptatem quærit, aut aliud opinatum bonum : Deus autem in eodem opere malitiam intendit, tanquam iuſtum damnationis titulum, ad quam ab æterno eſt deſtinatus.

Tertium, Caluinum ſtultè & contra ſua principia Homericum Agamemnonem accuſare, & ſimiles qui de rebus aduerſis contra Deum fremunt, & ſcelerum culpam in ipſum regerunt. 1.17.3. *ἐγὼ δ᾽οὐκ αἴτιος εἰμὶ, Ἀλλὰ Ζεὺς καὶ μοῖρα* : item Lyconidem Plautinum, *Deus impulſor fuit: credo Deos voluiſſe: Nam ni vellent, non fieret, ſcio*. Quid enim ſtultius quàm eos reprehendere, qui non tantùm doctrinam tuam, ſed etiam verba & ſyllabas repræſentant? Quoties occurrunt, *Deus vult, Deus decernit, Deus clauum tenet, Deus impellit* 1.18.4. *Non fieret niſi Deus vellet: Fateor*, &c. Et non videtur tibi excuſatio iuſta, Feci, ſed non potui non facere? Volui, ſed non potui non velle? Oblectatus ſum, ſed aliter non potui? Quis Solem accuſet quòd vrat? ignem quòd lædat? niuem quòd frigefaciat? At peccatori longè maior neceſſitas incumbit quàm Soli, quàm igni, quàm niui: hæc enim proximè à natura eſt, illa à potentiſſimo Deo immediatè & ineluctabiliter injicitur.

Ego non ſum cauſa malorum, Verum Iupiter & fatum.

Quartum, Spiritum cui hæc omnia tribuit Caluinus, non eſſe bonum, ſed malum. Nam quod ſæpe ingeminat, rectum eſſe quidquid Deus voluerit, etiamſi eius ratio nobis ſit occulta: ad S. Anſelmi trutinam examinandum eſt; *Si Deus velit malum, inde non ſequi vt id fiat bonum: ſed potiùs eum qui hoc velit, non eſſe Deum.* Bacchus Omeſtes haberi Deus volebat, & ſimul humanis hoſtijs placari. At Græciæ Principes inde collegerunt, & rectè collegerunt, non eſſe Deum qui cruentis huiuſmodi ſacrificijs oblectetur, ſed potiùs eſſe ſpiritum malum, cui diuinitatis opinio detrahenda ſit. Quid de illo ſpiritu dicturos fuiſſe putamus, qui vult & decernit vt fiant homicidia, adulteria, inceſtus, furta, &c. qui hominibus neceſſitatem injicit, vt ea concipiant, moliantur, perpetrent? qui in ipſorum cordibus potenter operatur & propter ea ipſa opera ſempiternis ignibus illos addicit? Non eſt igitur Deus Iſrael, quem Caluinus nobis depingit, de quo ſcriptum eſt, *Non Deus volens iniquitatem tu es*: ſed Deus Simonis Magi, Marcionis, Manetis, & portentorum ſimilium, qui omnium malorum originem in æternum quoddam principium regerebant. Eo tamen Caluinus deterior, quòd illi bonum Deum malorum fontem facere non ſunt auſi, ſed aliud principium illi contrarium & coæternum commenti ſunt: Caluinus autem illum de quo ſcriptum eſt, *Nemo bonus niſi ſolus Deus*, omnium malorum authorem facere non veretur; depingens nobis interim Deum huius ſeculi, principem tenebrarum (cuius inuidia peccatum & mors, & quidquid vſquam malorum eſt, introiuit in orbem terrarum) qui diuinitatem ſemper affectauit, nunc eius particulam Caluini beneficio conſecutus.

Lib. 1. Cur Deus homo cap. 12.

Vide Col. 13.

Pſal. 5. 5.

Luc. 18. 19.

Sap. 2. 24.

Digitized by Google

Quintum, horrendam hanc blaſphemiam non aliorſum à tenebrarum Principe excogitatam, quàm vt ſuam rabiem qua furit in Deum & Sanctos eius, aliquando tandem euomeret, & odium ſuum inſaturabile aliquo modo ſaturaret. Hac enim ratione apud facilè credulos obtinet,

Primò, vt omnis boni fons in omnium malorum fontem transformetur: vtque omnia ſcelera & flagitia in ipſum vt auctorem regerantur.

Secundò, vt Sancti, tum homines tum angeli, quos peſſimè odit, ſua laude & meritis exuantur, quum neceſſitate adacti creduntur ad ea facienda & patienda, quæ æterna beatitudine remunerantur.

Tertiò, vt reprobi, tum angeli, tum homines, & ipſe in primis, ab omni culpa vindicentur; quum non in æternum exitium tantùm, ſed etiam in ipſa peccata à Deo deſtinati ſint, vt ſua damnatione ipſius gloriam illuſtrarent. Voluit igitur nunc Caluini operâ per cuniculos obtinere, quod ante paulò plus trecentos annos aperto Marte petebat per Hæreticos Cremenſes & Lolhardos, qui docebant,

Bzouius an. 1315. Gaulter. ſecul. 14. c. 7.

Primò, Luciferum cum dæmonibus ſuis cælo iniuriâ depulſum, tandemque beatitudini cum omnibus ſuis reſtituendum.

Secundò, Michaëlem & Angelos omnes, æternis cruciatibus deputandos.

Tertiò, Omnes à ſua ſecta alienos ſimiliter eſſe damnandos. Cùm ſe mutuò ſalutarent, his verbis vtebantur, *Salutet te iniuriam paſſus*, id eſt, Lucifer. Et vt intelligas Caluiniſmi proluſionem, præter multos errores cum Caluino communes, hoſtiam conſecratam Deum fictitium appellabant, Romanam Eccleſiam non Chriſti, ſed gentium infidelium eſſe dicebant.

Atque ex his *ſextò* colligere licet, quàm periculoſum ſit illotis quod aiunt manibus Scripturas tractare, eiſque ſenſum è ſuo ſenſu affingere: nam vt rectè ait S. Auguſtinus, *Non aliunde hæreſes naſcuntur, niſi quia Scripturæ bonæ intelliguntur non bene*. Legit Caluinus Scripturas; ſed quia ſuo ſenſu eas metiri voluit; non intellexit: incidit autem in ſenſum ab eo inſpiratum, qui dixit aliquando, *Si filius Dei es, mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim*. *Sapere noſtrum*, inquit 1. 18. 4. 7. *nihil aliud eſſe debet quam manſueta docilitate amplecti, & quidem ſine exceptione, quidquid in ſacris Scripturis traditum eſt*. Rectò, ſed vbi eſt iſta manſuetudo tua? vbi docilitas? Omnes Patres in hac materia præ te contemnis, & *Ne Auguſtinus quidem*, inquis 2. 4. 3. *illa ſuperſtitione interdum ſolutus eſt: quemadmodum alibi dicit indurationem & excæcationem non ad operationem Dei, ſed ad præſcientiam ſpectare*. Verùm cùm tu clariſsima verba, *Hoc eſt corpus meum*, in alienum ſenſum detorqueas, quia tibi abſurdum videtur, Chriſti corpus panis ſpeciebus contineri: cur ſtomacharis, ſi Scripturas quæ duriùs ſonare videntur, in proprium & genuinum ſenſum, à Prophetis, Apoſtolis & tota Eccleſia traditum, reducamus, quia verè abſurdum ſit & blaſphemum vel minimam peccati portiunculam in totius bonitatis fontem referre? Quod lumini naturali vſqueadeò perſpicuum eſt, vt nec ipſe tu cum tuis placitis pugnare non potueris, ſemper Proteus, ſemper Vertumnus 3. 2. 39. *Quòd ſi ab ipſo profectam reuelationem, vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare horrendum eſt ſacrilegium*, &c. quomodo ab ipſo manat efficacia erroris? quomodo ſuper omnes blaſphemias non blaſphemat, qui Deum facit auctorem peccati, peccatorem, & ſolum peccatorem? Meritò itaque te Geneuenſem Papam, vt Bernenſes vocitare ſolebant, triplici corona ornandum putamus, pro triplici hac blaſphemia, qua cunctos ſuperaſti: nec inconcinnè tibi accommodabimus quod ſcriptum eſt Apoc. 13. 6. *Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen eius & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant*.

tract. 18. in Io.

Matt. 4. 6.

Bolſec. in vita Caluini c. 12.

NOTÆ.

N O T AE.

1 D*iuina eſſe prouidentia inſtrumenta*) Electionem & reprobationem Caluinus vbique pariſicat, vt 3.22.11.2. ſimiliter & media ad vtramque 1.18.2.2. Quare quemadmodum in electis bonum opus inchoat Deus, corda ipſorum flectendo, formando, dirigendo in iuſtitiam 2.3.6. ita in reprobis inchoat opus malum, ipſorum corda flectendo, formando, dirigendo in iniquitatem. Et ſicut Concionatores, qui inſtrumenta Dei ſunt, fruſtrà exteriùs aures verberant, niſi Deus intus operetur; vt frequenter docet D. Auguſtinus: ita reproborum excæcationẽ & obdurationem fruſtrà molitur Satan, niſi à Deo manet efficacia erroris & indurationis. Sic 1.18.2. *Dicitur etiam Satan excæcare infidelium mentes: ſed vnde hoc, niſi quod à Deo ipſo manat efficacia erroris, vt mendacijs credant, qui renuunt parere veritati?* Et 2.4.4. *Vt videas efficaciam agendi penes ipſum fuiße, illos miniſterium duntaxat præbuiſſe.* Et 2.4.5. *Diuinitus efficaciam erroris ac ſeductionis immitti, vt credant mendacio qui veritati non paruerunt.* Quas blaſphemias qui non horret, ipſe blaſphemare meritò cenſeatur.

2. *Vt omnis boni fons*) Hoc idem magna ex parte obtinet Lucifer per Caluini præuaricationem: hic enim Dei cauſam agere profeſſus, tam frigidas excuſationes adfert, vt eam prorſus prodere conuincatur. 1.15.1. *Cauendum eſt enim ne præciſè tantùm naturalia hominis mala demonſtrando, ea videamur ad naturæ authorem referre: quandoquidem in hoc prætextu ſe habere ſatis defenſionis putat impietas, ſi obtendere queat, quidquid habet vitij, à Deo quodammodo profectum eſſe: nec dubitat ſi redarguitur, cum Deo ipſo litigare, culpámque in eum transſcribere, cuius meritò rea agitur, &c. non cogitantes ſe Deum quoque (licèt obſcuriùs) ſugillare: cuius in contumeliam recideret ſi quid vitij ineſſe naturæ probaretur.*

2.1.10. *A carnis ergo noſtræ culpa, non à Deo noſtra perditio eſt, quando non alia ratione perijmus, niſi quia degenerauimus à prima noſtra conditione.* Et infrà: *Homini tantùm ſuum exitium adſcribendum apparet, quum, Dei benignitate rectitudinem adeptus, ſua ipſe dementia in vanitatem delapſus ſit.*

2.5.11. *Nam ſi culpæ alicuius tenentur conuicti: non abs re Dominus exprobrat, eorum peruerſitate factum eße quominùs clementiæ ſuæ fructum ſentirent. Reſpondeant ergo, poſſintne inficiari cauſam contumaciæ prauam ſuam voluntatem fuiſſe. Si mali fontem intra ſe reperiunt, quid veſtigandis extraneis cauſis inhiant, ne ſibi ipſi fuiſſe exitij authores videantur?* Et 2.4.1.2. *Excæcatio impiorum, & quæcunque inde ſequuntur flagitia, opera Satanæ nuncupantur: quorum tamen cauſa extra humanam voluntatem quærenda non eſt, ex qua radix mali ſurgit.*

3.23.8. *Vnde ergò illa homini prauitas vt à Deo ſuo deficiat? Ne ex creatione eſſe putaretur, elogio ſuo approbauerat Deus quod profectum erat à ſeipſo. Propria ergò malitia, quam acceperat à Domino puram naturam corrupit, ſua ruina totam poſteritatem in exitium ſecum attraxit. Quare in corrupta potiùs humani generis natura euidentem damnationis cauſam, quæ nobis propinquior eſt, contemplemur, quàm abſconditam ac penitus incomprehenſibilem inquiramus in Dei prædeſtinatione.*

3.23.9. *Tametſi enim æterna Dei prouidentia, in eam cui ſubiacet calamitatem conditus eſt homo: à ſeipſo tamen eius materiam, non à Deo ſumpſit: quando nulla alia ratione ſic perditus eſt, niſi quia à pura Dei creatione in vitioſam & impuram peruerſitatem degenerauit.*

Sed hanc pro Deo apologiam, eſſe antilogiam & meram præuaricationem, ex dictis facilè apparet.

Nam primò, vnde eſt naturæ vitium, degeneratio, vanitas, peruerſitas, excæcatio, prauitas, calamitas? nonne à Deo decernente, præſciente, volente, operante, neceſſitatem injiciente? Non itaque in creatura quæ aliter non potuit, mali fons quærendus eſt, ſed in ipſo Deo, qui independenter à creatura hæc omnia ineuitabiliter decreuit. *Quod autem homini à peruerſo angelo perſuaſum dicitur*, inquit D. Auguſtinus, *etiam ad hoc vtique voluntate conſenſit. Nam ſi* neceſſitate *id feciſſet, nullo peccati crimine teneretur.*

S. Aug. lib. 7. Confeſſ. c. 3.

Lib. de vera relig. c. 14.

2. Create hominem rectum quem prauitati, calamitati, exitio deuoueris, quid aliud eſt quàm quærere excuſationem in peccatis? Nihil enim refert turpem imaginem fingas ab initio, an pulcherrimam, quam ſtatim fœdare conſtituiſti. At certo & ineuitabili Dei decreto pulcherrima illa SS. Trinitatis imago, ſi Caluino credimus, in diaboli imaginem degenerauit.

3. Quid refert, voluntate Dei manifeſta an occulta pereamus, modò ſciamus nos eius nutu in exitium ineluctabile præcipitatos? vnde tu, ſemper Proteus, vetas alibi cauſam extra Dei voluntatem quærere, cùm hîc prohibeas humanam voluntatem transſcendere. 3.22.11.2.

4. Cùm Deus cauſa ſit principalis, homines autem & dæmones inſtrumenta tantùm & miniſtri, & quidem neceſſitate adſtricti, quoniam ab ipſo manat efficacia erroris & obdurationis: cur hærebimus in medijs, & non potius ad ipſum mali fontem aſcendemus? Eò enim ipſe tu tui oblitus, quaſi manu nos ducis 3.24.14. *Si reſpondeatur, ſic fieri, quia id impietate, nequitia, ingratitudine ſua meriti ſunt homines: bene id quidem & verè dicetur: ſed quia nondum patet iſtius varietatis ratio, cur alijs in obedientiam flexis, iſti obdurati perſiſtant: in ea excutienda,* neceſſariò *ad illud quod ex Moſe annotauit Paulus tranſeundum erit: nempe quòd ab initio eos excitârit Dominus vt oſtenderet nomen ſuũ in vniuerſa terra.* Ecce qui in humana voluntate nos ſubſiſtere iubebas, iam ipſe tranſis vlteriùs: imò infrà dicis Chriſtum ex Iſaia non aliam cauſam adferre, niſi *quòd ad eos non pertineat Dei promiſſio.*

Fruſtrà igitur Dei patrocinium contra obtrectatores ſuſcepiſti, qui tam apertè præuaricaris: & creaturis peccandi neceſsitatem injiciens, earum culpam in Creatorem refudiſti Vna tibi rima qua ex tantis anguſtijs euaderes, patebat: ſi diceres Deum quidquid agit, agere ex neceſsitate naturæ, ac proinde non eſſe culpandum ſi creaturas ſuas tyrannicè tractet, quia non poſsit aliter, etiamſi velit. Sed nec hoc effugium tibi proderit: nam quamuis ex dictis tuis iſta neceſsitas ſequatur; nuſquam tamen (quod ſciam) apertè eam doces: & quamuis doceres, non faceret ad rem, quia etiam in neceſsitate peccatum proprij nominis agnoſcis 2. 3. 5.

3. *Quæ duriùs ſonare videntur.*] Sic hæ Scripturæ, *Pater maior me eſt*, *Soluite templum hoc*, *Non cognoſcebat eam donec peperit*, duriùs ſonare videbantur, & Arium, Neſtorium ac Heluidium in grauiſſimos errores præcipitârunt; quia fidem in Scriptura, & non Scripturam in fide, id eſt, in Apoſtolorum traditione quærebant. Sic, *Indurabo cor Pharaonis*, *Conuertit cor eorum vt odirent populum eius*, *Ego Dominus decepi prophetam illum*, & ſimiles Scripturæ, Lutherum & Caluinum deceperunt (quamuis ille reſipuerit) quia Scripturas non ad fidei analogiam, quod Paulus præcipit, exigebant; ſed fidem ex Scripturis malè intellectis, euertere conabantur. Bene autem diſpoſitis animis hæ Scripturæ optimè ſonant; & ſic intelliguntur, vt nulla peccati portiuncula in Deum redundet. Cur autem Scriptura ſic loquatur, graues rationes non deſunt, vt in digreſsione de Prædeſtinatione patebit.

Exod. 4. 21.
Pſal. 104. 25.
Ezech. 14. 9.
Rom. 12. 6.

SPECTACVLVM TERTIVM.

CALVINVS SCRIPTVRAE TORTOR.

Tertull. lib. de Præſcript. cap. 15. & ſequent.

IAm inde ab Eccleſiæ origine omnibus Nouatoribus in more poſitum eſt, vt ſua ſomnia capitiſque viſiones ſpecioſiſſimo titulo venditent, placitiſque ſuis verbum Dei, quo nihil venerabilius eſt, callidè obtendant: hoc autem nomine ſolas Scripturas intelligunt, non omnes, ſed quas iure ſuo recipiendas exiſtimant. Cùm enim ſint lupi rapaces, ſub ouium veſtimento latere volunt, vt incautos decipiant, & in fraudem exitialem inducant. Clamant itaque cum ſuo magiſtro, *Scriptum eſt*, & Scripturas conglomerant, nihilque præter illas admittunt, omniumque controuerſiarum iudicem conſtituunt; modò tamen ipſis ex priuato ſpiritu interpretatio concedatur. 4.17.25. vt ex ipſorum ore populus pendeat. 4.1.5. *At ſicut olim non contentus fuit ſola Lege, ſed ſacerdotes addidit interpretes, ex quorum labijs populus inquireret verum illius ſenſum: ita hodie non tantùm vult nos eſſe lectioni attentos, ſed magiſtros etiam præficit, quorum opera adiuuemur.* Eſt autem operæpretium animaduertere, quot modis Scripturas, quas maximè honorare ſe gloriantur, indignè profanent, lacerent & corrumpant.

Matt. 7. 15.

Matt. 4. 6.

Primò. Pro ſuo arbitrio, quod ipſi *ius* interpretantur, Scripturas recipiunt vel rejiciunt, quod omnibus hæreticis familiare eſt. Sic Caluinus 2.5.18. *At enim vt Eccleſiaſticus à nobis non repudietur (quod facere tamen iure noſtro nobis licet) quid ille teſtatur pro libero arbitrio?* &c. 3.15.4. *In repudianda Eccleſiaſtici authoritate ius meum nunc remitto.* Idem tamen totum nouum teſtamentum admittit, ſaltem libros omnes, è quibus Lutherus non paucos repudiat: ſed & in veteri teſtamento recenſendo non concordant.

Secundò, Ex Scripturis quas admittunt, vel partes detruncant, vel ſententias, vel verba, in quibus aliqua vis eſt ad ipſorum hæreſim redarguendam. Sic olim Ariani ex Euangelio Ioannis c.4.24. illa verba, *Spiritus eſt Deus*, eraſerunt. Sic Caluinus 3.18.1 particulam *enim* in qua vis meriti oſtenditur, malitioſè omittit, *Eſuriui & dediſtis mihi cibum.* Contrà, verbis Apoſtoli addit particulam *nobiſcum*; vt veteris legis Sacramenta noſtris æquaret. 2.10.5. *Nec obnoxium eſt huic cauillo quod protinus ſequitur, illos eandem* nobiſcum *ſpiritualem eſcam manducaſſe.* & 4.14.23. *Nihilo ſplendidiùs de illis Apoſtolus quam de his loquitur, quum docet Patres eandem* nobiſcum *ſpiritualem eſcam manducaſſe*, &c. non tantum falsò, ſed etiam contrà mentem Apoſtoli. Bellar. lib 2. de Sacram. cap. 17.

Matt. 25. 35.

1. Cor. 10. 3.

Tertiò, Deprauant ipſum Scripturæ textum, vt Caluinus 4.10.23. pro Damaſco vrbem Samariam per ſummam fraudem ſubſtituit, vt conficere putaretur quod volebat. Et 4.17.20. *De calice ita Matthæus & Marcus, Hic calix eſt ſanguis noui teſtamenti, qui pro multis fundetur in remiſſionem peccatorum.* Impudens & multiplex corruptio: ſic enim Matt 26. 28. *Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti*, &c. at apud Caluinum.

Primò, ponitur calix, qui non eſt in textu.

Secundò, calix dicitur eſſe ſanguis, quod in toto nouo teſtamento non legitur.

Tertiò omittitur *enim*.

Quartò, per ſummum ſcelus omittitur pronomen *meus*, in quo tota vis eſt ſignificandi.

Quinto, oratio clariſſima, quam

puer aut ruſticus. ſine interprete intelligat (*Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti*) vertitur in obſcuram, de qua etiam docti diſceptent.

Item, quum Simoni Petro Chriſtus *cælos* attribuat Matt. 16. 19. reliquis Apoſtolis *cælum.* Matt. 18. 18. in quo myſterij nonnihil Origenes agnoſcit hom. 6. in Matt. & Roffenſ. in Refutat. Lutheri art. 13. ſub fi. hic fidelis citator pro ſuo in primum Papam amore, tribuit ipſi *cælum*, Apoſtolis ceteris cælos. 4. 11. 1. *Chriſtus poſtquam ſe claues regni cælorum Petro daturum promiſit, continuò ſubiungit, quodcunque ipſe in terra ligauerit, aut ſoluerit, ratum in cælo fore.* 3. 4. 20. *Ergo ſine cauſa dictum eſt, Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Et citatur in margine, Matt. 18. 18. Similiter audaciſſimè tribuit Apoſtolis, atque adeò Spiritui ſancto, quod ipſe in ſuo cerebro concepit. 3. 14. 8. 7. *Porro* ſolam *fidem eſſe, qua corda hominum purificantur, Spiritus ſanctus per os Petri aſſeruit:* & citatur in margine, Act. 15. 6. Mentiris & falſarius es Caluine: non Spiritus ſanctus per os Petri, ſed ſpiritus immundus per os Lutheri & Caluini hoc eructat. Verba Petri ſunt. Act. 15. 9. *Et nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.* Vbi hîc vox *ſola?* Item 3. 11. 13. *Si operibus*, inquit, *iuſtificatus eſt Abraham, habet gloriam.* Subiungit, *Atqui non habet gloriam apud Deum.* Et citatur in margine Rom. 4. 2. Legatur locus, & falſi crimen apparebit.

Quartò, Principium aliquod ponunt receptæ doctrinæ contrarium, varijs ex cauſis.

Primò, ex Scriptura malè intellecta, vt *Solam fidem iuſtificare.*

Secundò, ex viſione capitis ſui; propter abſurditatis ſpeciem, *Non eſſe tres in Deo perſonas, Corpus Chriſti non eſſe in Sacramento.*

Tertiò, vt affectui ſeruiant, & moleſtias fugiant, veluti *Caſtitatem eſſe impoſſibilem, Eius votum nullius eſſe roboris, ieiunium Quadrageſimæ eſſe ſuperſtitionem*, &c. His autem opinionibus tanquam viridi colore oculos imbuti, omnia in Scripturis viridia, id eſt, imaginationi ſuæ conformia inueniunt: fidem ſpecialem, Papam Antichriſtum, Papiſtarum ſuperſtitiones, &c. Sic Caluinus 3. 14. 21. *Quòd autem præterea bona fidelium opera, Scriptura cauſas eſſe oſtendit cur illis Dominus benefaciat, id ſic intelligendum eſt, vt ſtet inconcuſſum quod anteà poſuimus.* Itaque Caluine, vt tua poſitio maneat, Scriptura concutienda eſt, & in alienum ſenſum trahenda. Sic 3. 15. 8. *Quanquam ab vnico illo fundamento* (nempe à vi fidei ſpecialis) *nequaquam abduci nos ne latum quidem vnguem patiamur.* Sic 4. 17. 19. & pulchrè 3. 17. 10.

Quintò, Cùm obſcura à claris lucem & interpretationem accipere debeant, non autem contrà, niſi cum rerum natura & ſenſu communi pugnare velimus: hi boni viri, qui in tanta nouitate Scripturas luce meridiana clariores proferre deberent, omnia potiùs inuoluunt, & clara per obſcura corrumpere nituntur: & cùm ipſam Scripturam per ſe clariſſimam eſſe velint, inter ſe tamen de eius intelligentia conuenire non poſſunt. Sic illa clariſſima verba, *Hoc eſt* 1. Cor. 11. 24. *corpus meum, quod pro vobis tradetur*, per Ioan. 6. 64. obſcura peruertere ſolent, *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quidquam: verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.*

Sextò, In verbo Dei ſcripto duo ſunt, littera & Spiritus, verba & ſenſus ſeu recta intelligentia, velut corpus & anima, materiale & formale. S. Auguſt. lib. 12. Confeſſ. cap. 23. & 24. Cùm igitur aliquis genuinum Scripturæ ſenſum aſſecutus eſt, habet quaſi animam & corpus: cùm quis veritatem aliquam Catholicam ex loco alieno probare vult, habet animam, non corpus animatum: at qui falſum dogma ex Scriptura adſtruere nititur, corpus habet aliquo modo (nempe ſecundùm ſyllabas & verborum ſonum) animam autem non habet, quia vero ſenſu deſtituitur. Hoc autem Hæreticis proprium eſt, qui ſuum & Satanæ ſenſum Scripturis affingunt, perinde ac ſi aſini animam humano corpori includere vellent; vnde ſemper monſtra pariunt, Africa ipſa in hoc genere fecundiores. Sic Arianus quiſpiam proferens illud Io. 14. 28. *Pater maior me eſt*, materialiter verbum Dei habebat, formaliter verbum Satanæ, ex quibus monſtrum ſuum concinnabat. Sic Lutherus & Caluinus ex illis verbis

Paulo familiaribus, *Iuſtificari nos per fidem*, iuſtitiæ ſpecialis monſtrum genuerunt.

2 Atque hi ſunt qui de Scripturis magnificè loquuntur 4.9.9. earum interpretationem ſolis ſibi vendicant 4.17.25. Catholicos vt Scripturæ iniquiores traducunt & calumniantur 4.8.13. Sed hos omnes graphicè depingit Apoſtolorũ Princeps, cùm agit de B. Pauli epiſtolis, *In quibus*, inquit, *ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* (2. Pet. 3. 16.) Nam pro verbo, deprauant, quod ponit Interpres, in Græco eſt, στρεβλοῦσι quod appoſitiſſimè hæreticorum ingenium & mores declarat. Eſt enim στρεβλοῦν tormentis confeſsionem exprimere, quod ijs ſolet fieri qui equuleo imponuntur. Nam quum Hæretici Scripturas quas veluti captiuas detinent, ſuis dogmatibus aduerſari animaduertunt, non tantùm obtorto collo in ſuam ſententiam pertrahere conantur, verùm etiam equuleo imponunt, & eouſque tormenta ingeminant, donec id dicere maximè videantur, quod maximè negant. Nero Imperator cum Vrbem inflamaſſet, & facti inuidiam qua grauabatur, in alios deriuare vellet; conſilio Tigillini hominis ſpurciſsimi, Chriſtianos quæſtioni ſubiecit, & tanquam crimen confeſſos exquiſitiſsimis ſupplicijs abſumpſit; vt videre eſt in Tacito, Sueton. in Nerone cap. 16. Iuuenale, & alijs. Ad iſtud exemplum Scripturas tractant Hæretici; atque hic eſt honor quem illis exhibent, ſubſtituere pro illis capitis ſui viſiones, eaſque tanquam purum putum Dei verbum ſuis auditoribus & diſcipulis velut è tripode tradere. Quod cùm in alijs Hæreticis, tum in Caluino oſtendere promptum eſt: vt verum eſſe appareat quod ſcripſit D. Auguſtin. epiſt. 222. ad Conſentium: (Paulò poſt med.) *Omnes hæretici Scripturas ſibi videntur ſectari, cùm ſuos potiùs ſectentur errores: ac per hoc non quòd eas contemnant, ſed quòd eas non intelligant, hæretici ſunt.* Intellige, formaliter & directè non contemnere: nam *interpretatiuè* vel maximè contemnunt, cùm eas ad ſuas imaginationes reuocant, & volentes nolentes in ſuam ſententiam concedere compellunt: vt toto hoc tertio Spectaculo videre licebit.

TORTIO PRIMA.

Matt. 26. 26. *Hoc eſt corpus meum.*

COLOR XXI.

INitium huic Spectaculo dabit Scripturæ locus inter Catholicos & Sectarios decantatiſsimus, qui tam miſerè ab his exceptus fuit, totieſque equuleo impoſitus, vt octoginta tres aut quatuor, vel vt
3 alij annotàrunt, ducentas confeſsiones, parum ſibi conſentaneas, edere compulſus ſit. Fuit enim ſuperbis Hæreticis *lapis offenſionis & petra ſcandali*; quemadmodùm Chriſti crux & paſsio Iudæis & Gentilibus, vt notat Apoſtolus 1. Cor. 1. 23. quia humano ſenſu diuina myſteria metiri præſumpſerunt. Et quidem in hoc loco torquẽdo Caluinus optato ſucceſſu ceteros ſuperaſſe videtur, adeò vt diſcipulus eius & ſucceſſor Theodorus Beza, huic vni poſt Deũ (nota) huius controuerſiæ deciſionẽ acceptã referat: (P. Gaulter. Sec. 1. cap. 4. in fi.) & Caluinus ipſe nõ obſcurè ſua interpretatione glorietur. 4. 17. 7. 2.

Sententiæ tamen meæ ſummam exponam vtcunque: quàm vt nihil dubito veram eſſe, ita pijs pectoribus non improbatam iri confido. & §.19. *Certè quod docemus, Scripturis optime per omnia conuenit: nihil continet vel abſurdi, vel obſcuri, vel ambigui: à vera pietate & ſolida ædificatione non abhorret: nihil denique in ſe habet quod offendat, niſi quòd ſeculis aliquot quum in Eccleſia regnaret illa Sophiſtarum inſcitia & barbaries, indignè oppreſſa fuit tam perſpicua lux & expoſita veritas.* Sed libenter intelligam Caluine, qualis ſit hæc tua ſententia: nam vel eadem eſt cum ſentẽtia SS. Patrum, vel diuerſa: ſi eadem, cur tuam vocas? cur Scripturæ verba ad equuleum reuocas? cur eorum expoſitione non contentus, aliam cõminiſceris? Si diuerſa, ergò huius loci veritas captiua Caluinum poſt mille annos & quingentos liberatorem expectabat: & quod tot ſanctiſsimis Patribus & martyribus negatum eſt, vni Caluino eſt conceſſum, & poſt tot animarum ſtragem diuinitus reuelatum. Sed videamus, quibus modis textum hunc clariſsimum torqueat, vt ſuam imaginationem ab illo extorquere poſsit.

Tertull. lib. de Præſcript.

Primò, Corrumpit textum, & infideliter citat verba quibus calix conſecratur (vt iam modò vidimus) & ſic Lectori minùs attento tenebras offundit.

Secundò, Clariſsima verba obſcuritatis accuſat, & per obſcuriorem gloſſam in alienum ſenſum trahere conatur. 4.17.20. *Quia obſcura eſt breuitas, ſenſum meliùs elucidat longior ſermo. Quoties ergò ex verbo vno contendent* (Lutherani) *panem eſſe corpus: ego ex pluribus verbis commodam interpretationem afferam, eſſe teſtamentum in corpore. Quid enim? an quærendus erit interpres Paulo & Luca fidelior & certior? Panem authoribus Paulo & Luca corpus Chriſti eſſe intelligo: quia fœdus eſt in corpore. Quod ſi impugnant, non mecum, ſed cum Spiritu Dei certamen illis eſt.*

Tertiò, Quia, inquit. 4.17.20. *intolerabilis blaſphemia eſt, ſine figura prædicari de elemento caduco & corruptibili, quòd ſit Chriſtus* (quod faciunt cum ſuo magiſtro Lutherani, Hic panis eſt corpus meum) & quia corpus Chriſti, cùm ſit in cælo, non poteſt eſſe ſub ſpeciebus panis, vt volunt Papiſtæ. 4.17.26. hæc verba clamant ſe tropicè eſſe intelligenda. 4.17.21. nempè μετωνυμικῶς, *vt nomen ipſum rei fateamur attributum fuiſſe ſymbolo: figuratè id quidem, ſed non ſine aptiſsima analogia.*

Quartò, Itaque inter nos qui panem in Cæna comedimus, & corpus Chriſti, tanta diſtantia eſt, quanta inter cælum & terram. 4.17.18. Inter Papiſtas *autem ingenioſa ſubtilitate profectum eſt, vt panis pro Deo haberetur.* 4.17.13. & tranſſubſtantiatio excogitaretur. 4.17.14. & horrenda idololatria ſequeretur. 4.17.36.

Hanc eſſe Scripturæ confeſsionem Caluinus confidenter affirmat: ſed quia in Geneuenſi equuleo facta dicitur, ne quidem apud Lutheranos fidem potuit inuenire. Scriptura enim ſine tormentis interrogata nihil aliud reſpondet quàm, *Hoc eſt corpus meum*, quod aduerſa fronte pugnat cum Caluini commento, *Non eſt corpus meum*, ſed merus panis qui fuit antè. Suſpecta eſt igitur iſta confeſsio, præſertim cùm ad eam adſtruendam, textum falſare eius auctor voluerit, ad quod probandum oculorum inſpectione tantùm opus eſt.

Nam quod ſecundo loco dicit, obſcuram eſſe breuitatem: aliquando ita eſſe fatemur; iuxta illud,

Breuis eſſe laboro, Obſcurus fio: ſemper ita fieri negamus, vel Cicerone teſte qui hæc meliùs quàm Caluinus nouerat. *Vt ſi medicus,* inquit, *imperet ægroto vt ſumat*

Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,

Clarius erit ſi dicat, Sume cochleam. Quid his verbis clarius, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus?* Quòd ſi ruſticum in hoc negotio iudicem adhibeas, vtra verba ſint clariora, hæcne, *Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim ſanguis meus:* an hæc, *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine*, quid dicet? Certè priora verba perſpicuè intelliget, perinde ac ſi quis illi dicat Bibe, hęc eſt enim aqua aut vinum: poſteriora fatebitur eſſe obſcura. Quòd ſi virum doctum conſulas, in priore formula ſenſum facilem inueniet, quamuis res ipſa ſit ſublimis: à poſteriore vix ſe expediet, & fateri cogetur magnam ineſ-

Lib. 2. de Diuinat.

ſe obſcuritatem, ſi ea explicare voluerit. Quod vſque adeò verùm eſt,
4.17.20. vt alter à Deo interpres Caluinus, in ſummam abſurditatem lapſus ſit, dum affirmat comedere nos fœdus in corpore, contra id quod toties inculcat, nos verè corpus Chriſti manducare; & propterea inducit alas, ſcalas, vehicula, canales. 4.17.32. *In ſacra ſua Cœna iubet me ſub ſymbolis panis & vini corpus ac ſanguinem ſuum ſumere, manducare ac bibere: nihil dubito quin & ipſe verè porrigat, & ego recipiam.* Itaque Caluine, præteritis Paulo & Luca interpretibus, certamen cum Spiritu ſancto ſuſcipis: hic enim vt dixiſti 4.17.20. ipſum teſtamentum in corpore & ſanguine comedi vult & bibi: tu Spiritu ſancto iam ſapientior, ipſum corpus & ſanguinē ſubſtituis, & verè ac realiter, non figuratè tantùm, vis comedi & bibi, quod dicto 5.32. probare contendis. Porrò valdè hallucinaris, quòd Lucam & Paulum tanquam verborum Chriſti interpretes introducis quæ Matthæus & Marcus poſuerūt: neque enim tam parum Dialectici fuerunt, vt clara per obſcura declarare vellent, cōtrà quàm Chriſtus ipſe ſemper fecit (Matt. 13.38. Mar. 4.15. Luc. 12.a. Ioan. 3.5.) & ſenſus communis omnes ſanos docet. Narrant enim hiſtoriam Euangelicam, nec Sacramenti conficiendi formam tradere curant: hæc enim viua voce ab Apoſtolis tradebatur, & in Miſſalibus, Liturgijs, & libris Ritualibus continebatur; vt dici poſſet, *Norunt fideles.* Nullam verò Sacramentalem formam ſacris litteris traditam eſſe, facilè nobis concedes: nam hanc vnicam in Scriptura poſitam nobis eripis, & magicam incantationē per ſummam blaſphemiam appellas. 4.17.15.39. vnde & Miniſtri tui cùm Cœnam diſtribuunt, caput vndecimum primæ ad Corinth. hiſtoricè narrant, nulla verborum formula ſuper materiam adhibita. Baptiſmi autem forma quam adhuc ſeruant (ſingulari Dei beneficio, ne tot infantium millia perirent) ex ſola Scriptura probari non poteſt: non enim legimus, *Cùm baptizatis, dicite, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, ſed tantùm, *Baptizantes eos in nomine Patris*, &c. quod

D. Auguſtinus frequenter. lib. 10. de Ciuit. Dei. cap. 6. in Pſal. 39. & 109. lib. 50. Homil. hom. 42. &c.

Matt. 28.19.

5

vel ſine vllis verbis, vel ſine illis omnibus fieri poterat; vt patet ſi quis alium in aquas mergeret, ea mente vt Chriſti miniſtrum ageret, vel mergendo hæc tantùm verba proferret, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Non igitur in Scriptura, ſed in verbo Dei tradito, & ab Apoſtolis prædicato Sacramentales formulæ quærendæ ſunt, quæ non vocum aut ſyllabarum numero, ſed ſenſu & intelligentia (dum Sacramenti effectum clarè exprimunt) continentur.

Bellar. lib. 1 de baptiſ. cap. 3.

Quia verò fixum & præiudicatum habet Caluinus, tam longè à Sacramento abeſſe Chriſti corpus, quàm cælum diſtat à terra: ideò quamuis centies clamet Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*; quāuis Scriptura hoc diſertè dicat, & addat τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, illud ipſum quod pro vobis datur, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον, illud ipſum quod pro vobis frangitur, &c. equuleo tamen iſta Scriptura imponenda eſt, donec reuocet & palinodiam canat; & Caluino conſentientia profiteatur. Quàm feliciter autem hoc illi cedat, vel ex eo intelligi poteſt, quòd Scripturæ confeſſionem hac arte expreſſam, facit inconſtantiſſimam, quæ proinde fidem non mereatur: nam modò eſt corpus, modò nō eſt: nunc aſcendimus nos in cælum vt Chriſti corpore fruamur, nunc illud ad nos in terras deſcendit, vt ipſo veſcamur: aliquando accipimus qualitatem, energiam vel gratiam ex Chriſti corpore; aliquando nihil horum, ſed fides totum præſtat; nam baptiſmus nihil eſt, Cœna nihil eſt: modò edere corpus Chriſti non eſt ſolùm credere, modò aliud eſſe nequit: nunc differt hæc confeſſio ab ea quàm Zuinglius ſuo equuleo anteà expreſſerat, nunc eſt eadem & per omnia conſentit. Nunc habitat in nobis Chriſtus nunc opus eſt alis, ſcalis, vehiculis, canalibus, aſcenſu vel deſcenſu. Quid hac variatione turpius? ipſa inconſtantia fidem abrogat huiuſmodi confeſſioni: nam ſi reus aliquis tormentis ſubiectus hoc faceret, quis non tormentis potiùs quàm veritati, extortam confeſſionem aſſignaret? fruſtrà tamen omnis conatus, fruſtrà omnis induſtria: nam poſt tot quæſtiones & tortio-

Luc. 22.19. 1. Cor. 11. 24.

nes liberè clamat Scriptura; *Hoc eſt*
corpus meum, & nuſquam dicit *non*
eſſe corpus Chriſti: adeò vt tam
clara teſtificatione conuictus Mar-
tinus Lutherus (hæreticorum au-
dacisſimus, qui totam Scripturam
equuleo ſuo crudeliter ſubiecit)
Chriſti præſentiam in Sacramento
negare auſus non fuerit; tametſi
Epiſt. ad Argentinenſes.
id in odium Papæ vehementer cu-
pijſſet. Cur igitur Carolſtadius,
Zuinglius, Oecolampadius, Calui
nus, hoc ſibi ſupra magiſtrum ſuum
permiſerunt? An quia *panem* vocat
Ioan. 6. 50. 59.
aliquando Scriptura? panem vocat,
ſed *panem viuum qui de cælo deſcen-*
dit, qui dat vitam mundo, quem qui
digne manducat, viuet in æternum.
Bellar. lib. 2. de Euchar. cap. 39.
An propter SS. Patres? at hi quaſi
vno ore veritatem hanc profiten-
tur, & argumenta conquirunt, vt
fidelibus tam ſublime myſterium
perſuadeant. Quis vnquam Patrum
ab altero in hac veritate diſſenſit?
quis vnquam diſceptandum puta-
uit, an ita res haberet? quis non
ad arma ſe accinxit, quamprimùm
hæreſis caput proferre cœpit? Ita-
que quidam illorum apertiſſimè &
diſtinctiſsimè loquuntur, vt tergi
uerſationi nullus locus ſit relictus:
quidam obſcuriùs, vel propter my-
ſterij ſublimitatem quod tunc nul-
los patiebatur aduerſarios, nec erat
tam accuratè diſcuſſum ſicut poſt
exortas hæreſes; vel quia Sacra-
menti ſpecies reſpiciunt, vel quia
ad Sacramenti fructum & finem
nos reuocant; vt ſæpe D. Auguſti-
nus, ne in elementis & medijs in-
conſideratè hæreamus. An quia
captum noſtrum ſuperat, & vide
tur repugnare rationi? at in fidei
myſterijs (Trinitatis, Incarnatio-
nis, Reſurrectionis, &c.) ſummæ
rationis eſt, rationi non nimis cre-
dere, & Deo aliquid concedere
quod in his tenebris videre non
Epiſt. 190. ad Innocentium Papam.
poſsimus. Scitè D. Bernardus con-
tra Petrum Abailardum, *Dum pa-*
ratus eſt de omnibus reddere rationem,
etiam quæ ſunt ſupra rationem & con-
tra rationem præſumit, & contra fidem.
Quid enim magis contrà rationem,
quàm rationem ratione conari tranſcen-
dere? Et quid magis contrà fidem,
quàm credere nolle quidquid non poſſit
ratione attingere? Quid quòd ipſe
Caluinus in hac ipſa materia ratio-
nem fidei ſubjicit, & ſuum com-
mentum comprehendi non poſſe
fatetur. 4.17.10. *Etſi autem incredi-*
bile videtur in tanta locorum diſtantia
penetrare ad nos Chriſti carnem, vt no-
bis ſit in cibum, meminerimus quantum
ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana
Spiritus ſancti virtus, & quàm ſtultum ſit
eius immenſitatem modo noſtro velle me-
tiri. Quod ergò mens noſtra non compre-
hendit, concipiat fides, Spiritum verè
vnire quæ locis disiuncta ſunt. Quid igi-
tur tandem eſt, quod nouos illos
Prophetas compulit ab vniuerſæ
Eccleſiæ ſenſu & conſenſu diſcede-
re, niſi partim ſuperbia, qua alterius
diſcipuli eſſe dedignantur: partim
humana imaginatio cui hoc myſte-
rium tum inconueniens, tum abſur-
dum, tum etiam impoſsibile vide-
tur? Sic enim Caluinus 4.17.19. *Ce-*
terùm his abſurditatibus ſublatis, quid-
quid ad exprimendam veram ſubſtantia-
lemq́ corporis & ſanguinis Domini com-
municationem, quæ ſub ſacris Cœnæ ſym-
bolis fidelibus exhibetur, facere poteſt, li-
benter recipio: atque ita vt non imagina-
tione dumtaxat aut mentis intelligentia
percipere, ſed vt reipſa *frui in alimentum*
vitæ æternæ intelligantur. Et 4.17.24.
Inſane, quid à Dei potentia poſtulas, vt
carnem faciat ſimul eſſe, & non eſſe car-
nem? Hanc ſuperbam imaginatio-
nem *carnis* nomine Chriſtus intelli-
6 git, ſi S. Chryſoſtomo & alijs inter-
pretibus credimus, Ioan. 6.64. *Spiri-* Homil. 45. Ioan.
tus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quid-
quam: id eſt, carnalis intelligentia, ra-
tio fide non illuminata, imaginatio
humana. *Hoc quando caperet caro,* in-
quit eleganter D. Auguſtinus; *quod* Tract. 26. in Ioan.
dixit panem, carnem? Vocatur caro, quod
non capit caro. Et ideò magis non capit ca-
ro, quia vocatur caro. & infra per
antitheſin, *Norunt fideles corpus Chriſti*
ſi corpus Chriſti non negligant eſſe. Hanc
imaginationem *reuelauit caro & ſan-* Matt. 16. 17.
guis, non pater qui in cælis eſt: qua Hæ-
retici imbuti myſteria fidei ſuo ſenſu
metiuntur, & Scripturas equuleo
impoſitas, velint nolint, idem ſecum
fateri compellunt.

Sed dicet Caluinus: Hæc verba,
Hoc eſt corpus meum, Sacramenta-
lia ſunt: ergò Sacramentaliter ſunt
intelligenda, & ſermo metony-
micus eſt, vt ſignum accipiat nomen

rei

rei ſignificatæ. 4. 17. 20 21. Hic eſt Sacramentariorum Achilles, quo ad clariſſima Patrum teſtimonia eludenda impudenter abutuntur. Nam quum dicunt Patres, *Panis mutatur in corpus Chriſti, Hoc eſt in calice quod fluxit è latere*, &c. admittunt, ſed inquiunt fieri Sacramentaliter, nec propterea panis ſubſtantiam deſinere: quod quid aliud eſt quam SS. Patres irridere, & ſcripturæ illudere, cùm nihil ab eorum mente alienius fingi poſſit? Reſpondeo igitur in voce Sacramentaliter latere Sophiſma: eſt enim ambigua, vt ſignificet vel figuratè & non verè, vel conuenienter Sacramento. Prior ſenſus eſt hæreticorum & falſus: vt patet in baptiſmo, vbi aqua vera requiritur, nec ſufficit figurata, aut Sacramentaliter intellecta: poſterior eſt Catholicorum & verus, quia Chriſti corpus eſt in Sacramento inuiſibiliter, illocaliter, & ſpiritaliter. & tamen verè, vt diſertim Chriſtus affirmat. Sic Paulus corpora noſtra poſt reſurrectionem dicit fore *ſpiritalia*, non re, ſed modo: & D. Auguſtinus lib. 3. de doctrina Chriſt. in carnis Chriſti manducatione figuram agnoſcit, quia nimirum non comeditur vt carnes quæ in macello veneunt, ſed modo ſpirituali; quemadmodùm ipſe ſe explicat tract. 27. in Ioan. Ceterùm Sacramentariorum argumentum ſicut contra Catholicos nullum eſt, ita contra eos validum eſt, qui ante annos 800. aſſerebant, id quod in Sacramento oculis corporalibus im-

1. Cor. 15. 44. cap. 16.

7 mediatè videtur, eſſe corpus Chriſti; non tantùm panis ſubſtantiam, ſed etiam accidentia deſtruentes: contra quos librum ſuum ſcripſit Bertramus presbyter, quem fruſtrà Hæretici ſuum faciunt, cùm hunc errorem non obſcurè impugnet. Et quamuis incommodè & non conſequenter loquatur, non ita tamen fauet Caluiniſtis, quin ex eodem libro ſolidè refutari poſſint. Sed iam ſatis perſpicuum eſt, fruſtrà Caluinum ſudaſſe, vt ex verbis proprijs figuram & tropum extorqueret, ac meritò propterea Tropiſtam à Lutheranis vocari, quamuis hoc ægrè ferat. 4. 17. 21. *Deſinant*, inquit, *aduerſarij inſulſas facetias in nos congerere, Tropiſtas vocando: quando ex communi Scripturæ vſu ſacramentalem loquendi modum exponimus*. Quantus autem error ſit, propria tropicè intelligere, & tropica propriè, docet fusè D. Auguſtin. lib. 3. de doctrina Chriſt. cap. 10. & ſequent. quem ſi Caluinus audire voluiſſet, nunquam clariſſimæ Scripturæ tropum hunc extorquere voluiſſet: nunquam (quod tertio & quarto loco dixit) carnem putaſſet non eſſe carnem, ſi loco non commenſuretur, aut ſimul ſit in pluribus locis: nunquam maiores noſtros, imò SS. Patres (quos pro maioribus agnoſcere dedignatur) horrendæ idololatriæ inſimulaſſet; qualis vix apud Ægyptios, Perſas, aut barbaras alias nationes reperiri poteſt, vt panis pro Deo haberetur. 4. 17. 13. 36.

N O T AE.

1. C*Lamant cum ſuo magiſtro, Scriptum eſt.*] Prætendunt Hæretici Scripturas vbique, vt his ouium veſtimentis lupinam ſuam rabiem tegant: at cùm tam claræ ſunt vt peruerti non facilè poſſint, aliò (quis credet?) prouocant. Lutherus quidem ad Chriſtum, in fuſiore commentario in epiſt. ad Galatas cap. 3. *Potiùs honorem habere & credere velim vni Chriſto, quàm permoueri omnibus locis quos contra fidei doctrinam pro iuſtitia operum ſtatuenda producere poſſent. Quare ſimpliciter ita eis reſpondendum eſt, Hic Chriſtus eſt, illic Scripturæ teſtimonia de lege & operibus. Chriſtus autem Dominus eſt Scripturæ & omnium operum.* Et infrà, *Tu vrges ſeruum, hoc eſt, Scripturam*, &c. *hunc ſeruum relinquo tibi. Ego vrgeo Dominum, qui Rex eſt Scripturæ.* Hæc Lutherus. Caluinus autem aliquando ad Spiritum prouocat, aliquando ad interpretationis donum, aliquando ad aliam Scripturam Ad Spiritum, vt 1. 7. 4. & 1. 8. 13. *Quare tum verè demum ad ſaluificam Dei cognitionem Scriptura ſatisfaciet, vbi interiori Spiritus ſancti perſuaſione fundata fuerit eius certitudo.* Atque hoc Spiritu ductus multas Scripturas recipit, quas Lutherus abiecit.

Ad interpretationis donum, vt 4.17.25. *Excipiunt, ſe verbum habere quo palàm facta eſt Dei voluntas; nempe ſi illis conceditur, donum interpretationis ex Eccleſia profligare quod lucem verbo afferat.* Ad aliam ſcripturam, vt 3.17.10. *Si quis contrà obtrudat innumera elogia, quibus videtur beatitudo operibus dari: qualia ſunt, Beatus vir qui timet Dominum, qui miſeretur pauperis, qui non ambulauit in conſilio impiorum, qui ſuffert tentationem: beati qui cuſtodiunt iudicium, immaculati, pauperes Spiritu, mites, miſericordes, &c. non efficient quominùs verum ſit quod ait Paulus.* Et ſtatim contra tam apertas Scripturas pronunciat, vnicam tantùm eſſe beatitudinem, nempe remiſſionem peccatorum.

2. *Magnificè loquuntur.)* Verba Caluini ſunt. 4.9.9. *Niſi omnes illa quam dixi omnium hominum & Angelorum ſtatera, id eſt verbo Domini examinemus.* Et 4.17.25. *Nempe ſi illis conceditur, donum interpretationis ex Eccleſia (* Caluini *) profligare, quod lucem verbo afferat.* Et 4.8.13. *Quòd illi negant errare poſſe Eccleſiam, huc ſpectat, atque ita interpretantur, Quando Spiritu Dei gubernatur, tutò incedere ſine verbo poſſe: quocunque pergat, non poſſe ſentire aut loqui niſi verum.*

3. *Octoginta tres.]* Claudius Sainctesius Repetit. 1. de Euchar cap. 10. refert octoginta quatuor diuerſas huius ſententiæ interpretationes, *Hoc eſt corpus meum.* Et anno 1577. prodijt libellus qui ducentas enumerat: quæ quamuis non omnes realiter diſſideant, grande tamen Hæreticæ vanitatis & inconſtantiæ ſunt argumentum; quæ vt veritatis retia fugeret, tot falſas & abſurdas commentationes adinuenit.

4. *Vt panis pro Deo haberetur.]* Hæc inſignis blaſphemia hoc inſolubili dilemmate retunditur. Vel Chriſtus eſt in Sacramento, vel non. Si eſt: ergò cultu latriæ ibidem adorandus. Si non eſt: ergò Ambroſius, Auguſtinus, Gregorius, (quos pro Sanctis Caluinus habet) atque adeò tota Eccleſia per annos mille quingentos, horribiliorem idololatriam commiſit quàm Perſæ qui ignem & Solem, quàm Syri qui piſces & columbas, quàm Troglodytæ qui teſtudinem, quàm AEgyptij qui crocodilos, cepas & allia adorabant. Et vbi illa promiſſio, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam?* Non enim in angulo aut à paucis, ſed palàm ab omnibus qui Chriſtiani haberi volebant, Chriſtus in Sacramento adoratus fuit; quod Caluinus vltrò fatetur. *Quæ,* inquit 4.18.18. *in calice aureo propinata, omnes reges terræ & populos, à ſummo vſque ad nouiſſimum ſic inebriauit, ſic percuſſit ſopore ac vertigine, vt brutis ipſis ſtupidiores, proram & puppim ſuæ ſalutis in hac vna exitiali voragine ſtatuerint.* Et qui hoc fecerunt, Caluino tamen ſancti ſunt.

Alexand. ab Alex. lib. 6. Genial. dier. cap. vlt.

Matt. 16. 18.

5. *Norunt fideles]* Formula antiquis Patribus vſurpata, ne Ethnicis, qui concioni ſæpe intererant, Chriſtiana myſteria prodere viderentur. Hinc B. Theodoret. Dial. 2. poſt med. *Non oportet apertè dicere: eſt enim veroſimile adeſſe aliquos myſterijs non initiatos.*

——— *Procul hinc procul eſte profani,*

Exclamabat olim Diaconus: Sancta ſanctis. Itaque Catechumeni poſt lectum Euangelium, antequam Offertorium inchoaretur, è templo dimittebantur, & hæc dicebatur Miſſa Catechumenorum; de qua D. Auguſtinus ſerm. 237. de Tempore, *Ecce poſt ſermonem fit Miſſa Catechumenis, manebunt fideles.* Grande contra Caluiniſtas argumentum: nam ſi in Cena nihil eſt niſi panis ſignificans Chriſti corpus, toto cælo à nobis diſtans: quid eſſe cauſæ potuit, cur infideles, atque adeò Catechumeni tam ſeduló ab illo myſterio arcerentur?

6. *Hanc ſuperbam imaginationem* carnis *nomine.]* Hos Capharnaitas egregiè perſtringit. S. Ephrem lib. de natura Dei minimè ſcrutanda, *Quid ſcrutaris inſcrutabilia? ſi iſta curioſè rimaris, non tam fidelis vocaberis, ſed curioſus. Eſto fidelis atque innocens, participa immaculato corpori Domini tui, fide pleniſſima, certus quòd agnum ipſum integrum comedis. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti: noli temerè ea perſcrutari, ne in ipſorum perſcrutatione comburaris.* Hæc S. Ephrem. Quòd ſi tibi, ó Capharnaita, hæc abſurda videntur; memento *illic ſapientiam eſſe quærendam, vbi eſt ſtultitia titulus;* vt rectè & conuenienter ex Apoſtolo dixit Lactantius lib. 4. diuinar. inſtitut. cap. 2.

1. Cor. 3. 18.

7. *Id quod immediatè videtur.]* Hunc errorem, quem Bertramus potiſſimùm impugnat, Catholicis affingit Caluinus 4.17.20. *Tranſſubſtantiationis patroni per pronomen* hoc *ſpeciem panis notari volunt: quia toto complexu orationis peragitur conſecratio, & nulla eſt ſubſtantia quæ demonſtrari queat.* Falleris Caluine dupliciter.

Primò, quia ſi pronomen Hoc ſpeciem panis notaret, vera eſſet hæc oratio, Hoc album eſt corpus Chriſti, quæ tamen manifeſtè falſa eſt. Nota eſt ſophiſtica Wicleffi ſtropha, qua ſimpliciores Catholicos deludebat, rogando, An hoc album (monſtrata hoſtia conſecrata) eſſet corpus Chriſti an non. Nam ſi negabatur, negari videbatur veritas Euchariſtiæ, ſeu præſentia corporis Chriſti: ſi concedebatur, ipſe inferebat, Ergò Chriſti corpus eſt album, rotundum, &c. Vide Bellar. lib. 3. de Euchariſt. cap. 19.

Secundò, quia ſimulat Caluinus Catholicos docere, toto conſecrationis tempore nullam accidentibus ſubeſſe ſubſtantiam: nam ſi ſubeſt, cur demonſtrari non poſſit? Demonſtratur ergò corpus Chriſti, quod in vltimo prolationis inſtanti ſubſtantiæ panis ſuccedit: nam vocula *hoc* non ſubſtantiuè ſumitur, ſed adiectiuè; vt patet ex forma Calicis, *Hic eſt ſanguis meus.* Neque vllum eſt incómmodum, quòd idem de eodem dici videatur: nam in omni vera propoſitione ſubiectum & prædicatum pro eodem accipiuntur, vt Dialectici docent. v.g. Hic eſt Ioannes, Hic eſt homo, &c. vnde nulla eſt hîc *ταυτολογία*, quæ non in ſuppoſitione, ſed in ſignificatione conſiſtit, quando videlicet vtrunque enuntiationis extremum idem eodem modo ſignificat, vt ſi quis diceret, *Hoc corpus meum eſt corpus meum.* At in propoſita propoſitione vnum extremum eſt vagum, obſcurum, confuſum: alterum eſt determinatum, clarum & diſtinctum. Vide Maldonat. in Matt. 26. 26.

TORTIO

TORTIO SECVNDA.

Matt. 9. 29. *Secundùm fidem veſtram fiat vobis.*

COLOR XXII.

HAnc Scripturam Caluinus teſtem inducit pro fide ſua ſpeciali, quæ Nouatoribus prora & puppis eſt; ſed teſtem potiùs ſtultitiæ ſuæ affirmare potuiſſet. Nam cùm fides illa de qua Chriſtus hîc loquitur, vel ipſo Caluino teſte non ſit fides ſpecialis, ſed potentiæ aut diuinitatis Chriſti, fateri debet iniuſtè torturam adhibitam vt talis confeſſio exprimeretur. *A diuerſis enim non fit illatio*, vt ex L. Papinianus, toties citat Iuriſconſulti, & omnibus notum eſt qui modò non carent ſenſu communi: vnde mirum eſſet Caluino hæc excidiſſe, niſi nota eſſet ejus in citandis Scripturis impudentia, vafrities & perfidia, quam breuiter hoc loco commonſtrare, cùm multi vix ſint credituri, non paruum operæpretium eſt, vnde etiam conſtabit eum ſuo ſe gladio jugulaſſe; cùm ita loquitur 3. 2. 9. *Totus autem iſtorum error in eo eſt, quòd quum vocabulum fidei πολύσημον ſit, ſignificati diuerſitate non obſeruata, perinde pugnant ac ſi eadem vbique foret acceptio.* At tu ſignificati diuerſitate diſſimulata, lectoribus puluerem offundis: doces enim (quod à Luthero & Lutheranis, non à Domino accepiſti) triplicem eſſe fidem, vt ex multis fidibus nulla tandem fiat fides.

L. 20. D. de minorib.

Primam, quæ omnibus à Deo reuelatis aſſentitur, quam hiſtoricam alij vocant.

Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 4.

Secundam, miraculorum, qua opera fiunt, quæ creatæ naturæ vires ſuperant.

Tertiam promiſſionum, quæ Dei in Chriſto miſericordiam ſpecialiter pro obiecto habet. Primam illam nihili facis 3. 2. 10. *Verum hæc fidei ſeu vmbra ſeu imago, vt nullius eſt momenti, ita indigna eſt fidei appellatione.* Secundam concedis ſeparari poſſe à charitate 3. 2. 9. *Quum ergò hæc ſiue virtus ſiue fides particulare ſit donum Dei, quo impius qui ipſam & pollere poſſit & abuti, vt dono linguarum, vt prophetia, vt alijs chariſmatibus: non mirum ſi à charitate ſeparetur.* Tertiam ita demum vis valere, ſi quis eam ſibi ſpecialiter applicet: vt non tantùm ratione obiecti ſit ſpecialis, ſed etiã ratione ſubiecti, credentis Deum ſibi propter Chriſtum eſſe propitium ſibi remiſſa eſſe peccata, ſe iuſtificatum, prædeſtinatum & electum, & hoc eſſe Euangelium quod à Chriſto iuſſi ſunt Apoſtoli prædicare: eſſe enim lætum nuncium, quo bonis operibus, ſudore & labore ſecluſis, ſola fides iuſtitiam & ſalutem apprehendit, quandoquidem Chriſtus non ſibi, ſed nobis laborauit, paſſus eſt, mandata Patris ſeruauit, &c.

3. 2. 9. 13.

Nos agnoſcimus vnam tantùm fidem, quæ omnia amplectitur quæ Deus reuelauit, & per Eccleſiam credenda propoſuit: cuius externa profeſſio eſt forma Eccleſiæ Catholicæ; vnde & fides Catholica nominatur. Hanc autem magni facimus, neque pro fidei vmbra aut imagine habemus, ſed pro totius iuſtitiæ & ſalutis initio, radice & fundamento, *ſine qua impoſſibile eſt placere Deo.* 2 Fidem autem miraculorum admittimus, quæ non eſt alia quàm Catholica fides, adiunctam habens perſuaſionem & fiduciam diuinitus 1 immiſſam, quòd Deus hîc & nunc velit facere miraculum, & vti miniſterio taliter credẽtis. 1. Reg. 12. 17. & alibi ſæpe. Fidem autem ſpecialem, quæ ante Lutherum orbi prorſus ignota fuit, tanquam nouum figmentum, monſtrum, portentum, chimæram, ſomnium ἀσύστατον, explodimus, & pro vana & fatua præſumptione habemus. Videamus qua fide, quo robore, quo argumentationis genere eam ſtatuas, vt aliquid de tua Dialectica deguſtemus. Nam Euangelij munus & officium (quod tu Legi opponis, vt ab eo opera &

Bellar lib. 3. de Eccleſ. milit. cap. 10.

Hebr. 11. 6.

terrorem excludas) malumus ex S. Paulo diſcere, qui Ro. 1. 18. *Reuelatur enim* (in Euangelio) *ira Dei de cælo, ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent.* Non igitur miſericordiam tantùm in pios, ſed etiam iram in impios denunciat Euangelium, vt ſuam impietatem abnegantes verum Euangelium amplectantur. Sed iam te loquentē audiamus.

3. 2. 43. *§. Nos verò quando videmus Dei oraculis iuberi peccatores ſpem ſalutis concipere, libēter tantum præſumamus de veritate eius, vt ſola eius miſericordia freti abiecta operum fiducia, bene ſperare audeamus. Non fallet ipſe, qui dixit, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.* Et citatur in margine Matth. 9. 29.

3. 4. 22. *§. Peccator verò certam & liquidam abſolutionem amplecti poteſt, vbi ſimplex illa conditio apponitur de amplexanda Chriſti gratia, ſecundùm generalem illam magiſtri ipſius regulam quæ impiè ſpreta in papatu fuit, Secundùm fidem tuam fiat tibi.* Et rurſum ad marginem Matth. 9. 29.

Videamus igitur quid narret Matthæus. *Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique, Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis. Et aperti ſunt oculi eorum.* Hæc Matthæus: quæ intelligi de fide ſpeciali non poſſunt, niſi Caluinus ſuam definitionem retractet: ſed potiùs ad fidem hiſtoricam, quam ipſe vmbram & imaginem fidei, & nullius momenti eſſe docet, Chriſtus autem tanti fecit vt illi inſigne miraculum acceptum tulerit.

Quod probatur primò, quia hic non agitur de peccatis, ſed de cæcitate pellenda.

Secundò, quia fides cæcorum non ferebatur in Dei miſericordiam, peccata propter Chriſtum remittentis: ſed in ipſius Chriſti potentiā, *Creditis,* inquit, *quia hoc* poſſum *facere vobis?* & illi, *Vtique Domine.*

Tertiò, quia nihil ſibi peculiariter applicant, neque Chriſti iuſtitiam fide apprehendunt, ſed de oculorum illuminatione ſolliciti ſunt.

Quartò, quia fuit hic verus actus fidei hiſtoricæ, quam nos Catholicam vocamus, nempe *Credere Deum eſſe omnipotentem, qui facit mirabilia magna ſolus,* vel per ſe, vel per ſuos. Pſal. 135. 4.
Itaque idem dicunt quod leproſus ille, *Domine ſi vis, potes me mundare.* Matt. 8. 2.
Potentiam profitentur, de voluntate dubitant, ac propterea ſibi eam conciliare conantur. Atqui de Dei voluntate in negotio iuſtificationis dubitare, ſummum ſcelus in Caluini ſchola reputatur: eſt enim infidelitas quæ fidem ſpecialem euertit 3. 2. 14. 15. 16. Quanta ergò fatuitas eſt, à fide hiſtorica ad ſpecialem fidem tranſilire, & ἀμφιβολίας ſophiſma committere quod vel pueri notent: cùm alibi ſe ſuis ipſe verbis condemnet, vt ſuprà notauimus.

Totus autem iſtorum error in eo eſt, quod cùm vocabulum fidei ſit πολύσημον, ſignificati diuerſitate non obſeruata, perinde pugnant ac ſi eadem vbique foret acceptio. 3. 2. 9.
Ex ore tuo te iudico Caluine qui ſignificati diuerſitatem confundens, perinde Scripturam torques ac ſi fidem ſpecialem commendaret de qua nec vox, nec ſyllaba, nec littera, nec apex à primo cap. Geneſis vſque ad vltimum Apocalypſis inueniri poteſt. Signum inter alia ſumi poteſt ex eo, quòd noui iſti orbis magiſtri alieniſsimas Scripturas huc detorquent, quia per viridia conſpicilia omnia viridia cernunt, & vbique ſpecialem ſuam fidem inueniunt, etiam cùm vnus credit, & alter ſanatur aut iuſtificatur, vt exempli cauſa.

Matt 8. 8. Credit Cēturio, & puer eius ſanatur. An hæc fides ſpecialis?

Matt. 9. 2. Credunt bajuli, & paralyticus corpore & animo ſanatur.

Matt. 15. 28. *O mulier, magna eſt fides tua.* Et ſanata eſt filia eius.

Marc. 9. 23. Credit pater, & à dæmone filius lunaticus liberatur.

Luc. 8. 50. Archiſynagogus credit, & filia à mortuis reſurgit.

Io. 4. 50. Credit Regulus, & filius febrim ac mortis periculum euadit.

Io. 11. 27. 40. Credit Martha, & Lazarus ſuſcitatur.

Quòd ſi aliquod pro ſua fide ſpeciali teſtimonium haberent, non tam ridiculè obtorto collo Scripturas traherent; vt dicere imò & clamare liceat, *Iſta quidem vis eſt,* iſta eſt iniuſta tortura, vt quum de allijs ſermo ſit, de cepis reſpondere cōpellas. Sueton. in Iulio. cap. 81.

Quibuſdam reuelata ſua iuſtificatio.

Verùm quidem eſt, aliquibus fide diuina credendum fuiſſe. peccata ſibi eſſe remiſſa; ſed non fuit illa fides ſpecialis quæ geuerales de reconciliatione promiſsiones ſibi applicat, verùm fuit fides quam vocamus Catholicam, quæ omnibus à Deo reuelatis aſſentitur. Sic Abraham tenebatur credere pro illo tempore ſe eſſe iuſtum & Dei amicum Geneſ. 22.16. Moyſes ſimiliter Exo. 33.12. Dauid tranſlatum eſſe peccatum ſuum 2. Reg. 12. 13. Sic de peccatorum remiſsione ſecuri eſſe poterant ac debebant paralyticus Matt. 9.2. Maria Magdalena Luc 7.48. latro Luc. 23.43. Zachæus Luc. 19.9. Nathanael Io. 1.47. an & ſanatus in piſcina? Ioan. 5. 14. & adultera? Io. 8.11.

Ceteri quibus reuelatio nulla facta eſt, communibus Scripturæ regulis vti debent, vt de peccatorum remiſsione magis vel minùs ſint ſecuri, quò magis vel minùs ad conditiones in Scriptura requiſitas accedunt. Promittitur omnibus credentibus & pœnitentibus vt oportet, remiſsio peccatorum: quantum certus es hæc te præſtare, tantū de tua iuſtitia tibi potes polliceri. Ceterùm citra reuelationem, ſibi veram ex ſua parte fidem & pœnitentiam arrogare, hominis eſt fatui & ſeipſum ignorantis: cùm ſcriptum ſit, *Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile.* 3
Ierem. 17. 9. etiam ipſi homini: quod in hoc negotio Caluinus ipſe fatetur 3. 2. 10. *Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacij latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocryſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpe fallat.* Nonne igitur perniciosiſsimus impoſtor es Caluine, qui toto cap. 2. lib. 3. hoc agis, vt quiſque certiſsimè abſque vlla hæſitatione credat ſe eſſe iuſtum & prædeſtinatum? quis enim prudenter non formidet an ſe non fallat? quis non tremat, quum S. Paulus timet reprobari? 1. Cor. 9.27.

Nos igitur, Caluine, quando videmus Dei oraculis iuberi peccatores ſpem ſalutis concipere, non præſumimus abiectis operibus ſola fide iuſtificari aut ſaluari (quia eadē oracula & ante & poſt iuſtificationem, opera requirunt) ſed quemadmodū certæ cōditiones requirūtur, ita eas adhibere conamur, & docemus ab omnibus adhibendas: ſine quibus fruſtrà Dei miſericordiam extolleremus. *Nolite errare*, inquit Apoſtolus; *Dewe non irridetur. Qua enim ſemi-nauerit homo, hæc & metet.* Caueat ergò peccator tam certam & liquidam abſolutionem amplecti, ne grauiter fortè decipiatur. Gal. 6.7.

Primò, quia neſcit vtrùm amplectatur Chriſti gratiam, vt oportet.

Secundò, quia iſta gratia multa complectitur, & alijs conditionibus veſtitur etiam aduerſariorum teſtimonio, nam ſine caritate non eſt vera fides. 3.11.20.

Tertiò, requiritur conditio pœnitentiæ, quæ hypocritica eſſe poteſt. Non igitur in Papatu Magiſtri noſtri regula ſpreta vnquam fuit, ſed reuerenter acceptata, populo propoſita, & paſſim in praxim redacta Caluinus autem regulam hanc malè intellectam, & fermento ſuo corruptam pro verbo Dei obtrudit: qua in re omnes ſtultitiæ numeros impleuiſſe videtur Stultum enim eſt, id quod eſt incertum pro certo & indubitato habere: ſtultius alijs id cum ſummo ſalutis periculo velle perſuadere: Stultiſsimum, Scripturis nihil ad rem pertinentibus idipſum probare velle, non obſcuro ſophiſmate, ἀμφιβολίας ſiue ambiguitatis, quæ vel ruſtico perſpicua ſit. Hæc omnia Caluinum deſignaſſe, & culpam quam nobis impingit, incurriſſe perſpicuè deprehendet, qui locos citatos accuratè examinare voluerit: ſtatim enim videbit Scripturam hanc immeritò tortam, longè aliud velle quàm Caluinus tortione exprimere fruſtrà conatus eſt.

NOTÆ.

NOTAE.

1 Q*Vam hiſtoricam alij vocant.*] Caluinus 3.17.11.2. diuinæ eſſentiæ notitiam appellat, eamque ita deprimit ac deſpuit, vt atheorum cauſam tueri videatur. Vocat diabolicam, vacuam fidei imaginem, inanem opinionem procul à fidei veritate diſsitam. Et 3.2.8. *Superciliosè tamen, tota Scriptura reclamante, perſuaſionem illam timore Dei vacuam, fidei nomine dignantur.* At ſi tota Scriptura reclamat, quomodo S. Iacobus, te interprete, illam perſuaſionem fidei titulo exornat? 3.17.11.

2. *Fidem miraculorum.*] Hanc D. Paulus, ſi S. Chryſoſtomi commentarium ſequimur, inter gratias gratis datas enumerat. 1. Cor. 12.9. nempe propter id, quod fidei Catholicæ ſuperaddit, quodque in Eccleſiæ vtilitatem certis quibuſdam conceditur. Hac excelluerunt Moſes, Samuël, Elias, Eliſæus, Apoſtoli, S. Gregorius Thaumaturgus, S. Bernardus, S. Franciſcus, &c. qui non tantùm prece & poſtulatione, ſed etiam poteſtate aliquando miracula patrabant; vt notat S. Gregorius l. 2. Dialog. cap. 30. & ex eo S. Thomas 2.2. q. 178. a. 1. ad 1.

3. *Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile.*] Hæc eſt ratio cur fidem ſpecialem rejiciamus, & de noſtra iuſtificatione meritò dubitemus. Non enim Dei miſericordiam & promiſſa, neque Chriſti gratiam & merita (vt Hæretici calumniantur) in dubium vocamus: ſed nos noſtro modulo metientes, nobis ipſi ſuſpecti meritiſsimò ſumus. Animaduertimus quidem in nobis aliquam fidem, aliquam pœnitentiam, aliquam caritatem, &c. ſed an ita credamus, doleamus, amemus, ſicut oportet ad ſalutem, noſtrum non eſt iudicare, qui ſæpiſsimè vel Caluino teſte, falsò nobis de iuſtitia blandimur: ſed eius qui dicit, *Ego Dominus, ſcrutans cor, & probans renes, qui do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionũ ſuarum.* Atq; hinc eſt illud Apoſtoli 1. Cor. 4. 4. *Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt.* Et præmiſerat, *Sed neque meipſum iudico.* Sic Iob. 9. 28. *Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti.* At Caluiniſtæ credunt omnia opera ſua eſſe inquinamenta & ſordes, meram iniquitatem & pollutionem 3.12.4.2. & tamen ea Deo placere certiſsimi ſunt, & quidem in odorem ſuauitatis 2.15.6.c. *Tales nos eſſe oportet*, inquit Caluinus 3.19.5. *qui certò confidamus, obſequia noſtra indulgentiſsimo Patri probatum iri, quantulacumque ſint, & quantumuis rudia ac imperfecta.* Sed hac de re fuſiùs infrà Colore 97.

Bellarm. lib. 3 de Iuſtificat. cap. 5.

TORTIO TERTIA.

Iacob 2. 24. *Ex operibus iuſtificatur homo.*

COLOR XXIII.

IVſtitiam fidei, quam toties commendat Apoſtolus, ita cum operum iuſtitia pugnare docent Lutherus eiuſque ſimia Caluinus, vt altera ſtante alteram euerti neceſſe ſit 3. 11. 13. eique qui iuſtitiam apprehendere velit, totam legis iuſtitiam eſſe obliuiſcendam 3. 19. 2. hanc enim ſola fide obtineri 3. 11 19 imò & conſeruari 3. 14. 11. Quæ doctrina cùm ex diametro cum plurimis Scripturis apertè pugnet, tum apertiſsimè & ex profeſſo à S. Iacobo Apoſtolo refutatur cap. 2. 24. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?* Quid igitur illi? nam principium illud de ſola fide iuſtificante tenaciſsimè tenent, vt à Scriptura potiùs quàm ab illo auelli ſe patiantur. *Si quis*, inquit Caluinus 3. 17. 10. *contra obtrudat innumera elogia, quibus videtur beatitudo operibus dari: qualia ſunt, Beatus vir qui timet Dominum, qui miſeretur pauperis,*
1 *qui non ambulauit in conſilio impiorum, qui ſuffert tentationem: beati qui cuſtodiunt iudicium, immaculati, pauperes ſpiritu, mites miſericordes, &c. non efficient quominùs verum ſit, quod ait Paulus.* Quid igitur illi? in diuerſa abierunt. Lutherus enim cùm torturâ ſuâ aliquid proficere poſſe deſperaret, quia Iacobi confeſsio eſſet clariſsima, audacter pronunciauit non eſſe illius epiſtolam, ſed Apoſtolico ſpiritu indignam, atque adeò ſtramineam, quæ doctrinæ Luthericæ caput tam validè amputaret. Caluinus autem

epiſto-

Digitized by Google

epiſtolam rejicere nō auſus, quia totum nouum Catholicorū teſtamentum (exceptis fortè quibuſdam partibus) admittit, ad ſua artificia nempe ad equuleum cōfugit, & Scripturam hanc ita torſit, vt ſibi fauentem confeſsionem extorquere poſſet. Fruſtrà tamen & infeliciter : nam tam clara eſt Iacobi confeſsio, vt nullam gloſſam, nullam peruerſionem, nullam tergiuerſationem admittat. Vnde hac in parte Lutherus, maior aliòquin ingenio quàm iudicio, acutiùs mihi & prudentiùs vidiſſe videtur, cùm totam epiſtolam tanquam doctrinæ ſuæ inimicam è Canone expunxit, & ad ſtramina reiecit: Caluinus autē; qui admiſſam in ſuū ſenſum trahere impudentiſsimè confiſus eſt, magnum cauſæ ſuę pręiudicium fecit. Vel cæco enim perſpicuum eſt, Iacobi verbis commentitiam ſolius fidei iuſtitiam prorſus euerti, & Caluini gloſſam deſtruere textum : quod iam planiſsimum faciam, vt eius impoſtura omnibus clariſsimè innoteſcat. *Quid igitur?* inquit 3. 17. 11. *pertrahéntne Paulum in certamen cum Iacobo? Si Iacobum pro Chriſti miniſtro habent, ſic accipienda eſt eius ſententia, ne à Chriſto per os Pauli loquente diſſentiat.* Bellum argumentum, quod reformatam Dialecticam redoleat. Duos Apoſtolos tu Caluine inter ſe committes? Si Paulum pro Chriſti miniſtro habes, ſic accipienda eſt eius ſententia, ne à Chriſto per os Iacobi loquente diſſentiat. Atqui Iacobus apertiſsimè aſſerit, ex operibus hominem iuſtificari. Et cùm Paulus obſcurè loquatur, *in quibus ſunt quædam difficilia intellectu*, vt Petrus teſtatur, *quæ indocti & inſtabiles* (quorum vnus tu es, quamuis tuo iudicio doctiſsimus) *deprauant*; Iacobum clarè loquentem vt Pauli interpretem, malumus quàm te agnoſcere, neſcio an cum bona Geneuēſium pace, qui tibi primas in hoc genere ſecundùm Deum detulerunt. Videamus igitur quid Iacobi locum torquendo profeceris, & quàm bellum interpretem te præſtiteris. Dicis tria.

Aul. Gellius lib. 5. noct. Att c. 10. & 11. & lib. 9. c. 16.

1. Pet. 3. 16.

3. 17. 11.

Primum *Scopus Apoſtoli eſt, ſtolidam eorum fiduciam eludere, qui infidelitatem ſuam manifeſtè prodebant, quæcumque propria ſunt fidelium opera negligendo ac omittendo, falsò tamen fidei nomine gloriari non deſinebant.* At ſi hic eſt ſcopus Apoſtoli, quomodo ab eo tam longè aberrat, vt infidelitatem ne nominet quidem, ſed ſemper in fide & operibus hęreat? an deerant Apoſtolo verba, quibus mentem ſuam explicaret? Aliud igitur ſibi proponit Apoſtolus, nempe hæreſim de ſola fide iuſtificante (quæ iam tum ex S. Pauli epiſtolis malè intellectis pullulare incipiebat) refutare & extinguere, quam Lutherus & Caluinus tam arctè complectuntur. Sic enim D Auguſtinus (quem ſicut ſanctum, diligentem & grauem authorem Caluinus agnoſcit, ita patietur ſibi in huius loci interpretatione anteferri) lib. de fide & operib. cap 14. *Excutiendum eſt à cordibus religioſis, ne mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant;* (notent hoc Caluiniſtæ) *ſi ad eam obtinendam ſuffi ere ſolam fidem putauerint: bene autem viuere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apoſtolorum, non intellectis quibuſdam ſubobſcuris ſententijs Apoſtoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati ſunt dicere, faciamus mala, vt veniant bona.* & infrà, *Quoniam ergò hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apoſtolicæ epiſtolæ, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè diriguntur intentionem, vt vehementer adſtruant fidem ſine operibus nihil prodeſſe: ſicut etiam ipſe Paulus non qualemcunque fidem qua in Deum creditur, ſed eam ſalubrem planeq́ Euangelicam definiuit* (an qua ſibi quis credit remiſſa peccata?) *cuius opera ex dilectione procedunt: & fides, inquit, quæ per dilectionem operatur.* Et inferiùs: *Iacobus autem vehementer infeſtus eſt eis, qui ſapiunt fidem ſine operibus valere ad ſalutem, vt illos etiam dæmonibus comparet, dicens, Tu credis quoniam vnus eſt Deus· bene facis, & dæmones credunt & contremiſcunt; Quid verius, breuius, vehementius dici potuit?* Hæc S. Auguſtinus, quem in Caluiniſtam non rarò transformare conaris : vides quàm bellè tibi cum illo conueniat.

Vide Color. 61. & 90.

Idem habet tomo 8. præfat. in Pſ. 31.

Gal. 5. 6.

Secundò dicis, *Fidem nominat Iacobus vacuam fidei imaginem, & inanem opinionem (vanam & imaginariam fidei laruam* 3. 17. 20.) *procul à fidei veritate diſſitam:*

Nam primò demonſtrat hoc ipſe his verbis, *Quid prodeſt fratres mei, ſi*

quis fidem dicat ſe habere, opera autem non habeat? non dicit, Si fidem quis habeat ſine operibus, ſed ſi dicat, ſi iactet.

Secundò, *deteriorem diabolica notitia per ludibrium facit.*

Tertiò, *vocat mortuam.*

Quartò, *agit de notitia diuinæ eſſentiæ, quæ non eſt mirum ſi non iuſtificet, quum in diuinæ miſericordiæ certitudine non recumbat.*

Sed facile eſt hæc refutare, & extortam confeſſionem oſtendere:

Nam primò, pro Dei verbo tuum nobis obtrudis: Iacobus enim *fidem* vocat abſolutè, quam ſufficere negat ad iuſtitiam aut ſalutem; & ita SS. Patres ſemper intellexerunt: vmbram autem, vacuam imaginem, inanem opinionem, vanam & imaginariam laruam interpretari, à Scriptura non eſt, ſed ab inſtabili cerebro tuo, qui alibi aſſeris, *Scripturam totam reclamare, ne perſuaſionem timore Dei vacuam, fidei nomine dignemur.*

3.2.8. Inſignis Caluini antilogia.

Secundò, negat Iacobus Abrahæ fidem ad iuſtitiam ſuffeciſſe, & tamen Abrahæ fides non erat inanis opinio, nec vmbra, nec larua.

Tertiò, dicit fidem de qua agit, iuſtificare, non tamen ſolam: *Videtis, inquit, quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm.* At ſpectrum, vmbra, larua fidei nullo modo iuſtificat.

Quartò, probat hoc exemplo Rahab quæ habuit verã fidem; nam aliàs quomodò fuiſſet iuſtificata? ſed niſi ad fidem opera acceſsiſſent, pœnitentia, caritas, nunciorum conſeruatio (ad quam cognita veritate tenebatur) iuſtitiã non apprehendiſſet.

Quintò, idẽ alijs exẽplis cõfirmat

Primò, cognitæ paupertatis, cui à diuitibus non ſuccurritur.

Secundò, corporis mortui, in quo fruſtrà vitam requiras. Nam & illa paupertatis notitia vera eſt; ſed non prodeſt niſi miſericordiæ opus accedat: & corpus mortuum eſt verum corpus, inutile tamen ad vitæ functiones, niſi Spiritus illi vniatur. Sic fides de qua Iacobus agit, eſt vera fides: ſed ſi opera non accedant, mortua eſt in ſemetipſa, & credenti nihil prodeſt: quod idem S. Paulus clariſsimè docet. 1. Cor. 13. 2. Argumenta Caluini ſtraminea ſunt: facilè diffringuntur.

Ad primum, Loquitur Iacobus de ijs qui ſe fidem habere dicebant, ſed non aſſerit eſſe mentitos: fidem enim verè habebant ſed ea contenti eſſe volebant, perinde ac ſi ſola ſine operibus ſufficeret ad ſalutem. Patet hoc ex verbis ſequentibus, *Nunquid poterit fides* (non dicit, vmbra aut larua fidei) *ſaluare illum?*

Ad ſecundum, Non debet in omnibus conuenire diaboli fides & hominis peccatoris, ſed in eo puncto quod ad rem facit: videlicet quod vtriuſque notitia quam de Deo diuiniſque rebus habent, ſit quidem vera, ſed inutilis ad ſalutem. Alioqui notitia dæmonis naturalis eſt, & ab ipſa rerum euidentia & experientia extorta: at Chriſtiani fides qui eſt in malo ſtatu, ſupernaturalis eſt, libera & obnoxia mãgnæ obſcuritati.

Ad tertium, Sicut corpus mortuum eſt niſi ab anima viuificetur & tamen eſt verum corpus: ita fides ſine charitate mortua eſt in ſemetipſa; vt Ioannes teſtatur, *Qui non diligit, manet in morte:* vſque adeò tamen vera fides eſt, vt etiam mõtes transferre poſsit. 1. Cor. 13. 2. *Si habuero omnem fidem,* id eſt, perfectiſsimam, quæ citra caritatem ſtupenda operetur, nihil ſum. 1. Io. 3. 14.

Ad quartum, Meritò loquitur Iacobus de fide diuinitatis, quòd nimirum vnus eſt Deus; non vt quis certò ſtatuat ſibi remiſſa eſſe peccata: quia explicabat fidem Catholicam & iuſtificantem quæ omnia credit & ſola, quę diuinitus reuelata ſunt: non fidem ſpecialem, quæ merum figmẽtum eſt à Luthero excogitatum, ab alijs Sectarijs, carnis amatoribus auidè arreptum: ignotum alioquin Scripturis & Patribus, & ſeipſum deſtruens; vt alibi clariùs dicetur. Ceterùm obiter notandum eſt Caluini mendacium: non enim, vt ait, ſi de diabolica deteriorem facit Iacobus fidem hominis peccatoris, ſed tantùm perſonas comparat & pares facit quod ex textu patet, & notauit ſuprà D. Auguſtinus, *vt illos etiam dæmonibus comparet,* &c.

Colore 39 Caluini mendacium.

Tertiò dicis, Sicut eſt paralogiſmus in verbo Fidei, ita etiam eſſe in verbo iuſtificandi, & neceſſariò aliter accipiendum apud Paulum, aliter apud Iacobum; hîc prode

clarare.

clarare iuſtitiam, ibi pro imputare.

Probas primò, quia alioquin Apoſtoli inter ſe pugnarēt: Paulus enim negat operibus nos iuſtificari, Iacobus affirmat.

Secundò, Iacobus faceret effectum ſua cauſa priorem: Abraham
3.14.11.b. enim diu fuit iuſtus antequam filium immolare iuberetur; & tamen citat eandem Scripturam Iacobus quam Paulus: ergò filij immolatio, quæ cauſa iuſtitiæ ponitur, ſequitur tempore ſuum effectum, nempe gratiam antè acceptam, de qua Geneſ. 15.6. ergò illa obedientia de qua Gen. 22.16. non fuit cauſa iuſtitiæ, ſed declaratio tantùm.

Valdè hallucinaris Caluine, & Apoſtolo Iacobo tuam ſcabiem affricas, dum ipſum Scripturæ tortorem facis. Citat enim verba Moſis, qui non de iuſtitiæ declaratione, ſed vera infuſione ſecundùm nos, de imputatione ſecundùm tuam gloſſam loquitur. Vel igitur iuxta Scripturæ mentem loquitur, vel non: ſi loquitur, ergò à S. Paulo in vſu vocis non diſcordat: ſi non, ergò torquet Scripturam in alienum ſenſum: quod tu alibi grauiter deteſtaris. 2.5.12.b. Adde, turpe eſſe in re grauiſſima duos Apoſtolos vnam Moſis ſententiam in duos ſenſus diſtrahere, per quos vnus & idē Spiritus locutus eſt.

Secundò, Sicut operibus vim iuſtificandi tribuit Iacobus, ita & fidei: fides autem non iuſtificat declarando ſed vel intellectum rectificando, vel iuſtitiam apprehendendo, quod ipſe Caluinus facilè concedet.

Tertiò Abrahæ fides ex operibus conſummata dicitur, (ἐτελειώθη) non declarata.

Quartò, quomodò, Rahab per opera fuit iuſta declarata, cùm tunc primùm crediderit, & ex impia facta ſit
Ioſue 2.1. iuſta, antea meretrix & infamis? Quis igitur Tortorem hunc ſatis miretur, qui vt ex loco difficili ſe expediat, ipſi Apoſtolo conuitium facit? cùm enim Moſes de vera iuſtificatione loquatur, cur non ille qui eius auctoritate ſe, ſuamque ſententiam tuetur? Neque propterea inter ſe diſſentient Apoſtoli: nam vtrumque veriſſimum eſt, & ex operibus nos iuſtificari, & non ex operibus. Nemo enim ab impio fit iuſtus, ex operibus *vt meritoriis*, quod Paulus aſſerit, & patet Rom. 4.4. & cap. 11.6. Nemo ex impio fit iuſtus ſine operibus *vt diſponentibus*, quod affirmat Iacobus; imò & tu; vt nunquam tui non obliuiſcaris, cùm Pœnitentiam prærequiris. 3.4.3. *Diximus & nos quodam loco numquam ſine pœnitentia obuenire peccatorum remiſsionem* Hinc Concilium Trid. ſeſ. 6. cap. 6. hanc diſpoſitionem neceſſariam eſſe docet, & cap. 8. quòd *gratis ideò iuſtificari dicamur, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur*: qui loci vtrumque Apoſtolum conciliant.

Præterea, Nemo iuſtificatus facit Bellar. lib. 4. de Iuſtific. cap. 18. §. Cæterum.
iuſtitiam ſine fide (qui videtur genuinus Moſis ſenſus) & hoc aſſerit Paulus: Nemo iuſtificatus creſcit in iuſtitia ſine operibus, & hoc Iacobus affirmat. Paulus tamen potiſsimum de prima iuſtificatione loquitur, quia cum Ethnicis ipſi negotium erat & ſic argumentari videtur, Nemo iuſtus (qualis Abraham tunc erat, vt conſtat Hebr. 11.8.) ſic operatur vt aliquid imputetur ei ad iuſtitiam ſine fide: ergò multo minùs quis ex impio fit iuſtus ſine fide. Iacobus autem, qui cum Iudæis agebat, agit potiſſimùm de ſecunda iuſtificatione, qua quis ex iuſto fit iuſtior, & ſic argumentatur, Nemo ex impio fit iuſtus ſine operibus (quæ Concilium Trid. ſeſ. 6. cap. 6. enumerat) vt patet in Raab: ergò multo minùs ex iuſto iuſtior, ſine operibus, quod Abrahæ exemplo confirmatur. Ita vterque Apoſtolus ex eodem Moſis loco, ſimiliter intellecto, ſuum propoſitum conficit, & Caluini imaginationes
refutat. Quamuis enim illi demus D. Auguſtin. lib. 83. quæſtion. q. 76.
3 (quod non omnes concedunt) Paulum à iuſtificatione excludere omnia omninò opera, non tantum legalia & naturalia, verùm etiam ſupernaturalia, etiam fidem (quatenus eſt opus) & dilectionem, & pœnitentiam ex amore Dei ſuper omnia
(quod ipſe valdè vrget 3.11.14) nihil tamen obtinebit; Tolet. in ep. ad Rom. c. 11 annot. 5.
ſi de prima iuſtificatione, & merito propriè dicto loquamur, quemadmodùm Apoſtolus facit. Aliud enim eſt, per opera peccatorem diſponi ad iuſtitiam, aliud ipſam iuſtitiam per opera promereri. Ex quibus omnibus ſecun-

dùm Caluini argumentum diſſilit: neque enim Iacobus vult Scripturam tunc tantùm eſſe impletam, quando Deo credidit Abraham tam numeroſam poſteritatem pollicenti. Gen. 15. 6. aut cùm filium immolare paratus fuit. Gen. 22. ſed toties, quoties ex fide opera ſupernaturalia fecit; de quibus Ioan. 8. 39. *Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*: quod Apoſtolus Rom. 4. 12. vocat ſectari *veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ*.

Quis iam non videat, quanta violentia, quàm impudenti nequitia locum Iacobi Apoſtoli torſerit Caluinus? vt conſultius illi fuerit, totam epiſtolam cum Luthero vt profanam rejicere, quàm talem paralogiſticam gloſſam in medium proferre. Nam vtcumque textum torſerit, & in omnes partes verſauerit, illique falſam confeſsionem affinxerit; clamat ille conſtanter, *Ex operibus hominem iuſtificari & non ex fide tantùm*: ac proinde ſolam fidem non ſufficere ad iuſtitiam & ſalutem.

NOTAE.

1. EIus ſimia Caluinus.] Ne Caluini textum Lector deſideret, verba eius apponemus. 3. 11. 13. a. *Sed quoniam bona pars hominum iuſtitiam ex fide & operibus compoſitam imaginatur, præmonſtremus id quoque, ſic inter ſe differre fidei operumq; iuſtitiam, vt altera ſtante neceſſariò altera euertatur.*

3. 19. 2. a *Vt fidelium conſcientia, dum fiducia ſua coram Deo iuſtificationis quærenda eſt, ſeſe ſupra Legem erigant, totámque Legis iuſtitiam obliuiſcantur.* Et inferiùs: *Sublata igitur Legis mentione, & omni operum cogitatione ſepoſita, vnam Dei miſericordiam amplecti conuenit, quum de iuſtificatione agitur: & auerſo à nobis aſpectu, vnum Chriſtum intueri. Non enim illic quæritur quomodò iuſti ſimus: ſed quomodò, iniuſti licèt ac indigni, pro iuſtis habeamur.*

3. 11. 19. *Nec falſa modò, ſed planè ridicula tergiuerſatione in excluſiua particula* (Sola) *conſiſtunt. An non enim ſatis ſolidè* ſoli *fidei tribuit omnia, qui operibus adimit?* Et falſum & ridiculum te eſſe, Caluine, Lector agnoſcet, qui Colorem hunc 3. attentè inſpexerit.

3. 14. 11. c. *Proinde non aliam iuſtitiam ad finem vſque vitæ habent fideles, quàm quæ illic deſcribitur* (nempe, imputatitiam, ex non imputatione peccatorum.) *Manet enim perpetuò mediator Chriſtus, qui Patrem nobis reconciliet, &c.* Manent ergò ſemper in ſordibus ſuis Caluiniſtæ, quæ indeſinenter ablui finguntur: in tam iuſti in principio reconciliationis quàm in fine, & contrà: non obſtante Angeli monitione Apocal. 22. 11. *Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc.*

2. *Comparat & pares facit.*] Peccatorem & dæmonem reprehendit Apoſtolus, non quòd fidem habeant, ſed quòd ea non legitimè vtantur. Peccatoris enim fides bona eſt, quamuis eius mortualitas (vt ſic dicam) non ſit bona: quemadmodum timor ſeruilis bonus eſt (vel Caluino teſte 3. 2. 27. e. contra Lutherum in aſſert. 6. art.) & tamen eius ſeruilitas non eſt bona. Eſt enim habitus vel actus bonus, in ſubiecto non bono. Fides autem dæmonis ex obiecto bona eſt, quia eſt aſſenſus veritatis: ex ſubiecto, neque bona, neque mala, quia non libera, ſed vi clariſſimæ veritatis extorta. Portentoſa ergò hyperbole (non ſine inſigni Apoſtoli calumnia) more ſuo Caluinus vtitur, quum ſic rem exaggerat, *Deteriorem diabolica notitia per ludibrium facit:*

Nam primò, non comparat S. Iacobus notitias, ſiue aſſenſus, ſed perſonas, vel id quod notitijs in perſonis eſt adiunctum, nempe defectus bonorum operum.

Secundò, æquales facit, non alterum deteriorem.

Tertiò, peccatoris fidem bonam eſſe affirmat, tantum abeſt vt diabolicâ deteriorem pronuntiet, *Tu credis quoniam vnus eſt Deus: bene facis.* Et quis hoc niſi ἄθεος, neget? Quid enim huic facias, qui fidem Catholicam, qua vnum Deum eſſe credimus, vanam & imaginariam fidei laruam vocat? qui diabolica fide deteriorem facit? qui hoc ipſum Apoſtolo mendaciter affingit? Vide Color. 40.

3. *A iuſtificatione excludere omnia omninò opera.*] Locus Iacobi 2. v. 24. propter apparentem cum D. Paulo diſſonantiam celeberrimus eſt, quos tamen inter ſe optimè conuenire dubitari non poteſt. Simpliciſſima, ac proinde veriſſima conciliatio eſt, vt Paulus omnia opera à iuſtificatione excludat, etiam fidem & contritionem, ne ipſam iuſtificationis gratiam mereri exiſtimentur, vt videre eſt Rom. 4. 4. Iacobus autem opera includat, ne ſola fides ſufficere putetur, cùm illa neceſſaria ſint ad iuſtitiam vel comparandam, vel augendam, vel conſeruandam, vt Scriptura vbique clamat. Agit igitur Paulus contra *quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur ceteros*, Iudæi Romanos, & Romani Iudæos; vt patet Rom. 2. 17. & cap. 11. 18. Iacobus autem tum contra antiquos hæreticos, qui ſolam fidem prædicabant, tum contra Lutheranos & Caluiniſtas, qui Pauli diſputationem malè intellectam, contra bonorum operum neceſsitatem intorquent: cùm ille nihil aliud velit, quàm quod à Concilio Tridentino definitum eſt ſeſſ. 6. cap. 8. quòd *nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur.*

Tolet. in Ro. c. 11. annot. 5.

Luc. 18. 9.

TORTIO

TORTIO QVARTA.

Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

COLOR XXIV.

TRes graues & pernicioſos errores circa Chriſti baptiſmũ docet Caluinus, non tam per ſe intentos, quàm vt ſuis principijs conſequenter loquatur.

Primum, non eſſe neceſſarium ad ſalutem.

Secundum, non abluere peccata.

Tertium, virtute & efficacia non differre à baptiſmate Ioannis. Quibus erroribus cùm Scriptura apertiſſimè repugnet, vel eam negare neceſſe eſt, vel equuleo imponere; vt dicere cogatur quod minimè dicit. Tres igitur Scripturas, quas in ſuum, hoc eſt, alienum ſenſum Caluinus diſtorquet, ordine proponemus, vt hominis huius in Scripturis tractandis temeritas, impudentia & audacia magis innoteſcant: vtque fidem amittat in obſcurioribus, qui in clariſſimis Scripturis à ſcopo tam longè aberrat.

Prima eſt Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Ex quo loco, magno ſemper conſenſu docuit Eccleſia Catholica, *aqua* ſiue fluminis baptiſmum omnibus ad ſalutem eſſe neceſſarium; niſi ſanguinis aut flaminis (ſic loquuntur Theologi) baptiſmo ſuppleatur. Hi enim baptiſmi tres à Scriptura & Patribus celebrantur, vt inſtrumenta idonea ad vitam æternam & cælorum regnum conſequendum.

Bellar. lib. de baptiſ. cap. 6. Suar. in 3. p. to. 3. d. 29.

De baptiſmo fluminis ſeu aquæ loquitur Chriſtus Matth. 28. 19. *Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.* Act. 8. 36. *Et dixit Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?*

De baptiſmo ſanguinis Marc. 12. 38. *Poteſtis bibere calicem quem ego bibo; aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?* nam qui mortem pro Chriſto patitur, ſuo ſanguine quodammodò baptizatur, & conſequitur pleniſſimam peccatotum remiſſionem, non ſecus ac in baptiſmo fluminis. Matt. 10. 32. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis eſt.*

De baptiſmo flaminis Act. 1. 15. *Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.* Nam Spiritus ſancti gratia, inſtar roris & aquæ mundat animam, ſi quis perfectè diſpoſitus baptiſmum aquæ deſiderat, quem ob aliquod impedimentum accipere prohibetur. Notum eſt exemplum Iudæi in arena baptizati, qui in ſanitatis interioris ſignum etiam corpore curatus fuit; vt refert Nicephor. lib. 3 Hiſtor Eccleſ. c. vlt.

Præter hos tres baptiſmos nullum ſupereſt hominibus remedium,
quo ab originali peccato mundari poſſint: vnde paruuli, quos Chriſtus ad ſe vocat & adduci vult Matt.
19. 14. Mar. 10. 14. Luc 18. 16. neceſſariò baptizandi ſunt, vt meritorum Chriſti participes efficiantur;
quemadmodum Eccleſia ex Io. 3. 5.
ſemper docuit, nec vlli niſi hæretici,
2 tum veteres tum recentiores, repu-
gnarunt. Martinus Lutherus, poſito
principio (quod ipſe D. Auguſtino
falsò affingit) *Non Sacramentum, ſed*
fides Sacramenti iuſtificat & ſaluat, do-
1 cuit paruulos actu credere dum ba-
ptizantur, inſtar Ioannis Baptiſtæ
Luc 1. 44. alioquin præſtare, vt non
baptizentur: quod arripuerunt Anabaptiſtæ, qui baptiſmum differre, quàm rem abſurdiſsimam credere maluerunt, quã ante mille ducentos annos D. Auguſtinus palàm irriſit. Alij aliud commenti ſunt. Caluinus velut qui auribus lupum teneret, Lutheri ſententiam propter nimiam abſurditatem neque ſequi, neque propter Magiſtri reuerentiam ſcilicet, reprobare eſt auſus: inuenit tamen fœdus Abrahæ, cuius beneficio paruuli ſine fide & ſine Sacramento ſalvarentur: quæ aſſertio Lutheri dictum abſurditate ſuperat:

In aſſert. art. 1 & lib. contra Cochlæum.

Epiſt. 57. ad Dordanum.

nam & ἀσύστατον eſt, & ipſius Caluini alia commenta euertit, vt infrà videbimus. Interim docet baptiſmum non eſſe ad ſalutem neceſſarium; adultos enim ſola fide in Chriſtum, paruulos vi fœderis quod cum Abrahamo Deus percuſsit, iuſtificari & ſaluari 4.15.20. *Quantum damni inuexerit dogma illud malè expoſitum, Baptiſma eſſe de neceſsitate ſalutis, pauci animaduertunt: ideóque minùs ſibi cauent*, 4.16.26. *Iam & ex eo explodendum eſſe eorum commentum palàm eſt qui omnes nō baptizatos æternæ morti adiudicant.* Atqui iam ab Apoſtolorum temporibus fecit hoc vniuerſa Eccleſia in paruulis & adultis, quamuis diuerſa ratione, vt ex Patribus conſtat, & affirmat D. Auguſtinus, cuius teſtimonium & auctoritatem defugere ſine inconſtantiæ nota non potes: cùm & ſanctum frequenter voces, & ceteris Patribus anteponas. Is igitur tom. 2 epiſt 28. ad S. Hieronym. *Quiſquis dixerit quod in Chriſto viuificabuntur etiam paruuli, qui ſine Sacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profectò & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam: vbi propterea cum baptizandis paruulis feſtinatur & curritur, quia ſine dubio creditur aliter eos in Chriſto omninò viuificari non poſſe.* Et to. 7. lib. 3. de origine Animæ cap. 9. *Noli credere, noli aſſerere, noli docere, infantes antequam baptizentur morte præuentos, peruenire poſſe ad originalium indulgentiam peccatorum, ſi vis eſſe Catholicus.* Sic Auguſtinus, & in eandem

Caluinus dilemmate constrictus.

ſententiam ceteri Patres. Ergò Caluine, vel Auguſtini auctoritatem contemne; vel cùm credis dicis, doces, paruulos quia ſunt in fœdere Abrahæ, ſine baptiſmo poſſe ſaluari, venire te fatere contra Apoſtolicam prædicationem, totam condemnare Eccleſiam, & nolle eſſe Catholicum Sed quid ego hominis teſtimonio & auctoritate te premo. cùm ab ipſius Chriſti clariſsima ſententia ſceleratas non abſtinueris manus? Quid clarius, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei?* iuncta præſertim Eccleſiæ interpretatione, & praxi tot ſeculorū. Sed reſpondebis ſicut cum de huius Sacramenti miniſtro tractas 4. 15. 20. qui propter ſummam paruulorum neceſſitatem quiuis homo eſſe poteſt, *Quod autem*, inquis, *multis abhinc ſeculis, adeóque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio vſu receptum fuit, vt in periculo mortis laici baptizarent, ſi miniſter in tēpore non adeſſet, non video quàm firma ratione defendi queat.* Eadem impudentia Chriſti ſententiam tractas, laceras, & obtorto collo in alienum ſenſum trahis, ne tibi obſiſtere videatur.

Ioan. 3. 5.

Primùm, inquis 4. 16. 25. *in eo falluntur, quod baptiſmi mentionem fieri hoc loco putant, quia Aquæ nomen audiunt.* Viderint Anabaptiſtæ, quos hoc loco impugnas, cur hanc Domini ſententiam de baptiſmo intelligant: nos ita intelligimus,

Primò, quia Eccleſiç optima Scripturæ interpres, ſua conſuetudine, & tot ſeculorum praxi iam inde ab initio confirmauit,

Secundò, quia generalis regula eſt, nunquam in Scripturis interpretandis à verborum proprietate eſſe recedendum, niſi aliquid abſurdi ſequatur aqua autem elementum *aquæ* propriè ſignificat; & nihil abſurdi ſequitur (etiam Caluini iudicio, qui aquam requirit 4. 19. 11.) niſi quòd ipſius hæreſis deſtruatur.

Tertiò, quia Apoſtolus ad hanc Domini ſententiam alludere videtur Epheſ. 5. 26. cùm baptiſmum vocat *lauacrum* aquæ *in verbo vitæ*: & Tit. 3. 5. *Lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti.*

Quartò, quia omnes Patres, qui modò hunc locum attigerunt, ita interpretantur; niſi ludant in ſenſu myſtico, vt facit S. Baſil. lib. de Spiritu ſancto c. 15.

Secundò dicis, *Quia Nicodemus renaſcentiam corporalem ſomniabat, modum hic indicat quo regenerat nos Deus, nempe per aquam & Spiritum: quaſi diceret, per Spiritum, qui purgando & irrigando fideles animas, vice aquæ fungitur. Aquam ergò & Spiritum ſimpliciter accipio pro Spiritu qui aqua eſt.* Imò dupliciter, id eſt, fraudulenter accipis,

Nam primò id fateris ipſe 4. 16. 27 *Quod idem annotauimus in illa Chriſti ſententia quæ de aqua & ſpiritus regeneratione nuper citata fuit: nam ſi ita intelligitur vt poſtulant* (Anabaptiſtæ) *illic certè priorem ſpirituali regeneratione baptiſmum eſſe conueniet, quando priore*

Caluinus Proteus.

loco

loco nominatur. Non enim nos ex Spiritu & aqua, ſed ex aqua & Spiritu regenerandos docet Chriſtus.

Secundò, ſi Dominus modum tantùm regenerationis ſpiritualis indicare voluiſſet, potiùs dixiſſet, *Niſi quis renatus fuerit* ex ſemine & Spiritu (quomodò ferè Ioannes loquitur, *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet:*)aut, *Niſi quis* purgatus & irrigatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto: nam aqua purgat & irrigat, non autem generat. Nunc autem Dominus *aquæ* nomen cum regeneratione jungit, vt oſtendat ipſam Sacramentaliter & inſtrumentaliter concurrere ad hominem ſupernaturaliter regenerandum, quò S. Paulus Tit. 3. 5. reſpexiſſe videtur.

1. Ioan. 3. 9.

Tertiò, quia ſic aquæ nomen poneretur ad Spiritus ſancti operationem deſignandam in ipſa regeneratione: ergo præponeretur vocabulum declarans vocabulo declarando, quod eſt abſurdum; nec tantùm contra Dialecticæ leges, ſed etiam contra ſenſum communem: vnde Caluinus quaſi Domini ſententiam corrigens, coactus eſt verba præpoſterè locare, *Per Spiritum, qui vice aquæ fungitur.*

Quartò, quia exemplum quo Caluinus vtitur, interpretationem ipſius euertit. *Neque hæc eſt noua locutio,* inquit, *prorſus enim cum illa quæ tertio Matthæi capite habetur, conuenit. Qui ſequitur me, ille eſt qui baptiʒat in Spiritu ſancto & igni,* Noua eſt Caluine, & mirum tam impudenter te mentiri: nonne aquæ nomen Spiritui præponitur, & poſtponitur nomen ignis? quomodò ergo eadem locutio? Vocem exegeticam obſcuriori vocabulo apponi conſuetum eſt, præponi inſuetum eſt & abſurdum. Itaque ignis qui poſtponitur, rectè docere poteſt vim & energiam Spiritus ſancti, qui inſtar ignis corda noſtra purgat, illuminat & accendit: nomen aquæ quod præponitur, non poteſt, ſed ſignificat aquam naturalem & elementalem. Quanquam Matth. 3. 11. fortè magis ad Scripturæ mentem, per *ignem* intelliguntur linguæ igneæ, in quibus die Pentecoſtes apparuit Spiritus ſanctus, vt prædictos effectus operaretur.

Quintò, magna ex parte ipſe ſe refutat 4. 16. 27. *Quod idem*, &c. vt ſuprà iam modò citauimus.

Tertiò dicis; *Scio alios aliter interpretari: ſed hunc eſſe germanum ſenſum non dubito: quia conſilium Chriſti non aliud eſt quàm vt doceat exuendum eſſe proprium ingenium omnibus qui ad cæleſte regnum aſpirant.* Mira arrogantia & ſtultitia. Putaſti cornicum oculos te poſſe configere, ipſe cæcus in tanta cauſa.

Nam primò, cur germanus ille ſenſus nulli SS. Patrum in mentem venit; qui tamen ex hoc loco moti ſunt, vt ad paruulorum & moribundorum baptiſmum tam ſolicitè feſtinarent? an Chriſti conſilium per tot ſecula minùs exploratum habuerunt?

Secundò, duas aquę das facultates, purgandi & irrigandi: at ſic non eſſet exuendum proprium ingenium, ſed potiùs retinendum, mundandum & excolendum.

Tertiò, quid Anabaptiſtis reſpondebis, quid nobis, quid tuis, cũ quæretur quomodò paruuli proprium ingeniũ exuere poſsint? nã Chriſti ſentẽtiam Io. 3. 5 ad paruulos pertinere nõ diffiteris. 4. 16. 17. & 21. & 25. ʒ. Quæro igitur quomodò paruuli regenerẽtur, actuali an habituali dono? quomodò propriũ ingenium exuant? quomodò in infantia renaſcantur, & adulti vocẽtur & iuſtificentur? 3. 24. 10. Hic inſtar Protei in omnes formas te vertis: nã nec nihil dicere vis, nec aliquid dicere potes. Abſurdiſsimã Lutheri ſententiã de puerorum actuali fide, neque audes admittere neque rejicere. 4. 16. 19. & medium
3 quid comminiſceris. 4. 16. 17. tandẽ verò omnia in ſuſpenſo relinquis. 4. 16. 19 ʒ. Tanti erat pernicioſiſsimã hæreſim ſpargere propagare & quibuſlibet malis artibus confirmare: tanti, tot paruulorum millia perinde ac ſi puerile negotium eſſet, tam temerè cęlorũ regno excludere: tanti, clariſsimam Magiſtri noſtri ſententiam ad tribunal citare, equuleo imponere & torquere; donec clamare poſſe videreris, *Baptiſmus ad ſalutem non eſt neceſſarius: & Ioan. 3. 5. non agitur de baptiſmo, ſed de interna regeneratione quam ſine aqua Spiritus ſanctus inſtar aquæ, etiam in infantibus operatur.*

NOTAE.

1. HI *enim baptiſmi tres.*] Contritio & Martyrium tum demum baptiſmi nomen & rationem ſortiuntur, quum eius vicem ſupplent, efficaciamque repræſentant: tollendo peccatum originale, primam gratiam conferendo, omnem culpam & pœnam remittendo. Sic infantes ab Herode occiſi Matt. 2. 16. ſuo ſibi ſanguine baptizati fuerunt: at S. Emerentiana 23. Ianuarij, fide & caritate flagrans, non ſanguine, ſed flamine baptizata videtur, ſi modò tota pœna peccatis debita, ante martyrium vi contritionis remiſſa fuit. Quòd ſi attrita tantùm fuiſſet, tum demum ſanguine ſuo baptizata cenſeretur, ſi ſtrictè loqui volumus: quanquam SS. Patres hæc nomina latiùs extendunt, Scripturarum phraſi ſe conformantes. Act. 1. 5. & Mar. 10. 38.

P. Gaulter. Sec. 2. c. 32. 2. *Hæretici tum veteres, tum recentiores.*] Inter veteres ſunt Caiani, Aſcodrytæ, Archontici, &c. qui eodem argumento baptiſmum, quo Caluinus auricularem confeſſionem, impetebant. 3. 4. 18. b. *Non enim alia nunc eſt peccatorum remiſſio quàm ſemper fuit,* &c. Sed vtroſque egregiè confutat Tertullianus lib. de baptiſmo. cap. 13. *Hic ergò ſceleſtiſſimi illi* (Caiani) *prouocant quæſtiones. Adeò, dicunt, baptiſmus non eſt neceſſarius, quibus fides ſatis eſt: nam & Abraham nullius aquæ, niſi fidei Sacramento Deo placuit. Sed in omnibus poſteriora concludunt, & ſequentia antecedentibus præualent. Fuerit ſalus retrò per fidem nudam ante Domini paſſionem & reſurrectionem. At vbi fides aucta eſt credendi in natiuitatem, paſſionem, reſurrectionemque eius, addita eſt ampliatio Sacramento, obſignatio baptiſmi, veſtimentum quodammodo fidei quæ retrò erat nuda,* &c. At Caluiniſtæ, Caianorum veſtigijs inſiſtentes, ſuſque deque baptiſmum habent, nec de paruulis ſuis ſoliciti ſunt: adeò vt Miniſter Hubertus, quòd de nocte moribundum infantem baptizaſſet, hæreſis Bernæ accuſatus, & tum Bezæ, tum Miniſtrorum Baſileenſium ac Tigurinorum, ad hoc iudicium conuocatorum ſententia condemnatus, ac miniſterio priuatus ſit; vt refert Florimundus lib. 8. de Origine hæreſum cap. 11. n. 1 & 2. Quamuis enim Caluinus 4. 16. 26. ita loquatur, *Quod in eam à me partem accipi nolo, perinde ac ſi Baptiſmum contemni impunè poſſe innuerem (quo contemptu violatum iri Domini fœdus affirmo: tantum abeſt vt excuſare ſuſtineam) tantùm ſuincere ſufficit,* &c. diſcipuli tamen eius pleríque, magis conuenienter ſuis principiis, id potiùs reſpiciunt quod alibi ſcripſit, *Fatemur* 4. 15. 17. *ergò baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum,* &c. atqui paruuli moribundi aliud tempus non expectant, vbi baptiſmus illis prodeſſe poſſit: ergò impunè contemnitur eorum baptiſmus.

3. *Propter nimiam abſurditatem.*] Circa abſurdiſſimum Lutheri commentum de actuali paruulorum fide, tria facit Caluinus.

Primò, valdè in id propendet, & libenter amplecti videtur, ſed fortè ob D. Auguſtini auctoritatem, in communi omnium ſenſu fundatam, pedem refert. 4. 16. 19. *Quoniam autem valdè abſurdum* Deut. 1. 39. *fore putant* (Anabaptiſtæ) *ſi infantibus tribuatur vlla cognitio Dei, quos boni & mali intelligentia Moſes priuat: reſpondeant quæſo mihi, quid periculi ſit, ſi aliquam eius gratiæ partem nunc accipere dicantur, cuius plena largitate paulo pòſt perfruentur?*

Secundò, medium quid cum Philippo Melancthone imaginatur, dari nimirum paruulis motum aliquem fidei ſimilem, qualem putant Ioanni Baptiſtæ in vtero adhuc exiſtenti immiſſum. Luc. 1. 15. 4. 16. 17. *Atque vt obloquuturos hoc genus compeſceret, documentum præbuit in Ioanne Baptiſta, quem in matris* Bellar. lib. de baptiſmi Sacram. cap. 10. *vtero ſanctificauit, quid in reliquis poſſet. Nec quæ hic ludunt tergiuerſatione* (Anabaptiſtæ) *quidquam proficiunt, id ſemel duntaxat factum: vnde non ſtatim conſequatur, Dominum ita ſolere paſſim cum infantibus agere. Neque enim nos eum in modum ratiocinamur. Tantùm oſtendere animus eſt, iniquè ac malignè intra eas anguſtias limitari ab eis Dei virtutem, quibus ipſa includi ſe non ſuſtinet.* Et infrà, *Ne ergò legem Deo imponere tentemus, quin ſanctificet quos viſum fuerit quo modo hunc ſanctificauit, quando nihil eius virtuti deceſſit.* Quibus verbis Caluiniſtarum infantibus, S. Ioannis Baptiſtæ priuilegium non obſcurè concedit.

Tertiò, Hæret in ambiguo, nec inuenit quò ſe vertat. 4. 16. 19. *Non quod eadem eſſe fide præditos temerè affirmare velim quam in nobis experimur, aut omnino habere notitiam fidei ſimilem: (quod in ſuſpenſo relinquere malo) verùm vt iſtorum ſtolidam arrogantiam paululum coerceam, qui, prout inflata illis bucca fuerit, ſecurè quiduis aut negant aut aſſerunt.* Inſignem Anabaptiſtarum patronum Michaëlem Seruetum perſtringit, quem anno Domini 1555. Geneuæ ad rogum condemnari curauit, edito mox libro, *Hæreticos iuſtè capitis ſupplicio puniri.*

TORTIO

TORTIO QVINTA.

Act.22.16. *Baptizare, & ablue peccata tua.*

COLOR XXV.

HIc eſt Caluini ſecundus error, baptiſmi Sacramentum peccata non abluere. Docet enim ex & cum Luthero quaſi conſtanter, *Solam fidem iuſtificare*: vnde ſequitur neque opera bona in iuſtificationis negotio locum habere, neque Sacramenta gratiam conferre, neque remittere peccata; ſed tantùm id eis tribui quatenus excitant, alunt, augent, perficiunt fidem illam commentitiam, quam vocant ſpecialem: excitant dico paſsiuè, dum videntur, audiuntur & ſuſcipiuntur. Cùm autem Scriptura Sacramentis vim admirabilem adſcribat, *remittendi peccata.* Act.2.38. *regenerandi.* Ioan.3.5. *mundandi.* Epheſ.5.26. *viuificandi.* Ioan.6.52. *renouandi.* Tit.3.5. & alia multa, quæ principium illud funditus euertunt: neceſſum eſt has Scripturas in ius vocare, interrogare, torquere, lacerare; donec principium illud ſtare permittant. Vbi obſerua, neque Scripturas, neque Catholicos (quos falsò calumniatur Caluinus. 4.14.17.b.) tribuere Sacramentis vim quandam propriam & intrinſecam; quaſi Deus illis ſuas vices reſignet, & gratia in illis, ſicut vinum in cratere, contineatur: ſed tantùm vim inſtrumentariam; quia videlicet Deus actiones Sacramentales vt inſtrumenta aſſumit ad peccata delenda, iuſtitiam infundendam, hominem regenerandum & renouandum, &c. Et
om.83. in att. cur? *Si tu,* inquit Ioannes Chryſoſtomus, *incorporeus eſſes, nuda tibi Deus, & incorporea dona tradidiſſet: ſed quoniam corpori adiunctum ſpiritum habes, in rebus corporalibus ſpiritalia tibi traduntur.* Quod de Euchariſtia dictum, ad alia Sacramenta transferri poteſt. Ceterùm inter Scripturas quas deprauant Hæretici, illuſtris locus eſt Act.22.16. vbi Ananias Paulo iam recens ad fidem conuerſo, ſic ait: *Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine ipſius.* Quem quidem locum Caluinus torquendum ſuſcepit 4.15.15. *Obiecerit fortè aliquis, Cur igitur Paulo dicebat Ananias, vt peccata ſua per Baptiſmum ablueret, ſi Baptiſmi ipſius virtu-* 1
te peccata non abluuntur? Hic Caluino lapis offenſionis, & petra ſcãdali: videamus quomodo impingat & cadat.

Primò, citat ad marginem Act.9.17. vbi hæc verba non habentur, ſed Act.22.16. vbi ipſe Paulus ſuam conuerſionem pro concione recenſet. Cenſeri poſſet lapſus memoriæ, *μνείας ἁμάρτημα*, qualia viris doctis nonnunqnam obrepunt: niſi in hoſte callidiſsimo omnia eſſent meritò ſuſpecta, qui hac fraude frequenter vtitur, cùm de victoria deſperat, vt Colore 49.
alibi notatum eſt. Timebat videlicet ne locum apertiſsimum Lector ſtatim inueniens, difficiliùs in fraudem pertraheretur.

Secundò, ſic interpretatur, *Baptizare & ablue peccata tua: Vt certus ſis, Paule, remiſſa tibi eſſe peccata, ſuſcipe baptiſmi Sacramentum.* Probat, quia *dicimur accipere, obtinere, impetrare, quod quantum ad fidei noſtræ ſenſum nobis à Domino exhibetur, ſiue id tum primùm teſtatur, ſiue teſtatum magis ac certiùs confirmat.*

Tertiò, *promittit,* inquit, *Dominus in baptiſmo remiſsionem peccatorum: hanc accipe, & ſecurus eſto.*

Quartò, Baptiſmi tamen vim non vult *extenuare, quin ſigno accedat res & veritas, quatenus per externa media Deus operatur.*

Quintò, *Ex hoc Sacramento, quemad-*
2 *modum ex aliis omnibus nihil aſſequimur niſi quantum fide accipimus.* Nonne hęc tua ſunt Caluine?

Hæc igitur interpretatio primùm extorta eſt, clariſsimam Scripturam in prauum ſenſum abripiens: deinde eſt etiam ἀσύϛατος, quia ſeipſam multis modis euertit.

Primò, Extorta eſt, quia verba Ananiæ plana ſunt, vtpote familiariter & vſitato more ad Paulum loquentis, *Baptizare, & ablue peccata tua*: quibus apertè ſignificatur baptiſmi Sacramento peccata verè ablui, nec alium ſenſum communis loquendi vſus admittit. Vt ſi Medicus ægrotum, de recuperata ſanitate dubitantem confirmare vellet, v.g. dato chirographo, nunquam diceret, *Accipe ſanitatem*: nam ſic ægrum laborare adhuc fateretur, eiuſque animum dejiceret, quem erigere & conſolari debuiſſet. Sic Anania dicente, *Baptizare, & ablue peccata tua*, Paulus meritò poterat inferre, Ergò peccata mea aliquo modo mihi reſtant & adhærent, baptiſmi Sacramento abluenda: & ſic contrarium intelligitur eius quod Caluinus intelligi volebat. Neque refert, quòd baptiſmo flaminis, vt veriſimile eſt, Paulus antè fuerit baptizatus, & conſequenter liber à peccatis & iuſtus:

Nam primò, Ananias hoc tantùm probabiliter colligere poterat, ac proinde in medium adfert proprium baptiſmi effectum.

Secundò, Pauli fides & pœnitentia remiſsionem peccatorum non obtinuerũt, niſi baptiſmi voto quod in illis includebatur; vt docet Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 4. & ſeſ. 14. c. 4. vnde reipſa accipere debuit id cuius vi iam erat iuſtificatus.

Tertiò, Non erat certus Ananias in Paulo nihil reſtare peccatorum venialium, aut pœnæ peccatis debitæ: quæ omnia baptiſmo perfectè remittuntur.

Quartò, Peccata magis ac magis remitti poſſunt, cùm homo ea magis ac magis deteſtatur, & Deo fit gratior; iuxta illud Prophetæ, *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* (Pſal 50.4.)

Quintò, Qui intus inuiſibiliter lotus erat, debebat etiam extrà lauari viſibiliter; vt de Cornelio loquitur D. Auguſtinus: *Cornelius audiens & credens quod prædicauerat Petrus* (Act. 10.44.) *ita mundatus eſt, vt ante viſibilem baptiſmum, cum ſuis qui aderant, acciperet donum Spiritus ſanct.: verumtamen nec viſibile Sacramentum contemni potuit, vt ablutus etiam extrinſecus, lauaret quodammodo veſtimenta ſua* Alludit Auguſtinus ad Apoc. 7.14. *Lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine Agni.* (Tom. 4 q. 33. in libr. Numeri.)

Secundò, Ἀσύϛατος eſt, quia & Caluinus ſibi repugnat, & ipſa per ſe conſiſtere non poteſt.

Primò, dicit Deum in baptiſmo peccatorum remiſsionem promittere: atqui promiſsio, omnium conſenſu qui ſenſum habent, reſpicit futurum: ergo peccata ante baptiſmum non remittuntur; niſi in Repub. reformata promiſsionem exhibitio præcedat: quem agendi modum in Tiberio Cæſare homines lepidi vellicarunt: *Ceteri quod polliciti ſunt, tardè præſtant: tu quod præſtas, tardè polliceris.* (Suet. in Tiberio. cap. 24.)

Secundò, quomodo poteſt accipere quod iam habet, & iampridem accepit? itaque

Tertiò, accepit illam remiſsionem per fidem: ergo per fidei ſenſum: nemo enim credere poteſt, niſi credere ſe ſentiat, præſertim iuxta Caluinum, qui fidem vult eſſe explicitam diuinæ bonitatis agnitionem. 3.2.2. cur ergo nunc primùm dicetur peccatum remitti propter fidei ſenſum? (D. Auguſt. lib. 13. de Trinit. cap. 1. & lib. 8. cap. 8.)

Quartò, Quomodò baptiſmi vim non extinguit, qui nihil illi tribuit quàm quod S. Paulus tribuit circumciſioni? quod Sacramentis Moſaicis? vt ſicut ille dixit, *Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt*, &c. (1. Cor. 7.19.) ita Caluinus dicat, *Baptiſmus nihil eſt, & Cœna nihil eſt*. Item, *In Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium*: (Gal. 5.6.) ita nihil in Chriſto valet baptiſmus aut Cœna Domini; vt clarè patet 4.14.23. & 24. *Siquidem nihilo ſplendidius de illis Apoſtolus quàm de his loquitur, quum docet Patres eandem nobiſcum ſpiritualem eſcam manducaſſe.*

Quintò, Quomodò baptiſmus nihil eſt, quum ſigno accedat res & veritas, & per illud operetur Deus? vt ipſe doces 4.17.11. & quid eſt *res* & veritas niſi remiſsio peccatorum, iuſtitia, reconciliatio cum Deo? ergo in ipſo baptiſmo remittuntur peccata, iuſtitia infunditur, peccator Deo reconciliatur.

Sextò, Quid accipit amplius ex Sacramentis qui magnam habet fidem præ illo qui paruam habet? magna enim mendici manus non plus accipit in eleëmoſynam quam parua, ſi idem nummus omnibus detur. Atqui eadem eſt peccatorum remiſſio, eadem Chriſti iuſtitia quæ apprehenditur, eadem reconciliatio quæ cum Deo fit: vna ſiquidem fidei gutta hoc totum præſtat. 3.2.19. imò guttula 3.2.20. *At quàm certo & minimè fallaci guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem* (Apoſtolus) *alibi oſtendit.* Si vna fidei guttula omnium peccatorum *non* imputationem, & totius iuſtitiæ imputationem obtinet, & plenam cum Deo reconciliationem; quid accipit amplius ex Sacramentis qui plenam habet πληροφορίαν?

Septimò, Quomodò tecum non pugnas, qui vt Confirmationis Sacramentum præ Baptiſmo contemneres, citas illud Concilij Mileuitani? 4.19.8. *Qui dicit baptiſmum in remiſſionem peccatorum dari tantùm, & non in adiutorium futuræ gratiæ, anathema ſit.* Nam vel illud teſtimonium eſt bonum, vel non. Si bonum; cur vi baptiſmi peccata remitti negas? ſi non; cur eo teſtimonio contra nos vteris? Quòd ſi dicas te noſtro nos gladio iugulare; vide cum quibus tibi res ſit: nam idem teſtimonium habet Concilium Conſtantinopolitanum, *Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum*: idem SS Patres: idem S. Petrus Act. 2.38. *Baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum veſtrorum.*

Octauò, Quæ ſunt illa omnia alia Sacramenta ex quibus fides aliquid accipit? nam præter baptiſmum quid niſi Cænam tuam agnoſcis? Mones enim fideles diligenter 4.18.20. *vt nullum aliud tertium* (Sacramentum) *ad præſens admittant aut agnoſcant, ſed nec appetant quidem aut expectent ad conſummationem vſque ſeculi.* Ne tamen Proteum nuſquam non ageres, alibi non tantùm tertium, ſed & quartum & fortè quintum non inuitus admittis, vt infrà latiùs. Colore 27. Ita videlicet ſibi conſtant orbis magiſtri, ita Scripturas tractant; vt omnia ludibrio habere videantur, quidlibet ex quolibet fingentes, & omnia euertentes, vt ſua ſibi principia ſalua maneant, quæ aliquando ſtatuerunt.

NOTAE.

1. Q*Vatenus excitant fidem.*] Mirum eſſet, ſi Sacramenta aliam vim non haberent, de quibus Scriptura & Patres tam magnificè loquuntur:

Nam Primò, etiam lilia agri ſua pulchritudine fidem excitant in tam ſapientem & prouidum Matt.6.28.
artificem: totius etiam orbis machina, & cæli enarrant gloriam Dei: vnde etiam Matt.6.26. diſcipuli ad iſtum ſenſum ὀλιγόπιστοι à Domino vocantur. Meliùs etiam fidem excitaret crucifixi imago, Pſal.18.1.
quam propterea diabolus vbi vbi potuit, euertendam curauit: optimè autem drama aliquod, in quo Chriſti paſsio quantum fas, ad viuum repræſentaretur. Quis enim inde non magis ad fidem excitetur, quàm ſi videat aliquem ablui, vel panem & vinum diſtribui?

Secundò, Clariſsimè docet Scriptura Sacramenta remittere peccata, & gratiam conferre; nam ſicut ſcriptum eſt, *Iuſtus ex fide viuit, Fide purificans corda eorum,* &c. ita etiam ſcriptum eſt, *Qui manducat* Ioan.6.59.
hunc panem, viuet in æternum: & mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. & multa ſimilia: quæ docent, Epheſ.5.26.
Hæreticos cæcorum more tractare Scripturas, qui *neſciant neque quid loquãtur, neque de quibus affirment.* 1.Timot.1.7.

2. *Ex Sacramentis nihil aſſequimur, niſi quantum fide accipimus.*] Vbique Hæretici nouæ legis Sacramenta deprimunt, fidem extollunt aut extollere videntur: nam iuſtificandi vim Sacramentis detrahunt, ſoli fidei aſsignant. In quo non animaduertunt, quantam Deo iniuriam irrogent, quantum ſibi in negotio iuſtificationis aſſumant. Nam quum ipſorum iudicio, Sacramẽtum manus Dei ſit, qua 3.11.7.
nobis Chriſtum cum omnibus ſuis meritis offert; fides autem manus noſtra ſit qua donum iſtud acceptamus: homines acuti non intelligunt, plus ſe tribuere ſuæ manui, quàm manui Dei: id ſe extollere quod deprimi volebant, id ſe deprimere, quod volebant extolli.

TORTIO SEXTA.

Act.19.5. *Baptizati ſunt in nomine D.Ieſu.*

COLOR XXVI.

HIc tertius eſt error Caluini, qui à Concilio Tridentino ſub anathemate damnatur ſeſ.7. can.1. *Si quis dixerit, baptiſmum Ioannis habuiſſe eandem vim cum baptiſmo Chriſti, anathema ſit.* Dicit hoc & docet Caluinus 4.15.7. *Quo etiam certiſsimum ſit, idem fuiſſe prorſus Ioannis miniſterium, quod Apoſtolis poſtea delegatum eſt. Non enim alium Baptiſmum faciunt diuerſæ manus quibus adminiſtratur: ſed eundem eſſe eadem doctrina oſtendit. In vnam doctrinam Ioannes & Apoſtoli conſenſerunt: vtrique in pœnitentiam, vtrique in remiſsionem peccatorum, vtrique in nomen Chriſti, à quo pœnitentia & peccatorum remiſsio eſſet, baptizarunt.* Et infrà: *Si quis autem differentiam à Dei verbo quærat, non aliam inueniet quàm quòd in eum qui venturus erat, Ioannes baptizabat: Apoſtoli in eum qui iam ſe exhibuerat.* Et §.8. *Neque tamen largiorem Spiritus opulentiam habebat* (Chriſti baptiſmus) *quàm Baptiſmus Ioannis.*

Tu, Caluine more tuo, perinde ac ſi tota Scriptura pro te ſtaret, confidentiſſimè loqueris: & tamen expedire te non potes, niſi verba clariſsima tenebris offundas, & obtorto (quod aiunt) collo in alienum ſenſum pertrahas: quod vel vnico hoc exemplo conſtare poſsit. Refert S.Lucas Act.19. hiſtoriam de vndecim aut duodecim Epheſijs, baptizari iuſsis à Paulo Chriſti baptiſmo, quia Ioannis Baptiſmum tantùm acceperant: quæ hiſtoria cùm Nouatorum hæreſim de efficacia Sacramentorum nouæ legis planè iuguIet, dictu mirum eſt quot equuleos & torturas ſubierit, vt alia omninò confeſsio exprimeretur.

S.Lucæ verba ſunt: *Factum eſt autem cum Apollo eſſet Corinthi, vt Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inueniret quoſdam diſcipulos: dixitq; ad eos: Si Spiritum Sanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus. Ille verò ait: In quo ergò baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Ioannis baptiſmate. Dixit autem Paulus: Ioannes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populum,*
1 *dicens; In eum qui venturus eſſet poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt, in Ieſum. His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu. Et cùm impoſuiſſet eis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Erant autem omnes viri ferè duodecim.* Hæc Lucas. Quid hac narratione clarius? ijs præſertim qui phraſi Scripturæ aſſueuerunt: adeò quidem vt mihi nodum in ſcirpo quærere videantur, qui textum tam planum diſcutere, hoc eſt, aſperare volunt: Faciunt videlicet ad Rhetorum & declamatorum exemplum, qui ingenij vel exercendi vel oſtentandi cauſa, paradoxa quædam tuenda ſuſcipiunt; vt ſi laudēt auaritiam, ſi quartanam, ſi ignorantiam, &c. aut contrà, ſi caſtitatem vituperent aut abſtinentiam; qualia multa in Nouatorum lucubrationibus reperiuntur. Sic igitur Caluinus textum hunc torquendum ſuſcepit, vt quiduis potiùs fateri patiatur, quàm hos duodecim viros verè Chriſti baptiſmo baptizatos fuiſſe. Itaque.

Act.19.1.

2 A. Gellius lib.17.noct. Attic.cap.12.

Primò, cùm omnes Patres ſibi aduerſari animaduerteret, *Hoc ſolum*, inquit, *veteribus impoſuiſſe arbitror, vt* 4.15.8.

hunc

hunc ad illum præparationem dumtaxat eſſe dicerent; quod legebant rurſus à Paulo baptizatos, qui Ioannis baptiſmum ſemel ſuſceperunt. Sed quàm hic ſint hallucinati, alibi ſuo loco clariſsimè explicabitur. Magnifica verò pollicitatio, quam exequi 4. 15. 18. fruſtrà conatur.

Secundò, Catholicorum cauſam cum Anabaptiſtis callidè miſcet, qui nouæ doctrinæ nouum baptiſmum ſuperaddere ſolent. Atqui in hoc cardine tota argumenti ipſius vis vertitur, quando baptiſmum cum 4. 15. 7. doctrina inſeparabiliter connectit.

Tertiò, *Nonnullis*, inquit, *videtur quempiam fuiſſe Ioannis κακόζηλον, qui priore baptiſmate in vanam potiùs ſuperſtitionem illos initiaſſet.* Hæc omnia prẹludia minùs attenti Lectoris animum diſtrahunt & confundunt, vt fraudem non ita aduertere poſſit.

Quartò, fatetur à Ioanne baptizatos, Chriſti baptiſmo poſteà initiatos negat. Quid igitur ad textum clariſsimum, *His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu?* nam hunc clariſſimè explicaturum ſe promiſit. Audiamus.

Quintò, refert opinionem quæ ſic interpretatur, *Baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu*, id eſt, Sincera Chriſti doctrina imbuti ſunt. Hæc fuit Zuinglij interpretatio, & poſteà Martini Kemnitij: ſed non eſt ad ſtomachum Caluini.

Sextò, ſuam interpretationem adfert, *Baptizati ſunt*, hoc eſt, Gratias Spiritus viſibiles per manuum impoſitionem acceperunt. Probat, quia iſtæ gratiæ nomine baptiſmi aliquando intelliguntur; & ſic cùm Lucas dixiſſet, *Baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu*, explicat qualis baptiſmus fuerit, ſtatim ſubiungendo, *Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.*

Hæc eſt ſcilicet clariſſima Caluini interpretatio, quæ quia veteres omnes latuit, omnes hallucinari coëgit. Mirum, quid non excogitet hæreticum ingenium, vt ſua ſomnia tueatur, ne cauſa cecidiſſe penitus putetur. Quorſum enim in hiſtoria figuratæ iſtẹ locutiones? Quòd ſi eſſet propheticus ſermo, aut ænigmaticus, tolerari poterant figuræ & tropi: at in planiſſimo textu hoc facere, quid eſt aliud quàm fumum ex fulgore elicere? Oſtendit vnanimis Patrum conſenſus, oſtendit praxis antiquæ Eccleſiæ:

Nam primò, ſeruatur in ea narratione id, quod eo tempore cum Catechumenis ſeruabatur; vt videlicet primùm inſtruerentur in rebus fidei, deinde baptizarentur; poſteà per manuum impoſitionem, id eſt, per Confirmationis ſacramentum, perficerentur: vt patet Act. 8. 16. & 35. Rogat itaq; Paulus Epheſios, vtrùm hæc omnia ſint peracta. *Si Spiritum ſanctum accepiſtis πιστεύσαντες*, id eſt, poſtquam credidiſtis?

Secundò, reſpondent illi, *Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus:* ergò non erant Chriſti baptiſmo baptizati, in quo Spiritus ſancti nomen diſertim exprimitur. Ex hac occaſione.

Tertiò, quærit Paulus, *In quo ergò baptizati eſtis?* innuens eſſe plura baptiſmata.

Ipſi quartò reſpondent, *In Ioannis baptiſmate*, in quo nimirum Spiritus ſancti nulla fit mentio.

Quintò, concludit Paulus eos ad Chriſti baptiſma remittendos eſſe, quod ipſe alibi vocat *lauacrum rege-* Tit. 3. 5. *nerationis & renouationis Spiritus ſancti*, cùm Ioannis baptiſma nullam regenerandi aut renouandi vim habuerit, ſed tantùm exteriùs ad pœnitentiam homines hortandi & inſtigandi. Hoc diſcrimen ipſe Ioannes inculcat non ſemel, vt Matth. 3. 11. *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem venturus eſt, baptizabit vos in Spiritu ſancto & igni.* Io. 1. 26. *Ego baptizo in aqua.* v. 33. *Hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.* Vbi ex antitheſi maximum diſcrimen vult intelligi, quod Euangeliſta Ioannes clariſsimè explicat epiſt. 1. cap. 5. 6. *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm* (nempe vt Ioannes Baptiſta) *ſed in aqua & ſanguine.* Pulchrè igitur Tertullianus, *Nihil præſtabat cæleſte baptiſmus Ioannis, ſed cæleſtibus præ-* Lib. de Baptiſmo. c. 10. *miniſtrabat, pœnitentiæ videlicet præpoſitus.* Item, *Agebatur itaque baptiſmus pœnitentiæ quaſi candidatus ſanctificationis & remiſsionis ſubſecuturæ.* Idem docent alij Patres. Quid ergò hi duodecim viri?

Digitized by Google

Sextò, *His auditis baptiZati ſunt in nomine Domini Ieſu.* An potuit aliquid planiùs aut apertiùs ab hiſtorico narrari? nónne locum hunc indignè tractant, qui hîc metaphoras, figuras, & tropos imaginantur? Et Caluinus tamen promiſerat interpretationem clariſsimam: ſed ita claram, vt ſuis Symmiſtis, eandem hæreſim profeſsis, eam probare non potuerit: nam Bullingerus cum ſuo magiſtro Zuinglio, Kemnitius, &c. ad alias euaſiones confugerunt, quas apud Illuſtriſſ. Bellarminum plurimas videre licet. Sed id quod pro ſe Caluinus profert, examinemus.

Bellar. lib de Baptiſ. c.22.

Ad primum, Hæc eſt arrogantia intolerabilis, omnes veteres Patres præ ſe velle contemnere, & nihil adferre niſi capitis ſui viſionem, cum inſigni Scripturę deprauatione. *Omnes*, inquit, *hallucinati ſunt*: ego ſolus video quid Lucas voluerit. Et 4. 15. 7. *Quare neminem perturbet, quòd alterum ab altero diſcernere veteres contendunt, quorum non tanti nobis debet eſſe calculus, vt Scripturæ certitudinem qualefaciat. Quis enim Chryſoſtomo potiùs auſcultet, neganti in Ioannis baptiſmo comprehenſam fuiſſe peccatorum remiſsionem, quàm Lucæ cõtrà aſſerenti Ioannem baptiſmum pœnitentiæ prædicaſſe in peccatorum remiſsionẽ? Nec recipienda eſt illa Auguſt. argutia, in ſpe fuiſſe dimiſſa peccata baptiſmo Ioãnis, Chriſti baptiſmo reipſa dimitti.* Quis hunc Thraſonem apertiſsimis Scripturis armatũ non exiſtimaret, qui ſanctiſsimis & doctiſsimis Patribus ſic inſultet? & tamen nihil aliud quàm ſuam vel inſcitiam & ſtupiditatem, vel certè vafritiem prodit. Nam

Homil. in Matt. 14.

Primò, quis non malit Chryſoſtomo, omnibus Patribus comitato credere, quàm Caluino & ſimilis farinæ Doctoribus, qui docendi munus ſine miſsione vltrò inuaſerunt? non enim hîc quæritur (quod ſophiſticè Caluinus inuoluit) Lucæ ne credendum ſit an Chryſoſtomo, de quo nemo ſanus quærendum vnquem putauit: ſed vtrùm S. Chryſoſtomus & reliqui Patres, nominatim D. Auguſtinus, meliùs quàm Caluinus Lucam intellexerint.

Secundò, falſum eſt quod Lucæ Caluinus affingit, quaſi id affirmet, quod Chryſ. negat. Quod affirmat Lucas, eſt cap. 3. 3. *Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum*: quod negat Chryſoſtomus, eſt, baptiſmum Ioannis immediatè remiſiſſe peccata, ſed pœnitentiæ baptiſmum fuiſſe, id eſt, ad excitandam ſua ſpecie pœnitentiam, quæ pœnitentia peccatorum remiſsionem impetraret, & ad Chriſti baptiſmum remitteret. Quæ hîc eſt diſcordia? Atque hinc ſemper ferè Ioannis baptiſmus vocatur *baptiſmus pœnitentiæ*. Matth. 3. 11. Mar. 1 4. Luc. 3. 3. Act. 13. 24. & cap. 19. 4. Chriſti baptiſmus numquam, ſed *lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti*, &c. Quid, quòd ipſe Ioannes Matth. 3. 11. Caluinum clarè refellit, *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam!* Itaque Ioannis baptiſmus Pœnitentiam præcedit, tanquam eius cauſa: at Chriſti baptiſmus pœnitentiam ſequitur, tanquam ſuam diſpoſitionem, vt patet Act. 2. 38. *Pœnitentiam agite, & baptiZetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti.* Et cur? *in remiſsionem peccatorum veſtrorum.* Ioannis itaque baptiſmus, mediante pœnitentia, Chriſti baptiſmus immediatè peccatorum remiſsionem operatur, quem vt ſuum ſcopum Ioannis baptiſmus intuebatur. Hinc eſt illud Tit. 3. 5. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti*, &c. & illud ſymboli Conſtantinopolitani, *Confiteor vnum baptiſma in remiſsionem peccatorum.*

Ad ſecundum, Catholicos cum Anabaptiſtis perperàm confundit: non enim rebaptizari dicitur, niſi qui pluries eundem baptiſmum recipit. Sic gloſſa interlinearis in Act. 19. 5. negat hos 12. viros fuiſſe rebaptizatos, non tamen negat Chriſti baptiſmum recepiſſe: alioquin plurimi ex tribus illis millibus, qui poſt Petri concionem baptizati ſunt Act. 2. 41. fuiſſent anabaptizati

Ad tertium, parùm ad rem facit quid aliqui ſenſerint: imò tanta Interpretum varietas & nouandi libido hæreticorum ſtultitiam oſtendit, qui Patrum regia via relicta, per auia decurrunt, & præcipitium non raró ſuo malo experiuntur.

Ad quartum, eſt ſplendidum men-

dacium

Digitized by Google

dacium contra apertiſsimam ſacri Hiſtorici narrationem. Neque Caluinus nobis Pythagoras eſt, vt valeat illud αὐτὸς ἔφη.

Ad quintum, eſt gloſſa quæ textum deſtruit, nec ipſi Caluino multùm probatur. Signa ſunt hæc corioſæ arrogantiæ, quæ quiduis comminiſcitur, vt retia veritatis perrumpere poſsit.

Ad ſextum, eſt violenta clariſsimæ Scripturæ deprauatio:

Nam primò, quæ eſt illa conſequentia, Baptizari ſumitur aliquando pro viſibiles Spiritus ſancti gratias accipere: ergo & hîc?

Secundò, quum ita ſumitur, non ponitur abſolutè, ſed cum additamento, vt Matth. 3. 11. *Ipſe baptizabit vos in Spiritu ſancto & igni.* Act. 1. 5. *Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto:* at hîc, vt in narratione hiſtorica, abſolutè ponitur.

Tertiò, Lector per amphiboliam deciperetur: nam modò de aquæ baptiſmo loqueretur modò de baptiſmo Spiritus: modò de proprio, modò de metaphorico.

Quartò, Paulus de aquæ baptiſmo quærit: illi de eodem reſpondent; quomodò ergo poſt intellectam Ioannis baptiſmi imbecillitatem, non tingerentur ea aqua quæ ſimul conferret Spiritum?

Quintò, in verbis Euangeliſtæ eſſet inepta battologia: nam ſecundùm Caluinum hæc verba (*Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos*) ſunt exegetica, & qualis fuerit ille baptiſmus declarant. Hoc autem eſt abſurdiſſimum,

Primò, quia clara per obſcura explicaret, quod hæreticorum eſt, non Euangeliſtarum.

3 Secundò quia plures miniſtri fuerunt, ergo plures & diuerſæ functiones. Cum enim ſcribat Paulus, *Non* 1. Cor. 1. 17. *miſit me Chriſtus baptizare, ſed euãgelizare;* nullo modo veriſimile eſt ipſum ſuis manibus hos duodecim viros baptizaſſe, cùm grauioribus occupationibus diſtineretur, nec deeſſent qui hoc onus ſubirēt: ſed ab aliis baptizatos, ipſe tanquã Epiſcopus manibus impoſitis confirmauit, id eſt, Confirmationis Sacramentum impertiuit; & ſecuta eſt viſibilis donorum infuſio, vt Act. 8. 15. qui locus legēdus eſt, quia hũc valdè illuſtrat. Patet hoc ex ſacro textu, vbi inter miniſtros quædam inſinuatur antitheſis, *His auditis baptizati ſunt, Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, &c.*

Tertiò, Quomodò hæc proxima verba ſunt exegetica, cũ nulla exegeſeos forma appareat? imò non obſcura inter ſententias diſtinctio? nam textus ipſa tempora diſtinguit, ſicut alterum altero priùs factum eſt. Nihil eſt igitur quàm hiſtorica, ſimplex & clara narratio, qualis eſt Ioan. 4. 1. *Ieſus plures diſcipulos facit & baptizat quàm Ioannes: quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.* Caluinus autem clariſsimam interpretationem pollicitus, omnia tenebris, ſophiſmatis & fraudibus inuoluit: Scripturam propriiſsimè torquet, & falſam affingit cõfeſsionem; ob hoc tantùm ne fundamentum ejus de baptiſmi vtriuſque paritate funditus euertatur: quemadmodùm attento Spectatori, vel me tacente, perſpicuum erit.

NOTAE.

1. *Eundem eſſe eadem doctrina oſtendit.*] Hoc eſt etiam Anabaptiſtarum argumentum, quod in praxi ſeruare dicuntur: nam quoties ad aliam factionis ſuæ ſectam tranſeunt, vt nouam iſtam doctrinam externo ſigno ſanciant, toties de nouo baptizantur. Sed huius argumenti maior eſt falſa, minor ſimiliter; qualis ergo erit concluſio? *Vbi eadem doctrina, ibi eſt idem Sacramentum: ſed Ioannis doctrina eſt eadem cum doctrina Chriſti: ergo Ioannis baptiſmus idem eſt cum Chriſti baptiſmo.*

Nam primò, falſum eſt vni doctrinæ vnum reſpondere Sacramentum; cùm in lege Moſaica quæ vnam doctrinam continebat tot fuerit Sacramenta, ſacrificia, purificationes, &c. nam hæc omnia pendent ab inſtituentis arbitrio.

Secundò, falſum eſt doctrinam Ioannis eandem cum Chriſti doctrina fuiſſe: non quod contraria fuerit, ſed quòd Chriſtus plura & clariùs, tanquam vnicus ille magiſter, efficaciſſimè docuerit. Hæc eſt Geneuenſis, ſeu reformata Caluini dialectica.

2. *Ad rhetorum & declamatorum exemplum*] Sic Phanorinus Philoſophus apud A. Gellium l. 16. noct.

Attic. cap. 12. Therſitæ laudes, & febris quartanæ encomia pertractat. Sic noſtro tempore Vdalricus Velenus Lutheranus, quaſi Solem meridie non lucere probaturus, octodecim perſuaſionibus demonſtraſſe ſe finxit S. Petrum nunquam Romæ fuiſſe: quem refutat Cardin. Bellar. lib. 2. de Rom. Pontifice. cap. 5. *Nil intra eſt oleam, nihil extrà eſt in nuce duri.*

3. *Plures miniſtri fuerunt.*] Caluinus libenter Paulum baptiſtam faceret, *Hoc*, inquit 4. 15. 8. *ſolùm veteribus impoſuiſſe arbitror, quod legebant rurſum à Paulo baptizatos, qui Ioannis baptiſmum ſemel ſuſceperant*: ſed renitente Paulo 1. Cor. 1. 17. & retinente hoc textu: nuſquam enim dicitur, à Paulo baptizatos; ſed potiùs inſinuatur contrarium, vt jam dictum eſt: renitente etiam Caluino, ſi ſuum argumentum in ſe retorqueri patiatur. Cùm enim Lazari reſuſcitati, & ab Apoſtolis (vt docent S. Auguſtinus & S. Gregorius) ſoluti allegoria premeretur, ſic loquitur 3. 4. 5. *Dicunt ergò, Dominus diſcipulis præcepit vt ſuſcitatum Lazarum faſciis ſoluerent & expedirent. Hoc primùm mentiuntur: nuſquam enim legitur hoc dixiſſe Dominum diſcipulis, eſtq; multò veriſimilius dixiſſe Iudæis aſtantibus, quo citra vllam fraudis ſuſpicionem euidentius fieret miraculum.* Patere Caluine legem quam tuliſti. Dicis à Paulo hos baptizatos. Hoc primum mentiris: nuſquam enim legitur à Paulo baptizatos: eſtque multò veriſimilius alius ipſum id mandaſſe.

Bellar. lib. 3. de Pœnitent. cap. 3. §. Quinta figura.

Primò, quia baptizare non ſolebat.

Secundò, quia ſat multi ipſum hoc onere leuare poterant.

Tertiò, quia grauioribus occupationibus diſtentus, propter quas miſſus erat.

Quartò, quia in textu eſt tacita quædam antitheſis inter Paulum & alios miniſtros: *His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu. Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, &c.*

Quintò, Quia S. Auguſtinus lib. 2. contrà litter. Petiliani cap. 32. iuſſu Pauli hoc factum dicit. Vel igitur palinodiam cane, duoſque ſanctiſsimos Patres à mendacii crimine libera: vel teipſum fatere tuo ore tuiſque verbis mendacii argutum & conuictum, qui tui immemor pares Scripturæ locos tam impariter trutinaſti.

TORTIO SEPTIMA.

Act. 15. 28. *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria.*

COLOR XXVII.

INter Catholicos & Nouatores
non parua controuerſia eſt de
Legibus, maximè Eccleſiaſti-
cis, quæ fidelibus ad ſeruanda ieiu-
nia dies feſtos &c. à ſuperiori pote-
ſtate imponuntur, vtrùm ita obli-
gent conſcientiam, vt etiam ſecluſo
ſcandalo, peccatum ſit non parère.
Affirmant Catholici: hæretici ne- 1
gant; imò in eo magnam Chriſtia-
næ libertatis partem conſtituunt, vt
conſcientia, ſoli Deo immediatè
ſubiecta, nullis humanis legibus te-
neri poſſit. Sic Caluinus.

3. 19. 7. *Tertia libertatis pars eſt, vt nullis rerum externarum, quæ per ſe ſunt ἀδιάφοροι, religione coram Deo teneamur quin eas nunc vſurpare, nunc omittere indifferenter liceat* & §. 14. *fideles conſcientias, omnium hominum poteſtate exemptas eſſe conſtituimus.*

Itaque 4. 10. 17. in leges Eccleſiaſticas inuehitur acerrimè. *Ne quid*, inquit, *tentaſſe ſine magnis auctoribus videantur, bonam ſuarum obſeruationum partem fluxiſſe ab Apoſtolis credi volunt, & ſatis vno exemplo oſtendi contendunt, quid in alijs fecerint Apoſtoli: quando in vnum Concilium coacti, ex Concilij ſententia Gentibus omnibus denunciauerunt, vt ſe ab idolothytis, ſanguine & ſuffocato abſtinerent.*

Poſt longam excurſionem, tandem redit ad id impugnandum quod Catholici docent. 4. 10. 21. & 22. & Apoſtolorum decretis obligandi vim detrahere conatur. Sic autem Lucas Act. 15. 23. *Apoſtoli & ſeniores fratres his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, ſalutem. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere* vobis *oneris*

Digitized by Google

quàm hæc neceſſaria: vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

Hoc eſt primi & Apoſtolici Concilij decretum, quod poſt accuratam & diligentem cauſæ diſcuſſionem & cognitionẽ poſitum fuit: quam procedendi formam in ſubſequentibus Concilijs SS. Patres diligenter obſeruârunt. Colligitur autem inde:

Primò, id quod anteà ἀδιάφορον erat & arbitrarium, in præceptũ & onus, & neceſſitatem eſſe conuerſum: nam de idolothytis, ſãguine & ſuffocato, nihil Chriſtus præcepit: & ante legẽ erat liberum illis vti, poſt legem erat illicitum, quod omnibus poſitiuis legibus ſolemne eſt; vt notat D. Aug. lib. de vera religione c. 31. & citatur à Gratia. d. c. 4. In iſtis.

Secundò, hanc legem attingere fidelium conſcientias, eaſque verè coram Deo obligare: tota enim hæc 2 quæſtio verſabatur in neceſſarijs ad ſalutem; vt patet Act. 15. 1. *Et quidam deſcendentes de Iudæa* (Cerinthus hæreticus cum ſuis. Baron. anno 51.) *docebant fratres: Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſaluari. facta ergò ſeditione non minima,* &c. vnde & Apoſtoli vocant *neceſſaria.*

Tertiò, quia Antiochenſes, Syri & Cilices onerantur nouo præcepto, quod onus illis ſe imponere Apoſtoli dicunt, cùm antea liberi eſſent. Hunc eſſe legitimum ſenſum patet.

Primò, ex ſcopo Apoſtolorum, qui Iudæos & Gentiles, in ijs maximè locis vbi Iudæi freqũẽtes erant, inter ſe conglutinare volebant, ac propterea Gentilibus ea vetuerunt quę coniunctionem hanc impedire poterant, vt erat vſus idolothyti, ſanguinis & ſuffocati, à quibus Iudæi propter legem Moſaicam valde abhorrebant. Addiderunt autem fornicationem; quia inter Gentiles non reputabatur peccatum quod excluderet à regno cælorum. 1. Cor. 6. 18.

Secundò, ex decreti ipſius verbis, *imponere, onus, neceſſaria*: quæ omnia conſcientiæ obligationem indicant: præſertim cùm præmittatur, *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis* ne leuis momenti eſſe negotium exiſtimarent.

Tertiò, ex locis ſimilibus. S. Paulus 1. Cor. 14. 37. cùm quædam ἀδιάφορα ſua lege adſtrinxiſſet, ne quis putaret impune omitti poſſe, *Si quis,* inquit, *videtur propheta eſſe aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.*

Quartò, ex praxi Eccleſiæ, quæ legem hanc pleriſque in locis recepit, vel ſtatim, vel temporis progreſſu: vnde eſt illud Act. 16. 4. *Cum autem pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus qui erant Ieroſolymis.*

Quintò, ex Concilio 2. Aurelianenſi can. 19. & 20. Ex Gangrenſi cap. 2. Ex Trident. ſeſ. 6. can. 20.

Sextò, ex Patribus, qui vnanimiter conſcientiæ obligationem agnoſcunt, Tertullianus, Origenes, Cyrillus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & alij. Bellar. lib. 4. de S. Pontif. cap. 16.

Quid contra hanc arcem Caluinus? omnes adhibet machinas, omnes cuniculos, vt ipſam euertat: & Scripturam hanc ita torquet, eiuſque ſenſum peruertit, vt Apoſtoli nihil aliud, quàm legis naturalis & diuinæ declaratores fuiſſe videantur.

Itaque primò, obiter & callidè, omnibus gentibus hanc legem poſitam dicit. 4. 10. 17. *Gentibus omnibus denunciarunt,* &c. At ſolis Antiochenſibus, Syris & Cilicibus litteræ deſtinantur.

Secundò, nihil noui vult ab Apoſtolis conſtitutum, ſed legem caritatis de vitando ſcandalo explicatam. 4. 10. 21. *Nam (quod valida ratione confirmare promptum eſt) Apoſtolos nouum illic quidquam inſtituiſſe aut decreuiſſe nego.*

Probat primò, quia alioquin Petrus *ſuam ipſe ſententiam ſubuerteret, ſi iugum aliquod Gentibus imponi cõſentiret.*

Secundò, quia *decreti illius præcipuum caput eſt, relinquendam eſſe Gentibus ſuam libertatem.*

Tertiò, *quia huius rei optimus teſtis eſt Paulus, qui certè non niſi ex Concilij ſententia ſic ſcribit, vt Corinthij liberè veſcantur carnibus immolatitijs, quando citra ſcandalum, & caritatis violationem fieri poteſt.* 1. Cor. 8. 1.

Quartò, *quo iure ipſimet auſi ſunt decretum illud abrogare?*

Quintò, Hinc fit *vt conſcientia libertate ſua, hoc eſt, ſanguinis Chriſti beneficio ſpoliatæ, ſeruiliter crucientur.*

Sextò, quia hoc eſſet *Deum colere mandatis hominum*; quod Deus execratur Iſa.29.13.Matt.15.9.

Sed hæc omnia Caluinum ab ignominioſo Tortoris miniſterio non excuſant.

Quamuis primò, callidè omnibus Gentilibus hæc prçſcribi mentiatur:

Et ſecundò, præcipuum cauſæ caput tenebris obuoluat. Aliquid enim in Concilio ſtatutum eſſe noui, tota eius actio loquitur, & litterarum tenor Act 15.23. planè conuincit, vt ex ſuprà dictis patet. Itaque:

Ad primum, Petrus ſuam ipſe ſententiam non ſubuertit, ſed in Iacobi ſententiam (quę extremitatẽ vtramque moderabatur) deſcendit: vt videlicet, tota lex vetus intelligatur abolita per Chriſtum; nihilominùs tamẽ pauciſſima quędã capita ad tẽpus ſeruarentur, non ex vi legis Moſaicæ, ſed ex Apoſtolica ordinatione.

Ad ſecundum, Decreti illius caput eſt, ne Gentiles Moſaicis legibus onerentur, quæ iam per Chriſtum erant abrogatæ: non tamen vt ab Apoſtolicis præceptis & ordinationibus eſſent liberi, ne fruſtrà illis di-
Luc.10:16. ctum ſit, *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*.

Ad tertium, Paulus Corinthijs ex Concilij ſententia non ſcribit; cùm iam à Concilio ſeptennium fluxiſſet: alioquin dediſſet illis ſeruandum decretum Apoſtolicum, ſicut alijs dedit Act 16.4. ſed ex ſua ſententia ſcribit, nec iudicat expedire, vt hoc dogma Apoſtolicum illis imponat, vel proponat, vel aliter inſinuet, fortè quia pauci Iudæi Corinthi verſabantur. Neque enim hæc lex de idolothytis vniuerſalis fuit, vt vafrè Caluinus affirmat, ſed particularis, ſolos ſpectans Antiochenſes, Syros & Cilices: ſiquidem ex cõmuni Iuriſconſultorum proloquio, nemo lege tenetur, niſi ad quem lex dirigitur. Nõ tenebantur itaque hac lege Corinthij, qui in Græcia poſiti à Syria & Cilicia longiùs aberant: vnde totos ſeptem annos hanc legem ignoraſſe videntur. Negandum tamen non eſt, pleraſque Eccleſias propter Apoſtolici culminis reuerentiã, aut ob eandem quæ erat in Syria neceſſitatem (præſertim poſt edita Acta Apoſtolorum, quibus hoc decretum continetur) hanc legem recepiſſe, & ſic per firmatam conſuetudinem vltrò ſeſe obligaſſe; cùm conſtet receptam conſuetudinem vim legis obtinere, Superioribus ſcientibus, conniuentibus, aut etiam approbantibus & hortantibus. Alioquin ſi Hiſpanis aliquid mandet aut imponat S. Pontifex, quid hoc ad Gallos? ſi Imperator Francofurtenſibus legem ſtatuat, quid hoc ad Colonienſes?

Ad quartum, Abrogauit hanc legem eadem Eccleſia quæ induxit; quia ſemper in ea viget auctoritas Apoſtolica, non minor quàm temporibus Apoſtolorum. Abrogauit autem paulatim, tacito quodam populorum conſenſu cùm tota ferè legis ratio ceſſaret, nec à Iudæorum ſcandalo periculum eſſet. Sicut enim cõſuetudo vſu firmata legalem obligationem inducit, ita eadem conſuetudo, præſertim legitimè inducta, præcedentem legem abrogare poteſt; nõ ſecus ac ſi directè per cõtrarium decretũ abrogata fuiſſet. Quæ omnia Iuriſconſultis ſunt notiſſima.

Ad quintum, Chriſtus ſuo ſanguine nos in libertatem vindicauit, ſed Spiritus, non carnis. 2.Pet.2.19. Gal. 5.13. A ſeruitute peccati liberauit nos, & à iugo legis Moſaicæ, non autem à ſuis vel Eccleſiæ ſuæ legibus. Quod ille, qui Chriſtianam libertatẽ optimè intellexit, & maximè prædicauit, non ſemel inculcat. Rom. 13.a. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, &c. & vt Caluini hæreſim de conſcientiæ eminentia ſuper omnem humanam poteſtatem planè iugularet, ſubiungit v.5. *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non tantùm propter iram, ſed etiam propter* conſcientiam.

Ad ſextum, In vanum & mandatis hominum Deum colere eſt, cultum humano ſpiritu inuentum ſequi, qui vel Dei præceptis repugnat, vt Matt.15.3. vel inutilis eſt. Mar.7.6. vel maioribus præceptis antefertur, vt Matt.23.23. Eccleſiæ autem præcepta neque diuinæ legi repugnant, cùm ea explicent, determinent, & obſeruatu faciliora reddant: neque inutilia ſunt, vt Caluiniſtarum praxis docet, quia ſine aliquibus Ordinationibus populus contineri in officio nequit. 4.10.27. neque res momenti maioris impe-

diunt,

diunt, tum quia facilis eſt diſpenſatio, tum quia vltrò cedunt, tum quia non rarò obedientia magis quàm ipſum opus requiritur. Atque ita docuerunt & docent omnes Romanenſes Doctores, quidquid Caluinus contrà obganniat. Videatur Bellarm. lib. 4. de S. Pontifice cap. 16. & lib. 2. de Sacram. in genere cap. 32. Legitimis autem Superioribus obtemperare, non eſt Deum colere hominum mandatis, cùm ipſa lex diuina, quæ naturaliter hominum cordibus inſculpta eſt, hoc velit: cùm Apoſtoli hoc docuerint: cùm Ethnici ipſi hanc obedientiam, qua iuſtè & legitimè imperanti paretur, ſummoperè laudàrint. Libenter à Caluino intelligam, an Ioſeph aut Dauid, cùm à ſuis patribus ad fratres miſſi ſunt, ſalua conſcientia potuerint non parere. Si non potuerunt, ergò præceptum paternũ conſcientiam obligat; neque ipſa eſt ſupra omnem humanam poteſtatem, quod ipſe tamen affirmat. 4. 10. 5. *Neque enim cum hominibus, ſed cum vno Deo negotium eſt conſcientijs noſtris.* Si potuerunt, ad quid præceptum de honorandis parentibus, vbi obedientiam etiam includi alibi fatetur ipſe? 2. 8. 36.

Aul. Gellius lib. 1. noct. Attic. cap. 13.

Gen. 37. 14. 1. Reg. 17. 17.

In breuis catechiſmi Domin. 28.

Dicet primò, Iacob & Iſai præcepiſſe quod erat iuris diuini, quia tantùm declarárunt filios teneri ire ad paſcua, vel caſtra. At hoc ridiculum eſt: nonne habebant famulos quos mittere licebat? nonne filios domi retinere poterant? Itaque ex ſola Patrum voluntate, conſcientiæ obligatio in filijs nata eſt.

Dicet ſecundò, totam obligandi vim à diuino præcepto manare, quo filij parentibus obedire iubentur: ergò non ab humano præcepto. Reſp. negando ſequi: vis enim obligatiua radicaliter eſt in præcepto diuino, formaliter in humano; & quod immediatè filium obligat, eſt patris voluntas diuino præcepto ſubnixa. Sed ſi fatetur Caluinus, filij conſcientiam poſito patris imperio adſtringi, vndecumque illa parendi neceſſitas proueniat, cur non magis id de Eccleſiæ canonibus, & legibus Reip. fatebitur, cùm pluris interſit publica ſtatuta ſeruari, quàm priuatum patris imperium?

Dicet tertiò, *Quamuis leges ſingulæ conſcientiam non attingant, generali tamen præcepto Dei tenemur, quod magiſtratuum authoritatem nobis commendat* Hoc videtur dicere (nam obſcurum eſt reſponſum, quod tota reformata Dialectica nõ illuſtret) Deũ in genere præcipere vt ſublimiori poteſtati pareas, non autem ſingulatim: vnde cùm ſublimior poteſtas aliquid præcipit, eſt præceptum humanum, quo conſcientia non adſtringitur, quamuis generali Dei præcepto teneatur. Ridiculus ſum qui hæc ridicula confuto: & tamen hîc faciendum eſt, & infrà diligentiùs; vt vafra hominis huius ſtupiditas, & ſtupida vafrities Spectatori magis innoteſcat. 4. 10. 5.

An igitur primò, facit vim in verbo *commendat*, quaſi non ſit proprij nominis præceptum? at ipſe 4. 13. 12. *Nulli vnquam veterum hoc venit in mentem: omnes vna voce clamant, nullam penitus voculam à Chriſto emiſſam cui non ſit neceſſariò obtemperandum.*

Secundò, Si Dominus ſeruo det vicarium, eiq; præcipiat vt ſeruo in omnibus licitis & honeſtis pareat: an ille dicet, In genere commendata eſt mihi tua auctoritas. ſed præceptorum ſpecies exequi nolo? Quis in domo priuata ferat huiuſmodi gubernationẽ & ſubordinationem? Horat. lib. 2. Satyr. 7.

Tertiò, Quidquid à Deo præcipitur, obligat conſcientiam noſtram ſub pœna peccati: Superioribus legitimè imperantibus præcipit Deus in genere obtemperare, vt ipſe Caluinus fatetur: ergò fidelium conſcientia in genere adſtringitur ſub pœna peccati. Iam rurſum, Qui præcipit in genere, omnes facti ſpecies ſub genere contentas comprehendit: nam cùm actiones in ſingularibus verſentur (neque enim ſunt ideæ Platonis, neque Ariſtotelis vniuerſalia) ridiculè in genere præcipit, qui ſpecies excludit. Sibi ergò Caluinus repugnat, quando in hac materia ſpeciẽ à genere diſtinguit, & ἀσύςατα ac inintelligibilia loquitur, lectoriſque inſcitia & ſimplicitate abutitur. Secundò, repugnat Chriſto aſſerenti. Luc. 10. 16. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* &c. Vnde rectè colligitur, quod de Eccleſiæ ordi-

nationibus Paulus ait: 1. Cor. 14. 37. *quia Domini ſunt mandata*. Tertiò, Apoſtolo repugnat Rom. 13. 5. cuius apertiſſimam ſententiam ridicula ſua diſtinctione fruſtrà obſcurare conatus eſt. Quartò, Auguſtino repugnat, cuius auctoritatem defugere non poteſt, qua ipſe ſæpe abutitur, cumque ſanctum, doctum & diligentem vocat. Is igitur de idolothytis, cùm illa lex adhuc vigeret, à Publicola conſultus, ita reſpõdet epiſt. 154. ſub fi.

Reſtat, ni fallor, vt dicamus aliquid de illo viatore Chriſtiano, quem commemoraſti victum famis neceſſitate, ſi nihil vſpiam inuenerit niſi cibũ in idolio poſitum, vbi nullus alius eſt hominum, vtrùm ei ſatius ſit fame emori, quàm illud in alimentum ſumere: in qua quæſtione, quoniam non eſt conſequens, vt cibus ille idolothytum ſit (potuit enim vel ab eis qui ibi ab itinere diuertentes corpus refecerant, obliuione ſeu voluntate dimitti, vel illic ob aliam cauſam quamlibet poni) breuiter reſpondeo. Aut certum eſt eſſe idolothytum, aut certum eſt non eſſe, aut ignoratur. Si ergò certum eſt eſſe, melius Chriſtiana virtute reſpuitur: ſi autem non eſſe ſcitur vel ignoratur, ſine vllo conſcientiæ ſcrupulo in vſum neceſſitatis aſſumitur. Hæc Auguſtinus: qui ſine dubio Apoſtolum hoc aliter definientẽ legerat, vt ſolum vitetur ſcãdalum: ſed Apoſtolus Corinthiis loquitur, quibus illa lex nondum erat impoſita: Auguſtinus de eo, qui lege hac tenetur; quem meliùs facturum exiſtimat, ſi tali manducationi mortem præferat, etiamſi ſcandalum abſit. Seuera ſententia, quàm pleriſ-

3 que Romanenſes iam reliquerunt: quia nulla lex humana obligat ſub mortis periculo, niſi vel honor Dei, vel publica ſalus miſceatur. Et tamen hos Romanenſes, qui D. Auguſtini ſententiam mitigant, & legis iſtius vim minuunt, tyrannidis incuſat Caluinus 4. 10. 14. *Hanc tyrannidem in humanis conſtitutionibus meritò hodiè reprehendimus*, &c. & §. 1.

4 *Vt coërceatur immenſum & barbarum imperium, quod ſibi vſurpant in animas qui Paſtores Eccleſiæ haberi volunt, re autem vera ſæuiſſimi ſunt carnifices.* Si Auguſtino mitiores & benigniores legis interpretes, carnifices ſunt & tyranni, quæ conuitiorum nomina inueniet quibus ipſum Auguſtinum flagellet? Sed fruſtrà ſudat Caluinus, vt ordinem hierarchicum euertat, quo Eccleſia maximè continetur: fruſtrà clariſſimum Scripturæ teſtimonium torſit, cùm Chriſto, Paulo, Auguſtino, atque adeò toti Eccleſiæ repugnet, & ne ſecum quidem conuenire potuerit, ſuam callidam ſtupiditatem omnibus ridendam propinans.

Vaſquez in 1. 2. diſput. 162. n. 32.

NOTAE.

1. IN *eo magnam Chriſtianæ libertatis partem conſtituunt.*] Peſſimè libertatem Euangelicam in carnis gratiam interpretantur Heretici, contra illud Apoſtoli Galat. 5. 13. *Vos in libertatem vocati eſtis fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis*, &c. *libertatem* diſcipulis ſuis *promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis.* 2. Petr. 2. 19. Hos bene refutat Bellar. lib. 4. de iuſtificat. cap. 1. Solent porrò Theologi triplicem ponere libertatem, à neceſſitate, à peccato, à miſeria: vt prima ſit libertas naturæ, altera gratiæ, tertia gloriæ: quam diſtinctionem libenter recipit Caluinus 2. 2. 5. correctione ſua, id eſt, deprauatione adhibita. Euangelica autem libertas, ſi propriè loquamur, eſt libertas gratiæ, qua Chriſti beneficio liberamur, Primò, à ſeruitute peccati. Secundò, à diaboli tyrannide. Tertiò, ab imperio concupiſcentiæ, ne nobis dominetur. Quartò, à lege Moſaica, quatenus Moſaica eſt: ne magno cum errore exiſtimemus, legem naturalem (quæ ferè decalogo continetur) aliaſque leges (tum Euangelicas, tum Eccleſiaſticas, tum ciuiles) nihil ad nos pertinere, quaſi vel conſcientiam conſtringere, vel contrà facientes damnare nequeant: quod magno animarum detrimento Lutherus & Caluinus docent. 3. 19. 2. & ſequentib. 4. 10. 3. & 5.

2. *Quod omnibus poſitiuis legibus ſolemne eſt.*] Verba D. Auguſtini ſunt lib. de Vera religione cap. 31. to. 1. *Sicut in iſtis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cùm eas inſtituunt; tamen cùm fuerint inſtitutæ atque firmatæ, non licebit Iudici de ipſis iudicare, ſed ſecundùm ipſas.* Ita etiam Ariſtoteles lib. 5. Ethicor. cap. 7. aliàs 10. *Ciuile ius aliud naturale eſt, aliud legitimum: naturale quod vbique eandem vim habet, & non quia vel ita videtur, vel minimè legitimum, quod à principio vtrùm hoc an illo modo fiat, nihil refert; vbi verò fuerit inſtitutum, refert.* Vide D. Th. 1. 2. q. 95. art. 1. & 2. 2. q. 57. art. 2. ad 2.

3. *Pleriq; Romanenſes iam reliquerunt.*] Caluinus 4.10.5.& 4.10. 10. impiæ tyrannidis Epiſcopos & Theologos Catholicos arceſſit, vel quòd leges condant quibus conſtringantur conſcientiæ, vel quòd ab aliis latas nimis rigidè interpretentur. Et non aduertit SS. Patres, quos honoris cauſa frequenter nominat, fuiſſe longè ſeueriores, eorumque ſententiam à Scholaſticis Theologicis non rarò fuiſſe mitigatam. *Quis noſtrum* (inquit D. Auguſtinus) *ſperet regnum cælorum, fratres mei, quando dicit Euangelium: Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis?* At Romanenſes genuinum illius loci ſenſum ad mentale homicidium trahunt, quando quis fratri ſic iraſcitur, vt graue aliquod nocumentum illi imprecetur. D. Th. 1.2.q.100.a.9.& 2.2.q.158.a.3.ad 2. Item docent SS. Patres, accedere ad coniugem in remedium concupiſcentiæ, non ad prolem ſuſcipiendam, eſſe peccatum veniale, vt D. Auguſtinus lib. de bono coniugali. cap. 7.& 10.& alibi frequenter. S. Gregor. lib. 32. Moral. cap. 18.19.20. At nullum eſſe peccatum multi Romanenſes ſentiunt, & probare ſe putant ex Apoſtolo 1. Cor. 7.5. Richardus, Durandus, Maior, Altiſſiodorenſis, Caietanus, &c. Item, condiderunt SS. Patres canones pœnitentiales, & alia quædam ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſanciendam, quam *immodicam veterum auſteritatem* impudenter vocat Caluinus 4.12.8. At huiuſmodi auſteritas, non improbantibus Romanenſibus, paulatim in deſuetudinem abiit, & humanæ infirmitati indultum eſt, vt ſuauiori remedio peccatis occurreretur: adeò vt in foro Sacramenti, omnes pœnitentiæ dicantur eſſe arbitrariæ. Sic D. Auguſtinus moriendum potiùs quàm idolothyta comedenda putauit, etiam vbi nullum eſſet ſcandalum: at aliqui Romanenſes ſic periclitantem, non tantùm poſſe, ſed etiam debere comedere exiſtimant, quia nulla lex humana vt ſic, obligat cum mortis periculo, quemadmodum communiter ſentiunt Doctores. Suarez. lib. 3. de Legib. cap. 30.

Serm. 16 de verbis Domini & in Ench. ad Laurent. c. 79

4. *Immenſum & barbarum imperium*] Solent Hæreſiarchæ Paſtoribus Eccleſiæ qui per oſtium ingreſſi ſunt, tyrannidem improperare, prorſus ad exemplum Core, Dathan, & Abiron. Num. 16. 13. Ipſi autem cùm aſcenderint aliunde, ſine vocatione, ſine miſſione, ſine teſtimonio, longè maiora impudenter ſibi vſurpant, tum circa doctrinam, tum circa mores & ceremonias. Lutherus in aſſertione ſuor. articulor. à Leone X. damnatorum: *Aſſero & amplector fiducia tota ſpiritus mei articulos per eam* (bullam) *damnatos: aſſerendoque pronuntio omnibus Chriſtianis, ſub pœna æternæ damnationis.* Io. Cochlæus de Actis & ſcriptis Lutheri anno 1523. *Edidit verò,* inquit, *alium libellum Lutherus de formula Miſſæ & Communionis: adeò ſanè imperioſum, vt arrogauerit ſibi ius conſtituendorum rituum, quod ipſe priùs immani ſuperbia, nec Summo Pontifici, nec Generali Concilio permittere volebat.* Sic Caluinus in epiſtola ad Regem Chriſtianiſſ. *Sed doctrinam noſtram ſupra omnem mundi gloriam, ſublimem: ſupra omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet.* Et 4.11.5.a. *Sed hoc quoque ex aduerſo operæpretium eſt videre, quis fuerit olim verus vſus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & quantus abuſus obrepſerit: vt ſciamus quid* abrogandum *ſit, & quid ex antiquitate reſtituendum, ſi volumus, euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum verum erigere.* En Papam Geneuenſem: qui ne minus quàm Wittenbergenſis Papa poſſe videretur, pro antiquitate quam obtendit, nouos ſuos ritus ſubſtituit, tum circa Baptiſmi Sacramentum, 4.15.19. tum circa Cenæ adminiſtrationem. 4.17.43.

TORTIO OCTAVA.

1. Tim. 3. 2. *Oportet Epiſcopum eſſe vnius, vxoris virum.*

COLOR XXVIII.

Contrà Sacrorum hominum cælibatum furioſè ſcripſerunt Hæretici noſtri temporis, mordicùs ſuum quoddam principium tenentes, *caſtitatem eſſe impoſſibilem* paucis quibuſdã exceptis habentibus donũ continentię, qui ſunt *Rara auis in terris, nigroq; ſimillima cygno*

Reliquos omnes certa lege à Deo citari ad coniugium, Deoque repugnare, ſi in cælibatu maneant. Hanc doctrinam vita & moribus diligenter confirmant: nam & inter Epiſcopi virtutes ponunt coiugium; & vix inter eos reperire eſt Miniſtrum, qui ſe caſtret propter regnum cælorum. ſed omnes vt Baccho Cererique, ſic etiam Veneri quotidie vota facere & ſacrificare ſuis ſacerdotibus proprium eſſe, perſuaſum habent. Sed quoniam huic principio plurimæ Scripturæ obſiſtunt, reme-

Digitized by Google

dium aliud Sectarijs non ſuppetit, quàm vt eas impudenter deprauent, obtorto collo in alienum, imò & contrarium ſenſum trahant, & equuleo impoſitas falſam edere confeſſionem compellant. Locus eſt clariſſimus pro Epiſcopi caſtitate, continentia & cælibatu 1. Tim. 3. 2. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum* &c. ex quo loco iunctis alijs Pauli teſtimonijs, quatuor euidenter colliguntur, vt quàm proximè ad perfectum caſtitatis exemplar accedatur.

Primum, vt ad Epiſcopatum aſſumatur virgo vel cælebs, ſi reliquis dotibus Epiſcopalibus ornatus ſit 1. Cor. 7. 7. *Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo.* Si Paulus omnibus optat cælibatum, vt donum Dei præſtantius, quanto magis Epiſcopo? & v 32. *Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodò placeat vxori, & diuiſus eſt.* At cui magis quàm Epiſcopo conuenit & mundum fugere, & Deo vacare? Verùm Paulus hoc ferè optabat tantùm, cùm illo tempore pauci eſſent cælibes, qui dignas Epiſcopo dotes haberent:

Itaque ſecundò, ſtatuit, vt aſſumatur qui fuerit vnius vxoris vir, vt ipſe ſe explicat 1. Tim. 5. 9. *Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor.* Erat enim ſignũ quoddam caſtitatis, vxori mortuæ aliam non ſuperinduxiſſe, quod & Ethnici tum in viris, tum in feminis laudibus extollunt, tum etiam in Iu- 2
Iudith. 15. 11 dith Iudæi valdè commendant. *Eò quòd caſtitatem amaueris, & poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideò & manus Domini confortauit te, & ideò eris benedicta in æternum.* Sed huiuſmodi laudes & benedictiones neque Prædicantium mulieres ambiunt, neque ipſi Prædicantes. Quia verò frequenter eueniebat, vt matrimonio iuncti præclari viri ad Epiſcopale munus idonei eſſent,

Ideò tertiò vult, vt ſi tales Epiſcopatum acceptent, ab vxorum cõſortio ſeparentur. Tit. 1. 8. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, &c. continentem:* ab vxoris amplexibus, inquit S. Hieronym. cum reliquis Patribus.

qui ſuprà magno numero citati ſunt. Colon 7.
Quod etiam perpetua Eccleſiæ conſuetudo, per tot Concilia, canones & decreta, approbata & confirmata demonſtrat.

Quapropter quartò, inducitur ab Apoſtolo impedimentum Digamiæ,
3 quod celeberrimum eſt, & inter duodecim Apoſtolicas irregularitates primatũ obtinet; vt videlicet nemo digamus ad ordines ſacros admittatur, propter ſuſpicionem aut notam incontinentiæ in eo, qui vnica vxore contentus non fuit. Hæc omnia ex Scripturis, Conciliis, Patribus, & perpetua praxi Eccleſiæ tam clara ſunt, vt hoſpes in hiſtoria Eccleſiaſtica ſit, qui hæc ignorat. Quid Caluinus ad hæc? furiosè hanc arcem inuadit, ſi eam fortè euertere poſſit, nec Patribus parcit, nec Conciliis, neq; adeò ipſi Scripturæ quam trahit, torquet, inuertit; vt ſuum illud præiudicatum principium tueri videatur: nominatim verò Scripturæ quam in titulo propoſuimus, alienum ſenſum affingit.

4. 12. 23. *Certè quod ſacerdotibus interdictum fuit coniugium, id factum eſt impia tyrannide, non modò contra verbum Dei, ſed etiam cõtra omnem æquitatẽ.* Ergò omnes Patres impij ſunt tyrãni.

Probat primò, *Quia vetare quod Dominus liberum reliquit, hominibus non licet.* At homini iuxta te, nihil eſt liberum.

Secundò; quia Paulus vult Epiſcopum eſſe *vnius vxoris virum.* Cur Vt infra Colon. 99.
4 igitur tu, tantus Epiſcopus per annos ſexdecim ſine vxore fuiſti? an tunc continentiæ donum ex inſperato aduolauit?

Tertiò, quia nuptias prohibere, *doctrina dæmoniorum eſt.* 1. Tim. 4. 5.

Quartò, quia non *ignorabant Chriſtus & Apoſtoli, quibus ornamentis excellere deberent ſacerdotes, & qua nota à plebe diſtingui: & tamen neque Chriſtus præſcripſit, & Apoſtolus inter Epiſcopi dotes & virtutes auſus eſt coniugium ponere.*

Quintò, Præſcribit Paulus quales eſſe debeant vxores diaconorum & Epiſcoporum: ergò ipſi erant coniugati.

Sextò, Chriſtus eo honore dignatur cõiugium, vt imaginem eſſe velit ſacræ ſuæ cum Eccleſia con-

iunctio-

Digitized by Google

iunctionis: ergo non dedecet ſtatum Epiſcopalem.

Septimò, *Ipſi Apoſtoli ſuo exemplo comprobârunt nullius quamlibet excellentis functionis ſanctitate indignum eſſe coniugium: nam eos non tantum vxores retinuiſſe, ſed ſecum etiam circumduxiſſe teſtis eſt Paulus.* 1. Cor. 9. 5.

Octauò, *Certum eſt omnes vetuſtos Patres, non modò coniugium in Epiſcoporum ordine toleraſſe, ſed etiam approbaſſe.*

Nonò, cum in *Nicena Synodo agitaretur de indicendo cælibatu, in Paphnutij ſententiam diſceſſum eſt, qui pronuntiauit caſtitatem eſſe, cum propria vxore concubitum.*

His argumentis ſe confeciſſe putat Caluinus, locum Pauli de eo intelligendum qui verè habeat vxorem, & ea vtatur, non de eo qui habuerit, aut ab ea ſe contineat: imò requiri à Paulo vt Epiſcopus ſit coniugatus. *Scio*, inquit 4. 12 24 *qualiter hoc interpretentur* (Catholici.) *nempe eligendum non eſſe qui ſecundam habuerit vxorem. Atque hanc interpretationem non eſſe nouam concedo: ſed falſam eſſe ex ipſo contextu palàm eſt. quia ſtatim praſcribit quales Epiſcoporum & diaconorum vxores eſſe oporteat*, &c.

Quæ hæc, Caluine, impudentia eſt, impiæ tyrannidis vniuerſam inſimulare Eccleſiam, apud quam ſemper Digamiæ irregularitas viguit? Scripturæ locum deprauare, quem fatearis ab omnibus Antiquis aliter intellectum, è quibus nullus tecum ſentiat? Sed argumenta tua refellamus.

Ad primum; quod poſitiuè Deus liberum reliquit, id homini fas non eſt inuito imponere, vt conſilia Euãgelica, Matrimonium aut aliquem alium ſtatum: at quod negatiuè aut permiſſiuè reliquit liberum, poteſt Eccleſia etiam inuitis imponere, quando hoc ad ipſius finem facit, vt patet in idolothytis, ſanguine & ſuffocato. Act. 15. 28. & in omnibus quæ filiis ſuis parentes, & ciuibus magiſtratus iniungunt. Sic de diebus feſtis, de ieiunio quadrageſimali, &c. quia Dominus nihil peculiariter ordinauit, Apoſtoli Spiritu ſancto duce ſibi determinandum intellexerunt. Quamquam & in hac cauſa aliud eſt: nulli enim in Eccleſia Catholica matrimonio interdicitur, ſed ſponte volenti ſacris ordinibus initiari, apponitur conditio ne vxorem ducat: an hæc impia tyrannis? aliò ſe conferat, qui ſuam infirmitatem nouit, vel ea remedia adhibeat quæ Sancti in iſta lucta adhibere ſolent. Apoſtolus in vili viduarum miniſterio, hanc conditionem requirit, *quæ fuerit vnius viri vxor*, & in iis requiri mirabimur, qui quotidie angelicis miniſteriis iunguntur? Sed cur tu Caluine iam de libertate ſollicitus es, cùm te doctore nihil 1. 16. 8.
homini liberum ſit, ſed omnia præ 3. 23. 6. 2.
deſtinata, definita, & neceſſariò nobis impoſitam.

Ad ſecundùm, Paulus vult Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum negatiuè, id eſt, qui plures non habuerit, ſiue vnam habuerit, ſiue non: quemadmodùm de ieiunij ratione eſſe dicimus, vt ſemel comedatur, id eſt, non pluries: alioquin qui nihil comedit, ieiunium ſolueret. Hunc autem eſſe legitimum illius loci ſenſum, vel illa concertatio inter S. Hieronymum & S. Auguſtinum oſtendit, Vtrùm digamia baptiſmo tollatur, hoc eſt, an qui duas vxores ante baptiſmum habuit, ſi poſt baptiſmum ordinari velit, indigeat diſpenſatione? D. Hieronymus negat, D Auguſtinus affirmat: Auguſtini ſententiam Eccleſia approbauit & ſecuta eſt.

Epiſt. ad Oceanum. lib. de bono coniug. cap. 18.

Ad tertium. Nuptias tanquam malas prohibere, quod fecerũt plurimi hęretici, Tatianus, Marcion, Manichæus, &c doctrina eſt dæmoniorum: at ei qui ſponte caſtitatem promiſit, & vltrò hoc onus ſuſcepit, iniungere vt promiſſa ſeruet, doctrina Apoſtolica eſt. 1. Tim. 5. 12. Vide D. Hieron. lib. 1. in Iouinian. D. Auguſt. lib. 30. contrà Fauſtum Manich. cap. 4. & illos Patres qui Apoſtoli locum commentariis illuſtrârunt, à quibus Caluini argumentum (quod à veteribus hæreticis eructatum reſorbuit) ante tot ſecula ſolidè refutatum eſt. Sed nonne Caluiniſtæ nuptias prohibent, coniugatis, conſanguineis & affinibus in certo gradu, filijsfam. niſi parentum conſenſus accedat? cur non & iis qui vltrò hoc promiſerunt? Non erit hæc dæmoniorum doctrina niſi SS

Bellarm. lib. de Clericis c. 24.

[illegible] c. 7.

Patres, Cyprianum, Ambroſium, Epiphanium, Hieronymum, Chryſoſtomum, Auguſtinum, & alios plurimos ſuprà citatos, in dæmones transformare velit.

Ad quartum. Non ignorabat Chriſtus caſtitatem eſſe inſigne Epiſcopi ornamentum: idcirco ſuis Apoſtolis per Spiritum ſanctum inſpirauit, vt huiuſmodi legem conderent, quam ipſe per ſe condere noluit. Falſum eſt autem, Apoſtolum inter Epiſcopi dotes & virtutes coniugium numerare, cùm ab illo longiſſimè recedere velit. Ideò enim vnius vxoris virum quærit, quia ferè caſtiores inuenire non poterat: vnde non tantùm incontinentiam ab Epiſcopo vult abeſſe, ſed etiam vmbram eius & ſuſpicionem.

Nam Primò, & ipſe cælebs erat vt patet 1. Cor. 7. 8.

Secundò, alios etiam ſeculares tales eſſe optabat. 1. Cor. 7. 7.

Tertiò, requirit Epiſcopum continentem. Tit. 1. 8.

Quartò, matrimonij incommoda enumerat. 1. Cor. 7. 28. 33.

Quintò, virginitatem & cælibatum magnis laudibus extollit: Ceterùm Caluine, ſi Paulus in Epiſcopo coniugium requirit, cur tu qui Epiſcopum te feciſti, hoc Apoſtoli præceptum neglexiſti? ſi dos & virtus Epiſcopi eſt, cur per annos ſexdecim vxore caruiſti? nam de continentiæ dono vanè te gloriari Hiſtoria vitæ tuæ docet. Quàm diuerſa ab his ſpirant SS. Patres! vnus inſtar omnium audiatur S. Hieronym. *Apoſtoli vel virgines, vel poſt nuptias continentes. Epiſcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium in æternum pudici* Item in Iouinianum, qui iam tum Caluinizabat, *Certè confiteris non poſſe eſſe Epiſcopum, qui in Epiſcopatu filios faciat: alioquin ſi deprehenſus fuerit, non quaſi vir tenebitur ſed quaſi adulter damnabitur.* Audis Caluine? quanta tua impudentia eſt, id requirentis & laudantis in Epiſcopo, quod impudens hæreticus in ipſo tolerare non audebat? Audi eundem Hieronymum contra alium Caluinizantem, *Proh nefas! Epiſcopos ſui ſceleris dicitur habere conſortes: ſi tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant diaconos, niſi prius vxores duxerint; nulli cælibi credentes pudicitiam; imò oſtendentes quàm ſanctè viuant, qui malè de omnibus ſuſpicantur: & niſi prægnantes viderint vxores Clericorum, infanteſq́ de vlnis matrum vagientes, Chriſti Sacramenta non tribuunt.* An potuit magis graphicè Miniſtrorum Caluinianorum genium & ingenium depingere?

Beza in vita Caluini cap. [illegible]

In ſua Apologia pro lib. contra Iouinian.

Lib. 1. aduerſ. Iouinianum cap. [illegible]

Lib. contra Vigilant. cap. 1.

Ad quintum, Vxores diaconorum, presbyterorum, Epiſcoporum, poſtquam ab vſu tori erant ſeparatæ, templi ferè miniſterijs dicabantur, vel pijs operibus præficiebantur, & vocabantur Diaconiſſæ, presbyteræ, Epiſcopæ; vt conſtat ex hiſtoria Eccleſiaſtica. Nullus tamen erat coniugij vſus, vt ex multis alijs, tum ex S. Hieronymo conſtat.

Baron. anno 58. n. 26.

Ad ſextum, Cùm Caluinus Matrimonij Sacramentum impugnat, comparat illud agriculturæ, architecturæ, ſutrinæ, tonſtrinæ 4. 19. 34. at cùm ſacrilegas apoſtatarum nuptias propugnat, tantùm non facit eximium Sacramentum, quod eius ſymmyſtæ Zuinglius & Melanchthon antè fecerunt. Si enim eſt ſacræ illius coniunctionis imago, quæ Chriſto eſt cum ſua Eccleſia, erit proculdubio ſacrum ſignum, nam imago eſt ſignum perfectè repræſentans: cur ergò fidem excitare non poterit, non ſecus ac baptiſmus aut cæna? Sed ad rem. Non dedecet ſtatum Epiſcopalem matrimonium, nam & B. Virgini decorum fuit, & multi Epiſcopi ſanctitate præſtantes in eo ſtatu non rarò fuerunt: ſed vſus coniugij valdè dedecet; vnde nec B. Virgo, nec illi ipſi Epiſcopi poſt ordinationem eum admiſerunt. Et hoc tam perſpicuum eſt, vt naturalis ipſe pudor impudentium hæreticorum ora obſtruere poſſet, niſi planè depuduiſſet.

Ad ſeptimum. Mendacium eſt, & alia Scripturæ deprauatio. Non enim iſtæ mulieres ſorores, de quibus Paulus, vxores erant, ſed piæ feminæ quæ duabus de cauſis Apoſtolos per varia loca ſequebantur.

Primò, vt illis de ſuis facultatibus miniſtrarent, quemadmodum Luc. 8. 3. nominantur quæ Chriſto hoc officij præſtabant. Quamuis enim ab Eccleſijs ſumptus acciperent, erant tamen itinera longa, vbi multa de-

ſunt, vbi multis opus, vbi facile non eſt ſe mutare niſi ante bene proſpectum fuerit.

Secundò, vt feminas quæ fidem recipiebant, catechizarent, & Chriſtiana doctrina imbuerent: nam vt ille ait: *Mulier mulieri magis congruit.*

Colloſ. 3. Ad octauum, Portentoſum eſt mendacium, quod ſuprà accuratè refutatum eſt. Præuaricari meritò videtur, qui talibus artibus cauſam ſuam tueri inſtituit.

Ad nonum, Ibidem dictum eſt de Paphnutio. Hoc tantùm addendum eſt, Lutherum inter & Caluinum non conuenire de Concilij ſententia: hic enim vult totum Concilium Paphnutij ſententiam approbaſſe, Lib. de Conc. parte: Lutherus verò cùm in ipſo Concilio can. 3. contrarium legeret, pronunciauit Concilium Paphnutij ſententiam repudiaſſe: tam bellè inter eos conuenit, qui orbis magiſtri & reformatores haberi volunt.

Ceterum ex his intelligere licet, quam indignè Nouatores iſti caput ſeptimum prioris ad Corinth. tractarint, torſerint, & lacerarint: præſertim Lutherus in epithalamio, cui Caluinus hic ſuccinit. Nam cùm 1. Cor. 7. 35. Apoſtolus totus ſit in commendanda continentia, prudenter tamen, ne vlli laqueū inijcere videatur: hi boni interpretes ipſum ita diſtorquent, ac ſi matrimonium præferret, & caſtitatem tanquam impoſsibilem, nemini tentandam doceret: quod facilè omnibus Prædicantibus & Miniſtris perſuaſerunt, quemadmodùm omnes reformatæ Eccleſiæ vſu ſuo teſtantur. Hinc illa præclara Lutheri gloſſa in illud 1. Cor. 7. 25. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do:* id eſt, deterreo. Hinc Caluinus 2. 8. 43.

Sed ad ſeruandam continentiam vires deficiunt, niſi ſingulari ſint gratia præditi. Ita demonſtrat Apoſtolum quam tradit vt ad fugiendam fornicationem vnuſquiſque vxorem ſuam habeat, & vnaquæque mulier virum. Sed bona fide Caluine, ſi quis 1. Cor. 7. 2. cælebs hactenus, imparem ſe ſentiat huic luctæ, & continentiæ dono deſtitutum (etiam quod illam ad tempus ſeruaret: hoc conſidera vis 2. 8. 43. b.) quid faciet? eneruis & inutile ſe neceſſum ſuperesse remedium vt vxorem ducat. Quid ſi idoneam non ſtatim inueniat, quo remedio interea ſe ſolabitur? quid ſi inuenta vxore & omnibus paratis, caſtitatis donum redeat? quid ſi coniugatus in Indias proficiſcatur? &c. Sed non eſt hæc mens Apoſtoli: eius verbis alienum ſenſum attinxiſti, vt ex ipſo textu planum eſt. Cùm enim multos coniugatos vidiſſent Corinthij toro communi valedixiſſe (quod B. Virginis & Ioſephi exemplo S. Auguſtinus valdè commendat) & continenter viuere, vxoribus in ſorores conuerſis: cœperunt & ipſi dubitare, vtrum præceptum an conſilium eſſet, vxores quas iam duxerant relinquere & colere cælibatum: cùm præſertim Christus Matt. 19. 29 dixerit, *Qui reliquerit vxorem propter me*: & ipſi ex communi quodam Chriſtianorum conceptu iudicij diem non longè abeſſe exiſtimarent: cum etiam in hac epiſtola dicatur v. 29. *Hoc itaque dico fratres, Tempus breue eſt.* Reſpondet itaque Paulus. *De quibus autem ſcripſiſtis mihi*, ſic habete. *Bonum eſt homini mulierem non tangere*: præclarum eſt & valde laudandum, ſi coniuges in caſtitate viuant: quia tamen periculum eſt fornicationis (quod ij noſſe poſſunt, qui caſtitatem communi cōſenſu vouerunt, & pulchro exemplo cōfirmat S. Gregorius) *vnuſquiſque vxorem ſuam* quam videlicet iam duxit, *habeat* id eſt, ea vtatur, non dimittat, vt infrà dicit v. 11. Non igitur cælibi præſcribit vt vxorem ducat, quod Caluinus vult, ſed conſulit vt iam coniugatus ad vitandam fornicationem ab vxore non abſtineat, niſi forte ad tempus. Nota eſt Corinthiorum incontinentia, quam Paulus hic perſtringit v. 5. vnde & illud notū prouerbiū, *κορινθιάζεσθαι*, & *Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ᾽ ὁ πλοῦς.*

Lib. 2. de conſenſu Euangeliſt. cap. 1. & alibi frequenter.

Lib. 3. Dialogor. cap. 7.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

quod celebres meretrices, vt Lais, &c. noctes ſuas cariſsimè venderent. Hoc ita eſſe probatur.

Primò, quia hanc vim habet vox, *habere*, tum apud S. Paulum 1. Cor. 5. 1. *Vt vxorem patris ſui aliquis habeat*: non ducat, ſed abutatur. & hoc cap. v. 29. *Qui habent vxores, tanquam non habentes ſint*: tum etiam apud profanos Auctores, Græcos & Lati-

Aul. Gellius lib. 1. noct. Attic. cap. 8.

Lactant. lib 3 diui inſtitut. cap. 15. Apophthemat. lib. 6. n. 15. in variè mixtis.

nos: vnde eſt illud Ariſtippi, cum objiceretur ei quòd Laidem haberet, ἐγὼ inquit, οὐκ ἔχομαι. Et Fauſtus Syllæ filius, in ſororē quæ duobus ſe cōmodabat, facetiſſimè in hoc verbo luſit: Miror ſororem meam habere Maculam, cùm Fullonem habeat.

Secundò, quia loquitur coniugatis, *Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro.* Vnde colligi poſſe videtur, iam tum pietatis & continentiæ ſpecie coniuges debitū negare cœpiſſe.

Tertiò, quia à coniugatis v. 8. ad non nuptos & viduos tranſgreditur, velut inter eos ordinem ſeruans.

Quartò, quia alioquin ſibi contradiceret v. 27. *Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem.* Si vxor quærenda nō eſt, quomodò præſcribit vt vnuſquiſque vxorem habeat, id eſt, ducat?

Quintò, quia toto illo capite ſuadet caſtitatem, virginitatem extollit, cælibatum longè matrimonio præfert, quidquid impurus ille Lutherus, Veneris œſtro percitus, in ſuo Epithalamio impudenter eructet.

Cochlæus de act. & Script. Lutheri anno 1522. Bellar. lib. de Notis Eccleſiæ. cap. 9. n. 12.

Quare cum Paulus præſcribit vt Epiſcopus ſit vnius vxoris vir, aſſumi non prohibet qui ſimul habet duas vxores (vt volebat Lutherus) quia iſta πολυγαμία, præſertim inter Ethnicos, Græcos & Romanos planè deſierat; vt conſtat ex hiſtorijs: neque cælibem aſſumi prohibet, cùm hic ſit aptiſſimus, ſi cetera reſpondeant: neque inter Epiſcopi laudes coniugium ponit, vt ridiculè & impudenter Caluinus; quæ enim laus eſt aut virtus, vxorem ducere? neque præcipit vt vxorem ducat ſi non habet: ſed ad caſtitatem, quantùm pro temporum illorum ratione fas erat, quàm proximè accedit.

Alioquin primò, Chriſto aduerſaretur Matt. 19. 12. *Sunt Eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum*, & v. 29. *Qui reliquerit vxorem propter nomen meum, centuplum accipiet.* Sed centuplum iſtud nouis Prædicantibus & Miniſtris tanti non eſt, vt ſe caſtrent, aut vxores relinquant: quærunt potiùs diligenter, & malunt, *Creſcite & multiplicamini*, &, *Adhærebit vxori ſuæ.*

Secundò, ſecum ipſe pugnaret. 1. Cor. 7. 1. *Bonum eſt homini mulierem non tangere.* Et v. 33. *Qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt.*

Tertiò, ipſe erat Epiſcopus, & tamen ſine coniugio, quod idem alijs omnibus exoptat. 1. Cor. 7. 7. *Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum*, id eſt optarem ſi commodè fieri poſſet. & v. 8. *Dico autem non nuptis & viduis, Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.*

Quartò, Inter Epiſcopos & laicos diſcrimen inſinuat: his concedit, quod Epiſcopis negat, nempe πολυγαμίαν ſucceſſiuam, quam fruſtrà poſtea Tertullianus cum Montaniſtis impugnauit. 1. Cor. 7. 39. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.* Maneat igitur, vnius vxoris virum, eſſe μονόγαμον: δίγαμον autem Apoſtoli decreto eſſe irregularem, nec poſſe ad ſacros ordines ſine diſpenſatione admitti.

Lib. de Monogamia.

N O T AE.

1. **V**T *Baccho Cereri[que], ſic Veneri.*] Docet hoc experientia

Primò, in tot Prædicantium millibus, quorum nemo ferè hactenus repertus eſt, qui vel abſtinentiam vel continentiam ſeruārit.

Secundò, in Monachis apoſtatis & ſacerdotibus fugitiuis, quos Veneris œſtrum vt plurimùm abripit: iuxta illud Sapientis, *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes.* Vbi notatu dignum eſt illius Miniſtri Apophthegma, qui de ſua apoſtaſia à viro Catholico amicè redargutus, reſpondit: Non ſum Hugnoſticus, niſi à zona deorſum verſus. Refert P. Gaultier in Chronologia, Seculo 4. cap. 29.

Eccleſ. 19. 2.

Tertiò, in hæreticorum protomyſtis, Luthero, Zuinglio, Beza, Clemente Marotto, qui duo poſtremi Dauidicos Pſalmos in Gallicum Rythmum peruerterunt. Lutherus in epithalamio & ſermone de Matrimonio: Zuinglius in parænesi ad communem Heluetiorum ciuitatem, ita rem agunt, ac ſi frontem amiſiſſe videantur. Marottus autem & Beza, etiam verſibus ad perpetuam rei memoriam, ſua flagitia conſignārunt: hic quidem in Candida & Audebertulo, ille autem in Anna,

Guiliel. Roſſæus de iuſta Reip. Chriſt. authoritate in Reges impios

Diana.

Diana, &c. Vt non iam Martialem aut ſcurram de triuio, ſed lenonem de proſtibulo agnoſcere poſſis. De Beza, ſatis eſt peruulgatum: de Marotto credet, qui legerit eius epigrammata, & epitaphia ſub finem. & hæreticos cap. 4. pag. 186. & cap. 6. pag. 364.

2. *Quod & Ethnici.*] Flamines apud Romanos erant vnius vxoris viri, id eſt, qui vnam tantùm duxiſſent: vnde illa mortua, Flaminio abire cogebantur, ne vel ἄγαμοι vel δίγαμοι ſacerdotio fungerentur. Veſtalium autem virginitas quanto eſſet in pretio apud eoſdem, quantiſque priuilegiis ornata, docent Liuius, Dionyſ. Halicarnaſſeus, Plutarchus. A Gellius, aliique plurimi. Vide Alexand ab Alexand. lib. 5. genial. dier. cap. 12. & lib. 6. cap. 12.

3. *Inter 12. irregularitates Apoſtolicas.*] Sic latè ſumpto vocabulo appellantur defectus conditionum, quas in Epiſcopo S. Paulus requirit. 1. Tim. 3. 2. & Tit. 1. 7.

Vt primò, non ſit δίγαμος.

Secundò, ſit ſobrius.

Tertiò, prudens.

Quartò, κόσμιος, &c.

4. *Cur tu tantus Epiſcopus.*] Idelettam Buræam in tori ſociam Caluinus aſſumpſit, quæ poſt nouem annos, nempe anno 1548. ſine liberis deceſſit. Exinde Caluinus annos ſedecim in viduitate exegit, vſque ad annum Domini 1564. quo *miſeram animam miſerrimè exhalauit*. Hæc ex Beza in vita Caluini.

5. *Præclara Lutheri gloſſa.*] Videntur iſti boni viri diuinam Scripturam de induſtria ludibrio habere voluiſſe, quam tam impudenter & flagitioſè ſuis næniis conſpurcant & corrumpunt. Sic enim idem Lutherus in eodem Epithalamio: *Cùm verò hic ſimus in eo loco, vbi Paulus Matrimonium tam ſublimiter extollit, & donum diuinum vocat, nos quoque ampliùs conſiderabimus & oſtendemus, Matrimonij ſtatum* omnium *maximè ſpiritualem eſſe, falſoq; & iniquè quoſdam Ordines dictos fuiſſe ſpirituales, Matrimonium verò ſtatum ſecularem. Sed vice verſa, Matrimonium dici debere verè ſpiritualem ſtatum, vt eſt: Ordines verò verè ſeculares ſtatus, vt ſunt.* Et intrà: *Vbi non eſt præceptum, ibi coram Deo nec meritum vllum eſt, nec præmium, ſed libertas quædam ſecundùm ſe: Coram Deo enim tantumdem valet, ſiue ſis, ſiue non ſis virgo.* Et vt acutam hanc Theologiam in compendium redigeret, ſubiicit: *Coram Deo omnia æquiualent, nec vlla eſt diſtinctio perſonarum, nec meritum operum: ſed ſolummodo* æqualis *fides in omnibus & per omnia.* Bellarm. lib. de notis Eccleſiæ cap. 9. n. 12. Cochlæus de actis & ſcript. Lutheri anno 1523.

TORTIO NONA.

Pſal. 105. 37. *Et immolauerunt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis.*

COLOR XXIX.

TAntũ ſceleris & flagitii idololatria cõplectitur, vt quemadmodùm D. Thomas docet 2. 2. q. 92. a. 3. inter omnia peccata principatum obtinere poſſe videatur: vnde tota Scriptura huiuſmodi ſententiis referta eſt, quæ ipſam vt omni parte deteſtabilem impetant, & execrentur. Sicut enim in Regem grauiùs peccari non poteſt, quàm ſi quis ipſo in ordinem redacto, alium Regem introducere tentet, vt patet Achitophelis exemplo, qui exuto Dauide Abſalonem purpura veſtire conatus eſt: ita in Deum nihil fieri poteſt contumelioſiùs, quàm ſi quis ipſo contempto, alium Deum in throno collocare velit; quod Iulianus Apoſtata Symmachus, Mahumeth, &c. facere contenderunt. Hoc cùm norint Hæretici, vt Catholicos odioſiſſimè traducant, multis nominibus eos idololatriæ inſimulant, quòd panem, quòd Sanctos, eorumque reliquias & imagines adorent, &c. neque hoc contenti, etiam cùm verus Deus aliter colitur quàm coli velit, idololatriam interpretantur.

Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 3. n. 10.

Reg. 15. 12.

Baron. anno 362. 371. 384. 630.

Digitized by Google

Addunt autem, Deum aliter coli nolle quàm ipſe diſertim expreſſit, & in Scripturis expoſuit: reliqua omnia eſſe ἐθελοθρησκείαν quam Paulus damnat Col. 2.23. atque adeò idololatriam, quam Deus per Prophetas acerbè inſectatur. Hinc deducunt, monachatum eſſe deteſtabilem, quia à Deo non ſit præceptus: vtque ſtultitiam ſuam magis prodant, congerunt aliquas Scripturas, illiſque ſenſum affingunt alieniſſimum, trahentes, torquentes, & violenter quod volunt exprimentes, tam ineptè vt ſano cerebro non ſit, qui ſanos ipſos fuiſſe putat. Clariſſimum nobis exemplum Caluinus exhibebit 4.10.8 *In fine autem capitis,* (nempe Col. 2.23) *maiore adhuc fiducia damnat omnes ἐθελοθρησκείας, hoc eſt, fictitios cultus, quos homines ſibi ipſi comminiſcuntur, vel ab alijs accipiunt, & quæcunque de cultu Dei tradere præcepta ex ſe audent. Habemus ergo impias eſſe omnes conſtitutiones, in quarum obſeruatione cultus Dei ſitus eſſe fingitur.*

4.10.24. *Hæc vero ratio eſt cur nos tam diligenter cauere vult Paulus, ne decipiamur per traditionem hominum, & illam quam vocat ἐθελοθρησκείαν id eſt voluntarium cultum, & præter Dei doctrinam ab hominibus excogitatum.* Et infrà, *Qualiter & aliquot ante ſeculis & noſtra memoria factum eſt, & fit hodie quoque in ijs locis, in quibus creaturæ pluris eſt quam Creatoris imperium: vbi religio (ſi tamen religio vocari ea meretur) pluribus magiſq. inſulſis ſuperſtitionibus conſpurcata eſt, quam vlla vnquam paganitas.* Monachorum inſtituta his verbis Caluinus ſugillat, qui ad certam regulam viuunt, Præpoſito obediunt, caſtitatem & paupertatem colunt; certas preces, ieiunia, vigilias, corporis afflictiones adhibent: eoſque omnes ex & cum Luthero, idololatriæ arguit & condemnat. Audiamus ſententiam, eiuſque firmamentum.

4.13.17.2. *Primùm, quia nouum & fictitium cultum promerendi Dei cauſa inſtituere illis animus eſt: abominationi eſſe apud Deum quidquid voueant, ex ſuperioribus concludo. Deinde quia nullo vocationis Dei intuitu nullaq. eius approbatione, viuendi genus quale libet ſibi ipſi comminiſcuntur: temerarium ideoq. illicitum auſum eſſe dico: quia nihil habet eorum conſcientia quo ſe apud Deum ſuſtineat: & quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt.* Rom. 14.23. *Præterea quum ad multos ſimul peruerſos atque impios cultus, quos hodiernus monachatus ſub ſe continet, ſeipſos adſtringant: eos non Deo conſecrari, ſed dæmonio, contendo. Cur enim Prophetæ dicere licuerit, Iſraëlitas filios ſuos immolaſſe dæmonijs & non Deo,* tantùm *ob id quod verum Dei cultum profanis ceremonijs corruperant: idem de monachis dicere non liceat, qui vnà cum cucullo mille impiarum ſuperſtitionum laqueum ſibi induunt?* Deut. 32.17 Pſal. 106.37

Hæc Caluinus, & multò plura, ad impium Magiſtri ſui iocum alludens, monachos cremare ſua corpora idolo Moloch: vterque odio diabolico in eum ordinem incenſus; quos vt terreſtres angelos SS. Patres ſemper ſunt venerati. Sed quo firmamento id probat? Adfert ex Deut. c. 32.17. *Immolauerunt dæmonijs, & non Deo:* Item ex Pſal. 106. vt ipſe citat, *Immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmonijs:* Sed cultu à Deo non præcepto Deum colere, quod faciunt monachi, eſt immolare dæmonijs, & non Deo: ergo rei ſunt horrendæ huius idololatriæ. Similiter parentes, qui filios ſuos aut filias ad ſtatum religioſum hortantur aut promouent, dæmonijs illos immolant, & non Deo. Interpretatio prodigioſa, quæ neque litteraliter, neque allegoricè, neque tropologicè ſubſiſtere poteſt. Nam quod ad litteram attinet, certum eſt ex ſacris & profanis Scriptoribus damnari hîc impijſſima ſacrificia, quæ cum dæmonolatria coniuncta erant. Chananæi enim, Moabitæ & Ammonitæ, non tantùm erant idololatræ, ſed etiam cum dæmone commercium habebant, cuius inſtigatione docebant populum, gratiſſimum Dijs eſſe ſacrificium, ſi Abrahæ exemplo filios ſuos & filias immolarent, quod fecit Meſa rex Moab. 4. Reg. 3.27. vnde Deus grauiter crudeles huiuſmodi impietates auerſatur, & à ſe præcepti ſuſpicionem depellit. Ierem. 19.5. *Et ædificauerunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec adſcenderunt in cor meum.* Et cap. 32.35. *Et ædificauerunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennon* (hinc gehenna) *vt ini-*

Luther. in epithal. ad 1. Cor. 7.

Margin markers between columns: 1, 2

tiarent

tiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandaui eis (hoc enim illi ſacrificuli Abrahæ exemplo prætexebant) *nec adſcendit in cor meum vt facerent abominationem hanc.*

Tribus porrò modis crulelis iſta victima offerebatur:

Nam primò, aliqui iam immolatos comburebant vt 4 Reg. 17. 31. *Hi autem qui erant de Sepharuaim, comburebant filios ſuos igni, Adramelech & Anamelech dijs Sepharuaim.*

Secundò, alii idolo Moloch immolabant, æneis eius brachiis & manibus candentibus filios & filias imponentes; vt contractis brachiis ſæuiſſimo cum cruciatu morerentur: ſtrepentibus interea tympanis ne infantium eiulatus parentum viſcera nimiùm commoueret; vnde locus Topheth dictus. Ierem. 19. 6. *Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non vocabitur amplius locus iſte Topheth, & vallis filij Ennom, ſed vallis occiſionis:* cuius ritus meminit etiam Plutarchus Ethnicus, libro περὶ τῆς δεισιδαιμονίας.

Ille ſuos Diuis mos ſacrificare puellos. Ennius apud Nonium.

Tertiò, infantes partim à parentibus, partim à ſacrificis inter duorum rogorum medias flammas traducebantur, donec incendio conſumerentur: an & aliquando vt tantùm luſtrarentur, & veluti dæmoniis conſecrarentur? Sic 4 Reg. 21. 6. de Manaſſe rege Iuda, *Et traduxit filium ſuum per ignem*: & alibi frequenter.

Hanc impiam & brutam crudelitatem minùs mirabitur, qui antiquorum hiſtorias legerit, ex quibus conſtat plurimas nationes ἀνθρωποθυσίαι in vſu habuiſſe, Scythas, Tauros, Ponticos, Afros, Druydas, &c. illudente videlicet humano generi dæmone, & velut de illo triumphante. Aratum Theſſalum narrant, cùm cẽtum homines immolare vouiſſet, factum voti compotem, tantam impietatem exhorruiſſe, & votifragum maluiſſe haberi, quàm innocentum ſanguine ſe polluere: prudentior aut felicior quàm Iephthe, qui Iudic. 11. 39. filiam ex voto immolavit. Videndus Plutarchus in Themiſtocle, Pelopida, & alibi vbi agit de Baccho ὠμηστῇ. Atque hic eſt ſenſus Prophetæ: deteſtatur enim immanem illam parentum impietatem, qua iuxta ritum gentium inter quas habitabant, filios ſuos & filias immolabant dæmoniis, vt omnes interpretes agnoſcunt. *Et commiſti ſunt inter gentes*, inquit Propheta, *& didicerunt opera eorum.*

Lactant. lib. 1. diuinar. inſtitut. cap. 21.
Alexand. ab Alex. lib. 3. c. 22. & lib. 6. c. 38.
Vide Col. 20.

Quid Caluinus? 4. 13. 17. Immolauerunt dæmoniis, & non Deo immolauerunt filios & filias, *tantum ob id quod verum Dei cultum profanis ceremoniis corruperant.* Mirum ſi hæc interpretatio refutari mereatur, tam eſt inſulſa, & à mente Prophetæ aliena.

Nam primò, dereliquerunt Dominum Deum ſuum, & Deos alienos elegerunt, qui nominatim in Scriptura recenſentur, Baal, Moloch, &c. Ierem. 32. 35.

Secundò, narratur ſacrificij modus hiſtoricè, quòd immolauerint, conſecrauerint, luſtrauerint, traduxerint filios ſuos per ignem, quòd igni combuſſerint, &c.

Tertiò, ſic intelligunt omnes interpretes, excepto Luthero, & ſimia eius Caluino, qui clariſſimam Scripturam tam indignè corrumpere non ſunt veriti, vt inſulſum & impium iocum inde elicerent.

Quartò, quid habet commune cultus non præceptus, cum tam horrenda idololatria, vt Deus ſimiliter vtrumque deteſtetur, quemadmodum 4. 10. 24. Caluinus aſſirmat?

Quòd ſi ad allegoricum aut tropologicum ſenſum confugiunt, omnibus ſe ridendos propinant: nam quæ inter typum & veritatem ſimilitudo, quam allegoria & tropologia vel maximè requirit?

Primò, Iſraelitæ immolabant dæmoniis, monachi Deo.

Secundò, cremabantur infantes inuiti: Monachi cum Apoſtolo 1. Cor. 9. 27. caſtigant corpus ſuum, & in ſeruitutem redigunt, per voluntarium ſacrificium.

Tertiò, horrebat ipſa natura tantam impietatem: monachorum rationabile eſt obſequium. Rom. 12. 1.

Quartò, Deus grauiſsimè iſtam dæmonolatriam deteſtatur: monachorum inſtitutum gratiſsimum habet, vt multis ſæpe miraculis demonſtrauit. Falſum eſt enim principium quod Caluinus aſſumit, om-

Leſſius lib. 2. de Iuſtit. cap. 43. n. 17.

nem Dei cultum non præceptum eſſe idololatricum, eſſe illam ἐθελοθρησκίαν quam Paulus condemnat. Quamuis enim non aliter colendus ſit Deus, quàm ipſe coli velit (quod ex Socratis ſententia pulchrè deducit D. Auguſtinus) hanc tamen ſuam voluntatem variè notificat, aliquando per angelos, aliquando per prophetas, aliquando per inſpirationem internam, aliquando per lumen rationis. Alioquin ſi omnis cultus voluntarius eſt idololatricus, multi erunt idololatræ qui Deo eximiè placuerunt.

Lib. 1. de conſenſu Euangeliſt. cap. 18.

Primò, Abel Gen.4.4. nam quod præceptum habuit de ſacrificio ouium offerendo?

Secundò, Noë. Gen.8.20. Abraham. Gen.12.7. Iacob. Gen.28.18. Iob.1.5. Samuel 1.Reg.7.17 (in quo explicando multùm ſudat Caluinus 4.10.25.) Iudith. cap 8.6. Rechabitæ, qui monachorum formam exprimunt, & à Deo tamen tantoperè laudantur. Ierem 35.6. item Anna vidua Luc 2.37 quæ orationibus & ieiunijs, & non recedendo à templo, latriam non præceptam, ſed voluntariã Deo offerebat Eſt enim Dei cultus præceptus, eſt Dei cultus liber, qui tamen conſulitur ad Deum magis promerendum: ſic enim de Enos dicitur Gen.4.26. *Iſte cœpit inuocare nomen Domini*: nempe nouo modo, conſtitutis nimirum certis modis & horis orandi, ſacrificandi, ieiunandi: de quo videndus Thomas Waldenſis lib.3. doctrin. fidei a.1. c.1. Sic Elias & Eliſæus cœnobia quædam extra vrbes conſtruxerunt, ijs inſtituendis & exercendis qui filij prophetarum vocabantur. 4 Reg 2.3. quod & Samuel antè feciſſe videtur 1.Reg. 19.20. præludentes hoc modo ordini monaſtico, qui nouum Dei cultum non excogitauit, ſed eum qui à natura eſt, certis modis temperauit. Bonum eſt orare, ſacrificare, ieiunare, pſallere, honeſtè veſtiri, & cetera huiuſmodi hæc à SS. Patribus determinantur, ordinantur, vt Dei cultus facilior ſit, nec temporalibus occupationibus impediatur. Quæ cùm ita ſint, vt ſunt; quæ Lutherum & Caluinum inuaſit intemperies, vt hæc omnia ad idololatriam rejicerent? (idololatriam dico non ſimplicem, ſed ea[m] quæ filios & filias dæmonijs immo[lat]) & ſcripturas inuitiſsimas ta[m] violenter interpretarentur?

Simili audacia & impudentia per[]uertit tres alios Scripturæ loco[s] 4.10.23. vt omnem Dei cultum [] Deo non præceptum, illicitum & abominabilem eſſe peruincat.

Primus eſt 4.Reg.17.24.31. de aduenis qui ad incolendam Samariam traducti fuerant à Rege Babylonis. Hos vult à feris beſtijs diſcerptos, quòd cultu non præcepto Deũ voluerint venerari: At non ideò, ſed quia idololatræ erant, manum Dei experti ſunt: nam poſtquam fusè Scripturã modum idololatriæ expoſuit, tandem v.41. ſic concludit: *Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes quidem Dominum, ſed nihilominus & idolis ſuis ſeruientes: nam & filij eorum & nepotes ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt vſque in præſentem diem.*

Alter eſt 4 Reg. 16.10. *Altare Achaz*, inquit Caluinus 4.10.23. *cuius exemplar e Samaria illatum erat, videri potuit augere templi ornatum, quum eius conſilium eſſet ſoli Deo illic ſacrificia offerre, quod ſplendidiùs facturus erat quàm in primo & vetuſto altari; videmus tamen vt Spiritus audaciam illam deteſtetur non alia de cauſa, niſi quòd hominum inuenta in Dei cultu impuræ ſunt corruptelæ.* Incredibilis mentiendi, & Scripturas peruertendi libido!

Nam primò, altaris exemplar, non è Samaria, ſed è Damaſco fuit allatum. 4.Reg.16.10. *Perrexitq; rex Achaz in occurſum Theglathphalaſar regi Aſſyriorum in Damaſcum. cumq; vidiſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad Vriam ſacerdotem exemplar eius, & ſimilitudinem iuxta omne opus eius.* Hanc Scripturæ falſationem ſolita vafritie adhibet Caluinus, quia Samariæ aliquod diuini cultus veſtigium manebat; vt ſic Lector faciliùs crederet inde potuiſſe altaris exemplar deſumi ad Deo Iſraël ſacrificandum: vnde 4.2.9 ſic ait de Samaria: *Secundùm inſtitutum Ieroboam manebat circumciſio, ſiebant ſacrificia, Lex ſancta habebatur: inuocabatur Deus ille quem à Patribus acceperant.* At Damaſci omnia erant idololatrica, vt non fuerit veriſimile, inde aliquid allatum quo coleretur Deus Iſrael: propterea

aſtutè

aſtutè Samariam pro Damaſco ſubſtituit. Hæc eſt in Scripturis tractandis boni doctoris bona fides, qua etiam alibi nonnunquam vtitur.

Secundò, quomodò ſoli Deo ſacrificia obtulerit Achaz? quod impudentiſſime mentitur Caluinus. ſic loquitur Scriptura, 2. Paral. 28. 2. *Ambulauit in vijs Regum Iſraël, inſuper & ſtatuas fudit Baalim. Ipſe eſt, qui adoleuit incenſum in Valle Benennom, & luſtrauit filios ſuos in igne, iuxta ritum gentium*, &c. Et v. 22. *Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dominum, ipſe per ſe rex Achaz, immolauit dijs Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtijs, & aderunt mihi, cum e contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & vniuerſo Iſraël.* Hæc cum Caluini verbis compara, & obſtupeſce.

Tertiò, Vbi deteſtatur Spiritus illam audaciam? Salomon ſine expreſſo Dei mandato nouum altare erexit. 3 Reg. 8. 64. quod Spiritus adeò non eſt deteſtatus, vt ſibi gratiſſimũ fuiſſe oſtenderit 3. Reg. 9. 3. Non igitur nouitas eſt quam Spiritus deteſtatur, ſed ſacrilegium, idololatria, contemptus Dei Iſraël, & omnia illa ſcelera & flagitia, quæ Scriptura enumerat.

Tertius eſt 4. Reg. 21. 3 *Ac proinde merito aggrauatur hac circumſtantia*, inquit Caluinus 4. 10 23. *crimen Manaſſè, quòd altare nouum extruxerit in Ieruſalem, de qua pronunciauerat Deus, Ponam illic nomen meum: quia nunc quaſi ex profeſſo reſcinditur Dei authoritas.*

Eadem fide tractas hunc locum qua reliqua: nam vbi eſt noui altaris mentio? Audiamus cauſas cur Deo tam inuiſus fuerit Manaſſès, ne ex muſca nobis elephantem effingas.

4. Reg. 21 3. *Ædificauit excelſa, quæ diſſipauerat Ezechias pater eius: & erexit aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat Achab rex Iſraël, & adorauit omnem militiam cæli* (Solem, lunam & ſtellas) *& coluit eam.* Et ſtatim, *Extruxit altaria vniuerſæ militiæ cæli in duobus atrijs templi Domini. Et traduxit filium ſuum per ignem: & ariolatus eſt, & obſeruauit auguria, & fecit pythones, & aruſpices multiplicauit, vt faceret malum coram Domino, & irritaret eum. Poſuit quoque idolum luci quem fecerat, in templo Domini.*

2. Paralip. 32. 6. *Maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos & incantatores: multaq. mala operatus eſt coram Domino, vt irritaret eum.*

4. Reg. 21. 16. *Inſuper & ſanguinem innocentem fudit Manaſſes multum nimis, donec impleret Ieruſalem vſque ad os: abſque peccatis ſuis quibus peccare fecit Iudam, vt faceret malum coram Domino.* Clarius idem intelligitur ex iis quæ demolitus eſt eius nepos Ioſias rex: qui,

4. 23. 5. *Deleuit aruſpices quos poſuerant reges Iuda ad ſacrificandum in excelſis per ciuitates Iuda, & in circuitu Ieruſalem: & eos qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cæli.* Et v. 11. *Abſtulit quoque equos, quos dederunt reges Iuda Soli in introitu templi Domini, iuxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim, currus autem Solis combuſſit igni.*

Legenda Scriptura 4. Reg. 21. & 22. & 2. Paralip. 32. vbi patet tam deteſtabilem & horrendam idololatriam, auctore & præeunte Manaſſe in Iudam irrepſiſſe, vt poſt commemoratam Ioſiæ regis pietatem, meritò dictum ſit 4. Reg. 23. 26. *Verumtamen non eſt auerſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor eius contra Iudam: propter irritationes quibus prouocauerat eum Manaſſes.* At bonus iſte interpres, cuius ſecundùm Deum eſt interpretari Scripturas, omnes monachos qui Deo cultum non præceptum offerunt, in eodem gradu cum Manaſſè collocat, vt & ipſi iram furoris magni implacabiliter expectent. Ex vna igitur parte ſit Manaſſes, Domini contemptor, idololatra, dæmonolatra, magus, incantator, qui filium ſuum dæmonibus immolauit, & innocentium ſanguine Ieruſalem repleuit vſque ad os, &c. ex altera parte ſit monachus, qui ad exemplum Eliæ, Eliſæi, Rechabitarum, Ioannis Baptiſtæ, Regulam D. Baſilij, Auguſtini, Benedicti, Franciſci ſequatur, tria religionis vota emittendo, orando, ieiunãdo, pſallendo, corpus caſtigando, cilicium geſtando, & alia non præcepta faciendo: quæ ſententia de vtroque ferenda? Pari-

ficandi

ticandi ſunt, inquit Caluinus, & in eodem gradu collocandi, quia Domini furor in eos omnes, qui ipſum colunt *mandatis hominum* id eſt, cultu a Deo non præcepto: vnde ille monachus immolat dæmoniis & non Deo, corpus ſuum cremat idolo Moloch, & filios ſuos & filias immolat dæmoniis. Et ne putemus perſonarum tantum vitia tangi, *Monuerint*, inquit 4. 13. 15. *Lectores iuſſe me de monachiſmo potius quàm de monachis locutum, & ea vitia notaſſe, non quæ in paucorum vita hærent, ſed quæ ab ipſo viuendi inſtituto ſeparari nequeunt.* Probe tuum officium feciſti Caluine, mẽdacis, impoſtoris, blaſphemi, tortoris Scripturæ: eos viros quos vt angelos terreſtres SS. Patres venerati ſunt; & quorum plurimi idem vitæ genus magno affectu amplexi ſunt in Achabos, Achazos, Manaſſes, in idololatras, Baalitas & dæmonolatras trãsformaſti. Et credet poſteritas huiuſmodi hominum portenta, & Scripturæ interpretes vixiſſe, docuiſſe, diſcipulos habuiſſe? Poterat hæc Scripturæ tortio propter inſignem deprauationem, corona donari, niſi alia quædam illuſtrior eam ſibi iure merito vendicaret; quæ vt decumana decimo loco apte reponetur, quum in vno puncto decem contineat deprauationes.

N O T Æ.

1. QVam Paulus damnat, ἐθελοθρησκεία] eſt Dei cultus voluntarie ab hominibus excogitatus, à [illegible] ſuperſtitioſa gente, ſic nominata: de qua Chriſtus Matth. 15. 9. ex Iſaiæ 29. 13. *Sine cauſa* μάτην fruſtra, vane, inaniter, *colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Hanc Catholicis obiectare ſolent Hæretici, quum ipſi hoc nomine maxime ſint accuſandi. Dei enim cultus, in fide, ſpe & charitate potiſſimum conſiſtit; vt docet D. Auguſtin. in Enchiridio ad Laurent. cap. 3. Fides autem, quæ omnium fundamentum eſt, maxime apud Hæreticos eſt vana, vtpote ab hominibus voluntarie excogitata: alia apud Lutheranos, alia apud Zuinglianos, alia apud Anabaptiſtas, alia apud Libertinos: hanc vanæ ſequuntur ceremoniæ, aliæ apud Anglos Proteſtantes, aliæ apud Puritanos, aliæ apud alias Sectas, ſicut experientia docet. At apud Catholicos nulla eſt ἐθελοθρησκεία, nullus cultus fictitius: nam quæ in Scripturis expreſſe non habentur, vt ieiunium quadrageſimale, feriæ quatuor temporum, dies feſti & ſimilia, vel ab ipſis Apoſtolis, vel ab Apoſtolicis viris, Spiritu ſancto aut inſpirante, aut aſſiſtente, ſancte & vtiliter inſtituta ſunt; iuxta Chriſti promiſſionem, Ioan. 16. 13. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, ſiue vt eſt in Græco textu, *inducet vos in omnem veritatem.*

2. *Chananæi enim, Moabitæ & Ammonitæ, cum dæmone pactum.*] Propter hanc præcipue dæmonolatriam è terra promiſſionis eiecti ſunt & deleti, vt dicitur Deut. 18. 9. *Quando ingreſſus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis abominationes illarum gentium. nec inueniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia & auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui pythones conſulat, aut diuinos, aut quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Quod Salomon velut exponens Sap. 12. 3. *Illos*, inquit, *antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti, quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina* [illegible], vt Theocrit. idill. 2. Virgilius eclog. 8. *& ſacrificia iniuſta, & filiorum ſuorum necatores ſine miſericordia, & comeſſores viſcerum hominum, &c. perdere voluiſti per manus parentum noſtrorum.* Et infra, *quoniam nequam erat natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio.* Hæc de originali peccato accipienda non ſunt, quod omnibus nationibus commune eſt: ſed de peculiari quodam ſacrificii genere, quo recens natos infantes dæmoni offerebant, & in perpetuum conſecrabant: quemodo Pſylli & Marſi feciſſe videntur, quorum integræ familiæ, exteris gentibus impermiſtæ, vim quandam genitalem contra ſerpentes & venena habebant. Plinius lib. 7. natur. Hiſtor. cap. 1. A. Gellius lib. 16. noc. Attic. cap. 11. Merito itaque monentur Iſraelitæ Leuit. 18. 21. *De ſemine tuo non dabis vt conſecretur idolo Moloch.* Et v. 27. *Omnes execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam. Cauete ergo ne & vos ſimiliter euomat cum paria feceritis, ſicut euomuit gentem quæ fuit ante vos.*

3. *Abraham, Iob, Samuel.*] Sic Machabæi Encæniorum feſtum, nullo Dei præcepto, ſed auctoritate Synagogæ diuinitus conceſſa inſtituerunt: quod gratum ſibi fuiſſe Chriſtus oſtendit, quando ſua præſentia illud dignatus eſt. Ioan. 10. 22. vnde & Caluiniſtica Biblia vtrobique alterum locum in margine citant. Vide P. Serar. in Machabæis, P. Maldonat. in Ioan. 10. 22. Bellar. lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 17. 1. Mac.

TORTIO

TORTIO DECIMA.

ET CORONATA.

Matt.19.17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*

COLOR XXX.

Matt.19.16. *ET ecce vnus accedens ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Dicit illi: Quæ? Ieſus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum, & matrem tuam: & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dicit ei adoleſcens: Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt? Ait illi Ieſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me* Hæc Matthæus: quod colloquium, vbi de ſalutis ſumma diſputatur, etiam referunt Marcus cap. 10.17. Lucas cap. 18.16. fuit autem locus hic, & eſt Lutheranis & Caluiniſtis nodus pluſquàm gordius, qui aliquot ipſorum hæreſes tam arctè conſtringit, vt nulla ratione vel ſolui poſſit, vel diſcindi: quamuis omnes ingenij vires ad elabendum intenderint, & varias interpretandi rationes excogitârint. Ex eo loco habemus

Primò, mãdata Dei eſſe poſsibilia.

Secundò, fidem ſpecialem eſſe commentitiam.

Tertiò, opera bona eſſe neceſſaria ad ſalutem.

Quartò, eſſe quædam conſilia, quæ non obligant niſi volentes.

Quintò, omnia ſua bona relinquendo, & reipſa vendendo, parari theſaurum in cælo.

Sextò, eſſe liberum arbitrium: neceſsitate enim conſtricto nemo niſi fatuus dicet, Si vis; cùm non poſsit non velle.

Quid Caluinus? ſudat multùm fruſtraque laborat: & poſtquam in omnem partem ſe verſauit, nullum aliud refert pretium, quàm quòd ſuam mendacitatem, falſationem, ſtrophas, impoſturam, vniuerſo orbi patefecit dum locum hunc clariſsimum miſerrimè torquet, & decem deprauationibus delumbat; vt meritò coronam vel hoc ſolo nomine meruiſſe videatur: præſertim cùm ſolita vafritie Catholicorum firmamenta contemnere ſe ſimulet. 4.18.9. *Sunt enim quædam ita ridicula, vt nec commemorare ipſe poſsim, niſi velim haberi meritò ineptus.* Videamus igitur Caluine: nam verè ineptiam tuam ridendam dabis, quam impoſita corona exornandam putamus.

SIc igitur 3.18.9. & 4.13.13 *Reſpondet Legiſconſulto roganti quid eſſet ad ſalutem neceßarium, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Sic remittit eum ad legem, in qua eſt abſolutum iuſtitiæ ſpeculum. Sed nemo noſtrum ſeruandis mandatis par eſt. Quoniam ergò legis iuſtitia excludimur, ad aliud ſubſidium nos conferamus neceſſe eſt: nempe ad fidem Chriſti.*

Secundò, *Ille perſuaſione legalis iuſtitiæ imbutus, in operum fiducia cæcutiebat: vana operum confidentia turgebat: & ſic ad legem reuocatur vnde diſcat ſe eſſe peccatorem, tremendo æternæ mortis iudicio obnoxium.*

Tertiò, *Iuuenis non mali quidem animi, ſed vana confidentia tumidus ſe* omnia *legis præcepta à puero ſeruaſſe reſpondit.*

Quartò, *Certo certius eſt immenſo ſpatio procul ab eo abfuiſſe, quo ſe perueniſſe iactabat.*

Quintò, *Si vera fuißet eius gloriatio, nihil illi defuiſſet ad ſummam perfectionẽ.*

Sextò, *Vade, inquit, vende omnia quæ habes. Vulnus eius ſecretum à Chriſto lancinatur.*

Septimò, *Qui Deum diligit ex toto corde, quidquid cum eius dilectione pugnat, non tantùm habet pro ſtercore, ſed tanquam exitiale abominatur.*

Octauò, *Fruſtrà hypotheſin iſtam ad generalem interpretationem trahunt, ac ſi Chriſtus hominis perfectionem in renunciatione bonorum ſtatueret. quum nihil aliud voluerit hoc dicto, ſibi vltra modum placentem ad ſentiendum vlcus ſuum adigere, vt intelligeret ſe longo adhuc interuallo abeſſe à perfecta legis obedientia, quam ſibi aliàs falsò arrogabat.*

Nonò, *Si in hoc ſita eſt perfectionis ſumma, quid ſibi vult quod Paulus docet, eum qui omnia ſua diſtribuerit pauperibus, niſi caritatem habeat, nihil eſſe?* 1.Cor.13. *& caritatem ſine huiuſmodi diſtributione, eſſe vinculum perfectionis?* Col. 3.14.

Decimò, *Fateor hunc locum fuiſſe à quibuſdam ex Patribus male intellectum; atque hinc natam eſſe voluntariæ paupertatis affectationem: quâ illi demum beati putabantur, qui abdicatis omnibus rebus terrenis, nudi ſe Chriſto deuouerent. Sed confido bonis omnibus & non contentioſis ſatisfactum iri hac mea explicatione, vt de mente Chriſti nihil ambigant.*

Vana eſt Caluine, hæc tua confidentia: nam quicunque colloquium hoc, vt ab Euangeliſtis narratur, cum tua explicatione contulerit, ſi vir bonus eſt & non contentioſus, illud vulgatum ſtatim objiciet, *Gloſſa deſtruit textum*, & tantam in Dei verbo deprauando impudentiam & audaciam nõ poterit ſatis admirari. Quod vt perſpicuum fiat, & vt loci huius ſenſus à radice intelligatur, obſeruandum eſt quòd Chriſtiana perfectio in Caritate conſiſtit, vt Deus *diligatur ex toto corde, ex tota anima, &*

ex tota

ex tota mente: proximus noſter ſicut noſipſi. In his duobus mandatis inquit Dominus Matt. 22. 40. *vniuerſa lex pendet & prophetæ.* Et Paulus Col 3. 14. *Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* Hinc reliqua omnia præcepta & conſilia Euangelica ad eum ſcopum velut ſagittæ diriguntur, cùm omnium finis ſit caritas 1. Tim. 1. 5. *Finis præcepti eſt caritas, de corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta:* quod frequenter & eleganter tractat D. Auguſtinus. Omnibus igitur Chriſtianis proponitur hæc caritas, vt neceſſaria ad ſalutē: ſed duobus modis in eā tēditur.

Tom. 3. in Enchiridio. cap. 121. & l. 1. de doctr. Chriſt. c. 40.

Primò per præcepta, vt Deus mortaliter non offendatur, ſeruentur mandata & tentationes ſuperentur.

Secundò, per conſilia Euangelica quæ caritatis impedimenta remouent; vt ſunt in primis, bonorū temporalium ſolicitudo; carnis voluptas etiam licita, vt in matrimonio; libertas faciendi quod velis. Hæc tolluntur per tria vota Religioni ſubſtantialia, voluntariæ paupertatis, caſtitatis perpetuæ, & obedientiæ quæ homini propter Deum exhibetur. Atque hæc eſt *ſtatus* perfectio, quæ in iis eſſe poteſt qui valdè ſunt imperfecti: ſicut *perſonæ* perfectio non rarò eſt in coniugatis, in Abraham, Dauid, S. Ludouico. Et ſtatus ipſe eſt perfectionis adipiſcendæ, nō adeptæ: nā Religioſi in Chriſti ſchola verſantur, vt paulatim proficiant, & perfectionem aliquando apprehendant; vt pulchrè docet Apoſtolus Heb. 5. 2. Sint exempli cauſa viatores duo qui Brugis Antuerpiam tendant: vnus pedes, ſarcina onuſtus: alter expeditus in equo aut rheda, nullo onere grauatus. Ad iſtum modum ad cælorum regnum tendunt Chriſtiani: quidam coniugio alligati, & præceptorum obſeruatione cōtenti, pedibus eunt, curarum temporalium ſarcina grauati: alij omnibus temporalibus contemptis, Euangelica conſilia amplectūtur, nec ambulant modò ad regnum celorum, verumetiam vt eſt apud Prophetam, currunt ſine labore, & vt aquilæ volant: aut velut expediti in equo aut rheda, faciliùs, ſecuriùs & feliciùs eò peruenire poſſunt. Hos viuendi duos modos ſummus Magiſter indicat, cùm de altero dicit; *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata:* de altero; *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes,* &c. vnde perſpicuè ſequitur contra Apoſtolicos, Encratitas & Pelagianos, Chriſtianū poſſe ſaluum fieri, etiamſi bona temporalia poſſideat, vxorem ducat, & ſuo iure ac arbitrio viuat. Ita hunc locum SS. Patres, atque adeò vniuerſa Eccleſia iam inde à ſui primordio intellexit, vt patet Act. 4. 34 *Multitudinis credentium erat cor vnū & anima vna: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erāt illis omnia communia.* Vide totum locum. Idem ex Hiſtoria Eccleſiaſtica cōſtat: nullis enim ſeculis defuerunt, qui propter Deum omnibus ſe exuerent, etiam viri Principes innumeri, vt nudum Chriſtum nudi ſequerentur, & locum hunc non verbis ſed reipſa interpretati ſunt. Caluiniſtæ autem qui conſiliorum nomē ferre non poſſunt, & in præcepta transformāt, tantū abeſt vt ſua bona vendiderint & pauperibus dederint, vt Religionis prætextu in aliena præſertim Eccleſiaſtica inuolârint: vtque pleriq; ipſorum Miniſtri non manducent vt prædicēt, ſed prædicēt vt māducare poſſint; quod ipſa experiētia clamat.

D. Thom. 2. 2. q. 186. art 7.

Hieron. Platus lib. 1. de bono Status relig. c. 5. & cap. 12. in fi.

Iſa. 40. 31.

Vide Color. 5

P. Platus l. 2. de bono Status relig. c. 26

Eſt igitur huius loci ſenſus planus & facilis: Eum qui mandata ſeruârat, ad perfectiora Chriſtus hortatur; diſtinctione præceptorum & conſiliorum adhibita, vt vnum ſit ad ſalutem neceſſarium, alterum voluntarium & arbitrarium. Neque Caluini decuplex tortio & deprauatio quidquam contra tam apertam veritatē poteſt.

Ad primum, Doloſum eſt mendacium: neque enim hic qui Chriſtum interrogat, legiſconſultus aut legis Doctor fuit, vt vafrè affirmat Caluinus, ſed adoleſcens. Matt. 19. 20. atque adeò Princeps Luc. 18. 18. Principes autem adoleſcentes leges & iura vix guſtare ſolent, tantum abeſt vt ad Moyſi legem, tanquam impoſſibilem, Chriſtus illum remiſerit. Itaque cōcidit totum Caluinianæ reſponſionis putridum fundamentum.

Ad ſecundum, Eſt inſignis impudentia: illum enim cæcitatis, tumoris, vanitatis, mendacij arguit & condemnat, atque adeò æternæ morti obnoxium facit, quem Chriſtus benignè audiuit, & vt ait

Mar. 10.21.

Euangelium, *intuitus dilexit*, obſeruatæ legis gratia. An Chriſtus tumidos, vanos & mendaces, æternæ mortis reos, ſolet pro illo tempore diligere?

Ad tertium, eſt deprauatio textus: non enim ait adoleſcens ſe omnia legis præcepta ſeruaſſe, ſed *hæc* omnia, nempe quæ Chriſtus enumerauerat, *Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum & matrem: diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Matt. 19.20. Mar. 10.20. Luc. 18.20. Neque verò affirmauero hunc adoleſcentem ad lineam iſta omnia ſeruaſſe, ſed prout fert humana infirmitas: nihil videlicet grauius contra illa admiſſum; aut ſi quid tale obrepſit, per pœnitētiam eſſe deletum: quemadmodum ſuprà Colore 3. humanam iuſtitiam depinximus. At Caluinus dolo malo omittit particulam *hæc*, vt faciliùs Lectori imponere poſsit.

Ad quartum, Si immenſo ſpatio procul abfuit à perfectione, quomodò dicit illi Chriſtus, *Adhuc vnum tibi deeſt?* ſpatium certè quod vno gradu tranſiri poteſt, immenſum eſſe non poteſt. Sed cùm hæc ſcriberet Caluinus, ſomnio ſuo immerſus erat de legis impoſsibilitate, de operum immunditia, de iuſtitia imputatiua, de ſola fide iuſtificante, &c.

Ad quintum, Mirum hominis huius ingenium, qui Chriſto toties contradicere non veretur. Chriſtus cùm amico intuitu adoleſcentis verba comprobaſſet Mar. 10.21. dicit illi adhuc vnum deeſſe: Caluinus contrà, *Nihil*, inquit, *illi ad ſummam perfectionem defuiſſet, ſi vera fuiſſet eius gloriatio*: quod quid aliud eſt, quàm Chriſtum facere mendacem? quid aliud quàm ſecum pugnare? nam ſic 3.15.3. *Quid promeritura ſit perfecta legis obſeruatio (ſi qua reperiri poſſet) Scriptura oſtendit, quum præcipit vt nos inutiles ſeruos reputemus, quum fecerimus omnia quæ præcipiuntur nobis*. Luc. 17.10. At hìc agitur de promerendo regno cælorum.

Ad ſextum, Non præcipit Chriſtus abſolutè, Vade, vende omnia quæ habes, vt Caluinus citat, callidè omnia inuoluens; ſed ſub conditione, *Si vis perfectus eſſe*: vt ſi quis ſacerdotium ambienti dicat, Si vis ſacerdos eſſe, ſeruanda eſt caſtitas, nec vxor ducenda. Itaque adoleſcens hic iuſtus quidem erat, ſed nondum perfectus, nec ad perfectionem ſatis paratus, aut propenſus.

Ad ſeptimum, Qui ſuper omnia Deum diligit, omnia repudiat quæ cum illa dilectione non conſiſtunt: at diuitiarum poſſeſſio cum illa non pugnat; vt patet in Abrahamo, Dauide & ſimilibus: neque pugnat cum perſonali ſanctitate, vt iidem docuerunt; cùm rari religioſi ad ipſorum ſanctitatem acceſſerint: ſed pugnat cum perfectionis ſtatu qualem Chriſtus hìc deſcribit & commendat, ſed liberum eſſe vult, & liberè amplexi ſunt primi ex Iudæis Chriſtiani, vt S. Petrus docet Act. 5.4. ſic Ananiam increpans: *Nonne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat poteſtate?*

Ad octauum, Cur à theſi ad hypotheſin fugis Caluine, quaſi ad hūc ſolum adoleſcentem Chriſti ſententia pertineat, quod etiam volebat Petrus Martyr? Nonne omnibus dictum eſt, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata?* cur non ſimiliter omnibus dictum ſit, *Si vis perfectus eſſe, vende omnia?* nam in illo adoleſcente nihil erat peculiare, quod alijs omnibus non conueniat. Sic certè omnes Veteres intellexerunt, & plurimi ipſo facto comprobàrunt: ſic Petrus intellexit, cum v. 27. ſubiecit, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergò erit nobis?* quaſi dicat, Nos fecimus quod illi adoleſcenti conſuluiſti, habebimúſne quod illi promiſiſti? Nec dicit Chriſtus illi ſoli hoc dictum, ſed locum habere oſtendit quod dixit Mar. 13.37. *Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.*

Ad nonum, Malè citas Apoſtolum Caluine: non enim dicit, omnium bonorum ſuorum diſtributorem nihil eſſe, ſed illam diſtributionem nihil ſine caritate prodeſſe, nempe ad obtinendam vitam æternam: neque mirum, quia eſt opus mortuum. Sed ad rem. Non pugnat Paulus cum Chriſto, diſcipulus cum magiſtro, ſed optimè illis conuenit, in re præſertim cognitu maximè neceſſaria. Paulus loquitur de ipſa perfectione, Chriſtus de via ad perfectionem, quam diſtinctionem ex Theologis

didicit

didicit & adfert Caluinus 4.13.11. nam cùm quis adoleſcenti dicit, Si vis eſſe Iuriſconſultus, ſtude iuri & legibus, non ſcientiam ex ſtudio facit, ſed inſtrumentum ad eam comparandam oſtendit. Sic in verbis ſuperioribus, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*: mandatorum obſeruatio non vocatur vita, ſed via ad vitam. Quod cùm cuiuis obuium ſit, mirum eſt Caluinum hæc ita inuoluere, & fumum dare ex fulgore, vt Lectori tenebras offundat.

Itaque bonorum temporalium ab-
2 dicatio non eſt ipſa perfectio, neque Chriſtus hoc dicit, ſed poteſt eſſe inſtrumentum, & ſignum, & opus perfectionis.

Primò, Non eſt perfectio, quia eſt opus ἀδιάφορον quod cum magna imperfectione fieri poteſt, idque varias ob cauſas, v.g. ob vanam gloriam, ob philoſophandi ſtudium; vt fecerunt Democritus, Anaxagoras, Crates: ad mundi vanitatem irridendam, vt Diogenes, &c. & hoc eſt quod Paulus dicit.

Valer. Maximus lib. 8. c. 7.

Secundò, Eſt perfectionis inſtrumentum, quia ſublata diuitiarum cupidine & ſolicitudine, aperitur via plana ad perfectionem; nam *diues difficilè intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis: facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* Et 1. Tim 6.9. *Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas*, nempe pecuniæ: nam Græcè eſt φιλαργυρία. Hoc eſt igitur quod dicit Chriſtus, *Si vis perfectus eſſe*, id eſt, ad perfectionẽ peruenire, via & inſtrumentum eſt bonorũ abdicatio.

Mat. 9.23.
Sic Eccl. 31.8

Tertiò, Eſt ſignum perfectionis: quia *ſicut maiorem dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*: ita non paruæ caritatis indicium eſt, quum quis in alterius gratiam bonis ſuis ſe exuit, & voluntariam paupertatem amplectitur. Non enim deſunt qui ſanguinem & vitam, quàm pecuniam & opes profundere malint.

Io. 15.13.

Quartò, Eſt perfectionis opus: quia, vt ait S. Gregorius, *Nunquam eſt Dei amor otioſus: operatur etenim magna ſi eſt: ſi verò operari renuit, amor non eſt*. hom. 30. in Euangelia. Nec intus latet, ſed foras prodit, vt cùm quis Deo placendi ſtudio, eumque ardentiùs diligendi, mundum relinquit, omnia ſua dat pauperibus, parentibus & cognatis valedicit, & nudum Chriſtum nudus ſequitur. Hæc enim omnia, quum difficillima ſint, imò ſupra vires naturales, non poſſunt niſi à magna charitate prodire: & talis abdicatio à charitate imperata non tantùm ad perfectionem deducit, ſed etiã actualis quædam perfectio eſt, quandoquidem vnum quid cum charitate moraliter eſſe cenſetur.

Ad decimum, Arrogans es, Caluine, impudens & temerarius; qui non cõtra quoſdam ex Patribus, ſed planè cõtrà omnes nouo quodam commento, à Luthero hauſto, hunc locum deprauas, & peſſima fide in alienum ſenſum trahis tot mutationibus, fraudibus, & violentis expoſitionibus adhibitis, vt hoc nomine meritò corona donãdus ſis, qui omnes ſuperiores tortiones & deprauationes hîc ſuperâris. Non audes tu quidem hîc apertè profiteri, quòd Lutherus & alij hæretici apertiſſimè dicunt, Chriſtum ironicè eſſe locutum, & perinde eſſe cùm dixit. (*Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*)
3 ac ſi dixiſſet, ſi hodie vis eſſe Romæ, vola. Sed tamen idem reipſa dicis, & compelleris fateri:

In comment ad Galat. c. 3. 12.

Nam primò, ex doctrina tua tam impoſſibile eſt homini mandata ſeruare, quàm volare, quum nec per omnem Dei potentiam id fieri poſſit. 2. 7. 5.

2. 7. 5.

Secundò, Cur adoleſcentem ad legem Chriſtus remittit, ſi eſt impoſſibilis? *Vt intelligat*, inquit, *ſuam imbecillitatem, & ad fidem ſpecialem confugiat*. At quando intelliget? ad hanc enim experiẽtiam requiritur aliqua temporis mora, nec ſemper offertur occaſio furandi, adulterandi, occidendi, vt quis ſuas vires ſtatim experiatur. Deinde, ſi ille Chriſti ſcopus erat, cur facillima mandata, & non potiùs duo illa ardua propoſuit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, &, *Non concupiſces*? nam ſic ſtatim rem confectam habuiſſet. Præterea, cùm Principem contri-

ſtatum vidit, cur Caluiniſticam conſolationem non adiecit? *Non eſt quod turberis: nec lege opus eſt ad vitam æternam, nec operibus, nec bonorum tuorum venditione, ſed ſola fide ſpeciali. Crede igitur fortiter, tibi remiſſa eſſe peccata, & meam tibi imputari iuſtitiam, teq; eſſe ex numero prædeſtinatorum: Moyſem autem cum lege obliuiſcere, quia tibi prodeſſe nihil poteſt.* Sic hodie virũ Principem, huic adoleſcenti ſimilia meditantem, Caluinianus miniſter conſolaretur. Quid Chriſtus? tantùm abeſt vt huiuſmodi conſolationem adhibuerit, vt etiam ſalutis diſcrimen oſtenderit; quia diuites difficilè & quaſi non ſine miraculo regnum cælorum penetrare poſſunt. At iſti boni interpretes volunt Chriſtum in re maximè ſeria maximè ludere & Ironem agere, ſuoſque auditores perplexos dimittere; quod nemini ante Lutherum in mẽtem venit. Sic Prophetas Irones faciũt, vel Deum potiùs in Prophetis loquentem. Pſal. 14. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Qui ingreditur ſine macula.* Pſal. 118. a. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Iſa. 33. 14. *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis? Qui ambulat in iuſtitijs & loquitur veritatem.* At ſecundùm illos, qui hoc facit eſt Stoicorum *ſapiens*, qui fingitur aut optatur, nuſquam autem repertus eſt vnquàm. *Sed prodeat ille*, inquit Caluinus 3.12.1. *quiſquis eſt. Imo vero facit illa reſponſio ne quis prodeat.* Quæ interpretatio Scripturas illas ironicas facit, imò & ridiculas; vt ſi quis Princeps edicto præmium illi proponeret, qui inſtar Dædali vltra mare volaret. Et tamen hi ſunt, qui orbis magiſtri haberi volunt, qui Scripturarum interpretatione gloriantur: qui reliquos omnes vt aſinos, fungos, ſtipites ex alto deſpiciunt: qui mille equuleos paratos habent Scripturæ torquendæ, deprauandæ, obſcurandæ, vt ante victoriam canant triumphum. Sed confeſsio violenter extorta, temporis progreſſu in libertatem ſe aſſerit, & tortorum illorum malas artes aperit; quemadmodum ex hoc tertio ſpectaculo cuiuis perſpicuum eſſe reor.

N O T AE.

1. O*Mnibus Chriſtianis proponitur.*] Tractat pulchrè hoc argumentum Hieronym. Platus lib 1. de bono ſtatus relig. cap. 12. vbi ex Scripturis, & SS. Baſilio ac Chryſoſtomo, euidenter probat omnes Chriſtianos ad perfectionem teneri, quandoquidem non ſolis monachis, ſed omnibus omninò dictum eſt, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: Et proximum tuum ſicut teipſum.* Tenetur Religioſus Deum diligere ſeruando eius mandata; iuxta illud Ioan. 14. 15. *Si diligitis me, mandata mea ſeruate*: tenetur & Secularis. Tenetur Religioſus proximum diligere ſicut ſeipſum: tenetur & Secularis. Tenetur Religioſus non ſcortari, non furari, non falſum teſtimonium dicere: tenetur & Secularis. In fine itaque pares ſunt, in mediis diſcernuntur. Religioſus enim ſponte & liberè ſuſcipit quaſdam obligationes, quæ faciunt ad finem illum faciliùs, certiùs & ſecuriùs conſequendum: ſunt enim Religioſo quod auibus alæ, quod curribus rotæ, quod naui gubernaculum. Poteſt itaque Secularis habere proprias poſſeſſiones, non poteſt Religioſus: poteſt Secularis vxorem ducere, non poteſt Religioſus: poteſt Secularis ſuo arbitratu viuere, non poteſt Religioſus: poteſt Secularis quò lubet vagari, non poteſt Religioſus; nam clauſtrum pro ſuo domicilio ſibi elegit. Abdicatio itaque omnium rerum externarum, quæ nos à fine vltimo abducere poſſent, perfectio vocatur, quia eſt via ad perfectionem: hæc enim conſiſtit in vnione cum Deo; nunc quidem per fidem & charitatem, poſteà per claram viſionem & intimam amicorum coniunctionem. Et hunc finem ſine mediis illis multi conſecuti ſunt; vt videre eſt in Patriarchis, Prophetis, Martyribus: multi etiam priorem perfectionem profeſſi, ab altera turpiter aberrârunt: tanto imperitiores ſagittarij, quanto faciliùs & certiùs ſcopum attingere potuerunt. *Luc. 10. 27.*

2. *Bonorum temporalium abdicatio non eſt ipſa perfectio.*] Has diſtinctiones non omninò ignorauit Caluinus, vt patet 4. 13. 11. a. *Neque me latet illa Sophiſtica ſolutio, non ideò ſic vocari quia perfectionem in ſe contineat, ſed quia ad acquirendam perfectionem ſit omnium optimus, &c.* At cur illa ſolutio eſt ſophiſtica? cur ſolita fraude & aſtutia omnia confundis? cur tui præcepti immemor, nobis negas quod tibi aſſumis? 3. 2. 9. 6. *Totus autem iſtorum error in eo eſt, quod quum vocabulum fidei ſit* πολύσημον, *ſignificati di-*

uerſitate non obſeruata, perinde pugnant ac ſi eadem vbique foret acceptio. Et 3.24.9.b. *Si quis vocabulum electionis vtrobique confundat, miſerè ſe implicabit: ſi diſtinguat, nihil eſt expeditius.*

Video cur has diſtinctiones (ad Scripturarum intelligentiam neceſſarias) ſic inſecteris: voluiſti videlicet tuam in monachos & monachiſmum beneuolentiam declarare; vt non obſcurè ſignificas 4.13.11.b. *Interim manet illa in plebe admiratio, quaſi ſola vita monaſtica ſit Angelica, perfecta, ab omni vitio repurgata. Hoc prætextu quæſtuoſiſſimas nundinas exercent,* &c.

3. *Lutherus Chriſtum ironicè eſſe locutum.*] Sic etiam nunc paſſim Caluiniſtæ: quod Antuerpiæ circa annum Domini 1578. quum ea de re inter ſcyphos diſceptaretur, quidam apoſtata hoc exemplo illuſtraſſe dicitur: Sic loquitur Chriſtus, ac ſi quis puero dicat, demolire columnam illam (oſtendebat poſtem firmiſſimum, cui cenaculi tectum incumbebat.) tentabit, ſudabit, omnes vires fruſtrà exeret, ſicut ille

Saxum ſudans nitendo, neque proficit hilum.

At primò, nonne hoc eſſet puerum εἰρωνικῶς ludere? & tamen fidelibus ſuis eadem tribuit Caluinus 3.19.4. *Quid hic faciant, dum ſentiant nihil ſe minus quàm legem præſtare? Volunt, aſpirant, conantur: ſed nihil ea qua decet perfectione.*

Secundò, nonne laudem potiùs quàm plagas puer iſte meretur, quemadmodùm Ioannes Abbas apud Caſſianum lib.4. Inſtitut. monaſt. cap. 26. Sed longè aliter Caluinus. 3.14.9.z. *Habemus, nec vnum à ſanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.* Idem alibi ſæpe inculcat.

Tertiò, ſi quis puerum ob columnam non motam flagellaret, interficeret, viuum combureret, quid clamaret ſenſus communis? At longè crudeliorem ac ſæuiorem tyrannum Caluinus inducit, qui ob legem impoſſibilem non præſtitam, non flagellat, non interficit, non temporaliter comburit, ſed æternis ignibus addicit. 2.8.58. *Non eſt igitur quòd vel leuiſſimas cupiditates iudicio* mortis *eximamus.* Et §. 59. *An iram Dei ſic exarmatam fingent, vt non* mortis *vindicta protinus conſequatur?*

Quartò, omnes à ſalute arcebuntur, qui Chriſtum ſeriò locutum putauerint, vel Caluino teſte 3.18.8.z. *Ego enim ſemper contrà excipiam, ad perfectionem iſtam nunquam nos peruenire, niſi charitatis numeros impleamus: indeq; inferam, quum omnes à charitatis complemento ſint remotiſſimi, ſpem omnem illis perfectionis abſciſſam eſſe.* Sic ad ſalutem non peruenietur, niſi per artem Luthericam & Caluiniſticam, relicta lege & charitate, confugiendo ad fidem ſpecialem & imputatiuam iuſtitiam. Cur ergò Chriſtus, ſalutis animarum ſitientiſſimus, hunc adoleſcentem quem diligebat, iſtam artem non docuit? cur Apoſtolis non explicauit? cur SS. Patrum nemo extitit, qui Chriſtum ironicè fuiſſe locutum adnotaret? Certè noua hæc interpretandi ratio, omnes retrò Patres noſtros, iam inde ab Apoſtolorum temporibus, à iuſtitia, à perfectione, à ſalute excludit.

Digitized by Google

SPECTACVLVM QVARTVM.

CALVINVS SYCOPHANTA SEV CALVMNIATOR.

A. Gellius lib. 5. noct. Attic. cap. 3.

CAuſidici, qui Protagoræ exemplo *τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν* pollicentur, duobus potiſsimum artificijs vti ſolent vt aduerſarium cauſa dejiciant, calumnijs videlicet & impoſturis: calumnijs, vt falſis criminibus obiectis ipſum in odium adducant: impoſturis, vt Iudices decipiant, ijſque tenebras offundant, ne verum facilè cernere poſſint. *An tu Munati*, inquiebat Cicero, *illud iudicium tua opera effugiſti, an potiùs mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?* In vtroque Caluinus, vt malam cauſam bonam facere videretur, prodigialiter excellit; vt nemo facilè niſi expertus credat: nam aduerſarios, præſertim SS.Patres ita nobis depingit ac repræſentat,vt ſuperſtitioſi, tyranni, idololatræ, blaſphemi, Satanæ miniſtri videantur: ſuos autem callidè ita dementat,offuſoque puluere excæcat, vt in meridie ſolem non videant, & longè aliud credere ſe putent quàm reuerà credant. Quorum vtrumque quàm pernicioſum ſit & exitiale experientia docet:nam illi qui Hæreticorum fraude decepti tales eſſe Catholicos credunt, quales ab ipſis depinguntur, ne cogitant quidem de veritate apud Catholicos inuenienda, quod ſibi D Auguſtinus contigiſſe teſtatur:ſuis item erroribus fucatam veriſimilitudinem præferentibus ita adhæreſcunt, vt difficillimè ab illis auelli ſe ſinant. Eſt igitur operæpretium, vt Caluinus in pergulam prodeat,ſuas calumnias & ſycophantias omnibus apertè proditurus,iſtorumque nominum vim reipſa expreſſurus. Sycophantarum etymologiam ſiue originationem varij variè tradunt, vt videre licet apud Athenæum lib.3. Dipnoſophiſtar. cap.3. Pompeium feſtum lib.18. Sipontinum, & alios. Dicti videntur *παρὰ τὸ σῦκα φαίνειν*, quòd eos indicarent & accuſarent qui furtim & contra leges ficus alienas comederant. Cur autem apud Athenienſes in grauiſsimum conuitium tranſierit, (vt notat Alexander ab Alex. lib.4. Genial. dier. cap.26.) cauſam hanc alicubi legi, quam non erit incommodum neque importunum referre. *E duobus ſeruis Græci cuiuſdam viri, alter ficus quæ domi paratæ erant, abſumpſerat; alter, quis eas abſtuliſſet ignorabat. Quærenti eas domino, ſons innocentem accuſabat. Herus vt veritatem exploraret, vtrumque ſubtepidam aquam haurire iuſsit* (quod & de Æſopo refert Maximus Planudes) *deinde euomere. Tunc primùm Sycophantæ ortum vocabulum, an conuitium? eo ita appellato qui ficus deuorauerat, culpamq; in innocentem cauillando ac mentiendo reiecerat.* Verum hoc ſit an falſum, non laboro hoc tantùm dico, nihil afferri poſſe accommodatiùs ad Caluini ingenium in iſto genere exprimendum. Edit ipſe furtim alienas ficus, & Catholicis id ipſum manifeſtè ac impudenter improperat: opus eſt aqua tepida,quam illi hoc Spectaculo abundè ingeremus, vt verus Sycophanta appareat, qui inſontibus ſuum ipſius crimen affingit.

Apophtheg. lib.4. n.55.

Lib. 5. Confeſſ. cap. 10. & 13.

Nec minor vis in vocabulo Calumniæ, quæ teſte Nonio, *eſt malitioſa & mendax infamatio*: quando videlicet bonis viris falſum crimen objicitur. Nam *calumniari eſt falſa crimina intendere.* l.1. §.1. D. Ad S.C. Turpilian. & hinc Calumniatores

appellati,

appellati, *qui per fraudem & fruſtrationem alios vexarent litibus*; vt notat Caius I.C. comment. ad leges 12. tabular. & refertur l.233. D. de ſignif. verb. vbi cùm legem antiquam explicaret, (*Si caluitur, pedémue ſtruit, manum endo iacito*) vult calumniam à caluor eſſe dictum, quod eſt decipere & fruſtrari. Valdè appoſitè ergò ex Cauuino (quod familiæ nomen erat) factus eſt Caluinus, vt vel ſuo nomine calumniandi artem profiteretur: nam tot calumnijs eius Inſtitutio referta eſt, vt meritò calumniarum cento vocari poſſit.

Bolſec. in vita Caluini cap. 5.

Solebant olim litigatores iuſiurandum de calumnia interponere, quòd nimirum litem ſine fraude mouerent, nec aduerſarium vexare intenderent. l.13. §. Qui damni. D. de damno infecto. & lib.7. D. Quemadmodum teſtamenta aperiantur: quod iuſiurandum ſi Caluinus præſtitiſſet cùm litem Catholicæ Eccleſiæ intendit, næ ille innumeris periurij notis inſignis eſſet.

Nobis autem actio calumniæ competit, quæ reis abſolutis olim aduerſus improbos litigatores dabatur (quemadmodum eſt in Inſtitutionib. Iuſtiniani Imp. §. Hæc autem. De pœna temerè litigantium) vt Caluinum ad tribunal pertrahamus, eumque multarum calumniarum reum peragamus: vel potiùs vt in pergula ſe viſendum exhibeat, & verè ſe Caluinum, id eſt, falſum infamatorem & criminatorem eſſe fateatur, tanquam artem *caluendi* etiam nomine adſcititio profeſſus.

CALVMNIA PRIMA.

Dei verbum Papæ ſubiiciunt Papiſtæ.

COLOR XXXI.

4.8.13. *Atque vt meliùs intelligant Lectores, in quo potiſsimùm cardine verſetur hæc quæſtio, quid poſtulent aduerſarij, & in quo ipſis reſiſtamus, paucis exponam. Quòd illi negant errare poſſe Eccleſiam, huc ſpectat, atque ita interpretantur, Quando Spiritu Dei gubernatur, tutò incedere ſine verbo poſſe: quocunque pergat, non poſſe ſentire aut loqui niſi verum. proinde ſi quid extra aut præter Dei verbum ſtatuerit, id habendum eſſe non alio loco, quàm certum Dei oraculum. Nos ſi demus illud primum, errare non poſſe Eccleſiam in rebus ad ſalutem neceſſarijs: hic ſenſus noſter eſt, ideò hoc eſſe quòd abdicata omni ſua ſapientia, à Spiritu ſancto doceri ſe per verbum Dei patitur. Hoc igitur eſt diſcrimen. Illi Eccleſiæ auctoritatem extra verbum Dei collocant: nos autem volumus verbo annexam, nec ab eo ſeparari patimur.*

1.7.1. *Inualuit apud pleroſque pernicioſsimus error, Scripturæ tantum ineſſe momenti, quantum illi Eccleſiæ ſuffragijs conceditur: ac ſi verò æterna inuiolabiliſq; Dei veritas hominum arbitrio niteretur.*

4.7.30. *Iam relinquo pijs omnibus cogitandum, quale ſupremum ſit hierarchiæ Romanæ faſtigium: cui ipſum quoque Dei verbum, quod cælo & terræ, hominibus & angelis venerabile ac ſacroſanctum eſſe oportuerat, ſubijcere nefaria impudentia Papiſtæ non dubitant.*

4.8.10. *Interim ſua libidine contemptoq; Dei verbo cudunt dogmata, quibus poſtea fidem hac ratione haberi poſtulant. Nec enim Chriſtianum eſſe, niſi qui in omnia ſua dogmata, tam affirmatiua quàm negatiua certò conſentiat: ſi non explicita fide, tamen implicita: quia penes Eccleſiam ſit, condere nouos fidei articulos*

Digitized by Google

4.8.13. *Hoc inuiolabile eſt Dei ac Spiritus ſancti decretum, quod abrogare conantur noſtri aduerſarij, quum Eccleſiam ſine verbo regi à Spiritu ſingunt.*

4.9.14. *Quod de poteſtate approbandæ Scripturæ docent, prudens omitto. Subijcere enim in eum modum Dei oracula hominum cenſuræ, vt ideo rata ſint quia placuerint hominibus, blaſphemia indigna eſt quæ commemoretur.*

Grauis eſt hæc tua accuſatio Caluine, quam ſi legitimè probaueris, nihil obſtat quominùs omnium calculis Papiſtæ ingentis blaſphemiæ condemnentur. Si non probaueris, imò falſus criminator deprehenſus fueris, quid cauſæ eſt cur non optimo iure Sycophanta & calumniator pronuncieris? Quòd ſi ea quæ Catholicis objicis, in te tuoſque verè conueniunt, certè lex talionis locum habere debet: vt ea probra quæ in Papiſtas conjicis, in te tuoſque retorqueantur. Videamus quid ſit verbum Dei, quid Eccleſia, quæ vtriuſque auctoritas, iuxta Papiſtarū mentem & doctrinam; vt hæc tria calumniam tuam perſpicuam faciant.

Primò.

Verbum Dei eſt, quidquid olim Deus Pater per Patres & Prophetas locutus eſt: quidquid Dei filius ore proprio docuit: quidquid Spiritus ſanctus per Apoſtolos & Euangeliſtas reuelauit. Hoc verbum in corde Eccleſiæ potiſſimùm ſcriptum eſt. Ierem. 31.31. quod citat Apoſtolus Heb. 10.16. *Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas.* 2.Cor.3.3. *Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Placuit tamen Deo multas ob cauſas, vt plurima ex his quæ viua voce & prædicatione tradita erant, litteris conſignarentur, quæ propterea 2.Tim.3.15. *ſacræ* vocantur: nam cùm verba iuxta Ariſtotelem ſint *rerum notæ*; quæ res profanas tractant, profanæ litteræ vocantur; quæ res ſacras & diuinas, ſacræ & diuinæ. Hæ igitur litteræ ſeu Scriptura, eſt veluti vagina cui gladius ille anceps includitur, de quo Heb.4.12. *Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti,* &c. Vagina vt plurimùm nobis eſt cum Hæreticis communis: gladius anceps ſoli datus Eccleſiæ. Luc.24.45. *Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent Scripturas.* Vagina eſt littera quæ ex ſe mortua eſt, & ſine ſpiritu, id eſt, legitimo ſenſu occidit: ſpiritus, id eſt vera intelligentia, viuit & viuificat; quia Dei viuentis verbum eſt, ad vitam fidelibus communicandam manifeſtatum. Littera aut rarò aut numquam Hæreticos conuincit: 2 Spiritus & verus litteræ ſenſus, qui ab Apoſtolis per manus ad nos vſque continua ſucceſſione peruenit, omnes hactenus hæreſes iugulauit, & infinitis litibus finem impoſuit. Litteram ad ſe trahunt Hæretici, & ſua interpretatione corrumpunt, quod fatetur etiam Caluinus 4.17.25.a. ſenſum autem qui per legitimam traditionem habetur, non ita facilè deprauare, nec ſibi accommodare poſſunt. Hinc pulchrè S. Hieron. *Non in legendo, ſed in intelligendo Scriptura conſiſtunt. Non in Scripturarum verbis Euangelium eſt, ſed in ſenſu: non in ſuperficie, ſed in medulla: non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.*

Hoc eſt igitur Dei verbum quod Papiſtæ agnoſcunt: materialiter in verbis, ſiue illa à Spiritus ſancti amanuenſibus ſcripta ſint, ſiue non: formaliter in ſenſu & intelligentia, quam Chriſtus Eccleſiæ donauit. Luc.24.45. & Spiritus ſanctus conſeruat. Io.14. v.16. & cap.16.13. & ad finem vſque ſeculi conſeruabit. Matt.28.20.

Secundò.

Eccleſia eſt fidelium congregatio, qui Dei verbum vt deſcriptum eſt, amplectuntur, aut ſaltem illud ſe amplecti exteriùs profitentur: qui omnes & ſinguli, etiam in generali Concilio congregati, ita pendent à verbo Dei, vt nec latum vnguem ab illo recedere, nec ſine illo quidquam definire poſſint.

Nam primò, Verbum eſt ſemen, quo Eccleſia gignitur à Deo per miniſtros. Iacob 1.18. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius.* 1. Cor.4.15. *Nam in Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui.* Atque hinc fideles & iuſti ex Deo nati dicuntur. 1.Io.3.9. *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit.*

de Interpretat. cap. 1.

.Cor.3.6.

2. Cor. 3.6.

Hoſius in confeſſ. Polonica c. 14.

Aduerſus Lucifer. & in cap. 1. ad Galatas.

Secundò,

Secundò, Verbum eſt cibus quo Eccleſia alitur. Matt. 24. 45. *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore?* At ſine cibo nemo mortalium viuere ſolet.

Tertiò, Verbum eſt fundamentum, in quod tota Eccleſia recumbit. Epheſ. 2. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu*, quod propter doctrinam per Apoſtolos & Prophetas diuinitus diſpenſatam dictum eſt.

Cùm igitur Eccleſia omnibus modis à Dei verbo pendeat, nec ſine illo quidquam poſſit, vt omnes Papiſtæ fatebuntur (& conſtat ex communi fidelium conceptu, ex vnanimi SS. Patrum doctrina, ex conſenſu DD. Scholaſticorum, præſertim verò ex praxi Conciliorum generalium) quomodò Dei verbum ſibi ſubijciet; illi auctoritatem conferet? &c. Itaque,

Tertiò.

Melch. Canus lib. 2. de locis Theol. cap. 7.

Eccleſia neque Dei verbo auctoritatem confert, neque ſcripturam condere poteſt, neque rem facere de fide quæ antè non erat, neque nouas accipit reuelationes.

Molina in Concordia. d. 14. m. 5. 6. Vt verò ad punctum.

Sed primò, Sicut aurifex ad lapidem lydium probum aurum ab adulterino diſcernit, ita Eccleſia ad traditionem Apoſtolicam examinat libros Canonicos, eoſque à non Canonicis internoſcit; atque ita ſincerum Scripturarum Canonem nobis tradit: qua in re ne fallatur, habet à Dei filio promiſſam Spiritus ſancti aſsiſtentiam, qui officio non deeſt. Sic Eccleſia recepit Lucæ Euangelium, qui tamen Chriſtum in carne non viderat: & Thomæ aut Bartholomæo Apoſtolis inſcriptum repudiauit; quia humano ſpiritu ſcriptum, non diuino.

Secundò, Huius Scripturæ verum & legitimum ſenſum habet,
3 in neceſſarijs præſertim ad ſalutem; qui ſenſus ex Apoſtolica traditione maximè petendus eſt: vt cùm quæritur quid ſibi velit, *Pater maior me eſt: Hoc eſt corpus meum: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, &c. non meliùs quàm ex viua Apoſtolorum voce & prædicatione cognoſci poteſt, quæ ab ipſorum auditoribus excepta aliquando per ſcriptum, aliquando per praxim ad nos vſque deuenit. Hac ratione pleræque omnes hæreſes confutatæ ſunt, & S. Cyprianus Scripturis (quas plurimas malè intellectas pro errore ſuo adferebat) à S. Stephano Papa vnica voce exàrmatus, *Nihil innouetur, niſi quod traditum eſt*. Baron. anno Domini 258.

Tertiò, Ex fidei principijs, id eſt, ex dogmatibus ab ipſo Deo immediatè profectis, euidenter aliquas concluſiones deducit, quas non raró ſub anathemate definit, vt contrà Monothelitas factum videtur, qui in Chriſto vnam tantùm voluntatem agnoſcebant, latenter Eutychianiſmum renouantes. Sic noſtro tempore definitum eſt, omnia & ſingula peccata mortalia, poſt baptiſmum commiſſa cum circumſtantijs ſpeciem mutantibus, ſacerdoti in confeſsione eſſe aperienda; quia Apoſtolos Chriſtus in fidelium, capitalibus præſertim cauſis iudices conſtituit, qui niſi cauſa bene cognita, abſolutionis aut alligationis ſententiam ritè nequeunt proferre. Hæ tamen concluſiones, etiam poſt Eccleſiæ definitionem, fide Catholica propriè non tenentur, ſed habitu Theologico: vnde ne tunc quidem Eccleſia facit eſſe de fide, quod antè non erat, ſed tantùm declarat id quod radicaliter in fidei principijs latebat: v. g. cùm definiuit Sanctorum animas plenè purgatas ſtatim ad Dei viſionem admitti, nec diem iudicij expectandum eſſe: quanquam & hoc inter fidei principia numerari poſsit.

Concil. Trident. Seſſ. 1. can. 7.

Canus lib. 1 de locis c. 5. Molina in 1. p. quæſt. 1 a 2. d. 1.

Vide Col. 5.

Quòd ſi principia ſatis clara non ſuppetant, ſuſpendit Eccleſia ſuum iudicium, donec certiora conſequatur, vt, *An B. Virgo in peccato originali ſit concepta, An electio ad gloriam ſit ex meritis, Vtrùm phyſicè operentur Sacramenta, an tantùm moraliter*, &c. quæ Theologis intereà diſputanda relinquit.

Hæc tria ſunt potiſsima quæ circa Dei verbum Eccleſia facit: vnde Caluini calumnia retundi poteſt.

Digitized by Google

Non enim Scripturæ dominatur Eccleſia, ſed illi per omnia ſubjicitur: declarare autem

Primò, quæ ſit Scriptura,

Secundò, quem ſenſum habeat,

Tertiò, quid ex illa certò ſequatur, quid mirum ſi ſibi ſumat, cùm diuinitus id illi commiſſum ſit? Sic in omni Repub bene conſtituta ſunt Magiſtratus & Superiores, non qui legibus dominentur, ſed qui eas interpretentur, & ſecundùm eas populum gubernent: alioquin lites eſſent interminabiles; vt apud Sectarios experientia docet. Sed numeremus calumnias.

Prima, *Hoc eſt diſcrimen. Illi Eccleſiæ auctoritatem extra verbum Dei collocant: nos autem volumus verbo annexam, nec ab eo ſeparari patimur.* Non hoc diſcrimen eſt Caluine, ſed quòd nos agnoſcimus verbum Dei traditum, tu tantùm ſcriptum, & in eo ſemper paralogizas. Itaque à verbo nuſquam diſcedimus, ſed admittimus aliqua ſine Scriptura: v.g. Scripturam ipſam, & alia quædam quæ occaſionis defectu ſcripta non ſunt.

Secunda, *Scripturæ tantum ineſſe momenti, quantum illi Eccleſiæ ſuffragijs conceditur.* Calumniaris Caluine: Scriptura ſuam à Deo auctoritatem habet, independenter ab hominibus: declaratio tamen, & quæ ſit, & quis eius ſenſus ſit, hominum eſt eorum quibus hoc à Christo commiſſum eſt. Et ſic auctoritas Eccleſiæ ducit nos ad fidem, vt ab illa perſuaſi, credamus Deo per Euangelium loquenti. Quo ſenſu dixit D. Auguſtinus, *Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret auctoritas.*

Contra epiſt. Fundam. c, 5. tom. 6.

Tertia, *Papa verbum Dei ſubijciunt.* Falſum eſt: quin potiùs in omnibus & per omnia Dei verbo ſe ſubjicit: nec poteſt efficere vt Dei verbum ſit quod non eſt; aut vt non ſit quod eſt. Debet nihilominùs familiæ ſibi commiſſæ *dare cibum in tempore.* Matt. 24. 45. verum Dei verbum tradere, interpretari, ad fidem & mores accommodare, hæreſes refellere.

Quarta, *Sua dogmata tam affirmatiua quàm negatiua, fide ſaltem implicita,* &c Non ſua dogmata obtrudunt, ſed Chriſti. Quia tamen quædam inuoluta aut obſcura, ea euoluit & illuſtrat, & quid in principijs lateat oſtendit: quemadmodum Chriſtus Matt. 22. 31. ex Moyſe animorum immortalitatem probat, & vlteriùs mortuorum reſurrectionem inde concludit.

Quinta, *Docent, quòd penes Eccleſiam ſit condere nouos fidei articulos.* Falſum eſt, niſi ſanè intelligatur. Nullos Eccleſia nouos condit articulos, nec poteſt: ſed id quod tale eſt declarat: vlteriùs etiam quid in principijs lateat, oſtendit. Hinc fit vt credere teneantur fideles aliqua, quę prius erant libera: non propter rem ipſam, ſed propter Eccleſiæ declarationem, quæ in ſimilibus aſſiſtentem habet Spiritum promiſſum, vt extra erroris aleam ſit.

Sexta, *Eccleſiam ſine verbo regi à Spiritu fingunt.* Semper ad tuam amphiboliam recurris, vt imperitos decipias. Varios habet modos Spiritus ſanctus, quibus Eccleſiam regit & conſeruat: neque ij à ſola Scriptura pendent, ſed latiùs funduntur, vt iam ſæpè dictum.

4

Tandem concludis, *Subijcere Dei oracula hominum cenſuræ, vt ideo rata ſint quia placuerint hominibus, blaſphemia indigna eſt quæ commemoretur.* Tecum ſentio Caluine, & propterea meritò blaſphemiæ condemnaberis, ſi hæc omnia quæ falsò Catholicis affingis, in te tuoſque veriſsimè quadrare oſtendero. Tuam tibi habe ſcabiem, quam nobis affricare conaris ſic enim & olim Donatiſtæ, cùm ſacrorum librorum traditores fuiſſent, crimen illud in Cæcilianum eiuſque Collegas innocentes transferre ſategerunt; vt multis locis D. Auguſtinus affirmat. Sed tuas in te calumnias regerere difficile non erit, vt te viſceraliter Sycophantam eſſe nemo dubitare poſsit.

Fortè legendum placuerit.

Baron. anno 306.

Epiſt. 161. ad Glorium.

Primò, Eccleſiam tuam vbique à Dei verbo auellis, quum illud contra vnanimem SS. Patrum ſenſum interpretaris: neque enim verbum Dei dixeris, Filium Dei ſecundùm diuinitatem eſſe Patre minorem, tametſi abſolutè ſcriptum ſit, *Pater maior me eſt.* Sic vbique, quum contempta tota antiquitate Scripturam pro tui capitis vertigine exponis, non gladium illum ancipitem, ſed vagi-

Ioan. 14. 28.

nam

nam vacuam adfert, in quam quiuis Sectarius, quod potiſsimum ipſi videtur recondere, poſsit.

Secundò, Tantum ineſt Scripturæ momenti, quantum tuis ſuffragiis illi concedis. Probatur: quia non alia de cauſa Geneuenſes Tobię librum è Canone ejiciunt, & Iacobi epiſtolam admittunt, niſi propter tuum ſuffragium: quia in altero tenebras vidiſti, in altero lucẽ, 1.7.2 z. At Lutherani, magiſtri ſui perſpicaciſſimi viſionem ſecuti, etiam in Iacobi epiſtola tenebras inuenerunt, atque è Canone eliminarunt.

Tertiò, Geneuenſes Scripturam tibi ſubjiciunt, qùum ſecundas à Deo partes in Scripturæ interpretatione detulerunt Nec abnuiſti tu, quum toties inculcas *mea* ſententia, *noſtra* doctrina, &c. quum Scripturam equuleo imponis, torques, diſtorques, & fœdè laceras, vt Spect. 3. oſtenſum eſt.

Quartò, *Tua* dogmata (quæ tamen à Luthero pleraque omnia furatus es) nobis obtrudis, & purum putum Dei verbum eſſe contendis. Si probationem vrgeamus, dices interpretationis donum tibi conceſſum. 4. 17. 25. a. vel priuato ſpiritu te plenum eſſe, quo ſolo vera Scriptura, eiuſque ſenſus cognoſcitur, 1. 7 4. & non aduertis in vitium te incidere, quod Dialectici *petitionem* principij vocant, quum probationis loco affirmationem tuam ſufficere poſſe exiſtimas: quod etiam Luthero familiare fuit.

Nam in libro aduerſus Angliæ regem, omnia eò redeunt, *Ego certus ſum me habere dogmata mea de cælo: quæ ſi quis damnaret, Deum damnaret, & oporteret eum manere filium gehennæ.* Et in aſſertione articulor. quos edita Bulla Leo decimus dãnauerat, quaſi furore agitatus, *Aſſero*, inquit, *& amplector fiducia tota ſpiritus mei articulos per eam damnatos, aſſerendoſq́; pronuncio omnibus Chriſtianis ſub pœna æternæ damnationis.* Et in fine libri, *His ſcriptis teſtor me omnia damnata per Bullam iſtam execrabilem confiteri pro Catholicis dogmatibus* Bene, bene Luthere: ergo diſcipulus tuus Caluinus te iudice Deum negat & oportet eum manere filium gehennæ, & æternam damnationem incurrit, quia in quibuſdam ab illa tua doctrina deſciuit. Ergo & tu eiſdem execrationibus obnoxius es, qui illorum articulorum potiſſimum, qui eſt de libero arbitrio, cum aliis multis retractaſti. Hæc eſt eorum frons, qui Eccleſiæ Catholicæ tam amarè obiectant, quòd dogmata ſua, tam affirmatiua quàm negatiua, fide ſaltem implicita teneri velit.

ochlæus de ctis & ſcript. utheri anno 523. pag. 89.

ell. lib. 1. de acrament. .24. & lib. 4. e lib. arbitr. ap. 5.

Quintò, hæc tua calumnia tibi tuiſque aptiſſimè quadrat. Nónne noui ſunt articuli, fides ſpecialis, iuſtitia imputatiua, imaginarium Cœnæ myſterium, Sacramentorum numerus? nam vbi tibi viſum fuerit, duobus Sacramentis tui contenti erunt. 4. 19. 1. vbi ventus aliter flauerit, in Miniſtrorum gratiam admittent tertium. 4. 19. 28. & ne diaconi excluſi videantur, etiam quartum aut quintũ 4. 19 32. & 4. 19. 33. Quid eſt, nouos fidei articulos cudere, ſi hoc non eſt? Deinde, Vel antiquam fidem doces, vel nouam: ſi antiquam, cur tot nouæ & diſcrepãtes fidei cõfeſſiones in medium prodeunt? an Patrum noſtrorum confeſſio non ſufficiebat? ſi nouam; fatere te nouos fidei articulos condere, & ab antiqua Eccleſia, ſaltem in quibuſdam, deſciuiſſe.

Sextò, nos Spiritus ſancti officium in gubernãda Eccleſia ampliſsimum agnoſcimus, illimitatum, infinitum: non *quòd* nos ſine verbo regat, ſed quòd regat nos *prout vult*. Tu verò 1. Cor. 12. 11.
pro tua incredibili arrogantia, compedes illi injicere non dubitas, vt ea dumtaxat Apoſtolis in memoriã reuocet, quæ Chriſtus expreſſè docuerat. 4. 8. 8. z. *Et quia quæ audierant ac didicerant ex ore magiſtri, capere pro ſua ruditate non poterant; Spiritus veritatis illis promittitur, à quo dirigantur in veram omnium intelligentiam. Illa enim reſtrictio attentè notanda, vbi partes Spiritui ſancto aſſignat, ſuggerere quæcunque ante docuit.* Sed de hac blaſphemia alibi. Nunc habemus Caluine, ex ore tuo te alterius blaſphemiæ meritò condemnari, quòd nihil ratum eſſe vis, niſi quod tuo ſuffragio probatum fuerit. Quod vſque adeò verum eſt, vt ipſos ſacros libros ad calculum tuum reuocaueris, hos repudians cum Luthero, illos approbans contra Lutherum, de quibuſ-

dam ambiguus: omnia tamen pro tuo te facere iure dictitans. Et hoc non eſt Dei oracula tuæ cenſoriæ virgulæ ſubjicere? *At enim* (inquis 2.5.18.) *vt à nobis Eccleſiaſtici auctoritas non repudictur, quod facere tamen iure noſtro nobis licet*, &c. Item 3.15.4. *In repudianda Eccleſiaſtici auctoritate ius meum nunc remitto* Auribus lupum tenere videris Caluine: alibi tamen audacter, & quidem contumelioſè ipſum repudias. 2.5.18. *Ergo non illis modò, ſed ipſi quoque Eccleſiaſtico (quicunque tandem ſit) reſpondeo. Si hominem vis inſtituere vt apud ſeipſum acquirendæ ſalutis facultatem quærat* (impoſturam nota, quaſi Catholici hoc doceant) *tanti non eſt nobis tua auctoritas, vt vel minimi præiudicij aduerſus indubitatum Dei verbum vicem obtineat*. Non eſt periculum ne contra indubitatum Dei verbum Eccleſiaſticus loquatur, cùm eodem Spiritu imbutus cum alijs ſacris Scriptoribus fuerit, & illæ ſint Salomonis ſententiæ à Ieſu Syrach collectæ: ſed hoc te malè habet, quòd tam perſpicuè doceat hominem habere liberum arbitrium, & cum illo gratiæ cooperari, & ſic vitam & mortem in poteſtate habere; vt pro operum ſuorum merito locum apud Deum inueniat: quæ omnia contra clariſsimum Auctoris ſenſum tu negas. Sic rurſum 3.5.8. *Quod ex Machabæorum hiſtoria proferunt, reſponſione non dignabor; ne opus illud videar in ſacrorum librorum catalogum referre*. Magna arrogantia tua, Caluine, qui illum librum reſponſione non dignaris, qui ante mille ducentos annos canonicam auctoritatem obtinuit, etiam apud D. Auguſtinum, qui tibi inſtar omnium Patrum eſt. Magna ſtultitia tua, quod ea in Catholicis calumniaris, quæ ipſe maximè facis: pronunciando qui libri ſint canonici, quis Scripturæ ſenſus, quid inde ſequatur: idque totum ex priuato ſpiritu, quo ſolo affirmas hæc omnia ſciri poſſe. 1.7.4. Nónne hoc eſt oracula diuina humano arbitrio ſubjicere, vt tantum ijs inſit momenti, quantum Caluino placuerit?

Lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 36.

NOTAE.

1. Q*Vorum vtrumque quàm ſit pernicioſum & exitiale.*] Cur tam multi hæreſim, teterrimum & fœdiſſimum monſtrum, tam arctè complectantur, ratio potiſſima eſſe videtur, quòd Hæretici mira aſtutia, quæ apud ſuos ſpecioſa videntur, valdè extollant, vt Scripturam, miſericordiam Dei, Chriſti meritum & iuſtitiam, certitudinem ſalutis, &c. ea verò quæ ex Catholicorum doctrina in mali ſpeciem trahere poſſunt, malitioſè exagitent, vt ſacrificium Miſſæ, Indulgentias, Purgatorium, Sanctorum inuocationem, venerationem imaginum, &c. Hæc enim diabolica vafrities plurimos in errorem abripit, non valentes externam ſpeciem à rei veritate ſeparare: cùm tamen tam diſertè præmonuerit Chriſtus, *Veniunt ad vos in veſtimentis ouium.* Et, *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Sapienter igitur D. Auguſtinus, & imitabiliter lib. 5. Confeſſ. cap. 6. *Iam ergo abs te didiceram, nec eò debere videri aliquid verum dici, quia eloquenter dicitur, nec eò falſum, quia incompoſitè ſonant ſigna labiorum. Rurſus, nec ideo verum quia impolitè enuntiatur, nec ideo falſum quia ſplendidus ſermo eſt: ſed perinde eſſe ſapientiam & ſtultitiam, ſicut ſunt cibi vtiles & inutiles: verbis autem ornatis & inornatis, ſicut vaſis vrbanis & ruſticanis vtroſque cibos poſſe miniſtrari.*

Matt. 7. 15: 16.

2. *Littera aut rarò aut nunquam Hæreticos conuincit.*] Hinc Hæretici peſſimè oderunt Traditiones, quibus ipſorum errores ſtatim iugulantur: at litteram Scripturæ tãquam regulam Lesbiam, ad ſuum inſtitutum facilè contorquent. Quare nulla hæreſis ad hanc vſque diem ſolis ſcripturis euerſa fuit; vt rectè oſtendit Hoſius Cardinalis in confeſſione Polon. cap. 18. ſub fi. ſed traditioni cedere compulſi ſunt: ac proinde falſum eſt quod Caluinus ſcribit, 4. 9. 9. *Eius rei iudicium non niſi ex Scripturis fecerunt ſancti viri.* Et infrà §. 14. *Cur igitur Nicææ vinci ſe patiebatur Arius teſtimoniis ex Ioannis Euangelio adductus?* nam ſi vinci ſe patiebatur Arius, cur poſtea tanquam victor tantum negotij Orthodoxis faceſſiuit? Vide Baron. anno 325. & 327.

3. *In neceſſarijs præſertim ad ſalutem.*] Scriptura diuina, cùm in multis profundiſſima ſit & obſcuriſſima (vt præter alios notat D. Auguſt. lib. 2. de doctri. Chriſt. c. 6. & lib. 12. Confeſſ. c. 14.) paulatim aperitur & illuſtratur; vt noſtro tempore multi loci clari ſint, tum in Prophetis, tum in Euãgelis, qui ſuperioribus ſeculis in genuino ſenſu non intelligebantur. Eſt enim Eccleſia velut *aurora conſurgens*, quæ *procedit & creſcit vſque ad perfectam diem*. Neque verò hæc neſcientia quidquam habet incommodi: nam cùm fidelibus omnia ad ſalutem neceſſaria ſemper & vbique notiſſima fuerint, (vt idem

Cant. 6. 9. Prouerb. 4. 18.

D. Au-

D. Auguſtinus notat Præfatione in libros de doctrina Chriſtiana) exercet hæc doctorum ingenia, eiſque honeſtiſſimam & vtiliſſimam occupationem impertit: vident enim & euidenter deprehendunt, ſacram Scripturam eſſe ſublimiorem, quàm vt ab humano, atque adeò à creato ingenio potuerit excogitari. Vnde inter notas quæ credibilitatis euidentiam demonſtrant, non poſtrema eſt Scriptura Prophetica & Apoſtolica, tot ſeculis antè ea prædicens, quæ noſtro tempore vel impleta, vel impleri perſpicuè cernimus: quo argumento Paganos fortiſſimè conſtringit idem Sanctus Doctor lib. 1. de Conſenſu Euangeliſtar. cap. 17. & ſequentib. tom. 4. Porrò aliud eſt neſcire, aliud errare: multa neſcit Eccleſia, multa neſciunt Angeli, multa neſciunt Beati; non tamen errant. Quod contra Caluinum obſeruandum eſt, qui plurimis locis Eccleſiam errare poſſe concedit in rebus ad ſalutem non neceſſariis vt 3.2.4. item 4.8.13. Quæ autem ſint ad ſalutem neceſſaria, ita apud Sectarios incompertum eſt, vt omnia pæne ſiant illis ἀδιάφορα, quemadmodum infrà Colore 80. fuſiſſimè oſtendetur.

4. *Occaſionis defectu ſcripta non ſunt.*] In Eccleſiæ gubernatione Spiritus ſanctus humanæ conditioni multùm ſe accommodat, ſuamque gratiam ita cum libero arbitrio, caſu & contingentia permiſcet, vt ex his pulcherrima harmonia conſtituatur: quod quidam minùs aduertentes, in contraria errorum diuortia abrepti ſunt. Sic aliqui libri Prophetici, Spiritu ſancto dictante conſcripti, vel humana negligentia, vel bellicis tumultibus, vel incendiis perierunt: an dormiebat diuina prouidentia? Sic integer Scripturæ Canon quem ex Apoſtolica traditione habemus, non ita ſemper in omnibus Eccleſijs notus fuit, quin ipſarum Epiſcopi vel vnum aut alterum librum omitterent, vel aliquid in Canonem admitterent, quod Eccleſia Romana non recepit: an deerat officio ſuo Spiritus ſanctus? Ad iſtud exemplum, multi libri ſacri occaſione humanitus oblata, diuino beneficio nobis donati ſunt. Niſi Cerinthus & Ebionitæ Chriſti diuinitatem impugnaſſent, pulcherrimam totius Scripturæ partem non haberemus, nempe S. Ioannis Euangelium, quod ipſe (teſtibus Euſebio & S. Hieronymo) ob emergentes hæreſes, in ſumma ſenectute ſcribere compulſus eſt. Niſi ex D. Pauli epiſtolis malè intellectis aliqui inſtabiles & indocti errandi occaſionem ſumpſiſſent, nec Petrus fortè, nec Iacobus, nec Iudas aliquid nobis ſcripto reliquiſſent. Niſi pſeudo-apoſtoli Galatas decepiſſent, pulcherrimam illam epiſtolam non haberemus. Quod contra ſtupidam Hæreticorum importunitatem notare licet, qui omnia fidei dogmata volunt ſibi in Scriptura ſyllabatim ac litteratim exhiberi.

Molina in Concordia d. 15. §. Septimum.
2. *Paral.* 33. 19
4. *Reg.* 22. 8.
Bellar. lib. 1. de verbo Dei cap. 4. & 7.

Euſeb lib. 5. Hiſtor. Eccleſ. cap 8.
D. Hieron. lib. de Scriptorib. Eccleſ. in Ioanne.
Baron. an. 99.
D. Auguſt lib. de fide & operib. c. 14.

CALVMNIA SECVNDA.

De modo iuſtificationis.

COLOR XXXII.

3.18.8. *Fidem iuſtificare dicimus, non quia iuſtitiam nobis ſua dignitate mereatur:*
1 *ſed quia inſtrumentum ſit quo Chriſti iuſtitiam gratis obtinemus. Iſti prætermiſſa Dei miſericordia, Chriſtoq́ue præterito (vbi ſumma iuſtitiæ eſt) caritatis beneficio nos iuſtificari pugnant, quia ſupra fidem excellat. Perinde ac ſi quis aptiorem eſſe Regem diſputet conficiendo calceo quàm ſutorem, quia ſit infinito præſtantior. Hic vnus ſyllogiſmus amplo documento eſt, ſcholas omnes Sorbonicas ne ſummis quidem labris deguſtare, quid ſit fidei iuſtificatio.*

4.14.14. *Magno conſenſu Sophiſticæ ſcholæ tradiderunt, Sacramenta nouæ legis, hoc eſt, quæ nunc in vſu ſunt Chriſtianæ Eccleſiæ, iuſtificare & conferre gratiam, modo non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ ſententia dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens, eoq́ue magis quòd multis antè ſeculis magna Eccleſiæ iactura in bona orbis parte obtinuit. Planè certè diabolica eſt. nam dum iuſtitiam citra fidem pollicetur, animas in exitium præcipites agit: deinde quia iuſtitiæ cauſam à Sacramentis ducit, miſeras hominum mentes in terram ſuapte ſponte plus ſatis inclinatas, hac ſuperſtitione illigat, vt in ſpectaculo rei corporeæ potiùs quàm in Deo ipſo acquieſcant.*

Quid de iuſtificationis negotio Romana Eccleſia ſenſerit ac ſentiat,

meliùs

meliùs colligi non poteſt quàm ex Concilio Tridentino quod diſcuſsis diligentiſsimè Scripturis & Traditionibus, Concilijs & Patribus, hæreſibus tum nouis tum veteribus, perpetuum fidelium hac de re ſenſum & conſenſum pulcherrimè explicauit. Quod cùm Caluinus & viderit, & edito libro impugnârit (nam hæc decreta ſunt 13. Ianuarij, anno Domini 1547. cùm Inſtitutionem ſuam ipſe iam tertiùm ediderit anno 1559. vt ex epiſtola ad Lectorem patet) mirum potuiſſe tot calumnias ſtruere, & cognitam veritatem tam malignè oppugnare.

Sic igitur Concilium ſeſſ. 6. cap. 5. *Declarat ſancta Synodus ipſius iuſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Ieſum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorũ exiſtentibus meritis, vocantur.*

Et cap. 7. *Huius iuſtificationis cauſæ ſunt, finalis quidem, gloria Dei & Chriſti, ac vita æterna: efficiens verò, miſericors Deus qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans & vngens Spiritu promiſsionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: meritoria autem, dilectiſsimus vnigenitus ſuus, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: qui, cùm eſſemus inimici, propter nimiam caritatem qua dilexit nos, ſua ſanctiſsima paſsione in ligno crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatiſfecit. Inſtrumentalis item, Sacramentum baptiſmi, quod eſt Sacramentum fidei, ſine qua nulli vnquam contigit iuſtificatio: demum vnica formalis cauſa eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit: qua videlicet ab eo donati renouamur ſpiritu mentis noſtræ; & non modo reputamur, ſed verè iuſti nominamur & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes vnuſquiſque ſuam, ſecundùm menſuram quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem.* Hactenus Concilij verba: quæ vt pulcherrima ſunt, ita notatu digniſsima, ſiquidem iuſtificationis naturam optimè explicant, & hæreticorum calumnias apertè refutant; vt verba verbis, & ſententias ſententijs conferenti perſpicuum erit. Ait igitur Caluinus

Primò, *Scholaſtici iuſtitiam citra fidem pollicentur.* 1.14.14. Falſum eſt: nam & in adultis fidem actualem, & in paruulis habitualem requirimus, quæ Sacramenti virtute illis infunditur. Itaque in negotio iuſtificationis, ex parte hominis primo loco fidẽ ponimus, cũ clariſsimè ab Apoſtolo
2 ſcriptum ſit, *Sine fide impoſsibile eſt placere Deo.* Obex enim qui Sacramẽtum ſuſcipienti gratiam intercludit, duplex eſt: poſitiuus, vt eſt peccatum mortale: negatiuus, vt eſt debitę diſpoſitionis defectus. Vnde non tantùm fidem, ſed etiam timorem, ſpem, dilectionem & pœnitentiam requirunt: ſiquidem hæc omnia diſpoſitionum nomine continentur. Sic ſunt intelligendi Scholaſtici, & nominatim Scotus, quem Lutherus in aſſertione primi articuli, iniuriâ perſtringit & hæreſeos accuſat, tum cùm ipſe maximè nouas hæreſes profert. Sed Roffenſis Epiſcopus Lutheri calumniam, allatis aliquot Scoti locis, egregiè refutauit: vnde & in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. legimus, *Quamobrem falſo quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, abſque bono motu ſuſcipientium, gratiam conferre: quod nunquam Eccleſia Dei docuit nec ſenſit.*

Hebr. 11. 6.

Sotus lib. 1 de Natura & grat. cap. 15.

Secundò, *Prætermittunt Dei miſericordiam.* 3.18.8. Imò in capite eam ponunt: Deum iuſtitiæ efficientem cauſam ſtatuunt, per gratiam, per miſericordiam, per indigni & extrema meriti benignam vocationem.

Tertiò, *Chriſtum prætereunt.* 3.18.8. Flagris dignum mendacium, non reſponſione. Quis enim neſcit, in omnibus Eccleſiæ Catholicæ ceremonijs nihil magis quàm Ieſu Chriſti nomen & memoriam inculcari? qua de re pulchrè Hoſius in confeſsione Polonica cap. 10. 11. 12. 13. Sed quod ad rem noſtram attinet, in Concilio Trident. ſeſ. 6. cap. 3. paſſionis eius beneficium in negotio iuſtificationis extollitur: & cap. 7. iuſtificationis noſtræ cauſa meritoria ponitur, eiuſque caritas ampliſsimis verbis commendatur. Hoc enim agit & ſemper egit Mater Eccleſia, vt filijs ſuis nihil eſſet notius, nihil commendatius, quàm Ieſu Chriſti paſsio, à qua & ex qua, omnia bona quæ à Patre promiſſa ſunt, fideliter expectamus.

Act. 4. 12.

Quartò, *Caritatis beneficio nos iuſtificari pugnant.* 3.18.8. Per beneficium

dignitatem & meritum intelligit; vt patet ex ſuprà dictis; quaſi impius Deum diligendo, remiſsione peccatorum dignum ſe faciat, & iuſtificationis gratiam mereatur. Quod an verum ſit, patet ex allatis Concilij Tridentini verbis. tum etiam ex ijs quæ habet ſeſ. 6 c. 8. *Gratis autem iuſtificari ideo dicimur, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur.* Legiſti hæc Caluine, & impugnare conatus es; & tamen à malitia & calumnia non diſcedis: quinimò grauiorem alibi accuſationem inſtituis, non fidei tantùm & caritati Catholicos hoc tribuere (quæ ſunt actiones nobiliſsimæ, & vltima ad iuſtitiam diſpoſitio) ſed etiã operibus moraliter bonis, qualia refert Chriſtus Matt. 5. 46. 47. quod eſt mendacium ſatis ſplendidum: nam ſi Dei dilectioni ſuper omnia hoc negatur, quanto magis operibus naturæ viribus factis, & longè inferioris ordinis? *Reperta ſunt,* inquit 3. 15. 6. *moralia neſcio quæ bona opera, quibus gratioſi Deo reddantur homines antequam Chriſto inſerantur.* Et inferiùs, *Aiunt meruiſſe nobis primam gratiam, hoc eſt occaſionem merendi: eſſe iam noſtrarum partium occaſioni oblatæ non deeſſe.* In tot mendacijs hoc verum eſt, neſcire te quæ ſint iſta bona opera, quia nulla huiuſmodi apud Catholicos reperiuntur: non enim iuſtificandi vis illis tantùm negatur, ſed etiam hominem diſponendi ad iuſtitiam ſiue proximè, ſiue remotè. Nam cùm iuſtitia ſupernaturalis ſit, & opera iſta naturalia, hoc eſt alterius ordinis; non pôteſt inter ea eſſe proportio inter diſpoſitiones & formam requiſita. Ceterùm caritate vt diſponente nos iuſtificari, id eſt, peruenire ad iuſtitiam; & caritate merente iuſtificari, id eſt, creſcere in iuſtitia, eſt dogma Catholicũ; quod ſæpiſsimè inculcat D. Auguſtinus (cuius aliquando ſtudioſus videri vult Caluinus) adeò vt lib. de Natura & grat. cap. vult. ſcripſerit, Caritatem eſſe veram perfectamque iuſtitiam. Bellar. lib. 2. de Iuſtificat. cap. 7.

Quintò, *Iuſtitia cauſam à Sacramentis ducunt.* 4. 14. 14. Falſum eſt, ſi de cauſa principali ſit ſermo: verum eſt, ſi de inſtrumentaria, quomodò lutum fuit cauſa vt cæcus natus illuminaretur. Ioan. 9. 6. Neque hinc aliquid incommodi formidandum eſt, ſi per rem ſenſibilẽ bona inſenſibilia quærere doceamur, cùm non animo tãtùm, ſed etiam corpore conſtituti ſimus. Hinc & verbum Dei ſeu Euangelij prædicatio res ſenſibilis eſt; & tamen de illa Apoſtolus, *Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni credenti.* Rom. 1. 16.

Sextò, *Omnes ſcholæ Sorbonicæ ne ſummis quidem labris deguſtant, quid ſit fidei iuſtificatio.* 3. 18. 8. *Quum verò fidei vim,* inquit 3. 20. 12. *bene perſpicere nemo queat, niſi qui experimento eam in ſuo corde ſentit: quid cum huiuſmodi hominibus diſputando proficias, qui apertè oſtendunt nihil ſe vnquam præter vanam imaginationẽ habuiſſe?* Hæc eſt Thraſonica calumnia: quaſi verò talia cõminiſcatur Caluinus, quæ à Sorboniſtis penetrari nequeant. Norũt ipſi optimè tuum, vel potiùs Lutheri inſulſum de iuſtificatione commentũ, quod eſt ἀδύνατον, & implicat contradictionem, vt ſuprà dictũ eſt, & infrà clariùs apparebit: deguſtare tamen nolunt, quia veræ fidei venenum eſt; *Et poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem?* Iob. 6. 6. Ceterùm libenter intelligam Caluine, qua memoria, aut quo conſilio ſcripſeris 3. 14. 11. *De principio iuſtificationis nihil inter nos & ſaniores Scholaſticos pugnæ eſt, quin peccator gratuitò à damnatione liberatus iuſtitiam obtineat, idq; per remiſsionem peccatorum; niſi quòd illi ſub vocabulo iuſtificationis renouationem comprehendunt,* &c. nam ſi omnes ſcholæ Sorbonicæ ne ſummis quidem labris tua commenta deguſtant; quomodò, niſi fortuitò, in eaſdem ſententias incidere poteſtis? ſaniores enim Scholaſtici in Sorbona potiſsimùm quærendi ſunt, quæ aliquot ſeculis inter omnes Scholas Theologicas obtinuit principatum. Baron. anno 802. Colore 93.
4 Sed nimis craſſum mendacium eſt (illo vno excepto, quod etiam in D. Auguſtino reprehendis 3. 11. 15.) cum illis tibi conuenire; plurima enim & grauiſsima ſunt de quibus diſsidetis, fides ſpecialis, iuſtitia imputatiua, operum reiectio, &c. vt ex infrà dicendis perſpicuum fiet.

N O T AE.

1. F*Ides eſt inſtrumentum quo Chriſti iuſtitiam gratis obtinemus.*] Imputatiuæ iuſtitiæ commentum planè diabolicum eſt: nam ſubtilitatis ſpeciem obtendens, iuſtos ſine iuſtitia conſtituit. Quod quàm abſurdum ſit & ἀσύστατον, patet ex loco Apoſtoli, quo Caluinus ad hanc rem adſtruendam non ſemel abutitur. 1. Cor. 1. 30. *Chriſtus Ieſus factus eſt nobis ſapientia à Deo, & ſanctificatio, & iuſtitia. & redemptio.* Quid enim ſtulto confert imputatio ſapientiæ Chriſti? an proptereà ſapiens efficietur? Sic tamen Caluinus 3. 15. 5. *Vtcunque ſimus adhuc in nobis ſtulti, ipſe nobis coram Deo ſapientia eſt: vt peccatores ſimus, ipſe nobis iuſtitia: vt immundi ſimus, ipſe nobis puritas, &c. Breuiter quòd omnia illius noſtra ſunt, & nos in illo omnia habemus, in nobis nihil.* Verè nihil vobis confert iuſtitia imputatiua: nam quis ſine forma effectum formalem vel concipere poſsit? Hoc tamen Caluine, libenter intelligam, quum Chriſtus factus ſit nobis ſanctificatio & iuſtitia, cur ſanctificatio realiter ad nos tranſeat, iuſtitia dumtaxat per imputationem? Sic enim vbique diſtinguis, vt 3. 3. 1. *Hoc capite probè cognito, meliùs patebit quomodo ſola fide & mera venia iuſtificetur homo, neque tamen à gratuita iuſtitiæ imputatione ſeparetur* realis (*vt ita loquar*) *vitæ ſanctitas.* Quæram prætereà, ſi in nobis habemus *nihil,* ſed omnia extra nos ſunt in Chriſto: quomodò realiter intus regeneramur, reformamur, ſanctificamur? 3. 3. 6. & 3. 11. 11. & 4. 16. 17. quo loco etiam paruulos à corruptione interna vis repurgari, vt in regnum Dei ingrediantur.

2. *Iuſtitiam citra fidem pollicentur.*] Verè ſycophantiſſas Caluine, qui id Catholicis imponis, cuius ipſe reus teneris. Nonne tu paruulis ſine vlla fide, ſiue actuali, ſiue habituali, ſiue alia quacunque, non iuſtitiam tantùm, ſed etiam ſalutem polliceris? 4. 15. 20. *At periculum eſt ne is qui ægrotat, ſi abſque Baptiſmo deceſſerit, regenerationis gratia priuetur. Minimè verò. Infantes noſtros, antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus, quum ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminique noſtro poſt nos. Hoc verbo continetur eorum ſalus.* Grande Caluiniſtarum priuilegium, vt ipſorum liberi naſcantur ſancti, quum apud Veteres per modum prouerbij vſurpatum ſit, *non* naſci Chriſtianos, ſed fieri: quod ſatis perſpicuè Ioan. 3. 3. Dominus oſtendit. Grandis etiam noſtri Vertumni vertigo, qui quum ad Suorum paruulos ſaluandos, vel actualem fidem admiſiſſet cum Luthero, vel aliquid ſimile fidei cum Melanchthone, vel ſemen fidei ferè ex ſe; tandem in Abrahæ fœdere conquieuit 4. 16. 6. 15. 24. 31. donec & inde excuſſus, ad alia ſubſidia reſpectauit, quæ nihil quàm mendacij vanitatem & inſtabilitatem perſpicuè demonſtrant, vt infrà Colore 95. videre licebit.

Tertullian. in Apologet. cap. 17. D. Hieron. epiſt. 7. ad Lætam.

3. *Reperta ſunt moralia neſcio quæ opera.*) Opera bona diſtinguunt Doctores Catholici in naturalia & ſupernaturalia: hæc ſunt quæ vires naturæ ſeu liberi arbitrij ſuperant, & requirunt auxilium ſpeciale: illa, quæ naturæ viribus ſine fide & gratia præſtari poſſunt, qualia Chriſtus commemorat Matt 5. 46. *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?* Hoc ſic explicat Apoſtolus Rom. 2. 14. *Cùm enim Gentes quæ legem non habent,* naturaliter *ea quæ legis ſunt faciunt,* &c. naturaliter, id eſt, ex inſtinctu & viribus naturæ, ſine lege Moſaica, ſine auxilio ſpeciali, ſine fide. Et hæc vocantur opera ciuiliter aut moraliter bona: quæ licèt nihil malitiæ admixtum habeant, nullam tamen proportionem habent cum ſalute & vita æterna. Quanquam negandum non eſt, multa huiuſmodi ab Ethnicis, vt à Socrate, Platone, Seneca, Epicteto, &c. per gratiam ſpecialem, ſine fide tamen, eſſe facta: nam Chriſtus erat lux vera; quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Suar. lib. 2. de Prædeſtinat. cap. 12.

Bellar. lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 2. 9. 10. 11.

D. Auguſt. lib. 4. in Iulianum, cap. 3. *Io. 1. 9.*

4. *Quod in D. Auguſtino reprehendis*) Simulat Caluinus cum illis ſibi conuenire, qui ſuum, imò Lutheri inuentum ne ſummis quidem labris deguſtârunt: excipit tamen vnum, in quo S. Auguſtinum ſibi etiam aduerſari fatetur 3. 11. 15. 2. *At ne Auguſtini quidem ſententia, vel ſaltem loquendi ratio per omnia recipienda eſt. Tametſi enim egregiè hominem omni iuſtitiæ laude ſpoliat* (nota mendacium ex Auguſtini mille locis, vt lib. de Moribus Eccleſiæ cap. 25. &c.) *ac totam Dei gratiæ tranſcribit; gratiam tamen ad ſanctificationem refert, qua in vita nouitatem per Spiritum regeneramur.* Ipſe autem ad fictitiam iuſtitiæ imputationem refert. 3. 11. 16.

CALVM-

CALVMNIA TERTIA.

De Baptiſmo & Confirmatione.

COLOR XXXIII.

VTrumque Sacramentum ſimul nectimus, quia in Eccleſia primitiua eodem ferè tempore conferri ſolebat; & in vtroque iunctim & miſtim Caluinus Eccleſiam ſugillauit, & varijs calumnijs impudenter impetiuit. Sic enim

4.19.11. *Ecce præterita aqua, & nullo numero habita, vnum oleum in baptiſmo magnifaciũt. Nos ergo cõtra dicimus in baptiſmo quoque frontem aqua tingi. Præ hac veſtrum oleum non vnius ſtercoris facimus, ſiue in baptiſmo, ſiue in Confirmatione. Quòd ſi quis pluris vendi alleg, hac pretij acceſsione, ſi quid boni alioquin ineſſet, vitiatur, tantum abeſt vt furto venditare liceat fœdiſsimã impoſturam.*

Reſpicit Caluinus Magiſtrum Sententiarum: nam ſic præfatur, *Si quis eius rei tum mihi fidem non habebat, ſuis ſaltem magiſtris nunc habeat:* ſed more ſuo Magiſtrum malus diſcipulus fœdè lacerat, & infideliter eius locum adducit. Nam lib.4. Sent. diſtinct.7. cap.2. adfert ex Rabano Mauro, quod etiam refertur can. Nouiſſime. De conſecrat. d.5. *Signatur baptizatus cum chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per Pontificem verò in fronte: vt in priori vnctione ſignificetur Spiritus ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam: In ſecunda quoque, vt eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis & ſcientiæ & virtutis venire in hominem declaretur.* Hæc Magiſter ex Rabano: quæ Caluinum vel inſcitiâ vel malitiâ aliò prauè detorſiſſe, ex his colligi poteſt. Duo Sacramenta ſunt, quæ pueris plerumque conferuntur, baptiſmus in aqua, Confirmatio in chriſmate, id eſt, oleo balſamato, ab Epiſcopo benedicto: baptiſmus in quauis corporis
1 parte, Confirmatio tantùm in fronte: baptiſmus à ſacerdote, & cùm
2 neceſsitas vrget, à quouis homine; Confirmatio ab Epiſcopo tantùm. Cùm igitur in Eccleſia primitiua ob Miniſtrorum paucitatem & populi commoditatẽ, presbyteri ferè ſimul ordinarentur Epiſcopi, fiebat vt ijs quos baptizarent, ſimul etiam Confirmationis Sacramentũ cõferrent, frontẽ crucis ſigno per ſacrum chriſma conſignantes. At poſtquã temporis progreſſu miniſtrorum numerus creuit, plurimi ſacerdotes facti ſunt, qui infra Epiſcopum Eccleſiæ deſeruirent: hi cùm baptizarẽt ſine ſubſequente Confirmationis Sacramento, quod ab Epiſcopo erat conferendum, myſterij cauſa ſtatutum eſt, vt chriſmate baptizati verticem linirent: non ad conferendam gratiam, ſed ad baptiſmi vim declarandã, in quo Adæ filij Chriſti gratiam participãt, & Chriſtiani fiunt ac vocantur. Hinc calumniandi occaſionem ſumpſit Caluinus, chriſmationem quę in baptiſmo fit, cum ea quę fit in Confirmatione confundendo: cùm latiſsimum ſit diſcrimen. Nam vnctio quæ in baptiſmo fit, eſt tantùm ceremonialis, & ab Eccleſia inſtituta, nec gratiam confert: vnctio quæ in Confirmatione fit, eſt Sacramẽtalis ab ipſo Chriſto præſcripta, cõferens plenitudinẽ Spiritus ſancti. At Caluini calumnias numeremus.

Prima, *Ecce præterita aqua.* Non eſt mirum ſi Magiſter hoc loco quem reſpicis, aquam præterit, quia agebat non de baptiſmo, ſed de Confirmatione, in qua nulla aqua requiritur: quia tamen vtrobique chriſma adhibetur, quamuis valdè diuerſa ratione, vtramque ſimul vnctionem conferre, & inter ſe cõparare voluit.

Itaque Primò illum calumniaris, quem non legiſſe aut non intellexiſſe videris.

Secundò, quis vnquam Catholicorum, cùm de baptiſmo ageretur, aquam præteriuit, aut nullo numero habuit?

Tertiò, Tuum baptiſmum in diſcrimen vocas: nam ſi oleo, aqua præterita, Papiſtæ baptizant, ſequitur te oleo, & non aqua baptizatum eſſe, cùm fatearis te à Papiſtis baptizatum. 4. 15. 16. & tamen ibidem ritè te baptizatũ; nec anabaptiſmo indigere contendis. Tu verò Caluine, es ille vir, qui baptiſmi aquam præteris, & nullo numero habes.

Primò, cùm ſine aqua paruulis ſalutem polliceris. 4. 15. 22. & omnes in Chriſti ſanguine vis baptizatos, qui ex fidelibus parentibus naſcuntur: vnde multorum millium animarum ſtrages ſecuta eſt.

Secundò, quum adultis non aliter prodeſſe vis, quàm vt excitet fidem, iuſtitiam obſignet, & in viſibilem Eccleſiam admittat 4 14 17.

Tertiò, cùm vnicum locum, qui baptiſmi materiam & neceſſitatem clariſſimè adſtruit; nobis per vim eripis Ioan 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quamuis enim aliqui in aqua baptizati legantur, vt Eunuchus Act. 8. 36. & Cornelius cum familia Act. 10. 47. inde tamen non conuincitur ſemper aquam eſſe adhibendam; quid enim ſi quis vino, lacte, aqua roſacea aut alia diſtillatitia vti velit? non aliter poterit ex Scriptura confutari, quàm ex vnico illo Ioan 3 5. quem tamen Caluinus in alienum ſenſum detorquet. Hinc Concil Trid. ſeſ 7. can 2. de baptiſmo: *Si quis dixerit aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate baptiſmi; atque ideò verba illa Domini noſtri Ieſu Chriſti, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto; ad metaphoram aliquam detorſerit, anathema ſit.* Tantum igitur abeſt, vt aquam Papiſtæ in baptiſmo prętereant, aut nullo numero habeant, vt cum omnibus SS. Patribus paruulos morientes à regno cælorum excludãt, niſi aquæ iſtius beneficio in Chriſto regenerentur, Deique filij & heredes conſtituantur.

Secunda, *Digniorem vocant ſuam confirmationem, quàm Dei baptiſmum; quia in ea frons oleo inſicuatur, in baptiſmo cranium.* 4 19. 11. Non ſuam Confirmationem, ſed Dei Sacramẽtum cum altero Dei Sacramento conferunt: vbi nihil incommodi eſt, ſi alterum alteri ob aliquam excellentiam præferatur, quamuis in alijs inferius ſit. Quomodò autem frons & cranium ad rem faciunt, cùm vnctio in cranio neque Sacramentum ſit, neque ad Sacramenti ſubſtantiam requiſitum? Sed hoc volunt qui hãc comparationem inſtituunt; vnctionem quæ poſt baptiſmum fit; cedere vnctioni Sacramentali ob multas cauſas, inter quas numerari poteſt; quòd fiat in parte corporis ignobiliori.

Tertia, *Verùm prima ratione nónne ſe Donatiſtas produnt; qui vim Sacramenti à miniſtri dignitate æſtimant?* Stupidus es calumniator Caluine;

Nam primò, Donatiſtæ ex meliore & ſanctiore Miniſtro melius & ſanctius Sacramentum conferri colligebant: nos tanquam ex ſigno; quòd Chriſtus digniorem dederit Miniſtrum; colligimus confirmationis dignitatem.

Secundò, Duplex eſt dignitas, poteſtatis & probitatis: à probitatẽ miniſtri Sacramenti dignitatẽ æſtimabant Donatiſtæ: nos à miniſtri poteſtate ſuſpendimus, vt nemo conferat Sacramentum niſi qui poteſt; cùm actus iuxta Philoſophos, præſupponat potentiam: ſicut & tu baptiſmum à femina vel laico datum, vis eſſe nullum 4. 15. 20. quanquam alibi pro tua conſtantia aliter doceas. Quantum igitur diſtat ortus ab occidente, tantum abeſt dogma Catholicum à Donatiſtarum errore.

Quarta, *Præ hac veſtrum oleum non vnius ſtercoris facimus, ſiue in baptiſmo, ſiue in confirmatione.* 4. 19. 11. Mira eſt huius ſcarabæi impudentia in diuinum Chriſti Sacramentum: qui cùm ſuo ipſius teſtimonio à planta pedis vſque ad verticem capitis totus ſit ſtercoreus; vt alibi oſtendetur, id audet infra ſtercus deprimere, quod à Chriſto inſtitutũ SS. Patres ſumma veneratione amplexi ſunt, Dionyſius Areopagita, Cle- In Caluini equuleo.

mens

mens Alexandrinus, Iuſtinus Martyr, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Theodoretus, &c. Cyprianus, Euſebius Emiſſenus, vel quicunque eſt Auctor ſermonum illorum, Pacianus; Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus: quibus accedere poſſunt duo Antiquitatis idonei teſtes, Tertullianus & Origenes. Prudentius etiam, poëta pro illo tempore egregius, vir Conſularis, ante mille ducentos annos, tanquam de re vſitatiſſima; de vi ſacroſanctæ Confirmationis ſic cecinit, hymno ante ſomnum:

Cultor Dei, memento
Te fontis & lauacri
Rorem ſubiſſe ſanctum:
Te Chriſmate innouatum.

Et illo antiquior Melchiades Papa & martyr, epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & refertur c. de his. de conſecrat. d. 5. *De ijs verò ſuper quibus rogitaſtis vos informari, id eſt, vtrum maius eſſet Sacramentum, manus impoſitio Epiſcoporum, aut baptiſmus: ſcitote vtrumque magnum eſſe Sacramentum. Et ſicut vnum à maioribus fit, id eſt, à ſummis Pontificibus, quod à minoribus perfici non poteſt, ita & maiori veneratione venerandum & tenendum eſt.* Et ne obſtrepat hic Caluinus, accedat D. Auguſtinus adſtipulator lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. *In hoc vnguento Sacramentum Chriſmatis vult Petilianus interpretari: quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe baptiſmus.*

Quid Caluinus ad hæc? omnes pro nebulonibus habet qui hæc docent: nam quamuis de Theologis Scholaſticis aut Canoniſtis loquatur, in ijs tamen omnes ſuprà dictos Patres qui eadem docuerunt, comprehendit. 4. 19. 11. *Teſtor verò pios omnes, an non hoc vnum admoliantur iſti nebulones, vt Sacramentorum puritatem fermento ſuo vitient.* Satis inſolenter: ſed longè inſolentiùs in S. Melchiadem Papam & Martyrem 4. 19. 10. *Os ſacrilegum, túne pinguedinem fœtore dumtaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Chriſti Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei ſanctificata? At parum hoc ipſum erat tuæ improbitati, niſi etiam præferres.* Inſolentiſſimè verò, quaſi ſcurra de triuio, vel potiùs diabolus ex inferno, in ipſum Confirmationis Sacramentum debacchatur 4. 19. 8. *Veriùs ergo definire hanc confirmationem poſſum quàm ipſi hactenus definierint: nempe inſignem eſſe baptiſmi contumeliam, quæ vſum ipſius obſcurat, imò abolet: falſam eſſe diaboli pollicitationem, quæ nos à veritate Dei abſtrahit. Aut ſi mauis, Oleum diaboli mendacio pollutum, quod velut offuſis tenebris, ſimplicium mentes fallit.*

Quinta, *Dixi hoc alibi, vix in Sacramentis per rimulas interlucere quod Dei eſt inter humanarum inuentionum turbam.* 4. 19. 11. Inſectatur ceremonias quæ in Sacramentorum adminiſtratione adhibentur, quas iam inde ab Apoſtolorum temporibus in vſu fuiſſe conſtat, & ipſe non diffitetur. 4. 15. 19. *Etſi autem me non latet quàm vetuſta ſit aduentitiæ huius farraginis origo; reſpuere tamen mihi & pijs omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* Et 4. 17. 43. *Si quis vetuſtate tueri huiuſmodi inuentiones velit, nec ipſe ignoro quàm vetuſtus ſit chriſmatis & exſufflationis in Baptiſmo vſus: quàm non longè ab ætate Apoſtolorum Cœna Domini tacta rubigine fuerit: ſed iſthæc ſcilicet humanæ confidentiæ procacitas eſt, quæ ſe continere nequit quin ſemper in Dei myſterijs ludat & laſciuiat.* Dolendum, Caluine Geneuenſibus, quòd *hoc noſtrum fuerit dilatus in æuum* nam ſi Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum ætate vixiſſes, Sacramentorum puritatem aduerſus illos fermentatores egregiè tuitus fuiſſes. Nos enim, qui hæc ab Apoſtolis aut Apoſtolicis viris fideliter accepimus, malumus illa fideliter retinere quàm à te inuentas ceremonias, quas Agendas vocant, admittere. Tua verò de rimulis calumnia, etiam diuinam legem vellicat, vbi inter ſexcenta præcepta, magnum illud de diligendo Deo ſuper omnia mandatum quodammodo deliteſcebat: ſed ſacerdotum & Scribarum erat illud in lucem proferre, quod ſummus Magiſter poſteà non ſemel fecit. *Matt. 22. 37. Mar. 12. 30. Luc. 10. 27.* Sic in Eccleſia Catholica, quamuis in Sacramentorum adminiſtratione non paucæ ceremoniæ adhibeantur, Paſtorum & Catechiſtarum eſt populum erudire, & docere inter Sacramenta &

Sacramentalia diſcrimen: quod diligenter monet Concil. Trid. ſeſ. 22. cap. 5. & 8.

Cum enim ea hominum natura ſit, vt non facilè queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem ſuſtolli; propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam & ceremonias adhibuit, quò & Sacramentorum maieſtas commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſsimarum, quæ in Sacramentis latent, contemplationem excitarentur.

Quod autem de aquæ & olei pretio ſubiungis, ſcurrile eſt ſcomma, ſuo auctore digniſsimum: quis enim vnquam Doctorum ita argumentatus eſt: *Oleum pluris venit quàm aqua: ergò Confirmatio quæ in oleo confertur, præſtantius Sacramentum eſt quàm Baptiſmus qui confertur in aqua?* Sed iam ad alia progrediamur.

NOTAE.

1. V*Trumque Sacramentum*] Fatuus eſt & rerum imperitus, qui Sacramenta omnia, eorumque ritum expreſsè in Scripturis requirit. Stetit enim diu Chriſti Eccleſia ſine vlla Scriptura: & poſtquam (diuina diſponente prouidentia) pleraque ex occaſione ſcriptis mandata ſunt, non pauca tamen in Traditione hæſerunt, vt de multis dicere liceret, *Nôrunt fideles*. Sic Sacramenti Confirmationis, quod magna ex parte per Traditionem acceptum eſt, multa extant apud Veteres monumenta; vt eſt illud apud S. Hieronymum illius Luciferiani, quod ab Orthodoxo comprobatur: *An neſcis etiam Eccleſiarum hunc eſſe morem, vt baptizatis poſteà manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus ſanctus? Exigis vbi ſcriptum ſit? In Actibus Apoſtolorum. Etiamſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet, totius Orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret: nam & multa alia, quæ per Traditionem in Eccleſiis obſeruantur, auctoritatem ſibi ſcriptæ legis vſurpauerunt.* Audis Caluine? audi & aliud ex S. Bernardo, cuius auctoritatem ſine impudentiæ nota defugere non potes, quum toties illum vt doctrinæ tuæ ſuffragatorem alleges. *Malachias*, inquit, *vſum ſaluberrimum Confeſsionis, Sacramentum Confirmationis, Contractum coniugiorum, quæ omnia aut ignorabant, aut negligebant, de nouo inſtituit*, &c. *Puerum mente captum, ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum ſacra vnctione ſanauit.* Atque hoc eſt oleum, quo milites Caluiniſtæ, poſt ſpoliata templa & monaſteria, ocreas ſuas vngere gloriabantur.

Baron. an. 35

Lib. contra Luciferianos

In vita S. Malachiæ.

2. *Confirmatio ab Epiſcopo tantùm.*] Ordinariè videlicet: nam S. Gregorius Magnus, non parùm in Chriſtianis myſteriis verſatus, ex abſoluta ſua poteſtate id Calaritanis presbyteris in Sardinia conceſſit; vt patet epiſt. 36. lib. 3. iuncta epiſt. 9. eiuſdem libri: quod Caluinus impudenter ſugillat 4. 19. 10. 2. *Addam & hoc ad cumulum: Si iure diuino proprium hoc munus Epiſcoporum fuerit, cur auſi ſunt ad plebeios presbyteros transferre? quemadmodum in quadam Gregorij Epiſtola legitur.* At ſanctiſsimo ac doctiſſimo Pontifici, & in Antiquitatibus Eccleſiaſticis optimè verſato, quis non videt plus tribuendum eſſe, quàm miſero Apoſtatæ, non intelligenti neque quæ loquitur, neque quæ affirmat?

3. *Si quis vino, lacte, aqua roſacea, aut alia diſtillatitia vti velit.*] Olim Seleuciani non aqua, ſed igne baptizabant; vt notat Philaſtrius & D. Auguſtinus hæreſi 59. perperàm huc torquentes quod eſt Matt. 3. 11. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.* Flagellantes autem circa annum Domini 1300. ſanguine ſuo ſe baptizabant. At Beza epiſt. 2. ad Thomam Tilium (hauddubiè ex Magiſtri ſententia) *Si deſit aqua*, inquit, *& baptiſmus alicuius differri cum ædificatione non poſsit, nec debeat, illum quouis alio liquore non minùs ritè quàm aqua baptizari poſſe.* Idem de Euchariſtiæ materia vide apud P. Gaulter. Seculo 16. cap. 15. error. 94.

CALVMNIA QVARTA.

De Euchariſtiæ Sacramento.

COLOR XXXIV.

DVas calumnias hîc perſtringemus, alteram de Euchariſtiæ adoratione: alteram de eius vſu ſub vna ſpecie. Quam vtrãque noſtri temporis hæretici furenter ingerunt, ſuamque matrem Eccleſiam idololatriæ fœdiſſimę, furti etiam ac rapinæ impudenter accuſant. Caluinus

4. 17. 35. *Hac cognitio nos facile à carnali etiam adoratione abſtrahet, quam peruerſa temeritate quidam in Sacramẽto erexerunt: quòd ſecum ſubducerent, Si corpus eſt, & anima igitur & diuinitas ſunt vnà cum corpore, quæ iam diuelli non poſſunt: igitur illic adorandus Chriſtus.* Et §. 36. *Quare qui Sacramenti adorationem excogitârunt, eam non modo à ſeipſis ſomniârunt citra Scripturam, vbi nulla illius mentio oſtendi poteſt (quæ tamen non fuiſſet prætermiſſa, ſi Deo accepta foret) ſed reclamante Scriptura ſuæ ſibi libidinis arbitrio Deum fabricati ſunt, derelicto Deo viuente. Quid enim eſt idololatria, ſi hoc non eſt, dona pro datore ipſo colere? Vbi dupliciter peccatum eſt: nam & honor Deo raptus, ad creaturam traductus eſt: & ipſe etiam in polluto ac profanato ſuo beneficio inhonoratus, dum ex ſancto eius Sacramẽto factum eſt execrabile idolum.* Rurſum 4. 18. 8. *Eant nunc, & idololatriam eſſe negent, quòd panem in ſuis Miſſis oſtendunt pro Chriſto adorandum.*

4. 17. 47. *Edictum æterni Dei eſt, vt omnes bibant: quod homo noua & contraria lege antiquare & abrogare audet; edicens ne omnes bibant.* Et infrà, *Dominus panem oſtendens, corpus ſuum eſſe dicit: calicem dum oſtendit, ſanguinem vocat. Humanæ rationis audacia contra reclamat: panem eſſe ſanguinem, vinum eſſe corpus. ac ſi Dominus nulla cauſa corpus ſuum à ſanguine & verbis & ſignis diſtinxiſſet: & vnquam fando auditum eſſet, corpus Chriſti aut ſanguinem, Deum & hominem appellari. Sanè ſi deſignare ſe totum voluiſſet, dicere poterat, Ego ſum: qualiter loqui in Scripturis conſueuit: non autem, Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus.*

Hæc grauiſſima calumnia, imperitię plus an blaſphemiæ contineat, in medio relinquam: Spectator his quæ dicentur perſpectis, de hoc colore iudicium feret. Eccleſiæ doctrina ſuper hac materia eſt hæc: Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 1. & 3.
Chriſtus quod ſemel in vltima cena per ſe & immediatè fecit, hoc tanquam Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, Pſal. 109. 13.
mediante Sacerdotum miniſterio quotidie facit: panem cõuertens in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem, iuxta clariſſima ipſius verba, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus.* Ex horum verborum vi ſub ſpecie panis tantùm eſt corpus, non ſanguis aut anima aut diuinitas: ſub vini ſpecie tantùm eſt ſanguis, non corpus aut anima aut diuinitas. Sed quia Chriſti corpus neque eſt exangue, neque inanime, neque ſine diuinitate; & rurſum quia ſanguis eſt intra corpus animatum, & diuinitati conjunctum, conjunctus & ipſe: ideò Chriſtus, verus Deus & homo verus, totus eſt ſub ſpecie panis, & totus eſt ſub vini ſpecie, modo quodam exiſtentiæ ſupernaturali.

Hinc ſequitur primò latriæ cultũ qui vero Deo debetur, huic ſanctiſſimo Sacramento in veneratione exhibendum. *Neque enim ideò minus eſt adorandum, quod fuerit à Chriſto Domino vt ſumatur inſtitutum: nam illum eundem Deum præſentem in eo eſſe credimus, quem Pater æternus introducens in orbem* Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 5.

terrarum dicit, Et adorent eum omnes Angeli Dei: quem Magi procidentes adorauerunt: quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum fuiſſe, Scriptura teſtatur.

Concil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 1. Secundò, cùm ſub vna, ſiue panis, ſiue vini ſpecie, totus atque integer Chriſtus, verumque Sacramentum ſumatur, *Quod ad fructum attinet, nulla gratia ad ſalutem neceſſaria eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt. Nullo enim diuino præcepto laicos & clericos non conficientes obligantur ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub vtraque ſpecie ſumendum: neque vllo pacto, ſalua fide, dubitari poteſt quin illis alterius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficiat.* 2

Ex his non difficile eſt Caluini columnias refutare.

Prima, *Carnalem adorationem peruerſa temeritate quidam in Sacramento crexerunt.* Triplex calumnia.

Nam primò, qui ſunt illi quidam? Omnes hæreſiarchæ notiſſimi ſunt, nomen, locus, tempus, turbatio Eccleſiæ, &c. cur illorum nomen ita latuit, qui tam horrendam idololatriam inuexerunt?

Secundò, tam ſpiritualis eſt adoratio noſtra, vt eam carnales Caluiniſtæ capere nō poſſint: quod Chriſtus ipſe Ioan. 6. 64. ſatis inſinuat. *Spiritus eſt qui viuificat: caro,* id eſt carnalis intelligentia, *non prodeſt quidquam.*

Tertiò. An eſt peruerſa temeritas, Chriſtum in Sacramento adorare, vbi eum verè præſentem ex verbo ipſius agnoſcimus? At non eſt ibi vt adoretur, ſed vt ſumatur. Quid ergo, an Rex in tranſcurſu, in menſa, in itinere, honore regio priuabitur, quia ibi non eſt vt adoretur? Non igitur in cruce Chriſtum pendentem adoraſſes Caluine, quia ibi non erat, vt adoraretur: imò in terris agētem nemo niſi peruersè adoraſſet, quia non venit adorari, ſed Matt. 20. 28. contumelias pati & crucifigi. Quòd ſi adorationem tollere vis, præſentiam priùs auferas neceſſe eſt, nam ex hac adoratio neceſſaria conſecutione ſtabilitur.

Secunda, *Suæ ſibi libidinis arbitrio Deum fabricati ſunt, derelicto Deo viuente, vt panem pro Deo adorarent, vt panis Deus haberetur.* Calumnia blaſphema, & blaſphemia calumnioſa, quæ non tantùm in SS. Patres & vniuerſam Eccleſiam, ſed etiam in Chriſtum ipſum vibratur. Nam certò conſtat adorationem hanc Gregorij Magni tempore, hoc eſt, à mille annis in vſu fuiſſe; quod Caluinus non diffitebitur, cùm ex libris eius indubitatis id habeamus: at nos altiùs conſcendimus, & ab ipſo Apoſtolorum tempore frequentatam fuiſſe oſtendimus, ex S. Auguſtino, Ambroſio, Origene, Dionyſio Areopagita, &c. Vnde vt idem Origenes inſinuat, ſolebant fideles Euchariſtiam accepturi, præfari vt modo Catholici faciunt, *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum,* &c. Homil. 5. in diuerſa loca Euangelij. Quòd ſi tam execrabilis idololatria, vt fruſtulum panis pro Deo coleretur per annos ſaltem mille in Eccleſia inualuit, vbi eſt illa Chriſti promiſſio, *Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam?* Matt. 16. 18. Præterea, ſi Deus tam vehementer idololatriam execratur, vt illos Iſrael & Iuda in captiuitatem compulerit, tantùm ob id quòd verum Deum cultu arbitrario & non præcepto colerent, vt tu interpretaris: 4. 10. 24. quomodò ipſius zelotypia per annos mille quieuit, & illos idololatras ſibi placere oſtendit donis eis eximiam ſanctitatem, miraculorum donum, & varia Spiritus ſancti chariſmata? Cur aliquem Caluinum non miſit, qui tātam impietatem reprehenderet? cur dæmoni tam laxas habenas permiſit?

Sed ait Caluinus, *Vbi verbum, ſine quo res tanti momēti, vt hac forma Deus adoretur, tractari non debuit?* Vbi verbum Caluine, quod res in Chriſti Eccleſia per annos mille quingentos vſurpata, & à Sanctis vſurpata, propter priuati hominis imaginationem abolenda ſit? Ne tamen putes nos verbo deſtitui,

Habemus primò verbum ſcriptū, *Hoc eſt corpus meū: & Adorate eum omnes Angeli eius*: tu Caluine nuſquam legis, *Non eſt corpus meum, Non eſt adorandum.*

Habemus ſecundò, verbum traditum, quod patet ex perpetua Eccleſiæ praxi: tu nihil habes niſi cordis tui figmentum, & humanam audaciam extollentem ſe aduerſus ſapientiam Dei.

Habemus

Habemus tertiò, SS. Patres & Epiſcopos, quorum doctrinam ſine dubio populus ſequebatur: tu neminem proferre potes qui contradixerit, aut adorationem hanc reprehenderit. Quæ igitur eſt iſta calumniandi & blaſphemandi libido, ſine verbo Catholicos idololatriæ reos agere, & verbum ab eis exigere? nam ſic iuris ordo peruertitur, & quod eſt apud Comicum, prior cauſam dicit & probat is vnde petitur, quàm is qui petit. Sed nobis verbum non deeſt, non deſunt idoneæ probationes, vt etiam in tam iniqua procedendi forma, contra peruerſos iſtos litigatores victoriam in manibus habeamus.

Tertia, *Ex eadem prodijt officina & altera conſtitutio, quæ dimidiam Cœnæ partem meliori populi Dei numero vel furata eſt, vel eripuit: nempe ſymbolum ſanguinis, quod laicis & profanis (his ſcilicet titulis Dei hereditatem inſigniunt) interdictum, paucis raſis & vnctis in peculium ceſſit.* 4.17.47. Eccleſia Caluine, neque furtum neque rapinam committit, cùm laicis & clericis non ſacrificantibus calicis vſum non permittit: quia calix ipſorum non eſt, neque ipſis debitus, ſed tantùm verum Euchariſtiæ Sacramentum, quod illis Eccleſia liberaliter offert. Nec erat cur ſtomachareris ligonem vocari ligonem, ſcapham ſcapham, laicos laicos: quum 4.4.9. fatearis in primitiua Eccleſia nomen Clerici frequentatum fuiſſe, cui laicorum nomen reſpondet. Quis autem non clericos *profanos* vocauit, niſi tu cùm tuos Miniſtros *ſacros* homines facere lubet? *Ne quis*, inquis 4.4.9. *niſi bene præformatus Eccleſiæ miniſtraret*, &c. *tum à curis* profanis *fuiſſet alienus, curiſq; ac ſtudijs ſpiritualibus aſſuefactus.* De raſis & vnctis contumeliam nunc tibi remitto: nam & eam à Luthero mutuam ſumpſiſti, & tuam raſuram ac vnctionem, ad inſtar Iuliani Apoſtatæ, nefanda defectione, impiè delere & abradere quantum in te fuit, ſtuduiſti. [Baron. anno 361.]

Quarta; *Deus edicit vt omnes bibant: homo, ne omnes bibant.* 4.17.47. Edictum æterni Dei fuit, vt omnes Apoſtoli biberent, nam ad præſentes dirigebatur ſermo: iſti edicto ſtatim omnes paruerunt. *Et biberunt*, inquit Marcus, *ex illo omnes.* [Marc. 14. 23.] Quòd ſi omnes omninò bibere iubentur, vt calicem ſine ſalutis diſcrimine aut diſpendio omittere non poſſint, quid faciet Caluinus

Primò, paruulis, qui *omnium* nomine comprehenduntur, & in primitiua Eccleſia (quæ ſecundùm ipſum purior fuit) bibere ſolebant? At ipſe paruulos à ſua Cæna ſic arcet, vt dicat illis eſſe venenum. 4.16.30.

Secundò, quid abſtemijs, qui vini odorem ferre non poſſunt, quales in calidioribus regionibus non pauci reperiuntur, præſertim feminæ, quæ aquæ potandæ à teneris aſſueuerunt?

Tertiò, quid regionibus Septemtrionalibus, vbi nec vinum creſcit, nec aliunde importatum diu ſine conglaciatione conſeruari poteſt? Quid, cùm aliquot hominum millia ſimul eſſent communicandi?

An reſpondebit fortè, quod ijs qui in noua Francia? [P. Gaulter. Sec. 16 cap. 15. err. 94.] nempe Chriſtum Dominum locis & temporibus attemperare ſe ſolere: ac proptereà ſi in noua Francia hoc Sacramentum inſtituiſſet, cibum & potum illic vſitatum adhibiturum fuiſſe: ergo & nunc eundem vſurpari poſſe. Hanc magiſtralem reſponſionem Caluiniſtæ amplexi ſunt, vt teſtatur Beza epiſt. ad Thomam Tilium: vnde Ioannes Volanus Polonis cereuiſiam permiſit, quemadmodum antè Melanchthon Ruthenis ὑδρόμελι. [Lib. de Vſu integri Sacramenti.] Hæc ſunt Nouatorum oracula, & reſponſa de tripode, qui in diuinis Chriſti Sacramentis tantum ſibi permittunt, vt & ipſorum ſubſtantiam audeant violare. Non tamen à ſuis principijs multùm abludunt: quid enim refert vtrùm vino conſpecto aut guſtato fides excitetur, an ὑδρομέλιτι vel cereuiſia? Quanto ſapientiùs Eccleſia Catholica, à Spiritu ſancto edocta, Sacramenti materiam (quam nullus hominum mutare poteſt) diligenter retinet, & nihilominùs omnibus illis incommodis medetur. Vocem *omnes* ita interpretatur, vt aliqui tamen excipi poſſint, quod & Hæretici, velint nolint, facere co-

 guntur:

guntur: neque id temere facit, ſed.

Primò, ex textu Scripturæ Io.6. 59. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

Secundò, ex verbo Dei tradito & praxi Apoſtolorum, quam Eccleſia per tot ſecula aliquo modo retinuit & oſtendit, nam & infantibus ſolam vini ſpeciem inſtillari conſueuiſſe, ſatis conſtat ex S. Cypriano. Serm. de Lapſis.

Tertiò, ex neceſſitate & impoſſibilitate, ſciens Chriſtum nihil impoſsibile præcepiſſe, ſed (ſeruata Sacramenti veritate & reuerentia) Vicarijs ſuis pro loco & tempore prudenter diſpenſanda reliquiſſe. Matt.24.45.

Sic iugulata eſt Huſsitarum, Lutheri, Caluini grauiſsima calumnia. Non enim edicit Eccleſia ne *omnes* bibant quos Chriſtus bibere iuſsit: ſed ne illi bibant, quos ipſe Eccleſiæ ſuæ excipiendos reliquit. Quid enim? nónne Caluinus, miſerè ab Anabaptiſtis preſſus, multas cogitur facere exceptiones & reſtrictiones, quæ in Scriptura non habentur? Legatur libri 4. cap.16. §. 18 28. 29. 30. 31. Sed Caluino ſcilicet omnia licent, Eccleſiæ nihil.

4.17.47. Quintò, *Dominus panem oſtendens, corpus ſuum eſſe dicit: calicem dum oſtendit, ſanguinem vocat.* Falſum eſt Caluine, & Lutheranorum dogma, 4.17.20. *Hic panis eſt corpus meum:* quod tu alibi vehementiſsimè & atrociſsimè inſectaris, & intolerabilem blaſphemiam vocas. Chriſtus quod manibus tenebat, & diſcipulis porrigebat, corpus ſuum vocat: quod erat in calice, ſanguinem ſuum noui teſtamenti appellat. Neque licet hic Sophiſticè argutari, Quid demonſtrat pronomen *hoc?* nam ſi Dominus in Cana Galilææ Ioan.2.9. dicendo, *Hoc eſt vinum*, aquam tranſmutaſſet, quid ſignificaret aut demonſtraret pronomen *Hoc?* Sed pergit Caluinus, & inſcitiam ſuam vel malitiam prodit: *Humana rationis audacia contrà reclamat, panem eſſe ſanguinem, vinum eſſe corpus.* Quis vnquam Catholicorum hanc Theologiam ſomniauit? Neque panis eſt corpus, neque vinum eſt ſanguis: quanto minùs panis erit ſanguis, & vinum corpus? Hoc igitur eſt quod Catholici docent: Sub ſpecie panis eſt corpus Chriſti, ex vi verborum: Concil. Trid. ſeſſ.13. cap.3. eſt etiam ſanguis per concomitantiam, quam vos fruſtrà & inſcitè ridere & impugnare ſoletis. 4.17.18. Sub ſpecie vini eſt Chriſti ſanguis: per concomitantiam etiam corpus: quia partes Chriſti Domini poſtquam ſurrexit à mortuis, naturaliter & inſeparabiliter inter ſe copulantur. Neque propterea Chriſtus *nulla cauſa, & verbis & ſignis corpus à ſanguine diſtinxit:* nam & verè diſtincta ſunt, & ſic paſsionem ac mortem Domini diſtinctè conueniebat repræſentari. Neque corpus & ſanguis Deus & homo eſt aut vocatur, ſed Dei & hominis, vt patet, *Hoc eſt corpus meum.* Sed cur non dixit, *Ego ſum?* Non eſt tuum Caluine, Chriſto præſcribere, quibus verbis in ſuis myſterijs vſurus ſit: quanquam & illud, *Ego ſum*, non tacuit, vt videre eſt Ioan.6.51. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Et v.58. *Qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Quare nihil eſt cur quiriteris, populo Dei dimidiam Cœnæ partem ereptam eſſe: non enim in Symbolis refectio noſtra conſiſtit, ſed in ipſo corpore & ſanguine Domini, quæ laici æque ſub vna ſpecie, atque ſub duabus ſacerdotes percipiunt.

NOTÆ.

NOTAE.

1. L*Atriæ cultum qui vero Deo debetur.*] Hanc ratiocinationem pro ſua reformata Dialectica Caluinus irridet. 4.17.13.2. *Proinde hoc in ſumma profectum videmus iſta ingenioſa ſubtilitate, vt panis pro Deo habeatur.* Nihil minùs Caluine: ſed ingenioſi homines, vt ſe ratione præditos oſtenderent, fidei dogma de Chriſti præſentia ab Apoſtolis acceptum, firmo argumento ex carnis præſentia concluſerunt, atque inde vlteriùs adorationis neceſſitatem deduxerunt. Quòd autem temporis progreſſu exterior Sacramenti reuerentia creuerit, nemo mirabitur, niſi qui miratur, Deum Iſraël poſt tria ferè annorum millia, nouo quodam externo cultu, atque adeò inuſitata pompa adorari & celebrari voluiſſe, quando Dauid tantam Cantorum multitudinem inſtituit, vt ſoli magiſtri qui reliquos inſtruerent, ducenti & octoginta octo numerarentur. 1. Paral. 25.7. Hi autem Pſaltæ ſorte educti viciſſim cantabant, & omnis generis muſica inſtrumenta adhibebant; vt planè noua quædam religionis facies aſpiceretur. Quando ergo à nobis quærit Caluinus 4. 17. 35. *Quid? an res erat nullius momenti, Deum hac forma adorare vt nihil nobis præſcriberetur?* ſimiliter à Dauide quærat, an res fuerit nullius momenti, tot Cantores, tot organa muſica, tantam pompam hactenus inuſitatam, ſine exemplo, ſine expreſſo verbo inſtituere. Quod pro Dauide reſpondebit, idem ſibi reſponſum pro Eccleſia Catholica referat.

Explicat hanc ſubtilitatem. 4. 17. 35. a.

Singuli chori (qui erant 24) habebāt duodecim magiſtros. Torniell. anno 3020.

2. *Nulla gratia ad ſalutem neceſſaria.*] Exiſtit hoc loco dubitatio quædam, quam Concilium noluit determinare, Vtrùm ex vtriuſque ſpeciei ſumptione plus accedat gratię, quàm ex altera tantùm? Qua de re tria affirmanda videntur.

Bellar. lib. 4. de Euchariſt. cap. 23.

Primum, Quando vtraque ſpecies per modum vnius refectionis ſumitur, vt fit à Sacerdote ſacrificante, non augetur gradus gratiæ qui eſt Sacramento annexus v. g. qui infantibus datur. Probatur, quia tota illa gratia, in primo inſtanti quo perficitur manducatio, confertur communicanti: ergo nihil reſtat gratię in ſumptione calicis conferendum.

Suar. tom. 3 in 3. p. d. 62 ſect. 4.

Secundum, Ex opere operantis conferri poteſt noua gratia in calicis ſumptione. Probatur, quia fides docet ibi eſſe illum ipſum Chriſti ſanguinem, qui tanta charitate pro nobis in cruce fuſus eſt: ergo nihil eſt conuenientius, quàm vt communicans excitet varios affectus, charitatis, humilitatis, gratitudinis, &c. qui gratiæ augmentum promerentur. Nouatores alium Sacramenti effectum non agnoſcunt.

Tertium, Si communicans tempore communionis paulatim meliùs diſponatur, & creſcat in deuotione, confertur illi in ſumptione calicis tantum nouæ gratiæ ex opere operato, quantum diſpoſitionis accretioni reſpondet. Probatur, quia Sacramentum vi ſua confert gratiam pro diſpoſitione ſuſcipientis; vt docet Concilium Trident. Seſſ. 6. cap. 7. ergo maiorem meliùs diſpoſito: ergo ſumens calicem in meliore diſpoſitione quàm ſpecies panis, nouam Sacramenti vim percipit, & pluſculum gratiæ acquirit. Ex quibus omnibus perſpicuum fit, laicos ſub vna ſpecie communicantes, non tantùm gratia ad ſalutem neceſſaria non fraudari, vt quiritantur Hæretici; ſed nihil illis deeſſe quominùs vberiorem gratiam quàm multi Sacerdotes recipiant: excitando ſe ad viuam fidem, & nobiles illas virtutes, quæ in huius Sacramenti ſumptione exerceri natæ ſunt; præterquam, quòd obediendo Eccleſiæ & frequenter communicando, vberrimam gratiam ſibi comparare poſſint.

Suar. tom. 3 in 3. p. d. 63. ſect. 4.

3. *Ad inſtar Iuliani Apoſtata.*] De eo ſic S. Gregorius Nazianzenus, orat 1. in Iulian. *Atque hinc quidem facinora ſua auſpicatur, quemadmodum narrant qui ipſius arcanis gloriantur (prò Superi, in quos ſermones incurrere cogor!) impuro & nefario ſanguine lauacrum extergit, initiationi noſtræ execrabilem initiationem opponens: ſus videlicet in cœno prouoluta (ſicut eſt in prouerbio) manuſq; ſuas profanat, vt nimirum eas ab incruento illo ſacrificio, per quod nos Chriſti, ipſiuſq; paſſionibus & diuinitati communicamus, elueret ac repurgaret.* Hæc de Baptiſmo & Eùchariſtia Nazianzenus. At de Confirmationis Sacramentò, cuius vi impium Iuliani ſacrificium turbatum fuit; ſic Prudentius qui eo tempore viuebat.

2. Petr. 2.22.

In Apotheoſi.

——— *Lotus procul abſit & vnctus*
Pulchra reformatis, redeat Proſerpina ſacris.

Et infrà, *Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps*
Pallet, & adſtantes circumſpicit: Ecquis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno,
Qui Zoroaſtræos turbaſſet fronte ſuſurros.

Anno Domini 362. vbi Baronius.

Digitized by Google

CALVMNIA QVINTA.

De Pœnitentiæ Sacramento.

COLOR XXXV.

POEnitentia & virtus eſt (iam inde à mundi initio omni peccatori neceſſaria) & Sacramentum eſt, à Chriſto Domino in lege noua inſtitutum, omnibus poſt baptiſmum lapſis ad ſalutem neceſſarium.

Primò, vt Virtus, eſt ſtudium 1
peccata commiſſa caſtigandi & puniendi per deteſtationem, dolorem & emendationis propoſitum, cum aliqua partis læſæ ſatisfactione. Vt Sacramentum eſt interioris pœnitentiæ ſignum viſibile qua pœnitens vtcunque inſtructus, inſuper peccata ſua Chriſti vicario in foro diuino confitetur & abſoluitur, injuncta aliqua ſatisfactione. Inſtituit hoc Chriſtus præcipuè, cùm à mortuis excitatus, inſufflauit in diſcipulos ſuos dicens: *Accipite Spiritum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quo tam inſigni facto & verbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit.

Ioan. 20. 22.

Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1.

Secundò, hoc Sacramentum lapſis poſt baptiſmum (in lethale crimen) eſt neceſſarium, vt nondum regeneratis ipſe baptiſmus: nempe vel reipſa, vel in voto, ſi reipſa ſuſcipi non poteſt.

Tertiò, ipſius quaſi materia ſunt ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio & ſatisfactio: forma, in qua præcipuè Sacramenti vis conſiſtit, eſt abſolutio Sacerdotis per modum ſententiæ iudicialis in ſubditum prolata. Quòd ſi quis non Sacerdos iudicium hoc vſurpauerit, præter ſacrilegium quo obſtringitur, conatu ſuo fruſtratur, & ſententiam inualidam profert.

Quartò, Contritio eſt animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero: quæ diſpoſitio aliquando eſt charitate formata ante Sacramenti ſuſceptionem: aliquando non eſt, & tunc vocatur Attritio.

Quintò, Confeſſio eſt omnium criminum mortalium, etiam occultiſſimorum detectio, Sacerdoti vt Chriſti vicario facta: quæ quidem poſt diligentem diſcuſsionem memoriæ occurrunt, additis circumſtantiis quæ peccati ſpeciem mutant.

Sextò, ſatisfactio eſt voluntaria ſuſceptio & adimpletio pœnæ à Iudice impoſitæ, tum in vindictam præteritorum peccatorum, tum in cuſtodiam nouæ vitæ, & infirmitatis medicamentum.

Septimò, in his omnibus non habet homo vnde in ſe glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo viuimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ; qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Octauò, differt igitur hoc Sacramentum multis rationibus à Baptiſmi Sacramento:

Primò, materia & forma.

Secundò, iudicio; nam baptizans iudicem non agit.

Tertiò, fructu: nam baptiſmus totũ hominem regenerans totam culpam cum tota pœna remittit: hîc autem plerumque aliqua pœna temporaria à peccatore luenda relinquitur; & hæc eſt quæ per noſtras ſatisfactiones in Chriſto fundatas propriè tol-
2 litur, æternitate pœnę vi Sacramenti antè ſublata. Et quia diuina

id exigente

id exigente iuſtitia, noſtris fletibus & laboribus hæc pœna redimenda eſt, ideò meritò Pœnitentia à SS. Patribus laborioſus quidam baptiſmus dictus eſt Hæc ferè ex Concil. Trid. ſeſ. 14. cap. 1. 2. 3 &c.

De hac Pœnitentia Caluinus, inaudita ante Lutherum paradoxa in medium profert, & ſuperiorem doctrinam duobus locis lib. 3. cap. 3. & 4. & lib. 4. cap. 19. §. 14. 15. 16. 17. impugnat; quod facere nō eſt auſus, niſi multis calumnijs & falſis criminationibus inſtructus ac armatus, vt in ſimilibus cauſis illi ſolemne eſt. Calumnias itaque numeremus, & in paragraphos digeramus.

§. 1.

De pœnitentiæ definitione.

3. 4. 1. *Principiò in danda definitione planè oſtendunt nunquam ſe intellexiſſe quid eſſet pænitentia.* Quid ſit Caluiniſtica pœnitētia, fateor Doctores Scholaſticos, imò & SS. Patres, atque adeò totam Antiquitatem ignoraſſe: nam cui in mentē veniſſet, Pœnitentiam vt virtus eſt, nihil aliud eſſe quàm regenerationem? & vt Sacramentum eſt, ipſum eſſe baptiſmum memoria repetitum? Sic enim 3. 3. 9. *Vno ergo verbo pænitentiam interpretor regenerationem, cuius non alius eſt ſcopus, niſi vt imago Dei quæ per Adæ transgreſsionem fœdata, & tantùm non oblitterata fuerat, in nobis reformetur. Sic docet Apoſtolus, cùm ait, Nos autem reuelata facie gloriam Domini repræſentantes, in eandem imaginem transformamur ex gloria in gloriam, tanquam à Domini Spiritu.* At ſi tuam interpretationē recipimus,

2. Cor. 3, 18. Primò, nemo niſi iuſtus indigebit pœnitentia, quod eſt contra illud Luc. 15. 7. *ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pænitentia.*

Secundò, ſemper ſequetur pœnitentia peccatorum remiſsionem; quod eſt abſurdum; cùm ſenſus communis dictet debere potiùs præcedere; quod & tu doces. 3. 4. 3. *Diximus & nos quodam loco nunquam ſine pænitentia obuenire peccatorem remiſſionem.*

Tertiò, non tendet in malum quod deteſtetur & deleat, ſed in bonum quod proſequatur.

Quartò, aliarum virtutum munia & officia inuadet, quarū eſt inſiſtere vt Dei imago in nobis reformetur.

Quintò, Regeneratio eſt in infantibus 4. 16. 17. pœnitentia non eſt: vt patet: ergo Caluine tuam ipſe Pœnitentiæ definitionem euertis.

Sextò, Quis vnquam Interpretum ſomniauit Apoſtolum loco citato agere de Pœnitentia?

3 Iam verò 4. 19. 17. *Aptiſſimè itaque dixeris, inquit, ſi Baptiſmum vocaueris pænitentiæ Sacramentum, quum in confirmationem gratiæ & fiduciæ ſigillum ijs datus ſit qui pænitentiam meditantur.* Datus eſt, Caluine, in peccati originalis remedium, & ſimul omnia actualia peccata inuenta delet: in futura autem peccata nihil poteſt niſi mediatè, quatenus ad alia Sacramenta ius confert, & excitat ad opera bona. Pulchrè D. Aug. ep. 23 ad Bonif. ante med. *Tunc infans etiam incipiet habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, ſed alia curatione ſanentur.* Alioquin

Primò, peccata poſt baptiſmum cōmiſſa faciliùs remitterētur quàm quæ ante perpetrata ſunt; quod negant SS. Patres, & diuinæ iuſtitiæ ratio non patitur: quum longè faciliùs ſit baptiſmum recordari, quàm reipſa ſuſcipere.

Secundò, Quid facient qui infantes baptizati ſunt? nam ij ſuum baptiſmum in memoriam reuocare non poſſunt, nec habent niſi humanum teſtimonium, quo certiores fiant de ſuo baptiſmo: ergo tota ſalutis fiducia fallaci teſtimonio nitetur.

Tertiò, Cur ſi baptiſmi memoria ad ablutionem ſufficit, Cœnæ memoria non ſufficit ad ſaturitatem? Hæc & ſimilia paradoxa qui ignorat, non eſt cur tanquam ſtipes & fungus calumnioſè traducatur.

§. 2.

De eius diuiſione.

3. 4. 1. *Pænitentiam tam argutè definitam, in contritionem cordis, confeſsionem oris, ſatisfactionem operis partiuntur, nihilo magis dialecticè quàm definierunt: etſi videri volunt totam ætatem in ſyllogiſmis contexendis detriuiſſe.*

Pergis calumniari.

Primò, quia tres Pœnitentiæ deſcriptiones, quas rides & in Theologis Scholaſticis reprehendis, aſſcribis in margine grauiſsimis Patribus, Ambroſio, Auguſtino, Grego-

rio: ne tamen tui ſimilis non eſſes, ſubiungis, *Hæc enim vt à Patribus benedicta commendamus (quod inficiari tamen contentioſæ diſputiæ non eſſet) non tamen*, &c.

Secundò, quia deſcriptiones illæ Pœnitentiam adumbrant vt virtus eſt, diuiſio vt Sacramẽtum eſt: quod ignorare non potuiſti. Nam Magi- 4
ſter, quem hic impugnas, in 4. diſtinct. 14. ſtatim initio diſtinctionem illam proponit. Itaque peccatum tuum non inſcitiæ, ſed malitiæ eſt.

Tertiò, quum Pœnitentia tanti momenti ſit, vt rectè ſcripſeris 3. 4. 2. *non hic de aſini vmbra rixam eſſe, ſed rem omnium maxime ſeriam tractari:* quid eſt, quòd tu, ex & cum Luthero, poſt mille quingentos annos nouam Pœnitentiæ definitionem fabricaris? an non hoc eſt vniuerſam calumniari Eccleſiam, quaſi rem omnium maxime ſeriam hactenus ignorarit?

Quartò, Vis Scholaſticos parùm Dialecticos videri ex ijs quæ falsò illis affingis: de tua Dialectica aliquid infrà libabimus; vnde Spectatori conſtabit, te totam ætatem in ſyllogiſmis contexendis non detriuiſſe, vel certè valdè ſtupidum fuiſſe: nam multos ex illis meros eſſe paralogiſmos vel ruſticus deprehẽdet.

§. 3.

De ratione Sacramenti.

Romanenſes & Scholaſtici (quibus ſolemne eſt omnia perperam interpretando corrumpere) anxie hic in reperiendo Sacramento deſudant: nec mirum videri debet: nodum enim in ſcirpo quærunt. 4. 19. 15.

At mirum eſt nodum nunc ab omnibus repertum eſſe, cum nullum Scholaſticum proferre poſſit Caluinus, qui negârit Pœnitentiam eſſe Sacramentum. Plerique eorum docent, contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem, eſſe quaſi materiam Sacramenti, Abſolutionem eſſe formam: & hæc eſt verior ſententia. Alij, vt Scotus, Ockam, Gabriël, &c. in ſola Abſolutione Sacramentum conſtituunt, qua peccata ſua confeſſus in Dei foro abſoluitur. Durandus abſolutione & confeſſione Sacramentum definit: contritionem enim diſpoſitionem eſſe vult, & Satisfactionem eſſe pœnitentiæ fructum. Omnes tamen concorditer & facilè Sacramentum inuenerunt. Neque obſtat D. Auguſtini locus, quem Caluinus citat 4. 19. 15. ex lib. 3. quæſt. vet. teſtament. *Sacramenta propter carnales viſibilia inſtituta ſunt: vt ab ijs quæ oculis cernuntur, ad ea quæ intelliguntur Sacramentorum gradibus transferantur. Quid tale aut ipſi vident*, inquit, *aut alijs queunt oſtendere in eo quod Sacramentum Pœnitentiæ vocant?* Multa ſunt Caluine quę videmus, & alijs non cæcis oſtendere quimus, quibus ad ea quæ intelliguntur, transferamur.

In 4. Sententiar. diſtinct. 16.

Primò, Pœnitens ſacerdoti ad genua accidit, manus complicat, percutit pectus, agit reum ſimul & accuſatorem.

Secundò, Sacerdos ſedet vt iudex, cognoſcit cauſam, ſententiam nomine Chriſti profert.

Tertiò, Pœnitẽs impoſitã pœnam acceptat, & ſuo tempore exequitur. Et quamuis hęc non ſemper videantur, ſemper tamen viſibilia ſunt, id eſt, externo aliquo ſenſu perceptibilia; vt de ſenſu viſus philoſophatur D. Auguſtinus lib. 10. Confeſſ. c. 35. Et hæc eſt corporalis hoc eſt, viſibilis ſpecies, quæ fructum ſpiritualem repræſentat.

§. 4.

De ſtulta Caluini gloriatione.

Si vllum hic Sacramentum quæratur, nonne longè ſpecioſius iactari poterat abſolutionem ſacerdotis Sacramentum eſſe, quam pœnitentiam interiorem vel exteriorem? 4. 19. 16. & infrà, *Sane hallucinati ſunt iuſquam pueriliter, & cæci in Sole fuerunt, qui cum multa difficultate æſtuarent, rem planam adeo & cuiuis obuiam non perſpexerunt.*

Quid facias huic Sycophantæ? nam vel per craſſam inſcitiam, vel ſubtilem malitiam Theologis Scholaſticis odium & contemptum conciliare conatur, quaſi ignorauerint quod ipſe inueniſſe ſe Thraſonicè gloriatur. Nónne omnes Scholaſtici ſacerdotis Abſolutionem vel ſolam Sacramentum faciunt; vt Scotus, Ockam, Gabriel, Almain, &c. vel potiſſimam eius partem, in qua Sacramenti vis maximè ſita eſt; vt reliqui omnes? *Nec tamen*, inquit, *hactenus intelligere potui, quid ſibi vellent cum illo ſuo dogmate.* Si non intelligis,

cur

cur ſtatim ſubjicis longè à Dei veritate diſſidere? cur illud impugnas, & ſubſannas? Quòd ſi Theologos Scholaſticos diligenter & veritatis ſtudio legiſſes, nunquam tam pueriliter hallucinatus fuiſſes, nec tam putidas calumnias euomuiſſes. Sed aliud ſuſpicor eſſe quod te mouet: cogitaſti fortè futurum, vt in Lutheranorum gratiam Sacramentum Abſolutionis admitteres, idcirco viam munire voluiſti, vt minore cum infamia Vertumnium ageres, quod infrà clariùs oſtendetur.

Colore 87.

§. 5.

De ſecunda naufragij tabula.

Similiter craſſo errore valdè ſe torquent in dicto Hieronymi, Pœnitentiam eſſe ſecundam poſt naufragium tabulam; in quo oſtendunt ſe nunquam à bruto ſtupore euigilaſſe, vt milleſimam vitiorum ſuorum partem vel procul ſentirent. 3.4.1.2. Euigila tu Caluine, & intellige quid ſibi S. Hieronymi dictū velit, quod antè protulerat Tertullianus, & eodem fere tempore S. Ambroſius, quod tu tamen 4.19.17. *impium* vocare non vereris. Per Adæ peccatum excidimus è naui innocentiæ & iuſtitiæ originalis, quæ Adæ & nobis omnibus fracta eſt: prima naufragis tabula eſt baptiſmus, qua per peccatum lethale amiſſa, ſecundam Pœnitentiæ tabulam apprehendimus, nam ad primam redire non eſſe fas docet Apoſtolus Heb. 6.6. Quæ hîc eſt cauſa ſe torquendi? quæ æſtuatio aut brutus ſtupor? quæ impietas? quin potius pulcherrima eſt allegoria, quæ naufragij noſtri modum graphicè ob oculos ponit.

S. Hier. in cap. 3. Iſa. & epiſt. 8. ad Demetriad. c. 6. Tertull. lib. de Pœnit. c. 7. Ambroſ. ad virg. lapſam. cap. 8. S. Pacianus ad Sympronianum Nouatian. epiſt. 1

§. 6.

De quotidiana pœnitentia.

Turpiter & impiè definiunt non niſi de venialibus peccatis quotidie agi pœnitentiam. 3.4.1. Calumniaris Caluine: quod Scholaſtici docent, & cum ijs D. Auguſtinus, hoc eſt,

Primò, peccata diſtinguunt in mortalia & venialia, quam tu diſtinctionem 3.4.28. ſuperbè & imperitè rejicis, & Stoico ſpiritu omnia definis eſſe mortalia.

lib. 50. homil. 8.

Secundò, venialia peccata quotidie obrepere; mortalia non item.

Tertiò, de quotidianis peccatis quotidie agendam pœnitentiam, iuxta illud, *Dimitte nobis debita noſtra:* de mortalibus tunc tantùm exigi, quandò in illa incidimus, & contriti adhuc tenemur. Neque enim ſemper in ſacco & cinere ſedendum, nec ſemper anxiè plorandum vt peccata remittantur, ſi iam probabiliter deleta ſunt: præſertim cùm eſſe poſſint nonaginta nouem iuſti qui non indigent pœnitentia, vt Abraham, Iſaac, Iacob, Iob, &c. quorum nulla lethalia peccata legimus.

Matth. 6.12.

Luc. 15.7.

Quartò, de peccatis præteritis & remiſſis poſſe laudabiliter agi pœnitentiam, & quidem quotidie, modò anxietas & alia incommoda remoueantur, exemplo Dauidis Pſ. 50.4. *Amplius laua me ab iniquitate mea.* Ceterùm ſi impietas eſt, docere de peccatis mortalibus non eſſe quotidie pœnitentiam agendam, quanta erit Caluiniſtarum impietas, qui nunquā pœnitentiam agunt, ne Chriſto pro nobis paſſo iniurij ſint? *Egóne, quæ peccata Chriſtus ipſe ſuo ſanguine abſterſit, extinxit, deleuit; meis operibus, cilicijs, cinere, ieiunijs, &c. abolere coner? blaſphemia eſt.*

Caluiniſtarum vox vt colligitur 3.16.4. & 3.4.27. & alibi frequenter.

§. 7.

De pœnitentiæ auſteritate.

Sic ſunt in externis exercitijs mordicus infixi, vt nihil aliud ex immenſis voluminibus colligas quàm pœnitentiam eſſe diſciplinam & auſteritatem, quæ partim domandæ carni, partim caſtigandis puniendiſque vitijs ſeruiat: de interiori mentis renouatione, quæ veram vitæ correctionem ſecum trahit, mirum ſilentium. 3.4.1. Mira calumnia, quam ipſe ſtatim amoliris, vt mea refutatione non ſit opus. *De contritione quidem,* ſubiungis, *& attritione multus apud eos ſermo:* ergo & de interiori mentis renouatione: nam hæ duæ animi motiones in intimis mentis receſsibus verſantur, & ſunt actualis quædam mentis renouatio, & fit tunc quod Deus per prophetam à peccatoribus poſtulat, *Facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum.* Ezech. 18.31. Similis de auſteritate calumnia: nam quomodo toti ſunt in domanda carne, & vitijs puniendis, ſi, vt ais, *leui ceremoniarum aſperſione totam amaritudinem ſanant?*

§. 8.

De Contritione.

Sed vbi exigitur doloris acerbitas quæ culpæ magnitudini reſpondeat, & quæ in trutina appendatur cum fiducia veniæ:

hic

hic verò miſera conſcientia miris modis 3.4.2.
torquentur & exagitantur. Non noſti aut non vis diſtinguere Caluine: ideò imperitè calumniaris. Alia eſt quantitas æqualitatis, alia proportionis: alius appretiationis gradus eſt, alius intenſionis aut durationis: alia eſt culpæ magnitudo, alia voluptatis quæ culpa intercedente percepta eſt. Non requiritur igitur dolor tam acerbus vt culpæ magnitudini reſpondeat; quia hoc fieri non poteſt, ſed qui ſecundùm phraſim Scripturæ ſit *ex toto corde*, id eſt, ſincerus & pluris diuinam amicitiam appretians, quàm reliqua quæ amare ſolebat. Neque certa intenſio neceſſaria eſt aut duratio, neque de ſingulis peccatis ſingulæ contritiones: ſed vna animi conuerſio ſufficit, quæ ſit intra ſpeciem idoneæ diſpoſitionis ad peccatorum veniam gratis à Deo obtinendam; vel in Sacramento, vt eſt Attritio; vel extrà Sacramentum, vt eſt Contritio. Conſultum tamen eſt ſingulis peccatis ſingulas opponere contritiones & dolores: ad vehementem, intenſum & diu durantem peccatorum deteſtationem conari: ad voluptatem quę peccando percepta eſt, dolore & corporis afflictione æquandam vel ſuperandam; ne audiamus illud Apoc. 18.7. *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum.* Nec tu, ſemper Proteus, multùm abnues 3.4.2. *Equidem ſeuio & acriter inſtandum eſſe fateor, vt quiſque amarè deflendo ſua peccata, ſe ad eorum diſplicentiam & odium magis acuat*, &c.

Sic intellige SS. Patres, cùm lapſos ad pœnitentiam hortantur. S. Cyprian. ſerm. de Lapſis, *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus.* S. Ambroſ. epiſt. ad virginem lapſam, cap. 8. *Sed quanta putas & qualis neceſſaria pœnitentia? qua aut æquet crimina, aut certè excedat.*

§. 9.
De Contritionis meritò.

Multum verò intereſt, doceáſne emereri peccatorum remiſſionem iuſta & plena contritione (qua nunquam defungi poſſit peccator) an eum inſtituas ad eſuriendam & ſitiendam Dei miſericordiam. 3.4.3.

Duæ ſunt hìc calumniæ: altera, quòd doceamus contritione peccatorum remiſſionem nos emereri, cùm Concil. Trident. tam diſertim definiat, *Nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur.* Sef. 6. cap. 8. Altera, quòd iuſtam & plenam requiramus contritionem, qua nunquam is qui peccauit defungi poſſit: nam docent Catholici nihil impoſſibile eſſe præceptum, ac proptereà contritionem quæ requiritur, eſſe poſſibilem, imò & facilem ſi quis diuinæ gratiæ cooperari velit.

Tu verò Sycophanta, contritionem requiris qua nunquam defungi poſſimus, & proptereà in te competit quod nobis impingis, ex doctrina tua homines in deſperationem impelli, quod ex tuis principijs manifeſtum fiet.

Primò, Nunquam ſine pœnitentia peccatorum remiſsionem obuenire. 3.4.3.

Secundò, Hanc pœnitentiam concipi debere vt Scriptura præſcribit, ne quid extra verbum comminiſcamur.

Tertiò, Scripturam requirere pœnitentiam ex toto corde. Ioel. 2. 12. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro:* & alibi ſæpiſsimè. Hæc autem pœnitentia ſecundùm te eſt impoſsibilis, ſicut & Dei dilectio ex toto corde. 2.7.5. & 3.18.8.2. ex quibus ſic licet argumentari:

Nemini ſine pœnitentia remittitur peccatum:

Nemo hanc pœnitentiam exhibere poteſt:

Ergo nemini remittitur peccatum: ergo præter deſperationem peccatori nihil reſtat. Adde quod 3.3.18. vſque ad matris vterum vis pœnitentem, exemplo Dauidis, ſe examinare: quod ridiculum, imò & impium eſt iuxta te, in habente fidem ſpecialem. 3.2.16.b.

§. 10.
De Confeſſione.

Secretæ confeſsionis vſum humanitus inſtitutum eſſe, tum varijs rationibus, tum facto Nectarij, tum varijs calumnijs Caluinus
6 probare contendit. 3.4.7. *Non dubitant in alijs rebus excudere fictitia decreta, quæ vetuſtiſsimis Concilijs adſcribunt, vt ipſa antiquitatis veneratione ſimplicium oculos perſtringant. In hoc capite talem fallaciam obijcere non venit illis in*

mentem.

mentem. Itaque (ipſis teſtibus) nondum elapſi ſunt anni trecenti, ex quo iniectus ab Innocentio tertio laqueus, & impoſita confitendi neceſsitas.

Concil. Trid. ſeſ. 14. cap. 5.

Inſignis calumnia, cum pari chronographiæ inſcitia. Neque enim per Concilium Lateranenſe (cui Innocentius III. præſedit) Eccleſia ſtatuit vt Chriſti fideles confiterentur, quod iure diuino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat; ſed vt præceptum confeſsionis, ſaltem ſemel in anno, ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis peruenissent, impleretur. Magiſter enim Sententiarum (vt longiùs non abeamus) qui Lateranenſe Concilium ſeptuaginta annis præceſsit, ſic ex communi & recepta doctrina loquitur in 4. diſtinct. 17. *Ex his alijſq́; pluribus indubitanter oſtenditur, oportere Deo primùm, & deinde ſacerdoti offerri confeſsionem: nec aliter poſſe peruenire ad ingreſſum paradiſi, ſi adſit facultas.* Sed Caluinus nihil penſi habet quid affirmet, modò apud ignaros aliquid obtineat: vnde eſt & illud de fictitijs decretis, vbi Zozimi Papæ factum reſpicere videtur, quem ſicut D. Auguſtinus honorificè compellat, ita Nouatores contumelijs onerant, quòd Concilio Niceno falſos Canones affinxerit, cùm tamen Canones Concilij Sardicenſis citauerit, quod vnum cum Niceno Concilio habebatur. Vide Baron. anno Domini 347. & Bellarm. lib. 2. de Summo Pontif. cap. 25.

Epiſt. 157. ad Optatum. 4.7.9.

§. 11.

De peccatorum numero.

3.4.16. *Omniáne peccata enumeranda ſunt? At Dauid qui ſecum probè (vt arbitror) meditatus erat peccatorum confeſsionem, tamen exclamabat, Errores quis intelliget? Ab occultis meis munda me Domine.* Et §.17. *Hac carnificina pluſquam crudeliter diuexatæ ſunt eorum animæ, qui aliquo Dei ſenſu afficiebantur.* Et §.18. *Dicam in ſumma qualis lex illa fuerit. Primùm ſimpliciter eſt impoſsibilis. itaque non niſi perdere, damnare, confundere, in ruinam & deſperationem conijcere poteſt. Deinde peccatores à vero peccatorum ſuorum ſenſu abductos hypocritas facit, Deiq́; ac ſui ipſorum ignorantes.*

Pſal. 19.13.

Hæc calumnia nec meliùs nec efficaciùs quàm ab ipſo calumniatore diluetur: ſic enim 3.4.18. *Quid, niquies: ergòne confitenda non ſunt ſingula delicta? ergo nulla confeſsio Deo accepta, niſi duobus iſtis verbis concluſa, Peccator ſum? Imò verò danda potiùs opera, vt quantùm in nobis eſt totum cor effundamus coram Domino: nec modò nos peccatores vno verbo fateamur, ſed vt tales nos verè & ex animo agnoſcamus: quanta ſit & quàm varia peccatorum labes, tota cogitatione recognoſcamus: non modò nos immundos, ſed qualis ſit & quanta quámque in multis partibus noſtra immunditíes: non modò debitores, ſed quantis debitis grauati, & quot nominibus obſtricti: non modò vulneratos, ſed quàm multis & lethalibus plagis ſaucij ſimus.* Hæc Caluinus: qui ſui immemor, omnes ſuas quas euomuit calumnias & argumenta imprudens diſſoluit. Quæro enim,

Suo ſe gladio iugulat Sycophanta.

Primò, An omnia peccata coram Deo enumeranda ſint? Reſpondebit, omnia quantùm in nobis eſt.

Secundò, An hæc ſit animarum carnificina, & pluſquam crudelis diuexatio? negabit.

Tertiò, An hæc confeſsio ſit impoſsibilis? negabit.

Quartò, An faciat hypocritas? negabit. Eadem omnia ſibi reſponſa exiſtimet, & conſideret Theologos Scholaſticos (quos hic atrociter inſectatur) accuratiorem cōfeſsionem coram homine nō deſiderare, quàm ipſe coram Deo deſcripſit. An homicidæ graue videretur, ſi vnico verbo Iudicem placare poſſet, Peccaui, ignoſce, cauebo in poſterum? quanto ſuauius eſt vnico verbo gehennæ pœnas euadere, ex filio iræ fieri Dei filium, & regni cæleſtis heredem? Nihil enim in Confeſsione aperire tenentur fideles, quàm id quo æternas pœnas meruerunt: cetera impunè tacere poſſunt. At illud fortè Caluinum fefellit, quòd omnia peccata putauerit eſſe mortalia, vt infrà §.28. docet, & omnes animi motus, etiam primo primos quos vocant, eſſe peccata at Catholici tenent multa eſſe peccata venialia, quæ etiam ſanctiſsimis obrepūt: id ſolùm eſſe mortale, quod diuinam amicitiam abrumpit. Nō enim ſi quis in oratione euagatus eſt, ſi protulit verbum otioſum, ſi negligentior fuerit, amicitiam violaſſe ſtatim eſt putandus; ac proinde hæc

Concil. Trident. Seſſ. 1. c. 5. & can. 7

Digitized by Google

& ſimilia in confeſſione exprimere nihil eſt neceſſe, ſed ſine ſalutis diſ-
Concil. Trid. ſeſ. 14. cap. 5. pendio taceri poſſunt. Quòd ſi qui ſunt ſcrupuloſi aut hypocritæ, vel qui de confeſsione ſacerdoti facienda magis ſunt ſolliciti quàm de vera contritione, reprehenſibiles ſunt & reprehenduntur: priuatorum autem abuſus generalibus calumnijs materiam præbere non debet aut ſolet, niſi ijs qui calumniandi occaſionem quærunt.

§. 12.

De Abſolutione.

3.4.21. *Quum enim fateantur bonam eſſe ſacerdotum partem qui non ritè vtantur clauibus, poteſtatem verò ſine legitimo vſu inefficacem: quis mihi fidem faciet eum à quo ſoluor bonum eſſe clauium diſpenſatorem? quòd ſi malus eſt, quia aliud habet quàm friuolam iſtam diſpenſationem? Quid in te ligandum ſit aut ſoluendum, neſcio, quando iuſto clauium*
Fortè, At. *vſu careo: ſed ſi mereris, te abſoluo. Ac tantumdem poſſet non dico laicus (quando id aquis auribus non ferrent) ſed Turca*
aut diabolus. Id enim eſt dicere, Verbum 7
Dei non habeo, certam ſoluendi regulam: ſed authoritas mihi data eſt te abſoluendi ſi ita ſunt tua merita.

Hæc eſt inuoluta calumnia, ludens verborum ambiguitate, & non vno mendacio: quam ſi euoluas, in calumniatoris caput toto impetu ruere intelliges. Veritas Catholica eſt, Qui pœnitentem ritè abſoluturus eſt, habere debet clauium poteſtatem, id eſt ius cauſam cognoſcendi & ſententiam ferendi; vt videlicet ſit pœnitentis ordinarius iudex aut delegatus.

Secundò, debet actu litem cognoſcere, quæ inter Deum & peccatorem intercedit.

Tertiò, proferre debet ſententiam iuxta allegata & credita, qua peccata remittat aut retineat. Neque refert, vtrùm bonus ſit an im-
4.19.10. probus (quod Caluinus alibi planiſsimè concedit, contrarium docentes ad Donatiſtas relegans: hîc autem verſutè diſsimulat, ambiguus in bono clauium diſpenſatore) ſed an poteſtate præditus, cauſam morali diligentia examinârit, cognôrit, & diiudicârit. Neque abſoluit conditionaliter (niſi rariſsimè, vt ſi pœnitens ſe reſtituiſſe affirmet, & Confeſſarius dubitet, &c.) ſed ſimpliciter & abſolutè: quamuis ex rei natura conditio inſit, *Si pœnitens eſt ritè diſpoſitus.* Sed huiuſmodi conditiones relinquunt actum abſolutum; vt Canoniſtæ & Iuriſconſulti docent, ex l. Conditiones. & l. Aliquando. D. de Condit. & demonſtrat. cùm nullus dari poſsit actus aut contractus, cui aliqua conditio tacitè nõ inſit. Quæ eſt perplexitas? quæ occaſio calumniandi? cur amphiboliæ ſophiſma tam vafrè intermiſcetur? Nempe, vt omnia tanta arte concinnata in Sycophantæ caput recidant. Nam,

Primò, Apud te tuoſque eſt iſta perplexitas, & quidem tam manifeſta, vt eam diſsimulare non potueris. *Si excipiat quiſpiam,* inquis 3.4.22. *legitimos Chriſti miniſtros non minùs perplexos fore in ſuo officio, quia abſolutio qua à fide pendet ſemper ambigua erit: deinde nullum peccatoribus aut frigidum ſolatium fore, quia miniſter ipſe qui idoneus iudex non eſt eorum fidei, de eorum abſolutione certus non eſt: in promptu eſt ſolutio.* Vbi obiter nota, quando prompta promittitur ſolutio, eam abditam latere in occulto, vt vix aut ne vix quidẽ erui poſsit. Quid enim hic poſt calumnioſam digreſsionem? *Conditionalis eſt enim abſolutio, vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum, modò ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat, & acquieſcat oblata ſibi gratia.* Et 3.4.18.2. *Miniſter verbi, vbi partes ſuas ritè exequitur, non poteſt niſi conditionaliter abſoluere.* Ergo Caluine,

Primò, in Catholicis conditionalem abſolutionem falsò reprehendis, quàm in tuis planiſsimè confiteris.

Secundò, acerbè exagitas conditionem, *Si mereris,* non minore calumnia: at tu 3.4.21. *Nec eſt quod tergiuerſentur, Chriſti dictum limitari ſecundùm eius merita qui ligatur aut ſoluitur. Et nos etiam fatemur nec ligari aut ſolui poſſe niſi* dignos *qui ligentur aut ſoluantur.* 4.17.43. *vt ſua miſericordia nos* dignos *faceret tali conuiuio.* At miniſter, vt fateris 3.4.18. illam dignitatem ignorat.

Secundò, Pœnitens multò minùs ſuam dignitatem internoſcere poteſt: nemo enim dignus niſi prædeſtinatus: at prædeſtinatio tam eſt oc-

culta

culta, vt iſtam exclamationem ab Apoſtolo extorſerit, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* Rom. 11. 33.

Tertiò, Caluiniſtica abſolutio & pœnitentis confeſsionem, & ipſam etiam fidem præcedit. Hic enim ſecundùm Caluinum eſt ordo.

Primò, Euangelium prædicat Miniſter, & Chriſti gratiam ac iuſtitiam omnibus peccatoribus offert.

Vide Color. 93. Secundò, Credit peccator, & oblatam gratiam acceptat: & ſic peccata remittuntur.

Tertiò, Ex fide concipit pœnitentiam, vt imaginem Dei in ſe reformet.

Quartò, Deo confitetur, & inſtanter orat, vt peccata remiſſa remittantur.

Quartò, Omnia quæ de Abſolutione Caluinus tam operosè diſputat, huc redeunt: *Abſoluo te, ſi es prædeſtinatus*: reprobis enim & Verbum & Sacramentum nihil proſunt, niſi ad maiorem cæcitatem & damnationem grauiorem 3.24.13. & §. 12. Vnde colligere licet, quàm meritò Abſolutionem noſtram Caluinus impugnet, & quàm ſolidè ſuorum conſcientias conſoletur.

§. 13.

De Satisfactione.

3.4.26. *Verum quæ ſunt peruerſitate, & peccatorum remiſsionem, & reconciliationem ſemel fieri dicunt, quum in gratiam Dei per Chriſtum in Baptiſmo recipimur: poſt baptiſmum reſurgendum eſſe per ſatisfactiones. ſanguinem Chriſti nihil prodeſſe, niſi quatenus per claues Eccleſiæ diſpenſatur.*

Tria ſunt Catholicorum dogmata, quæ Caluinus calumniosè & perversè interpretatur.

D. Thom. 3. p. q. 86. art. 4. ad 3. Primum, in baptiſmo dari perfectam peccatorum remiſsionem, culpæ, pœnæ æternæ & temporalis: quia eſt regeneratio, qua nouus homo in Chriſto renaſcitur, & in Dei filium adoptatur.

Secundum, in pœnitentiæ Sacramento culpam cum pœna ęterna remitti, ſed pœnam æternam, vt iuſtitiæ ratio non negligatur, in temporariam commutari: Non enim eſt regeneratio, ſed velut ægri aut saucij curatio, quæ non raro morbi reliquias aut cicatrices relinquere ſolet. Quod ex D. Auguſtino diſcere licet epiſt. 23. ad Bonifacium, ante med. Hanc ſolam pœnam temporariam eſſe, ad quam delendam requiratur noſtra in Chriſto Satisfactio, Indulgentiæ & Purgatorium. Has diſtinctiones non ignorat Caluinus, nam 3.4.29. *Fingunt ſibi diſtinctionem culpæ & pœnæ: culpam remitti fatentur Dei miſericordia: ſed culpâ remiſſâ, pœnam reſtare quam perſolui Dei iuſtitia poſtulat. Ad pœnæ igitur remiſsionem propriè ſpectare ſatisfactiones.* Et 3.4.30. *Scio quidem ſubtiliùs adhuc ipſos cauari, dum inter æternam pœnam & temporalem di-*

8 *ſtinguunt.* Scis hæc, & tamen calumniandi ſtudio omnia confundis, & diſputas quaſi nos aut culpam aut pœnam æternam ſatisfactionibus noſtris redimi doceamus. Eſt igitur pœna temporaria, quæ remiſſo per pœnitentiam peccato luenda reſtat; vt patet in Adamo & eius poſteris, qui remiſſo originali peccato, nihilominùs morti debentur: in Dauide, qui remiſſo peccato duplici, grauiſsimè varijs tribulationibus exercitatus à Deo fuit, non tantùm vt à Patre in futuri cautionem, vt Caluinus cõtendit 3.4.32. verùm etiam vt à Iudice in præteritorum vltionem; vt patet 2. Reg. 12. 13. *Dominus tranſtulit peccatum tuum: non morieris. Verumtamen, quoniam blaſphemare* feciſti *inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur.* Bell. lib. 4. de Pœnit. cap. 2. Gen. 5. 5. 2. Reg. 12. 10.

Tertium, Chriſti ſanguinem & merita nemini prodeſſe, niſi per media à Deo ordinata particulatim applicentur: ſicut pharmacum licèt ſaluberrimum ſit, ægroto non prodeſt niſi ſumatur. Quod idem alibi Caluinus docet, inter Chriſtum & nos communicationem intercedere debere, vt paſsionis eius fructum percipiamus: quare mirum, hîc illud ipſum exagitari, cùm ipſe requirat fidem ſpecialem vel fœdus Abrahæ, ſine quibus Chriſti paſsio nihil proſit. Et cur Turcæ, Iudæi, & alij infideles non ſaluantur, cùm *pro omnibus Chriſtus mortuus ſit.* 2. Cor. 5. 15. niſi quia ex illo perenni fonte non bibunt, nec medicamenta aſſumunt, nec malagmata ſuis vulneribus apponunt? Eſt igitur ſolita calumniandi libido, quæ Caluinum tranſuerſum 3.14.4. b. 3.24.5. b. 4.16.17. b.

Digitized by Google

ſum egit, vt omnia confunderet, & deterius interpretaretur; vt patet 3.4.25. *In hanc tamen ſummam recidunt omnia, nos quidem à Dei clementia delictorum veniam impetrare, ſed intercedente merito operum, quibus peccatorum noxa compenſetur, quo debita iuſtitiæ Dei ſatisfactio perſoluatur.* Et §.27. *Immane quantum hæc differunt, iniquitates noſtras poſitas eſſe in Chriſto, vt in ipſo expiarentur, & noſtris operibus expiari: Chriſtum eſſe propitiationẽ pro peccatis noſtris, & Deum operibus propitiandum.* §.29. *Culpæ remiſsionem nunc gratuitam præſtare confitentur, quam precibus & lachrymis, aliiſq; omne genus præparationibus emereri ſubinde docent.* Diſtingue pœnitentiæ tempora Caluine, totumque reconciliationis decurſum, & tuam calumniam ipſe diſcuties. Docetur peccator precibus & lachrymis à Deo veniam petere, quia Deus ſimilia pœnitentiæ ſigna requirit.

Ioel 2. 12.

non tamen propterea remiſsionem meretur: nam Patres qui ſic loquuntur, *meriti* nomen latè & impropriè ſumunt, vt ſi v.g. mendicus eleemoſynam mereri dicatur, quia plorat & manum extendit. At remiſsa gratis culpa, docetur vlterius pœnam temporariam veriſimiliter reſtantem bonis operibus redimere, non in ſe, ſed in Chriſto, quia Deus huiuſmodi opera deſiderat & in amicis etiam præterita peccata caſtigat. Sed qui ſunt, qui precibus & lachrymis culpæ remiſsionem emereri docent? qui pro peccatis ſatisfacere? nempe Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, omnes denique veteres Patres;

Pam. an. 4. de Pœnit. cap. 9.

quod Caluinus ipſe fatetur, & impudenter eos ſugillat 3.4.38. *Parum autem me mouent quæ in veterum ſcriptis de ſatisfactione paſsim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè locutos.* Impudens os! fatere igitur omnes Patres hac in parte Papiſtas fuiſſe, tuaque principia ex quibus tam pulchras concluſiones deducis, prorſus ignoraſſe. Et hunc mirabimur Magiſtrum Sententiarum

3. 4. 21.

& Scholaſticos inſectari, qui totam Antiquitatem pro nihilo ducit? qui omnium ſe Cenſorem conſtituit?

§. 14.

De peccato mortali & veniali.

Quum aſsiduè peccatum veniale & mortale in ore habeant, nondum alterum ab altero diſcernere potuerunt, niſi quod impietatem & immunditiem cordis peccatum veniale faciunt. 3.4.28. Immanis calumnia. Quamuis aliquando difficile iudicium ſit inter ſanguinem &
9 ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: conantur tamen Theologi tum ex verbo Dei, tum ex praxi Eccleſiæ, tum ex rei natura & lumine rationis, diſcernere quod peccatum amicitiam diuinam diſſoluat, quod cum ea conſiſtere poſsit.

Deut. 17. 8. & D. Auguſtin. lib. 21. de Ciuit. Dei. 27. & in Enchirid. cap. 78. & 79.

Itaque animi motus (qui valdè ſubtiliter operantur) diſtinguunt in primoprimos & primoſecundos, & ſecundos. Primoprimi ſunt, cùm tentatur animus ad peccatum, & reſiſtit aut nullo modo conſentit, & hîc nullum eſt peccatum; vt docet Apoſtolus Rom. 7.20. *Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud* (& propterea mihi non imputatur) *ſed quod habitat in me peccatum*, id eſt, concupiſcentia & natura corrupta. In ſecundeprimos aut primoſecundos, cum peccati dulcedine animus titillatus & illectus, ante plenam rationis aduertentiam, aliquo modo inclinatur: & hic pro qualitate negligentiæ eſt peccatum veniale, grauius aut leuius: nulla tamen impietas, aut cordis immunditiæs.

In ſecundos aut perfectos, cũ ratio plenè aduertit & voluntas plenè cõſentit in id quod diuina lege prohibitum eſt; & tunc incurritur peccatum mortale, niſi propter materiæ exiguitatem excuſari poſsit. Docet hoc egregiè S. Iacobus cap. 1. 14.

Bell. lib. 1. de amiſſ. gratiæ c. 9. & lib. 5. cap. 7.

Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus: deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

Quid tu Caluine? ineptam vocas hanc diſtinctionem. *Nos autem*, inquis (*quod Scriptura iuſti & iniuſti regula docet*) *peccati ſtipendium pronunciamus eſſe mortem*; &, *Animam quæ peccauerit, morte dignam. Ceterùm fidelium peccata venialia eſſe: non quia non mortẽ mereantur, ſed quia Dei miſericordia nulla eſt condẽnatio iis qui ſunt in Chriſto Ieſu: quia non imputãtur, quia venia delentur.*

Rom. 6. 23. Ezech. 18. 20.

Rom. 8. 1.

Ecce

Ecce germanum Stoicum (quamuis ipſe neget, quia peccata non faciat paria:) qui vt notat Cicero, *omne delictum, ſcelus eſſe nefarium pronuntiant: nec minùs delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cùm opus non fuerit, quàm qui patrem ſuffocauerit.* At vide quàm longè à Caluino Stoici ſuperentur.

Pro Muræna. Lipſ. lib. 3. Manuduc. diſſert. 21.

Primò, Illi delinquenti temporale ſupplicium deſtinabant, Caluinus æternum.

Secundò, Illi delicta voluntaria, quæ vitari potuiſſent, tantùm puniebant; Caluinus etiam inuoluntaria.

Tertiò. Illi gallicidium intempeſtiuum damnabant: Caluinus etiam tempeſtiuum; ſiquidem omnia opera noſtra ſunt peccata.

Quartò, Illi motus primos & indeliberatos reprehenſione dignos non putabant: Caluinus non hos tantùm, ſed etiam pronitatem ad malum quam ex corrupta natura traximus, ad mortalia peccata relegat: & ne quid inſaniæ deſit, totum hominem in concupiſcentiam, & conſequenter in peccatum mortale & damnabile conuertit. Et hic eſt, qui vniuerſam calumniatur Eccleſiam, quaſi Dei miſericordiam, & Chriſti ſanguinem proculcauerit, iuſtitiamque & ſalutem in operibus noſtris quærere docuerit.

3.3.10. 2.1.8.2. 2.3.1. 2.2.9.

NOTAE.

1. POEnitentia eſt virtus & Sacramentum.] Chriſtus Dominus tres virtutis Pœnitentiæ actus ad Sacramenti ſui materiam inchoandam aſſumpſit, Contritionem, Attritionem, Peccati deteſtationem naturalem. Contritio eſt peccati deteſtatio ex amore Dei ſuper omnia: Attritio, ex timore gehennæ, aut ſpe gloriæ cæleſtis, aut ex amore Dei non ſuper omnia: Deteſtatio naturalis, ex iiſdem rationibus, vel ex turpitudine peccati, aut alio honeſto titulo, ſolis liberi arbitrij viribus elicita. Contritio cum voto Sacramenti, eſt vltima peccatoris diſpoſitio ad iuſtificationem, etiam ante realem Sacramenti ſuſceptionem: Attritio, non niſi Sacramento reipſa ſuſcepto: Deteſtatio naturalis, eſt Sacramenti pars ſufficiens, non tamen idonea diſpoſitio ad gratiam in Sacramento recipiendam: vnde qui ſic diſpoſitus confitetur & abſoluitur, verè & ex animo ſe accuſans, ſuaque peccata ſubjiciens Eccleſiæ clauibus, Sacramentum recipit ſine effectu: ac proinde ad confeſſionem coram ſacerdote iterandam non tenetur, ſed ad ſupernaturalem pœnitentiam coram Deo concipiendam. Ita ſentiunt graues Theologi, D. Thomas, Scotus, Durandus, Caietanus, Victoria, Sotus, Canus, Nauarrus, & alij: quorum nonnulli pluſculum huic naturali affectui tribuunt, quod poſt Concilij Tridentini decretum Seſſ. 14. cap. 4. ſuſtineri vix, aut ne vix quidem poteſt. Vide Molinam in Concord. ad q. 14. d. 14. m 5. ſub fi. Suar. to. 3. in 3. p. d. 28. ſ. 2. & to. 4. d. ·. ſ. 1.

Sotus in 4. d. 14. q. 2. a. 5. §. Et confirmatur ratione.

2. *AEternitate pœna vi Sacramenti ſublata.*] Pœna quæ remiſſa culpa peccatori luenda reſtat, illa eadem eſt quam in inferno ſubire debebat, æternitate ſublata: commenſuratur autem culpæ ſecundùm intenſionem, extenſionem & durationem; vt fiat illud quod ſcriptum eſt Deut. 25. 3. *Pro menſura peccati erit & plagarum modus.* Valdè autem veriſimile eſt, quum hæc pœna in Purgatorio luitur ab initio ſummam eſſe iuxta meritij gradum, paulatim autem minui vniformiter difformiter, ad modum pyramidis à baſi ad cuſpidem, donec omni ſenſus pœna tolerata, nihil præter excluſionem à regno, luendum reſtet. Quod viſiones fide dignæ ſatis perſuadent, apud D. Auguſtinum, D. Gregorium, D. Bernardum, V. Bedam & alios; ſatiſque diuinæ iuſtitiæ & bonitati conſentaneum apparet: quum illa gloriæ dilatio animarum purgationem perficiat & abſoluat.

Caiet. 1. tom. opuſc. q. 4. de Contritione. Bellar. lib 2. de Purgator. cap. 14.

Epiſt. 100. ad Euodium.

3. *Quis vnquam Interpretum.* &c.] S. Paulus 2. Cor. 3. 18. opponit Euangelium Legi, Chriſtum reuelatum omnibuſque ſpectabilem Moyſi velato: & noui teſtamenti filios cum Moyſe radiato, & Chriſto transfigurato quodammodo confert, propter ſanctitatis excellentiam quam Chriſti beneficio aſſequuntur. At hic bonus interpres, hanc Chriſti & Moyſis gloriam, cui conformamur, ad Pœnitentiam relegat; vt nimirum Magiſtri ſui doctrinam comprobet, qui in epiſtola ad Vicarium ſui Ordinis quam ſcripſit anno 1518. dicit ſe ſtudio eruditiſſimorum virorum (an Laurentij Vallæ & Eraſmi?) *tandem didiciſſe, vocem Pœnitentia non ſignificare odium, vel dolorem de vita præterita vt olim dicebatur; ſed ſignificare amorem iuſtitia & noua vita, & hoc nomen nihil habere amarum vel acerbum, ſed omnia grata & dulciſſima.* An Nouatorum pœnitentiam potuit magis graphicè repræſentare?

Bellar. lib 1. de Pœnitent. cap. 7.

4. *Nam Magiſter in 4. Sentent. diſtinct. 14.*] Non potuit hunc locum ignorare Caluinus, quum ad eum alludat 3. 4. 16. *Nullum ſupereſſe ingreſſum Paradiſi garriunt, ſi facultas confitendi neglecta fuerit,* &c. & tamen hic ſcire diſſimulat, vt aduerſarios maiore grauet inuidia: quod alibi non ſemel ſycophanticè & ſophiſticè facit, vt 3. 4. 26. 2.

5. *Secundam poſt naufragium tabulam.*] Plerique Doctores naui baptiſmum comparant, Pœnitentiæ Sacramētum ſecundæ tabulæ, quæ à naufragis arripitur vt mortem euadant: fortè quia S. Petrus cùm arcæ Noëticæ mentionem feciſſet, ſubiunxit, *Quod & vos nunc ſimilis formæ (ἀντίτυπον) ſaluos facit baptiſma.* Sed primò, quomodò ſecundam tabulam nominamus, vbi non eſt prima? Deinde, nō comparat Apoſtolorum Princeps baptiſmum arcæ aut nauigio, ſed aquis diluuij, quæ arcam & Dei Eccleſiam in ſublime attollentes, ab interitu vindicârunt: vnde ſignanter dicit, *Octo animæ ſaluæ factæ ſunt* per aquam. Acutè igitur & ſignificanter S. Hieronymus ex Tertulliano (à quo primùm hæc metaphora fluxit) vult omnes nos in Adamo naufragaſſe: prima ad ſalutem tabula eſt Baptiſmus: illâ per lethale peccatum amiſſâ, ſecunda Pœnitentiæ tabula nobis eſt arripienda, ſi ſalui eſſe volumus.

1. Pet. 3. 21.

6. *Tum facto Nectarij.*] Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus in abroganda peccatorum publicatione, vberem diſputandi materiam tum Hæreticis tum Catholicis præbuit, eo implicatiorem quo magis ignota fuit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conſuetudo. Hæretici abrogatam volunt confeſsionem Sacramentalem, vt ſoli Deo deinceps confeſſio fieret, in quibus eſt Caluinus 3.4.7. vnde colligunt humanum inſtitutum fuiſſe. *Hic, hic*, inquit, *aures aſini iſti arrigant. Si Lex Dei erat auricularis confeſſio, quis auſus eſſet Nectarius eam refigere ac conuellere?* Catholici, qui fidei principijs hoc repugnare non dubitant, varias reſponſiones adhibuerunt. Ioannes Haſſelius libello peculiari, Bellarmin. lib. 3. de Pœnit. cap. 14. Baron. anno 56. Gregorius à Valentia to. 4. d. 7. q. 9. p. 2. Gabriël Va[illegible] to. 4. in 3. p. q. 90. dub. 3. & alij multi. Veritas eſt: cùm Nouatiani peccatoribus, præſertim enormibus, Eccleſiaſticam abſolutionem negarent, & ad ſolum Deum remitterent, calumniabantur Catholicos quòd ſine diſcrimine quoſuis peccatores reciperent, & communioni reſtituerent. Huic calumniæ vt Epiſcopi occurrerent, conſtituerunt in ſuis Eccleſijs presbyterum quendam Pœnitentiarium, non qui ſecretas confeſſiones audiret (quî enim vnus potuiſſet?) ſed qui publicè pœnitentes reciperet, eoſque cauſâ cognitâ ad communionem admitteret, vel repelleret. Hunc presbyterum, ob ſcandalum in Eccleſia exortum, ſuſtulit Nectarius: eius conſilium ſucceſſor S. Chryſoſtomus comprobauit, ne quaſi in theatro, peccata eorum qui SS. Euchariſtiam ſumere volebant, publicè recitarentur. Quid hîc eſt contra peccata occulta, eorumque ſecretam confeſsionem, quæ iure diuino ſemper fuit neceſſaria? neque aliud volunt Chryſoſtomi verba, quibus Caluinus 3.4.8. abutitur. Hîc, hîc aſinus iſte aures arrigat. Si contra Legem Dei eſt, proximi peccata occulta, cum ipſius infamia, aliorum ſcandalo, & multis alijs incommodis, velut in theatro propalare, cur ſanctiſſimi Epiſcopi (inter quos fuit Nectarij anteceſſor S. Gregorius Nazianzenus) auſi ſunt tale quid comminiſci & certa lege ſtatuere? Si de peccatis publicis egerunt, per quam Dialecticam occultorum peccatorum occultam confeſſionem vult euertere? Numeretur & hoc inter ſophiſmata Ignorationis elenchi.

Socrat. lib. 5. Hiſtor. c. 19. Sozomen. lib. 7. cap. 16. Tripertita lib. 9. cap. 35.

7. *Sed, Turca aut diabolus.*] Non eſt quod Turcæ aut diaboli mentionem ingerat Caluinus, quandoquidem Lutherum ſecutus, baptiſmum à diabolo collatum tanquam diuinum approbat 4.15.16. *At perinde atque inter homines, ſi qua miſſa epiſtola fuerit, modò ſatis & manus & ſignum agnoſcatur, minimè refert quis aut qualis tabellarius fuerit: ita nobis ſufficere debet manum & ſignum Domini noſtri in ſacramentis ſuis agnoſcere, à* quocunque *tandem tabellario deferantur.* Et ne quis clariorem interpretationem deſideret, ipſe ſe explicat epiſt. 87. ad Lælium Zozimum, *Iam nihil mea refert, ſitne homo Lucianicus qui baptizat, ſitne diabolus. Tantùm enim reſpicienda eſt inſtitutio, & continuus vſus, qui à Chriſti mandato tanquam ex fonte fluxit.* Hæc ille. At alibi, nempe 4.15.20. reijcit baptiſmum à non Prædicante datum. Mirari deſine: quia Hæreticum ſine antilogiis loqui, pæne impoſſibile eſt.

P. Gaulter. Sec. 16. c. 15. err. 92.

8. *Quaſi nos culpam aut pœnam.*] Duplex eſt ſatisfactio, pro culpa, & pro pœna culpæ debita. Hæc eſt iuſtorum & ex iuſtitia: illa peccatorum & ex decentia. Vtramque oderunt & exagitant Hæretici: illam magis. Et tamen Scripturæ & Patres de illa vt plurimùm loquuntur, quando ſatisfactionem pro peccatis exigunt: peccatores enim ferè alloquuntur, qui de culpa tollenda debent eſſe ſoliciti. Deut. 4. 29. & cap. 30. 2. Item 2. Paralip. 7. 14. & cap. 34. 26. Pſal. 101. 10. Iſa. 30. 18. & cap. 55. 7. Ierem. 18. 8. Ezech. 18. 21. Ioël. 2. 12. *Nunc ergo dicit Dominus: Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Sic Luc. 18. 13. orat publicanus & impetrat, *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Atqui opera peccatoris ſatisfactoria, vt ieiunia, eleëmoſynæ, ſaccus & cinis, afflictio corporis, &c. ſunt veluti preces reales, habentes vim impetrandi miſericordiam & peccatorum remiſsionem; vt patet Matt. 11. 21. *Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Luc. 11. 41. *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quod Raphaël angelus interpretatur Tob. 12. 9. *Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam & vitam æternam.* Item Salomon Eccli. 3. 33. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis.* Eodem fere modo Patres loquuntur, Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Pacianus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, &c. vnde in primitiua Eccleſia ſatisfactio præcedebat abſolutionem, quæ nunc ferè ſequitur; vt notat Cardinalis Hoſius in Confeſsione Polon. cap. 48. & ad primam Pœnitentiæ partem pertinebat potiùs, quàm ad tertiam, quia oſtendebat odium iſtud, de quo Concil. Trident. ſeſ. 6. cap. 6. *Mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum* (abſolutionem) *agi oportet.* Neque verò hæc opera ſatisfactoria gratuitam peccatorum remiſsionem impediunt, vt Caluinus nugatur: ſed ſicut iuſti hominis ſatisfactio Chriſti meritis innixa, pœnam temporalem ex iuſtitia delet; ita peccatoris ſatisfactio eiſdem meritis ſuffulta, ex quadam congruitate & decentia diuinam bonitatem inclinat, vt gratis propter Chriſtum peccata remittat: quod negare nemo poteſt, niſi qui Scripturam & Patres ignorat. Multifariam enim multiſque ac diuerſis modis, Chriſti merita nobiſcum communicantur, vt alibi fuſiùs declarabitur.

Digreſſ. de Iuſtificat. §. 5.

Ceterùm Caluini ſtupiditatem dicam, an vafritiem? operæpretium eſt adnotare: nam 3.4.29. to-

tus in conuellenda ſatisfactione merſus, *Audiamus verò* inquit, *& ex alio Prophetæ loco, quibus legibus peccata remittat Dominus. Si fuerint* (inquit) *peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix albeſcent: & ſi rubuerint vt vermiculus, erunt quaſi lana.* Cur ergo leges illas malitioſè ſupprimis Caluine? nam ſic loquitur paulò antè ipſe Deus Iſa. 1. 16. *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruersè, diſcite bene facere: quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam.* Ecce opera ſatisfactoria, quæ à peccatoribus ante reconciliationem exiguntur, vt ſequatur gratuita peccatorum remiſsio. *Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Hæc eſt fides qua Scripturas tractant, qui ſolis ſcripturis gloriantur: ſtupidiùs an malitioſiùs in ambiguo relinquo. Iſa. 1. 18.

9. *Iudicium difficile inter lepram & lepram.*] Magnæ ſunt nobis aliquando tenebræ in peccatis mortalibus & venialibus diſcernendis: vtpote quæ bonorum operum ſpeciem interdum mentiantur; vt patet in Saulo, qui Act. 26. 9. de ſe ait: *Et ego quidem exiſtimaueram, me aduerſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere,* &c. vnde etiam *iuſti & ſapientes* neſciunt verùm amore an odio digni ſint. Eccleſ. 9. a. Quapropter benigniſſimus Dominus, vt nobis ex hoc mundo migraturis, certiorem in cælum viam muniret, Sacramentum inſtituit Sacramenti Pœnitentiæ, atque adeò totius Chriſtianæ vitæ (quæ perpetua pœnitentia eſſe debet) conſummatiuum, quod delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias (animi debilitatem ac pœnas temporarias peccatis debitas) abſtergit, multoſque ſine hoc remedio perituros, in cælum tranſmittit. Hoc Chriſti ſingulare beneficium, hoc Extremæ vnctionis Sacramentum Satan iampridem oppugnare inſtituit, per Meſſalianos, Albanenſes, Valdenſes, Ruthenos, Lutheranos, omneſque ferè noſtri ſeculi Sectarios: quorum veſtigijs inſiſtens Caluinus 4. 19. §. 18 19. 20. 21. nullo ſolido argumento, ſed conuicijs & dicterijs in contemptum adducere hoc Sacramentum contendit. Nam §. 18. *Hiſtrionicam hypocriſin* vocat & §. 20. *Spiritui ſancto ſunt iniurij qui putidum & nullius energiæ oleum faciunt eius virtutem.* Item, *Ceremonia ab iſtis carnificibus vſurpari non debuit, qui plus mactando ac trucidando valent, quàm ſanando.* Et §. 21. *Iſti non infirmos, ſed ſemimortua cadauera ſua pinguedine inficiunt.* Item, *Iſti per ſacram ſuam id eſt abominabilem vnctionem peccata remitti, impiè mentiuntur.* Sed hæc conuitia tua ſunt Caluine, non argumenta: quibus defectus, ad Annales noſtros confugis, & noſtro nos gladio pæne iugulas. *Ac ne diutius,* inquis, *ſit nobis in probatione laborandum, hac difficultate nos eorum quoque annales liberant. referunt enim Innocentium Papam, qui Auguſtini ætate Eccleſiæ Romanæ præfuit, inſtituiſſe, vt non presbyteri modò, ſed omnes etiam Chriſtiani oleo vterentur, in ſuam ſuorumq; neceſſitatem vngendo. Author Sigebertus in Chronicis.* Fruſtrà ad Annales noſtros prouocas Caluine: Concil. Trid. Seſſ. 14. Anno Domini 403.

Nam Primò, Fidei Catholicæ dogmata non ab aliquo Sigeberto, ſed à fidelium ſenſu & conſenſu, à Concilijs generalibus, à Romana Eccleſia ſunt petenda, *cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderant.* Tertull. lib. de Præſcrip. cap. 36.

Secundò, Falſum eſt Sigebertum huius Sacramenti inſtitutorem Innocentium facere, cùm ipſemet Innocentius in ſua epiſt. 1. cap. 8. citet Apoſtolum Iacobum, eiuſque auctoritate quæſtionem propoſitam decidat. Videatur Sigebertus, & Bellar. lib. de Extrem. vnct. cap. 2.

Tertiò, Innocentium Papam, de cuius innocentia & ſanctitate D. Auguſtinus totuſque Chriſtianus orbis teſtimonium tulit, in magum & incantatorem deformare non dubitas, quum ſic ais §. 21. *Iſti oleum non dignantur niſi ab Epiſcopo conſecratum: hoc eſt, multo halitu calefactum, multo murmure incantatum, & noties flexo genu ſalutatum.* Epiſt. 92. & 95. to. 2.

Quartò, Eiuſdem magiæ vſum etiam S. Bernardo exprobrare potes, qui quum tibi ſuffragari videtur, pius & ſanctus eſt 4. 7. 22. In vita S. Malachiæ cap. 32 ſic loquitur: *Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorenſis monaſterij cuius vxor cùm infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias vt deſcenderet priuſquàm moreretur, infirmam* vncturus oleo: *deſcendit & intrauit ad eam. Quo viſo exultat illa, ſpe animata ſalutis. Et cùm pararet vngere eam, viſum eſt omnibus differendum potiùs vſque manè: erat enim veſpera. Acquieuit Malachias, & data benedictione ſuper ægram, exiuit cum his qui ſecum erant. At verò poſt modicum, ſubitò clamor factus eſt planctus & ſtrepitus multus per totam domum: ſiquidem inſonuit, quod mortua eſſet. Accurrit Malachias tumultu audito, & ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: & accedens ad lectum vt certò comperit expiraſſe, conſternatus eſt animo, ſibi imputans quod fraudata gratia* Sacramenti *obierit. Et eleuatis in cælum manibus:* Obſecro Domine, *inquit*, inſipienter egi. Ego, ego peccaui, qui diſtuli: non iſta quæ voluit. *Hæc dicens, conteſtatus eſt in audientia omnium nullam ſe recepturum conſolationem, nullam daturum requiem ſpiritui ſuo, niſi quam tulerat liceret reſtituere gratiam. Et ſtans ſuper eam tota nocte laborabat in gemitu ſuo. & pro oleo ſancto, largo imbre lachrymarum perfundens mortuam, vicem illi vnctionis, quam poterat, exhibebat. Ipſe quidem ſic. Ad ſuos autem.* Vigilate, *inquit* & orate. *Itaque in Pſalmis illi, ille in lachrymis noctem duxerunt peruigilem. Et manè facto, exaudiuit Dominus Sanctum ſuum: quia Spiritus Domini erat poſtulans pro eo, qui poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperuit oculos quæ fuerat mortua, &, vt ſolent qui de graui ſomno euigilant, fricans ſibi manibus frontem & tempora, ſuper lectum ſe erigit, & agnito Malachia, inclinans deuotè ſalutat eum; & verſo luctu in gaudium, ſtupor apprehendit omnes. & qui viderunt, & qui audierunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et vnxit eam nihilominùs, ſciens in hoc* Sacramento *remitti peccata, & quòd* oratio fidei *ſaluet infirmum.* Huc vſque S. Bernardus: qui bis *Sacramentum* nominat, ſicut & S. Innocentius loco ſuprà citato. *Nam quibus*, inquit, *reliqua* Sacramenta *negantur, quomodo vnum genus putatur poſſe concedi?* Reſorbe ergo blaſphemias & dicteria tua Caluine, niſi Sanctos & Incantatores eodem numero habere velis. Matt. 26. 41. Rom. 8. 26. Iacob. 5. 15.

CALVMNIA SEXTA.

De Indulgentiis & Purgatorio.

COLOR XXXVI.

COmmodè has calumnias excipiet ea, quæ eſt de Indulgentiis & Purgatorio: quæ circa peccata venialia, aut pœnas tẽporarias, peccatis remiſſis debitas, verſantur, & perfectam animæ purgationem adducunt. Hæretici enim duo ſtatuunt fundamenta, quibus ſuas calumnias clamosè & operosè inædificant: Vnum, nunquam à Deo remitti peccati culpam, quin ſimul omnis pœna illi peccato debita perfectè remittatur. 3. 4. 29. 30. Alterum, nullum peccatum in altero ſeculo remitti. 3. 5. 7. Atque hinc & ſatisfactiones, & Indulgentias euertiſſe ſe putant, nec vllum purgationi locum relinquunt. Sed cùm hæc fundamenta putrida ſint, & à Scriptura, à Patribus, & ab vniuerſa Eccleſia euertantur, facilè eſt Catholicis receptam iam inde ab Apoſtolorum temporibus doctrinam tueri, & aduerſariorum calumnias retundere, quæ iſtis fundamentis innituntur.

Primum fundamentum euertitur.

Quòd igitur remiſſa peccati culpa, ſæpe remaneat aliqua pœna luenda, quæ tẽpus præteritum per modum vltionis & vindictæ reſpiciat; patet in Dauide, cui poſt remiſſã adulterij & homicidij culpam, à Propheta di-
2. Reg. 12. 14. ctum eſt, *Quoniam blaſphemare* feciſti *inimicos Domini* (non dicit, Vt caueas in futurum) *propter verbum hoc filius qui natus eſt tibi, morte morietur*. Nec propter pœnitentiam & inſtantes Dauidis preces, ſententia reuocata fuit, *Quamobrem non recedet gladius de domo tua vſque in ſempiternum*: vt ſua in optimum Patrem rebellione peſſi-
1. Reg. 15. a. mus filius Abſalon oſtendit. Quod exemplum Caluinum ita cõſtrinxit, vt poſt multas excogitatas ſolutiones tandem manus dederit 3. 4. 35. *Mirum autem eſt, cur ſic in vnum Dauidis* Aliter 2. 1. 4.
1 *exemplum oculos coniiciant, tot exemplis non permoueantur; in quibus gratuitam peccatorum remiſſionem licebat contemplari*. Et infrà, *Ex hac exemplorum frequentia regula potiùs peti debuerat, quàm ab vnico illo, quod neſcio quid ſingulare continet*. Verè neſcis Caluine; non enim ex hoc tantùm exemplo SS. Patres & Theologi regulam illam ſtatuerunt, ſed alia plurima exempla non deſunt.

Secundò, vafrè inſinuas à nobis negari gratuitam peccatorum remiſſionem: cùm aliud ſit gratuita, aliud perfecta remiſsio, nempe culpæ & pœnæ temporariæ ſimul.

Tertiò, in dialecticam peccas, quæ non admittit vniuerſalem propoſitionem, vbi ἔνστασις adferri poteſt.

Quartò, totum id quod dixiſti, ipſe refellis, cùm Adami exemplum adfers: nam ſic Dauidis exemplum non erit ſingulare, & culpâ remiſſa reſtabit aliquando quod puniatur. 3. 4. 35. *Quum enim impetrata gratia, omnes tamen adhuc perpetimur, quæ in peccati pœnam parenti noſtro indicta fuerant, miſerias*, &c. Si Adamo in pœnam peccati indicuntur miſeriæ, ergò ipſius cum Deo reconciliatio aliquod etiam iuſtitiæ ſpecimen præbuit, neque illa cum gratuita remiſſione pugnat, vt tu fingis: ſi Adamo, cur non & nobis, cùm & ipſe in Chriſto, & per fidem in Chriſtum miſericordiã ſit conſecutus? Sed clariùs 2. 1. 8. *Ab illo tamen non ſola in nos pœna graſſata eſt, ſed inſtillata ab ipſo lues in nobis reſidet, cui iure pœna debetur*. Quid, quòd etiam in nobis vindictam agnoſcis quæ præteritum

tempus

tempus reſpiciat, & non tantùm futurum? 3. 3. 15. *Poſtrema eſt vindicta* (nẽpe apud Apoſtolũ 2. Cor. 7. 11.) *quo enim ſeueriores in nos ſumus, & acriore cenſura quæſtionẽ habemus de peccatis noſtris, eo debemus ſperare magis propitium ac miſericordem Deum. Et certè fieri non poteſt, quin anima diuini iudicij horrore perculſa, partes vltionis in exigenda de ſe pœna occupet.* At certè Caluine, deſtruis hic.

Primò, Fidem ſpecialem, quæ Deum non vt iudicem, ſed vt benignum Patrem intuetur. 3. 2. 19. & 3. 19. 5.

Secundò, Excelſi animi tui teſtimonium in epiſtola ad Regem Frãciſcum, *Longe alia noſtra fiducia eſt, quæ nec mortis terrores, nec adeò ipſum Dei tribunal formidat.* pag. 4. b.

Tertiò, Omnia quæ hîc operosè contra pœnam remanentem diſputaſti. Quæro enim, cùm pœnitens exigit de ſe pœnas, futurum tempus tantùm reſpiciat, an etiam elapſum in quo peccauit? ſi etiam elapſum (quod ex verbis tuis clarum eſt) quomodo Deus puniens non idem reſpiciet, qui cum pœnitente ſuam vltionem partitur? Vanè igitur & inconſtanter ſcribis 3. 4. 33. *Ferulis autem verberantur filij, non vt mulctam delictorum Deo perſoluant, ſed vt inde ad reſipiſcentiam proficiant. Proinde in futurum eas potiùs quàm in præteritum tempus reſpicere intelligimus.* Si potiùs, ergo & aliquo modo in præteritum.

Quartò, Si Deus magis aut minùs peccata vindicanti, magis aut minùs propitius & miſericors eſt, quomodo hominis operatio aut cooperatio in recõciliatione locum non habet? Et quæ eſt iſta maior aut minor Dei miſericordia? quid in pœnitente operatur? quid minus habebit ille qui lãguidè ſua peccata vlciſcitur? nã omnibus peccatoribus omnia peccata perfectè remittuntur: & omnibus vnica Chriſti iuſtitia imputatur. 3. 11. 11. &

Euertitur ſecundum fundamentum.

Quòd autem aliqua peccata quoad culpam poſt hanc vitam remittantur (quod malitiosè negat Caluinus à Catholicis doceri 3. 5. 7.) demonſtratur Matt. 12. 32. *Qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Hinc enim D. Auguſtinus lib. 21. de ciuitate Dei cap. 24. & S. Gregorius lib. 24 Dialog. cap. 39. *prudenter* colligunt eſſe aliqua peccata quæ in futuro ſeculo remittantur; alioquin inepta eſſet ſententia, & alteri partitionis membro nihil reſponderet: vt ſi quis diceret, Petrus neque igne, neq; aqua comburetur. Remittuntur itaque in futuro ſeculo & venialia peccata quoad culpam & pœnam illis debitam: & mortalia, etiam grauiſſima, quoad pœnam tẽporariam, in quam æterna pœna eſt conuerſa. Et hoc vnico Scripturæ loco contentus fuit S. Bernardus, cùm Caluini hanc hæreſim, ante tot annos in Petrobruſſianis confutauit. Serm. 66 in Cantica.

Nunc igitur ſi poſt peccata pœnitenti remiſſa quoad culpam, reſtat plerumq; aliqua pœna ad tẽpus luenda; & ſi venialia peccata, etiã quoad culpam, in ſeculo futuro remittuntur: debet eſſe certus remiſſionis modus. Hunc autem ex Scriptura & Patribus, & clarè ex praxi antiquæ Eccleſiæ eſſe intelligimus, vt vel per ſatisfactiones (quæ variæ ſunt) vel per Indulgentias, vel ignem Purgatorij patiendo, fideles, Chriſti merito & ſanguinis fuſi virtute, ab his plenè liberentur. Et quoniam vnum corpus ſumus in Chriſto, & propter *Sanctorum communionem* pro pœna temporaria à fratribus noſtris debita, Deo ſatisfacere poſſumus, hinc tantum ſtudium iuuandi mortuos in Chriſto per eleemoſynas Tob. 4. 18. per ieiunia. 2 Reg. 1. 12. per orationes 2. Machab. 12. 46. præcipuè verò per ſacroſanctum Miſſæ ſacrificiũ; vbi ex Apoſtolica traditione defunctorum cõmemoratio fit, vt teſtãtur SS. Patres. Indulgẽtiæ viuos magis attingunt, Purgatorium defunctos.

Eſt enim Indulgentia applicatio ſatisfactionũ Chriſti, & Sanctorum, ad pœnam temporariam, quę peccatis remiſſis luẽda reſtat, abolendam, Chriſti nomine facta. 2. Cor. 2. 10. Vbi nota, in Dei Eccleſia eſſe theſaurum ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum, quæ propter vnionem mẽbrorum in vno Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ijs per Prælatos communicabiles ſunt qui indigent, & qui ritè ſe diſponunt. Quamuis enim Chriſti & Sanctorum opera plenè ſint remunerata quatenus meritoria ſunt, non

tamen quatenus ſatisfactoria: nam B. Virgo plurima ſine peccato tolerauit incommoda: Abraham, Iob, Ioannes Baptiſta, Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum, pauca & leuia habuerunt peccata, pro quibus aliquid luendum reſtaret; & tamen grauiſſima paſſi ſunt. Omnes igitur hæ ſatisfactiones, quæ Sanctis neceſſariæ non fuerunt, perire non debent qua parte ſatisfactiones ſunt; & idcircò in Eccleſiæ theſauro cum Chriſti ſatisfactione infiniti valoris reponuntur, vt Sanctorum *abundantia noſtræ inopiæ ſit ſupplementum*; vt loquitur Apoſtolus 2. Cor. 8. 14. An ergo Chriſti ſatisfactioni aliquid defuit? an non fuit ſufficiens & abundans? fuit ſuperabundans, vtpote infiniti & inexhauſti valoris: voluit tamen Sanctos ſuos, quos chariſſimos habet, etiam eo honore dignari, vt ipſorum ſanguis ad pœnam iſtam temporariam delendam concurreret, nulla ſui ſanguinis iniuria, quam tamen Caluinus inuidioſè prætexit, *Zelum habens ſine ſcientia, & timore trepidans vbi non eſt timor*, niſi fortè vafrè in odium Catholicorum hęc omnia prudens exaggeret. Quid enim? nonne Chriſti oratio, quam cum lachrymis & clamore valido fudit, ſufficiens & abundans fuit, ad omnia ſalutaria nobis impetranda? cur ergo oramus pro nobis, pro aliis? cur S. Paulus tam ardenter ſcribit Romanis c. 15. 30. *Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum.* Cur tu Caluine, in epiſtola ad Lectorem: *Vale amice Lector, & ſi quem ex meis laboribus fructũ percipis, me precibus tuis apud Deũ Patrem noſtrũ adiuuas?*

Rom. 10. 2.
Pſal. 13. 5.
Heb. 5. 7.

Ex hoc igitur theſauro temporarias pœnas à nobis debitas, ſoluunt & compenſant ij quibus dictum eſt Matt. 18. 18. *Amen dico vobis, Quacunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Is autem maximè qui audiuit Matt. 16. 19. *Tibi dabo claues regni cælorum.* Et viuentibus quidem has indulgentias per modum iudicariæ abſolutionis largiuntur, applicãdo Chriſti & Sanctorum ſatisfactiones. Mortuis autem in Chriſto per modum ſuffragij, id eſt, non directè eos abſoluendo, ſed eorum debitum ex Eccleſiæ theſauro ſoluendo & compẽſando. Audiamus nunc calumniatorem.

Bellarm. lib. 1. de Indulgent. cap. 5. Suar. tom. 4. in 3. p. d. 69. Sect. 4.

§. 1.

Prima, 3. 5. 1. *Videbant ſe à Papa & ſuis bulligerulis palam nec diſſimulanter ludibrio haberi: quæſtuoſas nundinationes de animarum ſuarum ſalute exerceri: pauculis nummis ſalutis pretium taxari: nihil gratuitum praſtare.*

At primò, plurimi Pontifices in Quæſtorum abuſus non tantùm vehementer inuecti ſunt, ſed etiam varia remedia excogitârunt, vt Innocentius III. & IV. Clemens V. atque adeò ipſum Concil. Trident. ſeſſ. 25. in decreto de Indulgentiis.

Secundò, Indulgentiæ non attingunt animarum ſalutem, ſed pœnam tantùm temporariam, quæ multis aliis modis tolli poteſt & ſolet. Quod in omnibus his calũniis obſeruãdum eſt; nam Caluinus omnia confundit.

Tertiò, An Paulus, non quidem pauculis nummis, ſed larga eleëmoſyna ſalutis pretium taxauit, cùm ita ſcripſit 2. Cor. 8. 14. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplemẽtum.* Et Rom. 15. 26. *Probauerunt Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalem. Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. Nam ſi ſpiritualium eorũ participes facti ſunt Gentiles: debẽt & in carnalibus miniſtrare illis.* Mirum, ni exclamet Caluinus, Paulum eſſe Simoniacum, qui ſpiritualia temporalibus velut ex æquo compenſari velit.

§. 2.

Secunda, *Qui enim fœdiùs poterat profanari Chriſti ſanguis, quam dum negatur ſufficere ad peccatorũ remiſſionem, ad recõciliationem, ad ſatisfactionem: niſi velut areſcentis & exhauſti defectus aliũde ſuppleatur & ſufficiatur?* Tu es Caluine, qui fœdè imò fœdiſſimè Chriſti ſanguinem profanas, cùm eum ad redemptionem ſufficere negas; niſi eius defectus per gehennæ ſupplicia ſuppleatur; vt ſuprà oſtẽſum eſt. Nos verò Chriſti ſanguinem tanti facimus, vt vnam eius guttulam propter vnionem cum Verbo diuino, ad totius humani generis redemptionem ſufficere potuiſſe doceamus: item,

3. 5. 2.

Extra v. Vnigenitus, de pœnit. & remiſſionib.

ſine

Heb. 9. 22. *ſine ſanguinis effuſione remiſſionem non fieri*: item, nec Sacramenta, nec Miſſæ ſacrificium, nec opera noſtra & ſatisfactiones vim habere niſi ex ſanguine Chriſti: indulgentias non donari, niſi ex abundanti eiuſdem ſanguinis efficacia: Apoſtolorum autem & Martyrum ſanguinem, Confeſſorum pœnitentias & afflictiones nihil ad redemptionem noſtram ſeu reconciliationem conferre: id autem quod ad pœnas temporarias auferendas adferunt, totum ex Chriſti ſanguine habere.

Vide Digreſſion. de Iuſtificat. §. 4. & 5

§. 3.

Act. 10. 43. Tertia, *Chriſto lex & Prophetæ omnes (inquit Petrus) teſtimonium perhibent, quod per ipſum accipienda ſit remiſſio peccatorum: indulgentiæ remiſſionem peccatorum per Petrum, Paulum & Martyres largiuntur*. 3. 5. 2. Falſum eſt: quia tantùm circa tẽporariam pœnam verſantur, ad quam tollendam Chriſtus eas aſſumit, dignatione non neceſſitate aut indigentia.

§. 4.

1. Io. 1. 7. Quarta, *Sanguis Chriſti emundat nos à peccato, inquit Ioannes: indulgentiæ ſanguinem Martyrum faciunt peccatorum ablutionem*. Manifeſta calumnia: nam ſi in Bullis ſuis Pontifices aliquando peccatorum remiſſionem indulgentiis tribuunt, includunt Pœnitentiæ Sacramentum, & omnia bona opera quæ iiſdem Bullis præſcribuntur. Nemo enim indulgentiarum capax eſt niſi iuſtus, qui à culpa & æterna pœna iam liber, etiam pœnam temporalem effugere deſiderat.

§. 5.

2. Cor. 5. 21. Quinta, *Chriſtus (inquit Paulus) qui peccatum non nouerat, factus pro nobis eſt peccatum (id eſt, peccati ſatisfactio) vt iuſtitia Dei efficeremur in illo. Indulgentiæ ſatisfactionem in ſanguine Martyrum reponunt*. Eorum ſanguis iuuat eorum tantùm ſatisfactionem, qui iam iuſti ſunt, idque dumtaxat ad abolendam pœnam temporalem.

§. 6.

1. Cor. 1. 13. Sexta, *Clamabat Paulus & Corinthiis teſtificabatur, ſolum Chriſtum pro ipſis crucifixum & mortuum eſſe: indulgentiæ pronunciant Paulum & alios pro nobis mortuos*. Inſpiciantur Bullæ indulgentiarũ, & calumnia ſplendebit.

§. 7.

Act. 20. 28. Septima, *Alibi dicit Chriſtum acquiſiuiſſe Eccleſiam ſuo ſanguine: indulgentiæ aliud pretium acquiſitionis in Martyrum ſanguine ſtatuunt*. Mirum, hunc Rhethorem tot calumnijs non fatigari.

§. 8.

Octaua, *Vna oblatione Chriſtus conſummauit in perpetuum ſanctificatos, ait Apoſtolus: indulgentiæ reclamant, à Martyribus perfici ſanctificationem, quæ alioqui non ſufficeret*. Calumnia. Heb. 10. 14.

§. 9.

Nona, *Ioannes dicit Sanctos omnes lauiſſe ſtolas in ſanguine Agni: indulgentiæ docent lauare ſtolas in ſanguine Sanctorum*. Moleſta eſt hæc calumniandi libido: ſed cùm teſtimoniorum pondere non poſſet, multitudine videlicet vincere voluit; & tamen omnia eodem relabuntur. Audi igitur Sycophãta, & calumniari deſine. Chriſti ſanguis & paſſio omnem delet culpam; originalem, mortalem, venialem: ſatisfacit pro omni pœna, æterna & temporali, in hoc ſeculo & in futuro: ſuis ſolis meritis Deo Patri nos recõciliat, Dei filios & regni cæleſtis heredes facit. Neque ad hæc omnia perficienda nobiſque applicanda, vllius auxilio indiget; vult tamen in applicatione vel noſtra vel aliorum opera plerumque vti, ne in negotio ſalutis planè neglecti videamur. Nónne fatebitur Caluinus Chriſti ſanguinem non prodeſſe, niſi per fidem apprehendatur? Nonne S. Stephanus pro ſuis interfectoribus orauit, & quidem tam efficaciter, vt ſi *Stephanus ſic non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet*? quis tamen Chriſtum pro Paulo & ſignatè quidem oraſſe neget? Ioan. 17. 20. *Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me*. An igitur orationis Chriſti velut euaneſcentis & inefficacis defectus per Stephanum ſuffici debuit & ſuppleri? Quis hinc Caluini vel inſcitiam, vel oſcitantiam, vel potiùs calumniãdi libidinem non clarè perſpiciat? In Eccleſię ergo theſauro Chriſti ſanguini Apoſtolorum & Martyrum ſanguis miſcetur, non ad culpam redimendam, non ad reconciliationem obtinendam, non ad æternam pœnam abolendam; ſed tantùm ad pœnæ temporariæ diminutionem aut abolitionem: neque id neceſſariò (cùm Chriſti ſanguis

Apoc. 7. 14.

3. 14. §. 4. 6.

D. Auguſt. ſerm. 1. de S. Stephano Tom. 10.

abundè ſufficiat) ſed ex ipſius beneplacito qui ſeruos ſuos ſic honorare dignatur, ne ipſorum ſatisfactiones maneant otioſæ; ſed propter Sanctorum communionem in fratrum vtilitatem cedat. Huc accedit, quòd ſicut meritorum Chriſti vis & efficacia magis elucet, quòd non tantùm vitam æternam nobis promeruit, ſed etiam contulit vim merendi: ita pro pœna temporali non ipſe tantùm ſatisfacit, ſed Sanctorum ſatisfactionibus eandem vim impertiuit. Sic enim ſine vlla Chriſti in-
1 Cor. 3. 9 juria, vocat ſe Apoſtolus *Dei adiuto-*
Ephes. 3. 9. *rem, hominum illuminatorem* atq; adeò
1 Cor. 9. 22. *ſaluatorem*: neque timuit ne Chriſto ſolum nomen relinqueret, aut vulgarem Sanctulum faceret, qui in turba vix dignoſceretur; vt Caluinus impiè blaſphemat. Cur non ſicut Apoſtolum 4. 1. 6. ſic Eccleſiæ doctrinam ſanè interpretatur?

§. 10.

Decima, *Agnoſcant an non hæc ſint ſua placita, Martyres plus morte ſua Deo præſtitiſſe ac meritos eſſe, quàm ſibi opus eſſet: tantamq; illis meritorum largitatem ſuperfuiſſe quæ in alios redundaret. Ne igitur ſuperuacuum ſit tantum bonum, commiſceri eorum ſanguinem ſanguini Chriſti, & ex vtroque theſaurum Eccleſiæ confici ad remiſſionem & ſatisfactionem peccatorum.* 3. 5. 2. Agnoſcimus non placita noſtra, ſed tuas calumnias & impoſturas. Non plus Deo præſtitere Martyres aut meriti ſunt, quàm ſibi opus eſſet ad iuſtitiæ coronam obtinendam: ſed aliqui eorum plus paſſi ſunt, quàm pœna temporaria exigebat; vt cum S. Iobo di-
Iob. 6. 2. cere poſſent, *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera: quaſi arena maris hæc grauior appareret.* Hoc igitur bonum ne pereat, in Eccleſiæ theſaurum confertur, vt graui debito oneratis, quod per ſe difficulter exſoluere poſſunt, ſuccurrat: & Martyrum ſanguis cum Chriſti ſanguine miſcetur; ſicut Stephani oratio ad Chriſti orationem accedens, Eccleſiæ vas iſtud electionis impetrauit.

§. 11.

Vndecima, *Euangelio Chriſtum cum omni affluentia bonorum cæleſtium, cum omnibus ſuis meritis, omni ſua iuſtitia, ſapientia, gratia, nulla exceptione nobis of-*
ferri teſtis eſt Paulus, &c. *Contrà indul-* 2. Cor. 5. 18.
gentiæ demenſum aliquod gratiæ ex armario Papæ recluſum, plumbo, membranæ, loco etiam aſſigunt, à verbo Dei auellunt. 3. 5. 5 Sic 3. 16. 1. b. 3. 11. 10 a.

Falſum eſt Caluine, quod Paulum dicere fingis, Chriſtum nobis ſemper offerri cum omnibus ſuis meritis, vt nos intereà deſideamus, crucemque noſtram Chriſto reſignemus. Cur enim alibi hortatur ad pœ-
nitentiam? ad opera bona? ad timo- 2. Cor. 7. 9 1. Cor. 15. 58.
rem & tremorem? Cur Prophetæ Philipp. 2. 12.
ad ſaccum ieiunium & fletum? Cur Ioel. 2. 12.
à pœnitentia Chriſtus ipſe ſuas con- Matt. 4. 17.
ciones auſpiciatus eſt? & Ioannes
Baptiſta fructus dignos pœnitentiæ Luc. 3. 8.
requiſiuit, addita terribili gehennæ comminatione? Chriſtus igitur ſemper & vbique à Deo Patre nobis offertur, non tamen eodem modo: aliter in baptiſmo, aliter in pœnitentia, aliter in Euchariſtia: aliter in hac vita, aliter in Purgatorio: aliter in plena ſatisfactione, aliter in Indulgentiis: & tamen vbique Chriſti ſanguis operatur. Falſum eſt etiam, Papam plumbo & membranis Chriſti gratiam includere: nam litteræ Pontificiæ plumbea Bulla ſigillatæ, remiſſionis pœnæ temporariæ ſignum ſunt, quam per ſuum vicarium fratribus ſuis Chriſtus concedit: ſicut litteræ Regiæ legitimo ſigillo munitæ ſignum ſunt regiæ voluntatis; atque adeò ipſa diuina Scriptura, quæ chartis & membranis inſcribitur, quid eſt aliud quàm diuinæ gratiæ & voluntatis indicium? Nec tamen dici poteſt, Apoſtolos & Euangeliſtas chartis & membranis Ieſu Chriſti gratiam incluſiſſe.

Ex his patet, quàm meritò quaſi parta victoria ſcripſerit Caluinus 3. 5. 4. z. *Sed quid hic amitinis perinde atque in re adhuc obſcura moror, quum talia prodigia traducere, vincere ſit?* & 3. 5. 5 z. *Illas verò quas retulimus blaſphemias, tanta impudentia confinxerunt, vt nullum prætextum habere queant.* Et 3. 5. 3. *Equidem quum tota eorum doctrina ex horrendis ſacrilegiis & blaſphemiis conſuta ſit, hæc tamen præ aliis prodigioſa eſt blaſphemia.* Conferat hæc æquus Lector cum iis quæ dicta ſunt, & ſicut fumus omnes Caluini calumniæ euaneſcent.

§. 12. Duode-

Digitized by Google

§. 12.

Duodecima, Quod ad Purgatorium attinet, ita rem agit Caluinus, vt non loqui, ſed furere videatur; cuius tamen in primitiua Eccleſia notitiam & fidem fuiſſe fatetur 3.5.10. *Clamandum ergo non modo vocis*, inquit 3.5.6. *ſed gutturis ac laterum contentione, Purgatorium exitiale eſſe Satanæ commentum, quod Chriſti crucem euacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & euertit*. Et quare? *quia peccatorum expiatio alibi quam in Chriſti ſanguine quæritur, & ſatisfactio aliò trãsfertur*. At quis eſt Caluine, qui ſcripſit, *Nihil actum erat, ſi corporea tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus: ſed opera ſimul pretium erat vt diuinæ vltionis ſeueritatem ſentiret: quò & iræ ipſius intercederet, & ſatisfaceret iuſto iudicio. Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copiis, æternaq́ mortis horrore, quaſi conſertis manibus luctari*. 2.16,10.

Sed quid hîc opus tanto clamore? Calumniaris nos ad Purgatorium animas ablegare, vt ibi peccatorum expiationem quærant: tu verò Chriſtum ad infernum ablegas, vt noſtram redemptionem ibi operetur, quia ſanguis eius in corporea morte fuſus nihil agere potuerit. Et hic eſt ſcilicet, qui pro Chriſti ſanguine zelatorem ſe venditat, & hoc tam ſpecioſo prætextu ſimplices ſeducit. At veſtro patrocinio nihil erat opus: Catholici enim Purgatorium ſtatuendo, Chriſti crucem & ſanguinis eius efficaciam ſtatuunt, cùm nihil ibi ſine ipſius meritis tranſigatur. Rom.3.31.

§. 13.

Decima tertia, *Quis non videat Dominum illic* (Matt. 12.32. Mar. 3.28 Luc. 11. 10.) *de peccati culpa loqui? Quod ſi ita eſt, quid ad eorum Purgatorium, vtpote quorum illic pœna, ex eorum opinione, luitur* 3.5.7. *culpam in præſenti vita remiſſam eſſe non inficiantur?* Non ex inſcitia, ſed ex malitia peccas Caluine. qui non ignoras ex D. Auguſtino, D Gregorio, &c nos docere, etiam culpas in futuro ſeculo remitti: nam quid fiet iuſto in aliam vitam migranti cum affectu peccati venialis? Non negamus tamen etiam de peccatis grauiſsimis eſſe ſermonem: ſed horum remiſsio fit hîc quoad culpam, in Purgatorio plerumque quoad temporariam pœnam conſummatur.

§. 14.

Decima quarta, *Quod autem ex peruerſa æmulatione fluxerat, nouis ſubinde incrementis ſic auctum eſt, vt præcipua ſanctitas Papatus ſit mortuis laborantibus opem ferre*. Et infrà, *Hi mortuorum curam aſsiduè vrgent: & importuna prædicatione efficiunt, vt omnibus charitatis officijs preferatur*. Falſum eſt Caluine: diligenter Eccleſię mores inſpice, & illud Chriſti deprehendes obſeruari, *Hæc oportuit facere, & illa non omittere*. Matt.23.23. Prima cura de ſalute æterna: altera de pœna temporaria; in qua tamen charitatis officium exerceri quis preter hereticos negabit? Liberat quis proximum à fame, infamia, exilio, morte, &c. & caritatis officio egregiè functus exiſtimatur: liberat aliquis parentes, fratres, propinquos, amicos, ab ijs tormentis quę grauiora ſunt, teſte D. Auguſtino, quàm *quidquid poteſt homo pati in hac vita*, & eius charitas nihili fiet? Tom.8.in Pſal. 37.in initio. Vbi tamen opus eſt ſeruatur hic ordo vt maiora pręferantur: vnde viri ſancti aliquando diſtulerunt orare pro mortuis, tum vt diuinæ iuſtitiæ locus eſſet, tum maximè viuentibus in terrorem & exemplum; vt ſe feciſſe D Gregorius teſtatur lib. 4. Dialogor. cap 55. Apud Caluiniſtas verò arte Satanæ factum eſt, vt extincto Purgatorio, animorum immortalitas, corporum reſurrectio, & totum ſeculum futurum in obliuionem abeat: hominis enim mortui non magis meminerunt, quàm olim Ethnici, quibus *mors vltima linea rerum* erat. Attexam inſignem Caluini in S. Monicam impietatem, & in D. Auguſtinum contumeliam 3.5.10. *Monicam matrem ſuam in libris Cõfeſsionum Auguſtinus narrat vehementer rogaſſe, vt ſui memoria in peragendis myſteriis fieret ad altare. Anile ſcilicet votum quod filius non exegit ad normam Scripturæ: ſed pro natura affectu probari alijs voluit*. vt nimirum pro matre mortua orarent.

NOTAE.

1. DE *Indulgentijs.*] Hinc eſt *prima mali labes*: hinc Martinus Lutherus anno 1517. ſuum (diu malè occultatum) virus effundere exorſus eſt. Nam Leo X. reſtaurationem templi S Petri Apoſtolorum Principis, à Iulio II. magnificentiſsimè inchoatam proſequi deſiderans, cùm pecunia deficeretur, fideles hortatus eſt vt ad opus tam pium perficiendum manus porrigerent adiutrices: atque ipſe viciſſim, iuxta S. Pauli dictum 2. Cor. 8. 14. ex abundantia theſauri Eccleſiæ, illorum inopiam ſpiritualem ſupplere voluit: Commiſſarijs in varias Europæ partes dimiſſis, aut ibidem conſtitutis. Vnum exemplum nactus ſum, impreſſum anno 1517. cuius initium tale eſt: *Ioannes Angelus Arcimboldus Iuris vtriuſque Doctor, Prepoſitus de Arciſate, Sedis Apoſtolicæ Protonotarius, ac ſanctiſsimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Leonis diuina prouidentia Papæ decimi Referendarius: Nec non in Colonienſi, Treuirenſi, Saltzburgenſi, Bremenſi, Biſuntina & Vpſalenſi prouincijs. Earumque in Cameracenſi, Tornacenſi, Morinenſi, Atrebatenſi, Caminenſi & Miſnenſi Ciuitatibus & diœceſibus pro ſabrica Baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe Nuncius & Commiſſarius, N. N. ſalutem in Domino ſempiternam, &c.*

2. *Eſt applicatio ſatisfactionum Chriſti.*] Indulgentiam varij variè definiunt: nos eam ruditer, ſed perſpicuè deſcripſimus. Eſt enim remiſſio pœnæ temporariæ, quæ culpâ remiſsâ in Purgatorio luenda foret (ad peccatorum grauitatem & diuinæ iuſtitiæ rigorem declarandum) niſi alijs remedijs aboleretur. Et viuentibus quidem hæc remiſſio fit per modum Abſolutionis, interueniente theſauro Eccleſiæ: defunctis autem, qui Eccleſiæ iuriſdictioni non ſubſunt, per modum Suffragij, & Solutionis ex eodem theſauro. S. Paulus 2. Cor. 2. 10. vocat *donationem* peccatori iam reconciliato *in perſona Chriſti* factam. *Cui autem aliquid donaſtis*, inquit, *& ego: nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti*, &c. quem locum expendit Bellar. lib. 2. de Indulgent. cap. 12. Cur enim Apoſtoli, eorúmque legitimi ſucceſſores, quibus dictum eſt, *Amen dico vobis*, quæcunque *ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*) temporariæ pœnæ vinculum abrumpere non poſſint? Neque mireris pœnam multis annis in Purgatorio luendam, leui opere facto remitti & aboleri:

Bellar. lib. 1. de Indulg. cap. 14.

Matt. 18. 18.

Nam Primò, Nemo indulgentiæ capax eſt. niſi iuſtus, niſi Dei filius & hæres regni cæleſtis.

Secundò, Deus peccatori & hoſti, ſi pro peccatis ſuis ingemiſcat, æternam pœnam remittit: iuſto & filio bene operanti non remittet temporalem?

Tertiò, Minimum eſt quod Indulgentiæ vi ſua operantur: maximum, quod ex occaſione. Centena namque millia, indulgentiarum promiſsione illecti, èx peccatorum cœno emergunt, & Pœnitentiæ ac Euchariſtiæ Sacramentis adiuti, in alios viros mutantur; vt in Iubilæis videre licet.

Quartò, Qui hanc liberalem donationem inſectantur, Lutherus, Melanchthon, Caluinus, Kemnitius, &c. in pœnæ temporalis remiſsione omnibus Pontificibus ſunt liberaliores: nunquam enim peccata remittunt niſi cum plenaria indulgentia, & quidem ſine vllo opere, ſola fide intercedente; vt præter ceteros Caluinus contendit. 3. 4. §. 25. 26. 27.

3. *Tibi dabo claues.*] Aliud eſt quod per clauium traditionem ſignificatur, aliud quod per ligandi atque ſoluendi poteſtatem: vnde vtrumque diſtinctim ſoli Petro promittitur Matt. 16. 19. Ceteris autem Apoſtolis ligandi atque ſoluendi poteſtas, id eſt, remittendi peccata aut retinendi, excommunicandi & reconciliandi, promittitur Matt. 18. 18. & traditur Ioan. 20. 23. At ſoli Petro diſertis verbis promiſſæ ſunt claues, & Ioan. 21. 15. 16 17. traduntur: ſumma videlicet & ſingularis poteſtas, qualis patrifam. in ſuam familiam competit; vnde & pro ipſius capite tributum ſolutum eſt Matt. 17. 26. Sic cùm Deus ſignificare vellet ſummam auctoritatem quam in aula Regis ſeruo ſuo Eliacim daturus erat, *Dabo*, inquit, *clauem domus Dauid ſuper humerum eius: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.* Et Luc. 11. 52. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clauem ſcientiæ*: id eſt, qui vobis arrogatis ſummam auctoritatem interpretandi Scripturas. Et Apoc. 1. 18. *Habeo claues mortis & inferni*: id eſt, ſummam occidendi & viuificandi poteſtatem. Item Apoc. 3. 7. *Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit*: nempe quod dixerat Matt. 28. 18. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Sic apud Iuriſconſultos clauium traditione dominium tranſit. l. 9. §. Item. D. de acquirendo rerum domin. *Si quis merces in horreo repoſitas vendiderit: ſimul atque claues horrei tradiderit emptori, transfert proprietatem mercium ad emptorem.* Hac igitur ratione Simon Bar-Iona, acceptis clauibus regni cælorum, Chriſti viſibiliter abſentis Vicarius generalis conſtitutus eſt, ampliſsimam poteſtatem ad Eccleſiæ regimen conſecutus: quam in eius ſucceſſorem tranſire non tantùm rationi conſentaneum eſt, verumetiam ad fidelium vnionem & commodam gubernationem neceſſarium: quod omnium Sectarum ἀταξία contrario exemplo ſatis demonſtrat.

Bellar. lib. 2. de Rom. Pontif. c. 12.

4. *De Purgatorio.*] Hæc eſt Sophiſtica diaboli aſtutia, & ſerpentina calliditas (quam ex parte Caluinus agnoſcit. 3. 25. 5.) vt extincto igne purgatorio etiam Gehennæ ignis extinguatur. Nam qui tam benignus eſt, vt ad tempus peccatum punire ſuperſedeat, quomodò illud in æternum vindicabit? Et vbi eſt iſta gehenna? nam *ſi vlli eſſent inferi* (vt quibuſdam cum Plinio argumentari libet) *iamdudum profectò illos auaritia atque luxuria cuniculi refodiſſent.* Et vbi Caluini atrium, in quo Caluiniſtæ *ad conſummationem vſque ſeculorum reſident?* 3. 20. 20. 2. num cælorum motus concitatiſsimus vllam illis ſedem aut requiem concedere videtur? Hinc Ioannes Brentius, Vbiquitariorum coryphæus, loca, ſupera &

Plin. lib. 2. Nat. Hiſtor. cap. 63.

infera

inſera negat, eaque ſpiritualiter interpretatur. Hinc Caluinus, quamuis Chriſti aſcenſionem vrgeat ad veritatem Euchariſtiæ impugnandam. 4.17.27. inferos tamen metaphoricè intelligendos vult. 3.25.12. & alibi de Aſcenſione ſic loquitur, vt Chriſtum extra totum Vniuerſum conſtituere videatur. Hinc Caluiniſtæ cùm Purgatorio, mortuorum memoriam ita ſepelierunt, vt cum inſipientibus dicere poſſint Sap.2.2. *Ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus quaſi non fuerimus.* Huc enim collineat quod ſcribit Lutherus to.5. in Eccleſiaſt. cap.9. v.5. *Ex hoc loco patet mortuos ſic dormire, vt prorſus nihil ſciant, & eſt fortiſſimus locus pro mortuis nihil intelligentibus rerum noſtrarum, contra Sanctorum inuocationem & purgatorij fictionem.* Vide Colorem 40. At contrà, animæ immortalitas & diuini iudicij expectatio (naturaliter & indelebiliter conſcientijs noſtris impreſſa) omnes gentes bene inſtitutas permouit, vt mortuorum memoriam colerent, pro ijs orarent, & immortalitatis ſuæ ſenſum quantumuis ſuperſtitioſis ritibus publicè declararent: quod eleganter deducit Guiliel. Roſſæus, De iuſta Reip. Chriſtianæ in Reges impios & hæreticos authoritate cap.4. n 5. & 6. Coccius to. 1. lib.2. art. 6. P. Gault. Seculo 4. cap.33 §.6.

5. *Exitiale eſſe Satanæ commentum.*] Tuis ipſe verbis condemnaberis Caluine, tuiſque vinculis, velis nolis, conſtringeris. Hìc enim non modò vocis, ſed gutturis ac laterum contentione clamas, Purgatorium *exitiale eſſe Satanæ commentum, quod Chriſti crucem euacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & euertit.* At 3.5.10. doctrinam quæ aſſerit Purgatorium, eſſe vis ligna, fœnum, ſtipulam, quę fundamento ſuperædificantur. *At vetuſtiſſima fuit Eccleſiæ obſeruatio. Hanc obiectionem ſoluit Paulus, dum ſuam quoque ætatem in ea ſententia comprehendit, vbi denuntiat, iacturam operis ſui facere oportere omnes qui in Eccleſiæ ſtructura aliquid fundamento minùs conſentaneum poſuerint.* Ex quibus duobus locis, in gratiam Geneuenſium Dialecticorum, ita lubet argumentari: 1. Cor. 3.15.

1. Quicunque fundamento inædificat ligna, fœnum aut ſtipulam, ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem; vt Apoſtolus eo loco docet, quem reſpicit Caluinus:
2. Credens aut docens eſſe Purgatorium, fundamento inædificat ligna, fœnum aut ſtipulam, vt Caluinus ipſe fatetur:
3. Ergò credens aut docens eſſe Purgatorium, ſaluus erit, &c.

Iam rurſum,

Credens aut docens eſſe Purgatorium, Satanæ commentis ſubſcribit, Chriſti crucem euacuat, &c.
Credens aut docens eſſe Purgatorium, ſaluus erit, vt iam in Barbara concluſum eſt:
Ergo aliquis ſaluus erit, qui exitiale Satanæ commentum fide amplectitur, qui Chriſti crucem euacuat, &c. Sequitur apud nos in Diſamis aut Darapti: an in reformata Dialectica ſequatur, viderint Geneuenſes.

CALVMNIA SEPTIMA.

De Miſſæ Sacrificio.

COLOR XXXVII.

[Cochlæus] [a]no 1528. [fol?]g.212.2.

INter omnia quæ hodie inter nos & Sectarios controuertuntur, dubito an ſit aliquid quod furioſiùs & ardentiùs impugnârint, quàm ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium quo viuifica illa hoſtia qua Deo Patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur. Quoniam enim ex illa oblatione vberrimus animarum fructus ad omnes fideles redit (memoria videlicet paſſionis Chriſti, eius meritorum applicatio, impetratio, inſignis in Deum eiuſque beneficia mentis eleuatio) ideò iuratus hoſtis noſter Satan omnibus machinis per ſuos miniſtros illud oppugnare inſtituit, tum vt Deo debitum honorem, tum vt fidelibus fructum illum eximium eriperet. Hinc hęreticorum tot blaſphemiæ, ſannę, mendacia, calumniæ: hinc furor ille Hugnoſiorum in Gallia ſub Gaſpare Collignio Admirallio, anno Domini 1569. qui maximo ſuo tormento bellico *Chaſſe-meſſe*, (hoc eſt Miſſapulta) nomen indiderunt. Sed Deum non irrideri magno ſuo malo & dedecore experti ſunt: nam prælio Montcontorienſi fuſi fugatique, ſuprà ſedecim millia, non ſine miraculi

ſpecie

ſpecie, ex ſuis perdiderunt, vt refert qui interfuit Claudius Sainctefius, Epiſtola ad Henric. 3. & alij Hiſtorici. Ceterùm Caluinus in Miſſam adeò debacchatur, vt vix ſui compos poſsit exiſtimari: cuius calumniæ vt clariùs innoteſcant, ipſa veritas breuiter erit exponenda; ſic enim per ſe omnia concident, quæ magno apparatu & molimine ab hæreticis constructa ſunt.

§. 1.

Concil. Trid. ſeſſ. 22 cap. 1.

Prima, *Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem Sacerdotium eius extinguendum non erat, in cena nouiſsima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum, repræſentaretur, eiuſq; memoria in finem vſque ſeculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſsionem eorum quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans,* Pſ. 109. 4. *corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit; ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc noui Teſtamenti ſacerdotes conſtituebat, vt ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumq; in Sacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem.*

§. 2.

Secunda, Tribus modis oblatum fuit à Chriſto hoc ſacrificium.

Primò, incruentè in vltima cena, cuius in Melchiſedech typus præceſsit.

Secundò, Cruentè in cruce, quod in lege Moſaica tot ſanguinolenta ſacrificia præfigurabant. Heb. 9. 7.

Tertiò, Incruentè in Miſſa, per Chriſti Vicarios & miniſtros: non enim ipſi ſunt qui dicũt, *Hoc eſt corpus meũ*, ſed Chriſtus ipſe qui in ſuis miniſtris loquitur, & totum myſterium conſummat; vt pulchrè docet S. Chryſoſt. homil. 60. ad popul. Antiochen. & hom. 83. in Matth. & alij Patres.

Matt. 26. 26.

§. 3.

Tertia, Idem prorſus eſt Sacrificium quod in Cena, quod in Cruce, & quod in Miſſa offertur; ſola offerendi ratio eſt diuerſa. Idem Sacerdos primarius (qui *vnicus* propterea à Paulo nominatur. Heb. 7. 23.) eadem victima, nempe corpus & ſanguis: idem Pater, vel potiùs eadem Trinitas, cui offertur: Sacerdotes autem Chriſti inſtrumenta ſunt, quorum mente, lingua, & manibus vtitur, ad hoc ſacrificium conſummandum. Scitè D. Auguſt. tract. 6. in Ioan. *Petrus baptizet; hic eſt qui baptizat: Paulus baptizet; hic eſt qui baptizat.* Simile eſt hîc, Clemens ſacrificet; hic eſt qui ſacrificat, &c. nam quod ſemel immediatè in Cena Chriſtus fecit, *hoc in æternum*, id eſt iuxta phraſim Scripturæ, vſque *ad mundi conſummationem*, mediantibus Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus faciet: non enim titulo tenus manet in æternum Sacerdos, ſed ipſo opere ſacerdotium ſuum continenter exercet, vt inſinuat Apoſtolus Heb. 8. 3.

Suo etiam modo ita philoſophatur Caluinus 2. 15. 6. & 4. 20. 19. 2.

§. 4.

Quarta, Hoc ſacrificium Græcis λειτουργία vocatur, Latinis Miſſa, nomine fortè non Latino, ſed Hebraico, quod Deut. 16. 10. ſpontaneam oblationem ſignificat, aptiſsimè in Chriſti ſacrificiũ quadrãs. Valdè antiquũ eſt, & à primis Patribus vſitatũ (quod Caluinus ante mille ducẽtos annos agnoſcit 4. 18. 8. & 4. 19. 14.) veriſimiliter Romanæ Eccleſiæ à S. Petro relictum. Alij malunt eſſe Latinum vocabulum, à dimittendo populo: ſed de nomine, in quo petulanter Lutherani luſerunt, non laboramus, cùm conſtet reipſa eſſe mundam iſtam oblationem de qua celeberrimum eſt Malachiæ Prophetæ vaticinium c. 1. 10. ad quod explicãdum vnus inſtar omnium S. Irenæus erit, vir Apoſtolicus & primitiuæ Eccleſiæ lumen ſingulare, lib. 4. contra hæreſes cap. 32. 33. 34. *Eum*, inquit, *qui eſt ex creatura panem accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt corpus meum; & calicẽ ſimiliter, qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt: & noui Teſtamenti nouam docuit oblationem, Quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiẽs, offert Deo in vniuerſo mundo ei, qui alimentum nobis præſtat, primitias ſuorum munerum: de quo & in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificauit,*

Act. 13. 2. Baron. anno 34.

Bellar. lib. 1. de Miſſa cap. 1.

Præclarus Irenæi locus.

cauit, non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gẽtibus, dicit Dominus exercituum. Meritò *mũda*, quia nulla indignitate, aut malitia offerentiũ inquinari poteſt, nam *Hic eſt qui ſacrificat*. Vnde Miſſa mali ſacerdotis nihil minus ex vi ſacrificij cõfert, quàm eius qui omnibus virtutibus pollet; quia ſub eodẽ principali agẽte inſtrumentorũ vicem ſubeunt.

§. 5.

Quintò, redemptionis noſtrę tota vis eſt in Crucis ſacrificio; vt docet Apoſtolus Heb. 10. 14. *Vna enim oblatione, conſummauit in æternum ſanctificatos.* Sed hæc redẽptio generalis eſt, nec vlli prodeſt, niſi per organa diuinitus inſtituta vnicuique particulatim applicetur; vt patet in Iudæis, Turcis, Gẽtilibus. Ex his præclarum organũ eſt Miſſę ſacrificiũ per quem veluti tubum fideles *aquam hauriũt de* Iſai. 12. 3. *fontibus Saluatoris*, & Chriſti ſanguinẽ vberrimè ad ſe deriuant. Vnde hoc ſacrificium non tantùm euchariſticũ eſt, ſed etiã propitiatorium, ad Deum nobis propitiandũ & peccatorum remiſſionem impetrandam: etſi enim Chriſtus in cruce pro peccatis noſtris mortuus ſit, illa tamen non remittũtur, niſi cùm meritum paſſionis eius nobis cõmunicatur. Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. *Huius autem oblatione placatus Dominus, gratiã & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia dimittit: neq; ſolùm pro fidelium viuentium peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto nondũ ad plenũ purgatis, ritè iuxta Apoſtolorũ traditionem offertur*; vt notat S. Chryſ. ho. 69. ad pop. Antioch. & ho. 3. in epiſt. ad Philipp.

§. 6.

Sextò, *Cùm natura hominũ ea ſit, vt nõ* Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 5. *facilè queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationẽ ſuſtolli: propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdã, vt ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronunciarentur: inſtituit Cæremonias item adhibuit, vt myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaq; id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina & traditione, quo & maieſtas tanti ſacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarũ, quæ in hoc ſacrificio latent, contẽplationem excitarẽtur.*

His poſitis, Caluini calumnias audiamus, quæ ſponte ſua iam concident & euaneſcent.

§. 1.

Prima, 4. 18. 1. *Congredi me hîc Lectores intelligant cum ea opinione qua Romanus Antichriſtus ac eius prophetæ totum orbem imbuerunt, nempe Miſſam eſſe opus quo ſacerdos qui Chriſtum offert, & alij qui in oblatione participant, Deũ promerentur: vel expiatoriam eſſe victimam, qua ſibi Deum reconcilient.* Eſt opus Caluine, ſed Chriſti, qui Patri ſuo ſe offerendo non de nouo noui aliquid meretur, Hoſius in Confeſſ. Polon. cap. 41. ſed illud quod in cruce meruit, nobis applicat & liberaliter impertit. Vt hæc applicatio fiat, tu Caluine ſolam fidem requiris, ſine qua fateri cogeris, Chriſti paſſionem nemini prodeſſe: nos præter fidem requirimus Sacramenta, Miſſæ ſacrificium & opera bona, quæ tria organa Chriſtus inſtituit ad ſuę mortis meritum nobiſcum communicandum.

§. 2.

Secunda, 4. 12. 2. *Iam verò qui quotidie ſacrificant, oblationibus ſacerdotes præficiant, neceſſe eſt, quos Chriſto velut ſucceſſores & vicarios ſubrogent. Qua ſubrogatione non modò Chriſtum ſuo honore ſpoliant, & æterni ſacerdotij prærogatiuam illi rapiunt: ſed è dextra Patris deturbare illum conantur.* Non habet ſucceſſores Chriſtus, quia non moritur, nec vlli ſummum ſacerdotium reſignat: vicarios tamen vult habere, quibus miniſtrantibus ſacerdotium ſuum exerceat. At, inquit Caluinus, *Chriſto qui immortalis eſt, vicarium ſubſtitui minimè neceſſe eſt.* Nõ eſt neceſſe, fatemur, ſed ita ſtatuere Chriſto placuit, cùm dixit, *Hoc facite in meam cõmemorationem.* Neque hoc Chriſti vnico ſacerdotio magis derogat, quàm multi doctores, præceptores, magiſtri, paſtores eius dignitati derogãt, qui eſt vnicus doctor preceptor, magiſter, & paſtor. Vbi aduerte iſtorũ Rabbinorum fatuitatẽ: nuſquam ſcriptum eſt, *Vos autẽ nolite vocari ſacerdotes, Nolite plures ſacerdotes fieri*; & tamen in ſacerdotum pluralitatem plenis conuiciorum velis inuehuntur. Et ſcriptum eſt, *Vos autẽ nolite vocari Rabbi; vnus eſt enim magiſter veſter*; Item, *Nolite plures magiſtri* Matt. 23. 8. Iacob. 3. 1.

fieri: & tamen boni iſti viri & ſuos
creant magiſtros ac Doctores, &
ſibi huiuſmodi titulos arrogant, non
verentes Chriſto magiſterij vnita-
tem & prærogatiuam eripere, ſi
verum eſt quod de Sacerdotij vnita-
te blaterant. *Officium Doctoris*, inquit [P. Seratius lib. de Lutheri magiſtro.]
Caluinus in epiſt. ad Lectorē, *in Ec-
cl ſia ſuſcepi*: & Martinus Lutherus ni-
hil libētiùs quàm Doctor audiebat.

§. 3.

Tertia, *Miſſa, Chriſti Crucem & paſſio-
nem opprimit & obruit: nam ſignificat illi
vim defuiſſe æternæ purgationis, ſi ſæpius
debeat repeti. At ſecūdùm Apoſtolū, Vnica
oblatione cōſummauit in æternum ſancti-* 2
*ficatos. Et inſignem ſententiam ſubnectit,
acquiſita ſemel peccatorum remiſſione nul-
lam amplius reſtare oblationem.* 4. 18. 3.
In eodem luto ſemper hæres Calui-
ne, nihil inter redemptionem diſtin-
guens & eius applicationem; ſed cal-
lidè vtrumque confundens. Per Miſ-
ſæ ſacrificium nihil noui meretur
Chriſtus, ſed ſua merita in Cruce
parta nobis communicat, quod quo-
tidie neceſſarium eſt: itaque tot no-
uæ fiunt applicationes quot perſonę
vocantur, iuſtificantur, aut alia bene-
ficia à Deo accipiunt. Nec Caluinus
hæc inficiari poteſt: nam ſi Chriſtus
omnia ſimul & ſemel conſummauit;
cur prædicāt ipſius Miniſtri? cur exi-
gunt fidē? cur baptizant? cur Cęnam
adminiſtrāt? Quòd ſi id fieri reſpon-
deat, vt Chriſti meritum ad nos par-
ticulatim deriuetur, nónne omnia
ſua argumēta euertit, quibus Miſſam
tàm ferociter oppugnat? ob eā enim
cauſam nos Miſſam audimus & cele-
bramus, & cōmendamus. Quanquam
& hîc in Dialecticę leges peccat,
quum infert nullam reſtare hoſtiam
ſimpliciter; tantùm enim inferri poſ-
ſet, nō reſtare hoſtiam pro peccato;
vt Apoſtolus Heb. 10. 18. *Vbi autem ho-
rū remiſſio: iam non eſt oblatio pro peccato.*
Dicimus igitur cum Apoſtolo, vnica
oblatione, redēptionis noſtrę pretiū
cruce paratum fuiſſe, nec alio pretio
opus eſſe ſed applicatione tātùm eo-
rū quę parata ſunt; quę applicatio fit
per verbi prædicationem, fidem, Sa-
cramenta, Miſſæ Sacrificium pœni-
tentiam, Indulgentias, Purgato-
rium, & omnis generis opera bona.

§. 4.

Quarta, *Quid verò eſt Miſſa, niſi no-
uum & prorſus diuerſum teſtamentū? quid
enim? an non ſingulæ Miſſæ nouam pecca-
torum remiſſionem, nouam iuſtitiæ acqui-
ſitionem promittunt: vt iam tot ſint teſta-
menta quot Miſſæ.* 4. 18. 5. Miſſa aliud [Bellar. lib. 1 de Miſſa cap. 24. & 25.]
teſtamentum non eſt, ſed illius teſta-
menti cōmemoratio quod Chriſtus
in Cęna fecit: vt tamen hereditas &
legata quæ cōditionalia ſunt, ad nos
perueniant, opus eſt ſępe reſcribere
hoc teſtamentū; vt conditio ſub qua
heredes inſtituti ſunius, à nobis im-
pleatur. Quid facit tuus Miniſter,
Caluine, cùm prędicat remiſſionem
peccatorū? nam ſi veterem quomo-
dò peccator eam de nouo acquirit? ſi
nouam, quomodò Chriſti teſtamen-
tū non inuertitur, & toties reforma-
tur, quoties fides ſpecialis cōcipitur?
niſi fortè apud vos peccata antequā
cōmiſſa ſint, remittantur, & debita [Aul. Gell. lib. 11. no. Attic. ca.]
ſoluantur priuſquàm contracta ſint.
Vaniſſima itaque ſunt quę ſubiicis,
Quid quòd eo directè ſpectat Miſſa vt rur-
3 *ſum ſi fieri poſſit, trucidetur Chriſtus? Nam
vbi teſtamētum eſt (inquit Apoſtolus) mor-
tem teſtatoris intercedere illic neceſſe eſt:
Miſſa nouum Chriſti teſtamentum præ ſe
fert: eius ergo mortē poſtulat.* Morte ſua
ſemel Chriſtus ſuum teſtamentum
firmauit, quo *factus eſt omnibus obtēpe-* [Heb. 9.]
rantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ: vt au-
tem obtemperemut, & illam heredi-
tatē obtineamus, opus eſt fide, opus
eſt Sacramentis, opus Miſſæ ſacrifi-
cio, opus operibus bonis.

§. 5.

Quinta, *Quis enim cogitet ſe Chriſti
morte redemptum eſſe, vbi nouam in Miſſa
redēptionem viderit? Quis peccata ſibi re-
miſſa confidat, vbi nouam remiſſionem vi-
derit? Neque euadet qui dixerit, non alia
cauſa nos peccatorum remiſſionē in Miſſa
obtinere, niſi quia morte Chriſti iam acqui-
ſita eſt. Non enim aliud affert, quàm ſi ia-
ctet ea lege nos à Chriſto redemptos eſſe, vt
nos ipſi redimamus.* Et infrà, *Quid iam
paſſioni Chriſti ſupereſt, niſi vt ſit exemplū
redemptionis, quo diſcamus noſtri eſſe re-
demptores?* 4. 11. 6. Immò contrà, Quis
nou cogitet Chriſti morte ſe redem-
ptum eſſe, quando videt eam verbis,
actibus, ceremonijs ad viuum reprę-
ſentari? quādo docetur, totam huius
ſacrificij vim ex cruce pēdere? quan-
do intelligit hîc applicationem fieri
fructus mortis Chriſti, ſine qua nec
Miſſa, nec pœnitētia, nec opera bona

Digitized by Google

vllam vim haberẽt? Non igitur noſtri redemptores ſumus, ſed per Miſſam, Sacramenta & opera à Spiritu ſancto præſcripta, ipſius ope & gratia efficimus, vt pretium quod pro noſtra liberatione in Cruce perſolutum eſt, nobis ſingulatim applicetur. v. g. Curat aliquis pro ſe tremendum illud ſacrificium offerri: Deus Pater illo placatus, hunc excitat ad pœnitentiam: ipſe Spiritus ſancti auxilio Deum ſuper omnia diligere incipit, & peccatum vt ſummum malum deteſtatur: nondum tamen redimitur, niſi Deus illi gratis propter Chriſti paſsionem & mortem peccata remittat, eum iuſtificet & in filium adoptet.

§. 6.

Sexta, *Sacram Cenam, erecta Miſſa, è medio ſublatam, inductam & deperditam. Siquidem Cena ipſa donum Dei eſt, quod cum gratiarum actione accipiendum erat: Sacrificium Miſſæ pretium Deo numerare fingitur, quod ipſe in ſatisfactionem accipiat. Quantum intereſt inter dare & accipere, tantum in Sacramento Cenæ ſacrificium differt.* 4. 18. 7. Verè fingis, & Catholicis affingis quæ nunquam ſomniârunt. Neque enim in Miſſa pretium numerat Sacerdos, ſed orãte & ſacrificante ſacerdote Chriſtus ipſe pretium quod in Cruce Deo Patri perſoluit, illi prodeſſe vult pro quo ſacrificatur. Neque docent idem eſſe dare & accipere, ſed id quod datum eſt, ei qui dedit rurſum offerri poſſe: niſi propheta falſus eſt qui dixit, *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* 1. Paral. 29. 14. Differunt igitur formaliter Sacramentum & Sacrificium: in vnam tamen & eandem rem confluere poſſunt: nam Agnus Paſchalis Sacramentum fuit & ſacrificium: à Deo datus, eique rurſum oblatus: Nónne quidquid habet Chriſtus, à Patre accepit, eique viciſsim omnia obtulit? Quid obſtat ergo, cur Euchariſtia ſacrificium ſimul eſſe nequeat & Sacramentum? Quin verò ideò in re permanente conſtituta eſt, vt offerri poſsit, cùm Sacramenta reliqua in actione tranſeunte conſiſtant.

Bellar. lib. 1. de Miſſa cap. 24.

Quod autem 4. 18. 9. ais, *Atqui ne apicem quidem litteræ obtendere poſſunt qui ſuo ſacerdotio patrocinetur,* falsũ eſt. Habent primò, plenam ſẽtẽtiam à Luca & Paulo multis litteris perſcriptam, *Hoc facite in meam commemorationem.*

Habent ſecundò, praxim Eccleſiæ iam inde à temporibus Apoſtolorum: nam more tuo ſplendidè mentiris cùm dicis, *Certo tamen certius eſt, totam antiquitatem ipſis aduerſari.* Cur enim totam antiquitatẽ, niſi, quia tibi aduerſatur in hac cauſa, repudias? 4. 18. 11. *Sed quia veteres quoque illos video aliò hanc memoriam detorſiſſe quàm inſtitutioni Domini conueniebat (quòd neſcio quam repetitæ aut ſaltem renouatæ immolationis faciem eorum Cena præ ſe ferebat) nihil tutius,* &c.

Habent tertiò, vt plurima omittam, clariſsimum typum Melchiſedech, qui teſte tota Antiquitate Bellar. lib. 1 de Miſſa cap. 6.

4 panem & vinum ſacrificauit, vt Chriſti incruentum ſacrificium figuraret: ob quam potiſsimùm cauſam, Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech à Propheta dictus eſt. Neque te iuuat quod ais 4. 18. 2. *Pſ. 109. 4.* *Quod ſi oblatio Melchiſedech ſacrificij Miſſalis figura eſſet, an Apoſtolus obſecro, qui minima quæque excutit, rem adeò ſeriam & grauem fuiſſet oblitus?* Non eſt oblitus Caluine, ſed tu Apoſtolum diligenter legere & intelligere oblitus es: nã ſic Heb. 5. 11. *De quo nobis grandis (πολὺς) ſermo, & ininterpretatibilis (δυσερμήνευτος) ad dicendum, quoniam imbecilles (νωθροὶ) facti eſtis ad audiendum.* Quis eſt hic ſermo multus & interpretatu difficilis, niſi Euchariſtiæ myſterium, quod Melchiſedech tam ſignanter præfigurârat? Non vult tamen illud attingere Paulus, quia non habebat auditores idoneos quibus tale arcanum tutò committi poſſet: nam inter Hebræos erant aliqui infideles, qui quaſi profani ab his ſacris arcebantur: vnde eſt illud frequenter à Patribus vſurpatum, *Nôrunt fideles.* Et rectè; cùm ſcriptum

5 ſit: *Nolite dare ſanctum canibus, neque proijciatis margaritas veſtras ante porcos.* *Matt. 7. 6.*

§. 7.

Septima, *Quum Apoſtolum audiant dicentem, neminem ſibi nomen atque honorẽ ſacerdotij vſurpare, niſi qui vocatus eſt vt Aaron: quin nec Chriſtum ipſum ſe ingeſſiſſe, ſed obediſſe Patris vocationi:*

aut ſacerdotij ſui authorem Deum inſtitutoremq́; proferant oportet: aut honorem non eſſe à Deo fateantur, in quem non vocati improba temeritate irruperunt. 4. 19. 9. Et 4. 18. 14. *Manet inuictam Apoſtoli argumentum, Neminem ſibi honorem vſurpare niſi qui à Deo vocatus ſit. Qua ergo fiducia ſacrilegi iſti, qui ſe iactant Chriſti carnifices, audent ſe Dei viuentis Sacerdotes appellare?* Illi Caluine, facilè ſe expedient: à Deo ſe vocatos, quia per legitimos Apoſtolorum ſucceſſores legitimè ſacerdotio ſunt initiati, exemplo in Eccleſia per tot ſecula perpetuato. Tibi autem quid futurum ſit, metuo, ſi tua vocatio in diſquiſitionem vocetur: nam tuo te gladio iugulas. *Officium Doctoris in Eccleſia ſuſcepiſti*: aut igitur Doctoratus tui authorem Deum inſtitutoremque profer, aut non eſſe à Deo fatere. Cùm autem hactenus nihil in medium protuleris, niſi *Scriptum eſt*, quod diabolus etiam fecit Matt. 4 6. non eſt cur quiriteris doctrinam tuam tanquam nouam à nobis repudiari.

In epiſt. ad Lectorem.

In epiſt. ad Regem.

NOTAE.

P. Serarius lib. de Lutheri magiſtro.

Cochlæus in actis & ſcriptis Lutheri anno 1528. pag. 212.

1. F*urioſiùs & ardentiùs impugnârint.*] Quo res eſt magis ſacroſancta Miſſæ ſacrificium, eo Diabolus per ſuos miniſtros ſtudioſiùs illud oppugnare aggreſſus eſt, ſannis, ludibrijs, dicterijs, paſquillis, blaſphemijs: vnde & Luthero ſua diſputatione coràm habita perſuaſit, vt ſummis viribus illud impugnaret, vel ipſo Luthero teſte in libro de Miſſa angulari, quem edidit anno 1534. In libro autem cui titulus, *De cena Chriſti confeſſio Lutheri*, poſtquam in Zuinglium & Oecolampadium plenis velis inuectus fuiſſet, ponit fidei ſuæ confeſſionem, tanquam vltimam mentis ſuæ ſententiam, & inter cetera ſic ait: *Reÿcio hic ſimul ac damno, velut meros errores, omnem doctrinam quæ liberum arbitrium noſtrum iactitat, &c. Super omnes verò abominationes teneo eſſe Miſſam, quæ pro ſacrificio ac bono opere prædicatur ac venditur, ſuper quam nunc omnia Eccleſiarum Collegia Monaſteriaque conſiſtunt: at Deo dante citò iacebunt. Quamuis enim magnus grauis, turpiſque peccator fuerim, atque iuuentam meam damnabiliter conſumpſerim ac perdiderim: ea tamen ſunt maxima peccata mea, quòd tam ſanctus monachus fui, ac tot Miſſis vltra 15. annos dilectum Dominum meum tam horrendè offendi, martyrioque ac tribulationibus affeci.* Vide Color. 19.

Ioan. 19. 30.

2. *Vnica oblatione conſummauit in æternum ſanctificatos.*] *Hoc & poſtrema ſua voce* inquit Caluinus 4. 18. 3. *& inter vltimos ſpiritus edita Chriſtus ſignificauit, quum dixit, Conſummatum eſt. Solemus extremas morientium voces pro oraculis obſeruare. Chriſtus moriens teſtatur vno ſuo ſacrificio perfectum eſſe & impletum quidquid in ſalutem noſtram erat.* Et 4. 18. 13 *Quidquid reconciliandæ Patris gratiæ, impetrandæ peccatorum remiſſioni, iuſtitiæ, ſaluti neceſſarium erat, id totum vnica illa ſua oblatione præſtitum & conſummatum: adeoque nihil deeſſe, vt nullus poſtea locus alteri hoſtiæ relinqueretur.* Vt tu Caluine, ſemper eris calumniator! Quis vnquam Catholicorum Chriſti ſacrificio aliquid deeſſe ſomniauit? ſed diſtinguere diſſimulaſti: nam duplex eſt redemptio, vna generalis quæ in cruce perfectiſſimè omnibus ſuis numeris eſt abſoluta; vt meritò Chriſtus dixerit, *Conſummatum eſt*: nam & paulo antè ſuo Patri dixerat, Ioan. 17. 4. *Opus conſummatum quod dediſti mihi vt faciam:* quia videlicet iam hora imminebat. Altera ſpecialis, qua generalis illa redemptio vnicuique applicatur, quæ proinde toties repeti debet, quoties aliquis ſanctificatur, per fidem, per Sacramenta, per Miſſæ ſacrificium, per opera bona, &c. Si quidquid reconciliandæ Patris gratiæ neceſſarium erat, vnica illa oblatione præſtitum fuit & conſummatum; cur Apoſtolus tanto pòſt clamauit, *Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo*? cur Caluiniſtæ prædicant, credunt, baptizant, cenam miniſtrant? Ita ſemper in eodem luto hæret Sophiſta calumniator. Vide P. Riberam in epiſt. ad Hebræos. cap. 10. poſt princip.

Paulo aliter Bell. lib. 1. de Miſſa cap. 25.

2. Cor. 5. 20.

3. *Vt rurſum trucidetur Chriſtus.*) Sic 4. 18. 14. *Sacrilegi illi qui ſe iactant Chriſti carnifices.* Et 4. 10. 28. *Non eſt propterea quod ſuperbiant Papiſtici Sacerdotes. Euangelÿ enim ſui ac myſteriorum diſpenſatores ordinari iuſſit Chriſtus, non victimarios inaugurari.* Hauſit has blaſphemias Caluinus à Luthero, qui vt ætate, ita impietate proficiens, vno ante mortem anno, nempe 1545. articulos Doctorum Louanienſium (quibus pſius hæreſis iugulabatur) ſic excepit, vt non ſcribere, ſed furere videretur. Erant autem 75. propoſitiones, quarum vna ſic habet, *Explodenda eſt & abominanda doctrina Noſtrollorum Louanienſium in vſu Euchariſtiæ, cùm ſit prophanationis, hæreſis, idololatriarum pleniſſima.* Item altera, *Miſſam pro defunctis offerri hæreticum eſt & blaſphemum inſigniteque mentitur Lerna Louanienſium, eſſe à Chriſto inſtitutam.* Item, *Ritus ordinandi ſacrificos Miſſales, id eſt, Crucifixores Chriſti, eſt inordinatio Diaboli.* Quid Sanctis Patribus faciemus Luthere, qui Euchariſtiam ſic vſurpârunt? qui pro defunctis Miſſæ ſacrificium obtulerunt? qui ſacrificos Miſſales ordinauerunt?

4. *Teſte tota antiquitate panem & vinum ſacrificauit.*) Cùm præcipuum ſacerdotis munus ſit offerre dona & ſacrificia. Heb. 5. 1. & cap. 8. 3. & ſacerdotium Melchiſedech in Scripturis ſit celeberrimum,

mirum

Digitized by Google

mirum eſſet ſi ſacrificium eius, vt volunt hæretici, ignoraretur. Itaque Veterum nemo dubitauit, quin panem & vinum Deo in ſacrificium offerre ſolitus ſit, quo Chriſti ſacrificium, non tam crucis, quàm vltimæ Cenæ adumbrârit. Eorum teſtimonia vide apud Bellar. lib. 1. de Miſſâ. cap. 6. Coccium to. 2. lib. 6. cap. 5. P. Gaulter. ſingulis ſeculis, veritate prima. Gregorium à Valent. to. 4. d. 6. q. 11. p. 1. §. 10. Vide etiam infrà Color. 68.

5. *Frequenter à Patribus vſurpatum, Norunt fideles.*) De fidei Chriſtianæ myſterijs obſcurè & circumſpectè loquebantur & ſcribebant Apoſtoli, niſi idoneos auditores nacti fuiſſent; vt de Romani imperij deſtructione 2. Theſſal. 2. v. 5. 6. 7. de auguſtiſsimo Miſſæ ſacrificio Heb. 5. 11. &c. Vnde & ipſa Sacroſancta Euchariſtia vocari ſolebat *myſterium fidei,* quod nimirum non rationis acumen, non intellectus profunditas, ſed ſimplex fidei obedientia capere ſolummodò poſſet. Hinc in Calicis conſecratione Eccleſia (hauddubiè ex Apoſtolorum traditione) illa verba vſurpat: *Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamenti, myſterium fidei,* &c. Et quoniam in primitiua Eccleſia Diaconi calicem populo diſtribuere conſueuerant, propterea commendat illis S. Paulus, vt ſint *habentes myſterium fidei in conſcientia pura.* 1. Timoth. 3. 9. quem tanquam genuinum Apoſtoli ſenſum, primus obſeruauit Ambroſius Catharinus, illumque multi interpretes ſecuti ſunt, Ioannes Heſſelius, Magallianus, Soto maior, &c. Apoſtolorum morem primi Patres ſecuti ſunt, ideoque nonnunquam obſcuriùs aut inuolutiùs loquuntur; ne Ethnicis religionis noſtræ ſacramenta ridenda propinarent, quod alibi etiam obſeruatum eſt.

2. Cor. 10. 5.

S. Ambroſ. lib. 1. de Offic. cap. 41.

CALVMNIA OCTAVA.

De Sanctorum inuocatione.

COLOR XXXVIII.

CVltum quem Sanctis cum Chriſto regnantibus exhibet Eccleſia Catholica, acerrimè tanquam idololatricum inſectantur Hæretici, quaſi cultus ſoli Deo debitus ad Angelos aut homines transferatur, quod diuina lege ſeueriſſimè prohibitum eſt. Hoc vt probare videantur, Scripturam corrumpunt, Patrum teſtimonia inuertunt, 1 nouam fabricant idololatriæ definitionem, & quod maximi apud vulgus momenti eſt, falſis criminationibus & calumnijs Catholicos onerãt, & ſtatum quæſtionis inuertũt. Quare operæpretium erit, iſtas tenebras diſcutere, vt adducta veritatis luce calumniæ euaneſcant, & Catholica doctrina ſuo ſe fulgore commendet & illuſtret.

Hoſius in confeſſ. Polon. cap. 58.

Triplicem Deo cultum deberi Theologi ex Scripturis & Patribus docent: imitationem, honorem, & inuocationem. Ex ijs præcipuus, & Deo gratiſſimus cultus eſt imitatio, vtpote propter quam in nobis excitandam Vnigenitus Dei filius naturam noſtram aſſumere dignatus eſt, vt ſe duce & præceptore, quemadmodum Deus imitandus ſit, perfectè diſceremus: de quo pulcherrimè Lactant. l. 4. diuin. inſtit. c. 23. & 24. Hinc D. Auguſtinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 17. *Summa religionis eſt, imitari quem colas.* Et Seneca, *Vis Deos propitiari? bonus eſto: ſatis illos coluit, quiſquis imitatus eſt* Itaque cultum hunc frequẽter Scriptura commendat. Matt. 5. 48. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Epheſ. 5. a. *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi,* &c.

Alter cultus eſt honor & adoratio, quam Deo tanquam primo omnium principio & vltimo fini deferimus: agnoſcentes & nos ab illo profluxiſſe, & in eum refluere debere, ſi beati eſſe velimus. Hic inſtinctus nobis naturaliter inſitus eſt, quo maximè à beſtijs (quæ nullum diuinitatis aut religionis ſenſum habent) diſcernimur: vnde omnibus nationibus, quantumuis barbaris, niſi pæne in beſtias degenerârint, vſitatum fuit varijs ſacrificijs & ceremonijs numen aliquod colere, de quo viden-

Pulchrè Hoſius in proœmio Confeſſ. Polonicæ.

dus D. Auguſtinus lib.8.de Ciuitate Dei. cap.27. Hunc cultum ſæpiſsimè Scriptura præſcribit. Deut.6.13. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* 1.Tim.1.17. *Soli Deo honor & gloria.*

Tertius eſt inuocatio: cùm in omnibus noſtris afflictionibus & miſerijs ad eum recurrimus, qui ab omnibus malis nos vindicare poteſt, auxilium ab illo fideliter expectantes, qui ſe nobis adfuturum promiſit. Pſal.49.15. *Inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.* Hebr. 13.5. *Ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.*

Hæc tria cultus genera per analogiam quandam Sanctis iam glorificatis & quodammodo deificatis Eccleſia tribuit, vtpote amicis Dei & filijs: vnde totum hoc in Dei gloriam perfectè redundat, cùm non colantur niſi propter Deum & in gloriam ipſius, qui in Sanctis ſuis vult laudari & honorari; frendente interea per Hæreticos diabolo, cùm videt ad Sanctos tum angelos, tum homines ordinatè Deum id tranſtuliſſe, quod ipſe tam ardenti affectu inordinatè ambierat. Tantum enim intereſt inter Dei cultum & Sanctorum, quantum finitum ab infinito diſtat, & quantum interuallum eſt inter creaturam & creatorem.

Itaque Primò, Imitamur Sanctos, Auguſtinum, Benedictum, Bernardum, Dominicum, Franciſcum, &c. quatenus illi Deum & Chriſtum imitati ſunt, iuxta illud 1.Cor.11.a. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.*

Secundò, Honoramus eos, non vt Deos (abſit) ſed vt Dei amicos, qui iam diuinæ naturæ conſortes, in Dei filios perfectè adoptati ſunt, atque adeò vnum cum Deo effecti: ſicut Ioſue cap.5.15. coràm Angelo *cecidit pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum?* Hic autem honor infinitè inferior eſt eo, qui Deo ipſi exhibetur.

Tertiò, Inuocamus eos, vt qui nôrint noſtras miſerias & afflictiones, neceſsitates & pericula, cupiantque & poſsint nobis ſubuenire: non ſuis viribus, ſed ſuis apud Deum precibus: quæ quidem preces non niſi propter Chriſti meritum exaudiuntur; qui propterea *vnicus* mediator vocari poteſt, ſicut vnicus ſacerdos, vnicus magiſter, vnicus legiſlator, inferiores ſacerdotes, magiſtros, legiſlatores, mediatores non excludens, ſed potiùs includens, quia in omnibus illis auctoritas eius & maieſtas honoratur, & magis elucet.

Neque his obſtat, quod vnus Deus adorari iubetur, aut illud, *Soli Deo honor & gloria:* nam illa quæ eſſentialiter ſoli Deo conueniunt, etiam creaturis participatiuè tribuuntur.

Primò, *Vnus eſt Deus.* Mar.12.29. & tamen Pſal.81.6. *Ego dixi, Dij eſtis.*

Secundò, *Vnus Dei filius.* Io.1.18. At Galat.3.26. *Omnes vos filij Dei eſtis.*

Tertiò, *Nemo bonus niſi ſolus Deus.* Lucæ 18.19. At Gen.1.31. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Quartò, *Deus ſolus habet immortalitatem.* 1.Tim.6.16. & tamen angeli, animæque rationales ſunt immortales. Matt.10.28.

Quintò, *Deus facit mirabilia magna ſolus.* Pſal 135.4. At Deut.34.12. Moyſes *fecit magna mirabilia coram vniuerſo Iſraël.*

Sextò, *Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum.* 3 Reg 8.39 At Samuel 1.Reg.9.19. Saülis cogitationes nouit, & 4 Reg.5.26 Eliſæus Giezi.

Septimò, *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dij eſtis vos.* Iſa 41 23. at Prophetæ omnes nónne aliqua futura annunciârunt?

Octauò, *Ego, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me.* Iſa 43.25. At Matt 9.6. *Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata.* Ioan. 20.23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Nonò, *Soli Deo honor & gloria.* 1.Tim.1.17. at idem Apoſtolus Rom 2.10 *Gloria & honor, & pax omni operanti bonum.* Ioan.12.26. *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.*

Pulchrè igitur Concilium Tridentinum ſeſſ 25 docet, *Sanctos vna cum Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre: bonum atque vtile eſſe ſuppliciter eos inuocare, & ob beneficia impetranda à Deo, per filium eius Ieſum Chriſtum, Dominum noſtrum, qui ſolus noſter redemptor & Saluator eſt, ad eorũ orationes, opem auxiliumq́; cõfugere.*

Hæc

Hæc eſt doctrina Catholica, quam multis calumnijs & conuitijs odioſam reddere, atque adeò idololatriæ inſimulare Sectarij non ſunt veriti: cùm tamen omnium illorum parens Martinus Lutherus, poſt multas in veros Sanctos iactatas blaſphemias, Saxoniæ Ducem Ioannem Fridericum, Protectorem ſuum, anno Domini 1532. defunctum, inter Sanctos retulerit, & multa laudum præconia in illum congeſſerit, & tantùm non Redemptoris titulo exornârit. Vide Cochlæum in Actis & ſcriptis Lutheri pag. 259. a. & 261. b. Sed Caluini calumnias iam ſpectemus, & per paragraphos diſtinguamus.

§. 1.

1. 12. 1. *Tenendum eſt niſi in vno Deo reſideat quidquid proprium eſt diuinitatis, honore ſuo ipſum ſpoliari, violariq́; eius cultum. Atque hic intentiore cura animaduertere conuenit quibus a ſtutijs ludat ſuperſtitio. Neque enim ad alienos Deos ſic deſciſcit, vt videatur ſummum Deum deſerere, vel in aliorum ordinem redigere: ſed dum ſupremum locum illi concedit, turbam minorum Deorum circumdat, inter quos propria eius officia partitur, ita (licèt diſſimulanter & callide) diuinitatis gloria, ne apud vnum tota maneat, diſſecatur. Sic veteres olim tam ex Iudæis quàm Gentibus, Deorum patri & arbitro ingentem illam turbam ſubdiderunt, quibus communis eſſet pro ordinis ratione, cæli & terræ cum ſummo Deo adminiſtratio. Sic aliquot retrò ſeculis, Sancti qui hac vita exceſſerant, in Dei ſocietatem euecti ſunt, vt pro illo & colerentur & inuocarentur & celebrarentur.*

Quamuis hæc grauiſſima calumnia ex dictis planè per ſe concidat; non tamen erit abs re carptim eam refellere; quia peſtilens eſt, diabolica, & valde antiqua. Peſtilens eſt, quia in multarum animarum exitium tendit, quum minùs perſpicaces perſuaderi ſibi patiuntur, Romanam Eccleſiam multis iam ſeculis à Deo vero & viuo ad alienos Deos deſciuiſſe, & propterea ab illa vel recedendum, vel cauendum ſibi exiſtimant. Diabolica eſt, quia ſicut ille diuinitatis opinionem varijs artificijs ſibi ſemper conciliare conatus eſt: ita in eos quos conuenientibus honoribus afficere, quoſque in dæmonum lapſorum locum ſubrogare Deus dignatus eſt, tanta ardet inuidia, vt nullum non lapidem moueat ad illos è cælo in terram quodammodò detrahendos. Tentauit hoc iam pridem, ante mille ducentos annos (ac proinde valde antiqua eſt hæc hæreſis) per Iulianum Apoſtatam, per Ethnicos & Iudæos, per Fauſtum Manichæum, per Iouinianum, & ſimiles quiſquilias: nunquam tamen furioſiùs quàm hoc noſtro tempore per Lutheranos & Caluiniſtas, qui tamen eadem objiciũt, & ijſdem firmamentis ferè vtuntur quibus illi veteres; vt videre licet apud Euſebium, Hieronymum, Cyrillum, Auguſtinum, & alios.

Euſeb. lib. 4. Hiſtor. Eccleſ. c. 15. *Suadentibus Iudæis monent Ethnici Proconſulem, ne Polycarpi corpus tradat Chriſtianis: ne Chriſto relicto hunc colere incipiant.*

Et lib. 8. cap. 6. *Pueros verò Imperatorum, cùm poſt mortem telluri eſſent competenti ſepultura mandati, denuo effoſſos, & ipſos Domini in mare projiciendos eſſe iudicârũt, ne quiſquam eos ſi in monumentis relinquerentur, adoraret, ac Deos eſſe, ſicut de nobis opinabantur, putaret.*

D. Auguſt. lib. 20. contra Fauſtum Manich. c. 21. *Nam quod etiam hinc nobis calumniatur Fauſtus, quòd Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola conuertiſſe, non tam me mouet vt huic calumniæ reſpondeam, quàm vt ipſum Fauſtum oſtendam ſtudio calumniandi etiam ab ipſius Manichæi vanitatibus exorbitare voluiſſe.* Et infrà, *Populus autem Chriſtianus memorias Martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum conſocietur, atque orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli Martyrum, ſed ipſi Deo Martyrum ſacrificemus; quamuis in memoriam Martyrum conſtituamus altaria.* Quid ais Caluine? nónne te germanam Manichæi, atque adeò Iudæorum & Ethnicorum prolem oſtendis? nónne Auguſtinum, quem ſanctum plus decies in hac Inſtitutione vocas, idololatriæ inſimulas? Calumnia tua ante annos mille ducentos à noſtris Patribus diſcuſſa eſt: nihil enim quod diuinitatis proprium eſt, ad Sanctos propriè transferimus ſed tantùm analogicè & imperfectè, quatenus creaturæ communicari poteſt: idque ex Dei vo-

luntate

luntate fieri, Scriptura, Patres, & Eccleſiæ antiquiſſima praxis conuincit.

§.2.

In hunc finem inuenta eſt latriæ & duliæ, quam appellant, diſtinctio, quò impunè videretur Angelis & mortuis transſcribi diuini honores. Quem enim Sanctis cultum deferunt Papiſtæ, nihil reipſa differre à Dei cultu palam eſt. Promiſcuè enim & Deum & illos adorant, niſi quoad dum vrgentur, exceptione hac euadunt, Deo ſe illibatum ſeruare quod ſuum eſt, quia latriam illi relinquant. Atqui de re non de voce quum ſit quæſtio, quis illis permittat tam ſecurè in re omnium maxima ludere? 1.12.2.a.

De re nobis controuerſia eſt: tu verò in vocibus & ſyllabis hæres. Nónne artes omnes habent ſibi propria vocabula, magis ex vſu quàm ex etymo ſignificantia? Itaque iam à mille ducentis annis vſa eſt Eccleſia hac diſtinctione, vt cultus Deo proprius, & creaturæ incommunicabilis, vocaretur Latria: inferior cultus, qui creaturæ propter Deum in illa relucentem exhibetur, vocaretur Dulia. Docet hoc & explicat D. Auguſtinus; ex quo Scholaſtici hanc doctrinam ſumpſerunt, lib. 10. de Ciuitate Dei. cap. 1. & lib. 20. contra Fauſtum Manich. cap. 21. *At illo cultu,* inquit, *quæ Græcè Latria dicitur, Latinè vno verbo dici non poteſt, cùm ſit quædam propriè Diuinitati debita ſeruitus, nec colimus, nec colendum dicimus niſi vnum Deum.* Non eſt igitur quòd Grammaticum in re Theologica Caluinus agat, Sanctis aſſignari quod maius eſt, Deo quod minus eſt relinqui: nam quum de re conſtat, fruſtrà de vocibus diſceptatur. Quòd ſi 1.11.11. tam probum te Dialecticum præſtitiſſes, non riſum nobis excuteret argutia tua. *Nā cum λατρεύειν nihil aliud Græcis ſignificet quam colere: perinde valet quod dicunt, ac ſi imagines ſuas fateantur ſe colere, ſed abſque cultu.* Ridiculè: ſpeciem & genus ſophiſticè confundis. Colimus agrum, amicitiam, parētes, Sanctos, Deum, diuerſa ratione: nec his omnibus λατρεύειν accommodari poteſt. Colimus Sanctos non ſine cultu, ſed ſine tali cultu, nempe λατρεία: de qua inſignis Caluiniſta in ſuo Theſauro, *λατρεύοντες cultores Dei vbique vocantur ab Apoſtolo in epiſt. ad Hebræos.* Quoniam igitur Dei cultus in infinitum ab eo diſtat qui Sanctis exhibetur, rectiſſimè etiam quædam nomina rebus accommodata ſunt, & vſu diuturno recepta, quæ infinitum iſtud interuallum nobis ſignificarent.

Henricus Stephanus.

§.3.

Eò protinus delabitur hominis ratio, vt nihil non honoris deferendum Angelis putet. Ita fit vt quæ ſolius Dei & Chriſti ſunt, ad ipſos transferantur. Ita videmus Chriſti gloriam ſuperioribus aliquot ſeculis fuiſſe multis modis obſcuratam, quum immodicis elogijs Angeli præter Dei verbum cumularentur. Neque vllum ferè antiquius eſt vitium ex ijs quæ hodie impugnamus. Siquidem Paulo etiam fuiſſe magnum certamen cum nonnullis apparet, qui ſic Angelos euehebant, vt Chriſtum propemodū in ordinē redigerent. 1.14.10.

Immodicis honoribus Angelos affici reprehenſibile eſt, nec id probat Eccleſia Romana: modicos & qui Dei verbo continentur, illis ſine Dei & Chriſti iniuria deferri, æquū eſt & Scripturæ conſentaneum. Neque enim S. Paulus Angelorum Sanctorum honorem impugnat, ſed agit contra Simonis Magi diſcipulos, qui & hæretici & plerumque Magi fuerunt. Hi ex Platonicorum ſomnijs, ſummum Deum inuiſibilem eſſe docebant, nec niſi per angelos acceſſibilem: eos autem minores Deos fingebant, & mundi fabricatores, & prophetarum inſpiratores, quos etiam impijs ritibus colebant. At Eccleſia Angelos vt Dei ſeruos & amicos, vt Chriſti miniſtros veneratur, quorum auxilium, non niſi per Chriſtum & propter Chriſtum nobis prodeſſe poſsit.

D. Aug. lib. 10. Conf. cap. 42.

§.4.

Nimij ſtuporis fuit, ne dicam inſaniæ, nobis per ipſos acceſſum ſic velle moliri, vt ab illo abduceremur, ſine quo nec eis aditus vllus patet. Id autem aliquot ſeculis factitatum quis neget, hodieq; vbicumque Papiſmus viget factitari? Ad conciliandam Dei beneuolentiam eorum merita ſubinde obtruduntur: atque vt plurimùm, Chriſto præterito, per eorum nomina Deus obſecratur. 3.20.21. Per Sanctorum inuocationem non abducimur à Chriſto, ſed planè adducimur: non enim niſi vt ipſius ſerui & amici, à nobis coluntur, & tota ipſorum interceſsio

Chriſti

Chriſti meritis nititur, quæ in Sanctorum veneratione magis ac magis eniteſcunt. Quòd ſi quis Deum obſecret aliquando per B. Mariam, per Petrum & Paulum, &c. ſemper implicitè Chriſtum intelligit, propter quem Sancti audiri merentur. Sic Apoſtolus aliquando loquitur abſolutè, *Imitatores mei eſtote fratres:* aliquando exprimit quod ſubintelligebat, *Sicut & ego Chriſti.*

Philipp. 3. 17.

1. Cor. 11. 4.

§. 5.

Poſtquam cæptum fuerat in Sanctorum interceſſionem reſpicere, ſenſim ſua cuique procuratio eſt attributa, vt pro negotij diuerſitate nunc hic nunc ille aduocaretur interceſſor: tum ſinguli peculiares ſibi diuos aſciuerunt, in quorum, non ſecus atque tutelarium Deorum fidem ſe contulerant. Neque modò (quod olim Iſraëli exprobrabat Propheta) ſecundùm vrbium numerum dij ſunt erecti, ſed ſecundùm capitum multitudinem. Et infrà: *Olim vetitum fuit in Concilio Carthaginenſi, ne ad altare directa fieret precatio ad Sanctos: ac probabile eſt, quum ſancti viri impetum prauæ conſuetudinis non poſſent in totum compeſcere, hanc ſaltem moderationem adhibuiſſe, ne hac forma vitiarentur publicæ orationes, Sancte Petre ora pro nobis. Quanto autem longiùs euaſit diabolica eorum importunitas, qui ad mortuos transferre non dubitant quod Dei & Chriſti proprium erat?* 3. 20. 22.

Nos præter Deum & Chriſtũ eius nullos agnoſcimus Deos tutelares: habemus tamen patronos quibus peculiariter nos commendamus, & quorum interceſſione peculiare aliquod beneficium à Deo expectamus. Si enim Eliſæo dicere licuit, *Vbi eſt Deus Eliæ etiam nunc?* qui videlicet Iordanem peruium fecerat, cùm & ipſe aquas diuidere vellet: cur nobis dicere non licebit, *Vbi eſt Deus Antonij, Apolloniæ, Huberti,* &c. qui certis morborum generibus priuilegio quodam opitulantur? D. Auguſtini tempore, in quibuſdam locis miracula fiebant ad memoriam & reliquias S. Stephani, in alijs non: cur ita? *Quis affuit in Concilio Domini, aut quis ei dicere poteſt, Cur ita facis?* Nobis ſatis ſit, Deum in ſuis Sanctis velle glorificari, cum quibus vnum iam factus eſt, & quos diligit vt pupillam oculi ſui.

4. Reg. 2. 14.

Lib. 22. de ciuitate Dei. cap. 8.

Ierem. 23. 18. Iob. 9. 12.

Zachar. 2. 8.

Porrò Concilium Carthaginenſe tertium, cui interfuit D. Auguſtinus, falsò quidem, ſed tamen ſuo malo citauit Caluinus. Nihil enim tale ibi inuenitur, ſed vt ſacrificantis ſacerdotis oratio ad ſolum Patrem dirigatur, quamuis toti Trinitati ſacrificium fiat. Hinc per conſuetam Dialecticam colligit Caluinus, ibidem prohiberi ne Sancti inuocentur: at potiùs colligere debuiſſet, longè ſe à SS. Patrum fide deſciuiſſe; illi enim ſacrificium, ſacerdotes, altaria, agnoſcunt & venerantur: Caluiniſtæ ea maximè deteſtantur, & vbi vbi poſſunt, exſcindunt & demoliuntur.

Stultè igitur & peruersè pro Dei honore Caluinus ſuum zelum oſtentat, cùm ipſe Deus quatenus fas eſt, cum ſuis amicis eum tam liberaliter communicârit. Quæ maior Deo gloria, quàm eſſe Deum? at per vnionem hypoſtaticam tribuit homini eſſe verum Deum. Quæ maior Patri gloria, quàm genuiſſe filium ὁμόιον, ſibi per omnia coæqualem? at B. Mariæ conceſsit, vt eiuſdem Filij ſit veriſsima mater, cuius ipſe veriſsimus eſt pater. Quæ maior filio gloria, quàm eſſe filium tanti Patris? at hunc potiſsimum honoris titulum nobis non inuidit, quin potiùs ideò de cælis deſcendit & homo factus eſt, vt in Dei filios nos transformaret. Quid Chriſto glorioſius quàm ſedere in throno Patris ſui? audiamus igitur quàm ſit æmulus vt hunc honorem ſibi reſeruet. Apoc. 3. 21. *Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici & ſedi cum Patre meo in throno eius.* Quid, quòd plus aliquando amicis, quàm ſibi indulgere videtur? *Amen amen dico vobis*, inquit Ioan. 14. 12. *qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.* An & plura? nam S. Bernardus, quem Caluinus pro ſe ſæpe adducit, tot aliquando vno die fudit miracula, vt alicui dubium illud ſubrepere poſsit. Quid igitur mirum, ſi Eccleſiæ omnem eum Sanctorum cultum Spiritus ſanctus inſpirauerit, qui ſalua diuinitatis gloria impendi poteſt? nam & Pater eos honorificat, & filius potiſſimum ſui honoris titulum concedit, & tanquam fratres, atque

Ioan. 1. 14. & cap. 5. 18.

Luc. 1. 43.

Ioan. 1. 12.

Lib. 4. Vitæ eius. cap. 4.

adeò vt corporis ſui membra diligit.

Quod autem Caluinus ait 3.20.21. *Quod ſi conſcientia eorum omnium appellatur qui ſanctorum interceſſione oblectantur, reperiemus non aliunde id euenire, niſi quia anxietate laborant, perinde ac ſi hic Chriſtus deficeret, aut nimium ſeuerus foret*; ipſe diſſoluit cùm viuentium interceſſionẽ admittit. 3.20.19. *Quanquam interim & ſuæ ſanctis interceſſiones relinquuntur, quibus alij aliorum ſalutem mutuo inter ſe Deo commẽdant, de quibus meminit Apoſtolus: ſed tales quæ ab vnica illa dependeant: tantum abeſt vt delibent ex ea quicquam*. At cur regnantium cum Chriſto interceſſio ex eius honore aliquid delibat? nam & ipſa ab vnica illa dependet: nec poterit vlla diuerſitatis ratio adferri. *Imo*, inquit Caluinus 3.20.24. *nam viuentes ſuas inter ſe neceſſitates partiuntur, habent Domini præceptum & promiſſionem. Omnes huiuſmodi rationes à mortuis abſunt: quos à noſtro contubernio dum ſubduxit Dominus, nullum nobis cum illis reliquit cõmercium, ac ne illis quidem nobiſcum, quãtum aſſequi licet ex coniecturis*. Ergo coniecturis iam Catholica dogmata oppugnas, qui in omnibus expreſſum Dei verbum à nobis exigis: & ipſe vi argumenti oppreſſus contra Dei verbum niteris, quamuis fruſtrà. Quid enim? an non credimus Sanctorum
1. Cor. 12.25. communionem? nónne ſumus ciues
Epheſ. 2.19. Sanctorum & domeſtici Dei? nónne 3
Ieruſalem quæ ſurſum eſt, mater eſt
Galat. 4.26. noſtra? nónne *acceſſimus ad Ieruſalem*
Heb. 12.22. *cæleſtem & multorum millium angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitiuorum qui conſcripti ſunt in cælis?* Ciues certè inter ſe commercium habent, filij cũ matre, Sodales cũ Sodalibus, membra vnius corporis ſub vno capite. Sed Caluinus ariolorum & magorum vocẽ reſpexiſſe videtur Dan. 2. 11. *Nec reperietur quiſquam qui indicet illum ſermonem in conſpectu regis: exceptis dijs, quorum non eſt cum hominibus conuerſatio* Quanto rectiùs S. Cyprianus libro de Mortalitate ſub fi. *Patriam noſtram paradiſum computamus, parentes noſtros Patriarchas habere iam cœpimus: quid non properamus & currimus, vt patriam noſtram videre, vt parentes ſalutare poſſimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura, & adhuc de noſtra incolumitate ſolicita*. Hæc Cyprianus. Imò ipſe Caluinus, ex omnibus qui vnquam fuerunt electis, vnã conſtituit Eccleſiam. 4.1.7. cuius membra aliquam inter ſe communionem habere debent. Neque dicas, *Quis eouſque longas eſſe illis aures reuelauit, quæ ad voces noſtras porrigantur? oculos etiam tam perſpicaces, qui neceſſitatibus noſtris aduigilent?* 3.20.24. Nam præter ceteros tu reuelaſti 4.17.29. *Quod obijciunt, poſtea viſum fuiſſe Stephano facilis ſolutio eſt. neque enim ideo neceſſe fuit, Chriſto locum mutare, qui ſerui ſui oculis perſpicaciam dare potuit quæ cælos penetraret*. Homo mortali corpore circumdatus ſecundùm te cælos penetrat: non poterunt animæ gloria circumdatæ terras penetrare? niſi ipſas exiſtimes cæcas & ſurdas Endymionis ſomnum dormire, quod ab ingenio tuo non multùm abludit vt Colore 40. videbimus.

N O T AE.

1. N*Ouam fabricant idololatriæ definitionem.*) Idololatriæ crimen ab omnibus noſtris Patribus tunc propriè incurri exiſtimatum eſt, quum honor vni Deo debitus transfertur ad creaturam: quod pulchrè extulit Apoſtolus Rom. 1.25. *Qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potiùs quàm Creatori.* Idem docent Patres qui ſcribunt contra Ethnicos, S. Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Origenes, S. Cyprianus, Arnobius, Lactantius, D Auguſtinus, &c. At noſtri Nouatores, qui omnia reformant ſcilicet, aliam longè definitionem ſomniârunt, vt etiam proprij nominis idololatria ſit, colere verum Deum cultu non mandato: vnde ex ſeptem capitibus Catholicos idololatriæ arceſſunt; vt videre eſt apud Lindanum lib. 1. de fugiendis idolis. At ſi hanc definitionem recipimus,

Primò, idololatra fuerit Abel, qui Gen. 4.4. ſine vllo mandato ſacrificium obtulit: Samuel, qui 1. Reg. 7.9. in Maſphath obtulit holocauſtum, & v. 17. altare erexit in Ramatha: Salomon, qui 3. Reg 8.64. relicto altari æreo, in medio atrij ſacrificauit.

Secundò,

Secundò, erit idololatra, qui in oratione euagabitur; qui temerè, imò qui & conſideratè iurabit; qui Deo aliquid vouebit: nulla enim vota mandata ſunt, ſed omnia ſunt libera; vt cōſtat Deut. 23. 21. *Cùm votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris.*

Tertiò, ipſi Prædicantes ſeu Miniſtri verbi erunt idololatræ, quia ſine verbo, ſine Dei mandato, ſine legitima miſsione vltrò miniſterium illud (nónne ad verum Deum colendum?) ſuſceperunt. Nuſquam enim legimus vel audiuimus, Factum eſt verbum Domini ſuper Henricum, ſuper Franciſcum, ſuper Samuelem, &c. & tamen ægerrimè ferunt, ſi vel vna idololatriæ guttula aſpergi videantur. Vide Gregorium à Valentia in 2.2.d.6.q.11.p.1.& ſequentib.

2. *Sicut Ioſue cap 5.15.*] Sic Daniel cap.10.17. *Et quomodo poterit ſeruus Domini mei* (angeli) *loqui cum Domino meo?* Quid ais Caluine? cur vtrumque non reprehendis; Danielem, ſe angeli ſeruum profitentem, & angelum ſe tali honore dignantem? nam hoc in Sanctis Dei (qui angelis æquiparantur Luc.20.36) ſatis petulanter audes 3.20.22. *Verùm vt tam fœdi criminis inuidiam à ſe deriuent, hoc tamen quo colore defendent, rogari Eligium vel Medardum vt ſeruos ſuos reſpiciant, & iuuent è cælo?* Eodem colore quo Ioſue & Daniel.

3. *An non credimus Sanctorum communionem?*] Caluinus 3.20.23. angelos pro nobis orare fatetur, preceſque noſtras ad Deum deferre: Sanctorum tamen eandem eſſe cauſam negat.

At Primò, ergo angeli ſaltem inuocari poterunt, *Sancte Michael ora pro nobis:* quod Zachar.1.12. angelus præſtat.

Secundò, quomodo tunc Deus in tanta angelorum turba, quæ innumerabilis eſt Iob.25.3. non latebit?

Tertiò, quid Chriſto reſpondebit, Sanctos angelis non comparanti modò, ſed etiam æquanti? Matt.22.30. Luc.20.36.

CALVMNIA NONA.

De Sacris imaginibus.

COLOR XXXIX.

INter omnes hæreticorū calumnias quibus Eccleſiam Catholicam odioſam reddunt & deſpicabilem, nulla apud vulgus ſpecioſior eſt, quàm quæ ſacrarum imaginum venerationem in Ethnicorum ſtupidam idololatriam conuertit. Perſuadent enim ſuis, Catholicos ligna & lapides colere, nō ſecus ac olim Gentiles: ac proinde in nos iaciunt omnia quæ Scriptura & Patres olim contrà idolorum vanitatem attulerūt: quod quidem ſtudioſè Caluinus facit 1.11. 9.5.7.10.16. Oſtendendum eſt igitur, quid hac de re Catholici ſentiant; vt diſcuſsis errorum tenebris, veritatis lumen omnes calumnias diſcutiat: & perſpicuum fiat, quātum diſtat ortus ab occidente, tantum diſtare doctrinam Catholicam ab eo quod hæretici ipſi petulanter imponunt. Nam & ante annos octingentos eadem controuerſia agitata fuit, & in generali ſeptima Synodo diſcuſſa, definita, & ex Apoſtolorum traditione imaginum debita veneratio in Eccleſia perſeuerauit, quod & Caluinus fatetur. 4.9.9. Idem ſeſ. 25. in Concilio Tridētino ſtatutum. Ex quibus duobus Concilijs generalibus de ſacris imaginibus ſic ſtatuendum videtur.

Dupliciter hæc veneratio exerceri poteſt.

Primò, vt in imagine adoretur prototypon. v.g. Chriſtus, B. Virgo Maria, S. Petrus.

Secundò, vt ipſa imago adoretur, ſed propter prototypon. Vbi, ne quis nomine *adorationis* offendatur, ſciat in Scripturis pro cuiuſuis rei veneratione frequentiſsimè poni. Hebr. 11.21. *Adorauit faſtigium virgæ eius.* Gen.23.7. *Surrexit Abraham, & adorauit populum terræ*, & alibi frequenter.

In primo genere prototypon eſt quod adoratur, ac propterea idem eſt cultus qui prototypo extra imaginem debetur, Chriſto latria, B. Virgini hyperdulia, S. Petro dulia. Atque hoc eſt quod ait Concil. Tridentinum, *Vt per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur.*

In ſecundo genere, ipſa imago eſt quæ adoratur propter prototypon; quamuis enim imago, vt res aliqua miraculis illuſtris v. g. (de qualibus Athanaſius ſcripſit, Gregor. Turonenſ. Euagrius, & alij. Baron. anno 31. 446. 560. 765.) terminare poſsit venerationem, non tamen vt imago, niſi ipſum imaginatum reſpiciat, tanquam rationem terminandi. Hæc autem adoratio non eſt mentis & voluntatis, ſed externa, corporis motum aliquem continens, & ſignum tantùm eius honoris qui prototypo exhibetur: nam cùm imago ſit res inanima, capax non eſt vllius veri honoris, ſed ſicut ipſa prototypum, ita honor illi exhibitus honorem repræſentat qui prototypo debetur. Qui crucifixi imaginem ſalutat, dat ſignum latriæ quam mente & voluntate Chriſto defert: qui B. Virginis ſtatuam, dat ſignum hyperduliæ: qui S. Petri, duliæ. Sic olim milites cùm Labarum adorarent, ſignum dabant ciuilis honoris, quem Conſtantino Imperatori deferebant. Nam

Baron. anno 361. & anno 404.

Sicut ſe habet imago ad prototypum, ita honor imagini exhibitus ad honorem qui prototypo exhibetur:

Sed imago nihil aliud eſt quàm ſignum imaginati & prototypi:

Ergo honor imagini exhibitus, ſignum tantùm eſt eius honoris qui defertur prototypo.

Seſſ. 25.

Hoc eſt quod ait Concil. Tridentinum, *Imagines porrò Christi, Deiparæ & aliorum Sanctorum, in templis præſertim habendas & retinendas*, eiſque *debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua in iis diuinitas vel virtus propter quam ſint colenda; vel quòd ab eis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus quæ in idolis ſpem ſuam collocabant: ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræſentant*. Vbi obiter nota, etiam externum illud honoris ſignum quod ipſi imagini defertur, in ipſa non hærere, ſed ad prototypum tranſire, cùm interior adoratio nullo modo imaginem attingat. Hoc enim eſt quod definiuit ſeptima Synodus, *imagines eſſe adorandas, ſed non*

Vide Color. 2.

latria: nam latriæ nomen cultũ quendam internum, & mentis ſubmiſſionem ſignificat, quæ ſoli rationali naturæ tribui poteſt. Hæc eſt igitur duorum generalium Conciliorum mens & definitio: eſt etiam communis omnium fidelium conceptus: nam quemadmodum cùm quis Regias litteras exoſculatur, tota oſculantis mens in Regem ipſum fertur, oſculum autem externum in litteras propter Regem, tanquam honoris ſignum qui Regi debetur: ita in ſacrarum imaginum veneratione fieri quiuis facilè intelligere poteſt. Sic aliud eſt amare Deum in proximo, aliud amare proximum propter Deũ: ibi enim Deus amatur, hîc proximus: ille eſt amor ſuper omnia, & quantũ fas eſt, infinitus; hic eſt amor longè inferior, & omnibus modis finitus; quamuis in ipſum Deum redundet, imò virtualiter Deus magis quàm proximus diligatur; iuxta illud Philoſophi, *Propter quod vnumquodque tale & illud magis*. Sic etiam in negotijs politicis, aliqui in effigie ſua honorantur, alij in effigie ſuſpenduntur aut deartuantur: & totus honor aut ignominia cenſetur in prototypon refundi.

1. Poſterior, text. 5.

Hæc eſt etiam omnium Scholaſticorum ſententia, ſi de re, & non de verbis agatur: nam quamuis loquendi modo inter ſe diſſideant, & ſubtilibus diſtinctionibus adhibitis Concilia prædicta interpretentur; nullus tamen inanimam imaginem putat honoris aut ignominiæ eſſe capacẽ, ſed totum quod circa imaginem fit, in ipſum imaginatum tranſmitti. Vbi obſeruandum eſt, D. Thomam & veteres Scholaſticos (vt animaduertit Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius) Synodum ſeptimam non vidiſſe: ſed mendacijs (quæ librorum Carolinorum Auctores Francofordienſi Synodo obtruſerant) deceptos, exiſtimaſſe in illa definitum, Chriſti imaginibus latriam deberi, cùm contrarium ibi definitum ſit, vt ſuprà vidimus. Conatos igitur eſſe, pro ſua in Dei Eccleſiam reuerentia (quam vtinam imitarentur hæretici) commentitiam illam definitionem, adhibitis varijs diſtinctionibus, ad ſenſum Catholicum reducere: atque ita ex loquendi modo calumniandi occaſio-

2

Baron. an. 787.

Color. 2.

nem

nem ſumpſerunt hæretici. Ceterùm S. Irenæus, S. Epiphanius & S. Auguſtinus inter hæreticos referunt, qui Chriſti imaginibus diuinos honores impertiuntur: & S. Ioannes Damaſcenus (qui ante annos 800. fortiſsimè & doctiſsimè pro Sanctorum iconibus contra Iconomachos ſcripſit) illos qui ita loquuntur, vocat χριστιανοκατηγόρους, vtpote qui Chriſtianos idololatriæ accuſare videantur. Ex dictis perſpicuum eſt, Chriſtum quidem in ſua imagine latria adorari, quemadmodum olim Deus in angelo, in nube, in igne adoratus fuit: ad ipſam autem imaginem nihil niſi ſignum adorationis externum pertinere, quod tamen etiam ad Chriſtum ipſum pertingat. Et de aliorum Sanctorum imaginibus eodem modo ἀναλόγως philoſophandum eſt: quo bene percepto, omnes hæreticorum calumniæ concidunt, quas Caluinus atrociter amplificat; vt vulgo perſuadeat totam Dei Eccleſiam à mille annis in Ethnicorum idololatriam recidiſſe.

Bellar. lib. de Imaginib. Sanctor. c. 24.

Exod. 20.4.

§. 1.

1. 11. 1. *Quum hic brutus ſtupor totum orbem occupauerit, vt viſibiles Dei figuras appeterent, atque ita ex ligno, lapide, auro, argento, aliáue mortua & corruptibili materia formarent Deos, tenendum nobis eſt hoc principium, impio mendacio corrumpi Dei gloriam quoties ei forma vlla affingitur.* Aſtutè ſumis hoc principium Caluine, quod verum eſt ſi ſanè intelligatur: quæ enim forma vel imago infinitum Deum repræſentare perfectè poſſit? vnde eſt illud Prophetæ, *Cui ergò ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?* Sed hinc calumnias texendi exordium ſumis.

Isa. 40.18.

Nam primò, De Chriſti & Sanctorum imaginibus quæſtio nobis eſt: tu Dei imagines impugnas.

Secundò, Paulatim à Dei imaginibus ad ſanctorum imagines delaberis; vt quod in vno valet, videatur etiam in altero valere.

Tertiò, Fateris Deum in nube, fumo, flamma, ſpecie columbæ apparuiſſe: cur quod ipſemet præmonſtrauit, imitari non liceat?

Quartò, Scriptura Deo oculos, aures, brachium, pedes attribuit: inducit ſtantem, ſedentem, ambulantem: cur lineamentis & coloribus exprimere non liceat, vt oculis vſurpemus, quod auribus Prædicantes inſtillant? Quòd ſi populum ipſi monent, hæc metaphoricè dici, vt Dei attributa atque opera intelligamus; idem Catholicis faciendum docet Cõcilium Tridentinum, *Quòd ſi aliquando*, inquit ſeſſ. 25. *hiſtorias, & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus non propterea diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit.* Mera igitur calumnia eſt, Catholicos ſuis picturis Dei gloriam corrumpere: cùm rudis populus, accedẽte Parochorum diligentia, plurimũ inde notitiæ, tum de Deo, tum de eius operibus haurire poſſit.

§. 2.

Secunda, *Scio quidem illud vulgò eſſe pluſquam tritum, Libros idiotarum eſſe imagines. Dixit hoc Gregorius: at longè aliter pronunciat Spiritus Dei, in cuius ſchola ſi edoctus fuiſſet hac in parte, numquam ita locutus foret. Nam quum Ieremias lignum eſſe doctrinam vanitatis pronunciat: quum Abacuc docet conflatile eſſe doctorem mẽdacij: certè hinc generalis colligẽda eſt doctrina, futile eſſe, adeoq; mendax, quidquid de Deo ex imaginibus homines didicerint.* 1. 11. 5. Si tu Caluine, in Chriſti ſchola humilitatem & modeſtiam didiciſſes, nunquam tam arroganter ſanctiſsimum & doctiſsimum Pontificem defenſæ idololatriæ inſimulaſſes. Sed nihil agis: Gregorius enim de Chriſti & Sanctorum imaginibus loquitur: prophetæ quos citas, loquuntur de Deorum ſimulachris, quibus eos Gentiles tanquam ad viuum exprimere ſe putabant: itaque extra chorum ſaltas. Quòd autem etiam ex Dei veri imagine multum veræ doctrinæ haurire poſſumus, patet Dan. 7. 9. vbi *antiquus dierum ſedit: veſtimentum eius candidum quaſi nix & capilli capitis eius quaſi lana munda*, &c. quod nec tu in Commentariis diſſimulas. Hinc enim diſcimus Dei Patris maieſtatẽ, Filij eius incarnationem, extremum iudicium, aliaque multa, quæ liquidè oſtendunt imaginem Prophetæ oſtenſam non fuiſſe vanitatis doctricem, ſed veritatis. Quid enim ad noſtrum propoſitum

Ierem. 10. 3

Abac. 2.18.

refert, in lapide & ligno, an in Prophetæ fantaſia imago exprimatur? Nec tantùm idiotarum libri ſunt imagines, verumetiam incitamenta ſunt pietatis; vt in crucifixi imagine experientia quotidiana declarat: quot enim ex eius aſpectu à peccatis deterriti? quot iniuriam & contumelias illatas remiſerunt? quot ad pœnitentiam adducti? quot ad perfectionis ſtudium inflammati? verum enim eſt quod ait quidam:

Segniùs irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. ———

Neq; tamen diffitemur, inquis 4.18.11. *quin ita nobis monstretur illic Chriſti immolatio, vt crucis ſpectaculum pene ob oculos ſtatuatur: qualiter in oculis Gala-* Gal. 3.a. *tarum Chriſtum fuiſſe crucifixum dicit Apoſtolus, dum illis propoſita crucis prædicatio fuerat.* Et 4.14.6.z. *Illic enim* (in Sacramentis) *ſeſe nobis manifeſtat, quantum noſtræ hebetudini agnoſcere datum eſt; ſuamq; erga nos beneuolentiam & amorem expreſsiùs quàm verbo teſtatur)* nempe ablutionem videndo, aut panem & vinum ſumẽdo. Quanto igitur expreſsiùs præſtabit hoc crucifixi imago, quæ ſpectantibus tantùm non loquitur, quę ſunt apud Lactantium, *Reſpice me, me conde animo*, &c. 3

§. 3.

Tertia, *Quanquam non ignoro, nec diſſimulandum eſt, diſtinctione ipſos elabi magis arguta. Cultum enim quem ſimulachris ſuis impendunt, ἰδωλοδουλείαν eſſe obtendunt, ἰδωλολατρείαν eſſe negant. Sic enim loquuntur, dum cultum quem appellant dulia, ſine Dei iniuria ſtatuis & picturis poſſe communicari docent. Ergò innoxios ſe arbitrantur ſi tantummodo ſerui ſint idolorum, non etiam cultores* 1.11.11. Satis amarè: ſed tuo ſarcaſmo nihil vanius & mendacius; cùm Catholicorum nemo ſit qui ſic loquatur. Cur non citaſti aliquem ex illis, vt calumniam tuam aliquo ſaltem colore fucares? Tantum abeſt vt idololuliam nominemus, vt iis anathema cum ſeptima Synodo dicamus, qui Sanctorum imagines idola vocant. Sed & tecum apertè pugnas: nam 1.11.16. in Concilio iam allato, quod omnes Catholici amplectũtur, definitum eſſe mentiris, honoris cultum qui viuificæ Trinitati debetur, imaginibus exhibẽdum: qui ſunt igitur, qui per inauditam hanc diſtinctionem elabi conantur?

§. 4.

Quarta, *Vbi nunc latriæ & duliæ diſtinctio, quæ Dei & hominum oculos ſolent perſtringere? Nam concilium ſine exceptione tantumdem ſimulachris ac Deo viuo largitur.* 1.11.16.z.

Primò, quis eſt iſte Deus, cuius oculi perſtringi poſſunt?

Secundò. Non eſt iſta Catholicorum diſtinctio, quam tu vel inſcitè vel malitiosè comminiſceris: ſed ea quæ imagini & prototypo proportionaliter reſpondet; vt iam dictum eſt.

Tertiò, Ne ſuo *Plaudite* tua fabula careat, adiungis portentoſam & incredibilem calumniam, quam ex libris Carolinis, & ex Gregorij Neocæſarienſis Iconomachorum principis ſcripto concinnaſti, *Ceterùm ne ſuo ſolenni Plaudite fabula careat, additur clauſula, Gaudeant & exultent qui Chriſti habentes imaginem ſacrificium illi offerunt.* Vide Color. 2. vbi Concilij Niceni definitio diſcuſſa fuit.

§. 5.

Quinta, *Reſtat igitur vt ea ſola pingantur ac ſculpantur quorum ſunt capaces oculi.* 1.11.12. Perinde nos calumniaris Caluine, ac ſi ſpiritus in corpora pingẽdo & ſculpendo transformare velimus: ſed nos à Deo didicimus, etiam ſpiritualia per quædam corporea aliquo modo repræſentari, aut ſaltẽ adumbrari poſſe: ipſe enim in colũbę figura apparuit Ioan. 1.32. & Cherubim in Moyſis tabernaculo fieri iuſſit. Exod. 25.18. & in templo Salomonis ſimiliter 3. Reg. 6. 23. qui tamen ſpiritus ſunt, quorum oculi noſtri non ſunt capaces. Hîc mirum eſt quàm te torqueas, & quàm alienas ſolutiones adhibeas.

Dicis primò, *Apparuit Spiritus ſanctus ſub ſpecie columbæ: ſed dum protinus euanuit, quis non videt vnius momenti ſymbolo admonitos eſſe fideles Spiritum inuiſibilem credendum eſſe?* Sed nihil ad rhombum. 1.11.3.

Quæro primò, an illa columba per picturã repræſentari non poſsit?

Secundò. An Ioannes Baptiſta Spiritum ſanctum in illa non adorârit, aut adorare non potuerit? Si adorauit, cur nobis in imagine Deum adorare non licet? ſi non adorauit, quomodò Ioannes Deum qui peculiariter ſe præſentem exhibebat, honore debito ſpoliauit?

Tertiò, quid ad rem, ſiue per momẽtum, ſiue per horam aut diem illa figura fuerit oſtenſa? an Deum in imagine adorare per horam erit idololatria, & non erit ſi fiat per momentum? Notum eſt illud Ariſtotelis. 1. Ethic. c. 4. *μηδὲ λευκότερον τὸ πολυχρόνιον τοῦ ἐφημέρου.*

Dicis ſecundò, *Nam quod ſub forma hominis Deus interdum apparuit, præludium fuit futuræ in Chriſto reuelationis.* Eandẽ canis cantilenam. Non quærimus quorſum, ſed an & quomodò Deus hominibus innoteſcere voluerit: & an iſta apparitio ſenſibiliter facta, ſenſibus noſtris per picturam aut ſculpturam repræſentari non poſſit.

Dicis tertiò, Cherubinos fuiſſe in loco occulto: cùm nos palàm in templis imagines proponamus. Non tam erant occulti, quin valdè eſſent ſpectabiles: nam 3. Reg. 6. 23. *Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis.* Locus autem occultior maiorem rebus ſacris venerationem conciliare ſolet, ne idololatriæ periculum obtendas.

Dicis quartò, *Cherubim de quibus nunc agitur, ad veterem Legis pædagogiam pertinuiſſe agnoſcunt quicumque rectè iudicant. Ita in exemplum eos trahere quod noſtræ ætati ſeruiat, abſurdum eſt.* Nec hoc quidem ad rem: ſatis ad tuam calumniam retundendam nobis eſt, id aliquando à Deo præſcriptum. Hinc enim colligimus

Primò, res incorporeas corporaliter poſſe repręſentari.

Secundò, in templis maximè olim id factum.

Tertiò, religioſam venerationem illis poſſe exhiberi. Inſanis itaque Caluine, cùm ita ſcribis: *Proinde*
4 *inſanire eos minimè obſcurum eſt, qui ſimulachra Dei & Sanctorum exemplo illorum Cherubim defendere conantur.*

NOTAE.

1. *Catholicos ligna & lapides colere.*] Ita Hæreticorum vulgo perſuaſum eſt: nam vt Catholicos inuidia grauent, clamant eos idola colere: vt eorum cauſam cum Iudæis & Ethnicis communem faciant, negant hos idola coluiſſe, ſed tantùm prototypa in idolis. Quæ quàm pulchrè inter ſe cohæreant, vidimus ſuprà Colore 6. N. 3. Sed hic obſeruare operæpretium eſt, aliud quoddam Miniſtrorum ſophiſma, & ſtupidum & diabolicum: ſtupidum, ſi in ſe ſpectes; diabolicum, ſi multorum deceptionem. Sic enim argumentantur.

1. 11. 16. b.
1. 11. 9. 2.

Idololatria eſt crimen grauiſſimum, Deo & hominibus abominandum, &c.

Sed Papiſtæ in cultu imaginum idololatriam committunt:

Ergò grauiſſimè peccant, Deoque & hominibus ſunt abominabiles.

Nos negamus Aſſumptionem, & meritò: quia per totos nongentos annos ab Iconomachis probari non potuit: At boni iſti Dialectici, non dialecticè, toti ſunt in propoſitione probanda, adductis mille Scripturis & patrum teſtimoniis, quæ idololatriam, vt ſummum ſcelus exectantur. At quæ tandem erit σκιαμαχία, ſi hæc non eſt? operoſè probant, quod vltrò concedimus; non attingunt, quod meritiſſimò negamus. Sed huiuſmodi floſculi in horto Caluini vberrimè ſuccreuerunt; vt proximo Spectaculo videre licebit.

2. *Hæc eſt omnium Scholaſticorum ſententia.*] De imaginum ſacrarum veneratione tres ſunt modi loquendi apud Theologos Scholaſticos.

Primus, imaginem non honorari, ſed per ipſam aut coram ipſa prototypum.

Secundus, imaginem & prototypum vna & eadem adoratione coli.

Tertius, duas eſſe adorationes: vnam veram & internam quæ tendat in prototypum; alteram analogicam & externam quæ tendat in imaginem propter prototypon. Hic eſt modus loquendi: res autem & veritas eſt, imaginem cùm ſit res inanima, non eſſe capacem veri honoris: Quis enim tam lapis, vt lapidem hoc aut illo modo figuratum, verè honorandum putet? Itaque ſignum honoris exibetur imagini propter id quod repræſentat: ſignum, inquam, eius honoris qui Chriſto, B. Virgini, aut Sanctis debetur. Atque ita vna & eadem eſt adoratio, ſi moraliter conſideretur: duæ, ſi phyſicè. Sic

Bellar. lib. 2. de Sanctis cap. 25.
Suar. to. 1. in 3. p. diſp. 54. ſect. 3.
Baron. anno 7[?]7.
Vaſquez in 3. p. diſp. 104. cap. 3. 12. 14.
Leſsius lib. 2. de Iuſtit. c. 36 n. 19. in fi.

omnia

omnia conſonant: neque enim primæ ſententiæ auctores ſignum honoris imaginibus negabunt: neque ſecundæ, tribuent proprij nominis honorem: neque tertiæ, negabunt eſſe vnam adorationem, ſi res moraliter conſideretur: nam vt ait Philoſophus lib. 2. Topic. cap. 2. Vbi eſt vnum propter alterum, ibi eſt vnum tantùm. Confirmãtur hæc omnia exemplo Iacob, qui Heb. 11. 21. *adorauit faſtigium virgæ*, (id eſt, ſummitatem ſceptri, Heſter. 5. 2.) filij Ioſeph, poteſtatem quaſi regiam in eo veneratus: nam ſignum honoris in ſceptro hæſit, verus honor ad Ioſeph propter Deum tranſiuit, qui Sap. 10. 14. *attulit illi ſceptrum regni*, quod per ſomnium illi pollicitus fuerat Gen. 37. 8. Idem ſine Scholaſticis diſtinctionibus ſimplices Chriſtiani præſtant, ab ipſa natura edocti: non ſecus ac iniuria eum affici certum eſt, cuius imago indignè tractatur. Obſerua tamen, aliam venerationis ſpeciem quibuſdam imaginibus deferri, non vt imaginibus, ſed vt rebus ſacris; quando nimirum Deus illis tanquam inſtrumentis vtitur ad ſanitates perficiendas; quales innumeræ diuerſis temporibus fuerunt, vt illa de qua Euſeb. lib. 7. hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 14. Sic olim arca fœderis, virga Moſis, ſerpens æneus, &c. in veneratione apud Iudæos fuerunt: ſic nunc apud Catholicos plurimæ B. Virginis imagines variis in locis celebrantur, in Monte Serrato, in Aſpricolle, Hallis, & in qua prouincia non? Et quis hoc niſi Hæreticus reprehendat? Si tamen per Lutheri ſcyphum aliqua miraculi ſpecies exhibita fuiſſet (quod multis Sanctis reuerà contigit) quomodò exultarent Lutherani? quomodò hunc ſcyphum adorarent! Vide D. Auguſtinum lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 8. vbi vir tribunitius Heſperius terram ſanctam de Hieroſolymis allatam, vbi ſepultus Chriſtus die tertio reſurrexit, in cubiculo ſuo ſuſpenderat (ridebit aliquis Caluiniſta) ne quid mali à malignis ſpiritibus pateretur. Domo per Miſſæ ſacrificium liberata, terram illam diutiùs in cubiculo ſuo *reuerentiæ* cauſa habere nolebat: itaque eius rogatu ab Auguſtino & collega eius, infoſſa in locum orationis fuit, & paralyticum ſanauit. Vide totum locum, & perpende quanta ſit ἀντιπάθεια inter SS. Patrum ſpiritum, & ſpiritum Lutheri ac Caluini.

De hoc ſcypho in Lutheri Sympoſiacis.

3. *Quæ ſpectantibus tantùm non loquitur, quæ ſunt apud Lactantium.*) Verſus eius ſunt, etiam in antiquiſſimis exemplaribus, qui ſuam antiquitatem redolent.

——— Dulci procul à genitrice leuatum
Vertice adusque pedes me luſtra: en aſpice crines
Sanguine concretos, & ſanguinolenta ſub ipſis
Colla comis, ſpiniſque caput crudelibus hauſtum,
Vndique diua pluens viuum ſuper ora cruorem.
Compreſſos ſpeculare oculos, & luce carentes,
Afflictaſque genas, arentem ſuſpice linguam
Felle venenatam, & pallentes ſurgere vultus.
Cerne manus clauis fixas, tractoſque lacertos,
Atque ingens lateri vulnus: cerne inde fluorem
Sanguineum, foſſoſque pedes, artuſque cruentos.
Flecte genu, lignumque crucis venerabile adora
Flebilis. ———

Omnibus Sanctorum imaginibus imago crucifici excellit, tùm venerabilitate, tum mouẽdi efficacia, tum miraculorum multitudine: inter quæ non vltimum eſt, quod crucem ſuam in tantum honorem crucifixus euexit, vt altiùs non poſſet aſcendere. Quid enim loco Caluariæ vilius & abominabilius? quid nobilius & ſpectabilius fronte regum & Imperatorum? atqui à loco Caluariæ ad Imperatorum vſque frontes non ſine SS. Patrum admiratione, crux à Chriſto triumphante tranſuecta eſt. Pulchrè D. Aug. (quem hoc nomine ſuperſtitioſum Caluinus facit 4. 17. 28.) concione 2. in Pſal. 36. *Cùm enim ſub antiquis ſcelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur. Honorata eſt, & finita eſt. Finita eſt in pœna, manet in gloria. A locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes Imperatorum.* Et in Pſal. 141. *Inſultet Paganus crucifixo Chriſto, videam ego in frontibus Regum crucem Chriſti. Quod irridet, ibi ſaluor.* Et tract. 36. in Ioan. *Ipſam enim crucem ſuam ſignum habiturus erat, ipſam crucem de diabolo ſuperato tanquam trophæum in frontibus fidelium poſiturus; vt diceret Apoſtolus, Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Nihil erat tunc in carne intolerabilius, nihil eſt nunc in fronte glorioſius.* Eadem aut ſimilia habent alij SS. Patres, quos ſingulis ſeculis Vide apud P. Gaulterium veritate 3. Coccium to. 1. lib. 2. art. 9. miracula apud Baron. anno 34. 326. 540. 566. 614. 622. 628. & alibi ſæpe. Legite hæc inimici crucis Chriſti, legite & conuertimini: nolite iugum ducere cum infidelibus, cum Iuliano Apoſtata, cum Meſſalianis, cum Mahumetanis, cum Bogomilis, cum Petrobruſſianis, & ſimilibus portentis, qui cum dæmonibus Chriſti crucem execrantur; niſi relictis SS. Patribus, eos in hac parte pro veſtris patribus agnoſcatis.

4. *Proinde inſanire eos minimè obſcurum eſt.*] Tu Caluine inſanis, quando imaginis definitionem euertis, quam ipſe agnoſcis 1. 5. 3. b. quid enim eſt imago, niſi ſimilitudo ad aliquid repræſentandum producta?

At primò, tu vis Cherubinos eſſe productos, vt nihil repræſentarent, ſed Dei myſteria velarent, omneſque ſenſus à Dei intuitu prohiberent. Quid tali gloſſa præclarius? Similem Lutheri gloſſam memini in illud 1. Cor. 7. 25. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*: id eſt, *non conſulo, ſed abſterreo.*

Lib. de votis monaſt.

Secundò, Imagunculas vocas ex Exod. 25. 18. & vafrè diſſimulas quod eſt 3. Reg. 6. 23. *Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis; Quinque cubitorum ala Cherub vna, & quinque cubitorum ala Cherub altera: id eſt, decem cubitos habentes, &c. Decem quoque cu-*

bitorum

Digitized by Google

biturum erat Cherub ſecundus,&c. atque hæ ſtatuæ per reformatam Geometriam ſunt imagunculæ,quarum tamen alæ tam latè expandebantur,vt vtrimque templi parietes attingerent. 3.Reg.6.27.

Tertiò,Si Cherubini ad Dei myſteria velanda,non reuelanda facti ſunt,nónne omiſſos potiùs aut fractos oportuit?Sic enim Phauorinus Philoſophus adoleſcentem quendam priſca & obſoleta vocabula ſectantem repreſſit: *Quaſi cum matre Euandri nunc loquare,ſermone abhinc multis annis iam deſito vteris, quòd ſcire atque intelligere neminem vis,quæ dicas. Nonne homo inepte,vt quod vis abundè conſequaris,taceres?* A Gellius lib 1.noct. Attic cap.10.

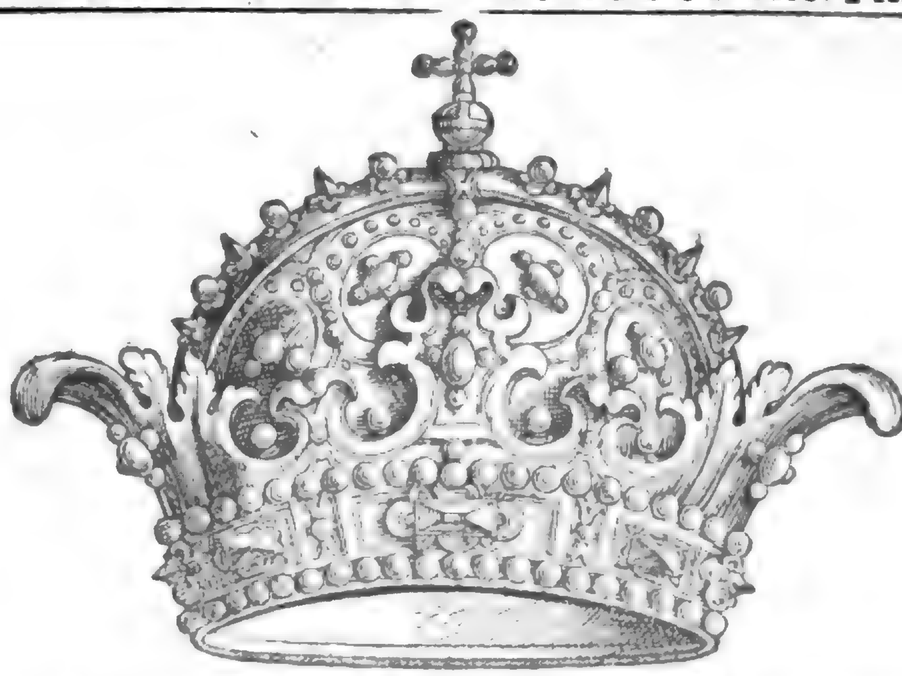
Quartò,Si Cherubini in arcæ latebribus, & in medio templi interioris collocati ſunt: euidenter ſequitur,imaginum ſacrarum factionem & venerationem non eſſe per ſe idololatricam,quod Caluinus contendit;niſi Deum ipſum in criminis huius ſocietatem pertrahere velit: imò nuſquam conuenientiùs quàm in templis & locis ſacris collocari. Abuſus,ſi qui ſunt,neque defendimus, & Eccleſia Catholica deteſtatur;vt videre eſt in Concilio Trident.ſeſ.25.cap.de ſacris imaginibus.

CALVMNIA DECIMA
ET CORONATA.

De vita & moribus Romanorum Pontificum.

COLOR XL.

QVantum in vtramq; partem ad doctrinæ æſtimationem valeat Doctoris ipſius vita & morum conditio, vel ex eo intelligi poteſt, quòd Apoſtolus Paulus, *cui mundus crucifixus erat, & ipſe mundo,* (Gal. 6.14.) tam diligenter, tamque accuratè contra ſuos obtrectatores ſuam famam, ſuam ſcientiam, ſuam integritatem tueatur & commendet; vt videre eſt in vtraque epiſtola ad Corinthios: adeò,vt hanc ſe laudandi neceſſitatem apud eos excuſarit. (2.Cor.12.11.) *Factus ſum*, inquit, *inſipiens; vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui commendari.* Non ignorauit hoc Sycophanta noſter, ſed aſtutè ad Catholicam doctrinam deprimendam, ſuamque extollendam, hinc quidem ſe ſuoſque laudat; inde verò Doctores Catholicos, maximè autem Romanos Pontifices, per ſummam calumniam in odium & inuidiam adducere conatur. Se ſuoſque laudat ſatis ridiculè: nam quos à capite ad calcem ſtercore plenos non vno loco fatetur, eorum bonum odorem Regi Chriſtianiſſimo de meliore nota commendat. (Vide Color. 97.) Romanos Pontifices, quos Catholicæ religionis Antiſtites omnia ſecula agnouerunt, tanta ferocia, tanta impudentia,tanto calumniarum impetu inuadit, vt omnes ſuperiores calumnias ſimul & ſemel ſuperare voluiſſe videatur. Itaque germaniſſimum Sycophantam agnoſcere licet, qui ſua ſuorumque crimina aliis affingat: vt meritò ſcripſerit Claudius de Sainctes, (In reſponſ. ad Apologiam Bezæ.) non certiùs conijci poſſe quid animo conceperint Huguenotti, in conſpirationibus,coniurationibus,& aduerſus ſuum Regem molitionibus, quàm obſeruando quid in ſimili cauſa Catholicis impingant & obiectēt. Videamus igitur quid de Romanis Pontificibus hic bonus Cenſor ſcripſerit, vt Catholicam religionem in odium & inuidiam vocaret: videamus, & inſignem calumniam inſigni corona exornemus.

LIb. 4. 7. 27. *Ad homines autem ſi veniamus, ſatis ſcitur quales reperturi ſimus Chriſti vicarios: Iulius ſcilicet, & Leo, & Clemens, & Paulus Chriſtianæ fidei columnæ erunt, primiq́; religionis interpretes, qui nihil aliud de Chriſto tenuerunt niſi quod didicerunt in ſchola Luciani. Sed quid tres aut quatuor Pontifices enumero? Quaſi verò dubium ſit qualem religionis ſpeciē profeſſi ſint iampridem Pontifices cum* toto *Cardinaliū collegio, & hodie profiteātur. Primū enim arcanæ illius Theologiæ quæ inter eos regnat, caput eſt nullū eſſe Deum. Alterum, quæcunq; de Chriſto ſcripta ſunt ac docentur, mendacia eſſe & imposturas. Tertium, doctrinam de futura vita & vltima reſurrectione, meras eſſe fabulas. Non omnes ita ſentiunt, & pauci ita loquuntur: fateor. iampridē tamen hæc ordinaria eſſe cæpit Pontificum religio. Hoc quum ſit notiſſimū omnibus qui Romā nouerunt, non ceſſant tamen Romanenſes Theologi iactare, Chriſti priui-*
Luc. 22. 32. *legio cautū eſſe ne Papa errare poſſit, quia Petro dictū ſit.* Oraui pro te, ne deficiat fides tua.

4. 7. 24. *Crudelis fuit Leo: ſanguinarius Clemens: truculentus eſt Paulus. Sed non tam natura eos ad impugnandam veritatem impulit, quàm quòd vna hæc illis ratio erat tuendæ ſuæ potentiæ. Salui igitur quum eſſe non poſſent niſi profligato Chriſto; non aliter laborant in hac cauſa quàm ſi pro aris ac focis, ſuiſq́; ipſorum capitibus pugnarent.*

Grauis eſt iſta tua accuſatio Caluine, quam ſi idoneis firmamentis probaueris, non parùm te cauſam tuam promouiſſe Nouatores iudicabūt, qui cōtra Chriſti documentū Matt. 23. 3. legitimorum Paſtorum doctrinam à moribus æſtimare ſolent. Si non probaueris, quid cauſæ eſt cur manifeſtæ calumniæ non tenearis, & tanquam meritiſſimus Sycophanta per omnium ora traducaris? Ad Iudices igitur te protraho: non ad Romanos Pōtifices, non ad Romanenſes Doctores aut Theologos Sorbonicos, quorum tribunal tanquam ſuſpectum declinare poſſes: ſed ad Platonem aliquē & Ariſtotelem, aut quēuis de plebe qui modò nōrit, *idem ſimul eſſe non poſſe, & non eſſe.* Eos atrociter & impotenter accuſaſti. qui per multa ſecula totius orbis iudicio Principes Eccleſiæ fuerunt, quod nec ipſe diffiteris. 4. 18. 1. b. ea crimina obieciſti, quę impij ipſi in ſuis propter inſignē enormitatē vel morte vel exilio punienda iudicârunt: quæq; ſine claris indiciis aut probationibus

2 de nemine credi ſolent aut debent. Quid adfers tandem quo tantam cauſam non dico veram, ſed veriſimilem facias, in qua tamen clariſſimæ probationes requiruntur? Sola magnitudine mendacij fidem quæſiuiſſe videris. At ego tuā iſtam accuſationē manifeſtæ contradictionis accuſo, vt alia quàm tua ipſius refutatio, quærēda non ſit. Dicis, Pōtifices iampridem cum toto Cardinaliū Collegio hanc religionis ſpeciē profiteri: non tamen omnes ita ſentire, & paucos ita loqui. Dicis arcanam eſſe Theologiam, & tamen omnibus eſſe notiſſimā qui Romam nouerunt. Ineptus ſim, ſi has ineptias refutare pergam. Ridebat olim Anaxagoram Lactantius, quòd nigram dixerat eſſe niuem. *Quam conſequens erat*, inquit, *vt etiam picem albam eſſe diceret?* Arcanum dicis eſſe Caluine, quod omnibus notiſſimum eſt qui modò Romam nouerunt: quàm conſequens eſt vt dicas id eſſe manifeſtum & notiſſimum, quod nemo nouit? Sed hæc mittamus quia Lib. 3. diuinar. inſt. cap. 22.

vix ſine

vix ſine contradictione loqui didiciſti: hoc vrgendum eſt, vnde ſcias eos aliquid in Luciani ſchola didiciſſe? An vidiſti? an audiuiſti? an ab idoneis teſtibus, oculatis vel auritis accepiſti? an in eorum libris & monumentis aliqua atheiſmi veſtigia deprehēdiſti? Dicis 4.7.28. *Eos hæc tantum in menſa, & cubiculo & inter parietes prodidiſſe.* Ab ignominioſa tua fuga, qua Nouiodunum primùm & poſtea Pariſios reliquiſti, Italiam inuiſiſſe diceris; an Romæ fueris, nuſquam lego: ipſorum tamen menſæ adhibitum, aut in cubiculo cum eis te verſatum non exiſtimo: aliis illi ſodalibus delectantur. Quid ſtultius, quàm obiicere id Aduerſariis, quod ſi verbo negarint, longiùs progredi non poſſit qui obiecerit? Quid ſtultius, quàm obiicere, cuius criminis ſuſpicio in eum ipſum, nec ſine validis cōiecturis, retorqueri poſſit? Nero Imperator cùm eſſet flagitioſiſſimus, perſuaſiſſimum habuit *neminem hominem pudicum, aut vlla corporis parte purum eſſe: verùm pleroſque diſſimulare vitium, & callidè obtegere.* Quidam Epiſcopi ab Hæretico Vigilantio ſeducti, non ordinabant diaconos niſi priùs vxores duxiſſent, *nulli cælibi credentes pudicitiam, imo oſtendentes quàm ſanctè viuant, qui malè de omnibus ſuſpicantur:* vt ait S. Hieron. lib. contra Vigilant. Sic diſcipuli tui Roma redeuntes referre norunt, quot ſint in Vrbe ſphæriſteria, quot popinę, quot proſtibula: de locis ſacris, de Sanctorum reliquiis, de miſericordię operibus (quæ plurima vſque ad ſtuporem ibidem fiunt) mirum ſilentium. Et tu Caluine, vnde habitum meretricum didiciſti? ſic enim ais 1.11.7. *Equidem lupanaria pudicius & modeſtiùs cultas meretrices oſtendunt, quàm templa eas quas volunt cenſeri virginum imagines.* Sic S. Hieronymo maleuolentiam, S. Leoni ambitionem improperas, eos tuo pede metiens, affectibus illis, vt ex tua vita conſtat, ſatis obnoxius. Quid igitur tibi venit in mētem Luciani ſcholam in medium adducere, cùm ad te tuamque ſobolem ea potiùs pertinere videatur? quam ſi non intraſſe, à limine ſaltem ſalutaſſe argumenta non leuia fidem faciunt.

Suecon. in Nerone. c. 29. D. Auguſtin. lib. 3. de Doctrin. Chriſt. cap. 19.

1.13.5. 4.7.4.

olſec. in vita aluini, c. 3. 2.13.

Primò, tam ſecurè mentiris, blaſphemas, calumniaris, Sophiſtam agis, Scripturas corrumpis, renitente proculdubio conſcientia (quæ ipſa ſe fugere non poteſt) vt mirum ſit ſi Iudicem eſſe credas, qui hæc aliquando ad examen ſit reuocaturus. Iob. 22.13.

Secundò, talem nobis Deum deſcribis, vt in Satanam prorſus transformatus videatur. Quis eum pro Deo, id eſt, pro totius bonitatis fonte, agnoſcat, qui paucis exceptis, totum hominum genus ad certum & ineuitabile exitium crearit, ob id tā-tùm, *Quia ita placet?* qui impoſſibilia præcipiat 2.7.5. & 1.18.2. facere, impotentes æternis ſuppliciis addicat? qui omnium ſcelerum & flagitiorum auctor ſit? qui in animo furis, adulteri, homicidæ, athei, prauos illos conceptus & deſideria formet 2.4.4. ac potenter operetur? Hæc certè magis in malum Principium, quod Manichæi & alij multi Hæretici introduxerunt quadrare noſcuntur quàm in eum de quo veriſſimè ſcriptū eſt, *Nemo bonus, niſi ſolus Deus.* Luc. 18.19.

Tertiò, *Nimium altercando,* inquit ille, *veritas amittitur:* & illi qui omnia penetrare volunt, de omnibus ambigere ſolent, & prout animi impetus aut diſpoſitio tulerit, variè pro
3 tempore ſentire. Patet hoc in Academicis, qui diſquirebant vtrùm vigilarent, vtrùm viuerent, vtrùm eſſent: vt videre eſt in Cicerone Academico, & S. Auguſtino eorum egregio confutatore. Tu omnia fidei noſtræ decreta ad calculos tuos reuocaſti: ſcripturæ interpretationem tibi vindicaſti: ad omnia Concilia, omnes Patres, omnes Doctores, cenſoriam virgulam extendiſti: vt nihil eſſet probum, niſi quod Caluino probatum fuiſſet. Atque huc tandem ventum eſt, vt diceres, *Niſi videro, non credam.* 4.17.15. *Sed quid ſimile aut vicinum reperiunt inter illuſtre miraculum & fictitiam eorum illuſionem cuius nullus in terra oculus teſtis eſt?* & ſtatim, *Sed quia ocularis fuit illa conuerſio, nihil ad præſentē cauſam.* Et 4.19.19. *Affirmāt quidē eandem etiamnū vim ſuæ vnctioni ineſſe: ſed aliter experimur. Nemo iam miretur quomodo animas quas verbo Dei, hoc eſt vita & luce ſua ſpoliatas, ſtupidas eſſe & cæcas ſciebant, tanta*

Ioan. 20.25.

*confidentia ludificati ſint : quum nihil
eos pudeat, corporis ſenſus viuos ac ſen-
tientes velle fallere.* Simile quid vide
Colore. XI. N. 4. Itaque Petri Abai-
lardi peruicaciam imitaris, qui nihil
credere niſi quod ratione compre-
henderetur, volebat; quem egregiè
S. Bernardus refutat ep. 190. ad In-
nocent. Papam. Hinc etiam fidem
Catholicam, qua vnum eſſe Deum
credimus, *vmbram fidei & imagi-
nem* vocas, & *nullius eſſe moment.*
3. 2. 10. Et infrà, *Qui talibus fidei ſi-* 4
*mulacris gloriantur, intelligant Diabolū
nihilo ſe in hac parte præcellere :* quia ni-
mirum teſte S. Iacobo c. 2. 19. *dæmo
nes* vnum eſſe Deum *credunt, & con-
tremiſcunt.*

Quartò, De mortuorum ſtatu apud
te magna vacillatio: Sanctos tuos &
electos qui hinc migrârunt, neſcis
vbi colloces, aliquando in cœlo.
4. 16. 19. aliquando in atrio 3. 20. 20.
Omnem purgationem negas in altera
vita, vt viui pro defunctis non ſint
ſolliciti: Damnatis vſque ad diem no-
uiſſimum ferias concedis. 3. 25. 6. 2.
verum ignem in æternum aufers &
ad metaphoras quaſdam, & irati Dei
apprehenſionem remittis. 3. 25. 12.
Quid autem hinc niſi futuri ſeculi
obliuio? quid niſi immerſio in res ter-
renas & caducas? præſertim cùm tui
tuum hoc recordentur, quidquid de
futura vita ſit, *regnum cælorum non ma-
gis ſibi quam Chriſto poſſe excidere.*
4. 17. 2.

Quintò, Quid de animorum im-
mortalitate ſentias, ex verbis tuis
clarè oſtendi non poteſt : colligi ta-
men ex quibuſdam poteſt, non rectè
te ſenſiſſe.

Nam primò, in Pſychopannychia.
*Anima Chriſti diuina virtute ſuffulta eſt,
ne in perditionem rueret :* ergo naturâ
fuit mortalis : ergo aliorum animæ
in morte cùm diuina virtute non ſuf-
fulciantur in perditionem ruunt, id
eſt extinguuntur. Niſi fidelium, id
eſt, Caluiniſtarum animas excipere
velis nam ſic 4. 16. 3. *Quemadmodum
interpretatur Chriſtus argumentum hinc
ducens ad euincenda in* fidelium *immor-
talitatem & reſurrectionem.*

Secundò, Magiſter tuus Martinus
Lutherus quem in ſimilibus libenter
ſequeris, *Ego,* inquit, *ſequor Scriptu-
ram, quæ dicit mortuos dormire. Ego puto*

In Ionam. tom. 4.

*eos ſic ineffabili & miro ſomno conſopitos,
vt minùs ſentiant aut videant quàm hi qui
aliàs dormiunt.* Et ad 25. Geneſ. *Appa-*
5 *ret eas dormire & quieſcere.* Et clariùs in
aſſertione articulorum. Quid hoc
aliud eſt, quàm animas, ſaltem ad
tempus extinguere? quemadmodum
Epicurus dijs adimens prouidētiam,
6 verbis eos aſſeruit, reipſa negauit.

Tertiò, Tuus ſymmiſta Ioan. Bren-
tius hom. 35. in Luc. 20. *Etſi nulla ſit
inter nos publica profeſſio quòd anima ſi-
mul cum corpore intereat, & quòd non ſit
mortuorum reſurrectio: tamen impuriſſima
& profaniſſima illa vita quam maxima
pars hominum ſectatur; perſpicuè indicat
quòd non ſentiant eſſe vitā poſt hanc. Non-
nullis etiam tales voces tam ebrijs inter po-
cula, quàm ſobrijs in familiaribus colloquijs
excidunt.*

Quartò, Diſcipuli tui hac in re
valdè profecerunt : quidam eorum
volunt animam vſque ad iudicij diem
ſopitam velut Endymionis ſomnum
7 dormire, quod erat etiam Lutheri
placitum: alij cum corpore ſimul ex-
tingui, & cum eodem ſimul reſuſci
tari : alij non minùs extingui quàm
beſtiarum animas, nec eſſe ſpem red-
itionis aut reſurrectionis, quæ eſt
bruta & impia in humanam natu-
ram contumelia, quam graphicè
Solomon expreſſit Sapient. 2. 2.
*Ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus
tanquam non fuerimus : quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris; & ſermo ſcyn-
tilla ad commouendū cor noſtrum.* Et Ec-
cleſ. 3. 19. *Idcirco vnus eſt interitus ho-
minis & iumentorum, & æqua vtriuſque
conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa
moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & ni-
hil habet homo iumento amplius.* Quid
enim docuerunt Libertini, Quinti-
nus & Coppinus? quid Dauid Geor-
gij, Henricus Nicolai, & alij qui iam
in Hollandia, atque alibi, non pau-
cos numerant diſcipulos? Quid Ma-
giſter Petrus Dordraci, notiſſimus?
aut Ater Doctor, quem Dordraco
ob impietatem pulſum Gaudani re-
ceperunt, & apud ſe viuere & mori
permiſerunt? Quamuis enim hos pro
fratribus agnoſcere Caluiniſtæ no-
lint, & contrà ipſos ſtilum Caluinus
acuerit; ſunt tamen omnes eiuſdem
parentis, vel Lutheri, vel Caluini ſo-
boles; vtpote qui ex ipſorum princi
pijs has ſuas concluſiones variè de-

Guilielmus Roſſæus lib. de Reip. authoritate in Reges. cap. 4. n. 6.

duxerunt.

duxerunt. Sic atrociter in Sacramentarios Lutherus inuectus eſt; quos tamen conſtabat ipſius eſſe diſcipulos, qui ex Præceptoris libris ſecedendi occaſionem ſumpſerant. Quid, quod Viretus, inſignis Sacramentarius & Caluini ſymmyſta, ſcribit Geneuæ (vbi Papam Caluinus agebat) eſſe qui adoleſcentibus illud occinerent, Felix qui, &c.

ib.2. de mi-ſterio verbi. occ.ius 10.2.).10. art.7.

Quiq; metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumq; Acherontis auari.

Horum Theologorum (reſpectiuè) doctrina continet hęc capita.

Primum, nullum eſſe Deum, aut humanas res ſuſque deque habere,

Secundum quæ de Chriſto dicuntur, mendacia eſſe & impoſturas.

Tertium, nullum eſſe ſpiritum, nullam vitam futuram aut reſurrectionem, quod olim Sadducęi tenebant. Act.23. 8. ac proinde animam no- 8
ſtram eſſe mortalem, & ſimul cum corpore extingui.

Quartum, peccatum nihil eſſe niſi vanam perſuaſionem.

Quintum, nullum fore iudicium, nec bonorum præmia, nec ſupplicia malorum.

Hoc eſt iter hæreſeos, quæ paulatim à paruis initiis eò progreditur, *vt dicat inſipiens in corde ſuo* (imò, quæ horum temporum licentia eſt, in ore ſuo) *Non eſt Deus:* & ſequatur quod in Pſalmo ſequitur, *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt*, &c. Prima enim ab Eccleſia Catholica defectio, primus eſt ad atheiſmum gradus: nam lydio lapide, ad quem omnis doctrina 9
exigenda eſt amiſſo (quod eſt Dei verbum, ab Eccleſia propoſitum & expoſitum) omnia redduntur, incerta, & tandem eò venitur vt cum Thoma adhuc incredulo nihil velint credere niſi quod vident, vt ex 4.17.15. ſuprà notatum eſt; aut cum Abailardo, niſi quod ratione comprehendunt. Videamus nunc Caluine, vter probabiliùs, ego an tu, accuſationē noſtram inſtituerimus. Tu aſſeris de Pontificibus: ego de te ſuſpicor. Tu nihil adfers quo probes, niſi quæ vulgò inter Pontificiæ Sedis hoſtes feruntur: ego validiſſimas & violentas adfero coniecturas. Tu in accuſatione tecum manifeſtè pugnas: mea omnia ſibi conſentanea ſunt. Tuam accuſationem Romanorum pietas, etſi non omnium, euertit: meam ſtabilit nouorum Euangelicorum vita & mores, quibus Hæreticorum noſtri ſeculi parens teſtimonium perhibet, quòd ſint decies Sodomitis deteriores. Accipe igitur germaniſsime Sycophanta iure merito coronam hanc: & ad perpetuam calumniarum tuarum memoriam, hos verſus patere inſculpi,

il.13. a.

Ioan.20. 25.

Si fas caluendo cæleſtia ſcandere cuiquam eſt,
Mi Caluo cæli maxima porta patet.

Lactant. lib. 1. diuinar. inſtitut. cap. 11

Nam ſi Caio, antiquo Iuriſconſulto credimus, Calumnia ab antiquo verbo Caluor deducitur, quod erat in legibus 12. tabular. l. 233. de verborum ſignificat. quod ipſe *morari* & *fruſtrari* interpretatur. A Caluor Caluinus optimè deriuari poteſt, vt nomen & res inter ſe conueniant: Antiqua autem illa lege monemur, *Si caluitur pedémue ſtruit, manum endoiacito.*

Iac. Gault. 3. ſeculo cap. 19. 2.

NOTAE.

1. D*Octoris ipſius vita & morum conditio.*] Hunc locum, per ſe ſatis alioqui clarum, magis illuſtrabunt verba Ariſtotelis lib.10. Ethicor. cap.2. *Eudoxus quidem voluptatem* bonum ipſum *eſſe exiſtimabat, propterea quòd omnia videbat eam appetere, tam quæ prædita eſſent ratione, quàm quæ ea carerent: atque in omnibus quod eſt expetibile, id honeſtum: & quod maximè huiuſmodi, id præſtantiſsimum eſſe cernebat: omnia autem ad idem ferri id omnibus eſſe optimum iudicare: vnumquodque enim quod ſibi bonum eſſet, inuenire, non ſecus atque alimentum: quod igitur omnibus eſſet bonum, quodq; omnia appeterent,* ipſum bonum *eſſe conficiebat. Cuius ſanè rationes ob morum virtutem magis quàm propter ſeipſas credebantur: præcipuè enim temperans eſſe videbatur, vt non tanquam amicus voluptatis putaretur hæc dicere, ſed quia ita reuerà eſſet.* Hæc Ariſtoteles. Sic Lacedæmonij, quum probatiſſimam ſententiam homo improbatiſsimus, & turpitudine priſtinæ vitæ defamatiſsimus in Senatu protuliſſet, iuxta quam futurum erat populi decretum: eandem per alium fortitudine & iuſtitia præſtantem pronuntiari iuſſerunt; ne *turpiſsimi auctoris contagione honeſta ſententia dehoneſtaretur.* Sic inter veræ Eccleſiæ notas numeratur vitæ ſanctitas, quæ in primarijs eius Patribus ſingulari-

A. Gell. lib. noct. Attic cap.3. Bellar. lib. de Eccleſia cap. 13.

ter eluxit, Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis & viris Apoſtolicis; qui nullo ſeculo Eccleſiæ defuerunt. Sic Hæretici, ne hac perſuaſibilitatis nota defecti viderentur, varijs artibus & ſtrophis ſordes ſuas ſemper velare conati ſunt, & ſanctitatis aliquam ſpeciem prætendere: vbi Caluinus omnibus ſe ridendum & exſibilandum propinat, quum ſe ſuoſque ab omni virtutum genere de meliore nota

1.1.8.z. 2.2.9.b. 3.12.4.z. 3.14.9.b.

commendat. Quid enim magis ridiculum, quàm eos qui ſuo ipſorum iudicio nihil aliud ſunt quàm *concupiſcentia & peccatum*, quorum opera ſelectiſſima ſunt *ſordes, inquinamenta, immunditia, mera iniquitas*, &c. eos, inquam, ſuam caſtitatem, benignitatem, miſericordiam, continentiam, patientiam, modeſtiam, ſine fronte, ſine corde, ſtultiſsimè propalàm venditare? Alienas ficus comediſti Caluine, & ne parùm Sycophanta videreris, crimen id noſtris Pontificibus intentare, tibi commodum iudicaſti.

Plutarchus in Alcibiade.

2. *Vel morte vel exilio punienda.*] Alcibiades, tametſi ad grauiſsimum bellum in Sicilia conficiendum cum imperio miſſus eſſet, quia tamen, tanquam ἄθεος, per ludibrium Sacra Cereris & Proſerpinæ repræſentaſſe accuſaretur, Athenas ad cauſam dicendam reuocatus eſt: & cùm fuga periculum declinaſſet, abſens capitis damnatus eſt. Tunc enim dicenti cuidam, *Morte damnarunt te Athenienſes*, Alcibiades, reſpondit, *At ego illis oſtendam me viuere.* Eodem tempore Andocides orator, qui Hermas ſiue Mercurij ſtatuas deformaſſe & mutilaſſe inſimulabatur, in cuſtodiam traditus, ſola ſociorum delatione mortem euaſit: qui ſocij (præter eos qui fuga ſibi conſuluerant) omnes capite puniti fuerunt.

Lib 1. de natura Deor. in medio,

Diagoras, inquit Cicero, *Atheos qui dictus eſt, poſteaq; Theodorus, nonne apertè Deorum naturam ſuſtulerunt? nam Abderites quidem Protagoras, ſophiſtes temporibus illis vel maximus, cùm in principio libri ſui ſic poſuiſſet*, De Dijs neque vt ſint, neque vt non ſint, habeo dicere, *Athenienſium iuſſu vrbe atque agro eſt exterminatus, libriq; eius in concione combuſti. Ex quo equidem exiſtimo tardiores ad hanc ſententiam profitendam multos eſſe factos, quippe cùm pœnam ne dubitatio quidem effugere potuiſſet.* Vide Lactantium Firmian. lib. de Ira Dei. c. 9.

Lipſ. lib. 1. Manuduct. diſſ. 3.

3. *Patet hoc in Academicis.*] His incerta erant omnia: adeò vt an viderent, ſentirent, viuerent, animam haberent, in dubium reuocarent: ij præſertim qui ex media & noua Academia erant, vt videre eſt apud Ciceronem in Lucullo, D. Auguſtin. varijs locis, maximè tribus libris contra Academicos, vt lib. 2. cap. 5. Hos ſtultitiâ ſuperare conati ſunt Pyrrhonij ſiue Sceptici, de quibus A. Gell. lib. 11. c. 5. qui non tantùm cum Carneade à nobis dijudicandi vim ſeu κριτήριον, verumetiam cum Arceſila à rebus ipſis verum & falſum ſuſtulerunt. In hos omnes verè competit, quod falsò Feſtus S. Paulo impegit, Act. 26. 24. *Inſanis Paule: multa te litteræ ad inſaniam conuertunt.* D. Auguſtinus in Enchiridio ad Laurent. cap. 20. *Apud Academicos ergo omnis error putatur eſſe peccatum, quod vitari non poſſe contendunt, niſi omnis ſuſpendatur aſſenſio. Errare quippe dicunt eum quiſquis aſſentitur incertis, nihilq; certum eſſe in hominum*

Fortè viſis. In Caluini equuleo. art. 9

viſu, propter indiſcretam ſimilitudinem falſi, etiamſi quod videtur fortè ſit verum, acutiſsimis quidem, ſed impudentiſsimis conflictationibus diſputant. Hos ad lineam ſequitur Caluinus, qui initio nouæ ſuæ Philoſophiæ omnia fidei noſtræ dogmata ad cerebri ſui examen reuocabat, illud identidem repetens, *Trouuons la verité.*

4. *Vmbram fidei ſeu imaginem vocas.*) Imò Caluine, propiùs ad Atheorum caſtra accedis, quando fidem Chriſtianorum qua vnum eſſe Deum credunt, diabolicâ notitiâ deteriorem facis 3. 17. 11. quod quid aliud eſt, quàm Atheorum cauſam propugnare, iiſque tantùm non apertè patrocinari? Vbi tria tua peccata, non ſanè leuia, animaduerto.

Primum, quòd tam viliter, imò tam indignè, de fide vnius Dei & loqueris, & ſentis.

Secundum, quòd hoc ipſum S. Iacobo Apoſtolo impudentiſsimè tribuere non vereris.

Tertium, quòd eius textum & ſenſum manifeſtè corrumpis, vt ſuprà demonſtratum eſt Color. 23.

5. *Clariùs in aſſertione articulorum*] Quid Martinus Lutherus, hac de re ſenſerit, non obſcurè colligi poteſt ex Aſſertione art. 27. Permitto tamen, inquit, quòd Papa condat articulos *ſuæ* fidei, & ſuis fidelibus: quales ſunt, Panem & vinum transſubſtantiari in Sacramento: Eſſentiam Dei nec generare, nec generari: Animam eſſe formam ſubſtantialem corporis humani: Se eſſe Imperatorem mundi & regem cæli, & Deum terrenum: *Animam* eſſe immortalem, & omnia illa portenta. Hæc Lutherus: qui ſi verbis ſuis ſtare velit, credere non poteſt animam eſſe immortalem: quia neque eſt ex Papæ fidelibus, neque portenta credere volet. Vide Gregor. à Valent. 1. to. diſp. 6. q. 1. p. 3.

6. *Epicurus Dijs adimens prouidentiam.*) *Quanquam video nonnullis videri*, inquit Cicero lib. 1. de Natura Deor. n 30. *Epicurum, ne in offenſionem Athenienſium caderet, verbis reliquiſſe Deos, re ſuſtuliſſe. Itaque in illis ſelectis eius, breuibuſq; ſententijs, quas appellatis* κυρίας δόξας *hæc vt opinor, prima ſententia eſt: Quod beatum & immortale eſt, id nec habet, nec exhibet cuiquam negotium.* Item infrà in fi. *Verius eſt igitur nimirum illud, quod familiaris omnium noſtrum Poſidonius diſſeruit in libro quinto de natura Deorum, nullos eſſe Deos Epicuro videri: quæque is de Dijs immortalibus dixerit, inuidiæ deteſtandæ gratia dixiſſe.* An idem in Caluinum quadret, ſtatim videbimus.

hæreſi 53.

7. *Alij cum corpore ſimul extingui.*) Fuere huiuſmodi in Arabia, ideò Arabici à D. Auguſtino & alijs vocati, de quibus Euſebius lib. 6. Hiſtoriæ. cap. 30. vbi dicit Synodum eo nomine coactam, & Origenem qui eò vocatus fuerat, ſua diſputatione eos ita conuiciſſe, vt ad ſanam mentem, hæreſi extincta redierint. Vide S. Epiphan. hæreſi 64. Baron. anno 249.

8. *Nullam vitam futuram aut reſurrectionem.*] De regno cælorum & corporum noſtrorum reſurrectione, Caluinum non bene ſenſiſſe quis credet? qui tria hæc conſiderauerit.

Primò, Hæreticorum ingenium, quod Academicos & Scepticos Philoſophos nobis repræſentat.

Secundò, Caluinum animabus nullum inuenire locum: nam 2. 16. 9 *Concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt.* Et in epiſt. Iudæ v. 6. *Nobis fingendus non eſt locus, quo incluſi ſint diaboli.* Et in Harmonia ad Marci 16. 19. quum de Chriſti aſſumptione diſſerit, *Quare locum aliquem imaginari non conuenit.* Alibi habet ſimilia, quæ à Ioanne Brentio (quem epiſt. 68. *Symmyſtam & fratrem ſuum honoran-*

dum

dum & ſemper colendum vocat)traxiſſe videtur,qui (vt ſuprà vidimus) omnia loca, ſupera, infera, media,tollit. Quid igitur, ſi ſic argumentemur? Quidquid omninò eſt, ſuo quodam modo in loco eſt, ſiue in ſpatio deſignabili.

Primò,corpora *circumſcriptiuè*, etiam Chriſti corpus in cælo.

Secundò,Spiritus,vt animæ & angeli, *definitiuè*:ita hìc vt non alibi.

Tertiò,Chriſti corpus in Euchariſtia,*Sacramentaliter*:ita hìc vt etiam alibi,non tamen vbique.

Quartò,Deus ſolus *immenſiuè*,vt nullo loco abeſſe poſſit.

Iam verò animæ & dæmones, ſecundùm Caluinum, non ſunt in loco: ergo nuſquam ſunt: ergo non ſunt:ergo animæ pereunt cum corpore: ergo nulla eſt reſurrectio: ergo concidunt omnia quæ Caluinus 3.25.3. tam ſpecioſè de reſurrectione diſputauit.

Tertiò,Ne Caluinum nimis Dialecticè vrgere videamur, conſideremus eius hæſitationes in rebus fidei,& peculiariter in hoc myſterio.Guilielmus Farellus,cui ſuum Papatum Geneuenſem non minima ex parte acceptum ferre debet,epiſt.78,inter Caluinianas,data menſe Aprili,anno 1549. cuius initium,Litteras tuas,edition.Geneuenſ. apud Petrum Sanctandreanum, ſic loquitur: *Quòd res tibi incredibilis videtur* huius *carnis reſurrectio, nihil mirum. Quòd autem hac ratione permotus ſufficere ſtatuis,ſi credas nouis corporibus aliquando nos eſſe induendos, hoc à Scriptura doctrina alienum eſt.* Et infrà: *Sed tamen leniter pro noſtra amicitia monendum te cenſui, quia nuper cùm te audirem, ſubuerebar ne altiores apud te radices egiſſet hac opinio, quàm vt facilè eam abijceres.* Quid videtur, benigne Lector?an temerè Caluinum deſertæ religionis inſimulamus? P.Gaultet. Sec.1. cap.2. n.11.& Sec. 16.cap.15. art.73.

9. *Primus ad atheiſmum gradus.*]Hìc habet locum vel maximè pronuntiatum illud S.Dionyſij Areopagitæ, *Bonum ex integra cauſa,malum ex ſingulis defectibus*, quod à Spiritu ſancto comprobatur.Iacob. 2. 10. Qui enim articulos nonaginta nouem fide amplectitur, & centeſimum repudiat, factus eſt omnium reus. Talis enim humanam fidem habere poteſt,diuinam non poteſt:ſi enim iſtos 99.articulos crederet quia Deus reuelauit, non poſſet centeſimum non credere, quem Deus eadem ratione & certitudine reuelauit. Fides autem humana,quum in arena fundata ſit, nullam habet ſtabilitatem, ſed eſt velut arundo vento agitata, tendens ſemper ad nihil credendum,niſi quod imaginationi humanæ conſentaneum eſt: quæ eſt ipſiſſima ad atheiſmum via,vt in veteribus Philoſophis,& in nouis Hæreticis patet. *Omnes Ariani*, inquit P.Maldonat. in Matt.26.26. *quos multis hodie locis ſuccreſcere videmus,& qui Poloniam iam omnem repleuerunt, ex Caluiniſtis nati ſunt. Nonnulli progreſsi ſunt longiùs, vt nihil crederent: quorum vnus cùm libellum quendam his annis de Arte nihil credendi compoſuiſſet, nihil in eo niſi hoc vnum verum dixit, oportere prius Caluiniſtam fieri qui atheos eſſe volet. Fuerat ille antea Caluiniſta, fuit poſtea atheus,& vnicuique in ſua arte credendum eſt. Veriſsima ſententia: nam quiſquis Caluiniſta eſt, ſi ea,quam ingreſſus eſt,incredulitatis via ire pergat,ad nihil credendum perueniat neceſſe eſt.* Hæc Maldonatus.

Cap.4. de diuin.nominib.

Matt.7.26.
Matt.11.7.

Godefridus à Valle,Lutetiæ anno 1572. publicè exuſtus.

Eat nunc Caluinus, & germaniſſimum Sycophantam ſe fateatur, qui teterrimam ſuam ſcabiem Pontificibus & Cardinalibus tam impudenter affricare contendit.

SPECTACVLVM QVINTVM

CALVINVS IMPOSTOR ET SOPHISTA.

HActenus Caluini calumnias inſpeximus, quibus aduerſarios obruere eſt conatus: nunc tempus eſt, vt impoſturas etiã & Sophiſmata, quibus ſuos fallere ſolet, in medium proferamus. Sunt autem impoſturæ velut quædã Agyrtarum præſtigiæ, quæ ſpectantium oculos ludificant, & rem longè aliter quàm eſt, apparere faciunt: vt cùm Dei verbum eſſe volunt quod non eſt: cùm ſapientum nomen affectant qui ſtupidi ſunt: cùm aduerſarios, quaſi ſtipites & fungos ex alto deſpiciunt, &c. Sophiſmata autem ſunt, quæ veram Philoſophiam & Dialecticam artificioſè mentiuntur: tanto magis cauenda, quanto callidiùs & occultiùs in auditorum animos irrepunt; vt perſuadeant eſſe quod non eſt, ſequi quod non ſequitur, repugnare quod non repugnat. Scripſit de his accuratè Ariſtoteles, tum in libris Topicorum, tum maximè in Elenchis; vt ſuos Dialecticos aduerſus Sophiſtarum fraudes & captiones (quæ doctos etiam irretire & decipere ſolent) ſolidè muniret: nam quemadmodum non bene contemplantibus multa videntur quæ non ſunt, vt bene valens qui eſt æger; pulcher, qui fucatam habet faciem; aurum, quod eſt orichalcon: ſic multa videntur ſapienter, & ad normam veritatis prolata, quæ ſi ad iuſtum examen reuocentur, vana, inepta & falſa deprehendantur. Exempla non longè petantur: hæreticorum libri amplam ſuppeditant ſegetem, in primis Lutheri & Caluini: quorum ille hoc nomine, totam Philoſophiam & Dialecticam ab Apoſtolo damnari finxit, ne fraudes ipſius à diſcipulis animaduerterentur quòd alia eſſet Chriſti, alia Ariſtotelis Dialectica. Hic autem,

D. Auguſt. lib. 2. de doctri. Chriſt. cap. 31. to. 3. Cicero lib. 2. de finib. in princip.

Lib. 1. Elench. c. 1.

Cochlæus de actis & ſcriptis Lutheri anno 1521. pag. 67.

quamuis videri velit potius Dialecticus (quam nunc eius diſcipuli in Academijs ſuis etiam profitentur) plenus tamen eſt paralogiſmis: quos ſi quis ad veritatis & conſecutionis regulas examinare velit, vel in materia vitium inueniet, vel in forma, vel in vtraque. Neque ad hæc de-
1 monſtranda opus nobis eſt Ariſtotelis Dialectica, ſed ſolo rationis naturali lumine: quod huiuſmodi paralogiſmis adhibitum, ſtatim falſitatem & fraudem quæ latebat, conſpicuam reddit. Dialectica enim nihil eſt aliud, quàm ipſa hominis ratio, in veri inueſtigandi viam velut Theſei filo deducta, quæ nec ruſticis omni ex parte deeſt, & doctis inſtrumentum eſt aptiſsimum ad veritates etiam Theologicas, à falſitate dignoſcendas. Solent porrò Agyrtæ & Sophiſtæ ad auctoritatem ſibi conciliandam, vtque ſuas merces faciant vendibiliores,

Primò, affectare, vſurpare, ſibique Sapientis nomen arrogare, vt magnum aliquid & excellens afferre videantur.

Secundò, aduerſarios contemnere & conſputare, perinde ac ſi quod in prouerbio eſt, *Sus Mineruam*.

Tertiò, conuitijs & contumelijs rem transfigere, ne victi aut inferiores fuiſſe putentur.

2 Quartò, alicuius magni viri auctoritate niti, quaſi idem cum ipſis ſenſerit: quod Cicero alicubi annotauit.

In Lucullo n. 5.

Quintò, ad res ipſas confundendas, vocabulorum ambiguitate abuti.

Sextò, fallaciam accidentis intendere.

Septimò, ſtatum quæſtionis inuertere, vt auditor ex ignoratione elenchi decipiatur.

Octauò, petere principium, & ponere quod probandum eſt.

Non ò,

Nonò, malis artibus vti, & auditores falſis deludere.

Decimò, verborum fumo ſpectantium oculos opplere, ne rem ipſam diſcernere poſsint. His coloribus Caluinus inſignis, in ſcenam progreditur: tu Spectator age quod agis. Ne mireris autem impoſturas & Sophiſmata Caluino tantopere placuiſſe: nam Deum ſuum ipſe ſummum impoſtorem, Sophiſtam & falſarium inducit: Qui miſeros homines vna manu ad cælum inuitet, altera in barathrum deturbet. 3. 22. 10.a. & 3.24.13.16. Qui filijs præcipiat parentes honorare, & Abſalonem v.c. moueat, impellat, roboret, vt patrem optimum regno depellat. 1.18.1. Qui reprobis promittat vitam æternam, & guſtum tantùm det gratiæ temporalis, paulò poſt euaniturę. 3.2.11.2. Qui multis reprobis dato baptiſmo, quaſi gratiæ ſuæ certiſsimo ſignaculo ſalutem promittat, & poſtea promiſſum non exſoluat. 4.14.1. de quo vide Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere, cap. 16.

Caluinus Deum ſibi ſimilem effingit.

IMPOSTVRA PRIMA.

Ex Arrogantia.

COLOR XLI.

MVltos hæc fallacia decipit, quia Arrogantia auctoritatem & excellentiam falsò imitatur, quæ magnam habet, apud vulgus præſertim, perſuadendi vim & efficaciam: vnde fit vt Hæretici ſuos Patriarchas maximi faciant; quia loquuntur vt poteſtatem habentes & Magiſtri, non vt SS. Patrum diſcipuli. Itaque Lutherus à ſuis habitus eſt tertius Elias, quintus Euangeliſta, Sapientum octauus, & quid non? Caluinus inſignis Eccleſiæ reformator, Prophetis & Apoſtolis maior, vtpote cui ſecundùm Deum competat Scripturas interpretari. Dauid Georgij, ex pictore vitriario doctor factus, à ſuis habitus eſt tertius Dauid, mundi ſaluator, atque adeò Deus. Sic olim Simon Magus, 3
primus hæreſiarcha ſuis præſtigijs id effecit, vt ipſi tanquam Deo inter duos pontes ſtatua poneretur. Montanus à ſuis, etiam à Tertulliano, Spiritus ſanctus exiſtimatus eſt: Manes, Chriſti Apoſtolus, &c. *Donatum*, inquit *D. Auguſtinus*, *Donatiſtæ pro Chriſto habent: ſi audiant aliquem Paganorum detrahentem Chriſto, forſitan patienter ferant, quàm ſi audiant detrahentem Donato.* Et D. Hieron. aduerſus Vigilant. *Omnes eius* (Eunomij) *ſectatores Baſilicas Apoſtolorum & martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cuius libros maioris auctoritatis arbitrantur quàm Euangelia, & in ipſo credunt eſſe lumen veritatis: ſicut aliæ hæreſes paracletum in Montanum veniſſe contendunt, & Manichæum ipſum dicunt eſſe paracletum.* Nec verò tales titulos refugiunt Hæreſiarchæ, quin etiam ambiunt & vſurpant, vt in epiſtola fundamenti quæ apud Manichæos in ſummo pretio erat, *Manes Apoſtolus Ieſu Chriſti.* Et Martinus Lutherus in libellis contra edictum Imperiale: *Dico ego Doctor Martinus Lutherus, Do-*

ron. anno 44. 61.

In fragmen. tom. 10. c. 6.

Cochl. in Actis & ſcript. Luth. anno 1531. pag. 239. & anno 1523. pag. 96.

mini noſtri Ieſu Chriſti indignus Euangeliſta, &c. vnde in præfatione noui teſtamenti à ſe in Germanicam linguam conuerſi, & Wittenbergæ impreſſi anno 1560. quod penes nos eſt, ſic loquitur; **Auerſt dith teſtament ſchal Lutheꝛs dudeſche Teſtament ſijn.** Hoc eſt, Verùm hoc teſtamentum, Lutheri Germanicum teſtamentum erit. Et in libro contra Regem Angliæ: *Ego verò aduerſus dicta Patrum, hominum, angelorum, dæmonum, pono non antiquum vſum, non multitudinem hominum: ſed vnius æternæ maieſta-* 4
tis verbum, Euangelium, quod ipſimet coguntur probare. Hîc ſto, hic ſedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho, hic inſulto Papiſtis, Thomiſtis, Henriciſtis, Sophiſtis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet ſanctorum aut conſuetudini fallaci. Dei verbum eſt ſuper omnia: diuina maieſtas mecum facit, vt nihil curem ſi mille Auguſtini, mille Cypriani, mille Eccleſiæ Henricianæ contra me ſtarent. Et in libro de Miſſa priuata, *Hîc non moramur ſi clamitent Papiſtæ, Eccleſia Eccleſia, Patres Patres: quia vt dixi, hominum dicta aut facta nihil in tam magnis cauſis curamus. Scimus enim ipſos Prophetas lapſos eſſe, adeoq́; Apoſtolos: verbo Chriſti iudicamus Eccleſiam, Apoſtolos, adeoq́; ipſos Angelos.* Et lib. contra ſtatum Eccleſiaſt. *Sed volo audiri & iuxta doctrinam S. Petri, doctrinæ meæ rationem & fundamentum oſtendere coram vniuerſo mundo, eamq́; habere iniudicatam à quolibet, etiam à cunctis angelis. Cùm enim de ea certus ſim, volo per eam & veſter & angelorum quoque (vt Paulus ait) iudex eſſe, vt quiſquis doctrinam meam non acceptauerit, ſaluari non poſsit.* Hæc Iſlebienſis ille Goliath: qui poſtea ab hac ſua doctrina deſciſcens, ſuo ſe ipſe iudicio turpiter condemnauit, & ſalutis ianuam ſibi præcluſit. Eundem arrogantiæ Spiritum intimè Caluinus imbibit, niſi fortè nactus ſit violentiorem: nam 4.17.43. ſic loquitur: *Nos verò meminerimus tanti eſſe Deo verbi ſui obedientiam, vt in ea & angelos ſuos & orbem vniuerſum iudicare* nos *velit:* vnde & Lutherum, quem vt ſimia imitatur, & à quo omnia pæne ſua mutuatus aut furatus eſt, magiſtrum agnoſcere dedignatur, ſæpe carpit, & alicubi idololatriæ reum facit: & ipſe ſe citra dubium inter eos numerat, de quibus 4.3.4. *Quanquam non nego quin Apoſtolos poſtea quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitârit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit.* Imitantur videlicet illum Hæreſiarchæ qui *eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ*, qui ſemper diuinitatis opinionem affectauit: idem reipſa præſtantes, quod Pſaphon ille, certo impoſturæ genere in Lybia obtinere conatus eſt, de quo Maximus Tyrius ſerm. 19. Quis finis Philoſophiæ: *Hic cùm plurimas aues cepiſſet, vocales & humani ſermonis dociles, eas hæc verba ſonare docuit, Magnus Deus Pſaphon, atque ita doctas in montes emiſit. Illæ verò quæ didicerant, canebant, ac reliquas item aues eadem ſonare docebant. Porrò Lybies cùm ignorarẽt commentum, credentes id diuinitus accidere, Pſaphoni rem diuinam facere decreuerunt, eumq́; in Deorum numerum retulerunt.* Sic, inquit Cardin. Hoſius, *cupientes & ipſi in Deorum numerum referri, verbo ſuo verbi Dei titulum prætenderunt, atque vt verbum Dei votaretur à rudibus, perfecerunt; à quibus iam pro Dijs quibuſdam eos coli videmus.* Sic Lutherus cùm ageret de ſua noui teſtamenti verſione, *Nolumus enim Papiſtarum ſcholares aut diſcipuli eſſe, ſed magiſtri ac iudices.* Et Caluinus, vt eius colores contemplari incipiamus, in epiſt. ad Regem, pag 5 b. *Sic tamen in Patrum ſcriptis verſamur, vt ſemper meminerimus omnia noſtra eſſe, quæ nobis ſeruiant, non dominentur.* Ibid. *Doctrinam noſtram ſuprà omnem mundi gloriam, ſublimem: ſuprà omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet: quia non noſtra eſt, ſed Dei viuentis & Chriſti eius, quem Pater Regem conſtituit.* Veriùs dixiſſes, Non noſtra eſt, ſed Lutheri: nam ſi Dei eſt, ſi inuicta eſt, quomodo à diſcipulis tuis tam fœdè laceratur? & in ea præſertim parte quam certiſſimam & munitiſsimam eſſe voluiſti, nempe de Prædeſtinatione & Reprobatione?

Mira Lutheri impudentia.

Bellar. lib. 1. de Sacram. cap. 24. & l. 5. de Statu peccati. cap. 6. & lib. 4. de lib. arbitr. cap. 5.

Vide Colo- tem 80.

Iob. 41. 25.

In Confeſſ. Polonica cap. 77.

Cochlæus anno 1530 pag. 235. a.

Pag. 2. b.

1.11.8. *De idolorum origine publico ferè conſenſu receptum eſt quod in libro Sapientiæ habetur*, &c. *non tamen concedo hunc fuiſſe primum mali fontem.* Præter intolerabilem arrogantiam, impiè & imperitè: impiè, quia Sacrum Scriptorem mendacij inſimulat: imperitè, quia quod ipſe contrà affert, Sapienti non repugnat, vt lo-

P. Leſsius lib. 2. de Iuſtitia & iure cap. 43 n. 12

cos

cos conferenti manifeſtum erit.

1.12.2.2. *At complures ex veteribus hac diſtinctione* (latriæ & duliæ) *vſi ſunt. Quid tum, ſi omnes eam perſpiciunt non modo impropriam eſſe, ſed penitus friuolam?* Omnes? at D. Auguſtinus cum toto Theologorum choro, vt vtilem & commodam admiſerunt & vſurpârunt.

Lib.8. de Ciuitate Dei. cap 27.& lib. 20. contra Fauſt. cap.21.

2.1.5. *Quæ videtur fuiſſe ratio vetuſtiſſimis Eccleſiæ Doctoribus, cur obſcurè tantùm perſtringerent hoc caput: ſaltem minùs dilucidè quàm par erat, explicarent. Neque tamen hac timiditas,* &c. Timidos in Dei cauſa facit, nempe in peccati originalis explicatione.

2.2.4. *Porrò tametſi Græci præ alijs, atque inter eos ſingulariter Chryſoſtomus, in extollenda humanæ voluntatis facultate modum exceſſerunt; veteres tamen omnes, excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi ferè nihil ex eorum ſcriptis referre liceat.* Et infrà: *Nimis ergo philoſophicè hac de re locuti ſunt qui ſe Chriſti iactabant eſſe diſcipulos.* En nouum Ariſtarchum, qui & ipſum Auguſtinum poſtea carpit. 2.3.7. & 3.11.15.

2.2.6. *Phreneticos nihil moror, qui gratiam pariter & promiſcuè expoſitam eſſe garriunt.* At talis phreneticus fuit S. Paulus, iuxta quem *Deus vult omnes homines ſaluos fieri.* 1.Tim.2.4. talis Ioannes Apoſtolus, *Erat,* inquit, *lux vera, quæ illuminat* omnem *hominem venientem in hunc mundum*: tales Patres, qui docent Deum ſemper eſſe paratum ad recipiendum peccatorem: talis & tu, tui immemor. 3.20.13. *Hanc ianuam patere colligit Propheta non paucis, ſed cunctis mortalibus: quia etiam omnes hac voce compellat,* &c. Sic 3.20.14.& 2.16.3.

1.9

2.2.7. *Quorſum attinebat rem tantulam* (liberum arbitrium) *adeò ſuperbo titulo inſignire?* vbi *omnes* veteres accuſat, & §.8. addit inſigne mendacium, Auguſtinus non dubitat *ſeruum* appellare. Ante Lutherum enim nunquam ſerui arbitrij vox inſonuit, tantùm abeſt vt in Auguſtino reperiatur. Optat ibidem, vt aboleatur iſtud nomen *liberi arbitrij*, idque magno Eccleſiæ bono futurum: cùm SS. Patres non tantùm illud vſurpârint, ſed etiam contra hæreticos defenderint.

llar.lib. 4. grat &lib. bitr.cap. 6.

2.3.10. *Illud ergo totus à Chryſoſtomo repetitum repudiari neceſſe eſt, Quem trahit, volentem trahit: quo inſinuat porrectâ tantùm manu expectare an ſuo auxilio iuuari nobis allubeſcat.* At Chryſoſtomi dictum (quod tua interpretatione corrumpis) eſt omnium Patrum, & in primis D. Auguſtini, quem in hac cauſa totum tuum eſſe gloriaris. *Quomodo voluntate credo, ſi trahor? Ego dico, Parùm eſt voluntate, etiam voluptate traheris.* & ſtatim, *Porrò ſi poëtæ dicere licuit,* Trahit ſua quemque voluptas: *non neceſſitas, ſed voluptas: non obligatio, ſed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus trahi hominē ad Chriſtum?* &c.

To 9. tract. 26. in Ioan.

2.3.12. *Ad hanc feſtucam mirum eſt tot non malos alioquin homines impegiſſe:* (in ijs vel præcipuus eſt Auguſtinus.) *Feſellit autem eos locutionis ambiguitas: ſed magis præpoſtera verſio, in qua vis Græci articuli prætermiſſa fuit.* Locus eſt 1.Cor.15.10. Ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί.

Bellar. lib. 6. de grat. & lib. arbit. cap. 10.

2.5.6. *Quemadmodum in prælijs, vbi ad manus ventum eſt, imbellis multitudo, quantumlibet pompæ & oſtentationis habeat, paucis ictibus protinus funditur ac fugatur: ita nobis facillimum erit illos cum ſua turba diſijcere.* Hoc Thraſonicum eſt & à Luthero ſumptum, qui ſic in proœmio Aſſertionis articulor. *Sentient enim* (aduerſarij) *hac ratione ſeſe ad primum ſtatim congreſſum ruituros: vt qui conſcij ſibi ſunt, ſtudia ſua, contemptis ſacris litteris, ſolùm in auctoribus humanis eſſe detrita.*

2.5.17. *Quid Origenes & Hieronymus opinati ſint, noſtra nihil refert, ſi conſtat quid voluerit Paulus.* & 2.7.5. *Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror: nos quid verum ſit inquiramus.* Bellè: quaſi aut Paulum illi Patres neſcierint, aut veritatem inquirere neglexerint.

2.5.19. *Si nolim locum dare ipſorum allegoriæ, quid obſecro facturi ſunt? nam præter germanum orationis Domini ſenſum, à patribus excogitatum fuiſſe nihil dubium eſt.* Et ſtatim vocat *commentum.*

Loquitur de parabola Samaritani Luc.10.30. in qua omnes pæne Patres inſignē allegoriam animaduerterunt, & ex qua Lutherus in Aſſert. art.2. argumentū ducere conatus eſt.

2.7.17. *Quare priores illos ab his iure reprehendi fateor: ſed ab his quoque nondum bene explicari mens Apoſtoli mihi videtur.* & paulò poſt, *Ego autem confido me germanam intelligentiam aſſecutum.*

2. 8. 34. *Neque ſic tamen ſeptenarium numerum moror, vt eius ſeruituti Eccleſiam adſtringam. neque enim Eccleſias damnauero, quæ alios conuentibus ſuis ſolemnes dies habeant, modò à ſuperſtitione abſint.* Et infrà: *Ita euaneſcunt nugæ pſeudoprophetarum, qui Iudaica opinione populum ſuperioribus ſeculis imbuerunt, nihil aliud afferentes, niſi abrogatum eſſe quod cærimoniale erat in hoc mandato (id vocant ſua lingua diei ſeptimæ taxationem) remanere autem quod morale eſt, nempe vnius diei obſeruationem in hebdomade. Atqui id nihil aliud eſt, quàm in Iudæorum contumeliam diem mutare, diei ſanctitatem animo eandem retinere.*

Bolſec. in vita Caluini cap. 12. ſub fi. En tibi Geneuenſem Papam (vt eum Bernēſium primores, qui Zuingliani ſunt, joco vocitare ſolebant) cui ſi placuerit, pro die Dominico Veneris diē celebrabimus, aut etiam in hebdomade nullum, vt chriſtiana libertas latiùs ſeſe fundat. Et non aduertit nouus hic Papa, pſeudoprophetarum notam ſe inurere vtrique Clementi, Romano & Alexandrino, S. Iuſtino martyri, totique SS. Patrum choro, imò & ipſis Apoſtolis, qui Dominicum diem in Sabbathi locum ſubrogarunt, vt conſtat ex hiſtoria Eccleſiaſtica, & non obſcurè colligitur. Apoc. 1. 10.

2. 14. 3. *Atque hic excuſari non poteſt veterum error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius ferè doctrinæ, quæ in Euangelio Ioannis legitur, genuinum obſcurāt ſenſum, ſeq; implicant multis laqueis.* Dum cornicum oculos configere vis, ipſe cęcutis in duobus.

Primò, duas in Chriſto perſonas inſinuando.

Secundò, Mediatorem Chriſtum ſtatuendo ſecundùm vtrāq; naturam.

2. 16. 9. *Sed hæc fabula tametſi magnos auctores habet, & hodie quoque à multis ſeriò pro veritate defenditur, nihil tamen quàm fabula eſt. Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt.*

Loquitur de limbo SS. Patrum, qui & Abrahæ ſinus dicitur.

2. 16. 12. *Atqui hæc noſtra ſapientia eſt, probè ſentire quanti conſtiterit Dei filio noſtra ſalus.* Ergò omnes Patres ſtulti, qui hanc ſapientiam ne procul quidem odorati ſunt: &nos cum illis ſtulti eſſe malumus, quàm Dei filium ad damnatorum pœnas ablegare, quod Caluinus facit.

3. 4. 38. *Parùm autem me mouent quæ in veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè loquutos.* Et §. 39. *Scio veteres interdum durinſculè loqui: nec, vt nuper dixi, forſan lapſos eſſe nego.* Simile quid habet. 3. 3. 16.

3. 5. 6. *Clamandum ergò non modò vocis, ſed gutturis ac laterum contentione, Purgatorium exitiale eſſe Satanæ commentum,* &c. At contra quos clamas? contra totum SS. Patrum chorum, Coccius to. 2 lib. 7. art. 5. Cyprianum, Ambroſium, Auguſtinum, Baſilium, Cyrillum, Nazianzenum, Chryſoſtomum, Paulinum, &c.

3. 5. 9. *Atqui alium eſſe ſenſerunt veterum plerique,* &c. *Quanquam nec illis aſſentior: quia mihi videor certiorem multò & lucidiorem eius loci intelligentiam aſſequutus.*

3. 5. 10. *At vetuſtiſſima fuit Eccleſiæ obſeruatio. Hanc objectionem ſoluit*
5 *Paulus,* &c. *Quum ergo mihi obyciunt aduerſarij, ante mille & trecentos annos vſu receptum fuiſſe vt precationes fierent pro defunctis: eos viciſſim interrogo quo Dei verbo, qua reuelatione, quo exemplo factum ſit.* Nihil horum ſanctiſſimis viris defuit Caluine: ſed tu more tuo cauillaris, non ſine inſigni arrogantia.

3. 15. 5. *Hæc ſi quo oportuerat ordine tractata digeſtáque eſſent anteactis ſeculis, nunquam tantum turbarum ac diſſenſionum ortum eſſet.* Loquitur de merito bonorum operum.

3. 22. 9. *Quod ſi certare ſubtilitate libeat, non deeſt quo iſtam Thomæ argutiolam retundamus.* Deeſſet, niſi à Doctore ſubtili furatus eſſes. Hæc 1. d. 41. q. 1 & in 3. d. 7. q. 1. enim eſt ipſiſſima Scoti ſententia quam te inueniſſe gloriaris: ſicut 4. 19. 16. Theologos Scholaſticos docere voluiſti, in abſolutione potiùs quàm in actibus pœnitentis, Sacramentum Pœnitentiæ conſtitui poſſe. Sed *ſus Mineruam*: ipſi enim ante te natum hoc probè nouerunt & docuerunt, vt ſuprà vidimus Colore 35.

4. 8. 9. *En ſummam poteſtatem, qua Eccleſiæ paſtores, quocunque demum nomine vocentur, præditos eſſe cōuenit, nempe vt verbo Dei confidenter omnia audeant: eius majeſtati omnem mundi vir-*

tutem,

Digitized by Google

tutem, gloriam, ſapientiam, altitudinem cedere atque obedire cogant: eius potentia fulti, omnibus à ſummo vſque ad nouiſſimum imperent, &c. *Fulgurent denique, ſi opus eſt, ac fulminent: ſed omnia in verbo Dei.* Salmonei fulmina eſſe deprehenduntur. Quis enim iſtos formidet, qui in ſe mutuò ita ſæuiunt, vt Lutherani in Caluiniſtas, hi in iſtos, vtrique in Anabaptiſtas ſua fulmina mittant? & tamen omnia, ſcilicet, in verbo Dei.

4. 9. 12. *Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina (quæ tam falsò obtendi quàm verè vſurpari poſſunt) nos impediant quominùs & verborum & rerum documentis moniti,* omnes omnium *ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quo probemus num ex Deo ſint.* At iſtâ viâ ibitur in infinitum, nec vſquam quieſcere dabitur: nam alius tuas commentationes ad illam regulam exigere volet, & huius rurſum alius, vt in Hæreticis ſemper experientia docuit, & quotidie audimus & videmus, quod tractat Tertull. lib. de præſcript. cap. 9. 10. 11.

4. 12. 8. *Qua in parte excuſari nullo modo poteſt immodica veterum auſteritas, quæ & prorſus à Domini præſcripto diſſidebat, & erat mirum in modum periculoſa.* Arrogantia delicata, quæ pœnitentiæ, cilicij, ieiunij nomen vix ſuſtinet audire, vnde à Caluiniſtis ſaccum ipſe remouet 4. 12. 17.

4. 12. 19. *Qua in parte non in totum audeo excuſare veteres, quin & ſuperſtitionis quædam ſemina iecerint & occaſionem præbuerint tyrannidi, quæ poſtea exorta eſt.* & §. 20. *Ac mirum eſt tam craſſam hallucinationem hominibus acuti iudicij obrepere potuiſſe, quæ tot ac tam claris rationibus refellitur.* Et infrà, *Fuit igitur mera κακοζηλία, & ſuperſtitionis plena, quod titulo ac colore imitationis Chriſti ieiunium ornabant.* At iſti κακόζηλοι fuerunt Apoſtoli, qui vt SS. Patres docent, ad Chriſti imitationem Quadrageſimam inſtituerunt.

occius to. lib. 3. art. 8. 9.

4. 13. 7. *Hæc & ſimilia, quorum incredibili ſtudio mūdus aliquamdiu æſtuauit, ſi ſecundùm eas quas antea poſuimus regulas examinentur, non tantùm inania deprehendentur ac nugatoria, ſed plena manifeſtæ impietatis.* Intelligit peregrinationes ad loca ſancta, abſtinentiam à vino, &c. nec legiſſe videtur Rechabitarum hiſtoriam Ierem. 35. aut S. Nicolai, Hieronymi, &c. peregrinationes.

4. 13. 17. *Fateor certè antiquitus quoque receptum fuiſſe hunc morem: ſed eam ætatem ſic ab omni vitio liberā fuiſſe non concedo, vt pro regula habendum ſit quidquid tunc factum eſt.* Quàm procul à te Auguſtinus, quem tuum eſſe vis? *Quod vniuerſa,* inquit, *tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.*

Lib. 4. de baptiſm. cap. 24. & epiſt. 118. ad Ianuar.

4. 15. 19. *Etſi autem me non latet quàm vetuſta ſit aduētitiæ huius farraginis origo, reſpuere tamen mihi & pijs omnibus fas eſt, quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* Loquitur de Baptiſmi cærimonijs, quas Apoſtoli & Apoſtolici viri inſtituerunt: & quod ridiculum eſt, ſtatim ipſe, ſui immemor, tanquam Papa Geneuenſis, plurimas cærimonias præſcribit, quarum nulla in Scripturis habetur.

4. 17. 7. 2. *Sententiæ tamen meæ ſummam exponam vtcumque: quam vt nihil dubito veram eſſe, ita pijs pectoribus non improbatum iri confido.* Quæ iſta arrogantia eſt, de tremendo & inſcrutabili myſterio poſt annos mille quingentos, nouam & inauditam (vt vult Beza) proferre ſententiam? An veritas liberāda te aſſertorem & vindicem tamdiu expectauit?

4. 17. 15. 2. *At ita ſenſerunt nonnulli veterum. Quaſi verò non magis ignoſcendum ſit eorum inſcitiæ & ſepeliendum dedecus,* &c. Tangit Tertullianum, Originem, Lactantium, S. Hieronymum in Ierem. 11. 19.

4. 17. 25. *Senſum amplectimur quem Spiritus ſuggerit, quo freti, deſpicimus ex alto quidquid terrena ſapientia contrà opponitur.* Hæc Lutheri vox eſt in eadem materia. Spiritus albus an ater?

4. 17. 43. *Si quis vetuſtate tueri huiuſmodi inuentiones velit, nec ipſe ignoro quam vetuſtus ſit chriſmatis & exſufflationis in Baptiſmo vſus: quàm non longè ab ætate Apoſtolorum Cœna Domini tacta rubigine fuerit: ſed iſthæc ſcilicet & humanæ confidentiæ procacitas eſt, quæ ſe continere nequit, quin ſemper in Dei myſterijs ludat & laſciuiat.*

4. 19. 21. *Iacobus dum ſimpliciter vngi infirmos iubet, non aliam vnctionem* mihi *ſignificat quàm vulgaris olei: nec aliud habetur in Marci narratione.* At

ſacram vnctionem hîc tota agnoſcit Eccleſia: & Marci narratio prorſus alia eſt à Iacobi doctrina Bellar. lib. de Sacram. Extrem. Vnct. cap. 2.

4. 19. 34. *Et cui vnquam ſobrio in mentem veniſſet Matrimonium eſſe Sacramentum?* Ergo ebrij tibi ſunt Siricius, Innocentius, Leo, Ambroſius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, qui omnes S. Gregorium præceſſerunt, à cuius temporibus, id eſt, à mille annis pro Sacramento habitum fuiſſe fateris. Ebrius etiam Zuinglius & Melãchthon, tui ſymmiſtę, & multi Lutherani Theologi in Lipſenſ Conciliabulo anno Domini 1548. vbi ſeptem Sacramenta reſtituta ſunt, & inter molles & rigidos Lutheranos ſchiſma conflatum.

:llat. lib. 1. : Sacram. p. 25.

ARROGANTIÆ CORONATÆ.

HActenus in homines arrogans Caluinus: nunc etiam in ipſum Spiritum ſanctum aliquid audet, & ſacros ſcriptores aggreditur, vt 1. 11. 8. quod ſuprà primo loco retulimus.

2. 5. 18. *Eccleſiaſticum producunt, quem dubiæ auctoritatis ſcriptorem eſſe non ignoratur. At enim vt à nobis non repudietur, quod facere tamen iure noſtro* nobis *licet*. Et 3. 15. 4. *In repudianda Eccleſiaſtici authoritate ius* meum *nunc remitto*. At libenter intelligam quodnam ſit illud ius? à quo conceſſum? quouſque ſe extendat? Ego nihil niſi incredibilis arrogantię licentiam inuenio, quam ſtatim apertè prodis, 2. 5. 18. *Ergo non illis modo, ſed ipſi quoque Eccleſiaſtico (quicunque tandem ſit) reſpondeo. Si hominem vis inſtituere vt apud ſeipſum acquirendæ ſalutis facultatem quærat, tanti non eſt nobis tua authoritas, vt vel minimi præiudicij aduerſus indubitatum Dei verbum vicem obtineat.* Vafrè & impudenter, vt ſuprà notatum eſt.

3. 5. 8. *Quod ex Machabæorum hiſtoria proferunt, reſponſione non dignabor, ne opus illud videar in ſacrorum librorum catalogum referre*. Et infrà: *Superſtitione quidem & præpoſtero zelo non caruit hoc factum: nempe* Iudæ Machabæi, qui pro mortuis ſacrificium offerri iuſſit. 2. Machab. 12. 43.

3. 17. 7. *Ex incuria Græci interpretis non eſſe ſtatuendam legem. Sed quia Lucas in recepta verſione nihil mutare voluit, neque ego contendam*.

At primò, contendis, quia doctiſſimos interpretes 70. reprehendis, quaſi linguæ Hebraicæ peritior.

Secundò, obliquè Euangeliſtam perſtringis, qui incurioſam verſionem mutare veritus ſit, quia recepta: cùm tu receptiſſima quæque conuellere audeas.

Tertiò, vel bene fecit Euangeliſta, vel malè: ſi bene, cur non imitaris? ſi dicas malè, nec tota Anticyra purgando capiti tuo ſatis ſit.

3. 20. 16. *Quàm multa Dauidis querimoniæ intemperiem ſapiunt!* & ſtatim, *Emergunt tamen, imò interdum ebulliunt turbulenti affectus* (in Dauide) *qui à prima quam poſuimus lege non parùm diſtant*. Item, *Diceres hominem deſperatum nihil aliud expetere, niſi vt ceſſante, Dei manu in malis ſuis putreſcat*. Item, *His quidem vitijs quæcunque maculatæ ſunt preces repudiari merentur.* An potuit in Dauidem, imò in Spiritum ſanctum, qui hæc ipſa per Dauidem loquebatur, dici aliquid vel contumelioſius vel arrogãtius? Sed patriſſas Caluine; & ſi cum patre (cuius iam aliquot arrogantias retulimus) in certamen deſcendas, ambigua erit victoria.

NOTAE.

I*Mpoſturas & Sophiſmata.*) Plerique omnes Hæretici, callidi Sophiſtæ & impoſtores quidlibet ſimulare, & diſsimulare ſolent, dum aduerſarijs ſuis per verba ambigua lubricaſque ſententias, os oblinere poſsint. Sic Arius, Pelagius, Berengarius: ſic Ioannes Huſz (qui tamen præ ceteris boni viri laruam prætendebat) contra ſuam ipſius conſcientiam, negabat ſe ea dogmata tenere quæ animo vel maximè complectebatur; quamuis ea, Sophiſtica ſubtilitate adhibita, abiurare recuſaret. Huſsita Hiſtoricus, qui vbique ſuo magiſtro blanditur, ſic ait: *Ad hæc reſpondit Huſz. Se quidem paratum eſſe, vt humiliter pareat Concilio; ſed rogare ne cogatur mentiri, vt eos abiuret articulos, de quibus, teſte Deo & conſcientia ſua, nihil vnquam ſcuerit, neque vnquam illi in cor ſuum deſcenderint: tantum abeſt, vt eos vnquam prædicauerit aut docuerit, licèt teſtes de ijs contra ipſum depoſuerint, præſertim de eo, quòd in Sacramento altaris poſt conſecrationem remaneat ſubſtantia panis materialis. Abiurare autem eſt, ſicut quondam apud Catholicon legi* (inquit) *ſi quis iuret & reuocet errorem, quem quondam tenuit.* Sic ille: cuius plures huiuſmodi ſtrophas videre eſt apud Cochlæum lib. 2. Hiſtor. Huſsitar. pag. 73. 83. 86. 88. 93. 105. 108.

2. *Alicuius magni viri auctoritate niti.*) Sic Sceptici philoſophi, qui ſemper quærunt & nunquam inueniunt, Homerum & Septem ſapientes auctores ſuæ inſcientiæ faciunt: item Democritum, Heraclitum, Empedoclem, Hippocratem, Socratem, Platonem, &c. vt refert Diog. Laërtius lib. 9. de vitis Philoſophor. in Pyrrhone. Pulchrè Cicero noſtrorum Hæreticorum ingenium depingit, quando Catulum Academicos inceſſentem inducit. *Primùm mihi videmini*, cùm veteres Phyſicos nominatis, facere idem quod ſeditioſi ciues ſolent, cùm aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuiſſe populares, vt eorum ipſi ſimiles eſſe videantur. Referunt iam P. Valerium, C. Flaminium, L. Caſſium, Q. Pompeium, P. Africanum, &c. Horum nominibus tot virorum atque tantorum expoſitis, eorum ſe inſtitutum ſequi dicunt. Similiter vos cùm perturbare, vt illi Rempub. ſic vos Philoſophiam bene iam conſtitutam velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, Xenophanem, Platonem etiam & Socratem profertis. *Similiter & tu Caluine*, cùm Dei Eccleſiam perturbare aggreſſus es, SS. Patrum (quorum meritò ſumma eſt auctoritas) nomina aliquando profers, Ambroſij, Spiridionis, Epiphanij, Callixti Papæ, Chryſoſtomi, Cypriani, Paphnutij, Hilarij, & maximè Auguſtini & Bernardi, qui maximi tamen Papiſtæ fuerunt: *quos adeò non contemnimus*, inquis, *vt nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem quæ hodie à nobis dicuntur, ipſorum ſuffragijs comprobare.* Scilicet: vt Iuellus Anglus, ad crucem Londinenſem concionabundus, multos ex SS. Patribus nominatim exclamauit, Baſilium, Ambroſium, Chryſoſtomum, Auguſtinum, &c. *Si decepti ſumus*, inquit, *vos nos decepiſtis, quia veſtris veſtigijs inhæremus.* Quo diabolico Sophiſmate plurimos decepit, qui impudentiſsimo mendacio nimis faciles aures præbuerunt. In Lucullo. n. 5. In epiſt. ad Regem.

3. *Sic olim Simon Magus, primus hæreſiarcha*) Graphicè depingit hunc S. Lucas Act. 8. 9. *Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus* ſeducens *gentem Samariæ: dicens ſe eſſe aliquem magnum: cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei quæ vocatur magna. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magijs ſuis dementaſſet eos.* Hic poſtea Deus habitus eſt, vera Hæreticorum effigies, qui tantùm non Dij inter ſuos haberi volunt: ſua placita & ipſi adorant, & ab alijs adorari libenter patiuntur; vt pulchrè deducit Hoſius in Confeſſione Polonica cap. 77. Vnde in ſuum caput ſcripſit Caluinus 4. 16. 16. quando de Anabaptiſtis ſic loquitur: *Neque tamen nouum exemplum eſt, vt hominum ingenia, vbi pro certiſſimo Dei verbo adorant quidquid ſomniârint, ſurſum deorſum ita voluantur.*

4. *Vnius æternæ maieſtatis verbum.*) Ad commouendos animos nihil efficacius eſt quàm diuini verbi prætextus, quod angelis & hominibus meritò eſt venerabile, & perſuaſibilitatis ex ſua parte infinitæ. Hinc Lutherus initio defectionis ſuæ ſemper ad verbum Dei tanquam ad aſylum confugit, quum maximè ſuum verbum, vel potius Satanæ (Scripturæ verbis in alienum ſenſum detortis) deprædicaret. In Comitijs VVormacienſibus anno 1521. quibus Carolus V. perſonaliter præſidebat, monitus vt palinodiam caneret, ſuoſque errores reuocaret, *Scio*, inquit, *obediendum eſſe magiſtratibus, etiam malè & iniquè viuentibus: Scio non credendum proprio ſenſui: Tantùm peto ne adigar verbum Dei negare: cetera omnia obedientiſſimè præſtabo.* Eundem Spiritum penitiſſimè imbibit Caluinus, qui ſui capitis viſiones vbique Dei verbo ſpecioſè veſtit & exornat, quum ab eius germana intelligentia longiùs abſit quàm Ortus ab Occidente. *Veniunt ad vos*, inquit Dominus, in veſtimentis ouium; intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: qui dici aut credi vix poteſt, quantam hoc prætextu ediderint animarum ſtragem. Cochlæus pag 61. b. Matt 7. 15.

5. *Hanc obiectionem ſoluit Paulus.*) Eccleſiæ puritatem extendere putatur Caluinus vſque ad annum Chriſti ſexcenteſimum, nempe ad Gregorij Magni Pontificatum; ſic enim aliquando loquitur, vt 4. 17. 49. Hîc verò etiam Apoſtolorum tempore inquinatam vult Dei Eccleſiam, non ab Hæreticis, ſed ab ipſis Epiſcopis & Eccleſiæ præſulibus; in quo cum Trinitarijs conſentit, qui ſtatim à Chriſti morte falſam doctrinã in Eccleſiam irrepſiſſe contendunt. Hi tamen conſequentiùs loquuntur quàm Lutherani & Caluiniſtæ: vtrorumque enim hæreſes à Patribus quinti, quarti, tertij, ſecundi, atque adeò primi ſeculi clariſſimè refutantur. Vide Bellarm. lib. 1. de Chriſto. cap. 14. P. Gaulter. ſeculo 1. 2. 3. 4. 5.

IMPOSTVRA SECVNDA.

Ex Aduerſariorum contemptu.

COLOR XLII.

QVantum ſibi tribuunt Sophiſtæ, tantum Aduerſariis detrahunt, vt maiore interuallo ſuperiores eſſe videantur. Quod Caluinus ſtudioſè præſtitit, vt doctrinam Catholicam vilem faceret & deſpicabilem; ſic Doctores noſtros vellicando, deſpiciendo, abiiciendo, perinde ac ſi plumbei aut ſaxei forent, indigni quibuſcum viri docti diſceptarent. Idem audet in SS. Patres cùm ab ipſo diſſentiunt; at ſi vel minimùm fauere videantur, ſtatim addito elogio exornantur, vt maioris ponderis ſit ipſorum auctoritas: quod & in antiquis hæreticis obſeruauit D. Auguſtinus. Sic cùm Nectarius, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, S. Chryſoſtomi anteceſſor, ad confeſſionem Sacramẽtalem impugnandam opportunus videretur, hoc titulo ornatur 3.4.7. *vir & ſanctitate & eruditione clarus*. At contrarium conſtat ex hiſtoria Eccleſiaſt. vt infrà videbimus. Sic S. Gregorius, & monachus & Papa cùm obtorto collo in Hæreticorum ſententiam trahi poteſt, ab ipſis valdè laudatur, & *ſanctus* habetur ac nominatur. At vbi Patres contrà ſentiunt tam apertè, vt vim omnem reſpuant, arroganter & contumelioſè reiiciuntur. Caluinus his fidem faciat.

Baron. anno 381.

1. 11. 14. 2. *Denique tam putidæ ſunt inſulſitates* (in ſeptima Synodo) *vt eas referre me quoque pigeat.* & §. 15. *Quaſi verò non omnem ſibi fidem, abrogent venerandi illi Patres, Scripturas vel tam pueriliter tractando, vel tam impiè fœdeq́ lacerando.* At experiamur Caluine, quàm ſint pueri, & quàm ſint putidæ iſtæ inſulſitates. Rides illud ex Pſalm. 98. adductum ad imaginum cultum comprobandum, *Adorate ſcabellum pedum eius:* at hic locus argumẽtum ſuppeditat planè virile, quod tu quidem cum omnibus tuis Geneuenſibus nunquam diſſolues. Arca fœderis (nam hæc per ſcabellum pedum intelligitur, vt patet 1. Paralip. 28. 2.) eſt adoranda, iuxta prophetæ prȩceptum, id eſt, in veneratione habenda, per inclinationes, & alia honoris ſigna, propter Dei præſentiam peculiariter ibi exhibitam: ergo ſimiliter Chriſti & ſanctorum imagines in honore ſunt habendæ. Cur enim arca in tanta habebatur veneratione (vt nemo auderet propiùs accedere. Ioſue 3.4. nemo tangere 2. Reg. 6. 7. nemo curioſiùs inſpicere. 1. Reg. 6. 19.) niſi quia Deum Iſraël aliquo modo repræſentabat? nam & hinc dixerunt Philiſthiim 1. Reg. 4. 7. *Venit Deus in caſtra*, cùm Arca fœderis adducta fuiſſet. At idem officium præſtant Chriſti imagines & Sanctorum. Ipſi itaque Deum in Arca venerabantur, nos in ſuis imaginibus Chriſtum & Sanctos eius: illi Arcam propter Deum adorabant, nos Chriſti & Sanctorum imagines propter prototypa quȩ repræſentant. Hinc S. Hieron. epiſt. ad Marcellam, *Venerabantur quondam Iudæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim, & Propitiatorium, & arca teſtamenti.*

2. 5. 16. *Quæ præterea hinc inde teſtimonia corradunt, mediocribus etiam ingeniis non multum faceſſent negotii, quæ ſuperiores modò ſolutiones probè imbiberint.* At ſummum tuum ingenium illas credo imbibit, & tamen aqua tibi

Bellar. lib 5. de grat. & lib. arb. cap. 22.

hæret:

hæret: ſunt enim firmiſſimi arietes, quibus tuæ machinæ funditus diruuntur.

Bell. lib. 3. de Iuſtificat. cap. 24.

3. 2. 38. *Nam, vt prætercam hunc locum in vulgari interpretatione mendosè redditum, latere tamen vel pueros ipſos non poteſt quid eiuſmodi verbis ſibi velit Salomo.* At iſti pueri Geneuæ non reperiuntur: nam tu, tantus vir, expedire te non potuiſti.

3. 2. 39. *Quis credat tantum eſſe iſtorum ſtuporem qui orbis magiſtri haberi volunt, vt in primis religionis elementis adeò turpiter impingant? Mihi certè credibile non eſſet, niſi teſtarētur quæ extant eorum ſcripta.* At ego te tam turpiter tecum pugnare non crederem, niſi hunc §. cum aliis tuis dictis contuliſſem, nempe 1. 18. 2. & 2. 4. 4. Stupor autem iſte, quem in Theologis miraris, etiam in S. Paulo fuit 1. Cor. 9. 27. *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte cùm aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.*

3. 4. 1. *Quod neglectim quaſi friuola tranſilio quæ ipſi graui ſupercilio pro myſteriis venditant, non facio inſcitiâ: (neque enim mihi valdè laborioſum eſſet excutere quæcunque argutè & ſubtiliter ipſi exiſtimant à ſe diſputari) ſed mihi religio eſſet fatigare talibus ineptiis lectores abſq; fructu.* Et vnde inceſſit te iſta religio? certè vbique mendaciis, calumniis, fraudibus, &c. non lectores modò fatigas, ſed etiam ludificaris. Facile eſt autem ſolidam Aduerſariorum doctrinam ineptias vocare: nec Ariſtoteles faciliorem ſoluendi modum in Topicis præſcripſit.

3. 5. 1. *Etſi autem helleboro magis quàm argumentis digni ſunt, vt non magnum operæpretium ſit tam friuolis erroribus refellendis incumbere, qui multis arietibus percuſſi ſua ſponte conſeneſcere & ad inclinationem ſpectare incipiunt: quia tamen imperitis quibuſdam vtilis erit breuis refutatio, eam non omittam.* At Indulgentiæ quas tam contemptim reiicis, nunquam magis floruerunt, quàm quum ab hæreticis oppugnari cœptæ ſunt; vt experientia quotidiana docet: hic enim eſt Catholicæ veritatis genius. Palma eſt: quo magis premitur & grauatur, eo magis in altum emergit.

3. 11. 19. *Sophiſtæ ſic proficiunt aſſiduè rixando, vt ne prima quidē dialectica elementa teneant.* Ridiculè: nam tu hîc maximè in dialecticā peccas, quum ex Apoſtolo contendis ſola fide nos iuſtificari: neque enim illa vox *ſola* apud Apoſtolum eſt, & ab altero Apoſtolo validiſsimè rejicitur. *Videtis* inquit, *quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?* Et meliùs quàm tu, Iacobus nouerat, quid ex Pauli dictis ſequeretur. Iacob 2. 24.

3. 18. 8. *Hic vnus ſyllogiſmus amplò documento eſt ſcholas omnes Sorbonicas ne ſummis quidem labris deguſtare quid ſit fidei iuſtificatio.* Quid mirum? nec Ambroſius, nec Auguſtinus, nec Hieronymus, nec vllus veterum vel olfactu percepit: adeò eſt noua & ἀόρατος.

3. 24. 1. *Nec pili æſtimo quam inducunt argutiolam, non fuiſſe id dicturum Paulum, niſi aliquis in nobis foret conatus, & aliqua voluntas.* Et bene argutātur: an aliquis velle poteſt ſine volūtate, aut ſine conatu currere? Quòd tamen velit & currat, quis vnquam Catholicorum negauit eſſe gratuitæ Dei miſericordiæ?

4. 2. 2. *Quàm friuola ſint iſta & planè ludicra, faciam vt nullo negotio intelligāt qui mecum ea paululùm expendere volent.* Expenderunt iſta tui tecum: ſed hactenus nec ſuam proferre, nec noſtrorum Pontificum ſucceſsionem euertere potuerunt. Neq; hęc friuola ſunt aut ludicra, ſed ex quibus Patres veram Dei Eccleſiam veſtigare docuerunt, S. Irenæus, Tertullianus, Euſebius, Epiphanius, Optatus Mileuitanus, Auguſtinus, &c.

4. 7. 9. *Hæc ſunt egregia vetuſtatis monumenta, quibus fundata eſt Romanæ ſedis majeſtas: dum ita pueriliter ſub prætextu antiquitatis mentiantur, vt vel cæci palpare queant.* Quis hominē hunc non miretur, qui cùm totus ex mendaciis cōſutus ſit, ſanctiſsimo viro Zoſimo Papæ, quem D. Auguſtinus reueretur, falſi crimen intendere, ſuamque ſcabiem affricare non dubitat? Bellarm. lib. 2. de S. Pontif. cap 25.

4. 14. 23. *Si dextri fuiſſent interpretes epiſtolæ ad Hebræos, non ita fuiſſent hallucinati: ſed quum illic legalibus ceremonijs expiata non fuiſſe peccata, &c. putàrunt ſimpliciter figuras veritate vacuas fuiſſe.* Et verè fuerunt ſi iſtius teſtamenti vim & promiſſa ſpectes.

4. 16. 16. *Itaque talibus eorum ineptijs procul ablegatis,* &c. At iſtæ Anabaptiſtarū ineptiæ te conſtringunt, tibiq;

Digitized by Google

os obſtruunt: quanquam aliquid dicere voluiſti, ne tacuiſſeidereris.

4. 17. 14. *Mirum autem eſt eo inſcitiæ imò ſtuporis fuiſſe prolapſos, vt non ſolùm repugnante Scriptura, ſed etiam veteris Eccleſiæ conſenſu, monſtrum illud in medium proferrent. Fateor quidem nonnullos veterum conuerſionis voce interdum fuiſſe vſos*, &c. Fatere ingenuè te eſſe mentitum: neque monſtrum eſſe, ſed Chriſti inſtitutũ, quod hactenus per tot ſecula in Dei Eccleſia perſeuerauit. Agitur de transſubſtantiatione.

Bellar. lib. 2. de Sacrament. cap. 23.

4. 19. 34. *Nihil tale eſſe in matrimonio vel pueri iudicabunt.* At Philippus Melanchthon, qui te iudice puer non erit, omnia in Matrimonio inuenit quæ ad Sacramenti rationem requiruntur, eo excepto quòd fuerit ante Chriſtum: quod tamen nihil obſtat. Matrimonium enim ante Chriſtum, contractus erat naturalis & ciuilis, in officium naturæ & remedium concupiſcentiæ: at Chriſto inſtituente, eſt Sacramentum gratiæ, teſte Apoſtolo Epheſ. 5. 32.

Porrò in Caluino hoc obſeruandum eſt: quo magis premitur, & conſtrictus tenetur, eo magis clamat & verbis perſtrepit, vt euadere aliquo modo videatur. Sacrificio Melchiſedech conuictus qui panem & vinum offerendo, Chriſti ſacerdotium potiſſimè figurauit; ſic loquitur 4. 18. 2. *Quod magis ieiunum eſt ac friuolũ, quàm vt refutatione egeat.* Ad locum Iacobi 5. 14. vbi extremæ vnctionis Sacramẽtum clariſsimè promulgauit, cùm nihil ſolidi haberet quod reſponderet, à contemptu initium fecit. 4. 19. 18. *Nempe hiſtrionica hypocriſis, quâ citra rationem & ſine fructu, Apoſtolos referre volunt.* Sic de operum neceſſitate ab Aduerſarijs preſſus. 3. 18. 9. *Nolò ſingula perſequi quæ hodie ſtulti Sorboniſtæ arrepta ex Scripturis temerè (vt quodque primùm obuium ſe tulit) teſtimonia aduerſùm nos iaculantur.*

NOTAE.

1. Q*Vis credat tantum eſſe iſtorum ſtuporem qui orbis magiſtri haberi volunt.*] Hoc Hæreticorum ſupercilium egregiè in typo Goliath expreſſit. 1. Reg. 17. 42. *Cumq́, inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet Dauid, deſpexit eum*, &c. qui tamen turpiter ſuo gladio iugulatus fuit, quod in Hæreticis, & Caluino præſertim, experientia clamat. Nam 3. 2. 39. ſic loquitur, *Quòd ſi ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare, horrendum eſt ſacrilegium: in aſſerenda certitudine quid delinquimus?* Multa delinquis Caluine, & in vna periodo tot pæne ſunt delicta quot verba.

Nam primò, ſumis quod probandum eſt, reuelationem Fatello, Vireto, Caluino factam, profectam eſſe à Dei ſpiritu: quid enim, ſi quis à Satanę ſpiritu profectam eſſe dicat? Eſt igitur petitio principij.

Secundò, qui legit 3. 2. 10. *Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacij latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum fallat*) nónne meritò de reuelatione ſibi facta ambigere poterit? Quòd ſi dicas, Caluiniſtis eſſe conceſſum vt ſe nunquam fallant, iam rurſum petis principium, & ponis quòd non modò Catholici, ſed Lutherani etiam & alij Sectarij ſubſannent.

Tertiò, illa Spiritus Dei reuelatio, vel eſt generalis, vel ſpecialis. Si generalis, (nempe quæ in Scriptura omnibus credentibus fit) vnicuique perſonaliter per fidem ſpecialem applicari debet: quæ fides deceptioni tam obnoxia eſt, vt hactenus nullum κριτήριον adferre potueris quo ab inani impiorum fiducia diſcerneretur, quamuis id 3. 2. §. 11. & 12. fruſtrà conatus ſis. Si ſpecialis, vel eſt in Scriptura, vel non: ſi eſt, oſtendatur locus vbi Caluino ſua prædeſtinatio reuelatur: ſi non, ergo Caluiniſtæ totum ſalutis ſuæ fundamentum extra Scripturam ponunt, & in Svvenckfeldianorum caſtra palàm concedunt.

Quartò, memoriam tuam nobis ſuſpectam reddis, cùm tamen iuxta vetus prouerbium, *mendacem memorem eſſe* oporteat. Non meminiſti quid ſcripſeris 1. 18. 1. *Si Dei iudicium eſt excæcatio & amentia Achab, nuda permiſsionis figmentum euaneſcit: quia ridiculum eſſet, iudicem tantùm permittere, non etiam decernere quid fieri velit, & mandare executionem miniſtris.* Item 2. 4. 5. *Simul addendum eſt quod à Paulo traditur* (peruersè Apoſtolum trahit.) *diuinitus efficaciam erroris ac ſeductionis immitti, vt credant mendacio qui veritati non paruerunt.* Multos locos ſimiles omitto: hoc tantùm à te peto, quî horrendum ſit ſacrilegium, reuelationem à Dei ſpiritu profectam ambiguitatis inſimulare, quum ille iuxta tuam doctrinam (quam furiosè inculcas) immittere ſoleat mendacia, errores, deceptiones?

Quintò, In caput tuum hæc cuditur faba: nam ſi reuelationem à Deo profectam ambiguitatis inſimulare horrendum eſt ſacrilegium, quo nomine tuum ſacrilegium inſigniemus, qui ex profeſſo doces, inculcas, clamas, Deum immittere ſpiritum erroris, mendacij, deceptionis? 1. 18. §. 1. 2. 3. 4. Item 2. 4. §. 1. 2. 3. 4. 5. Quis credat, Caluine, tantum eſſe tuum ſtuporem (qui non Orbis tantùm ma-

giſter haberi vis, verumetiam *euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum iterum erigere?* 4. 11. 5. 2.) vt tam pueriliter in dialecticæ elementa pecces? vt tecum tam fœdè pugnes? vt in tuum caput capitalem ſententiam pronunties? Mihi certè credibile non eſſet, niſi ſcripſiſſet Apoſtolus, *Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.* ὡς αὐτοκατάκριτος. Verus es igitur Goliath Caluine, tuo gladio iugularis: an & ſuperas? in te manum tuam ipſe conuertis. Tit. 3. 10.

2. *Quo magis premitur, & conſtrictus tenetur.*] Præter 3. 18. 9. 4. 18. 2. 4. 19. 18. ſic 1. 18. 3. *Antequam tamen reſpondeam, monitos iterum volo lectores cauillum non hoc in me, ſed in Spiritum ſanctum torqueri.* Item 4. 17. 20. d. *Quòd ſi impugnant.* (Lutherani) *non mecum, ſed cum Spiritu Dei certamen illis eſt.* Item 4. 2. b. *Taceo autem quòd anathematibus & diris nos expulerunt. Quòd tamen ipſum ſatis ſuperq; nos abſoluit; niſi Apoſtolos quoque ſchiſmatis damnare velint, quibuſcum ſimilem habemus cauſam.* Vide Color. 48.

IMPOSTVRA TERTIA.

Per Conuitia & Sarcaſmos.

COLOR XLIII.

IN præceptoris ſui vita ſcribit Theodorus Beza, non vt hiſtoricus, ſed vt encomiaſtes, nondum natum eſſe quem ille vituperârit vnquam, aut calumniatus ſit: fatetur tamen naturâ fuiſſe ὀξύχολον, qui videlicet vt alter Socrates, vitium illud domuerit, & virtutem contrariam induerit. Quæ quàm ſint vera, doceat ipſe Caluinus, & ſuis coloribus inſignis viſendum ſe præbeat; videbimus in eum D. Auguſtini dictum competere, longè iuſtiùs quàm in Petilianum, *Tu es ille maledicus conuitiator, non veridicus diſputator.* Strenuè enim ſuum parentem imitatur, qui in libro contra Sicarium Dreſdæ ſic loquitur, *Nihil curo quòd queritur, nominari in meo libro ferè mera maledicta atque diabolos: hoc debet eſſe mea gloria, meuſq; honor. Sic & habere volo, vt deinceps dicatur de me, quòd plenus ſum maledicentiæ, criminationiſq; & execrationis in Papiſtas. Volo & de cetero me aduerſus nebulones iſtos excitare execrationibus & maledictis vſq; ad ſepulturam meam, nec vllum verbum bonum ampliùs ex me audient. Ego meis tonitruis ac fulminationibus ſic eis ad ſepulturam conulſibo.* Soluiſti promiſſum Luthere liberaliter: ne quid tamen deeſſe videretur, auctarium adiecit diſcipulus, tam amplum, tam redundans, vt eâ impoſturâ plurimùm apud ſuos profecerit. Sicut enim 2. impoſtura Catholicorum doctrinam vilem facit & deſpicabilem, ita hæc fingit eam execrabilem, idololatricam & diabolicam: vnde Hugnoſij in Gallia, Geuſij in Belgio, alij alibi, hac doctrina imbuti, non aliter quàm beſtiæ efferatæ, omnia ſacra & profana miſcuerunt; putantes obſequium ſe præſtare Deo, monachos occidendo, calices & alia ſacra inſtrumenta diripiendo, templa diruendo & inflammando, &c. Et fax Galliæ Gaſpar Collignius, ſuis perſuaſit Catholicos eſſe Chananæos, Amorrhæos, Iebuſæos, &c. ſe autem eſſe populum Dei electum ad omnes illos idololatras è Gallia exterminandos. Quare velut furore perciti, ea omnia per Galliam deſignârunt, quæ ſine lachrymis vix legi aut audiri poſſunt. Vt autem proprio iudicio Caluinus condemnetur, & ex calamo ſuo agnoſcatur, videamus quid contra conuitiatores ſcripſerit 2. 8. 48. *Et tamen mirum eſt quam ſupina ſecuritate paſſim in hac re peccetur, vt rariſſimi reperiantur qui non hoc morbo notabiliter laborent: adeò venenata quadam dulcedine oblectamur in alienis malis tum inquirendis, tum detegendis.* Et ſtatim, *Quare dam-*

Boſſec. in vita Caluini. cap. 13. 2.

Cicero Tuſc. .. ſub fin.

Lib. 2. contra litter. Petiliani cap. 32.

Cochlæus in actis & ſcript. Lutheri anno 1531. pag. 47.

Iom. 16. 2.

Guiliel. Roſſæus lib. de auctoritate Reip. in Reges cap. 6. n. 9 & alij Hiſtorici.

re damnatur proculdubio in vniuerſum maledicentia. *Porrò maledicentiam intelligimus, non obiurgationem, &c. ſed odioſam criminationem quæ ex malignitate & obtrectandi petulantia naſcitur.* Quòd ſi *hæc* maledicentia damnatur, quid *illi* fiet quæ crimina fingit? quæ ſacra profanat? quæ Dei cultum ridendum propinat? quod profanis vſitatum ſcribit ipſe 3.21.4.a.

In epiſtola ad Regem pag. 3. b. *Cur? niſi quia illis Deus venter eſt, culina religio: quibus ſublatis non modò non Chriſtianos, ſed ne homines quidem futuros ſe credunt.* Et pag. 9. a. *Ex illorum hæreticorum rebellium, pertinacium, gremio prodijt quidquid poſtea Paparum, Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, presbyterorum fuit.* Et pag. 8. a. *Et hunc limitem tranſgreſſi ſunt, quum otioſos ac doliares monachorum ventres in luſtris ac fornicibus collocârunt, qui aliena ſubſtantia ſaginarentur.*

2.3.13. *Audiamus nunc Auguſtinum ſuis verbis* (corrumpit & ſenſum & verba) *loquentem, ne ætatis noſtræ Pelagiani, hoc eſt Sorbonici Sophiſtæ totam vetuſtatem nobis aduerſam pro ſuo more criminentur: in quo ſcilicet patrem ſuum Pelagium imitantur.* Tu tuum potiùs patrem imitaris, Caluine, de quo Chriſtus Ioan. 8. 44. *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Quid enim ille? *in veritate non ſtetit, quia mēdax eſt, & pater* mendacij Sic tu prodigioſo mendacio S. Auguſtino falſam doctrinam aſſcribis; vt quiuis inſpecto loco à te citato animaduertere poteſt. Bellar. pręfat. in libros de Libero arbitr.

2.8.56. *Quapropter peſtilentiſſima vel ignorantia vel malitia fuit, quod Scholaſtici ex præceptis conſilia fecerunt* Mendax & calumnioſum conuitium, vt alibi oſtenſum. Colore 5.

2.8.57. *Verè itaque ſe filios Satanæ eſſe produnt, qui commune iugum filiorum Dei excutiunt adeò licentioſè.* Maledicè, calumnioſè, & in tuum ipſius caput. Nónne tu diuinæ legis iugum à te tuiſque ita excuſſiſti, vt in Chriſti ſolius humeros reieceris? 3. 17. 1. & 3. 19. 5.

2.16.12. *Hic nebulones quidam licèt indocti, malitia tamen magis quàm inſcitia impulſi, clamitant me atrocem facere Chriſto iniuriam: quia minimè conſentaneum fuerit eum de animæ ſalute timere.* Et infrà, *Nugatores qui garriunt de rebus incognitis.* Nebulo ſit, qui tuam blaſphemiam non execratur: in Dei enim Eccleſia ante hæc noſtra tempora incognita fuit: tu illam Luthero, Lutherus Diabolo acceptam ferre debet. Vide Color. 14.

3.2.8. *Vnde liquidò patebit quàm imperitè & inſulsè de ipſa ſtrideant magis quàm loquantur.* At licèt imperiti ſermone ſint multi Scholaſtici, non tamen ſcientia. 2. Cor. 11. 6.

3.2.30. *Nec verò Pighij aut ſimilium canum latratus moror.* Sic 3.3. 2. *Ieſuitas*, quos ſolo nomine nouerat, *Anabaptiſtarum ſodales* facit, & *quiſquilias* vocat. An mirum? etiam Chriſtum cum Belial in vna ſede collocat. Nam *in Sanctis* donec mortali corpore exuantur ſemper eſt peccatum. 3.3. 10. & tamen Chriſtum intus habent cum omnibus ſuis diuitijs. 3.11.10. Sed quid ait Apoſtolus? *Quæ participatio* iuſtitiæ cum iniquitate? 2. Cor. 6. 14.

3.3.9. *Quò maior eſt impuri rabulæ & apoſtatæ Staphyli cuiuſdam improbitas.* Eſtne apoſtata qui relicto Lutheriſmo Caluiniſmum amplectitur, quod Wolfangus Muſculus & alij multi fecerunt? Cur igitur Fredericus Staphylus apoſtata, qui relicto Luthero ad matrem ſuam, Eccleſiam Catholicam reuerſus eſt, & pœnitentiâ ſuam apoſtaſiam deleuit?

3.2.43. *Quis non meritò, amice Lector, tales beſtias* (Magiſtrum Sententiarum) *execretur?* Et ſtatim, *ò magiſtrum talibus dignum diſcipulis, quales in inſanis rabularum ſcholis nactus eſt!*

3.4.1. *Scholaſtici Sophiſtæ rem alioqui non valdè implicitam tot voluminibus inuoluerunt, vt non futurus ſit facilis exitus, ſi te paulùm in eorum fæces immerſeris.*

3. 4. 7. *Quidquid blaterent omnes conductitij Papæ rabulæ, tenemus, neque Chriſtum huius legis authorem eſſe*, &c.

3.4.19. *Nihil itaque mirum ſi auricularem iſtam confeſſionem, rem adeò peſtilentem totq; nominibus Eccleſiæ noxiam, damnamus ac è medio ſublatam cupimus.* At Eraſmus, cuius apud Nouatores non parua eſt auctoritas, multis nominibus illam confeſſionem commendat, & fructus ac vtilitates commemorat, quòd humiliat, quòd inſtruit, quòd cautum aduerſus peccata reddit &c. In diſputatione, An confeſſio ſit iuris diuini

3.4.39. *Lombardus eorum coryphæus centones ſuos contexuit, ex inſulſis quorundam monachorum delirijs, quæ ſub Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini & Chryſoſtomi nomine feruntur.* Sed quid dices, ſi pleraque Lombardi teſtimonia in ipſorum Patrum indubitatis libris reperiantur?

3.13.5. *Ergo quicunque garriunt nos fide iuſtificari, quia regeniti, ſpiritualiter viuendo iuſti ſumus, nunquam guſtârunt gratiæ dulcedinem, vt Deum ſibi propitium fore confiderent. Vnde etiam ſequitur, ritè orandi modum nihilo magis eos ſcire quàm Turcas & profanas alias quaſlibet Gentes.* At hoc tuo edicto, omnes SS. Patres, & in primis D. Auguſtinum ad Turcas ablegas.

3.15.6. *Chriſto vero vbi ſuam virtutem exerat quid peſtilentiſsimi Sophiſtæ reliquerunt?* Et ſtatim, *O proiectam impietatis impudentiam! quis expectaſſet vt Chriſti nomen profeſsi, illum ita denudatum ſua virtute, tantùm non proculcare auderent?* Et §.7. *Ita Sorbonicæ ſcholæ, errorum omnium matres, iuſtificationem fidei, quæ pietatis eſt totius ſumma, nobis ſuſtulerunt.* Vtinam quidem: adhuc mordicùs ſtultum commentum veſtrum retinetis, & ſtultiùs propugnatis.

3.17.1. *Nunc perſequamur alia quoque argumenta, quibus Satan per ſuos ſatellites fidei iuſtificationem aut diruere aut deterere molitur.* At qui tuam iuſtificationem diruunt & euertunt ſunt Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus: hos audebis Satanæ ſatellites appellare?

3.17.9. *Vipereúmne partum facere volunt? Eò enim tendunt* impiorum *dicta*. Quaſi bona opera quæ in iuſtificatione requiruntur, fidem aboleant, cùm potiùs eam perficiant.

3.18.8. *Contendunt noſtri Phariſæi charitate nos iuſtificari potiùs quàm fide: virtute nimirum, vt ipſi aiunt, potiore.* Ergo S. Auguſtinus Phariſæorum princeps, ex quo Scholaſtici hoc hauſerunt.

3.20.20. *Porrò merum eſt nugamentum quod balbutiunt Sophiſtæ, Chriſtum eſſe redemptionis Mediatorem, fideles autem interceſsionis.* Et in progreſſu Catholicam doctrinam falsò exponit.

3.20.25. *Verùm quia ſtipites iſti quâ ſunt hebetudine, nec quid ſit nomen Iacob inuocare, nec cur inuocandum ſit capiunt: non mirum ſi in ipſa quoque forma ſic pueriliter titubant.*

3.20.26. *Quem locum* (Pſal. 31.6.) *eo libentiùs citant, quòd non pudeat rabulas, qui operam linguæ meritoriæ ad defenſionem Papatus locant, eum obtendere ad probandam mortuorum interceſſionem.* Variæ ſunt huius verſiculi expoſitiones: ea autem quam tam contumelioſè rejicis, cum verbis Hebraicis optimè quadrat, vt docet Tolet. in Pſal 31. ſerm. 8.

3.20.33. *Quis ergo effrænem Papiſtarum licentiam ſatis miretur, qui Apoſtolo palàm ſic reclamante, exotica lingua verboſiſsimas preces reboare non formidant, in quibus nec ſyllabam vnam ipſi interdum aſſequuntur, nec alios intelligere volunt?*

4.2.7. *Sed apparebit etiamnum certiùs, quo loco nobis eſſe debeant Eccleſiæ omnes quas Romani illius idoli tyrannis occupauit, ſi cum Iſraëlitica illa veteri, qualis apud Prophetas delineata eſt, conferatur.* At Primò, occupauit omnes ante Lutheri apoſtaſiam, excepto Boëmiæ angulo, in quo Huſſitarum reliquiæ adhuc hærebant: ergo niſi Huſſita haberi vis, aut Græcus, aut cum hæreticis Aſianis & Africanis conuenire, confitearis neceſſe eſt, aut Chriſtum regno ſuo exutum, aut Romanam Eccleſiam eſſe veram Eccleſiam.

Secundò, Nemo propheta aut ſacerdos ab Eccleſia Hieroſolymitana propter abuſus & quorumdam idololatriam defecit, & Eccleſiam particularem erexit; ne Chriſtus quidem ab eorum communione abſtinuit, vt tu ipſe fateris. 4.1.18.19. Cur ergo tu templum contra templum, altare contra altare erexiſti? cur Chriſti exemplo præterito, Samaritas potiùs imitaris?

4.5.4. *At Romanenſes magiſtri (qui nihil in religione curandum putant præter ventrem) primò titulum interpretantur reditum qui ad alimoniam ſufficiat. Diſtinct. 70. cap. 1.* Falsò citas magiſtros illos: nam gloſſa diſiunctiuè loquitur, *Nemo ordinandus ſine Eccleſia aut beneficio:* & ſic ſatisfit Concilij Chalcedonenſis decreto, quia per beneficium certæ Eccleſiæ alligantur. Quòd ſi qui titulo patrimonij abſolutè ordinantur, auctorem habent S. Hieronymum, qui nulli vnquam Eccleſiæ voluit adſcribi: iam tamen Baron. an. 378.

ex Concilij Tridentini decreto, ſtationem ab Epiſcopo aſſignatam deſerere, & incertis ſedibus vagari prohibentur. Seſſ. 23. c. 16. de Reform.

4.5.13. *Quòd ſi quis totam hanc gubernationis Eccleſiaſticæ faciem, quæ hodie ſub Papiſmo eſt, ritè perpendat ac excutiat, reperiet nullum eſſe ſpoliarium in quo licentioſiùs ſine lege & modo latrones graſſentur.*

4.5.15. *Quemadmodùm latrones, iugulatis hominibus, prædam inter ſe diuidunt: ita iſti poſt extinctum verbi Dei lumen, quaſi iugulata Eccleſia, putauerunt expoſitum eſſe prædæ ac direptioni quicquid in ſanctos vſus dicatum erat. Itaque facta diuiſione, rapuit ad ſe quiſque quantum potuit.* Videris tuos Hugnoſios & Geuſios tam graphicè depingere, vt ne Apelles quidem meliùs: viderunt iſta Franci & Belgæ, nec indigent hîc gloſſa ampliore.

4.7.9. *Quid facias iſtis beſtijs* (Gratiano & Canoniſtis) *quæ adeò ſenſu communi carent, vt illud vnum à lege excipiant, cuius cauſa legem eſſe poſitam nemo non videt?* Bell. lib. 2. de S. Pontifice. cap. 24.

4.7.20. *Taceo ineptias multò abſurdiores quas ſtulti Canoniſtæ in ſcholis ſuis deblaterant: quibus tamen Romanenſes Theologi non modò aſſentiuntur, ſed etiam applaudunt, vt idolo ſuo adulentur.*

4.7.26. *Papa reuerà infeſtiſſimus eſt hoſtis Chriſti, ſummus Euangelij aduerſarius, maximus Eccleſiæ vaſtator ac diſſipator, crudeliſſimus ſanctorum omnium mactator & carnifex.*

4.8.10. *Quâ poteſtate ſe aliquot iam ſeculis in populo Dei venditârunt Spirituales tyranni, qui Epiſcopos ſe & religionis Præſules falsò vocârunt.* At quis ille Dei populus? omnes enim ſuorum Epiſcoporum fidem & religionem ſequebantur.

4.8.15. *At hoc omiſſo, valdè mirum eſt, tam nihil eſſe frontis iſtis nebulonibus, vt ferocire inde non dubitent.* Meritò pro Ethnicis & publicanis habent omnes, qui Eccleſiam audire contemnunt.

4.9.12. *At noſtri Romanenſes, etiamſi mente & conſilio ſtupidi ipſi ſint, animo verò & voluntate nequiſſimi.*

4.10.1. *Vt coërceatur immenſum & barbarum imperium, quod ſibi vſurpant in animas qui Paſtores Eccleſiæ haberi volunt, re autem vera ſæuiſſimi ſunt carnifices.*

4.10.18. *Partim obſeruationes eſſe conſtat aut Iudaicas aut Gentiles, partim ineptas geſticulationes & inanes ceremoniolas, quas inſulſi ſacrificuli, qui nec nare ſciunt, nec litteras, perquàm ritè peragunt: imò quas pueri & moriones adeò appoſitè effingunt, vt videri poſſit nullos eſſe magis idoneos talium ſacrorum antiſtites.* Si ceremoniarum veteris legis inſpector fuiſſes, quis tuos cachinnos, quis ſarcaſmos comprimere potuiſſet? Antiquiſſimas enim ceremonias, quas non longè ab Apoſtolis in Eccleſia inſtitutas agnoſcis. 4. 15. 19. conſpuere non vereris. Exod. 28. 15.

4.11.2.2. *Ex iſtis duobus locis, quos vt breuiter, ita & familiariter & verè enarraſſe mihi videor, furioſi iſti, nullo diſcrimine, prout ſua vertigine feruntur, nunc confeſſionem, nunc excommunicationem, nunc iuriſdictionem, nunc ius condendi leges, nunc indulgentias ſtatuere conantur. Priorem verò ad adſtruendum Romanæ ſedis primatum allegant; ita nôrunt claues ſuas quibus viſum eſt aptare ſeris & oſtijs, vt dicas tota vita eos artem fabrilem exercuiſſe.* Matt. 16. 19. & cap. 18. 18.

4.14.14. *Quæ ſententia* (nouæ legis Sacramenta conferre gratiam) *dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens, eoque magis quòd multis antè ſeculis magna Eccleſiæ iactura in bona orbis parte obtinuit. Planè certè diabolica eſt.*

4.17.25. *Verùm craſſi comeſtores nullam Dei potentiam eſſe exiſtimant, niſi monſtro in cerebris ſuis fabricato euertatur totus ordo naturæ.* Sole retrò cedente ad preces & imperium Ioſue, quæro an euerſus fuerit ordo naturæ? Ariſtoteles certè difficulter id crediſſet. Ioſue 10. 13.

4.17.47. *Symbolum ſanguinis, quod laicis & profanis interdictum, paucis raſis & vnctis in peculium ceſſit.* Nónne raſuram & vnctionem ipſi Apoſtoli ad certos fines vſurpârunt? nónne tu raſus & vnctus fuiſti?

4.17.50. *Et adhuc tales abominationes nomine Eccleſiæ prætexere audent, & hoc prætextu defendere: quaſi verò aut iſti Antichriſti Eccleſia ſint, qui Chriſti doctrinam & inſtitutiones tam ex facili proterunt, diſſipant, abrogant,* &c.

4.18.1. *Congredi me hîc lectores intelligant cum ea opinione quâ Romanus Antichriſtus ac eius prophetæ totum orbem imbuerunt.* Vbi ergo Eccleſia tua Caluine? an vbi

Iacet

——— *Iacet extra ſidera tellus,*
Extra anni Soliſq; vias? ———

4. 18. 9. *Miſſarios noſtros Doctores interrogo.* & §. 14. *Sacrilegi illi qui ſe iactant Chriſti carnifices.*

4. 19. 10. *Os ſacrilegum, túne pinguedinem fœtore duntaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Chriſti Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei ſanctificata? At parum hoc ipſum erat tuæ improbitati, niſi etiam præferres. Hæc ſunt ſanctæ ſedis reſponſa, hæc Apoſtolici tripodis oracula.* Hæc Caluinus in ſanctiſſimum martyrem Melchiadem, qui ſedit circa annum Domini 312. ſed quid de eodem Auguſtinus? *O virum optimum! ô filium Chriſtianæ pietatis! ô patrem Chriſtianæ plebis!*

Tom.2.epiſt. 162. ad Glorium &c.

4. 19. 11. *Præ hac veſtrum oleum* (chriſma) *non vnius ſtercoris facimus, ſiue in Baptiſmo, ſiue in Confirmatione.* Digna ſtercoreo Doctore ſententia.

4. 19. 16. *Ac vt iſtas belluas in ſua arena conficiam.* At Scoti armis, vt olim Patroclus Achillis, induis te Caluine: & ridiculè inueniſſe videri vis, quod omnes ſcholæ perſonabant.

4. 19. 20. 2. *Ceremonia* (vnctionis) *vſurpari non debuit niſi ab ijs qui curationum gratia præditi fuerant: non ab iſtis carnificibus, qui plus mactando ac trucidando valent, quàm ſanando.*

4. 19. 24 *Exorciſtis dæmones imperant. Vix enim decimum quemque repetias, qui non malo Spiritu agatur.*

4. 19. 24. *Nouitium illud inuentum de ſeptemplici Sacramento in ordinibus Eccleſiaſticis: de quo nuſquam alibi quàm apud ineptos iſtos rabulas, Sorboniſtas & Canoniſtas legitur.* Vt de mendacio nihil dicam, tu ipſe in tuis ordinibus Sacramentum duplicas aut triplicas, vt patet 4. 19. 32. & 4. 19. 33. At Eccleſia de iſtis ordinibus, excepto ſacerdotio, nihil adhuc clarè definiuit: vnde etiamnum inter Theologos diſceptatur, vtrùm Diaconatus ſit Sacramentum conferens gratiam.

...otus in 4. ...24.q.1.a. ...ante 6.con... ...uſ. ...ellarm. ...b.1.de Sa... ...am. Ordin. ...ap.6.

4. 19. 28. *Non eſt propterea quòd ſuperbiant Papiſtici ſacerdotes. Euangelij enim ſui ac myſteriorum diſpenſatores ordinari iuſſit Chriſtus, non victimarios inaugurari.*

4. 19. 29. *Sunt quidem adeò effrontes vt aſſerere auſint conferri à ſe Spiritum ſanctum. ſed quàm id verum ſit docet experientia; quæ clamat ex equis fieri aſinos, ex fatuis phreneticos quicunque in Sacerdotes conſecrantur.*

4. 19. 31. *Hoc eſt (ſi Deo placet) ſacrum oleum quod characterem indelebilem imprimit. Quaſi verò oleum puluere ac ſale abſtergi non poſſit, aut (ſi tenaciùs adhæſit) ſapone.* At character ille *Spiritualis eſt: Quid oleo cum anima?* Quid aquæ cũ anima Caluine? & tamen Tit. 3. 5. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti.* Quid fimbriæ veſtimenti cum ſanitate? & tamen hæmorrhoiſſa fimbriæ tactu ſanata eſt. Matt. 9. 22. Quid luto cum oculorum illuminatione? & tamen à natiuitate cæcus per lutum viſum recepit. Ioan. 9. 7. Tu es magiſter in Iſraël, & ignoras corporeis rebus Deum vti, ad res incorporeas nobis communicandas? Sed inſtas, *Quod verbum oſtendent in ſua pinguedine? an quod Moyſi mandatum eſt de filijs Aaron vngendis?* Non Caluine, ſed illud quod Apoſtolis Chriſtus reliquit, ſiue in Cæna, vt vult S. Fabianus Papa, ſiue poſt reſurrectionem, cùm per quadraginta dies cum illis de regno Dei, id eſt, de Eccleſia gubernanda locutus eſt. Act. 1. 3. Tu autem, errore fundamentali, non aliud quàm ſcriptum Dei verbum agnoſcis: & tamē in baptiſmo vis dici, *Ego te baptizo,* cùm nuſquam ſcriptum ſit, *Cùm baptizatus dixit, Ego te baptizo.* Hinc vanum eſt tuum conuitium quod ſubijcis, *Scilicet rem ingenioſam conantur ex Chriſtianiſmo & Iudaiſmo & Paganitate velut conſutis centunculis, religionem vnam conficere. Fætet igitur eorum vnctio, quæ ſale, id eſt verbo Dei, deſtituitur.* His conuitijs hoc effeciſti Caluine, vt equites Hugnoſij, germana hac in parte Donatiſtarum ſoboles; ſacro chriſmate ſuas ocreas inungerent, quo fortiùs contra Papiſtas bellarent: ſed plurimorum exitus docuit Deum non irrideri, quod & in Donatiſtis notat S. Optatus Mileuitanus lib. 2. contra Donatiſt.

Atque hi ſunt floſculi, quibus ſua ſcripta Caluinus reſperſit, imò referſit: non cogitans ſcriptum eſſe, *Maledici regnum Dei non poſſidebunt.* 1. Cor. 6. 10. quos ipſemet condemnat. 2. 8. §. 47. 48.

NOTÆ.

N O T AE.

1. O *Magiſtrum talibus dignum diſcipulis.*] Sæpe in Petrum Lombardum, Pariſienſem Epiſcopum, virum ſui temporis doctiſſimum (qui Magiſtri nomen omnium Doctorum ſuffragiis meruit) Caluinus acerbè inuehitur, Longobardum per contumeliam non ſemel appellans. Cui opponimus teſtimonium non Catholicorum, quos Caluinus repudiat, ſed Franciſci Stancari, Hæretici Polon. lib. contra Tigurinos ſub fin. quod recitat Bellar. lib. 5. de Chriſto, cap. 2. & dignum eſt vt pluribus locis legatur. *Plus valet*, inquit *vnus Petrus Lombardus, quàm centum Lutheri, ducenti Melanchthones, trecenti Bullingeri, quadringenti Petri Martyres, & quingenti Caluini: qui omnes, ſi in vno mortario contunderentur, non exprimeretur vna vncia veræ Theologiæ.*

2. *Crudeliſſimus ſanctorum omnium mactator & carnifex.*] Qui ſunt iſti Sancti, Caluine, niſi repugnantium ſectarum hæretici? nominatim autem Albigenſes, qui ferro à Catholicis domiti & extincti ſunt, germana Manichæi progenies. Item Huſſitæ, contra quos Bullam Cruciatam Martinus V. promulgauit, &c. Cum quibus ſi tibi negotium ſit, hæreticos proclamabis: ſi brachio ſeculari à Papa tradantur, ſancti efficientur & in Martyrologium veſtrum irrepent, eo ſolo nomine quòd à Papa damnati.

Cochlæus lib 6 Hiſtor. Huſſit. n. 12.

IMPOSTVRA QVARTA.

Ex Scriptum eſt.

COLOR XLIV.

Cicero in Lucullo n. 5.

SOlebant Academici Philoſophi, qui ſcientiæ certitudinem tollebant, ad ſectæ ſuæ commendationem, eorum teſtimonio libenter abuti qui Principes habiti fuerant Philoſophorum, Anaxagoræ, Democriti, Socratis, &c. perinde ac ſi in eadem hæreſi fuiſſent. Aſtutè: vt ſuas nimirum opiniones ſpecioſis veſtibus obtegerent, & tanquam maioribus probatas faciliùs perſuaderent. Aſtutiùs longè Hæretici, non Philoſophos, non Patres, non Apoſtolos aut prophetas (quos vt homines non rarò erraſſe impudenter aſſerunt) ſed ipſum Dei viuentis verbum, quod quidem ſcriptis mandatum eſt, ſpecioſiſſimè ſuis erroribus prætendunt, clamantes cum ſuo parente Matt. 4. 6. *Scriptum eſt, Scriptum eſt.* Quæ impoſtura dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens: dum homines, & præſertim vulgus, inter litteram & Spiritum diſtinguere neſcientes à Dei verbo ad verbum Satanæ, à vera intelligentia ad falſum
2 ſenſum nec opinantes traducit. Non enim fides ex Scriptura, ſed Scriptura ex fide, hoc eſt, ex viua Apoſtolorum prædicatione & traditione interpretanda eſt; vt docet Apoſtolus Rom. 12. 6. *Siue prophetiam, ſecundum* ἀναλογίαν *fidei:* hoc eſt, Qui Scriptu-
1 ram interpretatur, interpretetur vt fidei quæ à nobis prædicatur, per omnia conſentiat. Quod nec diffitetur Caluinus 4. 16. 4. & 4. 17. 32. Fides enim, ſiue viua verbi prædicatio, prior eſt, potior & clarior quàm muta ſcriptura. v. g. Dubitabat aliquis Apoſtolorum tempore, propter myſterij ſublimitatem & difficultatem, an Chriſti corpus eſſet in Euchariſtia: non debuit ille ad ſolas Scripturas recurrere, & legere apud S. Matthæum cap. 26. 26. *Hoc eſt corpus meum*, & ſuo iudicio rem expendere (nam iſte procedendi modus ducen-

tas nobis peperit interpretationes) ſed Apoſtolos conſulere debuit, viroſque Apoſtolicos; ex quorum ore veritatem ſine erroris periculo facillimè hauriret. Idem igitur hodie omnibus qui errare nolunt, faciendum: vbi de Scripturæ ſenſu diſputatur, conſulenda eſt Eccleſia quæ eſt *columna & firmamentum veritatis*, quæ *depoſitum* diligenter ſeruat: & hæc eſt illa via de qua Iſa. 35. 8. *Hac erit vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.* Semper hæretici diſputant, ſemper incerti, *ſemper diſcentes & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.* 2. Tim. 3. 7. quod Caluinus ingenuè fatetur 3. 2. 4. At vetula aliqua Catholica, vt S. Monica (cuius ſimplicitatem Caluinus ſubſannat 3. 5. 10. b.) magnis illis Magiſtris ſapientior eſt; credens firmiter ſine hæſitatione & diſquiſitione, quidquid mater Eccleſia credendum proponit, & contrà ſentientes pro hæreticis habens. Qui aliam ingrediuntur viam, ſine dubio errabunt: nam hæreticorum placita ſub prætenſi Dei verbi larua deliteſcunt, & multis Scripturis denſiſſimè iunctis conueſtiuntur, vt minùs cauti, veritatis ſpecie longiſſimè à veritate abducti, in varios errores pręcipites ferantur In omnium Hæreticorum ſcriptis multa exempla occurrunt, in Caluini plurima. Et ſuprà quidem Spectac. 3. oſtendimus, quàm indignè & violenter ab ipſis Scriptura torqueatur: nunc aliquid afferendum eſt, quàm firmiter ipſi ſua placita ex Scripturis deducant, aquam ſcilicet ex pumice, vt nouam hanc & reformatam Dialecticam inſpiciamus.

1. Tim. 3. 15. & cap. 6. 20.

§. 1.

Primò, Scriptum eſt, quod Antichriſtus in templo Dei ſedebit. 2. Theſſal. 2. 4. & quod regnum eius erit in magniloquentia & Dei blaſphemijs. Dan. 7. 15. ergo Papa eſt Antichriſtus.

4. 7. 25. *Videmur nonnullis nimis maledici ac petulantes, quum Romanum Pontificem vocamus Antichriſtum. Sed qui hoc ſentiunt, non intelligunt ſe Paulum immodeſtiæ inſimulare, poſt quem nos loquimur: imò ex cuius ore ſic loquimur. Ac ne quis obijciat, nos Pauli verba, quæ aliò pertineant, perperàm torquere in Romanum Pontificem, breuiter oſtendam non aliter quàm de Papatu poſſe intelligi. Antichriſtum in templo Dei ſeſſurum Paulus ſcribit. Alibi quoque Spiritus deſcribens eius imaginem in Antiochi perſona, oſtendit regnum eius in magniloquentia & Dei blaſphemijs ſitum fore. Hinc colligimus tyrannidem eſſe in animas magis quàm in corpora: quæ aduerſus ſpirituale Chriſti regnum erigatur. Deinde talem eſſe quæ nec Chriſti nec Eccleſiæ nomen aboleat: ſed potiùs Chriſti prætextu abutatur, & ſub Eccleſiæ titulo velut larua deliteſcat.* Et infrà ſic concludit, *Quum ergo conſtet Pontificem Romanum impudenter ad ſe tranſtuliſſe quod Dei vnius & Chriſti maximè proprium erat, dubitandum non eſt quin impij & abominandi regni dux ſit & anteſignanus.*
3
Hæc Caluinus: cuius argumentum ſic formari poteſt.

Quicunque ad ſe transfert quod Dei & Chriſti eſt proprium, Antichriſtus eſt:

Sed conſtat Papam hoc feciſſe & facere.

Ergo Papa eſt Antichriſtus.
4
Huius argumenti maior propoſitio eſt manifeſtè falſa, ſi de Antichriſto ſtrictè ſumpto ſit ſermo, quomodò Paulus & Daniel loquuntur: nam ſic argumentabor,

Quicunq. ſibi quod Dei & Chriſti proprium eſt vſurpat, eſt Antichriſtus:

Sed Simon Magus hoc ſibi vſurpauit: ergo de Simone Mago locutus eſt Paulus, locutus eſt Daniel. Hoc autem eſſe falſum docet ipſe Caluinus cùm ait, non poſſe niſi de Papatu intelligi.

Minor propoſitio quæ ſubſumitur, & à Catholicis negatur, neque hìc neque alibi vel in ſpeciem probata eſt ab Hæreticis: vnde non ſufficit dicere, *Conſtat*, neque in ſecunda figura argumentari ex puris affirmatiuis licet, quod Caluinus facit.

Antichriſtus ſedebit in templo Dei, & regnum eius erit in magniloquentia, &c.

Sed Papa ſedet in templo Dei, & regnum eius eſt in magniloquentia: ergo Papa eſt Antichriſtus.

Hoc argumento probaſſet Simon Magus S. Petrum eſſe Antichriſtum: & nos longè validiùs Caluinum eſſe Antichriſtum; nam & in Dei templo ſediſſe fatebitur, niſi Eccleſiam Geneuenſem Satanæ Synagogam fateri velit: & ſuam magniloquentiam, & in Deum
5

blaſphemias ſatis ſuperque Spect. 3. declarauit, vt ſuprà vidimus. Reliquà etiam quæ in Pontificem euomit, in ipſum recidunt, & aptiſſimè quadrant:

Nam Primò, ſub Eccleſiæ reformatæ titulo deliteſcit.

Secundò, magis in animas quàm in corpora ſæuit: quamuis enim aliquot corporum myriades in Francia & Belgio Caluiniſtæ mactârint; maior tamen eſt animarum pernicies, præſertim tot infantium, quibus extra concionem baptiſmus denegatur.

Tertiò, per Simonem Magum incepit hæc calamitas; cuius aliquot errores Caluinus ex Orco reuocauit; & in magno illo & ſingulari Antichriſto finietur.

Quartò Deo ſuum honorem præripit, nam 4.11.5. Chriſti regnum euerſum vult erigere: totam Eccleſiam, cuius regimen Spiritui ſancto commiſſum eſt, à mille annis perijſſe contendit. 4.4.3. ſoli ſibi Eccleſiam conſtituit, quæ nec cum Lutheranis, nec Zuingſianis, nec Anabaptiſtis communicat, vt experientia clamat. Materias Sacramentorum mutat, vt conſtat ex reſponſo Francis Antarcticis dato, quod Beza laudat epiſt. 2. ad Thom. Tilium. Nónne igitur ſpecioſiùs inferemus, *Ergo Caluinus eſt Antichriſtus?* Sed quoniam vniuerſalis à fide defectio nondum facta eſt (nam dicit multa Eccleſiæ membra in vera fidei vnitate ſparſim perſeuerare. 4.7.25.) admittimus Caluinum non eſſe perſonaliter iſtum inſignem Antichriſtum; de quo Paulus & Daniel; eſſe tamen ſtrenuum eius præcurſorem, qui præparet viam *ante faciem eius.* Quid autem habet Pontifex commune cum ijs quæ Caluinus illi attribuit?

Nam Primò, per templum Dei in quo Antichriſtus ſeſſurus eſt, vel intelligit Paulus templum Hieroſolymitanum, quod Antichriſtus erecturus dicitur, vel Eccleſiam Dei: ſi prius, (quod germano ſenſui conformius eſt, & plerique Patres docent) manifeſtum eſt Papam non eſſe Antichriſtum, quia nullus eorum hactenus Hieroſolymis ſedit: ſi poſterius, ergo Romana Eccleſia in qua Pontifex ſedet, eſt Dei templum & vera Eccleſia, quod tamen Caluinus fortiſſimè negat in epiſt. ad Regem pag. 9. b. & alibi frequenter, probarique facilè poteſt ex ipſius principijs: nam vbi non eſt ſyncera verbi prædicatio, non eſt Eccleſia. 4.1.9. *at Satanæ arte factum eſt vt pura verbi prædicatio aliquot ſeculis euanuerit.* 4.1.11. quod de Romana Eccleſia præcipuè Caluinus intelligit: ergo in Romana Eccleſia Antichriſtus non ſedet.

(Ribera in Apoc. 11. v. 8. Bellarm. lib. 3. de S. Pontif. cap. 13.)

Secundò, de tyrannide in animas loquitur Caluinus

Primò, propter doctrinam.

Secundò, propter leges & canones.

Tertiò, propter cœlibatum ſacerdotibus indictum. At Pontifex ea docet quæ à Maioribus accepit, & aliud nihil: leges pro poteſtate à Chriſto collata fert, quas vtiles eſſe iudicat ad populum Chriſtianum gubernandum; quod omnes eius anteceſſores fecerunt: quorum exemplo cœlibatum indicit. De tyrannide in corpora 4.7.26. *crudeliſſimus Sanctorum omnium mactator & carnifex*: per ſanctos intelligit Caluiniſtas, Lutheranos, Anabaptiſtas, quorum aliqui propter ſuam hæreſim extremo ſupplicio affecti ſunt. Sed hæc eſt miſericordia partim in eos omnes, qui hæreticorum dulci veneno decipi potuiſſent: iuxta illud Exod. 22. 18. *Maleficos non patieris viuere*: partim in hæreticos ipſos qui in tali articulo conuerti poſſunt, vel certè nocere vlteriùs impediuntur, ne peccata ſua multiplicando grauiùs damnentur.

Tertiò, Paulus dicit Antichriſtum ſeſe eleuaturum *ſuprà omne quod dicitur Deus aut colitur.* 2. Theſſal. 2. at Pontifex nullo titulo magis gloriatur, quàm quòd ſub Chriſto ſit, vtpote eius Vicarius, & ab ipſo in omnibus dependens.

Quartò, Ex ſcripturis & Patribus conſtat, Antichriſtum fore vnum aliquem hominem ſingularem, qui paulò ante mundi conſummationem apparebit, & Dei Eccleſiam omnibus machinis oppugnabit: vt videre eſt in Daniele, Paulo, & maximè in Apocalypſi, vt cap. 13. a. cap. 19. 20. (Bellar. lib. 3. S. Pontif. cap. 2.)

Nullus porrò de Papa tam magnificè locutus eſt, quàm Chriſtus ipſe, qui nomine & re πέτρον Eccleſiæ illum facit, ſuarum ouium paſtorem, fratrum confirmatorem, regni cælorum clauigerum & ianitorem: &

adiungit

adiungit Luc. 22. *Ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua.* Eat nunc Caluinus, & ex ore Pauli ſe loqui glorietur, cùm Romanum Pontificem in Antichriſtum deformat: nihil enim attulit quod non fortiùs in ipſum retorqueri poſſit.

§. 2.

Secundò, Scriptum eſt Matt. 18. 20. *Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum:* ergo apud Caluiniſtas eſt vera Eccleſia. 4. 1. 9. Quod argumentum ſic poteſt deduci: Vbi Chriſtus, ibi Eccleſia: ſed Chriſtus eſt in medio duorum aut trium (puta Caluini, Farelli, Vireti) qui in nomine ipſius congregantur, id eſt, habent *ſynceram verbi prædicationem, & Sacramentorum adminiſtrationem:* ergo & Eccleſia. Tantam rem in qua cauſæ tuæ ſumma conſiſtit, non aliter probas? *Nihil eſt*, inquis 4. 1. 11. *quod magis Satan moliatur quàm iſtorum alterutrum vel vtrumque tollere & abolere:* tu igitur contrà molire, & notas tuas fortiùs defende. Tua enim argumentatio,

Primò, adfert notas, de quibus illo ſaltem loco nihil ſcriptum eſt, & tamen Scripturam prætendis.

Secundò, non conficit quod probandum eſt, nempe vbi ſit Eccleſia, & quibus notis dignoſcenda: quod patet ſi ita argumenteris, Vbi Chriſtus, ibi Eccleſia: ſed vbi eſt vera fides & caritas, ibi eſt Chriſtus: ergo & Eccleſia. Nam,

Primò, Quomodo dignoſcam veram fidem & caritatem?

Secundò, Anabaptiſtæ ad ſe has notas transferent, apud quos eſt longè maior caritatis externa facies quàm apud Caluiniſtas.

Tertiò, Nulli ſunt Sectarij, qui has duas notas, verbi & Sacramentorum, ſibi nō arrogent & oſtentent.

Quartò, in Eccleſia ſchiſmatica poteſt eſſe ſyncera verbi prædicatio, & legitima Sacramentorum adminiſtratio; vt patet in Lucifero Calaritano, de quo Baron. anno Domini 362. n. 46. nec proptereà eſt Dei Eccleſia.

Quintò, In Eccleſia Caluiniſtica non eſt ſyncera verbi prædicatio, ſed multis erroribus obnoxia, vel ipſo te teſte 3. 2. 4. *Nos verò fidem, quamdiu in mundo peregrinamur, implicitam eſſe concedimus; non ſolùm quia nos multa adhuc latent: ſed quia multis errorum nebulis circumdati, non omnia aſſequimur.*

Sextò, In Eccleſia Lutherana, præſertim quæ Auguſtanam confeſſionem profitetur, quæro an ſit ſyncera verbi prædicatio, & legitima Sacramentorum adminiſtratio. Si eſt quare non communicatis cum illis? *Tanti enim*, ais 4. 1. 10. *Eccleſiæ ſuæ communionem facit Dominus; vt pro transfuga & deſertore religionis habeat, quicumque ſe à qualibet Chriſtiana ſocietate, quæ modò verum verbi ac Sacramentorum miniſterium colat, contumaciter alienârit. Sic eius auctoritatem commendat; vt dum illa violatur, ſuam* (Claudius de Sainctes, in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ.)

6 *ipſius imminutam cenſeat.* Si non eſt, quomodò Lutherus eſt tibi propheta, Apoſtolus, aut ſaltem Euangeliſta, per cuius os Deus initio fulminârit? cuius maximè opera & miniſterio reſtituta hoc tempore fuit Euangelij puritas? Cur Ioannem Brentium, rigidum Lutheranum, fratrem & ſymmyſtam vocas, cuius miniſterio Dominus feliciter & vberrimò cum fructu vſus ſit in Eccleſiæ ſuæ ædificationem? Cur ſic ad Martinum Scalingium ſcribis, *Nec verò Auguſtanam confeſſionem repudio, cui pridem volens ac libens ſubſcripſi, ſicuti eam author ipſe* (Philippus Melanchthon) *interpretatus eſt.* Dices fortè, aliquam eſſe apud ipſos Eccleſiam, apud te & tuos ſynceriorem & veriorem: ſic enim loqueris 4. 1. 9. *Vbi enim cunque verbum Dei ſyncerè prædicari atque audiri, vbi Sacramenta ex Chriſti inſtituto adminiſtrari videmus, illic* aliquam *eſſe Dei Eccleſiam nullo modo ambigendum eſt.* Quid ſibi vult illa particula, *aliquam?* nam ſi eſt exegetica, iam apud illos eſt vera Eccleſia, cum qua neceſſariò communicare debetis, quamuis ipſi vos excommunicent, & cane peius & angue deteſtentur: ſi eſt particula diminuens & alienans, non magis ipſorum Eccleſia erit Eccleſia, quàm homo mortuus eſt homo. Quomodò ergo fratres eos & ſymmyſtas agnoſcis? An fortè inter Chriſtum & diabolum ipſorum Eccleſiam partiri cupis, vt aliqua pars Chriſti ſit, aliqua diaboli? Quod ſi duo aut tres (puta Caluinus, Zuinglius, Bren- (P. Gaulter. Sec. 1. cap. 7.)

tius) in nomine Chriſti congregentur, id eſt, (vt tu interpretaris 4.9.2.) Scriptura iudice inter ſe diſceptent, quis erit exitus niſi quem toties experientia oſtendit? nempe, in medio *Rom.15.33.* eorum non Chriſtum fuiſſe, qui Deus pacis eſt & omnia colligit, ſed ſpiritum diſſenſionis, qui omnia diſpergit, *Luc.11,23.* qui inter tot Sectarum anteſignanos diſcordem quandam concordiam molitur. Fruſtra igitur clamant, *Scriptum eſt*, cùm quiſque pro ſui capitis viſione Scripturam exponat, eamque torqueat ad ſua commenta defendenda. Fruſtrà, imò & ridiculè *Matt.18.20.* clamat Caluinus, *Scriptum eſt, Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum:* ergo apud Caluiniſtas eſt Chriſtus, ergo & Eccleſia. Antichriſtus in templo Dei ſedebit: ergo Papa eſt Antichriſtus. Similis farinæ ſunt pleraque Caluini omnia, ſi bene examinentur, vt

§.3.

Deut.6.13. Tertiò, Scriptum eſt, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerues:* ergo idololatria eſt, Sanctos Dei vel honorare vel inuocare, ſicut in Eccleſia Papiſtica fit. Vide Color. 38.

§.4.

Quartò, Scriptum eſt, *Non facies tibi ſculptile:* ergo omnes Chriſti & *Exod.20.4.* Sanctorum imagines, præſertim è templis ſunt eliminandæ, & idololatræ ſunt qui eas in veneratione habent. Vide Color. 39.

§.5.

Quintò, Scriptum eſt, *Sanguis Chriſti emundat nos à peccato:* ergo opera ſatisfactoria, indulgentiæ, Purgatorium, ſunt explodenda. Vide Color. 35.36.

Sic olim Arius, *Scriptum eſt, Pater maior me eſt:* ergo Chriſtus non eſt verus Deus, ſed factitius: adiungebat *Ioan.14.28.* multarum Scripturarum congeriem, vt Dei verbo maximè inſtructus & armatus videretur; & hac impoſtura mediam Epiſcoporum partem in ſua retia pertraxit. Sic Neſtorius, Eutyches, Iouinianus, Vigilantius, prætenſo Dei verbo ſuas fraudes & ſordes occuluerunt. Et tu Caluine cum tuis, *implete menſuram Patrum veſtrorum.* *Matt.23.32.*

N O T AE.

1. *Aſtutius longè Hæretici, non Philoſophos, non Patres.*] De Patrum auctoritate variè varij Hæretici ſentiunt & loquuntur: nam quidam apud vulgus eos pro ſe ſtare mentiuntur; vt olim Ariani, notante Baronio anno 256. 263. 311. 343. vt nuper Ioannes Iuellus, Gaſpar Greuenchouius, &c. qui Academicos imitantur. Alij quaſdam eorum ſententias, obtorto quod aiunt collo, in ſuam ſententiam pertrahere conantur, quod non rarò Caluinus facit. Alij denique omnes Patres apertè repudiant, & vnicum Dei verbum, id eſt, ſua ſomnia Scripturis vndique velata, regnare volunt, vt Lutherus vniuerſim; alij Sectarij omnes, quando Patres ex diametro repugnant, nec vllo artificio in contrarium ſenſum inflecti poſſunt. Exempla apud Caluinum ſunt plurima. 3. 5. 10.b. 3.4.38.a.4.15.19.b.&c.

2. *Non enim fides ex Scriptura, ſed Scriptura ex fide.*] Pulcherrimè docet hoc Papias, qui Apoſtolos potuit vidiſſe, lib.4. ſui operis. *Si quis presbyter* (ſenior) *mihi fortè occurrebat, qui cum Apoſtolis conuerſatus fuiſſet, dicta Apoſtolorum ab eo diligenter ſciſcitabar: nempe quid Andreas dixiſſet, quidnam Petrus, quid Philippus, quid Thomas, quid Iacobus, quid Ioannes aut Matthæus, aut quis alius Domini diſcipulus: quid denique Ariſtion & Ioannes presbyter, qui in numero diſcipulorum Domini habebantur, locuti fuiſſent. Neque enim ea quæ ex libris petebantur, tantum mihi ſubſidij allatura exiſtimaui, quantum ea quæ acceperam ex hominum voce & ſermone, qui adhuc in vita manebant.*

3. *Semper Hæretici diſputant, ſemper incerti.*) Qui Philoſophos Hæreticorum Patriarchas nominauit, rem acu tetigit, ſi certa vtrorumque dogmata, ſi genus diſputandi & modus procedendi inter ſe conferantur. De Pyrrhoniis Philoſophis ſic Diogen. Laërtius lib.9. de vitis Philoſophor. *Hi omnes à magiſtro quidem Pyrrhonij, ceterùm à dogmate Aporetici & Sceptici, prætereaq; & Ephectici & Zetetici appellabantur. Eſt enim zetetica Philoſophia ſic dicta, quod ſemper in veritatis inquiſitione verſetur. Porrò Sceptica, quòd ſemper quæ-*

Tertull. lib. aduerſus Hermog. cap.4.

Lactant. lib.3 diui. inſtit. cap.

rat,

rat, & nunquam inueniat. Ephectica autem dicitur ab euentu, quòd poſt inquiſitionem ambigatur itidem: Aporetica verò, quòd eius ſectatores ſemper addubitent. Hæc Diogenes: qui mihi noſtrorum Hæreticorum ingenium videtur ſatis aptè depinxiſſe, qui nunquam aliquid certi quo nitantur inueniunt, nunquam tranquilli, ſemper in veritatis inquiſitione occupati, & poſt inquiſitionem æquè aut magis quàm priùs ambigui. Atque hinc illa pudenda inſtabilitas etiam in ipſis Hæreſiarchis, vt toties cudant & recudant ſua placita, vt diruant, & ædificent, mutent quadrata rotundis, vt ſecum manifeſtè pugnent: quòd in Luthero Melanchthone, Caluino facile eſt obſeruare. Martinus Bucerus ex Iudæo Chriſtianus & Dominicanus, ex Dominicano Lutheranus, ex Lutherano, Sacramentarius, ex Sacramentario Iudęus in Anglia mortuus eſt anno 1551. Cadauer eius ſub Maria regina anno 1556. exhumatum & crematum eſt, quo titulo Theodor. Beza in iconibus, martyrij palmam illi defert. Sed cuius tandem religionis martyr? certè Iudaicæ, in qua natus & mortuus eſt: inſigne hæreticę inconſtantiæ ſymbolum & martyrij dehoneſtamentum. Ex hac inſtabilitate & incertitudine naſcitur etiam in Hæreticorum vulgo diſputandi ille ardor & cacoëthes, vt in menſis, circulis, nauibus & curribus, ſuam inquietudinem prodant, ſi aliquem alterius profeſſionis nactos ſe putent. Hos omnes ferit ſententia illa Apoſtolica, *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.* 2. Tim. 3. 7. At Catholici, qui fidem Apoſtolicam ſincerè amplectuntur, ſemper ſunt quieti & tranquilli, non per *ignorantiam humilitate temperatam,* vt Caluinus nugatur 3. 2. 3. ſed quia in illa petra fundati de qua Matt. 16. 18. & Matt. 7. 24.

Lipſius lib 2. Manuduct. d. 3. 4.

Ioan. Haren. in libello de ſua conuerſione.

4. *Qui aliam ingrediuntur viam.*] In tot opinionum & ſententiarum labyrintho, Theſæi filo opus eſt, niſi quis exitialiter errare velit: nempe *Dei verbum ab Eccleſia propoſitum & expoſitum.* Nam qui Scripturam ſolam ſtatuunt, cùm diuerſas ingrediantur vias (vt Lutherani, Caluiniſtæ, Anabaptiſtæ) ſuo exemplo nos docent, filum iſtud eſſe inſufficiens & variis erroribus obnoxium, niſi aliud accedat. Quin & illud audent abrumpere, ſi ducat eos aut trahat, quò non volunt: vt Lutherus in fuſiore cõmentario in epiſt. ad Galat. cap. 3. *Nihil moror Scripturæ locos, ſi etiam ſexcentos producas pro iuſtitia operum contra fidei iuſtitiam, & clamites Scripturam pugnare. Ego authorem & Dominum Scripturæ habeo, à cuius parte volo potiùs ſtare, quàm tibi credere.* Atque hic eſt ille Lutherus, qui etiam Angelos per Scripturam iudicare pręſumit: cui Caluinus concinit 4. 9. 9. *Omnium hominum & Angelorum ſtateram appellans.* At Eccleſia mater & magiſtra noſtra. Matt. 18. 17. Galat. 4. 26. in omnibus fidei controuerſiis ſola dicere poteſt,

Hanc quæſtionem clarè diſſoluam tibi,
Vt contrà ſi quis ſentiat, nil ſentiat.

5. *Ex cuius ore ſic loquimur.*) *Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.* Nõn ſic, Caluine, non ſic. Dei verbum vbique prætexis, & tua ſomnia nobis obtrudis. Sic 3. 17. 10. *Si quis contrà obyciat innumera elogia quibus videtur beatitudo operibus dari, non efficient quominùs verum ſit quod ait* Paulus. id eſt, quod Paulum dicere Caluinus imaginatur. Sic 3. 18. 2. quia vita ęterna vocatur hereditas, negat eſſe mercedem, quum tamen hoc nomen Scriptura frequentiùs quàm alterum vſurpet: quemadmodum ex aduerſo Pelagianus aliquis hereditatem eſſe negabit, quia vocetur merces. Si per ipſa Scripturę verba Caluinum vrgeas v. g. *Hoc eſt corpus meum,* recurrit ad interpretationis donum 4. 17. 25. a. vt ſuam phantaſiam præfractè ſemper tueatur. Pulchrè de his D. Auguſtinus lib. 2. de Nuptiis & cõcupiſc. cap. 31. *Non eſt mirum ſi Pelagiani dicta noſtra in ſenſus quos volunt detorquere conantur, quando de Scripturis ſanctis vbi non obſcurè aliquid dictum eſt, ſed vbi clara & aperta ſunt teſtimonia, id facere conſueuerunt, more quidem hæreticorum etiam ceterorum.*

6. *Synceram verbi prædicationem, & Sacramentorum adminiſtrationem.*) Has duas notas à Luthero mutuatas, ſæpe inculcat Caluinus: aliquando vnam tantùm, vt 4. 2. 4. z. *In ſumma, quum Eccleſia regnum ſit Chriſti, regnet autem ille* non niſi *per verbum ſuum: an vllis iam obſcurum erit,* &c.

At primo, Quæ eſt hæc nota, quę nihil notificat? nam ſi quęram à Lutheranis, Zuinglianis, Anabaptiſtis, &c. an habeant ſynceram verbi prędicationem, abſque omni dubitatione affirmabunt; & ſic incertior ſum multo quàm priùs.

Secundò, Si ad me reiicitur iudicium iſtud, vt inter tot Sectarios ſententiam proferam, ergo vltima fidei meę ἀνάλυσις in capitis mei viſionem fiet: & mihi hoc, aliud alii videbitur.

Tertiò, Cur hic excludit omnes alias notas, per particulam *non niſi*, & alibi plures agnoſcit? Ventorum index Gallus ſtabilior ſit, quàm cerebrum iſtorum Hæreticorum.

IMPOSTVRA QVINTA.

Ex ὁμωνυμία καὶ ἀμφιβολία.

COLOR XLV.

SOphiſtarum cauillationes, teſte Ariſtotele 1. Elench. 1. ex multiplici vocabulorum vſu potiſsimùm ſtruuntur: quem cùm non aduertimus (quod & doctis euenire non rarò, idem teſtatur) facillimè circumuenimur. Nam cùm res infinitæ ſint, & rerum nomina finita; neceſſe eſt vt eadem oratio, idemque nomen plura ſignificet: ac proinde ſe res habet vt in calculis, vbi facillimè decipitur qui ipſorum vſum non habet, & quid quiſque calculus hoc vel illo loco valeat, non aduertit. Hæretici, qui germaniſsimi ſunt Sophiſtæ, libenter hoc loco abutuntur, & tam ſubtiliter aliquando, vt Catholicis magnoperè laborandum fuerit, ad ipſorum fraudes detegendas, alijſque vt cauerent, oſtendendas.

Primò, Arius Conſtantino Auguſto fidei confeſsionem obtulit tam doloſè verbis ambiguis contextam, vt planè cum Catholicis ſentire videretur: qua fraude deceptus Imperator Alexandro Alexandrino Epiſcopo præcepit, vt eum in communionem reciperet. Baron. anno Domini 335. & 336.

Ruffin. lib. 10. Hiſtor. cap. 11. Theodoret. lib. 1. Hiſtor. cap. 14. Baron. anno 335. & Caluinus ipſe 1. 13. 4.

Secundò, Vrſacius & Valens Ariani Epiſcopi in Synodo Ariminenſi, Arium voce anathematizantes proclamârunt, ***Si quis dixerit filium Dei eſſe creaturam, ſicut ſunt aliæ creaturæ, anathema ſit:*** quo aſtu plurimos Catholicos Epiſcopos deceperunt; vt refert Seuerus illius temporis ſcriptor, & D. Hieron. aduerſus Luciferian. Baron anno 359.

Tertiò, Pelagius in Synodo Palæſtina errores ſuos anathematizare coactus, ea verſutia vſus eſt, vt nomine gratiæ diuinæ, quam ad mandata ſeruanda neceſſariam fatebatur,
1 intelligeret, vel naturā, id eſt, liberum arbitrium quod gratis nobis à Deo donatū eſt, vel legis beneficium, vel alia externa ſalutis adminicula: internam autem gratiam quamuis admittere verbis videretur, reipſa tamen negabat; eaque aſtutia multos in fraudem inducebat: vt D. Auguſtino multum negotij fuerit lubricam anguillam conſtringere, eiuſque callidas artes detegere. lib. de hæreſib. c. 88. Lib. de natur. & grat. Li. de gratia Chriſti, & alibi. Baron. anno 415. In eadem Synodo eos anathematizauit qui diceret, primi hominis peccatum non nocuiſſe poſteris: ſed diſcipulis ſuis aiebat ſe intelligere, nocuiſſe imitatione, non propagatione, vt refert D. Auguſt. lib. 2. de peccato origin. cap. 15. tom. 7.

S. Leo epiſt. 86. ad Nicetam.

Quartò, Berengarius, Sacramentariorum pater, eadem ſimulatione vſus, confeſsionem quam apud Catholicos in Turonenſi Concilio fecerat, aliter apud ſuos interpretatus eſt, vt ipſos in errore confirmaret. Baron. anno 1055. & 1059. Vide Lanfrancum, Guitmundum, Algerum, qui eius fraudes ſagaciter detexerunt.

Quintò, Martinus Lutherus tam lubricè de fide iuſtificante loquitur, quaſi aliquando tam obuia ſit, vt nemo non putet eam ſe habere: aliquando facit tam difficilē & abſtruſam, vt nemo ſe putet eam conſecutū. Quod item Caluinus facit lib. 3. toto cap. 2. quod erit ei perſpicuum, qui §. 10. cum §. 19. contulerit, & caput iſtud ἀνύσαντ perluſtrârit. Sic Caluiniani miniſtri admittunt, nos verè, realiter

Roffenſis in art. 1. Lutheri.

ter, & ſubſtãtialiter comedere Chriſti corpus in Cæna: ſed ludunt in ambiguo. Sic olim verſuti Ariani admittebant Chriſtum eſſe Deum æternum, Patri ſimilem, &c. ſed ſuo modo ita interpretabantur, vt in ſua hæreſi permanerent. Baron. anno 357.

Quemadmodum ergo Ariani, anguillæ volubiles, per vocem ὁμόουσιος ita conſtricti ſunt, vt nec extremam caudam complicare poſſent; ita Caluiniani per vocem *Tranſſubſtantiatio*, quam peſsimè oderunt & inſectantur, vrgendi ſunt, vt deſinant ſuos & Catholicos ludificari. Sic in aliis ambiguitatibus eò redigendi ſunt, vt clarè & perſpicuè loquantur, ne ſimplices ex vocum ſimilitudine aut identitate, putent etiam res ſimiles aut eaſdem eſſe: vt in epiſtola ad Regem pag. 4. b. *Proinde doctrinam, quæ præcedere ab Euangeliſta dicitur, priore loco examinari explorariq́; par eſt; quæ ſi probata fuerit, tum demum à miraculis iure confirmationem ſumere debet.* Inſigne ſophiſma. Doctrina tempore miracula præcedit non vi probatiua: quemadmodum Regiæ litteræ ſcribuntur priùs quàm ſigillentur: non tamen à litteris habet ſigillum vt fidem faciat, ſed ipſum per ſe litteris auctoritatem & credibilitatem conciliat.

§. 1.

1.14.4. *Meminerimus hic, vt in tota religionis doctrina, tenendam eſſe vnam modeſtiæ & ſobrietatis regulam, ne de rebus obſcuris aliud vel loquamur, vel ſentiamus, vel ſcire etiam appetamus quàm quod Dei verbo fuerit nobis traditum.* 2.15.2. *Vltra Euangelij ſimplicitatē progredi fas non eſt.* Sic alibi frequentiſsimè 3.20.27.a.3.21.2.b.4.9.9. Latet hic fraus in voce, Dei verbum & Euangelium: nam Caluinus ſolam Scripturam quam ipſe admittit, intelligit. Lector autem dolum non aduertens, Catholicos putat Dei verbo deſtitui, ſi expreſſum Scripturæ textum non allegent, quem Caluinus vt ſacrum admittit.

§. 2.

2.16.19. *Quando autem totam ſalutis noſtræ ſummam ac ſingulas eius partes videmus in Chriſto comprehenſas, cauendum ne vel minimam portiunculam aliò deriuemus.* Et infrà, *Nam qui vno ipſo non contenti feruntur huc atque illuc in ſpes varias, etiamſi in illum præcipuè reſpiciant, eo tamen ipſo rectam viam non tenent, quòd aliquam ſuæ cogitationis partem aliò deflectunt.* Specioſa oratio, ſed captioſa & ſophiſtica, quaſi qui Sanctorum opem implorant, vno Chriſto contenti non ſint, aut Sanctos extra Chriſtum quærant aut à Chriſto deflectant: cùm per Sanctorum prædicationem, vitæ exemplum, preces, &c. rectiſsima ad Chriſtũ via ſternatur. Hoc ipſo ſophiſmate concludunt noui Ariani, ad Chriſtum non eſſe deflectendum, nec eſſe inuocandum; ſed rectà ad Patrem eundum: quaſi Chriſtus non ſit ipſiſsima ad Patrem via. Hoc ipſo Caluinum à Chriſto deflexiſſe probabo, cùm Lectoris precibus apud Deum adiuuari cupit: In epiſtola ad Lectorem. cur enim à Chriſto magis abducent preces Sanctorum cum Chriſto regnantium, quàm eorum qui hic viuunt, multis infirmitatibus obnoxij? Quòd ſi quis extra Chriſtum, vel non propter Chriſtum Sanctos quæreret & inuocaret, haberet locum Caluini admonitio; iuxta illud D. Auguſtini lib. 10. confeſſ. cap. 29. *Minùs enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* At iuxta Philoſophicum axioma, *Vbi eſt vnum propter alterum, ibi eſt vnum tantùm.*

§. 3.

3.2.8. *Vno verbo ſtatuimus, eos ineptè loqui quum fidem formari dicunt acceſſione piæ affectionis ad aſſenſum factâ: quum aſſenſus quoque pia affectione conſtet: qualis ſaltem in Scripturis demonſtratur.* Quanta eſt terræ à cælo diſtantia, tantum à Theologorum mente aberraſti Caluine, qui fidem informem & formatam agnoſcũt; niſi vafrè diſsimulare volueris, & ludere in voce *piæ affectionis*. Duæ ſunt enim piæ affectiones quæ fidem attingũt: vna eſt, voluntas credendi, quæ intellectum propter fidei obſcuritatem liberum & indeterminatum, impellit ad credendum: & hæc fidem præcedit, ac propterea eam formare non poteſt. Vocatur autem ab Apoſtolo
3 *obedientia fidei.* Rom. 1. 5. quia fidei præceptis ſatisfacere deſiderat & conatur. Altera eſt, voluntas faciendi quod fides præſcribit, & in primis Deum diligendi propter ſe, & proximum propter Deum: & hæc vocatur Caritas, & ſequitur fidem, eamque

format

format, non intrinſecus ſed extrinſecus, hoc eſt, non ſicut anima format hominem, ſed ſicut humanum corpus format. Fides enim ſine charitate,eſt vera fides,non tamen viua: ſicut corpus ſine ſpiritu, eſt verum corpus, non tamen viuum; quæ eſt comparatio Iacobi Apoſtoli cap. 2. in fin. At Caluinus fidem non magis à charitate auelli patitur, quàm hominem ab anima. 3. 11. 20. & hîc per ſummam inſcitiam aut ſophiſticam diſsimulationem duas iſtas pias affectiones confundit, vt aduerſariis inſultare poſsit. *Itaque pueriliter*, inquit, *ineptiunt, quærendo an eadem ſit fides quam ſuperueniens qualitas format: an verò diuerſa & noua*. Et ſtatim, *Quòd ſi expenderent illud Pauli, Corde creditur ad iuſtitiam: fingere deſinerent frigidam illam qualitatem.*

Rom. 10. 10.

At primò, bene quærunt, & bene inueniunt, eandem eſſe fidem cùm eſt informis, & cùm charitate formatur; quia charitas eſt forma extrinſeca, ſicut aurum veſtimenti forma dici poteſt. Nec eſt puerilis aut otioſa quæſtio, vtrùm corpus viuum & mortuum, ſit idem corpus, an diuerſum: vt ſi quæratur, an idem Chriſti corpus fuerit, viuum in cruce, mortuum in ſepulchro, D. Thom. 3. p. q. 50. a. 5.

Secundò, Quam tu ſuperuenientem qualitatem vocas, charitatem tota Theologorum ſchola intelligit, per quam fides viuificatur, nam 1. Ioan. 3 14. *Qui non diligit, manet in morte:* quam Chriſtus igni comparat. Luc. 19. 49. in qua D. Auguſt. cum ceteris Patribus iuſtitiam noſtram collocat. Quid tu? appellas frigidam qualitatem.

Lib. de natura & grat. cap. vlt. & alibi frequenter.

Tertiò, Si locum Pauli citatum bene expendiſſes, nunquam nos ſola fide iuſtificari docuiſſes: ſicut enim in corde fidem requirit, ita confeſſionem in ore; id eſt, opera interna & externa, quando neceſsitatis articulus occurrit. Et hic videtur ſimplicisſimus ſenſus; nam iuſtitia & ſalus idem ferè valent apud Apoſtolum, cùm iuſtitia ſit ſalus inchoata; ſalus, iuſtitia conſummata. Quòd ſi vim facis in corde, quaſi ad voluntatem fides pertineat, admittimus eo ſenſu quo dictum eſt: ſed hæc nihil tuã ambiguitatis captionem excuſat.

§. 4.

3. 15. 16. *Reperta ſunt moralia neſcio quæ bona opera, quibus gratioſi reddantur homines antequam Chriſto inſerantur. Quaſi verò nihil illud valeat, peccatum eſſe quidquid fit extra fidem.* Rom. 14 v. 23. *quaſi arboris malæ poſsint extare boni fructus.* Hîc Caluine tui es oblitus, qui 3. 2. 9. ſic loqueris. *Totus autem iſtorum error in eo eſt, quòd quum vocabulum fidei ſit πολύσημον, ſignificati diuerſitate non obſeruata, perinde pugnant ac ſi eadem vbiq; foret acceptio.* Sic cùm S. Paulus *fidem* accipiat pro conſciẽtia, id eſt ea credulitate qua mihi perſuadeam hoc eſſe licitum, vt ipſemet 1. Cor. 8. interpretatus fuerat, tu perinde pugnas, ac ſi dixiſſet, omne opus ſine fide factum, eſſe peccatum: quod falſum eſſe Chriſtus ipſe docet Matt. 5. 46. *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?* Quid, quòd tu ipſe fidem pro conſcientia interpretaris? 3. 5. 10. *Nam quum nihil operis debeant aggredi fideles, niſi certa conſcientia, vt Paulus præcipit.* Rom. 14. 23. & 4. 15. 22. *In rebus etiam minutiſsimis, vt in cibo & potu, quidquid dubia conſcientia aggredimur, Paulus apertè clamat eſſe peccatum.* & bene: nam qui falſò aliquid diuina lege prohibitum putat, & tamen timore vel amore victus id facit, ſuam conſcientiam polluit; vt loquitur Apoſtolus 1. Cor. 8. 7. & contra conſcientiam peccare dicitur, & erronea conſcientia laborare.

Similis captio eſt 3. 4. 1. in voce Pœnitentiæ: quæ cùm virtutem & Sacramẽtum ſignificare poſsit, inde arrepta calumniandi occaſione, *Quod ſi reſpondeant*, inquit, *hanc partitionem ad pœnitentiam referri quatenus eſt Sacramentum, vel de tota pœnitentia perfectione intelligi quam ſuis definitionibus nõ comprehendunt; non eſt vnde accuſer: ſibi ipſi imputent qui non puriùs ac dilucidiùs definiunt.* Plurimum eſt vnde accuſeris Caluine: nam & Magiſter ſententiarum purè & dilucidè definiuit, & partitionem iſtam initio ſtatim propoſuit. Videat Lector lib. 4. diſtinct. 14. & quam tu citas diſtinct. 16. & craſsitiem tuam quam hîc fateris, id eſt, craſſam calumniam tuam & impoſtu-

poſturam ſtatim deprehendet.

§. 5.

4. 1.2. *In Symbolo, vbi profitemur nos credere Eccleſiam, id non ſolùm ad viſibilem, de qua nunc agimus, refertur, ſed ad omnes quoque electos Dei, in quorum numero comprehenduntur etiam qui morte defuncti ſunt.* In voce Eccleſiæ mirabiliter & miſerabiliter Caluinus æquiuocare, & Vertumnum agere compellitur: nam cùm ſuam Eccleſiam ante centum annos, imò ante ſe oſtendere non poſſit, vt Catholicorum retia euadat, in omnes formas ſe vertit, vt Eccleſia modò ſit viſibilis, modò inuiſibilis: modò ſoli Deo nota, modò notas habens omnibus conſpicuas: modò vniuerſalis, modò particularis: nunc ſolos Caluiniſtas complectens, nunc etiam Lutheranos, Confeſſioniſtas, Zuinglianos, &c. nunc pro Eccleſiæ ruinis accipiatur, nunc pro falſa Eccleſia, quam ipſe putat Papiſtarum, Anabaptiſtarum, &c. Facit hoc aſtutè, vt de ſua Eccleſia rogatus, habeat ſemper rimam in promptu per quam elabatur: quod diligenter imitantur eius diſcipuli, (ad inſtar auium in arborum ramis laſciuientium,) modò huc modò illuc ſaltitantes, vt nôrunt omnes qui cum ipſis de aliqua controuerſia diſceptârũt. Similis Caluini ludus eſt in voce *corporis* 4. 17. 11. & ſeq. cùm Chriſti verba interpretatur, *Hoc eſt corpus meum:* nam modò eſt verum corpus, modò vis ſubſtantialis, modò qualitas, modò ſignum, modò teſtamentum in corpore &c. vt cùm fugam reſpectare vi argumentorum compellitur, habeat aſylum quò ſe recipiat, & aduerſariorum ictus eludat. Vide Color. 92.

N O T AE.

1. VT *nomine gratia diuinæ.*] Pulchrè Pelagianorum fraudes & aſtutiam perſtringit S. Leo Papa, epiſt. 86. ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum cap. 2. *Damnent,* inquit, *apertis profeſſionibus ſui ſuperbi erroris auctores: & quidquid in doctrina eorum vniuerſalis Eccleſia exhorruit, deteſtentur: omniaq; decreta Synodalia, quæ ad exciſionem huius hæreſeos Apoſtolicæ Sedis confirmauit auctoritas, amplecti, & ſe in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu ſubſcriptis proteſtationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum* obſcurum, *nihil inueniatur* ambiguum. *Quoniam nouimus hanc eorum eſſe* verſutiam, *vt in quacunque particula dogmatis execrandi, qua ſe à damnatorum ſocietate diſcreuerint, nihil ſibi* ſenſuum ſuorum *exiſtiment eſſe non ſaluum. Cumq; omnes definitiones ſuas ad tantam facilitatem improbare ſe ſimulent atque deponere, hoc ibi tota arte* fallendi, *niſi intelligantur, excipiant, vt gratia Dei ſecundùm meritum dari accipientium ſentiatur.* Hęc S. Leo. Minore damno in contractibus ciuilibus deceptio interuenit, vt ſi quis equum vel mulum vendens dicat, *Hæc beſtia non aſcendit arborem,* intelligens eſſe animal phantaſticum quod pontem vel pontonem aſcendere reformidat: vt notant I. C. ad l. Ea quæ 43. D. De contrahenda empt. Sic Q. Fabius Labeo, quum de nauibus diuidendis cum Antiocho Rege conueniſſet, quod hic de numero intelligebat, ipſe de nauium corporibus vafrè eſt interpretatus. Cùm, inquit Valer. Maxim. *à rege Antiocho, quem bello ſuperauerat, ex fœdere icto dimidiam partem nauium accipere deberet, medias omnes ſecuit, vt eum tota claſſe priuaret.* Grauius detrimentum ab Hęreticorum amphiboliis impendet. Lib. 7. cap. 3.

2. *Tam lubricè de fide iuſtificante loquitur.*) Nihil Caluino frequentius, quàm vt verbis ambiguis lectorem deludat. Sic 2.5.2. operum iuſtitiam & fidei confundit, meritumque admittit ſimul & reiicit, ac tandem concludit: *Sed tamen, vt inexhauſta & multiplex eſt Dei beneficientia ac liberalitas, quas gratias in nos confert, quia noſtras facit, perinde ac noſtras virtutes remuneratur.* At quę ſunt iſtæ gratię, niſi opera noſtra ex gratia facta? Sic 4.17.8. & ſequentib. ita ludit in carne Chriſti, in eius pręſentia, in energia, in ſigno & veritate, &c. vt neſcias quid dicere tandem velit, quum hyperbolicôs multa impoſſibilia dixerit. Sic 3. 14. 21. quum bonis operibus omnem vim detraxiſſet, ſic loquitur: *Iſtis nihil obſtat quo minùs opera Dominus, tanquam cauſas inferiores amplectatur.* Ergo Caluine, iam opera bona, contra decretoriam tuam ſententiam, ſunt cauſę ſalutis, niſi Deo Sophiſma *non cauſæ vt cauſa,* allinere velis.

3. *Quæ intellectum propter fidei obſcuritatem.*) Modus quo Deus in hominibus viatoribus illuminandis vtitur, eſt obſeruatione digniſſimus, quum ex vna parte cogat intellectum noſtrum, ex altera parte liberrimum relinquat. *Cogit* per euidentiam credibilitatis, quia lumine naturali manifeſtum eſt, ea quę tot prophetijs, tot miraculis, tot Martyrum ſanguine, tot alijs irrefragabilibus argumentis confirmata ſunt, eſſe credibilia, atque adeò credenda propter diuinam auctoritatem.

Digitized by Google

Liberum relinquit per obſcuram reuelationem: credimus enim ea quæ non videmus, & credimus illi quem non videmus: quare vt intellectum impellamus ad aſſenſum diuina auctoritate dignum, opus eſt vt voluntas diuinitus adiuuetur per eam quę vocatur *pia affectio*: vtque homo videns manifeſtè ſuam obligationem, firmiſſimè velit tenere, quidquid Deus per Eccleſiam reuelauit, & credendum propoſuit. Hęc igitur pia affectio, quę credibilitatis euidentiam, ſequitur, præcedit fidei aſſenſum; intellectum enim *captiuat in obſequium Chriſti*, eumque impellit, vt ſine vlla hęſitatione credat quidquid fides proponit, non propter euidentiam, ſed quia Deus dixit & ſufficientiſſimè reuelauit. Sicut enim ad prima naturæ principia intelligenda (v.c. Nihil poteſt ſimul eſſe & non eſſe: Omne totum eſt maius ſua parte: Duo & tria ſunt quinque, &c.) adducimur per experientiam, non tamen propter experientiam, ſed propter lumen intrinſecum illis aſſentimur: ſic per credibilitatis euidentiam ad fidem adducimur (vnde eſt illud D. Auguſtini, *Ego verò Euangelio non crederem, niſi me Catholica Eccleſia commoueret auctoritas*) non tamen propter illam credimus, ſed tantùm propter auctoritatem diuinam. Atque ex his clarè perſpicere licet Caluini vel inſcitiam, vel malitioſam aſtutiam, quando piam iſtam affectionem cum charitate ſophiſticè confundit.

1.Cor. 10. 5.

Contra epiſt. fundament. cap. 5.

IMPOSTVRA SEXTA.

Ex captione Accidentis & Conſequentis.

COLOR XLVI.

VIcinæ ſunt hæ duæ fallaciæ, quia altera in voce, altera in oratione, propter vocum aut rerum ſimilitudinem, diſsimilitudinem quę in ipſis eſt occultant, & incautos decipiunt. Eſt enim, vt ait Ariſtoteles 1. Elenchor. cap. 5. accidentis fallacia deterrima & periculoſiſsima qua etiam docti & artifices non rarò decipiuntur. Fit autem deceptio, quia ſubiectum & accidens cùm ſint diuerſa, pro vno & eodem accipiuntur, & id quod vni conuenit, putatur etiam alteri conuenire: & quod ex vno ſequitur, ex altero etiam ſequi exiſtimatur: vt ſi dicas, *Venientem cognoſcis: Petrus eſt qui venit: ergo Petrum cognoſcis*. Item, *Qui dicit te eſſe animal, verum dicit: at qui te aſinum eſſe dicit, dicit te eſſe animal: ergo qui te aſinum eſſe dicit, verum dicit*. Hac fallacia vſus eſt Caluinus, cùm Antichriſti attributa per ſummam impudentiam ad Romanum Pontificem transfert. 4. 7. 25. & cùm ineptum Sophiſtam egerit, & nihil probauerit, vt ſuprà vidimus; ex ore tamen Pauli ſe loqui gloriatur. Sic alibi frequēter hanc fallaciā Lectori intētat.

Colore 44.

§. 1.

1. 16. 1. Verbum Dei valdè commendat, quòd *ſit rectior & certior ad Deum dignoſcendum via, quàm totius mundi theatrum, quod omnium gentium oculis eſt expoſitum*. Statim addit ali-
1 quoties Scripturæ nomen, & hæc
duo nomina ita permiſcet (quod facit etiam 3. 20. 27.) vt improuidus Lector nullum Dei verbum præter Scripturam imaginetur: vt quemad-
2 modùm bene ſequitur, *Hoc traditur in Scriptura: ergo in Dei verbo:* ita etiam ſequi videatur, *Hoc non traditur in Scriptura*. v. g. eſſe ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, nec plura, nec pauciora: ergo non eſt in Dei verbo quod ſatis indicat. 3.20.24. Sic 4.19.5. *Pulchrè omnia & venuſtè. Sed vbi Dei verbū quod Spiritus ſancti præſentiā hic promittat? Ne iota quidem obtendere poſſunt*. Sed fruſtrà Sophiſtā agis Caluine, & in tuos caſſes incidis. Dicis 4.18.20. duo eſſe Sacramenta, nec plura ibi agnoſcis, nec pauciora: bene eſt. Sed vbi verbum? Nec ſyllabam, nec litteram, nec apicem proferre potes: vnde & ab ea ſententia alibi palàm recedis.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2.

1. 11. 5. In Dei imagines acerbiſſimè inuehitur, conglomeratis Scripturis, & Patrum ac Ethnicorum teſtimonijs; addita etiam ratione, quòd *diuinitas figurari* non poſsit. Deinde §. 7. & 10. ad Chriſti & Sanctorum imagines callidè dilabitur, & tandem concludit omnem venerationem, cuicunque imagini exhibitam, eſſe idololatriam. Quod perinde eſt, ac ſi ſic argumēteris, *Quoddā animal eſt rationis expers, ergo omnia animalia ſunt rationis expertia*: vbi manifeſtè accidentis fallacia ſe prodit. Quamuis enim Dei imagines eſſent illicitæ (quod etiam aliqui Catholici Doctores ſenſerunt) non ideò Chriſti & Sanctorum imagines eſſent repudiandæ. Sed Caluinus alterum alteri tam artificioſè intexuit, vt Lector eandem cauſam vtrobique tractari exiſtimet.

NOTAE.

1. A*ccidentis fallacia deterrima & periculoſiſſima.*] Ariſtotelis dictum comprobat noſtri temporis experientia, quo multos videmus in hæreſim abreptos, quod in rebus ſimilibus diſſimilitudinem notare non potuerunt. Sic enim cum antiquis Hæreticis argumentantur Nouatores,

Primò, Iudæi dies feſtos & ieiunia ſtata obſeruabant, vota vouebant, &c. Idem faciunt Papiſtæ: ergò Iudaizant. Et additur Scriptura: *Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos. Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vobis.* Non aduertunt diſcrimen inter feſtorum ac ieiuniorum cauſam, finem & modum. Gal. 4. 10. 1. 8. 34. b. 4. 13. 20.

Secundò, Platonici per Angelos ad ſummum Deum viam ſibi parare volebant, quos imitati ſunt Simoniani & ſimiles Hęretici: Papiſtæ per Angelos & Sanctos, tanquam per interceſſores & minores Deos, Deum ſibi conciliare volunt: ergo Platonicam & Simonianam idololatriam committunt; quam damnat Apoſtolus Col. 2. 18. *Nemo vos ſeducat volens in humilitate & religione* (θρησκείᾳ) *Angelorum*, &c. At quantum ſit diſcrimen, ex hiſtoria Platonicorum & Simonianorum perſpicuum eſt, & nos ſuprà deduximus. Colore 38. 1. 12. 2. 2.

Tertiò, Ethnici Iouis, Apollinis, Veneris, &c. ſimulachra colebant, eo nomine veri idololatræ: Idem faciunt Papiſtæ, quum Chriſti & Sanctorum imagines venerantur. Et accumulantur infinitæ Scripturæ. Exod. 20. 4. *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra*, &c. Et tamen hi boni viri, hoc præceptum quod nobis obiectant, quotidie tranſgrediuntur, quum in ſuis cubiculis, atrijs, feneſtris, nauibus, &c. tam multas imagines pingunt aut ſculpunt, ſui ac ſuorum, auium, piſcium, beſtiarum, monſtrorum, dæmonum: quo vel vnico facto ſua ipſi ſophiſmata clarè diſſoluunt. Ceterùm multa diſcrimina inter ſacrarum imaginum cultum, & Paganorum idololatriam vide apud Suar. tom. 1. in 3 p. d. 54. ſect. 7. 1. 11. 10. 2.

2. *Vt improuidus Lector nullum Dei verbum præter Scripturam imaginetur.*] Et tamen qui Scripturam ſolam ſic vrget, aliud Dei verbum palàm agnoſcit. 1. 8. 3. *Neque Moſes nouum Deum comminiſcitur: ſed quod de æterno Deo longa temporum ſerie à patribus quaſi per manus traditum acceperant Iſraelitæ, proponit.* Ecce Traditio, cui tota iuſtitiæ & ſalutis ratio incumbebat: ecce verbum traditum ſine ſcripto, quod ab omnibus pæne Hæreticis ſuperbè reiectum eſt, etiam ab hoc ipſo 4. 10. 17. & alibi ſæpe.

3. *Quamuis Dei imagines eſſent illicitæ.*) Ita ſenſerunt aliqui Doctores Catholici, Henricus Gandauenſis, Durandus, Abulenſis, Martinus Aiala, &c. quorum opinionem Eccleſię praxis ſatis refellit. Vaſquez. lib. 2. de Adorat. d. 3. cap. 3. Bellarm. lib. 2. de Sanctis cap. 8.

Tres enim ob fines Dei imago fieri poteſt.

Primò, Vt Dei natura qualis eſt in ſe, repręſentetur.

Secundò, Vt exprimatur figura, in qua apparere dignatus eſt.

Tertiò, Vt ex ſenſibili imagine ad inuiſibilem Deum ἀναλόγως (vt Scriptura loquitur Sap. 13. 5.) conſcendamus.

Primum modum admiſiſſent Stoici, Tertullianus, Anthropomorphitę, qui Deum corporeum faciebant: ſed hoc non fatuum modò eſt, quia Deus à materia & quantitate eſt remotiſſimus, verùm etiam impium & hæreticū, in Anthropophormitis ab Eccleſia damnatum. Hinc eſt illud Iſa. 40. 18. *Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?* & Concil. Trident. ſeſſ. 25. *Doceatur populus non propterea diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit.* Pulchrè Act. 17. 29.

Secundus modus non eſt cur reprehendatur: nam ſi Deus Pater in forma ſenis ſeſe oſtendit Dan. 7. 9. & Spiritus ſanctus in forma columbę Ioan. 1. 32. fortè etiam in forma humana, Gen. 18. 2. cur id non liceat picturis aut ſculpturis in memoriam reuocare?

Tertius modus eſt valdè vtilis: ſic enim imagines, teſte S. Gregorio ſunt libri idiotarum: qui ſicut ex Scriptura & concionibus audiunt Dei oculos, aures, manus, pedes, &c. ita eadem vident in picturis, atque ita per analogiam ad id perueniunt quod Propheta tam ſeriò inculcabat, *Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat?* Epiſt. 109. lib. 7 & epiſt. 9. lib. 9. Pſal. 93. 8.

IMPOSTVRA SEPTIMA.

Ex ignoratione Elenchi.

COLOR XLVII.

EST apud Ariſtotelem 1. Elenchor. cap. 5. alia Sophiſtarum captio, quæ vocatur ignoratio Elenchi ſeu redargutionis, quando
quis ex eo decipitur, quòd ſtatum 1
quæſtionis non aduertit, quid videlicet hic affirmet, & ille neget: ſic enim à vera contradictione aberratur. Optimè autem quæſtionis ſtatus intelligitur ex intẽtione actoris, & depulſione rei. v. g. Occidiſti Clodium Milo: Non occidi. Status, an occiderit? Occidi, ſed iure. Status, an iure occiderit? &c. Patet autem apud hæreticos hæc fallacia latiſſimè, qui frequenter quæſtionis ſtatum diſſimulant, aut malitiosè inuertunt, & congeſtis Scripturarum cumulis id impugnant, quod Catholici neque ſentiunt, neque defendunt: vnde oritur vera σκιομαχία, quæ tamen ſimpliciores decipit, & falſas de Catholicorum doctrina opiniones illis ingenerat. Exempla apud Caluinum ſunt obuia.

§. 1.

1. 7. 1. *Inualuit apud pleroſque perniciosiſſimus error, Scripturæ tantum ineſſe momenti, quantum illi Eccleſiæ ſuffragijs conceditur.* Vmbram verberas Caluine, & quæſtionis noſtræ ſtatum peruertis. Scripturæ auctoritas & momentum à Spiritu ſancto eſt, non ab hominibus: ſed quòd Euangelium Matthęi ſit diuina Scriptura, & Thomæ Euãgelium non ſit, Eccleſiæ teſtimonio diſcimus. Status itaque noſtræ controuerſiæ eſt, cùm de aliquo libro quęritur, ſacer ſit an profanus, quò ſit recurrendum? v. g. an epiſtola Iacobi Apoſtoli ſit diuina. Nos ad Eccleſiæ teſtimonium confugimus, tu ad ſpiritum priuatum. 1. 7. 4. & diuinam agnoſcis epiſtolam, quam Lutheri ſpiritus, tuo non inferior,
2 profanam, ſtramineam, & Apoſtolico ſpiritu indignam pronunciauit.

§. 2.

1. 12. 2. *Quinetiam in hunc finem inuenta eſt latriæ & duliæ, quam appellant, diſtinctio, quò impune viderentur Angelis & mortuis transſcribi diuini honores* Anathema illis dicimus, Caluine, qui hoc faciunt: tu verò controuerſiam noſtram diſsimulas. Quæſtio eſt, an Angeli & Sancti, in cælis cum Chriſto regnantes, honorandi ſint & inuocandi tanquam amici Dei & familiares, qui noſtras miſerias nôrint, & ſuis precibus depellere poſſint. Hoc expugna, & viceris. De diuinis honoribus nulla quęſtio eſt, quos ſine impietate ad creaturam transferri non poſſe, omnes Catholici ſentiunt & docent: ac proinde Collyridianos, qui B. Virgini tanquam Deę placentam offerebant, inter hęreticos retulerunt; vt videre eſt apud S. Epiphanium Hereſ. 78. & 79. Baron. anno Domini 373.

§. 3.

2. 5. 6. *Atqui dum Paulus caritate Theſſalonicenſium animos repleri optat, ſatis fatetur ſine profectu in auribus noſtris ſonare Legem, niſi totam eius ſummam cordibus noſtris Deus inſpiret.* & §. 7. *Quare ne amplius iſta virium noſtrarum cum Legis præceptis proportio vrgeatur, ac ſi Dominus quam in Lege daturus erat iuſtitiæ regulam, ad modulum noſtræ imbecillitatis exegiſſet.*
3 Quis Catholicorum vnquam negauit ad Dei legem ſeruandam opus eſſe auxilio diuino, nec ſolis liberi arbitrij viribus tentationes poſſe ſuperari, aut omnia peccata vitari?

tari?

tari? Sed tu Catholicos vafrè in Pelagianos transformas, vt eos penitus viciſſe videaris, & ſtatum quæſtionis non tantùm diſſimulas, ſed etiam alium fingis 3.2.8. *Atqui primò videndum erat, ſibine quiſque proprio marte fidem accerſat: an Spiritus ſanctus per eam teſtis ſit adoptionis.* Verùm hæc extra propoſitum dicuntur: noſtra controuerſia eſt, an veniens ad fidem, diuinæ gratiæ debeat cooperari. Nos affirmamus, tu negas. 2.3.10. & ſequent. & paſſiuè agere eum vis 2.5.11.b. *Sic eos humiliat, vt meminerint hoc ipſum quod agere iubentur, proprium eſſe Dei opus. quo diſertè exprimit, paſſiuè (vt ita loquar) agere fideles, quatenus è cælo ſuggeritur facultas, vt nihil ſibi prorſus arrogent.* Et 3.13.5. *Nam quoad iuſtificationem res eſt merè paſſiua fides, nihil afferens noſtrum ad conciliandam Dei gratiam, ſed à Chriſto recipiens quod nobis deeſt.*

Similiter controuerſia eſt inter nos, vtrùm homo diuina gratia adiutus Dei legem pro ſuo modulo implere poſſit. Nos affirmamus: tu hæſitare videris 2.5.§.7.8.9. ſed apertiſſimè negas 2.7.5. & alibi frequenter. Hoc tibi probandum eſt Caluine, non autem quod Catholici vltrò & libenter concedunt, ſine diuina gratia nos nihil poſſe, quod ad iuſtitiam aut ſalutem pertineat.

§.4.

3.5.2. *Qui enim poterat fœdiùs profanari Chriſti ſanguis, quàm dum negatur ſufficere ad peccatorum remiſſionem, ad reconciliationem, ad ſatisfactionem, niſi velut areſcentis & exhauſti defectus aliunde ſuppleatur & ſufficiatur?* Turbas quæſtionis ſtatum Caluine: nam de ſufficientia iſta magnificentiùs quàm tu, ſentimus: ſed id quod nos affirmamus, & tibi impugnandum incumbit, hoc eſt, Martyrum labores & dolores ex dignatione quadam à Chriſto aſſumi, non ad peccatorum culpam aut pœnam ęternam abolendam, ſed tantùm ad redimendam pœnam temporariam, in quam pœna æterna iuxta diuinæ iuſtitiæ diſpoſitionem commutata eſt. Quæ temporaria pœna in Dauide ita elucet, vt ſcribere coactus fueris 3.4.35.z. *ſingulare aliquid continere.*

§.5.

4.14.17. *Præſtat igitur verè Deus quidquid ſignis promittit ac figurat: nec effectu ſuo carent ſigna, vt verax & fidelis probetur eorum author. Tantùm hîc quæritur propriâne & intrinſeca (vt loquuntur) virtute operetur Deus, an externis ſymbolis reſignet ſuas vices. Nos verò contendimus, quæcunque adhibeat organa, primariæ eius operationi nihil decedere.* Et nos idem contendimus Caluine: vnde vanè laboras hoc probando, quod vltrò & libenter concedimus. Quod verò quæritur, hoc eſt, an nouæ legis Sacramenta ſint Dei inſtrumenta (moralia an phyſica, nihil refert) quibus filij ſui meritum nobiſcum communicat. v.g. an infans dum baptizatur, eo ipſo quòd baptizatur, ex Adæ filio Dei filius conſtituatur, remiſſo originali peccato, & Spiritus ſancti chariſmatibus animæ infuſis. Nos affirmamus, tu negas: nec hactenus probaſti quod probandum erat. Nec verò ex modo loquendi calumnia ſtruenda eſt, vt ſi quis dicat, Sacramenta eſſe *noſtri Samaritani vaſa quibus diuina gratia continetur*, aut aliquid ſimile: aliud enim eſt figuratè loqui, aliud veritatem ad viuum reſecare, & loquentium mentem intelligere: alioquin qui Solem, *mundi oculum* eſſe dixit, huiuſmodi calumniatoribus obnoxius erit. Eiuſdem farinæ Sophiſmata apud Caluinum ſunt plurima, quum operosè probat quod nos non negamus: vbi ex elenchi ignoratione deceptio fit, quia doctrinæ Catholicæ contradicere putatur quod cum ea conuenit: vnde quæſtionis ſtatu turbato aut euerſo, *σκιαμαχία* fit, & Lector minùs aduertens, miſerè ludificatur.

N O T AE.

1. STatum queſtionũ non aduertit.] Qui elencho ignorato aut diſſimulato cum aduerſario contendit, quæſtionis ſtatum euertat neceſſe eſt, & conſequenter [illegible] incurrat. Lapides & ligna adoras, ô Papiſta. Non adoro. Ille tanquam conceſſum arripiens, quaſi de lapidum adoratione controuerteretur, mille teſtimonia proferet, ex Scripturis, ex Patribus, ex Ethnicis, ex ratione, &c. vt doceat hoc eſſe abominandum. Quid niſi vmbram ferit, quum eadem Catholici contra Ethnicorum idololatriam ſint prolaturi?

2. *Lutheri Spiritus tuo non inferior*] Dices forte, quod in Svvenckfeldianos dicis 1.9.6. *Sed velim ab ipſis ſcire quiſnam ſit iſte Spiritus, cuius afflatu eo ſublimitatis euehuntur, vt Scripturæ doctrinam ceu puerilem & humilem deſpicere auſint.* Et meritò dices: nam Lutheri ſpiritus aliquando tibi eſt diuinus, aliquando diabolicus & idololatricus, aliquando humanus & erraticus; vt videre eſt apud P. Gaulter. Seculo 1. Verit. 1.§.9. & cap. 7. de Menandrianis. Infrà latiùs, Colore 80.

3. *At ſi iuſtitiæ regulam ad noſtræ imbecillitatis modulum exegiſſet.*] Ad imbecillitatem noſtram Deus iu-
Pſal. 102. 14. ſtitiæ regulam non incuruat; ſed quia nouit figmentum noſtrum, poſsibilitati noſtræ ſe accommodat, nec plus exigit quàm *commodè* præſtare poſsimus. Quamuis enim lex ſit ſupra naturæ vires, non tamen ſupra vires gratiæ. Nonne omnium bonorum abdicationem, perpetuam continentiam, continua ieiunia, &c. imperare potuiſſet? At hæc conſulere maluit, vt & culpa abeſſet ſi omitterentur, &
Vide Color. 5. & 12. magna laus ſi ob Dei gloriam aſſumerentur. Minus itaque præcepit quàm facere poſsimus, & Lex infra vires noſtras eſt, quam longè ſupra eſſe Caluinus blaſphemat 2.5.6. Atque hinc ſunt & *conſilia* Euangelica quæ Religioſi amplectuntur, & opera *ſupererogationis* quę ſecularibus etiam conueniunt, & commendantur ab Apoſtolo 2. Cor. 8. 10. & c. 9. 6. vbi etiam addit, *Hilarem datorem diligit Deus.* Vnde generoſi ſpiritus, communi iuſtitia non contenti, ad iuſtitię regulam magis ac magis conantur accedere, vt ſecundùm vltimum potentię (quemadmodùm in Scholis loquuntur) diligant Dominum Deum ſuum, veterèmque hominem exuant, vt nouum induere poſsint. Inter quos D. Auguſtinus lib. 10. Confeſſ. cap. 6. *Domine amo te. Percuſsiſti cor meum verbo tuo, & amaui te,* &c. & cap. 27. *Serò te amaui pulchritudo tam antiqua & tam noua, ſerò te amaui:* vbi vehementiſsimum proficiendi deſiderium oſtendit.

IMPOSTVRA OCTAVA.

Ex Petitione principii.

COLOR XLVIII.

ALia eſt captio, & Sophiſtis quidem ſatis familiaris, quæ vulgò vocatur Petitio principij: clarius ab Ariſtotele τὸ ἐν ἀρχῇ [illegible] ἢ λαμβάνειν, quando videlicet id concedi petitur, aut etiam tanquam conceſſum aut notum ſumitur, quod in controuerſia eſt, & cuius probatio expectatur. Hoc enim *in principio* proponi ſolet. v.g. An Lutheri doctrina ſit è cælo? vtrùm Caluini Euangelium vetus ſit, an nouum? an peccari poſſit ab eo, qui neceſſariò operatur? &c. Fit autem deceptio, quia Sophiſta alijs quidem verbis, non tamen aliud dicit, ſed idem per
1 idem confirmat. Sic Martinus Lu- Cochlæus in Actis & Scriptis Lutheri anno 1522. pag. 74. b.
therus libro contra Henricum VIII. Angliæ regem, quem tamen poſtea tantùm non in ſuam naſſam pertraxit: *Certus ſum dogmata mea habere me de cælo, quæ etiam aduerſus eum triumphaui qui in vngue nouiſsimo plus habet virtutis & aſtutiæ* (is eſt Satan) *quàm omnes Papæ & Reges & Doctores,* &c. quam Thraſonicam Lutheri iactantiam, lepidè retudit egregius ille Thomas Morus, ſub nomine Guiliel-

mi Roſſæi. *Hoc igitur principio à Reuerendo Patre petito, & à nemine conceſſo, ſic arguit vlteriùs reuerendus Frater, pater, potator Lutherus, extra ordinem S. Auguſtini fugitiuus: vnus ex Magiſtris inertibus Wittenbergenſibus, vtriuſque iuris Bacchanalius informis, & in ſacra Theologia doctor indoctus, Ego certus ſum dogmata mea habere me de cœlo: ergo dogmata mea ſunt cœleſtia. Et tunc vlteriùs ſic: Dogmata mea ſunt cœleſtia: ergo quicunque contradicit dogmatis meis, os ponit in cœlum, & blaſphemat Deum*, &c.

Quòd ſi quis eadem feſtiuitate Caluinum excipere velit, inueniet vberem huiuſmodi aſſertionum materiam; vt in epiſtola ad Regem Franciſcum pag. 4. a.

§. 1.

Nec ſic deſinunt doctrinam noſtram inceſſere, & quibus poſſunt nominibus criminari & infamare, quò vel inuiſam vel ſuſpectam reddant. Nouam appellant & nuper natam, dubiam eſſe & incertam cauillantur: rogant quibus confirmata ſit miraculis, &c. Videamus quàm validè Sophiſta noſter ſua probet, & aduerſariorum ora occludat.

Principiò nouam quòd appellant, Deo ſunt vehementer iniurij, cuius ſacrum verbum nouitatis inſimulari non merebatur. Illis quidem nouam eſſe minimè dubito, quibus & Chriſtus nouus eſt & Euangelium nouum; ſed qui illam Pauli concionem veterem eſſe nouerunt, Ieſum Chriſtum mortuum propter peccata noſtra, reſurrexiſſe propter iuſtificationem noſtram, nihil apud nos deprehendet nouum.

Euge Caluine, patriſſas, id eſt, Lutherizas, nam aſſertio tua ne hilum quidem à Lutheri aſſertione diſcedit. Sic enim argumentaris:

Sacrum Dei verbum non eſt nouum:
At mea doctrina eſt Sacrum Dei verbum:
Ergo mea doctrina nõ eſt noua. Item,
Pauli concio eſt vetus:
At mea doctrina eſt Pauli concio:
Ergo mea doctrina eſt vetus.

O Dialecticum acutum! ô dignum Miniſtris Geneuenſibus Magiſtrum! Si addidiſſes, *Certus ſum meam doctrinam eſſe Dei verbum; meam concionem eſſe Pauli concionem*; non reipſa tantùm, ſed etiam verbis, Lutheri nobis acumen repræſentaſſes.

§. 2.

Rurſus in eadem epiſtola, pag. 4. b.

Quòd miracula à nobis poſtulant, improbè faciunt non enim recens aliquod Euangelium cudimus; ſed illud ipſum retinemus cuius confirmandæ veritati ſeruiunt omnia quæ vnquam & Chriſtus & Apoſtoli miracula ediderunt.

Hoc eſt argumentum, *Quod miraculis ſatis probatum eſt, miraculorum defectu reijci non debet:*

Sed noſtrum Euangelium, Chriſti & Apoſtolorum miraculis ſatis probatum eſt:

Ergo reijci non debet; tametſi nos miraculis deſtituti ſimus.

Probatur aſſumptio, quia noſtrum Euangelium eſt idem cum eo quod Chriſtus & Apoſtoli prædicârunt & miraculis confirmârunt. Itaque tota argumentatio huc tandem redit, *Habemus verum Euangelium, quia habemus verum Euangelium.* Itáne Caluine lectoribus tuis illudis? Grauiſſima & capitalis inter nos & te controuerſia eſt, vtrùm Euangelium quod prædicas, ſit Chriſti Euangelium: nos negamus, & tu affirmas: ſed affirmas tantùm, & non probas; cùm tamen illa doctrina quæ receptæ doctrinæ contraria eſt, ſine certiſſimis argumentis nullam fidem mereatur. Ipſe Chriſtus qui doctrinam attulit per Prophetas promiſſam, & in Lege virtualiter concluſam, paratus eſt reijci, ſi non facit opera Patris ſui. Io. 10. 37. & te Caluine recipiemus, qui nouam adfers doctrinam, aut (vt tu vis) nouam ex vetere, certè cum recepta doctrina pugnantem, ſine vllis miraculis, ſine alijs idoneis miſſionis tuæ ſignis, ſola affirmatione tua contenti? Perſuade hoc illis quibus Pythagoras es; nobis in hac cauſa non ſufficit αὐτὸς ἔφα.

§. 3.

2. 5. 2. *De pœnis reſpondeo illas iure nobis irrogari, à quibus peccati culpa emanat. Quid enim refert, liberóne iudicio an ſeruili, modò voluntaria cupiditate peccetur: præſertim quum inde peccator arguatur homo, quia eſt ſub ſeruitute peccati?* Quæſtio eſt inter nos & te, vtrùm homo libero arbitrio deſtitutus peccare poſsit: nos negamus cum ſenſu communi & D. Auguſtino, quia *nemo peccat in eo quod caueri non poteſt*: tu affirmas, & perinde ac ſi ſolidiſsimè probaſſes, etiam alia inde deducis, videlicet, eum pœnas mereri qui malum

Lib. 1. Retractat. cap. 9.

euitare

euitare non potuerit. Nos autem ex culpa & pœna rectiſſimè liberum arbitrium colligimus: neque ſolui poteſt argumentum, quòd neceſsitas cum peccato cōſiſtat, quia hoc ipſum eſt quod inter nos controuertitur.

§.4.

4.1.9. *Hinc naſcitur nobis & emergit conſpicua* oculis *noſtris Eccleſiæ facies. Vbi enim cunque Dei verbum ſyncerè prædicari atque audiri, vbi Sacramenta ex Chriſti inſtituto adminiſtrari videmus, illic aliquam eſſe Dei Eccleſiam nullo modo ambigendum eſt.* Petis principium Caluine, & ſine vlla probatione tanquam certum ſumis, quod maximè probandum erat. Hæc enim eſt argumenti tui vis, *Vbicunque ſunt duæ iſtæ notæ, ibi eſt aliqua Eccleſia:*

At apud me ſunt duæ iſtæ notæ, quia Dei verbum & Sacramenta ſyncerè tracto:

Ergo apud me eſt Eccleſia.

Quidquid ſit de maiori propoſitione, minorem negabit tibi Arianus, quòd non rectè illum locum exponas, *Pater maior me eſt*: negabit Lutheranus, propter Chriſti verba, *Hoc eſt corpus meum*: negabit Anabaptiſta, quòd ſine Scriptura infantes baptizes: negabunt Catholici, quòd totam doctrinam tuam mendacijs, blaſphemijs, calumnijs & impoſturis referſiſti. Et quis illi concedat ſynceram verbi prædicationem, qui diuinam Scripturam tam miſerè torquet? vt vidimus Spectaculo 3. quis Sacramentorum ex Chriſti inſtituto adminiſtrationem, qui contra eius inſtitutionem baptizari permittit in quouis liquore, & Cænam ſumi in quouis cibo & potu? Quid hîc facies Caluine? nonne ad Lutheri cantilenam confugies? *Quidquid dicant Ariani, Lutherani, Anabaptiſtæ, Papiſtæ, certus ſum meam doctrinam eſſe è cælo, idq́; ex arcano Spiritus teſtimonio.* 1.7.4. At Lutherus contrà inſurget, *Certus ſum* (Libro contra regē Angliæ.) *mea dogmata è cælo eſſe: & propterea qui aliter docet, aut damnat ea quæ ſcripſi de fide, de operibus, de libero arbitrio & ſimilibus, is damnat Deum, & oportet eum manere filium gehennæ.*

Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?

Ita videlicet nebulones iſti, cùm perpetuò Dei verbū iactent, nihil aliud quàm ſuum verbum, id eſt, capitis ſui viſiones proferunt, & idem per idem probant, ſuiſque ſophiſmatibus miſeras animas crudeliter deludunt.

§.5.

Ad hanc fallaciam pertinent etiam omnes illæ Caluini proteſtationes, non ſe impeti, ſed Deum, ſed Spiritum ſanctum, ſed Apoſtolos: nam ſemper ſumit quod probandum eſt.

1.18.3. *Antequam tamen reſpondeam, monitos* iterùm *volo Lectores cauillum hoc non in me ſed in Spiritum ſanctum torqueri. Iterum,* quia antè dixerat, *Viderint qui cæleſtibus oraculis ſiniſtras ignominiæ notas inurere non dubitant.*

2.5.4. *Primùm non ſoli ſumus in hac cauſa* (qui negamus liberum arbitrium) *ſed Chriſtus & omnes Apoſtoli. Viderint iſti quomodo ſuperiores euadent in certamine, quod cum talibus antagoniſtis ſuſcipiunt.*

3.2.30. *Denique nihil habent in hac doctrina maleuoli quod carpant, quin Paulum nobiſcum inuoluant in eandem reprehenſionem, qui Euangelium propriè vocat fidei ſermonem.*

3.2.39. *Sed vbi ſimpliciter cum Paulo dicimus nos accepiſſe non Spiritum huius mundi, &c. quid contrà obgannire poſſunt, quin Spiritum Dei contumelioſè inceſſant?*

3.4.29.2. *Hic mihi obteſtandi ſunt lectores, non vt gloſſis meis auſcultent: ſed tantùm vt verbo Dei locum aliquem eſſe*
2 *ſinant.* Lutheri cantilena in conuentu Wormacienſi, *Tantùm petere ſe, ne adigatur verbum Dei negare, cetera omnia obedientiſſimè ſe præſtaturum.* (Cochlæus anno 1521 pag.61 b.)

4.2.6. *Quod tamen ipſum ſatis ſuperq́; nos abſoluit, niſi Apoſtolos quoque ſchiſmatis damnare velint, quibuſcum ſimilem habemus cauſam.*

4.7.25. *Sed qui hoc ſentiunt, non intelligunt ſe Paulum immodeſtiæ inſimulare, poſt quem nos loquimur: imò ex cuius ore ſic loquimur.*

4.9.1. *Veneror vetuſta Concilia ex animo, ſuoq́; in honore apud omnes eſſe cupio. Sed hîc eſt aliquis modus: vt nihil ſcilicet Chriſto derogetur.* Ergo Caluine, illa tu Concilia quæ Chriſto derogârunt, ex animo veneraris, & ab omnibus honorari cupis. (Inſignis Caluini fatu...)

4.10.9. *Hîc dum reclamamus, cauſam habemus cum Paulo communem, qui nullo modo patitur fideles conſcientias in hominum ſeruitutem redigi.*

4.16.20. *At enim hæc tela in Deum magis quàm in nos diriguntur.* In his

omnibus

Digitized by Google

omnibus ſumitur quod probandum eſt, & quod ab aduerſarijs negatur. Vnde patet hanc fallaciam fallaciæ Ignorationis elenchi eſſe *ἀντίςροφον*: altera enim probat, quod probatione non eget, & ab aduerſarijs vltrò conceditur: altera non probat quod maximè probandum eſt, & quod ab aduerſarijs negatur: probare tamen incautis videtur, quia idem non ijſdem verbis enuntiat.

NOTAE.

1. A*Lijs quidem verbis non tamen aliud dicit.*) Hinc in rudioribus deceptio, qui alijs verbis aliud ſubeſſe putant, quod multis Caluini lectoribus euenire dubium non eſt. Sapientiùs D. Auguſtinus lib. 5. Confeſſ cap. 6. *Ergo vbi venit* (Fauſtus Manichæus) *expertus ſum hominem gratum & iocundum verbis: &* ea ipſa *quæ illi ſolent dicere, multo ſuauiùs garrientem. Sed quid ad meam ſitim, poculorum pretioſorum decentiſſimus miniſtrator?* Et infrà pulcherrimè hoc proſequitur.

2. *Lutheri cantilena in conuentu VVormacienſi.*) Sophiſma Diabolicum, quod aſtutus ille Ioannes Huſs, eiuſque diſcipuli olim vſurpauerant in Conſtantienſi Concilio: nam vt eſt apud Cochlæum lib. 2. Hiſtor. Huſsit. pag. 108. *Illi verò dixerunt, ſeſe facturos cætera libenter omnia: verùm ſcripturam in Bohemiam nollent mittere, ne è cælo retraherent eos, quos diuina ſua doctrina Deo lucrati eſſent.* Idem imitatur Caluinus non infrequenter, vt 4. 15. 7. *Quis enim Chryſoſtomo potiùs auſcultet, neganti in Iohannis baptiſmo comprehenſam fuiſſe peccatorum remiſsionem, quàm Lucæ contrà aſſerenti Iohannem Baptiſmum pœnitentiæ prædicaſſe in peccatorum remiſsionem?* Duplex Sophiſma: & Petitionis principij, quum ponitur id quod controuertitur: & Ignorationis elenchi, quum inuertitur ſtatus quæſtionis. Hinc illorum querela, qui (vt ait Cochlæus de actis & ſcript. Lutheri anno 1521. pag. 62.) *non ſatis deliberatè Cæſarem & Principes egiſſe putabant, quòd vocantes ad ſe Lutherum, nullos pariter vocauerint Theologos, qui falſos prætextus & fucos illius detegere potuiſſent.*

IMPOSTVRA NONA.

Ex falſis & vagis citationibus.

COLOR XLIX.

...ximum. ...ron. anno 9. Bellarm. 2. de Rom. ...tif. c. 25.

DIgnus hic Geneuenſi Papa color, qui Romanum Papam virum ſanctiſsimum & ſynceriſsimum, falſi crimine falsò arceſſere non eſt veritus, quum ipſe centies in legem Corneliam inexcuſabiliter peccârit. Habet enim hoc pro more; quum aliquis locus ipſi fauere videtur, diligenter citat & librum, & caput, & verſum: ſi ita repugnat, vt ad ſe trahere poſſe diffidat, tunc non rarò ad malas artes perfugiũ habet.

§. 1.

Primò, Citat in aëre, ſine capite, ſine libro, ſine certo auctore: quemadmodum Pelagius apud D. Auguſtinum lib. de Natura & gratia c. 61. *Oportuit magiſtrum doctoremq́ virtutum homini ſimillimum fieri, vt vincendo peccatum doceat hominem vincere poſſe peccatum.* quod ex Lactantio ſumptum videtur lib. 4. diuinar. inſtitut. c. 24. Quemadmodùm Lutherus in aſſert. primi art. tanquam prouerbium citat, quod alibi tribuit Auguſtino, *Vt ſit verum ſic quod dicitur, Non ſacramentum, ſed fides ſacramenti iuſtificat.* Sic Caluinus 4. 17. 14. *Nemo eſt veterum qui ſacra Cœnæ ſymbola non fateatur diſertis verbis panẽ & vinum eſſe.* 4. 12. 26. *Quid, amabo, facient* omnibus *vetuſtis Patribus, quos certum eſt non modò coniugium in Epiſcoporum ordine toleraſſe, ſed etiam approbaſſe?* Mendacia ſuprà refutata, Color. 7. & 9.

§. 2.

Secundò, Auctorem citat ſine libro & capite: quemadmodum Lutherus libro contra Cochlæum, ſuprà dictum prouerbium tribuit Auguſtino, & Philippus in Apologia art. 13. *Imò*, inquit, *in contrarium ait Auguſtinus, quòd fides Sacramenti, non Sacramentum, iuſtificet.* Falſus vterque & falſator: nam illa verba in Auguſtino non reperiuntur, & quod ad

rem attinet, ſæpe docet Sacramenta iuſtificare. lib. 19. contra Fauſt. c. 11. tract. 80. in Ioan. lib. 4. de baptiſ. cap. 22. Caluinus 2.2.8. *Quòd ſi nos Patrum authoritas mouet; illi quidem aſſiduè in ore habent vocabulum, ſed ſimul declarant quanti faciant illius vſum: inprimis Auguſtinus, qui nō dubitat Seruum appellare.* Item 4.17.33. *Ego verò nego poſſe comedi abſque fidei guſtu: vel (ſi cum Auguſtino loqui magis placet) nego plus referre homines ex Sacramento quàm vaſe fidei colligunt* At hæc tua phraſis eſt 4.15.15. *Cæterùm, ex hoc Sacramento, quemadmodum ex alijs omnibus nihil aſſequimur niſi quantum fide accipimus.* Item 4.17.34. ſub fi. *Ac ne congerie me pugnare dicant aduerſarij, ferre velim quemodo ab vna eius* (Auguſtini) *ſententia ſe expediant, vbi dicit Sacramenta in ſolis electis efficere quod figurant.* Cur locum non citas Caluine? Citaui, inquit, 4.14.15. & 4.19.16. librum de baptiſ. paruulorum.

At Primò, titulus notus & vulgaris eſt, *De peccatorum meritis & remiſſione* ad Marcellinam.

Secundò, ſunt tres libri & nihil notas.

Tertiò, nullum caput aſſignaſti: omnia fraudulenter ne fraus appareret, vtque tuam hæreſim tanti viri auctoritate fucares, quam ille plurimus locis refutat; vt lib. de Corrept. & grat. cap. 13. ante med.

§. 3.

Tertiò, Auctorem citat & librum, ſed ſine capite, vt Lector fatigatus quærere deſinat. Exemplum iam eſt allatum. Sic 4.19.23. diligenter cauit, ne c. Acoluthus. diſtinct. 23. citaret, quum alios Canones ex eadem diſtinct. attuliſſet: vidit enim acutos ſuos Sarcaſmos ſtatim retundendos, ſi canon ille inſpiceretur. *Sed in primis*, inquit, *ſpectabilis eſt argutia qua in acoluthi nomine philoſophantur, ceroferarium appellantes verbo (vt arbitror) magico, certè inaudito gentibus ac linguis omnibus, quum ἀκόλουθος Græcis ſimpliciter ſignificet depiſſequum.* At Canon ille (qui eſt Concilij Carthaginenſis quarti, cui D. Auguſtinus interfuit) ſic loquitur: *Acoluthus ab Archidiacono accipiat ceroferarium* (id eſt, candelabrum, inquit gloſſa) *cum cereo*, &c. Non igitur Acoluthus vocatur hic ceroferarius, ſed inſtrumētum quod ceram aut cereum fert, aut ſuſtinet: neque eſt verbum magicum, niſi omnes illos Patres cum S. Auguſtino in Magos Caluinus transformare velit.

§. 4.

Quartò, Aliud pro alio citat, vt loco non inuento lateat fraus, & Impreſſori imputetur. Sic 2.8.10. Decalogi partitionem qua vtuntur Catholici, impugnans, *Suffragatur*, inquit, *& Auguſtinus ad Bonifacium*) atqui Ianuarium dicere debuit, & epiſtolam citare, niſi manifeſti mendacij notam timuiſſet: cùm ibidem (vt & alibi ſæpe) Caluino in iſta partitione S. Auguſtinus ex profeſſo repugnet; vt ſuprà oſtenſum eſt. Sic cùm Circumciſionē Baptiſmo æquare vellet 4.16.3. *Quibus verbis*, inquit, *æterna vitæ promiſſio continetur: quemadmodum interpretatur Chriſtus; argumentum hinc ducens ad euincendam fidelium immortalitatem & reſurrectionem*; At Chriſtus verba Abrahæ dicta Gen. 17.10. non interpretatur; ſed quæ Moyſi ſuper rubum dicta ſunt. Exod. 3.6. quæ diuerſam intelligentiam ex dicentis ſcopo recipere poſſunt. Sic 4.15.15. cùm clariſſimum pro baptiſmi efficacia locum adferret, qui eſt Act. 22.26. ne Lector loco inſpecto veritatem odoraretur, citauit in margine Act. 9.17. vbi eadem quidem hiſtoria, ſed non eadem verba habentur, quibus error ipſius apertiſsimè iugulatur. Coloſſ. 2. Gen. 17.10. Mar. 12.26.

§. 5.

Quintò, Locos citat aliquando bene, ſed Auctorum verba corrumpit, mutando, addendo, detrahendo; vt initio Spectaculi tertij oſtenſum eſt. Sic 3.18.3.2. *Et ſi more ſuo pertinaciter vrgeant operum mercedem, regerere illud Petri licebit, vitam æternam fidei eſſe mercedem.* 1. Pet. 1.9. Textum corrumpis Caluine,

Nam Primò, Græcè eſt τὸ τέλος, & Latinè finis.

Secundò omnis quidem merces eſt laborum finis; at non omnis finis eſt merces.

Tertiò, quum Catholici vrgent operum mercedem, non excludunt fidem, ſed intimè includunt, quia ſine fide nullum eſſe meritum poteſt: at tu qui fidei mercedem vrges, excludis opera ex fide facta, & ſolam fidem nobis obtrudis.

4.11.15.

4.11.15. *Pÿ quoque Imperatores, nullo reclamante, ad ſua tribunalia, quoties opus erat, Clericos ſemper vocârunt.* Sic *enim loquitur Conſtantinus in epiſtola ad Nicomedienſes, Si quis Epiſcoporum inconſultè tumultuatus ſit, miniſtri Dei, hoc eſt, mea executione, illius audacia coërcebitur.* Et citat, Theodoretum lib. 1. cap. 20.

Sed Primò, Non dicit Conſtantinus, *Si quis Epiſcoporum*: quin potius populo Nicomedienſi minatur, ſi Epiſcopis Arianis adhærere velit.

Secundò, Quomodo Epiſcopos ad ſua tribunalia vocaret, cuius eſt vox illa laudatiſsima apud Ruffinum lib. 10. Hiſtor. cap. 2. & S. Gregor. lib. 4. epiſt. 75. *Vos Dijeſtis à ſummo Deo conſtituti: æquum non eſt, vt homo iudicet Deos.*

Tertiò, Caluinus ipſe ſe refellit. 4.9.10. *Niſi Imperator Conſtantinus occurriſſet, qui inquiſitionem in Epiſcoporum vitam, rem eſſe* ſupra *ſuam cognitionem profeſſus*, &c.

§. 6.

Cap. 2. 2.3.13. *Audiamus nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem. Libro de correptione & gratia ad Valentinum fuſius exequitur, quod breuiter, eius tamen verbis referam, Gratiam perſiſtendi in bono, Adæ fuiſſe datam ſi vellet: nobis dari vt velimus, ac voluntate concupiſcentiam ſuperemus. Habuiſſe ergo illum poſſe ſi vellet: ſed non velle vt poſſet: nobis & velle dari & poſſe. Primam fuiſſe libertatem, poſſe non peccare: noſtram multò maiorem non poſſe peccare. Ac ne de futura poſt immortalitatem perfectione loqui putetur (ſicuti perperam Lombardus eò trahit) ſcrupulum hunc paulò poſt eximit.* Hæc Caluinus, qui paucis verbis quinque errata committit.

Primò, Fraudulenter citat caput ſecundum, cùm ſit vndecimum.

Secundò, verba D. Auguſtini corrumpit, nam ſic ipſe loquitur: *Prima ergo libertas voluntatis erat, poſſe non peccare: nouiſsima erit multò maior, non poſſe peccare. Prima immortalitas erat poſſe non mori: nouiſſima erit multò maior, non poſſe mori. Prima erat perſeuerantiæ poteſtas, poſſe bonum non deſerere: nouiſſima erit felicitas perſeuerantiæ, bonum non poſſe deſerere.* Sic Auguſtinus. At Caluinus loco vocis *nouiſsima*, ponit, noſtra: & loco *erit*, ſubintelligit *eſt*.

Tertiò, D. Auguſtini ſenſum & mentem manifeſtè peruertit, qui de nouiſſima libertate, id eſt, in regno cęlorum futura apertiſsimè loquitur:

Nam Primò, vox *nouiſsima* hoc oſtendit.

Secundò, loquitur in futuro, *erit*: at noſtra iam eſt.

Tertiò, libertatem immortalitati æquiparat: an ergo nos nō poſſumus mori? ſi mori, ergo & peccare.

Quartò, quæ in hac vita felicitas perſeuerantiæ, cùm SS. Martyres, & alij qui reipſa perſeuerant, in laboribus & doloribus ſuum curſum perficiant?

Quintò, quomodo D. Auguſtinus vult nos iam non poſſe peccare, qui eo nomine Iouinianum inter Hæreticos retulit?

Sextò, Et tu, qui doces Sanctiſſimos quoſque in omni opere peccare, imò in omni opere bono peccare mortaliter; cur ita noſtram libertatem effers vt non poſſimus peccare? Video rimam qua ſoles elabi: Sanctos peccare, & verè peccare, propter Chriſtum tamen non imputari illa peccata. 3.4.28.

Sed Primò, hoc nihil ad S. Auguſtinum, qui tuam imputationem non nouit.

Secundò, ipſe vbique docet nos verè peccare, & per pœnitentiam remiſsionem conſequi, non per non imputationem.

Tertiò, eſt contra ſenſum communem, homicidas, adulteros, & ſimiles, v. g. Dauidem non poſſe peccare, quia electis nihil imputetur: nec longè abludit à Libertinorum delirijs, quos tu odioſiſsimè inſectaris.

Quartò, quid libertati cum non imputatione? hæc enim foris eſt, cùm libertas nō peccādi intus eſſe debeat.

Quintò, quæ iam vera felicitas, ſi peccata verè inſunt?

Quartò, D. Auguſtini ſententiam in alienum ſcopum dirigit, nempe vt hominem non cooperari gratiæ, ſed gratiam totū prẹſtare oſtendat: quod à mente D. Auguſtini eſt alieniſsimum; vt ipſemet licèt inuitus, fatetur 2.3.7. Primus enim eſt, qui ex Apoſtolo illam celebrem gratiæ partitionē in operantem & cooperantē docuit, & in negotio ſalutis vbique cooperationē noſtram requirit. Nūc vnus locus ſufficiat ex libro de gratia

 & libero

Digitized by Google

& libero arbitrio cap. 15. *Non autem ego,* inquit, *ſed gratia Dei mecum: id eſt, non ſolus, ſed gratia Dei mecum: ac per hoc nec gratia Dei ſola, nec ipſe ſolus, ſed gratia Dei cum illo.* Nec mirum ita ſentire D. Auguſtinum, cùm tota Scriptura eò tendere videatur, vt naturam (id eſt, liberum arbitrium) gratiæ faciat pediſſequam, noſque ad cooperãdum exhortetur: vnde Salomon Sap. 9. 10. *Mitte ſapientiam de cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit & mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit apud te.* Et 2. Paralip. 15. 2. *Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo.*

Quintò, Immeritò Magiſtrum Sententiarum carpit: rectè enim vidit D. Auguſtini verbum ad præſens ſeculum non pertinere, ſed ad futurum: quod etiam ex ipſo textu perſpicuum eſt. Quòd ſi tam mala fide, vbi bonam pollicetur, S. Auguſtini locum tractauit, quid de alijs locis ſuſpicandum erit? quid de alijs Patribus, quos obtorto collo in ſuam ſententiam trahit? Sed longum eſſet iſta examinare, & nos aliò properamus. Ex vno loco diſce omnes.

§. 7.

Septimò, Ex vnius Patris loco malè intellecto, veteris Eccleſiæ axiomata cudit, vt 4. 19. 17. z. *Quod ne commentum eſſe noſtrum putes, praterquam quòd Scriptura verbis conforme eſt, apparet in veteri Eccleſia fuiſſe peruulgatum inſtar certiſſimi* axiomatis. Quî probas? *Nam in libello de fide ad Petrum, qui Auguſtino inſcribitur, Sacramentum fidei & pœnitentiæ dicitur. Et quid ad incerta confugimus?* &c. Mira eſt iſta Dialectica tua Caluine, qui ex loco incerto elicis axioma certiſſimum: & quod vnus Scriptor dixit, tribuis omnibus: & quod ille bene & Catholicè dixit, in peruerſum ſenſum trahis: nunquam enim B. Fulgentio, qui libri iſtius auctor putatur in mentem venit aſſerere, Pœnitentiæ Sacramentum nihil eſſe aliud quàm Baptiſmum memoria repetitum, quod tu ex ipſo adſtruere conaris.

N O T Æ.

Sueton. in C. Calig. cap. 41.

1. C*itat in aëre, ſine capite, ſine libro, ſine auctore.*] Hęc Caluini malitioſa fallacia, Caligulæ & Ruffini factum in memoriam redigit. *C. Caligula* inquit Suetonius, *vectigalibus indictis, neque propoſitis, cùm per ignorantiam ſcripturæ multa commiſſa fierent, tandem flagitante Pop. Rom. propoſuit quidem legem: ſed & minutiſſimis litteris, & anguſtiſſimo loco, vti ne cui deſcribere liceret.* Ad iſtud exemplum Caluinus, flagitantibus credo diſcipulis, (ne αὐτὸς ἔφα ſemper & vbiq; valeret Auctorum citationes propoſuit tam dextrè, vti ne cui inuenire liceret. Ruffinus verò, quod illi obiicit S. Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem, præter Origenis περὶ ἀρχῶν ab ipſo malè tranſlatum, & Euagrij Pontici libros virulentos Latinitate donatos; illam adiecit execrabilem imposturam, vt Xyſti ſeu Sexti Pythagorici commentarium à ſe tranſlatum ſub titulo Xyſti martyris Eccleſiæ Romanæ Pontificis ediderit, *vt qui volumen Philoſophi neſciunt, ſub martyris nomine bibant deaureo calice Babylonis.* Imitatur hoc Caluinus, tum falſas ſententias Sanctis affingendo, tum libros vel ſine nomine, vel ementito nomine vulgando; vnde eſte eius liber de puniendis Hæreticis gallicè editus, & illud in Indice libror. prohibitorum, *Alcuini ſeu potiùs Caluini commentarij in libros de Trinitate.* Sicut enim vox *Caluinus* per ἀναγραμματισμὸν. Lucianum reddit, hominem atheiſmo notiſſimum, ita etiam Alcuinum, virum doctum & Catholicum, Caroli Magni pręceptorem, cuius iuſſu & auctoritate celeberrimam Pariſienſem Vniuerſitatem inſtituit anno Domini 791.

D. Hieron. lib. 4. commentar. in Ierem. c. 22. Lipſ. lib. 1. Manduct. diſſ. 6.

2. *Audiamus nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem.*] Tanta eſt hęreticorum in placitis ſuis tuendis pertinacia & impotentia, vt quiduis ſubire malint quàm vel latum vnguem à ſuis ſomniis diſcedere, niſi quum ex innata inconſtantia, placita diſplicere incipiunt: imò contra propriam conſcientiam Scripturas & Patres malè citent, deprauent, variiſque modis corrumpant. Sic olim Ariani ex Ioannis Euangelio cap. 4, 24. hæc verba eradere, *Spiritus eſt Deus*, quàm errorem ſuum agnoſcere & emendare maluerunt; vt teſtatur S. Ambroſius lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 11. Sic Marcion, antiquus hęreticus, ex nouo Teſtamento plurima vel abſtulit vel mutauit, notante Tertulliano lib. 5. contra Marcion. & S. Epiphanio hęreſi 42. Sic noſtri Nouatores peſſima fide in tractandis Scripturis & Patribus verſati ſunt, ſuumque Euangelium ita adamârunt, vt fas eſſe dicerent technis illud & mendaciis, diſſimulationibus, periuriis, rebellionibus, &c. promouere: quod ita eſſe clamat experientia, & docet Guilielmus Roſſæus, de iuſta Reip. Chriſtianę in Reges impios & hæret. authoritate cap. 6. n. 8. Bolſec. in vita Caluini cap. 20. in fin. Quò facit illud S. Hieron. pręfat. lib. 4. in Ierem. *Hæreſis Pythagoræ & Zenonis,* &c. *caput reuiuiſcere,* &c. *& creſcere per dies ſingulos, dum* ſecretò *docent, & publicè negant.*

IMPO-

IMPOSTVRA DECIMA

ET CORONATA.

Ex verborum fumo.

COLOR L.

Gellius lib. noct. Attic. cap. 10.

EST in Sophiſtarum præceptis (quales Protagoras & Euathlus fuerunt) vt orator aut cauſidicus, ſi cauſa parùm firma videatur, nec ſatis probabilis, multis verborum ambagibus Iudices ἀπὸ τοῦ κρινομένου, abducant, fumumque ob oculos offundant, nè facilè verum cernere poſſint. Facit hoc Cicero frequenter, vt in oratione pro Muræna, pro Cælio, pro Milone, &c. & in cauſa Munatij: nam cùm hic Sabinum Ciceronis amicum ad Iudicem protraheret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium. *An tu*, inquit, *Munati, illud iudicium opera tua effugiſti, an potiùs mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?* Aſtutia hæc Caluinum non latuit, quin verò libenter eam adhibet, præſertim cùm in locum aliquem lubricum incidit, vt de fidei certitudine, de Eccleſia, de bonis operibus, &c. tunc enim ex vno ore calidum flat & frigidum, verborumque ambagibus ac fumis ita Lectoris animum obnubilat, vt neſciat tandem quid credat, & quid non credat.

[A]pophtheg. c. 55.

Verùm præ ceteris excellit aſtutia, qua in Cœnæ ſuæ myſterio vtendum ſibi putauit:

Nam Primò, fingit eſſe myſterium inexplicabile & incomprehenſibile. 4.17.7.24.

Secundò, ſuam ſententiam expo- 1
nit, quam perſuadere pijs pectoribus ſe poſſe confidit: quaſi nemo hactenus Euchariſtiæ myſterium intellexerit: adeò vt Beza hac in parte ſecundum illi à Deo locum attribuat, quòd nemo meliùs, vberiùs aut exactiùs Cænæ myſterium explicârit: vbi vides non obſcurè Apoſtolis & prophetis Caluinum anteponi.

Tertiò, videri vult ſpecioſius aliquid quàm Zuinglius aut Oecolampadius, in medium proferre: quòd illi in ſignis extenuandis nimij fuerint. 4.17.5.b. & panem ac vinum ſigna fecerint vacua & inania: ipſe autem faciat illa efficacia quæ veritatem ſecum deferant. 4.17.19. & alibi ſæpe. Reuerà tamen Caluinus in hoc puncto Zuinglianus eſt, nec niſi verborum pompa, & multis vanis pollicitationibus ab eo differt; quemadmodum veritatis vi compulſus aliquando fatetur 4.14.14. *Fallitur qui plus aliquid per Sacramenta conferri putat, quàm quod verbo Dei oblatum, vera fide percipiat.* & 4.17.5. *Interim verò hanc non aliam eſſe quàm fidei manducationem fatemur: vt nulla alia fingi poteſt.* In hac igitur cauſa, in qua plurimùm deſudaſſe videtur, & Beza iudice palmam tulit, tam eſt varius & verſipellis, in tot formas ſe induit, vt neſcias quid ſibi tandem velit, vtque ipſe præ nimia vertigine, ſæpe ſui oblitus videatur. Promittit ſcalas, vehicula, canales, alas, miram cum Chriſti

Vide Claud. Sainctes. in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ pag. 42. 43. 44.

2 corpore coniunctionem:

Sed quod diſcipulo Caluus promittit hianti,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

Nam cùm iam Chriſti corpus apprehendiſſe ſe confidit, nihil prǽter vmbram deprehendit: & quum in tertium cælum iam ſibi euectus videtur, inuenit ſe in imam terram per quaſdam ſcalas & gradus deductum, vel potiùs improuidè præcipitatum. Meritò igitur coronam meretur hęc inſignis impoſtura, quæ verborum pompa & multis pollicitationbus, miſerum Lectorem in grauiſſimo fidei noſtræ myſterio deludit: quapropter à nobis hoc elogio decorabitur.

Digitized by Google

CALVINVS IN CAENAE SVAE MYSTERIO CHAMÆLEON, PROTEVS ET VERTVMNVS.

§. 1.

PRimò, offert tibi corpus realiter manducandum, quia ſacræ Cænæ ſymbola nõ ſint nuda & inefficacia ſigna, ſed adferant ſecum quod ſignificant & promittunt. Putes Catholicum Doctorem loqui.

4. 17. 10. *A ſymboli exhibitione* rem ipſam *exhiberi, ritè colligemus. Niſi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipſo ſymbolum proponi nunquam dicere audeat. Itaque ſi per fractionem panis Dominus corporis ſui participationem verè repræſentat, minimè dubium eſſe debet, quin verè præſtet atq; exhibeat.* Et infrà clariſſimè: *Quòd ſi verum eſt præberi nobis ſignum viſibile, ad obſignandam inuiſibilis rei donationem: accepto corporis ſymbolo*, non minùs corpus etiam ipſum *nobis dari certò confidamus.*

4. 17. 11. *Dico igitur duabus rebus conſtare ſacrum Cænæ myſterium: corporeis ſignis, quæ ob oculos propoſita, res inuiſibiles ſecundùm imbecillitatis noſtræ captum nobis repræſentant: & ſpirituali veritate, quæ per ſymbola ipſa figuratur ſimul & exhibetur.* Et infrà: *Dico igitur in Cænæ myſterio per ſymbola panis & vini, Chriſtum* verè *nobis exhiberi, adeoq́ corpus & ſanguinem eius.*

4. 17. 16. *Inſeparabilis eſt à ſigno ſuo veritas.* Et §. 19. *Atque ita vt non imaginatione dumtaxat aut mentis intelligentia percipere, ſed vt* re ipſa *frui in alimentum vitæ æternæ intelligantur.* Claud. Sainct. in Reſponſ. ad Apolog. Bezæ pag. 5[illegible]

4. 17. 32. *In ſacra ſua Cæna iubet me ſub ſymbolis panis ac vini corpus ac ſanguinem ſuum ſumere, manducare ac bibere; nihil dubito quin & ipſe verè porrigat, & ego recipiam.* Exhibetur tibi igitur Chriſti corpus, & verè ac re ipſa illud recipis: ſed vide, ne tibi citò elabatur.

§. 2.

Secundò, recedit ab hac ſententia, ne Papiſtis nimiùm fauere videatur: non iam Chriſti carnem, ſed quandam eius vim & energiam vult ad nos deſcendere, per quam Chriſtus cum donis ſuis omnibus nobis communicetur. 4. 17. 12. *Sub hæc corruptibilia elementa retrahere ipſum, aut vbique præſens imaginari* (quod faciunt Lutherani Vbiquetarij) *prorſus ducimus nefas eſſe. Neque id ſane opus eſt, quò ipſius participatione fruamur: quando hoc beneficij per Spiritum ſuum nobis Dominus largitur, vt vnum corpore, ſpiritu, & anima, ſecum fiamus. Vinculum*

ergo

ergo iſtius coniunctionis eſt Spiritus Chriſti, cuius nexu copulamur: & quidam veluti canalis, *per quem quidquid Chriſtus ipſe & eſt & habet, ad nos deriuatur. Nam ſi ſolem conſpicimus radijs in terram emicantem, ad generandos, fouendos, vegetandos eius fœtus, ſuam quodammodo* ſubſtantiam *ad eam traijcere: cur inferior Spiritus Christi eſſet irradiatio, ad communionem carnis & ſanguinis eius in nos traducendam?*

4. 17. 24. *Dicimus Chriſtum tam externo ſymbolo quàm Spiritu ſuo ad nos deſcendere, vt verè ſubſtantia carnis ſuæ & ſanguinis ſui animas noſtras viuificet.*

4. 17. 32. *Ea eſt corporis præſentia quam Sacramenti ratio poſtulat: quam tanta virtute tantaq́; efficacia hic eminere dicimus, vt non modo indubitatam vitæ æternæ fiduciam animis noſtris afferat; ſed de carnis etiam noſtræ immortalitate ſecuros nos reddat.* Et infrà, *Ingenuè intereà confiteor, mixturam carnis Chriſti cum anima noſtra, vel trãſfuſionem, qualis ab ipſis docetur me repudiare: quia nobis ſufficit Chriſtum è carnis ſuæ* ſubſtantia *vitam in animas noſtras ſpirare: imò propriam in nos vitam diffundere; quamuis in nos non ingrediatur ipſa Chriſti caro.*

§. 3.

Tertiò, Deſcenſum ſatis eſt: nunc ad Patris dexteram eſt aſcẽdendum, vt ibi carne Chriſti fruamur. 4. 17. 31. *Chriſtus præſens illis non videtur niſi ad nos deſcendat. Quaſi verò ſi ad ſe nos euehat, non æquè potiamur eius præſentia.* Et 4. 1. 5. 7. *Quaſi verò non ſit in Dei poteſtate, vt nobis propinquus ſit, quodammodo ad nos deſcendere; & tamen neque mutare locum, neque nos affigere terrenis medijs: ſed potiùs vehiculis quibuſdam nos ſurſum efferre ad cæleſtem ſuam gloriam, quæ ſua immenſitate omnia replet, tum verò altitudine cælos ſuperat.* Et 4. 17. 15. *Ad hæc quum Dei conſilium ſit, vt iam ſæpius inculco nos commodis vehiculis ſurſum ad ſe tollere*, &c.

§. 4.

Quartò, Docet aliud eſſe, in Chriſtum credere, aliud carnem eius manducare 4. 17. 5. *Sunt enim* (Zuingliani) *qui manducare Chriſti carnem, & ſanguinem eius bibere, vno verbo definiunt nihil eſſe aliud quàm in Chriſtum ipſum credere. Sed mihi expreſſius quiddam ac ſublimius videtur voluiſſe docere Chriſtus in præclara illa concione, vbi carnis ſuæ manducationem nobis commendat: nempe vera ſui participatione nos viuificari: quam Manducandi etiam ac Bibendi verbis ideò deſignauit, ne quam ab ipſo vitam percipimus, ſimplici cognitione percipi quiſpiam putaret. Quemadmodum enim non aſpectus, ſed eſus panis corpori alimentum ſufficit: ita verè ac penitus participem Chriſti animam fieri conuenit, vt ipſius virtute in vitam ſpiritualem vegetetur.* Itaque quantum eſus panis ab aſpectu diſtat, tantum diſtat Cœnæ ſumptio à credẽdo: quare, ſi quid ſuo Pythagoræ tribuunt Caluiniſtæ, deſinant illud D. Auguſtini oggerere, *Vt quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti.* Nam ſecundùm eius mentem dicendum eſt: Aſpice & poſteà comede, Crede & poſteà manduca.

laud. auctcſ in eſponſ ad pologiam czz pag. 43.

Tract. 25 in Ioan.

§. 5.

Quintò, Verùm in hac ſententia Chamæleon & lubricus anguis non ſubſiſtit, ſed in illam quam impugnauit, reuoluitur, & vno verbo definit nihil eſſe aliud Chriſti carnem manducare quàm credere. *Interim verò hanc non aliam eſſe quam fidei manducationem fatemur: vt nulla alia fingi poteſt. Verum hoc inter mea & iſtorum verba intereſt, quod illis manducare eſt dumtaxat credere: ego credendo manducari Chriſti carnem, quia fide noſter efficitur, eamq́; manducationem fructum effectumq́; eſſe fidei dico. Aut ſi clariùs velis, illis* (Zuinglianis) *manducatio eſt fides: mihi ex fide potius conſequi videtur. In verbis quidem paruum, ſed in re non mediocre eſt diſcrimen. Nam etſi docet Apoſtolus, Chriſtum in cordibus noſtris habitare per fidem, nemo tamen habitationem iſtam, fidem interpretabitur: ſed eximium fidei effectum explicari omnes ſentiunt, quòd per ipſam fideles conſequuntur vt Chriſtum in ſe habeant manentem.* Nihil agis Caluine, nec à Zuinglianorum ſententia diſcedis: omnia quidem inuoluis, & tot ſpiris implicas, vt aliquid dicere videaris; ſed euoluta & examinata, inſcitiam tuam vel fraudulentiam palàm oſtendent: in verbis tantum eſt diſcrimen, quantum inter eſum & aſpectum panis, in re nullum eſt, quamuis tu non mediocre vis videri.

Ephеſ. 3. 17.

Nam primò, affirmas nullam eſſe, nec fingi poſſe niſi fidei manducationem: ergo manducare nihil eſt aliud

quàm

Digitized by Google

quàm credere. Vnde 4.17.6.ſic ais, *Pluribus alijs locis illud fidei beneficium egregiè commendat* (Auguſtinus) *quòd per ipſum non minus reficiuntur carnis Chriſti communione anima noſtra quàm corpora pane quo veſcuntur.*

Secundò, Manducatio eſt actio, vt analogia inter corpus & ſpiritum oſtendit: at tu aliam quã fidei actionem non agnoſcis, 4.14.14. *Fallitur qui plus aliquid per Sacramenta conferri putat, quàm quod verbo Dei oblatum vera fide percipiat.* Et 4. 14. 17. *Fixum maneat non eſſe alias Sacramentorum quàm verbi Dei partes: qua ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo caleſtis gratia theſauros: nihil autem conferunt aut proſunt niſi fide accepta.*

Tertiò, Exemplum videndi panem & edendi, non eſt ad rem: nam videre & edere ſunt duæ actiones diſtinctę: tu autem vnam tantùm inuenire potes: præſertim cùm exempli accommodatio ſit ridicula. Nam credendo vis Chriſti carnem manducari, & non aliam eſſe quàm fidei manducationem: ergo & panem aſpiciendo comedi, & non eſſe aliam quàm aſpectus comeſtionem.

Quartò, locus Apoſtoli nihil iuuat: nam *habitare in cordibus noſtris,* actus Chriſti eſt: credere & manducare noſter actus eſt: quamuis igitur habitatio & fides diſtinguantur, non tamen continuò credere & manducare quę in eodem animo ſunt, cùm iuxta tua principia nullus alius actus præter fidem hic inueniri poſſit. Quare velis nolis, in Zuinglij ſententiam incidis, & ſecuriùs tuum librum inſcribere potes, *De conſenſu cum Tigurinis in re Sacramentaria.*

Ephes.3.17.

§. 6.

Sextò, Necdum Proteus noſter vultum mutare deſinit: omnia retractat, & vt ſuis principiis conuenienter loquatur, definit ſumere Cęnam, non eſſe Chriſti corpus accipere aut manducare, ſed accipere ſigillum quo certior fias te Chriſti corpus iam antè comediſſe. Cæna enim Sacramentum eſt: ergo eſt diuinæ gratiæ iam acceptæ teſtimonium, ſigillum & certificatio, ſecundùm Caluini placitum 4. 14. 1. & alibi ſæpe. Quod ipſe in hac materia clarè explicat 4.17.5.a. *Non ergo facit Sacramentum vt Chriſtus panis vita eſſe primùm incipiat: ſed dum in memoriam reuocat, panem vita eſſe factum, quo aſſiduè veſcamùr, eiuſq́ panis guſtum & ſaporem nobis præbet, vt vim panis illius ſentiamus facit. Pollicetur enim nobis quidquid fecit aut paſſus eſt Chriſtus, ad nos viuificandos factũ eſſe.* Et 4. 17.2. *Teſtimonium habent pia anima, in vnum corpus nos cum Chriſto coaluiſſe, vt quidquid ipſius eſt, noſtrum vocare liceat.* Sic in altero Sacramento quod Caluinus agnoſcit. 4.15.20. *Hanc damnationem ſublatam & à ſe depulſam eſſe certi per baptiſmum fideles fiunt. quando (vt dictum eſt) Dominus hoc ſigno nobis pollicetur plenam ſolidamq́ remiſſionem factam eſſe, & culpa qua imputanda nobis erat, & pæna qua ob culpam luenda.* Itaque Chriſti carne aſſiduè, etiam dum dormiunt, veſcuntur Caluiniſtæ, ſicut aſſiduam peccatorum remiſſionem accipiunt: ſed quum in ſua Cæna panem & vinum ſumunt, ſigillum accipiunt, quo Chriſti præſentia & operatio per modum cibi & potus obſignatur & confirmatur. 4.17.10. *Iam ſacram illam carnis & ſanguinis ſui communicationem, qua vitam ſuam in nos transfundit Chriſtus, non ſecus ac ſi in oſſa & medullas penetraret, in Cæna etiam teſtatur & obſignat.*

§. 7.

Septimò, Nondum Caluini ſententia ſtat, ſed vt Vertumnum ſe probet, diſcipulos quos in tertium vſque cælum ſuſtulit, nunc deprimit vſque in terram. Non enim aliter vult Chriſti carnẽ à ſuis comedi, & ſanguinẽ bibi, quàm olim fecerint Iſraelitę in manna & in aqua quæ ex petra ſcaturiuit; contra expreſſã Domini ſententiam Ioan. 6.59. *Non ſicut manducauerunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Sic 4. 14. 23. *Siquidem nihilo ſplendidiùs de illis Apoſtolus quàm de his loquitur, quum docet Patres eandem nobiſcum ſpiritualem eſcam manducaſſe: & eſcam illam Chriſtum interpretatur.* Et infrà: *Ergo primum in Sacramentis pares nobis facit: nec vllam prarogatiua particulam nobis relinquit qua animos ad ſpem impunitatis facere queat.* Item 2. 10. 5. *Non procederet Apoſtoli argumentum, qui hìc vult adèmptum Chriſtianis ne baptiſmi prarogatiua Iudæos pracellere ſe putent.* En quò reciderit magniloquia illa de Chriſti

carne

carne verè manducanda pollicitatio: non enim eam aliter mãducant Caluiniani, quàm Moſes, Ioſue, & alij Iſraëlitę, nempe per Chriſti venturi fidem, aut eius qui iam venit: quæ eſt Zuinglij & Oecolampadij ſententia. Quomodò enim verè manducari poteſt, quod in rerum natura non eſt? at Moſaicis temporibus Chriſti caro nuſquam erat. Quibus vehiculis euehebantur illi in cælum, vt in Patris dextera Chriſti carne fruerẽtur? per quos canales Chriſtus, qui carnem nondum aſſumpſerat, è carnis ſuæ ſubſtantia vitam in illorum animas ſpirabat? Vbi obiter nota Cænam Caluiniſticam, Caluino aſſertore, nihilo eſſe ſplendidiorem, quàm fuerit aqua ex petra, quæ etiam iumen-
.20.11. tis in potum ceſſit: imò verò longè eſſe inferiorẽ, quum aqua illa, ingẽti miraculo, contra omnẽ naturæ vim, è petra largiſsimè manârit: Cæna autẽ Caluiniſtica nihil habeat peculiare quod admirationem mereatur.

§. 8.

Octauò, Toties trãsformatus noſter Proteus, aliam adhuc formam quã indueret, inuẽnit: veritatis enim vi oppreſſus quò ſe vertat non habet, niſi vt elabendi rimas quærat, & modò hoc, modò illud adſtruendo, in myſterio myſterium amittat. Iam longè aliud nobis comedẽdum proponit, quàm initio pollicitus fuerat. *Panem*, inquit, 4. 17. 20. c. *authoribus Paulo & Luca, corpus Chriſti eſſe intelligo; quia fœdus eſt in corpore. Quod ſi impugnant, non mecum, ſed cum Spiritu Dei certamen illis eſt.* Et ſuprà, *Quid enim? an quærẽdus erit interpres Paulo & Luca fidelior aut certior?* Magni itaque hanc interpretationem facit Caluinus, vt in ea tandem poſt multas reuolutiones & trãsformationes conquieſcere videatur: vtpote quam tribus teſtibus & interpretibus, omni exceptione maioribus, confirmaſſe ſe putârit. Sed vide Caluiniſta magiſtri tui inſignem ſtrophã & impoſturam. Is qui tibi tanta verborum pompa, ipſiſsimam Chriſti carnẽ, ipſiſsimum ipſius ſanguinem pollicitus fuerat, iam tibi pro carne & ſanguine, fœdus ipſum comedendum & bibẽdum relinquit. *Accipite & comedite, Hoc eſt fœdus in corpore.* Vides igitur te ex ſummo cælo, vbi Chriſti corpus ad Patris dextram reſidet, in imam terram, vbi fœdus hoc ictum eſt, paulatim deductum, aut potiùs ſubitò pręcipitatum. Quò nobis igitur ſcalæ & vehicula ad aſcẽſum? 4. 17. 31. quò ad carnis deſcẽſum canales? 4. 17. 12. quò alę ad volandũ 4. 17. 24. b. quò mirabile illud ſpiritus vinculũ, quod nullo ingenio, ſed ſola, fide comprehendi poteſt? 4. 17. 10. *Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum verè vnire quæ locis diſiuncta ſunt.* Idem 4. 17. 24. b. At quid facilius quàm intelligere, in Cæna porrigi panem, in quo, tanquam inſtrumento, Chriſti fœdus ſcriptum ſit? Imò verò non tantùm rem Sacramenti, ſed ipſum Sacramentum tibi è manibus eripit: nam 4. 14. 25. *In nihilũ redigitur quidquid eſt ſignorum vbi res ſignata tollitur.* Suſtulit autem rem, vt vidimus: ergo & ſignum tollendum eſt, atque in nihilum redigendum.

§. 9.

Quid, quòd tantus Doctor, qui in hac materia Apoſtolis & Prophetis à Beza antepoſitus eſt, poſt tot diſceptationes, ſtudia, labores, ignorantiã ſuam vltrò profiteatur, nouus Arceſilas, verus ignorãtiæ magiſter? 4. 17. 7. *Si tamen vllis verbis complecti tãtum my-*
4 *ſterium liceat: quod ne animo quidem ſatis me comprehendere video, & libenter ideò fateor, ne quis eius ſublimitatem infantiæ meæ modulo metiatur.* Et 4. 17. 32. *Porrò de modo ſi quis me interroget, fateri non pudebit, ſublimius eſſe arcanum quàm vt vel meo ingenio cõprehendi, vel enarrari verbis queat: atque vt apertiùs dicam, experior magis quam intelligam.* Quis ſtupiditatem hanc vel temeritatem ſatis admiretur? túne contra Lutheranos, Zuinglianos, Catholicos cum tot animarũ pernicie, ſentẽtiam à te excogitatam pertinaciter & obſtinatè defendes, quàm te fateris non intelligere? Simili abſurditate vſus es 1. 18. 4 *Nam quod primò obijciunt, ſi nihil eueniat niſi volente Deo, duas in eo contrarias eſſe voluntates, quia occulto conſilio decernat quæ lege ſua palàm vetuit: facilè deluitur.* At videamus quã facilè. *Pro mentis noſtræ imbecillitate, quomodo idẽ diuerſo modo nolit fieri & velit*, Nõ capimus. Verè facilis dilutio, quæ omnibus queſtionibus & difficultatibus ab ignorãtię magiſtris facillimè applicari poteſt. Sed nõ ita Caluine, nobis

elaberis. Ego iſtud ſublime arcanum tuũ, quod te ignorare ſimulas, è cælo in terras deuocabo: & diſſlato verborum tuorũ fumo quem Lectoribus tam vafrè offudiſti, veritatis lucem adducã, & quid de tua Cæna ſenſeris (ſi tamẽ certi aliquid ſenſeris) ex tuis principijs breuiſsimè demonſtrabo.

4. 14. 17. *Quamobrem fixum maneat, non eſſe alias Sacramentorum quàm verbi Dei partes: quæ ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo cœleſtis gratiæ theſauros: nihil autem conferunt vel proſunt niſi fide accepta.* Hoc eſt, Quod auribus eſt Dei verbum, hoc oculis eſt Sacramentum, tanquam verbum viſibile: vnde tota eius operatio eſt, excitare, alere, augere, & confirmare fidem in Chriſtum. Quare ex Cæna nihil aliud obtinet Caluinianus, quàm vt viſo pane & vino, confidat Chriſtum pro ſe eſſe mortuum, & fidem ſpecialem de peccatis ſibi remiſsis confirmet; quemadmodum idem conſequitur quum in concione idem audit prædicari. 4. 14. 6. *Hac ratione Auguſtinus Sacramentum verbum viſibile nuncupat: quod Dei promiſsiones velut in tabula depictas repræſentet, & ſub aſpectum graphicè atque εἰκονικῶς expreſſas ſtatuit.* Et infrà, *Suam erga nos beneuolentiam & amorẽ expreſſiùs quàm verbo teſtatur.*

Vbi nota primò, D. Auguſtini verba & mẽtem malè explicari, vel ipſo teſte Caluino 4. 14. 26. *Fortè miſeros iſtos Sophiſtas dece⁀erunt immodica etiam illa Sacramentorum encomia quæ de ſignis noſtris apud veteres leguntur. Quale eſt illud Auguſtini, Quòd veteris Legis Sacramenta Saluatorem tantùm promittebant: noſtra verò dant ſalutem.* In procemio enar. Pſal. 73.

Secundò, magnifica illa Cænæ encomia, quæ plenis buccis Caluinus prædicauit, huc tandem recidere, vt ſicut Apoſtolus dixit, *Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt* ita cum Philippo Melanchthone dicamus, *Baptiſmus nihil eſt, & Cæna nihil eſt.* Sic 4. 14. 24. *At obijcient quæ de Circumciſione litteræ apud Paulum leguntur, eam nullo loco eſſe apud Deum nihil conferre, inanem eſſe. Eiuſmodi enim ſententiæ illam longè infrà Baptiſmum noſtrum deprimere videntur. Minimè verò. Id enim ipſum de Baptiſmo iure diceretur.* Et 4. 16. 11. *Sane ſi literale ſignum erat circumciſio, nihilo ſecius de baptiſmo cenſendum eſt.* Et 4. 14. 20. de veteris legis Sacramentis, *Vnum dumtaxat diſcrimen eſt, quod illa Chriſtum promiſſum quum adhuc expectaretur, adumbrârunt: hæc iam præſtitum & exhibitum teſtantur.* Vides benigne Lector illud myſterium quod Caluinus admiratur, obſtupeſcit, præ magnitudine non intelligit, &c. iam ipſo interprete nihil eſſe, nihil conferre, ſignum eſſe inane; quod tamen alibi in Zuinglio grauiſsimè reprehendit. 7. 17. 10. 1 Cor. 7. 19. In locis communib. cap. de Signis anno 1522.

Tertiò, Non ſtultos eſſe, ſed inſanos, qui huic Sycophantæ fidem habent, quando myſterium hoc peruersè ſic extollit. 4. 17. 2. *Magnum vero fiduciæ ac ſuauitatis fructum ex hoc Sacramento colligere poſſunt piæ animæ, quod teſtimonium habent in vnum corpus nos cum Chriſto coaluiſſe, vt quidquid ipſius eſt, noſtrum vocare liceat. Hinc ſequitur vt nobis ſecurè ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt hæres: nec regnum cœlorum quò iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi: rurſum peccatis noſtris non poſſe nos damnari, à quorum reatu nos abſoluit quum ea ſibi imputari voluerit, ac ſi ſua eſſent.*

O Calue, ô fallax! meritam capiti adde coronam:
Scripſiſti nihil in vita bene, quum omnia in iſta
Arte cauillandi conſumis, vbique Sophiſta. Cicero lib. de finib.

N O T AE.

1. **F**ingit eſſe myſterium inexplicabile.] Omnes ferè noſtri tẽporis Hæretici à Catholica Euchariſtiæ doctrina diſceſſerunt, propter abſurditates aliquas quas ſibi comminiſcuntur, non dicentes cum Petro, *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes*: ſed cum impio Auerroë, celebri Ariſtotelis Commentatore, *Quoniam Chriſtiani Deum ſuum quem adorant, manducant, ſit anima mea cum Philoſophis.* Sic Caluinus 4. 17. 19. *Ceterùm his abſurditatibus ſublatis, quidquid ad exprimendam* veram ſubſtantialemq; *corporis ac ſanguinis Domini communicationem, quæ ſub ſacris Cœnæ ſymbolis fidelibus exhibetur, facere poteſt, libenter recipio: atque ita vt non* imaginatione *dumtaxat aut mentis* intelligentia *percipere, ſed vt* re ipſa *frui in alimentum vitæ æternæ intelligantur.* Quantus verborum fumus? at illo per iuſti examinis flabellum diſ- [Ioan. 6. 69. Auer. in 12. Metaphyſ.]

cuſſo,

cuſſo, nihil niſi mera vanitas & illuſio ſubeſſe deprehenditur. Item 4.17.32. *Tantùm abſurda reijcio, quæ aut cæleſti Chriſti maieſtate indigna, aut humanæ eius naturæ veritate aliena eſſe apparet*, &c. Sed quo iudice abſurditas illa definietur? quod enim Caluino abſurdum apparet, Luthero & Lutheranis videtur rationi cõſonum: quod Caluinus impoſſibile exiſtimauit 4.17.24. hoc Catholici non tantùm Deo poſſibile, ſed etiam facile eſſe credunt. Atheis, Iudæis, Ethnicis, hic mos eſt, vt ex abſurdis quæ ſibi fingunt, veritatem clariſſimam obſcurare nitantur. Athei, *Si eſſet Deus*, non eſſet malis bene, & bonis malè: atqui frequenter videmus bonos miſeros, malos felices: ergo non eſt Deus. Iudæi, *Si Ieſus fuiſſet* Meſſias, à Romanorum iugo populum ſuum liberaſſet: non liberauit: ergo, &c. Ethnici, *Si Chriſtus eſſet Deus*, quomodò ſe crucifigi paſſus fuiſſet? quid enim magis repugnat quàm Deus crucifixus? atqui paſſus eſt: ergo non eſt Deus. 1. Cor. 1. v. 18. 23. 25. Sic Hæretici, *Si Chriſtus eſſet* in Sacramento, corpus eſſet in loco: nec corporaliter nec localiter, vnum corpus eſſet ſimul in multis locis: accidentia eſſent extra ſubiectũ, &c. atqui Deus hæc facere non poteſt. 4.17.24 b. ergo, &c. At tu Caluine, qui Dei veritatem tuo mendacio corrumpis, qui Dei virtutem iniquè ac malignè intra eas anguſtias limitas, quibus ipſa includi ſe non ſuſtinet: multa adfers non tantum ἄῤῥητα ſed etiam ἀδύνατα, quæ etiam fateris eſſe ſingularia, aliis incognita atque indicta 4.17.7. z. quæ Spectator in huius Coloris luſtratione obſeruare potuit non magis quam Eſt & Non eſt, conuenire poſſe.

Lipſius lib. 1. Phyſiol. diſſ. 16.

2. *Promittit ſcalas, vehicula, canales, alas.*] Nihil huic commento affinius, quàm quod de naue & ſcapha Manichæi quondam ſomniârunt. Solem volebant eſſe nauem, eique non rotundam, vt ſenſus docet, ſed triquetram figuram tribuebant, vt naui eſſet ſimilior: Lunam in ſcapham transformabant, qua Manichæorum animæ ad ſolem veherentur, atque ita ad Deum bonum, è cuius ſubſtantia eſſent, peruenirent. Vide S. Epiphan. Hæreſi 66. D. Auguſt. Hæreſi 46. & lib. 20. contra Fauſtum Manich. cap. 6. & 7. Baron anno Domini 277.

3. *De Conſenſu cum Tigurinis.*] Tanta eſt antiquitatis apud pleroſque omnes veneratio, vt Iuniores Hæretici licèt ſuperbiſſimi, Antiquiorum gratiam ambiant, iiſque fœdè blandiantur, vt Lutherus Huſſitis & Pighardis, apud Cochlæum anno 1523. pag. 103. a. Caluinus Zuinglianis apud Claudium de Sainctes in Reſponſ. ad Apologium Bezę pag. 42. nam vt ipſorum gratiam iniret, finxit ſibi per omnia cum Zuinglio conuenire, libro ſuper ea re edito; quemadmodùm & cum Lutheranis ante Lutherizauerat, ſed aſtutè: *Voces* (inquit apud ſuos) Lutheranis aſſuetas vſurpo, ſed aliter quàm ipſi intelligo, vt idem Sainctеſius refert pag. 44. Vetus Arij, Pelagij, Berengarij, aliorumque hæreticorum *Sophiſtice*, qua non vulgus tantùm & ſimpliciores, ſed etiam viri docti decipiuntur, vt in Concilio Ariminenſi perſpectum eſt. Ceterùm neque Huſſitæ & Pighardi Lutheranos agnoſcere pro ſuis dignantur, neque Lutherani Zuinglianos & Caluiniſtas, titulo *antiquitatis* ferocientes; qua etiam prærogatiua (vide Spectator) Gomariſtæ Arminianos ex alto deſpiciunt & conſputant.

Baron. anno. Dom. 359.

4. *Si tamen vllis verbis complecti tantum myſterium liceat.*] Ridiculè. Aqua è petra Num. 20. 11. ſecundùm Caluinum, non minùs ſplendoris habebat aut myſterij quàm Cęna Caluiniſtica; vt diſertis verbis ipſe aliquoties docet. 4.14.23. a. 4.15.9. z. Si quis iam pompaticas verborum ampullas, quibus ſuam Cænam Caluinus extollit, iſti aquæ accommodare velit, *Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?* Nam vt cetera abſurda prætercam: Quotquot aquam illam bibebant, vel Chriſti ſanguinem bibebant, vel iudicium: nam in Cęna Caluiniſtica nihil eſt medium, ſicut medium nihil eſt inter electos & reprobos. Ergo quotquot Chriſti ſanguinem non bibebant (& quî poterant, quum nondum eſſet in rerum natura?) rei erant *corporis & ſanguinis Domini*. Cur ergò tanti ſceleris in Scriptura non redarguuntur? cur aqua illa beſtiis fuit communis? an & micas quæ de Cæna veſtra cadunt, canes & gallinę comedunt? O inexplicabile myſterium!

1. *Cor.* 11. 29.

5. *O Calue, ô fallax.*] Multa alio ſophiſmata in Caluino animaduertere licet, vt quum toties non cauſam vt cauſam aſſignat, 2. 1. 10. *Homini* tantùm *ſuum exitium adſcribendum apparet, quum, Dei benignitate rectitudinem adeptus, ſua ipſe dementia in vanitatem delapſus ſit.* Et 2. 4. 1. z. *Excæcatio impiorum, & quæcunque inde ſequuntur flagitia, opera Satanæ nuncupantur: quorum tamen cauſa extra humanam voluntatem quærenda non eſt, ex qua radix mali ſurgit.* Et 2. 5. 11. b. *Si mali fontem intra ſe reperiunt, quid veſtigandis extraneis cauſis inhiant, ne ſibi ipſi fuiſſe exitij authores videantur?*

At tu, Caluine, extraneas cauſas reperiſti: Deum vt principalem cauſam, Satanam vt eius inſtrumentum 3. 23. 4. *Fateor ſane in hanc qua nunc alligati ſunt, conditionis miſeriam, Dei voluntate decidiſſe vniuerſos filios Adam, atque id eſt quod principio dicebam, redeundem tandem ſemper eſſe ad* ſolum *diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita.* Et 2. 4. 3. *Ad exequenda ſua iudicia per miniſtrum iræ ſuæ Satanam & conſilia eorum deſtinat quo viſum eſt, & voluntates excitat, & conatus firmat.* Et clariùs 2. 4. 5.

Neque obganniat Caluinus, 3. 23. 3. *Ex corrupta maſſa ſi deſumpti ſunt omnes, non mirum ſi damnationi ſubiacent.* Nam quid angelis faciet, qui non ex maſſa, ſed ſingulatim ex nihilo creati ſunt? An faciet naturaliter malos? vt 11. 4. 17. *Quando enim improbus eſt natura diabolus, minimè ad obedientiam diuinæ voluntatis propenſus eſt, ſed totus ad contumaciam & rebellionem fertur.*

Idem Sophiſma cernitur, quando in hominum ingratitudinem damnatio reiicitur, quum tamen hæc neceſſitas diuinitus illis iniecta ſit, vt contrà facere ſi maximè vellent, non poſſent. 3. 3. 24. *Sed omninò negat poſſe ad pœnitentiam ſurgere: quod ſcilicet æterna cæcitate, ob ſuam ingratitudinem iuſto Dei iudicio percuſſi ſint.* Et 3. 25. 5. *Scilicet iniurius erit Dominus, ſi regno ſuo priuauerit qui eo ſe indignos per ingratitudinem reddiderint.*

Digitized by Google

APPENDIX DE CALVINI ΣΟΦΙ'Α.

1 VIſum eſt prædictis impoſturis paucula quædam de Caluini σοφία appendere, vt Lectori conſtet ipſum eſſe germaniſsimũ Sophiſtam. Olim hoc nomen honorificum erat, idem valens quod σοφὸς ſeu Sapiens: vnde & Indorum Gymnoſophiſtæ non ſine laude memorãtur. Sed cùm multi Sapientiam oſtentationis aut quęſtus cauſa profiterentur, & ſpeciem potiùs quàm rem exhiberent, peculiariter his Sophiſtarum nomen adhæſit; vtpotè qui Sapientiam mentirentur potiùs quam verè poſsiderent. Horum magnus fuit olim numerus, qui variis captionibus & fallaciis homines deludebant, vt cùm nihil ſcirent, omnia ſcire viderentur: nam vt haberentur Metaphyſici, elencho ſeu redargutione vtebantur: vt Phyſici, loco falſi; vt Dialectici, Paradoxo ſeu inopinabili: vt Grãmatici, loco Solœciſmi: vt Rhetores, loco Nugationis: quas Sophiſtarum quinque metas ſeu fines recenſet Ariſtoteles 1. Elench. cap. 3. Quid Caluinus? haberi vult eximius Scripturæ interpres, Theologus, Philoſophus, Dialecticus, Hiſtoricus, Orator, Grammaticus, & quid non? quaſi quandam encyclopędiam Lectori promittens. Caluiniſtarum opinione & iudicio aſſecutus eſt quod voluit: an reipſa, breuiter hîc erit examinandum.

Diog. Laërt. in Pythagora lib. 8. & lib. 1. in princ.

Quinque loci Sophiſtarum.

§. 1.

Caluinus malus ſcripturarum interpres.

2 VVlt igitur primò tam dexter eſſe Scripturæ interpres, vt totam Antiquitatem, totum SS. Patrum chorum præ ſe contemnat. 2. 14. 3. *Atque hîc excuſari non potest veterum error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius ferè doctrinæ quæ in Euangelio Ioannis legitur, genuinum obſcurant ſenſum, ſeq́ implicant multis laqueis.* 4. 14. 23. *Si dextri fuiſſent interpretes epiſtolæ ad Hebræos, non ita fuiſſent hallucinati.* 4. 17. 15. z. *At ita ſenſerunt nonnulli veterum. Quaſi verò non magis ignoſcendum ſit eorum inſcitiæ & ſepeliendum dedecus.* 4. 17. 25. *Senſum amplectimur quem Spiritus ſuggerit: quo freti, deſpicimus ex alto quidquid terrenæ ſapientiæ opponitur.* Hinc tui diſcipuli, in Scripturis interpretandis primas tibi poſt Deum detulerunt, præſertim in materia Euchariſtica, vt ex Theodoro Beza cõſtat. Ceterùm quàm ſiniſtrè & indignè Scripturã tractes, Spectaculo 3. abundè oſtendiſti, & maximè Colore 50. vbi Scripturam pro regula Lesbia habes, ad capitis tui inſtabilem viſionem eam fingens & refingens. In allegoriis etiam ludere vis aliquando, vt cornicum oculos configere videaris v. g. cùm Lazari ſuſcitationẽ & ſolutionem 3. 4. 5. b. cõtra veteres Patres allegoricè interpretaris; quàm dextrè, oſtendit Bellar. lib. 3. de Pœnitent. cap. 3. In tropis etiam longiſsimè petitis acumen tuum oſtentas, vt 2. 16. 9. cùm lacum ſine aqua de quo Zachar. 9. 11. captiuitatem Babylonicam ſignificari intelligis: vnde & Tropiſtam te vocari (credo à Lutheranis) conquereris 4. 17. 2. quòd in Chriſti verbis planiſsimis, *Hoc eſt corpus meum* tropum tanquam nodum in
3 ſcirpo commentus ſis. Longum eſſet omnia perſequi: ſed tertium Spectaculum ſatis vberem materiam ſuppeditabit.

Claud. de Sainctes. in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ pag. 23.

Digitized by Google

§. 2.

Caluinus, malus Theologus.

VVlt haberi eximius Theologus, præſertim cùm agitur de Trinitate, Prædeſtinatione, Iuſtificatione & materia Euchariſtica: eo nomine κατ' ἐξοχὴν in conuentu Wormatienſi & Ratisbonenſi à Philippo Melanchthone honoratus appellatus: vnde & Theologos Scholaſticos, tanquam bardos & ſtupidos vbique præ ſe contemnit. Sed magnus hic Theologus:

Bolſec. in vitæ Caluini cap. 11.

§. 1.

Primò, Primarium ſuæ profeſsionis obiectum aut ignorat, aut calumniandi ſtudio ignorare ſe fingit. Quid enim eſt Theologus niſi qui de Deo loquitur? At 3. 2. 1. *Quum in ſcholis de fide diſputant, Deum eius obiectum ſimpliciter vocant, euanida ſpeculatione miſeras animas rapiunt transuerſum magis quàm ad ſcopum dirigant.* Et §. 2. *Ergo hoc malum vt alia innumera, Scholaſticis acceptum referri par eſt, qui velut obducto velo Chriſtum texerunt.* De mendacio, calumnia, impudentia nihil dico: hoc dico, Scholaſticos rectè Theologiæ principale obiectum Deum conſtituiſſe potiùs quàm Chriſtum, quia quidquid egit Chriſtus & paſſus eſt, in vnius diuinitatis gloriam referri neceſſe eſt, cuius notitia potiſſimùm hîc inueſtigatur.

Gaulter. Semilo cap. 16. 5. error. 6.

§. 2.

Secundò, Deum Patrem mutationi obnoxium facit, qui Filium genuerit, & generare deſierit: cùm generatio ſit actio Patri intima, realiter & formaliter (vt loquuntur) ipſi identica. Sic 1. 13. 29. *Stultè fingitur continuus actus generandi, ex quo liquet ab æterno tres in Deo perſonas ſubſtitiſſe.*

§. 3.

Tertiò, Dei Filium facit αὐτόθεον, & ſimul genitum à Patre: quæ duo eſſe ἀσύςατα, nemo non videt, niſi qui harum propoſitionum terminos ignorat. Sic 1. 13. 23. *Quomodo autem creator qui omnibus eſſe dat, non erit ex ſeipſo, ſed eſſentiam aliunde mutuabitur?*

§. 4.

Quartò, Quod in Chriſto naturæ diuinæ eſt, tribuit humanitati: & quod naturæ humanæ eſt, tribuit diuinitati; quod eſt duas in Chriſto naturas confundere, & Eutychetis hæreſim (de induſtria an inſcienter?) amplecti. Sic 2. 14. 1. *Ita & de Chriſto Scripturæ loquuntur, attribuunt illi interdum quæ ad humanitatem ſingulariter referri oporteat: interdum quæ diuinitati peculiariter competant: nonnumquam quæ vtramque naturam complectantur, neutri ſeorſum ſatis conueniant. Atque iſtam quidem duplicis naturæ coniunctionem, quæ in Chriſto ſubeſt, tanta religione exprimunt, vt eas quandoque inter ſe communicent. qui tropus veteribus ἰδιωμάτων κοινωνία dictus eſt.* Item 2. 14. 2. *Quæ in humana eius natura peracta ſunt, ad diuinitatem impropriè, licèt non ſine ratione, transferuntur.* Et ſtatim, *Ergo & illic humanitatis proprietas cum altera natura communicatur.* Falleris Caluine, aut fallis: vt hæreſim tuam de Mediatoris perſona faciliùs ſtatuas, aut à Io. Brentio, cariſsimo Symmyſta tuo, non multùm abhorrere videaris. Neque enim duæ in Chriſto naturæ inter ſe communicantur, cum maneant prorſus diſtinctæ & inconfuſæ: ſed id quod alterutrius naturæ eſt, propter vnionem hypoſtaticam perſonæ tribuitur; & hoc eſt quod Scripturæ & Veteres volunt. Itaque verum eſt, *Deus mortuus eſt, Homo fecit cælum & terram.* falſum, *Deitas mortua eſt, Humanitas fecit cælum & terram.* Senſus enim prioris eſt, Ille qui Deus eſt, mortuus eſt, quod propter perſonæ vnitatem veriſſimum eſt: at poſterioris falſitas apparet, quia diuinam naturam, quæ prorſus impatibilis eſt, vult eſſe paſſam. Sic exemplum hominis, animæ, & corporis quo Caluinus poſt alios vtitur, idem conuincit: nam anima eſt intelligens, corpus coloratum: hinc vnus & idem homo coloratus dicitur propter corpus, & intelligens propter animam: at corpus non dicitur intelligens, neque anima colorata. Vnde falſum eſſe patet quod Caluinus ſubiungit; *Poſtremo*

animi propria transferuntur ad corpus, & propria corporis ad animam: & ipſe ſe refellit. 1.15.3.c.

§. 5.

Quintò, Ordinem inter ſui dilectionem & proximi turbat ac peruertit. 2.8.54. *Quo planè perſpicuum eſt non noſtri ipſorum amorem, ſed Dei, & proximi; obſeruationem mandatorum eſſe: optimeq; ac ſanctiſſimè eum viuere qui quàm minimùm fieri poteſt, ſibi viuit ac ſtudet.* Et infrà; *Ac diligenter quidem penſitanda eſt vis locutionis. non enim (quod ſtolidè ſomniârunt ſophiſtæ quidam) priores partes τῇ φιλαυτίᾳ concedit, & ſecundas caritati aſſignat: ſed potiùs quem naturaliter amoris affectum trahimus ad nos ipſos, eum ad alios tranſfert. Vnde Apoſtolus aſſerit, caritatem non quærere quæ ſua ſunt.* 1.Cor.13.5. *Nec pili æſtimanda eſt eorum ratio, Regulatum ſemper eſſe inferius ſua regula. Siquidem non regulam ſtatuit in amore noſtri Dominus, cui caritas erga alios ſubeſſet: ſed vbi naturali prauitate ſolebat amoris affectus in nobis reſidere, oſtendit aliò iam debere diffundi: vt non minori alacritate, ardore, ſollicitudine parati ſimus ad benefaciendum proximo quàm nobiſipſis.*

Multiplex in tanto Theologo lapſus.

Primò, quia caritatem erga ſe nullam agnoſcit, nec eam vult eſſe præceptam: quaſi ſeipſum nemo niſi prauè poſſit diligere.

Secundò, quia callidè ſui amorem φιλαυτίαν vocat, quæ vox apud Auctores vitium ſonat: & amorem proximi vocat Caritatem, quod nomen virtutis eſt, & aliter vix vſurpatur. Nam amor ſui ordinatus, bonus eſt, & quo maior, eo melior: proximi amor inordinatus, malus eſt, eo peior quo flagrantior & maior.

Tertiò, quia amor noſtri, quem ad proximum transferri vult, vel bonus eſt, vel non: ſi bonus, cur transferetur? cur apud amantem non reſidebit? ſi prauus, cur transferetur? an proximum prauè diligere iubemur? Neque dicas tranſlatione ex prauo fieri bonum: nam ſi mihi inordinatè optem diuitias, voluptates, &c. eadem inordinatio manebit ſi transferatur ad proximum, niſi affectus ille planè mutetur, & alius fiat.

Quartò, Apoſtolum ſiniſtrè interpretatur: neque enim quærere dicitur *quæ ſua ſunt*, qui quærit iuſtitiam & ſalutem, qui Dei gloriam, qui ſpiritalia quærit: ſed qui temporalibus quærendis occupatur, diuitijs, voluptatibus, honoribus; vt colligitur Matt.6.33.

Quintò, Theologorum axioma (quod etiam omnium eſt, qui ſenſu communi præditi ſunt) ſtolidè rejicit, *Regulatum eſt ſua regula inferius*: eſt enim principium luminis naturalis, ſi formaliter intelligatur. D.Thom. 2. 2. q.26.a.4. Quare cùm ſui amor ordinatus, ſtatuatur regula amoris proximi; *Diliges proximum tuum ſicut teipſum* (quod & tu tui immemor, tecum pugnans & tua euertens, in hoc ipſo §. affirmas; *Ad noſtri amorem, affectionem proximorum tanquam ad regulam exegit*) concludunt rectè Theologi (quos per contumeliam Sophiſtas & ſtolidos ſomniatores vocas) proximi amorem ſimilem eſſe debere amori noſtri, non æqualem, ac proinde inferiorem, modò paria paribus conferantur. Hinc meam ſalutem, proximi ſaluti præfero, vitam vitæ, famam famæ, fortunas fortunis, ſi præcisè conſiderentur: vnde etiam fluxit naturalis illa lex, ab omnibus gentibus recepta, *Vim vi repellere licet.* Cic. pro Milone. Hinc etiam grauiùs peccat, qui ſe quàm qui proximum interficit. Quòd ſi quis fortunas, famam, aut etiam vitam in proximi gratiam profundit, non ille plus proximum quàm ſe diligit, ſed contrà: nam proximo aliquid temporale impendit, ſibi verò bonum virtutis & gloriam æternam acquirit: vnde imparia ſunt quæ comparantur.

Sextò, Margini apponit, (imprudentiùs an impudentiùs dubito.) *Vide Auguſtinum de Doctr. Chriſt. lib.1. cap.23. & ſequentibus.* Nam & hic inter Sophiſtas & ſtolidos ſomniatores numerandus erit, aut Sophiſtarum pater potiùs habendus: ſiquidem ex illo hanc ſuam doctrinam Theologi Scholaſtici cum Magiſtro ſuo hauſerunt. Sic igitur loco citato loquitur Sanctus Doctor:

Cum

Cùm ergo quatuor ſint diligenda, vnum quod ſupra nos eſt, alterũ quod nos ſumus, tertium quod iuxta nos eſt, quartum quod infra nos eſt: de ſecundo & quarto nulla præcepta danda erant,&c. id eſt, in lege exprimenda, cùm in cordis tabulis expreſsiſsimè eſſent exarata, vt ipſe ait cap.26. lib. eiuſdem, *Nos & corpus noſtrum inconcuſſa naturæ lege diligimus.* Et infrà, *De dilectione tua nihil dictum videtur. Sed cùm dictum eſt, Diliges proximum tuum tanquam teipſum: ſimul & tui abs te dilectio non eſt prætermiſſa.* Et lib. 1. de Ciuitate Dei. cap. 20. *Regulam diligendi proximum à ſemetipſo dilector accepit: quandoquidem ſcriptum eſt, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Et ſerm.43. de verb. Domini, *Priùs vide ſi iam noſti diligere teipſum, & committo tibi proximum quem diligas ſicut teipſum. Si autem nondum noſti diligere te, timeo ne decipias proximum ſicut te.* Et alibi ſæpe. Errat igitur turpiter eximius noſter Theologus, qui toties in via ſatis plana labitur: ſed longè turpiùs ipſius diſcipuli, Hugnoſij in Gallia, Geuſij in Belgio, qui huius 5. immemores, non tantùm ſua quæſiuerunt, aut vim vi repulerunt, ſed etiam aliena, & præſertim Eccleſiaſtica bona per fraudem inuaſerunt, aut etiam magnis exercitibus comparatis, per vim & ſummum ſcelus ad ſuas cupiditates explendas rapuerunt.

§. 6.

Sextò, Fidei quatuor alienas conditiones attribuit, quòd ſit clara, quòd ſit poſſeſsio, quòd ſit in Beatis, quòd fuerit in Chriſto: in quo ſuam inconſtantiam, & inſcitiam aut malitiam manifeſtat.

Primò, Quòd ſit clara. 3.2.3. *Quaſi verò Scriptura paſſim non doceat cum fide coniunctam eſſe intelligentiam.* Imò Caluine, Scriptura docet fidem præcedere, intelligentiam ſequi: ac proinde eſſe res diſtinctas. Iſa.7.9. ſecundùm 70. *Niſi credideritis, non intelligetis.* Item 3.2.19. *Non tamen quædam ignorando, aut obſcuriùs id quod cernit cernendo, impeditur quin diuinæ erga ſe voluntatis* perſpicua *notitia fruatur, quod in fide primas ac potiſsimas partes tenet.* Atqui fides niſi ſit obſcura, non eſt fides, ſed alterius notæ cognitio: *quid enim eſt fides*, inquit argutè D. Auguſtinus, *niſi credere quod non vides?* Et Apoſtolus 2. Cor.5.7. *Per fidem enim ambulamus & non per ſpeciem.* Item Heb.11.1. *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium:* quaſi dicat, *Eſt viſio eorum quæ non videntur.* Sic de humana fide quæ homini habetur, eſſentialiter eſſe obſcuram docent Philoſophi, quia nihil eſt aliud quàm, *Aſſentiri quia hic aut ille dixit.* Ea quidem quæ nos ad credendum inducunt, clara eſſe poſſunt, & gignere euidentiam credibilitatis: ipſa tamen fides omnem claritatem reſpuit, & ſi quam habet coniunctam, eam aliunde prouenire neceſſe eſt.

Tractat.40.in Ioan.

Secundò, Quòd ſit poſſeſsio. 3.2.41. *Ac ſi diceret* (Apoſtolus Hebr. 11.a.) *fidem ipſam certam quandam eſſe ac ſecuram poſſeſsionem eorum quæ nobis à Deo promiſſa ſunt.* Atqui hæc definitio beatitudini conuenit, & incidit in errorem Beguardorum & Beguinorum, qui in hac vita homini vltimam beatitudinem contingere poſſe affirmabant. Fides autem repugnat poſſeſsioni, quia communiter habet ſpem adiunctam (imò ſemper coniungi vult Caluinus. 3.2.42.) de qua Apoſtolus Rom.8.24. *Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.* Hinc Heb. 11. 13. quaſi directè contra Caluini expoſitionem, *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes.*

P.Gaultér. Sec.14.cap.1. n.1.

Tertiò, Quòd ſit in Beatis. 3.20.24. *Quòd ſi quis cauſetur, fieri non poſſe quin eandem erga nos charitatem retineant, vt ſunt vna nobiſcum fide coniuncti*, &c. Hos autem eſſe beatos, & Dei faciem contemplari, docet 4.16.19. niſi paruulos admittere ſtatim velit, adultos autem vſque ad reſurrectionis diem excludere. *Nam ſi vita*, inquit, *plenitudo perfecta Dei cognitione conſtat: quum eorum nonnulli, quos prima ſtatim infantia hinc mors abripit, in vitam æternam tranſeant, ad contemplandam certè Dei faciem præſentiſsimam recipiuntur.* Hoc autem paulò poſt eorum regenerationem fieri dicit.

Quartò, Quòd fuerit in Chriſto. 2.16.12. *Quanquam autem ſeſe ad momentum occultauit diuina vis Spiritus* (quum inferni pœnas Chriſtus ſuſtinuit) *vt locum infirmitati carnis cederet:*

ſciendum

ſciendum tamen eſt talem fuiſſe tentationem ex doloris & metus (ne à morte & inferno in perpetuum abſorberetur) *ſenſu quæ cum* fide *non pugnaret.*

Melchior Can lib. 12. de locis Theolog. cap. 14.

At Chriſti anima à ſuæ creationis initio diuinam eſſentiam contemplabatur, vt eorũ poſſet eſſe teſtis oculatus, & quidem omnium quæ nobis annunciabat, quorum Patriarchæ & Prophetæ auriti tantùm, & ex parte teſtes fuiſſent. Io. 1. 18. *Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit.* Quod de humanitate intelligendum eſſe ipſe Chriſtus Io. 3. 13. clarè oſtendit, *Nemo aſcendit* (ἀναβέβηκεν) *in cælum niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis qui eſt in cælo.* Quod Ioannes dixit, *Deum nemo vidit vnquam*; hoc alijs verbis Chriſtus enunciat, *Nemo aſcendit in cælum:* & vt de natura humana dictum intelligatur, adjicit, *niſi filius hominis.* Iam verò Dei viſio & fides ita pugnant, vt in eodem intellectu ſeſe non compatiantur, cùm illa ſit clariſſima, hæc eſſentialiter obſcura; & conſequenter imperfectionem inuoluens quæ Chriſto non eſt tribuenda. Mirum autem non eſt, Chriſto fidem à Caluino aſſignari: nam ignorantiam etiã illi aſſcribit. 2. 14. 2. adeò vt ficum cui maledixit Matt. 21. 18. non cognouerit, vt in Harmonia ſcribit. Hinc & angelum cuſtodem, omnium angelorum cuſtodi aſſignat. 1. 14. 6.

§. 3.

Caluinus, malus Philoſophus.

Cochlæus de Actis & ſcriptis Lutheri, anno 1521. pag. 67. a.

PHiloſophiam defectionis ſuæ initio execratus eſt Martinus Lutherus, tanquam ab Apoſtolo damnatam Col. 2. 8. Caluinus autem, quamuis eam aliquando obliquè perſtringat, vt plurimùm tamen ea vtitur, & rerum naturas penetraſſe videri vult: vnde & hoc nomine multum illi à Beza tribuitur, & Caluiniani in ſuis Academijs Philoſophiam diligenter explicare conantur. Videamus quàm feliciter aliquando philoſophetur Sophiſta noſter.

2. 1. 4.

§. 1.

1. 15. 8. *Principium illud tenebant* (Philoſophi) *non fore hominem rationale animal, niſi ineſſet libera boni & mali electio. Veniebat etiam illis in mentem alioqui tolli diſcrimen inter virtutes & vitia, niſi proprio conſilio vitam inſtitueret. Probe quidem hactenus, ſi nulla fuiſſet in homine mutatio.* Indigna tanto Philoſopho in paucis verbis tot errata:

Nam Primò, fatetur ſe non eſſe animal rationale, quia docet ſe carere libero arbitrio. 2. 2. 1. & Philoſophos probè ſic concluſiſſe: Qui caret libero arbitrio, non eſt animal rationale: Caluinus caret libero arbitrio, vt ipſemet non fatetur tantùm, ſed etiam operosè docet: Ergo Caluinus non eſt animal rationale. Quod ergo animal? an bos? an aſinus? ſic videtur ex. §. 2.

Secundò, rerum naturas poſſe mutari, vt nunc alia ſit hominis definitio, quàm in prima hominis inſtitutione.

Tertiò, Inconſtanter dicit circa liberum arbitrium mutationem eſſe factam: quia ſecundùm ipſum etiam in ſtatu innocentiæ omnia erant à Deo prædefinita, vt ante peccatum non magis eſſet libertati locus quàm poſt, vt patet. 3. 23. 6. 7.

§. 2.

Secundò, 3. 22. 1. *Reſpondeant cur homines ſint magis quam boues aut aſini. quum in manu Dei eſſet canes ipſos fingere, ad imaginem ſuam formauit. Concedéntne brutis animalibus de ſua ſorte cum Deo expoſtulare, quaſi iniuſtum ſit diſcrimen?* Ridiculè & ſtolidè: quaſi Caluinus ſi bos aut aſinus formatus eſſet, Caluinus eſſet. Riſit hanc philoſophiam in Platone Lactantius lib. 3. diuinar. Inſtit. cap. 19. *Non diſsimile Platonis illud eſt, quod aiebat ſe gratias agere naturæ, Primùm quòd homo natus eſſet potiùs quàm mutum animal: deinde quòd mas potiùs quàm femina; quòd Græcus quàm barbarus: poſtremò quòd Athenienſis non Thebanus, & quòd temporibus Socratis. Dici non poteſt, quantam mentibus cæcitatem, quantoſque pariat errores ignoratia veritatis. Ego planè contenderim nunquam quidquam dictum eſſe in rebus humanis delirius: quaſi verò ſi aut bar-*

barus: poſtremò quòd Athenienſis non Thebanus, & quòd temporibus Socratis. Dici non poteſt, quantam mentibus cæcitatem, quantoſq́; pariat errores ignoratio veritatis. Ego planè contenderim nunquam quidquam dictum eſſe in rebus humanis delirius: quaſi verò ſi aut barbarus, aut mulier, aut aſinus denique natus eſſet, idem ipſe Plato eſſet, ac non illud ipſum quod natus fuiſſet. Excuſat tamen Platonem Lactantius, *Sed Pythagoras,* inquit, *videlicet credidit, qui vt vetaret homines animalibus veſci, dixit animas de corporibus in aliorum animalium corpora commeare:* Caluinus, qui Pythagoricam μετεμψύχωσιν non admittit, nullam excuſationem admittit. Quanto ſapientiùs D.Thomas, quem magnus hic Philoſophus inter Sophiſtas reponere non veretur. 1. p. q.63. a.3. *Dato quòd eſſet poſſibile, vt angelus appetierit eſſe Deus, hoc eſſet contra naturale deſiderium ad conſeruandum ſuum eſſe: quod non conſeruaretur ſi tranſmutaretur in alteram naturam: Vnde nulla res quæ eſt in inferiore gradu naturæ, poteſt appetere ſuperioris naturæ gradum, ſicut aſinus non appetit eſſe equus: quia ſi transferretur in gradum ſuperioris naturæ, iam ipſum non eſſet. Sed in hoc imaginatio decipitur. Quia enim homo appetit eſſe in altiori gradu quantum ad aliqua accidentalia, quæ poſſunt creſcere abſque corruptione ſubiecti, æſtimatur quod poſſit appetere altiorem gradum naturæ, in quem peruenire non poſſet, niſi eſſe deſineret.* Hæc D.Thom. verè & Philoſophicè. Vtinam tamen pro Caluino vitulus aut aſinus in lucem editus fuiſſet: meliùs cum Francis, Anglis, Belgis, &c. actum fuiſſet, quos ille ſuo veneno irremediabiliter infecit, & per ſuos Subſequas inficere nondum deſiſtit.

§. 3.

Tertiò, 2.1.8.z. *Aut vt breuiùs abſoluatur, totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quàm concupiſcentiam.* Hæc eſt noua Philoſophia ex vetere, quæ peccatum in Categoria Subſtantiæ reponit: à Luthero quidem renouata, ſed ab Illyrico ita amplificata, vt Subſtantiariorum Princeps exiſtimetur. Lutherus in Pſal. 50. *Fætus in vtero antequam naſcimur, & homines eſſe incipimus, peccatum eſt:* cui conſonat Martinus Kemnitius in Examine Concilij Trid. ad 5. Seſsionem, *Maſſa embryonis eſt peccato contaminata.* Quid Caluinus? prorſus eſt in hac ſententia, niſi cùm ſecum pugnat: quod oſtenditur hoc modo: *Concupiſcētia,* id eſt, prauitas quæ cupiditates nobis generat, peccatū eſt. 3.3.10. *Sed homo ex ſeipſo non aliud eſt quā concupiſcētia,* vt hîc dicitur: *ergo homo ex ſeipſo eſt peccatum. Atqui homo eſt Subſtantia: ergo & peccatū Subſtantia eſt.* Sed quid argumentatione vtimur, cùm ipſe diſertis verbis id affirmet 2.3.1. & 2.2.9. (vbi Chryſoſtomi teſtimonio abutitur) *Si nihil boni noſtrum eſt, ſi homo à vertice ad calcem totus eſt peccatum,* &c. Legerat videlicet craſſum Lutherū in aſſertione art. 2. & pro ſua craſsitie (quam agnoſcit 3.4.1.) ipſius verba ad litteram intellexerat, *Effingunt reatum eſſe reſpectum inter Deum & peccatorem, quo hic deputatur ad pœnam,* &c. *quum res iſta ſeriò agatur, non reſpectibus tollendis, ſed* ſubſtātia *& vita mutandis.* Gaudeat ſibi Illyricus, quòd tales ac tantos Philoſophos in Subſtantiariorum numerū adſciſcere poſſit: gaudeat iterū, quòd ſua hæreſis noua non ſit, ſed à Manichæo ante annos mille trecentos tradita, vt videre eſt apud D. Auguſtin lib de Hæreſib. c.46. hoc tamē diſcrimine, quod Manichæus dimidium hominem, noſtri Subſtantiarij *totum* hominē tranſformant in peccatum. Verùm Caluinus, vt non Sophiſtam tantùm, ſed etiam Vertumnum ſe exhibeat, ſic ait 2.1.11.a. *Dicimus ergo naturali hominem vitioſitate corruptum, ſed quæ à natura nō fluxerit. A natura fluxiſſe negamus, vt ſignificemus aduentitiam magis eſſe* qualitatem *quæ homini acciderit, quàm ſubſtantialem proprietatē quæ ab initio indita fuerit.* Itaque à Subſtantiarijs ad Accidentariorum caſtra, nō ſine inconſtantiæ nota transfugit, & ſua ipſe dicta radicitus euertit: vtrobiq; peſsimus Philoſophus, qui formalem peccati rationem in re phyſica cōſtituat.

Bellar. lib. 5. de Statu peccati cap. 1.

§. 4.

Quartò, Fides cognitio eſt. 3.2.2. *Non in ignoratione, ſed in cognitione ſita eſt fides.* & 5.7. *Nunc iuſta fidei definitio nobis conſtabit, ſi dicamus eſſe diuinæ erga nos beneuolentiæ firmam certamq́;* cognitionē, &c. Quomodo ergo dicis §. 8. aſſenſionem ipſam *cordis eſſe magis quā cerebri, & affectus magis quàm intelligentiæ?* An à tua conſuetudine recedis, de qua 3.4.1. *Ego certè pro mea craſsitie, quum de re aliqua diſputatur, ad ipſam*

definitionem omnia refero, quæ eſt totius diſputationis cardo & fundamentum. At hîc cùm cerebrum in tua definitione poſueris, recurris ad cor: & quia diſputationis cardinem & fundamentum reliquiſti, in nonnullas abſurditates incidis, vt 3.13.3.z. *Fides fidit*: vnde & fiduciam fidei partem facis 3.2.33.z. *Quòd ad firmam illam ſtabilemq́; cordis conſtantiam, hoc eſt, præcipuam fidei partem non reſpiciunt.* Item, *Spes cognoſcit.* 3.18.8. *Deum autem nonniſi per ſpem & fidem in hac vita agnoſcimus.* Quid huic conſequentius eſt, quàm vt oculus audiat, auris videat? Imò inter oculum & aurem maior cognatio eſt, cùm vterque hic ſenſus cognitionis ſit, quàm inter fidem & ſpem; nam vel te teſte, fides cognitio eſt, ſpes affectus: vnde & ſpem à fide manifeſtè diſtinguis, & quidem multis modis. 3.2.42. *Vt in ſumma nihil aliud ſit ſpes quam eorum expectatio quæ verè à Deo promiſſa fides credidit,* &c. Voluiſti nimirum ſymmyſtis tuis, Luthero & Melanchthoni gratificari, qui fidem iuſtificantem, diuinæ miſericordiæ fiduciâ definiunt, ne longiùs ab eorum placitis aberraſſe videreris.

Multa alia ſunt quæ Philoſophi
7 huius acumen oſtendunt, vt 3.14.17.
vbi cauſam iuſtitiæ materialẽ, Chriſtum cum ſua obedientia conſtituit, per quam nobis iuſtitiam acquiſiuit: & intelligit materiem *ex qua*, nam infrà: *veluti materiem qua nobis iuſtitia conficitur.* Item 4.17.5. vbi Euchariſtiæ manducationem vult eſſe actum fidei, & non eſſe; quia differat vt videre panem & comedere. Item 4.17.14. vbi Scholaſticis in materia Euchariſtica & annihilationem affingit & conuerſionem: at quod annihilatur, non conuertitur: quod conuertitur, non annihilatur, vt ex definitione patet. Sed nos iam ad eius Dialecticam feſtinamus.

§. 4.

Caluinus malus Dialecticus.

IN hoc præclaro veritatis indagandæ organo, ſine quo ceteræ Scientiæ cæcæ ſint, neque parum ſibi arrogat Caluinus, neque Scholaſticis Theologis parum detrahit, quos vt ſtupidos, & huius artis ignaros aliquando inceſsit. 3.4.1. *Pœnitentiam tam argutè definitam in contritionem cordis, confeſſionem oris, ſatisfactionem operis partiuntur, nihilo magis dialecticè quam definierunt: etſi videri volunt totam ætatem in ſyllogiſmis contexendis detriuiſſe.* Et 3.11. *Sic proficiunt aſsiduè rixando, vt ne prima quidem dialecticæ elementa teneant.* Item 3.22.9. *Quòd ſi certare ſubtilitate libeat, non deeſt quo iſtam Thomæ argutiolam retundamus.* Et 3.4.1. *Quòd neglectim quaſi friuola tranſilio, quæ ipſi graui ſupercilio pro myſterijs venditant, non facio inſcitia: neque enim mihi valdè laborioſum eſſet excutere* quæcunque *argutè & ſubtiliter ipſi exiſtimant à ſe diſputari.* Sic alibi ſæpe.

Hanc igitur tuam ſubtilem & argutam Dialecticam excutiamus, vt quiuis intelligat nec prima quidem eius elementa, quæ tyronibus in Summulis explicari ſolent, à te ſatis intelligi, vel commodè applicari.

§. 1.

Primò, In primo Dialecticæ limine offendis: nam potiſſimum eius munus eſt, ignota per nota patefacere & manifeſtare, obſcura per clara illuſtrare. Vnde bonus Dialecticus, P. Fonſeca lib. 1. Dialect.
qualis D. Auguſtinus fuit, Scripturas obſcuras per Eccleſiæ clariſſimam doctrinam interpretatur.

Secundò, Scripturam difficilem per aliam facilem.

Tertiò, Bene diſtinguit, vt claritas maior accedat. Tu verò,

Primò, per Scripturas nouo ſenſu intellectas receptiſſimam Eccleſiæ doctrinam conuellere conaris.

Secundò, clara per obſcura vis interpretari. v.g. hæc Chriſti verba clariſsima, *Hic eſt ſanguis meus*, per illa obſcura, *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine.*

Tertiò, omnia confundis: vt fidem cum ſpe & fiducia. 3.2.43. culpam cum pœna, pœnam temporariam cum æterna. 3.5.2. Eccleſiam viſibilem cum inuiſibili. 4.1.2. & multa eiuſdem generis.

Digitized by Google

§. 2.

Secundò, Neſcis ſpeciem ſub genere, & particulare ſub vniuerſali contineri. Patet hoc 4.10.5. vbi auribus lupum tenens, ſic de legibus humanis, & obedientia magiſtratui præſtanda loqueris: *Sed nondum expedita eſt illa difficultas quæ ex Pauli verbis naſcitur. Nam ſi principibus obediendum eſt non pœnæ tantum, ſed conſcientiæ cauſa, inde conſequi videtur in conſcientiam quoque dominari principum leges. Quod ſi verum eſt, idem & de Eccleſiaſticis dicendum erit. Reſpondeo, primùm inter genus & ſpeciem hic eſſe diſtinguendum: Nam etſi leges ſingulæ conſcientiam non attingant, generali tamen præcepto Dei tenemur, quod magiſtratuum authoritatem nobis commendat.* Hæc eſt ergo tua reſponſio, Tenemur Principibus obedire in genere, non tamen in ſpecie, quando aliquid reipſa imperant: atqui ſublatis omnibus ſpeciebus tollitur genus; & ſublatis omnibus indiuiduis, tollitur ſpecies, vt in primis Dialecticæ elementis docetur: quare ſublata ſpeciali obedientia, tollitur generalis. Quid, quòd omne Superioris imperium, & omnis lex circa actus ſingulares verſantur: vnde inutile & ridiculum eſſet præceptum, quod ad facti ſpecies non deſcendit. Exempli cauſa, cùm Moſes Exod. 23. 21. Angelo obedire iubetur, poterat ſecundùm te dicere, In genere teneor: in ſpecie, mea conſcientia ſuprà tuum præceptum eſt. Similiter Io. 2. 5. cùm B. Virgo dixit miniſtris, *Quodcunque dixerit vobis facite.* Similiter cùm filio imperat pater, ſubdito magiſtratus, Caluiniano tota Eccleſia Geneuenſis; vt diſertis verbis hoc poſtremum doces. 4.10.30. Lupum igitur auribus tenebas: hinc metuens ne conſcientias conſtringeres, inde ne Principum & magiſtratuum offenſionem incurreres: & ſic ex intimis reformatæ Dialecticæ adytis hanc reſponſionem deprompſiſti, (quam Ariſtoteles & Chryſippus nunquam ſibi occurriſſe fateantur) Superioribus obedire tenemur in genere, non tamen in ſpecie: vt in ſingulis præceptis cum Achab dicamus, *Omnia propter quæ miſiſti ad me ſeruum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non poſſum.*

Rom. 13. 5.

3. Reg. 20. 9.

§. 3.

Tertiò, Vniuerſalem propoſitionem formare vult, vbi datur ἔνστασις. Fatetur Dauidem in præteriti & remiſſi peccati vindictam à Deo grauiter afflictum fuiſſe. 3.4.34.z. & tamẽ §. 33. operosè perſuadere nititur, Deum nunquam culpam remittere, quin ſimul totius pœnæ debitum relaxetur. Et quod magis in hac noua Dialectica mireris, ex vnius incerti Patris dicto (quod etiam in ſenſum alienum trahit) colligit certiſsima totius Eccleſiæ axiomata. 4.19.17. *Quod ne commentum eſſe noſtrum putes, præterquã quod Scripturæ verbis conforme eſt, apparet in veteri Eccleſia fuiſſe peruulgatum inſtar certiſſimi axiomatis. Nam in libello de fide ad Petrum qui Auguſtino inſcribitur, Sacramentum fidei & pœnitentiæ dicitur. Et quid ad incerta confugimus?*

§. 4.

Quartò, Ex propoſitione indefinita facit vniuerſalem 4.17.21. *Friuola autem tergiuerſatio eſt, vbi docet Auguſtinus frequentem ac tritam eſſe metonymiam in myſterijs, non fieri mentionem Cœnæ. quia hoc recepto, ratiocinari à genere ad ſpeciem non liceret, nec valeret argumentum, Omne animal motu præditum eſt. ergo bos & equus motu præditus eſt.* O præclarum Dialecticum! quaſi vox frequenter ſit ſignum vniuerſale, & *omni* æquiualeat: & non potiùs contrà, ſi non Dialecticè, ſaltem Ethicè liceat argumẽtari, *Frequenter fit*: ergo non ſemper; quod cõmunis omnium conceptus ſine dubio comprobabit.

§. 5.

Quintò, Pleræque eius argumentationes quatuor aut quinque terminis conſtant, vt 1.11.5. Gentium ſimulachra ſunt deteſtanda, & Prophetæ illa ſubſannant: ergo & imagines Chriſti ac Sanctorum. 4.7.25. Antichriſtus ſecundùm Apoſtolum, ſedebit in templo Dei, oſtendens ſe tanquam ſit Deus: ſed Papa in Dei Eccleſia ſedet, & oſtendit ſe tanquam Deum: ergo Papa eſt Antichriſtus. Vbi etiam in ſecunda figura ex puris affirmantibus concluſio affirmans infertur, qualis in ſecunda figura ſecundùm receptam Dialecticam, non reperitur. Longum eſſet cetera perſequi: ſed qui Colorem 45.46.47.48. inſpexerit, Caluini Dialecticam penitus perſpectam habebit.

Digitized by Google

§. 5.

Caluinus malus Hiſtoricus.

IN hiſtorijs tam bene verſatus videri vult Caluinus, vt etiam Sacro Scriptori mendacij aut erroris notam inurere veritus non fuerit.

§. 1.

1.11.8. *Porrò de idolorum origine, publico ferè conſenſu receptum eſt quod in libro Sapientiæ habetur.* Et infrà: *Non tamen concedo hunc fuiſſe primum mali fontem. Idola enim iam fuiſſe priùs in vſu quàm iſta in conſecrandis mortuorum imaginibus ambitio inualuiſſet (cuius apud prophanos ſcriptores crebra fit mentio) conſtat ex Moſe, Quam Rachelem narrat furatam eſſe patris ſui idola, non ſecus ac de communi vitio loquitur.* Sed quis tibi Caluine, reuelauit, ante Rachelem nullum patrem extitiſſe, qui *citò ſibi rapti filij* fecit & erexit imaginem? certè neque Moſes, neque profani Scriptores. Hi enim tradunt Ninum (circa mundi annum 2000.) patris ſui Beli mortui ſtatuiſſe ſimulachrum, vt omnibus eò perfugientibus aſylum eſſet: at Rachelis idola incidunt in annum mundi 2296. Magis ad rem & ad Sapientis mentem facit, quod initio Panarij ſcribit S. Epiphanius, Thare Abrahami patrem, filio ſuo Aram defuncto ſtatuam erexiſſe, cuius anno 88. regnare cœpit Ninus: quanquam Sapiens anteriora tempora reſpicere videtur. Vide D. Gregorium Nazianz. orat. 2. de Theologia, ex qua Caluini proteruiam & imperitiam refellas.

Sap. 14. 15. — *Gen 31. 19.* — Torniellus in Annalibus. Lactant. lib. 1 diui. inſtit. cap. 23.

§. 2.

1.8.10. *Quis inſigne ac mirificum Dei opus non agnoſcat, quòd ſacra illa monumenta quæ prorſus interijſſe ſibi impij perſuaſerant, mox quaſi poſtliminio redierunt, & quidem maiore cum dignatione? Secuta eſt enim Græca interpretatio quæ per totum orbem ea vulgaret. Neque in eo tantùm apparuit miraculum quòd fœderis ſui tabulas Deus à ſanguinarijs Antiochi edictis vindicauit, ſed,* &c. Lapſus in chronographia inſignis, ac in tanto Doctore prope incredibilis. Hæc enim Græca interpretatio, alia eſſe non poteſt quàm 72. Interpretum celeberrima, quæ anno ab Orbe condito 3798. iuſſu aut rogatu Ptolomæi Philadelphi facta eſt: Antiochus autem Epiphanes ſuam perſecutionem orſus eſt anno 3887. quo tempore miniſtri Antiochi *libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos: & apud quemcunque inueniebantur libri teſtamenti Domini, & quicunque obſeruabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum.* Itaque Antio-
9 chi perſecutio annis ampliùs octoginta verſionem 70. ſecuta eſt, quam bonus hic chronographus vult anteceſſiſſe: quod neminem latere potuit, niſi qui tabulas chronographicas nunquam inſpexiſſet, aut tempus præteritum ridiculè in futurum trãſferre vellet.

1. Machab. 1. 59 — *1. Machab. 1. 60*

Tertiò, 4. 7. 1. *Obſecro ſi caput Eccleſiæ agnoſceretur Iulius, an in quartam ſedem reijcerentur eius legati? An præſideret Athanaſius in Concilio, vbi maximè elucere debet effigies ordinis hierarchici?* Et 4. 12. 22. *Nam vniuerſale cogere concilium, ſolius erat Imperatoris, quemadmodum teſtantur omnes vetuſtæ indictiones.* Multa errata.

Primum, non Iulius, ſed Silueſter tempore Niceni Cõcilij vixit, eique decem ferè annis ſuperuixit: Iulius autem poſt Marcum ſedere cœpit.

Secundum, Legati Silueſtri in eodem Concilio præſides fuerunt, vt ex ſubſcriptione patet, Hoſius Cordubenſis Epiſcopus, Vitus & Vincentius Romani presbyteri.

Tertium, An pręſedit Athanaſius, tunc tantùm Diaconus? & præſedit præſente ſuo Epiſcopo Alexandro, cum quo ad Concilium venerat?

Quartum, Imperatores conuocabant Epiſcopos, ſicut nunc Rex Frãciæ conuocat Concilium Nationale v. g. Ludouicus XII. nempe auctoritate Eccleſiaſtica, quia ipſo vel renitente, vel non fauente, vix in re-

gno

Digitized by Google

gno quidquam fieri poſſet.

Plurimi ſunt in Hiſtoria Eccleſiaſtica eius lapſus. Exempli cauſa, quòd Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Sacramẽtalem confeſsionem abſtulerit, cùm tantùm præsbyterum Pœnitẽtiarium remouerit, qui certas dumtaxat cauſas cognoſcebat 3.4.7. Item quòd S. Hieronymus fuerit Romanus presbyter, qui tamen vel ſuo teſtimonio fuit Antiochenus, nec vlli Eccleſiæ alligari voluit, vt liberiùs monachum profiteretur 4.6.17. & 4.7.3. Item, quòd Zozimus Papa Concilij Niceni canonibus alios falſos addiderit. 4.7.9. Quædam tamen ex his non tam ex inſcitia quàm malitia ipſum effudiſſe facilè conceſſero: cùm etiam multa de ritu veteris Eccleſiæ fingat, quæ nullum auctorem habent præter Lutherum aut Caluinum. v. g. Quales olim fuerint monachi 4. 13. 8. quę fuerit puerorum baptizatorum Confirmatio, 4. 19. 4. quæ fuerit vnctio infirmorum 4.19.21.

Bellarm. lib 1. de Rom. Pontif. cap. 5.

§. 6.

Caluinus, malus Orator.

IN oratoria facultate excelluiſſe Caluinum quiſpiam exiſtimauerit, quòd ſuum Euangelium tam multis probauerit, perinde ac ſi purum putum Dei verbum contineret: perſuadere autem dictione, potiſsimum Oratoris munus eſt finis, victoria & triumphus.

Primò, Atque hîc Nouatores quidam, cùm omnibus miraculis eſſent deſtituti, nouum hoc miraculum obtrudere voluerunt, quòd Lutheri & Caluini Euangelium, tam breui ſpatio ab Aquilone in plurimas orbis partes latiſſimè fuerit diffuſum, atque à multis auidiſſimè receptum. At hoc argumento iuſtiùs vſus fuiſſet Epicurus, qui diſcipulorum multitudine reliquos omnes Philoſophos ſuperauit. Cic. lib. 1. de fin. n. 7. Iuſtiùs vſi fuiſſent Ariani, qui longè latiùs ſectam ſuam diſſeminârunt, & ipſum Orbis Imperatorem Conſtantium, cum tot centenis Epiſcopis in ſua retia pertraxerunt. Quale autem & quantum eſt miraculum, ſi nouum hoc Euangelium, quod ſola fide contentum eſt, quod bona opera mala facit, quod in Chriſti humeros omnem pœnitentiam & corporis afflictionem reiicit, quod peccatorum confeſsionem Sacerdoti faciendam negat, quod carni & carnalibus deſideriis habenas laxat, & nihilominùs cælorum regnum credentibus certiſsimè promittit: quod inquam, eſt miraculum, ſi homines carnales, animales, voluptatum magis quàm Dei amatores, illud ſtatim amplexi ſint, propagârint & latè diſſeminârint? Tale miraculum eſt, inquit ſanctus Martyr Thomas Morus, quale videmus in lapide cùm deſcendit deorſum, & in ſuo centro quieſcit. An ergo mirum ſi multis ſuum Euangelium, præſertim tot Scripturarum prætextu ornatum, Caluinus perſuaſit?

Secundò, Habet quidem verba pulchra, & ad fallendum artificio quodam compoſita: ſed loquentiæ multum, ſapientiæ parum.

Tertiò, Habet ſtilum acutum, præſertim cùm in Papam, Sorboniſtas & monachos ſtringendus eſt: ſed obſcurè, ambiguè, confuſè pleraque ſua tractat, & idem aliquando decies repetit; vt methodum meliorem ſæpe deſideres; cùm tamen naturâ amare ſe breuitatem, & methodum teſtetur. 3.6.1.

Quartò, Ita mentitur, blaſphemat, calumniatur, falſis teſtimoniis vtitur, lectori imponit, ſecum pugnat & ſua retractat, vt meritò præuaricari voluiſſe videatur.

Quintò loco Rhetorici præcepti de hyperbolis non ſatis memor videtur fuiſſe: docent enim ſupra veritatem aliquid efferri poſſe, non tamen ſupra modum. At ipſe Papiſtas inſectandi calore aliquando eò pro-

vehitur, vt vix mentis compotem fuiſſe putes, ita hyperbolico ſermone plena ſunt omnia (quod ex Colore 41. 42. 43. Lector facilè intelliget) vt nec veritas, nec modus, nec modeſtia ſeruata fuiſſe reperiantur.

Sextò, Protagoram igitur potiùs, quàm Demoſthenem aut Ciceronem in Caluino reperies: de quo A. Gellius lib. 5. noct. Atticar. cap. 3. & 10. Is, inquit, *Protagoras, inſyncerus quidem Philoſophus, ſed acerrimus Sophiſtarum fuit. Pecuniam quippe ingentem cùm à diſcipulis acciperet annuam, pollicebatur ſe id docere, quanam verborum induſtria cauſa infirmior fieret fortior.*

§. 7.

Caluinus, malus Grammaticus.

AN etiam aliquid de Grammatica? Puderet in re Theologica attingere, ſi Caluinum inde contra Eccleſię doctrinam, argumenta petere puduiſſet.

§. 1.

3. 4. 7. *Atque vt de tempore taceam, ſola verborum barbaries fidem legi abrogat. Nam quod iubent boni Patres* (in magno Concilio Lateranenſi) *omnem vtriuſque ſexus quotannis ſemel proprio ſacerdoti confiteri omnia peccata, faceti homines lepidè excipiunt hoc præcepto teneri ſolos hermaphroditos, ad neminem verò ſpectare qui ſit vel mas vel fæmina.*

At primò, Hæc lepida exceptio apud Caluiniſtas valet, in cæleſti tribunali non admittetur.

Secundò, quæ ſtultitia eſt verborum barbarie ad Eccleſiæ dogmata conuellenda abuti? an ſine ſermonis elegantia veræ & ſalutares leges condi non poſſunt?

Tertiò, Quid ſi phraſis illa non ſit barbara, ſed Latina? quid ſi etiam elegantiam quandam redoleat? nam D. Hieronymus (qui non minùs emunctæ naris erat quàm faceti illi homines, aut ipſe etiam Caluinus) non ſemel vtitur: vtitur etiam Plinius ſenior, *Multitudo vtriuſque ſexus:* & in Plinij iunioris epiſtolis legere memini. Sed omnia vndecumque arripit Caluinus, vt Catholicos calumnietur vt in ep. ad Polonos. *Hæc precatio communiter recepta, Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere nobis, mihi non placet, ac ſuam planè barbariem redolet.*

§. 2.

Sic 4. 17. 14. *Hinc prodijt fictitia illa tranſubſtantiatio.* & §. 19. *quum in Eccleſia regnaret illa Sophiſtarum inſcitia & barbaries.* Sic alibi nonnunquam.

At primò, Sicut SS. Patres nullum aptius vocabulum ad Arianam hæreſim iugulandam, quàm ὁμοούσιος, inuenerunt: ſic nos nullum habemus, quod tam efficaciter Caluini technas & malas artes eludat, quàm Transſubſtantiatio. Ipſius etiam diſcipuli, Chriſti corpus verè, realiter & ſubſtantialiter in Cæna manducari callidè affirmant, ſed ſuo modo ſuis exponunt: tranſſubſtantiationis autem ne nomen quidem ferre poſſunt, ſicut Ariani olim vocem ὁμοούσιος, omnibus quibus poterant machinis impetebant. Claud. Sainctes in Reſponſ. ad Apologiam Bez. pag. 59. b.

Secundò, Vox hæc tam barbara videri non debet, quæ ſi in Accio aut Paccuuio reperiretur, ab Antiquariis tanquam gemma in auro ſuſpiceretur: nam ſi Latini à figura transfigurare, à forma transformare, bene & aptè dixerunt, cur non à ſubſtantia Tranſſubſtantiare? præſertim cùm rem Ethnicis incognitam, voce etiam Ethnicis incognita, exprimi decuerit.

Tertiò, Oblitus videris Caluine, quid 1. 13. 5. 2. ſcripſeris: *Sed expertus quidem ſum, & quidem ſæpius, quicunque de verbis pertinaciùs litigant, fouere occultum virus: vt magis expediat eos vltrò prouocare, quàm in eorum gratiam obſcuriùs loqui.* Ita eſt Caluine: ac proinde cùm noſtris Theologis barbariem improperas, tuo te gladio iugulas, & occultum

virus

virus te fouere fateris. Sed iam tuam Latinitatem audiamus.

§. 3.

3. 4. 25. *Non enim remittere dicitur creditor qui antapocha teſtatur ſibi numeratam pecuniam.* Ferulam Caluine mereris, qui Calepinum non diligentiùs inſpexeris, nam *ἀνταποχὴ* debitoris eſt, qua creditori ſe obligatum fatetur l. 18. C. de fide inſtrumentor: *ἀποχὴ* creditoris eſt, & vocatur pecuniæ ſolutæ profeſſio. l. 14. C. de Solutionib. quæ vulgò *quitancia* vocatur. Sed tu per reformatam Grammaticam apocham in antapocham transformas.

§. 4.

Lu. 22. 61.

3. 4. 35. *Petrus delicti veniam obtinuit: lachrymas eius,* inquit Ambroſius, *legimus, ſatisfactionem non legimus.* Inſcitia notabilis: neque enim S. Ambroſius ſatisfactionem ſumit pro pœnæ in peccati vindictam aſſumptione, de qua nobis tecum controuerſia eſt, ſed pro criminis defenſione & excuſatione, vt ipſemet clariſsimè ſe explicat lib. 10. in Lucam cap. 96. & ſerm. 46. In ea ſignificatione vox illa elegans eſt, Latinis auctoribus ſępe vſurpata. Cic. Philip. 2. *Acceperam iam antè Cæſaris litteras, vt mihi* ſatisfieri *paterer à te.* Et lib. 7. epiſt. 13. ad Trebatium, *Hîc tu me etiam inſimulas, nec* ſatisfactionem *meam accipis.* Suetonius in Cæſare cap. 73. *Valerium Catullum à quo ſibi verſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita non diſsimulauerat,* ſatisfacientem *eadem die adhibuit cœnæ.*

§. 5.

3. 5. 6. *Equidem & ipſe tales nugas negligendas conſulerem, niſi ſeria ducerent.* Error puerilis. Legerat apud Horatium,

arte poë-
a.

——*Hæ nugæ ſeria ducent,* & ibi ſubſtitit, At ſequitur,

In mala, nempe;

——*Hæ nugæ ſeria ducent*

In mala, deriſum ſemel, exceptumq́; ſiniſtrè.

§. 6.

4. 14. 26. 2. *Huius quoque rei breuiter admonitos eſſe Lectores expedit, quidquid de opere operato nugati ſunt Sophiſtæ, non modò falſum eſſe, ſed pugnare cum Sacramentorum natura, quæ inſtituit Deus vt fideles, vacui bonorum omnium & inopes, nihil præter mendicitatem eò adferant. Vnde ſequitur, ea recipiendo, nihil iſtos agere vnde laudem mereantur, vel in hac actione (quæ eorum reſpectu merè paſsiua eſt) nullum illis poſſe opus adſcribi.* Quid ſit apud Scholaſticos opus operatum, te prorſus ignorare oſtēdis, quum per inſcitiam eos impugnas qui tecum hac in re ſentiunt. Eſt enim *opus operatum* quod Chriſtus in homine ſine homine per Sacramentum operatur; vt cùm paruulus vi baptiſmi iuſtificatur. Adulti autem diſpoſitio, cùm baptizandus eſt aut abſoluendus, dicitur *opus* operās aut *opus* operantis, & ſuo modo *operi* operato opponitur. Sic Miſſa mali ſacerdotis ex *opere* operato (id eſt, ex Chriſti actione, qui primariò ſacrificat) æquè bona eſt & efficax, ac ſanctiſsimi alicuius Epiſcopi: non tamen ex *opere* operantis. Huius igitur rei breuiter admonitos eſſe Lectores expedit, te Scholaſticorum Grammaticam non didiciſſe, ac propterea, vt aliàs ſæpe, ſic etiam hîc in *σκιομαχίαν* incidiſſe.

§. 7.

4. 19. 23. *Sed inprimis ſpectabilis eſt argutia quia in acoluthi nomine philoſophantur, ceroferarium appellantes, verbo (vt arbitror) magico, certè inaudito gentibus ac linguis omnibus.* Spectabilis eſt hîc tua inſcitia, negligentia & impudentia: inſcitia, quia non aduertiſti à cereo ferendo ſic appellari poſſe vel lychnuchum, vel eum qui lychnuchum fert, & prius intelligi à Canone, quem obliquè reſpicis: negligentia, quia gloſſam conſulere ſuperſediſti, quę *candelabrum* rectè interpretatur: impudentia, quia Sanctiſsimos Patres, & in ijs D. Auguſtinum, magię inſimulare non es veritus. Eſt enim ſextus Canon. Concilij 4. Carthaginenſis, quod anno Domini 398. præſente D. Auguſtino, celebratum eſt.

c. Acolytus d. 23. Bellar. lib. de Clericis cap. 13.

Non deſunt alia: ſed harum nugarum iam tędet pigetque, & ad alia properandum eſt, quæ Sophiſticum Caluini ingenium clariſsimè manifeſtent. Hęc ſatis ſunt, vt Priſcianum cum Caluino committamus, & læſæ Grammaticæ reum peragamus.

§. 8. Cal-

§. 8.

Caluinus Lutheri Simia, & plagiator.

SOphiſtarum is genius eſt, vt quoniam Sapientiæ oſtentationem profitentur, aliorum inuenta ad ſe, tanquam ad primos auctores transferant, nec aliorum diſcipuli videri

Act. 20. 30. velint, ſed ipſi potiùs *abducãt diſcipulos poſt ſe*, quibus ſuum nomen, ad perpetuandam ſui memoriam, imprimere poſsint. Sic de Antiocho Philoſopho Cicero in Lucullo, *Nominis dignitatem videtur cùm à reipſa deſciſceret, retinere voluiſſe: quòd erant qui illum gloriæ cauſa facere dicerent: ſperare etiam fore, vt ij qui ſe ſequerentur, Antiochij vocarentur.* Sic Caluinus quamuis omnia ſua, vel pæne omnia, à Luthero mutuatus fuerit vel furatus, non tamen eius diſcipulus haberi voluit; ne fortè in magna diſcipulorum turba lateret, ſed quemadmodum cornicula Æſopica, alienis plumis & variis coloribus inſignis, Doctoris officium in Eccleſia ſuſcepit: vt ſicut à Gnathone vocantur Gnathonici, à Luthero Lutherani, ſic etiam à Caluino Caluiniani vel Cauiniſtę denominarentur. Cui ſi furtiuas illas plumas, ornatumque adſcititium detraxerimus,

Spectatum admiſſi riſum teneabis amici?

Nunquam enim Diogenis gallus tam glaber appareat & inplumis, quàm Caluinus detractis aliorum exuuiis. Ipſe quidem arroganter, tanquam poteſtatem habẽs, imò tanquam inuentor & auctor, ſic ſæpe loquitur, *Noſtra ſententia, noſtra doctrina*, &c. In epiſtola ad Regem pag. 2. b. 3. 4. 28. 3. 11. 19. ſed ſi animum aduertamus, omnia ferè ex Luthero ſumpta deprehendemus. Exempla ſunto:

1. Solę Scripturę admittendę, prętereà nihil 1. 7. 1. b. 4. 9. 12. ne ſymbolum quidem Apoſtolorũ. 2. 16. 11. Ita Lutherus in procemio aſſert. articulorum ſuorum.

2. Hæc ſola eſt omnium controuerſiarum Iudex. 4. 9. 9. Ita Luther. ſuprà, vt ſit ipſa per ſeſe certiſsima, facillima, apertiſsima, ſui ipſius interpres, omnium omnia probans, iudicans & illuminans.

3. Quæ ſit vera Scriptura, & quis genuinus eius ſenſus, pendet ab arcano Spiritus teſtimonio. 1. 7. 4. Ita Lutherus apud Cochlæum anno 1523. pag. 106. a.

4. Hic ſpiritus mihi peculiariter eſt conceſſus. *Singulari priuilegio illic Deus ſolos electos dignatur*, &c. 1. 7. 5. z. Ita Lutherus apud Cochlæum anno 1524. pag. 125. a. & pręfat. in Apocalyp.

5. Hinc omnes mihi aduerſos, ex alto eſſe deſpiciendos, Patres, Doctores, Concilia, totam Eccleſiam. 4. 17. 25. c. 4. 15. 19. b. Ita Lutherus apud Cochlæum anno 1522. pag 73. b.

6. Quo poſſumus modo illos inuadendos, conuitiis, calumniis, ſannis, ſarcaſmis. 1. 11. 16. Luther. in aſſert. artic. 41. Quàm *elegantialis* & rhetoricalis, & artificialis, & proprialis vereq; Papalis concluſio, &c.

7. Deum eſſe omnium ſcelerum authorem. 1. 18. 2. Ita Lutherus in aſſert artic. 36. *Quomodò poteſt ſe ad bonum præparare, quum nec in poteſtate ſit ſua vias ſuas malas facere? Nam & mala opera in impijs Deus operatur.* Et probat ex Prouerb. 16. 4.

8. De myſterio Trinitatis variè, & ſuſpectè, & malè loqui. 1. 13. 24. & 26. Lutherus ex Litaniis hanc precationem eraſit, Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere nobis. Et Caluinus in epiſt. ad Polonos, *Mihi non placet*, inquit, *& ſuam planè barbariem redolet*.

9. In myſterio diuinæ generationis Arianizare. 1. 13. 23. & contra Valentinum Gentilem admittit, *Deum potuiſſe generare filium, quia voluit.* Ita Luther. libro aduerſus Latomum. *Si odit anima mea* vocem

ὁμόσιον. & nolim ea vti, non propterea ero hæreticus.

10. In myſterio incarnationis olere Neſtoriũ. 1. 13.9. & Eutychetem 2.14.1 Sic Luther. in magnis Poſtill. ſerm. de Natali Domini, *Quidam imperiti Chriſtum faciunt hominẽ omnipotẽtem*. Contrà in lib. de Concil. p. 2. *Hæc caro, & ſanguis condidit cælum & terram.*

11. Chriſtum eſſe mediatorem ſecundùm vtramque naturam. 2.14.3. Ita Lutherani à ſuo parente edocti, quod & in libro Concordię poſuerũt, vbi hoc exagitat Illuſt. Card. Bellar.

12. Chriſti animã multa ignoraſſe, vt diem iudicij, &c. 2.14.2.b. Luther. Concione de Natali Domini, *Sicut enim non quolibet tempore omnia vidit, audiuit, atq; ſenſit: ita etiam corde non omnia ſemper agnouit.*

13. Chriſti animam inferni dolores eſſe paſſã. 2.16.12. Luther. in Pſal. 16. qui nobis eſt 15 ad illa verba, *Quoniã non derelinques animã meam in inferno.*

14. Eccleſiam eſſe aliquando inuiſibilem. In epiſt. ad Regem pag 8 a. & 4.1.2.z. Luther. lib de abroganda Miſſa priuata. *Quis nobis Eccleſiam monſtrabit, cùm ſit occulta in ſpiritu, & tantùm credatur?*

15. Eccleſiam ex ſolis bonis, atque adeò ex ſolis electis conſtitui. 4.1.2. Luther. lib de Concilijs & Eccleſia, & in aſſert. art. 30. vbi Ioannis Huſs articulos omnes à Papa damnatos defendere profitetur.

16. Ecccleſiam diu latuiſſe, aut iugulatam fuiſſe & extinctã. 4.1.2 z. & 4.2.1. Luther. in Colloquiis Latinis To 2. cap. de Patribus: *Tertulliani Cypriani ætate degenerauit Eccleſia: imò ipſis Apoſtolis adhuc viuẽtibus.* Sui tamẽ immemor, S. Greg. vocat vltimũ Romę Epiſcopum lib. de Supputat tempor. quod Caluinus imitatus eſt 4.17 49.

17. Signa Eccleſię eſſe verbi ſynceram prędicationem, & Sacramentorum adminiſtrationem. 4 1.9 Luther. lib. de Concilijs & Eccleſia, magis diducit, & in Sacramentis miniſtrorum electionem agnoſcere videtur, addit autem orationem publicam, & myſterium crucis.

18 Non habere ius condendi leges, ne Apoſtolos quidẽ 4.10.5. & 4 8 4. Luther. lib de Captiuitate Babylon. cap. de Baptiſmo. *Neque Papa, neque Epiſcopus, neque vllus hominum habet ius vnius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi fiat eiuſdem conſenſu.*

19. Concilia, etiam generalia, poſſe errare & ſæpius erraſſe. 4.9.9. & 4.9.12. z. Lutherus artic. 29. *Via nobis facta eſt eneruandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum geſtis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, ſiue probatum, ſiue reprobatum fuerit à quocunque Concilio.*

20. Paulatim Eccleſiã degeneraſſe; primis tamen ſexcentis annis veram Chriſti Eccleſiam vtcunq; manſiſſe. 4.17.49. poſteà planè collapsã. 4.7.17. Luther. in Supputatione tempor.

21. Papam eſſe Antichriſtũ. 4 7. 25. Hoc Luther. frequẽtiſſimè, vt in lib. Aduerſus execrabilem bullam Antichriſti. Et in aſſert. art. 30. & ad Geneſ. c. 49. & in Supputatione tẽpor.

22. Non eſſe inter presbyterum & Epiſcop diſcrimen. 4 3.8. Luther. lib. de captiuit Babyl. cap de Ordine. Et in aſſert. art. 13. Et in lib. de abroganda Miſſa priuata parte 1.

23. Omnes Chriſtianos eſſe pares, omnes clericos eſſe & ſacerdotes. 4.4.9. & 4.10.7. & 4.19.17. Luther. lib. de captiuit. Babylon. cap. de Ordine. Et epiſt. ad Senatũ Pragenſem.

24. Sacerdotibus cęlibatum indicere, eſſe tyrannicum 4.12.28. Luther. ſerm. de matrim. anno 1522. & in Epithalamio, & alibi. Vnde non verbis modò, ſed ipſo opere, ducta in thorum Catharina Boren (ſicut & Caluinus adſcita Ideletta Buren) tyrannidem hanc euertendam putauit.

25. Hominem eſſe conditum ad matrimon. 2.8.41. Luther. apud Cochlęum anno 1523. pag. 96. & in Epithalamio, vbi aſſerit mulieres non niſi ad matrimonium creatas eſſe.

26. Statum coniugij cælibatui eſſe pręferẽdum. 4.13.16. Luther. in Epithalamio, & lib. de Votis monaſt. Cochlæus anno 1523. pag. 97. Bell. lib. de Notis Eccleſ. cap. 9. n. 12.

27. Monachorum ſtatum eſſe damnabilem, idololatricum & diabolicum. 4.13.17. Ita Luther. paſſim: Vnde impius ille iocus in Epithal. *Monachos ſua corpora cremare idolo Moloch*, de quo fusè Colore. 29.

28. Nulla eſſe conſilia Euangelica, ſed omnia præcepta. 4.13.12. Lutherus lib. de votis monaſticis:

quamuis in aſſert. artic. 30. vnum agnouiſſet. *Fortaſſis & in hoc*, inquit, *peccauit Ioannes Huſs, quòd duodecim conſilia Euangelica fecit, quum non ſit niſi vnicum virginitatis ſiue cælibatus.*

29. Vnicum eſſe Chriſtianorum votum, quod videlicet in baptiſmo emittitur 4.13 6. Luther. lib. de Votis monaſt. Bell. l. de Monach. c. 19.

30. Religioſorum & Monialium vota non obligare, ac proinde impunè poſſe violari. 4.13.17. Luther lib. de Votis monaſticis: quod exemplo ſuo dupliciter docuit, nam monialẽ monachus quaſi in legitimam vxorem propalàm duxit. Cochl. in actis Lutheri anno 1525. pag. 139. b.

31. Magiſtratum tam Eccleſiaſticum quàm ſecularem, ſubditorum conſcientiam obligare non poſſe. 3.19.16. & 4 10.5 Luther. lib. de captiuitate Babylon. cap de Baptiſmo. Volunt enim hominum conſcientiam eſſe ſupra omnem poteſtatem homini conceſſam.

32. Sanctos vita functos, ante reſurrectionem non videre Deum. 3.20.20.z. & 3.25.6. nec reprobos pati ſupplicia. 3. 25. 6. Lutherus ſerm. de diuite & Lazaro, apud Coccium to. 2. lib. 10. art 7. & alibi frequenter. Vide Color. 40.

33. Sanctorum cultum & inuocationem eſſe idololatriam. 1.12.1. & 3. 20. 22. Luther. apud Cochlæum anno 1524. pag 110.

34. Chriſti & Sanctorum imagines eſſe abolendas, & venerationem quæ ipſis à Catholicis exhibetur, eſſe idololatriam 1.11.10. Luther. in libris ad Waldenſes apud Cochlęum anno 1522. pag. 78. b.

35. Iuſtitiam Adami fuiſſe naturalem 1.15.8. Luther ad cap 3. Geneſ. Bellar. lib. de gratia primi hominis cap. 1.

36. Hominem non eſſe liberi arbitrij. 2 2.4 Luther in aſſert. art. 36. & alibi paſſim, tanquam doctrinæ ſuæ caput & ſummam.

37. Omnia abſoluta neceſſitate euenire. 1. 16.9. & 3.23.6. z. Luther in aſſert. art. 36. vbi Wicleffi dictum ex poeta cõfirmat, *Certa ſtant omnia lege.*

38. Concupiſcentiam ſeu pronitatem ad malũ, eſſe peccatum propriè dictum. 2.1.8. Luther. in aſſert. art. 2. vbi inſigniter D. Auguſtini locum, non ſine falſi crimine corrumpit. Bellar. lib. 5. de ſtatu peccati cap. 6.

39. Omnia hominis opera eſſe peccata, etiam iuſti. 3. 12. 4. z. Luther in aſſert. art. 31. vnde concludunt hominem in hac vita nunquam à peccatis liberari niſi per non imputationem. 3. 3. 10.

40. Omnia peccata ſuapte natura eſſe mortalia. 3. 4. 28. Luther. in aſſert. art. 32. & in reſolutionibus ſuper propoſitiones ſuas.

41. Totum hominem nihil eſſe niſi concupiſcentiam. 2. 1. 8. z. Luther. in Pſal. 50. Fœtus in vtero, inquit, antequam naſcimur & homines eſſe incipimus, peccatum eſt.

42. Hominem Deo non cooperari, ſed gratiam ſolam operari. 2. 3. 12. Luther. in opere quod inſcribitur, Operationes in Pſalm. in digreſſione quadam: Item in aſſert. art. 36.

43. Totam noſtram iuſtitiam eſſe imputatiuam. 3. 19. 2. & 4. 15. 10. z. Luther. in cõment. ad Galat. cap. 2. vbi Chriſtũ ipſum vult eſſe formam fidei iuſtificãtis, ſatis craſsè philoſophatus: quãquam craſsiùs eius Simia philoſophetur, vt ſuprà vidimus §. 3.

44. Fide ſola nos iuſtificari. 3. 11. 19. Hoc eſt primarium Luthericæ doctrinæ fundamentum, quo gloriari maximè ſolet; vt videre eſt apud Cochlæum in Actis & ſcriptis Lutheri anno 1531 pag. 239. a.

45. Hanc fidem eſſe inſeparabilem à bonis operibus & charitate. 3.11.6. & 3. 16. 1 Luther. in comment. ad cap. 15. Geneſis, & in Aſſert. art. 12. Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 14.

46. Eſſe hanc ſpecialem fidẽ, quæ generales Dei promiſsiones ſibi applicat. 3 2. 16. a. Luther. paſsim, vt in cap. 1. & 3. ad Galat. vbi totam promiſsionum vim in pronominibus ponit, nos, me, nobis, &c.

47. Quemq; de ſua iuſtitia ſecurum eſſe debere. 3. 2. 39. z. Luther. in aſſert. art. 10. 11. 12 & paſsim gloriatur neminem conſciẽtias ſic pacificaſſe, vt ipſe ſuo Euangelio fecit.

48. Opera bona nihil faciunt ad iuſtitiam aut ſalutẽ. 3.11.13. Luther. de captiuit. Babylon. cap. de Bapt. & in argum. epiſt. ad Gal. editionis primę.

49. Nulla eſſe bonorum operum merita. 3. 15. 3. Luther. in ſerm. ſuper Sic Deus dilexit mundum. *Qui operibus onerati ſunt, ſicut conchylibus videmus onuſtos Iacobi peregrinos,*

Digitized by Google

ij non poterunt penetrare : nempe per anguſtam ſalutis portam.

50. Iuſtum in ſuis operibus non mercedem, ſed ſolum Dei beneplacitum intueri debere. 3 2.27. Luth. in aſſert art 6. vbi nihil probat niſi quod fit amore iuſtitiæ.

51. Mandata Dei eſſe obſeruatu impoſsibilia. 2.7.5. Luther. lib. de libertate Chriſtiana, & in aſſert artic. 2.31.32.36.

52. Horas Canonicas eſſe explodendas. 3 20.29. Luther lib. de abroganda Miſſa ſub fin. vnde & eas neglexiſſe videtur, quamuis triplici titulo ad eas obligatus. Cochlæus anno 1546. pag. 333.

53. Eccleſiæ ieiunia eſſe ſuperſtitioſa 4.12.20. Luther. lib. de libertate Chriſtiana, & in reſponſione ad Ambroſium Catharinum.

54. Sacramenta non aliorſum inſtituta, quàm vt excitent & alant fidem. 4.14 17.a Luther. lib. de captiuit. Babylon. cap de Baptiſmo.

55 Non conferre gratiam. 1.4.14. Luther. in aſſert. art. 1. & lib. de captiuit. Babylon. cap. de Baptiſmo.

56. Nihilo veteribus Sacramentis eſſe pręſtãtiora. 4.14.23. Luther. de capt Babylonica, cap de Baptiſmo

57 In Sacramentorum munero vacillare : vt plurimùm duo ponere 4.18.20. & 4 19.32. Luther. lib de Captiuit Babylon qui alibi in tria magis propendet, vt in aſſert art 1.

58 Baptiſmus peccatum originale non tollit 4 5.11 Luther in aſſert art. 2. ſub fin *Baptiſmus omnia peccata remittit, ſed nullum penitus tollit, ſed incipit tollere.*

59. Baptiſmum ſola memoria repetitum, eſſe Pœnitentiæ Sacramentum 4.19 17. Luther lib. de captiuitate Babylon. ſub fin. *Eſt via & reditus ad Baptiſmum.*

60. Confirmationem non eſſe Sacramentum 4.19.5. lib. de captiuitate Babyl. cap. de Confirmat. vbi tamen pro Eccleſiaſtica ceremonia admitti poſſe admittit.

61. Euchariſtiæ myſterium ex ſuo cerebro interpretari 4 17. 7 2. Sic Lutherus plurima edidit ſuæ inconſtantiæ monumenta, ſemper tamen in Sacramentariorum odium Chriſti præſentiam mordicus defendens.

62. Panem in corpus Chriſti non conuerti. 4.17 14 Luther lib. de captiuitate Babylonica cap. de Euchariſt. & in aſſert. art. 1. vbi Sacramentum panis appellat ...

63. Non eſſe Sacramentum niſi cùm ſumitur. 4 17 39. Ita Luthero perſuaſit Martinus Bucerus anno 1536 vt hac ratione Sacramentarij cum Lutheranis aliquo modo conciliarentur.

64. Fermentato pane, & vino mero vtendum Ita Caluini mens & praxis: quamuis 4 17.43 liberum relinquere videatur. Sic etiam Luther. in primo ſcripto contra Regem Angliæ, & in praxi.

65. Non ſumi vtiliter niſi à peccatore. 4.17.42. Hunc errorem furenter Lutherus inculcauit, in ſcriptis anno 1518 1519 1520. 1521. 1523. 1526. 1545. Bellar. lib. 4. de Euchar. cap. 17.

66. Sacramentum Euchariſtiæ neque exteriùs neque latriâ adorandũ. 4. 17. 35. Luther. lib. ad Waldenſes. Bell. lib. 4 de Sacram. Euch cap. 29.

67. Laicis ſub vtraque ſpecie communicandum. 4. 17. 48. Luther. in aſſert. art. 16 & libro de Viſitatione Saxonica: etſi in Eccleſię, Concilij aut. Papæ deſpectum, ſi vtramque præſcriberent (vt ad Manichæos deprehendendos fecit aliquando S Leo Põtifex) vnica ſpecie vellet eſſe contẽtus. In libro de Formula Miſſę.

68. Nullum eſſe in Eccleſia viſibile Sacrificium 4.18. 10. Luther. lib de captiuitate Babylon. de Euchariſt. & lib. de abroganda Miſſa priuata.

69. Miſſam eſſe ſummam abominationem. 4. 18. 18. Luther. in ſua confeſſione edita, anno 1528. & lib. edito anno 1534. vbi fatetur ſe hoc à diabolo didiciſſe. P. Serarius de Lutheri Magiſtro.

70. Nullum eſſe Pœnitentiæ Sacramentum, niſi Baptiſmum 4.19. 15. & proptereà veteres malè dixiſſe, *Pœnitentiam eſſe ſecundam poſt naufragium tabulam.* 3.4.1. z. 4. 19.17. Luther. lib. de capt. Babylon. cap. de Baptiſmo.

71. Contritionem nullo modo peccatorum remiſſionem cauſare. 3.4.3. Luther. in aſſert. art. 12. Bellar. lib. 2. de Pœnit. cap. 12.

72. Confeſſionem Sacramentalem non eſſe à Chriſto præceptam. 3.4.7. Luther. in aſſert art 8. & 9.

Lib. de captiuit. Babylon. cap. de Pœnitentia.

73. Poſt remiſſam peccati culpam, nihil pœnæ luendum reſtare. 3. 4. 30. Luther. concione de Indulgentiis, habita anno 1518.

74. Satisfactiones pro pœna temporali eſſe explodendas. 3. 4. 25. Luther. in aſſertione art. 5. & Sermone de Pœnitentia.

75. Indulgentias eſſe repudiandas. 4. 5. 2. Hinc hæreſis ſuæ initium fecit Lutherus; vt videre eſt apud Cochlæum in Actis & ſcriptis Lutheri anno 1517. pag. 8. & Florimond. lib. 1. de origne Hæreſum cap. 8.

76. Nullum eſſe Purgatorium. 4. 5. 6. Luther. lib. de abroganda Miſſa priuata, & ad Waldenſes: quamuis initio aliter ſenſerit, in diſputatione Lypſica, & in Aſſertione art. 37.

77. Extremam vnctionem non eſſe Sacramentum. 4. 19. 18. Luther. lib. de captiuit. Babylon. cap. de Extrema vnctione.

78. Ordines Eccleſiaſticos, vt apud Papiſtas conferuntur, non eſſe Sacramentum. 4. 19. 22. Luther. lib. de captiuit. Babylon. cap. de Ordine.

79. Matrimonium non eſſe Sacramentum. 4. 19. 34. Luther. lib. de captiuit. Babyl. cap. de Matrimonio.

80. Matrimoniorum impedimenta ab Eccleſia inducta eſſe negligenda. 4. 19. 37. Luther. ſermone de Matrimonio.

81. Aliud impedimentum inducendum, parentum iniuſſus in adoleſcentibus. 4. 19. 37. Luther. ſerm. de Matrimonio.

82. Votum continentiæ non impedire matrimonium ſubſequens. 4. 13. 17. Hanc Lutherus reipſa, non tantùm libris aſſeruit, aſſumpta in thorum Catharina Borê moniali.

83. Adulterium dirimere Matrimonium etiam conſummatum. 4. 19. 37. Luther. in cap. 7. prioris ad Corinth. & in lib. de cauſis Matrimonialib.

Cochlæus in actis & ſcriptis Lutheri anno 1530. pag. 231. b. 84. Ceremonias in Sacramentorum adminiſtratione, aut in Miſſa vſurpari ſolitas, eſſe ſuperſtitioſas & contemnendas. 4. 15. 19. Lutherus quamuis aliquas ceremonias admittat; vt patet in formula Miſſandi plerasque tamen vt ſuperſtitioſas reiicit & contemnit.

Atque hic eſt Doctor Iohannes Caluinus, qui alienas exuuias, ſuas induuias fecit; vt tanquam alter aſinus Cumanus, leonina pelle aduerſarios ludificaret.

12 *Sed ſi fortè ſuas repetitum venerit olim*
Iſlebium plumas, moueat Geneua cachinnum, Iſlebium Lutheri patria.
Furtiuis nudata coloribus.———

Dices fortè, quæ ruditer à Luthero delineata & inchoata ſunt, ea Caluinum poliſſe ac limaſſe: & quas ille, ſibi ſimiles, offas effudit, Caluinum vrſino more lambendo formaſſe, iiſque blandiorem faciem affinxiſſe. Ita quidem videri volunt Caluiniſtæ: ſed ſi diligenter attendant, inuenient nihil aptiùs in Caluinum quadrare, quàm quod de Epicuro ſcripſit Cicero lib. 1. de finibus: *Principio, in Phyſicis quibus maximè gloriatur, primùm totus eſt alienus. Democrito adijcit* (alij legunt, adhæreſcit) *perpauca mutans; ſed ita vt ea quæ corrigere vult, mihi quidem deprauare videatur.*

Luthero Caluinus, quod Democrito Epicurus.

Primò, In fide ſemper eſt defectus. Luther lib. contrà Rebaptizatores. *In cunctis ſemper mixta eſt fidei incredulitas.* 3. 2. 4. 2. Cochlæus anno 1528. pag. 202. a.

Secundò, paruuli actu credunt dum baptizantur. Luther. in Cochlæum. *Paruuli ſine fide & baptiſmo ſaluantur, propter fœdus Abrahæ.* 4. 15. 20. Idem pag. 199. b.

Tertiò, Chriſtus apud inferos damnatorum pœnas exſoluit. In Pſalm. 16. *Chriſtus de anima ſalute timuit, vt Caluiniſtæ de ſua poſſent eſſe ſecuri.* 2. 16. 12. & 3. 13. 4. 2.

Quartò, Chriſti corpus in Cæna præſens eſt, in, ſub, cum pane. Ita indicatur 4. 17. 20. *Quantum cælum à terra diſtat, tantum Chriſti corpus à loco Cænæ.* 4. 17. 10.

Quintò, Indulgētiæ ſunt piæ fraudes fidelium Artic. 18 ex damnatis à Leone X. *Indulgentiæ ſunt ſanguinis Chriſti profanatio, ſatanæq́; ludibriū.* 3. 5. 2. Beza in Colloquio Piſſiacenſi.

Sextò, Lutherus credit eſſe Purgatorium, & ſuadet credendum. art. 37 Caluinus *clamat exitiale eſſe Satanæ commentum, quod Chriſti crucem euacuat,* &c. 3. 5. 6. Hæc pauca ex multis.

N O T AE.

1. C*Aluini Sophia.*] Qui ſapientes olim erant aut habebantur, Sophiſtæ dicebantur, nomine honorifico: vnde Diog. Laërtius lib. 1. de Vitis Philoſophor. *Ipſi tamen Sapientes* (σοφοὶ) *Sophiſtæ etiam ſunt dicti. Neque hi ſolùm, verùm Poëtæ quoque Sophiſtarum appellatione* honorantur. D. Auguſtin. lib. 2. Locution. vet. teſt. q. 19. to. 3. *Ideò iſto verbo* (σοφισταὶ) *iam vtimur pro Latino: ſicut philoſophiam dicimus non ſolùm Græcè, verumetiam Latinè. Sophiſtæ autem appellantur latinarum litterarum eloquentiſſimi auctores.* Sed Sophiſtis contigit quod Tyrannis: vt propter affectatam ſapientiam vel poteſtatem, alioſque abuſus, iſta nomina peſſimè ſonarent, eoſque deſignarent qui Sapientes vel Reges aliorum malo ementirentur. Hinc Cicero in Lucullo h. 23. *Anaxagoras niuem nigram dixit eſſe. Ferres me, ſi ego idem dicerem? tu, ne ſi dubitarem quidem. At quis eſt hic? num Sophiſtes? ſic enim appellabantur ij qui oſtentationis aut quæſtus cauſa philoſophantur.* Et lib. 2. de finib. in prin. *Quando Socrates, qui parens philoſophiæ iure dici poteſt, quidquam tale fecit? Eorum erat iſte mos, qui tum Sophiſtæ nominabantur.* Sic Ariſtoteles Dialecticos ſuos in Topicis & Elenchis, contra Sophiſtarum fraudes & fallacias diligenter præmunit: quod nobis contra Caluinum (qui quantus quantus nihil niſi Sophiſma eſt) diligentiſſimè eſt obſeruandum.

2. *Tam dexter Scripturæ interpres.* In Scripturarũ tractatione Sophiſtam agit Caluinus multipliciter.

Primò, repudiando libros quos Eccleſia recepit, vt 2. 5. 18. Eccleſiaſticum 3. 5. 10. libros Machabæorum.

Secundò, verba corrumpendo, per additiones, detractiones, mutationes, vt fusè oſtenſum eſt Spectac. 3. v. g. *Hic calix eſt ſanguis noui teſtamenti.* 4. 17. 20.

Tertiò, verborum ſenſum peruertendo, vt 4. 17. 21. vbi Chriſti teſtamentum, clariſſimis verbis conceptum, *Hoc eſt corpus meum*, per figuratam locutionem deprauat, & pro Chriſti corpore merum panem nobis obtrudit. Quo Sophiſmate tota Inſtitutio abundè reſperſa eſt.

Quartò, ſaluis verbis & ſenſu, alienum ſcopum præfigendo, intentionemque ac finem deprauando: vt cùm vitam Chriſtianam, abnegationem noſtri, crucis tolerantiam, futuræ vitæ meditationem, præſentis contemptum, ſuis commendat lib. 3. Inſtit. per quinque capita. 6. 7. 8. 9. 10. Diceres Antonium vel Hilarionem ſuis monachis & anachoretis perfectionis præcepta præſcribere. Sed quid Cicero de Epicuro? *At etiam de ſanctitate, de pietate aduerſus Deos, libros ſcripſit Epicurus. At quomodò in his loquitur? vt Coruncanium aut Scæuolam, Pontifices Maximos, te audire dicas: non eum qui ſuſtulerit omnem funditus religionem: nec manibus vt Xerxes, ſed rationibus, Deorum immortalium templa & aras euerterit.* Habuit igitur Epicurus κυρίας δόξας, ſed per ludibrium ad alium ſcopum detortas, vt qui *verbis* omnem prouidentiam, *reipſa* omnem tolleret diuinitatem: vnde Epicuræi de ſanctitate & pietate parum ſolliciti, voluptatem vt ſummum bonum, tanquam porci, ſummis viribus proſequebantur. Habet Caluinus locis citatis pulchras ſententias, ſed quaſi in Scripturarum ludibrium propoſitas; quum vni fidei omnia tribuat, operibus nihil: vnde Caluiniſtæ κυρίας illas δόξας ſeponentes, iouialiter viuunt, & cum iubilo cælorum regnum expectant. Cur enim ſe mortificent, cur crucem tollant, cur ieiuniis, cilicijs, alijſque aſperitatibus corpus affligant, qui fide ſpeciali certiſſimi ſunt, ſibi non magis quàm ipſi Chriſto, excidere poſſe regnum cælorum? 4. 17. 2. a.

Lib. 1. de natura Deor. n. 41.

3. *Tropum tanquam nodum in ſcirpo.*] Scripturarum tractatori in hoc præcipuè incumbendum eſt, vt ſacri Scriptoris ſenſum & mentem ſecundùm fidei ἀναλογίαν aſſequatur. Rom. 12. 6. ac propterea monente S. Auguſtino, diligenter cauere debet ne *figuratam* locutionem *propriè*, aut *propriam figuratè* accipiat: alioquin à ſcopo facillimè aberrabit. Hæc enim interpretandi ratio varios hæreticos peperit, Donatiſtas ex Cantic. 1. 6. Anabaptiſtas pedum lotores; ex Ioan. 13. 14. Zuinglianos ex Matt. 26. 26. Anthropomorphitas, ex omnibus locis vbi Deo humana membra tribuuntur, &c.

Lib. 3. de doctrin. Chriſti cap. 5. & 10

4. *Eutychetis hæreſim amplecti.*] *Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.* Ergo bis ſtulti Lutherani & Caluiniſtæ, qui vt vitent Neſtorium, ad Eutychetis partes inclinant: vtque hunc vitare videantur, Neſtorianiſmum (inſcitia an peruicacia?) non obſcurè incurrunt. Sic 4. 17. 35. *Primùm, ſi ſua illa quam obtendunt concomitantia ipſis negetur, quid facient?* Dicent te eſſe Neſtorianum, Caluine, qui à Chriſti corpore diuinitatem auellas, & ſic puri hominis corpus nobis obtrudas. Aliter Chriſtus Ioan. 6. 64. *Spiritus eſt qui viuificat: caro non prodeſt quidquam*, nempe à ſpiritu & diuinitate ſeparata, quemadmodum Neſtorius blaſphemabat. At cùm in carne Chriſti *habitet plenitudo diuinitatis* realiter, ipſa etiam ab anima ſeparata (vt in triduo mortis) latriâ eſſet adoranda, quamuis ipſa Chriſtus non eſſet, ſed Chriſti, in quo vim ponere Caluinus videtur, Bellar. lib. 4. de Euchariſtia, cap. 29. Suarez in 3. p. to. 1. diſp. 53. Vaſquez ibid. diſp. 95.

D. Auguſt. tract. 27. in Ioan. S. Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 23.

5. *Perſpicua notitia fruatur, quod in fide primas ac potiſſimas partes tenet.*] Fidem perſpicuâ notitiâ definit Caluinus, Catholici aſſenſu non perſpicuo. Fidem, inquit, 3. 2. 8. b. *aſſenſum eſſe volunt, qua recipiet quilibet Dei contemptor quod ex Scriptura profertur.* Porrò de notitia & aſſenſu, vt de re obſcura & difficili multa ſubtiliter tractant Philoſophi & Theologi: ſed ruditer & ad captum popularem, quatuor actus rationis ſiue intellectus diſtinguere poſſumus.

Vide Color. 11. N. 4. & Color. 40. N. 9. Molina in 1. p. q. 1. a. 3. d. 3. & a. 4. d. 2.

Digitized by Google

Primò, apprehenſionem ſeu conceptum, quando primùm res innoteſcit.

Secundò, notitiam ſeu contemplationem, quando rem apprehenſam examinamus, aut clariùs cognoſcimus.

Tertiò, iudicium de rei veritate aut falſitate.

Quartò, aſſenſum, quo noſter intellectus rei iudicatæ adhæret. v.g. Cùm Iuſtinus philoſophus vnius Dei maieſtatem commendari audiuit,

In colloquio cum Tryphone Iudæo. Primò, hoc apprehendit rudi quodam modo.

Secundò, examinauit, magiſque penetrauit illis nominibus quid rei ſubeſſet.

Tertiò, ſententiam apud ſe protulit, iudicans eſſe vera quæ audiuerat.

Quartò, cognitæ veritati ita adhæſit, vt pro illa etiam ſanguinem fuderit. Aliter autem aſſentimur veritati per ſcientiam, aliter per fidem: ſcientia cùm ſit clara & euidens, aſſenſum à nobis neceſſitate quadam extorquet: fides, cùm ſit obſcura notitia, à dicentis bonitate & ſcientia dependet (qui nec fallatur, nec fallere velit) & relinquit aſſenſum liberum: credimus enim ea quæ non videmus. Heb. 11.2. Hic autem aſſenſus videtur eſſe rationis actus, realiter diſtinctus à iudicio: ſicut enim fruitio ſeu delectatio eſt vitalis quies voluntatis in bono amato; ita aſſenſus eſt vitalis quies intellectus in vero iudicato. Vnde ſicut D. Auguſtinus lib. 1. de doctr. Chriſt. cap. 4. fruitionem, inhæſione amoris definit, *Frui* (inquit) *eſt amore alicui rei inhærere propter ſeipſam*; vt videlicet non amor ſit fruitio, ſed ipſa amoris inhæſio: ita conueniens eſt, vt Aſſentiri, ſit iudicio alicui veritati (ſaltem opinatæ) inhærere, vt Aſſenſus non ſit iudicium, ſed ipſa intellectus adhæſio, ex iudicio quaſi naturaliter manans. Dico, *quaſi naturaliter*, quia plus libertatis relinqui videtur aſſenſui poſt iudicium de veritate, quàm fruitioni ſeu delectationi poſt boni amati obtentionem. Quantus enim amor, tanta & delectatio, remotis impedimentis: at iudicium & aſſenſus non ſemper commenſurari videntur, quia intellectum impellere poteſt voluntas, vt poſt iudicium non vehemens, vehementiſsimè adhæreat conceptæ opinioni, quemadmodum videre eſt in Hæreticis, qui nullo prope iudicio pertinaciſsimè ſuis phantaſmatis adhærent, nec ab illis auelli patiuntur.

Sed iam ad Caluinum: qui Primò, cùm fidem perſpicuâ notitiâ definit, intelligit fidem ſpecialem, quemadmodum patet 3.2.2. vt Caluiniſta non tam credat, quàm videat ſe eſſe prædeſtinatum.

Secundò, exagitat Catholicorum fidem generalem, quam vocant implicitam. *Definiunt*, inquit 3.2.3. *ritè credere qui in ſua inſcitia ſtupent, adeoq; ſibi indulgent, modò Eccleſiæ authoritati & iudicio de rebus incognitis aſſentiantur.*

Tertiò, nullam fidem informem agnoſcit. 3.2.8. quum omnis vera fides iuſtificet. 3.2.19.2.

Sed ad Primum, omnis perſpicuitas omni fidei repugnat, quum ipſa eſſentialiter ſit obſcura, vt patet Heb. 11.2. & ipſa fidei definitio conuincit.

Ad Secundum, Eſt calumnia, vt ſtatim patebit.

Ad Tertium, fides ſpecialis nullo modo iuſtificat: fides generalis & Catholica, informis eſt ſine caritate: inchoat tamen iuſtificationem, & accedente caritate formatur.

Catholici itaque Primò, fidem ſpecialem, vt ab Hæreticis intelligitur, omninò explodunt.

Secundò, docent quædam ab omnibus fide explicita eſſe tenenda, vt, vnum eſſe Deum & trinum, filium Dei eſſe incarnatum, poſt hanc vitam ſupereſſe vitam æternam, &c.

Rom. 1.5. Tertiò, à rudioribus non tam notitiam aliorum myſteriorum exigunt quàm *obedientiam fidei*, vt quiſque dicat, Credo quod credit Eccleſia: quod quamuis vt ſtupidam ignorantiam irrideat & calumnietur Caluinus 3.2.3. eſt tamen ſumma ſapientia in Scripturis commendata; nec rudibus tantùm, ſed etiam doctiſsimis & acutiſsimis neceſſaria: ne quis *inflatus ſenſu carnis ſuæ*, plus ſapere velit quàm oportet, ſupra Eccleſiam, id eſt, ſupra Spiritum ſanctum, qui ipſam *in omnem veritatem inducit*. *Col. 2.19. Ioan. 16.13.*

6. *Peccatum in Categoria Subſtantiæ reponit.*] Noſtri Subſtantiarij ſuam originem ad Stoicos referre poſſunt, qui Virtutes & Vitia non modo Subſtantias, ſed etiam Corpora, atque adeò Animalia eſſe volebant. Seneca ad Lucilium epiſt. 106. *Non puto te dubitaturum, quin affectus* Corpora *ſint*: & poſtea enumerat *Iram, Ambitionem, Triſtitiam, Metum, Audaciam*. Et epiſt. 103. *Deſideras tibi ſcribi à me, quid ſentiam de hac quæſtione iactata apud noſtros, an* Iuſtitia, Fortitudo, Prudentia, *ceteraq; virtutes animalia ſint?* Et multis deinde adſtruit, animalia eſſe. Ad pictorum pergulas vocare nos videtur, qui Virtutes virginum habitu, Vitia beſtiarum figurâ depingere ſolent: Sed verum eſt quod ait alicubi Varro, *Lipſ. lib. 2. Phyſiol. d. 4.*

Poſtremò nemo ægrotus quidquam ſomniat
Tam infandum, quod non aliquis dicat Philoſophus.

Quanto tamen veriùs in Hæreticos hoc competit, qui ſuis chimæris & ſtultiſsimis commentis omnes Philoſophos longè ſuperârunt; vt videre eſt in S. Epiphanio, S. Auguſtino, alijſque qui Hæreticorum ſomnia in vnum collegerunt.

7. *Materiem ex qua nobis iuſtitia conficitur.*) Quatuor ſunt hîc peccata tua Caluine, quæ tantum Philoſophum parùm decent.

Primum quod homo vel eius actus, poſsint eſſe materia *ex qua* alterius hominis diſpoſitio conſtituatur.

Secundum, quod cùm materia ſit cauſa interna, quæ in re conſtituta manet: tu Chriſti obedientiam extra nos ponis.

Tertium, quod cùm cauſa & effectus neceſſariò differant, tu Chriſti iuſtitiam & noſtram vnam eſſe vis: noſtram enim fieri per imputationem.

Quartum, quod cùm ſecundùm peritiorum Hæreticorum philoſophiam, Chriſti iuſtitia ſit cauſa

formalis

Digitized by Google

formalis noſtrę iuſtificationis, à qua videlicet nobis imputata iuſti habemur & denominamur, tu illam in cauſam materialem inſcitiſsimè tranſmutas.

8. *Longum eſſet cetera perſequi.*) Tam multa peccat in Dialecticam Caluinus, vt verum Sophiſtam in Elenchis a b Ariſtotele depictum, agnoſcere poſsis. Ἀμφιβολίαν obtrudit 3.3.9. in iuſtitia Dei. 4.14.8. in fide iuſtificante & regenerante. 3.5.2.b. 4.18.2. in redemptione eiuſque applicatione, &c. Argumentatur ex puris particularibus 4.19.17.2. ex puris affirmatiuis in 2. figura. 4.7.25. Frequentiſsimè non cauſam vt cauſam allegat, vt ſuprà vidimus Colore 50. N.5. Denique omnes eius argumentationes, niſi cùm Catholicum agit, paralogizant, vt in materia aut forma, aut vtraque, facilè vitium deprehendi poſsit.

9. *Antiochi perſecutio annis amplius octogintà.*) Alij Chronographi longè maius interuallum faciunt: nam qui poſt Alexandrum Magnum primus in Syria regnauit Seleucus Nicanor, ſucceſſorem habuit Antiochum Soterem, & hic Antiochum Theon, cuius tempore Ptolomæus Philadelphus Ægypti Rex celeberrimam illam Septuaginta Seniorum interpretationem fieri curauit. Antiocho Theo ſucceſſit Seleucus Callinicus, inde Seleucus Ceraunus, poſtea Antiochus Magnus, cuius mentio fit 1.Machab.1.11. Huic poſt Seleuci 4. fratris maioris deceſſum, ſucceſſit filius Antiochus, dictus Ἐπιφανὴς (per iocum Ἐπιμανὴς) ſiue Illuſtris, qui ſæuiſſimam in Iudęos perſecutionem mouit, quæ graphicè in libris Machabæorum enarratur, præſertim lib.1. cap.1, & lib.2. cap.6. & 7. propheticè autem à Daniele cap.11. Quot igitur anni inter Ptolomæum Philadelphum & Antiochum Epiphanem inter currunt (quorum ille Sacrorum librorum verſionem, hic conſciſſionem & combuſtionem indixit) totidem annis Hiſtoricus Sophiſta à vero aberrauit; ijs prętereà additis, quos inter Antiochi edictum & Bibliorum verſionem intercurriſſe, ſtolidè imaginatur. Sic enim ait 1.18.10. *Sequuta eſt enim* (truculentiam ſæuiſsimi tyranni) *Græca interpretatio, quæ per totum orbem ea vulgaret.*

Bongarſius in Iuſtinum hiſtor.

10. *Plurimi ſunt in hiſtoria Eccleſiaſtica eius lapſus.*) Quis huic in veteribus hiſtorijs credat, quem in rebus ſui temporis tam imperitum, vel infidelem, vel malitioſum eſſe deprehendit? Sic ipſe de Ieſuitis 3.3.2. *Omni autem rationis ſpecie caret eorum deliramentum, qui vt à pœnitentia exordiantur, certos dies ſuis neophytis præſcribunt, per quos ſe in pœnitentiam exerceant: quibus demum tranſactis, in Euangelicæ gratiæ communionem ipſos admittunt. De plurimis Anabaptiſtarum loquor: ijs præſertim qui ſpirituales haberi mirè gaudent, eorumq́; ſodalibus Ieſuitis, & ſimilibus quiſquilijs.*

Multa errata, Primum, quòd Ieſuitas Anabaptiſtarum ſodales facit, perinde ac ſi quis D. Auguſtinum Pelagij ſymmyſtam appellet.

Secundum quod certorum dierum præſcriptionem ad animum colligendum vituperet, quę in Scripturis commendatur. Num.12.14. Maria ſeparatur extra caſtra, vt ſuum peccatum meliùs agnoſcat, & per pœnitentiam deleat. Dauid Pſal.101. vt peccatum ſuum deploraret, factus eſt ſicut pellicanus in ſolitudine, ſicut nycticorax in domicilio, ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Et Oſeæ.2.14. Deus nobiſcum agere vult in ſolitudine, cuius vocem SS. Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, cum alijs innumeris ſecuti ſunt.

Tertium, quod de rebus incognitis & incompertis temerè pronuntiet: videtur enim de Societatis noſtræ Exercitijs aliquid inaudiuiſſe, quorum tanta eſt in omnem partem vtilitas, tanta ad permouendos animos efficacia; vt ſi Caluinus ea qua par eſt animi præparatione ſubijſſet, Caluinus eſſe deſijſſet. Neque enim ſicut Anabaptiſtarum conuenticula, ita Societatis noſtrę Exercitia lucem fugiunt aut oderunt; ſed à Sede Apoſtolica poſt rigidum examen approbata & collaudata, à Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus, Paſtoribus, Canonicis, Religioſis, à viris Principibus, Senatoribus, Militibus, Studioſis, Ciuibus, ſenibus, viris, adoleſcentibus, &c. tanto animorum fructu ſubeuntur, vt in multis fiat quod ſcriptum eſt 1.Reg.10.6. *Inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.* Me nouitio, vulgò ferebatur quod hîc ſubiungo. Abbas quidam monachum habebat ſatis immorigerum, turbulentum, qui fratribus offendiculo magis eſſet quàm ædificationi. Miſit illum ad Collegij noſtri Rectorem, cum hoc elogio, *Mittimus vobis diabolum, remittite nobis angelum.* Ille quamuis benignè exceptus, nihil velle facere, omnia recuſare, Exercitiorum nomẽ vix ſuſtinere. Poſt vnum atque alterum diem tædio victus, ad fallendum tempus, Exercitia præſcribi permiſit. Inſiluit in illum Spiritus Domini, mutatuſque eſt in virum alium. Remiſit illum Rector ad Abbatem cum hoc elogio, *Miſiſtis nobis diabolum, remittimus angelum.* Scriptum, factum. Omnibus ſuis fratribus, vt pietatis, modeſtiæ, obedientiæ exemplar, pręluxit. Hic ego vos, Prędicantes ſeu verbi Miniſtri, inuito: mea fide & meo periculo venite ad Collegia noſtra, in quauis Prouincia, & hæc Exercitia quæ Caluinus ſugillat, ſubite. Intrabitis dæmones, exibitis angeli. Dæmoniacam ſuperbiam, qua vniuerſum mundum præ vobis contemnitis, exuetis: angelicam humilitatem, ad veſtrum iudicium Eccleſiæ iudicio ſubmittendum, induetis. Ita voueo: ita fiat σὺν ἀγαθῷ θεῷ.

P. Ribadineira lib.1. vitæ B.P. Ignat. cap.8. P. Maffeius ibid.

11. *Chriſti & Sanctorum imagines.*) Has calidiſſimè inſectantur Caluiniſtæ, & ſimplicioribus offendiculum obijciunt, quaſi Eccleſia Romana cum Paganis idola colat. Lutherus & Lutherani in illis oppugnandis molliores & tepidiores ſe præbuerunt: vnde Electorales in ſuis templis eas retinent, Norimbergæ, Hamburgi, &c. An hinc in Catalogo nundinarum Francofurtenſium vernalium anni 1621. hic titulus? *Scultetus orthodoxus, hoc eſt, Reſponſio ad theſes de imaginibus, Tubingæ anno 1620. menſe Auguſto à D. Theodoro Thummio propoſitas, quæ ita concipitur vt D. Thommius aliuſq́; lector remittatur ad Vindicias Theophili Moſani. Francofurti apud Aubrios & Clem. Schleich. in 4.* Eſt inter libros Caluiniſtarum.

12. *Vt tanquam alter aſinus Cumanus.*) Qui Martini Lutheri, Hæreticorum noſtrorum Principis, acta & ſcripta accuratè examinârit, facile illi tribuet quod Ennio ingenioſus poëta,

——— *ingenio maximus, arte rudis.*

Caluino autem, quod Callimacho idem poëta adſignauit,

Quamuis ingenio non valet, arte valet:

Si tamen *artis* nomen meretur, aſtuta quædam calliditas, multis contradictionibus inuoluta vaſrities: & vt nono ac decimo Spectaculo perſpicuum fiet. Lutherus enim è ſuo fœcundo, ſed inſtabili & vario ingenio, tantam Hæreſum ſegetem extudit & latè diſiecit, vt omnibus noſtri temporis Sectarijs vberem materiam ſuppeditârit. Caluinus autem, vt ſterilis & ieiunus, nihil de ſuo adfert, ſed aſtutus plagiarius Lutheri fontibus hortos ſuos irrigauit, omniaque aliunde conquiſiuit: adeò quidem vt vix quidquam apud ipſum reperire liceat, quod Lutherus aliquando non dixerit: nec dogmata tantùm & placita, verum etiam firmamenta & rationes, quibus ea ſtabilire Lutherus conatus eſt. In quibus autem à Luthero diſſidet, ea non ſibi, ſed Melanchthoni, Zuinglio, Oecolampadio, accepta ferre debet, & in primis Martino Bucero, quem vt præceptorem aliquando agnoſcere viſus eſt; vt notat Bolſec. in vita ipſius, cap. 13. ſub fi. Meritò itaque Caluino Lutherus obiecerit, quod Stoicis M. Piſo apud Ciceron. lib. 5. de finib. ſub fi. *Stoici reſtant. Hi quidem non vnam aliquam, aut alteram à nobis, ſed totam ad ſe noſtram philoſophiam tranſtulerunt: atque vt reliqui fures earum rerum, quas ceperunt, ſigna commutant; ſic illi, vt ſententiis noſtris pro ſuis vterentur, nomina, tanquam rerum notas, mutauerunt.*

DIGRESSIO DE PRAEDESTINATIONE ET REPROBATIONE.

NON abutemur diutius patientia veſtra, benigni Spectatores: iam quinqua-
ginta Colores, varios & illuſtres, medios ac extremos, oculis atque animis in-
tenti ſedulò perluſtraſtis: & fortaſſe non deſit aliquis qui cum Plautino ſene
dicat,

Lumbi ſedendo, atque oculi ſpectando dolent.

Quid igitur, ſi relictis aliquantiſper Spectaculis, ad amœna vireta digrediamur; vt oculis animiſq́; refectis, ac roboratis, alacriores ad intermiſſam contemplationem reuertamur? Sic opinor: deflectamus paululùm ad ſublime & admirabile Prædeſtinationis myſterium, Philip. 1. 8.
quod ſicut impijs terrori eſt atque horrori, ita pijs omnibus (quales omnes vos cupio & opto in viſceribus Chriſti Ieſu) magnam & ſolidam adfert conſolationem, ſi ſanè ad Catholicæ veritatis principia exigatur. Sic enim mirificè ad ſalutem ardenter ſitiendam inſtigat, roborat fidem, erigit ſpem, charitatem accendit, ad omne opus bonum ſtimulat, præſertim ad odium peccati, ad veram pœnitentiam, ad timorem ſalutarem: atque ita ex vna parte deſperationem, ex altera inanem & ſtultam fiduciam excludit. Hinc fidenter dicimus cum Propheta, Quoniam tu Do- Pſal. 85. 5.
mine ſuauis & mitis, & multæ miſericordiæ *omnibus* inuocantibus te: *inde trepidè* Iob 9. 28.
cum altero Propheta, Verebar *omnia* opera mea, ſciens quòd non parceres delinquen
ti: *atque ita fit vt* ſeruiamus Domino in timore, & exultemus ei cum tremore. *Huc* Pſal. 2. 11.
accedit, quòd cùm in fœderatis prouincijs huius myſterij occaſione à paucis annis grauiſſimum ſchiſma conflatum ſit, Gomariſtis Caluini blaſphemiam mordicùs tuentibus, Arminianis eam deteſtantibus; neque iniucundum erit neque inutile, ſi abditum hoc ſacramentum quatenus fas eſt, velut manu appoſita reuelemus, inq́; lucem protrahamus, vt quiuis mediocriter doctus, quantum ſatis eſt, capere non difficulter poſſit. Omiſſis enim multis Scholaſticis ſubtilitatibus, pingui Mineruà agemus, & propoſitis quibuſdam principijs ſiue pronuntiatis corollaria quædam deducemus, quæ totam rem clariſſimè ob oculos ponant, & Caluini Colores, Maximè 13 & 20. illuſtriores reddant. Quia tamen inter Catholicos Theologos etiamnum ſalua fide multa diſputantur, & ad veritatis inuentionem ſalua charitate multa controuertuntur, cum illis facile mihi negotium eſt: vnuſquiſque, *his ſaluis,* in ſuo ſenſu abundare *poteſt. Ego nihil in-* Rom. 14. 5.
tendo aſſerere, niſi quod Eccleſia aſſerit: nihil damnare, niſi quod eadem Eccleſia damnat: cuius iudicio & hæc, & cetera omnia, humillimè ſubijciuntur. Caluinum refuto vt Caluinum, id eſt, vt impoſtorem, blaſphemum, hæreticum: qui omnis boni fontem in omnium malorum ſcaturiginem deformat, qui nobis eripit liberum arbitrium, qui pulcherrimam harmoniam inter naturam & gratiam diſſoluit, qui ſalutis adminicula conuellit, &c. Scripturas igitur, Patres & Doctores Scholaſticos conſulemus, maximè autem Iuniores, qui Antiquorum ſubſidiis & armis inſtructi, hanc rem accuratiſſimè & ſubtiliſſimè examinârunt: his ducibus regiam viam ingrediemur, cauentes ne quid aſperum aut inæquale nos offendat, ſed omnibus omnia pulcherrimè conſonent, quod eſt grande veritatis argumentum. Nam qui in huius materiæ progreſſu in ſpinas & vepres ſe induunt, vnde facilis exitus non datur, ſatis indicant ſe Theſei filo amiſſo, in hoc vaſtiſſimo labyrintho errabundos huc atque illuc diuagari.

PRIMVM CAPVT,

Decem principia ſeu pronuntiata complectens, in quibus totius Prædeſtinationis cardo vertitur.

PRONVNTIATVM I.

Moli. 1. p. q. 19. a. 6. d. 1. q. 22. a. 1. a. pag. 304. b. q. 23. a. 5. m. 7. §. Quare inprimis, pag. 336. b. & m. 13. pag. 363. a.

D. Thom. 1. p. q. 19. a. 4. ad 1.

I. DEus Opt. Max. Pater & Filius, & Spiritus ſanctus, infinitè bonus, innitè beatus, ſuam beatitudinem cum aliis quantum fas eſt communicare cupiens, ab æterno ſtatuit condere in tempore Angelos & homines, id eſt, creaturas intelligentes, libero arbitrio præditas, ac proinde ſua imagine inſignitas, vt per merita gratiæ (niſi per ipſos ſtaret) ad æternam beatitudinem feliciter peruenirent. De hoc Dei propoſito intelligi poſſunt pulcherrima verba S. Dionyſij Areopagitę cap. 4. de diuin. nomin. in princ. *Sicut enim noſter Sol, non ratiocinans aut præligens, ſed per ipſum eſſe illuminat omnia, participare lumen ipſius pro ſuo modo valentia: ita* ipſum bonũ *ſupra Solem (ſicut obſcuram imaginem ſuperat archetypon) per ipſam eſſentiam omnibus exiſtentibus pro cuiuſque captu immittit diuinæ bonitatis radios.* Quòd ſi in omnes creaturas tam liberaliter ſe diuina bonitas effudit, quãto liberaliùs in Angelos & homines, qui Sanctæ Trinitatis imagine inſigniti, propiùs ad diuinam naturam accedunt, qui libero arbitrio præditi, Deo vocanti ac manum porrigenti obſecundare ac ſequi, vel contrà refragari poſſunt; vt ſic vel obedientiæ præmium, vel rebellionis ſupplicium à iuſto iudice conſequantur? Hìc enim mirabiliter ludit infinita Dei ſapientia inter naturam & gratiam, quæ Angelos ipſos, magnos illos Principes & Poteſtates, in ſtuporem rapit. Epheſ. 3. 10. Quo magis deteſtanda eſt Hæreticorum væſania: hinc quidem Pelagij & Cæleſtij, inde verò Lutheri & Caluini, qui gratiam aut liberum arbitrium vel deprimentes nimiùm, vel attollentes, pulcherrimam hanc harmoniam ſtultè & impiè diſſoluunt. Vide S. Anſelm. lib. 2. Cur Deus homo cap. 1. & lib. 1. cap. 18.

PRONVNTIATVM II.

II. CIrca hoc liberum arbitrium eiuſq; varias & incertas operationes, ponendæ ſunt in Deo tres actiones æternæ, præſcientia, prouidentia, prædeſtinatio: tres dico ſecundùm noſtrũ intelligendi modum cum fundamento in re, nam ſi perſonalia excipias, in Deo nihil eſt niſi noſtra diſtinctione diſtinctum. Præſcientia ad oculum tantùm pertinet, eſtque ſolius intellectus: Prouidentia ab oculo ad manum progreditur, & actum voluntatis inuoluit: tum finem creaturis præſtituẽs, tum etiam media idonea ad illum obtinendum ſubminiſtrans, quamuis creaturæ ſuo vitio finem illum aliquando non aſſequantur. Prædeſtinatio eſt talis prouidentia, quæ adhibet media efficacia, quibus finis euitabiliter quidem, ſed tamen infallibiliter obtinetur: vt quamuis prædeſtinatus ſpectata arbitrij ſui vertibilitate & inconſtantia perire poſſit, nunquam tamen Deo prouidente ſit periturus. Atque ita locum hìc habet cautio ſenſus compoſiti & diuiſi, item neceſſitas conſequentiæ & conſequentis, in ſcholis decanta-

Moli. in Concord. q. 23. a. 1. d. 1.

Moli. 1. p. q. 22. a. 1. diſp. 2. pag. 299. b. & q. 23. pag. 360. a.

tata, &

Suar lib. 1. de Auxil. cap. 3. n. 10.

tata, & quam Caluinus, principiorum ſuorum immemor, approbat & vſurpat 1.16.9 *z. Vnde iterum videmus non temere in ſcholis inuentas fuiſſe diſtinctiones de neceſsitate ſecundum quid & abſoluta: item conſequentis & conſequentiæ quando oſſa Filij ſui: Deus, quæ à fractura exemerat, fragilitati ſubiecit, atque ita reſtrinxit ad conſilij ſui neceſsitatem quod naturaliter contingere potuit.* Vide Color.83. & P. Gaulter. Sec.17.cap.5. d.4.§.5.

PRONVNTIATVM III.

Molin. in Concord. ad q. 14 diſput. 53. m. 1. Leſsius de Gratia effic. cap. 19. Suarez in opuſcul.

III. PRæſcientia vel potiùs Scientia Dei varia eſt, prout nos concipimus, nempe ſimplicis intelligentiæ & quaſi abſtractiua; viſionis ſeu intuitiua; item ea quam *conditionatam* vocant, quæ videlicet circa liberos hominū & Angelorum actus futuros verſatur, ex hypotheſi quòd hoc vel illo, vel iſto modo gubernētur. Tanta eſt enim diuinæ ſapientiæ & ſcientiæ vis, vt non tantùm omnia poſſibilia nôrit, quod facit per actum *ſimplicis intelligentiæ*; neque tantùm quę reipſa fient, quod facit per ſcientiam *viſionis*, quæ libera eſt & ſequitur decretum: ſed etiam quid à libero arbitrio in quauis occaſione emanaturum ſit, ſi tali tempore aut loco creetur, ſi hoc aut illo modo gubernetur, ſi tanta gratia iuuetur, aut tam graui tentatione impugnetur. verbi gratia: Si creauero Luciferum aut Michaëlem, & dedero talem gratiam ac patiar ita tentari: ſtabit, cadet, merebitur tot gradus gloriæ, tot ſupplicij. Si creauero Petrum tali tempore, tali loco, & vocauero ad Apoſtolatum, & Pontificis domum intrare permiſero, ter me negabit. Sic Matt. 11. 21. *Si in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pænitentiam egiſſent.*

PRONVNTIATVM IV.

IV. HÆc pręſcientia conditionata Deo naturalis eſt, quia omnem liberam voluntatem præcedit: dependet tamen quodammodò à libera actione creaturæ, quæ niſi futura eſſet, illa præſcientia in Deo non eſſet. Non enim quia Deus præſcit, ideò futurum eſt: ſed quia futurum eſt, aut futurum eſſet ſub hypotheſi, ideò Deus præſcit: & ſi aliter futurū erat (quod fieri poterat) Deus aliter præſciuiſſet. v. g. Si patiar Adamum à Satana tentari, cadet cùm ſtare poſſet: Si patiar Iob tentari, ſtabit cùm cadere poſſet. D. Auguſtinus lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 10. *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præſciuit: imò ideò* non dubitatur *ipſum peccare cùm peccat, quia ille cuius præſcientia falli non poteſt, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, ſed ipſum peccaturum eſſe præſciuit: qui ſi nolit omnino, non peccat: ſed ſi peccare noluerit, etiam hoc ille præſciuit.* Pulchrè: & ſic ſentiunt ac ferè docent reliqui Patres. Ratio eſt, quia prius eſt hominem eſſe peccaturum, aut aliquid aliud liberè facturum, quam Deus illud præcognoſcat. Ab omni enim æternitate verum fuit, Cæſar Pompeium prælio ſuperabit, ſub hypotheſi quòd tali tempore, tali loco, &c. naſcerentur, adoleſcerent, &c. Et ab omni æternitate prę-ſciuit Deus hoc futurum, quia ſic futurum erat, videlicet in poſteriori rationis: & ſi Pompeius ſuperaturus fuiſſet (quod fieri poterat) hoc ipſum Deus præſciuiſſet. Poteſt hoc breuiter ſic concludi:

Origen. [illegible] lib. 2. contra Celſum.

D. Hieron. in Ierem. [illegible] 3.

Molin. in Concord. diſp. 52. 2. edit.

> Omne verum eſt ſcibile: cùm ſcibilitas ſit veluti proprietas veritatis:
>
> Sed hæc propoſitio, Capiet Numantiam Scipio, ab æterno vera fuit, quum rei aſſertæ fuerit conformis:

Ergo ab æterno fuit ſcibilis: ergo à Deo fuit ſcita, qui abſolutè eſt omniſcius, omnemque veritatem poſſibilem aut qualitercunque futuram; in ſua eſſentia, tanquam in limpidiſsimo ſpeculo clariſsimè intuetur. Diſputat hac de re Cicero lib. de Fato n. 12. ad noſtrum propoſitum ſatis accommodatè: in eo tamen cauendus, quòd cum Ariſtotele putârit ex præſcientia neceſsitatem iniici, quum nihil niſi quædam infallibilitas & certitudo ex illa deduci poſſit. Vide Suar. lib. 1. de Scientia futuror. cap. 9.

PRONVNTIATVM V.

V. IN hac præſcientia conditionata fundatur totum Prędeſtinationis myſterium: nam iſtâ notitiâ poſitâ Deus liberrimè decernit, quid in toto Vniuerſi decurſu facere, quid etiam permittere velit, ad bonitatem ſuam & gloriam omnibus manifeſtandam. Vult igitur omnibus ſuis creaturis ratione vtentibus, non fictè, ſed ſyncerè & ex animo, tum beatitudinem æternam, tum media ſeu adminicula ad illam obtinendam ſufficientia, ſi modò & ipſi velint. Nam cùm ſint libero arbitrio præditi, quod ſuapte natura variabile eſt & defectui obnoxium, quia ex nihilo eſt: decuit diuinam bonitatem, ſalutem & perditionem in manu ipſorum collocare, vt ſic in vtrãque partem locus eſſet merito, & diuina gloria vtrimque magis illuſtraretur. Elegit igitur ex infinitis rerum ordinibus, hunc ipſum qui iam fluit: in quo omnes in Chriſti filij ſui gratiam inuitauit ad cæleſtes nuptias, & adminicula ſufficientia ſubminiſtrauit vt eò peruenirent; quamuis paucos præuideret eò peruenturos, plurimos autem ſuo vitio in æternum perituros, iuxta illud, *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.*

Moli. in 1. p. q. 19. a. 6. d. 1. §. Ad cuius rei.

Matt. 20. 16.

PRONVNTIATVM VI.

VI. QVamuis omnes homines natura ſint pares, operationibus tamen valdè ſunt diſpares, propter liberi arbitrij indifferentiam & vertibilitatem: nam quæ gratia mouebit Petrum, fortè non mouebit Paulum: & quæ mouet Petrum remiſſè, mouebit Ioannem vehementer. Item, quæ tentatio ſubuertet Petrum, ſuperabitur ab Antonio, &c. Ex hac autẽ operatione & cooperatione liberè futura, quæ clariſſimè cernitur in Præſcientia cõditionata, oritur eligibilitas; vt videlicet aliquis aptus ſit eligi ad 10. aut 100. gradus gloriæ, aptus ſit eligi in Prophetam, Apoſtolum Martyrem, &c. quæ cùm valdè varia ſit, perſpicuum eſt non omnes cum eadem gratia æquè eſſe eligibiles. verbi cauſa. Si Petrus ita mouetur, vnum glorię gradum merebitur: ſi Paulus, decem: ſi Antonius, centum. Variatis tamen gratiis & tentationibus, & modo gubernandi, omnes videntur æqualiter, & ad quiduis eligibiles, quia Deo non deeſt modus (ſaltem de potentia abſoluta) quemuis ita afficiendi & permouendi, vt liberè veniat quocunque ipſe velit. Dixi, de potentia abſoluta: quia non deſunt qui exiſtiment, inter homines neminem præuiſum fuiſſe, qui tam ſtudioſè & perfectè gratia diuina eſſet vſurus, quàm fecit Chriſtus Dominus, etiamſi eadem gratia inſtructus fuiſſet, quæ iuxta potentiam ordinariam maxima fuit: præuiſum etiam fuiſſe, nullam fæminam ad B. Virginis gradum peruenturam, etiamſi B. Virginis gratiam recepiſſet. Quod ſi verum eſt, hi duo ſoli propter cooperationem tam nobilem & excellentem, fuerunt maximè elegibiles, quamuis propterea non fuerint electi.

Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 20. n. 8.

Moli. 1. p. q. 23. a. 5. m. 11. §. Illud magnopere. pag. 352. b.

Moli. 1. p. q. 23. a. 5. m. 11. §. Illud etiam pag. 354. b.

PRONVNTIATVM VII.

VII. INter electionem & eligibilitatem, reprobationem & reprobabilitatem latum eſt diſcrimen: nam multi eligibiles reprobantur, & multi reprobabiles eliguntur. Eligibilitas enim oritur ex conditione liberi arbitrij, quod præuidetur vſque in finem gratiæ cooperaturum, ſi hoc vel illo modo moueatur: electio autem ex mero Dei beneplacito, collocantis hominem in eo rerum ordine, & ſic mouentis vt reipſa perſeueret. Sic nemo reprobatur propter peccata quę facturus eſſet, ſi hoc aut illud eueniret, vt Pelagiani ſomniabant, quamuis per hoc ex hypotheſi fiat reprobabilis: ſed collocatur in eo ordine vbi præuidetur ſuo vitio periturus, ex mero Dei beneplacito: non damnatur tamen ad ſupplicium, niſi propter peccata quæ reipſa liberè iam commiſſa ſunt. Similiter inter potentiam & actum magna eſt differentia; vt notauit S. Auguſtinus lib. 1. de gratia Chriſti cõtra Pelag. & Cæleſt. c. 14. & lib. 2. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 6. & lib. de corrept. & gratia. cap. 7. Non enim qui ad Chri-

Moli. 1. p. q. 23. a. 5. m. 5. § Error. hic ibi. m. 11. §. adhuc melius.

Suar. lib. 1. de futur. contingent. cap. 9. n. 20.

ſtum

Digitized by Google

ſtum venire poteſt, ſaluatur, ſed qui venit, & in ipſo manet: neque qui poteſt peccare, damnatur, ſed qui peccat, & in peccato moritur. Prædeſtinatus itaque poteſt damnari, non tamen damnabitur: & reprobus poteſt ſaluari, non tamen ſaluabitur, &c. Petrus poterat Chriſtum non negare, erat tamen negaturus: & Iudas poterat pœnitentiam concipere, & Chriſti gratiam recuperare, quod tamen non erat facturus. Huius autem varietatis præſcientia conditionata, fundamentum eſt & ratio, cur hic reprobari poſſit, ille prædeſtinari. Molina in q.23. a.5. memb. 11. concluſ.9.

PRONVNTIATVM VIII.

Moli.1.p.q. [illegible]

VIII. QVamuis electio ad gloriam ſine præuiſis operibus non fiat, non tamen fit propter opera præuiſa, ſed ex mero Dei beneplacito, & gratuita beneuolentia, iuxta illud Exod.33.19. quod citat Apoſtolus Rom.9.15. *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit*. Poſita enim præſcientia conditionata, vnico ſimpliciſsimo voluntatis actu ſub vnica ſimpliciſsima ratione formali, gratiam & gloriam quibuſdam deſtinauit; artificioſè intertextis ipſorum operibus: alijs voluit media quidem ſufficientia, ſed quæ præuidit ipſorum vitio, inania futura. Itaque tota electio eſt gratuita:

[illegible] lib. [illegible] de [illegible] cap. [illegible]

Nam Primò, gloria vt eſt in præſcientia conditionata, nulli eſt debita, nec huic magis quàm illi: quia conditionalis illa, *Si Petrum ita gubernauero, obtinebit merita vt centum; ſi ita, merita vt mille*, &c. nihil ponit in re, donec illa præſcientia per abſolutum decretum, atque adeò per opera Petri purificetur: ergo electio eius ad gloriam eſt merè gratuita.

Secundò, ſi non eligeret Petrum, nullam illi faceret iniuriam: cùm plurimi ſint in præſcientia conditionata, qui cum eadem gratia vel æqualiter, vel etiam meliùs eſſent operaturi, vt colligitur Matt.11.21. nulli autem ſint, qui variatis gratijs & modo gubernandi, ad eadem merita non peruenirent: his tamen nulla fit iniuria quòd non eligantur.

Tertiò, quamuis aſſequi gloriam & gratiæ augmentum, cadat ſub meritum: non tamen, vt velit Deus & ab æterno decernat, in eo ordine me collocare vbi præuidet me iſtá conſecuturum. Vnde commune Theologorum proloquium eſt, gratiam efficacem non cadere ſub meritum, ſed à ſolo Dei beneplacito donari. Quò facit etiam illud Concilij Trident. ſeſ.6. cap.16. *Tanta eſt erga omnes homines Domini bonitas, vt eorum* velit *eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona*. Electis igitur ſuis non vult gloriam niſi vt coronam iuſtitiæ, legitimo certamine obtinendam: nec vult illis merita, niſi vt media ad iſtum finem: vtrumque cum mutua quadam dependentia; vt ex parte Dei eligentis nulla ſit prioritas aut poſterioritas, ac
3 proinde tota electio in vno rationis inſtanti gratuita cenſeatur. Sic Chriſtus non erat venturus, niſi Adam peccaſſet, quia voluit modo quodam nobiliſſimo venire, non tantùm vt caput humani generis, ſed etiam vt redemptor: Adam autem non erat peccaturus, niſi Chriſtus venire ſtatuiſſet; quia Deus peccatum non per-
4 miſiſſet, niſi excellentiſsimum remedium in Chriſto præparaſſet. Idem dicendum de electione ad gratiam & gloriam: de meritis & præmijs: quorum alterum ab altero reciprocè pendet. Exemplo claro & familiari res obſcura non parùm poterit illu-
5 ſtrari. Sit aliquis vir diues & pius qui veſtem confici velit: ſint item quinque ſartores pauperculi, arte, induſtria & fortuna pares: in manu ipſius eſt gratificari cui voluerit, & ad lucrum v. g. decem aureorum eligere. Non enim ex parte ſartorum diſcrimen orietur, cùm in omnibus ſint æquales, ac proinde æqualiter eligibiles: ſed ex beneplacito dumtaxat diuitis, quem voluerit eligentis. Quòd ſi poſt deliberationem Antonio lucrum hoc decernat, tunc Antonius eſt diſtans ab aliis quatuor, nullum tamen habet ius, vt patet: ſi Antonio promittat ſe eius opera vſurum, tunc acquiſitum eſt Antonio ius ex promiſſo: at veſte facta meretur decem aureos ex iuſtitia. Diues itaque ante ſuum decretum, nulli tenetur: poſt decretum tenetur ſibi non Antonio; vnde ſi illo præterito alium

Digitized by Google

eligat, non faciet Antonio iniuriam, nec erit infidelis aut iniuſtus, ſed inconſtans: poſt promiſſionem, tenetur ex fidelitate: at veſte facta obligatur Antonio ex iuſtitia, & niſi pactam mercedem perſoluat, iniuſtus habebitur. Et quamuis Antonij electio ſit gratuita (quo nomine huiuſmodi opifices pauperculi gratias agere ſolent) non vult illi diues lucrum ſine labore, nec laborem ſine lucro, ſed vno voluntatis actu illi vult vtrumq; ſimul, & gratis eligit Antonium, vt non gratis obtineat lucrum: totum tamen ſuo modo gratuitum haberi poteſt, ſi ſpectes liberam electionē.

Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 19 n. 27. & lib. 1. de Prædeſtinat. cap. 80. n. 26.

Sic Deus vult dare gloriam ex meritis, tanquam mercedē, brauium & coronam: ſed ante prædeſtinationis decretum nulli tenetur, cùm omnes in præſcientia conditionata ſint eligibiles & reprobabiles: poſt decretum, tenetur ſibi ne ſit inconſtās aut mutabilis, non Abrahamo aut Petro, &c. & ſi coronā illam ad alios transferret, nullam illis faceret iniuriam. At poſt promiſſionem, ex fidelitate tenetur, vt Gen. 17. 7. *Statuam pactum meum inter me & te*, &c. vnde toties in Scripturis Dei veritas, id eſt, veracitas in promiſſis commendatur. Opere verò confecto, ſub cuius conditione promiſſio & pactum interceſſit, oritur obligatio iuſtitiæ; vt ſi quis vitam finiat in ſtatu gratiæ: quod graues Theologi colligunt ex illo Apoſtoli Heb. 6. 10. *Non enim iniuſtus Deus vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Abrahamum itaque gratis eligit Deus, vt non planè gratis æternam vitam conſequatur, ſed per opera gratiæ liberè facta, quæ veri meriti rationem ſortiuntur: neque vnum poſt aliud vult, ſed vtrumque ſimul, quoniam alterum alteri intimè implicatur. Vide Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 19. n. 22.

Suar. opuſc. 6 ſect. 2. n. 33.

PRONVNTIATVM IX.

IX. QVod ab æterno Deus decreuit, hoc ab eo tempore exequi cœpit quo fecit cęlum & terram. Gen. 1. 1. & nunc nobiſcum exequitur, & cum poſteris noſtris exequetur vſque ad mundi conſummationem, donec videlicet electorum numerus compleatur. Apocal. 6. 11. Sic autem exequitur in tempore, ſicut ab ęterno exequi decreuit, & ſic exequi decreuit ſicut exequitur; quemadmodum docet D. Auguſtinus, D. Thomas, & Theologi communi-

Vaſquez 1. p. q. 23. diſp. 85. cap. 9. rat 3.

6 ter: quæ regula bene intellecta & applicata multas difficultates in hac materia facilè ſoluit. Quia enim gratia datur ſine meritis, & gloria ex meritis; rectè colligimus vt ſic fieret ab æterno fuiſſe decretum. Nemo enim prudens aliter facit quàm decreuit facere, niſi mutet conſilium: vt ſi alicui equum donare apud ſe conſtituit, non exiget pecuniam: aut ſi ſtatuit vendere, non donabit gratis. Et ſic intelligitur vulgare illud Philoſophorum axioma, *Primum in intentione, vltimum eſt in exequutione*. Item illud, *Omnis ordinatè volens, prius finem vult quàm media* Formaliter nempe intelligendo, quando videlicet ipſi volenti vnum eſt finis, alterum eſt medium: atqui Deo decernenti, omnes creaturæ ſe offerunt vt medium, quamuis in executione vnum propter aliud velit, quod in Notis clariùs explicabitur. Finis enim operum Dei eſt ipſius gloria, quæ manifeſtatur coronando ſanctos ex meritis, & impios debitis ſupplicijs afficiendo. Non igitur hæc ijs repugnant, quæ octauo pronunciato aſſerta ſunt: nihilominùs enim verum eſt, totam electionem, etiam ad gloriam, merè eſſe gratuitam hoc ſenſu: quia Deus ſine cuiuſquam iniuria potuit vel nullos eligere, vel alios quàm elegit, vel eligere ad minorē gloriā, vel in eo etiam ordine collocare, in quo præuidebat eos infeliciter morituros. Et poſtquam electio facta eſt, nulla oritur hinc obligatio, neque inde alicui ius acquiritur, niſi opus ipſū quod ſub pacto exigitur re ipſa in rerum natura fuerit collocatum: quod exemplo diuitis & ſartoris ſuprà poſito, facile eſt declarare. Simile eſt in re multum diſſimili: Cùm Saül rex illi filiam ſuam dare vxorem decreuit qui Philiſthæū eſſet percuſſurus, decretum illud fuit gratuitum, quia vel nullum vel aliud præmium proponère potuiſſet: at cùm illud ſuum decretum promulgauit, conſtantiæ & fidelitatis obligationem contraxit: cùm verò Dauid Philiſthæum interemit, orta eſt obligatio ex iuſtitia.

Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 19 n. 5. Scot. in 1. d. 41. q. 1.

Moli. 1. p. q. 23. art. 5. diſp. 1. memb 11. pag. 359. b.

1. Reg. 17. 25. Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 19 n. 13.

Digitized by Google

PRONVNTIATVM X.

X. IN decreti ſui executione, & mundi gubernatione ita ſe gerit Deus, perinde ac ſi communi prouidentia contentus, nihil præſciuiſſet aut prædeſtinaſſet; tum vt viatoribus ſua libertas maneat illibata, tum etiam vt temporalia ſuis temporibus accommodentur. Nam & reprobos verè diligit, quamdiu ſunt in ſtatu gratię: & electos verè odit, dum ſunt in ſtatu peccati. Gratiam confert, quaſi hominis cooperationem expectans: vocat quaſi dubius an ſit ſecuturus: tentat hominem & patitur à Satana tentari, quaſi incertus de euentu: monet, clamat, indignatur, furit, quaſi impiorum ſcelera ſint ipſi improuiſa: conqueritur ſe deceptum, profitetur dolorem & pœnitentiam, quaſi aliquid acciderit præter expectationem. Plena eſt Scriptura diuina, præſertim prophetica, huiuſmodi ſententijs: paucas ex multis afferemus.

1. Gen. 6. 5. *Videns autem Deus quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quòd hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus, Delebo, inquit, hominem, quem creaui, à facie terræ, ab homine vſque ad animantia, à reptili vſque ad volucres cæli. pœnitet enim me feciſſe eos.*

2. Gen. 18. 20. *Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: an non eſt ita, vt ſciam.*

3. Gen. 22. 12. *Nunc cognoui quòd times Deum, & non peperciſti vnigenito filio tuo propter me.* & v. 16. *Per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem,* &c.

4. Exod. 32. 10. *Rurſumq́ ait Dominus ad Moyſen: Cerno quòd populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq́ te in gentem magnam.*

5. 1. Reg. 2. 30. *Propterea ait Dominus Deus Iſraël: Loquens locutus ſum vt domus tua, & domus patris tui, miniſtraret in conſpectu meo vſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Abſit hoc à me: ſed quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

6. Pſal. 13. 2. *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, vt videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt.*

7. Iſa. 5. 3. *Nunc ergo habitatores Ieruſalem & viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam. Quid eſt quod debui vltrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectaui vt faceret vuas, & fecit labruſcas?*

8. Ierem. 18. 7. *Repentè loquar aduerſus gentem & aduerſus regnum, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui vt facerem ei. Et ſubitò loquar de gente & regno vt ædificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum vt facerem ei.*

9. Ezech. 2. 7. *Loquêris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant & quieſcant: quoniam irritatores ſunt.*

10. Matt. 8. 10. *Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſraël.*

11. Marc. 12. 6. *Adhuc ergo vnum habens filium cariſsimum, & illum miſit ad eos nouiſsimum, dicens, Quia reuerebuntur filium meum.*

12. Luc. 13. 7. *Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: ſuccide ergo illam: vt quid etiam terram occupat?*

13. Apoc. 2. 21. *Et dedi illi tempus vt pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.* Innumera ſunt huiuſmodi teſtimonia: quibus hoc vel in primis addendum eſt, quòd cum in ſua natura animarum interitum deflere non poſſet Deus, fecit hoc in natura aſſumpta, ne quis de ſyncero ipſius affectu, etiam erga reprobos vllo modo dubitare vellet: *Luc. 19. 41.* vtque intelligeremus noſtram libertatem tam ſaluam nobis eſſe, quàm ſi omnia fortuitò laberentur. Nam præſcientia, prouidentia & prædeſtinatio, extra nos ſunt: gratia autem & tentatio licèt in nobis ſint, nullam tamen neceſsitatem injiciunt, ſed inuitant, alliciunt, trahunt, impellunt: qui vult, liberè ſequitur; qui nō vult,

liberè repugnat. Iam ſi præſcientiam illam conditionatam Deo abeſſe fingamus, qua liberum arbitrium intimè penetrat, ſic fluerent omnia vti iam dictum eſt: neſciret enim Deus quò ſe verſurus eſſet angelus aut homo, niſi ipſos per gratiæ magnitudinem, aut tentationis moleſtiam neceſſitare, & libertatem adimere vellet. Agens enim liberum eſt, quod poſitis omnibus ad agendum antecedenter neceſſarijs, poteſt velle, non velle, nolle, agere, non agere, prout voluntas ipſa ſeſe determinârit: vnde poſita gratia etiam efficaciſſima, aut grauiſſima tentatione, incertus ſemper eſt euentus quamdiu manet libertas. Fieri enim poteſt, vt gratia potentiſſima repudietur, vt patet in Lucifero: & tentatio grauiſſima ſuperetur, vt patet in Iob & multis Martyribus. Quamuis autem Deus ab æterno hæc omnia non tantùm certiſſimè ſciat, ſed etiam vt præſentia limpidiſſimè intueatur, nihil tamen libertati noſtræ decedit, quia non ideò futura ſunt quia præſcit (ſcientia viſionis) ſed ideò præſcit quia ſic futurum eſt, vt paſſim antiqui Patres docent, & ſuprà notatum eſt. Neque que enim futuritio à ſcientia ſed ſcientia à futuritione pendet: & ſi angelus aut homo aliter operaturus fuiſſet (vt poterat) Deus aliter præſciuiſſet, certò tamen & infallibiliter, perinde ac ſi ab æterno prædefiniuiſſet, & in tempore prædeterminaret. Suar. lib. 2. de Auxil. cap. 3. n. 4.

Moli. 1. p. q. 23. art. 5. d. 1. memb. 12. 9. Quibuſdam. pag. 517. a.

Molina in q. 14. a. 13. d. 17.

CAPVT SECVNDVM.

Decem corollaria ex præcedentibus principiis deducta, complectens.

EX ijs quæ primo cap. dicta ſunt, conjicere licet quid de alto Prædeſtinationis myſterio ſit ſentiendum: vt tamen res tam abdita & tam obſcura fiat dilucidior, aliquot conſectaria ſeu corollaria inde deducemus, quæ totum hoc negotium magis illuſtrabunt.

COROLLARIVM I.

I. ILluceſcit hic admirabilis illa Harmonia & concordia inter liberum arbitrium, & πρόνοιαν ſeu prouidentiam: quam ignorantes Philoſophi & Hæretici, in diuerſa abierunt. Quidam enim vt prouidentiam defenderent, liberum arbitrium ſuſtulerunt: idque vel ex parte tantùm, vt Stoici apud A. Gell. lib. 6. Noct. Attic. cap. 2. vel omninò & abſolutè, vt Wiclef, Lutherus, Caluinus. Alij vt liberum arbitrium, quod manibus quodammodo palpabant, tuerentur, prouidentiam & futurorum præſcientiam negârunt, vt Epicuræi & multi alij Philoſophi, in quibus & Cicero: qui vt loquitur D. Auguſt. lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 9. dum vult homines facere liberos, facit ſacrilegos, nempe lib. de fato, & ſecundo de diuinat. Ceterùm cùm tanta ſit prouidentia, vt omnem contingentiam & libertatem excludere videatur; tanta item libertas ac ſi nulla eſſet prouidentia: Deus admirabili quodam artificio hæc duo ita connexuit, vt *rerum concordia diſcors*, quæ Philoſophos in admirationem rapuit, nihil ſit ſi cum hac harmonia conferatur. Quod quidem fit per præſcientiam conditionatam, quæ habet conſequentias certiſſimas, nec tamen neceſſarias, ſed liberas, quas neque Ariſtoteles neque Chryſippus vſquam agnouit. v. g. Si Petrum Pontificis domum intrare & hoc modo tentari permiſero, ter me negabit: volo permittere: ergo Petrus, euitabiliter quidem, ſed tamen infallibiliter, ter me negabit. At Ariſtoteles & Cicero huiuſmodi conſequentias ne procul quidē odorati

Molina in q. 14. a. 13. diſp. 1. & in q. 22. Lipſius lib. 1. Phyſiolog. diſſert. 11.

Suar. lib. 2. de futur. contingent. c. 5. n. 9.

Lib. 1. de Interpr. cap. 8. Lib. de Fato

rati

rati ſunt, qui etiam ex determinata veritate futurorum contingentium inferri neceſſitatem exiſtimabant, ac proinde inuoluere quandam contradictionem. Sed neque eſt vlla cõtradictio; & futurorum nihilominùs eſt determinata veritas: contraria autem opinio cum propheticis prædictionibus, & alijs multis quæ fides docet (niſi de voce ſit contentio) non videtur poſſe conſiſtere. Vide Suar. lib. 1. de futur. conting. cap. 2. n. 6. & l. 2. c. 5. n. 8. Vaſquez in 1. p. d. 66. c. 2.

COROLLARIVM II.

II. CErnitur prouidentiæ & gratiæ diuinæ vis in negotio ſalutis. Nam ſi Deus voluiſſet, omnes beati ſuo merito eſſent reprobi, & omnes reprobi ſuo merito eſſent beati: item qui habet centum gloriæ gradus, haberet mille, & cõtrà, &c. Probatur, quia in præſcientia conditionata offert ſe infinita varietas, poſito quòd hoc aut illud fiat vel permittatur: vnde potuit Deus alium rerum ordinem inſtituere in quo Petrus, Iudas, Paulus, nõ fuiſſent creati: potuit in hoc ordine qui nunc fluit, Petrum in peccato relinquere, Iudam ad veram pœnitentiam excitare, Paulum ſibi recalcitrantem non vocare, vt eleganter docet D. Auguſt. to. 4. l. 1. ad Simplician. quæſt. 2. circa mediũ. Et quis hoc neget? An defuit Deo gratia, quâ Luciferum ſtatueret? an defuit hypotheſis, in qua S. Michaël cum his aut illis circumſtantijs ſuo vitio laberetur? Iuxta hoc corollarium D. Thom. intelligi poteſt 1. p. q. 23. a. 5. ad 3. vbi duriùs loqui videtur.

D Auguſt. in Enchir. ad Laurent. c. 98

COROLLARIVM III.

III. CErnitur vis liberi arbitrij creati ſiue ad interitum, ſiue ad ſalutem. Nam ſi gratia oblata vti voluiſſent reprobi, omnes eſſent ſuo merito beati: & ſi beati gratiam oblatam repudiare voluiſſent, omnes eſſent ſuo vitio damnati. Manifeſtum eſt hoc in Petro & Iuda, atque idem iudicium eſt de reliquis: nam ſi Iudas voluiſſet, potuit ad veram pœnitentiam reuerti, quia gratia ſufficiens nõ deerat: & ſi Petrus voluiſſet, potuit manere in peccato, quia liberè conuerſus eſt. Atque hinc in Scriptura tot vocationes, exhortationes, promiſſiones, comminationes, obſecrationes, increpationes, proteſtationes, querimoniæ, &c.

Molina in q. 19 a 6. diſp. 1 Valentia in 1. 2. d. 8. q 3 p. 4 concluſ. 2. Suar. de Libertate Dei. ſect. 2. n. 9.

Deut. 28. 2. *Venientq́; ſuper te vniuerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te: ſi tamen præcepta eius audieris.* Et n. 15. *Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt cuſtodias & facias omnia mandata eius, & ceremonias quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro.*

Pſal. 7. 13. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit.* Pſal. 33. 12. *Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos.* Et huiuſmodi teſtimonijs Pſalterium ſcatet.

Prouerb. 1. 24. *Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo.*

Ierem. 5. 3. *Percuſsiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti.*

Ezech. 18. 31. *Facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum: & quare moriemini domus Iſraël? Quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite.*

Matt. 23. 37. *Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſsi ſunt, quoties* volui *congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos ſuos ſub alas, &* noluiſti?

Apocal. 2. 4. *Sed habeo aduerſum te, quòd caritatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque vnde excideris, & prima opera fac: ſin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo niſi pœnitentiam egeris.* Similia multa habentur eodem cap. 2. & 3.

Quæ omnia valdè frigida ſunt, atque adeò ridicula, ſi non eſt in manu noſtra vel Dei ductum ſequi, vel recalcitrare: quidquid comminiſcatur Caluinus 2. 5. 4. 5. Quàm eſſet ridiculus, qui fortiter & ineluctabiliter à ſe alligatum, comiter inuitaret ad ſe ſequendum? quàm crudelis & ſæuus, qui ſequi ob illa vincula non valentem, deturbaret in barathrum, & æternis vinculis manciparet? Atqui hæc eſt præclara Caluini gloſſa 3. 24. 13. *Ecce, vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lucem accendit, ſed vt*

reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur.

COROLLARIVM IV.

IV. CErnitur omnium malorum prima radix & origo, quam D. Auguſtinus, cùm adhuc in Manichæorum caſtris verſaretur, diligentiſſimè & curioſiſſimè inueſtigabat. *Quærebam*, inquit, *vnde* malum: *& malè quærebam, & in ipſa inquiſitione mea non videbam malum.* Ex dictis enim conſtat, non alibi quam in libero angelorum & hominum arbitrio eſſe quærendam, qui à creatore ſuo deficientes, contra eius legem & imperium ſeſe erexerunt, & cùm facilè ſtare poſſent, turpiter ceciderũt. Atque hinc tota malorũ congeries, quæ orbem occupat pæne vniuerſum: à Lucifero in angelos & Adamum, ab Adamo in totum genus humanum, quamuis diuerſo modo, transfuſa & deriuata. Docet hoc Chriſtus Dominus pulcherrima zizaniorũ parabola Matt. 13. 25. vbi oſtendit malorum originem non in Deum (quod impiè Caluinus facit) ſed in diabolum & homines eſſe referẽdam. Deus enim ſemper in ſua Eccleſia bonum ſemen ſeminauit, abundè quidem in lege naturæ. Act. 14. 16. abundantiùs in lege ſcripta, ſaltem Iudæis. Pſal. 147. in fi. abundantiſſimè in lege gratiæ. Iſa. 40. 4 Luc. 3. 6. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.* Sed *cùm dormirent homines, venit inimicus & ſuperſeminauit zizania*, vt aliquando neque parentes aut liberi, neque Principes aut ſubditi, neque Epiſcopi aut fideles ſatis ſuum officium facerent: vnde factum eſt, vt paulatim & ſenſim ſine ſenſu, aliquando etiam ſimul & ſemel ſpiritualia ſubſidia amitterent, vel etiam oblata repudiarent. Sic eueniſſe videmus Aſianis, Africanis, Græcis, &c. à quibus abſtulit Deus regnum cælorum, ſicut olim abſtulit à Iudęis. Matt. 21. 43. dedit Indis, Iaponijs, Sinenſibus, &c. *facientibus fructum eius.* Quòd ſi Superiores & ſubditi vocem Domini Dei ſui audiſſent, & oblatæ gratiæ (quod poterant & tenebantur) cooperati fuiſſent: totus mundus qui nunc in maligno poſitus eſt. 1. Ioan. 5. 19. non tantùm Chriſtianus eſſet, ſed etiam ſanctitate & iuſtitia polleret, & ad regnum cælorum feliciter perueniret. *Perditio tua Iſrael*, inquit Dominus: *tantummodò in me auxilium tuum.* Oſeæ 13. 9. Similiter inter Chriſtianos nullus eſſet egens, ſi diuites bene perpenderent quod eſt Matt. 25. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius: eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare* &c. Hoc enim dicto, quantum in ipſo eſt, omnibus egenis ſufficienter Chriſtus prouidit, ſi diuites huic præcepto faciles aures præberent. Nullum itaque malum immediatè à Deo eſt, neque phyſicum neque morale, neque culpæ neque pœnæ, ſiue delicti aut ſupplicij: malum phyſicum ſiue pœnę & ſupplicij, eſt à Deo mediante peccato: malum morale, ſiue culpæ & delicti, nullo modo eſt à Deo, ne vt pœna quidem alterius peccati. Pœna ſiquidem reſtituere debet ordinem vniuerſi, quem culpa peruerterat: nouum autem peccatum magis illum ordinem turbat & deprauat, magiſque peccatorem contra Deum inſoleſcere facit. Peccatũ tamen peccato punire dicitur Deus tribus modis.

Lib. 7. Confeſſ. cap. 5. & lib. 12 de Ciuitate Dei. cap. 6. 7. 8. 9. in quem locum Moli. in Concord. d. 32.

Moli. 1. p. q. 13. art. 5. diſp. 2. m. 4. §. Secundo.

Moli. 1. p. q. 14. a. 13. d. 9. in Concord.

Vaſquez in 1. 2. d. 140. n. 6.

Primò, quia ſubtrahit gratiam in vindictã præcedentium delictorum, vnde noua peccata facilè incurrũtur.

Secundò, quia peccatũ ipſum quod permittit, eſt magnũ peccatoris malum, vt ira, inuidia, labor & periculum quod ſuſcipitur ab homicida, &c.

Tertiò, quia vermis conſcientiæ, triſtitia & omnia mala ſubſequentia, iuſtè in ſuam cauſam referuntur, nempe in peccatum quod Deus noluit impedire.

COROLLARIVM V.

V. CErnitur beneficij magnitudo quod Deus confert prædeſtinatis, pro quo æternas gratias præ reprobis agere tenentur: nam prætermiſſis mille gubernandi modis, quibus fortè à ſuo fine aberraſſent, ille electus eſt quo præuiſi ſunt in gratia morituri. Hæc eſt gratia prædeſtinationis, quam Apoſtolus vocat *ſecundum propoſitum*, quam Scriptura & SS. Patres tantoperè commẽdant, quæ non tantum dat poſſe, ſed etiam facere, ſicut promittitur Ezec. 36. 27 *Et ſpiritũ meum ponam in medio veſtri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis, &* Rom. 8. 28.

Suar.lib.8.de Angel.cap.1. n.20.

iudicia mea cuſtodiatis & operemini. Hoc autē fit, non prædeterminando liberum arbitrium (nam quomodò liberum maneret?) ſed ita mouendo, alliciendo, inclinando, vt reipſa ſequatur. *Hæc gratia*, vt loquitur S. Auguſtinus, *a nullo duro corde reſpuitur: ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur.* Poteſt tamen reſpui, quia nullam neceſſitatem imponit, vt apertè docet Concil. Trident. ſeſ.6. cap.5. & Can.4. tantum intereſt, inter potentiam & actum, inter id quod fieri poteſt & quod actu fit. Potuit Lucifer ſtare, & cecidit: potuit Michaël cadere, & ſtetit.

Lib. de Prædeſtinat. ſanctor. cap.8.

COROLLARIVM VI.

VI. Cernitur beneficij magnitudo, quod Deus reprobis in via confert, illos vocando, iuſtificando, à lapſu erigendo, gratiam offerendo, quam illi ſi voluiſſent, in finem vſque efficacem reddidiſſent: non conferendo robur gratiæ quod illa ex ſe habet, ſed ſtrenuè cum illa laborando, quod ad efficaciæ complementũ neceſſarium eſt. Neque enim per Deum ſtetit, quominùs fierent vaſa honoris, & ad beatum finē peruenirent. *Non dixeris*, inquit Sapiens, *Per Deum abeſt* (ſapientia & facultas ſe beandi) *quæ enim odit, ne feceris.* Nam & eos *ad cœnam magnam* inuitauit Luc.14.17. *extendit manum ſuam* vt eos perduceret Prouerb.1.24. gratiam ſufficientem, aliquando etiam abundantem & ſupereffluentem dedit, vt poſſit dicere quod eſt apud Prophetam, *Quid eſt, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei?* ipſi autē omnia neglexerunt & contempſerunt. Matt.22.5. Imò verò totum beneficium in via præſtitum, pro quo ingentes gratias agere etiamnum tenentur, maleficiũ interpretantur, qui eſt extremus ingratitudinis gradus.

Molin.1.p. q.14.art.13. diſput.38.

Eccl.15.11.

Iſa.5.4.

Petes primò, an & quomodò gratia reprobo data differat à gratia quæ datur electis? aut generaliter, Quomodò gratia ſufficiens differat ab efficaci? Reſp. varias hac de re eſſe ſententias: videri tamen probabile, nulla conditione phyſica aut reali congruentia diſcriminari; ſed hanc vocari ſufficientem, quia potens operari non operatur; hanc dici efficacem; quia reipſa ſequitur effectus. Sequitur inquam effectus, non quaſi fortuitò & caſu, ſed præuiſus à Deo & intentus; habet enim gratia efficax ſignaculum hoc, *Nouit Dominus*, quòd ſit cooperaturus. Sic gratia Lucifero data longè fuit efficacior & congruentior, ſi phyſicam entitatem conſideremus, quàm ea quæ data fuit S.Michaëli: ſed quia hæc ſignaculum iſtud habuit, moraliter longè pluris æſtimatur. Sic multos eſſe putamus qui habent gratiam congruentiſſimam, & tamen defectu cooperationis inefficacem: nam quid vni angelo potuit congruere, & non alteri? contrà autem multos eſſe, qui habent gratiam incongruentem, & tamen efficacem; quia vim ſibi faciunt, & difficultates perrumpunt. Alioquin,

Leſſ. lib.2. de Iuſtit. c.47. n.20.
Suar.lib.3. de Auxil. in breui reſol. n.46. & c.14.n.9.

2.Tim.2.19.

Primò, nulla eſſet gratia ſufficiens, quæ ſimul non eſſet efficax, vt bene notauit Suar.lib.3.de Auxilijs. c.14.n.8. nam omnis incongrua eſt inſufficiens; omnis congrua eſt efficax.

Secundò, non adimeretur reprobis omnis excuſationis prætextus, cùm per ipſos ſolos non ſteterit quominùs ſalui fierēt. Dicent enim, *Non mirum ſi defeci:* non fuit data gratia congrua, ac proinde nec ſufficiens: quod eſt contra illud, *Perditio tua Iſraël: in me tantummodo auxilium tuum.* Oſeæ 13.9.

Tertiò, non conſtaret electis ſuus honor & gloria, de qua Apoſtolus Rom.2.10. *Gloria, & honor, & pax omni operanti bonũ*: Et Sapiens, *Qui potuit trāſgredi, & non eſt trāſgreſſus: facere mala, & non fecit,* &c. multũ enim honori per iſtam congruentiam detraheretur, quia ad quandam neceſſitatem & determinationem vergere videtur.

Eccl.31.10.

Quartò, non ſic eluceret Dei gratia, & admirabile artificium in libero arbitrio gubernando, & liberè trahendo quò vult. Quemadmodùm enim electis maius beneficium confertur, quando illis gloria præparatur & datur vt corona, quàm ſi abſque ſudore & certamine illis obueniret; vt patet maximè in Martyribus: ita ſuo modo maior eſt Dei gratia, quæ arbitriũ magis liberũ relinquit, vt & illi ſuus honos cōſeruetur. Quod duorũ hominũ exemplo declarari poteſt,

Bell.lib.3.de gratia & lib. arb.c.18.

Digitized by Google

Moli. 1. p. q. 23. diſp. 1. memb. 10. §. Quòd item. pag. 343. b. & in Concord. d. 12. Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 20. n. 2. Vaſquez 1. p. diſp. 98. Lib. 12. de Ciuitate Dei. c. 6.

qui ſimiliter affecti, ſimiliter & ſimili gratia donati & cetera pares, tentantur ad libidinem: alter cedit tentationi, alter reſiſtit: *An caro intuentis in cauſa eſt?* quærit D. Auguſtinus: *cur non & illius? An verò animus? cur non vtriuſque?* & infrà, *Quid aliud apparet niſi vnum* voluiſſe, *alterum* noluiſſe *à caſtitate deficere?* Cuius tamen diſcriminis altior ratio non tantùm in Dei præſcientiam, ſed etiam in prædeſtinationem referenda eſt; quia nimirùm eam gratiam dare voluit, cum qua præuidebat tentationem eſſe ſuperandam: quam gratiam accipere non fuit in poteſtate reſiſtentis, ſed in liberalitate conferentis. Idem exemplo Pharaonis & Nabuchodonoſoris docet Auctor libri de Prædeſtinat. & grat. cap. 15. tom. 7. operum D. Auguſtini. quorum hic *flagellatus pœnituit, ille ipſis flagellis durior eſt factus & periit. Quid autem fines eorum fecit eſſe diuerſos, niſi quòd vnus manum Dei ſentiens, in recordatione propria iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei miſericordiſſimam veritatem pugnauit arbitrio?*

Quintò, gratia illa incongrua, non eſſet gratia, nec beneficium ab amico animo profectum: quid enim mihi cum gratia qua vti non poſſum? Nam ſi poſſum & vtor, iam fuerit congrua, etiam ante vſum: & conſequenter congrua & incongrua. At ſecundùm congruitatis aſſertores nulla eſt congrua niſi quæ operatur; nulla incongrua, niſi quæ repudiatur. Videretur igitur eſſe gratia & beneficium, quale Dauidi Saül meditabatur, cùm filiam ſuam ei deſpondit: *Dabo eam illi*, inquit, *vt fiat ei in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Philiſtinorum.* Atqui hoc ipſum eſt, quod de reproborum gratia Caluinus impudenter eructat 3. 24. 13. *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lumen accendit, ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur.*

1. Reg. 18. 21.

Ceterùm poſita gratia congrua inefficaci, vt in Lucifero, Adamo, Saüle: & poſita incongrua efficaci, vt in Iob c. 10. 18. Dauide Pſal. 38. 12. Ieremia cap. 20. 14. perſpicuum fit nihil ſupereſſe reprobis quod obtendant, aut damnationis ſuæ cauſam in Deum rejiciant, cùm ille omnia neceſſaria ſubminiſtrârit, & ipſi ſibi in cauſa, pluſquam capitali, ſoli defuiſſe conuincantur. Non enim ideò cadunt, quia Deus præſciuit aut decreuit: ſed ideò præſcit Deus, quia lapſuri ſunt, & ſuo vitio gratiam repudiaturi. Quòd ſi ſtaturi fuiſſent, vt poterant & debebant, Deus hoc ipſum præuidiſſet, quia hæc præuiſio ſeu præſcientia ſuo modo poſterior eſt ipſa rerum futuritione, & ab illa quodammodo pendet.

Petes Secundò, Vter maius beneficium à Deo accepit, Lucifer an S. Michaël, dum eſſent in via? quod exemplum omnibus reprobis & electis accommodari poteſt. Reſpondeo, beneficij magnitudinem æſtimari ſolere ex re & ex modo: ex re, vt ſi munus magnum ſit v. g. mille aurei: ex modo, vt ſi detur opportunè, ſi indigno aut ingrato, ſi magnâ beneuolentiâ, &c. nam fieri poteſt, vt quis det centum ex beneuolentia vt 10. item, vt det decem ex beneuolẽtia vt 100. Lucifer igitur maius accepit beneficium, & quia plus datum eſt, & quia ingrato futuro: S. Michaël maius accepit beneficium, tum quia ex ſingulari illa beneuolentia, de qua Exod. 33. 19. *Miſerebor cui voluero*, &c. tum quia opportunè gratia collata fuit, & vt ſemẽ vitæ æternæ infallibiliter obtinendæ. Vnde magis tenebatur ad minorem gratiarum actionem, Lucifer minùs ad maiorem: quemadmodum ſtrictiùs tenetur ad minus, qui decem rapuit aut furatus eſt; laxiùs tenetur ad maius, qui mille debet ex contractu, & ſine culpa ſoluendo non eſt. Quòd ſi fingamus nihil fuiſſe præuiſum (ad quod exemplum Deus in decreti ſui executione ſe gerit, quaſi futuri euentus ambiguus) quis dubitaret Luciferum præ omnibus angelis in via dilectum, & præ omnibus ad gratiarum actionem teneri? cùm ſolus ipſe ſibi defuerit, & contra tantum benefactorem inſigni ingratitudine rebellârit.

Moli. 1. p. q. 23. a. 5. diſp. 3. Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 20. n. 10.

Caiet. 2. 2. q. 106. art. 2. ad 6.

D. Anſelmus lib. de Caſu Diaboli. c. 18.

COROLLARIVM VII.

VII Cernitur ſocordia & fatuitas noſtra prorſus intolerabilis, & quę nullam admittat excuſationem. Cùm enim ad cęnam illam ma- Matt. 22. 2.

Digitized by Google

gnam & nuptias inuitati ſimus, ad braūium, ad coronam, ad triumphum; cùm in terram promiſſionis, id eſt, in regnum cælorum ſit proficiſcendum, tamen perinde ac ſi noſtra res non ageretur, vel cum filiis Iſraël manere volumus in Ægypto Exod 6. 9. vel poſt egreſſum reuerti. Num. 14. 4. vel tam languidè nos habemus, vt meritò dicatur nobis quod eſt Ioſue 18. 3. *Vſquequò marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum dedit vobis?* Intereà peruerſo ſtudio de prædeſtinatione noſtra ſoliciti ſumus, & inquirimus quid in abditiſſimo Dei conſilio de nobis ſtatutum ſit, non abſimiles Thaleti Mileſio, qui cùm cæleſtia contemplaretur, in ſubiectam foſſam incidit, meritò ab anu domeſtica irriſus. Quantus enim nobis meritorum campus aperitur, quanta augendæ gloriæ & triumphi noſtri facultas, ſi modò gratiæ cooperari ſtudeamus! In nobis ſolis culpa hæret. Quòd enim habeas gratiam aut merita vt decem, gratiæ diuinæ eſt: quòd plus non habeas, ſocordiæ tuę. Tantum enim abeſt vt per Deum ſtet quominùs ſis ſanctior aut melior, vt eò te ipſemet inuitet, alliciat, prouocet, & felici tuo profectu delectetur. *Vnuſquiſque* autem *propriam mercedem accipiet, ſecundùm ſuum laborem.* Et, *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Hinc patet quàm ſapiēter ab Apoſtolo ſcriptum ſit, *Videte fratres quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Eſt enim temporis maxima ratio nobis habenda,

1.Cor. 9. 24.

2.Tim.4.8.

Diog. Laert. in eius vita. lib. 1.

1 Cor.3.8.

2.Cor. 9.6.

Ephes. 5.15.

Primò, quia conceſſum tanquam mercatus quidam, in quo multas opes nobis comparemus Luc. 19 13.

Secundò, Quia pretioſiſſimum, cùm ſemel elapſum nullo labore, nulla induſtria, nullis theſauris poſſit reuocari.

Tertiò, Quia de ſingulis annis, diebus, horis, imò & momentis ratio ſtrictiſſimo Iudici reddenda erit: qui ſi aliquod lucrum per incuriam neglectum eſt, inultum abire non patietur Matt 25 26 Non fruſtrà igitur datum liberum arbitrium, non fruſtrà gratia collata, non fruſtrà hæc duo tanto artificio connexa: vult enim Deus, ἀγωνοθέτης noſter, glorioſè nos coronare; vt in hoc certamine aliqua laudis & honoris portiuncula ad nos deriuetur: vult noſtram induſtriam excitare & acuere, vt gratiæ collaborando ingentem meritorum vim nobis comparemus: quod tota Scriptura, à principio Geneſis vſq; ad finem Apocalypſis tantùm non clamare videtur.

Bellar. lib.1. de grat.&lib arbitr.cap.18.

COROLLARIVM VIII.

VIII. Cernitur concordia inter SS. Patres & Theologos Scholaſticos. Quamuis enim aliquando toto cælo diſſentire, & irreconciliabilia docere videantur, ſæpe tamen deprehēdetur quæſtio de nomine; ſæpe loquuntur de diuerſis, hic de actu, ille de obiecto, iſte de vtroque. Ille animaduertit electionem non fieri ſine meritis: iſte non fieri propter merita. Alius diſtinguit Prędeſtinationem & Electionem, alius aliud adfert. Ille accipit Prædeſtinationē pro collocatione hominis in tali rerū ordine, in quo præuidetur vſque in finem perſeueraturus, & curſum feliciter finiturus. Reprobationem, pro collocatione in eo ordine vbi præuidetur ſuo vitio defecturus, & peccatis ſuis immoriturus. Quo ſenſu veriſsimum eſt quod ſcribit. S.Thomas 1. p.q.23. a. 5. ad 3. cùm alioquin ſatis duriter ſonet. *Sic igitur conſideremus totum genus humanum, ſicut totam rerum vniuerſitatem. Voluit igitur Deus in hominibus, quantum ad aliquos quos prædeſtinat ſuam repræſentare bonitatem, per modum miſericordiæ parcendo: & quantum ad aliquos quos reprobat, per modum iuſtitiæ puniendo.* Et infrà: *Sicut*
7 *in rebus naturalibus poteſt aſſignari ratio (cùm prima materia tota ſit in ſe vniformis) quare vna pars eius eſt ſub forma ignis, & alia ſub forma terræ à Deo in principio cōdita: vt ſic ſit diuerſitas ſpecierum in rebus naturalibus. Sed quare hæc pars materiæ eſt ſub iſta forma, & illa ſub alia, depēdet ex ſimplici diuina voluntate: ſicut ex ſimplici voluntate artificis dependet, quòd ille lapis eſt in iſta parte parietis, & ille in alia: quamuis ratio artis habeat, quòd aliqui ſint in hac, & aliqui ſint in illa.* Hæc D. Thomas: quæ veriſsi-

Moli.1.p.23. art.5.diſp.1. membr 13. pag.361.& pag.364.a.

ma eſſe, nec tam dura quàm prima fronte videntur, patet ex corollario 2. Patres Græci, præſertim D. Chryſoſt. pro libero arbitrio pugnauit, nec tamen gratiam, eiuſque vires & neceſsitatem ignorant aut impugnant: Patres Latini, & in primis D. Auguſtinus, gratiam extollunt, nec tamen euertunt liberum arbitrium. Aliqui Theologi ponunt immediatam electionem ad gloriam: alij non niſi mediantibus meritis: alij aliter in hac materia theologantur. Sed hæc omnia non ita difficulter conciliabuntur, ſi diligenter perpẽdantur quæ ſuprà diximus, & exemplo diuitis & ſartoris illuſtrauimus: quamuis enim gloria v. g detur ex meritis, & conſequenter prædeſtinetur danda ex meritis, totum tamen hoc, Volo Petro dare gloriam ex meritis, eſt merè gratuitum, cùm ſine vlla Petri iniuria decretum illud mutari vel omitti poſsit Simili ratione ſimilia quædam ad concordiam trahi poſſunt: neque enim veriſimile eſt, viros doctiſsimos & in Scripturis exercitatiſsimos, longiùs à ſcopo aberraſſe, quum ad veritatem omnes tam ſedulò collineârint. Quod non ita intelligendum eſt, quaſi *eſt* & *non*, in eadem ſede collocemus, contra Apoſtolum 2. Cor. 1. 18. qua enim ratione conciliabuntur qui abſolutum Dei decretum, inchoant à prima gratia, & per varia inſtantia ad vltimam vſque gloriam aſcendunt: & qui ab vltima gloria incipientes ad primam vſque gratiam deſcendunt? Tantùm animus eſt oſtendere mediam hanc viam (quam ingreſſus eſt Ludouicus Molina, in hac materia exercitatiſſimus) propiùs abeſſe ab extremis, & (quantum in hoc profundiſsimo myſterio fas eſt) faciliùs euadere pleraſque difficultates, ſententiaſque diſſentientes ad aliquam concordiam reuocare. Aſſerunt alij, abſolutum Dei decretum inchoari à prima gratia: idem nos aſſerimus. Alij contendunt ab vltima gloria initium faciendum: & hoc nos non negamus, quum in eodem rationis inſtanti vtrumque fieri exiſtimemus cum mutua dependentia.

COROLLARIVM IX.

IX. Cernitur multarum Scripturarum vera intelligentia, quæ prima fronte aliquam duritiam præ ſe ferunt, & à Caluino in blaſphemum ſenſum trahuntur; obſeruatis tamen tribus regulis.

§. 1.

Prima, Vt iuxta Dialecticorum axioma, locus obſcurus per clarum exponatur, non autem contrà. *Ego*, inquit D. Auguſtinus, *etſi refellere iſtorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe ijs quæ in Scripturis ſunt apertiſsima, vt ex his reuelentur obſcura: aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla hæſitatione credantur.* Sic quod legitur Luc. 8. 10. *Vt videntes non videant, & audientes non intelligant*) exponendum eſt per Matt. 13. 15. *Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt*, &c. vt bene ibidem Maldonatus.

Lib. 3. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 4. Eandem regulam docet Caluinus. 2. 16. 8.

§. 2.

Secunda, Vt cùm Deo tribui videtur peccatum, aut inductio, ſuaſio, impulſio ad peccatum, id eſt, ad id quod per ſe & viſceraliter malum eſt, intelligatur hoc permiſsiuè & negatiuè; vt paſsim SS. Patres exponunt: quia videlicet non vult impedire cùm poſsit, idque certos ob fines, nempe vt homo ſuæ naturæ conuenienter operetur, vt ordo rerum ab initio inſtitutus tenorem ſuum ſeruet, vt puniat peccantem vel alios, &c. Exempli cauſa, 3. Reg. 22. 22. Spiritus decipit Achabum poſitiuè, Deus permiſsiuè: dicitur tamen decipere Ezech. 14. 9. &c. quia noluit impedire cùm facilè poſſet, & Satanæ malitia vſus eſt ad Achabum puniendum. Sic qui ligatum canem tenet, dicitur immittere in leporem, quamuis nihil quàm vincula laxet, & inuadere permittat. Sic Pharao cor ſuum obdurauit poſitiuè. Exod. 8 15. Deus negatiuè, Exod. 7. 3. quia videlicet per gratiam efficacem emollire noluit cùm facilè poſſet. Neque eſt quòd has interpretationes reiiciat Caluinus: ipſe enim 1. 17. 13. cùm locum illum exponeret. Gen. 6. 6. *Pænitet*

Bellar. lib. 2. de amiſsio gratiæ, c. 14.

me feciſſe hominem, ſic ait: *Quid ergo ſibi vult Pœnitentia nomen? Nempe quod aliæ omnes loquendi formulæ quæ Deum humanitus nobis deſcribunt. Quia enim ad eius altitudinem non pertingit noſtra infirmitas, quæ nobis traditur eius deſcriptio, ad captum noſtrum ſubmittenda eſt, vt à nobis intelligatur.*

§. 3.

Tertia, vt littera Scripturæ non ſemper ad viuum reſecetur, ſed ad fidei analogiam examinetur, vt monet Apoſtolus Rom. 12. 6. *littera enim occidit, ſpiritus autem*; id eſt, vera ſcripti intelligentia, *viuificat*. Sic cum Arianis actum eſt, vrgentibus illud Ioan. 14. 28. *Pater maior me eſt:* ſic cum Valentinianis prementibus verba Apoſtoli, *Primus homo, de terra terrenus: ſecundus homo, de cælo cæleſtis*. Sic cum Caluino agendum eſt, quando 3. 23. 1. illud Apoſtoli Rom. 9. 20. *Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, Quid me feciſti ſic?* litteratim vrget, & vult hominem à Deo tractari ſicut lutum à figulo. Sed non per omnia valet ſimilitudo: lutum enim eſt ſenſus expers, atque adeò res inanima, & vt talis tractatur à figulo: homo autem non tantùm ſentit, ſed etiam libero arbitrio donatus eſt, & vt ſic tractatur à Deo. Itaque vel ſenſus eſt, Deum aliquos in maſſa damnationis relinquere, alios pro ſuo beneplacito eripere, vt paſſim S. Auguſtinus interpretatur: vel potiùs (nam & in Angelos iſta redargutio valet) aliquos à Deo in eo rerum ordine collocari, vbi prouidentur gratia in finem vſque bene vſuri: alios in eo, in quo præuidentur ſuo vitio perituri. Et tamen Lucifer non poteſt dicere, *Cur me creaſti* cùm ſcires me rebellaturũ? nec S. Petrus, *Cur me* Pontificis domum intrare paſſus es, cùm ſcires me negationis crimen admiſſurum? Nimis enim indignum eſt, creaturam à creatore factorum rationem exigere, & quaſi ad calculum reuocare, vt inſinuat paterfam. Matt. 20. 15. *Aut non licet mihi quod volo facere?* Non deſunt mihi optimæ rationes: ſed quanta ſerui impudentia eſt, eos à Domino exigere, *eumq́;* tantùm non ad ſuum tribunal vocare? Vide Maldonatum in Matt. 20.

2. Cor. 3. 6.

1. Cor. 15. 47.

Bellar. lib. 2. de amiſſ. grat. & ſtatu peccati cap. 12.

COROLLARIVM X.

X. Cernitur diſcrimen inter ſententiam hactenus expoſitam, & eam quam Caluinus ex Lutheri principiis inuehere & firmiſsimè munire conatus eſt: quæ ſua atrocitate & feritate audientium animos ita percellit, vt nihil niſi vel certam deſperationem, vel ſtultam fiduciam & præſumptionem gignere poſsit. Atque hinc vlteriùs nata eſt ſequi omnimoda morum corruptio, & omnium ſcelerum ac flagitiorum licentia: dum quiſque cogitat, nec per mala, nec per bona opera diuinum decretum poſſe mutari. Hanc peſtilentem Caluini doctrinam, primus vel in primis diſplicere ſibi oſtendit Hieronymus Bolſecus, tunc inter Caluini familiares non poſtremus: quem inauditum per ſuas excommunicationes vrbe Geneuenſi expulſum, ſenſit poſtea grauem aduerſarium, vt qui vicinis verbi Miniſtris errores Caluini intolerabiles detexerit, & ad Catholicam fidem reuerſus, vitam eius ſibi notiſsimam ſatis graphicè depinxerit. Vide illum, quod ad hanc rem attinet, cap. 23. Ceterùm Bernenſes Caluini de Prędeſtinatione libros & theſes edicto vetuerunt; vt refert Claudius de Sainctes, in reſponſ. ad Apologiam Bezæ pag. 47. Tigurini autem exuſſerunt, teſte Cardinale Hoſio in iudicio & Cenſura de Tigurinis & Heidelberg in med. Itaq; nec Caluini diſcipuli ſententiam illam diutiùs ferre potuerunt; vt patet in Arminio, qui ſtatim innumeros Arminianos genuit: & ipſi Ordines Hollandiæ anno Domini 1614. publico edicto vetuerunt, ne vel ſcripto vel ex cathedra populo proponeretur.

CAPVT

CAPVT TERTIVM,

Octo diſcrimina inter noſtram & Caluini ſententiam manifeſtans.

DISCRIMEN I.

ANte abſolutum Dei decretum de ſaluandis aut reprobandis Angelis atque hominibus, nullam agnoſcit in Deo præſcientiam, ſed omnia in Dei voluntatem vltimò reſoluit.

Nam primò, Nullam agnoſcit ipſe in Deo præſcientiam ante decretum. *Quum non alia ratione*, inquit 3.23.6. *quæ futura ſunt prævideat, niſi quia ita vt fierent decreuit: fruſtrà de præſcientia lis mouetur, vbi conſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire.* Itaque ante ordinationem & decretũ, Deus erit circa futura cæcus: quomodò ergo de illis prudẽter ſtatuet? nemo enim ſapienter aliquid ordinat, niſi negotium ſit illi bene perſpectum: nequevoluntas ſapientiã anteuertit, ſed ſapiẽtia voluntatem. *Omnia* autẽ *in ſapientia fecit* Dominus. Pſ. 103.24

Nos dicimus Deum ante decretum, omnia limpidiſſimè intueri, ſiue poſsibilia per *ſcientiam ſimplicis intelligentiæ*, ſiue futura ex hypotheſi per *ſcientiam conditionatam*: eiuſque oculos eſſe tam perſpicaces, vt omne liberum arbitrium creabile vndique penetret, & in ſua eſſentia tanquam in clariſsimo ſpeculo contempletur. Hanc notitiam ſequitur ſapientiſsima ordinatio, ordinationem autem ſcientia quæ vocatur *viſionis* aut intuitiua, quæ reipſa & abſolutè futura ſunt tanquam præſentia ab omni æternitate intuetur.

DISCRIMEN II.

II. CAluinus dicit, non paucos Angelos, longè autem maximam hominum partem in certum æternæ mortis exitium prædeſtinatos & creatos, eo tantùm nomine *Quia ita placet*. 3.22.11. & 3.23.4. Nos dicimus omnes omninò Angelos & homines in vitam æternam à Deo deſtinatos & creatos, quantum ex eius parte fuit: *vult enim omnes homines ſaluos fieri, & neminem vult perire*, nec per ipſum ſtat quominùs ſaluentur. Quòd autem multi pereant & excidant à ſalute, in ſolam ipſorum culpam referendum eſt, qui ſi voluiſſent, ſalui eſſent. *Quoties volui*, inquit Matth. 23.37 *& noluiſti?* Quid quòd Caluinus ſui immemor, ipſe ſe refutat. 2.1.1. 2.1.11. b.2.16.2.16.3.

1.Tim 2.4. 2.Petr. 3.9. Eccl. 15.11.

DISCRIMEN III.

III. CAluinus dicit, vt electi & reprobi ad finem ſibi à Deo præſtitutum perueniant, neceſſariò trahi, hos ad malum, illos ad bonum, ſaltem imputatiuè: itaq; ex vna parte dari gratiam efficacem quæ credendi & perſeuerandi neceſsitatem iniiciat: ex altera parte, immitti errores, incredulitatem, diffidentiam, &c. & quidẽ tã potẽter vt nullæ vires obſiſtere poſsint. Aliter enim Deus quomodò ad ſuum propoſitum ſine aberrandi periculo perueniret, cùm nihil præſciat, niſi quia ita ordinauit?

Nos dicimus Deum media ordinaſſe ad vitam æternam obtinendam, non ad promerenda ſupplicia: ea autem media eſſe hominis naturæ accommodata, vt ſi velit, iis vtatur; ſi velit, ea repudiet. Eccl. 15.17. *Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors: bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi*, &c. Itaque nec gratia quæ datur reprobis, caret efficacia ex ſua parte: nec gratia quæ datur electis, bene operandi neceſ-

Eccleſ. 15. 15. di neceſsitatem imponit: ſed vt ait Sapiens, *Adiecit mandata & præcepta ſua: ſi volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te.*

DISCRIMEN IV.

IV. CAluinus dicit, opera quibus rependitur merces vel vitæ æternæ vel interitus, à creaturis tantùm eſſe vt ab inſtrumentis Dei: ipſum autem tanquam principale agens, omnia operari. Cum electis igitur ita agere, vt ipſorum corda *flectat, formet, dirigat in iuſtitiam, & ad perſeuerantiam confirmet.* 2.3.6.& 12. cum reprobis autem, vt quamuis operâ Satanæ plerumque vtatur, ab ipſo tamen manet & deriuetur efficacia erroris, flectendo, formando, dirigendo ipſorum corda in iniuſtitiam, in ſcelera & flagitia, atque vt in talibus perſeuerent, roborando. 3. 24. 14. b. 1. 18. 2. z.

Nos dicimus, in electis omnia opera bona Deum operari, per gratiam ſuam corda illuminando, alliciendo, flectendo & dirigendo in iuſtitiam, ſalua ſemper libertate; idque facere vt cauſam primariam & principalem: hominem autem liberè concurrere, non vt inſtrumentum, ſed vt cauſam ſecundariam, qui gratiæ cooperando quam repudiare poterat, parat ſibi *coronam iuſtitiæ, quam redditurus eſt in illa die iuſtus iudex.* 2. Tim. 4. 8. In reprobis autem opera bona operari ſicut in electis: mala autem opera tantùm abeſt vt operetur (niſi generaliter concurrendo, quod neceſſarium eſt ad omnem creaturæ actionem) vt illa deteſtetur grauiſsimè, prohibeat & impediat quantum debet, data gratia ſufficienti ad illa vitanda, & alliciendo ad pœnitentiam, non fictè aut hypocriticè, ſed ſyncerè & ex animo, vt Scriptura ſæpe teſtatur. 2. Petr. 3. 9. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed* omnes *ad pænitentiam reuerti.* Sapient. 11. 24. *Misereris omnium quia omnia potes, & diſsimulas peccata hominum propter pænitentiam. Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti.* Ezech. 18. in fin. *Quare morieris domus Iſraël? quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus, reuertimini & viuite.* Impij itaque contra Dei voluntatem ſuis ſceleribus & flagitiis, quæ ab ipſis & Satana, tanquam prima radice naſcuntur, pariunt ſibi mortem animæ & exitium ſempiternum, cùm vitam & gloriam potuiſſent apprehendere, dicente Domino. *Venite ad me* omnes. Matth. 11. 28.

DISCRIMEN V.

V. CAluinus dicit legem à Deo eſſe datam, non vt impleatur (cùm ſit obſeruatu impoſsibilis) ſed vt electos humiliet, & ab operibus iuſtitiæ quæ nulla habent, doceat ad aſylum fidei & imputatiuam iuſtitiam confugere 2.7.6.a. 3.17.15 a. 3.18.9.b. Reprobos autem non vt humiliet, & ad fidem ſpecialem compellat, ſed vt præuaricationis reos teneat, & ſic aliquo iuſtitiæ prętextu in æternum exitium deturbet. 3. 24. 13. *tantùm vt Deum magno ſuo malo iudicem & vltorem experiantur.* 3. 4. 3.

Nos dicimus Legem eſſe datam varias ob cauſas, principaliter tamen vt reipſa impleretur. Matth. 19 17. ideò omni tempore datam eſſe gratiam ſufficientem (etiam reprobis, etiam excæcatis & obduratis) vt poſſent facere quod præceptum eſt, & ſic ad beatum finem peruenire, qui ab adultis non niſi mandatorum obſeruatione obtineri poteſt. Quatenus enim aliquid præceptum eſt, eatenus eſt factu poſſibile: quatenus eſt impoſsibile, eatenus ſub præceptum non cadit: quia *nemo tenetur ad impoſſibile*, vt habet regula IC^torum. & ipſum naturæ lumen clariſsimè docet. Vnde etiam ſequitur axioma D. Auguſtini, *Nemo peccat in eo quod cauere non poteſt.* Lib. de vera religione cap. 14.

DISCRIMEN VI.

VI. CAluinus dicit, electos in regnum cælorũ recipi ex pura miſericordia, Deum tamen bonis ipſorũ operibus mercedem rependere, quæ quidem ipſe in illis ſine illis operatus eſt, 2.3.12 b. 3.18.3. vt non ipſorum opera, ſed ſua dona coronet: reprobos autem in tartarum deturbari, propter opera mala quæ vitare non potuerunt, & quæ Deo neceſsitante fecerunt, imò quæ Deus in ipſis ſine ipſis operatus eſt; vt iam

non impiorum opera, ſed ſua quæ in impiis operatus eſt, æternis ignibus punienda ſubiiciat. Apud Caluinum enim pari paſſu ambulant, opera bona & mala, opera electorũ & reproborum, reſpectu prouidentiæ & gubernationis diuinæ: *Decretum quidem*, inquit 3. 23. 7. *horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit, quin praſciuerit Deus quem exitum eſſet habiturus homo, antequam ipſum conderet, & ideò praſciuerit quia decreto ſuo ſic ordinârat.*

Nos dicimus, in electis ſuis coronare Deum dona ſua, non tamen quatenus dona ſunt (nam hoc implicat contradictionem, cùm mercedis repenſio eius virtutis ſit quæ eſt ad alterum) ſed quatenus ſunt bona ipſorum electorum opera, ex gratia Dei & Spiritus ſancti auxilio facta, Chriſti ſanguine reſperſa, &c. quibus ſecundùm Dei promiſsionem verè & propriè ſempiterna vita debetur. In reprobis ſcelera & flagitia punire, quæ ſua voluntate & vt plurimùm diabolo inſtigante fecerunt, quæque per Dei gratiam cauere potuerunt; vt Deus ſit magnus ille iudex, qui (vt eleganter ait S. Ambroſius) *iuſtorum iniquorumq; merita diſcernit; & pro noſtrorum qualitate factorum, iudex verus & iuſtus, aut ſupplicia decernit, aut præmia*: quod in Scripturis frequenter inculcatur. Hic eſt enim omnium Dei operum finis, vt ex miſericordi iuſtorum coronatione, & ex iuſta impiorum vindicta, ipſius gloria illuſtretur, iuxta illud Salomonis, *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum.* id eſt, eum qui ſuo vitio impius, & ſuo merito reprobus futurus eſt.

Matt. 16, 27.

Mat. 25. 35.

Lib. 2. in Luc.

Prouerb. 16. 4.

DISCRIMEN VII.

VII. CAluinus dicit, totum ſeculorum decurſum à Deo diſpoſitũ, definitum, & ordinatum, ante omnem futurorum præuiſionem: vnde ſequitur ferrea quædã neceſſitas, & ineluctabile fatũ, tanto Homeri μοίρα & Stoicorũ fato ineuitabilius, quãto Dei virtus omnes aſtrorũ vires poſt ſe relinquit. Illi itaque ſoli poſſunt ſaluari, qui reipſa ſaluantur: illi ſoli damnari, qui reipſa damnantur: quod quidem vel deſperationem neceſſariò ingerit, vel ſtultam & inanem fiduciam ac præſumptionem. Vnde videmus Caluiniſtas, quidquid Caluinus dicat de abnegatione, de cruce, de mortificatione, &c. molliorem viam eligere, *Sum prædeſtinatus*: ergo nihil opus operibus, pœnitentiis, afflictionibus: in Chriſto omnia poſſidemus: nec magis poteſt nobis regnum cælorum excidere, quàm ipſi Chriſto. Quòd ſi quis malæ conſcientię vermem ſuperare non poſſit, vt grauibus peccatis implicito iuſtitia Chriſti imputetur: quid huic aliud quàm certa deſperatio incumbit, cùm ea Prædeſtinationis ſigna non ſentiat, quæ à Caluino in medium adducuntur? Vide Color. 100.

Nos dicimus omnia à Deo præuiſa, prouiſa, prędeſtinata, ſed cõformiter rerum naturis: aliter neceſſaria, aliter cõtingentia, aliter libera. Omnes qui ſaluantur (loquimur de Adultis) poſſe damnari: omnes qui damnantur, poſſe ſaluari, nec per Deum ſtare quominùs ſaluentur, cùm habeant auxilium ſufficiens, vt ſalutem ſuam operentur. Hinc oriri neceſſe eſt ſalubrem timorem, ſpem veniæ, pœnitentiam ſalutarem, alacritatem in operibus bonis, ſtudium precandi, & à Deo obtinendi gratiam efficacem, qua reipſa faciant quæ Deus præcepit, vt *cum probati fuerint, accipiant coronam vitæ quàm repromiſit Deus diligentibus ſe.* At Caluiniſtæ, molliſsimam ingreſſi viam, ſolam fidem amplectuntur: iuſtitiam Chriſti velut pallium induunt, vt Æthiopes cùm ſint, candidi videãtur: Chriſto omnia ſua peccata in humeros imponunt, digito autem ſuo nolunt ea mouere, ne paſsioni Chriſti iniurij videantur, & ſic cum iubilo ad *ſuum* Paradiſum rectà proficiſcuntur. Iacob. 1. 12.

DISCRIMEN VIII.

VIII. CAluinus dicit, Luciferum, Adamũ, Iudam, &c. à Deo potenter impulſos in ſuperbiam, rebellionem, infidelitatem, inobedientiam, proditionem, &c. vt ſic ad finem ſibi deſtinatum certò peruenirent. Quò fit, vt habeant iuſtiſſimã querimoniæ cauſam, vtq; peccata quæ ipſis imputantur, à ſe in Deũ reiiciant: *Domine, cur me damnas?*

Superbiui,

Superbiui, rebellaui, tumultum concitaui, inobediens fui, Filium tuum prodidi: ſed tu me impuliſti, flexiſti, neceſſitatē iniecisti, omnia hæc ſcelera & flagitia mihi inſpiraſti, imò in me ſine me operatus es. Quid igitur ego cōmerui, cùm tu ſis auctor peccatorum meorum? an ego luam, quæ tu in me ineluctabiter oriri & eſſe voluiſti? Hęc non eſt iuſtitia, non eſt vindicta: ſed crudelitas, ſed ſæuitia, ſed idea tyrannica quâ nulla deterior in mentem venire poſſit.

Nos dicimus Luciferum & omnes reprobos ad vitam æternam diuina beneuolentia eſſe creatos: quidquid habent boni, habere à Deo: quidquid habent mali, habere à ſe, vel formaliter, vel radicaliter: fuiſſe neceſſariis auxiliis inſtructos (de adultis loquimur) vt beatum finem conſequerentur: ſola ſua mala voluntate ab illo fine excidiſſe. Quod quia operæpretium eſt bene intelligere, cùm in eo alter prædeſtinationis cardo vertatur, videamus quid in tribus illis ſuprà memoratis Deus operatus ſit. Creauit Luciferum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam: ornauit gratia, ſapiētia & omni virtutum decore: ſuper nouem Angelorum choros Principem & regem conſtituit. (Ezech.28.12.) *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs Paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum tuum: ſardius, topazius, & iaſpis, chryſolitus, & onyx, & berillus, ſapphirus & carbunculus & ſmaragdus*, &c. Vbi ſub typo Regis Tyri deſcribitur Luciferi pulchritudo. Quid hîc mali eſt, quod in Deum referri poſſit? Sic igitur creatus & ornatus, vt glorioſe (quemadmodum rationalem creaturam decebat) coronaretur, & perfectam beatitudinem obtineret, certare debuit cum amore proprio, eumque Dei creatoris ſui amori poſtponere, vel ſeruiendo hominibus, vel Christum incarnandum adorando, vel aliquid aliud faciendo, quo ipſius obedientia probaretur. Quid ille? Cùm propter gratiæ abundantiam & congruentiam facillimum eſſet obedire, ſua excellentia inordinatè delectatus, in tantam ſuperbiam elatus eſt, vt præcepto Dei præterito, omnes Angelos ad rebellionem concitârit, vt ſuum ſibi imperium vel inuito Deo ſtabiliret. Quid hîc rurſum mali à Deo eſt? Hanc rebellionem iuſtiſsimus Iudex non tulit, ſed è cælo in terras præcipitatum, ſcelerum pœnas meritiſsimas luere coëgit: (Apoc. 20.a.) donec in ſua paſſione per Angelum ad inferni centrum allegauit; vt tamen Antichriſti tempore ſoluatur, & per tempus & tempora, & dimidium temporis, id eſt, per tres annos cum medio, fideles exerceat, & tandem cum omnibus reprobis, in iuſtiſsimæ Dei vindictæ argumentum, in inferni barathrū nunquam exiturus pręcipitetur. Quid habes tādem Lucifer quod obtendas? nonne ita te ornauit? nonne gratiam abundantem dedit? nonne ſyncerè beatitudinem tibi voluit, ſi & tu voluiſſes? Quid mali toto viæ tempore tibi fecit? quid aliud poſt lapſum, quàm meritiſsimis ſuppliciis te addixit? Vnum video, obiicies: Cur creauit, quem ſciebat tam fædè rebellaturum? O Lucifer, (Rom.9.20. Iſa.45.9.) *tu quis es qui reſpondeas Deo? Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamijs terræ: nunquid dicet lutum figulo ſuo, Quid facis?* Non deſunt Deo rationes ſapientia plenę, cur tuū lapſum permittere voluerit: ſed vt aliquid ad humanū captum dicamus,

Primò, *Deus*, inquit D. Auguſt. *potētius & melius eſſe iudicauit, etiam de malis benefacere, quàm mala eſſe non ſinere.* (Lib.22.de Ciuit.Dei. cap.1.)

Secundò, Ita te gubernauit, ac ſi nihil præuidiſſet aut prædeſtinaſſet: quis autem in talem benefactorem, tui lapſus ignarum, non te iudicaret ingratiſsimum, & quouis ſupplicio dignum?

Tertiò, Si tua obiectio eſſet efficax, neminē poſſet Deus perire ſinere, cùm omnium futura ſub hypotheſi penitiſsimè nôrit, & poſſit eos ita mouere & gubernare, vt ſuam ſalutem conſequantur: quod quid aliud eſt, quàm Deo compedes iniicere, ne ſuam ſapientiam aut iuſtitiam manifeſtare poſſit?

Quartò, non debet Deo fraudi eſſe ſua ſapientia & præſcientia, vt homines & Angeli impij excuſationem quærant in peccatis: ſic enim & ipſe Caluinus exclamat. 3.23.7. *In præſciētiam Dei ſi quis hic inuehatur, temerè & inconſultè impingit. Quid enim, quæſo eſt cur reus agatur cæleſtis iudex, quia non ignorauerit quod futurū erat?* Audis Lucifer?

cifer? ne diſcipulus quidem tuus hoc tibi cōcedet, vt in Dei præſcientiam incurras; ſed ita te à Deo gubernatum intelligas, perinde ac ſi nihil prǽſciuiſſet aut prędeſtinaſſet: vnde ſtultitia & inſania tua magis ac magis inclareſcit. Eadem applicari poſſunt Adamo, Iudæ Apoſtolo, & ceteris Adami filijs: nam Deus Adamum omni gratiarum genere, & in eo omnes poſteros mirificè inſtruxit & ornauit. Ea enim conditione in Paradiſo eſt conſtitutus, vt toti poſteritati dignitatem illam vel perderet, vel conſeruaret: quod rationi naturali conſentaneum eſt, quando præſertim pœnæ ſunt *priuatiuæ* nec niſi conſequenter *poſitiuæ*. Itaque nihil habent nunc Adæ filij, quod non haberent in ſtatu nudæ naturæ, excepto peccato originali per quod dæmoni obnoxij ſunt. Tentatus fuit Adam, quia ſine legitimo certamine coronari non decuit: ſuperatus eſt, & liberè hoſti manus dedit. Quid mali hîc eſt à Deo? creauit, ornauit, fortiſſimè armauit, in certamine poſuit, vt Dei honorem contra Luciferum tueretur, (quemadmodùm pulcherrimè explicat S. Anſelmus) & ſic ſibi ſuiſque vlteriorem gratiam prępararet. Nihil habet Adam quod obtendat niſi malam & rebellem voluntatem, quæ dæmonis artificio ludificata, Dei præceptum conculcauit, & totius poſteritatis miſeriis ianuam aperuit. Quid Iudas proditor? Liberatus à peccato originali, ſanctificatus, Apoſtolatu (qua nulla maior dignitas) donatus, tot beneficiis illectus, tot modis ad pœnitentiam inuitatus, Filium Dei vendidit, prodidit, tradidit, animamque miſerrimam ſuſpendio è corpore ad inferos ablegauit Quid hîc in Chriſtum referri poteſt, niſi illuſtris beneuolentia & beneficentia, deſiderium ſalutis eius, vocatio ad pœnitentiam per auxilium ſufficiens, & alia plurima pietatis incitamenta? O Iuda, *Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim odit, ne feceris. Non dicas: Ille me implanauit: non enim neceſſarij ſunt ei homines impij. Perditio tua, ô Iuda: in me tantummodò auxilium tuum.*

Bellar. lib. 1 de amiſſ. gratiæ cap. 17.

Lib. 1. Cur Deus homo cap. 21.

Eccl. 15. 11.

Oſee 13. 9.

CAPVT QVARTVM,

Continens Alloquium ad Lectorem.

QVæ cùm ita ſint, vt ſunt, quid eſt quòd bene & ſanctè viuendi ſecurus, de abditiſſimo Dei conſilio & decreto ſolicitus es? (te appello, qui propter hoc myſterium turbaris, rerumque tuarum ſatagis) quid eſt quòd rectum ordinem peruertens, quod mandatum eſt negligis, quod mandatum non eſt, curioſè & anxiè inquiris? Cur obrepunt huiuſmodi imaginationes, Si prædeſtinatus ſum, nihil oberit mala vita: ſi non ſum prædeſtinatus, nihil proderit bona vita? Ecce omnia in manu tua ſunt, nec per Deum ſtabit quominùs ſalueris: ipſe te ad regnum cæleſte inuitat, non ludicrè aut hypocriticè, ſed ſeriò & ex animo: iurat ſe mortem tuam nolle, inſtruit gratia ſufficienti & auxilijs neceſſariis: quibus tu excitatus & adiutus potes id facere, vnde conſtet te eſſe prædeſtinatum; nempe ſeruare mandata, perſeuerare vſque in finem, mori in ſtatu gratiæ. Neque refert, quòd exitum tuum, eiuſque modum ab æterno præuiderit Deus; quia hæc præuiſio in eſſentiæ diuinæ ſpeculo poſterior eſt toto vitæ tuæ decurſu: neque enim propterea peccas, quia Deus præuidit, ſed ipſe

Molin. in q. 23. a. 5. memb. 11. §. duo obiectus.

præuidit

præuidit, quia tu eras peccaturus: & ſi reſtiturus fuiſſes (quod poteras) hoc ipſum ab æterno præuidiſſet. Pręſcientia igitur & prędeſtinatio cùm ſint extra te, non magis tuam libertatem impediunt quàm ſi non fuiſſent: gratia autem quæ intra te eſt, allicit quidem & inuitat ad bonum, ſed volentem: ſimiliter tentatio quę intra te eſt, mouet quidem & impellit ad malum, ſed volentem: quia gratia ſufficiẽs nunquam deeſt; vt docet Apoſtolus 1.Cor.10.13. Ita ſalus tua, Dei beneficio, tota eſt in manu tua: potes animam tuam perdere ſi vis, potes eam ſaluare ſi vis: Eccl.15.17. *appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.* Neque dicas; fruſtrà fortè laboro, & manet exitus ſemper ambiguus: Quia Concil. Trid. ſeſſ.6.cap.11. Deus non deſeret, niſi deſeratur; & nihil tibi deerit, niſi tibi tu defueris. In hac autem tanta Euangelij luce, in tanto ſplendore Eccleſiæ, quę vt ciuitas ſupra montem poſita, (diſpulſis nebulis quas hęretici excitàrant) omnibus conſpicabilis eſt, in Sacramentorum tam frequenti beneficio, in tot mediis ad ſalutem accommodatiſsimis: quid facilius quàm ſalutem ſuam operari? Deus interiùs vocat, inuitat, impellit, gratiam & auxilium pollicetur, vt te ducat & perducat in regnum cælorum: dæmonis vires fractæ ſunt: via eſt cõplanata, etiam puerorum & puellarũ veſtigiis calcata. An non poteris quod illi? D. Auguſtin. lib.1.Confeſſ.cap. 11. Nec verò te conturbet Prædeſtinationis myſterium: nouit aſtutiſſimus dæmon neminem ſibi eripiendum niſi prædeſtinatum, neminem ſibi ceſſurum niſi reprobum: & tamen non ceſſat omnes promiſcuè aggredi, atque eos quidẽ maximè in quibus aliqua Prædeſtinationis ſigna deprehendit. Debet igitur hoc acuere noſtram induſtriam vt *per bona opera certam* (βεβαίαν, id eſt, firmam) *noſtram vocationem & electionem faciamus:* 1.Pet.1.10. Epheſ.4.27. ne *demus locum diabolo, ſed vigilemus & ſobrij ſimus.* Quòd ſi tantam ſalutis opportunitatem negligis, & præteritis Dei mandatis ad voluptates tuas auerteris, multas ſtultitiæ notas incurris: nam

Primò, contra Dei mentem & voluntatem facis, qui te vult ſaluum facere. Matt.23.37. afficis eum dolore, vt Scriptura loquitur Gen.6.6. contriſtas Spiritũ ſanctum. Epheſ.4.30. moues ad commiſerationem. Ezech. 18.31. quia amat animas. Sap.11.27.

Secundò, omnem excuſationem in die iudicij tibi præcidis: nam cùm rogaberis, *Amice, quomodò huc intraſti non habens veſtem nuptialem,* quid reſpondebis? Matt.22.12. nonne obmuteſces? Ille enim dicet, *Quoties volui, & noluiſti?* Matt.23.37. *vocaui & renuiſti.* Prou.1.24. Nec dicere poteris, *Cur damnandum creaſti?* nam *tu quis es qui reſpondeas Deo?* Ego, inquiet, te creaui, redemi, ad cæleſtes nuptias benigniſſimè inuitaui, auxilia ſufficientia ſuppeditaui: *tu autem ſecundum duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizaſti tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius.* Rom.2.5.

Tertiò, incomparabile regnum amittis, quod tibi ex parte Dei paratum erat; & ſempiternum tibi ſupplicium accerſis, quod ſola peccata tua tibi pariunt: quo ſtultius aut inſanius nihil poteſt excogitari. Quòd ſi Domini Dei tui ingenium noſſes, longè aliter ad opera bona te accingeres, longè aliter peccata vitares. Eſt mitiſſimus, beneficentiſſimus, miſericordiſsimus, familiariſsimus, omnibus ſe inuocantibus, ſed inuocantibus in veritate, ſyncerè & ſimpliciter: contrà verò eſt ſeueriſsimus, exactiſsimus exactor, aduerſarius, iuratus hoſtis, omnibus qui hærent in luto peccatorum. Superbis ſuperbus, humilibus humilis, peruerſis peruerſus. Pſal.17.27. *Si,* inquit Leuit.26.3. *in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea cuſtodieritis, &c. ambulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſq́; eritis populus meus. & v.23. Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaueritis ex aduerſo mihi: ego quoque contra vos aduerſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra.* Quid igitur de tua prædeſtinatione ſollicitus es, & non potiùs de ſeria vitæ emendatione, iuxta illud Pauli, vbi tangens hoc myſterium cùm dixiſſet, 2.Tim.2.19. *Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, cognouit Dominus qui ſunt eius;* adiecit, *Diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.*

Dices: Si ita ſe habet Prædeſtinationis myſterium, non eſt cur Apo-

Rom.11.33. ſtolus ita exclamet, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* Non eſt cur SS. Patres in eo explicando ita ſe fatigent, aut Theologi Scholaſtici tot excitent difficultates: omnia enim hoc modo plana ſunt, & inoffenſo pede progrediuntur. Reſp. Quòd ex ſententia poſita multæ difficultates explanentur, & omnia mirificè inter ſe conſentiant, grande eſt veritatis argumẽtum: nam vt ait Philoſophus,
1. Ethicor. c.8. *Vero verum conſonat: à falſo autem citò diſſonat ipſum verum.* Quæ autem diximus, & ex Scripturis, Patribus, ac Theologis quaſi catenatim deduximus, ſua cohæſione & mutuo complexu ſatis ſuam veritatem manifeſtant. Ceterùm multa reſtant, cur neceſſaria ſit Apoſtoli exclamatio, & cur Dei iudicia tremorem & ſtuporem nobis pariant: nam,

Molina in quæſt.23. memb.11. poſt 8. concl. Primò, Cur ex infinitis rerum ordinibus, in quibus beatorum & miſerorum ſors aliter cecidiſſet, Deus hunc qui iam fluit præ ceteris elegit? *O altitudo!*

Secundò, Cur in eo ordine Luciferum collocauit, vbi præuidebat lapſurum: Michaëlem in eo in quo erat perſtiturus? *O altitudo!*

Tertiò, Cur Dauidem & Petrum efficaciter mouit ad pœnitentiam: Saülem & Iudam tantùm ſufficienter? *O altitudo!*

Quartò, Cur hunc prædeſtinat ad gloriæ decem gradus, illum ad centum, iſtum ad mille: cùm quibuſdam circumſtantijs mutatis ſors longè aliter caderet? *O altitudo!*

Quintò, Cur vnus rapitur in bono ſtatu ne fiat malus. Sap.4.11. alius bonus viuere permittitur donec ſuo vitio fiat malus? *O altitudo!*

Sextò, Cur eum ordinem elegit Deus, in quo pauciſſimi homines ſaluantur, ſi damnatorum multitudinem reſpicias: cùm alium inſtituere poſſet, in quo vel paucisſimi, vel etiam nulli damnarentur? *O altitudo!*

Deut.4.34. Septimò, Cur Iudæi (populus Dei peculiaris & ex omni natione selectus) cadere permiſsi, vt gentes vocarentur, & poſtquam plenitudo gentium intrauerit, cur rurſus vocabuntur? *O altitudo!*

Hæc & ſimilia, imò longè abſtruſiora quæ nos latent, coëgerunt Apoſtolum ita exclamare, coëgerunt Patres obſtupeſcere, coëgerunt Theologos quantum fas eſt, myſterium hoc ſuis diſputationibus ſubtiliter inueſtigare. Et cùm multa ſint inueſtigata, & aliqua inuenta, multò plura nos fugere dubitandum non eſt. Neque enim huius myſterij vltima ἀνάλυσις in diuinam voluntatem facienda eſt: quod 3.23.28. Caluinus facit: ſic enim prædeſtinationis cauſam ſciremus, nec admirationi locus eſſet; vt cùm Princeps dicit, *Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas.* Sed cùm ſumma ratione & ſapientia myſterium hoc conſtitutum ſit, in hanc potiùs quàm in voluntatem, vltima reſolutio facienda eſt: vnde Apoſtolus Rom.11.33. non Dei volũtatem, ſed ſapientiam, ſcientiam, iudicia, vias, ſenſum, conſilium admiratur. Et D. Auguſtinus lib.11. de Gen. ad litt. cap.4. *Si ergo*, inquit, *quæritur, cur Deus tentari permiſerit hominem, quem tentationi conſenſurum eſſe praſciebat: altitudinem quidem conſilij eius penetrare non poſſum, & longè ſupra vires meas eſſe confiteor.* Et in epiſt. 106. ad Paulinum, ſimilem quæſtionem ventilans, cur videlicet eos Deus creet quos in æternum præuidet perituros, reſpondet, Deum id facere quia vult: cur autem velit, tu quis es qui reſpondeas Deo?

EPILOGVS.

IAm tandem promiſſa Prædeſtinationis vireta perluſtrauimus, benigni Spectatores: ijs horrida & triſtia, qui in peccatorum ſuorum cæno voluntantur; amœna autem & iucunda, ſi quis cogitet Deum nihil aliud præuidiſſe quàm quod ipſe liberè facturus eſt, ſuamque ſalutem Dei beneficio in manu ſua eſſe poſitam, vt poſſit animam ſuam perdere & ſaluare. *Cùm quidam anxius*, inquit Thomas à Kempis, *inter metum & ſpem frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus, in Eccleſia ante quoddam altare ſe in oratione proſtrauiſſet, hæc inter ſe reuoluit dicens:* O ſi ſcirem, quòd adhuc perſeueraturus eſſem! *ſtatimq́; audiuit diuinum intus reſponſum*, Quid ſi hoc ſcires, quid facere velles? Fac nunc quod tunc facere velles, & bene ſecurus eris. *Moxq́; conſolatus &* Lib.1. de Imitat. Chriſti. cap.25.

confortatus, diuinæ ſe commiſit voluntati, & ceſſauit anxia fluctuatio: noluitq́; curioſè inueſtigare, vt ſciret quæ ſibi eſſent futura; ſed magis ſtuduit inquirere quæ eſſet voluntas Dei beneplacens & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum & perficiendum. Hæc eſt nimirum rectiſſima hominis Chriſtiani diſpoſitio, aliena ne curet, ſed ea quæ ad ſe attinent; quod magnus ille Moyſes breui ſententia, aureis litteris digniſſima, ſic complexus eſt Deut. 29. 29. *ABSCONDITA, DOMINO DEO NOSTRO: quæ manifeſta ſunt, nobis & filijs noſtris vſque in ſempiternum, vt faciamus vniuerſa verba legis huius.* quaſi dicat, Quæ Dei ſunt, Deo relinquamus, nempe inſcrutabile ipſius decretum de hominum gubernatione, lapſu, erectione, ſaluatione, &c. Quæ noſtra ſunt, nos amplectamur, videlicet vt Deo obediamus, ipſiuſq́ue ductum & directionem ſequamur: ſic enim fieri non poteſt, vt à ſcopo aberremus, quidquid ſit de decreto nobis incognito. Quod Salomon optimus Moſis interpres ſic exprimit, *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus.* Alioquin, *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria.* Cui concinit illud D. Auguſtini: *Quem trahat, & quem non trahat; quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle iudicare, ſi non vis errare. Semel accipe, & intellige: non traheris? ora vt traharis;* nempe efficaciter & propinquè: omnes enim ſufficienter & remotè trahuntur, alioquin debitè orare nō poſſent.

Eccl. 3. 22.

Prouerb. 25. 27

Tract. 26. in Ioan.

Ne ſimus igitur curioſi & ſolliciti, quid in ſecreto ſuo concilio de nobis conſtituerit Deus, *Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audiuit verba eius?* ſed ſeriò cogitemus de Dei mandatis ſeruandis, de ſyncera pœnitentia, de lege caritatis pro viribus implenda: quod facilè faciet, qui omnia ſupradicta accuratè perpenderit, nempe in manu ſua eſſe vitam & mortem, per Deum non ſtare quominùs ſaluetur, ſemper adeſſe gratiam illi tempori ſufficientem, præmia cæleſtia labori & meritis abundè reſponſura, prædeſtinationem ipſius libertati non magis officere quàm ſi nihil prædeſtinatum fuiſſet. Audiet non oſcitanter, *Intrate per anguſtam portam. Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Fratres mei dilectiſſimi, ſtabiles eſtote & immobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.* Audiet cum gaudio, *Accinge ſicut vir lumbos tuos: Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Ierem. 23. 18.

Matt. 7. 13.

2. Cor. 9. 6.

1. Cor. 15. 58

Iob. 38. 3.

Apoc. 2. 10.

NOTAE.

1. *VT ad æternam beatitudinem peruenirent.*] Caluinus ſui immemor, concedit alicubi etiam poſt lapſum, omnibus patere regnum cælorum. *Hanc ianuam patere colligit Propheta* (inquit 3. 20. 13.) *non paucis, ſed cunctis mortalibus: quia etiam omnes hac voce compellat, Inuoca me in die afflictionis: eruam te & glorificabis me.* Et §. 14. *Deus enim (vt antè viſum eſt) ſe facilem ac propitium* omnibus *fore denuncians, miſerrimis quibuſque ſpem obtinendi quod petierint, facit. atque ideò notandæ ſunt generales formæ, quibus nemo (vt vulgò dicunt) à primo ad vltimum excluditur.* Sic 2. 16. 3. *Vtcunque peccatores vitio noſtro ſimus, manemus tamen eius creatura: vtcunque mortem nobis aſciuerimus, ipſe tamen nos ad vitam condiderat.* Idem clarè 2. 5. 8. *Hanc vnam Dei miſericordiam pro iuſtitia & meritis arripiant quæ omnibus in Chriſto expoſita eſt, quicunque eam vera fide & expetunt & expectant.* Sed elabitur volubilis anguilla, quòd omnibus credentibus detur Chriſtus, ſed plurimis negatur fides: quòd omnibus pœnitentibus detur venia, ſed pauciſſimis pœnitentia datur. 3. 24. 15. 2. *Sanè conuerſio in manu Dei eſt.* an velit omnes conuertere, interrogetur ipſe: dum paucis quibuſdam ſe daturum promittit cor carneum, alijs cor lapideum relinquendo. *Dat omnibus* Caluine, ſed non omnes volunt accipere.

2. *In Chriſti filij ſui gratiam.*] Omnes electi, in Chriſto prædeſtinati ſunt. Epheſ. 1. 4. quia neminem vocare & glorificare Pater ſtatuit, niſi ex Chriſti meritis, & in gratiam & gloriam ipſius, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Rom. 8. 29. Itaque vt exemplo rem illuſtremus, D. Auguſtinus in Chriſti gratiam prædeſtinatus, vocatus, iuſtificatus, glorificatus eſt: ſi tamen non fuiſſet prædeſtinatus aut vocatus, nulla ipſi aut Chriſto fieret iniuria. Rom. 9. 12. Si baptizatus aut contritus, aut confeſ-

ſus, in gratiam non fuiſſet receptus, non ipſi, ſed Chriſto fieret iniuria. 1. Ioan. 1. 9. Si in ſtatu gratiæ mortuo negaretur regnum cælorum, & ipſi & Chriſto iniuria fieret. Heb. 6. 10. Si iuſtificatus à iuſtitia excidiſſet, in eoque ſtatu deceſſiſſet, non Deo, non Chriſto, non defectui gratiæ, ſed ſoli ipſius culpæ adſcribendum fuiſſet. Oſeæ 13. 9. Quòd igitur baptizetur Auguſtinus, eſt ex Chriſti meritis in genere: quòd baptizatus iuſtificetur, eſt ex Chriſti meritis in ſpecie: id eſt, ex ipſis meritis peculiariter Auguſtino Chriſti voluntate applicatis. Vt ſi in gratiam Filij Rex aliquis ex centum capite damnatis tres liberaret, quos tamen ipſe, non filius eligeret, per certa tamen media à filio inſtituta. Quòd iuſtificatus, in gratiæ ſtatu tandem moriatur, principaliter eſt ex gratia, & Chriſti meritis: ſecundariò, ex ipſis bonis operibus, in quibus liberè perſeuerauit. Quòd autem in tali ordine ſit collocatus, vbi hæc omnia infallibiliter præuidebantur futura, eſt ex electione merè gratuita. Exod. 33. 19. Molina in q. 23 d. 1. m. 11. concl. 4. Vide D. Auguſt. tract. 106. in Ioan. 17. ad illa verba, *Tui erant, & mihi eos dediſti.*

3. *Electio ad gloriam non ſine operibus, nec tamen propter opera.*) Non ſine operibus: quia niſi electi merita infallibiliter eſſent præuiſa, voluntas illi opitulandi per certa auxilia & dona, haberet tantùm rationem communis prouidentiæ, non etiam prædeſtinationis. *Non propter opera*: quia ex mera Dei voluntate eſt, quòd in tali rerum ordine cum his & illis circumſtantijs collocetur, in quo præuidetur gloriam ex meritis adepturus; quum millies mille ſint, qui ſic adiuti & gubernati eandem gloriam conſequerentur, vt patet Matt. 11. 21. neque referat ad Dei gloriam, vtrùm Iacob an Eſau prædeſtinetur. In primo ſenſu prædeſtinatio fit ſecundùm præſcientiam vſus liberi arbitrij: in ſecundo non, ſed ſecundùm Dei beneplacitum. Molina in q. 23. d. 1. m. 11. concluſ. 9.

4. *Vnico ſimpliciſſimo voluntatis actu.*) Quærunt multi in hoc Dei decreto (quod præſcientiam conditionatam immediatè ſequitur) cauſas, rationes, conditiones ſine quibus non, & conſequenter ſigna quædam ſeu inſtantia rationis cum prioritate & poſterioritate: quum potiùs in huius decreti obiecto & executione quærendæ ſint. Obiectum enim eſt, totius vniuerſi decurſus ab initio temporis in omnem vſque æternitatem, tanquam medium valdè conueniens ad Dei bonitatem & gloriam intellectualibus creaturis excellentiſſimo modo manifeſtandam, quæ eſt ratio formalis obiecti: in quo quidem obiecto non opera tantùm Dei externa. v. g. creare mundum, angelos, homines, aſſumere naturam humanam hypoſtaticè; Abrahamum vocare, iuſtificare, glorificare, &c. ſed etiam internæ Dei volitiones innumeræ (hoc eſt, liberæ terminationes ad creaturas) comprehenduntur, quæ quidem æternum decretum in tempore exequuntur. v. g. velle creare, velle humanitatem aſſumere, velle Abrahamum vocare, &c. Cur ex infinitis rerum ordinibus elegit Deus hunc qui nunc fuit? quia iſto modo & non alio, voluit ſuam gloriam manifeſtare: Cur ita voluit? quia grauiſſimas in ſua ſapientia rationes inuenit. Itaque proxima & immediata formalis ratio, eſt totius Vniuerſi conuenientia ad diuinam gloriam manifeſtandam: vlterior, Dei voluntas: vltima, Dei ſapientia, vt docet Apoſtolus Rom. 11. 33. Cur ab æterno voluit Abrahamum coronare? quia placuit: cur in tempore coronare voluit? quia Abraham currendo & certando coronam meruit. Itaque hęc voluntas eſt ex debito, illa eſt gratuita; & ſic ratione diſtinguuntur, vt bene Suarez obſeruauit lib. 1. de Prædeſtinat. cap. 8. n. 14. & cap. 14. n. 3. Cur voluit Deus ab æterno carnem ex Abrahamo aſſumere? quia placuit: cur in tempore voluit? quia Abraham aliquo modo hoc promeruit. Gen. 22. 16. *Per memetipſum iuraui, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, &c. benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ.* Porrò ne cui mirum hoc videatur, etiam in humanis negotijs obſeruari poteſt, quod viri ſapientes, magno ingenio & iudicio præditi, poſt maturam deliberationem vnico actu voluntatis ſimpliciſſimo, totum electionis obiectum ſub vna ratione formali amplectantur. v. g. Iulius Cęſar quum de occupanda Repub. ſæpiùs deliberaſſet, variaſque rationes excogitaſſet, vnico voluntatis actu iuxta Rubiconem omnes ſequentes expeditiones & volitiones comprehendit, quas deinde pro temporis opportunitate eſt executus. Idem Alexander Magnus, quum Darium debellare ſtatuiſſet, &c. Hoc autem maximè locum habet, quando obiecti partes ita ſunt inter ſe connexę, vt mutuam habeant dependentiam, alteraque ſine altera intelligi non poſſit: vnde paterfam. Matt. 20. 2. operarijs ſuis mercedem ſine labore velle non potuit, aut meritum ſine mercede: nec diues ille, cuius exemplo vtimur, Sartori vult pecuniam, niſi dependenter ab opera pręſtita aut præſtanda. Grande argumentum contra eos, qui electionem ad gloriam à meritis abſoluunt: nam contradictionem implicare videtur, corona ſine certamine & victoria, merces ſine labore. Grande item contra eos, qui electionem ex meritis ſtatuunt: nam gloria ſimul cum meritis Petro v. g. (mille alijs præteritis) liberaliter à Deo præparatur.

Sed vt hæc omnia magis illuſtrentur, fingamus Deo abeſſe liberè futurorum præſcientiam, & tamen ad ſuam bonitatem communicandam creare hoc vniuerſum, in eoque angelos & homines, in vnam Remp. cæleſtem per merita congregandos: ea denique omnia facere & permittere per communem prouidentiam, quæ nunc in toto vniuerſi decurſu facit & permittit per prædeſtinationem. Tunc enim eſſent innumeræ Dei volitiones, quarum cauſa, ratio aut conditio *ſine qua non*, reddi poſſet, ſaltem in genere. v. g. Cur Luciferum creauit, eumque tot ornamentis inſtructum reliquis angelis præfecit? cur eum exercuit & tentauit, an eſſet amicitia propiore dignus? cur lapſum non erexit? cur in æternum punit? Item, Cur Deus Adamum creauit? cur ex eo totum genus humanum traducere voluit? cur paſſus eſt à dęmone tentari? cur lapſum erigere voluit, & quidem per filij ſui incarnationem & mortem? Item, Cur in hunc tam liberalis? cur in illum tam parcus? in iſtum tam ſeuerus? Item, Cur Auguſtinum vocauit, iuſtificauit, & mortuo gloriam contulit? cur Tertullianum vocauit, iuſtificauit, & à recta fide excidere paſſus eſt? Infinitæ ſunt huiuſmodi diuinæ volitiones, ſeu liberæ terminationes ad creaturas, temporibus certis accommodatæ, quas in Vniuerſi huius gubernatione obſeruare licet.

Ex hac hypotheſi impoſsibili diſcimus multa.

Primò, quanta ſit Dei bonitas & effuſa liberalitas etiam in reprobos quoſque. v.g. Luciferum, Iudam, Simonem magum, Arium,&c. nam ſi futurorum neſcius tanta illis bona contuliſſet, ex animo deſiderans vt illis ad æternam ſalutem obtinendam bene vterentur, monens, vrgens, inſtans, per pulſus, ductus, tractus,&c. quis talem animum non admiraretur? quis ingratos illos non horreret, aut æterna ſupplicia meritos denegaret? Atqui nunc eadem ſunt beneficia: idem eſt animus, idem deſiderium: eadem prouidentia, qua omnia ad ſalutem neceſſaria procurat.

Secundò, diſcimus, quomodò omnes illæ volitiones diuinæ in illa hypotheſi poſitæ, ſint obiectum primi decreti.

Secundò, quomodò decretum ſit actus vnus ſimpliciſsimus, qui ſub vna ſimpliciſsima ratione formali, fertur in totum Vniuerſum cum omnibus ſuis conditionibus, quemadmodum Diues ille vnico actu fertur in negotium cum Sartore electo tranſigendum.

Tertio, quomodò in illis volitionibus inueniatur cauſa, ratio, conditio ſine qua non, prioritas & poſterioritas. v.g. Cur hoc fiat? cur hoc detur? cur hoc permittatur? &c. quamuis in vnico rationis ſigno per ipſum decretum volita ſint.

Tertiò, Intelligimus multas Scripturas, quæ ἀνθρωποπαθῶς Deum vt futurorum neſcium introducunt: ſic enim eſt erga homines affectus, tantaque eſt eius φιλανθρωπία, vt etiam impijs & reprobis ſua dona impertiat, quaſi expectans & incertus quomodò ſint illis vſuri. Luc. 13.6. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.* Vide totum locum: ad quem illuſtrandum facit Chriſti factum Mar. 11.12. *Et alia die cùm exirent à Bethania eſuriit. Cumq; vidiſset à longè ficum habentem folia, venit ſi quid* fortè *inueniret in ea. & cùm veniſſet ad eam, nihil inuenit præter folia: non enim erat tempus ficorum,*&c. Non quod ficum, aut anni tempus ignorauerit, vt Caluinus in Harmonia blaſphemat: ſed quòd ignorantiam præ ſe ferendo, miſeram peccatorum ſortem deſignare voluerit, in quibus ſi nihil præter folia, id eſt, externam quandam religionis ſpeciem deprehendatur, ſi deſint fructus bonorum operum,&c. æternæ maledictioni obnoxij ſint, niſi dum ſunt in via, reſipiſcant. *Ad Matt. 21.18.*

Quartò, Nodos quoſdam ſoluimus, qui videntur quibuſdam in hac ſententia inexplicabiles. v.g. An Chriſtus ſit primus prædeſtinatorum? An priùs ratione voluerit Deus Chriſti exaltationem quàm paſſionem? an Chriſtum priùs eſſe hominem, quàm Virginem eſſe matrem Dei? an priùs eſſe matrem quàm ſanctam?&c. In decreto enim nulla eſt niſi dignitatis prioritas: in obiecto & executione, etiam cauſalitatis. Nos enim in Chriſto electi & prædeſtinati ſumus ante mundi conſtitutionem, quia ab æternò decreuit Deus neminem in tempore vocare, iuſtificare, glorificare,&c. niſi propter Chriſtum: non autem quòd in decreto priùs ratione Chriſtus prædeſtinatus ſit, independenter à reliquis ſanctis. Sic enim ex vi iſtius decreti Chriſtus prædeſtinaretur, etiam alijs neglectis & præteritis: quod implicat contradictionem. Nam cùm prædeſtinatus ſit, *vt ſit primogenitus in multis fratribus.* Rom. 8, 29. eſſet fratrum primogenitus ſine fratribus. Suar. lib. 1. de Prædeſt. c. 8. n. 9. *Epheſ. 1.4.* Vaſquez in 3. p. d. 23. n. 146

Quintò, Aduertimus in decreti obiecto & executione eſſe multas partes quaſi neceſſarias, quæ mutuam inter ſe dependentiam habeant & connexionem, de quibus Molina in q. 23. a. 5 d. 1. m. 8. alias eſſe quæ ſint veluti emblemata, vt poni vel eximi ſine decreti violatione poſſint. v.g. Nihil ad Dei gloriam ſecundùm præſens decretum illuſtrandam refert, Lucifer an Michaël, Eſau an Iacob fuerit prædeſtinatus: item Iacob per innocentiam, an per pœnitentiam, peruenerit ad gradum gloriæ deſtinatum,&c. Aliud eſt in vnione hypoſtatica, in Angelorum hierarchijs, in lapſu Adami & eius erectione, in Dei matre; in Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum,&c. ordinibus. Hæc enim ita à Deo decreta ſunt, vt ſi eorum vnum defuiſſet, totius vniuerſi pulchritudini & decori aliquid detractum videri poſſet.

5. *Sit aliquis vir diues & pius.*] Quamuis hoc Sartoris exemplum ad propoſitum conficiendum appoſitum videatur, (quis enim dicat Sartoris. v.g. Antonij electionem ad lucrum 10. aureorum eſſe ex meritis, cùm reliqui æquè ſint eligibiles?) multis tamen modis imperfectum, mutilum & diſſimile apparet, quæ tamen diſſimilitudo myſterium hoc magis illuſtrabit.

Primò, Diues indiget opera ſartoris: Deus ſuis creaturis non indiget. Iob. 35.6. nec ijs vel hilum beatior eſt, quàm ab æterno fuit. Pſal. 15.2.

Secundò, Diues in ſuum commodum veſtem fieri curat, vnde eſt amor concupiſcentiæ: Deus in commodum aliorum, & ſic eſt amor amicitię. Magis quadraret exemplum, ſi diues non alia de cauſa veſtem faciendam daret, quàm vt ſartori benefaceret.

Tertiò, Diues vni offert lucrandi occaſionem, Deus omnibus. Iſa. 55.a. quod diſcrimen in currentibus ad brauium Apoſtolus notauit. 1. Cor. 9. 24.

Quartò, Vno electo reliqui ſartores ab iſto lucro excluduntur, & per Diuitem ſtat quominùs iſto commodo fruantur: at omnes vitam æternam à Deo obtinere poſſunt, ſi modò velint.

Quintò Sartor totam induſtriam & laborem de ſuo confert: Deus in negotio ſalutis per gratiam & auxilia ſupernaturalia primarias partes agit, homo per liberum arbitrium ſecundarias.

Sextò, Merces labori ſartoris ex æquo reſpondet: at præmium cæleſte omnes noſtros labores moleſtias, pœnitentias,&c. incomparabiliter ſuperat; vt docet Apoſtolus Rom. 8.18. & 2. Cor. 4.17. Atque ita inter diuitem & ſartorem eſt rigida quædam & perfecta iuſtitia: inter Deum & hominem multùm deficit à rigore.

Primò, quia eſt vt inter patrem & filium.

Secundò, quia tota nititur liberalitate, & radicaliter eſt gratia & miſericordia.

Digitized by Google

Tertiò,quia labor viæ à mercede patriæ ſine comparatione ſuperatur. Dico, labor: quia per iſtum exceſſum incomparabilem non tollitur ratio meriti, cùm hæc oriatur ex operantis dignitate qui per adoptionem eſt filius Dei, ex operis præſtantia quod Spiritu ſancto auctore fit, ex ſanguine Chriſti quo eſt reſperſum,quia à membro corporis Chriſti, à palmite vitis,&c. Vide P.Leſſium lib.13. de Perfect. diui. n.194.

6. *Quæ regula bene intellecta & applicata.*] Nam ſi quis regulam hanc minùs dextrè accommodet, facilè per amphibologiam circumuenietur. v.g. ſic argumentando: Deus non aliter gloriam dare ab æterno decreuit,quàm dat in tempore: dat autem in tempore ex meritis: ergo ex meritis dare decreuit: ergo electio ad gloriam eſt ex meritis: nam eligere ad gloriam, nihil aliud eſt, quàm decernere vt huic potiùs quàm illi ſuo tempore gloria conferatur. Argumentum prima fronte ſpecioſum, & niſi bene inſpiciatur, ad fallatiam compoſitum. Neganda eſt enim ſecunda conſequentia, quia ab obiecto ad actum tranſcurritur, & cauſa impulſiua cum obiecti conditione miſcetur:aliud eſt enim, *velle* dare ex meritis, aliud ipſum *velle* oriri ex meritis. Vult Deus Petro gloriam conferre ex meritis, & non aliter: at ipſum *velle* non eſt ex Petri meritis, ſed Deus à ſeipſo benefaciendi cauſam ſumit. Cauſa itaque impulſiua propter quam Deus applicat ſe ad Petri electionem, non ſunt Petri merita, ſed Dei bonitas; merita autem ſunt conditio obiecti, nempe gloriæ conferendæ: cauſa autem remunerationis impulſiua, propter quam Deus applicat ſe ad gloriam electis reipſa conferendam, ſunt merita gratiæ, quæ etiam tempore remunerationem antecedunt. Simile eſt (quamuis non ſine aliqua diſſimilitudine) in commercijs humanis: Gratis meum equum vendo iuſto pretio: ſi videlicet ab amico rogatus commodo meo me priuem, aut ſi ipſi potiùs quàm alteri vendam: quem-

1.[illegible].21.25. Suar.lib.1. de Prædeſt.c.8. n.26.

admodùm 2.Reg.24.24. Areuna Iebuſæus aream ſuam Dauidi iuſto pretio conceſſit. Contrà, Ex debito meum equum alteri dono, ſi tertius aliquis eam conditionem per aliud beneficium mihi impoſuit. Sic enim Deus Pater peccatori verè contrito, aut Sacramentum ritè percipienti, gratis peccata remittit: pro qua tamen Chriſtus Dominus iuſtum pretium ad iſtum finem perſoluit. Vnde 1.Ioan.1.9. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt* (vt præſtet quod promiſit Ezech.18.21.) *& iuſtus,* (quia Chriſtus ex pacto cum Patre nobis hoc meritus eſt. Iſa.53.10.11.) *vt remittat nobis peccata noſtra.* Poſſum igitur gratis, ſiue ex me moueri, vt aliquid dem titulo oneroſo: & obligari poſſum ex iuſtitia, vt conferam aliquid titulo gratuito. Sic Petrum Deus merè gratis ad gloriam elegit, vt eam per merita conſequeretur. Sic idem Deus ab æterno decreuit in tempore mundum fabricari: ſic ego

Lib.8. Phyſicor.text.8.

hodie ſtatuo cras Louanium proficiſci. Quæ diſtinctio Ariſtoteli, alijſque Philoſophis non animaduerſa, fœdiſſimo errore mundi æternitatem inuexit. Vide Franc.Suar.lib.3.de Auxilijs cap.19.n.22. & lib.2.de Prædeſtinat.cap.20. Vaſquez in 1.p.diſp.89.cap.9.rat.3.& cap.11. §. Verum. Et in 3.p. diſp.23. cap.9. §. Tertia ratio. & cap.11. per totum.

7. *Per modum iuſtitiæ puniendo.*] Hinc D.Thomæ mens colligitur, quando in ſimplicem Dei voluntatem reprobationis myſterium refert. Non enim vult ante peccatorum prævisionem æternos ignes reprobis præparari, quod (ſi ponamus fieri poſſe) eſſet opus ſupremi dominij, aut potentiæ abſolutæ: ſed præuiſis peccatis debitum deſtinari ſupplicium,quod eſt opus iuſtitiæ vindicatiuæ. Vnde 3.p.q.1.a.3.ad 4. *prædeſtinatio,* inquit, *præſupponit præſcientiam futurorum.* Vbi obſerua Iacobum Arminium, Franciſci Gomari antagoniſtam, non Caluini tantùm doctrinam de Prædeſtinatione horrere & deteſtari, vt patet Art.9. de Prædeſtinat. *Horrendum eſt, homines nudo Dei arbitrio citra proprium meritum in æternam mortem prædeſtinari:* verumetiam exiſtimare per nullam Dei potentiam hoc poſſe fieri, vt Art.2. videre licet, *Non extendit ſe euſque dominium Dei, vt creaturam rationalem æterna morte afficere poſſet, vel æternæ morti deſtinare citra ipſius creaturæ meritum.*

P.Gaulter. Sec.17. cap.5 d 4.

8. *Mediam hanc viam.*] Sic ipſe in 1.p.q.23.art.5. diſput.1. memb.8. pag.337.b. *In tribus euentibus reijcimus inſtantia ſeu prioritates noſtro intelligendi modo, in quibus vnum ſit volitum à Deo, aut cognitum abſolutè futurum ante aliud.*

Caiet. in 3.p. q.1.a.3.ad 4.

Primus eſt, quando ordines aliqui ita ſunt inter ſe complicati, vt, quænam in vno determinatè ſint futura, mutuò pendeant ex ijs, quæ in alio aut alijs futura ſunt. Sic Caietani inſtantia reijciuntur, inter ordinem naturæ, gratiæ,& vnionis hypoſtaticæ.

Scot in 1.d. 41.q.1, & in 3.d.7.q.3.

Secundus eſt, quando fines aliqui voliti ſunt, unus dependenter ab alio, aut non ſine alio. Et ſic reijciuntur Scoti inſtantia, inter Chriſti incarnationem & remedium originalis peccati: non enim Dei filius carnem erat aſſumpturus, niſi Adam totum genus humanum infeciſſet: nec Adami peccatum permiſiſſet Deus,niſi Redemptorem mittere decreuiſſet.

Durand. in 1. d.40.q.2.

Matt.20.13.

Tertius eſt, quando finis neque volitus, neque proinde cognitus eſt abſolutè futurus, niſi dependenter à medijs. Sic Durandi & eorum inſtantia excluduntur, qui vel à prima gratia abſolutum Dei decretum, vel ab vltima gloria ordiuntur. Nam *paterfamilias non priùs vult mercenario abſoluta voluntate denarium diurnum, quem in præmium & finem ſuorum laborum illi proponit, quàm præuideat labores & merita illius: eò quod dependenter ab illis eum illi velit.*

Quòd autem Molina ſenſerit, electionem ad gloriam (ſi non decreti obiectum ſpectes, ſed actum) eſſe merè gratuitum, manifeſtum eſt ex multis locis, vt 1.p.q 23.a.5.d.1.m.11. concluſ.6. pag.348.b. *Praexiſtente in Deo ante omnem actum liberum ſuæ voluntatis ratione eius ordinis rerum, auxiliorum & circumſtantiarum, quem ex ſua parte elegit, nec non infinitorum aliorum, qui ſua omnipotentia eſſe poterant, præuidente item quid in vnoquoque eorum pro libertate arbitrij creaturarum eſſet futurum ex hypotheſi, quòd ipſe eum ex ſua parte vellet eligere, vtique neque quòd Deus hunc potiùs ordinem elegerit quàm alium, eumq́ executioni ex parte ſua mandare conſtituerit, nec proinde quòd in Chriſto hos potiùs* elegerit in vitam æternam, *quàm alios; neque item quòd per Chriſtum ea media eis conferre ſtatuerit, per quæ præuidebat eos pro ſua libertate (aut aliorum, ſi eſſent paruuli)*

peruenturos in vitam æternam, vlla datur cauſa, ratio, aut conditio, etiam ſine qua non, ex parte vſus liberi arbitrij ipſorum aut aliorum praeuiſi, ob quam illos prædeſtinauerit, volueritue eis ea media per quæ prauidebat illos peruenturos in vitam æternam, aut cur potiùs hæc ipſa voluerit eis, quàm alijs; ſed id totum in ſolam liberam ac miſericordem Dei voluntatem eſt referendum, qui pro ſolo ſuo beneplacito id ita voluit. Hæc Molina: qui in Concordia hoc philoſophandi modo ſemper vtitur, & in hac q. 23. fusè explicat m. 11. & 13.

9. *Cum iubilo ad ſuum paradiſum rectà proficiſcuntur.*] Hic Luthericæ ac Caluinianæ doctrinæ ſcopus videtur, vt ſola fide iuſtificati opera valere iubeant, & iouialiter viuentes cum iubilo ducant in bonis dies ſuos, & ad atrium à Caluino fabricatum rectà contendant: de quo atrio videndus eſt P. Becanus in Priuilegijs Caluiniſtarum. Sic 3. 13. 5. *Negat vbique Paulus pacem vel tranquillum gaudium relinqui conſcientijs, niſi ſtatutum ſit iuſtificari nos fide.* Et 3. 19. 8. *Videmus in ſumma, quorſum hæc tendat libertas* (Euangelica) *nempe vt Dei donis nullo conſcientiæ ſcrupulo, nulla animi perturbatione vtamur, in quem vſum nobis ab ipſo data ſunt: qua fiducia & pacem cum eo habeant animæ noſtræ, & eius erga nos largitatem agnoſcant.* Commentarij vice nobis erunt verſiculi Hieronymi Emſeri, viri docti & pij, qui in Lutheranos ſuo Capricorno non infeliciter incurrit, quos ita iubilantes inducit: 3. 20. 10. 2. Priuileg. 8.

I. *His magiſtris licet nobis*
Omne nephas, licet probis
Omnibus obſtrepere,
Cum iubilo.

II. *Conculcare iura, leges:*
Infamare licet Reges,
Papamq́, cum Cæſare,
Cum iubilo.

III. *Sed & ipſos irridemus,*
Chriſti Sanctos, & delemus
Eorum imagines,
Cum iubilo.

IV. *At Priapum Lampſacenum*
Veneramur, & Silenum,
Bacchumq́, cum Venere,
Cum iubilo.

V. *Hi ſunt veteres Coloni,*
Noſtri ordinis patroni,
Quibus ille militat,
Cum iubilo.

VI. *Septa clauſtri diſſipamus,*
Sacra vaſa compilamus,
Sumptus vnde ſuppetat,
Cum iubilo.

VII. *I cuculla, vale cappa,*
Vale Prior, Cuſtos, Abba,
Cum obedientia,
Cum iubilo.

VIII. *Ite vota, preces, Horæ,*
Vale timor cum pudore,
Vale conſcientia,
Cum iubilo.

Cochlæus in actis & ſcript. Lutheri anno 1525. p. 140.

10. Vltima *ἀνάλυσις non in diuinam voluntatem.*] Ita S. Bonauentura in 1. d. 41. q. 2. nam ſi non alia foret ratio quare Dominus iſtum reprobat, illum eligit, quàm quia ſuæ Maieſtati ſic placet, ſufficiens equidem cauſa daretur quæ ora noſtra meritò obturaret; verùm tunc non *occulta & inſcrutabilia* dicerentur iudicia eius, cùm quilibet hanc rationem facilè capiat, nec *mirabiles* ſed *voluntaria* eius viæ forent: illa enim iuxta Philoſophum miramur cùm magna & notabilia ſunt, cauſas tamen quas habent non videmus. Quòd ſi in diuinam voluntatem vltima reſolutio fieret, omnes eſſent ſalui, omnes prædeſtinati: tanta eſt enim Dei bonitas & benignitas, vt omnibus ſuam beatitudinem communicare deſideret, non ſecus ac Sol ſuam lucem omnibus impertit, *nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius.* Sed reſiſtit diuina ſapientia, reſiſtit diuina iuſtitia, reſiſtit diuina liberalitas quæ *πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως*, variiſque gradibus manifeſtari deſiderat; reſiſtit decor totius vniuerſi. Sic Chriſti Domini noſtri etiam num tanta erga humanum genus caritas eſt, vt quemadmodùm in præclara illa viſione S. Carpo dixit (refert S. Dionyſius Areopagita in epiſtola ad Demophilum) paratus ſit etiam iterum pro ſaluandis hominibus pati. Addo ego confidenter, tam ardentem eius eſſe *φιλανθρωπίαν*, vt pro vna anima lucranda totam ſuam acerbiſſimam paſſionem & mortem repetere vellet, niſi diuina ſapientia reclamaret: quis enim ſapiens negotiator pro obolo plumbeo auri millionem numerandum exiſtimaret? Ita D. Auguſtinus lib. 1. contra Gaudent. cap. 30. b. *Sic & Dominus,* inquit, *cum per angelos ſuos iuſtum Loth de Sodomis exeuntem vrgeret, vt properaret in Segor,* Non enim, *inquit,* potero facere rem, donec tu illò introeas. *Non poſſe ſe dixit, quod ſine dubio poterat* per potentiam, *ſed non poterat* per iuſtitiam. Sic Dei filius per *potentiam* aſſumere potuit in vnionem hypoſtaticam vel agnum, vel leonem, vel vitulum vel aquilam, vt præter alios docet Tertullianus lib. de carne Chriſti cap. 4. an & per *ſapientiam?* deeſt fortè iuſta ratio ob quam decorè fieri poſſit. Huc pertinet etiam pulcherrima illa controuerſia apud S. Bernard. ſerm. 1. de Annuntiat. B. Mariæ, vbi miſericordia & veritas, iuſtitia & pax, inter ſe diſceptant, & ſummo Iudice litem finiente, in oſculo conueniunt. Cui rei lucis nonnihil accedere ex profana hiſtoria poterit. Timoleon Corinthius, quum fratrem Timophanem, (quem capitis periculo ex hoſtium manibus eripuerat) Rempub. tyrannicè occupaſſe, Principumque ciuitatis indicta cauſa ſanguinem fundere animaduerteret, diu inter *φιλαδελφίαν* & *φιλοπατρίαν* ambiguus, fratrem tandem à duobus ſuis amicis occidi paſſus eſt, ne patriam miſerrima & indigniſſima ſeruitute premi videret. Atque ex his reſponderi poteſt ijs, qui hæreſis tempore de ſua ſalute ſoliciti, vel angelum è cælo deſcendere, vel mortuum ex inferno adſcendere ſummis votis exoptant. Quomodò Chriſtus Eccleſiam ſuam tam tenerè diligit, quam patitur aliquando velut obſcurari? cuius ſcripturæ ſic conditæ ſunt, vt hæreticis nonnunquam fauere videantur? de cuius teſtamento, lege & religione ſunt tam variæ ac diſcrepantes doctorum virorum ſententiæ? Nonne angelum è cælo mitti conueniebat, vel aliquem è mortuis reſurgere, qui nobis velut digito ſalutis viam commonſtraret? Reſpondetur enim cum Propheta, *Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia recta via Domini, & iuſti ambulabunt in eis: præuaricatores verò corruent in eis.* Rectiſſimè enim & ſapientiſſimè omnia à Deo conſtituta ſunt, quamuis peruerſis peruerſa ſæpe videantur, vt contra Manichæos frequenter docet D. Auguſtin.

Cunerus Petri opuſc. de Prædeſt. c. 4. Pſal. 18. 7. Baron. an. 59. P. Leſsius 2. de Iuſtit. c. 35 n. 16 2. Plutarchus in Timoleonte. Oſeæ. 14. 10. Lib. 3. Confeſſ. cap. 7.

Nam Primò, Nônne fatuus cenſeretur, qui angelum è cælo mitti deſideraret, ad meridianum Solem nobis commonſtrandum? at longè illuſtrior eſt Eccleſia. Pſal. 18. 6. Matt. 5. 14. & c. 16, 18. Facilius eſt, inquit S. Chryſoſt. Solem extingui, quàm Eccleſiam obſcurari.

Homil. 4. in cap. 6. Iſaiæ.

Secundò, Scripturę ſic conditæ ſunt, ſicut norma veritatis exegit. Quibuſdam tamen ſunt in laqueum Pſal. 10. 7. quia inflati ſenſu carnis ſuæ, Scripturas ſibi potiùs, quam ſe Scripturis accommodare conantur. *Nec periclitor dicere*, inquit Tertullianus, *ipſas quoque Scripturas ſic eſſe ex Dei voluntate diſpoſitas, vt hæreticis materias ſubminiſtrarent, cùm legam*: Oportere hęreſes eſſe *quæ ſine ſcripturis eſſe non poſſent.*

Lib. de Præſcriptionib. cap. 39. in fi.

Tertio, Qui de fidei myſteriis varias ac diſcrepantes ſequuntur ſententias, ſecundùm ſeculum docti eſſe poſſunt, ſecundùm Deum rectamque rationem non poſſunt.

Quid enim ſtultius, quàm aduerſus Dei ſapientiam (quę nobis in Eccleſia Catholica proponitur) ſeſe erigere, & Spiritus ſancti documenta ad cerebri ſui viſiones examinare?

Non eſt igitur, quòd de Chriſti caritate ſequiùs quiſquam ſentiat, etiamſi nec angelum è cælo, nec mortuum ex inferno ad nos tranſmittat: iampridem enim huiuſmodi curioſis deſideriis modum impoſuit, quando Abrahamum diuiti ſic loquentem induxit; *Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.*

Luc. 16. 29.

Summa ſit hæc: Totum prædeſtinationis myſterium non in Dei voluntatem, ſed in diuinę ſapientiæ rationes, pulcherrimas ſed abditiſſimas, vltimò eſt referendum: alioquin tanta eſt eius erga creaturas ſuas caritas, vt etiam Luciferum, Lutherum, Caluinum, Triumuiros Reipub. Tartareę conſtituendę, prædeſtinaturus & ſaluaturus fuerit, niſi aliud obſtitiſſet. Quocirca magis eſt eorum deteſtanda impietas, qui omnium angelorum & hominum perniciem, atque adeò omnium omninò malorum originem in Dei voluntatem, hoc eſt, in omnis boni vberrimum fontem, refundere non verentur. 3.22.11.2. 3.23.8.a. 3.24.12.b.

Sed iam ex Pręděſtinationis viridario, ad pergulam atque intermiſſa Spectacula, non ſegnes reuertamur.

Digitized by Google

SPECTACVLVM SEXTVM.

CALVINVS CONCOLOR ANTIQVIS HÆRETICIS.

IN noſtri temporis Hæreticis obſeruata eſt aſtutia quędam & vafrities, quod veteres Hæreticos ante mille annos ab Eccleſia damnatos, nomine tenus anathematizent, ex parte tamen eorum doctrinam damnatam amplectantur: contrà verò SS. Patres honoris cauſa ſæpe nominent, eorum, verò doctrinam repudient & non rarò execrentur. Quare hanc fraudem detegere, laruamq; detrahere oportet, vt conſtet hodiernas hæreſes ex parte conuenire (nam in omnibus qui fieri poſſet?) cùm antiquis hæreſibus, quas SS. Patres olim condemnârunt: & veterum Hæreticorum ſpiritum in noſtris Nouatoribus reuixiſſe. Hoc verò tanti momenti eſt, vt vel ex hoc ſolo Dei Eccleſiam inter mille Satanæ Synagogas dignoſcere poſſis: nam cùm vna tan-
4.1.2.6. tum ſit Eccleſia, & vna fides, certum eſt eam ſolam eſſe veram Dei Eccleſiam, quæ in omnibus & per omnia cum primitiua Eccleſia conſpirat, damnando quæ damnauit, & quæ probauit approbando. Quòd ſi quis vel in vno puncto, vt Arius initio, ab antiqua Eccleſia diſsideat, vel cum damnatis hæreticis conſpiret, quis dubitet hunc inter hæreticos reponere, & à Dei Eccleſia alienum pronunciare? At Lutherus & Caluinus doctrinam ſuam ex multis & variis veterum hæreticorum placitis conſarcinârunt, & ante annos mille per varia Concilia in patribus ſuis damnati ſunt; vt nemini iam dubium eſſe poſsit, quid de ipſorũ Synagogis pronunciandum ſit, quę Dei Eccleſiam tam impudenter mentiuntur. Prodeat ergo in medium Caluinus, multorum hæreticorum (qui ante mille annos damnati ſunt) coloribus illuſtris: vt ex illa infami concordia, diſcordiam eius cum vera Dei Eccleſia perſpiciamus.

CONCORDIA PRIMA.

Cum Stoicis, Phariſæis, Iuda Iſcariote.

COLOR LI.

T*Erna tibi hæc primùm, triplici*
diuerſa colore,
Tegmina circundo: —— Ne
D.Tho. 2. 2.q.10.a.5. qua infidelitatis nota in te ab aliquo curioſo Spectatore deſideretur. Solent enim Theologi tres infidelitatis ſpecies conſtituere, Paganiſmum, Iudaiſmũm, & Hæreſim. Paganiſmus in iis eſt qui Chriſtum vel ignorant, vel non profitentur: Iudaiſmus in iis iam cernitur, qui Chriſtũ, in lege & Prophetis promiſſum, nondum veniſſe volũt, ſed venturum expectant: Hæreſis illis tribuitur, qui

Digitized by Google

ſub Chriſti nomine, damnatos ab Eccleſia errores ſequuntur, ſiue baptizati ſint, ſiue non; ſiue fidem Catholicam aliquando ſint profeſſi, ſiue non: vnde Anabaptiſtarum filij inter hæreticos numerandi ſunt, ſi pertinaciter ſuos errores tueantur. Nemo autem miretur Philoſophos in pergulam noſtram protrahi, & in ſuo filio ſpectandos exhiberi: quamuis enim multa præclarè & verè ſenſerint & ſcripſerint, in multos tamen errores (nec mirum in tantis tenebris) incurrerunt, quos auidè Hæretici aliqui arripientes, vt Simon Magus, Valentinus, Marcion, &c. in cauſa fuerunt, vt *Philoſophi Hæreticorum Patriarchæ*, neque falsò, neque ineleganter, ab antiquis Patribus vt Tertullian. aduerſus Hermogenem c. 8. appellarentur. In primis autem Stoici multos habuerunt ſuorum errorum ſectatores: nam inde Pelagianorum *ἀπάθεια*, Iouiniani peccatorum æqualitas, Tertulliani Deus corporeus, &c. inde etiam noſtri temporis Hæretici, aliqua hauſerunt, & ſuis erroribus ſparſim admiſcuerunt. Videamus quid Caluinus cum *στοᾷ* contra veritatem Catholicam habeat commune.

.Epiphan. b. 1. Panar. hæreſi 5.

).Hieron. piſt. ad Ctephont.

CALVINVS STOICVS.

§. 1.

Primò, *Deus ipſe fecit: vnde & αὐτοφυὴς & αὐτογενὴς appellatur. Seneca in exhortationibus qui ex Romanis vel acerrimus Stoicus fuit*, inquit Lactant. lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 9. poſt princip. Et qui in Stoicorum ſecta remiſſior non fuit, Iulius Firmicus lib. 1. Matheſ. *Mens illa diuina, animuſq́ue cæleſtis, propria originis generatione conceptus*, &c. An ſic & Cicero in Lucullo? *Mundum eſſe ſapientem, & habere* mentem, *quæ & ſe & ipſum fabricata ſit.* Quid Caluinus? 1. 5. 5. *Quia æternum eſſe, & à ſeipſo principium habere neceſſe eſt, vnde omnia trahunt originem.* Hinc ſic licet argumentari,

Lactant. lib. 1. diuin. inſtit. cap. 7.

Lipſ. lib. 1. Phyſiolog. diſſert. 7.

Qui à ſeipſo principium habet, principium habet:

Sed Deus habet à ſeipſo principium: ergo habet principium:

At quod habet principium, à parte anteriori æternum non eſt (nam æternũ eſt quod principio caret 1. 13. 8.) ergo Deus non eſt æternus: ſed ſecundùm Caluinum & Stoicos cœpit aliquando eſſe. Quod argumentum procedit, ſiue poſitiuè ſibi ſit principium, ſiue negatiuè: nam poſitiuè, manifeſtam implicat contradictionem, quia eſſet ſimul & non eſſet: negatiuè, id eſt, non ab alio, in idem incommodum incidit, neque argumenti vim euadit.

§. 2.

Secundò, *Fatum eſt ſeries & connexio cauſarum à Prouidentia diſpoſitarum, neceſſitatem omnibus quæ in vniuerſo eueniunt, iniiciens.* Vide Cicer. lib. de Fato, A. Gellium lib. 6. cap. 2. & lib. 13. cap. 1. Senecam lib. de Prouidentia, D. Auguſtinum lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 4°. D. Gregorium homil. 10. in Euangelia, vbi dicit, *Sed abſit à fidelium cordibus, vt aliquid eſſe fatum dicant:* nempe, quale Priſcillianiſtæ (an & Bardeſanes?) Stoicorum ſoboles, introduxerunt. Alioquin Fatum, pro ſecundarum cauſarum ſerie, à Deo ſic diſpoſitarum, vt neque libertatem neque contingentiam auferant, à fidelibus vſurpari poteſt, vt docet S. Thomas 1. p. q. 116. a. 1. Quid Caluinus? 1. 16. 8.

Lipſ. lib. 1. Phyſiolog. diſſert. 12.

Baron. anno 175.

1 Primò, reiicit nomen fati.

Secundò, negat ſe eſſe hac in re Stoicum, quòd illi cauſarum ſeriem in natura, ipſe in Deo conſtituit.

Tertiò, ſic loquitur, *Deum conſtituimus arbitrum ac moderatorem omnium, qui pro ſua ſapientia, ab vltima æternitate decreuit quid facturus eſſet: & nunc ſua potentia, quod decreuit, exequitur. Vnde eius prouidentia non cælum modò ac terram, & creaturas inanimatas, ſed hominum etiam conſilia & voluntates gubernari ſic aſſerimus, vt ad deſtinatum ab ea ſcopum rectà ferantur.* Et §. 17. exemplis confirmat nihil eſſe liberum, nihil fortuitum aut contingens: quod etiam

2 euidenter ex eius principio ſequitur 3. 23. 6. *Deus non alia ratione quæ futura ſunt prauidet, niſi quia vt ita fierent decreuit.* Fruſtra igitur Caluinus Fati nomen repudiat, cùm rem amplectatur: fruſtra à Stoiciſmo ſe purgat, Nam,

Primò, Chryſippus, Stoicorũ coryphæus

phæus in Prouidentiam fatum referebat: alij per naturam Deum ipſum intelligebant, vt Lactantius lib. 2. diuinar. inſtitut. cap. 9. oſtendit, *Melius igitur Seneca omnium Stoicorum acutiſſimus, qui vidit nihil aliud eſſe naturam, quàm Deum.*

Secundò, Fortius & violentius vinculum noſtræ voluntati iniicit quàm Stoici: nam hi locum aliquem libero arbitrio vel quærebant, vel inueniſſe ſe putabant, vt Chryſippus apud A. Gell. lib 6. cap. 2. ipſe verò per diuinum iſtud decretum, & homines, & Angelos, & dæmones, & omnes creaturas poſſibiles ita conſtringit, vt neceſſariò & ineuitabiliter in ea omnia ferantur quæ faciunt, vtque libero arbitrio ne minima quidem portiuncula ſalua eſſe poſſit.

D. Auguſt. lib. 5. de Ciuit. Dei c. 10.

§. 3.

Tertiò, *Sola virtus ad beatitudinem ſufficit, nec vlla externa bona aut fortuita requirit.* Decantatiſſimum Stoicorum decretum, quo maximè ab aliis Philoſophorum ſectis ſecernebantur. Quid Caluinus? 3. 11. 19. & 20. *Sola fides iuſtificat* & ſaluat: quod eſt firmiſſimum Lutheriſmi & Caluiniſmi fundamentum, de quo ſic Lutherus in libro contra edictum Imperiale. *Dico ego Doctor Martinus Lutherus, Domini noſtri Ieſu Chriſti indignus Euangeliſta, quòd hunc articulum (Fides ſola, abſque omni opere, iuſtificat coram Deo) firmum atque inconcuſſum permittere debet Romanus Imperator, Turcicus Imperator, Tartaricus Imperator, Perſarum Imperator, Papa, omnes Cardinales, Epiſcopi, Sacerdotes, Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini, totus mundus ſimul cum omnibus dæmoniis, & debent inſuper habere ignem Infernalem ſuper capita ſua, & nullam gratiarum actionem. Hic eſto meus Doctoris Lutheri Inſtinctus à Spiritu ſancto, verumq; ac ſanctum Euangelium.* Hæc Lutherus. Stoicorum error in eo fuit, quòd viam cum patria, media cum fine, certamen cum triumpho permiſcebant, aut potiùs confundebant: vnde & ſuum ſapientem (ſubſannantibus aliis Philoſophis) etiam in Phalaridis tauro beatum eſſe pronunciabant. Error Lutheri & Caluini, quòd contra vetus prouerbium, *AEthiopem dealbare* conantur, peccatori ſordidiſſimo puriſſimam Chriſti veſtem circumiicientes. Callidiùs tamen & molliùs, quàm Stoici: hi enim vt Virtutis dominatum tanquam rigidi eius ſatellites tuerentur, magna frequenter ſine magno fructu paſſi ſunt: noſtri autem magno artificio, duas ſectas frontibus aduerſis pugnantes, Stoiciſmum & Epicuriſmum, inter ſe conciliârunt. Nam reiecto in Chriſti humeros Stoiciſmo, ſola imputatione & foris ſunt Stoici, reipſa & intus ſunt Epicuræi, comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, ementes & vendentes, plantantes & ædificantes: quod Lutherus ſuis moribus egregiè repræſentauit, Epicuri de grege porcus.

Lipſ. lib. 2. Manuduct. diſſert. 9 & lib. 2. diſſert. 20.

Cochlæus de actis & ſcript. Lutheri anno 1521. pag. 219.

Lipſ. lib. 3. Manud. diſſert.

Matt. 24. 38. Luc. 17. 26.

§. 4.

Quartò, *Omnes Sapientes ſunt pares & æquales, & in ſummo beati.* Numeratur inter Stoicorum paradoxa, & explicatur à Seneca epiſt. 79. *Inter cetera, hoc habet boni Sapientia; nemo ab altero poteſt vinci, niſi dum aſcenditur. Cùm ad ſummum perueneris, paria ſunt: non eſt incremento locus, ſtatur.* Quid Caluinus? Omnes iuſti ſunt pares & ęquales: quia vnâ & eâdem Chriſti iuſtitiâ induti, quam per fidem apprehenderunt. Neque hîc aſcenditur: nam maioris aut minoris fidei hîc ratio haberi non poteſt, quia 3. 11. 7. & 3. 18. 10. fides in negotio iuſtificationis *nullius per ſe dignitatis eſt aut pretij:* neque maioris aut minoris ſanctitatis, quia neque Deus huius rationem habet, qui reſpicit tantùm 3. 17. 3. in faciem Chriſti ſui; neque nos habere debemus, quia 3. 11. 16. *Scriptura aliò nos ducit: nempe vt ab intuitu operum noſtrorum auerſi, in Dei miſericordiam ac Chriſti perfectionem tantùm reſpiciamus.* Itaque hoc Caluini dogma Stoicorum decreto παραδοξότερον eſt: illi in ſummo paritatem ponebant, ipſe autem ſtatim in principio. *Vbi primùm*, inquit, 3. 2. 19. *vel minima fidei gutta mentibus noſtris inſtillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam, nobiſq; propitiam contemplari incipimus.* Quod enim ſtatim de fidei profectu adiungit, nihil ad iuſtitiam facit, niſi ſuam de iuſtificatione ſententiam euertere velit.

Lipſ. lib. 3. Manud. diſſert. 3.

§. 5.

§. 5.

Lipſ. lib. 3. Manud. diſſert. 10.

Quintò, Stultus in omni opere peccat: quia ſicut Sapiens omnia rectè facit, ita Stultus omnia malè. Docet Seneca lib. 5. de Benefic. cap. 15. & 17. & ex Stoicorum mente poëta;

——— *Nullo thure litabis,*
Hæreat in Stultis breuis vt ſemuncia recti.

At ſecundùm Lutherum & Caluinum, non modò Stultus, ſed ſapiēs & iuſtus in omni opere bono peccat. Sic 4. 14. 9. z. *Habemus nec vnum à ſanctis extre opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.* Et 3. 15. 3. *Nihil enim ab homine exit, quantumuis perfecto, quod non ſit aliqua macula inquinatum.* Huius doctrinæ fundamentum vel ex porticu depromptum eſt, vel cum ea mirificè conſentit. Solebant Stoici hominum dicta, facta, cogitata, ad Honeſti & virtutum ideam exigere, & quidquid ab ea vel minimùm declinabat, ad Sultorum & Inſanorum turbam relegare: adeò vt & Zenonem qui στοὰν erexit, & Chryſippum qui vt Athlas cælum, eam ſuis humeris ſuſtinuit, & Cleanthem qui ornauit, (multo magis ceteros omnes) in Stultorum & Inſanorum numerum reponerent. Non multùm abludit Caluinus, qui Deum ipſum planè Stoicum inducit, hæc ipſa ſub æternæ mortis interminatione exigentem, & quidem ab impotentibus, qui neceſſitate ad legis tranſgreſſionem adiguntur. Sic 2. 8. 58. *Pupugit nos aliquod animi deſiderium? iam concupiſcentiæ rei tenemur, ac ſimul conſtituimur Legis tranſgreſſores: quia Dominus nōn tantùm deliberare & machinari quod ſit in iacturam alterius vetat, ſed concupiſcentia etiam ſtimulari & æſtuare. Legis verò tranſgreſſioni maledictio Dei ſemper incumbit. Non eſt igitur quòd vel leuiſſimas cupiditates iudicio mortis eximamus.* Et §. 59. *An iram Dei ſic exarmatam fingunt, vt non mortis vindicta protinus conſequatur?* Et 3. 18. 10. *Iuſtitia operum eſt perfecta Legis obedientia. Itaque iuſtus operibus eſſe non potes niſi hanc velut rectam lineam* (στοὰν odorare) *perpetuo vitæ tenore ſequeris. Ab ea vbi primùm deflexiſti, in iniuſtitiam prolapſus es. Hinc apparet, iuſtitiam non ex vno aut paucis operibus contingere, ſed ex* inflexibili *indefeſſaq; obſeruatione diuinæ voluntatis.* Et 3. 19. 4. *Si legem intuentur, quidquid tentant aut meditantur operis, maledictum eſſe vident.* Sic alibi frequenter 3. 15. 1. 3. 18. 8. z.

§. 6.

Li. 3. Manud. diſſert. 21.

Sextò, *Omnia peccata ſunt æqualia.* Latè deducit hoc Cicero 3. Paradoxo, & vt Academicus in στοὰν delatus, multis & variis argumentis probabile reddere conatur. 4 Damnatum iam pridem ab Eccleſia in Nouatianis, & in Iouiniano, qui partim in hortis Epicuri, partim in Zenonis porticu verſabatur, vt notat & validè refutat S. Hieronymus lib. 2. contrà eundem, poſt med. Sed negat Caluinus huic paradoxo ſe ſubſcribere 3. 4. 28. *Scio quam iniquè doctrinam hanc noſtram calumnientur: dicunt enim paradoxum eſſe Stoicorum, de peccatorum æqualitate: ſed ſuo ipſorum ore nullo negotio conuincentur. Quæro enim, an non inter ea ipſa peccata quæ mortalia fatentur, aliud alio minus agnoſcant?* Agnoſcimus Caluine: ſed cùm duplex ſit æqualitas, vna mortalitatis, altera propriæ cuiuſque peccati malitiæ, vtrobique magnam inæqualitatem cum Scriptura & Patribus docemus: tu in *mortalitate* omnia æqualia facis, vt æquè mortem æternam mereatur, qui gallum gallinaceum & qui hominem occiderit, vt ex tuis principiis quiuis euidenter deducere poteſt.

D. Ambroſ. lib. 1. de Pœnit. cap. 1.

Vaſquez in 1. 2. diſput. 99. cap. 8.

Bellar. lib. 1. de amiſſ. gratiæ. cap. 4.

5

CALVINVS PHARISÆVS.

Phariſæi primò in Chriſtum conuitia & calumnias congeſſerunt, vt ab eo populum auocarent Matth. 11. 19. *Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus.* Mar. 6. 3. *Nonne hic eſt faber, filius Mariæ?* Luc. 23. 2. *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.* Ioan. 8. 48. *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Et cap. 9. 16. *Non eſt hic homo à Deo qui ſabbatū non cuſtodit,* & cap. 10. 20. *Dæmoniū habet & inſanit: quid eum auditis?* Sic alibi ſæpe. Quid Caluinus? Conuitiorum & ca-

Digitized by Google

luminiarum plauſtra in Chriſti ſponſam, Eccleſiam Catholicam, furenter immittit, vt ab ea populum ſeparet & alienet, quòd ſuprà fusè oſtenſum eſt Colore 43. & toto Spect. 3. Tantùm obſeruandum eſt conuitia conuitiis aptiſſimè reſpondere, vt exempli cauſa, quod Phariſęi dicunt, *Ecce homo vorax*, &c. Caluinus in epiſtola ad Regem, *Cur? niſi quia illis Deus venter eſt, culina religio*, &c. [margin: ...g. 1.b.]

§. 2.

Secundò, Admiranda Chriſti opera, quæ Spiritus ſancti virtute fiebant, diabolo tribuere contra ſuam ipſorum conſcientiam non verebantur. Matt. 9. 33. *Mirata ſunt turba dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſraël. Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum eijcit dæmones.* Mar. 3. 22. *Quia Beelzebub habet, & in principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Luc. 11. 15. *In Beelzebub principe dæmoniorum eycit dæmonia.* Et hæc eſt quæ propriè, & ſecundùm Scripturæ mentem, vocatur blaſphemia Spiritus, quam natiuis coloribus Caluinus expreſſit, vt clarè oſtenſum Colore 19.

§. 3.

Tertiò, negabant homini à Deo communicatam poteſtatem remittendi peccata. Luc. 5. 22. *Cæperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Eadem hiſtoria refertur Matth. 9. 3. Mar. 2. 7. Idem negat Caluinus 1. 13. 12. *Clamat Dominus per Prophetam, Ego ſum, ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me.* [margin: Iſa. 43.25.] *Secundùm hanc ſententiam quam iniuriam irrogari Deo Iudæi exiſtimarent, eò quòd peccata Chriſtus remittebat, hanc poteſtatem ſibi competere non tantùm verbis aſſeruit, ſed miraculo etiam comprobauit. Ergo peccatorum remiſſionis non miniſterium, ſed poteſtatem penes ipſum eſſe conſpicimus, quam à ſe ad alium tranſituram Dominus negat.* Et 4. 11. 1. b. *Quorum remiſeritis peccata, remiſſa erunt: & quorum retinueritis, retenta erunt in cælo.* [margin: Ioan. 20.23.] *Adferam interpretationem non argutam, non coactam, non detortam: ſed germanam, fluentem, obuiam. Hoc de remittendis & retinendis peccatis mandatum, & illa de ligando & ſoluendo Petro facta promiſsio, non aliò debent referri quàm ad verbi miniſterium.* [margin: Matt 16.19.] Idem alibi frequenter docet: nempe, ſolum Deum etiam in lege noua peccata remittere, neque vlli homini hanc poteſtatem vllo modo competere, neque miniſtros Euangeli eos habere aliquid eximij pręScribis & Phariſæis, cùm vtriſque id tantùm conceſſum ſit, vt populo annuncient peccata à Deo propter Chriſtum remitti. Atqui hic eſt ipſiſſimus Phariſæorum error, quem Chriſtus Dominus non verbis tantùm, ſed etiam pulcherrimo miraculo confutauit. Nam cùm illi
6 dixiſſent, *Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?* ipſe non tantùm Deum ſe eſſe probat dum peccata remittit, ſed vt noui teſtamenti gratiam commendaret, hanc ſibi vt homini poteſtatem eſſe communicatam confirmat. Quod probari poteſt, [margin: Bell. lib. 2. de Sacrament. in genere cap. 9. Maldonat. Matt 9. v. 6.]

Primò, Ex intentione Chriſti, qui eius cōtrarium docere volebat, quod Phariſæi ſuis cogitationibus voluebant.

Secundò, ex Chriſti verbis, quæ hoc clarè docent. Non enim dicit, Vt ſciatis me eſſe Deum, aut Dei filium, ſed *vt ſciatis quia filius hominis* (id eſt, verus homo, phraſi Hebraica) nempe, ego vt homo, peccata remittere poſſim.

Tertiò, quia addit, *in terra:* quaſi dicat, Hactenus è cælo peccatorum remiſsio expectanda fuit: nunc ea gratia in ipſam terram demiſſa eſt.

Quartò, quia ſecundùm eam naturam peccata remiſit, ſecūdùm quàm cordium cogitationes cognouit: has autē non tantùm vt Deus, ſed etiam vt homo, & humano ſpiritu diuinitus illuminato cognouit, vt patet Mar. 2. 8. *Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe*, &c.

Quintò, quia in cælum aſcenſurus Matt. 28. 18. oſtendit quid ſibi vt homini collatū ſit: *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra:* ergo & poteſtas peccata remittendi.

Sextò, quia ſic turbæ intellexerunt de quibus non ſine laude teſtātur Euangeliſtæ, quòd *videntes timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.* Qualem? remittendi peccata, eamque pote-

ſtatem miraculis confirmandi. Collegerunt ergo, & rectè collegerunt, etiam hominibus ſuo modo competere hanc poteſtatem, non tamen ſine admiratione, *Quia vidimus*, inquiunt, *mirabilia hodie: Quia nunquam ſic vidimus*. Inauditum enim erat & inexpectatum, vt peccata in Deum commiſſa, homo in terris remitteret, quia nulli vnquam ea poteſtas collata fuerat, non Melchiſedech, non Abrahamo, non Moyſi, non Dauidi, neque Eliæ aut Eliſæo, ſed nouo teſtamento ea gratia reſeruata fuit. Quod vt clariùs intelligatur, obſeruandum eſt;

Quatuor eſſe maximè illuſtria diuinitatis argumenta, quæ in ſolum Deum competere videntur.

Primum, patrare miracula, id eſt, ea opera facere quæ omnem creaturarum vim ſuperant, vt eſt in primis, mortuos ſuſcitare. Pſalm. 135. 4. *Qui facit mirabilia magna ſolus*. Act. 26. 8. & tamen Eliæ & Eliſæo illa gratia conceſſa fuit, qui tres mortuos ſuſcitârunt. (3. Reg. 17. 22. 4. Reg. 4. 35.)

Secundum, occultas cordis cogitationes videre, vnde Pſal. 7. 10. ſcrutans corda & renes Deus: & 3. Reg. 8. 39. *Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum*. At hoc Eliſæo datum fuit, cùm Giezi miniſtri ſui intimas cogitationes cognouit, 4. Reg. 5. 26. *Nunc igitur accepiſti, argentum, & accepiſti veſtes, vt emas olineta*, &c.

Tertium, futura contingentia ſeu fortuita, quę aliter fieri poſſunt, certò prænunciare. Iſa. 41. 23. *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dij eſtis vos*. At hoc omnibus Prophetis donatum fuit, qui inde nomen ſuum inuenerunt. Iſa. 7. 14. *Ecce virgo concipiet*.

Quartum, peccata in diuinam maieſtatem commiſſa, remittere. Iſa. 43. 25. *Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor*. Hæc gratia ante Chriſti aduentum conceſſa fuit nemini, ſed toto veteris teſtamenti tempore Deus eam ſibi ita reſeruârat, vt verum eſſet dicere, *Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?* ſuperat enim & mortuorum ſuſcitationē, & cordium inſpectionem, & futurorum prædictionem: ac propterea in nouæ legis tempus dilata fuit, quò gratia per Chriſtum allata commendabilior & illuſtrior fieret.

Quæro igitur à Caluino, vtrùm Chriſto homini hanc gratiam & poteſtatem eſſe conceſſam exiſtimet? Si negat,

Primò, manifeſtè ſe prodit Phariſæum, & Chriſti argumentis planiſſimè refutatur.

Secundò, Illa Chriſti verba Matt. 28. 18. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*) vel de Chriſti humanitate intelligit, vel de diuinitate: ſi de diuinitate, perſpicuè Arianizat, ſi S. Athanaſio & aliis Doctoribus credimus: ſi de humanitate, cur ex omni poteſtate quàm Chriſtus à Patre ſibi datam fatetur, eximet illam quę eſt de peccatorum remiſſione?

Tertiò, Valdè viliter de Chriſto ſentit, ſi hanc ei poteſtatem negat: cùm tamen paſſim quiritetur, Chriſtum à Papiſtis ſua gloria ſpoliari.

Si affirmat, ergo inferam

Primò, falſum eſt quod Caluiniſtæ cum Phariſæis toties inclamant, *Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?*

Secundò, Inferam, etiam Apoſtolis hanc poteſtatē eſſe communicatam: nam cùm dixiſſet Dominus, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*, ſtatim ſubiunxit, *Euntes ergo, docete omnes gentes*, &c. quaſi diceret, Quandoquidem mihi à Patre omnis poteſtas conceſſa eſt, eam vobiſcum tanquā cum meis legatis certo modo cōmunico, quemadmodùm in reſurrectionis meæ die feci. Ioan. 20. 21. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixiſſet, inſufflauit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt*. An potuit aliquid fieri vel dici luculentius? Habēt igitur Apoſtoli, eorumq; legitimi ſucceſſores, poteſtatē peccata remittendi (quod cum Phariſęis pręfractè negat Caluinus) vt tanquā Chriſti vicarij, & in conſciētiæ foro iudices, reos læſæ maieſtatis diuinæ, pro cauſæ conditione vel ligent, vel abſoluant: ſed longè aliter quàm Chriſtus, lōgè aliter quàm Deus. Deus enim *auctoritatis* poteſtatem habet, vt ipſe per ſe ſolus poſſit, nemo ſine illo: creaturæ incommunicabilem, indepēdentem,

primi entis proprietatem : de qua
meritò dicitur. *Quis poteſt dimittere
peccata niſi ſolus Deus?* Chriſtus vt ho-
mo poteſtatem habet *excellentiæ*, vt
ſub Deo, eiuſque auctoritate, pecca-
ta remittat prout vult, in Sacramen-
to, extra Sacramentum, culpam ſine
pœna temporaria, omnem pœnam
cum culpa ſimul, vt veriſimile eſt
cùm hîc in terra verſaretur, feciſſe.
Apoſtoli eorumque legitimi in Sa-
cerdotio ſucceſſores, *miniſterij* pote-
ſtatem à Chriſto acceperũt, ſed cer-
tis limitibus circumſcriptam; vt non
niſi in Sacramento, & cauſa cognita,
& pœnitentia iniuncta, peccatores
abſoluant: nam communiter, propter
perfectæ contritionis defectum, re-
manet aliquod pœnę debitum, quod
per bona opera, per ſatisfactiones,
per indulgentias, per Purgatorij pœ-
nas in Chriſto toleratas, expungen-
dum eſt. Quum igitur aliquis ritè
diſpoſitus ad confeſſionem Sacra-
mentalem accedit, ad eius abſolu-
tionem in illo diuino tribunali tres
concurrunt, ſed diuerſo modo: Deus
auctoritatiuè, Chriſtus excellenter,
Confeſſarius miniſterialiter: qui ta-
men vt Iudex à Chriſto conſtitutus (Ioan. 20. 23.)
verè abſoluit, ſed vt primarij Iudicis
inſtrumentum. Quod contrà Magi- 7
ſtrum Sententiarum obſeruandum (In 4, diſt. 18.)
eſt, qui hac in re eſt lapſus exiſtimãs
Sacerdotem non abſoluere pœni-
tentem, ſed à Deo abſolutum decla-
rare: cuius errorem tanquam Catho-
licam ſententiam adfert Caluinus,
3. 4. 15. *Illud autem*, inquit, *ligare &
ſoluere non audent interpretari ſimplici-
ter, peccata remittere & delere : quia
Dominum clamantem audiunt per Pro-
phetam, Ego ſum & non alius præter
me: ego ſum, ego ſum qui deleo iniqui-
tates tuas Iſraël. Sed dicunt Sacerdotis
eſſe pronunciare qui ligati ſint, aut ſo-
luti, & declarare quorum remiſſa aut
retenta ſint peccata.* Imò verò Cal-
uine, à Chriſto eiuſque Sponſa ri-
tè inſtructi, ligare illud & ſoluere
audemus interpretari peccata re-
mittere, ſed miniſterialiter & in-
ſtrumentaliter: quod hoc exemplo
perſpicuè intelligi poteſt. Si rex
quiſpiam omnia læſæ Maieſtatis cri-
mina ſibi vni reſeruet, nulli quan-
tacunque fulgeat dignitate, ius erit
huiuſmodi reos abſoluere. At ſi fi-
lio ſuo hanc poteſtatem faciat, vt
patris nomine iſta crimina remittat
prout voluerit, erit poteſtas *excel-
lentiæ*. Quòd ſi aliis iudicibus ea-
dem facultas; ſed certis cancellis
circumſcripta concedatur, verè
quidem reos abſoluent, ſed *mini-
ſterialiter* : eamque abſolutionem
ratam habebunt Rex & Filius, ni-
ſi præſcriptos cancellos egreſſa fue-
rit. Atque hinc videre licet, quàm
vanè ſcripſerit Caluinus 3. 4. 18.
8 *Nam quòd contendunt non poſſe iudi-
cium ferri niſi cauſa cognita, in prom-
ptu eſt ſolutio, temerè hoc ſibi arroga-
re qui ſunt à ſeipſis iudices creati.* Imò
verò à Chriſto Ioan 20. 23. vt ſem-
per Eccleſia intellexit, & tu intel-
ligere potuiſſes niſi Phariſæus eſſes:
quamuis hunc colorem Epiſcopis
& Sorbonicis Doctoribus pro tua
modeſtia allinere conaris. 4. 10. 1.

9 CALVINVS ISCARIOTES.

IVdas ille proditor, qui mundi redemptorem triginta argenteis vendendum putauit, tribus aliis notis illuſtris fuit, quæ Caluino eiuſque ſectatoribus ita conueniunt, vt meritò Iſcariotæ vocari poſſint.

§. 1.

Nam primò, Miracula quæ Chri-
ſtus diuina virtute faciebat, non
vera miracula, ſed dæmonis præ-
ſtigias exiſtimabat, Phariſæorum
hac in re germana ſoboles, vt ex
iam dictis manifeſtum eſt. *Miſer
Iudas*, inquit S. Hieronymus, *&* (In Matt. 26. 48.)
*tamen non miſerabilis, eadem infideli-
tate qua Magiſtrum & Dominum tradi-
dit, putabat ſigna quæ Saluatorem vi-
derat facientem, non maieſtate diuina,
ſed magicis artibus facta : Et quia
fortè eum audierat in monte transfigu-
ratum, timebat ne ſimili transforma-
tione elaberetur è manibus miniſtro-
rum.* Quid Caluinus de Eccleſiæ
miraculis ſentiat, iam vidimus: quid
eius diſcipuli non ſine blaſphemia, (Colore 19.)
de illis loquantur, quotidie audi-
mus.

§. 2.

Secundò, Pium & ſanctum Mariæ Magdalenæ obſequiũ, quod Chriſto

Matt. 26, 8. gratiſſimum fuit, ipſe tanquam pauperum patronus, grauiſſimè reprehendit: cuius fucatam murmurationem, & Chriſti pro muliere apologiam tres Euangeliſtæ diligenter annotârunt. *Poterat*, inquit, *vnguentum iſtud venundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus.* Sed quid Chriſtus? *Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me*; &c. *Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius.* Caluinus Iudæ murmurationem graphicè exprimit: quare Chriſti reſponſionem ad ſe quoque pertinere, exiſtimare debet.

Mar. 14. 4.

Ioan. 12. 4.

4. 5. 18. *Quod in templorum ornatum confertur, perperam collocari dico, ſi non adhibeatur is modus quem & ipſa natura ſacrorum præſcribit, & Apoſtoli alijq́ ſancti Patres tum doctrina tum exemplis præſcripſerunt. At quid tale hodie in templis conſpicitur*, &c. *Interim tantum abeſt* (en pauperum aduocatum) *vt viuorum templorum iuſtam habeant curam, vt potiùs multa pauperum millia fame perire paſſuri ſint, quàm minimum calicem aut vrceolum confringant ad inopiam eorum ſubleuandam.* Et infrà. *Verùm illum ſibi volunt parcere, populum ſuperſtitione inducunt, vt quod erat in pauperes erogandum, ad extruenda templa, ad erigendas ſtatuas, ad emenda vaſa, ad pretioſas veſtes comparandas conuertant. Ita hoc gurgite quotidianæ eleëmoſynæ abſumuntur.* Hæc egregius pauperum patronus. Sed quid dicit Scriptura?

Ioan. 12. 6. *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.* Dic quæſo Caluine,

Primò, ſi viuorum templorum iuſta cura à Papiſtis non fuit habita, vnde tot Noſocomia, tot xenodochia? tot orphanotrophia? tot loca in ſenum & vetularum ſolatium erecta? tot alia pauperum ſubſidia?

Secundò, cùm pauperum patrocinium ſuſceperis, cur tuis non perſuaſiſti vt in ipſorum commodum pia huiuſmodi loca extruerent? Talia tui Euangelij monumenta non videmus: ſed ſi quid tale apud veſtros eſt, à Papiſtis eſt, quorum poſſeſſiones inuaſiſtis: aut certè per ſortilegium ſeu ductum ſortium (quas Loterias vocant) pecunias Ioualiter ad iſtum finem corrogatis, quemadmodum apud quoſdam Caluiniſtas ſolenne eſt.

Tertiò, ſi fures non eſtis, & de egenis ad vos pertinet, quo iure tot Eccleſias, quas magna pietate veſtri Maiores extruxerant, cum ſumma vrbium deformitate, magna vi deſtruxiſtis? Cur calices, veſtes ſacras & aurum Eccleſiæ rapuiſtis? cur ſaltem rapinas illas, vt pietati veſtræ fidem faceretis, in pauperum vſus non contuliſtis? cur in militum ſtipendia ceſſerunt, qui Regem ſuum legitimum, non malè de ipſis meritum, regno exuere conati ſunt, & magnis exercitibus coactis totam patriam miſerrimè afflixerunt? Quo iure, qui nouis rebus ſtuduerunt, tot Eccleſiaſticas terras occupârunt; ſuo quidem malo, aliorum exemplo, ſed tamen occupârunt?

Quartò ſi diuini honoris zelus vos tetigit, vt idololatriam deſtrueretis, cur illius præcepti non eſtis recordati quod olim Deus Iudæis iniunxerat, naturali lumini valdè conforme? *Sculptilia eorum igne combures: Non concupiſces argentum & aurum de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam*, &c. Verùm hæc facilè ſurdis auribus pertranſitis. Deut. 7. 25.

§. 3.

Tertiò, vel primus, vel in primis fuit, qui Chriſto carnis ſuæ manducationem commendanti & promittenti non credidit: eo titulo primus hæreticus, & Sacramentariorum anteſignanus; Docet hoc S. Ioannes cap. 6. 65. *Sed ſunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus, qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.* Quid clarius? illa enim traditio ex infidelitate pullulauit, qua Chriſtum nõ Dei filium, ſed magum & præſtigiatorem exiſtimauit. Itẽ v. 71. *Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt? Dicebat autem Iudam Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet vnus ex duodecim.* Vbi diabolus accipitur pro homine diabolico, calumniatore, vafro, fraudulento, irriſore, qui cum Capharnaitis verba Chriſti de carne ſua manducanda, apud ſe ſubſannabat, quod incredulis, præſertim Hæreticis, familiare eſt. Docent

Digitized by Google

cent hoc idem multi SS. Patres.

Primò, S. Chryſoſtom. hom. 46. in Ioan. *Et intuere Chriſti ſapientiam: neque eum manifeſtauit, neque latere voluit. Illud, ne impudentiùs contenderet: hoc, ne latere arbitratus, licentiùs auderet: quare in ſequentibus apertiùs reprehendit. Priùs ergo eum alijs annumerauit, cum diceret, Sunt quidam ex vobis qui non credunt, quod his verbis confirmat Euangeliſta, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent credentes, & quis traditurus eſſet eum. Cùm autem in malitia perſeueraret, vehementiùs eum arguit, Vnus, inquit, ex vobis diabolus eſt.*

Secundò, D. Auguſtinus tract. 27. in Ioan. *Ibi enim erat & Iudas. Nam quidam ſcandalizati ſunt, ille autem manſit ad inſidiandum, non ad intelligendum. Et quia ideò manſerat, non de illo tacuit Dominus. Non illum expreſſit, ſed nec ſiluit: vt omnes timerent, quamuis vnus periret.* Item enarrat. in Pſal. 54. v. 22. to. 8. *Quædam in Scripturis dura videbantur cum obſcura eſſent, expoſita mollita ſunt. Nam & prima hæreſis in diſcipulis Christi velut ad duritiem ſermonis ipſius facta eſt. Cùm enim diceret, Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit vitam in ſe, illi non intelligentes dixerunt ad inuicem, Durus eſt hic ſermo.* Inter iſtos autem incredulos proculdubio Iudas erat.

Tertiò, S. Alexander Patriarcha Alexandrinus, in epiſtola ad Epiſcopos Catholicos contrà Arium, quæ extat lib. 1. Hiſtor. tripart. c. 13. Iudam, *primum hæreticum* agnoſcit, haud dubiè quòd cum Capharnaitis Euchariſtiæ veritatem non crederet: quod etiam ex S. Hieron. in Matt. 26 colligere licet.

Eat nunc cum ſuis Sacramentarijs Caluinus, & tali anteſignano glorietur, *qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Ieſum.* Act. 1. 16. Eat, & Iſcariotæ cognomen, quod ſibi iure merito competit, in Catholicos ſacerdotes deriuare deſinat, qui iuxta Apoſtolum ſicut *altari deſeruiunt, ita cum altari participant.* 1. Cor. 9. 13. Fruſtrà ſuam ſcabiem illis affricare conatur 4. 18. 14. *Porrò quoniam ad Iudæ taxationem accedere non poterant, vt tamen vel aliqua nota authoris ſui exemplum referrent, numeri ſimilitudinem retinuerunt. Vendiderat ille triginta argenteis: hi ſecundùm Gallicam quidem ſupputationem, triginta nummulis æreis vendunt. ſed ille ſemel: hi, quoties emptor occurrit.* Hæc impius ille impijſſimè, & ſtupidiſsimè: quis enim tales calculos quibuſuis rebus applicare non poſsit?

N O T AE.

1. C*aluinus Stoicus.*] Videtur Caluinus Zenonis porticum adamaſſe, ac Stoicorum perſtudioſus fuiſſe: nam & Senecam, Latinorum Stoicorum principem, diligenter lectitauit, euiúſque libros de Beneficiis, adhuc iunior & ante hæreſim, commentario illuſtrauit. In eo tamen minimè Stoicus, quòd leges Dialecticæ vel ignorat vel diſſimulat, in qua excolenda Stoicorum maximè excelluit induſtria. *Mirabilis eſt* (inquit Cicero) *apud Stoicos contextus rerum. Reſpondent extrema primis, media vtriſque, omnia omnibus. Quid ſequatur, quid repugnet, vident: & vt in Geometria prima ſi dederis, danda ſunt omnia.* Lib. 5. de finib. paulò ante fin. Pulchrè. At qualis rerum contextus in Caluino? Repugnant extrema primis, media vtriſque, omnia omnibus. Quid ſequatur, quid repugnet, vel non videt, vel diſſimulat: & (vt in Contradictoriis) prima ſi dederis, neganda & euertenda ſunt reliqua. Neque hæc vanè aut de nihilo dicuntur: conſulat qui dubitat, Spectaculum nonum & decimum.

2. *A ſeipſo principium habere neceſſe eſt.*] Lactantius Firmianus, vir (vt ex ſcriptis apparet) eloquens & pius, ſed melior orator quàm Theologus, magiſque in Cicerone & Seneca, quàm in Moyſe aut Paulo verſatus, amœniſſimis ſuis diuinarum Inſtitutionum libris errores nonnullos admiſcuit; vt à S. Gelaſio Papa inter apocrypha reiecti ſint. C. Sancta Romana. Ex iis non poſtremus eſt, nihil *eſſe poſſe, quod non aliquando inceperit*: vnde concludit, & Deum ipſum cœpiſſe aliquando, ſeque ipſum feciſſe & procreaſſe. *Verùm quia fieri non poteſt*, inquit lib. 1. cap. 7. ſub fi. *quin id quod ſit, aliquando eſſe cœperit, conſequens eſt vt quando nihil ante illum fuit, ipſe ante omnia ex ſeipſo ſit procreatus.* Et lib. 7. cap. 1. *Prorſus nihil vidit* (Ariſtoteles) *quia quidquid eſt, aliquando habuerit principium neceſſe eſt, nec omninò quidquam poteſt eſſe niſi cœperit.*

Vbi nota, Primò, ex Stoicis malè intellectis hunc errorem ſumptum videri: longè enim alio ſenſu Deum faciebant αὐτοφυῆ, & propriæ originis generatione conceptum.

Volebant enim Primò (quamuis, vt in tenebris, multa malè cohærentia commenti ſint) mundum eſſe animal quoddam diuinum, cuius anima Iuppiter eſſet, ſiue ſummus aliquis Deus; nempe ignis puriſsimus, in æterea regione conſtitutus.

Lipſ. lib. 1. Phyſiol. Stoicor. diſſ. 7. & lib. 2. d. 8 & 22. & lib. 3. d. 4.

Secundò, Huic iungebant multos inferiores Deos, à primaria iſta puritate degenerantes, in quibus & animas noſtras collocabant, vtpote ex ſempiternis ignibus illis delibatas: vnde eſt illud, *diuinæ particulam auræ*. Hos autem animos, ſiue mentes, ſiue Spiritus, non ponebant in mundo tanquam formas in materia, ſed tanquam corpora ſubtiliora in craſſioribus corporibus. *Horatius.*

Ita Lucilius Balbus apud Cicer. lib. 2. de Natura Deor.

Tertiò, Non materiam dumtaxat cum ipſo Deo, ſed ipſum etiam mundum (id eſt, totam cælorum & elementorum molem, cum ſua diſpoſitione, motu & ornatu) ponebant æternum: ita tamen vt ſecundùm quid, ſeneſceret paulatim & tandem interiret (omnibus in chaos quoddam confuſis, per cataclyſmum & maximè per ecpyroſin ſeu conflagrationem) iterum verò naſceretur, quum ſummus ipſorum Deus, ipſe ſe primùm ab illa confuſione liberans, & priſtinæ puritati reſtituens, reliqua etiam omnia in antiquum ordinem & ſplendorem reuocaret. Has autem mortis & natiuitatis, inueterationis & renouationis viciſſitudines ab æterno fuiſſe, & in æternum futuras. Nemo autem hîc à me exigat, vt alia Stoicorum dogmata cum his delirijs conciliem: proprium enim eſt diuinâ doctrinâ deſtitutis, non tantùm à vero aberrare, ſed etiam ſua ipſorum dogmata euertere, quod maximè in Hæreticis cernere licet.

Quartò, Hinc intelligimus quid ſibi voluerint Stoici, quum Deum fecerunt αὐτοφυῆ, αὐτογενῆ, *Deus ipſe ſe fecit*, &c. non enim volunt ex nihilo ſe feciſſe, quomodò Lactantius accepiſſe videtur: ſed à chao & totius mundi conflagratione paulatim ſeſe recipere & purificare, & ſic quodammodo renaſci.

Not. 2. Lactantij errorem non tantùm fidei noſtræ principijs, ſed etiam lumini naturali clariſſimè aduerſari:

Nam Primò, ſi nihil omninò aliquando fuiſſet, nihil vnquam exiſtere potuiſſet: verum enim eſt illud antiquum proloquium, & per ſe notum, *Ex nihilo nihil*, ſi de omni principio intelligatur.

Secundò, Nihil ſeipſum procreare poteſt, quia eſſet ſimul & non eſſet: eſſet, quia faceret: non eſſet, quia fieret: ad quam antilogiam penetrandam nullius Philoſophi ſchola quærenda eſt.

Tertiò, Omnes Philoſophi aliquid æternum poſuerunt, quod nunquam incepit: etiam Epicuræi, qui tamen maximè mundi nouitatem adſtruebant. Lipſ. lib. 2. Phyſiol. Stoicor. d. 23. vnde etiam Thales Mileſius, rogatus quid eſſet Deus, reſpondit: *Quod initio & fine caret.* Laërt. lib. 1.

Not. 3. Caluinum ad Stoicorum verba & phraſim alludere. 1. 5. 6. & in verbis ſuprà citatis: vtrùm etiam ad ſenſum? Viderit ipſe, & ſanè loqui diſcat ſi ſanè vult intelligi. Locuti autem hîc fuimus de durationis principio: nam Filius & Spiritus ſanctus habent ſuæ proceſſionis principium, nec minùs tamen æterni ſunt quàm ipſe Pater.

3. *Vbi primùm vel minima fidei gutta.*] Stoicorum ſententiam pulchrè refutat D. Auguſtinus ep. 29. ad S. Hieronym. qui momento hominem ſapientem ex ſtulto fieri fingebant, quemadmodum qui ex aquis emergens ſubitò clariſſimum Solem intuetur. *Hæc ſimilitudo*, inquit, *vbi ſtultitia velut aqua, & ſapientia velut aër ponitur, vt animus à præfocatione ſtultitiæ tanquam emergens in ſapientia repentè reſpiret, non mihi videtur ſatis accommodata noſtrarum ſcripturarum auctoritati. Sed illa potiùs, vt vitium vel ſtultitia tenebris, luci autem virtus vel ſapientia comparetur, quantum iſta ſimilia de corporalibus ad intelligibilia duci poſſunt. Non itaque ſicut de aquis in aërem ſurgens, vbi earum ſummum tranſierit, repentè quantum ſufficit inſpiratur, ſed ſicut de tenebris in lucem procedens paulatim progrediendo, illuminatur. Quod donec pleniſſimè fiat, iam eum tamen dicimus tanquam de abditiſſima ſpelunca egredientem vicinia lucis afflatum tanto magis, quanto magis propinquat egreſſui: vt illud quod in eo lucet, ſit vtique ex lumine quò progreditur; illud autem quod adhuc obſcurum eſt, ſit ex tenebris vnde egreditur.* Huc vſque D. Auguſtinus.

4. *Omnia peccata ſunt æqualia.*] Ergo omnes peccatores æquales: Catilina & Camillus, Clodius & Cato. Negat Caluinus 2. 3. 4.

Sed Primò, ſibi contradicit, quum in Camillo dotes iure laudabiles agnoſcit, quas ab omnibus noſtris Sanctis ablegat 3. 14. 9. 2.

Secundò, omnia vitia in omnibus agnoſcit, non actu quidem, ſed poteſtate, 2. 1. 8. & 2. 3. 2. *Equidem fateor non omnia hæc in vnoquoque homine flagitia emergere: inficiari tamen non licet, quin hydra iſta in ſingulorum pectoribus lateat.* At hoc planè Stoicum eſt, vt videre licet apud Ciceron. IV. Tuſcul. *Omnes ſtultos inſanire, vt malè olere omne cœnum: at non ſemper. Commoue, ſenties.*

Tertiò, Stoici in peccatorum æqualitate, ſuppliciorum inæqualitatem ſtatuebant, vt apud Ciceron. 3. Paradox: Caluinus in æquali iuſtitia, præmiorum inæqualitatem confingit. 3. 25. 10 Quid, quòd Stoici multum vtilitatis in ſuo hoc dogmate ponebant? *Hac ſententia*, inquit Cicero Stoicus, *non modo verior, ſed ne vtilior quidem hominum vita reperiri vlla poteſt. Quæ vis eſt enim, quæ magis arceat homines ab omni improbitate, quàm ſi ſenſerint nullum in delictis eſſe diſcrimen?* Quid Caluinus? 2. 8. 10. *Exempli gratia, ira & odium non vſque adeo execranda putantur mala, quum ſuis nominibus appellantur: at quum interdicuntur nobis ſub homicidij nomine, meliùs intelligimus quanta ſint in abominatione apud Deum, cuius voce in tam horrendi flagitij ordinem rediguntur.*

S Hieron. lib. 3. in Iſa. 8. v. 14.

Lib. 13. Antiquit. cap. 18 lib. 17. cap. 3

5. *Caluinus Phariſæus.*] Non multo ante Chriſti aduentum exorti ſunt in Iudæa Sammai & Hillel: ex his Scribæ & Phariſæi, quorum in Euangelijs eſt mentio frequentiſſima. Dicuntur Phariſæi, quaſi ab alijs diuiſi & ſeparati, qui præ reliquis maiorem ſanctitatem profiterentur: qui autem ex illis Legi interpretandæ nauabant operam, Scribæ peculiariter vocabantur. *Tanta eſt*, inquit Ioſephus, *eorum auctoritas apud populum, vt etiamſi Regi obloquerentur aut Pontifici, fidem tamen vulgus ijs habeat.* Et alibi; *Genus hominum aſtutum, arrogans & interdum Regibus quoque infeſtum, vt eos etiam apertè impugnare non vereantur.* Verus igitur Phariſæus, Caluinus: qui quum omnes grauiſſimorum criminum reos agat, ſuam tamen iuſtitiam, ſanctitatem, caſtitatem, &c. commendat: qui Eccleſiam ab omnibus alijs diui-

ſam

ſam & ſeparatam erexit: qui Reges Caluiniſmum auerſantes, conſputandos docet: cuius doctrinæ vim & efficaciam experti ſunt duo Chriſtianiſsimi Reges, Franciſcus II. & Carolus IX. vt omnes hiſtoriæ Franciçæ loquuntur.

Comment. in Daniel.

6. *Non tantùm Deum ſe eſſe probat dum peccata remittit.*] SS.Patres, quia cum Ario negotium erat, ferè hunc locum de Chriſti diuinitate accipiunt, quam ille furioſè impugnabat: non tamen negant de humana natura poſſe intelligi, cui per excellentiam illa poteſtas ſit commiſſa. Vide D.Thomam 3.p.q.16.a.11.ad 2. & q.64.a.3. Melchior. Canum lib.12 de locis Theolog.cap.14.teſtim.4.

7. *Quod contra Magiſtrum Sententiar. obſeruandum eſt.*] *Non autem hoc ſacerdotibus conceſſit* (inquit in 4.d.18.F.) *quibus tamen tribuit poteſtatem ſoluendi & ligandi, id eſt, oſtendendi homines ligatos vel ſolutos.* Et ſtatim, *In ſoluendis ergo culpis vel retinendis, ita operatur ſacerdos euangelicus & iudicat, ſicut olim legalis in illis qui contaminati erant lepra, quæ peccatum ſignat.* Hæc Magiſtri interpretatio falſa eſt, damnata à Concilio Florentino & Trident. Seſſ.14. cap.6. & can.9. *Si quis dixerit, Abſolutionem ſacramentalem ſacerdotis non eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti,*&c. *anathema ſit.* Nec primus fuit Magiſter qui hanc opinionem inuexit, ſed aliorum, quos Richardus Victorinus, ipſo Magiſtro paulò ſenior, his verbis pulchrè & validè refellit: *Extat quorundam ſententia tam friuola, vt ridenda potiùs quàm refellenda videatur: putant enim ſacerdotes non habere poteſtatem ſoluendi, ſed oſtendendi ſolutos. Sed nunquid Dominus dixit, Quod ſolutum oſtenderitis, erit ſolutum? Dicunt ſacerdotes non habere poteſtatem remittendi peccata, cùm Dominus hoc dicat: & dicunt habere poteſtatem oſtendendi remiſſa, cùm Dominus hoc non dicat.* Hæc ille. Magiſtrum, vt errantem, relinquunt diſcipuli, D.Thomas, Scotus, Richardus, Durandus, Caietanus, vterque Soto, & alij. Et tamen Caluinus eum errorem, vt Catholicorum ſententiam adfert, tum hîc, tum 3.4.24.

Suar.to.4. in 3.p. diſp.16. ſect.2. & diſp.19.ſect.2

Lib.de Poteſtate ligandi & ſoluendi.

8. *Temerè hoc ſibi arrogare, qui ſunt à ſeipſis iudices creati.*) Potiori iure à te quæremus, Caluine, à quo Martinus Lutherus ſit conſtitutus Apoſtolus, Propheta aut Euangeliſta? à quo Philippus Melanchthon, celeberrimæ illius Auguſtanæ confeſſionis architectus? à quo Zuinglius, Oecolampadius, Brentius, Kemnitius, tui Symmyſtæ? à quo tu ipſe tandem Papa Geneuenſis creatus ſis, vt Bernenſes te ioco vocitare ſolebant. Neque enim vlli ſobrio ſatisfaciet tua euaſio 4.3.4. quòd *extra ordinem* miſſus ſis, niſi miſſionem tuam idoneis argumentis probaueris.

9. *Caluinus Iſcariotes.*) Nobilis titulus quo Caluinus gloriari poteſt: nam & olim Caiani Valentinianorum ſoboles, qui Cain præ Abele venerabantur, etiam Iudam proditorem magni faciebant, eiuſque proditionem tanquam diuinum facinus extollebant, ex qua nimirum humani generis redemptionem ſecuturam præuidebat. Caluinus autem Iudæ proditionem opus Dei eſſe pronuntiat. 1.18.2. & alibi frequenter: Iudamque diuinitus impulſum & roboratum, vt Chriſtum Iudæis venderet & traderet: conuenienter Lutheri & Melanchthonis aphoriſmis, tam proprium Dei opus eſſe Dauidis adulterium & Iudæ proditionem, quàm Pauli vocationem. Vide Color.20.

S.Epiphan. hæreſi 38.

CONCORDIA SECVNDA.

Cum Simone Mago.

COLOR LII.

lar. lib.de ous Eccle. p.13.

QVemadmodum primus hæreticus fuit Iudas Simonis Iſcariotes, ita hæreſiarcha primus (quamuis aliqui Theobuten ponant) fuit Simon Magus Samarites, de quo Act.8.9. *Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum: cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna. Attendebant autem eum propter quod multo tempore magijs ſuis dementaſſet eos,*&c. Hic cùm Apoſtolorum miracula vidiſſet, credidit & baptizatus eſt: ſed cùm Spiritus ſancti gratiam emere voluiſſet, vt cariùs venderet, audiuit à B.Petro, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Act.8.20. Quare vt canis ad vomitū, ſic ad magiam reuerſus, anno Claudij 2. Romam venit, vt ſe tanquā Deum aliquē venditaret: ſed Simon Petrus à Chriſto eodem anno ſubmiſſus, eum inde fugaſſe ad tempus videtur.

Sub

Digitized by Google

Plin. lib. 30. cap. 2.

Sub Nerone verò, qui Magis addictiſſimus erat, Romam reuerſus ita profecit, vt ſtatuam inter duos pontes, in inſula videlicet Tiberina ſiue Æſculapij, tanquam Deus obtinuerit. Sed cùm ludum Icarium præſente Nerone exhibere vellet, & tanquam Dei filius in cælum conſcendere, B. Petri precibus fracta dæmonum qui eum euehebant, potentia, in terram delapſus eſt: vt qui in cælum volare præſumebat, fractis cruribus ambulare non poſſet. Atque is fortè fuerit, de quo Sueton. in Nerone cap. 12. *Icarus primo ſtatim conatu iuxta cubiculum eius decidit, ipſumq́ue cruore reſperſit.* Plurimos autem errores commentus eſt, & plurimos diſcipulos reliquit, Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, &c. qui Simoniani dicti ſunt, quamuis & ipſi peculiares familias ſuo nomine inſignierunt.

CALVINVS SIMONIANVS.

§. 1.

PRimò, quia liberum hominis arbitrium vterque tollit. S. Clemens Romanus lib. 3. Recognition. B. Petrum cum Simone diſputantem ſic introducit: *Sed dic, quomodo ergo Deus iudicat ſecundùm veritatem vnumquemque pro actibus ſuis, ſi agere aliquid in poteſtate non habuit? Hoc ſi teneatur, conuulſa ſunt omnia: fruſtra erit ſtudium ſectandi meliora. Sed & Iudices ſeculi fruſtra legibus præſunt, & puniunt eos qui malè agunt: non enim in ſua poteſtate habuerunt vt non peccarent. Vana erunt & iura populorum, quæ malis actibus pœnas ſtatuunt: miſeri erunt & qui ſeruant cum labore iuſtitiam: beati verò illi qui in delicijs poſiti cum luxuria & ſcelere viuentes tyrannidem tenent. Secundùm hæc ergo nec iuſtitia erit, nec bonitas, nec vlla virtus, & vt vis, nec Deus.*

Caluinus lib. 2. cap. 2. 3. 4. in liberi arbitrij nomen & rem, in Philoſophos, in Patres, in Theologos Scholaſticos vehementer inuectus, ſic tandem cap. 5. loquitur, *De humani arbitrij ſeruitute ſatis dictum videri poſſet, niſi qui falſa libertatis opinione præcipitare ipſum conantur, ſuas ex aduerſo quaſdam rationes obtenderent ad ſententiam noſtram oppugnandam.* Sunt autem ferè rationes iam allatæ, quas ipſe fruſtra ſoluere conatur: quo ſatis oſtendit non Simonis Petri, ſed Simonis Magi ſe eſſe diſcipulum. *Nego igitur*, inquit, *peccatum idcò minùs debere imputari, quod neceſſarium eſt: nego rurſum, conſequi quod inferunt, euitabile eſſe quia voluntarium ſit.* An potuit magis Simonizare?

§. 2.

Secundò, quia vterque Deum eſſe legiſlatorem negat. S. Epiphanius lib. de hæreſib. cap. 21. *Non eſſe autem legem Dei, ſed ſiniſtra virtutis dicebat. Neque prophetas ex bono Deo eſſe, &c.* legem autem ijs angelis tribuere vi-

1 detur, qui mundum iuxta ipſius delirium fabricârunt, vt homines in ſeruitutem redigerent.

S. Irenæus lib. 1. adverſ. hæreſ. cap. 20.

Caluinus 3. 19. 3. Chriſtum potiùs vt nos à lege liberaret, veniſſe vult, quàm vt legem ferret. Et §. 2. *Sublata igitur Legis mentione, & omni operum cogitatione ſepoſita, vnam Dei miſericordiam amplecti conuenit, quum de iuſtificatione agitur: & auerſo à nobis aſpectu, vnum Chriſtum intueri. Non enim illic quæritur quomodò iuſti ſimus: ſed quomo-*

2 *dò iniuſti licèt ac indigni, pro iuſtis habeamur. Cuius rei ſi certitudinem aliquam aſſequi volunt conſcientiæ, nullum Legi locum dare debent.* Hinc ad Moſen totam Legem Nouatores relegant; Chriſtianis nihil cum illa eſſe commune, vtpote quæ tantùm terrere & damnare poſſit. Pulchrè igitur Concilium Tridentinum ſeſ. 6. can. 21. *Si quis dixerit, Chriſtum Ieſum à Deo hominibus datum fuiſſe vt redemptorem cui fidant, non etiam legiſlatorem cui obediant, anathema ſit.* Quod telum in Lutheranos intortum, ad Caluinum etiam pertinet, à quibus ipſe hæc ſua accepit.

Luther. in epi. ad Galat.

§. 3.

Tertiò, *Per gratiam ſaluari homines, & non per opera bona.* S. Irenæus lib. 1. cap. 20. *Prophetas à mundi fabricatoribus angelis inſpiratos dixiſſe prophetias: quapropter nec vlterius curarent eos, hi qui in eum & in Selenen eius ſpem habeant, & vt liberos agere quæ velint: ſecundùm enim ipſius gratiam ſaluari homines, ſed non ſecundùm operas iuſtas.* Quid aliud vbique inculcat Caluinus, niſi quod in Chriſtum credi velit, Simon in ſe, vtpote Deum ſe faciens? idem error, alio modo fidelibus illudens.

Sic

Sic 3. 11. 19. *Fide iuſtificari hominem quia toties in Scriptura recurrit, negare non audent: ſed cùm nuſquam exprimatur ſola, hanc adiectionem fieri non ſuſtinent. Itáne? ſed quid ad hæc Pauli verba reſpondebunt, vbi contendit non eſſe ex fide iuſtitiam, niſi ſit gratuita? Quomodò gratuitum cum operibus conueniet?* Reſpondebit Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 8. *quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur.*

§. 4.

Quartò, *Per Angelos, inſpiratos eſſe Prophetas, & legem datam: propterea non eſſe curandos: nec enim eſſe naturaliter operas iuſtas, ſed ex accidenti, quemadmodùm poſuerunt qui mundum fecerunt Angeli, per huiuſmodi præcepta in ſeruitutem deducentes homines. Quapropter & ſolui mundum, & liberari eos qui ſunt eius, ab imperio eorum qui mundum fecerunt repromiſit.* Sic Caluinus 4. 10. 1. acerrimè in leges Eccleſiaſticas inuehitur, quaſi ſolo humano ſpiritu ferantur, ac propterea non eſſe curandas, ne in ſeruitutem fidelium conſcientias abripiant. *Ortæ ſunt innumeræ traditiones humanæ, totidem ad ſtrangulandas miſeras animas laquei. Alibi docui quàm crudelis ſit carnificina quod de auriculari confeſſione præcipiunt. In alijs legibus tanta violentia non apparet: ſed quæ videntur omnium maximè tolerabiles tyrannicè conſcientias premunt.* Quia tamen Scriptura Magiſtratui, tam Eccleſiaſtico quàm politico obediendum præcipit, non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam: ipſe 4. 10. 5. ſubtilem illam & hactenus inauditam diſtinctionem inuenit, de qua ſuprà dictum eſt, vt in genere obtemperemus, non tamen in ſpecie, ne conſcientiæ noſtræ ſeruitute premantur. Porrò non eſſe naturaliter operas iuſtas, ſed ex accidenti (qui fuit olim Epicuræorum error) nuſquam quòd ſciam, Caluinus expreſſè docet: iecit tamen ea fundamenta, ex quibus Libertini (vera ipſius ſobòles) collegerunt peccatum nihil eſſe niſi falſam opinionem, ac propterea licere vnicuique agere quod lubet, quæ fuit ipſiſsima Simonis hæreſis. Deducit hoc ex Caluini doctrina Bellar. lib. 2. de ſtatu peccati cap. 7.

In appendice §. 4.

Idem docuit Carpocras vt notat S. Epiphan. hæreſi. 27.

§. 5.

Quintò, Miracula quæ in fidei confirmationem fiunt, dæmonum eſſe præſtigias. Irenæus lib. 1. cap. 20. *Hic igitur Simon qui fidem ſimulauit, putans Apoſtolos & ipſas ſanitates per Magiam, & non virtute Dei perficere, & per impoſitionem manuum Spiritu ſancto adimplere credentes Deo per eum qui ab ipſis euangelizatur Chriſtus Ieſus, per maiorem quandam Magicam ſcientiam & hoc ſuſpicans fieri*, &c. Quòd Caluinus hîc planè Simonizet, ſuprà oſtenſum eſt, Colore 19. Porrò ex Simonis ſchola pręter alios diſcipulos, prodierunt Gnoſtici, qui ſcientiæ nomine gloriantes, turpiſſima quæque & docebant, & faciebant: cum quibus Caluiniſtas multa habere communia facilè intelliget, qui legerit S. Epiphanium hæreſi 26. Theodoret. lib. 1. Hæretic. fabul. Baron. anno Domini 120.

NOTAE.

1. *Plurimos diſcipulos reliquit.*] Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Nicolaum, Cerdonem, Marcionem, Gnoſticos, &c. de quibus S. Irenęus lib. 1. aduerſus Hęreſ. cap. 20. Baron. anno. 35. Eius cum Caluino concordiam pulchrè depinxit S. Vincentius Lerinenſis, in ſuo aureo Cõmonitorio cap. 34. *Quis ante Magum Simonem, Apoſtolica diſtrictione percuſſum, à quo verus ille turpitudinum gurges vſqu[illegible]n nouiſſimum Priſcillianum* (adde vſque in Henricum Nicolai & Dauidem Georgij, noſtri temporis ſpurciſſimos Hęreticos) *continua & occulta ſucceſſione manauit, auctorem malorum, id eſt, ſcelerum, impietatum, flagitiorumq́, noſtrorum, auſus eſt dicere creatorem Deum? Quippe quem adſerit talem hominum manibus ipſum ſuis creare naturam, quæ proprio quodam motu & neceſſaria cuiuſdam voluntatis impulſu, nihil aliud poſsit, nihil aliud velit, niſi peccare: eo quòd furiis omnium vitiorum exagitata &*

inflammata, in omnia turpitudinũ barathra inexhauſta cupiditate rapiatur. Hæc ille. Et dubitamus adhuc Simoni adnectere Caluum? nam 3. 23. 3. *Ne ergo Deum iniquitatis inſimulent, ſi æterno eius iudicio morti deſtinati ſint, ad quam à ſua ipſorum natura ſponte ſe perduci, velint nolint, ipſi ſentiunt.*

2. *Liberum hominis arbitrium vterque tollit.*) Et ſua Hæreticis ſucceſſio eſt, quamuis miſerè interrupta, vt vel in hoc vno dogmate videre licet: de quo ſic Hoſius Cardinalis in Confeſſione Polonica cap. 92. ſub fi. *Atque hæc eſt non continuata, ſed ſæpius interrupta ſucceſſio, quod attinet ad hunc articulum Eccleſiæ Lutheranæ, in qua ille ſummam eſſe cauſæ ſuæ ſcribit. Primus aſſertor fuit Simon Magus: Simoni poſt annos centum ſucceſſit Marcion: Marcioni centum alijs & triginta interiectis Manichæus:* (& poſt Priſcillianus in Hiſpania, ex D. Auguſtino lib. de Hæreſib. cap. 70.) *Manichæo poſt octingentos & ampliùs, Petrus Abailardus: Abailardo poſt ducentos quadraginta, Ioannes VVicleff: Ioanni VVicleff poſt centum quadraginta annos Martinus Lutherus. Cuius ſucceſſionis adeò pudet Lutherum & ſectatores eius, vt in ſui erroris huius impij defenſionem, nullum ex his auctorem citare audeat: citiùs adeò qui confutârunt hoc dogma, quoties illi commodum videtur, Auguſtini, Bernardi, & aliorum Catholicorum, in aliam quàm ipſi ſcripſerunt, ſententiam detorto vſus fuerit teſtimonio. Sic ſuo ipſe tanquam ſorex perit indicio. Catholicos, velit, nolit, fateâtur neceſſe eſt, quorum ſententiam oppugnat: quorum verò dogma tuetur, eos hæreticos fuiſſe negare non poteſt. Vnus eſt ex omnibus impij dogmatis huius aſſertor, quem nominare tamen audet, Ioannes VVicleff, Eccleſiæ iudicio condemnatus: quem (tanta hominis eſt audacia & impudentia) ob hoc ipſum quod ab Eccleſia eſt damnatus, in ſanctorum album referre non dubitat. Sed quorum ſanctorum? quos iam enumerauimus, Simonem Magum, Marcionem, Manichæum,* &c. Vide Bellar. lib. 4. de grat. & lib. arbitr. cap. 8.

CONCORDIA TERTIA.

Cum Nouato & Nouatiano.

COLOR LIII.

NOuatum & Nouatianum quidam Scriptores, Græci præſertim, non diſtinguunt, ſed alterum cum altero perperàm confundunt: Nouatus enim in Africa Epiſcopus, Nouatianus autem Romanus presbyter fuit, primus Antipapa, qui primum ſchiſma contra S. Cornelium Papam in Eccleſia Romana conflauit. Error tolerabilis: tum propter nominum affinitatem, tum maximè quia Nouatus ob ſcelera ſua ex Africa profugus, Nouatianum propter Cornelij electionem inuidiæ ſtimulis agitatum, in ſchiſma & errores perpulit, & totius hæreſeos architectus fuit. Vnde quamuis propriè à Nouato Nouatiani, à Nouatiano Nouatianenſes (quo nomine S. Cyprianus vtitur epiſt. 73.) dicatur, vſus tamen obtinuit, vt qui illorum hæreſim ſequuntur (inter quos Caluinus iure merito numerandus eſt) Nouatiani appellentur. Vide Baron. anno Domini 254.

CALVINVS NOVATIANVS: quamuis eos inſanos vocet. 3. 3. 21.

§. 1.

I. NOuatianus diu baptiſmum diſtulit, donec ex morbo in lectum coniectus, in eodem baptizatus eſt, omiſsis Eccleſiæ cæremoniis quæ tum adhiberi ſolebant: vnde & Clinicus dictus eſt, & ſecundùm veteres Canones factus eſt irregularis. Tradit hæc S. Cornelius Papa & Martyr in epiſtola ad Fabianum Antiochiæ Epiſcopum: videlicet, quòd *Nouatus* (ita eſt in textu Euſebij) *in iuuentute ſpiritu immundo vexatus ſit: & cùm tempus aliquantum conſumpſiſſet apud Exorciſtas, ægritudinem incurrerit grauem, ita vt deſperaretur: & quòd iacens in lecto pro neceſſitate perfuſus ſit, nec reliqua in eo quæ baptiſmum ſubſequi ſolent, ſolemniter adimpleta ſint.* Quid Caluinus? Euſeb. lib. 6. hiſtor. Eccleſiaſt. c. 31.

Primò, Baptiſmum ad ſalutem eſſe neceſſarium negat. 4. 15. 20. & 4. 16. 25 Vnde & Miniſtri Caluiniani extra concionem non baptizant, nec multùm laborant, ſi paruuli

ſine baptiſmo moriantur.

Secundò, Antiquiſsimas Eccleſiæ cęremonias, quas ſanctiſsimi illi Martyres, Cornelius, Cyprianus, Stephanus, &c. tanti fęcerunt, cum Nouatiano omittit.

Tertiò, Non omittit tantùm, ſed in eas ita bacchatur, vt incredibile ſit tantam impudentiam in ſanæ mentis hominem incidere potuiſſe. *Quod ad externum ſymbolum pertinet*, inquit 4. 15. 19. *vtinam genuina Chriſti inſtitutio valuiſſet quantum par erat ad cohibēdam hominum audaciam. Quaſi enim res eſſet contemptibilis, ex Chriſti præcepto aqua baptizari, inuenta eſt benedictio, vel potiùs* incantatio *quæ veram aquæ conſecrationem polluerct. Additus poſtea cereus cùm chriſmate: exſufflatio verò ianuam ad baptiſmum aperire viſa eſt. Etſi autem me non latet quàm vetuſta ſit aduentitiæ huius farraginis origo, reſpuere tamen mihi & piis omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines. Quum autem videret Satan ſtulta mundi credulitate abſque negotio ferè inter ipſa Euangelij exordia receptas eſſe ſuas impoſturas, ad craſsiora ludibria prorupit; hinc ſputum & ſimiles nugæ palàm in baptiſmi probrum effræni licentia inuecta.* Hæc ille Si Nouatianenſis eſt, qui baptiſmi vſitatas cęremonias ſine cauſa omittit, quid ille qui contemnit? qui ſubſannat? qui ad magos & Satanam ablegat? qui Apoſtolos & viros Apoſtolicos, harum inſtitutores, incantatores & Satanæ miniſtros appellat? Sed quæro à te Caluine, licétne addere aliquid Chriſti inſtitutioni, an nihil? Si nihil, cur tu ſtatim addis tam multa? *Quāto igitur*, inquis, *ſatius erat omiſſis theatricis pompis, quæ ſimplicium oculos perſtringunt, & mentes hebetant, quoties baptizandus aliquis eſſet, in cœtum fidelium ipſum repræſentari, & tota Eccleſia velut teſte, ſpectante & orante ſuper eum, Deo offerri: recitari fidei confeſsionem, qua ſit inſtituendus catechumenus: enarrari quæ in baptiſmo habentur promiſsiones: catechumenum baptizari in nomen Patris & Filij & Spiritus ſancti: remitti demum cum precibus & gratiarum actione.* Certè hæc omnia neque in ſacris litteris habentur, neque à Chriſto præſcripta ſunt. Quòd ſi aliquid eſt addendum, tuóne an doctiſsimorum & ſanctiſsimorum Martyrum iudicio ſtabimus, vt quid adiiciendum ſit addiſcamus? Tu vis audibilia verba tantùm, Eccleſia adhibere vult etiam verba viſibilia, quæ vel te teſte 4. 14. 6. z. rudem populum magis commouere ſolent. *Illic enim*, inquis, (nempe in Sacramentis) *ſeſe nobis manifeſtat quantum noſtræ hebetudini agnoſcere datum eſt, ſuamq́ erga nos beneuolentiam & amorem* expreſsiùs *quàm verbo teſtatur.* At ſunt nugæ, & baptiſmi ludibria: exſufflatio, ſputum, vnctio, &c. Cur eodem titulo quæ Chriſtus ipſe fecit, non exornas? Mar. 7. 33. *Expuens tetigit linguam eius*, &c. Ioan. 9. 6. *Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lutum ſuper oculos eius.* Ioan. 20. 22. *Inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum.* Quòd ſi his & ſimilibus cæremoniis interfuiſſes, niſi valdè fallor, vel cum Iuda Iſcariote palàm irriſiſſes, vel cum Phariſæis ad incantationes & Beëlzebub relegaſſes.

§. 2.

Secundò, Nouatianus Confirmationis Sacramentum non accepit, vt in eadem epiſtola S. Cornelius teſtatur. *Nec ſignaculo chriſmatis conſummatus eſt, vnde nec Spiritum ſanctum vnquam potuit promereri.* Atque hinc factum eſt, vt & ipſe & eius diſcipuli Confirmationis Sacramentum contemnerent, vt notat B. Theodoret lib. 3. fabul. hæret. *Nouatiani iis qui ab ipſis tinguntur, ſacrum chriſma non præbent: quocirca eos qui ex hac hæreſi corpori Eccleſiæ coniunguntur, benedicti Patres vngi iubent.* Atque hîc quidem Caluinus pluſquam Nouatianus eſt, qui contemnere non contentus, tot blaſphemias & ſarcaſmos in ſacrum Chriſma eructat, vt immundo ſpiritu plenus fuiſſe videatur: quemadmodùm Spiritu ſancto replentur, qui Sacramentum iſtud debita cum præparatione ſuſcipiunt. Pauca audiamus 4. 19. 5. *Poſterior ætas, re prope oblitterata, fictitiam neſcio quam confirmationem pro Dei Sacramento poſuit. Confirmationis virtutem eſſe finxerunt, Spiritum ſanctum conferre ad gratiæ augmentum*, &c. Et 4. 19. 7. *Hoc verò, non à me, ſed a*

Domino audacter pronuncio, Qui oleum vocant oleum ſalutis, ſalutem quæ in Chriſto eſt abiurant, Chriſtum abnegant, partem in regno Dei non habent. Oleum enim ventri, & venter oleo: vtrumque Dominus deſtruet. Et 4. 19. 8. *Videte malitioſam & ſonticam Satanæ fraudem, qui ex Deo eſtis. Quod verè in baptiſmo dabatur, in ſua confirmatione dari mentitur: vt furtim incautos à baptiſmo abducat. Quis iam dubitet hanc Satanæ doctrinam?* & ſtatim, *Veriùs ergo definire hanc confirmationem poſſum quàm ipſi hactenus definierint: nempe inſignem eſſe baptiſmi contumeliam quæ vſum ipſius obſcurat, imò abolet: falſam eſſe diaboli pollicitationem, quæ nos à veritate Dei abſtrahit. Aut ſi mauis, Oleum diaboli mendacio pollutum, quod velut offuſis tenebris, ſimplicium mentes fallit.* Et 4. 19. 11. *Præ hac oleum veſtrum non vnius ſtercoris facimus,* &c. Mirum, cur oleum ita inſectetur Caluinus, quo Deus ad miniſtros ſuos vngendos, & ad miracula frequenter vſus eſt; vt ex plurimis Scripturæ locis conſtat, Exod. 29. 7. Pſal. 88. 21. Mar. 6. 13. *Vngebant oleo multos ægros, & ſanabant.* Quare mirum non eſt, ſi in hac materia duo Sacramenta conſtituta ſint, Confirmatio & Extrema vnctio, vt vetuſtiſſima Eccleſiæ praxis oſtendit: quam Caluinus mendaciter aliò trahere conatur, 4. 19. 12. *Prætexunt quod ſolent, vetuſtiſſimam eſſe hanc obſeruationem, & multorum ſeculorum conſenſu firmatam.* Et ſtatim, *Sed quid vetuſtatem obiectant, quum veteres dum propriè loqui volunt, nuſquam plura duobus Sacramentis recenſeant?* Ingens mendacium, & Caluini doctrinam euertens, qui tria aut etiam quatuor Sacramenta non inuitus admittit, vt infrà ſuo loco videbimus.

§. 3.

Tertiò, Nouatianus Pœnitentiæ Sacramentum ſuſtulit, & claues Eccleſiæ ad peccata ſoluenda negauit. Nouatianorum mentem ſic explicat Azeſius Nouatianus apud Socratem lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 7. nam cùm à Conſtantino Imperatore rogatus eſſet, *cur ſe à communione Eccleſiæ ſegregaſſet, exquiſitam ſeueri cuiuſdam Canonis obſeruationem in medium adduxit: nimirum, eos qui poſt baptiſmum in illud peccati genus, quod Sacroſancta Scriptura peccatum ad mortem appellãt, delapſi fuiſſent, non debere diuinorum myſteriorum fieri participes: ſed ad pænitentiam cohortandos, & remiſſionis ſpem non à* Sacerdotibus, *ſed à Deo, qui & poteſt, & auctoritatem habet peccata remittendi, expectandam. Quæ cùm dixiſſet Azeſius, imperator ſic illum denuò affatus eſt. Erigito tibi ſcalam Azeſi, & ad cælum ſolus aſcendito.* Hæc Socrates, quæ eadem Sozomenus refert lib. 1. Hiſtor. cap. 21. vterque Nouatianus, dogmatum ſectę ſuæ non imperiti. Idem docet S. Cyprianus epiſt. 52. ad Antonianum: idem S. Ambroſius lib. 1. de Pœnitẽtia cap. 2. *Sed aiunt,* inquit, *ſe Domino deferre reuerentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſeruent.* Idem S. Auguſtinus lib. de Agone Chriſtiano c. 31. *Nec audiamus eos, qui negant Eccleſiam Dei omnia peccata poſſe dimittere. Itaque miſeri dum in Petro petram non intelligunt, & nolunt credere datas Eccleſiæ claues regni cælorum, ipſi eas de manibus amiſerũt.* Falluntur igitur multi S. Pauli interpretes Heb. 6. 4 & cap. 10. 26. & cap. 12. 17. qui Nouatianorum dogma fuiſſe putant, aliqua peccata eſſe abſolutè irremiſſibilia, in quibus eſt etiam Caluinus 3. 3. 21. *Hi quoque loci ſunt,* inquit, *ex quorum praua intelligentia inſaniendi materiam olim Nouatiani hauſerunt,* &c. Non enim hoc volebant, ſed Deum ſibi hanc remiſſionem reſeruaſſe, nec Eccleſiæ claues eò ſe extendere: vnde Symboli Apoſtolici articulum, *Credo remiſſionem peccatorum,* nempe in Eccleſia paratam eſſe, abnegabant. Et quidem ipſe Nouatianus ex Stoico philoſopho Chriſtianus factus, omnes peccatores à myſteriis excludebat, ſentiens omnia peccata eſſe paria: ſectatores autem eius nonnihil de rigore iſto remiſerunt, vt in S. Ambroſio videre licet. (Lib. 1. de Pœnit. cap. 2.) *Aiunt,* inquit, *ſe exceptis grauioribus criminibus, relaxare veniam leuioribus. Non hoc quidem auctor veſtri erroris Nouatianus ait, qui nemini pænitentiam dandam putauit.* Et infrà, *In eo igitur Patrem veſtrum propria damnatis ſententia, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſoluenda à* vobis *putetis, & quæ ſine remedio eſſe arbitremini.* Rectè igitur Cõcilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. *Poteſtatẽ remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſ-*

ſoribus

ſoribus fuiſſe cõmunicatam, vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Nouatianos remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes magna ratione Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit, atque condemnauit. Eſt igitur Nouatianorum hæreſis, eadem prorſus cum hæreſi Nouatorum noſtri temporis: nam quamuis aliquam peccatores reconciliandi rationem obſeruent, nihil tamen Eccleſiæ concedunt, quàm vt annunciet credentibus in Chriſtum peccata remitti, vt ſuprà cùm de Phariſæis ageretur, oſtenſum eſt. Quod igitur Azeſio Nouatiano per iocum dixit Conſtantinus Imperator, vt ſolus cælum aſcenderet, id nouator & veterator Caluinus ſeriò docet: hoc tantùm diſcrimine, quòd Azeſio ſcalæ, Caluiniſtis commoda vehicula proponantur, quod mollibus hominibus longè gratius eſt. Sic 4.17.15. *Adhæc quum Dei conſilium ſit, vt iam ſæpius inculco, nos* commodis *vehiculis ſurſum ad ſe tollere*, &c. & 4.17.31. *Chriſtus præſens illis non videtur, niſi ad nos deſcendat. Quaſi verò ſi ad ſe nos euehat, non æquè potiamur eius præſentia.* Et 4.1.5.2 *Quaſi verò non ſit in Dei poteſtate vt nobis propinquus ſit, quodammodò ad nos deſcendere: & tamen neque mutare locum, neque nos affigere terrenis medijs? ſed potius vehiculis quibuſdam nos ſurſum efferre*, &c.

§.4.

Quartò, Quemadmodum in deteriora ſemper hæreſis vergit, ita Nouatiani loco Pœnitentiæ ſecundum baptiſma inuexerunt; vt conſtat ex S.Cypriano epiſt.2. ad Iubaianum, idque alterius fuiſſe generis quàm Catholicorum baptiſma, tradit Dionyſius Alexandrinus epiſt. ad S.Dionyſium Papam. Quod ideò cõmenti eſſe videntur, vt lapſis quibus Sacramentalem abſolutionem negabant, aliud remedium ſuppeditarent: atque ita Pœnitentiæ Sacramentum in baptiſmum transformabant. Idem in Caluino cernere licet, qui non contentus poteſtatem peccata remittendi Eccleſiæ ademiſſe, Pœnitentiæ Sacramentum cum Baptiſmo confundit. 4.19.17. *Aptiſſimè itaque dixeris, ſi baptiſmum vocaueris Pœnitentiæ Sacramentum, quum in confirmationem gratiæ & fiduciæ ſigillum ijs datus ſit qui pœnitentiam meditantur.* Quia tamen delicatis Caluinianis frigidâ ſæpius perfundi aut mergi moleſtum eſſet, etiam in hoc indulgens Magiſter ſuis prouidit, vt ſola ſuſcepti baptiſmi memoria ſufficeret ad omnia peccata abolenda: quò poſſent dicere, non cum Ezechia & pœnitentibus, ſed cum Luthero & reſipiſcentibus, *Recogitabo tibi omnes annos meos in dulcedine animæ meæ.* Sic 4.15.3. *Neque verò exiſtimandum eſt, Baptiſma in præteritum dumtaxat tempus conferri, vt nouis lapſibus, in quos à Baptiſmate recidimus, quærenda ſint alia noua expiationis remedia in alijs neſcio quibus Sacramentis, perinde ac ſi illius vis obſoleta eſſet.* Et 4.15.4. *Quaſi verò baptiſmus ipſe non eſſet Pœnitentiæ ſacramentum. Quòd ſi hæc in totam vitam nobis commendatur, vis quoque Baptiſmi ad eoſdem vſque fines extendi debet.* Et clariſſimè 4.19.17. *Quaſi verò per peccatum deleatur baptiſmus, & non potiùs in memoriam reuocandus ſit peccatori, quoties de peccati remiſſione cogitat, vt illinc ſeſe colligat, animumq́; recipiat, & fidem confirmet, peccatorum remiſſionem ſe impetraturum quæ ſibi in baptiſmo promiſſa ſit.* Vbi obiter nota huius dogmatis ἀσυςασίαν: nam baptiſmus eſt ſigillum peccati remiſſi: hîc autem promittit peccatum remittendum.

Ceterùm Nouatianus, ambitionis mancipium, cùm Sedis Apoſtolicæ dignitatem affectaſſet, vim prętexebat, quòd inuitus ad illum honorem raperetur. Sed illius callidam ſimulationem argutè retudit Dionyſius Alexandrinus in epiſtola ad ipſum data, quam recitat S.Hieronymus libro de Scriptorib. Eccleſ. in Dionyſio. *Si inuitus, vt dicis, ordinatus es, probabis cùm volens ſeceſſeris.* Ipſe autem primus Antipapa, cùm ſchiſmati aliquot hæreſes adglutinaſſet, poſt mortem à ſuis martyr habitus eſt; vt videre licet in Socrate lib.4.cap.23. vbi eum per errorem Græcis familiarem, Nouatum vocat. Videndus S.Pacianus in epiſtolis ad Sympronianum hoc fermento infectum, vbi oſtendit diſcipulos ſui magiſtri martyrium finxiſſe, cùm nullo idoneo argumento id probare poſſent. Baron. anno Domini 261. ſub fi.

[Margin notes: Iſa.38.15. — Euſeb.lib.7. hiſtor. cap.8.]

N O T AE.

1. *Clinicus dictus eſt.*) Κλινικοὶ Græcis dicuntur Medici, qui lecto affixos inuiſunt, aut ipſi etiam ægri qui decumbunt: vſitata vox Plinio, Martiali, D.Hieronymo in epitaphio Paulæ. Apud Chriſtianos autem dicti ſunt Clinici, qui in lecto ob mortis periculum baptizabantur: eratque vox malè ſonans, indicium ſupinæ negligentiæ in baptiſmo ſuſcipiendo. Quare huiuſmodi, ſi conualeſcerent, ad Clerum difficillimè antiquitus admittebantur; vt patet ex Concil. Neocæſarienſi can.12. Vide D.Cyprianum epiſt.76. ad Magnum, quæ eſt lib.1. epiſt.6. vbi Pamelius. Vide etiam Baron. anno 254.

2. *Quaſi verò per peccatum deleatur baptiſmus, & non potiùs in memoriam reuocandus ſit peccatori.*) Cur ergo
4.10.20. aquam luſtralem (cuius vſum antiquiſſimum eſſe negare neque audes, neque potes) hoc argumento repudias? *Quidquid ſit, hoc à ſpiritu Apoſtolico profectum fuiſſe minimè concedam, vt dum quotidiano ſigno Baptiſmus in memoriam reducitur, quodammodo repetatur.* At Caluiniſtæ nónne quotidie peccant? nónne quotidie peccati remedium à Baptiſmi memoria petere debent? Quid ergo obſtat, quominùs externo ſigno viuaciùs ſuum ſibi baptiſmum repræſentent? Sic quum fidelium deuotio in percipienda frequenter Euchariſtia refrixit, inuentus eſt ab annis iam mille ducentis panis benedictus, qui & Euchariſtiæ memoriam refricaret, & ad eam ſuo tempore ſumendam accenderet, qui mos in multis Galliæ locis etiamnum viget. Vide P.Gaulterium Seculo 3. cap.1. §.10. Baron. anno 313.

CONCORDIA QVARTA.

Cum Manete ſeu Manichæo.

COLOR LIV.

CVrbicus quidam, natione Per-
ſa, conditione ſeruus, ingenio
vafer, cum Dominæ ſuæ be-
neficio, Scythiani & Buddæ libros
nactus eſſet, quibus illi Pythagorço- 1
rum deliria cum ſuis ſomnijs miſcue-
rant: ſubitò Doctor factus, Mane-
tem ſe vocari voluit, ne ex vero no-
mine ſeruilis conditionis agnoſcere-
tur. Alluſit fortè ad illud Act.9.15.
Vas electionis eſt mihi iſte, nam *manes*
lingua Perſica *vas* ſignificat, vt
S.Epiphanius annotauit hæreſi 66.
Ceterùm cùm Græcè inſaniam ſi-
gnificet, aptiſſimum ſibi nomen ad-
ſciuit, vtpote qui inſana dogmata,
μανίαν prorſus redolen[t]ia, in me[d]ium
effuderit, vnde alij vocârunt illum
Manichæum. Sed vt notat D.Augu-
ſtinus lib.19. contra Fauſtum c.22.
eius diſcipuli addito *n* vocarunt il-
lum Mannichæum, tanquam cæleſte
manna fundentem. Emerſit hic paulò poſt Nouatianum, nempe anno Domini 277. in quo Diabolus Simonis Magi, Gnoſticorum & Montani commenta renouauit, multis ſtultiſſimis erroribus adiunctis: nam de eius hæreſi ſic S.Leo ſerm.5. de Ieiunio decimi menſis: *Sed cùm* (Satan) *in cunctis peruerſitatibus multiformem teneat principatum, arcem tamen ſibi in Manichæorum ſtruxit inſania, & latiſſimam in eis aulam, in qua ſe exultantiùs iactaret, inuenit: vbi non vnius prauitatis ſpeciem, ſed omnium ſimul errorum impietatumq́ mixturam generaliter poſſideret. Quod enim in paganis profanum, quod in Iudæis carnalibus cæcum, quod in ſecretis magicæ artis illicitum, quod denique in omnibus hæreſibus ſacrilegum atque blaſphemum eſt, hoc in iſtos quaſi in ſentinam quandam, cum omnium ſordium concretione confluxit.* De eius obitu ſic

S.Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 6. *Regis enim Perſarum* (cuius filium ſanare pollicitus, occiderat) *ſatellites vbique perquirentes fugitiuam illum, comprehenderunt: & quam ab Archelao habere debebat ſententiam, hanc regij miniſtri in illum tulerunt. Comprehenditur Manes, quem adorant eius diſcipuli, & adducitur ad Regem. Cui Rex exprobrauit mendacium & fugam, irriſit ſeruitutem eius, accuſauit filij cædem, damnauit propter eum factam cuſtodum necem. Itaque excortari Manetem lege Perſica mandauit: & corpus quidem reliquum beſtijs deuorandum tradidit; cutem verò qua tanta illius improbitas continebatur, tanquam vtrem ante portas ſuſpendi curauit.* Similia habet S.Epiphan. hæreſi 66. & ſæpe D.Auguſtinus, qui ante baptiſmum hoc errore infectus fuit, vt ipſe narrat lib.3.Confeſſ.c.6. Mirum autem quàm hæc inſania (nec enim aliud huic hæreſi nomen conuenientius) latè propagata fuerit, & diutiſſimè per interruptas ſucceſſiones perdurârit: nam in Perſide orta, Syriam, Græciam, Africam, Italiam, Galliam peruaſit: & anno 277. nata, per varios hæreticos ex parte aſſumpta, Abſtinentes, Euſtathianos, Priſcillianiſtas, Albigenſes, &c. ad noſtra vſque tēpora perreptauit; adeò vt in Lutheriſmo & Caluiniſmo non obſcura veſtigia poſuerit. Deteſtatur illos Caluinus 1.14.3. *Emerſit etiam Manichæus cum ſua ſecta, qui ſibi duo principia fabricauit, Deum & diabolum: ac Deo quidem tribuebat bonarum rerum originem: malas autem naturas ad diabolum authorem referebat.* Hoc delirium *ſi mentes noſtras teneret implicitas*, &c. Et 2.1.11.2. *Ita euaneſcit ſtultum Manichæorum nugamentum, qui quum ſubſtantialem in homine malitiam imaginarentur, alterum illi conditorem affingere auſi ſunt, ne iuſto Deo viderentur mali cauſam & principium aſſignare.* Sic 4.12.19. *Tale fuit olim delirium Manichæorum*, &c. At quamuis Manichæorum nomen Caluinus deteſtetur, ipſam tamen doctrinam aliquoties amplectitur.

§.1.

[illegible] Primò, Malorum omnium, & præſertim peccatorum originem, non in liberum creaturæ arbitrium, ſed in malum quoddam Principium Manes referebat, quem veteris Teſtamenti Deum affirmabat, qui corpora creaſſet, qui Legem dediſſet, qui ab antiquis Patriarchis cultus fuiſſet. Similiter Caluinus, qui liberum arbitrium non agnoſcit (ne in angelis quidem aut in Adamo, vt alibi oſtenſum eſt) ad aliud principium recurrere debet: in hoc Maneti diſſimilis, quòd in bonum Deum omnium malorum originem refundat, quòd Manes facere reformidauit. 1.18.3. *Et iam ſatis apertè oſtendi Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti cenſores volunt otioſo tantùm eius permiſſu contingere.* Cuius doctrinæ fundamentum ponit 3.23.6. *Non alia ratione quæ futura ſunt præuidet Deus, niſi quia ita vt fierent decreuit:* atqui præuidet omnia quæ vſquam ſcelera & flagitia fiunt, ergo, &c. Accuſat quidem alibi humanam voluntatem, quæ ſcelera & flagitia ſponte & lubenter admittat. *Homini*, inquit 2.1.10. *tantum ſuum exitium adſcribendum apparet, quum Dei benignitate rectitudinem adeptus ſua ipſe dementia in vanitatem delapſus ſit*, & alibi ſæpe. Sed quum voluntati neceſſitatem injiciat, fruſtrà in eam peccatum refundit: nam perinde eſt ac ſi quis Solem accuſet quòd luceat, ignem quòd vrat, niuem quòd refrigeret, &c. cùm æqualis aut maior peccandi neceſſitas voluntati incumbat. Quamuis igitur ſponte & lubenter peccent homines, ſi tamen ad id neceſsitate adigantur, improprij nominis peccatum eſt, quia illud ipſum, *ſponte & lubenter facere* euitare non poſſunt. Quid, quòd ſe ipſe Caluinus apertiſsimè refutat? nam hic dicit homini tantùm ſuum exitium adſcribendum, at 3.24.14. *Quòd igitur patefacto ſibi Dei verbo non obtemperant reprobi, probè id in malitiam prauitatemq́; cordis eorum rejicitur, modò ſimul adjiciatur, ideò in hanc prauitatem addictos, quia iuſto, ſed inſcrutabili Dei iudicio ſuſcitati ſunt ad gloriam eius ſua damnatione illuſtrandam.* Et clariùs 3.23.4. *Fateor ſane in hanc qua nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam, Dei voluntate decidiſſe vniuerſos filios Adam atque id eſt quod principio dicebam, redeundum tandem ſemper eſſe ad ſolum diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita.* In hoc igitur puncto Manichæi impietatem Caluinus ſuperat, Florino hæretico propior,

Colore 64. & 99.

qui primus Deum bonum mali originem eſſe dogmatizauit: quem S.Irenæus, vt quondam condiſcipulum, ad ſaniorem mentem reuocare conatus eſt, vt videre eſt in Euſebio lib.5. Hiſtor. cap.19. *Si quid tale audiſſet*, inquit, *beatus & Apoſtolicus vir Polycarpus* (vtriuſque quondam magiſter) *exclamaſſet ſtatim, & aures ſuas obturaſſet, ac, ſicut moris ei erat, dixiſſet: Deus bone, in quæ tempora me reſeruaſti, vt hæc audiam?* De eodẽm ſic D. Auguſtin.lib.de Hæreſib. cap.65.& 66. *Coluthiani à quodam Colutho, qui dicebant Deum non facere mala: contra illud quod ſcriptum eſt, Ego Deus creans mala.* (pœnæ non culpæ.) *Floriniani à Florino, qui è contrario dicebant Deum creaſſe mala, contra id quod ſcriptum eſt, Fecit Deus omnia, & ecce valdè bona. Ac per hoc quamuis contraria inter ſe dicentes, tamen ambo diuinis eloquijs reſiſtebant. Creat enim Deus mala, pœnas iuſtiſſimas irrogando, quod Coluthus non videbat: non autem malas creando naturas atque ſubſtantias, in quantum ſunt naturæ atque ſubſtantiæ, vbi Florinus errabat.* Hæc D.Auguſtinus.

§.2.

Secundò, Aliquas ſubſtantias naturâ malas aſſerebat, vtpote à malo principio creatas, vt corpora & animam hominis ſenſitiuam, quod ſæpe notat & impugnat D. Auguſtinus, vt lib.1.Retractat.cap.15. Caluinus autem, quamuis aliquando omnia bona à bono Deo creata fateatur, vt 3.23.8. de diabolo tamen ita loquitur 1.14.15. *Vnde conſtat ipſum naturâ prauum, malignum ac malitioſum eſſe. Nam in eo ingenio quod ad gloriam Dei & hominum ſalutem impetendam factum eſt, ſummam prauitatem eſſe oportet.* Et 1.14.17. *Quando enim improbus eſt naturâ diabolus, minimè ad obedientiam diuinæ voluntatis propenſus eſt, ſed totus ad contumaciam & rebellionem fertur.* De homine verò ita agit, vt nihil ſit niſi peccati ſemen. 2.1.8. nihil niſi concupiſcentia, nihil niſi peccatum: vnde meritò illum ſuprà Subſtantiarijs accenſuimus. Item 3.23.3. *Ne ergo Deum iniquitatis inſimulent ſi æterno eius iudicio morti deſtinati ſint, ad quam à ſua ipſorum* natura *ſponte ſe perduci, velint nolint, ipſi ſentiunt.* Neque refert, quòd aliquando ad corruptam Adami maſſam recurrat, vt 2.1.11.& 3.23.3 aut quòd de diabolo ita ſcribat 1.14.16. *Quidquid damnabile habet, defectione & lapſu ſibi accerſiuit.*

Nam Primò, Caluino familiare eſt, ex vno ore calidum ſimul & frigidum flare.

Secundò, Illud de corrupta Adami maſſa in Angelos apoſtatas non competit.

Tertiò, vnde Diaboli lapſus & defectio? nónne à Deo impellente, vt ipſe vult, & deſtinatò inflectente?

Quartò, In omnibus ſceleribus & flagitijs 1.14.17. facit illum Dei inſtrumentum: *Paulus*, inquit, *generaliter teſtatur excæcationem incredulorum opus eſſe Dei, quum antea vocaſſet operationem Satanæ.*

Quintò, Quid intereſt, vtrùm artifex opus aliquod malum faciat, an bonum à ſe factum ſtatim prudens & ſciens corrumpat? *Atque id eſt*, inquit 3.23.4. *quod principio dicebam, redeũdum tandem ſemper eſſe ad* ſolum *diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita.* Eſt igitur in hac materia Caluinus pluſquàm Manichæus, quum apertè Deo bono tribuat, quod Deo malo Manichæus, nẽpe malas naturas, vt patet 1.14.3. Eſt etiam pluſquàm Ethnicus: nam quamuis hi numina quædam læua colebant ne nocerent, dæmonum videlicet malitiam experti, ſemper tamen ſummum Deum bonum & (A. Gellius lib.5. Noct. Attic.c.12)
2 beneficum agnoſcebant, ab eoque mali originem longiſſimè remouebant, vt conſtat ex Homero, Platone, Plutarcho, & alijs.

§.3.

Tertiò, Liberum homini abſtulit arbitrium, vt ipſius principijs conſentaneum erat. D.Hieronymus in præfat. Dialogi contra Pelagianos, *Breuiter calumniatoribus reſpondemus, qui ſua in nos maledicta conferunt, Manichæorum eſſe hominum damnare naturam & liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere.* D.Auguſtinus lib.1. Retractat. cap.9. recenſens tres libros de Libero arbitrio, *Propter eos quippe*, inquit, *diſputatio illa ſuſcepta eſt, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci, & Deum, ſi ita eſt, creatorem omnium naturarum culpandum eſſe contendunt: eo modo volentes ſecundùm ſuæ impietatis errorem (Manichæi enim ſunt) immutabilem quandam & Deo*

coæternam introducere mali naturam. Et lib. 4. contra duas epiſtol. Pelagianorum, ad Bonifacium Papam cap. 3. *Quapropter vtreſque damnat atque deuitat, quiſquis ſecundùm regulam Catholicæ fidei ſic aſſerit liberum arbitrium, vt non ex natura neſcio qua ſemper mala, quæ nulla eſt, ſed ex ipſo arbitrio cœpiſſe dicat & angeli & hominis malum (quod euertit hæreſim Manichæam) nec ideo tamen poſſe captiuam voluntatem niſi Dei gratia reſpirare in ſalubrem libertatem, quod euertit hæreſim Pelagianam.* Socrates lib. 1. Hiſtor. cap. 17. cùm ad Manetis doctrinam veniſſet, *Fatum,* inquit, *introducit: quod in noſtra ſitum eſt poteſtate tollit.* Verus igitur Manetis heres Caluinus, qui nomen iſtud αὐτεξούσιον tam vehementer exagitat. 2. 2. 4. *Nimis ergo philoſophicè hac de re locuti ſunt qui ſe Chriſti iactabant eſſe diſcipulos. Nam quaſi adhuc integer ſtaret homo, ſemper apud Latinos liberi arbitrij nomen extitit. Græcos verò non puduit multò arrogantius vſurpare vocabulum: ſiquidem αὐτεξούσιον dixerunt, ac ſi poteſtas ſui ipſius penès hominem fuiſſet.* At tu Caluine, excellenter arrogans es, qui nomina ſemper in Dei Eccleſia vſurpata, & contra Manetem à SS. Patribus defenſa, cum Manete acerrimè oppugnas: vera Simonis Magi ſoboles, cuius de ſeruo arbitrio doctrina, per Manetem & alios hæreticos renouata, longa quidem, ſed interrupta ſucceſſione, ad te tandem per Lutherum peruenit.

§. 4.

Quartò, Sanctorum cultum, & reliquiarum venerationem abominatus eſt: vnde hoc nomine Fauſtus Manichæus Catholicis idololatriam obiecit, quem his verbis refutat D. Auguſtinus lib. 20. contra Fauſt. cap. 21. *Nam quòd etiam hinc nobis calumniatur Fauſtus, quòd martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola conuertiſſe, non tam me mouet vt huic calumniæ reſpondeam, quàm vt ipſum Fauſtum oſtendam ſtudio calumniandi etiam ab ipſius Manichæi vanitatibus exorbitare voluiſſe.* Et infrà, *Cùm enim dixiſſet nos vertiſſe idola in martyres, quos votis, inquit, ſimilibus colitis, defunctorum vmbras vino placatis & dapibus: ſunt ergo vmbræ defunctorum?* Et rurſùm: *Populus autem Chriſtianus memorias martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum conſocietur, atque orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli martyrum, ſed ipſi Deo martyrum, quamuis in memorias martyrum, conſtituamus altaria. Quis enim Antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? ſed quod offertur, offertur Deo qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit.* Hæc & plura in eandem ſententiam D. Auguſtinus, qui Caluinum in Fauſto planè iugulauit, & Manichæiſmi ante tot annos conuicit: nam & nobis idololatriam, ſicut olim Fauſtus, objicit 1. 12. 1. & Sanctos vocat *Deos alienos.* 2. 8. 25. eorum inuocationẽ reprobat 3. 20. 21. reliquias abominatur, vt videre eſt 4. 13. 7. vbi Sanctorum Patrum, qui Sanctorum corpora viſitare ſolebant, pietatem ſugillat, & ſuo ſe ore Manichæum pronunciat.

N O T AE.

1. S*cythiani & Buddæ libros.*] Scythianus hic, genere Saracenus, in Arabia nutritus, Empedoclis & Pythagoræ ſomnijs imbutus, ſeruum habuit Terebinthum nomine, quem ſuorum librorum, & impietatis heredem reliquit. Is ne pro ſeruo agnoſceretur, mutato nomine Buddam ſe vocauit, & totus magiſtri exemplo magiæ deditus, apud viduam quandam manſit: vbi ab aëriis dæmonibus quos inuocàrat, interemptus, Cubrico (qui poſtea Manes) domum vacuam fecit, atque hac via hæreſis hæc pernicioſiſſima terrarum orbem ſubintrauit. Simili modo Mahumet, cùm litterarum rudis eſſet, ex Bayræ atque Sergij monachi apoſtatæ, libris, ſuum Alchoranum concinnauit, totumque Orientem ſuo veneno latiſſimè infecit. Sic Caluinus ex libris Melanchthonis, Buceri, Zuinglij, Oecolampadij, Brentii, maximè verò ex Martini Lutheri lucubrationibus ſua dogmata conſarcinauit, tantumque profecit, vt obſcurato ſuorum magiſtrorum nomine (quibus tamen omnia ſua debet) ſolus alicubi regnare videatur.

2. *Vt conſtat ex Homero, Platone.*] De malorum origine duæ fuerunt extremæ ſententiæ: altera, omnia mala in Deum refert, quæ fuit Simonis Magi, Florini, Manetis, &c. quam ex Luthero, deprauatione inſuper adhibita, amplexus eſt Caluinus: altera, omnia mala, etiam pœnæ ſeu ſupplicij à Deo ſemouet, & in prauas hominum voluntates proximè reſoluit, quam ex veterum placitis inuehere conatus eſt Colluthus Alexandrinus presbyter, de quo Baronius anno 315. ita enim ſenſiſſe videntur Homerus, Plato, Seneca, Plutarchus. Homerus quidem Odyſſ. A.

Ω πόποι, οἷον δή νυ θεὺς βροτοὶ αἰτιόωνται.
Ἐξ ἡμέων γὰρ φασι κακ' ἔμμεναι. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν, ὑπὲρ μόρον, ἄλγε' ἔχουσι.
Quàm nunc immeritò mortales numina culpant!
Eſſe etenim è nobis aiunt mala: ſed ſuâ ij ipſi
Stultitia, præter fatum, ſibi triſtia gignunt.

Citant hos verſus multi, vt A. Gellius lib. 6. noct. Attic. cap. 2. Euſebius lib. 6. de Præparat. Euangel. cap. 7. Lipſ. lib. 1. Phyſiol. Stoicor. diſſert. 15. Vbi nota illa verba, ὑπὲρ μόρον, item ſermonem eſſe de malis externis, peſte, infortunijs, morte, &c. Sic Plato lib. 2. de Repub. *Non igitur omnium cauſa* bonum *eſt, ſed eorum quæ bene ſe habent cauſa: eorum verò quæ malè, nequaquam. Sic eſt omninò. Non igitur Deus cùm bonus ſit, omnium cauſa eſt, vt multi dicunt, ſed paucorum quidem hominibus in cauſa eſt, multorum verò extra cauſam: multò enim pauciora ſunt nobis bona quàm mala. Et bonorum quidem Deus ſolus cauſa eſt dicendus: malorum autem quamlibet aliam præter Deum cauſam quærere decet.* Sic Seneca lib. 2. de Ira. cap. 27. *Quædam ſunt quæ nocere non poſſunt, nullamq; vim niſi beneficam & ſalutarem habent: vt Dij immortales, qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt. Natura enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab aliena iniuria, quàm à ſua.* Vide eundem lib. de Prouidentia. Sed quidquid ſit de iſtorum mente, veritas Catholica hæc eſt.

Primò, Nullum malum, neque phyſicum, neque morale, eſt à Deo immediatè. Quid enim à fonte bonorum, niſi bonum expectari poteſt? de quo veriſſimè & proprijſſimè dictum eſt. Luc. 18. 19. *Nemo bonus, niſi ſolus Deus.* Vide D. Auguſt. lib. 7. Confeſſ. cap. 5. & 7. Et in hoc ſenſu vera eſt Colluthi ſententia, aliorumque è quibus illam hauſit.

Luc. 18. 19.

Secundò, Nullum malum morale eſt à Deo, neque mediatè, neque immediatè. Malum enim morale, eſt malum culpæ, quod directè bonitati diuinæ repugnat, nec vtile eſt ad vllum finem: ac propterea Deus illud ſummè deteſtatur, prohibet & punit, nec vllam circa ipſum operationem habet, niſi nudam permiſſionem. Et hoc eſt contra Simonem Magum, Florinum, Manichæum: & multò magis contra Lutherum & Caluinum.

Tertiò, Omne malum phyſicum eſt à Deo, mediante peccato. Vocamus malum phyſicum, quod eſt incommodum, noxium, aut cruciatiuum creaturæ, vt eſt dolor, morbus, mors, ignis gehennæ, &c. & hoc eſt contra Colluthum & Epicuræos, qui Deum cura Vniuerſi liberabant.

Nec bene promeritis capitur, neque tangitur ira.

Pulchrè Lactantius lib. de Ira Dei.

Aliter diuina Scriptura. Iſa. 45. 6. *Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem & creans tenebras; faciens pacem, & creans malum.* Amos 3. 6. *Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit?* Sic intelliguntur loci Scripturæ in ſpeciem aduerſi. 1. Reg 2. 6. *Dominus mortificat & viuificat:* & tamen Sap. 1. 13. *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.*

Quartò, Malum phyſicum eſt à Deo, non vt malum, ſed vt bonum: nempe vt diuinæ iuſtitiæ argumentum, quæ in peccatorum vindicta reſplendet: quam quidem Beati in æternum laudabunt. Apoc. 19. 2. Tam longè igitur à ſummo bono abeſt malum, vt ne Lucifero quidem velit illud niſi ſub ratione boni, ad oſtenſionem videlicet iuſtitiæ ſuæ. Vide D. Thom. 1. p. q. 59. a. 2. ad 2. vbi alia ratione mali originem à Deo alienam oſtendit.

Digitized by Google

CONCORDIA QVINTA.

Cum Donatiſtis.

COLOR LV.

DOnatiſtarum origo, quæ aliquantulum obſcura eſt, & cœpiſſe videtur anno Domini 303. ſic breuiter à D. Auguſtino deſcribitur lib. de Hæreſib. cap. 69. *Huius hæreſis principem accepimus fuiſſe Donatum* (à caſis nigris lib. 1. Retractat. cap. 21.) *qui de Numidia veniens, & contra Cæcilianum Chriſtianam diuidens plebem, adiunctis ſibi eiuſdem factionis Epiſcopis, Maiorinum apud Carthaginem ordinauit Epiſcopum. Cui Maiorino Donatus Epiſcopus alius in eadem diuiſione ſucceſſit, qui eloquentia ſua ſic confirmauit hanc hæreſim, vt multi exiſtiment propter ipſum potiùs eos Donatiſtas vocari.* Hæc S. Auguſtinus, qui centum & viginti annis pòſt, hanc hæreſim adhuc in Africa graſſantem validiſſimè confutauit, & Donatizantem Caluinum, iam ante mille & centum annos cum vniuerſa Eccleſia condemnauit.

CALVINVS DONATISTA:
quos tamen damnat 4.1.13. & 4.19.10. & 4.15.16.

§. 1.

Primò, Donatiſtæ, vt ait S. Auguſt. hæreſi 69. *in hæreſim ſchiſma verterunt: tanquam Eccleſia Chriſti propter crimina Cæciliani, ſeu vera, ſeu quòd magis Iudicibus apparuit falſa, de toto terrarum orbe perierit, vbi futura promiſſa eſt, atque in Aphrica Donati parte remanſerit, in alijs terrarum partibus quaſi contagione communionis extincta.* Hanc veſaniam tribus coloribus graphicè Caluinus repræſentat.

Primò, quod Eccleſia de toto terrarum orbe perierit. 4.2.1. *Atqui ſimul ac in arcem religionis mendacium irrupit, ſumma* neceſſariæ *doctrinæ inuerſa eſt, ſacramentorum vſus corruit: certè Eccleſiæ interitus conſequitur: perinde atque de vita hominis actum eſt, iugulo trāsfixo, vel præcordijs lethaliter ſauciatis.*

Secundò, quod remanſerit tamen in paucis quibuſdam Caluinizantibus, quorum neque genus, neque ſpecies, neque indiuidua, neque nomina vlli cognita fuerint, ſed abditi latuerint in occulto: vt meritò illud *Ierem. 23. 25.* Prophetæ poſſit vſurpari, *Audiui quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, ſomniaui.* Verè ſomnium *ἀσύστατον* quod eſt 4.1.2.2. *Quamuis ergo triſtis vaſtitas, quæ nobis vndique occurrit nihil Eccleſiæ reſiduum eſſe clamet, ſciamus fructuoſam eſſe Chriſti mortem, Deumq́; mirabiliter Eccleſiam ſuam quaſi in* latebris *ſeruare.*

Tertiò, de contagione communionis 4.18.18. *Quid ſupereſt niſi vt cæci videant, ſurdi audiant, pueri intelligant hanc Miſſæ abominationem? quæ in calice aureo propinata, omnes reges terræ & populos, a ſummo ad nouiſſimum ſic inebriauit, ſic percuſſit ſopore ac vertigine, vt brutis ipſis ſtupidiores, proram & puppim ſuæ ſalutis in hac vna exitiali voragine ſtatuerint. Certè nunquam vlla validiore machina Satan incubuit ad oppugnandum* expugnandumq́ue *Chriſti regnum.* At quid hîc ſupereſt Caluine, niſi vt qui modò oculos habent, videant te eſſe pluſquàm Donatiſtam? illi enim à pauco tempore Eccleſiam perijſſe volebant, & in parte Donati remanſiſſe; quod tamen S. Auguſtino alijſq́ue Patribus abſurdiſſimum viſum eſt: tu vis eam à mille annis iugulatam interijſſe, neque vllam Caluini aut Caluinizantium partem, quæ tecum per omnia ſentiat, ante tuum Doctoratum oſtendere potes. Quid igitur de tuò ſomnio Sancti illi Patres pronunciaſſent?

§. 2.

Secundò, Eccleſiam ſolis bonis conſtare volebant, malos omnes ab ea alienos iudicantes: vnde etiam ſeſe à Cæciliano Carthaginenſi Epiſcopo, tanquam ſacrorum librorum traditore, exitiali ſchiſmate ſeparârunt. Conſtat id ex D. Auguſtino in breuiculo collationis in die 3. & lib. 3. contra epiſt. Parmeniani cap. 2. & alibi frequenter. Variis tamen Scripturis (quæ bonos & malos, modò credentes & baptizatos, in vna Eccleſia collocant) conuicti, inconſtanter loquebantur. Caluinus rurſum hîc pluſquàm Donatiſta: nam non modò bonorum Eccleſiam eſſe vult, ſed quia neminem reproborum bonum vnquam eſſe docet, ex ſolis electis Eccleſiam conſtituit. 4. 1. 7. *Interdum quum Eccleſiam nominant* (ſacræ litteræ) *eam intelligunt quæ reuerà eſt coram Deo, in quam nulli recipiuntur niſi qui & adoptionis gratia filij Dei ſunt, & Spiritus ſanctificatione, vera Chriſti membra. Ac tunc quidem non tantùm ſanctos qui in terra habitant comprehendit, ſed electos omnes qui ab origine mundi fuerunt.* Et 4. 1. 2. *Ita & arcana electio Dei, & interior vocatio ſpectanda eſt: quia ſolus nouit qui ſui ſint, & ſub ſignaculo (vt loquitur Paulus) incluſos tenet, niſi quod inſignia eius geſtant quibus dignoſcantur à reprobis. Sed quia exiguus numerus & contemptibilis latet ſub ingenti turba, & grana tritici pauca teguntur paleæ congerie, ſoli Deo permittenda eſt cognitio ſuæ Eccleſiæ, cuius fundamentum eſt arcana illius electio.* Hæc ibi. At ne à Donatiſtarum inconſtantia diſcedat, eam Eccleſiam extra quam ſalus non eſt, alibi facit viſibilem. 4. 1. 4. *Verùm quia nunc de viſibili Eccleſia diſſerere propoſitum eſt, diſcamus vel vno Matris elogio quàm vtilis ſit nobis eius cognitio, imò neceſſaria.* Et infrà, *Adde quòd extra eius gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus, teſte Ieſaia & Ioële.* Et 4. 1. 9. *Singulos homines qui pietatis profeſſione inter Eccleſias huiuſmodi cenſentur, etiamſi ab Eccleſia ſint reuerà extranei, ad ipſam tamen quodammodò pertinere, donec publico iudicio exterminati fuerint.* In hanc autem inconſtantiam & volubilitatem Caluinus delabitur, ne velut digito commonſtrare cogatur, vbi Dei Eccleſia fuerit ante centum, ſexcentos, mille annos: ideò inſtar anguillæ tam lubricè voluitur, vt Donatiſtarũ inconſtantiam longè ſuperet. Sed ficulno folio conſtringendus eſt, vt nec extremam caudam complicare poſſit, quod infrà diligenter exequemur. Color. 91.

§. 3.

Tertiò, *Audebant*, inquit D. Auguſtinus lib. de Hæreſib. cap. 69. *rebaptizare Catholicos; vbi ſe ampliùs hæreticos eſſe firmârunt, cùm Eccleſiæ Catholicæ vniuerſæ placuerit, nec in ipſis hæreticis baptiſma reſcindere.* Et Caluinus quidem expreſſè non docet, Catholicos cùm Caluiniſmum amplectuntur eſſe rebaptizandos, ne ſuum ipſe baptiſmum euertere cogatur. 4. 15. 16. docet tamen hoc in ſuis principiis, quibus ſtantibus, Catholicorum baptiſmum euerti neceſſe eſt. Hinc eius diſcipuli, in duobus ſuis Conuenticulis, quas vocant Synodos Pictauienſem & Vapincenſem, omnes rebaptizandos definierunt, qui ab alio quàm à verbi Miniſtro baptiſmum accepiſſent: adeò vt baptiſmum à Proponente (is eſt Miniſterio proximus, nondum tamen Miniſter pronunciatus) collatum, irritum cenſuerint, & à Miniſtro repetendum. Quòd autem Catholicos ad ſe venientes non rebaptizent, faciunt quidem contrà ſua principia, ſed,

Primò, Timent ne Anabaptiſtarum infamia aſpergantur.

Secundò, Baptiſmum aquæ vt rem ἀδιάφορον vilipendunt, cùm electis nihil conferat (vtpote Chriſti ſanguine baptizatis) in reprobis autem profanetur.

Tertiò, qui paruulos contrà ſua principia baptizant, ſecundùm eadem adultos inbaptizatos relinquunt: vt vtrobique nouæ Theologiæ ſubtilitas viſendam & ridendam ſe propinet.

§. 4.

Quartò, Ioannis baptiſmum cum Chriſti baptiſmo quoad efficaciam confundebant. D. Auguſtinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 32. *Licèt vnum ſit baptiſmum, inquit Petilianus, tribus tamen gradibus eſt conſecratum. Dedit aquam Ioannes ſine nomine Trinitatis:*

Digitized by Google

tatis: dedit Spiritum ſanctum Chriſtus: iſq; ignis paracletus crepitantibus flammis ardeſcens in Apoſtolos ſuperuenit. Reſpondet D. Auguſtinus, duos tantùm gradus ponendos oſtendens: *Vides ergo quemadmodum te feſellit numerus. Adhuc attende: vnum dixiſti baptiſmum tribus gradibus conſecratum, aqua, Spiritu ſancto, igni, & tres perſonas per ſingula poſuiſti, Ioannem ad aquam, Chriſtum ad Spiritum, Paracletum ad ignem. Si ergo aqua Ioannis ad eundem pertinet, cuius vnitas commendatur, non debuerunt baptizari iubente Paulo Apoſtolo quos compererat baptizatos à Ioanne.* Act.19.5. *Iam enim habebant aquam ad eundem, ſicut dicis, baptiſmum pertinentem: reſtabat vt Spiritum & ignem acciperent, quia defuerant Ioanni, vt compleretur baptiſmus tribus, vt aſſeris, gradibus conſecratus. Cùm verò auctoritate Apoſtolica iuſsi ſunt baptizari, ſatis declaratum eſt aquam illam Ioannis non pertinere ad baptiſmum Chriſti, ſed pro neceſſario tempore alterius diſpenſationis fuiſſe.* Et cap. 37. *Aut tunc* (nempe cùm Pauli iuſſu Epheſij baptizati ſunt) *iterabatur aqua baptiſmi Chriſti, aut ſi baptiſmus Chriſti tunc per duas aquas perficiebatur, minùs perfectus eſt modò, quia non datur illa qua per Ioannem dabatur. Quodlibet autem horum impium & ſacrilegum eſt opinari.* Audis Caluine? tu tamen vt te germanum Petiliani ſymmyſtam, & Auguſtini aliorumque Patrum iuratum hoſtem oſtenderes, ſic loqueris 4.15.7. *Quo etiam certiſſimum ſit, idem fuiſſe prorſus Ioannis miniſterium, quod Apoſtolis poſteà delegatum eſt. Non enim aliam faciunt diuerſa manus quibus adminiſtratur: ſed eundem eſſe eadem doctrina oſtendit.* Et ſtatim, *Quare neminem perturbet quòd alterum ab altero diſcernere veteres contendunt, quorum non tanti nobis eſſe debet calculus, vt Scripturæ certitudinem quatefaciat.* Et 4.15.8. *Hoc ſolùm veteribus impoſuiſſe arbitror, vt hunc ad illum præparationem dumtaxat eſſe dicerent, quòd legebant rurſum à Paulo baptizatos, qui baptiſmum Ioannis ſemel ſuſceperant. Sed quàm hic ſint hallucinati, alibi ſuo loco clariſſimè explicabitur.* At quàm tu hallucineris, & clariſsimas Scripturas tuis gloſſematis obſcures, ſuprà doctum eſt Colore 26. Impudens hominis confidentia: qui vt Donatiſtas contra SS. Patres tueatur, non dubitat Scripturas deprauare, Patres erroris arguere, omnia miſcere, omnia polliceri, nihil ſolidi in medium proferre.

§. 5.

Quintò, Confirmationis Sacramentum cum Nouatianis contempſiſſe & exploſiſſe videntur, quia vt ait S. Optatus Mileuitanus, lib. 2. contra Parmenian. *Ampullam quoque Chriſmatis per feneſtram vt frangerent, iactauerunt. Et cùm caſum adiuuaret abiectio, non defuit manus angelica quæ ampullam ſpiritali ſubuectione deduceret. Proiecta caſum ſentire non potuit, & Deo muniente inter ſaxa conſedit.* Quid Caluinus? pluſquàm Donatiſta eſt in ſacro Chriſmate conſpuendo, qui nec vnius ſtercoris facit, & oleum Diaboli mendacio pollutum vocat, & tandem velut ex tripode pronunciat 4.19.7. *Qui oleum vocant oleum ſalutis, ſalutem quæ in Chriſto eſt abiurant.* Reliqua vide Colore 33.

§. 6.

Sextò, De Euchariſtiæ veritate, & Miſſæ ſacrificio malè ſenſiſſe non arguuntur: ſed quia Catholicorum Sacra polluta exiſtimabant, *Vt omnia ſacroſancta*, inquit Optatus ibid. *ſuprà memorati veſtri Epiſcopi violarent, iuſſerunt Euchariſtiam canibus fundi: non ſine ſigno diuini iudicij. Nam ijdem canes accenſi rabie, ipſos dominos ſuos quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniauerunt.* Item lib. 6. contra eundem Donatiſtam: *Quid enim eſt tam ſacrilegum, quàm altaria Dei (in quibus & vos aliquando obtuliſtis) frangere, radere, remouere?* Et infrà: *Quid eſt enim altare, niſi ſedes corporis & ſanguinis Chriſti?* Item, *Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitabat?* Rurſum, *Hoc modo Iudæos eſtis imitati: illi iniecerunt manus Chriſto in cruce, à vobis percuſſus eſt in altari.* Et inferiùs, *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices, Chriſti ſanguinis portatores.* Item, *In hoc genere tanta damna feciſtis Deo, quanta lucra diabolo procuraſtis. Conflaſtis impiè calices, crudeliter fregiſtis & inconſultè raſiſtis altaria*, &c. Si iam Caluini blaſphemias, & Caluiniſtarum facinora recenſeam, verendum eſt ne Donatiſtás iuſtificare videar. Dicit à Catholicis *panem pro Deo coli.* 4.17.13.36. *Miſſam eſſe ſum-*

mam abominationem 4.18 18. nullam agnoſcit oblationem aut altare. 4. 18. 12. hæc omnia idololatrica proclamat 4. 17. 36. vnde ipſius diſcipuli tam furioſe in templa, altaria,
Matt.12.45. calices, atque adeò in ſacroſanctam Euchariſtiam involârunt, vt ſpiritus qui Donatiſtas inuaſit, ſeptem alios nequiores ſe aſſumpſiſſe videatur, vt Caluiniſtas ingreſſi, eos ad omne facinus ſtimularent & roborarent.

§. 7.

Septimò, Iis qui ſacros ordines à Catholicis acceperant, caput radebant vt ſacram vnctionem abraderent. *Inueniſtis*, inquit Optatus lib. 2. *Diaconos, Presbyteros, Epiſcopos: feciſtis laicos*, &c. Magis Donatiſta Caluinus, qui omnes ſacros Ordines ſubſannat. 4. 19. 23. vnctionem irridet. 4. 19. 31. ſacerdotes per contumeliam à Luthero mutuatam, *raſos & vnctos* vocat. 4. 17. 47. Denique tam petulanter in hoc Sacramentum incurrit, vt ſcurra de triuio non poſſit infeſtiùs. *Experientia*, inquit 4. 19. 29. *clamat ex equis fieri aſinos, ex fatuis phreneticos quicumque in Sacerdotes conſecrantur.* Et ſimilia in alios ordines conuitia.

§. 8.

Octauò, Monachorum hoſtes erant, eoſque conuitiis inſectabantur. D. Auguſtin. lib. 3. contra litter. Petiliani cap. 40. *Deinde perrexit ore maledico in vituperationem monaſteriorum & monachorum; arguens etiam me quòd hoc genus vitæ à me fuerit inſtitutum. Quod genus vitæ quale ſit omninò neſcit, vel potiùs toto orbe notiſſimum neſcire ſe fingit*, &c. Petilianum credo modeſtum fuiſſe, præ Caluini rabie qua in monachos & eorum inſtitutum plenis velis inuehitur. 4. 13. 15. *Hoc conſtat, nullum eſſe hominum ordinem magis omni vitiorum turpitudine inquinatum: nuſquam magis feruent factiones, odia, ſtudia partium, ambitus. In paucis quidem cœnobijs pudicè viuitur: ſi pudicitia vocanda eſt vbi eatenus reprimitur libido ne palàm ſit infamis: decimum tamen quodque vix reperias, quod non lupanar ſit potiùs quàm caſtitatis ſacrarium. At in victu qualis frugalitas? Non aliter porci in haris ſaginantur.* Et 4. 13. 17. *Prætereà quum ad multos ſimul peruerſos atque impios cultus, quos hodiernus monachatus ſub ſe continet, ſeipſos adſtringant:*
1 *eos non Deo conſecrari, ſed dæmonio, contendo. Cur enim Prophetæ dicere licuerit, Iſraëlitas filios ſuos immolaſſe dæmonijs & non Deo,* tantùm *ob id quòd verum Dei cultum profanis cæremoniis corruperant: idem de monachis dicere non liceat, qui vna cùm cucullo mille impiarum ſuperſtitionum laqueum ſibi induunt?* Euge Caluine, patriſſas. Vide Color 29.

§. 9.

Nonò, Monialibus ſacrum velum auferebant, & aliquando vt caſtitatis votum violarent, inuitabant. S. Optatus lib. 6. contra Parmenian. *Nudaſtis denuò capita iam velata, de quibus profeſſionis detraxiſtis indicia, quæ contra raptores aut petitores videntur inuenta.* Et infrà, *Puellas miſeras non ſine opprobrio, vt ſecundam mitrellam* (virginitatis inſigne) *acciperent, coëgiſtis.* Et lib. 2. *Inde reuertentes Vrbanus Formenſis, & Felix Idicrenſis, inuenerunt matres quas de Caſtimonialibus fecerant mulieres. Ecce quales, frater Parmeniane, Epiſcopos celas*, &c. At noſtri Nouatores innumera Caſtimonialium cœnobia deſolârunt, ex virginibus mulieres & matres fecerunt, vota Deo legitimè præſtita reſciderunt, & reſcindenda docuerunt. In iis Caluinus 4. 13. 19. *Dico nefas fuiſſe ad vouendam continentiam recipi mulieres ante annum ſexageſimum:* 1.Tim.5.9.
quum Apoſtolus ſolas ſexagenarias admittat, iuniores nubere & liberos parere iubeat. Ergo nec illa primùm duodecim, deinde viginti, poſteà triginta annorum facta relaxatio vllo modo excuſari poteſt: & multò minùs tolerabile eſt, quòd miſeræ puellæ, antequam vel per ætatem ſe noſſe potuerint, vel vllum ſui experimẽtum capere, vt in illos maledictos laqueos ſe induant, non tantùm fraude inducuntur, ſed vi ac minis compelluntur. An ergo ſexagenaria S. Iphigenia? an S. Tecla? an S. Agnes, S. Agatha, S. Lucia, & aliæ virgines innumeræ, quæ ineunte ætatis flore virginitatem Deo vouerunt, & à SS. Patribus tot illuſtribus elogiis extolluntur? Abuteris autem Apoſtoli teſtimonio: non enim de vouenda caſtitate ibi agitur, ſed de certa functione circa pauperes, aut alia cura in Eccleſia ſubeunda, vt colligitur Act. 6. 1. & tu fateris 4. 13. 19.

Creabantur diaconiſſæ, non vt cantionibus aut murmure non intellecto Deum demulcerent, reliquum temporis viuerent otioſæ: ſed vt publico Eccleſiæ miniſterio erga pauperes defungerentur. [1.Tim. 5.9.] *Vidua eligatur*, inquit Apoſtolus, *non minùs ſexaginta annorum.* Non eliguntur apud nos quæ virginitatem ſeruent, vt olim Veſtales apud Romanos, [A. Gellius lib. 1. noct. Attic. cap. 12.] ſed quæ volunt, hoc Deo obſequium offerunt, eodem Apoſtolo id docente. 1. Cor. 7. 37. fraudes autem, vim & minas ſemper Eccleſia eſt deteſtata, & nouiſſimè in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 18. de Regularibus, ſub anathemate prohibuit, ne ſoli tibi diſplicere abuſus exiſtimes.

§. 10.

Decimò, Sedem Romanam, peſtilentiæ cathedram appellabant. D. Auguſtin. lib. 2. contra litter. Petiliani. cap. 15. ipſum ſic loquentem inducit: *Si cathedram vobis miſeri vendicatis, habetis illam profectò quam Dauid propheta Pſalmographus peſtilentiæ cathedram pronunciauit.* Auguſtinus reſpondit, *Quare appellas cathedram peſtilentiæ, cathedram Apoſtolicam? Si propter homines quos putas legem loqui & non facere, nunquid Dominus Ieſus Chriſtus propter Phariſæos de quibus ait, Dicunt enim & non faciunt, cathedræ in qua ſedebant, vllam fecit iniuriam?* Et cap.
2 61. *Et tamen nec propter illos Phariſæos, quibus nos non per prudentiam ſed per maleuolentiam comparatis, præcepit Dominus deſeri cathedram Moyſi, in qua vtique figurabat ſuam* Hîc verò Caluinus conuitiando & maledicendo, non Petilianum modò, ſed etiam ſeipſum ſuperat, quum Petri cathedram, non tantùm peſtilentiæ cathedram, ſed ipſiſſimam Antichriſti ſedem eſſe contendit. 4. 7. 24. *Quid ergo? num illic nobis erit ſedes Apoſtolica, vbi nihil cernimus niſi horrendam Apoſtaſiam? Erit Chriſti vicarius, qui furioſis conatibus Euangelium perſequendo, Antichriſtum ſe eſſe palàm profitetur? Erit Petri ſucceſſor, qui ad demoliendum quidquid ædificauit Petrus, ferro & igni graſſatur? Erit caput Eccleſiæ, qui Eccleſiam à Chriſto ſolo vero capite reſciſſam ac truncatam, in ſeipſa diſcerpit ac lacerat? Fuerit ſanè olim Roma omnium Eccleſiarum mater: verùm ex quo Antichriſti ſedes fieri cœpit, deſiit eſſe id quod erat.* Multa habes ſimilia toto iſto 7. capite. I nunc Caluine, & Donatiſtis veſaniam adſcribe 4. 1. 13. quum eorum veſaniam longè ſuperes, viuidioribus coloribus ipſorum ingenium repræſentando.

NOTAE.

1. *QVos hodiernus monachatus ſub ſe continet.*] Vbique Caluinus perſuadere vult, alios nunc eſſe monachos, alios olim fuiſſe. *Principiò*, inquit 4. 13. 8. *ne quis longi temporis præſcriptione defendat monachiſmum qualis hodie eſt, notandum eſt, fuiſſe olim in monaſteriis longè aliud viuendi inſtitutum.* Falleris, Caluine, aut fallis: non enim legiſſe videris Baſilium, Gregorium Nazianzenum, Chryſoſtomum, Auguſtinum, quos tamen citas: non Hieronymum, Ruffinum, Palladium, neque adeò S. Benedicti regulam, aut Caſſiani Collationes & Inſtituta. Conferantur hodierna cum antiquis, & cum regulis regulæ, cum inſtitutis inſtituta, & fraus tua ſtatim detegetur. Vide Bellar. libro de Monach, cap. 6.

2. *Et tamen nec propter illos Phariſæos, quibus nos non per prudentiam, ſed per maleuolentiam comparatis.*) Donatiſtarum genius in Caluinum migraſſe videtur, qui ſimili ſarcaſmo in epiſtola ad Regem Chriſtianiſſ. ante fin. *De moribus* inquit, *non loquor, & tragicis illis facinoribus, quibus ſcatet tota eorum vita: quando Phariſæos ſe eſſe aiunt, qui ſint audiendi, non imitandi.*

Digitized by Google

CONCORDIA SEXTA.

Cum Aërio.

COLOR LVI.

TEmporis ordo poſtulabat, vt Caluinũ Arianizantem inducerem: ſed quia infrà commomodior locus ſeſe offeret, Arij diſcipulus iam in pergulam prodibit, de quo ſic S. Epiphanius hæreſi. 75. *Aërius in hunc vſque diem viuit in carne, & ſupereſt in vita: Arianus quidem in totum, aliter enim non ſentit quàm velut Arius, & adhuc vltrà quæ ſunt Arij perſcrutatur, acutus lingua, & armatus labijs, qui pertrahat ad ſeipſum deceptum exercitum, & multitudinem eorum quibus ſemper pruriunt aures, & laxa mens eſt. Hic condiſcipulus fuit Euſtathij Sebaſtci, Sebaſteæ Ponti appellatæ regionis, ſiue paruæ Armeniæ: ſimul enim exercebantur prædictus Euſtathius & Aërius. Quum autem veniſſet Euſtathius ad Epiſcopatum, ille magis concupiſcebat, ſed non peruenit ad ipſum. Hinc oritur æmulatio. Erat autem ipſi ſermo furioſus magis quàm humanæ conditionis.* Hæc Epiphanius: ex quo D. Auguſtinus libr. de Hæreſibus cap. 53. *Aeriani ab Aërio quodam ſunt nominati, qui cùm eſſet presbyter, doluiſſe fertur quòd Epiſcopus non potuit ordinari: & in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla.* Innotuit circa annum Domini 360.

CALVINVS AERIANVS.

§. 1.

Primò, Cùm Aërius à presbyteratu ad Epiſcopatum quò condiſcipulus iam peruenerat, perrepere non poſſet, vt ſe ſolaretur, perſuadere voluit Epiſcopum presbytero non eſſe maiorem. *Quid eſt Epiſcopus* (inquit apud Epiphanium) *ad presbyterum? nihil differt hic ab illo: vnus eſt enim ordo, & vnus, inquit, honor & vna dignitas. Imponit manus Epiſcopus, ſimiliter & presbyter: lauacrum dat Epiſcopus, ſimiliter & presbyter: diſpenſationem cultus diuini facit Epiſcopus, & presbyter ſimiliter. Sedet Epiſcopus in throno, ſedet etiam presbyter. In hoc multos decepit & ducem hunc habuerunt.* Audiamus nunc Caluinum, ſe ſuoſque ſolantem, quòd Epiſcopi nec ſint, nec nominentur, cùm in Anglia inter ſuos fratres, nempe Proteſtantes, & nomen & poteſtas, & cenſus more pæne antiquo perdurent. 4. 3. 8. *Cæterùm quod Epiſcopos, & presbyteros & paſtores, & miniſtros promiſcuè vocaui qui Eccleſias regunt: id feci ex Scripturæ vſu quæ vocabula iſta confundit. quicunque enim verbi miniſterio funguntur, ijs titulum Epiſcopotum tribuit.* Hoc de vocabulo: de re 4. 4. 2. *Quibus ergo docendi munus iniunctum erat, eos omnes nominabant Presbyteros. Illi ex ſuo numero in ſingulis ciuitatibus vnum eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi: ne ex æqualitate, vt fieri ſolet, diſſidia naſcerentur. Neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus vt dominium in collegas haberet: ſed quas partes habet Conſul in Senatu, vt referat de negotiis, ſententias roget, conſulendo, monendo, hortando, alijs præeat, cuthothoritate ſua totam actionem regat, & quod decretum communi conſilio fuerit exequatur: id muneris ſuſtinebat Epiſcopus in presbyterorum cætu.*

Falſum eſt quod ais Caluine, ſi veræ ſunt Eccleſiaſticæ hiſtoriæ: quæ docent Epiſcopos tanquam A-

Apoſtolorum ſucceſſores, non Presbyterorum collegas, ſed veros Superiores fuiſſe, vt patet in iudiciis, in excommunicationibus, in appellationibus, in legibus ferendis, &c. quare toto cælo erraſti, quum aliud regimen in Dei Eccleſia commentus es. Sed vt hiſtoriæ ignorationem condonemus, S. Pauli mentem non aſſecutus es? 1. Tim. 5. 19. *Aduerſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Ergo Timotheus habebat tribunal, presbyterorum cauſas cognoſcere poterat & iudicare, ſententiam proferre, pœnas imponere. Angli hoc retinẽt: ſed quid ſimile in Aerij & Caluini Synagoga?

§. 2.

Secundò, Paſchæ ſolemnitatem abrogabat. *Quid eſt*, inquit, *Paſcha quod apud vos perficitur? Iudaicis fabulis rurſus addicti eſtis. Non enim oportet Paſcha peragere; Paſcha enim noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Quid tu Caluine? quàm frequenter nobis Iudaiſmũ obiicis? 4. 10. §. 13. 14. 18. à quo vt longiùs recedas, etiam diem Dominicum abrogari facilè pateris, nec quidquam niſi ordinem in diebus feſtis requiris, vt vitetur confuſio.

2. 8. 33. *Longo interuallo differimus in hac parte à Iudæis. Non enim vt ceremoniam arctiſſima religione celebramus, qua putemus myſterium ſpirituale figurari: ſed ſuſcipimus vt remedium retinendo in Eccleſia ordini neceſſariũ.* Et §. 34. *Neque ſic ſeptenarium numerum moror, vt eius ſeruituti Eccleſiam adſtringam, neque enim Eccleſias damnauero, quæ alios conuentibus ſuis ſolemnes dies habeant, modo à ſuperſtitione abſint.* An potuit dici quidquam magis Aërianum? quod vt magis intelligas, recolenda ſunt quæ habet Hieronym. Bolſec in vita Caluini cap. 6. *Anno circiter 1537. cùm Geneuam intraſſet Caluinus, in ſeditioſorum & ad res nouas procliuium Miniſtrorum, (quorum ipſe ſimilis erat) ordinem cooptatus, ſtatim pòſt, ceteris in eadem vrbe Miniſtris, collegis ſuis, Gulielmo Farello & alteri cuidam Courault, diem Dominicum in Veneris, & illius in hunc ferias transferendas eſſe, cœnamq́ pane fermentato, non autem ſicut hactenus vbique conſueuiſſet, azymo adminiſtrandam: quod magnum id ad patius exitium momentum allaturum eſſet, expoſuit, perſuaſitq́; ita vt ei vterque ſocius, eodem quo ipſe ſpiritu agitatus, ſtatim aſſenſerit, iunctiq́ ſimul libellum ſupplicem quo vtrumq́ poſtularetur, Senatui porrexerint.* Et nota hunc Lycurgum, habuiſſe tunc ætatis annos viginti octo.

§. 3.

Tertiò, negabat orandum vel offerendum pro mortuis. *Qua ratione*, inquit, *poſt mortem nominatis nomina mortuorum? Orat enim*, inquit, *viuens, aut diſpenſationem facit: quid profuerit mortuo?* Hanc hæreſim à SS. Patribus in Aërio damnatam, tam altè imbibit Caluinus, vt cum mortuis nihil nobis velit eſſe commune, contra 8. Symboli articulum, quo *Sanctorum communionem* profitemur. 3. 20. 24. *Neque id agendum ex eo conſequitur, quod qui in terris degunt homines, viciſſim alij aliorum precibus commendare ſe poſſunt. Hoc enim alendæ in ipſis charitatis officium ſeruit dum ſuas inter ſe neceſſitates veluti partiuntur, & mutuò ſuſcipiunt.* Et ſtatim, *Omnes eiuſmodi rationes à mortuis abſunt: quos à noſtro contubernio dum ſubduxit Dominus, nullum nobis cum ipſis reliquit commercium, ac ne illis quidem nobiſcum, quantum aſſequi licet coniecturis.* Ergo Caluine, qui à Catholicis claras Scripturas exigis, iam per coniecturas clariſſima Eccleſiæ dogmata vis labefactare? Audi S. Hieronymum contra Vigilantium, Aërij diſcipulum, tuum magiſtrum: *Dicis in libello tuo, quod dum viuimus, mutuò pro nobis orare poſſumus: poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio: præſertim cùm Martyres vltionem ſui ſanguinis obſecrantes, impetrare non quiuerint. Si Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro ceteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſolliciti, quanto magis poſt coronas, victorias & triumphos?* Hæc S. Hieronymus, qui hæc non coniecturis, ſed certiſſimis Scripturis & argumentis ſtabilit & confirmat.

Sed propiùs ad rem. Orationes & oblationes pro defunctis reſpuis & condemnas. 3. 5. 10. *At vetuſtiſſima fuit Eccleſiæ obſeruatio. Hanc obiectionem ſoluit Paulus, dum ſuam quoque ætatem in ea ſententia comprehendit, vbi denunciat*

iacturam operis ſui facere oportere omnes qui in Eccleſiæ ſtructura aliquid fundamento minùs conſentaneum poſuerint. Quum ergo mihi obijciunt aduerſarij, ante mille & trecentos annos vſu receptum fuiſſe vt precationes fierent pro defunctis: eos viciſsim interrogo, quo Dei verbo, qua reuelatione, quo exemplo factum ſit. Habemus Caluine verbum Dei ſcriptum, ex quo SS. Patres hoc deduxerunt: habemus verbum Dei traditum, quod ab Apoſtolis accepimus, qui teſte S. Ioanne Chryſoſtomo hom. 69. ad populum Antioch. & homil. 3. in epiſt. ad Philipp. ſanxerunt, vt in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio. Habemus multas reuelationes fide digniſſimas, apud S. Gregorium, S. Bernardum & alios: habemus exemplum Eccleſiæ Iſraëliticæ & Chriſtianę. Quamuis enim Machabæorum libros vt canonicos Caluinus non admittat, admittit tamen vt hiſtoriales 1.8.10.a.3.5.8.z ex quibus Iudaicæ Eccleſiæ conſuetudo patet, cùm Iudas Machabęus, ſummus ſacerdos, ceremoniarum peritus, ex vſu Synagogæ hoc fecerit. In Chriſtiana autem Eccleſia hoc ita fuit receptum, vt ante mille ducentos annos Hæretici habiti ſint, qui hunc vſum impugnarent: Aërium enim hoc nomine S. Epiphanius & S. Auguſtinus inter Hæreticos retulerũt, qui non re tantùm, ſed etiam loquendi argumentandiq; modo Caluiniſmo prælusiſſe videtur. *Si verò,* inquit, *omninò preces eorum qui hic ſunt pro illis fiũt qui iſthic ſunt, igitur nemo ſit pius, neque boni quidquam faciat, ſed acquirat amicos quoſdam per quem vult modum, aut per pecunias perſuadens, aut amicis id in obitu demandans, & orent pro ipſo, vt ne quid illic patiatur, neque immedicabilia peccata ab ipſo perpetrata, requirantur.* Similia habet Caluinus 4.18.15. de ſacrificio Miſſæ: ſed neuter reſponſionem meretur, niſi Chriſti Luc. 16. 2. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*

§. 4.

Quartò, Stata & ſolemnia Eccleſiæ ieiunia repudiabat. *Sed neque ieiunium,* inquit, *erit ordinatum: hæc enim Iudaica ſunt & ſub iugo ſeruitutis. Iuſto enim lex non eſt poſita, ſed patricidis ac matricidis & reliquis. Si verò omninò volo ieiunare, qualemcunque eligam diem à meipſo & ieiunabo propter libertatem. Vnde apud ipſos ſtudium eſt,* inquit S. Epiphanius, *vt potiùs in die Dominica ieiunent, quarta verò & proſabbatho edant. Sæpè verò etiam quarta ieiunant, non ex ſtatuto, ſed ex propria, vt inquit, voluntate. In diebus autem Paſchatis, quando apud nos fiunt humidormitiones, caſtitates, afflictiones, ſiccorum eſus, preces, vigiliæ ac ieiunia, & omnes animarum ſalutes per ſanctam afflictionem: ipſi à ſummo manè obſonantur, carneq; ac vino venas ſuas explentes cachinnantur, ridentes ac ſubſannantes eos qui ſanctum hunc cultum hebdomadis Paſchatis perficiunt. Tametſi enim Renunciatorum habeant hi vitæ modum, non tamen exercetur apud ipſos, ſed multò plus carnis eſus & vini potus: niſi fortaſſe rari aliqui in medio ipſorum ex propria voluntate hoc velint. Verùm plerique ipſorum magis vtuntur largis edulijs, carnis eſu & vini potu, velut ſæpe dixi. Hæc ſunt quæ Aërius in mundo euomuit.* Sic S. Epiphanius.

Penicillum tuum, vir ſancte, demiror, quo ante tot ſecula Caluiniſtarum ingenium tam graphicè ſuis coloribus depinxiſti: ne Apelles quidem potuit accuratiùs.

Nam, primò, prætendunt libertatem Euangelicam, eaque mirificè gloriantur.

Secundò, Catholicos Iudaiſmi accuſant, vt ipſi magis Chriſtiani videantur.

Tertiò, Ieiunant rariùs quàm Aëriani: imò ferè ſuperſtitioſum putant, niſi fiat ob publicam cauſam.

Quartò, Sanctæ & pœnoſæ hebdomadæ nullam habent rationem.

Quintò, Catholicorum pœnitentias, afflictiones, & alia pietatis opera rident & ſubſannant.

Sextò, Sextã feriam, qua ſponſum ſuum morientem luget Eccleſia, à Paſchatis ſolẽnitate non diſcernunt.

Septimò, Quidam ad Euangelicam libertatem aſſerẽdam diebus Veneris, & in Quadrageſima carnem in propatulo comedunt, vt Principes Proteſtantes Spiræ in comitiis Imperialibus. Cochlęus in actis Lutheri anno 1526. pag. 168. b. quod tamen ex parte Caluinus improbat 3.19.10.

Octauò, Alij, qui inſtar Aërij Renunciatorũ, reformationem auidiùs

amplectuntur, die precum à Magiſtratu vel Miniſtris indicto, ieiunant vſque ad veſperum: tales autem rari & raræ,

——— *numero vix ſunt totidem, quot*
Thebarum portæ, vel diuitis oſtia Nili.

Sed iam rediuiuum Aërium audiamus. 4. 12. 19. *At verò ſemper in primis cauendum ne quid obrepat ſuperſtitionis, quemadmodum ante hac magno Eccleſiæ malo accidit. Multò enim ſatius fuerit nullum prorſus eſſe ieiuniorum vſum, quàm diligenter obſeruari, & interim corruptum eſſe falſis pernicioſiſq́ opinionibus, ad quas mundus ſubinde delabitur, niſi ſumma fide ac prudẽtia obuiam eant Paſtores.* Et infrà: *Cauendum eſt ne pro opere meritorio, aut ſpecie diuini cultus cenſeatur. Nam quum ſit res per ſe media, nec quidquam habeat momenti niſi propter eos fines in quos reſpicere debet, pernicioſiſſima ſuperſtitio eſt, confundere cum operibus à Deo mandatis, & per ſe neceſſariis non alio reſpectu. Tale* 2 *fuit olim delirium Manichæorum: quos dum refellit Auguſtinus, ſatis clarè docet, ieiunium non niſi ab ijs quos dixi finibus æſtimandum, nec Deo aliter probari niſi eò referatur.*

Lib. 2 de morib. Manichæ. cap. 13. & lib. 30. contra Fauſt.

Obſerua Aëriani huius impudentiam, mendacium, calumniam, imperitiam.

Primò, impudentiam, quòd D. Auguſtinum in ſuum, hoc eſt, peruerſum ſenſum trahere non vereatur, quem conſtat magnum ieiunij encomiaſten fuiſſe.

Secundò, mendacium, quod Auguſtinum id impugnare velit quod Catholici faciunt, quum ipſe Manichæorum delirium impugnet, vt lib. de Hæreſib. cap. 46. *Nec veſcuntur tamen carnibus, tanquam de mortuis vel occiſis fugerit diuina ſubſtantia, tantumq́; ac tale inde remanſerit quod iam dignum non ſit in electorum ventre purgari.* Et lib. 30. contra Fauſtum quem citat Caluinus, cap. 5. *Vos autem ipſam creaturam negatis bonam, & immundam dicitis, quòd carnes diabolus operetur fæculentiore materia mali: ac per hoc eas, tanquam immundiora & truculentiora Dei veſtri vincula, exhorrentes abijcitis.*

Tertiò, calumniam, quòd Manichæorum delirium Catholicis affingat, quum ipſi illud damnent & deteſtentur. *Interdictus*, inquit, 4. 12. 21. *carnium eſus quaſi hominem contaminaret.* Non aliter quàm Adamum pomi vetiti eſus: non enim eſus, ſed inobedientia contaminat. Matt. 15. 19.

Quartò, imperitiam, quòd inter virtutum fines diſtinguere neſciat: alius eſt enim finis (vt loquuntur) extrinſecus, qui multimodis variari poteſt, vt honor Dei, ædificatio proximi, carnis maceratio, contemplatio, &c. alius eſt finis virtuti intrinſecus, nempe formale ipſius obiectum ſeu pulchritudo ipſi virtuti propria, quæ ipſius eſſentiam conſtituit, & ab aliis virtutibus ſecernit. Vnde cùm ieiunium ſit actus Temperantiæ (quam eſſe virtutem Caluinus, puto, non negabit) habere debet pulchritudinem ſeu honeſtatem ſibi propriam, etiamſi in alios fines formaliter & expreſſè non referatur.

Item 4. 12. 20. *Et tunc* (veterum Patrum tempore, ante annos 1200.) *paſſim inualuerat ſuperſtitioſa quadrageſimæ obſeruatio: quia & vulgus eximium aliquod obſequium Deo ſe in ea præſtare exiſtimabat, & Paſtores eam commendabant pro ſancta Chriſti imitatione.* Et infrà: *Ac mirum eſt tam craſſam hallucinationem hominibus acuti iudicij obrepere potuiſſe, quæ tot ac tam claris rationibus refellitur.* Item, *Fuit igitur mera κακοζηλία & ſuperſtitionis plena, quòd titulo ac colore imitationis Chriſti, ieiunium ornabant.* Sed qui ſunt iſti hallucinatores, *κακόζηλοι* & ſuperſtitioſi? nempe, S. Ignatius, Origenes, Athanaſius, Cyrillus Hieroſolymitanus, Baſilius, Gregorius Nazianzenus & Nyſſenus, Epiphanius, Chryſoſtomus, &c. Item, Tertullianus, Ambroſius, Hieronym. Auguſtinus, Paulinus, Maximus, Caſſianus, Leo, Gregorius Magnus, &c. S. Ignatium reiicit Caluinus argumento notabili 1. 13. 29. *Ignatium quòd obtendunt, ſi velint quidquam habere momenti, probent Apoſtolos legem tuliſſe de quadrageſima & ſimilibus corruptelis.* Alios tamen rejicere non poteſt.

Et vt Aërij ſpiritum magis perſentiſcas, vide quid dicat 4. 12. 21. *Secuta ſunt deinde deteriora tempora, & ad præpoſterum vulgi ſtudium acceſſit Epiſcoporum tum inſcitia & ruditas, tum libido dominandi & tyrannicus rigor. Latæ ſunt impiæ leges quæ conſcientias exitialibus vinculis ſtringunt. Interdictus*

carnium eſus quaſi hominem contaminaret. Additæ ſacrilegæ opiniones aliæ ſuper alias, donec in profundum omnium errorum ventum eſt. Confer hæc verba cum Aërij doctrina ex S. Epiphanio relata, & cum ijs quæ habet D. Auguſtinus lib. de Hæreſib. cap. 53. *Aëriani ab Aërio quodam ſunt nominati, qui cùm eſſet presbyter, doluiſſe fertur quòd Epiſcopus non potuit ordinari: & in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla, dicens, orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec ſtatuta ſolemniter celebranda eſſe ieiunia, ſed cùm quiſque voluerit, ieiunandum, ne videatur eſſe ſub lege. Dicebat etiam presbyterum ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni.* Hæc Auguſtinus.

N O T AE.

1. A *Presbyteratu ad Epiſcopatum perrepere non poſſet.*] Plerique omnes tyranni, tum veteres tum recentiores, Siculi, Theſſali, Italici, &c. duos Deos potiſſimùm colere ſolebant, Iouem & Venerem, dominatum & libidinem, alios imperio premere, & carnis deliciis vacare. *Nomen ſedemq́; Cæſaris,* inquit Tacitus, *Domitianus acceperat, nondum ad curas intentus, ſed ſtupris & adulterijs filium Principis agebat.* Eoſdem Deos Hæreſiarchæ vt plurimùm adorant, nec frequentior apoſtatandi ratio quàm vt hos duos fines conſequantur; præſertim quum religionis prætextu pleniſſimas his affectibus habenas laxare poſſe confidant. Diuinitatem affectabat Simon Magus, non tamen ſine Helena: Marcionem pręceptorem erroris arguebat Apelles, ſed non ſine Philumena: Paracletum mentiebatur Montanus, non ſine Priſca & Maximilla. Lutheri ambitionem fouit Catharina Boren, Caluini Ideletta Buren, Bezę Candida & Audebertus. Ita Aërius ambitione in tranſuerſum actus, omnia pietatis exercitia quę apud Catholicos magno animarum fructu vſurpantur, contempſiſſe videtur. Vide S. Hieronym. epiſt. ad Cteſiphontem contra Pelagianos, ante medium. *Simon Magus hæreſim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus,* &c.

Lib. 4. Hiſtoriar. in princ.

Tertull. lib. de Pręſcript. cap. 30.

2. *Tale fuit olim delirium Manichæorum.*] Sic alibi Catholicis Phariſęorum ſcabiem affricare vult. 3. 18. 8. *Ex primis duobus contendunt noſtri Phariſæi charitate nos iuſtificari potiùs quàm fide.* Et Donatiſtarum 4. 19. 10. b. *Verùm prima ratione nónne ſe Donatiſtas produnt qui vim Sacramenti à miniſtri dignitate æſtimant?* Et Pelagianorum 3. 11. 15. *Scholæ in deterius ſemper aberrârunt, donec tandem præcipiti ruina deuolutæ ſunt ad quendam Pelagianiſmum.* Et 2. 3. 13. *Audiamus nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem, ne ætatis noſtræ Pelagiani, hoc eſt Sorbonici ſophiſtæ totam vetuſtatem nobis aduerſam pro ſuo more criminentur, in quo ſcilicet patrem ſuum Pelagium imitantur, à quo in eandem olim arenam ipſe Auguſtinus protractus eſt.* Vide Color. 39.

CONCORDIA SEPTIMA.

Cum Eunomio.

COLOR LVII.

EVnomius Galata, quem prę ceteris impetiuit S. Baſilius, hæreſiarcha notiſſimus, præceptoris ſui Aëtij, & ſymmiſtæ Eudoxij, Epiſcopi Ariani (à quo Valens Imp. fuit baptizatus) nomen obſcurauit, vt eorum ſectatores crebriùs Eunomiani, quàm Eudoxiani vel Aëtiani vocitarentur. De eo ſic Socrates lib. 4. hiſtor. Eccl. cap. 7.

Eunomius Aëtij cognomento Athei ſiue Impij ſcriba fuit: qui cum eo vitam degens, fallaces ratiocinandi concludendiq́; modos, qui ſunt Sophiſtarum proprij, ab illo didicit, eoſq́; ſedulò imitatus eſt. 1 *Quin etiam inanibus ineptiſq́; vocibus operam dare, ſophiſmataq́; quibus ipſe irretiretur, contexere impudens aggreſſus, illiſq́; arroganter inflatus, ad blaſphemiam præceps ruit.*

Ruffinus lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 25. *Quod & poſt illorum obitum Aëtius quidam, poſt Aëtium validiùs & latiùs aſſerebat Eunomius, vir corpore & anima leproſus, & interiùs exteriuſq; morbo regio corruptus, arte tamen Dialectica præpotens, plurima contra fidem noſtram ſcripſit, & diſputandi leges ſectatoribus ſuis dedit. A quo etiam nunc Eunomiana hæreſis appellatur.*

CALVINVS EVNOMIANVS.

§. 1.

Primò, Tam ſtultè arrogaus fuit Eunomius, vt omnia diuina ſecreta ſe ſcire profiteretur, vt conſtat ex S. Baſilio epiſt. 168. & ex Theodoreto lib. 4. Hæreticar. fabul. *Auſus eſt dicere*, inquit, *nihil ſe ex rebus diuinis ignorare, ſed ipſam etiam diuinam ſubſtantiam exactè nouiſſe, eandemq; de Deo ſe habere cognitionem, quam de ſeipſo habeat ipſe Deus. Hoc eius ſurore perciti, qui ſunt execrandæ illius ſectæ participes, audent & apertè dicere, ſe ita Deum noſſe, vt ipſe ſeipſum*. Hic igitur ad tantam ſcientiam ſuo iudicio euectus, magiſtros ſuos aut condiſcipulos Eudoxium & Aëtium nihil moratus, ſeparatim conuentus agere cœpit, vt diſcipuli Eunomiani potiùs, quàm Eudoxiani aut Aëtiani appellarentur. Eunomio in vno præſertim puncto Caluinus cum ſuis ſimillimus eſt: omnes enim Caluiniani ſuo iudicio, Prædeſtinationis ſuæ myſterium penetrant, & quod in ſecretiſſimo Dei conſilio vel maximè abſconditum eſt, penetrare ſe profitentur, eaque de re ſic certos & ſecuros eſſe, vt Chriſtum ipſum ſuperent: hic enim de animæ ſuæ ſalute timuit. 2. 16. 12. *At longè alia noſtra fiducia eſt*, inquit in epiſtola ad Regem pag. 4. b. *quæ nec mortis terrores, nec adeò ipſum Dei tribunal formidat:* nam 3. 13. 4. z. *in Chriſti terroribus pax noſtra:* & 4. 17. 2. *nobis ſecurè ſpondere audemus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt heres: nec regnum cælorum quò iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi*. Si appendantur in ſtatera, hinc Eunomij arrogantia, inde Caluini inanis fiducia, vtra grauior apparebit?

§. 2.

Secundò, Martyrum reliquias, cultumque ijs exhiberi ſolitum contempſit & damnauit: quem eius errorem arripuit Vigilantius, in quem ſic S. Hieronymus: *Rides de reliquijs Martyrũ, cum auctore huius hæreſeos Eunomio: Eccleſijs Chriſti calumniam ſtruis: nec tali ſocietate terreris vt eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Eccleſiam loquitur. Omnes enim ſectatores eius baſilicas Apoſtolorum & Martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cuius libros maioris auctoritatis arbitrantur quam Euangelia, & in ipſo credunt eſſe lumen veritatis*. Sed nouum Eunomium audiamus. 4. 13. 7. *Quædam etiam longè magis puerilia nuncupabantur: etſi non à pueris. Fuit enim hoc pro magna ſapientia habitum, votiuas peregrinationes ad ſanctiora loca ſuſcipere, ac interdum vel pedibus iter conficere, vel corpore ſeminudo, quò plus meriti ex laſſitudine acquireretur. Hæc & ſimilia, quorum incredibili ſtudio mundus aliquamdiu æſtuauit, ſi ſecundùm eas quas antea poſuimus regulas examinentur, non tantùm inania deprehendentur ac nugatoria, ſed*
2 *plena* manifeſtæ *impietatis*. Diſce Caluine, vbi ſit ſapientia: non enim in tuo cerebro, ſed in SS. Patrum praxi quærenda eſt, à qua ſic argumentatur S. Hieronymus, quem te ſapientiorem fuiſſe, nemo niſi inſipiens negabit. *Dolet*, inquit, *Martyrum reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proijci in ſterquilinium, vt ſolus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo ſacrilegi ſumus, quando Apoſtolorum baſilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Conſtantinus, &c. Omnes Epiſcopi non ſolùm ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui rem viliſſimam & cineres diſſolutos in ſerico & vaſe aureo portauerunt? Stulti omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis reliquijs, & tanta lætitia quaſi præſentem viuentemq; prophetam* (Samuelem) *cernerent, ſuſceperunt.*

§. 3.

Tertiò, Martyrum miracula irriſit, eaque ad dæmonum præſtigias reiecit, Iudæ proditoris, Simonis Magi, & Arianorum ſubſequa, Vigilãtij prodromus: de quo ſic S. Hieronymus, *Argumentatur contra ſigna atque virtutes quæ in baſilicis Martyrum fiunt, & dicit eas incredulis prodeſſe, non credentibus: quaſi nunc hoc quæratur quibus fiant, & non qua virtute fiant, &c.* Lib. aduerſus Vigilantium.

Niſi fortè in morem gentilium, impiorum

rum Porphyrij & Eunomij, has præſtigias dæmonum eſſe confingas, & non verè clamare dæmones, ſed ſua ſimulare tormenta. Do conſilium: ingredere baſilicas Martyrum, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos ſocios tuos, & nequaquam cereis Martyrum qui tibi diſplicent, ſed flammis inuiſibilibus combureris, & tunc fateberis quod nunc negas. Audis Caluine? ad impios Porphyrium & Eunomium relegat eos D. Hieronymus, qui Martyrum miracula ad dæmones transferunt: at tu ijſdem pæne verbis vteris, quibus impij illi vſi ſunt. In epiſtola ad Regem pag. 4. b. *At id præ nobis habent ſingulare, quòd aſſiduis in hunc vſque diem miraculis fidem ſuam confirmare poſſunt. Imò potiùs allegant miracula, quæ animum alioqui bene compoſitum labefactare queant: adeò aut friuola ſunt & ridicula, aut vana & mendacia.* Et infrà, *Et meminiſſe nos decet ſua eſſe Satanæ miracula, quæ tametſi præſtigiæ ſunt magis quàm veræ virtutes, ſunt tamen eiuſmodi quæ imprudentes, & imperitos deludant.* Et infrà addit mendacium cum falſa S. Hieronymi citatione: *Olim Ægyptij ſepultum apud ſe Ieremiam ſacrificijs alijſq; diuinis honoribus proſequuti ſunt. nónne ſancto Dei Propheta ad idololatriam abutebantur? & tamen tali ſepulchri veneratione conſequebantur, vt curationem à tactu ſerpentum putarent iuſtam illius mercedem eſſe.* Et in margine ponitur, Hieron. in præf. Ieremiæ. Atque nec Hieronymus quidquam habet, & illud de idololatriæ mercede merum eſt Caluini commentum. Sed de his ſuprà aliquoties actum eſt, præſertim Colore 19.

§. 4.

Quartò, Opera bona non eſſe neceſſaria, ſed fidem quæ ab ipſo docebatur, ſufficere ad iuſtitiam & ſalutem. D. Auguſtinus lib. de Hæreſib. cap. 54. *Aëtiani ab Aëtio ſunt vocati, ijdemq; Eunomiani ab Eunomio Aëtij diſcipulo, quo nomine magis innotuerunt. Eunomius quippe in Dialectica præualens, acutiùs & celebriùs defendit hanc hæreſim, diſſimilem per omnia Patri aſſerens Filium, & Filio Spiritum ſanctum. Fertur etiam vſque adeò fuiſſe bonis moribus inimicus, vt aſſeueraret quòd nihil cuique obeſſet quorumlibet perpetratio ac perſeuerantia peccatorum, ſi huius quæ ab illo docebatur fidei particeps eſſet.* Sic Simon Magus fidem non quamlibet, ſed quam ipſe præſcribebat, ad ſalutem ſine operibus ſufficere volebat: ſic Caluinus non fidem Catholicam (quam fidei vmbram appellat 3. 2. 10. & 3. 17. 11.) ſed quam ipſe ex Luthero hauſit, in iuſtificatione commendat: atque ita commendat, vt opera longè rejiciat, quod ex tribus eius principijs conſtare poteſt. Primum eſt, *ſolam fidem ſine operibus iuſtificare.* 3. 11. 19. Alterum eſt, *omnia fidelium peccata eſſe venialia, omnia reproborum mortalia.* 3. 4. 28. vnde Caluini adulterium eſt peccatum veniale, Papiſtæ verbum otioſum eſt mortale. Tertium eſt, *fidem nunquam amitti, ac proinde nec iuſtitiam, quæ ſola fide apprehenditur & retinetur.* 3. 2. 11. Ex quibus principijs manifeſtè deducitur, prædeſtinatum eo etiam temporis puncto quo adulterium committit, eſſe fidelem, iuſtum, Dei amicum & filium, regni cæleſtis hæredem: quo admiſſo, non feneſtra, ſed patentiſſima ianua omnibus vitijs & ſceleribus aperitur, cùm adulter Caluinianus credere iubeatur, regnum cælorum non magis ſibi excidere poſſe, quàm ipſi Chriſto. 4. 17. 2. Potuítne dici aut ſcribi aliquid magis Eunomianum? At alibi opera bona Caluinus commendat, inculcat, & puram ac liberalem Dei dilectionem à ſuis exigit, ſine intuitu mercedis. 3. 2. 12. & 3. 2. 27. & 3. 19. 4. Callidè quidem, ne nimis apertè Satanæ cauſam agere videatur: ſed quid bonis operibus cum iſtis principijs? Rectè olim Cicero de Epicuro: *Quamuis enim multis in locis dicat Epicurus ſatis fortiter de dolore: tamen non id ſpectandum eſt quid dicat, ſed quid conſentaneum ſit ei dicere, qui bona voluptate terminauerit, mala dolore. Vt ſi illum audiam de continentia & temperantia, dicit quidem ille multa multis locis, ſed aqua hæret, vt aiunt.* Et alibi, *At etiam de ſanctitate & pietate aduerſus Deos, libros ſcripſit Epicurus. At quomodò in his loquitur? vt Coruncanium aut Scæuolam, Pontifices Maximos te audire dicas: non eum qui ſuſtulerit omnem religionem.* Sic Caluinus de Dei timore, de ſui abnegatione, de interna ſanctitate, de crucis tolerantia, de meditatione vitæ futuræ, ita diſputat interdum, vt S. Antonium, Pachomium aut Hila-

Lib. 1. Offic. ſub ſ.

Lib. 1. de natura Deor.

rionem

rionem loqui putes, qui ſuis diſcipulis perfectionis documenta præſcribant. At quis eſt hic? qui plus quàm fatalem neceſſitatem inducit. 1.16.9 qui tollit liberum arbitrium. 2.2.4. qui Deum in peccatoribus potenter peccata vult operari. 1.18.2. qui nullum opus à ſanctiſſimo quoque docet exire, quod ſi in ſe conſideretur non ſit peccatum mortale. 3.14.11. qui totam legis iuſtitiam obliuiſci iubet. 3.19.2. fidem ſolam ſufficere ad iuſtitiam & ſalutem. 3.11.19. Nónne igitur quum opera bona commendat, ſui abnegationem & crucis tolerantiam inculcat, *riſus captare videtur*, vt de eodem Epicuro ſcripſit Cicero? *At laudat*, inquit, *& ſæpè virtutem. Et quidem C. Gracchus cùm maximas largitiones feciſſet, & effudiſſet ærarium, verbis tamen defendebat ærarium. Quid verba audiam, cùm facta videam? Lege orationes Gracchi: patronum ærarij eſſe dices* Hoc tamen inter Gracchum & Caluinum intereſt, quòd ille quamuis reipſa Reipub. noceret, verbis tamen illi ſe conſulere conſtanter affirmabat: Caluinus autem non factis tantùm, ſed etiam diſertis verbis totam ſuam de bonis operibus diſputationem funditus euertit, plus quàm Sempronianus, & plus quàm Eunomianus. Lib. 3. de finib.

N O T AE.

1. **E** *Vnomius Aetij & Eudoxij nomen obſcurauit.*] Sic Lutheri nomen, in Gallijs antea ſatis celebre, Caluinus tandem exterminauit, vt fando vix audiatur: & tamen in Amboſiana coniuratione anno 1561. & aliquamdiu pòſt, omnes Nouatores Lutherani vocitabantur; vt ipſi etiam Caluiniſtæ in ſuis commentarijs notant.

2. *Audent apertè dicere, ſe ita Deum noſſe, vt ipſe ſeipſum.*] Dæmones, vt vult Plato in Cratylo, dicuntur quaſi δαήμονες, id eſt, ſcientes futuri, interprete Macrobio lib. 1. Saturnal. cap. 23. vnde angeli apoſtatæ apud Ethnicos hoc nomine gloriari ſolebant, multoſque curioſos ad magiam ac nefanda ſacrificia hac ratione pertraxerunt. Oſtendit hoc dæmonum Princeps in parentibus protoplaſtis, quos vana diuinæ ſcientiæ pollicitatione in miſeriarum ſcientiam & experientiam deturbauit: oſtendit hoc in pleriſque omnibus Hæreticis, qui communiter ſcientiæ & ſapientiæ titulum ſibi arrogant, vt peculiariter Simoniani, qui inde Gnoſticos ſeſe indigitârunt: vt Beguardi, qui etiam in hac vita ſupremam beatitudinem, & quidem naturæ viribus, aſſequi poſſe confidebant: vt Eunomiani, qui omnem ſtultitiam ſupergreſſi, tantùm non ipſius Dei infinitam ſapientiam ſibi transſcribebant. Modeſtiùs Geneuenſes, qui primas in Scripturarum interpretatione Deo detulerunt, Caluino ſecundas. Lactant. lib. 1. diui. inſtit. cap. 7. *Gen. 3. 5.*

CONCORDIA OCTAVA.

Cum Iouiniano.

COLOR LVIII.

IOuinianus Italus, Heluidij aſſecla, Vigilantij magiſter, ex monaſterio Mediolanẽſi (cui S. Ambroſius præerat) apoſtata, [1] circa annum Domini 382. ſerere cœpit noua quædam dogmata, quæ noſtri temporis Sectarij auidè arripuerunt. Refutatus à SS. Patribus, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, &c. tandem vt hæreticus damnatus eſt ſub Syricio Papa anno 390. & à Theodoſio Imperat. in exilium pulſus. Verùm cùm legi non pareret, extra Vrbem conuentibus agendis intentus, Honorius Imperat. ab Epiſcopis admonitus, tale edidit reſcriptum. *Iouinianum ſacrilegos agere conuentus extra muros Vrbis ſacratiſſimæ, Epiſcoporum querela deplo-*

Baron. anno 390. & 412.

la deplorat. Quare ſuprà memoratum corripi præcipimus, & contuſum plumbo cum ceteris ſuis participibus & miniſtris exilio coërceri: ipſum autem machinatorem in inſulam Boam feſtina celeritate deduci.

S.Ambroſius epiſt.82. ad Eccleſiam Vercell. *Audio homines qui dicunt nullum eſſe abſtinentiæ meritum, nullam frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æſtimari pretio, delirare eos qui ieiunijs caſtigent carnem ſuam, vt menti ſubditam faciant. Quod nunquam feciſſet, nunquam ſcripſiſſet ad inſtruendum alios Paulus Apoſtolus, ſi deliramentum putaſſet.*

D.Hieronymus lib.1. contra Iouinianum, *Proponam breuiter aduerſarij ſententias, & de tenebroſis libris eius, quaſi de foueis ſerpentes protrabam, neque ſinam venenoſum caput ſpiris maculoſi corporis protegi. Pateat quod noxium eſt, vt poſſit conteri cùm patuerit. Dicit virgines, viduas & maritatas, quæ ſemel in Chriſto lotæ ſunt, ſi non diſcrepent ceteris operibus, eiuſdem eſſe meriti. Nititur approbare, eos qui plena fide in baptiſmate renati ſunt, à diabolo non poſſe ſubuerti. Tertium proponit, inter abſtinentiam ciborum, & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam eſſe diſtantiam. Quartum, quod & extremum, eſſe omnium qui ſuum baptiſma ſeruauerint, vnam in regno cælorum retributionem. Hæc ſunt ſibila ſerpentis antiqui: his conſilijs draco de paradiſo hominem expulit.*

D.Auguſtinus lib. de Hæreſib. cap.82. *Iouinianiſtas quoque apud iſtum* (Philaſtrium) *reperi, quos iam noueram: à Iouiniano quodam monacho iſta hæreſis orta eſt ætate noſtra cùm adhuc iuuenes eſſemus. Hic omnia peccata ſicut Stoici Philoſophi, paria eſſe dicebat: nec poſſe peccare hominem lauacro regenerationis accepto: nec aliquid prodeſſe ieiunia, vel à cibis aliquibus abſtinentiam. Virginitatem Mariæ deſtruebat, dicens eam pariendo fuiſſe corruptam. Virginitatem etiam Sanctimonialium, & continentiam ſexus virilis in Sanctis eligentibus cælibem vitam, coniugiorum caſtorum atque fidelium meritis adæquabat: ita vt quædam virgines Sacræ, prouectæ iam ætatis in vrbe Roma, vbi hæc docebat, eo audito nupſiſſe dicantur. Non ſane ipſe vel habebat, vel habere volebat vxorem, quod non propter aliquod apud Deum maius meritum in regno vitæ perpetuæ profuturum, ſed propter præſentem prodeſſe neceſſitatem, hoc eſt, ne homo coniugales patiatur moleſtias, diſputabat. Citò tamen iſta hæreſis oppreſſa & extincta eſt, nec vſque ad deceptionem aliquorum ſacerdotum potuit peruenire.* Hæc ibi Auguſt. de ſuis temporibus: at noſtra ætate ita recruduit hæc hæreſis, vt ad multarum monialium & ſacerdotum deceptionem peruenerit, Satana feliciùs agente ſuum negotium, & aliquot myriades ſuis caſtris adiungente. Vbi animaduerto Iouinianum à noſtris Nouatoribus impudentia, ferocia, libertate carnis, longè eſſe ſuperatum: ille enim etſi monachorum vitam & mores abhorreret, monachi tamen nomen retinuit, eoque gloriari ſolebat, vt refert S.Hieronymus: vxorem etiam nunquam duxit, nec virginitati matrimonium præferebat, ſed æquabat dumtaxat. At noſtri Sectarij, monachi nomen cane peius & angue oderunt, cucullum exuunt, aut habitum Sacerdotalem, vxores ducunt ad vnum pænè omnes, cælibatui matrimonium præferunt: in quibus an Caluinus ſit, iam videamus.

Vide eunde lib.2. Re ctat. cap.

CALVINVS IOVINIANISTA.

§.1.

Primò, Docebat Iouinianus *nihil plus apud Deum virginitatem mereri, quàm coniugium: & cælibatum valere tantùm ad coniugij moleſtias declinandas.* At longiùs progreditur Caluinus:

Nam Primò, in nullis operibus agnoſcit meritum. 3.15.2. *Primum de Meriti nomine id mihi præfari neceſſe eſt: quicunque primus illud operibus humanis ad Dei iudicium comparatis aptauit, eum fidei ſynceritati peſſimè conſuluiſſe.* Et 3.15.3. *Quid promereantur omnia opera noſtra, Scriptura oſtendit, quum Dei conſpectum ferre poſſe negat quia immunditiæ ſint plena.*

Secundò, omnes coniugij lege teneri docet, qui virginitatis donum ſe habere non ſentiunt. Nullum autem Caluiniſtam hoc donum habere, experientia vel in ipſis Miniſtris clamat, qui matrimonij remedio tam libenter vtuntur, vt illorum nemo ſe caſtret propter regnum cælorum. Sic 2.8.42. *Nam qui non capiunt hoc verbum, ſi non propoſito conceſſoq́; remedio intemperantiæ ſuæ ſuccurrant,* cum Deo *pugnãt, ac reſiſtunt eius ordinationi.*

Sed

Sed heus tu bone vir, quid faciet qui non inuenit commodas nuptias? quid, cùm in annum extrahuntur? tentatio & vſtio præſens eſt, remedium in longum differtur. Quid, qui habet ægram coniugem? quid, qui ad Indos proficiſcitur, vel reipublicæ aut priuatæ cauſa diutiùs abeſt? nam ſi in ſolo matrimonio remedium ſitum eſt, vel alterum coniugium ineundum ſit, vel omni remedio illi deſtituentur. Sic enim ais 2.8.43. *Deinde ex ijs qui obnoxij ſunt, neminem excipit quem non iubeat ad* vnicum *illud remedium confugere quo impudicitiæ obuiam itur.* Et 4.13.17. *Certa enim Dei voce citantur ad coniugium quibus continendi facultas denegatur* Sed quibus denegatur? nolentibus orare, ieiunare, occaſiones fugere: quæ tria longè ſunt efficaciora remedia quàm matrimonij vſus.

Bellar lib. 1. de Cleric. cap. 21.

Tertiò, in cœlibatum qui Sacris hominibus in Eccleſia Catholica indicitur, ita debacchatur, vt præ illo Iouinianus modeſtus videri poſsit. 4.12.23. *Certè quod Sacerdotibus interdictum fuit coniugium, id factum eſt impia tyrannide, non modò contra verbum Dei, ſed etiam contra omnem æquitatem.* Et ibidē SS. Patres, qui id ſanxerunt, impoſtores vocat & dæmones, abutēs Apoſtoli teſtimonio 1. Tim. 4. 5.

§. 2.

Secundò, *Eum qui ſemel iuſtificatus eſt, docet à diabolo non poſſe ſubuerti, nec poſſe peccare.* Hæc eſt ipſiſsima Caluini doctrina, quam à Luthero didicit, quamuis in modo iuſtificandi cum Iouiniano non conueniant. Caluinus omnes iuſtos vult eſſe prædeſtinatos: prædeſtinatos autem poſt iuſtificationem, tametſi grauiter peccent, iuſtitiam amittere non poſſe, quia peccata non imputantur, vnde nec diabolo ſuccūbere poſſunt. 1.14.18. *Quia autem promiſsio illa de conterendo Satanæ capite, ad Chriſtum & omnia eius membra communiter pertinet, ideò nego vinci vnquā vel opprimi ab eo fideles poſſe. Conſternantur quidem ſæpè, ſed non exanimantur quin ſe recolligant: concidunt violentia ictuum, ſed poſteà erigūtur: vulnerantur, ſed non lethaliter.* Et 3.2.21.
2 *Ergo quod iam ſuperiùs dictum eſt, rurſum aſſerimus, fidei radicem nunquam è pio pectore auelli, quin ima in parte defixa hæreat, vtcunque decuſſa huc atque illuc inclinare videatur: eius lumen nunquam ita extingui aut præfocari, quin ſaltem velut ſub fauilla delitescat. atque hoc documento patefieri, verbum, quod ſemen eſt incorruptibile, fructū ſui ſimilem producere, cuius germen nunquam areſcit ac perit in totum.* Alibi videre eſt ſimilia.

Cochlæus in Actis Luther. anno 1532. pag. 258. b.

Gen. 3. 15.

§. 3.

Tertiò, *Nihil prodeſſe ieiunia, vel à cibis aliquibus abſtinentiam.* Idem docet Caluinus, & addit inſuper, ſuperſtitioſum eſſe ſi quis opinione cultus ieiunet: dæmonum eſſe doctrinam, abſtinentiam à certis cibis indicere. 4.12.20.21. Itaque nouam quandam olim prorſus incognitam, ieiunandi rationē proponit, quam in tribus dicit conſiſtere, in tempore, in ciborum qualitate, in parſimonia. 4.12.18. *Tempus dico, vt ieiuni defungamur ijs actionibus quarum cauſa inſtituitur ieiunium. Quemadmodum exempli cauſa, ſi ob ſolennem precationē quis ieiunet, vt eo impranſus accedat. Qualitas in eo ſita eſt vt abſint omnes lautitiæ, ac plebeijs vilioribuſq; cibis contenti, palatum delicatis non irritemus. Quantitatis ratio in hoc eſt, vt parciùs ac leuiùs ſolito veſcamur: tantum ad neceſſitatem, non etiam ad voluptatem.* Hæc Caluinus, vt Papa Geneuenſis: ſed quartum etiam alibi addit, ieiunium hoc, ſiue à Magiſtratu, ſiue à Miniſtris indictum, eatenus tantùm conſcientiā cōſtringere, vt proximus non ſcandalizetur. 3.19.8. *Ne qua neceſsitate ad eas ceremonias obſeruādas conſcientiæ adſtringantur.* Aliter Eccleſia Catholica iam inde à tēporibus Apoſtolorū. Primò, tēpus præſcribit, vt ante veſperū aut meridiem ieiunium non ſoluatur. Secundò, qualitatē, vt à carne, aut etiā ouis & lacticinijs abſtineatur. Tertiò, quantitatē, vt vno die vna tantùm refectio fiat. Quartò, obligationē, vt fidelium conſcientiæ ad obſeruationē adſtringantur, iuxta illud Luc. 10.16. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

§. 4.

Quartò, *Peccata eſſe paria: paria eſſe præmia beatorum: pares eſſe virtutes:* quæ à Stoicis ſumpta ſunt, quorū Sectæ Iouinianus ex parte addictus erat, cetera
3 Epicuræus. Primum à ſe Caluinus amoliri conatur 3.4.28. *Scio quam iniquè doctrinam hanc noſtram* (omnia peccata eſſe mortalia) *calumnientur. dicunt enim paradoxum eſſe Stoicorum,*

de peccatorum æqualitate: ſed ſuo ipſorum ore nullo negotio conuincentur. Quæro enim, an non inter ea ipſa peccata quæ mortalia fatentur, aliud alio minus agnoſcant? Non igitur protinus ſequitur, paria eſſe peccata quæ ſimul mortalia ſint. Vbi nota Caluini vafritiem: omnia peccata eſſe paria non negat, ſed tantùm id ex altera poſitione non ſequi contendit.

Secundum etiam negare videtur 3.25.10. *Quod Scriptura docent, ab omni controuerſia exemptum apud nos eſſe debet: nempe ſicuti Deus varie ſua dona Sanctis in hoc mundo diſtribuens eos inæqualiter irradiat, ita non fore æqualem gloriæ modum in cælis, vbi dona ſua coronabit Deus.* At in controuerſiam vocant diſcipuli tui, qui clariùs quàm tu illam conſequentiam viderunt, *Omnium electorum eſt æqualis iuſtitia, nempe Chriſti per fidem apprehenſa: ergo & æqualis gloria.* Sed hoc inferiùs examinabitur.

Tertium igitur quamuis verbis neget, reipſa tamen concedere conuincitur: non quidem virtutes (quas ipſe nullas agnoſcit. 2.3.4.) eſſe æquales, ſed omnium fidelium æqualem eſſe iuſtitiam, cùm vna & eadem Chriſti iuſtitia omnibus æqualiter imputetur, nec maior aut minor fides qua apprehenditur, vllum in hoc negotio faciat momentum.

§.5.

Quintò, *B. Mariam pariendo fuiſſe corruptam.* Idem fateri cogitur Caluinus, ſi ſuis principijs inſiſtere velit: docet enim corporum penetrationē eſſe impoſſibilem, eoque nomine multas Scripturas in alienum ſenſum detorquet 4.17.29. vt ſuprà Colore 11. vidimus. Quo admiſſo, non potuit matris vtero Chriſtus exire, niſi corpori corpus ceſſerit, & apertio interuenerit, quæ cum carnis integritate non conſiſtit. Id quod Theodorus Beza, optimus Caluinianæ mentis interpres, etiam apertè ſcribere auſus eſt lib. de omnipotentia corporis Chriſti. Reformandus igitur illis eſt tertius Apoſtolici Symboli articulus, quo apertè profitemur, Chriſtum Dominum ex virgine natum, natiuitas autem partionem præſupponit.

§.6.

Sextò, *Vitam monaſticam ſeculari non excellere.* Nam & ipſe Sanctorum monachorum conſortium, (qui ſub Ambroſio Mediolani nutriebantur, cuius etiam D. Auguſtinus meminit lib.8. Confeſſ. cap.6.) apoſtaticè reliquit, & matrimonium virginitati, epulas ieiunijs æquauit. At Caluinus æquaſſe non contentus, ſanctis illis monachis antiquis, quos Patres tanquam terreſtres angelos miris encomijs celebrârunt, aliquem coniugatum præfert contra manifeſtum Apoſtoli textum 1.Cor.7.33. vbi pronunciat talem diuiſum eſſe. Sic igitur ipſe 4.13.16. *Interim non diſſimulo, vel in illa quam Auguſtinus commendat, priſca forma eſſe nonnihil quod mihi parùm placeat. In externis rigidioris diſciplinæ exercitijs non fuiſſe ſuperſtitioſos concedo: at immodicam affectationem & κακοζηλίαν non abfuiſſe dico. Pulchrum fuit, abdicatis facultatibus, omni terrena ſolicitudine carere: at pluris à Deo fit* (potuítne apertiùs contra Apoſtolum?) *familiæ piè regendæ cura, vbi ſanctus paterfamilias, omni auaritia, ambitione, alijſq; carnis cupiditatibus ſolutus & liber, hoc habet ſibi propoſitum vt in certa vocatione Deo ſeruiat. Pulchrum eſt in ſeceſſu, procul* Alludit ad Centuriatorum dicta. Bellar. præfat. in lib. de Monachis. *hominum conſuetudine, philoſophari: at Chriſtianæ manſuetudinis non eſt, quaſi odio humani generis, in deſertum & ſolitudinem confugere, & ſimul ea officia deſerere quæ Dominus inprimis mandauit. Etiamſi demus nihil aliud fuiſſe mali in ea profeſſione, hoc certè non mediocre malum fuit, quòd exemplum inutile & periculoſum in Eccleſiam induxit.* Hæc ille de antiquis monachis: de hodiernis autem poſt multas & graues criminationes ac calumnias, ita pronunciat 4.13.15.z. *qui (vt eſt in Mileſiorum prouerbio) neminì apud ſe bono locum eſſe debere credunt.*

Sed Primò, Caluinus patriſſat, qui Donatiſtarum, Arianorum, Iconomachorum, & aliorum hæreticorum in monachos odium graphicè repræſentat.

Secundò, Hallucinatur grauiter, quando noſtrorum monachorum inſtitutum impugnat. *Hæc quæ hactenus,* inquit 4.13.15. *inter veteres & noſtræ ætatis monachos diſcrimina recenſui, non in moribus ſunt, ſed in ipſa profeſſione.*

Proinde

Proinde meminerint lectores, fuiſſe me de monachiſmo potiùs quàm de monachis loquutum, &c. Hallucinatur, inquam, quia idem eſt noſtrorum & veterum inſtitutum, vt vel ex ipſa regula patet. Supereſt regula S. Baſilij, S. Auguſtini, S. Benedicti, quos ex veterum albo Caluinus non abradet: & Dominicani, quos 4. 13. 14. z. ſugillat, ex regula D. Auguſtini viuunt.

Tertiò, Refutatur à SS. Patribus, qui omnes vel monachi fuerunt, vel monachorum amatores & encomiaſtæ: nominatim à D. Auguſtino. Tom. 1. lib. de moribus Eccleſiæ. cap. 31. & alibi ſæpè.

Quartò, Apoſtolo repugnat, vt dictum eſt: quia hic apertiſſimis verbis non tantùm matrimonio cœlibatum anteponit 1. Cor. 7. 33. ſed omnes optat eſſe cœlibes v. 7. & ipſe ſe in exemplum proponit.

Itaque S. Hieronymi verbis te compellabo Caluine, quibus ille Iouinianum ſub lib. 2. finem affatur: *Ne glorieris quòd multos diſcipulos habeas, &c. Quòd multi acquieſcunt ſententiæ tuæ, indicium voluptatis eſt: non enim tam te loquentem probant, quàm ſuis fauent vitijs. In circulis platearum quotidie fictus hariolus ſtultorum nares verberat, & obtorto fuſte dentes mordentium quatit: nec tamen deeſt, qui ſemper poſſit induci. Et pro magna ſapientia deputas, ſi plures porci poſt te currant, quos gehennæ ſuccidiæ nutrias?* Et infrà, quod in apoſtatas monachos & moniales aptiſſimè quadrat: *Qui inſanientes in feminas facti ſunt, ſtatim vt mulieres viderint adhinniunt, & impatientiam ſuam, proh nefas, Scripturarum ſolantur exemplis. Sed & ipſæ mulierculæ miſeræ & non miſerabiles, præceptoris ſui verba cantantes, Quid enim niſi ſemen requirit Deus? non ſolum pudicitiam, ſed etiam verecundiam perdiderunt: maiorique procacitate defendunt libidinem quàm exercent.* Hæc S. Hieronymus, & plura, quæ ad amuſſim multis conueniunt, qui ad Caluini caſtra à nobis transfugerunt.

NOTAE.

1. M*onaſterio Mediolanenſi, cui S. Ambroſius præerat.*] Eius honorificam mentionem facit S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. cap. 6. *Inde ſermo eius* (Potitiani) *deuolutus eſt ad monaſteriorum greges, & mores ſuaueolentiæ tuæ, & vbera deſerta eremi, quorum nos nihil ſciebamus. Et erat monaſterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia, ſub Ambroſio nutritore, & non noueramus.* Verum autem eſſe comprobauit hic monachus Apoſtata, quod idem Auguſtinus ſcribit epiſt. 137. ad populum Hipponenſem, *Simpliciter autem fateor charitati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quomodo difficillimè ſum expertus meliores quàm qui in monaſterijs profecerunt; ita non ſum expertus peiores, quàm qui in monaſterijs ceciderunt.* Hoc veriſſimum eſſe, noſtrum hoc ſeculum, in tot monachis & monialibus apoſtatis plus ſatis expertum eſt, & quotidie experitur.

2. *Fidei radicem nunquam è pio pectore auelli.*] In fidei perpetuitate Caluinus planè Stoiciſſat, qui virtutem ſemel adeptam amitti poſſe negabant. Seneca epiſt. 50. *Eò maiore animo ad emendationem noſtri debemus accedere, quòd ſemel traditi* boni *perpetua poſſeſſio eſt. Non dediſcitur virtus.* Et infrà: *Virtutes receptæ exire non poſſunt.* Lipſ. lib. 3. Manuduct. diſſ. 18.

3. *Cetera Epicuræus.*] Stoiciſmum & Epicuriſmum ſectas ex diametro pugnantes, magno artificio conciliabat Iouinianus, vt vtrimque ijs excerptis quæ carni placebant, reliqua ſuis auctoribus relinqueret, vt colligere licet ex libris S. Hieronymi, quibus hunc hæreticum confutauit. Eadem veſtigia Caluinus ingreditur, vt alibi notatum eſt, magnamque cum Epicuro ſympathiam oſtendit. Nam

Primò, *Gloriatur Epicurus in ſcriptis ſe magiſtrum habuiſſe nullum.* Cic. lib. 1. de Natura Deor. n. 26. Sic Caluinus ne SS. Patres quidem magiſtros agnoſcit; nam ſic (inquit in epiſt. ad Regem) *in eorum ſcriptis verſamur, vt ſemper meminerimus omnia noſtra eſſe, quæ nobis ſeruiant non dominentur.*

Secundò, *Democriti fontibus* Epicurus *hortulos ſuos irrigauit.* Cic. lib. 1. de Nat. Deor. ſub fi. Omnia ſua Caluinus ex Lutheri fontibus hauſit, vt ſæpius dictum eſt.

Tertio, *In phyſicis, quibus maximè gloriatur, primùm totus eſt alienus. Democrito adijcit perpauca mutans, ſed ita vt ea quæ corrigere vult, mihi quidem deprauare videatur.* Cic. lib. 1. de finib. n. 6. Et infrà: *Ita quæ mutat, ea corrumpit: quæ ſequitur, ſunt tota Democriti; atomi, inane, imagines*, &c. Sic Caluinus Lutheri abſurdiſſimam hæreſim vbi mutare voluit abſurdiorem fecit.

Quartò, *In Democritum ipſum quem ſecutus eſt, fuit ingratus.* Cic. lib. 1. de Natura Deor. n. 33. Quid Caluinus? in Lutherum ingratiſſimus, quem aliquando contumelioſiſſimè vexat, & conuitijs inceſſit, vt Colore 80. videbitur.

Quintò, Aliter ſentit, aliter loquitur & ſcribit: nam diuinam prouidentiam negans, *re tollit Deos, oratione relinquit.* Cic. lib. 1. de Natur. Deor. in fi. Caluinus aliter ſentit, aliter loquitur & ſcribit: nam liberum arbitrium tollens, fruſtra de mortificatione, abnegatione, crucis tolerantia diſſerit, & κυρίας λέξεις effundit. *Ludimur ab homine non tam faceto, quàm ad ſcribendi licentiam libero. Quæ enim poteſt eſſe ſanctitas, ſi Dij humana non curant?* ſi nullum eſt liberum arbitrium?

Sextò, *In Logica inermis ac nudus eſt.* Cic. lib. 1. de finibus. n. 7. vnde *non id ſpectandum eſt quid dicat, ſed quid conſentaneum ſit ei dicere, qui bona voluptate terminauerit, mala dolore* lib. 3. de Offic. in fi. Attendant Caluini lectores non quid ipſe dicat, ſed quid conſentaneum ſit illi dicere, qui ſublato libero arbitrio omnia ferreæ cuidam neceſſitati implicàrit & ſubiugàrit.

Septimò, *Nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam* (inquit Pomponius apud Cic. lib. 5. de finib. in princ.) *cuius imaginem non modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis & annulis habent.* Iidem Epicuræi Magiſtri ſui natalem quotannis epulo celebrabant, quemadmodum ille teſtamento cauerat, vt refert Cic. lib. 2. de finib. n. 31. Quid Caluinus? cùm Chriſti & Sanctorum imagines aboleuiſſet, paſſus eſt ſuam ipſius effigiem formari, publicè erigi, & priuatim è collo geſtari. Quomodò autem qui illi peculiariter addicti ſunt, memoriam eius celebrent, id ipſis exponendum relinquo.

Bolſec. in vita Caluini c. 12.

Octauò, Nulla Philoſophorum ſchola plures inuenit diſcipulos, quàm horti Epicuri: nam quum omnia voluptate finiret, prætenta præſertim honeſtatis alicuius larua, facilè homines voluptarios in ſuas partes allexit, vt non ſine ratione carni habenas laxare viderentur. *Et quod quæritur ſæpe* (inquit Cic. lib. 1, de finib. n. 7.) *cur tam multi ſint Epicuræi, ſunt aliæ quoque cauſæ: ſed multitudinem hoc maximè allicit, quòd ita putat dici ab illo, recta & honeſta quæ ſint, ea facere ipſa per ſe lætitiam, id eſt, voluptatem.* Miraculum hoc etiam in Caluini doctrina cernere licet, illi planè ſimile, quo lapis ad centrum magna vi deſcendere ſolet. Cur tam multi ſunt Caluiniani? quia habent Euangelium (quis titulus honeſtior & plauſibilior?) quod neque ſtatas preces, neque ieiunia, neque corporis afflictiones, neque peccatorum confeſſionem, neque votorum obſeruationem, neque vlla bona opera requirit: ſola fide contentum eſt, quæ Marotti & Bezæ cantionibus excitari ſolet, & eouſque firmari, vt indubitanter credant, non magis ſibi quàm Chriſto, excidere poſſe regnum cęlorum. 4. 17. 2. Quid igitur magis illis conuenit quàm,

Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curas?

Nempe curas de pœnitentia, de morte, de purgatorio, de iudicio, de inferno, &c.

CONCORDIA NONA.

Cum Vigilantio.

COLOR LIX.

Baron. anno 406.

VIgilantius natione Hiſpanus, patria Calaguritanus, Eccleſiæ Barcinonenſis presbyter, in Gallia (vbi plurimùm verſabatur) venenum quod à Iouiniano & ſimilibus Hæreticis ſuxerat, effudit: vocatus à S. Hieronymo Dormitantius, quòd fidelium vigilias ad Martyrum memoriam, impugnaret. 1
Notus eſſe cœpit anno Domini 406. cùm antea diu ſub ſanctitatis larua delituiſſet, & multis bonis viris, atque adeò S. Hieronymo tantùm non impoſuiſſet: ſed detectus, & multarum hæreſum conuictus, ab vniuerſa Eccleſia damnatus eſt, Deo ipſo ſententiam diuinitus approbante, & immiſſis in Gallias Alanis atque Gothis, totam illam Sectam penitus extinguente. *Sola Gallia,* inquit S. Hieronymus, *monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis & eloquentiſſimis abundauit. Exortus eſt ſubitò Vigilantius, ſeu veriùs Dormitantius, qui immundo ſpiritu pugnet contra Chriſti Spiritum, & Martyrum ſepulchra neget veneranda; damnandas dicit eſſe Vigilias, nunquam niſi in Paſcha Alleluia cantandum; continentiam, hæreſim: pudicitiam, libidinis ſeminarium. Et quomodò Euphorbus in Pythagor[illegible] natus eſſe perhibetur, ſic in iſto Iouinian[illegible] mens praua ſurrexit: vt & in illo, & in hoc diaboli cogamur reſpondere inſidijs.* Sic Hieronymus. Vidimus Iouiniani

Lib. contra Vigilant.

Spiritum

Spiritum in Caluinum migraſſe: videamus quid de Vigilantij ſpiritu dicendum ſit.

CALVINVS VIGILANtianus.

§. 1.

Primò, *Martyrum reliquias & ſepulchra negabat eſſe veneranda: qui hoc facerent, pro idololatris habebat. Ais*, inquit S. Hieronymus, *Vigilantium qui κατ' ἀντίφρασιν hoc vocatur nomine (nam Dormitantius rectiùs diceretur) os fætidum rurſus aperire, & putorem ſpurciſſimum cõtra ſanctorum Martyrum proferre reliquias: & nos qui eas ſuſcipimus, appellare Cinerarios & Idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneramur. O infelicem hominem, & omni lachrymarum fonte plangendum! qui hæc dicens non ſe intelligat eſſe Samaritanum & Iudæum*. Et rurſus, *Quid neceſſe eſt*, inquit, *tanto honore non ſolum honorare, ſed etiam adorare illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis?* Et rurſum in eodem libro, *Quid puluerem linteamine circumdatum adorando oſcularis?* Reſpondet D. Hieronymus, varias adorationes diſtinguens, perinde ac ſi Caluinum refutaret: *Quis enim, ò inſanum caput! aliquando Martyres adorauit? quis hominem putauit Deum?* &c. *Et audes dicere: Illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis? Quid eſt illud neſcio quid, ſcire deſidero. Expone manifeſtiùs, vt tota liberalitate blaſphemes: puluiſculum neſcio quod in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatum*, &c. Caluinus hîc alterum Vigilantium planè ſe oſtendit, quum in libro de reformandæ Eccleſiæ neceſſitate, & in admonitione de Reliquiis, & 4. 13. 7. cultum Reliquiarum ex profeſſo impugnat: quam eius doctrinam diſcipuli ita amplexi ſunt, vt anno 1562. præter ceteram barbariem, oſſa Irenęi ſanctiſsimi Martyris, S. Hilarij & S. Martini, Lugduni, Pictauij & Turonis, effoderint, concremârint, & cineres in aërem vel profluentem ſparſerint: prorſus ad Gentilium exemplum, de quibus Euſebius lib. 5. Hiſtor. Eccl. cap. 3. Vide Surium in commentario rerum in orbe geſtar. anno 1562.

Epiſt. 53. ad Riparium.

§. 2.

Secundò, *Poſt mortem nullum pro alijs audere deprecari. Dicis*, inquit S. Hieronymus, *in libello tuo, quod dum viuimus, mutuò pro nobis orare poſſumus: poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio: præſertim cùm Martyres vltionem ſui ſanguinis obſecrantes, impetrare non quiuerint*. Et infrà, *Tu vigilans dormis, & dormiens ſcribis, & proponis mihi librum apocryphum, qui ſub nomine Eſdræ à te & ſimilibus tui legitur: vbi ſcriptum eſt quod poſt mortem nullus pro alijs audeat deprecari: quem ego librum nunquam legi. Quid enim neceſſe eſt in manus ſumere, quod Eccleſia non recepit?* Docebat igitur Vigilantius Sanctos carne exutos non eſſe inuocandos: quis enim eos inuocet, qui neque audiant, neque audiantur? At hæc eſt expreſſa Caluini doctrina. 1. 12. 1. & 3. 20. 21. vbi longam diſputationem tandem §. 27. ita concludit, *Summa hæc ſit, quum Scriptura in Dei cultu hoc nobis ſummum caput commendet vt eum inuocemus (ſicuti poſthabitis omnibus ſacrificijs à nobis hoc pietatis officium exigit) non ſine manifeſto ſacrilegio orationem ad alios dirigi. Vnde etiam in Pſalmo dicitur, Si expandimus manus noſtras ad Deum alienum, nónne Deus requiret iſta?* Vbi poſt multas calumnias & blaſphemias, Catholicos non obſcurè idololatras facit, vt Vigilantium in ipſo renatum intelligas. Sed reſpondeat vtrique S. Hieronymus, *Mortuum ſuſpicaris* (Samuelem) *& idcirco blaſphemas. Lege Euangelium. Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Si ergo viuunt, honeſto iuxta te carcere non clauduntur. Ais enim, vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei, animas Apoſtolorum & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, vbi voluerint adeſſe præſentes. Senatoria videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtaq́; cuſtodia, in fortunatis inſulis, in campis Elyſiis recluduntur. Tu Deo leges pones? tu Apoſtolis vincula injcies, vt vſque ad diem iudicij teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: Sequuntur agnum quocunque vadit? Si agnus vbique, ergo & hi qui cum agno ſunt, vbique eſſe credendi ſunt. Et cùm diabolus & dæmones toto vagentur in orbe, &*

Pſalm. 44. 21.

Apoc. 14. 4.

be, & celeritate nimia vbique præſentes ſint, Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca opetientur incluſi, & inde exire non poterunt? Et inferiùs, *Si Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro ceteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti: quanto magis poſt coronas, victorias & triumphos? Vnus homo Moyſes, ſexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam: & Stephanus imitator Domini ſui, & primus Martyr in Chriſto, pro perſecutoribus veniam deprecatur: & poſt quàm cum Chriſto eſſe cæperint, minus valebunt?* Hoc Hieronymi argumentum diſſoluere conatur Caluinus 3. 20. 24. neque planè fruſtrà: quia manifeſtè Vigilantij patronum, & S. Hieronymi aduerſarium ſe profitetur.

§. 3.

Tertiò, Contrà virginitatem, clericorum cœlibatum, & monachorum ieiunia proclamabat. *Iouinianus*, inquit S. Hieronymus, *Romanæ Eccleſiæ auctoritate damnatus, inter phaſides aues & carnes ſuillas, non tam emiſit ſpiritum quàm eructauit: iſte* (Vigilantius) *caupo Calaguritanus, & in peruerſum propter nomen viculi mutus Quintilianus, miſcet aquam vino, & de artificio priſtino ſua venena perfidiæ Catholicæ fidei ſociare conatur, impugnare virginitatem, odiſſe pudicitiam, in conuiuio ſæcularium contrà ſanctorum ieiunia proclamare, dum inter phialas philoſophatur,* &c. Et infrà, *Proh nefas! Epiſcopos ſui ſceleris dicitur habere conſortes: ſi tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant diaconos, niſi prius vxores duxerint, nulli cœlibi credentes pudicitiam: imò oſtendentes quàm ſanctè viuant, qui malè de omnibus ſuſpicantur, & niſi prægnantes viderint vxores clericorum, infanteſq́ de vlnis matrum vagientes, Chriſti Sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis Eccleſiæ? quid Ægypti & Sedis Apoſtolicæ? quæ aut Virgines clericos accipiunt, aut continentes: aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt. Hoc docuit Dormitantius, libidini fræna permittẽs, & naturalem cordis ardorem, qui in adoleſcentia plerumq́ ferueſcit, ſuis hortatibus duplicans,* &c. Hanc eſſe Caluini doctrinam notum eſt: niſi quòd Vigilantio longè furioſior, de monachorum cœlibatu, ieiunijs & aliis obſeruantiis, interpretatur illud Prophetæ, *Immolauerunt filios ſuos & filias ſuas dæmonijs.* 4. 13. 17.

§. 4.

Quartò, Miracula ad Martyrum memoriam facta, reiiciebat. *Argumentatur*, inquit S. Hieronymus,
2 *contra ſigna atque virtutes quæ in baſilicis Martyrum fiunt, & dicit eas incredulis prodeſſe, non credentibus: quaſi nunc hoc quæratur quibus fiant, & non qua virtute fiant. Eſto, ſigna ſint infidelium, qui quoniam ſermoni & doctrinæ credere noluerunt, ſignis adducuntur ad fidem. Et Dominus incredulis ſigna faciebat, & tamen non Domini idcircò ſugillanda ſunt ſigna, quia illi infideles erant: ſed maiori admirationi erant, quia tantæ fuere potentiæ, vt etiam mentes duriſſimas edomarent, & ad fidem cogerent. Itaque nolo mihi dicas, Signa infidelium ſunt: ſed reſponde quomodo in viliſſimo puluere & fauilla neſcio qua tanta ſit ſignorum virtutumq́ præſentia. Sentio, ſentio infeliciſſime mortalium, quid doleas, quid timeas. Spiritus eſt immundus qui hæc te cogit ſcribere, ſæpe hoc viliſſimo tortus eſt puluere, imò hodieq́ torquetur, & qui in te plagas diſſimulat, in ceteris confitetur.* Hæc Hieronymus. Quid in Caluinum dixiſſet, qui non Martyrum miracula contemnit tantùm, ſed etiam ad immundum ſpiritum relegat? Niſi dicamus verum eſſe, quod dubitanter Hieronymus adiungit, eandem blaſphemiam Vigilantium eructaſſe. *Niſi forte*, inquit, *in morem Gentilium, impiorumq́ Porphyrij & Eunomij, has præſtigias dæmonum eſſe confingas, & non verè clamare dæmones, ſed ſua ſimulare tormenta.*

§. 5.

Quintò, Cereos coràm Martyrum tumulis de die accendi ſolitos, idololatriæ deputabat. *Prope ritum gentilium*, inquit apud S. Hieronym. *videmus ſub prætextu religionis introductam in Eccleſiis: ſole adhuc fulgente moles cereorum accendi: & vbicumque puluiſculum neſcio quod, in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatum, oſculantes adorant. Magnum honorem præbent huiuſmodi homines beatiſſimis Martyribus, quos putant de viliſſimis cereolis illuſtrandos, quos agnus qui eſt medio throni cum omni fulgore maieſtatis ſuæ illuſtrat.* Hæc Vigilantius: præ Caluini intemperantia modeſtus, qui omnes huiuſmodi cærimonias irridet, ſubſannat, con-

ſpuit, vt videre licet 4. 15. 19. nec Martyres credit fulgore diuinitatis illuſtrari, ſed eminus in atrio ad conſummationem vſque ſeculorum reſidere. 3. 20. 20. vbi quid agant, aut quid meditentur, curioſiùs excutere non vult. 3. 20. 24. Vtrique tamen reſpondeat S. Hieronymus: *Sed hoc pro honore Martyrum faciunt: quid inde perdis? Cauſabantur quondam* Ioh. 12. 4. *& Apoſtoli quòd periret vnguentum, ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chriſtus indigebat vnguento, nec Martyres lumine cereorum: & tamen illa mulier in honorem Chriſti hoc fecit, deuotioq; mentis eius recipitur. Et quicunque accendunt cereos, ſecundùm fidem ſuam habent mercedem, dicente* Rom. 14. 5. *Apoſtolo, Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Idololatras appellas huiuſmodi homines. Non diffiteor, omnes nos qui in Chriſtum credimus, de idololatriæ errore veniſſe: non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco deteſtandam eſt: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum eſt. nam & abſque Martyrum reliquijs, per totas Orientis Eccleſias, quando legendum eſt Euangelium, accenduntur luminaria iam Sole rutilante: non vtique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum.* Ad hæc omnia Caluinus pro ſua modeſtia vnico verbo reſpondet 4. 15. 19. *Etſi autem me non latet quàm vetuſta ſit aduentitiæ huius farraginis origo, reſpuere tamen* mihi *& pijs omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* Et ſtatim in Satanam auctorem omnia refert, vt alibi vidimus.

§. 6.

Sextò, In religioſorum paupertatem inuehebatur, & monachos à ſuo inſtituto auertebat. *Quod autem aſſeris*, inquit S. Hieronymus, *eos meliùs facere qui vtuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum ſuarum pauperibus diuidunt, quàm illos qui poſſeſſionibus venundatis, ſemel omnia largiuntur: non à me eis, ſed à Domino reſpondebitur: Si vis eſſe perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me. Ad eum loquitur qui vult eſſe perfectus, qui cum Apoſtolis patrem, naniculam & rete dimittit. Iſte quem tu laudas, ſecundus & tertius gradus eſt, quem & nos recipimus, dummodò ſciamus prima ſecundis & tertijs præferenda. Nec à ſuo ſtudio monachi deterrendi ſunt à te lingua viperea & morſu ſæuiſſimo, de quibus argumentaris & dicis: Si omnes ſe clauſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſeculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens quis eſſe poterit? Et virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt: interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſtetrices abſque mercedibus mendicabunt, & grauiſſimo frigore ſolus atque contractus Dormitantius vigilabit in lectulo. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur.* Hæc ibi. Et lib. 1. aduerſus Iouinianum Vigilantij prodromum, poſt medium. *At dices: Si omnes virgines fuerint, quomodò ſtabit humanum genus? Par pari referam. Si omnes viduæ fuerint, vel in matrimonio continentes, quomodò ſtirps mortalium propagabitur?* &c. *Noli metuere ne omnes virgines fiant: difficilis res eſt virginitas, & ideò rara quia difficilis: multi vocati, pauci electi: incipere plurimorum eſt, perſeuerare paucorum.* Sic S. Hieronymus in duos illos concolores Hæreticos: quid in Caluinum dixiſſet? imò quid non dixiſſet? Hic enim Religioſorum paupertatem longè atrociùs inſectatus eſt, eiuſque diſcipulus hactenus nullus inuentus eſt, qui bona ſua ſimul & ſemel pauperibus dederit, & voluntariam paupertatem profeſſus ſit, aut qui ſe propter regnum cælorum caſtrauerit: quãdoquidem Magiſter verba Chriſti clariſſima Matt. 19. 21. (*Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me*) deprauat & aliò detorquet. 4. 13. 13. & de toto monachorum inſtituto ſic pronunciat 4. 13. 14. *Res ipſa loquitur, eos omnes qui in cænobia concedunt, diſceſſionem ab Eccleſia facere. Itaque quot ſunt hodie monaſteria, tot eſſe dico ſchiſmaticorum conuenticula, qui turbato Eccleſiaſtico ordine, à ſocietate fidelium legitima ſunt exceßi.* Et 4. 13. 17. *Cur idem de Monachis di-*

cere

cere non liceat, qui vnà cum cucullo mille impiarum ſuperſtitionum laqueum ſibi induunt? Hæc Caluinus: qui ſi in S. Hieronymum incidiſſet, tanto acutiorem eius ſtilum ſenſiſſet, quàm Iouinianum & Vigilantium ſuis blaſphemiis ſuperauit.

NOTAE.

1. *CVm anteà ſatis diu ſub ſanctitatis larua delituiſſet.*] Vnde S. Hieronymus & S. Paulinus huius hominis vafra ſimulatione initiò decepti, ſanctitatem eius ſummopere venerabantur: de quo Baron. anno 406. Solent hæretici tempori ſeruire, & nôrunt vti foro, ſuumque virus aliquando ſatis diu in pectore occultant: nam & Lutherus, neque cucullum ſtatim exuere, neque ante Frederici Electoris, Ducis Saxoniæ mortem, Monialem ſacrilegis nuptiis ſibi copulare auſus eſt: & Iacobus Arminius qui noſtro tempore Hollandiam turbauit, multis annis ſuas opiniones diſſimulauit, donec ſatis tutum ſe, & armatum ad illas diuulgandas exiſtimauit.

Cochlæus anno 1525. pag. 119. b.

2. *Miracula ad Martyrum memoriam.*] Peregrinationes ad loca ſancta, præſertim ad Martyrum memorias, Vigilantius æquè ac Caluinus deteſtantur, vt 4. 13. 7. vbi definit eas eſſe *plenas manifeſtæ impietatis.* Aliter SS. Patres, qui eas vel piè obierunt, vel ſuis ſcriptis valdè commendârunt. S. Nicolaus, S. Hieronymus, S. Paulinus, S. Paula, &c. Inter eos D. Auguſtinus (Caluino manifeſtæ impietatis reus) ſic ait in Pſalm. 121. a. *Fratres, veniat in mentem charitati veſtræ, ſi qua fortè feſtiuitas Martyrum & locus aliquis ſanctus nominatur, quò certo die turbæ confluunt ad celebrandam ſolemnitatem, illæ turbæ quomodò ſe exſuſcitant, quomodò ſe hortantur & dicunt, eamus, eamus? Et quæritur, Quò eamus? Et dicitur, Ad illum locum, ad ſanctum locum. Inuicem ſibi loquuntur, & tanquam incenſi ſingillatim faciunt vnam flammam: & ipſa vna flamma facta ex collocutione ſeſe accendentium, rapit illos ad ſanctum locum, & cogitatio ſancta ſanctificat eos.* Quàm diuerſus Centuriatorum ſpiritus! qui Centuria 4. cap. 5. & 8. Iouinianum & Vigilantium D. Hieronymo conferunt & præferunt: quod ex Eraſmi ſcholiis in epiſtolas Hieron. ſumpſiſſe videntur.

CONCORDIA DECIMA.

ET CORONATA,

Cum omnibus Hæreticis: Plus ſapere, quàm oportet ſapere.

COLOR LX.

HActenus nouem Caluini colores, veteribus Hæreticis concolores, clarè commonſtrauimus: qui omnes, vt exploratæ hæreſes, à purioris æui Eccleſia diluti ſunt & condemnati, nempe intra iſtud tempus, quo Romanam Eccleſiam pro vera Dei Eccleſia Caluinus agnoſcit 4. 6. 16. Facile eſſet oſtendere, multis aliis Hæreticis concolorem eſſe, vt Maſſalianis, Neſtorianis, Eutychianis, &c. ſed ad inſignem concordiam feſtinat oratio, quàm cum omnibus Hæreticis diſcordem habet, quæ proinde Coronam in hoc ſpectaculo meretur.

Digitized by Google

PLVS SAPERE QVAM OPORTET SAPERE.

COncordia in eo eſt, quòd ſequatur ſpiritum ſuum, & plus ſapiat quàm oportet ſapere: plus quàm omnes Doctores, plus quàm omnes Patres, quàm omnia Concilia, quàm Eccleſia vniuerſa. Diſcordia in eo eſt, quòd in multis aliter ſapiat quàm alij Hæretici, vt etiam in eo plus ſapere videatur quòd cum aliis per omnia non concordet. Hæretici igitur, vt vel noua, vel vetera de nouo, ex theſauro ſuo proferre videantur, (Rom. 12,3.)

Primò, receptam doctrinam contemnunt & explodunt.

Secundò, vt ſua confirment, ad ſolas Scripturas prouocant.

Tertiò, eas Scripturas admittunt quas volunt, & eas reiiciunt quas volunt.

Quartò, ad ſuum ſenſum & phantaſiam Scripturas trahunt, nec audiunt contrà aut aliter interpretãtes.

Quintò, quamuis Scripturam omnium controuerſiarum iudicem conſtituant, vltimam tamen ἀνάλυσιν ſeu reſolutionem faciunt in capitis ſui viſionem, ſeu ſpiritum priuatum: qui cùm diuerſis diuerſus ſit, & diuerſa ſuggerat, facile eſt colligere quo ſpiritu ipſi omnes agitentur.

Sextò, ſuam ipſi ſapientiam admirantur & adorant: & fatuis diſcipulis admirandam & adorandam propinant.

§. 1.

Primò, Quod ad primum attinet, hoc omnibus Hæreticis proprium eſt, receptam doctrinam conuellere, & noui aliquid afferre: vnde omnis hæreſis cum ſtrepitu & fidelium turbatione exoritur, quia *per oſtium non intrat, ſed aſcendit aliunde*, inſtar furis & latronis. (Ioan. 10. 4.) Sic Simon Magus doctrinam ab Apoſtolis traditam & ab Eccleſia receptam, oppugnare cœpit: Sic Marcion, Baſilides, Carpocrates, Valentinus, aduerſus viros Apoſtolicos ſe erexerunt: ſic reliqui deinceps qui ſequentibus ſeculis noui prophetæ haberi voluerunt. Niſi enim hoc facerent, ſuo nomini non reſponderent, cùm Hæreticus dicatur, qui contra traditam & receptam ab Eccleſia doctrinam, opinionem aliquam *eligit* quam ſequatur. Quod nomen cùm inter Chriſtianos peſsimè ſonet, conantur Nouatores illud vſu mollire, & ſic (impudentiùs an imprudentiùs?) ſibi attribuere: vnde eſt illud Lutheri in aſſert. artic. 30. qui eſt de damnatione Ioannis Huſs: *Non rectè faciunt, qui me Huſsitam vocant: non enim mecum ille ſentit. Sed ſi ille fuit Hæreticus, ego plus decies Hæreticus ſum*. Et Wolfangus Muſculus in locis communibus titul.

de Hæreſi cap. 1. *Eſt abuſiuum quod vox iſta probroſa facta eſt.* Et cap. 3. *Bonam hæreſim, qua Deo ſyncera fide adhærere eligimus, è ſupernis eſſe, nemo dubitare, mirumq́ue putare debet, quòd Deum hæreſeos alicuius authorem conſtituimus. Eſt enim ille primus ac ſupremus omnium hæreticus, ſi vim vocis conſideremus. Nam niſi Hæreticus eſſet, quomodò nos ante mundi fundamenta voluntariè elegiſſet?* &c. Et infrà. *Ego ſane Papiſtis malo hæreticus eſſe quàm Catholicus.* Item, *Quòd ſi me hæreticum vocauerint illi, quos ipſe pro Chriſtianis & fratribus in Domino chariſſimis amplector* (Lutheranos & Confeſſioniſtas intelligit, à quibus ad Zuinglianos defecerat) *dabo hoc illorum non malitiæ, ſed errori, & zelo non ſatis de veritate inſtructo.* Hæc ille.

Quid Caluinus? opponit ſe non rarò toti Antiquitati, vt plus ſapiens; & Eccleſiæ doctrinam per annos mille trecentos & amplius, legitimo vſu firmatam conculcat. Irridet. 1. 12. 2. diſtinctionem inter latriam & duliam, quam tamen à maioribus acceptam D. Auguſtinus commendat, & diligenter explicat. lib. 20. contra Fauſt. Manich. cap. 21. & lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 27. Item 2. 2. 4. *Porrò tametſi Græci præ aliis, atque inter eos ſingulariter Chryſoſtomus, in extollenda humana voluntatis facultate modum exceſſerunt, veteres tamen omnes excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi fere nihil ex eorum ſcriptis referre liceat.* Item 3. 5. 10. *Quum ergo mihi obiiciunt aduerſarij, ante mille & trecentos annos vſu receptum fuiſſe vt precationes fierent pro defunctis: eos viciſſim interrogo, quo Dei verbo, qua reuelatione, quo exemplo factum ſit.* Item 4. 15. 20 *Quòd autem multis abhinc ſeculis, adeoq́ue ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio vſu receptum fuit vt in periculo mortis laici baptizarent, ſi miniſter in tempore non adeſſet, non video quàm firma ratione defendi queat.*

§. 2.

Secũdò, Ad ſolas Scripturas prouocant Hæretici, quia littera eſt muta, nec ipſorum errores ſine ſpiritu (qui datus eſt Eccleſiæ Luc. 24. 45.) confutare poteſt. Hinc verbum Dei traditum communiter reiiciunt, vt Valentiniani apud S. Irenæum lib. 3. aduerſ. hęreſ. cap. 2. Marcioniſtę, apud Tertull. lib. de Præſcriptionibus Donatiſtæ apud D. Auguſtin. lib. de vnitate Eccleſiæ cap. 19. Ariani apud S. Hilarium, lib. contra Conſtantium Auguſt. Aëriani & Eunomiani apud S. Epiphan. hæreſi 75. a. & apud S. Baſil. lib. de Spirituſ. cap. 27. & 29. Neſtorius, Eutyches, Dioſcorus, vt dicitur in 7. Synodo act. 1.

Quid Caluinus? 4. 8. 8. *Eſto igitur hoc firmum axioma, Non aliud habendum eſſe Dei verbum, cui detur in Eccleſia locus, quàm quod lege primùm & Prophetis, deinde ſcriptis Apoſtolicis continetur: nec alium eſſe ritè docendi in Eccleſia modum, niſi ex eius verbi præſcripto & norma.* Item 4. 10. 30. *Quia Dominus & totam veræ iuſtitiæ ſummam, & omnes cultus numinis ſui partes, & quidquid ad ſalutem neceſſarium erat, ſacris ſuis oraculis tum fideliter complexus eſt, tum perſpicuè enarrauit: in his ſolus* An ſolis?
Magiſter eſt audiendus. Itaque lib. 4. cap. 10. pæne toto, Traditiones acerbè inſectatur, ſed more ſuo. (id eſt Sophiſtico) omnia confundit. Tria
2 enim accuratè diſtinguenda ſunt, Verbum Dei traditum, Leges Apoſtolicæ, & Canones quos ad Eccleſiaſticam diſciplinam conſeruandam viri Apoſtolici condiderunt. Primum Traditionum genus eandem cum Scriptura habet auctoritatem, vt de canone librorum ſacrorum, de numero Sacramentorum, &c. Secundum eſt minoris auctoritatis, nam in legibus Apoſtolicis quæ mores attingunt, Eccleſia diſpenſare poteſt; vt patet in decreto de idolothytis, ſanguine & ſuffocato. Act. 15. 29. in ieiunio ante Euchariſtiæ ſumptionem. 1. Cor. 11. in fin. in digamia, in quadrageſima. Tertium genus continet decreta Conciliorum & Pontificum, & totum ius Canonicum, quod Lutherus anno 1520. per ſummam contumeliam publicè combuſſit, vt refert Cochlæus in actis illius anni pag. 44. Hæc omnia Caluinus confundens, & ſoli Scripturę inſiſtens, ante victoriã canit triumphum, & quidquid in traditiones humanas dici poteſt, in illa tria impudenter exonerat: illud cum Maximino, Ariano, & aliis

veteribus Hæreticis in Eccleſiam intorquens, quod Chriſtus Dominus in Phariſaicas obſeruationes pronũciauit. 4. 10. 15. *Fruſtra me colunt præceptis hominum.* Et 4. 10. 23 eundem locum citat, vt plus ſapiens quàm Apoſtoli, quàm viri Apoſtolici, quàm Eccleſia vniuerſa.

§. 3.

Tertiò, Nulli ferè Hæretici integrum Scripturarum Canonem receperunt: Simoniani totum vetus teſtamentum reiiciebant, apud S. Irenæum lib. 1. aduerſus hæreſes cap. 20. ſimiliter & Manichæi, vt videre eſt in D. Auguſtino libris aduerſus Fauſtum, & contra aduerſarium legis & prophetarum ἀνώνυμον. Hi etiam quatuor Euangelia à quibuſdam impoſtoribus, non ab Apoſtolis aut Domini diſcipulis ſcripta eſſe volebant; vt affirmat S. Auguſtin. lib. 32. contra Fauſtum cap. 2. & lib. 33. cap. 3. Alogiani, S. Ioannis Euangelium repudiarunt, apud S. Epiphan. hæreſi 51. & D. Auguſt. hæreſi. 30. Solum Matthæum recipiebat Ebion apud S. Irenæum lib. 1. cap. 26. Solum Marcum Cerinthus apud eundem lib. 3. cap. 11. Solum Lucam Marcion, apud Tertull. lib. 4. contra Marc. cap. 3. & lib. de Præſcriptionib. Solum Ioannem Valentinus, apud S. Irenæum lib. 3. c. 11. Acta Apoſtolorum reiiciuntur à Cerintho, Cerdone, Tatiano & Manichæis: omnes Pauli epiſtolæ ab Ebionitis: alia ab aliis: Qui omnes ſapere voluerũt, pluſquam oportet ſapere, & ſuam inſipientiam inſigniter prodiderunt. Martinus Lutherus poſt tot ſecula, ſacrorum librorum cenſor audaciſsimus & impudentiſsimus, ex veteri teſtamento erafit librum Iob, Eccleſiaſten, Tobiam, Iudith, Heſther, Sapientiam, Eccleſiaſticum, Baruch, libros Machabæorum. Ex nouo epiſtolam ad Hebræos, Iacobi, ſecundam Petri, ſecundam & tertiam Ioannis, epiſtolam Iudæ, & Apocalypſin.

Quid Caluinus? vt ſupra Magiſtrum ſapere videatur, totum nouum teſtamentum (exceptis fortaſſe quibuſdam particulis, vt cap. 16. Marci, hiſtoria adulteræ Ioan. 8. &c.) admittit 3. 3. 21. ex veteri pleroſque reſecat, quos Lutherus, excepto libro Iob & Eccleſiaſte, quorum auctoritate non rarò abutitur. Ex quibus omnibus diſſenſionis ſpiritum non odorari, ſed palpare licet, qui in fidei noſtræ principiis & fundamentis tam impotenter ludit, vt quiuis hæreſiarcha in hoc genere quidquid lubet, ſuo ſibi iure audacter aſſumat. Sic enim 2. 5. 18. *Eccleſiaſticum producunt, quem dubiæ authoritatis ſcriptorem eſſe non ignoratur. At enim vt à nobis non repudietur (quod facere tamen iure noſtro nobis licet) quid ille teſtatur pro libero arbitrio?* Et 3. 15. 4. *In repudianda Eccleſiaſtici authoritate ius meum nunc remitto.*

§. 4.

Quartò, Quomodò veteres Hæretici ad ſua deliria confirmanda Scripturis abuſi ſint, longum eſſet recenſere: eorum enim nullus fuit, qui non aliquem locum obtorto collo in ſuum ſenſum pertraxerit, à mente ſacri Scriptoris alieniſsimum. Marcion, vt S. Hieronymus refert epiſt. ad Algaſiam quæſt. 7. illud Apoſtoli Rom. 5. 7. *Vix enim pro iuſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori*) ad duos quos introducebat, Deos detorſit, vt iuſtus Deus ſit, creator legis & prophetarum: bonus, creator Euangeliorum & Apoſtolorum, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ariani, maiori veriſimilitudine, ſed pari falſitate & impietate, ex illo Ioan. 14. 28. *Pater maior me eſt*) Chriſti diuinitatem negabant. Donatiſtæ, vt refert D. Auguſtinus, ſatis ridiculè ex illo Cantic. 1. 6. Tom.2 epiſt. 48. ad Vincent. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie*) concludebant Eccleſiam in ſola Africa remanſiſſe. Neſtorius duas in Chriſto perſonas aſſerebat, & Mariæ filium fuiſſe templum filij Dei, quia ſcriptum eſt Ioan. 2. 19. *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Eutyches contrà, vnam in Chriſto naturam faciebat, vt ex diuinitate & humanitate vnum quid factum fuerit, ſiue per conuerſionem, ſiue per mixtionem, ſiue alio modo; quia ſcriptum eſt Ioan. 1. 14. *Verbum caro factum eſt*, Et Ioan. 2. 9. *Aqua vinum facta eſt.*

Quid Caluinus? apertiſſimas Scripturas obiecto fumo obſcurare conatur, vt quòd ruſticus facilè capiebat, iam doctiſſimus quiſque vix intelligere ſe poſſe putet. Quid clarius, quàm quod eſt Matt. 16. 17. *Beatus es Simon Bar Iona*, &c. *Et ego dico tibi, quia tu es petrus ſeu petra, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum.* At iam longiſſima diſputatioee opus eſt, vt intelligamus quis ille ſit cui Chriſtus loquitur, quis ſit petra, cui datæ ſint claues regni cælorum, &c. vt patet 4. 6. 3. & 4. 11. 1. Quid illis verbis clarius, quibus teſtamentum ſuum & vltimam voluntatem (vbi homines apertiſſimè & propriiſſimè ſolent loqui) Chriſtus conſignauit, *Hoc eſt corpus meũ?* Et tamen ſolus ipſe Caluinus (vt alios ſomniatores omittamus) id quod datur & comeditur, aliquãdo vult eſſe veram Chriſti carnem, aliquando qualitatẽ aliquam, aliquãdo ἐνέργειαν aut nutriendi efficacitatem, aliquando teſtamentum in corpore, &c. Aliquando Manducare nihil eſt quàm credere, aliquando eſt fidei effectus. Clarè hæc demonſtrata ſunt toto Spectaculo 3.

§. 5.

Quintò, Omnes pæne Hæretici non alium controuerſiarum Iudicem agnouerunt quàm Scripturam, ſiue Spiritum ſanctum per ſacras litteras loquentem Qui loquendi modus in vulgus plauſibilis eſt; & plurimos decipit, cùm omnibus ęquiſſimum videatur, vt Dei verbum omnibus humanis inuentis præferatur. Sed ſophiſma à multis non aduertitur, qui inter Scripturam & Scripturæ ſenſum diſtinguere neſciunt; itaque litteram ſine ſpiritu, id eſt, verba Scripturæ cum alieno ſenſu, obtrudi ſibi patiuntur: & cùm Satanę verbum ſit, pro Dei verbo imprudentes amplectũtur Ipſi autem Hæreſiarchæ facilè ſub vmbra Scripturæ latent, & cùm verbi diuini maieſtatem miris laudibus extulerint, ſuum ipſi ſenſum & commentum illi affingunt, vt vltimam tandem ἀνάλυσιν in capitis ſui viſionem refundant. Quæro enim, cùm vna & eadem Scriptura ſit, cur eam aliter intellexerit Nouatianus, aliter Donatus, aliter Arius, aliter Neſtorius, aliter alii? Scripturam omnes vrgebant, inculcabant, & ſupra omnes traditiones extollebant: ſed quiſque ſuo, vel potiùs Satanæ ſpiritu, eam interpretabatur, vt vltima reſolutio in hoc fieret. *Ita mihi videtur, Scripturam ſic intelligo, omnes alij errárunt.* Quod in omnibus hæreſibus ita manifeſtum eſt, vt ſola Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lectio abundè hoc demonſtrare poſsit.

Quid Caluinus? omnia præter Scripturam reiicit: hanc ſuo ſpiritu interpretatur: inuitam & repugnantem, excogitatis alienis ſenſibus, trahit quò vult: & cùm capitis ſui viſiones in medium proferat, videri tamen vult ipſa Spiritus ſancti oracula proferre.

4. 9. 9. *Quidquid ſit, non aliter diſcernere inter contrarias & diſſentientes Synodos, quæ multæ fuerunt, poterimus, niſi omnes illa quam dixi omnium hominum & Angelorum ſtatera, id eſt verbo Dei* examinemus. Et §. 12. *Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina (quæ tam falſo obtendi quàm verè vſurpari poſſunt) nos impediant quominùs & verborum & rerum documentis moniti,* omnes omnium *ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo ſint.*

4. 17. 7. Vbi de Euchariſtiæ myſterio nouum interpretamentum inueniſſe ſe gloriatur: *Sententiæ tamen meæ ſummam exponam vtcunque: quam vt nihil dubito veram eſſe, ita pijs pectoribus non improbatum iri confido.* Et §. 25. *Excipiunt ſe verbum habere quo palam facta eſt Dei voluntas. nempe ſi illis conceditur donum interpretationis ex Eccleſia profligare quod lucem verbo afferat.* At vel teipſo teſte tota Eccleſia tuam interpretationem ignorauit: nam contra Catholicos, contra Lutheranos, contra Confeſsioniſtas, Zuinglianos, Anabaptiſtas, eam ſtatuis tanquam inauditam, & omnibus incompertam: vnde à Theodoro Beza elogium illud meruiſti, deciſionem controuerſię de re Euchariſtica, tibi vni poſt Deum acceptò eſſe ferendam.

4. 15. 8. *Hoc ſolùm veteribus impoſuiſſe arbitror, vt hũc ad illum præparationem duntaxat eſſe dicerent, quòd legebant*

rurſum à Paulo baptizatos qui Ioannis baptiſmum ſemel ſuſceperant. Et 4.15.18. clariſsimum locum, qui hiſtoricè & ſimpliciter factum enarrat, Act. 19.5. *His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu*) ad Spiritus ſancti viſibilia chariſmata trahit, vt ſuprà Colore 26. vidimus. Quo interpretandi genere admiſſo, nulla ſunt Hæreticorum ſomnia tam abſurda, quæ ex Scripturis probari non poſsint.

Hoc ſophiſma. Vide Colo. 26.

1.18.3. *Antequam tamen reſpondeam, monitos iterum volo lectores cauillum hoc non in me, ſed in Spiritum ſanctum torqueri*. Et 4.15.7. *Quis enim Chryſoſtomo potius auſcultet* (addere poterat omnes Patres, qui idem cum Chryſoſtomo ſentiunt) *neganti in Ioannis baptiſmo comprehenſam fuiſſe peccatorum remiſsionem, quàm Lucæ contrà aſſerenti Ioannem Baptiſmum pœnitentiæ prædicaſſe in peccatorum remiſsionem?* Et 4.17.20. *Quid enim? an quærendus erit interpres Paulo & Luca fidelior aut certior?*

§. 6.

Baron. an. 44.

Sextò, Simon Magus eò inſolentiæ progreſſus eſt, vt pro Deo coli voluerit: aſſenſerunt diſcipuli, eique ſtatuam inter duos pontes in inſula Tiberina poſuerunt. Montanus & paracletum ſe eſſe docuit, in Euangelio à Chriſto promiſſum, & ſtultis diſcipulis perſuaſit, in quibus & doctiſsimus Tertullianus fuit; quamuis & ipſe dedignatus eſſe ſemper auditor, à Montaniſtis receſsit, & ſectam peculiarem inſtituit, qui Tertullianiſtæ dicti ſunt. Eunomius ſcientiam diuinæ parem ſibi arrogauit: cuius *ſectatores*, inquit S. Hieronymus, *Baſilicas Apoſtolorum & Martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cuius libros maioris authoritatis arbitrantur quàm Euangelia*. Martinus Lutherus haberi voluit quintus Euangeliſta, à ſuis tertius Elias, cæleſtis doctor, &c. indigitatus.

Quid Caluinus? in epiſtola ad Regem pag. 2. b. *Sed doctrinam noſtram ſupra omnem mundi gloriam, ſublimem: ſupra omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet*. Et 4.3.4. *Quanquam non nego quin Apoſtolos poſtea quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitârit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit*. Haud dubium quin ſe Apoſtolis adnumeret, vt Luthero Euangeliſtæ titulum relinquat. At diſcipuli longiùs prouecti, etiam Apoſtolis præferendum putant, præſertim in myſterio Cænæ Dominicæ explicando, vt ex Beza aliquoties vidimus; & notum eſt Geneuenſium elogium quod Caluino adſcripſerunt, *Aprés Dieu appartient à Caluin d'interpreter les eſcriptures*. Secundùm Deum Caluini eſt interpretari Scripturas.

Quid eſt ſapere, plus quàm oportet ſapere, ſi hoc non eſt? Ego ſapio
3 ſupra omnes Theologos, ſupra omnes Patres, ſupra omnia Concilia, ſupra Eccleſiam vniuerſam. Plus ſapio quàm Lutherus, quàm Zuinglius quàm Oecolampadius, quàm Oſiander, quàm Melanchthon, quàm Brentius, quàm omnes hæretici & hæreſiarchæ. Omnes in his & in illis errant: ego ſolus video veritatem. Indue igitur Caluine & hanc meritam coronam: nam hæc tua cum omnibus hæreticis concordia, præ ceteris diligentem & intentam meretur inſpectionem.

N O T AE.

1. V*ltimam ἀνάλυσιν in capitis ſui viſionem.*] Hinc tanta in Hæreticis inſtabilitas, tanta varietas, tanta abſurditas, vt etiam communi ſenſu carere videantur. Hinc Lutherus plurimos libros ſacros è Canone eijcit, Caluinus ſuo iure certos repudiat, Gaſpar Svvenckfeldius totam Scripturam per Scripturam euertit, vt notat Bellar. lib. 1. de verbo Dei. cap 1. Hinc nihil tam ſacroſanctum, quod ipſorum ſacrilegas linguas aut manus effugere poſſit: nam & quidam Svvenckfeldij ſectatores eò impietatis delapſi ſunt, vt Baptiſmi Sacramentum *balneum ſuillum* vocare non vererentur. P.Gaulter. Sec. 16. cap. 66.

2. *Tria enim accuratè diſtinguenda ſunt.*] Sumpta eſt hæc diſtinctio ex Apoſtolo 1.Cor. 7.10. *Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus.* & v. 12. *Nam ceteris ego dico, non Dominus.* Et tamen Paulus non ſine Domino præcipiebat, ſicut olim Moyſes Deut. 3.2. *Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.* Et Dominus cum Paulo præcipiebat, iuxta illud Luc. 10.16, *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Vnde ipſe 1. Cor. 14.34. cùm ſuas quaſdam ordinationes propoſuiſſet, *Si quis*, inquit, *videtur propheta eſſe aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.* Quò facit etiam illud Exod. 14.31. *Crediderunt Domino, & Moyſi ſeruo eius.* Vide Melchiorem Canum lib. 3. de Locis Theolog, cap. 5.

3. *Ego ſapio ſupra omnes* Theologos.] Omnibus Hæreticis ſic innata eſt ſuperbia & arrogantia, vt non tantùm magni maiorum gentium Prædicantes, ſed etiam quiuis ruralis Concionatorculus, fretus verbo (vt loquuntur) omnes SS. Patres ex alto deſpiciat, atque adeò vt Luthero aut Caluino præterito, Scripturam ſolam reſpiciat eaque ſola nitatur. Cur enim ipſis idem quod Caluino, non liceat? qui ſic 4.17.25. *Sedula meditatione adhibita, ſenſum amplectimur quem Spiritus Dei ſuggerit. quo freti, deſpicimus ex alto quidquid terrenæ ſapientiæ contrà opponitur.* Mira ſunt quæ de mulierculis in hoc genere narrantur: eo enim audaciæ & impudentię quædam proceſſerunt, vt propoſitis theſibus editiſque libellis, ipſos Theologos prouocare non vererentur: cathedras etiam conſcenderent, vt non obſtante
1.Cor. 14. 34. & 1. Timoth. 2. 12. Apoſtoli prohibitione, tanquam ſacerdotiſſæ, Epiſcopiſſæ, aut Papiſſę, verbum Dei prędicarent. Vide Cochlęum in actis & ſcript. Lutheri anno 1522. pag. 78. Maldonat. in Matt. 19.4. & cap. 22.32. & perpende an ſimilis fuerit ſpiritus, qui veteres mulierculas ad philoſophię profeſſionem inſtigauit, de quo Cic. lib. 1. de Natura Deor. n. 33. *Iſtiſne fidentes ſomnijs non modò* Epicurus, & Metrodorus, & Hermachus contra Pythagoram, Platonem, Empedoclemque dixerunt, ſed meretricula etiam Leontium contra Theophraſtum ſcribere auſa ſit? ſcito quidem illa ſermone & Attico: ſed tamen: tantum Epicuri hortus habuit licentiæ.

SPECTACVLVM SEPTIMVM

CALVINVS DISCOLOR ANTIQVIS PATRIBVS.

DE Patribus qui in primitiua Eccleſia floruerunt, Hæretici ambiguè, inconſtanter & inconſequēter loquuntur, modò eos reuerenter compellantes, modò in alium ſenſum trahentes, modò rejicientes, modò conuitijs & contumelijs inceſſentes. Callidè: ſciunt enim ſe lupum auribus tenere. Si eos admittunt, actum eſt de tota cauſa ipſorum: vnde aſtutè ſibi cauerūt, ſtatuendo c. 1. art. 11. diſciplinæ Eccleſ. *Ne Miniſtri in concionibus ſuis antiquorum Doctorum ſcripta citent, niſi admodum ſobriè:* & cap. 6. art. 4. *Ne in viua vocis diſputatione de religione, detur locus ſcriptis antiquorum Doctorum pro doctrinæ iudicio ac deciſione.* Si non admittunt, fateri coguntur Chriſti Eccleſiam iam inde à mille quingentis annis, hoc eſt, à ſui exordio, errorum fermento infici cœpiſſe, & Diabolum ita præualuiſſe, vt per quingentos annos paulatim actis cuniculis eam concuſſam tandem funditus ſubuerterit, atque ita per mille circiter annos de Chriſto eiuſque Eccleſia triumphârit. *Sic ſeculis aliquot*, inquit Caluinus in epiſtola ad Regem pag. 9. b. *quibus profundis tenebris ſubmerſa fuerunt* omnia, *huic mundi Domino cuncti ferè mortales ludus erant ac iocus, nec ſecus ac Sardanapalus aliquis in alta pace deſidebat ac deliciabatur. quid enim aliud quàm riſiſſet ac luſiſſet, tranquilla ac pacata regni poſſeſſione?* Vbi Chriſtus interea? latebat cum ſua Eccleſia, & Lutherum ac Caluinum expectabat, qui euerſo Antichriſti regno, verum Chriſti regnum iterum erigerent. 4. 11. 5. Sed hæc inconſequenter dicuntur: ex eo enim non obſcurè conficitur, Chriſti promiſſionem Matt. 16. 18. *Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*: falſam eſſe & mendacem, vt Dauid Georgij argumentabatur, imò Chriſtum ipſum à Diabolo victum, fugatum, atque adeò triumphatum fuiſſe: quod Caluinus loco iam citato planè fateri videtur, & ſuprà Colore 16. fusè oſtenſum eſt. Non habent igitur miſeri quo ſe vertant, quum omnium Patrum communis & vnanimis conſenſus objicitur, niſi vt tergiuerſentur, ambiguè loquantur, homines fuiſſe cauſentur, qui fallere & falli potuerint: ſe habere pro ſe verbum Dei, & potentiſſimas Scripturas quibus reſiſti non poteſt. Verùm hoc vanè opponitur: quaſi aut Patribus Scripturæ defuerint, aut ipſi Dij quidam ſint, qui nec fallere, nec falli poſſint: cùm tamen ſtultiſsimè, veterum Hæreticorum, quorum doctrinam ex parte ſequuntur, nomina anathematizent; & SS. Patrum doctrinam rejiciant, quorum non rarò honorificè meminerunt. Sapienter igitur Theodoſius Imperator ſuggeſto conſilio vſus eſt, vt turrim Babel diſijceret, & ſui temporis Nouatores Patrum auctoritate compeſceret; de quo ſic Socrates lib. 5. Hiſtor. Eccle. cap. 10.

Melch. Canus lib. 7. de locis. cap. 3. concluſ. 5.

Imperator Epiſcopo Nectario accerſito, ſermonem cum eo contulit, qua tandem ratione Chriſtiana religio poſſet liberari diſcordijs, & Eccleſia ad concordiam reduci: dixitq́ controuerſiam quæ Eccleſias diremerat, debere accuratè excuti, vti diſſenſione penitùs ſublata, concordia in Eccleſijs conſtitueretur. Quod cùm Nectarius audiuiſſet, anxio & perplexo animo fuit: atque Agelio, qui tum Nouatianorum Epiſcopus fuit, vtpote fide cum ipſo conſentiēti (in ὁμουσίῳ, non in alijs) *accito, Imperatoris mentem aperuit. Ille quidem, licèt vir in alijs rebus admodum prudens fuerit: tamen quoniam in diſceptandis diſcutiendiſq́ de religione controuerſijs non multum potuit, lectorem ſuæ Eccleſiæ Siſinnium nomine, ad diſſerendi munus deſignauit. Siſinnius ergo vir in primis diſertus, rerum vſu peritus, in litteris Sacris explicandis*

accuratè eruditus, & diſciplinis Philoſophorum eximius, quoniam exploratum habebat, diſceptationes non ſolum non reconciliare ſchiſmata, ſed hæreticos præterea ad contentionem multò magis accendere: idcircò tale conſilium (nouerat enim pro certo, veteres præcauiſſe, ne principium eſſentiæ filio Dei attribuerent, quippe qui eum Patri coæternum eſſe exiſtimarent) Nectario dedit, vt concertationes Dialecticas vitaret, teſteſq́; adhiberet formulas fidei à veteribus editas: efficeretq́; vt hæreticorum principes ab Imperatore rogarentur, vtrùm aliquam rationem ducerent illorum doctorum, qui ante diuiſionem probè Eccleſiam temperaſſent, an eos tanquam à religione Chriſtiana alienos reijcerent? Quòd ſi eos reijciunt, eiſdem etiam anathema denunciare audacter aggrediantur: ac ſi illud aggredi audeant, certè à multitudine ipſi expellentur. Quo confecto, veritatem viciſſe manifeſtè conſtabit. Sin veteres doctores minimè reijciunt, tum noſtrum eſt eorum libros proferre, quorum teſtimonijs noſtra confirmetur opinio. Quæ cùm Nectarius à Siſinnio audiuiſſet, properè ad Imperatoris palatium contendit: conſilijq́; quod ſibi datum erat, Imperatorem facit participem. Ille auidè amplectitur: rem prudenter tractare cœptat. Nam inſtituto ſuo tacito & occultato, ſolùm ab illis quærit, vtrùm doctorum qui ante Eccleſiæ diuiſionem fuerunt, vllam ducerent rationem, eoſq́; approbarent, necne? Quæſtio ſaluberrima. *Ac cùm illi idipſum non inficiarentur, ſed dicerent ſe eos tanquam magiſtros in permagno honore habere: ſciſcitatur denuò ab illis Imperator, vtrùm illorum, velut fidelium doctrinæ Chriſtianæ teſtium, veſtigijs inſiſterent? Quibus auditis, ſectarum Epiſcopis, & Dialecticis quos ſinguli ſecum habebant (erant enim cum illis complures ad diſſerendi certamen inſtructi) incertum erat quid agerent. Etenim ſinguli in ſingulas propè diſtrahebantur ſententias, dum alij Imperatoris inſtitutum præclarè ſe habere, alij illud ſuo ipſorum propoſito, ſuſceptoq́; conſilio aduerſari, dicebant. Nam diuerſa erat cuiuſque de veterum libris ſententia, & mens inter ipſos diſcrepans. Ac non ſolùm variarum ſectarum varia fuit opinio: ſed qui vnam eandemq́; ſectam ſequebantur, hi inter ipſos diſſenſerunt. Quocirca conſentiens illorum malitia, velut lingua veterum gigantum, diuiſa fuit: & turris perditæ molitionis penitùs euerſa.* Gen. 11. 8. Hæc Socrates: Eadem habet Sozomenus lib. 7. cap. 12. quæ verbatim huc transferre viſum eſt, quia noſtrorum Hæreticorum ingenium & mores graphicè repræſentant, vt mutatis nominibus eadem hiſtoria illis accommodari poſſit.

Sic enim Caluinus in epiſt. ad Regem, pag. 5. b. *Tum improbis clamoribus nos obruunt, ceu Patrum contemptores & aduerſarios. Nos verò adeò illos non contemnimus, vt ſi id præſentis inſtituti eſſet, nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem quæ hodie à nobis dicuntur, ipſorum ſuffragijs comprobare.* Vana Caluini pollicitatio. Sed ſtatim arroganter ſubdit, *Sic tamen in eorum ſcriptis verſamur, vt ſemper meminerimus omnia noſtra eſſe, quæ nobis ſeruiant, non dominentur: nos autem vnius Chriſti, cui per omnia, ſine exceptione, parendum ſit.* Vlterius progreditur 3. 4. 38. *Video quidem veterum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè loquutos.* Et 4. 15. 19. *Quum autem videret Satan ſtulta mundi credulitate abſque negotio ferè* inter *ipſa Euangelij exordia receptas eſſe ſuas impoſturas* (haud dubiè à Patribus) *ad craſſiora ludibria prorupit*, &c. Tandem vocat eos errones, hallucinatores, ſuperſtitioſos, impios tyrannos, pſeudoprophetas, idololatras, iniurios paſſioni Chriſti, Chriſti abiuratores, Satanæ miniſtros & ſatellites, blaſphemos, magos & incantatores, dæmones, diabolos: quæ omnia ſingulatim infrà oſtendentur. Colore 90. Rectè itaque in Nouatores noſtros dici poteſt, quod Chriſtus Iudæis exprobrauit, qui ad inſtar maiorum ſuorum, ſui temporis prophetas perſequebantur, & tamen veterum prophetarum quos ipſorum patres occiderant, ſepulchra ædificabant. Matt. 23. 29. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum. itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.* Cur hypocritæ? quia patrum ſuorum facta improbare ſe fingebant, & prophetas ab ijs occiſos honorare, cùm tamen ſuo tempore idem facerent, quod patres fecerant ſuo; & idem facturi fuiſſent, ſi in patrum ſuorum diebus fuiſſent. Vnde ſequitur v. 32. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.* & Luc. 11. 48. *Profectò teſtificamini*

quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt., vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

Sic noſtri temporis Hæretici ædificant ſepulchra prophetarum, & ornant monumenta iuſtorum, quando laudant & ſanctos vocant, Cyprianum, Athanaſium, Baſilium, Ambroſium, Chryſoſtomum, Auguſtinum: & dicunt, *Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum*, Nouatiani, Arij, Aërij, Eunomij, Iouiniani, Vigilantij, *non eſſemus eorum ſocij in Eccleſia Catholica oppugnanda*. Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum, quia eorum doctrinam à SS. Patribus damnatam amplexamini, & Sanctorum doctrinam conſpuitis & execramini. Et vos ergo implete menſuram patrum veſtrorum.

Pulchrè Baſilius Ancyræ Epiſcopus, in ſeptima Synodo act. 1. anathematiſmo. 7. *Qui doctrinas SS. Patrum, & traditionem Catholicæ Eccleſiæ contemnunt: quiq; cauſantur, & voces Arij, Neſtorij, Eutychis & Dioſcori iactant, dicentes, Quòd niſi ſatis ex veteri & nouo teſtamento inſtructi eſſemus, SS. Patrum, ſanctarum ſex Synodorum doctrinas, & Catholicæ Eccleſiæ traditiones ſequeremur, execratio.* Atqui hic eſt ipſiſsimus Nouatorum prætextus, vt patet in ipſorum parente Martino Luthero, qui in comitijs Wormatienſibus anno Domini 1521. quum ad palinodiam vrgeretur, reſpondit, *Scire ſe, obedienaum eſſe Magiſtratibus etiam malè & iniquè viuentibus: ſcire item non credendum proprio ſenſui: Tantùm petere ſe, ne adigatur verbum Dei negare, cetera omnia obedientiſſimè præſtaturum.* Atque hoc reſponſo, omnes Patres, omnia Concilia, omnes Doctores, atque adeò totius Eccleſiæ auctoritatem peſſundare ſe poſſe confidebat. Væ igitur tibi Caluine hypocrita, qui SS. Patres verbo veneraris, & tamen eos omnes ad Satanæ Synagogam ablegas: qui eorum te filium fateris, quos Patres vt Satanæ certiſsimos miniſtros execrati ſunt. Fruſtrà dicis, *Si fuiſſem in diebus patrum noſtrorum*, Simonis Magi, Marcionis, Donati, Arij, Aërij, Eunomij, Iouiniani, Vigilantij, ſocius eorum in hæreſi non fuiſſem.

Cochleus pag. 44. b.

1 Quæro enim Primò, Quum contra S. Petrum Simon Magus liberum arbitrium oppugnauit, in cuius partes conceſsiſſes? Si in Simonis Petri, cur iam liberum arbitrium tam ſtudioſè oppugnas? ſi in Simonis Magi, eius te filium fatere: & cuius hæreſim imitaris, eius exitum perhorreſce. Fortè Simoni Petro dixiſſes, quod habes 4.8.4. *Si Apoſtolus es, ne garrias quidquid collibitum fuerit: ſed mandata eius à quo miſſus es, bona fide perfer. Quis enim Petro potiùs auſcultet liberum arbitrium aſſerenti, quàm Chriſto illud negantiꝰ* Hæc eſt enim formula argumentationis tuæ 4.15.7.

Secundò, Cùm Aërius orationes & oblationes pro defunctis, ſtata Eccleſiæ ieiunia, dies feſtos, atque adeò ipſum Paſcha, contra S. Epiphanium, S. Auguſtinum & alios Patres, grauiſsimè inſectaretur, in quam partem diſceſsiſſes? Si in SS. Patrum, cur ea omnia iam tam vehementer impugnas? ſi in Aërij, quis te Aërianum, & à ſanctis illis Patribus ante tot ſecula damnatum eſſe neget?

Tertiò, Cum Iouinianus & Vigilantius Sanctorum venerationem & inuocationem, reliquiarum cultum, cælibatum clericorum, abſtinentiam, aliaſque pias monachorum obſeruationes ſtilo ſuo impeterent, repugnantibus S. Ambroſio, S. Hieronymo, S. Auguſtino, & alijs eiuſdem æui Patribus: quibus acceſsiſſes? Si Patribus illis, cur quæ ipſi defenderunt, impugnas? Si illis hæreticis, profectò te hæreticum eſſe palàm teſtificaris.

Quamuis autem Caluinus in epiſtola ad Regem, ſedecim aut circiter Patres, & vnum aut alterum Concilium pro ſe adducat, & paſſim in toto opere SS. Patrum teſtimonio, vbi vbi poteſt, abutatur; eos tamen in ſuas partes traducere deſperat, cùm ſint manifeſti Papiſtæ, vnico excepto Auguſtino, quem in materia Euchariſtica totum eſſe ſuum vaniſſimè gloriatur. 4.17.28. & in negotio iuſtificationis, prædeſtinationis & gratiæ, frequenter vt ſibi fauentem allegat. Vt

autem ipſius teſtimonio pondus addat, plus decies virum Sanctum vocat. 1.7.3.b. 2.1.5.b. 2.3.8.a. 2.7.9.b. 3.18.7.z. 3.23.14.a. 3.24.1.z. 4.10.13.b. 4.13.9.z. 4.17.21.z. 4.17.28.b. vbi pro ſua conſtantia, & ſanctum virum, & ſuperſtitioſum facit.

Item. 1.13.29. *Auguſtinus cui nebulones illi* (Trinitarij) *infeſtiſſimi ſunt, quàm ſedulò excuſſerit omnium ſcripta, & quàm* reuerenter *amplexus ſit, dicere nihil attinet.*

2.2.4. *Veteres tamen omnes, excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi ferè nihil ex eorum ſcriptis referre liceat.*

2.8.50. *Ad hanc intelligentiam mihi primùm viam aperuit Auguſtinus, ne graui ſuffragio deſtitui eam putes.*

3.2.35. *Cuius rei antè citauimus teſtimonia* (ex Scripturis) *quorum* fidus *interpres Auguſtinus exclamat, Vt Seruator doceret,*&c.

3.3.10. *Neque opus eſt multum inueſtigando laborare quid hic veteres ſenſerint: quando vnus Auguſtinus ſufficere ad id poteſt, qui fideliter magnaq́; diligentia omnium ſententias collegit. Ex illo igitur ſumant lectores, ſi quid de ſenſu antiquitatis habere certi volent.*

4.14.26. *Atque id eſt quod voluit idem Auguſtinus (quem vt optimum ex tota antiquitate & fideliſſimum teſtem ſæpius citamus) quum tradit,*&c.

Quid igitur? de grauiſſimis fidei noſtræ dogmatibus, Caluine, cum antiquis Patribus litigas: illi aiunt, tu negas: tu ais, illi negant. Quis litigandi finis, niſi vt auditis partibus Auguſtinus ſententiam ſuam proferat, & litem decidat? Noli defugere eius auctoritatem: ſi enim vir ſanctus & bonus eſt, ſi omnium ſcripta ſedulò excuſſit, ſi graue eſt eius ſuffragium, ſi fidus Scripturæ interpres, ſi Antiquitatis ſenſum fideliter collegit, ſi optimus ex tota antiquitate & fideliſſimus teſtis, quid cauſæ eſt cur eius ſententiæ ſtare nolis, niſi quia tecum ex diametro pugnat? Neque enim eſt quòd ab Auguſtino ad Scripturam prouoces: quia hoc non agitur, vtrùm Scripturæ potiùs auſcultandum ſit affirmanti, quàm Auguſtino neganti, vt tu per ſummam impoſturam & calumniam ſæpe inſinuas: ſed an Caluinus Scripturas meliùs intelligat quàm omnium SS. Patrum chorus, qui diuerſis locis & temporibus ſcribentes, in vnam doctrinam mirabiliter conſpirant, quibus teſtimonium perhibet ipſe D. Auguſtinus. Ne tamen vnius ſententia obrui te quiriteris, ſocium D. Auguſtino dabimus S. Bernardum, quem licèt monachum, & monachorum patrem, & iuratiſſimum Papiſtam, non parui facis, & 3.12.3.b 4.7.18. inter pios adnumeras, eiuſque ſcriptis non rarò abuteris: ob eam credo cauſam, quòd pro ſuo ſanctiſſimo zelo in Eccleſiaſticorum & monachorum vitia liberiùs inuectus ſit. Sed iam tuos & SS. Patrum colores inſpiciamus, & quàm inter ſe conueniant, oculis atque animis perluſtremus.

Digitized by Google

DISCORDIA PRIMA.

De non ſcripto Dei verbo.

COLOR LXI.

AN præter Scripturas admittendum ſit aliquod Dei verbum ἄγραφον, quod per Apoſtolos Eccleſiæ traditum eſt, & quaſi per manus continua ſucceſſione ad nos vſque fideliter peruenit? Quæſtio hæc fundamentalis eſt & peremptoria, qua deciſa plurimæ difficultates, velut vento nubes pulſæ ſubitò euaneſcunt. Certum eſt veterem Eccleſiam ſub Patriarchis, ſolo Dei verbo non ſcripto gubernatam fuiſſe: quod Caluinus non diſſimulat 1.6.2. certum etiam eſt Chriſti Eccleſiam per annos 65. aut circiter, ſine pleno Scripturarum Canone ſtetiſſe, cùm pars eius nobiliſſima, nempe S. Ioannis Euangelium, occaſione hæreſum exorientium, anno demum Domini 99. addita fuerit. Quæſtio autem eſt, an totum illud Dei verbum quod viua voce prædicabatur, ita ſacris litteris conſignatum ſit, vt omnia ad ſalutem neceſſaria expreſsè contineat, & nihil extra illud admittendum ſit, ad fidei aut morum regulam conſtituendam. Non omnia igitur in Scripturis contineri, quæ fide tenenda ſunt, affirmant Patres.

Primò, S. Clemens Romanus lib. 8. Conſtitution. Apoſtol. ipſos Apoſtolos ſic loquentes introducit, *Vt vos Epiſcopi quos Chriſto auctore conſtituimus, quum hanc conſtitutionem didiceritis, omnia ſecundum mandata eius nobis* tradita *faciatis.*

Secundò, S. Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſiaſt. Hierar. cap. 1. ſub fi. *Neceſſariò igitur primi illi noſtræ hierarchiæ duces, cùm ex superſubſtantiali*

2 *principio diuino ſacri numeris plenitudinem accepiſſent, res ſuperſubſtantiales partim ſcriptis partim ἀγράφοις inſtitutionibus ſuis, iuxta quod ſacræ definiunt leges, nobis tradiderunt.*

Tertiò, S. Ignatius apud Euſeb. lib. 3. Hiſtor. Eccleſ. cap. 36. *edocebat populos in fide perſiſtere, & obſeruare ſe ab Hæreticorum contagijs, qui tunc primùm copioſiùs cœperant pullulare, & vt diligentiùs ac tenaciùs Apoſtolorum traditionibus inhærerent: quas* traditiones *cautelæ gratia, & ne quid apud poſteros maneret incerti, etiam ſcriptas ſe aſſerit reliquiſſe.* Ergo Apoſtoli illas non ſcripſerant, niſi in cordibus auditorum.

Quartò, Hegeſippus apud Euſeb. lib. 4. Hiſtor. cap. 8. *celeberrimus habebatur, qui integerrimam traditionem Apoſtolicæ prædicationis ſimplici ſermone conſcriptam in quinque libris memoriæ tradidit.*

Quintò, S. Irenæus lib. 4. aduerſus hæreſes cap. 43. *Hac ordinatione & ſucceſſione, ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia* traditio, *& veritatis præconizatio peruenit vſque ad nos. Et eſt pleniſſima hæc oſtenſio, vnam & eandem viuificatricem fidem eſſe. quæ in Eccleſia ab Apoſtolis vſque nunc ſit conſeruata, & tradita in veritate.*

Sextò, Tertullianus lib. de Præſcriptionib. aduerſus Hæret. cap. 36. *Habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præſtò eſt. Statu felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt,* &c. *Videamus quid* (Ioannes) *dixerit, quid docuerit.* Vide eundem lib. de Corona militis c. 3. vbi ex profeſſo Traditiones aſſerit.

Septimò, Clem. Alexandr. lib. 7. Stromat. poſt med. *Quomodò ergo ſi quis fiat beſtia ex homine, ſimiliter atque ij qui fuerant infecti venenis Circes: ita homo Dei eſſe, & Domino fidelis eſſe perdidit, qui aduerſus Eccleſiaſticam recalcitrauit παράδοσιν, id eſt, traditionem, & in humanarum hæreſum deſiluit opiniones.*

Octauò, Origenes tractatu 29. in Matt. *Quoties autem Canonicas proferunt* (hæretici) *Scripturas, in quibus omnis Chriſtianus conſentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus eſt verbum veritatis. Sed nos illis non credere debemus, nec exire à prima & Eccleſiaſtica* traditione, *nec aliter credere niſi quemadmodùm per ſucceſsionem Eccleſiæ Dei tradiderunt nobis.*

Nonò, S. Cyprianus epiſt. 63. ad Cæcilium, *Admonitos autem nos ſcias (vt in calice offerendo Dominica* traditio *ſeruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit) vt Calix qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur.*

Decimò, Euſebius Cæſarienſ. lib. 1. de Demonſtrat. Euangel. cap. 8. *Chriſti verò diſcipuli ad magiſtri ſui nutum, auribus multorum doctrinam ſuam accommodantes, &c. partim litteris, partim δι' ἀγράφων, quaſi iure quodam non ſcripto ſeruanda commendârunt.*

Vndecimò, S. Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 27. *Dogmata quæ in Eccleſia ſeruantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum* traditione *ad nos delata in myſterio recepimus.* Et ſtatim enumerat multa quæ Nouatores rejiciunt.

Duodecimò, S. Epiphanius hæreſi 61. *Oportet autem & Traditione vti: non enim omnia à diuina Scriptura accipi poſſunt. Quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in Traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt, quemadmodùm dicit ſanctus Apoſtolus, Sicut tradidi vobis,* &c.

Decimotertiò, S. Hieronymus Dialogo contra Luciferian. *Etiamſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus, inſtar præcepti obtineret. Nam & multa alia quæ per* traditionem *in Eccleſijs obſeruantur, auctoritatem ſibi ſcriptæ Legis vſurpauerunt.*

Decimoquartò, S. Io. Chryſoſtomus orat. 4. in epiſt. 2. ad Theſſal. *Hinc eſt perſpicuum quòd non omnia tradiderunt per epiſtolam, ſed multa etiam ἀγράφως, ſine ſcriptis. Similiter autem illa & hæc ſunt fide digna. Quamobrem Eccleſiæ quoque traditionem cenſeamus eſſe ἀξιόπιστον· Παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζήτει. Traditio eſt: nihil quæras amplius.*

Atque hæc ſufficiant, vt conſtet totum SS. Patrum chorum, non ſcriptum Dei verbum agnouiſſe, & ex hoc Scripturas expoſuiſſe. Vnus eſt S. Cyprianus, qui cùm errorem ſuum (de rebaptizandis ijs qui ab Hæreticis eſſent baptizati) per traditionem funditus euerti videret, non habuit aliud effugium, quàm à Traditionibus ad Scripturas prouocare: qua in re aliquid humani paſſus eſt, & credendus ante martyrium reuocaſſe, vt notat D. Auguſt.

Baron. anno 258.

Tom 2. epiſt. 48 ad Vincent. & Tom. 6. lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 4.

Quid Caluinus? cum ſuis maioribus, Valentinianis, Marcioniſtis, Arianis, &c. nullum Dei verbum niſi ſcriptum agnoſcit.

1.7.1. *Sed quoniam non quotidiana è cælis redduntur oracula, & Scripturæ* ſolæ *extant quibus viſum eſt Domino ſuam perpetuæ memoriæ veritatem conſecrare: non alio iure,* &c.

3.21.3. *Eſt enim Scriptura, ſchola Spiritus ſancti, in qua vt nihil prætermiſſum eſt ſcitu & neceſſarium & vtile; ſic nihil docetur niſi quod ſcire conducat.*

4.8.14. *Si verò iam à Spiritu veritatis ducti* (Apoſtoli) *in omnem veritatem, ſua ſcripta ediderunt, quid obfuit quo minùs perfectam Euangelicæ doctrinæ cognitionem complexi ſint illic, conſignatamq́ reliquerint?* Et infrà: *Sed quid de re ſuperuacua contendo? Nam vel puero notum eſt, in ſcriptis Apoſtolicis quæ iſti* mutila *quodammodò & dimidia faciunt, fructum extare eius reuelationis quam tunc eis Dominus promittebat.*

4.19.9. *Atqui putabam, quæcunque ad Chriſtianiſmum pertinent, omnia Scripturis perſcripta ac comprehenſa eſſe. Nunc vt video, aliunde quàm ex Scripturis, veræ religionis forma petenda diſcendaq́ eſt.* Sic alibi ſæpe, vt 4.8.8. 4.9.2. 4.9.9. 4.10.30. 4.17.36.2. ex diametro cum SS. Patribus pugnans. Quia tamen omnes citatos ex alto deſpicit, prodeat D. Auguſtinus, ipſius iudicio probatus, qui litem hanc ſuo vel teſtimonio, vel iudicio dirimat.

Tom.9.de Symbolo de cathechum. lib.3.cap.1. *Sacramentum Symboli quod accepiſtis, memoriaq́; mandatum pro veſtra ſalute retinetis, noueritis hoc eſſe fidei Catholicæ fundamentum, ſuper quod ædificium ſurrexit Eccleſiæ, conſtructum manibus Apoſtolorum & prophetarum* Quàm diſſimiliter Caluinus! 2.16.8. *Potius hoc in Symbolo animaduertendum, vt plena & omnibus numeris abſoluta fidei ſumma nobis conſtet, in quam nihil ingeratur, niſi ex puriſſimo Dei verbo petitum.* Itaque & Apoſtolorum Symbolum ad ſuum examen Caluinus reuocauit.

Tom.6.contra Maximinum Arianum lib. 3. cap. 3. *Da, inquis teſtimonia, vbi adoratur Spiritus ſanctus: quaſi non ex ijs quæ legimus, aliqua etiam quæ non legimus, intelligamus. Sed ne quærere multa compellar: tu vbi legiſti Patrem Deum ingenitum, vel innatum, & tamen verum eſt?*

Tom. 7. de baptiſmo contra Donatiſt. lib. 4. cap. 6. *Illa conſuetudo quam & tunc homines ſurſum verſus aſpicientes, non videbant à poſterioribus inſtitutam, rectè ab Apoſtolis tradita creditur.* Et lib.4.cap 24. *Quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.*

Tom. 2. epiſt. 108. ad Seleucianum. *Sed non omnia quæ facta ſunt, etiam ſcripta inueniuntur: verumtamen facta eſſe ex ceteris documentis probantur. Scriptum eſt quando baptizatus ſit Apoſtolus Paulus, & ſcriptum non eſt quando baptizati ſint alij Apoſtoli: verumtamen etiam ipſos baptizatos intelligere debemus.* Et epiſt. 86. ad Caſulanum. *In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt.*

Tom. 4. de fide & operib. cap.9. *Pari modo etiam in eo quod ſcriptum eſt, euangelizaſſe Philippum Spadoni Dominum, nullo modo dubitandum eſt & illa in Catechiſmo dicta eſſe, quæ ad vitam moresq́; pertinent eius qui credit in Dominum Ieſum. Hoc eſt enim euangelizare Chriſtum, non tantùm dicere quæ ſunt credenda de Chriſto, ſed etiam quæ obſeruanda ſunt ei, qui accedit ad compagem corporis Chriſti.*

Plurima ſunt huiuſmodi in Auguſtino teſtimonia, quæ videre eſt in Confeſſione Auguſtiniana Hieronymi Torrenſis, Bellarm. Coccio, Iac. Gaulterio, &c.

Accedat Auguſtino S. Bernardus, qui ſerm. 66. in Cantica, Apoſtolicos (ſic vocabantur illi Hæretici) quòd præter Scripturas nihil admitterent, grauiter vt hæreticos reprehendit. *Nam quantum ad iſtos,* inquit, *nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur ſuaſionibus quia ſubuerſi ſunt. Probatum eſt, mori magis eligunt quàm conuerti.* Et epiſt. 35. ad Magiſtrum Hugonem Farſitum: *Excepto quia inter amicos contra veritatem nulla debet eſſe meticuloſa (cùm ſit periculoſa) palpatio, quod hoc me fateor mouit & monet, quòd illam inter nos iam antè habitam de Sacramentis collationem, in principio prædicti opuſculi defendere & aſtruere conatus eſtis. In qua vtique collatione, ſi veſtræ ſummam ſententiæ bene meminiſtis, an ſenſui conueniat vel congruat Eccleſiaſtico, vos videritis. Veſtræ autem ingenuæ humilitatis eſt non erubeſcere corrigi, ſi quid aliquando* aliter *ſapuiſtis. Vale.* Hæc Bernardus: in re Sacramentaria non prouocat ad ſolas Scripturas, vt Caluinus 4. 19. 5. ſed ad ſenſum Eccleſiæ, quæ Apoſtolicas Traditiones fideliter per continuam ſucceſſionem conſeruat.

N O T AE.

1. P*Rofectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum.*] Locus obſcurus, qui interpretum ingenia non parum fatigauit: quum ex illa ædificatione ſequi videatur contrarium eius, quod Chriſtus infert. Vide Ianſenium in Concord. Euangel. cap. 84. Maldonat. in Matth. 23. 31. Toletum in Luc. 11. annot. 95. Bellarm. lib. 2. de Reliquiis Sanctor. cap. 4. Senſus eſt pulcherrimus & valde acutus, intimas Phariſæorum cogitationes & intentiones penetrans & diſcutiens. Volebant illi videri prophetarum ſtudioſi, & paternorum ſcelerum deteſtatores; quum tamen id ea mente facerent, vt Chriſtum tanquam Prophetis longè diſſimilem, iuſtè perſequi, & [S. Epiphan. lib. de vitis Prophetar.] ad necem quærere viderentur. Vnde & dicebant, *Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum*, Iſaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Amos, Michææ, &c. tu autem Ieſu neque es propheta, neque ſimilis Prophetis: ſed ſabbatum non cuſtodis, es homo vorax & potator vini, ſeducis turbas, dæmonium habes: proptereà iuſtè te perſequimur, & ad mortem poſtulamus. An ſimilius aliquid excogitari poteſt, quàm quod in noſtris Hęreticis, Lutheranis præſertim & Caluiniſtis, clariſſimè cernimus? Volunt illi videri SS. Patrum ſtudioſi, veterumque Hæreticorum nomina execrantur: eò collineantes, vt Eccleſiam Catholicam, tanquam degenerem, iuſtè relinquere atque impugnare videantur. *Si fuiſſemus*, inquiunt, *in diebus patrum noſtrorum*, Simonis Magi, Nouati, Manichæi, Donati, Arij, Aerij, Eunomij, &c. non eſſemus ſocij eorum in oppugnando Simone Petro, Cypriano, Baſilio, Ambroſio, Auguſtino, &c. Vos autem Epiſcopi, Sorboniſtæ, Papiſtæ, à purioris æui Eccleſia degeneràſtis in horrendam idololatriam, adorando ligna & lapides, Miſſam celebrando, Sanctos vt Deos inuocando, &c. proptereà iuſtè ſeceſſionem fecimus, & huiuſmodi abominationes pro viribus impugnamus. An non hæc clariſſimis verbis Caluinus? 4.2.9. *Apud hos autem, Papiſtas dico, quid ſimile? Vix enim vllum cum ipſis conuentum poſſumus habere in quo non aperta idololatria nos polluamus. Certè præcipuum communionis vinculum in Miſſa eſt, quam nos vt maximum ſacrilegium abominamur.*

2. *An ſit aliquod Dei verbum ἄγραφον.*] Hac de re pulchrè D. Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 7. vbi mirantibus cur nihil ſcripſerit Chriſtus, reſpondet duos Philoſophorum Principes, Pythagoram & Socratem, nihil aut pæne nihil ſcripſiſſe. Non enim miſſus eſt Chriſtus ſcribere, ſed Euangelizare. Luc. 4.43. neque miſit Apoſtolos ſuos ſcribere, ſed *Euntes*, inquit, *in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. 16.15.

Itaque primò, Eccleſia ſine Dei verbo ſubſiſtere non poteſt, quum per id gignatur, alatur & creſcat. Iacob. 1. 18. Epheſ. 2. 20. ſine Scriptura poteſt, vt in vetere & noua Eccleſia cernere licet, quæ diu ſine ſcripto verbo floruerunt.

Secundò, Nec ipſa Scriptura nobis erit ſacra ſine traditione: niſi enim Apoſtoli libros illos Eccleſiæ tradidiſſent, ſuiſque miraculis conſecraſſent, quis eos pro Spiritus ſancti oraculis indubitanter haberet?

Tertiò, Canonem ſacrorum librorum iidem Apoſtoli Eccleſię reliquerunt, quamuis ad omnes particulares Eccleſias traditio hæc non ſtatim peruenerit: vnde quod hac de re in Concilio Carthaginienſi III. cui D. Auguſtinus interfuit, & in Concilio Tridentino ſeſſ. 4. definitum eſt, non niſi ex verbo Dei tradito definitum eſt.

Quartò, Vnde germanus Scripturæ ſenſus eruetur niſi ex ore Apoſtolico, qui nobis etiamnum per ſuos diſcipulos, & diſcipulorum diſcipulos, quotidie loquuntur, & Scripturas interpretantur? v. g. Quid ſignificare voluerit Dominus quum dixit. *Pater maior me eſt, Soluite templum hoc, Hoc eſt corpus meum*, &c. meliùs intelligi non potuit, quàm conſultis vel auditis Apoſtolis, qui hoc viua voce prædicauerunt. Eccleſia autem theſaurum hunc, tanquam pretioſum depoſitum, diligentiſſimè cuſtodiuit, & Spiritu ſancto aſſiſtente ad poſteros fideliſſimè tranſmiſit, obſeruans [1. Timoth. 6.20.] illud præceptum Apoſtolicum, *O Timothee, depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.* Vbi Gnoſtici veluti digito notati videntur: nam Græcè dicitur, ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

Quintò, Nulla vnquam hæreſis per verbum Dei ἔγγραφον ſiue ἄγραφον iugulata fuit, aut omninò potuit iugulari. Quis enim illos per Scripturas conſtringat, qui anguillis lubriciores & volubiliores, ſemper rimam inueniunt per quam elabantur? quis illos Proteos teneat, qui mille formas induunt, vt aduerſariorum conatus eludant? qua de re pulchrè Sainctelius in reſponſ. ad Apologiam Bezæ pag. 97. &c.

Sextò, Cùm quis repoſita traditione ſolas Scripturas amplectitur, ſtatim error & deceptio præ foribus eſt, vt ſuo exemplo docuit ſanctiſſimus & doctiſſimus Martyr Cyprianus: qui bono zelo, ſed non ſecundùm ſcientiam, plurimas Scripturas malè intellectas contra veritatem Catholicam torſit, in quo humanam infirmitatem agnoſcere licet. Quid ergo Hæreticis ſperandum, qui ſuo iudicio fidei myſteria metiuntur, nec quidquam credunt niſi quod ſuæ phantaſię conſentaneum eſt? tanquam naſum cereum Scripturam tractant, & velut regulam Lesbiam commentis ſuis probandis accommodant: vnde qui in hac arte excelluit Martinus Lutherus, Scri-

pturam *librorum Hæreticorum* eſſe dixit, Pręfat. hiſtorię quæ contigit in Straſfort anno 1536.

Septimò, Plurima de quibus cum Hæreticis diſceptatum eſt, in Scripturis perſpicuè non habentur v. g. Quòd *Deus ſit Trinitas*, quòd *Spiritus ſanctus à filio procedat*, quòd *in Chriſto ſint duæ voluntates*, &c. alia autem quę minùs neceſſaria ſunt, quamuis non ſine ſpirituali vtilitate, fuſiùs aliquando enarrantur, vt apud Prophetas onus Ægypti, onus Damaſci, &c. apud Apoſtolum 2. Tim. 4. 11. *Lucas eſt mecum ſolus*. Tit. 3. 12. *Feſtina ad me venire Nicopolim*, &c.

Non igitur ſacrorum Scriptorum mens & intentio fuit, omnia fidei myſteria ſcriptis conſignare, & quaſi per ſynopſim ob oculos ponere,

Nam primò, vel vnus feciſſet hoc, vel multi, vel omnes: non vnus, quia nullus talis reperitur; & ſi reperiretur, reliqui eſſent ſuperflui: non multi aut omnes, quia debuiſſent ſimul conuenire, & inter ſe conferre; quemadmodùm in condendo Symbolo Apoſtoli fecerunt: iam verò diuerſis locis, temporibus & occaſionibus, aliorum prorſus ignari, ad ſcribendum ſe contulerunt..

Secundò, Vel in vnum librum contuliſſent omnia, vel in multos: non in vnum, quia ne Hæretici quidem talem proferunt: non in multos, quia poſt ceterorum Apoſtolorum exceſſum Ioannes primum ſcripſit ſuum Euangelium, quod tamen inter omnes ſacros libros primatum tenere exiſtimatur.

Tertiò, S. Matthęi Euangelium quis audeat mutilum appellare, quòd non contineat omnia quæ ceteri Euangeliſtæ addiderunt? Cur ergo Caluinus mutilos affirmat fore libros ſacros 4. 8. 14. ſi omnia credenda & facienda non contineant?

Quartò, Scriptura ſacra dici poteſt, continere omnia ad ſalutem neceſſaria, ſi ſanè intelligatur:

Nam primò, ſufficientiſſima eſt vt doceat fidem, ſpem & charitatem, quibus inſtructi non indigent aliis adminiculis niſi ad alios inſtruendos, vt docet D. Auguſtinus Præfat. in libros de doctrina Chriſtiana.

Secundò, in omnibus dubiis remittit nos ad Eccleſiam, tanquam ad columnam & firmamentum veritatis. Deuter. 17. 8. Matth. 18. 17. Coloſ. 2. 19. quod in rebus obſcuris ſemper eſſe faciendum monet D. Auguſtinus.

Tertiò, eſt pratum vberrimum, in quo Dei animalia, id eſt, viri ſpirituales, omnia reperiunt, quæ ad vnionem cum Deo faciunt: *ingrediuntur & egrediuntur, & paſcua inuenient*. Ioan. 10. 9. Non tamen hinc ſequitur omnia Scripturis contineri, quibus Eccleſiæ paſtores indigent ad populum Dei gubernandum, ad dubia de fide decidenda, ad Hæreticos reuincendos, quum aliis etiam ſubſidiis opus eſſe ipſa experientia clamet.

Petes, vtrum Dei verbum ſit præſtantius, ἄγραφον, an ἔγγραφον, traditum, an ſcriptis conſignatum? Reſpondeo varias præſtantias hìc poſſe conſiderari, vnde ſe habent vt excedens & exceſſum: nam verbum traditum excellit

Primò, antiquitate, quia in omni ſtatu Eccleſiæ ſemper fuit ante Scripturam.

Secundò, amplitudine, quia plura continet ſi de fidei capitibus & difficultatibus agatur.

Tertiò, neceſſitate, quia Eccleſia ſine Scriptura eſt Eccleſia, ſine verbo Dei non eſt, quum inde gignatur, alatur, conſeruetur. Quid enim, ſi tota Scriptura caſu aliquò v. g. in perſecutione Antichriſti in regionibus quibuſdam intercideret (quod quibuſdam ſacris libris euenit) an deſineret ibi eſſe Eccleſia?

Quartò, independentiâ, quia Scriptura pendet à traditione, tum in ſacrorum librorum Canone, tum etiam in legitimo ſenſu: traditio autem non pendet à Scriptura, niſi noſtri contemplatione, qui ſcriptis Propheticis & Apoſtolicis poſteriores ſumus, & inde pleraſque traditiones contra Hæreticos probamus.

Quintò, claritate, quia Sciptura variis de cauſis frequenter eſt obſcura, quum traditio vtplurimùm ſit clariſſima v. g. eſſe ſeptem Sacramenta, corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia, eſſe Purgatorium, &c.

Sextò, felicitate, quia feliciore ſucceſſu Hęretici per Traditiones conuincuntur, quàm per Scripturas, vt omnium ſeculorum experientia docuit: Scripturas enim haud difficulter (quum verborum ſignificatio & acceptio ſit varia & ambigua) ad ſua ſomnia accommodant, trahunt, torquent & corrumpunt: Traditiones autem huic iniuriæ obnoxiæ non ſunt, ac proinde Hęretici eas peſſimè oderunt, & acerrimè impugnant. Hęc de verbo Dei ἀγράφῳ, ſcripto in corde Eccleſiæ.

Porrò ἔγγραφον Dei verbum excellit

Primò, quia non ſenſus tantum, ſed etiam verba à Spiritu ſancto ſunt: vnde miram habent ſuauitatem, vim & energiam ad mouendos animos: neque id duntaxat in αὐτογράφῳ, ſed etiam in editione vulgata quam Eccleſia approbauit, vt interpres aliquid prophetici ſpiritus habuiſſe videatur. Melchior Canus lib. 2. de locis Theol. c. 13.

Secundò, quia ſuperficie ſua blanditur paruulis & indoctis, aſt in receſſu & abditis ſenſibus doctorum virorum ingenia fructuoſiſſimè exercet: eſt enim hęc occupatio honeſta, vtilis & ſalutaris, vt meritò ſcripſerit S. Hieronymus D. Auguſt. lib. 11. Confeſſ. cap. 2.

Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.

Tertiò, quia includit vel præſupponit verbum ἄγραφον, ſi præſentem materiam ſpectes: debet enim legitimo, & quantum fieri poteſt, genuino ſenſu viuificari, qui à traditione petendus eſt. Scriptura enim hęretico ſpiritu animata, non Dei, ſed Satanæ verbum eſt, vt alibi fuſiùs eſt explicatum.

DISCOR-

Digitized by Google

DISCORDIA SECVNDA.

De libris Canonicis.

COLOR LXII.

HÆretici vt ſuam cauſam tueantur, reiiciunt omne Dei verbum non ſcriptum: & quia per aliquas Scripturas vrgeri poſſunt, illas vel reiiciunt omninò, vel falſa interpretatione ad ſuum propoſitum torquere conantur. Hinc illis Scripturarum Canon valdè incertus, & intelligentia (quæ à verbo non ſcripto pendet) longè incertior, vt etiam hodie verum ſit quod olim ſcripſit Tertullianus lib. de Præſcript. aduerſus Hæret cap. 17. *Iſta hæreſis non recipit quaſdam Scripturas: & ſi quas recipit, adiectionibus & detractionibus ad diſpoſitionem inſtituti ſui interuertit: & ſi recipit, non recipit integras: & ſi aliquando integras præſtat, nihilominus diuerſas expoſitiones commentata conuertit. Tantum veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtylus.* Sic ille. Martinus Lutherus pro ſua audacia plurimos libros è ſacro Canone expunxit: Caluinus pro ſua vafritie pauciores: & de tribus potiſſimùm, quod ad vſum attinet, nobis controuerſia eſt, de libro Sapientiæ, qui adſcribitur Salomoni, nec immeritò, vt patet, cap. 9. 7. de Eccleſiaſtico, qui etiam ſi ſententias reſpicias, totus ferè eſt Salomonis, collectore & digeſtore Ieſu Syrachide: de libris duobus Machabæorum, in quibus Iudæ Machabæi facinora, & Martyrum præclarę victoriæ commemorãtur. Hos libros ex Apoſtolica traditione, vt ſacros & Canonicos Eccleſia recepit: ſed quia illa traditio ante Concilium Carthaginenſe tertium, cui D. Auguſtinus interfuit, obſcurior erat, nec omnibus innotuerat, hinc factum eſt vt aliqui Patres (inter quos eſt D. Hieronymus) illos libros ſacris & canonicis non accenſerent. Sit igitur prima quæſtio, An liber Sapientiæ ſit Canonicus? Affirmant

S. Clemens Romanus epiſt. 1. & libro 6. Conſtitut. Apoſt. cap. 29.

S. Dionyſius Areopagita lib. de diuin. no. cap. 4. & Eccleſ. hierar. cap. 2.

Hegeſippus Eccleſiaſt. hiſtor. lib. 5 apud Euſebium lib. 2. Hiſtor. cap. 22.

S. Iuſtinus Martyr, Dialogo cum Thryphone.

S. Irenæus apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. cap. 8. qui Salomoni tribuit, ſicut & Clemens Alexandrin. lib. 5. & 6. Stromat. & S. Hippolytus Martyr in Cantica, & Origen. homil. 12. in Leuit. & lib. 8. in epiſt. ad Rom. & in Ioan. tom. 20. S. Pamphylus Martyr, ſiue Euſeb. apologia pro Origene. Item Tertullianus lib. de Præſcriptionib. cap. 7. & aduerſus Valentinianos cap. 2. & S. Cyprianus de Exhortat. Martyr. cap. 12. & lib. 3. teſtimonior. ad Quirin. cap. 59. & lib. de mortalitate & S. Felix primus epiſt. 3. & Lactant. lib. 4. diuinar. Inſtitut. cap. 16 & S. Athanaſ. in Synopſi, & orat. 2. quæ eſt contra Arianos, & S. Hilar. in Pſalm. 127. & Lucifer Calaritanus lib. 1. pro Athanaſ. ad Conſtantium Imperat. S. Felix. 2. epiſt. ad Athanaſ. & S. Baſilius lib. 5 contra Eunomium S. Epiphanius hæreſi 67. & 76. S. Gregor. Nazianz. lib. de fide, & orat. 20. & S. Gregor. Nyſſenus in teſtimoniis ex vet. teſtam. delectis, aduerſus Iudæos, cap de natiuitate ex Virgine. S. Ambroſ. lib. de Salo-

mone c. 1. & in Pſal. 1. & 118. Optatus Mileuitanus lib. 4. contra Donatiſtas. Phœbadius lib. contra Arianos, Georgius Bæticus lib. contra eoſdem. Fauſtinus lib. contra eoſdem. S. Ioan. Chryſoſtomus hom. 39. & 43. in Matth. Omnes hi diſertis verbis librum Sapientiæ Salomoni tribuunt, & D. Auguſtino anteriores fuerunt: alij multi citant, vocantes diuinam Scripturam, propheticum ſermonem: auctorem vocant Prophetam, atque adeò Spiritum ſanctum loqui dicunt. Ponamus vnum atque alterum teſtimonium.

Clemens Alexandrinus, totius antiquitatis peritiſſimus lib. 4. Stromat. Diuina ſapientia dicit de Martyribus. *Viſi ſunt oculis inſipientium mori*, &c. Sap. 3. 2.

Tertullianus aduerſus Valentinianos cap. 2. *Porrò facies Dei expectat in ſimplicitate quærentes, vt docet ipſa ſophia, non quidem Valentini, ſed Salomonis*. Sap. 1. 2.

Ambroſ. lib. 2. in Lucam in princip. *Latent quidem diuina myſteria, nec facilè, iuxta propheticum dictum, quiſquam hominum ſcire poteſt conſilium Dei*. Sap. 9. 13.

Quid Caluinus? negat hunc librum eſſe Canonicum, eiuſque Scriptorem tantùm non mendacij arguit. 1. 11. 8. *Porro de idolorum origine, publico ferè conſenſu receptum eſt quod in libro Sapientiæ habetur*, &c. *Et ſane fateor peruerſum hunc morem fuiſſe vetuſtiſſimum: non tamen concedo hunc fuiſſe primum mali fontem.*

Decidat hanc litem S. Auguſtinus. Tom. 1. de moribus Manichæor. lib. 1. cap. 16. *Dicit Propheta, Sanctus enim ſpiritus diſciplinæ effugiet dolum*. Sap. 1. 5.

Tom. 3. de Trinitate lib. 13. cap. 16. *Non ſicut hominis animi perturbatio eſt ira Dei, ſed illius ira eſt, cui dicit alio loco ſancta Scriptura. Tu autem Domine virtutum cum tranquillitate iudicas*. Sap. 12. 18. Et lib. 14. cap. 1. *Secundùm hanc itaque ſapientiam, quæ Dei cultus eſt, ait ſancta Scriptura, Multitudo ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum*. Sap. 6. 26.

Tomo 4. in expoſitionibus quarumdam propoſitionum in epiſt. ad Roman. quæſt. 6. *Sic diſtinctus eſt etiam ille locus in Sapientia Salomonis, vbi cùm enumeraſſet ſuperiora flagitia, ait: Circumueniamus pauperem iuſtum quoniam inutilis eſt nobis*. Sap. 2. 12.

Tomo 7. de dono Perſeuerantiæ cap. 17. *Et de continentia legitur in libro Sapientiæ, cuius auctoritate vſi ſunt magni & docti viri, qui longè ante nos diuina eloquia tractarunt*. Et clariſſimè tomo 7. de Prædeſtinatione Sanctor. lib. 1. cap. 14. qui locus ab Hæreticis truncatim ſolet citari. *Cyprianus libro de Mortalitate & illud teſtimonium ponit de libro Sapientiæ, Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius. Quod à me quoque poſitum, fratres iſtos ita reſpuiſſe dixiſtis, tanquam non de libro Canonico adhibitum, quaſi & excepta huius libri atteſtatione, res ipſa non clara ſit quam volumus hinc doceri*, &c. *Quæ cùm ita ſint, non debuit repudiari ſententia libri Sapientiæ, qui meruit in Eccleſia Chriſti de gradu Lectorum Eccleſiæ Chriſti tam longa annoſitate recitari, & ab omnibus Chriſtianis, ab Epiſcopis vſque ad extremos laicos, fideles, pœnitentes, catechumenos, cum veneratione diuinæ auctoritatis audiri*. Pulcherrimè ex praxi Eccleſiæ hunc librum canonizat.

Accedat S. Bernardus, qui frequentiſſimè non ſecus ac ex Euangelijs, ſic ex hoc libro teſtimonia proferre ſolet: vt videre eſt in indice Scripturam, in operibus Bernardi.

Quæſtio 2. an Eccleſiaſticus ſit in Canone? Affirmant

S. Clemens Romanus epiſtola 1. S. Ignatius epiſt. ad Heronem. Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædagogi cap. 8. & lib. 2. cap. 2. S. Calixtus Papa epiſt. 1. S. Fabianus Papa epiſt. 2. Origenes hom. 9. in Ezechiel. S. Cyprianus epiſt. 65. ſeu lib. 3. epiſt. 9. & de eleëmoſyna, & in exhortatione Martyrij. S. Sixtus 2. epiſt. 1. S. Marcellinus epiſt. ad Salomonem Epiſcop. S. Athanaſius in Synopſi, & in Apologia de fuga ſua, & libro de Virginitate. Euſeb. Papa epiſt. 3. S. Hilarius in Pſalm. 144. S. Baſilius in cap. 8. Iſaiæ, & in ſermone de Aſceſi, & in Regulis fuſiùs diſputatis reſponſ. 17.

& 104. S. Ephrem Syrus, aduerſus improbas mulieres, & de patientia. S. Macarius Ægyptius hom. 10. S. Ambroſius lib. de bono mortis cap. 8. & in Pſalm. 118. octonar. 22. Optatus Mileuitanus lib. 3. & 4. contra Donatiſtas, S. Damaſus Papa epiſt. 6. S. Gregorius Nazianz. oratione 2. in Iuliannm. S. Gregorius Nyſſenus de vita Moſis, & Homil. 3. in Eccleſiaſt. S. Epiphanius hæreſi 76. & in Ancorato. Ruffinus de benedictione Beniamin. S. Gaudentius tract. 13. S. Chryſoſtomus in cap. 6. Geneſis, & in Pſalm. 134. & alibi frequenter. Adferamus aliqua teſtimonia.

Clemens Alexandrin. lib. 2. Pædagi cap. 8. *Honora medicum propter vtilitatem eius, inquit Scriptura: ipſum enim creauit Altiſſimus.* Eccleſiaſt. 38. a.

S. Athanaſius Apologia de fuga ſua: *Et Salomon hunc ſermonem obſignans ita ait: Tollentur immaturæ animæ impiorum.* Eccleſiaſt. 19. 3.

S. Cyprianus lib. 3. epiſt. 9. ſiue epiſt. 65. apud Pamelium. *Sed & Salomon in Spiritu ſancto conſtitutus, teſtatur & docet, quæ ſit ſacerdotalis auctoritas & poteſtas, dicens: Ex tota anima time Deum, & Sacerdotes eius ſanctifica.* Eccl. 7. 31.

Quid Caluinus? Contemptim de Eccleſiaſtico loquitur, contumelioſè illum excipit, & iure ſuo illum repudiare poſſe gloriatur. 2. 5. 18. *Eccleſiaſticum producunt, quem dubiæ authoritatis ſcriptorem eſſe non ignoratur. At enim vt à nobis non repudietur, quod facere tamen iure* noſtro *nobis licet*, &c. *Ergo non illis modò, ſed ipſi quoque Eccleſiaſtico (quicunque tandem ſit) reſpondeo. Si hominem vis inſtituere vt apud ſeipſum acquirendæ ſalutis facultatem quærat, tanti non eſt* nobis *tua authoritas, vt vel minimi præiudicij aduerſus indubitatum Dei verbum vicem obtineat.*

3. 15. 4. *In repudianda Eccleſiaſtici authoritate, ius* meum *nunc remitto. Nego tamen fideliter citare quod ſcripſit Eccleſiaſticus, quicunque fuerit ille Scriptor.* At fideliter ſenſum eſſe redditum (vt hoc obiter dicatur) rectè oſtendit Bellarm. ex D. Hieronymo lib. 5. de Iuſtific. cap. 2.

Nunc D. Auguſtinum vel iudicem vel teſtem audiamus. Tom. 2. epiſt. 248.

Nec fruſtrà Scriptura dicit in libro Eccleſiaſtico: In mortuo produc lachrymas, & quaſi dira perpeſſus incipe lamentationem. Eccl. 38. 16.

Tom. 2. epiſt. 162. *Vbi eſt enim quod Scriptura clamat: Antequam interroges ne vituperes quenquam: & cum interrogaueris, corripe iuſtè. Si ergo nec vituperari nec corripi, niſi interrogatum Spiritus ſanctus voluit*, &c. Eccleſiaſt. 11. 7.

Tom. 3. de doctrina Chriſtiana lib. 2. cap. 8. *Illi libri duo, qui Sapientia Salomonis, & alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur, quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter Propheticos numerandi ſunt.*

Tomo 4. de Geneſi ad litt. lib. 7. cap. 28. *Tunc enim factum eſt, cùm exortum eſt, non antequam exoriretur, quis non diceret niſi Scripturæ verba reuocarent? Meminerit etiam ſcriptum eſſe: Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul.* Eccl. 18. a.

Tomo 4. de Cura pro mortuis agenda, cap. 17. *Quod ſi mihi fortaſſe de ſancta Scriptura reſponderet ac diceret: Altiora te ne quæſieris; & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit Dominus illa cogita: id etiam gratanter acciperem.* Eccleſ. 3. 22.

Tomo 6. ad Oroſium contra Priſcillianiſtas cap. 16. *Clamat Scriptura diuina, Altiora te ne quæſieris.* Eccl. 3. 22.

Accedat S. Bernardus, qui plus quadragies hunc librum vt ſacrum & Canonicum citat, vt Sermone de diuerſis affectionibus animæ, *Timor enim Domini (vt ait Scriptura) expellit peccatum, ſiue quod iam admiſſum eſt, ſiue quod tentat intrare.* Eccl. 1. 27.

Quæſtio 3. an libri duo Machabæorum ſint Canonici? Affirmant

S. Dionyſius Areopagita de Cæleſti hierarch. cap. 2. Hegeſippus in proœmio hiſtoriæ. Clemens Alexandrin. lib. 1. Stromat. Tertullianus aduerſus Iudæos cap. 4. Origenes frequenter, vt lib. 2. περὶ ἀρχῶν; hom. 3. in Cantica. tomo 18. in Ioannem. in epiſt. ad Roman. cap. 5. S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ſiue 55. apud Pamelium. Et lib.

4. epiſt.

4. epiſt. 6. ſiue 56. & de Exhortatione Martyrij cap. 11. S. Hilarius in Pſalm. 125. Lucifer Calaritanus lib. de non parcendo in Deum delinquentibus. S. Baſilius in Conſtitutionib. monaſtic. cap. 19. S. Ephrem paræneſi 25. S. Gregor. Nazianz. orat. 20. & 22. quæ eſt de Machabæis. S. Ambroſius lib. 2. de officiis cap. 29. & lib. 3. cap. 14. & lib. 2. de Iacob & vita beata cap. 10. Theophilus Alexandrinus epiſt. 1. Paſchali. Optatus Mileuitanus lib. 7. contra Parmenianum. S. Ioannes Chryſoſt. hom. 37. & 77. in Matt. & Homil. 4. de verbis Iſaiæ, *Vidi Dominum*. Paucorum verba apponamus. Hegeſippus in procœmio hiſtoriæ: *Machabæorum quoque res geſtas propheticus ſermo paucis abſoluit.*

Origenes lib. 2. de Principiis cap. 1. *Vt autem ex Scripturarum auctoritate hæc ita ſe habere doceamus, audi quomodò in Machabæorum libris, vbi mater ſeptem Martyrum*, &c. S. Cyprianus epiſt. 55. *Cùm occurrat & moneat Scriptura diuina dicens: Ille verò qui præſumit*, &c. Abacuc. 2. 5. Et iterum *verba viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius in ſtercora erit, & in vermes.* 1. Machabæor. 2. 62.

Quid Caluinus? reiicit apertè & arroganter. 3. 5. 8. *Quod ex Machabæorum hiſtoria proferunt, reſponſione non dignabor, ne opus illud videar in ſacrorum librorum catalogum referre.* Itaque quod 1. 8. 10. ex 1. Machab. 2. 59. adfert, non niſi vt ex profano Scriptore allatum intelligi debet, vt ex 1. 8. 9. colligi poteſt.

Quid Auguſtinus? Tomo 5. de Ciuitate Dei lib. 18. cap. 36. *Machabæorum libros non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet.* Et Tomo 4 lib. de Cura pro mortuis cap. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parua tamen eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas.* Audi Caluine, & frontem perfrica: auſus es ſcribere 3. 5. 8. *At Auguſtinus pro Canonico recepit. Primùm quàm certa fide? Scripturam, inquit, Machabæorum non habent Iudæi ſicut Legem, Prophetas & Pſalmos, quibus teſtimonium perhibet Dominus tanquam teſtibus ſuis, dicens, Oportebat impleri omnia quæ ſcripta ſunt in Lege, & Prophetis, & Pſalmis de me. Sed recepta eſt ab Eccleſia non inutiliter, ſi ſobriè legatur vel audiatur*, &c. Verùm hîc deſideratur fides tua Caluine, vt alibi frequenter:

Nam primò, mala fide citas in margine, contra ſecund. Gauden. epiſt. cap. 23. cum ſit lib. 1. cap. 31. ne ſi totus locus legeretur, Auguſtinus ex diametro tecum pugnare intelligeretur. 2. adfers truncatim Auguſtinum, quaſi Machabæorum auctoritati aliquid detractum voluerit. Sed quàm certa fide pro Canonicis habuerit,

Patet primò, ex locis citatis.

Secundò, Quia vbique Eccleſiam opponit Iudæis, etiam in verbis à Caluino allatis.

Tertiò, quia Donatiſtæ ad ſuam αὐτοχειρίαν defendendam, exemplo Raziæ, quod eſt 2. Machab. 14. 37. abutebantur, *At enim, inquiunt, ſanctarum Scripturarum authoritate laudatus eſt Razias.* Quid reſpondet D. Auguſtinus? Non dicit, Liber eſt apocryphus, iure meo illum repudio, reſponſione non dignor; qua tamen reſponſione Gaudentij argumentum ſtatim repuliſſet: ſed, *Iſtam verò eius mortem mirabiliorem quàm prudentiorem narrauit quemadmodum facta eſſet, non tanquam facienda eſſet*, Scriptura *laudauit*.

Quartò, Dicit ſobriè legendum, non vt eius auctoritatem minuat, ſed ne quis audiens aut legens Raziam ſibi manus intuliſſe, idem ſibi putet faciendum, aut aliis ſuadendum, quod faciebant Donatiſtæ, maximè qui Circumcelliones vocabantur. Sic dici poteſt, Salomonis Eccleſiaſten ſobriè legendum: ne quis minùs ſobrius prætextum ſuis comeſſationibus aucupetur, cùm cap. 2. 24. legit, *Nonne melius eſt comedere & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis?* & multa ſimilia, quæ à voluptuariis & impiis dici ſolita Eccleſiaſtes commemorat. Videatur pro his libris S. Bernard. qui in Pſalm. *Qui habitat.* ſerm. 15. & ſerm. 13. in Cantica, hinc more ſuo teſtimonia, tanquam ex ſacra Scriptura allegat.

Digitized by Google

Hæc de tribus his libris, quos Caluinus præ ceteris reiicit: ſed vt D. Auguſtini mentem de toto Canone percipiamus, ſic loquitur Tomo 6. lib.23. contra Fauſt. Manich. cap.9. *Ipſæ ſunt* (Scripturę Canonicæ) *quas recepit & tenet Eccleſia toto orbe diffuſa, quæ per illas eſt etiam prophetata, & quemadmodùm promiſſa, ſic reddita.* Et lib. 33. cap. 6. *De quo libro certum erit cuius ſit, ſi littera quas Apoſtolorum dicit & tenet Eccleſia, ab ipſis Apoſtolis propagata, & per omnes gentes tanta eminentia declarata, vtrùm Apoſtolorum ſint incertum eſt?*

Concilium Carthaginenſe 3. cui D. Auguſtinus interfuit, celebratum anno Domini 397. eundem ſacrorum librorum Canonem admiſit, quem habet Concilium Trident. ſeſſ. 4. excepto quòd Baruch ſub Ieremia comprehendat. 3 Sic enim cap. 47. *Item placuit vt præter Scripturas Canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine diuinarum Scripturarum. Sunt autem Canonicæ Scripturæ, Geneſis, Exodus,* &c. *Iob, Pſalterium, libri quinque Salomonis,* &c. *Tobias, Iudith, Heſther, Eſdræ libri duo, Machabæorum libri duo.*

Noui autem teſtamenti, *Euangeliorum libri quatuor) & ceteri* quos etiam Caluinus admittit. Et in antiquo exemplari additur, De confirmando iſto Canone tranſmarina Eccleſia conſulatur, nempe Sedes Apoſtolica, in qua tunc S. Siricius Papa ſedebat. 4.7.8.

Ipſe autem D. Auguſtinus, ex profeſſo Doctorem agens, Tomo 3. de doctrina Chriſtiana lib. 2. cap. 8. *Totus Canon Scripturarum his continetur libris: Quinque Moyſeos, id eſt, Geneſis,* &c. *Sunt alia tanquam ex diuerſo ordine, quæ neque huic ordini, neque inter ſe connectuntur, ſicut eſt Iob, & Tobias, & Heſther, & Iudith, & Machabæorum libri duo,* &c. Et infrà, *Nam illi duo libri, vnus qui Sapientia, & alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur, de quadam ſimilitudine Salomonis eſſe dicuntur: nam Ieſus filius Sirach eos ſcripſiſſe conſtantiſſimè perhibetur. Qui tamen quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter Propheticos numerandi ſunt.* Ex quibus Caluini mendacium & impoſtura inclareſcit, quum de Machabæorum libris ſic loquitur 3. 5. 8. *At Auguſtinus pro Canonico recepit. Primùm quàm certa fide?* Reſpondeo, certiſſima: vt qui Concilio Nationali ſuſcripſit, & in ſuis didacticis ad propheticos libros referre non dubitat.

N O T AE.

1. *Inter quos eſt D. Hieronymus.*] quum videlicet nullum haberet, qui dubitationem obiiceret. At ſi à noſtris Nouatoribus commotus fuiſſet, quid reſponſurum fuiſſe putamus, niſi quod Ruffino reſpondit, ſimilia quædam obiectanti? lib. 2. aduerſus Ruffin. cap. 9. *Quòd refero, quid aduerſum Suſannæ hiſtoriam, & hymnum trium puerorum, & Belis ac draconis fabulas, quæ in voluminibus Hebrais non habentur, Hebræi ſolent dicere, qui me criminatur ſtultum, ſe ſycophantam probat. Non enim quid ipſe ſentirem, ſed quid illi contra nos dicere ſoleant explicaui. Quorum opinioni ſi non reſpondi in Prologo breuitati ſtudens, ne non Præfationem, ſed librum viderer ſcribere, puto quòd ſtatim ſubiecerim; Dixi enim, De quo non eſt huius temporis diſſerere.*

2. *An Eccleſiaſticus in Canone.*] In teſtamento nouo alluditur interdum ad veteris teſtamenti libros, qui ab Hæreticis reiiciuntur: vt 2. Cor. 9. 7. *Hilarem enim datorem diligit Deus,* ad illud Eccli. 35. 11. *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas.* Item Hebr. 11. 35. *Alij autem autem diſtenti ſunt,* ἐτυμπανίσθησαν: manifeſtè indicatur S. Eleazari martyris ſupplicium, quod 2. Machab. 6. 28. 30. τύμπανον appellatur. Vide P. Serar. in Machabæos. & P. Riberam in epiſt ad Hebræos.

3. *Excepto quòd Baruch ſub Ieremia comprehendat.*] Ita ſuetum Antiquis: quia enim Baruch Ieremię ſcriba erat, vt patet Ierem. 32, 12. ex duobus vnum faciunt, & quod eſt apud Baruch, ſub Ieremiæ nomine plerumque citant. Hic D. Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei. cap. 33. *Hoc teſtimonium* (nempe Baruch. 3. 36.) *quidam non Ieremiæ, ſed ſcribæ eius attribuunt qui vocabatur Baruch, ſed Ieremiæ celebratius*

habetur.

Digitized by Google

habetur. Caluinus anceps fuit: nam 3.20.8. *Veriſsimè enim* (inquit) *ſimul ac ſanctiſsimè ſcriptum eſt* (*à quocunque tandem ſit*) *quod ab incerto authòre ſcriptum, prophetæ Baruch tribuitur, Anima triſtis & deſolata,* &c. [Baruch. 2.18.] [Baruch 3.14.] [Baruch.2.17.] Aliter in Pſychopannychia, *Ecce quod ait Propheta, quando demonſtrare vult ſcaturiginem ac fontem vitæ in Deo ſitam eſſe: Diſce vbi ſit prudentia, vbi virtus,* &c. & clariùs infrà: *Hæc ſententia plenè confirmatur per eam orationem, quæ eſt in libro prophetæ Baruch, Aperi Domine oculos tuos, & vide: quia non mortui qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt honorem & iuſtificationem Domino.*

DISCORDIA TERTIA.

De Conciliorum auctoritate.

COLOR LXIII.

1 Conciliorum tanta eſt vtilitas, & propè neceſſitas, vt ſine illis Dei Eccleſia non poſſit commodè & humano more gubernari. Nam cùm omnium fidelium fundamentum, ſit Dei verbum ab Eccleſia propoſitum & expoſitum Epheſ.2.20. & 1.Tim.3.15. & Eccleſia toto orbe diffuſa, in vnum conuenire locum non poſſit: reliquum eſt, vt orta de fide aut moribus controuerſia, ij conueniant in Chriſti nomine, qui Apoſtolis legitimè ſuccedentes, cum ipſis dicere poſſunt, *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* Act.15.28. vt ſic omnes controuerſias ex Dei verbo ſanè intellecto, irretractabiliter definiant, illo præſidente, approbante, & confirmante decreta, cui peculiariter dictum eſt Luc.22.32. *Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* [Bellat. lib.4. de Sum. Pontifice. cap.14. & lib 1. de Sanctor. beatitudine. c.2.] Quando enim vel caput à corpore, vt Ioannes XXII. vel corpus à capite diſsidet, vt Concilium Baſileenſe, res poteſt nobis eſſe ſuſpecta, & vlteriùs inquirenda: at quando vnanimi conſenſu, in vnam & eandem fidem antiquitus traditam, & caput & corpus conſpirant (quemadmodùm noſtra propemodum memoria, in ſancta Synodo Tridentina factum eſt) nullo modo dubitandum eſt, quin Chriſtus ſit *in medio eorum.* Matt.18.13. & Spiritus ſanctus *inducat eos in omnem veritatem.* Ioan.16.13. vt omnibus fidelibus ſalutis ſuæ ſatagentibus denunciare liceat illud Iſa.35.8. *Hæc erit vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.* At ſi (vt volunt, & ſemper voluerunt Nouatores) omnia Conciliorum decreta, omnes fidei & morum definitiones, omnia SS.
2 Patrum placita, ad Scripturæ ſtateram (vt ipſi loquuntur) ſint examinanda, quis controuerſiarum finis erit? quid hoc aliud eſt, quàm *ſemper diſcere, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenire?* [2.Tim 3.7.] quid, quàm lites ex litibus ſerere? quàm omnia ad ſui capitis viſionem reuocare? nam eorum quiſque, Scripturæ *ſuum* ſenſum affingit. Atque hinc apud Nouatores lites ſunt interminabiles; & ſi quando ſua conuenticula cogunt, ſemper alieniores & inimiciores diſcedunt, vt quotidiana experientia teſtatur. Atqui nulla eſt Reſpub. bene inſtituta, quæ ſupremum tribunal non habeat, à quo non liceat appellare: & Chriſti Eccleſia quæ ſapientiſsimè eſt ordinata, huiuſmodi tribunal non habebit? Affirmant igitur SS.Patres, Conciliorum vſum eſſe vtiliſsimum, illorum decretis vbi de

Digitized by Google

fide agitur, ita ſtandum, vt nemini illa retractare liceat, anathema illum eſſe qui aliter dixerit aut docuerit: quod intellige de Concilijs à Sede Apoſtolica approbatis & confirmatis, præſertim ſi œcumenica fuerint.

S. Clemens Romanus can. Apoſtol. 38. *Bis in anno Epiſcoporum concilia celebrentur, vt inter ſe inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoueant.*

S. Marcellus primus epiſt. 1. *Simulq; ijdem inſpirante Domino conſtituerunt, vt nulla Synodus fieret præter Romanæ ſedis auctoritatem.*

S. Athanaſius epiſt. ad Epictetum. *Ego arbitrabar omnium (quotquot vnquam fuêre) Hæreticorum inanem garrulitatem Nicæno Concilio ſedatam eſſe. Nam fides quæ inibi à Patribus ſecundùm ſacras Scripturas tradita, & confeſſionibus confirmata eſt, ſatis mihi idonea efficaxq; videbatur ad omnem impietatem euertendam, & pietatem eius quæ in Chriſto eſt fidei conſtituendam,* &c. *Quæ igitur audacia ſit, vt poſt tanti Concilij auctoritatem, diſceptationes aut quæſtiones inſtituant?*

S. Iulius Papa, apud Athanaſ. ad Diaconum Faccillũ, Narciſſum, &c. *Si enim, vt ſcribitis, inconcuſſam habet auctoritatem quælibet Synodus, & contumelioſè agitur cum Iudice, cuius iudicium ab alijs examinatur; conſiderate quæſo dilectiſſimi, quinam ſint qui Synodum improbant, & qui aliorum iudicata reſcindunt,* &c.

S. Ambroſius lib. 1. de fide ad Gratianum. *De Concilijs id potiſſimùm ſequar, quod trecenti decem & octo ſacerdotes, tanquam Abrahæ electi iudicio, con-*
14.14. *ſona fidei virtute victores, velut trophæum toto orbe ſubactis perfidis extulerunt: vt mihi videatur hoc eſſe diuinum, quòd eodem numero in Concilijs fidei habemus oraculum, quo in hiſtoria pietatis exemplum.*

Idem lib. 5. epiſt. 32. *Hoc ſcriptum eſt* (Chriſtum eſſe creaturam) *in Ariminenſi Synodo, meritoq; Concilium illud exhorreo, ſequens tractatum Concilij Nicæni, à quo me nec mors, nec gladius poterit ſeparare.*

S. Hieronymus epiſt. 57. ad Damaſum: *Nunc, proh dolor, poſt Nicænam fidem, poſt Alexandrinum iuncto pariter Occidente decretum, trium Hypoſtaſeon ab Arianorum Præſule & Campenſibus, nouellum à me homine Romano nomen exigitur.*

Ruffinus lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. c. 5. *Defertur ad Conſtantinum ſacerdotalis Concilij ſententia. Ille tanquam à Deo prolatam veneratur: cui ſi quis tentaſſet obniti, velut contra diuina ſtatuta venientem in exilium ſe proteſtatur acturum.* Optimè: quamuis enim ad Imperatorem & Reges de religione iudicare non pertineat, pertinet tamen eorum quę ab Epiſcopis iudicata ſunt, executio & defenſio: perturbatoribus ab Eccleſia ſemotis. Conſtantinum itaque ſecuti ſunt optimi Imperatores Gratianus, Valentinianus, Theodoſius Senior, Honorius, Theodoſius iunior, Valentinianus, Marcianus, Iuſtinianus.

Sic enim l. 2. C. de ſumma Trinitate & fide Catholica. *Nicænæ fidei dudùm à Maioribus tradita, & diuinæ religionis teſtimonio atque aſſertione firmata obſeruantia ſemper manſura teneat.* Et infrà: *At ſi quid eruptio factioſa tentauerit, ab ipſis etiam vrbium mœnibus exterminato furore expelli iubemus: vt cunctis orthodoxis Epiſcopis, qui Nicænam fidem tenent, Catholicæ Eccleſiæ toto orbe reddantur.*

Valentinianus & Marcianus AA. in edicto, quod refertur in Concilio Chalcedonenſi act. 3. *Ceſſet iam profana contentio. Nam verè impius & ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ eſt in medio & perſpicuo die commentitium lumen inquirere. Quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid vlteriùs diſcutit, mendacium quærit.*

Vincentius Lerinenſis, qui floruit circa annum Domini 435. in aureo ſuo Commonitorio. cap. 32. quo nihil vidi noſtris temporibus accommodatius, aut ad omnes hæreſes iugulandas acutius. *Chriſti Eccleſia, ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, nihil in ijs vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit: ſed omni induſtria hoc vnum ſtudet, vt vetera fideliter ſapienterq; tractando, ſi qua ſunt illa antiquitus informata & inchoata, accuret & poliat: ſi qua expreſſa & enucleata, conſolidet & firmet: ſi qua iam confirmata & definita cuſtodiat. Denique quid vnquam aliud Conciliorum decretis eniſa eſt, niſi vt quod antea ſimpliciter credebatur, hoc*

poſtea diligentiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem poſtea inſtantiùs prædicaretur? Hoc, inquam, ſemper, neque quidquam præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum ſuorum decretis Catholica perfecit Eccleſia, niſi vt quod priùs à Maioribus ſola traditione ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiam per Scripturæ chirographum conſignaret: magnam rerum ſummam paucis litteris comprehendendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem non nouum fidei ſenſum, nouæ appellationis proprietate ſignando.

S. Leo Magnus epiſt. 43. ad Marcianum Imp. cap. 2. *Obteſtor & obſecro Clementiam veſtram, vt in præſenti Synodo fidem, quam Beati Patres noſtri ab Apoſtolis ſibi traditam prædicârunt, non patiamini quaſi dubiam retractari: & quæ olim Maiorum ſunt auctoritate damnata, rediuiuis non permittatis conatibus excitari: illudq́; potiùs iubeatis, vt antiqua Nicænæ Synodi conſtituta, remota Hæreticorum interpretatione, permaneant.*

S. Gregorius Magnus lib. 1. epiſt. 24. ad Patriarchas, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum: *Sicut ſancti Euangelij quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor: Nicænum ſcilicet*, &c. Et lib. 2. ep. 10. ad Sauinum Subdiaconum: *Sic quatuor Synodos ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ, ſicut quatuor libros ſancti Euangelij recipimus.*

Quid Caluinus? ad inſtar Lutheri Primò, dubia facit omnia Conciliorum, Patrum, Theologorum, atque adeò totius Eccleſiæ decreta.

Secundò, ad Scripturæ examen illa omnia vult examinari & probari.

Tertiò, id tenendum, quod ipſius cerebro cum Scriptura conuenire videbitur: id repudiandum, quod ab ipſo iudicabitur non conuenire.

4.9.12. *Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina (quæ tam falsò obtendi quàm verè vſurpari poſſunt) nos impediant quominùs & verborum & rerum documentis moniti*, omnes omnium *ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo ſint.*

4.9.13.2. *Hoc autem perpetuum eſſe nego, vt vera ſit & certa Scripturæ interpretatio quæ Concilij ſuffragijs fuerit recepta.* Et §. 14. *Allegant veterem catalogum qui Canon vocatur: quem dicunt ex Eccleſiæ diiudicatione manaſſe. Sed rogo iterum, quo in Concilio Canon ille editus fuerit. Hic obmuteſcant oportet.* Non opus fuit Concilio, Caluine, vt Scripturarum Canon primùm Eccleſiæ innoteſceret, ſed ſufficiebat traditio Apoſtolorum, vt patet Ioan. 21. 24. qua nixi SS. Patres poſtea in Concilijs eundem Canonem confirmârunt, vt patet in Concilio 3. Carthaginenſi, quod ſuprà citauimus. Neque erat cur quaſi victor gloriareris: affingis enim Catholicis quod non ſomniârunt.

4.9.9. *Porrò quid Concilia cum Concilijs pugnantia recenſeam? Nec eſt quòd mihi quiſpiam obmurmuret, ex his quæ pugnant, alterutrum non eſſe legitimum. Vnde enim id æſtimabimus? Nempe ex eo, niſi fallor, quòd ex Scripturis iudicabimus, non eſſe orthodoxa illius decreta.* Falleris Caluine, & valdè falleris: nam ſi generale Concilium, vt vis, non habet certam Scripturę interpretationem, quis tandem habebit, aut cui credendum erit? Examinauit Concilium Tridentinum Martinus Kemnitius, examinaſti & tu: vterque illâ hominum & angelorum ſtaterâ: aliam ſententiam non raro profert ille, aliam tu. Vtrius iudicio ſtabimus? quis horum Iudicum Iudex erit? Nam quòd clamatis Scripturam eſſe Iudicem, Chriſtum ita omnibus Concilijs præſidere, vt hominem ſocium non habeat in iſta dignitate. 4.9.1. vana ſunt, & vanitatem veſtram ipſa experientia traducit. Cur enim Chriſtus aliter per Caluinum loquitur, aliter per Kemnitium? an diuiſus eſt? an Hæreticorum more calidum ſimul & frigidum ex vno ore flare dicendum eſt? Vnde perſpicuum eſt, quàm hypocriticè & ſycophanticè ſcripſeris 4.9.1. *Quod hic rigidior ſum futurus, non ideò eſſe quòd vetuſta Concilia minoris faciam quàm decet. Veneror enim ea ex animo, ſuoq́; in honore apud omnes eſſe cupio.* Et §. 8. *Sic priſcas illas Synodos, vt Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonenſem ac ſimiles, quæ confutandis erroribus habitæ ſunt, libenter amplectimur, reueremurq́; vt ſacroſanctas, quantum attinet ad fidei dogmata.* At quæ reuerentia, quum ipſorum decreta ad cerebri tui examen reuocas? quum tanquam ipſorum Ariſtarchus, pro tribunali

ſedes, vt probes aut reprobes quæcumque volueris. *Quanquam*, inquis 4.9.10. *in illis quoque antiquis & purioribus eſt quod iure deſideres.* & §. 9. *Eius rei iudicium non niſi ex Scripturis* (nota mendacium) *fecerunt ſancti viri; quos ſic in iudicando ſequimur, vt Dei verbum, quod illis præluxit, nobis nunc quoque præluceat.* Et quaſi victor exclamas, *Eant nunc Romanenſes, & affixum alligatumq; ſuis Concilijs Spiritum ſanctum pro more iactent.* Quin tu potiùs Caluine veni, & audi fidelem tuo iudicio antiquitatis teſtem, S. Auguſtinum; quid dicat, quid ſentiat, quam ſententiam inter te & SS. Patres pronunciet.

Tom. 2. epiſt. 118. ad Ianuarium cap. 1. *Illa, quæ non ſcripta ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel à plenarijs Concilijs, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri.*

Tom. 7. de baptiſmo contra Donatiſtas lib. 1. cap. 7. *Quæſtionis huius obſcuritas* (an ab hæreticis baptizati eſſent rebaptizandi) *prioribus Eccleſiæ temporibus ante ſchiſma Donati, magnos viros, & magna charitate præditos Patres, Epiſcopos ita inter ſe compulit, ſalua pace, diſceptare atque fluctuare, vt diu Conciliorum in ſuis quibuſque regionibus diuerſa ſtatuta mutauerint, donec plenario totius orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis* dubitationibus *firmaretur.*

Nicænum Concilium intelligit.

Tom. 7. de bapt. contra Donat. lib. 4. cap. 7. *Quanto robuſtiùs nunc dicimus, Quod Eccleſiæ conſuetudo ſemper retinuit, quod hæc diſputatio* (S. Cypriani) *diſſuadere non potuit, & quod plenarium Concilium confirmauit, hoc ſequimur.* Et lib. 2. cap. 4. *Si auctoritas Cypriani ſequenda eſt, magis eam ſequendam eſſe in vnitate ſeruando, quàm in Eccleſiæ conſuetudine commutanda.*

Tom. 2. epiſt. 152. ad Donatiſtas: *Nulla excuſatio iam remanſit* (poſt Conciliorum definitionem) *Nimium dura, nimiùm diabolica ſunt hominum corda, quæ adhuc tantæ manifeſtationi veritatis obſiſtunt.*

Tom. 6. contra Maximinum Arianum lib. 3. cap. 14. *Hoc eſt illud homouſion, quod in Concilio Nicæno aduerſus Hæreticos Arianos à Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum eſt.*

Conciliorum auctoritati adſtipuletur & S. Bernardus, qui in Concilio Senonenſi Petrum Abailardum multarum hæreſum conuicit anno Domini 1140. vt eſt in vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. item Gilbertum Porretanum, Pictauenſem Epiſcopum, in Concilio Rhemenſi ſuos errores retractare coëgit. anno 1148. Petrus a. ille, raro exemplo (an vnico?) ſuas hæreſes poſteà deteſtatus eſt, & in Cluniacenſi monaſterio monachus factus, ſancto fine quieuit: quod neſcio an vlli alij Hæreſiarchæ datum fuerit, niſi Berengarium, Sacramentariorum parentem, huc accenſere velimus. Idem Bernardus in Concilio Piſano contra Petrum Leonis Antipapam ab Innocentio 2. celebrato, optimam Eccleſiæ nauauit operam: adfuit per omnia & conſilijs, & iudicijs, & definitionibus omnibus, tandemque effecit, vt pernicioſiſſimo ſchiſmate Eccleſia Catholica liberaretur. Lib. 2. vitæ ipſius cap. 2.

NOTÆ.

N O T AE.

1. C*onciliorum tanta eſt vtilitas.*] Non ignorant hoc Hæretici, qui neceſſitate quadam ad acti, etiam ſua Conuenticula aliquando cogunt: ſed contra Catholicorum Concilia excipiunt

Primò, quòd non ſint libera.

Secundò, quòd non generalia.

Tertio, quòd pars ſit iudex.

Quartò, quòd maior iudicum pars ſæpe vincat meliorem. Falsò quidem, & contra omnium ſupremorum tribunalium vſum: demus tamen illis hoc, & alia Concilia omni exceptione maiora exhibeamus, quæ vel ipſorum teſtimonio ſint legitima, libera, generalia, ſine partium ſtudio, quò conueniant ex omnibus locis & omnibus temporibus ſeu ſeculis, qui totius orbis iudicio optimi & probatiſſimi fuerunt. Verbi gratia, ſi quæratur an Chriſti corpus ſit in Euchariſtia eo modo quo credunt Catholici; ſedebunt & ſententiam dicent in hoc Concilio,

Ex Aſia	S. Ignatius martyr, epiſtola ad Smyrnenſes.		100.
	S. Baſilius, epiſtola ad Cæſaream Patritiam.		370.
	S. Cyrillus Hieroſolymitanus, catecheſi 4.		370.
	S. Gregorius Nazianzenus, orat. 2. in ſanctum Paſcha.		380.
	S. Gregorius Niſſenus, orat. catechetica cap. 37.		380.
	S. Epiphanius, in Ancorato.		380.
	S. Ioannes Chryſoſtomus, hom. 83. in Matt.		400.
Ex Africa	Tertullianus lib. de Reſurrect. car. cap. 8.		200.
	S. Cyprianus, Sermone de lapſis.		250.
	S. Optatus Mileuitanus, lib. 6. contra Donatiſtas.	anno Domini	370.
	S. Auguſtinus, Concione 1. in Pſalm 33.		400.
	S. Victor Vticenſis, lib. 1. de perſecut. Vandalica.		480.
Ex Ægypto	S. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat.		200.
	Origenes. Homil. 5. in diuerſos.		230.
	S. Dionyſius Alexandrinus, epiſt. ad Sixtum Papam.		260.
	S. Athanaſius, Apologia 2. pro ſua fuga.		340.
	S. Macarius Ægyptius. Homil. 27.		380.
	S. Cyrillus Alexandrinus, epiſtola ad Caloſyrium.		430.
Ex Europa	S. Clemens Romanus, lib. 8. Conſtitut. Apoſt. c. 14.		80.
	S. Dionyſius Areopagita, Eccl. hierarch. cap. 3.		100.
	S. Iuſtinus martyr, apolog 2. ad Anton. Imp.		150.
	S. Irenæus, lib. 4. aduerſ. hæreſ. cap. 34.		180.
	S. Hilarius lib. 8. de Trinit.		350.
	S. Ambroſius, lib 4. de Sacram. cap. 4.		370.
	S. Hieronymus, epiſt. 150. ad Hedibiam. q. 2.		390.

Pauci ex multis: facile eſſet plurimos adducere, omnium ſeculorum, omnium locorum, ad noſtra vſque tempora, qui omnes in vnam ſententiam vnanimiter conſpirant. Quid hic habes, Caluine, quod obtendas? Nónne hoc eſt Concilium liberum, generale, ſine partium affectu, in quo ſedent iudices legitimi, legitimè à nobis contra vos conuocati? Neque enim excipies (credo) quòd ſint pars, quòd ſint aduerſarij veſtri, quòd omnes Papiſtæ: ſic enim tuam cauſam planè iugulabis. Quid eſt Spiritui ſancto per Eccleſiam loquenti reſiſtere, ſi hoc non eſt?

Quod autem de Euchariſtiæ veritate dictum eſt, de omnibus articulis controuerſis dici & demonſtrari poteſt, vt pulchrè facit Bellarminus de libero arbitrio lib. 5. cap. 26. de aliis, aliis locis. Hoſius, Lindanus, Garetius, Gregorius à Valentia, aliique plurimi; inter quos præ ceteris videndi ſunt Iudocus Coccius & P. Iacobus Gaulterius, qui ex omnibus locis & ſeculis, ad omnia pæne controuerſa dogmata definienda, huiuſmodi Concilia conuocârunt: quo nihil poteſt eſſe clarius aut efficacius, ad fidem verè Catholicam dignoſcendam & amplectendam, contrariaſque hæreſes refutandas & deteſtandas.

2. *Si omnia Conciliorum decreta examinanda.*] Is genuinus Nouatorum genius eſt, ſepoſitis omnibus Conciliis, omnibus Patribus, omni Eccleſiæ auctoritate & conſuetudine, omnia retrò definita ad cerebri ſui examen reuocare; idque prætextu Scripturæ, quam ad ſuas phantaſias firmandas, velut regulam Lesbiam flectunt quò viſum eſt & reflectunt. Non longè exempla petantur. Lutherus in aſſert. artic 29. Caluinus 4 98. quos pulcherrimè refutat S. Leo Papa epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum, & epiſt. 78. ad eundem. *Nam quæ patefacta ſunt* (inquit) *quærere, quæ perfecta ſunt retractare, & quæ ſunt definita conuellere: quid aliud eſt, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum, improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Idem habet mediatus S. Leonis ſucceſſor Simplicius Papa, epiſt. 3. ad Zenonem Auguſtum. Vide Baron. anno Domini 457. 4 ; 8. 476.

DISCORDIA QVARTA.

De libero hominis lapſi arbitrio.

COLOR LXIV.

DE hominis lapſi libertate ad bonum & malum, tantus fuit ſemper inter antiquos Patres conſenſus, vt pro Hæreticis habuerint quicunque illam negare auſi fuiſſent, (quales fuerunt Simon Magus, Marcionitę, Manichæi, &c.) primam peccati originem ex illa deducẽtes, quòd videlicet creatura Creatoris ſui mandatis repugnet, cùm obedire debeat & poſſit. Plurima ſunt Patrum teſtimonia, quæ multi diligenter collegerunt, Bellar. lib. 5. de grat. & lib. arb. cap. 25. Coccius to. 2. lib. 1. art. 5. Gualterius in Tabula chronograph. ſingulis ſeculis, Veritate 4. Pauca ex multis delibabimus.

S. Clemens Romanus epiſt. 3. *Si quis ſanè audiens ſermonem veri propheta, velit recipere aut nolit, & amplecti onus eius, id eſt, mandata vitæ, habet in ſua poteſtate: liberi enim ſumus arbitrÿ. Nam ſi hoc eſſet, vt videntes ea,* &c. Pulchrè hoc probat.

S. Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſiaſt. hierar. cap. 2. p. 3. vocat αὐταίρετον αὐτεξουσιότητα, quo nihil ſignificantius dici potuit: quia videlicet homo *ex propria electione ſit actionum ſuarum dominus*, habens operandi & non operandi facultatem.

S. Irenæus lib. 4. aduerſus hæreſes cap. 72. *Si igitur non in nobis eſſet, facere hæc aut non facere, quam cauſam habebat Apoſtolus, & multo priùs ipſe Dominus conſilium dare, quæ quidem facere, à quibus verò abſtinere?*

Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat. *Sed nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec ſupplicia iuſta eſſent, ſi anima non habeat liberam poteſtatem.*

Tertullianus lib. de exhortatione Caſtitatis, in princip. *Itaque cùm vtrumque ex præceptis eius didicerimus quid velit & quid nolit, iam nobis eſt voluntas eligendi alterum, ſicut ſcriptum eſt: Ecce poſui ante te bonum & malum.* Deut. 30. 15.

Origenes lib. 2. contra Celſum: *Celſus putat, quod aliquis præſcius prædixit, ideo fieri quia prædictum eſt: nos verò hoc non concedentes dicimus, non prædictorem cauſam eſſe futuri, ſed futurum illud quod omninò euenturum erat, etiam nemine prædicente, præcognitori cauſam prædicendi dediſſe.*

S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ad Cornelium 55. apud Pamel. *Dominus non increpuit recedentes, aut grauiter comminatus eſt, ſed magis conuerſus ad Apoſtolos ſuos dixit, Nunquid & vos vultis abire?* Ioan. 6. 68. *ſeruans ſcilicet legem, qua homo libertati ſuæ relictus & in arbitrio proprio cõſtitutus ſibimetipſi vel mortem appetit vel ſalutem.*

Euſebius lib. 6. de Præparat. euangel. cap. 5. multis argumentis & fatum euertit, & liberum arbitrium ſtatuit: caput illud ſic finiens, *Cæcus profectò de iis, vt trito prouerbio dicitur, rectè iudicaret, non neceſſitate, ſed libero hæc fieri arbitrio.*

S. Athanaſius orat. contra Idola. *Anima libera eſt, & ſui arbitrÿ. Poteſt enim vt ad bona ſe inclinare, ita bona quoque auerſari.*

S. Baſilius ſerm. de libero arbitrio: *Quod in hominis poteſtate ſitum eſt liberum arbitrium, in eligendo & non eligendo ſitum eſt.*

S. Ambroſius lib. 10. epiſt. 84. ad Demetriadem, *An fortè verendum eſt, ne liberum tollere videamur arbitrium, cùm omnia per quæ propitiatur Deus, ad ipſum dicimus eſſe referenda? Quod nequaquam eſſe conſequens veritatis oſtenditur. Operante enim Spiritu Dei ſanatur arbitrium, non aufertur.*

S. Hiero-

S. Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem in fi. *Fruſtra blaſphemas, & ignorantium auribus ingeris nos liberum arbitrium condemnare. Damnetur ille, qui damnat.* Et in Ierem. 26. 3. *Non enim ex eo quòd Deus ſcit futurum aliquid, idcircò futurum eſt: ſed quia futurum eſt, Deus nouit quaſi præſcius futurorum.*

Sed hæc iam ſufficiant: habemus enim in hac cauſa confitentem reum. *Inter ſcriptores Eccleſiaſticos*, inquit 2. 2.4. *tametſi nemo extitit qui non agnoſceret & ſanitatẽ rationis in homine grauiter ex peccato vulneratam, & voluntatem prauis cupiditatibus valde implicitam eſſe: multi tamen eorum* longè *plus æquo Philoſophis acceſſerunt.* Et cùm nominatim S. Chryſoſtomum & S. Hieronymum culpaſſet, omnes vnico excepto Auguſtino, generatim reprehendit. *Porrò tametſi Græci præ alijs*, inquit, *atque inter eos ſingulariter Chryſoſtomus, in extollenda humana voluntatis facultate modum exceſſerunt, veteres tamen* omnes, *excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi ferè nihil ex eorum ſcriptis referre liceat.* Mendacium hoc refellunt omnes Patres quos citauimus, & multo plures quos breuitatis ergô omiſimus: qui omnes vnanimi conſenſu, conſtanter, & perſpicuè liberum hominis lapſi arbitrium agnoſcunt, & tanquam Catholicæ fidei dogma contra Hæreticos & aliquos Philoſophaſtros defendunt. Sed quia ab his Patribus ad Auguſtinum Caluinus prouocat, operæpretium erit ipſius aliquot teſtimonia adducere, tam quæ ſcripſit presbyter ante exortam hæreſim Pelagianam, quàm quæ Epiſcopus, poſtquam Pelagius liberum hominis arbitrium contra Chriſti gratiam extollere cœpit: tam quæ ſcripſit iuuenis, quàm quæ poſt maturam diſcuſſionẽ ſcripſit ſenex; vt impudens Caluini os obſtruatur, & clariſsimis teſtimonijs elingue reddatur. Quid enim, ſi D. Auguſtinus cum reliquis Patribus de hoc puncto per omnia cõſentiat? quid ſi negantẽ ex albo Catholicorum eradat? quid ſi in Hæreticorum numerum referat?

Tomo I. De quantitate animæ c. 36. *Datum eſt animæ liberum arbitrium quod qui nugatorijs ratiocinationibus labefactare conantur, vſque adeò cæci ſunt, vt ne iſta quidem vana atque* ſacrilega, *propria voluntate ſe dicere intelligant.*

Tomo I. De libero arbitr. l. 1. c. 12 *Vides igitur iam exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutum, vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto & tam vero bono.* Et lib. 2. c. 1. *Quantum in ſuperiore libro intelligere mihi viſus ſum, & habemus liberum voluntatis arbitrium, & non niſi eo peccamus.* Et lib. 3. c. 1. *Neque vlla culpa deprehendi poteſt, vbi natura neceſſitaſq; dominatur.* Et nota D. Auguſtinum hos tres libros ex profeſſo ſcripſiſſe contra Manichæos, qui liberum hominis arbitrium negabant.

Tomo I. de vera religione cap. 14. *Vſqueadeò peccatum voluntarium eſt malum, vt nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium. Et hoc quidem manifeſtum eſt adeò, vt nulla hîc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat.* Per voluntarium intelligit liberum, vt ex ſequẽtibus manifeſtum eſt, & oſtendit ſe loqui de libero quatenus opponitur neceſsitati.

Tomo 2. epiſt. 46. ad Valentinum, *Credite diuinis eloquijs, quia liberum eſt hominis arbitrium.* Et epiſt. 47. *Vt in fide ſana, Catholica perſeuerarent, quæ neque liberum arbitrium negat, ſiue in vitã malam ſiue in bonam, neque tantum ei tribuit vt ſine gratia valeat aliquid.*

Tomo 2. epiſt. 89. ad Hilarium. quæſt. 2. *Liberum arbitrium non ideò tollitur quia iuuatur, ſed ideò iuuatur quia non tollitur.* Breuiſsimè & arbitrij libertatem, & gratiæ neceſsitatem acuto argumento complexus.

Tomo. 3. de ſpiritu & littera cap. 34. ad Marcellinum, *Conſentire vocationi, aut non conſentire, propriæ voluntatis eſt.* Et cap. 30. *Liberum ergo arbitrium euacuamus per gratiam? Abſit, ſed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ſic liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed ſtatuitur.* Rom. 3. 31.

Tomo 4. ad Simplicianum lib. 1. quæſt. 2. *Vt velimus, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum: ſuum vocando, noſtrum ſequendo.* Hinc epiſt. 106. voluntatem vocat gratiæ *pediſſequam.*

Tomo 5. lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 10. *Quocirca nullo modo cogimur, aut retenta præſcientia Dei tollere voluntatis arbitrium, aut retento voluntatis arbitrio, Deum quod nefas eſt, negare præſcium futurorũ: ſed vtrumq; amplectimur, vtrũque fideliter & veraciter confitemur.*

Digitized by Google

Et infrà: *Neque ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præſciuit: imò ideò non dubitatur ipſum peccare cùm peccat, quia ille cuius præſcientia falli non poteſt, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, ſed* ipſum *peccaturum eſſe præſciuit, qui ſi nolit, omninò non peccat: ſed ſi peccare noluerit, etiam hoc ille præſciuit.*

Tomo 6. de duabus animabus contra Manichæos cap. 11. *Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere. Nec hîc libri obſcuri mihi ſcrutandi erant vnde diſcerem, neminẽ vituperatione ſuppliciôue dignũ, qui aut id velit quod iuſtitia velle nõ prohibet, aut id non faciat quod facere non poteſt. Nõnne iſta cantant in montibus paſtores, & in theatris poëtæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magiſtri in ſcholis, & antiſtites in ſacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?*

Tomo 6. contra Felicem Manichæum lib. 2. cap. 4. *Nemo enim niſi Deus, facere arbores poteſt. Sed habet vnuſquiſque in voluntate aut eligere quæ bona ſunt, & eſſe arbor bona; aut eligere quæ mala ſunt, & eſſe arbor mala.*

Tomo 7. de gratia & libro arbitr. cap. 1. *Reuelauit Deus per Scripturas ſuas ſanctas, eſſe in homine liberum voluntatis arbitrium.*

Tomo 7. lib. de Prædeſtinatione Sanctor. cap. 3. *Vtrumque noſtrum eſt* (velle ſcilicet credere & amare) *propter arbitrium voluntatis, & vtrumque datum eſt per ſpiritum fidei & caritatis.*

Tomo 8. in titulum Pſalm. 71. prope finem, *Non erat in poteſtate tua, vt non naſcereris ex Adam: eſt in poteſtate tua, vt credas in Chriſtum.*

Tomo 9. tract. 72. in Ioan. *In hoc opere* (dum credimus) *facimus opera Chriſti, quia & ipſum credere in Chriſtum eſt opus Chriſti. Hoc operatur in nobis, non tamen ſine nobis.*

Tomo. 10. ſerm. 15. de verbis Apoſtoli: *Sine voluntate tua non erit in te iuſtitia Dei: qui fecit te ſine te, non te iuſtificat ſine te.*

Sed iam teſtimoniorum abundè eſt: tam perſpicuè enim D. Auguſtinus liberum arbitrium adſtruit, vt cæcus ſit qui hoc non videt.

Nam primò, egit contra Pelagianos acerrimè & ſtudioſiſſimè: nunquã eos reprehendit quòd agnoſcant liberum arbitrium, ſed quòd illud ſupra & cõtra Chriſti gratiam extollãt.

Secundò, ægrè fert ſibi notam illam inuri, quod negaret liberum arbitrium lib. 2. de nuptiis & concupiſc. cap. 3. & lib. 4. aduerſus Iulian. cap. 8. & lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianor. cap. 2. ad Bonifacium Papam.

Tertiò, Catholicos eſſe negat, qui negant liberum arbitrium, epiſt. 47. ad Valentinum.

Quartò, in numerum Hæreticorum refert, qui ita ſentiunt. Quid igitur reliquum eſt, niſi vt

Primò, incredibilem Caluini impudentiam admiremur, qui 2. 2. 8. ſcribere non erubuit, *Quod ſi nos Patrum authoritas mouet: illi quidem aſſiduè in ore habent vocabulum, ſed ſimul declarant quanti faciant illius vſum: in primis Auguſtinus, qui non dubitat Seruum appellare.* Manifeſti mendacij reus teneberis Caluine, donec illam appellationem in Auguſtino demonſtres: appellationem dico, ne pro conſueta tibi Sophiſtice, nomen pollicitus de re poſteà diſceptare velis.

Secundò, vana eſſe Caluini effugia, quibus vim omnium teſtimoniorum allatorum vitare conatur: nam, inquit, vel ſententiam retractauit, vel de ſtatu innocentiæ loquitur, vel vtitur ab aduerſario conceſſis, vt fortiùs ipſum conſtringat. Sed hæc tria falsò & fruſtra Caluinus excogitauit: nam in libris retractationum vel maximè liberum arbitrium confirmat, vt patet lib. 1. cap. 9. & de noſtro arbitrio non de Adami vt plurimùm loquitur, & diſputat aduerſus Manichæos qui liberum arbitrium negabant: quomodò ergo ex conceſſis argumentatur? Imò lib. 2. Actorum cum Felice Manichęo cap. 3. tom. 6. ſic ait: *Eſſe liberum arbitrium, & inde peccare quemque ſi velit, non peccare ſi nolit, non ſolum in diuinis Scripturis quas non intelligitis, ſed etiam in verbis ipſius Manichæi tibi probo.* Et cap. 4. *Audi ergo de libero arbitrio, primò ipſum Dominum,* &c. Accedat Auctor Hypognoſticon, qui ſub D. Auguſtini nomine citari ſolet, lib. 3. cap. 1. tomo 7. *Ipſum liberum arbitrium in hominibus eſſe, certa fide credimus, & prædicamus indubitanter.* Et infrà: *Eſt igitur liberum arbitrium, quod quiſquis negauerit, Catholicus non eſt.* Lutherus igitur

& Cal-

Digitized by Google

& Caluinus, omnium Patrum & Auguſtini iudicio, negant quod omnes homines, ſi modò homines ſunt, apertiſſimè confitētur: Catholici non ſunt, & in album Hæreticorum referendi: Simonianis & Manichæis, quàm SS. Patribus ſimiliores.

Accedat poſtremò S. Bernardus, qui SS. Patrum agmen claudat. Libro de gratia & libero arbitr. ad Willelmum Abbatem, poſt initium. *Itáne oblitus es quis dixerit: Sine me nihil poteſtis facere? &, Neque currentis, neque volentis, ſed Dei miſerentis eſt. Quid igitur agit, ais, liberum arbitrium? Breuiter reſpōdeo, Saluatur. Tolle liberum arbitriū, non eſt quod ſaluetur. Tolle gratiam, non erit vnde ſaluetur.* Et ſerm. 81. in Cantica, in med. *Sed enim adhuc vnum occurrit, quod minimè prateribo: nec enim minùs inſignem ſimilémue Verbo animam facit, & fortè etiam plus. Arbitrij libertas hac eſt, planè diuinum quiddam, præfulgens in anima tanquam gemma in auro. Ex hac nempe ineſt illi inter bonum quidem & malum, nec non inter vitam & mortem ſed & nihilominus inter lucem & tenebras, & cognitio iudicij, & optio eligendi,* &c. *Vnde & liberum nominatur arbitrium, quòd liceat verſari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum, malúmue, quod quidem non facere liberum ſit, meritò ad meritum reputatur.* Et inferiùs. *Vbi autem non eſt libertas, nec meritum.* Et ſerm. 5. de Quadrageſima: *Verumtamen in nobis eſt, ſi vinci nolumus, & nemo noſtrum in hoc certamine deijcitur inuitus. Sub te eſt, ô homo, appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Gen. 4. 7. *Poteſt inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare ſeu negare conſenſum.* Vide totum locum.

N O T AE.

1. VT *pro Hæreticis habuerint.*] Sic ſemper Eccleſia, iam inde à ſuis incunabulis Simonem Magum, eiuſque diſcipulos eo nomine damnauit. Poſtquam tamen Pelagius emerſit, qui liberum arbitrium contra Chriſti gratiam extollebat, cautiùs SS. Patres loqui cœperunt, vt inter Scyllam & Charybdim ſine offenſione nauigarent. Eſt enim in homine liberum arbitrium, ſed læſum & viribus attenuatum, non poſitiuè, vt volunt Nouatores, ſed negatiuè aut priuatiuè.

2. *Nam vel ſententiam mutauit,* &c.] Hæc ſunt tria Caluini effugia, ad eludendam D. Auguſtini auctoritatem, cuius mole planè oppreſſus iacet. Bene hoc demonſtrat Bellarm. lib. 5. de grat. & lib. arbitr. cap. 27. Et certè mira eſt hominis impudentia, qui ob negatum liberum arbitrium Hæreticus ab Auguſtino pronunciatus, conatur eum obtorto collo in ſuam ſententiam pertrahere.

DISCORDIA QVINTA.

De Iuſtificatione.

COLOR LXV.

DE hominis lapſi reparatione, & toto Iuſtificationis negotio, nouam & omnibus veteribus tum Patribus, tum Hæreticis incognitam & inauditam hæreſim, Martinus Lutherus in Eccleſiam ſummis viribus inuehere conatus eſt, quòd ſola fides iuſtificet, & quòd ſola perducat ad ſalutem. Dico nouam, quia quamuis Simon Magus, Eunomius, & alij Hæretici, ex ſola fide ſalutem promittebant, fidei tamen nomine longè aliud intelligebant, quàm Lutherus: vnde quamuis in re conueniant, vt opera bona non ſint neceſſaria ad ſalutem, in modo tamen explicandi & credendi valdè diſſentiunt. Simon Magus exigebat

fidem in ſe, tanquam in Deum quèndam: Eunomius fidem videtur ſolam commendaſſe, quæ reuelationibus diuinis aſſentitur: at Lutherus fidem interpretatur, certam & indubitatam perſuaſionem ſeu fiduciam, qua quis firmiter apud ſe ſtatuit, ſibi propter Chriſtum remitti vel remiſſa eſſe peccata, & Chriſti iuſtitiam ſibi imputari, vt iuſtus à Deo habeatur 1 qui reuera peccator eſt. Hanc Lutheri doctrinam ſic ruditer traditam Caluinus auidè amplexus eſt, & ſuo more conatus eſt eam expolire, ſtiloq; cõptiore exornare, vt gratior ad oculos & aures prurientes perueniret. Vult igitur fidem eſſe certam notitiam, quam quiſque habere tenetur de ſua iuſtitia, atque adeò de ſua prædeſtinatione. 3. 2. 40. Iuſtitiam autem noſtram modò collocat in ſola peccatorum remiſſione. 3. 11. 21. modò in ſola iuſtitiæ Chriſti imputatione. 3. 11. 23. a. modò in vtraque. 3. 11. 2. vt vbique Proteum poſſis agnoſcere. Ceterùm hæc Theologia veteribus Patribus planè eſt incognita, & planum fit Lutheri & Caluini Eccleſiam à Chriſti Eccleſia toto cælo diſſidere. Eorum teſtimonia in re latiſsimè diffuſa adferre longum eſſet: ſed hoc labore & tædio Caluinus nos leuauit, quum de hac materia ſic loquitur. 3. 3. 10. *Neque opus eſt multùm inueſtigando laborare quid hîc veteres ſenſerint: quando vnus Auguſtinus ſufficere ad id poteſt, qui fideliter magnaq; diligentia omnium ſententias collegit. Ex illo igitur ſumant lectores, ſi quid de ſenſu antiquitatis habere certi volent.* Sequemur conſilium tuum Caluine, & ex Auguſtino ſumemus quod hereſim tuam penitus obruat & peſſumdet.

§. 1.

PRimò, Caluinus. Fides iuſtificans eſt fides ſpecialis, quia quis nouit ſe eſſe iuſtum & Dei filium, heredemque regni cæleſtis. 3. 2. 7. *Nunc iuſta fidei definitio nobis conſtabit, ſi dicamus eſſe diuinæ erga nos beneuolentiæ firmam certamq; cognitionem, quæ gratuitæ in Chriſto promiſsionis veritate fundata, per Spiritum ſanctum & reuelatur mentibus noſtris & cordibus obſignatur.*

SS. Patres fidem iuſtificantem eſſe docent quæ ſymbolo Apoſtolico ſummatim continetur, quæ videlicet credit quæ diuinitus reuelata & promiſſa ſunt: *atque illud inprimis, a Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 6.

D. Auguſtinus quando rudes catechizat vt ad iuſtitiam peruenirent, ne ſomniat quidem ſpecialem fidem, ſed illam inculcat quæ ſymbolo Apoſtolorum comprehenſa eſt, & Catholica dicitur quòd omnibus fidelibus communis ſit. Serm. 119. de tempore, *Symbolum eſt breuiter complexa regula fidei, vt mentem inſtruat, nec oneret memoriam.* Et in libris de Doctrina Chriſtiana, & in Enchiridio ad Laurentium, vbi Doctorem ex profeſſo agit, non aliam fidem nouit, quàm quę omnibus Chriſtianis communis eſt: quæ quàm fidei ſpeciali diſcolor ſit, ex his intelligi poteſt quæ in Enchirid. cap. 8. docet. *Eſt*, inquit, *fides & malarum, & bonarum rerum, quia & bona creduntur & mala, & hoc fide bonâ non malâ. Eſt etiam fides & præteritarum rerum, & præſentium & futurarum. Credimus enim mortuum Chriſtum, quòd iam præterijt*, &c.

§. 2.

SEcundò, Caluinus. Hæc fides ſola iuſtificat. 3. 11. 19. *Iam perſpicit lector quanta æquitate doctrinam noſtram hodie Sophiſtæ cauillentur, quum dicimus hominem ſola fide iuſtificari.* Et infrà, *Nec falſa modò, ſed planè ridicula tergiuerſatione in excluſiua pericula conſiſtunt.*

SS. Patres fidem iuſtificare docent, ſed non ſolam: imò hoc aſſerentes, Hæreticorum albo inſcribunt. Vnde eſt illud in ſancta Synodo Tridentina ſeſſ. 6. can. 9. *Si quis dixerit hominem ſola fide iuſtificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi, anathema ſit.*

D. Auguſtinus Tomo 6. de Hæreſibus cap. 54. de Eunomio: *Fertur etiam vſque adeò fuiſſe bonis moribus inimicus, vt aſſeueraret quòd nihil cuique obeſſet quorumlibet perpetratio ac perſeuerantia peccatorum, ſi huius quæ ab*

illo

illo docebatur, fidei particeps eſſet.

Tomo 4. lib. octoginta trium quæſtionum, quæſt. 76. *Quoniam Paulus Apoſtolus prædicans iuſtificari hominem per fidem ſine operibus, non bene intellectus eſt ab eis qui ſic acceperunt dictum, vt putarent, quum ſemel in Chriſtum credidiſſent, etiamſi malè operarentur, & facinoroſè flagitioſeq́; viuerent, ſaluos ſe eſſe poſſe per fidem, locus iſte huius epiſtolæ* (Iacob. 2. 20.) *eundem ſenſum Pauli Apoſtoli quomodò ſit intelligendus exponit. Ideoq́; magis Abrahæ vtitur exemplo, vacuam eſſe fidem ſi non bene operetur, quoniam Abrahæ exemplo etiam Paulus Apoſtolus vſus eſt, vt probaret iuſtificari hominem per fidem ſine operibus Legis. Cùm enim bona opera commemorat Abrahæ quæ eius fidem comitata ſunt, ſatis oſtendit Paulum Apoſtolum non ita per Abraham docere iuſtificari hominem per fidem ſine operibus, vt ſi quis crediderit, non ad eum pertineat bene operari: ſed ad hoc potiùs vt nemo meritis priorum bonorum operum arbitretur ſe perueniſſe ad donum iuſtificationis quæ eſt in fide.* Et infrà: *Quapropter non ſunt ſibi contrariæ duorum Apoſtolorum ſententiæ Pauli & Iacobi, quum dicit vnus iuſtificari hominem per fidem ſine operibus, & alius dicit inanem eſſe fidem ſine operibus: quia ille dicit de operibus quæ fidem præcedunt, iſte de ijs quæ fidem ſequuntur: ſicut etiam ipſe Paulus multis locis oſtendit.*

Tomo 4. de fide & operibus cap. 14. *Iam illud videamus quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, ne mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſufficere ſolam fidem putauerint: bene autem viuere & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apoſtolorum, non intellectis quibuſdam ſubobſcuris ſententijs Apoſtoli Pauli, hoc enim quidam arbitrati ſunt dicere, faciamus mala, vt veniant bona.* Et infrà: *Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apoſtolicæ epiſtolæ, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, vt vehementer adſtruant, fidem ſine operibus nihil prodeſſe: ſicut etiam ipſe Paulus, non qualemlibet fidem quâ in Deum creditur, ſed eam ſalubrem planeq́; Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt: & fides, inquit, quæ per dilectionem operatur.* Gal. 5. *Vnde illam fidem, quæ ſufficere ad ſalutem quibuſdam videtur, ita nihil prodeſſe aſſeuerat, vt dicat, Si habeam omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum.* 1. Cor. 13. 2. *Vbi autem hæc fidelis charitas operatur, ſine dubio bene viuitur: plenitudo enim legis, charitas.* Rom. 13. 10.

Tomo 8. Præfat. in Pſalm. 31. *Libenter enim malè intellexerunt* (Pauli diſputationem de iuſtificatione per fidem ſine operibus) *ne bona opera ſequerentur. Nolite eſſe de numero talium, fratres. Dicitur in quodam Pſalmo de quodam homine tali, id eſt, de tali genere, quaſi de vno, Noluit, inquit, intelligere vt bene ageret.*

§. 3.

TErtiò, Caluinus. Fides ſpecialis inſeparabilis eſt à bonis operibus & charitate. 3. 16. 1. *Non enim aut fidem ſomniamus bonis operibus vacuam aut iuſtificationem quæ ſine ijs conſtet. hoc tantum intereſt, quòd quum fidem & bona opera* neceſſariò *inter ſe cohærere fateamur, in fide tamen non in operibus iuſtificationem ponimus.* 3. 11. 6. *Verùm ſi Solis claritas non poteſt à calore ſeparari, an ideò dicimus luce calefieri terram, calore verò illuſtrari?*

SS. Patres docent fidem veram, quæ ſuo modo iuſtificat, tam poſſe eſſe ſine charitate, quàm corpus ſine ſpiritu ex Iacob. 2. in fin. *Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.*

Tom. 3. de Trinitate lib. 15. cap. 18. *Ipſam fidem non facit vtilem, niſi charitas. Sine charitate quippe fides poteſt quidem eſſe, ſed non & prodeſſe. Propter quod & Apoſtolus Paulus, In Chriſto, inquit, Ieſu neque circumciſio, neque præputium aliquid valet, ſed fides quæ per dilectionem operatur.* Gal. 5. 6. *Sic eam diſcernens ab ea fide, quâ & dæmones credunt & contremiſcunt.* Iacob. 2. 19.

Tom. 3. in Enchiridio cap. 114. *Ex fidei confeſſione, quæ breuiter Symbolo continetur, naſcitur ſpes bona fidelium, cui charitas ſancta comitatur, de qua ſcriptum eſt: Maior omnibus ijs eſt.* 1. Cor. 13. 13.

Tomo 7. contra Iulianum Pelag. lib. 8. cap. 117. *Qui rectè amat, procul dubio rectè credit & ſperat: qui verò non amat, inaniter credit, etiamſi ſint vera quæ credit: inaniter ſperat, etiamſi ad veram felicitatem doceantur pertine-*

re quæ ſperat: niſi & hoc credat & ſperet, quod ſibi petenti donari poſſit vt amet.

§. 4.

QVartò, Caluinus. Fides neque eſt iuſtitia, neque fundamẽtum aut pars iuſtitiæ, ſed tantùm inſtrumentum aut manus qua apprehenditur iuſtitia, aut ſicut olla in qua iuſtitiæ theſaurus reconditur. 3. 11. 7. Itaque nec formaliter iuſtificat, nec meritoriè, nec diſpoſitiuè, ſed tantùm relatiuè. 3. 11. 17. *Hic memoria repetere conuenit quam priùs relationem conſtituimus inter fidem & Euangelium: quia inde iuſtificare dicitur fides, quod oblatam in Euangelio iuſtitiam recipit & amplectitur.* Et 3. 13. 5. *Nam quoad iuſtificationem res eſt merè paſſiua fides, nihil afferens noſtrum ad conciliandam Dei gratiam, ſed à Chriſto recipiens quod nobis deeſt.*

SS Patres docent fidem eſſe iuſtitiæ fundamentum, impetrare plenam iuſtitiam, iuſtificare diſpoſitiuè & inchoatiuè, quia intellectum noſtrum ſuæ regulæ conformet.

Tomo 2. epiſt. 144. ad Anaſtaſium. *Lex adducit ad fidem: fides impetrat ſpiritum largiorem: diffundit ſpiritus charitatem: implet charitas legem.*

Tomo 7. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Ex fide autem ideò di-*
Rom. 3.28. *cit iuſtificari hominem, non ex operibus: quia ipſa prima datur, ex qua impetrentur cetera, quæ propriè opera nuncupantur in quibus iuſtè viuitur.* Et infrà, *Quaſi ad ædificium non pertineat fides: quaſi ad ædificium, inquam non pertineat fundamentum.*

Tomo 9. tractatu 3. in Ioan. *Fide promeremur Deum: & qui digni non eramus quibus peccata dimitterentur, ex eo quia tantum donum indigni accepimus, gratia vocatur.*

Tomo 7. de bono perſeuerantiæ cap. 2. *Quod enim eſt initium verius Chriſtiano, quàm credere in Chriſtum?* Vide tomo 3. de ſpiritu & litter. cap. 29.

§. 5.

QVintò, Caluinus. Sanctificatio & iuſtitia, quamuis inſeparabiles ſint, diſtinguuntur tamen 3. 11. 6. & 3. 11. 11. & 3. 16. 1. Sanctificatio eſt intra nos. 3. 14. 9. iuſtitia eſt extra nos. 3. 11. 4. 2. Sanctificatio cùm ſit imperfecta, nos coram Deo iuſtificare nequit. 3. 19. 4 ſed ad Chriſti iuſtitiam confugere neceſſe eſt, vt illa nobis gratuitò imputetur. 3. 11. 2.

2

SS. Patres docent ſanctitatem & iuſtitiam, qua Deo formaliter accepti ſumus, eſſe in homine, quamuis non ab homine: vnde eſt illud in Concilio Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. *Iuſtificationis vnica formalis cauſa eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit: qua videlicet ab eo donati renouamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modò reputamur, ſed verè iuſti nominamur & ſumus.* Et can. 10. *Si quis dixerit homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari: aut per eam ipſam formaliter iuſtos eſſe; anathema ſit.* Hanc ſanctitatem & iuſtitiam à Deo per Chriſti merita infuſam, ſufficientem eſſe vt nos pro modulo noſtro coram Deo formaliter iuſtificet, ſine imputatione iuſtitiæ Chriſti.

Tomo 2. epiſt. 120. ad Honoratum cap. 30. *Sicut ergo quod legitur,* Pſalm. 3.
Domini eſt ſalus; non ea ſalus intelligitur qua Dominus ſaluus eſt, ſed qua
ſalui ſunt quos ipſe ſaluos facit: ſic cùm Rom. 10.3.
legitur Dei iuſtitia in eo quod ſcriptum eſt, Ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, non eſt illa intelligenda qua Deus iuſtus eſt, ſed qua iuſti ſunt homines quos gratia ſua iuſtificat. Et epiſt. 85. ad Conſentium circa fin. *Quid eſt autem alud iuſtitia, cùm in nobis eſt, vel qualibet virtus qua rectè ſapienterq; viuitur, quàm interioris hominis pulchritudo.*

Tomo 3. de ſpiritu & littera cap. 9. *Iuſtitia Dei per fidem Ieſu Chriſti, hoc eſt per fidem qua creditur in Chriſtum. Sicut autem iſta fides Chriſti dicta eſt non qua credit Chriſtus, ſic & illa iuſtitia Dei non qua iuſtus eſt Deus. Vtrumque enim noſtrum eſt, ſed ideò Dei & Chriſti dicitur, quòd eius nobis largitione donatur.*

Tomo 8. in Pſalm. 30. Concione 1. circa med. *Eſt enim iuſtitia Dei, quæ & noſtra fit cùm donatur nobis. Ideò autem Dei iuſtitia dicitur, ne homo ſe putet à ſeipſo habere iuſtitiam. Sic enim*
dicit Apoſtolus Paulus, Credenti in Rom. 4.5.
eum qui iuſtificat impium. Quis eſt, qui

iuſtificat

iuſtificat impium? qui ex impio facit iuſtum.

§. 6.

SExtò, Caluinus. Charitas non iuſtificat. 3. 18. 8. *Charitatis beneficio nos iuſtificari pugnant quia ſupra fidem excellat. Perinde ac ſi quis aptiorem eſſe regem diſputet conficiendo calceo quàm ſutorem, quia ſit infinito præſtantior.* Neque fides iuſtificat, vt Papiſtæ volunt. 3. 11. 7. *Quod obijcit Oſiander, vim iuſtificandi non ineſſe fidei ex ſeipſa, ſed quatenus Chriſtum recipit, libenter admitto,* &c. *Neque enim diuerſa ratio eſt quin fides, etiamſi nullius per ſe dignitatis ſit vel pretij, nos iuſtificet Chriſtum afferendo, ſicut olla pecunijs referta hominem locupletat.*

SS. Patres docent fidem eſſe magni pretij, vtpote Dei ſingulare donum. Philipp. 1. 29. & ex ſe iuſtificare, quia intellectum ſuæ regulæ conformem reddit: maximè tamen iuſtificare charitatem, quia & fidem præſupponit, & voluntatem diuinæ voluntati configurat: hinc enim fieri vt anima ſit recta, & quodammodò deiformis. Quomodò autem intelligendum ſit, caritate nos iuſtificari, in quadam Digreſſione examinabitur. §. 7. & 8.

Tom. 9. Tractat. 89. in Ioan. *Hæc eſt laus fidei, ſi quod creditur non videtur: nam quid magnum eſt, ſi id creditur quod videtur, ſecundùm illam eiuſdem Domini ſententiam quando diſcipulum arguit, dicens: Beati qui non viderunt, & credunt?* Et Tractatu 72. *Credenti in eum qui iuſtificat impium, deputatur fides eius ad iuſtitiam. In hoc opere facimus opera Chriſti, quia & ipſum credere in Chriſto, opus eſt Chriſti: hoc operatur in nobis, non vtique ſine nobis.*

Tom. 3. de Spiritu & littera cap. 32. *Charitas quippe Dei dicta eſt diffundi in cordibus noſtris, non qua nos ipſe diligit, ſed qua nos facit dilectores ſuos: ſicut iuſtitia Dei, qua iuſti eius munere efficimur: & Domini ſalus, qua nos ſaluos facit: & fide Ieſu Chriſti, qua nos fideles facit. Hæc eſt* iuſtitia *Dei, quam non ſolum docet per legis præceptum, verùm etiam dat per ſpiritus donum.* Rom. 5. 5.

Tom. 7. de natura & gratia cap. 42. *Ipſa enim charitas eſt veriſſima, pleniſſima, perfectiſſimaq; iuſtitia,* &c. Et cap. 70. *Charitas ergo inchoata, inchoata iuſtitia eſt: charitas prouecta, prouecta iuſtitia eſt: charitas magna, magna iuſtitia eſt: charitas perfecta, perfecta iuſtitia eſt: ſed charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* 1. Timoth. 1. 5.

§. 7.

SEptimò, Caluinus. Fidelis fidei certitudine certus eſt, de peccatorum remiſſione & Chriſti iuſtitiâ ſibi imputatâ. 3. 2. 39. *Quòd ſi ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare, horrendum eſt ſacrilegium: in aſſerenda certitudine quid delinquimus?* Et iam §. 19. & aliis clarè hoc adſtruxerat.

SS. Patres docent, neminem in hac mortali vitâ de ſuâ iuſtitiâ certum eſſe poſſe, vt citra peculiarem reuelationem credat ſibi remiſſa peccata, & ſe iuſtitiam conſecutum: nam vt ait Concilium Tridentin. ſeſſ. 6. cap. 9. *quilibet, dum ſeipſum, ſuamq; propriam infirmitatem, & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt: cùm nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* Idem habetur can. 13. & 14.

Tom. 7. de perfectione iuſtitiæ, reſponſ. 19. *Quantalibet enim iuſtitia ſit præditus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo quod ipſe non videt, inueniatur eſſe culpandum, cùm rex iuſtus ſederit in throno, cuius cognitionem fugere delicta non poſſunt, nec illa de quibus dictum eſt, Delicta quis intelligit?* Pſal. 18. 13. Prouerb. 20. 8

Tom. 8. enarratione in Pſalm. 41. in illud, *Abyſſus abyſſum inuocat, Quanta abyſſus ſit audite: tantam profunditatem credit eſſe in homine* (Apoſtolus 1. Cor. 4. 4.) *quæ lateat ipſum hominem in quo eſt. Cùm enim dixiſſet, Nihil mihi conſcius ſum, adiecit, ſed non in hoc iuſtificatus ſum* Et in Pſalm. 50. ad illa verba, *Incerta & occulta ſapientiæ tuæ,* &c. *Quæ occulta? quæ incerta? quia Deus ignoſcit & talibus. Nihil tam occultum, nihil tam incertum. Ad hoc incertum Niniuitæ pœnitentiam egerunt,* &c.

Digitized by Google

Tom. 10. Homilia 35. *Quamdiu viuimus hic, de nobiſipſis iudicare non poſſumus, non dico quid cras erimus, ſed quid hodie ſimus.*

§. 8.

OCtauò, Caluinus. Quilibet certò credere debet ſe eſſe è numero Prædeſtinatorum. Docent hoc Lutherani timidiùs, qui putant fidem quouis peccato mortali ſubuerti. Caluinus audacter. 3. 2. 16. *Verè fidelis non eſt, niſi qui diuinæ erga ſe beneuolentiæ promiſsibus fretus*, indubitatam *ſalutis expectationem præſumit.* Audaciùs 3. 2. 40. *Egregia verò ſalutis fiducia nobis relinquitur, ſi ad præſens momentum nos eſſe in gratia coniectura morali æſtimamus, quid in craſtinum ſit futurum neſcimus.* Audaciſſimè 4. 17. 2. *Hinc ſequitur vt nobis* ſecurè *ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt heres: nec regnum cælorum quò iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi Chriſto.* Fundamentum eius eſt (quamuis vacillans & inſtabile, vt infrà videbimus) quòd nemo niſi prædeſtinatus, verè vnquam iuſtificatur.

SS. Patres docent, *neminem quamdiu in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædeſtinationis myſterio vſqueadeò præſumere debere, vt certò ſtatuat ſe omninò eſſe in numero prædeſtinatorum: quaſi verum eſſet quòd iuſtificatus aut ampliùs peccare non poſſit, aut ſi peccauerit, certam ſibi reſipiſcentiam promittere debeat, nam niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit.* Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 12.

Tom. 2. epiſt. 107. ad Vitalem. *Vt perſeuerent in eo quod eſſe cœperunt, etiam pro ſeipſis orant fideles: vtile eſt quippe omnibus, vel pene omnibus propter vtilitatem ſaluberrimam, vt quales futuri ſint, ſcire non poſſint. Ad hoc dicitur, Qui videtur ſtare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 12.

Tom. 5. de Ciuitate Dei lib. 11. cap. 12. *Qui licèt de ſuæ perſeuerantiæ præmio certi ſint, de ipſa tamen perſeuerantia reperiuntur incerti. Quis enim hominum ſe in actione profectúq; iuſtitiæ perſeueraturum vſque in finem ſciat, niſi aliqua reuelatione ab illo fiat certus, qui de hac re iuſto latentiq; iudicio non omnes inſtruit, ſed neminem fallit?*

Tom. 7. de Correptione & gratia cap. 13. *Quis enim ex multitudine fidelium quamdiu in hac mortalitate viuitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat? quia id occultari opus eſt in hoc loco, vbi ſic cauenda eſt elatio, vt etiam per Satanæ Angelum ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apoſtolus.* 1. Cor. 12. 7.

Tom. 7. Hypognoſticon lib. 6. ſub fi. qui D. Auguſtino tribui ſolet, nec eo eſt indignus. *Nouimus aliquos etiam perfectos ex labore multorum annorum prolapſos in vltimo vitæ ſuæ, & periſſe. Aliquos verò ab ineunte ætate ſua in omni ſcelere & damnabilitate vſque ad decrepitam ætatem perduraſſe, & repentè cælitus inſpirata ſalute raptos eſſe ad requiem regni cælorum.* Intellige, quantum ex ſignis licuit homini iudicare.

§. 9.

NOnò, Caluinus. Iuſtitia ſemel accepta non poteſt amitti. 3. 2. 11. *Ergo, vt ſolos electos ſemine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, vt nunquam diſpereat ſemen vitæ eorum cordibus inſitum: ita ſolidè in illis obſignat adoptionis ſuæ gratiam, vt ſtabilis ac rata ſit.*

SS. Patres docent iuſtos à iuſtitia excidere poſſe, & contrarium tanquam hereſim in Iouiniano damnârunt. S. Hieronym. lib. 2. contra Iouin. & S. Auguſtinus lib. de Hæreſibus cap. 82. tom. 6. Hinc eſt illud in Concilio Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. *Qui verò ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſum iuſtificari poterunt*, &c. Et can. 17. *Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere dixerit: reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum: anathema ſit.*

Tom. 7. de Correptione & gratia cap. 13. *Nam propter huius vtilitatem ſecreti, ne fortè quis extollatur, ſed omnes etiam qui bene currunt timeant,*

dum

dum occultum eſt qui perueniant: propter huius ergo vtilitatem ſecreti credendum eſt quoſdam de filijs perditionis, non accepto dono perſeuerandi vſque in finem, in fide quæ per dilectionem operatur, incipere viuere, & aliquamdiu fideliter ac iuſtè viuere, & poſtea cadere, neque de hac vita priuſquam hoc eis contingat, auferri. Et cap. 6. *Si autem iam regeneratus & iuſtificatus in malam vitam ſua voluntate relabitur, certè iſte non poteſt dicere, Non accepi: quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio.*

Tom. 7. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 14. *Sed quare alijs conceda tur, vt ex huius vitæ periculis dum iuſti ſunt, auferantur: alij verò iuſti donec à iuſtitia cadant, in eiſdem periculis vita productiore teneantur: quis cognouit ſenſum Domini?*

§. 10.

DEcimò, Caluinus. Mandatorum obſeruatio eſt homini impoſſibilis. 2. 7. 5. *Quòd autem impoſſibilem Legis obſeruationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum ſimul & confirmandum. ſolet enim vulgò abſurdiſſima ſententia videri: vt Hieronymus non dubitauerit anathema illi denunciare.*

SS. Patres docent, Dei mandata non tantùm non eſſe importabilia, ſed *nec grauia* quidem, vt difertis verbis 1. Ioan. 5. 3. dicitur: imò *ſuauia & leuia*. Matt. 11. in fin. Sic Concilium Trid. ſeſſ. 6. cap. 11. *Nemo autem, quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum eſſe impoſſibilia. nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis.*

Tom. 7. de gratia & libero arbitrio cap. 16. *Magnum aliquid Pelagiani ſe ſcire putant, quando dicunt, Non iuberet Deus, quod ſciret non poſſe ab homine fieri. Quis hoc neſciat? Sed ideò iubet aliqua quæ non poſſumus, vt nouerimus quid ab illo petere debeamus. Ipſa eſt enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.*

Tom. 7. de Natura & gratia cap. 69. *Valdè bona ſunt præcepta, ſi legitimè his vtamur. Eo quippe ipſo quo* firmiſſimè *creditur, Deum iuſtum & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere, hinc admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. Omnia quippe facilia ſunt charitati, cui vni Chriſti ſarcina leuis eſt: aut ea vna eſt ſarcina ipſa quæ leuis eſt.*

Tom. 10. Serm. 61. de Tempore. *Et ideò quia veritas mentiri non poteſt, iam vanas excuſationes ſuas relinquat humana fragilitas: quia nec impoſſibile aliquid potuit imperare qui iuſtus eſt, nec damnaturus eſt hominem pro eo quod non potuit vitare, qui pius eſt.*

§. 11.

VNdecimò, Caluinus. Euangelium ſine operum conditione ſalutem promittit. 3. 11. 17. *Quòd autem per Euangelium dicitur offerri, eo excluditur omnis operum conſideratio.* Et ſtatim, *Videſne vt Legis & Euangelij diſcrimen hoc faciat, quòd illa operibus iuſtitiam tribuat, hoc citra operum ſubſidium gratuitam largiatur?* Et alibi ſæpe.

SS. Patres docent, hoc inter Legem & Euangelium eſſe diſcrimen, quòd illa ſit littera occidens, quia mandata proponens non tribuit vires quibus impleantur: hoc autem ſit ſpiritus viuificans, afflans gratiam & charitatem per quam lex facilè & iucundè impleri poteſt. Quomodò enim Euangelium conditionem operum excluderet, quòd eam vbique inculcat? Matt. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Rom. 8. 17. *Heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur.*

Tom. 4. de fide & operibus cap. 9. *Hoc eſt euangelizare Chriſtum, non tantùm dicere quæ ſunt credenda de Chriſto, ſed etiam quæ obſeruanda ei qui accedit ad compagem corporis Chriſti: imò verò cuncta dicere quæ ſunt credenda de Chriſto, non ſolùm cuius filius ſit,* &c.

ſed etiam qualia membra quibus caput ſit, quærat, inſtituat, diligat, liberet, atque ad æternam vitam honoremq́ perducat.

Tom. 4. de ſermone Domini in monte cap. 1. lib. 1. *Nec mirum eſt quòd dantur præcepta maiora propter regnum cælorum, & minora data ſunt propter regnum terrenum, ab eodem vno Deo qui fecit cælum & terram.*

Tom 9. tractat. 65. *Mandatum, inquit, nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Nónne iam erat hoc mandatum in antiqua Dei lege, vbi ſcriptum eſt, Diliges proximum tuum tanquam teipſum? Cur ergo nouum appellatur à Domino, quod tam vetus eſſe conuincitur? An ideò eſt mandatum nouum, quia exuto vetere induit nos hominem nouum?*

§. 12.

DVodecimò, Caluinus. Opera bona neceſſaria non ſunt ad iuſtitiam aut ſalutem. 3. 11. 13. *Sed quoniam bona pars hominum iuſtitiam ex fide & operibus compoſitam imaginatur, præmoniſtremus id quoque, ſic inter ſe differre fidei operumq́ iuſtitiam, vt altera ſtante* neceſſariò altera euertatur. 3. 14. 17. *Verùm, ſi quatuor cauſarum genera reſpicimus, quæ in rerum effectu conſiderare præcipiunt philoſophi, nullum eorum reperiemus operibus in conſtituenda ſalute noſtra conuenire.*

SS. Patres docent opera bona eſſe neceſſaria ad iuſtitiam, vel aſſequendam, vel retinendam, vel augendam in adultis: ſic etiam ad perſeuerantiam & ęternam ſalutem hereditandam. Vnde & Concilium Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. multa opera enumerat, quæ adulti iuſtificationem cõmuniter antecedunt, vt præter fidem, timor, ſpes, dilectio, pœnitentia, propoſitum vitæ melioris, Sacramenti ſuſceptio.

Tom. 10. Sermone 3. de verbis Domini: *Amat mortem qui vitæ præcepta non ſeruat, & horret vitam qui peccata morti debita, deſperata morte frequentat. Vt enim per obſeruantiam legis vita* acquiritur, *ita per contemptum mors contumacibus inuenitur, dicente Domino, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata* Matt. 19. 17.

Tom. 4. de fide & operibus cap. 24. *Nos ad nouum teſtamentum pertinentes, non ancillæ filios eſſe, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit: & putauerant hoc eſſe liberè viuere, vt tanquam de tanta redemptione ſecuri, quidquid liberet, licere ſibi arbitrarentur, non intuentes quod dictum eſt: Vos in libertatem vocati eſtis fratres, tantùm ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Gal. 5. 13.

Tom 9. in Ioann. tractatu 41. *Non ergo dicat Chriſtianus: Liber ſum, in libertatem vocatus ſum: ſeruus eram, ſed redemptus ſum, & ipſa redemptione liber effectus ſum; faciam quod volo, nemo me prohibeat à voluntate mea, ſi liber ſum: ſed ſi iſta voluntate peccatum facis, ſeruus es peccati.* Ioan. 8. 34.

§. 13.

DEcimotertiò, Caluinus. Opera bona non iuſtificant. 3. 11. 16. *Scriptura autem, quum de fidei iuſtitia loquitur, longè aliò nos ducit: nempe vt ab intuitu operum noſtrorum auerſi, in Dei miſericordiam ac Chriſti perfectionem tantùm reſpiciamus.* 3. 17. 9. *Neque etiam ſic putemus commendari poſt gratuitam iuſtificationem opera, vt & ipſa in locum iuſtificandi hominis poſteà ſuccedant, aut eiuſmodi officium cum fide partiantur. Niſi enim perpetuò maneat ſolida fidei iuſtificatio, illorum immunditiés detegetur. Nihil autem abſonum eſt, ſic fide hominem iuſtificari, vt non ipſe modò iuſtus ſit, ſed opera quoque eius ſupra dignitatem iuſta cenſeantur.*

SS. Patres docent opera bona iuſtificare, vel quòd diſponant ad iuſtitiam, vel quòd ipſam augeant & conſeruent: ex Iacob. 2. 24. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?*

Tom. 8. Præfat. in Pſalm. 31. *Vides ergo quia ex fide, non ex operibus iuſtificatus eſt Abraham* Rom. 4. 2. *Faciam ergo quidquid volo: quia etſi bona opera non habuero, & tantum credidero in Deum, deputabitur mihi ad iuſtitiam. Si dixit & decreuit, lapſus, demerſus eſt: ſi adhuc cogitat & fluctuat, periclitatur.* Et ſtatim, *Reſpondeo ergo tanquam contra Apoſtolum, & dico de ipſo Abraham, quod inuenimus etiam in epiſtola alterius Apoſtoli, qui volebat corrigere*

homines qui malè intellexerant iſtum Apoſtolum. Iacobus enim in epiſtola ſua, contra eos qui nolebant benè operari, de ſola fide præſumentes, ipſius Abrahæ opera commendauit, cuius Paulus fidem. Et non ſunt ſibi aduerſi Apoſtoli.

Tomo 5. De ciuitate Dei lib. 21. cap. 21. *Sunt autem qui propter id quod*
Matt.24.13. *ſcriptum eſt, Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit, non niſi in Catholica Eccleſia perſeuerantibus, quamuis in ea malè viuentibus, hoc promittunt, per ignem videlicet ſaluandis merito funda-*
1.Cor.3.11. *menti, de quo ait Apoſtolus, Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.*

Tomo 10. Serm. 61. de verbis Domini: *Nam ſi fidem habet ſine ſpe ac dilectione, Chriſtum eſſe credit, non in Chriſtum credit. Qui ergo in Chriſtum credit, credendo in Chriſtum, veniet in eum Chriſtus, & quoquo modo vnitur in eum, & membrum in corpore eius efficitur. Quod fieri non poteſt, niſi & ſpes accedat & charitas.*

§. 14.

DEcimoquartò, Caluinus. Opera bona nihil merentur, niſi damnationem. 3. 14. 9. 2. *Habemus nec vnum à Sanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.* 3. 14. 11. a. *Duobus his fortiter inſiſtendum, nullum vnquam extitiſſe pij hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinaretur, non eſſet damnabile.* 3. 15. 3. a. *Quid promereantur omnia opera noſtra, Scriptura oſtendit, quum Dei conſpectum ferre poſſe negat quia immunditia ſint plena.*

SS. Patres docent, iuſtorum opera ex Chriſti ſpiritu facta, verè mereri regnum cælorum, quod Calui- 4
nus in *meriti* vocabulum inuehens, facilè concedet. 3. 15. 2. *Certè vt eſt faſtuoſiſſimum, nihil quam obſcurare Dei gratiam, & homines praua ſuperbia imbuere poteſt. Vſi ſunt* (fateor) *paſſim vetuſti Eccleſiæ ſcriptores, atque vtinam vocula vnius abuſu erroris materiam poſteris non præbuiſſent.* Itaque ex vetuſtorum Patrum mente eſt canon 32. in Concil. Trident. ſeſ. 6. *Si quis dixerit, hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita: aut ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Ieſu Chriſti meritum, cuius viuum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit.*

Tom. 2. epiſt. 46. ad Valentinum. *Hæretici dicunt, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, quod omninò falſiſſimum eſt: non quia nullum eſt meritum, vel bonum piorum, vel malum impiorum, alioquin quomodò iudicabit Deus mundum? Sed miſericordia & gratia Dei conuertit hominem, de qua Pſalmus dicit: Deus meus, miſericordia eius præueniet me, vt iuſtificetur impius, hoc eſt, ex impio fiat iuſtus, & incipiat habere meritum bonum, quod Deus coronabit quando iudicabitur mundus.* Et epiſt. 105. ad Sixtum, *Nulláne igitur ſunt merita iuſtorum? Sunt planè, quia iuſti ſunt. Sed vt iuſti fierent, merita non fuerunt.*

Tom. 6. contra aduerſarium legis & prophetar. lib. 1. cap. 16. *Perparuum eſt quod in eleemoſynis datur: ſed cùm piè datur, æternum inde meritum comparatur.*

Tom. 8. in Pſalm. 83. *Quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* 2. Tim. 4. 8. *Indulgentiam donauit, coronam reddet: donator eſt indulgentiæ, debitor coronæ. Vnde debitor? accepit aliquid? cui debet aliquid Deus? Ecce videmus quia tenet eum debitorem Paulus, conſecutus eſt miſericordiam, exigens veritatem. Reddet mihi, inquit, Dominus in illo die. Quid tibi reddet, niſi quod tibi debet? vnde tibi debet? quid ei dediſti?* Rom.11.35
Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Debitorem Dominus ipſe fecit ſe, non accipiendo ſed promittendo.

§. 15.

DEcimoquintò, Caluinus. Omnia iuſtorum opera bona ſunt mala. 3. 15. 3. *Tantum hoc homini aſſignamus, quod ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat. Nihil enim ab homine exit, quantumuis perfectio, quod non ſit aliqua macula inquinatum.* Et conſequenter, peccatum mortale, ſi verum eſt aliud Caluini principium 3. 4. 28.

SS. Patres docent, multa iuſtorum opera eſſe verè & abſolutè bona, quamuis reſpectu iuſtitiæ Beatorum

 imperfecta

Digitized by Google

imperfecta videantur, & multo magis ſi cum diuina iuſtitia conferantur. Hinc Concilium Trident. ſeſ.6. can:25. *Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter, atque ideò pœnas æternas mereri, tantumq; ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema ſit.*

Tomo 3. de Spiritu & littera. *Neque enim ſi nondum eſſe poteſt tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plena perfectaq; debetur, iam culpæ deputandum eſt. Aliud eſt enim totam nondum aſſequi caritatem, aliud nullam ſequi cupiditatem.*

Tomo 6. De bono coniugali c.6. *Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam: concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamen cum coniuge propter fidem thori, venialem habet culpam: adulterium verò ſiue fornicatio, lethalem habet culpam.* Et cap.7. *Continentia meriti eſt amplioris: reddere debitum coniugi, nullius eſt criminis: exigere vltra generandi neceſſitatem, culpæ venialis: fornicari vel mœchari, puniendi criminis.*

Tomo 7. lib.4. de baptiſmo contra Donatiſt. cap.23. *Non debemus improbare iuſtitiam hominis, quæ priùs eſſe cœpit quàm coniungeretur Eccleſiæ, ſicut eſſe cœperat iuſtitia Cornelij, priuſquam ipſe eſſet in plebe Chriſtiana: quæ neque ſi improbaretur, dixiſſet ei angelus, Acceptæ ſunt eleemoſynæ tuæ, & exauditæ ſunt orationes tuæ: neque ſi ſufficeret ad capeſſendum regnum cælorum, vt ad Petrum mitteret, moneretur.*

Act. 10.4.

Quòd ſi hominis nondum renati opera Deo accepta fuerunt, quamuis non ad vitam æternam: quanto magis opera iuſti, qui Chriſti viuum membrum per Spiritus ſancti gratiam factus eſt, iuſta erunt & Deo accepta? Quare cùm SS. Patres aliquando iuſtorum opera alicuius impuritatis accuſant, intelligendi ſunt negatiuè loqui, non poſitiuè. S. Gregorius lib.9. Moral. cap.14. *Omnis humana iuſtitia, iniuſtitia eſſe conuincitur, ſi diſtrictè iudicetur:* id eſt, amittit iuſtitiæ ſplendorem. Sic enim nos coram Deo, qui ſolus eſt, & ſolus eſt ſapiens, & ſolus habet immortalitatem; neque ſumus, neque ſapientes ſumus, neque anima noſtra eſt immortalis. Explicat ſe hoc modo S. Gregor. lib. 5. Moral. cap.26. *Humana iuſtitia diuinæ iuſtitiæ comparata, iniuſtitia eſt: quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, ſed in Solis radio poſita tenebratur.* Et lib. vlt. cap.1. *Omnia humana quæ iuſta & pulchra ſunt, Dei iuſtitiæ & pulchritudini comparata, nec iuſta nec pulchra*
5 *ſunt.* Quod idem pulcherrimè D. Auguſtinus docet lib.11. Confeſſ. cap.4.

NOTAE.

1. *VT iuſtus à Deo habeatur, qui reuera peccator eſt.*] Hinc vocant iuſtitiam imputatiuam, vt Dei iudicium iam non ſit ſecundùm veritatem, ſed contra veritatem. Propheta teſtatur peccatores quum iuſtificantur, aliquando *ſuper niuem dealbari:* Caluinus eos ita deſcribit, ſicut alius Propheta Nazaræos captiuos, *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.* 3.19.2.b. *Non enim,* inquit, *illic quæritur quomodò iuſti ſimus: ſed quomodò, iniuſti licèt ac indigni, pro iuſtis habeamur.* Sic alibi frequentiſſimè, de quo fuſiùs in aliis locis agendum eſt.

Pſal. 50.9. Threnor. 4.8.

2. *Itaque nec formaliter iuſtificat.*] Alibi tamen, ne à Magiſtri verbis longiùs abeat, formaliter iuſtificare docet. 3.14.17. *Formalem quoque vel inſtrumentalem* (iuſtificationis cauſam) *quam eſſe dicemus niſi fidem?* Sic nempe Lutherus antè ſcripſerat in commentario ad cap. 2. ad Galat. *Eſt ergo formalis noſtra iuſtitia, ipſa fides & nebula cordis, hoc eſt, fiducia in rem quæ non videtur.*

Bellar. lib.2. de Iuſtificat. cap.1.

3. *Euangelium ſine operum conditione ſalutem promittit.*) Hoc ſæpe adſtruit Caluinus, vt 3.19.2.a. *Nam quum lex (vt alibi iam demonſtratum eſt) neminem iuſtum relinquat: aut ab omni ſpe iuſtificationis excludimur, aut*

ab illa nos ſolui oportet: ac ſic quidem, vt nulla prorſus operum ratio habeatur. Idem ſæpè deſtruit, vt quum fidem & caritatem ſeparari poſſe negat. 3.11.6.b. quum fidem caritate efficacem, ad iuſtificationem requirit. 3.11.20. quum non ſomniat fidem bonis operibus vacuam, aut iuſtificationem quæ ſine ijs conſter. 3.16.1. Vide infrà, Colorem 100.

4. *Opera ex Chriſti ſpiritu facta, verè mereri regnum cælorum.*) Iuſtorum merita omnes SS. Patres agnouerunt, qui iuſtum Dei iudicium agnoſcunt, & in primis D. Auguſtinus & D. Bernardus, quorum auctoritate Caluinus abutitur 3.12.3.a. 3.15.2. (vbi ad Satanæ exemplum Matt.4.6. Bernardi ſententiam malitiosè detruncat) 3.18.5. Hic ſerm.68. in Cantica, *Merita proinde habere cures: habita, data noueris,* &c. *Pernicioſa paupertas, penuria meritorum.* Ille epiſt. 105. ad Sixtum, *Nullàne igitur ſunt merita iuſtorum? Sunt planè, quia iuſti ſunt. Sed vt iuſti fierent, merita non fuerunt.* Plurima huiuſmodi teſtimonia vide apud Bellar. lib.5. de Iuſtificat. cap.4. Coccium to.2. lib.3. art.11. P. Gaulter. Veritate 6 in ſingulis Seculis. Aliquando tamen ad hominum arrogantiam, vanam gloriam & inanem fiduciam retundendam ac reprimendam, ijdem SS. Patres meritorum vim extenuare videntur,

Primò, quia meriti radix eſt merè gratuita, nempe adoptio in Dei filios, & varia auxilia ſupernaturalia, cum gratia infuſa, quæ eſt diuinitatis quædam participatio. 2.Pet.1.4.

Secundò, quia & ipſe bonus vſus liberi arbitrij ex gratia eſt, ne quis *in ſe* vllo modo glorietur.

Tertiò, quia opera meritoria (labor, moleſtia, dolor, paſſio, &c.) ſi in ſe conſiderentur, nullam pæne proportionem habent cum præmio cæleſti. 2.Cor.4.17. Rom.8.18. nam vt alia omittantur, illa temporalia & momentanea ſunt, hoc æternum,

Quartò, quia opus meritorium, quamuis totum à Deo ſit, & totum ab homine: quatenus tamen ab homine eſt, tam parum momenti habet, vt à gratiæ magnitudine quodammodò abſorbeatur.

Quintò, quia homines ſibi aliquando de meritis falsò blandiuntur: nam non rarò *quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.* Luc.16.15.

Sextò, quia iis qui meritis abundant, vtile eſt ſeſe humiliare, vt *non altum ſapiant, ſed cum timore & tremore ſalutem ſuam operentur.* His tamen non obſtantibus, SS. Patres iuſtorum merita valdè extollunt, & in primis ipſe qui eos iuſtificauit. Matt.10.42. *Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Rom.11.20. Philip.2.12.

5. *Pulcherrimè D. Auguſtinus.*) Locus eſt lib.11. Confeſſ. cap.4. *Tu ergo Domine feciſti ea qui pulcher es, pulchra ſunt enim: qui bonus es, bona ſunt enim: qui es, ſunt enim. Nec ita pulchra ſunt, nec ita bona ſunt, nec ita ſunt, ſicut tu conditor eorum: cui comparata, nec pulchra ſunt, nec bona ſunt, nec ſunt.* Adhibet ſimilitudinem S. Gregorius lib.5. Moral. cap.26. *Humana iuſtitia diuinæ iuſtitiæ comparata, iniuſtitia eſt: quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, ſed in Solis radio poſita tenebratur.* Quam comparatoriam conſiderationem nec Caluinus ignorauit 3.12.4. *Nam ſi quæ lucidiſsimæ videbantur noctu ſtellæ, ſplendorem ſuum perdunt ſolis aſpectu, quid putamus vel rariſsimæ hominis innocentiæ futurum, vbi ad Dei puritatem compoſita fuerit?* Et 3.12.1. *Cuius ferendæ iuſtitiæ nec Angeli pares ſunt.* Et infrà, *Fateor quidem in libro Iob mentionem fieri iuſtitiæ quæ excelſior eſt obſeruatione Legis.*

DISCORDIA SEXTA.

De efficacia Sacramentorum.

COLOR LXVI.

SIcut de Sacramentorum numero, ita & de efficacitate Nouatores inconſtanter loquuntur: ſi tamen ſuis principijs conſentienter docere velint, fateantur oportet non aliam illis efficientiam eſſe tribuendam, quàm vt excitent, alant, perficiant fidem ſpecialem: ac proinde nihilo maioris actiuitatis eſſe Sacramentum viſum & acceptum, quàm Dei verbum auditum & mente perceptum. Hinc vulgata ipſorum verba, *Baptiſmus nihil eſt, Cœna Domini nihil eſt:* ſed fides

ſpecialis quæ Chriſti iuſtitiam *ſuam* facit. Hinc inferunt vlteriùs, non modò Chriſti baptiſmum nihil habere eximium præ Ioannis baptiſmate, ſed etiam omnia antiqui teſtamenti Sacramenta eiuſdem eſſe rationis, dignitatis & efficaciæ cum Sacramentis à Chriſto inſtitutis.

4.14.17. *Quamobrem fixum maneat, non eſſe alias Sacramentorum quàm verbi Dei partes: quæ ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo cæleſtis gratiæ theſauros: nihil autem conferunt aut proſunt niſi fide accepta.* Cur paruulos ergo baptizatis?

4.15.15. *Ceterùm ex hoc Sacramento quemadmodùm ex alijs omnibus nihil aſſequimur, niſi quantum fide accipimus. Si fides deſit, erit in teſtimonium ingratitudinis noſtræ.*

4.14.14. *Magno enim conſenſu Sophiſticæ ſcholæ tradiderunt, Sacramenta nouæ Legis, hoc eſt quæ nunc in vſu ſunt Chriſtianæ Eccleſiæ, iuſtificare & conferre gratiam, modò non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ ſententia dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens, eoq́ magis quòd multis antè ſeculis magna Eccleſiæ iactura in bona orbis parte obtinuit. Planè certè diabolica eſt.* Et §.23. *Scholaſticum autem illud dogma quo tam longum diſcrimen inter veteris ac nouæ Legis Sacramenta notatur, perinde ac ſi illa non aliud quàm Dei gratiam adumbrârint, hæc verò præſentem conferant: penitus explodendum eſt. Siquidem nihilo ſplendidiùs de illis Apoſtolus quàm de his loquitur.* Et infrà, *Quidquid ergo nobis hodie in Sacramentis exhibetur, id in ſuis olim recipiebant Iudæi, Chriſtum ſcilicet cum ſpiritualibus ſuis diuitijs.* Quod igitur 3.6.3. dicit, *Ex quo nos Chriſtus ſanguinis ſui lauacro purificauit, atque hanc purgationem per baptiſmum communicauit, non decere vt nouis ſordibus inquinemur.*) vel cum his pugnat, vel intelligit mediante fide communicare, quę per baptiſmum excitatur.

SS. Patres docent, nouæ legis Sacramenta veteribus Sacramentis longè antecellere: ſua enim vi à Chriſto indita, in homine ritè diſpoſito animam purgare, gratiam conferre, iuſtificare, bene operandi vires ſufficere, &c. Sunt enim Chriſti inſtrumenta (ſiue moralia, ſiue phyſica) quibus meritum ſuæ paſſionis nobiſcum communicat, vt clariſſimè patet in paruulis: in quibus cùm nihil inueniatur ſalutiferum, ad baptiſmi remedium confugiendum eſt, vt Chriſti participes eſſe poſſint. Quod argumentum tam euidenter Sacramenti vim ex opere operato oſtendit, vt neque Lutherus per actualem paruulorum fidem, neque Caluinus per fœdus Abrahæ, neque Menno per anabaptiſmum, huic nodo cuneum inuenire potuerint.

Primò, S. Clemens Romanus epiſt. 4. *Sed dicitis fortaſſe: Quid confert aquæ baptiſmus ad cultum Dei? Primò quidem, quia quòd Deo placuit, impletur: ſecundò, quia regenerato ex aquis, & Deo renato, fragilitas prioris natiuitatis quæ vobis per hominem facta eſt,* amputatur; *& ita demum peruenire poteritis ad ſalutem. Alter impoſſibile eſt.* Et infrà: *Confugite ergo ad aquas iſtas:* ſolæ *enim ſunt, quæ poſſunt vim futuri ignis extinguere.*

Secundò, S. Dionyſius Areopagita Eccleſiaſt. hierarchiæ cap. 3. *Sic igitur, & Sacrum diuinæ generationis Sacramentum, quia primi luminis conſortium tradit, omniumq́ diuinarum illuſtrationum principium eſt, ex ipſo effectu, ipſo veriſſimo illud* illuminationis *cognomine prædicamus.* Heb. 6.4. & cap. 10.32.

Tertiò, S. Iuſtinus martyr, Apologia ad Antonin. Imp. *Vt ne neceſſitatis & ignorantiæ liberi permaneamus, ſed delectus ac ſcientiæ filij fiamus, ac remiſſionem antè commiſſorum peccatorum conſequamur in aqua*, &c.

Quartò, S. Irenæus lib. 3. contra Hæreſes cap. 19. *Sicut de arido tritico maſſa vna fieri non poteſt ſine humore, neque vnus panis: ita nec nos multi vnum fieri in Chriſto Ieſu poteramus ſine aqua quæ de cælo eſt.* Alludit ad 1. Cor. 10.17.

Quintò, Clemens Alexandr. l. 1. Pædagogi. cap. 6. *Multis autem modis vocatur hoc opus: gratia, illuminatio, perfectum & lauacrum. Lauacrum quidem, per quod peccata abſtergimus: Gratia autem, qua remittuntur pœnæ quæ peccatis debentur: Illuminatio autem, per quam ſanctam illam & ſalutarem lucem ſpeculamur, hoc eſt, per quam id quod eſt diuinum, perſpicimus: Perfectum autem dicimus, cui nihil deeſt. Quid enim ei deſit, qui Deum nouit?*

Sextò, Tertullianus lib. de baptiſmo. cap. 5. *Figura iſta medicinæ*

corporalis (Ioan. 5.4.) *ſpiritalem medicinam canebat, ea forma qua ſemper carnalia in figura ſpiritalium antecedunt. Proficiente itaque in hominibus gratia Dei plus aquis & angelo acceßit: qui vitia corporis remediabant, nunc ſpiritum medentur: qui temporalem operabantur ſalutem, nunc æternam reformant: qui vnum ſemel anno liberabant, nunc quotidie populos conſeruant, deleta morte per ablutionem delictorũ.* Et lib. de Reſurrect. carnis, *Caro abluitur, vt anima ſanctificetur*, &c.

Septimò, Origenes Homil. 14. in Lucam, *Quia per baptiſmi Sacramentum natiuitatis ſordes deponuntur, propterea baptizantur & paruuli.* Et tractatu 7. in Matt. *Verè enim omnes ab infirmitatibus ſuis ſpiritualibus ſaluantur in baptiſmo.*

Octauò, S. Cyprianus epiſt. 2. ad Donatum. *Sed poſtquam vndæ genitalis auxilio ſuperioris æuilabe deterſa, in expiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infudit: poſtquàm cælitus Spiritu hauſto in nouum me hominem natiuitas ſecunda reparauit*, &c.

Nonò, S. Silueſter ad Conſtantinum Imperat. apud Nicephorum lib. 7. Hiſtor. cap. 33. *Hæc, Imperator, aqua diuina virtute, per inuocationem viuificæ Trinitatis concepta, ſicut extrà corpus hominis abluit, ita etiam animam à ſorde & inquinatione omni mundificans, ſplendidiorem radys Solaribus efficit.*

Decimò, Concilium Conſtantinopolitanum primum, celebratum anno Domini 380. in Symbolo, *Credimus vnum baptiſma, in remiſsionem peccatorum.*

Vndecimò, S. Cyrillus Hieroſol. præfat. in catecheſes. *Magnum eſt ſane propoſitum hoc baptiſma; captiuitatis liberatio, peccatorum remiſsio, mors peccati, animæ regeneratio* &c. Et catech. 3. *Mortuus in peccatis deſcendiſti* (in aquas) *& aſcendis viuificatus in iuſtitia.*

Duodecimò, S. Ambroſius lib. 2. de Pœnitentia cap. 2. *Impoſsibile videbatur vt peccatum ablueret aqua. Deni-*
4.Reg.5.11. *que Naaman Syrus lepram ſuam mundari per aquam poſſe non credidit. Sed quod impoſsibile erat, fecit Deus eſſe poſsibile, qui tantam nobis donauit gratiam.*

Decimotertiò, S. Ioannes Chryſoſt. hom. 39. in Geneſim. *Nam id, quod illic operatur Circumciſio in depoſitionem carnis, hoc agit hic Baptiſmus in depoſitionem peccatorum.*

Decimoquartò, Optatus Mileuitanus lib. 5. aduerſus Parmenian. *Baptiſma Chriſtianorum Trinitate confectum*, confert *gratiam: ſi repetatur, facit vitæ iacturam.*

Accedant & duo Chriſtiani poëtæ, qui verſibus ſuis communem Eccleſiæ fidem concelebrent.

Prudentiùs περὶ στεφαν. Hymno 8.

Electus Chriſto locus eſt, vbi corda probata
Prouehat ad cælũ ſanguine, purget aqua,
Hic duo purpureũ, Chriſti pro nomine caſi
Martyrium pulchra morte tulere viri.
Hic etiam liquido fluit indulgentia fonte,
Ac veteres maculas diluit amne nouo.
Qui cupit æternũ cæli cõſcendere regnum,
Huc veniat ſitiens, ecce parata via eſt.
Antè coronati ſcandebant ardua teſtes
Atria, nunc lotæ celſa petunt animæ.

S. Paulinus epiſt. 12.

Hic reparandarũ generator fons animarũ
Viuum diuino lumine flumen agit.
Sãctus in hũc cælo deſcẽdit Spiritus amnẽ,
Cæleſtiq; ſacras fonte maritat aquas.
Concipit vnda Deum, ſanctamq; liquoribus
Edit ab æterno ſemine progeniem. (*almis*
Mira Dei pietas: peccator mergitur vndis,
Mox emergit ea iuſtificatus aqua.
Sic homo & occaſu felici functus, & ortu
Terrenis moritur, perpetuis oritur.
2 *Culpa perit, ſed vita redit; vetus interit*
Et nouus æternis naſcitur imperys. (*Adã,*

Affirmant igitur SS. Patres, nouæ legis Sacramenta conferre gratiam, negat Caluinus. Audiamus optimum arbitrum, vel ipſo teſte, S. Auguſtinum.

Tom. 1. lib. 1. Retractat. cap. 7. *Lauacrum regenerationis purgat à reatu omnium peccatorum quæ humana traxit natiuitas & contraxit iniquitas.* Quod ſuo baptiſmo tribuit lib. 9. Confeſſ. c. 4.

Tom. 2. epiſt. 118. ad Ianuarium cap. 1. *Sacramentis numero pauciſsimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione præſtantiſsimis, ſocietatem noui populi colligauit.*

Tom 6. lib. 19. contra Fauſtum Manich. c. 13. *Prima Sacramenta quæ obſeruabantur & celebrabantur ex lege, prænuntiatiua erant Chriſti venturi: quæ cùm ſuo aduentu Chriſtus impleuiſſet, ablata ſunt; & ideò ablata quia impleta. Non enim venit ſoluere legem, ſed adim-*
plere. Et alia ſunt instituta, virtute *maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora, tanquam iuſtitiâ fidei reuelatâ.* Matth.5.17.

Tom. 7. lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianor. c. 13. *Dicunt etiam, inquit, baptiſma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, ſed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur. Quis hoc aduerſus Pelagianos, niſi infidelis affirmet? Dicimus enim baptiſma dare omnium indulgentiam peccatorum; & auferre crimina, non radere: nec vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quaſi raſorum in capite capillorum, vnde creſcant iterum reſecanda peccata.*

Tom. 8. in Pſal. 83. *Præcepta eadem, Sacramenta non eadem* (in nouo & veteri teſtamento) *quia alia ſunt Sacramenta dantia ſalutem, alia promittentia Saluatorem. Sacramenta noui teſtamenti dant ſalutem, Sacramenta veteris teſtamenti promiſerunt Saluatorem.*

Tom. 9. tract. 80. in Ioan. *Vnde iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo? non quia dicitur, ſed quia creditur.* Id eſt, non quia naturaliter ſonat, ſed quia ſupernaturalem à Deo vim habet, quæ ſola fide cognoſci poteſt.

Auguſtino S. Bernardus arbitrium ſuum adiungat. Serm. 1. de Cæna Domini: *Quæ eſt gratia vnde per baptiſmum inueſtimur? Vtique purgatio delictorum.* Et infrà de Sacramento altaris: *Duo illud Sacramentum operatur in nobis: vt videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omninò conſenſum.*

NOTAE.

1. Q*Vidquid ergo nobis hodie in Sacramentis exhibetur.)* Figmenti huius falſitas & abſurditas magis ſe prodet, ſi Scripturæ quæ de Baptiſmo & Euchariſtia loquuntur, mari rubro, mannæ, & aquæ è petra accommodentur. Tit. 3. 5. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti*, id eſt, remiſſis peccatis iuſtificauit nos per baptiſmum. At ſi quis dicat, *Saluos nos fecit per mare rubrum*, ridiculus erit ſi de animabus intelligat: nam corpora, non animas, mare rubrum ſeruauit, & in hoc eſt analogia. Item 1. Cor. 11. 27. *Quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Quicunque manducauerit manna indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*, &c. At quæ probatio in iis, qui manna erant manducaturi? Item, *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Ioan. 6. 59. Qui bibit ex hac petra, viuet in æternum: at Num. 20. 11. etiam iumenta ex petra biberunt. Vnde Dominus Caluinum diſertis verbis refellens. Ioan. 6. 59, *Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna* inquit, *& mortui ſunt.* Quid, quòd Caluinus ſuis ipſe verbis hanc abſurditatem manifeſtat, quum in ſua Cæna tale myſterium & tale miraculum agnoſcit, quod neque verbis exprimi, neque animo ſatis comprehendi poſſit? 4. 17. 7. *Nihil reſtat*, inquit, *niſi vt in eius myſterij admirationem prorumpam, cui nec mens planè cogitando, nec lingua explicando par eſſe poteſt.* Agyrta, vide quàm tibi cum S. Paulo, te iudice, conueniat: nam 4. 14. 23. *nihilo ſplendidiùs de illis quàm de his loquitur, quum docet Patres eandem nobiſcum ſpiritualem eſcam manducaſſe: & eſcam illam Chriſtum interpretatur.* Cur igitur tu de tua Cæna tam ſplendidè loqueris, vt nec Manna, nec aqua ex petra, cum illa comparari vllo modo poſſit? Moyſi enim tua verba tribuamus, & ſtatim abſurditas clariſſimè ſe prodet. 4. 17. 32. *In ſacra ſua Cæna* (in Manna & aqua ex petra) *iubet me ſub ſymbolis panis ac vini corpus ac ſanguinem ſuum ſumere, manducare ac bibere. nihil dubito quin & ipſe* verè *porrigat, & ego recipiam.* Quid tu Moyſes? *Quomodò manducare ac bibere poſſum quod in rerum natura non eſt, niſi per imaginationem, fidem aut intelligentiam?* quod tamen 4. 17. 11. b. negatur. Nec locis tantùm diſiuncta Spiritus vniret. 4. 17. 10. a. ſed etiam temporibus. Meræ ſunt igitur Agyrtæ huius præſtigiæ, quibus Lectores ſuos minùs attentos ludificat: ſicut enim Sacramenta noſtra veteribus longiſſimè antecellunt, ita hæc cænam Caluiniſticam longè ſuperant: nam manna è cælo, Caluiniſtarum panis ex furno; aqua è petra ingenti miraculo, vt bis ſexcenta hominum millia, cum pecoribus & iumentis inde biberent, Caluiniſtarum vinum ex cella communi, neque miraculum hîc vllum niſi ſtultitia credentium aut imaginantium miraculum, quod Caluinus 4. 17. 24. b. ridiculè facit: *In his paucis verbis qui non ſentit multa ſubeſſe miracula, pluſquam ſtupidus eſt.*

2. *Vetus interit Adam.)* Quoad culpam, non quoad concupiſcentiam. Manet enim in renatis concupiſcentia, id eſt, naturæ corruptio & omnium virium ἀταξία, ſublata videlicet illa rectitudine, quam
Rom. 6. 12. primus Adam in ſua conditione acceperat. Hæc ab Apoſtolo *peccatum* aliquando appellatur, non quod verè & propriè peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, vt ſæpe docet
Lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianor. c. 13. D. Auguſtinus. Pulchrè S. Bernardus ſerm. de Cæna Domini. *Dixi vobis ſæpius, nec mente excidere debet: quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper aceruum lapidum, & in luto: vnde non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati & grauiter quaſſati ſumus. Lauari quidem citò poſſumus, ad ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lauamur igitur in baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ: & gratia hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen à conſenſu abſtineamus.*

DISCORDIA SEPTIMA.

De Sacramento Euchariſtiæ.

COLOR LXVII.

DE hoc Sacramento, propter eius ſublimitatem, varij errores hoc tempore ſparſi fuerunt: Caluinus in ſex ferè punctis à SS. Patribus diſſidet.

Primò, de præſentia Chriſti in terris.

Secundò, de panis & vini mutatione in corpus & ſanguinem Chriſti.

Tertiò, de Sacramenti adoratione.

Quartò, de eiuſdem aſſeruatione.

Quintò, de communione ſub vna ſpecie.

Sextò, de tota actione Cœnæ, quatenus eſt nouæ legis ſacrificium, in Melchiſedech olim præfiguratum.

§. 1.

Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 2.

1 PRimò, SS. Patres docent, *in almo Euchariſtiæ Sacramento, poſt conſecrationis verba, Chriſtum Dominum, verum Deum ac hominem, verè, realiter ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri.* Quamuis propter ſpecies, quibus Sacramentum conſtat, aliquando inuolutiùs loquantur, cùm tunc de hoc myſterio nulla moueretur controuerſia.

Primò, Apoſtolorum & SS. Patrum Liturgiæ hoc clariſsimè docent, S. Petri, S. Iacobi maioris, S. Iacobi minoris, S. Matthæi, S. Marci, S. Baſilij, S. Chryſoſtomi, &c. de quibus vide Iud. Coccium tom. 2. lib. 6. art. 1. Iacob. Gualterium in Tabula chronographica 1. ſeculo, verit. 1. & alios. Neque eſt cur has repudient Hæretici, niſi quia ipſorum errores fortiſsimè iugulant: nam ſi quid in illis pro ſe inueniſſent, quas inanes non flarent glorias? Et harum Liturgiarum conſenſio, grande veritatis eſt argumentum.

Secundò, S. Clemens Romanus lib. 8. Conſtitut. Apoſtolicar. cap. 14. *Qui pretioſum corpus, & pretioſum ſanguinem Ieſu Chriſti participauimus, agamus gratias.*

Tertiò, S. Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſiaſt. Hierarchia cap. 2. *In fine omnium, Pontifex ita perfectum ad ſacratiſsimam Euchariſtiam vocat, atque conſummantium illi Sacramentorum communionem deificam tradit.*

Quartò, S. Ignatius epiſt. ad Smyrnenſes, apud Theodoret. Dialogo 3. *Euchariſtias & oblationes non admittunt* (quidam Hæretici) *quòd non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.*

Quintò, S. Iuſtinus martyr Apolog. 2. ad Antoninum Imp. *Quemadmodum per verbum Dei caro factus eſt Chriſtus Seruator noſter, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit: ad eundem etiam modum* τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ θεοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν (eam in qua per preces verbi Dei ab ipſo profecti gratiæ actæ ſunt, alimoniam) *vnde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Ieſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.*

Sextò, S. Irenæus martyr. lib. 4. aduerſus hæreſes cap. 34. *Quemodo autem conſtal ei eis* τὸν ἄρτον ἐν ᾧ εὐχαριστηθέντα (eum panem in quo gratię actę ſunt) *corpus eſſe Domini ſui, & calicem ſanguinis eius: ſi non*, &c. Et infrà, *Quomodò autem rurſus dicent carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini, & ſanguine alitur?*

Septimò, S. Hippolytus orat. de Antichriſto. *Eccleſiarum ædes inſtar tugurij erunt, pretioſumq́ corpus & ſanguis Chriſti non extabit in diebus illis.*

Octauò, Tertullianus lib. de reſurrectione carnis cap. 8. *Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur vt & anima de Deo ſaginetur.* Et lib. de Idololatria cap 7. *Proh ſcelus! ſemel Iudæi Chriſto manus intulerunt, iſti quotidie corpus eius lacеſſunt. O manus præcidendæ!* Loquitur de ijs qui idolorum artifices ad ſacerdotium aut diaconatum promouebant. Et lib. 5. contra Marcionem,

Acceptum panem pariter, vitiſq́ liquorem,
Corpus, ait, ſanguiſq́ meus qui funditur, hic eſt,
Pro vobis: fieri ſemper quod poſteà iuſſit.

Nonò, S. Cyprianus epiſt. 54. *Nam quomodo docemus, aut prouocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus?* Et ſerm. 5. qui eſt de Lapſis, *A diaboli aris reuertentes, ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt* Et in opere de Cardinalibus Chriſti operibus; quod Cypriano tribui ſolet, Serm. de Cæna Domini: *Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro.*

Decimò, Concilium Nicænum I. cap. de diuina menſa, &c. *Iterum etiam hîc in diuina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & poculum: ſed attollentes mentem, fide intelligamus* ſitum *in ſacra illa menſa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à ſacerdotibus* immolatum, *& pretioſum ipſius corpus, & ſanguinem nos* verè *ſumentes, credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola. Propter hoc enim neque multum ſumimus, ſed parum: vt ſciamus quòd non ſatietati, ſed ſanctimoniæ ſumimus.*

Vndecimò, S. Cyrillus Hieroſolymitanus catech. myſtagog. 4. *Cum igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane, Hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?*

Duodecimò, S. Hilarius lib. 8. de Trinitate, *De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra verè caro eſt, & verè ſanguis eſt.* Quod dicit, *fide* noſtra, ne perperàm quis aliò trahat, explicat

Decimotertiò, S. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. *Dicit tibi ſacerdos, Corpus Chriſti: & tu dicis Amen, hoc eſt, Verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.*

Decimoquartò, S. Chryſoſtomus homil. 83. in Matt. *Credamus vbique Deo; nec repugnemus ei, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtræ abſurdum eſſe videatur*, &c. *O quot modò dicunt, Vellem formam & ſpeciem eius, vellem veſtimenta ipſa, vellem calceamenta videre: ipſum igitur vides, ipſum tangis, ipſum comedis.*

Sed iam teſtimoniorum abundè eſt, quibus Caluini hæreſis oppreſſa & exanimata iacet. Vult enim ipſe tantum abeſſe Chriſti corpus à Cæna, quanta eſt cæli diſtantia à terra. 4.17.12. nec poſſe fieri vt caro ſub panis ſpeciebus contineatur, quin caro eſſe deſinat. 4.17.24. denique ipſiſſimam Berengarij hæreſim, verborum fumo & caligine occultatam, ſuis propinat: quæ ante quingentos annos in multis Concilijs ab vniuerſa Eccleſia eſt exploſa & anathematizata. Ne tamen graui auctoritate deſtitui, omneſque Patres aduerſarios experiri videatur, S. Auguſtinum Caluinianum in hac materia facere conatur. 4.17.28. *Ne ex Auguſtino quidem congeram quæcunque ad rem facerent: ſed contentus ero paucis oſtendere, ſine controuerſia totum eſſe noſtrum.* Et 4.17.34. *Ac ne congerie me pugnare dicant Aduerſarij, ſcire velim quomodò ab vna eius ſententia ſe expediant, vbi dicit Sacramenta in ſolis electis efficere quod figurant.* Vbi habet ſententiam iſtam Auguſtinus? Citas tu quidem 4.19.16. & ſatis inſidioſè, De baptiſm. paruul. ſed locus inſpectus te mendacem eſſe ſycophantam conuincit. Videamus igitur quid dicat Auguſtinus,

ſtinus, quid de hoc myſterio ſentiat; & ipſius clariſſimis teſtimoniis os tuum impudens opprimamus.

Tom. 2. epiſt. 162. ad Glorium, *Tolerat ipſe Dominus Iudam, diabolum, furem & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes diſcipulos quod fideles nouerunt* pretium *noſtrum.* Ex quo loco interpretare D. Auguſtinum in Pſalm. 3. & Tractatu 59. in Ioann. *Illi manducabant panem Dominum, Iudas autem panem Domini:* quod pro ſe Caluinus adducit 4. 17. 34.

Tom. 3. lib. 3. de Trinitate cap. 10. *Sicut infantes non nouerunt quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione conſumitur, vnde vel quomodò conficiatur, vnde in vſum religionis aſſumatur. Et ſi nuſquam diſcant experimento vel ſuo, vel aliorum, & nunquam illam ſpeciem rerum videant niſi inter celebrationem Sacramentorum, cùm offertur & datur, dicaturq́ illis au-ctoritate* grauiſſima, *cuius corpus & ſanguis ſit, nihil aliud credent, niſi omninò* in illa ſpecie Dominum oculis apparuiſſe mortalium, & de latere tali percuſſo liquorem illum omninò fluxiſſe.

Tom. 4 Dialog 65. quæſtion. q. 49. *Sanguis Abel ſignificat ſanguinem Chriſti, quo vniuerſa Eccleſia accepto, dicit Amen. Nam qualem clamorem vniuerſa faciat Eccleſia dum potatur ſanguine Chriſti, & dicit* amen, *tu ipſe ſi potes conſidera.* Sumpta eſt hæc quæſtio ex lib. 12. contra Fauſtum Manichęum cap. 10. Ex quo colligere licet veteris Eccleſiæ conſuetudinem in exigenda fide à communicaturis: dicebat enim Sacerdos, Corpus Chriſti, Sanguis Chriſti: populus autem magna voce acclamabat, *Amen*, qua ſe hoc firmiter credere proteſtabatur. Vide teſtimonium S. Ambroſij, & Hilarij ſuprà.

Tom. 6. lib. 12. contra Fauſtum cap. 20. *Non adhuc in Sacramento ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manauit.* Et lib. 2. contra Aduerſarium legis & prophetar. cap. 9. *Mediatorem Dei & hominum, hominem Chriſtum Ieſum, carnē ſuam nobis manducandam, bibendumq́ ſanguinem dantem, fideli corde atque* ore *ſuſcipimus: quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare quàm perimere, & humanum ſanguinem potare quam fundere.*

Tom. 7. lib. 1. de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 24. *Optime Punici Chriſtiani baptiſmum ipſum nihil aliud quàm ſalutem: & ſacramentum corporis Chriſti nihil aliud quàm* vitam *vocant.* Et infrà: *Quid aliud etiam, qui Sacramentum Dominicæ menſæ vitam vocant, niſi quòd dictum eſt, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi? & Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro ſeculi vita?* &c.

Tom. 8. in Pſalm. 33. concione 1. *Dauid ferebatur in manibus ſuis.* (iuxta 70. Interpretes, vbi nos habemus 1. Reg. 21. 13. Et collabebatur inter manus eorum) *Hoc quomodò poſſet fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur manibus ſuis? Manibus aliorum poteſt portari homo; manibus ſuis nemo portatur. Quomodò intelligatur in ipſo Dauid ſecundùm litteram non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait: Hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud in manibus ſuis.* Et infrà: *Niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus ſempiternus: ſed manducant Angeli, manducant ſupernæ virtutes, manducant cæleſtes ſpiritus, & manducant & ſaginantur, & integrum manet quod eos ſatiat & lætificat. Quis autem homo poſſet ad illum cibum? vnde* cor *tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo vt menſa illa lacteſceret, & ad paruulos perueniret: Vnde autem fit cibus lac? vnde cibus in lac conuertitur, niſi per carnem trajiciatur? nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans. Sed quia minùs idoneus eſt infans qui pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mammillæ & lactis ſuccum de ipſo pane paſcit infantem. Quomodò ergo de ipſo pane pauit nos ſapientia Dei? Quia Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducauit homo; vt ſcriptum eſt, Panem cæli dedit eis, panē Angelorū manducauit* Pſal. 77. 25.

 homo.

homo. In eundem Pſalm. conc. 2. *Verè magnus Dominus, & miſericordia eius vera, qui nobis dedit manducare corpus ſuum in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinem bibere.* In Pſalm. 65. *Ipſum ſanguinem quem per inſaniam fuderunt, per gratiam biberunt.* Et in Pſalm. 93. *Impias manus & cruentas de ſanguine Chriſti portabant: lauit eos ipſe, cuius ſanguinem fuderunt. Adiuncti ſunt corpori ipſius, id eſt, Eccleſiæ, qui corpus eius mortale quod viderant, perſecuti ſunt. Fuderunt pretium ſuum, vt biberent* pretium *ſuum.*

Tom. 9. tractatu 27. in Ioannem. *O Domine magiſter bone, quomodo caro non prodeſt quidquam, cùm tu dixeris: Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quidquam? & propter quid ſumus quod ſumus, niſi vt habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid ergo non prodeſt quidquam? Caro non prodeſt quidquam, ſed quomodò illi intellexerunt: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodò in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodò ſpiritu vegetatur.*

Tom. 10. ſerm. 2. de verbis Apoſtoli. *Quid ſibi vult, Hoc vos ſcandalizat?* (Ioan. 6. 62.) *Putaſtis quia de hoc corpore quod videtis, partes facturus ſum, & membra mea conciſurus, & vobis daturus? Quid ſi ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat priùs? Certè qui integer aſcendere potuit, conſumi non potuit. Ergo & de corpore ſuo ac de ſanguine ſuo, dedit nobis ſalubrem refectionem, & tam magnam breuiter ſoluit quæſtionem.*

Cap. 37. apud Surium. 3. Nouembr. Accedat S. Bernardi teſtimonium clariſſimum, vtpote in hiſtorica narratione de Vita S. Malachiæ: *Fuit quidam Clericus, probabilis, vt fertur, vita, ſed fidei non ita: is ſciolus in oculis ſuis præſumpſit dicere, in Euchariſtia eſſe tantummodò Sacramentum, & non rem Sacramenti, id eſt, ſolam ſanctificationem, & non corporis veritatem.* Erat videlicet Berengarianus, cuiuſmodi multi variis locis eo tempore reperiebantur, nempe circa annũ à morte Berengarij quinquageſimum. (Mortuus anno 1088 vt ibid. Baron.) Adiungit autem S. Bernardus illuſtre S. Malachiæ miraculum, quo ſciolus hic corpore vſque ad mortem percuſſus, animo ſanatus eſt; *Eadem hora, inquit, accitur Epiſcopus, agnoſcitur veritas, abijcitur error; confeſſus reatum abſoluitur, petit viaticum, datur reconciliatio, & vno pene momento perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ita mirantibus cunctis ſub omni celeritate completus eſt ſermo Malachiæ, & Scripturæ pariter dicentis,* Iſa. 28. 19. *quia vexatio dat intellectum auditui.*

§. 2.

SEcundò, docent SS. Patrès, *per conſecrationem panis & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſub-*
2 *ſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri,* Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4.
& totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis eius: qua conuerſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia Tranſubſtantiatio eſt appellata. Eſt enim luculentiſſimum Caluini mendacium 4. 17. 14. *Nemo eſt veterum qui ſacra Cœnæ ſymbola non fateatur diſertis verbis panem & vinum eſſe,* &c. vt clarè monſtratum eſt Colore 9. & ex ſupradictis pleniùs intelligi poteſt. Addamus tamen tria D. Auguſtini teſtimonia, præter illa quæ iam allata ſunt, vt Caluini mendacium magis illuſtretur.

Tom. 10. Serm. 28. de verbis Domini: *Dixi vobis quod ante verba Chriſti, quod offertur, panis dicatur: vbi Chriſti verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica, quæ poſteà ſequitur, ait, Panem noſtrum? Panem quidem dixit, ſed ἐπιούσιον dixit, hoc eſt, ſuperſubſtantialem: Non iſte panis qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit.*

Tom. 7. lib. 2. de peccator. meritis & remiſſ. cap. 26. *Non vnius modi eſt ſanctificatio. Nam & catechumenos ſecundùm quendam modum ſuum per ſignum & orationem manus impoſitionis puto ſanctificari: & quod accipiunt, quamuis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi quibus alimur, quoniam ſacramentum eſt.* Loquitur D. Auguſtinus de benedicto pane, cuius in multis Galliæ Eccleſiis adhuc hodie vſus viget, quem S. Paulinus epiſt. 35. ad Alipium, εὐλογίαν vocat. Ille panis ex mente S. Auguſtini, habebat

ſignifi-

ſignificationem myſticam (hanc enim nomine Sacramenti intelligit) & ſanctificationem: at corpus Chriſti aliam mutationem requirit.

Sermone, quem citat V. Beda in cap. 10. prioris ad Corinth. *Non omnis panis, ſed accipiens benedictionem Chriſti, fit corpus Chriſti.*

Idem ſentiunt omnes SS. Patres Colore 9. citati: alioquin vel *impanationem* agnoſcerent, vel *in, cum, ſub* pane, Chriſti corpus collocarent: quæ fuit ſecunda Berengarij deliratio, à Lutheranis magna ex parte recepta. 4. 17. 20.

Hinc patet quàm mendaciter ſcripſerit Caluinus. 4. 17. 14. *Hinc prodyt fictitia illa transſubſtantiatio, pro qua hodie acriùs depugnant quàm pro omnibus alijs fidei ſuæ capitibus.* Et infrà: *Mirum autem eſt eò inſcitiæ imò ſtuporis eſſe prolapſos, vt non ſolùm repugnante Scriptura, ſed etiam veteris Eccleſiæ conſenſu, monſtrum illud in medium proferrent.* Nullum hîc eſt figmentum, nullum monſtrum, nulla niſi vocabuli nouitas: ſi tamen nouum dici debet, quod iam ab annis quadringentis ab vniuerſa Eccleſia ſummo conſenſu receptum eſt, & cui æquiualent multæ voces quibus antiqui Patres paſſim vtuntur. Meritò autem pro Transſubſtantiatione acriter depugnamus, nec ſine maiorum noſtrorum exemplo, qui ante mille ducentos annos pro voce ὁμοούσιος cum Arianis non ſigniter decertârunt: nullum enim vocabulum Ariani magis formidabant, nullum vos magis formidatis. Quum ex SS. Patribus aſſerimus, in Sacramento altaris eſſe illud ipſum corpus quod ex Maria virgine natum eſt: in calice eſſe, quod ex Chriſti latere manauit: Chriſtum ad Patris dexteram ſedere, & ſimul nobiſcum in terris verſari: eius carnem reipſa à nobis manducari, & non fide tantùm, &c. admittitis hæc omnia, & eaſdem phraſes vſurpatis, ſed vnico verbo ſubuertitis quidquid conceſſum videbatur, nimirum hæc omnia *Sacramentaliter* eſſe intelligenda, id eſt, tropicè ſeu metonymicè. 4. 17. 21. & his malis artibus ſimplicium corda ſeducitis. At cùm Transſubſtantiationis nomen profertur, omnes technæ veſtræ concidunt, & occluditur os loquentium aſtuta: nomen tanto nobis carius & vtilius, quanto vobis moleſtius & odioſius. Sic olim Ariani Catholicorum argumentis preſſi, tandem concedebant Chriſtum eſſe Dei filium, Deum, ęternum, Patri ὁμοιούσιον, id eſt, ſimilis naturæ: omnia vafrè, & ſuo errori conuenienter interpretantes: nunquam tamen vt Chriſtum Patri ὁμούσιον, id eſt, conſubſtantialem faterentur, adduci potuerunt, quia vna hac voce fraudibus ſuis omnem pręcludi viam ſentiebant. Euſebius Nicomedienſis Epiſcopus, Arianarum partium fautor acerrimus, in epiſtola quadam ſcripſerat, *Si verum Dei filium & increatum dicimus, homouſion cum Patre incipimus confiteri. Hæc*, inquit S. Ambroſius lib. 3. de fide cap. 7. *cùm lecta eſſet epiſtola in Concilio Nicano, hoc verbum in tractatu fidei poſuerunt Patres, quod viderunt Aduerſarijs eſſe formidini.* Eodem ſpiritu Concilij Tridentini Patres imbuti, in decreto fidei Transſubſtantiationis vocem poſuerunt, quòd ad hoſtium fraudes & impoſturas eludendas, nullam inuenirent aptiorem. Audiatur in fin. & S. Bernardus, lib. 2. vitæ cap. 3. *Patena calicis ſacrum Domini corpus imponens, & mulieris capiti ſuperimponens,* &c.

§. 3.

Tertiò, docent SS. Patres, Euchariſtiæ Sacramento latriæ cultum qui vero Deo debetur, in veneratione eſſe exhibendum: quia verus Deus in eo peculiari modo præſens eſt.

1. S. Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſiaſt. Hierarchia cap. 3. *Sed ô diuinum penitus ſanctumq́; myſterium, obducta tibi ſignificantium operimenta ſignorum dignanter aperiens, nobis palàm atque apertè luceſce, noſtroſq́; ſpirituales oculos ſingulari & aperto tua lucis fulgore imple.*

2. S. Alexander primus epiſt. 1. cap. 4. *Nihil in ſacrificio maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti. Nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit. quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab omnibus* veneranda. *Et*

ſicut

ſicut potior eſt ceteris, ita potiùs excoli & venerari *debet.*

3. Origenes homil. 5. in diuerſos Euangelij locos. *Quando ſanctum cibum, illudq́ incorruptum accipis epulum: quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipſum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.*

4. S. Cyrillus Hieroſolymit. catecheſi myſtag. 5. *Poſt communionem corporis Chriſti accede ad calicem ſanguinis illius, non extendens manus, ſed pronus adorationis in modum & venerationis, dicens: Amen.*

5. S. Ambroſius lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 12. *Itaque per ſcabellum* (Pſalm. 98. 5.) *terra intelligatur:* per *terram autem caro Chriſti, quam hodie quoque in myſterijs adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Ieſu (vt ſuprà diximus) adorârunt.* Et lib. 4. de Sacram. cap. 4. *Cùm venitur vt conficiatur* venerabile *Sacramentum, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti.*

6. S. Ioannes Chryſoſt. hom. 24. in priorem ad Corinth. *Hoc corpus in præſepi reueriti ſunt Magi, & viri impij & barbari longo itinere confecto, cum timore & tremore plurimo adorauerunt. Imitemur ſaltem barbaros nos, qui cælorum ciues ſumus. Illi enim cùm id præſepe & tugurium tantùm, neque eorum quidquam quæ tu nunc intueris, viderent, ſumma acceſſerunt reuerentia & horrore: tu verò non in præſepi id, ſed in altari: non mulierem quæ in vlnis teneat, ſed ſacerdotem præſentem, & Spiritum perabundè ſuper propoſito diffuſum ſacrificio vides.*

Epiſt. 71. ad Martinum Bucerum.

Quid Caluinus? docet id quod in Eccleſia Catholica fit, eſſe horrendam idololatriam, adeò vt Martinum Lutherum, quòd Sacramentum *adorabile* dixerat, idololatriæ inſimulet. Sic 4. 17. 36. *Quare qui Sacramenti adorationem excogitârunt, eam non modò à ſeipſis ſomniârunt citra Scripturam, vbi nulla illius mentio oſtendi poteſt (quæ tamen non fuiſſet prætermiſſa ſi Deo accepta foret) ſed reclamante Scriptura, ſuæ ſibi libidinis arbitrio Deum fabricati ſunt, derelicto Deo viuente. Quid enim eſt idololatria ſi hoc non eſt, dona pro datore ipſo colere?* Et 4. 17. 13. 2. *Proinde hoc in ſumma profectum videmus iſta ingenioſa ſubtilitate, vt panis pro Deo haberetur.* Item 4. 18. 8. *Eant nunc, & idololatriam eſſe negent, quòd panem in ſuis Miſſis oſtendunt pro Chriſto adorandum.* Itaque Caluino iudice, omnes iſti Patres quos citauimus (à quibus ceteri non diſſentiunt) ſuæ ſibi libidinis arbitrio Deum fabricati ſunt, derelicto Deo viuente, & panem pro Deo habuerunt. Auguſtinus fortè diſſentit, quem ſine hîc cõtrouerſia totum eſſe ſuum gloriatur. 4. 17. 21. a. Videamus igitur quid ille ſenſerit.

Tom. 8. in Pſalm. 98. 5. *Adorate ſcabellum pedum eius. Exponens autem mihi quid ſit ſcabellum pedum eius, dicit, Terra autem ſcabellum pedum meorum.* Iſa. 66. a. *Anceps factus ſum, timeo adorare terram, ne damnet me qui fecit cælum & terram. Rurſum timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit, Adorate ſcabellum pedum eius. Quæro quid ſit ſcabellum pedum eius, & dicit mihi Scriptura, Terra ſcabellum pedum meorum. Fluctuans conuerto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hîc, & inuenio quomodò ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hîc ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adorauerit. Inuentum eſt quemadmodùm adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.* Primo loco hunc locum poſui, quia inuictus eſt, & omni exceptione maior: Alludit enim ad S. Ambroſij (cuius perquàm ſtudioſus fuit) expoſitionem quam ſuprà attulimus, & ex quotidiano Euchariſtiæ adorandæ vſu probat carnem Chriſti, & terram, & ſcabellum pedum eius, adorari. Hinc inter Ethnicos vulgatum Chriſtianos Cererem & Bacchum colere, de quo

Tom. 6. lib. 20. contra Fauſtum Manich. cap. 13. *Quomodo ergo comparas panem & calicem noſtrum, & parem religionem dicis, errorem longè à veritate diſcretum: peius deſipiens quàm nonnulli, qui nos propter panem*

& calicem, Cererem ac Liberum colere exiſtimant. Et ſtatim, *Sicut enim à Cerere & Libero Paganorum dijs longè abſumus, quamuis panis & calicis Sacramentum, quod ita laudaſtis, vt in eo nobis pares eſſe volueritis*, noſtro ritu *amplectamur*, &c.

Tom. 2. epiſt. 118. ad Ianuarium cap. 3. *Dixerit aliquis non quotidie accipiendam Euchariſtiam*, &c. *Faciat autem vnuſquiſque, quod ſecundùm fidem ſuam piè credit eſſe faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & ſanguinem Domini, ſi ſaluberrimum Sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigauerunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit Zacchæus & ille Centurio, cùm alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſceperit Dominum, alter dixerit, Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: ambo Saluatorem honorificantes diuerſo & quaſi contrario modo, ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti*. Alludit ad veterem Eccleſiæ conſuetudinem, quæ etiamnum in vſu eſt, vt Euchariſtiam accepturi dicant, *Domine non ſum dignus*, &c. quod etiam ex Origenis teſtimonio ſuprà allato colligere licet.

Item epiſt. 120. ad Honoratum cap. 27. explicans Pſalm. 21. 30. *Neque enim fruſtra ita diſtincti ſunt, vt de pauperibus ſuprà diceretur, Edent pauperes, & ſaturabuntur: hìc verò, Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Et ipſi quippe adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiunt de corpore & ſanguine eius, ſed adorant tantùm, non etiam ſaturantur, quoniam non imitantur. Manducantes enim pauperem, dedignantur eſſe pauperes*. Idem habet tom. 8. in eundem Pſalm.

Videat hìc Caluinus

Primò,

Suo calculo S. Auguſtinum habendum pro idololatra, qui pro Deo viuente alium Deum fabricatus ſit.

Secundò,

Falſum eſſe quod 4. 17. 28. ſcripſit, Auguſtinum in hac materia ſine controuerſia totum eſſe ſuum: niſi idololatras ſuos eſſe fateatur.

Tertiò,

Diuites, id eſt, Chriſtianos ſuperbiæ & peccatis obnoxios, manducare ſed non ſaturari: at ipſe 4. 17. 34. neminem manducare contendit qui non ſaturetur.

Quartò,

Quàm bellè cum Auguſtino conueniat 4. 17. 35. *Qui verò vt à Deo mandatum eſt, ſine adoratione accipiunt, ſecuri ſunt ſe à mandato Dei non deflectere* (nota obiter battologiam) *qua ſecuritate nihil melius eſt quum quid operis inſtituimus*. At S. Auguſtinus à Deo mandatum dicit, vt ſine adoratione non accipiamus: *vt non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando*.

S. Bernardus, ad Aquitaniæ Comitem Guilielmum, vt narratur lib. 2. vitæ ipſius cap. 6. *Ecce ad te proceſſit filius Virginis, qui eſt caput & Dominus Eccleſiæ quam tu perſequeris. Adeſt iudex tuus in cuius nomine omne genu curuatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum*, &c. Et hunc igitur Caluine, ad idololatras reiicias oportet, quamuis alibi & pium, & ſanctum Scriptorem voces.

§. 4.

QVartò, SS. Patres Euchariſtiam in Sacrario aſſeruandam docent, tum in mortis Dominicæ perpetuam memoriam, tum ne morituris viaticum deſit: cuius typus in Manna demonſtratus eſt, dicente Domino ad Moyſen Exod. 16. 32. *Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retrò generationes: vt nouerint panem quo aluivos in ſolitudine, quando educti eſtis de terra Ægypti*. Et infrà, *Poſuitq; illud Aaron in tabernaculo reſeruandum*.

Primò, S. Clemens Romanus epiſt. 2. ad Iacobum, *Tribus gradibus comiſſa ſunt Sacramenta diuinorum ſecretorum, id eſt, presbytero, diacono & miniſtro, qui cum ti-*

more & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent, &c. Et lib. 8. Conſtitut. Apoſtolic. cap. 13. reliquias in paſtophorio, id eſt, in hierotheca, ſeu Sacrario à Diaconis reponi iubet.

Secundò, S. Iuſtinus Martyr Apologia 2. prope finem, ſcribit poſt celebrata myſteria datum fuiſſe Diaconis; vt ad fratres abſentes Euchariſtiam deferrent.

Tertiò, S. Irenæus in epiſt. ad Victorem Papam, apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 24 innuit morem fuiſſe, vt Catholici Epiſcopi in ſignum pacis & communionis Euchariſtiam Collegis ſuis peregrinis tranſmitterent.

Quartò, Tertullianus, S. Cyprianus & alij, morem ſuo tempore fuiſſe docent (ad vitandas perſecutorum inſidias; quamuis & pòſt aliquandiu durauerit) vt fideles Euchariſtiam domum ſecum deferrent, quam *Sanctum Domini* Cyprianus appellat. *Mulier quædam* (inquit ſerm. 5. qui eſt de Lapſis) *cum arcam ſuam in qua ſanctum Domini fuerat, indignis manibus tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt.*

Quintò, Serapion ſenex, qui lapſus fuerat; vt ſcribit Dionyſius Alexandrinus apud Euſeb. lib. 6. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 34. cùm reconciliationem volens obtinere non potuiſſet, moriturus obtinuit: & particula Euchariſtiæ per puerum tranſmiſſa in viaticum ſumpta, placidè obdormiuit in Domino. *Ex quo*, inquit, *conſtat certiſſimè, huius boni auxilio nullum debere fraudari.*

Sextò, Multa Concilia antiquiſſima hanc aſſeruationem vel agnoſcunt vel præcipiunt: Ancyranum can. 6. Nicen. I. can. 12. Carthaginenſe 4. can. 77. & 78. Agathenſe can. 15. Quibus temporibus S. Ambroſius affinis, idem confirmat orat. de obitu fratris ſui Satyri, qui Euchariſtiæ beneficio, quam orario incluſam à collo ſuſpenderat, naufragium euaſit. Multa ſimilia apud alios Patres leguntur, qui oſtendunt hanc conſuetudinem ſemper & vbique fuiſſe receptam.

Quid Caluinus? vt ſuis principiis conſentienter loquatur, vniuerſam Eccleſiam ſugillare non veretur. 4. 17. 39. *His rationibus clare patet, repoſitionem Sacramenti, quam nonnulli vrgent vt ægrotis extra ordinem diſtribuatur, inutilem eſſe. Aut enim ſine recitatione inſtitutionis Chriſti accipient, aut miniſter vnà cum ſigno veram myſterij explicationem coniunget. In ſilentio eſt abuſus ac vitium. Si referuntur promiſſiones & myſterium enarratur, vt cum fructu recipiant qui recepturi ſunt, non eſt quod dubitemus hanc eſſe veram conſecrationem: Quorſum igitur euadet altera, cuius vis ad ægrotos vſque non peruenit? Sed enim qui ſic faciunt, habent veteris Eccleſiæ exemplum. Fateor. Verùm in re tanta, & in qua non ſine magno periculo erratur, nihil tutius eſt quàm ipſam veritatem ſequi.* Hæc Caluinus. Vbi obſerua.

Primò, ex Caluini principio Patrum concluſionem euerti: ex Patrum concluſione euerti Caluini principium. Vtrùm igitur tutius eſt, Caluini ſomnium, an conſpirantem omnium Patrum ſententiam amplecti?

Secundò, Quorſum paruulorum baptiſmus euadet, cuius vis ad ipſos, vtpote in viua voce conſiſtens, non peruenit?

Tertiò, Non opus hîc eſſe Auguſtini teſtimonio ad ipſum refutandum, cùm ipſe ſe planiſſimè refutet. 4. 4. 8. *Hieronymus quoque, dum in nimium templorum ſplendorem inuehitur, honoris cauſa Exuperium Tholoſæ Epiſcopum ſui temporis refert, qui corpus Domini in caniſtro vimineo portabat, & ſanguinem in vitro: nullum verò pauperem eſurire patiebatur, diuenditis videlicet aut conflatis pretioſis Eccleſiæ vaſis.* Sed ſi bene fecit Exuperius, cur non imitaris? cur direptis calicibus & ciboriis aureis ac argenteis, vimina ſaltem ac vitrum non ſubſtituitis? nam certè ſi corpus Domini eſt, omni

honore venerandum eſt, vt tamen pauperum ratio habeatur. Si malè fecit, quomodò honoris cauſa, & ad tuum propoſitum confirmandum aduocatur? nam quæ vis erit eius teſtimonij, quod te iudice ex altera parte labaſcit? Sed hæ contradictiones tibi nouæ non ſunt, ad quas principiorum tuorum violentiâ vel inuitus compelleris.

§. 5.

QVintò, SS. Patres docent, communionem ſub vna ſpecie eſſe licitam, eamque cùm neceſſitas aut opportunitas ſuaderet, vbique vſurparunt: certò perſuaſi totum Chriſtum cum omnibus ſuis gratiis & chariſmatibus ſub altera ſpecie contineri. Conſtat id ex variis antiquæ Eccleſiæ ritibus, vt

Primò, ad longum tempus, aliquando ad vertentem annum Euchariſtiam aſſeruabant, vt conſtat ex antiquis hiſtoriis, Sophron. in Prato ſpirituali cap 79. at ſpecies vini in parua quantitate tamdiu ſine corruptione ſubſiſtere nequeunt.

Secundò, domum deferebant Euchariſtiam etiam laici, vt conſtat ex Tertull. Cypria. Clemen. Alexandr. Baſilio, Hieronym. Ergo ſolam panis ſpeciem: quia calix ſoli presbytero aut Diacono credebatur, & quidem in Eccleſia.

Tertiò, infantibus dabant communionem, idque ſub ſola vini ſpecie, vt conſtat ex S. Cypriano Serm. de Lapſis. Quod licèt Caluinus 4. 16. 30. in Patribus acriter reprehendat, habuerunt tamen illi probabilem ſui facti cauſam pro temporis illius ratione, vt loquitur Concilium Trident. ſeſſ. 21. cap. 4.

Quartò, Ægris dabatur ferè viaticum ſub altera ſpecie, quia ſæpe importuno tempore iuuari debebāt, vt ſenex ille Serapion de quo ſuprà. Idem videre eſt in Vitis multorum Sanctorum, Ambroſij, Baſilij, &c. qui ſub vna ſpecie viaticum ſumpſerunt.

Quintò, hęc vocabatur olim communio *laica*, ad quam Clerici ob aliquam culpam relegabantur, quod apparet in antiquiſſimis Conciliis, Elibertino, Sardicenſi. Agathenſi &c. Quò pertinet etiam Peregrinorum communio, quibus in ſignum pacis & mutuæ communicationis Epiſcopi Euchariſtiam ſub ſola panis ſpecie tranſmittere ſolebant, vt ſuprà ex Irenæi epiſtola oſtenſum eſt: nam vini ſpecies ſine periculo tranſmitti non potuiſſet.

Sextò, Erat etiam communio ex præſanctificatis, Græcis per totam Quadrageſimam vſitata, exceptis diebus Dominicis & ſabbathis. Cernitur hodie apud nos in paraſceue, quando ſacrificium non fit, ſed hoſtia pridie conſecrata à ſacerdote conſumitur. Qua de re videndum eſt Concilium Laodicenum, cap. 49. Trullanum cap 52. Innocent I. epiſt. 1. cap. 4. S. Gregorius in libro Sacram. in die Paraſceues.

Quid Caluinus? Acerrimè in hoc Eccleſię decretū inuehitur. 4. 17. 47. Et §. 48. *Cur*, inquit, *meliore illo ſeculo, ab Apoſtolis ad mille annos poſteà, ſine exceptione omnes fiebant vtriuſque ſymboli participes? Ignorabátne vetus Eccleſia quos Chriſtus conuiuas ad Cænam ſuam admiſiſſet? Perditiſſimæ impudentiæ fuerit hîc reſtitare & tergiuerſari.* Ex verbis tuis condemnaberis Caluine, & perditiſſimæ impudentiæ conuincêris: nam ſi tibi dicam, Ignorabátne vetus Eccleſia quid Chriſtus de Euchariſtiæ reſeruatione ſtatuiſſet? reſtitas & tergiuerſaris, aut potiùs incredibili impudentia vnus tu, omnes falſos fuiſſe aſſeueras, vt paulo antè vidimus. Nos autem neque reſtitamus neque tergiuerſamur: fatemur enim communionem ſub vtraque ſpecie in vſu fuiſſe, non tamen ſolam, vt iam probatum eſt: illum vſum bonum & laudabilem fuiſſe pro illo tempore; Eccleſiam iuſtiſſimis rationibus adductam, illum ſuſtuliſſe: poſſe tamen illum reuocare, ſi pro loco aut tempore expediret. Fruſtrà igitur ad Patres prouocas, qui in tot Conciliis, & ſcriptis communionem ſub altera ſpecie agnoſcunt, & promiſcuè nunc hoc, nunc illo modo vtebantur: quod & D. Auguſtinus, quem totum tuum eſſe gloriaris, planum faciet. Sic enim lib. 3. de Conſenſu Euangeliſt. cap. 25

Non incongruenter accipimus hoc impedimentum (Luc. 24. 16) *in oculis eorum à Satana factum fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus: ſed tamen à Chriſto eſt facta permiſſio vſque ad Sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Chriſtus poſſit agnoſci.*

Tom. 10. lib. 50 Homil. 50.26. *Quanta ſolicitudine obſeruamus quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus cadat in terram: tanta ſolicitudine obſeruemus ne verbum Dei quod nobis erogatur, dum aliquid cogitamus aut loquimur, de corde noſtro pereat.* Item ſerm. 252. de Tempore, *Mulieres quomodo nitidum exhibent linteolum, vbi corpus Chriſti accipiunt: ſic corpus caſtum & cor mundum accipiant, vt cum bona conſcientia Chriſti Sacramenta ſuſcipiant.* Significat S. Auguſtinus veterem morem, quo mulieres corpus Domini mundo linteolo exceptũ domum deferebant; vt videre eſt in Tertulliano lib. 2. ad Vxorem, & Cypriano ſerm. de Lapſis, qui & ipſi Afri fuerunt. Certo autem certius eſt, ſanguinem Domini mulieribus nunquam fuiſſe concreditum, ſed id tantùm, vt in Eccleſia de manu Diaconi calicem ſumerent. Videat ergo Caluinus, quàm in Hiſtoria Eccleſiaſtica malè ſit verſatus, vt qui præcipuas primitiuæ Eccleſiæ conſuetudines & ritus ignorârit: quòd ſi ſciſſet, nunquam ad eius iudicium tam confidenter & infeliciter prouocaſſet. Reſtat ſextum punctum diſcutiendum: ſed quia maximi momenti eſt, & contra veteres Patres acerrimè ab Hæreticis oppugnatum, ſequenti Colore ſpectandum dabimus.

N O T AE.

1. V*Erè, realiter ac ſubſtantialiter contineri.*] De corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia Lutherani nobiſcum conueniunt; ac proinde in Sacramentarios plenis conuiciorum velis inuehuntur. De pręſentiæ modo valdè diſcrepant, neque expedire ſe poſſunt, niſi ad horrendum monſtrum confugiant, nempe carnis Chriſti vbiquitatem, quam Caluinus 4. 17. 20. amarè exagitat, nihil veritus ſuo Magiſtro intolerabilem blaſphemiam improperare. Incidit autem hæc ſtulta & inſana imaginatio in Manichæiſmum, & Eutychiſmum, & pugnat cum ſenſu communi, carniſque Chriſti veritatem tollit prorſus & extinguit. Vide Bellarm. lib. 3. de Euchariſt. cap. 11. & 17. & lib. 3. de Chriſto cap. 11. Valent. pulchrè in 3. p. D. Thomæ d. 1. q. 2. p. 3.

Bellar. lib. 3. de Euchariſt. cap. 11.

2. *Ab Eccleſia Transſubſtantiatio eſt appellata.*] Tam certa eſt Lutheranis pręſentia Chriſti in Euchariſtia, vt quamuis Transſubſtantiationem non admittant, eam tamen putent poſſibilem; nec tam reprehendant Catholicos quòd illam credant, quàm quòd articulum fidei faciant: idque præeunte Luthero lib. de Captiuitate Babylon. cap. de Euchariſt. At Caluiniſtæ, magiſtrum ſecuti 4. 17. 14. 24. eam vt impoſſibilem exagitant, quod antè idem fecerat Ioannes VVicleff; vt patet in Concilio Conſtantienſi. Ioannes autem Huſſ, quidquid intus hac de re ſenſerit, palàm ſemper teſtatus eſt ſe credere transſubſtantiationem, & accidentia manere ſine ſubiecto; vt videre eſt apud Cochlæum hiſtoriæ Huſſitar. pag. 76. & 93.

Act. 8.

Bellar. lib 4. de Euchariſt. cap. 29.

3. *Quòd Sacramentum adorabile dixerat.*] Quando Catholici ſic argumentantur, Chriſtus eſt in Euchariſtia: ergo ibidem eſt adorandus: Lutherani negant conſequentiam, Caluiniſtæ antecedens. Hi magis Dialecticè, ſed magis impiè: iſti nullo colore ſe defendere poſſunt, quum Rex vbicumque ſit, regio honore ſit colendus. Vnde eorum quidam in vſu Cænæ adorationem admittunt, ex Lutheri doctrina, lib. de Formula Miſſę; vt Bucerus, Brentius, Kemnitius: & Miniſtri Tigurini (Zuingliani ſeu Sacramentarij) in Apologia, edita anno 1545. contra vltimam Lutheri confeſſionem, apertè fatentur, ſe cum Catholicis fideliter adoraturos Sacramentum, ſi crederent ibi eſſe verum Domini corpus.

DISCOR.

Digitized by Google

DISCORDIA OCTAVA.

De Sacroſancto Miſſæ ſacrificio.

COLOR LXVIII.

SAncti Patres noſtri docent in Eccleſia relictum eſſe à Chriſto proprij nominis ſacrificium viſibile, propitiatorium, incruētum, in memoriam cruenti ſacrificij in cruce peracti: quod in Melchiſedech fuerit præfiguratum, & à Malachia propheta prædictum, quodque à Solis ortu vſque ad occaſum ſoli Deo Iſraël offertur, & vſque ad mundi conſummationem & Antichriſti aduentum offeretur. Hoc autem ſacrificium, Miſſæ nomine ſignificari ſolet, quo S. Ambroſius & Auguſtinus, & aliquot antiquiſſima Concilia vtuntur; vt Caluinus 4.18.8.a.4.19. 1 14. non diſſimulat: quod Satan noſtro tempore grauiſſimè oppugnauit, propugnantibus omnibus Patribus, qui ſummo conſenſu & ſacrificium hoc incruentum, & ſacerdotes, & altaria agnoſcunt. Nam vt Apoſtolorum & Sanctorum Liturgias omittam, quæ totam ſacrificij rationem & ritum continent; vt videre eſt in locis citatis Colore 67. omnes Patres vnanimiter ſacrificium, oblationem, immolationem, hoſtiam, victimam, in ore habent, quoties de hoc myſterio loquuntur. Quod Caluinus, qui Patres aliorſum obtorto collo trahere conabatur, tandem diſſimulare non potuit 4.18.11. *Sed quia veteres quoque illos video altò hanc memoriam detorſiſſe quàm inſtitutioni Domini conueniebat (quòd neſcio quàm repetitæ aut ſaltem renouatæ immolationis faciem eorum Cœna præ ſe ferebat) nihil tutius pijs pectoribus fuerit quàm in pura ſimplicis Dei ordinatione acquieſcere: cuius etiam ideò vocatur Cœna, quoniam ſola hic eius auctoritas vigere debet. Equidem quum pium atque orthodoxum de toto hoc myſterio ſenſum retinuiſſe eos videam, neque deprehendam voluiſſe vnico Domini ſacrificio vel minimum derogare, vllius impietatis damnare eos non ſuſtineo. Excuſari tamen non poſſe arbitror, quin aliquid in actionis modo peccauerint. Imitati ſunt enim propius Iudaicum ſacrificandi morem, quàm aut ordinauerat Chriſtus, aut Euangelij ratio ferebat. Sola igitur eſt præpoſtera illa anagoge in qua meritò eos quis redarguat, quòd non contenti ſimplici ac germana Chriſti inſtitutione, ad Legis vmbras nimis deflexerunt.* Hæc ſuperbus ille Ariſtarchus.

Gen.14.18. Malach.1.11.

Afferamus ergo Sanctorum teſtimonia, pauca ex plurimis, ex quibus euidenter conſtet ipſos eum de Domini Cœna habuiſſe ſenſum, quem atrociter & furioſè Caluinus impugnat, vt magis è diametro cum illis pugnare non potuerit.

Primò, S. Andreas Apoſtolus ad Ægeam Proconſulem, *Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus eſt, immolo quotidie non taurorum carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum agnum in altari: cuius carnem poſteaquam omnis populus credentium manducauerit, Agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat & viuus.* Ita Presbyteri & Diaconi Achaiæ: qui ea quæ ſcripſerunt, ſe ita, vt commemorata ſunt, audiſſe & vidiſſe teſtantur.

Secundò, S. Clemens Romanus lib.6. Conſtitut. Apoſtolicar. c.23. *Pro ſacrificio cruento rationale & incruentum, atque illud myſticum, ſacrificium corporis & ſanguinis Domini.*

Tertiò, S. Dionyſius Areopagita, de Eccleſiaſt. Hierar. cap.3. *Peracta verò laude, &c. ad ſymbolicum ipſo-*

rum ſacrificium (ἱερουργίαν) *aggreditur, idq́ ex diuina traditione.*

Quartò, S. Ignatius Martyr epiſt. ad Smyrnenſes, apud Theodoret. dialogo 3. *Euchariſtias &* oblationes *non admittunt, quod non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Saluatoris, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.*

Quintò, S. Martialis epiſt. ad Burdegalenſes cap. 3. *Honorabatis ſacerdotes qui decipiebant vos ſacrificijs ſuis, qui mutis & ſurdis ſtatuis offerebant, quæ nec ſe nec vos iuuare poterant: nunc autem multò magis ſacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in Calice & viuo pane, honorare debetis.*

Sextò, S. Alexander I. epiſt. ad omnes orthodox. *Nihil enim in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti: nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit.*

Septimò; S. Teleſphorus Papa epiſt. ad vniuerſos, *Nocte verò ſancta Natiuitatis Domini Saluatoris Miſſas celebrent, & hymnum Angelicum in eis ſolemniter decantent.*

Octauò, S. Iuſtinus Martyr, dialogo cum Tryphone Iudæo poſt med. *De ſacrificijs à vobis Iudæis tum*
Malach. 1. 10 *oblatis Deus per Malachiam ait, Non eſt voluntas mea in vobis &c. De noſtris verò Gentium, quæ in omni loco offeruntur ſacrificijs, hoc eſt, pane Euchariſtiæ & poculo ſimiliter Euchariſtiæ, iam tunc locutus prædixit* &c.

Nonò, S. Irenæus Martyr lib. 4. cap 32. *Noui teſtamenti nouam docuit* oblationem, *quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo.* Et citat Malachiam.

Decimò, Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius.* Quomodò hunc locum ad Cænam ſuam Caluinus traducet?

Vndecimò, Origenes Homil. 23. in Numer. *Certum eſt quia impeditur ſacrificiū indeſinens* (iuge Dan. 12. 11.) *ijs qui coniugalibus neceſſitatibus ſeruiunt. Vnde videtur mihi quòd illius eſt ſolius offerre ſacrificium indeſinens, qui indeſinenti & perpetuæ ſe deuouerit caſtitati.*

Duodecimò, S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. ad Cæcilium, quæ eſt 63. apud Pamel. *Nam quis magis ſacerdos Dei ſummi, quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus? qui ſacrificium Deo Patri obtulit & obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem.*

Decimotertiò, Concil. Nicen. I. can. 14. *Hoc neque regula neque conſuetudo tradidit, vt hi qui offerendi ſacrificij non habent poteſtatem, his qui offerunt, corpus Chriſti porrigant.*

Decimoquartò, S. Hilarius lib. 3. ad Conſtantium Imper. *Tribuni tui adierunt Sancta Sanctorum, viam ſibi omni per populum crudelitate pandentes, protraxerunt de altario ſacerdotes.* Fruſtrà laboro ſi plures huius veritatis teſtes adduco, cùm conſtet poſteriores Patres, Baſilium, Gregorium Nazianzenum, Ambroſium, Hieronymum, &c. in priorum ſententiam apertè conceſsiſſe. 4. 17. 41. Vnde tuis verbis te compellabo Caluine, Cur meliore illo ſeculo, ab Apoſtolis ad mille vſque annos poſteà, ſine exceptione omnes illi ſanctiſsimi & doctiſsimi Patres, agnouerunt ſacrificium, ſacerdotes, altaria, ſacrificio participantes; & eos pro quibus ſacrificatur? *ignorabátne vetus Eccleſia, qualem Chriſtus cœnam ſuis Apoſtolis & ſucceſſoribus commendaſſet? Perditiſſimæ impudentiæ fuerit hic reſtitare & tergiuerſari.* Tu tamen vt perditiſsimè impudentem te oſtendas, reſtitas hic & tergiuerſaris, omneſque illos Patres vel fœdæ ſuperſtitionis, vel abominandæ idololatriæ inſimulas, omniumque cenſor & iudex vis ſedere, quaſi à tua ſolius ſententia veritas pendeat. Sic 4. 18. 12. *Menſam ergo nobis dedit in qua epulemur, non altare ſuper quod offeratur victima: non ſacerdotes conſecrauit, qui immolent: ſed miniſtros, qui ſacrum epulum diſtribuant.* Et §. 18. *Omnes intelligant, Miſſam in ſelectiſſima ſua, & qua maximè venditari poteſt, integritate acceptam, ſine ſuis appendicibus, à radice ad faſtigium, omni genere impietatis, blaſphemiæ, idololatriæ, ſacrilegij ſcatere.* Et §. 20. z. *Cœna prorſus ſepulta eſt quum verſa fuit in Miſſam, niſi quod ſemel quotannis, ſed concerpta & dimidiata laceraq́ forma viſitur.* Eſt igitur inter Caluinum & antiquos Patres pugna acerrima, quam ipſe non diſsimulat, vt ſuprà vidimus: ſed quid Auguſtino fiet, quem ipſe in materia Euchariſtica totum eſſe ſuum gloriatur? videamus breuiter in quam partem concedat, & an

Caluino patrocinetur.

Tom. 1. lib. 9. Confeſſ. cap. 13. *Tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſsione ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis.* Et infrà, *Ad cuius pretij noſtri Sacramentum ligauit ancilla tua animam ſuam vinculo fidei.*

Tom. 2. epiſt. 95. ad Innocentium Papam. *Inde Melchiſedech prolato Sacramento menſæ Dominicæ, nouit perpetuum eius ſacerdotium figurare.*

Tom. 3. lib. de Trinitate cap. 14. *Et quid tam gratè offerri & ſuſcipi poſſet, quam caro ſacrificij noſtri, corpus effectum ſacerdotis noſtri?*

Tom. 4. lib. 2. quæſtion. Euangelic. quæſt. 33. *Vitulus ille* (de quo Luc. 15. 23.) *in corpore & ſanguine Dominico offertur Patri, & paſcit totam domum.*

Tom. 5. lib. 10. de Ciuitate Dei. cap. 20. *Per hoc & ſacerdos eſt ipſe offerens, ipſe & oblatio. Cuius rei Sacramentum, quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium: quæ cum ipſius capitis corpus ſit, ſeipſam per ipſum diſcit offerre.* Et lib. 22. cap. 8. *Vir tribunitius Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum Zubedi appellatum, vbi cum afflictione animalium & ſeruorum ſuorum, domum ſuam Spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente, presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio: Deo protinus miſerante ceſſauit.*

Tom. 6. lib. 1. contra aduerſarium Legis & prophetar. cap. 20. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Nouerunt qui legunt quid protulerit Melchiſedech, quando benedixit Abraham. Et iam ſunt participes eius, vident tale ſacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum.* Et ſtatim citat Malachiam cap. 1. 10.

Tom. 7. lib. 1. de Anima & eius orig. cap. 11. *Salua fide Catholica & Eccleſiaſtica regula nulla ratione conceditur, vt pro non baptizatis cuiuſlibet ætatis hominibus offeratur ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti, tanquam per huiuſmodi pietatem ſuorum ad regnum cælorum quo perueniant adiuuentur.*

Tom. 8. concione 2. in Pſalm. 33. *Erat ibi ſacrificium ſecundum ordinem Aaron, & poſtea ipſe de corpore & ſanguine ſuo inſtituit ſacrificium ſecundum ordinem Melchiſedech. Mutauit ergo vultum ſuum in ſacerdotio, & dimiſit gentem Iudæorum.*

Tom. 9. in Manuali cap. 11. *Dum ſacris altaribus licet indignus aſſiſto, cupiens tibi offerre illud mirabile & cæleſte Sacrificium, omni reuerentia & deuotione dignum, quod tu Domine Deus meus ſacerdos immaculate inſtituiſti, & offerre præcepiſti in commemorationem tuæ charitatis, mortis ſcilicet & paſsionis pro ſalute noſtra, pro quotidiana noſtræ fragilitatis reparatione.*

Tom. 10. Serm. 4. de Innocentibus, qui eſt 11. de Sanctis, *Quia reuerentius, quid honorabilius dici poteſt, quàm ſub illa ara requieſcere, in qua Deo ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt ſacerdos: ſicut ſcriptum eſt, Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech?*

Atque ex his Auguſtini teſtimonijs clariſſimè colligitur, quid ipſe de veritate Sacramenti, & Miſſæ ſacrificio ſenſerit: nempe, idem corpus quod in cruce pependit in Euchariſtiæ Sacramento contineri, viuum & diuinitati vnitum: atque illud idem Deo Patri quotidie offerri, ad varia beneficia impetranda, tum ſpiritualia, tum corporalia & temporalia.

Ex D. Bernardo fruſtrà aliquid adduceretur, quem conſtat hoc Miſſæ ſacrificium, eo prorſus modo & ijſdem ritibus qui nunc ſunt in vſu, celebraſſe & frequentaſſe: adeò vt niſi neceſsitate compulſus, nullo die prætermiſerit; vt ſocius eius indiuiduus, teſtiſque oculatus Gofridus monachus affirmat. Qui etiam lib. 4. vitæ S. Bernardi cap. 4. ſic loquitur: *Cum beatus Epiſcopus Malachias, cuius vitam virtutibus plenam vir ſanctus ſtudioſè deſcripſit, iuxta deſiderium cordis ſui in Claraualle beatam cælo animam reddidit, offerens pro eius tranſitu venerabilis Abbas hoſtiam ſalutarem, gloriam eius Domino reuelante cognouit: & eodem inſpirante, ſacrificio iam expleto, formam mutauit orationis, & Collectam intulit quæ ad Sanctorum Pontificum celebritates, non ad commendationes defunctorum pertinet, ita dicens: Deus qui beatum Ma-*

Digitized by Google

lachiam Pontificem ſanctorum tuorum meritis coæquaſti, tribue quæſumus, vt qui pretioſæ mortis eius feſta agimus, vita quoque imitemur exempla. Deinde reuerenter accedens ſacra eius veſtigia deuotiſſimè oſculabatur. Hæc ibi.

2 Vt igitur reliquos Patres ſanctiſſimos & doctiſsimos omittam, hi duo, Auguſtinus & Bernardus, Caluini iudicio ſancti, pij & docti, Miſſam & celebrârunt, & magnificè commendârunt, quæ eodem Caluino iudice 4.18.18. *in ſelectiſſima ſua, & qua maximè venditari poteſt, integritate accepta, ſine ſuis appendicibus, à radice ad faſtigium, omni genere impietatis, blaſphemia, idololatria, ſacrilegij ſcatet.*

N O T AE.

Hoſius in Confeſſ. Polonica. c.41.

Cochlæus anno 1534. pag.281.

1. Q*Vod Satan noſtro tempore.*] Diabolus diuini honoris æmulus ac hoſtis iuratiſſimus, diuinitatis opinionem omnibus ſeculis affectaſſe non contentus, hoc noſtro tempore Deum ſacrificio ſpoliare conatus eſt, quod omnium Nationum conſenſu ſingulare Deitatis teſtimonium habetur. Suaſit autem ac perſuaſit Martino Luthero, qui ipſi erat vas electionis, vt Miſſæ ſacrificium, tanquam ſummam abominationem inſectaretur, diſputatione de media nocte cum ipſo habita, quam Lutherus Germanicè edidit, & Iuſtus Ionas, intimus Lutheri Achates, in Latinum conuertit, & habetur tomo 7. operum Lutheri per typographum Thomam Klug anno 1557. VVittenbergæ editorum. Initium ſic habet: *Contigit me ſemel ſub mediam noctem* (fortè anno 1518. aut 1519. vt ex Diaboli ſupputatione colligitur, qui à prima Lutheri Miſſa numerat annos quindecim) *ſubitò expergeſieri, vbi Satan mecum cœpit eiuſmodi diſputationem.* Audi, *inquit*, Luthere, Doctor perdocte. *Noſti etiam te quindecim annos celebraſſe Miſſas priuatas pene quotidie. Quid ſi tales miſſæ priuatæ eſſent horrenda idolatria? quid ſi ibi non adfuiſſet corpus & ſanguis Chriſti, ſed tantùm panem & vinum adoraſſes, & alijs adorandum propoſuiſſes?* Pergit Diaboli argumenta referre, quibus conuictus reſpondere non potuerit. Non negant Lutherani, qui Lutherum beatiſſimum & ſingulare Spiritus ſancti organum prædicant, hanc diſputationem ſic transactam: negant tamen Lutherum hæc à Diabolo tum primùm didiciſſe, quum antea per Scripturam hæc omnia noſſet. Refellit illos (& nominatim M. Fredericum Balduinum) P. Nicolaus Serarius, duobus libris de Lutheri Magiſtro, vbi diſputationis huius conditiones & circumſtantias penſiculatim examinat, & Diaboli diſcipulum Lutherum fuiſſe conuincit. Vide Coccium tomo 1. lib. 8. art. 12.

Luther. in Supputat. temporum. Caluinus 4.17.49.2. Rom.6.9.

2. *Vt igitur reliquos Patres omittam.*] Non omittatur tamen S. Gregorius Magnus, qui lib. 4. Dialogor. cap. 58. ſic loquitur, vt omnium Nouatorum ora, qui ipſum vltimum Romæ Epiſcopum (haud dubiè ſingularis honoris cauſa) iure dicendum putant, obſtruat, omnemque tergiuerſationis & excuſationis anſam præcidat. *Hæc namque,* inquit *ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſaluat, quæ illam nobis mortem Vnigeniti per myſterium reparat; qui licèt reſurgens à mortuis iam non moritur, & mors ei vltrà non dominabitur: tamen in ſemetipſo immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale ſit pro nobis hoc* ſacrificium, *quod pro abſolutione noſtra paſſionem vnigeniti filij ſemper imitatur. Quis enim* fidelium *habere dubium poſſit, in ipſa* immolationis *hora ad ſacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Ieſu Chriſti myſterio angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus iungi, vnum quoque ex viſibilibus atque inuiſibilibus fieri?* Ecce Caluine, quem honoris cauſa nominas 4.17.49.2. ex albo fidelium te eradit, atque idem faciunt ceteri Patres, qui tremenda illa myſteria, miris quidem ſed veris encomijs celebrârunt. Fruſtra igitur & inſipienter contra Miſſam proteſtatus es, initio ferè peruerſionis tuæ, vt refert Florimundus lib. 7. de orig. hæreſ. cap. 14. *Borderius,* inquit, *vnus ex primis Caluini diſcipulis narrare ſolebat, Caluinum cum Carolo Sagio de Miſſæ ſacrificio in Pictonibus habito ſermone, monſtrato Bibliorum codice dixiſſe,* Hæc mea Miſſa eſt. *Deinde proiecto in menſam pileo, ſublatis in cælum oculis, exclamaſſe:* Equidem, Domine, *ſi in extremo iudicio punire me velis, eò quòd Miſſam non frequentârim, iniuriam mihi fieri dicam, quum mihi vt id facerem, non præceperis. Ecce enim hic legem tuam, ecce Scripturam, vt religionis norma eſſet à te traditam: in qua nullum* ego *aliud ſacrificium reperio quàm quod in altari Crucis fuit immolatum.*

Stulta Caluini proteſtatio

Stultè facis Caluine, qui ad Chriſti tribunal prouocas: quid enim? quum contra te ſtabunt omnes SS. Patres qui Miſſam celebrârunt, qui eam ex Bibliorum codice didicerunt, qui eam miraculis nobilitârunt, nónne *obmuteſces?* ipſi enim iudices tui erunt, magni Iudicis ſententiam approbantes, *Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.*

Matt.22.13.

DISCOR-

DISCORDIA NONA.

De Purgatorio.

COLOR LXIX.

DE Purgatorio varia fuit & inconſtans Martini Lutheri opinio & doctrina:

Nam Primò, non tam credidit eſſe Purgatorium, quàm ſciuit, vt ipſe in diſputatione Lipſica, ſuæ defectionis initio affirmabat.

Secundò, *Ego*, inquit in aſſert. art. 37. *& credo Purgatorium eſſe, & conſulo ſuadeoq́; credendum, ſed neminem volo cogi.*

Tertiò, Negauit abſolutè Purgatorium, vt in libro de Miſſa priuata, & in lib. ad Waldenſes, *Cum* inquit, *negatis Purgatorium, damnatis Miſſas vigilias, cœnobia, monaſteria, & quidquid per hanc impoſturam erectum eſt per omnia probo.* Hanc vltimam Lutheri reſolutionem omnes Sectarij ſecuti ſunt, & ſatis conuenienter ſuis principijs: nam quò Purgatorium, ſi ſemper omnis pœna cum culpa remittitur? fruſtra eſt, vbi nihil purgandum reſtat. Vnde mirum eſt Lutherum in articulorum ſuorum aſſertione, hanc antilogiam non animaduertiſſe, cum art. 5. ſic loquitur, *Vehementer odi & ſublatum velim hoc vocabulum Satisfactio, quod non modò in Scripturis non inuenitur, ſed & periculoſum habet ſenſum, quaſi Deo quiſquam poſſit pro vllo peccato ſatisfacere quum gratis ille ignoſcat* omnia. Artic. autem 37. credit eſſe Purgatorium, & conſulit ſuadetque credendum. Atqui ἀσύστατα ſunt, gratis omnia ignoſci, & eſſe Purgatorium. Quare SS Patres qui Purgatorium vnanimi conſenſu agnoſcunt, ſimul etiam docent poſt peccati culpam remiſſam, reſtare non rarò pœnam temporariam, quæ in hac, aut in altera vita ſit luenda, vt ſuprà Colore 36. demonſtratum eſt. Videamus nunc quid de Purgatorio ſentiant.

Primò, S. Clemens Romanus l. 8. Conſtitut. Apoſtolic. c. 41. *Oremus pro fratribus noſtris qui in Chriſto requieuerunt, vt Deus ſummæ erga homines caritatis qui animam defuncti ſuſcepit, remittat ei omne peccatum* &c.

Secundò, S. Dionyſius Areopagita de Eccleſiaſt. Hierarch. c. 7. par. 3. *Precatur oratio illa diuinam clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admiſſa peccata defuncto: eumq; in luce ſtatuat & regione viuorum, in ſinibus Abrahæ, Iſaac* &c.

Tertiò, S. Irenæus lib. 1. aduerſus hæreſes cap. 2. *Iuſtis autem & ſanctis, & præcepta eius ſeruantibus, & in dilectione eius perſeuerantibus, quibuſdam quidem ab initio, quibuſdam autem ex pœnitentia vitam largiens, incorruptelam donet, & gloriam æternam conſeruet.* Hunc locum commentarij vice, illuſtrabit S. Cypriani locus, infrà ponendus.

Quartò, Tertullianus lib. de Corona militis cap. 3. *Oblationes pro defunctis annua die facimus.* Lib. de Monogamia c. 10. *Enimuerò & pro anima eius orat* (vidua) *& refrigerium interim adpoſtulat ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offert annuis diebus dormitionis eius.* Et lib. de Exhort. ad caſtitat. c. 11. *Et iam repete apud Deũ, pro cuius ſpiritu poſtules* (tu vidue) *pro qua*

oblationes annuas reddas. Et lib. de Anima c.58. *In ſumma quum carcerẽ illũ quod Euangelium demonſtrat* (Matt.5. 25.) *inferos intelligimus, & nouiſſimum quadrantem, modicum quodque delictum mora reſurrectionis illic luendum interpretamur, nemo dubitabit animam aliquid penſare penes inferos, ſalua reſurrectionis plenitudine.*

Quintò, Origenes homil.6. in Exod. *Idcircò igitur qui ſaluus ſit, per ignem ſaluus ſit*(1.Cor.3.15.) *vt ſi quid fortè de ſpecie plumbi habuerit admixtũ, id ignis decoquat & reſoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum.* Et infrà: *Sed & illuc cùm venitur, ſi quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parum tanquam plumbum igni reſoluitur ac purgatur, & totum remanet aurum purum. Et ſi quis plus illuc plumbi detulerit, plus exuritur vt ampliùs decoquatur: vt etſi parum aliquid ſit auri, purgatum tamen reſideat. Quòd ſi aliquis illuc totus plumbeus venerit, fiet de illo hoc quod ſcriptum eſt, Demergetur in profundum, tanquam plumbum in aqua valdiſſima.* Exod.15.10.

Sextò, S. Cyprianus epiſt.52. ad Antonianum, ſeu lib.4. epiſt.2. *Aliud eſt ad veniam ſtare, aliud ad gloriam peruenire: aliud miſſum in carcerem non exire inde, donec ſoluat nouiſſimum quadrantem, aliud ſtatim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emendari & purgari diu igne, aliud peccata omnia paſſione purgaſſe: aliud denique pendère in die iudicij ad ſententiam Domini, aliud ſtatim à Domino coronari.*

Septimò, Arnobius lib.4. contra Gentes prope fin. *Summus oratur Deus, pax cunctis & venia poſtulatur, magiſtratibus, exercitibus, Regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam degentibus, & reſolutis corporum vinctione.*

Octauò, Lactantius Firmianus l.7. diuinar. inſtitut. cap.21. *Sed & iuſtos quum iudicauerit, etiam igni eos examinabit. Tum quorum peccata vel pondere vel numero praualuerint, igne perſtringentur, atque amburentur. Quos autem plena iuſtitia & maturitas virtutis incoxerit, ignem illum non ſentient: habent enim aliquid in ſe quod vim flammæ repellat ac reſpuat. Tanta enim virtus eſt innocentiæ, vt ab ea ignis ille refugiat innoxius.*

Nonò, Euſebius Cæſareenſis l.4. de Vita Conſtantini c.60. *Incredibili fidei propenſione prouiderat Imperator, quum iam corpus ſuum communem cum Apoſtolis appellationem poſt mortem participaret, fore vt defunctus quoque precationum quæ ibidem eſſent ad Apoſtolorum gloriam offerendæ, particeps efficeretur.*

Decimò, S. Athanaſius quæſt.34. ad Antiochum. *Quid ergo? Num ſentiunt aliqua beneficia etiam peccatorum animæ, cum ſuper illis fiunt conuentus, & per actiones bonorum operum, & oblationum?* Reſpond. *Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non vtique in cura & exequijs fieret commemoratio* &c.

Vndecimò, S. Cyrillus Hieroſolymit. catecheſi quinta myſtagogica: *Ad eundem modum & nos, pro defunctis precationes adhibentes, quamuis ſint peccatores, non quidem coronam plectimus, ſed Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis eum qui eſt benigniſſimus, propitium reddamus.*

Duodecimò, S. Baſilius in illud Iſa.9.19. (Et erit populus ab igne deuſtus.) *Non omnimodam internecionem & exterminium comminatur, ſed innuit expurgationem, iuxta Apoſtoli ſententiam: quia ſi cuius opus exarſerit, damnum patietur: ipſe autem ſaluus fiet, ſic tamen vt per ignem.* 1.Cor.3.15.

Decimotertiò, S. Ambroſ. epiſt.8. ad Fauſtinum: *Itaque non tam deplorandam, quàm proſequendam orationibus reor. Nec mæſtificandam lachrymis tuis, ſed magis* oblationibus *animam eius Domino commendandam arbitror.* Loquitur de Fauſtini ſorore.

Decimoquartò, S. Gregorius Nazianz. Orat.10. *O noſtrarum animarum cuſtos & benefactor, nunc quidem Cæſarium* (fratrem defunctum) *diſceſſus noſtri primitias quæſo ſuſcipe.*

Decimoquintò, S. Ephrem in Teſtamento ſuo: *Et nunc volens, fratres mei, admonere vos & firmiter ſtabilire, vt poſt tranſitum meum aſſiduè in veſtris orationibus mei memoriam faciatis.* Et infrà: *Comitamini me Pſalmis & orationibus veſtris: & aſſiduè pro mea paruitate offerre dignemini: vt cùm trigeſimum diem compleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus ſanctorum viuentium.*

Decimoſextò, S. Gregorius Nyſſenus, Oratione quòd non ſit dolendum ob eorum obitum, qui in fide deceſſerunt: *Vel in præſenti vita preci-*

bus

bus ſapientiaq́; ſtudio purgatus, vel poſt obitum per purgatorij ignis fornacem expiatus,&c. Et infrà: *Non poterit diuinitatis particeps fieri, niſi maculas animo immixtas purgatorius ignis abſtulerit.*

Decimoſeptimò, S. Epiphanius hæreſi 75. Aërium in album Hæreticorum refert, quia dicebat: *Qua ratione poſt mortem nominatis nomina mortuorum? Orat, inquit, viuens aut diſpenſationem facit: quid profuerit mortuo?* Vide Color. 56.

Decimooctauò, Prudentius in Hamartigenia,

Lux immenſa alios, & tempora vincta coronis
Glorificent: me pœna leuis clementer adurat.

Martyribus ſeſe opponit, qui ſine Purgatorio ſtatim euolant in cæleſtem gloriam.

Decimononò, S. Hieronymus in c. 7. Micheæ: *Poſt cruciatus atque tormenta, educta de tenebris exterioribus anima, & reddito nouiſſimo quadrante, dicet: Videbo iuſtitiam eius, & loquar: Iuſtificata ſunt iudicia tua Deus.*

Vigeſimò, S. Ioannes Chryſoſt. homil. 3. in epiſt. ad Philipp. *Non fruſtrà hæc ab Apoſtolis ſunt legibus conſtituta, vt in venerandis, inquam, atque horrificis myſterijs memoria eorum fiat qui deceſſerunt. Nouerant hinc multum ad illos lucri accedere, multum vtilitatis. Eo enim tempore quo vniuerſus populus ſtat manibus paſſis, ac cœtus ſacerdotalis, & illud horrorem venerationis plenum incutiens Sacrificium, quomodò Deum non placabimus pro iſtis orantes? Atque id quidem de ijs qui in fide deceſſerunt.*

Hæc ſunt purioris æui Patrum teſtimonia, pauca ex multis: ex quibus Eccleſiæ fides iam inde ab Apoſtolorum temporibus deducta, ita inclareſcit, vt mirum ſit reperiri aliquem tam excordem & tam effrontem, qui contrà hiſcere auſit. *Quis enim eſt hic Philiſthæus incircumciſus, qui exprobare audet acies Dei viuentis?* Et tamen repertus eſt Lutherus, reperti ſunt omnes Nouatores, qui ſine corde, ſine fronte, omnibus illis ſanctiſſimis & doctiſsimis Patribus inſultant, omniumque furioſiſſimè Caluinus, qui 3.5.6. his verbis ſuum virus eructat: *Clamandum ergo non modò vocis ſed gutturis ac laterum contentione, Purgatorium exitiale Satanæ eſſe commentum,* 1.Reg.17.26.

quod Chriſti crucem euacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & euertit. Et ſtatim, *Quòd ſi proxima diſputatione pluſquam perſpicuum eſt, Chriſti ſanguinem vnicam eſſe pro fidelium peccatis ſatisfactionem, expiationem, purgationem: quid ſupereſt niſi Purgatorium meram eſſe eamq́; horribilem in Chriſtum blaſphemiam?* Hæc tu Caluine ex mera, eaque impotenti arrogantia, & maledicendi libidine: nam hæc ipſa quæ hîc tam firmiter & indubitanter ſtatuis, paulò poſt tui & tuorum immemor funditus euertis. Sic enim

2 3.5.10. *At vetuſtiſsima fuit Eccleſiæ obſeruatio. Hanc obiectionem ſoluit Paulus, dum ſuam quoque ætatem in ea ſententia comprehendit, vbi denunciat, iacturam operis ſui facere oportere omnes qui in Eccleſiæ ſtructura aliquid fundamento minùs conſentaneum poſuerint.* 1.Cor.3.12. Itaque ſecundùm te Caluine, qui docent eſſe Purgatorium, & animas illic detentas viuorum precibus poſſe iuuari, ſuperædificant ſuper fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam: ergo ſaluum habēt fundamentum: quomodò igitur hæc doctrina fidem noſtram labefacit & euertit? quomodò Chriſti crucem euacuat? quomodo horribilis in Chriſtum blaſphemia in ipſum fundamētum recumbit, & non potius illud ex imo demolitur? Itaque non cum Patribus tantùm, ſed tecum etiam pugnas, quando fundamentum ſtatuis ſimul & euertis: quando Patres, quos euerſæ crucis Chriſti, contumeliæ in Deum, blaſphemiæ horribilis in Chriſtum inſimulas, humani aliquid paſſos eſſe dicis. An ergo Chriſti crucem euacuare, contumeliam Deo irrogare, fidem euertere, Chriſtum blaſphemare, humanum eſt? at tu ipſe Satanicum eſſe tota gutturis & laterum contentione clamas §.6. Et rurſum §.10. *Etſi autem his præſtigijs ſtultos mortales deluſit Satan*, &c. Atque hæc eſt reuerentia tua & gratia in antiquos Patres.

At Auguſtinus fortè tibi patrocinatur, quem vnum ex tota antiquitate ſeligere ſoles, tanquam tibi fauentem, & quem in materia Euchariſtica ſine controuerſia totum eſſe tuum vaniſsimè & mendaciſsimè gloriaris. 4.17.28. Videamus quid ille ſentiat.

Digitized by Google

Tom. 1. lib. 9. Confeſſ. cap. 12. *Quum ecce corpus* (S. Monicæ) *elatum eſt: imus & redimus ſine lachrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus quum offerretur pro ea ſacrificium pretij noſtri, iam iuxta ſepulchrum poſito cadauere priuſquam deponeretur, ſicut illic fieri ſolet, nec in eis precibus ego fleui.* Et cap. 13. *Nunc pro peccatis matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vulnerum noſtrorum, quæ pependit in ligno, & ſedens ad dexteram tuam te interpellat pro nobis. Dimitte Domine, dimitte obſecro,* &c.

Tom. 2. epiſt. 64. ad Aurelium; *Oblationes pro ſpiritibus dormientium, quas verè aliquid adiuuare credendum eſt, ſuper ipſas memorias non ſint ſumptuoſæ, atque omnibus petentibus ſine typho & cum alacritate præbeantur.*

Tom. 3. in Enchiridio ad Laurentium cap. 110. *Neque negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, quum pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, vel eleëmoſyna in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſteà prodeſſe poſſent, meruerunt.*

Tom. 4. lib. de Cura pro mortuis gerenda cap. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret auctoritas: vbi in precibus ſacerdotis quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et cap. 18. *Non exiſtimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire, niſi quod pro eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleëmoſynarum ſacrificijs ſolemniter ſupplicamus: quamuis non pro quibus fiunt, omnibus proſint, ſed ijs tantùm quibus dum viuunt comparatur vt proſint. Sed quia non diſcernimus qui ſint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint & debeant peruenire. Meliùs enim ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt nec proſunt, quàm eis deerunt quibus proſunt.*

Tom. 5. lib. 20. de Ciuitate Dei. cap. 24. *Pro defunctis quibuſdam, vel ipſius quippe Eccleſiæ, vel quorumdam piorum exauditur oratio: ſed pro his quorum in Chriſto regeneratorum, nec vſqueadeò vita in corpore malè geſta eſt, vt tali miſericordia iudicentur digni non eſſe, nec vſqueadeò bene, vt talem miſericordiam reperiantur neceſſariam non habere. Sicut etiam facta reſurrectione mortuorum non deerunt quibus poſt pœnas quas patiuntur ſpiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, vt in ignem non mittantur æternum. Neque enim de quibuſdam veraciter diceretur, quòd non eis remittatur neque in hoc ſeculo, neque in futuro, niſi eſſent quibus etſi non in iſto, tamen remitteretur in futuro.* Vbi obiter nota Caluini gloſſam, quã 3. 5. 7. in Matt. 12. 32. comminiſcitur; à S. Auguſtino tam validè refutari, vt eam aſſerat cum veritate non poſſe conſiſtere.

Tom. 6. libro de Hæreſib. ad Quod vult Deum cap. 53. *Aëriani ab Aërio quodam ſunt nominati, qui cùm eſſet presbyter, doluiſſe fertur quòd Epiſcopus non potuit ordinari: & in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla, dicens orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere.*

Tom. 7. lib. 6. contra Iulianum cap. 5. *Et peccata quidem nulla remittuntur in regno, ſed ſi nulla remitterentur in iudicio illo nouiſſimo, puto quòd Dominus non dixiſſet de quodam peccato, Non remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Matt. 12. 32.

Tom. 8. in Pſal. 37. 1. Domine, ne in indignatione tua arguas me. *Non ſim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me; & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non opus ſit, propter illos qui ſalui erunt, ſic tamen quaſi per ignem. Quare, niſi quia hic ædificant ſupra fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam? Ædificarent autem aurum, argentum, lapides pretioſos, & de vtroque igne ſecuri eſſent: non ſolùm de illo æterno, qui in æternum cruciaturus eſt impios; ſed etiam de illo qui emendabit eos qui per ignem ſalui erunt. Dicitur enim, Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per* 1. Cor. 3. 15. *ignem. Et quia dicitur, Saluus erit, contemnitur iſte ignis. Ita planè quamuis ſalui per ignem, grauior tamen erit ille ignis quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita,* &c. Perlegendus totus locus.

Tom. 9. tractat. 84. in Ioan. *Hoc beati martyres ardenti dilectione fecerunt: quorum ſi non inaniter memorias celebramus, atque in conuiuio quo & ipſi ſaturati ſunt, ad menſam*

Domini accedimus, oportet, vt quemadmodùm ipſi, & nos talia præparemus. Ideò quippe ad ipſam menſam non ſic eos commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requieſcunt, vt etiam pro eis oremus, ſed magis vt orent ipſi pro nobis, vt eorum veſtigijs adhæreamus: quia impleuerunt ipſi charitatem qua Dominus dixit non poſſe eſſe maiorem.

Tom. 10. Serm. 41. de Sanctis, qui eſt 4. de animabus fidelium defunctor. *Sed dicit aliquis, Non pertinet ad me quamdiu moras habeam, ſi tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat, fratres chariſſimi, quia ille purgatorius ignis durior erit, quàm quidquid poteſt in hoc ſeculo pœnarum videri, aut cogitari, aut ſentiri. Et cum de die iudicij ſcriptum ſit, quòd erit dies vnus tanquam mille anni, & mille anni tanquam dies vnus; vnde ſcit vnuſquiſque vtrùm diebus an menſibus, an fortè etiam & annis, per illum ignem ſit tranſiturus? Et qui modò nec vnum digitum ſuum in ignem vult mittere, timeat neceſſe eſt vel tunc paruo tempore cum anima & toto corpore cruciari: & ideò totis viribus vnuſquiſque laboret, vt capitalia crimina poſſit euadere; & minuta peccata ita operibus bonis redimere, vt de ipſis nihil videatur remanere quod ille ignis poſſit abſumere.*

Hæc D. Auguſtinus, & aliis locis triplo plura: vnde patet quàm confidenti impudentia ſcripſerit Caluinus 3. 5. 10. *Liber autem* (Auguſtini) *de cura pro mortuis agenda ab eo compoſitus tot hæſitationes continet, vt ſuo frigore meritò debeat ſtulti zeli calorem extinguere, ſi quis mortuorum patronus eſſe appetat. Frigidis certè veriſimilitudinibus ſecuros reddet qui priùs erant ſoliciti.* Non hæſitat Caluine, S. Auguſtinus de pœna temporaria poſt hanc vitam à non plenè purgatis ſubeunda; non de vero igne qui minuta peccata, velut plumbum auro admixtum, exurat & conſumat; non de ſuffragiis Eccleſiæ (per orationes, ieiunia, eleemoſynas, & præcipuè per hoſtiæ ſalutaris oblationem) quibus purgandorum pœnæ mitigari, minui & finiri poſſunt: ſed hæſitat aliquando de loco Purgatorij, de qualitate pœnarum, de genere peccatorum quæ expurgantur, de modo quo ignis corporeus animas cruciat & amburit. An parùm calidus tibi Cenſor videtur, qui tè cum Aërio inter hæreticos hoc nomine nominauit? qui te à Purgatoriis pœnis exemit, & æternis ignibus addixit? Et quidem ardentem hunc Auguſtini zelum S. Bernardus tanquam fidus eius Achates, ſecutus eſt, cùm ſerm. 66. in Cantica de Apoſtolicis (ita ſe indigitabant hæretici quidam ruſticani, qui Lutheriſmum, Caluiniſmum, & Anabaptiſmum proludebant) ſic loquitur: *Videte detractores, videte canes. Irrident nos quia baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum atque in vtroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis.* Et infrà: *Non credunt autem ignem Purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam à corpore vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo qui dixit, quoddam peccatum eſſe, quod neque in hoc ſeculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatiõne peccati?* Idem Bernardus pulchram S. Malachiæ viſionem in eius vita denarrat, ex qua colligi videtur pœnas illas purgatorias à ſummo ad imum gradatim deſcendere, vt vniformiter minuantur donec nihil præter gloriæ dilationem luendum reſtet.

Digitized by Google

NOTAE.

1. QVum gratis ille ignoſcat omnia.] Gratuita peccatorum remiſſio neque pugnat cum pœnitentia quæ reconciliationem præcedit, neque cum ea quæ ſequitur. Non cum ea quæ pręcedit, quia quamuis eam exigat Deus Ioel. 2.12. ea tamen reconciliationem non meretur: non cum ea quę ſequitur, quia circa temporariam dumtaxat pœnam verſatur, quę luenda eſt ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ, ne quis æternæ Maieſtatis offenſam paruipendendam eſſe exiſtimet. Quod ſi hęc pugnare putant Nouatores, vt Caluinus 3.4.25. etiam Magiſtrum ſuum ſecum pugnare concedant neceſſe eſt: nam in aſſert. art. 5. gratuitam peccatorum remiſſionem adſtruit, & in aſſert. art. 37. Purgatorium eſſe fatetur, vbi aliquid in pœnam ab animabus exigitur, antequam in cęleſte regnum admittantur. Acutior tamen Dialecticus factus, totum Purgatorium exſibilauit.

Lutherus.

2. *At vetuſtiſſima fuit Eccleſiæ obſeruatio.*] Scitum eſt illud Iuriſconſultorum, *Optima legum interpres conſuetudo*, quod Apoſtolus etiam confirmat 1. Cor. 11. 16. Vnde SS. Patres, Eccleſię conſuetudinem, tanquam validiſſimum arietem Hęreticis obiiciunt; vt quum pugnant pro baptiſmo paruulorum, aut de iis non rebaptizandis qui ab Hæreticis ritè baptizati ſunt, &c. At Nouatores propter vnum Scripturę locum malè intellectum, ęternam Eccleſię conſuetudinem contemnunt & reiiciunt, vt Lutherus libro de abroganda Miſſa. Hoc Patrum ſpiritus, & Nouatorum ſpiritus intereſt. Pulchrè D. Auguſt. ſerm. 14. de verbis Apoſt. *Hoc habet auctoritas matris Eccleſiæ: hoc fundatus veritatis obtinet canon: contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum quiſquis arietat, ipſe confringetur.*

DISCORDIA DECIMA,

ET CORONATA,

De Eccleſia auctoritate.

COLOR LXX.

DOcent SS. Patres, Chriſti Eccleſiam eſſe Rempublic. quandam viſibilem, in varia membra ſub vno viſibili capite diſtinctam, quæ neque deficere poſſit, neque in rebus ad ſalutem ſpectantibus errare: quandoquidem à Spiritu ſancto gubernatur, qui eam iuxta Chriſti promiſſum nunquam deſerit, ſed *inducit in omnem veritatem.* Ioan. 14.16. & cap. 16.13. Hanc igitur, cùm *columna ſit & firmamentum veritatis.* 1. Tim. 3. 15. in omnibus dubiis eſſe conſulendam, eius iudicio ſtandum, nec id quod ipſa ſemel legitimè definiuit, vllo modo eſſe retractandum. Non quòd ſine Dei verbo incedat, aut nouas accipiat reuelationes, aut capitis ſui viſiones pro veritate Euangelica venditet & obtrudat, (vt

Caluinus non vno loco calumniatur :) ſed quia Spiritu docente, dirigente & vbique aſſiſtente, nouit quod ſit verbum Dei, ſiue ſcriptum, ſiue traditum : nouit quis diuini verbi ſit ſenſus legitimus, in iis præſertim quæ ſalutem attingunt: nouit quid illi cõſentaneum ſit aut diſſentaneum ; vt concluſiones certas & indubitatas ex fidei principiis euidenter deducat. Vnde fit vt Eccleſiæ iudicium, ſit veluti norma & amuſſis, ad quam ſuum de rebus fidei iudicium quiſque examinare, & per omnia conformare tenetur : vt quod olim in lege veteri præſcriptum erat, multo magis nunc obſeruandum ſit, quandoquidem plura ſunt Eccleſiæ, quàm Synagogæ priuilegia & prærogatiuæ. Deuter. 17. 8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram : & iudicum intra portas tuas videris verba variari : ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Venieſq; ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæreſq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius : ſequeriſq; ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſraël : cunctuſq; populus audiens timebit*, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Aurea planè verba, & noſtris temporibus accommodatiſſima: ex quibus colligitur,

Melchior Canus lib. 4. de locis Theol. cap. 4.

Primò, Eccleſiam quæ omnium controuerſiarum iudex conſtituitur,
1 & infallibilitatis priuilegio donatur, eſſe viſibilem : nam quomodò iudicem inuiſibilem litigantes aut dubitantes inuenirent?

Secundò, illam Eccleſiam conſiſtere magis in Superioribus quàm in ſubditis, & maximè in ſupremo omnium capite : alioquin nemo Eccleſiam conſulere poſſet, cùm toto orbe ſit fuſa & diffuſa. Hinc Ariſtoteles docet ciuitatem id eſſe maximè quod eſt in ea principale : inde enim quæ gubernatores aut principes ciuitatis faciunt & ſentiunt, ea ciuitas facere, ſentireque exiſtimatur.

Lib. 9. Ethic. c. 9.

Tertiò, in rebus fidei non eſſe ſtandum proprio iudicio, neque ad priuatum ſpiritum eſſe recurrendum: ſed illum eſſe conſulendum, cui dictum eſt, *Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua : & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Sic enim & olim omnes cauſæ quæ

Luc. 22. 32.

Dei

Dei cultum & religionem tangebant, ad ſolum Moyſen referebantur. Exod. 18. 19.

Quartò, ſi cauſæ grauitas & difficultas requirat, eundum eſſe ad locum quem elegit Dominus, nempe ad Sedem Apoſtolicam, ad cathedram Petri, ad quam vt loquitur S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. *perfidia* (error in fide) *non poteſt habere acceſſum.*

Quintò, non eſſe diſceptandum, an ſupremi iudicis ſententia legitimè lata (verbi gratia in Concilio generali) ſit recta & ſecundùm legem Domini. Nam ſi ancilla, id eſt, ſynagoga tam certam habuit infallibilitatis promiſſionem, *indicabunt tibi iudicij veritatem*: quantò magis Chriſti ſponſa, quæ conſtituta eſt *columna & firmamentum veritatis?* 1. Tim. 3. 15.

Sextò, non cuiuis competere hanc promiſſionem, ſed Sacerdotibus tantùm Leuitici generis, id eſt, iis qui per legitimam ſucceſſionem doctrinæ Apoſtolicæ veri heredes ſunt, & incorruptam veritatem ſicut à Maioribus acceperunt, ita poſteris quaſi per manus fideliter tradunt: cuiuſmodi in primis primus eſt Romanus Pontifex, in quem peculiariter hæc promiſſio recumbit.

Septimò, omnibus ſubditis parendi neceſſitatem eſſe impoſitam, vt neque ad dexteram declinent, neque ad ſiniſtram: vel potiùs ſummum illis impenſum beneficium, vt citra vllam dubitationem de mediis ad ſalutem neceſſariis certi ſint & ſecuri: quod propheta temporibus Meſſiæ futurum prædixit, *Hæc erit vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.* Iſa. 35. 8.

Octauò, immorigeris, contumacibus, & iudicis præceptum trãſgredientibus, mortis pœnam eſſe propoſitam, tum in aliorum exemplum, tum in tanti peccati vindictam.

Vnde ſequitur primò, Martinum Lutherum virum mortis fuiſſe, cùm in lib. 500. articulor. art. 115. ita loquitur, *Capite hoc Euangelium, quia neque Papæ, neque Concilijs, neque vlli hominum commiſſum eſt, vt concludat quid ſit fides. Ideò debeo dicere, Papa tu concluſiſti cum Concilijs, nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam, necne.* Et inſolentiùs in libro de formula Miſſæ: *Si quo caſu Concilium id ſtatueret aut permitteret* (ſub vtraque ſpecie communicare) *tunc minime omnium nos velle vtraque ſpecie potiri: imo tunc primùm in deſpectum tam Concilij quam ſtatuti ſui, vellemus aut alterutra tantum, aut nequaquam vtraque potiri, ac planè eos anathematizare quicunque auctoritate talis Concilij vel ſtatuti vtraque potirentur.*

Sequitur Secundò, Caluinum virum mortis fuiſſe cùm ita ſcripſit 4. 9. 12. *Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina* (*quæ tam falsò obtendi quàm verè vſurpari poſſunt*) *nos impediant quominùs & verborum & rerum documentis moniti, omnes omnium ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quo probemus num ex Deo ſint.* Et 4. 17. 25. *Senſum implectimur quem Spiritus Dei ſuggerit: quo freti, deſpicimus ex alto quidquid terrenæ ſapientiæ contrà opponitur.*

Sequitur tertiò, omnes eos à Moſe morti addici, qui Eccleſiæ Catholicæ per cuius os nobis loquitur Chriſtus, ſententiam repudiant; quia intolerabilis ſuperbia eſt, ſuum iudicium totius orbis iudicio anteponere, & quæ rectè ſemel ſtatuta ſunt, ad ſui capitis viſionem velle retractare. Nec à Moſe tantùm, ſed ab omnibus Patribus alieni à ſalute pronunciantur, quicunque ab Eccleſia Catholica alieni ſunt: ab Eccleſia dico quæ viſibilis eſt, quæ ab omnibus nationibus per tot ſecula pro Chriſtianorum Eccleſia habita eſt, quæ ſuam ſucceſsionem abſque interruptione ad Apoſtolos vſque deducit.

Primò, S. Irenæus lib. 3. aduerſus hæreſes cap. 3. *Sed quoniam valdè longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſque ad nos, indicantes* confundimus *omnes eos qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam præter quàm oportet colligunt. Ad*

Digitized by Google

hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea quæ ab Apoſtolis traditio.

Et cap. 4. *Tantæ igitur oſtenſiones cùm ſint hæc, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quàm facile eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli quaſi in depoſitorium diues, pleniſſimè in eam contulerint quæ ſunt veritatis, vti omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus: omnes autem reliqui fures ſunt & latrones.*

Secundò, Tertullianus lib. de Præſcript. aduerſus Hæreticos cap. 32. *Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerint, habuerit auctorem, & anteceſſorem.*

Tertiò, S. Cyprianus lib. de Vnitate Eccleſiæ, *Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ iungitur, à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur. Nec perueniet ad Chriſti præmia, qui relinquit Eccleſiam Chriſti. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum* Patrem, *qui Eccleſiam non habet* matrem. *Si potuit euadere quiſquam qui extra arcam Noë fuit, & qui extra Eccleſiam foris fuerit, euadit.* Et epiſt. 76. ad Magnum, *Adhuc quoque Dominus in Euangelio ſuo ponit & dicit: Si verò & Eccleſiam contempſerit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Si autem qui Eccleſiam contemnunt, ethnici & publicani habentur, multo magis vtique rebelles & hoſtes, falſa altaria, & illicita ſacerdotia, & ſacrificia ſacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt computentur, quando minora peccantes, & tantùm Eccleſiæ contemptores, ethnici & publicani ſententia Domini iudicentur.*

Quartò, Lactantius Firmianus diuinar. inſtitut. cap. 4. 30. *Cùm enim Phryges aut Nouatiani, aut Valentiniani, aut Marcionitæ, aut Anthropiani, aut Ariani, ſeu quilibet alij nominantur, Chriſtiani eſſe deſierunt, ij qui Chriſti nomine amiſſo, humana & externa vocabula induerunt. Sola igitur Catholica Eccleſia eſt, quæ verum cultum retinet. Hic eſt fons veritatis, hoc eſt domicilium fidei; hoc templum Dei, quò ſi quis non intrauerit, vel à quo ſi quis exiuerit, à ſpe vitæ ac ſalutis æternæ alienus eſt. Neminem ſibi oportet pertinaci concertatione blandiri. Agitur enim de vita & ſalute, cui niſi cautè & diligenter conſulatur, amiſſa & extincta erit.*

Quintò, S. Athanaſius epiſt. ad Felicem Papam II. *Præfatam Apoſtolicam & ſummam expetimus iuxta Canonum decreta ſedem, vt inde auxilium capiamus, vnde prædeceſſores noſtri Ordinationes & dogmata, atque ſubleuationes ceperunt. Ad eam quaſi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur, quoniam non poteſt mater obliuiſci infantem ſuum*, &c. Et ſcribit hanc epiſtolam S. Athanaſius tum ſuo, tum omnium Ægypti, Thebaidis & Lybiæ Epiſcoporum nomine.

Sextò, S. Ambroſius oratione de obitu fratris ſui Satyri: *Aduocauit ad ſe Epiſcopum, nec vllam veram putauit niſi veræ fidei gratiam, percontatuſq; ex eo eſt, vtrumnam cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt, cum Eccleſia Romana conueniret.* Et lib. 3. de Sacram. cap. 1. *In omnibus cupio ſequi Eccleſiam Romanam.*

Septimò, S. Hieronymus epiſt. 57. ad Damaſum Papam: *Ideo mihi cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam: inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, vnde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi.* Et infrà: *Cum ſucceſſore piſcatoris & diſcipulo crucis loquor. Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum Agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio.*

Octauò, S. Chryſoſtomus homil. 1. in Pſalm. 118. *Nos autem qui Euangelium ſequimur, ac rectè de diuinis rebus ſentimus, quemadmodum accepit ſancta Dei Catholica Eccleſia, ſic loquimur: Omnia mandata tua veritas.*

Nonò, S. Vincentius Lerinenſis in commonitorio, cap. 3. *Atque idcircò multum neceſſe eſt propter tãtos tam varij erroris anfractus, vt Prophetica &*

Apoſtolicæ interpretationis linea ſecundum Eccleſiaſtici & Catholici ſenſus normam dirigatur. In ipſa item Catholica Eccleſia magnopere curandum eſt; vt id teneatur quod vbique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt enim verè propriéq; Catholicum, quod ipſa vis nominis ratióq; declarat; quæ omnia verè vniuerſaliter comprehendit. Quæ poſtrema verba Nouatores iugulant, quando vnius aut alterius Patris teſtimonio contra totam antiquitatẽ abutuntur.

Decimò, S. Leo Serm. 2. de Ieiunio Pentecoſtes: *Dubitandum non eſt, dilectiſſimi, omnem obſeruantiam Chriſtianam eruditionis eſſe diuinæ, & quidquid ab Eccleſia in conſuetudinem eſt deuotionis receptum; de traditione Apoſtolica, & de ſancti Spiritus prodire doctrina, qui nunc quoque cordibus fidelium ſuis præſidet inſtitutis, vt ea omnes & obedienter cuſtodiant, & ſapienter intelligant.*

Vndecimò, S. Fulgentius, Ruſpenſis in Africa Epiſcopus, lib. de fide ad Petrum cap. 37. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, omnem extra Eccleſiam Catholicam baptizatum, participem fieri non poſſe vitæ æternæ, ſi ante finem vitæ huius Catholicæ non fuerit redditus atque incorporatus Eccleſiæ.*
1. Cor. 13. 2. *Quia ſi habeam, inquit Apoſtolus, omnem fidem & nouerim omnia Sacramenta, charitatem autem non habeam, nihil ſum.*
1. Petr. 3. 20. *Nam & in diebus diluuij neminem legimus extra arcam potuiſſe ſaluari.* Et cap. 38. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, non ſolùm omnes Paganos, ſed etiam omnes Iudæos, hæreticos atque ſchiſmaticos, qui extra Eccleſiam Catholicam præſentem finiunt vitam, in ignem æternum ituros, qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.* Et cap. 39. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, quemlibet hæreticum ſiue ſchiſmaticum, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizatum, ſi Eccleſiæ Catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcunque eleëmoſynas fecerit, etſi pro Chriſti nomine etiã ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. Omni enim homini qui Eccleſiæ Catholicæ non tenet vnitatem, neque baptiſmus, neque eleëmoſyna quamlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quamdiu in eo hæretica vel ſchiſmatica prauitas perſeuerat, quæ ducit ad mortem.*

Duodecimò, S. Gregorius Magnus lib. 35. Moral. cap. 6. *Sola Eccleſia Catholica eſt, per quam ſacrificium Dominus libenter accipiat; ſola quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Vnde etiam de agni hoſtia Dominus præcepit, dicens: In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras.* Exod. 12. 46. *In vna namque domo agnus comeditur: quia in vna Catholica Eccleſia vera hoſtia redemptoris immolatur. De cuius carnibus diuina lex efferri foras prohibet: quia dari ſanctum canibus vetat.* Vide totum locum, qui ex D. Auguſtino ſumptus videtur ſerm. 181. de Tempore cap. 12.

Quid Caluinus? modò viſibilem facit Eccleſiam; modò inuiſibilem 4. 1. 7. vt veritatis vinculis conſtrictus, inſtar anguillæ dilabi poſſit. Nullum viſibile caput agnoſcit 4. 6. 17. 2. nec hierarchiã 4. 7. 30. Errorem & eclipſim illi tribuit. 4. 8. 13. & 4. 1. 2. 2. Non vult eam conſulere, aut eius iudicio ſtare, ſed quæ ab illa legitimè definita ſũt, ad diuini verbi, id eſt, Scripturę normam examinare, retractare, & ſuum iudiciũ ipſius iudicio incunctanter anteferre. 4. 9. 8. Quomodo Thraſonem hunc antiqui Patres exſibilaſſent, qui veteres Hæreticos longè modeſtiores, tanta animi vehementia & contentione exſufflarunt? qui Romanam Eccleſiam, vt matrem, vt magiſtram, vt columnam & firmamentum veritatis ſemper agnouerunt? in eius ſententiam libentiſſimè pedibus ierunt?

Sed prodeat D. Auguſtinus, qui vel ſolus hanc diſcordiæ coronam Caluini capiti nectere poterit, quum nemo clariùs, certiùs, neruoſiùs Eccleſiæ auctoritatem, vnitatem, viſibilitatem, & ceteras eius conditiones commendarit, præſertim cùm Donatiſtas confutat.

Lib. contra epiſtolam Manichæi quam vocant fundamenti, cap. 5. *Ego verò Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret auctoritas. Quibus ergo obtemperaui dicẽtibus, Credite Euangelio, cur eis non obtemperem dicentibus mihi, Noli credere Manichæo?* Locus inuictus, quem in alienum ſenſum Caluinus trahere fruſtrà conatur. 1. 7. 3. vt oſtendit Bellarm. lib. 3. de Verbo Dei cap 8.

Epiſt. 50. ad Bonif. Comitem. *Eccleſia Catholica ſola eſt corpus Chriſti, cuius ille caput eſt, Saluator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem viuificat Spiritus ſanctus, quia ſicut ipſe dicit Apoſto-*
Rom. 5. 5. *lus, Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Non eſt autem particeps diuinæ charitatis, qui hoſtis eſt vnitatis.* Et epiſt. 204. ad Donatum presbyterum Donatiſtam: *Foris autem ab Eccleſia conſtitutus, & ſeparatus à compage vnitatis & vinculo charitatis, æterno ſupplicio punieris, etiamſi pro Chriſti nomine viuus incenderis.* Notent hoc Anabaptiſtæ.

Lib. 1. contra Creſconium Grammaticum cap. 33. *Quamuis huius rei* (non rebaptizandos eſſe ab Hæreticis ritè baptizatos) *certum de Scripturis canonicis non proferatur exemplum, earumdem tamen Scripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commendat auctoritas: vt quoniam ſancta Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſancta Scriptura demonſtrat.*

In Pſalm. 30. concione 2. in illum verſum, *Qui videbant me, foras fugerunt à me. Illud eſt magis gemendum, illud omninò intolerabile, quia multi qui cognouerunt quid eſſet Eccleſia, exierunt foras, & hæreſes & ſchiſmata contra Eccleſiam fecerunt. Qui videbant me, id eſt, qui nouerant quid ſit Eccleſia, qui eam in Scripturis intuebantur, foras fugerunt à me. Obſcuriùs dixerunt Prophetæ de Chriſto, quàm de Eccleſia: puto propterea, quia videbant in ſpiritu, contra Eccleſiam homines facturos eſſe particulas, & de Chriſto non tantam litem habituros, de Eccleſia magnas contentiones excitaturos. Ideò illud vnde maiores lites futuræ erant, planiùs prædictum & apertiùs prophetatum eſt, vt ad iudicium illis valeat, qui viderunt & foras fugerunt.* Notate Prædicantes fugitiui.

Lib. de vnitate Eccleſiæ cap. 19. *Ad ipſam ſalutem ac vitam æternam nemo peruenit, niſi qui habet caput Chriſtum. Habere autem caput Chriſtum nemo poterit, niſi qui in eius corpore fuerit, quod eſt Eccleſia.*

Lib. 4. de Symbolo ad Cathecumenos cap. 13. *Huius concluſio Sacramenti per ſanctam Eccleſiam terminatur: quoniam ſi quis abſque ea inuentus fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec habebit Deum Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem. Nihilq́; ei valebit quòd credidit vel fecit tanta bona ſine fine ſummi boni. Eccleſia mater eſt ſpiritualis; Eccleſia ſponſa Chriſti eſt: gratiâ eius dealbata, pretioſo ſanguine dotata. Totum poſſidet quod à viro ſuo accepit in dote. Quæcunque congregatio cuiuſlibet hæreſis in angulis ſedet, concubina eſt, non matrona. Cum reſpexerit ille ſponſus, eÿcieris tu vt ancilla cum filiis tuis: quoniam non erunt hæredes filÿ ancillæ cum filÿs liberæ.*

Hæc & alia longè plura D. Auguſtinus, quibus Caluini aliorumque Nouatorum canſa, qui matri ſuæ Eccleſiæ nefarium bellum indixerunt, penititſimè iugulatur. Neque enim loquitur Auguſtinus de Eccleſia in genere, vel in aëre, vel in latebris, ſed de Eccleſia Romana, viſibili ſub capite viſibili, cum qua communicabant quot-
3 quot Epiſcopi Catholici haberi volebant. Vnde epiſt. 165. ad Generoſum oſtendit Eccleſiam ex continua Pontificum ſucceſsione, à S. Petro vſque ad Anaſtaſium qui tunc ſedebat. Et in Pſalmo contra partem Donati, *Numerate ſacerdotes, vel ab ipſa ſede Petri, & in ordine illo Patrum, qui ſucceſſerit, videte. Ipſa eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Et lib. contra epiſtol. fundamenti cap. 4. *Tenet me in Eccleſia ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, qui paſcendas oues ſuas Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum.* An potuit clariùs & ſignatiùs Eccleſiam Catholicam velut digito demonſtrare?

Accedat poſtremò D. Bernardus, & contextæ à S. Auguſtino coronæ hos lemuiſcos adiiciat: Serm. 3. in vigilia Natiuitatis Domini; *Eccleſia, inquam, illa quæ ſecum habet conſilium & ſpiritum ſponſi & Dei ſui, cui dilectus inter vbera commoratur, ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens & conſeruãs.*

Nimirum ipſa eſt quæ vulnerauit cor eius, & in ipſam abyſſum ſecretorum Dei, oculum contemplationis immerſit, vt & illi in ſuo, & ſibi in eius corde, perennem faciat manſionem.

Epiſt. 35. ad Magiſtrum Hugonem Farſitum. *In qua vtique collatione* (de Sacramentis) *ſi veſtra ſummam ſententia bene meminiſtis, an ſenſui conueniat vel congruat Eccleſiaſtico, vos videritis. Veſtra autem ingenuæ humilitatis eſt non erubeſcere corrigi, ſi quid aliquando aliter ſapuiſtis. Valete.* Et epiſt. 174. ad Canonicos Lugdunenſes, in fin. *Quæ autem dixi, abſque præiudicio ſanè dicta ſint ſanius ſapientis. Romanæ præſertim Eccleſiæ auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cetera quæ huiuſmodi ſunt, vniuerſa reſeruo: ipſius ſi quid aliter ſapio, paratus iudicio emendare.* Hunc Bernardi ſpiritum induite quotquot Bernardi auctoritatem laudatis: induite vos verbi Miniſtri, & omnes errores atque hæreſes protinus exuetis.

N O T AE.

1. VT *Eccleſiæ iudicium ſit veluti norma & amuſſis.*] Niſi eſſet aliquis lapis lydius, ad quem omnia omnium dogmata examinari poſſent, neque Chriſtus Eccleſiæ ſuæ bene conſuluiſſet, neque vllus eſſet finis litium. Theſei filum in hoc labyrintho neceſſarium eſt, ne exitialiter aberremus, néue *circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris*: quod

Epheſ. 4. 14. vertiginis ſpiritus, qui eſt in Nouatoribus, ſatis ſuperque oſtendit. Vide Hoſium cap. 23. confeſſionis Polon. & Melchior Canum lib. 4. de locis cap. 4.

2. *Qui Eccleſiam non habet matrem.*] Sententia pulcherrima, quæ Caluinum ſententiam contra ſe ferre cogit. 4. 1. 1. 2. *Hæc enim quæ Deus coniunxit ſeparari fas non eſt, vt quibus ipſe eſt Pater, Eccleſia etiam mater ſit.* Et 4. 1. 4. a. *Diſcamus vel vno matris elogio quàm vtilis ſit nobis eius cognitio, imò neceſſaria.* Ridiculè: nam ſi loquatur de Eccleſia quæ ante Lutheri Nouationes cognita fuit, contra ſe ſententiam profert: ſi de Eccleſia Geneuenſi intelligat, omnes condemnat qui iſtam Eccleſiam non nouerunt.

3. *Cum qua communicabant quotquot Epiſcopi Catholici haberi volebant.*] Proferat & hîc in ſuum caput ſententiam Caluinus 1. 8. 11. a. *Adde quòd alia quoque ſunt optimæ rationes cur pondere ſuo non careat Eccleſiæ conſenſus. Neque enim pro minimo ducendum eſt, ex quo Scriptura publicata fuit, tot ſeculorum voluntates conſtanter in eius obedientiam conſenſiſſe: & vtcunque miris modis eam vel opprimere, vel euertere, vel inducere prorſus & ex hominum memoria obliterare Satan cum toto mundo conatus ſit, ſemper tamen inſtar palmæ ſuperiorem euaſiſſe, & inexpugnabilem perſtitiſſe.* Et infrà: *Adde etiam huc, quòd non vna ciuitas, non gens vna in eam recipiendam & amplexandam conſpirauit: ſed quàm longè lateq; patet terrarum orbis, variarum gentium, quibus alioquin nihil inter ſe commune erat, ſancta conſpiratione authoritatem ſuam adepta eſt.* Rectè in caput tuum hæc allegaſti, Caluine: nam ſi tuum argumentum quidquam efficit, Romanæ Eccleſię auctoritatem comprobabit, & inprimis Miſſæ ſanctitatem ſtabiliet, de qua ſic tu 4. 18. 18. *Quæ in calice aureo propinata*, omnes *reges terræ, & populos, à ſummo vſque ad nouiſſimum ſic inebriauit*, &c. quod ante mille annos in vniuerſa Eccleſia factitatum eſſe, nec ipſi Nouatores diſſimulant, & ſatis conſtat ex S. Gregorio, aliiſque Patribus antiquioribus qui Colore 68. allegati ſunt.

Digitized by Google

SPECTACVLVM OCTAVVM

CALVINVS SVIS SYMMYSTIS DISCOLOR.

NOn leue veritatis argumentum eſt, inuariatæ doctrinæ antiquitas & perpetuus conſenſus, cùm mendacium neque diu latere, neque diu ſibi ſimile permanere poſſit. Hinc Hæreticos ſuæ nouitatis pudere plerumque, & pigere ſolet, quum vident ſua dogmata in ipſis pænè incunabulis iugulari, vel in diuerſiſſimas formas trāſfundi, vt nouitatis notam exuere nō poſsint. Quærunt igitur antiquitatis aliquam laruam, ſub qua nouitas illa deliteſcat & fallat, vt aliquos veteres ſibi concolores habuiſſe videantur.

Itaque Primò, honorificè SS. Patres compellant, quorum tamen dogmata aperto marte impugnant.

Secundò, veterum Hæreticorum doctrinam ex Orco reuocant, quorum tamen nomina deteſtari velle videntur: Simonis Magi, Nouatiani, Manichæi, Donati, &c.

Tertiò, Iuniorum hæreticorum qui poſt ſextum ſeculum emerſerunt, nō tantùm dogmata, ſed etiam nomina exoſculantur, eoſque tanquam maiores ſuos agnoſcunt, Lutherum, Ioannem Huſs, Ioannem Wiclef, Waldenſes, Berengarium, &c. à quibus tamen in multis grauiſsimis fidei capitibus irreconciabiliter diſſentiūt, quamuis eos & Sanctos, & Prophetas, & Euangeliſtas, & Apoſtolos vocare non dubitent. Fruſtrà igitur ab illis antiquitatis auctoritatem mendicare conantur, quorum ipſi in alijs auctoritatem defugiunt: nam Waldenſes, verbi gratia, vel Chriſti Eccleſia fuerunt, vel non: ſi fuerunt, ergo columna fuerunt & firmamentū veritatis: cur ergo ab illis in multis diſſentitis? cur cum ipſorum reliquijs non communicatis? cur ipſi pro ſuisvos non agnoſcunt? Si Chriſti Eccleſia nō fuerunt, quid aliud quàm Satanæ ſynagogam conſtituerunt? Cur ergo eos laudatis? cur pro maioribus veſtris agnoſcitis? cur veſtram lucifugam Eccleſiam ad eos deducere ſimulatis? Nullus inter medios vel nouos Hæreticos eſt, cum quo per omnia conſentitis, ſed de omnibus dicetis quod Mart. Lutherus in aſſertione art. 30. de Ioanne Huſs pronuntiauit. *Non rectè faciunt*, inquit, *qui me Huſsitam vocant: non enim mecum ille ſentit. Sed ſi ille fuit hæreticus, ego plus decies hæreticus ſum, quum ille longè minora & pauciora dixerit, velut inchoans lucem veritatis aperire*. Item; *Igitur Ioannes Huß non repugnare videtur, quominùs ſit monarchia Papæ*, &c. *ego verò etiamſi S. Petrus hodie præſideret Romæ, negabo Romanum Epiſcopum eſſe Papam*. Item, *Articulos Ioannis Huſs omnes damnatos ſuſcipio, paratus defendere eos per Chriſti gratiam* &c. *Verum omnia Ioannis Huſs, etſi ab illis probata, non admitto vt dixi*. Hæc Lutherus: & ne de lana caprina diſsidium eſſe exiſtimaremus, ſtolidiſsimè ſubiungit, *Conatus enim fuit vir ille pius & doctus, id quod & ego in principio conabar, vt decretis Papalibus veritatis opinio ſalua maneret. At ijs ſaluis ipſum perire neceſſe erat, vnà cum Chriſto, & fide & veritate*. Quid dici potuit ſtolidius? vir pius & doctus id ſaluum eſſe vult, quod Chriſto, fidei & veritati interitum molitur: & ipſe quintus Euangeliſta, qui ſciebat ſua ſe dogmata è cælo habere, idem in principio conabatur. Non minor in Caluino ſtoliditas: quos enim pro ſuis maioribus & ſymmyſtis agnoſcit, ab ijs in capitalibus decretis grauiſsimè diſſentit: vt meritò in omnes illos conueniat, quod Lactantius olim in Philoſophos acutè dixit. *In multas ſectas*, inquit,

1. Tim. 3. 15.

Lib. 3. diuinar. inſtit. cap. 4.

quit, *Philoſophia diuiſa eſt, & omnes varia ſentiunt. In qua ponimus veritatem? in omnibus certè non poteſt. Deſignemus quamlibet: nempe in ceteris omnibus ſapientia non erit. Tranſeamus ad ſingulas: eodem modo quidquid vni dabimus, ceteris auferemus. Vnaquaque enim ſecta omnes alias euertit, vt ſe ſuaq; confirmet. Nec vlla alteri ſapere concedit, ne ſe deſipere fateatur. Sed ſicut alias tollit, ſic ipſa quoque ab alijs tollitur omnibus.* Hæc Lactantius: quæ quàm aptè in Hæreticorum ſectas quadrent, hoc ſpectaculo decem illuſtribus coloribus Caluinus perſuadebit, vt & in hoc verum ſit, *Philoſophos Hæreticorum eſſe patriarchas.* Tertull. lib. aduerſus Hermogen. cap. 4.

DISCORDIA PRIMA.

Cum Iconoclaſtis.

COLOR LXXI.

ICONOCLASTAS pro ſuis maioribus non vno loco Caluinus agnoſcit: Nam Primò, Chriſti & Sanctorum imagines, nō alio loco quàm gentium idola vult haberi. 1.11.7. vnde & diſcipuli eius vbi vbi poſſunt, eas non ſine ignominia confringunt, comburunt, aut alio modo demoliuntur.

Secundò, Ipſorum doctrinam de imaginibus complectitur 1.11.13. *Quod ſi,* inquit, *nec tantum periculi immineret, quum tamen expendo in quem vſum deſtinata ſint templa, neſcio quomodo indignum mihi videtur eorum ſanctitate, vt alias recipiant imagines quàm viuas illas & iconicas, quas verbo ſuo Dominus conſecrauit: Baptiſmum intelligo & Cœnam Domini.* Hauſit hæc Caluinus à Gregorio Neocæſarienſi Epiſcopo, Iconomachorum anteſignano, qui ad iſtum ferè modum loquitur in Synodo quam falsò Septimam indigitarunt, & refutatur ab Epiphanio in vera Septima Synodo, act. 3. tomo 3. ſub fin.

Tertiò, quia apertè & ex profeſſo, Iconomachorum Conciliabulum approbat, & Catholicorum Concilium impietatis condemnat. 4.9.9. *Tale vero placitum,* inquit, *palam eſt à Satana manaſſe.* Eſt igitur Caluinus Iconoclaſta. Sed an per omnia? Ex libris Carolinis, quos Caluinus 1.11.14. laudat, & ex hiſtoria Eccleſiaſtica conſtat, in alijs pleriſque dogmatibus Iconoclaſtas à Romanæ Eccleſiæ doctrina non receſſiſſe, imò verò in ſuo Conciliabulo Conſtantinopolitano ante tot annos Caluiniſtas anathematizaſſe: nam c. 15. ijs anathema dicunt, qui B. Mariam non inuocant. Et cap. 17. ijs qui ceteros Sanctos non colunt, nec inuocant. Et cap. 18. ijs qui non credunt Deum redditurum vitam æternam pro meritis operum, ſecundùm iuſtam iudicij ſui libram. Laur. Surius in Commentar. ann. 1549

Libri Carolini docent Primò, vltimum de fidei controuerſiis iudicium, ad Romanum Pontificem pertinere.

Secundò, eam non à Concilijs, ſed à Deo primatum habere.

Tertiò, Concilium etiam plenarium, nullius eſſe auctoritatis, niſi à Romano Pontifice confirmetur.

Quartò, exorciſmum in baptiſmo adhibendum.

Quintò, templa certo ritu dedicanda.

Sextò, pro defunctis eſſe orandum.

Septimò, Sanctos eſſe inuocandos.

Octauò, Sanctorum reliquias venerandas.

Nonò,

Digitized by Google

Nonò, chriſmatis, aquæ & ſalis benedicti vſum in Eccleſia retinendum.

Decimò, in Euchariſtia verè eſſe Chriſti corpus, idque ibidem adorandum, & tanquam verum ac proprij nominis ſacrificium Deo offerendum. Quamuis enim Euchariſtiam vocarent vnicam Chriſti imaginem, quæ à Chriſtianis eſſet retinenda, non videntur tamen Chriſti præſentiam in Sacramento negaſſe, niſi fortè diuiſi fuerint, aut inconſtantes & ſibi contrarij, quod Hæreticis familiare eſt, & ab Epiphanio Iconoclaſtis objicitur, in ſeptima Synodo act.6. tomo 3. in fi. In reliquis autem Eccleſiæ decretis, quæ ab Hiſtoricis non tanguntur, videntur cum Orthodoxis ſenſiſſe: vnde apparet, ſi in vno aut altero puncto cum Caluino conueniant, in alijs viginti aut triginta prorſus diſcordaſſe.

Ne tamen talibus maioribus gloriari pergant Caluiniſtæ, & antiquitatis auctoritatem ſibi vendicare (quod affectare Caluinus videtur. 4.9.9.) non erit abs re Iconomachorum genealogiam ad primordia ſua reuocare, & ſurſum retexere, vt quoniam hæc hæreſis valdè popularis eſt & multis imponit, intelligant omnes quibus auctoribus caput extulerit, & quibus fauentibus progreſſus aliquos fecerit.

2

§. 1.

Anno Domini 362. Iulianus Auguſtus, cognomento Apoſtata, cùm Chriſto nefarium bellum indixiſſet, etiam cum eius imagine pugnandum ſibi exiſtimauit, vt meritò Iconomachorum Princeps haberi poſſit. Rem notiſsimam ſic præter alios narrat Sozomenus lib.5. Hiſtor. Eccleſ. cap.20. *Cùm certior factus eſſet Iulianus Cæſareæ Philippi (eſt ea quidem vrbs Phænicia, quam Paneadem vocant) præclaram eſſe Chriſti ſtatuam, quam mulier quæ ſanguinis profluuio laborabat, cùm eſſet morbo liberata, ibi collocauerat: eam deturbauit, ſuamq́ eius loco poſuit. Quo facto, ignis violentus de cælo delapſus, ſtatuam illam circiter pectus perſecuit, caputq́ vnà cum collo in terram deiecit, atque in faciem humi ea in parte defixit, quæ fuerat à pectore diuulſa. Ex quo quidem tempore ad hodiernum diem atra, tanquam fulminis ictu ambuſta, manet. Id temporis igitur Gentiles ſtatuam Chriſti tanta cum violentia trahebant, vt eam confringerent. At Chriſtiani poſtea eius fragmenta cùm collegiſſent, in Eccleſia poſuerunt, vbi etiam adhuc cuſtoditur. Ex baſi, ſupra quam hæc ſtatua locata erat, herba quædam, vti narrat Euſebius, quæ morbis cuiuſque generis mederi ſoleret, enaſcebatur: quæ quidem cuius generis eſſet, nemo noſtrorum medicorum, qui vel ſcientia valebant medendi, vel experientia, omninò nouit.* Hæc Sozomenus: quibus conferenda eſt ſacra hiſtoria 1.Reg.5.4. de arca Dei, quæ Dagon idolum ſua præſentia confregit, & ignominioſè mutilauit: gemellum huius miraculi exēplum. Ceterùm Centuriatores Magdeburgenſes, qui ſuum Euangelium etiam mendacijs propagandum eſſe cenſent, per ſummam impudentiam id quod Iuliani ſtatuæ accidit, attribuunt ſtatuæ Saluatoris. *Videtur etiam*, inquiunt, *ea fulmine confracta eſſe, vt extaret teſtimonium, ſuperſtitionem illam qua ſtatuis vis aliqua tribuitur, Deo non placere.* Hæc eſt fides, qua veteres Hiſtorias Hæretici tractant, contrà omnium Scriptorum fidem Lectorum inſcitiæ illudentes.

Mat.9.22.

Lib.7.Hiſtor. cap.14.

Bolſec. in vita Caluini cap. 20. in fin.

Centur.4. cap.13.

§. 2.

Anno 476. Iuliano ſucceſſerunt Iudæi, qui in ſuo Thalmud diſertè docent Chriſtianorum Eccleſias eſſe domos idololatriæ: quod propter imaginum frequentiam & venerationem dictum eſſe palàm eſt. Hinc in Septima Synodo Hebræi tanquam Iconomachi non rarò traducuntur.

§. 3.

Anno 485. apparuit Xenaias Perſa, ſeruus fugitiuus, ex Manichæorum ſtirpe, ante baptiſmum epiſcopus, inſignis Iconomachus, de quo ſic Nicephorus Calliſtus lib.16. Hiſtor. cap.27. *Xenaias quidam erat (Philoxenum Græca lingua rectè voces) genere Perſa, & fortuna ſeruus, peridoneus Satanæ miniſter: qui ſub Calandionis epiſcopatu, quum ab hero ſuo profugiſſet, ad Eccleſiam Dei acceſſit, clericum ſe eſſe affirmans, quum quidem nondum diuino regenerationis lauacro initiatus eſſet. Calandion vbi hominem eum, & latentem in eo maleuolentiam ex ſignis & coniecturis quibuſdam cognouit, ab Eccleſia eum*

proſcripſit. Vbi verò Calandioni Petrus Gnapheus ſucceſsit, Xenaiam illum non ſolùm recepit, verumetiam nondum baptiſmo initiatum vicinæ Hierapolis Epiſcopum creauit, & Philoxenum nominauit. Et Petrus vbi tandem ſe Epiſcopatum viro nondum baptizato mandaſſe intellexit, dixiſſe fertur, ſufficere ei pro baptiſmo conſecrationem. *Xenaias iſte primus (ò audacem animum & os impudens!) vocem illam euomuit: Chriſti & eorum qui illi placuere, imagines venerandas non eſſe. Itaque impietatis iſtud mancipium magno cum tumultu*, &c. Fuit autem Petrus iſte Gnapheus ſeu Fullo, homo ſceleſtiſſimus, vt conſtat ex hiſtoria Eccleſiaſtica, qui in cathedram Antiochenam intruſus, Neſtorianus fuit & Theopaſchita, fauit Manichæis, Eutychianis & Sabellianis.

Nota Hæreticorum religionem.

Baron. anno 471. 479. & 482.

§. 4.

Anno 610. aut circiter, prodijt in lucem infamis ille Mahomet, qui inter cetera impietatis dogmata Alcorano comprehenſa, Chriſti & Sanctorum imagines deteſtatur, peculiariter in Chriſti crucem iniurius. Vnde & Mahometani Chriſtianos pro idololatris habent.

§. 5.

Anno 723. Ezides ſeu Gizidus, Arabum ſeu Saracenorum Princeps, ſecta Mahometanus, à Iudæo quodam miſerè deceptus (qui vitæ & regni annos triginta pollicitus fuerat, ſi omnes ſacras imagines à Chriſtianorum Eccleſijs, quæ ſub eius ditione eſſent, auferri mandaret) factus eſt bis Iconomachus: ſed cum intra annum & dimidium mortuus eſſet, eius filius & ſucceſſor Vlidus, Serantapicum (hoc enim Iudæo nomen erat) tanquam parentis interfectorem, turpiſſima morte affecit, & ſic ſacris imaginibus ſuus honor reſtitutus eſt.

§. 6.

Anno 726. Leo Iſaurus Imperator, anno imperij ſui decimo, vt Hebræis, imperium antè pollicitis gratificaretur, contrà ſacras imagines claſſicum cecinit, & edicto propoſito omnes Chriſti & Sanctorum imagines aboleri iuſſit. Poſteà Conciliabulum contra eaſdem coëgit, prorſus illegitimum: à quo Caluinus ad ſua tempora numerat annos circiter nongentos. 4.9.9. cùm tamen vſque ad annum 1536. quo ſuam Inſtitutionem Regi Chriſtianiſmo dedicauit, interſint tãtùm anni 806. Quòd ſi ſuam iconomachiam ab antiquitate commendare voluit, poterat à Iuliano Apoſtata initium facere, & annos 1174. numerare.

§. 7.

Anno 741. Conſtantinus, non minùs impietatis quàm imperij paterni ſucceſſor, edictum cõtrà ſacras imagines promulgauit: & anno 754. pſeudoſynodum 338. Epiſcoporum ſua auctoritate coëgit, quæ falsò Septima Synodus ab Iconoclaſtis appellata eſt: in cuius fine, fœda & impia adulatione Imperatori acclamarunt, *Hodie ſalus mundo: quandoquidem opera tua, ò Imperator, idolis liberati ſumus.* Meruit autem hic Imperator cognomentum Copronymi, tum quòd ſacrum fontem dum baptizaretur, ſtercore fœdaſſet, tum etiam quòd caballinis ſtercoribus & lotio plurimùm delectaretur: homo ferus, magicis artibus addictus, cruentis ſacrificijs ac dæmonum inuocationibus gaudens, in B. Virginem Deiparam blaſphemus, vtpote Neſtorianus Hereticus: vnde anno 775. à Deo percuſſus è vita exceſſit, vociferans (vt ait Cedrenus) ſe adhuc viuentem inextinguibili igni traditum propter Mariam, iubenſque eam exinde honorari tanquam Sanctam Virginem, ac verè Deiparam.

§. 8.

Anno 776. patri ſucceſſit Leo IV. qui ad demerendum ſibi populum hæreſim callidè primùm diſſimulans, poſteà & ipſe Catholicorum perſecutor factus eſt, non ſine vindicta diuina. Nam cùm lapidum pretioſorum ſtudio inſaniret, coronam magnæ Eccleſiæ capiti impoſuit: hinc enati in capite carbunculi, atque ipſe valida febre correptus anno 780. & imperio & vita exutus eſt.

§. 9.

Anno 802. Nicephorus tyrannus per ſummum ſcelus imperium inuadens, quamuis Catholicum ſe ſimularet, tamen Iconoclaſtis occultè fauebat, Manichæorum hæreſim probabat, deridebat colentes diuina mandata, ſacra vt profana habebat, Chriſtianos ſubſannabat qui proxi-

Digitized by Google

mos diligerent. Tandem anno imperij 10. à Crunno Bulgarorum rege ſuperatus, captus & occiſus, meritas impietatis pœnas luit: capite ipſius argento forinſecus veſtito, vt eo tanquam poculo Bulgarorum Principes vterentur.

§. 10.

Anno 814. Leo Armenus, iam confirmato imperio quod malis artibus adeptus erat, Synodum contrà Catholicos conuocauit, & grauem perſecutionem exorſus eſt, quæ multos confeſſores & martyres peperit. Tandem ſeptimo imperij anno, à coniuratis in ipſo templo ante altare ipſa nocte Natiuitatis Domini interfectus eſt.

§. 11.

Anno 823. Michaël Balbus, qui Leoni occiſo ſe ſubſtituerat, occultatum diu virus tandem euomuit, in omnibus Conſtantini Copronymi imitator.

Nam Primò, orthodoxos oppugnabat.

Secundò Iudaiſmum colebat.

Tertiò, mortuorum reſurrectionem non credebat.

Quartò, prophetas irridebat.

Quintò, dæmones eſſe negabat.

Sextò, ſcortationem peccatum non eſſe iudicabat.

Septimò, Iudam inter Beatos adnumerabat.

Octauò, Paſcha alieno tempore celebrari aſſerebat. Tandem nono imperij anno ex dyſenteria mortuus eſt, maledictionibus omnium pro panegyricis infamatus.

§. 12.

Anno 830. Theophilus Michaëlis Balbi filius & ſucceſſor, conciliatis ſibi iuſtitiæ ſpecie omnium animis, & imperio roborato, bellum ſacris imaginibus indixit, Epiſcopos, monachos, omniſq; generis atque ſexus homines orthodoxos, gladio aut exilio, aut diro carcere multauit. Imagines prorſus, niſi fortè ferarum & auium, pingi prohibuit: earumque pictores ſeueriſſimè puniuit: ipſas verò ſacras Imagines in forum proiecit, hæreticorumque ludibrio expoſuit. In locum demortui Theodoti Patriarchæ Conſtantinopolitani, hominis impijſſimi, ſceleſtiorem ſubſtituit Ioannem ſextum, qui ex magiæ peritia, peluium diuinationibus & necromantijs, magnam apud ipſos Imperatores, alioſque hæreticos concitârat ſui exiſtimationem. Ipſe nihilominus Theophilus, cùm lethali dyſenteria laboraret, precibus vxoris Theodoræ & Methodij poſteà Patriarchæ Conſtantinopolitani, ad mentem redijſſe dicitur, & ſacras imagines veneratus: certè eius morte tota iconomachia, quæ annos centum & viginti viguerat, penitus extincta eſt in toto Oriente, circa annum Domini 842.

§. 13.

Circa hæc tempora, nempe anno Domini 825. Claudius Taurinenſis Epiſcopus, Felicis Vrgelitani hæretici Neſtoriani diſcipulus, homo Hiſpanus, imperitus & ſuperbus, iconomachiæ nota infamis fuit: Arij, Neſtorij, Vigilantij & Euſtathij veneno infectus: à Iona Aurelianenſi Epiſcopo ſcriptis confutatus. A quo fere tempore etiam in Occidente, hæreſis illa ſepulta fuiſſe videtur vſque ad annum 1166. quo Waldenſes illam reſuſcitarunt, quos anno 1176. ſecuti ſunt Albigenſes: anno 1372. Ioannes Wiclef, eiuſque ſubſequa Hieronymus de Praga, qui cũ Chriſti imaginem ſtercore fœdaret, Wiclefi tamen imaginem diademate coronatam in cubiculo adorabat. Tandem Patrum noſtrorum memoria, anno 1522. Andreas Carolſtadius abſente Luthero, Sanctorum imagines Wittenbergæ confregit: factum quidem reuerſus Lutherus probauit, modum tamen improbauit, quòd ſe auctore factum non fuiſſet, qui iam pro Papa Wittenbergẽſi haberi volebat. Hæc eſt præclara Iconoclaſtarum genealogia, ab Apoſtatis per Iudæos, Saracenos, Samaritanos, Mahumetanos, Manichæos & varij generis Hæreticos, per magos & necromanticos, atque omnibus flagitijs coopertos, ad Lutherum & Caluinum vſque deducta: vt videant Caluiniſtæ, qui ſacras imagines furioſè inſectantur, quibus maioribus gloriari poſſint, vt quorum ſpiritum ſectantur & doctrinam, eorum etiam exitus perhorreſcant, Iuliani Apoſtatæ, Conſtantini Copronymi, Nicephori tyranni, &c.

Cochlæus in actis & ſcript. Luth. anno 1522.

N O T AE.

1. IN *grauiſsimis fidei capitibus irreconciabiliter diſſentiunt.*] Vel hoc vno diſcrimine Satanæ ſpiritum à Chriſti ſpiritu internoſcas: hic colligit & ex multis vnum facit: ille diſpergit, & ex vno multa facit. Luc. 11, 23. De Catholicis dicere licet, quod eſt Act. 4. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna.* Item Iudic. 20. 2. *Egreſsi ſunt omnes filij Iſraël, & pariter congregati, quaſi vir vnus, à Dan vſque Berſabee.* Et v. 8. *Stanſq; omnis populus, quaſi vnius hominis ſermone reſpondit.* Et v. 11. *Conuenitq; vniuerſus Iſraël ad ciuitatem, quaſi homo vnus, eadem mente, vnoq; conſilio.* Item 1. Reg. 11. 7. *Inuaſit ergo timor Domini populum, & egreſsi ſunt quaſi vir vnus.* Et 1. Eſdræ. 2. v. 64. *Omnis multitudo quaſi vnus, quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Et cap. 3. a. *Congregatus eſt ergo populus quaſi vir vnus in Ieruſalem.* *Pſal. 132. a.* *Ecce quàm bonum & iucundum habitare fratres in vnum:* quod Chriſtus paſſioni proximus, à Patre tam ardenter petiuit. Ioan. 17. 21. 22. 23. At apud Hæreticos tot ſunt opinionum & ſententiarum diuortia, vt nec vnus cum altero, nec ipſe quidem vnus ſecum conuenire poſſit: quod luce clariùs cernitur in Luthero, in Carolſtadio, in Zuinglio, Melanchthone, Bucero, Oecolampadio, Brentio, Oſiandro, inprimis verò in Caluino, vt infrà planum faciemus. *Iudic. 15. 4.* Omnes hi, non ſecus ac Samſonis vulpes, caudis iunctis Eccleſiam Catholicam vnanimiter impugnant: at capita aliò atque aliò diuerſa ſunt, vt non minùs inter ſe quàm cum Eccleſia diſcordent. Diſſenſionis enim Deus illos exagitat, & reipſa fit quod in typo oſtenſum fuit 1. Reg. 14. 20. *Et ecce verſus fuerat gladius vniuſcuiuſque ad proximum ſuum, & cædes magna nimis.* Vide Hoſium in parænesi, ad finem confeſsionis Polonicæ. Bellarm. lib. de notis Eccleſię cap. 10. P. Gaulter. Seculo 1. veritate 1. §. 8. & 9. Coccium to. 1. lib. 8. art. 7. 8. 9. 10.

2. *Iconomachorum genealogiam ad primordia ſua reuocare.*] Argumentum inuictum contra Iconoclaſtas, qui Dei & Diaboli iudicio, ac teſtimonio manifeſtę impietatis & [illegible] condemnantur: Dei, *Baron. anno 728. 844. 847.* quia ſanctiſſimos viros contra iconomachiam excitauit, S. Ioannem Damaſcenum, S. Theodorum Studitam, S. Methodium, &c. tot martyres coronauit, qui pro ſacrarum imaginum veneratione ad mortem vſque certauerunt, Diaboli, quia per ſuos ſeruos, apoſtatas: magos, necromanticos, adulteros, tyrannos, omni ſcelerum & flagitiorum genere infames, Sanctorum imagines (quia ipſos non poteſt) inuadit, vt vel iſta ratione odium ſuum in Sanctos inſatiabile, aliquo modo explere poſſit. *Sueton. in Domitian. cap. 23.* Suetum hoc ijs, qui quos peſſimè oderunt, aliter lædere aut incommodare non poſſunt: vnde & Senatus Romanus occiſo Domitiano, *ſcalas inferri, clypeoſq; & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo affligi iuſsit.* Suetum & Principibus, vt quos perſonaliter punire non poſſunt, in effigie (vt loquuntur) ſuſpendi iubeant, vel comburi aut deartuari: idem ſupplicium ſubituros, ſi poſteà fortè comprehendantur. Sic Nouatores ſuas in Chriſtum iniurias ab eius imagine inchoarunt, in eius diuinitate impugnanda finierunt, ad iſtud prorſus exemplum quod in Symbolis Heroicis refert Claudius Paradinus de Andrea Lampugnano; qui duorum ope ſubnixus in Galeatii Mariæ (Ducis Mediolanenſis, Franciſci Sphortię filii) necem coniurans; quum forma eius & maieſtate ab aggreſſu deterreretur, hanc rationem excogitauit vt animum in concepto facinore roboraret. *Ducis in tabula imaginem ad viuum exprimi curauit, in quam quotieſcumq; occurreret, mucronem ſeu pugionem impingebat. Eo vſus confirmatuſq; conſuetudine, ingreſſus aliquando templum cum coniuratis, Ducem, ſatellitio alioquin ſtipatum, quaſi ſalutaturus adoritur, ac ter illato fortiter in ventrem vulnere, mortuum ſternit.*

D I S C O R D I A S E C V N D A.

Cum Berengario.

C O L O R LXXII.

BErengarius Andegauenſis Archidiaconus, qui Sacramentariorum parens habetur natus eſt Turonis ante ſeculum vndecimum, mortuus anno 1088. nonagenario maior: educatus ſub optima S. Fulberti, Carnotenſis Epiſcopi, diſciplina, cum Adelmanno poſtea Brixienſi Epiſcopo, qui cū alijs doctiſsimis viris, Lantfranco,

Guitmundo,

Digitized by Google

Guitmundo, Algero, &c. errores Berengarij confutauit. Ipſe enim popularis auræ cupidus, cùm in Dialecticis à Lantfranco ſuperaretur, ad Theologica ſe conuertit: & vt aliquid noui adferre videretur, negauit Chriſti corpus eſſe in Euchariſtia, eamque hæreſim latè propagare conatus eſt. Præluſerat illi aliquot annos ante, Leuthericus Senonenſis Archiepiſcopus, quem Rex Chriſtianiſſimus Robertus repreſſerat, & anno 1022. Clericum quẽdam Stephanum nomine, cum duodecim ſocijs, hanc hæreſim obſtinatè defendentem, Aureliæ combuſſerat. Præluſerat & Ioannes Scotus, non Doctor Subtilis ex Fratrum Minorum familia, ſed monachus Benedictinus, V. Bedæ diſcipulus: qui tamen non tam aſſeruiſſe hanc hæreſim, quàm veritatem Catholicam in dubium vocaſſe videri poteſt: quod & de Bertramo dici poſſe videtur, qui tempore Caroli Craſſi vixit, circa annum 886. Berengarius igitur (quod Rege Roberto viuente auſus non fuerat) eo mortuo virus ſuum effundere cœpit, nempe anno 1033. ſed ab Henrico Rege, Roberti filio anno 1035. repreſſus, occultis vijs vti coactus eſt, donec anno 1050. validè erumpens, totam Galliam, atque adeò totam Eccleſiam perturbauit. Quare Leo IX. coactis duobus Concilijs, vno Romæ poſt Paſcha, altero Vercellis menſe Septembri, ipſius hæreſim condemnauit, ipſumque non comparentem ab Eccleſiæ communione ſemouit: vbi & Ioannis Scoti liber, quo Berengarius plurimùm gloriabatur, lectus fuit & pariter condemnatus. Hinc anno 1055. Leone IX. mortuo cùm latiùs ſerperet hæreſis, Victoris Papæ Legati in ipſa Berengarij patria, nempe Turonis, concilium indixerunt: vbi ipſe perſonaliter de hæreſi conuictus, errorem ſuum abiurauit, & Catholicæ fidei propria manu ſubſcripſit. Sed abeuntibus Legatis Apoſtolicis ad vomitum reuerſus eſt, & hæreſim quam damnauerat, fortiùs defendere cœpit: quare Nicolaus Papa anno 1059. Romæ coacto 113. Epiſcoporum Concilio, Berengarium citauit, eumque ad palinodiam adegit, edita Catholicæ fidei profeſſione, quæ in ius Canonicum redacta eſt. can. Ego Berengarius. De conſecrat. d. 2. quam Caluinus 4. 17. 12. imperitè vellicat & irridet. Quamuis autem in celebri hoc Concilio errorem ſuum abiuraſſet, & Ioannis Scoti librum igne combuſsiſſet, non tamen in hac ſententia permanſit: ſed vbi liberam ſcribendi nactus eſt facultatem, aduerſus fidei Catholicæ veritatem quam profeſſus fuerat, inuectiuam edidit, multas in Romanam Eccleſiam euomens blaſphemias. Et ſic per annos propè viginti in ſua hæreſi perdurauit, quum anno 1079. Romæ Concilium coëgit Gregorius VII. in quo Berengarius ſupplex veniam petijt, hæreſim tertiò abiurauit, & in hac abiuratione vſque ad mortem permanſit, quæ contigit anno 1088. in Epiphania Domini. Porrò iam iam moriturus, hæc ipſa cum gemitu prolocutus dicitur, *Hodie in die Apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Ieſus Christus: propter pœnitentiam, vt ſpero, ad gloriam: vel propter alios, vt timeo, ad pœnam.*

Baron. anno 1024.

Hunc Berengarium tot notis inſignem Caluinus pro ſuo parente agnoſcit, obſcuriùs 4. 17. 12. clariùs in vltima admonitione ad Ioachimum Weſtphalum, vbi dicit *ſe non ægrè ferre, quod ſuam de Cœna Domini ſententiam olim in Berengario damnauerit Nicolaus Papa in Concilio Romano, & Gregorius VII. in Concilio Vercellenſi: ſed contrà potiùs ſuſpectam ſibi futuram fuiſſe, ſi Romani Pontifices eam approbaſſent.* Eſt igitur Caluinus ſuo ipſius teſtimonio Berengarianus: ſed an per omnia? imò in vnico præcipuè puncto, in quo ipſe Berengarius inconſtantiſsimus fuit, & alia dogmata adiecit, quæ ne Caluinus quidem exploratas hæreſes eſſe negauerit. Docuit enim,

Primò, *Chriſti corpus & ſanguinem ſimul cum pane & vino in Euchariſtia adeſſe*, & vt ſumi poſsint, quodammodo impanari. Et hanc ipſius Berengarij ſubtiliorem eſſe ſententiam diſcipuli eius aiunt. Ita Guitmundus lib. 1. contra Bereng. At hunc errorem in Lutheranis acerrimè inſectatur Caluinus 4. 17. 20.

Secundò, *Paruulos non eſſe baptizandos.* Guitmundus ibid. Hunc errorem in Michaele Serueto & Catabaptiſtis fuſiſsimè Caluinus confutat 4. 16. 1. & ſeq.

Tertiò, *Legitima matrimonia deſtruebat & improbabat, ita vt omnibus fœminis abuti liceret.* Guitmundus ibid Ad hunc errorem quamuis proximè Caluinus accedat, tum docendo caſtitatem eſſe impoſsibilem, tum multa diuortiorum genera ſtatuendo quæ alias nuptias admittant: nuſquam tamen quod ſciam, apertè docuit promiſcuum feminarum abuſum, quin potiùs deteſtatur. 2. 8. 41. & 4. 20. 15.

Quartò, Multi dicunt eum Magicis artibus (erat enim præſtigiator. Polydor. Virgilius lib. 9. Angl. Hiſtor.) vna nocte fuiſſe Romæ, & eadem legiſſe Turoni vnam lectionē. Guilel. Nangiac. Ita Genebrardus in Chronologia, anno Chriſti 1051.

Quintò, Errores ſuos, eumque maximè de Sacramento altaris, ſæpius reuocauit, & vltimæ reuocationi immortuus eſt: eo facto damnans & anathematizans omnes Berengarianos & Sacramentarios, qui fruſtrà eius nomine & auctoritate abutuntur, quandoquidem ipſe ſæpius periurus, tandem ſuos errores *moriens* abiurauit. Nihil eſt igitur in Berengario quod Caluinum iuuet: multa quæ cauſam ipſius faciant deteriorem,
2 vt qui Berengarianus in vno, in multis Antiberengarianus deprehendi poſsit.

N O T AE.

1 I*Oannes Scotus, Bertramus.*] Tanta eſt Nouatorum in ſuis placitis veterum auctoritate confirmandis inopia, vt ad monachos etiam (quos peſſime oderunt) perfugium habeant. Teſtis eſt Bertramus, quem Centuriatores adducunt nona centuria, cap. 4. §. de Cœna, & quo gloriari ſolent Caluiniſtæ: quamuis ſi diligenter inſpiciatur, parum illis patrocinetur, quemadmodum ex ſcripti occaſione conſtare poteſt. Nam ſub annum Domini 870. mota fuit quæſtio à quodam equite aurato Fredeuardo nomine, vtrùm Chriſti corpus verè eſſet in Euchariſtia, an figuratè: vbi quidam in alteram partem excedentes, ita eius veram præſentiam adſtruebant, vt etiam panis & vini accidentia deſtruerent, aſſerentes id quod oculis videtur, eſſe ipſam ſpeciem, ſeu ſuperficiem, ſeu pellem carnis Dominicæ. Contra hos Bertramus, à Carolo Caluo Imperat. rogatus, ſtilum acuit, & dum panis accidentia defendere nititur, ita loquitur aliquando vt ſubſtantiam carnis Chriſti negare videatur. Eius tamen mens & intentio ſana videtur, quamuis incommodè non rarò loquatur: præterquam quòd quædam ab Hæreticis aſſuta videātur, qui illum primùm Coloniæ anno 1532. poſtea Baſileæ anno 1550. & 1555. impreſſerunt, aut excudendum curauerunt. Certo argumento eſt, quòd inter ſe malè cohæreant, & manifeſtè præcedentibus & conſequentibus contradicant, & exempta ſenſum integrum relinquant. Quamuis autem errauerit Bertramus, non propterea fuit hæreticus: quandoquidem inquirendo magis quàm definiendo iſta ſcripſit, paratus iudicium ſuum meliùs ſentientium iudicio ſubjicere, vt ipſemet in fine libri teſtatur: quod ab Hæreticorum arrogantia & pertinacia longiſſimè abeſt.

2. *In multis Antiberengarianus.*] In vno articulo conueniunt, in ceteris diſſident: nam quid Berengario cum fide ſpeciali? cum iuſtitia imputatiua? cum tota reformatione Geneuenſi? Imò in hoc ipſo puncto, quo Caluiniſmo præluſiſſe videtur, magis cum Zuinglio quàm cum Caluino facit, quandoquidem iſtam fictitiam [illegible], ſola verborum pompa malè fultam, prorſus ignorat.

DISCORDIA TERTIA.

Cum Petrobruſsianis, Henricianis & Apoſtolicis.

COLOR LXXIII.

TRes hæ ſectæ tempore D. Bernardi & Petri Cluniacenſis Abbatis, ex Orco emerſerunt, Berengarij, Manichæi, & aliorum Hæreticorum peſsima germina, qui propter doctrinæ ſimilitudinem inter Caluini Symmiſtas numerari meritò poſſunt. Petrus Bruys ex ea Galliæ Narbonenſis parte oriundus quæ nunc Prouincia dicitur, anno 1126. virus ſuum in Arelatenſi diœceſi tanta pertinacia effudit, vt ad palum comburi, quàm ſuos errores agnoſcere maluerit. Hunc viginti annis poſt Henricus quidam Tholoſanus, monachus apoſtata, ſecutus eſt, qui eius errores de ſuo locupletauit. Apoſtolici autem, incerto auctore, ſed hoc ſpecioſo nomine tumidi, Apoſtolicam vitam profitebantur, & apud ſe ſolos, Dei Eccleſiam eſſe aſſerebant. Hos refutarunt ex profeſſo S. Bernardus ſerm. 66. in Cantica, & Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, Concil. Lateran. ſub Innocẽtio III. Et quamuis in multis cum Caluino conueniant, in pluribus tamen ab eo diſsident, vt ſe à ſuis Symmyſtis longiùs receſsiſſe fateri cogatur: quod ex ſubiectis erroribus perſpicuum fiet. Petri Bruys hæc erant placita.

Baron. anno 1126.

1 Primùm, *Negabat paruulos infra intelligibilem ætatem conſtitutos Chriſti baptiſmate poſſe ſaluari, nec alienam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſua vti non poſſent.* Docet Caluinus paruulos ſaluari, non vi baptiſmi percepti, ſed propter fœdus Abrahæ quo omnes fidelium proles continentur: eſſe tamen baptizandos, tum in ſignum iuſtitiæ acceptæ, tum vt viſibilem Eccleſiam ingrediantur, tum quia Chriſtus ita præcepit. Partim itaque conuenit in hunc errorem, partim recedit.

2 Secundùm, *Templorum vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis loca ſacra ad adorandum.* Primam huius placiti partem Caluinus repudiat 3. 20. 30. alteram approbat in Catholicorum templis, quæ ipſius diſcipuli furioſè in Gallia & Belgio diſturbarunt, aut miſerè deformarunt. 4. 9. 9. tertiam generaliter admittit. 1. 11. 7.

Tertiùm, *Cruces ſacras eſſe confringendas & ſuccendendas, quia ſpecies illa vel inſtrumentum quo Chriſtus tam dirè tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione digna eſt, ſed ad vltionem tormentorum & mortis eius, omni dedecore dehoneſtanda, gladijs concidenda, ignibus ſuccendenda eſt.* Hoc Caluinus cum ſuis planè ſentit, & factis oſtendit: nam & 4. 17. 28. eo nomine S. Auguſtinum ſuperſtitionis arguit. *Quàm rectè*, inquit, *ſuperſtitioſum ritum inter ſymbola præſentiæ Chriſti numeret, non diſputo.*

Quartùm, *Chriſtum ſemel in Cena corpus ſuum & ſanguinem Apoſtolis dediſſe: poſtea nunquam, ſed eſſe meras impoſturas quæ de hoc myſterio dicuntur. Nolite ô populi*, inquiebant Petrobruſsiani, *Epiſcopis, Presbyteris ſeu Clero vos ſeducenti credere: qui ſicut in multis, ſic & in altaris officio vos*

decipiunt: vbi corpus Chriſti ſe conficere, & vobis ad veſtrarum animarum ſalutem ſe tradere mentiuntur. Mentiuntur plane. Corpus enim Chriſti ſemel tantum ab ipſo Chriſto in cœna ante paſſionem factum eſt: & ſemel, hoc eſt, tunc tantum diſcipulis datum eſt. Exinde neque confectum ab aliquo, neque alicui datum eſt Sic illi: cùm quibus Caluinus in vno conſentit, nempe in Cœna quæ nunc repræſentatur, non eſſe præſens Corpus Domini: in duobus diſſentit.

Primò, quòd ipſe Chriſtus in Cœna ſuum corpus diſcipulis dederit.

Secundò, quod nunc ne Sacramentum quidem ſit, aut ſpecies aut figura: nam ipſe licet in Chriſti abſentia, magnum hîc myſterium agnoſcit, cui nec mens planè cogitando, nec lingua explicando par eſſe poteſt. 4. 17. 7.

Quintùm, *Sacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua opera bona pro defunctis fidelibus à viuis fidelibus, facta, eſſe deridenda; neque ijs mortuos vel in modico iuuari.* Hoc totum Caluinus amplectitur.

Baron. anno 1147. His quinque Petri placitis addebat Henricus apoſtata.

Primò; *Cantica Eccleſiaſtica eſſe meram Dei irriſionem.*

Secundò; *Sanctos non eſſe inuocandos.*

Tertiò, *Sacerdotum excommunicationes eſſe contemnendas.*

Quartò, *ſuperſtitioſas eſſe fidelium peregrinationes.*

Quintò, *dierum ſolemnium vacationes.*

Sextò, *chriſmatis & olei conſecrationes: omnes denique Eccleſiaſticas inſtitutiones*, vt S. Bernardus in epiſtola ad Principem Tholoſatium deplorat, & ſimul Caluinum hæc eadem deridentem condemnat. (Lib. 3. vitæ eius cap 5.)

Apoſtolici, præter multa quæ cum Manichæis habebant communia, irridebant Catholicos

Primò, *quod infantes baptizarent.*

Secundò, *quòd orarent pro mortuis.*

Tertiò, *quòd Sanctorum ſuffragia poſtularent.*

Quartò, *quòd crederent purgatorium*: de quibus fusè S. Bernardus ſerm. 66. in Cantica, vbi de illis ſic loquitur. *Ruſticani homines ſunt & idiotæ & prorſus contemptibiles: ſed non eſt (dico vobis) cum eis negligenter agendum. Multùm enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit.* Et infrà: *Nunc autem videte, ſi non proprie dæmonum & non hominum ludificatio hæc; ſecundùm quod prædixerat ſpiritus. Quare ab illis ſuæ ſectæ auctorem, neminem dabunt. Quæ hæreſis non ex hominibus habuit proprium hæreſiarcham? Manichæi Manem habuere Principem & præceptorem,* &c. Rurſus, *Abſtinent namque hi (vt prædixit Apoſtolus) à cibis quos creauit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione: hinc quoque hæreticos ſe probantes, non ſanè quia abſtinent, ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo, ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate*; &c. Et infrà: *Nam quantum ad iſtos, nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubuerſi ſunt. Probatum eſt: mori magis eligunt quàm conuerti. Horum finis interitus, horum nouiſſima incendium manet.* Hęc S. Bernardus de Apoſtolicis: de Henrico verò ſic, epiſt. 240. ad Hildefonſum Comitem S. Ægidij. *Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto religionis habitu (nam monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſeculi, tanquam canis ad ſuum vomitum, eſt reuerſus. Præ confuſione autem habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potiùs non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter quà neſciebat arripuit: factus gyrouagus & profugus ſuper terram.* (Gen. 4. 16.) *Cumq; mendicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu Euangelium: nam litteratus erat. Et venale diſtrahens verbum Dei, euangelizabat vt manducaret. Si quid ſupra victum elicere poterat à ſimplicioribus populi, vel ab aliqua matronarum, id ludendo aleis, aut certè in vſus turpiores turpiter effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diurnum populi plauſum, nocte inſecuta cum meretricibus inuentus eſt prædicator inſignis: & interdum etiam cum coniugatis. Inquire ſi placet, Vir nobilis, quomodo de Lauſanna ciuitate exierit, quomodo de Cenomannis, quomodo de Burdegali: nec patet ei vſpiam reuerſionis aditus, vtpote qui fœda poſt ſe vbique reliquerit veſtigia.*

Videtur

Videtur S. Bernardus noſtri temporis Apoſtatas εἰκονικῶς in Henrico repræſentaſſe, quorum non paucis huiuſmodi egregia facinora contigit deſignare. Nec ſcriptis tantùm & verbis, ſed longè efficacioribus argumentis, diuinis videlicet miraculis has hæreſes Bernardus confutauit, quorum multa & illuſtria narrat oculatus teſtis Gofridus lib. 3. vitæ S. Bern. cap. 5. Quid hîc dicis Caluine? habes Bernardum vt ſanctum & pium ſcriptorem 3.12.3. & 4.7.18. at hic tuas hæreſes ante annos quadringentos, verbis, ſcriptis, miraculis, in Henrico & Apoſtolicis iugulauit. Quid, quòd teipſum iugulas? nam tuos Symmyſtas partim ſequeris, partim relinquis: ſi Dei Eccleſia ſunt, cur ex parte relinquis? ſi Satanæ ſynagoga ſunt, cur ex parte ſectaris? Sed nimirum hic miniſtrorum Satanæ ludus eſt, vt per accidens in quibuſdam conueniant, prout imaginatio currit: per ſe in plurimis diſſideant, quia quiſque vult Rabbinus haberi.

NOTAE.

1. VT *ad palum comburi.*] Habet & ſuos Martyres Diabolus, qui falſam doctrinam ſua morte conſignent, quorum ingentem numerum Hæretici in ſuis martyrologiis accumularunt. Ridiculè: quales enim Martyres ſunt, quorum vnus moritur pro Lutheriſmo, alter pro Zuinglianiſmo tertius pro Anabaptiſmo, quartus pro Caluiniſmo, quintus pro Arianiſmo, &c. An diſſenſionis, Deus eſt, qui Lutheranos, Zuinglianos, Anabaptiſtas, Caluinianos, Arianos, in vnum Paradiſum recondet? Ipſi certè mutuò ſe damnant, atque adeò vt hæreticos deteſtantur, quum capitis ſui viſiones mordicus tueri volunt: quia tamen in Papa, clericis & monachis impugnandis vnanimiter conueniunt, in album Martyrum referuntur. Sic Beza in Iconibus, Ioannem Wiclef, Ioannem Huſs, Vlricum Zuinglium, vt Martyres celebrat (nam primi & tertij cadauer publico iudicio ignibus addictum fuit) & affectui nimiùm indulgens, relicto Caluiniſmo Papiſſare non dubitauit, quum contra decretoriam Magiſtri ſui ſententiam 3.20.20.z. 3.25.6. z. eos in cœlo & *vita cæleſti* reponit. Nemo verò miretur aut durum exiſtimet, Diaboli Martyres ignibus aliquando addici: nam vt taceam eorum plurimos meritas ſcelerum pœnas luiſſe, ipſa certè hęreſis in ſe conſiderata, longè peior, deteſtabilior, ac pernicioſior eſt, quàm illud peccatum quod ſulphure & igne cælitus demiſſo Gen. 19. 24. Deus abominatus eſt, quodque etiamnum (omnibus approbantibus) magiſtratus vſtulatione punire ſolet, vt fusè monſtrauimus in Monitione ad Lectorem. Crudelis miſericordia eſt, quæ vni malo parcit, vt exitialiter noceat mille bonis: quanquam prudentia opus eſt, vt quodque ſuo tempore fiat. Tempus parcendi, tempus puniendi: tempus diſſimulandi, tempus apertè procedendi. Bellar. lib. de ...cis cap. 21

Cuncta priùs tentanda: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Quod nemo niſi malè ſanus negauerit. Illud tamen ſemper cauendum, ne plus mali trahat ſecum medicina quàm morbus: quod quibuſdam locis eueniſſe experientia docuit. Vide Florimundum lib. 7. de Origine hæreſum cap. 6. n. 3 Deut. 13.5.8.12. & cap. 17.12. Praxis eſt 3. Reg. 18.40. quam Caluinus etiam & Beza libris editis, pro noſtra ætate confirmarunt.

2. *S. Auguſtinum ſuperſtitionis arguit.*] Multus eſt D. Auguſtinus in crucis Chriſti ſigno, quod Caluinus cùm Petrobruſſianis execratur, variis encomiis celebrando, in quo cum ceteris Patribus, quemadmodum Caluinus cum ceteris Nouatoribus, conſentit. Multa teſtimonia vide apud Coccium to. 1. lib. 2. artic. 9. P. Gaulter. Veritate 3. in ſingulis ſeculis, maximè ſeculo 5. Ceterùm ridiculus Caluinus, qui eodem §. eundem & ſanctum & ſuperſtitioſum facit, ſecundùm reformatam philoſophiam quę duo contraria in eodem ponit, contra Apoſtolum 2. Cor. 6. 14. *Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate?*

DISCORDIA QVARTA.

Cum VValdenſibus.

COLOR LXXIV.

PAulò poſt S. Bernardi exceſſum, nempe anno Domini 1160. exorti ſunt Waldenſes, ſiue pauperes de Lugduno, quos præ ceteris Hæreticis Caluiniſtæ tanquam fratres exoſculantur, eorumque ſe veſtigiis inſiſtere gloriantur. Sic enim Caluinus epiſt. 201. ad Polonos, cuius initium eſt, Cum de ſtatu. *Cum Waldenſibus*, inquit, *fraterna coniunctio ad extremum vſque colenda eſt*. Beza autem fratres vocaſſe non contentus, *veteris Chriſtianæ purioris Eccleſiæ ſemen appellat, illiſq́; teſtatiſſimam vitæ innocentiam* attribuit: *Et nùnc rurſus*, inquit, *religionis puritate, & omnium Chriſtianarum virtutum exemplis inſignes Eccleſias habent*. Nomen autem à Petro Waldone traxerunt, qui cum eſſet civis Lugdunenſis, & paupertatem Euangelicam cum ſuis profiteretur, etiam pauperes de Lugduno vocati ſunt: damnati ab Eccleſia in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. anno Domini 1179. de quibus ſic Ioannes Criſpinus germanus Caluiniſta, libro Gallicè conſcripto de Statu Eccleſiæ. *Petrus Waldo, civis Lugdunenſis, paulatim denſas temporis illius tenebras illuſtrare cœpit, & fuit ipſe quaſi primum & exiguum reſtaurandæ doctrinæ & religionis Chriſtianæ principium. Hiſtoria talis eſt: Cùm Lugduni multi ex præcipuis ætate ſimul eſſent congregati, tum animi, tum confabulationis cauſa, quidam ex illis ſubitò cecidit mortuus coràm aliis, inter quos fuit & hic Waldo diues. Qui præ ceteris commotus & tremefactus humanæ fragilitatis intuitu, cogitare cœpit (impellente Dei ſpiritu) accuratiùs facere pœnitentiam, & veram pietatem ſolito diligentiùs meditari. Cœpit igitur liberaliùs eleëmoſynas facere, omnibus ædes ſuas aperire, cum omnibus de pœnitentia & vera pietate agere qui ipſum quacunque ex cauſa acceſſiſſent. Multos pauperes & indigos hæc liberalitas allexit, vt iam turmatim ad eum venirentur: ipſe autem ſemper aliquid ex Scriptura lingua vulgari illis explicabat. Erat enim vir doctus (vt teſtantur ſcripta illius temporis, & catalogus teſtium veritatis.) Epiſcopus loci & Prælati, qui vt aiunt, claues portant, & nec ipſi intrant, nec alios intrare ſinunt, murmurare cœperunt, quòd homo laicus & ſecularis, vt vocant, Scripturam lingua vulgari tractaret & explicaret; ac domi ſua conuenticula haberet: illumq́; ſub excommunicationis pœna vt deſiſteret monuerunt. Neque tamen propterea zelus quo Waldo ad gloriam Dei promouendam tenebatur, & paruulorum ardor diſcendi vllo modo refrixit: ſed contrà potiùs iſtorum Prælatorum reſiſtentia & tyrannis, occaſionem dedit aperiendi errores & ſuperſtitiones Romanæ Sedis, quæ tenebris quodammodò occultabantur. Eodem tempore Waldo vulgari lingua antiquorum Patrum teſtimonia collegit, vt ſuos non tantùm Scripturæ auctoritate, ſed etiam Patrum dictis contra Aduerſarios muniret. Veriſimiliter ex hiſtoria colligitur, imò & ex Aduerſariorum ſcriptis illa conuenticula diu duraſſe (fortè quatuor aut quinque annos) cùm Waldo Lugduni docuit, antequam in exilium & diſperſionem mitteretur. Quia enim*

In Iconibus, ſc. Auguſtini Mariorati.

potens

potens erat, & amicos habebat; non ita ſtatim periculis expoſitus fuit, in quæ poſtea incurrit: & ſic nomen pauperum de Lugduno incepit, qui vocabantur etiam Waldenſes, Lugdunenſes & Inſabbatharij, id eſt, qui neque Sabbathum, neque dies feſtos celebrant, & pluribus alijs ſimilibus nominibus, vt deteſtabiles fierent.

Hæc ille iuratiſsimus Caluiniſta, mendaciter in ſuorum maiorum laudes effuſus: nam ſi quid Æneæ Siluio credimus lib. de origine Boëmor. cap. 35. hic VValdo idiota fuit, qui quoſdam libros vulgari ac materna lingua cum quibuſdam Sanctorum dictis ac teſtimoniis ſibi conſcribi fecit: quos libros non ſanè intelligens, ſuo inflatus ſpiritu, Apoſtoli officium prædicando vſurpauit. Cùm itaque multos ſibi aggregaſſet diſcipulos & aſſeclas, peſſimos errores diſſeminare aggreſſus eſt, Eccleſiæ Prælatos & Clerum aſpernando.

Primò, *Sanctos non eſſe honorandos, neque inuocandos.* Ita & Caluinus 3. 20. 20.

Secundò, *Sanctos ad preces noſtras non attendere, imo neque eas audire* 3. 20. 24.

Tertiò, *Sanctorum feſta eſſe deſpicienda atque abolenda.* 1. 12. 1. 2.

Quartò, *Idololatriam eſſe, Chriſti aut Sanctorum imagines in Eccleſiis habere.* 1. 11. 10.

Quintò, *Templa Eccleſiaſtica omnes ſubuertendas eſſe.* Aſſentit ex parte. 4. 4. 8. b. 4. 5. 18.

Sextò, *Salutationem Angelicam eſſe reijciendam.* 3. 20. 21. 22. 23.

Septimò, *Ad ſacrum baptiſma nullam adhibendam eſſe olei vnctionem.* 4. 15. 9.

Octauò, *Confirmationem non eſſe Sacramentum.* 4. 19. 5.

Nonò, *Simplicem Sacerdotem eſſe ordinarium Confirmationis miniſtrum.* 4. 19. 10.

Decimò, *Auricularem peccatorum confeſſionem eſſe tolendam.* 3. 4. 4.

Vndecimò, *Indulgentias nullius eſſe valoris, nec à Papa poſſe concedi.* 3. 5. 2.

Duodecimò, *Nullum eſſe Purgatorium.* 3. 5. 6.

Decimotertiò, *Non prodeſſe defunctis Miſſas, orationes, eleemoſynas,* 3. 5. 10.

Decimoquartò, *Nullum eſſe inter Sacerdotes diſcrimen.* 4. 4. 2.

Decimoquintò, *Non poſſe Eccleſiam leges condere.* 4. 10. 1.

Decimoſextò, *Obedientiam nullam Papæ aut alijs Prælatis exhibendam.* 4. 2. 5.

Decimoſeptimò, *Nihil eſſe meriti in ieiunio, aut ciborum abſtinentia.* 4. 12. 19.

Decimooctauò, *Religioſos mendicantium ordines eſſe commenta Diabolica.* 4. 12. 17.

Decimononò, *Liberum eſſe omnibus Dei verbum prædicare, etiam inuitis Superioribus.* 4. 3. 4.

Vigeſimò, *Extremam vnctionem non eſſe Sacramentum.* 4. 19. 18.

Vigeſimoprimò, *Nullum in Eccleſia fieri verum miraculum.* In epiſt. ad Regem. pag. 5. a.

Vigeſimoſecundò, *Contemnendos & ridendos eſſe Eccleſiaſticos exorciſmos.* 4. 19. 24.

Decimotertiò, *Omnes Eccleſiaſticas benedictiones, olei, ſalis, ramorum, &c. eſſe abijciendas.* 4. 15. 19.

Vigeſimoquartò, *Nihil animæ prodeſſe, quòd corpus terra ſancta mandetur,* 4. 10. 31.

Decimoquintò, *Cantum Eccleſiaſticum ludibrio habendum.* 3. 20. 33.

Decimoſextò, *Iacturam facere temporis, qui Horas Canonicas recitant.* Ibid.

Euge, euge, exclamabit aliquis Caluiniſta: accuſamur à Papiſtis quaſi nuper nati, cùm tamen VValdenſes qui trecentis ampliùs annis nos præceſſerunt, puri puti Caluiniſtæ fuerint. Itane hæretice? an putas fieri poſſe, vt duæ Sectæ, tanto præſertim temporis interuallo diſcretæ, per omnia inter ſe conſentiant? Diſſenſionis ille Deus, qui ſectas omnes in orbem introduxit, magnas inter VValdonem & Caluinum diſcordias & pugnas reliquit, quas operæpretium erit inſpicere, vt Caluiniſtarum gloriatio in fumum euaneſcat.

Primò, *Hominem perfectum non debere manualem laborem exercere.* Caluinus contrà 4. 13. 10.

Secundò, *Solum Pater noſter in precibus vſurpandum.* Contrà 3. 20. 49.

Tertiò, *Euchariſtiæ conſecrationem*

fieri ſepties Pater noſter dicto. Contrà 4.17.43.

Quartò, *Euchariſtiam plus habere virtutis, ſi in Cœna Domini conſecretur.* Contra 2. 8. 31. z.

Quintò, *Euchariſtiam reſeruandam in vſum ægrorum.* Contrà 4. 17. 39.

Sextò, *Tres eſſe in Eccleſia ordines, Diaconatum, Presbyteratum, Epiſcopatum.* Contrà 4. 3. 8.

Septimò, *Laicos qui iuſti ſunt, poſſe Ieſu Chriſti corpus conſecrare.* Contrà 4. 15. 20.

Octauò, *Sacerdotalem poteſtatem peccato mortali amitti.* Contrà 4. 15. 16.

Nonò, *Magiſtratum, ſi in peccatum incidat, amittere omnem poteſtatem.* Contrà 4. 20. 25.

Decimò, *Eccleſiaſticos nullos agros aut bona poſſidere poſſe.* Contrà 4. 4. 7.

Vndecimò, *A tempore Silueſtri defeciſſe Eccleſiam.* Contrà 4. 17. 49.

Duodecimò, *Symbolum Apoſtolorum contemnendum eſſe.* Contrà 2. 16. 5.

Decimotertiò, *Omne iuſiurandum Chriſtianis eſſe illicitum.* Contrà 2. 8. 26.

Decimoquartò, *Carnalem commixtionem omnem eſſe permiſſam, dum feruet concupiſcentia.* Contrà 2. 8. 41. & 4. 20. 15.

Decimoquintò, *Neminem à iudice poſſe morti addici.* Contrà 4. 20. 10.

Decimoſextò, *Et tamen omne peccatum mortale eſſe puniendum.* Contrà 4. 1. 16.

Decimoſeptimò, *Monaſticam vitam & paupertatem profitebantur.* Contrà 4. 13. 17.

Quid ad hæc Caluine? potéſtne Spiritus vnitatis, charitatis & pacis, tam diſcrepantia, & frontibus aduerſis pugnantia ſuis inſpirare? I nunc, & Waldenſes pro fratribus agnoſce, cum quibus de rebus grauiſſimis tibi lis intercedit. Nam vt ſuperiores diſcordias omittam, vbi apud Waldenſes inuenies neceſſitatem abſolutam? ſeruum arbitrium? fidem ſpecialem? iuſtitiam imputatiuam? vbi fœdus Abrahæ pro paruulis ſine baptiſmo decedentibus? vbi metonymiam in his verbis, *Hoc eſt corpus meum*? Atqui hæc ſunt cauſæ tuæ capitalia puncta. Melius igitur de hac veſtra concordia Lutheri iudicium, qui in Colloquiis Germanicis cap. de Suuermeris: *Waldenſium*, inquit, *mirabiles ſunt opiniones de Sacramento altaris, quas ipſi non intelligunt: dicunt in pane & vino non eſſe verum corpus & verum ſanguinem Chriſti, verè, eſſentialiter, naturaliter, ſed tantùm Sacramentaliter. Principiò erant homines auſteri, macerabant ſe lege & operibus, Euangelij promiſſionem non purè tractabant, nec fruebantur læta conſcientia: etſi Papiſtica opera ſpernebant, nihilominus tamen ipſi ſancti operarij apparebant, nec tranquillo erant animo. Errant in eo quòd non credant ſolam fidem abſque operibus iuſtificare, ſed eam oportere eſſe charitate reformatam: de imputata iuſtitia nihil norunt: nihil ſciunt de virtute verbi diuini, quòd Deus nobis etiam antequam boni quidquam operemur, ſit propitius. Rectiùs & puriùs loquuntur de fide quàm Papiſtæ; ſed non poſſunt fidem ab operibus diſtinguere, & cuique ſuum locum tribuere, quod ſingularis eſt artis. Verbum* formata, *in deſcriptione fidei non caret veneno: nec aliud eſt ac ſi quis dicat, quòd opera vnà cum fide iuſtificent, & quòd fides tantùm ſit operculum operum, & fundamentum iuſtificationis. In quo errore multi Patres fuerunt: Ioannem Huſſium idem error decepit.* Hæc Lutherus: ex quibus intelligas quàm bellè Caluiniſtæ Waldenſibus conſentiant.

Coccius tom. 1. lib. 8. art. 4.

NOTAE.

1. N*Omen à Petro VValdone traxerunt.*] Manifeſtum eſt hoc ex omnibus Hiſtoricis, vt mirum ſit Theodoro Bezæ puerilem errorem obrepſiſſe, quum ſcribit in Iconibus Waldenſes ab Alpium anfractibus, in quos ſeſe iampridem receperant, appellatos fuiſſe: niſi fortè (vt callida ſunt Hæreticorum ingenia) aliud hîc ſpectet. P. Gaulter. Seculo 12. cap. 15. n. 87.

2. *Magnas inter VValdonem & Caluinum diſcordias.*] VValdenſes in Bohemia Pighardi vocantur, à quodam Picardo Caluini conterraneo, qui anno Domini 1418. in Bohemiam veniens, Adamitarum ſectam inuexit, & (vt veriſimile eſt) aliqua ex VValdentium fæcibus mutuatus eſt, pro ſolita hæreſum concordi diſcordia. In hos Lutherus acerrimè aliquando inuectus eſt, quòd ab eis ſe tactum putaret, vt in ſuis Reſolutionib. concluſ. 15. *Quòd ſi etiam tempore Apoſtolorum non fuiſſet purgatorium, vt ſuperbit faſtidioſus Pighardus, nunquid ideò credendum eſt Hæretico, vix quinquaginta annos nuper nato, & fidem tot ſeculorum falſam fuiſſe contend...am? maximè cùm ipſe nihil aliud faciat, quàm quòd dicit, Non credo. Et ſic probauit omnia ſua, & improbauit omnia noſtra: quaſi non & lignum & lapis non credant.* Et lib. de decem Præceptis, *Verùm* (inquit) *ne Pighardi Heretici infelices, ſuas partes à me adiutas confidant: qui præ nimia ruditate nobis Teuthonicis (ſuperbiſſimo faſtidio indignati) imponunt, quòd Sanctos Dei colamus, & idola faciamus: & ideò contra nos aceruum verſuum Scripturæ congregant, in quibus prohibetur, ne adoret quis niſi vnum Deum. Simul impij peruerſores Scripturæ, & ſubdoli calumniatores pietatis noſtræ. Ita enim ruſtici illi nos tandem docent, quòd ſolus Deus ſit adorandus, & gloriantur ac ſi nos id ipſum negauerimus.* Hæc Lutherus initio, proprio iudicio condemnatus: nam poſteà in odium Papæ & Romanæ Eccleſiæ longè aliter ad eoſdem ſcripſit, muliebriter blandiens, & hæc ipſa quę damnauerat, in illis probans. *Sed tamen*, inquit, *cùm ſciatis, vos in toto orbe hactenus tanquam peſtilentiſſimos hæreticos proclamatos: hic teſtimonium vobis perhibere volui, quòd propiùs accedatis ad puritatem Euangelij, quàm omnes alij quos ego cognouerim.* Hæc Lutherus qui pro ſua conſtantia rurſus eos poſt hæc damnabit, in colloquiis germanicis, cap. de Suuermeris: *VValdenſium mirabiles ſunt opiniones de Sacramento altaris*, &c. *Errant in eo, quod non credant ſolam fidem abſque operibus iuſtificare*, &c. Quid, ô boni Nouati, exiſtis in deſertum videre? nónne arundinem vento agitatam? Nec pilo conſtantior eſt Caluinus, qui VValdenſes modò improbare, modò probare conuincitur: eodemque vento Caluiniſtæ agitantur etiam hodie, vt eos nec probare, nec improbare velint aut poſſint.

Cochlæus de actis & ſcript. Luth. anno 1523. pag. 103.

Lib. ad VValdenſes.

DISCORDIA QVINTA.

Cum Albigenſibus.

COLOR LXXV.

VVAldenſium ſectam paulò poſt ſecti ſunt Albigenſes, qui circa annum Domini 1170. oſtendere ſe cœperunt, atque ita breuiſſimo tempore per Galliam Narbonenſem excreuerunt, tantaſque 1 vires collegerunt, vt niſi Chriſtiani Principes obſtitiſſent, toti Europæ periculum fuerit ne in ipſorum poteſtatem vi & armis redigeretur. Itaq; Simon Comes de Monte Forti, pius vir & bellator, cruce cum multis aliis aſſumpta, vno die, nem-

Baptiſta Fulgos. lib. 5. Exempl. cap. 2.

pe 17. Calend. Auguſt. anno 1213. ſeptuaginta, vel vt alij volunt, centum Albigenſium millia profligauit, cùm ipſe ſeptem tantùm aut octo millia ſub ſignis haberet. Auxiliabantur illis Petrus Rex Aragoniæ, & Memelinus Afrorum rex potentiſſimus: quorum iſte in prælio occubuit, Memelinus autem ob deletas copias, quas maximas ex Africa in Hiſpaniam traduxerat, mœrore confectus in Sicilia mortuus eſt. Manſerant tamen aliquæ Albigenſium reliquiæ, ex quibus fuiſſe videtur iſte Wilhelmus Nogaretus, Franciæ Cancellarius, qui Bonifacium VIII. anno 1303. ex improuiſo captum aliquandiu detinuit, ſi Gallicis hiſtoricis credimus. Quòd ſi quis tempora, loca, & doctrinam horum hominum attentè conſideret, non dubitabit quin ſicut Waldenſes ex Petrobruſſianis, ita Albigenſes ex Henricianis & Apoſtolicis prognati ſint: nam & magna vtriuſque factionis errorum pars ex Manichæorum fonte manauit (qui iam inde à Roberti Regis Chriſtianiſſimi tempore, nempe ab anno 1122. in Gallia repullulabant) & paulò poſt Henricum & Apoſtolicos, in vicinis locis (nempe Lugduni & in Albigeſio) apparere cœperunt. Nihilominùs Caluiniſtæ hos Albigenſes pro ſuis maioribus eorumque reliquias pro fratribus agnoſcunt: nam & S. Dominicum carnificem vocant, quòd Chriſtianos Principes in iſtos cocitârit, & Theodorus Beza in ſuis Iconibus eos cum Waldenſibus copulans, in commune laudat, tum propter teſtatiſſimam vitæ innocentiam, tum quòd *nunc rurſus & religionis puritate, & omnium Chriſtianarum virtutum exemplis inſignes Eccleſias habeant*. Videamus igitur concordiam hanc, nam fortè verum & hîc erit illud Poëtæ, *Fratrum quoque gratia rara eſt*.

Joannes de Serres, to. 2. Annal.

Primò, docebant *neque Purgatorium eſſe neque infernum*. Quod intellige, vt Catholici credunt: nam Caluini infernum 3.25.12. negaſſe non videntur.

Secundò, *Baptiſmum reijciendum eſſe, tanquam ſupervacaneum & inutilem*. Idem ſentiunt Caluiniſtæ, & ſequitur ex ipſorum principiis: quanquam Caluinus inuidiæ declinandæ, longè hoc reijciat 4. 16.26.

Tertiò, *Chriſti corpus non aliter eſſe in Euchariſtia, quàm in alijs rebus*. At Caluiniſtæ in pane & vino volunt eſſe ſacramentaliter, id eſt imaginariè: reipſa conſentiunt.

Quartò, *peccata Sacerdoti non eſſe confitenda*. Caluin. 3. 4. 4.

Quintò, *inutile eſſe, ire ad Eccleſiam orationis cauſa, aut in ea orare*. Paulò aliter 3. 20. 30.

Sextò, *Defunctis nihil prodeſſe, quæ illis applicantur Suffragia*. Idem 3.5.10.

Cùm verò ex Petrobruſianis, Henricianis, Apoſtolicis & Waldenſibus Albigenſes nati ſint, veriſimile eſt & multa alia Catholica dogmata abnegaſſe, in quibus Caluiniſmo præluſerunt. v. g. *Confirmationem non eſſe Sacramentum, Eccleſiam non poſſe indicere feſta aut ieiunia, Sanctorum reliquias & imagines eſſe abolendas*, quæ aliqui Scriptores illis tribuunt, ſicut & illud, *Romanam Eccleſiam eſſe ſpeluncam latronum, ac meretricem illam* de qua in Apocalypſi cap. 17.3.

Sed ne quis Caluiniſta eos pro fratribus amplectatur, videat quid præterea docuerint.

Primò, *Duo eſſe principia: vnum bonum, ſcilicet Deum: alterum malum, ſcilicet Diabolum*. Vetus Manichæi delirium. 1.14.3. & 2.1.11.2.

Secundò, *Deum creare animas, Diabolum autem corpora*. Nullam autem nouam creari animam, ſed eſſe μετεμψύχωσιν, & ex corpore in corpus animas tranſmigrare, variè pro variis meritis: eius qui malè vixit, tranſire in corpus ſerpentis, aut alterius brutæ animantis: eius qui bene, in Principis aut viri illuſtris corpus. Somnium Pythagoræum.

Tertiò, *Non eſſe corporum reſurrectionem*. Contrà 3.25.6.

Quartò, *Nouum teſtamentum benigno Deo, Vetus verò maligno tribuendum: eius auctorem eſſe mendacem & homicidam*. Contrà 1.6.2.

Quintò, *Nec legem Moſis, nec Prophetas, nec Pſalmos, nec vetus teſtamentum, nec noui teſtamenti Doctores eſſe admittendos*. Contrà 4. 17. 25. 2.

Sextò, *Omnes veteris teſtamenti Patres eſſe damnatos. Ioannem Baptiſtam*

eſſe

Digitized by Google

eſſe vnum è maioribus dæmonibus. Contra 3.20.25.b.4.15.7.

Septimò, *Chriſtum illum qui natus eſt in Bethlehem terreſtri & viſibili, quiq; Hieroſolymis crucifixus eſt, eſſe malum.* Mariam autem Magdalenam fuiſſe illius concubinam, illam nempe adulteram de qua Ioan. 8.2.

Octauò, *Eſſe aliam terram nouam & inuiſibilem, in qua bonus Chriſtus natus eſt & crucifixus. Ipſum autem nunquam comediſſe aut bibiſſe, nec veram carnem aſſumpſiſſe, nec fuiſſe vnquam in hoc mundo niſi ſpiritaliter in corpore Pauli.*

Nonò, *Bonum Deum habere duas vxores, Collant & Colibant, atque ex his filios & filias procreaſſe.*

Ecce ô Nouatores fratres veſtri, qui Caluiniſtico Euangelio præluſerunt. Et ne falsò illis hæc tribui dicatis, conſulite quid olim docuerint Simoniani, Gnoſtici, Ophitæ, Manichæi, Iudæorum Rabbini, &c. quid hodie doceant multi Anabaptiſtæ, quid Dauid Ioriſtæ, quid Henriconicolaitæ, quid Libertini, quid aliæ multæ Sectæ, quæ per Hollandiam, Zeelandiam & Friſiam præcipuè, impunè vagantur, quum vnicuique credere liceat quod lubet. Conſulite, inquam, hæc, & facilè in animum inducetis, veriſſima eſſe quæ de Al-
2 bigenſibus oculati teſtes memoriæ prodiderunt.

N O T AE.

1. A*lbigenſes.*] An iidem cum Patarenis? Vtrique enim Henricianorum ſoboles, & in dogmatibus ſatis conuenire videntur. Sanderus lib. 7. de viſibili monarch. pag. 469. Damnat hos Alexander III. in Concilio Lateranenſi, anno Pontificatus ſui viceſimo, in hunc modum; *Sicut ait beatus Leo, licet Eccleſiaſtica diſciplina ſacerdotali contenta iudicio cruentas non efficiat vltiones: Catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adiuuatur, vt ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt euenire ſupplicium. Ea propter quia in Guaſconia, Albigeſio & partibus Toloſanis, Hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, inualuit damnata peruerſitas, vt iam non in occulto ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos & defenſores eorum, & receptatores anathemati decernimus ſubiacere, &c.* Baron. anno 1179.

2 *Oculati teſtes memoriæ prodiderunt.*] Petrus Vallis Sarnenſis, monachus Ciſtercienſis, qui his temporibus vixit, Albigenſium hiſtoriam contexuit, quam ex manuſcriptis codicibus edidit D. N. Camuzatius Tricaſſinus, & antè in linguam Gallicam verterat Arnoldus Sorbinus Niuernenſis Epiſcopus anno 1569. Mira in iſto libro leguntur, tum facta Albigenſium, tum dogmata: quæ nemo facilè credet, niſi qui ſimilia in noſtris Nouatoribus, præſertim Caluiniſtis, animaduerterit. Vide P. Gaulterium Seculo 12. cap. 17. ſub fi.

DISCORDIA SEXTA.

Cum Ioanne VViclef.

COLOR LXXVI.

Raimund. lib. 4. de orig. hære. cap. 2.

HVnc etiam inter ſuos Maiores numerant Caluiniſtæ, & quidem inter præcipuos: nam Beza in Iconibus refert illum inter viros doctrina ſimul & pietate illuſtres, quorum præcipuè miniſterio vera religio fuit inſtaurata. Nec hoc contentus, primum inter Martyres facit, quibus à ducentis annis vſus eſt Deus ad Eccleſiam ſuam

illuminandam. Quod cur faciat cauſa nulla eſt, cùm Wiclef morte naturali defunctus fuerit: ſed reſpicit ad Concilij Conſtantienſis decretum quo Hæreticus iudicatus eſt, & oſſa eius exhumata igni tradita ſunt, vt ſcribit Roffenſis contrà Lutherum, in refutatione artic. 33. Fuit autem Ioannes Wiclef, natione Anglus, profeſſione ſacerdos, Rector Eccleſiæ de Luttlevvorth, Lincolnienſis diœceſis, ſacræ paginæ in Vniuerſitate Oxonienſi profeſſor, acri & ſophiſtico ingenio, vt ex eius articulis intelligere licet, quos magnam partem ex Petrobruſſianorum, Henricianorum, Apoſtolicorum, Waldenſium & Albigenſium fæcibus hauſiſſe videtur. Cum enim Epiſcopalem Sedem fruſtrà affectaſſet, factus Clero infenſior, errores ſuos circa annum Domini 1377. ſpargere cœpit, conniuentibus tum Rege Eduardo III. tum multis Epiſcopis, & viris Academicis, nequidquam vrgente Gregorio XI. vt in carcerem conjiceretur. De eo ſic ſcribit Ioannes Nider Formicarij lib. 3. *In Anglia infra ſexaginta annos viuebat quidam ſacerdos ſecularis, artium profeſſor, acer ingenio & eloquentia lepidus, ſed errore, ſcriptis & vita nedum hæreticus, ſed & hæreſiarcha, Ioannes Wiclef dictus. qui ſuis libellis in Anglica & Latina doctrina non exactis, Rempub. ſubuertere molitus eſt, & cuius articuli valde occulti ſunt. Hieronymus de Praga in Anglia ſtudens, huius venenum auide hauſit, & poſtea Pragæ copioſe effudit.* Hæc ille. Ceterùm eius articuli 45. in Concilio Conſtantienſi anno Domini 1415. damnati ſunt, quorum aliquos Caluinus amplectitur, aliquos vt hæreticos aut falſos repudiat: contra quàm fraterna illa concordia primâ fronte pollicetur. Sic Lutherus in aſſert. artic. 33. Huſſi quædam amplectitur, quædam rejicit; nec Huſſita vult appellari, ne diſcipulus videretur, qui Doctoris titulo plurimùm ſolebat gloriari.

Polydor lib. 19 hiſtor. Anglior.

Act. 8

Primò, *Subſtantia panis materialis, & ſubſtantia vini materialis, manet in Sacramento Altaris.* Ita & Caluinus 4.17.14. quamuis nullum Altaris Sacramentum agnoſcat.

Secundò, *Accidentia panis non manent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.* Ita 4.17.14. vnde & *Spectrum panis* vocitat.

Tertiò, *Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præſentia corporali.* Ita 4.17.12.

Quartò, *Si Epiſcopus vel ſacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptizat.* Caluinus contrà. 4.19.10.b.

Quintò, Non eſt fundatum in Euangelio quòd Chriſtus Miſſam ordinauerit. Ita 4.18.1. quod 4.18.2. & ſequent. furioſè proſequitur.

Sextò, *Deus debet obedire diabolo.* Hunc verbis negabit Caluinus: concedere tamen debet, ſi ſuis principijs inniti velit, vt ſuprà Color. 11. demonſtratum eſt.

Septimò, *Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.* Ita 3.4.18. vbi Catholicorum confeſſionem in omni euentu rejicit.

Octauò, *Si Papa ſit praſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam, niſi fortè à Cæſare.* Conſentit & diſſentit:

Nam Primò, nullam Papæ poteſtatem agnoſcit, ſiue ſit bonus, ſiue malus. 4.7.24.

Secundò, miniſtri poteſtatem à bonitate aut malitia, à prædeſtinatione aut reprobatione non ſuſpendit. 4.15.16.b.

Tertiò, Fidelium conſcientiam à Cæſaris & Regum imperijs liberat. 3.19.14. & 4.10.5.

Nonò, *Poſt Vrbanum Sextum non aliquis recipiendus in Papam, ſed viuendum eſt, more Græcorum ſub legibus proprijs.* Quanta pugna! S. Gregorium facit Caluinus vltimum Romæ Epiſcopum, 4.17.49. qui ſedit anno Domini 600. Wiclefus Vrbanum VI. verum Papam agnoſcit, qui ſedit anno 1378. inter quos incurrunt anni plus quàm ſeptingenti. Itaque Wiclefo Romana Eccleſia per annos 700. Chriſti ſponſa permanſit, quo toto tempore Caluinus eam facit Satanæ Synagogam, & ſedem Antichriſti.

Decimò, *Contra Scripturam Sacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.* Hoc in Catholicis ſacerdotibus Caluinus facilè admittet, præſertim vbi de principatibus agitur.

Digitized by Google

4.11.11. in ſuis miniſtris minimè. Hi enim non tantùm poſſeſſiones habent, ſed eas etiam augere ſtudent, mercando, medendo, vſuras exercendo, vel apud feneratores pecuniam ſuam deponendo. Vnde Philippus Melanchthon in Apologia Confeſſionis Auguſtanę cap. de Traditionib. hum. artic. 16. *Plane furebat Wiclefus, qui negabat licere ſacerdotibus tenere proprium.*

Vndecimò, *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat eum eſſe excommunicatum à Deo: & qui ſic excommunicat, eſt hæreticus ex hoc vel excommunicatus.* Mira verborum complexio. Caluinus nō facilè hunc articulum admittet: nam qui excommunicatur à Deo, ſecundum ipſum reprobus eſt: quis autem dicet ſolos reprobos à Miniſtris Caluinianis excommunicari? nam reſipiſcentes & pœnitentes ipſi recipiunt. 4.12.10. Et vnde ſciet Miniſter aliquem à Deo eſſe excommunicatum? aut qua ratione imprudens excommunicatio inducet hæreſim aut excommunicationem?

Duodecimò, *Prælatus excommunicans Clericum, qui appellauit ad Regem vel Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & Regni.* Videtur Anglicani Papatus quoddam præludium, quem Caluinus non agnoſcit 4.12.7. & Puritani grauiter auerſantur. Nec ſatis cum ea formula conſentit, quæ proponitur 4.11.3.

Decimotertiò, *Illi qui dimittunt prædicare ſiue audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die iudicij traditores Chriſti habebuntur.* Admittunt omnes noui Prophetæ, quum ipſorum prædicationi impedimentum objicitur, ſiue à Catholicis, ſiue à ſuis Symmyſtis, vt multis exemplis recentibus facilè probatu eſt: non autem quando ipſi alios impedire volunt, præſertim quando Synodicè congregati ſunt, vt in cauſa Hermanni Herberti. 2

Decimoquartò, *Licet alicui Diacono vel presbytero prædicare verbum Dei abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Epiſcopi Catholici.* Hoc poſt apoſtaſiam fecit Caluinus, & omnes noui Euangeliſtæ: nam, vt ipſemet loquitur in epiſt. ad Lectorem, *Doctoris officium in Eccleſia ſuſcepit,* non miſſus, non vocatus, non approbatus. At poſtquam boni illi viri in ſua ſe Sede firmarunt, omnibus ſeueriſſimè prohibent, ne ſine vocatione aut ſine miſſione audeant prædicare, quod Caluinus ſuo ſe gladio iugulans, ſedulò præſcribit 4.3.10. Perperam autem hi Dei verbum prædicare ſe iactant, quum ſenſum Satanicum illi affingunt.

Decimoquintò, *Nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.* Hunc articulum deteſtatur Caluinus 4.15.16. & 4.20.31.

Decimoſextò, *Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, non ſolùm actu delinquentibus.* At Caluiniſtæ in Gallia, Belgio & alijs locis, has conditiones non obſeruarunt, ſed Eccleſiaſtica bona tanquam prædæ Euangelicorum expoſita, etiam ab innocentibus, etiam illi qui non erant Domini temporales, violenter rapuerunt.

Decimoſeptimò, *Populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.* Impugnatur fortiter à Caluino 4.20.31.

Decimooctauò, *Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum auferre eas.* A Papiſtis auferri poſſe Caluinus concedet, quemadmodùm ipſius diſcipuli faciunt, vbi poſſunt: à miniſtris ſuis negabit, etiamſi malè viuant. 2.8.35. Cochlæus anno 1524. pag. 125. a. b.

Decimononò, *Speciales orationes applicatæ vni perſonæ per Prælatos vel religioſos, non plus proſunt eidem quàm generales, ceteris paribus.* Approbat & reprobat:

Nam Primò, nullam bonis operibus vim tribuit.

Secundò, nihil oratione vult obtineri, quod ſine ea obtentum non fuiſſet.

Tertiò, non poſſe opera noſtra bona alijs applicari.

Et tamen Quartò, *Vale amice Lector,* inquit, *& ſi quem ex meis laboribus fructum percipis, me precibus tuis apud Deum Patrem noſtrum adiuua.* Specialibus precibus vult iuuari. In epiſt. ad Lectorem.

Vigeſimò,

Vigeſimò, *Conferens eleemoſynam Fratribus, eſt excommunicatus eo facto.* Admittet facile, ſi excommunicatio latè ſumatur: nam totum Fratrum mendicantium inſtitutum ad Satanam auctorem ablegat. 4.13.17.

Vigeſimoprimò, *Si quis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, tam poſſeſſionatorum quàm mendicantium; redditur ineptior & inhabilior ad obſeruantiam mandatorum Dei.* Vtraque manu applaudit Caluinus 4.13.15.

Vigeſimoſecundò, *Sancti inſtituentes religiones priuatas, ſic inſtituendo peccauerunt.* Idem Caluinus ſaltem de recentioribus Religionibus. 4.13.10.

Vigeſimotertiò, *Religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana.* Ita 4.13.14. *Itaque quot ſunt hodie monaſteria, tot eſſe dico ſchiſmaticorum conuenticula.*

Vigeſimoquartò, *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.* Ita 4.13.10.

Vigeſimoquintò, *Omnes ſunt Simoniaci qui ſe obligant orare pro alijs, eis in temporalibus ſubuenientibus.* Apud Catholicos neque emuntur orationes, neque venduntur: ſed fit quod ſuadet Apoſtolus. 2.Cor.8.14.

Vigeſimoſextò, *Oratio præſciti, nulli valet.* Et hoc facilè admittet, quia vult omnem præſcitum ſemper eſſe Deo odioſum.

Vigeſimoſeptimò, *Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt.* Ita vbique Caluinus, tollens libertatem, caſum & contingentiam. 1.16.9. & 3.23.7.

Vigeſimooctauò, *Confirmatio iuuenum, Clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſeruantur Papæ & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.* Longè deteriùs loquitur Caluinus 4.19.8. & 4.19.24.

Vigeſimononò, *Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in iiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.* Initio idem ſenſerunt Lutherus & Caluinus: poſteà tamen velut neceſſitate adacti, vt ſuos miniſtros perpetuarent, cœperunt & ipſi Academias vel erigere, vel iam erectis vti, ad baccalaureos, licentiatos, magiſtros & Doctores ſolemniter creandos, vt patet Wittenbergæ, Lipſiæ, Heydelbergæ, Lugduni Batauorum, &c.

Trigeſimò, *Excommunicatio Papæ, vel cuiuſcunque Prælati, non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.* Ita omnes noſtri temporis hæretici; poſtquam aliquid ſapere ſibi periiſſe runt; & Papalem excommunicationem tanquam puerorum terriculamenta deriſerunt: nominatim Caluinus 4.2.6.

Trigeſimoprimò, *Peccant fundantes clauſtra: & ingredientes, ſunt viri diabolici.* Ita 4.13.17. quanquam aliquos bonos eſſe cōcedat 4.13.15.z.

Trigeſimoſecundò, *Ditare clerum, eſt contra regulam Chriſti.* Idem colligitur ex 4.5.13. & multis alijs locis.

Trigeſimotertiò, *Silueſter Papa & Conſtantinus Imperator errauerunt Eccleſiam dotando.* Externum Eccleſiarum ornatum inceſſit 4.5.17.

Trigeſimoquartò, *Omnes de ordine Mendicantium, ſunt hæretici: & dantes eis eleemoſynam ſunt excommunicati.* Nihilo meliora ponuntur 4.13.17.

Trigeſimoquintò, *Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad ſeruandum diuina præcepta, & per conſequens ad perueniendum ad regna cælorum, niſi apoſtatauerint ab eiſdem.* Idem 4.13.17. quamuis mitiùs loqui videatur 4.13.15.z.

Trigeſimoſextò, *Papa cum omnibus Clericis ſuis poſſeſſionem habentibus, ſunt hæretici, eo quòd poſſeſſionem habent; & conſentientes eis, omnes videlicet Domini ſeculares, & ceteri Laici.* An iſtam cenſuram timuerunt Caluiniſtę in Francia & Belgio, & ideò omnes Eccleſiaſticos & monachos ſuis bonis exuerunt?

Trigeſimoſeptimò, *Eccleſia Romana eſt ſynagoga Satanæ: nec Papa eſt immediatus & proximus vicarius Chriſti & Apoſtolorum.* Eſt articulus Luthero & Caluino dulcior ſuper mel & fauum. 4.7.24.

Trigeſimooctauò, *Decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ; & ſeducunt à Chriſti fide: & Clerici ſunt ſtulti qui ſtudent eas.* Non abnuet Caluinus 4 qui ſæpius eas epiſtolas vellicat & mordet. 4.7.11. furioſiùs Lutherus, qui rogo exſtructo eas publicè concremauit, non ſine gloriatione Thraſonica. *Deinde,* inquit in aſſert.art.30. *Decretales Papæ non dico apocryphas, ſicut Wi-*

cleſus & Huſs dicere iactantur, ſed impias & Chriſto aduerſarias ſolo ſpiritu Satanæ afflatas, quæ cauſa & eas exuſſi cum fiducia. Hiſtoriam vide apud Cochl. in actis & ſcriptis Lutheri, anno 1520. pag. 43. b.

Trigeſimononò. *Imperator & Domini ſæculares ſeducti ſunt à Diabolo, vt Eccleſiam dotarent bonis temporalibus.* Vt ſuprà art. 33.

Quadrageſimò. *Electio Papæ à Cardinalibus per Diabolum eſt introducta.* Non abnuet Caluinus, qui multa de Prælatorũ electione. 4.5.2. & 4.7.30.

Quadrageſimoprimò. *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere, Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.* At ſecundùm Caluinum, de neceſſitate ſalutis eſt, credere Romanam Eccleſiam non eſſe ſupremam. 4.2.12.b. 4.7.17.b.

Quadrageſimoſecundò. *Fatuum eſt credere indulgentijs Papæ & Epiſcoporum.* Caluinus non tantùm fatuum, ſed etiam impium & ſacrilegum eſſe proclamat 3.5.2.

Quadrageſimotertiò. *Iuramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandũ humanos contractus, & cõmercia ciuilia.* Fortiter refutat Caluinus. 2.8.27.

Quadrageſimoquartò. *Auguſtinus, Benedictus, Bernardus, damnati ſunt niſi pænituerint de hoc quòd habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt & intrauerunt religiones: & ſic à Domino Papa vſque ad infimum religioſum omnes ſunt hæretici.* Aſſentit & diſſentit:

Nam primò, Auguſtinus & Bernardus Caluino ſancti ſunt: ergò prædeſtinati: ergò ſalui.

Secundò, Poſſeſſiones habere tam licitum putat, vt etiam monachis apoſtatis, qui Deo voluntariam paupertatem vouerunt, eas permittat & acquirere & augere.

Tertiò, Religionem à S. Auguſtino inſtitutam damnare non audet 4.13.10. ſed obliquè tantùm perſtringit 4.13.16.

Quartò, Inſtituere & intrare religionem, præſertim recentiorem, abominatur.

Quintò, Papam & Monachos facilè hæreticos proclamabit, ad Lutheri exemplum in aſſertione art. 33.

Quadrageſimoquintò. *Omnes religiones indifferenter introductæ ſunt à Diabolo.* Timidè hoc aſſereret Caluinus, vt qui videri vult antiquis religionibus aliquid tribuere. 4.13.16.

Ex his omnibus perſpicuũ fit, quo loco VVicleſum Caluinus habeat, nempe pro inſigni Doctore, & Papatus oppugnatore: ipſum tamen nõ eſſe VVicleſiſtam, cùm in rebus grauiſſimis ab eo diſſideat. Quid enim grauius quàm definire, vbi ſit vera Chriſti Eccleſia, extra quã vel Caluino teſte 4.1.41. nulla ſalus expectanda eſt? at hanc Romæ vltra ſexcenteſimum annum non fuiſſe ipſe affirmat. 4.17.49. Wiclef autem vſque ad annum milleſimum trecenteſimum ſeptuageſimum Romanã Eccleſiam extendit. Poteſt itaque dicere quod Lutherus in aſſertione art. 30.

Non rectè faciunt qui me Wicleſiſtam vocant: non enim mecum ille ſentit. Sed ſi ille fuit hæreticus, ego plus decies hæreticus ſum, quum ille longè minora & pauciora dixerit, velut inchoans lucem veritatis aperire. Hoc fiet manifeſtius, ſi aduertamus præter hos 45 articulos, fuiſſe alios 260. ex VVicleſi Dialogo, Trialogo & alijs opuſculis ab Academia Oxonienſi excerptos, qui à Concilio Conſtantienſi eadem act. 8. cõdemnati fuerunt, aliqui vt hæretici, quidam vt ſeditioſi, quidam erronei, alij temerarij, nonnulli ſcandaloſi, alij inſani, nec non omnes penè contra bonos mores & Catholicam veritatem. Porrò act. 15. nonnulli ex his articulis recenſentur, quos probare vix audeat Caluinus.

Primò. *Quodlibet eſt Deus. Qualibet creatura eſt Deus. Vbique omne ens eſt, cùm omne ens ſit Deus.* Stoicorum & aliorum Philoſophorũ ſunt deliria, qui totum hoc vniuerſum Deum faciebant, & ſingulas res Dei membra aut partes, vt Plinius libro ſecundo capite primo. de quibus vide Lipſ. libro primo Phyſiol. diſſ. 8. D. Auguſtin. lib. 7. de Ciuit. Dei, c. 23.

Secundò. *Imaginandum eſt vnam ſubſtantiam corpoream in principio ſuo ductam eſſe ex indiviſibilibus compoſitam, & occupare omnem locum poſſibilem.* Blaſphemia in Dei omnipotentiam, quaſi nihil poſſit facere præter id quod fecit. Vide Color. 11.

Tertiò, *Deus nihil poteſt annihilare nec mundum maiorare vel minorare, ſed animas vſque ad certum numerum creare, & non vltrà.*

En quo Patre & Doctore glorientur Caluiniſtæ, cuius vel placita vel deliria magna ex parte repudiant, vt cùm dicit, *Infans præſcitus & & baptizatus, neceſſariò viuet diutiùs, & peccabit in Spiritum Sanctum, ratione cuius merebitur vt perpetuò condemnetur: & ita nullus ignis poteſt ipſum comburere pro hoc tempore vel inſtanti.* Hanc ſtultam philoſophiam Caluinus non admittit, ſed cùm ſuis principijs conſequenter vult loqui, infantem prædeſtinatum ſaluari vult ſine baptiſmo & bonis meritis: infantem præſcitum damnari cum baptiſmo ſine malis meritis.

NOTAE.

1. *CVm Epiſcopalem ſedem fruſtrà affectaſſet.*] Hic eſt ſpiritus, qui Hæreticos inflat: hæc eſt ſapientia qua gloriantur, *terrena, animalis, Diabolica.* Iacob. 3. 15. De Thebuli (quem alii Theobuten nominant) primo hæretico, ſic ait Euſeb. lib. 4. Hiſtor. cap. 21. *Et quoniam Eccleſia nondum erat falſa peruerſæ Hæreticorum doctrina inanitate corrupta, idcircò Virgo appellata fuit. At Thebulis, propterea quòd in petitione Epiſcopatus repulſam tulerat, eam errorũ labe inficere exorſus eſt.* In eundem lapidem impegerunt Simon Magus, Valentinus, Marcion, Montanus, Nouatianus, Sabellius, Arius, Aërius, Sabbatius: & quamuis noſtri Prędicantes, homines ferè viles ſint, qui prædicant vt manducent, nec ad Epiſcopalę ſolium adſpirare poſſint, non defuit tamen quibuſdam arrogantia, vt ſua ambitione fruſtrati, tanquam de contempto Epiſcopatu, calcatis in pictura Epiſcopalibus mitris, vaniſſimè gloriarentur.

[Ex hiſtoria Hegeſippi, apud Niceph. lib. 4. cap 7. Bellarm. lib. de notis Eccleſiæ. c. 10.]

2. *In cauſa Hermanni Herberti.*] Digna quę poſteritati tradatur hiſtoria, quam edidit Synodus Hagienſis, ab Hermanno contempta, & ſubdolè irriſa, quum Gaudę ſub alis Kegelini, tunc potentia & auctoritate præualidi, protegeretur. Fuerat is Monachus Auguſtinianus, & Apoſtata factus Lutheriſmum primùm eſt amplexus. Sed quum anno Domini 1578. Dordraci magna eſſet prædicantium penuria, eò vocatus Lutheriſmum ſpecie tenus exuere, & Caluiniſmum induere coactus eſt: quanquam ad Dauidioriſmum, magis propendere videretur, cuius etiam primarium librum (*Het VVonderbouck*) per fratrem ſuum naturalem, pacta lucri dimidia parte imprimere conatus eſt. Dordraco igitur turpiter eiectus, Gaudam confugit, ibique Magiſtratus beneficio diu Prædicantem egit, libentiſſimè à Libertinis & Dauidioriſtis auditus. Cùm autem librum edidiſſet in illa Apoſtoli verba (*Si præputium iuſtitias legis cuſtodiat: nónne præputium illius in circumciſionem reputabitur?*) deprehenſi ſunt Leydenſium Profeſſorum iudicio aliquot errores, quos & iuſſus eſt corrigere, & coram Synodo Hagienſi ſe ſiſtere. Sed ille ſuo magiſtratu fretus, omnia ſubdolè contempſit, & eundem librum (foliorum forma & numeris mutatis, ne errores à Theologis notati deprehendi poſſent) denuò recudi curauit: atque ita eluſis aduerſariis, Goudæ vſque ad mortem perſeuerauit, relicto filio, non doctrinæ, ſed cathedræ ſucceſſore.

[Rom. 2. 26.]

3. *Præter hos 45 articulos.*] In actis Concilij Conſtantienſis, breuitatis cauſa, quadraginta quinque VVicleffi articuli dumtaxat recenſentur: at ille tam multos errores & blaſphemias euomuit, vt fidem Catholicam non ſolum improbè interpretari, ſed etiam à fundamentis euertere conatus ſit. Collecti ſunt ex libris eius errores 303. & in certas claſſes diſtributi. v.g. Contra Deum & potentiam eius, articuli 10. Contra venerabile Sacramentum Euchariſtię, articuli viginti ſex.

Contra Sacramenta in genere, articuli 4. & ſic deinceps: quæ omnia vide apud Cochlæum. lib. 3. Hiſtoria Huſſitar. pag. 122.

Digitized by Google

DISCORDIA SEPTIMA.

Cum Ioanne Huſz.

COLOR LXXVII.

IOannes Huſz Wicleffi ſubſequa, inter Caluiniſmi præcurſores meritò referri debet, quamuis nondum conſummatus Caluiniſta, vt qui tantùm lumen noui Euangelij cœperit aperire. Natione fuit Bohemus, ſtatu ſacerdos, profeſſione Doctor Pragenſis: qui vt Collegis doctior videretur, Wicleffi libris ex Anglia allatis plurimùm vtebatur, cuius ſic errores imbibit, vt vitam potiùs quàm illos relinquere maluerit, condemnatus ad rogum in Concilio Conſtantienſi. Apparere cœpit circa annum Domini 1407. quum eodem ferè tempore Petrus Dreſdenſis & Iacobellus Miſnenſis, controuerſiam de communione ſub vtraque ſpecie mouere cœperunt, quæ totam Bohemiam in graues & diuturnas calamitates coniecit. Porrò ipſe Huſſus cùm pertinaciter ſuos errores defenderet, nec vllo modo ſanas monitiones audire vellet, Conſtantienſis Concilij decreto degradatus, & brachio ſeculari traditus, ſexta Iulij anni 1415. publicè combuſtus fuit. Quem anno ſequenti, 30. Maij ſecutus eſt ſimili ſupplicio, Hieronymus de Praga laicus: qui cùm anno 1415. 23. Septembris hæreſim fictè abiuraſſet, faſſus eſt coram toto Concilio ſe fuiſſe mentitum, & obſtinatè Wicleffi & Huſsi erroribus immortuus eſt. Hanc Huſſi & Hieronymi damnationem Hæretici ægerrimè ferunt, totumque Concilium grauiſſimè accuſant.

1 Primò, quod eos combuſſerit: nam & ipſi malè ſibi conſcij, rogum timent, ac proinde Lutherus art.33. aſſerit, *Hæreticos non eſſe comburendos.*

Secundò, quòd contra fidem datam.

Tertiò, quòd docuerit fidem Hæreticis non eſſe ſeruandam.

Sed ad Primum, Cur Caluinus Michaëlem Seruetum igni addixit, & factum ſuum edito libro defendit? Cur Theodorus Beza ſcriptum euulgauit de Hæreticis à magiſtratu puniendis? Cur Sereniſſimus magnæ Britanniæ Rex, tanquam alter Phinees à Caſaubono laudatur, quòd Arianum quendam ignis ſupplicio condemnârit? Nam Arianus iſte hæreticus fuit, & paucos fortè ſubuertit: Huſſus autem fuit hæreſiarcha, & totam Bohemiam ſuo veneno infecit.

Ad Secundum, Nego quòd contra fidem datam: non tantùm quòd Imperator Concilio præiudicare non potuit, ſed multo magis quòd ipſe Huſſus conditionibus *Salui conductus* non ſtetit, ac proptereà iure gentium ius omne amiſit, quod prætendere poterat. Hieronymus autem de Praga in ſe ſententiam tulit, quum in ſua ficta palinodia ſic ait: *Et ſi ego ipſe aliquando (quod abſit) aliquid contra ſentire aut prædicare præſumpſero, Canonum ſeueritati ſubiaceam, & æternæ pœnæ obligatus inueniar.*

Ad

Ad tertium, Falſum eſt, & Hæreticorum commentum, Concilium hoc docere. Hæc enim eſt doctrina Catholica, omnibus datam fidem eſſe ſeruandam, Turcis, Iudæis, Hæreticis, hoſtibus: niſi aut malum ſit quod promiſeris, aut alter ſuis non ſtet promiſſis. Cur enim ego legibus & conditionibus tenebor, quas ipſe prior tu violaſti?

Sed ad rem. Theodorus Beza in Iconibus, Ioannem Huſs (quod lingua Bohemica anſerem ſonat) miris laudibus effert, vt qui fuerit anſer, cuius *minimè obſtrepero, ſed ſuauiſſimo ac planè tempeſtiuo clangore; cælitus po-*
tiùs quàm ex terra ſonante, veternoſi tot 3
ſeculis Chriſtiani ſint excitati. Agnoſcit ergo ſuum parentem, agnoſcit Euangelij præconem, ſed vſque ad Caluini aras, vt ex ſubiectis triginta articulis, in Concilio Conſtantienſi damnatis, perſpicuum euadet, in quibus illa diſcors concordia vbique ſe prodit.

Act 15. & rurſum act. 45. in bulla Martini V.

Primus, *Vnica eſt ſancta vniuerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum vniuer-*
ſitas. & infrà ſequitur, *Vniuerſalis ſan-* 2
cta Eccleſia tantum eſt vna, ſicut tantùm eſt numerus vnus omnium prædeſtinatorum. Caluinus hîc verſipellis eſt & Vertumnus: facit Eccleſiam viſibilem & inuiſibilem, & vtrique ſuas conditiones aſſignat: quis neget eſſe duas? De inuiſibili cum Huſſo conſentit. 4.1.2. de viſibili non item, quam 3.22.6. *falsò Dei nomen ostendere* dicit: & tamen extra eius gremium nullam eſſe ſalutem. 4.1.4. affirmat.

Secundus, *Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quoſdam actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles.* Et hîc Caluinus varius eſt: nam 3.24.10. initium iuſtitiæ neque à prædeſtinatione, neque ſtatim ab vtero, ſed à Dei vocatione ſumit. At 4.16.18. ſtatim ab vtero, id eſt vt ipſe interpretatur, ante natiuitatem: & cùm iuſtitia ſecundùm ipſum numquam excidat. 3.2.21. ſequitur Paulum nunquam diaboli membrum fuiſſe: cùm ex priore ſententia vſque ad vocationem talis fuerit.

Tertius, *Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ, cùm nulla pars eius ab ea finaliter excidet, eò quòd prædeſtinationis charitas quæ ipſam ligat, non excidit.* Alludit ad 1. Cor. 13.8. Facilè hîc ſe expedire putat Caluinus, cùm docet præſcitos ſeu reprobos eſſe viſibilis Eccleſiæ partes, non autem inuiſibilis. 4.1.7. ſed de hoc infrà latiùs. Quomodò autem probabit, quòd prædeſtinationis effectum charitati tribuat Huſſus, ipſe autem ſoli fidei? 3.11.19. & 3.18.8.

Quartus, *Duæ naturæ, diuinitas & humanitas ſunt vnus Chriſtus.*) nempe ſingulatim & diuiſim, quemadmodum Wicleff, Huſſi præceptor intellexit, quaſi verum eſſet dicere, Diuinitas eſt Chriſtus, Humanitas eſt Chriſtus. Alioquin in ſenſu copulato propoſitio eſt vera & Catholica, & SS. Patres ſic frequenter loquuntur.

Quintus, *Præſcitus etſi aliquando ſit in gratia ſecundùm præſentem iuſtitiam, tamen nunquam eſt pars ſanctæ Eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, ſed non à gratia prædeſtinationis.* Hîc rurſus ſecum pugnat Caluinus: nam 3.24.8.b. præſciti ſic illuminantur aliquando ad tempus ſicut electi: at 3.2.21. vera fides & iuſtitia ſemel habita nunquam amittitur: ergo ſi reprobus aliquando verè credit, iam inter electos numerandus erit.

Sextus, *Sumendo Eccleſiam pro conuocatione prædeſtinatorum, ſiue ſint in gratia, ſiue non ſecundùm præſentem iuſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt articulus fidei.* Vult igitur homines ſceleſtiſſimos, atque adeò infideles, ſi modò ſint prædeſtinati, ſemper eſſe partes ſeu membra Eccleſiæ, de qua dicimus, *Credo ſanctam Eccleſiam Catholicam*: ſanctos autem & iuſtos nunquam eſſe, ſi ſint præſciti ſeu reprobi. Vide art. 1.

Septimus, *Petrus nec fuit, nec eſt caput Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ.* Ita Caluinus 4.6.3. & quamuis Petrus fuiſſet, non idem Succeſſori cõcedit. 4.6.8. & vt Succeſſor habuerit in omnes Eccleſias principatum, negat tamen id Romano Epiſcopo conuenire. 4.6.11.

Octauus, *Sacerdotes quomodolibet criminosè viuentes, ſacerdotij polluunt poteſtatem: & ſicut filij infideles ſentiunt infideliter de ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, de clauibus, officijs, cenſuris, moribus, cerimonijs, & ſacris rebus Eccleſiæ, vene-*

ratione

Digitized by Google

ratione reliquiarum, indulgentijs & ordinibus. Multa hic ſunt à Caluiniſmo aliena.

Primò, Miniſtrorum poteſtas à vitæ probitate dependens. 4. 15. 16.

Secundò, Numerus Sacramentorum. 4. 18. 20.

Tertiò, Res ſacræ Eccleſiæ. 4. 15. 19.

Quartò, Veneratio reliquiarum. 4. 13. 7.

Quintò, Indulgentiæ. 3. 5 2.

Sextò, Ordines Eccleſiaſtici. 4. 19. 22.

Nonus, *Papalis dignitas à Cæſare inoleuit: & Papæ præfectio & inſtitutio, à Cæſaris potentia emanauit.* Ita & Caluinus, qui etiam ad pacta vtrimque firmata recurrit. 4. 7. 17.

Decimus, *Nullus ſine reuelatione aſſereret rationabiliter de ſe vel de alio, quòd eſſet caput particularis ſanctæ Eccleſiæ: nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ.* Concluſionem admittet Caluinus. 4. 7. 23. rationem ſeu fundamentum negabit.

Vndecimus, *Non oportet credere, quòd iſte quicunque eſt particularis Romanus Pontifex, ſit caput cuiuſcumque particularis Eccleſiæ ſanctæ, niſi Deus eum prædeſtinauerit.* Contrà 4. 15. 16.

Duodecimus, *Nemo gerit vicem Chriſti vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus, cùm nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam poteſtatem, quia ad illud officium vicarij requiritur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.* Væ Miniſtris Caluinianis, ſi hãc propoſitionẽ admittant, cùm ſuo ipſorum iudicio à capite ad calcem ſint pleni peccatis, nec vllum opus edant, quod non mereatur iuſtam opprobrij mercedem. 2. 1. 8. c. 3. 14. 9. z.

Decimustertius, *Papa non eſt manifeſtus & verus ſucceſſor Principis Apoſtolorum Petri, ſi viuit moribus contrariis Petro: & ſi quærit auaritiam, tunc eſt vicarius Iudæ Scariothis. Et pari euidentia Cardinales non ſunt manifeſti & veri ſucceſſores collegij aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſeruantes conſilia & mandata Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Nota Ioannem Huſs agnoſcere Cardinales pro veris Apoſtolorum ſucceſſoribus, ſi rectè viuant.

Secundò, agnoſcere Chriſti conſilia, diſtincta à mandatis.

Tertiò, Dei mandata poſſe ſeruari. Quæ tria Caluinus ſine ſtomacho audire non poteſt, vt patet 4. 7. 30. a. 4. 13. 12. b. 2. 7. 5. a.

Decimusquartus, *Doctores, ponentes quòd aliquis per cenſuram Eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, iudicio ſeculari eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, Scribas & Phariſæos, qui Chriſtum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipſum ſeculari iudicio tradiderunt, eo quòd tales ſunt homicidæ grauiores quam Pilatus.* Ioan. 18. 31. Hunc tuum Symmyſtam exoſculare Caluine, qui te ante tot annos in Scribam & Phariſæum tranformauit, quùm Michaelem Seruetum brachio ſeculari magiſtratus Geneuenſis tradidiſti: eius iudicio homicida grauior quàm qui eum combuſſerunt.

Decimusquintus, *Obedientia Eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinuentionem ſacerdotum Eccleſiæ, præter expreſſam authoritatem Scripturæ.* Et hoc Caluinus non abnuet. 4. 10. 14. a.

Decimusſextus, *Diuiſio immediatè humanorum operum eſt, quod ſint vel virtuoſa, vel vitioſa: quia ſi homo eſt vitioſus, & agat quidquam, tunc agit vitioſè: & ſi eſt virtuoſus & agat quidquam, tunc agit virtuoſè: quia ſicut vitium, quod crimen dicitur ſiue peccatum mortale, inficit vniuerſaliter actus hominis vitioſi, ſic virtus viuificat omnes actus hominis virtuoſi.* Mira eſt hæc philoſophia, quàm Caluinus magna ex parte repudiat:

Nam primò, Omnia hominis opera contendit eſſe vitioſa. 3. 14. 9. z.

Secundò, Non agnoſcit diſcrimen inter peccatum mortale & veniale, ſed omnia facit mortalia. 3. 4. 28.

Tertiò, Ex profeſſo ſimilitudinem hanc qua Huſſus nititur, impugnat. 3. 18. 10 b. aliamque vult eſſe rationem malorum operum, aliam bonorum. Hoc tamen admittit, Quidquid agit vitioſus, vitioſum eſt: & cùm omnes contendat eſſe vitioſos, ſequitur perſpicuè, quidquid agunt homines etiam ſanctiſſimi, vitioſum eſſe & damnationi obnoxium, quod ipſe ſine vllo inuolucro frequẽter docet. 3. 14. 11. a. &c. Ita *ſuum* Huſſum *nõ ſuum* facit.

Decimusſeptimus, *Sacerdos Chriſti viuens ſecundùm legem eius, & habens notitiam Scripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare non obſtante prætenſa excommunicatione.* Et infrà, *Quod ſi Papa vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti ſic diſpoſito non prædicare, non debet obedire ſubditus.* Hoc ad Petri Waldonis & Wicleffi exemplum præſtitit Huſſus,& ſecuti ſunt Lutherus, Zuinglius, Caluinus, &c. Quis enim eſt nouorum prædicantium, qui ſibi non arroget quod Huſſus hîc requirit?

Decimusoctauus, *Quilibet prædicantis officium de mandato accipit qui ad ſacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætenſa excommunicatione non obſtante.* Caluinus contrà:

Nam primò, Nullum Sacerdotium agnoſcit. 4. 19. 30.

Secundò, Nullum vult prædicare niſi vocatum & miſſum. 4. 3. 10. & 4. 15. 22. Excommunicationis contemptum, ſi ab Eccleſiæ Catholicæ Prælatis feratur, omninò probat. 4. 2. 6.

Decimus nonus, *Per cenſuras Eccleſiaſticas, excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ad ſui exaltationem Clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat; auaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichriſto. Signum autem euidens eſt, quòd ab Antichriſto tales procedant cenſuræ, quas vocant in proceſſibus ſuis fulminationes, quibus Clerus principaliſſimè procedit contrà illos qui denudant nequitiam Antichriſti, quàm Clerus maximè pro ſe vſurpauit.* Omnia Caluino arrident, eo excepto quod dicitur de via Antichriſto præparanda, quem ipſe ante tot ſecula veniſſe contendit. 4. 18. 18.

Vigeſimus, *Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc vt Iudas Apoſtolus eſt diabolus, fur, & filius perditionis: & non eſt caput ſanctæ militantis Eccleſiæ, cùm nec ſit membrum eius.* Caluinus partim aſſentit, partim diſſentit, vt ſuprà art. 5. 10. 12.

Vigeſimusprimus, *Gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus Eccleſiæ & quodlibet eius membrum iungitur Chriſto capiti inſolubiliter.* De inuiſibili Eccleſia admittet Caluinus. 4. 1 2. de viſibili negat. 4. 1. 16.

Vigeſimusſecundus, *Papa, vel Prælatus malus & præſcitus, eſt æquiuocè Paſtor, & verè fur & latro.* Negat Caluinus cum ſuis, quia ſuo ipſorum iudicio ſemper ſunt mali. 2. 1 8.

Vigeſimustertius, *Papa non debet dici Sanctiſſimus etiam ſecundùm officium, quia aliàs Rex etiam deberet dici Sanctiſſimus ſecundùm officium, & tortores & præcones dicerentur ſancti, imò etiam diabolus deberet dici ſanctus, cùm ſit officiarius Dei.* Digna auctore ſuo comparatio, qui prædicandi officium quod aſſumpſerat, à Diaboli officio diſtinguendum non putat: cui Caluinus non parùm fauet, quum docet Deum principaliter & efficaciter omnia operari, neceſſariò adigendo bonos ad bona, malos & Diabolos ad mala. 2. 4. 4. Ceterùm Papa vocatur Sanctiſſimus potiſſimùm propter ſanctitatem doctrinæ, quatenus impoſſibile eſt, ipſum aliquid ſanæ fidei contrarium ex cathedra docere, iuxta magnificam illam Chriſti promiſſionem. Luc. 22. 32. *Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Quod priuilegium nullis aliis, etiam Apoſtolicis Sedibus conceſſum eſt.

Vigeſimusquartus, *Si Papa viuat Chriſto contrariè, etiamſi aſcenderit per ritum & legitimam electionem ſecundùm conſtitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde aſcenderet quàm per Chriſtum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth ritè & legitimè eſt electus à Deo Ieſu Chriſto ad Apoſtolatũ, & tamen aſcendit aliunde in ouile ouium.* Refutat Caluinus 4. 15. 16

Vigeſimusquintus, *Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Wiclef per Doctores facta: eſt irrationabilis & iniqua & malè facta, & ficta eſt cauſa per eos allegata, videlicet ex eo quòd nullus eorum ſit Catholicus, ſed quilibet eorum aut eſt hæreticus, aut erroneus, aut ſcandaloſus.* Idem dicet Caluinus: nam hęreticorum proprium eſt, maiorum ſuorum doctrinam diſcerpere, partim probare, partim reprobare. Pertinaciùs Hieronymus de Praga, qui in Palinodiæ ſuæ palinodia (quæ ponitur in Concilio Conſtantienſi act. 21.) affirmauit ſe in libris Wicleff & Ioannis Huſs,

nullam

nullam vnquam hæreſim vel errorem legiſſe.

Vigeſimusſextus, *Non eo ipſo quo Electores vel maior pars eorum conſenſerit viua voce ſecundùm ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitimè electa, vel eo ipſo eſt verus & manifeſtus vicarius vel ſucceſſor Petri Apoſtoli; vel alterius Apoſtoli in officio Eccleſiaſtico. Vnde ſiue electores bene, ſiue malè elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipſo quo quis copioſiùs operatur meritoriè ad profectum Eccleſiæ, habet à Deo ad hoc copioſiùs poteſtatem.* Caluinus hunc probare non poteſt, niſi Miniſtrorum Geneuenſium electionem ambiguam faciat, & bonorum operum merita agnoſcat. Inclinat tamen 4. 7. 24. vbi inter Regem & Epiſcopum differentiam conſtituit, & vult Epiſcopum ab operibus æſtimari.

Vigeſimusſeptimus, *Non eſt ſcintilla apparentia, quòd oporteat eſſe vnum caput in ſpiritualibus, regens Eccleſiam quod ſemper cum ipſa Eccleſia militante conuerſetur, & conſeruetur.* Idem multis mendaciis adſtruere conatur Caluinus. 4.6.9. & 17.2.

Vigeſimusoctauus, *Chriſtus ſine talibus monſtruoſis capitibus per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum, melius ſuam Eccleſiam regularet.* Et regulat ſecundùm Caluinum. 4. 3. 4.

Vigeſimusnonus, *Apoſtolus & fideles Sacerdotes Domini ſtrenuè in neceſſarijs ad ſalutem regularunt Eccleſiam, antequam Papæ officium foret introductum: ſic facerent deficiente per ſummè poſsibile Papa, ad diem iudicij* Idem docet Caluinus; non quidem de Sacerdotibus, ſed de ſuis Miniſtris. 4. 6 9.

Trigeſimus; *Nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus dum eſt in peccato mortali.* Eſt 15. Wicleffi articulus; quem Caluinus fortiter impugnat 4. 20. 31. ſicut & Auguſtana confeſſio. 5. 8. *Damnat Donatiſtas & ſimiles, qui negabant licere populo vti miniſterio malorum in Eccleſia, & ſentiebant miniſterium malorum inutile & inefficax eſſe.*

Eat nunc Caluinus, hominem tot calculis à ſe diſſentientem, nec non cum Donatiſtis ab Auguſtana confeſſione damnatum, vt ſuum Symmyſtam amplectatur: hic enim eſt, qui à Sacramentariorum, Chriſti præſentiam in Sacramento negantium ſententia ſemper abhorruit, vt refert Cochlæus in hiſtoria Huſſitarum lib. 2. cap. 14.

N O T AE.

1. [*Ioannes Huß.*] Notiſſimus eſt hic hæreſiarcha propterea quòd in Concilio Conſtantienſi exuſtus, omnium Nouatorum ora aperuit ad Papiſtas infidelitatis & crudelitatis inſimulandos: cùm tamen nemo ex illis ſit, qui per omnia cum illo conſentiat, vt ipſe Lutherus de ſe proteſtatur, & Sacramentarij fateri coguntur, à quibus ille ſemper abhorruit, vt videre eſt apud Ioannem Przibram, qui longo tẽpore germanus Huſſita fuit: ſuique magiſtri aut ſymmyſtæ placita optimè norat. Cochlæus lib. 2. Hiſtor. Huſſitar. pag. 75. Coccius lib 8. art. 4. pag. 1025. tom. 1. In aſſert. art. 30.

2. *Vnica eſt ſancta vniuerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum vniuerſitas.*] Hanc propoſitionem præ cæteris amplexus eſt Lutherus, vt videre eſt apud Cochlæum in actis & ſcript. Lutheri, anno 1521. pag. 61. b. amplexus eſt etiam Caluinus 4. 1. 2. Eſt tamen abſurdiſſima, quam ipſimet alibi negant, & negare compelluntur ſi ſuas Eccleſias ſtabilire volunt. Quid enim, ſi Miniſtri verbi ſint reprobi (vt aliquando euenire nec ipſi diffitentur) qualis erit illa Eccleſia, quę ab iis qui foris ſunt, atque adeò organa diaboli ſunt. 3. 23. 12. 2. eſſentialiter pendebit? nam ſincera verbi prædicatio, & Sacramentorum adminiſtratio Eccleſiam Caluiniſticam conſtituunt. 4. 1. 5. *Quaſi verò* (inquit Caluinus ipſe 4. 16. 29. 2.) *ferendus ſit qui Doctoris locum in Eccleſia ſibi arrogat antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum.*

3. *Dua natura, diuinitas & humanitas, ſunt vnus Chriſtus.*] Cauendum eſt ne quis hanc propoſitionem damnet, niſi in ſenſu quo eam Ioannes Huſs & Magiſter eius Ioannes Wicleff, aſſeruerun : nempe tam diuiſim quàm coniunctim. Sic enim Thomas Waldenſis (doctiſſimus Theologus, &

Wicleffice

Valent. in 3. p. D. Tho. d. 1. q. 2. p. 4. Vaſquez to. 1. in 3 p. d. 16. cap. 5.

VVicleffica doctrinæ indagator ac refutator acerrimus id quod ab Eccleſia damnatum eſt, explicat tomo 1. doctrinalis fidei lib. 1. art. 3. cap. 42. vbi titulum ponit, *Quòd Chriſtus non eſt tripartitus, ſed eſt Deitas, anima & caro coniunctim*, & VVicleffum ibidem alloquens, *Tu ipſe* (inquit) *cap. 6. de Incarnatione, Suppono, inquis, tertiò, quòd perſona verbi ſit corpus, anima & deitas ſigillatim. Igitur tripartiris Verbum aliter quàm antiqua Eccleſia, quæ iſta tria dixit eſſe Chriſtum, ſolùm coniunctim.* Et cap. 42. ait VVicleffum lib. de Incarnat. cap. 10. hanc propoſitionem aſſeruiſſe, *Chriſtus eſt tres naturæ incommunicantes, ſcilicet Deitas, corpus & anima, & earum qualibet.* At in ſenſu coniuncto ſæpe Patres hanc propoſitionem, vel æquiualentes vſurpant, vt D. Bernardus lib. 5. de Conſiderat. ad Eugenium Papam poſt medium, *Verbum, anima & caro, vna ſunt perſona.* Vide eundem ſerm. in vigilia Natiuitatis, S. Ioan. Damaſc. lib. 4. orthodox. fid. cap. 7. S. Leonem epiſt. ad Iulianum, D. Auguſtinum in Enchirid. cap. 38. & tract. 78. in Ioan. ſub fin. vbi hæc eius verba ſanè intelligēda ſunt ne VVicleffo patrocinari videantur: *Sicut enim vnus eſt homo, anima rationalis & caro, ſic vnus eſt Chriſtus, Deus & homo: ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationalis & caro. Chriſtum in his omnibus, Chriſtum in ſingulis confitemur.*

DISCORDIA OCTAVA.

Cum Vlrico Zuinglio.

COLOR LXXVI.

VLricus Zuinglius Canonicus Conſtantienſis & Paſtor Tiguri in Heluetia, primùm Lutheri diſcipulus fuit, deinde ad Andreæ Carolſtadij exemplum, ſupra magiſtrum ſapere volens, anno 1525. Sacramentariorum partes ſuſcepit, ſuaque hæreſi maiorem Heluetiæ portionem corripuit, inq; ſuam hæreſim pertraxit. Quomodò autem ad ſuam doctrinam ſtabiliendam & confirmandam adiutus & animatus ſit, ipſemet refert in libro quem inſcripſit, Subſidium Euchariſtiæ tom. 2. pag. 249. *Cùm tredecima lux Aprilis appeteret, viſus ſum mihi in ſomno multo cum tædio denuò contendere cum aduerſario ſcriba, ſicq; obmutuiſſe vt quod verum ſcirem, negante lingua beneficium ſuum, proloqui non poſſem: qui me angor, vt ſolent nonnunquam ſomnia fallaci ludere nocte (nihil enim aliud quàm ſomnium narramus quod ad nos attinet, tametſi leue non ſit quod per ſomnium didicimus, gratia Deo in cuius gloriam iſta prodimus) vehementer turbare videbatur. Ibi ἀπὸ μηχανῆς videbatur monitor adeſſe (ater fuerit an albus, nihil memini: ſomnium enim narro) qui diceret: quin ignaue reſpondes ei, quod Exod. 12. ſcribitur, Eſt enim phaſe, hoc eſt tranſitus Domini. Protinus vt hoc phaſma viſum eſt, ſimul expergefio, & è lecto exilio, locum apud Septuaginta vndique primùm circumſpicio, & de eo coram tota concione pro virili diſſero: qui ſermo vbi acceptus eſt, omnibus ſacrarum litterarum candidatis totam nebulam diſcuſſit.* Hæc ille. Eundem videlicet in veritate Euchariſtiæ impugnanda magiſtrum habuit, quem Lutherus ad Miſſæ ſacrificium abrogandum: fatetur enim ſe Diaboli argumentis conuictum, cum quo media nocte magno labore & ſudore diſputârat, de abroganda Miſſa negotium ſuſcepiſſe, vt fusè ſcribit & probat P. Nic. Serarius libris duobus de Lutheri Magiſtro, tom. 3. opuſcul. Ceterùm anno 1531. quum inter Cantones Heluetiæ, Catholicos & Sacramentarios, prælio decertaretur, Zuinglius qui ſuis adhortator aderat, perfidiæ ſuæ pœnas morte exſoluit, de quo ſic Cochlæus in actis & ſcript. Lutheri anno 1531. *Numerus cæſorum fuit*

Coccius to. 2. lib. 6. art. 1.

Digitized by Google

M. D. Repertus fuit in ea ſtrage Zuinglius, omnis perſidiæ diſcordiæq; inter Heluetios auctor, à duobus Catholicis, pronus in facie adhuc ſpirans, quem illi non cognoſcentes, interrogarunt an vellet confiteri. At ille tacuit velut mortuus. Superueniens autem alius qui eum cognouit, lethale inflixit vulnus, Capitaneiſq; protinus indicauit. Qui iuſſerunt eum ſiſti publico iudicio, in quo ſanè iudicatus eſt vt proditor, atque combuſtus vt hæreticus. Ferunt autem quoſdam Tigurinos aſportaſſe inde cineres, domumq; retuliſſe. Hæc finis Zuinglij, ſed non Zuinglianiſmi: ita enim contra Lutheriſmum breui inualuit, vt Lutherus hoc nullo modo ferre valens, atrociſſimè in ipſum ſit inuectus, quemadmodùm videre licet in epiſtola ad Iacobum presbyterum Eccleſiæ Bremenſis Doctorem: *Mihi ſatis eſt omnium infeliciſſimo vna iſta beatitudo: Beatus vir qui non abijt in conſilio Sacramentariorum, nec ſtetit in via Zuinglianorum, nec ſedit in cathedra Tigurinorum. Habes quid ſentiam.* Ita Lutherus: longè aliter Caluinus, qui Zuinglianum ſe dici gloriatur. 3. 11. 10. *Sed Oſiander*, inquit, *hac ſpirituali coniunctione ſpreta, craſſam mixturam Christi cum fidelibus vrget: atque ideò Zuinglianos odioſe nominat quicunque non ſubſcribunt fanatico errori de eſſentiali iuſtitia: quia non ſentiant Chriſtum in Cœna ſubſtantialiter comedi. Mihi verò probrum hoc audire ab homine ſuperbo ſuiſq; præſtigijs dedito ſumma gloria eſt. quanquam non me ſolum, ſed quos modeſtè venerari debuerat ſcriptores orbi ſatis cognitos perſtringit.* Hinc Beza in Iconibus, Zuinglium vocat *Eccleſiæ Tigurinæ inſtauratorem, cuius (poſt Deum) excellenti doctrina, ſumma fidei, laboribus incredibilibus, inuicta denique conſtantia Alpinarum gentium pars longè maxima, aſſertionem ex Antichriſti tyrannide in Chriſtianam libertatem, debet.* Quis inter hos Rabbinos non exiſtimaret eſſe ſummam religionis & doctrinæ conſenſionem? quis in rebus fidei aliquod eſſe diſſidium ſuſpicaretur? At

§. 1.

Primò, Negat Zuinglius peccatum originale. *Quid breuius* (inquit in Declaratione de peccato orig. initio) *aut clarius dici potuit, quam originale peccatum non eſſe peccatum, ſed morbum? & Chriſtianorum liberos propter morbum iſtum non addici æterno ſupplicio? contrà verò quid imbecillius dici potuit, & à Canonica ſcriptura alienius, quàm Baptiſmi lauacro hanc calamitatem leuari, & non tantùm eſſe morbum, ſed etiam reatum?* Caluinus autem quaſi è diametro cum Zuinglio depugnans, ita peccatum originale exaggerat, vt velit eſſe proprij nominis peccatum, totum hominem peruadere atque ita poſſidere, vt ipſe nihil aliud ſit quàm peccatum originale. 2. 1. 8 in fin. Et paulò ſuperiùs, *Et Apoſtolus ipſe diſertiſſimè teſtatur, ideò mortem in omnes peruagatam, quòd omnes peccarint, id eſt, inuoluti ſint originali peccato, & eius maculis inquinati. Atque ideò infantes quoque ipſi, dum ſuam ſecum damnationem à matris vtero afferunt, non alieno, ſed ſuo ipſorum vitio ſunt obſtricti. Nam tametſi ſuæ iniquitatis fructus nondum protulerint, habent tamen in ſe incluſum ſemen: imò tota eorum natura, quoddam eſt peccati ſemen: ideo non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt.* Atque idem totidem ferè verbis repetit & inculcat 4. 15. 10.

Ne quis autem exiſtimet Zuinglium ſolos Chriſtianorum liberos à peccato originali vindicare (quod Caluinus per fœdus Abrahæ, & per non-imputationem facere conatur. 4. 15. 20.) audiat illum lib. de Baptiſmo, tract. 3. *Colligimus peccatum originale morbum quidem eſſe, qui tamen per ſe culpabilis non eſt, nec damnationis pœnam inferre poteſt, vtcunque hic nobis Theologorum diſputationes & ſententiæ reclamitent; donec homo contagione hac corruptus, legem Domini tranſgreditur, quod tum demum fieri conſueuit, cùm legem ſibi poſitam videt & intelligit.*

§. 2.

Secundò, Salutem ſine fide in Chriſtum obtingere poſſe docet: imò reipſa multis obtigiſſe. In expoſitione fidei Chriſtianæ. tom. 2. fol. 559 a. 12. de vita æterna. *Credimus*

animas fidelium, protinus vt corporibus euaſerint, ſubuolare cælo, numini coniungi, æternumq́ gaudere. Hic Adamum, Abelem, Enochum, Petrum, Paulum: hic Herculem, Theſeum, Socratem, Ariſtidem, Numam, Camillum, Catones, Scipiones: hic anteceſſores tuos, & quotquot in fide hinc migrarint, maiores tuos videbis. Quo ſpectaculo quid lætius cogitari poteſt? Item, de peccato originali ad Vrbanum Regium, tom. 2. fol. 118. *Toto cælo errant qui damnationi æternæ ſolent adiudicare nunc Chriſtianorum infantes, cùm non ſint baptiſmate tincti: nunc vero eos omnes, quos Gentiles vocamus. Quid enim ſcimus, quid fidei quiſque in corde ſuo Dei manu ſcriptum teneat? Seneca ſanctiſſimi fidem quis non admiretur,* 2 *quam epiſtola ad Lucilium 74. prodidit? Hoc enim,* Qui non crediderit, condemnabitur, *nullatenus eſt abſolutè intelligendum, ſed de his qui audito Euangelio credere noluerunt. Vnde infantes, & qui non audierunt Euangelium, hac lege non tenentur.* Item lib. de Prouidentia Dei Tom. 1. fol. 370. *Ego certè malim, ſi optio daretur, Socratis aut Senecæ ſortem eligere, qui vt numen vnum agnouerunt, ita mentis puritate ſategerunt illud demereri: quàm aut Romani Pontificis, qui tamen ſe Deum vel ipſe indicaret, ſi licitator adſit: aut cuiuſquam Imperatoris, Regis ac Principis, qui hũc ſicculnum Deum tuetur. Illi enim vt religionem quod ad verbum, & quod ad Sacramenta attinet, non agnouerint: attamen quod ad rem ipſam, ato religioſiores & ſanctiores ſuiſſe, quam omnes vnquam Dominicaſtri & Franciſcani.*

Mar. 16. 16.

Multa ſunt hîc quæ Caluinus abnuat.

Primum, ſine fide ſpeciali, imò & ſine Chriſti notitia ſalutem poſſe obtingere.

Secundum, Non opus eſſe Dei verbo, aut Sacramentorum perceptione: cùm tamen his notis Dei Eccleſia carere non poſſit.

Tertium, In Ethnicis mentis puritatem fuiſſe, fuiſſe ſanctiſſimos, &c.

Quartum, Animas piorum corpore ſolutas ſtatim numini coniungi: contrà 3. 20. 20. 2. 3. 25. 6. 2. Sed Caluinum, qui Zuinglium egregiè perſtrinxit, & tantùm non nominatim accuſat, audiamus 2. 6. 1. *Certè poſt lapſum primi hominis nulla ad ſalutem valuit Dei cognitio abſque Mediatore: quia non de ſua tantum ætate loquitur Chriſtus, ſed omnia ſecula comprehendit, quum dicit hanc eſſe vitam æternam, cognoſcere Patrem verum vnum Deum, & quem ille miſit Ieſum Chriſtum. Quo fœdior eſt eorum ſocordia, qui cælum profanis & incredulis quibuſlibet patefaciunt, abſque eius gratia quem Scriptura paſſim docet vnicam eſſe ianuam qua in ſalutem ingredimur. Quod ſi quis ad Euangelij promulgationem illud Chriſti dictum reſtringere velit* (vt Zuinglius ſuprà) *in promptu refutatio eſt, quia omnibus & ſeculis & Gentibus communis fuit ratio illa, non poſſe abſque reconciliatione placere Deo, qui alienati ſunt ab eo, & maledicti pronunciantur ac filij iræ. Huc adde quod reſpondit Chriſtus mulieri Samaritanæ: Vos adoratis quod neſcitis: nos autem adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt. Quibus verbis & quaſlibet Gentium religiones falſitatis damnat, & rationem aſſignat, quia ſoli electo populo fuerit promiſſus redemptor ſub Lege. Vnde ſequitur, nullum vnquam Deo cultum placuiſſe niſi qui in Chriſtum reſpiceret. Vnde etiam affirmat Paulus, Gentes omnes abſque Deo fuiſſe, & ſpe vitæ orbatas.* Ita Caluinus, & clariùs 3. 14. 3. *Quia ergò ſcopum non reſpiciunt* (Camilli, Phociones, Ariſtides) *quem Dei ſapientia præſcribit: tametſi officio bonum videtur quod agunt, fine tamen peruerſo peccatum eſt. Conſtituit igitur* (Auguſtinus) *omnes Fabricios, Scipiones & Catones in illis ſuis præclaris facinoribus hoc peccaſſe, quod cùm fidei luce carerent, non ad eum finem ipſa retulerunt ad quem referre debuerunt. non fuiſſe ergo in illis veram iuſtitiam: quia non actibus ſed finibus penſantur officia.*

Ioan. 17. 3.

Ioan. 4. 22.

Ephes. 2. 12.

Lib. 4. contra Iulian.

§. 3.

Tertiò, In Cœna docet panis & vini ſymbola eſſe nuda ſigna, & *Eſt* ſumit pro *ſignificat*, & carnem Chriſti manducare nihil aliud eſſe vult, quàm in Chriſtum credere. Sic enim in epiſt. ad Eſlingenſes: *Nos ex verbo Dei aſſerimus, Chriſtum edere*

Digitized by Google

idem eſſe, quod in ipſum credere: neque ipſum manducari à quoquam corporaliter. Hæc tria Caluinus impugnat:

Nam primò, Docet ſymbola eſſe efficacia, & adferre ſecum quod ſignificant. 4. 17. 10. *A ſymboli exhibitione rem ipſam exhiberi, rite colligemus. Niſi enim quis fallacem vocare Deum volet*, inane *ab ipſo ſymbolum proponi nunquam dicere audeat.* Sic alibi frequenter.

Secundò, Non in verbo Eſt, ſed in nomine *corpus* vim facit, vt metonymicè ſumatur pro figura corporis. 4. 17. 21. *Dico igitur metonymicum eſſe hunc ſermonem, qui vſitatus eſt paſſim in Scriptura, vbi de myſterijs agitur. Neque enim, &c.*

Tertiò, Aliud eſſe docet, in Chriſtum credere & Chriſti carnem manducare. 4. 17. 5. *Sunt qui manducare Chriſti carnem, & ſanguinem eius bibere, vno verbo definiunt nihil eſſe aliud quàm in Chriſtum ipſum credere. Sed mihi expreſſius quiddam ac ſublimius videtur voluiſſe docere Chriſtus*, &c. Et infrà: *Quemadmodùm enim non aſpectus, ſed eſus panis corpori alimentum ſufficit: ita verè ac penitus participem Chriſti animam fieri conuenit, vt ipſius virtute in vitam ſpiritualem vegetetur.* I nunc Caluine, & libros de tuo cum Tigurinis conſenſu euulga: quamuis enim te Zuinglianum glorieris, nunquam te Zuinglius pro ſuo agnoſcet, tantis in rebus à ſe velut è diametro diſſidentem.

NOTAE.

1. *Ater fuerit an albus, nihil memini.*] Nulli fuerunt vnquam notæ Superſtitionis aut politiæ auctores, qui non honeſtiore titulo ſua inuenta commendarint, quàm Nouatores noſtri quintum ſuum Euangelium. Minos enim, Lycurgus, Zaleucus, Numa Pompilius, vt ſuis legibus ac ceremoniis auctoritatem conciliarent; cum diis ipſis ſibi negotium eſſe ſimulabant, cum Ioue, cum Apolline, cum Minerua, cum Ægeria: ipſe etiam Mahumet, qui vt aſ ſurdiſſimam, ita pernicioſiſſimam ſuperſtitionem inuexit, eam tamen Gabrieli Archangelo acceptam fert, vt ſic ab ipſo Deo originem ducere crederetur. Idem paulò ante Lutheri Euangelium ferebat Techellis, Hiſmaëlis Sophi Perſarum Regis Propheta, qui non diuino tantùm numine ſe afflatum ferebat, verumetiam mirabili vitę genere, per continentiam & abſtinentiam, per ſeceſſum in eremum, &c. omnium animos in ſui admirationem conuertit. At cùm inter noſtri temporis ſectas duæ ſint celeberrimæ & validiſſimę, Lutheranorum & Sacramentariorum; vtraque ſuam originem tantùm non diſertis verbis ad Diabolum refert, vt patet ex libro Lutheri de Miſſa angulari, & ex Zuinglij narratione quam iam audiuimus. Atque hic eſt Zuinglius, qui poſt Lutherum & ante Caluinum, operosè probare conatus eſt, Deum auctorem eſſe omnium ſcelerum & flagitiorum, quæ quaquauerſus in vniuerſo mundo committuntur: quem Beza per omnia, præſertim de Cæna Domini, Caluino conſentientem facit. Vide Bellarm. lib. 2. de Statu peccati cap. 3. & Sainctesium in Reſponſ. ad Apologiam Bezę. pag. 42. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 2. Gulel. Roſſæus lib. de poteſtate Reip. in Reges Hæret. cap. 4. §. 1.

2. *Senecæ ſanctiſſimi fidem quis non admiretur?*] Mirum quò phanatica Hæreticorum ſomnia tandem euadant: ſemper crucifigitur Chriſtus inter duos latrones. Caluinus ſine fide ſpeciali, omnibus veteribus ignota, neminem ſaluat. 3. 17. 11. 2. Zuinglius, omnibus Ethnicis, modò naturaliter bene viuant, cælorum portas aperit, quod & Rodolphus Gualterus, & Sebaſtianus Francus faciunt: iſte in apologia pro libris Zuinglij, hic in epiſtola de abrogandis omnibus Eccleſiæ ſtatutis ac politiis. *Pro fratribus tuis*, inquit, *habeo omnes Turcas ac Gentiles, vbicunque fuerint, qui timent Deum, operantur iuſtitiam, edoctos & intrinſecus imbutos à Deo, etiamſi nunquam de Baptiſmo, atque adeò de ipſo Chriſto vllam vel hiſtoriam vel Scripturam audierint*, &c. Coccius tom. 2 lib. 3. art. 1. Vide D. Auguſt. lib. 4. contra Iulian. cap. 3.

Porrò quàm ſanctus fuerit Seneca, intelligi poteſt

Primò, Quòd ob adulterij ſuſpicionem exulans, Claudio Principi fœdiſſimè eſt adulatus, lib. de Conſolatione ad Polybium: cuius ſtultitiam (quum mortuus mordere non poſſet) omnibus ſannis, dicteriis & ſarcaſmis exagitandam ſibi putauit, Ludo de morte Claudii.

Secundò, Quòd animam noſtram mortalem crediderit, lib. de Conſolat. ad Marciam cap. 19. & epiſtola 54. *Hoc erit poſt me*, inquit, *quod ante me fuit.* Quamuis alibi animorum immortalita-

Digitized by Google

tem fortiſſimè adſtruere videatur, vt epiſt. 65. & 102. Vide Lipſium lib. 3. Phyſiol. Stoicor. diſſert. 11.

Tertiò, Quòd ſectis venis, ſumpta cicuta, in calidum balneum illatus, mortem ſibi conſciuerit: ex Zenonis videlicet porticu, non ex porticu Salomonis.

Quartò, Quòd vſque ad extremum ſpiritum Ethnicorum Deos agnouerit. *Poſtremò*, inquit Tacitus lib. 15. Annal. *ſtagnum calidæ aquæ introijt, reſpergens proximos ſeruorum, addita voce, Libare ſe liquorem illum Ioui liberatori.*

Quintò, Quòd S. Pauli conſuetudine dignatus (vt S. Hieronymus & S. Auguſtinus referunt) Chriſti gratiam reſpuerit, eodem carbone notandus quo Plutarchus, Epictetus, Plinius, & ſimiles de quibus ſcriptum eſt. *Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ inuenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt ſapientiam, perierunt propter ſuam inſipientiam. Tamen*, inquit D. Auguſtinus, *quia illuſtris populi Romani Senator erat, colebat quod reprehendebat, agebat quod arguebat, quod culpabat adorabat.*

Lib de Scriptorib. Eccleſiaſt.
Lib. 6. de Ciuit. Dei cap. 10.
Baruch. 3. 27.

DISCORDIA NONA.

Cum confeſſioniſtis.

COLOR LXXIX.

AVguſtana Confeſsio, quę magnum nomen & magnam auctoritatem inter Lutheranos obtinuit, anno 1530. Auguſtæ Vindelicorum in Comitiis Imperialibus Garolo V. Auguſto à mollibus Lutheranis oblata fuit. Auctor eius Philippus Melanchthon putabatur, qui olim Lutheri rigidus obſeruator, tunc molleſcens, & à prioribus placitis deſciſcens, ſpem aliquam concordiæ cum Catholicis feciſſe videbatur. Subſcripſerant Confeſsioni Principes ſeptem.

Primò, Ioannes Dux Saxoniæ Elector.

Secundò, Georgius Marchio Brandeburgenſis.

Tertiò, Erneſtus Dux Luneburgenſis.

Quartò, Philippus Lantgrauius Heſſorum.

Quintò, Ioannes Fredericus Dux Saxoniæ.

Sextò, Franciſcus Dux Luneburgenſis.

Septimò, Wolfangus Princeps ab Anhalt.

Item duæ Reſpublicæ, Senatus magiſtratuſque Nurnbergenſis & Senatus Reutlingenſis. Hanc confeſſionem, quamuis in multis à ſe diſſidentem, ſummis tamen laudibus extulit Martinus Lutherus, in funere Ioannis Ducis Saxoniæ Electoris, qui primus ſubſcripſerat, vt videre eſt apud Cochlæum de actis & ſcriptis Lutheri. anno 1532. pag. 260. nouerat enim Lutherus tempori ſeruire & vti foro. Hanc eandem Lutheranorum rigidiſsimus Matthias Flaccius Illyricus laudat, atque adeò ab illa ſuæ Confeſsioni, quàm Antuerpiæ anno 1566. edidit, non parum auctoritatis conciliare conatur: nam in frontiſpitio aſſerit eam Auguſtanæ Confeſsioni aſſentiri.

Hanc eandem laudat Caluinus, ipſiuſque Diſcipuli ſe germanos eſſe Confeſsioniſtas gloriantur: Itaque epiſt. 195. ad Martinum Scalingium, cuius initium, Litteræ tuæ, *Nec verò*

Auguſtanam confeſsionem, inquit, *repudio, cui pridem volens ac libens ſubſcripſi, ſicuti eam author ipſe interpretatus eſt.* Et epiſt. 256. ad Principem quendam Germaniæ, cuius initium, Illuſtriſsime Princeps: *Ego cert è in eorum numero ſum, qui Auguſtanam confeſsionem ſequi & probare volũt, cùm in alijs omnibus, tum etiam in illo capite quod eſt de Cæna Domini.* 1

Affectas quidem, Caluine, Confeſsioniſtarum amicitiam & ſocietatem: ſed illi te cum tuis pro fratribus agnoſcere nolunt, quum videant in rebus grauiſsimis à ſe pertinaciter diſſentire, vt ex ſubiectis exemplis manifeſtum euadet.

§. 1.

Primò, In confeſsione Auguſtana §. 2. *Peccatum originis eſt verè peccatum, damnans & afferens nunc quoque æternam mortem his qui non renaſcuntur per baptiſmum & Spiritum ſanctum.* At Caluinus.

Primò, Nullam regenerandi vim baptiſmo tribuit, ſed tantùm eius ſymbolum. 4. 25. 1. *Tria autem adfert fidei noſtræ baptiſmus, quæ & ipſa ſigillatim perſtringenda ſunt. Hoc primum eſt quod nobis à Domino proponitur, vt ſymbolum ſit noſtræ purgationis ac documentum: vel (vt melius explicem quod volo) inſtar ſignati cuiuſdam diplomatis, quo nobis confirmet, peccata noſtra omnia ſic deleta, inducta, oblitterata eſſe, ne vnquam in conſpectum ſuum veniant, ne commemorentur, ne imputentur.*

Secundò, Fidelium infantes ſine baptiſmo ſaluat, propter fœdus Abrahæ, Confeſsioniſtis ignotũ. 4. 15. 20. *At periculum eſt ne is qui ægrotat, ſi abſque baptiſmo deceſſerit, regenerationis gratia priuetur. Minimè verò. Infantes noſtros, antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronunciat Deus, quum ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminiq́; noſtro poſt nos.*

Tertiò, Non ſolui nos à peccato originali per baptiſmum. 4. 15. 10. *Iam perſpicuum eſt quam falſum ſit quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alij perſiſtunt, per baptiſmum ſolui nos & eximi ab originali peccato, & à corruptione quæ ab Adam in vniuerſam poſteritatem propagata eſt.*

§. 2.

Secundò §. 3. *Idẽ deſcendit ad inferos, & verè reſurrexit tertia die.* At Caluinus realiter Chriſtum negat deſcendiſſe. 2. 16. 9. & totum eius deſcenſum in damnatorum pœnas transformat. 4. 16. 10. vt fusè oſtenſum eſt ſuprà Colore 14.

§. 3.

Tertiò. §. 6. in fi. *Qui verò obtẽperant prauis cupiditatibus & agũt contra conſcientiam, verſantur in peccatis mortalibus, nec fidei iuſtitiam, nec iuſtitiam bonorum operum retinent.* Idem docent §. 20.

At Caluinus docet

Primò, electos nulla habere peccata mortalia. 3. 4. 28. *Ceterum fidelium peccata venialia eſſe, non quia non mortem non mereantur*, &c.

Secundò, fidei iuſtitiam amitti non poſſe. 3. 2. 21. b. *Ergò quod iam ſuperius dictum eſt, rurſum aſſerimus, fidei radicem nunquam è pio pectore auelli.*

§. 4.

Quartò, §. 9. *De baptiſmo docent quod neceſſarius ſit ad ſalutem, tanquam Ceremonia à Chriſto inſtituta.* Et infrà: *Damnant Anabaptiſtas qui improbant baptiſmum infantum, & affirmant infantes ſine baptiſmo & extra Eccleſiam Chriſti ſaluos fieri.* Caluinus

Primò, Baptiſmi neceſsitatem prorſus negat. 4. 15. 20. *Quantum damni inuexerit illud dogma male expoſitum, Baptiſma eſſe de neceſsitate ſalutis, pauci animaduertunt.*

Secundò, Paruulos ſine baptiſmo & extra Eccleſiam ſaluat, vt patet. 4. 16. 9. *Nonnihil rurſum emolumenti pueri è ſuo baptiſmo capiunt, quòd in corpus Eccleſiæ inſiti, alijs membris ſunt aliquanto commendatiores.* Ergò ante baptiſmum ſunt extra Eccleſiam, & tamen ſi filij fidelium ſunt, ſaluantur.

§. 5.

Quintò, §. 10. *De Cæna Domini docent, quòd cum pane & vino verè exhi-*

beantur corpus & ſanguis Chriſti, veſcentibus in Cana Domini. Hæc verba facilè admittet Caluinus 4.17.11. *Dico igitur in Cana myſterio per ſymbola panis & vini, Chriſtum verè nobis exhiberi, adeoq́; corpus & ſanguinem eius.* At rem ipſam quam Confeſſioniſtę his verbis ſignificant, non negat tantùm, ſed etiam refutat. 4,17.20. *Qui modeſtius loquuntur* (vt molles Lutherani) *quanquam præciſe vrgent litteram,* Hoc eſt corpus meum, *poſteà tamen deflectunt a rigore: ac tantundem valere dicunt atque corpus Chriſti eſſe cum pane, in pane, & ſub pane.* Et pergit eos fuſiùs impugnare, & ſe mendacij coarguere, quando ſcripſit Auguſtanam Confeſsionem in omnibus ſe ſequi, etiam in illo capite quod eſt de Cæna Domini. Nam Confeſsioniſtæ Chriſti corpus pani affigunt, vt ſit in multis alijs locis quàm in cælo: Caluinus autem ita cælo affigit, vt inter Chriſti corpus & panem tantum ſit interualli, quantum eſt inter cælum & terram. 4.17.10.

§. 6.

Sextò, §. 11. *Conſtat autem Pœnitentia, hoc eſt conuerſio impij, propriè his duabus partibus: altera eſt contritio, hoc eſt, terrores incuſſi conſcientiæ agnito peccato, in quibus & iram Dei agnoſcimus, & dolemus nos peccaſſe, & peccata deteſtamur ac fugimus. Altera pars eſt fides, quæ concipitur ex Euangelio ſeu abſolutione, & credit propter Chriſtum certò remitti peccata, & conſolatur conſcientiam, & ex terroribus liberat.* Hanc partitionem ex profeſſo refutat Caluinus 3.3.1. *Quibus autem videtur fidem potius præcedere Pœnitentia quàm ab ipſa manare vel proferri, tanquam fructus ab arbore, nunquam vis eius fuit cognita, & nimium leui argumento ad id ſentiendum mouentur.* & 3.3.5 diuidit Pœnitentiam in carnis mortificationem, & ſpiritus viuificationem. *Quid igitur?* inquit. *An vera Pœnitentia citra fidem conſiſtere poteſt? Minimè. Verùm etſi ſeparari non poſſunt, diſtingui tamen debent. Quemadmodum ſine ſpe fides non eſt, & tamen fides ac ſpes varia ſunt: ita Pœnitentia & fides, quanquam perpetuo inter ſe vinculo cohærent, magis tamen coniungi volunt quàm confundi..* Notate Confeſſioniſtæ, quòd Caluini iudicio nunquam Pœnitentiæ vim cognouiſtis, & nimis leui argumento mouemini: & tamen hæc quæſtio non eſt de lana caprina, aut de aſini vmbra, vt monet ipſe Caluinus 3.4.2.

§. 7.

Septimò, §. 11. *Damnant Nouatianos qui nolebant abſoluere eos, qui lapſi poſt baptiſmum redibant ad Pœnitentiam.* Damnant ergò Caluinum, qui hac in parte Nouatianus fuit, vt ſuprà probatum eſt Colore 53. nam quid abſolutione opus eſt, vbi ſola accepti baptiſmi memoria ſufficit? 4.19.17.

§. 8.

Octauò, §. 11. *Damnant & Anabaptiſtas, qui negant ſemel iuſtificatos, iterum poſſe amittere Spiritum ſanctum.* Atqui hæc eſt ipſiſsima Caluini doctrina. 3.2.11. & alibi frequenter.

§. 9.

Nonò. §. 12. *De confeſsione peccatorum docent, quòd abſolutio priuata in Eccleſiis retinenda ſit.* Caluiniſtarum doctrina & praxis eſt contraria: Nam quamuis 3.4.12. duæ ſpecies priuatæ confeſsionis afferantur, longè tamen abſunt ab ea confeſsione quæ mollibus Lutheranis in vſu eſt.

§. 10.

Decimò. §. 18. *De libero arbitrio docent, quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam ciuilem iuſtitiam, & deligendas res rationi ſubiectas.* Nullam libertatem Caluinus agnoſcit, ſed plus quàm ferream neceſsitatem inducit, quæ Stoicorum fatum tam longè ſuperat, quàm Deus aſtrorum potentiam, vt ſuprà Colore 51. oſtenſum eſt, & Colore 99. fuſiùs oſtendetur, quod ex ipſius principiis euidenter conficitur.

§. 11.

Vndecimò, §. 19. *De cauſa peccati docent, quòd tametſi Deus creat & conſeruat naturam, tamen cauſa peccati eſt*

voluntas malorum, videlicet Diaboli & impiorum hominum, quæ auertit ſe à Deo ad alias res contrà mandata Dei. At Caluinus Deum vult potenter, efficaciter, & ineuitabiliter in impiis omnia operari 1.16.9. obſecundante dæmone tanquam eius inſtrumento: quod & Melanchthon ante ſenſerat, & Lutherus apertiſsimè in aſſert. articuli 36.

§. 12.

Duodecimò, §. 20. *Quanquam igitur hæc noua obedientia procul abeſt à perfectione legis, tamen eſt iuſtitia & meretur præmia, ideò quia perſonæ conciliatæ ſunt.* & infrà, *Debet autem ad hæc dona accedere exercitatio noſtra, quæ & conſeruat ea, & meretur incrementum: iuxta illud*: Habenti dabitur. *Et Auguſtinus præclarè dixit, Dilectio meretur incrementum dilectionis, cùm videlicet exercetur. Habent enim bona opera, præmia, cùm in hac vita, tum poſt hanc vitam in vita æterna.* & infrà, *Tamen eſt etiam compenſatio bonorum operum, iuxta illud, Merces veſtra copioſa eſt in cælo.* Hîc tria Caluinus valdè improbabit: nam

Matt. 25. 29. Matth. 5. 12.

Primò, nullam agnoſcit in homine, etiam perfecto, iuſtitiam. 3.12.4.z. *& quæ iuſtitia vulgò habetur, eam apud Deum* meram *eſſe iniquitatem.*

Secundò, reijcit omnia bona merita. 3.15.3. *Placent itaque Deo bona opera, nec ſuis authoribus ſunt infructuoſa: quin magis ampliſsima Dei beneficia remunerationis loco referunt: non quia ita merentur, ſed quia diuina benignitas hoc illis ex ſeipſa pretium ſtatuit.* Et toto capite, vt & 18. pergit operum bonorum merita impugnare.

Tertiò, omnem noſtram cooperationem tollit, vt creata voluntas ne gratiæ quidem pediſſequa ſit. 2.3.10.& 7.contrà S. Auguſtinum.

§. 13.

Decimotertiò, §. 21. *Non enim aſpernamur conſenſum Catholicæ Eccleſiæ: nec eſt animus nobis vllum nouum dogma & ignotum ſanctæ Eccleſiæ, inuehere in Eccleſiam: nec patrocinari impijs aut ſeditioſis opinionibus volumus, quas Catholica Eccleſia damnauit.* Si ſeriò loquuntur Confeſsioniſtæ, apertiſsimè Caluinum damnant qui frequenter toti Antiquitati non tantùm reſiſtit, ſed etiam reſiſtere profitetur. 1.12.2.z. 2.2.4.b. 3.4 38.a. 4.12 8.b. Si ſubdolè agunt, & in voce Eccleſiæ Catholicæ ambiguè ludunt, & ſe & Caluinum in eandem damnationem trahunt, ſuis ipſorum verbis perſpicuè irretiti, & condemnati.

§. 14.

Decimoquartò, Titulo de Abuſibus *Falsò accuſantur Eccleſiæ noſtræ quòd Miſſam aboleant. Retinetur enim Miſſa apud nos, & ſumma reuerentia celebratur: ſeruantur & vſitatæ ceremoniæ ferè omnes, præterquàm quòd Latinis cantionibus admiſcentur alicubi Germanicæ, quæ additæ ſunt ad docendum populum.* Et infrà: *Eſt autem inſtituta vna communis Miſſa, iuxta Chriſti ordinationem, in qua Paſtores Eccleſiarum conſecrant, ſumunt, & alijs porrigunt Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti. Et fit talis Miſſa ſingulis ferijs, atque alijs etiam diebus, ſi qui velint vti Sacramento: nec admittuntur ad communionem, niſi antea explorati.* Quid hîc dices Caluine? nam

Primò, furenter in Miſſam incurris, & 4.18 1. Aſſeris *inſigni contumelia Chriſtum afficere, crucem eius ſepelire & opprimere, mortem eius in obliuionem tradere, fructum qui ex ea nobis proueniebat, tollere, &c.*

Secundò, omnes ceremonias arroganter eliminas. 4.15.19. *Reſpuere mihi & pijs omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* At Confeſsioniſtæ tot cerimonijs vtuntur, tam ornata ſimaginibus Eccleſias habent, tam multa ex antiquo ritu retinent, vt qui ipſorum templa ingrediuntur, ad Catholicos ire ſe putent: quod norunt ij, qui Nurenbergam, Hamburgum, & ſimiles Confeſsioniſtarum ciuitates inuiſerunt.

Tertiò, nullam agnoſcis Miſſam communem, in qua fiat aliqua conſecratio: niſi conſecrationem voces, hiſtoricam narrationem ex Apoſtolo 1. Cor. 11.23.

Quartò, non ſingulis ferijs, ſed vix ſpatio trimeſtri Cœna Caluiniſtris

niſtis vtplurimùm adminiſtratur.

Quintò, admittuntur non explorati eo modo qui hîc præſcribitur: illi enim in Eccleſia parochis ſuis vtcunque confitentur & abſolutionem accipiunt.

Quid igitur tibi venit in mentem Caluine, Auguſtanæ Confeſsioni ſubſcribere, quæ tuam Confeſsio-
2 nem in tam multis articulis euertit? An opus fuit ſeruire tempori, & vti foro? Itaque callidè ab hac ſententia receſſiſti, & Confeſsionem eiuſque auctorem Philippum non leuiter perſtrinxiſti. Epiſt 201. ad Polonos, cuius initium, Cùm de ſtatu. &c. *Confeſsio noſtro iudicio doctrinam obſcurat vel inuoluit magis quàm illuſtrat.* Et epiſt. 263. cuius initium, Heri tuæ. *Confeſsio, vt ſcis, fax eſt veſtræ furiæ ad excitandum incendium, quo conflagret tota Gallia. Sed quærendum eſt quorſum obtrudatur, cùm ſemper eius mollities cordatis diſplicuerit, authorem eius pœnituerit, & in plerisque locis accommodata ſit ad peculiarem vſum Germaniæ. Omitto quòd eius breuitas & obſcura, & præteritis quibuſdam maximi momenti capitibus mutila eſt. Cæterùm abſurdum eſset neglecta confeſsione Gallorum, illam arripere.* & epiſt. 10. ad Farellum: *Nuper Philippo in faciem non diſsimulaui, quin mihi admodum illa cerimoniarum copia diſpliceret. Videri enim mihi formam quam tenent, non procul eſſe à Iudaiſmo.* Siccine Caluine? hęc eſt gratia ergà Philippum, & tua concordia cum illis quos tuos ſymmyſtas eſſe gloriaris?

N O T AE.

1. *Cvi pridem volens ac libens ſubſcripſi.*] De eadem Claudius de Sainctes in Reſponſione ad Apologiam Theodori Bezæ, pag. 51.b. *Eo quidem pacto Caluinus cum Zvvinglianis magno aſtu ſe geſsit & multis præſtigiis colluſit. Nunc examinemus quo candore & quanta fidei ſimplicitate cùm Auguſtanis verſatus ſit. Ante omnia memoria retinendum à Caluino Ratiſponæ percuſſum fuiſſe anathemate Zvvinglij dogma cum ſubſcriptione Auguſtani articuli de Cæna, qui ibi repetitus fuit. Poſt euulgatam Conſenſionem cum Tigurinis, & libellum de Cæna Domini, Caluinus Germanos offendit, tùm quòd Lutherum in plerisque manifeſtè corrigeret, tùm quòd proprietates Sacramentorum eas delinearet quæ Lutheranæ doctrinæ de Cæna minimè quadrarent, tùm quòd iniſſet Societatem cum Zvvinglianis Lutheranorum aduerſariis. Eam ob cauſam ſcripſit VVeſtphalus contra Conſenſionem illam.* &c. Bone Lector ride: omnium pœnè Hæreticorum ſocietatem & fauorem Caluinus appetiit, Lutheranorum, Confeſſioniſtarum, Zvvinglianorum, (vt anteriores Hæreticos omittam, Huſsitas, Wicleffitas, Waldenſes, &c.) ab omnibus reiectus & exſufflatus: nam cùm in multis ab omnibus diſſentiat, in omnibus ſe ſimulat cum omnibus conſentire. Sed fraus animaduerſa multos illi hoſtes excitauit, qui larua illa detracta, ſuis ſcriptis aut aliis machinationibus eum
anno 1515. exagitarunt. Sic cũ Harmoniã ſuã Frankofurtenſibus (qui ſunt Lutherani & Confeſſioniſtę) dedicaret, laudat eos quòd anno 1550. in perſecutione retinuerint *ſinceram pietatis doctrinã*: ergo tua doctrina, Caluine, quomodo erit ſincera quæ grauiſſimis quatuordecim capitibus ab illa diſſentit? Ibidem, *Bucerum præſertim ſanctæ memoriæ virum, & eximium Eccleſiæ Dei doctorem ſum imitatus.* At quomodo ſanctus, qui cum reliquis Lutheranis 4. 17. 20. acerrimè à te perſtringitur? nam conſenſionem ſuam cum Zvvinglio de Cœna Domini, cùm ſe deceptum videret, diligenter retractauit, & cum Luthero in gratiam rediit, vt notat Claudius de Sainctes in Reſponſ. ad Apologiam Bezę. pag. 33. a. & 37. b. Mentò igitur Andreas Zebedæus, Zuinglianus Miniſter, cùm in Bernenſi Senatu pręposterà adulatione Zuinglium in cœlum tolleres, litteras tuas quibus Zuinglianos contumeliis oneràras, in medium protulit, oſque tuum, impudens licet, rubore tamen perfudit, vt idem Sainctesius ſcribit pag. 50.

2. *Quid igitur tibi venit in mentem, Auguſtanæ Confeſsioni ſubſcribere?*] Sic enim encomiaſtæ tui Bezæ mendacia & ſycophantias prodis, qui ſcribere non eſt veritus (ô frontem ferream!) te nuſquam in doctrina, ac ne quidem in vita poſt tuam vocationem aliquando aberraſſe, aut variaſſe, aut opus vlla retractatione fuiſſe. Riſum captare videtur Beza, vt ſi Chamæleontem à coloris conſtantia commendet. Nonné tu cum Guilelmo Farello Farellizaſti? cum Bucero Lutherizaſti? cum Me-
Sainctesius pa 7. b. 38. a. lanchthone Auguſtanam Confeſſionem ita amplexus es, vt in Comitiis Ratisbonenſibus ad eius ac Buceri pedes in ſubſelliis (vtpotè magnis Rabinis cedens) Zuinglii ſententiam de Cęna Domini, repudiàris? Et tamen alibi Zuinglianum te gloriaris 3. 11. 10. Itaque omnibus omnia factus es, vt omnes deciperes, eorumque auctoritate tuam auctoritatem firmares, atque hoc aſtu Geneuenſem Papatum faciliùs obtineres.

DISCORDIA DECIMA,

ET CORONATA

Cum Martino Luthero.

COLOR LXXX.

MArtinus Lutherus, omnium noſtri temporis hæreſium architectus, natus eſt Iſlebij in Mansfeldia anno Domini 1483. in feſto S. Martini: viuere autem deſijt anno 1546. 18. Februar. *moratus* in terris annos ſexaginta tres, demptis circiter nouem menſibus. Anno ætatis 22. in cœnobium eremitarum D. Auguſtini ſub Vicariatu admiſſus & profeſſus, in Philoſophia & Theologia viſus eſt non parùm profeciſſe: itaque anno 1512. Theologiæ Doctor creatus, eandem VVittenbergæ profeſſus eſt, donec tandem anno 1517. occaſione indulgentiarum quas Leo X. promulgarat, virus quod antè occuluerat effundere cœpit: & breuiſſimo tempore ita profecit, ut nullum ferè dogma Catholicum illæſum reliquerit. Suo etiam fęcundo, ſed rudi, vario & inſtabili ingenio, omnibus Sectis vberem materiam ſubminiſtrauit: ex eius enim ſchola, tanquam ex equo Troiano, omnes illi nobiles heroës prodierunt, Andreas Carolſtadius, Iuſtus Ionas, Philippus Melanchthon, Martinus Bucerus, Vlricus Zuinglius, Ioannes Oecolampadius, Nicolaus Amſdorphius, Andreas Oſiander, Iohannes Brentius, Balthaſar Pacimontanus, Menno Simonis, Matthias Flaccus Illyricus, noui Ariani, Samoſateni, Tritheitæ, Neſtoriani, Eutychiani, Iconoclaſtæ, & qui non?

1 *Denique Lutherico ſunt omnes ſemine oriundi,*
Omnibus ille idem pater eſt: genus omnibus vnum.

Atque hinc factum eſt, vt parentem filij varijs & magnificis elogiis exornarent, modò Apoſtolum, modò tertium Eliam, modò quintum Euangeliſtam vocitantes: quod Lutherus non abnuit, ſed & ſuo ſe ore pro tali venditare ſtuduit. Sic enim in nouo Teſtamento Germanico, anno 1560. Wittenbergæ impreſſo habet eius præfatio.

D. MARTINVS LVTHER.

Jck bidde alle myne Frynde vnde Viende/ myne Meiſters/ Druckers vnde Leſers/ wolden dit Nye Teſtamente lathen myn zyn/ hebben ſe auerſt feil daraune/ datſe ſulveſt een egen voor ſick maken/ Jck weth wol wat ick make/ ſehe ock wol wat andere Lyde maken/ Auerſt dit Teſtament ſchal Luthers Dudeſche Teſtament zyn/ Wente des Meiſterns vnde Flockſyndes ys ytzunder noch mate noch ende. Hæc Lutherus: quibus verbis non obſcurè Teutonicum ſe Euangeliſtam profitetur, qui non euangelizet tantùm, ſed etiam ſcriptis mandet ſuum Euangelium. Qua auctoritate fretus, in eadem editione Rom. 3. 28. addidit voculam *Sola*, **allene**: vt verum ſit quod ſcripſit in epiſt. ad amicum; *Quamobrem manebit hæc vox in meo teſtamento, etſi ad vnum omnes Pontifices ad inſaniam redigerentur & in Aſinos transformarentur,* Cochl anno 1550. pag. 134. b.

marentur, non tamen inde mihi abradent. Cæterùm hæc encomia tamdiu manſerunt, quàmdiu Lutherus Doctor manſit, & illi diſcipuli: at poſtquam etiam hi aliquid ſibi ſapere permiſerunt, & magiſtro obloqui cœperunt, tota illa aurea amicitia in odium Vatinianum conuerſa eſt. Nam Lutherus vt erat ferociſſimi & cedere neſcij ingenij, grauiſſimis eos conuitiis proſcidit, & plenis maledicentiæ velis in eos eſt inuectus: illi autem quamuis eum vt parentem aliquo modo venerarentur, obliquè tamen perſtringere non deſierunt, multiſque libris editis ſua contra eum placita fortiter defendere contenderunt. Atque hinc pulchra illa Sectarum propagatio, in rigidos & molles Lutheranos, in Confeſſioniſtas, Sacramentarios, Anabaptiſtas: in Zuinglianos, Oecolampadianos, Caluiniſtas: in Suenckfeldianos, Adiaphoriſtas, Libertinos, &c. Vt rediuiuam videre liceat Philoſophorum progeniem, propagationem, & in plurimas ſectas diſſectionem, qui meritò Hæreticorum Patriarchæ vel ob hanc cauſam appellari poſſunt. Ex vnius enim Socratis ſchola prodierunt Academici, Peripatetici, Cyrenaici, Megarici, Cynici, Stoici, Sceptici, &c. Rurſus Academici in quinque ſectas diuiſi, latiùs ſuam diſſonantiam, & contradicendi ſtudium propagarunt. Pungebat eos videlicet ambitio, vt ſuum nomen poſteritati traderent, & diſcipulos eodem nomine inſignitos haberent. Sic enim de Antiocho Philoſopho Cicero in Lucullo, *Nominis dignitatem videtur, cùm a re ipſa deſciſceret, retinere voluiſſe: quod erant qui illum gloriæ cauſa facere dicerent: ſperare etiam fore, vt ij qui ſe ſequerentur, Antiochij vocarentur.* Conuenit igitur mirificè Philoſophorum & Hæreticorum ingenium, ambitio, nouandi ſtudium, & nominis propagandi libido: nam ſi omnes Socratis diſcipuli Præceptoris nomen prætuliſſent, vbi eſſent Platonici, Ariſtotelici, Zenonij, Pyrrhonij, & ſimiles? ſi omnes Lutheri diſcipuli ſolius Præceptoris honori ſtuduiſſent, vbi eſſent Carlſtadiani, Melanchthoniani, Oſiandrini, Zuingliani, Mennoniſtæ, & ſimiles? Rectè igitur Apoſtolus natiuo colore Hæreticos depinxit Actor. 20. 30. *Et ex vobiſipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe.* Qui videlicet Apoſtolorum diſcipuli eſſe dedignabantur, & Rabbini appellari geſtiebant. *Semper ego auditor tantùm? nunquámne reponam?*

Lipſ. lib. 1. Manuduct. diſſ. 8. & l. 2. diſſert. 3.

Academ.

Quid igitur Caluinus? iucundum ſpectaculum, Diſcipulus cum Magiſtro; *Nam certamen erit Corydon cum Thyrſide magnum*, modò laudans, modò vituperans: nunc conſentiens, nunc è diametro repugnans: iam deferens, iam detrahens: vt hæc diſcors concordia coronam benè lemniſcatam mereatur, cùm præſertim toti mundo conſpicua ſit quæ inter Lutheranos & Caluiniſtas ardet lis, & de grauiſsimis rebus irreconciliabilis contentio.

Digitized by Google

LVTHERVS CALVINO APOSTOLVS ET EVANGELISTA, BLASPHEMVS ET IDOLOLATRA.

SEd iam Caluinum audiamus. 4. 3. 4. *Quanquam non nego quin Apoſtolos poſtea quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitarit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit.* Lutherum autem hîc in primis intelligi, patet ex multis Caluini aſſertionibus, vt epiſt. 409. & aliis locis iam citatis. Epiſt. 409. ad fratres Monſpelgardenſes, cuius initium, Litteræ veſtræ. *Ex Eccleſia VVittembergenſi fluxit hac noſtra ætate Euangelium.* Lib. 1. de libero arbit. contrà Albertum Pighium, *Res ipſa clamat non Lutherum initio locutum, ſed Deum per os eius fulminaſſe.* Et poſteà, *Non diſsimulanter teſtamur Lutherum nos habere pro inſigni Chriſti Apoſtolo, cuius maximè opera & miniſterio reſtituta hoc tempore fuit Euangelij puritas.* Et lib. de neceſsitate reformandæ Eccleſiæ, ad Carolũ V. & Principes Spiræ congregatos, *Deus initio Lutherum & alios excitauit, qui nobis facem ad repetiendam ſalutis viam prætulerunt: & quorum miniſterio fundatæ ſunt & inſtitutæ noſtræ Eccleſiæ.* Itaque Lutheranos, Confeſsioniſtas, atque adeò Vbiquetarios, pro ſuis fratribus & ſymmyſtis frequenter agnoſcit: & vt ſuprà demonſtratum eſt, totam ſuam doctrinam à capite ad calcem (pauciſſimis exceptis) à Luthero vel furatus, vel mutuatus eſt: Vnde & ipſius ſententias quamlibet abſurdas & paradoxas vix audet reijcere (v. g. infantibus rationis vſum accelerari, vt credant dum baptizantur. 4. 16. 18. & 19. Diabolum poſſe baptizare. 4. 15. 16. b. ſolam incredulitatem eſſe peccatum. 4. 14. 7. 21.) niſi timidè, vt 3. 18. 10. b. 4. 16. 19. z. aut cùm contradictione 4. 15. 20. a.

§. I.

Sed an ſemper conſentiunt? imò verò vt dixit Sapiens Prouerbiorum 13. 10. *Inter ſuperbos ſẽper iurgia ſunt.*

Nec quenquam iam ferre poteſt, Caluinuſue priorem,
Lutheruſue parem. ——

Itaque Caluinum Lutherus hæreticum apertiſsimè pronunciat in aſſert. art. 27. contra Louanienſes; *Hæreticos seriò cenſemus & alienos ab Eccleſia Dei, Zuinglianos & omnes Sacramentarios, qui negãt corpus & ſanguinẽ Chriſti ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia.* Atqui ſeriò hoc negat Caluinus 4. 17. 28. & Auguſtinum

hoc affirmantem in peruerſum ſenſum trahere conatur. Nõ nominatur autem à Luthero Caluinus, quia eo tempore nomen eius obſcurum erat, vel etiam ignotum: cadunt tamen in ipſum omnia maledicta & execrationes, quas Lutherus in Sacramentarios impudenter & furenter euomuit. Caluinus igitur, ſui & præceptoris oblitus vt par pari redderet, cœpit Lutherum etiam tangere, & modò delirum, modò hyperbolicum, modo blaſphemum, modò idololatram ſatis apertè vocare. Epiſt. 45. ad Philippum Melanchth. cuius initium, Vtinam vt me. *Veſter autem* inquit, *Pericles quanta intemperie ad fulminandum rapitur? præſertim cùm eius cauſa nihilo ſit melior.* Et infrà: *Si inter prima renaſcentis Eccleſiæ initia iam emergit hoc tyrannidis exemplũ, quid breui rebus in deterius collapſis, fiet?*

Epiſt. 72. ad Martinum Bucer. cuius initium, Litteræ tuæ. *Deliria quoque ſecum idololatriam trahebant. Quorſum enim illud Lutheri* adorabile *Sacramentum, niſi vt idolum in templo Dei erigatur?* Videamus magis particularia.

§. 2.

1. 7. 5. *Si hunc intelligentiæ theſaurum* (in Scripturarum Canone dignoſcendo) *plus ſuis reconditum eſſe Deus voluit, nihil mirum vel abſurdum ſi in hominum vulgo cernitur tanta inſcitia & ſtupiditas.* Ne autem Lutherum excipi putes, *Vulgus*, inquit, *nomino præcipuos etiam quoſque, donec in Eccleſiæ corpus inſiti fuerint.* In canone igitur Scripturæ maxima eſt inter Lutherum & Caluinum diſſonantia: hic enim Epiſtolam ad Hebræos, Iacobi, ſecundam Petri, ſecundam & tertiam Ioannis, Epiſtolam Iudæ, & Apocalypſim pro Scripturis Canonicis & θεοπνεύστοις habet: Lutherus autem à Canone expunxiſſe non contentus, aliquando conuitiis inceſſere non dubitat.

Primò, Præfat. in epiſt. ad Hebræos, negat eſſe Pauli aut alterius Apoſtoli: tum quia Auctor cap. 2. v. 4 dicit ab Apoſtolis ſe accepiſſe, nec ponit fundamentum, vt patet c. 6. 1. tum quia pœnitentiam poſt baptiſmum reijcere videtur cap. 6 v. 6. & cap. 10. v. 26. & ca. 12. v. 17. tum quia videtur cento ex varijs inordinatè conſutus: tum quia licet ſuperædificet aurum, argentum, lapides pretioſos, miſcentur tamen ligna, fœnum aut ſtipula: Et ſic Apoſtolicis ſcriptis æquari non debet. Hæc Lutherus: quem vellicans Caluinus 3. 3. 21. *Hi quoque*, inquit, *loci ſunt ex quorum praua intelligentia inſaniendi materiam olim Nouatiani hauſerunt: quorum aſperitate offenſi quidam boni viri, hanc ſuppoſititiam Epiſtolam crediderunt, quæ omni tamen ex parte Apoſtolicum Spiritum verè redolet.*

Secundò, Præfat. in Epiſt. Iacobi, eam ſuperbè reijcit,

Primò, quia iuſtificandi vim operibus tribuit.

Secundò, quia nominat quidem Chriſtum, ſed de illo nihil docet.

Tertiò, quia ad legem prouocat. Vnde eius auctor videtur fuiſſe vir bonus, qui quæ ab Apoſtolis audiuit in chartas coniecit. Ita Lutherus in poſteriori editione, nam in prima vocat epiſtolam ſtramineam, & Apoſtolico ſpiritu indignam, quod callidè & aſtutè poſteà omiſſum eſt. Libro autem de Captiuit Babylon. cap de Extrema vnctione, quæ Iacob 5. 14 promulgatur, *Hanc epiſtolam*, inquit, *non eſſe Iacobi Apoſtoli, nec Apoſtolico Spiritu dignam, valdè probabiliter aſſerunt.* At Caluinus in ea Apoſtolicum Spiritum olfecit, eamq; plus tricies in Inſtitutione citat: Vnde & Caluiniſtæ in Canonem eam reponunt, quemadmodum & epiſtolam Petri ſecundam, ſecundã & tertiam Ioannis eamque quæ eſt Iudę Apoſtoli, vt patet ex Biblijs Geneuenſibus, Heydelbergenſibus, Dordracenſibus, Delphenſibus, &c.

Tertiò Præfat. in Apocalypſin primæ editionis (nam poſteà mitigauit ſua verba) *Quæ ego*, inquit, *in hoc libello deſidero, non ſunt vnius generis, vt nec Apoſtolicum, nec Propheticum eſſe putem. Initiò ac potiſſimùm quidem, quòd Apoſtoli non occupentur circa viſiones, ſed claris atque apertis verbis vaticinentur: Quemadmodum Petrus & Paulus: Chriſtus etiam in Euangelio facit. Nam Apoſtolici muneris eſt, clarè & ſine imaginibus, aut viſionibus de Chriſto eiuſq; rebus loqui. Neque vllus Propheta eſt in veteri teſta-*

mento, vt de nouo taceam, qui ita planè & per totum imaginibus & viſionibus agat: vt hunc libellum apud me ſimilem reputem quarto Eſdræ. Neque vllo modo deprehendere poſſum, quòd à Spiritu ſancto confectus ſit. Sentiat de hoc libro quilibet quidquid ipſi ſpiritus ſuus ingerit: meus ſpiritus ad eum ſe accommodare nequit. Atque ea mihi cauſa ſufficit, ne eum magni faciam, quòd in eo Chriſtus neque docetur, neque agnoſcitur. Itáne Luthere, quilibet de noſtræ fidei principiis iudicabit? Quid ſi cum Cherintho Matthæi Euangelium reiiciat? cum Marcione Marci? cum Ebione Lucæ? cum Alogianis Ioannis? quo iudice lis iſta finietur? Caluinus tamen tuum conſilium ſecutus, ſuo ſpiritu deprehendit hunc librum à Spiritu ſancto eſſe confectum, ad eumque ſe facilè accommodauit, in eoque Chriſtum doceri & agnoſci animaduertit: vnde quindecies & amplius in Inſtitutione eius auctoritatem in medium profert. Ipſe tamen ſibi perplexam hanc queſtionem reddit, vnde perſuaſus ſit, à Deo fluxiſſe: nam 1. 7. 2. ſic loquitur: *Quod autem rogant, vnde perſuadebimur à Deo fluxiſſe, niſi ad Eccleſiæ decretum confugiamus? perinde eſt ac ſi quis roget, Vnde diſcemus lucem diſcernere à tenebris, album à nigro, ſuaue ab amaro? Non enim obſcuriorem veritatis ſuæ ſenſum vltrò Scriptura præ ſe fert, quàm colores ſui res albæ ac nigræ: ſaporis, ſuaues & amaræ.* Quæro igitur Caluine, annon Lutherum exiſtimes inſignem Dei Prophetam fuiſſe? fateberis: aut ſi neges, ſcriptis tuis conuincêris. Atqui prophetæ olim *Videntes* vocabantur, vt dicitur 1. Reg. 9. 9. Non potuit igitur hic Videns lucem diſcernere à tenebris, & album à nigro? at ipſe tenebras vidit in epiſtola ad Hebręos, in epiſtola Iacobi, in Apocalypſi: tu lucem: ipſe nigrum, tu album: ipſe amaritudinem deprehendit, tu omnem ſaporis ſuauitatem. Aut igitur tu cæcus, aut ille: tu ſtupidus & fatuus, aut ille. Confugis igitur ad ſpiritum priuatum. 1. 7. 4. *Tenendum quod nuper dixi, non antè ſtabiliri doctrinæ fidem, quàm nobis indubiè perſuaſum ſit, authorem eius eſſe Deum.* Et infrà. *Altiùs quàm ab humanis vel rationibus, vel indiciis, vel coniecturis petenda eſt hæc perſuaſio, nempe ab arcano teſtimonio Spiritus.* Sed hoc effugium nihil iuuat, nam præterquàm quòd Suuenkfeldianam hęreſim cõfirmat, & ipſe Lutherus qui contra te cenſuit, vel maximè ſpiritum iactat. *Neque nos*, inquit alicubi in libello Germanico, *impedire debet quòd aliqui gloriantur de ſpiritu, & ſcripturas parui faciunt: aliqui etiam, vt fratres Waldenſes, linguas non exiſtimant vtiles. Sed bone amice, ſpiritus huc ſpiritus illuc, Ego quoque fui in ſpiritu, atque etiam vidi ſpiritus (ſi omninò de propriis gloriandum eſt) fortè plus quàm illi ipſi adhuc intra annum videbunt, quantumcunque etiam glorientur. Et ſpiritus meus etiam in aliquo ſe oſtendit, cùm tamen ſpiritus eorum in angulo ſit tacitus*, &c. Quid hic dices Caluine? arcanum ſpiritus teſtimonium Luthero dictat epiſtolam Iacobi eſſe ſtramineam: tibi dictat eſſe Apoſtolicam. Certè vel vnus & idem ſpiritus non eſt, vel eſt ille qui in ore pſeudoprophetarum ſolet eſſe mendax. Dices fortè, hunc ſpiritum tantùm eſſe electorum; nam hoc eſt vltimum tuum perfugium, in quo totum totius cauſæ tuæ firmamentum collocaſti. 1. 7. 5. Sed neque hoc vel tantillum ad rem facit:

Cochlęus in actis & ſcriptis Lutheri anno. 1520. pag. 52. a.

Cochlæus anno 1524. pag. 125. a.

3. Reg. 22. 22.

Nam primò, Demus hoc eſſe electorum priuilegium: vnde nobis conſtat te eſſe electum? vnde conſtat Geneuenſibus, qui tuum hac in re ſpiritum ſequuntur?

Secundò, Si tu es electus, certè Lutherus eſt reprobus, & conſequenter, nunquam Chriſti membrum, ſemper Diaboli mancipium, non propheta, non Apoſtolus, non Euangeliſta. Quum enim ſpiritum hunc non habuerit, cùm neque lucem neque album colorem viderit: quis non videt in eum competere quod ais. 1. 7. 5. z. *Quoties ergo nos conturbat credentium paucitas, ex oppoſito veniat in mentem, non alios comprehendere Dei myſteria niſi quibus datum eſt.*

Iſa. 53. 1.

Tertiò, Incidis in vitium tibi familiare, quod à Dialecticis vocatur Petitio principij, ponendo id quod probandum eſt. Ego ſum electus: ergo habeo arcanum Spiritus teſti-

monium : ergo poſſum diſcernere lucem à tenebris, album à nigro, ſuaue ab amaro : ergo mihi Scripturarum Canonem condenti credendum eſt: non Luthero, non Zuinglio, non Melanchthoni , quibus datum non eſt. Sed iam ad alia pergamus.

§. 3.

4. 17. 7. *Erit enim mihi longior cum hyperbolicis Doctoribus diſputatio , qui dum pro ſua craſsitie abſurdum edendi & bibendi modum fabricant , Chriſtum quoque carne ſua exutum in phantaſma transfigurant.*) Vbiquitatem videlicet carni tribuendo, vt ipſemet interpretatur. 4. 17. 17.

§. 16. *Sed quia in pane corpus ipſum locantes, vbiquitatem illi affingunt natura ſuæ contrariam, addendo autem Sub pane , illic occultum latere volunt: tales aſtutias è ſuis latebris pauliſper extrahere neceſſe eſt.*

§. 17. 2. *Et tamen qui eiuſmodi portenta euomunt , adeò eos non pudet ſui dedecoris , vt nos vltrò atrocibus conuitijs impetant quia non ſubſcribimus.* Lutheri videlicet diſcipuli.

§. 19. *Horribili faſcino Satan dementauit eorum mentes.* Et infrà, *Quia tamen Satan per turbulentos ſpiritus, hodie quoque molitur*, &c.

§. 20. *Qui modeſtiùs loquuntur, quanquam præcisè vrgent litteram , Hoc eſt corpus meum, poſtea tamen deflectant à rigore : ac tantumdem valere dicunt atque corpus Chriſti eſſe cum pane, in pane, & ſub pane*, &c. *Alij verò audaciores, aſſerere non dubitant, propriè loquendo , panem eſſe corpus: atque hoc modò verè ſe literales eſſe probant*, &c. Intolerabilis *autem blaſphemia eſt , ſine figura prædicari de elemento caduco & corruptibili, quòd ſit Chriſtus.* Et infrà: *Stultam modò peruicaciam , qua tam* hoſtiliter *litigant de verbis , refellere propoſitum eſt.*

§. 27. *Excipiunt acuti iſti Sophiſtæ, nube interpoſita ſubductum fuiſſe è conſpectu ; vt diſcerent fideles non fore poſtea in mundo viſibilem.* Et infrà: *Hîc quoque faceta, vt ſibi videntur, tergiuerſatione effugiunt ſanæ doctrinæ* aduerſarij, *venturum tunc viſibilem, qui nunquam è terra diſceſſit quin apud ſuos inuiſibilis maneat.*

§. 29. *Docent iſti* vbique *locorum eſſe* (Chriſti corpus) *ſed abſque forma*, &c. *Atqui Serueticum illud delirium* (*quod pijs omnibus meritò deteſtabile eſt*) *abſorptum fuiſſe corpus à diuinitate, ſecum trahit hæc reſponſio. Non dico eos ita ſentire*, &c. Et infrà: *Faceſſat igitur* ſtultum *illud commentum, quod tam mentes hominum quàm Chriſtum pani affigit.*

§. 30. *Iam vt illis demas quod garriunt de inuiſibili præſentia, nondum tamen probata erit immenſitas , ſine qua fruſtrà Chriſtum ſub pane includere tentabunt. Niſi vbique ſimul eſſe poſſit Chriſti corpus nulla loci circumferentia, ſub pane in Cœna latere credibile non erit. Qua neceſſitate ab illis inducta eſt* prodigioſa *vbiquitas.* Et infrà: *Non loquor de Papiſtis : quorum tolerabilior, vel ſaltem magis verecunda eſt doctrina.*

§. 33. *De communicatione idem ſentiendum : quæ nulla ab ipſis agnoſcitur niſi Chriſti carnem ſub pane deglutiant. Atqui Spiritui ſancto non leuis fit iniuria*, &c. *Clauſa fuiſſet multis fœdis erroribus ianua , ex quibus accenſæ ſunt horrendæ diſſenſiones , quibus tum olim, tum noſtra etiam ætate Eccleſia miſerè vexata eſt: dum hyperbolicum præſentiæ modum exigunt curioſi homines, quem Scriptura nunquam oſtendit. Ac de re ſtultè & temerè concepta perinde tumultuantur ac ſi incluſio Chriſti ſub pane, prora & puppis* (*vt aiunt*) *pietatis eſſet.*

Atque hæc ſunt præclara quinti Euangeliſtæ encomia , qui ad Chriſti præſentiam in Sacramento firmandam, primus vbiquitatem excogitauit: quod videlicet Lutheri encomia.

Primò, Sit Doctor hyperbolicus, craſſus, phantaſticus, aſtutus.

Secundò , Portentorum vomitor.

Tertiò, Horribili faſcino à Satana dementatus.

Quartò, Intolerabiliter blaſphemus.

Quintò, Stultè peruicax.

Sextò, Hoſtilis litigator.

Septimò, Acutus ſophiſta.

Octauò, Sanæ doctrinę aduerſarius.

Nonò , Stultum eius commentum.

Decimò , Spiritui ſancto iniurius.

Vndecimò, Fœdis erroribus ianuam aperiens, &c.

Voluit nimirum Caluinus Luthero vices reddere, qui in Sacramentarios iam pridem plenis conuitiorum & maledictionum velis in uectus fuerat, diſcipulorum contumaciam ferre non valens, qui etiam ſupra magiſtrum ſapere volebant Nam præter multa quæ in ipſos rabioſè emomuit, etiam librum ſcripſit hoc titulo, *Defenſio verborum Cœnæ, Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum: contra phanaticos Sacramentariorum Spiritus*. Extat tomo 7. operum eius edit. Wittemberg. anno 1558. per Thomam Klug.

§. 4.

In eo libro ſic loquitur:

Diabolus nos hodie per phanaticos homines oppugnat blaſphematione Cœnæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſomniant in ea ſolum panem & vinum dari in ſignum aut ſymbolum Chriſtianæ profeſſionis, nec volunt concedere ibi corpus & ſanguinem Chriſti eſſe, cùm tamen expreſſa & clara ſint verba, &c.

Item, *Non poſſum mihi perſuadere hanc hæreſim fore diuturnam. Nimis enim craſſa & effrænis eſt, & non impugnat incertas opiniones & dubia Scripturæ teſtimonia, ſed planas & explicatas Scripturæ ſententias.*

Item, *Obteſtabor Deum & totum mundum, & confitebor quòd cum Sacramentarijs non ſentiam, neque vnquam ſenſerim, neque in æternum Deo volente ſenſurus ſim, meaſq; manus velim mundas ab omnium iſtorum ſanguine, quorum animas hoc veneno à Chriſto abigunt, ſeducunt & mactant.* Et infrà, *Ideò non tam ad ipſos reſpicio, quàm ad eum qui per eos loquitur. Diabolum puto, quemadmodum & illi me cacodæmonum plenum iudicant.*

Item, *Doctor Carlſtadius ex his ſacroſanctis vocabulis, Hoc eſt corpus meum, miſerè diſtorquet pronomen, Hoc: Zuinglius autem verbum ſubſtantiuum, eſt, macerat: Oecolampadius nomen, Corpus, torturæ ſubijcit: alij totum textum excarnificant & inuertunt, vocabulum Hoc, ex primo in poſtremum locum deturbantes, & dicunt, Accipite, comedite, Corpus meum quod pro vobis datur, eſt hoc. Alij dimidiam partem textus crucifigunt, & vocem, Hoc, in medium locum collocant, & inquiunt, Accipite, comedite, quod pro vobis datur, Hoc eſt corpus meum. Alij textum ſic obtruncant, Hoc eſt corpus meum ad mei commemorationem; hoc eſt, Corpus meum hîc non debet adeſſe reipſa; ſed tantùm commemoratio mei corporis, vt textus ita ſonet, Accipite, comedite, Hoc eſt corporis mei commemoratio, quod pro vobis datur. Præter hos alij accedunt, vt ſeptenarius numerus compleatur, qui dicunt non eſſe articulos fidei, ideoq; non eſſe de his contendendum, liberum enim cuique eſſe vt hîc ſentiat quidquid velit. Hi omnia pedibus conculcant & deſtruunt. Verumtamen Spiritus ſanctus eſt in his ſingulis, & nullus vult erroris argui in his tam diuerſis & contrarijs probationibus & textus ordinationibus, cùm tamen vnam tantùm textus collationem veram eſſe oporteat. Adeò craſſè & manifeſtè Diabolus nos naſo ſuſpendit.* Teſtimonium hoc verum eſt.

Item, *Hoc certè admiratione non eſt indignum, quòd nullus ex Patribus, quorum infinitus eſt numerus, de Sacramento ſic locutus eſt, vt Sacramentarij.*

§. 5.

Plura in hanc ſententiam habet Lutherus, & Sacramentariorum ſententiam vult eſſe phanaticam, Diaboli phantaſma, logos & nugas, hæreſim nimis craſſam & effrænem, venenum animas à Chriſto abigens, ſeducens & mactans: doctrinam lupinam, blaſphemam, Diaboli illuſionem, Deum ac Spiritum ſanctum mendacij arguentem, mundi ſeductionem, proditorium Iudæ oſculum, doctrinam Scripturas diſtorquentem, excarnificantem, &c.

Quid ais Caluine? Lutherus tibi eſt phreneticus, idololatra, intolerabiliter blaſphemus: tu illi es phanaticus, hæreticus, Diabolicus. Et tamen illum pro ſymmyſta, pro fratre, pro parente agnoſcis: prophetam, Apoſtolum, Euangeliſtam fateris. An credibile eſſet aliquem tanto ſtupore percelli poſſe, niſi legeremus apud prophetam, *Palpabunt* Iob. 12. 25.
quaſi in tenebris, & errare eos faciet

quaſi

quaſi ebrios? Quis Bezam ebrium fuiſſe non putet quando epiſt. 1. ad Andream Dudithium

Primò, Affirmat calumniatores eſſe quotquot aiunt non bene Caluinum cum Zuinglio & Oecolampadio conſentire.

Claudius de Sainctes in Reſponſ. ad Apolog. Bezæ.cap.42.

Secundò, Caluinianam Eccleſiam cum Lutherana vnam & eandem eſſe, adeò vt propheticam & Apoſtolicam doctrinam ſe dicat agnoſcere in Auguſtana Lutheranorum confeſſione.

Luc. 11. 23.

Tertiò, Vult omnes ſectas, quæ Romano Pontifici bellum indixerunt, cum Chriſto *colligere*; & quamuis in docendi ratione diſcrepent, in reipſa tamen conuenire. Sed bone Theodore, qui hoc refellere velit, Soli facem eadem ratione accendat.

Feli caniq; quanta ſortitò obtigit,
Cum Lutheriſtis eſt tibi diſcordia.

Docent hoc clariſſimè

Primò, Tot volumina hinc inde, tanquam in grauiſſimos aduerſarios, acerbiſſimè ſcripta.

Secundò, Tot fruſtra tentatæ conciliationes, concordiæ, pacificationes, in tot Synodis, conuentibus & congregationibus eâ fine inſtitutis.

Tertiò, Eorum libri qui Lutheranorum & Caluiniſtarum diſcordias ex profeſſo collegerunt, inter quos eſt Samuël Huberus, ex Sacramentario Lutheranus, qui peculiari libello octo diſſidiorum capita pertractat.

Primum eſt de Deo, quatuor punctis conſtans.

Secundùm, de perſona Chriſti, habens puncta ſex.

Tertium, de officio Chriſti pugnas tres.

Quartum, de homine pugnas tres.

Quintum, de verbo Dei, eiuſque miniſterio pugnas tres.

Sextum, de Sacramentis duas pugnas.

Septimum, De Baptiſmo pugnas tres.

Octauum, de Cæna Domini pugnas quatuor. Sunt viginti puncta & octo, in quibus Lutheranos à Caluiniſtis diſſentire ipſe probat, allatis Caluiniſtarū verbis & locis. Quibus ſi ex Auguſtana confeſſione quatuordecim articulos coniungas, emergent tot pugnæ & tam acerbæ vt reconciliationi nullus relictus ſit locus. Vide Color. 79.

Quæ cùm ita ſint, quis ſatis mirari poſſit iſtorum hominum impudentiam, ſtuporem, atque adeò fatuitatem, qui Solem in meridie lucere negant? qui tot Sectas tam diſſormiter diſſectas in vnum cogere volunt? qui *Etiam* & *Non*, hoſtes irreconciliabiles, pacis vinculis adſtringere conantur? Vbi animaduertere operæpretium eſt, quibus præcipitiis ij qui Sapientes ſibi videntur, in extremam dementiam deuoluantur.

Nam primò, ea quæ pro ſacrilegiis, pro blaſphemiis, pro execrabili idololatria habent, cùm huc ventum eſt, extenuare & excuſare, quaſi ad ſalutis ſummam non pertineant, nituntur.

Secundò, Tanquam pacis & charitatis ſtudioſi, diuerſiſſimas ſectas conciliare contendunt, vt hęc aliquid de rigore remittat, ſimiliter & illa, & ſic tandem inter ſe conſentiant.

Tertiò, Religionis indifferentiam introducunt, vt quiſque (modò ſit vir vtcunque bonus) in ſua fide ſaluari poſſit. Quæ tria cùm maximi momenti ſint, & veræ religionis iugulum petant, paulò diligentiùs & enucleatiùs pertractanda ſunt.

§. 6.

Primò igitur in ſuis Symmyſtis, in Catholicis, in SS. Patribus, multa reprehendunt tanquam ſuperſtitioſa, ſacrilega, magica, hæretica, idololatrica: & tamen ſuos Symmyſtas cum Chriſto *colligere* volunt, iis Euangelij nouam lucem acceptam ferunt, & tanquam illuſtribus Doctoribus multum deferunt, quaſi de lana tantùm caprina inter ſe diſſentiant. Hinc Wolfangus Muſculus, ex Lutherano Sacramentarius, in locis communib. *Quod ſi me hæreticum vocauerint illi, quos ipſe pro Chriſtianis & fratribus in Domino chariſſimis amplector* (Lutheranos intelligit, à quibus deſciuerat) *dabo hoc illorum* — Tit. de Hæreticis, in fin.

non

non malitiæ, ſed errori, & zelo non ſatis de veritate inſtructo. Abſit autem vt neglecta Chriſtiana modeſtia, viciſſim eos alicuius hæreſeos inſimulem, aut conuicium pro conuicio rependam.

Secundò, Catholicos ſeptem nominibus idololatriæ inſimulant, vt notauit Lindanus lib. 1. de fugiendis idol. vocant ſacrilegos, incantatores, blaſphemos, qui panem pro Deo colunt. 4. 17. 13.z. & §.36. Et tamen rogati, an aliquis Papiſta bene viuens, in ſua fide ſaluus eſſe poſſit, negare non audent: & ſi negarent, omnes ſuos auos, proauos, abauos, atauos, tritauos damnare cogerentur. Itaque ipſorum iudicio, terque quaterq; idololatra, ſacrilegus, incantator, blaſphemus, regnum cælorum ingredi poteſt.

Tertiò, Patres, qui Miſſam celebrarunt, qui Sacramentum altaris adorarunt, qui Sanctos inuocarunt, qui contrà ſentientes hæreticos pronunciarunt, &c. ipſi Sanctos vocant, libenter ſuos facerent ſi poſſent, vt Auguſtinum & Bernardum Caluinus, quod ſuprà oſtenſum eſt, & infrà fuſiùs oſtendetur. Videmus itaque in quas anguſtias cum ſua diſcordi concordia miſeri iſti ſe coniecerint, vnde euadere & ſe extricare nulla ratione poſſunt. At vera Dei Eccleſia, ſponſi ſui exemplum ſecuta, quidquid à Catholica doctrina diſſonat, fidenter condemnat, & à ſalute alienos pronunciat, quicunque aliter ſapiunt quàm ipſa à maioribus accepit. Sic enim Deus Iſraël (quod pulchrè tractat D. Auguſtinus lib 1. de conſenſu Euang. c. 17. 18. 19. 20. 21.) ſtatim in legis ſuæ exordio Deorum cultum prohibuit, vt ſolus coleretur. Exod. 20. 2. *Ego ſum Dominus Deus tuus: non habebis Deos alienos coram me.* At dæmones, qui falsò diuinitatem affectabant, nunquam prohibere auſi ſunt ne alij dij colerentur: nunquam Saturnus ne Iupiter, nunquam Iupiter ne Saturnus coleretur. Ad iſtum modũ Chriſti Eccleſia omnes religiones à ſua alienas fidenter dãnat, deteſtatur, anathematizat. Non agnoſces, inquit, aliam Eccleſiam, præter vnam, ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.* Hæretici verò tanquam

Luc. 11. 23.

dij gentium, aliorum cultum prohibere non audent: quin verò Theodorus Beza & Lutheranos, & Confeſſioniſtas, & Zuinglianos, & Caluiniſtas, cum Chriſto *colligere* contendit: & quamuis diuerſas Eccleſias erexerint, in vnam tamen Eccleſiam cogere omnes conatur. Atque hinc nata eſt aſtuta illa Prædicantium euaſio, quum ſuam Eccleſiam ad Apoſtolos deducere vrgentur: *Noſtra Eccleſia*, inquiunt, *eſt veſtra: & veſtra, noſtra:* tollimus tantùm abuſus quoſdam, qui ſenſim ſine ſenſu præter Dei verbum irrepſerunt. At non vident acuti iſti Reformatores, hac ratione ſe cum Iudæis, Saracenis, Turcis, &c. Eccleſiam habere communem: nam & illi quaſdam veritates tenent, quas etiam Chriſtiani profitentur. Poterunt igitur Turcis dicere, quod Hugnoſiorum Legatus ad Turcarũ Imperatorẽ, cuidã Baſſæ dixiſſe fertur, parum eſſe diſcriminis inter Turcicã & Caluiniſticam religionem, niſi quod hæc ſit minùs cærimonioſa.

Bredembach lib. 7 Collation. ſacrar. cap. 19.

§. 7.

Secundò, Inuenti ſunt aliqui Pacificatores, qui tanquam arbitri id agere voluerunt, vt vtraque pars aliquid de ſuo iure remitteret, & ſic omnes in vnam & eandem ſententiam conuenirent. Putabant videlicet ſe in Papiniani prætorio verſari, & de aqua pluuia arcẽda aut luminibus non obſtruendis controuerſiam tractare. Talis fuit olim Zeno Imperator, qui anno 482. callidè propoſito Edicto Henotico (quod vnitatem, pacem & charitatem ſpirabat) Eutychetis, & Dioſcori hæreſim (qua ipſe infectus erat) cum fide Catholica conciliare velle ſimulabat: vnde grauiſſima incommoda ſunt ſecuta, & ſacroſancta Chalcedonenſis Synodus tãtùm non exploſa, quæ Eutycheti & Dioſcoro anathema dixerat. Talis fuit ſuperiore ſeculo Georgius Caſſander, qui edito libro de Officio pij viri, Principibus perſuadere conatus eſt, inueniendam eſſe rationem qua Catholici, Lutherani & Caluiniſtæ, depoſito vtrimque rigore, inter ſe conciliarentur: interea permittendam

Euagr. lib. 3. Hiſtor. cap. 14. & 30.

eſſe vnicuique ſuam fidem, modò omnes Scripturam & Symbolum Apoſtolorum admitterent. Talis noſtro hoc ſeculo fuit Ioannes Serranus, Miniſter Arauſicanus, Caluiniſta quidem, ſed à Caluiniſmo in multis deſciſcens: qui (inuitis & repugnantibus Beza & miniſtris Geneuenſibus) librum edidit hoc titulo, *De fide Catholica, ſiue principijs religionis Chriſtianæ communi omnium Chriſtianorum conſenſu ſemper & vbique ratis.* In eo multa docet à Caluiniſmo ad fidem Catholicam tendentia, vt cum Sturmio & Philippo Melanchthone, mediam aliquam viam inueniſſe videatur: ad quorum ſententiam proximè acceſſit Iſaac Caſaubonus, qui ex Caluiniſta Geneuenſi in Anglia tandem Proteſtans factus, multa habet à Caluini doctrina abhorrentia, vt videre eſt in Reſponſione ad epiſtolam Cardinalis Perronij, edita Londini per Ioan. Norton. Docent enim

Primò, Fidem eſſe puram, ſine errorum mixtura.

Secundò, Eccleſiam non errare.

P. Gaulter. Seculo 17. cap. 3. Tertiò, Eccleſiæ & Sacerdotum eſſe, Scripturam & fidei myſteria interpretari.

Quartò, Præter Scripturam admittendas eſſe Traditiones.

Quintò, Magni faciendum SS. Patrum, Conciliorum, Iuris Canonici, atque etiam Doctorum Scholaſticorum ad Scripturam interpretandam teſtimonium.

Sextò, Nullum hominem prædeſtinatum eſſe ad malum.

Septimò, Neminem à Deo ad peccatum impelli.

Octauò, Orationem pro defunctis non damnandam.

Nonò, Non omnia opera noſtra eſſe peccata.

Decimò, Sanctos eſſe venerandos, eorumque feſta celebranda.

Vndecimò, Cælibatum & Monachatum eſſe vtilia inſtituta.

Duodecimò, Formam Sacramenti non eſſe verbum concionale.

Decimotertiò, Baptiſmum in neceſsitate à laicis & feminis collatum, eſſe validum.

Decimoquartò, Chriſtum in Euchariſtia eſſe præſentem.

Decimoquintò, Flexis genibus ſumendam eſſe communionem.

Decimoſextò, Euchariſtiam ad ægrotos eſſe deferendam.

Decimoſeptimò, Ante communionem, ſi opus ſit, presbyteris confeſsionem eſſe faciendam. Quæ omnia cum Caluini doctrina, & Miniſtrorum Geneuenſium praxi, ex diametro pugnant. Idem Serranus potenti cuidam Domino Catholico dicere non dubitauit, ſuam Religionem à Romana non niſi cerimoniis diſcrepare; ſuamque paucas nimis cerimonias habere, Romanam nimis multas: neque difficile eſſe vnam alteri conciliare, nempe illarum numero adaucto, horum autem imminuto.

Sed hæc ſunt phanaticorum hominum ſomnia, qui non intelligunt quid ſit Chriſtiana religio, & quibus fundamentis nitatur: dicentes, *Pax, Pax, cùm non eſſet pax.* Ierem. 8. 11. *nam quæ ſocietas luci ad tenebras? aut quæ conuentio Chriſti ad Belial?* 2. Cor. 6. 15. *Neque enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia,* vt noſtro arbitrio vel addatur aliquid myſteriis fidei, vel detrahatur: *ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.* Catholica doctrina, Spiritus ſancti doctrina eſt. Io. 14. 26. & cap. 16. 13. ex qua nec vnum iota auferri ferendum eſt, vt vel tantillum hęreticis conniueatur. Inſtiterunt olim vehementer Ariani, vt ad pacem & concordiam ineundã, Catholici omiſſa voce ὁμοούσιος, vocarent Dei filium Patri ὁμοιούσιον, addito vno iota: ſed repulſam paſsi ſunt, vt refert Theodoretus lib. 2. Hiſtor. cap. 18. & 19. Et meritò quidem: 2. Petr. 1. 21.

Nam primò, Hæretici tempori ſeruiunt, quiduis ſimulantes & diſsimulantes: fingunt ſe cum Catholicis conuenire, eduntque confeſsiones Catholicis ſimillimas, vt Arius, Pelagius, Berengarius, &c. quas tamen ſuo ſenſu diſsimillimas eſſe non ignorant.

Secundò, Si vnam ſyllabam, aut iota, aut apicem à Catholicis extorquere poſſint, ſtatim tanquam victores exultant: vt patuit in conuenticulo Ariminenſi, vbi Ariani ſubdolè à ſimplicioribus Catholicis Græ-

Digitized by Google

cæ linguę ignaris, obtinuerũt vt vox ὁμοούσιος reiiceretur.

Tertiò, Proficiunt in peius, & venenum ſuum latiùs & apertiùs effundunt: vnde iidem Ariani non contenti vocem ὁμοούσιος exſibilaſſe, & pro ea ſubſtituiſſe vocem ὁμοιούσιος, paulò pòſt ipſum ὁμοιούσιον in ἑτερούσιον, id eſt, alterius ſubſtantiæ, transformarunt, vt refert Theodoret. lib. 2. Hiſtor. cap. 21. Quocirca illorum conſilium ſatis admirari non poſſum, qui anno 1530. in Auguſtanis comitiis, Confeſſioniſtas cum Catholicis conciliari poſſe ſperabant: nam cùm hæreſis non tam in verbis ſit quàm in ſenſu, aſtuti hęretici verbo tenus cum Catholicis conuenient, at ſenſibus toto cælo diſtabunt. v. g. cùm dicunt, art. de Abuſib. *Falſo accuſantur Eccleſiæ noſtræ quod Miſſam aboleãt: retinetur enim Miſſa apud nos, & ſumma reuerẽtia celebratur* &c. Item cùm circa 4. artic. concordatum fuit, nos *fide iuſtificari* ſed non ſola: noſtri Catholicam fidem intelligebant, hęretici ſpecialem: noſtri in bonis operibus neceſſitatem efficientiæ agnoſcebant, illi tantùm præſentiæ. Non eſt igitur hæc pacis & cõcordiæ via, vt mendacio veritas, & lux tenebris vllo modo cedat, ſed illa potiùs quàm tradit Apoſtolus 2. Cor. 10. 5. *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti:* vt videlicet Hęretici Prædicantes, ſui cerebri figmentis (quæ tanquam idola adorant) abnegatis, iudicium ſuum iudicio Eccleſiæ, hoc eſt, Spiritus ſancti, prorſus ſubiiciant: & quidquid ipſa Dei auctoritate credẽdum proponit, à primo ad nouiſsimum, à ſummo ad imum firmiſsimè credant, ſcientes illum mentiri non poſſe qui dixit, *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. Hæc de ſecundo.

Cochlæus in [illegible] & ſcrip. Lutheri anno 1530. pag. 814.

DIGRESSIVNCVLA CONtra fidei ἀδιαφορίαν.

§. 8.

Tertiò, Ex hac hæreticorum diſcordi concordia, nata eſt alia quædam hæreſis pernicioſiſſima, Satanę ad homines decipiẽdos maximè opportuna, quæ Religionis indifferentiam introducit, & vnumquemque aſſerit in ſua fide poſſe ſaluari. Nam ſi Lutherus ſaluus eſt, ergo ſaluari poſſunt qui Caluini iudicio phrenetici Doctores ſunt, qui intolerabiliter blaſphemant, qui idolum in Dei Eccleſia erigere nituntur. Si Zuinglius, Oecolampadius, Caluinus, ſalui ſunt, ergo ſaluari poſſunt qui Luthero iudice ſunt phanatici, hæretici, Diabolici. Si ſaluantur hi, quia eam viam ingreſſi ſunt quæ ipſorum ingenio & phãtaſię congruebat, quanto magis ſaluabitur Turca aut Iudæus, qui bona fide rectam fidem ſe tenere exiſtimat? quanto magis illi qui ab Hæreticis decepti, bene ſe credere omnino credũt? quanto magis Papiſtæ, (quamuis vt ſacrilegi, blaſphemi, idololatræ, hæretici, &c. ab hæreticis traducantur) qui maiorum ſuorum fidem cõſtanter tuentur? Hoc videlicet voluit Theodorus Beza, tum in ſuis illuſtrium virorum Iconibus, vbi diuerſiſſimos Sectarios, & qui ſe mutuo hæreticos appellitant, in vnam Chriſti Eccleſiam compingit: tum etiam quando à quibuſdam Catholicis de Religione conſultus, reſpondit eos rectè facturos, ſi in Eccleſia Romana permanerent. Quod idem de Philippo Melanchthone aſſeueratur, quum in lecto mortuali à matre ſuper hac re ſeriò rogaretur. Neque verò hæreſis hęc noua eſt aut nuper inuenta: olim enim circa annũ Domini 146. Apelles Marcionis diſcipulus, cenſeit *non rationem fidei omnino quærere oportere ſed quemque in ea fide perſtare debere, quam profeſſus fuiſſet. Eos enim qui in Chriſtum crucifixum ſpem conieciſſent, ſaluos fore, dummodò in bonis operibus ſeduló verſari reperirẽtur*. Ita de Apelle Rhodon apud Euſeb. lib. 5. Hiſtor. cap. 13. Similiter Manichæi, vt refert S. Epiphanius hæreſi 66. hanc Religionum indifferentiam permiſerunt, parùm curantes quam quiſque fidem ſectaretur, ſibi perſuadentes Chriſtianos, Iudæos & Ethnicos vnum quid eſſe, vnumque Deum adorare. Sic Themiſtius, nobilis Peripateticus qui Ariſtotelem ſuis Cõmentariis illuſtrauit, Valenti Imperatori perſuadere conatus eſt, Deo gratam eſſe Sectarum varietatem, dum ita pluribus modis colitur: & pluris fit, quum difficiliùs cognoſcitur & inuenitur, vt refert Socrates lib. 4. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 27.

Florimond. lib. 2. cap. 9. in fin.

Ethnicus videlicet, qui non conſiderauerat quod ex D. Auguſtino lib. 1. de Conſenſu Euãgeliſtar. cap. 17. de Deo Iſraël ſuprà attulimus. At poſt annum Domini 600. famoſiſsimus ille impoſtor & pſeudopropheta Mahumet, ne fidem quidem aut ſpem in Chriſtum requiſiuit, ſed in ſuo Alchorano, Azoara 12. ita loquitur, *Credentes atque Iudæi, & Angelos loco Dei adorantes, qui ſcilicet Legem pro Lege variant, Chriſtiani etiam; omnes hi, inquam, ſi in Deum crediderint, & Iudicij diem expectantes benefecerint, nihil timeant.* Et Azoara 2. *Sciendum generaliter quoniam omnis rectè viuens, Iudæus ſeu Chriſtianus, ſeu Lege ſua relicta in aliam tendens, omnis ſcilicet Deum adorans, boniq; geſtor, indubitanter diuinum amorem aſſequetur.*

P. Leſſius in Appendice ad Conſultation.

Hanc Mahumetis inſaniam multi noſtro tempore inſanè ſequuntur, vno tantùm gradu ab atheiſmo diuiſi: nam omnes religiones admittere & probare, eſt tollere omnem religionem, cùm vera religio vnica tantùm eſſe poſsit, quæ reliquas falſitatis manifeſtè conuincit. Falſa autem religio & nulla religio, pari iure cenſentur, cùm verus Deus falſum cultum grauiſsimè abominetur.

Quare homines huiuſmodi alieni ſunt à Deo Iſraël, à Chriſto à Spiritu ſancto: Scripturam negant: hæreticos ſaluant, SS. Patres damnant: omnes Sectas æquãt: falſam fidem in vera religione agnoſcunt: communi ſenſui repugnant: in æternæ damnationis barathrum ſcientes & volentes ſeſe præcipitant ac demergunt.

§. 1.

Primò, Alieni ſunt à Deo Iſraël. Socratis enim ſententia eſt (& lumine naturali nota, & à D. Auguſtino laudata) *vnumquemque Deum ſic coli oportere, quomodo ſe ipſe colendum eſſe præceperit.* Deus autem Iſraël ſe ſolum, & certis cerimoniis futurorum figuratiuis coli præcepit: vnde qui alios Deos colit, aut qui Chriſtum à Deo Iſraël promiſſum & exhibitum non amplectitur, quiduis potiùs quàm verum Deum colit. *Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis*, inquit Moyſes Deuter. 32. *non declinabitis ad dextram, neque ad ſiniſtram: ſed per viam quam præcepit Dominus Deus veſter, ambulabitis.* Et Deuter. 12. 32. *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.*

Lib. 1. de Cõſenſu Euangeliſt. c. 17.

§. 2.

Secundò, Alieni ſunt à Chriſto. Hic enim vnam Eccleſiam conſtituit, quæ eſt fidelium congregatio: eorum videlicet, quorum eſt cor vnum & anima vna in vnius fidei profeſsione, extra quam, vel Caluino teſte 4. 1. 4. *non eſt ſperanda peccatorum remiſsio, nec vlla ſalus.* Hinc ipſe Dominus Ioan. 3. 18. *Qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei.*

§. 3.

Tertiò, Alieni ſunt à Spiritu ſancto. Promiſſus eſt enim Apoſtolis Paracletus Ioan. 16. 13. Spiritus veritatis, qui induceret *eos in* omnem *veritatem*, & cum eis maneret in æternum. Ioan. 14. 16. id eſt, vſque ad mundi conſummationem, vt Chriſtus ipſe intepretatur Matt. 28. in fi. *Ecce ego vobiſcum ſum, omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi.* Quod cum in Apoſtolis perſonaliter impletum non ſit, (qui iampridem ex hoc ſeculo ad cælorum regnum tranſierunt) in eorum diſcipulis & ſucceſſoribus, atque adeò in ipſa Chriſti Eccleſia impleri neceſſe eſt, quemadmodùm ipſe explicat. *Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum ſint.* Ioan. 17. 20. Eſt igitur vna Chriſti Eccleſia, quæ habet aſsiſtentem Spiritum veritatis, à quo in omnem veritatem inducitur: vnde qui ab illa alienus eſt, ad Satanæ Synagogam ablegari debet, qui mendax eſt & pater mendacij. Ioan. 8. 44.

§. 4.

Quartò, Scripturã negare coguntur, quæ vbique vnum Deum, vnam Eccleſiã, vnam fidem, & religionem

incul-

Digitized by Google

inculcat; hæreticos autem, id eſt, qui aliam doctrinam adferunt, apertè condemnat. Epheſ. 4. 5. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma*: & paulò antè, *Vnum corpus, & vnus ſpiritus.* Gal. 5. 19. *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, &c. diſſenſiones, ſectæ ſiue hæreſes*, vt eſt in Græco: *quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Rom. 8. 9. *Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius.* At quomodo qui extra Chriſti corpus eſt, Spiritum eius participare poteſt? 1. Ioan. 4. 3. *Omnis Spiritus, qui ſoluit Ieſum* (vt Neſtoriani) *ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus.* Innumeri ſunt huiuſmodi loci.

§. 5.

Quintò, Salutem omnibus hæreticis tum veteribus, tũ nouis tribuere 4 conuincuntur: omnes enim aliquam religionis formã commenti ſunt, aliqua conuenticula habuerunt, aliquid de Deo ſuis Diſcipulis tradiderunt. Neque maior eſt ratio, cur hi magis quàm illi rejiciantur, quum omnes habuerint aliqua fundamenta in ſpeciem tam veriſimilia, vt multis perſuaſerint. Salui itaque Nouatiani, Ariani Pelagiani, Neſtoriani, Eutychiani, &c. Salui Berengariani, Petrobruſiani, Waldenſes, Wicleffiſtæ Huſsitæ, &c. Salui Lutherani, Anabaptiſtæ, Caluiniani, &c. qui tamen inter ſe irreconciliabiliter de rebus grauiſsimis digladiantur.

§. 6.

Sextò, Damnãt omnes SS Patres, qui ſemper iudicarunt, & conſtanter docuerũt, vnam eſſe fidem, vnam religionem, vnam Eccleſiam: à qua qui alienus ſit, à ſalute alienum eſſe non dubitarunt. Hinc ipſi Hæreticos tanquam animicidas & Satanæ miniſtros acerrimè oppugnarunt, S. Irenæus Valentinum, S. Athanaſius Arium, S. Baſilius Eunomium. S. Hieronymus Heluidium, Iouinianũ, Vigilantium; S. Auguſtinus Manichæos, Pelagianos, Donatiſtas; S. Bernardus Apoſtolicos & Henricianos: ſic alios alij: & quis eſt ille Deus, qui ſuos miniſtros, per quos non rarò miracula faciebat, ita aberrare paſſus eſt, vt ſalutis viam obſtruerent? vt miraculis falſitatem comprobarent? vt in tantis tenebris viuerent & morerentur?

§. 7.

Septimò, Omnes religiones in pari dignitatis gradu locãt, vt nihilo melior ſit fides Catholica quàm Lutheriſmus, quàm Caluiniſmus, quã Anabaptiſmus, quàm Arianiſmus aut Pelagianiſmus, &c. nihilo melior quàm Iudaiſmus aut Turciſmus. Quo quid abſurdius fingi poteſt? cùm naturali lumine perſpicuum ſit, Sectas ipſas inter ſe longiſsimè differre, cùm errorum multitudine, tum grauitate, tum abſurditate. Ariani enim, Neſtoriani, Eutychiani, vnum ferè præcipuum errorem tuebantur: plures Gnoſtici, Manichæi, Aëriani: Plurimos noſtri tẽporis hæretici, Lutherani, Anabaptiſtæ, Caluiniani, qui omnia ferè fidei noſtræ fundamenta concuſſerunt. Immenſo grauius eſt, ipſam diuinitatem blaſphemijs impetere, quàm humanam naturam nimis viliter & indignè deprimere. Abſurdius eſt negare liberum arbitrium, infantibus rationis vſum tribuere, Deum omnis mali fontem facere, &c. quàm errare circa diuinarum perſonarum proprietates, notiones, diſtinctiones, vt olim Gilbertus Porretanus. Quid enim abſurdius, quàm ea negare vel aſſerere, quorum contraria vel ſenſus ipſe renunciare poteſt? Similes Anaxagorę qui niuem nigram eſſe affirmauit. Lactant. li. 3. diuinar. inſtitut. cap. 23.

§. 8.

Octauò, Falſam fidẽ in vera Religione conſtituunt. Illa eſt enim vera Religio quæ ſuos cultores ad veram beatitudinem perducere poteſt, quum ratio mediorum ex fine ſumenda & metienda ſit. Quando autem ex diametro ſibi Sectæ repugnant, neceſſariò error & falſitas in hac aut illa reperitur, quandoquidem omnium iudicio *duo contradictoria non poſſunt ſimul eſſe vera*, nec vnum & idem ſimul eſſe poteſt,

& non eſſe. v.g. Affirmant Lutherus & Caluinus infantes eſſe baptizandos: negant Anabaptiſtæ: aut hi aut iſti falluntur. Contendit Lutherus Chriſti corpus eſſe præſens in Euchariſtia: negat fortiter Caluinus: an vtrumque poteſt eſſe verum? Eſt igitur in vera religione, quæ Deo placet, quę ducit ad vitam, &c. fides falſa; quod implicat contradictionem: quia fides eſt religionis fundamentum, & baſis cui innititur, ac proinde ſi falſa fides, falſa & religio.

§. 9.

Nonò, Communi ſenſu carere videntur, qui hæc adſtruunt: nam ex ea aſſertione ſequitur

Primò, Deo vero non minùs acceptam eſſe falſitatem, quàm veritatem.

Secundò, Scripturam eſſe falſam.

Tertiò, Apoſtolos fuiſſe deceptos & deceptores.

Quartò, Martyres fuiſſe ſtultiſſimos, qui pro fidei Romanæ veritate tot tormenta ſubierint.

Quintò, per falſam fidem & religionem ad veram beatitudinem perueniri.

Sextò, Iudæos & Turcas, ſi proximo iniuriam non fecerint, æquè ac Chriſtianos ſaluos fieri.

Septimò Stultos eſſe non tantùm Papiſtas, ſed etiam Lutheranos, Caluinianos, Anabaptiſtas, & quotquot vnquam pro ſua fide & religione decertarunt: cur enim inter ſe non pacificè viuunt? cur ſeſe mutuò damnant? cur non vt olim Academici & Sceptici Philoſophiam, ſic iſti Chriſtianam Religionem *animi cauſa* pertractant?

Octauò, ipſos non conſequenter loqui, quum vitæ probitatem exigunt, fidem indifferentem eſſe patiuntur: neque enim fides minùs neceſſaria eſt quàm caritas aut vitæ probitas, neque voluntas magis rectificari deſiderat quàm intellectus; quum vtraque iſta animæ vis ideò data ſit, vt ſic in Deum & beatitudinem rectà tendamus. Sicut igitur ad voluntatis rectitudinem non ſufficit vnius aut alterius mandati obſeruatio, ſed ſecundùm Apoſtolum, *Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus*: ſic ad intellectus rectitudinem non ſatis eſt vnum aut alterum articulum credere, ſed fides extendere ſe debet ad omnia quæ Deus reuelauit, & per Eccleſiam, Sponſam ſuam dilectiſſimam, credenda propoſuit. Qui enim nonaginta nouem articulos credit, & centeſimum negat, totum diuinæ fidei fundamentum euertit, nec quidquam prę ter humanam fidem, labilem, fallacem, inconſtantem, ſibi reſeruat. *Iacob. 2. 10.*

§. 10.

Decimò, In æternum exitium præcipites certiſsimè feruntur. Neque enim magis ad ſalutem facere poteſt fides falſa quàm nulla, aut impia religio quàm nulla, quum hæc ſit excuſabilior, vt patet in Braſilianis & ſimilibus hominum gregibus, qui de vero Deo, eiuſque Chriſto nihil vnquam audierunt. Quòd ſi ipſorum iudicio fides nulla, & religio nulla, excludit homines à ſalute: quanto magis fides falſa, & religio impia, quæ longè ſunt deteriores? Quam igitur excuſationem in die Iudicij prætendent, quum ex ore ſuo poſſint iudicari? quum proprio iudicio ſint condemnati? Quòd ſi eos, qui nullam fidem & nullam religionem profitentur in regnum cælorum admittant: non eſt quod multa loquamur; hic enim eſt Epicuriſmus velatus, aut potiùs ſatis apertus atheiſmus. Quo gradu locanda eſt etiam præclara Politicorum ſecta, quæ ſicut *herba irrigua*, in tanta rerum omnium licentia ſuccreuit vberrimè: hi enim duce Machiauello, religionem tanquam regulam Leſbiam habent, eamque Statui (vt ipſi loquuntur) ſubſeruire cogunt, vt Princeps aut Reſpub. eam religionē ſimulet, quæ ad imperium vel acquirendum, vel conſeruandum, vel augendum, maximè idonea inuenietur: ſiue ſit Chriſtianiſmus, ſiue Iudaiſmus, ſiue Mahumethiſmus. Scimus in Anglia & Hollandia, nō alia de cauſa Lutheriſmo Caluiniſmum Prælatum, aut alterum alteri permixtum, niſi vt ſtatui Politico melius eſſet: quod nihil aliud *An. Domini 1547. & 1571.*

eſt,

eſt, quàm vel omnem Religionem ad ſalutem ſufficere, vel nullam eſſe neceſſariam, vel denique Numinis opinionem & metum eo fine inductum, vt populus in officio contineretur: quæ eſt vltima Atheorum inſania.

——— *En quo concordia diſcors*
Perduxit miſeros ſuriata mēte magiſtros.

§. 11.

Lutherus enim & Caluinus, velint nolint, Religionum indifferentiam admittere coguntur, niſi ſecum manifeſtè pugnare velint: & conſequenter ea omnia, quæ euidenter ex hac ἀδιαφορία deducuntur. Saluat Lutherus Iohannem Huſs in aſſertione art. 33. à quo in grauiſſimis fidei capitibus diſſentire ſe fatetur in aſſertione art 30. nam tuebatur ille id, *quo ſaluo Chriſtum perire neceſſe erat cum fide & veritate*. Saluat Hieronymum Sauanarolam quem conſtat fuiſſe Catholicum & Monachum: ſaluat autem, quia propter contumaciam, & excommunicationis contemptum, à S. Pontifice iuſſus eſt exuri Saluat Papiſtas: nam in libro contra Anabaptiſtas, *Nos fatemur*, inquit, *ſub Papatu multa eſſe bona Chriſtiana, imò omnia bona Chriſtiana, itque etiam inde ad nos deſluxiſſe. Nempe confitemur in Papatu veram eſſe Scripturam Sacram, verum baptiſmum, verum Sacramentum Altaris, veras Claues ad remittenda peccata, verum prædicandi officium, verum Catechiſmum, veluti Orationem Dominicam, ac decem præcepta & articulos fidei. Dico inſuper ſub Papatu veram Chriſtianitatem, imò verum nucleum Chriſtianitatis eſſe.* Teſtimonium hoc verum eſt: eo excepto quòd bonum illud à Papatu ad Lutheranos deuenerit. Nam ſi in Papatu Chriſtianitatis nucleus eſt & manet, quid aliæ Sectæ præter putamina ſibi arrogare poſſunt?

Cochlæus an. 1528. p. 198. b.

§. 12.

Quid Caluinus? Saluat Lutherum, Melanchthonem, Brentium, &c. quos vocat Apoſtolos, Euangeliſtas, ſuos Sуmmyſtas: alibi ſacrilegium, blaſphemiam, idololatriam, hæreſim illis impingit. Saluat antiquos Patres, quos docuiſſe conſtat & feciſſe, quod ipſe ad doctrinam Dæmoniorum, ad Chriſti iniuriam, ad paſsionis eius abolitionem, ad Iudaicam ſuperſtitionem ablegat. Saluat Monachos; quos ipſe tanquam Diaboli mancipia vehementiſsimè execratur, qui, vt ait 4. 13. 17. *Vnà cū cucullo mille impiarū ſuperſtitionū laqueum ſibi induunt.* Sic enim 4. 13. 15. *Non ſic hodie à ſancta illa antiquitate Monachos degeneraſſe dico quin aliquos in ſuo grege bonos adhuc habeant, &c.* Ergò Monachus bene viuens, tametſi ſit idololatra, dæmonicola & peruerſiſsima fide, ſaluari poterit. Quòd ſi ſaluantur Papiſtæ, qui ſunt Turciſſimi Turcæ & Turcis peiores, vt Lutherus in aſſert. art. 34 affirmat: ſi antiqui Patres, qui Iudaizarunt, vt vult Caluinus 4. 18. 11. & 4. 19. 26. Si Monachi, in quos omnium errorum & ſuperſtitionum ſentina confluxit: cur non & ipſe Turca? cur non Iudæi? cur non quiuis in ſua religione in qua natus, aut quam poſteà amplexus eſt? Iam verò ſi falſa fides & religio ad veram vitam via eſſe poteſt, cur non & nulla? nam hæc priuatiuè aut negatiuè vitioſa eſt, illa poſitiuè. Quid igitur reſtat, niſi vt cum Epicuro verbis Deum agnoſcamus, reipſa omnem diuinitatem tollamus? & dicamus quod impij apud Prophetam, *Comedamus & bibamus: cras enim moriemur?* *Iſa. 22. 13.* *1. Cor. 15. 32.*

Φθείρουσιν ἤθη χρήσθ' ὁμιλίαι κακαί.

Hic videlicet eſt quinti Euangelij fructus, hæc virtus eius & efficacia, vt per dulces ſermones & benedictiones hominem tandem in extremum malorum præcipitet, *& dicat inſipiens in corde ſuo*, imò nonnunquam in ore ſuo, *Non eſt Deus: Vnus eſt interitus hominis & iumentorum, & æqua vtriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.* Item, *Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt agnitus qui ſit reuerſus ab inferis: quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquam non fuerimus*, &c. *Venite ergò & fruamur bonis quæ ſunt*, &c. At quid intonat contra hos ſermo diuinus? *& reuelata eſt* inquit Propheta, *in au-* *Pſalm. 13. 4.* *Eccl. 3. 19.* *Sapient. 2. 2.* *Iſa. 22. 14.*

ribus-

ribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. Quid illis igitur reſtat, niſi nouiſſimum illud fulmen & tonitru, *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & angelis eius?* Matth.25.41. *Nolite errare: Deus non irridetur: Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet.* Gal. 6.7.

N O T AE.

1. O*Mnibus ille idem Pater eſt.*] Tanta eſt apud omnes Sectarios Lutheri reuerentia & auctoritas, vt quamuis illum pro ſua ventoſitate conuiciis aliquando proſcindant, vt plurimùm tamen honoris plurimum deferant, & tanquam Prophetam venerentur. Hinc in celebri illa diſputatione Embdæ habita in Friſia Orientali, anno 1578. inter Menſonem Caluiniſtarum Miniſtrum (nomen in Caluini Epiſtolis notum eſt) & Anabaptiſtas, quum initio diſceptaretur, qua Teſtamenti verſione eſſent viſuri (nam Anabaptiſtæ maternam tantum linguam callebant) vnanimiter Lutheri verſionem admiſerunt. Itaque duę Sectæ, à Lutheranis alieniſſimæ, Lutheri teſtamentum tanquam ſalutis ſuæ baſim & fundamentum poſuerunt: ter cæci, qui non aduerterint ſuo ſe iudicio ſuper arenam ædificare.

P. Gretſer. in Præfat. to. 2. pro defenſ. Bellarmini. 2. *Inter quos eſt Samuel Huberus.*] Quis qualiſque hic ſit, docebunt te Caluiniſtarum & Lutheriſtarum libri: *omnium enim manus aduerſus hunc Prædicantem tenduntur, & manus eius contra omnes. Cum Hæreticis Miniſtris Zuinglianis & Caluinianis digladiatus, cùm eos indignos nimiſq; viles arbitraretur in quos omne ſuum robur exprometeret, integras Ciuitates & Reſpublicas Inuectiuis ſuis exagitare cœpit, ſed eminus, vt Hœdus Æſopicus Lupum: & cùm Lutherani de Prædicantis huius ex Heluetia eiecti ad Lutheraniſmum tranſitione ſibi valdè gratularentur, carumq; & pretioſum piſcem ſeſe cepiſſe exiſtimarent, Ecce Academiam VVittebergenſem ſeditioſo & tumultuoſo ſuo ſpiritu ita repleuit, vt iurgia illa inter Lutherum olim & Carlſtadium agitata rediuiſſe & reuixiſſe viderentur: quibus finis imponi non poterat, niſi Principis auctoritate Huberus ex Academia pelleretur. Quod & factum, Hunnio aliiſq; Huberianis Antagoniſtis grauiter ad expulſionem ſtudium & operam ſuam conferentibus: qui poſteà aliquamdiu profugus, velut Cain hinc inde oberrauit, donec tandem ſiſtendæ fugæ, & ſtabiliendæ ſedis occaſio Goſlariæ oblata eſt: quam vt ad vitæ terminum vſq; teneat, vix irrequietum eius ingenium permittet.* Hæc Gretſerus. Quo tempore ex Heluetia expulſus ſit, & ad Lutheriſmum transfugerit Samuel Huberus van Burchdorp, mihi non liquet: illud ex eius libro, quem penes me habeo, conſtat, anno Domini 1591. 8. Iulii Prædicantem Derendingæ in Ducatu VVittenbergenſi ſe prædicaſſe: Zuinglianorum & Caluiniſtarum (quos pro iiſdem habet) hoſtem acerrimum. Neque verò hęc inter Lutheranos & Caluiniſtas contentio deferbuit, nam quotidie hinc inde libri πολεμικοὶ volitant, vt patet ex Indice Francofurtenſi; vbi proximis nundinis vernis, inter alios etiam hunc titulum videre licuit. *Faſciculus controuerſiarum Theologicarum, Quæſtiones ferè omnes atque ſingulas, de quibus inter Auguſtanæ Confeſſionis Theologos & Caluinianos diſceptatur, continens: iterum editus, auctus & recognitus ab auctore Henrico Eckhardi, SS. Theologiæ Doct. Lipſiæ apud Henning. Gros in 8.*

3. *De aqua pluuia arcenda.*] Olim Philoſophi vel animi cauſa, vel contentionis & inanis glorię ſtudio, de rerum natura, de moribus, aliiſque rebus inter ſe acerrimè diſceptabant: impunè quidem, quia cùm ſalutis viam non tenerent, parum referebat vtrùm dextrorſum an ſiniſtrorſum aberrarent.
Luc. 11. 52. At noſtri Nouatores, qui clauem ſcientiæ, in Eccleſia Catholica à Chriſto depoſitam, in promptu habent, ita de rebus ad ſalutem neceſſariis in omnem partem diſputant, vt in Academi ſiluis verum quærere videantur. Apophthem. lib. 4. n. 7. *Quum Athenienſes, quotquot apud Cheronæam capti fuerant, gratis Philippus Macedo dimiſiſſet, illi verò etiam veſtes ſtragulaſq; repoſcerent, atque hac de cauſa Macedones in ius vocarent, riſit Philippus, dicens: Quid? Nónne videntur Athenienſes arbitrari, ſe à nobis in talorum ludo victos eſſe?* Quid? Nouatores, toties à Catholicis ſuperati, conuicti, argumentorum mole oppreſſi, nónne ita ſe gerunt, perinde ac ſi de rebus ludicris ageretur, & non de gehennæ incendijs euitandis, de gloria ęterna comparanda, de Dei facie contemplanda? &c. Teſtantur ipſorum libri, apologiæ, concertationes, in quibus hoc vnum ſtudent, vt ſuperiores fuiſſe videantur.

4. *Salutem omnibus Hæreticis, tum veteribus, tum nouis*] Sic olim Rhetoriani, ſi Philaſtrio credimus: nam D. Auguſtinus vix credere potuit. *A Rhetorio quodam* (inquit hæreſi 72.) *exortam hæreſim dicit* (Philaſter) *nimiùm mirabilis vanitatis, quæ omnes Hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmat: quod ita eſt abſurdum, vt mihi incredibile videatur.* Crede, vir prudentiſſime, crede: nihil tam vanum, tam abſurdum, tam incredibile, quod hæreſis non amplectatur. 3.3 10. b. 4.14.26.a. 3.5.6.b. 4.18.18.a. Inuentus eſt, qui te ſanctum & eximium Doctorem vocat, quem alibi affirmat inuehere & vſurpare exitiale Satanę commentum, quod Chriſti crucem euacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & euertit, &c.

5. *Hi enim Duce Machiauello.*] Olim Maximus, qui Romanum Imperium tyrannicè inuaſerat, vt res ſuas ſtabiliret, omnibus religionibus patronum ſe exhibuit: nam & Gentilibus ſacrificia, ſublatamque in Capitolio aram Victoriæ reſtituit: Baron. anno. 387. Iudęis etiam multa indulſit, vt epiſt. 29. docet S. Ambroſius: & ne propter hęc Catholicos à ſe abalienaret, acerrimum ſe fidei Catholicę defen-

ſorem oſtentauit, ſcripta epiſtola ad Siricium Papam. Noſtro tempore quidam Principes Hæretici, omnibus omnia facti ſunt, non vt eorum animas lucrarentur, ſed vt ſibi rebuſque ſuis conſulerent: germaniſſimi hypocritę, qui Phariſæos in hoc genere longè antecelluerunt.

6. *Saluat Lutherum, Melanchthonem.*] Lutherus art. 33. *Hæreticos comburi*, inquit, *eſt contra voluntatem ſpiritus.* Et ne parum huic articulo tribueremus, in libro contra execrabilem bullam Antichriſti ſic loquitur: *Aſſero, & amplector fiducia tota ſpiritus mei articulos per eam damnatos, aſſerendoſq; pronuntio omnibus Chriſtianis ſub pœna æternæ damnationis.* At huius furioſę denuntiationis Caluinus immemor aut contemptor, Michaëlem Seruetum non contentus ad rogum adegiſſe, etiam librum ſcripſit de Hæreticis morte puniendis, & 4. 26. 10. ſic loquitur de magiſtratu, *Nunc ſi vera eorum eſt iuſtitia, ſtricto gladio ſontes* & impios *perſequi. &c.* Idem docuit Benedictus Aretius Zuinglianus, libro de ſupplicio Valentini Gentilis, qui annis vndecim poſt Serueti rogum Bernæ in Heluetia extremo ſupplicio affectus eſt. Idem Theodorus Beza lib. de Hęreticis à magiſtratu puniendis: idem apud nos Aldegondius, à quodam Libertino confutatus. Sereniſſimus autem magnę Britanniæ Rex, pro ſuo in ſuum Euangelium ſtudio & zelo, Arianum quendam ante annos aliquot flammis vltricibus addixit; vt refert & laudat Iſaac Cauſabonus in epiſtola Dedicatoria ad Exercitationes in Baronium. Quid noſtri Caluiniſtæ? Quum de ſua pelle agi ſentiunt, Lutheri articulum pro ſacroſancto venerantur: ſi de aduerſariis, in Caluini ſententiam libenter eunt. Sed quia mortis ſupplicium & odioſum eſt in iſto genere, nec ſemper expeditum, ideò vel exilio contenti ſunt, vel bonorum mulctatione, vel arcent ab honoribus & magiſtratu, vel perduellionis titulum pretexunt, vt minore cum inuidia ſuas ipſi leges pro temporis opportunitate figere & refigere poſſint.

DIGRESSIO DE IVSTIFICATIONE, DECEM PARAGRAPHOS COMPLECTENS.

§. 1.

Prima humani generis inſtitutio, in qua maxima Dei bonitas & liberalitas elucet.

§. 2.

Hominis lapſus, & totius humani generis ruina.

§. 3.

Infectio perſonalis, ſiue originalis peccati in particulares perſonas traductio.

§. 4.

Humani generis redemptio generalis, quæ ante applicationem nemini niſi auctori prodeſt.

§. 5.

Perſonalis redemptio, qua ſpecialiter Chriſti merita ſingulis applicantur, ad varios ſpirituales effectus, præſertim ad iuſtificationem.

§. 6.

Terminus à quo hæc ſpecialis & perſonalis redemptio recedit.

§. 7.

Terminus ad quem tendit iuſtificatio, vt iuſtos & Dei filios conſtituat.

§. 8.

Via à termino ad terminum, ſiue profectio ab iniuſtitia ad iuſtitiam.

§. 9.

Examen commenti Lutherici de iuſtitia imputatitia, quod Caluinus vt ſimia, maxima ex parte ſecutus eſt.

§. 10.

Caluini errores in tota hac materia, quæ in digreſſu propoſita eſt & explicata.

Præfatio ad Spectatores, in qua varii humanæ naturæ ſtatus conſiderantur, futuræ diſputationi neceſſarij.

ET hîc aliquam pauſam in gratiã Spectatorum faciamus, ut quiete aliqua interpoſita, ſequentem tractatum avidiùs & penitiùs inſpiciant, qui Novantium cauſam maximè, vt primariam ipſorũ arcẽ invadit. Frequens enim Iuſtitiæ & Iuſtificationis in his Spectaculis mẽtio, invitare Lactan. lib. 5. divin. Inſtitu. cap. 5. & 7.
1. nos videtur ut de via paululũ digrediamur, & tantæ rei cõtẽplandę ac perſpiciendæ, attentis oculis animiſque aliquantulùm immoremur. Agendũ eſt enim de gratia & libero arbitrio, de celebri illa Novatorum imputativa iuſtitia, de fide juſtificante, de bonis operibus, &c. quæ materia olim inter Catholicos & Pelagianos ardentibus ſtudijs agitata, nunc novis hæreſibus adinuentis vehementiùs exarſit, & ſumma variarũ partiũ contentione tam variè tracta ac tractata fuit. perinde ac ſi de ſumma rerum collatis ſignis dimicaretur. 3. 15. 7. 2. Lapis offenſionis & petra ſcãdali fuit S. Pauli diſputatio malè intellecta, ut optimè notavit Apoſtolorum Princeps in ſecunda ſua 2. Pet. 3. 14.
2. epiſtola cùm ſic ait: *Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: ſicut & cariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiã ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his in quibus ſunt quæd: difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & ceteras Scripturas, ad ſui ipſorũ perditionẽ.*

Hoc Spiritus ſancti oraculum Hæretici ſua temeritate & inconſtantia comprobarunt, qui de hoc puncto tam variè ſentiunt, ut Philippus Melanchthon, non ultimus Novatorum Magiſter, cum ſuis diſcipulis quaterdecies ſententiam variarit, novies ex Scripturis malè intellectis, quinquies ex mala cerebri diſpoſitione. Improperat hoc illi Andreas O- Hoſius in Confeſſ. Polonica. cap. 73 & l. 1. adverſus Hæreſes poſt. med.
3. ſiander libro adverſus Nycticoracem, & ipſe novi dogmatis aut inventor,
4. aut inſignis propagator, quem Calvinus, ubi ubi poteſt, acerrimè perſtringit. His quindecim opinionibus ſi alias ſex addas, quas alij Nouatores excogitarunt, conſurgent in hac Hæreticorum Muſica, vocum diſcrimina viginti & unum, ut Apollinis ſeptemplicem harmoniam ter exæquaſſe videri poſsint. Stultè igitur & impudenter de ſuis commentis Mira Hæreticorum vanitas & inconſtantia.
5. gloriantur, quaſi ante ſuum exortum Eccleſia in tantis tenebris fuerit, ut neſciret quid eſſet lex & Euangelium, quid peccatum & gratia, quid littera & ſpiritus, quid fides & juſtitia: nam ſi hæc per tot ſecula Chriſtianus populus ignoravit; quæ ſalutis ſpes ijs eſſe potuit, qui à via ſalutis tam longè aberrarunt? Ergò qui ſuperioribus ſeculis in Chriſto dormierunt, omnes Patres, omnes martyres, omnes Doctores, omnes fideles, penitiſsimè perierunt: quia fidem ſpecialem & imputatiuam juſtitiam, (quam nouam & mirabilem eſſe Calvinus fatetur) ne ſummis quidem labris deguſtarunt. Hoc tamen Novatoribus dandum eſt, quòd præ- Argumentum Apoſtol. 1. Cor. 15. 18. Modus juſtificandi nouus & mirabilis.
6. ſenti Eccleſiæ ſic profuerunt, ut olim S. Auguſtino Pelagius & Pelagiani, de qualibus ipſe ita loquitur lib. de vera Religione cap. 8. *Cùm autem foris ſunt* (Hæretici) *plurimùm proſunt, non verum dicendo quod neſciunt, ſed ad verum quærendum carnales, & ad verum aperiendum ſpiritales Catholicos excitando. Sunt enim innumerabiles in Eccleſia ſancta Deo probati viri, ſed manifeſti non fiunt inter nos, quamdiu imperitiæ noſtræ tenebris delectati, dormire malumus quàm lucem veritatis intueri. Quapropter multi ut diem Dei videant & gaudeant, per Hæreticos de ſomno excitantur.* Hæc Per accidens multùm Eccleſię proſunt Hæretici. D. Auguſt. lib. 16. de Civitate Dei cap. 1.

Digitized by Google

D. Auguſtinus : quæ quàm vera ſint, docuit hoc noſtrum ſeculum, quo nullum doctius, nullum in omni diſciplinarum genere exercitatius, nullum Hæreticis formidabilius, jam inde ab Apoſtolorum temporibus extitiſſe videtur. Omnia inveſtigata & diſcuſſa, tum à Catholicis, tum ab Hæreticis, dum utraq; pars cauſæ ſuæ ſubſidia quærit: Scriptura divina, in textu Hebraico, Syriaco, Chaldaico, Græco, Latino: Traditiones, Concilia, Patres, Hæreſes, Hiſtoriæ: denique obſcura antiquitas ita renovata & illuſtrata, ut omnium oculis expoſita eſſe videatur. Quod cùm in aliis fidei myſterijs, tum peculiariter in Iuſtificationis negotio factum eſt, de quo inter Catholicos & Hæreticos ſumma contentione ita certatum eſt, ut etiam inter ipſos Catholicos (propter abſtruſam rei obſcuritatem) multa remanſerint controverſa quæ ſalva fide diſputari poſſunt. Quæ autem ad fidem pertinent, ea pulcherrimè à ſacroſancto Concilio Tridentino tradita ſunt Seſſ. 6. per ſedecim capita & canones triginta tres: cuius doctrinæ, ut clariſſimæ facis ductum ſequentes, ipſius Iuſtificationis definitionem, tanquam noſtræ digreſſionis baſim & fundamentum, proponemus; quam ex Apoſtolo Concilium ſic concinnat Seſſ. 6. cap. 4.

Quo plures adverſarios Satan excitat, eo plures propugnatores Chriſtus opponit.

Coloſſ. 1. 13.

D. Thom. 1. 2. q. 113. a. 5.

Iuſtificatio eſt tranſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per Ieſum Chriſtum ſalvatorem noſtrum. Vbi tria nobis inſinuantur quæ diligentiſſimè examinanda ſunt.

Primum, terminus à quo incipit juſtificatio.

Secundum, terminus ad quem tendit.

7 Tertium tranſitus à termino in terminum, cum tota præeunte diſpoſitione. In his tribus velut cardinibus tota de Iuſtificatione inter Catholicos & Hæreticos contentio vertitur, ut bene intelligatur, unde, quò & quà tranſeat homo, qui Deo per Chriſtum reconciliatur, & regni cœleſtis heres inſcribitur. Atque hinc etiam perſpicuum fiet, cur Philoſophis tanta fuerit objecta caligo, ut Naturam novercam vocarent, ut ædificium in ruina, & in bello pacem quærerent, ut in miſeria beatitudinem aliquam reperiri poſſe arbitrarentur. Poteſt enim homo ad clariorem huius rei intelligentiam, in ſex ſtatibus conſiderari, qui omnes ſunt poſſibiles, quamvis eorum aliqui reipſa neque fuerint, neque futuri ſint.

Caiet. in 1. 2. q. 109. a. 2. Sotus lib. 1. de Natura & grat. c. 3. 5. 6.

8 Primus ſtatus eſt naturæ nudæ, in quo homo conſideratur ſine peccato, ſine gratia, ſine rectitudine naturali; cum ſolis potentiis & operationibus naturalibus, divinoque concurſu eis attemperato: quemadmodum bruta animalia in ſuo gradu à Deo producuntur.

9 Secundus eſt naturæ integræ, ſine peccato, ſine gratia, cum rectitudine naturali, ligato vel ſublato fomite, ijſque donis collatis quæ hominem ad finem ſuum naturalem dirigerent, qui in Auctoris naturæ contemplatione & amore, & qualicunque fruitione conſiſtit: qualem Epictetus, & alij quidam Philoſophi eminus odorati videri poſſint.

10 Tertius eſt naturæ originaliter juſtæ, ſine peccato, ſine fomite, cum naturali rectitudine & gratia, alijſque ſupernaturalibus donis, fide, ſpei, caritatis, religionis, &c. quæ hominem redderent divinæ conſortem naturæ: & in hoc ſtatu Angeli & Protoplaſti creati fuerunt.

11 Quartus eſt naturæ lapſæ, in quem Adam per peccatum cum tota ſua poſteritate ſe demerſit: ablata videlicet rectitudine & gratia, recurrentibus omnibus infirmitatibus & miſeriis, quæ in ſtatu nudæ naturæ

Digitized by Google

fuiſſent: intus exiſtente peccato, foris vrgente Diaboli tyrannide, & ſuperbo dominatu.

13 Quintus eſt naturæ per Chriſtum reparatę, extincto peccato & Diabolo ligato, gratia infuſa ſine rectitudine naturali: manet enim in hoc ſtatu concupiſcentia, ſiue fomes, id eſt, virium naturalium ἀταξία, & carnis rebellio aduerſus ſpiritum, de qua Apoſtolus Rom. 7. 32. Gal. 5. 17.

14 Sextus, Eſt naturæ glorificatæ, ſine peccato, ſine concupiſcentia, ſine morte, ſine miſeria, cum gratia conſummata, quæ in Dei clara viſione, amore & fruitione conſiſtit, omniumque bonorum plenitudinem, iuxta cuiuſque meritum & capacitatem comprehendit. Eſt enim Status omnium bonorum aggregatione perfectus; cui ſoli illud Prophetæ competit, *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* Pſalm. 16. in fin. Hunc ſtatum aliqui in duos diſſecant, vt Gregorius à Valentia in 1. p. diſp. 7. q. 2. p. 2. in ſtatum animarum in cælo degentium ante corporum reſurrectionem, & in eum qui eſt conſummatæ beatitudinis, vt loquitur Apoſtolus Heb. 11. 40. De quarto & quinto ſtatu potiſsima controuerſia eſt, qui tamen plenè intelligi niſi tertio ſtatu intellecto non poſſunt: quare ab illo tractatum noſtrum auſpicabimur.

Boëthius lib. 3. de Conſolat. philoſ. proſa. 2.

NOTAE.

1. TAnta rei.] Sic Caluinus 3. 4. 2. a. *Velim autem animaduertant Lectores, non hic de aſini vmbra rixam eſſe, ſed rem omnium maximè ſeriam tractari: nempe de peccatorum remiſſione,* &c. Sine hac enim ad regnum perueniri non poteſt. Apocal. 21. 27. *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum: & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo,* Hebr. 11. 6.

2. *Male intellecta.*] Hinc D. Auguſtinus lib. de fide & operib. cap. 14. alios Apoſtolos excitatos putat, vt errorem de ſola fide iuſtificante per ſuas epiſtolas conuellerent, Petrum, Ioannem, Iacobum, Iudam, & vehementer adſtruerent fidem ſine operibus nihil prodeſſe.

3. Andreas Oſiander, ex Paſtore Norimbergenſi Lutheri diſcipulus, nouam iuſtificandi rationem ex magiſtri ſcriptis excogitauit, vt quemadmodùm alii Sectarii Chriſti hominis iuſtitiam nobis imputant, ita ille per Chriſti Dei iuſtitiam (quæ SS. Trinitati eſt eſſentialis) in nobis habitantem, formaliter nos iuſtificaret. Pupugit hoc eius Symmyſtas, Melanchthonem, Brentium & alios, qui plenis conuitiorum velis in Oſiandrum inuecti ſunt, multaque de ipſo figmenta in vulgus ſparſerunt. *Vocatus eſt, vt ipſe ſcripſit, Hæreticus, Antichriſtus, Iudæus, niger Diabolus, Draco, homo nefarius, conſceleratus, hoſtis Chriſti. Fuit etiam de eo confictum, quacunque incederet, quòd eum, in ſpecie canum duo Diaboli comitarentur, quos tamen non cuiuis videre liceret: quodq; quo tempore cibum & potum in inferiore cum ſuis hypocauſto ſumebat, vbi vacare ſolitus erat literarum ſtudijs, in ſuperiore ſedens in illius loco Diabolus viſus fuerit ſcriptitare. Et alia id genus pleraque.* &c. Ita Hoſius lib. 1. aduerſus hæreſes, poſt med.

Bellarm. li 2 de Iuſtificat. cap. 1. & 5.

4. *Acerrimè perſtringit.*] Caluinus. 1. 15. 3. a. *Oſiander enim (quem ſcripta eius teſtantur in futilibus commentis peruersè fuiſſe ingenioſum) imaginem Dei,* &c. Et 3. 11. 5. a. *Verùm quia Oſiander monſtrum neſcio quod eſſentialis iuſtitiæ inuexit,* &c. *Hoc delirium refellere opera pretium eſt*, & 3. 11. 8. b. *Atque hoc tam puerili cauillo ſe omnia adeptum eſſe putat Oſiander, tumet, exultat, multaſque paginas farcit ſuis ampullis.* & 3. 11. 10. b. *Sed Oſiander hac ſpirituali coniunctione ſpreta, craſſam mixturam Chriſti cum fidelibus vrget: atq; ideo Zuinglianos odioſè nominat quicunque non ſubſcribunt* fanatico *errori de eſſentiali iuſtitia: quia non ſentiant Chriſtum in Cœna ſubſtantialiter comedi.* & 3. 11. 11. b. *Verùm hæc minimè tolerabilis eſt* impietas, *prætextu duplicis iuſtitiæ labefactare ſalutis fiduciam*, &c.

5. *Ante ſuum exortum)* Ita 3. 18. 8. b. Hic vnus ſyllogiſmus amplo documento eſt ſcholas *omnes* Sorbonicas ne ſummis quidem labris deguſtare quid ſit fidei iuſtificatio. Sic Lutherus gloriari ſolebat, *vſque ad prædicationem ſuam Germanos nunquam anteà verum & germanum audiiſſe Euangelium* vt notat Cochlæus anno 1522. pag. 84. & anno 1533. pag. 268. *Talem enim gloriam & honorem habeo,* inquit Lutherus, *per gratiam Dei de hoc (ſiue gaudeat ſiue doleat Diabolus cum omnibus ſquamis ſuis) quòd à tempore Apoſtolorum nullus Doctor aut Scriptor, nullus Theologus aut Iuriſconſultus, tam inſigniter ac clarè conſcientias ſæcularium Statuum confirmauit, inſtruxit & conſolatus eſt, ſicut ego feci, per ſingularem gratiam Dei. Hoc pro certo ſcio.*

6. *Nouam & mirabilem.*] Sic 3. 11. 11. 2. *Sed hæc eſt* mirabilis *iuſtificandi ratio, vt Chriſti iuſtitia tecti non exhorreant iudicium quo digni ſunt, & dùm ſeipſos meritò damnant, iuſti* extra ſe *cenſeantur.* & 3. 11. 23. b.

Digitized by Google

Eo enim iure communicat nobiſcum Dominus Chriſtus ſuam iuſtitiam, vt mirabili *quodam modo, quantum pertinet ad Dei iudicium, vim eius in nos transfundat.* &c. 3. 15. 5. 6. *Vt peccatores ſimus, ipſe nobis iuſtitia: vt immundi ſimus, ipſe nobis puritas,* &c. *At longè aliter* iampridem *inſtitutus eſt orbis.*

7. *In his tribus.*] Iuſtificatio eſt motus quidam ad iuſtitiam, cuius terminus *ad quem* ſemper eſt poſitiuus: terminus *à quo*, interdum poſitiuus, vt in impiis & peccatoribus, qui quaſi in albedinem ex nigrore mutantur; aliquando negatiuus, vt in angelis & protoplaſtis, qui quaſi ex tenebris in lucem tranſierunt. Quamuis enim in iuſtitia creati ſint, & nunquam fuerint non iuſti, priùs tamen natura vt tales conſiderandi ſunt, & gratuita iuſtificatio agnoſcenda: quam naturæ prioritatem eleganter explicat D. Auguſtinus in voce & cantu lib. 12. Confeſſion. cap. 29. & agnoſcit Caluinus 3. 3. 2. b.

8. *Naturam nouercam.*] D. Auguſtin. lib. 4. contra Iulianum cap. 12. tom. 7. *In libro tertio de Republica idem Tullius hominem dicit non vt à matre, ſed vt à nouerca natura editum in vitam, corpore & nudo & fragili, &c. Non hoc auctor iſte malè viuentium moribus dixit effectum, ſed naturam potiùs accuſauit. Rem vidit, cauſam neſciuit.* Tangit idem Caluinus 1. 15. 8. b. *Hinc tanta Philoſophis obiecta caligo, quòd in ruina ædificium, & in diſſipatione aptas iuncturas quærebant.*

Molina in Concord. d. 19. m. 3. rat. 3

9. *Natura nuda.*] Hic ſtatus neque fuit vnquam, neque erit: eſſe tamen potuit, ſi Deo ita viſum fuiſſet. Nulla enim apparet repugnantia, & Philoſophi hominem in hoc ſtatu naſci putauerunt: adfert autem multum lucis ad ſtatum naturæ lapſæ & erectæ pernoſcendum. Hinc à duobus Pontificibus damnata eſt cuiuſdam Doctoris propoſitio 53. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur.* Hoc autem non propter originale peccatum aſſertum eſſe, patet ex propoſitione 74. ſimiliter damnata: *Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe à Deo creari & inſtitui ſine iuſtitia naturali.*

Marſilius in 2. Sent. q. 16. a. 6. D. Thom. 1. p. q. 95. a. 1. Vaſq. in 1. p. diſp. 227. n. 13.

10. *Natura integra.*] In hoc ſtatu quidam Doctores (quos memorat Moli. 1. p. q. 62. a. 3.) Adamum creatum fuiſſe exiſtimant: quæ opinio poſt Concilium Triden. ſeſs. 5. defendi non poteſt, niſi dicamus ipſum priùs naturaliter, poſteà ſupernaturaliter à Deo ornatum fuiſſe. Sic enim loquitur Concilium can. 1. *Si quis non confitetur primum hominem Adam, cùm mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet transgreſſus, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam, in qua* conſtitutus *fuerat, amiſiſſe, &c. anathema ſit.*

D. Thomas 1. p. q. 100. a. 1. & 2.

11. *Originaliter iuſta.*] Dei bonitatem, liberalitatem & magnificentiam ſtatus hic mirificè commendat, qui ſic ab initio hominem indebitis muneribus exornauit, vt ſi in obedientia perſtaret, ſine incommodo, ſine vllo mali ſenſu, ſine morte, ad cæleſtem gloriam ſuo tempore tranſueheretur; eaque gratia in poſteros innocentes, quaſi iure hæreditario deriuaretur, vt tradunt D. Auguſt. l. 14. de Ciuitate Dei. capite 10. S. Gregor. libro 4. Moral. cap. 36. S. Anſelmus libro 1. Cur Deus Homo. cap. 18.

Caiet. in 1. 2. q. 109. a. 2. cap. 4. de diui. nom. D. Thom. 1. 2. q. 85. a. 1. ad 1. & 1. p. q. 95. a. 1.

12. *Natura lapſa.*] Inter hunc & naturæ nudę ſtatum, hoc diſcrimen eſt quod inter hominem nudum, & hominem ſua culpa veſtibus ſpoliatum, vt acutè dixit Caietanus. Manſerunt enim in homine lapſo integra naturalia (quod de malis angelis à S. Dionyſio Areopagita dictum, ad genus humanum Theologi communi conſenſu transferunt) ſublatis iis quæ liberaliter à Deo donata fuerant, & in peccati pœnam dæmone tyrannidem vſurpante. Sic veſtis ſerica, detracto auro vel lapillis pretioſis, deterior fit, non in ſua ſubſtantia, ſed in extrinſeco ornatu quo ſpoliatur.

13. *Per Chriſtum reparata.*] Hoc ſtatu continetur magnum illud Dei beneficium, de quo Chriſtus Ioan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hic eſt enim ſecundus Adam, qui primi Adami rebellionem & contumaciam, ſua humilitate & obedientia expiauit, vt meritò ſcripſerit D. Auguſt. lib. 2. de gratia Chriſti & peccat. orig. contra Pelagium & Cæleſt. cap. 24. *In duorum hominum cauſa, quorum per vnum venum dati ſumus ſub peccato, per alterum redimimur à peccatis: per vnum præcipitati ſumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam, &c. propriè fides Chriſtiana conſiſtit.*

14. *Natura glorificata.*] Hic eſt vltimus finis noſter, quò omnia noſtra tanquam ad ſcopum referenda ſunt: vt videlicet ad maiorem Dei gloriam, diuinitatis eius participes efficiamur, & in omnem æternitatem cum ipſo feliciſſimè regnemus. Propterea enim Deus homo factus eſt, vt homo (quatenus fas eſt) Deus fieret, eademque beatitudine qua Deus ipſe, pro ſuo quiſque modulo, ſine fine perfrueretur. D. Ambroſ. lib. 1. de Virginib. D. Chryſ. hom. 2. in Matth. poſt init.

§. I.

Prima generis humani inſtitutio.

IN principio temporis creauit 1
Deus tria corpora, cælum
Gen. 1. 6.
empyreum (in eoque Ange-
los) terram, & aquas inter vtrum-
Molina in 1. p. de Opere ſex dier. d. 2. Thales Mileſius apud Lactanct. lib. 1. diuin. Inſtitut. cap. 5.
que:ex aquis decem cœlos mobiles 2
(totidem communiter numerantur)
inter aquas ſuperiores & inferiores
efformauit, opuſque ſuum, certo-
rum dierum interuallis, partim di-
ſtinxit, partim pulcherrimè exor-
nauit, vt hoſpiti & habitatori ven- 3
turo commodiſſimum palatium præ-
pararet. Contemplabantur interea
opus hoc Angeli, *Deumq́ laudabant*
Iob. 38. 7.
aſtra matutina, & iubilabant omnes fi-
lij Dei: cùm die ſexta Deus homi-
nem, operis ſui ſpectatorem, ad-
miratorem & poſſeſſorem inductu-
rus, formauit illi corpus ex *adama*, 4
Gen. 2. 7.
id eſt, terra rubra, viliſsima totius
vniuerſi materia, eique animam no-
biliſsimam, ex nihilo creatam, ra-
tione & intelligentia præditam, li- 5
beri arbitrij & electionis, immorta- 6
lem & ſpiritualem, tanquam pro
priam formam inſinuauit: totumq́; 7
hominem velut maieſtatis ſuæ vi-
uam imaginem, omnibus rebus ſu
blunaribus præfecit. Et quoniam 8
Gen. 1. 26.
phantaſia & appetitus, in ea quæ ſibi 9
commoda & delectabilia ſunt, ſine
honeſtatis reſpectu, non conſulta ra-
tione naturaliter feruntur: non paſ-
ſus eſt Deus hanc *ἀταξίαν* in opere
pulcherrimo reſidere, ſed rationem
ſibi, & rationi appetitum perfectè
ſubiecit, ne *caro concupiſceret aduer-*
Gal. 5. 17.
ſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus car-
nem: ſed vt in ſuauiſsima harmonia 10
omnia ſibi conſonarent, vtque in
Repub. bene inſtituta & pacata, in-
tellectus Regis, voluntas Reginæ,
phantaſia & appetitus Principum,
ſenſus externi cum membris corpo-
reis Famulorum inſtar obtinerent.
Neque ſubſtitit hîc magnificentia
diuina, ſed totum hominem Ange
lis ſuapte natura longè imparem, in

ſublimiſsimum ſtatum extra & ſupra
naturæ limites euexit: animam ſua
11 gratia (quæ eſt quædam diuinæ na-
turæ participatio & ſimilitudo) ex-
ornauit: intellectui, donum fidei,
12 intellectus & ſapientiæ: voluntati,
2. Pet. 1. 14.
donum charitatis, ſpei & religionis
infudit. Corpus natura ſua morti
obnoxium, immortalitate donauit;
quæ ligni vitalis beneficio, excluſis
Sap. 2. 23.
13 omnibus internis & externis mole-
ſtiis, hominem ſemper vegetum,
Gen. 3. 22.
ſemper ſanum in florida ætate con-
ſeruaret. Addidit & locum, ſiue
peculiare domicilium, temporariæ
huic felicitati attemperatum, nem-
14 pe Paradiſum voluptatis quem plan-
tauerat à principio, in quo nihil mali
aut incommodi, boni & delectatio-
nis plurimum. Omnia homini arri-
Gen. 2. 8. 19.
15 debant, cæleſtia, terreſtria, agri,
plantæ, beſtiæ & feræ, leones & dra-
cones. Atque temporaria hæc feli-
citas æternæ felicitatis præludium
erat & diſpoſitio: vt tempore præ-
ſcripto ex terreſtri Paradiſo in cæle-
ſtem ſine morte, ſine dolore, ſine vllo
incommodo, ad Angelorum conſor-
tium tranſueheretur. Hæc omnia
ſupra nudam naturam ſibi ſuiſ-
que poſteris accepit Adam, tan-
16 quam generis humani Princeps,
& totius naturæ commune Princi-
pium: ea conditione & pacto, vt ſi
creatori ſuo ac Domino fidelem ſe &
obedientem exhiberet, permanerent
illa dona, in totam poſteritatem,
velut hereditario iure transfunden-
da: ſin autem rebellionem & contu-
17 maciam meditaretur, omni illa ſu-
pernaturali munificentia cum om-
nibus ſuis poſteris exueretur, eiuſq́;
rebellionis macula, hæreditatis ti-
tulo, ad eoſdem traduceretur. Hæc
eſt prima primi hominis inſtitu-
tio, quam lapſus & reſtitutio ſunt
inſecuta, de quibus infrà agendum
eſt.

NOTÆ.

NOTAE.

Ex Scripturæ verbis colligitur, aquas ſuperiores eiuſdem eſſe ſpeciei cum inferioribus.

1. T*Ria corpora.*] Vix aliter Geneſeos initium intelligi poteſt, niſi manifeſta vis Scripturæ inferatur, ut bene obſervauit Molina diſp. 1. de opere ſex dier. Hinc toties, aquæ quæ ſuper cælos ſunt, nempe ſuper *rakiah*, in quo Gen. 1.14. Sol, Luna & ſtellæ, collocantur. Pſal. 103.3. Pſ. 148.4. Daniel. 3.60. Neque verò Peripateticorum cachinnos veremur, quia Moyſi potiùs quàm Ariſtoteli auſcultandum putamus. Cauſam autem & rationem, cur ſuper cælos mobiles tanta vis aquarum repoſita ſit, dum certior non adfertur, diſcamus ex S. Baſilio Hom. 3. in Hexameron, ex S. Ambroſio lib. 2. Hexam. cap. 3. imò ab ipſa Eccleſia, quæ in Veſperis 2. feriæ ſic canit:

Immenſe cæli conditor,
Qui mixta ne confunderent,
Aquæ fluenta dividens,
Cælum dediſti limitem:
Firmans locum cæleſtibus,
Simulq; terræ riuulis,
Vt vnda flammas temperet,
Terræ ſolum ne diſſipent.

Lipſius lib. 2. Phyſic. diſſent. 12.

Nam & Stoici cælum ſiue ætherem, ex verâ ignis ſubſtantia formaverunt, atque inde ſuam ἐκπύρωσιν, ſiue mundi conflagrationem deduxerunt.

Molina in 1. p. q. 61. a. 3. Vaſquez ibid. diſp. 226.

2. *In eoq; angelos*] Quando angeli creati ſint, Scriptura clarè nuſquam expreſſit, quod Calvinus etiam fatetur. 1.14.4. Certum eſt

Primo, fuiſſe aliquando quum non fuerint, & non *ex* nihilo dumtaxat, ſed etiam *poſt* nihilum à Deo libere productos: quia fides Catholica nihil Deo coæternum agnoſcit. Certum videtur

Secundò, non fuiſſe productos poſt res corporeas. v. g. cælum & terram, tum quia ipſorum naturalis excellentia hoc poſtulat, tum etiam quia Scriptura hoc innuit, Iob. 40.14. *Ipſe eſt principium viarum Dei.* Certum eſt 3. multos ex antiquis Patribus in ea fuiſſe ſententia, ut angelis ante corporeum mundum innumera ſecula tribuerent, Originem, S. Baſilium, S. Gregorium Nazianzenum, S. Hilarium, S. Ambroſium, & aliquando S. Hieronymum, (qui poſtea mutaſſe videtur.) vnde illa opinio Hæreſis, erroris aut temeritatis argui non debet. Longe tamen probabilius eſt, in principio temporis (de quo Gen. 1.a.) ſimul cum primis corporibus ex nihilo creatos fuiſſe, ut ſentiuit S. Epiphanius, S. Auguſtinus, Theodoretus, S. Gregorius, Beda, Rupertus, Magiſter cum ſuis in 2. d. 2. D. Thomas cum ſuis 1. p. q. 61. a. 3. Favent fidei principia, & Concilium Lateranenſe.

Lactant. lib 1 divi. Inſtitut. cap. 7.

Lactant. li. 2. div. inſtitut. cap. 8.

3. *Certis dierum intervallis*] Succeſſiuè creaturas corporeas conditas fuiſſe, diſtinctas & ornatas, communis ſententia contra D. Auguſtinum obtinuit: non propter Deum, qui momento omnia create potuit: non propter hominem, qui hæc contemplari neque debuit, neque potuit, quum vltimo loco, tanquam omnium Dei operum ἀνακεφαλαίωσις, ſit plaſmatus: ergò propter angelos, ut ex alia atque alia divinorum operum contemplatione, in Creatoris ſui admirationem & amorem exardeſcerent, eique debitum cultum & obedientiam deferrent. Iob. 38. 47. *Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ?* &c. *Cùm me laudarent aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?*

4. *Adama*] Nullum corpus vilius eſſe potuit quàm terra pura, quæ proximè ad materiam primam accedit, de qua multa D. Auguſtinus lib. 12. Confeſſ. cap. 4. & ſeq. Anima autem noſtra, tametſi corporum reſpectu nobiliſſima, infimum tamen locum, inſtar materiæ primæ, in ſpiritualibus obtinet: Vt per nullam potentiam inferior ſubſtantia intellectualis produci potuiſſe quibuſdam videatur, quod ex modo informandi, ratiocinandi, operandi, non obſcurè colligitur, & videtur mens D. Thomæ. 1. p. q. 55. a. 2.

Lipſius lib. 3. Phyſiol. d. 7. 8. 9. Bellar li. 4. de ſtatu peccati cap. 11.

5. *Ex nihilo)* Non ex potentia materiæ, vt voluerunt aliqui Peripatetici: non ex ſtellis aut igne technico, ut Stoici: non ex Dei ſubſtantia, ut Manichæi: non ex traduce, ut Tertullianus; & inclinabat D. Auguſtinus: ſed, ut loquitur ſapiens & ſancta mulier 2. Mach. 7. 28. *Ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus.*

2. 2. q. 81. a. 5.

6. *Ratione & intelligentia.*] Hominis eſt ratiocinari, id eſt, ex notis per ſenſum, phantaſiam & rationem, ad ignota progredi, uniusque notitiæ ope & vi aliam atque aliam paulatim elicere, ſibique comparare. Angeli eſt intelligere, id eſt, ſimul & ſemel rem percipere, aut concluſiones in principiis videre. Anima tamen in ſui ſupremo, ut loquitur Caietanus, id eſt, cùm ad ſummam perfectionem devenerit, intelligit abſque diſcurſu, vel ſaltem ſine ſucceſſione: nam *ſupremum infimi, attingit infimum ſupremi.* Quod quum naturaliter aliquo modo fieri poſſit, in Dei viſione perfectè completur.

Libert

Digitized by Google

4. *Liberi arbitrij.*] Adamum liberi arbitrij fuiſſe, etiam Caluinus fatetur. 1.15.8. ſi naturam in primo iſto ſtatu ſpectes: alioquin extrinſecùs illum conſtringit per prouidentiam, prædeſtinationem, & phyſicam in omnibus operibus prędeterminationem. 3.23.6.z.§.7.a.§.8.a.

5. *Immortalem.*] quæ nulla vi creata, neque interna neque externa, interire poſſit: contra Epicureos, qui ipſam cum corpore extinguebant: contra Arabicos, qui cum corpore reſuſcitabant: contra Stoicos, qui animis noſtris, vt ceruis & cornicibus, longæuam quidem, non tamen ſempiternam vitam concedebant. Ab aquis tamen cauendum monebant, ne igneæ naturæ ſpiritus ſubitò à contraria ſubſtantia præfocaretur. Hinc eſt illud Poetæ Stoiciſſantis.

Lipſius lib. 3. Phyſiol. d. 11.

Nec lethum timeo: genus eſt miſerabile lethi:
Tollite naufragium, mors mihi munus erit.

6. *Spiritualem.*] Contra Tertullianum, qui ex Stoa animę corporalitatem inuexit: de quo ſic D. Auguſtinus lib. 10. de Geneſi ad litter. cap. penult. *Denique Tertullianus, quia corpus eſſe animam credidit, non ob aliud fecit, niſi quod eam incorpoream cogitare non potuit, & ideò timuit ne nihil eſſet, ſi corpus non eſſet. Neque hoc Tertullianum ſomniaſſe mirandum eſt,* inquit epiſt. 157. ad Optatum, *qui etiam ipſum Creatorem Deum, non eſſe niſi corpus opinatur.* Cautè etiam legendus Lactantius, cùm l. 2. diuinar. inſtit. cap. 12. ſic loquitur: *Quòd ſi anima ignis eſt, vt oſtendimus, in cœlum debet eniti, ſicuti ignis, ne extinguatur.* Nam vel συμβολικῶς intelligendus eſt, vel ex aliis locis interpretandus, vt ex libro de Opificio Dei cap. 17.

Lipſius lib. 2. Phyſiol. d. 5.

7. *Propriam formam.*] Contra Originem, qui poſuit certum animarum numerum antè mundum corporeum fuiſſe creatum, eiuſdem naturæ cum Angelis & Dæmonibus: quæ proinde corpus non informarent, ſed in eo ſicut nauta in naui, & Deus in mundo, verſarentur: quod à Platone ſumptum eſt. Contra Alexandrum Aphrodiſæum, Themiſthium, Auerroem, qui vnam animam intelligentem, ſiue vnum Intellectum ponunt in omnibus hominibus. Contra Lutherum, qui in Aſſertione art. 27. S. Pontificem grauiter reprehendit, quod cum Eccleſia definierit, *Animam eſſe formam ſubſtantialem corporis humani.* Contra Pythagoricos, qui animam de corpore in corpus tranſmigrare volebant: nam iſta μετεμψύχωσις informationi repugnat, ſi naturæ vires & curſum ordinarium ſpectes.

8. *Viuam imaginem.*] Nihil eſt in homine ſublimius, quàm Dei imago, qua ipſe infinitam ſui Creatoris maieſtatem ſuo modo repræſentat. Vnde præ reliquis creaturis in ſui creatione hoc elogium habuit, *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.*

Gen. 1. 26.

9. *Phantaſia & appetitus.*] Non feruntur hæ potentiæ in malum rationi contrarium, ſed in ea quæ naturæ commoda & delectabilia ſunt aut videntur, quę cum recta ratione pugnare ſæpe contingit. Non eſt itaque quòd Caluinus humanam naturam tot contumelijs proſcindat, quaſi nihil niſi malum meditari aut machinari poſſit. 2.1.5.a.2.1.8.z.2.2.25.a. 2.3.2.b.2.5.19.b.3.14.5.

Vide Col 8 4

10. *In Repub.*] Litem inter rationem & appetitum Deus ſic compoſuit, vt ratio perfectè ſuo Creatori ſubderetur, rationi voluntas, vtrique appetitus, ſalua ſemper arbitrii libertate & vertibilitate. Neque enim in felici illo ſtatu conqueri poterat homo, ſicut Apoſtolus Rom. 7.22. *Condelector legi Dei ſecundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.*

11. *Supra naturæ limites.*] Dona Adamo collata fuiſſe ſupernaturalia nemo Catholicus negauerit, quum à duobus Pontificibus damnata ſit hæc propoſitio, quę eſt Doctoris illius 21. *Humanæ naturæ ſublimatio & exaltatio in conſortium diuinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.* Idem habet Propoſit. 23. 24. 26. vbi Catholicam ſententiam Pelagianiſmi inſimulat. Quid Caluinus ſenſerit, infrà videbimus.

12. *Intellectui.*] Pulchre Sapiens Eccleſiaſt. 17. 2. *Deus creauit de terra hominem, & ſecundùm imaginem ſuam fecit illum,* &c. *Diſciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu impleuit cor illorum: & mala & bona oſtendit illis,* &c. Quæ omnia latiùs deducit D. Auguſt. lib. 14. de Ciuitate Dei. cap. 10. & ſequentib.

13. *Immortalitate donauit.*] Pelagii eiuſque ſubſequarum fuit error, Adamum etiamſi non peccaſſet, moriturum nihilominùs fuiſſe: atque adeò reipſa non merito culpæ, ſed naturæ conditione mortuum eſſe. Refutat eos D. Auguſtinus lib. 1 de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & damnati ſunt à Concilio Mileuitano cap. 1. & Tridentino Seſſ. 5. §. 1. 2. Hęc autem immortalitas non temporaria fuiſſet, vt Scotus opinatur in 2. d. 19. q. 1. ſed in æternum durare potuiſſet, ſi ſtatus ille tamdiu manſiſſet, vt non obſcurè Gen. 3. 22. colligitur. *Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum.* Hanc enim immortalitatem lignum vitæ, quod erat in medio paradiſi, ſuppeditaſſet, ſua vi humidum radicale & calorem naturalem fouendo, conſeruando, reparando: vnde ſæpiùs homini ſumendum fuiſſet, vt innuit. D. Auguſt. lib. 1. de peccator. merit. & remiſ. cap. 3. *Habebat Adam & de lignorum fructibus refectionem contra defectionem, & de ligno vitæ ſtabilitatem contra vetuſtatem.* Ad ligni beneficium acceſſiſſet præterea excellens hominis prudentia & temperantia, diuina protectio, & fortè donum aliquod habituale per totum corpus expanſum, eiuſdem rationis & ſpeciei cum eo, quod appetitum iraſcibilem & concupiſcibilem rationi ſubiiciebat, vt ſentit Molina diſp. 27. & 28. de Opere ſex dier. Neq; dicas lignum illud immortalitatem conferre non potuiſſe, cùm ipſum non eſſet immortale: Cur enim

Pererius ex D. Thom. 1. p. q. 97. in cor.

Bellarm. l. 1. de grat. primi homi. c. 18. tom. 4.

ſicut ceteræ arbores, per ſeminis aut ſurculi traducem in æternum non potuiſſet propagari? nam vt illeait

——————— *Etiam Parnaſſia laurus*
Parua ſub ingenti matris ſe ſubiicit vmbra.

14. *Locum.*] De Paradiſo certum videtur

Primò, Fuiſſe locum terreſtrem, amęniſſimum, in quo nihil quod ad temporariam felicitatem pertinet, poterat deſiderari: veriſimiliter in Meſopotamia, vel non procul inde conſtitutum.

Secundò, Locum etiamnum permanere, amænitatem diluuio periiſſe.

Tertiò, Neminem poſt Adami eiectionem illuc eſſe ingreſſum. Gen. 3. 24. niſi Enoch. Eccleſiaſt. 44. 16. qui diluuio ingruente aliò tranſlatus ſit, & terra ſibi reſtituta, in eo loco poſitus, ad quem Elias poſteà igneo curru inuectus eſt. 4. Reg. 2. 11. Videndus D. Auguſtinus lib. 1. de peccator. merit. & remiſs. cap. 2. & 3. S. Epiphan. hæreſ. 64. D. Hieronym. epiſt. ad Pammachium.

15. *Præludium.*] D. Auguſtin. in Enchiridio ad Laurent. cap. 25. *Hominem Deus in Paradiſi felicitate, tanquam in vmbra vitæ, vnde iuſtitia cuſtodita in meliora conſcenderet, collocauit.* Deus enim ex Angelis & hominibus cęleſtem Ieruſalem fabricari conſtituerat, ita tamen vt niſi probati lapides ad eam non aſſumerentur.

16. *Sibi ſuiſq; poſteris.*] Hoc nuſquam clarè habetur in Scripturis, ſed ab euentu manifeſtè colligitur. Sic enim Deus cum Adamo egiſſe videtur, vt Rex aliquis cum Vaſallo, cui prouinciam aliquam in Feudum tradit, ea lege & conditione vt Regem ſupremum Dominum agnoſcat, illique certa ratione ſeruiat: & ſi fidelem ſe Domino ſuo præſtiterit, eius beneficium ſibi ſuiſque perpetuet: ſi verò *feloniam* (vt vocant) commiſerit, & infractis conditionibus Domino ſuo rebellauerit, inprimis ipſe cum ſuis gratia Regis excidat, deinde conceſſo beneficio priuetur, poſteà perpetua notetur infamia, poſtremò inhabilis ad reditum efficiatur. Et quamuis ſeculares Principes parentum *feloniam* etiam in liberis poſitiuè vlciſci ſoleant, vt Tiberius Imperator in cauſa Seiani: Deus tamen Adę filios negatiuè tantùm caſtigat, non conferendo gratiam, non liberando à miſeria, non admittendo ad regnum cælorum, non planè comprimendo dæmonem, &c. nam quæ paruuli in infantia patiuntur, vt dolor, morbi, mors, &c. vel nudam naturam conſequuntur, vel eos vt partem peccatricis communitatis ſimul inuoluunt, vt in diluuio, in Sodomis, in ſimilibus vltionibus diuinis. Quibus bene perpenſis manifeſtum euadit, peccati originalis ad poſteros traductionem, non eſſe ſupernaturalem, vt Caluinus volebat 3. 23. 7. b. ſed poſito præſertim pacto, lumini naturæ planè conſonam: eſt enim velut infamia & inhabilitas, propter parentis *feloniam*, ad filios traducta.

Tacitus li. 5. Annal. D. Thom. 1. 2 q. 81. a. 1. ad 5. Bellarm. l. 2. de ſtatu peccati, cap. 17. Vaſquez. in 1. 2. diſp. 214. n. 77. & 78.

Suar. t. 1. in 3. p. d. 4. ſ. 7. concl. 1. & 2.

17. *Hæreditario iure*] S. Anſelmus, ſi Adam non peccaſſet, totam eius progeniem in gratia confirmandam fuiſſe opinatus eſt. *Videtur*, inquit, *quòd ſi viciſſent, vt non peccarent tentati, ita confirmarentur cum omni propagine ſua quòd vltrà peccare non poſſent: quemadmodum quia victi peccauerunt, ſic infirmati ſunt, vt quantum in ipſis eſt, ſine peccato eſſe non poſſint.* Opinatus eſt, inquam, non aſſeruit: nam & ratio ipſius infirma eſt, vt oſtendit S. Thom. 1. p. q. 100. a. 2. ad 3. & in 2. d. 20. q. 1. & alij Doctores, exceptis Gabriele & Maiore, aliò eunt. Scotus putat, Adamum ſi primam tentationem ſuperaſſet, fuiſſe ſtatim in gratia confirmandum: ſimiliter eius poſteros, vbi primam de tentatione oblata victoriam retuliſſent, futurum fuiſſe impeccabiles. Communior. Theologorum ſententia ex D. Auguſtino eſt,

lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. poſt med. lib. 14. de Ciuitat. Dei. cap. 10.

Molin. in 1 p. de Opere ſex dier. diſp. 32.

Primò, Adamum ſi non peccaſſet, in ſuos poſteros originalem iuſtitiam transfuſurum fuiſſe.

Secundò, Neque tamen ipſum, neque poſteros, in gratia propterea confirmandos.

Tertiò, Si poſt primam tentationem ſuperatam, in peccatum aliquod incidiſſet, hoc ipſi ſoli, vtpote perſonale, fuiſſe nociturum: poſteros omnes in iuſtitia naſcituros.

Quartò, Si Adamo ſtante, Cain cecidiſſet, nihil ſuis filiis nociturum fuiſſe. An autem in hoc caſu Deus lapſis remedium daturus fuiſſet, abſtruſius eſt quàm vt ab homine inueſtigari debeat aut poſſit. Vide Digreſs. de Prædeſtinat. cap. 4.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2.

Lapſus hominis, & totius humanæ naturæ generalis infectio, quæ ante applicationem, nemini niſi Auctori nocet.

QVoniam homo tot naturali-
bus & ſupernaturalibus do-
nis ornatus, in Paradiſo ter-
1 reſtri conſtitutus erat, vt per me-
rita gratiæ ad cæleſtem Paradiſum
conſcenderet: æquum erat & diuinæ
iuſtitiæ conſentaneum, vt à Diabolo
(qui hominis occaſione iam ceciderat)
tentaretur, & velut metallum
in fornace probaretur, ne velut igna-
uus miles, ſine labore, ſine certami-
ne, ſine victoria, triumphare velle
videretur. Huius probationis ſiue
fornax, ſiue lapis Lydius, fuit arbor
Scientiæ boni & mali, in medio Pa- Gen.2.17. & cap.3.3.
radiſi plantata, omnium arborum
2 (vt eſt veriſimile) pulcherrima, quæ
ſuo trunco, ramis, foliis, floribus,
fructibus, totaque ſua facie ſuper-
ba, omnium in ſe oculos conuertere
poſſet. Probationis finis fuit tum
3 hominis victoria, tum Diaboli con-
futatio, qui paulò antè, hominis
4 occaſione, Deo rebellis, è cælo cum
Angelis ſuis apoſtaticis depulſus ni-
miæ ſeueritatis Deum incuſabat,
quòd propter vnicam rebellionem,
præſtantes illos Principes & Pote-
ſtates, ac ſe inprimis, omni felicitate
ſpoliatos, in æternam damnationem
præcipitaſſet. Nam ſi Adam, homo
fragilis, & Angelo collatus nihil niſi
vermiculus, in terra conſtitutus Deo
fideliter ſeruire & obedire pergit:
quid Angelorum Princeps obtende-
re poterit, vel quo colore ſuam re-
bellionem defendet, qui in cælo
poſitus, & excellentiſſimis donis
ornatus, non inobedientem duntaxat
ſe præſtiterit, ſed ſuos etiam
Angelos, quos virtutum exemplis
ſtabilire debuerat, ad ſeditionem
& contumaciam concitarit? Vidit
hoc Diabolus, & inuidit: in omnem Sap.2.24.
occaſionem intentus, vt hominem
è tam felici ſtatu deiectum, ſocium
pænæ & damnationis haberet, ſe-
cumq; in ſempiternum exitium per-
5 traheret. Quadam igitur die cùm Iob. 1.6. & cap.2.1.
veniſſent filij Dei vt aſſiſterent co-
ram Domino, adfuit inter eos etiam
Satan. Cui dixit Dominus, *Vnde ve-
nis?* Qui reſpondens ait: *Conſideraui
opera tua, & expaui: an iuſtum quod fe-
ciſti? Propter tantillam inobedientiam,* 2.Pet.2.4.11.
*tam inexpectata vindicta? Angelis tuis,
Principibus nobiliſſimis, non peperciſti,
ſed rudentibus inferni detractos in tarta-
rum tradidiſti cruciandos, qui non por-
tant aduerſùm ſe execrabile iudicium.*
Dixitq; Dominus ad eum: *Quid ti-
bi & iuſtitiæ? nónne prædicens prædixe-
ram tibi vt cautè ambulares? Nónne
vidiſti ſeruum meum Adamum, tanto te
viliorem & infirmiorem, quòd tui &
tuorùm diſſimilis ſit, perſtans in inno-
centia ſua, meaq; mandata diligenter
cuſtodiens?* Cui reſpondens Satan,
ait: *Nunquid Adam fruſtrà timet
Deum? nónne tu eum vndique vallaſti
benedictionibus tuis, omnibus malis
excluſis, omnibus bonis in e[illegible] liberali-
ter effuſis? Sed permitte [illegible]i eum ut
explorem, tentemq; quàm firma ſit eius
obedientia: cribrabo eum ſicut triticum,* Luc.22.31.
& videbis quòd in faciem reſiſtat tibi.
Dixit ergò Dominus ad Satan: *Ec-
ce in manu tua eſt, ut probes eum & ten-
tes: verumtamen non vi, ſed perſua-
ſionibus age.* Cui rurſum Satan:
*Quid ſi eum ſuperauero, eiuſq; infide-
litatem oſtendero, erítne ſeruus meus,
captiuus meus, in manu & poteſtate mea?*
Reſpondit Dominus, *Erit. Cùm to-
ta progenie ſua? Erit. Verumtamen
caue ne quem innocentem arripias, &*

carceri tuo mancipare velis : ne caueas, omni tuo iure & poteſtate quam
Gen. 3. 4.
in genus humanum prætendere poſſes, iure exuêris. Placet conditio : ita fiat.
Egreſſus itaque Satan à facie Do-
mini, ſerpentem ſeu draconem in- 6
greſſus, eius lingua ad mulierem de-
cipiendam abuſus eſt, non ſecus ac
energumenorum membra quos
Luc. 4. 41.
poſſidet, pro arbitrio huc atque
illuc flectere ſolet. Mulier in ſu- 7
perbiam elata, Deo incredula, Sa- 8
tanæ credula, diuinitatem quan-
dam ſpe iam præcipiens. de ligno
vetito guſtauit : cumque culpæ ſo-
cium quæreret, dedit viro ſuo fru- 9
ctum, qui poſt longam (vt veriſi-
D. Auguſt. lib 11. de Geneſi ad litt. cap. 42.
mile eſt) tergiuerſationem, preci-
bus vxoris tandem fatigatus, ne eius
animum deiiceret, fortaſſis etiam
promiſſæ diuinitatis fulgore præ
ſtrictus, & ipſe fructum oblatum 10
comedit. 11

Hic lapſus Adami, hæc totius
humani generis in radice infectio,
hæc Satanæ victoria, qua proto-
plaſtos cum omni futura progenie,
ex iuſtiſsima Dei conceſsione ſub-
iecit : dictus proinde *Princeps hu-*
Ioan. 12. 31. Luc 11 21. Hebr. 2. 14.
ius mundi, fortis armatus cuſtodiens
atrium ſuum, habens mortis impe-
rium, &c. De quo apud Iſaiam
Prophetam vaniſsimè gloriatur.
Hinc audacior & impotentior, di- 12
uinitatem quam anteà fruſtra ex- 13
petierat, variis ſuperſtitionibus &
Iſa. 14. 13.
idololatriis inductis vbique affecta-
uit, ardens in Deum & Sanctos eius
odio vehementiſsimo : quod vt ali-
quo modo expleat, omnes ingenij
ſui & induſtriæ vires eò confert,
vt Chriſti Eccleſiam, per paganos,
Iudęos, tyrannos, Hæreticos, fal
ſos fratres, acerrimè impugnet.
Quamuis enim Chriſto moriente,
quem innocentem contra pactum
deuorare feſtinabat, omni iure quod
Apoc. 20. 2.
prætendebat exutus, ab Angelo ar-
reptus ſit, & in Tartari centro li-
gatus; per ſuos tamen ſatellites,
quantum Dei ſapientia ad exercen-
dos fideles permittit, malitiæ ſuæ
virus effundere non deſinit, *donec*
14 *conſummentur mille anni*, id eſt, to-
to Eccleſiæ militantis & certantis
decurſu : ſub cuius finem *ſoluetur*
Satanas de carcere ſuo, & exibit,
Apoc. 20. 7.
& ſeducet gentes, quæ ſunt ſuper qua-
tuor angulos terræ, Gog & Magog, &
congregabit eos in prælium, quorum
numerus eſt ſicut arena maris. Vige-
bit autem eius tyrannis & domi-
15 natus, per tempus, & tempora, &
16 dimidium temporis, id eſt, tribus
annis cum medio : quo ſpatio Dei
Eccleſiam cum Antichriſto (velut
adoptato ſuo filio) ſæuiſsimè perſe-
Matt. 24. 21.
quetur, tandemque cum omnibus
impiis, tanquam ipſorum caput,
17 Chriſto iudicante, in profundiſsi-
mum infernum, nunquam exitu-
rus, ſubmergetur.

Sed ad propoſitum reuertamur.
18 Lapſus igitur Adam, totam ſuam
progeniem radicaliter (vt ita dicam)
2.2,12,4.
in ruinam pertraxit : ſupernatura-
libus donis prorſus exutus, vulne-
ratus in potentiis naturalibus, &
morti deinceps obnoxius : vnde &
ſe nudum eſſe cognouit, pretium fe-
rens ob ſtultitiam, qui lignum
Scientiæ boni & mali peruersè ada-
maſſet. Pulſus igitur fuit è Para-
diſo in exilium, in vallem miſerię
& lachrymarum : ſed quia & ex
fragilitate, & alio impellente ce
ciderat, ex Dei miſeratione Pæni-
tentię beneficium obtinuit, pecca-
tum agnouit, & fide in Chriſtum iu-
19 ſtificatus ita vixit vt in ſtatu gratiæ
mortuus cum Eua vxore ſua, pri-
mùm quidem ad Limbum (quò
Abel, & alij fortaſsis iam deſcen-
20 derant) deinde Chriſti aduentu li-
beratus, in cælorum regnum cum
reliquis Patriarchis & Prophetis fe-
liciter tranſmigrarit.

N O T AE.

1.Cor.9.24.

1. PEr merita gratiæ.] Ideò creaturis intellectualibus collatum liberum arbitrium, vt gratiæ diuinæ cooperantes, laborantes, currentes, certantes, æternæ vitæ brauîum apprehenderent, & tanquam gnaui milites à ſummo Imperatore pro meritis coronarentur. Deducit hoc pulchrè Cardinalis Bellarm. lib. 3 de gratia & lib. arbitr. cap. 18.

Vide Adagium Sileni, Alcibiadis.

2. *Omnium arborum pulcherrima.*] Hoc ferè Deo vſurpatum, vt temporalia & caduca magnum ſplendorem præ ſe ferre patiatur: ſpiritualia autem & æternûm valitura viliſſimis integumentis abſcondat. Sic Philoſophorum doctrina valdè pompatica, & in ſpeciem plurima promittens, vt S. Hieronymus & S. Auguſtinus à ſua experientia oſtendunt: crucis autem prędicatio, qua ſalus noſtra continetur, abiectiſſima, & ſtultitiæ notâ ab Ethnicis inuſta. Sic admirabile illud Sacramentum, quod Dei filium verè continet, propter viles panis & vini ſpecies, quibus tanta maieſtas obvelatur, hæreticis eſt lapis offenſionis & petra ſcandali: non ſecus ac eius typus manna malis Iſraelitis ſordebat *Anima*, inquiebant, *noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Sic mihi admodum vereſimile eſt, lignum vitæ (quod SS. Euchariſtiam pręfigurabat) aſpectu fuiſſe viliſſimum, ſicut de ligno vitis dicitur ad Prophetam: *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignum nemorum, quæ ſunt inter ligna ſiluarum? Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? Ecce igni datum eſt in eſcam,* &c. Et tamen fructus eius eſt eximius. Iudic. 9. 13.

Num. 21. 5.

Ezech. 21. 5.

Lib. 1. Cur Deus homo cap. 22.

3. *Diaboli confutatio.*] Præſtat hoc S. Anſelmi verbis enarrare. *Homo*, inquit, *in paradiſo ſine peccato factus, quaſi poſitus eſt pro Deo inter Deum & Diabolum, vt vinceret Diabolum non conſentiendo ſuadenti peccatum, ad excuſationem & honorem Dei, & confuſionem Diaboli: cùm ille infirmior in terra non peccaret, eodem Diabolo ſuadente qui fortior peccauit in cælo nullo ſuadente. Et cùm hoc homo facilè poſſet efficere, nulla vi coactus ſola ſuaſione ſponte ſe vinci permiſit ad voluntatem Diaboli, & contra voluntatem & honorem Dei.*

4. *Hominis occaſione Deo rebellis.*] Ita S. Cyprianus lib. de Zelo & liuore, in princ. *Hinc Diabolus inter initia ſtatim mundi & periit primus & perdidit. Ille angelica maieſtate ſubnixus, ille Deo acceptus & carus, poſtquàm hominem ad imaginem Dei factum conſpexit, in zelum maleuolo liuore prorupit, non priùs alterum deiiciens inſtinctu zeli, quàm ipſe zelo ante deiectus, captiuus antequam capiens, perditus antequam perdens, dum ſtimulante liuore homini gratiam datæ immortalitatis eripit, ipſe quoque id quod priùs fuerat, amiſit.* Hæc Cyprianus. Ex quibus colligere licet

Primò, angelum ante hominem conditum non cecidiſſe.

Secundò, totos ſex dies in iuſtitia perſtitiſſe, iuxta illud Gen. 1. 31. *Viditq; Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.*

Mol. diſp. 11. de Opere ſex dier. §. Porrò.

Tertiò, tempus illud angelis fuiſſe diuinitùs conceſſum, vt omnium creaturarum naturas, vires, operationes, effectus, ſeduló rimarentur, Deique potentiam, ſapientiam ac bonitatem diſcerent & adamarent. Quòd ſi, vt quibuſdam placet, infernus die tertio factus eſt, quis dubitet ipſos diuinam in contumaces & rebelles vindictam, diu ante lapſum animo pręcepiſſe? vt ipſorum culpa ſit prorſus inexcuſabilis.

Iob. 40. 14. Ezech. 28. 12. D. Anſel. lib. de Caſu Diaboli. cap. 23.

Quartò, quum Angelorum fidelitas, humilitas & obedientia eſſet probanda, vt per merita gratiæ ad claram Dei viſionem admitterentur: huius probationis velut lapidem Lydium, hominem fuiſſe, vt vel ipſum in conſortium ſuum admitterent, vel ipſi in ijs quæ ſalutis ſunt miniſtrarent, vel Lucifer Adami cuſtodiam ſuſciperet, alij aliorum. Quidam ſublimiora ſpeculantur: angelis viatoribus reuelatum fuiſſe incarnationis myſterium, iuſſoſque Chriſtum hominem tanquam Regem ſuum agnóſcere & adorare: Luciferum autem ſuperbia & inuidia ſtimulatum, vnionem hypoſtaticam ſibi potiùs arrogaſſe, atque adeò à Deo extorquere voluiſſe. Cùm enim eſſet omnes inter creaturas pulcherrimus, *principium viarum Dei*, cuius excellentia, & maieſtas ſub typo Regis Tyri graphicè à Propheta deſcribitur; φιλαυτίᾳ quadam deceptus perſuadere ſibi non potuit (diuinę ſeueritatis inexpertus) Deum opus tam nobile deſtructurum, aut violaturum: vnde animos ſumpſit ad ſuos angelos in tumultum concitandos, Deoque rebellandum, vt quauis ratione id obtineret quod inordinatè appetebat.

5. *Cui dixit Dominus.*] Colloquium hoc neque abſurdum videri debet, neque non neceſſarium. Non abſurdum, quia ſimilia leguntur in Scripturis, vt 3. Reg. 22. 20. 2. Paral. 18. 18. Iob. 1. 6. & cap. 2. 1. Luc. 22. 31. *Ait autem Dominus: Simon Simon. ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua.* Neceſſarium, quia vix aliter, aut ne vix quidem, humani generis captiuitas ſub Diaboli dominatu intelligi poteſt. Vnde enim illi prætenſum illud ius, vt non cuſtos tantùm carceris, in quem homines compingendi erant, ſed etiam *fortis armatus* cuſtodiret atrium ſuum? *vt Princeps huius mundi* & diceretur & eſſet? vt arte non vi, iuſtitiâ non potentiâ, dominatu ſuo exuendus eſſet? vt conuenientiori modo genus humanum ex eius tyrannide in libertatem vindicari nequiret? Sic enim canit Eccleſia,

Hoc opus noſtræ ſalutis
Ordo depopoſcerat,
Multiformis proditoris
Ars vt artem falleret.

Sic S. Auguſt. lib. 13. de Trinitate c. 14. *Quæ eſt igitur iuſtitia, qua victus eſt Diabolus? Quæ niſi iuſtitia Ieſu Chriſti? & quomodo victus eſt? Quia cùm in eo nihil morte dignum inueniret, occidit eum tamen, & vtique iuſtum eſt vt debitores quos tenebat liberi dimittantur, in eum credentes quem ſine vllo debito occidit.* Sic S. Leo Serm. 2. de Natiuitate Domini, *Perſtitit ergò improbus prædo & auarus exactor in eum, qui nihil ipſius habebat, inſurgere: & dum vitiatæ originis præiudicium generale perſequitur, chirographum quo nitebatur, excidit, ab illo iniquitatis exigens pœnam, in quo nullam reperit culpam. Soluitur itaque lethiferæ pactionis maleſuada conſcriptio, & per iniuſtitiam plus petendi, totius debiti ſumma vacuatur. Fortis ille nectitur ſuis vinculis, & omne commentum maligni in caput ipſius retorquetur. Ligato mundi Principe, captiuitatis vaſa rapiuntur.* & clarius Serm. 11. de Paſſione Domini, *Qui vt humanum genus vinculis mortiferæ præuaricationis abſolueret: & ſæuienti Diabolo potentiam ſuæ maieſtatis occuluit, & infirmitatem noſtræ humilitatis obiecit. Si enim crudelis & ſuperbus inimicus, conſiliũ miſericordiæ Dei noſſe potuiſſet, Iudæorum animos manſuetudine potiùs temperare, quàm iniuſtis odijs ſtuduiſſet accendere: ne omnium captiuorum amitteret ſeruitutem, dum nihil ſibi debentis perſequitur libertatem.* Sic S.

lib. 33. Moral. cap. 12.

Gregorius in illud Iob 40.20. An extrahere poteris Leuiathan hamo? *Huius,* inquit, *hami linea illa eſt per Euangelium antiquorum Patrum propago memorata, &c. in cuius extremo incarnatus Dominus, id eſt, hamus iſte ligaretur: quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore iſte cetus expeteret, ſed eo per ſatellitum ſuorum ſæuitiam morſo, mordendi vires vlteriùs non haberet. Ne ergò iſte humanis mortibus cetus inſidians, quos vellet vltrà deuoraret: Hamus hic raptoris fauces tenuit, & ſeſe mordentem momordit.* Hæc & ſimilia multa SS. Patres, ex Apoſtolica proculdubio doctrina: vnde ſequi videtur, quòd ſi Iudæi ſuapte malitia, à Diabolo non impulſi, Chriſtum crucifixiſſent, neque conuenienter redempti eſſemus, neque Lucifer captiuos ſuos amiſiſſet, aut dominatu exutus eſſet. Quod profectò obſcurũ eſt, & ab hominum iure & conſuetudine alienum, niſi tale quid interuenerit, cuius titulo ius aliquod prætendere poſſet: nam ſi quis paterfamil. habeat ſeruos duos, quorum alter alterum ſeducat, & domino rebellare doceat, tantum abeſt vt aliquid in illum iuris acquirat, vt dupliciter potiùs caſtigandus ſit, & in eundem carcerem compingendus. Neque arte aut aſtutia opus eſt, vt prætenſo iure illum ſpoliet Dominus: ſed aperta vi poteſt illũ inuadere & punire. Quod enim Ioan. 8.34. dicit Dominus, *Omnis qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati.* &c. De peccato dominante per proſopopœiam loquitur, non de Diabolo: ſi-

1. Pet. 2.19.

cut & S. Petrus, *A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.* Sed operæ pretium eſt S. Anſelmum

lib. 1. Cur Deus homo. cap. 7.

audire, *Sed & illud,* inquit Boſo, *quod dicere ſolemus, Deum ſcilicet debuiſſe priùs per iuſtitiam contra Diabolum agere vt liberaret hominem, quàm per fortitudinem: vt cùm Diabolus eum, in quo nulla mortis erat cauſa, & qui Deus erat occideret, iuſtè poteſtatem quam ſuper peccatores habebat, amitteret: alioquin iniuſtam violentiam feciſſet illi, quoniam iuſtè poſſidebat hominem, quem non ipſe violenter attraxerat, ſed idem homo ſe ſponte ad illum*

Sic Magiſter in 3. ſentent. diſt. 10. S. Thom. 3. p. q. 48. a. 4. ad 2.

contulerat: non video quam vim habeat. Nam ſi ipſe Diabolus aut homo ſuus eſſet, aut alterius quàm Dei, aut in alia quàm in Dei poteſtate maneret, forſitan hoc rectè diceretur: cùm autem Diabolus aut homo non ſit niſi Dei, & extra poteſtatem Dei neuter conſiſtat, quam cauſam debuit Deus agere cum ſuo, de ſuo, in ſuo, niſi vt ſeruum ſuum puniret qui ſuo conſeruo Dominum ſuum deſerere & ad ſe perſuaſiſſet tranſire, ac traditor fugitiuum, fur furem cum furto Domini ſui ſuſcepiſſet? Vterq; namq; fur erat, cùm alter altero perſuadente ſeipſum Domino ſuo furabatur. Et infrà, oſtendit *chirographum decreti,* de quo Apoſtolus Col. 2.14. non fuiſſe Diaboli quo hominem ſibi debitorem teneret, ſed Dei qui illud dictante iuſtitia conſcribi iuſſerat. Neque contra hæc aliquid adfert S. Anſelmus, ſed aliò reſponſionem deducit: imò in Meditatione redemptionis

cap. 2.

generis humani, quaſi explicans illud quod canit Eccleſia, *Ars vt artem falleret,* ſic ait, *Cur bone Domine, pie Redemptor, potens Saluator, cur tantam virtutem operuiſti tanta humilitate? An vt falleres Diabolum, qui fallendo hominem deiecit de Paradiſo? Sed vtique Veritas nullum fallit. Qui ignorat, qui non credit veritatem, ipſe ſe fallit. Qui videt Veritatem, & odit & contemnit, ipſe ſe fallit. Veritas itaque nullum fallit. An ideò vt ipſe Diabolus ſe falleret? Sed vtique ſicut veritas nullum fallit, ita non intendit vt aliquis ſe fallat: quamuis hoc dicatur facere, cùm permittit.* Et poſteà concludit, *Ergò Domine nec vt falleres, nec vt aliquis ſe falleret ſic feciſti: ſed vt faceres quod & quomodo faciendum erat, per omnia in veritate perſtitiſti:* & breuiter ea proſequitur, quæ fuſiùs in libris Cur Deus homo, pertractarat, nominatim l. 2. c. 19. ſub fi. vbi inſinuat, totũ hoc pertinuiſſe ad perfectã humanæ naturæ reſtitutionẽ: ut uicta victorẽ vinceret, & per quendã iuſtitiæ modũ iure prætenſo ſpoliaret. Ex hac autem S. Anſ. diſputatione malè intellecta, Petrus Abailardus (qui 50. circiter annis poſterior fuit) errorẽ ſuum hauſiſſe videtur, quem S. Bernardus acriter & copioſè refutat. epiſt. 190. ad Innocent. Papam. Sic enim aiebat Abailardus, *Sciendum eſt quòd omnes Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conueniunt, quòd Diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem, & iure eum poſſidebat, ideò ſcilicet quòd homo ex libertate arbitrij quam habebat, ſponte Diabolo conſenſit. Aiunt namque, quòd ſi quis aliquem vicerit, victus iure victoris ſeruus conſtituitur. Ideò,* inquit, ſicut dicunt Doctores, *hac neceſſitate incarnatus eſt filius Dei, vt homo qui aliter liberari non poterat, per mortem innocentis iure liberaretur à iugo Diaboli. Sed vt nobis videtur, nec Diabolus vnquam ius aliquod in homine habuit, niſi fortè Deo permittente, vt carcerarius: nec filius Dei, vt hominem liberaret, carnem aſſumpſit.* Hæc Petrus. Quid ad hęc S. Bernardus? *Quid in his verbis,* inquit *intolerabilius iudicem, blaſphemiam an arrogantiam? quid damnabilius, temeritatem an impietatem?* Et pergit fuſiſſimè hanc hæreſim (ſic enim vocat) ex Scripturis refutare. Ceterùm qui ſuperius Dei & Diaboli colloquium diligenter expenderit, neque Manichæorum malum principium imaginabitur, & facilè intelliget quo titulo Diabolus in genus humanum tyrannidem, poteſtatem & ius prætenderit, quomodo eo iure à Chriſto exutus ſit, noſque verè à Diaboli poteſtate & captiuitate liberati; & quòd S. Anſelmus à ceteris Patribus non diſſentiat, nec faueat errori Petri Abailardi.

6. *Serpentem ſeu Draconem.*] Quia Diabolo ſerpentis vſus tam feliciter mundi initio ceſſit, poſteà quoque Serpentes & Dracones adamaſſe videtur, vt ſæpius in ipſorum forma & effigie adorari voluerit. Sic Daniel. 14.22. *Et erat Draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij. Et dixit Rex Danieli:*

ecce nunc nõ potes dicere quia iſte non ſit Deus viuens: adora ergo eum. Sic Alexandri mater Olympias draconem alebat, vt refert Cicero lib. 2. de diuinat. ſub fi. qui Iuppiter exiſtimatus eſt, vnde Alexander Iouis filius. Idẽ Acciæ matri Cæſaris Auguſti contigit, ad quã in nocturno ſacro Apollinis draco irrepſit: vnde & ipſe Apollinis filius exiſtimatus eſt. Sueton. in Auguſto, c. 94. Sic Romani cum Vrbs peſtilẽtia laboraret, Æſculapiũ Epidauro accerſendũ putarunt, qui in ſerpente Legatos ſecutus *aduentu ſuo tempeſtatem, cui remedio quæſitus erat, diſpulit*, vt refert Valer. Max. lib. 1. cap. 8. Liuius lib. 10. & 11. Ouidius 15. Metamorph. D. Auguſtin. lib. 10. cap. 16. *Hinc*, inquit Lactantius *quòd ſerpens vrbem Romam peſtilentia liberauit Epidauro accerſitus. Nam illuc δαιμονιάρχης ipſe in figura ſua ſine vlla diſſimulatione perductus eſt: ſiquidẽ legati ad eã rem miſſi, draconẽ ſecum miræ magnitudinis attulerũt.* Sic Tiberio Imperatori erat in oblectamentis ſerpens draco, quẽ ex conſuetudine manu ſua cibaturus cùm cõſumptũ à formicis inueniſſet, monitus eſt vt vim multitudinis caueret. Sic Plotino (Philoſopho Platonico) morituro dęmon familiaris, draconis ſpecie ſub lectica viſus eſt. Baron. an. 271. ex Porphyrio. Atque ex his valdè fit veriſimile, vt principio finis reſpondeat, extremis temporibus Luciferum, per tempus & tempora & dimidium temporis, in forma Draconis palam apparitunum: ea enim forma gloriaturus eſt, qua protoplaſtos felici ſucceſſu decepit, vt & plurimos mortales nouiſſimis temporibus a vero Dei cultu abducat, diuinumque honorem ad ſe transferat: ac proinde in Apocalypſi, vbi de eius vltima tyrannide agitur, quater *ſerpens*, ter & decie. *draco* vocatur. Qualis autem, & cuius formę ac coloris ſerpens ille fuerit quem primùm diabolus eſt ingreſſus, curioſe diſputat noſter Pererius lib. 6. in Gen. 3. quæſt. 2. vbi ex Solino Scytalen fuiſſe putat.

Lib. 2. diui. inſtit. cap. 16

Sueton. in Tiber. cap. 72.

7. *Mulier Deo incredula)* Graue fuit hoc ſacrilegium. Dixerat Deus de ligno ſcientiæ boni & mali: *Hic eſt fructus mortis, in quocunque die comederis ex eo, morte morieris*. Diabolus contra: *Hic eſt fructus vitæ, in quocũque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum.* Mulier, quæ neque mortem in pomo videbat neque vitam, credidit Diabolo, Deumque eo ipſo mendacem fecit. Hoc ſcelus Chriſtus Dominus expiaturus, in vltima cena protulit fructũ vitæ & diuinitatis, dicẽdo: *Hoc eſt corpus meũ*, de quo dixerat antè, *Qui manducat hunc panem viuet in æternum*. Item, *In me manet & ego in eo*. Rurſum Diabolus per ſuos apoſtolos clamare non deſinit. *Quod eſt in Miſſa, non eſt corpus Chriſti: eſt fructus mortis, eſt idololatria*. Nos, qui neque uitam neque mortem oculis corporeis in Miſſa deprehendere poſſumus, quo ibimus? ad Diabolum an ad Chriſtum? Memores ſimus vxoris Adam, nam *ab illa initium factum eſt peccati & per illam omnes morimur.*

Gen. 2. 17. Gen. 3. 5.

Math. 26. 26. Ioan. 6. 57. 59.

Luc. 17. 32. Eccleſ. 25. 33.

8. *Precibus vxoris fatigatus)* Simile quid de Samſone & Dalila legimus Iudic. 16. 16. *Cumq́; moleſta eſſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem vſque laſſata eſt.* Hinc illa apud Salomonem memorabilis ſententia, *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens*, id eſt, vir aſper quam blanda mulier: quia ſuis blanditijs viros quò vult pertrahere ſolet: quod vel in ipſo Salomone patet & præclaro exemplo docetur 3. Eſdræ 4. 29. Hinc tam multa mala de malis mulieribus Prouerb. 2. 16. cap. 7. 10. Eccleſiaſtæ 7. 27. Eccleſiaſtici 25. 23.

Eccleſ. 42. 14

3. Reg. 11. 4.

9. *Ne eius animum)* Ne vxorem contriſtaret Adam, veriſimile eſt peccato ſuccubuiſſe quod inſinuat Deus Gen. 3. 17. *Quia audiſti vocem vxoris tuæ & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes*. Sic D. Auguſtinus lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 11. *Credendum eſt illum virum ſuæ feminæ, vni vnum, hominem homini, coniugem coniugi, ad Dei legem tranſgrediendam non tanquam verum loquenti credidiſſe ſeductum; ſed ſociali neceſſitudine* (id eſt beneuolentia & coniunctione) *paruiſſe.*

10. *Promiſſæ diuinitatis)* Adam ex ſuperbia, id eſt, proprię excellentiæ appetitu, eò deductus eſt vt de Dei comminatione hæſitare & dubitare inciperet, ac proinde in hac quidẽ cauſa, primus hæreticus quodammodo cenſeri poteſt. Sic enim Tertullianus lib. 2. aduerſus Marcion. cap. 2. *Aut quis dubitabit ipſum illud Adæ delictum* hęreſim *pronuntiare, quod per electionem ſuæ potiùs quàm diuinæ ſententiæ admiſit?* Idem ſentiunt alij Patres apud Bellarm. lib. 3. de Statu peccati cap. 6. & lib. 1. cap. 7.

11. *Hic lapſus Adam)* Lapſus hic duplicem ſecum ruinam traxit, perſonæ & naturæ, quę ſeminaliter in perſona latebat. Peccatum vt perſonale, multiplex fuit.

Bellarm. li. 3. de ſtatu pecc. cap. 4.

Primò, Superbia & φιλαυτία, id eſt amor ſui inordinatus.

Secundò, Peruerſus vxoris amor.

Tertiò, inobedientia.

Quartò, diffidentia de Dei fauore.

Quintò, præſumptio, quaſi leuis & venialis tranſgreſſio eſſet futura.

Sextò, curioſitas & affectatio diuinitatis

Septimò, Gula.

Octauò, Incredulitas, & quaſi hæreſis quoddam lineamentum. Peccatum quatenus totius naturę cenſebatur, fuit euerſio & corruptio totius poſteritatis.

S. Leo epiſt. 86. ad Nicetam, cap. 3.

Secundò, diuini propoſiti impeditio.

Tertiò, Dei inhonoratio, qui Adamum tanquam honoris ſui contra Diabolum vindicem in paradiſo collocarat. Eo grauius peccatum, quo magis ipſe aduerſus omnes inſultus inſtructus & armatus, renitente conſcientia, ſemet cum omnibus poſteris in animæ & corporis exitium præcipitauit.

S. Anſelmus lib. 1. Cur Deus homo cap 22.

12. *Vaniſſimè gloriatur)* Verba eius ſunt ſub typo Sennacherib regis Aſſyriorum. *In fortitudine manus meæ feci, & in ſapiẽtia mea intellexi: & abſtuli terminos populorũ, & principes eorũ depradatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes, & inuenit quaſi nidũ manus mea fortitudinẽ populorum: & ſicut colliguntur oua quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam terram ego congregaui: & non fuit qui moueret pennam, & aperiret os & ganniret.* Quia videlicet in vniuerſo genere humano nullus erat, qui eius tyrannidem reprimere poſſet.

13. *Diuinitatem affectauit)* Hinc omnes Gentilium Dij: hinc varia ſacrificia in ipſorum honorẽ inſtituta: hinc miracula, prodigia, oracula & ſimilia de quibus Cicero lib. 1. de diuinatione, Valerius Maxim. lib. 1.

Lactan-

Baron. an. 71. & 317. A. Gellius lib. 5. noct. Attic. cap. 12. 2. Para. 28. 23.

Lactantius lib. 2. diui. inſtit. cap. 7. D. Auguſtin. lib. 10. de Ciuit. Dei, cap. 16. Hinc idololatria in vniuerſum penè orbem inuecta: hinc magia, qua ſubtiliſſimi quique ob curioſitatem, infecti fuerunt, vt pleriq; Platonici, Plotinus, Iamblicus, Appuleius. Hinc Gentilibus tanta caligo obiecta, vt aliqua numina benigna, aliqua læua & noxia ac malefica exiſtimarent quę ſacrificijs placare nitebãtur ne nocerent. Sic Achaz Rex Iuda, cum à Rege Iſraël & Syriæ premeretur, *Dij regum Syriæ*, inquit, *auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtijs & aderunt mihi.* Eodem ſpiritu aguntur Nouatores, quum nouæ legis vnicum ſacrificium, & Sãctorum cultum abolere nituntur: indigniſſime enim fert Dæmon ſuperbiſſimus, Deum & Sanctos eius, quos implacabiliter odit, debito honore & cultu venerari.

Apoc. 20. 5.

14. *Mille anni)* Ex hac S. Ioannis ſententia malè intellecta, originem habuit multorum error, qui Chiliaſtæ ſeu Millenarij ſunt appellati, putantes Chriſtum poſt primam reſurrectionem mille annis in terra, velut in paradiſo terreſtri, cum Sanctis regnaturum, in corporalibus delicijs & voluptatibus, quales nunc ab hominibus carnalibus expetuntur. Horum Princeps Cerinthus fuiſſe videtur, quem ante plenam Eccleſiæ definitionem, ſecuti ſunt Papias S. Ioannis diſcipulus, S. Iuſtinus martyr, S. Irenæus, Tertullianus, lib. de reſurrect. carnis cap. 25. & alibi ſæpe. Lactantius lib. 7. diui. Inſtitut. cap. 24. vbi aurea poëtarum ſecula ad illud tempus refert. Hunc errorem acerrimè libris conſcriptis defendit Nepos in Ægypto Epiſcopus, cuius diſcipulus Coracion à Dionyſio Alexandrino magna omnium gratulatione ad veritatem Catholicam eſt conuerſus. Sed quum eum Apollinaris Laodicenus rurſum renouaſſet, à Damaſo Papa coacto Concilio damnatus eſt, & Chiliaſtę in Hæreticorum *nigro* iam reponuntur. Veriſimile tamen eſt SS. Patres, Iuſtinum, Irenæum, Victorinum, alias delicias in regno Chriſti terreno imaginatos eſſe, quàm illas Cerinthi, & Nepotis, vt notat Pamelius ad 24. Tertulliani paradoxum. Vide Euſebium lib. 3. Hiſtor. cap. 22. & lib. 7. cap. 20. S. Hieron. Præfatio. lib. 18. in Iſaiam. S. Auguſtin. lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 7. 8. 9. Baron. anno Domini 264.

Ribera in Apoc. 12. n. 14. & 37. Bellarm. li. 3. de S. Pontifi. cap. 8.

15. *Per tempus)* Spatium quo Antichriſti regnum, Eccleſiæ perſecutio & Enoch ac Eliæ prædicatio durabit (aduerſus falſas Hæreticorum ſupputationes) deſignatur in Scriptura per annos, menſes & dies. Per annos. Dan. 7. 25. Et tradentur in manu eius uſque *ad tempus, & tempora, & dimidium temporis* Apoc. 12. 14. Mulier (id eſt Eccleſia) alitur per tempus & tempora, & dimidium temporis a facie ſerpentis: nempe in deſerto. Per menſes. Apocal. 11. 2. Ciuitatem ſanctam calcabunt *menſibus quadraginta duobus*. Apoc. 13. 5. Data eſt ei poteſtas facere *menſes quadraginta duos*. Per dies Daniel 11. 1. A tempore quo ablatum fuerit iuge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolationé, *dies mille ducenti nonaginta.* Beatus qui expectat & peruenit vſque ad *dies mille trecentos triginta quinque.* Apocal. 12. 6. Vt ibi paſcant eam (Eccleſiam) *diebus mille ducentis ſexaginta*, & cap. 11. 4. Dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt *diebus mille ducentis ſexaginta*, amicti ſaccis. Hæc dierum variatio non caret myſterio, quod explicat S. Hieron. Comment. in Daniel. 12. 12. Sanctius in eundem locum & Pererius, Ioſephus Acoſta lib. 2. de Temporib. nouiſſim. cap. 7. & lib. 3. cap. 18.

16. *Velut adoptato ſuo filio)* Non eſt veriſimile ſuperbiſſimum Satanam, qui ſemper vbi vbi potuit diuinitatis opinionem affectauit, paſſurum vt Antichriſtus ſe præterito adoretur; quin potiùs vt pater ab ipſo Antichriſto adorabitur, vt ex Daniele cap. 11. 39. colligitur; *Deum autem Maozim* (id eſt, Luciferum) *in loco ſuo venerabitur: & Deum, quem ignorauerunt patres eius, colet auro & argento & lapide pretioſo, rebusq; pretioſis. Et faciet vt muniat Maozim* (id eſt, templum Hieroſolymitanum, firmiſſime extructum) *cum Deo alieno quem cognouit.* Quod clarius explicatur Apocal. 13. 4. (qui Danielis velut commentarius eſt) *Et adorauerunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adorauerunt beſtiam.* &c. Vbi duæ diſtinctæ adorationes cernũtur. Et ne myſterio iniquitatis trinitas deſit, videtur alius futurus qui Spiritus Sancti perſonam repræſentet, de quo Apocal. 13. 11. *Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.* Obſeruauit hæc Ioſephus Acoſta lib. 2. de temporib. nouiſſ. cap. 13.

Athanaſ. de communi eſſentia Patris, &c. D. Hieron. epiſt. ad Pãmach. D. Auguſtin. hæreſ. 43. tom. 6.

17. *Nunquam exiturus.)* Origenes omnes creaturas intellectuales, angelos, dæmones, animas, eiuſdem ſpeciei ponebat, atque ante mũdum corporeum (an ab æterno?) creatas: angelos in dęmones aut animas, & contrà tranſire: hanc beatitudinis & miſeriæ viciſſitudinem eſſe, fuiſſe, & fore perpetuam: ac proinde omnes pęnas quas Deus infligit, eſſe purgatorias, ipſumque diabolum cum ſuis angelis tandem aliquando beatitudinem amiſſam recuperaturum. Cui delirio ſimile eſt, quod ex Platonicorum Schola adfert Virgilius lib. 6. Æneid. vbi inter multa ſic ait,

Quiſque ſuos patimur manes (tortores, piatores) *exinde per amplum*
Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus.

Vide D. Auguſtin. lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 13. & 17. Cæterùm Origenis error tam perſpicuè Chriſti Domini verbis refellitur, vt mirũ ſit viro in Scripturis exercitatiſſimo, hoc incidere potuiſſe. Matth. 25. 41. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* Et ne quis dicat ignem eſſe æternum, non autem combuſtionem æternam, ſubdit Dominus v. 46. *Et ibunt hi in ſupplicium* (κόλασιν) *æternum; iuſti autem in vitam æternam*: vt idem D. Auguſtinus obſeruauit lib. de fide & operib. cap. 15.

A. Gellius lib. 6. noct. Attic. cap. 14.

18. *Supernaturalibus exutus)* Non omnibus: manſerunt enim gratiæ gratis datæ, vt eximia quędam ſapientia, quam velut humani generis caput in ſumma perfectione adeptus erat: item dominium in orbem terræ, &c. quæ quamuis ſupernaturaliter acceperat, naturaliter tamen poſteris erat communicaturus.

Concil. Trid. ſeſſ. 5.

In naturalibus autem vulneratus dicitur ex V. Beda in Luc. 10. 30. non poſitiuè, quia omnia naturalia manſerunt integra, ſine additione aut diminutione: ſed priuatiuè, quia donum iuſtitiæ originalis, inferiorem portionem ſuperiori ſubijciens, ablatum fuit, totuſque homo hac ratione ſecundùm corpus & animam in deterius commutatus. Quamuis enim hoc donum quod appetitum coërcebat, ſupernaturale fuerit, non tamen ad opera ſupernaturalia naturam eleuabat, ſed tantum ad finem naturalem dirigebat, ſa-

nabat

bat & perficiebat : vt notat Molin. in Concordia ad q. 14. art. 13. diſput. 3. §. Illud verò.

9. *Per fidem in Chriſtum iuſtificatus.*] Adamum in gratiam cum Deo rediiſſe, fide tenendum eſt ex Sapient. 10. a. *Hac* (ſapientia) *illum qui primus formatus eſt à Deo Pater orbis terrarum, cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo.* Quòd autem per fidem Chriſti explicitam iuſtificatus ſit, dubitari non debet, quum Deus hoc remedium ſtatim pollicitus ſit Geneſ. 3.15. ne homo in deſperationem laberetur. *Inimicitias* inquit ſerpenti, *ponam inter te & mulierem, inter ſemen tuum & ſemen illius: ipſa* (vel ipſum) *conteret caput tuum, & tu inſidiaberis* calcaneo eius. Et iam ante in extaſi Adamus Chriſti myſterium aliquo modo cognouerat. Gen. 2. 24. Itaque ſanè intelligendum eſt, quod habet S. Hieronym. lib. 1. Commentar. in Matthæum, *Ad hos tantùm* (Abraham & Dauid) *facta eſt de Chriſto repromiſſio:* nempe quòd ex ipſorum carne carnem Dei filius eſſet aſſumpturus, quod poſita incarnationis promiſſione, in Adami carne dubium non erat.

20. *In cælorum regnum.*] Hoc tanquam fidei dogma SS. Patres ſæpe inculcant, Irenæus lib. 1. c. 30. Epiph. hæreſi 46. Auguſt. hær. 25. & epiſt. 99. ad Euodium vbi Tatianum, Saturninum, Seuerum, Marcionem, Valentinum & Archonticos hoc negantes, inter Hæreticos referunt. *Tatianus,* inquit Tertullianus, *alter Hæreticus, totus ſecundum Valentinum ſapit, aduciens illud, Adam nec ſalutem conſequi poſſe, quaſi non ſi rami ſalui fiunt, & radix ſalua ſit.* Vide Euſeb. lib. 4. Hiſtor. cap. 27. Pulchram huius rei rationem reddit S. Anſelmus: Mundus propter homines electos factus eſt: ergò nunquam ſubſtitit ſine hominibus electis; ne alioquin fruſtrà eo tempore ſubſiſtere videretur : ergo Adam & Eua electi fuerunt, quos ſolos terra per longum tempus ſuſtinuit.

Lib. de Præſcript. cap. 52.

Lib. 2. Cur Deus homo cap. 16.

§. 3.

Infectio perſonalis, ſiue originalis peccati traductio in particulares perſonas.

QVamuis Adam ex beato
ſtatu lapſus, omnes poſte-
ros, propter eſum pomi veti-
ti radicaliter in eandem ruinam tra- 1
xerit, nemo tamen *actu* cadit, niſi
qui, Principis beneficio non exce-
ptus, naturali generatione ex ipſo
propagatur. Hoc enim eſt medium
quo generalis illa infectio vnicui-
que ſpeciatim applicatur, prælato
titulo, *Filius Adæ peccatoris* Vnde
omnes qui ex mare & femina con- 2
cipiuntur, in primo temporis mo-
mento quo corpori anima increa-
tur, peccatum originale contra-
hunt *natura filij iræ* & vindictæ diui-
næ, exules à regno cælorum, &
Creatoris ſui aſpectu indigni : ſi 3
autem aliqui aliâ viâ hunc mun-
dum ingredi poſſent, nihil cum A-
dami peccato negotij haberent, ne-
que eo infecti naſcerentur.

Rom. 5. 12. Epheſ. 2. 3.

Hinc ſequitur

Primò, Si quis homo à Deo nunc conderetur in puris naturalibus, fore quidem obnoxium omnibus miſeriis quas nos nunc experimur, doloris, morbi, mortis, ignorantiæ, peccabilitatis, &c. non tamen originalem culpam contracturum, neque ſub dæmonis tyrannide futurum, neque miſerias illas in aliquod peccatum referendas, ſed in naturæ humanæ conditionem, quam naturaliter κατὰ παρακολούθησιν ipſæ conſequuntur. Nec Philoſophi vlteriùs ſunt progreſſi de quibus D. Auguſtinus lib. 4. contra Iulian. cap. 12.

Bellar. lib. 6. de ſtatu pecc. cap. 15. ſub fin.

A. Gellius lib. 6. noct. Attic. cap. 1.
D Tho. 1.2. q. 81, a. 4.

Sequitur

Secundò, Si quis ex carne Adami miraculosè à Deo formaretur, non fore vlli culpæ obnoxium: vnde Chriſtus Dominus, etiamſi purus homo fuiſſet, ex vi ſuæ generationis ab omni labe immunis erat, tametſi ex Adami carne carnem traxerat.

Vnde eſt illud Luc. 1. 35. *Ideoq́; & quod naſcetur ex te* Sanctum, *vocabitur filius Dei.*

Sequitur tertiò, Si Deus aliquem communi generatione ex Adamo naſciturum, à communi damnationis lege eximeret. (v. g. Abrahamum, vel ſolum, vel cum omnibus poſteris) liberum fore à contagione peccati originalis. Sic enim Imperator, Vaſalli rebellis filium tertio loco naſciturum, ab infamia, inhabilitate, atque omni nota quam pater incurrit, ſola ſua voluntate immunem ſeruare, non minùs quàm incurſam notam delere ac oblitterare poteſt. Atque hinc facillimè intelligitur, qua ratione B. Virgo à peccato originali potuerit præſeruari, nempe ſola Filij voluntate, qui matrem ſuam hoc priuilegio donare potuit. Ita autem reipſa feciſſe, ſunt tria argumenta valdè potentia 4 (bulla Sixti 4. & Concilio Tridentino nihil obſtantibus.)

Primum, dignitas matris DEI, quam non decuit vel vno momento ſub peccati ſeruitute, vel dæmonis dominatu detineri.

Secundum, Eccleſiæ propenſio in hanc ſententiam, quam feſto inſtituto & aliis ſignis ſatis declarat.

Tertium, populi Chriſtiani ſcandalum, ſi contrariam opinionem audiat prædicari. Alteri autem eximiæ ſanctitatis homini, aut Ieremiæ aut Ioanni Baptiſtæ, hoc priuilegium transſcribere, temerarium fuerit: 5 nam ſi Dei matri in Dei Eccleſia hoc vix conceditur, quid de ſeruis tanto inferioribus, erit exiſtimandum? Quare nonnulli, erroris notam huic opinioni inurunt.

Sequitur quartò, eos qui ex Incubis naſcuntur, (vt Merlinus Anglorum vates, & veterum Heroës de quibus Auguſtinus lib. 15. de Ciuitate Dei. cap. 23.) cõtrahere peccatum originale: quia non ſunt dæmonum filij, vt Ethnicorum plerique de ſuis Semideis exiſtimabant, ſed eorum virorum quorum ſemine Dæmon abuſus eſt, ac proinde ex viro & fœmina geniti. Ex ſuccubis autem nihil humanum naſci poſſe, verius eſt: vnde quod de AEnea Veneris filio, & ſimilibus narratur, vel fabula eſt, vel partus à Dæmone fuit ſuppoſitus. Vide Toſtatum in capite 6. Geneſeos, Pererium ibid. Martinum Delrio libro 2. diſquiſit. Magicar. queſt. 15.

Sequitur quintò, cetera Adami & parentum intermediorum peccata
6 in poſteros non traduci, ſaltem quoad culpam: quia vnicum illud præceptum de non guſtando ligno ſcientiæ boni & mali, Adamo fuit impoſitum vt principio naturę, & humani generis Principi, illiuſque reſpectu omnium noſtrum voluntates in ipſius voluntate poſitæ fuerunt. Alia peccata omnia perſonalia ſunt, quorum culpa perſonam non egreditur, iuxta illud Prophetæ, *Anima quæ peccauerit, ipſa morietur.* Ezech. 18. 14. Colligitur hoc ex Apoſtolo Rom. 5. 16. *Nam iudicium quidem ex* vno *in condemnationem: gratia autem ex* multis *delictis in iuſtificationem.* Vbi docet Adamum invexiſſe duntaxat vnum peccatum in mundum: Chriſtum autem & illud, & innumera alia ſuo merito deleuiſſe. Hinc Concilia & Patres vnicum originale peccatum agnoſcunt, omnibus ex Adamo naſcentibus æqualiter inexiſtens: quum peccata perſonalia ſint multa, & pro obiecti & circumſtantiarum varietate, infinitis modis varientur.

Sequitur ſextò, peccatum originale non eſſe peccatum Adami perſonale, ſingulis ex ipſo naſcentibus imputatum (vt Albertus Pighius & Ambroſius Catharinus incautè opinati ſunt) Vaſq. in 1. 2. d. 132. cap. 2. ſed quod *origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum, omnibus ineſt, vnicuique proprium,* vt loquitur concilium Tridentinum: Ruard. art. 3. Ex his. Seſſ. 5. §. 3. hoc eſt, aliud numero in Socrate, aliud in Platone, quamuis ſpecie vnum & idem. Quemadmodùm enim poſt homicidium aut adulterium perpetratum, manet in homine habituale quoddam peccatum, vnde eſt & dicitur homicida vel adulter, donec legitima abſolutione deleatur: ita in Adamo poſt peccatum, manſit habitualis auerſio, à Deo & macula quædam, quæ & perſonam ipſius moraliter infecit, & in poſteros omnes ipſius merito erat propaganda. Vaſq. in 1. 2. d. 204. n. 46. Dico, *moraliter:* quia ipſum peccatum originale nihil eſt phyſicum, ſed forma quædam moralis,

ad

ad quam in homine producendam,
neque actio phyſica, neque Dei
concurſus deſideretur. Vnde cau-
tè legendi ſunt Patres, & Doctores 7
Scholaſtici, quando de hoc peccato
nimis phyſicè videntur loqui: ne-
que enim concupiſcentia cum qua
concipitur homo, & quæ manet in
homine, eſt ſubiectum & materia,
vel ratio traducendi originalem cul-
pam. Nam neque neceſſaria eſt,
neque ſufficit: non ſufficit, quia in
ſtatu nudæ naturæ conceptus fuiſſet
homo cum concupiſcentia ſine pec-
cato originali: non eſt neceſſaria,
quia ſi ponam, Abraham & Saram à
fomite liberatos fuiſſe, atq; Iſaacum
ſine cõcupiſcẽtia genuiſſe, ille nihil-
ominus in peccato originali naſce-

Molina in Concord. d.32 in 4.14. a.3.§.Tertiũ.

8 retur. Neque enim proximus pa-
rens contagionem illam prolibus
ſuis ingenerat, cùm ab illa poſsit eſ-
ſe immunis, (vt ſunt omnes exiſten
tes in ſtatu gratię) ſed Adam mora-
li quadam actione in omnes ſuos po-
ſteros transfundit: quam transfu-
ſionem nullus intermediorũ paren-
tum, quantumuis ſanctus & perfe-
9 ctus, impedire poteſt. Horum igno-
ratio Pelagianam hæreſim peperit,
eiuſque refutationem reddidit dif-
10 ficiliorem, vt in D. Auguſtino vide
re licet, qui vt peccati traducem de-
fenderet, ad animæ traducem liben-
ter tranſilijſſet: quamuis ne ſic qui-
dem *obſtructum fuiſſet os loquentium
iniqua*, quemadmodùm ex dictis
manifeſtum euadit.

Rom. 5, 12.

Bellarm. l.4. de Statu pecc. cap. 12.

N O T Æ.

1. NEmo tamen actu cadit.] Ita Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 3. *Sicut reuera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur iniuſti, cùm ea propagatione per ipſum dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam iuſtificarentur, cùm eâ renaſcentiâ per meritum paſsionis eius, gratia qua iuſti fiunt, illis tribuatur.*

D. Auguſt. epiſt. 89. ad Hilar. q. 3.

2. *Qui ex mare & femina.*] *Quatuor modis*, inquit S. Anſelmus, *poteſt Deus facere hominem: videlicet aut de viro & de femina, ſicut aſsiduus vſus monſtrat: aut nec de viro nec de femina, ſicut creauit Adam: aut de viro ſine femina, ſicut fecit Euam: aut de femina ſine viro*, quod ipſe ſuæ natiuitati reſeruauit. Quòd ſi ponamus ex dęmone ſuccubo aliquem naſci poſſe, erit is ex mare ſine femina, & pertinebit ad tertium originis modum: contagionem tamen ex Adamo contrahet, quia ſeminaliter ex illo procedit, & vi naturarali generatur, iis ſuppletis à Dæmone quę mater pręſtare conſueuit. Sed omninò credendum eſt, per nullam Dæmonis potentiam id fieri poſſe, vt rectè probat Martinus Delrio lib. 2. Diſquiſit. magic. quęſt. 25.

lib. 2 Cur Deus homo cap. 8.

3. *Vindicta diuina.*] Quamuis ſeculares Principes Vaſallorum perfidiam in liberis etiam poſitiuè vindicare ſoleant, vt Tiberius Imp. in prole Seiani: Dei tamen vltio in peccatum originale, merè eſt negatiua.

Tacitus l. 5. Annal. ſupra. pag. 12.

Primò, Infans in ſtatu gratię natus fuiſſet: negat gratiam ſanctificantem.

Secundò, fuiſſet ornatus ſapientia, bonitate, pronitate ad virtutes, fortitudine & conſtantia: negat, & ſic quatuor animæ vulnera ſunt conſecuta.

Tertiò, habuiſſet corpus immortale, non obnoxium doloribus, morbis, æſtui frigori, &c. negat.

Quartò, fuiſſet in Paradiſo, liber à Diaboli tyrannide: negat.

Quintò, habuiſſet cum angelis commercium & familiaritatem: negat.

Sextò, tranſmigranti cœlum patuiſſet: negat. Neque dicas, infantes in diluuio & Sodomis poſitiuè à Deo punitos fuiſſe: quia non fuit hęc originalis peccati vindicta, ſed peccatorum actualium quæ parentes commiſerant, quam & ipſi, tanquam eiuſdem Reip. membra, κατὰ παρακολούθησιν & per accidens incurrerunt: quemadmodùm & Dauidis puerulus propter actuale parentis peccatum à Domino percuſſus fuit. 2. Reg. 12. 15.

4. *Bulla Sixti IV.*] Cùm circa annum Domini 1480. inter duos præclariſsimos Ordines, S. Dominci & S. Franciſci, de immaculata B. Virginis conceptione controuerſia gliſceret, his eam aſſerentibus, illis negantibus: Sixtus IV. Papa ex ordine S. Franciſci aſſumptus, vt communis omnium Pater, eam contentionem intra modeſtę diſputationis limites compulit, illis ipſo facto excommunicatis, qui alterutram partem vel hęreſeos vel peccati mortalis condemnare præſumerent, vt patet in

Digitized by Google

Extrauag. *Graue nimis.* De reliquiis & venerat. Sanctor. edita anno Domini 1483. ſui Pontificatus anno 13. Hanc conſtitutionem renouat & confirmat Concilium Trid. Seſſ 5. n. 5. & Pius V. in Bulla quæ incipit, Super ſpecula: vbi etiam *ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda, priuationis & inhabilitatis, vetat, ne quis cuiuſcunque ordinis. gradus, vel dignitatis exiſtat, in popularibus concionibus, vel vbicunque promiſcua virorum & mulierum multitudo conuenire ſolet, de hac controuerſia ex alterutra parte diſputare rationibus vel Doctorum auctoritate, alteram ſententiam aſſerendo, & contrariam refellendo aut impugnando, vel de hac ipſa quæſtione cuiuſvis pietatis aut neceſſitatis prætextu, vulgari ſermone ſcribere vel dictare præſumat.* Non vetant tamen Pontifices aut Concilium, in alteram partem inclinare, modò altera opinio erroris aut peccati mortalis, & maximè hæreſeos non inſimuletur, aut ſcandali occaſio non præbeatur. Hinc enim Paulus V. in Bulla edita anno 1617. die 12. Septembr. *Mandat omnibus. ne audeant in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & alijs quibuſcunq; actionibus publicis aſſerere, quòd eadem beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali. Contrà facientes autem eadem Sanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit Cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus ſuorum Prædeceſſorum & ſua, ipſo facto incurrendis. Per huiuſmodi tamen prouiſionem Sanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium inferre, eam relinquens in eiſdem ſtatu & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquàm quoad ſuprà diſpoſita. Vlteriùs ſub eiſdem cenſuris & pœnis mandans, quòd negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant ſeu tractent.* Hæc Pontifex.

5. *Aut Ieremia aut Io. Baptiſta.*] Cuipiam videri poſſit Ieremias propheta hoc priuilegio donatus, quia Deus ſic illum alloquitur: *Priuſquam te formarem in vtero, noui te: & antequam exires de vulua,*

Ierem. 1. 5.

ſanctificaui te: quaſi eius conceptio per gratiam præuenta fuerit, quia notio Dei beneuolentiam notat, vt Exod. 33. 17. *Inueniſti gratiam coram me, & teipſum noui ex nomine*: ſicut contrà, *neſcire* Dei eſt reiicere & reprobare. Matth. 25. 12. *Amen dico vobis, Neſcio vos.* Sed dicendum eſt, eo loco non agi de ſanctificatione à peccato, ſed de ordinatione & deputatione ad munus propheticum, vnde ſequitur per modum exegeſis, *Et prophetam in Gentibus dedi te.* Quare idem pæne videtur quod de

Gal. 1. 15.

ſe dicit Apoſtolus, *Qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret Filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus.* Qui tamen alibi fatetur ſe *naturâ filium iræ* fuiſſe, con-

Epheſ. 2. 3.

ceptum videlicet & natum in peccato originali. Quod autem verbum Hebraicum Kadas, non ſemper veram ſanctificationem denotet, manifeſtum eſt Iſa. 13. 3. vbi Medis & Perſis tribuitur, impiis licet & idololatris, quia à Deo deputati & vocati vt Iudæorum ſcelera vlciſcerentur. *Ego mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes in ira mea.* Itaque ex hoc loco Ieremiæ ne colligi quidem poteſt, ipſum à peccato originali in matris vtero purgatum fuiſſe: nam ſi ſanctus in lu-

Ierem 20. 14.

cem prodiit, quomodo ſic alibi loquitur? *Maledicta dies in qua natus ſum: dies in qua peperit me mater mea, non ſit benedicta,* &c. quo argumento vtitur S. Ildephonſus lib. de perpetua virginit. Mariç: & confirmari poteſt Eccleſiaſt. 49. 9. *Nam malè tractauerunt illum, qui à ventre matris conſe-*

Epiſt. 57. ad Dardan. q 2.
Luc. 1. 15.

cratus eſt propheta. Ceterùm de Ioanne Baptiſta, quamuis S. Auguſtinus aliter aliquando ſenſerit, dubitare non licet quin in matris vtero ab originali peccato fuerit mundatus: *Spiritu ſancto,* inquit angelus *replebitur* ἔτι ἐκ κοιλίας, id eſt, iam inde ab vtero matris ſuæ: vt plenitudo gratiæ qua mundatus fuit, in vtero cœperit, & inde vſque ad vitæ finem magnos progreſſus fecerit; quod Caluinus hunc locum contra Anabaptiſtas tractans 4. 16. 17. non eſt aſſecutus: vult enim nondum natum Spiritu ſancto repletum fuiſſe. Vide Ianſen. in cap. 2. Concord. Euangel. Toletum Luc. 1. annot. 23. Sanctum in cap. 1. Ieremiæ. n. 20. D. Thom. 3. p. q. 27. a. 1. 2. 6.

6. *Parentum peccata.*] Hac de re dubitauit aliquando D. Auguſtinus: nam in Enchiridio ad Laurentium cap. 46. *Parentum quoque peccatis*, inquit, *paruulos obligari, non ſolùm primorum hominum, ſed etiam ſuorum, de quibus ipſi nati ſunt, non improbabiliter dicitur.* Quod totum caput, tanquam ſuam doctrinam, S. Leo contra Pelagianos diſputans, tranſſcripſit. Et cap. 47. vtrùm omnia om-

Epiſt. 86. ad Nicetam cap. 4. Alludit S. Greg. lib. 15. in Iob. cap. 22.

nium progenitorum peccata in poſteros deuoluantur, an non, temerè non audet affirmare. Sed ex communi Theologorum ſententia hodie conſtat vtrumque eſſe improbabile, atque alibi aliter D. Auguſtinum ſenſiſſe oſtendit Magiſter Sentent. 2. diſtinct. 33. E. vnde damnata eſt à duobus Pontificibus Doctoris illius propoſitio 50. *Omne ſcelus eſt eius conditionis, vt ſuum auctorem & omnes poſteros eo modo inficere poſſit quo infecit prima tranſgreſſio.*

7. *Nimis phyſicè.*] Cautè legendi ſunt SS. Patres & Theologi, quando ſignificare videntur, peccatum originale eſſe morbidam aliquam qualitatem, eamque à parentibus trahi quia ſine libidinis ardore conuenire non poſſunt, vt D. Auguſt. lib. 1. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 9. & lib. 1. de

Bellarm. l. 4. de Statu peccati lib. 1. 12.

nuptiis & concupiſc. cap. 24. & lib. 5. in Iulian. cap. 2. & 3. vbi ſic loquitur, *Profectò aut vtrumque vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vaſe vitiato corrumpitur.* Et lib. 1. de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 9. *Sic & ille in quo omnes moriuntur; præterquam quòd eis qui præceptum Domini voluntate tranſgrediuntur, imitationis exemplum eſt, occulta etiam tabe carnalis concupiſcentiæ ſuæ tabificauit in ſe omnes de ſua ſtirpe venientes.*

Sic Magiſter Sent. in 2. d. 21. C. *Caro ipſa quæ concipitur in vitioſa concupiſcentia, polluitur & corrumpitur: ex cuius contactu anima cùm infunditur, maculam trahit qua polluitur & fit rea id eſt vitium concupiſcentiæ, quod eſt originale peccatum.* Et littera F. *Et quod vitium vel corruptio ſit in carne ante coniunctionem animæ, effectu probatur, cùm anima infunditur quæ ex corruptione carnis maculatur: ſicut in vaſe dignoſcitur vitium eſſe, cùm vinum infuſum aceſcit.* Sic D. Thomas 1. 2. quæſtion. 82. articul. 1. *Peccatum originale eſt quædam inordinata diſpoſitio, proueniens ex diſſolutione illius harmoniæ, in qua conſiſtebat ra-*

Digitized by Google

tio originalis iuſtitiæ: ſicut etiam ægritudo corporalis eſt quædam inordinata diſpoſitio corporis, ſecundùm quam ſoluitur æqualitas, in qua conſiſtit ratio ſanitatis. Vnde peccatum originale languor naturæ dicitur. & art. 3. *Peccatum originale materialiter quidem eſt concupiſcentia, formaliter verò defectus originalis iuſtitiæ.* Hæc omnia ſic intelligenda ſunt, vt ex peccato originali nihil fabricemus phyſicum, quod à parentibus in proles propagetur: nam tota peccati ratio in moralitate quadam conſiſtit. Itaque concupiſcentia, ſi ſtrictè loqui volumus, ne materialiter quidem peccatum dicendum eſt, quum vtrumque ab alterutro ſeparari poſſit, vt ſuprà monſtratum eſt.

Vaſq. in 1.2. diſput. 132. cap. 3.

8. *Neque enim proximus parens.*] Hinc optimè ſoluitur Pelagij argumentum, quomodò ſanctus parens gignat filios peccato infectos, in quo ſoluendo laborat S. Auguſt. lib. 2. de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 25. 26. & 27. neqne enim ipſe in ſuam prolem peccatum tranſmittit quod iam non habet, ſed Adam in eos omnes qui ſeminaliter in ipſo continebantur: aliorum parentum ſiue malitia, ſiue ſanctitas nihil ad rem facit, ſed per accidens ſe habet: quamuis in temporalibus pœnis vtriuſque ratio aliquando à Deo habeatur, vnde eſt illud Prophetæ Pſalm. 108. 14. *In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conſpectu Domini: & peccatum matris eius non deleatur.* & Tobiȩ 4. 3. *Neq; reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum.*

9. *Horum ignoratio.*] Hȩretici *quæcunque ignorant, blaſphemant*, vt ait Iudas Apoſtolus v. 10. SS. Trinitatem, Chriſti incarnationem, Euchariſtiam, Miſſam, &c. at SS. Patres tametſi aliquod fidei myſterium non penetrent, & Hæreticorum argumenta ſoluere non poſsint, vident tamen ſibi Catholicæ fidei inhærendum, quæ obſcura eſſe poteſt, falſa eſſe non poteſt. Hoc Hæreticus & Catholicus intereſt. Præclarum habemus exemplum in S. Auguſtino, qui cùm in peccato originali & animarum origine magnas tenebras experiretur, acerrimum tamen ſuum ingenium doctrinæ Catholicȩ humiliter ſubiecit: quod ſi Hȩretici imitari dignarentur, Hæretici non eſſent. Epiſt. 29. ad S. Hieronym. *Quid ſi ideò adhuc iſta neſcimus, & ea neque orando, neque legendo, neque cogitando & ratiocinando inuenire potuimus; vt probemur non ſolùm indoctos quanta caritate doceamus, verùm à doctis etiam quanta humilitate diſcamus?* & intrà. *Sed cùm ad pœnas ventum eſt paruulorum, magnis mihi crede coarctor anguſtijs, nec quid reſpondeam prorſus inuenio.* Item lib. 3. de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 4. *Ego autem etſi refellere iſtorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe ijs quæ in Scripturis ſunt apertiſſima, vt ex his reuelentur obſcura: aut ſi mens nondum eſt idonea quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla hæſitatione credantur.*

10. *Ad animæ traducem.*] Quamuis hæc ſententia ſit abſurdiſſima, in eam tamen D. Auguſtinus aliquando valdè propendit, vt patet lib. 10. de Geneſi ad litt. cap. 23. magis tamen ac magis, ætatis progreſſu, ab ea receſsit, epiſt. 29. ad S. Hieron. epiſt 157. ad Optatum, & in libris de Origine animȩ: quando videre cœpit, Pelagianis aliter poſſe reſiſti, animæque, non traducem cum traduce peccati conſiſtere poſſe.

§. 4.

Humani generis redemptio generalis, quæ ante applicationem nemini niſi auctori prodeſt.

HIc humani generis ſtatus erat, ſtatus peccati, ſtatus miſeriæ, ſtatus æternȩ damnationis. *Iacebat in malis, vel etiam voluebatur, & de malis in mala præcipitabatur totius humani generis maſſa damnata: & adiuncta parti eorum qui peccauerant angelorum, luebat impiæ deſertionis digniſſimas pœnas. Plorans plorabat in nocte, & lachrimæ eius in maxillis eius: non erat qui conſolaretur eam ex omnibus caris eius. Cui comparabo te, vel cui aſſimilabo te miſera? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?*

D. Auguſt. Enchirid. c. 27. tom. 3.

Thren. 1. 2. & cap. 2. 13.

Apoc. 5. 4.

Peccauerat Adam grauiſsimè, Deo ſuum honorem eripiens, eiuſque de Repub. ex angelis &
1 hominibus conſtituenda conſilium
& inſtitutum euertens, & propter æternæ maieſtatis offenſam æternis ſuppliciis meritiſsimò erat obſtrictus. Quid faceret? Non poterat ipſe pro ſe efficaciter intercedere, nec vlla ſatisfactione offenſam delere.

S. Anſel. l. 1. Cur Deus homo c. 23. & 25.

Suar. in 3. p. tom. 1. diſp. Sect. 1.

Primò, quia erat hoſtis, cuius officia & obſequia non valdè grata eſſe ſolent.

Secundò, Quia in illo ſtatu opera bona paucißima, peccata frequentiſsima.

Tertiò, Quia illa bona opera valdè imperfecta, & cùm naturalia eſſent, reconciliationi improportionata.

Quartò, Quia debitum ſuo mo- 3
do infinitum, cui ſoluendo nulla creatura ex æquo par eſſe poteſt. Pari ratione nullus ex Adami poſteris idoneam ſatisfactionem potuit exibere: quia iiſdem conditionibus obſtringebatur. Quòd ſi pec-
catorem Dei gratia præueniri ſta- 4
tuas, & ad pœnitentiam inuitari, ne ſic quidem debitum ſuum ſoluere, & obſequio ſuo diuinam gratiam recuperare dicetur: nam prærerquam quòd totum initium merè gratuitum eſt, etiam fides ipſius & contritio, aliaque opera quæ fingi poſſunt nobiliſſima, cenſentur & ſunt opera peccatoris, quæ neque pro peccatis ſatisfacere, neque iuſtitiam poſſunt promereri: ſunt etiam finiti valoris, quæ infinitam offenſam exhaurire non poſſunt. Neceſſe eſt itaque gratuitam peccatorum remiſſionem, & donationem iuſtitiæ præcedere, quæ & meritum & ſatisfactionem omnino excludit. Quòd enim fides impetret peccatorum remiſſionem, & ex congruitate quadam iuſtificationis gratiam mereri dicatur, id totum diuinæ liberalitati imputandum eſt, vt §. 8. pluribus oſtendetur.

D. Anſelm. lib. 1. Cur Deus homo c. 20. & c. 21.

Quòd ſi nemo ſuis ſibi operibus Dei gratiam demereri, & pro ſe ſatisfacere poteſt, quanto minùs poterit quis pro alio, & minimè omnium pro toto genere humano ſe vadem, prædem & ſponſorem preſtare: nam quomodocunque rem conſideremus, non plenam ſatisfactionem, ſed gratiam & liberalem condonationem interuenire neceſſe eſt, vt debitum infinitum expungatur. Vnde ſi Abraham iuſtificatus, aut homo purus in iuſtitia creatus, aut Angelorum Princeps à Deo conſtitutus eſſet, qui genus humanum redimeret, eiuſque debitum in ſe ſuſceptum ſua obedientia, aliiſque bonis operibus aboleret, nulla eſſet inter debitum & ſatisfactionẽ proportio, ſed infinita quædam diſtantia & ὑστέρημα, quod ſola Dei miſericordia ſupplendum eſſet. Quare cùm Deus in ſuo regno nihil patiatur inordinatum, nec vllum peccatum impunitum, nec ſine plena
5 ſatisfactione reconciliari peccatoribus velit, opus fuit remedio efficaciori, vt videlicet Dei filius in aſſumpta natura humana Deo Patri exactè totum debitum perſolueret, quod Adam totumque genus humanum contraxerat, ne Diabolus qui calumniandi occaſionem quærebat, non iure ſed vi & gratia, captiuos ſuos ſibi ereptos quiritaretur. Per incarnationem quippe Filij Dei factum eſt, vt eadem natura quæ in primo Adamo eiuſque poſteris peccauerat, in ſecundo Adamo plenè, atque adeò abundanter ſatisfaceret, & ſic ad Angelorum æqualitatem, qui nunquam peccauerant, eueheretur. Quod pulchrè ſic explicat Concilium Tridentinum Seſſ. 6. cap. 1. & 2.

Suar. in 3. p. to. 1. diſp. 4. ſect. 7.

Cùm omnes homines in præuaricatio-
6 *ne Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi, & vt Apoſtolus inquit, natura filij iræ, vſqueadeò ſerui erant peccati, & ſub poteſtate Diaboli ac mortis, vt non modò Gentes per vim naturæ, ſed ne Iudæi quidem per ipſam etiam litteram legis Moyſi, inde liberari aut ſurgere poſſent: tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum. Quò factum eſt vt cæleſtis Pater, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum filium ſuum, & ante legem & legis tempore multis ſanctis Patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata plenitudo temporis, ad homines miſerit: vt & Iudæos qui ſub lege erant, redimeret; & Gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris: non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi.* Hæc Concilium.

Rom. 5. 12. *Epheſ.* 2. 3. *Heb.* 2. 14. Concil. 2. Arauſicanum c. 25.

2. *Cor.* 1. 3.

Gen. 12. 18.

Gal. 4. 4.

Rom. 9. 30.

Gal. 4. 5.

Rom. 3. 25.

1. *Ioan.* 2. 2.

Quæ vt clariùs intelligantur, obſeruandum eſt quod ait S. Ioannes epiſt. 1. c. 3. 8. *In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera Diaboli:* & quod ait

ait Paulus: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur.* 1. Cor. 15. 22.

Venit enim Dei filius, vt quidquid mali in Adamum eiuſque poſteros Diabolus inuexerat, ſuo aduentu aboleret: quidquid boni abſtulerat, non ad æqualitatem tantùm, ſed etiam ſuperabundanter eximiâ ſuâ obedientiâ redderet ac repararet. Inuexerat autem Diabolus,

Primò, Peccatum.

Secundò, Iram diuinam.

Tertiò, Omnes miſerias temporales, atque adeò ipſam mortem.

Quartò, Reatum damnationis æternæ.

Quintò, Miſerrimam ſeruitutem ſub ſua tyrannide.

Sextò, Debitum infinitum quod nulla creatura expungere poterat. Abſtulerat verò

Primò, Gratiam & amicitiam diuinam.

Secundò, Rectitudinem naturalem, quæ animę vires pulcherrimâ harmoniâ continebat.

Tertiò, Immortalitatem corporis.

Quartò, Paradiſum.

Quintò, Merendi vim, atque adeò ius ad gloriam cæleſtem.

Sextò, Auxilium pręueniens, quo homo poſitiuè redditus erat indignus, & ſine quo ad reconciliationem aſpirare non poſſet. Tanta ergò erat boni pænuria, tantus malorum cumulus, vt vix aliquid accedere poſſe videretur: vnde & Philoſophi, quamuis in potiſſima cauſa peregrini, naturam tamen nouercam magis, quàm matrem agnoſcebant. Hinc
7
factum eſt, vt Chriſtus ad Dei miſericordiam & iuſtitiam clariſſimè manifeſtandam, ex pacto cum Patre inito de homine lapſo perfectè
8
reſtituendo, cauſam noſtram in ſe ſuſceperit, vas, præs & ſponſor pro nobis factus, & redemptor noſter liberaliſsimus: qui omnia mala à nobis depelleret, omnia bona nobis promereretur. Huius diuini propoſiti executio talis fuit: In primo conceptionis ſeu incarnationis inſtanti, beatiſſimæ illi animæ præceptum Patris intimatum fuit, vt humani generis cauſam *ſuam* faceret, & corporis mortem ad mortis regnum deſtruendum non reformidaret. Acceptauit Chriſtus conditionem magna charitate, humilitate & obedientia, ſicut ipſe ingrediens mundum apud Prophetam teſtatur: *Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi. Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti. Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam: Deus meus volui.* Quem locum cùm S. Paulus adduxiſſet Heb. 10. 5. ſubiicit v. 10. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel.* Quamuis enim vnica prece, vnico gemitu, vnico opere, genus humanum propter infinitam perſonæ ſuæ dignitatem, ex iuſtitia redimere potuiſſet, mori tamen cruciabiliter & ignominioſè voluit, tum vt eſſet copioſa redem-
9
ptio, tum vt omnium virtutum exemplar exhiberet, tum vt Diabolo calumniandi occaſionem quærenti, os penitus obturaret. *Humiliauit* ergo *ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis:* & ſic Psal. 39. 7. Philip. 2. 8.

Primò, Pro totius mundi peccatis pleniſſimè ſatisfecit.

Secundò, Deo Patri ablatum honorem reſtituit.

Tertiò, Reatum æternæ mortis aboleuit.

Quartò, Debitum humanæ naturæ, rupto chirographo quod erat contrarium nobis, abundanter perſoluit, & ſic omnes captiuos redemit, iuſtiſsimeque carcere liberauit. Coloſſ. 2. 14.

Quintò, Patris ſui gratiam & reconciliationem ſuo ſacrificio efficaciter nobis impetrauit.

Sextò, Sua obedientia, humilitate, caritate, patientia, &c. omnia bona nobis promeruit, peccatorum remiſsionem, cum Patre reconciliationem, filiorum adoptionem, ius ad regnum cæleſte, auxilium præueniens, vim merendi: &, vt tribus verbis dicam, vocationem, iuſtificationem, glorificationem. Primo tamen ſuo aduentu neque Paradiſum nobis reſtituit, nec rectitudinem naturalem, nec liberationem à temporalibus miſeriis, nec corporis immortalitatem: in ſecundo autem aduentu hæc omnia longè excel-

lentiùs

lentiùs & perfectiùs reſtituet, quando totum hominem, & corpore & anima, pleniſſima felicitate beabit. Nunc enim verſamur in exilio, carnis concupiſcentiam & virium ἀταξίαν tolerantes, innumeris malis atque adeò morti indeclinabiliter obnoxij.

1. Cor. 5. 6. Gal. 5. 17. Heb. 9. 27. Rom. 8. 24. Epheſ. 6. 12. 2. Tim. 2. 5.

Primò, vt diuinæ iuſtitiæ rigorem ſuo modo ſentiamus, & peccati malitiam magis magiſque horreamus: vtque vel hinc diſcamus peccati culpa remiſſa non ſemper extingui reatum pœnæ, quod 3. 4. 29. Caluinus contendit.

Secundò, vt fidei ſit locus, diſcamuſque credere, ſperare & amare quod non videmus.

Tertiò, vt cum carne, mundo & Diabolo prçliantes, glorioſiùs vt non ignaui milites, coronemur. Hoc ἀλληγορικῶς in filijs Iſraël fuit præſignatum de quibus dicitur Iudic. 3. a. *Hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & omnes qui non nouerant bella Chananæorum: vt poſteà diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem prælandi.* Quamuis enim Diabolus alligatus ſit, & vires 9 eius attritç: angeli tamen eius, Dei permiſſu (qui ſe velut ἀγωνοθέτην prçſtat) nos exercent, nobis inſidiantur, bella vel occulta vel aperta mouent, vt teſtatur Apoſtolus, *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli: quoniam non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem* (homines carne & ſanguine conſtantes) *ſed aduerſus Principes & Poteſtates, aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.* Porrò horum Princeps & Imperator Lucifer, ante Chriſti aduentum liberè in orbe terrarum vagabatur, & implacabali in humanum genus odio, quotquot poterat in æternam damnationem præcipitabat: in omnem temporis articulum intentus, ne à Meſſia hominibus promiſſo ex improuiſo inuaderetur, & ſua poteſtate exueretur. Venit Chriſtus, diuinam maieſtatem humilitate humana tegens & occultans, & in deſerto cum ipſo congreſſus vires eius atterere cæpit, quod magis ac imagis prçſtitit, quando vaſa eius diripuit, id eſt, dæmones eius ſatellites, ex hominum corporibus violenter eiecit, iſtoque modo ac ratione ipſum alligaſſe dicitur. Matth. 12. 29. Marc. 3. 27. Plenè enim ligatus nondum fuit, ſed vt ait S. Lucas, *conſummata omni tentatione receſſit ab illo vſque ad tempus.* Rerum enim ſuarum ſatagens & conſilij ambiguus, dæmonum concilium conuocaſſe videtur, vt quid de Ieſu ſentiendum eſſet, ſtatueretur: vbi variantibus ſententiis (nam aliqui Chriſtum illum promiſſum eſſe cenſebant, qui etiam Pilati vxorem poſteà impulerunt,
11 vt ipſius paſsionem impediret) redijt ipſe explorabundus rei veritatem, maximè ſub tempus paſsionis, vt ipſe Chriſtus teſtatur: *Venit enim* (ἔρχεται, in præſenti) *Princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.* Sed cùm nihil certi deprehendere poſſet, Ieſu humilitate ſuperbiſsimus ipſe potiſſimùm deceptus, hoc dilemma apud ſe ſtruxiſſe videtur: *Vel Dei filius eſt, vel non:* ſi non eſt, nihil mihi perit: ſi eſt, tam indignè & ignominioſè cruciabo, vt nemo in illum ſit crediturus. Quis enim infami & ſeruili crucis ſupplicio affectum, pro ſuo redemptore, atque adeò pro Deo ſuo agnoſcere velit? *Nos*, inquit Apoſtolus, *prædicamus Chriſtum crucifixum: Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.* Hoc igitur capto conſilio, *miſit in cor vt traderet eum Iudas Simonis Iſcariota;* & Principes ſacerdotum ac Scribas populi, atque adeò totam plebem Iudçorum acriter incitauit, vt Chriſtum ad crucis ſupplicium, ſaluo Barabba, depoſcerent. *Si enim crudelis & ſuperbus inimicus* (inquit S. Leo) *conſilium miſericordiæ Dei noſſe potuiſſet, Iudæorum animos manſuetudine potiùs temperare, quàm iniuſtis odijs ſtuduiſſet accendere: ne omnium captiuorum amitteret ſeruitutem, dum nihil ſibi debentis perſequitur libertatem.* Sic captus eſt aſtutus in aſtutia ſua: eoque momento quo Chriſtus in cruce ſpiritum emiſit, arreptus ab angelo eſt, & in inferni totiuſque mundi centro, loco à Beatorum ſedibus remotiſſimo, firmiſsimis vinculis alligatus,
10 *donec conſummentur mille anni*, id eſt, toto militantis Eccleſiæ decurſu, ne profectum Euangelij ſua po-

Epheſ. 6. 11.

Matt. 4. 2.

Luc. 4. 13.

Matt. 27. 19.

Ioan. 14. 30.

1. Cor. 1. 23.

Ioan. 13. 2.

Matt. 27. 20.

Serm. 10 de Paſ. Domini

1. Cor. 3. 19.

tenti

tenti & ſapienti nequitia nimiùm remoraretur, vt notat D. Auguſt. lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 8. *Et vidi,* inquit S. Ioannes, *Angelum deſcendentem de cælo, habentem clauem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua. Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus & Satanas, & ligauit illum per annos mille: & miſit eum in abyſſum, & clauſit & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat ampliùs gentes, donec conſummentur mille anni: & poſt hæc oportet illum ſolui modico tempore.* Hoc autem moriente Chriſto *factum eſſe, multa ſuadent,*

Apoc. 20. a.

Primò,

Quia debuit ligari Satanas, & non poſt Chriſti mortem, vt ipſe teſtatur Ioan. 12. 31. *Nunc iudicium eſt mundi:* nunc *Princeps huius mundi eÿcietur foras.* Non etiam ante mortem, vt patet Ioan. 14. 30. *Venit enim Princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.* Nam cùm dæmonia eiiceret Chriſtus, præludebat tantùm huic feriæ alligationi.

Tolet. in Luc. 11. annot. 54.

Secundò,

Quia Chriſtum innocentem crucifigendo & occidendo, omni ſuo prætento iure excidit, iuxta conditionem à Deo ipſi preſcriptam.

Tertiò,

Quia decuit vt Chriſto victori in abyſſum glorioſè deſcendenti, hoſtem vinctum Angeli exhiberent: quemadmodùm Eugenium tyrannum ſui ipſius milites Theodoſio Imperatori, captum vinctumque adduxerunt. Significat hoc Apoſtolus Coloſſ. 2. 14. *Delens quod aduersùs nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci: & expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.*

Baron. anno 394.

Quartò,

Quia ita ſentiunt tum veteres Scripturæ interpretes, tum noui. S. Ambroſius in Apocal. 20. a. P. Ribera & P. Blaſius Viegas in eundem locum.

Quintò,

Confirmatur hoc ex memorabili Thami (θαμᾶντος) hiſtoria, quam ex Plutarcho referre neque iniucundum erit, neque inutile: quum eam etiam Euſebius in ſuos commentarios diligenter transſcripſerit. lib. 5. de Præparat. Euang. c. 9.

De Dæmonum porrò obitu narrationem quandam de homine nec ſtulto nec vano accepi: nam Æmiliani rhetoris, ex quo nonnulli etiam veſtrùm (inquit Philippus ad Heracleonem) *hoc audierant, Epitherſes pater fuit, municeps meus, Grammaticæ profeſſor. Is narrabat quum aliquando Italiam cogitans nauigium conſcendiſſet, quod non ſolùm mercium magnam vim, ſed vectorum etiam magnam turbam ferret, ſub veſperam ad Echinadas inſulas penitus flatum ſiluiſſe, namq; in ſalo fluitante, & tandem ad Paxas delata, plurimis tum vigilantibus, multis etiam poſt cœnam compotantibus, è Paxis repentè vocem auditam eſſe cuiuſdam Thamum inclamantis, ita vt admirarentur. Erat autem Thamus Ægyptius gubernator, multis qui in naui erant, nomine ignotus. Bis igitur inclamatum ſiluiſſe, tertiùm vocanti, paruiſſe: illum maiore vicis contentione imperaſſe vt quum ad Palodas peruectus eſſet, Pana magnum mortuum eſſe nuntiaret. Hoc autem Epitherſes conſternatos omnes ſtupore dicebat: quumq; deliberarent, quod imperatum erat, faciendum eſſet, nécne, hac de re ſic Thamum cenſuiſſe. Si flatus ſpiraret, ſilentio prætereundum eſſe: ſin à ventis eſſet in eo loco quies & tranquillitas, quod audierat, eſſe prædicandum. Igitur ad Palodas perlatus, quum aura nulla eſſet nec vnda, proſpectantem è puppi Thamum in terram, exclamaſſe vt audierat, Pana magnum eſſe mortuum: continuòque quum vixdum finiſſet, ſequutum eſſe ingentem non vnius, ſed multorum gemitum admiratione mixtum. Et quòd multi adfuiſſent, narrabat rei famam celerrimè diſſipatam eſſe Romæ, Thamumq; à Tiberio Cæſare accerſitum: Tiberium verò vſqueadeò huic rei fidem adiunxiſſe, vt quis ille Pan eſſet, interrogaret & quæreret.*

Lib. de defectu oraculor.

Θαμῦς.

Doctos autem homines, quos circùm ſe frequentes habebat, cenſuiſſe Pana eum, qui ex Mercurio & Penelope natus eſſet. Atque hæc quidem Philippus, quorumdam etiam qui aderant, memoria atteſtante, qui de Æmiliano

 ſene

ſene ſe audiuiſſe dixerunt. Sic Plutarchus: de cuius narrationis fide dubitandum non videtur, quum omnia, mirificè conſentiant, tempus, locus, modus agendi dæmonum, finis, aliæque circumſtantiæ.

Baron. anno 34. n. 145. Sueton. in Tiber. c. 69.

Primò, Tempus, quia hæc Tiberio imperante contigerunt, qui anno imperij decimo octauo Capreis latitans, libidinibus & diuinationibus vacabat, quo ipſo anno Chriſtus mortuus eſt: nec quidquam apparet cur Thami hiſtoria ad hunc annum non ſit referenda.

Tobiæ. 8. 3. Matt. 12. 33.

Secundò, Locus, quia dæmones varijs locis ligati tenentur; nam angelus Raphael *apprehendit dæmonium* (Aſmodæum) *& religauit illud in deſerto ſuperioris Ægypti:* quò alludere videtur Chriſtus, *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca* arida *quærens requiem & non inuenit.* Item Apocal. 9. 14. ſolui iubentur quatuor angeli (haud dubiè mali) *qui alligati* erant *in flumine magno Euphrate.* Quidquid enim de Angelorum cognitione & locutione ſubtiliter diſputent Theologi, de iſtis iudicandum videtur ſicut de ipſorum ſubſtantia & operationibus, vt in omnibus ſit certa ſphæra, extra quam neque ſimul exiſtere poſſint, neque operari, neque ignota cognoſcere, neque mutuò loqui, v. g. Angelus qui eſt Goæ, alteri angelo, qui eſt Limæ in Peruuia: & neuter cognoſcere poſſit, quid in altera Prouincia fiat, niſi illi magis appropinquet. Huic enim ſententiæ ſuffragatur Scriptura & clariùs hiſtoria Eccleſiaſtica, in qua huiuſmodi facta legimus quę cum altera opinione non conſiſtunt. Nota eſt Publij monachi hiſtoria, qui dæmonem à Iuliano Auguſto in Perſidem miſſum, totos decem dies vi ſuæ orationis detinuit, vt ille re infecta regredi ad Iulianum coactus fuerit, & ſuam impotentiam vel inuitus confiteri. Vnde dæmon ille apud Froſſardum nomine Orthon, qui Comitis Foxij Vaſallo ex pacto quicquid vbique terrarũ noui contigerat quotidie referre tenebatur, vel mentiebatur ſæpe, vel aliorũ Dæmonum ope ſuam inopiam ſubleuabat.

Molina 1. p. q. 55. a. 2. disputat. 2. Suar. l. 2 de Angel. c. 6. n. 21. & cap. 28 n. 8. D. Thom. 1. p. q. 107. a. 4. Baron. anno 363. Froſſard. t. 2. hiſtor. c. 17.

Tertiò, Modus agendi Dæmonum: quia ipſi inter ſe diſcordes, in hominis perniciem concorditer conſpirant, ſeſe mutuò iuuant, concilia cogunt (quæ iuxta Scripturæ phraſim *portarum* nomine ſignificari videntur, Matth. 16. 18.) & quum perſonaliter & coràm conuenire non poſſunt, alia via & ratione defectum iſtum ſupplent, vt in hac Plutarchi narratione, alijſque hiſtoriis videre licet.

S. Greg. l. 3. Dialog. cap.

Quartò, Finis, quem Deus hæc permittendo intendebat: vt nimirum Chriſti mors & myſterium quod illâ tegebatur, Romano Imperatori innoteſceret, & per Vrbem ipſius iuſſu diligentiſſimè inquireretur, quis eſſet ille Magnus Pan, qui contra Deorum naturam mortuus diceretur. Pulchrè in ſimili argumento S. Leo, Serm. 2. de Epiphan. *Nam & ſanctus Herodes volens primordia ſuſpecti ſibi Regis extinguere, huic diſpenſationi neſciens ſeruiebat: vt dum atroci intentus facinori, ignotum ſibi puerum indiſcreta infantium cæde perſequitur, annuntiatum cælitus Dominatoris ortum inſignior vbique fama loqueretur: quam promptiorem ad narrandum, diligentioremq; faciebat & ſupernæ ſignificationis nouitas, & cruentiſſimi perſecutoris impietas.*

Macrob. l. 2. Saturnal. c. 4.

Quintò, Aliæ circumſtantiæ: vt cùm magnus Pan mortuus dicitur. Quamuis enim hoc nomine quidam Chriſtum intelligant, cuius mortem illi Dæmones ſuis ſocijs indicare voluerint; vero tamen ſimilius eſt magnum ſuum Principem Luciferum notare voluiſſe: qui mortuus dicitur non propriè (vt Plutarchus imprudenter colligebat) ſed metaphoricè, quòd regno exutus, quòd viribus defectus, quòd in imo carcere religatus. Sic Milo Crotoniates,
13 *cum tam ſenex athletas ſeſe exercentes in curriculo videret, aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrymanſq; dixiſſe:* At hi quidem mortui iam ſunt. Sed ad propoſitum reuertamur, & iuſtificationis noſtræ rationem ac modum breuiter perſtringamus. Deus eſt, qui nos efficienter & ſuprema auctoritate iuſtificat. Rom. 3. 30. Chriſtus autem ſecundùm naturam aſſumptam

Cic. in Catone maiore.

Primò, omnia bona nobis obtinet, per modum meriti.

Secun-

Digitized by Google

Secundò , Omnia mala depellit , per modum ſatisfactionis.

D.Tho. 3. p. q. 48. a. 1. 2. 3. 4.

Tertiò , Pretium pro captiuis ſoluit , per modum redemptionis: quæ propterea in Scripturis ἀπολυθρώσις vocari ſolet.

Quartò , reconciliationem cum Patre nobis impetrat , per modum ſacrificii : cuius pulcherrimus typus in Aarone præceſſit, *qui cùm cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama : & ſtans inter mortuos ac viuentes, pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* Ex quibus omnibus perſpicuum euadit, quomodò ex Christi paſſione & morte ſequatur humani generis in genere reſtitutio, & redemptio vniuerſalis : natura enim humana quæ in Adamo peccauerat , in Christo pleniſſimè ſatisfecit , vt Diabolo qui calumniandi occaſionem quærebat, os obſtructum ſit , ne vllum ius in hominem vlteriùs prætendere poſſit.

Nu. 16. 47.

Nam primò , Vita Dei , quam ipſe per mortem immeritam Deo Patri in cruce obtulit , pluris eſt quàm omnia bona quæ ſuis electis Deus communicat , ſiue naturalia ſint , ſiue ſupernaturalia : ſiue conſiderentur intenſiuè , ſiue extenſiuè , ſiue duratiuè, vel alio quocunque modo : quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. D. Anſelm. libro 2. Cur Deus homo. cap. 19.

Secundò , Obedientiæ Christi , qua mortem crucis voluntariè ſuſcepit , maior eſt dignitas & bonitas quàm ſit indignitas & malitia omnium peccatorum , venialium , mortalium , & latè patentis illius peccati originalis : Deoque longè gratior fuit ſatisfactio, quàm ingrata fuerat offenſio , totque ſcelerum & flagitiorum perpetratio , etiamſi in immenſum cumulum excreuiſſent. S. Anſel. lib. 2. Cur Deus homo cap. 14.

D. Tho. 3. p. q. 49. a. 4. ad 3. P. Leſſius lib. 12. de Perfect. diuin. n. 58.

P. Leſſius lib. 12. de Perfect. diuin. n. 71.

Tertiò , Voluntaria tot dolorum , ignominiarum , conuiciorum perpeſſio , quamuis ad breue tempus ſuſcepta, efficacior fuit ad luendam penam peccatis noſtris debitam , quàm diluuium, quàm ignis & ſulphur è cęlo , quàm omnes miſeriæ atque ipſa mors , quàm omnes damnatorum cruciatus , etiamſi in æternum extendantur. Quæ omnia diligenter obſeruanda ſunt tum ad Caluini blaſphemiam retundendam, de qua fusè dictum eſt Colore 14. & 15. tum ad Dei iuſtitiam commendandam , qui Rom. 3. 25. *propoſuit propitiationem in ſanguine Chriſti , ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ :* tum ad peccati odium nobis ingenerandum quod Deo Patri ita diſplicuit, vt per dilectiſſimi filij corpus velut adacto gladio, illud ſibi extinguendum exiſtimârit. Rom. 8. 32.

Ioh. 6. 4.

Porrò excellentiſſima hæc humani generis reparatio in Dei Patris charitatem & miſericordiam referenda eſt , qui ad æternam SS Trinitatis gloriam , *ſic dilexit mundum , vt filium ſuum vnigenitum daret : vt omnis qui credit in eum , non pereat , ſed habeat vitam æternam.* Chriſti autem humanitas diuinitatis inſtrumentum fuit, quo totum iuſtitiæ & ſalutis noſtræ negotium confectum eſt , vt pulchrè oſtendit D. Thom. 3. p. q. 48. a. 6.

Ioan. 3. 16.

N O T AE.

1. N*Emini niſi auctori prodeſt)* Quid Chriſto profuerit paſsio, mors, omniſque labor & dolor noſtri cauſa ſuſceptus, docet Apoſtolus Philip. 2.8. *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorũ: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Meruit igitur gloriã corporis & nominis exaltationẽ, quia omnia ad meritum neceſſaria hic concurrunt, opus, viatoris bonum, liberum, præmio proportionatum, à Dei filio profectum, *promiſsio* diuina. Iſa. 53. 11. 12. abſentia præmij. Gratiam autem, gloriam, ſcientiam, & maximè vnionem hypoſtaticam mereri non potuit, quia in primo Conceptionis inſtanti hæc omnia gratis accepit: vt docet D. Auguſt. lib. de Prædeſt. Sanctor, cap. 15. Cur autem quædam habuerit Chriſtus ex merito, quædam ſine merito, optimè explicat D. Thomas 3. p. q. 19. a. 3. quia conueniens erat vt Chriſtus omnia quæ habet, præſtantiſſimo modo haberet: eſt autem præſtantius quædam ſtatim habere ſine merito, quàm illis ad tempus carere quod neceſſarium eſſet ad merendum, vt ſunt gratia & gloria animæ, vnio hypoſtatica, at gloria corporis & nominis exaltatio, minora ſunt quàm dignitas merendi, ac propterea decuit vt per verum meritum iſta aſſequeretur. Hinc D. Auguſtinus tract. 104. in Ioann. *Humilitas claritatis eſt meritum, claritas humilitatis eſt præmium, ſed hoc factum eſt in forma ſerui. Videmus*, inquit Apoſtolus, *Ieſum* propter *paſsionem mortis, gloria & honore coronatum.* Idem docent alij Patres, Chryſoſtomus, Baſilius, Cyrillus, Theophylactus, Oecumenius, Primaſius, Beda, Anſelmus: fruſtra reclamante Caluino 2. 17. 6. a. quem refutat Bellarminus libro quinto, de Chriſto. cap. nono & decimo.

Suar. li. de Angelis cap. 8. n. 6. cap. 9. n. 12.

Hebr. 2. 9.

2. *Deo ſuum honorem eripiens) Omnis voluntas rationalis creaturæ,* inquit, D. Anſelmus, *ſubiecta debet eſſe voluntati Dei. Hoc eſt debitum quod debet angelus & homo Deo, quod ſoluendo nullus peccat: & quod omnis qui non ſoluit, peccat. Hæc eſt iuſtitia ſiue rectitudo voluntatis, quæ iuſtos facit ſiue rectos corde, id eſt, voluntate: hic eſt* ſolus *honor &* totus *quem debemus Deo & quem à nobis exigit Deus. Sola namque talis voluntas opera facit placita Deo cùm poteſt operari; & cùm non poteſt, ipſa ſola per ſe placet, quia nullum opus ſine illa placet. Hunc honorem debitum qui Deo non reddit, aufert Deo quod ſuum eſt, & Deum exhonorat, & hoc eſt* peccare. Cum igitur Deus ex angelis & hominibus cæleſtem Ieruſalem ædificare, Eccleſiamque ſine macula & ruga in ſponſam ſibi aſſumere (ſi modò & ipſi vellent) conſtituiſſet: hoc Dei inſtitutum primò violauit Diabolus cum angelis ſuis apoſtaticis: deinde euertere viſus eſt homo, qui Angelorum ruinam implere, & ſupernam ciuitatem perficere debuiſſet. Hoc igitur erat peccare, Dei voluntate ſepoſita ſuam ſequi, Deoque honorem debitum eripere, ſeque in eius locum quodammodò ſubrogare. Venit igitur Chriſtus, & angelo pręterito, hominis cauſam ſuſcepit, Deoque plus honoris detulit ex obedientia moriendo, quàm homo abſtulerat ſuam voluntatem ſequendo, vt idem S. Doctor explicat lib. 2. Cur Deus homo. cap. 18. & 19.

Lib. 1. Cur Deus homo. cap. 12.

S. Anſel. lib. 1. Cur Deus homo cap. 16. 17. 18.

3. *Debitum ſuo modo infinitum)* Peccati malitia niſi quodammodò eſſet infinita, qui fieri poſſet vt infinitè, & quidem citra condignum, puniretur? At nunc æternum punitur, quod ſummam peccati grauitatem demonſtrat: ex damnatis enim nullus eſt, qui temporalem infinitæ intenſionis pœnam (ſi modò eius capax eſſet) pœnæ æternæ non ante ferret, etiamſi hæc ad mediocritatem reduceretur. Nihil enim eſt quod damnatos ſic cruciat quàm deſperatio ex ſuppliciorum æternitate concepta. Hæc tamen infinitas non phyſica eſt, ſed moralis: quę ſumitur ex infinita Dei maieſtate quæ offenditur. Grauitas enim offenſionis ex offenſę perſonæ dignitate ęſtimatur; vnde tanto eſt maior, quanto perſona dignior: ac proinde quæ eſt contra perſonam infinitæ dignitatis, infinitam quandam contrahit malitiam. Ita D. Thom. 3. p. q. 1. a. 2. ad 2.

P. Leſsius li. 13. de Perfect. diui. n. 178. & lib. 12. n. 11. & 168.

4. *Nullus ex Adami poſteris)* Hic ſcopus eſt Apoſtoli Pauli in epiſtola ad Romanos & ad Galatas, vt inter cetera maximè inculcet, neque Gentes per legem naturæ, neque Iudæos per legem Moſis, ad veram coram Deo iuſtitiam adſpirare potuiſſe: cùm omnes eſſent peccatores & inimici, nec per ſe quidquam præſtare poſſent, quo Deum ſibi demererentur. Quę obſeruatio diſputationem Apoſtoli, alioquin obſcuram, & Hæreticorum ſtrophis obnoxiam, claram & expeditam reddet.

5. *Opus fuit remedio efficaciori)* S. Anſelmus circa incarnationis neceſſitatem quinque docet, à quibus communis Theologorum ſententia recedere videtur.

In libris, Cur Deus homo

Primum, Angelorum ruinam neceſſariò fuiſſe inſtaurandam, lib. 1. cap. 16. & ex alijs angelis non potuiſſe ſuppleri, cap. 17.

Secundum, Non potuiſſe hominem lapſum non erigi: & per illum angelorum defectum ſupplendum, lib. 1 cap. 16.

Tertium

Digitized by Google

Tertium, Non aliter potuiſſe genus humanum redimi, niſi per mortem Dei. lib. 2. cap. 18. ſub fi.

Quartum, Deum Patrem, oblatam à Filio ſatisfactionem non potuiſſe non acceptare. lib. 2. cap. 19. poſt. med.

Quintum, Impoſſibilem fuiſſe angelorum reparationem. lib. 2. cap. 20.

Primum & ſecundum probat lib. 2. cap. 4. quia Dei propoſitum de ciuitate ſuperna ex angelis & hominibus ędificanda ſuo fine fruſtrari non poteſt.

Tertium probat lib. 1. cap. 12. Impoſſibilis eſt in Deo omnis indecentia: Sed peccatum ſine plena ſatisfactione, aut debita pœna dimittere, Deo indecens eſt: Ergò aut pœna debita neceſſariò infligenda eſt, aut plena ſatisfactio exhibenda.

Minorem probat, quia ſic peccatum inordinatum relinquitur; nam rectè ordinare peccatum ſine ſatisfactione, non eſt niſi punire: ſi non punitur, inordinatum dimittitur.

Iam verò quòd plena ſatisfactio à nulla vi creata exhiberi poſſit, ſic cum alijs Theologis probat lib. 1. cap. 13. & 21. quia ablatum Deo honorem nulla creatura ex æquo reſtituere poteſt: Vnde vlteriùs infert, quum hominis debitum nec Deum ſoluere deceret propter ſublimitatem, nec homo poſſet propter imbecillitatem, neceſſarium fuiſſe vt Deus homo fieret, qui in aſſumpta natura & pretium exhibere, & verè ſeſe humiliare ac ſatisfacere poſſet.

Quartum probat lib. 2. cap. 19. *Neceſſe eſſe video, vt Pater Filio retribuat. alioquin aut iniuſtus eſſe videretur, ſi nollet; aut impotens ſi non poſſet: quæ aliena ſunt à Deo.* Et inferius: *Si voluerit Filius quod ſibi debetur alteri dare, poteritne Pater iure illum prohibere, aut illi cui dabit negare?* Boſo. *Imò & iuſtum & neceſſarium intelligo, vt cui voluerit dare filius, à Patre reddatur: quia & filio quod ſuum eſt dare licet, & pater quod debet non niſi alij reddere poteſt.*

Quintum probat lib. 1. cap. 17. & lib. 2. cap. 21. Sicut homo non potuit reconciliari niſi per hominem Deum qui mori poſſet, per cuius iuſtitiam Deo reſtitueretur quod per peccatum hominis perdiderat: ita angeli damnati non poſſunt ſaluari niſi per angelum Deum qui mori poſſit, & qui per iuſtitiam ſuam Deo reparet, quod aliorum peccata abſtulerunt, &c. Eſt autem impoſſibile angelum mori: ergo dæmonum in integrum reſtitutio eſt impoſſibilis.

Hæc ſancti viri argumenta facilè euincunt, congruentiſſimum fuiſſe, vt diabolo relicto liberaretur homo per mortem filij Dei: nullam tamen abſolutam neceſſitatem concludunt. Nam 1. potuit Deus angelorum ruinam non implere, totumque genus humanum negligere: nam, vt ait Salomon, *Quis dicet tibi, Quid feciſti? aut quis ſtabit contra iudicium tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes quas tu feciſti? Non enim eſt alius Deus quàm tu*, &c. Sic nullum eſt incommodum, ſi Dei propoſitum quod libero creaturæ arbitrio innexum eſt, finem ſuum non aſſequatur: nam vult Deus *omnes homines ſaluos fieri*, & tamen plurimi damnantur. Moli. in 1. p. q. 19. a. 6. diſp. 1. & 2. item q. 22. a. 1. diſp. 2. Suar. lib. 2. de Auxil. cap. 7. n. 18. D. Thom. 3. p. q. 46. a. 2. Sap. 12. 12. 1. Tim. 2. 4.

Secundò, Potuit Deus alios angelos creare, vel etiam alios homines, è quibus Eccleſiam ſuam perficeret: nam in omnibus potuit eos prioribus pariſicare, aut ſine iſta paritate ad cæleſte regnum euehere. ſic in ſimili dicit Moyſi: *Cerno quòd populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me vt conteram eum, & deleam nomen eius de ſub cœlo, & conſtituam te ſuper Gentem quæ hac maior & fortior ſit.* Deut. 9. 13.

Tertiò, Peccatum tribus modis rectè ordinatur.

Primò, per pœnam.

Secundò, per plenam ſatisfactionem. 3. per offenſi remiſſionem & miſericordiam, præſertim ſi offendentis voluntas per pœnitentiam in melius mutetur.

Quartò, Chriſti ſatisfactio pro genere humano oblata non potuit Patri non eſſe gratiſſima: ſecluſo tamen pacto & promiſſione, potuit nihilominus hominem velle pro meritis punire, vt patet exemplo humano in filio Regis, pro ſuis hoſtibus intercedente, quos tamen punire magis expedit quàm liberare. Vaſquez in 3. p. diſp. 9.

Quintò, Non fuit neceſſe, ne ad perfectam quidem ſatisfactionem, Chriſtum pro nobis mori, cùm vnico gemitu propter infinitam ſuppoſiti dignitatem id præſtare potuerit: ergò ſimiliter angelicam naturam aſſumere potuit, & in ea aliquam Patri obedientiam in hunc finem exhibere, & ſic omnes dæmones ſaluos facere. Potuit etiam meritum ſuum in humana natura acquiſitum cum illis communicare vel etiam ſine ulla ſatisfactione alterius, ipſos ad ſe miſericorditer conuertere, & pœnitentiam conuenientem inſpirare. Vide Suar. in 3. p, diſp. 4. Vaſquez ibid. diſp. 1. & 9.

6. *In præuaricatione Adæ.*) Hoc fidei dogma impetebat Pelagius, & humanæ naturæ tanquam non vitiatæ tantum tribuebat, vt proprijs viribus poſſet omnia Dei mandata ſeruare ſicut oportet ad ſalutem, omnia cauere peccata, omnibus tentationibus ſuperior euadere: *ægrè* quidem ſi nihil ad naturæ vires accederet, vt in Philoſophis ac Ethnicis bene inſtitutis, qui ex mundi fabrica Deum cognoſcere poterant 1. *Cor.* 1. 21. *faciliùs* quum lex per Moyſen data fuit, quæ viam vitæ clariùs demonſtrabat, vt in Iudæis & proſelytis: *facillimè*, quum gratia per Ieſum Chriſtum facta eſt, vt in Chriſtianis qui ſe ad Magiſtri ſui exemplum componerent, quem non vt redemptorem, ſed vt legiſlatorem tantùm ac virtutum exemplar à Deo Patre propoſitum putabat. Veritas eſt, hominem in Adamo lapſum per nudum liberum arbitrium poſſe aliquid boni præſtare (alioquin non niſi ad peccandum valeret) ſed intra limites naturæ, quæ cum gratia & gloria nullam habet proportionem, iuxta illud Ioan. 15. 5. *Sine me nihil poteſtis facere.* Vnde vulgatum illud, *Facienti quod in ſe eſt. Deus non denegat gratiam*, verum eſt, non ex parte hominis qui in hoc negotio mortuus cenſetur: ſed ex parte Dei qui excitat & *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ioan. 1. 9. D. Thom. 1. 2. q. 109. a. 6.

7. *Naturam tamen nouercam*) D. Auguſtin. lib. 4. contra Iulianum cap. 12. *In libro 3. de Republica idem*

Tullius hominem dicit, non vt à matre , ſed vt à nouerca natura editum in vitam, corpore & nudo & fragili & infirmo : animo autem anxio ad moleſtias, &c. Non hoc auctor iſte malè viuentium moribus dixit Eccleſ.40.2. *effectum , ſed naturam potiùs accuſauit. Rem vidit, cauſam neſciuit. Latebat enim eum cur eſſet* graue iugum *ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium, quia ſacris litteris non eruditus ignorabat originale peccatum.*

8. *Ex pacto cum Patre inito.*] Inſinuatur hoc Iſa.53.10. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur.* Et inferiùs, *Ideò diſpertiam ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam ſuam.* Sine hoc autem pacto potuiſſet Pater Filij ſatisfactionem, quæ non poterat non eſſe gratiſſima, aliò quam ad humani generis redemptionem referre, vt ſuprà dictum eſt. An autem ſit de ratione perfectæ & rigoroſæ iuſtitiæ, vt creditor aut offenſus teneatur ſolutionem aut ſatisfactionem acceptare, fusè diſputat Vaſquez.in 3.p.diſp.9.

9. *Vt omnium virtutum exemplar exhiberet.*] Explicat hoc pulcherrimè Lactantius Firmianus lib.4. diuinar, Inſtitution.cap.23.24. 25. vbi quaſi ex profeſſo Lutherum & Caluinum refutat. *Qui dat præcepta viuendi,* inquit cap.24. *amputare debet omnium excuſationum vias , vt imponat hominibus parendi neceſſitatem, non vi aliqua, ſed pudore : & tamen libertatem relinquat , vt & præmium ſit conſtitutum parentibus, quia poterant non parere ſi vellent ; & non parentibus pœna, quia poterant parere ſi vellent. Quomodò ergò poterit amputari excuſatio, niſi vt qui docet, faciat quæ docet, & ſit quaſi præuius, & manum porrigat ſecuturo? quemadmodùm autem poteſt facere quæ docet, ſi non ſit ſimilis ei quem docet?* & infrà : *Natura hominum procliuis in vitia, videri vult non modò cum venia ſed etiam cum ratione peccare. Oportet Magiſtrum Doctoremq; virtutis, hominum ſimillimum fieri ; vt vincendo peccatum , doceat hominem vinci ab eo poſſe peccatum.* Vide totum locum , & cauſam diſce cur plurimi noſtro tempore in Caluiniſmi cœnum ſe demerſerint, vt videlicet non impunè tantùm, ſed etiam cum ratione viderentur peccare.

10. *Quamuis Diabolus alligatus ſit,*] Attritæ ſunt Diaboli vires, & phyſicè & moraliter : Phyſicè, ne hominum ſanitati aut vitę aut bonis noceat ſicut priùs, venenis, incendijs, ſuffocationibus, & qualia multa exempla ab ijs narrantur qui de rebus Magicis ſcripſerunt, & Scriptura aliquando do-

Lactant.l.2. diui.inſtit. cap.16. cet, vt Tobiæ 3.8. Moraliter, ne tam grauiter tentet, omneſque ſuas vires & artes exerat, vt ante ſolebat. Vnde quod ait Apoſtolus 2.Tim.2.26. *Reſipiſcant à Diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem,* ſine liberi arbitrij præiudicio intelligendum eſt, vt patet ex voce Gręca ἐζωγρημένοι & ſuo exemplo optimè interpretatur D. Auguſtinus lib.8. Confeſſ.cap. 5. *Cui rei ego ſuſpirabam ligatus, non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido ; & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo ; & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vnde catenam appellaui, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus &c.* Hæc ſeruitus & neceſſitas voluntaria eſt & libera, non radicaliter tantùm, ſed etiam formaliter : alioquin ſic conſtrictus non peccaret, vt fusè deducit Moli-

Serm.197. de Temp. tom.10. na in Concordia, ad q.14.a.13.diſp.19. *Sed dicit aliquis,* inquit alibi idem D. Auguſtinus , *Si alligatus eſt Diabolus, quare adhuc tantum præualet? Verum eſt, Fratres cariſſimi, quia multùm præualet, ſed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus eſt enim tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videte, fratres, quàm ſtultus eſt homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates ſeculi noli coniungere & ille ad te non præſumit accedere. Latrare poteſt, ſolicitare poteſt , mordere omninò non poteſt niſi volentem. Non enim cogendo ſed ſuadendo nocet : nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit.*

11. *Aliqui Chriſtum eſſe cenſebant.*] Grauis eſt inter Theologos diſceptatio, vtrùm Diabolus & angeli eius cognouerint Ieſum eſſe Meſſiam , aut Deum , aut humani generis vindicem & aſſertorem. Nam Lucæ 4. 41. *Exibant dæmonia à multis , clamantia & dicentia, Quia tu es Filius Dei : & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.* Contrà autem 1. Corinth. 2. 8 *Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent :* quem locum de Dæmonibus intelligunt S. Ambroſius , S. Anſelmus , & paſſim D. Thomas. Dicendum itaque videtur , Deum ſuam incarnationem ita eſſe moderatum , vt Diabolus per coniecturas , ſuſpiciones & opiniones, in eius notitiam deuenerit , ita tamen vt in alteram partem per alia argumenta diſtraheretur, vtque poſt omnem adhibitam diligentiam cum illo Comico dicere poſſet , *Incertior ſum multo, quàm dudum.* Ita ſentire videtur D. Thomas 1. p. q. 64. a. 1. ad 4. & 3.p.q. 29.a.1.ad 3.& q 44. a. 1.ad 2. & q. 47. a. 5.ad. 1. Rectè igitur D. Auguſtinus lib.9.de Ciuitate Dei.cap.21. *Tantum verò eis innotuit* (Chriſtus) *quantum voluit : tantum autem voluit, quantum oportuit.* Vide Toletum in Luc. 11. annot.75. Suar.to.2.in 3.p.diſp.31.ſect.3.

12. *In totius mundi centro.*] An hoc centrum vocatur à Chriſto *cor terræ?* Matth.12. 40. *Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus ; ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Nam S.Gregor. Nyſſenus orat. 1. de Reſurrect. *cor* terræ quo Chriſtus deſcendit, interpretatur ſedem illius magnę *mentis*, quæ dicitur Diabolus. Decuit videlicet ad plenæ redemptionis argumentum

Primò , Chriſtum in anima ad tormentorum locum penetrare ſine tormentis : ſicut in corpore ad locum corruptionis ſine corruptione deſcendit , quemadmodùm notauit S. Fulgentius lib. 3. ad Thraſimundum cap. 30.

Secundò , Decuit ipſum poſſeſſionem capere centri totius vniuerſi, quemadmodum paulo pòſt circumferentiæ poſſeſſionem erat aditurus. S. Cyrillus lib.12.in Ioan. cap.36.

Tertiò, Decuit, vt ſuum ęmulum iam deuictum & proſtratum ſua reali præſentia perterre faceret , eiuſque ſuperbiam & arrogantiam magis magiſque frangeret & conculcaret.

13. Pu-

13. *Publij monachi hiſtoria.*] Narratur in Vitiſpatrum lib. 2. cap. 19. aliàs lib. 6. p. 2. n. 12. à Cedreno in Compend. in Iulian. à Glica 4. p. Annal. *Cùm aſcenderet Iulianus in Perſide, ab eo miſſus eſt dæmon, vt velociùs vadens in Occidentem, inde reſponſum aliquod de rebus quæ illis agerentur in locis, referret. Cùm autem perueniſſet dæmon ad locum quendam vbi monachus nomine Publius habitabat, ſtetit ibidem per dies decem immobilis, & non poterat vltrà progredi, quia monachus ille die nocteq; oraret. Sicq; re infecta dæmon reuerſus eſt ad Iulianum, qui eum miſerat. Qui ei dixit: Quare tardaſti? Reſpondit ei dæmon, dicens. Et moram feci, & ſine actione reuerſus ſum: ſuſtinui decem dies Monachum nomine Publium, ſi fortè ceſſaret ab oratione, vt tranſirem, & non ceſſauit, ſicq; prohibitus ſum tranſire, & redij nihil agens. Tunc impius Iulianus dixit: Cùm regreſſus fuero, vindictam in eum exercebo: & intra paucos dies interemptus eſt diuina prouidentia.*

14. *Excellentiſsima humani generis reparatio.*] Redemptionis noſtræ ratio & œconomia bene intellecta,

Primò, Multas hæreſes diſcutit & euertit.

Secundò, Dei miſericordiam & iuſtitiam excellenter commendat.

Tertio, Chriſti charitatem & φιλανθρωπίαν mirificè declarat.

Quartò, Excitat nos & vehementer impellit ad illum redamandum, qui prior tot amoris argumenta oſtendit: peculiariter autem ad peccatorum odium & deteſtationem inſtigat, quæ Deus tam vehementer abominatur, vt ſuorum etiam electorum peccata, quia in æternum puniturus non erat, in Filii ſui corpore ſeueriſſimè vindicârit.

§. 5.

Redemptio perſonalis, ſiue meritorum Chriſti applicatio ad varios effectus ſpirituales in ſingulis operandos.

Nihil actum erat generali redemptione, niſi ſpecialis acceſſiſſet, cuius vi & efficacia ſinguli priorem illam *ſuam* facerent, eiuſque fructum ad ſe deriuarent. Cur enim poſt Chriſti mortem pereunt Iudæi, Saraceni, Turcæ. Hæretici, atque adeò mali Chriſtiani, niſi quia deeſt illis aliquid, quod Deus præter & ſupra Filii ſui

Concil. Trid. ſeſſ.6.cap.3.

paſsionem requirit? *Etſi enim ille pro* 1
omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, ſed y dumtaxat quibus meritum paſsionis eius communicatur. Vnde Apoſtolus 1. Cor. 15. 17. *Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris:* quia nimirum à morte victus & abſorptus, non potuiſſet nobiſcum ſua merita communicare. At nunc *tra-*

Rom.4.25.

ditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram:

Mar.16.15.

mittens Apoſtolos ſuos in mundum vniuerſum, qui verbi prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, aliiſque remediis omnes ad cæleſte regnum inuitarent, & ſuæ paſſionis ac mortis meritum omnibus volentibus applicarent. Hanc applicationem neceſſariam eſſe admittunt Hæretici (nam qui negarent?) vt Caluinus 3. 14. 4. 6. & 3. 24. 5. & 4. 16. 17. ſed ſolita fraude quando lubitum eſt cum generali redemptione confundunt, Scripturiſque ludunt & illudunt, vt idem Caluinus
2 frequentiſsimè, quum Miſſam, aut Indulgentias, aut Purgatorium impugnat.

Exempli cauſa 4. 18. 3. *Chriſtus moriens teſtatur vno ſuo ſacrificio perfectum eſſe & impletum quidquid in ſalutem noſtram erat. Nobis huiuſmodi ſacrificio, cuius perfectionem luculenter adeò commendauit, quaſi imperfecto, an innumera quotidie aſſuere licebit?* Nę tu ridiculus es Caluine, qui tuis te verbis tam manifeſtè condemnas: cur tu innumeras prædicattiones, innumeros baptiſmos, innumeras Cænas, innumeras Pſalmorum can-

tillationes, vnico Chriſti ſacrificio quotidie aſſuis? an ſupples ea quæ Chriſti ſacrificio deſunt?

Item 3. 5. 2. *Chriſto lex & Propheta omnes (inquit Petrus) teſtimonium perhibent, quod per ipſum accipienda ſit remiſſio peccatorum. Indulgentia remiſſionem peccatorum per Petrum, Paulum & Martyres largiuntur.* Quid igitur S. Stephano facies, qui pro ſuis lapidatoribus interceſſit, & (ſi D. Auguſtino credimus) Serm. 1. de S. Stephano tom. 10. Saulo peccatorum remiſſionem impetrauit?

Act. 10. 43.

Act. 7. 59.

Item 3. 5. 6. *At vbi peccatorum expiatio alibi* (in Purgatorio) *quàm in Chriſti ſanguine quæritur, vbi ſatisfactio aliò transfertur, periculoſiſſimum ſilentium* Ergò contra te clamandum eſt, Caluine, & vox ac latera contendenda, qui peccatorum expiationem non in igne purgatorio ſed in igne tartareo, in metu damnationis, inter medias inferorum copias (quum in Chriſti ſanguine non inueniſſes) quęrendam tibi putauiſti. An inueneris, alibi ſæpe dictum eſt.

2. 16. 10.

Sed vt iſtorum Sophiſtarum fraudes & fallaciæ magis innoteſcant, reſque ſcitu digniſſima etiam à rudioribus capiatur, ſimilitudines aliquæ adhibendæ ſunt. Chriſtus Dominus vt mortis victor ac triumphator, æternæ vitæ fontem aperuit: vt medicus, omnia medicamenta neceſſaria & vtilia præparauit: vt redemptor lytron attulit copioſiſſimum & ſufficientiſſimum ad omnes captiuos redimendos.

Hoſius in Conf. Polon. cap 41.

Primò, Vitę fontem aperuit quando *vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.* Hinc omnes ad fontem inuitat. Iſa. 55. a. *Omnes ſitientes venite ad aquas.* Ioan. 7. 37. *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.* Zachar. 13. a. *In illa die erit fons patens domui Dauid, & habitantibus in Ieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.* Quòd ſi quis fontem hunc negligat, ſi bibere nolit, aut ſordes ſuas abluere, in quo hærebit culpa?

Ioan. 19. 34.

Secundò, Medicamenta præparauit, quando inſtar illius Samaritani in humanitatis ſuæ iumento ad nos deſcendens, oleum & vinum, id eſt, omnis generis pharmaca ſecum detulit. Luc. 10. 34. Sed cui bono, niſi oleum & vinum vulneribus noſtris infundat? niſi potiones ab ipſo paratas intrò ſumamus? niſi diætam pręſcriptam obſeruemus?

Tertiò, Lytron Deo Patri obtulit, quando in cruce ſanguinem fudit. 1. Petr. 1. 18. *Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis* (ἐλυτρώθητε) *de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati.* Explicat hoc eleganter D. Auguſtinus Serm. 256. de Tempore, *Non tibi vileſcat quod ait* (Chriſtus Pſalm. 29. 12.) *Saccum meum: ibi erat incluſum pretium tuum. Conſcidiſti ſaccum meum. In paſſione conſciſſus eſt, &c. Suſpenſus eſt ſaccus, & quaſi latatus eſt impius. Conſcidit ſaccum lancea perſecutor, & fudit pretium noſtrum redemptor.* Lytron igitur abundans paratum eſt, quod mille mundis redimendis ſufficere poſſet: ſed quid mihi inde commodi, niſi pro capite meo ſpeciatim perſoluatur? Neque tu hoc abnues Caluine, qui propterea fidem *ſpecialem* ex & cum Luthero commentus es: ſed (quæ tua vafrities eſt) cùm tibi collibitum fuerit, redemptionem ab applicatione diſtinguis; cùm aliter tuis rebus conſulendum putas, omnia confundis.

Eſt igitur ſpecialis redemptio, quando Chriſti meritum ſeu redemptio generalis alicui perſonaliter communicatur: quod quidem ex parte Dei fit (generatim loquendo) per vocationem, iuſtificationem, glorificationem: ex parte hominis, per eorum exhibitionem quæ Deus ab homine requirit, iuxta illud Matth.
3 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Et quamuis inter homines meritum tempore mercedem præcedat, apud Deum tamen cui omnia præſentia ſunt, aliter fieri poteſt; qui Chriſti meritis futuris mercedem, quatuor millibus annorum antè, perſoluit, quando Adamum ad pœnitentiam vocauit, quando Abelem iuſtificauit, quando Cain ſufficienter ſua gratia præuenit, &c. Vnde Apoc. 13. 8. *Agnus occiſus* dicitur *ab origine mundi:* quia videlicet eius merita in omne tempus extenduntur, & antequam reipſa eſſent, vim ſuam moraliter exeruerunt. Vi-

Digitized by Google

de P. Vaſquez in 3. p. diſput. 77. cap. 6.

Quomodò autem hæc applicatio fiat, operæpretium eſt conſiderare: aliter enim paruulis, aliter adultis Chriſti meritum communicatur: aliter in lege naturæ, aliter in lege Moſaica, aliter in lege Euangelica: vt vel hinc conſtet valdè deceptum fuiſſe Caluinum quando ſcripſit 3. 4. 18. b. *Non enim alia nunc eſt peccatorum remiſſio quàm ſemper fuit.* Aliam intelligit, alio modo collatam.

PARVVLORVM REDEMTIO SPECIALIS.

4 DE paruulorum in lege noua iuſtificatione, nullum eſt dubium inter Catholicos: conſtat enim nullum eis eſſe cum Chriſto commercium, niſi per Baptiſmi Sacramentum ritè collatum: quod dum fit, vi Sacramenti, ſiue ex inſtitutione diuina (quod vocant ex *opere operato*) communicantur illis Chriſti merita ad hos effectus:

Concil. Trid. Seſſ. 5. can. 3.

Primò, Infunditur gratia cum habitu fidei, ſpei, & charitatis.

Secundò, Remittitur culpa peccati originalis.

Tertiò, Reatus æternæ pænę cum ipſa pæna aboletur.

Quartò, Si ante rationis vſum ex hac vita decedant, ſtatim ad æternam beatitudinem, atque adeò ad claram Dei viſionem admittuntur: vtpote iam in Dei filios adoptati, & regni cæleſtis hæredes conſtituti: *hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti,* quem iam per baptiſmum induerunt. Hoc autem in Caluiniſtarum filiis Vertumnus noſter concedit. 4. 16. 19. b. immemor eius quod ante dixerat 3. 20. 20. z. De paruulis ſub lege naturæ & Moyſis maior eſt difficultas, quia ſine Chriſti communicatione ſaluari non potuerunt, nec apparet quomodò meritis eius participauerint.

Ioan. 3. 7. Rom. 8. 17. Gal. 3. 27.

Primò, Quia Circumciſio in originalis peccati remedium inſtituta fuiſſe non videtur, quum Scriptura nihil tale inſinuet, & multi Patres ac Theologi ita ſentiant, quos videre licet apud Bellarm. lib. 2. de Sacrament. cap. 13. Suar. tom. 3. in 3. p. diſput. 5. ſect. 1. Vaſquez in 1. 2. diſput. 184. cap. 3.

Secundò, Etiamſi demus hoc Circumciſioni, ſiue vt ſigno, ſiue vt cauſæ, cum S. Auguſtino, S. Proſpero, S. Gregorio, V. Beda, S. Bernardo, &c. quid facient ante diem octauum morientibus? quid puellis? quid ante inſtitutam Circumciſionem mortuis? nam Scriptura ne vel leuiter quidem quidquam inſinuat.

Vaſquez in 3. p. d. 16.

Tertiò, Si vel ſacrificio legis naturæ, vel Circumciſioni remedium peccati originalis adſcribamus, difficile erit inuenire diſcrimen quo noſtra Sacramenta illis antiquis præcellant, vt patet ex tam diuerſis Theologorum gloſsis quæ ſatisfacere non videntur. Et tamen diſcrimen illud ab Eccleſia definitum videtur, tum in Concilio Trident. Seſſ. 7. can. 2. tum ab Eugenio 4. in litteris vnionis, & attingit Caluinus 4. 14. 26. *Quale eſt,* inquit, *illud Auguſtini, Quod veteris Legis Sacramenta Saluatorem tantùm promittebant: noſtra verò dant ſalutem.*

In proœmio enarrat. Pſalm. 73.

5 Qui paruulis in originali peccato decedentibus naturalem quandam beatitudinem extra regnum cęlorum promittunt, conſequenter dicere poſſent nihil eſſe incommodi, ſi ſine remedio fuerint relicti vſque ad baptiſmi inſtitutionem: nam quamuis propter regni cæleſtis priuationem *perire* & *damnari* meritò dicantur, habituros tamen vitam incomparabiliter beatiorem & iucundiorem, quàm vlli vnquam mortales qui beati cenſentur, experti fuerint. Sed in hanc ſententiam euntibus manum iniicit D. Auguſtinus, qui illam tantùm non vt hæreticam in Pelagianis condemnat, tum alibi, tum libro 1. de Anima & eius origine cap 9. tom 7. *Non baptizatis paruulis nemo promittat inter damnationem regnumq́ cælorum, quietis vel felicitatis cuiuſlibet atque vbilibet quaſi medium locum. Hoc enim eis etiam hæreſis Pelagiana promiſit, quia nec damnationem metuit paruulis, quos nullum putat habere originale peccatum; nec ſperat eis regnum cælorum, ſi non perueniunt ad*

Vaſquez in 3. p. d. 165. c. 1.

Bellar. lib. 6 de Statu peccati cap. 2.

baptiſmatis ſacramentum. Hæc D. Auguſtinus. Quare indubitanter aſſerendum eſt, Chriſtum in omni lege dixiſſe, *Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.* Quod cùm ſine meritorum eius applicatione fieri non potuerit, probabiliter dicimus ſemper fuiſſe externam aliquam ceremoniam, fidei in Chriſtum proteſtatiuam, quæ paruulis à quocunque, etiam infideli, ad Eccleſię ſeu Synagogæ intentionem applicata, eos à peccato originali emundabat, filioſque Dei conſtituebat, ſiue vt cauſa, ſiue vt ſignum, ſiue vt conditio ſine qua non, ſiue alio modo qui eſſet idoneus ad Chriſti merita communicanda.

latt 19. 14.

'aſquez in 3. d. 165. n. 9. c. 15.

ADVLTORVM REDEMPTIO SPECIALIS.

PAruulis qui ſine propria voluntate peccarunt in Adamo primo, applicantur merita ſecundi Adami ſine ipſorum cooperatione: adultis qui iudicio rationis vtuntur, non ita. Nam vt ait D. Auguſtinus, *Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te.* Quare ſicut in applicandis Chriſti meritis potiſsimę Dei partes ſunt, ita vult hominem cooperari, collaborare, & ſuæ ſaluti inſiſtere, vt nobiliori ratione Chriſti merita *ſua* faciat, & gloriæ ac honoris portiunculam ad ſe deriuet, vt inſinuat Apoſtolus Rom. 2. 10. Neque hoc contentus, etiam concedit vt propter communionem Sanctorum, homo homini merita Chriſti communicet, & alter alterius ſalutem promoueat, prædicando, Sacramenta miniſtrando, ſacrificando, orando, ieiunando, opera bona applicando, &c. vnde ſunt illa 1. Cor. 3. 9. *Dei enim ſumus adiutores.* Epheſ. 3. 8. *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in Gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & illuminare omnes,* &c. 1. Cor. 9. 22. *Omnia omnibus factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.* Iacob. 5. *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte.* Quæ pro Sanctorum gloria contra Caluiniſtas obiter obſeruanda ſunt.

Serm. 15. de verbis Apoſtoli.

Bellar. lib. 3. de gratia & lib. arbitr. cap. 18. rat. 3.

Primò, Deus igitur applicat Chriſti merita vocando, iuſtificando, glorificando. Vocando, per gratiam pręuenientem & excitantem, operantē, & cooperantem per verbi aut creaturarum prædicationem, dæmonem cōprimendo, peccatorum occaſiones ſubtrahendo, ad virtutes incitando, &c. Iuſtificando, per remiſsionē peccatorum, per gratiæ & donorum infuſionem, per υἱοθεσίαν ſeu filiorum adoptionem, & conſequenter per heredum inſtitutionem: quæ omnia mediantibus Sacramentis in lege noua conferuntur. His annexa ſunt vis merendi, protectio diuina,
6 auxilia peculiaria, & (quantum eſt ex parte Dei) perſeuerantia. Glorificando, per claram Dei viſionem, per glorioſam corporum reſurrectionem, per æternam diuinitatis fruitionem, vbi erit *Deus omnia in omnibus.* Deum igitur hominibus applicare Chriſti merita, nihil eſt aliud quàm hæc omnia dona indebita, in Chriſti gratiam cui debentur, huic & illi ſuo tempore conferre.

Concil. Trid. ſeſſ. 7. in princip.

1. Cor. 15. 28.

Secundò. Homo ſub Deo ſibi applicat Chriſti merita, credendo (nam fidei actus beneficium diſtinctum eſt à gratia excitante. Philipp. 1. 29.) timorem, ſpem, dilectionem, & pœnitentiam concipiendo: Sacramentum ſuſcipiendo, ſacrificando, bonis operibus inſiſtendo, ſatisfaciendo pro pœna temporaria. Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 9. ſicut & paſsionis Chriſti beneficium experitur ſa-
7 tisfaciendo in Purgatorio, &c. Quotieſcunque enim confertur homini nouum aliquod donum aut beneficium ſupernaturale, ſiue tendens ad ſalutem, toties Chriſti merita de nouo communicantur. Itaque iuſtus quum bonis ſuis operibus vitam æternam promeretur, Chriſti merita ſibi applicat: non quòd ſuis operibus id tantùm agat, vt Chriſti meritum in ſe transferat, ſed quòd eius beneficio merēdi virtutem adeptus, eiuſque meritis innixus, verè & propriè æternam vitam mereatur, vt definit Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 16. Vnde ſanè intelligendum eſt, quod habet Hoſius in Confeſsione Polon. cap. 41. *Hoc dicimus, non in hoc aut Sacramentis, aut*

hoc

hoc tremendo ſacrificio nos vti, quòd noui aliquid nos denuò promereri per hunc vſum perſuaſum habeamus: verùm vt quod pridem promeruit Chriſtus in ara crucis, id in nos transferre, & eius fructum nobis applicare poſſimus. Hanc ad rem opus eſt nobis operibus, opus eſt nobis Sacramentis, opus eſt nobis quotidiano ſacrificio quod in Eccleſia celebratur. Hæc, inquam, ſanè intelligenda ſunt, iuxta ea quæ idem Illuſtriſs. Cardinalis fusè diſputat eiuſdem libri cap. 73. nam damnata eſt à duobus Pontificibus Doctoris cuiuſdam propoſitio 56. *Quando per eleemoſynas aliaq. pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant; nam alioquin eſſemus ſaltem aliqua ex parte redemptores: ſed aliquid facimus cuius intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur & communicatur.* Item damnatur propoſitio 57. *Per paſſiones Sanctorum in Indulgentijs communicatas non propriè redimuntur noſtra delicta, ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impertiuntur, vt digni ſimus qui pretio ſanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis liberemur.* Hic tamen applicationis modus quibuſdam Theologis in prima iuſtificatione ſeruari videtur, vt peccatoris fides & contritio nihil aliud operentur, quàm vt Deus iis poſitis, ex Chriſti meritis iuſtitiam gratis infundat, vt Tolet. in epiſt. ad Roman cap. 3 annot. 20.

§. 3.

Tertiò, homo homini ſub Deo applicat Chriſti merita.

Primò, Conferendo aliquod Sacramentum.

Secundò, Pro aliquo Miſſæ ſacrificium offerendo.

Tertiò, Indulgentias largiendo, vt S. Paulus 2. Cor. 2. 10.

Quartò, Verbum Dei prædicando, quod ſatis analogicè dicitur, & mediante fide.

Quintò, Orando, ieiunando, aut alia bona opera ad aliorum ſpiritualem vtilitatem faciendo: nam tota vis impetratoria ac ſatisfactoria quæ operibus illis ineſt, Chriſti meritis acceptò ferenda eſt. Hinc etiam fit, vt iuxta Apoſtolorum traditionem per hoſtiam ſalutarem, preces, aliaque bona opera, defunctorum animæ nondum plenè purgatæ ſubleuentur: item vt indulgentiæ per modum ſuffragij illis applicentur: item, vt Martyrum ſanguis in Indulgentiis nobis proſit ad pœnam temporariam exſoluendam. Ex quibus omnibus Caluini quiritationes diſſoluas licet, quas in Indulgentias & Purgatorium euomuit. 3. 5. 2. 3. 6.

Conc. Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. in fin.

Sed iam meritorum Chriſti applicationem quæ adultis fit, ſingulatim proponamus, tum in lege naturæ, tum in lege Moſaica, tum in lege Euangelica, vt res ſatis inuoluta & impedita clariùs innoteſcat.

§. 4.

CHRISTI MERITA ABRAHAMO APPLICATA.

ABrahamum adoleſcentem Deus in gratiam filij ſui incarnandi & mercituri, vocauit, tum per internas inſpirationes, tum per aſtrorum pulchritudinem, tum per antiquam traditionem: Deo vocanti reſpondit Abraham, credendo, ſperando, diligendo, pœnitendo; non ſuis viribus, ſed auxilio diuino ex Chriſti futuris meritis collato. Sic diſpoſito & præparato infudit Deus gratis iuſtitiam fidei, in filium adoptauit, heredem regni cæleſtis conſtituit, eiuſque merendi virtutem contulit: vnde ipſe iampridem iuſtificatus, numeroſam poſteritatem pollicenti *credidit Abram Deo, & reputatū eſt ei in iuſtitiam*, id eſt, in opus Deo gratum, & vitæ æternæ meritorium. In iuſtitia perſeuerans, mortuus eſt Dei amicus & filius, hereſque regni cæleſtis: ſed quia pretium redemptionis perſolutum nondum erat, nec cælum apertum, in limbum deſcendit, eumque nouo nomine tanquam Pater omnium credentium, Sinum Abrahæ indigitauit. Ceterùm Chriſtus in

Ioſeph. lib. 2. Antiquitat. cap. 8. S. Ioan. Damaſcen. in vita Barlaam.

3. 14. 11. b.

Gen. 15. 6.

Heb. 11. 39.

Eccl. 24. 45.

Digitized by Google

anima eò veniens, per meritorum ſuorum applicationem, diuinam ſuam eſſentiam ſtatim clarè videndam præbuit, & cum reliquis Sanctis ex inferno eductum, quadrageſimo die pòſt ad cæleſte regnum euexit, perpetuò Dei præſentia, omniumque bonorum abundantia fruiturum.

Matt.27.52. Zachar.9.11. Epheſ.4.8.

§. 5.

CHRISTI MERITA DAVIDI APPLICATA.

DAuid in infantia per Circumciſionem aut vſitatam cæremoniam, ex Chriſti meritis futuris iuſtificatus eſt, & ab originali peccato liberatus. Lapſus poſteà in lethale peccatum, Dei hoſtis, reus gehennæ, ſub Diaboli poteſtate captiuus, à miſericordiſſimo Deo benignè per Prophetam ad pœnitentiam inuitatus eſt: & quum ex Lege non eſſet iuſtitia, neque vllum Sacramentum aut Sacrificium legis Moſaicæ ex opere operato iuſtificaret, per fidem & contritionem communicata ſunt illi Chriſti merita, vt iuſtitiam Dei gratis conſequeretur. Poſt legem Moſaicam diligenter obſeruatam, mortuus in bono ſtatu, ab omnium credentium, & peculiariter à ſuo patre Abraham in ſinum receptus eſt, ibique cum reliquis Patribus Chriſti aduentum præſtolatus, meritorum eius vim expertus eſt, quando inde eductus regni cæleſtis poſſeſſionem accepit, cuius magnificentiam & æternitatem toties ſuis Pſalmis ante celebrârat.

Pſal.115.16. Act.13.22. 2.Reg.11.4.15. Gal.2.21. Act.13.38. Ioan.7.22. Pſal.118.112. Pſalm.93.17.

§. 6.

CHRISTI MERITA S. AVGVSTINO APPLICATA.

S. Auguſtinus Patricio ethnico & Monica Chriſtiana natus, vſque ad annum ætatis triceſimum, quamuis à Chriſto per varias inſpirationes ſæpius inuitatus, in originali peccato perſeueraſſe videtur. Efficaciter vocatus tandem reſpondit, & per Chriſti gratiam (quam poſteà contra Pelagianos tantoperè celebrauit) credens & (vt veriſimile eſt, perfectè contritus, vi ſuſcipiendi Baptiſmi iuſtificatus eſt, eumque ſuſcipiens magis magiſque iuſtificatus. Vocationis ſuæ progreſſum, & Chriſti meritorum vim & efficaciam ipſe fusè deſcribit, maximè in libris Confeſſionum tomo 1. vt lib. 3. cap.4. lib.5. cap.14. lib.7. cap.9. & 17. lib. 8. cap. 6. & 12. lib. 9. cap. 6. Hinc iam Chriſto innixus lib. 7. cap. 18. abundans in operibus bonis quæ libro 10. perſequitur, in finem vſque perſeuerauit: & carnis vinculis exſolutus, ſtatim (niſi quid purgandum reſtiterit) in cælum receptus, ad contemplandam Dei faciem admiſſus eſt, de cetero expectans corporis ſui receptionem in reſurrectione iuſtorum.

Lib.5. Confeſſ. cap.11.

NOTÆ.

N O T AE.

1. *Q Vibus meritum paſsionis eius communicatur)* Chriſti merita nobis applicari, imputari, communicari, nihil eſt aliud quàm propter eius merita, in genere cauſę efficiētis (ad quod merita à Theologis reuocantur) nos à Deo varijs donis & chariſmatibus præueniri, ornari ac perfici: ne quis hîc formalem communicationem cum Hæreticis ſomniet, quaſi Chriſti merita, eadem numero, noſtra fiant, & formaliter nos afficiant, quod quatenus admittendum ſit, infrà §. 7. & 9. videbimus. Communicatur itaque nobiſcum Chriſti meritum

Primò, per Sacramenta, quæ gratiam conferunt ex vi paſſionis Chriſti.

Secundò, per ſacrificium Miſſę, quod varia diuina auxilia impetrat, ijs præſertim pro quibus offertur.

Tertiò, per indulgentias, quibus pœna temporaria in Purgatorio, aut aliter luenda condonatur.

Quartò per Sacramentalia, ſiue cerimonias ab Eccleſia inſtitutas, quando dæmon pellitur, tempeſtas ſedatur, incendium reſtinguitur, &c. per aquam benedictam, per agnos Dei, per ſignum crucis, &c. Suar. to. 3. in 3. p. diſp. 15. ſect. 4.

Quintò, per gratias præuenientes & excitantes, quæ fidelibus & infidelibus, peccatoribus & iuſtis, propter Chriſtum ſuo tempore donantur.

Sextò, per opera libera, quæ à pœnitentibus & iuſtis exercentur, maximè per martyrium voluntariè ſuſceptum: nam paruulorum martyrium propiùs ad vim Sacramentorum accedit.

Septimò, per tribulationes à Deo immiſſas, & patienter à nobis toleratas. Concil. Trid. Seſ. 14. c. 9.

Octauò, per ſatisfactionem in Purgatorio: nam ignis ille non niſi ex Chriſti meritis impedimenta glorię remouere poteſt. Quod ad miracula attinet, quamuis non niſi ex Chriſti meritis fiant, non tamen immediatè Chriſti merita applicant, ſed mediante fide videntium, ſicut diuini verbi prædicatio mediante fide audientium: *virtus enim Dei eſt*, inquit Apoſtolus, *in ſalutem omni credenti.* Et hunc applicationis modum vel ſolum. Caluinus agnoſcit, vel præcipuum. 4. 1. 10. a. quamuis valde ſit analogicus: vtque hoc obtineat, clariſſimum Scripturę locum ſuo gloſſemate deprauat, Abſolutionis Sacramentum in verbi prædicationem peruertens 4. 11. 1. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Ioan. 20. 23. Rom. 1. 16.

2. *Nam qui negarent?)* Aliquam applicationem admittant neceſſe eſt, quicumque nos à Chriſto redemptos eſſe fatentur: vnde Caluinus in paruulis fedus Abrahæ, in adultis fidem requirit. Hinc 3. 14. 4. *Poſtremò malas eſſe arbores conſtat, quando ſine Chriſti communicatione nulla eſt ſanctificatio:* & ſtatim fidem commendat, & §. 6. *Imò verò, vtcumque à Chriſto redempti ſimus, donec tamen vocatione Patris inſerimur in illius communionem, & tenebræ & mortis hæredes & Dei aduerſarij ſumus. Non enim ab immunditijs noſtris purgari nos & ablui Paulus docet Chriſti ſanguine, niſi dum purgationem illam Spiritus in nobis efficit.* Et 3. 24. 5. b. 1. Cor. 6. 11. *Satis perſpicuum firmumq́; teſtimonium habemus nos in libro vitæ ſcriptos eſſe ſi cum Chriſto communicamus.* Item 4. 16. 17. *Nam quum in Adam omnes mori pronunciet* (Scriptura) *ſequitur nullam niſi in Chriſto vitæ ſpem reſtare. Quò igitur vitæ hæredes fiamus nos cum eo communicare oportet.*

3. *Inter homines meritum tempore mercedem præcedat)* Ita fieri ſolet: ſimul tamen eſſe poſſunt, vt ſi quis mercenario laboranti det potum in mercedis diminutionē: imò & merces laborem & meritum aliquando præcedit, vt ſi quis laboraturo pecuniam anticipet, quod diſcutit P. Vaſques in. 1. p. diſp. 91. n. 36. Illud in omni caſu neceſſarium eſt, vt meritum naturà mercedem antecedat, ſiue reali exiſtentia, ſiue obiectiua, quæ videlicet eſt in mente ſeu præſcientia præmiantis: quomodò Chriſti merita omnes gratias antiquis Patribus conceſſas præceſſerunt. Hinc à Theologis pulchræ excitantur quęſtiones. *An aliquis propter opera bona præuiſa prædeſtinatus fuerit, aut prædeſtinari potuerit?* Molina in 1. p. q. 23. a. 5. d. 1. m. 5. *An Chriſtus ſuam incarnationem meruerit, an potuerit, & quomodò?* Suar. in 3. p. d. 10. ſect. 4. *An Patres antiqui eam meruerint, aut eius accelerationem?* Vaſquez in 3. p. d. 22. *An beatitudo ſimul dari poſsit cum merito? an angeli per miniſterium quod hominibus erant exhibituri meruerint ſuam beatitudinem, aut aliquos eius gradus?* Suar. lib. 6. de Angelis cap. 1. & 4. In his tamen omnibus verum manet illud axioma apud Theologos vulgatum ex 1. 2. q. 114. a. 5. & 3. p. q. 2. a. 11. *Principium meriti non cadit ſub meritum,* ſi formaliter & adæquatè intelligatur, de quo vide Suar. in 3. p. d. 10. ſect. 4. & lib. 6. de Angel. cap. 4, n. 5. Vaſquez in 1. p. d. 91. n. 34. & in 3. p. d. 22. cap. 25.

4. *Niſi per baptiſmi Sacramentum)* aut per baptiſmum ſanguinis, id eſt, per martyrium, vt ex puerorum innocentium felici infortunio Theologi communiter euincunt. D. Thom. 2. 2. q. 124. a. 1. ad 1. Caiet. ibid. §. In eodem primo. Vaſquez in 3. p. d. 153. cap. 7. Suar. to. 3. in 3. p. d. 29. ſect. 1. & contraria ſententia eſt pluſquam improbabilis. Aliter autem paruulis Chriſti merita applicare, vel per baptiſmi votum in precibus aut oblatione parentum incluſum, quod facit Caietanus in tertia parte, quęſt. 68. a. 2. vel per aliquod priuilegium quibuſdam concedi ſolitum, quod inſinuant Altiſſiodorenſis, Alenſis, S. Bonauentura, Silueſter, Gabriel, Gerſon, ab Eccleſiæ ſenſu alienum eſt: imò prior ſententia erroris, altera temeritatis notam meretur, vt bene animaduertunt Suar. tom. 3. in 3. p. d. 27.

Sect. 3. Vaſquez. in 3.p.d. 151. qui n. 24. inanem & ſtultam eſſe dicit orationem & confidentiam eorum, qui pro pueris non-baptizatis periclitantibus orant vt ſaluentur, aut ſpem aliquam ſalutis ipſorum concipiunt, niſi Deus reuelatione ſua aliquod indicium illius manifeſtum præbuerit.

lib. 1. de peccator. meritis & remiſſ. cap. 28. Bellarm. l. 6. de Statu peccati. c. 1. P. Salas in 1. 2. q. 83. ſub fin.

5. *Naturalem quandam beatitudinem.*] Mirum eſt quàm multi Catholici Theologi contra decretoriam S. Auguſt. ſententiam, paruulis in originali peccato defunctis, poſt reſurrectionem locum tertiũ, extra cœlum & infernum, atque adeo naturalem beatitudinem) quam in abſtractiua Dei contemplatione potiſſimùm conſtituunt) liberaliter promittant. Ambroſius Catharinus, Albertus Pighius, Hier. Sauanarolla, P. Salmerona pertiſsimè in Rom. 5. q. 48. ſub fi. Molina in 1. p. q. 23. a. 4. d. 1. m. 9. Fauent duo Gregorij, Nazianzenus & Nyſſenus, Baſſolis, Almainus, Durand. in 2. d. 33. q. 3. *Cum ſint perfecti*, inquit, *in cognitione naturali*, &c. Sic alij multi; quam ſententiam optarem eſſe veram, quia plurimùm ſuffragatur illis ratio, vt qui medium vitę ſtatum ſortiti ſunt, medium quendam locum incolant, ad Vniuerſi nomen & rationem perfectiùs repręſentandam, quod diuinæ ſapientiæ & bonitati maximè conſentaneum videri poſſit: ſed Veterum auctoritate non deſtituuntur tantùm, verùm etiam multos ex ijs habent aduerſarios, & Eccleſiæ ſenſ[illegible] parùm illis fauet, vt ex D. Auguſtino patet epiſt. 28. ad S. Hieronymum. *Quiſquis dixerit, quòd in Chriſto viuificabuntur etiam paruuli qui ſine Sacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profectò & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam: vbi propterea cum baptizandis paruulis feſtinatur & curritur, quia ſine dubio creditur aliter eos in Chriſto omninò viuificari non poſſe.* Idem porrò ſanctus Doctor alibi Vincentij Victoris audaciam miratur, qui Pelagianos ſupergreſſus, & peccatum originale ponebat in paruulis, & ſine baptiſmo promittebat regnum cœlorum. *Iſte autem*, inquit, *cùm confiteatur paruulos originali obſtrictos eſſe peccato, eis etiam regnum cælorum non baptizatis auſus eſt polliceri: quod nec illi auſi ſunt, qui eos aſſerunt ſine vllo prorſus eſſe peccato. Ecce qualibus ſe laqueis præſumptionis innectat, niſi eum talia ſcripſiſſe pœniteat.* At Caluinum non puduit nec piguit, Victoris huius audaciam & præſumptionem ex Orco audacter reuocare, nam

Bellarm. li. 6. de Statu peccati cap. 2.

li. 1. de Orig. animæ. c. 9. & l. 3. c. 13.

Primò, Fatetur pueros originali peccato obſtrictos 4. 15. 10. *Atque adeò infantes quoque ipſi ſuam ſecum damnationem à matris vtero afferunt.*

Secundò, Negat baptiſmum illis eſſe neceſſarium. 4. 15. 20. *Quantum damni inuexerit dogma illud malè expoſitum, Baptiſma eſſe de neceſsitate ſalutis pauci animaduertunt*, &c.

Tertiò, Ad claram Dei viſionem illos admittit. 4. 16. 19. *Nam ſi vitæ plenitudo perfecta Dei cognitione conſtat; quum eorum nonnulli, quos à prima ſtatim infantia hinc mors abripit, in vitam æternam tranſeant, ad contemplandam certè Dei faciem præſentiſsimam recipiuntur.* En Vincentij Victoris, qui Pelagianos vicit, audaciam à Caluino victam, qui D. Auguſtini ferulam nihil veritus, antiquos errores confidenter ſuis erroribus ſuperauit.

6. *Vis merendi.*] Merendi vim nihil morantur delicati Caluiniſtę, ſed iuxta Magiſtri ſui doctrinam 4. 17. 15. b. *commodis vehiculis in cælum* tolli malunt, quàm bonis operibus ſeſe defatigare, quum Chriſtus noſtro nomine & nobis totam legem impleuerit. 2. 17. 5. b. Itaque odioſiſſimè doctrinam Catholicam de Meritis bonorum operum, nec ſine calumnia, frequenter inſectatur Caluinus, vt 3. 15. 6. *Chriſto verò vbi ſuam virtutem exerat quid peſtilentiſsimi Sophiſtæ reliquerunt? Aiunt meruiſſe nobis primam gratiam, hoc eſt occaſionem merendi: eſſe iam noſtrarum partium, occaſioni oblatæ non deeſſe. O proiectam impietatis impudentiam! quis expectaſſet vt Chriſti nomen profeſsi, illum ita denudatum ſua virtute, tantùm non proculcare auderent?* Sycophantam agis Caluine, non ſophiſtam tantùm: exclamas vbi nihil cauſæ ſubeſt. Illi quos Sophiſtas vocas, Chriſto relinquunt ſalutis noſtræ initium, progreſſum & terminum: ita tamen vt ab ipſo ſolo initium ſit: in progreſſu autem & termino noſtram cooperationem requirat. Docent prætereà, in maiorem Chriſti gloriam cedere, quòd nobis non tantùm vitam æternam promeruerit, ſed vim etiam contulerit eandem promerendi. Qui Deum Soli, Lunę & Stellis, vim contuliſſe dicunt hæc inferiora illuminandi & vegetandi, nunquid illum ſua virtute nudatum proculcant? at ab illo eſt tota vis, ab illo dependet & conſeruatur, ab illo in agendo iuuatur, vt effectus multo magis in Deum referendus, ſit, quàm in omnes cauſas inferiores. Idem in ſalutis negotio ἀναλόγως dicendum eſt, eodemque modo philoſophandum.

7. *Satisfaciendo pro pœna temporaria.*] Elucet etiam Chriſti meritum in pœnitentis ſatisfactione pro culpa & pœna ęterna, quam antiqui Patres, Tertullianus, Cyprianus, Pacianus, Ambroſius, Damaſcenus, &c. potiſsimùm commendant: videlicet de peccatoris reconciliatione cum Deo, quàm de temporali pœna magis ſoliciti. Verùm hęc ſatisfactio valdè imperfecta eſt, & debito prorſus impar & inęqualis: Deo tamen gratiſsima, qui peccatorem vltrò & prior inuitat ad peccatorum deteſtationem & caſtigationem. Ioël 2. 12. & reconciliationem eo nomine promittit. Iſa. 1. 16. 18. & perfectè aut ſufficienter diſpoſito Chriſti ſatisfactionem impertitur. Quando igitur infans iuſtificatur, eſt vna tantùm ſatisfactio, eaque Chriſti, quę paruulo vi baptiſmi communicatur: Quando iuſtus pro pœna temporali aut peccato veniali opera Deo grata offert, eſt ſimiliter vna ſatisfactio, eaque hominis, Chriſti beneficio iuſtificati, eiuſque meritis innixi. At quando adultus peccator cum Deo in gratiam redit, duplex eſt ſatisfactio: vna Chriſti, eaque perfecta, quę ſufficienter diſpoſito, ſiue in Sacramento ſiue extra Sacramentum, gratis applicatur: altera ipſius pœnitentis, ſed longè infra offenſam, quę ex congruitate quadam Dei bonitatem allicit, vt ex inimico amicum faciat, vtpote ipſius donum ea mente ex Chriſti meritis liberaliter collatum. Ex quibus clariùs quæſtionem intelligas, quam tractat Illuſtriſs. Cardinalis Bellarm. lib. 1. de Purgatorio cap. 14. rat. 4.

Suar. tom. 1. in 3. p. d. 4. ſect. 9. & 10. Vaſq. in 3. p. d. 2. n. 16.

8. *Oran-*

Digitized by Google

8. *Orando, ieiunando.*] Eadem meritorum Chriſti vis cernitur in interceſſione Sanctorum, qui (vt loquitur S. Cyprianus) *iam de ſua immortalitate ſecuri, & adhuc de noſtra ſalute ſoliciti,* ſuis precibus Deum nobis conciliant, & plurima beneficia nobis impertiuntur. Quidquid enim poſſunt, quidquid faciunt, in Chriſti ſanguine poſſunt & faciunt; non ſecus ac viuentes in carne, qui dum Pauli exemplo & hortatu, pro ſe mutuò apud Deum intercedunt, tantum abeſt vt vnius Mediatoris gloriæ quidquam detrahant, vt eam etiam multo magis illuſtrent. Et Caluinus qui diſcrimen adferre conatur, nodum in ſcirpo quærit, quum in hoc quidem puncto viatores & comprehenſores pariſicentur. *Ac tametſi*, inquit 3. 20. 27. *fideles vltro citroq; preces apud Deum pro fratribus offerunt, hoc nihil vnicæ Chriſti interceſſioni derogare oſtendimus: quia omnes ſimul eâ ſubnixi tam ſe quàm alios Deo commendant.* Rectè: cur ergò Beati, idem & eodem modo caritatis officium præſtantes, vnicæ illi interceſſioni derogabunt?

Lib. de Mortalitat. ſub fi.

Epheſ. 3. 14. *Rom.* 15. 30.

§. 6.

Iuſtificationis terminus à quo.

QVi de rebus naturalibus ſcribunt, quærere ſolent, vnde, quò, & quà ſubiectum aliquod tendat, quando moueri aut mutari dicitur, vt cùm nix nigreſcit, paries dealbatur, aër illuminatur, lapis deſcendit, &c. Statuunt enim ſubiectum quoddam, duarum formarum, aut quaſi formarum capax, quod vna forma abiecta alteram acquirit, quæ acquiſitio propriè dicitur motus aut mutatio v. g. calefactio, quando aqua expulſo frigore calida efficitur. Forma autem quæ abijcitur, in Scholis vocatur Terminus à quo: illa quæ acquiritur, vocatur Terminus ad quem. Ad hoc exemplum etiam philoſophantur qui de Moribus diſputant, quum aliquis ex malo fit bonus, ex bono malus, ex adultero caſtus, ex ebrio ſobrius, &c. Nam magna eſt inter has mutationes affinitas & ἀναλογία, ex qua pulcherrimæ metaphoræ ducuntur, vt Apocal. 3. 15. *Vtinam frigidus eſſes aut calidus: ſed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.* Et ille apud S Ambroſium iam in melius mutatus, *Ego non ſum ego.* His documentis nobis opus eſt ad Iuſtificationis naturam ritè pernoſcendam: nam & aliquid phyſicum eſt in ea, & aliquid morale: proponitur nobis aliquando per motus localis ſimilitudinem, vt Coloſſ. 1. 13. *Tranſtulit nos in regnum filij dilectionis ſuæ*; aliquando ad modum alterationis, vt Epheſ. 5. 8. *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Itaque reperire in ea eſt

Ariſtot. lib. 5. Phyſic. cap. 2.

lib. 1. de Pœnitent. c. 10.

Primò, ſubiectum quod mutatur.

Secundò, terminum à quo.

Tertio, terminum ad quem: ipſa autem iuſtificatio eſt via ſiue tranſitus à termino in terminum.

§. 1.

Vbi ſtatim in primo limine ridiculus occurrit Caluinus, qui ſecundùm Lutherum contra omnem Philoſophiam, atque adeò contra ſenſum communem, talem mutationem in homine iuſtificando ſomniat, vt neque abijciatur terminus à quo nempe peccatum: neque acquiratur terminus ad quem, nempe iuſtitia. De termino à quo ſic loquitur 4. 15. 11. a. *Alterum eſt, quòd hæc peruerſitas* (peccatum originale) *nunquam in nobis ceſſat, ſed nouos aſſiduè fructus parit, ea ſcilicet quæ antè deſcripſimus opera carnis: non ſecus atque incenſa fornax flammam & ſcintillas perpetuò efflat, aut ſcaturigo aquam ſine fine egerit.* De termino ad quem, ſic 3. 19. 2. b. *Non enim illic quæritur quomodo iuſti ſimus: ſed quomodo, iniuſti licet ac indigni, pro iuſtis habeamur.* Quid illis facies, qui albi eſſe volunt ſine albedine, ſapientes ſine ſapientia, ſine iuſtitia iuſti? 3. 15. 5. *Da illis,* Domine, *ſecundùm opera eorum: & ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorum. Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.* Sint felices

Pſalm. 27. 4.

lices ſine felicitate, ſine regno reges, ſine beatitudine beati. Nam vel ſuo ipſorum iudicio, immoriuntur peccatis ſuis. 3.3.10. b. neque poſt mortem ab illis liberantur. 3.5.7. quid illis ergò reliqui eſt, niſi maledictio Phariſæis denuntiata Ioan. 8. 21. *In peccato veſtro moriemini?* Nos igitur illam iuſtificationem inueſtigemus quæ peccatum abijciat, iuſtitiam acquirat, hominemque non imaginaria imputatione, ſed vera renouatione iuſtum coram Deo conſtituat, quatenus in corpore mortis huius, inter tot tentationes, tot defectus & peccata venialia, hoc aſſequi datum eſt.

Terminus à quo iuſtificationis, in angelis & Adamo fuit *non* iuſtitia; in nobis eſt iniuſtitia ſiue peccatum, vnde ſequitur reatus pœnæ, bene operandi impotentia, & captiuitas ſub Diaboli poteſtate.

§. 2.

Primò, de peccato patet Rom. 6. 7. *Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.* Eſt autem peccatum vel originale tantùm, vt in paruulis: vel actuale tantùm, vt in relapſis: vel vtrumque ſimul, vt in adultis nunquam iuſtificatis.

Peccatum originale, eſt totius naturæ habituale peccatum: ſicut homicidium actu tranſacto, eſt habituale peccatum perſonæ. Peccatum actuale eſt libera tranſgreſſio legis, ſicut S. Ioannes breuiter & ſignificanter docuit, ἡ ἁμαρτία ἐςὶν ἡ ἀνομία: *vbi enim non eſt lex, nec præuaricatio.* Formale veró peccati (liceat tritis vocabulis vti) eſt quid morale, nihil habens entitatis phyſicæ: vnde ex ſua natura accedere poteſt & recedere, ſine vlla peccatoris reali mutatione, vt patet in paruulis qui in primo conceptionis inſtanti contrahunt peccatum originale: item in ijs qui pura omiſſione peccant, de quibus D. Thomas 1. 2 q. 71. a. 5. vbi Gregor. à Valentia d. 6. q 1 p. 4. item in excommunicatis qui vel inſcij vel inuiti à cenſura abſoluuntur, de quibus Suar. to. 5. in 3. p. d. 7. ſ. 7. Cur enim Deus per abſolutam potentiam, ſine gratię infuſione paruulum à peccato originali liberare non

1. Ioan. 3. 4.

Rom. 4. 15.

3 poſſit? cur ab adulto, ſine vlla ipſius phyſica mutatione, peccati maculam auferre? Suar. tom. 4. in 3. p. d. 9. ſ. 4. n. 3.

Materiale autem peccati, eſt aliquid phyſicum; ſiue actus legi contrarius in peccato commiſſionis, ſiue voluntas in peccato omiſſionis, ſiue concupiſcentia in peccato originali; diſcrimine tamen non diſſimulando. Nam concupiſcentia, ſiue virium animæ ἀταξία, impropriè dicitur materiale peccati originalis, quod ſuprà etiam notauimus, cùm alterum ab altero ſeparatim inueniri poſſit, vt patet in eo qui crearetur in puris naturalibus, & in eo qui ex Adamo in natura integra naſceretur, quod fieri poſſe docuimus in Præfat. N. 9

2 At verò actus peccati etiam phyſicè conſideratus, talis naturæ eſt, vt Deus neque illum velle aut facere, neque ad illum excitare aut inducere vtentem ratione poſsit, quia bonitati eius repugnat. Pſalm. 5. 5. Quatenus enim fundat moralem malitiam, aut hæc ex illo neceſſariò reſultat, pugnat cum lege æterna: ac propterea Deus cauſa eſſe peccati, etiam materialiter ſumpti, nullo modo poteſt, vt doctè oſtendit Molina in 1. p. q 19 a. 6. d. 3 Concurrit quidem Deus ad omnem entitatem phyſicam quę eſt v. g. in volitione peierandi, ſed vt cauſa vniuerſalis: cuius proinde concurſus à cauſa particulari nempe voluntate humana, ſpecificatur, modificatur & determinatur: vnde & Concilia ac SS Patres, quum Deum peccati cauſam eſſe negant, non tam de rationibus Metaphyſicis loquuntur quàm de ipſis actibus peccatorum. Equum generat equus & Sol: ſed quòd illa productio ſit equi magis quàm Aſini, à Sole non prouenit qui concurſum ex ſe indeterminatum ſuppeditat, ſed ab equo qui illum ad certam ſpeciem inflectit.

§. Tertio.

Suar. l. 2. de Auxilijs c. 3.

D. Auguſt. Ad articulos ſibi falsò impoſitos. art. 10. 10. 7.

Molina in 1. p. q. 19. a. 6. d. 3. §. Credo.

§. 3.

Secundò, De reatu patet Eph. 2. 3. *Eramus naturâ filij iræ, ſicut & ceteri.* id eſt, digni vindicta & pœna propter

4 culpam originalem. Eſt enim *reatus* (ſecundùm vſum Eccleſię & Scholarum) medium quid inter culpam & pœnam: nam vel eſt dignitas

Vaſq. in 1. 2. d 132. n. 15. & d. 139. n. 23

pœnæ,

pœnæ, quæ eſt proprietas culpæ inſeparabiliter inhærens; vel obligatio ad pœnam, quæ pendet à libera Iudicis voluntate. Itaque pœna in foro humano à culpa & reatu ſeparari poteſt, vbi multi impunè peccant: in foro diuino non poteſt, vbi nullum malum impunitum, vel in reo, vel in vade & ſponſore. Reatus à culpa non rarò ſeparatur, quando ſumitur pro obligatione ad pœnam à Iudice impoſita, vt Matt. 26. 66. *Reus eſt mortis*; quando pro dignitate pœnæ, nunquam: vnde peccator poteſt eſſe reus & non reus; reus, quia dignus pœna; non reus, quia ſubterfugit iudicium. Similiter culpa & reatus hac ratione ſeparari poſſunt, vt remiſſa & extincta culpa, maneat pœnæ temporariæ reatus: ſic enim in Pœnitentiæ Sacramento frequenter contingere docet Concilium Trident. Seſſ. 14. cap. 8. & can. 12. & patet manifeſtè in Dauide, in quo Caluinus, huic doctrinæ acerrimus aduerſarius, tandem id fateri compellitur. 3.4.35.z. Vide Color. 35. §.13. & Color. 36.

§. 4.

Tertiò, De bene operandi impotentia patet Rom. 7. 14. *Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato. Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.* Quem locum quidam interpretes de iuſtificato intelligunt, qui cum ſua concupiſcentia luctatur: alij de peccatore, qui naturali lumine pulchritudinem honeſti contemplatus, eius amore trahitur, ſed imbecilliorem ſe experitur quàm vt voluntate & opere ſequatur. Verùm cur non de vtroque, cùm in vtrumque textus conueniat, quamuis alio & alio modo? vtrimque enim ſtant Patres grauiſſimi & doctiſſimi interpretes, numero ferè & auctoritate pares: quos verum ex parte attigiſſe potiùs, quàm planè à ſcopo aberraſſe veriſimilius eſt. Quid igitur poſſit homo in puris naturalibus conſtitutus, per ſolas liberi arbitrii vires, Deique

D.Aug.lib.1. ad Simpl. cap. 23.& lib.6. contra Iulian. cap.11. D.Greg.lib. 19.Moral. cap.6. Tolet.in Rom.7. annot.16.& 12.

concurſum illis attemperatum, ſatis obſcurum videtur. Non enim hîc ab euentu argumentari licet, quòd aliqui Ethnici præſtantia virtutum opera feciſſe videantur, alii in omni ſcelerum & flagitiorum cœno volutati: nam homo hinc per tentationes impeditur ſæpe à Diabolo, inde per auxilium ſpeciale iuuatur à Deo. Quare doctrinæ cauſa tria hominum genera diſtinguamus.

Primum,

In puris naturalibus, ſine dæmonis infeſtatione, & ſine peculiari Dei auxilio.

Secundum,

In iiſdem cum vtraque motione & impulſu.

Tertium,

In fide ſine iuſtitia; ſiue hanc antè habuerit, ſiue non: & videamus quid in bonis operibus poſſint. Sic enim Redemptoris partes tueri debemus, vt Creatoris bonitati & ſapientiæ nihil derogetur.

Molin. in Concord. d. 15. in princip. Bellar. lib. 5. de grat. & lib arbit. c. 12. Suar lib. 2. de Prædeſtinat. c. 12. Bellar lib. 5. de Grat. & lib. arbi. cap. 4. & 7.

Dico primò,

Homo in puris naturalibus conſtitutus, poteſt aliqua verè bona operari naturali fini accommodata, non tamen omnia. Probatur Prior pars, quia natura bona eſt, quæ intellectu virtutis pulchritudinem poteſt cernere, eiuſque bonitatem voluntate amplecti, v. g. caſtitatis, ſobrietatis, fortitudinis, &c. & conſequenter opus aliquod iſtius virtutis edere, niſi vel praua conſuetudo, vel grauior aliqua tentatio impediat. Potentia enim non-impedita, exire poteſt in actum ſibi proportionatum vnde Apoſtolus Roman. 2. 14. *Gentes naturaliter* (φύσει) *ea quæ legis ſunt, faciunt.* Probatur poſterior pars ex appetitu inferiori, qui ſuis commodis & delectationi intentus, rationi non rarò repugnat: vnde voluntas tam imbecilla redditur, vt nec opus arduum perficere, nec grauiori tentationi poſſit reſiſtere, ſed neceſſariò cedat & ſuccumbat. Atque hinc SS. Patres in variis Conciliis, diuinæ gratiæ neceſſitatem contra Pelagium adſtruxerunt, ſine qua nihil boni ſupernaturalis parum boni naturalis fieri poteſt.

Digitized by Google

Dico ſecundò,

Homo infidelis diuinitus adiutus, poteſt quouis momento legem ſub peccato lethali obligantem ſeruare, cuius tentationi reſiſtere, atque adeò ad Chriſti fidem peruenire. Probatur, quia auxilium diuinum defectum liberi arbitrij ſupplet, eiuſque infirmitatem corroborat, vt legi implendæ & tentationi ſuperandæ par eſſe poſsit: alioquin non peccaret homo, ſi neceſſariò ſuccumberet, quia iuxta regulam Sancti Auguſtini, *Nemo peccat in eo quod caueri nullo modo poteſt.* Sic autem cum omnibus Ethnicis factum eſſe, colligitur Ioan. 1. 9. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* vnde omnes eorum ſcortatores, adulteros, homicidas, periuros, &c. peccaſſe credimus, quia vires habebant ad rationis lumen ſequendum, nec neceſsitate, ſed voluntate iſta perpetrabant. Sic intellige commune illud Theologorum profatum, *Nullum obiectum, extra Deum clarè viſum, neceſſitare poteſt voluntatem ad actus exercitium, niſi rationis iudicium perturbetur.* Quod etſi multi Doctores cum D. Thoma 1. 2. quæſt. 10. a. 2. & 3. de pura natura accipere videantur, non tamen aliquod auxilium ordinis naturalis excludere interpretandi ſunt: alioquin multa ſunt obiecta vel tam horrenda, vel tam delectabilia, quæ voluntatem ſibi relictam neceſsitate quadam adſtringerent, ſtante iudicio rationis, vt v. g. craticula S. Laurentij, occaſio adulterij aut vindictæ, &c. Ceterùm Ethnici qui diuinis motibus per liberum arbitrium obſecundant, facilè ad Chriſti fidem perducuntur, vt patet exemplo Cornelij Centurionis, cui dixit Angelus Actor. 10. 4. *Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei: Et nunc mitte in Ioppen, &c.*

lib. 1. Retractat. cap. 9.

Molin. in Concord. ad q. 14 d. 19. m. 2 m. 3 m. 6, ad 2.

Dico Tertiò,

Peccator fide ac ſpe imbutus, præter opera moraliter bona, poteſt aliqua ſupernaturaliter operari: vix tamen ſine noua gratia, iuſtitiam etiam in Sacramento apprehendere poteſt. Prior pars eſt perſpicua, quia cùm habeat actuum ſupernaturalium habitualia principia, poteſt illis vti quando vult: poteſt credere, ſperare, orare, ieiunare, eleemoſynas dare, &c. ex affectu quodam qui naturæ vires excedat. Poſterior pars probatur, quia ex fide videtur poſſe tum gehennæ pœnas, tum gloriam cæleſtem ſupernaturaliter apprehendere, & ſic per Spei virtutem concipere hinc ſalutarem timorem, inde fiduciam de miſericordia Dei, ac vlteriùs deteſtari peccatum vt tanti mali conciliatiuum, tanti boni impeditiuum, cum propoſito non peccandi de cetero: quæ diſpoſitio ſufficere videtur ad gratiam in Sacramento obtinendam. Nihilominùs ſentiendum eſt, tantam eſſe hominis peccatoris debilitatem, vt habitibus illis vti non poſsit ad talem attritionem eliciendam, niſi actuali auxilio excitetur, iuuetur & corroboretur: quod auxilium tam efficax eſſe poteſt, vt homo illi diligenter cooperans, non attritionem tantùm, verumetiam perfectam contritionem concipiat, atque ante ſuſceptum Sacramentum iuſtificetur. Facit huc pulcherrima Concilij Tridentini doctrina, Seſſ. 14. capite 4. (quam expendunt Molina in Concord. d. 14. m. 2. Suar. tom. 3. in 3. p. d. 28. lib. 2. & to. 4. d. 5. lib. 1.) vbi Patres Concilij ſentire videntur, ſine actuali Spiritus ſancti motione, neminem ad iuſtitiam etiam in Sacramento percipiendam, peruenire poſſe.

Molina in Concor. d. 14 m. 5. ſub fi.

Dico, Quartò.

Nemo per opera moraliter bona, ſolis liberi arbitrij viribus elicita, quantumuis excellentia, (verbi gratia) per attritionem aut contritionem, aut Dei dilectionem (ſi & quatenus haberi poſſunt) diſponere ſe poteſt ad iuſtitiam, etiam in Sacramento apprehendendam. Contrarium ſenſerunt multi Scholaſtici, maximè Scotus, Durandus, Gabriel, non ſuo, ſed temporum vitio, quibus antiqua Concilia contra Pelagiũ cele-

brata,

Digitized by Google

brata, Mileuitanum, Paleſtinum, Arauſicanum, &c. ad ipſorum manus non peruenerunt: nam propoſitio videtur certa, tum ex illorum Conciliorum definitionibus quibus adſtipulatur Concilium Tridentinum Seſſ. 6. & 14. tum etiam quia inter diſpoſitionem naturalem & formam ſupernaturalem nulla eſt proportio, niſi aliquid ſupernaturalitatis miſceatur. Vnde non eſt admittenda Soti opinio attritionem ex ſolis viribus naturalibus elicitam, ſatis eſſe ad iuſtificationem ſi Sacramentum accedat. libro 2. de Natura & grat. cap. 3. in fin. quàm ferè tenet etiam Melchior Canus Relect. de Pœniten. par. 3. quamuis erroris non ſit damnanda ſi loquantur de homine fideli, qui per fidem & ſpem aliquid ſupernaturalitatis ſuæ pœnitentiæ aſpergere poteſt. Vide Molinam & Suar. locis ſuprà citatis.

Vide eundem in 4. d. 14. q. 1. a 1, & q. 2. a. 5 Et confirmatur ratione item d. 17. q. a. 5. §.

§. 5.

Quartò, De iugo Diaboli patet Coloſſ. 1. 13. *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnũ filij dilectionis ſuæ.* Et 2. Tim. 2. 26. *Reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatẽ.* Item Hebræor. 2. 14. *Vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, Diabolum.* Omnis Adæ filius aut à Deo poſſidetur, aut à Diabolo, iuxta illud Iſa. 28. 20. *Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita vt alter decidat: & pallium breue vtrumq; operire non poteſt.* Quare cùm ante iuſtificationem homo Deum inhabitatorem nõ habeat, non niſi Diabolum hoſpitem habere poteſt. Matt. 12. 43. Hinc tot dæmones ex hominum corporibus à Chriſto eiecti, vt ſpiritualem eius in animas tyrannidem intelligeremus. Mar. 16. 9. hinc in baptizandis abrenunciatio Satanæ, exorciſmus, exſufflatio, cerimoniæ antiquiſſimæ, à S. Clemente, S. Dio- 6
nyſio Areopagita, Tertulliano, S. Cypriano, S. Ambroſio, S. Auguſtino, &c. nobis traditę: quas ridere non poteſt Caluinus, niſi Satanæ in homines impios imperium ridere velit, quod tamen in immenſum exaggerare ſolet, vt 1. 14. 13. & 2. 4 1. &c. Si enim Satanas intus eſt, cur abrenuntiari, exorcizari, exſufflari non poſſit? vt vel hinc omnibus perſpicuum ſit, quàm miſera ſeruitute genus humanum ante iuſtificationem teneatur.

Quòd ſi nobis quiſpiam impetraret, quod puero ſuo Eliſæus propheta 4. Reg. 6. 17. mirum ſpectaculum ſeſe nobis offerret, Angeli nimirum in ſalute noſtra occupatiſſimi: boni in promouenda, mali in impedienda. Veioues, κακοδαίμονες, Lemures, Lares, Laruæ, &c. omnes *numina læua*, quorum duplex ſtudium,

Primò, *Æmulantur diuinitatem dum furantur diuinationem*, vt Tertullianus ait. Apolog. cap. 22.

Secundò, In hominum perniciem, aliàs diſcordes, concorditer conſpirant, in omnem occaſionem intentiſſimi, vt odium ſuum inſaturabile exſaturent, miſeriamque 1. Pet. 5. 8. ſuppliciorum ſocietate conſolentur: tartarei. 2. Pet. 2. 4 ἐπιχθόνιοι ſiue terreſtres, aquatici, aërij, quorum maximus eſt numerus, vnde eſt illud Apoſtoli Epheſ. 6. 12. *Spiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, id eſt, nequam ſpiritus in locis aëriis, vt ipſe ſe interpretatur cap. 2. 2. *Secundùm Principem poteſtatis aëris huius.* Vbi S. Hieronymus, *Communis omnium Doctorum eſt opinio, quòd aër iſte plenus ſit contrarijs fortitudinibus*: quod & Ethnici, à magia fortè non alieni, cognouiſſe videntur, vt Pythagoras, *eſſe plenum aëra animis, eaſq; & dæmonas & Heroas exiſtimari.* Laërt. in eius vita. Ceterùm bonorum Angelorum multo eſt maior multi-
7 tudo, vt cùm Eliſæo dicere poſſimus, *Plures nobiſcum ſunt quàm cum illis.* 4. Reg. 6. 16. Deus enim *qui diues eſt in miſericordia*, Epheſ. 2. 4. *non patitur homines tentari ſupra id quod poſſunt*, 1. Cor. 10. 13. ſed interiùs exteriuſque cuſtodit, diſpoſitis Angelorum excubiis, aliiſque adminiculis adhibitis, *vt innoteſcat Principibus & Poteſtatibus in cæleſtibus, per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei, ſecundùm præfinitionem ſeculorum quam fecit in Christo Ieſu Domino noſtro.* Epheſ. 3. 10.

Nullus eſt medicus aut pharmacopœus, qui tam accuratè elleborum aut ſtibium certo examine appendit, & expendit,

 quàm

quàm Deus tentationes quas homini euenire permittit : quare omnes qui legem diuinam tranſgrediuntur, ſunt inexcuſabiles, quum in momento quo peccant, non defuerit gratia ſufficiens ad illud euitandum. Terminus igitur *à quo* recedere & liberari debet homo iuſtificandus eſt 8

Primò, Peccatum, ſiue originale, ſiue actuale mortale, ſiue vtrumque.

Secundò, Æterni ſupplicij & damnationis reatus.

Tertiò, Impotentia quidquam operandi quod faciat ad ſalutem, vel promerendi vitam æternam.

Quartò, Captiuitas ſub Principe tenebrarum.

NOTAE.

Plutarch. in eius vita Cic. 4. Tuſcul. n. 19. Valer. Max. lib. 6. cap. 9.

1. E*Go non ſum ego.*] Tales metamorphoſes etiam in Ethnicis aliquo modo cernere licet, qui ex occaſione in alios viros mutati ſunt. Themiſtocles adoleſcens perditus, magna Athenis flagrauit infamia: ſed cùm Miltiadis apud Marathonem vbique celebraretur victoria, *noctu ambulabat in publico, quòd ſomnum capere non poſſet : quærentibuſq, reſpondebat, Miltiadis trophæis ſe è ſomno ſuſcitari :* factus poſteà princeps Græciæ clariſſimus. Polemo vnguentatus, coronatus, ebrius, Xenocratis ſcholam inſolenter ingreſſus eſt : quem cùm de ſobrietate dicentem audiuiſſet, grauiter commotus & alius factus,

Horat. lib. 2. Ser. Satyr. 3.

Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.

Cicer. 5. Tuſcul. q. 31.

Ita autem illo Doctore in philoſophia profecit, vt cathedrę ipſius ſucceſſor fuerit : ita virtutis rigidus ſatelles, vt illam diceret *cum beata vita vel in Phalaridis taurum deſcendere* : magno argumento quid poſſit humana natura, ſi igniculos cælitus datos non opprimat, ſed exſuſcitet potiùs & inflammet.

lib. 5. Phyſic. tex. 7.

2. *Terminus à quo fuit non-iuſtitia.*] Terminum poſitiuum vocat Ariſtoteles τὸ ὑποκείμενον ſiue ſubiectum, negatiuum vocat non-ſubiectum : vnde tres facit mutationis ſpecies.

Primò, Ex non ſubiecto in ſubiectum, vt cùm ex non-homine fit homo, ex non-albo fit albus : & hæc conuenit Angelis & Adamo, qui naturæ prioritate fuerunt non-iuſti.

Secundò, Ex ſubiecto in non-ſubiectum, vt cum ex homine fit non-homo, ex albo non-albus.

Tertiò, Ex ſub-iecto in ſubiectum, vt cum ex nigro fit albus, ex impio iuſtus in Eccleſia Catholica. Quartam ſpeciem, ex non-ſubiecto in non ſubiectum Ariſtoteles non attigit, ſed eam Caluino ſpeciendam reliquit, vt ſuos ex non-iuſtis faceret non-iuſtos, quod ipſe ingenuè vbique fatetur. 3.14.9.&c.

3. *Sine vlla ipſius phyſica mutatione.*] Quando homo homini remittit peccatum, v.g. Dauid Abſaloni fratricidium. 2. Reg. 14.24.33, nihil illi phyſicum imprimit quod formaliter expellat peccati maculam, ſed omnia moraliter fieri intelliguntur : cur non poſſit Deus per abſolutam potentiam ſine gratiæ infuſione peccati maculam abſtergere ? & quamuis conueniens ſit vt peccator mentem immutet, pœnitendo, dolendo, petendo veniam : non tamen impoſſibile videtur, vt dormiens aut aliud

Suar. to. 4. in 3. p. d. 9. ſ. 4. n. 1.

cogitans, à macula habituali liberetur. Dico, habituali ; nam vt actu peccanti peccatum remittatur, manifeſtam implicat contradictionem : eſſet enim peccator quia peccat, non eſſet peccator quia remittitur. Hanc tamen contradictionem pro reformata ſua Dialectica Caluinus admittit : nam cùm

3. 14. 10. c. & §. 12. b.

totam ſuam ſuorumque iuſtitiam aſſidua peccatorum remiſſione frequenter definiat, ſequitur Caluiniſtę actu peccanti remitti peccatum, quia (vt dicitur 3. 4. 28.) *nulla eſt ipſi condemnatio, quia non imputatur, quia venia deletur.* Quare ſi quis ex iſto grege, in actu ſcortationis aut adulterij expiret

Val. Maxim. l. 9. cap. 12. Sueton. in Claudio c. 29.

(quod quibuſdam eueniſſe tradunt veteres Hiſtorici) peccatum per non-imputationem erit nullum, nec tali magis excidere poterit regnum cœlorum, quàm ipſi Chriſto. 4. 17. 2. a. Priuilegium eſt : nihil quęras ampliùs.

4. *Reatus ſecundùm vſum Eccleſiæ.*] Quum verba ſint rerum notæ, non ipſorum originatio tantùm, ſed etiam vſus diligenter attendendus eſt, ne vel grauiſſimas quæſtiones obſcuritatibus inuoluamus, vel à Sophiſtis & Hæreticis circumueniamur. Sic circa Arianos, nomen οὐσίας, ὑποστάσεως, προσώπου, eſſentiæ, ſubſtantię, perſonæ, &c. difficultatem ingeſſit, vt conſtat ex S. Hieronymo : circa Pelagium, nomen Naturæ & Gratię, vt ex D. Auguſtino conſtat : circa noſtros Nouatores nomen Latriæ & Duliæ, in quo Caluinus, nihil S. Auguſtinum reueritus, ſuauiter ludit 1. 11. 11. & 1. 12. & 2. Sic, Reatus vocabulum exponendum eſt, & diſtinguendum, tum vt peccati vis & effectus clariùs innoteſcat, tum ne vſus diuerſitate non obſeruata, in æquiuocatione hæreamus. Rei apud Latinos vocantur, omnes

Lib. 2. de Oratore n. 98.

quorum de re agitur. Reos appello, inquit Cicero, non eos modò qui arguuntur, ſed omnes quorum de re diſceptatur : maximè tamen in iudicio, in contractibus, in promiſſionibus; vnde ſunt illa apud

Iuriſ-

Digitized by Google

Iuriſconſultos, Reus ſtipulandi, Reus promittendi, Reus ſatiſdandi, &c. & apud alios, Voti reus, id eſt, qui voti compos, ad id præſtandum tenetur quod promiſit. AEneid. lib. 5

——— *Candentem in littore taurum*
Conſtituam ante aras, voti reus.

Rei igitur dicuntur

Primò, crimini & culpæ obnoxij, vt apud Ciceron. pro Flacco, Auaritiæ reus: apud Plautum, Facti reus.

Secundò, & vſitatiſſimè, qui apud Iudicem de aliquo crimine accuſantur. Reum fieri (inquit Aſconius) eſt apud Prætorem legibus interrogari.

Tertiò, Qui ſupplicio legibus conſtituto digni iudicantur. Quintilian. lib. 4. cap. 2. Sacrilegij reus eſt, id eſt, dignus pœna Sacrilegis impoſita.

Quartò, Qui ad aliquid præſtandum, vel pœnam aliquam ſubeundam, obſtricti tenentur: vt cùm quis dicitur reus voti, reus mortis, reus mulctę ſoluendæ, &c. Hinc deductum eſt nomen Reatus, profanis Scriptoribus vſurpatum pro ſtatu & conditione reorum: quod primum apud Iuſtinum Hiſtoricum inuenio, ducentis annis Cicerone poſteriorem. *Breui poſt tempore* (inquit lib. 4.) *reuocato ad reatum Alcibiade, duo prælia pedeſtria ſecunda Nicias & Lamachus faciunt*. Id eſt, Athenas reuocato, vt tanquam reus cauſam diceret. Hinc Vlpianus l. vlt. D. Ad legem Iuliam maieſtatis, *Is qui in reatu decedit, integri ſtatus decedit*: quod inuſitato mortis genere C. Licinius Macer comprobauit. Hinc iuniores Iuriſconſulti. *Reatus omnem honorem excludit*, ad l. 2. D. De his qui notantur infam. & beneficium, ad l. 6. §. Hoc edictum. D. Si quis omiſſâ cauſa teſtamenti, &c. Inter Scriptores Eccleſiaſticos qui primus hoc vocabulum vſurpaſſe legitur, videtur eſſe Hilarius Diaconus Romanus, ſuſpectæ fidei ſcriptor, & ſchiſmatis Luciferiani propagator, S. Ambroſio paulo anterior, auctor (vt valdè probabiliter putatur) Commentariorum in omnes D. Pauli epiſtolas, S. Ambroſio falsò inſcriptorum, item Quæſtionum ex veteri & nouo teſtamento, quæ in Appendicem 4. tomi Operum D. Auguſtini reiectę ſunt. Is in 1. *Cor.* 11. 10. *Mulier*, inquit, *quaſi ante iudicem, ſic ante epiſcopum, quia vicarius Domini eſt, propter reatus originem ſubiecta debet videri*. Vbi per *reatum* culpam ipſam intelligere videtur: ſicut & S. Hieronymus Exod. 32. 35 *Percuſsit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron*. An & ſic S. Auguſtinum interpretabimur, quum originale peccatum in reatu conſtituit? quum dicit peccata, donec remittantur, præterito actu, manere reatu? contrà verò concupiſcentiam in renatis manere actu, tranſire reatu? Sic opinor. Eſt enim reatus culpę, qui formaliter hominem peccatorem conſtituit: & eſt reatus pœnæ, qui ex priore reatu, tanquam effectus ex cauſâ reſultat, quem Theologi Scholaſtici intelligunt quum de Reatu diſputant, vt D. Thomas 1. 2. q. 87. a. 1. & ſic accipere videtur S. Hieronym. Deut. 21. 8. Et auferetur ab eis reatus ſanguinis. Quòd autem S. Auguſtinus reatum culpæ intellexerit patet

Valer. Maxim. lib. 9. cap. 12. n. 7.

Aliter Vaſquez in 1. 2. d. 132. cap. 3.

D. Aug. lib. 6. contra Iulian. c. 8.

Primò, quia ſic loquitur lib. 1. de Nuptijs & concupiſc. cap. 26. *Hoc eſt enim non habere peccatum, reum non eſſe peccati.* (non dicit, reum non eſſe pœnæ.) *Nam ſi quiſquam, verbi gratia, fecerit adulterium, etiamſi nunquam deinceps faciat, reus eſt adulterij, donec reatus ipſius indulgentiâ remittatur. Habet ergo peccatum*, &c. Et infra, *Sed quomodo manent ſi præterita ſunt, niſi quia præterierunt actu, manent reatu?* Sic lib. 6. contra Iulian. cap. 8. ad eundem fere modum loquitur.

Secundò, quia alioquin deſtrueret peccatum originale, quod ſummis viribus vbique aſſtruere conatur: nam reatus pœnæ non eſt peccatum.

Tertiò, Quia ex parte cum Pelagio ſentiret, qui aliquẽ peccati effectum in paruulis agnouiſſe videtur.

Quartò, Quia hoc eſſet incidere in opinionem quam Scotus poſteà docuit, in quartum d. 14. q. 1. §. Dico ergo. poſt actum peccati præteritum, nihil in peccatore remanere, niſi deputationem ad ſupplicium. At hęc opinio nullo modo ſine aliqua nota defendi iam poſſe videtur: nam damnata eſt à duobus Pontificibus Doctoris cuiuſdam propoſitio 54. *In peccato duo ſunt, actus & reatus: tranſeunte autem actu nihil manet niſi reatus ſiue obligatio ad pœnam.*

Vaſquez in 1. 2. d. 132. n. 7. & d. 139. c. 1.

Maneat ergo D. Auguſtinum *reatus* nomine, culpam ipſam habitualem intelligere, Latinis Scriptoribus non refragantibus, vt modò vidimus: quæ quia moraliter tantùm manet, & non phyſicè, collocatur ab ipſo in *occultis Dei legibus, quæ conſcriptæ ſunt quodammodò in mentibus angelorum*. lib. 6. contra Iulian. cap. 8. alias 19. Atque hæc obſeruatio contra Lutheri & Caluini hæreſim nos muniet, qui volunt peccatum originale manere actu, tranſire reatu; quia nimirum non imputetur, quamuis in homine ſit & viuat: ad quod firmandum, D. Auguſtini verba corrumpunt, qui ſępe dicit, concupiſcentiam manere actu, tranſire reatu. At idem concupiſcentiam peccatum non eſſe (quaſi Lutherum & Caluinum refutaret) ex profeſſo docet lib. 1. Retractat. cap. 15. & lib. 1. de Nuptijs & concupiſc. cap. 23. & alibi, ſicut videre licet apud Bellar. lib. 5. de Amiſſione gratiæ. cap. 8.

3. 3. 11. Ruard. art. 2. Louanien. pag. 71.

5. *Nullum obiectum extra Deum clarè viſum*) Hanc communem Scholaſticorum ſententiam de liberi arbitrij firmitate aduerſus quaſcumque tentationes, etiam grauiſſimas, diu antè docuit S. Anſelmus, magnus D. Auguſtini ſectator: nam Dialogo de lib. arbitr. cap. 9. *Cernis itaque*, inquit, *nihil liberius rectâ voluntate, cui nulla vis aliena poteſt ſuam auferre rectitudinem. Nempe ſi dicimus: quia cùm vult mentiri ne perdat vitam aut ſalutem, cogitur deſerere timore mortis aut tormenti veritatem, non eſt verum, Non enim cogitur magis velle vitam quàm veritatem: ſed quoniam vi aliena prohibetur vtrumque ſeruare ſimul, ipſa eligit quod mauult: ſponte vtique & non inuita, quamuis in neceſſitate vtramlibet deſerendi poſita ſit, non ſponte ſed inuita. Non enim minùs fortis eſt ad volendum veritatem, quàm ad volendum ſalutem: ſed fortiùs vult ſalutem. Nam ſi præſentem videret gloriam æternam, quam ſtatim poſt ſeruatam veritatem aſſequeretur; & inferni tormenta, quibus poſt mendacium ſine mora deputaretur, proculdubio mox virium ſufficientiam ad ſeruandam veritatem habere cerneretur*. Eandem doctrinam tradit. lib. de Concordia gratiæ & lib. arb. cap. 1. vbi dicti dialogi mentionem

faciens, *In quo*, inquit, *etiam oſtenſum eſt, quomodo naturaliter & inſeparabiliter ſit in homine hæc libertas, quamuis non ea ſemper vtatur: & quòd ſit ita fortis, vt nulla res homini fortitudinem prædictam, id eſt, iuſtitiam quam habet, valeat quamdiu hac libertate voluerit vti, auferre.* Vbi nota, D. Anſelmum non loqui de iuſtitia diuinitus infuſa, vel auxilio ſpeciali, quia hæc naturaliter & inſeparabiliter nobis non inſunt, vt perſpicuum eſt. In altero extremo ſunt Gregorius Ariminenſis, Capreolus, Roffenſis, nullam tentationem (quę verè tentatio ſit) naturæ viribus poſſe ſuperari: quibus accedunt Bellar. lib. 5. de gratia & lib. arb. cap. 7. Valentia in 1. 2. d. 8. q. 1. p. 3. Vaſquez in 1. 2. d. 189. cap. 8. & diſp. 190. cap. 12. & 18. Vide Molinam in Concordia ad q. 14. d. 14. & 19.

6. *Abrenuntiatio, exorciſmus, exſufflatio.*) Has ceremonias, quantum poteſt exſufflat Caluinus 4. 15. 19. *Additus poſtea cereus cum chriſmate: exſufflatio verò ianuam ad Baptiſmum aperire viſa eſt. Etſi autem me non latet quàm vetuſta ſit aduentitia huius farraginis origo, reſpuere tamen mihi & pijs omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* Satis audacter Caluine, & procaciter: prodromum tuum Iulianum ſuperaſti, in quem ſic D. Auguſtinus lib. 6. cap. 2. aliàs 5. *Verum tamen eſt quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam: quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum & à principe mortis erueret. Quod in libro meo, cui velut reſpondes, à me poſitum eſt: ſed id tu commemorare timuiſti tanquam ipſe ab orbe toto* exſufflandus eſſes, *ſi huic exſufflationi qua princeps mundi*, & à paruulis eijcitur foras, *contradicere voluiſſes.* Audis Caluine? Hic eſt cui vni ex tota antiquitate aliquid deferre videris: ſed in hac materia impium Vlpianum, Chriſtianorum hoſtem infenſiſſimum, audire maluiſti, qui lib. 8. de omnib. tribunalib. *Non tamen ſi incantauit, ſi imprecatus eſt, ſi (vt vulgari verbo* impoſtorum *vtar) exorcizauit* l. 1. D. De varijs & extraord. cognitionib. §. Medicos.

Lactantius lib. 5. diuinæ inſtitut. c. 11. & 12.

7. *Angelorum longè maior eſt multitudo*) Communior conceptus eſt, duas Angelorum tertias in officio perſtitiſſe, ex illo Apoc. 12. 4. *Et cauda eius* (draconis) *trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram.* At ſi alia quę de Angelis communiter feruntur, admittamus, ſequetur ex mille angelorum millibus vix vnum cecidiſſe, vnique dæmoni Angelorum millionem poſſe opponi. At hoc paradoxon eſt, inquies. Fateor: ſed à diſſenſu tantiſper te ſuſtine, dum hoc luce meridiana clarius effecero. Quatuor numeri nobis ſunt examinandi.

Primò, angelorum.

Secundò, hominum damnatorum.

Tertiò, hominum beatorum.

Quartò, Dæmonum: & iuxta notiſſimas Arithmeticæ leges, inter ſe conferendi. Vbi ſtatim tria dicenda ſe offerunt.

Primum, Angelorum numerus omnium hominum numerum, *Quot ſunt, quotquot erunt, & quotquot in ante fuerunt* incomparabiliter quodammodò ſuperat & excedit.

Secundum, Hominum damnatorum numerus quaſi incomparabiliter beatorum numero maior eſt.

Suar. lib. 1. de Angelis, cap. 11. n. 9.

Tertium, Non ſunt plures dæmones, quàm homines beati. Hinc euidenter conficitur, dęmonum multitudinem bis quaſi incomparabiliter ab angelis ſuperari.

§. 1.

Primum dictum multis firmamentis ſtabilitur.

Primo, auctoritate S. Dionyſij Areopagitę, qui cap. 14. de Cœleſti Hierar. dicit angelorum διατάξεις eſſe nobis ἀναριθμήτους. *Multi enim ſunt*, inquit *beati cæleſtium mentium exercitus, qui infirmum & contractum numerorum apud nos materialium modum ſuperant*, &c.

Secundò, Ex Scriptura. Dan. 7. 10. *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.* Græcè ſonat iucundiùs & efficaciùs. χίλιαι χιλιάδες, καὶ μύριαι μυριάδες. Apoc. 5. 11. *Erat numerus eorum millia millium.* Quibus numeris inquit S. Dionyſius vbi ſuprà) *maximos numeros apud nos vſitatos, in ſe reflectunt & augent ſcripta diuina: vt declarent angelorum multitudinem à nobis non poſſe numerari.* Iob. 25. 3. *Nunquid eſt numerus militum eius?* in quem locum S. Gregorius lib. 17. Moral. *Numerus ſupernorum ciuium infinitus eſt, & definitus exprimitur* (nempe Dan. 7. 10.) *vt qui Deo eſt numerabilis, eſſe hominibus innumerabilis demonſtretur.* Vide & D. Anſelm. in Apoc. 5. 11.

Tertio ratione S. Thomæ 1. p. q. 50. a. 3. *Cùm perfectio Vniuerſi ſit illud, quod præcipuè Deus intendit in creatione rerum, quanto aliqua ſunt magis perfecta tanto in maiori exceſſu ſunt creata à Deo. Sicut autem in corporibus attenditur exceſſus ſecundùm magnitudinē, ita in rebus incorporeis poteſt attendi exceſſus ſecundùm multitudinem. Videmus autem quòd corpora incorruptibilia quæ ſunt perfectiora inter corpora, excedunt quaſi incomparabiliter ſecundùm magnitudinem corpora corruptibilia: nam tota ſphæra actiuorum & paſſiuorum eſt aliquid modicum reſpectu corporum cæleſtium. Vnde rationabile eſt, quòd ſubſtantiæ immateriales excedant ſecundùm multitudinem ſubſtantias materiales quaſi incomparabiliter.* Hanc rationem impugnat Durandus in 2. d. 3. q. 4.

Quartò, ex quinque principijs ſatis vulgatis.

Primò, Omnibus hominibus, etiam infidelibus, eſſe deputatum angelum cuſtodē. Ita D. Thom. 1. p. q. 113. a. 4. Excipe Chriſtum, Dominum Angelorum, cui nemo niſi Diabolus Matth. 4. 6. & Caluinus 1. 14. 6. angelum cuſtodem aſſignauit.

Secundò, Singulos cuſtodire ſingulos. 1. p. q. 113. a. 2. ex S. Hieronymo: aliorum tamen prouidētia non excluſa, ne Caluinus 1. 14. 7. obganniat.

Tertiò, eum qui ſemel Cuſtodis officio defunctus eſt, in poſterum liberari: quod S. Iuſtinus Martyr in libro quęſtion. à Gentibus propoſitarum, q. 30. tradit, dicens *Cuſtodum numerum ſemper augeri*, diminui numquam.

Quartò, Angelos cuſtodes, qui ſingulis ordinaria lege deputantur, eſſe ex infimo ordine. 1. p. q. 113. a. 3.

Quinto,

Quinto, Angelorum ordines quo ſuperiores, eo eſſe numeroſiores: quemadmodùm orbes cæleſtes ſuperiores magnitudine longè ſuperant inferiores. Quantum itaque primum mobile Lunæ globum *magnitudine*, tantum ſupremus Seraphinorum chorus infimum Angelorum ordinem *numero* excedit.

§. 2.

Secundum dictum declaratur: quia cum toto genere humano bene agetur, ſi ex centum millibus vnus regnum cæleſte conſequatur. Hic exclamabis, *Hoc* παραδοξότατον *eſt, & quis Theologorum ſic loquitur?* Fateor ijs eſſe valdè paradoxon, qui rem hanc ſuperficie tenus inſpiciunt: at qui penetrant, iuſtoque examine totum hoc negotium trutinant, nihil poſſe dici probabilius vltro fatebuntur. Antequam tamen hoc Geometricè & Arithmeticè deducam, illis intereà qui nimiùm reclamabunt, os velut pila iniecta obturandũ eſt, auctoritate videlicet B. Nili, ſanctitate alijsque chariſmatibus clariſſimi, circa annum Domini 970.

De quo Anno Domini 976. ſic Baronius ex eius Vita: *Et cùm oraſſet, aperit quem præ manu habebat librum, & fortè fortuna inuenit reuelationem factam S. Symeoni in admirabili monte. Cùm igitur illi appropinquaſſent* (viri litteratiſſimi & doctiſſimi, principes ciuitatis, multi ſacerdotum & populi magna pars) *& poſt ſalutationem ſediſſent, beatus Nilus tradit librum Domeſtico, vt legeret vbi erat ſignum. Ille verò aperiens os ſuum, cœpit valdè diligenter & attentè legere. Cùm verò veniſſet ad locum illum, vbi dicit quòd ex decem millibus vix reperitur vna anima* his temporibus *quæ ad manum ſanctorum Angelorum perueniat: cœperunt omnes quaſi vno ore dicere:* Abſit, hoc non eſt verum: hæreticus eſt qui hoc dicit. Nos igitur fruſtra baptizati ſumus, & Crucem adoramus, & communicamus, & Chriſtiani dicimur? *Hæc & his ſimilia cùm omnes obijcerent; cùm videret Beatus Nilus quòd Metropolita & domeſticus nihil illis dicunt, humaniter ipſe reſpondet & dicit:* Si verò demonſtrauero vobis, *magnum Baſilium, & Chryſoſtomum, & Ephrem beatiſſimum, & Theodorum Studitam, ſed & Apoſtolum ipſum, necnon ſanctum Euangelium eadem ſentientes, & dicentes: quid patiemini vos, qui inconſultè aperientes ora loquimini, & Spiritui ſancto aduerſamini, & ſanctorum Patrum metuenda verba Hæreticis tribuitis propter vitæ veſtræ iniquitatem?* Dico autem vobis fratres, &c. *quòd niſi virtute præditi fueritis, & magna etiam virtute præditi nullus vos liberabit à pœnis inferni.* Hæc B. Nilus: cuius ſaluberrima increpatio animos mihi addit, vt meam demonſtrationem in medium proferam, quam omnibus probis me probaturũ omnino cõfido. Itaque primò, Ponamus tria. Primum, omnes homines naſci in peccato originali. Secundum, nullum hominẽ adultum, extra gratiã ſanctificantem conſtitutũ, diu poſſe viuere ſine nouo peccato mortali. Tertium, Neminem adultum ab vllo peccato poſſe liberari niſi præeunte debita diſpoſitione. Hæc autem diſpoſitio requirit fidem ſupernaturalem & contritionem, id eſt, pœnitentiam ex amore Dei ſuper omnia: aut ſaltem attritionem (pœnitentiam ex metu gehennæ, aut ſpe gloriæ cæleſtis) cum Sacramento iuſtificante, qualia nulla ante Chriſtum fuerunt, niſi fortè paruulorum Circumciſio, de quibus hîc non agimus, cùm conſtet eorum longè maximam partem & hodie perire, & olim magis perijſſe.

Molina in q. 23. d. 2. concluſ. 4. & in Concor. ad q. 14. d. 14. m. 5.

Secundò, Sumamus globum Geometricum totius orbis terrarum, eumque in climata & gradus, in regna & prouincias diuidamus: ſemoto Philoſophorũ errore, qui ex quinque Orbis regionibus duas tantum habitabiles putauerunt, quorum ſententiam ſic extulit Ouidius lib. 1. Metamorph.

Totidemq; (quinque) *plagæ tellure premuntur:*
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit,
Temperiemq; dedit miſta cum frigore flamma.

Idem habet Virgilius lib. 1. Georgic. Cicero in Sõnio Scipionis n. 6.

Falleris cum tuis Philoſophis Ouidi, nam vt eſt apud Prophetam, *Hæc dicit Dominus creans cælos, ipſe Deus formans terram & faciens eam, ipſe plaſtes eius: non in vanum creauit eam, vt habitaretur formauit eam.* Totus itaque terrarum orbis non habitabilis modò eſt, verumetiam omni ferè tempore habitatus, tantaque hominum multitudine quanta nunc eſt, ſemper repletus, ſi vnum aut alterum ſeculum demas, quod mundi initio & poſt diluuium, ad hominum multiplicationem neceſſarium fuit. Ante Chriſti aduentum fluxerunt quatuor annorum millia: luſtremus quid toto illo tempore factum ſit in vaſtis Aſiæ cãpis, in calentibus Africæ arenis, in ſinuoſis Europę anfractibus, in toto Antipodum tractu: quęramus illam de qua diximus, neceſſariam diſpoſitionem, ſine qua nemini iuſtitia aut ſalus vnquam obtigit: inueniemus eſſe veriſſimum quod dixit Apoſtolus Act. 14. 15. *Qui in præteritis generationibus dimiſit* omnes *gẽtes ingredi vias ſuas.* Et quod de Iudæis Deus ipſe Pſal. 80. 13. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus ſuis.* Itaque pauciſſimi, & reſpectiuè quaſi nulli fuerunt, qui ſalutem ſuam operati ſunt. Quomodò autem hoc conſiſtat cum eo quod *Deus velit* omnes *homines ſaluos fieri*, fusè dictum eſt in digreſſione de Prædeſtinatione. Hęc de tempore ante Chriſti aduentum; à quo ad nos vſque fluxerunt anni mille ſexcenti, & quod excurrit: quo quidem toto tempore fides in Chriſtum mirificè fuit dilatata, & in omnes orbis veteris partes quaſi ſeminata, vt meritò Catholica dici poſſit. Sed totus nouus orbis, noſtro orbe non minor, vſque ad annum 1490. incognitus fuiſſe videtur. Secundò, Veteris orbis pars media, nunquam vno & eodem tempore Chriſtum eſt profeſſa, vt patet in vaſtiſſimis Aſiæ prouincijs, in partibus Africæ, in Moſchouia, Tartaria, Cimbrica Cherſoneſo, &c. Tertiò, Inter eos qui Chriſti nomine vel gloriantur, vel abutuntur, quot ſunt Iudæi, quot Mauri, quot ſchiſmatici, quot hæretici, quot Libertini, quot politici, quot athei? Inter Catholicos, quot ſunt omnium rerum cæleſtium ignari? quot, qui fidem humanam tantùm habere videntur? quot qui in malo ſtatu degunt? Vbi ergo ſupernaturalem noſtram diſpoſitionem, nempe diuinam fidem & caritatem, inueniemus? difficultatem norunt qui in animarũ auxilio & directione verſantur: vt mihi quidem veriſimile ſit, ex ijs qui fidem ſupernaturalẽ habent, & Sacramentis Eccleſię muniti ex hac vita decedunt, mediam partem eſſe ſaluandam, iuxta parabolam decẽ virginũ. Omnes enim propter fidei puritatem ſunt virgines, & propter vſum Sacramentorũ habẽt lãpades, ſed quia caritatis oleo defectæ ſunt, à regno cęlorum excluduntur: quod ij ſaltẽ negare non poterunt, qui in mortis articulo actum dilectionis Dei ſuper omnia tanquam per ſe neceſſarium requirunt.

Iſa. 45. 18.

P. Leſsius lib. 13. de Perfect. diui. n. 87.

1. Tim. 2. 4.

Matth. 25.

Tertiò,

Tertiò, idoneis adminiculis & firmamentis hæc omnia fulciamus.

Primò, Ex veteris teſtamenti figura clariſſima, quæ ex ſexcentis armatorum millibus duos tantùm in terram promiſſionis admiſit. Num. 26. 63 *Hic eſt numerus filiorum Iſraël, qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſacerdote in campeſtribus Moab ſupra Iordanem contra Iericho: inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati* Nu. 14. 23. & 24. *ſunt a Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine: nulluſq; remanſit ex iis, niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.*

Secundò, ex dictis ipſius Chriſti Domini, qui ſaluandorum paucitatem, indicat, admiratur, conqueritur. Indicat Luc. 13. 23. *Ait autē illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſaluantur? Ipſe autem dixit ad illos: Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare & nō poterunt.* Admiratur Mat. 7. 14. *Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitā: & pauci ſunt qui inueniunt eam!* Conqueritur Iſa. 49. 4. *Et ego dixi: In vacuum laboraui, ſine cauſa & vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergò iudicium meum cū Domino, & opus meū cū Deo meo.* Quod de Iſraelitarū paucitate dictū, ad Gentes non incōmodè transferri poteſt.

1. Pet. 4. 18. Tertiò, ex Salomone Prou. 11. 31. *Si iuſtus in terra recipit, quanto magis impius & peccator?* Quod S. Petrus iuxta 70. Interpr. ſic extulit, *Si iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi parebunt?* Cur iuſtus vix ſaluabitur? niſi quia in humana natura tam corrupta, difficile eſt debitam diſpoſitionem inuenire quę P. Leſſius lib. 12. de Perfectio diuin. n. 88. regulæ diuinæ reſpondeat, talem fidem, talem caritatem, talem pœnitentiam, &c. Quòd niſi Chriſti Sacramenta peccatoribus ſuccurrerent, longe pauciores ad ſalutem peruenirent.

Quartò, ex S. Symeonis reuelatione, quam B. Nilus tanquā valdè ſalubrem, & Scripturis ac Patribus conſentaneam approbauit. Nam ſi illorū tempore quo fides Catholica latiſſimè diffundebatur, ex decem millibus vix vnus Angelorum conſortium aſſequebatur; quis non videt centum millium proportionem claudicare, ſi tempora temporibus exactè conferantur? ſi tam diuturna generis humani ſterilitas huic fecunditati opponatur? ſi temporis extremi conditio conſideretur? de qua Dominus Luc. 18. 8. *Verumtamen filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra?*

§. 3.

Tertium dictum lucem & firmamentum accipiet ex vulgata quæſtione de ſcopo creationis, An ſi angelus non peccaſſet, homo nihilominùs creatus fuiſſet? Nam

Primò, communis fidelium conceptus eſt, non occaſione ſolùm peccati angelorum, hominem eſſe Epheſ. 1. 10. conditum, ad ipſorū ruinas inſtaurandas: ſed etiam per ſe, tanquā aliquid maximè faciens ad pulchritudinem Vniuerſi. Vnde ſequitur non tantùm dæmones beatis hominibus non eſſe plures, ſed etiam longe pauciores. Secundò, SS. Patres ita ſentiunt. Aug. l. 22. de Ciu. Dei c. 1. *Deus de mortali progenie meritò iuſteq; damnata, tantum populum per gratiam ſuam colligit, vt inde ſuppleat & inſtauret partem quæ lapſa eſt angelorum: ac ſic illa dilecta & ſuperna ciuitas non fraudetur ſuorum numero ciuium, quinetiam fortaſſis & vberiore lætetur.* Idē habet in Enchiridio ad Laurent. c. 61. & 62. Idem V. Beda comment. in c. 1. ad Eph. & D. Anſel. l. 1. Cur Deus homo c. 18. *Vnde palam eſt*, inquit, *quia etiamſi angelus nullus periſſet, homines tamen in cæleſti ciuitate ſuum locum habuiſſent.* Tertiò. Ratio à priori ex Dei inſtituto ſumenda videtur, qui ex intellectualibus creaturis cæleſtem Ieruſalem in qua æternùm habitaret, condere voluit: ab excellentiſsima per potentiā ordinariam poſsibili, per varios gradus intermedios ad infimam deſcendendo, qua per nullam potentiam (vt quibuſdam videtur) vilior aut inferior fieri poſſet. Lucifer enim ſub varijs typis ita deſcribitur Iob. 41. Iſa. 14. Ezech. 28 vt ordinariæ potentiæ ſummū attigiſſe videa-
1. p. q. 55. a. 2. tur: anima autem noſtra idem eſt in intellectualibus, quod materia prima in corporalibus, de cuius infima vilitate multa diſp. D. Aug. l. 12. Confeſ. c. 3. & ſeq. Cùm enim intellectualis creaturæ vltima perfectio ſit intelligere, anima noſtra per ſenſus corporeos tum internos tum externos, ſcientiam ſuā paulatim venari debet, non ſine multorum errorum periculo: ac proinde corpori naturaliter corruptibili vnienda fuit (nempe nutribili, augmentabili, generabili, quemadmodùm pulchrè docet D. Thom. 1. p. q. 76. a. 5.) vt ſenſibilium miniſterio perfectionem ſuam aſſequeretur. Atq; hîc admirabilis Dei bonitas, benignitas & φιλανθρωπία clariſſimè eluceſcit, qui omnibus angelis, magnis illis Principibus & Dominationibus præteritis, viliſsimam noſtram naturam hypoſtaticè ſibi coniunxit, vt poſ-
Prou. 8. 31. ſet veriſsimè dicere, *Deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum:* vtq; quod naturę deerat, per gratiam suppleret, hominesq; ſic angelis intertexeret, vt ex vtriſque pulcherrima Reſpub. ordinatiſsimè conſtitueretur. Quæ res fortaſſe Lucifero rebellionis occaſionem præbuit, quum hominis eleuationem, depreſsionem ſuam interpretatur, cui vnio hypoſtatica propter eminentem naturę excellentiam concedenda potiùs videretur. Ex quibus omnibus ſatis apparet hominem per ſe, & non ex occaſione tantùm eſſe conditū: vnde vlteriùs ſequitur, plures fore homines beatos quàm ceciderint angeli; & quū reproborū numerus beatorum numerū centies millies excedat, hoſq; omnes beati angeli incomparabiliter ſuperent, vni dęmoni (quo tanquā ſatellite Lucifer gloriari poſſet) opponi poſſe millionem angelorū qui Deo honoris cauſa aſſiſtunt; vt ſic verū ſit quod eſt Pro. 14. 28. *In multitudine populi dignitas Regis: & in paucitate plebis ignominia Principis.* Sed hęc diſputata magis, quā aſſerta Lector intelligat: vt ea quę de angelor. numero cōmuniter ferūtur, ad ἁρμονίαν quandā adducātur, nec δὶς διὰ πασῶν inter ſe diſcordent.

8. *In momento quo peccant.*] Quamuis certum non ſit, in quouis temporis momento dari hominibus Ruardus art. 7. Louan. pag. 235. auxilium ſufficiens ad ſeriam pœnitentiam & conuerſionem concipiendam: illud tamen certiſsimū Vaſq. in 1. 2. diſp. 189 c. 15 eſſe debet, nunquam deeſſe ſufficiens auxilium ad peccatum quoduis euitandum. Nam ſi illud deeſſet, homo peccando non peccaret, quū iuxta D. Aug. regulā, *Nemo peccet in eo quod nullo modo caueri poteſt.* D. Auguſtin. lib. 1. Retractat. cap. 9. Deus igitur, intimè ſuis creaturis præſens & in exiſtens, tum per concurſum generalē, tum per auxiliū ſpeciale ita omnia moderatur, vt vnuſquiſque naturæ ſuæ conuenienter operari, & rationis iudicium ſequi valeat; quò fit vt neq; apud diuinum tribunal, neq; apud humanū, inueniat excuſationes in peccatis, ſed ſuo ipſius iudicio liquidè condemnetur. Rom. 2. 15. Vide Mol. in Conc. ad q. 14. a. 13. d. 19.

Digitized by Google

§. 7.

Terminus ad quem.

QVemadmodùm calefactionis terminus ad quem, eſt calor, & illuminationis eſt lumen, ita iuſtificationis terminus eſt iuſtitia, per quam formaliter ſicut calidi & lucidi, ita iuſti nominamur & ſumus. Eſt autem iuſtitia, rectitudo quędam ſeu conformitas cum ſua regula, in quacunque materia conſideretur: maximè tamen in moralibus, quia ex communi conceptione voluntatem reſpicere videtur: vnde & à S. Anſelmo definitur, *rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata.* & cum moralium regula ſit lex, fit vt iuſtitia ſit conformitas cum lege, proportione ſeruata: nam qui eas habet virtutes quibus legibus ciuilibus habitualiter eſt conformis, eſt iuſtus ciuiliter: qui legi naturali per ſuas virtutes reſpondet, eſt iuſtus naturaliter: qui legibus fidei, ſpei & caritatis commenſuratus eſt, vocatur iuſtus ſupernaturaliter: qui vni legi v. g. ſobrietatis reſpondet, eſt iuſtus in iſto genere, & ſecundùm quid.

Dial. de veritate. cap. 13

§. 1.

Hinc fit vt variæ iuſtitiæ conſiderari poſsint.

Prima, Ipſius Dei, quæ eſt diuinæ voluntatis conformitas cum legibus æternis, ſiue cum rationibus diuinæ ſapientiæ, ſecundùm noſtrum concipiendi modum in re fundatum. Hæc habet infinitam lucem & pulchritudinem, cuius intuitu omnis creata iuſtitia obtenebreſcit & euaneſcit, de qua Iob. 25. 4. *Nunquid iuſtificari poteſt homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius.* Verùm ad hanc normam non exigit iuſtitiam noſtram Deus, *quia non iuſtificabitur in conſpectu eius omnis viuens:* ſed quia *nouit figmentum noſtrum*, proponit nobis regulam facilem & ſuauem, quæ viribus noſtris accommodata ſit, legem videlicet fidei, caritatis & Sacramentorum, quæ per gratiam facilè ſeruari poteſt, non obſtante quauis tentatione. 1. Corinth. 10. 13.

Iurd. Artic. 1. pag. 17.

Pſal. 142. 2. Pſal. 102. 4. Matth. 11. 30. Gal. 5. 9.

Secunda, Chriſti quatenus homo eſt, quæ triplex ſtatui poteſt.

Prima, ipſius Verbi infinita iuſtitia, quæ per vnionem hypoſtaticam humanitati communicatur, de qua Suar. tom. 1. in 3. p. d. 18. l. 1. Vaſq. in 1. 2. d. 202. n. 14. & in 3. p. d. 4. n. 23. nam quamuis naturæ ſit extrinſeca, eſt tamen intrinſeca perſonæ.

Secunda, habitualis, quæ complectitur omnes virtutes infuſas & Spiritus ſancti chariſmata, de qua Iſa. 11. 2. D. Thom. 3. p. q. 7. & 8. hæc autem tanta fuit, vt ſecundùm potentiam ordinariam maior conferri non potuerit, nam Ioh. 3. 34. *non ad menſuram dat Deus ſpiritum.*

Tertia, actualis, quę totam redemptionis noſtræ œconomiam continet, & in ea obedientia conſiſtit quam Deo Patri Chriſtus exhibuit *vſque ad mortem, mortem autem crucis*: & hęc eſt quam Lutherus & Caluinus nobis imputari volunt, vt in nobis licet iniuſti, in Chriſto iuſti cenſeamur, & vt tales à ſummo iudice pronuntiemur 3. 19. 2. b.

Phil. 2. 8.

Tertia, Beatorum; quorum memoria, intellectus, voluntas & vires vniuerſæ ſecundùm vltimum potentię in Dei laudem feruntur, legique diuinæ habitualiter & actualiter ita conformes ſunt, vt nihil ad perfectam iuſtitiam deſideretur.

Quartò, Viatorum; vt angelorum & hominum, quibus ad patriam per

Digitized by Google

tatem admittere poteſt, vt videatur vna anima in duobus corporibus; ſecretorum participem facere, grauia negotia committere, &c.

Octauò, Hæc omnia per abſolutam potentiam ruſtico conferri 3 poſſent, in victu & veſtitu ruſticano permanenti: quemadmodùm contrà victus & veſtitus regius concedi poſſent alicui, qui nullum regium ius adeptus eſſet. Neutrum tamen decet, niſi fortè ad tempus & ex grauiſsima cauſa.

§. 3.

Sunt igitur de iuſtificatione variæ ſententiæ & opiniones, in quo terminus eius collocandus ſit à quo formaliter iuſti nominamur, & ſumus.

Prima, Eſſe Fidem, Spem & Caritatem, etiamſi peccata nondum 4 remiſſa ſint. Ita ſentire videtur Doctor, cuius propoſitio trigeſimaſecunda, damnata eſt à duobus Pontificibus: *Catechumenus iuſte, rectè & ſanctè viuit, & mandata Dei obſeruat ac legem implet per caritatem ante obtentam remiſsionem peccatorum, quæ in baptiſmi lauacro demum percipitur.* Et propoſitio decimaoctaua. *Opera Catechumenorum, vt fides & pœnitentia ante remiſsionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita: quam vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.* Similia habet propoſit. 30. 31. 64. 65. 66. Argumenta eius multa & grauia vide apud Bellarm. lib. 2. de Pœnit. cap. 13.

Secunda, Eſſe ſolam peccatorum remiſsionem, id eſt, non-imputationem ad pœnam. Ita Caluinus ex profeſſo. 3. 11. 11. *Iam verò mihi reſpondeat Oſiander, vbi dicit Paulus deſcribi à Dauide iuſtitiam ſine operibus in his verbis.* Beati quorum remiſsæ ſunt iniquitates: *ſitné plena hæc definitio an dimidia. Certè Prophetam non adducit teſtem, ac ſi doceret partem iuſtitiæ eſſe veniam peccatorum, vel ad hominem iuſtificandum concurrere: ſed totam iuſtitiam in gratuita remiſsione includit, beatum hominem pronuntians cuius tecta ſunt peccata, cui remiſit Deus iniquitates, & cui transgreſsiones non imputat: fœlicitatem eius inde æſtimat & cenſet, quia hoc modo iuſtus eſt non reipſa ſed imputatione.* Quòd autem non veram peccatorum remiſsionem Caluinus intelligat, ſed tantùm non-imputationem ad pœnam, manifeſtum eſt: quia etiam in Sanctis peccatum agnoſcit quamdiu hîc viuunt. 3. 3. 10. & in antidoto Concilij Tridentini ad Seſſ. 5. *Proinde manet vere peccatum in nobis, neque per baptiſmum ſtatim vno die extinguitur: ſed quia deletur reatus, imputatione nullum eſt.*

Tertia, eſſe Chriſti iuſtitiam nobis imputatam, quam fide apprehendimus. Ita ferè Lutherani, ex Màgiſtri ſui ſcriptis, qui tamen inconſtanter locutus eſt: & Caluinus, ſui immemor, hanc ſententiam aliquando inculcat, vt 3. 11. 23. vbi eam ex S. Ambroſio probare fruſtrà conatur.

Quarta, eſſe peccati remiſsionem cum infuſione fidei, ſpei & caritatis. Ita Scotus in 2. d. 27. Durand. Richard. Henricus, & ij omnes qui caritatis donum à gratia ſanctificante realiter non diſtinguunt. Fauet his D. Auguſtinus, quum totam iuſtitiam in caritate conſtituit, vt lib. de Natura & gratia cap. 42. *Si in Abel iuſto caritas Dei, qua vna verè iuſtus eſt quicunque iuſtus eſt, adhuc erat ex quo poſſet vel deberet augeri; quidquid minus erat, ex vitio erat.* Bellar. l. 1. de grat. & lib. arb. cap. 6.

Quinta, præter dicta in 4. ſententia, requiri donum quoddam habituale quod eſſentię animæ infunditur, tanquam principium omnium virtutum infuſarum & operationum ſupernaturalium. Ita D. Thom. 1. 2. q. 110. a. 3. & q. 113. a. 8. quem ferè eius diſcipuli ſequuntur.

Sexta, Ad prædicta accedere magnam iuſtorum dignitatem, quòd inſiti ſint in corpus Chriſti, eo nomine Deo Patri gratiores, quàm ſi extra Chriſtum, ex ſola Dei miſericordia iuſtificationis donum conſecuti fuiſſent. Ita Caietanus to. 3. opuſcul. tract. 11. c. 9. Hoſius in confeſsione Polon. c. 73. Ruard. art. 11. §. Secunda difficultas eſt. Lindanus, Horantius, Iacobus Paiua, &c.

Caluinus 3. 11. §. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Septima, Hanc dignitatem valdè augeri ex inhabitante Spiritu ſancto, atque adeò tota SS. Trinitate. Ioan. 14. 23. Vbi occurrit ſtatim Andreæ Oſiandri commentum, qui eſſentiali Dei iuſtitia formaliter nos iuſtificauit, quaſi reliqua omnia dona creata minùs idonea eſſent ad gratiam coram Deo inueniendam.

Octaua, Contritionem ſeu pœnitentiam ex amore Dei ſuper omnia, eius eſſe naturę vt formaliter expellat peccatum, nec cum eo conſiſtere poſſit, ſed ſuapte vi peccatorem iuſtificet, niſi peccatum inueniat deletum. Ita Vaſquez in 1. 2. d. 203. cap. 3. vbi plurimos citat. & in 3. p. q. 2. cap. 3.

Dico primò,

Iuſtificatio impij ſine vera peccatorum remiſſione intelligi non poteſt. Eſt contra tres primos errores, nam & Lutherus in iuſtificatis peccatum manere exiſtimat, vt patet in aſſert. art. 2. Prob. quia iuſtificatio eſt reconciliatio cum Deo. 2. Cor. 5. 20. ergo odij depoſitio, ergo remiſſio offenſæ, ergo deletio peccati. Quamdiu enim manet peccatum, manet capitalis inimicitia, quod noſter Proteus vltrò fatetur. 4. 15. 10. *Imò tota eorum natura, quoddam eſt peccati ſemen: ideò non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt.* Vnde ſic argumentor: Impoſſibile eſt Deum non odiſſe & abominari peccatorem: ſed omnes Caluiniſtæ ad extremum vſque ſpiritum manent peccatores: ergo fieri non poteſt quin vſque ad extremum ſpiritum, Deo ſint abominabiles & odioſi. Maior eſt Caluini. 4. 15. 10. minor eſt Caluini. 3. 3. 10. concluſio ſequitur in Barbara, vt ſi ſic argumenteris.

Omnes peccatores ſunt Deo odioſi & abominabiles:
Omnes Caluiniſtæ ad extremum vſque ſpiritum ſunt peccatores:
Ergo omnes Caluiniſtæ ad extremum vſque ſpiritum ſunt Deo odioſi & abominabiles.

Neque confugiat Proteus ad non imputationem: nam quomodò Deus naturam quæ ipſi non odioſa & abominabilis eſſe non poteſt, amabit. iuſtificabit, ſibi reconciliabit? *Scimus enim quòd iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem.* Rom. 2. 2. Nota tamen, ante peccatorum remiſſionem poſſe aliquem dici iuſtum partialiter & ſecundùm quid: nam vir ſobrius & caſtus quum eſt in malo ſtatu, conformis eſt legi ſobrietatis & caſtitatis; & bonus Rex ac ciuis, legibus politicis conformis & ſuo modo iuſtus eſt. Sed hæc non eſt iuſtitia quam hîc quærimus: nam & Ariſtides inter Ethnicos δίκαιος habitus & appellatus fuit, vt refert Plutarchus in eius Vita. D. Tho 1. 2. q. 100. a. 12.

Dico ſecundò,

Peccatorum remiſſio per nullam formam phyſicam, ſiue actualem, ſiue habitualem, fieri poteſt: ſed neceſſaria eſt & ſufficit actio moralis, nempe ignoſcentia ſeu condonatio offenſi. Probatur prior pars, quia formale peccati eſt aliquid morale, ergo per aliquid phyſicum formaliter expelli non poteſt, quum inter ea non ſit naturalis repugnantia. Probatur poſterior pars, quia in humanis reconciliationibus, ita fit, vt quum Dauid Abſalonem ſibi reconciliauit, 2 Reg. 14. 33. ergo & in diuinis, iuxta regulam D. Auguſt. Quamuis enim in peccatore aliqua pœnitentia requiratur, non tamen vt forma, ſed vt diſpoſitio: peccati enim remiſſio non pœnitentis actus eſt, ſed offenſi qui per condonationem ius ſuum remittit. Confirmatur — Lib. 1. ad Simplician. q. 2. poſt med.

Primò, Quia per nullam potentiam color per odorem formaliter expelli poteſt: ergo multo minùs forma moralis per phyſicam, quum inter has longè maior ſit diſtantia. Confirmatur

Secundò, Quia contritus in priori naturæ eſt adhuc peccator: ergo peccatum mortale in illo priori conſiſtit cum dilectione Dei ſuper omnia: ergo non eſt inter illa naturalis repugnantia: ergo poſſet Deus differre remiſſionem: alioquin quomodò contrito ſit gratuita peccatorum remiſſio? Confirmatur

Tertiò, Quia homicidij reus Regem diligere poteſt, & ab eo victu & cultu regio tractari (v. g. Ioannes Dux Burgundiæ à Carolo VI. Franciæ Rege) nec tamen propterea à reatu liberatur. — Suar. to. 3. in 3. p. diſp. 4. l. 8. concluſ. 3. Annales Franciæ.

Vnde

Digitized by Google

Vnde ſequitur

Primò, Deum poſſe peccatum remittere ſine vlla phyſicæ qualitatis infuſione, ſiue caritatis, ſiue gratiæ, &c.

Secundò poſſe abſolutè caritatem vel gratiam infundere ſine peccati remiſsione.

Tertiò, quum ad gratiæ infuſionem peccatum remittitur id non fieri vi infuſionis vel qualitatis infuſæ, ſed ſolius condonationis beneficio.

Quartò, poſſe aliquem Deum diligere ſuper omnia, & tamen manere in peccato. ſi rerum naturam ſpectes: vnde quod dicitur Prouerb. 8 17. *Ego diligentes me diligo*, ad exuberantem Dei caritatem magis referendum eſt, quàm ad rerum connexionem, vt patet in Dauide 5 & Semei. 2.Reg.19.19. & 3. Reg. 2. 8. Vnde Doctoris illius propoſitio 32. ſuprà poſita, de poſsibili vera eſt. de facto falſa, ac propterea damnata cum alijs ſimilibus.

Dico, Tertiò.

Impij iuſtificatio *non eſt ſola peccatorum remiſsio* (quamuis Dei voluntate eſſe poſſet) *ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum*. Ita Concil. Trident. Seſſ. 6.c.7. & ratio eſt, quia Deus peccata condonaſſe non contentus, voluit hominem in ſtatum ſupernaturalem euehere, atque adeò in filium adoptare, heredemque regni cæleſtis adſcribere, ad quod regnum per opera iuſtitiæ perueniret. Vnde neceſſe fuit ipſum intus renouari, excitari, corroborari, per infuſionem donorum, per auxilia ſpecialia, per ſingularem protectionem vt non habitualiter tantùm, ſed etiam actualiter legi ſe conformaret, quandocunque temporis articulus id poſtulaſſet. *Qui facit iuſtitiam*, inquit S. Ioannes, *iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt.* (1. Ioan. 3.7.)

Dico, Quartò.

Vt quis coram Deo iuſtus ſit, ſufficit peccatorum remiſsio cum infuſione fidei, ſpei & caritatis. Probatur, quia talis Deo ſic reconciliatus, habitualiter eſt legi conformis, & data occaſione in actum exire poteſt non obſtante quauis tentatione, quia auxilia ſpecialia non deſunt. Duæ enim ſunt potiſsimę regulæ, quibus Deus hominem vult conformari: vna eſt fidei, quæ intellectum noſtrum; altera eſt caritatis, quæ voluntatem noſtram rectificat. Gal 5. 6. Sub caritate autem & ſpes & reliquæ virtutes continentur, vt docet Apoſt. 1 Cor 13. 4.

Dico, Quintò.

Ad υἱοθεσίαν ſiue filiorum Dei adoptionem, non ſufficit peccatorum remiſsio cum infuſione virtutum. Probatur, quia ſi qua virtus eſſet quę dignitatem illam adferret, eſſet caritas, cui SS. Patres hanc vim ali-
6 quando attribuere videntur. Eſt enim hæc virtus diuiniſsima, cuius actum tam excellentem & difficilem putauit Magiſter Sententiar. (D. Thom. 2. 2. q. 23. a. 2.) vt ab habitu creato non poſſet elici, ſed per immediatum Spiritus ſancti concurſum, & quam S Ioannes tot encomiis celebrat & extollit. (1. Ioan 3. & 4.) Hæc tamen caritas, ſi præciſè conſideretur, non eſt idonea filios Dei facere, quum ne peccatum quidem ſua vi extinguere poſsit: nam vt ab humanis ad diuina conſcendamus, ſi quis ciuis, nobilis aut Princeps diligat Regem non ſtatim adoptatur in filium, ſed propiore amicitia opus eſt, multiſque ceremonijs vt ad eum gradum euehatur. Nec tamen neceſſarium eſt, diuinam naturam ita nobis communicari, vt per eam formaliter Dei filij conſtituamur: quia non ſumus naturales filij, ſed adoptiui: ad adoptionem autem non requiritur communio ſanguinis, atque adeò nec naturæ Nam Adoptio à Iuriſconſultis definitur, *legitima extraneæ perſonæ in familiam aſſumptio*: (A Gellius l. 5 n. ct Attic. cap. 19.) & ſi quis Angelus viſibiliter aliquod regnum gubernaret, hominemque in filium aſſumeret (nam ſteriles aut liberis orbati maximè adoptabant) quis dubitaret eſſe verum eius filium adoptiuum? Quemadmodùm igitur Dei iuſtitiâ iuſti ſumus, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit, quę eſt participata quædam diuinæ iuſtitiæ ſimilitudo: ita Dei diuinitate filij ſumus, non qua ipſe Deus eſt, ſed qua nos Deos facit quæ eſt participata quædam diuinæ eſſentiæ ſimilitudo, nempe gratia animę noſtræ infuſa. (Bellar. l. 1 d grat & lib. arb. cap. 2. ſub fi.)

fuſa. Docet hoc perſpicuè D. Thom. 1.2.q. 110. a. 3. *Virtutes autem infuſæ diſponunt hominem altiori modo: & ad altiorem finem. vnde etiam oportet quòd in ordine ad aliquam altiorem naturam, hoc eſt, in ordine ad naturam diuinam participatam, quæ dicitur lumen gratiæ, ſecundùm quod dicitur 2. Pet. 1.* Maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ: *& ſecundùm acceptionem huiuſmodi naturæ dicimur regenerari in filios Dei.* Grande argumentum ad gratiam realiter & ſubiecto à caritate diſtinguendam. Neque dicas, hoc donum per abſolutam Dei potentiam conſiſtere poſſe cum peccato mortali, quod diuinæ filiationi repugnat, ac propterea ad inhabitantem ſpiritum eſſe recurrendum, per quem formaliter conſtituamur filij Dei. Nam vel phyſicè loquimur, vel moraliter: ſi phyſicè, Spiritus ſancti præſentia non conſiſtere tantùm poteſt cùm peccato mortali, ſed etiam neceſſariò conſiſtit, quum peccatoribus & damnatis intimè adſit, vt phyſicè non poſſit magis. Si moraliter, etiam gratia *in ratione gratiæ* cum peccato pugnat, vt per nullam potentiam ſeſe compatiantur: nam ſic neceſſariò coniunctum habet Dei fauorem, quo iuſtos in ſuos filios adoptat.

P. Leſſius lib. 2. de Perfect. diuin. n. 16.

Dico ſextò,

Maior eſt eorum iuſtitia qui Chriſto ſunt incorporati, quàm ſi extra Chriſtum in Dei filios adoptati fuiſſent. Probatur, quia iuſtitiæ noſtræ magnum pondus accedit, quòd ſumus membra ſub tali capite, vt poſſimus dicere, *Ecce nos, os tuum & caro tua ſumus.* Item, *Membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.* Item, *Viuo autem, iam non ego: viuit vero in me Chriſtus.* Vnde & ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, vt in ſuis membris peculiariter habitaret, eoſque ad excellentem hanc dignitatem magis magiſq; promoueret. Quare Oſiander, qui filiorum Dei iuſtitiam valdè extollit, etiam realem Chriſti in Sacramento præſentiam contra Sacramentarios acriter vrgebat, vt quiritatur Caluinus 3. 11. 10. Ceterùm hoc iuſtitiæ auctarium, non imputatiuum eſt ſecundùm ſenſum Nouatorum, ſed verè ineſt nobis quamuis moraliter, non minùs quàm originale peccatum paruulis ineſt, vnicuiq; proprium, quod tamen totum in moralitate conſiſtit.

Aliter Vaſquez. 1.2.d. 214. cap. 7.

2. Reg. 5. 1. Epheſ. 5. 30. Gal. 2.

An hinc ſequitur S. Petri iuſtitiam, ceteris paribus, fuiſſe maiorem & Deo acceptiorem quàm fuerit Abrahami, propter intimiorem in Chriſti corporis inſitionem? nam Abrahami maior fuit quàm alterius, qui ſine Chriſti contemplatione & meritis ex ſola Dei miſericordia iuſtitiam conſecutus fuiſſet: vt vel hinc excellentem Euangelij gratiam ſupra Legem cognoſcere liceat, de qua pulchrè Toletanus in Luc. 7. annotat. 50.

Dico ſeptimò,

Iuſtitiæ noſtræ maxima dignitas accedit ex Spiritu ſancto, ipſaque adeò ſanctiſſima Trinitate nos inhabitante. Probatur, quia viatori nihil accidere poteſt honorificentius aut ſublimius, quàm vt Deum habeat hoſpitem non modò vt Deum, ſed vt amicum, vt patrem, vt animæ ſuæ ſponſum, cuius amor vehemens in Cantico canticorum ſub variis tropis & figuris graphicè repræſentatur. Hinc eſt illud Ioan. 14. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Et illud Apoſtoli Roman. 8. 16. *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quòd ſumus filij Dei.* Gal. 4. 6. *Quoniam autem eſtis filij, miſit Deus Spiritum filij ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.* Neque ſequitur hinc, nos eſſentiali Dei iuſtitia iuſtos eſſe, vt Oſiander nugabatur, ſed noſtram iuſtitiam creatam qua formaliter iuſti ſumus, ex intima & familiari Dei præſentia moraliter creſcere & pluris æſtimari: quum ſit beneficium à iuſtificatione ſeparabile, & quorumdam iudicio reipſa aliquando ſeparatum. Hilarius enim Romanus Diaconus, auctor (vt putatur) Quæſtionum veteris & noui teſtamenti, quę ſunt in Appendice tom. 4. operum D. Aug. quæſt. 123. negat Adamum & veteres Patres habuiſſe Spiritum ſanctum. *Ecce abſolutum eſt*, inquit, *donum Dei multo plus gratiæ conceſſiſſe homini tempore Saluatoris, quàm acceperat*

7

rat Adam, quia non ſolùm eſt inſtauratus, ſed & melioratus, &c. *vt peccatis abluti inſuper iuſtificentur, & adoptati à Deo Spiritum ſanctum acciperent, per quem ſignum adoptionis habere videantur.* Et infrà: *Ac per hoc in veteribus Sanctis* non ita *fuit Spiritus ſanctus ſicut nunc eſt in fidelibus, quia exeuntes de ſeculo apud inferos erant.* Quę ſententia ab erroris nota vindicari poteſt

Primò, Si intelligatur de *ſtatu* veterum Patrum, qui erat ſtatus timoris & ſeruitutis, non filiorum Dei, vt notat Toletus in Luc. 7. annot. 50.

Secundò, Si alium præſentiæ modum conſideremus: quòd nunc Spiritus ſanctus & familiariùs cum iuſtis verſetur, & vberiores gratias largiatur, iuxta illud Ioan. 7. 39. *Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* Qui locus magis fluere videtur, ſi non tantùm de Paſchate Ioan. 20. 22. aut de Pentecoſte intelligatur Act. 2. 4. ſed generaliùs de noui teſtamenti fidelibus, quibus præ veteribus iuſtis peculiariter Spiritus ſanctus inſtar fluminis infunditur, vt *fiat in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Vide Toletum, Maldonat. Franciſcum Lucam in Ioann. 7. 39.

Io. 4. 14.

Tertiò, Si peculiarem noui teſtamenti prærogatiuam attendamus, quòd nunc iuſtis plenè purgatis cælum pateat, quod Patriarchis & Prophetis, clauſum erat. *Incongruum eſt enim,* inquit ille auctor, *vt qui hinc exit habens Spiritum ſanctum, apud inferos teneatur* nempe in *ſtatu* filiorum Dei perfectè collocatus.

Dico octauò,

Contritio non iuſtificat peccatorem formaliter, ſed diſpoſitiuè. Quòd diſpoſitiuè, docebitur §. 8. Quòd non formaliter, probatur

Primò, Quia ſic peccator ſibi peccatum remitteret, ſe Deo reconciliaret, ſe iuſtificaret: at Deus eſt qui peccatum remittit, vt patet; Deus eſt qui iuſtificat, qui peccatorem in gratiam recipit: vnde nec inter homines poteſt ſibi quiſquam remittere culpam, quam alium offendendo contraxit.

Secundò, Quia incomparabiliter plus malitiæ eſt in peccato, quàm ſit bonitatis in contritione; quod mirum eſt multos Theologos negaſſe, Scotum, Paludanum, Sotum, &c. Nam ſi inter homines hoc valere experientia clamat, quanto magis inter Deum & hominem locum habebit? Creſcit enim offenſa ex dignitate perſonæ offenſæ, & ex vilitate offendentis: beneficium autem, obſequiũ, meritum, ſatisfactio, contrà ſe habent, vt colligitur ex Ariſtotele lib. 5. Ethicor. cap. 8. Aliud eſt ſi Rex Regi alapam infringat, aliud ſi Rex mendico, aliud ſi mendicus Regi: aliud eſt, ſi Druſus Seiano os verberet, aliud ſi Seianus Druſo. Item, aliud eſt, quum Alexander militi ſuam ſedem tribuit, aliud quum miles Alexandro: aliud quum Carolus Audax Philippo Cominæo ocreas detrahit, aliud quum Cominæus Audaci. Quare quum Deus & phyſicè & moraliter ſit infinitæ maieſtatis, iniuria à vermiculo ipſi arrogata infinitam quandam cõtrahit malitiam & deformitatem: obſequium autem ab inimico præſtitum, etiam per mille contritiones, per mille ſanguinis effuſiones, per mille Martyria, nullius eſt momenti ſi in ſtatera iuſta appendatur. *Omnes gentes quaſi non ſint ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei.* Atque hinc concluditur incarnationis Filij Dei neceſſitas, ſi de iuſta ſatisfactione & pretij perſolutione agatur: neque enim omnium Sanctorum opera, tum hominum tum Angelorum, vel vnum peccatum mortiferum ex ęquo compenſare poſſunt: vt vel hinc appareat gratuita peccatorum remiſſio, quum impius per Dei gratiam ad purum Dei amorem & peccati deteſtationem conſcendit. Quòd autem apud Prophetam auerſio à Deo per peccatum, & conuerſio per pœnitentiam eadem trutina appendi videantur, non hoc rerum naturis, ſed diuinæ benignitati tribuendum eſt, qui inimicos ſuos vltrò ad pacem & ſalutem inuitat. *Cùm auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniuſtitia quam operatus eſt, morietur. Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam:*

P. Leſſius lib. 13. de Perfect. diuin. n. 188.

3. 14. 15.

Iſa. 40. 17. P. Leſſius lib. 12 de Perfect. diuin. n. 68. & lib. 13 n. 193.

Ezech. 18. 26. 27. P. Leſſius lib. 13. n. 194.

tiam : ipſe animam ſuam viuificabit. Alioquin damnata eſt à duobus Pontificibus Doctoris illius propoſitio 2. *Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium: ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.*

Aliter Ruardus artic. 6. §. Tertia difficultas.

Atque hinc perſpicuum eſt, neminem peccatorum ſuorum remiſſionem mereri, aut pro culpa mortali & pœna æterna ſatisfacere poſſe: nam præterquàm quòd opus ſit improportionatum, vel mereretur & ſatisfaceret vt amicus & filius, aut non: ſi vt amicus, ergo peccatum iam eſt remiſſum, & Chriſti ſatisfactio applicata: ſi vt non amicus, quid momenti habebit omnis eius conatus ad Deum ſibi ex iuſtitia promerendum, aut ad plenam ſatisfactionem exhibendam? nam naturæ prioritates quæ à quibuſdam hîc conſiderantur, vel non ſunt, vel ſeſe mutuò euertere videntur. Idem argumentum contra eos valet qui dicunt, nos Sacramentum ſuſcipiendo peccatorum remiſſionem emereri, & pro culpa mortali ac pœna æterna ſatisfacere, atque adeò adoptionem filiorum ex dignitate conſequi v g. cum attritus abſoluitur.

Nam vel facit hoc in ipſa Sacramenti ſuſceptione, vel antè, vel pòſt: non antè, quia eſt adhuc inimicus: non pòſt, quia iam remiſſa ſunt peccata, & ſatisfactio exhibita, & adoptió facta; quomodò ergo hęc ipſa promerebitur? Non ſimul.

Primò, Quia vt ſic, merè paſsiuè ſe habet, Sacramentum eiuſque effectum recipiendo.

Secundò. Nuſquam apparet magis gratuita peccatorum remiſſio, quàm in Baptiſmi aut Abſolutionis collatione: quomodò ergo hîc ſub meritum cadet?

Tertiò, Contrito non minùs Chriſti meritum communicatur vt in eodem inſtanti iuſtificetur, quàm attrito vt à peccatis abſoluatur: imò meriti ratio magis in contrito locum habere videtur.

Quartò, Si abſoluto negaretur peccatorum remiſſio, non ipſi ſed Chriſto fieret iniuria. 1. Ioan. 1. 9. quî igitur ex iuſtitia peccatorum remiſſionem promeretur? Simile eſt, quum baptizato vel abſoluto Chriſti merita ſic applicari dicuntur, perinde ac ſi ipſe crucifixus fuiſſet: vel enim crucifixus eſſet cum ſuo, vel cum Chriſti merito: ſi cum ſuo nec mille crucifixiones vnum peccatum delere potuiſſent: ſi cum Chriſti merito, ſequi videtur illa blaſphemia quam deteſtantur Ruardus art. 8. § Pro maiori. Valentia in 1. 2. d. 8. q. 4. p. 3. nos æquè gratos eſſe Deo Patri atque Chriſtus ipſe, quod Nouatores quidam ſcribere non ſunt veriti, à quibus non multùm abludit Caluinus 4. 17. 2. a. Quòd ſi dicas Chriſti paſſionem certa menſura nobis imputari,

Iam primò, Hoc eſt petere principium.

Secundò, Euertit poſitionem.

Tertiò, Pertinet magis ad loquendi modum: nam res ipſa eſt (vt ſuprà vidimus §. 5.) impium ex Chriſti meritis ad pœnitentiam aut Sacramenti ſuſceptionem vocari: ſi gratiæ collaboret, & conteratur aut Sacramentum ſuſcipiat, conſequi merè gratis ex eiſdem Chriſti meritis, peccatorum remiſſionem, & iuſtificari ac in Dei filium adoptari.

Hic eſt igitur terminus ad quem iuſtificatio tendit, nempe *iuſtitia fidei.* **8** Rom. 4. 13. *iuſtitia Dei.* Rom. 10. 3. iuſtitia noui teſtamenti, quâ intratur in regnum cælorum. Matt. 5. 20. *Iuſtitia fidei* quia ex fidei cognitione à Deo proficiſcitur: quemadmodum iuſtitia legis, quæ ex legis cognitione per liberum arbitrium præſtatur. *Iuſtitia Dei*, quia à Deo donatur. Iuſtitia noui teſtamenti, quia ex vi teſtamenti veteris nihil niſi terra Chanaan promittebatur. Pſal. 104. 11. ad quam intrandam fortè Phariſaica iuſtitia ſufficiebat, non occidere, non mœchari, non peierare, &c. Eſt autem vnica iuſtitia Theologicè loquendo, qua formaliter iuſti ſumus: nam Metaphyſicè multas continet formalitates & moralitates, remiſſionem peccatorum, mentis renouationẽ, virium animę rectificationem, filiorum adoptionem, in Chriſti corpus inſitionem, &c. quæ omnia formaliter animam exornant, Deo gratam reddunt ac deiformem efficiunt, vt quod Heroibus

Homerus tribuit, optimo iure homini iuſto conueniat, vt ſit & vocetur θεοειδὴς, θεοείκελος, ἰσόθεος.

Habet autem hæc iuſtitia certas conditiones [1], ex quibus eius natura magis perſpicitur, vt

9 Primò, quòd citra Dei reuelationem certò cognoſci non poſſit.

Secundò, quòd in diuerſis ſit inæqualis.

Tertiò, quòd in eodem augeri poſſit.

Quartò, quòd non minuatur.

Quintò, quòd poſſit amitti.

Sextò, quòd opera faciat Deo grata & vitæ æternæ meritoria, quæ ſint ipſius iuſtitię executio, vt loquitur S. Thomas 1. 2. q. 110. a. 12. in corp.

Primum patet Eccleſ. 9 a. *Sunt iuſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, vtrùm amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta.* Quem locum vide apud Bellarm. libro 3. de Iuſtificatione cap. 1. Quamuis enim *Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quòd ſumus filij Dei*. Rom. 8. 16. hoc tamen teſtimonium ex parte noſtra non ita liquidum eſt, quin ipſi nos fallere poſſimus, vt Caluinus ſecum pugnans fatetur. 3. 2. 10. habet tamen magnam latitudinem, & in viris ſanctis iſta experimentalis notitia eouſque creſcere poteſt, vt omnem anxietatem, non tamen omnem omnino formidinem excludat, niſi accedat reuelatio, vt colligitur ex Concil Trident. Seſſ. 6. cap. 9.

...cerus ...c. de iu... ...at.

Secundum, oſtenditur 1. Cor. 15. 41. *Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum: ſtella enim à ſtella differt in claritate.* Quod de Sanctorum gloria ab Apoſtolo dictum, *neceſſario* ad iuſtitiam transferendum eſt, quum gloria ſit *corona iuſtitiæ*. 2. Tim. 4. 8. Ratio eſt, quia iuſtitia in quadam deiformitate, habitibus operatiuis inſtructa conſiſtit: hæc autem in variis varia eſſe ſolet, quia alij aliis propiùs ad Deum accedunt, alij alijs maiorem habent fidem aut caritatem. Matth. 8. 10. *Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſraël.* Ioan. 15. 13. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Et cap 21. 15. *Simon Ioannis, diligis me plus his?*

...al lib. 3. ...ſtific. ...p. 6.

Tertium probatur ex Prouerb. 4. 18. *Iuſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit, vſque ad perfectam diem.* Et clariùs Apocal. 22. 11. *Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.* Interna enim hominis diſpoſitio, qua Deo ſimiles & grati ſumus, non conſiſtit in indiuiſibili, ſed magnam habet latitudinem: adeò quidem vt ipſi Apoſtoli, qui ſpiritus primitias abundè acceperant, ſemper quò creſcerent haberent. Non enim datur hîc ſtatus, ſed itur *de virtute in virtutem donec videatur Deus Deorum in Sion.* Hinc magnus ille Sanctorum conatus, ſtudium & ardor proficiendi, vt ſeipſis fierent ſemper robuſtiores: quem ardorem S. Paulus expreſſit Philip. 3. 13. *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem, quæ quidem retrò ſunt obliuiſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum, ad deſtinatum* (σκοπὸν) *perſequor, ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.*

Pſalm. 83. 8.

2. Reg. 3. 1.

Quartum perſpicuum eſt Ezech. 18. 24. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, &c. nunquid viuet? omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione quâ præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur.* Heb. 10. 29. *Quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit in quo* ſanctificatus *eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Idem patet exemplo Adami, Dauidis, Petri, &c. qui iuſtificationis gratiam acceptam ſuo vitio perdiderunt. Ratio ex viatoris conditione ſumenda eſt, qui quamdiu eſt in via, libero vtitur arbitrio quod propter ſuam vertibilitatem quouis inſtanti mutari poteſt; gratia autem iuſtificationis iuuat quidem liberum arbitrium, ſed eius naturam non mutat, neque compedes inicit quominùs pro innata ſibi mutabilitate acceptam gratiam per lethale peccatum excutere poſſit. Atque hinc eſt illud iuſti encomiū: *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſ-*

Bellar. lib. 3. de Iuſtificat. cap. 14.

Ezech. 18. 10. *ſus : facere mala , & non fecit.* Porrò quouis peccato lethali quamuis fides & ſpes non amittantur , ipſa tamen iuſtificationis gratia excutitur , & phyſicè & moraliter : phyſicè , quia deiformitas illa, ſeu participata diuinitatis ſimilitudo cum habitu caritatis, per diuinæ conſeruationis ſubtractionem, euaneſcit : moraliter, quia Deus amicitiam in odium vertit, & quem antè vt filium amplexabatur, nunc vt hoſtem capitalem repellit & auerſatur. Iſa. 1. 24. Iacob. 4. 4. *Quicunque voluerit amicus eſſe ſeculi huius , inimicus Dei conſtituitur.*

Quintum non eſt principium fidei,communiter tamen à Theologis tenetur, & hac ratione perſuaderi poteſt. Si iuſtitia minueretur vel ex peccato mortali id fieret, vel ex peccato veniali. Non ex peccato mortali, quia ſic iuſtitia perit & euaneſcit: vt iam dictum eſt : non ex veniali. (D. Tho. 1. 2. q. 24. a. 10.)

Primò , quia cum amicitia diuina conſiſtere poteſt , vt definit Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 11.

Secundò, quia alioquin tota iuſtitia, cùm ſit finitæ entitatis,paulatim conſumeretur , & per multa peccata venialia homo deſineret eſſe iuſtus.

Tertiò , Quia iuſtus habet ius ad regnum cælorum, & ad certos gloriæ gradus : hoc autem ius minui non poteſt , quia debetur meritis gratiæ quæ nunquam fuerunt compenſata : ergo nec iuris iſtius fundamentum, quod eſt iuſtitia, minui poteſt. Vide Gregor. à Valentia in 2. 2. d. 3. q. 2. p. 5.

Nota tamen ex Theologis Nominalibus , quos ſequuntur Franciſcus Victoria & Melchior Canus, iuſtitiam dupliciter poſſe conſiderari: (Vaſquez in 1. 2. d. 214. n. 2.)

Primò , in ratione qualitatis ,quatenus eſt ens quoddam phyſicum animam informans.

Secundò , in ratione gratiæ, quatenus nos Deo gratos reddit & amicos. Poſſe igitur entitatem phyſicam manere , aucta vel diminuta gratia : quemadmodum moneta nihil mutata , ex ſola Regis voluntate , maiorem vel minorem valorem & æſtimationem admittere poteſt. Ad iſtud exemplum de iuſto peccatis venialibus obnoxio philoſophandum eſt : quamuis enim neque iuſtitiam , neque ius ad gloriam Deus illi minuat , minuit tamen ſuam beneuolentiam , ſuam familiaritatem , ſuam paternam cuſtodiam : vnde fit vt tales , iuſto Dei iudicio , in aliquod lethale peccatum facilè labantur, quod inſinuat Apoſtolus Philip. 2. 13. *Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus enim eſt qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate* (ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.) Quaſi dicat, Cùm in Dei manu ſalus veſtra ſit (vt vidimus Digreſſione de Prædeſtinat. cap. 2. Coroll. 2.) ſollicitè & accurate illi eſt ſeruiendum, ne veſtris defectibus & negligentiis alienior factus , patiatur vos cum effectu tentari , & ſuâ gratiâ planè excidere. Atque hoc eſt quod SS. Patres ac Theologi docent, peccata venialia eſſe diſpoſitionem quandam ad peccatum mortale : quod etiam in humanis amicitiis animaduertere licet. Multę enim offenſiunculæ paulatim amicorum animos alienant , donec aliquando in apertas inimicitias erumpant , & capitali odio ſe proſequantur , vt in M. Antonio & Cæſare Auguſto res ipſa docuit, vbi tandem nihil profuerunt (D. Tho. 1. 2. q. 88. a. 3.)

— *auerſos ſoliti componere amicos.* (Horat. lib. 1. Satyr. 5.)

Sextum fuſiſſimè & neruoſiſſimè contra Nouatores , omni argumentorum genere probatum eſt à Catholicis Scriptoribus , Hoſio in Confeſſione Polonica cap. 73. Ruardo artic. 11. Bellarmin. lib. 5. de Iuſtificat. Vaſquez in 1. 2. d. 213. Coccio tomo 2. libro 3. artic. 3. P. Gaulter. verit. 6. in vnoquoque Seculo , &c. Vbi notandum eſt , opus meritorium præter intrinſecam bonitatem ipſi operi reſpondentem , per quam ponitur in aliquâ ſpecie virtutis , multum dignitatis & valoris trahere à circumſtantiis extrinſecis , qui tamen valor moraliter ipſi ineſſe cenſetur: verbi gratiâ : Dilectio quâ iuſtus Deum ſuper omnia diligit, habet intrinſecam quandam bonitatem , quæ etiam in dilectione (Suar. to. 1. in 3 p. d. 4. ſ. 4. §. ad argum.)

peccatoris reperiri poteſt: ſed quia eſt opus Filij Dei, qui eſt membrum corporis Chriſti, qui habet ſpiritum inhabitantem, qui poteſt dicere, Operor *autem iam non ego*, operatur *verò in me Chriſtus*; & cui Chriſtus dicit, *Non vos eſtis* qui operamini, *ſed Spiritus patris veſtri qui* operatur *in vobis*, &c. tantum trahit hinc dignitatis & valoris, vt ex condigno mereatur vitam æternam: & accedente Dei promiſſione, non ex gratitudine duntaxat aut fidelitate, ſed etiam ex iuſtitia debeatur illi merces.

Gal. 2. 20.
Matt. 10. 20.
Leſſius lib. 2 de Perfect. diu. n. 81. & lib. 13 n. 194.

Vnde ſi quis extra Chriſtum, ex ſola Dei miſericordia eadem dona phyſica conſecutus eſſet, quæ nunc ſanctis in Chriſto donantur; neque Deo Patri tam gratus eſſet, neque opera eius tantæ eſſent dignitatis vt nunc ſunt: non quia per imputationem, aut acceptationem, aut defectus diſſimulationem, dignitatem illam ſuperinduant, ſed quia tum ex bonitate interna, tum ex ἀξίᾳ, tum ex diuina promiſſione præeunte, valorem illum & vim merendi atque obligandi verè in ſe habeant, ex liberali Dei donatione propter merita Chriſti.

NOTAE.

1. IN *quacunque materia conſideretur.*] Dupliciter, quod ad rem præſentem attinet, iuſti poſſumus eſſe & denominari.

Primò, Per conformitatem ad eſſentiam diuinam, quæ omnium eſſentiarum regula eſt, ſicut prima veritas eſt regula omnium veritatum: & ſic ſumus iuſti per quandam deiformitatem, ſeu participatam diuinitatis ſimilitudinem, de qua 2. Pet. 1. 4. & 1. Ioan. 3. 2. Ariſtot. lib. 2. Metaphyſic. cap. 1.

Secundò, Per conformitatem cum lege diuina, ſiue actualem, ſiue habitualem, modò peccata ſint remiſſa: nam peccatis nondum deletis, nulla apud Deum iuſtitia reputatur. De vtraque ſic Ruardus Artic. 8. pag. 2. *Non eſt igitur hæc iuſtitia quam Scripturæ commendant, iuſtitia operum, ſiue ad operandum immediatè inclinans, ſed eſt forma dans eſſe diuinum, & mentem tranſmutans, vt ſit bene ad Deum diſpoſita, deiformis, cæleſtis, & noua creatura in Chriſto.* Similia habet pag. 24. Verumtamen negandum non eſt, quin habitus operatiui & ipſę operationes à iuſto & Dei filio factæ, ad iuſtitiam à Scriptura commendatam pertineant, vt ipſe Ruardus alijs locis fatetur, & conforme eſt Concilio Trident. Seſſ. 6. cap. 7. b. Deiformitas enim confertur, vt Dei filium conſtituat: habitus verò, vt Dei filius ſuo titulo conuenienter operetur.

2. *Proponamus nobis ruſticum quendam.*] Hoc ruſtici homicidæ paradigma, ſi bene expendatur, vehementer immenſam Dei bonitatem, eiuſque in nos effuſam miſericordiam & liberalitatem commendat. Quis enim Regis illius animum non miraretur, quia ruſtico mortem commerito non vitam tantùm, ſed etiam regnum iuſto titulo concederet, eumque vt alterum ſe adamaret? At longè admirabilior eſt in nos Dei munificentia, ſiue terminum *à quo* ſpectes, ſiue terminum *ad quem*, vt ipſe Deus apud prophetam ingratis exprobrat: nam erutos nos *ex inferno inferiori*, & *è tenebrarum poteſtate* aſſertos, *tranſtulit in regnum Filij dilectionis ſuæ, & conuiuificauit, & conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu vt oſtenderet in ſeculis superuenientibus* abundantes diuitias *gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.* Verè ingrati, omnique ſupplicio digni, qui velut Salamandræ, tot tantorúmque beneficiorum ardentes flammas, peccatorum ſuorum frigore ſuffocant & extinguunt. Ezech. 16. 6. Pſal. 85. 13. Coloſſ. 1. 13. Epheſ. 2. 6. Eſther 1. 4.

3. *In victu & veſtitu ruſticano.*] Cibus & Cultus regius Regem decent, & ſunt ſigna regiæ poteſtatis: non tamen neceſſariò connexa. Sic eques aurei velleris per torquis traditionem conſtituitur, quia humana voluntate ſunt connexa: ſic ſacerdos per characterem creatur, quia diuina voluntate cum conſecrandi & abſoluendi poteſtate coniunctus eſt. Differunt tamen valdè, & humano vel diuino arbitrio ſeparari poſſunt, cùm vnum ſit entitas phyſica, alterum entitas moralis. Eodem modo de charitate & gratia philoſophandum, cùm quæritur an cum peccato mortali conſiſtere poſſint. Gen. 41. 14.

4. *Ita ſentire videtur Doctor.*] Quòd hominem ſine peccatorum remiſſione iuſtificet, patet ex propoſit. 41. *Iuſtitia qua iuſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum iuſtitia: non autem in gratia aliqua animæ infuſa qua adoptatur.* Et propoſ. 64. *Iuſtificatio impij fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem & inſpirationem gratiæ, quæ per eam iu-*

ſtificatos faciat implere legem. Et clariſſimè prop. 43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum Abſolutionis & in Catechumenis ante Baptiſmum, eſt vera iuſtificatio, ſeparata tamen à remiſſione pecca- 2. Cor. 6. 14. torum. Atque hinc iuſtitiam & peccatum in vna ſede reponit, contra Apoſtol. 2. Cor. 6. 14.

5. *Ego diligentes me diligo*] Ex hoc loco pro dilectione iuſtificante nihil efficaciter colligi poteſt, niſi præſuppoſita immenſa illa Dei caritate, de qua 1. Ioan. 3. a. & Ioan. 14. 23. Nam cùm diligere ſit velle alicui bonum, vt docet Ariſtot. lib. 2. Rhetoric. cap. 4. in prin. pro gradu & varietate bonorum, poteſt aliquem variè diligere. v. g. donando ſanitatem, diuitias, pacem, peccatorum remiſſionem, &c. nec coniungere cogitur quæ ſuapte natura ſeparabilia ſunt. Sic Rex aliquis dicere poteſt, *Ego diligentes me diligo*: nec propterea ſuos amicos tenetur creare Comites, Principes aut Duces; multo minus in filios adoptare, aut de Lib. 4. Apotheghm. n. 61. ipſis dicere quod de Hephæſtione Alexander Magnus: *Et hic Alexander eſt*. At nunc ex admirabili ſua φιλανθρωπίᾳ tantùm non diſertis verbis dixit hoc Chriſtus. Matth. 25. 40. Act. 19. 4. & 1. Cor. 12. 12.

6. *Cui SS. Patres hanc vim aliquando attribuere videntur*] D. Auguſtinus lib. 15. de trinit. cap. 18. *Sola caritas diuidit inter filios regni & filios damnationis æternæ*. Et multa ſimilia encomia apud Patres reperiuntur, quæ vide apud Bellarm. lib. 1. de grat. & lib. arbitr. cap. 6. & 8. Vaſquez in 1. 2. d. 203. cap. 4.

Hæc autem concomitanter intelligenda ſunt, quia nimirum ordinatione diuina ſtatutum eſt, vt qui P. Leſ. lib. 12. de perfect. diui. n. 76. Deum ſuper omnia diligit, diligatur viciſſim à Deo, non quomodocumque, ſed vt filius, qui eſt ſupremus amicitiæ gradus, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 26. a. 10. & 11. Inſinuat hoc D. Auguſtinus loco ſuprà citato, *Dilectio quæ ex Deo eſt & Deus eſt, propriè Spiritus ſanctus eſt, per quem diffunditur in cordibus noſtris Dei caritas, per quam nos tota inhabitat Trinitas*. Quamuis autem Patres de actu caritatis potiſſimùm loquãtur, non tamen excludere putandi ſunt habitum, vel infuſum, vel acquiſitum, vel ſaltem moralem, à quo etiam dormiens denominari poſſit. Sicut enim homicidio perpetrato Abſalon, manebat & vocabatur homicida à 2. Reg. 13. ſolo habitu morali, donec legitimè abſolueretur: ita actu caritatis tranſacto (præter habitum realem) Vaſquez in 1. 2. d. 203. n. 180 videtur aliquid morale remanere; debilius tamen quàm macula peccati. Is enim qui virtutis actum elicuit, per ſe ſolus ornatum iſtum delere poteſt, peccando videlicet contra illam virtutem: at qui peccando maculam aut offenſam contraxit, etiamſi millies retractet, illam non eluet, niſi pars læſa ius ſuum remittat. Mortem ſibi conſciſcere poteſt homo, vitam per ſe recuperare non poteſt.

7. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.*] Ex hoc loco colligitur, Deum non ratione tantum donorum & chariſmatum animam iuſti inhabitare, ſed etiam per ſe & immediatè: adeò vt tres perſonæ perſonaliter ibidem reſideant. Vnde ſi per poſſibile, nulla dona ſupernaturalia animæ infunderet, nihilominus ibi habitaret: & ſi per impoſſibile, ſua immenſitate cælum & terram non impleret, cunctiſque rebus intimè non adeſſet, ex vi tamen huius amicitiæ eò ſe transferret, ibique maneret, vt inſinuatur. Sap. 7. 27. *Per nationes in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei & prophetas conſtituit*. Rudi exemplo res vtcumque poteſt declarari. Sit aliquis qui equum ſuum in meo ſtabulo collocarit, & poſt eum mihi donet: ille equus ſine vlla phyſica mutatione, longè aliter erit apud me quam fuit antè: ante erat alienus, nunc eſt meus: ante vti non poteram pro arbitrio, nunc poſſum, &c. Vide P. Leſſium lib. 12. de Perfectionib. diui. n. 78.

8. *Iuſtitia Dei*] Hæc tripliciter in Scripturis vſurpatur.

Primò, pro iuſtitia qua Deus formaliter iuſtus eſt. Rom. 3. 25. Quem propoſuit propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ.

Secundò, pro ea quam nobis gratuitò infundit. Rom. 5. 5. Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Hæc autem caritas vel eſt iuſtitia ſecundùm phraſim D. Auguſtini, vel cum ea inſeparabiliter connexa.

Tertiò, pro ea quam ſuprà naturæ vires diuino auxilio operamur. Gen. 15. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam*. Rom. 10. 3. Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Hinc Philip. 1. 29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini*. 1. Ioan. 3. 7. *Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt*.

Lib. 8. Ethic. c. 2. 9. *Quòd certò cognoſci non poſſit*] Amicitia definitur à Philoſopho, *beneuolentia mutua non latens*: cum ergo inter Deum & hominem iuſtum veriſſima ſit amicitia, quomodo illa iuſtum latere poteſt? Reſpondeo, illud *non latere* etiam in humanis amicitijs, non ſignificare euidentem notitiam aut indubitatam demonſtrationem, ſed perſuaſionem quandam coniecturalem cum magna certitudinis latitudine, quæ non rarò in incertum & falſum deſinit, quod expertus eſt Simon in genero ſuo Ptolomæo 1. Mach. 16. 16. Tiberius in Seiano, Carolus Audax in Campobachio, &c. At nos de Dei beneuolentia certiſſimi ſumus, ſi modò noſtra beneuolentia illi reſpondeat vt oportet: non enim Dei miſericordiam & Chriſti merita in dubium vocamus, vt calumniantur Hæretici, ſed noſtram diſpoſitionem ſuſpectam habemus; Ierem. 17. & meritò, cùm ſcriptum ſit, *Prauum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor & probans renes*. Hoc igitur inter humanam amicitiam & diuinam diſcriminis eſt, quod in humana de noſtra beneuolentia certi ſimus, de amici beneuolentia incerti, quia eam non videmus: in diuina contra, quia Dei beneuolentiam erga omnes iuſtos fide videmus, noſtram iuſtitiam non videmus niſi per coniecturas & argumenta probabilia, quibus ſubeſſe poteſt falſum, vt pulcherrimè docet Chriſtus Luc. 18. 9. Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam, &c. Vbi graphicè Caluiniſtas depingere videtur qui iuſtos ſe eſſe non confidunt tantùm, ſed etiam credunt: Papiſtas autem, Lutheranos, alioſque Sectarios grandi ſupercilio aſpernantur.

10. *Vt ex condigno mereatur vitam æternam*] Iuſtorum opera in Chriſto facta vitam æternam, verè mereri, nemo eſt Catholicorum qui dubitet, quia diſertis verbis hoc definitum eſt à Concilio Trident. Seſ. 6. cap. 16. & can. 36. Quid autem ad hoc meritum requiratur, & quid conſequatur. v. g. an interueniat Dei acceptatio? an neceſſarium ſit pactum ſeu Dei promiſſio? an retribuatur vita æterna ex gratitudine,

ex fide-

Digitized by Google

ex fidelitate, ex iuſtitia? &c. ſalua fide diſputatur à Theologis: quorum aliqui operibus in ſe ſpectatis parum tribuunt, multum diuinæ ordinationi, acceptationi, aut promiſſioni, vt Scotus, Occam, Gregorius, Gabriel, Andreas Vega, &c. alij contrà, ſine vlla Dei ordinatione, fauore, acceptatione, pacto aut promiſſione, ſine noua ex Chriſti meritis acceſſione, volunt opera ex inhabitantis Spiritus ſancti gratia facta ſua vi ex condigno mereri regnum cælorum, vt ſentire videntur S. Thom. 1. 2. q. 114. a. 3. Richardus, Caietanus, Driedo, & multi qui contra Hæreticos ſcribunt, Clichthouęus, Lindanus, Tiletanus, &c. alij medias quaſdam vias ingrediuntur, vt Bellar. lib. 5. de Iuſtificat. cap. 14. & 15. Suar. to. 1. in 3. p. d. 39. ſect. 1. Hoſius in Confeſſ. Polonica cap. 73. &c. Vaſquez in 1. 2. d. 113. cap. 5. d. 114. c. 4.

Nota, primò nomen *meriti* Latinis Scriptoribus variè vſurpari: vt plurimùm tamen tribus modis.

Primò, vt reſpiciat gratitudinem, alterum obſtringens ad habendam, vel agendam, vel referendam gratiam, niſi ingratus haberi velit: vt apud poëtam, *Si bene quid de te merui.*

Secundò, vt reſpiciat præmium, idque vel ex rei natura, vt cùm virtutis actiones laudem merentur: vel ex libero decreto, vt cùm Imperator deuictis hoſtibus meretur triumphum.

Tertiò, vt reſpiciat mercedem, & debitum ex iuſtitia, vt cùm milites ſua ſtipendia merentur, quod Latini ſimpliciter *merere* dicunt. Liuius, *Cum hac indole virtutum ac vitiorum triennio ſub Haſdrubale imperator meruit:* & poëta, *Caſtrorum in plebe merebat*. Vnde non video cur hæc vocabuli acceptio impropria cenſeri debeat, aut cur *meritum* cum iuſtitia nihil habeat commune: niſi de nomine diſceptare velimus. Definitur enim vulgò *opus bonum, cui ex iuſtitia debetur merces*: quum alij velint eſſe *actionem ſtudioſam cui laus debetur.*

Nota ſecundò, ſecluſa diuina ordinatione, & liberali pacto ſeu promiſſione, neminem poſſe Deum ſibi demereri, neque ex gratitudine, neque ex iuſtitia, neque alio titulo: illa poſita, varijs titulis Deum fieri poſſe debitorem. Prior pars patet

Primò, quod non ex gratitudine: quia nullum beneficium à nobis accipere poteſt, quum liberum etiam arbitrium, & rectus eius vſus ipſius donum ſit. Iob. 35. 7. *Porrò ſi iuſte egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* Luc. 17. 10. *Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta* (τὰ διαταχθέντα) *ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.* Quando ſeruus hominis facit omnia quæ iniuncta ſunt & præſcripta, quis eum Domino ſuo vtilem eſſe neget, licet Dominus illi gratiam non habeat? at nos cùm fecerimus omnia, & præcepta & conſulta, noſque in Dei obſequium effuderimus, verè ſerui inutiles ſumus, quia ne hilum quidem Domino noſtro contulimus: ac propterea dicere debemus, id eſt, verè in nobis ſentire quod ipſa veritas clariſſimè oſtendit.

Secundò, quòd non ex iuſtitia: quia quidquid ſumus & habemus, Dei eſt: ad iuſtitiam autem non tantùm perſonarum alteritas, ſed etiam bonorum requiritur; vnde Ariſtoteles inter patrem & filium fam. iuſtitiam conſiſtere poſſe negauit. Lib. 5. Ethicos cap. 6.

Tertiò, quòd non ex alio titulo: quia quidquid præſtare poſſumus, Deus à nobis iuſtiſſimè exigere poteſt; vt nobis reliqui nihil ſit, quod non pleniſſimo iure ſit ipſius. Vnde licet iuſſio hominis vt quis laboret in vinea, ſit virtualis quędam mercedis promiſſio. Matth. 20. 7. non tamen Dei iuſſio, qui ſuo iure quiduis imperare poteſt nullo præmio propoſito.

Quid, quòd aliqui exiſtimant ne ex promiſſione quidem obligari poſſe niſi velit? quaſi ſeipſum poſſit ab obligatione contracta liberare, ne infidelis ſit, etiamſi non præſtet quod promiſit: quẽadmodùm Iſraëlitas liberaſſe videtur, quando vaſa aurea & argentea ab Ægyptiis vtenda petierunt: nam *commodatum* promiſſionem reddendi includit. Sic S. Pontifex (modo ſubſit iuſta & idonea cauſa) liberat ſe à iuramento ante Pontificatum pręſtito, diſpenſat ſecum in votis, &c. de quo vide Sanchez lib. 8. de Matrim. diſput. 3. n. 4. vbi plurimos citat. Sed hæc opinio falſa videtur, neque vllo modo eſt admittenda: eà enim poſitâ quomodo verum erit quod dicit Apoſtolus Hebr. 6. 18. Vt per duas res immobiles (promiſſionem & iuſiurandum) quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem. Exod. 11. 2. & cap. 12. 35.

Poſterior pars probatur, quia nihil occurrit cur non ſuo iure cedere poſſit Deus, & quaſi ex ęquo cum ſuis creaturis agere. Sic enim Iſa. 5. 3. *Nunc ergo habitatores Ieruſalem & viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam.* Vt poſſit dicere quod eſt Iob. 31. 13. *Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo & ancilla mea, cùm diſceptarent aduerſum me.* Ille igitur magnus Deus, qui iure ſuo omnibus obligationis titulis exemptus eſt, ius ſuum ex immenſa benignitate remittit, & *delicias ipſius eſſe cum filijs hominũ*, vt iuxta parabolã patris familias Matth. 20. a. omnibus propè titulis ſe nobis deuinciat, nõ gratitudinis tantùm & fidelitatis, ſed etiã iuſtitiæ, vt inſinuat Apoſtolus Heb. 6. 10. *Nõ enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius*. Sicut igitur Dei iuſiurandum Pſal. 94. 11, impijs formidabile eſt, quod omnia ipſorum oſſa tremore concutere valeat: *Iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam*, nõ ſim Deus: ita vitę ęternę pollicitatio iuſtis perſeuerantibus tanta firmitate ſtabilitur, vt dicere videatur Deus, *Si non dedero menſuram bonam, & confertam & coagitatam, & ſuper effluentem in ſinum veſtrum*; ſim ingratus, ſim perfidus, ſim iniuſtus, ſim periurus. En quò ſe demittat altiſſima maieſtas, tum vt infirmitati noſtræ ſe accommodet; tum vt ſocordiam noſtram excutiat, ſtimulumque addat ad currendam viam, & apprehendendam vitam æternam; tum vt noſtram fiduciam ex ſua parte ita ſtabiliat, vt nihil firmius aut certius optare poſſimus. Heb. 6. 17. Luc. 6. 38.

Nota tertiò, quum de meritis operum agitur, quamuis ad humilitatẽ fouendam prior illa diuinæ maieſtatis conſideratio negligẽda non ſit, vt Scriptura & Patres non rarò inſinuant: altera tamen diuinæ benignitatis & liberalitatis ratio contra Hæreticos eſt defendenda, *vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* Vaſquez in 1. 2. d. 218. n. 39.

Nam cùm Abrahamo, Dauidi, Petro, Paulo, Laurentio, &c. ſuo iure poſſet dicere, *Etſi mei cauſâ* grauia paſſi eſtis, cruces, gladios, ignes, leones, oſſium confracturas, &c. tamen ſerui inutiles eſtis, ne pi-

lum quidem mihi contuliſtis: nunquid gratiam habebo ſeruis meis qui fecerunt quod debuerunt? quum hæc, inquam, optimo iure dicere poſſet, longè tamen alia orationis forma vtitur, Matt. 25. 21. *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Gen. 22. 16. *Per memet ipſum iuraui, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas, &c.* Sic Apoſtolus 2. Tim. 2. 21. *Si quis ergo emundauerit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, &* vtile *Domino, ad omne opus bonum paratum.* Et quia Apoſtolus ipſe tale vas fuit, ideò confidenter paulo pòſt ſic loquitur, *Repoſita eſt mihi corona iu-*
2. Tim. 4. 8. *ſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die* iuſtus *iudex.* His notationibus obſeruatis concidunt omnia Nouatorum argumenta, quæ in meritorum vim & dignitatem plurima congerunt ex Scripturis, ex Patribus, ex ratione: veri bonorum operum oſores, qui peruerſo zelo Dei honorem contra hominum arrogantiam tueri ſe fingunt, quum maximè id impugnant, quo ipſe maximè gloriatur: nempe quod maieſtatis ſuę quodammodò oblitus, vocari velit in æternum *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob.* Exod. 3. 15. vt obſeruauit D. Auguſtinus: quòd Deus homo factus eſt, vt hominem faceret Deum: quòd illi merita præparauit, vt non ſine laude & gloria æternam gloriam aſſequeretur. Vide Bellarm. l. 3. de grat. & liber. arbit. cap. 18. rat. 3.

Dico primò, Iuſtorum opera in ſe ſpectata, ſiue ex ſola ſua intrinſeca bonitate, nullo modo merentur vitam æternam. Probatur Rom. 8. 18. *Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſsiones huius temporis*
P. Leſsius l. 12. de Perf. diuin, n. 81. & lib. 13. n. 194. *ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Ratio eſt, quia inter meritum & præmium ſeu mercedem debet eſſe aliqua æqualitas aut proportio: quæ autem comparatio inter momentaneam Dei dilectionem & gloriam æternam? nam ſiue laborem ſpectes, ſiue moleſtiam, ſiue intenſionem, ſiue durationem, ſiue operis excellentiam, omnia infinitis quodammodò partibus à gloria ſuperantur. Sic intelligendi ſunt plerique ex Patribus, quando operum merita negare videntur. Hinc damnata eſt à duobus Pontificibus cuiuſdam Doctoris propoſitio 2. *Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium: ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.* & 13. *Opera bona à filijs adoptionis facta, non accipiunt rationem* meriti *ex eo quòd fiunt per ſpiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed* tantùm *ex eo quòd ſint conformia legi, quodq; per ea præſtatur obedientia legi.* & 17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem,* meriti, *vt homo per gratiam adoptionis ſublimetur in ſtatum Deificum.* Idem damnatur propoſ. 3. 4. 5. 6. 12. 15.

Dico ſecundò, Iuſtorum opera omnibus ſuis circumſtantiis veſtita, ſecluſa Dei promiſsione aut nouo fauore, acceptatione vel imputatione, vitam æternam ex condigno reſpiciunt. Probatur Luc. 20. 35. *Qui digni habebuntur ſeculo illo, & reſurrectione ex mortuis.* 2. Theſſal. 1. 5. *Vt digni habeamini in regno Dei* (καταξιωθῆναι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ) *pro quo & patimini.* Apoc. 3. 4. *Ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.* Hinc vita ęterna dicitur *corona.* 2. Tim. 4. 8. *merces,* Matth. 5. 12. & alibi frequentiſſimè:
Caluin. 3. 14. 21. b. directè contra S. Auguſtin. *ſtipendium.* 2. Tim. 2. 4. cum Rom. 6. 23. & D. Auguſtini interpretatione epiſt. 105. ad Sixtum. Eſt igitur hæc condignitas velut ſeminis ad fructum, curſus ad brauium, certaminis ad coronam, laboris ad mercedem, militiæ ad ſtipendium: oritur autem potiſsimùm ex quatuor iuſti conditionibus, quæ licet extrinſecæ ſint, tribuunt tamen operi intrinſecam dignitatem, valorem & æſtimationem: videlicet quòd filius Dei, quòd heres regni cæleſtis, quòd membrum corporis Chriſti, quòd habeat inhabitantem Spiritum ſanctum, cuius inſtinctu & aſpiratione hęc opera fiunt.

Dico tertio, Iuſtorum opera, ſuppoſita Dei promiſsione & pacto, ex iuſtitia merentur vitam ęternam. Probatur Heb. 6. 10. *Non enim iniuſtus Deus vt obliuiſcatur operis veſtri. &c.* ergo eſſet iniuſtus ſi obliuiſceretur. 2. Tim. 4. 8. *Quam reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex.* Ratio eſt, quia adſunt omnia quę ad iuſtitiam requiruntur.

Primò, æqualitas laboris & mercedis.

Secundò, alteritas perſonarum.

Tertiò, debitum & obligatio ex mutuo contractu, quam Deus pro immenſa ſua benignitate ſubire dignatur. Non eſſet autem tale meritum

Bellar. lib. 1. de iuſtific. c. 21. poſt med. Suar. t. 1. in 3. p. d. 4. l. 8. ante concl. 4. Primò, ſi deeſſet condignitas operis ad mercedem, etiamſi adeſſet promiſſio ſub conditione operis: vnde peccatorum remiſsionem non confert *iuſtus* iudex, ſed *miſericors* Pater.

Secundò, ſi deeſſet promiſsio, quamuis condignitas non deeſſet. Promiſsio enim non facit opus melius aut dignius ſeu maioris ęſtimationis, ſed operanti tribuit ius petendi ex iuſtitia quod promiſſum eſt.

Tertiò, ſi contrahens non eſſet capax obligationis. v. g. pupillus: at licet naturâ ſuâ Deus ab omni obligatione exemptus ſit, benigna tamen ſua voluntate obligare ſe poteſt, ex gratitudine, ex fidelitate, ex iuſtitia, &c.

Vaſq. in 3. p. diſp. 4. cap. 3. Quę hactenus dicta ſunt, in Chriſto Dominò perſpicuè demonſtrari poſſunt: nam

Primò, ſi purus homo ea gratia donatus fuiſſet qua Chriſtus Dominus, & totam redemptionis noſtræ œconomiam ex caritate, humilitate, obedientia, &c. eâdem perfectione peregiſſet: eius ſatisfactio iuſtitiæ leges non expleuiſſet.

Secundò, Chriſti Domini ſatisfactio, non ex intrinſeca bonitate, ſed ob perſonæ infinitam dignitatem, par fuit omnibus peccatis in infinitum exhauriendis: vnde damnata eſt Doctoris illius propoſitio 19. *Opera iuſtitiæ & temperantiæ quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt maiorem valorem.*

Tertiò, Quamuis Chriſti ſatisfactio non potuerit Deo Patri non eſſe gratiſsima, non tamen tenebatur eam acceptare, humanoque generi ignoſcere, niſi pactum vel ſaltem iuſsio intercesſiſſet, vt fuſiùs §. 4. explicatum eſt.

§. 8. Via

§. 8.

Via à termino ad terminum.

VIatores aliquò profecturi, niſi viam ſciant, vel viæ ducem nacti ſint, fruſtrà laborem ſuſcipient, magnoque ſuo periculo & incommodo per auia aberrabunt, etiamſi fortè locum norint quò tendere meditantur. *Aliud eſt* (inquit D. Auguſtinus cùm ageret de Platonicis) *de ſiluestri cacumine videre patriam pacis, & iter ad eam non inuenire, & fruſtrà conari per inuia, circùm obſidentibus & inſidiantibus fugitiuis deſertoribus cum Principe ſuo leone & dracone: & aliud tenere viam illuc ducentem, cura cæleſtis Imperatoris munitam, vbi non latrocinantur, qui cæleſtem militiam deſeruerunt.* Hæc via nobis diſcenda eſt ab eo qui dixit: *Ego ſum via, veritas & vita: nemo venit ad Patrem niſi per me.* id eſt, Ego ſum qui ſine errore perduco homines ad Patrem, in quo eſt vita: & ſine me nemo illuc aſpirare poteſt. Eſt enim via; medium per quod à termino in terminum peruenitur, vt cùm quis Thebis Athenas greſſibus corporis paulatim proficiſcitur: & ſi debilis eſt, vtitur curru, vel equo, vel lecticâ, vel ſellâ, vel ſuccollatione. Sic ei qui ad iuſtitiam tendit, greſſibus animæ per Chriſti doctrinam & mandata, per eius exemplum & merita tranſeundum eſt: & quia debilis eſt, ducitur, trahitur, vehitur, transfertur, vt, niſi recalcitret, ad deſtinatum terminum feliciter peruenire poſsit. Hinc ſunt illa. Pſal. 118. 35. *Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum.* & v 5. *Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.* Ioan 6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Luc. 15. 5. *Imponit in humeros ſuos gaudens.* Cor. 1. 13. *Tranſtulit nos in regnum filij dilectionis ſuæ:* ex quo loco Concilium Trident. iuſtificationem deſcribit, vt ſit *tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per ſecundum Adam Ieſum Chriſtum, ſaluatorem noſtrum.* Eſt autem hæc tranſlatio actiua & paſsiua: Deus enim eſt qui transfert, homo qui transfertur & qui ſe ſuo modo transfert, ne putemus ipſum in ſuâ iuſtificatione nihil agere, & tanquam lutum inanime à Deo tractari, quod Lutherus & Caluinus 3. 13. 5. 7. aſſerunt, & ſecundùm principia ſua aſſerere compelluntur. Sed ſi transfertur & nullo modo ſe transfert, quomodo monetur *venire?* Matt. 11. 28. *ambulare?* Ioan. 12. 35. *currere?* 1. Cor 9. 24. *apprehendere iuſtitiam?* Rom. 9. 30. Audit igitur gratiâ præuentus homo Deum vocantem, eiuſque ductum ſpiritualibus paſsibus ſequitur (liberè tamen, vt reſtitare gratiamque reiicere poſsit) donec iuſtificationis gratiam conſequatur. Hi autem paſſus pulcherrimè deſcribuntur à Concilio Trident. Seſſ. 6. cap. 5. *Ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præueniente gratiâ ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, quâ nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur.* &c. Et cap. 6. *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuinâ gratiâ & adiuti* fidem *ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe quæ diuinitùs reuelata, & promiſſa ſunt; atque illud imprimis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ* timore *quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo, in* ſpem *eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumq; tanquam omnis iuſtitiæ fontem* diligere *incipiunt: ac propterea mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam* pœnitentiam *quam ante Baptiſmum agi oportet; denique dum proponunt* ſuſcipere Baptiſmum, *inchoare nouam vitam, &* ſeruare *diuina mandata.* Vbi quædam notanda occurrunt.

§. 1.

Nota primò, Septem animi paſſus à Concilio indicari, quibus peccator ad iuſtitiam ſi velit, peruenire poteſt.

Primus eſt Fides, iuxta illud Apoſtoli Heb. 11. 6. *Credere oportet acce-*

dentem

[Margin notes: ...57. Confeſ. ...a. — Ioan 14. 6. — ...ſſ6. cap. 4. — Ruard. art. 7. poſt med. — D. Thom. 3. p. q. 85. a. 5. vbi vide Vaſquez dub. 1.]

dentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe renumerator ſit. Hæc eſt enim 2 prima ſupernaturalis diſpoſitio, quãuis alię imperfectę & improprię pręcurrere poſsint, vt fides humana, opera moraliter bona. Act. 10. 4. de quibus vide Vaſquez in 1. 2. d. 190 cap. 2. Suar. lib. 2. de Prædeſtinat. cap. 16. n. 24.

Vaſquez in 1. 2. d. 192. n. 5. Hoſius in confeſſ. Polon. cap. 73.

Secundus eſt Timor, & ferè ſeruilis: 3 nam qui fide æternas inferorum pœnas & tormenta viuaciter apprehendit, non poteſt non vehementer commoueri. Eccleſ. 1. 27. *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.* Hunc timorem mirum eſt à Luthero damnari, quum Chriſtus eum valdè commendet. 5 Luc. 12. 5. *Oſtendam vobis quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis; hunc timete.*

In aſſert. artic. 6.

Tertius eſt Spes, quando peccator à Dei iuſtitia ad eius miſericordiam oculos inflectit, quæ miſericordia in dando Redemptore maximè enituit. Ioan. 3. 16. Hinc Matt. 9. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Hæc ſpes ad orationem impellit, qua peccator veniam impetrare conatur, quę in Dauide ſingulariter excelluit, vt patet in plurimis Pſalmis. 24. 7. & 40. 5. & 50. a.

Quartus eſt Dilectio, quæ ex Dei promiſſis eiuſque dilectionis conſideratione naſci ſolet. & quamuis ab initio ſit fere amor concupiſcentiæ; tranſit tamen non rarò in amorem amicitiæ, vt diligat Deum ſuper omnia, quia dignus eſt ſic amari. Luc 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa*, quoniam *dilexit multùm.* Sic Gal 5 6.

Quintus eſt Pœnitentia, id eſt, 4 peccatorum odium & deteſtatio, quatenus ſunt offenſa Dei: fieri enim non poteſt, quin amans Deum illa omnia abhorreat, quibus amicus offenditur & irritatur. Quod de peccatis perſonalibus intelligendum eſt: nam de peccato originali, quod aliena voluntate commiſſum eſt, non eſt propriè pœnitentia, quamuis poſſit eſſe dolor, & diſplicentia; quia tantũ malum inuexit, vt notat D. Thom. 3. p q. 8. 4. a. 2. ad 3. & in Additionib. 3. p. q. 2. a. 2. Suar. tom. 4. in 3. p. d. 2. l 1. §. Quinto.

Sextus eſt Propoſitum ſuſcipiendi Sacramentum vel Baptiſmi vel Abſolutionis: hæc enim ſunt media diuinitus inſtituta, ſine quibus vel in re vel in voto nemo in lege noua iuſtificatur. Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Ioan. 20 23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Hic porrò ad Sacramentum reſpectus tam eſt neceſſarius, quidquid Caluinus contrà obſtrepat 3. 4. 18 b. vt *quamuis contritionem aliquando caritate perfectam eſſe contingat, hominemq́; Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſa nihilominus reconciliatio ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non ſit adſcribenda*, vt docet Concil. Trident. Seſſ. 14 cap. 4. Ex quo loco diſcimus ſufficere votum ſeu propoſitum implicitum, ſi fortè ſcientiam aut memoriam fugiſſet: nam in caritate aut contritione perfecta virtualiter continetur:

Septimus eſt Propoſitum ſeruandi mandata, nouamque vitam inſtituendi, vt videlicet non ampliùs peccetur. Ioan. 5. 14. *Ecce ſanus factus es: iam noli peccare.* Ezech. 18. 21. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, & cuſtodierit* omnia *præcepta mea*, &c. nempe voto & propoſito, nam affirmatiua pręcepta non ſemper occurrunt: vnde ſi illa priùs eſſent ſeruanda, iuſtificatio nimis diu differretur. Matt. 28. 20. *Docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis.*

Hæc eſt via quâ peccator à termino impietatis ad iuſtitiæ terminum proficiſcitur, idque beneficio Chriſti, qui eſt via Ioan. 14. 6. id eſt, medium per quod à Patre hæc omnia obtinemus: quemadmodùm Moyſes Deut. 5. 5. fuit via Iſraëlitis ad Deum: Ioab Abſaloni ad Dauid 2. Reg. 14. 21. Hephæſtion ad Alexandrum, Seianus ad Tiberium, &c. Sicut igitur qui à Rege aliquid impetrare deſiderant, eorum gratiam ambiunt, qui omnia apud Regem poſſunt: ſic nos ad Chriſtum hominem adire conuenit, vt maxima quęque à Patre ipſius interceſſione conſequamur. Vnde quod nos Pſalm. 2. 12. legimus, *Apprehendite diſci-*

4. Reg. 4. 13.

plinam

plinam, ſecundùm Hebraicam veritatem verti poteſt, *Oſculamini Filium:* quod ipſemet velut interpretari dignatus eſt Ioan. 16. 24.

§. 2.

Nota ſecundò, Hanc viam à peccatore tripliciter iniri poſſe.

Primò, Vt hæreat in luto, nec ad optatum terminum perueniat: vt ſunt qui imperfectè peccata deteſtantur, nec ad Sacramentum aut vlteriorem diſpoſitionem pertingunt.

[Margin: ...to. 4. in ...p.d.5. l. 3.]

Secundò, Vt per Sacramentum iuſtificetur, cuius beneficio ex attrito fit contritus, non actualiter, sed habitualiter: vnde patet quàm multis neceſſaria ſit Sacramenti ſuſceptio, qui ſine hoc ſubſidio in æternum perirent.

[Margin: ...Leſſius lib. ...de Perfect. ...n. 88.]

Tertiò, Vt perfectè conuertatur in Deum & ante realem Sacramenti ſuſceptionem iuſtificetur: qui modus in veteri Teſtamento omnibus peccatoribus neceſſarius fuit, quum nullum eſſet Sacramentum adultos ex opere operato iuſtificans.

§. 3.

[Margin: Aliter Vaſquez in 1. 2. d. 203. n. 94.]

Nota tertiò, Quamuis Concilij Tridentini doctrina Seſſ. 6. cap. 6 ad iuſtificationem in Sacramento trahi poſſit, ex verborum tamen vi de iuſtificatione extra Sacramentum intelligi debet: nam cùm de propoſito Sacramenti ſuſcipiendi egiſſet, ſtatim ſubiungit cap. 7. *Hanc diſpoſitionem ſeu præparationem iuſtificatio ipſa conſequitur.* Itaque loquitur de perfectâ diſpoſitione, quà poſitâ ſtatim forma exiſtit: nam quando quis vi Sacramenti ex impio fit iuſtus, imperfecta eſt diſpoſitio, alioquin ante Sacramenti ſuſceptionem iuſtificatus fuiſſet. Moraliter enim fieri vix poteſt; vt primum eſſe contritionis, & primum eſſe Sacramenti (ſic in ſcholis loquuntur) in vnum & idem temporis inſtans concurrant. 6

§ 4.

[Margin: D. Thom. ... 113. a. 7. Vaſquez ibid.]

Nota quartò, viam ad iuſtitiam & ſucceſsiuè percurri, & in inſtanti: ſucceſsiuè, quum quis paulatim peccata relinquit, exercet fidem & ſpem, Deumque diligere incipit, quomodò ſepe multum temporis tranſcurrit: in inſtanti, quum quis iam perfectè per fidem & contritionem diſpoſitus, momento temporis ex impio fit iuſtus. Et de hac vltima præparatione inter Scriptores potiſſimùm diſceptatur, quid poſſit, & quid reſpectu iuſtitiæ operetur: quidam enim nullius eſſe pretij contendunt: alij tanti eſtimant, vt in ſtatera iuſta cum iuſtitia appendi poſſit: alij inter vtrumque extremum varias vias ingreſſi ſunt, vt iam ſex ſententię numerari poſsint.

§. 5.

Prima ſententia eſt, Fidem & contritionem eſſe conditionem ſine quâ iuſtitia non infunderetur: quemadmodùm applicatio ignis ad lignum, eſt conditio ſine qua ignis nō vreret: in qua applicatione nulla eſt cauſalitas, ſed illa tota eſt in igne comburente. Sic Num 21. 9. percuſsi à ſerpentibus ignitis, quū æneum ſerpentē aſpicerent, ſanabantur: non quòd aſpectus ſanaret, ſed eo poſito Deus per ſerpentem tanquam per inſtrumentum, venenum pellebat & temperiem humorumque proportionem reſtituebat. Quòd autem iuſtificationis typus fuerit, docet Chriſtus Ioan. 3. 14. *Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipſum* (qui pœnitens & ſanari deſiderans, Chriſtum aſpicit in cruce exaltatum) *non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Ita ferè Toletus in Rom. 3 annot. 17.

Secunda ſententia Eſſe inſtrumentū quod recipit iuſtitiam, ſicut mendici manus recipit eleëmoſynam, vt iam ſit cauſalitas aliqua materialis, vel etiam efficientē redolens, vt colligi poteſt ex Apoſtolo Rom. 9. 30. *Gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiam.* Ita Toletus in Rom. 3 annot. 20: Vtuntur & Hæretici hac ſimilitudine ad imputatitiam ſuam iuſtitiam apprehendendam, vt Caluinus 3. 18. 8. b. qui 3. 11. 7. ad materialem cauſam valdè declinat; vbi fidem ollæ, Chriſtum autem ſiue iuſtitiam eius, theſauro comparat.

Tertia ſententia, Eſſe diſpoſitionem ad formam iuſtitię introducendam. quemadmodùm calor eſt ligni diſpoſitio vt in ignem transmutetur. Vbi quidam putant eſſe diſpoſitionem arbitrariam, Deumque potuiſſe vel ſine diſpoſitione, vel per opus aliquod externum. v. g. ſacrificium.

[Margin: Vaſquez in 1. 2. d. 203. n. 52.]

cium, nos iuſtificare: neque enim fidem ſpem, dilectionem, &c. quatenus opera ſunt, diſponere ad iuſtitiam ſed quatenus ſunt medium pro arbitratu à Deo conſtitutum. Hoc autem docere Apoſtolum Ephe. 2. 8. *Gratia ſaluati eſtis per fidem*, &c. *non ex operibus, vt ne quis glorietur*. Hoc eſt non tantùm non ex merito operum, ſed ne quidem ex fide quatenus opus eſt, alioquin ex illa poſſet quis gloriari. Et confirmatur, quia licet hæc opera Dei dona ſint, à libero tamen arbitrio proficiſcuntur; quemadmodùm & opera legis Dei dona ſunt, quia ſine gratuito Dei auxilio non fiunt, & tamen affirmat Apoſtolus Rom. 4. 4. 5. ſi ex operibus fieret iuſtificatio, gratis non eſſe futuram. Ita Tolet. in Rom. 3. annot. 20.

Quarta ſententia, eſſe diſpoſitionem, quæ impetrat gratiam iuſtificationis, vt iam fides, ſpes, dilectio non tantùm vt diſpoſitio, ſed quatenus opera ſunt natura ſua ad reconciliationem tendentia, eandem nobis à Deo ſuppliciter obtineant. Ita loquitur aliquando D. Auguſtinus, vt epiſt. 105. ad Sixtum, neque abnuit Sotus lib. 2. de Natura & grat. cap. 4. ſub fi. qui tamen meritum congruitatis ibidem acriter impugnat, cùm D. Auguſtinus dicta epiſt. vtrumque habeat pro eodem. *Sed neque ipſa remiſſio peccatorum*, inquit, *ſine* aliquo *merito eſt, ſi fides hanc impetrat*. 7 *Neque enim nullum eſt meritum fidei, quâ fide ille dicebat, Propitius* eſto mihi peccatori, *& deſcendit iuſtificatus merito fidelis humilitatis*.

Luc. 18. 13.

Quinta ſententia, eſſe meritum iuſtificationis ex quadam congruitate: quia diuinæ bonitati congruum eſt & decens, vt ei quem per fidem & ceteras diſpoſitiones ad peccatorum deteſtationem & amorem iuſtitiæ prouexit, iuſtificationis gratiam infundat. Ita D. Auguſtinus epiſt. 105. ad Sixtum, & alibi: cuius mentem explicat Toletus in Rom. 3. annot. 20. quam communiùs Theologi ſequuntur: cauent tamen ne cum Scoto, Gabriele, Caietano, aliquod meritũ ex ſolis naturæ viribus agnoſcant. Porrò differt hæc ſententia à præcedente, quia impetratio beneficium gratuitum & indebitum reſpicit, meritum autem reſpicit premium aut mercedem: nam ſicut reperitur meritum congruum, ita & merces congrua, quæ magis ex gratia debetur, quàm ex iuſtitia. At S. Auguſtinus, vt diximus, vtrumque confundere videtur.

Vaſquez in 1 p. d. 91. cap. 10 & in 1. 2. d. 199. cap. 1.

Sexta ſententia, eſſe meritum condignum remiſſionis peccatorum, atque adeò iuſtificationis ex natura ſua; quamuis fortè iam non iuſtificet, quia præuenitur à gratia habituali. Volunt enim contritionem eſſe formam iuſtificantem & ſanctificantem animam, & vi ſua formaliter peccata delentem, & conſequenter eſſe iuſtam ſatisfactionem pro peccatis commiſſis. Ita multi apud Vaſquez in 1. 2. d. 203. cap. 3.

Hæ ſententiæ (exceptâ poſtremâ) aliquo modo ſimul conſiſtere poſſunt, ſi excludatur particula excluſiua: vnde

Dico primò, *Fides & contritio, eſt conditio ſine quæ nemini iuſtificatio contingit*. Loquimur de iuſtificatione extra Sacramentum & Martyrium. Prob. Heb. 11. 6. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*. 1. Cor. 13. 2. *Si caritatem non habuero nihil ſum*. 1. Ioa. 3. 14. *Qui non diligit*, manet *in morte*. Ratio eſt, quia ſiue hominis præparatio ſit ex iure Dei poſitiuo, ſiue naturali, ſiue mixto, neminem iuſtificare decreuit, niſi deſiderantem reconciliationem, & ſe per diuinum auxilium ad eam præparantem.

Dico ſecundò, *Peccatoris præparatio, quâ promiſſam à Deo & oblatam iuſtitiam recipit, vocari poteſt inſtrumentum, ſiue receptiuum ſiue apprehenſiuum iuſtitiæ*: quemadmodùm mendici manus eſt inſtrumentum ad recipiendam vel 8 apprehendendam eleemoſynam. Eſt enim peccatorum remiſſio & donorum infuſio, præclariſſima Dei eleemoſyna: nec aptior ad recipiendum & apprehendendum manus, quàm fides & pœnitentia. Ioa. 1. 12. *Quotquot autem* receperunt *eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui* credunt *in nomine eius*. 1. Cor. 15. 2. *Euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepiſtis*. παρελάβετε. Actor. 2. 37. *His auditis* compuncti *ſunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus verò ad illos*: Pœnitentiam (*inquit*) *agite, & baptizetur vnuſ-*

quiſque

quiſque veſtrùm in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccatorum veſtrorum: & accipietis donum Spiritus ſancti. Cur autem fidem magis inculcet Paulus, quum de Iuſtificatione ſermo eſt, quàm pœnitentiam, aut ſpem, aut dilectionem, quæ æquè neceſſaria ſunt: in cauſa eſt

Tolet. in Rom. 3. annot. 17. §. Eſt etiam.

Primò, Quia fides clariùs gratuitam iuſtitiam oſtendit, & operum gloriationem excludit.

Secundò, Quia credentibus facilè perſuadetur, pœnitentiam eſſe neceſſariam, nec ſine illa peccatorum remiſsionem obtineri.

Tertiò, Concionatores vnam virtutem ceteris præteritis ſolent extollere, nec tamen illas neceſſarias eſſe negant. Luc. 11. 41. *Date eleëmoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Sic Pſalm. 111. a. *Beatus vir qui timet Dominum,* Pſal. 33. 9. *Beatus vir qui ſperat in eo.* Prouerb. 14. 21. *Qui miſeretur pauperis, beatus erit.* Apoſtolus autem Ethnicis concionabatur, qui fidem primò diſcere debebant vt reliqua neceſſaria diſcerent quæ per fidem clariſsimè proponuntur.

Dico tertiò, *Fides & pœnitentia, non vt materiæ diſpoſitio duntaxat, ſed etiam vt opera & liberi pœnitentis actus, ad iuſtitiam viam ſternunt.* Eſt hæc ſententia Patrum dictis conformior, & longiùs à Nouatorum fide iuſtificante recedit, & à Scriptura ſatis perſpicuè indicatur. Quid enim in hoc genere vehementius dici potuit, quàm quod eſt apud Ezech. 18. 27? *Cum auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam: ipſe animam ſuam* viuificabit. Et infrà v. 31. peccatoribus dicitur, *Proiicite à vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis,* & facite *vobis cor nouum & ſpiritum nouum.* Ratio eſt, quia hæc diſpoſitio non eſt merè paſsiua, ſicut calor ligni ad ignem, aëris perſpicuitas ad lumen, &c. ſed multùm actiua, qualis eſt eius qui cum eo in gratiam redire conatur quem grauiter offendit. Neque S. Paulus Epheſ. 2. 9. à iuſtificatione opera vt opera excludit, ſed vt meritoria, vt Patet Rom 4. 4. *Ei autem qui operatur* (in gratiam & vtilitatem alterius, vt in vineam conductus Matt. 20. 2. 8. 13.) *merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Ei verò qui non operatur* (nempe eo modo quo prior ille.) *credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam.* Vbi antitheſis oſtendit excludi tantùm opera meritoria, quibus ex iuſtitia ſeu æqualitate debetur merces: at

Suar. to. 1. in 3. p. d. 4. ſ. 8. & to. 4. d. 8. ſ. 3. Bellarm. l. 1. de Iuſtificat. cap. 16. poſt med.

Bellar. lib. 2. de Pœnitent. cap. 12.

Primò, Inter diſpoſitionem & formam iuſtitiæ non eſt equalitas.

Secundò, Tota diſpoſitio donatur à Deo: quod autē donatur, quatenus donatur, non eſt merces, ſed gratia.

Tertio, Non vetat Apoſtolus Epheſ. 2. 9. abſolutè gloriari, ſed ſicut Iudæi & Philoſophi ſolebant, quaſi ſuis operibus ad fidem vocari meruiſſent: ſed *qui gloriatur* 2. Cor. 10. 17. (non dicit, Peccat, iniurius eſt gratiæ Dei, ſed) *in Domino glorietur:* quia habet quidem *in ſe* præclaram illam diſpoſitionem, non tamen *à ſe*, ſed ab ab eo *qui operatur omnia in omnibus.* 1. Cor. 12. 6.

Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 20 n. 13.

Dico quartò, *Fides & pœnitentia habent vim impetrandi gratiam iuſtificationis.* Probatur Act. 10. 4. *Orationes tuæ & eleëmoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.* Luc. 18. 13. *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et ſequitur, *Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.* 2 Paralip. 33. 12. Manaſſes *poſtquam coangustatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum ſuorum. Deprecatusq́; eſt eum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, reduxitq́; eum in Ieruſalem in regnum ſuum; & cognouit Manaſſes quòd Dominus, ipſe eſſet Deus.* Ratio eſt, quia ſpes veniæ peccatorem impellit ad preces & orationem, tanquam medium conuenientiſſimum ad reconciliationem obtinendam: quemadmodùm in humanis tribunalibus, videmus homicidas & exules libellos ſupplices porrigere ad gratiā aut reditum impetrandum Cic. in orat. pro Deiotaro rege, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, &c. Vis autem intentæ huius ſupplicationis frequenter eſt, vt quod aliàs negandum erat, feliciter obtineatur, vt patet in Tiberio apud Suet. in vita ipſius c. 13. & pulchrum exemplū eſt in Abſalone 2. Reg. 14. 13.

Dico quinto, *Fides & contritio iuſtificationis gratiam ex quadam congruitate merentur.* Hęc eſt communior Docto-

rum ſententia, contra Capreolum, Antoniũ Panthuſum, vtrumque Sotum, Dominicum & Petrum, quibus fauere videtur Cardinalis Hoſius in confeſſ. Polonica cap. 73. non longè à princip. *Quæ præcedunt*, inquit, *iuſtificationem opera bona, diſpoſitiones vel præparationes ad gratiam, quàm qualiacunque tandem merita Patres illi qui fuerunt in Concilio Tridentino congregati,* vocare *maluerunt: ne quis mereri ſibi poſſe primam gratiam* exiſtimaretur, *cùm pugnent inter ſe gratia & meritum.* Vbi inſinuat quæſtionem eſſe de nomine potiùs quàm de re, ſi vis impetrandi concedatur: quod apertè docet Bellar. l. 1. de Iuſtificat cap. 21. §. Deinde. Ceterùm loquendi modus ex antiquis Patribus ſumptus eſt, Tertulliano, Cypriano, Ambroſio, Hieronymo, Gregorio, & nominatim ex S. Auguſtino variis locis, vt epiſt. 89. ad Hilarium quæſt. 4. *Tamen ſi pauperis vlceroſi, qui ante ianuam eius contemptus iacebat, miſertus fuiſſet* (diues epulo. Luc. 16. 19.) mereretur *& ipſe miſericordiam.* Tract 44. in Ioan 9. 31. *Si enim peccatores* (ad pœnitentiam adſpirantes) *Deus non exaudiret, fruſtra ille publicanus oculos ad terram deÿciens, pectus ſuum percutiens diceret, Deus propitius eſto mihi peccatori: & iſta confeſſio* meruit iuſtificationem, *quomodo iſte cæcus illuminationem.* Quod ad rem attinet, videtur nomini ſubeſſe veritas: vt Deus videlicet talium operum quę ipſe principaliter operatus eſt intuitu, & peccatorum remiſſionem, & gratiam iuſtificantem infundat. Iſa. 1. 16. *Lauamini, mundi eſtoti,* &c. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Tobiæ 12. 9. *Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam & vitam æternam.* vbi manifeſtè loquitur de eleëmoſynis pœnitentium. Matt. 6. 13. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.* Luc. 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Idem ſentire videntur Patres, qui nomine meriti in hac materia vtuntur. Et ratio eſt, quia illis operibus ineſt quædam pulchritudo & bonitas, ab ipſo Spiritu ſancto profecta, quam proinde Deum non aſpernari decens eſt, imò congruum

Bellar. lib. 2. de Pœnit. cap. 12. Vaſquez in 1. 2. d. 218. cap. 2.

quodammodò remunerari: quamuis ſi ſummo iure agere vellet, merito illud meritum repudiare, & reconciliationem differre vel negare poſſet; vt ſuprà §. 7. oſtenſum eſt: alioquin quomodo gratis peccata remittit?

Dico ſextò, *Fides & contritio neque eſt forma vi ſua delens peccatum, nec que eius remiſſionem aut gratiæ infuſionem ex condigno meretur, neque eſt condigna ſatiſfactio pro culpa aut pœna æterna.* Eſt ſententia receptior, & Scripturis ac Concilio Tridentino conformior, quam ſuprà §. 7. concluſ. 8. demonſtrauimus. Hìc vnam rationem adiiciemus. Vt forma formam formaliter expellat, tantumdem (vt minimùm) virtutis eſſe debet in forma expellente, quàm eſt in ea quæ expellitur:

Suar. tom. 4. in 3. p. d. 4. l. 4. n. [illegible] & l. 6. n. 9.

Sed tuo ſenſu, vera contritio, etiam in gradu remiſſiſſimo, mille adulteria & mille homicidia, intenſiſſimâ voluntate perpetrata, formaliter delet:

Ergo vni contritioni remiſsiſsimę tantum ineſt boni, quantum mali ineſſe poteſt mille adulteriis & mille homicidijs quacunque ratione perpetratis. Conſequentia eſt bona, & Aſſumptionem non negabunt ij cum quibus diſputamus: quòd ſi qui in Contritione vel certam intenſionem, vel durationem, vel aliam modificationem requirunt, eâ poſitâ non refragabuntur, & ſic procedet argumentum. Propoſitio probatur tum in phyſicis, tum in moralibus: nam vt calor gradum aliquem frigoris expellat, non poteſt eſſe iſto gradu minor aut infirmiori, qua fortius non pellitur ab infirmiore: & vt quis à ſe læſum ſibi reconciliet, tam gratum læſo debet eſſe obſequium eius, aut pœnitentia, quàm ingrata fuit lęſio, vt per ſe patet: iam verò conſequens illud, *contritioni tantum boni ineſſe, quantum mali ineſt mille adulterÿs,* &c. eſt abſurdiſsimum, quum potiùs vnum peccatum mortale, etiam minimum, plus mali contineat, quàm boni mille contritiones perfectiſsimæ, vt ratio offenſæ & obſequij docet, & ſuprà §. 7. explicatum eſt: ergo abſurdiſsimum ſimiliter eſt antecedens, ex quo conſequens illud perſpicuè deducitur.

Richard. in 4. d. 17. a. 1. q. 7. Ruard. art. 6. §. Tertia difficultas. Vaſquez in 1. 2. d. 203. n. 19.

P. Leſſius lib. 13 de Perfect. diui. n. 187. & lib. 12. n. 11.

Quòd igitur in hominis reconciliatione fit, hoc eſt: *Vnica vera contri-*

tio,

tio, etiam remiſſa, mille peccata mortalia intenſiſsimæ malitiæ delet & extinguit, non formaliter, ſed diſpoſitiuè: nam poſitâ hac diſpoſitione, Deus propter filij ſui merita, gratis peccata remittit, iuſtitiam infundit, & Chriſti ſatisfactionem communicat: idemque præſtat ſufficienter attrito, quando actu ſuſcipit Sacramentum.

Hæc eſt via ad iuſtitiam, ſeptem gradibus ſeu paſsibus peccatori ambulanda, aut potiùs percurrenda; ne in fæcibus ſuis diutius hærens, ab illis abſorbeatur & opprimatur. *Hæc dicit Dominus: State ſuper vias & videte, & interrogate de ſemitis* antiquis, *quæ ſit via bona, & ambulate in ea; & inuenietis refrigerium animabus veſtris.* Ierem. 6. 16. *Viam ſapientiæ*, inquit Salomon, *monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis: quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.*

N O T AE.

1. *Liberè enim vt reſiſtare poſſit.*] Quomodò reſtitabit qui ducitur, trahitur, rapitur, tranſuehitur, transfertur? Audiamus S. Auguſtinum eleganter hęc explicantem, quum tractat illa verba Ioan. 6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Noli cogitare, inquit, *te inuitum trahi: trahitur animus & amore. Nec timere debemus ne ab hominibus, qui verba perpendunt, & à rebus maximè diuinis intelligendis longè remoti ſunt, in hoc Scripturarum Sanctarum Euangelico verbo forſitan reprehendamur, & dicatur nobis, Quomodò voluntate credo, ſi trahor? Ego dico, Parum eſt voluntate, etiam voluptate traheris. Quid eſt, trahi voluptate? Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Eſt quædam voluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porrò ſi Poëtæ dicere licuit*, Trahit ſua quemque voluptas: *non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitiâ, delectatur ſempiternâ vitâ, quod totum Chriſtus eſt?* Et infrà: *Ramum viridem oſtendis oui, & trahis illam: nuces puero demonſtrantur & trahitur: & quod currit, trahitur, amando trahitur, ſine læſione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Si ergo iſta*, &c. Vide totum locum. Et ne dicat Caluinus 2. 3. 5. voluntate nos trahi, & tamen neceſſitate: diſertis verbis hoc excludit ſanctus Doctor, *non neceſſitas, ſed voluptas.*

Tract. 26. in Ioan. poſt init.

2. *Quamuis aliæ imperfectæ & impropriæ diſpoſitiones.*] Cauendus eſt hoc loco Semipelagianorum & Maſſilienſium plauſibilis error, quorum Principes Ioannes Caſſianus, S. Chryſoſtomi diſcipulus, & Fauſtus Rhegienſis Epiſcopus: qui (vt videtur) ex Stoicorum porticu virtutum igniculos quoſdã in homine ponebant, qui humanâ induſtriâ exſuſcitati bona & laudabilia opera proferrent; neq; hoc malè: ſed addebant, eorum operum intuitu Deum non raro conferre gratiam, non quidem ex debito, ſed ex quadam congruentia, vt ſic ſalutis initium eſſet à nobis. Inter hæc opera numerabant etiam deſiderium ſanitatis, fidem & orationem: quaſi in hoc ſenſu vnicuique diceretur, Crede (tuis viribus) & ſaluus eris: ex gratia ſuperueniente. Refellit hos monitus à S. Proſpero & Hilario per epiſtolas D. Auguſtinus lib. de Prædeſtinat. Sanctorum cap. 2. & refelli poſſunt ex iis quæ ſuprà dicta ſunt, quia iuſtificationis & ſalutis exordium à Dei pręueniente gratia ſumendum eſt, quæ omnia merita, tam congrua quàm condigna anteuertit. Oſęe 13. 9. *Perditio* tua *Iſraël: tantummodò* in me *auxilium tuum.* Quare vulgatum illud Theologorum axioma (Occamicum per errorem vocat Caluinus 2. 3. 10. b.) *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*,) intelligendum eſt de homine iam excitato per antecedentem gratiam, vt optimè explicat D. Thom. 1. 2. q. 109. a. 6. ad 2. Quod autem Theologi quidam dicunt, meruiſſe Chriſtum vt ex naturæ viribus ad ſalutem conanti, gratis daretur auxilium ſufficiens, negatiuè intelligendum eſt: quia videlicet non ponit obicem generali Dei liberalitati, quâ *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* non quòd intuitu poſitiuę actionis illud auxilium conferatur. Et hoc nihil aliud eſt, quàm quod docet Concilium Tridentin. Seſſ. 6. cap. 11. & 13. *Deus neminem deſerit, niſi priùs deſeratur*, vt optimè aduertit Suar. lib. 3. de Auxil. cap. 2. n. 6. Vt tamen nullis legibus obſtrictum ſe Deus oſtendat, Phociones & Ariſtides, Camillos & Catones (quorum ciuiles virtutes & ipſe Caluinus commendat 2. 3. 4. a. 3. 24. 10. b.) minorem obicem ponentes deſerit, & perſequentium ſe rebelles ad ſe compellit voluntates. Act. 9. 4. Cur? *Non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Amice, non facio tibi iniuriam.* Matt. 20. 15. 13.

Baron. anno 490. Vazquez in 1. 1. p. d. 89. n. 30. Cic. in Lucullo & Academ. 1. Lipſius lib. 2. Manuduct. d. 11. D. Thom. Occamo. 70. annis anterior. Molin. in Concord. ad q. 14. a. 13. diſp. 10.

3. *Timor, & ferè ſeruilis.*] Quàm ſit hic timor neceſſarius, & quid in iuſtificatione operetur, aptiſſimâ ſimilitudine docet D. Auguſtin. tract. 9. in epiſt. Ioan. ad illa verba cap. 4. 18. *Timor non eſt in caritate: ſed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet: qui autem timet, non eſt perfectus in caritate.* Quid ergo, inquit, *dicimus de illo qui cœpit timere diem iudicij? Si perfecta in illo eſſet caritas, non timeret. Perfecta enim caritas faceret perfectam iuſtitiam, & non haberet quare timeret: imò haberet quare deſideraret vt tranſeat iniquitas, & veniat regnum Dei. Ergo timor non eſt in caritate. Sed in qua caritate? non in inchoata: in qua ergo? ſed perfecta*, inquit, *caritas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: quia initium ſapientiæ timor Domini. Timor quaſi locum præparat caritati. Cùm autem cœperit caritas habitare, pellitur timor qui ei præparauit locum. Quantum enim illa creſcit, ille decreſcit: &*

Bellar. lib. 2. de Pœnit. cap. 17. *Pſal.* 110 10.

quantum illa ſit interior, timor pellitur foras. Maior caritas, minor timor: minor caritas, maior timor. Si autem nullus timor, non eſt quà intret caritas. Sicut videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur, ſeta priùs intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit linum: ſic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideò intrauit vt introduceret caritatem. Hæc D. Auguſtinus.

4. *Peccatorum odium & deteſtatio.*] Nulla virtus per ſe primò fertur in odium mali: nam cùm malum ſit priuatio boni, non habetur odio niſi ratione boni quod amatur. Omnes enim virtutes ſunt amores quidam habituales, in eam pulchritudinem tendentes, quę Philoſophis etiam ſuo modo innotuit. *Formam quidem ipſam Marce fili,* inquit Cicero, *& tanquam faciem* honeſti *vides: quæ ſi oculis cerneretur, mirabiles amores, vt ait Plato, excitaret ſapientiæ.* Itaque pulchritudinem ſibi propriam vnaquæque virtus amat, proſequitur, eiuſque poſſeſſione gaudet: turpitudinem oppoſitam odit, deteſtatur, eiuſque pręſentiâ dolet & triſtatur. Sic igitur, exempli cauſa, ebrioſus tendens ad pœnitentiam, odiſſe poteſt ebrietatem

Lib. 1. Offic.

Primò, Quia eſt contra bonum rationis, quod etiam Philoſophi amare vel ſolebant, vel fingebant.

Secundò, Quia eſt contra bonum temperantiæ, quę ſuam peculiariter pulchritudinem habet.

Tertiò, Ex amore ſui, ne ad gehennæ incendia relegetur: ſic enim oritur timor ſeruilis.

Quartò, Ex amore ſui, vt cælorum regnum obtineat, quod illi per ebrietatem occluditur. 1. Cor. 6. 10.

Quintò, Ex amore Dei, vel inchoato vel perfecto, dolens amicitiam eſſe violatam.

Sextò, Ex amore obedientiæ, vt Deo pœnitentiam pręcipienti morigerum ſe præbeat.

Septimò, Ex amore honorandi Deum per virtutem Religionis, qui per peccatum quaſi contumeliâ affectus fuit.

Octauò, Ex amore reſarciendi iniuriam Deo illatam, per vindictam de ſe ſumptam; vt qui ſuam contra Dei voluntatem ſecutus eſt, nunc Dei voluntatem contra ſuam propenſionem ſequatur, vt ſic conſtituatur qualiſcunque ęqualitas inter offendentem & offenſum, inter culpam & pœnam, inter auerſionem & conuerſionem. Et hic eſt proprius actus Pœnitentię quatenus eſt virtus ſpecialis, & aptiſſimè vocatur *Contritio*, quâ videlicet lapideum peccatoris cor in minutiſſimas partes confringitur, & inſtar carnis mollificatur, vt diuinæ motioni & voluntati ſeſe accommodet. Pſal. 50. 19. *Cor* contritum *& humiliatum* Deus non deſpicies. Vbi

Nota Primò, Concilium Tridentinum Seſſ. 6. cap. 6. agere potiſſimùm de peccati deteſtatione quæ oritur ex dilectione vel ex virtute Pœnitentiæ.

Secundò, Ex ſola dilectione formali peccatorem poſſe iuſtificari ſine formali dolore aut deteſtatione, vt ſi peccata memoriæ non occurrant: nam hæc eſt virtualis Pœnitentia.

Tertiò, Idem fieri ex formali deteſtatione, cuius ratio ſit amor Dei, quamuis actus amoris formaliter non eliciatur: quod fieri poſſe docet Suar. to. 4. in 3. p. d. 4. l. 2. n. 6.

Quartò, Probabile eſſe, idem fieri ex contritione informi: hoc eſt, quę neque actum caritatis habeat adiunctum, neque habitum in iſta prioritate naturæ. Nam Scripturæ quę peccatorem ad veniam inuitant, requirunt tantùm perfectam auerſionem à peccato & conuerſionem ad Deum, vt Iſa. 1. 16. Ezech. 18, 27. Zachar. 1. 3. Et Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. definiens Contritionem, amoris nullam facit mentionem: & hæc contritio peccatum ſuper omne deteſtabile deteſtari poteſt. Hanc tamen contritionem non ſufficere probabilius cenſetur.

Suar. to. 4. in 3. p. d. 4. l. 2. n. 13. & 6. Vaſquez to. 4. q. 85. a. 2. n. 42.

Quintò, Peccatoris dolorem ex timore, ſpe aut dilectione Dei non ſuper omnia, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, iuſtificare niſi cum Sacramento non poſſe, ſi tamen ſupernaturalis fuerit.

Sextò, Dolorem ex motiuo humano, quia contra temperantiam, quia contra rectam rationem, quia læſit valitudinem, honorem aut famam, quia fortunas diminuit, &c. ne cum Sacramento quidem ſufficere ad iuſtificationem, vt colligitur ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. & iam communiter tenent Doctores.

5. *Reconciliatio ipſi contritioni ſine Sacramenti voto non eſt adſcribenda.*] Placuit Deo Patri nihil nobis boni ſupernaturalis conferre, niſi in Chriſto dilectiſſimo Filio ſuo. Epheſ. 1. 3. vnde propter eius merita nos vocat, iuſtificat, glorificat: neque peccata iam, etiam perfectè diſpoſitis, remittit abſolutè, ſed in ordine ad Sacramentum Baptiſmi & Pœnitentiæ, vt ſic magis vis paſſionis Chriſti eluceat, & omnes fideles intelligant quod repletus Spiritu Sancto Petrus dixit Act. 4. 12. *Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Quod notandum contra Nouatores, qui Eccleſiam accuſant, quòd multis ſeculis paſsionis Chriſti memoriam obliterârit, eius crucem ſepelierit, per Sacramentorum encomia homines à Deo ſenſim abſtraxerit, vt Caluinus 4. 14. §. 14. 23. 26. Refutat hos Hoſius in confeſſione Polonica cap. 3. 9. 13.

6. *Primum eſſe contritionis, & primum eſſe Sacramenti.*] Entia ſucceſſiua, vt motus, actio, paſſio, incipere non poſſunt per primum ſui eſſe ſiue per inſtans intrinſecum, neque per vltimum ſui eſſe ſiue per intrinſecum inſtans deſinere, quia ipſorum eſſentia in fluxu conſiſtit, de quo multa ſubtiliter diſputat D. Auguſtinus libro 11. Confeſſ. cap. 15. & ſequent. Quare cùm Sacramenta (exceptâ SS. Euchariſtiâ) in actione & paſſione conſiſtant, neque intrinſece incipere videntur, neque deſinere, cùm tamen gratia in inſtanti infundatur: nam ſicut in conſecratione ex vi verborum Chriſti corpus incipit eſſe præſens in inſtanti ſub ſpeciebus panis, ita ex vi Sacramenti gratia (alioquin in gradus diuiſibilis) in indiuiſibili animæ infunditur. Hac de re multa diſputarunt Theologi, quos referunt Suar. tom. 3. in 3. p. d. 8. l. 2. Vaſquez tom. 3. d. 32. cap. 3. ſed breuiter dicendum videtur, quum Sacramenta ex Chriſti inſtitutione operentur vt ſigna (nam efficiunt id quod ſignificant) tunc operari quum perfecta eſt ſignificatio, etiamſi aliquid ſoni aut actionis ſuperſit v. g.

cùm

cùm puer abluitur, & Miniſter verba profert. Hęc autem ſignificatio perfici poteſt in vno inſtantium quę actionis, & orationis tempus continuant, vt verum ſit dicere. Nunc eſt Sacramentum, & immediatè antè non fuit: nunc eſt infuſio gratiæ, & immediatè ante non fuit.

7. *Neque enim nullum eſt meritum fidei.*] D. Thomas 1. 2. q. 114. a. 5. ad 1. exiſtimat S. Auguſtinum hanc ſententiam retractaſſe libro 1. Retract. cap. 23. quando reuocat id quod ante Epiſcopatum docuerat, *initium fidei eſſe à nobis*, conſummationem à gratia Dei: neque repugnat Sotus libro 2. de Natura & grat. cap. 4. poſt med.

Sed Primò, Aliud eſt, *Fidem eſſe ex nobis*; Aliud, fidem à Deo donatam ex quadam decentia mereri vlteriorem gratiam.

Secundò, D. Auguſtinus epiſt. 105. ad Sixtum, & lib. 1. Retractat. cap. 23. contendit initium fidei non eſſe ex nobis (quod dogma Catholicum eſt) & tamen ibidem fatetur fidem *inchoare* meritum, *impetrare* remiſſionem peccatorum, atque adeò *mereri* iuſtificationem.

Tertiò, D. Thomæ verba ſunt obſcura, quę illuſtrat Vaſquez 1. 2. d. 218. n. 20. Quòd ſi D. Auguſtinus dixiſſet, fidem viribus liberi arbitrij conceptam aliquid mereri, meritò retractandum fuiſſet, & retractatum cenſendum eſſet cum illa propoſitione, *Initium fidei eſt ex nobis*. Vide Bellarm. lib. 2. de Pœnitent. cap. 12. & lib. 1. de Iuſtificat. cap. 21.

8. *Mendici manus eſt inſtrumentum ad recipiendam eleëmoſynam.*] Variè ſe habere poteſt mendicus, in eleëmoſyna accipienda.

Primò, Vt à diuite inuitatus, manum duntaxat extendat ſine labore.

Secundò, Vt aliquantulum laborare iubeatur.

Tertiò, Vt per ſpinas & vepres non ſine cruentatione manum extendere cogatur.

Quartò, Vt grauius aliquid ſubeundum ſit ad miſericordiam commouendam. Sic inopes & mendici ſpirituales aliquando ſuauiſſimè iuſtificantur, vt Matthæus cap. 9. 9. Maria Magdalena. Luc. 7. 48 adultera Ioan. 8. 11. Saulus Act. 9. 7. aliquando non ſine labore & dolore, vt de ſe fatetur D. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. cap. 11. & 12. aliquando ſuſceptis grauioribus pœnitentiis, vt Niniuitæ Ionæ. 3. 5. 6. 7. 8. aliquando per magnas aſperitates & corporis afflictiones, per ieiunia, cilicia, χαμευνίας, catenas ferreas, fugam in deſertum, priuationem omnium deliciarum, &c. vt Dauid Pſalm. 6. 7. & & 37. 9. & 101. 10. S. Iacobus Eremita, S. Maria Ægyptiaca, S. Guillelmus, aliique plurimi in Eccleſiaſtica hiſtoria notiſſimi: homines, Centuriatorum & Caluiniſtarum iudicio, ſtulti ac impij: ſtulti, quia ſuum genium fruſtrà defraudarunt, quum iouialiter viuere poſſent, certò perſuaſi non magis ſibi quàm ipſi Chriſto, cælorum regnum excidere poſſe. 4. 17. 2. a. Impij, quia peccata, quæ ſuo ſanguine Chriſtus abluit, ipſi ſuis operibus, pœnitentiis & corporis afflictionibus abluere conantur, quum in iuſtificatione omnium operum obliuiſci oporteat. 3. 19. 2. a. Hæc eſt noua Nouatorum Philoſophia, à ſummo Sophiſta Diabolo ſubtiliter inuecta: quæ pietatis prętextu Epicuriſmum pro Chriſtianiſmo plauſibiliter introducit: & Chriſti redemptionem cum eius applicatione confundens, *per dulces ſermones & benedictiones ſeducit corda innocentium.* Rom. 16. 18.

§. 9.

Examen commenti Lutherici de iuſtitia imputatiua, quod eius ſimia Caluinus maximâ ex parte eſt ſecutus.

IMputatiua iuſtitia, apud Nouatores celeberrima, ante Lutheri tempora toti orbi incognita fuit, adeò vt neque nomen, neque res apud anteriores Scriptores, ſiue Catholicos ſiue Hæreticos, in iſto ſenſu reperiatur. Eius originem refert Philippus Melanchthon, quòd cum Lutherus variis agitaretur terroribus, ad ſenem quendam ſui Ordinis ſolatij causâ acceſſerit: qui reſpondit, vnicuique eſſe credendum, non ſub conditione ſed abſolutè, ſibi ſpeciatim remiſſa eſſe peccata, ac propterea de ſua iuſtitia poſſe eſſe certum ac ſecurum: quòd ex S. Bernardo ſe didiciſſe exiſtimabat. Ceterùm quidquid ſit de hac Philippi narratione, non videtur dubitandum quin huius erroris Luthero diabolus ſit auctor & magiſter:

[Bellar. lib. 2. de Iuſtific. cap. 7.] [...fit. in ...a. ope- ... Lutheri.] [Serm. 1. de Annuntiat. B. Mariæ.]

1 Nam Primò, de Miſſa cum illo diſputauit anno Domini 1518. aut 1519. vt ſuprà vidimus: & anteà non erat illi incognitus, poſteà familiariſſimus.

Secundò, Quia Lutherus initio valdè ruditer & inconſtanter de fide iuſtificante philoſophatus eſt (vt patet in libro de Captiuitate Babylo-

nica.

nica, & in Aſſertione articulorum à Leone X. damnatorum, quos libros edidit anno 1520.) quod ſignum eſt, non ita pridem hanc doctrinam tunc imbibiſſe: nam poſteà vel ipſe, vel eius diſcipuli, magis eam limare & expolire conati ſunt.

Tertiò, Quia commentum hoc planè diabolicam aſtutiam redolet: nam ſubtilitatis & pietatis prætextu incautos decipit, & Scripturis plauſibiliter applicatis ita veriſimile reddit, vt Lutherani & Caluiniſtæ quiduis ſibi potiùs extorqueri patiantur, quàm hoc principium, *Sola fides iuſtificat*, vt patet apud Cochlæum anno 1530. pag. 234. b. & Caluinum 3. 11. 19. a. 3. 15. 8. a

Item anno 1531. p. 239.

Porrò Hæretici de hoc iuſtificandi modo tam inconſtanter, tam inconſequenter, tam lubricè loquuntur, vt non vulgaris artis ſit ipſorum dicta aliquo modo conciliare, aut certi aliquid ex ipſis elicere: quod nemini mirum videri debet, quia regiâ viâ relictâ, in auia, in ſpinas & vepres, in pedicas inextricabiles ſeſe conjecerunt. Conabimur tamen quantum fieri poteſt, vitatis contradictionibus, ipſorum mentem exponere, clariùs fortaſſe quàm ipſi ſoleant: nam & Caluinus methodum ac breuitatem profeſſus 3. 6. 1. b. præcipua capita fuſiſſimè & confuſiſſimè toto ferè tertio Inſtitutionis libro pertractat: quam confuſionem vt vitemus, per paragraphos ſuprà poſitos totam hanc controuerſiam deducemus.

§. 1.

Prima hominis inſtitutio.

Primò, Homo ad imaginem Dei creatus eſt, quæ in luce mentis, in cordis rectitudine, partiumque omnium ſanitate conſiſtit. Caluinus 1. 15. 4. b. *Verum eſt.*

Secundò, Hæc imago fuit homini naturalis, non aliquod donum naturæ ſuperadditum 1. 15. 8. Non loquitur clarè: ſed lucem à Luthero accipere poteſt, quem in materia propoſita libenter ſequitur. In commentar. ad 3. cap. Gen. *Porrò*, inquit Lutherus, *hæc probant, iuſtitiam eſſe de natura hominis: ea autem per peccatum amiſſa, non manſiſſe integra naturalia, vt Scholaſtici delirant.* Videtur quidem Caluinus ſupernaturalia dona, maximè in homine lapſo, agnoſcere, vt 2. 2. 12. a. *Ac illa quidem vulgaris ſententia, quam ſumpſerunt ex Auguſtino, mihi placet, naturalia dona fuiſſe corrupta in homine per peccatum, ſupernaturalibus autem exinanitum fuiſſe. Nam hoc poſteriore membro intelligunt tam fidei lucem quàm iuſtitiam, quæ ad cæleſtem vitam æternamq́; fœlicitatem adipiſcendam ſufficerent.* Item 3. 1. 4. a. *Vbi Deum opponens carni & ſanguini* (Ioan. 1. 13.) *ſupernaturale eſſe donum aſſerit, quod fide recipiant Chriſtum, qui alioqui ſuæ incredulitati deditit manerent.* Item 3. 6. 3. a. *Hæc auſpicatiſſima ſunt bene conſtituendæ vitæ fundamenta, quibus nequaquam ſimilia deprehendas apud Philoſophos: qui in commendatione virtutis nunquam* ſupra *hominis* naturalem *dignitatem conſcendunt.* Vide Colore. 84. in fin.

Sed quidquid ſit de mente Caluini, qui vbique ferè Proteum agit, falſum eſt donum iuſtitiç originalis homini naturale fuiſſe, quum ſine illo à Deo creari potuerit, vt ſuprà in Præfat. oſtenſum eſt, & fuſè probat Bellarmin. lib. de gratia primi hominis cap. 5. 6. 7. vnde damnata eſt à duobus Pontificibus Doctoris cuiuſdam propoſit. 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis eius conditio.* Idem habet propoſit. 21. 23. 24. quæ ſimiliter damnantur. Hinc enim ſequitur, aliquid naturale homini per peccatum eſſe detractum (ac proinde ipſum non eſſe animal rationale, quod ſtultiſsimè Caluinus concedit 1. 15. 8. b.) contra profatum illud à Theologis receptiſsimum, ex D. Dionyſ. cap. 4. de diuinis nominibus. *Omnia naturalia, ſiue in Angelo, ſiue in homine poſt peccatum manſerunt integra.*

Tertiò, *In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quo ſi vellet, adipiſci poſſet æternam vitam.* Ita Caluinus 1. 15. 8. b. ſed eam libertatem

ſtatim

ſtatim prædeſtinationis vinculis, alligat, vt nihil niſi neceſſitate adactus potuerit. *Hic enim*, inquit, *intempeſtiuè quæſtio ingeritur de occultâ prædeſtinatione Dei: quia non agitur quid accidere potuerit nécne, ſed qualis fuerit hominis natura.*

Hoc eſt, intrinſecùs fuit liber, extrinſecùs compeditus. Sic ſe interpretatur 3. 23. 7. *Decretum quidem horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit quin præſciuerit Deus quem exitum eſſet habiturus homo antequam ipſum conderet, & ideò præſciuerit quia decreto ſuo ſic ordinârat.* Vide Color. 83. & Digreſſ. de Prędeſtinat. cap. 3. diſcr. 7.

Quartò, Poterat cognoſcere verum, & operari bonum: An totam legem ſeruare, omnia vitare peccata, omneſque ſuperare tentationes? poterat ex ſua naturâ, non poterat vi prędeſtinationis impeditus. Ita 1. 15. 8. a. Sed an vitam æternam mereri? Ait 2. 7. 3. *Nec refragari licet quin iuſtam Legis obedientiam maneat æternæ ſalutis renumeratio, quemadmodum à Domino promiſſa eſt. Rurſum tamen operæpretium eſt recognoſcere ecquid eam obedientiam præſtemus, cuius merito concipienda ſit illius renumerationis fiducia. Quantulum enim eſt, videre in Legis obſeruantiâ poſitum vitæ æternæ præmium, niſi præterea conſtet an eâ via peruenire ad vitam æternam nobis liceat.* Item 2. 3. 6. c. *Atqui ſi qua eſſet vel minima ex nobis facultas, aliqua etiam eſſet* meriti *portio*. Vbi obiter nota ſubdoli Sophiſtæ verba, *ex nobis*, vt deprehenſus elabi poſſit. Merendi facultatem, *in nobis* agnoſcimus, non *ex nobis*, ſed ex Deo. 2. Cor. 3. 5. Negat 3. 15. 3. a. *Quid promemereantur omnia opera noſtra, Scriptura oſtendit; quam Dei conſpectum ferre poſſe negat, quia immunditiæ ſint plena. quid deinde promeritura ſit perfecta Legis obſeruatio (ſi qua reperiri poſſet) quum præcipit vt nos inutiles ſeruos reputemus, quum fecerimus omnia quæ præcipiuntur nobis: quia nihil gratuitum impenderimus Domino, ſed debitis obſequijs tantùm defuncti ſimus, quibus non eſt habenda gratia.*

§. 2.

Hominis lapſus.

Primò, Ex illo ſublimi ſtatu lapſus eſt Adam, Deo ſic ordinante, volente, impellente. 3. 23. 7. a. *Disertis verbis hoc extare negant, decretum fuiſſe à Deo vt ſua defectione periret Adam. Quaſi verò idem ille Deus, quem Scriptura prædicat facere quæcunque vult, ambiguo fine condiderit nobiliſſimam ex ſuis creaturis. Liberi arbitrij fuiſſe dicunt vt fortunam ipſe ſibi fingeret: Deum verò nihil deſtinaſſe niſi vt pro merito eum tractaret. Tam frigidum commentum ſi recipitur, vbi erit illa Dei omnipotentia, quæ ſecundùm arcanum conſilium, quod aliunde non pendet, omnia moderatur?* Et ſtatim, *Vnde factum eſt vt tot gentes vnà cum liberis eorum infantibus æternæ morti inuolueret lapſus Adæ abſque remedio, niſi* quia Deo ita viſum eſt? Et 3. 23. 8. b. *Cadit igitur homo Dei prouidentia ſic ordinante: ſed ſuo vitio cadit.* Hanc blaſphemiam & antilogiam ſæpè ſpectandam dedimus, vt Color. 13. Color. 50. N. 5. Spectat. 9. ante Color. 81. Tantùm hîc eſt obſeruandum, qualis fuerit eius libertas, qui non labi & non peccare non potuerit, vi diuinâ ineluctabiliter impulſus.

Secundò, Primum eius peccatum fuit infidelitas 2. 1. 4. b. *Non malè quidem Auguſtinus, dum ſuperbiam dicit malorum omnium fuiſſe initium,* &c. Cur igitur eius ſententiam corrigis, paulo pòſt ſubiiciendo, *Simul tamen notandum, deſciuiſſe primum hominem ab imperio Dei; quòd non tantùm Satanæ illecebris captus fuerit, ſed contempta veritate, deflexerit ad mendacium.* &c. *Proinde infidelitas radix defectionis fuit.* At non ſolùm D. Auguſtinus, verumetiam reliqui Patres infidelitatem loco poſteriore ponunt ſuperbia præpoſita, quod Scriptura clariſſimè teſtatur. Eccleſ. 10. 15. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia.* Tob. 4. 14. *In ipſa initium ſumpſit omnis perditio.*

Neque dicas, fides initium eſt iuſtitiæ, ergo infidelitas eſt initium peccati: contrarium enim potiùs ſequitur, quia (vt habet Dialecticorum axioma) primum in conſtructione, vltimum eſt in deſtructione. *Vt ſi faber*, inquit S. Ambroſius, *domum renouare diſponat, non à fundamentis, ſed à culminibus incipit ſoluere vetuſtatem.*

lib. 4 in Luc. 4.

Tertiò, Per peccatum Dei imago fuit amiſſa, oblitterata, deleta. Ita ſæpè loquitur, vt 2. 1. 5. b. 3. 2. 12. & Origenis errorem ex Orco reuocat, quanquam valdè inconſtanter, vt Colore 84. fusè oſtenditur. *In locum* ergo *ſapientiæ, virtutis, ſanctitatis, veritatis, iuſtitiæ (quibus ornamentis veſtitus fuerat) teterrimæ ceſſerunt peſtes, cæcitas, impotentia, impuritas, vanitas, iniuſtitia.* Hoc maximam partem verum eſt; nam & Scholaſtici quatuor animæ vulnera enumerant per peccatum inflicta, quæ ſuo modo etiam Adamum ſauciarunt, ignorantiam, malitiam, infirmitatem, concupiſcentiam: ablatis enim donis ſupernaturalibus, humana natura in ſuam nuditatem relabitur, nihil habens amplius quàm quod ipſius principia requirunt. Videtur tamen Adam eximiam illam ſapientiam retinuiſſe, quam vt totius humani generis caput acceperat, de quâ D. Thom. 1. p q. 94. a. 3. & fusè Perer. lib. 5. in Geneſ.

D. Thom. 1. 2 q. 85. a. 3.

Quartò, Liberum arbitrium fuit extinctum. Ita Caluinus ex Luthero in Aſſert. art. 36. (quanquam is poſtea cum Melanchthone ſententiam mitigauit) quod vbique obſtinatiſſimè tuetur, maximè lib. 2. cap. 2. & ſequentib. oſtendens ſe Simonis Magi, & non Simonis Petri diſcipulum, & cum ipſo ſenſu communi pugnans, cuius in hac re iudicium pulchrè deſcribit D. Auguſtinus lib. de duabus animab. cap. 11. tom. 6. Libertatem conſtituit Caluinus in virium animæ ἁρμονίᾳ 1. 15. 8. b. quæ cùm per peccatum diſſoluta fuerit, & in ἀταξίαν mutata. 3. 3. 12. conſequenter liberum arbitrium in ſeruum deformat, eamque nomenclaturam mendaciter, D. Auguſtino tribuit. 2. 2. 8. a.

S. Clemens Roman. lib. 3. Recognit.

Sed fallitur Caluinus quum extra illam harmoniam libertati nullum locum relinquit: nam in iſtâ etiam virium diſſolutione, ratio appetitui vtcumque imperare poteſt, ſuumque principatum quamuis ægrè tueri; vt omnium nationum ſenſus & conſenſus, leges, præmia & ſupplicia manifeſtè declarant. Sic igitur Adamus peccando libertatem non amiſit, ſed debiliorem reddidit, vtpote multiformi Dei gratiâ deſtitutam, & ſic viribus attenuatam & inclinatam.

Bellar. lib. 4 de gra. & lib. arb. cap. 6.

Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 1.

Quintò, Hæc virium ἀταξία ſeu concupiſcentia, fuit in Adamo proprij nominis peccatum: eoque nomine *ſemper* manſit immundus, reus mortis, Deoque odioſus & abominabilis. Ita ſentiunt Lutherus & Caluinus, qui concupiſcentiam in nobis aut vbicunque reperitur, volunt eſſe verum peccatum ſine vllo reſpectu ad ſuam originem (quemadmodùm motus ſecundoprimi, quamuis nunc ex corruptâ naturâ oriantur, in ſe tamen abſolutè aliqua peccata ſunt, & in ſtatu nudæ naturæ peccata fuiſſent) atque ita peccatum originale nonoriginale faciunt. Idem ſenſit Doctor ille propoſit. 46. *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet* voluntarium, *nec definitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ & originis*, Vtrùm *omne peccatum debeat eſſe voluntarium: vnde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine vllâ relatione ac reſpectu ad voluntatem à qua originem habuit.*

Sextò, Adam poſt peccatum nihil niſi peccatum parere potuit. Ita Caluinus 3. 14. 11. a. *Duobus his fortiter inſiſtendum, nullum vnquam extitiſſe pij hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinaretur, non eſſet damnabile. Ad hæc, ſi tale aliquod detur (quod poſſibile homini non eſt) peccatis tamen, quibus laborare authorem ipſum certum eſt, vitiatum ac inquinatum gratiam perdere.* Quòd ſi in Adæ filio hoc locum habet, quanto magis in ipſo Adamo? Sed vtrumque falſum eſt: nam & peccator opera quædam non mala facere poteſt. Matt. 5. 46. 47. & Adam à peccato iuſtificatus, non tantùm

non peccare potuit, verumetiam regnum cęlorum promereri, quod & promeritus eſt.

Septimò, Adam addictus fuit ſeruituti Diaboli, à quo victus fuerat. 2. 3. 5. a. nam ſi victi proles hanc ſeruitutem ſeruire cernitur, donec à Chriſto manumittatur; quanto magis ipſe victus ſub victoris iugo tenebitur, donec in libertatem vindicetur? Hoc verum eſt: modum tamen falſum adnectit Caluinus tripliciter.

Primò, Quòd homo ſit ita ſeruus peccati ac diaboli, vt in omnibus non poſſit non peccare. 3. 14. 1. etiam poſt manumiſſionem. 3. 14. 9. z.

Secundò, Quòd Deus Satanam inſtiget ad hominem hac ſeruitute premendum. 2. 4. 5. b.

Tertiò, Quòd peccetur in eo quod caueri non poteſt, 2. 5. 1. contra D. Auguſtinum lib. 1. Retractat. cap. 9. & alibi ſæpe.

Octauò, Adam periit. Ita 3. 23. 7. a. *Diſertis verbis hoc extare negant, decretum fuiſſe à Deo vt ſuâ defectione* periret *Adam. Quaſi verò idem ille Deus ambiguo* fine *condiderit*, &c. Idem clariùs colligitur 3. 23. 8. vbi eius interitum in prædeſtinationem refert. Atqui hæc fuit Tatiani hæreſis, quam multis refutat S. Irenæus lib. 3. cap. 34. atque alij Patres, de quâ vide Perer. lib. 7. in Geneſ. & Bellar. lib. 3. de Statu peccati. cap. 12. & ea quæ ſuprà dicta ſunt §. 2. N. 19. & 20.

§. 3.
Traductio peccati originalis.

Peccatum aliquod ab Adamo in poſteros manare ſemper in Dei Eccleſia creditum fuit, maximè poſtquam à Pelagianis negari cœpit: vnde Nouatores noſtri pæne omnes, non admittunt illud tantùm, ſed miris etiam modis eius grauitatem exaggerant, vt ſuis peccatis prætextum aliquem quærant, videanturque neceſſitate potiùs quàm voluntate ſuccubuiſſe: monachi præſertim & moniales, qui ſuaue religionis iugum ducunt importabile. Quid autem ſit illud peccatum, variè ſemper diſputatum fuit, eaque quæſtio SS. Patrum & Theologorum ingenia exercuit. Nouatores volunt eſſe concupiſcentiam, ſeu naturæ deprauationem, qua *caro concupiſcit aduerſus ſpiritum*. Gal. 5. 17. & quam peccatum appellat Apoſtolus. Rom. 6. 12. cap. 7. 13. 17. &c. Caluinus 2. 1. 8. a. ita definit, *Videtur ergo* peccatum originale *hæreditaria noſtræ naturæ prauitas & corruptio, in omnes animæ partes diffuſa: quæ primùm facit reos iræ Dei, tum etiam opera in nobis profert, quæ Scriptura vocat opera carnis. Atque id eſt propriè quod à Paulo ſæpiùs* Peccatum *nominatur.*

Qui ſic in limine ceſpitant, quid in progreſſu facturos exiſtimamus? Ex hac enim præclarâ definitione mira corollaria vel ipſi deducunt, vel deduci poſſunt, ex quibus definitionis iſtius falſitas euidenter oſtenditur, quum iuxta Dialecticorum profatum, *Ex vero nihil niſi verum* concludi poſſit. Sequitur igitur 1. Prior. 2. & 1. Poſter. 6.

Primò, Peccatum originale formaliter eſſe rem aliquam phyſicam, quod eſt contra rationem peccati, quæ in priuatione aut aliquâ moralitate conſiſtit: alioquin Dei concurſus ad peccati eſſentiam requireretur, quandoquidem ſine illo nihil phyſicum aut oriri aut conſeruari poſſit. 1. p. q. 104. a. 2. & q. 105. a. 5. Moli. in 1. p. q. 14. a. 13 diſput. 5.

Secundò, Peccatum originale eſſe qualitatem quandam poſitiuam, quandoquidem eſt virium ſeu potentiarum animæ ἀταξία, quæ de nouo ſuperuenerit, vt ipſe Caluinus deducit 2. 1. 11. a. *Dicimus ergo naturali hominem vitioſitate corruptum, ſed quæ à natura non fluxerit. A naturâ fluxiſſe negamus, vt ſignificemus* aduentitiam *magis eſſe* qualitatem, *quæ homini acciderit, quam ſubſtantialem proprietatem, quæ ab initio indita fuerit.*

Tertiò, Peccatum originale eſſe ſubſtantiam, quum ſit eſſentialis Diaboli imago, vt aſſerebat Illyricus, & comprobat Caluinus 1. 14. 18. z. *Denique ex patre diabolo eſſe dicuntur: quia vt in eo filij Dei agnoſcuntur fideles, quòd imaginem eius gerunt: ita illi ex* Satanæ imagine, *in quam degenerarunt, eius filij propriè cenſentur.* Clariùs 2. 1. 8. z. *Aut*, Bellar. lib. 5. de Statu cap. 1.

vt breuiùs abſoluatur, totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quàm concupiſcentiam. Clariſſimè 2. 2. 9. b. *Si nihil boni noſtrum eſt, ſi homo à vertice ad calcem totus eſt peccatum, ſi ne tentare quidem licet quantum valeat arbitrij facultas.* &c. Meritò igitur ſuprà Caluinum inter Subſtantiarios numerauimus; quamuis ipſe Accidentarius haberi velit.

In Appendice §.3.n.3.

Quartò, Futurum fuiſſe in ſtatu nudæ naturæ: nam ſi virium ἀταξία eſt peccatum originale, quomodò non fuiſſet in eo qui appetitum rationi repugnantem haberet? Sed veritas eſt, in tali ſtatu concupiſcentiam fore naturalem conditionem & imperfectionem, per quandam παρακολούθησιν, quemadmodùm rubigo præter intentionem artificis, gladium obducit, propter materiæ naturalem conditionem.

Quintò, Deum non poſſe hominem condere cum ijs phyſicis conditionibus cum quibus nunc naſcitur, niſi directum peccati auctorem faciamus: nam ſi concupiſcentia eſt per ſe peccatum, ſi vires animæ inordinatæ ſunt peccatum, ſi ipſe homo vt nunc naſcitur eſt peccatum, quomodò creabit illum talem niſi ſimul creet peccatum? Hinc damnata eſt à duobus Pontificibus illius Doctoris propoſit. 53. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur.* Et propoſit. 69. *Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur*, peccatum *eſt, ſicut & alij habitus praui.* Neque hinc in noſtro caſu concludi poteſt, Deum fore tunc auctorem concupiſcentiæ & iſtius ἀταξίας, quę 1. Ioan. 2. 16. negatur eſſe à Patre: nam præter conditoris intentionem ex ſubiecti conditione ſequeretur, quemadmodum de gladii rubigine diximus. Vide Bellarmin. lib. 5. de Statu peccati. cap. 14.

Sextò, Peccatum originale per ſe à proximo parente traduci, ab Adamo non niſi per accidens: nam cùm concupiſcentia in ſe ſit peccatum abſolutè, per ſe traducitur ab illo qui per ſe pater eſt, & traduceretur etiamſi Adam neque peccaſſet, neque fuiſſet. At contrarium eſt verum: peccatum in nos ab Adamo per ſe & immediatè transfundi, à proximo autem parente nihil peccati contrahi. Quamuis enim ipſe à fomite ſeu concupiſcentiâ liber eſſet, & filium fomite carentem generaret, hic nihilominus originali lue inficeretur, per actionem moralem ab Adamo manantem. Peccatum enim originale cùm habituale ſit, eſſentialem ordinem dicit ad actuale peccatum, ſine quo ne intelligi quidem poteſt: ac proinde non originale tantùm vocatur quòd cùm origine noſtra illud contrahimus, ſed multo magis quòd ſine reſpectu ad ſuam originem peccatum non eſſet; quod omnibus habitualibus peccatis commune eſt.

Bellar. lib. 5. de Statu peccati. cap. 6.

Septimò, Per Baptiſmum non tolli, nec per fidem quidem ſpecialem; ſed tantùm tegi & occultari. Ita Caluinus 4. 15. 10. a. *Iam perſpicuum eſt quam falſum ſit quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alij perſiſtunt, per Baptiſmum ſolui nos & eximi ab originali peccato.* Sumpſit hoc ex Luthero, qui in ſecundo articulo ſic loquitur, *In puero poſt Baptiſmum negare remanens eſſe peccatum, eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare.* Quum enim in baptizatis maneat virium ἀταξία, neque ea per fidem ſpecialem tollatur, vt experientia clamat; concludunt inde originale peccatum non aboleri, ſed tegi tantùm & occultari, iuxta illud Prophetæ; *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Sed neque Scripturam intelligunt, neque quæ loquuntur aut affirmant. Cui enim tegetur & occultabitur concupiſcentia? An Deo? fortè quem Caluinus agnoſcit, cuius *oculi perſtringuntur.* 1. 11. 16. z. nam noſter Deus longè hoc à ſe reiicit Ierem. 23. 24. An proximis noſtris? at quomodò illos latere poteſt incenſa fornax quæ flammam & ſcintillas efflat, aut ſcaturigo quæ aquam ſine fine egerit? 2. 1. 8. c. An Angelis? at illi ho-

Pſal. 31. a. vbi vide Toletum.

minibus

minibus longè ſunt perſpicaciores & ſagaciores. An nobis? at quomodo fallere nos poteſt hydra iſta, omnium ſcelerum & flagitiorum origo, quæ in ſingulorum pectoribus latet? 2. 3. 2. z. quomodò iuſtificati ſub ipſius tyrannide gemunt, 2. 2. 27. b. & non percipiunt?

Octauò, Peccatum originale etiam in iuſtificatis & renouatis vſque ad extremum ſpiritum manere: an & poſt mortem? Ita ſenſit Lutherus, qui in Aſſert. art. 3. dicit fomitem animam ab ingreſſu cæli remorari. At Caluinus 3. 3. 10. *Nos autem illud ipſum pro peccato habemus, quòd aliquâ omninò cupiditate contra Legem Dei homo titillatur: imò ipſam prauitatem, quæ eiuſmodi cupiditates nobis generat, aſſerimus eſſe peccatum. Docemus itaque in ſanctis, donec mortali corpore exuantur, ſemper eſſe peccatum: quia in eorum carne reſidet illa concupiſcendi prauitas, quæ cum rectitudine pugnat.* Clariùs 4. 15. 11. *Nam concupiſcentia nunquam planè in hominibus interit & extinguitur, donec per mortem è corpore mortis liberati, ſemetipſos prorſus exuerint.*

Quum igitur originale peccatum ſit cæcitas mentis, cordis prauitas, & corruptio totum hominem peruadens. 2. 1. 9. ſequitur Caluiniſtas, ſuo ipſorum iudicio, ad extremum vſque ſpiritum eſſe cæcos & prauos, atque nihil in illis à mortifera peccati tabe purum eſſe, aut ſyncerum. 2. 1. 5. b.

Nonò, Peccatum originale quum ſit intus, totaque vita maneat; excludere omnem internam iuſtitiam, quemadmodùm frigus manens in aqua nullum calorem intus admittit. Itaque iuſtitiam foris eſſe quærendam, & per fidem ſpecialem à Deo obtinendum, vt in ſuo tribunali eos qui impij ſunt & manent, nihilominùs iuſtos pronuntiet, non obſtante dicto Prophetæ, *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Iſa. 20.

Hoc τῷ Deo intentare Nouatores non verentur, vt Caluinus 3. 19. 2. *Sublatâ igitur Legis mentione, & omni operum cogitatione ſepoſitâ, vnam Dei miſericordiam amplecti conuenit quum de iuſtificatione agitur: & auerſo à nobis aſpectu vnum Chriſtum intueri. Non enim illic quæritur quomodo iuſti ſimus: ſed quomodo, iniuſti licet ac indigni, pro iuſtis habeamur.* Et 3. 11. 4. z. *Nec ſanè quod alibi tradit, ſtaret, obedientiâ Chriſti nos conſtitui iuſtos, niſi in ipſo & extra nos iuſti reputamur coram Deo.* Et 3. 11. 23. b. *Neque enim dubium quin ſit inops propria iuſtitia qui iuſtitiam* extra ſeipſum *quærere docetur.* Item 3. 11. 2. z. *Ita nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur acceptionem qua nos Deus in gratiam receptos pro iuſtis habet.*

Decimò, Nullum vnquam ab hac lue & contagione, ne B. quidem Virginem immunem fuiſſe: ac proinde ſtultiſsimos eſſe Nouatores, imò deliros & inſanos, quum de ſua innocentia, caſtitate, benignitate, miſericordia, continentia, patientia, modeſtia, & virtutis cuiuſuis exemplo gloriantur; quod Caluinus facit in epiſtola ad Regem Chriſtianiſsimum ſub finem: quum Theodorus Beza, (omnium flagitiorum ſentina, cuius tetrum odorem ſuis ipſe verſibus per totum orbem latè diſperſit) ſuam & ſuorum innocentiam pro nota veræ fidei & religionis proponit. Inſanus eſt, qui hos ſano cerebro fuiſſe putat: nam quum ſuo ipſorum penicillo nihil aliud ſint à vertice vſque ad calcem, quàm immunditia, quàm concupiſcentia, quàm peccatum; à ſanctitate & iuſtitia cum Phariſæo Euangelico ſe commendant. Hoc enim omnem ſtultitiam ſuperat, nigerrimos coruos ſe confiteri, & pro candidiſsimis cygnis ſeſe populo venditare: ſic miſeris illis Nouatoribus Satan illudit.

Claud. de Sainctes in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ.

Luc. 18. 11.

§. 4.

Redemptio generalis.

Primò,

Ieſum Chriſtum datum nobis à

Deo Patre redemptorem, qui tanquam ſecundus Adam primi Adami ruinam repararet, primarii Nouatores conſentiunt: de modo aliquantulum variare videntur. Caluinus à Luthero inſtructus, totam Chriſti obedientiam, quam Patri præſtitit *vſque ad mortem, mortem autem crucis*, in hac cauſa nihili facit: ſed (ò blaſphemiam æternis ignibus puniendam!) recurrit ad damnatorum ſupplicia, vt quia nos illa commeriti eramus, eadem in ſe filius Dei ſuſciperet, tanquam vas, præs, & ſponſor noſter. *Nihil actum erat*, inquit 2. 16. 10. *ſi corporeâ tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus: ſed operæ ſimul pretium erat vt diuinæ vltionis ſeueritatem ſentiret: quò & iræ ipſius intercederet, & ſatisfaceret iuſto iudicio. Vnde etiam cum oportuit cum inferorum copijs æternæq; mortis horrore, quaſi conſertis manibus, luctari.* Horreo quoties hanc blaſphemiam conſidero: ad quam deteſtandam & refutandam Lectori ſufficient, quæ ſuprà Colore 14. & 15. attulimus.

Philip. 2. 8.

Secundò, Hoc tam horrendum damnatorum ſupplicium perpeſſus, impetrare à Patre non potuit vt peccata nobis remitterentur ſeu delerentur, ſed tantùm vt tegerentur, occultarentur, non imputarentur. Nec mereri nobis potuit gratiæ & iuſtitiæ infuſionem ſeu collationem, ſed ſuæ dumtaxat iuſtitiæ imputationem. Merendi autem facultatem tantum abeſt vt nobis contulerit, vt omnia opera noſtra, (etiam poſt iuſtitiæ imputationem, etiam ipſius ſanguine tincta, etiam Spiritus inſtinctu facta) nihil aliud ſint quàm *inquinamenta & ſordes*; vt iuſtitia noſtra ſit *mera iniquitas*; vt integritas noſtra ſit *pollutio*, &c. 3. 12. 4. 7. vt nullum opus à ſanctis exire poſſit, *quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.* 3. 14. 9. z. Sed hæ blaſphemiæ refutantur Colore 56. §. 15. Colore 97. & infrà §. 9. n. 8.

Tertiò, Omnibus ſuis laboribus, paſſionibus, & mortis voluntariâ ſuſceptione, nihil ſibi Chriſtus meruit. Ita Caluinus 2. 17. 6. a. *Quærere verò an ſibi ipſe meruerit (quod faciunt Lombardus & Scholaſtici) non minùs ſtulta eſt curioſitas quàm temeraria definitio vbi hoc idem aſſerunt. Quid enim opus fuit deſcendere vnicum Dei filium vt ſibi acquireret quidquam noui?* &c. Lepidus nugator es Caluine, qui quod in aliis acerbè reprehendis, ipſe facis. Cur tam ſtultus es, vt curioſam quæſtionem tam operosè pertractes? cur tam temerarius, vt eam contra Scripturam, Patres, & rationem, definias? an deerat tibi ſtultitia & temeritas, vt ea vndecunque tibi eſſet captanda? Sed argumenta tua validè refutauit Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus lib. 5. de Chriſto cap. 10. & ſuprà aliquid dictum eſt. §. 4. Not. 1.

Quartò, Dæmonis vires fregit, eumque alligauit. 1. 14. 18. *Et in hunc finem Chriſtus moriendo vicit Satanam, qui habebat mortis imperium: & triumphum de omnibus eius copijs egit, ne Eccleſiæ noceant. alioqui centies eam peſſumdaret ſingulis momentis.* Conſtas tibi Caluine? vide quid ſcripſeris in epiſtola ad Regem Chriſtianiſſimum: *Sic ſeculis aliquot, quibus profundis tenebris ſubmerſa fuerunt* omnia, *huic mundi Domino cuncti ferè mortales* (exceptis videlicet Caluinizantibus) *ludus erant ac iocus, nec ſecus ac Sardanapalus aliquis in alta pace deſidebat ac deliciabatur, quid enim aliud quàm riſiſſet ac luſiſſet, tranquillâ ac pacatâ regni poſſeſſione?* At qualis hic Chriſti de Satana triumphus? certè nec Perſeus, nec Iugurtha, nec alij captiui in triumphum à Romanis acti, poſteà vnquam aut riſerunt, aut deliciati ſunt, aut triumphatoribus ſuis inſultauerunt. At tu, tanquam Tartareâ mercede conductus, Chriſtum cum ſua Eccleſia triumphatum, Satanam cum ſuis triumphantem inducis: vt nec Paulus Æmilius, nec C. Marius, nec alij Romanorum Imperatores, ſecuriùs aut molliùs poſt hoſtes deuictos & peſſumdatos ætatem egerint. Sed de hac tua blaſphemia fuſiùs dictum eſt Colore 16. quem Lector inſpiciat, vt hominis huius deliras blaſphemias penitùs noſcere poſſit.

§. 5.
Applicatio meritorum Chriſti.

Hanc applicationem tam eſſe neceſſariam plerique Nouatores concedunt, vt ſine eâ nihil fieri poſſit, vt Caluinus 3. 14. 4. *Poſtremo malas eſſe arbores conſtat, quando ſine Chriſti* communicatione *nulla eſt ſanctificatio.* Et 3. 14. 6. *Imò verò, vtcunque à Chriſto* redempti *ſimus, donec tandem vocatione Patris inſerimur in illius communionem, & tenebræ & mortis hæredes & Dei aduerſarij ſumus.* Et 3. 24. 5. *Satis perſpicuum firmumq; teſtimonium habemus, nos in libro vitæ ſcriptos eſſe ſi cum Chriſto communicamus.* Et 4. 16. 17. *Nam ſi tergiuerſantur* (Anabaptiſtæ) *non ideò perire infantes, ſi Filij Adæ reputentur, ſatis ſuperq; Scripturæ teſtimonio eorum error reuincitur. Nam quum in Adam omnes mori pronuntiet, ſequitur nullam niſi in Chriſto vitæ ſpem reſtare. Quò igitur vitæ hæredes ſiamus, nos cum eo communicare oportet.*

De modo quo fit hęc applicatio, Hæretici diſcordant. Lutherus per ſolam fidem vult applicari, vnde & paruulos quando baptizantur, actu credere contendit, eaque fide iuſtificari: Melanchthon cum aliis Lutheranis ponunt in paruulis motum aliquem fidei ſimilem: Caluinus fœdus Abrahæ ad iuſtificationem 4. 16. 13. 14. 15. fidei & pœnitentiæ ſemen ad regenerationem 4. 16. 17. b. 4. 16. 20. b. quod ſuum commentum ita exoſculatur, perinde ac ſi nodo Gordio (qui ab Anabaptiſtis nectebatur) gladium aut cuneum feliciter inueniſſet. *Hac reſponſione*, inquit, *ſemel euertitur quidquid aduerſum nos torquent à Baptiſmi ſignificatione petitum.* Sed fallitur miſer, & vaniſſimè gloriatur: explicandum enim illi reſtat, quod ſit illud fidei & pœnitentiæ ſemen, quod ipſi tam eſt difficile vt ad ignorantiæ aſylum confugiat 4. 16. 18. z. *Ex eo negamus colligendum, non poſſe Dei virtute regenerari infantes: quæ illi tam facilis & prompta eſt, quàm nobis incomprehenſa & admirabilis.* Hæc de paruulis, de quibus fusè Colore 96. Adultis autem plerique omnes per ſolam fidem Chriſti merita applicari contendunt, vt Lutherus vbique fortiſsimè, Caluinus 3. 11. 19. & alibi frequenter: Deus enim Chriſti merita applicat vocando, iuſtificando, glorificando, *nec vllam niſi fidei conditionem requirit, ne ex Lege nos iuſtificare videatur.* Sed quum hanc poſitionem defendere nituntur Nouatores, in arctiſsimas anguſtias compelluntur: fidem enim requirunt quę ſit *caritate efficax*, quę *non ſit vacua bonis operibus*, quæ hominis internam renouationem & generationem ſecum adducat. 3. 11. 20. c. 3. 16. 1. b. 3. 11. 6. b. Quid igitur Auditoribus veſtris exitialiter illuditis, quum ſolam fidem commendatis? quum Legem ad Moyſen relegatis? quum onus eius implendæ Chriſti ſolius humeris imponitis? quum opera etiam præſtantiſſima, nihil niſi ſordes, niſi inquinamenta, niſi ſtercora eſſe docetis? An porrò quis alteri Chriſti merita applicare poſsit, ſentire videntur id poſſe fieri conditionaliter, prædicando verbum & Sacramenta adminiſtrando, *Si alter* verè & abſolutè credit 3. 4. 22. ζ. *Conditionalis enim eſt abſolutio vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum*, modò *ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat, & acquieſcat oblatæ ſibi gratiæ.* Sed de his infrà §. 8. & Colore 100.

§. 6.
Terminus à quo.

Hæc eſt forma, vel quaſi forma, quæ in mutatione abiicitur vel extinguitur, vt in noſtra materia diximus eſſe culpam, reatum pœnę, impotentiam operandi, iugum diaboli: qui enim iuſtificatur, liberatur à culpa, & à reatu pœnæ æternæ, ab impotentia, à diaboli tyrannide. Quomodo terminum hunc ſint abiecturi Nouatores, vix video:

Nam Primò, Docent peccatum originale ad extremum vſque ſpiritum homini inhęrere, quum ſit ipſa concupiſcentia ſeu virium ἀταξία. 3. 3. 10. & 4. 15. a.

Secundò, ſemper nos coram Dei tribunali reos ſtare, vt ſi peccatum imputare velit, etiam ſanctiſſimus quiſque ad æternas pœnas ablegetur. 3. 14. 10. z. *Quare id ſemper conſtat, quod principio diximus,*

Si ipſi ex noſtrà dignitate æſtimamur, quidquid meditemur aut moliamur, nos tamen cum omnibus noſtris conatibus & ſtudijs morte & interitu dignos eſſe. Loquitur autem de ſanctis & iuſtificatis, vt patet 3. 14. 9. z. *Habemus, nec vnum* à ſanctis *exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.* Idem patet ex definitione peccati originalis, quam ex 2. 1. 8. a. ſuprà tradidimus: idem 4. 15. 10.

Tertiò, Bene operandi impotentiam ſemper manere, vt nullum opus bonum ſanctiſſimi quique edere poſsint. 3. 12. 4. z. *Omnia hominum opera, ſi ſuâ dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta eſſe & ſordes: & quæ iuſtitia vulgò habetur, eam apud Deum meram eſſe iniquitatem.* Idem ex profeſſo probat 3. 14. 1. vbi quatuor hominum generibus propoſitis, oſtendere ſe putat ſanctiſſimos quoſque nihil boni poſſe operari, quod §. 9. & ſequentib. proſequitur.

Quartò, An diaboli iugum abrumpitur? Caluinus hîc hæret: libenter *ſuos* ab hoc hoſte ſemper ſecuros faceret. 1. 14. 18. *Quia autem promiſsio illa de conterendo Satanæ capite, ad Chriſtum & omnia eius membra communiter pertinet, ideò nego, vinci vnquam vel opprimi ab eo fideles poſſe.* Sed quid Dauidi faciet? nónne fidelis erat? nónne per adulterium & populi numerationem à Satanâ victus fuit & oppreſſus? *Scimus*, inquit, *iuſtâ Dei vindictâ, Satanæ permiſſum fuiſſe ad* tempus *Dauidem, vt eius impulſu populum numeraret: nec fruſtrà ſpem veniæ relinquit Paulus, etiamſi qui diaboli laqueis irretiti fuerint.* Si ſcis iſta, Caluine, quare contra ſcientiam & conſcientiam, tuis Caluiniſtis tam pernicioſè adularis? *Conſternantur quidem ſæpe, ſed non exanimantur quin ſe recolligant: concidunt violentiâ ictuum, ſed poſteà eriguntur: vulnerantur, ſed non lethaliter.* Ergo Dauid ſuo adulterio & homicidio, lethaliter non peccauit.

Gen. 3. 15.

2. Sam. 24. a.

2. Tim. 2. 26.

§. 7.

Terminus ad quem.

Hæc eſt forma quæ per mutationem acquiritur, & priuatiuam vel poſitiuam cum abiectâ formâ oppoſitionem habet, eſtque cauſa formalis, & in noſtra materia vocatur *iuſtitia.* Hanc formam vbi Nouatores inuenient? communiter quidem admittunt (ſaltem verbis) aliquas virtutes in anima, fidem, ſpem, caritatem, &c. ſed hanc nolunt eſſe formam qua iuſtificamur, quia hoc regenerationis donum ſemper eſt mutilum 3. 13. 5. z. nec Dei iudicium ſuſtinere poteſt; 3. 13. 3. recurrendum ergo eſſe ad Chriſti iuſtitiam (*quæ vt vna perfecta eſt, ita ſola Dei conſpectum ſuſtinere poteſt*) vt *pro nobis ſiſtatur velut ſponſor, ac iudicio repræſentetur. Hac nos inſtructi aſſiduam peccatorum remiſsionem in fide obtinemus. Huius puritate velatæ noſtræ ſordes & imperfectionum immunditia, non imputantur: ſed velut ſepultæ cōteguntur, ne in iudicium Dei veniant.* 3. 14. 12. Nouatorum ergo iudicio iuſtificatus, eſt Æthiops candidâ veſte contectus, qui in Dei tribunali candidus pronuntiatur: quemadmodùm Iacob veſtibus Eſau indutus. Gen. 27. 27. benedictionem paternam impetrauit: quod exemplum ex S. Ambroſio ſumptum Caluinus huc detorquet. 3. 11. 23. 2. Quare Caluiniſtarum iuſtitia non eſt qualitas vel habitus inhærens, vel actus legi conformis, ſed Chriſti iuſtitia ſeu obedientia quam Patri præſtitit, fide apprehenſa & induta, ad infinitas ſordes ſuas 3. 13. 3. a contegendas, ne ſuo fœtore diuinas nares offendant. 3. 11. 23. 2. Alibi tamen bonus hic Theologus (ſemper Proteus, ſemper Vertum-
4 nus) in ſolâ peccatorum remiſsione ſeu non-imputatione, totam noſtram iuſtitiam non conſtituit tantùm, ſed etiam operosè contra Oſiandrum probat 3. 11. 11. b. cùm tamen ſint diſtincta beneficia: nam & peccata per ſolam Dei miſericordiam remitti, & Chriſti iuſtitia non peccatori imputari poſſet. Neque negabit Caluinus aliud eſſe, peccata non puniri; aliud, peccatorem in Dei filium adoptari, & Chriſtum cum omnibus ſuis diuitiis in ſe habitantem habere. 3. 11. 10. Tribus autem de cauſis videntur Hęretici hanc imputatitiam iuſtitiam excogitaſſe vel approbaſſe.

Bellar. lib. 1. de grat. & lib. arbit. cap. 3.

Primò, Quia docent peccatum

homini

homini indelebiliter ad extremum vſque ſpiritum inhærere: & conſequenter iuſtitiæ ingreſſum vel infuſionem impedire.

Secundò, Quia internam ſanctitatem, quæ in fide, ſpe, caritate, &c. conſiſtit, iuſtitiæ nomine non dignantur, quum diuini iudicij rigorem ſuſtinere non poſſit: vnde Caluinus ſemper (niſi cùm ſecum pugnat, vel fallere ſperat, vt 3.17.10.2.) ſanctificationem à iuſtificatione diſtinguit. 3.11.6.b. & §.11.b. 3.16.1.b. & alibi ſæpe.

Tertiò & præcipuè, ad excuſandas excuſationes in peccatis: quaſi homo ſit tam miſerè abiectus, vt nihil ſit *niſi concupiſcentia*. 2.1.8. ζ. *nihil moliri poſſit niſi malum*. 2.5.19. ζ. vt proinde ad Chriſti iuſtitiam tanquam ad aſylum per fidem confugiendum ſit, vt illa (tectis & occultatis peccatis) nobis imputetur. 3.13.3.a. 3.17.8.b.

§. 1.

Quatuor autem potiſſimùm Scripturæ loci ſunt, quibus commento ſuo aliquem colorem inducunt: duo pro peccatorum non-imputatione, & duo pro iuſtitiæ imputatione: vt peccatum intus manens occultetur, & iuſtitia foris exiſtens tanquam noſtra cenſeatur.

Primus eſt Pſalm. 31. a. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum*: quod teſtimonium citat Apoſtolus Rom. 4.7. vt probet gratuitam iuſtificationem. *Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis, cui Deus acceptò fert* (λογίζεται, imputat) *iuſtitiam ſine operibus*. Ergo, inquiunt peccatum remitti, nihil aliud eſt quàm tegi & non imputari, quum maneat & inſit. Sed hic ſenſus eſt nouus, falſus, & impoſſibilis.

Vaſquez in 1.2. d. 202. cap. 5.

Primò, Nouus, quia omnibus SS. Patribus incogitatus & inauditus, qui hæc tria variè diſtinguere conantur, inter quos S. Hieronymus in hunc Pſalmum, *Peccata remittuntur per baptiſmum, teguntur per caritatem, non imputantur per martyrium*.

Bellarm. lib. 2 de Iuſtificat. cap. 9.

Secundò, Falſus, quia Dauid oſtendere vult modum, quo Deus peccata remittit, illi planè contrarium quem Nouatores excogitarunt: nam ſimpliciſsimus ſenſus ex Hebraiſmo ſumendus videtur, vt idem variis verbis efferatur. Deus enim ſecundùm potentiam ordinariam, peccata remittit velut *nudum tegendo* veſte iuſtitiæ. Iſa. 61. 10. vbi nuditas manere non poteſt, niſi in reformata Dialectica vnus & idem, nudus ac veſtitus eſſe poſsit, contra Apoſtolum. 2. Cor. 5. 3. Adde, quòd peccata tegi dicantur, quia etſi perfectiſsimè remiſſa, in iudicio tamen nouiſsimo omnium oculis exponentur, & velut retegentur, tum ad Dei miſericordiam & vim paſsionis Chriſti commendandam, tum ad ipſorum gloriam qui ab illa miſeria non ſine ſua cooperatione liberati ſunt: qua de re pulchrè Ioſephus Acoſta lib. 4. de Temporib. nouiſs. cap. 24. Remittit etiam peccata *non imputando*, quia quoad culpam, & pœnam æternam ita cum iuſtificato ſe gerit ac ſi nunquam peccaſſet, eumque ita diligit vt pater filium, quemadmodùm Chriſtus ipſe tribus parabolis Luc. 15 demonſtrat.

Tertiò Impoſſibilis eſt hic ſenſus, nam quomodò veſtitus poteſt eſſe nudus? quomodò Deo peccatum occultabitur? quomodò peccatum inexiſtens, Dei odium effugere poterit? quod Caluinus ſui immemor fieri non poſſe, grauiter aſſeuerat 2.1.8.b. 4.15.10. *Imò tota eorum natura, quòddam eſt peccati ſemen: ideò non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt*.

§. 2.

Secundus locus eſt Rom. 7. 17. *Nunc autem iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. Hîc Apoſtolus peccatorum fomitem, concupiſcentiam & virium ἀταξίαν vocat *peccatum*, vt & alibi ſæpe: ergo eſt proprij nominis peccatum: ergo peccatum non remittitur per abolitionem aut extinctionem, ſed per occultationem & non-imputationem quum hæc hydra ad extremum vſque ſpiritum in nobis hæreat. 3.3.10.c.

Caluiniſtæ, qui in clariſsimis Domini verbis, *Hoc eſt corpus meum*, (qualibus teſtamenti factores vtun-

tur,)

tur,) metonymiam inueniunt; in obſcura Apoſtoli diſputatione quæ tropis abundat, eam diſſimulant, contra ipſum Apoſtolum, contra S. Auguſtinum & reliquos Patres, contra rectam rationem. Contra Apoſtolum, quia loco citato negat *ſe operari quod operatur concupiſcentia*, ac proinde negat ſe peccare: ergo ipſa concupiſcentia multo minùs erit peccatum. Contra S. Auguſtinum (quem Caluinus vt ſuum in hac materia amplectitur) quia variis locis figuratum Apoſtoli ſermonem metonymicè interpretatur, vt lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 13. *Sed hæc etiamſi vocatur peccatum, non vtique quia peccatum eſt; ſed quia peccato facta eſt, ſic vocatur: ſicut ſcriptura manus cuiuſque dicitur, quòd manus eam fecerit.* Et lib. 1. Retractat. cap. 15. *Hoc peccatum, de quo ſic eſt locutus Apoſtolus, ideò peccatum vocatur, quia peccato factum eſt, & pœna peccati eſt. Quandoquidem de concupiſcentiâ carnis dicitur.* Sic alibi frequenter: vnde ſuam ab Auguſtino diſſonantiam ingenuè Caluinus fatetur 3. 3. 10. b. Contra rationem: quia concupiſcentia in natura nuda fuiſſet, & peccatum non fuiſſet, vt fatetur D. Auguſtinus libro 3. contra Iulian. cap. 12. Qui autem aliter ſentiunt, eò tandem deducuntur, vt peccatum ſit qualitas quædam poſitiua, aut etiam ſubſtantia, ſicut Lutherus inſinuauit, & Subſtantiarij apertè docent.

Bellar. lib. 5. de Statu peccati cap. 8.

§. 3.

Tertius locus eſt. Gen. 15. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt* (ἐλογίσθη) *illi ad iuſtitiam.* ex quo Apoſtolus Rom. 4. 3. probat iuſtificationem eſſe gratuitam, non ex operibus: opponit enim credentem operanti, & gratiam debito. Ergo, inquiunt, Chriſti iuſtitia nobis credentibus imputatur, vt qui in nobis impij ſumus & manemus, in Chriſto iuſti cenſeamur, & vt tales coram Dei tribunali pronuntiemur. Sed Apoſtoli mentem non ſunt aſſecuti. Eius inſtitutum eſt, probare nos non ex nobis, ſed dono Dei iuſtificari: nam hoc inter Iudæos & Ethnicos ad fidem conuerſos diſceptabatur. Probat autem hoc modo: Fides Abrahæ (qui iam erat iuſtus, vt Caluinus etiam docet 3. 14. 11. b) reputata eſt illi in iuſtitiam, id eſt, in opus iuſtum, & æternæ vitæ meritorium, ſicut reuera erat ob gratiam & ſpiritum vnde proficiſcebatur: ergo iuſtitia noſtris viribus non obtinetur, ſed dono & gratia Dei. Hunc eſſe genuinum loci Moſaici ſenſum, linguę Hebraicæ periti teſtantur; atque ex ſimili probari poteſt Pſalm. 105. 30. vbi quod fecit Phinees Num. 25. 10. *reputatur illi in iuſtitiam*: quia videlicet zelus ille fuit opus excellens, Deo gratiſſimum & verè iuſtum, ac propterea tale à Deo reputatum. Ex quo loco (qui Caluino nodus Gordius eſt, cui 3. 17. 8. fruſtrà cuneum quęſiuit) habemus

Primò, Actum fidei eſſe magni pretij apud Deum, quum à vero rerum æſtimatore in iuſtitiam reputetur: contra Caluinum, qui 3. 11. 7. nullius eſſe dignitatis aut pretij contendit.

Secundò, Iuſtitiam quæ imputatur, non eſſe foris, ſed intus, quæ tamen ob Chriſti iuſtitiam nobis donatur: contra Caluinum, qui eam vbique extra nos ponit.

Tertiò, Hanc ſiue fidem ſiue iuſtitiam, non excludere opera ſupernaturalia, ex Spiritus ſancti afflatu facta, ſed eam eſſe quæ per caritatem operatur. Gal. 5. 6. quod S. Iacobus cap. 2. fusè probat, & Caluinus 3. 11. §. 13. 14. 15. 16. 17. 18. impudenter improbat, vt ſuprà Colore 23. fusè oſtenſum eſt.

Quartò, Nouatores in verbo imputandi ſeu reputandi (nam Græcè vnum verbum eſt, λογίζεσθαι) imperitè hallucinari, quaſi ſimulationem aut diſſimulationem, & non veritatem ſignificet: cur enim qui ſuo creditori centum aureos perſoluerit, non dicatur illi aurum iſtud in ſolutionem imputare, reputare, deputare, computare? Eſt enim λογίζεσθαι, collatis vndique rationibus, & ſubducto veluti calculo aliquid certi concludere: vnde cùm Abraham & Phinees, præſtantes illos actus edidiſſent, Deus omnibus antè expenſis & conſideratis, concluſit fuiſſe iuſtitiam quæ

Henric. Stephanus Caluiniſta, in Theſauro linguæ Græcæ.

apud ſe valeret, & ſic fidem & zelum imputauit illis in iuſtitiam. Sic quoniam Adam ſuo peccato omnes ex ſe naſcituros infecit, Deus imputat illis peccatum quod reuerà ipſis ineſt: & quoniam Chriſtus ſuo ſanguine peccata noſtra deleuit, *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum.* 2. Cor. 5 19. Item, quia Chriſtus totius humani generis peccata in ſe expianda ſuſcepit, Deus Pater omnia noſtra peccata illi imputauit, non quoad culpam & pœnam æternam, ſed quoad debitum pro illis perfectè ſatisfaciendi. Dicebat illi Pater, Solue quod debes: nam dixerat Filius, quod Paulus Philemoni v. 18. *Si aliquid nocuit tibi aut debet* genus humanum, *hoc mihi imputa.* (τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει) Sed de hoc in Notis clariùs: hìc tantùm obſerua nuſquam in Scripturis dici, *Chriſti iuſtitiam nobis imputari*, quod Hæretici ad rauim vſque inculcant: ſed opera noſtra nobis in iuſtitiam reputari. Rom. 4. 23. 24. quod Hæreticorum iuſtitiam prorſus euertit.

§. 4.

Quartus locus eſt Habac. 2. 4. *Ecce qui incredulus eſt* (de Chriſti aduentu, ſiue primo Rom. 1. 17. Gal 3. 11. ſiue ſecundo Heb. 10. 38.) *non erit recta anima eius in ſemetipſo: iuſtus autem in fide ſua viuet.* Hoc eſt, per fidem ad vitam gratiæ perueniet, in eaque manebit, vt interpretatur Ribera in Habacuc, aut potiùs Apoſtolus locis citatis: vt verum ſit quod dicitur Act. 10. 43. *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum.* Ergo, inquiunt, Lex ſiue opera à iuſtificatione excludenda ſunt, vt Apoſtolus monet Gal. 3. 11. *Quoniam autem in lege nemo iuſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: quia iuſtus ex fide viuit. Lex autem non eſt ex fide, ſed, Qui fecerit ea, viuet in illis.* Reſpondeo, Nouatores inter Legem & Euangelium diſcrimen hoc ſtatuunt, quòd lex dicit *Fac*: Euangelium dicit, *Crede tantùm, & ſaluus eris.* Sed hoc falſum eſſe perſpicuum eſt, niſi dicamus Chriſtum veram differentiam inter Legem & Euangelium ignoraſſe: nam ſic Matt. 7. 21. loquitur, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine* (notate Caluiniſtæ) *intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.* Non qui *dicit*, ſed qui *facit*. Quid eſt autem Patris voluntatem facere, niſi Legem implere, quàm toto illo ſermone Chriſtus explicat & inculcat? Itaque ſicut Lex dicit, *Qui fecerit ea, viuet in illis*: ita de lege caritatis & miſericordiæ dixit Chriſtus, *Hoc fac & viues*: niſi & hìc Nouatores Chriſtum ironicè locutum eſſe velint. Verum igitur inter hæc diſcrimen eſt, quod D. Auguſtinus frequenter pertractat, maximè in libro de Spiritu & littera: Lex dicit, *fac*, ſed non dat vires faciendi: Euangelium dicit, *Fac*, ſed faciendi vires ſimul confert; & tantas quidem vt meritò dixerit Chriſtus, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Iuſtus igitur *ex fide viuit*, quia ſuis viribus ad iuſtitiam peruenire non poteſt, ſed dono Dei, qui per fidem in Chriſtum iuſtitiam confert. Neque tamen ex ſolâ fide viuit, niſi ſub fide alias gratias comprehendamus: nam *qui non diligit, manet in morte.* 1. Ioan. 3. 14. *& fides ſine operibus mortua eſt.* Iacob. 2. 26. quomodò ergo poterit impium viuificare? Sic *in pane viuit homo*, non tamen in ſolo pane: & *ex corde vita procedit*. Prouerb. 4. 23. non tamen ex ſolo corde: An viuet homo ſine capite, ſine hepate, ſiue pulmonibus? an fidelis viuet ſine caritate, ſine miſericordiâ, ſine fugâ peccatorum? Vana eſt igitur Hæreticorum obiectio, qui Scripturas bonas interpretantur non bene, ad ſuam ipſorum confuſionem & perditionem: vanior ipſorum gloriatio, quaſi genuinum Apoſtoli ſenſum tenerent.

Luc. 10 28.

Bellar. pulchrè lib. 4. de Iuſtific. cap. 3. 4.

Matt. 11. 30.

Matt. 4. 4.

2. *Pet.* 3. 16.

§. 5.

Sed quid ad Caluini paradigma dicemus, quod ex Ambroſio ſumpſiſſe ſe gloriatur? 3. 11. 23. quodque doctiſſimum & Catholiciſſimum virum, Albertum Pighium, in errorem de duplici iuſtitiâ pertraxit? vt refert Ruardus art. 8. pag. 24. *Iacob fratris ſui primogeniti flagranti-*

bus veſtibus contectus, benedictionem à patre obtinuit: ergo Caluiniſta Chriſti iuſtitiâ velatus, ſordes ſuas ac fœtorem occulit, vt benedictionem à Patre cæleſti aſſequatur.

Mirum eſt, hoc exemplum quibuſdam impoſuiſſe, quum nullo modo conficiat id quod Caluinus intendit:

Nam Primò, Iſaac deceptus fuit (quo nomine Rebeccam & Iacob Caluinus grauiſsimè accuſat. 3 2.31. c & in Gen.27.5.13.14.)an & Deum decipi exiſtimat, vt Caluiniſtarum ſordes non perſpiciat, aut tetro odore non offendatur?

Secundò, Iacob ius ad primogenituram habebat, partim à Deo donatum, partim induſtria quadam ab Eſau obtentum: quo titulo poterat verè dicere. *Ego ſum primogenitus tuus Eſau.* Gen. 27. 19. At quo titulo dicet Deo Caluiniſta, *Ego ſum primogenitus tuus Chriſtus?* an Chriſti ius ad ſe transferre volunt, ſicut Iacob ius Eſau, illo ſpoliato, ad ſe traduxit?

Tertiò, Aliter induitur veſtis, aliter iuſtitia: veſtimenti adiacentia ſecundùm Philoſophos, eſt in Categoria *Habere*; iuſtitia eſt in genere *Qualitatis*; itaque illa circumponitur corpori, hæc animæ inhæret. Hinc Apoſtolus Col. 3.12. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.* Nec abnuet Caluinus, qui hominis internam regenerationem ita aliquando deſcribit, vt per illam *in Dei iuſtitiam* (notate hominis inconſtantiam & ἀντιλογίαν) *Chriſti beneficio inſtauremur, à qua per Adam excideramus.* 3.3.9. b. & eo fine citat Apoſtolum Epheſ. 4.23. *Induite nouum hominem.* Col. 3. 10. *Induentes nouum hominem.* Et 3.6.4. b. *Chriſti doctrina tum recipitur demum, vbi animam totam poſſidet, ſedemq́; & receptaculum inuenit in* intimo *cordis affectu.*

Quartò, Fratris ſui veſtimenta corpori ſuo accommodare poterat Iacob: nos quomodo animę noſtrę iuſtitiam Chriſti? an per potentiſsimam Lutheri imputationem? at ſic tam ſancti & iuſti erimus quàm Chriſtus ipſe, quod aliqui Nouatores admittere non erubuerunt, vt notat Ruardus Artic.8. pag.30. Gregor. à Valentia in 1. 2. d. 8. q. 4. p. 3. ad quos propè ſatis accedit Caluinus 4. 17. 2. a.

Quintò, S. Ambroſius, cuius teſtimonio Caluinus abutitur, vbique inhærentem iuſtitiam, nuſquam imputatitiam agnoſcit: nam & lib. 6. in Lucam, *In eo*, inquit, *iuſtificatio Dei eſt, ſi non ad indignos & obnoxios* (vt Caluiniſtæ volunt) *ſed ad innocentes per ablutionem* (baptiſmatis) *factos videatur & iuſtos ſua munera tranſtuliſſe.* Et cùm lib. 2. de Iacob & vita beata cap.2. ſic loquitur, *Quòd Iſaac odorem veſtium olfecit, fortaſſe illud eſt, quia non operibus iuſtificamur, ſed fide: quoniam carnalis infirmitas operibus impedimento eſt, ſed fidei claritas factorum obumbrat errorem, quæ meretur veniam delictorum:* Cùm, inquam, ſic loquitur Ambroſius, non adſtruit imputatiuam iuſtitiam, ſed planè deſtruit: vult enim nos Chriſti beneficio, cuius odor Deo Patri gratiſſimus eſt, peruenire ad iuſtitiam, non Chriſti, ſed quæ eius intuitu nobis donatur: fidem autem noſtram mereri (ex congruitate quadam) veniam delictorum. Quod idem D. Auguſtinus (vt horum Patrum ſimilem ſenſum videamus) perſpicuè docet epiſt. 105. ad Sixtum, *Nec ipſa remiſsio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat: neque enim nullum eſt meritum fidei.* Quæ à Caluini ſenſu alieniſſima ſunt.

Sextò, ſanè intelligi poteſt, quòd Chriſti veſtimentis induti, aliàs licet indigni & repulſam paſſuri, multa à Deo Patre impetremus: & ſicut Teucer apud Homerum, ſub Aiacis fratris clypeo latens, hoſtium ſpicula eludebat, ita & nos ſub Chriſti πανοπλία deliteſcentes, ignita dæmonum iacula declinemus. Sic enim Catholici Scriptores aliquando loquuntur, ij maximè qui myſticam Theologiam pertractant, Ioannes Thaulerus, Henricus Suſo, Ioannes Rusbrochius, Henricus Harphius, Ludouicus Bloſius, &c. in quorum libris ſi aliquid ad Lutheriſmum aut Caluiniſmum alludere videatur, in ſenſum Catholicum trahendum eſt, cuius ipſi ſtudioſiſſimi fuerunt. Vttamen hæc res ſcitu digniſſima, nec parùm tenebricoſa, lucis aliquid ac-

Iliad. θ.

cipiat, modum quo Chriſti iuſtitia in nos redundat, paulo accuratiùs examinemus.

§. 6.

Chriſtus Dominus ac Redemptor noſter, vt ardentiſſimum illum quo creaturas ſuas proſequitur, amorem declararet, cuius munus eſt vnire amantes: arctiſſimè tum humanam naturam quam aſſumpſit, tum Eccleſiam ex omnibus gentibus euocatam, ſibi miro quodam modo vniuit: ſed illam phyſicè, per vnionem hypoſtaticam: hanc moraliter, per modum coniugij, per modum capitis, per modum magnæ cuiuſdam hypoſtaſeos, ſiue ſuppoſiti aut perſonæ.

Primò, Per modum coniugij: nam ſponſus eſt Eccleſiæ ſuæ, & maritus Matt. 22. 2. & cap. 25. 6. & 2. Cor. 11. 2. Hæc eſt magna vnitas, de qua ſcriptum eſt Gen. 2. 24. Matt. 19. 5. Epheſ. 5. 31. *Erunt duo in carne vna:* εἰς σάρκα μίαν, ad vnum hominem conſtituendum: nam caro ſumitur pro homine, vt Ioan. 1. 14. Quaſi dicat, *Ex duobus hominibus fiet vnus homo.* Vnde Chriſtus Dominus ſubiungit. Matth. 19. 6. *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.* Et Apoſtolus Epheſ. 5. 28. *Ita & viri debent diligere vxores ſuas vt corpora ſua. Qui ſuam vxorem diligit, ſeipſum diligit.* Et v. 32. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia,* εἰς χριστὸν καὶ ἐκκλησίαν, ad vnionem inter Chriſtum & fideles deſignandam.

Secundò, Per modum capitis, quod totum corpus gubernat, vegetat, protegit, & in omnia membra ſuam vim diffundit. Hæc eſt maior vnitas, de qua ſcriptum eſt. Epheſ. 1. 22. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt caput ipſius.* Rom. 12. 4. *Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* 1. Cor. 12. 17. *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* ἐκ μέλους: vel vt Græca iam habent, ἐκ μέρους, ex parte; quia nimirum Corinthiorum Eccleſia pars erat Eccleſiæ vniuerſalis. Porrò de huius capitis præſtantia, vi & operatione, pulcherrimè diſſerit D. Thomas 3. p. q. 8. & Theologi iuniores, Valentia, Suarez, Vaſquez, &c.

Tertiò, Per modum magnæ cuiuſdam hypoſtaſis, quæ caput & corpus ſimul complectitur, vt Eccleſia non Chriſti tantùm corpus, ſed etiam Chriſtus ipſe moraliter cenſeatur. Hęc eſt (in hoc genere) maxima vnitas, de qua ſcriptum eſt 1. Cor. 12. 12. *Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cùm ſint multa, vnum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus?* Non dicit, *Chriſti,* quod dicere debuerat ſi de capite loqueretur, ſed *Chriſtus:* totum corpus ex capite & membris. Hinc Iſa. 61. 10. Chriſtus loquitur, *Indumento iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum coronâ, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.* vt Chriſtus ſit ſponſus & ſponſa ſimul, iuxta interpretationem Tertulliani lib. 4. contra Marc. cap. 11. Origenis in Geneſis cap. 26. D. Auguſtini ſępe, vt lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 31. vbi de prima Ticonij Donatiſtæ regula dicit, aliquando *capitis & corporis, id eſt, Chriſti & Eccleſiæ vnam perſonam nobis intimari. Neque enim fruſtrà dictum eſt fidelibus,* Ergo Abrahæ ſemen eſtis, *cùm ſit vnum ſemen Abrahæ, quod eſt Chriſtus. Non hæſitemus quando à capite ad corpus, vel à corpore tranſitur ad caput, & tamen non receditur ab vna eademq; perſona. Vna enim* perſona *loquitur dicens:* Sicut ſponſo impoſuit mihi mitram, & ſicut ſponſam ornauit me ornamento: *& tamen quid horum duorum capiti, quid corpori, id eſt, quid Chriſto, quid Eccleſiæ conueniat, vtique intelligendum eſt.* Hæc D. Auguſtinus, qui hoc interpretandi genere frequenter vtitur, maximè quum Pſalmos Dauidicos enarrat. Vt autem hanc vnionem, quæ hîc inchoatur, & in cælo perficietur, Chriſtus inſigni aliquo argumento nobis confirmaret, inſtituit admirabile illud Altaris Sacramentum, per quod efficitur vt ſimus ipſi σύσσωμοι καὶ σύναιμοι, quomodò loquitur S. Cyrillus Hieroſolymitanus Cathecheſi 4. myſtagog. & explicat S. Chryſoſtom. hom. 83. in Matth. Sicut igitur ob vnionem hypoſtaticam ſit

Gal. 3. 16.

Iſa. 61. 10.

Digitized by Google

idiomatum ſeu proprietatum cõmunicatio, vt *Deus dicatur paſſus & mortuus*, Homo *creator cæli & terræ*: ita propter hanc moralem vnionem fit ſimilis quædam reciprocatio inter Chriſtum & Eccleſiam, vnde ſunt illa Matt. 25. 40. *Amen dico vobis, quamdiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* Act. 9. 4. *Saule, Saule, quid me perſequeris?* quem locum pulchrè expendit D. Auguſtinus tract. 38. in Ioan. *Non enim Chriſtus in capite, & non in corpore, ſed Chriſtus totus in capite & in corpore. Quod ergo membra eius, ipſe: quod autem ipſe, non continuò membra eius. Nam ſi non ipſi eſſent membra eius, non diceret Saulo; Quid me perſequeris? Non enim Paulus ipſum, ſed membra eius: id eſt, fideles eius in terra perſequebatur. Noluit tamen dicere, ſanctos meos, ſeruos meos: poſtremò honorabiliùs, fratres meos: ſed me, hoc eſt, membra mea quibus ego ſum caput.* Contrà Gal. 2. 20. *Viuo autem, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus,* & Matt. 10. 20. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Chriſtus igitur in nobis viuit, operatur, meretur, coronatur: Nos in Chriſto viuimus, operamur, meremur, coronamur: quia vna & eadem perſona cenſemur, per miram quandam & veteribus incognitam περιχώρησιν.

Hoſius in Confeſſ. Polon. cap. 39.

§. 7.

Vnde fit Primò, Vt opera noſtra in Chriſto facta, tantùm non infinitam dignitatem induant, & vitam æternam verè mereantur: quod contra Nouatores notandum.

Secundò, Vt veteres Patres longè excellamus, qui Chriſto σύσσωμοι & σύναιμοι non niſi analogicè eſſe potuerunt: vnde in magna gratia ipſi ponebant, per ſomnia, per viſiones, per Angelorum miniſterium, ad breuiſſimum tempus cum Deo verſari, quum Apoſtoli incarnati Verbi præſentia quotidie fruerentur, vt meritò dixerit Chriſtus Luc. 10. 23. *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt, videre quæ vos videtis, & non viderunt.* Vbi de oculis corporalibus eſſe ſermonem rectè docet Tolet. in Luc. 10. annot. 44.

D.Tho. 3 p. q 70 a 4. in ſi.

Tertiò, Vt nos qui in Adamo peccauimus, in Chriſto perfectè ſatisfaciamus: quod eſt potiſſimum argumentum librorum D. Anſelmi, quos inſcripſit, Cur Deus homo, vt videre licet lib. 1. cap. 22. & 23. Item lib. 2. cap. 6. 7. 8. vbi admirabilis Dei ſapientia in opere noſtræ redemptionis elucet: nam ſaluâ ſuâ iuſtitiâ & hominem qui peccauerat ad Angelorum æqualitatem prouexit, & diabolo os obturauit, & effecit vt eadem natura quæ maculam contraxerat, beneficio huius mirabilis hypoſtaſis, ſeſe lauaret, & ſuper niuem ſe dealbaret.

Quartò, vt Chriſti iuſtitia cum omnibus eius diuitiis noſtra fiat, eamque vt illius hypoſtaſis partes aut membra poſſideamus: nam *qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Fit autem hoc tribus ex cauſis. Rom. 8. 32.

Primò, Titulo coniugij, in quo bona mariti cum vxore communicantur, ad debita diſſoluenda, ad familiam alendam, ad emenda neceſſaria.

Secundò, Quia vnius corporis membra ſub vno capite ſumus, à quo omnia bona in totum corpus deriuantur.

Tertiò, Quia vna cum Chriſto hypoſtaſis: vnde noſtra Chriſto, & quæ Chriſti ſunt nobis ſuo quodam
8 modo tribuuntur.

§. 8.

Ergo, dicet aliquis Caluiniſta, habemus iuſtitiam noſtram imputatiuam: nam ſi Chriſti iuſtitia noſtra eſt, cur per eam non iuſtificemur? cur eâ non tegantur ſordes noſtræ? cur omnes ipſius diuitiæ nobiſcum non communicentur? Falleris Hæretice, falleris: nam etiam in humana hypoſtaſi. v. g. Socratis, non omnia vitalem ſuccum eodem modo trahunt: aliter oſſa, aliter caro, aliter venæ & arteriæ: multæ ſunt partes quę non viuunt, ſemen, adeps, medulla, pili, dentes, vngues, &c. quædam membra poſſunt eſſe mortua, arida, putrida, malè ſana. Sic etiam in Chriſti hypoſtaſi morali, aliter bona ſpiritualia quæ ipſe

P.Dandin. in libros de Anima. lib. 3. cap. 4. & 5.

prome-

promeruit, deriuantur ad B. Virginem, aliter ad Apoſtolos, aliter ad eximios ſanctos, aliter ad religioſos, aliter ad iuſtos, aliter ad Catholicos qui ſunt in malo ſtatu, aliter ad occultos Hæreticos qui Catholicos ſimulant, & Sacramentis Eccleſiæ abutuntur. Et tamen omnes in magna iſta hypoſtaſi ſuo modo continentur. Sic in victore exercitu aliter tribuitur victoria Imperatori, aliter Legato, aliter Tribuno, aliter Centurioni, aliter gregario militi: nam & ille qui dicebat,

Quum illi pugnabant maximè, ego fugiebam maximè,

poterat nihilominùs adiungere, *Fugauimus hoſtilem exercitum*, & tanquam aciei illius pars tali victoriâ gloriari; qui tamen fugacitatis ſuæ iuſtas pœnas merebatur. Nemo igitur ſibi blandiatur quòd ſit in corpore Chriſti, niſi ſpiritus & capitis ſalutarem influxum in ſe recipiat: quid enim ſi ſit membrum malè ſanum, putridum, mortuum: nunquid hypoſtatica illa vnio ipſum viuificabit? Opus eſt fide, opus eſt caritate, opus eſt perſeuerantia: nam Ioan. 3. 36. *Qui incredulus eſt filio, non videbit vitam: ſed ira Dei manet ſuper eum.* 1. Cor. 13. 2. *Si habuero omnem* (perfectam, in ſummo gradu) *Fidem, ita vt montes transferam, caritatem autem non habuero nihil ſum.* Apoc. 2. 10. *Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Similiter nemo ſibi blandiatur, quòd ſub Chriſto Imperatore mereat, quòd eius inſignia geſtet, quòd nomen ſuum huic militiæ dederit, niſi ſicut bonus miles laboret, certet, hoſtem ſuperet. An putas, Caluiniane, tibi dormienti hæc omnia confecturum Chriſtum? audi ipſum Luc. 9. 23. *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum & tollat carnem ſuam quotidie, & ſequatur me.* Audi Apoſtolum Epheſ. 6. 11. *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, &c.* 1. Tim. 6. 11. *Sectare iuſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, manſuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam in qua (εἰς ὃ) vocatus es.*

Vt itaque vno verbo, caput hoc abſoluam, *Stante iuſtitiâ imputatiuâ, totam Scripturam euerti neceſſe eſt:* nam à principio Geneſis vſque ad finem Apocalypſeos, mandatorum obedientiam inculcat, tanquam medium neceſſarium ad vitam æternam obtinendam: de iuſtitia extrinſecùs imputata mirum ſilentium quam tamen omnibus paginis inculcatam oportuit. Itaq; ſummus Magiſter de ſalutis ſumma conſultus, omnes Scripturas velut ἀνακεφαλαιώσας, ita reſpondit, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata:* inter quæ eminet dilectionis mandatum, vt docetur Matt. 22. 40. Rom. 13. 9. vnde eſt illud aureum D. Auguſtini dictum; *Dilige, & quod vis fac.* Tractat. 7 in 1. Ioan. 4. 9.

Gen. 1. 16. Apoc. 22. 1

9

§. 8.

Via à termino ad terminum.

Stoici olim, vt refert D. Auguſtinus; hominem ſubitò ex ſeruitute ſtultitiæ in ſapientiæ regnum transferebant, quemadmodùm profundiſſimis aquis immerſus ſi emergat, momento Solis lumine afflatus, à tenebris liberatur. Ad iſtud exemplum Lutherus & Caluinus ſuos per ſaltum promouent, & per ſolam fidem ita iuſtificant, vt vel per vnam eius guttulam eos ab iniuſtitia ad iuſtitiam transferant: vt tamen neque iniuſtitiam deſerant, neque iuſtitiam acquirant; vt ſuprà monuimus. Sic 3. 2. 19. *Summa hæc ſit, Vbi primùm vel* minima *fidei* gutta *mentibus noſtris inſtillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam nobiſq; propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminus: ſed ita certo intuitu, vt ſciamus nos minimè hallucinari.* Et 3. 2. 20. *At quàm certo & minimè fallaci ſui guſtu nos afficiat vel* exigua *fides* guttula, *idem alibi oſtendit.*

Epiſt. 29. ad S. Hierony. in med.

§. 1.

Hæc eſt illa celebris Nouatorum fides ſpecialis, cui ſoli iuſtitiam & ſalutem acceptam ferunt: non propter eius dignitatem aut pretium 3. 11. 17. ſed quia apta eſt Chriſti iuſtitiam apprehendere, quemadmodùm Sutor

aptior eſt conficiendo calceo quàm Rex 3. 18.8. In eo enim iuſtificandi vis eſt, vt certò credas Chriſtum pro te ſpecialiter mortuum, ac damnatorum pœnas eſſe perpeſſum, ad te (velut lytro perſoluto) è carcere liberandum: nihil igitur eſſe trepidandum quin iuſtus ſis, id eſt, quin peccata tibi non-imputentur, & quamuis Legis, vtpote impoſſibilis, ſemper tranſgreſſor ſis, hoc nihil curandum, quia Chriſtus pro te Legem impleuit: vt dubitare ſine infidelitate & ſacrilegio non poſſis quin ſis prædeſtinatus, adeò vt *cælorum regnum non magis tibi quàm ipſi Chriſto excidere poſſit*. 4.17.2. a. Scopus autem huius fidei eſſe videtur, mentis pax & tranquillitas, ne conſcientiæ ſcrupulis ſtimulati & exagitati, minùs iucundam vitam agamus. 3. 13. 4. Z. *Vnde & Chriſtus rex pacis & pax noſtra vocatur: quia omnes conſcientiæ agitationes ſedat. Modus ſi quæritur, ad ſacrificium, quo pacatus eſt Deus, venire neceſſe eſt: quia trepidare nunquam deſinet quiſquis non ſtatuet ſola illa expiatione propitiari Deum qua Chriſtus iram eius ſuſtinuit. Deniq; non alibi quàm in Chriſti redemptoris noſtri terroribus pax nobis quærenda.* Iram Dei & Chriſti terrores intelligit, de quibus Colore 14. & 15. fusè actum eſt: vt vel hinc intelligas, Caluini iudicio neminem iuſtificari, niſi qui ſine vlla dubitatione credit, Chriſtum pro ſe tartareis damnatorum pœnis à Patre per ſententiam addictum, peccata noſtra diluiſſe, vt patet 2.16.10. Z.

Bellarm. lib. 1. de grat. & lib. arbitr. cap. 3.

Porrò iuſtificationis modum ſi quæras, fides hæc neque formaliter iuſtificat, neque meritoriè, neque diſpoſitiuè, ſed relatiuè tantùm; quia nimirum Chriſtum à Patre oblatum cum iuſtitia & omnibus eius diuitiis recipit. 3. 11. 7 b. 10. b. cuius relationis ridiculam ἀναπτυχὴν quam Kemnitius inſtituit, vide apud Bellarmin. libro 2. de Iuſtificat. cap. 7. & Vaſquez in 1. 2. diſput. 222. cap. 1. At vt magis Dialecticè loquamur: Sicut diues relationem habet dantis eleëmoſynam, & mendicus recipientis: ita Deus Pater habet relationem imputantis Chriſti iuſtitiam, & Caluiniſta recipientis per fidem. Vnde fit, vt ſicut in Cœna Caluiniſtica eſt imaginarium Chriſti corpus, quod quiſq; ſe comedere imaginatur, cum in cælo tantùm reſideat: ita in iuſtificatione Caluiniſtica eſt imaginaria iuſtitia, quam quiſque apprehendere & induere imaginatur, cùm Chriſti perſonam non egrediatur, ſed formaliter in ipſo ſolo reſideat. Itaque hanc iuſtificandi rationem Andreas Oſiander palàm irriſit quod Caluinus non diſſimulat. 3. 11.11. *Ridet eos Oſiander qui iuſtificari docent eſſe verbum forenſe: quia oporteat nos* re ipſa *eſſe iuſtos; nihil enim magis reſpuit quàm nos iuſtificari gratuità imputatione.* Meritò ridet, & meritò hanc fidei iuſtificantis notionem reſpuit: ex illa enim hæc præclara corollaria nectuntur.

§. 2.

Primò, Credere tenetur vnuſquiſque, Chriſtum Dominum eas pœnas ſubiiſſe, quas nos peccatis noſtris commeriti eramus, ſola æternitate ſepoſita: nempe apprehenſionem irati Patris, timorem de animæ ſalute, deſperationem, aliaque quæ damnati patiuntur: hunc enim eſſe ſenſum Symboli Apoſtolici, quando profitemur ipſum ad inferos deſcendiſſe. Ita 2.16.§.8. 10.11.12.

Secundò, Hæc Chriſti damnatio nemini prodeſt, niſi per fidem ſpecialem fructum eius ſibi applicanti, vt propter eam certò credat ſibi remiſſa eſſe peccata, ſe eſſe filium Dei, neque *regnum cælorum ſibi magis, quàm ipſi Chriſto excidere poſſe*. 4. 17. 2. a.

Tertiò, Hæc iuſtificatio & υἱοθεσία ſolius fidei interuentu perficitur, ſine vllo operum adminiculo. 3. 11. §. 13.14.15.16,17.18.19.20. Item 3.19.2. & alibi ſæpe.

Quartò, Hinc naſcitur præſentis iuſtitiæ certitudo: ſecuritas de futura ſalute, atque adeò de prædeſtinatione: vt quiſque ſine trepidatione ex electorum numero ſe eſſe confidat, & cum tranquillitate æternam gloriam expectet. 3. 2. 40. a.

Quintò, Manente hac fide manet iuſtitia: & cùm fides in electis ita ſit radicata, vt euerti non poſſit, ſequitur iuſtitiam eſſe inamiſſibilem, neque vllis peccatis violari 3.2.21.b.

Sextò, Hæc iuſtitia omnibus æqualiter ineſt, non maior Caluino quàm Bezæ

Bezæ, aut cuiuis Caluiniſtæ : quia eadem eſt Chriſti Iuſtitia quæ ab omnibus fide apprehenditur: fides ſiue parua, ſiue magna, nihil ad rem facit, quum nullius ſit dignitatis aut pretij. 3. 11. 7. neque conſideretur vt eſt opus credentis. 3. 18. 10. a. modus etiam apprehendendi apud omnes idem eſt, nempe ex interno Spiritus teſtimonio 3. 2. 39. b. quo certiſſimè ſibi perſuadent ſe eſſe filios Dei, & manſuros in æternum. 3.2.40.a.

Septimò, In vno & eodem homine hæc iuſtitia ſtatum habet, vt incrementum capere non poſſit: nam vna fidei guttula tantum operatur 3.2.19.20. quantum tota credentium πληροφορία. 3.2.15. neque eſt vnde creſcere poſsit. Quare fruſtra ſuos ad profectum in fide aut iuſtitia Caluinus exhortatur. 4.14 8. & alibi frequenter, niſi aliquid pretij aut dignitatis fidei concedere velit: cur enim pro re nihili laborent?

Octauò, Si iuſtitia in omnibus æqualis, cur non & iuſtitiæ merces? hoc enim ſequi vidit Lutherus, ac propterea eius diſcipuli ęqualem gloriam omnibus promittunt, vt Colore 98. oſtendetur: Caluinus autem maluit hic in Dialecticam, quàm in Dei matrem peccare, quum 3. 25. 10. Scripturis conuictus, inæqualem Sanctorum coronam adſtruit, tametſi æqualem iuſtitiam iuxta ſua & Lutheri principia admittere cogatur.

Nonò, Quum peccatum originale, id eſt, virium ἀτaξία ſemper maneat, & Lex longè ſit ſupra hominis facultatem, fit vt homo etiam iuſtificatus, nihil cogitare poſſit, nihil moliri aut agere, niſi quod ſit contra legem, impium, contortum, fœdum; impurum, flagitioſum. 2. 5. 19. 2. 2.8.1.b 3.14.9.2.

Decimò, Hinc patet meriti nomen, & rem quæ nomini ſubeſt, procul à iuſtificatis ablegandа, quum ſanctiſſimi cuiuſque opus pręſtantiſsimum, nihil aliud mereatur quàm iuſtam opprobrij mercedem. 3. 15. 2. a. 3. 14. 9. b. Caluiniſtarum tamen opera, ſicut omnibus in exemplum & ſpeculum proponuntur (in epiſtola ad Regem, ſub fin.) ita vitę æternæ præmio compenſantur, 3. 18. §. 2. 3. 4. Priuilegium eſt: quid amplius quæris?

§. 3.

Verùm hęc fides ſpecialis, cui ſoli iuſtificationem tribuunt, aliter nobis eſt anatomizanda & inſpicienda, ne impij iſti animicidæ tam crudeliter miſero populo illudant. Eſt enim hęc fides blaſphema, contra Scripturam, contra SS. Patres, contra Nouatorum principia, contra ipſorum ſcopum, ſtulta, inutilis, viſceraliter impoſsibilis. Singulas particulas inſpiciamus.

Primò, *Blaſphema*. Quid enim in Dei filium magis contumelioſum, quàm firmiſsimè credere, ipſum veras damnatorum pœnas ſubiiſſe, & mortem ęternam ad tempus (vt ita loquar) guſtaſſe, timendo ne anima ſua ab inferno ſine ſpe liberationis abſorberetur: vt Caluiniſta iouialiter viuens & Legem ſeponens, æternam vitam ſola credulitate conſequeretur? Vide Color. 14. & 15.

Secundò, *Contra Scripturam*. Hæc enim docet, neſcire hominem *virum odio an amore dignus ſit*, beatum eſſe *qui ſemper eſt pauidus*, cum metu & tremore *ſalutem noſtram eſſe operandam*: at fides ſpecialis non modò nouit ſe amore dignam, ſed etiam credit; pauorem improbat tanquam fidei venenum; omnem certitudinem & ſecuritatem pollicetur, vt nemo ſit *fidelis* niſi qui pauorem, timorem, tremorem, ſolicitudinem & ſimilia, expellit quantum poteſt. 3. 2. 16. & alibi ſæpiſsimè. *Eccl. 9. 1. Prouerb. 28. 14 Philipp. 2. 12.*

Tertiò, *Contra SS. Patres*: quibus nunquam illa iuſtificandi ratio in mentem venit, quum vbique fidei iungant pœnitentiam, caritatem, opera bona: imò ex profeſſo Nouatorum hęreſim impugnant, vt D. Auguſt lib. de fide & operib. cap. 14. Quòd ſi aliquando dicant fidem ſolam ſufficere, non excludunt opera ſupernaturalia, ſed potiùs includunt, quia fidem vel Sacramentis actu ſuſceptis opponunt,

vel operibus naturæ viribus factis, vel rebus temporalibus, diuitiis, deliciis, &c. S. Chryſoſt. homil. 34. in Matth. *Quemadmodum ſerpens totum ſeipſum tradit, nec minimum curat ſi ipſum quoque corpus incidi neceſſe ſit, dummodò caput ſuum integrum ſeruet: eodem tu quoque modo, præter* fidem *cetera perdere non cures, ſiue pecunias, ſiue corpus, ſiue etiam vitam ipſam profundere neceſſe ſit. Fides enim caput eſt & radix, qua ſeruata; etiamſi omnia perdas, omnia tamen rurſus maiore cum gloria recuperabis.*

Quartò, *Contra Nouatorum principia*, quorum præcipuum eſt, *Nihil præter Scripturam eſſe admittendum:* nuſquam autem ſcriptum eſt, Caluino aut Bezæ remiſſa eſſe peccata, aut imputari Chriſti iuſtitiam, aut ipſos eſſe è numero electorum. Quòd ſi dicant, ſibi ſe ſpecialiter applicare quod generatim ſcriptum eſt, oſtendant in Scripturis hanc applicationem: nam ſi inuenitur, mirum eſt omnibus SS. Patribus ignotam fuiſſe; mirius, ab ipſis Nouatoribus non proferri, quum rem tanti momenti, vnde omnium ſalus pendet, clariſſimis Scripturis demonſtrari oportuerit.

Quintò, *Contra Nouatorum ſcopum*, qui eo collineant vt ducant in bonis dies ſuos, & operibus valere iuſsis, vnica fide ſeſe tueantur. 2. 5. 12. ƶ. 2. 7. 4. a. 3. 2. 38. Sed tantum abeſt vt hanc pacem & tranquillitatem conſequantur, vt conſcientiæ vermem ferre non poſsint, quæ fidem hanc vt vanam & ſtultam repudiare non ceſſat. *Nos certè*, inquit Proteus 3. 2. 17. *dum fidem docemus eſſe debere certam ac ſecuram, non certitudinem aliquam imaginamur quæ nulla tangatur dubitatione, nec ſecuritatem quæ nulla ſolicitudine impetatur: quin potius dicimus* perpetuum *eſſe fidelibus* certamen *cum ſua ipſorum* diffidentia, *tantum abeſt vt eorum conſcientias in placida aliqua quiete collocemus, quæ nullis omnino turbis interpelletur.*

Sextò, *Stulta.* Quid enim ſtultius, quàm brauium ſub conditione propoſitum, abſolutè ſibi polliceri? At Caluiniſta, gratiam à Deo per Miniſtrum conditionaliter propoſitam, abſolutè arripit, à ſuo Magiſtro [illegible] rùm ſapienter inſtructus. 3. 4. 22. z. *Conditionalis enim eſt abſolutio vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum, modò ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat, & acquieſcat oblatæ ſibi gratiæ. Ita errare non poteſt qui pro officio præconis, quod ſibi ex Dei verbo dictatum eſt, promulgat. Peccator verò* certam & liquidam *abſolutionem amplecti poteſt, vbi ſimplex illa conditio apponitur de amplexanda Chriſti gratia, ſecundùm generalem illam magiſtri ipſius regulam, quæ impiè ſpreta in papatu fuit,* Secundùm fidem tuam *fiat tibi.* Quid ſtultius? Miniſter dicit, *Secundum fidem tuam fiat tibi:* hoc eſt, *ſi bonam habes fidem, bene ſit tibi: ſi malam, malè.* Caluiniſta reſpondet, *Habeo bonam fidem.* Vnde conſtat? Ex interno, inquit, Spiritus teſtimonio. *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.* Rom. 8. 16. Matt. 9. 29.

At primò, Vbi ſcriptum eſt, quòd credens tali teſtimonio, eo ipſo iuſtificetur?

Secundò, Multi de hoc teſtimonio ſibi fruſtra blandiuntur, vt 3. 2. 10. Caluinus vltrò fatetur.

Tertiò, Quomodò internum Spiritus teſtimonium eſt abſolutum, externum autem per Miniſtrum eſt conditionatum? nam Miniſter Spiritus organum eſt. 4. 1. 6. b. aut quomodò conditionata promiſsio abſolutam firmare & ſtabilire poteſt? Sic enim 3. 4. 14. *Quum enim tota Eccleſia velut coram Dei tribunali adſtat, ream ſe confitetur, vnum refugium habet in Dei miſericordia: non vulgare aut leue ſolatium eſt habere illic præſentem Chriſti legatum, reconciliationis mandato præditum, à quo denuntiari ſibi abſolutionem audiat.* Et ſtatim, *Similiter quum is qui ſe ab Eccleſia quodammodo alienauerat, reſtituitur in fraternam vnitatem accepta venia, quantum beneficium eſt quòd ſibi ab ijs ignoſci intelligit quibus dixit Chriſtus,* Quibuſcunque remiſeritis peccata in terris, remiſſa in cælo erunt? *Nec minoris efficaciæ aut fructus eſt priuata abſolutio, vbi ab ijs petitur qui ſingulari remedio ad infirmitatem ſuam ſubleuandam opus habent. Accidit enim non rarò vt qui generales promiſsiones audit, quæ ad totam fidelium congregationem deſtinantur, maneat nihilominus in*

aliqua

Optima fidei ſpecialis deſcriptio.

aliqua dubitatione, ac velut remiſſione nondum impetrata, inquietum adhuc animum habeat. Idem ſi paſtori ſuo ſecretum animi vulnus aperuerit, atque illam Euangelij vocem peculiariter ad ſe directam audierit, Remittuntur tibi peccata tua, confide: *animum confirmabit ad ſecuritatem, illaq́ qua priùs æſtuabat trepidatione liberabitur.* Quot in paucis verbis peccata! longum eſſet excutere. Illud ad noſtrum propoſitum facit, quòd Spiritus internum teſtimonium abſolutum, per conditionalem Miniſtri abſolutionem firmare velit: quod cùm per ſe eſt ridiculum, tum in eas anguſtias ipſum conicit, ex quibus 3 4. 22. z. euadere poſſe ſperabat. Nam cùm Caluiniano trepidanti dicit Miniſter, *Confide fili: remittuntur tibi peccata tua:* vel abſolutè loquitur, vel ſub conditione. Si ſub conditione, ludificat ouem ſuam, nam perinde eſt ac ſi diceret, Remittuntur ſi habes fidem, de qua ille dubitat. Si abſolutè,

Locus modò eſt allatus.

Primò, In re omnium grauiſſima exponit ſe mentiendi periculo.

Secundò, In idem periculum Deum ipſum adducit, qui per Miniſtrum loqui fingitur.

Tertiò, Euertit omnia quæ Caluinus de conditionali abſolutione ſubtiliter ſe commentum eſſe putauit.

Quartò, Abſolutam fiduciam per conditionatam conſolationem fulcire nititur, ſi Caluini mentem ſequi velit.

Septimò, *Inutilis.* Summam fidei ſpecialis vtilitatem ponunt Nouatores in eo, quòd à Lege velut manumiſſi eius minacijs & terroribus non ſubiacent, neque ſua opera in Dei iudicium veniant, quod ferre nullo modo poſſent: ſed credentes Chriſti iuſtitiam ſibi imputari, coram Deo iuſti pronuntientur. Ita paſſim Caluinus. vt 3. 13. 3. a. 2. 16. 18. a. 3. 19. 2 b. 6. z. & in Harmonia Matt. 27. 26. *Neque enim timendum eſt, vt in Dei iudicium ampliùs veniant peccata noſtra, à quibus tam pretioſa mercede nos abſoluit Dei filius.* Sed in hac vtilitate nulla Caluiniſtis vtilitas eſt: ipſorum enim Pythagoras fidem iuſtificare negat niſi caritate efficacem. 3. 11. 20. c. niſi bonis operibus veſtitam. 3. 16. 1. z. niſi in illis perſeueretur, ne audiant quod eſt Apoc. 2. 4. *Habeo aduersùm te, quòd caritatem tuam primam reliquiſti.* Itaque fugientes opera, in ipſa opera maximè incurrunt: & velint nolint Dei iudicium expectare debent, *qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius.* Matt. 16. 27. Sed hæc fuſiùs Colore 100. in quo verum ſolatium & veram vtilitatem Caluinianus poterit inuenire.

Octauò, *Impoſſibilis.* Fides enim ſpecialis eſt, quæ credit peccata eſſe remiſſa 3. 2. 7. z. fides iuſtificans eſt, quę credit eſſe remittenda. 3 4. 18. z. Ergo ſi fides ſpecialis eſt, non eſt iuſtificans: ſi iuſtificans eſt, non eſt ſpecialis: niſi ſecundùm reformatam Grammaticam & Philoſophiam, tempus præteritum ſit idem cum futuro; & duo contradictoria ſint ſimul vera, *Peccatum eſt remiſſum, non eſt remiſſum; Peccatum eſt remittendum, non eſt remittendum.* Vide Color. 93. & ex vno Grammatico & Philoſopho reformato diſce omnes. Maneat ergo fidem iuſtificantem, quam Nouatores tantoperè prædicant, non eſſe viam ad iuſtitiam aut ſalutem, ſed eſſe exitiale Satanæ commentum, quod ab ipſo Lutherus acceptum pro ſuo Euangelio venditauit, Caluinus cum alijs Sectarijs auidè arripuit: quod veram iuſtitiam euertit, quod Chriſti crucem euacuat, quod Deum tartareis damnatorum ſuppliciis addicit, quod omnium blaſphemiarum ſentinam in ſe complectitur, vt nihil deteſtabilius ab ipſo Lucifero excogitari potuiſſe videatur.

NOTAE.

Coccius lib. 8. tom. 1. artic. 12. 1. D*iabolus Luthero familiariſſimus.*] Præter diſputationem media nocte habitam, quæ habetur lib. de Miſſa angulari, & conſecratione ſacerdotum, Tom. 6. Germ. Ienenſi fol. 28. & Tom. 7. VVittenbergenſi fol. 443. narrat ipſe Lutherus in Colloquijs menſalibus Germanicè editis fol. 275. quòd in dormitorio nonnumquam cum Diabolo deambulet. Addit ſe habere vnum atque alterum mirabilem Diabolum, à quibus diligenter & admodùm intentè obſeruetur. Exiſtimat eos non vulgares ſed magnos dæmones, imò Doctores Theologiæ inter Diabolos eſſe. Et fol. 281. *Diabolus*, inquit, *frequentiùs & propiùs mihi condormit, quàm mea Catharina.*

cap. 4. de diui. nominib. 2. *Scholaſtici quatuor animæ vulnera enumerant.*] Quomodò ergo naturalia poſt peccatum manſerunt integra, vt dicitur ex S. Dionyſio Areopagita? nam vulnera integritati repugnant. Reſpondeo: ad eum modum quo veſtis ſerica, aureis fimbrijs & ornamentis detractis, ſuas ſciſſuras, fiſſuras, foramina prodit, quę anteà omnibus ſuis numeris erat abſoluta. Hæc enim poſt fimbriarum detractionem eſt integra, quia de ſua ſubſtantia nihil amiſit: eſt vulnerata, quia ad naturalem inconcinnitatem redacta, deformem aſpectum pręber, ſciſſa, fiſſa, foraminoſa, deſiderans quodammodò priſtinis ornamentis in ſua etiam ſubſtantia iuuari. Vide Molinam in 1. p. q. 14. n. 13. diſp. 6.

3. *Dæmonis vires fregit.*] Circa electos: ſic enim ait 1. 14. 18. c. *Non ergo in animos fidelium permittit Deus regnum Satanæ, ſed impios duntaxat & incredulos illi gubernandos tradit, quos in ſuo grege cenſeri non dignatur.* Ergò, Caluine, nouit Diabolus qui ſint electi, & qui reprobi: nam quomodo ſuos, peculiariter ſibi traditos, ignorare poteſt? 1. 18. 2. c. 2. 4. 5. z. hoc autem eſt non abſurdum duntaxat, ſed etiam contra 4. 1. 2. b. *Sed quia exiguus numerus & contemptibilis latet ſub ingenti turba, & grana tritici pauca teguntur paleæ congerie,* ſoli *Deo permittenda eſt cognitio ſuæ Eccleſiæ, cuius fundamentum eſt arcana illius electio.*

4. Semper Proteus, ſemper Vertumnus.] Operępretium eſt animaduertere huius phrenetici ſomnia circa formalem iuſtificationis noſtræ cauſam: nam

Primò, Eſt fides. 3. 14. 17. *Formalem quoque vel inſtrumentalem quam eſſe dicemus niſi fidem?* An hoc in gratiam Lutheri? ſic enim ille in Commentario in cap. 2. ad Galat. *Eſt ergo formalis noſtra iuſtitia, ipſa fides & nebula cordis, hoc eſt, fiducia in rem quæ non videtur.*

Secundò, Eſt ſola peccatorum remiſſio: quod contra Oſiandrum 3. 11. 11. b. probare conatur. *Iam verò*, inquit, *mihi reſpondeat Oſiander, vbi dicit Paulus deſcribi à Dauide iuſtitiam ſine operibus in his verbis*, Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates: *ſitne plena hæc definitio, an dimidia. Certè Prophetam non adducit teſtem, ac ſi doceret partem iuſtitiæ eſſe veniam peccatorum, vel ad hominem iuſtificandum concurrere. ſed* totam *iuſtitiam in gratuita remiſſione includit.*

Tertiò, Eſt ſola Chriſti iuſtitia fide apprehenſa. Hanc Caluinus frequentiùs inculcat, vt 3. 11. 23. a. *Hinc & illud conficitur,* ſola *interceſſione iuſtitiæ Chriſti nos obtinere vt coram Deo iuſtificemur.* Et ibidem vult Chriſti iuſtitiam à nobis indui, ſicut Iacob fratris ſui veſtibus indutus benedictionem à patre Iſaac obtinuit. Hoc etiam frequentiùs Lutherani, Magiſtri ſui verbis inducti, qui Commentario ad 2. cap. epiſt. ad Galat. *Sicut Sophiſtæ dicunt caritatem informare & imbuere fidem, ſic nos dicimus Chriſtum informare & imbuere fidem, vel formam eſſe fidei. Ergo fide apprehenſus & inhabitans Chriſtus, eſt iuſtitia Chriſtiana propter quam nos Deus reputat iuſtos, & donat vitam æternam.*

Quartò, Eſt peccatorum remiſſio, & Chriſti iuſtitia imputata. Ita. 3. 11. 2. z. *Contrà iuſtificabitur ille fide, qui operum iuſtitia excluſus, Chriſti iuſtitiam per fidem apprehendit, qua veſtitus in Dei conſpectu non vt peccator ſed tanquam iuſtus apparet. Ita nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur, acceptionem qua nos Deus in gratiam receptos pro iuſtis habet. Eamq́; in peccatorum remiſſione ac iuſtitiæ Chriſti imputatione poſitam eſſe dicimus.* Vbi particula *ac* non eſt exegetica, ſed copulatiua: nam & diſtincta beneficia ſunt, remittere peccatum, & imputare iuſtitiam Chriſti, & in humanis etiam negotijs ſeparari poſſunt.

Quintò, Chriſtus eſt materialis cauſa iuſtitię noſtræ. Sic. 3. 11. 7. *Inſcitè ergo fidem quæ inſtrumentum eſt duntaxat percipiendæ iuſtitiæ, dico miſceri cum Chriſto qui materialis eſt cauſa.* Et 3. 14. 17. *Materialem verò, Chriſtum cum ſua obedientia, per quam nobis iuſtitiam acquiſiuit.* Et infrà, *Per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu: hic habes veluti materiem qua nobis iuſtitia conficitur.* Iam veró materialis cauſa à ſuo effectu diſtinguitur, vt lana à veſtimento: ergo iuſtitia per quam coram Deo iuſtificamur, non eſt Chriſti iuſtitia, ſed aliquid ab ea diſtinctum. Quomodò ergo ipſiſſimam Chriſti iuſtitiam fide apprehendimus, vt per eam formaliter iuſti ſimus? Quid eſt Sophiſtam & Vertumnum agere, ſi hoc non eſt?

5. *Pro iuſtitiæ imputatione.*] Vt huius commenti inanitas magis tranſluceat, variæ poſſunt conſiderari imputationes: nam

Primò, Imputatur nobis Adæ peccatum, non vt extra nos manens imputatione noſtrum fiat, vt Pighius & Catharinus malè opinati ſunt, ſed vt propter originem, quam naturaliter ab illo ducimus, diſtincto peccato, quod ineſt vnicuique proprium, inficiamur, & filii iræ naſcamur, & propriè peccatores nominemur & ſimus, Rom. 5. 12.

Secundò, Imputantur Chriſto noſtra peccata. Iſa. 53. 6. *Poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrum:* & ipſe Chriſtus *oblatus eſt quia voluit*, vt Patri diceret quod eſt apud Apoſtolum ad Philem. v. 18. *Si aliquid nocuit tibi aut debet* (humanum genus) *hoc mihi imputa*: vbi tamen non eſt λόγιζε, ſed ἐλλόγει.

Hanc imputationem vocat Lutherus potentiſſimam, quâ factum ſit vt Chriſtus ipſe fuerit peccator, latro, homicidia, adulter, fur, ſacrilegus, blaſphemus, &c. propter quem abluendum inſtitutus potiſſimum ſit baptiſmus. Execrabilis blaſphemia; quam Caluinus amplexus, longè execrabiliorem addidit, Chriſtum ad damnatorum pœnas ablegando. 2. 16. 10. quas nimirum nos eramus commeriti. Comment. in epiſt. ad Gal. 3. 13. P Gaulter. Sec. 16 cap. 15. n.

Tertiò, Imputatur nobis Chriſti iuſtitia, non vt extra nos manens imputatione noſtra fiat vt Hæretici ſomniant: ſed quia per regenerationem in Chriſto, ſuam quiſque iuſtitiam eius merito recipit, à Chriſti iuſtitia tam diſtinctam, quàm originale cuiuſque peccatum ab Adami peccato diſtinctum eſt. De quo loquendi modo vide Vaſquez in 1.2. d, 222. cap. 1. & 2.

Quartò, Imputantur nobis opera noſtra à Deo in iuſtitiam, & tamen ſine operibus, vt loquitur Apoſtolus Rom. 4. 6. quia nimirum ſine noſtro merito ad iuſtificationem vocamur, & quæ iuſtificati bona opera facimus, dona Dei ſunt. Philip. 1. 29. Quia tamen noſtris viribus diuinæ gratiæ cooperamur, Deus λογίζεται, id eſt, calculis ſubductis iudicat & pronuntiat opus noſtrum eſſe iuſtum, eſſe iuſtitiam, eſſe conforme legi fidei, vel caritatis, vel religionis, &c. Sic fides Abrahæ Gen. 15. 6. reputatur in iuſtitiam: zelus Phinees. Num. 25. 11. Pſal. 105. 31. noſtra cuiuſque fides. Rom. 4. 5. 24. Quare δικαιοσύνη ἡ λογιζομένη, eſt veriſſima iuſtitia, quam Deus ipſe omnibus rationibus ſupputatis pro tali habet, cuius iudicium eſt ſecundùm veritatem. Rom. 2. 2. Quòd ſi quis non-furi furtum imputaret, nónne vel errare, vel calumniari cenſeretur? Phil. 1. 29.

Ex his imputatiuæ iuſtitiæ, quam ſtulti Hæretici comminiſcuntur, inanitatem perſpicuè cernere licet: nam

Primò, Nuſquam in Scripturis dicitur, Chriſti iuſtitiam nobis imputari: ſed potiùs contrà, opera noſtra nobis à Deo imputari in iuſtitiam, nempe fidem, zelum, &c. Itaque repudiant Hæretici quod ſcriptum eſt, & quod non eſt ſcriptum (diſſentienter ſuis principijs) recipiunt.

Secundò, Magis conſequenter loquitur Pighius quàm Nouatores. Ille enim Adami actuale peccatum nobis imputabat, ſimiliter & Chriſti iuſtitiam, quamuis ex parte: Caluinus autem nobis imputat peccatum originale, vt verè nobis inſit, etiam ſine reſpectu ad Adamum; iuſtitiam verò Chriſto inexiſtentem, noſtram ſine noſtra facit, contra Apoſtoli comparationem Rom. 5. 15. Non enim ſicut Chriſto imputantur peccata noſtra, vt ipſe ſanctus & iuſtus maneat; ita nobis eius iuſtitia imputatur, vt maneamus peccatores: ſed quemadmodum nobis nocuit Adæ peccatum, vnumquemque per generationem intus inficiendo; ita nobis prodeſt Chriſti iuſtitia, vnumquemque per regenerationem intus iuſtificando. Vide Ruardum Artic. 8. §. Pro maiori.

Tertiò, Feliciùs pro ſua iuſtitia imputatiua pugnaſſent Hæretici, ſi hoc modo philoſophati fuiſſent: Quemadmodùm nobis imputatur Adami actuale peccatum, vt ex illo ad nos vnicuique proprium deriuetur: ita nobis imputatur Chriſti actualis iuſtitia, vt ex illa nobis alia, vnicuique propria, eius merito donetur. Quamuis enim nullum reale donum infunderetur, poſſet tamen per abſolutam Dei potentiam in quadam moralitate iuſtitia conſtitui, ſicut in humanis fieri ſolet: qua de re vide P. Vaſquez in 1.2. d. 203. n. 110. 121.

6. *Quomodò veſtitus poteſt eſſe nudus?*] Nempe eadem ratione, & eiuſdem reſpectu. Vnde nos laqueus iſte non ſtringit, quando fatemur per abſolutam Dei potentiam, reale gratiæ donum cum peccato lethali poſſe conſiſtere: talis enim, nudus erit moraliter, quia expers amicitiæ diuinæ; phyſicè veſtitus, quia realem qualitatem indutus, vt exemplo tyranni coronati ſuprà docuimus. At cum viâ ordinariâ peccata tegit Deus, moralitatem cum dono phyſico connectit: alioquin animam tegeret, non peccata.

7. *Iuſtus in fide ſua viuet.*] Vitam fidei tribui nemo mirabitur, niſi qui varia eius munia, & latiſſime excurrentes operationes ignorarit. Nam

Primò, Eſt conditio ſine qua nemini iuſtitia aut ſalus obtingit. Heb. 11. 6.

Secundò, Eſt inſtrumentum ſeu manus, qua iuſtitia à Deo oblata recipitur aut apprehenditur. Tolet in epiſt. ad Roman. cap. 3. annot. 2.

Tertiò, Eſt diſpoſitio, qua cor Domino præparatur. 1. Reg. 7. 3.

Quartò, Peccatorum remiſſionem ex quadam congruitate meretur, vt non ſemel loquitur S. Auguſtinus.

Quintò, Illuminat intellectum formaliter, ignorantiæ tenebras fugando.

Sextò, Rationem rectificat, iis aſſentiendo firmiſſimè quæ à Deo reuelata ſunt.

Septimò, Animam mundat ac purificat ab erroribus pernicioſis. Act. 15. 9.

Octauò, Omnes credentis actiones in optimum finem dirigere docet.

Nonò, Eſt pars iuſtitiæ, eam inchoans & cum caritate perficiens. Gal. 5. 6.

Decimò, Sine fidei præcurſu, accurſu & concurſu, nullum eſt opus verè bonum quod faciat ad iuſtitiam aut ſalutem.

Vndecimò, Eius opus à iuſto exercitum meretur vitam æternam. Gen. 15. 6.

Duodecimò, Fundat totum Chriſtiani hominis ædificium, quod illâ ſublatâ corruit: vnde colligitur & fidei bonitas, & hæreſis malitia: huius malitia, quia totam ſalutis ſpem funditùs euertit: illius bonitas, quia credenti ſtatim proponit ſummi Magiſtri edictum, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* oſtendit vnde gratia & vires petendæ: excitat, adiuuat, & omnibus bonis operibus à principio vſque ad finem cooperatur.

8. *Quæ Chriſti ſunt, ſuo quodam modo nobis tribuuntur.*] Modus hic diligenter attendendus eſt, ne quis hic cum Nouatoribus exitialiter decipiatur. Gloriaris quòd ſis Chriſti, quòd Chriſtum indueris, quòd membrum ſis corporis eius: ſed quale membrum ſis, explora: vnumquodque enim ſecun-

dùm

dùm menſuram & diſpoſitionem ſuam, capitis gratiam participat. Quid, ſi ſis membrum mortuum, *Apoc. 3. 16.* putridum, ſectioni aut vſtioni obnoxium? quid ſi ſis velut cibus ſtomacho moleſtus & infeſtus, vt de te dicatur, *Incipiam te euomere ex ore meo*? Caueant Politici, qui Catholicos profeſſi occultum virus in pectore fouent: nauſeam Chriſto mouent, & niſi *inſipientiam* mutauerint, magno ſuo malo & opprobrio aliquando euomentur, quod multis, & olim, & hoc noſtro ſeculo, eueniſſe perſpicuum eſt.

9. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*] Hoc verbo adultorum iuſtitia continetur & ſalus: ac proinde per impias & ironicas Nouatorum gloſſas conatus eſt Satan illud variis modis deprauare, vt Spectac. 30. oſtenſum eſt. Continet enim quidquid à nobis exigit Deus, vt æternam vitam Chri- *Apoc. 2. 10.* ſti beneficio conſequamur: nam varia ſunt mandata, non peccandi, credendi, pœnitendi, amandi, &c. quibus per diuinum auxilium expletis corona iuſtitiæ eſt præparata. Vt Verbum caro fiat, vt pro nobis moriatur, vt Sacramenta inſtituantur, &c. in poteſtate noſtra non eſt, ac proinde non exigit hoc à nobis Deus: ſed non occidere, non mœchari, credere, pœnitere, amare ſicut oportet ad ſalutem, &c. in poteſtate noſtra per ſuam gratiam Deus eſſe voluit, & ſeuerè hoc exiget in die *Rom. 2. 13.* iudicij. *Non enim auditores*, inquit Apoſtolus, *iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur*. In quo loco explicando laborant interpretes, quum facilem ſenſum habeat ſi cum Chriſti dicto conferatur. Eſt enim generalis ſententia, varias leges, ac proinde varias iuſtitias complectens, naturalem, Moſaicam, Chriſtianam, vt ex Apoſtoli verbis patet v. 14. 21. in quibus omnibus non audire tantùm, ſed imperata facere tenemur, ſi hoc vel illo modo volumus iuſtificari: quemadmodum ſapienter dixit *lib. 2 Ethicor. cap. 3.* Ariſtoteles, eum qui audit medicum non ſanari, ſed qui medici præſcripta ſeruat. Non exigit itaque à nobis Deus, vt peccata nobis remittantur, vt iuſtitia infundatur, &c. hoc enim ipſius eſt: ſed, *Si vis iuſtificari, ſerua mandata*: nempe fidei, dilectionis, pœnitentiæ, &c. qua obſeruatione adhibita multorum argumentorum, quę contrà adferri poſſent, vis colliqueſcit.

10. *Apprehenſionem irati Patris.*] Qui hæc non credit Caluiniſta, vel ignorat, vel dubitat, vel ſciens contemnit. Si ignorat, quomodò iuſtificabitur maius & excellentius redemptionis ſuę pretium ignorans? 2. 16. 10. z. quum ſic multum ex mortis Chriſti fructu depereat? 2. 16. 8. b. Si dubitat, quomodò ſpecialem fidem non euertit, quæ omnem dubitationem repellit? 3. 2. 15. c. Si ſciens contemnit, quis ſanus tam ingratum à Deo iuſtificari arbitretur? Quantam occulit blaſphemiam commentum illud fidei ſpecialis!

§. 10.

Synopſis errorum Caluini in materia iuſtificationis.

PRimò, Eccleſia Catholica multis ſeculis maius & excellentius redemptionis ſuæ pretium ignorauit, 2. 16. 10. z. cum 3. 15. 6. a.

Secundò, Medium etiam quo pretium illud nobis applicatur, ne procul quidem olfecit, vt patet in primariis ipſius Magiſtris. 3. 18. 8. b.

Tertiò, Eius loco ſuperſtitioſam iuſtitiæ rationem ſubſtituit, per opera bona, hoc eſt per ſtercora. 3. 1 . 4. . per Sacramenta 4. 14. 14. b. etiam fictitia 4. 19. 5. a. per Canones & leges tyrannicas. 4. 10. 1. c.

§. 1.

Prima hominis conditio.

Quartò, Creatus eſt homo ad imaginem Dei, quæ fuit naturalis eius conditio, vt liberam haberet boni & mali electionem; aliàs non futurus animal rationale. 1. 15. 8. b.

Quintò, A Deo creari non potuit ſicut nunc naſcitur, niſi Deum peccati auctorem faciamus: nam virium ἀταξία eſt ipſiſsimum per ſe peccatum. 2. 2. 12. b.

Sextò, Liber fuit interiùs, propter virium animæ ἀρμονίαν. 1. 15. 8. a. extrinſecùs vi prædeſtinationis & diuinæ in-operationis impeditus. 3. 23. 7. b.

Septimò, Bonis operibus non potuit vitam æternam promereri. 3. 15. 3. a. quod confirmatur. 2. 17. 1. a. quanquam Proteus alibi contrarium inſinuet. 2. 3. 6. c. 1. 15. 18. a.

Octauò, An pręceptum Gen. 2. 17. impoſitum ſeruare potuit? Potuiſſe docet 1. 15. 8. a. 2. 3. 13. b. ſed quî potuit, à Deo ad pręuaricationem impulſus? 3. 23. 7. b.

§. 2.

Hominis lapſus.

Nonò, Lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat.

Digitized by Google

rat. 3. 23. 8. b. ne ambiguo fine condidiſſe videatur nobiliſſimam ex ſuis creaturis. 3. 23. 7. a.

Decimò, Primum Adæ peccatum fuit infidelitas. 2. 1. 4. b. *Non malè tamen Auguſtinus, dum ſuperbiam dicit malorum omnium fuiſſe initium.* ibid. Quis Vertumnum hunc non rideat, qui paucis lineis tam pueriliter ſententiam vertit?

Bellar. lib. 3. de Statu peccati. cap. 4.

Vndecimò, Dei imago obliterata. 2. 1. 5. b. liberum arbitrium extinctum. 1. 15. 8. c. ſeruum arbitrium inductum. 2. 2. 8. a. vbi inſigne miſcetur mendacium.

Duodecimò, Adam non ampliùs animal rationale, niſi æquiuocè. De hoc errore vide Caluinum in equuleo, Artic. 1. littera L.

Decimotertiò, Aliquid eſſentiale Adamo detractum. 1. 15. 8. b. aliqua qualitas aduentitia acceſſit. 2. 1. 11. a.

Decimoquartò, Virium animæ *ἀταξία* fuit in Adamo proprij nominis peccatum 3. 3. 10. b. vt hydra quædam 2. 3. 2. a. & fornax aut malorum ſcaturigo. 4. 15. 11. a.

Decimoquintò, In naturalibus vulneratus poſitiuè, inflicta menti cæcitate, & cordi duritia. 2. 1. 5. b. 2. 2. 12. a. nam ſunt aduentitiæ qualitates. 2. 1. 11. a.

Decimoſextò, Nihil boni potuit operari. 3. 14. 1. a. Ex quadrimembri diuiſione concludit tandem, etiam à ſanctis nihil exire quod non mereatur iuſtam opprobrij mercedem. 3. 14. 9. a.

Decimoſeptimò, Adam perijt 3. 23. 7. a. *Diſertis verbis hoc extare negant, decretum fuiſſe à Deo vt ſuâ defectione periret Adam.* Quaſi verò, &c. Quid ergo ad locum Sapientis dicet, *Eduxit illum à delicto ſuo?* nam ſic contra ſuos Maiores, Tatianum, Marcionem, Archonticos, &c. cogetur illum in cælo collocare, quia neminem niſi prædeſtinatum, poſt lapſum iuſtificat. 3. 2. 12. b. Quid niſi quod Eccleſiaſtico reſponſauit? 2. 5. 18 b. *Tanti non eſt nobis tua authoritas, &c.*

Sap. 10. 2.

§. 3.

Infectio particularis.

Decimooctauò, Peccatum originale eſt hæreditaria naturæ noſtræ prauitas & corruptio, in omnes animę partes diffuſa. Et hęc prauitas eſt propriè peccatum. 2. 1. 8. a.

Decimononò, Traducitur à proximo parente, ſine reſpectu ad Adamum; nam vbicunque reperitur concupiſcentia (etiam in ſtatu nudæ naturæ, ſi daretur) eſt peccatum. 3. 3. 10 b.

Vigeſimò, Peccatum hoc per baptiſmum non tollitur 4. 15. 10. a. ſed minuitur per abnegationem & mortificationem, de qua fuſè 3. 7. 1. a. 3. 8. 1. a.

Vigeſimoprimò, Semper manet quamdiu ſumus in hoc mortali corpore. 4. 15. 11. a. viderit Caluinus quando auferatur: de quo in Equuleo. Art. 28. 2.

Vigeſimoſecundò, Adæ filius eſt miſerrimè abiectus, vulneratus poſitiuè: vt aquam citiùs ex pumice, quàm aliquid boni ex ipſo elicias. 2. 2. 25. b.

Vigeſimotertiò, Punitur poſitiuè: quare pueris non regeneratis *eandem eſſe ſortem dubium non eſt, quam Iudas Diabolis aſſignat.* 3. 25. 6. a. 4. 16. 17. b.

Vigeſimoquartò, Aliquem, præter Chriſtum, ab originali peccato eximere, hæreſis eſt contra Scripturam, quæ omnes generaliter condemnat. 2. 3. 3 b. & alibi ſæpe.

Bellar. lib. 4. de Statu pec. cap. 15.

§. 4

Redemptio generalis.

Vigeſimoquintò, Chriſtus non venit vt legiſlator, ſed vt redemptor. 3. 2. 7. b. vt videlicet Legis iuſtitia defectis ſuam ipſe imputaret & transſcriberet. 3. 19. 2. b.

Vigeſimoſextò, Corporeâ morte non redemit nos, ſed morte animæ; omnes damnatorum pœnas ad tempus in ſe ſuſcipiens, timorem de ſalute animæ, deſperationem, &c. 2. 16. 10. 11. 12.

Vigeſimoſeptimò, Hoc tam horrendo ſupplicio Patrem ex parte tantùm placauit: nam neque peccatum abſtulit. 3. 3. 10. neque iuſtitiam contulit. 3. 11. 2. neque vim bene operandi. 3. 14. 9. b. multo minùs aliquid merendi. 3. 15. 3. a.

Vigeſimooctauò, Omni ſua humilitate, obedientiâ, caritate, &c. nihil

Digitized by Google

llar.lib.2.

ſibi meruit 2.17.6.a. *quid enim opus fuit deſcendere vnicum Dei filium vt ſibi acquireret quidquam noui?*

§. 5.
Redemptio ſpecialis.

Viceſimononò, Chriſti merita quando applicantur? an in cruce? 4.18.3.b. an in vtero? 4.15.20.b. an ſtatim ab vtero? 4.16.24.z. an diu poſt? 4.15.17.b. an in vocatione? 3.24.10.a. an tempore incerto? 4.16.21.a. Quis Proteum hunc aberrare neget, qui regiâ viâ relictâ inſtar phrenetici per auia abripitur?

Trigeſimò, Specialem redemptionem cum generali ſophiſticè confundit. 3.5.2.b. 4.18.3.b. Quamuis alibi veritate victus, diſtinguat. 3.14.6.c.

Trigeſimoprimò, Paruulis applicantur Chriſti merita, non per Baptiſmum. 4.14.14.b: ſed per fœdus Abrahæ 3.21.b. Adultis per *ſolam* fidem. 3.11.19.a.

Trigeſimoſecundò, Solis electis hæc gratia fit, quum ſoli credant. 3.2.12.b. & in illis ſolis efficiunt Sacramenta quod figurant. 4.19.16.z.

Trigeſimotertiò, Gratia quæ reprobis datur, ex Chriſti meritis non eſt, quum pro ſolis electis ſit mortuus. 3.2.11.b. 3.2.12.a. Hanc impugnant Lutherani.

Trigeſimoquartò, Chriſtus per Miniſtrum applicat ſua merita conditionaliter: Caluiniſta autem ea arripit abſolutè, conditione ſepoſitâ. 3.4.22.z.

Porrò infeliciter Chriſtus humano generi ſua merita communicauit, malè pugnando cum Dæmone, latendo, victoriam illi concedendo, &c. nam

Trigeſimoquintò, Solis electis Diabolus eſt ligatus 1.14.18.b. reprobi autem omnes in prædam illi ceſſerunt. 2.4.5.b. Hoc eſt, omnes qui pro Catholicis ſe geſſerunt.

Trigeſimoſextò, Antiquis Patribus non applicauit ſua merita Chriſtus deſcendendo ad inferos. 2.16.9.b. nondum enim Deum vident. 3.20.20.z.

Trigeſimoſeptimò, In Eccleſijs ſemirutis ſemiſepultus Chriſtus latet 4.2.12.b. quamuis *in hoc apparuerit, vt diſſolueret opera Diaboli.* 1. Ioan. 3.8.

Trigeſimooctauò, Diabolus, qui à Chriſto alligari debuit Mat. 12.29. non ſecus ac Sardanapalus aliquis in alta pace ſeculis aliquot deſedit ac deliciatus eſt. quid enim aliud quàm riſiſſet ac luſiſſet, tranquillâ ac pacatâ regni poſſeſſione? In epiſt. ad Regem, ante fi.

Trigeſimononò, Itaque nondum eſt damnatus Diabolus, ſed vinctus catenis tenetur (quàm quadrat hoc cum præcedenti dicto!) donec ad ſupplicium, cui addictus eſt, trahatur 3.25.6.z.

Quadrageſimò, Antichriſtus ab annis mille venit. 4.17.49.a. 4.7.25.a. *qui calice aureo omnes reges terræ & populos, à ſummo vſque ad nouiſſimum, ſic inebriauit, vt brutis ipſis ſtupidiores,* &c. 4.18.18.a.

§. 6.
Terminus à quo.

Quadrageſimoprimò, Hunc Caluinus reperire non poteſt: nam homo manet peccator. 3.3.10.z. æternæ mortis reus. 3.14.10.z. impotens aliquid boni operari. 3.14.9.b. Iocus ergo quo Tiberius Imp. aſperſus fuit, in Caluinum potiori iure conueniet, vt Καλλιπίδης vocitetur: quia ſemper mouet, & nunquam promouet.

Quadrageſimoſecundò, Iugum tamen Diaboli fideles ſic excutiunt, vt ab illo vulnerari poſſint, lethaliter vulnerari non poſſint. 1.14.18.b. Itaque Caluiniſtæ ſunt peccatores ἀναμάρτητοι: ſemper peccatores, ſemper impeccabiles: nam Caluino nullum eſt peccatum niſi lethale. 3.4.28.

§. 7.
Terminus ad quem.

Quadrageſimotertiò, Eſt ſola peccatorum remiſſio. 3.11.11.b. eſt ſola Chriſti iuſtitia. 3.11.23.a. eſt vtraque ſimul. 3.11.2.z. eſt quid fabricatum ex Chriſti iuſtitia. 3.14.17.b. 3.11.7.z.

Quadrageſimoquartò, Ablatâ Chriſti iuſtitiâ, non manemus iuſti: ablato Adami peccato manemus

Digitized by Google

peccatores: quia Chriſti iuſtitiâ iuſti ſumus, concupiſcentiâ inhærente peccatores, quæ ſine reſpectu ad Adamum peccatum eſt. 3. 3. 10. b.

Quadrageſimoquintò, Renouatio per fidem ſpem, dilectionem, &c. ſemper eſt mutila. 3. 13. 5. nec iuſtitiæ nomine digna, quum ſit *mera* iniquitas. 3. 12 4. z.

Quadrageſimoſextò, Iuſtificationis cauſa formalis eſt fides. 3. 14. 17. a. & tamen formaliter non iuſtificat, ſed *relatiuè* tantùm, *non vt qualitatem aliquam denotet*. 3. 11. 3. b. 17. a. 2

Quadrageſimoſeptimò, Materialis cauſa eſt Chriſtus cum ſua obedientia, per quam nobis iuſtitiam acquiſiuit. 3. 14 17 a ergo noſtra iuſtitia non eſt Chriſti iuſtitia nobis imputata.

Bellar. lib. 2. de Iuſtificat. cap. 4.

Quadrageſimooctauò, Interior renouatio per caritatem, ad Legem pertinet, ac propterea iuſtificare non poteſt, quum à caritatis complemento ſimus remotiſſimi. 3. 18. 8. z.

Quadrageſimononò, Peccatorum non-imputatio, & iuſtitiæ imputatio in omnibus eſt æqualis: at gloriæ collatio eſt inæqualis. 3. 25. 10. b. Vide Color. 98.

§. 8.

Via à termino ad terminum.

Quinquageſimò, An eſt via? nam neque peccatum relinquitur, neque acquiritur iuſtitia. 3. 11. 2. z. volunt tamen fidem ſpecialem eſſe viam, vt per ſaltum promoueantur.

Quinquageſimoprimò, Fides ſpecialis à caritate diuelli non poteſt. 3. 11. 6. b. vnde non poteſt eſſe ſola, quamuis ſola iuſtificet. 3. 11. 19. a.

Quinquageſimoſecundò, Iuſtificat, non vt opus credentis. 3. 18. 10 a. ſed tantùm vt manus oblatam iuſtitiam recipiens. 3. 18. 8. b.

Quinquageſimotertiò, Quamuis ſit præcipuum Spiritus opus. 3 14. a. nullius tamen eſt per ſe dignitatis vel pretij. 3. 11. 7. ſed eſt vt Sutor, caritas vt Rex, reſpectu calcei conficiendi 3. 18. 8. b. 3

Quinquageſimoquartò, Fides non eſt libera, ſed peccator per gratiam vocationis neceſſitatur ad iuſtitiam apprehendendam. 2. 3 7. a. 2. 3 10. a 3. 23. 6. z.

Quinquageſimoquintò, Bona iuſtificati opera ſunt mala, tum quia ἀνάμαλα, quum lex ſit inobſeruabilis. 2. 8. 1. b. 3. 2. 1. a. tum quia in ſe vitiata, defectu alicuius circumſtantiæ; 2. 5. 19. z. tum quia mala arbor non poteſt bonum fructum facere 3. 14 11. a.

Quinquageſimoſextò, Legis & Euangelij diſcrimen eſt, quòd illa operibus iuſtitiam tribuat, hoc citra operum ſubſidium gratuitam largiatur. 3. 11. 17. b.

Quinquageſimoſeptimò Chriſtus Caluiniſtis non vt Iudex apparebit 2. 16. 18. a. 3. 17. 8. c. ſed vt benignus Pater, qui operum rationem non habebit, nec ea ad Legis normam examinabit. 3. 19. 6. z.

Quinquageſimooctauò, Ipſorum tamen ſordes, inquinamenta, ſtercora, &c. exoſculabitur. 3. 17. 15. a. & quamuis mereantur iuſtam opprobrii mercedem. 3. 14. 9. z. cæli tamen remuneratione compenſabit. 3. 18. 2. b. rependetur illis vita æterna. 3. 17. 3 b &c. Mirari deſine: priuilegium eſt, quò nec Epicurus vnquam aſpirauit.

NOTAE.

1. Καλλιππίδης.] Suetonius in Tiberio cap. 38. *Ad extremum vota pro itu, & reditu ſuo ſuſcipi paſſus, vt vulgò iam per iocum Callippides vocaretur: quem curſitare ac ne cubiti quidem menſuram progredi prouerbio Græco notatum eſt.* Cicero l. 13. epiſt. 12. *ad Atticum Biennium præterijt, cùm ille* Καλλιππίδης *aſsiduo curſu cubitum nullum proceſſerit.* At iam ſeculum præteriit, cùm Nouatores in ſua iuſtificatione ne tranſuerſum quidem vnguem proceſſerint.

2. *Fides relatiuè tantùm iuſtificat.*] Hæretici nos abſolutè mortificant, quum vitium ἀταξίαν volunt eſſe peccatum originale: reſpectiuè nos viuificant, quum Chriſti iuſtitiam per fidem apprehendunt. Peruersè vtrumque, vt ex dictis patet. Aliqua tamen relatio in noſtra iuſtificatione admittenda eſt, quum Deus nos in filios adoptat: hinc quidem filiatio, inde verò paternitas. Huius quidem rela-

tionis formale fundamentum eſt Deus adoptans; terminus, homo adoptatus; ratio fundandi, adoptio actiua; ratio terminandi, adoptio paſſiua: id quod per adoptionem confertur, eſt diuinę naturæ participata ſimilitudo. 2. Pet. 1. 4. quæ non ita pendet à Chriſti meritis, quin ſine illis, ex ſola Dei liberalitate aut miſericordia conferri potuerit, vt ſecundùm receptiorem ſententiam patet in ſtatu innocentię, & in [illegible] ſanctorum Angelorum: iis obſeruatis quæ ſuprà attulimus §. 7. concluſ. 6.

Vaſquez in 1. 2. diſp. 214. cap. 7.

3. *Nullius tamen eſt per ſe dignitatis vel pretij.*] Et nihil, & omnia fidei tribuunt Nouatores, vt vel hinc ipſorum inconſtantiam agnoſcas. *Nihil*, quia manus tantùm eſt accipiens eleemoſynam, vel olla in qua reconditur theſaurus. 3. 11. 7. *Omnia*, quia ſola fide *omnia* conficiunt, quę ex hominis parte ad iuſtitiam aut ſalutem exiguntur. *Fides*, inquit Lutherus lib. de libertate Chriſtiana, *implet omnia mandata, exhibet Deo ſummum obſequium, copulat animam Deo.* Et in lib. de Captiuitate Babylon. cap. de Baptiſmo. *Tam diues eſt homo Chriſtianus, vt quibuſcumque operibus amittere ſalutem non poſſit, niſi nolit credere.* Similia habet Caluinus. 3. 3. 1. b. 3. 11. 20. c. 3. 16. 1. b. Sed iam poſt longam digreſſionem, èx diuerticulo ad pergulam noſtram tandem aliquando regrediamur.

Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 23.

SPECTA-

SPECTACVLVM NONVM,

CALVINVS SIBI DISCOLOR.

CONtradictionis ſpiritus totum Caluinum à capite vſque ad calcem ita occupauit; vt non 1 tantùm ab aliis omnibus, tum Catholicis tum hæreticis, diſceſsionem fecerit, quò videlicet ſolus ſapere videretur: ſed ne ſecum quidem ſatis cõuenire potuerit, quin frequentiſsimè ſua dicta, aſſerta, fundamenta, funditùs euerteret & penitùs demoliretur. Quod quidem pleriſque omnibus Hæreticis familiare fuiſſe videtur: vt in Ebionitis notat S. Epiphanius hæreſi 30. in Donatiſtis S. Auguſtinus, in Iconoclaſtis Epiphanius in ſeptima Synodo, act 6. tom. 3. in fin. In Luthero Cochlæus, in Septicipite; & in actis & ſcriptis Lutheri anno 1528. pag. 212 a. In Zuinglio Ioannes Faber; in Melanchthone Oſiander, &c. Nec quidquam facilius eſt, quàm huiuſmodi antilogias in Hæreticorum libris obſeruare, ſi quis eorum doctrinam ad leges Dialecticæ reuocare velit: nam modò aiunt, modò negant: modò Scripturam ſic interpretantur, modò aliter: Eccleſiam Catholicam modò laudant, modò tanquam Satanæ Synagogam horribiliter abominantur. Fit autem hoc variis ex cauſis.

Cochleus actis Lutheri anno 1526. pag. 174. a.

§. 1.

Primò, Ex ignorantia. Quamuis enim Hæretici aliquorum iudicio ſint non indocti, & ſuo doctiſſimi, plerumque tamen ſyllogiſmorum & elenchorum leges ignorant, ac proinde non rarò & paralogizant, & alia ſua fundamenta euertunt. Quare mirum non eſt, ſi Lutherus defectionis initio, & philoſophiam & Dialecticam tam acriter inſectatus ſit: ſic enim & Mahumeth ſuam doctrinam vetuit in diſputationem vocari, ne eius abſurditas, impuritas & ἀσυστασία, omnibus fieret manifeſta. Sic omnes pænè Hæretici nihil admittunt niſi quod ſcriptum eſt: Euangelium tamen Matthæi admittunt ſicut in Eccleſia Catholica legitur, quod nuſquam niſi in titulo ſcriptum eſt, nec Marcioni illud repudianti, ex Scriptura reſiſtere poterunt.

Cochlæus anno 1521. pag. 67. a.

§. 2.

Secundò, Ex ſtudio aduerſarios refellendi. Quia enim non cum Catholicis tantùm, ſed etiam cum Hæreticis negotium eſt, vel quia modò hoc, modò illud tueri illis vtile eſt & opportunum, ideò tempori ſeruiunt, eorum immemores aut parum ſoliciti, quæ alibi docuerunt. Sic Beza vt reſiſtat Sebaſtiano Caſtalioni veros inferos & loca ſubterranea aſſerenti, dicit eos in meridie cæcutire qui Pſalm. 15. aliis 16. (quem citat S. Petrus Act. 2. 27.) ſimiliter & Luc. 16. 22. per infernum non intelligunt ſepulchrũm. At vt Ioanni Brentio reſiſtat, qui poſita vbiquitate, omnia loca & ſupera & infera tollebat, dicit eos cæcutire in meridie, qui Luc 16. 22. per infernum non intelligant verum locum ſubterraneum & corporalem. Sic Caluinus, vt baptiſmum à laicis in neceſsitate collatum (qui à Catholicis probatur) impugnet, aſſerit 4. 15. 20. 22. à ſolo verbi Miniſtro baptiſmum conferri poſſe: vt verò contra Anabaptiſtas ſuum baptiſmum tueatur, nihil referre aſſerit à quo miniſtretur. 4. 15. 16. ſiue

Bellar. l. 4. de Chriſto cap. 10.

ſit idololatra, ſiue Lucianus aliquis, ſiue etiam Diabolus ipſe. In quo cum Luthero ſentit, quamuis ob priorem doctrinam Caluiniſtæ in hoc puncto à Lutheranis diſſidere vulgò exiſtimentur.

§. 3.

Tertiò, Ex Sophiſtica quadam aſtutia, qua ſimpliciores deludunt. Quum enim multa doceant abſurda, impia, blaſphema, quæ aures fidelium grauiter feriunt: ideò alibi contrarium docent, vt is qui offenditur, ad huiuſmodi teſtimonium remiſſus, aliam fuiſſe Scriptoris mentem ſibi perſuadeat. Exempli cauſa, dicat aliquis Caluinum facere Deum auctorem peccati. 1. 18. 2. & 2. 4. 3 negabit miniſter Caluinianus, & locum proferet vbi Caluinus id diſertis verbis negat. 2. 1. 10. imò negabit & mortis eſſe auctorem. 2. 1. 6. & 1. 15. 1. Dicat alius opera bona à Caluino vilipendi. 3. 14. 9. proferentur plurima teſtimonia, vbi ea valdè commendare videtur, vt lib 3. cap. 6. 7. 8. 9. vbi
3.6.3. Antonium, Benedictum aut Bernardum audire vel legere putes. Quæratur, vtrùm in Cœna comedatur verè Chriſti corpus, an Eccleſia aliquando perierit, an Dei imago in homine ſit deleta, an fides iuſtificans poſſit amitti; an certi ſimus de noſtra iuſtitia, de noſtra prædeſtinatione, an Sanctorum filij ſint ſancti, &c. ita hæc pertractat, vt alibi affirmet, alibi neget, alibi diſtinguat, alibi omnia confundat; vt neſcias tandem quid ſentiat, aut quid ſibi velit.

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

Nam vetus ille Proteus nihil ad noſtrum hunc. Nulla eſt anguilla tam lubrica, tam verſatilis, tam tortuosè fugax & fallax quin à Caluino longè ſuperetur. Refert Thomas Stapletonus, fuiſſe in aula Anglicana vafrum quendam Aſtrologum, qui cùm à Nobilibus venationem meditantibus ſuper aura futura conſuleretur, diuerſis diuerſa reſpondebat, his ſudam tempeſtatem, illis infauſtam denunciabat. Cùm autem illi qui ſuo malo vel domi manſerant, vel venatum exierant, ipſius imperitiam incuſarent, negabat ſe quod dixerat dixiſſe, eorumque teſtimonio, quibus prædictio feliciter ceſſerat, contrarium ſe dixiſſe aſſerebat. Dicis Eccleſiam periiſſe Caluine. 4. 1. 2. 2. *Imo*, inquit, *etiam ſub Papatu Eccleſias agnoſco.* 4. 2. 12. alioquin quomodo probarem Papam eſſe Antichriſtum? Dicis fidelium filios naſci ſanctos. 4. 16. 6. *Imò*, inquit, *diſertim Iſmaëlem & Eſau, & totum ferè Iſraël, à ſanctitate & hæreditate excludo.* 3. 21. 6. atque huiuſmodi Proteiſmis tota Inſtitutio ſcatet.

§. 4.

Quartò, Ex natura hæreſis & peruerſæ doctrinæ. Hæretici enim, relicto vero fidei fundamento (quod eſt Dei verbum, ab Eccleſia propoſitum & expoſitum) falſum aliquod principium ponunt, ex quo multa falſa pullulare neceſſe eſt: vnde quum conſequenter loqui volunt, inconſequenter loqui, & ſi-
4 bi repugnare coguntur. Sic viator à via recta per errorem digreſſus, in vepreta, ſpineta, foſſas, & ſimilia impedimenta incurrit: vnde vel ruinâ viam ſibi aperire compellitur, vel eò redire vnde digreſſus eſt, vel grauiora pericula experiri. Idem antiquis Philoſophis accidit, qui poſitis falſis principiis, abſurdiſſima inde dogmata fabricarunt: nam vt rectè ait Ariſtoteles, *Paruus error in principio magnus eſt in fine.*

Cic. lib. 1. de Natura Deor. in fi. & lib. 1. de fin n 90. Lactant. lib 5. diuin Inſtitut. cap. 3.

Denique vt in fabrica, ſi praua eſt regula prima,
Normaq; ſi fallax rectis regionibus exit,
Et libella aliqua ſi ex parte claudicat hilum:
Omnia mendosè fieri, atque obſtipa neceſſum eſt:
Praua, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta;
Iam ruere vt quædam videantur velle, ruantq;
Prodita iudiciis fallacibus omnia primis.

Lucret. lib. 4. de Rerum natura.

Idem noſtris Hereticis euenire, ex his principiis manifeſtum eſt, *Nihil admittendum niſi quod ſcriptum eſt: Nullũ eſt in homine liberum arbitriũ: Sola fides iuſtificat: Nulla eſt interna iuſti-*

tia:

tia: *Omnia iuſtorum opera, quantumuis præclara videantur, ex ſe ſunt peccata mortalia, &c.* Cùm enim hęc principia mordicus teneãt, ex quibus grauiſsima incommoda, tum in praxi, tum in theoria, euidenter conſequuntur, neceſſariò in multas antilogias incidunt, quæ poſita fundamenta penitus euertunt. Qua in re videtur mihi Caluinus Epicurum ad amuſsim referre, qui cùm ſummum bonum in voluptate poneret, de virtutibus tamen magnificè diſputabat. Sed quid de illo Cicero? *Quamuis enim multis in locis dicat Epicurus ſatis fortiter de dolore: tamen non id ſpectandum eſt quid dicat, ſed quid conſentaneum ſit ei dicere, qui bona voluptate terminauerit, mala dolore.*

lib. 3. Officiorum. ti.

Non eſt igitur quòd ex vno ore Caluinus calidum flet & frigidum, & modò aiat, modò neget: ſed ex ſuis principijs vrgendus eſt, vt conſequenter loquatur, neque tam turpiter ſecum pugnet, quod ipſe in Serueto grauiſsimè reprehendit 2.14.8. *Porrò quam turpiter ſecum ipſe ſubinde pugnet: nimis prolixum eſſet referre.* Longè prolixius eſt, Caluine, tuas tecum pugnas referre: nam vt de alijs tuis libris nihil dicam, tota tua Inſtitutio eſt cento contradictionum, vt artis ſit inuenire locum non vbi ſint, ſed vbi non ſint: vt non tanta nobiſcum, quanta tecum tibi ſit contentio: vt à nullo poſsit Caluinus quàm à Caluino vehementiùs refutari. Nam vt in tua doctrina nihil certi te habere oſtendas, inſtar arundinis modò huc modò illuc, imaginationis tuæ vento agitaris. Itaque non tantùm in vna hac Inſtitutione fœdiſſimè tecum pugnas, ſed in vno libro, in vno capite, in vna ſectione, in vna & eadem periodo ſeu oratione.

Lactant. l. 4. cap 9.

Matth. 11. 7.

§. 5.

In vno libro, vt 2.3.10. *Nec verò per Ezechielem promittit ſe daturum electis Spiritum nouum hoc tantùm fine vt in præceptis ſuis ambulare poſſint, ſed vt re ipſa ambulent.* At 2.5.6. *Hominum facultates ad diuinæ Legis præcepta extendere, vulgare id quidem iamdiu eſſe cœpit, & nonnullam ſpeciem habet: ſed à rudiſsima Legis ignorantia prodijt. Nam qui pro ingenti piaculo ducunt ſi dicatur Legis obſeruationem eſſe impoſſibilem, validiſsimo ſcilicet argumento inſiſtunt, fruſtrà aliàs datam eſſe legem.*

§. 6.

In vno capite, vt 3.2.4.2. *Nec verò familiarior huius rei probatio quærenda eſt quàm quòd in cunctis ſemper mixta eſt fides incredulitas.* At 3.2.24. *Neque tamen ſic locum facimus peſtilentiſsimæ philoſophiæ, quam non-*
2 *nulli ſemipapiſtæ cudere hodie in angulis incipiunt. Quia enim craſſam illam dubitationem, quæ in ſcholis tradita fuit, tueri nequeunt, confugiunt ad aliud commentum, vt fiduciam incredulitate mixtam faciant.* Fides autem & fiducia in negotio iuſtificationis Lutheranis idem ſunt, Caluino idem valent. 3.2.42.

§. 7.

In vna ſectione, vt 2.17.6. *Quærere verò an ſibi ipſe* (Chriſtus) *meruerit (quod faciunt Lombardus & Scholaſtici) non minùs ſtulta eſt curioſitas quàm temeraria definitio vbi hoc idem aſſerunt.* Statim autem vt te ſtultum ac temerarium probes, curioſam illam quæſtionem operoſè pertractas, & ſine vlla dubitatione definis. Idem videre licet 3.25.6. *Atqui ſtultum & temerarium eſt de rebus incognitis altiùs inquirere quàm Deus nobis ſcire permittat, &c. Quis tam doctor aut magiſter quod Deus celauit nobis patefaciet?* Tu Caluine, tui immemor: conaris quidem, non patefacis: *animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, vbi cum felici lætitia fruitionem promiſſæ gloriæ expectant: atque ita omnia teneri ſuſpenſa donec Chriſtus appareat redemptor.* Simile eſt 1.13.17.2.

3.2.20. *At quàm certo & minimè fallaci ſui guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem alibi oſtendit.* Statim, *In talibus ignorantiæ inuolucris plurimum ſimul dubitationis & trepidationis implicari neceſſe eſt.* Si fides dubia & trepida, quomodò certa & minimè fallax?

3.4.1. *De interiore mentis renouatione, quæ verã vitæ correctionẽ ſecũ trahit, mirũ ſilentium* (apud Scholaſticos) *De contritione quidẽ & attritione multa apud*

eos ſermo. At quid magis intimè mentem renouat quàm contritio? eſt enim perfecta peccati deteſtatio, ex puro Dei amore profecta, ſufficienter hominem præparans vt iuſtificationis gratia ſtatim illi infundatur, iuxta illud Prou. 8. 17. *Ego diligentes me diligo.* Attritio autem, etſi non ſit actus tam nobilis, mentem tamen ſuo modo renouat, ex metu gehennæ aut ſpe regni cæleſtis peccata deteſtans, hominemque ſufficienter diſponens vt cum Sacramento iuſtificetur.

3. 25. 11. *Cauendum mihi arbitror ne aliorum leuitatem reſpondendo foueam.* & ſtatim, *Ego autem reſpondeo, in ipſo aſpectu. &c.*

4. 2. 12. *Quum ergò Eccleſiæ titulum non ſimpliciter volumus concedere Papiſtis, non ideò Eccleſias apud eos eſſe inficiamur.* Statim, *Hinc igitur patet nos minimè negare quin ſub eius quoque tyrannide Eccleſiæ maneant: ſed quas ſacrilega impietate profanarit: quas immani dominatione afflixerit; quas malis & exitialibus doctrinis, ceu venenatis potionibus, corruperit, & propemodum enecarit: in quibus ſemiſepultus lateat Chriſtus, obrutum Euangelium, profligata pietas, cultus Dei ferè abolitus: in quibus denique omnia ſic ſint conturbata; vt Babylonis potiùs quàm ciuitatis Dei ſanctæ facies illic appareat.* Quis te ſobrium fuiſſe putet Caluine, quum hæc ſcripſiſti? quum Chriſti Eccleſiam iſtis coloribus depinxiſti? an Satanæ Synagogam dignioribus elogijs commendare potuiſſes? Meritò itaque alibi, diſsimulans quod hîc affirmas, negas apud Papiſtas Eccleſiam eſſe: ſic enim magis conſequenter loqueris, & apoſtaſiam tuam plauſibiliùs defendis. 4. 2. 10. 4. 7. 23. 4. 10. 6. 4. 10. 17.

4. 7. 22. *Ecquid pudeat ipſos præſentem ſtatum Papatus defendere: quem conſtat centuplo corruptiorem eſſe quàm Gregorij & Bernardi ſeculis fuerit.* At infrà: *Quanquam de tempore Bernardi fateor tantam fuiſſe tunc corruptionem rerum omnium, vt non fuerit multùm noſtro diſsimile.*

§. 8.

In vna & eadem periodo, vt 1. 5. 5. *Æternum eſſe, & à ſeipſo principium habere neceſſe eſt, vnde omnia trahunt originem.* At æternum eſt, quod caret principio: vnde quod durationis principium habet, ſiue à ſe, ſiue ab alio æternum eſſe non poteſt.

2. 7. 5. *Id neque ego inficior.* (Deum poſſe quod nec fecit, nec facturus eſt: quod tamen in definitione *impoßibilis* pauló ante inficiatus es) *ſed addo tamen, importunè de potentia Dei diſputari contra eius veritatem.* Ergò Deus nihil poteſt, quàm quod fecit, facit, aut facturus eſt: quomodo ergò id non inficiaris?

3. 2. 23. *Proinde nihil obſtat quin ſimul & terreantur fideles, & ſecuriſsima conſolatione potiantur: prout nunc in ſuam vanitatem oculos conuertunt, nunc in Dei veritatem animi cogitationem referunt.* Sed

Primò, Nihil obſtat niſi manifeſta contradictio: quis enim mente concipiat ſecuriſſimam conſolationem, vbi eſt cura, ſollicitudo, anxietas, terror?

Secundò, Si modò huc oculos conuertunt, modò illuc quomodo ſimul id fieri poteſt? vt ſi quis modò gaudeat, modò triſtetur.

Tertiò, Quomodò §. ſequenti, hanc alternationem acerbiſsimè inſectaris, vt voces *peſtilentiſsimam ſemipapiſtarum philoſophiam.*

3. 2. 27. *Sic Apoſtolus dum fideles alloquitur, nolite falli,* inquit: *propter hoc venit ira Dei in filios diffidentiæ. Non minatur in ipſos deſcenſuram, ſed admonet vt impijs ob ea quæ recenſuerat flagitia iram Domini præparatam cogitent, ne & ipſi eam experiri velint.* Defini nobis Caluine; quid ſit *minari,* & quid *admonere* ne diuinam iram experiri velint: videbis quàm firmiter tua periodus conſiſtat.

3. 3. 2. *Oſtendere volumus, non poſſe hominem pœnitentiæ ſeriò ſtudere niſi ſe Dei eſſe nouerit. Dei autem ſe eſſe nemo verè perſuaſus eſt, niſi qui eius gratiam priùs apprehenderit.* Ergó peccatoris non eſt pœnitentia, ſed iuſti: quod eſt contrà ſenſum communem, & contra 3. 3. 19. b. & contra Euangelium. Luc. 15. 7.

4. 1. 2. 2. *Quamuis ergò triſtis vaſtitas, quæ nobis vndique occurrit, nihil Eccleſiæ reſiduum eſſe clamet, ſciamus fructuoſam eſſe Chriſti mortem, Deumq; mirabiliter Eccleſiam ſuam quaſi in*

latebris ſeruare. Adde, *impoſsibiliter:* nam ſi nihil Eccleſiæ reſiduum eſt, quid ſeruabitur? ſi ſeruatur, non tantùm aliquid eius reſiduum eſt, ſed ipſa tota ſalua manet. Video Vertumne, quid moliaris: Catholicorum Eccleſiam nihil habere reſidui, Caluiniſtarum in latebris eſſe ſeruatam.

Sed contrà Primò, hoc ipſe euertis, quando fateris apud Papiſtas Eccleſiam eſſe 4. 2. 12.

Secundò, Luderes in ambiguo, & lectorem ſophiſticè ludificares.

Tertiò Faceres duas Eccleſias, alteram quæ fuit & non eſt. 4. 7. 24. alteram quę eſt & non fuit. 4. 11. 5 at hoc contra te facit, 4. 1 2. *Ideò catholica dicitur, ſeu vniuerſalis: quia non duas, aut tres inuenire liceat quin diſcerpatur Chriſtus: quod fieri non poteſt.* Quòd ſi ex Papiſtis & Caluinianis vnam Eccleſiam fabricaris, quomodo nihil eius reſiduum eſt?

4. 7. 27. *Hoc* (quæ ſit arcana Pontificum & Cardinalium Theologia) *quum ſit notiſsimum omnibus qui Romam nouerunt*, &c. ſi arcanum, quomodò notiſſimum? ſi notiſſimum, quomodò arcanum? Ibidem, *Non omnes ita ſentiunt, & pauci ita loquuntur: fateor.* At paulò ante, *Qualem religionis ſpeciem profeſsi ſint iampridem Pontifices cum* toto *Cardinalium Collegio, & hodie profiteantur*, &c.

4. 10. 30. *Teſtari operæpretium eſt, eas demum humanas conſtitutiones me probare, quæ & Dei authoritate fundatæ, & ex Scriptura deſumptæ, adeoq́ prorſus diuinæ ſint.* Quid habent humani, ſi prorſus diuinæ ſunt?

4. 14. 1. *Sacramentum eſt diuinæ in nos gratiæ teſtimonium externo ſigno confirmatum, cum mutua noſtra erga ipſum pietatis teſtificatione.* Hæc definitio multis modis ipſa ſe deſtruit,

Nam primò, excludit omnes à baptiſmo: nemo enim baptizandus niſi electus, qui iam habet gratiam prædeſtinationis: hæc autem gratia eſt occultiſſima, & Miniſtro baptizanti incerta & ignota. 4. 1. 2. b. ergò ſemper exponit ſe periculo falſum teſtimonium ferendi, cùm fortè ſit reprobus quem baptizat: imò in Deum ipſum hæc falſitas redundat, qui gratiæ ſignum ſine gratia confert: ergò omitti potiùs debet baptiſmus, & prorſus aboleri, quàm vt Miniſter in re grauiſſima falſum teſtimonium dicat, & in ipſum Deum infamiam hanc refundat. Baptiſmus enim Miniſtri iudicio ad ſalutem neceſſarius non eſt. 4. 15. 20. At Deum falſitatis inſimulare, aut falſum ferre teſtimonium neceſſariò cauendum eſt, & ſemper cauendum eſt.

Secundò, Quid confirmat externum ſignum? nam poſt baptiſmum tam prædeſtinationis meę ambiguus ſum quàm antè: tam dubius de pueri baptizati electione, quàm antè. Vnde iſti Prędeſtinatiani ad ſecuritatem parandam non remittunt ſuos ad externum gratiæ ſignum, quod etiam reprobis commune eſt: ſed ad internum Spiritus ſancti teſtimonium. 3. 2. 39. & alibi ſæpe.

Tertiò, Quam pietatis teſtificationem paruuli dum baptizãtur, Deo exhibere poſſunt? an inſtar Ioannis Baptiſtæ Deum cognoſcunt, credũt, amant, reuerentur? at hoc in ſuſpenſo relinquere mauis 4 16. 19. ergo & definitionis tuę bonitatem in ſuſpenſo relinquas neceſſe eſt.

4. 19. 17. *Quaſi verò per peccatum deleatur baptiſmus, & non potiùs in memoriam reuocandus ſit peccatori quoties de peccati remiſsione cogitat, vt illinc ſeſe colligat, animumq́ recipiat,* & fidem *confirmet, peccatorum remiſsionem ſe impetraturum quæ ſibi in baptiſmo promiſſa ſit.* Triplex antilogia: nam & fides credit peccata iam eſſe remiſſa, non autem remittenda. 3. 2. 7. neque in baptiſmo peccatorum remiſsio promittitur, ſed iam facta confirmatur. 4. 15. 15. & impetrare vult quod iam liberalitèr eſt conceſſum: quod ſatis ridiculè etiam facit 4 15. 15. b.

Sunt & alterius generis antilogiæ:
iuſtificat nos aliquando ſola peccato-
tum remiſsione 3. 11. 11. 21. aliquan-
3 do ſola iuſtitiæ Chriſti imputatione.
3. 11. 23. a aliquando vtraq;. 3. 11. 2.
Ita nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur acceptionẽ qua nos Deus in gratiam receptos pro iuſtis habet. Eamq́ in peccatorum remiſsione ac iuſtitiæ Chriſti imputatione poſitam eſſe dicimus. Aliquando neutra: nam neque peccatorum non-imputatio, eſt remiſsio; neque Deus pro iuſtis habere poteſt, qui iuſti non ſunt, cuius *oculis nihil placet;*

niſi

niſi iuſtitia, innocentia, puritas. 4. 15. 10

Item, Hominis exitium aliquando in ſolam voluntatem humanam refert, aliquando in ſolam diuinam, aliquando in vtramque, aliquando in neutram. In ſolam humanam, vt 2. 1. 10. *Homini* tantùm *ſuum exitium adſcribendum apparet, quum, Dei benignitate rectitudinem adeptus, ſuâ ipſe dementiâ in vanitatem delapſus ſit.* Aliquando in ſolam diuinam. 3. 23. 4. *Fateor ſanè in hanc quâ nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam, Dei voluntate decidiſſe vniuerſos filios Adam, atque id eſt quod principio dicebam, redeundum tandem ſemper eſſe ad* ſolum *diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita.* Aliquando in vtramque 3. 24. 14. *Quòd igitur ſibi patefacto Dei verbo non obtemperant reprobi, probè id in malitiam prauitatemq́; cordis eorum reijcietur, modò ſimul adijciatur, ideò in hanc prauitatem addictos, quia iuſto; ſed inſcrutabili Dei iudicio ſuſcitati ſunt ad gloriam eius ſua damnatione illuſtrandam.* Aliquando in neutram: quando videlicet cum antiquis Philoſophis, Triſmegiſto, Ariſtotele, Stoicis, &c. & cum recentioribus Hæreticis, Petro Abailardo, Ioanne Wicleff, Martino Luthero, Martino Bucero (præceptore ſuo) docet, *Deum agere ex neceſsitate naturæ,* nec poſſe facere quod non facit, nec poſſe non facere quod facit: vt verum ſit quod ſcripſit Lutherus in aſſertione artic. 36. *Omnia (vt Wiclefi articulus Conſtantiæ damnatus rectè docet.) de neceſsitate abſoluta eueniunt.* Quamuis igitur hominis exitium in Deum aut hominem, vt cauſas phyſicas referri poſſit, non tamen vt in cauſas morales, de quibus tamen hic ſermo eſt.

Atque hæc ſint veluti præludia quædam, Caluine, ad grauiores tuas tecum pugnas inſpiciendas: iam enim tibi in ſcenam prodeundum eſt, vt decem huiuſmodi coloribus illuſtris, ex verbis tuis condemneris, atque vt alter Goliath, gladio tuo iuguleris. Quanquam Goliath ſuo quidem gladio, aliena tamen manu caput amiſit: tu verò tua manu, tuo gladio, in propria viſcera ſæuis, nouum gladiatorum genus exhibens, quod neque veteribus Laniſtis, neque recentioribus Scriptoribus cognitum eſt.

CONTRADICTIO PRIMA,

Caluinus eſt baptizatus, non eſt baptizatus.

COLOR. LXXXI.

QVæſtio an Ioannes Caluinus ſit baptizatus, apud Catholicos facilem habet exitum: nam ſi adhibita fuit debita materia, forma, & intentio miniſtri, non dubitamus quin verè baptizatus fuerit, nec illi quiſquam litem eo nomine facilè intentauerit. Apud Caluiniſtas quæſtio admodum lubrica eſt, nec ſanè leuis momenti, vt intelligamus cum quo nobis negotium ſit, & qualem illi Doctorem agnoſcant, Chriſtianum, an qui ſuo iudicio nondum primis Chriſtianiſmi elementis eſt initiatus: ad inſtar illius Xenaiæ ſiue Philoxeni, Iconoclaſtarum parentis qui nondum baptizatus Petri Gnaphei Pſeudopatriarchæ Antiocheni machinatione, in Sedem Epiſcopalem irrepſit. Eſt autem operæpretiū bene hoc intelligere, quia Seruetum hoc argumēto à docendi munere vult arcere 4. 16. 29. *Quòd ſi annum triceſimum præfigere libet, cur eum non obſeruant: ſed vt quiſque eorum iudicio ſatis profecit, eum ad Baptiſmum recipiunt? Quin etiam Seruetus vnus ex eorum magiſtris, quum tempus hoc pertinaciter vrgeret, iam viceſimo primo ætatis anno cœperat Prophetam ſe iactare. Quaſi verò ferendus ſit, qui Doctoris locum in*

Eccleſia

Digitized by Google

Eccleſia ſibi arrogat antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum. Sic Caluinus in Seruetum. Verùm quia ſuam cauſam non multo meliorem videbat, vt qui ſuo iudicio non baptizatus, anno ætatis viceſimo quinto, aut ſummùm vigeſimo ſeptimo, *Doctoris officium in Eccleſia ſuſcepit*: ideò de ſuo ſenſu parùm ſollicitus, confidenter affirmat ſe ritè baptizatum.

§. 1.

4. 2. 11. *Sic quum fœdus ſuum in Gallia, Italia, Germania, Hiſpania, Anglia, depoſuerit, vbi illæ prouinciæ Antichriſti tyrannide oppreſſæ ſunt, quò tamen fœdus ſuum inuiolabile maneret, Baptiſmum primò illic conſeruauit, fœderis teſtimonium, qui eius ore conſecratus, inuita humana impietate vim ſuam retinet.*

4. 15. 16. *Tales hodie ſunt Catabaptiſtæ noſtri, qui ritè nos baptizatos pernegant, quòd ab impijs & idololatris in regno Papali baptizati ſumus. itaque anabaptiſmum furioſè vrgent. Aduerſùs quorum ineptias ſatis valida ratione muniemur, ſi cogitemus nos Baptiſmo initiatos, non in nomen alicuius hominis, ſed in nomen Patris, & Filij & Spiritus ſancti. ideoq; baptiſmum non eſſe hominis, ſed Dei*: à quocunque *tandem adminiſtratus fuerit. Vt maximè Dei & totius pietatis ignari aut contemptores fuerint qui nos baptizabant: non tamen in ſuæ ignorantiæ vel ſacrilegij conſortium nos tinxerunt, ſed in fidem Ieſu Chriſti: quia non ſuum, ſed Dei nomen inuocauerunt, nec in aliud nomen nos baptizarunt. Quòd ſi baptiſma Dei erat, habuit certè incluſam promiſſionem de peccatorum remiſſione, mortificatione carnis, viuificatione ſpirituali, participatione Chriſti.*

Hæc ex intima Lutheri Theologia Caluinus, *vt ſuum baptiſma contra Anabaptiſtas ſtatuat & tueatur: alibi tamen vt Romanam Eccleſiam acerbiùs & inuidioſiùs inſectetur, ita eius baptiſmum deſcribit, vt ſuum planè deſtruat, fateaturque ſe nunquam eſſe baptizatum: atqui *non eſt ferendus qui doctoris locum in Eccleſia ſibi arrogat antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum*, vt modò contra Seruetum argumentabatur: ergò, &c. aut clariùs in gratiam Caluiniſtarum, vt intelligant quo Doctore glorientur, profano, ethnico, à Chriſto & eius Eccleſia alieno.

Non-baptizatus, non eſt ferendus vt doctoris locum in Eccleſia aſſumat:
Sed Caluinus ſuo iudicio eſt non-baptizatus:
Ergò Caluinus ferendus non eſt, vt doctoris officium in Eccleſia ſuſcipiat: quod tamen ſe feciſſe in epiſtola ad Lectorem gloriatur.

Conſequentia eſt bona, in Ferio: maior eſt Caluini: minor eſt Caluini; quòd nemo credat, niſi clarius effecero,

Quàm Solis radij eſſe olim cùm ſudum eſt, ſolent.

Vt aliquod Sacramentum ritè & validè adminiſtretur, omnium iudicio quatuor neceſſaria sũt, materia, forma, miniſter & ſuſcipiens; atque hæc omnia ſicut Chriſtus prçſcripſit: nam inepta materia & nulla materia çquiparantur, & ſic in ceteris: quç
4 omnia & Catholici & Caluiniſtæ vltrò concedunt: Exempli cauſa, in baptiſmo requiritur

Primò, Lauacrum aquæ.
Secundò, Verbum vitæ.
Tertiò, Qui baptizet.
Quartò, Qui baptizetur. Si vnum ex his defuerit, nullus eſt baptiſmus, vt ſi arena loco aquæ adhibeatur: magis ſi duo, vt ſi aqua deſit, & idoneum verbum: maximè ſi tria, vt ſi nec aqua ſit, nec verbum, nec idoneus miniſter. Quid ergo ſi omnia abſint, vt ne ſuſcipiens quidem idoneus adſit, quis tam ſtolidus vt aſſerat verum poſſe eſſe baptiſmum? Atqui à ſuo baptiſmo hæc quatuor abfuiſſe Caluinus manifeſtè docet: ergò ſtolidé, impudenter, conſcientia renitente, ſe ritè baptizatum eſſe proclamauit, ſecum ipſe fœdiſſimè pugnans. Atque vt à poſtremo incipiam, & ordine retrogrado progrediar,

Primò, *Defuit ſuſcipiens.*

§. 2.

Primò, Caluinus non fuit idoneum, Baptiſmi ſubiectum, ſed ineptus qui illud Sacramentum ſuſciperet.

Primò, Quia non fuit in fœdere Abrahæ, ac proinde profanus, immundus, à Dei populo & promiſſionibus alienus. Fuit enim ex Papiſtis natus, id eſt, ex impiis & idololatris, vt ipſe interpretatur 4. 15. 16. & quidem anno Domini 1509. antequam Lutheriſmus natus eſſet, vt nulla poſsit eſſe ſuſpicio de alia parentum ipſius fide vel religione: vnde & impiis & idololatris baptizandum filium tradiderunt. 4. 15. 16. Iam verò qui ex impiis natus eſt, non tantùm baptiſmo ineptus eſt, ſed etiam ipſum profanat, quia Chriſti membrum non eſt, vnde falſam reddit Sacramenti ſignificationem, atque eius definitionem euertit: quæ docet, eſſe diuinæ gratiæ ſignum, & iuſtitiæ collatæ ſigillum: 4. 16. 6. *Eadem etiamnum ratione ſancti cenſentur Chriſtianorum liberi, vel altero dumtaxat fideli parente geniti: & Apoſtoli teſtimonio diſſerunt ab immundo idololatrarum ſemine.* Et 4. 16. 15. *Nam vt illic Paulus ſanctificari à parentibus ſuis Iudæos diſputat: ita alibi docet eandem à parentibus ſanctificationem Chriſtianorum liberos ducere. Vnde colligitur ab alijs meritò ſegregari qui impuritatis è conuerſo damnantur.* Et clariùs 4. 16. 24. *Qui verò infidelis eſt, impiis ortus parentibus, donec per fidem Deo vniatur, à fœderis communione extraneus cenſetur. Itaque nihil mirum ſi nec ſigno communicet, cuius ſignificatio in eo fallax inaniſq; foret.* Et in antidoto Concilij Tridentini ſeſſ. 6. cap. 5. clariſsimè, *Baptiſmum profanat, qui illi confert ad quem non ſpectat promiſſio:* Atqui tunc ad Caluinum promiſsio non ſpectabat, vt ipſius verbis conuincitur: ergò &c. Neque dicat habuiſſe ſe gratiam prædeſtinationis, ac propterea baptizari potuiſſe: nam hanc reſponſionem ipſe euertit 3. 24. 10. Probatur hoc

Secundò, Baptiſmus Caluiniſticus dandus eſt ſub conditione, *Si es dignus, ſi iuſtus, ſi ſanctus, ſi regeneratus, ſi prædeſtinatus.* Sic enim 3. 4. 21. *Et nos etiam fatemur nec ligari nec ſolui poſſe niſi dignos qui ligentur aut ſoluantur.* Et 3. 4. 18. *Sequitur ergo ligandi & ſoluendi certitudinem non ſubijci terren[illegible]dicis arbitrio: quia miniſter verbi, vbi partes ſuas ritè exequitur, non poteſt niſi conditionaliter abſoluere.* Et 3. 4. 22. *Conditionalis enim eſt abſolutio vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum,* modò *ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat,* &c. Et 4. 17. 34. & 4. 19. 16. in *ſolis electis* efficiunt Sacramenta quod ſignificant: quam ſententiam non ſine impoſtura D. Auguſtino affingit. Fuit ergò baptizatus Caluinus ſub conditione, quam ei ex ſua inſtitutione vult ineſſe, *Si es dignus:* atqui tunc non erat dignus: ergò deficiente conditione defecit baptiſmus, vt clarum eſt in omnibus actibus, contractibus, fœderibus, teſtamentis, legatis, &c. quæ alicui conditioni irritanti (vt aiunt) ſubiiciuntur. At Catholici Sacerdotes abſolutè baptizant, & ideò baptizant non quia pueri ſancti ſunt, ſed quia immundi ſunt & originali peccato infecti, vt ab eo mundentur, & per regenerationis lauacrum in filios Dei adoptentur.

Tertiò, Sacramentum non eſt Sacramentum niſi intelligentibus, & ex eo ſuam fidem confirmantibus. 4. 17. 15. *Principium autem illud eos latebat, panem non niſi hominibus ad quos dirigitur ſermo eſſe Sacramentum: ſicuti aqua Baptiſmi in ſe non mutatur, ſed nobis eſſe incipit quod prius non erat ſimulatq; annexa eſt promiſſio.* Clariùs 4. 17. 39. *Inde autem natus eſt hic error, quod non obſeruabant promiſſiones illas quibus conficitur conſecratio, non ad elementa ipſa, ſed ad eos qui recipiunt, deſtinari.* Et 4. 19. 7. 2. *Quatenus autem verbo ſanctificantur* (elementa) *vt Sacramenta ſint: non in carne nos retinent, ſed verè & ſpiritualiter docent.* Quid ſimile in Caluino reperiemus? non enim in ſuo baptiſmo ſermonem potuit intelligere, quo ſuam fidem excitaret aut confirmaret: ergò non fuit illi Sacramentum, ſed corporis lotio tantùm. Nec potuit Dei promiſſiones ſibi applicare, aut ſpiritualiter doceri: ergò fuit illi elementum mortuum, ſine ſpiritu viuificante. Fortè reſpondebit

Primò, Se inſtar Ioannis Baptiſtæ, illuminatum fuiſſe, crediſſe, & diuinas promiſſiones apprehendiſſe: nam hoc

Lutheri

Lutheri Paradoxon reiicere non audet, ſed in ſuſpēſo relinquit. 4. 16. 19. Verùm hoc refutatione non indiget, cùm ſenſui communi aduerſetur: imò ipſius iudicio incertum eſt, & conſequenter incertus eius baptiſmus. Reſpondebit

Secundò, Sibi paruulo non fuiſſe Sacramentum niſi inchoatè, poſteà perfectum fuiſſe quando baptiſmi ſui memor diuinas promiſſiones apprehendit 4. 15. 17. *Reſpondemus, nos quidem cæcos & incredulos, longo tempore promiſsionem quæ in baptiſmo nobis data erat non tenuiſſe: promiſsionem tamen ipſam, quando à Deo erat, ſtatam ſemper & firmam veracemq́ manſiſſe,* &c. *Fatemur ergò baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum, quando in eo nobis oblata promiſsio ſine qua Baptiſmus nihil eſt, neglecta iacebat. Nunc vbi, Dei gratia, reſipiſcere cæpimus, cæcitatem noſtram & duritiem cordis accuſamus, qui tantæ eius bonitati tamdiu ingrati fuerimus.* Et infrà: *Diu quidem nobis propter infidelitatem ſepulta* (Dei promiſſio) *fuit: nunc igitur eam per fidem recipiamus.* Confirmat hoc à ſimili 4. 16. 20.

Nam etſi infantes, quo circumcidebantur momento, quid ſibi vellet ſignum illud intelligentia non comprehendebant: verè tamen circumcidebantur in naturæ ſuæ corruptæ mortificationem, quam adulti poſtea meditarentur. Et 4. 16. 21. in futurum tempus circumciſionem conferri ſatis indicat. *Quare nihil plus in pædobaptiſmo præſentis efficaciæ requirendum eſt quàm vt fœdus cum illis à Domino percuſſum obfirmet & ſanciat. Reliqua eius Sacramenti ſignificatio, quo tempore Deus ipſe prouiderit, poſtea conſequetur.* O Proteu varius es, & varias in formas te vertis, ne conſtrictus alicubi tenearis: ſed magis ac magis te conſtringis, & tuam nobis profanitatem manifeſtas.

Nam primò, Vel eras ſanctus ante baptiſmum, vel non: Si ſanctus, ergo ſemper ſanctus. 3. 2. 11. quomodò ergo poſt baptiſmum cæcus, incredulus & infidelis factus? an hæc cum fide & ſanctitate conſiſtere poſſunt? 3. 2. 38. Si non, ergò profanaſti baptiſmum, Deum & miniſtrum crimine falſi oneraſti, ſolam carnis lotionem accepiſti.

Secundò, vel ſufficit ad Sacramentum Dei promiſsio oblata, vel non, ſed debet à fideli acceptari. Si prius, ergò quotquot baptizantur, accipiunt Sacramentum: immundi, peccatores, reprobi: nam omnibus offert Chriſtus gratiam, vt in ſimili dicitur 4. 17. 33. *Aliud tamen eſt offerri, aliud recipi. Spiritualem hunc cibum* omnibus *porrigit Chriſtus, potumq́ ſpiritualem propinat: alij auidè veſcuntur, alij faſtidioſe reſpuunt.* Ergo omnes illi ſignum accipiunt iuſtitiæ: ergò omnes ſunt iuſti, nam 4. 17. 16. *inſeparabilis eſt à ſigno ſuo veritas,* & 4. 14. 25. *In nihilum redigitur quidquid eſt ſignorum vbi res ſignificata tollitur.* Si poſterius, ergo baptizatus tunc non fuiſti, quandoquidem Dei promiſsio fuerit quidem oblata, non tamen acceptata. Si dicas poſteà acceptaſſe, monſtroſum fingis Sacramentum, cuius vna pars viginti annorum interuallo ab altera ſeparetur: quemadmodum ſimile monſtrum in Cœna fabricas, panem in terræ ſummitate ponens, & Chriſti corpus in ſummitate cæli, tot milliariorum millibus vnius Sacramenti partes à ſeſe mutuò diuellens. At rei partes eſſentiales, & tempore & loco iungantur neceſſe eſt, quum partium vnio de eſſentia compoſiti ſit.

Tertiò, *Ad Euchariſtiæ Sacramentum non ſufficit, vt quis panem ore corporis ſumat, niſi Chriſti corpus ſimul ore fidei manducet.* 4. 17. 5. ergò ad Baptiſmi Sacramentum ſatis non eſt, vt aqua corpus tingatur, niſi ſimul gratia oblata acceptetur. Conſequentia eſt clara ex paritate rationis. Antecedens probatur, quia alioquin ſufficeret, vt quis nunc cœnam Caluiniſticam indignè ſumens, poſt annos viginti ſuæ manducationis recordaretur, ſuamque cæcitatem & incredulitatem accuſaret. Quare ergò toties repetitur Cœna?

Quartò, Sacramentum non tantùm eſt *diuinæ in me gratiæ teſtimonium*, ſed etiam *noſtræ ergà ipſum pietatis teſtificatio.* 4. 14. 1. At quam ergà Deum pietatem in tuo Baptiſmo teſtificatus es? Vel ergò tuam definitionem corrige, vel te non ritè baptizatum confitere.

Quintò, Vnde ſcis te baptizatum? nònne quia parentes, aut parochus, aut ſuſceptores hoc affirmarunt? Atqui hæc eſt merè humana fides, fallere & falli obnoxia: quomodò ergò res certiſſima, nempe iuſtificatio tua, in tam debile & incertum fundamentum recumbit?

Sextò, Quid fit de puero immundo, qui poſt baptiſmum ante rationis vſum decedit? vt ſi tu anno ætatis tertio mortuus fuiſſes. Recepítne baptiſmi Sacramentum, an non? ſi recepit, ergo impiis parentibus natus ſine fide & fœdere Abrahę ſaluatur: quod 4. 16. 24 reiicitur: ſi non recepit, quomodò tu te recepiſſe affirmas, eò quòd poſtea credideris? an priùs à poſteriori pendebit? an id quod eſt aut fuit, propter euentum aliquem fuiſſe deſinet? Hîc, ſcio, ad ignorantię aſylum confugies, ad prędeſtinationem, ad occultam Dei prouidentiam & operationem, &c. 4. 16. 17. b. ſed præterquam quòd hoc tanto Propheta indignum ſit, magis ac magis te intricas & conſtringis: ſic enim & fœdus Abrahæ, & baptiſmum, & paruulorum electorum ac reproborum diſcrimen euertis. Maneat ergò quod tot argumentis demonſtratum eſt, te tuo iudicio ineptum fuiſſe qui baptiſmi Sacramentum ſuſciperes, ac proptereà vel ex hoc ſolo capite non fuiſſe ritè baptizatum.

Secundò, *Defuit Miniſter.*

§. 3.

Irritus eſt baptiſmus, qui ab alio quàm à legitimo Miniſtro confertur: Sed Papiſtarum Epiſcopi parochi, ſacellani, laici, feminæ, etiam in neceſſitate, non ſunt legitimi miniſtri: Ergò ab illis baptizati, polluti potiùs ſunt quàm abluti: ergò rurſum debent baptizari. Quare cùm Caluinus à Papiſta (vel parocho, vel ſacellano, vel laico, vel obſtetrice) fuerit baptizatus, pollutus potiùs fuit quàm ablutus, nec Catabaptiſtas conuitiis inceſſere debuit, qui eius anabaptiſmum furioſè vrgebant.

Propoſitio à Caluino docetur 4. 15. 20. *Hoc etiam ſcire ad rem pertinet perperam fieri ſi priuati homines Baptiſmi adminiſtrationem ſibi vſurpent. Eſt enim pars Eccleſiaſtici miniſterij, tam huius quàm Cœnæ diſpenſatio.* Ergo ſicut Cœna Dominica non eſt, ſi quis laicus aut femina eam domi ſuæ adminiſtret: ita nec Baptiſmus erit, quia à non Miniſtro fuerit alicui applicatus. Aſſumptio eſt eiuſdem 4. 15. 22. *Quiſquis ſine legitima vocatione baptizat, in alienum inuolat munus.* Tales Caluini iudicio ſunt omnes Papiſtæ: non enim tantùm impij ſunt, & idololatræ, ſed etiam extra Eccleſiam 4. 2. 1. 2. *Deinde ſi vera Eccleſia columna eſt ac firmamentum veritatis, certum eſt non eſſe Eccleſiam vbi regnum occupauit mendacium & falſitas.* Idem inculcat 4. 2. 10. & 3. 4. 20. *Sed quid, ſi vno gladio eiuſmodi omnibus eorum poſtulatis anſam præcidã, ſacrificulos non eſſe Apoſtolorum vicarios nec ſucceſſores?* Et clariſſimè in epiſtola ad Regem pag. 9. a. *Ex illorum hæreticorum rebellium, pertinacium, gremio prodijt quidquid poſtea Paparum, Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, Presbyterorum fuit.* Et pergit probare illos non tantùm Eccleſiam non fuiſſe, ſed exitiales Eccleſiæ peſtes extitiſſe. Quomodò ergo legitimè ſunt vocati? quomodò legitimè baptizant? Ne quis autem exiſtimet hos ita perperam tingere, vt tamen baptiſmus ſit validus: (quẽadmodum apud nos fit, ſi laicus citra neceſſitatem baptizet) ipſe Caluinus alibi apertè ſe explicat, nam epiſt. 3. 4. non contentus dixiſſe, *Si priuatus baptizet, manifeſtam eſſe Baptiſmi profanationem*, ſubiungit: *Adulterrinum ergò Baptiſmum cenſemus, qui adminiſtratus eſt a priuato homine.* Et infrà: *Nunc vbi de vero Baptiſmi vſu admonita fuerit Eccleſia, quod pugnaret cum Chriſti inſtituto, pro nihilo ducendum eſſet, ac de integro baptizandus qui pollutus fuerit profana adſperſione.* Atque hinc pręclarum illud Synodi Vapincenſis decretum, anno Domini 1603. præſidente Daniele Chamerio quo irritum cenſetur baptiſma à Proponente collatum, quãuis is Miniſterio proximus ſit. *Circa quæſtionem* (inquiunt Miniſtri) *an baptiſmus infantium à Proponente veram vocationem non habente baptizatorum ſufficiat, conuentus indicat ſtudioſè tollendum eſſe ſcandalum, quod inde populo obuenire poſſet: tamen*

Florimond. lib. 8. de Orig. hæreſ. cap. 11. n. 3. P. Gaulter Sec. 16. cap. 15. n. 91.

cùm

cùm eiuſmodi baptiſmus nullius valoris ſit, infantem in Eccleſiam Dei introducendum eſſe per verum baptiſmum, iuxta Synodi Pictauienſis deciſionem. Sed ô lepida capita! per hanc Pictauienſem deciſionem Vapinci confirmatam, magnum veſtrum Doctorem ad profanos & ab Eccleſia alienos relegatis: ille enim ab eo baptizatus fuit, qui veſtro iudicio minùs idoneus miniſter eſt, quàm Proponens.

Tertiò, *Defuit forma.*

§. 4.

Nullius valoris eſt baptiſmus qui ſine verbo confertur, id eſt, ſine clara Miniſtri prædicatione, quæ mortuum elementum quodammodo viuificet: atqui in Caluini baptiſmo nulla fuit habita concio, ſed verbum ſimpliciter prolatum, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*: ergò etiam ex hoc capite Caluinus non eſt baptizatus. Maior eſt Caluini. 4. 14. 4. *Atque hoc eſt quod vulgò dicunt, conſtare Sacramentum verbo & externo ſigno. Verbum enim intelligere debemus, non quod ſine ſenſu & fide inſuſurratum, ſolo ſtrepitu, velut magica incantatione, conſecrandi elementi vim habeat: ſed quod prædicatum intelligere nos faciat quid viſibile ſignum ſibi velit.* & infrà: *Vides vt prædicationem requirat* (Auguſtinus) *vnde naſcatur fides. Nec eſt quòd in hac probatione laboremus, quando minimè obſcurum eſt quid Chriſtus fecerit, &c.* & ſtatim. *Ergò quum de verbo Sacramentali fieri mentionem audimus, promiſſionem intelligamus quæ clara voce à miniſtro prædicata plebem eò manu ducat quò ſignum tendit ac nos dirigit.*

4. 17. 39. *Ita eſt ſanè. Non hic magicam aliquam incantationem* (intelligit verborum formulam quæ in Euchariſtiæ conſecratione vſurpatur; & ſimile eſt in baptiſmo.) *imaginari nos decet, vt ſatis ſit verba demurmuraſſe quaſi ab elementis exaudiantur: ſed verba illa viuam prædicationem eſſe intelligamus, quæ auditores ædificet, quæ intus penetret in eorum animos, quæ cordibus imprimatur ac inſideat, quæ efficaciam in complemento eius quod promittit exerat.* Et ne putes verbi prædicationem ad Sacramenti fructum tantummodò requiri, non etiam ad eſſentiam, audi quid dicat 4. 18. 20. *Et tamen videmus quantum a germana ſua puritate degenerarint Sacramenta, vt hodie quidem tractantur. Plus ſatis vbique pomparum, ceremoniarum, geſticulationum: at verbi Dei interim nulla neque ratio, neque mentio: ſine quo Sacramenta etiam ipſa, Sacramenta non ſunt.* Per Dei verbum intelligere non poteſt verborum formam qua Catholici vtuntur (nam huius magna ratio & multa mentio) ſed Miniſtri concionem quā vult eſſentialiter requiri. Baptiſmus ergò ſine concione, baptiſmus non eſt, ſed ſolius carnis ablutio.

Minor ſimiliter eſt Caluini. 4. 14. 4. *Quod ergò ſub Papæ tyrannide factitatum eſt, non caruit ingenti myſteriorum profanatione. putarunt enim ſatis eſſe ſi Sacerdos, populo ſine intelligentia obſtupente, conſecrationis formulam demurmuraret.* Item 4. 17. 39. *Nihil ergò magis præpoſterum fieri in Cœna poteſt* (& idem in baptiſmo vult intelligi) *quàm ſi vertatur in mutam actionem: quod ſub Papæ tyrannide factum eſt.* Idem patet ex praxi Eccleſiæ, quæ in Baptiſmo non vtitur concione (niſi fortè per accidens) ſed certa verborum formula à Chriſto
8 præſcripta, quam Caluinus non ſine horrenda blaſphemia, *magicam incantationem vocat.* Demus tamen in Caluini baptiſmo habitam fuiſſe concionem, quæ Dei promiſſiones proponeret & offerret: ne ſic quidem hilum profecerit. Aqua enim non eſt Sacramentum niſi ijs ad quos dirigitur ſermo, vt diſertè 4.17.15. docet: ſed ſermo ſiue concio ad infantem non dirigitur (niſi Miniſter ſe Zachariam exiſtimet, & puerum eſſe Ioannem Baptiſtam. Luc. 1.76.) ſed ad adſtantes: hi ergò potiùs baptizantur. Sacramentum enim eſt quod offert Dei promiſſiones. 4. 17.33. at illas clariùs offert Miniſter concionando quàm tingendo: ergò ſic magis confert Sacramentum, quum forma potior ſit quàm materia: ergo magis baptizantur auditores, quàm infans qui aqua perfunditur. Concludamus ergò, *Baptizatus ſine concione, non eſt baptizatus:*

Caluinus ſine concione baptizatus eſt: ergò Caluinus non eſt baptizatus. Maior eſt Caluini: Minor eſt Caluini: Caluiniſtarum erit concluſio.

Quartò, *An defuit materia?*

§. 5.

Ex mente Caluini affirmare vix auſim, ex verbis audeo: ſic enim ipſe 4.19.11. *Ecce præterita aqua, & nullo numero habita, vnum oleum in Baptiſmo magni faciunt.* Ergò ſolo oleo ſine aqua es baptizatus: ergò defuit vera materia. Quid enim eſt aquam præterire, nullo numero habere, niſi negligere, non adhibere? ſic enim S. Hilarius lib. 12. de Trinitat. illud Apoſtoli Rom. 1.25. ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ſic extulit, *Seruierunt creaturæ prætermiſſo creatore.* Quòd ſi dicat me ſua verba perperàm interpretari, cur (inquit Lutherus) *non loquitur rectè & apertè, aut quid delectatur inſidijs & figuris iſtis tam periculoſis? Nec eſt audienda eius vociferatio, Calumnia, calumnia: & quòd non commodè & candidè interpretemur eius dicta. Cur ipſe fugit commodè dicta, & ſectatur incommodè dicta?* Habet tamen, fateor, latiſsimam ad effugiendum rimam quam nobis diſcipulus eius Beza oſtendit, nullum liquorem baptiſmo ineptum eſſe. *Si deſit aqua, & Baptiſmus alicuius differri cum ædificatione non poſſit, nec debeat, illum quouis alio liquore non minus ritè quàm aqua baptizari poſſe.* Quod ex Caluini Schola profectum eſſe non eſt dubitandum: ſiquidem, vt ſuprà vidimus, ſimile quid de Cœnæ materia magiſtraliter reſpondit. Si verò hoc effugium reſpuat, ac dicat ſe calumniandi ardore prouectum, de Baptiſmi materia hyperbolicè & impropriè eſſe locutum, habebit quidem baptiſmi ſui materiam, ſed nec formam, nec miniſtrum, nec ſubiectum idoneum inuenire poterit, niſi euerſis alijs plurimis ſuis decretis. Atque ita è diametro ſecum pugnare conuincitur, quando tam confidenter contrà Catabaptiſtas proclamauit, *ſe ritè eſſe baptizatum.* Ite nunc Geneuenſes, & tali Doctore gloriamini, qui ſuo iudicio & decreto nec non & veſtro calculo, profanus eſt, nondum primis Eccleſiæ Chriſtianæ myſterijs initiatus, priùs Eccleſiæ paſtor quàm membrum: talis certè tamdiù à vobis habendus, donec eius argumenta dilueritis quibus baptiſmum ſuum abnegauit.

Contra Eraſmum.

epiſt. 2. ad Thomam Tilium

4.15.6.

NOTAE.

1. *Contradictionis Spiritus,*] Non toties ſuam telam Penelope texuit ac retexuit: ita ſpiritus vertiginis in omnem partem pro occaſionũ varietate ipſum impellit. Fuit aliquid ſimile in antiquis Philoſophis: nam Socrates Academicorum Princeps, modò hoc, modò illud affirmabat: *Ariſtoteles,* inquit Lactantius lib. 1. diuinar. inſtitut. cap. 5. *de Deo ipſe ſecum diſsidet, & repugnantia dicit & ſentit.* Stoici Deum nunc mundum, nunc mundi animam, nunc à mundo ſecretum faciebant. Idem in antiquis Hæreticis videre licet: nam quoties ſuas opiniones variauit Berengarius? quoties Ariani? quoties Pelagiani? De inconſtantia Ioannis Huſs videndus Cochlęus lib. 2. Hiſtor. Huſſit. pag. 89. At omnes hos ſuis ſibi contradictionibus ita ſuperant Lutherus & Caluinus, vt etiam fidem ſuperare videantur, niſi in ipſorum libris bona fide ab ipſorum diſcipulis in lucem emiſsis, hæc ipſa oculis noſtris vſurparemus. De Luthero oſtendit id Cochlæus in Septicipite: de Caluino Coccius tomo 1. lib. 8. art. 7. vbi 24. antilogias profert, quum paulò ante Lutheri 80. protuliſſet.

2. *Quum conſequenter loqui volunt.*] Eandem in Philoſophis perplexitatem Cicero agnoſcit Tuſcul. 2. in princip. *Quod ij ferunt animo iniquo, qui certis quibuſdam, deſtinatiſq; ſententijs quaſi addicti & conſecrati ſunt, eaq; neceſsitate conſtricti, vt etiam quæ non probare ſoleant, ea cogantur conſtantiæ cauſa defendere.*

3. *Aliquando ſola peccatorum remiſsione.*] Neque dicat quis pro Caluino, alterum in altero includi: nam ſunt diſtincta beneficia, & alterum ſine altero conferri poteſt, vt patet Gen. 48.5. vbi ſine delicti remiſsione eſt adoptio: & 2. Reg. 14. 24. vbi ſine adoptione peccatum remittitur. &

Caluinus

Caluinus ipſe non abnuet, inter peccati non-imputationem & Chriſti cum omnibus donis inhabitationem, latum eſſe diſcrimen.

4. *Omnium iudicio quatuor neceſſaria ſunt.*] Tria ad cuiuſque Sacramenti perfectionem Theologi communiter requirunt, ex Concilio Florentino, vbi Eugenius Papa IV. in ſuo Decreto ſic loquitur: *Hæc omnia Sacramenta* (nempe ſeptem, quæ enumerauerat) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur Sacramentum.* Nihilominùs negari non debet, quin præter hæc tria, requiratur ſubiectum idoneum quod Sacramentum ſuſcipiat: nam ſi baptizetur baptizatus aut nolens, nihil fit: ſi abſoluatur non ſe accuſans, nihil fit: ſi oleo infirmorum vngatur ſanus, nihil fit. Sic ſecundùm Caluinum, ſi baptizetur infans ex impiis parentibus ortus, expers fœderis, reprobus, nihil fit: ſed baptiſmus magis polluitur, & Sacramenti ſignificatio falſa redditur. 4.16.24.b. Porrò Eugenius Papa quando Catholicam de Sacramentis doctrinam proponit, Suſcipientis mentionem non facit, tum quia ſub intentione Miniſtri comprehenditur, quæ in idoneum dumtaxat ſubiectum ferri debet; tum quia in infante baptizando nulla requiritur diſpoſitio; tum quia SS. Euchariſtiæ Sacramentum ſine Suſcipiente perficitur. Vide Suar. tom. 3. in 3. p. diſputat. 14 ſect. 2. ad 4.

Tomo 4. Concilior.

5. *Conditionalis enim eſt abſolutio.*] Nemo miretur nos Abſolutionem cum Baptiſmi ſacramento confundere: Caluinum enim per Caluinum refutamus, qui ita ſentit 4.15.4. *Sed qui hoc commiſcuntur in eo errant quod non cogitant poteſtatem clauium, de qua loquitur, à Baptiſmo ſic pendere vt nullo modo ſeparari debeat.* & 4.19.17. *Aptiſſimè itaque dixeris ſi Baptiſmum vocaueris pœnitentiæ Sacramentum, quum in confirmationem gratiæ & fiduciæ ſigillum ijs datus ſit qui pœnitentiam meditantur.*

CONTRADICTIO SECVNDA.

Dei filius eſt genitus, non eſt genitus.

COLOR LXXXII.

INter omnia Chriſtianæ fidei ſublimia myſteria, nullum ſublimius eſt myſterio SS. Trinitatis: nam Incarnatio, Euchariſtia, Reſurrectio, Dei viſio, &c. myſteria quidem grandia ſunt, & humano intellectui inacceſſa, ſed tamen creata ſunt & temporalia: hoc vnum, increatum eſt & æternum, omni creato acumini naturaliter impenetrabile, vnde meritò myſterium myſteriorum appellatur. Oppugnarũt hoc variè veteres Hæretici, modò vnitatem diuidentes, vt Tritheitæ: modò trinitatem vnientes, vt Sabelliani: modo filij diuinitatem negantes, vt Ariani; modò Spiritus ſancti, vt Macedoniani. Oppugnarunt & Hæretici Iuniores: quidam apertè, vt Michaël Seruetus, Valentinus Gentilis, noui Ariani & Sabelliani: alij occultè, vt Lutherus & Caluinus; qui quamuis illius myſterij acerrimos propugnatores ſe profiteantur, & libris editis ſupradictos Hæreticos conuitijs lacerent, alibi tamen (inſcitiâ dicam an malitiâ ?) non rectè de hoc myſterio loquuntur, & ſuſpicionem ingerunt non leuem, quòd ita ſentiant ſicut loquuntur. Neque verò nobis hîc laborandum eſt, vt Lutherum cum Luthero, Caluinum cum Caluino conciliemus, eorumq́ue dicta benignè interpretemur: proprium enim hæreticorum eſt, ſibi contradicere ſecumq́ue pugnare; & quod hîc ſtruxerunt, alibi demoliri. Tantum enim ſuo acumini & iudicio tribuunt, vt quod humanę rationi impenetrabile eſt, penetrare & comprehendere velint, atque ita modò hoc, modò illud, pro imaginationis impulſu, ſentiunt & affirmant: ipſorumq́ue calamus

Sæpè aliàs aliter, ſed tunc ſic fortè cucurrit.

Nobis autem, præſertim in tam abſtruſis myſterijs, *ad certam regulam loqui fas eſt*, & SS. Patrum ac Con-

Caluinus 1.13.22.a.

Bellarm. l. 1. de Chriſto ... & præf. ... libros

ciliorum dictis inhęrere : eorum autem verba, qui extra Eccleſiam exulant, prout ſonant, interpretari : ſi ſonant Origenem, Arium, Sabellium, Neſtorium, Eutychen, &c. Origeniſmi, Arianiſmi, Sabellianiſmi, Neſtorianiſmi, Eutychiſmi condemnare. Si ſanè volunt intelligi, ſanè loquantur, & deuitent prophanas vocum nouitates : *ex verbis enim ſuis iuſtificabuntur, & ex verbis ſuis condemnabuntur.* At in SS. Patribus ſi quid duriùs aut impropriè dictum occurrat, meritò in benigniorem partem accipimus, quia certo certius eſt ipſorum mentem ſanam & orthodoxā fuiſſe. Caluinus igitur, vt in omnibus varius, variè de hoc myſterio loquitur : aliquando Filium à Patre genitum aſſerit, aliquando facit illum αὐτόθεον, quia à ſe ſit Deus: modò benè loquitur, vt Athanaſium aliquem, aut Baſilium audire putes : modò malè, modò peius, modò peſſimè, vt Arij diſcipulum facilè agnoſcere poſſis.

1 Tim. 6. 20. Matt. 12. 37.

§. 1.

Bene loquitur 1. 13. 2. *Porrò ne quis triplicem Deum ſomniet, aut putet tribus perſonis lacerari ſimplicem Dei eſſentiam, quærenda hic nobis erit breuis & facilis definitio quæ nos ab omni errore expediat.* & infrà : *Certè ex Apoſtoli verbis colligimus propriam eſſe in Patre hypoſtaſin quæ in filio refulgeat. Vnde etiam rurſus facilè elicitur Filij hypoſtaſis quæ eum à Patre diſtinguat. Eadem in Spiritu ſancto ratio : quia & Deum eſſe ſtatim probabimus, & tamen alium à Patre cenſeri neceſſe eſt.*

1. 13. 6. *Vbi ſimplex fit Dei mentio & indefinita, non minus ad Filium & Spiritum ſanctum pertinet nomen hoc quàm ad Patrem. Simul autem atque Pater cum Filio confertur, ſua quemque proprietas ab altero diſcernit. Tertiò quidquid ſingulis proprium eſt, incommunicabile eſſe aſſero, quia in filium competere vel transferri non poteſt quidquid ad notam diſcretionis tribuitur Patri.*

1. 13. 7. *Quia verò nondum manifeſtatus erat Chriſtus, neceſſe eſt ſermonem intelligere ante ſecula ex Patre genitum.* & 1. 13. 23. *quia Sermo eſt à Patre ante ſecula genitus.* Sic 1. 13. 18. contrà Græcorum hæreſim, Spiritum ſanctum non tantùm à Patre, ſed etiam à Filio procedere docet. *Non eſt tamen, inquit, inanis aut ſuperuacua ordinis obſeruatio, dum primus recenſetur Pater, deinde ex eo Filius, poſteà ex vtroque Spiritus &c. Qua ratione, à Patre duntaxat exiſtere dicitur Filius, à Patre ſimul & Filio Spiritus : multis id quidem locis, ſed nuſquam clariùs quàm cap. 8. ad Romanos, vbi ſcilicet idem Spiritus, nunc Chriſti, nunc eius qui ſuſcitauit Chriſtum à mortuis, promiſcuè vocatur.* & paſſim iſto cap. 13. cum Orthodoxis ſentire ſe profitetur.

§. 2.

Malè loquitur 1. 13. 5. *Vtinam quidem ſepulta eſſent* (nomina Trinitatis & Perſonarum) *conſtaret modò hæc inter omnes fides, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum eſſe vnum Deum : nec tamen aut Filium eſſe patrem, aut Spiritum Filium, ſed proprietate quadam eſſe diſtinctos.* Næ tu Caluine, ridiculus homo es & fatuus : nam

Primò. SS. Patres laudaſti qui nomina hæc inuenerunt. 1. 13. 4.

Secundò, Acriter in eos inuectus es, qui hæc nomina vel moroſè faſtidiunt, vel ſuperbè reijciunt. 1. 13. 3.

Tertiò, fateris neceſſarium fuiſſe, huiuſmodi nominibus Hæreticorum
8 aſtutiam eludere, ne obliqua ſubterfugia impijs relinquerētur, Ario, Sabellio, 1. 13. 3. & 4. &c.

Quartò in ſuſpicionem ipſe te vocas, quaſi de hoc myſterio malè ſentias, quamuis hoc ipſum apertè profiteri nolis. *Sed expertus pridem ſum* (inquis 1. 13. 5. z.) *& quidem ſæpiùs, quicunque de verbis pertinaciùs litigant, fouere occultum virus : vt magis expediat eos vltro prouocare, quàm in eorum gratiam obſcuriùs loqui.* Cur ergò Caluine, iſtis nominibus ſepulchrum imprecaris ? cur vocem Tranſſubſtantiationis tanquam barbaram 4. 17. 19. exagitas ? Si neſcis, nulla aptior eſt ad flexilem ac volubilem tuam & tuorum vafritiem, è latebris extrahendam : vt ſuprà declaratum eſt.

§. 3.

Peius loquitur 1. 13. 23. *Atqui non obſeruant, quamuis Dei nomen Filio quoq; ſit commune, tamen κατ' ἐξοχὴν Patri in-*

Digitized by Google

terdum adſcribi, quia fons eſt ac principium Deitatis : idq́ vt notetur ſimplex eſſentia vnitas. & protheſi 10. contra Valentinum Gentilem, *Quandoquidem ingenuè diximus nomen Dei per prærogatiuam* (κατ' ὑπεροχὴν) *propriè attribui Patri.* Item 1.13,24. *Neque enim abſurdum eſt, propter* gradum *& ordinem Deum peculiariter vocari qui non ſolùm genuit ex ſe ſuam ſapientiam, ſed Deus etiam eſt Mediatoris,* & infrà, *Nam etſi fatemur ratione ordinis &* gradus *principium diuinitatis eſſe in Patre, &c.* & §. 26. *Chriſtus in ſuperiore* gradu *Patrem locat.* & 3.4.26. *Nam quum ius & poteſtas ignoſcendi propriè competat in Patrem, vbi à Filio diſtinguitur, vt iam viſum eſt : in altero* gradu *Chriſtus hîc locatur, quòd pœnam nobis debitam in ſe transferens, reatum noſtrum deleuerit coram Dei iudicio.* Ergò Filio vt filio (nam ſic à Patre diſtinguitur) non competit propriè ius & poteſtas ignoſcendi : cui ſimillimum eſt, quod habet in opuſculo contra Valentinum Gentilem : 8
Certè nos vno conſenſu confitemur Chriſtum impropriè vocari Creatorem cæli & terræ, habita ratione diſtinctionis perſonarum.

Item 4.8.4. *Is qui vnicus ac æternus Patris conſiliarius ſemper fuit, quiq́ Dominus ac Magiſter omnium eſt conſtitutus, &c.*

§. 4.

Item de Spiritu ſancto.

4.8.8.z. *Illa enim reſtrictio attentè notanda, vbi partes Spiritui ſancto aſſignat, ſuggerere quæcunque ante ore docuit.* & 4.8.13. *Vt Eccleſia nihil addubitet Spiritum ſanctum ſibi ſemper adeſſe, optimum rectæ viæ ducem : ſed memoria ſimul tenebit quem è ſuo Spiritu vſum percipi Deus velit. Spiritus,* inquit, *quem à Patre mittam, ducet vos in omnem veritatem. Sed quomodò? Quia ſuggeret,* inquit, *omnia quæ dixi vobis. Nihil ergò plus ex ſuo Spiritu denunciat expectandum, quàm vt mentes noſtras illuminet, ad percipiendam doctrinæ ſuæ veritatem.* Os impudens! nam

Primò, quis niſi Arianus aut Macedonianus Spiritus ſancti officium reſtrinxit, aut vltrà ire vetuit?

Secundò, Textui gloſſam præponis : nam id quod eſt Ioan. 16.13. reſtringis per id quod eſt Ioan 14.16. & ne fraus deprehendatur, locum citare in margine (aliàs in hoc genere accuratiſsimus) de induſtria ſuperſediſti.

Tertiò, apertiſsimum locum aſtutè omiſiſti, qui tuam gloſſam planè iugulabat. Ioan. 16.12. *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò : Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Tolet. Ioan. 16. annot. 18.
Ergò aliquid à Spiritu ſancto fuit expectandum, quod Chriſtus per ſe neque dixerat, neque dicturus erat.

Quartò, Demus Chriſtum à Spiritu ſancto nihil aliud pollicitum eſſe, quàm, *Suggeret omnia quæ dixi vobis* : qua fronte tu, omnia quæ Chriſtus dixit, ad Scripturam reſtringis? quum multa Chriſtum dixiſſe & docuiſſe conſtet, quæ nuſquam ſcripta ſunt, vt patet Actor. 20.35. Item 2.14.2.b. *A ſeipſo non loqui, ſolius humanitatis eſt* : ergò ſecundùm te, Caluine, à ſeipſo non loqui Dei non eſt. Quid igitur de Spiritu ſancto pronuntiabis, de quo Chriſtus Ioan. 16.13. *Non enim loquetur à ſemetipſo : ſed quæcunque audiet, loquetur?*

§. 5.

Peſsimè loquitur 1.13.19. nam & mentitur, & ſecum pugnat, & myſterium myſteriorum profanat & euertit *Veteres,* inquit, *nunc Patrem Filij principiũ eſſe tradunt : nunc Filiũ à ſeipſo & diuinitatem & eſſentiã habere aſſeuerant, adeoq́ vnum eſſe cum Patre principium.* & 1.13.23. *Quomodo autem creator qui omnibus eſſe dat, non erit ex ſeipſo, ſed eſſentiã aliunde mutuabitur?*

Primò, Mentitur : quia licet SS. Patres Filium dicant vnum eſſe cum Patre principium, tum Spiritus ſancti, tum creaturarum; nuſquam tamen aſſerunt à ſeipſo diuinitatem & eſſentiã habere, quin potiùs vbique inculcant omnia ipſi à Patre donata per æternam generationem, & nihil habere filium niſi per natiuitatem. Neque Caluinum iuuat D. Auguſtini locus in Pſalm. 68. & tract. 39. in Ioan. vbi docet Filium dici ad Patrem, & Patrem ad filium, Deum autem ad ſe : citiùs enim aquam ex pumice quàm inde collegeris Filiũ eſſe Deum à ſe : quaſi à ſe & ad ſe, idem in hoc myſterio valeant. Vide Bellar. l. 2 de Chriſto. cap. 19.

Secundò, Secũ pugnat : quia 1.13.7. docet filium à Patre genitum : hic

autem planiſſimè negat, quemadmodum hoc ſyllogiſmo oſtenditur:

Quicunque genitus eſt, accepit eſſentiam ab alio:

Filius Dei eſt genitus, vt dicitur 1.13.7.

Ergò *Filius Dei accepit eſſentiam ab alio:* quod hîc negatur.

Item,

Quicunque à ſeipſo eſſentiam habet, non eſt genitus:

Filius Dei eſſentiam habet à ſeipſo, vt aſſeritur 1.13.19.

Ergò *Dei Filius non eſt genitus*: quod tamen adſtruitur 1.13.7.

Vtriuſque ſyllogiſmi propoſitio eſt perſpicua: nam gigni nihil aliud eſt, quàm à genitore accipere eſſentiam: &, Habere aliquid *à ſe*, & idem habere *ab alio* contradictionem inuoluit. Quid enim eſt, Habere *à ſe*, niſi non habere *ab alio*? quod vel ex longiſſima Ariſtotelis diſputatione planum eſt, qua lib. 7. & 8. Phyſicor. operosè probat hanc concluſionem, *omne quod mouetur, ab alio mouetur*: quia videlicet nihil eſt quod moueat ſeipſum, ſiue, quod à ſe moueatur.

Reſpondet Caluinus 1. 13. 25. *Deū itaque abſolutè ex ſeipſo eſſe dicimus, vnde & Filium, quatenus Deus eſt, fatemur ex ſeipſo eſſe, ſublato perſonæ reſpectu. quatenus verò filius eſt, dicimus eſſe ex Patre. ita eſſentia eius principio caret: perſonæ verò principium eſt ipſe Deus.* Sed hæc diſtinctio nullo modo eſt admittenda: neque enim filius vt filius tantùm, ſed etiam vt Deus, eſt à Patre; nam & Deus genuit Deum, & Deus à Deo genitus eſt, quæ propoſitiones in omni rigore veriſſimæ ſunt. Quamuis enim eſſentia diuina non ſit genita, eſt tamen Filio per generationem communicata: & quamuis vnica numero eſſentia ſit in tribus perſonis, alio tamen modo eſt in Patre, alio in Filio, alio in Spiritu ſancto. Atque hinc in Concilio Conſtantinopolitano diſertis verbis definitum eſt, *Chriſtum Ieſum eſſe Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero.* Quod Concilium quamuis Caluinus ex animo ſe venerari teſtetur, ſuoque in honore apud omnes eſſe cupiat. 4. 9. 1. nunquam tamen in Conciliabulo Lauſannenſi ab eo obtineri potuit, vt fateretur Chriſtum eſſe Deum de Deo, vt ſcripſit qui interfuit Petrus Caroli, in epiſt. ad Cardinalem Lotharingiæ. Atque hæc eſt reuerentia, quam vetuſtis Concilijs Caluinus ſe deferre proclamat: vt videlicet eorum decreta recipiat cùm placent, reijciat cùm non placent.

An. Domini 383. vel 384.

Tertiò, Summum fidei noſtræ myſterium profanat & euertit: nam qui Dei filium facit αὐτόθεον vel eſſentiam diuidit cum Tritheitis vel cum Sabellianis perſonam confundit. Nam ſi *Dei filius à ſe eſt Deus, ergo non à Patre; ergo habet eſſentiam numero diſtinctam à paterna eſſentia: ergò Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ſunt vt Socrates, Plato, & Ariſtoteles, habentes eandem naturam, ſed pro perſonarum numero diſcretam*, qui fuit error Tritheitarum, arreptus à Theodoro Beza in ſua Confeſsione fidei cap. 1. art. 2. *Dei verbum*, inquit, *nos clarè docet hanc diuinam eſſentiam eſſe realiter, verè & ab æternitate diſtinctam in tres perſonas.* Hoc autem à ſuo magiſtro didicit, qui in Actis ſuis contrà Seruetum, ſic ait: *Suadet nos Deum ſcindere, quum ſimplicem eius eſſentiam in tres perſonas diſtinguimus.*

Quod ſi dicas in Patre & Filio eandem eſſe numero eſſentiam, & Filium tamen eſſe αὐτόθεον, manifeſtè cum Sabellio confundis perſonas, quæ ſine origine ſeu proceſſione non diſtinguuntur: vnde ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, ab ipſo non diſtingueretur, vt rectè contra Græcos Latini concludunt. Hunc errorem multi Recentiores hæretici arripuerunt, inter quos fuit ille Doctor Caluinianus, qui à P. Gaulterio interrogatus quid de perſonis diuinis ſentiret, reſpondit *tres* perſonas eſſe tria officia. Satis conformiter phraſi Caluinianæ, qui non rarò dicit tres perſonas in eſſentia diuina reſidere, vt 1. 13. 6. b. 22. b. de qua phraſi videndus Feuardentius l. 1. Theomach. Caluiniſticæ.

D. Thom. 1. p. q. 36. a. 2.

Chronogr. Sec. 16. c. 15. errore 14.

Dices fortè, Si Dei Filius non eſt αὐτόθεος quomodò toties in Scripturis vocatur Iehouah, id eſt, fons eſſendi, ſiue ; ὢν, qui videlicet ita *eſt*, vt ipſius reſpectu reliqua non ſint? Reſpondeo. Dei filiū verè eſſe Iehouah, quia habet eandem cum Patre eſſentiam, fontem totius *eſſe*: eam tamen à ſe non habet, ſed à Patre per æternam

gene-

generationem cõmunicatam; quod Caluinus ſui immemor, & in eadem ſect. ſecum pugnans, diſertè affirmat. 1.13.23. *Si in eſſentia eſt diſcretio, reſpondeant an non cum filio eam communicauerit* &c. Eſt igitur Chriſtus Deus *in ſe* quia habet diuinam eſſentiam omnino independentem: non eſt Deus *à ſe*, quia habet illam à Patre, quod ipſe pulcherrimè, quaſi Caluinum de induſtria refutans, affirmatiuè & negatiuè oſtẽdit. Affirmatiuè, vt Ioan. 5.26. *Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic* dedit *& Filio vitam habere in ſemetipſo.* Ioan. 7 29. *Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum* (ſecundùm diuinitatem) *& ipſe me miſit* (ſecundum humanitatẽ) Negatiuè, vt Ioan. 5.19. *Amen amen dico vobis: non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem* (vbi particula *niſi* exceptiua non eſt, ſed aduerſatiua vt ſenſus manifeſtè poſtulat.) Ioan. 5.30. *Non poſſum ego à meipſo facere quidquam.* Ioan. 8 28. *A meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.* &c. Quibus verbis duo oſtendit:

Theophyl. in Ioan 7.

Tolet. in Ioan 5. annot. 14.

Primum, ſummam ſuam potentiam, quæ ſic vna & eadem eſt cum potentia Patris, vt nihil ab vno fieri poſſit, quin etiam fiat ab altero.

Secundum, hanc potentiam ſe à ſe non habere ſed à Patre, qui æterna generatione totam ſuam eſſentiam cũ potentia, ſcientia, bonitate. &c. illi communicauit. Atque hinc opera ſua mirabilia Patri in ſolidum adſcribit Ioan. 14. 10. *Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera.* Similis eſt ratio de Spiritu ſancto, qui à Patre filioque procedit, tamque diuinam eſſentiam cum potentia & ſapientia, per æternam ſpirationem accipit, vt pulchrè docet Chriſtus Ioan. 16. 13. *Non enim loquitur à ſemetipſo: ſed quæcunque audiet* (à me) *loquetur.* &c. *Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt: Propterea dixi quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Vide Tolet. in Ioan. 16. annot. 21.

§. 6.

Atque ex his intelligere licet, in quàm horribilem voraginem ſe præcipitent qui ſacras litteras illotis manibus attrectare non verentur. Caluinus enim, verborum in Eccleſia vſitatorum pertæſus quum immenſũ myſterium ſuo ingenio metiri confidit, modò ad Tritheiſmum declinat, modò ad Sabellianiſmum, modò ad Arianiſmum, vbiq; ſecum fœdiſſimè pugnans: vnde meritò in animum inducimus, ipſum de Filij & Spiritus ſancti diuinitate, atq; adeò de toto Trinitatis myſterio malè ſenſiſſe, vel eo maximè quòd Lutherus eadẽ ferè habet, à quo omnia ſua Caluinus vel furatus, vel mutuatus eſt.

Sic in epiſtola ad Polonos: *Hæc precatio communiter recepta, Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere nobis, mihi non placet: ac ſuam planè barbariem redolet.*

§. 7.

Vlteriùs primò, Ante incarnationẽ Chriſtum facit Mediatorem ſecundùm diuinam naturam. 2. 12. 1. *Sed enim angeli opus habebant capite, per cuius nexum ſolidè & indiſtractè Deo ſuo cohærerent.* & infrà, *Quamuis ab omni labe integer ſtetiſſet homo, humilior tamen erat eius conditio quam vt ſine Mediatore ad Deũ penetraret.* Itẽ 2. 12. 4. *Fateor equidem, in primo creationis ordine & integro naturæ ſtatu præfectum angelis & hominibus fuiſſe caput.* Ecce Dei filius, quaſi medius, nectit angelos cum Deo: & integro naturæ ſtatu eſt Mediator, qui (vt loquitur 1. 13. 26. & 2. 14. 3. 2.) *medium gradum tenet inter Deum & homines.* Atqui ſi Adam integer ſtetiſſet, Chriſtus in carne non veniſſet, vt contra Oſiandrum ipſe affirmat. 1. 15. 3. & 2. 12. 5 6. ergò illa mediatio à Filij diuinitate fuiſſet. Item 1. 13. 10. Filium Dei, Angelum vocari aſſerit, qui iam tunc præludio quodam fungi cœpit Mediatoris officio. *Etſi enim nondum erat carne veſtitus, deſcendit tamen quaſi intermedius, vt familiariùs ad fideles accederet.* Hæc omnia mirificè olent Arianiſmum, nam ſicut ab extremis differt medium, ita à partibus quas conciliat, Mediatorem differre neceſſe eſt, vt ſtatim in S. Auguſtino videbimus.

§. 8.

Secundò, Poſt incarnationem, facit Chriſtum ſecundùm vtrumq;

Bellarm. l. 5. de Chriſto. cap. 3.

naturam Mediatorem 2.14.3. *Sed omnium clariſſimè veram Chriſti ſubſtantiam enarrant loci qui vtramque ſimul naturam comprehendunt, quales in Euangelio Iohannis extant quamplurimi. ſiquidem nec deitatis ſingulare, nec humanitatis fuit, ſed vtriuſq; ſimul quod illic legitur, poteſtatem accepiſſe à Patre remittendi peccata, ſuſcitandi quos velit, &c.* & infrà, *Atque hîc excuſari non poteſt veterum error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius ferè doctrinæ quæ in Euangelio Iohannis legitur, genuinum obſcurant ſenſum ſeq; implicant multis laqueis. Sit igitur nobis hæc recta intelligentiæ clauis, neque de natura diuina, neque de humana ſimpliciter dici quæ ad Mediatoris officium ſpectant.* Atqui Caluine, potiſsimum Mediatoris opus fuit ſacrificium crucis, vbi Patri vſque ad mortem obediens fuit, vt nos ipſi reconciliaret. Si diuina ipſius voluntas ad obediendum concurrit, vel eandem facis Patris voluntatem, vel diuerſam: ſi eandem, ergò & Pater obediuit, & Mediatoris partes cum Filio ſuſcepit, quæ eſt hæreſis Patripaſſianorum: ſi diuerſam, vel facis ęqualem, & ſis Tritheita: vel inferiorem, & tunc planè Arianizas. Audi D. Auguſtinum, (quem meliùs quàm te, Ioannis Euangelium legiſſe & intellexiſſe credimus) tuas hæreſes clarè, pulchrè & validè refutantem lib 10. Confeſſ. c. 42. *Mediator inter Deum & homines oportebat vt haberet aliquid ſimile Deo, aliquid ſimile hominibus: ne in vtroque hominibus ſimilis, longè eſſet à Deo; aut in vtroque Deo ſimilis, longè eſſet ab hominibus, atque ita mediator non eſſet.* & cùm oſtendiſſet diabolum fallacem eſſe mediatorem, qui peccatum habet cum hominibus, immortalitatem cum Deo: ſubiungit cap. 43. *Verax autem mediator, quem ſecreta tua miſericordia demonſtraſti humilibus, & miſiſti vt eius exemplo etiã ipſam diſcerent humilitatem, Mediator ille Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, inter mortales peccatores & immortalem iuſtum apparuit, mortalis cum hominibus, iuſtus cum Deo, &c. In quantum enim homo, in tantum mediator: in quantum autem Verbum, non medius, quia æqualis Deo: & Deus apud Deum, & ſimul cum Spiritu ſancto vnus Deus.* Quid, quòd tu, quaſi rectæ intelligentiæ claue neglecta, vt Oſiandrum commodiùs refutares, omnia tua ſupradicta refutas, & ad D. Aug. ſententiam acce dis? 3.11.9. *Nam etſi neque ſanguine ſuo animas noſtras purgare, neque Patrẽ ſuo ſacrificio placare, neque à reatu abſoluere nos poterat Chriſtus, nec denique munus ſacerdotis peragere, niſi verus fuiſſet Deus, quia tanto oneri impar erat carnis facultas: certum tamen eſt his omnibus perfunctum eſſe ſecundum humanam naturam.* Ita Vertumnus noſter, prout aduerſarium nactus eſt, ſua placita retractat, & arundinis inſtar pro venti varietate in varias cæli plagas inflectitur.

§. 9.

Tertiò, Dei filium à Mediatoris perſona diſtinguere videtur. 1.13.9. *Etſi autem Mediatoris perſonam nondum attingo.* & 1.13.23. *Sermo eſt à Patre ante ſecula genitus (nondum enim de Mediatoris perſona nobis ſermo eſt.)* & 1.13 26. *Nam in Mediatoris perſona loquens, medium gradum tenet inter Deum & homines: neque tamen ideò imminuitur eius maieſtas.* & 1.14.9. *Chriſtus ipſe ob primatum quem obtinet in perſona Mediatoris, Angelus vocatur.* & 1.15. 3. *Fateor certè in Mediatoris perſona lucere totius diuinitatis gloriam.* Dubitant aliqui, an Perſonam hîc Caluinus accipiat pro ſubſiſtentia incommunicabili, an tantùm pro officio & certa muneris functione: ſed omnem ſcrupulum eximit Theodorus Beza, optimus Caluinianæ mentis interpres, qui in libro quem inſcripſit, de hypoſtatica duarum in Chriſto naturarum vnione aduerſus Iacobi Andreæ aſſertionem, item in libro aduerſus Brentium, De carnis Chriſti omnipręſentia, duas in Chriſto vniones hypoſtaticas agnoſcit, alteram inter corpus & animam, alteram inter Verbum & hominem. *Eſt igitur*, inquit, *in vnico & eodem Chriſto duplex vnionis hypoſtaticæ exẽplum: vnum in corpore & anima ſimul vnitis, alterum in τῷ λόγῳ & homine ad vnum Chriſtum perſonaliter conſtituendum coëuntibus. Non poteſt igitur à Chriſto alienum videri argumentum, quod ab hypoſtatica animæ & corporis vnione ſumitur, ad explicandã alterã illam, magis quidem arcanam, ſed* genere *tamẽ eandẽ vnionem.* Hoc igitur Beza

inter-

interprete, in Caluino intelligendum eſt, conflatum eſſe Chriſtum ex duabus perſonis, diuina & humana, quæ ſpecie differant, genere conueniant; atque ita eſſe Mediatorẽ cuius perſonam toties inculcat. Atqui hoc eſt Neſtorium ex Orco reuocare, eo tantùm diſcrimine, quòd ille duas perſonas vniebat per gratiam, Beza per vnionem hypoſtaticam, non aduertens poſitionem illam eſſe impoſſibilem, & perſonæ definitionem euertere, quam 1. 13. 6. Caluinus tradit. Quomodò enim perſonæ perſona hypoſtaticè communicabitur, quę per incommunicabilitatem eſſentialiter definitur?

§. 10.

Quartò, Eutychetem olet, quando ſecundùm vtramque naturam Chriſtum mediatorem facit: idem enim aſſerere videtur quod Lutherus, quum diuinitatem pati poſſe docuit: & quod Philippus Melanchthon in Locis communibus editis anno 1545. *Non eſt quidem lacerata, aut mortua diuina natura, ſed fuit obediens Patri, quieuit, ceſſit ira æterni Patris.* Quod quis niſi Arianus dixerit, aut Eutychianus, qui duas in Chriſto naturas permiſcet, & in vnum conflat? Item, quum 2. 4. 1. id quod diuinitatis eſt, humanitati tribuit, & contrà: ne longiùs à Luthero, Brentio, Wigando, Schmidelino, &c. diſcedere videretur, qui diuinitatis proprietates realiter ad Chriſti humanitatem transferunt. Atque hic eſt ſcilicet, qui 4. 9. 1. *vetuſta Concilia ex animo veneratur, ſuoq; in honore apud omnes eſſe cupit*: ironicè nimirùm & per antiphraſim; vtpote qui quatuor primas Synodos generales, Nicenam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam & Chalcedonenſem (quas S. Gregorius Magnus, vt quatuor libros Euangelij ſuſpicit, ac veneratur) nihil moratus, primarias ipſarum definitiones pro nihilo ducit: Arium, Macedonium, Neſtorium, Eutychetem ibidem damnatos ſanctis illis Patribus præferre conuincitur, quamuis aliud apertè clamet: nam & hoc à Luthero mutuatus eſt, aliud palàm profiteri, aliud ſentire & obliquè docere.

Bellar. lib. 3. de Chriſto cap. 1. & 9.

Lib. 1. epiſt. 24.

NOTAE.

1. *QVæ ſine origine ſeu proceſsione non diſtinguuntur.*] De diuinarum perſonarum conſtitutione & diſtinctione, vt in re obſcuriſſima, variarunt ſententiæ Theologorum:

Nam primò, Aliqui negarunt perſonas conſtitui, propter ſummam ſimplicitatem: diſtingui autem ſeipſis aſſeruerunt.

Secundò, Alij conſtituerunt illas & diſtinxerunt proprietatibus abſolutis, nobis ignotis, quæ actus notionales, origines & relationes præcederent. vt Ioannes à Ripa, & inclinat Scotus. Sed hæ duę ſententiæ cenſuram merentur. Itaque alij conſtituunt & diſtinguunt proprietatibus relatiuis; quęrunt tamen an hæ proprietates ſint origines an relationes? verbi cauſa, an perſona Patris conſtituatur & diſtinguatur generatione an paternitate? Filius natiuitate an filiatione? Spiritus ſanctus ſpiratione paſſiua (vt ita dicatur) in fieri an in facto eſſe?

Itaque tertiò, D. Bonauentura hanc proprietatem vult eſſe actum notionalem & originem in 1. d. 26. q. 2. non autem relationem.

Quartò, D. Thom. contra 1. p. q. 40. a. 2. quam litem

Quintò, Aliqui componere volunt, vt origo ſit idem prorſus quod relatio, ac propterea duas has ſententias reipſa non diſſentire. Sic Molina in 1. p. q. 40. a. 2. d. 2. m 3. *His addendum eſt*, inquit, *nec paternitatem à generatione actiua, nec filiationem à generatione paſſiua, vllo modo ex natura rei diſtingui, tam realiter quàm formaliter, ſiue actu, ſiue virtute, quin potiùs paternitatem & generationem actiuam eſſe idem ex natura rei omnibus modis, ſolumq; diſtingui penes intellectum concipientem idem omnino ex natura rei, mo-*

dò vt actionem, modò vt relationem, ex diſtinctione quam relatio & vera productio, ſeu vera actio habent in rebus creatis: quare ſolùm diſtinguuntur ratione ratiocinante, non verò ratione ratiocinata; nullumq́; proinde eſt fundamentum in re talis diſtinctionis. Hæc Molina. Receptior tamen eſt D. Thomæ lententia, ſolis relationibus diuinas perſonas conſtitui & diſtingui; quam probant Suarez lib. 7. de Trinitate cap. 6. n. 6. Vaſquez in 1. p. d. 158. cap. 5. neque nos aliud volumus: nam ſi Dei filius à Patre eſſentiam per generationem non acciperet, vel alius Deus, vel eadem cum Patre perſona confitendus eſſet.

2. *Caluinus verborum in Eccleſia vſitatorum pertæſus.*] Eadem aliis Hæreticis nauſea, vt Bernardino Ochino lib. 2. Dialogor. *Deum infinitum, Deum eſſentiam, Deum trinum dicere, monſtroſa ſunt nomina: Deumq́; Satanicum obtrudunt, Prophetis & Apoſtolis ignotum.* Horrendę blaſphemię ſunt, quas noui Ariani, Samoſateni, Trinitarij, in Polonia, Hungaria, Tranſſiluania, aduerſùs ſacroſanctum Trinitatis myſterium euomuerunt, de quibus Vide Bellarm. Præfat. in libros de Chriſto.

3. *Atque hic eſt qui vetuſta Concilia.*] Huiuſmodi abſurditates frequenter in Caluino occurrunt, vt 2. 14. 3. 2. vbi

Primò, Filio Dei per mediatoris officium aliquid acceſſit, per officij depoſitionem aliquid deceſſit: nam poſteà *contentus erit* ea gloria qua potiebatur ante mundum conditum.

Secundo, eius gloria tunc clarior eminebit: & ſic contra vocabuli proprietatem, maiore bono *contentus erit.*

Tertiò, Deſinet eſſe rex hominum & Angelorum.

Quartò, Amittet nomen quod eſt ſuper omne nomen.

Quintò, Deſinet Deus eſſe caput Chriſti.

Sextò, Ad dexteram Patris non ſedebit in æternum, quia imperium eius temporale eſt.

Septimò, *Chriſti ipſius Deitas,* inquit, *ex ſeipſa fulgebit, quum adhuc velo quodam ſit obtecta.* At cui quæſo eſt obtecta? an Patri? hoc te velle non opinor. An Angelis & beatis? at illi facie ad faciem eius deitatem ſine vllo velo intuentur. An nobis? at omnia nobis velata ſunt, qui *per fidem ambulamus, & non per ſpeciem:* 2. Cor. 5,7. neque hoc facit ad propoſitum. An ergò Chriſti deitas nunc ex ſeipſa non fulget? Sed Caluini verba conſideremus. *Regnabit ergò Chriſtus donec prodierit mundi iudex, quatenus pro infirmitatis noſtræ modulo Patri nos coniungit. Vbi autem conſortes cæleſtis gloriæ Deum videbimus qualis eſt, tunc perfunctus Mediatoris officio, deſinet Patris legatus eſſe, & ea gloria* contentus *erit qua potiebatur ante mundum conditum. Nec alio reſpectu peculiariter in Chriſti perſonam competit Domini nomen, niſi quatenus medium gradum ſtatuit inter Deum & nos. Quò pertinet illud Pauli, Vnus Deus ex quo omnia, & vnus Dominus per quem omnia: nempe cui* temporale imperium *à Patre mandatum eſt, donec facie ad faciem conſpicua ſit diuina eius maieſtas: cui adeò nihil* decedet, *imperium Patri reddendo, vt longè clarior emineat. Nam &* tunc *deſinet caput Chriſti eſſe Deus, quia Chriſti ipſius deitas ex ſeipſa fulgebit, quum* adhuc *velo quodam ſit obtecta.*

CONTRADICTIO TERTIA.

Habuit Adam liberum arbitrium: non habuit.

COLOR LXXXIII.

QVoniam noſtri temporis Simoniani, Manichæi, & Wicleffitæ, id eſt, Lutherani & Caluiniſtæ, in ſe ſuamque naturam iniurij, inque optimum Conditorem ingrati, pro libero arbitrio *ſeruum* arbitrium introduxerunt, hominemque potiſsima ſua nobilitate ſpoliarunt: non erit abs re, breuiter explicare quid iis vocibus ſignificetur, ne quis callida & ſophiſtica Caluini diſputatione deceptus, longiùs à ſcopo veritatis aberret. Sunt autem notãda hæc vocabula, Spontaneum, Violentum, Voluntarium, Inuoluntarium, Neceſſarium, Liberum: eſt enim Liberum, ſpontaneum voluntarium non neceſſarium.

§. 1.

Spontaneum, eſt motus qui fit à principio intrinſeco, non repugnante paſſo, vt cùm lapis deſcendit deorſum, cùm planta creſcit, cum beſtiæ vltrò domum redeunt, &c. vnde eſt illud poëtæ,

Stella ſponte ſua, iuſsanè vagentur & errent.

Violentum, eſt motus à principio extrinſeco, renitente paſſo: vt cùm lapis mittitur ſurſum, cùm homo inuitus ad

ſup-

ſupplicium trahitur, &c. *Fit via vi*, inquit ille.

Voluntariũ, eſt motus voluntatis ſpontaneus cum notitia finis: vt cùm homo eſuriens, intellectu præeunte, appetit cibum: & hoc duplex eſt, neceſſarium & liberum.

Neceſſarium, eſt voluntatis motus qui non poteſt non eſſe, quia videlicet ab efficiente vel ab obiecto determinatur: vt viatoris intellectus & voluntas à Deo per gratiam præueniente, item comprehenſoris intellectus & voluntas à Deo clarè viſo.

Liberum, eſt voluntatis motus qui poteſt eſſe & non eſſe; vel clariùs, *Agens liberum eſt, quod poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, poteſt agere & non agere, aut etiam agere contrarium*: vt homo poteſt velle ambulare, & nolle, & non velle. Eſt enim duplex libertas, contradictionis & contrarietatis. *Libertas contradictionis eſt, cùm altera contradictionis pars eligi poteſt*. v.g. poteſt aliquis amare beatitudinem in genere, ſiue velle eſſe beatus, & poteſt non velle: nolle tamen aut odiſſe beatitudinem non poteſt, quia quamuis exercitium illi liberum ſit, ad ſpeciem tamen neceſſitatur. Et hoc eſt quod D. Auguſtinus ſæpe inculcat, omnes velle eſſe beatos, vt lib. 10. Confeſſion. cap. 20. non quod ſemper actu velint, ſed velle ſi cogitent, eamque nolle aut odiſſe non poſſe. Maior eſt *contrarietatis libertas*, quę longiùs à neceſſitate recedit, tum exercitij, tum ſpeciei: vnde poteſt v.g. virtutem amare, quia pulchra; & odiſſe, quia difficilis & moleſta: poteſt amare peccatum, quia delectabile; & odiſſe, quia turpe. Ceterùm quum in viatore nullus reperiatur actus deliberatus, ſeu perfectè voluntarius, quin ſit etiam liber, ideò Patres & Doctores ſæpe voluntarium pro libero vſurpant: vt cùm D. Auguſtinus lib. de vera religione cap. 14. dicit *peccatum vſqueadeo eſſe voluntarium, vt niſi voluntarium ſit, peccatum non ſit*. Addit enim *liberum* ſupra *voluntarium*, indifferentiam & dominium actus, quæ indifferentia neceſſitatem excludit.

Inuoluntarium eſt, quod fit voluntate repugnante quia vel vis accedit, vel metus, vel cupiditas, vel ignorantia: quę voluntariũ reſpectiuè vel tollunt, vel minuunt, vel augẽt, vel impediunt. Sæpe enim voluntarium cum inuoluntario miſcetur, vt patet in pœnitente, continente, incontinente, &c. Ariſtot. lib. 7. Ethicor. D Auguſtin. lib. 9. Confeſſ. cap. 9. & 10. D. Thom. 2. 2. q. 155. Repugnat enim voluntas aliquãdo ex toto, aliquando ex parte: aliquando directè, aliquando interpretatiuè: aliquando ſimpliciter, aliquando ſecundùm quid. Vis autem voluntati adhibita vocatur coactio: quæ ſi abſoluta ſit, tollit libertatem; ſi ſecundùm quid, minuit. v.g. cùm aliquis

Malo coactus ſum officium facit.

Voluntas igitur in actibus elicitis abſolutè cogi non poteſt, quia vellet & non vellet: in actibus imperatis poteſt, vt cùm quid audire, videre, pati aliquis inuitus compellitur. Porrò neceſſitas cum voluntario conſiſtit, vt patet in viſione beatifica; cum libertate non cõſiſtit, quia hęc indifferentiam includit, illa excludit, vt ex definitionibus vtriuſque colligere licet. Hinc liberè operantem eleganter Gręci *αὐτεξούσιον* vocant (quam vocem exagitat Caluinus 2. 2. 4. c.) quaſi ſui ipſius poteſtatiuum, qui actionum ſuarum Dominus ſit, habeatque in manu vel agere vel non agere, velle, non velle, & nolle.

§. 2.

Ex his diſtinctionibus multa fiunt perſpicua, quæ aliàs lectorem ſua obſcuritate fatigarent.

Primò, Deus genuit Filium, voluntariè quidem, ſed neceſſariò non liberè, neceſſitate quadam naturæ feliciſſima, qua & ipſe eſt beatus. Totum autem vniuerſum, & quidquid Deus non eſt, liberrimè creauit, quia voluit, cùm poſſet non creare, & non velle creare. Vbi duplex Caluini blaſphemia eſt notanda.

Prima, *Si Deus non crearet, eſſet otioſus. 1. 2. 2. atqui otioſus eſſe non poteſt. 1. 16. 3. ergò non poteſt non creare: ergò neceſſariò creat*. Altera, in libello contra Valentinum Gentilem, vbi decimam eius propoſitionem admittit: *Deus potuit generare & producere, quia voluit: quocirca genuit Verbum ante ſecu-*

la,

la, & produxit ſpiritum. Si, quia voluit: ergo potuit non gignere: ergo liberè Filium genuit.

Secundò, Peccati ratio libertatem à neceſsitate requirit, vt ſæpe docet D Auguſtinus: adeò vt originale peccatum, quod naturæ peccatum eſt, naſcendo ex Adamo non contraheremus, niſi ille libera ſua voluntate Dei mandatum tranſgreſſus fuiſſet. Vbi rurſum Lutheri & Caluini theologia occurrit: qui non ſolùm actus voluntarios neceſſarios, ſed etiam inuoluntarios motus, imò & pronitatem ad peccandum, volunt eſſe peccata propriè dicta. 2.8.58.

In aſſert. a. 2.

Tertiò, In hac libertate ſiue *αὐτεξουσίᾳ* hominis dignitas naturalis maximè conſiſtit, & Dei imago potiſſimùm relucet. Vnde qui homini liberum arbitrium eripiunt, non quidem ad ſtipitum conditionem eum redigunt (quod Caluinus ſibi imponi conqueritur 2. 5. 7.) ſed certè à pecorum ſtatu paululùm eleuant, quaſi gradu tantùm vlteriore ſit diſcretus. Quàm dociles pſittaci, canes, elephanti? quàm miris modis ſimia hominem refert? quàm illis ſimilis homo, ſi in omnibus neceſſitate ducatur? Quod diſsimulare non potuit Caluinus 1. 15. 8. quum dictum Philoſophorum probat, *non fore hominem rationale animal, niſi ineſſet libera boni & mali electio.*

Quartò, Homini libertatem à coactione tribuit Caluinus, non à neceſsitate: & hanc diſtinctionem ſæpe inculcat, 2. 2. 5. *Obtinuit autem in ſcholis diſtinctio, quæ triplicem libertatem numerat: à neceſſitate primùm, ſecundam à peccato, tertiam à miſeria. quarum prima ſic homini naturaliter inhæreat vt nequeat vllo modo eripi, duæ alteræ per peccatum ſint amiſſæ. Hanc diſtinctionem ego libenter recipio, niſi quòd illic neceſsitas cum coactione perperàm confunditur: inter quas quantum ſit diſcriminis, & quàm neceſſariò conſiderandum, alibi apparebit.*

2.2.7.a. 2. 4.1.a.

2. 3. 5. *Porrò quòd libertate abdicatam voluntatem dico neceſsitate in malum vel trahi vel duci: mirum eſt ſi cui videatur aſpera locutio, quæ nec abſonum habet quippiam, nec à ſanctorum vſu aliena eſt. Offendit autem eos qui inter neceſsitatem & coactionem diſtinguere neſciunt*, &c. inter quos inferiùs Magiſtrum Sententiarum numerat, cùm ait: *Lombardus autem quum neceſsitatem à coactione diſtinguere neſciret, pernicioſo errori materiam dedit.* Oblitus erat videlicet, quod paulò ante ſcripſerat 2. 2. 6. *Pronunciat tandem Lombardus, non liberi arbitrij ideò nos eſſe quòd ad bonum & malum vel agendum vel cogitandum peræquè polleamus: ſed dumtaxat quòd coactione ſoluti ſumus.* Vbi nota

Primò, inſignem antilogiam: nam ſi neceſsitatem à coactione diſtinguere neſcit Lombardus, quomodò ſola coactione nos ſoluit?

Secundò, Inſigne mendacium, ad quod videndum dumtaxat libri inſpectione opus eſt, ſecundi Sententiarum diſtinct. 25.

Tertiò, Inſignem ſtupiditatem: nam cùm omne *Coactum* ſit *Inuoluntarium*, nihil aliud eſt libertatem à coactione ſtatuere, quàm aſſerere *Voluntarium* non poſſe eſſe *Inuoluntarium*: quod quis vnquam ſanus negauit, aut diſputandum putauit?

§. 3.

Sed iam ad maiorem antilogiam accedamus, de libero Adami arbitrio, quod in ſtatu innocentiæ ipſi collatum eſt: an habuerit *αὐτεξουσίαν*, & fuerit actionum ſuarum Dominus, vt potuerit agere & non agere, peccare & non peccare?

Affirmat Caluinus 1. 15.8. *In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quo ſi vellet adipiſci poſſet æternam vitam. Hìc enim intempeſtiuè quæſtio ingeritur de occulta prædeſtinatione Dei: quia non agitur quid accidere potuerit nécne, ſed qualis fuerit hominis natura. Potuit igitur Adam ſtare ſi vellet, quando non niſi propria voluntate cecidit. ſed quia in vtramque partem flexibilis erat eius voluntas, nec data erat ad perſeuerandum conſtantia, ideò tam facilè prolapſus eſt. Libera tamen fuit electio boni & mali: neque id modò, ſed in mente & voluntate ſumma rectitudo, & omnes organicæ partes ritè in obſequium compoſitæ, donec ſeipſum perdendo bona ſua corrupit.* Et infrà: *Nunc duntaxat illud tenendum eſt longè alium prima creatione fuiſſe hominem quàm totam eius poſteritatem, quæ originem à corrupto trahens,*

hæredi-

hæreditariam labem ab eo contraxit. Nam ad rectitudinem formatæ erant ſingulæ partes, & conſtabat mentis ſanitas, & voluntas ad bonum eligendum libera.

2. 2. 8. *Alibi ſcribit* (Auguſtinus) *hominem magnas liberi arbitrij vires, quum conderetur, accepiſſe: ſed peccando amiſiſſe.*

2. 3. 10. *Illud ergò toties à Chryſoſtomo repetitum repudiari neceſſe eſt, Quem trahit volentem trahit: quo inſinuat Dominum porrecta tantùm manu expectare an ſuo auxilio iuuari nobis adlubeſcat. Talem fuiſſe hominis adhuc ſtantis conditionem concedimus vt potuerit ad alterutram partem inclinare.*

2. 5. 1. *Vnde enim iſta quàm improbi libenter prætexerent impotentia, niſi quòd Adam vltrò ſe Diaboli tyrannidi addixit? Hinc ergo vitioſitas, cuius vinculis tenemur conſtricti, quòd primus homo defecit à ſuo opifice.*

2. 5. 18. *Quid Eccleſiaſticus teſtatur pro libero arbitrio? Dicit, hominem ſtatim atque creatus fuit, relictum eſſe in manu conſilij ſui: data illi eſſe præcepta, quæ ſi ſeruaret ab illis viciſſim ſeruaretur: ante hominem poſitam eſſe vitam & mortem; bonum & malum: quodcunque voluerit, ei datum iri. Eſto acceperit homo à ſua creatione facultatem adipiſcendæ vitæ aut mortis: quid ſi ex aduerſo reſpondeamus perdidiſſe?* Idem ex eo patet, quod cùm Auguſtini teſtimoniis premitur, qui liberum arbitrium homini clariſsimè aſſerit, non rarò ad Adamum recurrit, dicens Auguſtinum loqui de homine integro, ante lapſum: vt videre eſt lib. 3 aduerſus Albertum Pighium. Bellar. lib. 5. de grat. & lib. arbr. cap. 27.

§. 4.

Negat Caluinus 3. 23. 7. *Liberi arbitrij Adamum fuiſſe dicunt vt fortunam ipſe ſibi fingeret. Deum verò nihil deſtinaſſe niſi vt pro merito eum tractaret. Tam frigidum commentum ſi recipitur, vbi erit illa Dei omnipotentia, qua ſecundùm arcanum conſilium, quod aliunde non pendet, omnia moderatur?* Et 3. 23. 8. *Lapſus eſt enim primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat, cur cenſuerit, nos latet.*

Idem conuincitur ex duobus Caluini principiis, quorum primum eſt, *Omnia quæ ſunt ex decreto Dei fieri, vt aliter fieri non poſſint.* 3. 23. 6. *Si hominum euenta prauideret Deus duntaxat, non etiam* ſuo arbitrio *diſponeret ac ordinaret, tum non abs re agitaretur quæſtio, ecquid ad eorum neceſſitatem valeat ipſius prouidentia. ſed quum non alia ratione quæ futura ſunt prauideat, niſi quia ita vt fierent decreuit: fruſtrà de præſcientia lis mouetur vbi conſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire.*

Quæ ratio generalis eſt, & pluſquam fatalem neceſſitatem omnibus creaturis imponit. Præuidit enim Deus, quidquid Angelus eſſet cogitaturus, dicturus, facturus, cum omnibus circumſtantiis & conditionibus annexis: præuidit quidquid Adam erat facturus, &c. Præuidit ab æterno, quidquid in æternum futurum eſt: ergò omnibus illis ineuitabilis neceſsitas impoſita eſt, ita cogitandi, loquendi, operandi, vt per omnem ſuam potentiam aliter cogitare, loqui, aut operari non poſsint. Probatur conſequentia, quia Deus hæc *non aliter præuidit*, niſi quia ita vt fierent decreuit. Sed quid opus eſt argumentatione, quum Caluinus in cauſa Adami diſertim id exprimat? 3. 23. 7. *Diſertis verbis hoc extare negant, decretum fuiſſe à Deo vt ſua defectione periret Adam. Quaſi verò idem ille Deus, quem Scriptura prædicat facere quæcunque vult, ambiguo fine condiderit nobiliſſimam ex ſuis creaturis.* Et infrà: *Decretum quidem horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit quin præſciuerit Deus quem exitum habiturus eſſet homo, antequam ipſum conderet, & ideò præſciuerit quia decreto ſuo ſic ordinarat.* Omnes inficiari poſſunt & debent, qui in Deum omnium malorum, atque adeò peccatorum originem refundere nolũt.

Alterum principium eſt, *Deum in ſuis creaturis potenter operari*, eaſque ineuitabiliter tum ad bonum, tum ad malum inſtigare, mentem animumque illis fingendo qualem libuerit.

1. 18. 1. *Quòd autem nihil efficiant homines niſi arcano Dei nutu, nec quidquam deliberando agitent niſi quod ipſe iam apud ſe decreuerit, & arcana ſua directione conſtituat, innumeris & claris teſtimonijs probatur.*

1. 18. 2. *Et certè niſi intus operaretur in mentibus hominum, non rectè dictum*

eſſet, auferre labium a veracibus, & à ſenibus prudentiam, &c.

2. 4. 4. *Poſtea dicit ſe aggrauaſſe cor illius* (Pharaonis) *& roboraſſe. An indurauit non emolliendo? Id quidem verum eſt: ſed plus aliquid fecit quod obſtinatione pectus eius obfirmandum Satanæ mandauit.*

Quòd ſi Deus omnia in omnibus efficaciter operatur, quæ creaturis reliqua libertas eſſe poteſt? nam & hæc ratio generalis eſt, nec modò in hominem lapſum, ſed etiam in integrum, atque adeò in ipſos Angelos competit, vt non obſcuré conceditur. 3. 23. 4. 2. Negat igitur noſter Vertumnus Adamum in ſtatu innocentiæ liberum à neceſſitate fuiſſe, quod alibi diſertis verbis affirmat. Neque enim ad rem facit, quod Adam volens & lubens peccauit, non coactus: nam libertas à coactione tantùm, non eſt libertas, ſed voluntas aut lubentia, ne ſuum Lectorem vocis ambiguitate ſophiſticé Caluinus vlteriùs deludat, quod ſæpe facere conatur. 2. 2. 7. *Liberi ergo arbitrij hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni aquè ac mali electionem: ſed quia malè voluntate agit, non coactione.* Sic alibi ſępe, vt 2. 5. 1. 2. 5. 2.

§. 5.

Verùm hîc elabendi rimam lubricus anguis inuenire conatur, vt ſuam contradictionem aliquo colore excuſare poſſit. Dicit enim internam libertatem Adamo ſe concedere, non tamen negare quin exteriùs per Dei prædeſtinationem & operationem fuerit impedita. 1. 15. 8. *Hic enim intempeſtiuè quæſtio ingeritur de occulta prædeſtinatione Dei: quia non agitur quid accidere potuerit, nécne, ſed qualis fuerit hominis natura.* Similia habet 1. 16. 9. 2. Adamus igitur, fuit liber & non liber: liber interiùs, ſi naturam ſpectes: non liber exteriùs, ſi ſpectes neceſſitatem à Deo impoſitam. Quod familiari exemplo magis declarabitur. Sit aliquis πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς qui crura fortiſſimè habeat aſtricta ſine ſpe ſolutionis: ſit alius podagricus, qui ſimiliter ſit ligatus: ille currere poteſt, ſi internam diſpoſitionem ſpectes, hic non: vterque tamen abſoluté currere impeditur, propter vincula extrinſecùs iniecta. Achilli vincto ſimilem facit Caluinus Adamum; hominem lapſum ſimilem podagrico, qui præter vincula, internis humoribus à curſu prohibetur. Atque ita contradictionem vitare poſſe confidit. Suar. lib. 1. de Auxil. cap. 12.

Verùm hæc rima facilé obſtruitur: nam

Primò, Quid ad palmam obtinendam refert, vtrùm interiùs an exteriùs à curſu prohibeat, quum palma ſine curſu obtineri non poſsit? *Sic currite,* inquit Apoſtolus, *vt comprehendatis.* At Caluinus hominem à Deo ad curſum inuitari fingit, & firmiſsimis intereà vinculis ineluctabiliter conſtringi, ne currere poſsit. 3. 24. 13. *Ecce, vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant,* &c. 1. Cor. 9. 24.

Secundò, Vult Caluinus à Deo præueniri liberum arbitrium, nec quidquam poſſe niſi *quod ipſe iam apud ſe decreuerit.* 1. 18. 1. atqui hoc eſt liberum arbitrium determinare, vel potiùs prædeterminare, eiuſque indifferentiam extinguere, & in aliarum potentiarum quæ naturaliter determinatæ ſunt, ordinem redigere. Nam ſi neceſsitas libertatem euertit, quæ maior libertatis euerſio excogitari poteſt, quàm quæ à potentiſsima & ineluctabili Dei prędeterminatione procedit?

Tertiò, Hęc prædeterminatio non tantùm eſt operatio Dei, ſed etiam in-operatio: eſt enim motus à Deo voluntati immiſſus, ipſam intimè penetrans itaque afficiens, non modò vt reſiſtere non poſsit, ſed ne quidem operari aut cooperari cenſeatur. Sic 2. 3. 7. *Quia reformata voluntas, opus eſt Domini, hoc perperam homini tribuitur quòd gratiæ præuenienti pediſequa voluntate obſequatur.* Et 2. 3. 10. *Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſeculis traditum eſt & creditum, vt noſtræ poſteà ſit electionis, motioni aut obtemperare aut refragari: ſed illam efficaciter afficiendo.* Et 2. 4. 5. *Diuinitus efficaciam erroris ac ſeductionis immitti.* Non igitur externum tantùm neceſsitatis vinculum Adamo iniectum fuit: ſed intimè à Deo motus vt Diabolo conſentiret: nam ratio quam ab operationis diuinæ

modo

modo Caluinus ſumit, etiam in ſtatum integrum competit.

Quartò, D. Auguſtini teſtimonia ſic eludit, vt dicat eum loqui de primi hominis integritate: atqui D. Auguſtinus talem Adamo libertatem tribuit, quæ omnem neceſsitatem excludit; non illam naturalem dumtaxat, ſed omnem omninò, ita vt verè potuerit ſtare, legem ſeruare, ſuperare tentationem, &c. alioquin, ipſo iudice, non peccaſſet. *Nemo enim peccat in eo quod cauere non poteſt*, vt patet ex multis D. Auguſtini teſtimoniis ſuprà allatis. Neque dicas, *Deus præſciuit Adamum peccaturum: ergò neceſſariò peccauit, ne Dei præſcientia falſa reddatur.* Nam in præſcientia conditionata, prius eſt Adamum peccare, quàm præſciri eſſe peccaturum: non enim ideò peccat quia Deus præſcit, ſed ideò Deus præſcit quia ipſe eſt peccaturus: & ſi aliter facturus erat (vt pro libertate ſua poterat) Deus aliter ſiue aliud præſciuiſſet, vt S. Iuſtinus, Origenes, Athanaſius, Epiphanius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 10. vnanimiter docent. Eſt igitur hæc neceſſitas non conſequentis, ſed conſequentiæ (quam diſtinctionem Caluinus 1. 16. 9. in fin. laudat & commendat) quæ cùm à libero arbitrio pendeat, & poſterior ſit, ipſi nullo modo officere poteſt. Maneat igitur, Caluinum turpiter ſecum pugnare, quum nunc Adamo libertatem tribuit, nunc illum neceſſariò cecidiſſe contendit.

1. Re- cap. 9.

Bellar. lib. 4. de grat. & lib. arbitr. cap. 13.

NOTAE.

1. VOluntarium, liberum, neceſſarium.] Horum vocum notitia fundamentalis eſt in Philoſophia & Theologia morali: de quibus Ariſtoteles lib. 3. Ethicor. cap. 1. D. Auguſtinus libris tribus de Libero arbitrio to. 1. D. Tho. 1. 2. q. 6. & ſeq. Valentia, Vaſquez, Salas ibid. Bellar. lib. 3. de grat. & lib. arb. Ruardus art. 7. Suarez lib. 1. de Auxiliis, aliique multi. Vbi obſeruandum eſt, inter Voluntarium & Inuoluntarium eſſe medium, quod neque volitum eſt (liceat tritis vocabulis vti) neque nolitum, vt

Primò, Si quis me neque inuitum, neque volentem aliquò trahat, is motus non erit mihi voluntarius, quia deeſt volitio; neque inuoluntarius, quia deeſt nolitio: erit ergo non-voluntarius.

Secundò, Peccata quæ in mundo committuntur, neque Deo voluntaria ſunt, quia ea deteſtatur; neque inuoluntaria, quia eo nolente fieri non poſſent: ſed non-voluntaria, ſeu permiſſa, quia cùm poſſit, non vult ea impedire.

Tertiò, In ignorantia comitante: vt ſi quis in venatione, præmiſſa debita diligentia, feram putans contigere, hoſtem quem ad necem quæſiuit, interficiat: homicidium non eſt illi voluntarium, quia prudenter putauit ſe feram petere; neque inuoluntarium, quia vbi intelligit, approbat factum: eſt illi ergo non-voluntarium.

Quartò, In delectationibus moroſis: quando homo clarè aduertit appetitum obiecto turpi delectari, & voluntas negatiuè ſe habet, nec approbando, nec reprobando. Sed in hoc caſu, quamuis voluntas phyſicè non conſentiat, moraliter tamen conſentire cenſebitur, niſi iuſtam habeat rationem permittendi, & vlterioris conſenſus periculum abſit. Vide P. Salas in 1. 2. q. 74. diſput. 6. ſect. 3. & 9.

2. *Voluntarium minuunt vel augent.*] In actu voluntatis libero tria ſunt, propenſio in obiectum, rationis participatio, indifferentia. Cupiditas auget propenſionem, obſcurat rationis iudicium, minuit indifferentiam. Metus plerumq; omnia minuit, vt patet in pugna appetituum ſeu voluntatum, de qua D. Auguſtinus lib. 9. Confeſſ. cap. 9. ſed id ſimpliciter velle cenſetur homo quod amplectitur. v. g. proiicere merces in mare vt ſeruet vitam: amittere vitam, vt ſeruet Chriſtum: ac proinde illa mercium proiectio & vitæ amiſſio eſt tantùm inuoluntaria ſecundùm quid.

3. *Sit alius podagricus, qui ſimiliter ſit ligatus.*] Adami libertatem diuinæ in-operationis vinculis ita ſtringit Caluinus, vt libertas non ſit libertas: aliter ſuum arbitrium ligant boni Chriſtiani, vt maneat liberum, & tamen felici quadam neceſſitate Deo adſtringatur. Hoc autem ſit

Primò, Per vincula diuinorum mandatorum, quibus vltro ſe innectunt, vt *ſuaue* Chriſti *iugum* ferant: nam & hinc dicta Religio, vt rectè ex Lucillio contra Ciceronem docet Lactantius lib. 4. diuin. inſtitut. cap. 28. & hoc bonum eſt. Matt. 11. 30.

Secundò, Per vincula votorum, quibus ſe ad ſeruanda Euangelica conſilia adſtringunt, ſtatumque ſuſcipiunt qui antonomaſticè dicitur Religio. 2. 2. q. 186. a. 1. quod exemplo Iſaac (qui vt ſine impedimento immolaretur, ligari ſe paſſus eſt. Gen. 22. 9.) pulchrè declarat Hierony. Platus lib. 1. de bono Status religioſi cap. 30. & hoc melius eſt.

Tertiò, Per vincula intimæ vnionis cum Deo, quam myſtica Theologia pertractat: quando homo ſe exutus & Chriſtum indutus, mortuus ſibi vt Deo viuat, totam ſuam libertatem diuino beneplacito tranſſcribit, vt nihil velit niſi quod Deus vult, nihil nolit niſi quod Deus vult illum nolle. Hęc felicia vincula experti ſunt Patriarchæ & Prophetæ. Pſal. 72. 25. Apoſtoli & Apoſtolici viri. Gal. 2. 20. Philip. 3. 13. 20. & hoc optimum eſt. Experti ſunt enim ex hac alligatione libertatem non minui, ſed augeri, & ad illam perfectionem aſpirare quę in regno cælorum Sanctis promiſſa eſt. Rom. 8. 21.

Digitized by Google

CONTRADICTIO QVARTA,

Dei imago in homine periit: non periit.

COLOR LXXXIV.

INter Origenis errores & ille numeratur, quòd Dei imago in prima conditione homini impreſſa, non modò per peccatum obſoleta ſit, ſed etiam deleta & extincta, vt notat S. Epiphanius hereſi 64. Hunc errorem longè ſuperauit Matthias Flaccus Illyricus, rigidus Lutheranus & Centuriatorum Princeps, qui operoſiſſimè docet Dei imaginem quæ erat in homine, per peccatum non modò oblitteratam eſſe, verùm etiam in eſſentialem Diaboli imaginem eſſe conuerſam. Probat hoc ille multis Lutheri teſtimoniis; neque eſſet difficile hoc idem in Caluino reperire: verũ hoc nunc non agimus. Tantùm animus eſt, eius antilogias circa Dei imaginem annotare: quod vt diſtinctè fiat, neque vocum ambiguitas nos decipiat, quædam breuiter animaduertenda ſunt. Solet enim Sophiſta noſter omnia confundere & lectori tenebras offundere, vt vel illum decipiat, vel ipſe deprehenſus effugiendi rimam inuenire poſſit.

Bellar. lib. 5. de ſtatu peccati. cap. 1.

Imago (quaſi *imitago*) eſt, quæ ſimilitudine quadam prototypon imitatur, ad illud repræſentandum producta. Sic Filius Col. 1. 15. vocatur *imago Dei inuiſibilis, ἀοράτου*: eaque de cauſa Heb. 1. 3. paternæ *hypoſtaſeos character dicitur*. Sic 1. Cor. 10. 7. *vir eſt imago Dei:* & vultus ſimilitudo in ſpeculo expreſſa, imago appellatur: & Chriſti ac Sanctorum ſtatuæ & picturæ, imagines ſunt, quia ad illos repræſentandos quàm ſimillimè poteſt, effinguntur. Aliquando pro ipſo prototypo ſiue exemplari vſurpatur, vt Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* (de quo loco inter Oſiandrum & Caluinum magna concertatio eſt. 1. 15. 3.) item Gen. 5. 3. *Adam genuit filium ad imaginem & ſimilitudinem ſuam.* & Iacob. 3. 9. *In ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.*

§. 1.

Porrò Dei imago in homine tripliciter ſeſe oſtendit.

Primò, ſecundùm ſimilitudinem naturæ: nam quamuis inter Deum & hominem ſit infinita diſtantia, eſt tamen conuenientia quædam ſecundùm analogiam & proportionem, qualis eſt inter Petrum & eius picturam.

Secundò, Per virtutum diuinarum imitationem quę vocari ſolet imago gratiæ, quia gratis infunditur prima iuſtitia. Sic Epheſ. 5. 1. *Eſtote ergò imitatores Dei, ſicut filij cariſſimi.* & Matt. 5. 45. *Vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt.* & v. 44. *Eſtote ergò vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Filius enim eſt patris imago.

Tertiò, Per conformitatem gloriæ, quam Deus in Beatis producit ad ſuam gloriam repræſentandam, vt ipſi ſint quàm ſimillimi, & veluti dij quidam efficiantur. 1. Ioan. 3. 2. *Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.*

Primò, De imagine naturæ dicitur

Eccleſ. 17. 1. *Deus creauit de terra hominem, & ſecundùm imaginem ſuam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipſum, & ſecundùm ſe veſtiuit illum virtute.* Conſiſtit enim hæc imago in ipſa natura rationali: in memoria, intelligentia, voluntate: in libero arbitrio, & dominatu in ceteras creaturas inferiores. Gen. 1. 28.

Secundò, De imagine gratiæ 1. Cor. 15. 44. *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* & Coloſſ. 3. 10. *Induentes nouum* (hominem) *eum qui renouatur in agnitionem, ſecundùm imaginem eius qui creauit illum.*

Tertiò, De imagine gloriæ Rom. 8. 24. *Quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui.* & 2. Cor. 3. 18. *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.* Quamuis enim hoc de luce Euangelij, quæ legis vmbras & velamen diſpulit, intelligatur, perfectè tamen in cælo implebitur, quando ex diuinitatis refulgentia imago ſimilis in nobis reſultabit. Sic Moyſes Exod. 34. 29. *Ex conſortio ſermonis Domini cornutam* ſiue radiatam *faciem habebat*: Et Dominus Matth. 17. 3. gloriæ quandam prægustationem Apoſtolis prębuit, *cum facies eius reſplenduit ſicut ſol &c.* ad quam vtramque hiſtoriam Apoſtolus alludere videtur.

De imagine gloriæ facilè inter nos & Caluinum conueniet, eſſe prorſus indelebilem, iuxta illud Luc. 1. 33. *& regni eius non erit finis.* Apoc. 22. 5. *Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum.* Neque enim cum Origene viciſsitudinem beatitudinis & miſeriæ agnoſcit, vt beati tandem aliquando fiant miſeri, & miſeri beati. Imaginem gratię vtplurimùm indelebilem ponit, vt 3. 2. 12. *Nunquam ex eorum cordibus deleri poſſe eius ſculpturam, &c.* quamuis pro ſua inueterata conſuetudine ſibi non conſtet, vt infrà videbimus. De imagine naturæ, de qua hîc agimus, tam varius eſt, ac verſipellis, vt aliquando deletam eſſe affirmet, aliquando neget, aliquando ambigat & velut in ſuſpenſo relinquat.

§. 2.

Affirmat 2. 1. 5. *Poſtquam ergò in Adamo oblitterata fuit cæleſtis imago, non ſolùm ſuſtinuit hanc pœnam, vt in locum ſapientiæ, virtutis, ſanctitatis, veritatis, iuſtitiæ, (quibus ornamentis veſtitus fuerat) teterrimæ cederent peſtes, cæcitas, impotentia, impuritas, vanitas, iniuſtitia: ſed ijſdem quoque miſerijs implicuit ſuam progeniem, ac immerſit. Hæc eſt hæreditaria corruptio, quam Peccatum originale veteres nuncupauerunt: Peccati voce intelligentes naturæ antea bonæ puræq; deprauationem.* Vbi obiter nota inſigne mendacium, cuius ipſe ſe arguit. 3. 3. 10. *Eum tamen morbum peccatum vocare non audet* (Auguſtinus:) *ſed ad illum deſignandum infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet vbi vel opus vel conſenſus ad conceptionem vel apprehenſionem accedit. Nos autem, &c.* Suprà autem omnes Veteres ex vno Auguſtino diſcendos docet: tam bene ſibi conſtat.

1. 11. 4. *Et tamen portentum hoc quod palàm naturæ ordini repugnat, conſuetudo oſtendit eſſe hominibus naturale.* & §. 8. *Vnde colligere licet, hominis ingenium perpetuam, vt ita loquar, eſſe idolorum fabricam.*

2. 1. 8. 2. *Totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quàm concupiſcentiam.* & 2. 2. 25. *Si quidquid ingenium noſtrum concipit, agitat, inſtituit, molitur, ſemper malum eſt. &c.*

2. 3. 1. *Animo autem non renaſcitur, ſi corrigatur aliqua eius portio: ſed vbi tota renouatur.* & infrà, *Eſt igitur caro quidquid habemus à natura.*

2. 3. 2. *Protulit* (Apoſtolus) *hæc teſtimonia, quibus pluſquam perditam eſſe naturam noſtram conuincitur.* & infrà: *Si iſta ſunt hæreditaria humani generis dotes, fruſtrà in natura noſtra aliquid boni requiritur.*

2. 3. 6. *Verùm ſi hac ſimilitudine* (lapidis & carnis) *oſtendere voluit nihil vnquam boni expreſſum iri à corde noſtro, niſi penitus aliud fiat: ne inter ipſum & nos partiamur quod ſibi vni vendicat. Si ergò lapis in carnem transformatur, quando nos Deus ad recti ſtudium conuertit: aboletur quidquid eſt propriæ noſtræ voluntatis.*

2. 5. 19. *Stet ergò nobis indubia iſta*

veritas, quæ nullis machinamentis quateſieri poteſt. Mentem hominis ſic alienatam prorſus à Dei iuſtitia, vt nihil non impium, contortum, fœdum, impurum, flagitioſum concipiat, concupiſcat, moliatur: cor peccati veneno ita penitus delibutum, vt nihil quàm corruptum fœtorem efflare queat.

2.8.1. *Promulgata iuſtitia ſua regula cuius rectitudini ingenium noſtrum, vt prauum eſt & contortum, perpetuò aduerſatur.*

3. 2. 12. *Denique ſicut primi hominis defectione deleri potuit ex eius mente & anima imago Dei, ita mirū non eſt ſi quibuſdam gratiæ ſuæ radijs reprobis illuceat, quos poſteà extingui patitur.*

3. 3. 8. *Hinc colligimus, non aliter nos formari ad Dei timorem, & pietatis initia diſcere, niſi vbi gratia Spiritus violenter mactati in nihilum redigimur: quaſi pronunciaret Deus, vt cenſeamur inter ſuos filios, opus eſſe communis naturæ interitu.*

3.3. 10. *Imò ipſam prauitatem, quæ eiuſmodi cupiditates nobis generat, aſſerimus eſſe peccatum.* Imò ipſum hominem totum. 2. 1. 8.z. Vbi ergò Dei imago?

3.7.3. *Itaque ad vtramque Legis tabulam iubet nos proprium ingeniū exuere, & abnegare quidquid ratio & voluntas dictat.*

4. 15. 10. *Imò tota eorum natura, quoddam eſt peccati ſemen: ideò non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt.*

3.14.5. *Vt enim natura conditi ſumus, citiùs ex lapide oleum quàm ex nobis opus bonum exprimetur.*

3.20. 43. *Neque id ſolùm, ſed etiam vt nouas mentes nouoſq; animos, noſtris in nihilum redactis creet, ne quem ſentiamus in nobis cupiditatis motum, &c.*

§ 3. Negat.

1.5.5. *Quid hic dicendum eſt, niſi deleri non poſſe quæ in homine impreſſa ſunt immortalitatis ſigna? Nunc qua ratio feret vt ſit homo diuinus, & Creatorem non agnoſcat?*

2.2.12. *Sic voluntas quia inſeparabilis eſt ab hominis natura, non perijt: ſed prauis cupiditatibus deuincta fuit, vt nihil rectum appetere queat.*

2. 3. 6. *Voluntatem dico aboleri, non quatenus eſt voluntas: quia in hominis conuerſione integrum manet quod eſt primæ naturæ: creari etiam nouam dico, non vt voluntas eſſe incipiat, ſed vt vertatur ex mala in bonam.*

3.3.12. *Reſpondemus, nos nequaquam eas appetitiones damnare quas hominis ingenio Deus ſic à prima creatione inſculpſit, vt inde eradicari niſi cum ipſa humanitate non poſſint.*

§ 4. Ambigit.

1.15.4. *Quare etſi demus non prorſus exinanitam ac deletam in eo fuiſſe Dei imaginem, ſic tamen corrupta fuit, vt quidquid ſupereſt, horrenda ſit deformitas.*

2.1.9. *Vnde ſequitur partem illam, in qua maximè refulget animæ præſtantia & nobilitas, non modò vulneratam eſſe, ſed ita corruptam, vt non modò ſanari, ſed nouam* propè *naturam induere opus habeat.*

2.2.12. *Quum ergò ratio qua diſcernit homo inter bonum & malum, qua intelligit & iudicat, naturale donum ſit, non potuit* in totum *deleri: ſed partim debilitata, partim vitiata fuit, vt deformes ruinæ appareant.*

3.3.9. *Vno ergò verbo pœnitentiam interpretor regenerationem, cuius non alius eſt ſcopus niſi vt imago Dei quæ per Adæ tranſgreſſionem fœdata,* & tantùm *non obliterata fuerat, in nobis reformetur.*

Pugnat igitur ſecum Caluinus, quando Dei imaginem in nobis eſſe deletam, modò affirmat, modò negat, modò ambiguus hæret, & verbis ſtudioſè exquiſitis omnia confundit.

§ 5.

Nec verò aliquis Caluini patronus, ipſum ſibi conciliârit, vt quum dicit Dei imaginem perijſſe, intelligatur de imagine gratiæ: quum negat, intelligatur de imagine naturę. Nam

Primò, ſic cum Papiſtis conueniret, quos in hac materia grauiſsimè impugnat, quòd cum S. Dionyſio Areopagita cap.4. de diuin. nomin. p.4. dicant *omnia naturalia poſt peccatum manſiſſe integra.*

Secundò, à Luthero nimiùm recederet, qui teſte Illyrico, ſenſit

Dei imaginem naturalem in diaboli eſſentialem imaginem eſſe transfuſam : quò ipſe non raró alludit, vt in citatis teſtimonijs & alijs locis videre licet.

Tertiò , quia liberum arbitrium cenſet ad hominis naturam pertinere. 1. 15. 8. & tamen illud perijſſe vbique clamat , cùm naturalis Dei imago in ipſo maximè reſplendeat.

Quartò, Cùm vult voluntatem noſtram regeneratione *aboleri , extingui interire , in nihilum redigi* , &c. vel de actu loquitur, vel de potentia : non de actu , quia ille tranſit , & per ſe eſſe deſinit : ergò de potentia : vnde & cor noſtrum penitùs aliud fieri debere contendit. 2. 3. 6. atqui voluntas vt potentia eſt , id eſt, vis ipſa volendi, maximè ad hominis naturam pertinet : ergò aliquid naturale peccato perijt, & regeneratione reſtituitur. Sic enim ipſe 2. 2. 12. argumentatur , *Hæc omnia cùm nobis reſtituat Chriſtus , aduentitia cenſentur & præter naturam : ideoq́ fuiſſe abolita colligimus.* Quòd autem 2. 2. 12. & 2. 3. 6 ſe interpretatur, creari nouam voluntatem , *non vt voluntas eſſe incipiat, ſed vt vertatur ex mala in bonam,* contradictiones eius amplificat , quum ubique ferè doceat cordis noſtri prauitatem in hac vita ſemper manere, vt 3. 3. 10. & 3. 17. 15. z.

Quintò quia non tantùm accidentaliter , ſed etiam ſubſtantialiter vult nos eſſe corruptos : neque tantùm negatiuè & priuatiuè , ſed etiam remotiuè & poſitiuè. Subſtantialiter, vt perſpicuum eſt ex teſtimonijs allatis , & 2. 3. 2. *Equidem fateor non omnia hæc in vnoquoque homine flagitia emergere : inficiari tamen non licet quin hydra iſta in ſingulorum pectoribus lateat.*

Remotiuè , quia liberum arbitrium nobis eripit , quod ad naturam humanam pertinere fatetur : poſitiuè , quia peccatum originale, quod loco iuſtitiæ à primo parente hereditauimus , vult eſſe aliquid poſitiuum. 2. 1. 11. *A natura fluxiſſe nega-*
3 *mus , vt ſignificemus aduentitiam magis eſſe qualitatem quæ homini acciderit , quam ſubſtantialem proprietatem quæ ab initio indita fuerit.*

Sextò , quia verborum quibus vtitur proprietas, & rerum quas tractat confuſio , hanc diſtinctionem non admittit. Dicit enim Dei imaginem *obliterari , deleri ex mente & anima , exinaniri, &c.* Item , *cor aliud penitus debere fieri, naturam interire, extingui, in nihilum redigi,* quum à Deo regenerationis beneficium accipimus. Quæ omnia clariora euadent ex eius verbis 1. 15. 3. *Etſi principium quod nuper poſui retineo , patere Dei effigiem ad totam præſtantiam, qua eminet hominis natura inter omnes animantium ſpecies. Proinde hac voce notatur integritas qua præditus fuit Adam quum recta intelligentia polleret , affectus haberet compoſitosq́ ad rationem , ſenſus omnes recto ordine temperatos , vereq́ eximijs dotibus opificis ſui excellentiam referret. Ac quamuis primaria ſedes diuinæ imaginis fuerit in mente & corde , vel in anima eiuſq́ potentijs : nulla tamen pars fuit etiam vſque ad corpus , in qua non ſcintillæ aliquæ micarent.* Hæc ille : qui omnia dona Adamo collata , naturalia eſſe cum Luthero cenſet, haberi autem ſupernaturalia , quando per Chriſti gratiam nobis reſtituuntur 2. 2. 12.

N O T AE.

1 *CHriſti ac Sanctorum ſtatuæ & picturæ, imagines ſunt.*] At Ethnicorum ſtatuæ *idola* ſunt, id eſt, parua ſimulachra, non quantitate ſed ſignificatione, vnde Apoſt. 1. Cor. 8. 4. *Scimus quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus niſi vnus.* quia nimirum idola falſum & quod nihil eſt, ſignificant. Hinc de illis dicitur Pſalm. 113. *Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur : Oculos habent, & non videbunt.* &c. At ſacræ imagines videre dicuntur in Scriptura, quia verè videntes repræſentant. Exod. 37. 7. *Duos etiam Cherubim* (fecit) *ex auro ductili. quos poſuit ex vtraque parte propitiatorij, &c. extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeq́ mutuò & illud reſpicientes.* Notent hoc Iconoclaſtæ.

2. *Citiùs ex lapide oleum, quàm ex* nobis *opus bonum exprimetur,*] Concilia hæc, Caluine, cum Phariſaica tua iactantia, quam in epiſtola ad Regem Chriſtianiſsimum ſatis ridicule oſtentas. *Nec tam infæliciter (gratia Dei) in Euangelio profecimus quin iſtis obtrectatoribus vita noſtra, caſtitatis, benignitatis, miſericordiæ, continentiæ, patientiæ, modeſtiæ, & virtutis cuiusuis exemplum eſſe poſſit.* Itáne Caluine? at alibi *nihil niſi concupiſcentia* es. 2.1.8.z. *à vertice ad calcem totus peccatum,* 2.2.9.b. totus ſtercoreus. 3.12.4.z.

Lipſ. 2. Phyſiol. diſſert. 4.

3. *Aduentitiam eſſe magis qualitatem.*] Putat ergò Caluinus peccatum originis poſitiuam & phyſicam eſſe qualitatem, imo & ſubſtantiam, vt inter Subſtantiarios meritò numerandus ſit. An & hoc à Stoicis traxit? Hi enim animi affectus, virtutes & vitia, non tantùm qualitates, aut ſubſtantias, aut corpora, ſed etiam animalia eſſe volebant, vt Seneca epiſt. 113. *Deſideras tibi ſcribi à me, quid ſentiam, de hac quæſtione iactata apud noſtros, an Iuſtitia, Fortitudo, Prudentia, ceteræq́; virtutes animalia ſint?* & epiſt. 106. iam ſcripſerat, *Si affectus corpora ſunt, & morbi animorum, & auaritia, crudelitas, indurata vitia, & in ſtatum inemendabilem adducta: ergò & malitia, & ſpecies eius omnes, malignitas, inuidia, ſuperbia.* Ratio Stoicorum eſt, Animus eſt animal, quia facit vt animalia ſimus: virtus autem (ſic & vitium) nihil eſt aliud quàm animus quodammodo ſe habens: ergò animal eſt. Nónne huic gemellum quod habet Lutherus art. 2. *Quum, vt ſcriptura loquitur, gratia Dei renouet, mutet, & in nouos homines transformet de die in diem, & res iſta ſeriò agatur, non reſpectibus tollendis, ſed* ſubſtantia *& vita mutandis. Nam ideò corpus mori & incinerari oportet, vt peccatum expurgetur.* Nonne quod Caluinus 2.1.8.z. *totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quam concupiſcentiam?*

CONTRADICTIO QVINTA.

Iuſtitia amittitur, non amittitur.

COLOR LXXXV.

HActenus de Dei imagine quæ ipſis humanæ naturæ principiis inſculpta eſt: nunc de imagine gratiæ, quæ per Chriſti merita in homine lapſo reſtauratur, an videlicet deleri poſsit: quod eſt quærere, *An ſemel iuſtus, ſemper iuſtus.* Iouinianus enim, vt ſuprà vidimus, in ea fuit hæreſi, vt aſſereret eos qui plena fide baptizati ſunt, à diabolo non poſſe ſubuerti, ac proinde eſſe ἀναμαρτήτους ſeu impeccabiles; quod à Stoicorum Sapiente ad Chriſtianos, vt alia plura, transtuliſſe videtur. Hanc hæreſim Caluinus omninò amplecti putatur, propter clariſsima verba quibus hoc ipſum aſſerit: ſed ſi alij loci inſpiciantur, non minùs hîc verſicolor, quàm in proxima tabella deprehendetur, vt modò aiat, modò neget, modò titubet & omnia incerta relinquat. Hanc autem gratiæ imaginem non in iuſtitia ponit, ſed in ſanctitate quam per regenerationem conſequimur: nam iuxta Caluini doctrinam, iuſtitia eſt extra nos. 3.11.11.z. 3.11.23. & per fidem apprehenditur. ſanctitas autem intus eſt, & eſt Dei imago quæ in nobis reformatur: vnde hæc tria inſeparabilia ſunt, fides, iuſtitia, ſanctitas. 3.11.11. *Atqui tenendum memoria eſt quod iam dixi, non ſeparari iuſtificandi gratiam à regeneratione, licet res ſint diſtinctæ.* Iuſtitiam igitur quæ fide apprehenditur, & à ſanctitate diuelli non poteſt, ſemel habitam amitti non poſſe

Colore 58.

Lipſ. lib. 3. Manuduct. diſſert. 15.

Affirmat Caluinus. §. 1.

1.14.18. *Quia autem promiſſio illa de conterendo Satanæ capite, ad Chriſtum & omnia eius membra communiter pertinet, ideò nego vinci vnquam vel opprimi ab eo fideles poſſe. Conſternantur quidem ſæpè, ſed non exanimantur quin ſe recolligant: concidunt violentia ictuum, ſed poſtea eriguntur: vulnerantur, ſed non lethaliter: denique ſic laborant toto vitæ curriculo, vt in fine victoriam obtineant.*

3.2.11. *Ergò vt ſolos electos ſemine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, vt nunquam diſpereat ſemen vitæ eorum cordibus inſitum: ita ſolidè in*

illis obſignat adoptionis ſuæ gratiam, vt ſtabilis ac rata ſit.

3. 2. 12. *Hoc tamen interim tenendum eſt, quantumuis exigua ſit ac debilis in electis fides, quia tamen Spiritus Dei certa illis arrha eſt ac ſigillum ſuæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri poſſe eius ſculpturam: reprobos verò tali luce aſpergi quæ poſtea diſpereat.*

3. 2. 21. *Ergò, quod iam ſuperiùs dictum eſt, rurſum aſſerimus, fidei radicem nunquam è pio pectore auelli quin ima in parte defixa hæreat, vtcunque decuſſa huc aut illuc inclinare videatur: eius lumen ita nunquam extingui aut præfocari, quin ſaltem velut ſub fauilla deliteſcat, atque hoc documento pateſieri, verbum, quod ſemen eſt incorruptibile, fructum ſui ſimilem producere, cuius germen nunquam areſcit ac perit* in totum. Nota Vertumni aſtutiam, fugam meditantis, & ſolitos cuniculos reſpectantis. An ergò iuſtitia partibilis eſt, vt pars pereat, pars electo ſalua maneat?

Idem ex ſuis principijs fateri cogitur:

> *Nemo amittit iuſtitiam, niſi qui lethaliter peccat:*
> *Fideles nunquam peccant lethaliter: ergò*
> *Fideles iuſtitiam nunquam amittũt.*

Maior eſt perſpicua, quia peccatum quod iuſtitiam extinguit, mortem adfert ſempiternam: nec iuſtitiæ quidquam repugnat niſi peccatum. 1. Ioan. 3. 7. Minor eſt Caluini 3. 4. 28. *Nos autem (quod Scriptura iuſti & iniuſti regula docet) peccati ſtipendium pronunciamus eſſe mortem: & Animam, quæ peccauerit, morte dignam. Cæterum fidelium peccata venialia eſſe: non quia non mortem mereantur, ſed quia Dei miſericordiâ nulla eſt condemnatio ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu: quia non imputantur, quia venia delentur.* Rom. 6. 23. Ezech. 18. 20. Rom. 8. 1.

§. 2.

Ex hac doctrina ſequuntur mira corollaria quæ vnam Caluiniani cerebri cellam cum altera committant.

Primum, Adamum antequam peccaret vel iuſtum non fuiſſe: vel peccando iuſtitiam non amiſiſſe: vel aliam à noſtra iuſtitia iuſtitiam habuiſſe. At iuſtum, atque adeò eximiè iuſtum fuiſſe Caluinus fatetur. 1. 15. 3. c. 2. 1. 5. item amiſiſſe iuſtitiam. 3. 2. 12. item eius iuſtitiam eiuſdem rationis cum noſtra fuiſſe, quia reſtituit Chriſtus quod Adam amiſit. 1. 15. 4. quod Apoſtolus ſæpè docet Rom 5. 15. Epheſ. 4. 23. Col. 3. 10. & 1. Ioan. 3. 8.

Secundum, Dauidem eo ipſo tempore quo adulterium & homicididium commiſit, iuſtitiam non amiſiſſe, quia illa peccata fuerunt venialia, & ante fuit verè iuſtificatus. Manſit itaque filius Dei, hæres regni cæleſtis, & fruſtrà illum Nathan Propheta terrere conatus eſt. 2. Reg. 12. 8. At quid ſibi vult 2. 17. 2 *Nam quia Deus eſt fons omnis iuſtitiæ, neceſſe eſt vt homo, quamdiu peccator eſt, illum habeat hoſtem & iudicẽ?* item 4. 1. 24. *Quid porrò Dauid? quum præſes eſſet iuſtitiæ, quanto cum flagitio, per innocentis ſanguinis effuſionem, viam cæcæ libidini patefecit? Iam regeneratus erat, & inter regeneratos inſignibus elogiis Domini ornatus. quod tamen vel inter gentes horribile eſt flagitium perpetrauit: & veniam tamen eſt conſecutus.*

Tertiũ, Caluiniſtam cùm furatur, ſcortatur, adulteriũ aut homicidiũ committit, eſſe peccatis venialibus obnoxium, quæ neque iuſtitiam excludant, neque regni cæleſtis hæreditate priuent: quia nunquam imputantur 3. 14. 12. *Hac Chriſti iuſtitia nos inſtructi aſſiduam peccatorum remiſſionem in fide obtinemus.* Eſt enim ab vtero ſanctus, & conſequenter ſemper ſanctus, ſecurè ſibi ſpondens vitam æternam ſuam eſſe, nec regnum cælorum poſſe magis ſibi excidere quàm ipſi Chriſto. 4. 17. 2. An vlli vnquam Epicuræi, Libertini, Athei, latiorem campum omnibus flagitijs & ſceleribus aperuerunt?

Quartũ Lutheri doctrinam, quam ipſius quoque diſcipuli poſteà erubuerunt & negarunt [nempe, *omnia Chriſtiani peccata, ſi ſtet vel redeat fides, in momento abſorberi*] abſurditate eſſe ſuperatam: quum fidelium fidem tam ſtabilem & firmam facit Caluinus, vt nulla peccatorum magnitudine aut multitudine poſſit euerti. lib. de Captiuit. Babylon. c. de baptiſmo.

Quintò. Caluiniſtas à Spiritu ſancto meliùs eſſe edoctos, & de ſua ſalute certiores factos, quàm fuerit Chriſtus ipſe. Illi enim & ſe iuſtos eſſe, & iuſtitiam amitti non poſſe nouerunt, ac proinde regnum cælorum cum ſumma ſecuritate expectant: Chriſtus autem quamuis ſciret ſe Patri cariſsimum, de animæ ſalute timuit (vt Caluinus blaſphemat. 2.16.12.)& tantùm non in deſperationis barathrũ demerſus fuit.

§. 3.

Non manet igitur in hac ſententia volubilis noſter anguis, ſed in alia atque alia delabitur, & apertè negat, aut callidè diſsimulat, quæ anteà tam ſtudioſè affirmârat.

2.3.9. *Quamuis iam aliqua ex parte reſipuiſſet Dauid, conferre tamen priorem ſtatum cum illa triſti* ruina *quam expertus erat. Perſonam ergò hominis à Deo alienati ſuſcipiens, meritò ſibi dari petit quæcunque electis ſuis in regeneratione confert Deus. Itaque mortuo ſimilis, optat ſe iterum creari, vt ex* mancipio Satanæ *fiat Spiritus ſancti organum.* Ergò electus à Satana ſuperatus eſt, quod ſupra 1.14.18. negabatur: ſic enim argumentatur Dominus Ioan. 8. 34 & princeps Apoſtolorum epiſt. 2. cap. 2. 19.

2.5.3. *Nec aliunde eſt quòd alij ad finem perſeuerant, alij in* cœpto *curſu prolabuntur.* & infrà, *Cur alij conſtanter perſeuerent, alij inſtabilitate* deficiant.

2.8.21. *Caeterùm nihil obſtat quòd impiorum ſoboles interdum ad bonam frugem ſe recipit, fidelium ſoboles* (quæ ab vtero eſt ſancta 4.15.20.) *degenerat: quia non perpetuam hîc regulam figere voluit Legiſlator, quæ ſuæ electioni derogaret.*

2.8.57. *Quid nobis amplius reſtat, vbi expungimur è numero filiorum Dei?*

3.2.11.z. *Viua autem fidei radice ſolos electos dignatur, vt in finem vſque perſeuerent. Ita diluitur obiectio illa, ſi verè gratiam ſuam demonſtrat Deus, hoc perpetuò fixum eſſe: quia nihil obſtat quominus* præſenti *gratiæ ſuæ ſenſu, qui poſtea euaneſcit, Deus aliquos illuſtret.*

3.2.12. *Denique ſicut primi hominis defectione deleri potuit ex eius mente & anima imago Dei, ita mirum non eſt ſi quibuſdam gratiæ ſuæ radijs reprobis illuceat, quos poſtea extingui patitur,* & in fin. *Itaque bonam conſcientiam arcæ comparat* (Apoſtolus 1. Timoth. 1.19.) *in qua cuſtoditur fides: quia multi ab illa excidendo circa hanc naufragium fecerunt.* At quæ fides in arca cuſtoditur Caluine? nonne fides iuſtificans?

3.2.24.z. *Neque tamen inficior, quod nuper dixi, quaſdam interdum interruptiones fidei contingere, prout eius imbecillitas inter violentos impetus huc vel illuc flectitur. Ita in denſa caligine tentationum ſuffocatur eius lumen.* At 3.2.21. nunquam præfocatur.

3.3.18. *Notandum præterea eſt, pœnitentiam cui aſsiduè incumbere iubemur, ab ea differre quæ velut à morte excitat qui vel turpius ceciderant, vel effræni licentia ſe proiecerant ad peccandum, vel quadam defectionis ſpecie excuſſerant iugum Dei. Nam Scriptura ſæpè dum hortatur ad pœnitentiam, quaſi tranſitum & reſurrectionem à morte in vitam ſignificat,* &c Vbi nota

Primò, Caluinũ Scripturis aliquid de ſuo addere: nuſquam enim particula *velut* & *quaſi* habetur, ſed abſolutè dicimur *mortui*, & *reſurgere*.

Secundò, quum Dei imaginem delere vult, mortem noſtram exaggerat. 2.5.19. quum iuſtitiam peccatis extingui diſsimulat, per *velut* & *quaſi* eam extenuat.

Tertiò quam in Catholicis pœnitentię diſtinctionem calumniatus eſt. 3.4.1.z. hîc ſuo modo amplectitur. & ſubijcit, *Specialis ergo pœnitentia quæ à quibuſdam tantùm exigitur, quos Diabolus à Dei timore abreptos* (nota) *exitialibus laqueis implicuit, ordinariam non tollit, cui per totum vitæ curriculum operam dare nos cogit naturæ corruptio.*

3.7.3.z. *Docet Paulus peregrinandum eſſe in mundo, ne pereat vel excidat nobis cæleſtis hæreditas.* Vide quàm tibi tecum & cum Paulo conueniat, qui doces excidere non poſſe. 4.17.2.

3.17.6. *Ne ergò ipſi adoptionis iure nos abdicemus, huc ſemper enitendum quò tendit noſtra vocatio.* Et ne hoc fiat, magnam puritatem & ſanctitatem requirit. Cui conſonat 3.20.45.z. *Partim hac veluti nota, e filiorum numero expungit, qui. &c.*

3.18.10. *At iudicandæ iniuſtitiæ*

multò

multò diuerſiſsima eſt ratio. Qui enim ſcortatus eſt, aut furatus, vno delicto mortis eſt reus. An iniuſtus retinet iuſtitiam?

3.21.6. *Iſmaël parem initiò gradum cum fratre Iſaac adeptus erat: quia ſpirituale fœdus in eo non minùs obſignatum fuerat ſymbolo Circumciſionis. Exciditur ille: deinde Eſau: poſtremò innumera multitudo & totus ferè Iſraël.* & infrà: *Vitio ſuo & culpa, fateor, exciderūt ab adoptione Iſmaël, Eſau & ſimiles.* Attende pauliſper Caluine, & boni Dialectici perſonam ad punctum temporis indue. Si iuſtus Iſmaël aliquando, poſteà exciſus eſt: ergò iuſtitia poteſt amitti. Si non iuſtus: ergò Deus falſarius, qui Gen. 17.23. iuſsit illum circumcidi, eoque ſigno eum ſe in filium adoptare teſtatus eſt. Si circumciſio diuinæ beneuolentiæ ſignum efficax non erat, præſertim quam ſpeciatim Deus imperauerat: ergo

Primò, malè & falsò definis Sacramentum. 4. 14.1.

Secundò, fruſtrà contra Anabaptiſtas pædobaptiſmum ex ſimilitudine Circumciſionis tueris 4.16.4.

Tertiò. concidunt omnia quæ de fœdere Abrahæ in Caluiniſtarum gratiam tam magnificè iactas. 4.16.6. de quo infrà latiùs.

3.22.4. *Paulus quamuis concedat ſanctum eſſe Abrahæ progeniem ratione fœderis, contendit tamen extraneos eſſe in ea pleroſque: neque id modò quia degenerent, vt fiant ex legitimis adulterini: ſed quia in ſummo faſtigio emineat ac regnet ſpecialis Dei electio, quæ ſola ratam illius adoptionem facit.* Itaque Caluine, ex duplici capite, legitimi, id eſt, ſancti, adulterini fiunt & profani; vel quia degenerant, vel quia non ſunt electi. Qua fronte ergò parentes ludificaris 4. 16. 9. vbi ſepoſita electione & degenerandi periculo, ſolum Abrahæ fœdus vrges, quod circumciſione vel baptiſmo obſignatum infantibus vitam æternam promittat?

3.24.8. *Eſt enim vniuerſalis vocatio, qua per externam verbi prædicationem omnes pariter ad ſe inuitat Deus: etiam quibus eam in mortis odorem, & grauioris condemnationis materiam proponit. Eſt altera ſpecialis, qua vtplurimùm ſolos fideles dignatur: dum interiori ſui Spiritus illuminatione efficit vt verbum prædicatum eorum cordibus inſideat. Interdum tamen eos quoque facit participes quos* ad tempus *dumtaxat illuminat: deinde ſuæ ingratitudinis merito deſerit, & maiori percutit cæcitate.* O Calue, ô fallax! quid ſibi vult

Primò, vt plurimùm, & ad tempus?

Secundò, ergò verum lumen aliquando euaneſcit.

Tertiò, vnde iſta ingratitudo? nónne à Deo ineuitabiliter immiſſa? 1. 18. 1. quid ergò mereri poteſt?

4.1.23. *Breuiter, peccatori poſt acceptam gratiam lapſo ſpem veniæ nullam faciunt Anabaptiſtæ: quia non aliam agnoſcunt peccatorum remiſsionem niſi qua primum regeneramur. Etſi autem mendacium nullum à Scriptura clariùs refutatur,* &c. Ergò clariſsimè à Scriptura hæreſis tua refutatur, *neminem poſt acceptam gratiam labi poſſe*, & infrà. *Quæ audacia eſt aut à peccato illos eximere: aut, ſi impegerint, à gratia prorſus excludere?* Vtrumque tu audes.

4.12.9. *Non ergò noſtrum eſt, tales qui ab Eccleſia ſunt expulſi expungere ex electorum numero, aut deſperare quaſi iam perditos. Alienos quidem ab Eccleſia iudicare fas eſt, & proinde à Chriſto: ſed* pro eo *tempore quo in diuortio manent.* At vide Vertumne, quò te vertiginis ſpiritus abripiat.

Primò antea fortiter clamabas, Chriſtum inter & electos, nullum poſſe intercedere diuortium 3.2.21. & 3.24.6.

Secundò, An à Chriſto alieni iuſtitiam retinent? atqui eſt ipſius Chriſti iuſtitia, fide apprehenſa.

Tertiò, iam temporis interruptiones facis, vt qui iuſtus eſt, à Chriſto alienari poſsit: qui poſt acceptam gratiam lapſus eſt, Chriſto rurſum poſsit inſeri, & amiſſam iuſtitiam recuperare. Quæ omnia ſi quis cum tua doctrina de fidei & iuſtitiæ perpetuitate contulerit, elleboro potiùs opus tibi eſſe quàm refutatione iudicabit, cùm Caluinus Caluinum clariſsimè refutet.

Digitized by Google

NOTAE.

1 A*ſſiduam peccatorum remiſſionem in fide obtinemus.*] Tria apud ſuos Caluinus vult eſſe aſſidua.

Primo, Peccatorum commiſſionem.

Secundò, Eorumdem remiſſionem.

Tertiò, De iiſdem pœnitentiam.

Primum habet 2.1.8.b. 4.15.11.a. *Alterum eſt, quòd hæc peruerſitas* nunquam *in nobis ceſſat, ſed nouos* aſſiduè *fructus parit, ea ſcilicet quæ antea deſcripſimus opera carnis: non ſecus atque incenſa fornax flammam & ſcintillas* perpetuò *efflat, aut ſcaturigo aquam* ſine fine *egerit.* Ergo Caluiniſta non concionem audiens tantùm, aut Cœnam ſumens, aut Pſalmos cantillans, opera carnis parit, ſed etiam dormiens: alioquin concupiſcentiæ fornax ab opere ceſſaret.

Secundum habet 3.14.10. *Quum enim perfectio nulla obtingere nobis poſſit, quamdiu hac carne induti ſumus, Lex autem mortem ac iudicium omnibus denuntiet qui non integram iuſtitiam opere præſtiterint: habebit ſemper quo nos accuſet reoſq; agat, niſi contrà occurreret Dei miſericordia, quæ* aſſidua *peccatorum remiſſione nos ſubinde abſolueret.* Porro per remiſſionem non intelligit Caluinus peccati abolitionem, ſed tantùm non-imputationem, vt peccatum maneat, ſed à Deo diſſimuletur, vel Chriſti iuſtitià tectum Deo occultetur. 3. 3. 10. *Docemus itaque* in ſanctis, *donec mortali corpore exuantur,* ſemper *eſſe peccatum.*

Tertium habet 3.3.18. *Pœnitentiam cui* aſſiduè *incumbere iubemur, &c.* & infrà, *Specialis pœnitentia ordinariam non tollit, cui per* totum vitæ curriculum *operam dare nos cogit natura corruptio.* Duo priora facile tuis perſuadebis Caluine, in tertio valdè hæreo: nam cùm Chriſtus pro peccatis tam perfectè ſatisfecerit vt nihil à nobis niſi fidem requirat, quid eius ſatisfactioni noſtram pœnitentiam aſſuis, contra tuam ipſius quiritationem? 4.18.3.b.

Secundò, De quibus peccatis pœnitentiam agemus, de remiſſis an de remittendis? Non de remittendis: quia pœnitentia fide eſt poſterior 3.3.1.2. fides autem peccatorum remiſſionem præſupponit. 3.2.7.2. Ergo de remiſſis: ergo pœnitentia tantùm eſt iuſtorum: at Chriſtus aliter Luc. 5.32. *Non veni vocare iuſtos* (qui Luc. 15.7. non indigent pœnitentia) *ſed peccatores ad pœnitentiam.*

Tertiò, Non tuis magis pœnitentiam perſuadebis, quàm Epicurus ſuis fortitudinem & pietatem aduerſus Deos: quam enim pœnitentiam concipient, qui ſecundum doctrinæ tuæ medullam,
Cicero lib. 1. de natura Deor. n. 41. *ſecurè ſibi ſpondere audent, peccatis ſuis non poſſe ſe damnari, à quorum reatu Chriſtus nos abſoluit, quum ea ſibi imputari voluerit ac ſi ſua eſſent? nec regnum cælorum ſibi magis quam ipſi Chriſto excidere poſſe?* 4.17.2.a. I nunc Caluine, & pœnitentiam prędica: ridebunt te laſciui pueri tui, quum libri tui tertij caput 6.7.8.9. legerint, & totam mortificationem cum crucis tolerantia ſoli Chriſto libentiſsimè tranſcribent.

2. *Non perpetuam hic regulam figere voluit Legiſlator.* Cur igitur tu, Caluine, perpetuam regulam figis, & extra controuerſiam eſſe vis (4.16.15.2.) quod hìc maximè controuertis? *Sit igitur extra controuerſiam, Deum ſuis adeò bonum eſſe ac liberalem vt in eorum gratiam liberos etiam, quos procrearint, populo ſuo accenſeri velit.* Sed hic tibi mos eſt: diſputas multa, de fide, de iuſtitia, de fœdere Abrahæ, de Sacramentis, &c. Sudas multumq; laboras, exenteras te & euiſceras, vt contradictiones effugere videaris: ſumma tamen rerum tuarum huc redit, vltimaq; ἀπόλυσις eſt, Si es prædeſtinatus & electus, ſaluus eris. 3.22.4. *Paulus, quamuis concedat ſanctam eſſe Abrahæ progeniem ratione fœderis, contendit tamen extraneos eſſe in ea pleroſque: neque id modò quia degenerent, vt fiant ex legitimis adulterini: ſed quia in ſummo faſtigio* emineat *ac regnet ſpecialis Dei electio, quæ ſola ratam illius adoptionem facit.* Item 4.16.15.a, *Vnam Dei* electionem *libero iure dominari nihil dubitamus.* Vide Color. 96.

CON-

CONTRADICTIO SEXTA,

Chriſti ſanguis eſt ſufficiens redemptionis noſtræ pretium: non eſt ſufficiens, imò nihil egit.

COLOR LXXXVI.

QVemadmodũ animalia Eze-
chiel. 1. 12. vbi erat impetus
ſpiritus, illuc gradiebantur:
ita Vertumnus noſter, prout diſpu-
tationis æſtus tulerit, variè varios
aggreditur: aliter Papiſtas, aliter Lu-
theranos, aliter Anabaptiſtas, aliter
Trinitarios, aliter Libertinos. Vn-
de fit vt cùm alios impugnet, ſecum
ipſe pugnare non rarò cogatur, &
diſſoluere quæ antea operosè molie-
batur: impetus ſpiritus (non illius
qui eſt apud Ezechielem) ita eum
impellit. Sic vt Indulgentias & Pur-
gatorium tollat, vt bonis operibus
meritum detrahat, vt Sacramento-
rum vim eneruet, Chriſti ſanguinem
mirificè extollit: vt verò ſuam bla-
ſphemiam de Chriſti in infernum
demerſione ſtatuat & confirmet,
eundem ſanguinem nihili facit,
maius & excellentius pretium re-
quirit.

§. 1.

Chriſti igitur ſanguinem ſuffi-
ciens redemptionis noſtræ pretium
fuiſſe multis locis affirmat.
2. 17. 4. *Ceterùm quum dicimus*
Chriſti merito partam nobis eſſe gratiam,
hoc intelligimus, ſanguine eius nos fuiſſe
mundatos, & eius mortem expiationem
hn.1 5. *fuiſſe pro peccatis. Sanguis eius emundat*
u.22.20. *nos à peccato. Hic ſanguis eſt qui effun-*
ditur in remiſſionem peccatorum: Si hic
effectus eſt fuſi ſanguinis vt non imputen-
tur nobis peccata, ſequitur eo pretio *ſa-*
tisfactum iudicio Dei.
2. 17. 5. *Neque obſcurè pronuntiant*
Apoſtoli pretium ſoluiſſe quo nos à reatu Rom. 3. 24.
mortis redimeret. Iuſtificati gratia ipſius
per redemptionem quæ eſt in Chriſto,
quem poſuit Deus ἱλαστήριον, *per fidem*
quæ eſt in ſanguine eius. Gratiam Dei in
hoc commendat Paulus, quia redemptio-
nis pretium dedit in Chriſti morte: deinde
iubet nos confugere ad eius ſanguinem vt
iuſtitiam adepti coram Dei iudicio ſecuri
ſtemus. Idem valet iſtud Petri, Redem- 1.Pet.1.18.
pti non auro & argento, ſed pretioſo ſan-
guine agni immaculati. Neque enim
congrueret antitheſis niſi pro peccatis ſa-
tisfactum eſſet hoc pretio, qua ratione
Paulus dicit nos pretioſè emptos eſſe. Et 1.Cor.6.20.
infrà, *Ac ſi diceret Apoſtolus, iuſtificari*
nos vel abſolui coram Deo, quia ſanguis
ille in ſatisfactionem reſpondet.
3. 4. 36. *Non voluit ſignificare iu-*
ſtitiam & miſericordiam eſſe Dei propi-
tiationem & pœnarum redemptionem:
(abſit enim vt alia vnquam fuerit ἀπο-
λύτρωσις *quàm ſanguis Chriſti.)*
3. 5. 2. *Qui enim poterat fœdiùs pro-*
fanari Chriſti ſanguis, quàm dum nega-
tur ſufficere ad peccatorum remiſſionem,
ad reconciliationem, ad ſatisfactionem,
niſi velut areſcentis & exhauſti defectus
aliunde ſuppleatur & ſufficiatur?
3. 5. 6. *At vbi peccatorum expiatio ali-*
bi quàm in Chriſti ſanguine quæritur,
vbi ſatisfactio aliò transfertur, periculo-
ſiſſimum ſilentium.
3. 14. 6. 2. *Non enim ab immundi-* 1.Cor. 6.11.
tijs noſtris purgari nos & ablui Paulus
docet Chriſti ſanguine, niſi dum purga-
tionem illam Spiritus in nobis efficit. 1 Pet.1.2.
Quod idem dicere volens Petrus, decla-
rat Spiritus ſanctificationem valere in
obedientiam, & aſperſionem ſanguinis

Chriſti. Si Chriſti ſanguine in purificationem per Spiritum aſpergimur, ne putemus alios nos eſſe ante huiuſmodi irrigationem, quàm eſt ſine Chriſto peccator.

3. 16. 4. *Porrò nobis quidem eſſe gratuitam* (peccatorum remiſſionem) *Chriſto non item, cui tam magno conſtitit: nempe ſuo ſacratiſſimo ſanguine, extra quem nullũ ſatis dignum pretiũ fuit quod Dei iudicio ſolueretur.* Et infrà, *Grauiorem Dei offenſam quàm quæ his nihili ſatisfactionibus remittatur, proinde hanc totius ſanguinis Chriſti eſſe prærogatiuã.*

4. 1. 2. *Chriſti gratiam non poſſe extingui, nec ſterilem poſſe reddi Chriſti ſanguinem, quin fructum aliquem producat.*

4. 15. 2. *Imò non aliam nobis purificationem Baptiſmus pollicetur quàm per aſperſionem ſanguinis Chriſti: qui per aquam propter mundandi abluendiq; ſimilitudinem figuratur. Quis ergo nos aqua iſta mundari dicat, quæ certò teſtatur Chriſti ſanguinem verum eſſe atque vnicum noſtrum lauacrum?* Digna vertumno interrogatio: nonne 3. 14. 6. 7. affirmas, nos Chriſti ſanguine non purgari, niſi certa ratione eius vis nobis applicetur?

Num. 9. 14. 4. 15. 9. *Nam vt tum illos Dominus oppoſita nube operuit, & refrigerium præſtitit, ne inclementiore ſolis ardore deficerent, & tabeſcerent: ita in baptiſmo nos Chriſti ſanguine opertos eſſe & protectos agnoſcimus, ne Dei ſeueritas, quæ verè eſt flamma intolerabilis, nobis incumbat.*

§. 2.

An præclariora de Chriſti ſanguine elogia expectamus? nos eo eſſe mundatos, eo pretio ſatisfactum iudicio Dei, à reatu mortis nos redemptos, non eſſe aliam ἀπολύτρωσιν, aut aliud dignum pretium quod Dei iudicio ſolueretur, verum eſſe atque vnicum noſtrum lauacrum, &c. At hic bonus encomiaſtes ſtilum vertit, & quidquid Chriſti ſanguini decem locis tribuit, ſimul & ſemel aliò transfert: vt videlicet abditam ſuam theologiam (quam à Luthero acceptam horrendâ blaſphemiâ inſigniuit) in lucem proferret, nihil *actum eſſe morte corporea, nihil actum ſanguine in cruce fuſo, niſi Dei filius damnatorum pœnas ad tempus ſubijſſet. Verùm, inquit* 2. 16. 10 *de Chriſti deſcenſu ad inferos ſepoſita ratione Symboli certior expoſitio quærenda eſt: & nobis ex Dei verbo conſtat non modo ſancta & pia, ſed plena quoque eximiæ conſolationis. Nihil actum erat ſi corporea tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus: ſed operæ ſimul pretium erat vt diuinæ vltionis ſeueritatem ſentiret: quò & iræ ipſius intercederet, & ſatisfaceret iuſto iudicio. Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copijs æternæq; mortis horrore, quaſi conſertis manibus, luctari.* Et infrà: *Vbi enim quæ in hominum conſpectu paſſus eſt Chriſtus expoſita fuerant, opportunè ſubijcitur inuiſibile illud & incomprehenſibile iudicium quòd coram Deo ſuſtinuit: vt ſciamus non modo corpus Chriſti in pretium redemptionis fuiſſe traditum: ſed aliud maius & excellentius pretium fuiſſe quod diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulerit.* Hæc ille Vortumnus, ille ſacrilegus, ille blaſphemus: & ne leue negotium quis putaret, ſic præfatus eſt 2. 16. 8. *Si quos porrò impedit moroſitas ne in Symbolum admittant* (deſcendit ad inferos) *mox tamen planum fiet tanti intereſſe ad redemptionis noſtræ ſummam, vt ea prætermiſſa multum ex mortis Chriſti fructu depereat.*

Vbi nunc Caluine, tua encomia? vbi illud pretium, quo Dei iudicio ſatisfactum eſt? vbi illud verum atq; vnicum illud lauacrum, quo mundati, quo abluti, quo purificati ſumus? vbi illa ſolius ſanguinis Chriſti prærogatiua? cur extra illum aliam ἀπολύτρωσιν quæris? Quî poterat fœdiùs à te profanari Chriſti ſanguis, quàm dum negas ſufficere ad peccatorum remiſſionem, ad reconciliationem, ad ſatisfactionem, niſi velut aridi & inualidi defectus, à pœnis tartareis ac damnatorum ſupplicijs, ſuppleatur & ſufficiatur? At, te iudice, qui hoc maius & excellentius redemptionis noſtræ pretium non agnoſcit, multum ex mortis Chriſti fructu amittit: quę ſententia non in Chriſtum modò blaſphema eſt, verùm etiam omnes antiquos Patres, atque adeò vniuerſam Eccleſiam impietatis perpetuæ, & ſummæ ingratitudinis condemnat: & alienos à ſalute pronunciat, qui maius & excellentius ſalutis ſuæ remedium turpiſſimè ignorarunt. Iure igitur in te torquebimus, quod Paulus in Apoſtatas intorquet

Heb.

Heb. 10. 28. *Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine vlla miſeratione duobus au-ſtribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcauerit* (imò ad inferorum cruciatus demerſerit). *& ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit* (κοινὸν, communem, nihil præ aliorum hominum ſanguine eximij habentem) *in quo ſanctificatus eſt* (quum in Eccleſia Catholica baptizatus fuit) *& Spiritui gratiæ cõtumeliam fecerit?* perinde ac ſi ipſe per annos 1500. præteritis omnibus SS. Patribus, nunc demum Caluino inſpirauerit maius & excellentius pretium, quo ab ęterna morte redempti ſumus.

§. 3.

Hæc igitur ſunt blaſphema & pugnantia Caluini deliria: veritas autem Catholica hæc eſt, extra Chri-
Clement. Vnigenitus de pœnitent. & remiſſionib. ſti ſanguinem nullam ἀπολύτρωσιν eſſe quærendam, cuius vnica gutta propter effundentis infinitam dignitatem, mille mundis redimendis ſufficere poterat. Vt tamen ſanguis ille nobis vtilis ſit, certis organis iuxta Chriſti inſtitutionem, *mihi & tibi* applicari debet, quod Caluinus 3 14. 6. z. 4. 16. 17. vltrò concedit: nam fidem & Spiritus operationem requirit, ſine qua nobis Chriſti paſſio non plus quàm Turcis aut Iudeis proſit. Sicut igitur Chriſti ſanguini nihil detrahit, qui pręter illum fidem requirit, quia & ipſa fides eius meritis acceptò ferenda eſt: ita qui pœnitentiam, baptiſmum, abſolutionem, indulgentias, purgatorium, opera bona, &c. requirit, nihil extra Chriſti ſanguinem requirit, quia hæc omnia totam ſuam vim ab illo mutuantur. Quòd animam abluat baptiſmus, à Chriſti ſanguine eſt: quòd pœnas temporarias indulgentiæ remittant, à Chriſti ſanguine
2 eſt: quòd ignis purgatorius gloriæ remoram auferre poſsit, à Chriſti ſanguine eſt: quidquid virium habent opera iuſtorum ad vitam æternam promerendam, à Chriſti ſanguine eſt. Vnde 3. 4. 26. in Catholicorum doctrina acerbè Caluinus exagitat, *Sanguinem Chriſti nihil prodeſſe, niſi quatenus per claues Eccleſiæ diſpenſatur.* & ipſe ſui immemor, verum eſſe fatetur. 4. 1. 22. *Ad hoc bonum nobis impartiendum claues Eccleſiæ datæ ſunt. Non enim quum Apoſtolis,* &c. Sicut enim ægrotum nihil iuuat potio medica, quamuis præſtantiſsima, niſi intrò ſumatur; & ſicut optima etiam emplaſtra non ſanant vulnera niſi applicentur: ita Chriſti ſanguis ſolis iis prodeſt, quibus eius meritum per organa præſcripta applicatur. *Quò igitur*, inquit Caluinus 4. 16. 17. *vitæ hæredes ſimus, nos cum eo communicare oportet.* Rectè, ſi de modo communicationis inter nos conueniret: de quo vide Staniſlaum Hoſium in Confeſsione Polonica cap. 41.

N O T AE.

1. *Aliud maius & excellentius pretium.*] Cur Caluino non accommodemus, quod de impio dicit Eliphaz Themanites? Iob. 15. 31. *Non credet fruſtra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus ſit.* Quæſiuit redemptionis ſuæ pretium Caluinus in Chriſti ſanguine, & modò inuenit, modò non: de rerum ſuarum ſumma ambiguus. Tandem ad damnatorum pœnas vltimum perfugium habuit, quibus Chriſtum addixit vt ipſe ab iis ſolueretur. Sed mirum eſt, ſi perſuadere ſibi tam horrendam blaſphemiam potuerit, vt in Chriſti terroribus pacem ſuam collocaret, Deique tribunal quod Chriſtum miſerabiliter exhorruiſſe fingit, ipſe non formidaret. Quid enim Satanas, ad ſe velut vlciſcendum, in diuinam maieſtatem contumelioſius excogitare potuit, quàm vt *ſui* crederent, magnum illum Deum, totam ætatem quam nobiſcum in terris degere dignatus eſt, vſque ad reſurrectionem in flammis tartareis triuiſſe, ipſoque paſſionis tempore (pręſertim quum in cruce exclamauit, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?*) tam profundè in infernum demerſum fuiſſe, vt timeret animę ſuæ ne ab *æterna* morte abſorberetur, ſed *ad tempus* abſorptum fuiſſe, quia pœnas
Sic in paruulo Caluiniſt. catechiſmo interrog. 57.
Matt. 27. 46.

quas

Vide Color. 14. & 15.

quas nos commeriti eramus, tanquam vas & ſponſor noſter dependere debebat. Ita 2. 16. §. 10 11. 12. & Gaſpar Oleuianus, Heidelbergenſis Miniſter, in magno Catechiſmo, & Caluiniſtæ in paruo. An ergò in Caluinum conuenit illud Pſalm. 48. 8. *Frater non redimit, redimet homo? non dabit Deo placationem ſuam* (ἐξίλασμα ἑαυτοῦ) *& pretium redemptionis animæ ſuæ: & laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem.* In quem locum vide D. Baſilium.

2. *Quòd ignis purgatorius gloriæ remoram.*] Hoc valdè obſeruandum eſt contra callida Hæreticorum ingenia, qui ſimpliciores (an etiam doctos?) tragica exclamatione terrere ſolent, ne indulgentias, ſatisfactiones, purgatorium, & ſimilia quibus Chriſti meritum nobiſcum communicatur, admittere velint. *Tène illa peccata, quæ ſuo ſibi ſanguine Chriſtus expiauit, igne purgatorio expiare denuò velle? peccatorum remiſſionem extra Chriſti ſanguinem quærere? ſatisfactiones & indulgentias paſſioni Chriſti aſſuere? Blaſphemia eſt.* Et tamen iſti boni Sophiſtæ apertè profitentur, nobis Chriſti ſanguinem non magis prodeſſe quàm Turcis & Saracenis, niſi peculiari ratione ad nos deriuetur. 3. 14. 6. 2. *Si Chriſti ſanguine in purificationem per Spiritum aſpergimur, ne putemus alios nos eſſe ante huiuſmodi irrigationem, quàm eſt ſine Chriſto peccator.* Intelligant ergò Sophiſtę, quum Sacramenta, quum Miſſæ Sacrificium, quum Indulgentias, quum purgatorium prędicamus, non alibi quàm in Chriſti ſanguine peccatorum expiationem collocari: ſed organa quędam ex diuina ordinatione eſſe neceſſaria, vt fructus eius ad noſtras animas peruenire poſſit. Vide digreſſionem de Iuſtificat. §. 5. vbi fuſiùs hæc explicantur.

CONTRADICTIO SEPTIMA.

Duo tantùm ſunt Sacramenta: ſunt tria, ſunt quatuor, ſunt quinque.

COLOR LXXXVII.

NOuæ legis Sacramenta ſunt ſigna quędam ſenſibus ſubiecta, quæ Chriſtus Dominus inſtituit ad paſſionis ſuæ meritum nobiſcum communicandum: ſunt enim velut canales, quibus ſanguis eius ad nos vberrimè deriuatur: ſunt medicamenta, quibus noſter Samaritanus animarum noſtrarum vulnera curat, & ad pleniorem ſanitatem paulatim perducit.
1 Eorum numerus ſeptenarius ſemper in Eccleſia, tum Græca tum Latina, magno conſenſu retentus fuit: nam quamuis SS. Patres vno & eodem loco illa ſeptem non enumerent, pro data tamen occaſione ſingula pro veris Sacramentis habent, nec vſquam negant ſeptem eſſe, & poſteriora Concilia generalia numerum illum definierunt. At noſtri temporis Hæretici nuſquam ferè magis ſunt varij, ambigui, inconſtantes, ſecum pugnantes: cùm aliqui ponant vnum Sacramentum, plurimi duo, alij tria, nonnulli quatuor, quidam quinque, alij ſex: & quod mirum eſt, aliqui illa ſeptem quæ agnoſcit Eccleſia Catholica. Sed hęc credit eſſe ſeptem fide diuina, quia Chriſtus ita inſtituit, & Apoſtolis tradidit: illi, quia tunc ipſorum imaginationi numerus ille arridebat. Eſt autem notandum in tantis Rabbinis tantum diſſidium: nam cùm Scripturam dicāt eſſe clariſsimam, Lutherus tamen ſuę illuminationis initio, in ea vidit aliquando vnum Sacramentum & duo ſigna Sacramentalia, aliquando duo Sacramenta, aliquando tria; profeſſus tamen ampliùs ſe deliberaturum. (Lib. de Capt. Babyl.) Philippus Melanchthon in eadem modò duo vidit, modò tria, modò quatuor, modò etiam ad quintum propendebat. Alij in eadem Scriptura ſex viderunt, alij ſeptem, vt moles Lutherani in Synodo Lipſenſi, (cui interfuit Melanchthon) verbis magiſtri ſui permoti, qui ſcripſit aliquando ſeptem Sacramenta ſe non damnare: qua de re videndus Sleidanus lib. 20. Hiſtor. anno 1548. & ipſe non obſcurus Lutheri diſcipulus. Sed Melanchthonis & aliorum quorumdam inconſtantia videatur fortè excuſationem admittere, quod diuerſis temporibus & occaſionibus ſcripſerunt: Lutheri inſtabilitas intolera-

tolerabilis, qui vno & eodem libro modò vnum, modò duo, modò tria Sacramēta ponit, nec ſeptem damnat, ſed ampliùs deliberandum cenſet. Longè intolerabilior noſtri Vertumni vel inconſtantia vel vafrities, qui non ſuæ apoſtaſiæ initio, ſed poſt longa prædicationis tempora, poſt limam Inſtitutionis libris tertiò adhibitam, in vno eius libro nunc duo tantùm eſſe Sacramenta aſſeuerat, nunc tria ponit, nunc quatuor, nunc quinque, nunc ad ſextum propendere videtur.

Singula ſubiectis locis oſtendamus.

§. 1.

Primò, Duo tantùm eſſe aſſeuerat 4. 14. 20. *Hæc Iudæorum fuerunt Sacramenta ad Chriſti vſque aduentum: quo abrogatis illis, Sacramenta duo inſtituta, quibus nunc Chriſtiana Eccleſia vtitur, Baptiſmus & Cæna Domini.*

4. 18. 19. *Præter hæc duo vt nullum aliud à Deo inſtitutum eſt, ita nec vllum agnoſcere debet fidelium Eccleſia.* Et §. 20. *His ergò duobus contenta ſit Chriſtiana Eccleſia: nec modò nullum aliud* tertium *ad præſens admittat aut agnoſcat, ſed ne appetat quidem, aut expectet, ad conſummationem vſque ſeculi.*

4. 19. 1. *Poterat ſuperior de Sacramentis diſputatio apud dociles & ſobrios hoc obtinere ne vltrà curioſiùs progrederentur, nec præter illa duo quæ à Domino inſtituta noſſent, vlla alia Sacramenta ſine Dei verbo amplecterentur.*

§. 2.

Quis hunc Doctorem crederet poſt tam ſeriam admonitionem, tertium, quartum, quintum Sacramentum velle comminiſci, & ad ſextum propendere? Eius videlicet Miniſtri, Diaconi, & Subdiaconi, dociles & ſobrij non fuerunt, ſed contra Magiſtri monitionem ſua ſibi Sacramenta appetiuerunt, in quorum gratiam benignè deſcendens

Tertium addit 4. 19. 28. *Quantum ad verum presbyterij munus attinet, quod ore Chriſti nobis eſt commendatum, libenter eo loco habeo. Illic enim ceremonia eſt, primum ex Scripturis ſumpta, deinde quam non eſſe inanem & ſuperuacuam, ſed fidele ſpiritualis gratiæ ſymbolum, teſtatur Paulus.* Et §. 31. *Supereſt impoſitio manuum, quam vt in veris legitimiſq́; ordinationibus Sacramentum eſſe concedo, ita nego locum habere in hac fabula vbi nec Chriſti mandato obtemperant, nec finem reſpiciunt quò nos ducere debet promiſſio.*

Quartum ponit 4. 19. 32. *De ordine quoque Diaconatus nihil pugnarem ſi reſtitueretur in ſuam integritatem miniſterium illud quod ſub Apoſtolis & in puriore Eccleſia fuit.* Atqui non dubitant Caluiniſtæ de ſuis Diaconis, quin ad normam Apoſtolicam ſint reformati: ergò nihil pugnante Caluino quartum Sacramentum agnoſcere compelluntur.

Quintum annectit 4. 19. 33. *Verùm vt ſemel finiamus, licet de Hypodiaconis idem quod de reliquis ſtatuere. neque enim opus eſt longiùs repetere quæ ſuprà ſunt explicata.* Atqui ſuprà explicaſti quid de Diaconis ſentias, ipſis videlicet conferri Sacramentum, quando pauperum curam ſolemniter ſuſcipiunt: neque enim aliud miniſterium illis aſſignas 4. 3. 9. & 4. 4. 5. & Catholicos aliud aſſignantes grauiſsimè reprehendis. 4. 5. 15. & 4. 19. 32. Hypodiaconi autem te iudice, eandem functionem obibant. 4. 4. 5. *Hypodiaconos veriſimile eſt fuiſſe initio Diaconis attributos, vt eorum opera circa pauperes vterentur: ſed illud diſcrimen paulatim confuſum fuit.* Et 4. 19. 33. *De Hypodiaconis quid dicere attinet? nam quum re vera curæ pauperum olim præfuerint, nugatoriam neſcio quam functionem illis attribuunt.* Si ergò omnia in Hypodiaconum quæ in Diaconum conueniunt, cur vni magis quàm alteri Sacramentum concedes?

§. 3.

In ſextum valdè propendet. 4. 19. 16. *Ac (vt iſtas belluas in ſua arena conficiam) ſi vllum hic Sacramentum quæratur, nónne longè ſpecioſiùs iactari poterat abſolutionem ſacerdotis Sacramentum eſſe, quàm pœnitentiam vel interiorem vel exteriorem? Promptum enim erat dicere, ceremoniam eſſe ad confirmandam fidem noſtram de peccatorum remiſſione, habereq́; promiſſionem clauium, vt vocant, Quodcunque ligaueritis aut ſolueritis ſuper terram, erit ſolutum & ligatum in cælis.*

Et infrà, *Tantùm hic oſtendere volo, hunc ſcrupulum nihil impedire quominus abſolutionem Sacerdotis Sacramentum nuncupent.* Et in fine, *Sanè hallucinati ſunt pluſquàm pueriliter, & cæci in ſole fuerunt, qui cùm multa difficultate æſtuarent, rem planam adeò & cuiuis obuiam non perſpexerunt.* De hac Thraſonica tua & ridenda inſultatione ſuprà diximus: ceterùm tu pluſquàm pueriliter hallucinaris, quum §. 17. miniſtri Abſolutionem negas eſſe Sacramentum à Baptiſmo diſtinctum: nam cum principiis tuis manifeſtè luctaris. Duo enim vel tria neceſſaria ſunt vt verum Sacramentum conſtituamus, ritus externus à Chriſto inſtitutus cum promiſſione gratiæ ſeu remiſſionis peccatorum: vt ipſe doces 4. 19. 28. at hęc in miniſtri abſolutione clariſſimè perſpiciuntur ex Ioan. 20. 22. 23. ergò illa Abſolutio verum eſt Sacramentum. Quòd autem à Baptiſmo diſtinctum ſit, inde demonſtratur, quòd ſit ritus à baptizatione planè diuerſus, quemadmodum eam ob cauſam Cœnam à baptiſmo diſtinguis, & 4. 19. 22. multa Ordinis Sacramenta apud Catholicos eſſe probare conaris. Chriſti enim inſtitutio & gratiæ promiſsio omnibus Sacramentis eſt communis. Quid quòd in nullo Sacramento peccatorum remiſsio tam apertè annunciatur? quod ipſe non diſsimulas 3. 4. 14. *Quum enim tota Eccleſia velut coram Dei tribunali adſtat, ream ſe confitetur, vnum refugium habet in Dei miſericordia: non vulgare aut leue ſolatium eſt habere illic præſentem Chriſti legatum, reconciliationis mandato præditum, à quo denunciari ſibi abſolutionem audiat* &c. *Similiter quum is qui ſe ab Eccleſia quodammodo alienauerat, reſtituitur in fraternam vnitatem accepta venia, quantum beneficium eſt quòd ſibi ab ijs ignoſci intelligit quibus dixit Chriſtus, Quibuſcunque remiſeritis peccata in terris, in cælo remiſſa erunt? Nec minoris efficaciæ aut fructus eſt priuata abſolutio, vbi ab ijs petitur qui ſingulari remedio ad infirmitatem ſuam ſubleuandam opus habent.* Neque refert quòd abſolutionem conditionalem eſſe velis, *Si dignus es.* 3. 4. 21. & 3. 4. 18. 2. nam & miniſtri tui conditionaliter baptizant, *Si es prædeſtinatus:* & in Cœna Chriſti corpus offerunt ſub hac conditione, *Si es electus:* alioquin Deum falſarium facient, & ſe falſitatis miniſtros profitebuntur, quotieſcunque reprobis Sacramentum miniſtrabunt. Nulla ergo rima tibi reliqua eſt, per quam contradictionem euadas, quum modò duo tantùm eſſe Sacramenta aſſeris, modò quinque aut ſex ponere deprehenderis.

§. 4.

Dicet aliquis

Primò, Immeritò traducitur Caluinus, quòd modò duo, modò plura Sacramenta agnoſcat: nam ipſe ſe explicat 4. 14. 20. *Sacramenta duo inſtituta, quibus nunc Chriſtiana Eccleſia vtitur, Baptiſmus & Cœna Domini. Loquor autem de ijs quæ in vſum totius Eccleſiæ ſunt inſtituta. Nam impoſitionem manuum qua Eccleſiæ miniſtri in ſuum munus initiantur, vt non inuitus patior vocari Sacramentum, ita inter ordinaria Sacramenta non numero.* Et 4. 19. 28. *Quòd autem tertium in numero non poſuit, eo factum eſt quòd non ordinarium nec commune eſt apud omnes fideles, ſed ad certam functionem ſpecialis ritus.* Reſpondeo, Caluinum à temeritate & contradictione excuſari non poſſe:

Nam primò, fluctuationem ſuam ſatis prodit, cùm ita loquitur, *Non inuitus patior vocari Sacramentum. De ordine Diaconatus nihil pugnarem,* &c.

Secundò, Cur tam diſertim tantùm eſſe duo Sacramenta aſſeruit, & nullum aliud appetendum?

Tertiò, Cur tertium claris verbis excludit?

Quartò, Cur quartum & quintum annectit? Latet hîc aliquid, quod ſtatim in lucem extrahemus.

§. 5.

Dicet alius

Secundò, Presbyteratum, Diaconatum & Hypodiaconatum, pro vno Sacramento habendum: quemadmodum Catholici varios Ordines ſtatuunt, & vnum tantùm Ordinis Sacramentum agnoſcunt.

Reſp.

Reſp. Caluini cauſam nihil inde iuuari.

Primò, Quia Catholici qui Diaconatum aut Subdiaconatum inter Sacramenta numerant (quod non omnes faciunt) vnum ſpecie Sacramentum conſtituunt, propter ordinem ad eundem finem, nempe ad conſecrandam Euchariſtiam: at Caluinus aliò presbyterum, aliò Diaconum dirigit, cùm longè diuerſa ſint, Dei verbum prædicare, & pauperibus eleëmoſynas diſtribuere.

Secundò, Quia hanc reſponſionem, non ſine ſarcaſmo, ipſe euertit. 4. 19.22. *Quartum locum in eorum catalogo* (in meo, dicere volebat) *tenet Sacramentum Ordinis: ſed adeò fæcundum, vt ſeptem ex ſe ſacramẽtula pariat. Eſt verò iſtud perquàm ridiculum, quòd quum affirment ſeptem eſſe Sacramenta, dum recenſere ipſa volunt, tredecim enumerant. Neque verò cauſari poſſunt, vnum eſſe Sacramentum quia omnia in vnum ſacerdotium tendunt, & velut quidam ad ipſum ſunt gradus. Siquidem cùm in ſingulis diuerſas eſſe ceremonias conſtet, diuerſas eſſe gratias ipſi loquantur: nemo dubitet quin ſeptem Sacramenta dici debeant ſi eorum placita recipiuntur.* Imò verò perquàm ridiculum eſt, Caluine, quòd quum duo tantùm Sacramenta eſſe affirmes, poſteà non tertium tantùm, ſed & quartum (an & quintum?) in miniſtrorum gratiam non inuitus admittis: ſed & in ſextum ita propendes, vt niſi negatis principiis tuis, illud negare nullo modo poſſis. Sed quid cauſæ eſſe dicemus, cur tam ambiguè, tam inconſtanter, tam tecum pugnans, de Sacramentorum numero loquaris? Videbas Lutherum, vtplurimùm tria Sacramenta ponere, Baptiſmum, Cœnam, & Pœnitentiam ſeu Abſolutionem: videbas eandem opinionem Philippo Melanchthoni & pleriſque Lutheranis ita placuiſſe, vt etiam in puerorum catechiſmis ternarium illum numerum ponerent: videbas in ipſa confeſſione Auguſtana (cui *volens ac libens* ſubſcripſiſti) idem non obſcurè indicari: videbas alios aliter ſentire. Prudenter igitur præſagiſti fieri poſſe, vt in gratiam Confeſſioniſtarum (qui ſæpè concordiam de rebus fidei tentarunt) vel Symmiſtarum auctoritate compulſus, Abſolutionis Sacramentum admitteres, vel aliter doctrinam tuam tempori attemperares. Quare viam huic mutationi muniuiſti, quaſi prior inconſtantia poſteriorem excuſaret; nec noua videretur opinio, quæ iam antè ſatis inſinuata fuiſſet. Hoc cautè & prudenter: illud imprudenter & ſtolidè, quòd apertè tecum pugnas, & principia alibi poſita manifeſtè euertis.

NOTAE.

1. E*Orum numerus ſeptenarius ſemper*] Fatetur hoc ſatis Caluinus 4. 19. 1. *Verùm quoniam illa de ſeptem Sacramentis opinio, omnium ferè ſermone trita, ſcholaſq; & conciones omnes peruagata;* vetuſtate *ipſa radices egit, ac hominum animis etiamnum inſidet*, &c. Et Durandus à S. Portiano, Theologus Catholicus, cùm extra numerum hunc Matrimonium collocare vellet, aſſerens non eſſe propriè Sacramentum, ſtatim tam malè audiuit, vt in proxima editione errorem tegere voluerit, admittens eſſe quidem propriè Sacramentum, non tamen vniuocè cum aliis, quaſi eſſet quæſtio Logica, non Theologica. Vide Capreolum in 4. d. 26. q. 1. art. 3. Bellar. lib. de Matrimon. cap. 5.

2. *Qui ſe ab Eccleſia quodammodò alienauerat.*] Quò illud, *quodammodò*, Caluine, niſi vt preſſus & conſtrictus per iſtam rimam elabaris? Sic enim argumentor,

Qui ab Eccleſia alienus eſt, etiam à Chriſto: vt tu ipſe doces 4. 12. 9.

Sed excommunicatus eſt alienus ab Eccleſia, vt membrum à corpore præciſum. Ergò eſt alienus à Chriſto: ergò nunquam fuit Chriſti, quia iuſtitia ſemel habita non poteſt amitti: ergò nemo iuſtus ſiue electus eſt excommunicabilis, nam per excommunicationem alienaretur ab Eccleſia, & conſequenter à Chriſto, qui tamen Chriſto ſemel inſitus ab eo auelli non poteſt. Ergò verus erit Wicleffi articulus II. Conſtantiæ damnatus: *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi priùs ſciat eum excommunicatum à Deo.* At Caluiniani miniſtri neſciunt qui ſint excommunicati à Deo, id eſt, qui ſint electi, qui reprobi. 3. 4. 22. z. 4. 1. 2. b. 4. 1. 8. a. 4. 18. 19. z. ergò neminem poſſunt excommunicare; & ſi hoc attentent, iudicio Wicleffi fiunt hęretici & excommunicati. Quid ad has conſequentias Caluinus? in tanta perplexitate recurrit ad ſuum *quodammodò*, quemadmodum 3. 24. 8. *vtplurimùm, ad tempus, pro illo tempore*, &c. interiicit, quaſi per hoc poſticum euadere poſſit: ſed ipſe magis ac magis impedit ſe & intricat, vt fuſiùs Colore 96. & 100.

CONTRADICTIO OCTAVA,

Impii comedunt Chriſti corpus in Cœna: non comedunt.

COLOR LXXXVIII.

INter omnia nouæ legis Sacramenta, Euchariſtiæ Sacramentum longiſſimè excellit, quia non tantùm gratiam confert, ſed ipſum etiam gratiæ auctorem in ſe realiter continet. Itaque nuſquam fortioribus machinis Diabolus incubuit, quàm vt tantum Chriſti beneficium obſcuraret, euerteret, ſepeliret: excogitatis multis erroribus circa eius veritatem, materiam, formam, miniſtrum, ſuſcipientem, effectum, modum. &c. Inter eos illuſtris eſt Caluini error, impios in Cena Chriſti corpus non comedere,
Bellar. lib. 1. de Sacram. Euchariſtiæ cap. 13.
ſed merum panem: ſola enim fide ſpeciali Chriſtum manducari, qua cùm deſtituti ſint omnes impij atque adeò omnes reprobi, fieri non poſſe vt alij præter iuſtos & electos cæleſtis Cenæ participes fiant. Docet enim (quamuis de induſtria obſcurè & parum Theologicè loquatur, partim vt Lectorem decipiat, partim vt elabi poſsit ſi prematur) duabus rebus conſtare ſacrum Cœnæ myſterium. 4. 17. 11. corporeis ſignis, & ſpirituali veritate, alludens ad S. Irenæi ſententiam lib. 4. aduerſus hær. c. 34. *Euchariſtiã ex duabus rebus conſtare, terrena & cæleſti.* Corporea ſigna intelligit panem & vinum: ſpiritualem veritatem interpretatur, Chriſtum cum ſuis beneficiis, nobis hîc promiſſum. Itaque Sacramentum hoc iuxta Caluinum ex duabus rebus conflatur, quarum vna eſt in terris, altera in cælo: vnde ſæpè miratur ipſe (& ego miror) qua ratione res tam diſsitæ con- 1
iungantur, atque adeò vniantur, 4. 17. 7. *Itaque nihil demum reſtat niſi vt in eius myſterij admirationem prorumpam*, &c. Et 4. 17. 10. *Etſi autem incredibile videtur in tanta locorum diſtantia penetrare ad nos Chriſti carnem vt nobis ſit in cibum*, &c. Et ſtatim, *Quod ergò mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum verè vnire quæ locis diſiuncta ſunt.* Et 4. 17. 24. *Nihil magis incredibile quàm res toto cæli & terræ ſpatio diſſitas ac remotas, in tanta locorum diſtantia non ſolùm coniungi, ſed vniri, vt alimentum percipiant animæ ex carne Chriſti.* Hinc igitur Sacramentariorum doctrina, Chriſti carnem manducare nihil eſſe aliud, quàm in Chriſtum credere: quam cùm Caluinus 4. 17. 5. impugnaſſet, ſtatim quaſi animo lymphatus ſubiungit, *Interim vero hanc non aliam eſſe quàm fidei manducationem fatemur: vt nulla alia fingi poteſt.*

§. 1.

Hinc etiam præſens error: nam cùm Chriſti corpus ſit in cælo & non alibi, ſequitur ore fidei opus eſſe ad carnem eius manducandam; quo cùm careant impij, nec aliud quàm os corporis adferant, panem quidem dentibus premere poſſunt, Chriſti carnem comedere non poſſunt. Ad hunc errorem confirmandum, aliquot Auguſtini teſtimonia aduocare Caluinus non erubuit

4. 17. 34.

4.17.34 cùm tamen conſtet S. Auguſtinum diſertis verbis docere, Chriſti corpus corporis ore ſumi,ac proinde etiam ab impijs verè manducari, quamuis Sacramenti fructum non percipiant. Tom.2.epiſt. 118. ad Ianuar. cap. 6. *Et hoc enim placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm ceteri cibi.* & epiſt. 172. ad Glorium, Eleuſium, &c. *Tolerat ipſe Dominus Iudam, Diabolum, furem & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes diſcipulos, quod fideles nouerunt* pretium *noſtrum.* Tom. 6. lib. 12. contrà Fauſtum Manich. cap. 10. *Habet enim magnam vocem Chriſti ſanguis in terra cùm eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur, Amen. Hæc eſt clara vox ſanguinis, quam ſanguis ipſe exprimit ex* ore *fidelium eodem ſanguine redemptorum.* Vbi Chriſtianus terræ comparatur, quæ Geneſ 4. 11 aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinem Abelis. Plura vide ſuprà Color.67.

Nec diſſimulat hoc Caluinus 4. 17. 34. *Fateor quidem*, inquit, *ſæpiùs apud eum* (Auguſtinum) *occurrere iſtam loquendi formam, Comedi corpus Chriſti ab infidelibus, ſed ſe ipſum explicat, addens, In Sacramento.* At quid tandem eſt quod tu negas? quid eſt quod Catholici docent & affirmant? nónne Chriſtum in Sacramento comedi, & ore corporeo eius carnem percipi? Hoc autem inculcat D. Auguſtinus. Qui autem Chriſti carnem extra Sacramentum comedendam putabant, Capharnaitæ fuerunt. Ioan. 6. 53. 61. ad quos meritò ablegandus es: nos cum Auguſtino fideliter Domini noſtri carnem in Sacramento manducamus. Sed in hoc articulo quàm tibi conſtes, iam videamus.

Homil. in Ioan. 27.

§. 2.

Affirmas Chriſti corpus ab impijs non comedi. 4.17.33. b. *Hinc nata eſt Sacramentalis manducationis falſa interpretatio: quia putarunt impios quoque & ſceleratos edere Chriſti corpus quamlibet ſint ab eo alieni.* Et infrà: *Ego verò nego poſſe comedi abſque fidei guſtu.* Item, *Si rurſus obijciant, derogari huic verbo, Hoc eſt corpus meum, ſi panem corruptibilem & nihil præterea impij recipiunt: in prompta ſolutio eſt, Deum nolle veracem agnoſci in ipſa receptione, ſed in bonitatis ſuæ conſtantia, vbi indignis præſtare quod reijciunt paratus eſt, imò liberaliter offert.* Item,

2 *Nuſquam legimus Chriſtum indignè recipiendo, mortem ſibi accerſere homines, ſed potiùs reſpuendo.* At nónne legimus, Iudam quum Chriſtum oſculo excepit, mortem ſibi accerſiuiſſe? atqui indignè communicantes à Patribus Iudę comparantur. Nónne tot Phariſæos legimus Chriſtum conuiuio excepiſſe, vt illi inſidiarentur? Nónne Caipham in domum ſuam deduxiſſe, vt eum occideret? Itaque fruſtrà reſpondes, *non ideò damnari quod comederint, ſed tantùm quòd myſterium profanauerint pignus ſacræ cum Deo coniunctionis, quod reuerenter ſuſcipere debebant, calcando.*

§. 3.

Quid, quòd ipſe te refellis & quod modò affirmaſti negas?

Nam primò, ſic loqueris 4. 1. 15. *Fateor certe magnum probrum eſſe, ſi inter filios Dei locum habeant porci & canes: multo etiam maius ſi illis proſtituatur ſacroſanctum Chriſti corpus.* Quæro enim

Primò quî fieri poſsit, vt illis proſtituatur Chriſti corpus, quod immenſo ſpatio ab illis diſtat?

Secundò, cur ſit probrum facere quod Chriſtus facit? at 4. 17. 33. *Spiritualem hunc cibum omnibus porrigit Chriſtus, potumq́; ſpiritualem propinat: alij auidè veſcuntur, alij faſtidioſè reſpuunt.* Ergò ſuum corpus Chriſtus proſtituit, quia non niſi per Miniſtri manum illud offert.

Tertiò, Sacramentum ſuſcipi doces 4. 15. 17. b. quando Deus in eo

3 offert gratiam, etiamſi ob cæcitatem & duritiem cordis tunc negligatur, quod etiam 4. 16. 21. z. inſinuas. Ergò impius quum offertur illi Chriſti corpus, Sacramentum recipit: ergò recipit & Chriſti corpus, quod de ratione Sacramenti eſſe 4. 17. 11. diſſimulare non potes.

§. 4.

Secundò, *Hieronymus quoque*, inquis 4. 4. 8. *dum in nimium templorum*

ſplendorem innebitur, honoris cauſa Exuperium Tholoſæ Epiſcopum ſui temporis refert, qui corpus Domini in caniſtro vimineo portabat, & ſanguinem in vitro: nullum verò pauperem eſurire patiebatur. Hîc quærendum eſt

Primò, quod fuerit illud corpus Domini: non illud quod ad dextram Patris ſedet, vt perſpicuum eſt: non corpus ſymbolicum, id eſt, panis corpus Chriſti repræſentans: nam ſecundũ te, hoc nullũ eſt extra vſũ, vt 4. 17. 39. b affirmas: ergò ſecundùm Hieronymum, & Exuperium, quos honoris cauſa adducis, erat verum Chriſti corpus ſub ſpeciebus panis, in ægrorum vſum reſeruatum: quod Sanctus ille Epiſcopus, venditis in vſum pauperum vaſis ſacris, in caniſtro vimineo portabat. At hoc non deſinebat eſſe corpus Domini, ſi fortè impiorum aut reproborum ore ſumeretur.

Secundò, Vbi veſtra ſunt caniſtra vel vaſa, vbi veſtri calices, in quibus Domini corpus & ſanguinem portatis? profectò teſtificamini, imò & apertè fatemini 4. 17. 39. z. à veteri Eccleſia diſceſſionem feciſſe.

Tertiò, Veſtræ Cœnę reliquię cui cedunt? nonne tam canibus aut gallinis, quàm electis & prædeſtinatis? Sic olim aqua ex petra ſcaturiens, in vſum cedebat non hominum modò, ſed etiam iumentorum. Num. 20. 11. tua autem Cena, te doctore, nihilo ſplendidior eſt aquâ illâ. 4. 14. 23. peritorum iudicio longè inferior. Ac propterea de vaſis & calicibus dumtaxat eſtis ſoliciti, quum in prædam cedere poſſunt.

§. 5.

Tertiò, *Vnde colligimus* 4. 17. 33. *quicunque vacui ſunt Chriſti Spiritu, carnem Chriſti nihilo magis poſſe edere quàm vinum bibere cui non ſit coniunctus ſapor.*

At primò, eſſe poteſt & bibi vinum verum, quod vel congelatione vel vetuſtate ſaporem amiſerit.

Secundò, Vinum ſapidum poteſt quis bibere ſine ſapore, ſi guſtandi ſenſu deficiatur. Sic verum Chriſti corpus comedit ſine ſapore & fructu ſpirituali, qui debitè non eſt præparatus.

Tertiò, De eodem pane loquitur diſcipulus 1. Cor. 11. de quo Magiſter Ioan. 6. 59. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: at hic panis eſt *qui de cœlo deſcendit*: ergò cum dicitur 1. Corinth. 11. 27. *Quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini*; idem panis intelligitur: ſed loquitur Chriſtus de dignè manducante, Paulus de eo qui indignè. S. Auguſtin. lib. 1. contra Creſcon. cap. 25. tom. 7.

§. 6.

Quartò, *Non enim aliter* 4. 17. 40. *ac cibus corporalis, vbi ventrem offendit vitioſis humoribus occupatum ipſe quoque vitiatus & corruptus nocet magis quàm nutrit: cibus etiam hic ſpiritualis ſi in animam inciderit malitia nequitiáque pollutam, maiore illam ruina præcipitat. non ſuo id quidem vitio, ſed quia pollutis & infidelibus nihil eſt mundum, quamlibet alioqui ſanctificatum Domini benedictione.* Tit. 1. 15.

Sed primò, quis eſt iſte cibus ſpiritualis? an panis in Cena exhibitus? at hic eſt corporalis, & ſymbolum corporeum, & rei ſpirituali opponitur, vt ipſe affirmas 4. 17. 11. An Chriſti corpus? ergò ab impio ſuſcipitur, quamuis illi vertatur in nocentiſſimum venenum.

Secundò, quod eſt apud vos Domini benedictione ſanctificatum? nam omnes creaturarum benedictiones ad magiam & incantationes relegas. 4. 15. 9. & alibi ſæpe.

Tertiò, Inuitus in ipſam veritatem incurris: nam hæc tua ſimilitudo à Patribus ſumpta eſt, qui vnanimiter docent, corpus Chriſti pijs eſſe vitam, impijs eſſe mortem: non quòd ſumere renuant, vt tu nugaris: ſed quia bonũ malè ſumunt. D. Auguſtin. l. 5. de baptiſmo contrà Donatiſtas, cap. 8. tom. 7. *Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed malè accipiendo locum in ſe diabolo præbuit: ſic indignè quiſque ſumens Dominicum Sacramentum non efficit, vt quia ipſe malus eſt, malum ſit, aut quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit: corpus enim Domini, & ſanguis Domini nihilominùs erat etiam illis quibus dicebat Apoſtolus, Qui manducat indignè, iudiciũ ſibi mãducat.*

§. 7. Nec

§. 7.

Quintò, *Nec obnoxium eſt* (2.10.5.) *huic cauillo quod protinus ſequitur, Illos eandem nobiſcum ſpiritualem eſcam* Cor.10.3. *manducaſſe, ac eundem bibiſſe ſpiritualem potum, quem Chriſtum interpretatur.* & 4.14.23. *Siquidem nihilo ſplendidiùs de illis Apoſtolus quàm de his loquitur, quum docet Patres eandem nobiſcum ſpiritualem eſcam manducaſſe: & eſcam illam Chriſtum interpretatur.* Non hîc te falſarium probabo Caluine, quòd vocem *nobiſcum* Apoſtoli verbis de tuo adieceris, nam pcll. 3. hoc alibi præſtitum eſt: tantùm ex tuis verbis antilogiæ te conuincam apud omnes qui ſenſu communi non carent.

Omnes Iſraëlitæ eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, nempe Chriſtum, vel Chriſti corpus, vt tu interpretaris, non Paulus:

At plurimi eorum fuerunt impij & reprobi: nam vt ait Apoſtolus, *non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.*

Ergò *plurimi impij & reprobi Chriſti corpus manducant.*

Hoc igitur lucri feciſti Caluine, quum ad nouæ legis Sacramenta deprimenda textum Apoſtoli corrupiſti, quòd contra tua placita impijs & reprobis Chriſti corpus concedere cogaris.

Incidis in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

§. 8.

Sed hæc ad hominem, vt aiunt. Textus Apoſtoli planus eſt: omnes Bellarm.l.2. de Sacram.in genere. c.17. Iudæos eandem eſcam ſpiritualem, id eſt, typicam (nempe manna, quod Chriſti carnem in Sacramento dandam præmonſtrabat) manducaſſe, non tamen omnes Deo placuiſſe: quia ſuis peccatis, quæ poſteà commemorantur, tantis beneficijs indignos ſe præſtiterunt. Itaque Chriſtianis cauendum, ne ſimilibus peccatis iram Dei in ſe prouocent, qui longè potioribus beneficiis ornati ſunt, vt patet Ioan. 6. 49. *Non ſicut manducauerunt Patres veſtri Manna, & mortui ſunt. Qui manducat* (dignè) *hunc panem, viuet in æternum.* Non igitur ſecundùm Apoſtoli mentem Iudæi eandem nobiſcum eſcam manducauerunt, ſed inter ſe: quorum plurimi impij & reprobi fuerunt.

N O T AE.

1. V*Nde ſæpè miratur, & ego miror.*] Hanc admirationem ſuperat aqua quæ ex petra fluxit Anno mundi 2544. Exod. 17.6. iterumque anno mundi 2583. Num. 20.11. ex illa enim & carne Chriſti, quæ anno mundi 4050. aut circiter eſſe cœpit, vnũ Sacramentum Caluinus fabricatur. Neq; enim in aqua iſta minùs fuit Chriſtus quàm in pane & vino Cœnę. vt ipſe docet 4.14.23. ergò de illa verum erit, quod de pane & vino ſuo aſſerit. 4.17.10. *A ſymboli exhibitione rem ipſam exhiberi, ritè colligemus. Niſi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipſo ſymbolum proponi dicere nunquam audeat.* Miri voratores Caluiniſtæ, qui Chriſti carnem immenſo ſpatio diſtantem verè & realiter comedunt. 4.17.32. at miriores Iſraelitę, qui mille quingentis annis antequam eſſet illa caro, eandem verè & realiter comederunt. Quòd ſi à Caluino petas, quomodò poſsint hęc fieri? reſpondet 4.17.10. *Etſi autem incredibile videtur in tanta locorum* (& temporum) *diſtantia penetrare ad nos Chriſti carnem vt nobis ſit in cibum, meminerimus quantum ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana Spiritus ſancti virtus, & quàm ſtultum ſit eius immenſitatem modo noſtro velle metiri.* At tu bone vir, qui hic controdictoria in vna ſede locas, alibi ſtultitiam tuam vel te iudice prodis, quum 4.17.24. infinitam Dei potentiam tuo modo metiris. *Carnem igitur*, inquis, *carnem eſſe oportet: ſpiritum, ſpiritum: vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum eſt. Ea verò eſt carnis conditio vt vno certoq; loco, vt ſua dimenſione, vt ſua forma conſtet.* & ſuprà, *Qualis eſt noſtra caro? nonne quæ certa ſua dimenſione conſtat, quæ loco continetur, quæ tangitur, quæ* videtur? Fuit mihi aliquando negotium cum quodam Caluiniano non indocto, qui veritatem carnis Chriſti in Euchariſtia vnico verbo ſubuertiſſe ſe putabat. *Non video.*

2. *Imò liberaliter offert.*] At quæ eſt hæc liberalitas Caluine? ſic eam explicas, vt niſi inſanus nemo velit eam experiri. 3.2.11. *Dominus vt magis conuictos & inexcuſabiles reddat, ſe inſinuat in eorum men-*

tes,

Digitized by Google

tes, quatenus ſine adoptionis Spiritu guſtari poteſt eius bonitas. & 3.24.13. *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lucem accendit, ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur.* Quid hac liberalitate liberalius? ſed tibi tuiſque eam habe: nos aliam Dei noſtri liberalitatem agnoſcimus.

3. *Sacramentum ſuſcipi, quando Deus in eo offert gratiam.*] Iam verò Deus impijs æquè ac iuſtis offert gratiam, vt Caluinus teſtatur 4.17.33. *Atque hæc eſt Sacramenti integritas, quam violare totus mundus non poteſt. carnem & ſanguinem Chriſti non minus verè dari indignis quàm electis Dei fidelibus:* ergò impij Sacramentum recipiunt: ergo veritatem Sacramenti (ſiquidem 4.17.16. *inſeparabilis eſt à ſigno ſuo veritas*) ergò vel gratiam, vel Chriſti corpus, vt ipſe 4.17.11. interpretatur. Cautiùs ergo Martinus Kemnitius 2. parte Examin. Concilij Trident. non offerri dumtaxat requirit aut dari, ſed etiam recipi & applicari, vt refert Bellarm. lib. 2. de Sacrament. in genere, cap. 22.

CONTRADICTIO NONA.

Sancti mortui ad contemplandam Dei faciem ſtatim admittuntur: non admittuntur ſtatim.

COLOR LXXXIX.

DE animorum ſtatu poſtquam mortalia corpora reliquerunt, variæ ſemper in Gentilitate opiniones viguerunt, vt videre licet apud Platonem, Ariſtotelem, Ciceronem Tuſculana 1. Senecam epiſt. ſexageſimaquinta & alibi frequenter, quod Lipſius accuratè exequitur lib. 3. Phyſiolog. diſſert. 11. 12. 14. Ceterùm vulgus longè meliùs & veritati propiùs hîc ſenſit, quàm plerique Philoſophorum: nam ſicut omnibus hominibus innatus eſt quidam diuinitatis ſenſus; ita etiam opinio quædam iudicii, quod poſt mortem de bene aut malè factis ſit exercendum, inſtigante ad hoc, & veluti facem præferente conſcientia: quæ veluti teſtis in illo iudicio futura, omnia hominis dicta, facta, cogitata ſpeculatur, obſeruat, accuſat aut defendit, vt præclarè docet Apoſtolus Rom. 2. 15. Huc accedebat maiorum traditio, quæ quamuis temporis progreſſu obſcurata, Elyſios tamen campos & Tartarum peperit: quæ Poëtæ ſuis fabulis inuoluentes, & Minoem ac Rhadamanthum tribunali apud inferos præficientes, veriſsimæ doctrinę apud pleroſque fidem ademerunt. Hinc Philoſophi hæc vt falſa, & vulgi terriculamenta deridentes ſine Theſei filo hunc Labyrinthum ingreſſi, in diuerſiſſimos errores abierunt: & fabulis reſpuendis intenti, veritatem ipſam à maioribus fideliter traditam reſpuerunt. *Dic quæſo,* inquit Cicero, *num te illa terrent, triceps apud inferos Cerberus, &c. Fortaſſe etiam inexorabiles iudices, Minos & Rhadamanthus, apud quos nec te L. Craſſus defendet, nec M. Antonius, nec, quoniam apud Græcos iudices res agetur, poteris adhibere Demoſthenem: tibi ipſi pro te erit maxima corona cauſa dicenda. Hæc fortaſſe metuis, & idcircò mortem cenſes eſſe ſempiternum malum. A. Adeóne me delirare cenſes, vt iſta credam? &c.* Tuſcul. 1. in princ.

Sic impius Poëta, Lucret. l. 3.

Cerberus & Furiæ, iam verò & lucis egenus
Tartarus, horrificos eructans faucibus æſtus:
Hæc neque ſunt vſquam, nec poſſunt eſſe profectò.

Sic & Seneca, Conſolatione ad Marciam: *Illa quæ inferos nobis faciunt terribiles, fabula eſt: nullæ immi-*

nent,

nent mortuis tenebræ, nec carcer, nec flumina flagrantia igne, nec tribunalia: luſerunt iſta Poëtæ, & vanis nos agitauêre terroribus.

§. 1.

Ceterùm veritas Catholica eſt, animas corpore ſolutas ſtatim à Deo judicari. Eccli. 11. 28. 29. & prolata juxta meritum ſententia, etiam loca convenientia ſortiri: infidelium & peccatorum animas ſtatim in infernum deturbari: piorum nondum ſatis purgatas, in Purgatorium: at mundas planè animas, olim quidem in limbum Patrum, ſiue in ſinum Abrahæ: nunc autem cælo aperto, ad claram Dei viſionem ſtatim admitti. Hæc tamen vltima veritas, propter ambiguas vel obſcuras Patrum ſententias, & quia perſpicuè ab Eccleſia nondum erat definita, quibuſdam ambigua & obſcura viſa eſt: inter
quos fuit Ioannes XXII. Pontifex 1
doctiſſimus, qui hac de re aliquando dubitauit, diſputauit, & in partem negantem propendit: verùm paucis ante mortem diebus, jam nonagenario maior, bullam edidit anno Pontificatus ſui decimo nono (quam ad verbum recitat Bzouius in Annalibus Eccleſiaſt. anno Domini 1334.) vbi apertè reuocat quidquid hac de re ſequius ſenſerat, & ſe conformat Sanctæ Eccleſiæ definitioni. Vnde refellas illuſtre & diabolicum Caluini mendacium, qui cùm huic Pontifici prædictum errorem, quem ipſemet ſequitur, affingere ſine nota nō poſſet, ſic loquitur 4. 7. 28. *Atqui ſi priuilegium quod obtendunt, ratum eſſe velint, expungant è numero Pontificum oportet Iohannem viceſimum ſecundum, qui palàm aſſeruit, animas eſſe mortales, vnaq́; cum corporibus interire vſque ad diem reſurrectionis.* Huic mendacio quatuor alia ſtatim adjungit, quæ Illuſtr. Cardinalis Bellarminus notauit & refutauit lib. 4. de Summo Pontifice, cap. 14. & lib. de Sanctor. beatitud. cap. 2, Ea enim in Pontifices rabie Caluinus debacchatur, vt quid dicat aut non dicat vix advertat, dum illis ægrè faciat, eoſque coram vulgo triumphabundus traducat. Ipſe autem vt in alijs pleriſque, ſic & hoc in puncto ambi-
2 guus, aliquando Sanctos mortuos Dei faciem ante iudicii diem videre negat, vt ſic fortiùs Sanctorum cultum & inuocationem impugnet: aliàs autem, vt parentes in obitu infantium conſoletur, contrarium aſſerit, vel ſui immemor, vel (quod verius eſt) Lectoris inſcitia & ſtupiditate arroganter abutens.

§. 2.

Negat igitur aliquando, iuſtorum animas Dei conſpectu frui: vtq́ue hoc ipſum ſtultè & temerè facere intelligamus, ſic præfatur 3. 25. 6. *Valdè ſe torquent multi à ſputando quem locum occupent, & an cæleſti gloria fruantur necne. Atqui ſtultum & temerarium eſt de rebus incognitis altiùs inquirere quā Deus nobis ſcire permittat.* Ipſe tamen ſubjungit, *Scriptura vbi dixit Chriſtum illis præſentem eſſe, & eas recipere in Paradiſum, vt conſolationem percipiant, reproborum verò animas cruciatus, quales merita ſunt, perpeti, non vltrà progreditur.* At tu Caluine, vltrà progrederis. *Intereà*, inquis, *quum Scriptura vbique iubeat pendere ab expectatione aduentus Chriſti, & gloriæ coronam eo vſque differat, contenti ſimus his finibus diuinitus nobis præſcriptis: animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, vbi cum fælici lætitia fruitionem promiſſæ gloriæ expectant: atque ita* omnia *teneri ſuſpenſa, donec Chriſtus appareat redemptor.* Vbi nota (omnia) nempe iudicium, ſententiam & ſententiæ executionem. De impiorum animis, quas paulò ante meritos cruciatus perpeti dixit, ſic ſubiungit, *Reproborum verò eandem eſſe ſortem dubium non eſt quam Iudas Diabolis aſſignat, vinctos catenis teneri, donec ad ſupplicium, cui addicti ſunt, trahantur.*

3. 14. 12. *Huius puritate velatæ noſtræ ſordes, & imperfectionum immunditiæ, non imputantur: ſed velut ſepultæ conteguntur, ne in iudicium Dei veniant: donec hora adueniat, qua confecto in nobis ac planè extincto veteri homine, diuina bonitas nos in beatam pacem cum nouo Adam recipiet: vbi diem Domini expectemus quo in gloriam cæleſtis regni,*

receptis incorruptis corporibus transferamur.

3.20.20. *Neque verò ſomniamus illum, Patris genibus aduolutum, ſupplicίter pro nobis deprecari: verùm cum Apoſtolo intelligimus, ſic eum apparere coram facie Dei, vt mortis eius virtus ad perpetuam pro nobis interceſſionem valeat: ſic tamen vt ſanctuariũ cæli ingreſſus, ad conſummationem vſque ſeculorum ſolus populi eminus in atrio reſidentis vota ad Deum deferat.*

3.20.24. *Quòd ſi quis cauſetur, fieri non poſſe quin eandem erga nos charitatem retineant, vt ſunt vna nobiſcum fide coniuncti: quis tamen couſque longas illis eſſe aures reuelauit, quæ ad voces noſtras porrigantur?* Ergo Sancti hinc digreſſi fidem retinent: ergo Deum non conſpiciunt; nam fides & ſpecies iuxta Apoſtolum, & iuxta rectam Theologiam ſimul conſiſtere non poſſunt. 2. Cor. 5. 7. *Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.* & 1. Cor. 13. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* & quod Rom. 8. 24. de ſpe dictum eſt, ad fidem transferri poteſt, *Quod videt quis, quid credit?* nam vt argutè dixit S. Auguſtinus, *Quid eſt fides, niſi credere quod non vides?* tractat. 40. in Ioan. & Apoſtolus vtramque coniungit Heb. 11. a. *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*, id eſt, contemplatio eorum quæ non videntur. 2. Cor. 4. 18.

§. 3.

Negas ergo Caluine, Sanctos carne mortali ſolutos, ante iudicij diem cæleſti gloria frui, vt tuis faciliùs perſuadeas non eſſe inuocandos, qui preces noſtras audire non poſſint. Sed quid Euangelio facies, quod ſtatum ſub Lege multùm antecellit? Palinodiam inquit, canam, & Euangelium extollam. 2. 9. z. *Ex quo illud Chriſti, Poſthac videbitis cælos apertos, & Angelos Dei aſcendentes ac deſcendentes ſuper filium hominis. Etſi enim alludere videtur ad ſcalam in viſione oſtenſam Patriarchæ Iacob, præſtantiam tamen aduentus ſui commendat hac nota, quòd ianuam cælorum nobis aperuerit vt familiaris pateat ingreſſus.* Sed, quid parentibus facies, qui proles ſibi ante baptiſmum abreptas lamentantur? qua ratione eas ſine aut ante baptiſmum regenerari probabis? 4. 16. 17. aut, quod incredibilius eſt, fieri poſſe vt credant & illuminentur ad inſtar Ioannis Baptiſtæ? Vertam, inquit, ſtilum, & quidquid alio fine alibi negaui, nunc alio fine in parentum gratiam, & vt Anabaptiſtis fortius reſiſtam, affirmabo. 4. 16. 19. *Quoniam autem valde abſurdum fore putant, ſi infantibus tribuatur vlla cognitio Dei, quos boni & mali intelligentia Moſes priuat: reſpondeant quæſo mihi, quid periculi ſit ſi aliquam eius gratiæ partem nunc accipere dicantur, cuius plena largitate paulo poſt perfruentur? Nam ſi vitæ plenitudo perfecta Dei cognitione conſtat: quum eorum nonnulli, quos prima ſtatim infantia hinc mors abripit, in vitam æternam tranſeunt, ad contemplandam certè Dei faciem præſentiſſimam recipiuntur. Quos ergo pleno lucis ſuæ fulgore illuſtraturus eſt Dominus, cur non iis quoque in præſens, ſi ita libuerit, exigua ſcintilla irradiaret: præſertim ſi non ante exuit eos ignorantia, quam eripit ex carnis ergaſtulo?* Deut. 1. 39.

§. 4.

In paucis verbis quàm multa peccata! nam

Primò contra Scripturam tribuitur infantibus intelligentiæ. Deut. 1. 39. *Paruuli veſtri, qui hodie boni ac mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredientur.* Ionæ. 4. 11. *Pluſquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam.*

Secundò, Si ita Domino libuerit At 1. 16. 3. nihil Domino libet niſi quod facit; nec poteſt facere niſi quod facit: hic autem *poſſe* & *facere* apertè diſtinguis, 4. 16. 17. 4. 16. 19. vt & 4. 17. 24. *Non hic quæritur quid Deus potuerit, ſed quid voluerit.*

Tertiò, Adulti mortui vſque ad iudicij diem hærent in atrio: infantes fidelium paulò poſt regenerationem, id eſt, ſtatim a morte, (nam quis aliter interpretetur?) non in atrium, ſed in vitam æternam tranſeunt: neque vt Chriſtum venturum expectent, ſed vt Dei faciem præſentiſſimam contemplentur: neque dubia eſt hæc doctrina, ſed

certa.

certa. Nónne tu ſtultus & temerarius, qui finibus diuinitus præſcriptis non contentus, vltra Scripturam progrederis: & ridicula antilogiâ, quod adultis ſeuerè negaſti, infantibus iam liberaliter concedis?

Quartò, Qui tria loca aut receptacula negare videris, vt Purgatorium extinguas; iam vt tua ſomnia tuearis, quatuor fabricas.

Primò, Cælum, in quod ſolus Chriſtus ingreſſus eſt; vt tamen paruulos mortuos admitti velis.

Secundò, Cæli atrium, in quo adulti Caluiniani reſident: quibus meritò dici poſſet quod eſt Deut. 1.35. *Non videbit quiſpiam de hominibus huius generationis Terram bonã, &c. paruuli veſtri* (modò baptizati fuerint) *ipſi ingredientur.*

Tertiò Infernum, in quo eſt *ignis æternus, qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.*

Quartò, atrium inferni, in quo nunc Diaboli cum reprobis animabus *vincti catenis tenentur, donec ad ſupplicium cui addicti ſunt, trahantur.* 3.25. 6.2. Niſi fortè cum Ioanne Brentio nulla vera loca agnoſcas, ſed tantùm metaphorica, quò ſatis propẽdes 3.25.12. vbi tenebras, fletum, ſtridorem dentium, ignem inextinguibilem, vermem, gehennam profundam, figuratè interpretaris, & 2.16.9. *Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt.* Item 3.25.6. *De loco non minus inepta & futilis eſt quæſtio: quando ſcimus non eam eſſe animæ dimenſionem quam corporis.*

Quintò, Quando regenerantur paruuli, vt beatæ viſioni idonei fiant? Hîc perplexus hæres: inſinuas autem non antè fieri quàm moriantur. Ineptè & ſtolidè: nam

Primò, ſic contra Anabaptiſtas nihil efficis, quos expugnandos ſuſcepiſti. Illi enim non baptizandos infantes argumentabantur, quòd neque credere poſſent, neque eſſent regeniti. 4.16.17. tu ridiculè reſpondes, eos non illuminari antequàm è carnis ergaſtulo eripiantur: quaſi mortui baptizari poſſint.

Secundò, tecum manifeſtè pugnas, cùm ſic dixeris 4.16.17. *Porrò infantes qui ſeruandi ſint (vt certè ex ea ætate omninò aliqui ſeruantur)* antè à *Domino regenerari minimè obſcurum eſt.* & 4.16.18. *Hoc tamen extra controuerſiam ponimus, neminem electorum è præſenti vita euocari, qui non* priùs *ſanctificetur ac regeneretur Dei ſpiritu.*

Tertiò, ſi non ante mortem illuminantur, ergo vel in morte vel poſt mortem: non poſt mortem, quia ſic infans non illuminaretur, ſed eius anima, præterquàm quòd te doctore vetus homo in morte prorſus exuitur. 3.14.12. Non in morte: quia vel in inſtanti mortis intrinſeco, vel extrinſeco: non intrinſeco, quia tunc infans adhuc viuet; vt verum ſit dicere, Nunc eſt, & immediatè pòſt non erit: & ſic illuminaretur ante ergaſtuli ſolutionem: præterquàm quod melior Philoſophia tenet, hominem mori in inſtanti extrinſeco, ſiue per primum ſui non eſſe (quemadmodùm in ſcholis loquuntur) vt verum ſit dicere, Homo nunc non eſt, & immediatè antè fuit. Sed nec hoc dici poteſt: tum quia ſic anima ſola illuminaretur, tum quia extra viam quę morte finitur, tum quia Purgatorium concedere cogereris, quum regeneratio ſine ſordium abſterſione non fiat. 4.16.17. Sed ineptus ego qui tecum de momentis & inſtantibus agam, qui longa tempora atque adeò ſecula diſcernere non potueris; vt ſuprà demonſtratum eſt in Appendice de tua Sophia. Illud magis animaduertendum, quum tuis §. 5. armis Catabaptiſtas aggreſſus es, adeò in arctum tuas copias cogi, vt ab illis victoria ſtare videatur: quòd ſi Papiſtica armatura vſus fuiſſes, ſtatim hauddubiè debellatum fuiſſet.

NOTAE.

1\. IOannes XXII. Pontifex doctiſſimus.] Eius Succeſſor Benedictus XII. Eccleſiæ mentem ex Dei verbo, tum ſcripto, tum tradito, pulcherrimè explicauit, circa annum Domini 1336. in hæc verba, *Hac in perpetuum valitura conſtitutione, auctoritate Apoſtolica definimus, quòd ſecundùm communem Dei ordinationem, animæ ſanctorum omnium qui de hoc mundo ante Domini noſtri Ieſu Chriſti paſſionem deceſſerunt, nec non ſanctorum Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, & aliorum fidelium defunctorum, poſt Sacramentum Baptiſmi ab eis ſuſceptum, in quibus nihil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel ſi tunc erit aliquid purgabile in eiſdem, tamen poſt mortem ſuam purgabunt: atque animæ puerorum eodem Chriſti baptiſmate renatorum, & baptizandorum, cùm fuerint baptizati, ante vſum liberi arbitrij decedentium, mox poſt mortem ſuam & purgationem præfatam in illis qui purgatione huiuſmodi indigebant, etiam ante reſumptionem ſuorum corporum, & iudicium generale, poſt aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti in cælum, fuerunt, ſunt, & erunt in cælo, cælorum regno, & paradiſo cæleſti, cum Chriſto, ſanctorum angelorum conſortio aggregatæ, ac poſt Ieſu Chriſti paſſionem & mortem viderunt, & vident, & videbunt diuinam eſſentiam immediatè, ſe bene & clarè & apertè illis oſtendentem, quodque ſic videntes eadem diuina eſſentia perfruuntur: Nec non quòd tali viſione & fruitione eorum animæ, qui iam deceſſerunt, ſunt verè beatæ, & habent vitam æternam, & requiem, & omnium illorum qui poſteà decedent, cùm eandem videbunt diuinam eſſentiam, ipſáque perfruentur ante iudicium generale; ac quòd viſio huiuſmodi eiuſque fructus actum fidei & ſpei in eis euacuant; prout fides & ſpes propriè Theologicæ ſunt virtutes: quodque poſtquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiua & facialis viſio, & fruitio in eiſdem, eiuſdem viſio & fruitio ſine aliqua intermiſſione ſeu euacuatione prædictæ viſionis & fruitionis continuata exiſtet, & continuabitur vſque ad finale iudicium, & ex tunc vſque in ſempiternum. Definimus inſuper, quòd ſecundùm Dei ordinationem communem, animæ decedentium in actuali peccato mortali, mox poſt mortem ſuam ad inferna deſcendunt, vbi pœnis infernalibus cruciantur: & quòd nihilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt reddituri de factis proprijs rationem, vt recipiat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Hæc Pontifex: tam multis & diſtinctis verbis, multas & varias Doctorum opiniones rejiciens, qui à veritatis ſcopo aberrabant. Breuiùs, nec tamen minùs eleganter Concilium Florentinum ſub Eugenio IV. anno 1439. in litteris vnionis: *Illorum animas qui poſt baptiſma conceptum, nullam omninò peccati maculam incurrerunt; illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum & vnum ſicuti eſt, pro meritorum tamen diuerſitate alium alio perfectiùs. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.*

Recipit igitur Chriſtus ſtatim à morte ſuos Apoſtolos, martyres, & alios ſanctos plenè purgatos in gloriam æternam, & impletur quod promiſit Ioan. 14. 2. 3. *Vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis.* Item Ioan. 16. 16. *Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.* & v. 22. *Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Locus hic non parum negotii SS. Patribus & Interpretibus faceſſiuit, tum vt omnia quæ in hac ſententia dicuntur, inter ſe quadrarent, tum vt ratio quæ ſubiicitur, aptè conueniret, nempe, *quia vado ad Patrem*: vt videre eſt apud Ianſenium cap. 135. in Concordiam Euangel. Toletum in Ioan. 16. annot. 24. Maldonat. ad v. 16. at poſita veritate hîc definita, locus planus eſt & facilis, omniaque aptiſsimè inter ſe conueniunt, nempe: *Modicum & non videbitis me*, poſt quadraginta tres dies: quia vado ad Patrem, vſque in ipſum cælum, in ipſa die aſcenſionis meæ. *Iterum modicum, & videbitis me*: poſt aliquot annos, cùm animas veſtras in cæleſtem gloriam recipiam: tu Iacobe poſt annos 10. tu Petre poſt annos 35. tu Ioannes poſt annos 66. &c. Id autem fiet, *quia vado ad patrem*, non tam mihi conſulturus, quàm vobis paraturus locum, & præſtò futurus vt vos recipiam. Prius autem modicum intelligi non poteſt de tempore vſque ad mortem, & alterum de tempore vſque ad reſurrectionem, vt S. Chryſoſt. & Græci putauerunt.

Primò, quia ratio ſubiuncta non quadrat: non enim per mortem aut reſurrectionem ad Patrem profectus eſt, ſed per aſcenſionem.

Secundò, quia gaudium illud quod in & ex Chriſti reſurrectione ſenſerunt Apoſtoli, ſæpiſſimè in-
2\. Cor. 1. 8. terpolatum fuit, atque adeò ablatum, quando nimirum *ſupra modum grauabantur, ſupra virtutem; ita*
1 Cor. 15. 31. *vt eos tæderet viuere*: quando *quotidie moriebantur*, & aſperrima quæque pro Chriſto patiebantur. Tunc
Ioan. 16. 2. enim fuit tempus illud, quod ſponſus prædixit Matth. 9. 15. *Venient dies cùm auferetur ab eis ſponſus: &
tunc ieiunabunt.*

Tertiò, quia de gaudio illo ſubiicit Chriſtus Ioan. 16. 23. *In illo die me non rogabitis quidquam*: quia videlicet iam beati, omnia per vos intelligetis. At poſt gaudium reſurrectionis multa Chriſtum rogauerunt. Ioan. 21. 21. Act. 1. 6.

Similiter alterum *modicum* non poteſt intelligi de tempore vſque ad carnis reſurrectionem, & generale iudicium; quemadmodum S. Auguſtinus & Latini volunt.

Primò, quia inter duo *modica* vix eſſet proportio: vnum breuiſſimum, alterum longiſſimum. Quamuis enim totum temporis ſpatium à Chriſti aſcenſione vſque ad iudicium, æternitati collatum verè ſit modicum: reſpectu tamen 43. dierum, modicum dici non poteſt, quum tria fortaſsis, aut quatuor annorum millia contineat.

Secundò, Volebat Chriſtus triſtes Apoſtolos ſpe viſionis breui adfuturæ erigere & conſolari: *Iterum*

inquit,

in quit, *modicũ, & videbitis me*, At quæ cita conſolatio, quę poſt aliquot annorũ millia promittitur? Itaq; S. Paulus 2. Cor. 5. poſtquam pulcherrimè hanc animæ gloriam deſcripſerat, *Audemus*, inquit, *& bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum*. Quæ verba, ſi bene expendantur, tam clara ſunt & efficacia, vt vel ſola Benedictum XII. mouere potuerint ad hanc veritatem definiendam. Bellar. lib. 1. de Sanctor. beatitud. cap. 3.

Tertiò, Quia ratio quam Chriſtus ſubiicit, huic expoſitioni non quadrat, niſi ad prius membrum reſtringatur, quod & D. Auguſtinus & Maldonatus fatentur. At hoc ſtatim ſatis abſurditatem ſuam prodit, quia poſterius membrum quaſi per parentheſin legi debebit, hoc modo: *Modicum, & non videbitis me (& iterum modicum, & videbitis me) quia vado ad patrem*. At vt ſuprà expoſuimus, ratio ad vtrumque membrum pulcherrimè refertur.

Quartò, Dominus Ioan. 13. 36. dicit Simoni Petro, *Quò ego vado, non potes me modò ſequi: ſequeris autem poſteà.*) Per mortem videlicet corporis, & gloriam animę, poſt annos 35. vt poſterius modicum & hîc intelligamus. Nam de vita beata hîc agi, docent S. Auguſtinus, Chryſoſtomus, Beda, Leontius, Theophilactus, Euthymius; vt Maldonatus notat ad Ioan. 13. 33.

Quintò, Nónne Apoſtoli iam vident Deum? nónne iam vero gaudio fruuntur? nónne gaudium iſtud ſecurum eſt & perpetuum? Cur ergo Chriſti verba, *iterum modicum & videbitis me*, ad vltimæ reſurrectionis tempus extendemus? Dices: Apoſtoli iam Chriſtum non vident, ſed animæ ipſorum: ſiquidem ipſorum corpora apud nos ſunt. Reſpondeo hoc nihil impedire, quia iuxta phraſim Scripturæ Sanctorum animę Sancti ipſi vocantur, vel ſicut magiſtratus vocatur ciuitas, vel per ſynecdochen, vel propter certiſſimam ſpem reſurrectionis. Sic Matt. 22. 32. *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium*. Sic Samuel. 1. Reg. 28. 14. apparet Sauli: Moyſes, ſecundùm communiorem ſententiam, in monte, Matt. 17. 3. Sic Eccleſia fidenter loquitur, *Sancte Petre, ora nobis*. Hæc pro Notarum anguſtiis nimis fusè & diffuſè: nimis breuiter pro rei magnitudine & dignitate. D. Tho 3. p. q. 45. art. 3. ad 2.

2. *Vt in aliis pleriſque, ſic & in hoc puncto ambiguus.*] De tempore viſionis beatificæ conſtat ipſum ambigere: an & de ipſa Dei viſione? Sic videtur:

Nam primò, Fidem illis tribuit, quę cum clara viſione pugnat. 3. 20. 24. *Vt ſunt vna nobiſcum fide coniuncti*. Sed excipiet ſe loqui de atrio ſuo. 3. 20. 20. 2. in quo verſantur Sancti ad ſeculorum conſummationem. Ergo

Secundò, *Quo ſignificant*, inquit 1. 11. 3, *tantum eſſe diuinæ gloriæ fulgorem, vt Angeli quoque ipſi à recto intuitu arceantur*. Si Angeli; ergo ſimiliter, aut etiam magis homines beati.

Tertiò, Quia plerique veteres Hæretici negârunt Deum clarè à beatis conſpici, ſed radios duntaxat quoſdam diuini fulgoris ad ipſos penetrare, vt Armeni, Petrus Abailardus, Arnoldus Brixienſis, Almaricus, &c. Solet autem Caluinus in ipſorum fæces altiùs ſe demergere, vt etiam poſtquam vtcunque emerſerit, non parum tetri odoris ſecum trahat. At nónne hoc directè eſt contra illud Matt. 18. 10. *Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt*. Et 1. Ioan. 3. 2. *Videbimus eum ſicuti eſt*. S. Greg. lib. 18. moral. cap. 20.

CONTRADICTIO DECIMA,

ET CORONATA.

Veteres Patres ſancti ſunt & pii: ſunt impii & diaboli.

COLOR LXC.

AD coronam hanc lemniſcatam diligenter inſpiciendam, vos ego, benigni Spectatores, benignè appello. Adeſte oculis, adeſte animis: colorem hunc tam illuſtrem dabo, vt rem penitus incredibilem, ſine vlla hæſitatione credatis. Caluinus vbique ſibi ſimilis, quia vbique diſsimilis, hîc ſe ipſe contradicendo ſuperauit. Magna eſt Sanctorum Patrum in omnem partem auctoritas, qui doctrina ſublimes, ſanctitate conſpicui, miraculis clari, in Dei Eccleſia tanquam ſtellæ in firmamento reſplenduerunt: vnde & Hæretici, quamuis pro inna-

honorificè loquatur aliquando, ſuprà vidimus Colore 61. & ad purioris æui Patres non rarò prouocat, quod quidem æuum vſque ad Gregorium Magnum extendere videtur; nam 4. 17. 49. eum vocat vltimum Romę Epiſcopum: & 4.7.13. *Officium Paſtoris ſi non explebat, faciebat tamen.* Et 4. 7. 22. *Pudeat ipſos præſentem ſtatum Papatus defendere: quem conſtat centuplo corruptiorem eſſe quàm Gregorij & Bernardi ſeculis fuerat: qui tamen tunc ſanctus illis viris tantopere diſplicebat.* Sic. 3. 12. 3. a.

PATRES SVNT SANCTI ET PII: SVNT IMPII ET DIABOLI.

HÆc & ſimilia Caluinus, quum à Patribus aliquid pro ſua cauſa emendicare conatur: quum verò placitis eius manifeſtè repugnant, tunc aliis longè elogiis exornantur. Sunt enim (quis credet?) errones, ſtulti, ſomniatores, Iudæi, ſuperſtitioſi, tyranni, pſeudoprophetæ, venenarij, ſacrilegi, in Chriſti paſſionem iniurij, blaſphemi, idololatræ, Chriſti abiuratores, Satanæ ſatellites, Magi & incantatores, beſtiæ, dæmones, Diaboli. Non mihi, ſed oculis ſuis Spectatores credent.

§. 1.
SS. Patres errant.

3. 4. 38. *Parùm autem me mouent quæ in veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè loquutos.*

3. 5. 10. *Quum mihi obijciunt aduerſarij, ante mille & trecentos annos vſu receptum fuiſſe vt precationes fierent pro defunctis: eos viciſſim interrogo,* &c. *Abrepti etiam ipſi, fateor in errorem fuerunt: nempe vt inconſiderata credulitas priuare iudicio ſolet hominum mentes.* Hic omnes antiquos Patres amentes facit.

2. 2. 4. *Veteres omnes, excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi ferè nihil ex eorum ſcriptis referre liceat.*

2. 16. 9. *Sed hæc fabula tametſi magnos authores habet, & hodie quoque à multis ſeriò pro veritate defenditur, nihil tamen quàm fabula eſt. Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt.*

§. 1.

§. 1.

Ergo pueri & fabulatores fuerunt,

		Anno Domini
Ex Græcis.	Ignatius epiſt. ad Trallianos.	100
	Iuſtinus Dialogo cum Thryphone Iudæo.	160
	Irenæus lib. 5. aduerſus hæreſes, in fi.	180
	Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat.	200
	Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4.	360
	Athanaſius lib. de Incarnatione.	340
	Baſilius in Pſal 44. & in Pſal. 48.	370
	Gregorius Nyſſenus orat. 1. de Reſurrect. Chriſti.	380
	Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Paſchate.	380
	Epiphanius in Anchorato, ante med.	380
	Chryſoſtomus homil. 2. de Symbolo.	400
	Cyrillus Alexandrinus lib. de recta fide.	430
	Theodoretus in Pſal. 15.	450

		Anno Domini
Ex Latinis.	Hippolytus martyr Orat. de Antichriſto.	220
	Cyprianus Serm. de vnctione Chriſmatis.	250
	Hilarius in Pſal. 138. & lib. 10. de Trinitate.	350
	Philaſtrius lib. de Hæreſibus.	400
	Gaudentius tractatu 6. in Exodum.	400
	Prudentius in hymno 9. καθημερινῶν	380
	Ambroſius lib. 3. de fide. cap. 3.	370
	Hieronymus in cap. 4. epiſt. ad Epheſ.	390
	Auguſtinus epiſt. 57. ad Dardanum quæſt. 1.	400
	Leo Serm. 1. de Reſurrect. Domini.	450
	Vigilius martyr lib. 2. contra Eutychetem.	480
	Gregorius Magnus lib. 13 Moral. cap. 20.	590

Quorum omnium verba vide in ipſis Auctoribus, vel apud Bellarminum lib. 4. de Chriſto cap. 14. Coccium to. 1. lib. 2. art. 4.

3. 22. 1. *Neque hæc vulgò recepta opinio ſolius vulgi eſt: habuit enim ſeculis omnibus magnos authores. Quod ingenuè fateor, nequis cauſæ noſtræ magnopere obfuturum confidat ſi eorum nomina contrà opponantur.* Loquitur de Prædeſtinatione.

4. 15. 20. *Quòd autem multis abhinc ſeculis, adeoq; ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio vſu receptum fuit vt in periculo mortis laici baptizarent.* &c. Vſum hunc ſtatim damnat.

4. 17. 39. *Sed enim qui ſic faciunt* (Euchariſtiam ægrotis reſeruant) *habent veteris Eccleſiæ exemplum. Fateor; verùm in re tanta, & in qua non ſine magno periculo erratur, nihil tutius eſt quàm ipſam veritatem ſequi.* &c. §. 43. *Si quis vetuſtate tueri huiuſmodi inuentiones velit, nec ipſe ignoro quàm vetuſtus ſit chriſmatis & exſufflationis in Baptiſmo vſus: quàm non longè ab ætate Apoſtolorum Cœna Domini tacta rubigine fuerit: ſed iſthæc ſcilicet humanæ confidentiæ procacitas eſt, quæ ſe continere nequit quin ſemper in Dei myſterijs ludat, & laſciuiat.*

4. 18. 11. *Sed quia veteres quoque illos video aliò hanc memoriam detorſiſſe, quàm inſtitutioni Domini conueniebat (quod neſcio quàm repetitæ aut ſaltem renouatæ immolationis faciem eorum Cœna præ ſe ferebat) nihil tutius pijs pectoribus fuerit, &c.*

4. 19. 12. *Iam verò quum verbo Dei & probabili ratione defici ſe vident, prætexunt quod ſolent, vetuſtiſſimam eſſe hanc obſeruationem, & multorum ſeculorum conſenſu firmatam. Etiamſi id verum eſſet, nihil tamen efficiunt.*

§. 2.

SS. Patres ſunt ſtulti.

1. 13. 29. *Quid enim diſputare attinet an ſemper generet Pater, quando*

ſtultè

ſtultè fingitur continuus actus generandi, ex quo liquet ab æterno tres in Deo perſonas ſubſtitiſſe? Ergo Stultus Auguſtinus, qui epiſt. 174. ad Paſcentium ſic ait: *Semper gignit Pater, & ſemper naſcitur filius.* Nam quod idem Auguſtinus lib. 83. trium quæſt. q. 37. & Gregorius lib. 24. Moral. cap. 1. dicunt meliùs dici, *Filium Dei ſemper natum, quàm ſemper naſci*, ad modum loquendi pertinet, ne quis imperfectam natiuitatem imaginetur: alioquin res ipſa clamat, in æternitate neque præteritum eſſe, neque futurum, neque Patrem gignere cœpiſſe aut deſiiſſe, niſi Filij natiuitatem tempori, & Patrem mutabilitati ſubiiciamus.

3.5.10. *Etſi autem his præſtigiis ſtultos mortales deluſit Satan, fallendi tamen occaſionem ex recto principio ſumpſit.* In quo deluſit? quòd mortuorum animas quotannis luſtrandas putarent. In modo deluſos fateor multos: in re, habent omnes Patres ſuæ ſtultitiæ, vt Caluinus appellat, ſocios, vt teſtantur

	Anno Domini.
Clemens Romanus lib. 8. Conſtitut. Apoſtol. cap. 47.	80
Dionyſius Areopagita de Eccleſ. hierarch. cap. 3. p. 3.	100
Hermas Viſione 3. de Eccleſiæ ſtructura.	120
Irenæus lib. 1. aduerſus hæreſes cap. 2.	180
Cyprianus lib. 1. epiſt. 9. & lib. 4. epiſt. 2.	250
Euſebius Alexandrinus Homil. de Dominica.	260
Athanaſius quæſt. 34. ad Antiochum, & alibi.	340
Baſilius in Liturgia, & in cap. 4. Iſaię.	370
Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5.	360
Gregorius Nazianzenus Orat. in Cæſarium.	380
Gregorius Nyſſenus lib. de Anima & reſurrect.	380
Epiphanius hæreſi 75. in Aërium.	380
Ambroſius lib. 2. epiſt. 8. ad Fauſtinum.	370
Hieronymus epiſt. ad Pammachium de obitu Paulinæ.	390
Chryſoſtomus homil. 41. in priorem ad Corinth.	400
Auguſtinus de cura pro mortuis cap. 2.	400
Paulinus epiſt. 5. ad Delphinum Epiſcopum.	410
Theodoretus lib. 5. hiſtor. cap. 26.	450
Victor Vticenſis lib. 2. de perſecut. Vandalica.	480
Boëthius de Conſolat. philoſoph. lib. 4. proſa 4.	500
Gregorius Magnus lib. 4. Dialogor. cap. 55.	590

Horum verba videre eſt apud Bellarm. lib. 1. de Purgator. cap. 10. apud Coccium tom. 2. lib. 7. art. 5. apud Gaulter. in tabula Chronogr. Veritate 10. Omnes iſti Patres, quibus reliqui conſentiunt, ſtulti, vt ſolus Caluinus inter ſuos Sophi nomen obtineat.

§. 3.

SS. Patres ſunt Somniatores.

3. 11. 13. Z. *Valeat igitur eorum ſomnium qui iuſtitiam ex fide & operibus conflatam comminiſcuntur.* Ergo omnes Patres ſomniatores tibi ſunt, qui ex Apoſtoli Iacobi ſententia cap. 2. 24. pronuntiant. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?*

Clemens Romanus lib. 3. Conſtitut. Apoſtol. cap. 12.	90
Ignatius epiſt. ad Epheſios, & ad Mariam Caſſobolitem.	100
Iuſtinus Martyr Orat. ad Antoninum Pium Imp.	150

	Anno Domini.
Ireneus libro 1. aduerſus Hæreſes cap. 20.	180
Theophilus Antiochenus lib. 3. ad Autolycon.	170
Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. & alibi ſæpe.	200
Cyprianus lib. de Opere & eleemoſynis.	250
Victorinus Pictauienſis Comment. in Apocal. 3. 2.	270
Hilarius can 7 in Matth.	350
Gregorius Nazianzenus orat. in ſanctum lauacrum, ſub fin.	380
Gregorius Nyſſenus Homil. 4. in Cantica.	380
Ephræm Diaconus lib. de Vita ſpirituali cap. 90.	370
Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 1. 4. & 15.	360
Cyrillus Alexandrinus lib. 10. in Ioan. cap. 18.	430
Theophilus Alexandrinus epiſt. 3. Paſchali.	390
Ambroſius lib. 10. epiſt. 82. & in Pſal. 118. 84.	370
Hieronymus lib. 8. Commentar. in Iſa. ad cap. 26. a.	390
Chryſoſtomus hom. 3. in Ioan.	400
Auguſtinus lib. de fide & operib. cap. 14. alibi ſæpe.	400
Proclus Conſtantinopolit. in epiſt. ad Armenios de fide.	430
Saluianus Maſſilienſis lib. 4. de Prouidentia.	470
Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſt. 2. ad Euſtathium presbyt.	440
Petrus Chryſologus Serm. 13.	440
Theodoretus in Pſal. 96. & Quæſt. 63. in Exod.	450
Proſper lib. 1. de Vita contemplatiua. cap. 19. in fin.	450
Leo ſerm 2. de Epiphan. & 4. de Collectis.	450
Fulgentius lib. 2. de Remiſſione peccator. cap. 1.	500
Gregorius hom. 38. in Euang. & alibi frequenter.	590

Teſtimonia ſunt apud Bellar. lib. 4. de Iuſtificat. cap. 8 Coccium tom. 2. lib. 3. artic. 3. Gaulter. Veritate 5. Iuſtificatur autem homo ex operibus (ne quis hîc monſtrum aliquod imaginetur) primò diſpoſitiuè, quia per fidem & charitatem ſeu contritionem, diſponitur ad iuſtitiam à Deo recipiendam.

Secundò, Executiuè. 1. 2. q. 100. a. 12. quia opera fidei, ſpei, charitatis, pœnitentiæ, miſericordiæ, &c. ſunt rectitudines quædam actuales, quæ intellectum & voluntatem informant, eaſque potentias regulæ ſuæ conformes reddunt, ac proinde *iuſtitiæ* nomine paſſim honorantur.

Tertiò, Meritoriè, Quia gloriam & gratiæ augmentum merentur, iuxta illud Apocal. 22. 11. *Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc*, &c. Et Matt. 25. 29. *Omni enim habenti dabitur, & abundabit.*

Matt. 6. 4.

3. 20. 24. *Nugantur quidem in ſuis vmbris, neſcio quid de fulgore diuini vultus ipſos irradiante, in quo, ceu in ſpeculo, res hominum ex alto deſpiciant. Verùm id affirmare quæ præſertim confidentia illi audent, quid eſt niſi per temulenta cerebri noſtri* ſomnia *velle in abdita Dei iudicia, ſine eius verbo penetrare & perrumpere, ac Scripturam conculcare?* Tangis hîc Gregorium Magnum, vt ſuprà oſtenſum eſt Colore 17. quem alibi ſanctum, verum Paſtorem, vltimum Romæ Epiſcopum honoris cauſa appellas: ne tamen tui diſſimilis ſis, in alio loco etiam temulentiæ accuſas. 4. 19. 34. *Matrimonium pro Sacramento datum nemo vſque ad Gregorij tempora viderat. Et cui vnquam ſobrio in mentem veniſſet?*

§. 4.

SS. Patres ſunt Iudæi.

4. 18. 11. *Imitati ſunt enim propiùs Iudaicum ſacrificandi morem, quàm aut ordinauerat Chriſtus, aut Euangelij ratio ferebat.* Et qui? Veteres, inquit: nempe

Clemens

Clemens Romanus epiſt. 2. & Can. 3. Apoſtol.		80
Dionyſius Areopagita de Eccleſ. hierarch. cap. 3.		100
Ignatius epiſt. ad Smyrnenſes.		100
Iuſtinus Martyr Dialogo cum Tryphone Iudæo.		150
Irenæus lib. 4. aduerſus hæreſes cap. 32.		180
Hippolytus Martyr de Conſummatione mundi.		220
Patres 318. Concilij Nicæni.		325
Athanaſius apud S. Ioan. Damaſcen. Serm. de defunctis.		340
Baſilius homil. 19. in S. Gordium Martyrem.		370
Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5.		370
Macarius Ægyptius homil. 27.		370
Gregorius Nazianzenus Inuectiua 1. in Iulianum Apoſt.		380
Epiphanius hæreſi 55. contra Melchiſedechianos.		380
Chryſoſtomus in Pſalm. 95. & alibi ſæpe.		400
Cyrillus Alexandrinus de adoratione in ſpiritu lib. 13.		430
Theodoretus in Philotheo cap. 20.	*Anno Domini*	450
Cyprianus epiſt. 16. 60. 68. 73. 77.		250
Syluester Papa in Actis Concilij Romani.		320
Hilarius lib. 3. ad Conſtantium Imp.		350
Ambroſius lib. 1. Officior. cap. 41. & 48.		370
Hieronymus in epiſt. ad Titum cap. 1. & in Matt. 26.		390
Gaudentius Tractatu 2.		400
Syricius Papa epiſt. 1. cap. 5.		390
Auguſtinus frequentiſsimè, vt epiſt. 23. ad Bonifac.		400
Paulinus presbyter Mediolan. in vita S. Ambroſij.		400
Seuerus Sulpitius Dialog. 2. de vita S. Martini cap. 1.		420
Poſsidius in vita S. Auguſtini.		430
Leo Papa Serm. 8. de Paſchate.		450
Proſper de promiſsionib. & prædictionib. p. 4. cap. 6.		450
Victor Vticenſis de perſecutione Vandalica lib. 1.		480
Fulgentius lib. 2. ad Monimum cap. 2.		500
Gregorius Papa lib. 4. Dialogor. cap. 58.		590

Omnes hi nôrunt ſacrificium, altare, ſacerdotes, oblationes, &c. quę Caluinus vt Iudaica deteſtatur, & menſam agnoſcit, nõ altare. 4. 18. 12. b Patrum verba vide apud Bellarm. lib. 1. de Miſſa cap. 6. Coccium to. 2. lib. 6. art 7. Gaulter. Veritate 1. cuiuſque ſeculi.

4. 19. 26. *Iſti quum Nazaræorum purificationes nullo vſu imitari volunt, quid aliud quàm alterum Iudaiſmum erigunt, dum veterem perperam æmulari ſtudent?* Et §. 31. *Scilicet rem ingenioſam conantur: ex Chriſtianiſmo & Iudaiſmo & Paganitate, velut conſutis centunculis, religionem vnam conficere.* Cur non & Chriſtum huc aduocas, de quo ſic 4. 11. 4. *Chriſtus nihil hîc nouum inſtituit: ſed conſuetudinem in veteri gentis ſuæ Eccleſia ſemper obſeruatam, ſecutus eſt.* Cur non & Apoſtolos? 4. 12. 14. *Quanquam ne ipſi quidem Apoſtoli primi fuerunt authores. ſed exemplum ſumpſerunt ex Lege & Prophetis.*

Hunc Iudaiſmum quem Caluinus tam acerbè inſectatur, approbant Clemens Romanus, Dionyſius Areopagita, Ignatius. Patres Concilij Nicæni, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus, Patres Concilij Antiocheni. Sardicenſis, Laodicenſis, Baſilius, Theodoretus, Anacletus Papa, Fabianus Papa, Cyprianus, Caius Papa. Patres Cõcilij Eliberini & Romani ſub Syluestro, Carthaginenſis quarti, & Toletani primi, Auguſtinus, Innocentius primus, Leo, Gregorius Magnus: denique totus Patrum chorus, iudice Caluino, Iudaizauit. Videndus Baronius anno Domini 44. Bellar. lib. de Clericis cap. 13. Coccius tom. 2. lib 8 art. 1. 2. 3. 4.

§. 5.
SS. Patres ſunt Superſtitioſi.

lib. de Prædeſtinat. & gratia.

2.4.3. *Ne Auguſtinus quidem illa ſuperſtitione interdum ſolutus eſt: quemadmodum vbi dicit indurationem & excæcationem non ad operationem Dei, ſed ad præſcientiam ſpectare.* Hîc omnes Patres, qui Deum homines poſitiuè indurare negant, ſuperſtitionis arguuntur. Bellar. lib. 2. de Amiſſione gratiæ. cap. 9. & 14.

4.12.19. *At verò ſemper in primis cauendum nequid obrepat ſuperſtitionis* (in jejuniis) *quemadmodum antehac magno Eccleſiæ malo accidit.* & infrà. *Qua in parte non in totum excuſare audeo veteres, quin & ſuperſtitionis quædam ſemina iecerint, & occaſionem præbuerint tyrannidi, quæ poſtea exorta eſt.* & §. 20. *Et tunc paſſim inualuerat ſuperſtitioſa quadrageſimæ obſeruatio.* Et infrà. *Fuit igitur mera κακοζηλία, & ſuperſtitionis plena, quòd titulo ac colore imitationis Chriſti, ieiunium ornabant.*

Hi ſuperſtitioſi & κακόζηλοι fuerunt primi Alexandriæ Chriſtiani ſub S. Marci diſciplina, item

	Anno Domini
Clemens Romanus Canone Apoſtol.80. & lib.5. Conſtit.cap.12	80
Ignatius epiſt.ad Philippenſes. Caluinus 1.13.29.b.	100
Irenæus epiſt.ad Victorem Papam.	180
Teleſphorus Papa in ſua ad Vniuerſos epiſtola.	142
Clemens Alexandrinus lib.2. Pædagogi. cap 1.	200
Calliſtus Papa epiſt. ad Benedictum Epiſcopum.	218
Cyprianus Tractatu de ieiunio & tentationib. Chriſti.	250
Petrus Alexandrinus in Canone vltimo.	300
Patres 318. Concilij Nicæni Canone 5.	325
Athanaſius Exhortatione ad Monachos.	340
Hilarius Can. 15. in Matthæum.	350
Baſilius Magnus Homil. 1. de laudibus ieiunij.	370
Gregorius Nazianzenus in carmine de Silentio, &c.	380
Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 4.	360
Epiphanius hæreſi 75. quæ eſt Aërianorum.	380
Ambroſius Serm.23. qui eſt de Quadrageſima.	370
Theophilus Alexandrinus epiſtola Paſchali 1. & 3.	390
Hieronymus epiſt. 54. ad Marcellam, & in Iſa.58.	390
Chryſoſtomus homil. 1. in Geneſim, & alibi ſæpiſſimè.	400
Auguſtinus epiſt. 86. ad Caſulanum, & vbi non?	400
Paulinus Nolanus Epiſcopus epiſt.24. ad Amandum.	410
Maximus Epiſcopus Taurinenſis hom.3. de ieiunio Quadrag.	420
Cyrillus Alexandrinus lib. 7. contra Iulianum.	430
Iſidorus Peluſiota lib.1. epiſt. 69. ad Maronem.	440
Petrus Chryſologus Serm.8. qui eſt de ieiunio.	440
Theodoretus in cap.1 Ioël & in Hiſtoria SS. Patrum cap 26.	450
Leo Magnus Serm.1. de ieiunio 7. menſis &c.	450
Benedictus Abbas in ſua Regula cap 36. & 49.	525
Gregorius Papa Homil.16. in Euang. & lib.1. Dial cap 1.	590

Accedunt multa Concilia, Agathenſe, Aurelianenſe I. Gerundenſe, Aurelianenſe 4. &c.

Bellarmin. lib. 2. de bonis operib. cap. 11. & 16. Coccius tom. 2 lib. 3. art. 9. & 10. Gaulterius Veritate 7. ſingulis ſeculis.

4.12.27. *Secuta ſunt deinde tempora quibus inualuit nimis* Superſtitioſa *cælibatus admiratio. hinc illa ſubinde & ſine modo decantata virginitatis encomia: vt vix vlla alia virtus cum ea conferenda vulgò crederetur.* Perſtringitur hîc omnis Patrum chorus, vt ſtatim 5. ſequenti videbimus. quemadmodum & 4. 17. 43. *Id populum religione contineri vocant, quum ſuperſtitione ſtolidus & infatuatus quonis trahitur.* Statim enim fatetur non longè ab ætate Apoſtolorum hanc ſuperſtitionẽ inualuiſſe, quam omnes

Patres probârunt, nemo adduci poteſt qui improbârit.

§. 6.
SS. Patres ſunt impij tyranni.

4. 12. 23. *Certè quòd ſacerdotibus interdictum fuit coniugium, id factum eſt impia tyrannide, non modò contra verbum Dei, ſed etiam contra omnem æquitatem.* Veneris œſtrum te tuoſque miniſtros vrget Caluine, non modò contra pudorem, ſed etiam contra veritatem: te, vt hæc ſcriberes: tuos, vt impudenti mendacio crederent. Qui enim cælibatum magnificis encomiis celebrârunt, eumque ſacerdotibus indixerunt, ſunt

Clemens Romanus, Canone Apoſtol. 25. & epiſt. 2.	80
Concilia, Ancyranum, Neocæſarienſe, Nicænum primum.	310. 316 325.
Baſilius Magnus epiſt. 1. ad Amphilochium Can. 3.	370
Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 4. & 12.	370
Epiphanius hæreſi 59. & 79. ac alibi.	380
Chryſoſtomus homil. 2. in Iob. & hom. 23. in Geneſin.	400
Syneſius epiſt. 105. ad fratrem.	410
Iſidorus Peluſiota lib. 2. epiſt. 284. ad Palladium.	440
Maximus Monachus in quæſtionibus ad Thalaſtrium.	640
Theophylactus in 1. Timoth. 3. 2.	1070
Calliſtus Papa apud Gratian. diſtinct. 27.	218
Concilia, Eliberinum, Romanum, Arelatenſe 2.	313. 320. 325.
Ambroſius epiſt. 82. ad Eccleſiam Vercellenſem.	370
Syricius Papa epiſt. ad Himerium cap. 7.	384
Hieronymus aduerſus Vigilantium cap. 1. { *Anno Domini.*	390
Concilia Carthaginenſia, ſecundum, tertium quartum.	396. 397. 400.
Auguſtinus lib. 2. de Adulterinis conjugiis cap. 20.	400
Concilium Toletanum primum.	400
Innocentius Papa epiſt. 1. cap. 9. & epiſt. 4.	406
Concilium Arauſicanum primum.	441
Leo Papa epiſt. 84. ad Anaſtaſium Epiſcopum cap. 4.	450
Concilia, Andegauenſe an. 453. Turonenſe primum.	461
Agathenſe 506. Gerundenſe 517. Toletanum 2.	531
Aurelianenſe 2. 533. Aruernenſe 535. Aurelianenſe 3.	537
Aurelianſe 4. 547. Aurelianſe 5. 549. Turonenſe 2.	570
Matiſconenſe 567. Toletanum 3. 589. Hiſpalenſe 1.	590
Gregorius Magnus lib. 1. epiſt. 42. & alibi frequenter.	590

Patrum verba aliqua vide Colore 7. plura apud Bellar. lib. 1. de Clericis. cap. 19. Coccium tom. 2. lib. 8. art. 6. Gaulter. Veritate 8. cuiuſq; ſeculi.

§. 7.
SS. Patres ſunt Pſeudoprophetæ.

2. 8. 34. *Ita euaneſcunt nugæ pſeudoprophetarum, qui Iudaica opinione populum ſuperioribus ſeculis imbuerunt, nihil aliud afferentes niſi abrogatum eſſe quod ceremoniale erat in hoc mandato (id vocant ſua lingua diei ſeptimæ taxationem) remanere autem quod morale eſt,* 2 *nempe vnius diei obſeruationem in hebdomade.*

At vnius diei in hebdomade religioſam obſeruationem (quæ vna Sabbati & Dominica vocatur, Act. 20. 7. & 1. Cor. 16. 2. Apocal. 1. 10.) commendant & vrgent.

Clemens Romanus lib.2.Conſtitut. Apoſtolic.cap.59.		80
Ignatius epiſt.ad Philippenſes, & epiſt. ad Magneſianos.		100
Iuſtinus Martyr Oratione ad Antoninum Pium Imp.		160
Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus epiſt. ad Romanos.		160
Theophilus Antiochenus lib. 1.Commentarior.in Euang.		170
Polycrates Epheſius epiſt. ad Victorem Papam.		180
Irenæus epiſt. ad Victorem Papam.		180
Clemens Alexandrinus lib.7.Stromat.cap.7.		200
Petrus Alexandrinus Canone primo & vltimo.		300
Synodus Nicæna, de Paſchatis die valdè ſolicita.		325
Athanaſius in dictum Chriſti, *Omnia mihi tradita ſunt,&c.*		340
Cyrillus Hieroſolymitanus orat. de occurſu Domini.		370
Baſilius Magnus homil. 2.in Hexameron.		370
Gregorius Nazianzenus Orat.43. in nouam Dominicam.		380
Gregorius Nyſſenus orat.3. de ſancto die Paſchæ.	*Anno Domini.*	380
Epiphanius hæreſi 75. & orat.de Aſſumptione Chriſti.		380
Chryſoſtomus homil.43. in priorem ad Corinth.		400
Andreas Cretenſis orat in Annuntiationem Deiparæ.		560
Victor Papa epiſtola prima.		186
Cyprianus lib.2.epiſt 5. apud Pamel.33.		250
Concilium Romanum ſub Syluestro I.cap.2.		320
Ambroſius in Pſal.47. & in Luc. 17.		370
Hieronym. in Ezech. 40. & in vita Pauli eremitæ.		390
Gaudentius Præfat.in ſuos Tractatus.& Tract.10 in Exodum.		400
Auguſtinus epiſt.118 ad Ianuar.cap.1.Serm. 154. de tempore.		400
Innocentius Papa epiſt.1. ad Decentium cap.4.		406
Paulus Nolanus Epiſcopus Natali 9. S.Felicis.		420
Leo Papa Serm.3.de Quadrageſima cap.1.		450
Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus Serm.de Epiphania.		500
Gregorius Magnus lib. 10.epiſt.3.& homil.22. in Euang.		590

Bellar. libro tertio de cultu Sanctor.cap.11.Ceterùm Caluinus, vt ſe Papam Geneuenſem probaret, non contentus Dominicum Diem in diem Mercurij aut Veneris transferre voluiſſe, quod Bolſecus refert, etiam totam hebdomadam, aut etiam hebdomadas ſine ſabbatho ſeu requie tranſire patitur. *Neque ſic tamen*, inquit 2. 8. 34. *Septenarium numerum moror, vt eius ſeruituti Eccleſiam adſtringam. neque enim Eccleſias damnauero, quæ alios conuentibus ſuis ſolemnes dies habeant, modò à ſuperſtitione abſint.* Itaque Patres, qui ex Apoſtolica traditione ſtatum diem, nempe Dominicum, à fidelibus obſeruari voluerunt, ſuperſtitioſi ſunt, Iudæi & pſeudoprophetæ. Vide Coccium tom.1.lib.2.art.8.

Cap.6. vitæ Caluini.

§. 8.

SS. Patres ſunt Venenarij.

4.16.30. *Si dignè participare nequeunt, niſi in ſanctitatem corporis Chriſti ritè diſtinguere nouerint, cur venenum pro viuifico alimento tenellis noſtris liberis porrigamus?* Ergo venenarij S.Dionyſius Areopagita cap 7. Eccleſiaſt. hierar S.Cyprianus. ſer. 5. qui eſt de Lapſis, & ceteri Patres qui in primitiua Eccleſia hanc conſuetudinem habuerunt. Quantò honorificentiùs de his loquitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 4. *Eadem ſancta Synodus docet, paruulos vſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ communionem, &c. Neque ideò tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſeruauit. vt enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controuerſia credendum eſt.*

Verùm hìc libenter à Caluino diſcam,

Primò, quid venenum iſtud operaretur in paruulo; inficéretne eius animam, an corpus, an vtrumque? an alio modo noceret?

Digitized by Google

Numm. 20. 8.

Secundò, Olim paruuli manna comedebant, & bibebant aquam è petra: neutrum illis erat venenum. Cur ergo Cœnæ Caluiniſticæ portiuncula illos inficiet; quæ te aſſertore 4. 14. 23. nihilo ſplendidior eſt, quàm illa vetera Sacramenta?

Tertiò, Cur baptiſmus infantibus non eſt venenum, qui verbum (potiſſimam Sacramenti partem) intelligere non poſſunt?

§. 9.
SS. Patres ſunt Sacrilegi.

3. 13. 14. *Nondum enim natum erat ſacrilegum illud dogma quod profeſſionem monaſtices Baptiſmo comparat, imò palam aſſerit formam eſſe ſecundi Baptiſmi.*

At natum erat anno Domini 340. nam S. Athanaſius in vita S. Antonij teſtatur ipſum ab Angelis audiuiſſe, omnia peccata ſibi remiſſa fuiſſe, quando monaſticam vitam ſuſcepit. Et in hoc aliqua ſimilitudo eſt inter Baptiſmum & monaſticam profeſsionem. S. Hieronymus epiſt. 25. de obitu Bleſillæ, *Cùm propitio Chriſto*, inquit, *ante quatuor fermè menſes ſecundo quodammodò ſe propoſiti Baptiſmo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo ſemper monaſterium cogitauerit.*

Ne tamen nos calumnieris Caluine, quaſi vitam monaſticam Baptiſmo æquemus, viſne à S. Bernardo audire, *vnde inter cetera pœnitentiæ inſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt ſecundum Baptiſma nuncupetur?* Hunc enim Scriptorem, pium & ſanctum vocas, eique non parum auctoritatis tribuere videris. *Arbitror, inquit, ob perfectam mundi abrenuntiationem, ac ſingularem excellentiam vitæ ſpiritualis, qua præeminens vniverſis vitæ humanæ generibus, huiuſcemodi conuerſatio profeſſores & amatores ſuos, Angelis ſimiles, diſsimiles hominibus facit, imò diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Chriſto inſtar Baptiſmi, & quaſi denique ſecundò baptizamur, dum per id quòd mortificamus membra noſtra quæ ſunt ſuper terram, Chriſtum induimus, complantati denuò ſimilitudini mortis eius.* Hæc S. Bernardus, qui videndus eſt etiam ſerm. 30. in Cantica. Hunc autem loquendi morem apud veteres vſitatiſsimum fuiſſe, patet ex hiſtoria Niconis Abbatis, circa annum Domini quam ſcripſit Leontius, Cyprius Epiſcopus, & refert Hieron. Platus lib. 1. de Bono ſtatus religioſi. cap. 13. qui hanc rem accuratè explicat.

lib. de præcepto & diſpenſat. propè fin.

4. 18. 14. *Qua ergo fiducia ſacrilegi iſti, qui ſe iactant Chriſti carnifices, audent ſe Dei viuentis Sacerdotes appellare?* Vbique calumniaris Calvine: ceterùm id quod in Papiſtis inſectaris, omnes Patres §. 4. citati, facere ſe profitentur, vt libros & verba ipſorum conſulenti perſpicuum erit: quod & tu fateris 4. 18. 11. nam carnifices hîc appellas, qui repetunt aut renouant Chriſti immolationem.

§. 10.
SS. Patres in Chriſti paſsionem iniurij ſunt.

3. 5. 6. *Clamandum ergo non modò vocis ſed gutturis ac laterum contentione, Purgatorium exitiale Satanæ eſſe commentum, quod Chriſti crucem euacuat, contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & euertit.* At tu 3. 5. 10. totius Antiquitatis hanc ſententiam & praxin fuiſſe fateris, ne neceſſe ſit eos Patres iterum aduocare, quos §. 2. adduximus.

4. 18. 2. *Oſtendamus in Miſſa intolerabilem blaſphemiam ac contumeliam Chriſto irrogari. §. 3. Altera Miſſæ virtus propoſita erat, quòd Chriſti crucem & paſsionem opprimit & obruit. §. 5. Explicandum eſt quomodò veram & vnam mortem Chriſti obliteret, & ex hominum memoria excutiat.* Hæc Caluinus. At certo certius eſt, totam Antiquitatem, adeoque omnes Patres, incruentum ſacrificium agnouiſſe, & vtplurimùm quotidie obtuliſſe: nam in Canone Miſſæ, qui totam immolationis rationem præcipuè continet, ne ſyllaba quidem à tempore Gregorij Magni mutata eſt, qui fideliter, quod à Patribus acceperat, poſteris reliquit; additis pauculis verbis, *Dieſq; noſtros in tua pace diſponas*, &c. Quod diligenter Eccleſiaſtici Scriptores adnotàrunt. Vide Bellar. lib. 2. de Miſſa cap. 20.

SS. Patres

§. 11.

SS. Patres ſunt blaſphemi.

3. 5. 6. *Quid ſupereſt niſi Purgatorium meram eſſe eamq́; horribilem in Chriſtum blaſphemiam?* Tu Caluine, Patres *horribiliter blaſphemos* vocas: ipſi te in hoc puncto hæreticum appellare non dubitant, maximè S. Auguſtinus & S. Bernardus, quos præ ceteris in tuum patrociniũ aduocare ſoles. Vidimus hoc ſuprà Color. 69.

4. 13. 14. *Ab hac blaſphemia quis dubitet Patres toto animo abhorruiſſe?* nempe profeſſionem monaſticam, eſſe formam ſecundi baptiſmi. At non abhorruit S. Athanaſius, non S. Hieronymus, non S. Bernardus, vt §. 9. oſtenſum eſt: & quis niſi Caluinus cum hæreticis, dubitet omnes SS. Patres in eandem ſententiam iuiſſe?

§. 12.

SS. Patres ſunt Idololatræ.

4. 17. 36. *Quare qui Sacramenti adorationem excogitârunt, eam non modò à ſeipſis ſomniârunt citra Scripturam, vbi nulla illius mentio oſtendi poteſt (qua tamen non fuiſſet prætermiſſa, ſi Deo accepta foret) ſed reclamante Scriptura, ſua ſibi libidinis arbitrio Deum fabricati ſunt, derelicto Deo viuente. Quid enim eſt idololatria ſi hoc non eſt, dona pro datore ipſo colere? Vbi dupliciter peccatum eſt. nam & honor Deo raptus, ad creaturam traductus eſt: & ipſe etiam in polluto ac profanato ſuo beneficio inhonoratus, dum ex ſancto eius Sacramento factum eſt execrabile idolum.* Et §. 13. *Profectum videmus iſta ingenioſa ſubtilitate, vt panis pro Deo haberetur.*

Lipſius lib. 2. Phyſiol. d. 13. Grauis iſta accuſatio tua Caluine, qua grauiorem Chaldæi & Perſæ non expectent, qui Ignem aut Solem pro Deo coluerunt. Itaque te accuſatore, impiiſſimi idololatræ cenſeantur Dionyſius Areopagita, Alexander Papa I. Cyrillus Hieroſolymitanus, Ambroſius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius Magnus, Bernardus: à quibus ceteri Patres non diſſentiunt. Teſtimonia vide ſuprà, Colore 67. & apud Bellarm. lib 4. de Euchariſtia cap. 29. quo loco oſtendit eam aliquando Lutheri ſententiam fuiſſe, vt Chriſtum in Sacramento adorandum aſſereret, quam Martinus Bucerus, & Ioannes Brentius ſecuti ſunt, nec non Martinus Kemnitius in Examine Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 5. vbi dicit, *nullum eſſe qui dubitet an Chriſti corpus in Cœna ſit adorandum, niſi qui cum Sacramentarijs aut neget, aut dubitet in Cœna verè Chriſtum eſſe præſentem.* Hæc ſcilicet concordia eſt inter Sacramentarios & Lutheranos, qui tamen vt Symmiſtæ & fratres, in vnam Eccleſiam compingere ſe moliuntur.

§. 13.

SS. Patres ſunt Chriſti abiuratores.

4. 19. 7. *Hoc verò non à me, ſed à Domino audacter pronuntio, Qui oleum vocant oleum ſalutis, ſalutem quæ in Chriſto eſt abiurant, Chriſtum abnegant, partem in regno Dei non habent.* At ego, Caluine, in Domino audacter pronuntio, tuam iſtam audaciam inſigniter in Sanctos Dei eſſe contumelioſam, atque adeò in Deum ipſum blaſphemam. Vter veriùs & liquidiùs pronuntiet, vel teſtes, vel iudices accedant antiqui Patres, qui ſua auctoritate impudentiſsimũ os tuum comprimant, quos in Chriſti abiuratores impiè deformaſti,

Clemens Romanus epiſt. 4. & lib. 7. Conſtitut. cap. 23.		80
Dionyſius Areopagita Eccleſiaſt. hierarch. cap. 2. parte 2. & 3.		100
Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. & apud Euſeb. lib. 3. cap. 17.		200
Conſtantinus Imperator in priuilegio Romanæ Eccleſiæ.		320
Patres 318. Concilij Niceni Canone 55. Arabico.	*Anno Domini.*	325
Synodus Laodicena Can. 48.		360
Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 3. Myſtagogica.		370
Gregorius Nazianzenus orat. 40. quæ eſt in ſanctum baptiſma.		380

Epipha-

Epiphanius hæreſi 21.	380
Chryſoſtomus ad cap. 8. Act. Apoſtol.	400
Cyrillus Alexandrinus ad cap. vltimum Iſaiæ.	430
Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 450.	440
Theodoretus ad cap 1. Canticor.	450
Theophylactus ad cap 2 Amos.	1070
Hyginius Papa apud Iuonem & Gratian. de conſecrat. diſt. 4.	140
Vrbanus primus, epiſt. ad Vniuerſos.	220
Cornelius Papa epiſt. ad Fabium Antiochenum.	250
Cyprianus epiſt. 1. lib. 2. vel 72. apud Pamelium.	250
Pontius Diaconus in vita S. Cypriani. cap. 9.	270
Melchiades Papa epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ. *Anno Domini.*	311
Concilium Eliberinum, Arelatenſe primum & ſecundum.	320 225
Pacianus Sermone de Baptiſmo, & epiſt. 1 ad Sympronianum.	360
Optatus Mileuitanus lib. 7. contra Donatiſtas.	370
Ambroſius lib. de his qui initiantur myſteriis cap 7.	370
Damaſus epiſt. 4. de Chorepiſcopis.	380
Prudentius in Pſychomachia, & lib. 1. contra Symmachum.	390
Hieronymus Dial. aduersùs Luciferianos cap. 4.	390
Auguſtinus lib. 2 contra litteras Petiliani cap. 104.	400
Innocentius I. epiſt. ad Decentium Eugubinum. cap. 3.	410
Leo Papa epiſt. 88. & ſerm. 4. de Natiuitate Domini cap. 4.	450
Eucherius Lugdunenſis homilia in die Pentecoſtes.	450
Gregorius Magnus lib. 3. epiſt. 9. & ad cap. 1. Canticor.	590

Vide Bellarm. lib. de Confirmationis Sacram cap. 3 4 5. 6. Coccium tom. 2 lib. 5. art. 20. Et quis vnquam præter aliquos Hæreticos diſſenſit? quales fuere Nouatiani, Donatiſtæ, Ariani, Armenij, Flagellantes, Waldenſes ſeu Pigardi, Wicleffiſtæ, Lutherus, Melanchthon, &c. à quibus ne degenerare videretur Caluinus, omnes Patres contrà ſentientes, à ſalute alienos, & Chriſti abnegatores pronunciauit.

§. 14.

SS. Patres ſunt Satanæ ſatellites.

3. 17. 1. *Nunc perſequamur alia quoque argumenta quibus Satan per ſuos ſatellites fidei iuſtificationem aut diruere aut deterere molitur: nempe, quòd obſeruantibus legem promittatur vita,* &c. At hoc argumentum adducunt omnes Patres, qui docent præter fidem etiam opera requiri: quorum nomina §. 3. ſunt allata. Item, quòd bonis operibus merces retribuatur, quod impugnat. 3. 18. 1. At hoc argumento vtuntur Clemens vterque, Ignatius, Dionyſius Areopagita, Iuſtinus Martyr, Irenæus, Tertullianus, Hippolytus Martyr, Cyprianus, Hilarius, Baſilius, Gregorius Nyſſenus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Paulinus, Proſper, Iſidorus Peluſiota, Theodoretus, Saluianus, Maximus, Eucherius, Boëthius, Gregorius Magnus, S. Bernardus ſerm. 68. & 81. in Cantica. Omnes hi Patres in bonis operibus merendi vim agnoſcunt, & conſequenter ſolam fidem iuſtificare negant. Eorum verba vide apud Bellar. lib. 5. de Iuſtificat. cap. 4. Coccium tom. 2. lib 3. art. 3 Gaulter. Veritate 6. ſingulis ſeculis.

4. 15. 19. *Quum autem videret Satan ſtulta mundi credulitate abſque negotio ferè inter ipſa Euangelij exordia receptas eſſe ſuas impoſturas, ad craſſiora ludibria prorupit; hinc ſputum & ſimiles nugæ palàm in Baptiſmi probrum effræni licentia inuectæ.* Nota hominis ſtultitiam, qui Chriſti Eccleſiam viuentibus adhuc Apoſtolis (nam quę ſunt alia Euangelij exordia?) diaboli fraude eſſe deceptam aſſeuerat. A quibus enim iſtæ ceremoniæ, quas Caluinus tanto faſtu conſpuit, inſtitutæ ſunt vel receptæ? A Clemente Romano, Dionyſio Areopagita, Iuſtino Martyre, Cypriano, Cyrillo Hieroſolymitano, Gregorio Nazian-

zeno, Baſilio, Ambroſio, Auguſtino, Bernardo, &c. nec proferri poteſt vllus qui hæc reprehenderit. Vel igitur Dei viuentis Eccleſia, ſuo ſtatim initio Diaboli impoſturis eſt deluſa: vel illa ab his ſanctis Patribus ad Simonianos, Menandrianos, Valentinianos, Marcionitas, &c. eſt transferenda; ſiquidem hos illi Patres, tanquam aduerſarios impugnârunt Vide Bellar. lib. 1. de Baptiſm. cap. 25. 26. 27. Coccium to. 2. lib. 5. art. 8 9. 10. 11. Item 13. 14. 15. 17. 18. 19. 4. 19. 8. *Quis iam dubitet hanc atanæ eſſe doctrinam?* Sugillantur omnes Patres, qui Confirmationis Sacramentum agnoſcunt, de quibus §. 13.

§. 15.

SS. Patres ſunt Magi & incantatores.

4. 10. 15. *Prætereà an non hoc dignum inſectatione vitium eſt, quòd non intellectas ceremonias, velut hiſtrionicam ſcenam aut Magicam incantationem, oſtentant?*

4. 14. 4. *Verbum enim intelligere debemus, non quod ſine ſenſu & fide inſuſurratum, ſolo ſtrepitu, velut Magica incantatione, conſecrandi elementi vim habeat*, &c.

4. 15. 19. *Quaſi enim res eſſet contemptibilis, ex Chriſti præcepto aqua baptizari, inuenta eſt benedictio, vel potiùs incantatio quæ veram aquæ conſecrationem pollueret.*

4. 17. 15. *Tam brutæ imaginationis cauſa fuit, quòd conſecratio tantumdem apud eos valebat ac magica incantatio.*

4. 17. 39. *Ita eſt ſane. Non hîc magicam aliquam incantationem imaginari nos decet, vt ſatis ſit verba demurmuraſſe, quaſi ab elementis exaudiantur*, &c.

4. 19. 10. *Os ſacrilegum, túne pinguedinem fætore dumtaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Chriſti Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei ſanctificata?*

Hîc magiæ & incantationis inſimulantur omnes Patres, qui ceremonias Sacramentis adhibuerunt, qui certas verborum formulas ad Sacramenti eſſentiam requiſierunt, qui verbis Sacramentalibus aliquam vim inſtrumentariam tribuerunt, S. Dionyſius Areopagita, Iuſtinus Martyr, Athanaſius, Baſilius, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorius Nyſſenus, Auctor libri de cardinalibus operibus Chriſti, Cypriani æqualis, Ambroſius, Auguſtinus, &c. Teſtimonia ſunt apud Bellarm. lib. 1 de Sacram. in genere, cap. 19. Quid, quòd Caluinus ipſe in baptiſmi adminiſtratione, præter verbum prædicatum, certam verborum formulam requirit, vt Sacramentum ſubſiſtat? nempe, *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. vt patet etiam ex praxi Miniſtrorum. Vbi quæro

Primò, Vbi Dei verbum, ſine quo ſacrilegium putat in his rebus progredi? non enim habetur Matt: 28. 19. & multo minùs alijs locis. Bellar. lib. 1. de Sacram. in genere cap. 19.

Secundò, quum hæc formula non ad præſentes qui intelligunt, dirigatur, ſed ad infantem intelligentiæ vſu deſtitutum; cur non ſit magica incantatio?

Tertiò, Cur ipſe per magicam incantationem putet ſe ritè baptizatum? 4. 15. 16. nam ſic ipſe argumentatur, *Non hominis eſt baptiſmus, ſed Dei*: ergo etiam ab idololatris ritè ſum baptizatus. At Baptiſmi potiſſima pars eſt formula verborum, quam ipſe *magicam incantationem* vocat: ergo vel ipſe non eſt ritè baptizatus, vel illa magia eſt à Deo.

§. 16.

SS. Patres ſunt execrandæ beſtiæ.

3. 2. 43. *Quis non meritò, amice Lector, tales beſtias execretur, quæ temerè & præſumptuosè fieri pronuntiant, ſi quis Deum veracem eſſe confidat?* Semper tu calumniaris Caluine, vbi vel minima vel nulla occaſio offertur. Vbi ſcripſit hoc Lombardus? *Neque iam obſcurum eſt*, inquis, *quàm inſulsè Petrus Lombardus duplex ſpei fundamentum iaciat, Dei gratiam, & operum meritum. Si quippiam (inquit) ſine meritis ſperare audeas, non ſpes illa ſed præſumptio dicenda erit.* Scripſerit hoc Lombardus: an ideò qui de ſua infirmitate dubitat, de Dei veracitate dubitabit? Omnia Dei promiſſa conditionata ſunt, *Si imperata faciamus*: quod tu non diffiteris.

Digitized by Google

3. 4. 22. Ego igitur de Dei promiſſis certiſsimus, meritò propter conſcientiæ latebras, de mea diſpoſitione dubitare poſſum, an talis ſit qualem Deus requirit: & ſi probabiliter talis ſit, poſſum ſperare beatitudinem
Iacob. 1. 12. *quam repromiſit Deus diligentibus ſe*. Si non diligo, nec diligere ſtatuo, ſuffocatur ſpes: quæ rectè à Lombardo lib. 3. Sentent. diſtinct. 26. definitur, *Certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & meritis præcedentibus ipſam*: vel ſpem vel beatitudinem. In hac autem doctrina, non Scripturam modò, ſed omnes etiam Patres fauentes Lombardus habet, qui proinde, cenſore Caluino, *execrandæ beſtiæ* vocari merentur.

	Anno Domini
Clemens Romanus lib. 6. Conſtitut. Apoſtol. cap. 19.	80
Ignatius epiſt. ad Epheſios, poſt medium.	100
Irenæus lib. 1 cap. 1. Valentinianos refutans.	180
Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolycum, poſt med.	170
Clemens Alexandrinus in libris Stromaton ſæpiſsimè.	200
Antonius Eremita epiſt. 1.	340
Baſilius Magnus Serm. de Aſceſi monaſtica.	370
Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 1. & 15.	370
Macarius Ægyptius homil. 27.	370
Ephræm de vita Spirituali cap. 91. & de Virginitate.	370
Gregorius Nazianzenus orat. 28. & 40.	380
Gregorius Nyſſenus homil. 8. in Eccleſiaſten.	380
Chryſoſtomus hom. 5 & 42. in Geneſin.	400
Cyrillus Alexandrinus lib. 10. in Ioan. cap. 14. & 18.	430
Iſidorus Peluſiota lib. 3. epiſt. 73. 118. 158.	440
Theodoretus queſt. 63. in Exodum, & ad Pſal. 96.	450
Cyprianus lib. de vnitate Eccleſiæ, item de opere & eleëmoſyn.	250
Hilarius in Matth. Canone 5. 6. 7. 28. Prologo in Pſalm.	350
Ambroſius lib. 2. Officior. cap. 2. & ad cap. 11. Lucę.	370
Hieronymus lib. 1. in Iouinianum cap. 6. & lib. 2. cap. 1.	390
Gaudentius in Præfat. ad Beneuolum, & Tractatu 3.	400
Auguſtinus in Pſalm 31. & ſerm. 16. de verbis Apoſtoli.	400
Paulinus Nolanus epiſt. 26 ad Victricium.	420
Proſper lib. 1. de Vita contemplatiua cap. 19. & ad Pſal. 125.	450
Leo Magnus de Collectis ſerm. 4. & 5.	450
Eucherius Lugdunenſis Serm. de Dominica 4. Aduentus.	450
Sedulius ad cap. 3. & 4. epiſt. ad Rom. & ad cap. 5. ad Epheſ.	460
Saluianus Maſsilienſis lib. 4. de Prouidentia.	470
Cæſarius Arelatenſis homil. 2. 11. 25.	480
Fulgentius lib. 2. de Remiſsione peccator. cap. 1.	500
Primaſius ad cap. 3. & 5. epiſt. ad Galatas.	540
Gregorius Magnus lib. 7. Moral. cap. 13. & ubi non?	590

Vide Bellar. lib. 5. de Iuſtificat. cap. 7. Gregorium à Valentia in 2. 2. d. 2. puncto 1. Gaulterium Veritate 5. Coccium tom. 2. lib. 3. artic. 3. Quòd ſi quis de ſola fide ſibi blandiens, vitam æternam ſine bonis operibus ſibi polliceatur, is rectè *præſumptionis* peccatum incurrere dicitur, quod latè loquendo, eſt peccatum in Spiritum ſanctum. Vide Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium, Bernardum, citatos à Petro

Digitized by Google

Caniſio in Catechiſmo, p. 3. de peccatis in Spiritum ſanctum.

4. 17. 15. *Tam bruta imaginationis cauſa fuit, quòd conſecratio tantumdem apud eos valebat ac magica incantatio.* Ergo Caluine, in brutas animantes transformas Dionyſium Areopagitam, Iuſtinum martyrem, & ceteros Patres quos §. 15. nominauimus, qui omnes per certam verborum formulam (cuius tamen vis non in verbis, ſed in ſenſu conſiſtit) Euchariſtiam confici docent. Vnus inſtar omnium audiatur Ambroſius, quem beſtiam fuiſſe Caluinus, niſi beſtia ipſe ſit, dicere non audebit Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Sed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur adſtruamus: quomodo poteſt qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur: oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro ceteris: Vbi venitur vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti: Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum. Qui ſermo Chriſti? Nempe is quo facta ſunt omnia.* Hęc & plura ad eandem rem, S. Ambroſius. Atque idem patet ex antiquiſsimis Liturgiis S. Petri, S. Iacobi Maioris, S. Iacobi Minoris, S. Matthæi, S. Marci, S. Baſilij: de quibus vide Coccium tom. 2. lib. 6. art. 1. Gaulterium Veritate 1. primi ſeculi. Item 4. 19. 16. *At (vt iſtas belluas in ſua arena conficiam) ſi vllum hic Sacramentum quæratur, nonne longè ſpecioſius iactari poterat abſolutionem Sacerdotis Sacramentum eſſe, quàm pœnitentiam vel interiorem vel exteriorem?* Ergo Caluine, omnes tibi belluæ ſunt, quicumque Pœnitentiæ Sacramentum à Baptiſmi Sacramento diſtinguūt: ergo Patres omnes ad vnum. Hoc ex te colligo, qui 4. 19. 17. veterum teſtimoniis defectus, ad vnum Patrem malè intellectum, & quem incertum ipſe fateris, confugiſti, exque vna ipſius ſententia Catholicum dogma, ac certiſsimum axioma fabricatus es. Sed Patrum teſtimonia contra te videat Lector apud Bellarm. lib. 1. de Pœnitent. cap. 10. Coccium tom. 2. lib. 7. art. 1. P. Gaulter. Veritate 9. in ſingulis ſeculis.

§. 17.

SS. Patres ſunt dæmones.

4. 12. 23. *Omitto quòd Paulus pluribus locis Epiſcopum vult eſſe vnius vxoris virum. ſed quid potuit vehementius dici, quàm vbi ex Spiritu ſancto denuntiat, fore nouiſsimis temporibus homines impios qui coniugium prohibeant: eoſq; non modò impoſtores nuncupat, ſed dæmones? Hoc igitur vaticinium, hoc ſacrum oraculum eſt Spiritus ſancti, quo Eccleſiam ab initio præmunire aduerſus pericula voluit, Doctrinam dæmoniorum eſſe conjugij prohibitionem.*

Quàm tu ſemper calueris Caluine, tuiſque impoſturis Dei verbum & Spiritus ſancti oraculum prætexis! Vtrum credemus, Apoſtolum ſanctiſsimos Patres, & in ijs ſuos diſcipulos in dæmones transfiguraſſe, an te malè Apoſtoli verba cum Luthero tuo intellexiſſe? Vide, quæſo, Spectator Colorem 7. & tu Caluine veritatem tandem aliquando admitte. Non prohibet Eccleſia Catholica coniugium, ſed illud *honorabile* & ſanctum vocat in omnibus: Hebr. 13. 4. & cùm tu 4. 19. 34. agriculturæ, architecturæ, ſutrinæ, tonſtrinæ, illud compares, ipſa *magnum Sacramentum* eſſe agnoſcit. Verùm Epheſ. 5. 32.

Primò, Vult iuxta Dei præſcriptum vt qui caſtitatem vouerunt, promiſſum ſuum inuiolabile ſervent.

Secundò, Eorum conjugia irrita facit, qui poſt ſolenne caſtitatis votum nuptias attentant.

Tertiò, Ijs qui ſacris ordinibus initiari cupiunt, nuptiarum ſpem præſcindit: ſi conditionem accipere nolunt, quis eos ad ſtatum Eccleſiaſticum compellit? Quanquam & hoc, populi feruentibus ſtudijs, factum aliquando, vt præclari viri ad Epiſcopatum poſtularentur, ad quem tamen niſi ab vxoribus ſeparati, admitti non poterant; vt videre in Baronio licet, anno Domini. Et tamen hoc neque vt tyrannicum, neque vt dæmoniacum, purioris æui Patres (quos tu non ſemel commendas) reprehenderunt: ſed potiùs valdè commendant, vt Au-

guſtinus lib. 2. de adulterinis coniug. cap. 20.

Quos autem Apoſtolus dæmones vocat, velis nolis, fuerunt Montanus, Tatianus, Encratitæ, & ſimiles hæretici, qui nuptias malas & à diabolo eſſe affirmabant, cuiuſmodi ſuperioribus ſeculis multi fuerunt, neque noſtro hoc ſeculo defuerunt, aut etiamnum deſunt. Quos verò tu atroci contumelia in dæmones transfiguras, ſunt

Patres 318. in Concilio Nicæno primo, præter illos qui in viginti & ampliùs alijs Conciliis conuenerunt, vt Colore 7. notatum eſt,

Clemens Romanus.	Ambroſius.
Baſilius Magnus.	Syricius.
Cyrillus Hieroſolymitanus.	Hieronymus
Epiphanius.	Auguſtinus.
Chryſoſtomus.	Innocentius primus.
Iſidorus Peluſiota.	Leo & Gregorius primi, &c.

§. 18.

SS. Patres ſunt Diaboli.

Dæmonis nomen à ſcientia eſt, diaboli à calumniando: vnde dæmonum Princeps διάβολος peculiariter nominatur. Matth. 25. 41. Ioa 8. 44. Apocal. 12. 9. quare Caluinus non contentus Patribus dæmonum nomen alleuiſſe, etiam diabolos facere conatur: conuicium tanto atrocius, quanto ſuos angelos Diabolus antecellit.

4. 14. 14. *Magno conſenſu ſophiſticæ ſcholæ tradiderunt, Sacramenta nouæ Legis, hoc eſt quæ nunc in vſu ſunt Chriſtianæ Eccleſiæ, iuſtificare & conferre gratiam, modò non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ ſententia dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens, eoq́; magis quòd multis antè ſeculis magna Eccleſiæ iactura in bona orbis parte obtinuit. Planè certè diabolica eſt.* At ſemota calumnia (de qua Colore 32.) Scholaſticorum ſententiam apertè docuerunt

Infrà ſcripti Patres, Diabolico proinde nomine & ſtigmate, Caluino iudice, inſigniendi.

Patres Concilij	Nicæni primi ante can. 8.	318	Anno Domini.	325
	Conſtantinopolitani I.	150		383
	Mileuitani II. cap. 2.	60		416
	Arauſicani II. can. 25.	12		529
Iuſtinus Martyr in Apologia ad Antoninum Imperat.				160
Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædagogi. cap. 6.				200
Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 3.				370
Baſilius lib. de Spiritu ſancto: cap. 15.				370
Gregorius Nyſſenus lib. de Baptiſmo.				380
Chryſoſtomus homil. 29. in Geneſin, ſub fin.				400
Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap. 42.				430
Theodoretus in cap. 10. ad Hebræos.				450
Cyprianus epiſt. 2. ad Donatum, quæ eſt 2 lib. 2.			Anno Domini.	250
Sylueſter Papa apud Nicephorum lib. 7. cap 33.				320
Ambroſius lib. 2. de Pœnitent. cap. 2. & alibi ſæpe.				370
Hieronymus epiſt. 83. ad Oceanum, & lib. 3. contra Pelagian.				390
Optatus Mileuitanus lib. 5. contra Parmenianum.				380
Auguſtinus frequenter, etiam apud Caluinum 4. 14. 26. a.				400
Leo Papa Serm. 4. de Natali Domini.				450
Gregorius Magnus lib. 9. epiſt. 39. ad Theoctiſtam.				590
Bernardus Sermone de Cœna Domini.				1140

Verba vide apud Bellar. lib. 2. de Sacrament. in genere cap. 5. 6. 7.

§. 19.

Quis hunc Andabatam ſatis mirari queat? an vllus vnquam ſecum atrociùs pugnauit? an pugnare magis potuit?

Neque enim dicas, hęc omnia conuitia non in Patres, ſed in proles degeneres, Scholaſticos Theologos & Sorbonicos Doctores, torqueri: nam

Primò, frequentiſſimè veteres, id eſt, totam Antiquitatem omnemque Patrum chorum, diſertim vellicat & carpit: & in ijs D. Auguſtinum nominatim 3.5.10 c.3.11.15 z. 4.17.28. cui tamen præ ceteris deferre videtur.

Secundò, Magiſtrum Sententiarum eiuſque diſcipulos non arguit abſolutè, ſed quatenus ea tradunt quæ ipſe vt falſa & impia impugnat: atqui Scholaſtici rem à Patribus acceperunt, ipſi modum dumtaxat diſputandi, & ſubtiliùs rem inueſtigandi addiderunt.

Tertiò, Si illa conuitia in diſcipulos conueniunt, vt Caluini patronus facilè admittet; quanto magis in præceptores & magiſtros, qui totam materiam illis ſubminiſtrârunt?

§. 20.

Philipp. 2. Cicero quum in Marci Antonij oratione leuem (præ hac quam exhibemus) verborum & rerum pugnam deprehendiſſet, grauiſſimè in ipſum inuectus eſt. *Sed ſtuporem hominis*, inquit, *vel dicam pecudis, attendite. ſic enim dixit: M. Brutus quem ego honoris cauſſa nomino, cruentum pugionem tenens, Ciceronem exclamauit: ex quo intelligi debet eum conſcium fuiſſe. Ergo ego ſceleratus appellor à te, quem tu ſuſpicatum aliquid ſuſpicaris: ille, qui ſtillantem præ ſe pugionem tulit, is à te honoris cauſſa nominatur? Eſto, ſit in verbis tuis hic ſtupor: quanto in rebus ſententijſq; maior! Conſtitue hoc Conſul aliquando: Brutorum, C. Caſſij, Cn. Domitij, C. Trebonij, reliquorum quam velis cauſſam eſſe: edormi crapulam inquam, & exhala. an faces admouendæ ſunt, quæ te excitent tantæ cauſæ indormientem? nunquámne intelligis ſtatuendum tibi eſſe, vtrùm illi qui iſtam rem geſſerunt, homicidij rei ſint, an vindices libertatis? Attende enim paulisper, cogitationemq; ſobrij hominis ad punctum temporis ſuſcipe. Etenim ego, qui ſum eorum, vt ipſe fateor, familiaris: vt à te arguor, ſocius: nego quidquam eſſe medium. confiteor eos niſi liberatores populi Romani, conſeruatoreſque Reipub. ſint, pluſquàm ſicarios, pluſquàm homicidas, plus etiam quàm parricidas eſſe. ſiquidem eſt atrocius patriæ parentem quàm ſuum occidere. Tu homo ſapiens & conſiderate quid dicis? ſi parricidæ, cur honoris cauſſa à te ſunt, & in hoc ordine, & apud populum Romanum ſemper appellati?* &c. *Non igitur homicidæ. Sequitur vt liberatores tuo judicio ſint: quandoquidem tertium nihil eſſe poteſt.* Hæc Cicero: cujus verbis te compellare libet Caluine, vt intelligas tres Anticyras tuo capiti ſanando ſufficere non poſſe.

Stuporem tuum, hominis an pecudis? attendamus. ſic enim dicis, *Scholaſticos Theologos* & Sorboniſtas, eſſe omnium errorum magiſtros, ſtultos, ſomniatores, Iudæos, &c. Patres autem, quorum ipſi filij & diſcipuli ſunt, honoris cauſa à te nominantur, ſunt pij & ſancti; fidei orthodoxæ defenſores, quos ex animo veneraris. Ergo diſcipuli, ſcelerati & impij appellantur à te, qui ſuam doctrinam a Maioribus acceperunt: illi qui tradiderunt, & poſteris vt Magiſtri inſtillârunt, honoris cauſa à te nominantur? Eſto, ſit in verbis tuis hic ſtupor: quanto in rebus, ſententijſque maior! Conſtitue hoc Papa Geneuenſis aliquando, Cypriani Baſilij, Gregoriorum, Ambroſij, Auguſtini, Bernardi, &c. quam velis cauſam eſſe. Vel enim Chriſti ſerui ſunt, vel Diaboli: hîc enim cum Apoſtolo Rom. 8. 9. nego quidquam medium eſſe. Si Satanæ ſerui ſunt, cur toties honoris cauſa à te nominantur? cur pij & ſancti à te vocantur? cur eos ex animo veneraris? Si Chriſti ſerui ſunt, quomodò impij, ſacrilegi, blaſphemi, idololatræ, magi, beſtiæ, dæmones & diaboli non obſcurè à te appellantur? Et Marcus quidem Antonius imprudens contradictionibus ſe inuoluebat: at tu prudens & ſciens, non inuolutè ſed apertè, non ſemel,

ſed

ſed frequenter, eoſdem Patres pios facis & impios, veritatis aſſertores & mendacij, cælo dignos & inferno. Tu non jam homo ſapiens & conſideratus, ſed Propheta & Euangeliſta, etiam Apoſtolus, vt Theodoro Bezæ, & Franciſco Gomaro videris: quid dicis? quomodò ab his laqueis te expedis? an fortè Ariſtotelis Dialecticam reformabis, vt contradictoria poſthàc inter ſe non pugnent? Accipe igitur hanc meritiſsimam contradictionis coronam, neque metuas ne condiſcipulorum quis eam tibi deripiat; nam ſi cum ipſo magiſtro Martino Luthero in certamen deſcenderis, victoria & triumphus in ambiguo erunt.

N O T AE.

1. *Veteres Patres ſanctos & pios vocat.*] etiamſi neque ſancti, neque pij fuiſſent: ita rationi affectus dominatur. Sic 3. 4. 7. *Ob id facinus Nectarius, vir & ſanctitate & eruditione clarus, illius Eccleſiæ Epiſcopus, confitendi ritum abrogauit.* & ſtatim, *Nectarium ſanctum Dei hominem, omnibus veterum ſuffragijs probatum, hæreſeos & ſchiſmatis accuſabunt?* At

Primò, non fuit ſanctitate clarus, cùm ante Epiſcopatum vel ſuo teſtimonio, intemperantiùs vixerit: & in Epiſcopatu nullum ſanctitatis nomen ſibi pepererit.

Secundò, non fuit eruditione clarus, cùm ex catechumeno factus Epiſcopus, & ex Senatore Lib. 5. c.
Theologus, rerum Eccleſiaſticarum adeò rudis fuerit & imperitus, vt aliorum, etiam Nouatianorum opera (vt quidem Socrates & Sozomenus ſcribunt) in Epiſcopalibus curis vti coactus fuerit. Lib.7.cap

Tertiò, non fuit omnibus veterum ſuffragijs probatus: nam S. Gregorius Nazianzenus, qui ipſum in Epiſcopatu anteceſſerat, eius in reprimendis Hæreticis ſocordiam aut negligentiam, litteris ad eum datis grauiter accuſauit. Vidimus Caluini mendacia: iam ſtultitiam videamus. Hic Nectarius ſanctitate & eruditione clarus, ſanctus Dei homo

Primò, agnouit liberum hominis arbitrium.

Secundò, Miſſam celebrauit.

Tertiò, pro defunctis orauit.

Quartò. Sanctos inuocauit, & reliqua Catholica dogmata tenuit, quæ Caluinus pro abominationibus habet: fuit enim inter S. Gregorium Nazianzenum, & S. Ioannem Chryſoſtomum medius Epiſcopus, quos conſtat ſummos Papiſtas fuiſſe, & ab ijſdem Nectarium non diſſenſiſſe certiſſimum eſt. Conſequentiùs loquebatur Procopius ille Raſus, apoſtata, fuſo ſanguine & blaſphemiis Cochlæu
inſignis, vt teſtatur M. Ioannes Przibram libro de Tranſſubſtantiatione panis & vini, *Quòd ſi centum* lib.6. Hiſ
forent huiuſmodi ſancti Doctores, panem materialem in Sacramento non manere conteſtantes, dico eos omnes men- Huſſitar.
tiri ad collum, & fallere. Vtique cùm in conſpectu Dei iudicis ſtabo, cum illis latronibus cauſam hanc agitabo. Vides 226.
ex quibus paludibus & lacunis ſuas fæces Caluinus hauſiſſe potuit, qui de SS. Patribus non minus blaſphemè & ſentit & loquitur.

2. *Remanere autem quod morale eſt, nempe vnius diei obſeruationem in hebdomade.*] Falleris Caluine, aut fallis: neque enim Catholici Doctores, quos pro tua modeſtia pſeudoprophetas Iudaizantes appellas, volunt eſſe morale, id eſt, naturali lege præceptum, vt vnus dies in hebdomade ſanctificetur: quid enim ſi ſextus quiſque obſeruetur, aut octauus, aut decimus? Sed hoc volunt; quum præceptum de Deo externâ ceremoniâ colendo, ſit affirmatiuum & indeterminatum, non poſſe commodiùs ab Eccleſia determinari, quàm vt vltra hebdomadam non differatur, ipſo Deo velut præeunte & indicante, qui Gen. 2. 3. *benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum.* qui Exod. 16. 23. illuſtri miraculo conſecrauit, & Exod. 20. 8. in Decalogo poſuit, grauiſſimâque pœna ſanciuit Num. 15. 35. Numerum etiam ſeptenarium, tanquam myſterij aliquid ex prima illa mundi conditione retinentem, ſuis operibus tum gratiæ, tum naturæ, frequenter Deus admiſcuit: naturæ, vt notauit Varro Romanorum doctiſsimus in libris Hebdomadum, apud A. Gellium lib. 3. noct. Atticar. cap. 10. gratiæ, vt obſeruant D. Hieronym. Comment. in Amos. 5. 3. & alibi ſæpe. D. Auguſtinus Quæſt. 172. in Geneſ. tom. 4. & lib. 11. de Ciuitate. cap. 31. & ſerm. 206. de Tempore. Eccleſia ergo retenta Iudæorum hebdomade, diem mutauit: quod ab ipſis Apoſtolis factum eſſe ſatis colligitur Apocal. 1. 10. *Fui in ſpiritu in Dominica die.*

SPECTA-

SPECTACVLVM DECIMVM

CALVINISMVS SIBI DISCOLOR.

HActenus, benigne Lector, ipſum Caluinum inſpeximus vel mentientem, vel blaſphemantem, vel Scripturas deprauantem, vel calumniantem aduerſarios, vel ſuos decipientem, &c. nunc cum fetu ſuo prodibit, id eſt, cum Caluiniſmo, quem ipſe ex Lutheriſmo & Zuinglianiſmo infeliciter genuit, ex quo ſpectaculo magis ac magis ingenium eius innoteſcet. Diſſenſionis enim ſpiritus vndique Hæreticos ita poſſedit, vt

Primò, pugnent cum Eccleſia Catholica.

Secundò, cum aduerſarijs Hæreticis, vt Lutherus cum Sacramentarijs.

Tertiò, cum ſuis Symmyſtis, vt Zuinglius cum Oecolampadio.

Quartò, ſecum, vt Lutherus frequenter.

Quintò, adferunt doctrinam ἀσύστατον, quam Lactantius inſtabilem ſiue inconſtantem vertit, quę videlicet ſecum non conſtet, ſed per ſe concidat & ipſa ſe euertat: vt cùm Arceſilas nihil ſciri poſſe ſciebat, alius ſomniando monitus ne ſomnijs crederet. In omnibus his pugnis eminet Caluinus: in quinto tamen genere ita excellit, vt vno doctrinæ capite ſtabilito, alterum euerti neceſſe ſit. Grande falſitatis argumentum: nam vt rectè ait Ariſtoteles, *Verum vero conſonat; à falsò autem citò diſſonat ipſum verum.* Quod Lutherus, hac in re ſatis idoneus auctor, his verbis confirmat: *Mendacia certiùs dignoſcere non potes, niſi quando ſibimetipſis contraria ſunt. A Deo enim ita ordinatum eſt, vt impÿ ſemper ſeipſos confundant, & quòd mendacia non conſonent, ſed ſemper contra ſemetipſa teſtentur.* Longè aliud in Eccleſia Catholica cernere licet: quæ cum abditiſsima & à ſenſu noſtro remotiſsima myſteria tradat (SS. Trinitatis, Prædeſtinationis, Incarnationis, Euchariſtiæ, Reſurrectionis, Iuſtificationis, Viſionis beatificæ, &c.) ita tamen ſibi conſonat, ita vltima primis & minima maximis connectit, vt ex omnibus pulcherrima & ſuauiſſima harmonia conſurgat, quæ ſuum auditorem & contemplatorem in admirationem rapiat, & in antiqua fide non parum confirmet. Quò facit etiam mirabilis illa Patrum concordia, qui diuerſiſsimis locis & temporibus ſcribentes, in vnam Chriſtianæ fidei ſummam conſpirant, quando vel hæreſes refutandæ, vel Catholica dogmata explicanda & defendenda fuerunt: certum & indubitatum inueniendæ Eccleſiæ ſignum, iuxta illud Matth. 24. 28. Luc. 17. 37. *Vbicunque fuerit corpus* (πτῶμα, cadauer) *illuc congregabuntur & aquilæ.* Vbicunque fuerit Chriſtus, illuc congregantur ſpirituales aquilę, qui vitam cæleſtem in terris meditantur. Iſa. 40. 31. At apud Hæreticos omnia ſunt confuſa, turbata, malè cohærentia, ſecum pugnantia, & ſeſe mutuò euertentia, vt veram Babylonem agnoſcere poſsis: vt non in perſonis dumtaxat vitium ſit, ſed in ipſa ſumma doctrinæ tanta ἀσυστασία reperiatur, vt non modò Caluinus à Caluino, verumetiam Caluiniſmus à Caluiniſmo refutari & funditus euerti poſsit. Audite hæc, vel etiam ſpectate Geneuenſes, Hugnoſij, Puritani, Heydelbergenſes, Gomariſtæ, & quotquot Caluini veſtigia adoratis, quotquot Caluiniſmum amplexi eſtis: multis argumentis opus non erit, gladius veſter iugulabit vos.

lib. 3. diuinar. inſtit. cap. 6.

1. Poſter. 6.

lib. de votis monaſtic.

Α'ΣΥΣΤΑΤΟΝ PRIMVM.

1 *Nihil admittendum, niſi quod Scriptum eſt: multa admittimus quæ nuſquam ſcripta ſunt.*

PRimum huius aſyſtati membrum frequenter Caluinus docet, & Eccleſię reformatæ amplexæ ſunt, tanquam primum & potiſſimum cauſæ ſuæ firmamentum.

1. 7. 1. *Scriptura ſola extant quibus viſum eſt Domino ſuam perpetua memoria veritatem conſecrare.*

3. 17. 8. *Ego hic pios obteſtor, vt ſi veram iuſtitia regulam ex ſola Scriptura petendam nôrunt, mecum religioſè & ſeriò expendant quomodò Scriptura ſecum ipſa ſine cautllis ritè conciliari poſſit.*

4. 8. 8. *Eſto igitur hoc firmum axioma, Non aliud habendum eſſe Dei verbum, cui detur in Eccleſia locus, quàm quod Lege primùm & Prophetis, deinde ſcriptis Apoſtolicis continetur: nec alium eſſe ritè docendi in Eccleſia modum, niſi ex eius verbi praſcripto & norma.*

4. 9. 9. *Quidquid ſit, non aliter diſcernere inter contrarias & diſſentientes Synodos, qua multa fuerunt, poterimus, niſi omnes illa quam dixi omniũ hominum & Angelorum ſtatera, id eſt verbo Domini examinemus.* Per verbum Domini ſolas Scripturas intelligit, vt ipſemet ſtatim exponit: de quo Sophiſmate dictum eſt Colore 46

4. 17. 43. *Nos verò meminerimus tanti eſſe Deo verbi ſui obedientiam, vt in ea & Angelos ſuos & orbem vniuerſum iudicare* nos velit. Vbi hoc niſi in Luthero ſcriptum eſt?

4. 19. 5. *Pulchrè omnia & venuſtè. Sed vbi Dei verbum quod Spiritus ſancti præſentiam hic promittat? ne iota quidem obtendere poſſunt.* Sic aliàs ſæpe.

Alterum membrum admittent omnes Caluiniſtæ

Primò, Si cum illis agere contingat, qui certas aliquas Scripturas non admittunt. Nam exempli gratia, nobis credere neceſſe eſt, Matthęum cùm ſcripſit Euangelium, Spiritu ſancto dictante vel inſpirante ſcripſiſſe.

Secundò, Hoc Euangelium quod iam in manibus habemus, eſſe verè Matthæi Euangelium, non autem ſuppoſititium.

Tertiò, Non eſſe in quibuſdam locis deprauatum, aut corruptum, vt quondam obiiciebant Manichæi. Hæc autem ex Scripturis conſtare non poſſunt, neque ex titulo libri, neque aliunde quàm ex Eccleſiæ traditione: vt meritò Scripſerit D. Auguſtinus tom. 6. contra epiſtol. fundamenti cap. 5. *Ego verò Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoueret auctoritas.*

§. 1.

Primò igitur, Vt Hæreticos cum Hæreticis committamus, vnde Lutheranis probabunt Caluiniſtæ, Iacobi epiſtolam Spiritu Dei eſſe ſcriptam, nec eſſe ſuppoſititiam aut deprauatam? Illi certè aſſerunt epiſtolam eſſe ſtramineam, & Apoſtolico ſpiritu indignam: neque vllum reperient Caluiniſtæ locum, qui expreſſè epiſtolam illam canonizet. Vel igitur in Lutheranorum partes concedant, vel fateantur aliquid eſſe credendum quod in Scripturis non exprimatur.

§. 2.

Secundò, Si de Caluini vocatione & miſſione dubitetur. Credunt enim Caluiniſtæ ſuum magiſtrum diuinitus eſſe vocatum & miſſum, vt *Chriſti regnum, euerſo Antichriſti regno, rurſum erigeret & ſtabiliret.* 4. 11. 5. At hoc vbi ſcriptum eſt? vbi monemur, nouiſsimis temporibus venturum nouum Prophetam, Apoſtolum aut ſaltem Euangeliſtam, qui Eccleſiam collapſam reſtituet? qui dirutam reędificabit? qui iugulatam ad vitam reuocabit? Nõne Scriptura plurimis locis contrariũ clamat? Matt. 16. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo*

Digitized by Google

Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebūt aduerſus eam. Matt. 24. 4. *Videte ne quis vos ſeducat, multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.* Et v. 23. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hîc eſt Chriſtus* (apud Lutheranos) *aut illic* (apud Caluiniſtas) *nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia*, &c. 1. Tim. 4. a. *Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum*, &c de quo loco iam dictum eſt Colore 90. §. 17. & 2 Tim. 3. a. *Hoc autem ſcito, quòd in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei: habētes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Nouemdecim colores ſunt, quibus B. Apoſtolus Lutheranos & Caluiniſtas graphicè expreſſit, vt Ioan. Roffenſis de Lutheranis oſtendit, in prooemio Refutationis articulorum Lutheri: Caluiniſtæ autem ſibi conuenire intelligent, ſi in ſe deſcendere velint, & principia ſua agnoſcere, quæ docent 2. 1. 8. z. *Totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quàm concupiſcentiam.* Quòd ſi quis tam feliciter in nouo iſto Euangelio profeciſſe ſe credat, vt Papiſtis cuiuſuis virtutis exemplum eſſe poſſit. magiſtri increpationem audiat 2. 3. 3. *Téne eorum numero eximas, quorum pedes ad ſanguinem effundendum veloces, manus rapinis & homicidijs fœdatæ, guttura ſepulchris patentibus ſimilia, linguæ fraudulentæ, venenata labia, opera inutilia, iniqua, putrida, lethalia: quorum animus ſine Deo, quorum intima prauitates, quorum oculi ad inſidias, animi ad inſultandum elati, omnes denique partes ad infinita flagitia concinnatæ?*

2. Petri. 2. a. *Fuerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias*, &c. Notate monachi & moniales apoſtatæ. Et 2. Pet. 3. 3. *Hoc primùm ſcientes quòd venient in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes.* Et Iudas Apoſtolus v. 17. *Vos autem chariſſimi, memores eſtote verborum, quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dicebant vobis, quoniam in nouiſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.*

Clamat igitur Scriptura & fortiter inculcat, nouiſsimis temporibus multos pſeudoprophetas venturos à quibus diligentiſsimè ſit cauendum: de Eccleſiæ lapſu & reformatione, ne ſyllaba quidem, nec iota, nec apex proferri poteſt. Demus tamen hoc eſſe prædictum & præſcriptum: ex qua Scriptura nobis conſtabit hunc reformatorem eſſe Ioannem Caluinum? cur potiùs quàm Lutherum aut Confeſsioniſtas? cur Gomarum potiùs quàm Arminium? Miſeri itaque Caluiniſtæ, quum ſine Scriptura Doctorem ſuum admittunt. ſuum dogma de ſola Scriptura admittenda planiſsimè euertunt.

§. 3.

Tertiò, Pro indubitato ſumunt omnes Nouatores, Romanum Pontificem ipſiſsimum eſſe Antichriſtum. Ex qua Scriptura? Proferunt illi quidem aliquos locos ex S. Paulo & ex Apocalypſi; ſed tam putidè & inſulsè, vt nec Scripturæ interpretationem, nec dialecticæ leges à limine ſalutaſſe videantur: quod ſuprà Colore 44. ſatis ſuperque demonſtratum eſt. In illos itaque examuſſim competit illud, quod ſtupidis Logicis in Academijs ludibrij cauſa occini ſolet, *Deus eſt in cælo, ergo baculus ſtat in angulo.*

§. 4

Quartò, Si contra Arianos & ſimiles Hereticos, Trinitatis myſterium ſit defendendum. Hæc enim nomina, *Trinitas*, *Perſona*, ὁμοούσιος, nuſquam in Scripturis reperiuntur, & tamen Caluinus ipſe grauiter in eos conſurgit, qui hæc nomina

faſtidiunt

faſtidiunt vel repudiant. 1. 13. 2. *Ceterùm quia vocem Perſonæ odioſè exagitant nonnulli quaſi humanitus inuentam, qua æquitate id faciant priùs videndum.* Et infrà, *Ergo ſi fidem obtinet Apoſtoli teſtimonium, ſequitur tres in Deo eſſe hypoſtaſes. Idem quum expreſſerint Latini Perſonæ voce, nimij faſtidij atque etiam peruicaciæ eſt de re clara rixari.* Et 1. 13. 3. *Si verbum exoticum appellant quod totidem ſyllabis compoſitum in Scriptura oſtendi non poſſit, iniquam ſane legem nobis imponunt, qua damnatur omnis interpretatio quæ Scripturæ contextu non conſarcinatur.* Et infrà: *Quid autem, vbi Eccleſiam ſumma neceſſitate vrgeri ad vſurpandas Trinitatis & Perſonarum voces comprobatum fuerit, ſi quis verborum nouitatem tum reprehendat, nónne meritò iudicetur lucem veritatis indignè ferre, vt qui tantùm hoc reprehendat, veritatem planam ac dilucidam reddi?* Et 1. 13. 4. *Què flexilem hominis vafritiem* (Arij) *è latebris extraherent veteres, vltra progreſſi ſunt, Chriſtum pronuntiantes æternum Patris Filium, Patriq; conſubſtantialem. Hic efferbuit impietas, dum nomen ὁμοουσίου peſſimè odiſſe & execrari Ariani cœperunt.* Ex ore tuo te iudico Caluine: cur vocem Tranſſubſtantiationis vt exoticam & barbaram exſibilatis? an quia totidem ſyllabis in Scriptura non reperitur? Iniquam legem nobis imponis, & veritatis lucem indignè ferre conuinceris qui à verbis ab Eccleſia neceſſariò vſurpatis, argumentum contra Eccleſiam ducis. 4. 17. 14. 19.

§. 5.

Quintò, Si perpetuam B. Mariæ virginitatem Heluidiani negent, atque adeò ex Scripturis male intellectis oppugnent. Quid hîc facietis Caluiniſtæ? an in Heluidij caſtra palàm tranſibitis, quia ſcriptum eſt Matt. 1. 25. *Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum?* Et quia Chriſti fratres & ſorores non ſemel in Euangelijs nominantur? Quòd ſi quis pro veritate afferat illud Ezech. 44. 2. *Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, eritq; clauſa Principi,* &c. Si quis, inquam, hoc afferat, riſum (ſcio) pro veſtra modeſtia non tenebitis, quando ſenſus ſymbolicus ad adſtruendam fidei veritatem ingeretur. Quanquam fortaſſis hæc quæſtio vos parùm ſollicitat, in rebus etiam grauioribus ſatis ſecuros.

§. 6.

Sextò, Si Sacramentum ſit definiendum. Caluinus 4. 14. 1. ita definit, *Eſt externum ſymbolum, quo beneuolentiæ ergà nos ſuæ promiſſiones conſcientijs noſtris Dominus obſignat, ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem: & nos viciſſim pietatem ergà eum noſtram tam coràm eo & Angelis, quàm apud homines teſtamur.* Hæc definitio multis vitiis ſcatet; nam & infantibus tribuit conſcientiam, & fidem, & pietatis teſtationem: item Deum ac miniſtrum in reprobis mendaces facit, & per Sacramenta verbum Dei firmat, à quo tamen ipſa firmitatem accipiunt. Sed his omiſſis, quæro an hæc definitio ſit in Scriptura? nam ſi eſt, cur eam Lutheranis & Anabaptiſtis Caluinus hactenus non probauit? cur eam tam timidè proponit vt ipſi diffidat? 4. 19. 15. *Quod ſi cauſentur definitionem meam legem non eſſe cui parere neceſſe habeant: audiant Auguſtinum, quem ſacroſanctum ſe habere fingunt.* Si non eſt in Scriptura, cur capitis ſui figmentum normam vult eſſe ad quam Sacramenti ratio exigatur? 3. 4. 1. c. cur Caluiniſtæ eam recipiunt?

§. 7.

Septimò, Si Sacramentorum numerus inquiratur. Vbi quæſo ſcriptum eſt, duo tantùm eſſe Sacramenta, nec plura nec pauciora? quod tamen Caluinus tam ſignanter affirmat 4. 18. 19. & Caluiniſtici Catechiſmi etiam pueris inſtillant. Vbi ſcriptum eſt, Confeſſionem & Abſolutionem non eſſe Sacramentum, quod tamen in numero Lutherus & plerique Lutherani ponunt? Vbi ſcriptum eſt, Matrimonium non eſſe

Digitized by Google

Sacramentum, quod Melanchthon & Zuinglius, non minùs oculati quàm Caluinus, in Scripturis ſe vidiſſe putârunt? Vbi ſcriptum eſt, de rebus fidei grauiſſimis ſic loquendum eſſe, *Non inuitus patior vocari Sacramentum?* 4. 14. 20. *Non pugnarem, ſi reſtitueretur in ſuam integritatem*, &c. 4. 19. 32.

§. 8.

Octauò, Si cum Archonticis ſit bellandum, qui omnia Sacramenta è medio tollebant, vt S. Epiphanius hæreſi 40. teſtatur. Ex qua enim Scriptura probabunt Caluiniſtæ Baptiſmum eſſe Sacramentum? ex qua Cœnam eſſe Sacramentum? Conantur quidem per conſequentias quaſdam ex Scripturis hoc deducere: ſed aqua illis hæret, vt aiunt: nam ipſa principia quæ ponunt, & ex quibus ſua deducant, in Scripturis clarè non habentur.

§. 9.

Nonò, Si quæratur de Baptiſmo, num opus merſione, an verò tinctio aut aſperſio ſufficiat? vna an trina merſio ſit neceſſaria? an aliquæ ceremoniæ adhibendæ? Nihil enim hîc ex Scripturis niſi in genere adferri poteſt: & tamen paruulos miniſtri non mergunt, & Caluinus 4. 15. 19. *Cæterùm*, inquit, *mergatúrne totus qui tingitur, idq́; ter an ſemel, an infuſa tantùm aqua aſpergatur, minimùm refert: ſed id pro regionum diuerſitate Eccleſijs liberum eſſe debet. Quanquam & ipſum Baptizandi verbum mergere ſignificat, & mergendi ritum veteri Eccleſiæ obſeruatum fuiſſe conſtat.* Hæc Papa Geneuenſis: qui etiam pro ſua auctoritate, in libello de formula Sacramentorum, quinque ceremonias præſcribit, citra Scripturam, quas videre licet apud Bellar. lib. 1. de Baptiſmo cap. 24. Et 4. 15. 19. *Quanto*, inquit, *ſatius erat omiſſis theatricis pompis, quæ ſimplicium oculos perſtringunt, & mentes hebetant, quoties baptizandus aliquis eſſet, in cœtum fidelium ipſum repræſentari, & tota Eccleſia, velut teſte, ſpectante & orante ſuper eum, Deo offerri: recitari fidei confeſſionem, qua ſit inſtituendus catechumenus: enarrari quæ in baptiſmo habentur promiſſiones: catechumenum baptizari in nomen Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: remitti demum cum precibus & gratiarum actione.* Pulchrè omnia & venuſtè: ſed vbi Dei verbum?

§. 10.

Decimò, Si cum Anabaptiſtis agendum, qui negant infantes baptizandos. Vnus Scripturæ locus eſt, qui hoc conuincit, iuxta communem Patrum expoſitionem, & leges interpretum. Ioan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* At hunc locum contra Anabaptiſtas valere negat Caluinus, eumque ſuo gloſſemate peruertit, vt ſuprà oſtenſum eſt Colore 24. Nihil itaque illi reſtat præter typũ Circumciſionis, in quo explicando multum operæ conſumit 4. 16. 3. & deinceps: ſed fruſtrà. In magna enim ſimilitudine magnam diſparitatem oſtendent Anabaptiſtę, & hanc in primis quòd in Circumciſione nulla concio requirebatur; vt patet Exod. 4. 25. at in baptiſmo concionem requirit Caluinus 4. 14. 4. ſine qua Sacramentum non ſit. 4. 18. 20. infantes autem concionem intelligere non poſſunt. Reliqua Scripturæ teſtimonia quibus Caluinus nititur 4. 16. 7. & 4. 16. 8. vt probabilia argumenta ſunt, ſic renitentem non facilè trahent aut conſtringent.

Bellar. lib. 2 de Sacram. in genere cap. 3.

Bellar. lib. 1. de baptiſ. cap. 8.

§. 11.

Vndecimò, Si cum iiſdem de anabaptiſmo diſputetur. Quo enim Scripturę loco prohibitum eſt ne baptiſmus repetatur? Conatur quidem Caluinus 4. 18. 19. inter Cœnam & Baptiſmum diſcrimen conſtituere, ſed ſine vrgente Scriptura. *Vt ſcilicet*, inquit, *Baptiſmus quidam quaſi ingreſſus in Eccleſiam eſſet, & fidei initiatio: Cœna verò aſſiduum velut alimentum, quo Chriſtus fidelium ſuorum familiam ſpiritualiter paſcit. Quare vt non niſi vnus eſt Deus, vna fides, vnus Chriſtus, vna Eccleſia eius corpus: ita Baptiſmus non niſi vnus eſt, nec ſæpe iteratur: Cœna autem ſubinde diſtribuitur, vt intelligant ſe à Chriſto aſſiduè paſci qui ſemel in Ec-*

Epheſ. 4. 5.

cleſiam

Digitized by Google

cleſiam allecti ſunt. Verùm hic locus Caluinum nihil iuuat.

Primò, quia non loquitur Apoſtolus de Baptiſmi iteratione, ſed de eius ſubſtantia: ſicut enim eſt vna fides, omnia amplectens, quæ Deus per Eccleſiam reuelauit, ita eſt vnum Baptiſma, ſua materia & forma conſtans, quę non debent variari v.g. vt baptizemus in vino, vel non expreſſis tribus diuinis perſonis, &c.

Secundò, quia ſicut dixit Apoſtolus. Vna fides, vnum Baptiſma: ſic dicere potuit, Vna fides, vna Cœna, nempe quæ eodem modo diſtribuitur: niſi fortè Caluiniſtæ ſic loqui malint: Vna Fides, vnum Baptiſma, ſed plures Cœnæ.

Tertiò, Baptiſmi memoria ſufficit ad fidem excitandam 4. 19. 17. cur non & Cœnę memoria? cùm pręſertim iſta manducatio, aſſerente Caluino 4. 17. 5. non alia quàm fidei ſit.

Quartò, Si aſſiduè Chriſtus nos paſcit, cur poſt tertium menſem Cœnam ſumitis? an non in primitiua Eccleſia, ſpectantibus vel miniſtrantibus Apoſtolis, quotidie id factum meminiſtis?

Act. 2. 42.

§. 12.

Duodecimò, ſi cum S. Cypriano agendum eſſet, qui Agrippini aliorumque Anteceſſorum errantium veſtigiis inſiſtens, Hæreticorum baptiſma damnabat, etiamſi materia, forma & intentio non deeſſent: quem ſuum errorem multis ſcripturis (ſanctiſſimus vir, hac in re aliquid humani paſſus) fulcire conabatur. Hunc errorem in hęreſim Donatiſtę conuerterunt, adeò vt à Catholicis baptizatos rebaptizarent: cum quibus D. Auguſtino multum negotij fuit. Quid hîc facient Caluiniſtæ? quam Scripturam proferent? quibus armis aduerſarios repellent? Certè D. Auguſtinus, in Scripturis exercitatiſsimus, nihil proferre potuit quod non in Eccleſiæ conſuetudinem, & Nicæni Concilij auctoritatem recumberet: & S. Stephanus Papa & Martyr, non Scripturis, ſed ſola Traditione tanquam fulmine, omnes S. Cypriani machinas diſiecit. Erraſſe autem Agrippinum, Cyprianum, Donatiſtas, &c. fatetur Caluinus, & fateri compellitur, niſi ſuum baptiſmum abnegare velit. 4. 15. 16.

Bellar. lib. 4. de verbo Dei cap. 7. & lib. 1. de Sacram. cap. 26.

§. 13.

Decimotertiò, Si de Cœnæ ceremonijs quæſtio moueatur. Nam ſic Caluinus 4. 17. 43. *Cæterùm quod ad externum actionis ritum ſpectat, in manum accipiant fideles, necne: inter ſe diuidant, an ſinguli quod ſibi datum fuerit, edant: calicem in Diaconi manu reponant, an proximo tradant: panis ſit fermentatus, an azymus: vinum rubrum an album; nihil refert. Hæc indifferentia ſunt, & in Eccleſia libertate poſita.* & infrà: *Porrò tanta ceremoniarum congerie faceſſere iuſſa, ſic adminiſtrari decentiſſimè poterat, ſi ſæpiſſimè & ſingulis ad minimum hebdomadibus proponeretur Eccleſiæ: initium autem fieret à publicis precibus: haberetur deinde concio. tum miniſter propoſita in menſa pane & vino, inſtitutionem Cœnæ referret: deinde promiſſiones enarraret quæ in ea nobis relicta ſunt: ſimul eos omnes excommunicaret qui interdicto Domini ab ea arcentur: poſtea oraretur, vt qua Dominus benignitate ſacrum hoc alimentum nobis largitus eſt, nos quoque ad id ſuſcipiendum fide & animi gratitudine erudiret & formaret, & quando ex nobis non ſumus, ſua miſericordia nos dignos faceret tali conuiuio. Hîc verò aut canerentur Pſalmi, aut aliquid legeretur, & quo decet ordine fideles ſacroſanctis epulis communicarent, miniſtris panem frangentibus, & populo præbentibus. Finita Cœna, exhortatio haberetur ad ſinceram fidem & fidei confeſſionem, ad charitatem & mores Chriſtianis dignos. Poſtremò gratiarum actio referretur, & laudes Deo canerentur. Quibus finitis Eccleſia dimitteretur in pace.* Hæc Papa Geneuenſis. Belliſsimè: ſed vbi Dei verbum?

Ceremoniæ 13. à Caluino ſtatutæ.

§. 14.

Decimoquartò, Si de ſua prædeſtinatione Caluiniſtæ interrogentur. Firmiſsimè enim credunt, eſſe ſe in albo Prædeſtinatorum, remiſſa ſibi eſſe peccata, nec cælorum regnum

Digitized by Google

ſibi magis excidere poſſe quàm ipſi Chriſto. 4. 17. 2. Vbi verbum? neque enim vſquam ſcriptum eſt, Martinum aut Ioannem eſſe prædeſtinatos: neque meritorum Chriſti ſpecialis applicatio, quum Martinus aut Ioannes fide iuſtitiam apprehendunt in Scripturis reperitur, neque eam ipſi in illis quęrunt, ſed in Spiritus teſtificatione, quæ extra Scripturam eſt, vt affirmatur. 3. 2. 39. Deſinant ergo de ſua prædeſtinatione gloriari, aut admittant aliquid admittendum, atque adeò firmiſsimè credendum, quod nuſquam ſcriptum ſit. Idem incommodum incurrunt, quum de Scripturis agitur: neque enim Scripturis per Scripturas fidem vel auctoritatem conciliant, ſed per arcanum Spiritus teſtimonium; vt fuſe docet Caluinus 1. 7. 4. *Sicuti Deus*, inquit, *ſolus de ſe idoneus eſt teſtis in ſuo ſermone: ita etiam non ante fidem reperiet ſermo in hominum cordibus quam interiore Spiritus teſtimonio obſignetur. Idem ergo Spiritus qui per os Prophetarum loquutus eſt, in corda noſtra penetret neceſſe eſt, vt perſuadeat fideliter protuliſſe quod diuinitus erat mandatum.* Malè ergo D. Auguſtinus, *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoueret auctoritas*: dicere enim debuit, Euangelio non crederem, niſi arcanum Spiritus teſtimonium mihi intus perſuaderet. Hic autem ſpiritus Luthero perſuaſit, Iacobi epiſtolam eſſe ſtramineam; Caluiniſtis, eſſe ſacroſanctum Dei verbum.

Contra epiſtolam fundament. cap. 4.

§. 15.

Decimoquintò, Si de Repub. bene inſtituta agatur. Quæ fuit enim vnquam laudata Reſpub. quæ ſolis legibus ſine magiſtratu vteretur? Cur Geneuæ, Heidelbergæ, Haghæ Comitis, &c. ſunt tribunalia, quæ ſcriptas leges viua & efficaci voce interpretentur? quæ lites finiant? quæ partibus ſilentium imponant? Atqui Chriſti Eccleſia eſt perfectiſſima Reſpub. in qua mirum eſſet illud deſiderari, ſine quo nec pax, nec concordia, nec ſalus obtineri poteſt: vt in Hęreticorum ſectis experientia ſemper oſtendit. Quòd ſi dicant, magiſtratum legibus alligatum, & tunc audiendum quum ſecundùm leges iudicat Deut. 17. 10. quid tandem fiet, ſi dubitetur an rectè fuerit iudicatum? quis huius iudicis iudex erit? quid remidij, ne abeatur in infinitum? Itaque Caluinus, ſui immemor, primum magiſtratui locum attribuit 4. 20. 14. legibus ſecundum. *Proxima ſunt magiſtratui in politijs leges, validiſſimi rerum publicarum nerui: vel (quomodò ſecundum Platonem à Cicerone vocantur) animæ: ſine quibus conſiſtere nequit magiſtratus, quemadmodum nec ipſæ rurſum ſine magiſtratu quidquam* vigoris *habent. Proinde nihil dici verius poterat, quàm mutum eſſe magiſtratum, legem: magiſtratum, legem eſſe viuam:* Nihil contra Caluiniſmum dici verius aut efficacius potuit, pro Eccleſiæ Catholicæ diuinitus inſtituta Hierarchia.

§. 16.

Decimoſextò, Si magiſtri ſui honorem & auctoritatem tueri velint. Nam præter illa quæ iam §. 9. & 13. attulimus, ipſe difertis verbis multa citra Scripturam admittit, vt 1. Scripturam ipſam. 1. 8. 9. *Verùm, vt de omnibus ſimul loquar, certo certius eſt ipſorum ſcripta non aliter perueniſſe ad poſteros, quàm de manu in manum, vt ita loquar, perpetua annorum ſerie à patribus* tradita, *qui partim loquentes audierant, partim recenti memoria diſcebant ab auditoribus fuiſſe ita loquutos.* Item ritus Eccleſiæ 4. 10. 30. *Teſtari operæpretium eſt, eas demum humanas conſtitutiones me probare, quæ & Dei authoritate fundatæ, & ex Scriptura deſumptæ, adeoq́; prorſus diuinæ ſint. Exemplum ſit in geniculatione, quæ fit dum ſolemnes habentur precationes*, &c. Item leges Eccleſiæ. 4. 10. 27. *Huc ergo quæ conducunt leges, tantum abeſt vt damnemus, vt his ablatis, diſſolui ſuis neruis Eccleſias, totaſq́; deformari ac diſſipari contendamus.* Et 4. 10. 29. 2. *Ita omnes Eccleſiaſticas conſtitutiones, quas pro ſanctis & ſalutaribus recipimus, in duo capita efferre licet: altera enim ad ritus & ceremo-*

nias,

nias , altera ad diſciplinam & pacem reſpiciunt. Bene, bene: ſi tamen hæ ceremoniæ & leges in Scripturis habentur, cur alias habent Lutherani & Confeſſioniſtæ? ſi non ſunt, cur Caluiniſtæ eas recipitis, & nihilominus fortiter vociferamini, nihil niſi quod ſcriptum eſt, eſſe recipiendum?

N O T AE.

1. A*Pud Hæreticos omnia ſunt confuſa, turbata, malè cohærentia.*] Prouenit hæc confuſio & ἀσυστασία ex eo quod nullum habent ſolidum fundamentum:

Nam primò, Hæreſiarchę ferè nituntur ſpiritu priuato, quod Caluinus commendat. 1.7.4.

Secundò, Docti ad Scripturas recurrunt, vt ſuo iudicio eas tractent & interpretentur, quod Caluinus commendat 4. 9.9. Leſſius in Appendice ad Conſult. n. 18.

Tertiò, Vulgus in ſuorum Prædicantium, vel etiam Principum aut Magiſtratuum auctoritatem recumbit: quorum poſterius in Germania viſitur, prius à Caluino commendatur 4. 3. 1. Sed hæc tria fundamenta putria eſſe ac fallacia, non Scriptura dumtaxat & ratio, verumetiam ipſa experientia conuincit: omnes enim Hæretici, quantumuis inter ſe diſcordiſſimi, hęc tria ſuo modo amplectuntur; nam & ſpiritum iactant, & Scripturas prętexunt, & primis ſuis Auctoribus plurimum deferunt: quum certo certius ſit non omnes poſſe verum dicere, niſi duo contradictoria ſimul eſſe vera fateamur.

2. *Nihil niſi quod ſcriptum eſt.*] In primo ſtatim limine duobus potiſſimum laqueis Nouatores ſe conſtringunt, quando quæ ſcripta non ſunt, omnia repudiant.

Nam primò, Scripturas ipſas ex Scripturis probare non poſſunt; vt patet quum epiſtolam ad Hebræos & Apocalypſin Lutherus repudiat, Caluinus admittit: quo laqueo impediti, Ioan. Brentius, & Martinus Kemnitius vnicam hanc Traditionem contra Caluinum 1. 7. 2. 2. alioſque ſuos Symmyſtas, reiici non poſſe exiſtimârunt. In prolegomenis. In Examine Concilij Trid. ad 4. Seſſion.

Secundò, Nuſquam in Scripturis oſtendere poſſunt ſuum iſtud generale principium, ac proinde manifeſtè illud euertunt; quod patet ſi ſic argumenteris:

Nihil admittendum eſt, niſi quod eſt ſcriptum:
Sed hoc ipſum nuſquam ſcriptum eſt:
Ergo quòd nihil niſi ſcriptum admittendum ſit, non eſt admittendum.

Conſequentia vel ruſtico eſt perſpicua: Maior eſt Caluini: Minor erit Caluini, donec illud principium in Scripturis oſtendat, quod hactenus neque ipſe, neque omnes eius Symmyſtæ & diſcipuli, præſtare potuerunt. Neque enim reperitur in Geneſi, neque in Exodo, neque in vllo alio libro ſacro vſque ad Apocalypſin incluſiuè: quia potiſſimus locus quem adferunt, eſt Deuter. 4. 2. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* hic autem ad rem non facit.

Primo, Quia ſic ſolus Deuteronomij liber eſſet recipiendus.

Secundò, Quia non dicit, *Ad verbum quod* ſcribo *vobis,* ſed *quod* loquor: quemadmodum Chriſtus Dominus non dixit Apoſtolis, Scribite, ſed *Prædicate Euangelium omni creaturæ:* & Apoſtolus Gal. 1. 8. *Si quis vobis Euangelizauerit,* non dicit, Pręter id quod ſcriptum eſt, ſed, *præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Mat. 16. 15.

Tertiò, Quòd ipſe Moyſes verbum non ſcriptum in hoc ipſo libro inſinuare videtur. Deuter. 32. 7. *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos & dicent tibi:* de quo vide Origen. homil. 5. in Nu. Hilarium in Pſal. 2. Euſeb. lib. 7. Hiſtor. Eccl. cap. 28. vbi citat Anatolium antiquiſſimum auctorem.

Quartò, Quia Prophetę libris Moſaicis tam multa addiderunt.

Quintò, Apoſtoli & Euangeliſtæ hęc Moſis verba non ignorârunt, & totum tamen nouum Teſtamentum poſteà conſcripſerunt. Nihil aliud igitur Moſes vult, quàm vt nemo ſine legitima auctoritate temerè Dei verbum tractet, addendo, auferendo, mutando: quod omnibus Superioribus commendatum eſſe ſolet, vt memorabili exemplo docet A Gellius lib. 1. Noct. Attic. cap. 13. in quod præceptum Hęretici potiſſimùm peccant, vt Spectac. 3. demonſtratum eſt.

Ἀσύστατον SECVNDVM.

Eccleſia multis ſeculis fuit inuiſibilis. Nullus extra viſibilem Eccleſiam ſaluari poteſt.

COLOR XCII.

D. Aug. lib. de vnitate Eccleſiæ cap. 14.

QVum de Chriſti Eccleſia nobis ſermo eſt, quæ eſt *lux mundi, ciuitas ſuper montem poſita, lucerna in candelabro*. quæ abſcondi nec debet, nec poteſt, facilè eſt apud prudentes & non cæcos, hæreticis ora obſtruere, eorumque apoſtaſiam digito monſtrare, qui ab hac Eccleſia impio ſe diuortio diuulſerunt. Nam vel agnoſcunt Eccleſiam Catholicam (cuius caput viſibile eſt Romanus Pontifex Chriſti vicarius) eſſe Chriſti Eccleſiam, vel non: vel partim eſſe Satanæ, partim Chriſti. Item Chriſti Eccleſiam vel periiſſe, vel non: vel partim periiſſe, partim ſupereſſe, vt ruinæ adhuc appareant. Item eſſe viſibilem aut inuiſibilem: vel aliquando viſibilem, aliquando inuiſibilem.

Quidquid dicant, in miras coguntur anguſtias, vt nulla rima reliqua ſit per quam volubiles iſti angues erepere poſſint & elabi.

§. 1.

Nam primò, Si Romana Eccleſia, Chriſti Eccleſia eſt, cur ab illa apoſtatârunt? quum ſcribat Caluinus 4.1.10. *Non vulgaris etiam laus quod electa ſegregataq́ dicitur à Chriſto in ſponſã, quæ eſſet ſine ruga & macula, corpus & plenitudo eius. Vnde ſequitur diſceſſionẽ ab Eccleſia, Dei & Chriſti abnegationem eſſe: quo magis à tam ſcelerato diſſidio cauendum eſt: quia dum veritatis Dei ruinam, quantum in nobis eſt, molimur, digni ſumus ad quos conterendos toto iræ ſuæ impetu fulminet. Nec vllum atrocius fingi crimen poteſt, quàm ſacrilega perfidia violare coniugium quod nobiſcum vnigenitus Dei Filius contrahere dignatus eſt.*

§. 2.

Secundò. Si non eſt Chriſti Eccleſia, quando deſiit eſſe? omnes enim Nouatores aliquando fuiſſe conſentiunt, nec niſi ab eo negari poteſt qui Pauli epiſtolas negare ve-
1 lit: quando autem eſſe deſierit, omnes diſſentiunt, vt ne ſecum quidem conuenire aliquando poſſint, quod Caluino accidiſſe vel ex ſola Inſtitutione perſpicuum eſt. Aliquando enim Eccleſiam extendere vſque ad annum ferè octingenteſimum videtur, nempe vſque ad Pipini & Caroli Magni tempora excluſiuè 4.7.17. aliquando vſque ad Gregorij Magni Pontificatum incluſiuè, videlicet vſque ad annum ſexcenteſimum: 4.17.49. aliquando Eccleſiam in ipſis cunabulis ſuffocatam fuiſſe ſentire videtur. hoc eſt, ante annos mille trecentos, vt ipſe loquitur 3.5.10. ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio. 4.15.20. inter ipſa Euangelij exordia 4.15.19. non longè ab ætate Apoſtolorum 4.17.39. Et quomodò Dei Eccleſia, in qua pręſidebant Epiſcopi ſuperſtitioſi, impij Chriſti abnegatores, magi, dæmones & diaboli? qui Chriſti crucem euacuabant? qui paſſionem eius & mortem ſepeliebant? qui in calice aureo omnes reges terræ & populos à ſummo vſque ad nouiſſimum, inebriabant? Demonſtratum eſt hoc perſpicuè Colore 90. At ſi ita eſt, quomodò ſtabit quod eſt 4.7.24. *Fuerit ſane olim Roma omnium Eccleſiarum mater: verùm ex quo Antichriſti ſedes fieri cœpit, deſiit eſſe id quod erat*. Nam quando cœpit? non ante Gregorium, quem vltimum Romæ Epiſcopum 4.17.49. cum Luthero vocas. quomodò ergo in ipſo Eccleſiæ exordio tot errores, tot ſuperſtitiones, tot impia dogmata? Si igitur Romana Eccleſia non eſt templum Dei quomodò in illa Antichriſtum collocabis, qui in Dei templo ſedere dicitur 2 Theſſal. 2. 4. quod tu de Chriſti Eccleſia interpretaris 4.7.25.

§. 3.

Tertiò, Si partim Chriſti, partim Satanæ eſt Eccleſia: quomodò & quando regnum ſuum Chriſtus cum diabolo partitus eſt? an (vt olim quidam Imperatores) ipſum regni ſocium adſciuit? At *quæ conuentio Chriſti ad Belial?* 2. Cor. 6. 15. An diabolus vincula perrupit, quibus à Chriſto alligatus eſt? Matt. 12. 29. At vinctus manebit *mille annis*, id eſt, quamdiu militabit in terris Eccleſia. Apoc. 20. 2. *Apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & Satanas; & ligauit eum per annos mille: & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni: & poſthac oportet illum ſolui modico tempore.* Nempe, tribus annis cum medio Apo. 12. 12. 14. Daniel 12. 7. 11.

§. 4.

Quartò, Si Chriſti Eccleſia periit, quomodò eſt verum Chriſti promiſ-
2 ſum. Matt. 16. 18. *Et portæ inferi non præualebunt aduersùs eam?* Si non periit, vbi latuit per decem vt minimùm ſecula, quibus omnes à primo vſque ad nouiſſimum è calice Babylonico inebriati fuerint? Si ſemirutum fuit Eccleſiæ ædificium, ita vt fundamenta & ruinę manerent. 4. 2. 11 ergo in Eccleſia Romana manſit vera Chriſti doctrina, quæ quæ eſt fundamentum 1. Cor. 3. 11. & Romanenſes qui ſuperædificàrunt 1. Cor. 3. 15. *ligna, fœnum, ſtipulam, detrimentum patientur, ſed tamen ſalui erunt, quaſi per ignem.*

§. 5.

Quintò, Si eſt viſibilis Eccleſia, vbi per annos mille viſa fuit? qui fuerunt eius Paſtores & Epiſcopi? qui
3 Dei verbum prædicàrunt, & Sacramenta adminiſtràrunt? Si eſt inuiſibilis, quomodò eſt lux mundi? quomodò ciuitas ſupra montem poſita? quomodò contra Euangelium lucernam abſconditis ſub modio, quam Chriſtus ſuper candelabrum collocauit? quomodò Gentes eam inuenient, quum Propheta dixerit: *Ecce dedi te in lucem Gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ?* Iſa. 49. 6. 12. Et rurſum, *Ecce iſti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & iſti de terra Auſtrali.* Et alibi, *Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent*, &c. Iſa. 60. 4.

§. 6.

Sextò, Si aliquando viſibilis eſt, aliquando ab omnium oculis ſubmouetur, quæro

Primò, Vbi verbum? nam tanti momenti res, vnde ſalus omnium pendet, non debuit certè præteriri.

Secundò, Quid ſi Dei verbum contrarium clamet? Pſalm. 88. 38. *Et thronus eius ſicut Sol in cõſpectu meo, & ſicut Luna perfecta* (plena) *in æternum: & teſtis in cælo fidelis.* Semper igitur eſt in Eccleſia plenilunium, non illa lunæ variatio de qua ſcriptũm eſt Eccleſ. 27. 12. *Stultus ſicut luna mutatur.* Vnde pulchrè S. Chryſoſt. hom. 4. in cap. 6. Iſa. *Facilius eſt Solem extingui, quàm Eccleſiam obſcurari.*

Tertiò, Eo tempore quo inuiſibilis eſt, quomodò à Gentibus cognoſcetur, vt eam quærant, ingrediantur, ſaluentur?

Quartò, Eccleſia eſt hominum congregatio, eandem fidem in verbi & Sacramentorum miniſtratione profitentium: quomodò ergo aliquando latere poteſt quum hæc omnia viſibilia ſint? Neque dicat Caluinus Eccleſiam eſſe inuiſibilem quatenus electos continet, viſibilem quatenus in verbi & Sacramentorum communione coagmentatur: nam

Primò, Electorum Eccleſia ſemper eſt inuiſibilis, vt ipſe etiam aſſerit 4. 1. 2. *Soli Deo permittenda eſt cognitio ſuæ Eccleſiæ, cuius fundamentum eſt arcana illius electio.*

Secundò, Quia hoc eſt duas Ec-

cleſias facere, vt patet. 4. 1. 7. *Quemadmodum ergo nobis inuiſibilem, ſolius Dei oculis conſpicuam Eccleſiam credere neceſſe eſt, ita hanc, quæ reſpectu hominum Eccleſia dicitur, obſeruare, eiuſq; communionem colere iubemur.* Sunt igitur duæ Eccleſiæ: altera inuiſibilis, cuius eſſentialis forma eſt diuina electio: altera viſibilis, cuius forma eſſentialis eſt vnius fidei & religionis exterior profeſſio. Atqui hoc eſt contra id quod aſſeritur. 4. 1. 2. *Quia non duas aut tres inuenire liceat, quin diſcerpatur Chriſtus: quod fieri non poteſt.*

Tertiò, Quomodò Eccleſia inuiſibilis ſaluabitur, cum extra viſibilem non ſit ſalus? 4. 1. 4.

§. 7.

Quid igitur hic Caluiniſtæ? deprehenſi ſunt & conſtricti, vt nullum eis effugium ſuperſit: nam quæ allata ſunt, ita malè cohærent, ita aduerſis frontibus pugnant, ita ἀσύστατα ſunt, vt nulla ratione conciliari poſſint. Ipſi tamen qua nequitia & impudentia ſunt, omnia hæc ἀσύστατα admittunt, vt ſi vna rima obſtruatur, per aliam erepere poſſint. verùm

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt:

dum ab aduerſariis conſtringi metuunt, in multos laqueos ipſi ſe induunt, quibus fortiùs conſtricti tenentur. Itaque

§. 8.

Primò, docent Romanam Eccleſiam eſſe Chriſti Eccleſiam 4. 1. 12. *Quum ergo Eccleſiæ titulum non ſimpliciter volumus concedere Papiſtis, non ideò Eccleſias apud eos eſſe inficiamur.* Rationem ſtatim ſubiungit, *Antichriſtum in templo Dei ſeſſurum prædixerunt Daniel & Paulus: illius ſcelerati & abominandi regni Ducem & anteſignanum apud nos facimus Romanum Pontificem. &c. Hinc igitur patet, nos minimè negare, quin ſub eius quoque tyrannide Eccleſiæ maneant.* Idem aſſerunt ſubtiliores Caluiniſtæ, qui in Eccleſiæ ſuæ latebris exitum non inuenientes, ad noſtram recurrunt, & Chriſtum cum Belial conciliare volunt. *Noſtra,* inquiunt, *Eccleſia, veſtra eſt: & veſtra eſt noſtra.* de quibus P. Gaulterius Seculo 4. cap. 28. Seculo 5. cap. 23. & Seculo 16. cap. 10. & 81. maximè Seculo 17. cap. 2. vbi Ioannis Serrani, Miniſtri Arauſicani, mediam viam refert, quam priùs ingredi voluerunt Zeno Imperator, Philippus Melanchthon, Ioannes Sturmius, Georgius Caſſander, de quo Bellar. lib. 3. de Laicis, cap. 19. qui omnes vnica voce repelluntur, Cur igitur cum Romana Eccleſia non communicatis? cur altare contra altare erigitis? cur ſeparatim conuenticula habetis? quod ipſe Caluinus 4. 1. 10. peſſimè execratur, vt ſuprà vidimus.

§. 9.

Secundò, Romanam Eccleſiam clamant non eſſe Chriſti Eccleſiam. Sic Caluinus caput 2. libri 4. inſcribit, *Comparatio falſæ Eccleſiæ cum vera.* Et §. 1. *Atqui ſimul ac in arcem religionis mendacium irrupit, ſumma neceſſariæ doctrinæ inuerſa eſt, ſacramentorum vſus corruit: certè Eccleſiæ interitus conſequitur. perinde atque de vita hominis actum eſt, iugulo tranſfixo, vel præcordiis lethaliter ſauciatis.* Et §. 2. *In eum modum quum res habeat ſub Papiſmo, intelligere licet quid Eccleſiæ illic ſuperſit.* Et 4. 2. 3. c. *Fœtidam meretricem ſubſtituunt pro ſacra Chriſti ſponſa.* Et 4. 2. 10. *Eadem ratione, ſi quis præſentes cœtus idololatria, ſuperſtitione, impia doctrina contaminatos pro Eccleſiis agnoſcat, in quarum plena communione perſtandum ſit homini Chriſtiano vſque ad doctrinæ conſenſionem, valde errabit.* Vafrè. Ibidem non magis Eccleſiam apud Papiſtas eſſe contendit, quàm fuerit olim apud Iſraëlitas, hoc eſt, Samaritas qui Baal ſeruiebant: quanquam Iudam homo verſipellis adiungat: quum conſtet in Iuda ſemper Dei Eccleſiam viguiſſe, in Iſraël ſatis diu Satanæ Synagogam fuiſſe. 3. Reg. 12. 28. Item 4. 7. 23. *Reſpondeo tamen vno verbo,*

nihil iſtorum valere niſi Roma ſit Eccleſia & Epiſcopus. Hoc mihi concedant neceſſe eſt, non poſſe Eccleſiarum matrem eſſe, quæ ipſa non ſit Eccleſia: non poſſe Epiſcoporum eſſe principem, qui ipſe non ſit Epiſcopus. Item 4. 10. 6. *Hoc igitur prætextu pſeudoepiſcopi noſtri conſcientias nouis legibus onerant.* & §. 17. *Iam alibi expoſuimus quàm falsò ad ſe venditandos ementiantur Eccleſiæ titulum.*

Sed præ ceteris illuſtris locus eſt in epiſtola ad Regem Galliæ p. 9. a. *Quòd ſi ex animo loquuntur, reſpondeant mihi bona fide, vbinam gentium ac locorum Eccleſiam reſidere exiſtiment ex quo Baſileenſis Concilij decreto deiectus & abdicatus eſt pontificatu Eugenius, ſubrogato in locum eius Amedæo?* & infrà: *Ex illorum hæreticorum rebellium, pertinacium gremio prodijt quidquid poſteà Paparum, Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, Presbyterorum fuit. Hîc deprehenſi hæreant neceſſe eſt.* Ita gloriaris Caluine, millies deprehenſus? vnico verbo nos expedimus, Corpus depoſuit legitimum ſuum caput: quo iure?

§. 10.

Tertiò, Quòd inter Chriſtum & Satanam partitum ſit regnum. 4. 15. 19. *Quum autem videret Satan ſtulta mundi credulitate abſque negotio ferè inter ipſa Euangelij exordia receptas eſſe ſuas impoſturas, ad craſſiora ludibria prorupit.* Loquitur de ceremonijs, quæ à primitiuæ Eccleſiæ Primoribus inſtitutæ fuerunt. Item 4. 2. 12. *Hinc igitur patet, nos minimè negare, quin ſub eius quoque tyrannide Eccleſiæ maneant: ſed quas ſacrilega impietate profanârit,* &c. *Vt Babylonis potiùs quàm ciuitatis Dei ſancta facies illic appareat.*

§. 11.

Quartò, Quòd Chriſti Eccleſia perierit. 1. 11. 9. *Huc animum aduertant, qui ad defenſionem execrabilis idololatriæ, qua multis antehac ſeculis vera religio ſubmerſa ſubuerſaq; fuit, miſeros prætextus aucupantur.* Item 4. 11. 5. *Si volumus, euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum iterum erigere.* Item 4. 18. 18. *Certè nunquam validiore machina Satan incubuit ad oppugnandum expugnandumq; Chriſti regnum.* Idem alibi ſæpiſſimè, vt ſuprà fusè oſtenſum eſt Colore. 16.

§. 12.

Quintò, Quòd Eccleſia non perierit. In epiſtola ad Regem Galliæ. pag. 7. b. *Vixit ſane Chriſti Eccleſia, & viuet quamdiu Chriſtus regnabit ad dexteram Patris, cuius manu ſuſtinetur, cuius præſidio defenditur, cuius virtute ſuam incolumitatem retinet. Præſtabit enim ille indubiè quod ſemel recepit, ſe affuturum ſuis vſque ad conſummationem ſeculi. Aduerſus eam nulla nunc nobis pugna eſt: ſiquidem Deum vnum & Chriſtum Dominum vno conſenſu, cum omni fidelium populo, colimus & adoramus: qualiter ſemper ab omnibus pijs adoratus eſt.* O Sophiſta! & qui ſunt iſti pij? ſudabis fruſtrà, nec nominabis.

§. 13.

Sextò, Quòd Eccleſia ex parte perierit, ex parte ſalua ſit, in reliquijs & ruinis. 1. 11. 13. *Et nos horribili inſania, quæ ad totius* ferè *pietatis interitum orbem antehac occupauit, plus nimio ſumus experti, &c.* Item 4. 2. 11. *Ac quemadmodùm ita ſæpe diruuntur ædificia, vt fundamenta & ruinæ maneant, ita non paſſus eſt Eccleſiam ſuam ab Antichriſto vel à fundamento ſubuerti, vel ſolo æquari (vtcunque ad puniendam hominum ingratitudinem, qui verbum ſuum contempſerant, horribilem quaſſationem ac diſiectionem fieri permiſerit) ſed ab ipſa quoque vaſtatione* ſemirutum *ædificium ſupereſſe voluit.* Item 4. 2. 12. *In ſumma, Eccleſias eſſe dico, quatenus populi ſui reliquias, vtcumque miſerè diſperſas ac diſiectas; illic mirabiliter Dominus conſeruat; quatenus permanent aliquot Eccleſiæ ſymbola: atque ea præſertim quorum efficaciam nec Diaboli aſtutia, nec humana prauitas deſtruere poteſt.* Item 4. 7. 25. *Hac deſcriptione ſignificat Paulus, ſedem illam abomi-*

Digitized by Google

nationis tunc erigendam, vbi vniuerſalis quadam defectio Eccleſiam occupârit: vtcumque multa Eccleſia membra in vera fidei vnitate ſparſim perſeuerent.

§. 14.

Septimò, Quòd Eccleſia ſit viſibilis. 4. 1. 4. *Verum quia nunc de viſibili Eccleſia diſſerere propoſitum eſt, diſcamus vel vno Matris elogio quàm vtilis ſit nobis eius cognitio, imò neceſſaria: quando non alius eſt in vitam ingreſſus niſi nos ipſa concipiat in vtero, niſi pariat, niſi nos alat ſuis vberibus, denique ſub cuſtodia & gubernatione ſua nos tueatur, donec exuti carne mortali, ſimiles erimus Angelis. Neque enim patitur noſtra infirmitas à ſchola nos dimitti, donec toto vita curſu diſcipuli fuerimus. Adde quòd extra eius gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus, teſte Ieſaia & Ioële.*

Semper ergo viſibilis Eccleſia: alioquin vnde concipientur, parientur, alentur Chriſtiani? vbi inuenietur peccatorum remiſſio & animarum ſalus?

§. 15.

Octauò, Quòd Eccleſia ſit inuiſibilis. 4. 1. 2. *Ita & arcana electio Dei & interior vocatio ſpectanda eſt: qui ſolus nouit qui ſui ſint, & ſub ſignaculo (vt loquitur Paulus) incluſos tenet, niſi quòd inſignia eius geſtant, quibus dignoſcantur à reprobis. Sed quia exiguus numerus & contemptibilis latet ſub ingenti turba, & grana tritici pauca teguntur palea congerie;* ſoli Deo *permittenda eſt cognitio ſua Eccleſia, cuius fundamentum eſt arcana illius electio.* Et 4. 1. 7. *Quemadmodùm ergo nobis* inuiſibilem *ſolius Dei oculis conſpicuam Eccleſiam credere neceſſe eſt*, &c.

§. 16.

Nonò, Quòd Eccleſia aliquando ſit viſibilis, aliquando inuiſibilis. In epiſt. ad Regem pag. 4. a. *Quòd diu incognita* (Caluini doctrina) *ſepultaq; latuit, humana impietatis crimen eſt: nunc quum Dei benignitate nobis redditur, ſaltem poſtliminij jure ſuam antiquitatem recipere debebat.* Et pag. 8. a. *In his cardinibus controuerſia noſtra vertitur: primùm quòd Eccleſia formam ſemper apparere & ſpectabilem eſſe contendunt*, &c. *Nos contrà aſſerimus, & Eccleſiam nulla apparente forma conſtare poſſe*, &c. & hoc Eliæ exemplo probare conatur. Et infrà, *Quin potiùs permittamus hoc Domino, vt quando* ipſe ſolus *nouit qui ſui ſint, interdum etiam Eccleſia ſua exteriorem notitiam ab hominum aſpectu auferat. Eſt, fateor, horribilis illa Dei vindicta ſuper terram: ſed ſi ita meretur hominum impietas, cur iuſta Dei vltioni obſiſtere nitimur? Sic anteactis* ſeculis *Dominus hominum ingratitudinem vltus eſt. nam quia veritati ſua obedire noluerant, & lucem ſuam extinxerant, eos excacatos ſenſu, & abſurdis mendaciis ludi, & altis tenebris immergi paſſus eſt, vt nulla vera Eccleſia facies extaret. interim tamen ſuos & diſperſos &* deliteſcentes, *in medijs erroribus & tenebris ab exitio ſeruauit.* Item 4. 1. 2. *Quamuis ergo triſtis vaſtitas, qua nobis vndique occurrit, nihil Eccleſia reſiduum eſſe clamet, ſciamus fructuoſam eſſe Chriſti mortem, Deumq; mirabiliter Eccleſiam ſuam quaſi in* latebris *ſeruare.*

§. 17.

Hæc & alia ſimilia noſter Proteus, Vertumnus, & Sophiſta κατ' ἐξοχὴν, quauis anguilla volubilior; qui (vt in vera Babylone) omnia confundit, quò ſibi viam paret ad argumentorum nodos aliquo modo laxandos, ne penitùs conſtrictus & mutus reperiatur: eiuſque ſophiſticum ingenium ſequuntur Miniſtri Caluiniani, qui vt ex hac voragine ſe liberent, fingunt, Eccleſiam ſuam per multa ſecula in occulto delituiſſe. Verùm vt hæc ἀσυστασία vel puero perſpicua fiat, confuſio iſta euoluenda eſt, & latebræ è latebris extrahēdæ, vt ad claram lucem examinatæ inanitatem ſuam omnibus prodant: nam & Lutherus, quum Eccleſiæ auctoritate premeretur, eiuſmodi effugia excogitauit, vt inſtar anguillæ è manibus elaberetur, ſed fruſtrà. Et tu Caluine, Bellar. lib. 3. de Eccleſia. cap. 11.

Nequidquam patrias tentaſti lubricus artes.

Digitized by Google

§. 18.

Quæro enim

Primò, quæ ſit iſta Eccleſia, quæ aliquando latet, aliquando in conſpectum prodit? neque enim electorum multitudo eſt, quia hæc nobis ſemper inuiſibilis eſt, etiam nunc quum Caluiniſtica Eccleſia in apertam lucem ſe dedit: & hoc vbique fateris, ſolius Dei oculis eſſe conſpicuam affirmans 4. 1. 7. Eſt igitur ea, quæ 4. 1. 7. *vnum ſe Deum & Chriſtum colere profitetur: Baptiſmo initiatur in eius fidem: Cœna participatione vnitatem in vera doctrina & charitate teſtatur: conſenſionem habet in verbo Domini, atque ad eius prædicationem miniſterium conſeruat à Chriſto inſtitutum.* Vnde 4. 1. 5. c. *Nobis verò quod ex Paulo citauimus tenendum eſt, Eccleſiam non aliter ædificari quàm externa prædicatione, nec alio vinculo inter ſe retineri ſanctos, niſi dum vno conſenſu diſcendo & proficiendo ordinem Eccleſiæ à Deo præſcriptum colunt.* Sed quî fieri poteſt, vt talis hominum cœtus (qui fidem exteriùs profitentur, qui Dei verbum audiunt, qui Sacramenta ſuſcipiunt, qui inter ſe velut vnius corporis membra deuincti ſunt) aliquando lateat? hominumque conſpectum fallere poſſit? vt ſint diſperſi, & alter alterum ignoret? vt tantùm in genere aliquam Eccleſiam eſſe credant? Hæc enim omnia ἀσύστατα ſunt, & tamen à Caluino affirmantur. 4. 1. 3. *Cæterùm ad amplexandam eo modo Eccleſiæ vnitatem, nihil (vt diximus) opus eſt Eccleſiam ipſam oculis cernere, vel manibus palpare: quin potiùs eo quod in fide ſita eſt, admonemur nihilominus cogitandam eſſe, dum intelligentiam noſtram prætèrit, quàm ſi palàm appareat.* Demus tamen potuiſſe latere: quis Caluino reuelauit iſtas latebras, & vnde ſcit quod tam impudenter affirmat? neque enim vſquam ſcriptum eſt, neque vllam reuelationem ipſe adfert, neque fuerunt Huſſitæ, Wicleffitæ, Waldenſes, &c. tum quia illi non latuerunt, ſed eorum impietas omnibus fuit manifeſta: tum etiam quia Caluinus cum Luthero diceret. *Errant qui me Huſſitam, Wicleffitam aut Waldenſem vocant; neque enim illi mecum ſentiunt.*

§. 19.

Quæro Secundò. Iſte electus qui inter impios à Deo conſeruatur, vel habet fidem, vel non habet: percipit Sacramenta, audit verbum, &c. vel non. Si habet, vnde accepit? opus eſt enim matre, quæ concipiat, pariat, alat ſuis vberibus 4. 1. 4. &c. atque hæc eſt Eccleſia viſibilis, quam ille non nouit; vel quia latet, vel quia extincta eſt, vel quia exteriorem eius notitiam ab hominum aſpectu Deus abſtulit. Si fidem non habet, nec Dei verbum audit, nec Sacramenta legitimè percipit: quo modò electus erit electus? præſertim ſi inter Papiſtas viuens, eorum etiam ceremonias ſequatur: quales omnes (exceptis Hæreticis, ſatis notis) fuiſſe credendum eſt, quos Caluinus diſperſos & deliteſcentes, in medijs erroribus ab exitio ſeruatos eſſe confingit. Adde, quòd extra Eccleſiam viſibilem, neque eſt peccatorum remiſſio, neque vlla ſalus. 4. 1. 4. at hic viſibilem Eccleſiam, vtpote latentem aut extinctam non nouit. An ergo ſatis erit, vt Eccleſiam incognitam apprehendat, vt dicitur 4. 1. 3.? ſic enim poterit quiuis ac debebit apud ſe ſtatuere, *Vtrùm Eccleſia Geneuenſis, Wittenbergenſis, Anglicana, Gomartana, Arminiana, &c. ſit vera Dei Eccleſia, neſcio: hoc ſcio, me à Deo electum, & omnibus electis (ſiue ſint Iudæi, ſiue Turcæ, ſiue Papiſtæ) in Spiritu eſſe coniunctum.* At quomodò hoc cum eo conſiſtet quod dicitur 4. 1. 2. *Nec verò ſatis eſt electorum turbam cogitatione animoq; complecti, niſi talem Eccleſiæ vnitatem cogitemus, in quam nos eſſe inſitos verè ſimus perſuaſi. Niſi enim ſub capite noſtro Chriſto coadunati ſimus reliquis omnibus membris, nulla nos manet ſpes hereditatis futuræ.* Mira huius hominis vertigo & inſtabilitas: quibus membris coadunabitur? an electis? at illa ignorat: an Eccleſiæ viſibilis? at illa latet, vel extincta eſt.

§. 20.

Quæro Tertiò, quid de illo dicendum ſit, qui Eccleſiam incognitam per fidem apprehendens, Luthera-

norum cœtui ſe iungit, cùm illis in doctrina & Sacramentis communicat? Eſtne in Eccleſia, quę illum vt mater concipere poteſt, parere & ſuis vberibus alere? nam 4. 1. 9. *Vbi enim cunque Dei verbum ſyncerè prædicari atque audiri, vbi Sacramenta ex Chriſti inſtituto adminiſtrari videmus, illic* aliquam *eſſe Dei Eccleſiam nullo modo ambigendum eſt.* Si eſt in Eccleſia, cur cum illa non communicatis? nam 4. 1. 4. *Z. ſemper exitialis eſt ab Eccleſia diſceſſio.* Si non eſt, quomodò Fredericus Staphylus erit apoſtata 3. 3. 9. qui à Lutheriſmo ad Catholicam Eccleſiam ſe recepit? nam ſi Chriſti Eccleſiam non reliquit, quid niſi Satanæ ſynagogam reliquit? Satanæ autem ſynagogam relinquere non eſt apoſtatare, niſi ſecundùm Politicorum placita, qui hæreticum definiunt omnem eum, qui fidem aut religionem quam ſemel profeſſus eſt, deſeruit.

§. 21.

Quæro quartò, an electorum cœtus ſemper ſit in Eccleſia viſibili, an etiam extrà? Si ſemper intrà, ergo ſemper eſt Eccleſia viſibilis, ne dicamus mille annos mundum ſine electis ſtetiſſe: hoc enim eſt contra illud in epiſtola ad Regem, *Vixit ſane Chriſti Eccleſia, & viuet quamdiu Chriſtus regnabit ad dexteram Patris, cuius manu ſuſtinetur, cuius præſidio defenditur, cuius virtute ſuam incolumitatem retinet.* Si extrà eſſe poteſt, ergo electi non ſunt electi, quum *extra Eccleſiam viſibilem neque peccatorum remiſſio ſit, neque vlla ſalus*, quod 4. 1. 4. trium Prophetarum teſtimonio confirmas. Vbi ergo electorum cœtus fuit, quando propter hominum ingratitudinem, Eccleſię exterior notitia ab hominum aſpectu ſubmota fuit? neque enim tum fuit verbi prędicatio, nec Sacramentorum adminiſtratio, nec vlla Eccleſiæ facies: ſed omnia in latebras abdita, imò Eccleſia prorſus extincta, quandoquidem nec viſibilis latere, nec inuiſibilis ſine viſibili ſubſiſtere poteſt. Exemplo ſpeciali res fiet illuſtrior. Toto ſeculo decimo quod fuit barbariſsimum, quæro an in terris fuerit vlla Chriſti Eccleſia? Reſpondebis fuiſſe, ne Chriſtum regno exuas: & palàm mendacium obiectes. Viſibilis an inuiſibilis? Inuiſibilis, inques: quia electorum collectio non fuit interrupta. Sed an etiam viſibilis? Hîc *tuum* acumen expecto Caluine, & lubricam *tuorum* ſpermologiam: nam ſi fuit, quomodò latuit? quomodò Deus ab hominum aſpectu notitiam eius abſtulit? quomodò nullus proferri poteſt, qui toto illo ſeculo Caluinizauerit? Si non fuit, vbi remiſsio peccatorum? vbi ſalus? vbi mater illa, quæ nos debet concipere, parere, ſuis vberibus alere, & vſque in finem cuſtodire? Mera igitur *ægri ſomnia* ſunt, atque adeò mera Satanæ ludibria, quæ de ſuis latebris Caluiniſtæ comminiſcuntur; nam & poëticis fabulis vaniora ſunt, & ſuis ipſa ſe conatibus penitùs euertunt. Tribus ergo argumentis, è Caluini verbis depromptis, totam hanc ἀσυστασίαν concludamus.

§. 22.

Primò, *Caluiniſtarum nemo ſaluatur, niſi electorum turbæ coadunatus*, vt dicitur 4. 1. 2. Sed illorum nemo eſt electis coadunatus: nam quæ adunatio inter ignotos, qui ſolius Dei oculis conſpicui ſunt? quod corpus, vbi nullis neruis aut vinculis membra inter ſe colligantur? Ergo nemo Caluiniſtarum ſaluatur, & falſum eſt quod Vertumnus docet 4. 1. 3. *Cæterùm ad amplexandam eo modo Eccleſiæ vnitatem, nihil opus eſt Eccleſiam ipſam oculis cernere, vel manibus palpare: quin potiùs eo quod in fide ſita eſt, admonemur nihilominùs cogitandam eſſe, dum intelligentiam noſtram præterit, quàm ſi palàm appareat. Neque ideò deterior eſt fides noſtra quòd incognitam apprehendit, &c.*

§. 23.

Secundò, *Extra viſibilis Eccleſiæ gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus: Sed multis antehac ſeculis nulla fuit Eccleſia viſibilis:*

Ergo, *multis antehac ſeculis nec peccatorum remiſſio fuit, nec vlla ſalus.*

Maior eſt Caluini 4. 1. 4. Minor eſt Caluini plurimis locis, vt in epiſtola

ad Re-

ad Regem, & 4.1.1.9. 4.1.1. 4.1.2. An concluſionem reformata dialectica negabit? Quòd ſi dicat Eccleſiam viſibilem ſemper fuiſſe, ſed interdum non fuiſſe viſam, eò quòd in abſcondito lateret:

Primò, hoc eſt contra ipſum, qui toties aſſerit Eccleſiam interijſſe, quod de viſibili vult intelligi.

Secundò, hoc eſt cum ratione inſanire: nam ſi latuit, & incognita fuit, vnde nouit ipſam latuiſſe niſi vanè diuinando, abſque fundamento & abſque Scriptura? quod Colore 1. fusè demonſtratum eſt. Sed quod huc pertinet,

§. 24.

Tertiò, *Eccleſia qua fidem in Chriſtum profitetur, qua verbum prædicat, qua Baptiſmum & Cœnam adminiſtrat, non poteſt latere*: vt terminos intelligenti perſpicuum eſt.

Sed viſibilis Eccleſia hæc omnia facit, vt aſſeritur 4. 1. 7. Quomodò ergo poterit latere? Miſeri Caluiniſtæ, quàm longè à Chriſti Eccleſia conventiculum veſtrum diſſidet & diſcordat! illa eſt *lux mundi, ciuitas ſupra montem poſita, lucerna ſuper candelabrum, Sol & Luna perfecta*, &c. vos autem abſconditi ſub modio aut ſub lecto, odiſtis lucem, nec venitis ad lucem, vt non arguantur ineptiæ & ſophiſmata veſtra. Vbi ergo veſtræ celebres latebræ? ——— Mat. 5.14.15 Pſal. 88.38. Ioan. 3.20.

——— *jacet extra ſidera tellus,*
Extra anni ſoliſq; vias, vbi Lucifer ardens
In ſolio reſidet cruciantibus ignibus apto.

NOTAE.

1. *Eccleſia eſt lux mundi.*] Lucifugas iſtos qui Eccleſiam in latebras recondunt, inuito vt D. Auguſtinum audiant, Donatiſtas pulcherrimè refutantem. *Quid tam cæcum, quàm iſti qui oderunt fratres? nam vt noueritis quia cæci ſunt, in montem offenderunt, &c. Nonne lapis iſte* (Daniel. 2.35.) *creuit, & factus eſt mons magnus, & impleuit vniuerſum orbem terrarum? Nunquid digito oſtendimus iſtum montem quomodò oſtenditur hominibus tertia luna? Verbi gratia quando volunt homines videre lunam nouam, dicunt, Ecce luna, ecce vbi eſt: & ſi ſunt ibi qui non valeant intendere aciem & dicant, Vbi? intenditur illis digitus vt videant. Aliquando dum erubeſcunt ne cæci putentur, dicunt ſe vidiſſe quod non viderunt. Nunquid ſic oſtendimus Eccleſiam, fratres mei? Nónne aperta eſt? nónne manifeſta? nónne obtinuit omnes gentes? Nónne impletur quod ante tot annos promiſſum eſt Abrahæ, in ſemine eius benedici omnes gentes? Vni fideli promiſſum eſt, in millibus fidelium mundus impletus eſt. Ecce mons implens vniuerſam faciem terræ: ecce ciuitas de qua dictum eſt, Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem conſtituta. Illi autem offendunt in montem: & cùm eis dicitur, Aſcendite; non eſt mons, dicunt, & faciliùs illac faciem impingunt, quàm illic habitaculum quærunt, &c. Quis errat in hoc monte? Quis frangit faciem offendendo in illum? Quis ignorat ciuitatem ſuper montem conſtitutam? Sed nolite mirari quia ignoratur ab iſtis qui oderunt fratres: quia in tenebris ambulant, & neſciunt quò eant, quia tenebræ excæcauerunt oculos eorum,* Hæc D. Auguſtinus de Donatiſtis, Caluiniſtas in ipſis graphicè depingens: de quorum in fratres caritate teſtes ſunt tot bella ciuilia, in Gallia, Belgio, Scotia: tot ſchiſmata excitata, tot florentes Reſp. in miſerrimum ſtatum redactæ. Tract. 1 in epiſtol. Ioan. ſub fi.

2. *Si Chriſti Eccleſia perijt.*] *Vixit ſanè* (inquit Caluinus in epiſt. ad Regem) *Chriſti Eccleſia, & viuet quamdiu Chriſtus regnabit ad dexteram Patris.* Quæ eſt iſta Eccleſia Caluine, quam alibi dicis *exciſam, interijſſe, nihil eius reſiduum eſſe, ſubmerſam eſſe & ſubuerſam, cuius iugulus transfixus eſt, & præcordia lethaliter ſauciata?* Nam ſi Chriſti Eccleſia non eſt, quid erit niſi Satanæ Synagoga, quemadmodùm omnia Hæreticorum conuenticula fuerunt? Si Chriſti Eccleſia eſt, ſic argumentor:

Chriſti Eccleſia vixit ſemper, & ſemper viuet:
Chriſti Eccleſia interijt, corruit, habet iugulum transfixum, & præcordia lethaliter ſauciata:
Ergo quod interijt &c. vixit ſemper, ſemperq; viuet.
Item, *Ergo Chriſti Eccleſia non eſt Chriſti Eccleſia.*

Neque dicas, habere Chriſtum duas Eccleſias, vnam inuiſibilem, quæ ſemper viuit; alteram viſibilem, quæ aliquando intermoritur: nam

Primò, hoc eſt contra te. 4.1.2. *Ideò Catholica dicitur, ſeu vniuerſalis: quia non duas aut tres inuenire liceat quin diſcerpatur Chriſtus: quod fieri non poteſt.*

Secundò, eſt contra Scripturam. Cantic. 6.8. *Vna eſt columba mea, perfecta mea*: contra Symbolum Conſtantinopolitanum quod admittis, *Et vnam ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam*: contra omnes Patres.

Tertiò,

Digitized by Google

Tertiò; ſit aliqua ſaltem Chriſti Eccleſia interijſſet, contra expreſſum Chriſti promiſſum Matth. 16. 18. *Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.*

Quartò, intereunte Eccleſia viſibili, inuiſibilem interire neceſſe eſt, vtpotè cuius ſalus à viſibili pendeat, quum vt tu loqueris 4. 1. 4. *extra eius gremium nulla ſit ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus.*

Quintò, quum in Papatu Eccleſias eſſe non inficiaris 4. 2. 12. a. quas Eccleſias intelligis? an Romanam quatenus eſt particularis Eccleſia? nam laudas eam 4. 6. 16. b. 4. 7. 24. z. an Pariſienſem, Nouiodunenſem, aut aliam ſimilem? Nunquam vnam proferes, quin iudice te ſit Satanæ ſynagoga, cum qua nullum tibi ſit commercium 4. 2. 9. b. Vbi ergo erunt iſtæ Eccleſiæ, quas ne nominare quidem tibi promptum eſt? an in Vtopiam nobis tranſmigrandum eſt, vt nouas ideas Platonicis abſtruſiores & mirabiliores, inſpiciamus?

3. *Qui fuerunt eius Paſtores & Epiſcopi?*] Ad florentis alicuius Reipub. continuam ſine interruptione durationem demonſtrandam, nihil eſt firmius aut clarius, quàm magiſtratus ipſius perpetua ſucceſsio, in qua Communitatis vita quodammodò continetur. Sic Lacedæmonij per Reges & Ephoros, Athenienſes per ἄρχοντας, Romani per Conſules, alij populi per alios magiſtratus, originem ſuam aut progreſſum, aut pacis & belli, victoriarum & cladium viciſsitudines, poſterorum memoriæ prodiderunt. Hinc etiam Iudæorum Reſpub. ſtatum ſuum temporalem per Iudices, Reges & Duces: ſpiritualem, per vix interruptam Summorum Pontificum ſucceſsionem (quamuis variis bellorum motibus agitata, dupliciique exilio mulctata) ab Aarone Exod. 28. a. vſque ad Ananiam Act. 23. 2. perſpicuè demonſtrare potuit, neque ſine felici euentu. Nam cùm anno mundi 3720. aut circiter, Iudæos inter & Samaritas grauiſsima de vera religione orta eſſet controuerſia, illis Hieroſolymitanam, iſtis Garizimitanam Eccleſiam obtendentibus, ipſe Ægypti rex Ptolomæus Philometor, à partibus Iudex poſtulatus, cum amicis ſuis cauſam decidendam ſuſcepit. Cùm verò Iudæi Eccleſiæ ſuæ originem per continuam Pontificum ſucceſsionem à Moſe & Aarone ad ſua tempora deduxiſſent, Samaritæ autem hac probatione defecti nihil ſimile afferre poſſent: Rex ſecundùm Iudæos pronuntiauit, eoſque ſuis ceremoniis, priuilegiis & prærogatiuis vti frui iuſsit. Sed qui Schiſmaticorum & Hæreticorum genius eſt, Samaritæ (qui auctore Manaſſe, Iaddi Pontificis fratre, altare contra altare, templum in monte Garizim contra templum in monte Sion, Pſalm. 77. 68. erexerant) Regiam ſententiam nihil morati, ad Abraham, Iſaac & Iacob (Moſe & Aarone anteriores) recurrebant, dicente muliere Samaritana Ioan. 4. 20. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt,* (Gen. 12. 6. & cap. 33. 20.) *& vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.* Vnde quamuis ipſorum templum à Ioanne Hircano Simonis Machabæi filio euerſum fuerit, quum ducentos annos ſtetiſſet, vt refert Ioſephus lib. 13. Antiquitat. cap. 17. pro peruerſo tamen ſuo zelo rurſus illud reædificârunt, vt ex Euangelio non obſcurè colligitur. Nonne Caluinum audire videmur, *Quid adducitis Patres, Patres? nos recens aliquod Euangelium non cudimus, ſed illud ipſum retinemus, cuius confirmandæ veritati ſeruiunt omnia quæ vnquam & Chriſtus & Apoſtoli miracula ediderunt.* Quid illi regerendum? nempe quod Chriſtus mulieri Samaritanæ Ioan. 4. 22. *Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.* Vos Caluiniſtæ *neſcitis* quid Chriſtus & Apoſtoli docuerint, quia ipſorum diſcipulis (tot annis poſteriores) contraria docetis, Clementi, Ignatio, Dionyſio Areopagitæ, Martiali, Iuſtino martyri, &c. *Nos adoramus quod ſcimus,* quia ſalus ex illo Iudæo eſt cui dixit Dominus, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Quare operæpretium erit, totam Iudaicorum Pontificum ſeriem videre, quæ Synagogam ſemper reddidit viſibilem: tum vt ex illa fictitiam & ridiculam Caluini Eccleſiam exſufflemus; tum vt veræ Chriſti Eccleſiæ faciem ſpectandam demus, quæ frementibus inferorum portis, inter tot bellorum fulmina & tonitrua, inter tam frequentes Vrbis expugnationes ac tumultus, inter tot ſchiſmata & hæreſes, Perpetua Pontificum ſuorum ſucceſsione inuicta ſtetit, ſuamque viſibilitatem ab ortu Solis vſque ad occaſum omnibus nationibus manifeſtam effecit. Quia verò Aaronicum ſacerdotium hereditarium fuit (quamuis electione diuina vel humana aliquando legitimè donatum, aliquando etiam vi vel fraude inuaſum) Aaronis genealogiam proponemus, quatenus ex Scripturis haberi poteſt, adiunctis quibuſdam ex Ioſepho & alijs, qui quod Scriptura tacuit, dicere ſe poſſe exiſtimârunt. Quanquam non omnes eius poſteri etiam in recta linea, Pontifices fuerunt: morte, vel ætate, vel alia ratione impediti aut depulſi.

Ioſephus lib. 13. Antiquit. cap. 6.

Ioſephus lib. 11 Antiquit. cap. 7. & 8.

In epiſt. ad Regem.

Matt 16. 18.

Aaron. Leuit. 8. 12. Eccleſ. 45. 8.
Eleaſar, Ithamar. Leuit. 10. 6.
Phinees. Num. 25. 13. Eccleſ. 45. 28.

Abiſue. }
Bocci } Paralip. 6. 4. 5. 6.
Ozi }

Saraias }
Meraioth } ob neglectam religionem à Deo neglecti; & ſubſtituti ex Ithamar 4. Aaronis filio
Amarias }
Achitob }

{ Heli. 1. Reg. 1.
{ Achitob. 1. Reg. 14. 3.
{ Achias & Achimelech. 1. Reg. 12. 2.
{ Abiathar. 3. Reg. 2. 26.

Sadoc, miniſtranti adhuc Abiatharo iunctus, ſecundarius an primarius? 2. Reg. 15. 24. 29. 35. & 3. Reg. 1. 39.

& an

Achimaas.
Azarias.
Iohanan.
Azarias.
Amarias.
Achitob. } Paralip. 6.50.8.
Sadoc.
Sellum.
Helcias.
Azarias.

Alij Pontifices, quorum ſucceſsio eſt obſcura { Ioiada 2. Paral. 22. 11.
Zacharias. 2. Paral. 24. 20.
Vrias 4. Reg. 16. 10.
Sobna. Iſa. 22. 15.
Eliacim. Iſa. 22. 20.
De duobus his diſceptatur, & an idem Eliacim qui Iudith. 4. 5. vbi vide P. Serarium.

Alios numerat Ioſephus lib. 10. cap. 11.

Saraias Huic Reblatis occiſo. 4. Reg. 25. 21. ſubrogatus videtur Phaſſur. Ierem. 20. a.
Ioſedec. tempore captiuitatis Babylonicæ. 1. Paral. 6. 15.
Ioſue. 1. Eſdræ. 3. 2. qui & Ieſus Zachar. 3. a.
Ioacim.
Eliaſib. 2. Eſdr. 3. 1. 20.
Ioiada.
Ionathan.
Ieddoa. 2. Eſdr. 12. 11. qui putatur eſſe Iaddus, cui Alexander Magnus magnum honorem detulit. Ioſeph. lib. 11. Antiquit. cap. 8. Quod ſi verum eſt, valdè ſenex fuerit Ieddoa, quum Alexander illi occurrit: nam Nehemias qui eius mentionem facit. 2. Eſdr. 12. 11. viuere deſijt anno mundi 3630. aut circiter; Alexander autem Hieroſolymam venit anno mundi 3721. aut ſecundùm Euſebij Chronicon, duobus annis pòſt. Porrò huius Iaddi frater Manaſſes, conſilio ſoceri ſui Sanaballeti, vt *vxorem alienigenam* retineret, nec *ſacerdotium* amitteret (quod cum fratre tanquam Collega, adminiſtrabat) in monte Garizim templum condidit, vt modò diximus; ſchiſmaticus & hæreticus, qui tamen Samaritas ab idololatria, de qua 4. Reg. 17. 33. auocaſſe videtur. Ab hoc tempore obſcurior fit Pontificum ſucceſſio, quam ferè ex Ioſepho Scriptores deſumunt: qui tamen cum iudicio legendus eſt, ne fortè ſecum & cum Scripturis pugnare videatur. Itaque ſequitur Notare Caluiniſtæ.
Ieddoam filius
Onias I. qui fratrem habuit Manaſſem, poſteà Pontificem: filios habuit duos, Simonem & Eleazarum.
Simon Iuſtus. Ioſeph. lib. 12. cap. 3. cuius encomium eſt Eccleſ. 50. a. vt vult Ianſenius in Commentario
Eleazar, nomine tutelę, quòd fratris filius Onias II. puerulus eſſet. Hic ad regem Ægypti Ptolomęum Philadelphum Septuaginta duos Interpretes miſit anno mundi 3800. aut circiter, inter quos fuiſſe putant Ieſum Syrach, qui Eccleſiaſticum conſcripſit.
Manaſſes, filius Iaddi, frater Onię I. patruus Simonis & Eleazari.
Onias II. Simonis Iuſti filius: cuius auaritia culpatur. Ioſeph. lib. 12. cap. 3.
Simon. II. Oniæ II. filius, quem, multi laudari putant Eccleſ. 50. a. vt P. Serar. ad 2. Machab. 4.
Onias III. Simonis II. filius: cuius laus eſt 2. Machab. 3. 1. & cap. 4. 4. & cap. 15. 12. & cuius mentio 1. Mach. 12. 7.
Ieſus Onię frater, qui, vt ait Ioſephus lib. 12. cap. 6. Iaſonem ſe vocari maluit. 2. Machab. 4. 7.
Menelaus, non Oniæ & Iaſonis frater, vt Ioſephus lib. 12. cap. 6. nugatur, ſed Beniamitę Simonis frater, vt patet 2. Mach. 3. 4. & cap. 4. 23.
Lyſimachus, Simonis & Menelai frater. 2. Machab. 4. 29.
Onias IV. Oniæ III. filius, qui Menelai tyrannidem fugiens in Ægyptum, ibidem Regis Ptolomæi Philometoris permiſſu templum ſimile Hieroſolymitano conſtruxit, vt Iſaię Prophetiam implere videretur, cap. 19. 19. Ioſeph. lib. 13. cap. 6.
c imus. 2. Mach. 14. 3. de ſemine Aaron. 1. Machab. 7. 14.
Mathathias, ex Aaronica familia, per Phinees, 1. Machab. 2. 54. ex claſſe Ioarib. 1. Machab. 2. a. quæ inter Aaronicas erat prima. 1. Paralip. 24. 7. Hic principatum cum ſacerditio coniunxit, vt Melchiſedech. Gen. 14. 18. Moſes Pſalm. 98. 6. Heli 1. Reg. 1. Ioſephus lib. 5. Antiquitat. cap. 11. & ad Herodis vſque dominatum coniunctus permanſit: ne quis Romanum Pontificem etiam temporalem Dominum eſſe miretur. Bellar. lib. 5. de S. Pontifice. cap. 9.
Iudas Machabæus, Mathathiæ filius, cuius bellica virtus commendatur. Dan. 11. 34. pietas in fideles defunctos 2. Machab. 12. 43. præclara facinora paſsim in duobus libris Machabęorum.
Ionathas, Mathathię filius, Iudę frater. 1. Machab. 9. 30. & cap. 10. 20.
Simon, Mathathiæ filius, Iudæ ac Ionathę frater. 1. Machab. 14. 27. 35.
Ioannes Hircanus, Simonis filius. 1. Machab. 16. 24.
Ariſtobulus. I. Hircani filius, primus è Machabæis Iudęorum Rex. Ioſeph. lib. 13. Antiquitat. cap. 19.
Alexander Iannæus, Ariſtobuli frater. Ioſeph. lib. 13. cap. 20.
Hircanus Alexandri filius: auus (per filiam Alexandram) Mariamnes, vxoris Herodis. Ioſeph. lib. 13. cap. 24. & lib. 15. cap. 9.
Ariſtobolus II. Hircani frater. Ioſeph. lib. 14. cap. 1.
Antigonus Ariſtobuli II. filius. Ioſeph. lib. 14. cap. 24.

Ananelus è Babylonia ab Herode accitus. Ioſeph. lib. 15. cap. 2.
Ariſtobulus Hircani nepos, frater Mariamnes. Ioſeph. lib. 15. cap. 3.
Ieſus Phabetis filius, poſt Ananelum ſecundò Pontificem.
Simon Boëthi Alexandrini filius. Ioſeph. lib. 15. cap. 12.
Matthias Theophili Hieroſolymitani filius. Ioſeph. lib. 17. cap. 6.
Ioazarus filius Simonis Boëthi, ſoceri Herodis. Ioſephus lib. 17, cap. 8.
Eleazar Ioazari frater, ab Archelao creatus. Ioſeph. lib. 17. cap. 15.
Ieſus Siæ filius, Eleazaro viuenti ſubrogatus. ibid.
Ananus ſiue Annas Luc. 3. 2. Sethi filius. Ioſeph. lib. 18. cap. 3.
Iſmaël Phabei filius, à Valerio Grato Præſide creatus.
Eleazar Annæ filius. Ioſeph. lib. 18. cap. 3.
Simon Camithi filius. ibid.
Ioſeph. Canei ſiue Caiphas, Annę gener. Ioan. 11. 49. & cap. 18. 13.
Iſmaël rurſum, ab Agrippa creatus. Ioſeph. lib. 20. cap. 6.
Ioſephus Cabi, Simonis filius, ab Agrippa. Ioſeph. lib. 20. cap. 7.
Aliter Nicephor lib. 2. Hiſtor. c. 13. Ananias. Act. 23. 2. & cap. 24. 2. num Annę filius? de quo ſic Ioſeph. lib. 20. cap. 8. *Rex verò Ioſepho iuſſo priuatam vitam agere, ſacerdotium eius dedit Anani filio, & ipſi vocato Anano, eodem quo pater nomine. Seniorem iſtum Ananum aiunt fuiſſe omnium feliciſſimum, vt qui filios habuerit quinque omnes potitos ſummi Dei pontificio, cum priùs ipſe ad ſatietatem hac dignitate eſſet perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè ſummorum Pontificum contigerat.* Vide Baron. anno Domini 62.

Hic autem obſerua, poſterioribus his temporibus ſummum ſacerdotium temporale & ambulatorium fuiſſe, vt vel partium contentione, vel Regum ac Præſidum libidine, modò ad hunc, modò ad illum, modò ad eundem demigraret. Omnes tamen Aaronici fuerunt, exceptis duobus illegitimis, Menelao & Lyſimacho, qui fuerunt Beniamitæ. 2. Machab. 3. 4. & cap. 4. 23. Porrò inter Matthiam Theophili, & Ioazarum Simonis interceſsit Ioſephus Ellemi, qui certa ex cauſa (quam refert Ioſeph. lib. 17. cap. 8.) ἐφήμερον Pontificatum geſsit, quemadmodum Romæ Caninius Rebilus diarius Conſul fuit: in quem eſt iocus Ciceronis; *Vigilantem habemus Conſulem, qui toto Conſulatu ſuo ſomnum non vidit.* lib. 4. Apophth. 31.

Ex his omnibus quæ de Aaronis poſteritate & Pontificum ſerie dicta ſunt, habemus

Primò, Synagogam ſemper viſibilem fuiſſe, contra ſplendidum Caluini mendacium in epiſtola ad Regem: *Sed quàm ſæpe in populo Iudæorum ſic deformari contigit, vt nulla ſpecies emineret? quam putamus formam reſplenduiſſe quum Helias ſolum ſe relictum deploraret?* Vide Color 1. & formam ſplendidiſſimam inuenies, in qua vſque ad Chriſti aduentum promiſſionem illam viguiſſe dubitandum non eſt, quæ Deuter. 17. 9. ponitur, *Indicabunt tibi iudicij veritatem*, Vide Bellarm. lib. 3. de Eccleſia. capite 17.

Habemus ſecundò, argumentum à minori pro Eccleſiæ Catholicæ viſibilitate, perpetuitate, infallibilitate: nam ſi Synagogæ, imperfectę Reipub. hoc priuilegij conceſſum eſt, quanto magis ſuę ſponſæ concedet hoc Chriſtus; vt ſucceſsio perſonarum cum doctrinę ſucceſſione, inuitis inferorum portis, inuicta permaneat? eſt enim Reſpub. perfectiſſima, extat Chriſti promiſsio. Matt. 16. 18. extat mille ſexcentorum annorum experientia, quam vide apud Sander. libris de Viſibili monarchia, Coccium tom. 1. lib. 8. art. 2.

Habemus Tertiò, inuictum argumentum contra nouas Eccleſias: ſic enim hac viſibilitate deſtituuntur, vt ne pedem quidem vltra ſuum Hæreſiarcham proferre poſsint, ſiue perſonas ſpectes, ſiue doctrinam. Cui ſucceſsit Caluinus? proferant Geneuenſes nomen deceſſoris. Cuius doctrinam amplexus eſt Caluinus? reſpondeat ipſe, & Lutheranum ſe profiteatur, aut ſicut Lutherus doctrinæ Huſsiticæ, ita ſe Lutheranæ doctrinæ heredem neget. Quòd ſi ad Apoſtolos confugiat, ad Ptolomæi iudicium ipſum ablegabimus, (de quo paulo ante dictum eſt) quod Chriſtus Dominus Ioan. 4. 22. ſatis apertè comprobauit.

ἈΣΥΣΤΑΤΟΝ TERTIVM.

Fides iuſtificans eſt, quæ credit peccata propter Chriſtum eſſe remiſſa.

COLOR XCIII.

HÆc eſt illa fides ſpecialis, ante Lutherum orbi incognita, poſt Lutherum ab omnibus ferè Nouatoribus obuijs vlnis
3.4.14.b. excepta, in qua ſuæ ſalutis proram & puppim, ſumma ſecuritate conſtituerunt. Huic Caluiniſtæ duo tribuunt officia; alterum, credere peccata propter Chriſtum eſſe remiſſa; alterum, apprehendere Chriſti iuſtitiam, vt ea velut alba veſte Æthiopes contecti, ab ipſo Deo pro albis reputentur. Et non vident homines acuti, hæc duo officia eſſe ἀσύστατα, vt in vnam fidem competere non poſſint; quandoquidem vno ſtatuto alterum euerti neceſſe eſt. Quod vt perſpicuè intelligatur, obſeruandum eſt Caluinum totam hominis iuſtificationem in peccatorum remiſsione ſeu non imputatione collocare, quod etiam ſtudioſè 3.11.11. contra Oſiandrum defendit: itaque idem eſt apud ipſum, peccata eſſe remiſſa, & hominem eſſe iuſtificatum: item peccata eſſe remittenda, & hominem eſſe iuſtificandum. Hæc igitur iuſtitia ſeu peccatorum remiſſio eſt obiectum fidei ſpecialis: quod Caluinus aliquando vult eſſe obiectum theoreticum, vt homo credat peccata propter Chriſtum ſibi eſſe remiſſa, & ſic præcedet fidem ſpecialem: aliquando vult eſſe obiectum practicum, vt homo per fidem apprehendat iuſtitiam ſeu peccatorum remiſsionem, & ſic fidem ſpecialem ſequetur. Itaque vnum & idem, reſpectu vnius & ejuſdem, erit prius & poſterius, quod implicat contradictionem: fides enim prior erit iuſtitiâ, quia illam apprehendit; & erit poſterior, quia credit iuſtitiam iam imputatam. Vnde rectè ſequitur. *Eſt fides ſpecialis, ergo non iuſtificat, ſed credit iuſtificationem iam factam. Eſt fides iuſtificans, ergo non eſt fides ſpecialis, quia credit iuſtificationem futuram.* Per nullam enim
1 potentiam fieri poteſt, vt verè credam eſſe, quod nondum eſt: aut efficiam id, quod iam eſt. Quare ſi credo peccata mihi remiſſa, falſam efficio fidem iuſtificantem: ſi per fidem volo apprehendere iuſtitiam, falſam efficio fidem ſpecialem. Sed operæpretium eſt Caluini aliqua verba referre, vt ſuo teſtimonio Proteus conſtringatur, & fidei ſpecialis inanitas appareat, qua Nouatores,
2 tanquam dextri epiſtolarum Pauli interpretes maximè gloriantur.

§. 1.

Fidem igitur theoreticum, & obiecto ſuo poſteriorem eſſe docet 3.2.2. *Non in ignoratione ſed in* cognitione *ſita eſt fides, atque illa quidem non Dei modò, ſed diuinæ voluntatis. Nec enim ex eo ſalutem conſequimur, vel quòd parati ſumus pro vero amplecti quidquid Eccleſia præſcripſerit, vel quòd inquirendi cognoſcendique prouinciam ad ipſam relegamus: ſed quando Deum* agnoſcimus *nobis eſſe propitium Patrem, reconciliatione per Chriſtum facta: Chriſtum verò in iuſtitiam, ſanctificationem, & vitam nobis eſſe datum.* Et ſtatim, *Apoſtolus explicitam requirit diuinæ bonitatis agnitionem, in qua conſiſtit noſtra iuſtitia.*

3.2.7. *Nunc iuſta fidei definitio nobis conſtabit, ſi dicamus eſſe diuinæ ergà nos beneuolentiæ firmam certamq́; cognitionem, quæ gratuitæ in Chriſto promiſſionis veritate fundata, per Spiritum ſanctum & reuelatur mentibus noſtris & cordibus obſignatur.*

3.2.14. *Quia tamen arcanum volun-*

tatis ſuæ, quòd à ſeculis & generationibus abſconditum erat, Dominus ſanctis patefecit, optima ratione fides ſubinde in Scripturis agnitio vocatur: ab Iohanne verò ſcientia: quum fideles teſtatur ſcire *ſe eſſe filios Dei.* Itaque hic eſt juſtificationis ordo.

Primò, Deus Caluinum in filium adoptat.

Secundò, Per Spiritum hoc illi reuelat.

Tertiò, Caluinus hoc credit, id eſt, agnoſcit diuinam erga ſe beneuolentiam, ſeque Dei filium, & regni cæleſtis heredem eſſe conſtitutum certiſſima perſuaſione confidit. Falſum eſt igitur, quod toties inculcat Apoſtolus, nos iuſtificari per fidem: ſed dicendum fuit, iuſtificari nos ante fidem, per illam autem agnoſcere & ſcire quid diuina beneuolentia in Chriſto nobis præſtiterit. Quemadmodùm in ſimili dicitur. 4. 15. 22. *Vnde ſequitur, non ideò baptizari fidelium liberos, vt filij Dei tunc primùm fiant, qui antè alieni fuerint ab Eccleſia, ſed ſolemni potiùs ſigno ideò recipi in Eccleſiam, quia promiſſionis beneficio, iam ante ad Chriſti corpus pertinebant.* 4. 17. 5. *Non ergo facit Sacramentum vt Chriſtus panis vitæ eſſe primùm incipiat: ſed dum in memoriam reuocat, panem vitæ eſſe factum, quo aſſiduè veſcamur, eiuſq́; panis guſtum & ſaporem nobis præbet, vt vim panis illius ſentiamus facit.* Sic non facit fides vt juſti eſſe incipiamus, ſed agnoſcit iuſtitiam iam eſſe collatam, & peccatorum remiſſionem eſſe factam: nam nihil refert, vtrùm *temporis* prioritas ſit, an *natura*, vt ſtatim videbimus.

§. 2.

Secundò, Fidem facit practicam, & iuſtitiâ priorem, vtpote quæ ipſam tanquam manus apprehendat, & tanquam olla concludat, & tanquam conditio iam poſita conſequatur. Manus autem apprehenſione eleëmoſynæ prior eſt, ſicut inſtrumentaria cauſa actionem ſuam aut effectum præcedit: & olla prior eſt concluſione theſauri: & conditio prærequiritur, vt promiſsio purificetur. Fidem igitur docet eſſe manum

3. 11. 2. *Contrà iuſtificabitur ille fide, qui operum juſtitia excluſus, Chriſti iuſtitiam per fidem apprehendit, quâ veſtitus in Dei conſpectu non vt peccator ſed tanquam iuſtus apparet.* Item 3. 11. 7. *Inſcitè ergo fidem, quæ* inſtrumentum *eſt dumtaxat percipiendæ iuſtitiæ dico miſceri cum Chriſto.* Item 3. 18. 8. *Fidem iuſtificare dicimus, non quia iuſtitiam nobis ſua dignitate mereatur: ſed quia* inſtrumentum *ſit quo Chriſti iuſtitiam gratis obtinemus.*

Ollam eſſe docet

3. 11. 7. *Neque tamen interea tortuoſas huius ſophiſtæ* (Oſiandri) *figuras admitto, quum dicit fidem eſſe Chriſtum. quaſi verò olla fictilis ſit theſaurus; quòd in ea reconditum ſit aurum. Neque enim diuerſa ratio eſt quin fides, etiamſi nullius per ſe dignitatis ſit vel pretij, nos iuſtificet, Chriſtum afferendo, ſicut olla pecunijs referta hominem locupletat.* Et ſuprà, *Vnde colligitur, non detrahere nos Chriſto vim iuſtificandi, dum priùs eum fide recipi docemus quàm illius iuſtitiam.*

Conditionem eſſe docet

3. 4. 18. 7. *Miniſter verbi, vbi partes ſuas ritè exequitur, non poteſt niſi conditionaliter abſoluere: ſed in gratiam peccatoris hoc dici, Quorum remiſeritis peccata: ne dubitent veniam, quæ promittitur ex Dei mandato & voce, in cælis fore ratam.* Et 3. 4. 22. *Peccator verò certam & liquidam abſolutionem amplecti poteſt, vbi ſimplex illa conditio apponitur de amplexanda Chriſti gratia, ſecundùm generalem illam magiſtri ipſius regulam quæ impiè ſpreta in Papatu fuit, Secundum fidem tuam fiat tibi.* Atque hæc conſentanea ſunt Nouatorum principiis, qui docent inter Legem & Euangelium hoc eſſe diſcrimen: Quòd Lex iuſtitiam & ſalutem promittat ſub conditione operum, Euangelium ſub ſolius fidei conditione, quod & ſuo exemplo Caluinus docet 4. 15. 17. Hinc autem neceſſariò ſequitur fidem iuſtitiâ eſſe priorem: nam qui non credunt, non iuſtificantur. Ioan. 3. 18. vtpote neceſſaria conditione deſtituti. Atque idem ex aliis Caluini locis oſtenditur, vt 3. 2. 16. *Hic præcipuus fidei cardo vertitur, ne quas Dominus offert miſericordiæ promiſſiones, extra nos tantùm veras eſſe arbitremur, in nobis minimè: ſed vt potiùs eas intus complectendo noſtras faciamus.* Ergo ante

Matt. 9. 29.

fidem

fidem non erant noſtræ. Et 3. 2.24. *Fidei fundamentum facimus gratuitam promiſſionem, quòd in ipſa propriè fides conſiſtat.* Atqui promiſſio reſpicit futura. Et 3. 3. 1. *Quum vtrumque fide conſequamur, vitæ ſcilicet nouitatem, & reconciliationem gratuitam,* &c. Et infrà, *Quum enim venia & remiſſio per Euangelij prædicationem ideò offeratur, vt à tyrannide Satanæ, peccati iugo, & miſera ſeruitute vitiorum liberatus peccator in regnum Dei tranſeat,*&c. ergo nondum tranſiuit. Et 3. 3.19. *Vt peccatorum mole preſſi & fatigati, ad Dominum ſe conuerterent, ac de remiſsione & ſalute ſpem conciperent.* Atqui ſpes eſt futurorum: nam Rom. 8.24. *Quod videt quis, quid ſperat?* Huc accedit, quòd Pœnitentia peccatorum remiſſionem præcedit. 3 3.19 a. Pœnitentiam fides(nam 3.3.1. *quibus videtur fidem potiùs præcedere pœnitentia, quàm ab ipſa manare vel proferri tanquam fructus ab arbore, nunquam vis eius fuit cognita*) ergo & ipſa fides peccatorum remiſſionem antecedit. Itaq; & fides iuſtitiâ prior eſt, quia illam apprehendit: & poſterior, quia iuſtitiam iam collatam eſſe credit & agnoſcit: quæ duo ἀσύϛατα ſunt, & ſeſe mutuò euertunt.

§. 3.

At dicet aliquis

Primò, Hęc omnia ſimul tempore fieri, ac proinde fieri poſſe vt alterum altero diuerſa ratione, aut etiam naturâ, ſit prius aut poſterius. 3. 3. 2. *Neque tamen, quum reſipiſcentiæ originem ad fidem referimus, ſpatium aliquod temporis ſomniamus quo ipſam parturiat: ſed oſtendere volumus, non poſſe hominem pœnitentiæ ſeriò ſtudere niſi ſe Dei eſſe nouerit.* Contrà,

Primò, Hæc ſententia ad ſolos iuſtos pœnitentiam relegat, contra illud Luc. 15.7. *Gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis qui non indigent pœnitentia.*

Secundò, Frequenter in pœnitentia temporis mora interuenit, quum homo credit, timet, ſperat, priorem vitam deteſtatur; vt in iis perſpicuum eſt qui paulatim meliora concipiunt & ſequuntur. An Caluinus omnes peccatores temporis puncto iuſtificat? at

Primò, Ipſe contrarium non obſcurè docet. 3. 20. 16.b. *Modò tamen ingemiſcant ſancti, caſtigent ſeipſos, & ſtatim ad ſe redeant, ignoſcit Deus.*

Secundò, hunc Stoicorum errorem fuiſſe docet D. Auguſtin. epiſt. 29. ad S. Hieronym. qui ex ſtulto ſapientem temporis momento effingebant.

Tertiò, Ad veram contradictionem ſufficit naturæ prioritas aut poſterioritas; vt patet etiam naturalibus exemplis: fieri enim non poteſt quin cauſa efficiens aut inſtrumentaria præcedat ſuum effectum, quamuis in inſtanti temporis ſint ſimul. Vnde nihil hîc iuuat, quod *cauſæ ſint ſibi mutuò cauſæ*, & conſequenter ſe præcedant inuicem & ſequantur: quia hoc locum habere poteſt in materia & forma, non autem in efficiente & effectu: & eſt prioritas rationis potiùs quàm naturæ: & hoc fit diuerſo reſpectu, vnde non poteſt fundare contradictionem. At in propoſito, quum dico, *Iuſtificor quia credo*, ſiue quia pono conditionem à Deo requiſitam: &, *Credo me eſſe iuſtificatum*: dico me iuſtum & non iuſtum, peccata eſſe remiſſa & non remiſſa: quod manifeſtam implicat contradictionem.

§. 4.

Dicet ſecundò, Fidem & iuſtitiam eſſe quædam relatiua, ac propterea non tantùm tempore, ſed etiam naturâ eſſe ſimul, nec alteram ab altera præueniri. Deus enim offert & dat iuſtitiam, homo accipit & ſuam facit: dare autem & accipere relationem mutuam includunt. Sic 3. 2.6. *Principio admonendi ſumus, perpetuam eſſe fidei relationem cum verbo, nec magis ab eo poſſe diuelli, quàm radios à ſole, vnde oriuntur* 3.2. 8. z. *Quum enim fides Chriſtum amplectatur, vt nobis offertur à Patre: ille verò*, &c. Et 3. 11 3. *Ex contextu tamen facilè patet, verbum hoc, etiam dum Latinè legitur*(iuſtificare) *non poſſe aliter accipi, nempe relatiuè, non autem vt qualitatem aliquam denotet.* Reſpondeo, neque ſic contradictionem euitari poſſe: nam relatiua formaliter ſumpta, quatenus mutuò ſe reſpiciunt, ſunt ſimul natura, quia alterum ſine altero nec ſciri,

Digitized by Google

nec definiri poteſt: at materialiter ſumpta, retinent ſuam prioritatem. v. g. Cauſa & effectus quatenus ſeſe reſpiciunt, ſunt naturâ ſimul: at cauſa vt cauſa, ſemper ſuo effectu eſt prior. Neque Caluinus aliter Lutheranis reſponderit, quum docet pœnitentiam ex fide naſci: poſſent enim dicere, matrem & filiam eſſe relatiua, & ſic naturâ eſſe ſimul. 3. 3. 2. Deinde ſi fides & iuſtitia naturâ ſunt ſimul, falſi erunt omnes loci qui docent fidem præcedere: falſi item omnes, qui docent iuſtitiam præcedere; vt Caluini doctrinam examinanti erit manifeſtum.

§. 5.

Dicet Tertiò, Fidem eſſe merè paſſiuam, & ſolum Deum in iuſtificatione operari: ſic autem non eſſe quærendum vtra præcedat, fides an iuſtitia. Sic 3. 15. 5. Z. *Nam quoad iuſtificationem res eſt merè paſsiua fides, nihil afferens noſtrum ad conciliandam Dei gratiam, ſed à Chriſto recipiens quod nobis deeſt.* & 2. 5. 11. c. *Sic eos humiliat, vt meminerint hoc ipſum quod agere iubentur, proprium eſſe Dei opus.* quo diſertè exprimit, *paſsiuè (vt ita loquar) agere fideles, quatenus è cælo ſuggeritur facultas, vt nihil ſibi prorſus arrogent.* & 3. 2. 34. *Neceſſariæ ergo ſunt Spiritus ſancti ſuppetiæ, vel potiùs vis eius* ſola *hîc viget.* Item 4. 14. 26 Z. *Vnde ſequitur, ea recipiendo nihil iſtos agere vnde laudem mereantur, vel in hac actione (quæ eorum reſpectu merè paſsiua eſt) nullum illis poſſe opus adſcribi.* Sed hęc à Luthero ſumpta ſunt & ineptè dicuntur.

Primò, quia actus credendi, eſt vitalis animæ operatio, efficienter elicita ab intellectu: & merè paſsiuus erit?

Secundò, quis dixerit aërem dum illuminatur, Solis lumen apprehendere? at fides apprehendit iuſtitiam.

Tertiò cur pœnitentia fide poſterior aſſeritur? 3. 3. 1. cur Chriſtus priùs fide recipitur quàm eius iuſtitia? 3. 11. 7. Nihil igitur eſt quod hanc ἀσυςασίαν excuſet, *Fides ſpecialis iuſtificat*: eſt autem quod Caluiniſtas grauiter accuſet, dum de peccatorum remiſsione, de iuſtitia, de Dei beneuolentia certiſsimi; orant tamen, *Remitte nobis debita noſtra* 3. 20. 45. Hoc enim eſt Deo illudere, ipſius beneuolentiam in dubium vocare, & ſacrilegam incredulitatem incurrere. Sic enim 3. 20. 45. *Vbi etiam diligenter animaduertendum eſt, non noſtrarum eſſe virium cum Diabolo tanto bellatore congredi, nec vim eius atque impetum ferre. Alioqui fruſtra aut per ludibrium à Deo poſceretur quod domi apud nos eſſet.* Quemadmodùm ergo Iudaicæ perfidiæ obnoxius eſſet, qui nunc oraret quod olim Moſes, *Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es*: ita diuinæ beneuolentiæ per ludibrium iniurius eſt, qui fide certus de remiſsis peccatis, de iuſtitia, &c. orat tamen vt eadem peccata remittantur. *Exod. 4, 13.*

N O T AE.

1. *IN qua ſua ſalutis proram & puppim.*] Huius decantatiſsimæ fidei originem operæpretium eſt ex ipſis Nouatoribus diſcere: inter quos fidus Lutheri Achates Philippus Melanchthon Præfat. in 2. tomum operum Lutheri, ſic eam tradit. Cùm Lutherus terrores acerrimos de ira Dei in animo ſuo ſentiret, ac ſeni cuidam ſui Ordinis conſternationes ſuas exponeret, ille ſenex dicebat mandatum Dei eſſe, vt ſinguli homines crederent, non ſolùm aliquibus in genere, ſed ſibi ſpeciatim remitti peccata: in quam ſententiam citabat S. Bernardum Serm. 1. de Annuntiatione. Qua voce Lutherus confirmatus eam perſuaſionem mordicus ſemper poſteà tenuit ac defendit, & per omnes ferè Sectarios propagauit. Hanc igitur fidem ſpecialem non è Scripturis hauſit Lutherus, non ab Eccleſia didicit, non in ciuitate ſupra montem poſita palàm in luce fidelium populorum vbique prædicatam audiuit, ſed in deſerto Saxoniæ, in penetralibus Erphordiæ, ſub modio Auguſtiniani cœnobij, ab ignoto quodam ſene (cuius ne nomen quidem litteris proditum eſt) accepit & didicit: fidem dico, omnibus Patribus ignotam, ſine qua tamen ipſi fidenter pronuntiant nemini ſalutem poſſe contingere. 3. 2. 1, b. 3. 2. 16. Aliam tamen huius hæreſis originem longè veriſimiliorem ſuprà tradidimus, Digreſſ. de Iuſtificat. §. 9.

Sanderus l. 7. de viſibili monar. pag. 567. Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 4. & l. 3. c. 10.

Verba Sanderi.

2. *Vt fidei ſpecialis inanitas appareat,*] Quàm fatui Sycophantæ ſint qui ſpecialem fidem amplectuntur, vel ex hoc intelligi poteſt. Calumniantur Catholicos, quòd miſericordiæ Dei & Chriſti meritis diffidant, quum de ſua iuſtitia aut prædeſtinatione ambigui ſunt: ipſi autem hac certitudine

glori-

Digitized by Google

glorıantur, quaſi hoc ipſo Dei miſericordiam & Chriſti merita valde commendent. Sed contrà plane euenit: nam Catholici de Dei promiſsis certiſsimi, de ſe ſuaque diſpoſitione ſoliciti ſunt, an præſtent ea quę Deus requirit: Hæretici verò de ſua diſpoſitione certiſsimi, de Dei miſericordia ambigere debent, ſi ſua principia ſequi velint. Docet enim ex Luthero Caluinus 1.18, 2.b. 2.4. 5.b. *diuinitus efficaciam erroris ac ſeductionis immitti, vt credant mendacio qui veritati non paruerunt.* Vnde ergo certus erit Caluiniſta (quum Spiritus teſtimonium in ſe experiri dicit, *quòd ſit filius Dei.* Rom.8.16.) à ſpiritu ſe non decipi, vel in pœnam ingratitudinis, vel quia Deo ita placet? 3.22.11.z.3.23.10.z.3.24.12.b. At Catholicus hanc blaſphemiam deteſtans, de meritorum Chriſti excellentia nihil dubitat, de ſe incertus eſt an illis reſpondeat prout oportet.

Scit enim Primò, Dei promiſſa eſſe conditionalia. Ezech.18.5. & Luc.10, 28. *Hoc fac, & viues.*

Scit Secundò, ſibi non eſſe factam peculiarem reuelationem ſicut Abrahæ. Gen.22,12. Moſi. Exod.33.12. Dauidi. Act.13.22. Apoſtolis. Ioan.14.16.

Scit Tertiò, varios eſſe ſpiritus qui hominem afficiunt: diuinum, angelicum, humanum, diabolicum: & inter hos in modo aſpirandi eſſe aliquando magnam affinitatem, vt non facile diſcerni poſsint, quod & Proteus noſter vltrò fatetur. 3.2.11.b. Itaque Nathan Propheta 2.Reg.7.3. diuino ſpiritu ſe agi putabat cùm eſſet humanus: & Heron apud Caſsianum, ab angelo ſe inſpirati credebat cùm eſſet dęmon: *Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in angelum lucis.* 2.Cor.11.14. Cur ergo vir prudens, cùm reuelatio non eſt clara & euidens, non formidabit ne fortè decipiatur, vel Proteo patrocinante. 3.2.10. *Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacij latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpe fallat.* At Caluiniſta hac monitione ſepoſita, per fidem ſuam ſpecialem contractum conditionatum purificat, neſciens an extet conditio, Proteo ſuaſore & impulſore 3.4.21.z. Fatuus fatuum ſi ducat, vbi ſapientiam inuenient? Collat, 2.c.5.

ἈΣΥΣΤΑΤΟΝ QVARTVM.

Homo ſola fide iuſtificatur: paruuli iuſtificantur ſine fide.

COLOR XCIV.

HOminem ſola fide iuſtificari apud Nouatores receptiſſimum eſt, quamuis alij aliter intelligant, pro ſenſuum diuerſitate qui ex illa propoſitione elici poſſunt.

Nam Primò, ſola iuſtificat, quia fide defectis nullum aliud supereſt 1 remedium ad iuſtitiam aut ſalutem conſequendam.

Secundò, ſola iuſtificat, quia ſine vllis alijs adminiculis vel bonorum operum, vel Sacramentorum, per ſe ſufficit ad iuſtitiam apprehendendam: vt *ſola* idem ſit quod ſolitaria.

Tertiò, ſola iuſtificat quamuis non ſit ſola ſeu ſolitaria, ſed comitata caritate, obedientia, &c. quemadmodùm Solis radius non eſt ſine calore, & tamen ſine calore terram illuminat. 3.11.6.20. Primum & tertium ſenſum amplectitur Caluinus, quamuis tertio conceſſo etiam ſecundum admittere debet: nam Solis radius à calore ſeparatus (quod per diuinam potentiam fieri poteſt) ęquè terram ac modò illuminaret: & fides à caritate & bonis operibus ſeiuncta, æquè ac modò iuſtificaret. Hîc tamen primum ſenſum maximè vrgemus, tanquam alterum aſyſtaſię membrum, quod varijs locis Caluinus proponit, vt 3.14.4. *Hinc facilè cernimus eſſe maledictum, nec modò nullius ad iuſtitiam pretij, ſed certi in damnationem meriti, quidquid cogitat, meditatur, perficit homo, antequam Deo per fidem reconcilietur. Et quid tanquam de re dubia diſputamus, quum iam probatum ſit teſtimonio Apoſtoli, impoſſibile eſſe vt ſine fide quiſpiam placeat Deo? Hebr.*11.6. & 3.14.a. *Verùm quia fides præcipuum eſt eius opus, ad eam magna ex parte referuntur quæ ad vim eius & operationem exprimendam paſſim occurrunt: quia non niſi per eam nos*

in Euangelij lumen adducit; ſicuti docet Ioannes Baptiſta, datam eſſe prærogatiuam credentibus in Chriſtum, vt ſint Filij Dei (vbi nota obiter μιᾶς ἁμάρτημα, nam Ioannem Euangeliſtam appellare debuit) *qui non ex carne & ſanguine, ſed ex Deo nati ſunt. vbi Deum opponens carni & ſanguini, ſupernaturale eſſe donum aſſerit, quòd fide recipiant Chriſtum qui alioqui ſuæ incredulitati dediti manerent.*

Ioan. 1. 13.

§. 1.

Hæc de ſola fide iuſtificāte ſententia (quam ſuam arroganter Caluinus vocat 3. 11. 19.) auctorem ſuum Martinum Lutherum in miras conicit anguſtias: quid enim fiet paruulis qui ante rationis vſum baptizantur aut moriuntur? nam ſi, vt vult Martinus, *Non Sacramentum, ſed fides Sacramenti iuſtificat*, quid illis proderit Baptiſmus, aut quod aliud remedium illis ſupererit? Tria igitur effugia excogitauit, quæ tamen inter ſe parùm conſentiunt

Primum, Paruulos dum baptizantur, actu credere, atque ea fide iuſtificari: neque enim de fide habituali Nouatores ſolliciti ſunt, quòd illa iuſtitiam apprehendere nequeat. Sic in libro aduerſus Cochlæum, quem ſcripſit anno 1523. *Non negamus paruulos eſſe baptizandos, nec aſſerimus eos baptiſmum accipere ſine fide: ſed dicimus ad Baptiſmum eos credere per vim verbi quo exorcizantur, & per fidem Eccleſiæ eos offerentis, & eis fidem orationibus ſuis impetrantis. Alioqui mera & intolerabilia eſſent mendacia, quando baptizatus à paruulo quærit an credat? non baptizaturus niſi vice eius reſpondeatur, Credo. Vt quid interrogat an credat, ſi certum eſt eos non credere, vt Cochlæus contendit?*

Cochlæus anno 1523. pag. 199. b.

Secundum, Præſtare prorſus paruulorum Baptiſmum omittere, quàm eos baptizare ſine fide, id eſt, ſi actu non credant. Ita ad Waldenſes ſeu Pighardos Bohemiæ: quos reprehendit, quòd paruulos baptizarent ad futuram fidem, quam adulti conſecuturi ſint: Caluini effugium in eis damnans, qui ſic ſe baptizatum affirmat 4. 15. 17. *Fatemur ergo*, inquit, *Baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum, quando in eo nobis oblata promiſſio, ſine qua Baptiſmus nihil eſt, neglecta iacebat. Nunc vbi, Dei gratia, reſipiſcere cœpimus, excitatem noſtram & duritiam cordis accuſamus, qui tantæ eius bonitati tam diu ingrati fuerimus.* Et ſtatim, *Ea promiſſio nobis in Baptiſmo fuit oblata: fide igitur amplectamur*, &c. Et clariùs contra Lutherum 4. 16. 20. *Denique nullo negotio ſolui poteſt obiectio hæc, Baptizari in futuram pœnitentiam & fidem: quæ etſi nondum in illis formatæ ſunt, arcana tamen Spiritus operatione vtriuſque ſemen in illis latet.* Vellunt tibi barbam Anabaptiſtæ: fuge, fuge ad Pighardorum cuniculos, quos Lutherus vt inutiles contempſit.

Tertium, Nihil ad paruulorum baptiſmum referre, vtrùm credant an non credant. Ita in libro contra Rebaptizatores: *Ego*, inquit, *& gratias ago Deo & gaudeo, me paruulum eſſe baptizatum. Ibi enim feci quod Deus præcepit. Siue ergo crediderim ſiue non, ſum tamen baptizatus ſuper mandatum Dei. Baptiſmus verus & certus eſt, ſiue fides mea adhuc hodie certa ſit, ſiue incerta; poſſum curare vt adhuc credam & certus fiam. In Baptiſmo nihil deficit: in fide ſemper eſt defectus.* Hæc Lutherus: quod etiam repetiuit annno 1537. & 1540.

Cochlæus vbi ſuprà.

§. 2.

Primum Lutheri dictum arripuerunt Lutherani, cum aliqua tamen moderatione, ne à D. Auguſtino atque adeò à ſenſu communi riderentur, qui clamat non intelligere paruulos quid circa ipſos fiat. Dixerunt igitur paruulos non quidem actu credere quum baptizātur habere tamen aliquos motus non abſimiles fidei, quales Ioannem Baptiſtam habuiſſe volunt, quum in vtero exultauit Luc. 1. 41. 44. & in hanc ſententiam valdè propendet Caluinus 4. 16: 17. 19. quamuis ob nimiam abſurditatem aſſerere reformidet. *Non quòd eadem* (inquit) *eſſe fide præditos temerè affirmare velim, quam in nobis experimur, aut omninò habere notitiam fidei ſimilem.* (*quod in ſuſpenſo relinquere malo*) *ſed vt iſtorum ſtolidam arrogantiam*, &c. Sed ſi paruuli verè credunt, cur fletu, corporis iactatione, & eo modo quo poſſunt, baptiſmo

Tom 2. epiſt. 57. ad Dardanum.

ſuo reſiſtunt? cur ſe credidiſſe non meminerunt? Si verè non credunt, ergo non ſola fides iuſtificat, ſed etiam *notitia illa* fidei ſimilis.

Secundum Lutheri dictum arripuerunt Anabaptiſtæ, & in primis ipſorum Patriarcha Doctor Balthaſar Pacimontanus; qui pro certo aſſumentes paruulos nullum rationis vſum in illa ætate habere, conſultius iudicârunt Baptiſmum omittere, quàm eos non credentes baptizare. Atque hinc Wolfangus Muſculus, èx Lutherano Sacramentarius, in Locis communib. titulo de Pædobaptiſmo, Lutherum non obſcurè ſugillat. *Quare*, inquit, *admodum inconſultò noſtra quidam ætate ſcripſerunt, Si conſtaret infantos non habere fidem in Chriſtum, conſulere ſe vt ab illorum Baptiſmo prorſus & quam citiſſimè abſtineamus. quod genus ſcripti multis crediderim erroris Anabaptiſtici occaſionem objeciſſe: quamuis qui hoc ſcripſerunt, ab Anabaptiſmo fuerunt alieni.*

Tertium Lutheri dictum Caluino placuiſſe videtur, qui infantes ſine vlla fide iuſtificat & ſaluat. 4. 15. 20. *Infantes noſtros*, inquit, *antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus, quum ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminiq́ noſtro poſt nos. Hoc verbo continetur eorum ſalus. Nec quiſquam in Deum tam contumelioſus eſſe audebit, vt eius promiſſionem effectui ſufficere per ſe* (ſine fide aut baptiſmo) *neget*. Iuſti ſunt igitur pueri in matris vtero ſine fide & ſine fidei ſigno, & tamen nemo ſine fide iuſtificatur: & Caluiniſtæ hæc duo, quæ per nullam potentiam ſimul ſtant, ſimul conſtituere conantur. Corruit igitur hoc celeberrimum Nouatorum axioma, *Sola fides iuſtificat*: aliumque iuſti ficandi modum in paruulis comminiſci coguntur, vt hi per fœdus Abrahæ, adulti per fidem iuſtificentur. Et hoc apud Caluiniſtas ſatis peruulgatum eſt: nam ſi de infante agatur qui ſine baptiſmo mortuus eſt, nihil omninò turbantur, ſed in Chriſti ſanguine baptizatum aſſerunt, eo quòd in fœdere continetur.

§. 3.

Verùm alia adhuc machina ſuum hoc principium conuellere coguntur. Stetit Dei Eccleſia ante fœdus Abrahæ duobus millibus annorum: quæro quid factum omnibus illis paruulis, qui ante rationis vſum toto illo tempore deceſſerunt. An omnes omninò æternis ignibus ſine diſcrimine addicent? Non tribuent illis fidem quæ apprehendat iuſtitiam: nam vt hæc paruulis contra ſenſum communem non tribueretur, ideò excogitatum eſt fœdus cum Abraham & ſemine eius. Quid ergo tribuent, niſi aliud quoddam remedium, quod iuſtificandi vim haberet, quodque paruulos Chriſti par ticipes efficeret? nam ſine hac participatione, docet Caluinus (& bene docet) neminem iuſtificari poſſe aut ſaluari, 3. 14. 4. 6. & 4. 16. 17. Ergo præter fidem & fœdus Abrahæ, ſtatuendum eſt aliquid aliud quod peccatum originale tolleret, & Chriſti iuſtitiam communicaret.

Sed pergo vlteriùs: quæro an Patriarchæ & Prophetæ fuerint iuſtificati? Fuerunt. Qua ratione, modo & remedio? Fide in Chriſtum. Qua Fide? hiſtorica an ſpeciali? ſic enim Nouatores diſtinguunt. Speciali. At quæ eſt hæc fides? quæ ſicut credit Deum eſſe, Chriſtumque pro nobis mortuum, ita ſibi peccata remiſſa eſſe credit, *nec cælorum regnum ſibi magis excidere poſſe quàm ipſi Chriſto*. Sed Caluinum loquentem audire operæpretium eſt. 3. 2. 16. *In ſumma, verè fidelis non eſt, niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolumq́ patrem eſſe perſuaſus, de eius benignitate omnia ſibi pollicetur: niſi qui diuinæ erga ſe beneuolentiæ promiſſionibus fretus*, indubitatam *ſalutis expectationem præſumit*. Et infrà: *Fidelis* (*inquam*) *non eſt niſi qui ſuæ ſalutis ſecuritati innixus, diabolo & morti confidenter inſultet*. Item 4. 17. 2. *Nec regnum cælorum quo iam ingreſſus eſt Chriſtus, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi*. An aliquid inſolentius, & Thraſonicum magis? in epiſt. ad Regem pag. 4. b. *Longè alia noſtra fiducia eſt, quæ nec mortis terrores,*

nec adeò ipſum Dei tribunal formidat. Hanc fidem nec Patriarchæ habuerunt, nec Prophetæ, niſi quum ſpeciali reuelationi fides ſpecialis reſpondere debuit, vt in Abraham, Moſe, &c. Teſtis vnus inſtar omnium erit Dauid, *vir ſecundum cor Dei.* Act. 13. 22. *per quem Spiritus Domini locutus eſt.* 2 Reg 23. 2. qui ſic in Pſalmo notiſſimo Deum deprecatur, *Ne proiicias me a facie tua:* & alibi ſæpe ad eundem modum. Quæ oratio cum fide ſpeciali ex diametro pugnat: nam neque omnia de Dei benignitate ſibi pollicetur, neque ſalutis ſuæ ſecuritati innixus Diabolo & morti confidenter inſultat: ſed potiùs timet ſeuerum iudicem, timet Diabolum & mortem, timet proiici in æternum à facie Dei. Neque mirum: quia Propheta in Caluini ſchola verſatus non fuit, qui ſicut alijs eius orationibus deſperationis notam inuſſit 3. 20. 16. ita & hanc infidelitatis inſimulare poterit. Quòd ſi Abraham adducant, qui *credidit Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam.* Gen. 15. 5. nihil hoc ad fidem ſpecialem: neque enim illo loco de peccatorum remiſſione fides eſt, ſed de filio ſuſcipiendo & ſeminis multiplicatione, vt textus conuincit, & Apoſtolus explicat. Rom. 4. 17. 18. &c. Quid, quòd Caluinus ipſe ſic loquitur 3. 2. 5. quaſi fidei ſuæ ſpeciali diffidens? *Ex his patet, eos etiam qui primis elementis nondum ſunt imbuti, modo ad obediendum ferantur, vocari Fideles, non quidem propriè, ſed quatenus Deus pro ſua indulgentia pium illum affectum tanto honore dignatur.*

Pſal. 50. 13.

Fuerunt igitur Patriarchæ & Prophetæ ad eum modum iuſtificati quo Abraham, per fidem generalem (hiſtoricam vocant Nouatores, Caluinus diuinæ eſſentiæ. 3 17. 11. 12.) per caritatem & pœnitentiam, per opera bona, de quibus Dominus Ioan 8. 39. *Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite:* quod pulchrè confirmat Iacobus Apoſtolus cap. 2. 21.

§. 4.

Sed vlterius adhuc progrediendum eſt, & quærendum an noui Teſtamenti Patres fuerint iuſtificati? Athanaſius Baſilius, Gregorij, Ambroſius, Auguſtinus, &c Reſpondebunt fuiſſe. Quomodò? an fide
2
ſpeciali? at illam omnes ad vnum ignorárunt, & cum Apoſtolo Tit. 3. 5. profitentur, *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti:* vnde in Concilio Conſtantinopolitano primo, *Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Sic S. Iuſtinus martyr, Clemens Alexandrinus, Origenes, vterque Cyrillus, Baſilius, Gregorius Nyſſenus, Chryſoſtomus, Theodoretus, Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus, Optatus, &c. quorum teſtimonia vide apud Bellar lib. 2. de Sacram. in genere. cap. 5 6 7. Sic D. Auguſtinus in procemio enarrat. Pſal. 73. quod etiam Caluinus citat 4. 14. 26. *Veteris Legis Sacramenta Saluatorem tantùm promittebant: noſtra verò dant ſalutem.* Quamuis enim aliquando contingat, hominem ante Baptiſmi aut Abſolutionis ſuſceptionem per caritatem aut perfectam contritionem iuſtificari, *ipſa tamen reconciliatio tali diſpoſitioni, ſine Sacramenti voto quod in illa includitur, non eſt adſcribenda.* Accedat etiam S. Bernardus epiſt. 240. *Paruulis Chriſtianorum Chriſti intercluditur vita, dum baptiſmi negatur gratia: nec ſaluti propinquare ſinuntur, Saluatore licèt piè clamante pro ijs, Sinite paruulos venire ad me.* &c. Atque hic eſt Bernardus, cuius teſtimonio pro fide ſua ſpeciali & iuſtificante abutuntur Nouatores (de quo vide Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 4. & lib. 3. cap. 10.) monachus, & monachorum pater, quotidie Miſſam faciens, &c.

Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4.

3. 2. 41.

§. 5.

Sunt igitur varij iuſtificationis modi.

Primus, Per fidem Eccleſiæ, infantibus ſigno aliquo externo applicatam, vt in lege naturæ & Moſaica

Secundus, Per fidem & reliquas virtutes vi Sacramenti paruulis infuſas vt in lege noua.

Tertius, Per fidem actualem in Chriſtum, cum reliquis diſpoſitionibus caritate perfectis, qui ante

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti aduentum adultis neceſſarius fuit.

Quartus, per fidem actualem in Chriſtum, cum reliquis diſpoſitionibus ad Sacramentum, vel ad Sacramenti votum neceſſarijs, vt nunc in lege Euangelica adultis.

Quintus, per martyrium, id eſt, per mortem in odium Chriſti, vel religionis Chriſtianæ & Catholicę, paruulo inflictam: aut ab adulto ex fide & reliquis diſpoſitionibus voluntariè præmiſſis ſuſceptam: neque enim mentiri poteſt qui dixit Matt. 10. 32. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.* Hinc S. Cyprianus epiſt. 73. ad Iubaianum, *Nunquid poteſt vis Baptiſmi eſſe maior aut potior, quàm confeſſio, quam paſſio?* & D. Auguſtinus l. 13. de Ciuitate Dei. cap. 7. *Quicunque etiam non percepto regenerationis lauacro pro Chriſti confeſſione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte Baptiſmatis.* Contra hæc vociferantur Nouatores, *Sola fides iuſtificat:* & quidem fides ſpecialis, quam ignorat Scriptura, ignorant Patres, tota ignorat Eccleſia: quæ ipſa ſe euertit, & quam ipſi ſtatim euertunt, dum in paruulis alium iuſtificationis modum inquirere, fingere & ſomniare coguntur, qui etiam ſecum non conſiſtit, vt ſtatim patebit. Eant nunc Caluiniſtæ, & ſuis paruulis de fœdere Abrahæ blandiantur & congratulentur: quum, ſui immemores, clament hominem ſola fide iuſtificari. Niſi fortè paruulos ſuos, homines non eſſe arbitrentur, quod in Serueto Caluinus reprehendit. 4. 16. 31. arg. 6.

P. Vaſquez tom. 2. in 3. p. diſp. 153.

N O T AE.

1. *SOla fides iuſtificat.*] Reperiuntur apud Logicos enunciationes quædam inuolutæ, quas propter obſcurum & reconditum ſenſum, *exponibiles* Maiores noſtri appellârunt: niſi enim dextrè & appoſitè exponantur, negotium Philoſophis & Theologis faceſſent, & à Sophiſtis & Hæreticis periculum creabunt. Inter eas primum locum obtinent *excluſiuæ*, quę vel alia prædicata ab eodem ſubiecto excludunt, vt *Perſonæ diuinæ ſunt tantùm tres*; vel alia ſubiecta ab eodem prædicato, vt 1. Tim. 6. 16. Deus *ſolus habet immortalitatem*, id eſt, omnimodam immutabilitatem. Huc igitur pertinet celeberrimum illud Nouatorum profatum, *Sola fides iuſtificat*: in quo ne ab illis fallamur, vtque ſuis ipſi retibus implicentur, ſecundum Logicorum leges exponendum eſt: hoc videlicet modo, *Fides iuſtificat, & nihil quod non eſt fides iuſtificat*: vnde tria contra Caluinum infero, iuxta triplicem ſenſum in textu propoſitum. D. Th. 1. p. q. 30. a. 2. & q. 31. a. 3. & 4. Bellar. lib. 1. de Iuſtificat. cap. 12.

Primò, *Sola fides iuſtificat*, id eſt (interprete Caluino 3. 14. 4. z.) *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*: ſed paruuli nullam habent fidem, neque habitualem, neque actualem, neque ſemen fidei niſi regenerantis (etiamſi hoc Caluino 4. 16. 20. b. concederemus: de quo Colore 96.) ergo impoſſibile eſt paruulos placere Deo, niſi Caluinus fœdus Abrahæ in fidem transformet. *Heb.* 1. 16.

Secundò, *Sola fides iuſtificat*, id eſt, Nihil quod fides non eſt, iuſtificat: ergo ſolitaria iuſtificat, quia per accidens eſt quod caritatem habeat adiunctam: quæ autem per accidens ſunt, functionem quę per ſe eſt, impedire non poſſunt. Et hoc eſt quod Lutherus volebat tom. 1. oper. ſuor. prop. 3. *Fides niſi ſit ſine vllis etiam minimis operibus, non iuſtificat, imò non eſt fides*: quam ſententiam Caluino interpretandam relinquimus 3. 11. 13. a. 3. 19. 2. a.

Tertiò, *Sola Fides iuſtificat*, id eſt, Quamuis fides, non ſit fides niſi habeat opera 3. 11. 20. c. 3. 16. 1. z. (neceſſitate non efficientiæ, ſed pręſentię, ſigni aut fructus, vt ipſi volunt) tamen nec caritas, nec opera iuſtificant, ſed ſola fides. At contrà: Caritas aut eſt de eſſentia fidei, aut non: ſi eſt, quomodò Lutheri dictum conſiſtit, & Caluini interpretatio de qua n. 2.? Si non eſt, cur non poſſint ſeparari? imò cur non ſeparantur reipſa aliquando, vt cùm primarij Caluiniſtæ (quos fide ſpeciali priuare nefas eſt) in varijs prouincijs aliena bona per vim occupârunt?

2. *An noui teſtamenti Patres fuerint iuſtificati?*] Aqua Caluino in modo iuſtificandi hæret, quum hinc quidem fidem in Chriſtum, ac ſpecialem illam requirit; inde verò aliquos ſine Chriſti notitia iuſtificat, vt Naaman Syrum, 4. Reg. 5. 19. Eunuchum Candacis Reginæ Act. 8, 27. Cornelium Centurionem, Actor. 10. 2. Nititur quidem ſe expedire, ſed in tenaciores laqueos ſe induit. *Repugnant*, inquit, *exempla quædam: neque enim vel Naamam Syrum, quum de modo ritè colendi Deum ſciſcitaretur ex Propheta, de Mediatore edoctum fuiſſe credibile eſt: laudatur tamen eius pietas.* 3. 2. 32. b.

Corne-

Cornelius homo gentilis & Romanus vix tenere potuit quod non omnibus Iudæis cognitum erat, & quidem obſcurè, eleemoſyna tamen eius & preces grata fuerunt Deo: & ſacrificia Naaman, Prophetæ reſponſo probata, quod neuter potuit conſequi ſine fide. Similis Eunuchi ratio, ad quem delatus eſt Philippus, qui niſi fide aliqua præditus non ſumpſiſſet longi ac difficilis itineris laborem & ſumptus adorandi cauſa. Videmus tamen vt interrogatus à Sic. 4.15.15. art. *Philippo ſuam de Mediatore inſcitiam prodat.* At 3. 24. 10. b. *In Cornelio dicimus hallucinari. iam enim tum illuminatum ac regeneratum fuiſſe apparet, vt nihil illi deeſſet præter* perſpicuam *Euangelij reuelationem* & 4. 3. 3. *Cornelio quum* pleniùs *affulgere vellet veritatis ſuæ luce, Angelum è cælo miſit qui ad eum Petrum amandaret.* Quid ad hæc obiecta Caluinus? *Et quidem fateor aliqua ex parte implicitam fuiſſe eorum fidem, non modò quoad Chriſti perſonam, ſed quoad virtutem, & munus à Patre iniunctum. Intereà certum eſt,* principiis *fuiſſe imbutos quæ guſtum aliquem Chriſti, licèt tenuem, darent.* Et infrà. *Quod ad Naaman ſpectat, nimis abſurdum fuiſſet, quum de rebus minutis ei præciperet Eliſæus, tacuiſſe de præcipuo capite.*

O quàm difficile eſt à vero aberrantem ſibi conſtare! videamus quot hic in vno puncto peccata: nam

Primo, Fidem implicitam & obſcuram admittit, quam in Catholicis odioſiſſimè exagitat. 3.2.2. *Commentum fabricârunt implicitæ fidei, quo nomine craſſiſſimam ignorantiam ornantes, miſeræ plebeculæ cum magna pernicie illudunt.*

Secundò, Per fidei principia homines adultos iuſtificat, qui alibi πληροφορίαν requirit. 3. 2. 16. *Fidelis, inquam, non eſt, niſi qui ſuæ ſalutis ſecuritati innixus, Diabolo & morti confidenter inſultat.* Sic alibi paruulos per *informis pœnitentiæ & fidei ſemen* regenerat. 4. 16. 2. b. vt Chamęleontem vbique agnoſcere poſſis.

Tertiò, Fidem perſpicuâ notitiâ definit 3. 2. 15. b. Vt *Dei bonitatem nobis extra dubium ponat*: at hìc tam obſcura cognitione contentus eſt, vt qui Legis ſacrificijs ſe exercebant, Chriſtum qui Legis finis eſt, agnoſcere cenſerentur. 3. 2. 32. z.

Quartò, Quum Catholici ſine Scriptura loqui videntur, ſolemne eſt illi obiicere, *Pulchrè & ſpecioſè: ſed vbi verbum?* Quum tu, Caluine, Naaman Syrum per fidem ſpecialem iuſtificas, tuis principiis conſentienter loqueris: *ſed vbi verbum?* Cùm nos loquimur, Scriptura exigitur: cùm Caluinus loquitur, αὐτὸς ἔφα.

ἈΣΎΣΤΑΤΟΝ QVINTVM.

Fidelium filii naſcuntur ſancti: & multi ex illis non ſancti & reprobi.

COLOR XCV.

QVod viatoribus nonnunquam euenire ſolet, vt ſpe vel ſpecie commodioris itineris à regia via deflectentes, in dumeta, foſſas, voragines, & vias inuias incidant, vnde exire non detur: hoc ferè ſemper in Hæreticis obſervâre licet, qui fidem Catholicam vt vulgarem & omnibus vulgatam faſtidientes, alias ſemitas ingrediuntur, tanto ſuo malo & incommodo, vt aut ad regiam viam recurrere, aut in cœpto itinere hærere & deficere neceſſe ſit. Hoc vel ex vno puncto intelligi poteſt. Statuunt hominem ſola fide iuſtificari. 3. 11. 19. 20. ſed quum ad infantes ventum eſt, occurrunt vepreta, lacus, viæ inuiæ: vnde alij reclamante ſenſu communi, infantibus fidem ſpecialem tribuunt, qui tamen teſte Scriptura, *neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam*: alij notitiam Iona.4.11. aliquam fidei ſimilem, aut motus ſupernaturales: Caluinus autem, vt ex his ſpinis & vepribus ſe expediret, ad fœdus Abrahæ recurrit, vt infantes ſine fide, ſine Sacramento, ſine alia cum Chriſto communicatione, iuſtificaret & ſaluaret. Itaque quod illis promittit Scriptura, qui *ſectantur veſtigia fidei quæ fuit in Abraham.* Rom. 4.12. & qui *opera Abrahæ faciunt.* Ioan. 8. 39 hoc ipſe ſumma

ma ſtupiditate & impudentia ad carnale fidelium ſemen transfert, tum contra Apoſtolum, tum contra ſua ipſius principia, vt ex ἀσυστασία aliam nobis ἀσυστασίαν contexat, & ſecum ipſe ridiculè pugnet. Contra Apoſtolum quidem, quia clariſſimè explicat, quod ſit ſemen Abrahę cui promiſſio deſtinatur Rom. 9. 6. *Non enim omnes qui ex Iſraël ſunt, ij ſunt Iſraëlitæ: neque qui ſemen ſunt Abraha, omnes filij: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.* Contra ſe verò, quia hoc commentum duo alia eius commenta ſubuertit, de ſola fide iuſtificante. vt iam oſtenſum eſt: & de iuſtitiæ perpetuitate, vt iam oſtendetur. Itaque miſer homo, à recta via per ſua ſomnia ſeductus, non habet quò ſe vertat niſi in ſpinas & vepres, quæ magis ac magis ipſum pungunt & conſtringunt. Sed iam paruulos ſine fide & Sacramento ſanctificantem audiamus.

§. 1.

4. 15. 20. *At periculum eſt ne is qui ægrotat, ſi abſque Baptiſmo deceſſerit, regenerationis gratia priuetur. Minimè verò. Infantes noſtros*, antequam *naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus, quum ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminiq́; noſtro poſt nos. Hoc verbo continetur eorum ſalus. Nec quiſquam in Deum tam contumelioſus eſſe audebit, vt eius promiſſionem effectui ſuo ſufficere per ſe neget.* At tu Vertumne, primus hoc audes, vt ſtatim videbimus.

4. 16. 6. *Quamobrem & Iudæorum liberi, quòd eius fœderis heredes facti ab impiorum liberis diſcernerentur, ſemen ſanctum vocabantur: eadem etiamnum ratione ſancti cenſentur Chriſtianorum liberi, vel altero dumtaxat fideli parente geniti: & Apoſtoli teſtimonio differunt ab immundo idololatrarum ſemine.*

4. 16. 15. 2. *Sit igitur extra controuerſiam, Deum ſuis adeò bonum eſſe ac liberalem, vt in eorum gratiam liberos etiam, quos procreârint, populo ſuo accenſeri velit.*

4. 16. 24. *Quoniam eum qui adulta demum ætate in fœderis ſocietatem recipitur, à quo fuerat hactenus alienus, eius conditiones antea perdiſcere æquum eſt: infantem verò ex eo progenitum, non item: qui hereditario iure, ſecundùm promiſſionis formulam, iam à matris vtero in fœdere continetur.* Et ſtatim, *Hæc certè ratio eſt cur aliquoties Deus infantes qui ab Iſraëlitis oriuntur, ſibi genitos & natos fuiſſe aſſerit. Nam filiorum haud dubiè loco habet eorum filios quorum ſemini in patrem ſe fore pollicitus eſt.*

4. 16. 31. arg. 7. *Quis inde colliget, negandum eſſe infantibus baptiſmum, quos ex carne progenitos Deus ſibi gratuita adoptione conſecrat?* Et infra arg 11. *Nemo tamen inde rectè inferet extraneos fuiſſe infantes quos Deus teſtatus eſt pro domeſticis ſibi eſſe.*

§. 2.

Hæc ſententia infantium cauſam valdè commendat, vt ſint iuſti & ſancti, adoptati in filios, domeſtici Dei, & heredes regni, eo tantùm nomine quòd ex fidelibus geniti ſint: itaque ab Eccleſiis Caluiniſticis ſummo plauſu & conſenſu recepta eſt, vt parentibus ſolatium non deſit, ſi paruulos ſine Baptiſmo mori contingat. Verùm trahit ſequelam quandam admirabilem & inopinatam, quam tamen admittere coguntur omnes qui aliud Caluini principium admittunt, ab ipſo multis locis inculcatum. 1. 14. 18. & 3. 2. 11. & 3. 2. 12. & 3. 2. 21. nempe, *Semel iuſtum, ſemper iuſtum:* ſemel ſanctum, ſemper ſanctum: nec iuſtitiam, nec ſanctitatem ſemel habitam amitti poſſe. Ex his enim principiis euidenter ſequitur, omnes Iſraëlitas eſſe iuſtos, ſanctos, nec à ſalute excidere poſſe, etiam eos qui Exod. 32. 6. vitulum adorârunt: etiam Core, Dathan & Abyron, quos terra viuos deglutiuit. Num. 16. 32. etiam omnes idololatras, qui in libro Iudicum recenſentur: etiam Abſalonem, cuius interitum 2. Reg. 18. in fin. Dauid tantoperè deplorauit: eos etiam qui cum Ieroboam à lege Domini ad Baal defecerunt 3. Reg. 12. 28. item omnes qui propter grauiſſima ſcelera & flagitia, tranſlati ſunt in Aſſyrios & in Babylonem. 4. Reg. 17. 6. & cap. 25. 4. Item Annam & Caipham, atque adeò Iudam prodito-

Digitized by Google

rem: vlteriùs, omnes Iudæos, qui etiamnum per vniuerſum orbem terrarum diſperſi ſunt,

Et natos natorum, & qui naſcentur ab illis.

Neque verò ad conſequentiam hanc cernendam perſpicillis opus eſt, quum non modò ruſtico, ſed etiam cæco perſpicua ſit.

3. 25.b. Semel iuſtus, ſemper iuſtus
Atqui omnes ſuprà nominati, ſemel fuerunt iuſti:
Ergo omnes illi, ſemper manſerunt iuſti.

Maior eſt Caluini locis citatis, & Caluiniſtarum, vt Theodori Bezæ in Confeſſione fidei p. 4. artic. 20.

Minor probatur, quia omnes nati ſunt ex parentibus fidelibus: nam Iſraël ſiue Iacob fuit fidelis, nec potuit gignere niſi fideles, ſeu iuſtos & ſanctos: neque hi degeneres genuerunt, quia iuſtitiam & ſanctitatem ſemel acceptam amittere potuit nemo. Et vt peculiari exemplo inſiſtam, Abſalom quum ex Dauide, viro ſanctiſſimo, conceptus & natus eſt, quæro vtrùm iuſtificatus fuerit & ſanctificatus, an non? Si fuit, ergo ſanctus perſeuerauit, quia ex eius corde, adoptionis ſculptura deleri non potuit: etiam tum quum fratrem interfecit, quum patrem regno exuit, eiuſque vxores inceſtauit. Si non fuit, ergo falſi ſunt omnes loci ſuprà citati, qui aſſerunt fidelium filios antequam naſcantur, à Deo in filios adoptari, eſſe ſanctos, eſſe domeſticos Dei. Si fuit ſanctus, & eſſe deſiit: ergo falſi ſunt omnes loci, quibus aſſeritur iuſtitiam ſemel habitam amitti non poſſe. Neque recurrere poterit Caluinus ad Maacha Abſalonis matrem, aut ad Liam, Rachel, Balam aut Zelpham, quaſi non conſtet eas fuiſſe verè fideles & ſanctas: quia vel ipſo teſte 4. 16. 6. ſufficit alterum parentem eſſe fidelem, & ipſe 4. 1. 24. eas in fœdere comprehendit.

§. 3.

Quò igitur noſter Vertumnus ſe vertet? quam formam Proteus induet? per quam rimam anguilla volubilis elabetur?

Primò, Lubricè de hac paruulo-2 rum ſanctificatione loquitur, quaſi non ſit vera ſanctificatio, ſed aliquid ſimile. 2. 1. 7. *Non enim ex eorum regeneratione ſpirituali deſcendunt liberi, ſed generatione carnali. Proinde, vt ait Auguſtinus, ſiue reus infidelis, ſiue abſolutus fidelis, non abſolutos vterque generat, ſed reos: quia ex vitioſa natura generat* (nota hoc verbo Caluini hæreſim iugulari.) *Porrò quod eorum ſanctitati* quodammodò *communicant, ſpecialis eſt populi Dei benedictio, quæ non facit quominùs prima illa & vniuerſalis gentis humanæ maledictio præcedat.* Lib. contra Pelag. & Cœleſt.

4. 16. 14. *Sed alter Apoſtoli locus ex epiſt. Rom. 9. 7. contrà proferetur, vbi eos qui ex carne ſunt, non eſſe Abrahæ filios docet, ſed eos modò in ſemine cenſeri qui ſunt filij promiſſionis. Innuere namque videtur, nihil eſſe carnalem Abrahæ cognationem, quam nos* aliquo *gradu ponimus.* Et infrà, *Qua ratione illos quamlibet contumaces ac fœdifragos, ſanctos nihilominùs appellat (tantum honoris defert ſanctæ generationi, quam Deus ſacro ſuo fœdere dignatus fuerat.)*

4. 16. 18. *Documento nobis erit, infantiæ ætatem non vſqueadeò à ſanctificatione abhorrere.* Quid ſibi vult, Caluine, illud, *quodammodò, aliquo gradu, non vſqueadeo* niſi quòd paruulos ſanctos facis ſicut ſanctos Iudæos Apoſtolus vocat, qui erant contumaces & fœdifragi: quia nimirum ex ſancta Patriarcharum ſtirpe oriundi. At ſi ita eſt, quomodò Lectores tuos non ludificaris, aſſerens ex hac ſanctificatione ſeu iuſtificatione, eſſe filios adoptiuos, domeſticos Dei, heredes regni?

§. 4.

Secundò, Non omnibus fidelium prolibus fœderis beneficium impertit, ſed quibuſdam, iiſque pauciſſimis. 3. 21. 6. *Iſmaël parem initio gradum cum fratre Iſaac adeptus erat: quia ſpirituale fœdus in eo non minùs obſignatum fuerat ſymbolo Circumciſionis. Exciditur ille: deinde Eſau: poſtremò innumera multitudo & totus ferè Iſraël.* Et 4. 16. 17. *Porrò infantes qui ſeruandi ſint (vt certè ex ea ætate omninò* aliqui *ſeruantur) ante à Domino regenerari minimè obſcurum eſt.*

Sed primò, Qui ſunt iſti aliqui? an omnes fidelium filij, ſicut intelligi vis, & tui communiter intelligunt? quomodò ergo Iſmaël, Eſau, & ſimiles exciduntur? Si aliqui tantùm, cur generaliter pronuntias, & operosè probare contendis, ſanctorum ſemen eſſe ſanctum, & in matris vtero iuſtificatum? Item de infidelium filiis quid dicis? nam ſi illorum aliqui ſeruantur, cur 4. 16. 6. vocas immundum ſemen? cur 4. 16. 15. eos impuritatis damnas? cur 4. 16. 24. à Baptiſmo illos excludis? Si nulli ſeruantur, quomodò Dei bonitatem ad Abrahæ ſemen reſtringis, contra id quod 4. 16. 14. aſſeris, *Nam Iudæis iſtè iurus Apoſtolus quàm non eſſet alligata ſemini Abrahæ Dei bonitas, imò quàm nihil per ſe conferat* &c.

Quæro ſecundò, An Iſmaël aut Eſau aliquando ſanctus? ſi nunquam, quomodò non mendax Deus aut falſarius qui externo ſigno ſe eos in filios adoptare profeſſus eſt? ſi aliquando, quomodò iuſtitiam quæ inamiſſibilis eſt, amittere potuerunt?

Quæro tertiò, Si aliqui tantùm ex fidelium ſemine ſaluantur, iique pauciſſimi, quomodò parentibus non illudis, quando generaliter affirmas ipſorum ſemen eſſe ſanctum, à Deo adoptatum, renatum antequam natum?

§. 5.

Tertiò, In his duabus tergiuerſationibus nihil firmi videns, ad ignorantiæ aſylum confugit, nempe ad electionem Dei & prædeſtinationem: vt illi ſeruentur qui ſunt electi etiam non ex ſemine Abrahæ, etiam ſine Baptiſmo: vt illi damnentur qui ſunt reprobi, etiam ex ſemine Abrahæ ſeu fidelium, etiam baptizati, quæ fuit Petri Martyris ſententia, & aliorum.

2. 8. 21. *Ceterùm nihil obſtat quòd impiorum ſoboles interdum ad bonam frugem ſe recipit, fidelium ſoboles degenerat: quia non perpetuam hic regulam figere voluit Legiſlator, quæ ſuæ electioni derogaret.*

3. 22. 4. *Paulus, quamuis concedat ſanctam eſſe Abrahæ progeniem ratione fœderis, contendit tamen extraneos eſſe in ea pleroſque: neque ita modò quia degenerent, vt fiant ex legitimis adulterini: ſed quia in ſummo faſtigio emineat ac regnet ſpecialis Dei electio, quæ* ſola *ratam illius adoptionem facit.*

4. 16. 14. *Vnde conficitur id quod poſtea affirmat, pendère ſalutem à Dei miſericordia, quæ proſequitur quem illi viſum fuerit: cauſam verò non eſſe cur Iudæi fœderis nomine ſibi placeant aut glorientur, niſi fœderis legem ſeruent, id eſt, verbo obediant.* Et §. 15. *Proinde quanquam in diſcernendis regni heredibus à ſpuriis & extraneis,* vnam *Dei electionem libero iure dominari nihil dubitamus: ſimul tamen*, &c. Audite ergo parentes ſolatiorum ſolatium: Si filius tuus, qui tibi in infantia abreptus eſt, fuerit prędeſtinatus, ſaluabitur etiam ſine Baptiſmo, & ſine tuę fidelitatis ſubſidio: ſi fuerit reprobus, æternis ignibus cremabitur, etiam baptizatus, etiam in vtero Caluiniſticè ſanctificatus.

§. 6.

Quartò, Neſcit quò ſe vertat, vtrimque validiſſimè conſtrictus, ſiue fœdus Abrahæ commendet, ſiue faſtidiat: itaque medium quiddam inter electos & reprobos comminiſci velle videtur, vt ſic ab antilogia ſe defendat. 3. 21. 7. *Experientia oſtendit ex magna multitudine pleroſque dilabi & euaneſcere, vt ſapius maneat exigua tantum portio. Quod autem generalis electio populi non ſemper firma & rata ſit, in promptu ſe offert ratio: quia cum quibus paciſcitur Deus, non protinus eos donat Spiritu regenerationis, cuius virtute vſque in finem in fœdere perſeuerẽt: ſed externa mutatio abſque interiori gratiæ efficacia, quæ ad eos retinendos valida eſſet,* medium *quiddã eſt inter abiectionem humani generis, & electionem exigui piorum numeri.* Quæſo Caluine, quò tui te cerebri vertigo impellit?

Legendum videtur *vocatio.*

Nam primò, Ad omnes fidelium filios promiſſionem extẽdis 4. 15. 20. *Hoc verbo*, inquis, *continetur eorum ſalus*: ergo vſque in finem in fœdere perſeuerant.

Secundò, Quum iſtud hoc loco negas, contumelioſus in Deum tuo teſtimonio conuinceris; nam ſic ais

ibidem

ibidem. *Nec quiſquam in Deum tam contumelioſus eſſe audebit, vt eius promiſsionem effectui ſuo ſufficere per ſe neget.*

Tertiò, Quæro, an vocari ſine Spiritu regenerationis ſit Dei beneficium, an non? Si non eſt, quomodò fœdus Abrahę, tantoperè commendatur? Rom. 11. 28. Si eſt, quomodò illud ita diſcribis 3.24.13? *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lumen accendit, ſed vt reddantur cæciores, &c.* Quòd ſi dicas eos quidem donari Spiritu regenerationis, ſed ſuo vitio poſteà degenerare quod 3. 24. 8. doces: tunc

Primò fides & iuſtitia eſt amiſſibilis.

Secundò, quomodò vitio ſuo gratiam amittunt, qui ad id neceſſariò impelluntur?

Tertiò, eſt contra id quod aſſeris 3. 22. 4. *Neque id modo quia degenerent, vt fiant ex legitimis adulterini: ſed quia in ſummo faſtigio emineat ac regnet ſpecialis Dei electio, quæ* ſola *ratam illius adoptionem facit.*

§. 7.

Quintò, Fœdus Abrahæ, quod in cælum vſque extulerat, tandem ad terram deprimit, ſpoliatque omnibus encomijs quibus illud antè ornârat; apertè teſtatus nihil ad rem facere, in quo paruulorum ſalutem tam ſeriò collocârat. 3. 21. 7. *Hi in ſemine illo vnico cenſentur cuius meminit Paulus: nam etſi adoptio in manu Abrahæ fuit depoſita, quia tamen multi ex poſteris quaſi putrida membra reſecti ſunt: vt efficax & verè ſtabilis ſit electio, neceſſe eſt adſcendere ad caput in quo electos ſuos cæleſtis Pater inter ſe colligauit, & ſibi inſolubili nexu deuinxit. Ita in adoptione generis Abrahæ enituit quidem liberalis Dei fauor, quem alijs negauit, in Chriſti tamen membris longè præſtantior eminet vis gratiæ: quia capiti ſuo inſiti nunquam à ſalute excidunt.* At 4. 15. 20. *Fœdere Abrahæ continetur eorum ſalus:* nunc autem fœdus illud eſt inefficax, inſtabile, ſolubile, nihil faciens ad ſalutem.

4. 16. 14. *Nam Iudæis oſtenſurus Apoſtolus quam non eſſet alligata ſemini Abrahæ Dei bonitas, imò quam* nihil *per ſe conferat, eius rei documento Iſmaëlem & Eſau profert.* Et ſui immemor 3. 21. 7. *Non quod ſimpliciter eſſe Abrahæ filium, res fuerit inanis & infructuoſa (quod non ſine fœderis contumelia diceretur)* & tamen ipſe dicit 3. 24. 13. Itaque capitis vertigine circumactus, duplicem gradum facit, duplicem populum, & duplicem adoptionem; ita tamen vt fœdus Abrahæ, quo paruulis iuſtitiam & ſalutem promiſerat, ne hilum quidem illis prodeſſe poſſit. 3. 21. 6. *Addendus eſt ſecundus gradus reſtrictior, vel in quo conſpicua fuit Dei gratia magis ſpecialis: quando ex eodem genere Abrahæ alios repudiauit Deus, alios in Eccleſia fouendo, ſe inter filios retinere oſtendit.* Et 3. 22. 6. c. *Denique illa voce duplicem nobis populum deſignat Paulus, vnum ex toto genere Abrahæ: alterum verò inde ſegregatum, & qui ſub oculis Dei reconditus, hominum conſpectum latet.* Et ſtatim, *In communi adoptione incluſam eſſe apud ſe ſingularem erga aliquos gratiam inſtar ſanctioris theſauri, &c.*

§. 8.

Quis phreneticas huius Vertumni antilogias ſatis miretur? qui ex vno ore modò calidum, modò frigidum, modò tepidum vomere non deſinit; & ſecum ita pugnat, vt ebrius an ſobrius, dormiens an vigilans fœdus Abrahæ pertractârit, in dubio relinquat: quod ſequenti Colore clarius euadet. Videant interim parentes, quibus ſtrophis à Caluino ludantur, quum ex eius verbis ſalutem infantibus ſuis addicunt; quorum tamen paucisſimos ipſe ſaluat, nempe qui ſupra fœdus Abrahæ (in quo plerique omnes pereunt. 3. 21. 7. b) etiam in Chriſti fœdere per æternam electionem continentur.

NOTAE.

1. H*AEc ſententia infantium cauſam valdè commendat*] In ſpeciem quidem, ſed ſine effectu: nam non abſque ingenti animarum ſtrage, contra totius Eccleſię ſenſum aliquoties hæc hęreſis à Diabolo inuecta eſt, per Pelagium, Petrum Abailardum, Albigenſes, Zuinglium Caluinum: contra quos obſeruanda eſt D. Auguſtini ſententia epiſt. 28. ad S. Hieronym. poſt med. *Quiſquis dixerit quòd in Chriſto viuificabuntur etiam paruuli*, qui ſine Sacramenti *eius participatione de vita exeunt: hic profectò & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam, vbi propterea cum baptizandis paruulis feſtinatur & curritur, quia* ſine dubio creditur *aliter eos in Chriſto viuificari omninò non poſſe.* Quàm ergo in paruulos crudelis Caluinus, qui 4. 15. 20. b. ſic ſcribere non eſt veritus: *Quantum damni inuexerit dogma illud malè expoſitum*, Baptiſma eſſe de neceſſitate ſalutis *pauci animaduertunt, ideoq; minùs ſibi cauent.* At ego, Caluine, inter paucos illos non ſum, ſed inter multos qui animaduertunt quantum damni tuum dogma (quod tamen veterum Hæreticorum eſt) inuexerit, quum

Primò, Totius Eccleſiæ iudicium arroganter calcas, à D. Auguſtino honorificè commendatum.

Secundò, Quum tot paruulorum millia in infernum demergis: nam in tuis Eccleſiis non feſtinatur & curritur cum paruulis baptizandis, ſed magna cum ſecuritate expectatur concionis dies; & ſi intereà moriatur infans, baptizatus cenſetur in ſanguine Chriſti.

Tertiò, Quum tuos baptiſmum nullo loco habere doces: nam quidquid dicas 4. 16. 26. b. animaduertunt tuis te principiis non conſentire, ac propterea Baptiſmum ne hilum quidem paruulis prodeſſe credunt, iuxta id quod ipſe de te ſcribis 4. 15. 17. b. *Fatemur ergo Baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum, quando in eo nobis oblata promiſſio, ſine qua Baptiſmus nihil eſt, neglecta iacebat.* Atqui hoc in omnes infantes competit.

2. *Lubricè de hac paruulorum ſanctificatione loquitur*] Quem ſuo commento fucum inducit Caluinus, ſumptus eſt ex Apoſtoli loco malè intellecto aut expoſito. 1. Cor. 7. 14. *Alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt:* vt patet 4. 16. 6. *Eádem etiamnum ratione ſancti cenſentur Chriſtianorum liberi, vel altero duntaxat fideli parente geniti: & Apoſtoli teſtimonio differunt ab immundo idololatratum ſemine.* Et §. 15. *Nam vt illic Paulus ſanctificari à parentibus ſuis Iudaos diſputat: ita alibi docet, eandem à parentibus ſanctificationem Chriſtianorum liberos ducere.* Et §. 31. *Paulo quidem teſte, licèt natura perditi ſint qui naſcuntur ex fidelibus, ſupernaturali tamen gratia ſancti ſunt.* Falleris Caluine; quia quam ſanctitatem pueris tribuit Apoſtolus, eandem in coniuge infideli agnoſcit: ſed hæc non eſt ſanctitas regenerationis aut iuſtificationis: ergo alia nobis ſanctitas quærenda eſt. Vt ergo hic locus bene intelligatur, ſcopus Apoſtoli inſpiciendus eſt, Dubitabant Corinthii, vtrùm coniux ad fidem conuerſus diuortium facere teneretur, propter cultus diſparitatem, quando videlicet coniux ad fidem conuerti recuſabat. Ratio dubitandi erat, quia ipſum coniugium pollui videtur ex cohabitatione hominis infidelis. Reſpondet Apoſtolus non eſſe diuertendum, ſi infidelis conſentit habitare cum fideli: nam ſignum eſt à Chriſtiana religione non abhorrere. Ratio eius eſt, quia tale coniugium non eſt pollutum, ſed potiùs via quædam ad ſanctificationem, tum coniugis, tum puerorum: nam & coniux coniugii leges ſeruare diſcit, & ſic diſponitur ad conuerſionem: pueri autem baptizari poſſunt, & in Chriſtianiſmo educari. Quòd ſi diuortium faceretis, inquit, filii veſtri immundi eſſent, id eſt, haberentur illegitimi, & fortaſſe parentem infidelem ſequerentur. Vide S. Auguſtinum lib. 2. de Peccator. meritis & remiſſ. cap. 26. & lib. 3. cap. 12. & lib. 1. de Serm. Domini in monte cap. 27.

Α'ΣΥ'ΣΤΑΤΟΝ SEXTVM.

Soli electi & prædeſtinati iuſtificantur & ſanctificantur: multi reprobi idem ad tempus conſequuntur.

COLOR XCVI.

PRimum huius aſyſtati membrum deducit Caluinus ex alio quodam ſuo principio, quòd Fides & iuſtitia non poſſint amitti. Nam *quicunque habent gratiam perſeuerantiæ, electi ſunt & prædeſtinati.* Matt. 24: 13. *Omnes autem qui regenerationis ſpiritum acceperunt, habent etiam gratiam perſeuerandi:* ergo *omnes qui ſemel regenerati ſunt, etiam electi ſunt & prædeſtinati.* Item, Omnes iuſti & ſancti perſeuerant vſque in finem:

Sed reprobi non perſeuerant vſq; in finem:

Ergo reprobi nunquam iuſtificantur: ergo ſoli electi.

Maiorem poſterioris ſyllogiſmi quæ eſt minor prioris ponit frequenter Caluinus, & probat dupliciter:

Primò, Quia fides eſt inamiſſibilis, quę iuſtitiam firmiter apprehendit. 3.2.11. & alibi ſæpe.

Secundò, Quia alioqui Caluiniſtis non eſſet illa felix ſecuritas, & ſecura felicitas, ſi timerent excidere à ſalute 3. 2. 40. *Egregia verò ſalutis fiducia nobis relinquitur, ſi ad præſens momentum nos eſſe in gratia, coniectura morali æſtimamus, quid in craſtinum ſit futurum neſcimus* &c. Itaque frequenter inculcat fidem eſſe electorum propriam.

2. 2. 6. a. *Hoc ſi recipitur, extra controuerſiam erit, non ſuppetere ad bona opera liberum arbitrium homini, niſi gratia adiuuetur, & gratia quidem ſpeciali, quâ electi* ſoli *per regenerationem donantur.* Calumnioſè & fallaciter: quaſi aut opera meritoria ſine gratia agnoſcant Catholici, aut ipſe cum gratia opera bona admittat.

3. 2. 11. *In fidem non illuminantur, nec Euangelij efficaciam verè ſentiunt niſi qui præordinati ſunt ad ſalutem.* Et infrà, *Peccatorum remiſſionem Spiritus propriè in ſolis electis obſignat, vt eam ſpeciali fide in vſum ſuum applicent.*

Rom. 5. 5. 3. 2. 12. *Soli Chriſto hac lege datus eſt Spiritus ille amoris, vt eum membris ſuis inſtillet. nec certè longius quàm ad electos patet illud Pauli, Diffuſa eſt charitas Dei in corda noſtra per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Et infrà, *Ideò Paulus fidem electis peculiariter vindicat.* Tit. 1. 1.

3.22.10.c. *Adde, quòd ſi electio, teſte Paulo, fidei mater eſt, in eorum caput retorqueo argumentum, ideò non eſſe generalem fidem, quia ſpecialis eſt electio.*

4. 19. 16. *Sacramenta in ſolis electis efficere quod figurant.* Quam ſententiam falsò tribuit D. Auguſtino.

§. 1.

Hanc doctrinam Eccleſię Reformatæ receperunt; vt patet ex Beza in ſua Confeſſione cap. 4. art 20. circa med. *Neceſſe eſt profectò,* inquit, *vt fateamur donum veræ illius fidei qua iuſtificamur, nunquamà perſeuerantiæ dono diuelli poſſe.* Experiamur tamen an ipſorum teſtimonio & confeſsione diuelli non poſsint, vt vel inuiti alteram ἀσυςασίας partem admittere cogantur, duoque contradictoria iuxta nouam Dialecticam in vna ſede locare.

Primò quæro, quid ſibi Deus velit Ezech. 18. 24? *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur.*

Hîc primò, eſt verè iuſtus coram Deo, vt patet ex toto capite.

Secundò, amittit iuſtitiam & vitam.

Tertiò, peccatis immoritur & reprobatur.

Secundò, quomodò Apoſtolum in ſuam ſententiam trahent, qui ſic loquitur Heb. 10. 29. *Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo* ſanctificatus *eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Hîc enim

Primò, eſt verè ſanctus, vtpote in Chriſti ſanguine ſanctificatus.

Secundò,

Digitized by Google

Secundò Amittit ſanctificationem, filium Dei conculcando, &c. reprobatur: nam v. 27. *relinquitur terribilis quædam expectatio iudicij. & ignis æmulatio quæ conſumptura eſt aduerſarios.* Idem docet cap. 6. 4. *Impoſsibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſanct.* (nota bene) *guſtauerunt nihilominùs bonum Dei verbum, virtuteſq; ſeculi venturi, & prolapſi ſunt; rurſum renouari ad pœnitentiã.* Ad nouę doctrinę perſuaſionem clariſſimis Scripturis opus eſt, quæ ſint omni exceptione maiores: quanta ergo impudentia eſt, ad errorem tuendum Scripturas clariſſimas obſcurare, torquere, deprauare? Certè non ſtulti ſunt, ſed inſani, qui huiuſmodi prophetas audiendos putãt.

Tertiò, Quid dicent de Saüle, de quo ſcriptum eſt 1. Reg. 9. 2. *Erat electus & bonus: & non erat vir de filijs Iſrael melior illo?* Et cap. 13. a. *Filius vnius anni erat Saül cum regnare cœpiſſet:* id eſt, vt S. Gregorius ibidem interpretatur, innocentiæ puerilis. Hic tamen electus, bonus & innocens, per varios peccatorum gradus eò peruenit, vt mortem ſibi conſciſceret: vnde & reprobus, nec ſine grandi argumento, communiter exiſtimatur. Neq; refert quòd Caluinus 3. 2. 12. inſinuet, Saülem non verè fuiſſe iuſtificatum: quis enim Samueli prophetæ & S. Gregorio non magis credẽdum putet, præſertim cùm ipſe nihil afferat niſi capitis ſui ſomnũ, & ſiniſtram Scripturæ interpretationẽ?

Quartò, Quid de Iuda proditore dicent, quem & grauiſsimè peccaſſe conſtat, & damnatum eſſe? an negabunt vnquam iuſtum & ſanctum fuiſſe? Atqui datus fuit Chriſto à Patre, & ex Apoſtolorum numero expunctus eſt: ergo fuit aliquando bonus, vt argumẽtatur S. Hieron. lib. 3. aduerſus Pelag. Sic enim legimus Ioan. 17. 12. *Quos dediſti mihi, cuſtodiui: & nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis.*

Quintò, Quo prętextu magiſtrum excuſabunt diſcipuli, qui veritatis & Scripturarum vi coactus, reprobis eandem fidem tribuit quam electis? hoc tantùm diſcrimine, quod in his eſt perpetua, in illis eſt temporalis 3. 2. 11. z. *Nihil obſtat quominus præſenti gratiæ ſuæ ſenſu, qui poſtea euaneſcit, Deus aliquos illuſtret.* Quæ eſt hęc gratia, niſi gratia adoptionis? vnde 2. 8. 57. *expungimur e numero filiorum Dei.* Item clariùs 3. 24. 8. *Eſt altera ſpecialis vocatio, quæ* vt plurimùm *ſolos fideles dignatur: dum interiori ſui Spiritus illuminatione efficit vt verbum prædicatum eorum cordibus inſideat. Interdum tamen eos quoque facit participes quos ad tempus duntaxat illuminat,* &c. Itaque reprobi ſpecialiter vocãtur aliquando, & eiuſdem Spiritus cum electis participes fiunt: quamuis hi vt plurimùm hanc gratiam recipiant. Item clariſsimè 3. 2. 12. *Sicuti arbor non ſatis altè plantata, vt viuas radices agat, temporis ſucceſſu areſcit: licèt per aliquot annos non flores tantùm & folia emittat, ſed etiam fructus.* Quæro, fructus bonos an malos? ſi malos, nihil ad rem & propoſitum, vt legenti patet: quid enim mirum, ſi reprobus malos fructus emittat? Si bonos, ergo reprobus, fuit aliquando arbor bona: niſi Chriſto fidem abrogamus, qui dixit Matt. 7. 18. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere.* Et quomodò non viua arbor, quę per aliquot annos & folia, & flores, & fructus profert? Quid, quòd ipſe ſtatim idem affirmat? *Denique ſicut primi hominis defectione deleri potuit ex eius mente & anima imago Dei, ita mirum non eſt, ſi quibuſdam gratiæ ſuæ radijs reprobis illuceat, quos poſtea extingui patitur.* Atqui Adam verè fuit iuſtus 1. 15. 8. & iuſtitiam amiſit 2. 1. 4. ergo reprobus aliquando verè ad tempus iuſtificatur, & poſtea ſuo vitio iuſtitiã amittit. Quod & de Saüle ipſe fatetur 3. 2. 12. quamuis poſtea alıorſum detorqueat. *Sic,* inquit, *in Saüle ad tempus* viguit *pius affectus, vt Deum amaret, à quo paternè ſe tractari ſciens, aliqua bonitatis eius dulcedine capiebatur.*

Ita Caluinus 3. 14. 4. b. 3. 15. 6. a.

Sextò, Quid faciunt Miniſtri quum ſuorum infantes baptizant? nónne illis imprimunt ſignaculum iuſtitiæ fidei, & teſtantur illos à Deo in filios adoptari? Et tamen experientia docet plurimos illorum à fide Caluiniſtica deficere, vt illis applicari poſsit quod 3. 21. 7. de Iudæis dicitur: nam alij fiunt Lutherani, alij Anabaptiſtæ, alij Turcæ, alij Athei, alij (ijque non pauci) ad Catholicã fidem ſe conuertunt. Quid hîc dicẽt? nam ſi verè iuſtificati fuerũt, certè iuſtitia ſemel habita amitti poteſt: ſi non fuerũt, ergo

falſarios

falſarios ſe fateantur, qui reprobis, nomine Dei, electionis notam impreſſerint. Quòd ſi ſe ſub conditione baptizare dicant, quemadmodùm 1
de abſolutione ſeu Euangelij annuntiatione Caluinus loquitur 3.4.18.22. nempe, *Baptizo te, ſi es prædeſtinatus: ſi non es prædeſtinatus, non te baptizo:* (quod Caluini principiis conſentaneum eſt, profanari Baptiſmum ſi non prædeſtinato conferatur) tunc omnia redduntur apud Caluiniſtas ambigua quæ de viſibili ſua Eccleſia nugantur. Poterit enim cuiuis Miniſtro obiici, quod Serueto Caluinus obiecit. 4. 16 29. z. *Quaſi verò ferendus ſit qui Doctoris locum in Eccleſia ſibi arrogat antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum.* Poterit quiuis Caluiniſta, non obſtante fide ſpeciali, de ſua ſalute dubitare, quum *extra viſibilis Eccleſiæ gremium nulla ſit ſperanda peccatorum remiſſio, nec vlla ſalus, teſte Ieſaia & Ioële*, vt dicitur 4. 1. 4. atqui in Eccleſiam viſibilem non eſt ingreſſus niſi per Baptiſmum, vt Serueto perſuadere vult Caluinus, & fuſiùs docet 4. 16.9. 30. *Nam ſi ingenium ac proprietatem Baptiſmi reputamus, quidam certè eſt in Eccleſiam ingreſſus ac veluti initiatio, per quam in Dei populum accenſemur: ſignum ſpiritualis noſtræ regenerationis, per quam in filios Dei renaſcimur.* Denique repræſentabitur miraculum quod coram Pharaone fecit Moyſes Exod. 10.22. *Factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Ægypti tribus diebus. Nemo vidit fratrem ſuum,* &c. Quis enim Caluiniſta fratrem ſuum digito monſtrare poſſit? nam ſi non eſt prædeſtinatus, verum Baptiſmum non accepit, qui ſolos electos obſignare poteſt: ſi non eſt baptizatus, Eccleſiam viſibilem ingreſſus non eſt, neque eius membrum eſſe poteſt, neque in Dei populum accenſeri. Quomodò ergo frater erit, aut qua nota à non fratribus diſtinguetur?

En quò miſeros illos Vertumnos vertigo capitis impellat, vt dicant ea quæ non conſentiunt, quæ ſunt ἀσύςατα, quæ ſe mutuò euertunt. Quum extollitur fides ſpecialis, eſt inamiſſibilis: quum experientia contrà clamat, recurritur ad verborum & rerum ambages, vt ipſimet quid aſſerant, ignorent. Quum parentibus blandiendum eſt, omnes fidelium filij naſcuntur ſancti: quum ex Scriptura hoc clarè refellitur, tunc modò aiunt, modò negant, nunc diſtinguunt, nunc omnia confundunt, & in Prædeſtinationis aſylum ſe recondunt.

§. 2.

Ceterùm ne creduli parentes, per dulces Miniſtrorum ſermones & benedictiones ſeducantur, dum ſuos Rom. 16.18.
paruulos ſine Baptiſmo in cælum auolare, & præſentem Dei vultum intueri ſibi perſuadent: excutienda eſt aliquãtulum hæc Caluini doctrina de fœdere Abrahæ, & infantium ſanctificatione, vt pleniùs intelligatur quod ſuperiore Colore oſtenſum eſt.

Primò igitur, docet omnes fidelium filios naſci filios iræ, vtpote Adæ progeniem maledictioni obnoxiam. 2. 1.6 z. *Sic ergo ſe corrupit Adam, vt ab eo tranſierit in totam ſobolem contagio.* Ioan. 3. 5.
Satis enim clarè pronunciat cæleſtis ipſe iudex Chriſtus omnes prauos & vitioſos naſci, vbi docet, quidquid genitum eſt ex carne, carnẽ eſſe, ideoq; omnibus clauſam eſſe vitæ ianuam, donec regeniti fuerint. Et §.8. *Atq; ideò infantes quoque ipſi, dum ſuam ſecum damnationem à matris vtero afferunt, non alieno, ſed ſuo ipſorum vitio ſunt obſtricti. Nam tametſi ſuæ iniquitatis fructus nondum protulerint, habent tamen in ſe incluſum ſemen: imò tota eorum natura quoddam eſt peccati ſemen: ideò non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt.* Quod totidem verbis repetit. 4. 15. 10.b.

Secundò, Hanc infantium naturã, ſibi odioſam & abominabilem diligit tamen Deus ob fœdus cum Abrahamo percuſſum Gen. 17.7. in quo omnes Caluiniſtæ continentur. Itaque peccatũ iſtud originale manere quidem patitur, tamen remittit, id eſt, non imputat, atque adeò ipſos infantes in ſuo foro iuſtificat, id eſt, quamuis ſint odioſi & abominabiles, tamen coram ſuo tribunali iuſtos pronunciat, amicos & filios, regnique cæleſtis heredes in Chriſto conſtituit. 4. 16. 6. *Siquidem euidentiſſimum eſt, quod ſemel cum Abrahamo Dominus fœdus percuſſit, non minùs hodie, Chriſtianis conſtare, quàm olim Iudaico populo: adeoq; ver-*

verbum iſtud non minus Chriſtianos reſpicere, quàm Iudæos tum reſpiciebat. Niſi forte arbitramur, Chriſtum ſuo aduentu Patris gratiam imminuiſſe aut decurtaſſe: quod execrabili blaſphemia non vacat. Quamobrem & Iudæorum liberi, quòd eius fœderis heredes facti ab impiorum liberis diſcernerentur, ſemen ſanctum vocabantur: eadem etiamnum ratione ſancti cenſentur Chriſtianorum liberi, vel altero dumtaxat fidel parente geniti: & 1. Cor. 7. 14. *Apoſtoli teſtimonio differunt ab immundo idololatrarum ſemine.* Idem alibi frequenter inculcat.

Tertiò, quia iuſtificatio nunquam à ſanctificatione & regeneratione ſeparatur. 3.3.1. 3.11.11.b. 3.16.1. ideò (vt ait 4.16 21.) *Quos electione ſua dignatus eſt Dominus, ſi accepto regenerationis ſigno, præſenti vita antè demigrent quàm adoleuerint, eos virtute ſui Spiritus nobis incomprehenſa renouat, quomodò expedire ſolus ipſe prouidet.* Item 4.16.17. *Nam ſi ingenitam ſibi corruptionem è matris vtero ſecum afferunt: ea repurgatos eſſe oportet, antequam in regnum Dei admittuntur: quò nihil ingreditur pollutum aut inquinatum.* Apoc. 21. 27. Pſalm 51. 7. Epheſ. 2. 3. Ioan. 3. 3. *Si peccatores naſcuntur, quomodò & Dauid & Paulus affirmant: aut Deo ingrati iniuſtiq́; manent, aut iuſtificentur neceſſe eſt. Et quid vltra quærimus quum palàm ipſe iudex affirmet, nullis patere in vitam cæleſtem ingreſſum niſi renatis?* Idem habet 2.2 20.c.

§. 3.

Circa hæc tria Caluini dicta quæro

Primò, quid factum ſit paruulis ante fœdus cum Abrahamo percuſſum? nam ſi certa ratione iuſtificari poterant & ſaluari, quid habuit eximij fœdus iſtud tam celebre, in quo paruulorum ſalutem conſiſtere aſſeueras? Si non poterant, tibi quidem crudele aut ſæuum non videbitur, qui 3.24. 12. atrociora Deo adſcribere non vereris: erit tamen contra id quod 3.4. 18 b. affirmas, *Iam vero quod affirmant non dimitti peccata, niſi voto confitendi firmiter concepto, & clauſam eſſe paradiſi portam ei, qui confitendi facultatem ſibi oblatam neglexerit, abſit vt eis iſtud concedamus. Non enim alia nunc eſt peccatorum remiſſio quàm* ſemper *fuit.*

§. 4.

Secundò quæro, quomodò Dauid & Paulus fidelium filios naſci peccatores affirmant, & Caluinus antequam naſcantur, aſſerit eſſe iuſtificatos? 4. 1[illegible]. 20 Neque effugerit, ſi dicat 4. 16 31. arg. 4. naturà eſſe peccatores, gratià autem eſſe iuſtos.

Primò, quia inde ſequitur, eſſe
2 iuſtos ſimul & iniuſtos, quod repugnat.

Secundò, quia vult tales naſci, vt niſi poſteà iuſtificentur, Deo ingrati iniuſtique maneant.

Tertiò, quia ἀσύςατα ſunt, puerum eſſe verè peccatorem & iniuſtum, à Deo tamen iuſtum pronunciari. Scimus enim cum Apoſtolo Rom. 2. 2. *quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem,* non ſecundùm fictam & imaginariam imputationem.

§. 5.

Tertiò quæro, quorſum iſta paruulorum regeneratio? nam in adultis ponitur

Primò, ad imaginem Dei reſtituendã 3 3 9. *Vno ergo verbo pœnitentiam interpretor regenerationem, cuius non alius eſt ſcopus, niſi vt imago Dei quæ per Adæ tranſgreſſionem fœdata, & tantum non obliterata fuerat, in nobis reformetur.*

Secundò, vt legis obedientiam adumbremus. 2. 2. 27. *Hinc ſequitur illa ſpecies excuſationis: Non facio malum ipſe, ſed quod habitat in me peccatum: quæ ſolis regeneratis competit qui præcipua animæ parte ad bonum tendant.* Idem latiùs 3.19.4. pertractat.

Tertiò, vt Chriſto conformemur. 3. 8. 1. *Quamobrem Apoſtolus omnibus filijs Dei hunc eſſe deſtinatum finem docet, vt conformes eius fiant.* Rom. 8. 29. Verùm hæc omnia in paruulis locum non habẽt; nam Chriſtum ſine eius iuſtitiam induentes, ſatis illi conformantur: legem autem ne leuiter quidem attingere poſſunt: imago Dei quem locum in illis habeat, quum ſint quoddam peccati ſemen, & diaboli imago (id eſt vitiorum hydra) in illis ſemper maneat?

neat? 2. 3. 2. Quid, quòd adultos nihil ad iuſtitiam iuuat regenerationis donum? Sic enim 3. 13. 5. *Ergo quicunque garriunt nos fide iuſtificari quia regeniti, ſpiritualiter viuendo iuſti ſumus, nunquam guſtârunt gratiæ dulcedinem, vt Deum ſibi propitium fore conſiderent.* Et infrà, *Hoc certè non contingit regenerationis dono: quod vt mutilum eſt ſemper in hoc carne, ita multiplicem dubitandi materiam in ſe continet.* Vnde & D. Auguſtinum hoc nomine reprehendit. 3. 11. 15. ʒ.

Vt igitur breuiter hoc punctum concludam. Vel aliquid facit ad iuſtitiam & ſalutem (ſiue ad reconciliationem cum Deo) iſta regeneratio, vel nihil. Si nihil, ergo eſt fruſtrà, vt ex terminorum vi & explicatione perſpicuum eſt: fruſtrà enim eſſe dicitur quod ad rem non pertinet, vel quod finem intentum non conſequitur. Deus autem quando hominem ſibi reconciliat, auerſo à noſtra regeneratione vultu, ſolam Filij ſui iuſtitiam qua veſtiti ſumus, intuetur, & peccatores pro iuſtis habet; vt paſſim Caluinus docet. *Deus,* inquit 3. 17. 3. *auerſo à ſeruorum ſuorum operibus intuitu, quæ probrum magis quàm laudem* perpetuò *merentur, ipſos in Chriſto complectitur, ac ſola fide intercedente, citra operum ſubſidium reconciliat ſibi.* Si facit aliquid, ergo à regno excludit, quia obicem in via poſitum auferre non valet: quod Caluini verbis ſic declaro. *Si ingenitam,* inquit, 4. 16. 17. *ſibi corruptionem e matris vtero ſecum afferunt: ea repurgatos eſſe oportet, antequam in regnum Dei admittantur: quò nihil ingreditur pollutum aut inquinatum.* Iam aliud Caluini principium ſubſumo, *Sed nunquam ab ingenita corruptione repurgantur*: nam illa corruptio eſt peccatum originale, cui omnes vſque ad mortem obnoxii manent: ergo *nunquam admittuntur ad regnum.* Subſumptionem frequenter docet Caluinus: vt 4. 15. 10. *Iam perſpicuum eſt quàm falſum ſit quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alij perſiſtunt, per Baptiſmum ſolui nos & eximi ab originali peccato, & à corruptione quæ ad Adam in vniuerſam poſteritatem propagata eſt.* Et 3. 3. 10. *Docemus itaque in ſanctis, donec mortali corpore exuantur, ſemper eſſe peccatum: quia in eorum carne reſidet illa concupiſcendi prauitas quæ cum rectitudine pugnat.* Neque dicas repurgari in morte: tum quia hoc alibi refellitur, tum quia ipſe hoc refellit, ſtudioſè contra Anabaptiſtas probans, paruulos ante mortem regenerari. 4. 16. 17. ante baptiſmum. 4. 15. 22. ante natiuitatem. 4. 15. 20. Quid igitur obeſt, quin Caluinum apertæ antilogiæ conuincamus:

Nihil inquinatum in cælorum regnum ingreditur:
Paruuli regenerati, ſunt inquinati:
Ergo regno cælorum excluſi ſunt.

Maior eſt Caluini ex Apoc. 21. 27. Minor eſt Caluini, quia in ſanctis, id eſt regeneratis, ſemper eſt peccatū: niſi fortè peccatū animam inquinare neget. Atqui hoc aſſerit. 2. 1. 8. z. Sequitur ergo concluſio, in noſtra quidē Dialectica: an in ſua, viderint Caluiniſtæ. Neque dicant, has ſordes non imputari quia Chriſti iuſtitia conteguntur: quia hoc eſt ad iuſtificationem recurrere, quæ ad rem non facit. Præter hanc enim Caluinus regenerationem neceſſariò requirit (quam multis nominibus à iuſtificatione diſtinguit, quamuis inſeparabiles eſſe velit; vt videre eſt 3. 11. 11. & 3. 16. 1.) idque propter Chriſti dictum Ioan. 3. 3. *Et quid vltrà quærimus,* inquit 4. 16. 17. *quum palam ipſe iudex affirmet, nullis patere in vitam cæleſtem ingreſſum niſi renatis?*

§. 6.

Quartò quæro, in quo conſiſtat hæc regeneratio, in habitu, in actu, in paſsione? an eiuſdem rationis in paruulis & adultis? perfecta an imperfecta? Hîc titubat Caluinus: nam

Primò, Non eſt habitus, quia hoc eſt dogma Papiſticum, qui paruulis Baptiſmi virtute infundi docent, fidem, ſpem & caritatem; ipſi autem habitus non agnoſcant, & peccatum originale, quod ad habitum maximè accedit, in actuale peccatum deformant. vt Luth. in Aſſert art. 2. & 3. Bellar. lib. 1. de gratia & lib. 2 [illegible] cap. 3 Calu. 3. 24. 3. 2. Bellar. lib. 5. de ſt. [illegible] pec. cap. [illegible]

Secundò, Non eſt actus: nam ſic vel eſſet eiuſdem rationis cum adultorū regeneratione, quod Lutherus volebat, ſed ipſe affirmare non audet 4. 16. 19. z aut notitia vel motus,

fidei ſimilis, quod Lutherani poſt magiſtrum excogitârunt: ſed nec hoc admittere ibidem reformidat.

Tertiò, Si eſt paſsio, id eſt, receptio doni ſanctificantis, iam quæritur quod ſit illum donum. Reſpondere videtur, eſſe pœnitentiam & fidem, ſed adhuc informes, aut vtriuſque ſemen: ſic enim 4.16.20.b. *Baptizari in futuram pœnitentiam & fidem; quæ etſi nondum in iſtis formata ſunt, arcana tamen Spiritus operatione vtriuſque ſemen in illis latet.* Sed hæc reſponſio Caluinum in magnas anguſtias redactum magis ac magis conſtringit: nam

Primò, fides informis (vt hîc accipitur) non magis eſt fides, quàm homo eſt aut arbor, qui hominis aut arboris forma caret: nec fidei ſemen eſt fides, ſicut neque arboris ſemen eſt arbor. Corruit ergo celeberrimum Nouatorum axioma, *Hominem ſola fide iuſtificari.*

Secundò, Vel eſt perfecta regeneratio, vel imperfecta: ſi perfecta, quomodò eſt informis, & ſemē perfectioris fidei? (niſi fortè cū Stoicis aſſerat, *Semen amplius & grandius eſſe, quàm quod ex eo gignitur*, aut cum Heſiodo πλέον ἥμισυ παντὸς) quomodò non abſtergit omnes peccati originalis maculas, non per *non* imputationem (hoc enim iuſtificatio facit) ſed per veram interioris hominis renouationem? quomodò regenerationis donum dicitur 3. 13.5. ſemper eſſe mutilum? Si eſt imperfecta, quomodò eſt Dei donum cuius perfecta ſunt opera quando ſolus operatur? Deut 32.4. Neque enim paruulis tribui poteſt, quod 3. 15. 3. b. tribuitur adultis, *Tantùm hoc homini aſsignamus, quod ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat.*

Lipſ. lib. 3. Phyſiol. diſſert. 6. A. Gellius lib. 18. cap. 2.

Tertiò, vel idem confert paruulis quod adultis, vel plus, vel minus: non idem, quia regeneratio in adultis, eſt pœnitentia, vt dicitur 3.3.9. cuius infantes nam ſunt capaces. 4.16 20. Non plus: non quomodò informis fides plus conferet quàm formata? & ſemen pluſquàm arbor? Non minùs: quia regeneratio paruulos ſtatim ad claram Dei viſionem admittit. 4. 16. 19. adultos autem in atrio relinquit ad conſummationem vſq; ſeculorum 3.20.20 z.

§. 7.

Quintò quæro, quando fiat hæc regeneratio? Hîc verò magis Caluinus titubat, ſuamq; inconſtantiam miſerè prodit: nam

Primò, fieri vult antequam naſcantur. 4.15.20. *Infantes noſtros, antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus.* & 4.16 24. *Infans hereditario iure, ſecundùm promiſsionis formulam, iam à matris vtero,* (id eſt, in vtero 4.16.17.) *in fœdere continetur.*

Secundò poſt natiuitatem 2.1.6.z. *omnes prauos & vitioſos naſci; vbi docet, quicquid genitum eſt ex carne, carnem eſſe, ideoq; omnibus clauſam eſſe vitæ ianuam, donec regeniti fuerint.* Itaque ſecundùm Caluini Theologiam, qui in vtero, antequam naſcerentur, erant ſancti, iam praui & vitioſi naſcuntur. Ioan. 3. 6.

Tertiò, ſtatim ab vtero 4.16.31.b *Ego autem, etſi fateor; omnes poſteros Adæ ex carne genitos ab ipſo vtero geſtare ſuam damnationem, id tamen obſtare nego quominùs ſtatim remedium Deus afferat. Neque enim oſtendet Seruetus plures annos diuinitus fuiſſe præſcriptos quo incipiat ſpiritualis vitæ nouitas.*

Quartò, ante baptiſmum 4.15.22. *Vnde ſequitur, non ideò baptizari fidelium liberos, vt filij Dei tunc primùm fiant, qui antè alieni fuerint ab Eccleſia, ſed ſolemni potiùs ſigno ideò recipi in Eccleſiam, quia promiſsionis beneficio iam antè ad Chriſti corpus pertinebant.*

Quintò, ante mortem 4. 16.21. *Quos electione ſua dignatus eſt Dominus, ſi accepto regenerationis ſigno, præſenti vita antè demigrent quàm adoleuerint, eos virtute ſui Spiritus nobis incomprehenſa renouat, quomodò expedire ſolus ipſe prouidet.*

Sextò, diu poſt natiuitatem, quando videlicet à Deo vocantur. 2.7.11. *Itaque quos ad regni ſui hereditatem deſtinauit, ſi non ſtatim regenerat, ad tempus ſuæ viſitationis conſeruat per Legis opera ſub timore.* & infrà, *donec Spiritu regenerati, ex animo ipſum amare inciperent.* Item 3.24.10. *Enimverò electi, nec ſtatim ab vtero, nec eodē omnes tempore, ſed prout viſum eſt Deo ſuam illis gratiam diſpenſare, in ouile Chriſti per vocationem aggregantur.*

Antè

Antè verò quàm ad ſummum illum Paſtorem colligantur, in communi deſerto diſſipati aberrant: nec ab alijs quidquam differunt, niſi quòd ſingulari Dei miſericordia proteguntur, ne in vltimum mortis præcipitium ruant. Id autem 4.15.17. ſuo exemplo declarat, qui multis poſt Baptiſmum annis regeneratus fuerit & iuſtificatus. Neque pro Caluino quis dicat, quos Deus in infantia morituros nouit, eos in vtero, vel ab vtero, vel diu poſt, modò tamen antè mortem, regenerare; eos autem quos perennaturos videt, in opportunum tempus differre: tum quia hoc eſt fingere, & in Dei operibus procaciter ludere; tum quia ne ſic quidem vitantur tam multæ antilogiæ; tum præcipuè quia ipſe hoc repudiat. 4. 16 21 vbi in infantia regenerati adoleſcunt, & ad renouationem magis accenduntur.

Itaque ſeptimò, Doctor noſter ſuam hîc ignorantiam confitetur. 4. 16 17. *Nos autem reſpondemus, opus Dei, etiamſi captui noſtro non ſubiaceat, non tamen eſſe nullum.* Et 4. 16 18. z. *Sed ex eo negamus colligendum, non poſſe Dei virtute regenerari infantes: quæ illi tam facilis & prompta eſt, quàm nobis incomprehenſa & admirabilis.* Bone Doctor vale, ſi vis eſſe ignorantiæ magiſter: nam & alibi facilem dilutionem Lectori pollicitus, ſic eum ludificaris 1. 18. 3. *Pro ventus noſtra imbecillitate, quomodo idem diuerſo modo nolit fieri & velit* (Deus) *non capimus.* Optima & expeditiſſima argumenti ſolutio: quam ſi bene tenuerint Miniſtri Caluiniani, omnes Catholicorum nodos quibus implicantur, nullo negotio diſſoluere poterunt.

§. 8.

Sextò quæro, an omnibus fidelium filiis regenerationis beneficium conferatur, an quibuſdam tantùm?

Si omnibus, cur apud Iudæos multi fidelium filij vel regenerati non fuerunt, vel poſtea degenerârunt? vt dicitur 3. 21. 6. Cur electio Iudæos magis arctabit quàm Chriſtianos? Quòd ſi vtrobique libero iure dominatur electio 4.16.15. a. certè vtrobique fœdus Abrahæ ſeruitutem ſeruit, vt ſoli electi iuſtificentur & regenerentur, quidquid ſit de parentum fide aut conditione. Si quibuſdam tantùm hoc beneficium obtingit, cur paſſim ita loqueris ac ſi omnibus eſſet commune? 4.15.20. & 22. z. 4.16. 6.15.24 31. cur tui miniſtri hoc vbique generaliter docent? cur tu miſeros parentes ſic ludificaris 4. 16 9. *Proinde qui promiſſionem de miſericordia Dei in liberos ſuos propagandа amplexantur, officij ſui eſſe cogitent, ipſos miſericordia ſymbolo ſignandos Eccleſiæ offerre: atque inde ſe ad certiorem animare fiduciam, quòd præſenti oculo fœdus Domini filiorum ſuorum corporibus inſculptum cernunt.*

Mera igitur ludibria ſunt, quæ de fœdere Abrahæ Caluinus abſurdiſſimè commentus eſt, quibus maniſeſtè euertit vſitatiſſimum ſibi principium, quòd *Soli electi iuſtificentur & regenerentur*; præter alia grauia incommoda quæ incurrit, dum præter viam currit. Itaque quum hæc pertracto, non ſemel ineptus mihi viſus ſum, qui has ineptias, abſurditates, & multiplices antilogias, refutandas ſuſceperim: quanquam demonſtraſſe, refutaſſe eſt, vt non planè cæcis Caluini inſipientia penitus fiat manifeſta.

NOTAE.

1. B*Aptizo te ſi es prædeſtinatus.*] Ergo Miniſtri intentio eſt neceſſaria, ne Deum vel falſarium faciat, vel impoſtorem. Eſt enim Chriſti legatus 2.Cor.5.20. *Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos:* atqui legatus legatum non agit, niſi nomine ſui Regis commiſſa negotia tractet. Quomodò ergo in Antidoto Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 11. ex Luthero docet, Miniſtri intentionem non requiri, niſi quia ad fidei ſpecialis commendationem iſta contradictio requirebatur?

2. *Naturâ eſſe peccatores, gratiâ autem eſſe iuſtos.*] Eſt ignoratio elenchi, quo ſophiſmate frequenter Caluinus vtitur; vt 4. 16.31. argumento 4. Ignorat enim vel ignorare ſe fingit, vnde contradictio

petenda

Digitized by Google

petenda ſit. Homo quatenus animal, non eſt rationalis; & quatenus corpus, non eſt viuus: non tamen ſimul poteſt eſſe rationalis & non-rationalis, viuus & non-viuus. Sic homo ſi naturam corruptam ſpectes, eſt peccator; ſi gratiam, eſt iuſtus: Simul tamen eſſe iuſtus & peccator non poteſt. Huiuſmodi enim conſiderationes aut ſpecificationes veram & realem contradictionem quę rebus ineſt, non tollunt.

Α'ΣΥ'ΣΤΑΤΟΝ SEPTIMVM.

Omnia omnium hominum bona opera ſunt mala.

COLOR XCVII.

QVæſiuit olim more Scholaſtico D. Thomas 1. 2. q. 18. art. 1. *Vtrum omnis actio humana eſſet bona?* Eſt enim quoddam ens: ens autem & bonum conuertuntur. At nunc propter Lutheri & Caluin deliria, quæſtio inuertenda eſt, *Vtrum omnis actio humana ſit mala?* quia non poteſt arbor mala bonos fructus facere. Matt. 7. 18. homo autem eſt arbor mala: ergo, &c. Imò verò; quoniam ex Scripturis, Patribus & ſenſu communi, conſtat multa eſſe opera bona, quęrendum nobis eſt, *Vtrum bona ſint mala?* Qua in re tam feliciter fanatici iſti progreſsi ſunt, vt

Primò, Non tantùm opera libera (qualia Adami & Angelorum fuerunt) ſed etiam neceſſaria eſſe peccata, & quidem lethalia contendant: qualia poſt lapſum omnia humana opera eſſe volunt.

Secundò, Non tantùm opera voluntaria, ſed etiam paſſiones inuitis obrepentes eodem numero cenſeri.

Tertiò, Etiam pronitatem ipſam ad malum, quæ dormientibus nobis non dormit.

Quartò, Totum hominem nihil eſſe aliud quàm peccatum. Tam bene de ſuo genere mereri voluerunt iſti noui prophetæ.

Primum docet Caluinus 2. 5. 1. *Nego igitur peccatum ideo minùs debere imputari, quòd neceſſarium eſt: nego rurſum, conſequi quod inferunt, euitabile eſſe quia voluntarium ſit.* Idem habet 2. 5. 2.

Secundum, 2. 8. 28. *Pupugit nos animi aliquod deſiderium? iam concupiſcentia rei tenemur, ac ſimul conſtituimur Legis tranſgreſſores.* Et ſtatim, *Non eſt igitur quod vel leuiſſimas cupiditates iudicio mortis eximamus.*

Tertium, 2. 3. 10. *Nos autem illud ipſum pro peccato habemus, quòd aliqua omninò cupiditate contra Legem Dei homo titillatur: imò ipſam* prauitatem, *quæ eiuſmodi cupiditates nobis generat, aſſerimus eſſe peccatum.*

Quartum, 2. 1. 8. Z. *Quidquid in homine eſt, ab intellectu ad voluntatem, ab anima ad carnem vſque, hac concupiſcentia inquinatum refertumq; eſſe. aut vt breuiùs abſoluatur, totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe quàm concupiſcentiam.*

§. I.

Quid igitur mirum ſi hominum opera aſſerant eſſe mala, quum con-
1 cupiſcentia nihil boni parere poſſit? Illud mirum & ἀσύςατον, *opera bona eſſe mala.* Quod enim dentur aliqua, imò multa opera bona, ex Scripturis clariſsimum eſt. Matt. 5. 16. *Vt videant opera veſtra bona*, &c. & Caluinus ipſe multis locis docet.

1. 15. 4. *Videmus nunc vt Chriſtus perfectiſſima ſit Dei imago, ad quam formati ſic inſtauramur, vt* vera *pietate, iuſtitia, puritate, intelligentia imaginem Dei geſtemus.*

2. 3. 6. *Non dubium quin per boni operis principium, ipſam conuerſionis originem, quæ eſt in voluntate, deſignet. Bonum itaque opus inchoat in nobis Deus, iuſtitiæ & amorem & deſiderium & ſtudium in cordibus noſtris excitando.*

3. 1. 4. Z. *Illuminans nos in Euangelij ſui fidem atque ita regenerans, vt ſimus noua creatura: & prophanis ſordibus purgatos in ſancta Deo templa conſecrat.*

3. 3. 9. *Atque hæc quidem inſtauratio non vno momento, vel die, vel anno impletur, ſed per continuos, imò etiam lentos interdum profectus abolet Deus in electis ſuis carnis corruptelas: repurgat eos ſordibus, ſibiq; in templa conſecrat, ſenſus eorum omnes ad* veram *puritatem renouans, quò ſe tota vita exerceant in pœnitentia: ſciantq; huic militiæ nullum niſi in morte eſſe finem.*

3. 3. 16. *Iam & pœnitentiæ fructus quales ſint, intelligi poteſt: nempe officia pietatis erga Deum, charitatis erga homines, adhæc in tota vita ſanctimonia ac puritas. Denique quo maiore quiſque ſtudio vitam ſuam exigit ad normam Legis Dei, eo certiora pœnitentiæ ſuæ ſigna edit.*

Itaque lib. 3. per aliquot capita ita loquitur, vt S. Antonium, S. Baſilium, aut S. Auguſtinum ſuis monachis præcepta dare exiſtimes.

3. 6. 5. *Nec malis noſtris indulgentes, ſed perpetuo conatu in hoc incumbentes vt meliores nobis ipſis euadamus, donec ad ipſam peruentum fuerit bonitatem.*

3. 7. 1. *Iam hoc magnum eſt, nos eſſe Deo conſecratos, ac dedicatos: nequid poſthac cogitemus, loquamur, meditemur, agamus niſi in eius gloriam.* Et §. 3. *Verùm quia nihil magis difficile eſt, quàm ratione carnis valere iuſſa, & domitis cupiditatibus, imò abnegatis, Deo & fratribus nos addicere, & Angelicam vitam in terra ſordibus meditari.* Bone Lector ride: qui hominem minuit paulo minùs à diabolis, vt ſuprà Colore 84. oſtenſum eſt, iam proximè ad angelicam puritatem euehere conatur.

3. 8. 1. *Quin altiùs etiamnum conſcendere piam mentem decet. nempe quò diſcipulos ſuos vocat Chriſtus, vt ſuam vnuſquiſque crucem tollat.* Et hoc latè proſequitur.

3. 9. 1. Z. *Nihil hîc quærendum aut ſperandum quàm certamen: attollendos in cælum oculos, vbi de corona cogitamus. Sic enim habendum eſt, nunquam ſeriò ad futuræ vitæ deſiderium ac meditationem erigi animum, niſi præſentis contemptu antè imbutus fuerit.*

3. 10. 4. *Sed nulla certior aut expeditior via eſt quàm quæ nobis fit à præſentis vitæ contemptu & cæleſtis immortalitatis meditatione.*

3. 17. 5. *Regenerationem alibi, imaginis diuinæ reparationem in nobis eſſe docuimus. Quoniam ergo vbicunque faciem ſuam Deus contemplatur, & meritò amat, & in honore habet: non ſine cauſa dicitur illi placere fidelium vita, ad ſanctitatem & iuſtitiam compoſita.*

§. 2.

Vt autem bona opera eſſe credamus, etiam ſua & ſuorum opera commendat, eaque in ſpeculum & exemplum proponit. In epiſt. ad Regem pag. 11. a. & in epiſt ad Lectorem, & 3. 11. 10. Lutherum videlicet ſecutus: qui cùm bonorum operum nomen ferre vix poſſet, in funere tamen ſui Principis quem defunctum laudat, ita extollit, vt etiam peccata expiare queant, quæ apud Nouatores execrabilis blaſphemia haberi ſolet. *Ea ſane confeſſio*, inquit (quæ nimirum Auguſtæ Vindelicorum anno 1530. facta fuit) *tranſcendit atque abſorbet multitudinem peccatorum, ſicut mare magnum ſcintillam ignis.* Sic Caluinus bonorum patronum agit aliquando, ſicut Epicurus fortitudinis, qui ſummum malum in dolore ponebat. 3. 16. 1. *Hoc vno verbo refelli poteſt impiorum quorundam impudentia, qui calumniantur nos abolere bona opera, atque ab eorum ſtudio abducere homines, quum dicimus eos non iuſtificari ex operibus, nec ſalutem mereri.* Item 3. 17. 1. *Siquidem operibus detrahitur iuſtificatio, non vt nulla bona fiant opera, aut bona eſſe* negentur *quæ fiunt: ſed ne illis fidamus, ne gloriemur, ne ſalutem adſcribamus.* Rectè mentitus es in caput tuum: tu operum bonitatem non negas? Experiamur, & alteram aſyſtati partem demonſtremus.

§. 3.

3. 12. 4. Z. *Qui autem ſeriò, tanquam ſub Dei conſpectu, de vera iuſtitiæ regula quærent, illi certò comperient,* omnia *hominum opera, ſi ſua dignitate cenſeantur, nihil*

niſi inquinamenta eſſe & ſordes : & quæ iuſtitia vulgò habetur , eam apud Deum meram eſſe iniquitatem : quæ integritas cenſetur , pollutionem : quæ gloria ducitur, ignominiam. Satin' clare? Et hæc de iuſtis, ſanctis & regeneratis dicuntur.

3. 14. 9. z. *Habemus nec vnum à ſanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem :* Et paulo antè, *Seligat, inquam, ex tota ſua vita ſanctus Dei ſeruus, quod in eius curſu maximè eximium ſe putabit edidiſſe, bene reuoluat ſingulas partes: deprehendet proculdubio alicubi quod carnis putredinem ſapiat.*

3. 14. 11. a. *Duobus his fortiter inſiſtendum, nullum vnquam extitiſſe pij hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinaretur, non eſſet damnabile. Adhac ſi tale aliquod detur (quod poſſibile homini non eſt) peccatis tamen, quibus laborare authorem ipſum certum eſt, vitiatum ac inquinatum gratiam perdere.* Atque hic eſt Caluinus, qui paruulos in vtero ita regenerat, vt in illis nihil ſit pollutum aut inquinatũ 4. 16. 17. b.

3. 15. 3. *Nihil enim ab homine exit, quantumuis perfecto, quod non ſit aliqua macula inquinatum. Vocet igitur Dominus in iudicium, quæ in humanis operibus optima ſunt: ſuam in illis quidem iuſtitiam agnoſcet, hominis verò dedecus & probrum.*

3. 16. 4. *Illi Deum friuolis ſuis ſatisfactionibus* (orationes, ieiunia, eleëmoſynas & ſimilia pœnitentiæ opera intelligit) *hoc eſt ſtercoribus placari nugantur.*

Paſsim hanc doctrinam ſpirat Caluinus, Lutheri ſpiritu imbutus, qui in opera bona impudentiſsimè eſt inuectus, vt ſolam ſuam fidem ſtabiliret. Vnde & Domini prǽceptum de Sabbatho ſanctificando, interpretatur de perpetua noſtrorum operum quiete 2. 8. 31. & 2. 8. 34. *vt perpetuum tota vita ſabbathiſmum meditemur à noſtris operibus, quò Dominus in nobis per ſuum Spiritum operetur.* Quod licèt ſanè intelligi poſsit, ipſe tamen non ſanè intelligit, adimens per hoc homini liberum arbitrium, quaſi merè paſsiuè ſe habeat, & Deus totum ſolus operetur. 2. 5. 11. c. 3. 2. 34. b. 3. 13. 5. z. 4. 14. 26. z.

Bellar. lib. 3. de cultu Sanctor. c. 10.

§. 4.

Splendidè ergo mentitur Caluinus, quando 3. 17. 1. ſe negare negat opera ſanctorum eſſe bona, vt ex locis allatis perſpicuum eſt : & hoc ἀσύστατον admittere cogitur, *Bona opera ſunt mala.* Neque contradictionem effugerit , ſi dicat eſſe diuerſum reſpectum : quatenus à Spiritu Dei ſunt, eſſe bona: quatenus ab homine ſunt, eſſe mala. Nam contradictio non ſpectat *vnde*, ſed *quid* vel *quale* ; non conſiderat originem, ſed formas ipſas & priuationes inter ſe incompatibiles. Aër ex ſe eſt tenebroſus; à Sole lucidus: vnde verè dicitur, Aër quatenus in ſe conſideratur, eſt tenebroſus; quatenus à ſole illuſtratur, eſt lucidus: per nullam tamen potentiam fieri poteſt, vt ſimul tenebroſus ſit & lucidus. Similiter etiamſi Caluino daremus, ſanctorum opera eſſe mala quatenus ab ipſis ſunt, bona autem quatenus à Dei Spiritu proficiſcũtur: fieri tamẽ non poteſt vt ſimul ſint bona & non bona, quod tamen Caluinus affirmat.

Ex hoc igitur principio ſimilis notæ corollaria ſequuntur.

Primum,

Nulla mala ſunt facienda. Pſalm. 36. 27.
Omnia opera bona ſunt mala:
in Celarent.
Ergo *nulla bona opera ſunt facienda.* Item,
Opera bona ſunt facienda. Pſalm. 36. 27. an Caluinus negabit?
Omnia opera bona ſunt mala:
in Diſamis.
Ergo aliqua mala ſunt facienda.

§. 5.

Secundum, Opera bona Deo ſunt offerenda. 2. 15. 6. c. *Nam qui in nobis polluti ſumus, in ipſo tamen ſacerdotes, offerimus nos & noſtra omnia Deo, caleſte ſanctua-*

ſanctuarium liberè ingredimur, vt grata ſint ac boni odoris in conſpectu Dei quæ à nobis proueniunt ſacrificia precum & laudis.

3. 18.6. *Deponuntur enim in manum Domini quæ fratribus ex charitatis officio impenduntur. Ille, vt eſt bonæ fidei depoſitarius, olim reſtituet cum copioſo fænore.*

3. 19. 5. *Filij verò, qui liberaliùs, & magis ingenuè à patribus tractantur, eis non dubitant inchoata & dimidiata opera, aliquid etiam vitij habentia offerre.*

4. 13.6. *Hoc votum quum à Scriptura teſtimonium habeat, imò à filijs Dei omnibus exigatur, quin ſanctum ſit & ſalutare dubitari non debet.* Eſt autem votum, promiſſio quæ Deo offertur.

Offerimus igitur Deo opera noſtra, inque eius manum deponimus. At quis Principi offerat ſordes, immunditias, ſtercora, &c. vt muneris loco ea acceptet? quis niſi inſanus, huiuſmodi munuſcula in manum eius deponat? Reſpondet Caluinus, eſſe quidem ſtercora graueolentia, ſed pretioſo panno & aromatibus inuoluta, vt fœditas & fœtor non percipiantur.

3.17.8. *Propoſita peccatorum remiſſione; quæ iam ſequuntur bona opera aliam quàm à ſuo merito æſtimationem habent: quia quidquid in illis eſt imperfectum, Chriſti perfectione contegitur: quidquid næuorum eſt aut ſordium, eiuſdem puritate abſtergitur* (falſum eſt: nā ſi tegitur, quomodò abſtergitur?) *ne in iudicij diuini quæſtionem veniat.*

3. 17.10. *Quemadmodùm ergo nos ipſi, vbi in Chriſtum inſiti ſumus, ideò iuſti apparemus coram Deo quia eius innocentia conteguntur noſtra iniquitates: ſic opera noſtra, iuſta ſunt & habentur, quia quidquid aliàs vitij in ipſis eſt, Chriſti puritate ſepultum, non imputatur: Ita meritò dicere poſſumus, ſola fide non tantùm nos ſed opera etiam noſtra iuſtificari.* Sed hæc Caluini reſponſio nodum non ſoluit. An ergo quiſpiam Principi ſtercus offeret, ſerico & aromatibus munitum, ne fœtor eius percipiatur? quanto indignius eſt ea Deo offerre, quæ eius conſpectu & odoratu indigna ſunt, quantumuis Chriſti iuſtitia & innocentia contegantur? *Si occultabitur vir* (fœtor) *in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus?* ego non odorabor? Ierem. 23.24.
Emunctiſſimæ naris Deus eſt & acerrimi odoratus, cui, vt ipſe ait 4. 15. 10. *Nihil eſt acceptum niſi iuſtitia, innocentia, puritas.* & 2. 16. 3. *Deus enim, qui ſumma iuſtitia eſt, iniquitatem, quam in* omnibus *nobis conſpicit, amare non poteſt.* Vnde inducit Deum opera noſtra oſculantem, ſed auerſo vultu: quod capiat qui poteſt. Deus auerſo vultu oſculatur.
2. 17. 5. *Quia Dominus non amare & oſculari non poteſt quæ per ſpiritum ſuum in illis efficit bona.* & 3. 17. 15. *Sed vnde id, niſi quoniam quos in fœdus gratiæ aſſumpſit Dominus, eorum opera non excutit pro meritis, ſed paterna benignitate oſculatur?* At 3. 17. 3. *Deus auerſo à ſeruorum operibus intuitu, quæ probrum magis quam laudem perpetuò merentur, ipſos in Chriſto complectitur, ac ſola fide intercedente, citra operum ſubſidium reconciliat ſibi.* Cauete ergo Caluiniſtæ, ne veſtra inquinamenta & ſordes quantumuis iudicio veſtro contectas, Deo offeratis: non modò quia fruſtra fit ſola fide ſufficiente; ſed multò magis ne puriſsimis Dei naribus moleſtiam creet fœtor veſter. Aliud enim eſt, Chriſti iuſtitiam Deo Patri offerre aliud noſtras ſordes Chriſti iuſtitia contectas: illa ſemper placet, in odorem ſuauitatis: hę ſemper offendunt, & grauiter offendunt, neque tegendę, ſed penitus abolendæ ſunt. Notate hoc bene, & parcite ruſticiùs loquenti: tam ſpecioſo enim titulo & nomine veſtra opera Patriarcha veſter indigitauit. 3. 16. 4.

§. 6.

Tertium, Omnia Caluiniſtarum bona opera, eſſe *oblationem illam mundam* quam prędixit Malachias, *ab ortu* Malach. 1. 11.
ſolis vſque ad occaſum, in omni loco, inter Gentes Deo offerendam. Quia enim Miſſæ ſacrificium, quod clariſsimè hîc prænuntiatur, agnoſcere nolunt, oblationem illam mundam, Dei ore tantoperè commendatam, in ſordes ſuas deformare coguntur. Bellar. lib. 1. de Miſſa. c. 10.

4. 18. 4. *Quanquam in hoc quoque miſerè hallucinantur, quòd nullum agnoſcant ſacrificium niſi Miſſarum: quum*

reuera nunc ſacrificet Domino fideles, & mundam offerant oblationem, de qua mox dicetur. Hinc 2. 15. 6. Caluiniſtas vult eſſe ſacerdotes, vt vidimus.

4. 18. 16. *Sub altero ſacrificij genere quod εὐχαριστικὸν diximus, continentur omnia charitatis officia, quibus dum fratres noſtros complectimur, Dominum ipſum in membris ſuis honoramus: omnes deinde noſtra preces, laudes, gratiarum actiones, & quidquid in Dei cultum à nobis agitur.* & infrà, *Hæc ſacrificij ſpecies æterna futura eſt quamdiu ſtabit populus Dei, quemadmodùm iam ex Propheta ſuperiùs viſum eſt: ſiquidem eo ſenſu accipere libet vaticinium iſtud, Quoniam à ſolis ortu vſq; ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco incenſum offeretur nomini meo, atq; oblatio munda, &c.* In fi. concludit. *Sic omnia fidelium bona opera, ſpirituales hoſtiæ.*

Libuit itaque Caluino Malachiam ſic interpretari; libuit etiam Philippo Melanchthoni alijſque Hæreticis: ſed infeliciter. Nam

Primò, loquitur Propheta de ſacrificio nouo quod Iudæis in vſu non fuit; vt patet ex antitheſi: at caritatis officia, preces, laudes, gratiarum actiones, à Patriarchis Prophetis & ſanctis à mundi initio ſæpe vſurpatæ fuerunt.

Secundò, loquitur de ſacrificio non quod ſemel offertur, ſed quod vſque ad ſeculi conſummationem perpetuatur, vt innuit cap. 3. 3. & Propheta Daniel confirmat, qui cap. 12. 11. *iuge* ſacrificium propterea vocat. Sed ſi Caluino credimus, Eccleſia iam à mille annis vel interijt, vel latuit, vel vltimum ſpiritum ægrè traxit: vbi tunc erat illa oblatio munda?

Tertiò, agitur de ſacrificio, quod à ſolis ortu vſque ad occaſum in omni loco offertur: at Caluiniſtarum ſacrificia, neque ortum nouerunt, neque occaſum, tantum abeſt vt in omni loco offerantur. Non nôrunt Aſiam, non Africam, non Indiam aut Americam, non Iaponiam aut Sinas: nam ſi qui ex Anglis aut Hollandis eò ſe conferunt, de diuitijs potiùs quàm de his ſacrificiis ſolliciti ſunt, & claſſibus hoſtiliter armatis officia caritatis exercent.

Quartò, Caluiniſtarum opera bona ſunt immũda, ſordida, damnabilia, vt ipſi fatentur: neque propter aſſumptam Chriſti iuſtitiam vel pilo mutantur: quomodò ergo erunt munda iſta hoſtia, quam Deus per Prophetam commendat? Adde, ne Sanctorum quidem opera, quantumuis verè ſancta & perfecta (qualis Abrahæ heroica obedientia fuit. Gen. 22. 16.) hac Dei pollicitatione contineri: loquitur enim de oblatione quæ per ſe ſit munda, nec vlli pollutioni obnoxia, *quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt*, quum *ſummus ſacerdos* ſit qui per illos ſacrificat: opera autem hominum etſi verè bona & ſancta, inquinari tamen potuerunt, ſi aliter operari hominibus libuiſſet. Stultè igitur in ſacerdotium irruolant; & ſacrificulos ſe faciunt Caluiniſtæ, quum ſordes ſuas Deo offerunt: ſtultiùs Malachiæ teſtimonio ſe tuentur, quum obtorto collo in ſuam ſententiam illud pertrahere cõnantur: ſtultiſsimè, quum SS. Patrum interpretationem reiiciunt; qui vnanimiter de Miſſæ ſacrificio hunc locum intellexerunt, inter quos S. Iræneus lib. 4. aduerſus hæreſ. cap. 32. *Noui teſtamenti nouam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo, &c. De quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificauit, Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, &c.* Concil. Trid. ſeſ. 22. cap. 1.

§. 7.

Quartum, Caluiniſtarum opera bona æternis præmiis à Deo munerari. Nam cùm ſint Scripturæ clariſsimæ quę bonis operibus mercedem & præmia polliceantur, vocabula admittunt, rem ſuo ingenio metiuntur, vt tamen fateantur ſuas ſordes æterna vita à Deo compenſari.

3. 11. 20. *Habent ergo id ex Dei beneficentia, quod & iuſtitiæ titulo & mercede digna habentur.* (opera bona.) *atque adeò hac vna ratione valent, dum per ipſa propoſitum eſt obedientiam Deo exhibere.*

3. 17. 3. b. *Fateor ergo fidelium operibus* rependi *quæ iuſtitia & ſanctitatis*

cultoribus in Lege ſua Dominus promiſit : verùm in hac retributione , conſiderãda ſemper eſt cauſa quæ gratiam operibus conciliet.

3. 18. 2. *Sic Chriſtus opera recenſeti, quæ cæli remuneratione* compenſat *dum in eius poſſeſsionem electos vocat : ſed ſimul adiungit hereditatis iure poſſidendum.*

3. 18. 3. *Neque tamen fruſtratur aut ludit nos Dominus quum ait ſe operibus* rependere *quod gratis ante opera donauerat. Quia enim bonis operibus vult nos exerceri.* &c.

3. 18. 4. *Hanc beatitudinem , præmium, mercedem, retributionem vocat : non operum æſtimans meritum, ſed* compenſationem *eſſe ſignificans eorum preſſuris , paſsionibus , contumelijs ,* &c. *Quamobrem nihil obeſt quominus vitam æternam remunerationem , Scriptura exemplo vocemus.* Et ſtatim , *Sic & nihil erit incommodi ſi vitæ ſanctitatem exiſtimemus eſſe viam.* Imò, & *cauſam inferiorem* eſſe vis, cur nobis Deus benefaciat. 3. 14. 21. 2.

3. 18. 6. *Ergóne tanti ſunt apud Deum noſtra officia, vt ſint in eius manu quaſi recondita nobis opes ? Et quis horreat ita loqui, quum toties ac tam apertè id teſtetur Scriptura?* Verùm eſt Caluine : ſunt Scripturæ apertiſsimæ. Et tamen horruit ita loqui magiſter tuus, quũ ita ſcripſit, *Caueamus à peccatis, ſed multo magis à legibus & operibus bonis : tantùm attendamus Dei promiſsionem & fidem.* Horrebis & tu ſi tecum modò concordare velis : nã quomodò Deus veſtras ſordes, immunditias inquinamẽta, ſtercora, acceptat, amplexatur , oſculatur ? quomodò illis vitam æternam retribuit , rependit , compenſat, & tanquam theſauros in cælo reponit ? quomodò cauſæ ſunt vt vobis benefaciat ? quomodò peccata mortalia quę mundiſsimos eius oculos grauiſsimè offendunt , præmio & mercede digna iudicabuntur ? Itaque clariſsimas Scripturas , quæ bonorum operũ mercedem inculcant à natiuo & omnibus obuio ſenſu ita detorques , vt *tortoris* officio non leuiter functus videaris.

Luther. in ſermone de Miſſa.

§. 8.

Neque euaſeris ſi dicas , vnum & idem opus quatenus ab homine corrupto prouenit , eſſe peccatum mortale : quatenus à Spiritu ſancto eſt , mercede & præmio eſſe dignum : Deum auerſo à noſtris operibus intuitu in Chriſtum reſpicere , eiuſque obedientiam & iuſtitiam illis operibus imputare : 3. 18 6. Deniq; coronare in nobis ſua dona. 2. 5. 2. Nam

Primò , Non euitatur contradictio, quum vnum & idem opus aſſeritur eſſe bonum & malum : æterno ſupplicio & æterna gloria dignum.

Secundò, Ab operibus bonis non auertit vultum Deus , vt patet Gen. 4. 4. Ionę 3. 10. imò ſtudioſè ea videre deſiderat, teſte Propheta Pſal. 13. 2. quod & tu aſſeris 3. 17. 5. b.

Tertiò , Aliud eſt Chriſti opera remunerari , aliud noſtra : Scriptura autem noſtra opera vult compenſari , quod tu ipſe fateris 3. 15. 3. *Dominus tamen quæ in nos contulit bona opera, &* noſtra *appellat , & non tantùm accepta ſibi eſſe teſtatur , ſed remunerationem etiam habitura.*

Quartò, Deus quidem tam benignus eſt, vt velit eſſe noſtra merita , quæ ſunt ipſius dona : non tamen ea vt ſua dona coronat , ſed vt noſtra merita : niſi velimus Deum in ſeipſum aut iuſtitiam, aut gratitudinem aut fidelitatem , aut liberalitatem exercere , quod eſt abſurdum , & ſi propriè loquamur, impoſsibile : nam hæ virtutes , vt Philoſophi loquuntur, eſſentialiter ſunt ad alterum.

Concil. Trid ſeſ. 6. cap. 16.

Quintò, *Tantum hoc homini aſsignamus* inquis 3. 15 3. b. *quòd ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat.* At quis artifex famulum , qui Domini ſui opus inſcitiâ aut malitiâ corrumpit vel contaminat, laudet amet , remuneretur ? an ſanus pictor , qui puerum pulcherrimam imaginem fœdantem , & nihil præterea facientem , gratum habet, amplectitur & exoſculatur ? At magis abſurda & ridicula ſunt , quæ tu de bonis operibus fabularis : in ſe & ex ſe mala , polluta , damnabilia : & ſi quid boni in ipſis eſt, non eſſe ab homine : nihilominùs Deo placere , eique eſſe offerenda , vtpote ſpirituales hoſtias, & munera gratiſsima, æternæ vitæ præmio compenſanda. Caue ne illud Prophetæ in te competat, *Væ qui dicitis malum bonum , & bonum malum.* Iſa. 5. 20.

NOTAE.

1. *Illud mirum & ἀδύνατον, opera bona eſſe mala.*] Tam inuiſa ſunt Nouatoribus opera bona, vt his elogij ea exornent, *Sordes, inquinamenta ſtercora, mera iniquitas, &c.* vnde 3.12.4.2. 3.14.9.2. 3.16.4.b.

Primò, negant ea eſſe meritoria.

Secundò, negant eſſe iuſtificatoria.

Tertiò, negant eſſe neceſſaria ad iuſtitiam aut ſalutem.

Quartò, affirmant homini eſſe impoſsibilia.

Quintò, affirmant ſelectiſſima quęque ſanctorum opera, eſſe mala & peccata.

Sextò, affirmant eſſe peccata lethalia, quæ nihil aliud quàm iuſtam opprobrij mercedem mereantur, æterna videlicet gehennę incendia. Ex his principijs quæ deducantur concluſiones, vel cæco perſpicuum eſt; quum non alia validiore machina Satan Chriſtianorum ſalutem concutere potuerit, quàm eorum inutilitatem perſuadendo, quæ ad vitam obtinendam neceſſaria ſunt.

Contrà, tam grata Deo ſunt opera bona vt his elogiis ea cohoneſtet, *Iuſtitia, lux, veritas, ſacrificium, odor ſuauitatis, &c.* vnde etiam ea *omnibus* à principio Geneſis vſque ad finem Apocalypſeos valdè commendat, pręcipiendo, conſulendo, exempla tum ſanctorum tum impiorum proponendo, præmia & ſupplicia pro meritis decernendo, & (quod caput eſt) ſeipſum in clariſſimum omnium virtutum ſpeculum, tum in vita tum in morte, deditâ operâ exhibendo, quod pulcherrimè Lactantius exequitur lib. 4. diuinar. Inſtit. cap. 24. Ab omnibus itaque bona opera exigit, ab infidelibus, à peccatoribus, à pœnitentibus, à iuſtis, à perfectis, à beatis: an & à damnatis? nam ſemper locum habet illud Prophetæ, *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.* Quid enim eſt opus bonum, niſi quod legi rationi, & diuinæ voluntati eſt conforme? Matth. 7. 21. vnde ſanè intelligendum aut interpretandum eſt, quod aliqui Catholici minùs cautè ſcripſerunt, *Fide ſemel iuſtificatis, ad maiorem Dei gratiam, iuſtitiam &, vitam æternam conſequendam, ſolam deinceps fidem non ſufficere, ſed etiam bona opera neceſſaria & meritoria eſſe.* Nam & ante iuſtificationem non minùs opera bona quàm fides neceſſaria ſunt, timor, ſpes, oratio, caritas, pœnitentia: & nemini licet vnquam male agere, quod ſine bonis operibus caueri non poteſt.

1 Ioan 3. 7. Matt. 5. 16. Ioan. 3. 21. Pſalm. 4. 6. & 50. 19. Pſalm. 118. 4. Tolet. in Rom. 3. annot. 17.

Vt autem intelligas quàm bonorum operum odore Deus delectetur, obſerua quadrimembrem diuiſionem: nam

Primò, Deus aliquando perſonam diligit & opus, vt Gen. 8. 21. de Noë *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis.*

Secundò, perſonam & opus odit ac execratur. Sap. 14. 9. *Similiter odio ſunt Deo impius & impietas eius.*

Tertiò, perſonam diligit & opus odit, vt iuſtorum peccata venialia. Habacuc. 1. 13. *Mundi ſunt oculi tui ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris.*

Quartò, odit perſonam & opus diligit, vt impiorum virtutes: neque enim in Ariſtide, Socrate, Xenocrate, Scipione, Curijs, Camillo (quos Caluinus 3. 14. 10. commemorat) in Seneca, Epicteto, &c. omnia erant ita inquinata, quin ex rationis lumine quo plurimùm pollebant, & ex bonitate naturæ quâ alijs præſtabant, aliquod opus aliquando ediderint, quod nullâ circumſtantiâ vitiaretur. Hoc autem qualecunque honeſtum & decorum Deus diligit, quia ab ipſo profectum ad ipſum ſuapte natura dirigibile eſt: ac proinde aliquando huiuſmodi opera temporali aliquo beneficio remuneratur, vt patet Ezech. 29. 18. vbi Nabuchonodoſoris exercitus pro opera ad Tyrum pręſtita, Ægypti ſpoliis donatur: & apud D. Auguſtin. lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 15. vbi Romani pro iuſtitię & virtutum cultu, orbis imperium accipiunt. *Non eſt,* inquit, *quòd de ſummi & veri Dei iuſtitia conquerantur: perceperunt mercedem ſuam.* Sic Simonides poëta *cùm ad littus nauem appuliſſet, inhumatumq; corpus iacens ſepulturæ mandaſſet, admonitus ab eo ne proximo die nauigaret, in terra remanſit. Qui inde ſoluerant, fluctibus & procellis in conſpectu eius obruti ſunt: ipſe lætatus eſt, quod vitam ſuam ſomnio quàm naui credere maluiſſet.* Quod ſi Ethnicorum opera, quę infimum bonitatis gradum obtinent, Deus ſic remunerat: quid de iuſtorum heroicis operibus ſentiendum? vt iam nemo dubitet, ex qua officina prodierit illa theſis, quam publicè proponere & defendere non ſunt veriti rigidi Lutherani, *Bona opera pernicioſa ſunt ad ſalutem.* Quàm longè aberrabant illi ab illo qui dixit Matth. 10. 42! *Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* Et tamen iſti ſtercorei Theologi (vt Satanæ ludum animaduertas) ſeſe *cuiuſuis virtutis exemplum* profiteri non verentur, vt nimirum iſto bono odore perfundamur, fœtidiſſimamque cloacam in ſtacten & balſamum transformemus.

Bellar. l. 5. de gratia & lib. arb. cap. 9. Valer. Max. lib. 1. cap. 7. Coccius tom. 2. lib. 3. art. 3. Caluinus in epiſt. ad Regem.

2. *Fateor, ergo fidelium operibus rependi.*] Admittit Caluinus bonorum operum repenſionem, compenſationem, retributionem, &c. trutinam tamen inter opera & præmia admittere non vult. 3. 18. 4. 2. *Qui ergo meritum operum inde colligit, vel appendit in trutina opus cum mercede, à recto Dei ſcopo longiſſimè aberrat.* At

Primò, quomodò ſine trutina repenſio, compenſatio, & ſimilia verba intelligi poſſunt?

Se-

Secundò, Scriptura trutinam agnoſcit; Daniel 5.27. *Appenſus es in ſtatera, & inuentus es minùs habens.*
Tertiò, Nonne magis laborantibus maiora pręmia, ſeruata ſemper proportione, ſunt pręparata? 1. Cor. 3.8. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.* Et 2. Cor. 9. 6. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Vt ſic vniuerſaliter verum ſit, quod ait Dominus Matt. 7. 2. *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Quod & ipſe Proteus non obſcurè admittit 3. 25. 10. b.

Α'ΣΥ'ΣΤΑΤΟΝ OCTAVVM.

Iuſtitia æqualis, corona iuſtitiæ inæqualis.

COLOR XCVIII.

DVplicem iuſtitiam Caluinus facit, vt ſolers eſt in lubricis diſtinctionibus inueniendis, ne clariſſimis & potentiſsimis Scripturis irretitus viam elabendi aut erependi præcluſam inueniat: alteram internam, quæ eſt iuſtitia operum, & quam ipſe paſsim ſanctitatem vocat: alteram externam, quæ eſt Chriſti iuſtitia per fidem apprehenſa, in qua proram & puppim ſalutis humanæ conſtituit, & quam fidei iuſtitiam appellat.

3. 17. 10. Z. *Multò iam minus rationis eſt cur nos conturbare debeat appellatio iuſtorum, qua fidelibus plerumque tribuitur. Iuſtos certè à vitæ ſanctimonia nuncupari fateor: ſed quum in iuſtitiæ ſtudium magis incumbant quàm iuſtitiam ipſam impleant, qualemcunque hanc iuſtitiam, fidei iuſtificationi cedere par eſt, vnde habet id quod eſt.*

Sed hęc diſtinctio ad illudendum Scripturis excogitata eſt, quæ in homine vnicam internam iuſtitiam agnoſcunt, quæ vocatur iuſtitia fidei, iuſtitia ex fide, iuſtitia per fidem: quia videlicet fides *eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis iuſtificationis.* Is enim hæreticorum genius eſt: plenis buccis apertiſsimas Scripturas pollicentur, & pro Scripturis capitis ſui viſiones obtrudunt. Vbi quæſo ſcripta eſt hæc diſtinctio, niſi in Caluini & ſimilium Doctorum cerebro, qui Scripturas pro libidine fingunt & refingunt, iiſque ſua ſomnia tanquam veriſsimum ſenſum affingunt? Sed non elabetur anguilla noſtra: ſuis principiis non ſecus ac ficulnis foliis, conſtringenda eſt, vt nec elabi nec erepere poſſit. Operum igitur iuſtitiam in diuerſis diuerſam & inæqualem eſſe fatetur: nam in quibuſdam maior eſt fides, caritas, fiducia, miſericordia, &c. in aliis eſt minor: vnde ipſe lib. 3. per quinque capita, ſuos ad ſpiritualem profectum & maiorem vitę ſanctimoniam ſtrenuè hortatur. Diceres Epicurum de fortitudine diſputare. *Perpetuo conatu*, inquit 3. 6. 5. *in hoc incumbentes vt meliores nobiſipſis euadamus*, &c.

Rom. 4. 11. 13. Philip. 3. 9. Gal. 2. 16.

§. I.

Fidei iuſtitiam in omnibus æqualem eſſe Lutherani docent; vnde ſequitur minimum Lutheranum iuſtitiâ ſuâ Dei matrem æquare, quod Lutherus diſertis verbis eructare non erubuit in ſermone de Natiuitate Mariæ. *Sumus pares Matri Dei, & æque ſancti ſicut illa; niſi quòd non poſſumus eſſe Dei matres ſicut illa fuit.* Idem admittere cogitur Caluinus, ſi modò ſua principia admittere velit. Eſt enim fidei iuſtitia ſecundùm ipſum, peccatorum remiſſio, vel Chriſti iuſtitia fide apprehenſa. 3. 11. 23. Si ergo in fidelibus iuſtitia hęc gradus haberet, vt in vno maior eſſet, in altero minor: vel hoc à iuſtitia pro-

ueniret, vel à peccatorum remiſſione, vel à fide, vel ab apprehenſione; quum nihil aliud definitione contineatur.

At primò, non prouenit à iuſtitia, quia hæc eſt vna numero; nempe Chriſti iuſtitia actualis quæ nobis imputatur, vel peccatorum remiſſio ſeu non-imputatio, quę omnes ęquales relinquit; vt operosè docetur 3.4.25.

Secundò, non à fide: quia fides merè paſſiuè ſe habet 3. 12. 5.2. & nullius eſt per ſe dignitatis aut pretij 3.11.7.b 3.18.8. quia in negotio iuſtificationis habet ſe vt mendici manus eleëmoſynam accipientis, aut vt olla in qua reconditur theſaurus. 3. 11.7. nihil autem ad eleëmoſynam augendam facit manus maior, neque maior olla theſaurum maiorem faciet.

Tertiò, non ab apprehenſione ſeu modo apprehendendi, quia apud omnes vnus & idem eſt: nempe vt certò apud ſe ſtatuant, eſſe ſe de numero iuſtorum, atque adeò electorum, neque cælorum regnum ſibi magis excidere poſſe quàm ipſi Chriſto 4. 17. 2. a. Atque idem ex parte Dei dicendum eſt: neque enim huic magis quàm illi iuſtitiam ſui Filii communicat, ſed omnibus æqualiter peccata remittit, & in ſuo foro iuſtos ſine diſcrimine pronuntiat. Eſt igitur iuſtitia, qua Caluiniſtæ formaliter iuſti ſunt, ęqualis in omnibus: quod olim etiam, quamuis aliter & alio ſenſu, docuit Iouinianus, ex Stoicorum videlicet placitis, qui virtutes pares, & paria vitia faciebant.

Lipſius lib. 3. manuduct. d. 4. & 21.

§. 2.

Quid igitur magis conſequens eſt, quàm vt gloriam omnibus ęqualem tribuant, quum iuſtitia eiuſque præmium ſeu merces, ſibi mutuò proportione quadam reſpondeant? Admittunt hoc Lutherani, ne parum Dialectici videantur; vt notat Andreas Vega lib. 10. in Concil. Trid. cap. 1. Dominicus à Soto in 4: diſtinct. 49. quæſt. 3. art. 2. & alij. Negat Caluinus, vt alterum aſyſtati membrum conſtituat. *Quod Scriptura docent*, inquit 3. 15. 10. *ab omni controuerſia exemptum apud nos eſſe debet: nempe ſicuti variè Deus ſua dona Sanctis in hoc mundo diſtribuens, eos inæqualiter irradiat, ita non fore æqualem gloriæ modum in cælis; vbi dona ſua coronabit Deus. Neque enim competit indifferenter in omnes quod dicit Paulus, Vos eſtis gloria mea & corona in die Chriſti.* 1. Theſſal. 2. 19. *Et illud Chriſti ad Apoſtolos, Sedebitis iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Matt. 19. 28. *Sed Paulus (qui ſciebat, prout ſanctos locupletat Deus ſpiritualibus donis in terra, ita in cælo gloria decorare) peculiarem ſibi coronam pro laborum ratione repoſitam eſſe non dubitat.* Et infrà, *Denique ſicuti corporis ſui gloriam multiplici donorum varietate inchoat Chriſtus in mundo, & amplificat per ſuos gradus: ita etiam in cælo perficiet.*

Atqui ἀσύςατα hîc ſtatuis, Caluine: nam cùm iuſtitię præmium, merces, corona, retributio, repenſio, compenſatio, &c. ſit gloria in regno Dei, quomodò hæc tam varia, ſi illa ſit vna? Paſſim enim iuſtitia vocatur, cui merces tribuitur, vt Sap. 5. 16. *Iuſti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum eſt merces eorum.* Matt. 13. 43. *Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum.* Luc. 14. 14. *Beatus eris quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.* Et clariſsimè 2. Tim. 4. 8. *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* Vbi magna verborum ἔμφασις eſt.

Primò, Corona.
Secundò, Iuſtitiæ.
Tertiò, Repoſita.
Quartò, Reddet.
Quintò, Iudex.

Sextò, Iuſtus. At quę iuſtitia commendatur hîc, niſi iuſtitia fidei, niſi iuſtitia Dei? de qua ſic Matt. 6. 33. *Quærite ergo primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius:* nempe, Dei, vt conſtat ex Græco. Hæc autem fidei & Dei iuſtitia, ſecundùm nouam Theologiam, vnica eſt, quum ſit Chriſti iuſtitia fide apprehenſa, & à Deo nobis tam potenter imputata, ac ſi nobis propria, atque adeò noſtra eſſet: conſequens ergo eſt, vt eius præmium quod illi ἀναλόγως reſpondet, vnicum in omnibus & idem ſit.

§. 3.

Quid hîc Caluinus? ad ſolitos cuniculos reſpectat, & diſtinctionem adhibet, iuſtitiam operum eſſe quæ cõpenſatur: quę cum varia ſit, variã eſſe ſimiliter retributionem. Illáne ergo

iuſtitia, quæ eſt *mera iniquitas*, pollutio, ignominia, inquinamentum, ſordes, pannus menſtruatæ, quæ iuſtam opprobrij mercedem meretur: iam à te ita extollitur, vt cæli remuneratione compenſetur? vt illi rependatur, reddatur, retribuatur vita æterna? vt certas prærogatiuas obtineat, & peculiares præ alijs triumphos? Atqui indigna eſt nomine iuſtitiæ, quū ſit fictitia 3.13.3. indigna Dei conſpectu 3.17 9. vnde ab illa intuitum Deus auertit. 3. 17. 3 b. & ſtatuta fidei iuſtitia, ipſam euerti neceſſe eſt. 3. 11. 13. ſemper manca & mutila 3.13.5. ſemper fœtida. 3.14. 9. ſemper damnationi obnoxia. 3 14. 11. a. Quid eſt *ἀσύστατα* ſtatuere, Scripturis illudere, lectoris inſcitia aut patientia abuti, ſi hoc non eſt? Quum Caluino videbitur, nomen Iuſtitię in Scripturis poſitum, id ſignificabit quod eſt mera iniquitas: quum aliud tuendum eſt iuſtitiam imputatitiam deſignabit; quum aliud ſignificabit Sanctorum labores & tribulationes quæ vita æterna compenſantur. Sic alibi ludit in voce Fides: quum cauſæ pręſenti commodum eſt, ſignificat fidem ſpecialem ſeu iuſtificantem: at cùm relapſuris aut reprobis 3 2. 10. tribuitur, vmbram fidei aut imaginem. Notatum eſt hoc ſuprà Colore 22.

§. 4.

Sed aliam hîc rimam Caluinus videt, per quam vel erepere, vel erumpere poſſe confidit. Fatetur Sanctorum opera inquinamenta eſſe, ſordes & pollutionem, ſi in ſe conſiderentur: ipſorum iuſtitiam eſſe meram iniquitatem, ſi nihil aliud ſuccurrat:

Sed primò, donari venia à Deo, nec inquinationem illam imputari.

Secundò, Chriſti iuſtitia & puritate tegi, ne in diuinum conſpectum veniant. Duas igitur hîc eſſe iuſtitias: alteram hominis, quæ propter ſuam immunditiam & fœtorem tegitur: alteram Chriſti, quæ noſtram ſua puritate & bono odore tegit.

Id quod ex vtraque conflatur, vita æterna compenſari: & hanc eſſe coronam iuſtitiæ, quam poſt tot labores Apoſtolus expectabat. Quare cùm hominis iuſtitia varia ſit quam Deus illi donauit, nihil mirum ſi varia etiam retributio conſequatur. *Ea ipſa*, inquit 3. 17. 3. *ſeruorum ſuorum opera cum venia ſuſcipit, non imputata imperfectione, qua omnia inquinata, peccatis magis quàm virtutibus accenſenda alioqui forent.* & 3.17.9. *Quòd ſi conſtat à iuſtificatione fidei proficiſci, vt opera impura alioqui, immunda, dimidiata, indigna Dei conſpectu, nedum amore, iuſtitiæ imputentur: quid huius iactatione deſtruere illam moliuntur? qua ſi non eſſet, hanc fruſtrà iactarent?* & 3 17.10. *Ita meritò dicere poſſumus, ſola fide non tantùm nos ſed opera etiam noſtra iuſtificari. Iam ſi iſta operum qualiſcunque iuſtitia à fide & gratuita iuſtificatione pendet, & ab ea efficitur: debet ſub eam includi, & tanquam effectus cauſæ ſuæ (vt ita loquar) ſubordinari.* Et paſſim non diſsimilia adfert.

§. 5.

Verùm neque hæc rima Caluinum ab antilogia liberabit.

Primò, quia Chriſti iuſtitiam cum noſtra miſcere, non tantùm eſt aurum luto conſpurcare, ſed meram iniquitatem cum ſumma puritate conciliare aut ſubordinare, quod eſt contra Apoſtolum. 2 Cor. 6 14. *Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras?* Neque enim Chriſti iuſtitiâ tegitur noſtra iniquitas vt eſſe deſinat, quemadmodùm luce teguntur tenebræ, aut nigror albedine: ſed vt ſit & maneat, ad eum modum quo Æthiops alba veſte, aut vulnus panno vel linteo obtegitur. 3.13.23. Itaque non à ſe modò, ſed etiam in ſe omnis iuſtitia noſtra eſt & manet mera iniquitas 3.12.4 Z.

§. 6.

Secundò, Aliud eſt venia donare, aliud præmio aut corona remunerari. Mala donantur veniâ, bona pręmio aut mercede honorantur. Aut igitur mala ſunt bona, aut contradictionē inuoluit vnum & idem opus (exempli cauſa, obedientiam Abrahæ Gen. 22. 3.) venia donare tanquam malum, & præmio ornare tanquam bonum.

§. 7.

Tertiò, Chriſti iuſtitia noſtram tegit vel æqualiter, vel inæqualiter: ſi

æqua-

æqualiter, ergo omnes ſunt æqualiter iuſti & ſancti: ergo debetur illis æqualis gloria & corona: iuſtitia enim noſtra, niſi vt Chriſti puritate tecta, nihil hîc facit 3.17.10 Si inæqualiter, quæro vnde iſta inęqualitas proueniat? non à Chriſti iuſtitia, quæ vna eſt: non à fide, neque ab apprehenſione, aut modo eius, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo ab operibus noſtris, quæ in variis varia ſunt. Ergo opera noſtra Beatorum gradus diſcernunt, eruntque cauſæ (quamuis inferiores) cur Deus huic gloriam conferat vt decem, illi vt centum, iſti vt mille. Quod quamuis 3.14.21. Caluinus concedat, eſt tamen contra ipſius mentem & doctrinam, qui paſsim operibus noſtris nihil niſi ignominiam, fœditatem, fœtorem, damnationem tribuit. Et 3.24.12. z. *Ideoq́*, inquit, *ſemper implicabimur, niſi ſuccurrat illud Pauli,*
1. Cor. 4. 7. *Quis te diſcernit? Quo ſignificat non propria virtute, ſed ſola Dei gratia alios aliјs præcellere.* Si ſola Dei gratia, vnde inter labores & præmia, hinc tanta inæqualitas, inde tanta proportio? niſi facientibus meritis gratiæ, quæ Caluinus negans vtrobique deprehenſus tenetur.

§. 8.

Quartò, Opera iuſti nihil faciunt ad iuſtitiam, nec reddunt illum iuſtiorem: quomodò ergo facient ad beatitudinem, & alterum altero reddent beatiorem? tanto quidem diſcrimine, quantum eſt inter Solem, Lunam & ſtellas. 1. Cor. 15. 41. quum tamen iuſtitia tantùm ſit inchoata, gratia, beatitudo autem ſit gratia conſummata. Antecedens docet Caluinus 3. 14. 11. *Verùm Dominus contrà, ſe fidem imputaſſe Abrahæ in iuſtitiam pronuntiat, non eo tempore quo idolis adhuc ſeruiebat, ſed quum multis iam annis vitæ ſanctitate excelluiſſet. Diu ergo coluerat Abraham Deum ex puro corde, & eam Legis obedientiam præſtiterat quæ ab homine mortali præſtari poteſt: habet tamen adhuc repoſitam in fide iuſtitiam. Vnde colligimus ſecundùm Pauli ratiocinationem, non ex operibus.* Et 3. 17. 10. *Sequitur hanc eſſe non modò ſummam & præcipuam* (beatitudinem) *ſed vnicam: niſi forte velis ab illis enervari quæ in ea* ſola *conſiſtunt.*

§. 9.

Quintò, Sicut homo per fidem iuſtificatur, id eſt, quamuis ſit & maneat iniquus, tamen iuſtus in foro Dei pronuntiatur: ita fide iuſtificantur opera noſtra, id eſt, quamuis polluta, ſordida, fœtida, damnabilia ſint & maneant, tamen apud Dei tribunal munda, pura, odorifera, pręmio digna propter Chriſtum habentur. Sed homines æqualiter iuſti pronuntiantur, nempe quia peccata non imputantur, & imputatur Chriſti iuſtitia: ergo & opera æqualiter iuſtificantur: ergo æquale præmium illis retribuendum eſt. Propoſitionem docet Caluinus 3. 17. 10. *Ita meritò dicere poſſumus, ſola fide non tantùm nos ſed opera etiam noſtra iuſtificari.* Aſſumptio patet ex dictis. Sequitur ergo concluſio, & id quod ex concluſione infertur: nam præmium non præcipuè duntaxat, ſed ſolam fidei iuſtitiam reſpicere debet, omnium videlicet ſordium operimentum.

§. 10.

Sextò, Noſtram & Chriſti iuſtitiam, ſi Caluino credimus, Deus ipſe ſeparat & diuellit: ergo falsò & fruſtrà idem Caluinus eas iungere & conglutinare conatur. Antecedens patet: nam à noſtris operibus intuitum auertit. 3. 17. 3. b. Et ſolam Chriſti iuſtitiam intuetur. 3. 17. 10. *Porrò vnde venia, niſi quia Deus nos & noſtra omnia in Chriſto intuetur?* Et infrà, docet hanc eſſe non modò ſummam & præcipuam, ſed vnicam beatitudinem. Hinc 2. 5. 2. *Atqui meliùs etiamnum hoc errore liberabit eos Apoſtolus, ſi audiant quo ex principio ſanctorum gloriam deducat.* Rom. 8. 29.
Quos elegit, eos vocauit: quos vocauit, eos iuſtificauit: quos iuſtificauit, eos glorificauit. Cur ergo, teſte Apoſtolo, coronantur fideles? Quia Domini miſericordia, non ſua induſtria & electi ſunt, & vocati & iuſtificati. Atqui, Caluine, de fidei iuſtificatione

loquitur Apoſtolus, cui gloriam ἀν-τιστροφον facit, vnde & tu 3. 14. 21. b. *Quos elegit, iuſtificat vt demum glorificet.* (vbi tamen Sophiſticè vtramque iuſtitiam confundis.) Si ergo fidei iuſtificatio in omnibus æqualis eſt, cur glorificatio tantam inæqualitatem patietur?

Eſt igitur manifeſtum ἀσύστατον, Sanctos iuſtitia æquales, inæqualem iuſtitiæ coronam à iuſto iudice accipere: quod ſubtiliores Caluiniſtas ita permouit, vt à magiſtro ad Lutheranos & ad Iouinianum deficere, & impij haberi quàm minùs acuti maluerint. Sic enim ipſorum Pythagoras 3. 25. 11. *Quemadmodum autem hoc vno conſenſu recipient omnes* pij, *quia verbo Dei ſatis teſtatum eſt: ſic rurſum ſpinoſis quæſtionibus, quas ſibi obſtaculo eſſe cognoſcent, valere iuſſis, metas ſibi propoſitas non tranſilient.* At aliqui tui *pij*, nempe Miniſtri, neque hoc receperunt, & metas à te poſitas tranſilierunt, atque adeò Lutheranorum conſequentiam tuæ aſyſtaſiæ prætulerunt; vt videre eſt apud P. Maldonat. in cap. 20. Matthæi.

NOTAE.

1. O*Perum iuſtitiam in diuerſis diuerſam & inæqualem eſſe fatetur.*] Inextricabilibus vinculis Proteus noſter hic tenetur, quando operum iuſtitiam æterna vita vult compenſari: quamuis vt ea effugiat, in omnem partem ſeſe conuertat. Duplicem facit fidem, iuſtificantem & regenerantem: illa, vt manus eſt & inſtrumentum apprehendens iuſtitiam: hæc, interiùs intellectum, (an & affectum?) perficit. Illa paſſiuè ſe habet. 3. 13. 5. z. hæc actiuè: vnde illa vt ſic, creſcere non poteſt; hæc autem creſcit, quia quo maior, firmior & conſtantior, eo magis animum exornat: quanquam Caluinus inconſequenter 4. 14. 8. hæc confundat. Illa iuſtificat relatiuè. 3. 11. 3. b. 3. 11. 6. z. 3. 11. 17. a. hæc formaliter & vt qualitas inhærens, valdè tamen imperfectè.

Similiter duplicem facit iuſtitiam, iuſtificantem & regenerantem: illa eſt extrà, nempe in Chriſto formaliter, nobis à Deo imputata, & à nobis per fidem apprehenſa: hęc eſt intus, conſiſtens in fide, ſpe & caritate, reliquiſque virtutibus 3. 17. 10. z. vnde etiam creſcit 4. 17. 40. z. quum illa in indiuiſibili conſiſtat. Hæc eſt ſemper manca 3. 11. 17. z. illa omnibus numeris abſoluta: hęc eſt fictitia. 3. 13. 3. b. illa ſolida & vera: hæc eſt mera iniquitas 3. 12. 4. z. illa etiam legis perfectionem ſuperat. 3. 19. 2. Et tamen hęc iuſtitia manca, fictitia, iniqua, imò mera iniquitas, (ipſâ Chriſti iuſtitiâ in hoc quidem puncto prætеritâ: quę cùm vna ſit, & æqualis in omnibus, vnam etiam & ęqualem retributionem exigere iure videtur) pro vario gradu & conditione, varia etiam præmia conſequitur: vnde 3. 18. 4. b. aliquo colore hanc abſurditatem obducere volens, *Sic & nihil erit incommodi* (inquit) *ſi vitæ ſanctitatem, exiſtimemus eſſe viam: non quidem quæ aditum aperiat in gloriam cæleſtis regni, ſed qua electi à Deo ſuo in eius manifeſtationem ducantur, quando hæc bona eius voluntas eſt, glorificare quos ſanctificauit.* Multum verò incommodi eſt, Caluine:

Nam primò, quomodo ſanctitas manca, fictitia, & quæ apud Deum mera eſt iniquitas, tanto præmio remuneratur?

Secundò, Omnis illa ſanctitas quomodocunque conſideretur, etiam vt à Deo eſt, hominem iuſtificare non valet 3. 11. 14. quomodò eum glorificabit? nam gloria ſanctitatem multis partibus & modis antecellit.

Tertiò, Caluiniſtæ per ſolam fidem ſpecialem, vt iuſtificans eſt, æternam gloriam expectant. 4. 17. 2. quomodò per eandem vt ſanctificans eſt, eam conſequuntur? nam ſic eos conſequi, conuincit gloriæ imparitas, quę gradibus ſanctitatis proportione quadam reſpondet.

Quartò, Deus in iuſtificatione nullam operum rationem habet 3. 14. 17. quomodò ea tanti in glorificatione facit, vt non niſi ad eorum menſuram gradus gloriæ remetiatur?

2. *Opera iuſti non reddunt illum iuſtiorem.*] Tanti facit Caluinus hominis iuſtificati regenerationem, vt ſine illa paruulos peruenire poſſe neget ad regnum cælorum 4. 16. 17. b. vt nunquam à iuſtificatione ſeparetur. 3. 11. 6. b. vt ſecundùm illam in cælis glorię retributio fiât. 3. 25. 10. b. Quę tamen doctrina cum aliis doctrinæ eius capitibus aduerſa fronte pugnat, vt nullo negotio contra hunc reformatum Dialecticum demonſtrari poteſt. Quæro enim quę ſit hęc regeneratio? Eſt, inquit, imaginis Dei reformatio. 3. 3. 9. b. illuminatio mentis, & cordis purificatio, per pœnitentiam & fidem, quarum ſemina ipſis etiam infantibus infunduntur 4. 16. 20. b. Quis hoc operatur? Solus Deus, & non homo. 2. 3. 7. a. Quid igitur homo? *Tantùm hoc* ipſi *aſſignamus, quòd ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat.* 3. 15. 3. b. Sint igitur, Caluine, homines duo: vnus, qui nunc primùm Chriſtum eiuſque

iuſtitiam

Digitized by Google

iuſtitiam apprehendit; plenus paſſionibus, concupiſcentiis, & incipiens renouari: alter ſit, qui tuam exhortationem diligenter ſit executus 4. 14. 8. *Gloriabatur ille* (nempe Solon, Γηράσκω δ'ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος) *ſe diſcendo fieri ſenem. Nos igitur ter miſeri Chriſtiani, ſi nihil proficiendo ſenes ſimus, quorum fides per omnes ætatum gradus progredi debet, donec adoleſcat in virum perfectum*; qui ad Chriſti imaginem ſe conformauerit 3.6. 3.a. qui ſe abnegauerit. 3.7.1.a. qui crucem tolerauerit 3.8.1.a. Quid vir hic præ illo puero habet eximij? Dices, plura ſtercora accumulauit; plura bona polluit & contaminauit; plures ſordes collegit quæ Chriſti iuſtitiâ tegi debent; plura fecit, quorum fœtore offenſus Deus, auerſo ab illis vultu 3.17.3.b. ſolius Chriſti ſui faciem contemplatur. 3.17.5.b. O præclaram Theologiam! quam videlicet veritas nouiſſimis temporibus liberanda expectabat: quam Deus omnibus Patribus celauit: quæ per ſordes & inquinamenta, regnum cælorum violenter rapi poſſe docet. Et tu homo ſtolidiſſime, pro talium ſordium conditione etiam gloriæ gradus tuis admetieris? nauiget Anticyras, qui tribus Anticyris tale cerebrum purgari poſſe arbitratur.

Cicero de Senectute.

ἈΣΥΣΤΑΤΟΝ NONVM.

Omnia de abſoluta neceſsitate eueniunt: multa ſunt libera & contingentia.

COLOR XCIX.

COgitanti mihi de Caluiniſtica Eccleſia, ipſorumque mores cum doctrina conferenti, occurrit illud Apoſtoli Tit. 1. 16. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cùm ſint abominabiles, & incredibiles* (ἀπειθεῖς) *& ad omne opus bonum reprobi*, id eſt, *Vox enim, vox Iacob eſt: ſed manus, manus ſunt Eſau.* Gen. 27. 22. Sic 1

Caluiniſtæ confitentur omnia ab æterno definita, prædeterminata, atque ineuitabiliter conſtituta: aſſerunt præterea hominem lapſum interna quadam peccandi neceſſitate teneri, vt duplici vinculo conſtrictus nullam libertatem, nullam contingentiam audeat expectare. At verò quum res gerenda eſt, perinde ac ſi à Stoicis ad Epicuræorum caſtra transfugiſſent, ſepoſita Dei prædeterminatione, præfinitione & prædeſtinatione, tantum laboris, induſtriæ & diligentiæ adhibent, vt liberum arbitrium factis vel maximè adſtruere conuincantur. Alia videlicet habent principia quibus ſuos mores, alia quibus doctrinam dirigunt: quæ cùm ſint diuerſa, & 2

non rarò ſecum pugnent, ſimiles concluſiones inde ſequi neceſſe eſt, diuerſas, pugnantes ἀσυστάτους, & quæ ſuos auctores vtrinque conſtringant. Sic olim Sceptici Philoſophi omnia inquirebant, conſiderabant, dubitabant: vtrùm dormirent an vigilarent, mortui eſſent an viuerent, affirmabant ſe neſcire. Sed cùm fames aut ſitis vrgeret, ſepoſita tantiſper ſua Philoſophia, comedebant & bibebant: ſi ſomnus obrepebat, dormiebant: ſi hoſtis inſtabat, fugiebant, aut aduerſa fronte ſe ſuaque defendebant: cetera etiam humano more cum hominibus tranſigebant. Ad hanc imaginem, quum de prædeſtinatione agitur, de libero arbitrio, de hominis corruptione, de regeneratione, de vitæ ſanctimonia, &c. Caluini diſcipuli mira garriunt, & nugis nugarum miſeras chartas replent: ſed cùm ad praxin ventum eſt, ab his abſurdis ad ſenſum communem non rarò tranſeunt, & humano more ſe ſuaque adminiſtrant. Narrant fabellam vel potiùs hiſtoriam, quæ non ita pridem in Hollandia contigit: quam ego quidem à fide dignis accepi. Agebat de prædeſtinatione cum Arminiano Gomariſta quidam: feruebat diſputatio. Arminianus vt realiter potiùs quàm verbaliter liti finem inueniret, Gomariſtam pugnis eouſque cecidit, donec diſertis verbis fateretur, non

Euſeb. lib. 6. de Præparat. Euang. cap. 8. Baronius anno 175.

Aul. Gellius lib. 11. noct. Attic. cap 5. Lipſ. lib. 2. Manud. diſſert. 4.

eſſe

Digitized by Google

eſſe prædefinitum, vt eo modo & tamdiu cæderetur. Bonum factum ne quis Gomariſta cum talibus antagoniſtis certamen ſuſcipere velit, niſi ſimul ſtultiſſimam hæreſim excuti ſibi patiatur.

§. 1.

Priorem huius aſyſtati partem docet Caluinus multis locis: vt 1.16.8. *Qui huic doctrinæ inuidiam facere volunt, calumniantur eſſe dogma Stoicorum, de fato: quod & Auguſtino exprobratum aliquando fuit. Nos etſi de verbis inuiti litigamus, Fati tamen vocabulum non recipimus*, &c. *Dogma verò ipſum falsò nobis ac malitioſè obiectatur. Non enim cum Stoicis neceſſitatem comminiſcimur ex perpetuo cauſarum nexu & implicita quadam ſerie, quæ in natura continetur: ſed Deum conſtituimus arbitrum ac moderatorem omnium, qui pro ſua ſapientia, ab vltima æternitate decreuit quod facturus eſſet: & nunc ſua potentia, quod decreuit, exequitur. Vnde eius prouidentia non cælum modò ac terram, & creaturas inanimatas, ſed hominum etiam conſilia & voluntates gubernari ſic aſſerimus, vt ad deſtinatum ab ea ſcopum rectà ferantur.* (Hoc eſt, electi ad æternam gloriam reprobi ad ignes æternos, vt ipſe ſe explicat 3.23.4.) *Quia ergo? inquies. Nihil ne fortuitò, nihil contingenter accidit?* Et pergit partem negantem affirmare, quamuis ſophiſticè & inſidioſe loquatur.

1.16.9. *Quoniam eorum quæ eueniunt ordo, ratio, finis, neceſſitas, vt plurimùm in Dei conſilio latet, & humana opinione non apprehenditur, quaſi fortuita ſunt quæ certum eſt ex Dei voluntate prouenire.* Et ſtatim, *Incidat in latrones, iuguletur: mors eius non tantùm Dei oculo præuiſa, ſed decreto ſtabilita fuerat.* Et inferiùs, *Quæ nobis videtur contingentia, ſecretum Dei impulſum fuiſſe agnoſcet fides. Non ſemper quidem apparet ſimilis ratio; ſed indubiè ſic habendum eſt, quæcunque cernuntur in mundo conuerſiones, ex ſecreta manus Dei agitatione prodire.*

1,17.6. *Ergo Chriſtianum pectus, quum certo certius perſuaſum ſit, omnia Dei diſpenſatione euenire, nihil fortuitò contingere: ad illum velut præcipuam rerum cauſam, oculos ſemper referet: cauſas tamen inferiores ſuo loco intuebitur.* Quas queſo, & cur? nam nullas niſi inſtrumentarias agnoſcis, & quidem neceſſariò à principali artifice adactas.

1.17.9. *Si quis morbo abſumptus ſit, quem, quum ex officio curare debuiſſet, negligenter tractauit: tametſi non ignorabit ad terminum perueniſſe quem præterire non poterat, peccatum tamen ſuum inde non eluabit: ſed quia non eſt defunctus erga eum fideliter ſuo munere, perinde accipiet ac ſi negligentia ſua culpa periiſſet.* Vbi nota duo diuerſa principia: vnum theoreticum, de ineuitabili mortis neceſſitate: alterum practicum, de pœnitentia negligentiæ concipienda. Ridiculè: quia alterum alterum euertit: nam neque negligentiam effugere in manu mea erat, neque modò eſt pœnitentia, quia Deus eam pro ſuo arbitrio inſpirat.

3.23.6. *Si hominum euenta prauideret Deus duntaxat, non etiam ſuo arbitrio diſponeret ac ordinaret, tum non abs re agitaretur quæſtio, ecquid ad eorum neceſſitatem valeat ipſius prauidentia. Sed quum non alia ratione quæ futura ſunt prauideat, niſi quia ita vt fierent decreuit: fruſtrà de præſcientia lis mouetur, vbi conſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire.*

1.18.1. *Quòd autem nihil efficiant homines niſi arcano Dei nutu, nec quidquam deliberando agitent niſi quod ipſe iam apud ſe decreuerit, & arcana ſua directione conſtituat, innumeris & claris teſtimoniis probatur.*

Non eſt igitur quòd Caluinus Stoici nomen refugiat, aut calumniam prætexat: nam longè potentius vinculum nobis iniicit, quàm Zeno aut Chryſippus vnquam excogitârint. Tam potens, inquam, vinculum, vt nullam naturam liberam Deus creare poſſit, quin in ipſo creationis momento libertatem eius ſuo decreto & in-operatione ſtatim conſtringat, vt nunquam in actum exire poſſit: niſi ignorare velit, quid illa natura factura ſit. Quanto igitur aſtris potentior eſt Deus, tanto fatalem Stoicorum neceſſitatem Caluini figmentum ſuperat.

§. 2.

Hæc igitur prior eſt aſyſtati pars quam in theoria Caluiniſtæ ſequuntur: in praxi tamen alijs principijs innixi, ita ſi gerunt ac ſi multa eſſent libera: fatuus enim & inſulſus haberetur, qui propter ſubtilem Theologiã à communi ſenſu abhorreret, quem Caluinus tanti facit, vt ex eo tanquam ab omnibus conceſſo principio, non raro argumentetur. *Perpetuæ cæcitatis*, inquit 2. 2. 12. b. *ita hominem damnare, vt nihil intelligentiæ vllo in genere rerum reliquum faciat, non modò verbo Dei, ſed ſenſus etiam communis experimento repugnat.* & 3. 3. 14. *Quis ad hæc prodigia non obſtupeſcat? Popularis tamen eſt philoſophia apud eos qui libidinum amentia excæcati, ſenſum communem exuerunt.* Item 3. 15. 3. *Hic ſenſum communem vniuſcuiuſque appello.* 4. 7. 9. *Quid facias iſtis beſtijs, quæ adeò ſenſu communi carent, &c.* Atqui Caluine, hæc tua de ſeruo arbitrio doctrina, de abſoluta omnium euentuum neceſsitate, de ineuitabili Dei decreto, non verbo Dei duntaxat, ſed ſenſui communi prorſus repugnat; vt eleganter D. Auguſtinus oſtendit lib. de duabus animabus contra Manichęos cap. 11. tom 6. *Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi quod iuſtitia vetat, & vnde* liberum *eſt abſtinere. Nec hic libri obſcuri mihi ſcrutandi erant, vnde diſcerem, neminem vituperatione ſuppliciòue dignum, qui aut id velit quod iuſtitia velle non prohibet, aut id non faciat quod facere non poteſt. Nónne iſta cantant in montibus paſtores, & in theatris poëtæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magiſtri in ſcholis, & antiſtites in ſacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Addo ego, & Caluiniſtę ſuis moribus incogitantes exprimunt, ne communi ſenſu carere exiſtimentur?

Lib. 3. apophtheg. in Diogene. n. 50.

Quum Zeno in ſcholis diſſerens, acutiſsimis rationibus probaret nullum eſſe motum, nec eſſe poſſe; Diogenes ſurgens cœpit inambulare. Id admiratus Zeno, *Quid agis*, inquit, *Diogenes? Confuto*, inquit, *tuas rationes*. Bene & ſapienter Diogenes: quid enim cum illis agas, qui propter aliquas ratiunculas quas ſoluere neſciunt, communem ſenſum negant, & cuiuis è vulgo ridendos ſe propinant? Stupidè & inſipienter Caluiniſtę: qui non alterius, vt Diogenes Zenonis, ſed ſuas ipſimet rationes, ſuam doctrinam, moribus & operibus funditus euertunt. Clamant omnia ab æterno definita, nullam eſſe contingentiam, nullum liberũ arbitrium, omnium pluſquàm fatalem eſſe neceſsitatem: at quoties ---

Hugnoſij in ferrum pro libertate ruerunt?

quoties inclamàrunt libertatẽ conſcientiæ? quoties primarium Caluiniſtarum aſylum ἐλευθερόπολιν appellauerunt? Vbi poſſunt, magna induſtria ſuas Eccleſias conſtituunt: Prædicantes ex cathedra ſuos ad pietatem cohortantur: cogunt Synodos, & rebelles ac contumaces excommunicant: ſuam Rempub. legibus fundare conantur: præmia & ſupplicia pro meritis decernunt: fures, homicidas, proditores, capiunt & ſuſpendunt, aut aliter puniunt: exercitus conſcribunt: ærarium ex portorijs, vectigalibus, ſcripturis augere ſtudent: cum ſuis & alienis fœdus percutiunt: diligentiſsimè cauent & longiſſimè proſpiciunt, ne à Catholicis ex improuiſo opprimantur. Hæc & his ſimilia, tanta perſpicacia, labore, induſtria ſuſcipiunt, promouent, & exequuntur, ac ſi nulla eſſet in cælo prouidentia, prędefinitio, aut prædeſtinatio, quaſi neceſſitatis vinculis exſoluti. & tamen hi boni viri, hæc omnia ante cauſarum ſecundarum præuiſionem, à Deo volunt minutatim prouiſa & ineuitabiliter conſtituta, vt non magis neceſſariò in octauo cælo ſtellæ moueantur: imò verò vt per nullam potentiam poſsint aut potuerint impediri 1. 16 3.

P. Gaulter. in Chronogr. lec. 3. cap. 9. n. 1. & lec. 4. c. 34. n. 18.

Cur Caluinum laudant; quòd tam dextrè Scripturas ſit interpretatus? cur in Papam tanquam in Antichriſtum debacchantur? cur famulis peccantibus ſuccenſent? cur eos puniunt? cur de rebus futuris tam ſunt ſolliciti? Stultorum eſt enim hæc facere, ſi nullum eſt liberum arbitrium, nulla contingentia, nulla vis ad impendentia mala vitanda. Nónne fatuus eſſet Princeps,

qui

qui conuocato Procerum concilio deliberaret, an Sol poſtero die eſſet oriturus? At ſecundùm reformatam Theologiam, hominum conſilia, decreta, conatus, opera, longè ineuitabiliùs & firmiùs à Deo definita ſunt, quàm Solis exortus: hic ſiquidem vinci, & impediri poteſt, vt tempore Ioſuæ. cap. 10. 13. infinita Dei virtus non poteſt.

3.

Rectiùs igitur de nouis quàm de veteribus Stoicis intelligemus Alexandri Aphrodiſæi diſputationem apud Euſebium lib. 6. de Præparat. Euangel. cap. 7. *Quod autem*, inquit, *opinio, quæ de fato habetur, falſa penitus eſt, inde patet quia eius opinionis auctores & docent, & hortantur, & diſcunt & conſulunt. Increpant etiam, caſtigantq́ ſuos, quaſi propria voluntate peccantes. Plurima quoque conſcribunt, quibus ad rectos iuuenes adhortantur mores: veniaq́ dignum putant, ſi quis inuitus peccat: ſponte autem delinquentes puniendos non negant. Quare vel ſecundùm ipſos hæc neceſsitas fati nulla penitus eſt*, &c. Sic Plutarchus lib. de [illegible] ſeu profectu in virtute, de ijſdem Stoicis. *In ſcholis*, inquit, *clamant parem iniuſtitiam eſſe Ariſtidis & Phalaridis, improbitatem Meliti & Platonis: in vita tamen & rerum vſu illos declinant & vitant, vt deteſtabiles: his adhærent, & audiunt, & fidem habent.* Sic Caluinus clamat nullum eſſe liberum arbitrium, nullam contingentiam, omnia de abſoluta neceſsitate euenire: at vbi ad rem ventum eſt, ad ſenſum communem magis accedit, & vi veritatis adductus, etiam in Inſtitutione fatuitatem ſuam retractat. Quod erit operæpretium animaduertere, vt alteram aſyſtati partem clariſsimis ipſius teſtimoniis euincamus.

Lipſ. lib. 3. Manuduct. diſſert. 20.

§. 4.

1. 15. 8. *Adam libero pollebat arbitrio, quo ſi vellet, adipiſci poſſet vitam æternam.* Hanc autem integritatem nobis reſtituit Chriſtus, vt ipſe docet 1. 15. 4. *Ideoq́ recuperandæ ſalutis nobis initium eſt in ea inſtauratione quam conſequimur per Chriſtum, qui etiam hac de cauſa vocatur ſecundus Adam, quia nos in* veram *& ſolidam integritatem reſtituit.*, Neque dicat Caluinus, Adamum intus fuiſſe liberum, ſed extrinſecùs illi peccandi neceſsitatem iniectam. 3. 23. 7. tum quia ſaltem ſequitur, habere nos naturam liberam, quod paſſim ab ipſo negatur: tum iſta reſponſio Deum facit inſignem illuſorem, qui ad curſum, ad brauium, ad triumphum inuitet, & ineluctabilibus vinculis hominem conſtringat, vt ne pedem mouere quidem poſsit. Tum quia manifeſtè Deum facit auctorem peccati, vt Colore 20. fusè probatum eſt. 1. Cor 15. 45.

2. 16. 12. *Non eſt igitur cur nos terreat infirmitas Chriſti, cui vt ſe ſubijceret, non violentia aut neceſsitate coactus; ſed mero amore noſtri, miſericordiaq́ inductus eſt.* Sed Caluine, quid magis præuiſum, prouiſum, definitum fuit, quàm Chriſti paſſio & mors, totumque noſtræ redemptionis opus? ſic enim ais 1. 18. 1. *Deum ſcientem & volentem ſtatuiſſe quod Iudæi exſecuti ſunt.* Et 3. 22. 6. *Nam certè quum dicit Petrus apud Lucam, Chriſtum definito conſilio & præſcientia Dei fuiſſe morti addictum, non ſpeculantem Deum inducit, ſed ſalutis noſtræ authorem.* Ergo Dei præfinitio nullam homini neceſsitatem iniicit; ſed ex alio capite ſuam habet infallibilitatem. Vel enim liberè Chriſtus infirmitatem iſtam, vel neceſſariò ſuſcepit: ſi liberè, ergo Dei prædefinitio libertati non officit, & concidunt omnia quæ de abſoluta neceſſitate toties ingeris: ſi neceſſariò, ergo falſum quod hîc dicis; niſi pro tua Sophiſtica verſutia in voce *coactus* ludere velis.

3. 4. 11. *At ſi conſideres quanta ſit noſtra vel ſecuritas, vel ſomnolentia, vel ſocordia; concedes mihi ſalutare fore inſtitutum, ſi ſolemni aliquo confitendi ritu Chriſtiana plebs ad humiliationem exerceatur.* Ridiculè: Nam

Primò, Si omnia potenter ſunt prædefinita, vt aliter fieri impoſsibile ſit: cur vel tu ſollicitus ſis de modo confitendi præſcribendo, vel alii de illo exercendo?

Secundò,

Secundò, vel reprobi ſunt de quibus excitandis agitur, vel electi: ſi reprobi, quid illos excitas ad maiorem damnationem? 3. 24. 13. ſi electi, quid oleum & operam perdis, quum illi ineuitabiliter ſint ſaluandi?

Tertiò, confeſſio, humiliatio, Miniſtrorum diligentia, nónne ſunt opera noſtra? cur ergo 2. 8. 31. præceptum de Sabbatho ſanctificando, interpretaris de perpetua noſtrorum operum quiete? & 2. 8. 34. *vt perpetuum tota vita ſabbathiſmum meditemur à noſtris operibus, quò Dominus in nobis per ſuum Spiritum operetur.*

3. 23. 12. *Sunt plerique porci, qui prædeſtinationis doctrinam impuris iſtis blaſphemijs conſpurcant, atque hoc etiam obtentu admonitiones & obiurgationes quaſlibet eludunt. Scit Deus quid de nobis agere ſemel ſtatuerit: ſi ſalutem decreuit, adducet nos ad eam ſuo tempore: ſi mortem deſtinauit, fruſtra contrà tenderemus.* At quo tu obtentu ex doctrina tua id ſequi negabis præſertim ſublato libero arbitrio? Non feliciùs hîc te expedis, quàm 2. 5. 4. vbi cum ſenſu communi bellum ſuſcepiſti: cui enim bono leges, præcepta, præmia & ſupplicia, laudes & vituperationes, exhortationes & obiurgationes, ſi neque liberum habemus arbitrium, & omnia ab æterno indeclinabiliter ſunt prędefinita?

4. 10. 23. *Non enim id ſolùm agitur vt grauem aliquam oppreſſionem in corpore noſtro perferamus, ſed vt conſcientiæ libertate ſua, hoc eſt ſanguinis Chriſti beneficio ſpoliatæ, ſeruiliter crucientur.* & 4. 12. 23. *Primùm, vetare quod Dominus liberum reliquiſſet, nulla ratione hominibus licuit.* Item 4. 17. 43. *Hæc indifferentia ſunt, & in Eccleſiæ libertate poſita.* Si conſcientiæ ſua libertate fruuntur, ſi Dominus aliqua libera reliquit, ſi in Eccleſiæ libertate quędam ſunt poſita: quomodo liberum arbitrium exſibilitatis, ſine quo hæc conſiſtere non poſſunt?

§. 5.

Dicet fortè aliquis Caluini patronus, ipſum loqui de libertate & neceſſitate morali, quæ pendet ab obligatione aut ſolutione Legis: vt illa dicantur neceſſaria, quæ ſunt præcepta; illa libera, quæ facere licet & omittere: hîc autem quæſtionem verti de neceſſitate & libertate phyſica, vtrùm videlicet ipſa voluntatis potentia, vel intus vel foris ad vnum aliquid determinetur, an verò ad vtrumlibet pro innata ſibi indifferentia, flectere ſe poſſit. Sed hoc patrocinium nullo negotio refutatur: ſemper enim moralis libertas phyſicam præſupponit, & ſine illa prorſus inutilis eſt. Quò enim conſcientijs à Legibus ſolutio, ſi ab ęterno definitum eſt, vt ſeruiliter crucientur? quò vxores ducendi libertas, ſi SS. Patribus Deus inſpirauit, vt maioribus clericis cęlibatum indicerent, eorumque matrimonia viribus ſpoliarent? quod Eccleſiæ ius, vt indifferenter in Cœna vtatur pane azymo aut fermentato, vino albo aut rubro &c. ſi Deus ab æterno ſtatuit vt altero tantùm vterentur? Perinde eſt, ac ſi cui fieret poteſtas carne veſcendi in Quadrageſima, ſed eo loco vbi caro audiri non videri ſolet: aut ſi tale priuilegium nacto manus & dentes conſtringantur, ne edere poſſit, aut illi fiat quod de Tantalo poëtæ fabulantur. Hic enim moralem libertatem habebit, phyſicam non habebit, ſine qua prior illa inutilis eſt.

§. 6.

Vanum eſt igitur Caluini perfugium, quo purgandi ſui cauſa ſe confert. 1. 17. 4. *Is qui vitam noſtram ſuis terminis limitauit, eius ſimul curam apud nos depoſuit: eius conſeruandæ rationibus ſubſidijſq; inſtruxit: periculorum quoque præſcios fecit: ne incautos opprimerent, cautiones ac remedia ſuggeſſit. Nunc perſpicuum eſt quid ſit noſtri officij: nempe ſi vitam nobis noſtram tutandam commiſit Dominus, vt eam tueamur, &c.* Imò verò obſcurum eſt Caluine, quid ſit noſtri officij: nam ſi non tantùm finis, ſed etiam media prædefinita ſunt; ſi mea prudentia aut ſocordia vi prædeſtinationis ineluctabiliter mihi immittitur, cur de officio ſim ſollicitus? Si prædeſtinatum eſt vt

Achan furetur, vt Dauid adulterium committat, Abſalom inceſtum, &c. quare curam adhibeant vt euitent? cur contra Dei decretum conentur? non enim facerent niſi Deus vellet. *Fateor*, inquit Caluinus 1. 17. 5. *Sed an facimus mala in hunc finem vt ei obſequium præſtemus?* faciunt aliqui, teſte Chriſto Ioan. 16. 2. & tamen reprobantur. Deinde, qui poſſunt in iſtum ſcopum collimare, niſi ad hoc prædeſtinentur? Nam quod in quibuſdam euentibus Stoici fatum ponebant, hoc apud Caluiniſtas latiſsimè patet, quum minutiſsima quæque diuinæ prædefinitioni ſubiiciant, vt nihil eius vim & efficaciam non experiatur. Zeno cum ſeruum in furto deprehenſum caſtigaret, atque ille reclamaret, *Fatale mihi fuit furari: Et cædi* inquit. At Caluiniſtis omnia ſunt pluſquam fatalia, ſeu diuino decreto prædefinita: quamuis ad aliam loquendi formulam communis ſenſus eos compellat. Cur æternis ignibus addictus Iudas? quia Chriſtum prodidit. Cur prodidit? quia ex corrupta natura hoc voluit. Cur voluit? quia Deus talem voluntatem immiſit, in naturę corruptæ iuſtam punitionem Vnde natura corrupta? ex Adamo, qui liberè Dei mandatum tranſgreſſus totam ſuam ſobolem labe originali infecit. Ita ſæpè Caluinus, ſui immemor & ſibi diſcolor: nam ſi conſequenter ſuis principiis loqui velit, longè aliter ipſi reſpondendum eſt. Cur damnatus Iudas? quia ita definitum. Cur Chriſtum prodidit? quia ita definitum. Cur tota natura in Adamo corrupta? quia ita definitum 3. 23. 8 b. Atque ita frequenter reſpondet, vt ſuprà vidimus Colore 13. & 2. nam quòd ſingulorum cauſas aliquando tradere conatur, partim id facit, vt inuidiam declinet, partim vt lectorem deludat. Sic 2. 5. 10. *Quis enim æquiſsimum & conuenientiſsimum eſſe neget, Dominum iis benefacere à quibus colitur: maieſtatis autem ſuæ contemptores pro ſua ſeueritate vlciſci?* Omnes communi ſenſu præditi negabunt, ſi talis contemptus ineluctabiliter illis immittitur.

Lipſ. lib. 1. Phyſiolog. Diſſert. 15.

2. 5. 11. *Reſpondeant ergo, poſsintne inficiari cauſam contumaciæ, prauam ſuam voluntatem fuiſſe. Si mali fontem intra ſe reperiunt, quid veſtigandis extraneis cauſis inhiant, ne ſibi ipſi fuiſſe exitij authores videantur?* Tuis verbis te conuincent, Caluine, qui extra nos totius mali cauſam reperiſſe te putas.

3. 22. 11. *Quum enim dicitur Deus vel indurare, vel miſericordiâ proſequi quem voluerit, eo admonentur homines nihil cauſæ quærere extra eius voluntatem.*

3. 23. 4. *Fateor ſanè in hanc, qua nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam, Dei voluntate decidiſſe vniuerſos filios Adam. atque id eſt quod principio, dicebam, redeundum tandem ſemper eſſe ad* ſolum *diuinæ voluntatis arbitrium, cuius cauſa ſit in ipſo abſcondita.*

3. 24. 14. *Quod igitur ſibi patefacto Dei verbo non obtemperant reprobi, probè id in malitiam prauitatemq́ cordis eorum reijcietur* (quàm probè, iam vidimus) *modò ſimul adiiciatur, ideò in hanc prauitatem addictos, quia iuſto, ſed inſcrutabili Dei iudicio ſuſcitati ſunt ad gloriam eius ſua* damnatione *illuſtrandam.*

§. 7.

Mali igitur fontem inuenit aliquando Caluinus in ſola voluntate humana, aliquando in ſola diuina, aliquando in vtraque: huc tamen ſumma redit, vt omnia ad ineluctabile quoddam fatum, & potentiſsimum Dei decretum referantur, & hæc vltima ἀνάλυσις ſit, in quam omnia mala, omnia ſcelera & flagitia, æterna denique tormenta reſoluantur. Definitum eſt igitur à Deo, vt fures furentur, impuri ſcortentur, adulteri in ſuo cœno volutentur, &c. & tamen ſimul definitum eſt, vt admoneantur, obiurgentur, caſtigentur, ſuſpendantur, & æterna ſupplicia patiantur. Quare ſicut mota rota, neceſſario & radij mouentur; & ſicut moto firmamento ſtellæ fixæ motum illum indeclinabiliter ſequuntur: ſic potentiſſimo illo Deo vniuerſum hoc mouente, omnes hominum cogitationes, omnia conſilia, omnes voluntates, omnia opera, tam ineluctabiliter trahuntur, vt nihil poſsint facere niſi quod faciunt,

nihil omittere, niſi quod omittũt; nihil cogitare, niſi quod illis cęlitùs ex vi prædeſtinationis fuerit immiſſum.

§. 8.

Et miramur ex hoc peſtilentiſsima & planè tartarea doctrina, tam tetram ſobolem prodijſſe? Libertinos, Dauid Ioriſtas, domum Amoris, Henrinicolaitas, &c. qui tandem eò prolabuntur, vt non corde tantùm, ſed etiam ore dicant, *Non eſt Deus*. Quid enim eſt, non dico feneſtras, aut ianuas, ſed latiſsimum campum omnibus ſceleribus & flagitiis aperire, ſi hoc non eſt? facilè enim ſibi perſuadebunt homines nequiſsimi, definitum eſſe vt furentur, ſcortentur, occidant: an autem definitum ſit, vt caſtigentur, ſuſpendantur, & ſua ſcelera in æternum luant, facilè diſſimulabunt, aut omninò non credent. Atque ita impunitatis ſpe pręſumpta, in malorum profundum ruent: nam terrores à Deo conſcientiis immiſſos (in quibus inferni pœnas Caluinus conſtituit 3. 25. 12.) impij illi parùm curant, aut etiam ſubſannant. Eant nunc Caluiniſtę, Synodos cogant & exercitus conſcribant, omnem ſapientiam & induſtriam eò conferant ne à Catholicis extirpentur: ſuo enim ipſorum iudicio nihil facere, omittere, aut effugere poterunt, niſi quod ante omnem liberi arbitrij præuiſionem, à Deo ineuitabiliter decretum & prædeſtinatum ſit.

NOTAE.

1. *OMnia ab æterno definita.*] Liberum arbitrium extinguunt Lutherani & Caluiniſtæ, & tamen volunt ad peccandum valere, atque adeò ad mortem æternam propriè merendam. In quo non obſcura contradictio cernitur: nam ſi liber eſt homo ad peccandum, ergo potuit non peccare, alioquin neceſſitate & non libertate peccauit, & conſequenter (communis ſenſus & S. Auguſtini iudicio) non peccauit. Meritò itaque à duobus Pontificibus, Pio V. & Gregorio XIII. damnata eſt Doctoris cuiuſdam propoſitio 27. *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adiutorio, non niſi ad peccandum valet*: & propoſitio 28. *Pelagianus eſt error dicere, quòd liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum.* Sequitur hæc damnatio ex propoſitionis 62. damnatione, quę ſic habet, *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod neceſſariò facit.* Nam ſi hoc falſum eſt, vt eſt, ſequitur duas illas propoſitiones implicare contradictionem. Vide Suarez lib. 2. de Prædeſtinat. cap. 16. n. 28. Quod ad D. Auguſtinum attinet, habet aliquando (fatendum eſt) ſententias aliquas difficiles, quas videre licet apud Magiſtrum Sententiarum in 3. diſtinct. 28. & Bellarm. lib. 5. de gratia & lib. arbitr. cap. 11. ſed mentem eius potiùs quàm verba ſpectare oportet, ne alioquin manifeſtè ſibi contradicat. Agebat cum Pelagianis, qui liberum arbitrium, non ſine gratiæ Chriſti iniuria, nimiùm extollebant: & cùm in lubrico loco verſaretur, in alteram partem iuxta Ariſtotelis præceptum inclinauit, vt medium faciliùs obtineret. (Lib. 2. Ethic. cap. 9.) Sic enim qui virgam incuruam corrigere vult, in contrariam partem inflectit, vt vis vi repreſſa rectitudinem ipſam inducat. Contigit hoc olim S. Gregorio Thaumaturgo, qui agens aduerſus Ælianum Ethnicum, plurium Deorum cultum Chriſtianis obiicientem, ita de vno Deo tractauit, vt cum Sabellio tres perſonas confundere quibuſdam videretur. (Baron. anno 260. & 263.) Contigit & B. Dionyſio Alexandrino, qui Sabellium confutare volens, (vtpote Libem ſibi ſubditum) in eius hæreſim tam vehementer inuectus eſt, vt quibuſdam viſus ſit diuinam eſſentiam cum perſonis diuiſiſſe, Arioque materiam ſuæ hæreſis ſubminiſtraſſe: quo nomine apud S. Dionyſium Papam accuſatus fuit. Sed Thaumaturgum egregiè defendit S. Baſilius epiſt. 64. Dionyſium S. Athanaſius lib. de Synodis, & alibi: vt valdè inconſultè ſcripſerit Gennadius, libro de Eccleſiaſt. dogmatib. (cap. 5.) *Nihil creatum aut ſeruiens in Trinitate credamus, vt vult Dionyſius fons Arij.*

2. *Agebat cum Arminiano Gomariſta*] Sic homines ruſticiores: at medici ſuauiùs & ciuiliùs hunc morbum ſanare poſſunt, vt in hiſtoria Cæſarij Heiſterbachenſis videre licet. (Lib. 1. cap. 27.) *Ludouicus Lantgrauius, prædo ac tyrannus maximus, cùm à viris religioſis corriperetur, verbum miſerabile reſpondit: Si prædeſtinatus ſum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum cælorum auferre: ſi præſcitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre.* Item, *Cùm venerit dies mortis meæ, moriar: non illum potero bene viuendo extendere, neque malè viuendo præuenire. Volens illum pius Dominus à tanto errore miſericorditer reuocare, & reducere ad mentem, infirmitate periculoſa cœpit eum flagellare. Vocatus eſt medicus eius, vir bonus & diſcretus, & non ſolùm in Phyſica, ſed etiam in Theologia non mediocriter litteratus, cui Princeps dixit: Vt vides, infirmus ſum valdè, adhibe curam vt poſſim conualeſcere. Memor medicus illius erroris reſpondit: Domine, ſi venit dies mortis veſtræ, non vos poterit cura mea morti ſubtrahere: ſi verò moriturus non eſtis de infirmitate iſta, ſuperflua erit medicina mea. Et ille, Quomodò ſic reſpondes? ſi mihi non fuerit adhibita cu-*

ra diligentia & diæta propoſita, potero tam à meipſo, quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tempus mori. Audito hoc verbo Phyſicus, multùm hilaris effectus, data occaſione reſpondit: Domine, ſi creditis vitam veſtram poſſe protelari virtute medicinæ, quare hoc credere renuitis de pænitentia & operibus iuſtitiæ, quæ ſunt antidota animæ? ſine his anima moritur, ſine his ad ſanitatem quæ eſt in futura vita, nemo peruenit. Conſiderans Lantgrauius pondus verborum, & quod rationabiliter peroraſſet, dixit ei: De cætero medicus eſto animæ meæ, quia per tuam linguam medicinalem Deus liberauit me à maximo errore. Hæc ille tum: ſed poſteà vt canis reuerſus ad vomitum, exitum habuit miſerum, non miſerabilem, de quo idem Cęſarius libro 12. capite 2.

D. Auguſt. l.4. de Ciuit. cap.11. — 3. *Non enim cum Stoicis neceſſitatem comminiſcimur.*] In re cum Stoicis conſentis Caluine, in cauſa diſcrepas: ſi tamen diſcrepas. Nam aſtra Stoicis Dij erant, vel Sol in primis, cuius maximum in hæc inferiora dominium: quare etiam à Dijs ſuam neceſſitatem deducebant, neque id ſine aliqua προνοίᾳ ſiue prouidentia. Quanquam hîc deprehenſi hærebant: nam ſi neceſſitas, vnde laus & vituperatio?
Lib.6. noct. Atticar. c.3. — vnde præmium & pœna? Conatur ſe expedire Chryſippus apud A. Gellium, ſed ſudat multùm, fruſtraque cum ſuo cylindro laborat: grauiùs impingit Manilius, eiuſdem ſectæ acerrimus adſertor, qui omnem virtutis & vitij rationem dum adſtruere conatur, prorſus euertit:

> *Nec tamen hæc ratio* (quæ fatum inducit) *facinus defendere pergit,*
> *Virtutémue ſuis fraudare in præmia donis.*
> *Nam neque mortiferas quiſquam minùs oderit herbas,*
> *Quòd non arbitrio veniunt, ſed ſemine certo:*
> *Gratia nec leuior tribuetur dulcibus eſcis,*
> *Quòd natura dedit fruges, non vlla voluntas.*
> *Sic hominum menti tanto ſit gloria maior,*
> *Quòd cælo gaudente venit: rurſuſq; nocentes*
> *Oderimus magis in pœnam culpamq; creatos.*

Euge Manili: tribus Hæreſiarchis pulchrè pręluſiſti, Wicleffo, Luthero, & Caluino.

Primò, hominem libero arbitrio ſpoliando.

Secundò, omnia ineuitabili fato tribuendo.

Tertiò, aliquos virtuti & pręmijs, alios vitijs & ſupplicijs naſci, aſſerendo. Hoc tamen eſt diſcrimen, quod tu, vtpote ἄθεος & totus aſtris addictus, cũ Stratone potiùs quàm cùm nobilioribus Stoicis
Lactan. lib.3. cap.28. — agnoſcis Naturam ſtupidam, brutam, ſine ſenſu & ratione: illi autem ſummæ rationi & bonitati hęc tribuere non verentur. Hinc Lutherus te ſecutus, in aſſert. a. 36. *Nulli eſt in manu ſua, quippiam cogitare mali aut boni, ſed omnia (vt VVicleffi articulus Conſtantiæ damnatus rectè docet) de neceſſitate abſoluta eueniunt. Quod & poëta voluit, quando dixit: Certa ſtant omnia lege.* Legerat Maniliũ Lutherus, atque tali cum guſtu legerat, vt poëtam abſolutè vocaret, hominiſque athei auctoritate ad ſuas hæreſes firmandas abute-
Cap.22. 23. 24. — retur. Legerat & Caluinus, Stoicum Stoicus; qui vt oſtenderet nocentes ſeu reprobos *in pœnam culpamq; creatos*, multas paginas libro tertio inſumit, ſuamque diſputationem per aliquot capita latè diffundit. Ex qua doctrina illud Manilianum etiam colligere licet, non plus laudis Abrahamo aut Paulo Apoſtolo tribuendum, quàm balſamo aut alicui plantæ ſalutari: nec magis vituperandum Luciferum aut Iudam proditorem, quàm cicutam aut plantam aliquam noxiam & peſtilentem. Atque hæc deliria, beati iſtius Caluiniſmi germina ſunt, & fructus valdè ſpecioſi.

ἈΣΎΣΤΑΤΟΝ DECIMVM.

Corona coronarum. In ſumma incertitudine & anxietate, ſummè certi & ſecuri de iuſtitia & ſalute.

COLOR C.

Hoc Caluini pronunciatum omnes Eccleſiæ Caluiniſticæ ſummo conſenſu receperunt: quod illis ita cordi eſt, vt beatæ vitę proram & puppim in eo conſtituant, ſine quo omnia inſuauia & iniucunda reddantur. Eſt tamen tam abſurdum, tam fatuum, tam ἀσύστατον, vt omnia veterum hæreticorum ſomnia & diliria longè ſuperare videatur, ſi modò res ipſa attentè conſideretur: quare non tantùm hoc Spectaculum, ſed totam noſtram ζωγραφίαν claudet, & iuſtiſ-

ſimam inſaniæ coronam Caluini capiti aptiſſimè imponet. Ipſe enim diligens Senecæ lector (quondam etiam commentator) à Stoicorum dogmate non abhorret, vt ſuprà Colore. 51. vidimus: non abhorret etiam ab Epicuri doctrina, qui ſummum bonum in voluptate, ſummum malum in dolore & ægritudine ponebat. Quid hîc faceret homo acutus? Stoicismum & Epicuriſmum in Eccleſia ſua ſummo artificio coniunxit: hac tamen partitione, vt στόας inſuauem rigorem ad caput, hoc eſt ad Chriſtum relegaret; hortorum amœnitatem ad corpus, hoc eſt, ad Caluiniſtas transferret: vt quoniam Lex στοικῶς impleri non poteſt, ab eius iugo liberati, per ſolam fidem de ſua ſalute certiſsimi fierent; atque adeò hîc ipſam beatitudinem inchoarent, iuxta id quod dicitur. 3. 2. 41. *Ac ſi diceret* (Apoſtolus) *fidem ipſam certam quandam eſſe ac* ſecuram poſſeſsionem *eorum quæ nobis à Deo promiſſa ſunt.* 3. 2. 40. *Spiritu eius illuminati, cæleſtis vitæ contemplatione per fidem fruuntur.* Hęc plauſibilia ſunt, & corruptæ naturæ acceptiſſima, vt verbi diuini prætextu & inanibus pollicitationibus deluſi, vitam æternam ſecuriſsimè ſibi polliceantur, nulla operum conditione, ſed fidei ſolius interuentu: vnde in hoc religionis ſuæ ſummam conſtituunt. Experiamur, quid in medium proferat Vertumnus noſter: quàm ſibi conſentienter loquatur: quàm meritò ſtultitiæ an inſaniæ? coronam, ſuis ipſe manibus capiti ſuo triumphabundus imponat.

CERTITVDO FORMIDOLOSA, ANXIA SECVRITAS.

§. 1.

2. 2. 18 Z. *Denique illam Diuinæ erga nos beneuolentiæ certitudinem* (*ſine qua hominis ingenium immenſa confuſione repleri neceſſe eſt*) *ne olfecerunt quidem vnquam.*

3. 2. 28. *Iam in diuina beneuolentia quam reſpicere dicitur fides, intelligimus ſalutis ac vitæ æternæ poſſeſſionem obtineri.* Et infrà, *Præcipua autem eius ſecuritas in futuræ vitæ expectatione reſidet, quæ* extra dubium *per Dei verbum poſita eſt.*

3. 2. 39. Z. *Hæc quum prima ſint pietatis tyrocinia, miſerrimæ eſt cæcitatis*

arrogantiæ notari Chriſtianos, qui Spiritus ſancti præſentia gloriari auſint : ſine qua gloriatione Chriſtianiſmus ipſe non conſtat.

3. 11. 11. b. *Iuſtificat autem non ex parte ; ſed vt liberè, quaſi Chriſti puritate induti, in cælis compareant. Neque enim conſcientias pacaret aliqua iuſtitiæ portio : donec ſtatutum ſit nos Deo placere: quia ſine exceptione iuſti coram ipſo ſumus. Vnde ſequitur peruerti & funditus euerti iuſtificationis doctrinam vbi animis inijcitur dubitatio, concutitur fiducia ſalutis, libera & intrepida inuocatio remoram patitur: imò vbi non ſtabilitur quies & tranquillitas cum ſpirituali gaudio.*

3. 13. 3. *Conſcientiam ſi Deum reſpicit, vel cum illius iudicio certam pacem habere neceſſe eſt, vel inferorum terroribus obſideri. Nihil ergo proficimus de iuſtitia diſſerendo, niſi eam ſtatuerimus cuius ſtabilitate anima noſtra in Dei iudicio fulciatur.*

3. 19. 9. *Chriſtianæ libertatis tota vis in formidoloſis conſcientijs coram Deo pacificandis poſita eſt, ſiue de peccatorum remiſſione inquietæ ſint ac ſolicitæ, ſiue anxiæ ſint vtrùm opera imperfecta & vitijs carnis noſtræ inquinata Deo placeant, ſiue de rerum indifferentium vſu torqueantur.*

3. 24. 4. *Nulla tentatione vel grauiùs vel periculoſiùs fideles percellit Satan, quàm dum ipſos ſuæ electionis dubitatione inquietat.*

Hæc Caluinus, & alibi ſimilia: perinde ac ſi hic argumentaretur:

> *Non poteſt iucundè viuere, qui inferorum terroribus obſidetur:*
> *Ergo vel inferi negandi ſunt, vel eorum terror à nobis amoliendus.*

Priorem conſequentis partem amplexus eſt Seneca, tum alibi, tum in Conſolatione ad Marciam. *Illa quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula eſt. Nullas ſcimus imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne, nec obliuionis amnem, nec tribunalia, nec reos. Luſerunt iſta poëtæ, & vanis nos agitauère terroribus. Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quam mala noſtra non exeunt.* Lipſ. lib. 3. Phyſiol. diſſert. 14.

Alteram partem amplexus eſt Caluinus : nam priorem quî poſſet apertè, inter Chriſtianos, inter eos qui Scripturarum notitiâ maximè glorianttur? Docuit igitur ſuos, Dei iudicium non formidare : morti, inferno, Satanæ, omnibus inferorum copiis inſultare : peccatorum remiſſionem, iuſtitiam, ſalutem, magna animi fiducia præſumere : denique regnum cælorum ipſis non poſſe magis quàm Chriſto excidere. Habeant Papiſtæ tribunal iudicis : habeant Purgatorium, ignem tartareum, & quidquid de inferorum tormentis circumfertur : nobis negotium non 2. 16. 18.
eſt niſi cum Patre miſericordiarum, qui auerſo à ſordibus noſtris intuitu, in Chriſto nos complectitur in filios adoptat, & regni cæleſtis hæredes ſine operum ſubſidio conſtituit.

§. 2.

Hoc commentum in alicuius cerebrum delabi potuiſſe, mirum eſt: multis iiſque non indoctis perſuaderi potuiſſe, bis mirum. Sed ea eſt hominum natura & conditio, vt libenter audiant placentia & carni grata : præſertim ſi accedant dulces ſermones & benedictiones, prætextus Scripturæ, Dei miſericordiæ, & ſimilia blandimenta. *Erit tempus,* inquit Apoſtolus, *cùm ſanã doctrinam* 2. Tim. 4. 3.
(de ira Dei, de vera pœnitentia, de neceſſitate bonorum operum) *non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus.* qui videlicet ſuis Doctoribus dicunt quod eſt apud Prophetam, Iſa. 30. 10.
Loquimini nobis placentia. Pulchrè autem illorum votis reſpondent Mi- Ezech. 13. 18.
niſtri, dum *conſuunt puluillos ſub omni cubito manus : & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas eorum.* Item, *Prophetæ Iſraël, qui prophetant ad Ieruſalem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax, ait Dominus Deus.* Item, *Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes,* Ierem. 6. 14.
Pax, pax & non erat pax. Quod in Caluinum eiuſque ſectatores adamuſsim quadrare, diligenter demonſtrandum eſt: & perſpicuè oſtendendum, hanc doctrinam (in qua rerum ſuarum ſummam conſtituunt) ſeipſam euertere, inanem fiduciam gignere, adigere ad deſperationem, & per gradus ſeu potiùs præcipitia, à ſumma ſalutis certitudine ad ſummam incertitudinem, imò ad certum exitium certiſsimè delabi.

§. 3.

Quod Caluiniſta de ſua iuſtitia & ſalute nihil dubiteat.

3.2.16. *In ſumma, verè fidelis non eſt, niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolumq́; patrem eſſe perſuaſus, de eius benignitate omnia pollicetur: niſi qui diuinæ erga ſe beneuolentiæ promiſsionibus fretus*, indubitatam *ſalutis expectationem præſumit.* Et ſtatim, *Fidelis (inquam,) non eſt, niſi qui ſuæ ſalutis* ſecuritati *innixus, Diabolo & morti confidenter inſultat.*

1.Co.3.18. 3.2.20. b. *At quàm certo & minimè fallaci ſui guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem alibi oſtendit, quum affirmat nos per Euangelium, reuelata facie, nulloq́; obiecto velamine gloriam Dei tanta efficacia contemplari, vt in eandem imaginem transformemur.*

3.2.40. *Egregia verò ſalutis fiducia nobis relinquitur, ſi ad præſens momentum nos eſſe in gratia, coniectura morali æſtimamus, quid in craſtinum ſit futurum neſcimus.* Et infrà, *Deinde quàm præpoſterum eſt, ad punctum temporis limitare fidei certitudinem, cuius proprium eſt, ſuperatis huius vitæ ſpatijs, ad futuram immortalitatem protendi?* Rectè Caluine: nam Lutherani qui ſolam iuſtitiæ certitudinem aſſerunt, inferorum terriculamenta non tollunt.

3.24.6.2. *Iam vero neque hoc dubium eſt, quum orat Chriſtus pro omnibus electis, quin idem illis precetur quod Petro, vt nunquam deficiat fides eorum. Ex quo elicimus, extra periculum defectionis eſſe, quia eorum pietati conſtantiam poſtulans Filius Dei, repulſam paſſus non eſt. Quid hinc nos diſcere voluit Chriſtus, niſi vt confidamus perpetuò nos fore ſaluos, quia illius ſemel facti ſumus?*

4.17.2. *Hinc ſequitur vt nobis ſecure ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt hæres: nec regnum cælorum, quo iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quam ipſi: rurſum peccatis noſtris non poſſe nos damnari, à quorum reatu nos abſoluit quum ea ſibi imputari voluerit ac ſi ſua eſſent.* Quid ſimile *vetus* Epicurus? ſtupidus præ hoc *nouo* fuit, qui tanta ſubtilitate peccata ſua in Chriſtum deuoluit, eiuſque iuſtitiam tam fortiter apprehendit, vt nihil conſequentius dici poſſit, quàm damnatum eſſe Chriſtum vt Caluiniſtę ſaluarentur: vt ducerent in bonis dies ſuos, & Dei tribunal non formidarent. Sic enim in epiſt. ad Regem pag. 4 b. *Longè alia noſtra fiducia eſt, quæ nec mortis terrores, nec adeò ipſum Dei tribunal formidat.*

§. 4.

Sed vnde tanta fiducia, tanta audacia, tam libera inſultatio in mortem, in Satanam, in inferorum terriculamenta, in ipſum denique Dei tribunal? Habēt claram, perſpicuam, euidentem, indubitatam electionis ſuæ notitiam: vnde ſequitur in conſcientia pax, tranquillitas, ſecuritas, & futuræ beatitudinis præſens poſſeſsio, quæ omnem terrorem, titubationem, dubitationem excludit.

3.2.3.2. *Quaſi verò Scriptura paſsim non doceat cum fide coniunctam eſſe intelligentiam.* Atqui intelligentia, vt certa ſit, clara eſſe debet: quantum obſcuritatis, tantum incertitudinis ſecum trahit.

3.2.15. *Longè eſt alius ſenſus πληροφορίας, quæ fidei ſemper in Scripturis tribuitur: nempe qui Dei bonitatem* perſpicuè *nobis propoſitam extra dubium ponat.*

3.2.19. *Faciem Dei placidam & ſerenam nobiſq́; propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminus: ſed ita certo intuitu, vt ſciamus nos minimè hallucinari.* Et ſtatim, *Non tamen quædam ignorando, aut obſcuriùs id quod cernit cernendo, impeditur, quin diuinæ erga ſe voluntatis* perſpicua *notitia fruatur, quod in fide primas ac potiſsimas partes tenet. Quemadmodum enim ſi quis carcere incluſus, ex anguſtiore feneſtra obliquè tantùm & quaſi dimidiatim emicantes habeat ſolis radios, libero quidem priuatur ſolis aſpectu, ſplendorem tamen non ambiguum oculus haurit* (loquitur tanquam Nouioduni expertus) *eiuſq́; vſum recipit: ſic terreis corporis compedibus vincti, vtcunque multa obſcuritate vndique obumbremur, luce tamen Dei vel puſillùm ad exerendam eius miſericordiam irradiante, quantum ſatis eſt ad* ſolidam *ſecuritatem illuminamur.* Ergo inter

ſtultos

Digitized by Google

ſtultos numerandi, qui aliqua ratione de ſua electione dubitant: nam captiuus ille de Solis irradiatione, ſi ſano eſt cerebro, nullo modo dubitare poteſt.

Hæc pro ſalutis certitudine & ſecuritate. Sed quoniam hæc cum omnium experientia pugnant, quantumcunque hanc beatitudinis poſſeſſionem præripere conentur: ideò more ſuo Caluinus omnia inuoluit, & quod aſſerere videtur, non obſcurè recantat, vt iam videbimus.

§. 5.

Quòd Caluiniſtæ de ſua iuſtitia & ſalute dubitent: nam certitudo eſt incerta, & ſecuritas ſolicitudinis & anxietatis plena.

3. 2. 15. *Tam altè enim & radicitùs hæret in cordibus noſtris incredulitas, & ita ad eam ſumus propenſi, vt quod ore fatentur omnes, Deum eſſe fidelem, non abſque arduo certamine quiſquam ſibi perſuadeat. Præſertim vbi ad rem ventum eſt*, omnium *vacillatio detegit vitium quod latebat.* Neque mirum: quod enim durius certamen, quàm vt fur, latro, adulter, homicida, renitente ſcelerum conſcientia. certò ſibi perſuadeant ſe eſſe Dei filios, nec ſibi cælorũ regnum poſſe magis excidere quàm ipſi Chriſto? Nauiget Anticyras qui hîc non vacillat. 1

3. 2. 17. *Nos certè, dum fidem docemus eſſe debere certam ac ſecuram, non certitudinem aliquam imaginamur, quæ nulla tangatur dubitatione, nec ſecuritatem quæ nulla ſolicitudine impetatur: quin potiùs dicimus perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia. tantum abeſt vt eorum conſcientias in placida aliqua quiete collocemus, quæ nullis omnino turbis interpelletur.* Quis dicat hunc rabulam ſano eſſe cerebro, qui ſua dicta tam pueriliter retractat? Hæc enim quies & ſecuritas, Helena Caluiniſtarum eſt, pro qua tam pertinaciter digladiari ſolent: at nunc dubitatio, diffidentia, ſolicitudo pro illa ſubſtituitur.

3. 2. 18. *Sentit ergo in ſe diuiſionem pium pectus, quod partim ob diuinæ bonitatis agnitionem ſuauitate perfunditur, partim ob ſuæ calamitatis ſenſum amaritudine angitur; partim in Euangelij promiſſionem recumbit, partim ſuæ iniquitatis teſtimonio trepidat; partim vitæ apprehenſione exultat, partim mortem exhorreſcit.*

3. 2. 20. *In talibus ignorantiæ inuolucris* plurimum *ſimul dubitationis & trepidationis implicari neceſſe eſt: quum præſertim cor noſtrum ſuo quodam naturali inſtinctu ad incredulitatem propendeat. Huc accedunt tentationes, quæ & infinitæ numero & genere variæ magno identidem impetu inſiliunt. Ipſa præcipuè* conſcientia *incumbente peccatorum mole oppreſſa nunc ſecum querulatur ac gemit, nunc ſe arguit, nunc tacitè fremit, nunc apertè tumultuatur.* Egregia ſanè Caluiniſticæ pacis & ſecuritatis deſcriptio, cui conſonat illud Prophetæ, *Impij autem quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Non eſt pax impijs, dicit Dominus Deus.* Iſai. 57. 20.

3. 2. 37. *Neque verò oblitus ſum quod antè dixi, & cuius memoriam aſſiduè renouat experientia, fidem ſcilicet varijs dubitationibus impelli, vt rarò ſedatæ ſint piorum mentes, ſaltem non ſemper fruantur tranquillo ſtatu.* Oblitus tamen es Caluine, vel potiùs Sophiſticè diſſimulas, hæc illis ex diametro repugnare quæ 3. §. citata ſunt.

3. 23. 12. *Non enim prædeſtinationem eo commemorat vt in audaciam erigamur, & inacceſſa Dei ſecreta excutere nefaria temeritate tentemus: ſed potiùs vt humiliati ac deiecti, ad iudicium eius tremere, miſericordiam ſuſpicere diſcamus.* Tremor hic, eſt animi formido corporis motu ſeſe prodens: vbi ergo tua *fiducia, quæ nec Dei tribunal formidat?* Itaque tandem ad Papiſtarum doctrinam penè deficis, cùm ſic ais 3. 24. 5. b. *Satis perſpicuum firmumq́ teſtimonium habemus, nos in libro vitæ ſcriptos eſſe*, ſi *cum Chriſto communicamus.*

§. 6.

Sed vnde hæc tanta fidelium dubitatio, titubatio, anxietas & ſolicitudo? Quia habent obſcuram, dubiam, incertam prædeſtinationis ſuę notitiam: nam hæc eſt fides ſpecialis, vel ab ea pendet. Quid de fide ſpeciali dicat, audiamus: nam hęc ſecuritatis Caluiniſticæ baſis eſt.

3. 2. 11. *Ita diluitur obiectio illa, ſi*

verè

verè gratiam ſuam demonſtrat Deus, hoc perpetuò ſixum eſſe: quia nihil obſtat quominus præſenti gratiæ ſuæ ſenſu, qui poſtea euaneſcit, Deus aliquos illuſtret. Et ſuprà, *Quamuis magna ſit ſimilitudo & affinitas inter Dei electos, & qui fide caduca ad tempus donantur.*

3.24 8. *Eſt altera ſpecialis* (vocatio) *qua vtplurimùm ſolos fideles dignatur: dum interiori ſui Spiritus illuminatione efficit, vt verbum prædicatum eorum cordibus inſideat. Interdum tamen eos quoque facit participes, quos ad tempus duntaxat illuminat: deinde ingratitudinis ſuæ merito deſerit, & maiori percutit cæcitate.*

3.2.31. *Docent certè hæc exempla, errores ſæpe fidei eſſe permixtos: ſic tamen vt primatum ſemper teneat illa, vbi vera.*

3.2.4.2. *Nec verò familiarior huius rei probatio quærenda eſt, quàm quòd* in cunctis *ſemper mixta eſt fidei incredulitas.* Quid mirum igitur ſi ſecuritatis fundamento concuſſo, ipſa vacillet, trepidet, concidat, & in anxiam ſolicitudinem exeat? Nam & ſi verum Spiritus teſtimonium ſentiam, vnde ſciam eſſe verum? quid enim, ſi propter affinitatem decipiar? quid ſi ad tempus dumtaxat illuminer? quid ſi Deus in corruptę naturæ deteſtationem, aut ingratitudinis meæ pœnam, immittat mihi *ſpiritum erroris, vt credam mendacio?* Hîc nihil habent Caluiniſtę quod reſpondeant, niſi quod eſt 3.2.11. *Quamuis magna ſit ſimilitudo & affinitas inter Dei electos & qui fide caduca ad tempus donantur, viget tamen in ſolis electis fiducia illa quam celebrat Paulus, vt pleno ore clament, Abba, Pater.* At contrà

Primò, reprobi ſæpe maiore fiducia clamant quàm electi, quantum experientia docere poteſt in Lutheranis & Anabaptiſtis.

Secundò, quando aliquem fide caduca donat Spiritus ſanctus, additne ſe ad tempus dumtaxat gratiam dare? ſi addit, cur reprobus hoc non percipit? ſi non addit, quomodò miſello non immittit ſpiritum erroris, vt credat mendacio?

Tertiò, Si in electis viget illa fiducia, cur ſic titubant, dubitant, anguntur & excruciantur? 3.13.3 cur perpetuum illis eſt cum ſua diffidentia certamen? 3.2.17.

Meræ igitur nugæ ſunt, & vera ἀτόπατα, quæ Caluinus hîc diſcipulis ſuis impudenter obtrudit: nam certitudinem incertam facit, & ſecuritatem in ſolicitudinem tranſuertit.

§. 7.

Quòd Caluiniſtæ nullo nitantur idoneo fundamento, vt ſuam electionem & prædeſtinationem ſibi certò perſuadeant.

Quinque poteſt aliquis Caluiniſta imaginari rationes cur certò apud ſe ſtatuat ſe eſſe ſaluandum.

Primò, ſi adfuit Concilio Domini, quando electorum numerus formaliter & materialiter definitus eſt.

Secundò, ſi Prædicans ſeu Miniſter, nomine Domini hoc illi affirmet, *Hæc dicit Dominus, Tu Ioannes aut Antoni, es è numero Prædeſtinatorum.*

Tertiò, ſi in aliquo Canonico libro hoc ſcriptum reperiatur, vt Cyri electio ad regnum temporale. Iſaiæ. 45. 1. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro.*

Quartò, ſi fides hoc apprehendat.

Quintò, ſi Spiritus hoc teſtificetur. Aliud ſi habeat Caluiniſta, proferat in medium: nam harum nulla ipſius mentem ſatis illuminare, aut voluntatis motus ſedare ſufficienter poteſt.

Non prima, nam Apoſtolus de hoc myſterio loquens Rom. 11. 34. citat ex Iſaia, *Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* Item Ierem. 23.18. *Quis adfuit in conſilio Domini, & vidit & audiuit ſermonẽ eius? quis conſiderauit verbum illius & audiuit?* Et quidem hoc facilè concedet Caluinus; nam eos grauiter reprehendit qui in Dei concilium irrepere aut irrumpere volunt. 3 24 4. *Extra viam quærere voco, vbi in abditos diuinæ ſapientiæ receſſus perrumpere homuncio conatur, &, quo intelligat quid de ſe ſit conſtitutum apud Dei tribunal, ad ſupremam vſq; æternitatem penetrare? Tũc enim ſe in profundum immenſæ voraginis abſorbendum præcipitat: tunc innumeris atque inexplicabilibus laqueis ſe induit, tunc cæcæ caliginis abyſſo ſe adobruit.* Et ſtatim, *Rariſſimus eſt cuius nõ interdum animus hac cogitatione feriatur. Vnde tibi ſalus niſi ex Dei electione? Electionis porrò quæ tibi reuelatio? Quæ ſi apud quempiam ſemel inualuit, aut diris tormentis*

miſerum perpetuo excruciat, aut reddit penitùs attonitum. Et infrà: *Ergo naufragium ſi timemus, ſolicitè ab hoc ſcopulo cauendum, in quem nunquam ſine exitio impingitur.*

§. 8.

Non ſecunda, quia Prædicantes licet ex cathedra, vel in aures morientium inclament, *Crede fortiter te abſolutum, te iuſtificatum, te prædeſtinatum*; nihil ſolidæ ſecuritatis adferre poſſunt: neque enim Domini concilio interfuerunt, & ignorant qui ſint prædeſtinati, vt fatetur Caluinus 3. 4. 22. & 4. 1. 2. *Soli Deo permittenda eſt cognitio ſuæ Eccleſiæ, cuius fundamẽtum eſt arcana illius electio.* Et. 4. 1. 8. *Ex ijs, qui palàm eius ferunt ſignum, ipſius vnius oculi vident qui & ſine fictione ſancti ſint, & in finem vſque perſeueraturi: quod demum eſt ſalutis caput.* Hinc ipſorum Baptiſmus, abſolutio, prędicatio, promiſſio, ſemper conditionem inuoluunt, vt dicitur 3. 4. 22. *Conditionalis enim eſt abſolutio, vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum, modò ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat, & acquieſcat oblatæ ſibi gratiæ.* Quare cùm Prædicans ſuo more peccata remittit, id eſt annuntiat ea propter Chriſtum eſſe remiſſa, hic eſt, ſenſus: *Remitto tibi peccata ſi dignus es.* Vnde 3. 4. 21. *Et nos etiam fatemur nec ligari nec ſolui poſſe niſi* dignos *qui ligentur aut ſoluãtur:* nulli autẽ præter electos ſunt digni, *nã cetera turba falsò Dei nomẽ obtẽdit.* 3. 22. 6. c. & Sacramenta percipiendo profanat 4. 16. 24. Ergo verborum ſenſus, quibus ſuos Miniſter Caluinianus ſalutis ęternæ ſecuros facit, hic eſt: *Ego te baptizo, abſoluo, Chriſti corpus offero, ſi es prædeſtinatus, ſi credis vt oportet, ſi in finem es perſeueraturus.* Repudiat quidem hanc conditionem Caluinus 3. 24. 5. z. *Domine, ſi electus ſum, me exaudias,* &c. ſed induit ſe laqueis quibus expedire ſe neſcit, vt patet ex locis antè citatis; ibi enim conditionem ita amplectitur, vt eo nomine Prædicantes ſuos errare poſſe neget. 3. 4. 22. z. & 4. 11. 2.

§. 9.

Non tertia, quia nuſquam ſcriptum eſt Caluinum aut Bezam eſſe prædeſtinatum: nam ſi alicubi ſcriptum eſſet, iampridem Geneuenſes Miniſtri id olfeciſſent, quod hactenus non fecerunt. Quòd ſi dicant, in genere ſcriptum eſſe (vt Ioan. 3. 15. *Vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam,* & alibi ſæpiſſimè) ſe autem ſibi peculiariter applicare. 3. 2. 16. hoc nihil iuuat ob multas cauſas.

Primò, quia nuſquam ſcripta eſt iſta applicatio, imò eſt merum figmentum, nuper à Luthero in Eccleſiam inuectum: ergo ſecũdùm ipſorum principia admitti non debet.

Secundò, quia Anabaptiſtæ non minùs audacter generales promiſsiones in ſuum commodum ſpecificant: quos tamen non dicent certos fieri de ſua iuſtificatione aut prædeſtinatione.

Tertiò, quia nuſquam in Scriptura inuenient, *Qui credit ſe prædeſtinatum, ſaluabitur:* ſed, *Si confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris.* Hæc ſecundùm Apoſtolum & innumeras alias Scripturas, eſt fides iuſtificans, quamuis Caluinus impudẽter id neget 3. 17. 11. z. Rom. 10. 9.

Quartò, quia in his generalibus aut particularibus promiſsionibus, ſemper latet conditio: *Qui credit ſicut oportet, Qui diligit ſicut oportet,* &c. *Qui tradidit ſemetipſum pro me.* Gal. 2. 20. nempe ſufficienter & ex parte ſua: non efficaciter reſpectu mei, niſi credam, niſi pœniteat, niſi diligam: nam *qui non diligit, manet in morte.* 1. Ioan. 3. 14. Et hanc conditionem vrget Caluinus, quia non alia de cauſa damnat Saülem & reprobos, quàm quia non credunt & diligunt ſicut oportet 3. 2. 12. b. Quis me certum iam & ſecurum reddet, quòd credam, quòd diligam ſicut oportet? nam vt ait 3. 2. 10. *Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacij latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpe fallat.*

§. 10.

Non quarta, quia ſi verbum tollis, nulla iam reſtabit fides 3. 2. 6. c. at nullum eſt verbum, vt iam vidimus: neque vllum inuenire poſſunt Caluiniſtæ, à principio Geneſis vſque ad finem Apocalypſis, niſi pro Dei verbo ſuum nobis verbum obtrudant.

Secundò,

Digitized by Google

Secundò, Quia fides ſpecialis eſt obſcura, incerta, dubitationibus, erroribus, infidelitati obnoxia: quomodò ergo me ſecurum de ſalute extra aleam ponet? Hinc 3. 2. 4. a *Nos vero fidem, quamdiu in mundo peregrinamur, implicitam eſſe concedimus, non ſolùm quia nos multa adhuc latent: ſed quia multis errorum nebulis circundati, non omnia aſſequimur.* Imò reprobi fides electorum fidei ſimillima eſt. 3. 2. 11. & reprobi veram fidem aliquando ad tempus recipiunt. 3. 24. 8 quâ notâ dignoſcam?

Tertiò, Quia fides omnimodis electione poſterior eſt, re, ratione, duratione: quare ſi electus ſum, nihil refert qualem habeam fidem: ſi non ſum electus, ne efficaciſsima quidem proderit. Atque hinc reprehenduntur 3. 24. 3. qui *electionis efficaciam à fide ſuſpendunt*, prius videlicet à poſteriore, & cauſam ab effectu. *Alij*, inquit, *quanquam non ita eneruant gratiam Spiritus ſancti, neſcio tamen qua ratione inducti electionem à poſteriori ſuſpendunt: quaſi dubia eſſet atque etiam inefficax, donec fide confirmetur.* Conatur quidem oſtendere, fidem certum eſſe electionis ſignum, ſed aqua illi hæret.

Primò, Quia hoc falſum eſt, vt ſæpe oſtenſum.

Secundò, Quia ipſe ſe damnat, quum reprobis veram fidem ad tempus concedit. 3. 24. 8.

Tertiò, Quia tanta eſt affinitas inter electi & reprobi fidem, vt ſine diuina reuelatione internoſci non poſſit.

Quartò, Reprobus ſæpè eſt in luce, vt Saül. 3. 2. 12. b. electus in tenebris, anxietatibus, dubitationibus, deſperationi proximus, vt Dauid 3. 20. 16. Quis eos diſcernet? 3. 24. 7. a.

§. 11.

Non quinta, Quamuis hęc vltima anchora ſit, qua nauem ſuam fluctuantem firmare nituntur, vt 3. 2. 39. videre eſt.

Primò, Quia hæc ſpecialis reuelatio quæ Caluino aut Bezæ obtingit, non à Scriptura, ſed ab experientia huius & illius dependet: experientia autem fallax Hippocrati dicitur, & Caluinus vel inuitus agnoſcit. 3. 2. 10. 11. vt taceam has ſine verbo reuelationes Anabaptiſtas & Suuenkfeldianos redolere, quos 1. 9. 1. Caluinus acerrimè confutat. [illegible]

Secundò, Quia nullam hactenus certam notam oſtendere Nouatores potuerunt ad ſpiritus dignoſcendos, quum tamen homo variis ſpiritibus agitari poſsit, ſuo, alieno, bono, malo, &c. vnde Lutherani & Anabaptiſtæ non minùs ſpiritum iactant quàm Caluiniani, & nihilominùs ſeſe mutuò damnant.

Tertiò, Quum reprobis aliquando vera Dei beneuolentia reueletur, vt dicitur 3. 2. 11. z. & ſpecialis vocatio concedatur. 3. 24. 8. vnde ſciam hęc eſſe temporaria dona? nam ſimiliter afficior atq; electi. 3. 2. 11. a. imò eiuſdem rationis eſt gratia quam recipio, niſi quòd mea ad tempus donetur, & poſteà euaneſcat. Eſſe autem temporariam & caducam quomodò mihi perſuadebo, quum in ſchola Caluini doceamur, ſemel iuſtum ſemper eſſe & manere iuſtum? 3. 24. 6.

Quartò, Quæro an idem ſit ſpiritus qui prædeſtinationem reuelat, & qui Canonem ſacrorum librorum indicat, eorumque auctoritatem liquida veritate confirmat? de quo 1. 7. 4. pertractatur. Nam ſi alius atque alius eſt ſpiritus, quæro an vterque bonus? an vterque malus? an hic bonus, ille malus? Si vnus eſt atque idem Spiritus, quomodò Lutheranis alium Canonem, & alium Caluiniſtis inſpirauit? nam in re omnium grauiſsima debuit à ſe nō diſſentire.

Quintò, In peccatorum vindictam ſolet Deus nonnunquam immittere ſpiritum erroris, ſi Caluino credimus, decipere & excæcare 1. 18. 2. & 2. 4. 4. Quid ergo, ſi vel propter naturam corruptam, vel in præcedentium peccatorum punitionem, velit me decipere, mihique meam prædeſtinationem perſuadere, quum inter reprobos ſim collocatus? certè ipſius perſuaſio erit efficax, & ſine vlla dubitatione prædeſtinatum me eſſe credam. Sic 3. 2. 11. *Non enim ideò ſe propitium illis demonſtrat, quia verè ex morte ereptos in cuſtodiam ſuam recipiat, ſed tantum illis manifeſtat præſentem miſericordiam.*

Sic cùm Achab per ſpiritum mendacij deceptus fuit 3 Reg. 22. 22. efficacia agendi penes Deum fuit 1. 18. 2. & 2. 4 5. ceteri inſtrumenta duntaxat & miniſtri fuerunt. Quando igitur 3. 2. 39. ſic ait Caluinus, *Quod ſi ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare horrendum eſt ſacrilegium*, &c. non Proteū ſe ſolummodò oſtendit, vt ſibi manifeſtè contradicat: ſed Aiacem etiam, in ſuum ſibi gladium incumbens, ſuoque ſe ore horrendi ſacrilegij condemnans.

Sextò, ipſe Caluinus externo Dei verbo contentos nos eſſe iubet; illud enim ſufficere, vt Deus occultè ſuæ gratiæ nobis teſtis ſit. 3. 24. 3. ζ. Stulta igitur eſt ac temeraria Caluiniſtarum fiducia, nullo fundamento nixa, ac propterea per ſe corruens in nihilum euaneſcit.

§. 12.

Quòd Caluini doctrina, quæ ſalutis certitudinem & ſecuritatem pollicetur, multifariàm multiſq. modis ſecum pugnet.

Niſi cæcus fuiſſet Caluinus, facilè ex progreſſu ſuæ doctrinæ varios eoſq; diuerſos errores liquidè animaduertiſſet: nam veritas via regia graditur, nec declinat ad dextrā & ſiniſtram: falſitas mille ſemitis inerrans, occurſantia impedimenta ſuperare non poteſt, & tandem ipſa per ſe concidit. Tria potiſſimùm ſunt, ex quibus hanc certitudinem & ſecuritatem elicere contendit, verbum Dei, arcanum Spiritus teſtimonium, & quæ vtrumque amplectitur, fides. *Verbum Dei* nullum pro hac re facere, ſatis ſuperque ſuprà oſtenſum eſt: de *arcano Spiritus teſtimonio* (de quo Apoſtolus Rom. 8. 16. *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei. Si autem filij, & heredes.*) ſeu de ſpeciali reuelatione, quæro vtrùm ſit verbum Dei, an non? Si non, quomodò fides illam amplectetur, quum fides ſine verbo, deſinat eſſe fides? 3. 2. 6. b. Si eſt, quomodo non admittunt verbum Dei ἄγραφον, quod in Scriptura non reperitur. *De fide* potiſsimùm ſolicitus eſt Caluinus, vt eam tam variè, tam lubricè, tam inconſtanter depingat, ne in retia veritatis incidat, & deprehenſus teneatur.

Aliquando igitur fides hæc eſt *clara* 3. 2. 3. ζ. *perſpicua*. 3. 2. §. 3. 15. 19. *plena & fixa*. 3. 2. 15. *indubitata*. 3. 2. §. 16. 39. a. habens πληροφορίαν ſeu plenam perſuaſionem. 3. 2. 15. Aliquando eſt *obſcura*. 3. 2. 19. ζ. *nebulis circumſepta*. 3. 2. 4. *imperfecta*. 4. 14. 7. ζ. *trepida* 3. 2. 20. b. *dubitans*. 3. 2. 17. *errans* 3. 2. 31. b. *incredula*. 3. 2. 4. ζ. adiunctam habens ſolicitudinem. 3. 2. 17. & ferè deſperationem. 3. 20. 16.

Hinc fit vt reprobi interdum clariſſimam lucem experiantur 3. 2. §. 10. 11. 12. & 3. 24. 8. electi in tenebris gemant. 3. 2. §. 17. 18. 20 21. 22. Et tamen ab experientia certitudinis notam Caluinus deducit. 3. 2. 11. *Si quis obiiciat, nihil igitur amplius reſtare fidelibus vnde certò adoptionem ſuam æſtiment: reſpondeo, quamuis magna ſit ſimilitudo & affinitas inter Dei electos, & qui fide caduca ad tempus donantur, vigere tamen in ſolis electis fiduciam illam quam celebrat Paulus, vt pleno ore clament Abba, Pater.* Et 3. 2. 14 *Quia tamen arcanum voluntatis ſuæ, quod à ſeculis & generationibus abſconditum erat, Dominus ſanctis patefecit, optima ratione fides ſubinde in Scripturis agnitio vocatur: ab Iohanne verò ſcientia: quum fideles teſtatur ſcire ſe eſſe filios Dei. Et ſanè certò ſciunt.* Vnde quæſo ſciunt niſi ab experientia qua Spiritus teſtimonium percipiunt? atqui experientia non minùs fauet reprobis aliquando quàm electis, imò & magis: nam à Deo irradiantur & illuſtrantur. 3. 2. 11. & experientia oſtendit ipſos *interdum ſimili ferè ſenſu atque electos affici, vt ne ſuo quidem iudicio quidquam ab electis differant.* Et quid mirum? nam Deus illis miſericordiæ ſuæ notas exhibet. 3. 2. 11. & ſpeciali vocatione dignatur, eóſque *ad tempus* non ſecus ac electos illuminat. 3. 24. 8. Vnde ſolius temporis diſcrimen agnoſcit Caluinus 3. 2. 11. *Tantùm illis manifeſtat præſentem miſericordiam. Viua autem fide radice ſolos electos dignatur, vt in finem vſque perſeuerent.* Quaſi dicat, Viua fidei radice etiam reprobos donat, ſed ad tempus: quod Scripturis & experientia preſſus,

poſt

poſt multas tergiuerſationes, concedere coactus eſt, quamuis vbique ferè lubricè & inſidioſè loquatur.

Quæro igitur, quam notam præ reprobo habeat electus, vt rem abſtruſiſſimam quam in ſecretiori ſuo concilio SS. Trinitas ſine vllis conſiliarijs aut teſtibus ab æterno decreuit, certiſsimè ſibi ſine vlla dubitatione perſuadeat? nam reprobus eodem diuinæ gratiæ ſenſu afficitur, ſimiliter illuminatur, ſimiles in ſe effectus experitur: vnde eſt illud 3. 2. 12. b. *Vltra procedo, nam quum ex Scriptura doctrina, & quotidiano vſu conſtet reprobos interdum affici diuinæ gratiæ ſenſu, quoddam mutui amoris deſiderium in illorum cordibus excitari neceſſe eſt. Sic in Saüle ad tempus viguit* pius *affectus*. &c. Si igitur meritò poſſit dicere reprobus, *Quid ſi fallar?* cur non idem poſſit & electus, quum planè ſimili ſenſu afficiantur? 3. 24. 3. quum videamus multos, qui intrepidè ſuam adoptionem iactabant, ad Catholicos veniſſe, ſuamque ſtultitiam riſiſſe pariter & defleuiſſe? Quanto ab his interuallo diſsidet certitudo propheticæ viſionis, quum clamarent, *Hæc dicit Dominus!* quanto eorum, quibus ſua electio peculiariter fuit reuelata! vt Apoſtolorum Ioan. 14. 3. 16. 2. Pet. 1. 14. & 2. Tim. 4. 8. vt virorum Apoſtolicorum de quibus in Hiſtoria Eccleſiaſtica & Vitis Sanctorum: non hæſitabant, non dubitabant, non angebantur, non certabant cum ſua diffidentia: ſed liquida veritate dulciſsimè fruebantur, & ad maiorem humilitatem ſuique abnegationem incitabantur.

§. 13.

Verùm Caluinus, vt eſt ingenioſa neceſſitas, licet fortiter conſtrictus, rimam adhuc elabendi quærit, vt ſi reipſa non poſsit, verbis ſaltem electi certitudinem confirmet. Triplicem facit fidem, veram, fictam, communem: veram ſolis electis attribuit, fictam ſolis reprobis: *communem*, inquit 3. 2. 12. *appello, quia magna eſt ſimilitudo & affinitas fidei temporalis cum viua & perpetua.* Vbi nota

Primò, Non reddi veram huius appellationis cauſam, nam ideò communem fidem excogitauit, vt Scripturis illuderet, & vrgentibus veritatem diſcipulis os obſtruere vtcumque videretur.

Nota ſecundò, fidem perpetuam opponi temporariæ, viuam nihil habere quod reſpondeat: id enim callidè omiſſum eſt. Quæro igitur quæ ſit iſta fides communis? nã vel eſt communis ſpecie, vel genere, vel analogia, vel accidentaliter, vel alio modo: item an eſt electis & reprobis communis? viua an mortua? perpetua an temporaria? Si eſt perpetua, quomodo multi excidunt ab illa? ſi temporaria, quomodo *Chriſtus diſcipulos hortatur ad profectum fidei* (communis) *ne torpore ſuo lumen quod datum eſt, extinguant?* Ioan. 8. 32. Si eſt viua, quomodò reprobis tribuitur? ſi eſt mortua, quomodò conuenit electis? Reſpondebit fortè, hanc fidẽ communem, eſſe quoddam veræ fidei initium, & quoddam lumen inchoatum, quod communiter electis datur & reprobis: electos autem illud augere, reprobos extinguere: ſic enim §. 11. *quia commune cum illis fidei principium habere videntur*, & idem §. 12. inſinuare videtur. Sed contrà

Primò, quod eſt illud initium? vel eſt fides, vel non; ſi non, quomodo vnica fidei guttula, de Dei beneuolentia nos certiſſimos reddit? 3. 2. 19. ſi eſt, quomodò datur reprobis?

Secundò, Quis eſt ille electorum profectus, vt lumen datum augeant, quod reprobi extinguunt? fides enim regenerans augeri poteſt, fides iuſtificans non poteſt, quum merè paſſiuè ſe habeat. 3. 13. 5. neque refert vtrùm mendici manus ad eandem eleemoſynam recipiendam magna ſit an parua, aut olla ad recipiendum eundem theſaurum. 3. 11. 7. Iam verò fides regenerans non adfert ſalutis certitudinem & ſecuritatem, ſed fides iuſtificans, vt ſæpè à Caluino inculcatur. 3. 17. 10. b. 3. 11. 13. quis ergo in illa profectus reperitur, ſi merè paſſiuè ſe habet? aut quomodò profectus ille inter electos & reprobos diſcernet? Proteum igitur agis Caluine, & in omnes formas te vertis, vbique ipſe tuis te laqueis magis ac magis innectens.

§. 14.

Fidem communem mortuam facis.

Primò, Quia reprobis eam tribuis, qui viuam radicem non traxerunt. 3.2.10.12.c. *Quanquam radices interdum egiſſe videtur, viua tamen illa non ſunt.* &, *quemadmodum radicitus non hæret in reprobis de paterno Dei amore perſuaſio, &c.*

Secundò, Quia temporis progreſſu extinguitur, quod in viuam fidem non conuenit. 3.2.12. *Quod niſi à communi fide multi exciderent, &c.*

Tertiò, Decipit ſuos 3.2 12. *Hîc quidem conſtat, quoſdam non ſimulare fidem, qui tamen verâ fide carent: ſed dum ſubito zeli impetu feruntur, ſeipſos falſa opinione decipiunt.*

Viuam facis.

Primò, Quia Chriſti diſcipulis eam aſſignas. 3.2.12. *Eos enim compellat, qui amplexi erant eius doctrinam, & hortatur ad profectum fidei, ne torpore ſuo lumen quod datum eſt, extinguant.*

Secundò, Quia proficiſcitur à Spiritu ſancto. 3. 2. 11. *Nec verò nego quin huc vſque eorum mentes irradiet Deus, vt eius gratiam agnoſcant*, &c. *Atqui*, vt dicitur 3.2.39. *ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare, horrendum eſt ſacrilegium.*

Tertiò, Quia viuas radices agit, quamuis ad tempus. 3. 2. 12. Nam *per aliquot annos non flores tantum & folia emittit, ſed etiam fructus*: quomodò ergo non viua arbor?

Quartò Quia afficitur diuini amoris ſenſu, eumque redamat, vt dicitur. 3. 2. 12. atqui Prouerb. 8. 17. *Ego diligentes me diligo.*

Quintò, Quia ſic tollitur hæc communis fides, ſicut in Adamo factum videmus: Adam autem habuit viuam fidem, eamque amiſit. 3.2.12. *Denique*, inquit, *ſicut primi hominis defectione deleri potuit ex eius mente & anima imago Dei, ita mirum non eſt, ſi quibuſdam gratiæ ſuæ radijs reprobos illuceat, quos poſtea extingui patitur.*

Sextò, Quia habet vocationem ſpecialem. 3. 24. 8. *Interdum tamen eos quoque facit participes quos ad tempus duntaxat illuminat.*

§. 15.

Fides itaque communis, quam tu infeliciter commentus es. viua eſt & mortua, perpetua & temporaria, electis pariter ac reprobis contra tua principia communicabilis. Hæc eſt rima per quam anguilla noſtra exitum ſuâ lubricitate moliebatur: ſed quo magis effugere nititur, eo magis ac magis ſeſe impedit & conſtringit. Quod etiamnum luculentiùs euadet, ſi ipſius philoſophiam obſeruemus, quam ex D. Auguſtino ſumpſiſſe videtur, tract. 24. in Ioan. 8. 12. & tract. 4. in 1.Ioa.3.2. & alibi. Cor noſtrum vaſi comparat, fidem & infidelitatem liquori. Quum igitur non detur vacuum, neceſſe eſt cor repleri vel fide, vel infidelitate, vel vtriuſque miſtura, vſque ad octo gradus. Si habet quatuor fidei gradus, & quatuor infidelitatis, erit in æquilibrio neque huc neque illuc inclinans, niſi alternatim modò ad fidem, modò ad infidelitatem ſe conuertat. Si plures gradus habet fides, minuetur incredulitas: ſi plures incredulitas, minuetur fides. Si totum pectus occupat fides, excludetur incredulitas, & orietur πληροφορία, id eſt, plena de ſua electione perſuaſio, ſine vlla dubitatione & anxietate: ſi incredulitas totum occupat, nullus fidei locus relinquitur, quemadmodum frigus *vt octo* omnem calorem excludit. 3.3 11.

§. 16.

Hîc videre jucundum eſt, quomodo in Electis ſuis ludat Caluinus, nam

Primò, Totum ipſorum pectus fide replet. 3. 2. 15. *Longè eſt alius ſenſus πληροφορίας, quæ fidei ſemper in Scripturis tribuitur, nempe qui Dei bonitatem perſpicuè nobis propoſitam extra dubium ponat.* Et 3. 2. 22. *ne* plena *ſecuritate in Dei miſericordia acquieſcat.* Item 3.2.24. *Neque tamen ſic locum facimus peſtilentiſſimæ philoſophiæ, quam nonnulli ſemipapiſtæ cudere hodie in angulis incipiunt. Quia enim craſſam illam dubitationem, quæ in ſcholis tradita fuit, tueri nequeunt, confugiunt ad aliud*

commentum, vt fiduciam incredulitate mixtam faciant, Et ſtatim, *Conſcientiam ſic ſtatuunt inter ſpem & metum, vt per interualla & vices huc atque illuc alternet*, &c. Spectator ride: ipſe enim peſtilentiſſimam hanc philoſophiam, & quoad mixtionem, & quoad alternationem diſertis verbis tradit, vt ſtatim videbimus.

Secundò, Inter fidem & incredulitatem partitur. 3. 2. 4. ζ. *In cunctis ſemper mixta eſt fidei incredulitas.* Et 3. 2. 17. a. *Nos certè, dum fidem docemus eſſe debere certam ac ſecuram, non certitudinem aliquam imaginamur, quæ nulla tangatur dubitatione; nec ſecuritatem, quæ nulla ſolicitudine impetatur.* &c. Item 3. 2. 31. c. *Neque tamen hoc opus, quamlibet vitioſum & reprehenſione dignum, fide vacuum fuit*, &c. *Sicuti ſanctum Patriarcham Iſaac non omninò fide priuabimus*, &c. Et infrà, *Docent certè hæc exempla, errores ſæpe fidei eſſe permixtos: ſic tamen vt primatum ſemper teneat illa, vbi vera eſt.* Dicere vult, fidem plures habere gradus quàm infidelitatem.

Tertiò, Inter ſpem & metum alternat 3. 2. 18. *Sentit ergo in ſe diuiſionem pium pectus, quòd partim ob diuinæ bonitatis agnitionem ſuauitate perfunditur, partim ob ſuæ calamitatis ſenſum amaritudine angitur, partim in Euangelij promiſſionem recumbit, partim ſuæ iniquitatis teſtimonio trepidat, partim vitæ apprehenſione exultat, partim mortem exhorreſcit. Quæ variatio ex fidei imperfectione contingit: quando nunquam tam bene in præſentis vitæ curſu nobiſcum agitur, vt omni diffidentiæ morbo curati, fide toti repleamur & occupemur.* En peſtilentiſſimam philoſophiam, vel ipſo teſte 3. 2. 24.

Quartò, Infidelitati primas tribuit. 4. 14. 8. *Quem hîc locum, inquiunt* Anabaptiſtæ, *habet Baptiſmi confirmatio, vbi fides totum cor implet?* Rurſum ipſos interrogo, *an non bonam cordis ſui partem fide vacuam ſentiunt? an non noua quotidie incrementa agnoſcunt? Gloriabatur ille, ſe diſcendo fieri ſenem. Nos igitur ter miſeri Chriſtiani, ſi nihil proficiendo ſenes ſimus, quorum fides per omnes ætatum gradus progredi debet, donec adoleſcat in virum perfectum.* At tu ter ridiculus Caluine, qui fidem iuſtificantem ab vna gutta ad plenitudinem progredi vis, quam ſimul vis merè paſſiuè ſe habere. 3. 13. 5. ζ. Fides autem creſcit vt actus eſt, non vt eſt manus iuſtitiam apprehendens.

Quintò, Fidei guttam aut guttulam electis concedit, eique id tribuit quod tota πληροφορία Caluiniſtis præſtare non poteſt 3. 2. 19. a. *Vbi primùm vel minima fidei gutta mentibus noſtris inſtillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam nobiſq; propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminus: ſed ita certo intuitu, vt ſciamus nos minimè hallucinari*, Et 3. 2. 20. *At quàm certo & minime fallaci ſui guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem alibi oſtendit*, &c. Hîc quæro, cùm in pium pectus exigua fidei guttula inſtillata eſt, quid eſt quod reliquam partem occupat & implet? nónne incredulitas? At quid poteſt vnica guttula contra ſeptem infidelitatis gradus, & quod excurrit, ne tota illa certitudo & ſecuritas vacillet? Meritò itaque ſubiungis: *In talibus ignorantiæ inuolucris plurimum ſimul dubitationis & trepidationis implicari neceſſe eſt: quum præſertim cor noſtrum ſuo quodam naturali inſtinctu ad incredulitatem propendeat.*

Sextò, Fidem in electis tandem extinguit. 3. 13. 3. *Fideles autem, qui ſyncerè ſeipſos excutiunt, longè alia ſolicitudo angit & excruciat. Igitur in omnium animos ſubiret primùm hæſitatio, demum & deſperatio: dum pro ſe quiſque ſubduceret quanta debiti mole adhuc premeretur, quamq; longè diſtaret ab impoſita ſibi conditione. En iam oppreſſam extinctamq; fidem. non enim fluctuari, variare, ſurſum deorſum ferri, hæſitare, ſuſpenſum teneri, vacillare, deſperare denique, fidere eſt: ſed conſtanti certitudine ac* ſolida *ſecuritate animum obfirmare, habereq; vbi recumbas ac pedem figas.* Atqui, Caluine, illa omnia, aut penè omnia electis aſſignas: hæc poſteriora, illis negas, vt eorum certitudinem facias incertam, & ſecuritatem in ſolicitudinem vertas, vt ex locis citatis manifeſtum eſt. En ergo oppreſſam extinctamque fidem.

§. 17.

§. 17.

Itaque in tuum & tuorum ſolatium ſic libet argumentari:

Dubitans de ſua ſalute, fidelis non eſt:

Omnes Caluiniſtæ dubitant de ſua ſalute:

Ergo nulli Caluiniſtæ ſunt fideles: ergo nullum habent certum ſuę prędeſtinationis argumentum. Propoſitio eſt Caluini plurimis locis 3.2.15. 3.2.16. 3.2.38. *Quum præſertim*, inquit, *abundè liqueat, fidei nihil eſſe magis aduerſum quàm vel coniecturam, vel aliud quippam dubitationi affine.* Aſſumptio eſt Caluini locis non paucioribus. 3.2.15. 3.2.17. 3.2.18. 3.2.20. *In talibus*, inquit, *ignorantiæ inuolucris plurimum ſimul dubitationis & trepidationis implicari neceſſe eſt.* Concluſio ſequitur in Celarent: vltima illatio ex eo, quòd per ſolam fidem innoteſcit nobis prædeſtinatio noſtra. 3.24.6.7. Hîc iſtæ anguillæ hæreant neceſſe eſt: nam vel maiorem negabunt, & ſic deſtruent totum ſecuritatis ſuæ fundamentum: vel negabunt minorem, & ſic cum ſuo magiſtro, atque adeò cum ſua ipſorum experientia pugnabunt, quam ille fatetur 3.2.17. *Quin potius*, inquit, *dicimus perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia.* Concluſionem qui negant, Anticyras ablegandi ſunt: ſicut & illi, qui vltimam conſequutionem non admittunt. Hic eſt igitur ille Caluinus, qui per vnam fidei guttam, atque adeò exiguam guttulam, conſtantem certitudinem & ſolidam ſecuritatem ſuis pollicetur: quum per totam ſuam πληροφορίαν eos à dubitationibus, trepidationibus, anxietatibus, diffidentiis, ſolicitudine, atque adeò ab incredulitate liberare non poſſit. Ite nunc Caluiniſtæ, & tali magiſtro atque agyrtâ gloriamini; qui veſtra inſcitia, ſtupiditate & patientia tam impudenter abutitur, vt vos ludos faciat, & modò hoc, modò illud, modò iſtud, ſtultis diſcipulis perſuadere poſſe confidat.

§. 18.

Quòd hæc doctrina inanem fiduciam pariat, & ſtultam præſumptionem.

Duo ſunt hominum genera qui Caluiniſmum amplectuntur: quidam eius myſteria ſuperficie tenus aſpiciunt, & externis lineamentis contenti, quid intus lateat non multùm laborant: alij ſalutis ſuæ cupidi, illa myſteria penetrare, & velut manu adhibita reuelare contendunt. Tertium genus addi poſſet eorum, qui Caluini doctrinam intimè perſpexiſſe ſe exiſtimant, ſed eius contradictiones, mendacia, blaſphemias, &c. vel ob carnis blanditias diſſimulant, vel in reprobum ſenſum dati etiam vltrò admittunt & exoſculantur. Primi ſuam beatitudinem facilè prę ſumunt, ſecundi deſperant, tertij vtrumque iungunt.

Primum igitur genus eſt vaniſſimum, quod ſtultiſſima ſecuritate iuſtitiam, ſalutem, æternamque beatitudinem certò ſibi pollicetur, ob tria maximè capita.

Primò, Quòd fides ſpecialis vt facillima apprehenditur.

Secundò, Quòd omnia opera à iuſtificatione reiiciuntur.

Tertiò, Quòd reprobationis quędam ſigna traduntur, quæ ipſi in ſe non deprehendunt. His principijs inſtructi, non magis de ſalute ſua ſoliciti ſunt, quàm qui in portu iam nauigant.

Primò, Fidem ſpecialem vt omnibus obuiam, & amplexu facillimam ſæpe deſcribit Caluinus, quaſi nihil requiratur quàm quod Actor. 16.31. breuiſſimè dicitur, *Crede in Dominum Ieſum: & ſaluus eris tu, & domus tua.* Sic 3.2.19. *Vbi primùm vel minima fidei gutta mentibus noſtris inſtillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam nobiſq; propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminus: ſed ita certo intuitu, vt ſciamus nos minimè hallucinari.* Et 3.2.20. *At quàm certo & minimè fallaci ſui guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem alibi oſtendit.* Item 3.2.7. *Iam quum non multum habitura ſit momenti diuinæ bonitatis notitia, niſi in ea nos acquieſcere faciat,*

excludenda eſt dubitatione mixta intelligentia, quæ non ſolidè ſibi conſtet, ſed ipſa ſecum diſceptet. Item 3. 2. 14. *Quia tamen arcanum voluntatis ſuæ, quod à ſeculis & generationibus abſconditum erat, Dominus ſanctis patefecit, optima ratione fides ſubinde in Scripturis agnitio vocatur.* Item 3. 2. 15. *Longè eſt alius ſenſus πληροφορίας, quæ fidei ſemper in Scripturis tribuitur: nempe quæ Dei bonitatem perſpicuè nobis propoſitam extra dubium ponat.* Quòd ſi noſtri Superficiarij dubitationibus & trepidationibus (quod rarò niſi ſub mortem contingit) percellantur, facilè per diſtinctionem aliquam Caluiniſticam placantur, quia contradictionis leges neque norunt, neque Miniſtrorum dicta ad viuum reſecare volunt, conſcientiam remordentem vtcumque per Chriſti iuſtitiam pacare contenti.

1. 17. 5. b. 3. 2. 27. b. Secundò, Duos obtinendæ ſalutis modos paſsim proponit Caluinus, vt ſub ſuorum cubitis puluillos conſuat, & faciat ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis: alterum ex iuſtitia, per exactam Legis obedientiam & obſeruationem: alterum, ex Dei miſericordia, per & propter Chriſtum nobis conceſſa; vt Legis iuſtitia defectis peccata nō imputentur, & Chriſti iuſtitia imputetur. Quum enim Lex ſit impoſsibilis, quid aliud niſi certa damnatio manere nos poterat, quam Lex tranſgreſſoribus vbiq; intentat, ſi Dei miſericordia nobis in Chriſto non ſuccurriſſet? Hęc Caluinianæ fiduciæ baſis eſt & fundamentum. 2. 5. 12. *Id reputans Paulus, non ſub dura illa ardua & impoſſibili conditione ſalutem in Euangelio proponi, qua nobiſcum Lex agit (nempe vt ipſam ij demum aſſequantur qui mandata omnia impleuerint) ſed facili, expedita, & expoſiti acceſſus hoc teſtimonio confirmat.*

2. 7. 3. *Quantulum enim eſt, videre in Legis obſeruantia poſitum vitæ æternæ præmium, niſi præterea conſtet an ea via peruenire ad vitam æternam nobis liceat? Hac verò in parte, Legis imbecillitas ſe profert. nam quia in nullo noſtrum illa Legis obſeruantia deprehenditur, à vitæ promiſſionibus excluſi, in ſolam maledictionem recidimus.*

2. 7. 8. 7. *Deus enim in Legis præceptis non niſi perfectæ iuſtitiæ, qua nos omnes deſtituti ſumus, remunerator: contrà autem ſeuerus ſcelerum iudex apparet. In Chriſto autem facies eius gratia ac lenitatis plena, erga miſeros etiam ac indignos peccatores relucet.*

3. 11. 2. *Iuſtificari ergo operibus ea ratione dicetur in cuius vita reperietur ea puritas ac ſanctitas, quæ teſtimonium iuſtitiæ apud Dei thronum mereatur: ſeu qui operum ſuorum integritate, reſpondere & ſatisfacere illius iudicio queat. Contrà iuſtificabitur ille fide, qui operum iuſtitia excluſus, Chriſti iuſtitiam per fidem apprehendit, qua veſtitus in Dei conſpectu non vt peccator, ſed tanquam iuſtus apparet.*

3. 11. 16. *Scriptura autem, quum de fidei iuſtitia loquitur, longè aliò nos ducit: nempe vt ab intuitu operum noſtrorum auerſi, in Dei miſericordiam ac Chriſti perfectionem tantùm reſpiciamus.*

3. 11. 17. *Videſne vt Legis & Euangelij diſcrimen hoc faciat, quòd illa operibus iuſtitiam tribuat, hoc citra operum ſubſidium gratuitam largiatur? Inſignis locus, & qui nos à multis difficultatibus extricare queat, ſi intelligamus, eam quæ nobis per Euangelium donatur iuſtitiam, Legis conditionibus ſolutam eſſe.*

3. 11. 18. *Lex, inquit, eſt à fide diuerſa. Quare? Propterea quod ad illius iuſtitiam opera requiruntur. Ergo ad huius iuſtitiam ſequitur non requiri.*

3. 18. 9. *Quoniam ergo Legis iuſtitia excludimur, ad aliud ſubſidium nos conferamus neceſſe eſt; nempe ad fidem Chriſti.*

3. 19. 2. *Sublata igitur Legis mentione, & omni operum cogitatione ſepoſita, vnam Dei miſericordiam amplecti conuenit quum de iuſtificatione agitur: & auerſo à nobis aſpectu vnum Chriſtum intueri. Non enim illic quæritur quomodo iuſti ſimus: ſed quomodo iniuſti licet ac indigni, pro iuſtis habeamur. Cuius rei ſi certitudinem aliquam aſſequi volunt conſcientiæ, nullum Legi locum dare debent.*

3. 19. 3. *Et ſimul docet* (Apoſtolus) *damnatione Legis, quæ vniuerſis hominibus aliàs impendet, eſſe per crucem Chriſti liberos: vt* plena *ſecuritate in vno Chriſto acquieſcant.*

3. 19. 6. *Subijcit eam conſolationem à Legis libertate. acſi diceret, Tametſi nondum extinctum peccatum, necdum*

iuſtitiam in ſe viuere planè ſentiant , non tamen eſſe cur formident , & animo deijciantur, quaſi Deum ſemper offenſum habeant ob peccati reliquias : quando per gratiam à Lege ſint manumiſſi , *ne eius regula ſua opera examinentur.*

Tertiò , Signum ponit , quo electi à reprobis diſcriminentur , nempe diuerſa ſtudia , hinc vitij , inde virtutis. 3. 23. 12. ζ. *Vnde enim tale ſtudium* (quo quis Deo ſe probare nititur) *oriri poſſit niſi ex electione?* *Nam* quicunque *ſunt ex reproborum numero, vt ſunt vaſa in contumeliam formata, ita non deſinunt* perpetuis *flagitijs iram Dei in ſe prouocare &* euidentibus *ſignis confirmare quod iam in ſe latum eſt Dei iudicium , tantum abeſt vt cum ipſo fruſtra contendant.* Hæc tria puncta in ſuum commodum trahunt Superficiarij.

Potuítne aliquid excogitari vel carni gratius , vel ſpiritui peſtilentius, vt ſola in Chriſtum fides , ſepoſitis operibus, commendaretur? vt Legis tranſgreſſoribus formido adimeretur? vt ea ſola reprobationis ſigna proferrentur, quæ niſi in perditiſſimis hominibus non reperiuntur? præſertim ſi accumulentur Scripturæ teſtimonia, quæ Dei miſericordiam , Chriſti iuſtitiam , noſtram miſeriam ita inculcant, vt prima ſpecie nouis iſtis magiſtris non parùm fauere videantur. Atque hinc illa ſtulta iactantia, quum generales Dei promiſſiones conditionatas , ſibi ſingulatim & abſolutè applicant. 3. 2. 16. *Vt eas* , inquit , *intùs complectendo noſtras faciamus.* Stultior, quum veluti Spiritus teſtimonio accepto , *Diabolo & morti confidenter inſultant* , atque adeò *nec Dei tribunal formidant* , vt dicitur in epiſtola ad Regem. pag. 4. b. Stultiſſima, quum per ſuam Cenam de ſua ſalute tam certi fiunt , vt ſibi regnum cælorum non magis quàm ipſi Chriſto excidere poſſit. 4. 17. 2. Quod autem omnem ſtultitiam ſuperat, ita quidã ſibi cælorum regnum pollicentur , vt ne Deus quidem illis negare poſſit, quũ iam eius poſſeſſionẽ ceperint 3. 2. 41. Spiritus teſtimonio heredes ſcripti. 3. 2. 39. nec Deus quidquam facere poſſit , niſi quod facit. 1. 16. 3. a. En quò tandem recidat hominum inſipientia.

§. 19.

Quòd hæc doctrina certiſſimam pariat deſperationem.

Quemadmodum qui Caluini doctrinam obiter inſpiciunt , in vanam fiduciam efferuntur : ita qui illam examinant, diſcutiunt, eiuſque membra inter ſe conferunt , neceſſariò in deſperationis barathrum demerguntur. Iis enim coloribus fides ſpecialis ab ipſo depingitur , vt ſponſionem auſim facere , neminem fore Caluiniſtam tam impudentem , qui eam ſibi auſit arrogare : vt non iam *in mundo rara fides* , quod dicitur 3. 25. 1. ſed *nulla* prorſùs reperiatur. Id perſpicuum fiet , ſi tria iſta capita inuertamus , & demonſtremus Caluini iudicio

Primò, Fidem ſpecialem in ſe eſſe difficillimam.

Secundò, Habere annexas conditiones impoſſibiles.

Tertiò , Requirere ſigna quæ in paucis vel nullis Caluiniſtis reperiuntur.

Primò, Fides eſt in ſe difficillima. 3. 2. 15. *Longè eſt alius ſenſus πληροφορίας , qui fidei ſemper in Scripturis tribuitur, nempe qui Dei bonitatem perſpicuè nobis propoſitam extra dubium ponat.* At omnes manent in dubio. 3. 2. 20. b.

3. 2. 16. *Verè fidelis non eſt niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolumq́; patrem eſſe perſuaſus , de eius benignitate omnia ſibi pollicetur : niſi qui diuina erga ſe beneuolentiæ promiſſionibus fretus , indubitatam ſalutis expectationem præſumit.* Et infrà , *Fidelis (inquam) non eſt niſi qui ſuæ ſalutis ſecuritati innixus , Diabolo & morti confidenter inſultat.* Hæc fidelis hominis definitio omnes Caluiniſtas infidelitatis condemnat , ſi vera ſunt quæ Caluinus tot aliis locis ſuprà citatis docet.

3. 2. 15. *Nam vt dubia & verſatili opinione non eſt contenta fides , ita nec obſcura perplexaq́; conceptione : ſed plenam & fixam , qualis de rebus compertis & probatis eſſe ſolet , certitudinem requirit.*

3. 2. 28. *Præcipua autem eius ſe-*

Digitized by Google

curitas in futuræ vitæ expectatione reſidet, quæ extra dubium per Dei verbum poſita eſt. Quòd ſi quis huiuſmodi fidem iactet, ab ipſa ſua conſcientia, atque adeò ab ipſo Caluino redarguetur. 3. 2. 17. *Quin potius dicimus* perpetuum *eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia.*

§. 20.

Secundò, Quamuis ſecundùm Nouatores ſola fides iuſtificet, ipſa tamen non eſt ſola, ſed magnum comitatum requirit, & quidem tam neceſſariò, vt ſine ipſo non ſit fides, ſed fidei larua, vmbra, ſpectrum, imago. Itaque plus ad fidei ſpecialis veritatem requirunt, quàm Catholici ad veritatem iuſtitiæ, vt ex dicendis perſpicuum euadet: requirunt enim regenerationem, ſanctificationem, pœnitentiam, imaginis Dei inſtaurationem, caritatem, opera bona ex pura caritate facta, ſtudium placendi Deo, Legemque eius pro viribus implendi. Quare ridiculi ſunt, quum vel Catholicos reprehendunt quòd opera bona iuſtificationi fidei permiſceant, vel actum de ſe pronunciant ſi bonorum operum ratio in iuſtificatione habeatur. Quid enim ad certitudinem & ſecuritatem refert, quo titulo bona opera exigantur, modò ſimpliciter & abſolutè exigantur, adeò vt iis defecti à ianua ſalutis arceantur?

3. 2. 8. *Quum enim fides Chriſtum amplectatur, vt nobis offertur à Patre: ille verò non in iuſtitiam modò, peccatorum remiſſionem & pacem offeratur, ſed in ſanctificationem quoque & fontem aquæ viuæ: eum hauddubiè rite cognoſcere nunquam poterit quin ſanctificationem Spiritus ſimul apprehendat.*

3. 3. 1. *Hoc capite probè cognito, melius patebit quomodo ſola fide & mera venia iuſtificetur homo, neque tamen à gratuita iuſtitia imputatione ſeparetur realis (vt ita loquar) vita ſanctitas.*

3. 11. 11. b. *Atqui tenendum memoria eſt quod iam dixi, non ſeparari iuſtificandi gratiam à regeneratione, licet res ſint diſtinctæ.*

3. 16. 1. *Nullum ergò Chriſtus iuſtificat quem non ſimul ſanctificet. Sunt enim perpetuo & indiuiduo nexu coniuncta hæc beneficia.*

3. 3. 1. *Pœnitentiam vero non modò fidem continuo ſubſequi, ſed ex ea naſci, extra controuerſiam eſſe debet.* Et 3. 3. 6. *Quæ vbi vetuſtatem ſuam exuerit, tum demum operum fructus renouationi ſuæ reſpondentes ex ſe pariat.*

3. 3. 16. *Iam & pœnitentiæ fructus quales ſint, intelligi poteſt: nempe officia pietatis erga Deum, charitatis erga homines, adhæc in* tota *vita ſanctimonia & puritas.*

3. 3. 20. *Porrò vt peccati odium, quod pœnitentiæ exordium eſt, primum nobis ad Chriſti cognitionem ingreſſum aperit,* &c. *ita in pœnitentiam ipſam eniti,* tota *vita in eam incumbere, eam ad vltimum proſequi nos oportet, ſi in Chriſto conſiſtere volumus.* Et infrà, *Quò morti vitæq́; Chriſti inſeritur, perpetuam pœnitentiam meditatur: vt certè non aliter poſſunt, quos genuinum peccati odium tenet.*

3. 3. 9. *Vno ergo verbo pœnitentiam interpretor regenerationem, cuius non alius eſt ſcopus, niſi vt imago Dei, quæ per Adæ tranſgreſſionem fœdata, & tantùm non obliterata fuerat, in nobis reformetur.*

3. 11. 6. *Sicut non poteſt diſcerpi Chriſtus in partes, ita inſeparabilia eſſe hæc duo, quæ ſimul & coniunctim in ipſo percipimus, iuſtitiam & ſanctificationem. Quoſcunque ergo in gratiam recipit Deus, ſimul ſpiritu adoptionis donat, cuius virtute eos reformat ad ſuam imaginem.*

3. 11. 20. *Fatemur quidem cum Paulo, non aliam fidem iuſtificare quàm illam charitate efficacem: ſed ab illa charitatis efficacia iuſtificandi vim non ſumit.* Declarat id 3. 11. 6. exemplo radij Solaris, qui ſolus terram illuſtrat, quamuis ſolus non ſit, ſed cum calore.

3. 24. 8. *Quòd ſi quem reperiat veſte nuptiali non ornatum, minimè paſſurum vt conuiuij feſtiuitatem ſuis ſordibus dehoneſtet. Hoc membrum fateor intelligendum de iis qui fidei profeſſione in Eccleſiam ingrediuntur, ſed Chriſti ſanctificatione nequaquam induti.*

3. 16. 1. *Non enim aut fidem ſomniamus bonis operibus vacuam, aut iuſtificationem quæ ſine iis conſtet. Hoc tantùm intereſt, quòd quum fidem & bona opera* neceſſariò *inter ſe cohærere fateamur, in fide tamen non operibus iuſtificationem ponimus.*

Et infrà, *Ita liquet quàm verum ſit nos non ſine operibus, neque tamen per opera iuſtificari: quoniam in Chriſti participatione, qua iuſtificamur, non minùs ſanctificatio continetur quàm iuſtitia.*

3. 19. 2. *Tota Chriſtianorum vita, quædam pietatis meditatio eſſe debet: quoniam in ſanctificationem vocati ſunt.* Sed cuiuſmodi opera requiruntur? Catholici opera ex gehennæ metu, aut ſpe retributionis facta non rejiciunt, vtpote quæ peccatorem accedente Sacramento ad iuſtitiam perducere poſſunt, ſi modò peccandi affectum excludant: at Nouatores hæc opera, tanquam ſeruorum aut mercenariorum condemnant, ſoliuſque caritatis opera, vtpote filiorum & heredum, commendant: vnde longè difficilior apud ipſos iuſtificandi ratio, quàm apud Catholicos inuenitur, quum ſine illis iuſtitia non conferatur.

3. 2. 12. *At quemadmodum radicitus non hæret in reprobis de paterno Dei amore perſuaſio: ita non ſolidè cum redamant vt filij, ſed mercenario quodam affectu ducuntur. Nam ſoli Chriſto hac lege datus eſt Spiritus ille amoris, vt eum membris ſuis inſtillet.*

3. 2. 27. *Fideles autem (vt dictum eſt) & offenſam pluſquam pœnam timeant, nec timore pœnæ perturbantur, ac ſi ceruicibus ſuis impenderet: ſed cautiores redduntur, ne ipſam accerſant.*

3. 16. 2. *Si enim hoc tantùm agitur vt homines mercedem ſpectent quum Deo ſeruiunt, & illi ſuas operas locent aut vendant, parum proficitur, gratis coli vult, gratis amari: hunc, inquam, cultorem probat, qui præciſa omni ſpe recipiendæ mercedis, colere tamen eum non deſinat.* Idem exemplo ſeruorum & filiorum confirmat 3.19.5.

3. 19. 4. *Vt conſcientia non quaſi Legis neceſſitate coacta, Legi obſequantur: ſed Legis ipſius iugo liberæ, voluntati Deo vltrò obediant.* Et infrà, *Multo quidem conatu contendunt*, &c. *Volunt, adſpirant, conantur: ſed nihil eâ quâ decet perfectione.*

3. 20. 16. ȝ. *Quamuis omnes vias obſtruere conetur Satan, vt eos ab orando prohibeat, nihilominus perrumpunt, certò perſuaſi, vtcumque non omnibus remoris expediti ſint, conatus tamen ſuos Deo placere, votaque ſua probari, modò contendant & nitantur quò non ſtatim pertingunt.*

3. 15. 7. ȝ. *Quinetiam hic exigimus vt nullum quiſquam opus tentet aut aggrediatur ſine fide: hoc eſt, niſi certâ animi fiduciâ priùs deſiniat Deo placiturum.* Hæc de fidei comitatu.

§. 21.

Tertiò, Vt quis beatitudinem certò ſibi polliceatur, ſigna quædam in ſe veræ regenerationis deprehendere debet, ne alioquin falsò ſibi de prædeſtinationis gratia blandiatur.

3. 14. 7. *Conſcientiæ enim impuritas vtroſque nondum eſſe Dei Spiritu regeneratos arguit. Rurſum autem, regenerationem in eis nullam eſſe, hoc defectum prodit fidei. Vnde liquet Deo nondum reconciliatos, nondum in eius conſpectu iuſtificatos: quando ad hæc bona niſi per fidem non peruenitur.* At omnium Caluiniſtarum impura eſt conſcientia. 3. 12. 4. ȝ.

3. 14. 18. ȝ. *Non vetamus autem ne diuinæ erga ſe beneuolentiæ ſignis hanc fidem fulciat & confirmet. Nam ſi dum memoria repetuntur quæcunque in nos dona Deus contulit, ſunt nobis quodammodo inſtar radiorum diuini vultus, quibus illuminemur ad ſummam illam bonitatis lucem contemplandam: multò magis bonorum operum gratia, quæ Spiritum adoptionis nobis datum commonſtrat.* Non eſt igitur vt quis omnia ſalua exiſtimet, ſi in ſe euidentia reprobationis ſigna non deprehendat, vt dicitur 3. 23. 12. ȝ. ſed requiritur prætereà vt conſcientiæ puritatem, aliaque Dei dona, quę regenerationem comitantur aut ſequuntur, in ſe experiatur, & quidem citra periculum erroris. Multi enim ſunt, qui non tantùm euidentia illa reprobationis ſigna in ſe non inueniunt, ſed potiùs electos ſe eſſe & prædeſtinatos perſuaſi ſunt. *Tales*, inquit 3. 2. 10. *non dubitamus quodam verbi guſtu affectos ipſum auidè arripere, & diuinam eius virtutem perſentiſcere: vt fallaci fidei ſimulatione non hominum oculis modò imponant, ſed ſuis ipſo-*

rum animis. Ipſiſſimam enim pietatem eſſe ſibi perſuadent illam, quam Dei verbo deferunt reuerentiam; quia nullam eſſe impietatem reputant, niſi manifeſtum & confeſſum eius vel probrum vel contemptum. Et 3. 2. 12. *Sic in Saüle ad tempus viguit pius affectus, vt Deum amaret, à quo paterne ſe tractari ſciens, aliqua bonitatis eius dulcedine capiebatur.* Et inter reproborum & electorum experimenta, magna affinitas eſt & ſimilitudo. 3. 2. 11.

§. 22.

Si hæc tria puncta, ô Caluiniane, 3
bene diſcuſſeris & penetraueris, longè aliter de tua prædeſtinatione ſentire incipies, nec tanquam regni cæleſtis poſſeſſionem adeptus, tam iueniliter & Thraſonicè exultabis. *Trium enim optio tibi datur: elige vnum*
1. Reg. 24. 12. *quod volueris ex his:* vel vt adferas fidem, qualis à Caluino depingitur; vel vt Magiſtro fidem abroges; vel vt certiſſimè de ſalute tua deſperes. Deſperare non voles, nec fortè Magiſtro valedicere: adfer ergò fidem, quæ nullis dubitationibus concutiatur, quæ ſecuritatem pariat, quæ diabolo & morti cõfidenter inſultet, quę Dei tribunal non formidet, quæ te regeneret, quæ internam adferat ſanctitatem, Dei imaginem in te reformet, exuat veterem hominem & induat nouum; quæ ſit caritate efficax, bonorum operum parens, ornata veſte nuptiali; quæ Deo officia pietatis, caritatis hominibus tibi ſanctimoniam & puritatem impendat: vt tota vita tua ſit pietatis meditatio, pœnitentia perpetua, vt Deo liberaliter ſeruias ſine ſpe mercedis, vt offenſam pluſquam pœnam timeas: denique, vt hominis regenerati ſigna in te tam certò deprehendas, vt ſcias te à reproborum ſenſu longiſſimè diſcrepare.

Quòd ſi hęc in te non ſentias, nec *tam certo intuitu contempleris, vt ſcias te minimè hallucinari.* 3. 2. 19. væ tibi, qui tot reprobationis tuæ notas inſpicis, quot conditionibus te defectum animaduertis: nam 3. 3. 20. *ſine his in Chriſto conſiſtere non potes.* Contrà verò, ſi omnibus te ornatum exiſtimas, quomodo à Magiſtro tuo non deſciſcis, qui hominem regeneratum omni iuſtitia ſpoliat? qui ab illo nihil niſi damnabile prodire poſſe affirmat? nihil mereri niſi iuſtam opprobrij mercedem? *Seligas ex tota vita tua quod in eius curſu maximè eximium te putas edidiſſe, bene reuolue ſingulas partes: deprehendes proculdubio alicubi quod carnis putredinem ſapiat.* 3. 14. 9. Nam quæ puritas in ſordibus? quæ ſanctitas in iniquitate? 3. 12. 4. quę vita in peccatis lethalibus? quæ opera bona vbi totum cor occupauit malitia?

Neque dicas hæc opera; quamuis impura, quãuis mala, quamuis damnabilia, fide tamen iuſtificari 3. 17. 10. quia hìc de ſanctificatione agitur quatenus diſtinguitur contra iuſtificationem, vtque eſt diuerſum ab illa beneficium, atq; adeò vt ſignum eſt veræ iuſtificationis: quare ſepoſita tantiſper iuſtitia quæ foris manet, intueri te debes intus, quæ ſit regeneratio, quæ renouatio, quæ ſanctitas & puritas, quæ pietas in Deum, quæ caritas in proximum; an Dei imago reſplendeat; an tota vita tua ſit pietatis meditatio, ſit perpetua pœnitentia, ſit ſtudium proficiendi: an nihil tentes aut aggrediaris, niſi certa animi fiducia priùs definias Deo placiturum 3. 15. 7. *z. Gloriabatur ille* (inquit 4. 14. 8.) *ſe diſcendo fieri ſenem. Nos igitur ter miſeri Chriſtiani, ſi nihil proficiẽdo ſenes ſimus, quorum fides per omnes ætatum gradus progredi debet, donec adoleſcat in virum perfectum.* Imò terque quaterque miſer es ô Reformate, niſi quę hoc §. dicta ſunt, in animum alte demittas, & ſeriò tecum cogites quàm lubrico & periculoſo loco conſiſtas, niſi citò pedem referas: alioquin nihil præter deſperationem reſtat, ſi fidei ſpeciali tam dura conditio imponitur, vt à ſanctificatione numquam ſeparetur. Quare vnicum hunc tui Magiſtri ſyllogiſmum attentè conſidera, & ſanctificationem à iuſtificatione inſeparabilem agnoſce.

Semper ad illud axioma redeundum eſt, vniuerſis iram Dei incumbere, quamdiu peccatores eſſe perſeuerant. 3. 11. 21.

Sed omnes Caluiniſtę peccatores eſſe perſeuerant: nam 3. 3. 10. *Docemus in ſanctis, donec mortali corpore*

exuantur, ſemper eſſe peccatum: atque idem 3.17.15. aſſeritur.

Ergo omnibus Caluiniſtis ira Dei incumbit: ergo certa deſperatio.

§. 23.

Rationes contra ſtultam ſalutis certitudinem & ſecuritatem.

Prima, Nihil niſi quod ſcriptum eſt admittendum 4. 8.8. nam fides ſine verbo non eſt fides. 3. 2. 6. at nuſquam ſcriptum eſt, eum qui ſe prædeſtinatum credit, eo ipſo eſſe prædeſtinatum: multo minùs me aut te in illo eſſe numero. Quin potiùs tota Scriptura reclamat, quia conditionaliter loquitur aut intelligitur. Rom. 10. 9. Ioan. 15. 14. quemadmodũ & Miniſtri, quum Euangelium auditoribus proponunt. 3.4.18.22.

Secunda, Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis 2. Cor. 11.14 atq; adeò in Spiritum ſanctum, vt patet in Mahumeth: non ergo nimis gloriari debet illo loco Pauli Rom. 8.16. *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei.* Quid enim, ſi ſpiritus tenebrarum tibi pro Angelo lucis ſeſe ingerat, quemadmodum Anabaptiſtis fieri facilè concederat hi non minùs quàm Caluiniſtæ, de Spiritus teſtimonio gloriari ſolent.

Baron. anno 630.

Tertia, Nulli Sanctorum ita crediderunt, neque Abraham, neque Dauid, neque vllus alius in veteri teſtamento: non Cyprianus, non Ambroſius, non Auguſtinus, aut alius in nouo teſtamento. Mirum enim vbique de fide ſpeciali ſilentium, quum tamen primo loco inculcari debuiſſet, ſiquidem *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Heb. 11 6.

Quarta, Dauid oratione ſua fidem ſpecialem deſtruit, quum ſic orat Pſalm. 50. 13. *Ne proijcias me à facie tua:* nam 3. 2. 16. *Verè fidelis non eſt, niſi qui ſolida perſuaſione Deum ſibi propitium beneuolumq́; patrem eſſe perſuaſus, de eius benignitate* omnia *ſibi pollicetur.* Ergò vel falſus Caluinus, vel Dauid infidelis: quod ipſe non abnuet 3.2.17. & 3.20.16.

Quinta, Lutherani de ſua iuſtitia non minùs confidunt quàm Caluiniſtæ, imò hanc ſecuritatem primi inuexerunt. Si rectè credunt, vt Beza affirmat, cur non communicant cum illis? ſi prauè, cur non timent ne & ipſi decipiantur? *Nam tot vanitatis receſſus habet, tot mendacij latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpè fallat.* 3.2.10.

Epiſt. 1. ad Andream Dudithium.

Sexta, Chriſtus vt homo neſcit an ſis prædeſtinatus: & tu ſcies? Neſcit enim diem iudicij, ſi Caluino credimus. 2.24.2 b. ergo neſcit quot & qui ſint prædeſtinati: nam electorum numero completo ſtatim ſequitur ſeculi conſummatio & iudicium. Apocal. 6.11.

Septima, Chriſtus de ſua ſalute timet, & ne abſorbeatur à morte & inferno formidat. 2. 16. 12. & tu ſecurus? Duplex blaſphemia: nam & Chriſtum in deſperationis voraginem deprimit, & hominem in ſtultæ fiduciæ cacumen attollit, vt verum eſſe videatur quod dicitur 3. 13. 4. z. *Deniq; non alibi quàm in Chriſti redēptoris noſtri terroribus pax nobis quærenda.*

Octaua, Prædeſtinationis myſterium abditiſſimum eſt & ſecretiſſimum, nec Angelis, nec dæmonibus penetrabile: nec vlla datur firma ratio cur certò mihi perſuadeam, aut prudenter credam me eſſe ex electorum numero, vt ſuprà §. 7. demonſtratum eſt: ergo ſtultum eſt & temerarium, vanæ imaginationi ſalutem meam committere, & periculoſiſſimam nauigationem ſine Cynoſura ſuſcipere.

Nona, pauciſſimi ſunt qui ſaluantur, & *rara eſt in mundo fides.* 3.24. 8. b. Pauci ergo electi ſunt ex magno vocatorum numero. Et 3. 25. 1. *Hinc tam rara in mundo fides, quòd ingenio noſtro nihil magis difficile eſt, quàm per innumera obſtacula tranſcendere pergendo ad palmam ſupernæ vocationis.* Atqui omnes Caluiniſtæ, omnes Anabaptiſtæ, omnes Lutherani, de ſua fide gloriantur, & per eam citra operum ſubſidium ſalutem ſibi pollicentur: quum tamen vel ipſorum teſtimonio & confeſſione, plurimos fruſtrari neceſſe ſit.

Decima, tam abſurda eſt hæc ſecuritas, vt eam ſibi conſcientia perſuadere non poſſit: vnde 3.2.17. *perpetuum eſt fidei certamen cum ſua ipſorum diffidentia.* Et 3. 13. 3. *angit eos ſollicitudo & excruciat.* Item 3. 23. 12. *ad Dei iudicium tremunt:* quorum tamen tanta fiducia eſt,

vt *Dei*

vt *Dei tribunal non formident*, quemadmodum dicitur in epiſt. ad Regem pag. 4 b.

Vndecima, Nulla eſt certa nota, nullum idoneum κριτήριον, quo vera electorum fides à falſa reproborum diſcerni poſſit.

Primò, quia Caluinus nihil in hoc genere firmi proferre potuit, niſi cuiuſque internum experimentum. 3 2. 19. quod eſt petere principium: aut euentum ſubſequentem, *Defecit*, ergo non habuit veram fidem: *Perſeuerauit*, ergo habuit.

Secundò, quia reprobi ſimillimas ſentiunt motiones, vt ſe nō dubitent eſſe Deo caros & acceptos 3. 2. 10. vnde colligent ſe decipi?

Tertiò, quia reprobi interdum verâ Dei gratiâ donantur, ſed ad tempus, vt exemplo Saülis docetur. 3. 2. 12. & clarius 3. 24. 8. vnde ſcient gratiam illam & fidem eſſe caducam?

Quartò, Poteſt Deus, vt Caluinus blaſphemat 1. 18. 2. & 2. 4. 4 immittere ſpiritum erroris, & mihi perſuadere quòd ſim electus, quum inter reprobos me collocauerit: an potero non credere?

Duodecima, Fides illa ſpecialis, quę hanc certitudinem adfert & parit ſalutis ſecuritatem, ipſa ſe deſtruit, eſtque planè ἀσύστατος & inconſtans: nam ſi iuſtificat, non eſt ſpecialis: ſi eſt ſpecialis, non iuſtificat, vt ſuprà demonſtratum eſt Colore 93

Decimatertia, Si fideles certi ſunt & ſecuri de ſalute, ſequitur Spiritum ſanctum frequentiſsimè ad infidelitatem inuitare & hortari: quotieſcunque videlicet incutit metum amittendæ gratiæ, vt Pſal. 2 11. *Seruite Domino in timore & exultate ei cum tremore*, Rom. 11. 20. *Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat.* 1. Cor. 10. 12. *Itaque qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat.* Philip. 2. 12. *Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.* Ap 3. 11. *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* Si enim *fidelis non eſt, niſi qui diuinæ erga ſe beneuolentiæ promiſſionibus fretus, indubitatam ſalutis expectationem præſumit.* 3. 2. 16. quomodò ad infidelitatem non hortatur, qui iubet timere, tremere, & ſalutem nobis incertam facit?

Decimaquarta, talibus coloribus fides ſpecialis depingitur, vt milleſimus quiſque Caluiniſta, quamuis impudens, eam non audeat ſibi arrogare: quæ Dei beneuolentiam extra dubium ponat, quæ ſit caritate efficax, quæ habeat adiunctam regenerationem, renouationem, ſanctificationem, imaginis Dei reſtitutionem, ſtudium bonorum operum: quæ ſui oblita, Deo & proximo ſeruiat: quæ magis offenſam quàm pœnam formidet, &c. Quis crederet hæc ab eo exigi? qui humanam naturam ita deiecit & conculcauit, vt etiam à ſanctis nullum opus exire velit, quod non *mereatur iuſtam opprobrij mercedem?* 3. 14. 9. Z. qui *hoc tantum homini aſsignat, quod ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat?* 3. 15. 3. b. qui hominem ita definit, vt *ex ſeipſo nihil ſit niſi concupiſcentia?* 2. 1. 8. z. Quis ita depictus ac deformatus, eam fidem ſperet, quæ adferat ſanctificationem, vitam propè angelicam, Deique imaginem in nobis reformet?

Quiduis auſim deponere, Caluiniſtarum eſſe neminem, qui iuſtitiam non malit, quàm ſanctificationem: iuſtitia enim ſuauiter per ſolam fidem nobis imputatur: ſanctificatio autem operam noſtram requirit, vt mortificemus membra noſtra quæ ſunt ſuper terram; vt exuamus veterem hominem, & induamus nouum; vt crucem feramus, eaque omnia præſtemus, quæ libri tertij capite ſexto, ſeptimo octauo, nono, Caluinus præſcribit. Intelligat tamen eodem magiſtro auctore 3. 11. 6. non magis ſanctitatem à iuſtificatione, quàm calorem à Solis radio poſſe ſeparari: vnde ſicut verus Solis radius non eſt ſi calore deficiatur; ita nec vera fides eſt quæ ſanctificationem intus non operatur.

§. 24.

Quomodò ſuos à ſumma certitudine in ſummam incertitudinem, & à ſecuritate in ſolicitudinem, gradatim an ſimul & ſemel? Caluinus præcipitet.

Pollicetur Caluinus more ſuo mira & magnifica, quum de ſalutis certitudine & ſecuritate agendum eſt,

Digitized by Google

ſed paulatim declinat, & quaſi per gradus fiduciam adimit: vt qui iam in regni cæleſtis poſſeſſionem inductus videbatur, iam ſpe ſua excidat, & nihil præter deſperationis barathrum ſibi reliquum videat: ſi modò Magiſtri ſui doctrinam ad *veri* trutinam diligenter expendere velit, vt ex punctis ſequentibus fiet manifeſtum.

Primò, promittitur certitudo in ſummo gradu 3. 2. 19. *Vbi primum vel minima fidei gutta mentibus noſtris inſtillata eſt, iam faciem Dei placidam & ſerenam nobiſq; propitiam contemplari incipimus, procul id quidem & eminus: ſed ita certo intuitu, vt ſciamus nos minimè hallucinari.* Et 3. 2. 20. *At quàm certo & minimè fallaci ſui guſtu nos afficiat vel exigua fidei guttula, idem alibi oſtendit.* Magnifica pollicitatio, & quinti Euangelij præcone digna. Sed *quid dignum tanto feret hic promiſſor* [illegible]*?*

Secundò, Hic certus intuitus caligat & vacillat. 3. 2. 15. *Tam altè enim & radicitus hæret in cordibus noſtris incredulitas, & ita ad eam ſumus propenſi, vt quod ore fatentur omnes, Deum eſſe fidelem, non abſque arduo certamine quiſquam ſibi perſuadeat. Præſertim vbi ad rem ventum eſt*, omnium *vacillatio detegit vitium quod latebat.*

Tertiò, Miſcetur dubitatio 3. 2. 20. *In talibus ignorantiæ inuolucris plurimum ſimul dubitationis & trepidationis implicari neceſſe eſt: quum præſertim cor noſtrum ſuo quodam naturali inſtinctu ad incredulitatem propendeat.* Ergo fides eſt extincta: nam 3. 2. 7. *excludenda eſt dubitatione mixta intelligentia, quæ non ſolidè ſibi conſtet, ſed ipſa ſecum diſceptet.* Et 3. 2. 38. *Quum præſertim abunde liqueat, fidei nihil eſſe magis aduerſum, quàm vel coniecturam, vel aliud quippiam dubitationi affine.*

Quartò, Eſt formido de oppoſito 3. 2. 17. nam *fideles non modò inquietudine tentantur (quod ſæpe illis contingit) ſed grauiſſimis etiam terroribus interdum quatefiunt.* Hanc obiectionem Caluinus admittit, & cum certitudine conciliare conatur: fruſtrà. Nam ſi Philoſophis credimus (inter quos non vltimo loco vult cenſeri) formido de oppoſito certitudinem euertit, & ſcientiam deformat in opinionem, quæ obſcura, incerta & fallax eſt. Vbi ergo eſt illud 3. 2. 14. *Et ſanè certò ſciunt?* vbi perſpicua notitia? 3. 2. 15. & 3. 24. 5 vbi ſupinæ ſecuritatis fundamentum? Itaque longiùs hic à Stoicorum placitis, quibus alioquin ſatis addictus eſt, Caluinus recedit, quum negant Sapientem opinari. Lipſ. lib. 3. Manud. diſſert. 8.

Quintò, Eſt pauoris & ſecuritatis quædam alternatio. 3. 2. 18. *Sentit ergo in ſe diuiſionem pium pectus, quod partim ob diuinæ bonitatis agnitionem ſuauitate perfunditur, partim ob ſuæ calamitatis ſenſum amaritudine angitur, partim in Euangelij promiſſionem recumbit, partim ſuæ iniquitatis teſtimonio trepidat, partim vitæ apprehenſione exultat, partim mortem exhorreſcit.* Et 3. 2. 23. *Proinde nihil obſtat quin ſimul & terreantur fideles, & ſecuriſſima conſolatione potiantur: prout nunc in ſuam vanitatem oculos conuertunt, nunc in Dei veritatem animi cogitationem referunt.* O Calue, vt ſemper calueris! nónne obſtat contradictio? nam quomodo terror & ſecuriſſima conſolatio in vna ſede morentur? Si ſimul, quomodò nunc & nunc? ſi nunc & nunc, quomodò ſimul?

Sextò, Interuenit error 3. 2. 31. *Docent certè hæc exempla, errores ſæpe fidei eſſe permixtos.* Et 3. 20. 15. *Non prorſus fide caruiſſe* (Abraham & Samuelem) *quamuis in ipſa ſpecie fruſtrata eos fuerit* opinio. Et infrà, *Vt non irritæ ſint Sanctorum preces quæ fide & errore ſimul implicitæ ſunt.* Atqui error non tantùm certitudinem & ſecuritatem, ſed etiam veritatem excludit: imò erroris periculum errore non caret, ſi D. Auguſtino credimus: *Nihil aliud, inquit, eſt errare, quàm verum putare quod falſum eſt, falſumq; quod verum eſt: vel certum habere pro incerto, incertúmue pro certo, ſiue falſum, ſiue ſit verum.* In Enchiridio ad Laurent. cap. 19.

Septimò, Interrumpitur aliquando fides 3. 2. 24. *Neque tamen inficior, quod nuper dixi, quaſdam interdum interruptiones fidei contingere, prout eius imbecillitas inter violentos impetus huc vel illuc flectitur. Ita in denſa caligine tentationum ſuffocatur eius lumen.* Quid eſt autem fidem interrumpi, niſi frangi, niſi interire, niſi quod habet Apoſtolus 1. Tim. 1. 19. *circa fidem naufragauerunt?* Quid eſt lumen eius ſuffocari, niſi fidem extingui? Tom. 3. in Enchir. ad Laurent. c. 17.

Octauò,

Octauò, Quid, quòd non errorem dumtaxat & interruptionem patiatur & compatiatur fides ſpecialis, ſed etiam (quod mirum eſt, & in antiqua Dialectica nouum) incredulitatem ſeu infidelitatem, qua nihil inimicius fides experiri poteſt? nec in paucis, ſed in omnibus? nec aliquando, ſed ſemper? 3. 2. 4. ʒ. *In cunctis ſemper mixta eſt fidei incredulitas.*

§. 25.

Vides quò tuus te doctor deducat, aut potiùs præcipitet? Magna verborum pompa pollicitus eſt fidem certam, indubitatam, plenam, fixam, claram & perſpicuam; cuius exigua guttula te certiſſimum & ſecuriſſimum de ſalute reddere poſſit: at quum ad rem & ad experientiam venitur, inuoluit eam dubitationibus, trepidationibus, terroribus, alternationibus & interruptionibus, denique erroribus atque ipſa incredulitate, qua fidei nihil magis aduerſum excogitari poteſt. Et vt in hac fluctuatione vltimum ſolatium intelligas, *Nos certè*, inquit, 3. 2. 17. *dum fidem docemus eſſe debere certam ac ſecuram, non certitudinem aliquam imaginamur quæ nulla tangatur dubitatione, nec ſecuritatem quæ nulla ſolicitudine impetatur: quin potiùs dicimus perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia. tantum abeſt vt eorum conſcientias in placida aliqua quiete collocemus, quæ nullis omninò turbis interpelletur.* Vbi nunc illa audacia, quæ ſe Prædeſtinatorum albo tam indubitanter inſcribit? vbi illa fiducia, quæ *nec mortis terrores, nec adeò ipſum Dei tribunal formidat?* vbi iſta *ſecura ſponſio, vitam æternam noſtram eſſe, nec regnum cælorum poſſe nobis magis excidere quàm ipſi Chriſto?*

Fluctuari, variare, ſurſum deorſum ferri, hæſitare, ſuſpenſum teneri, vacillare, fidem extinguunt, vt dicitur 3. 13. 3. ʒ. Fide extincta, & ſpem extingui neceſſe eſt, nihilque præter deſperationem reliqui eſſe. En quò tandem cum tua prædeſtinatione ſis deuolutus; qui *ponebas inter ſidera nidum tuum*, inde infernum detractus es; & qui regni cæleſtis poſſeſſionem adiiſſe tibi videbaris, in deſperationis barathrum te demerſum eſſe deprehendis. Miraris tam duriter, tam iniquè, tam inſidioſè tecum agi? vide quid tuus Doctor de Dauide ſentiat, in quo tamen illuſtriſſimum & maximè memorabile fidei exemplum propoſitum eſſe non diſſimulat. *Et certè conſternatio illa*, inquit 3. 2. 17. *apertum* diffidentiæ *ſignum fuit, ac ſi deſtitui ſe à Deo putaret.* Et ſtatim, *Nam quaſi deſperatus ſe ipſum exitio adiudicat: nec tantùm agitari ſe* dubitatione *fatetur, ſed (quaſi in certamine ſuccubuerit) nihil ſibi facit reſiduum: quia Deus ipſum deſeruerit, & manum, quæ olim auxiliaris erat, conuerterit ad ipſum perdendum.* Item 3. 20. 16. *Diceres hominem deſperatum nihil aliud expetere niſi vt ceſſante Dei manu in ſuis malis putreſcat.*

Hæc de Dauide: quid de ipſo Chriſto? dicerem aliquid, niſi diceret Caluinus ipſum ideò deſperaſſe, ne Caluiniſtæ deſperarent: ideò de animæ ſalute timuiſſe, ne Caluiniſtæ timerent. *In Chriſti terroribus*, inquit 3. 13. 4. ʒ. *pax noſtra.*

Vale Caluine cum iſta tua pace & ſecuritate: vale Caluiniane cum iſtis aſyſtatis: vel ſalue potiùs, abiuratoque tali magiſtro, ad matris tuæ gremium reuertere.

Ipſa ſola eſt quæ veram pacem, & ſolidam ſecuritatem promittit & præſtat: ex parte Dei certiſſimam & firmiſſimam, de qua ſine horrendo ſacrilegio dubitare non licet: ex noſtra parte, quantum patitur viatorum conditio, qui *videmus nunc per ſpeculum in ænigmate* 1. Cor. 13. 12. qui *per fidem ambulamus, & non per ſpeciem.* 2. Cor. 5. 7. *Participes enim Chriſti facti ſumus, ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus.* Heb. 3. 14. *ſi tamen compatimur, vt & conglorificemur.* Rom. 8. 17.

Sed ſpectandi finem iam faciamus, & finem loquendi pariter omnes audiamus. *Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo: & cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato* (id eſt, ignorato) *ſiue bonum, ſiue malum illud ſit.*

Abdias v. 4.

Pſal. 42. 6. & 43. 5.

Pſal. 39. in fin.

P. Gaulter. Sec. 16. cap. 15. E. 36.

Eccleſ. 12. 13.

NOTAE.

1. **T***Am altè & radicitus hæret in cordibus noſtris incredulitas.*] Fieríne poteſt, vt Proteus ſibi conſtet? vt non ridiculum ſe præbeat? Hîc in intimis fibris hæret incredulitas, vt euelli penitùs non poſſit: alibi tota eſt foris, & ingruens clypeo fidei repellitur. *Ita eſt ſanè.* (inquit 3. 2. 21. b.) *Non intus in cordibus piorum regnat incredulitas, ſed foris oppugnat, nec lethaliter vulnerat ſuis telis, ſed infeſtat, aut certè ſic lædit vt vulnus ſit ſanabile. Fides enim, vt Paulus docet, nobis pro ſcuto eſt: ea telis oppoſita, eorum vim ſic excipit vt prorſus depellat, vel ſaltem frangat, ne ad vitalia penetret.* Vtrobique autem de piis & electis loquitur, niſi illorum numero ſe eximere velit. Sed quò ſcutum aduerſus malum, quod altè & radicitus in viſceribus hęret?

2. *Quam ex D. Auguſtino ſumpſiſſe videtur.*] Sic ſępe philoſophatur S. Auguſtinus, vt epiſt. 29. ad S. Hieronymum, vbi exemplo lucis & tenebrarum oſtendit tantum creſcere ſapientiam, quantum ſtultitia decreſcit. Et lib. 2. de doctrina Chriſt. cap. 7. *In ſexto gradu oculum purgat quo videri Deus poteſt, quantum po-*
Sic in lib. 83. q. 36. tom. 4. *teſt ab his qui huic ſeculo moriuntur, quantum poſſunt. Nam in tantum vident, in quantum moriuntur huic ſeculo: in quantum autem huic viuunt, non vident.* Et lib. 14. de Ciuitate Dei cap. 28. *Fecerunt ciuitates duas amores duo, terrenam ſcilicet amor ſui vſque ad contemptum Dei: cæleſtem verò amor Dei vſque ad contemptum ſui.* Hinc lib. 10. Confeſſ. cap. 28. *Cùm inhæſero tibi ex omni me, omninò nuſquam erit mihi dolor & labor: & viua erit vita mea, tota plena te. Nunc autem quoniam quem tu imples, ſubleuas eum: quoniam tui plenus non ſum, oneri mihi ſum.*

Hæc eſt D. Auguſtini philoſophia, & bona: alia eſt Caluini, & mala.

Primò, quia refert hoc ad fidem iuſtificantem, quæ cùm in indiuiſibili conſiſtat, augmentum omne reſpuit, vt oſtenſum eſt.

Secundò, quia etiamſi creſcere poſſe daremus (ſicut ipſe in caritate idem agnoſcit 3. 3. 11.) euertit Caluiniſticam πληροφορίαν, quę fidei & fiduciæ plenitudinem requirit. 3. 2. 15. 16. cùm tamen Proteus 3. 2. 18. b. neget vnquam in pręſentis vitæ curſu tam bene nobiſcum agi, vt fide toti repleamur & occupemur.

Tertiò, quia Caluiniſtas ſegnes & flaccidos in fidei profectu facit: nam ſi fidei guttula tantum obtinet, quantum ipſa eius plenitudo. 3. 2. 19. 20 cur fruſtrà ſine fructu laborent? quo iure ſegnitiem illis Caluinus improperat? 4. 14. 8. *Gloriabatur ille ſe diſcendo fieri ſenem. Nos igitur ter miſeri Chriſtiani, ſi nihil proficiendo ſenes ſimus, quorum fides per omnes ætatum gradus progredi debet, donec adoleſcat in virum perfectum.*

3. *Si hæc tria puncta, ô Caluiniane.*] Vetus dictum eſt, *Non licet in bello peccare bis*: quod cùm in corpora-
Lamachus belli dux, apud Plutarch. in Apophtheg. libus prælijs locum habet, vbi error non rarò capite luitur, tum maximè in illo de quo Apoſtolus Epheſ. 6. 12. *Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem, ſed aduersùs Principes & Poteſtates, aduersùs mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ* (nequam ſpiritus) *in cæleſtibus.* Hîc enim *nulla reparabilis arte* ſalutis occaſio eſt, *deperit illa ſemel*; nempe in morte, de qua Dominus Ioan. 9. 4. *Venit nox*
In Enchirid. ad Laurent. cap. 17. *in qua nemo poteſt operari.* Omnis itaque error per ſe incommodus eſt, nec niſi per accidens prodeſt, vt ſibi Dei beneficio contigiſſe refert D. Auguſtinus: ſed *malus* eſt in rebus Philoſophicis, vbi veritas quæritur quę ſine ſalutis diſpendio ignorari poteſt: *peior* in rebus politicis, vbi Reſpub. graue detrimentum capere ſolet: *peſſimus* in rebus ſpiritualibus, vbi animę ſalus in diſcrimen vocatur, & quidem immedicabiliter, vt in omnem æternitatem nullum adhiberi remedium aut ſperari poſſit. Audia-
Ibid. cap. 19. mus ergo ſanctum virum loquentem, eiuſque verbis has Notas noſtras finiamus. *In quibuſdam rebus*, inquit, *magno, in quibuſdam paruo, in quibuſdam nullo malo, in quibuſdam etiam nonnullo bono fallimur. Nam magno malo fallitur homo, cùm hoc non credit quod ad vitam ducit æternam: vel hoc credit quod ad mortem ducit æternam. Paruo autem malo fallitur, qui falſum pro vero approbando, incidit in aliquas moleſtias temporales, quibus tamen adhibita fideli patientia, conuertit eas in vſum bonum: veluti ſi quiſquam bonum hominem putando qui malus eſt, aliquid ab eo patiatur mali. Qui verò malum hominem ita bonum credit, vt nihil ab eo patiatur mali, nullo modo*
Iſa. 5. 20. *fallitur, nec in eum cadit illa Prophetica deteſtatio, Væ ijs qui dicunt quod malum eſt bonum.* Et infrà: *Cùm dico in quibuſdam rebus nullo malo aliquem, vel nonnullo etiam bono falli, non ipſum errorem dico nullum malum: vel nonnullum bonum: ſed malum quò non venitur, vel bonum quo venitur errando, id eſt, ex ipſo errore quid non eueniat vel quid proueniat. Nam ipſe per ſeipſum error aut magnum in re magna, aut paruum in re parua, tamen ſemper eſt malum. Quis enim niſi errans malum neget, approbare falſa pro veris, aut improbare vera pro falſis, aut habere incerta pro certis, vel certa pro incertis?* Hęc S. Auguſtinus: quæ ruminet diligenter Caluiniſta, ne certam habendo ſuam prædeſtinationem, grauiſſimè tandem erret, & pro vita æterna apprehendat mortem æternam.

EPILOGVS.

SPectaſti,benigne Lector, *τὸν ἑαυτὸν ζωγραφούμενον*,& ex vngui-
bus leonem, ex plumis auem iam noſſe potuiſti. Colores vi-
diſti multos, varios,illuſtres : monſtrum ex mendaciis, blaſphe
miis, calumniis, impoſturis , contradictionibus, mira arte con-
flatum. Vidiſti hominem ſecum fœdiſſimè pugnantem, & quod
vno loco exſtruxerat, tribus aliis funditus euertentem : qui ſuis
omnem ſalutis certitudinem & ſecuritatem pollicitus, nihil præ-
ter deſperationis materiam propinat. Atque hic eſt ille Calui-
nus, qui ſe *caſtitatis, benignitatis, miſericordiæ, continentiæ*, *patien-* Epiſt. ad Regem.
tiæ, modeſtiæ & virtutis cuiuſuis exemplum proſtituit :qui ſe inter 4.3.4.c.
Prophetas, Apoſtolos, aut ſaltem *Euangeliſtas* adnumerat : qui
Chriſti regnum, euerſo Antichriſti regno, erigere velle gloriatur. 4.11.5.a.
Hic eſt qui Sanctos Patres,quos honoris cauſa nominat,vult eſſe
*errones, ſuperſtitioſos, impios tyrannos, ſtultos, venenarios, idola-
tras, ſacrilegos, blaſphemos, Chriſti abiuratores, Satanæ ſatellites, ma-
gos & incantatores, beſtias, dæmones & diabolos*. Hic eſt, qui à ſuis
hæc elogia tulit, *Apres Dieu appartient à Caluin d'interpreter les* Beza in Apologia & in vita Caluini.
eſcriptures, id eſt, Secundùm Deum, Caluini eſt Scripturas inter-
pretari : *Inſtrumentum* fuit quo Deus ad ſuam Eccleſiam ędifi-
candam vti voluit : *Os Domini* per quod ipſe tonuit & fulmi-
nauit. Hic eſt denique , de quo iam Gomariſtę & Arminiani in-
ter ſe acerrimè digladiantur, atque ita diſſident; vt nulla recon-
ciliationis ſpes ſupereſſe videatur. Quòd ſi memoria repetas quę
decem his Spectaculis Caluinus ipſe ſpectantium oculis obiecit,
ſi colores varios & multiplices in vnum colligere velis; facilè in-
ter illos ſedebis arbiter,& quid de tali monſtro ſentiendum ſit,
ſine vllo erroris periculo pronuntiabis. Quid tandem ? nempe
quod Regina Auſtri de Salomonis ſapientia, hoc tu de Caluini
ſtultitia totidem ferè verbis meritò repones. *Verus eſt ſermo,*
Caluine, quem audieramus in terra noſtra, de mendacijs, blaſphemijs, 2. Paral. 9.
*calumnijs, impoſturis, & contradictionibus tuis. Non credebamus
narrantibus, donec ipſi veniſſemus,& vidiſſent oculi noſtri,& probaſ-
ſemus vix medietatem inſipientiæ tuæ nobis fuiſſe narratam : viciſti
famam impietatibus tuis.*

Centum pollicitus monſtraui mille colores:
Non faciat plenam pagina noſtra fidem?

FINIS.

Digitized by Google

ΕΑΥΤΟ'Ν ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ͂ΜΕΝΟΣ.

SIVE

CALVINVS IN EQVVLEO, SVIS IPSE SE VERBIS ACCVSANS ET CONDEMNANS.

HActenus benigne Spectator, Caluini colores perluſtraſti, & velut in Apellis pergula oculos multifariàm multiſque modis, tantâ varietate oblectaſti: nunc ad tribunal & equuleum nobis pertrahendus eſt, vt ea quæ oculis exhibuit, etiam auribus vſurpemus, & veram ac irrefragabilem ab ipſius ore confeſsionem exprimamus. Erit hoc tum iucundum, tum etiam perutile, vt diſcamus veterum Philoſophorum genium in Luthero & Caluino reuixiſſe: vtrique enim aliis principijs ſuam doctrinam, alijs ſuam vitam dirigunt. Docebant Stoici (quorum perſtudioſus fuiſſe Caluinus conuincitur) omnes, excepto Sapiente, eſſe ſtultos & inſanos: Sapientem autem in rerum natura eſſe neminem: ac proinde Zenonem, Cleanthem, Chryſippum, Senecam, Epictetum, & ceteros Porticenſium proceres, ſtultos eſſe & inſanos: qui tamen apud vulgus Sapientiæ nomen auidiſsimè quærebant. Sic Lutherus & Caluinus (hos enim libenter coniungo, quia nihil niſi Lutheri ſimia Caluinus eſt) hominem lapſum ac reſtitutum ita deſcribunt, vt nihil ſit niſi horrenda deformitas; nihil niſi concupiſcentia, nihil à vertice ad calcem niſi peccatum. At quum de ipſorum vita quæſtio inſtituitur, *non ſunt ſicut ceteri hominum, ſed ſancti, innocentes, impolluti, ſegregati à peccatoribus*, vt in ipſorum vitam nihil minùs quàm eorundem doctrina quadrare videatur. Exemplo nobis in hoc tribunali Caluinus erit, quem à ſuis principijs longiùs aberrantem, in ipſam viam vel inuitum pertrahemus; vt ſuam vitam ſuis verbis talem eſſe fateatur, qualem in toto genere humano agnoſcit, & tam ſtudioſè in libris Inſtitutionis delineauit. Tu Spectator ſequere: audies confitentem reum, qui in ſuum caput ſententiam proferet ſuiſque ſe verbis apertè condemnare compelletur: ne Lectoribus ſuis tam impudenter os oblinat, populo imponat, & vir ſanctus ac Dei eximius ſeruus videatur.

Lipſ. 2. Manud. diſſert. 4.

Bellar. lib. 5. de Statu peccat. cap. 1.

Luc. 18. 11. Heb. 7. 26.

Caluin. epiſt. ad Galliazum Caracciolum, ante Comment. in ep. 1. ad Cor.

Digitized by Google

CALVINI CONFESSIO EXTRAIVDICIALIS, ET FALSA.

IN epiſtola ad Lectorem. *Quamuis Deus & propagandi regni ſui, & adiuuandæ publicæ vtilitatis ſtudio animum meum penitus addixerit: mihi quoque probè conſcius ſim, ipſum & angelos teſtes habeam, nihil ex quo officium Doctoris in Eccleſia ſuſcepi, mihi fuiſſe propoſitum quàm Eccleſiæ prodeſſe, ſynceram pietatis doctrinam aſſerendo: neminem tamen eſſe puto qui pluribus impetatur, mordeatur & laceretur calumnijs.*

Obiter agnoſce Lutheri genium, qui in libello ad Senatores Germaniæ pro Scholis erigendis, inter ceteras verborum ampullas, ſic loquitur. *Sim ego qualiſcunque, verè tamen coram Deo cum vera conſcientia gloriari poſſum, quod in hoc non quæ mea ſunt quæro, quæ tacendo poſſem multo melius acquirere: ſed ex corde fideliter intendo & veſtrum & totius Germaniæ bonum, in quod me deſtinauit Deus, ſiue credat ſiue non credat quiſquis velit, idq; charitati veſtræ liberè ac confidenter dixerim. Quiſquis obedierit mihi, is proculdubio non mihi, ſed Chriſto obedit: & qui mihi non obedierit, is non me, ſed Chriſtum contemnit.* Quid hoc monacho iactantius aut arrogantius?

Cochlæus, de actis & ſcrip. Lutheri an. 1524. pag. 124.

In epiſtola ad Regem Chriſtianiſſimum, Franciſcum I. ſubſcri: *Nec tam infœliciter (gratia Dei) in Euangelio profecimus*, quin iſtis obtrectatoribus vita noſtra, caſtitatis, benignitatis, miſericordiæ, continentiæ, patientiæ, modeſtiæ, & virtutis cuiuſuis exemplum eſſe poſſit. Nos ſanè Deum ſyncerè timere & colere reipſa palàm eſt, quando tum vita, tum morte noſtra nomen eius ſanctificari petimus, & ipſa inuidia coacta eſt quibuſdam noſtrum innocentiæ & ciuilis integritatis teſtimonium dare: in quibus id vnum morte plectebatur quod ſingulari in laude ponendum erat.

3. 3. 9. *Proinde iſta regeneratione* in Dei iuſtitiam, Chriſti beneficio inſtauramur, qua per Adam excideramus: quomodò in integrum reſtituere placet Domino quoſcunque in vitæ hereditatem cooptat. Atque hæc quidem inſtauratio non vno momento, vel die, vel anno impletur, ſed per continuos, imò etiam lentos interdum profectus abolet Deus in electis ſuis carnis corruptelas: repurgat eos ſordibus, ſibique in templa conſecrat, ſenſus eorum omnes ad *veram* puritatem renouans, quò ſe tota vita exerceant in pœnitentia: ſciantque huic militiæ nullum niſi in morte eſſe finem. *O Calue, Calue, vt ſemper calueris! ſed hic vellunt tibi barbam delicatuli tui Caluiniſtæ*, qui Cyrenaicis principijs inſiſtere malunt.

3. 7. 3. Sequitur pietas, quæ *nos* à mundi inquinamentis ſegregatos *vera* ſanctitate cum Deo coniungit. Hæc vbi inſolubili vinculo inter ſe connexa ſunt, *ſolidam* efficiunt perfectionem. Verùm quia nihil magis difficile eſt, quàm ratione carnis valere iuſſa, & domitis cupiditatibus, imò abnegatis, Deo & fratribus nos addicere, & Angelicam vitam in terræ ſordibus meditari, &c.

3. 11. 10. Mea verò nihil refert, qui priuatam cauſam non ago. quo ſynceriùs hanc cauſam ago, qui liber ſum ab *omni* prauo affectu.

Euge Caluine: quid ſupereſt, niſi vt cum Phariſæo dicas, Non ſum ſicut ceteri hominum, raptores, iniuſti adulteri? 2. 2. 25. 2. 3. 2. 3. 15. 3. ego caſtus, benignus, miſericors, patiens, modeſtus, & virtutis cuiuſuis exemplum. Ego à mundi inquinamentis ſegregatus, vera ſanctitate cum Deo coniungor: ego domitis cupiditatibus, Angelicam vitam in terræ ſordibus meditor, &c. Luc. 18. 11.

Itane Caluine? tuis te verbis reprimam, vt diſcas non tam impudenter & thraſonicè exultare. Sic enim 2. 3. 3.

omnes mortales compellis : Quid enim? Téne eorum numero eximas quorum pedes ad ſanguinem effundendum veloces,manus rapinis & homicidiis fœdatæ,guttura ſepulchris patentibus ſimilia, linguæ fraudulentæ, venenata labia, opera inutilia, iniqua, putrida, lethalia : quorum animus ſine Deo, quorum intima prauitates,quorum oculi ad inſidias, animi ad inſultandum elati, omnes denique partes ad infinita flagitia concinnatæ? Si omnibus eiuſmodi portentis obnoxia eſt vnaquæque anima (quemadmodum audacter pronunciat Apoſtolus) videmus certè quid futurum ſit, ſi Dominus humanam libidinem pro ſua inclinatione vagari ſinat. nulla eſt rabioſa bellua quæ tam præcipitanter feratur: nullum eſt quamlibet rapidum ac violentum flumen, cuius adeò impetuoſa ſit exundatio.

Aut eximis te horum numero, Caluine, aut non: ſi eximis,certè falſa eſt propoſitio tua vniuerſalis, & Apoſtolum mendacij inſimulas : ſi non eximis, quomodò hæc tui deſcriptio cum priore illa nonpugnat, quæ tuam innocentiam, caſtitatem, integritatem ita commendat? Dices: In electis ſuis morbos iſtos curat Dominus. 2. 3. 3. ego autem ſum electus:ergo omnes iſti morbi in me ſunt curati. *Sed contra*

Primò, *Quis ſaltem vſque ad apoſtaſiam tuam (quam tu 4. 15. 17. reſipiſcentiam vocas) tam pulchris dotibus ornatus fuiſti, nihil à reprobis intereà differens*, vt 3 24. 10. *contra quoſdam ipſemet affirmas.*

Secundò, *poſt tuam reſipiſcentiam qualis fuit iſta curatio? lenta, interrupta,morbum* ad mortem vſque fouens 3 3. 10. *Docemus itaque in ſanctis, donec mortali corpore exuantur,ſemper eſſe peccatum.*

Tertiò, poſt tuam perfectionem qualia fuerunt opera tua? qualis caſtitas, benignitas, miſericordia, patientia, modeſtia? Nihil niſi inquinamenta & ſordes 3. 12. 4. 7. *Nihil ab homine exit quantumuis perfecto, quod non ſit aliqua macula inquinatum* 3. 15. 3. *Habemus nec vnum à ſanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem*. 3. 14. 9. 2.

Sed hæc ſunt confuſa & obſcuriora: paulo diſtinctiùs & clariùs hæc tractemus. Víſne igitur te inſpiciamus à puero, ab embryone? Víſne intus & in cute perluſtremus? confitentem audiamus reum à vitę principio vſque ad finem? imò ante principium, & poſt finem? Sic opinor: Logico equuleo & tortione Dialectica verum exprimemus,vt ex longa peregrinatione ad te reuerſus, cum illo Terentiano fatearis id quod eſt. *Homo ſum: humani à me nihil alienum puto.* Scripturam diuinam indignè tractaſti,ac impudenter torſiſti, vt tuas hæreſes vbique ſonare videretur: & te torqueri indignum erit, vt falſum eiurare, & verum clarè aſſerere diſcas? Totam confeſſionẽ ad triginta articulos redigemus, eamq; potiſſimùm ex tua Inſtitutione, tuis verbis,tuo ſenſu, eliciemus: additis pauculis quæ ex hiſtoria & rerum circumſtantiis dependent.

CALVINI CONFESSIO IVDICIALIS ET VERA, AVT VERE' CONSEQVENS EX FALSO PRINCIPIO.

IN hoc tribunali (ne Minoëm aut Rhadamantum expectes) Iudex ſedebit SENSVS *communis*, cuius auctoritatem defugere Caluinus non poteſt, niſi dicta ſua retractare velit: ad eum enim frequenter appellat, vt 2. 2. 12. b. 3. 3. 14. b. 3. 15. 3. b. 4 7. 9. 7. Iudicis Aſſeſſores erunt, non S. Auguſtinus aut S. Bernardus, qui ad ſupernaturalia myſteria decidenda, Spectaculo ſeptimo Eccleſiæ latus texerunt ſed *Socrates & Plato*, qui naturæ limites non egreſſi, cuiuis homini (modò homo ſit) facilè Iudicis ſententiam perſuadebunt. Sed quos Tortores

dabi-

dabimus, qui à mendaci veritatem, à Sycophanta ſinceritatem, à Sophiſta Dialecticam dextrè emungere poſſint? Aptiores nulli quàm *Ariſtoteles* & *Chryſippus*, quorum in hoc genere præ ceteris eſt nobilitata ſubtilitas. Hi plagarum memores quas tota Inſtitutione Caluinus crudeliter inflixit, hominem Logicis fidiculis ſuauiter torquebunt, vt conſequenter loqui diſcat, nec ſua principia toties euertat: cùm enim Stoicus ſit, Stoicorum hac in re diligentiam imitari cur recuſet? Scriba verò qui confeſſionem excipiat, quis erit? Non ineptè *L. Annæum Senecam* aduocabimus, qui Commentariis à Caluino illuſtratus, vicem libenter rependet, & de ſua luce lucis aliquid huic Quæſtioni affundet, Caluinumque ex Inſtitutione loquentem fideliter nobis repræſentabit. Ne quis verò τὸ πρέπον neglectum eſſe putet, quum Caluino Senecam & alios, tanto temporis interuallo diſiunctos, aſſociamus: nam in atrio illo, de quo Caluinus 3. 20. 20. Z. coniunctos eſſe quis dubitet? & quæ gratia & ardor diſputandi

Fuit viuis, eadem ſequitur tellure repoſtos.

Quòd ſi ipſum ex atrio ſuo Caluinus pepulerit, vt facere videtur 2. 6. 1. b. eum Zuinglius (aureus Caluini amicus, vt Zuinglianum ſe dici glorietur 3. 11. 10. b.) facilè reponet, vt videre licet Colore 78. Quando ergo quædam afferre videbitur quæ ipſum viuentem latuerūt, attribuite hoc mutuis colloquiis & diſceptationibus, quas in atrio iſto vigere (niſi Endymionis ſomnum animæ dormiant) facilè cōcedent Caluiniani. Vt non dicam hunc eſſe Senecam, qui S. Paulo Apoſtolo familiaris fuiſſe perhibetur, quo nomine S. Hieronymus inter Scriptores Eccleſiaſticos eum referendum exiſtimauit. Sed iam vos Tortores agite quod agitis: nos Caluinum confitentem attentè audiamus.

ARTICVLVS I.

EGo Iohannes Cauuinus, natione Picardus, Nouiodunenſis diœceſis, in mea conceptione, animatione & natiuitate, [a] nihil fui niſi peccati ſemen: ramus [b] putridus ex radice putrefacta: nihil niſi horrenda [c] deformitas: nihil niſi [d] caro, ſine [e] ſpiritu: nihil niſi [f] concupiſcentia: à vertice ad [g] calcem totus peccatum: nihil intra [h] me vel circùm habui, quod non eſſet plurima obſcœnitate inquinatum: hydram [i] omnium flagitiorum in pectore occultans: Satanæ imagine [k] inſignitus: denique [l] animal non rationale. Quare abnegare cogor quidquid ratio & voluntas dictat [m].

L. SENECA.

A. 2.1.8. & 4.15.10 Atque adeò infantes quoque ipſi ſuam ſecum damnationem à matris vtero adferunt: qui tametſi ſuæ iniquitatis fructus nondum protulerint; habent tamen in ſe incluſum ſemen. Imò tota eorum natura quoddam eſt peccati ſemen: ideò non odioſa & abominabilis Deo eſſe non poteſt.

B. 2. 1. 7. Proinde à radice putrefacta rami putridi prodierunt, qui ſuam putredinem tranſmiſerunt ad alios ex ſe naſcentes ſurculos. Sic enim vitiati ſunt filij in parente, vt nepotibus eſſent tabifici.

C. 1. 15. 4. Quare etſi demus non prorſus exinanitam ac deletam in eo fuiſſe Dei imaginem, ſic tamen corrupta fuit, vt quidquid ſupereſt, horrenda ſit deformitas.

Digitized by Google

D. 2. 3. 1. Eſt igitur caro, quidquid habemus à natura. *Et qualis caro?* Iam *ſuperius deſcripſit:* Itáne eſt peruerſa caro, vt toto ſuo affectu ſimultatem aduerſus Deum exerceat? vt cùm Legis diuinæ iuſtitia conſentire nequeat? vt nihil denique parere queat, niſi mortis materiam?

E. 2. 3. 1. Nihil autem habemus Spiritus, niſi per regenerationem. *At tardè regeneratus fuit Caluinus, vt ipſe fatetur* 4. 15. 17. & 3. 24. 10. *nempe poſt clericatum & paſtoratum* (aut certè paulo antè quum à Melchiore Volmario corruptus fuit,) quando ab Eccleſia ad Lutheriſmum, ad Auguſtanam confeſſionem & Zuinglianiſmum defecit.

F. 2. 1. 8. ℥. Qui dixerunt eſſe concupiſcentiam (*peccatum originale*) non nimis alieno verbo vſi ſunt, ſi modò adderetur (quod minimè conceditur à pleriſque) quidquid in homine eſt, ab intellectu ad voluntatem, ab anima ad carnem vſque, hac concupiſcentiâ inquinatum refertumque eſſe; aut vt breuiùs abſoluatur, totum hominem non aliud ex ſeipſo eſſe, quàm concupiſcentiam.

G. 2. 2. 9. Si nihil boni noſtrum eſt, ſi homo à vertice ad calcem totus eſt peccatum, ſi ne tentare quidem licet. &c.

H. 1. 1. 2. Et quia nihil intra nos vel circum apparet quod non ſit plurima obſcœnitate inquinatum: quod paulo minùs fœdum eſt, pro puriſsimo arridet, quamdiu mentem noſtram intra humanæ pollutionis fines continemus.

I. 2. 3. 2. Si iſtę ſunt hæreditariæ humani generis dotes, fruſtra in natura noſtra aliquid boni requiritur. Equidem fateor non omnia hæc in vnoquoque homine flagitia emergere: inficiari tamen non licet, quin hydra iſta in ſingulorum pectoribus lateat. *Et ſtatim* Anima verò iſto exitiali gurgite immerſa, non ex vitiis modò laborat, ſed omni bono prorſus vacua eſt.

K. 1. 14. 18. ℥. Denique ex patre diabolo eſſe dicuntur: quia vt in eo Filij Dei agnoſcuntur fideles quòd imaginem eius gerunt: ita illi ex Satanæ imagine, in quam degenerarunt, eius filij propriè cenſentur. *Vos obſerua, electos & reprobos Caluini iudicio nihil differre, donec Dei vocatio & diſcretio acceſſerit.* 3. 24. 10. *a. Quamuis enim omnes fideles electi ſint, non tamen omnes electi ſtatim fideles* 4. 16. 24. *Ipſe itaque, quamuis ſuo iudicio electus, diu tamen in Papatu & idololatria vixit, quod etiam deplorat* 4. 15. 17. *ac proinde Satanæ imaginem geſſit, donec nouo iſto lumine perfunderetur.*

L. 1. 15. 8. Hinc tanta Philoſophis obiecta caligo, quòd in ruina ædificium, & in diſsipatione aptas iuncturas quærebant. Principium illud tenebant, non fore hominem rationale animal niſi ineſſet libera boni & mali electio. Veniebat etiam illis in mentem, alioqui tolli diſcrimen inter virtutes & vitia niſi proprio conſilio vitam homo inſtitueret. Probè quidem hactenus, ſi nulla fuiſſet in homine mutatio, &c. *Fatere ergo Caluine, eſſe te animal non rationale, tuaſq; virtutes inter & vitia nullum reperiri diſcrimen.*

Nam,

Cui non ineſt libera boni & mali electio, non eſt animal rationale:

Caluino libera boni & mali electio non ineſt: ergo.

Maior, teſte Caluino, eſt proba, ac proinde non neganda. Minor eſt Caluini, non tantùm vt proba & probanda, ſed vt Lutheriſmi & Caluiniſmi ſumma ac caput. 2. 2. 4. *Luther. in aſſert. art.* 36. *cur ergo non ſequatur concluſio, ergo Caluinus non eſt animal rationale? interq; virtutes eius & vitia nihil intereſſe poteſt?*

Dicet aliquis, Caluinum propoſitionem illam non niſi in ſtatu naturæ integræ admittere: vnde non vult Philoſophos probè hominem definiiſſe abſolutè, ſed cum additamento, *Si nulla fuiſſet in homine mutatio* Bene eſt. Ergo homo in ſtatu naturæ integrę, niſi liber

non fuiſſet animal rationale : in ſtatu naturæ lapſę , etiam non-liber , animal rationale eſſe poteſt, vt ipſe indicat 2. 2. 4. b. *In peruerſa* & degenere *hominis natura micare adhuc ſcintillas , quæ oſtendant rationale eſſe animal , & à brutis differre , quia* intelligentia *præditum ſit.*

An aliquid magis Caluiniſticè , hoc eſt , ἀλόγως & ſtupidè dici potuit ? Sic enim argumentor , vt iſtius anguillæ lubricam volubilitatem arctiùs conſtringam : Facultas boni & mali electiua , vel eſt de eſſentia hominis integri , vel non eſt : Si non eſt , ergo

Primò , Philoſophi non probè dixerunt , *non fore hominem rationale animal niſi ineſſet libera boni & mali electio :* ſi enim non eſt de eſſentia , cur impediet quominùs ſine illa eſſentia conſiſtat ? Ergo mentitus es , Caluine , vel tuo iudicio , quando tantùm excipis , *Si nulla fuiſſet in homine mutatio :* hîc autem loquimur de ſtatu ante mutationem.

Secundò , In ſtatu innocentiæ hæc definitio , *Homo eſt animal rationale* , fuit accidentalis : nam homo tunc animal rationale non fuiſſet niſi compos electionis : hæc autem electio extra eſſentiam fuiſſe ponitur: ergò accidentalis.

Tertiò , Reformanda erit Dialectica & Metaphyſica , in qua hæc definitio tam habetur eſſentialis , vt propter intellectus noſtri imbecillitatem nulla magis eſſentialis proferri poſſe videatur.

Quod ſi de integri hominis eſſentia fuiſſe ponatur, ergo

Bellar. lib. de gratia primi hom. cap. 1. Primò , Adam per lapſum in aliam ſpeciem tranſiuit : ſiquidem rerum eſſentiæ ſecundum Philoſophos & Theologos , in indiuiſibili, non ſecus ac numeri conſiſtunt: addita vel detracta vnitatę , mutatur ſpecies : addita vel detracta differentia , vel aliquo eſſentiali , impoſſibile eſt eandem ſpeciem manere.

Secundò , Nos alterius ſpeciei homines erimus , quàm fuerit Adam quum creatus eſt : quod Caluino peculiariter concedi poterit , qui putauit ſe Caluinum fore etiamſi vitulus , bos , aut aſinus natus fuiſſet. 3. 22. 1. b.

Tertiò , Deus hominem condere non poſſet ſicut nunc naſcitur

Primò , Quia non eſſet animal rationale : nam tunc nulla interueniente mutatione liberam boni & mali electionem non haberet.

Secundò , Quia virium ἀταξία omnem libertatem excludit 2. 2. 4. b. quæ in prima conditione eſt de hominis eſſentia.

Tertiò , Quia alioquin Deus eſſet author peccati (quod in hac cauſa , pro ſua ſcilicet religione , Proteus valdè refugit. 1. 15. 1. b.) condendo hominem cum concupiſcentia , quæ Nouatoribus per ſe eſt proprij nominis peccatum. Sed libenter à Proteo intelligam , quis homini detraxerit vim boni & mali electiuam ? (non de merito , ſed de cauſa efficiente loquor) quis aduentitiam illam qualitatem addiderit , de qua 2. 1. 11. a ? quis , ipſius ſenſu , niſi Deus ? cui poſitiuam reproborum excæcationem & obdurationem adſcribit. 2. 4. 4. b. Quòd ſi Deus hominem rectum incuruare , & virum ἁρμονίαν diſſoluere potuit : cur cum virium ἀταξία curuum creare non poſſit ? Sed hæc aliàs : maneat nunc , Caluinum ſuo iudicio, non eſſe animal rationale , niſi Philoſophos improbet quos probauit , aut alterius ſpeciei ſe fateatur quàm fuerit Adam ante lapſum ; vt hominis definitio , quæ eius eſſentiam declarat , æquiuocè diuerſis ſtatibus ſit accommodanda : ſtatui integro , vt liberam boni & mali electionem includat : ſtatui læſo , vt eandem excludat. An eſſentialem definitionem accidentalis mutatio euertere poteſt ? an rerum naturas tranſmutare ? Caue tibi ab Ariſtotele & Chryſippo : vel ab inuito extorquebunt , Caluinum non eſſe animal rationale , non eſſe hominem , eſſe monſtrum hominis , quod ab humana natura & ſenſu communi , turpiter degenerauit.

M. 3. 7. 3. Itaque ad vtramque Legis tabulam iubet nos proprium ingenium exuere, & abnegare quidquid ratio & voluntas dictat. *Iam non mirer te cælum terræ miſcere, tot mendacia & blaſphemias euomere, tecum vbique ferè & ſemper pugnare; quid enim ab illo expectes, qui eſt animal non rationale? qui abnegare profitetur quidquid ratio dictat? qui inter virtutes & vitia nullum diſcrimen agnoſcit?*

ARTICVLVS II.

ITa conceptus, animatus & natus, baptiſmo ſuſcipiendo [a] ineptus fui, quia à fœdere Abrahæ alienus: vtpote à parentibus Papiſtis & idololatris, certè neque Lutheranis [b] neque Caluiniſtis, progenitus: ac proinde baptiſmum [c] pollui & profanaui. Illi autem qui me baptizarunt, propter meam ineptitudinem Deum ipſum crimine falſi & impoſturæ [d] inſimularunt.

L. SENECA.

A. 4. 16. 24. Qui verò infidelis eſt, impijs ortus parentibus, donec per fidem Deo vniatur, à fœderis communione extraneus cenſetur. Itaque nihil mirum ſi nec ſigno communicet, cuius ſignificatio in eo fallax inaniſque foret.

B. *Natus eſt Caluinus anno Domini* 1509. *Lutherus anno* 1517. *primùm innotuit: Caluiniſmus conceptus, nondum natus, anno* 1536.

C. 3. 24. 10. Electi antequam ad ſummum illum Paſtorem colligantur, in communi deſerto diſsipati aberrant: Nec ab alijs quidquam differunt, niſi quòd ſingulari Dei miſericordia proteguntur, ne in vltimum mortis præcipitium ruant. In ipſos ergo ſi reſpicias, videbis Adæ progeniem, quæ communem maſſæ corruptionem redoleat. *Atqui paruuli reprobi baptiſmum polluunt, quia ſunt extra fœdus Abrahæ: ergò & paruuli electi; parentibus impijs progeniti, quia tunc nondum in fœdere computantur.*

D. 4. 14. 1. Sacramentum eſt externum ſymbolum, quo beneuolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones conſcientijs noſtris Dominus obſignat, ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem. &c. *At quæ Dei erga illos beneuolentia, qui adhuc impij manent, & à fœdere Abrahæ extranei?* 4. 12. 9. Alienos quidem ab Eccleſia iudicare fas eſt, & proinde à Chriſto: ſed pro eo tempore quo in diuortio manent. *Vide Bellar. lib.* 1. *de Sacram. cap.* 16.

ARTICVLVS III

PRincipia mea meum baptiſmum euertunt, & baptiſmus meus mea principia: nam ſecundùm illa, nec ritè nec legitimè ſum baptizatus, ac proinde nec baptizatus, idq́ue multas ob cauſas.

Primò, Quia [a] non fui idoneum baptiſmi ſubiectum.

Secundò, Non adfuit [b] legitimus Miniſter.

Tertiò, Defuit [c] forma.

Quartò, Defuit [d] materia. Sic prophanus, nondum primis Chriſti ſacris initiatus, ad ſacra acceſsi: & (quod alibi [e] valdè deteſtor) Eccleſiæ Doctor factus ſum, antequam eſſem Eccleſiæ membrum.

L. SENECA.

A. 4.16.24. Qui verò infidelis eſt, impijs ortus parentibus, donec per fidem Deo vniatur, à fœderis communione extraneus cenſetur. Itaque nihil mirum ſi nec ſigno communicet, cuius ſignificatio in eo fallax inaniſq́ue foret.

B. 4.15.20. a. Hoc etiam ſcire ad rem pertinet, perperam fieri ſi priuati homines Baptiſmi adminiſtrationem ſibi vſurpent. eſt enim pars Eccleſiaſtici miniſterij, tam huius quàm Cœnæ diſpenſatio. *Perperam, hoc eſt, inualidè, nempe vt baptiſmus ſit repetendus: ſic enim explicat ipſe ſe epiſt.* 334. ad N. N. Adulterinum ergo Baptiſmum cenſemus, qui adminiſtratus eſt à priuato homine. *Atque ita tam fere ſentiunt & loquuntur Caluiniſtæ. Vide P. Gaulter. in Tabula chronograph. Seculo 16. cap. 15. errore 92.*

C 4.18.20. Plus ſatis vbique pomparum, ceremoniarum, geſticulationum: at verbi Dei interim nulla neque ratio, neque mentio: ſine quo Sacramenta etiam ipſa, Sacramenta non ſunt. *De miniſtri concione loquitur, vt patet 4. 17. 39. nam verbi Dei, Ego te baptizo, &c. mentionem apud Catholicos fieri, nemo ſanus negauerit.*

D 4.19.11. Ecce præterita aqua, & nullo numero habita, *vnum* oleum in Baptiſmo magnifaciunt. *Quanquam ex hac parte Caluinum excuſari poſſe fateor, ſi modò diſcipuli mentem eius probè perceperunt: ipſo enim auctore docent, quemuis liquorem Baptiſmo idoneum eſſe, ſicut & cuiuſuis generis cibum & potum Cœnæ adminiſtrandæ. P. Gaulter. Seculo 16: cap. 15. errore 92. & 94.*

E. 4.16.29. z. Quinetiam Seruetus vnus ex eorum magiſtris, quum tempus hoc pertinaciter vrgeret, iam viceſimo primo ætatis anno cœperat Prophetam ſe iactare. Quaſi verò ferendus ſit qui doctoris locum in Eccleſia ſibi arrogat, antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum.

ARTICVLVS IV.

TAmetſi contra mea principia Papiſtis concedam [a] baptiſmum meum fuiſſe legitimum, eumq́; aduerſus Anabaptiſtas [b] mordicus defendam, id tamen de Sacramenti parte [c] dumtaxat intelligi poteſt: nam fides mea, quæ promiſsionem in baptiſmo oblatam apprehendit, longo pòſt tempore [d] ſubſecuta fuit, & depulſa

cæcitate, Sacramenti rationem compleuit. Sicut enim Cœnam ex partibus longiſsimo locorum interuallo diſtantibus [c] concinno: ita Baptiſmum in partes tempore diſtantiſsimas diſtrahere cogor, [f] ne in Anabaptiſtarum ſententiam pedibus ire videar, qui pædobaptiſmum acerrimè inſectantur.

L. SENECA.

A. 4.2 11. Sic quum fœdus ſuum in Gallia, Italia, Germania, Hiſpania, Anglia depoſuerit: vbi illæ prouinciæ Antichriſti tyrannide oppreſſæ ſunt, quò tamen fœdus ſuum inuiolabile maneret, Baptiſmum primò illic conſeruauit, fœderis teſtimonium, qui eius ore conſecratus, inuita humana impietate vim ſuam retinet.

B. 4. 15. 16. Tales hodie ſunt Catabaptiſtæ noſtri, qui ritè nos baptizatos pernegant, quòd ab impijs & idololatris in regno Papali baptizati ſumus. itaque anabaptiſmum furioſè vrgent.

C. *Quanquam Caluinus aliquando Sacramentum, diuinæ gratiæ oblatione externa definire videatur.* 4. 17. 33. *b. ſi tamen conſequenter loqui velit, agnoſcere debet ſignum externum, in quo & gratia à Deo offertur, & ab homine per fidem recipitur, vt patet* 4. 17. 11. *alioquin fateri debebit, impios Sacramentum Cœnæ recipere, & conſequenter corpus Chriſti, vt alibi deduximus. Iam verò inter gratiæ oblationem in baptiſmo & Caluini illuminationem, anni plures viginti interceſſerunt, & tum demum Sacramenti ratio completa fuit.*

D. 4. 15. 17 a. Iam verò quòd nos interrogant, quæ tamen fides noſtra Baptiſmum aliquot annis ſecuta ſit, vt inde euincāt irritum eſſe Baptiſmum, qui nobis non ſanctificatur niſi verbo promiſſionis fide accepto: ad id poſtulatum reſpondemus, nos quidem cæcos & incredulos longo tempore promiſſionem quæ in Baptiſmo nobis data erat non tenuiſſe: promiſſionem tamen ipſam quando à Deo erat, ſtatam ſemper & firmam veracemque manſiſſe. *Et ſtatim*, Fatemur ergo Baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum, quando in eo nobis oblata promiſsio, ſine qua Baptiſmus *nihil* eſt, neglecta iacebat. Nunc vbi, Dei gratia, reſipiſcere cœpimus, cæcitatem noſtram & duritiem cordis accuſamus, qui tantæ eius bonitati *tamdiu* ingrati fuerimus.

Lortè, tandem.

E. 4. 17. 10. Etſi autem incredibile videtur in tanta locorum diſtantia penetrare ad nos Chriſti carnem vt nobis ſit in cibum, meminerimus quantum ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana Spiritus ſancti virtus, & quàm ſtultum ſit eius immenſitatem modo noſtro velle metiri. Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum *verè* vnire quæ locis diſiuncta ſunt.

F. 4. 16. 20. Denique nullo negotio ſolui poteſt obiectio hæc (*nempe, Baptiſmum pœnitentiæ ac fidei Sacramentum eſſe, quare quum neutra in tenellam infantiam cadat, cauendum ne, ſi in Baptiſmi communionem admittatur, inanis & euanida reddatur ſignificatio.*) Baptizari in futuram pœnitentiam & fidem: quæ etſi nondum in illis formatæ ſunt, arcana tamen Spiritus operatione vtriuſque ſemen in illis latet.

Sed hæc tuam cauſam minimè iuuant.

Primò, *Quia merum figmentum eſt de ſemine fidei & pœnitentia, ex Stoicorum porticu fortè mutuatum.* Lipſ. lib. 2. Manuduct. diſſert. 10. & 11.

Secundò, *Quia ſic ſola fides non iuſtificabit, ſed & ſemen fidei: quod quale ſit, nec Caluinus, nec vllus Caluiniſta vnquam explicabit.*

Tertiò, *Hoc te iuuare non potuit, quia ad eos ſolos ſpectat qui ſunt in fœdere: tu autem ex Papiſtis conceptus & natus, extraneus à fœdere fuiſti, teipſo teſte.* 3. 24. 10. & 4. 15. 17. *Ac proinde tunc primùm Spiritus operatio-*

Digitized by Google

nem ſenſiſti , quum à Deo te vocatum & illuminatum fingis.

Quartò , *Es diſcipulis ſupra magiſtrum : nam Lutherus ſcribens ad Waldenſes ſeu Pighardos Bohemiæ , inter alia in illis reprehendebat , quòd paruulos baptizarent ad futuram fidem*, quam adulti conſecuturi eſſent : quinimò præſtare Baptiſmum omittere , quàm baptizare ſine fide. *Et in libro aduerſus Cochlæum.* Quin aſſerimus, paruulos prorſus non eſſe baptizandos, ſi verum eſt eos in Baptiſmo non credere , ne illudatur Maieſtatis ſacramentum & verbum. *At tu Caluine , ſine fide baptizas ; & Deum vis in præſenti futuram peccatorum remiſſionem ſigillare.* 4. 19. 17.

ARTICVLVS V.

VTcumque tandem baptizatus fuerim, aliud nihil inde conſecutus ſum, niſi quantum poſtea [a] per fidem accepi: nam ſine fide Sacramentum [b] ne hilum quidem prodeſt. Manſit itaque in me peccatum originale [c] id eſt, naturæ meæ prauitas ac corruptio , quæ me reum fecit iræ diuinæ, & carnis opera protulit. Manſerunt [d] tenebræ intellectus, fraudulentia & peruerſitas [e] cordis , omnium [f] virium ἀταξία : quæ nouos quotidie carnis fructus protulerunt : ſicut incenſa fornax flammam [g] & ſcintillas efflare ſolet. Neque fides mea ſuperueniens hæc mala ſuſtulit aut deleuit, ſed [h] apprehensâ Chriſti iuſtitiâ, velut candida veſte, carbones illos texit & abſcondit, quod infrà pleniùs confitebor.

L. SENECA.

A. 4. 15. 15. Cæterùm ,ex hoc ſacramento (baptiſmi) quemadmodum ex aliis omnibus nihil aſſequimur niſi quantum fide accipimus. *Quam ſententiam S. Auguſtino mendaciter tribuit.* 4. 17. 33. c.

B. 4. 15. 17. Fatemur ergo Baptiſmum pro eo tempore non profuiſſe nobis hilum, quando in eo nobis oblata promiſsio, ſine qua Baptiſmus nihil eſt, neglecta iacebat.

C. 4. 15. 10. a. Iam perſpicuum eſt quàm falſum ſit quod docuerunt pridem nonnulli , in quo alij perſiſtunt, per Baptiſmum ſolui nos & eximi ab originali peccato, & à corruptione quæ ab Adam in vniuerſam poſteritatem propagata eſt , &c. *Et infra* , Iam verò antè diſputatum eſt , peccatum originale eſſe naturæ noſtræ prauitatem ac corruptionem, quæ primùm reos facit nos iræ Dei, tum etiam opera in nobis profert quæ Scriptura vocat opera carnis.

D. 2. 1. 9. Nam de vitioſa natura diſputans (*Paulus*) non tantùm inordinatos qui apparent appetituum motus damnat, ſed præcipuè contendit mentem cæcitati , & cor prauitati addictum eſſe. Et 2. 3. 1. Nam quod Gentes omnes ſcribit ambulare in vanitate mentis ſuæ , obtenebratas eſſe intelligentia , alienatas à vita Dei , propter ignorantiam quæ in ipſis eſt , & cæcitatem cordis ſui : minimè eſt dubium quin competat in eos omnes quos Dominus ad rectitudinem ſuæ tum ſapientiæ , tum iuſtitiæ nondum reformauit.

E. 2. 3. 2. a. Nihilo leuior eſt cordis condemnatio , quum fraudulentum dicitur præ omni re & perverſum. *Et infra* , Accuſat (*Apoſtolus*) perpetuam naturæ corruptionem.

F. 3. 3. 12. Iam verò quum ob naturæ prauitatem omnes facultates adeò vitiatæ ſint ac corruptæ, vt in omnibus actionibus emineat perpetua ἀταξία

& in-

& intemperies: quia ab eiuſmodi incontinentia ſeparari nequeant appetitiones, ideò vitioſas eſſe contendimus.

G. 2. 1. 8. b. Alterum deinde accedit, quòd hæc peruerſitas nunquam in nobis ceſſat, ſed nouos aſsiduè fructus parit: ea ſcilicet, quæ ante deſcripſimus, opera carnis: non ſecus atque incenſa fornax flammam & ſcintillas efflat, aut ſcaturigo aquam ſine fine egerit. *Quod totidem verbis repetit.* 4. 15. 11. a. *tanto confidentiùs, quanto maiorem huius fornacis aut ſcaturiginis vim in ſe experiebatur.*

H. 3. 11. 23. Quod perinde valet ac ſi diceretur, hominem non in ſeipſo iuſtum eſſe, ſed quia Chriſti iuſtitia imputatione cum illo communicatur. *Et in fin.* Nam quo in ſalutem coram facie Dei compareamus, bono eius (Chriſti) odore fragrare nos neceſſe eſt, & eius perfectione vitia noſtra obtegi ac ſepeliri.

ARTICVLVS VI.

PRætermiſsis ijs quæ in [a] Clericatu & Paſtoratu tranſacta ſunt (nam Eccleſiæ Nouiodunenſis acta magno meo bono [b] renouata ſunt, omiſſa ignominiæ meæ mentione, & D. Bertelerij, Secretarij Geneuenſis, teſtimonium Nouioduno petitum, vetuſtate exoleuit) iam anteà Lutheriſmi initiis imbutus, Pariſijs ætatis [c] meæ anno 23. inuiſibilem Eccleſiam in Lucem protrahere, & paulò pòſt Engoliſmi, à duplici ignis periculo remotior, Inſtitutionis meæ prima lineamenta ducere cœpi, quam poſteà ſuis coloribus & pigmentis paulatim exornatam, anno ætatis meæ 27. Regi Chriſtianiſsimo Franciſco I. quaſi Baſileæ [d] exiſtens, dedicaui. Quum igitur Michaeli Serueto, aureo ſcilicet amico meo, iuuenilem [e] doctoratum tam acerbè impropero, nónne

Clodius accuſat mœchos, Catilina Cethegum?

L. SENECA.

A. Caluinus adoleſcens, poſt iacta Grammaticę fundamenta, animum ad iuriſprudentiam adiecit: Aureliam, vbi tum Petrus Stella, & Bituriges vbi Andreas Alciatus, magno ſtudioſorum concurſu ius profitebantur, profectus. Hîc à Melchiore Volmario Germano, Græcarum litterarum Profeſſore, ſed occulto Lutherano vel potiùs Melanchthoniano, (patris morte domum reuocatus, vt ipſe ſcribit ad hunc Volmarium, præfatione Commentarij in epiſt. 2. ad Corinthios, Geneuæ. anno Domini 1546.) miſerè deceptus, & multa animo meditans, Nouiodunum reuerſus eſt, anno ætatis (vt videtur) 22. ſeculi autem decimiſexti. 31. Patris diligentiâ antea Sacellanus Eccleſiæ cathedralis factus (non Canonicus) etiam curam Paſtoralem in proximo pago adeptus eſt, cui nomen Pons Epiſcopi, vulgò, *Pont l'Eueſque lez Noyon.* Atque hoc anno currente, ea eueniſſe neceſſarium eſt, quæ de ipſius crimine, accuſatione, condemnatione, ſtigmate, veriſsimè narrantur: nam præter Acta cathedralis Eccleſiæ, & Bertelerij Secretarij Geneuenſis teſtimonium, quod Bolſecus ſe vidiſſe affirmat, vel illud ſatis ſit, quòd Nouioduno ætatis anno 23. Pariſios reuerſus, eiuſdem flagitij, conquerentibus Bolſec, cap. 5.

tibus pueris, à Collegij Becodiani Rectore accuſatus ſit, in abſentem & contumacem condemnationis lata ſententia. Vitium enim hoc, & quæ ſunt eiuſdem generis, inter ſecures etiam & rogos erumpere & liberè dominari ſolent, vt inſinuat S. Hieronym epiſt. ad Innocentium, de muliere ſepties ictâ. P. Leſsius in Appendice ad librum de Antichriſto, & Bolſecus in vita Caluini cap. 5.

C. Caluiniſtæ in Hiſtoria Eccleſiaſt. Florimond. lib. 7. cap. 9. n. 3. Porrò Volmarius ille, à quo doctrinæ ſuæ prima lineamenta Caluinus accepit, mirificè à Theodoro Beza laudatur in Epigrammatis:

Nam quis (ni penitus caret cerebro)
Phœbo, Mercurioq́, Gratijsq́,
Neget Volmarium eruditiorem?

Viuebat adhuc anno 1546 vt ex ſuprà dictis patet.

D. Ita in fine epiſtolæ. Baſileę, Calend Auguſti, anno 1636. Atqui ex Hiſtoria conſtat, iſtius anni menſe Auguſto Geneuæ fuiſſe, atque ibi tum maximè Confeſsionis ac diſciplinæ formulam vnà cum Catechiſmo adornaſſe. Suppoſititium ergo locum adſcripſit, vt quaſi longiùs poſitus, longas magni Regis manus faciliùs fruſtraretur: non enim martyrij multùm auidus fuit, ſed alios periculis obiiciens, ipſus ſibi, vt Thraſo Terentianus, cauit loco.

E. 4. 16. 29. Quòd ſi annum triceſimum præfigere libet, cur eum non obſeruant: ſed vt quiſque eorum iudicio ſatis profecit, eum ad Baptiſmum recipiunt? Quin etiam Seruetus vnus ex eorum magiſtris, quum tempus hoc pertinaciter vrgeret, iam viceſimo primo ętatis anno cœperat Prophetam ſe iactare. Quaſi verò ferendus ſit qui Doctoris locum in Eccleſia ſibi arrogat antequam ſit ipſius Eccleſiæ membrum.

Væ tibi, væ nigra dicebat Cacabus Ollæ.

ARTICVLVS VII.

Eccleſiam itaque Catholicam, cui per baptiſma nomen dederam, [a] egreſſus, in quam congregationem ſum ingreſſus? In omnes [b] & nullam: nam cum Democrito veritatem in puteo latentem quærere cœpi, omnium ambiguus.

Lactant. lib. 3. diuin. Inſtitut. cap. 27.

Vt ſtat, & incertus qua ſit ſibi neſcit eundum,
Cùm videt ex omni parte viator iter.

In omnes [c] quidem, quia 4. 1. 9. Vbicunque Dei verbum ſyncerè prædicari atque audiri, vbi Sacramenta ex Chriſti inſtituto adminiſtrari videmus, illic aliquam eſſe Dei Eccleſiam nullo modo ambigendum eſt. In [d] nullam, quia

Nullius addictus iurare in verba Magiſtri,

& ipſe Magiſter haberi volui. Cur enim mihi non liceat quod Luthero? quod Melanchthoni? quod Zuinglio & Oecolampadio? *Neſcitis, quoniam Angelos iudicabimus?* 1. Cor. 6. 3. quanto magis hos Rabbinos, qui nihil ad perfectum adduxerunt? Quod tamen mireris, Martino Bucero Luthero Sacramentario [e] Argentinæ non exiguo tempore operam dedi, eumque iam pridem Magiſter, Magiſtrum agnoſcere dignatus ſum.

L. SENECA.

A. 4. 2. 2. a. Quare nullum eſt periculum ne ab exitiali tot flagitiorum participatione deſciſcendo, ab Eccleſia Chriſti diuellamur. *At Luc. 11. 23. Qui non eſt mecum, contra me eit: & qui non colligit mecum, diſpergit.* 1. Ioan. 2. 19. Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcum: ſed vt manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis.

B. *Qui Eccleſiam inuiſibilem ingrediuntur*, nullam habent Eccleſiam: nam neque vident, neque videntur; neque cognoſcuntur, neque cognoſcunt; neque vllam cum membris inuiſibilibus communicationem habent. Vnde falſum eſt quod Caluinus ſcribit 4. 1. 3. Cæterùm ad amplexandam eo modo Eccleſiæ vnitatem, nihil (vt diximus) opus eſt Eccleſiam ipſam oculis cernere, vel manibus palpare: quin potiùs eo quòd in fide ſita eſt, admonemur nihilominus cogitandam eſſe, dum intelligentiam noſtram pręterit, quàm ſi palàm appareat. Neque ideò deterior eſt fides noſtra quòd incognitam apprehendit, &c. *Ridicule & inconſtanter*: ridiculè, quia cognitio incognita apprehendit, quod implicat contradictionem: inconſtanter, quia alibi in fide claram notitiam requirit, vt 3. 2. 2.

C. Hinc Lutheranis factus ſum Lutheranus, vt in conuentu Wormatienſi & Ratiſponenſi: Confeſſioniſtis Confeſsioniſta, quando Confeſsioni Auguſtanæ volens ac libens ſubſcripſi: Zuinglianis Zuinglianus, quum librum de meo cum Tigurinis conſenſu conſcripſi: atque adeò Papiſtis Papiſta, Pariſiis, Engoliſmi, Pictauij, & quotieſcunque gladium aut rogum aut rotam timui: omnibus omnia factus ſum, vt mihi conſulerem: martyrij gloriam aliis ſine inuidia conceſsi.

D. Nullus eſt Sectarius cum quo de rebus grauiſsimis grauiſsimè non diſſentiam, non Lutherus, non Melanchthon, non Zuinglius, non ipſe pręceptor meus Bucerus: vnde cum ipſorum Eccleſiis nunquam ex animo communicaui, niſi vt tempori ſeruirem, & pericula capiti impendentia euaderem: aliam Eccleſiam, cum Papatus Romani ac Saxonici ruina, iampridem meditatus.

E. Ter quidem, vt hiſtoriæ tradunt: ſemel, quum Rouſſelio Oleronenſi Epiſcopo ſemi-Lutherano comes, Eraſmo Rotterodamo à Bucero adductus fuit: qui in eum hanc ſententiam protuliſſe fertur, *Video magnam peſtem oriri in Eccleſia contra Eccleſiam.* Iterum, quum relicta patria, quam poſtea nunquam vidit, Argentinam ſe recepit, ac tum potiſsimùm Bucero ſe dedit. Florimond. lib. 7. cap. 10. n. 6.

Tertiò, quum Geneuâ ob contumaciam in exilium pulſus, eandem Argentinam repetiit anno 1538. ibique ſuam Theologiam, diſsimulante Bucero, publicè profeſſus eſt.

ARTICVLVS VIII.

OB Sacerdotum vitia, ſuperſtitiones & horrendam [a] idololatriam ab Eccleſia Papiſtica diſceſsionem feci & Apoſtataui: aliter [b] quàm Chriſtus ipſe, Apoſtoli & Prophetæ me ſuo exemplo docuerunt. Nam quamuis eam abominandæ impietatis inſimulem, Chriſti tamen eſſe Eccleſiam fatear neceſſe [c] eſt, ſi Antichriſtum ea collocare volo. Quare ſic apoſtatando, Deum & Chriſtum [d] ab-

negaui, proprio iudicio condemnatus: & quòd me Papiſtæ excommunicarunt, [e] merito meo factum eſt, qui propter ea diſceſsionem feci, quæ in vſu Romanæ Eccleſiæ tum maximè erant, [f] quum eam maximè laudaui.

L. SENECA.

A. 4. 2. 6. Eant nunc & clamitent hæreticos nos eſſe qui ab eorum Eccleſia receſſerimus: quum nulla alienationis cauſa fuerit niſi hæc vna, quòd puram veritatis profeſſionem nullo modo ferre poſſunt. Et 4. 2. 9. Apud hos autem, Papiſtas dico, quid ſimile? Vix enim vllum cum ipſis conuentum poſſumus habere in quo non aperta idololatria nos polluamus. Certè præcipuum communionis vinculum in Miſſa eſt, quam nos vt maximum ſacrilegium abominamur.

B. 4. 1. 18. Huius rei Chriſtus ipſe, Apoſtoli, & ferè omnes Prophetæ exemplum nobis præbuerunt. Horrendæ ſunt illæ deſcriptiones quibus Ieſaias, Ieremias, Ioel, Abacuc, & alij Eccleſiæ Hieroſolymitanæ morbos deplorant. In plebe, in magiſtratu, in ſacerdotibus, omnia vſqueadeò corrupta erant, vt non dubitet Ieſaias æquare Hieroſolymam Sodomæ & Gomorrhæ. Religio partim contempta, partim contaminata: in moribus paſsim referuntur furta, rapinæ, perfidiæ, cædes & ſimilia ſcelera. Neque tamen propterea aut nouas ſibi Eccleſias erigebant, aut noua altaria extruebant Prophetæ, in quibus ſeparata ſacrificia haberent, &c. *Cur igitur tu Caluine, nouam Eccleſiam erexiſti, & nouam Cenam excogitaſti?* Reſpondes 4. 2. 9. Prophetæ ad nullum ſuperſtitioſum cultum adigebantur: nos ad Miſſam adigimur, vbi aperta idololatria polluimur.

Sed primò, *Cur Pariſijs, Engoliſmi, Pictauij (& fortè etiam Nouioduni cùm Sacellanus eſſes & Curio) Catholicum ſimulans, Miſſæ interfuiſti? vel pollutus fuiſti, vel non. Si pollutus, tuum dedecus & impiam ſimulationem fatere: ſi non pollutus, cur poſteà apertam diſceſsionem feciſti?*

Secundò, *Eſt contra magiſtrum tuum Lutherum, in commentario ad Galat. cap. 6.* Conſequens eſt quòd Bohemorum diſsidium à Romana Eccleſia nulla poſsit excuſatione defendi, quin ſit impium, & Chriſti omnibus legibus contrarium: quia contra caritatem, in qua omnes leges ſummantur, perſtat. Cochlæus de actis & ſcriptis Lutheri anno 1523. pag. 104. b.

Tertiò, *Chriſti Eccleſiam Synagogâ longè deteriorem facis: cum hac enim etiam Prophetæ, Apoſtoli, & Chriſtus ipſe communicabant, vt tu fateris: cum illa ne Chriſtus quidem communicare poſſet, ſi tibi credimus; & ſic à Chriſti Eccleſia Chriſtum excludis, vt Antichriſtum commodiùs eius loco reponas.*

Quartò, Cur à Lutheranis, Confeſsioniſtis, *Zuinglianis*, in quorum numero haberi aliquando volebas, diſceſsionem feciſti? an & illi horrendam fouent idololatriam, vt ſine ſacrilega contaminatione illis iungi non poſsis?

Quintò, Damnas omnes tuos electos, qui ſub Cruce poſiti (vt loquuntur) tempori ſeruire coguntur, in audienda Miſſa, in confeſsione, in communione, &c. quales in noſtro Belgio non pauci reperiuntur. Tuo videlicet exemplo ſe ſolantur, qui cùm rogum aut rotam formidares, omnia munda mundis eſſe iudicaſti.

Sextò, quis vnquam Hæreticus ab Eccleſia matre defecit, quin adulterium illi obiecerit? Non ſufficit itaque clamare, *Miſſam eſſe ſummam abominationem*, ſed probandum eſt quod aſſeritur; quod omnibus ſuis Scripturis, argumentis, & ſcommatibus, omnes hactenus Hæretici facere non potuerunt.

C. 4. 7. 25. Antichriſtum in templo Dei ſeſſurum Paulus ſcribit. Et infrà, deinde talem eſſe quæ nec Chriſti nec Eccleſiæ nomen aboleat: ſed potiùs Chriſti prætextu abutatur, & ſub Eccleſiæ titulo velut larua deliteſcat. *Omnia vafrè & callidè, vt verborum ambiguitate Lectori*

impo-

Digitized by Google

imponat: nam ſic 4. 2. 12. Quum ergo Eccleſiæ titulum non ſimpliciter volumus concedere Papiſtis, non ideò Eccleſias apud eos eſſe inficiamur. *Iſtæ Eccleſiæ Caluine, vel Chriſti ſunt Eccleſiæ, vel non: ſi non, ergo Antichriſtum fruſtra in illis locas: ſi ſunt, ergo manifeſti ſacrilegij & apoſtaſiæ tuo te ore condemnas quum ſic ſcribis,* 4. 1. 10. b. Tanti enim Eccleſiæ ſuę communionem facit Dominus, vt pro transfuga & deſertore religionis habeat, quicunque ſe à *qualibet* Chriſtiana ſocietate, quæ modò verum verbi ac ſacramentorum miniſterium colat, contumaciter alienarit. Et 4. 1. 19. Fixum igitur vtrumque iſtorum maneat, nihil excuſationis eum habere, qui externam Eccleſiæ communionem ſponte deſerit, vbi Dei verbum prædicatur, & ſacramenta adminiſtrantur: deinde nihil obſtare vel paucorum vel multorum vitia, &c.

D. 4. 1. 10. ʒ. Vnde ſequitur, diſceſſionem ab Eccleſia, Dei & Chriſti abnegationem eſſe: quo magis à tam ſcelerato diſſidio cauendum eſt: quia dum veritatis Dei ruinam, quantum in nobis eſt, molimur, digni ſumus ad quos conterendos toto iræ ſuæ impetu fulminet. Nec vllum atrocius fingi crimen poteſt, quàm ſacrilegâ perfidiâ violare coniugium quod nobiſcum vnigenitus Dei filius contrahere dignatus eſt.

E. 4. 2. 6. Taceo autem quòd anathematibus & diris nos expulerunt. Quod tamen ipſum ſatis ſuperque nos abſoluit, niſi Apoſtolos quoque ſchiſmatis damnare velint, quibuſcum ſimilem habemus cauſam. Prædixit, inquam, Chriſtus Apoſtolis ſuis, fore vt ſynagogis propter nomen ſuum eiicerentur. Illæ porrò ſynagogæ de quibus loquitur, tunc habebantur legitimæ Eccleſię. *Quæſo te, Caluine, quid Lutheranis ſis reſponſurus (quos Doctores hyperbolicos, portentoſos, ſtultos, Sophiſtas, turbulentos ſpiritus, quos horribili faſcino Satan dementauit, intolerabiliter blaſphemos) quum ſic argumentabuntur:*

Quicunque ab Eccleſia Papiſtica propter Chriſti nomen eijciuntur, cauſam habent cum Apoſtolis communem.
Nos Lutherani ſic à Papiſtis eiecti ſumus: ergo, &c.
Quidquid in quamcunque partem reſponderis, in tuum caput recidere experieris.

F. 4. 6. 16. Hoc primùm præfari volo, me non negare quin magnum Romanæ Eccleſiæ honorem vbique deferant veteres, reuerenterque de ea loquantur. Quod tribus maximè de cauſis fieri arbitror. &c. Adfert

Primò, opinionem, quòd Petrus eam fundaſſet.

Secundò, virorum prętantium multitudinem, quòd eſſet caput imperij.

Tertiò, doctrinæ conſtantiam, à turbulentis Aſiaticorum & Afrorum opinionibus alienam. Et ſubdit: Hoc ergo Romanę Eccleſiæ plurimum addidit authoritatis, quòd non ita dubiis illis temporibus tumultuata eſt vt reliquę, ac doctrinæ ſemel traditæ fuit aliis omnibus tenacior. Item 4. 7. 24. ʒ. olim omnium Eccleſiarum matrem fuiſſe fatetur. *Bene, bene: tuo te gladio iugulas Caluine, qui propter Miſſam ab Eccleſia Romana diſceſſionem feciſti.* At cuius doctrinæ tenacior fuit Eccleſia Romana, quàm ſacroſancti Miſſæ Sacrificij? nònne omnes qui eam laudibus celebrarunt, etiam Miſſam celebrarunt? Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, & reliqui alibi citati. Nullam ergo excuſationem habes, qui eam Eccleſiam ſponte deſeruiſti, quam laudas, quam Chriſti Eccleſiam fateris, quam ceteris omnibus Eccleſiis anteponis.

ARTICVLVS IX.

POſt longam ſpiritus & [a] corporis diſcurſationem, nihil inuenire potui quod vndequaque placeret: omnia [b] mihi, præter me, ſorduerunt. Non placuit [c] Lutherus, non [d] Melanchthon, non [e] Zuuinglius: non Farellus [f] aut Viretus, niſi quatenus mea placita comprobarunt. Itaque omnia [g] omnium dicta & ſenſa, ad cerebri mei examen & iudicium, tanquam ad lapidem Lydium reuocaui: Philoſophorum, Hæreticorum, SS. Patrum, atque adeò ipſam Scripturam ſacram: prætento tamen arcano Spiritus [h] ſancti teſtimonio, quò maior dictis meis accederet auctoritas. Scriptum eſt enim, [i] *Omnia probate: quod bonum eſt, tenete.* 1. Theſſal. 5. 21.

L. SENECA.

A. 4. 9. 12. ζ. Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina nos impediant quominus & verborum & rerum documentis moniti, *omnes omnium* ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo ſint. *Ante annum ætatis 27. ſiue Chriſti* 1536. bonam Galliæ partem percurſauerat Caluinus, Aureliam, Bituriges, & poſt reditum in patriam Pariſios, Engoliſmam, Geneuam, Baſileam, Argentinam, Pictauium, Neracum, & rurſus Germaniam, atque Italiam, quum Duciſſam Ferrarienſem rebus nouis ſtudentem inuiſit.

Vbique autem doctiſſimis quibuſq;, veterum pertæſis & noua quærentibus, ſe iunxit, Academicum & Scepticum agens, identidem illud ingeminans, *Trouuons la verité*, Inueniamus veritatem: niſi cùm illuſtrium Hæreſiarcharum Melanchthonis, Buceri, Brentij, auctoritate preſſus, in inferiore ſubſellio, diſſimulare cogeretur quod erat, & ſimulare quod non erat. Zuinglium autem vidiſſe non videtur: nam hic anno 1531. in prælio occubuit, quum Caluinus anno demum 1532. primum pedem in Germaniam poſuerit.

Florimond. lib. 7. cap. 17. n. 6.

B. 4. 17. 25. Sedulà meditatione adhibitâ, ſenſum amplectimur quem Spiritus Dei ſuggerit, quo freti deſpicimus ex alto quidquid terrenæ ſapientiæ contrà opponitur.

C. 4. 17. 20. Alij verò audaciores, aſſerere non dubitant, propriè loquendo, panem eſſe corpus: atque hoc modò verè ſe litterales eſſe probant, &c. Intolerabilis autem blaſphemia eſt, ſine figura prædicari de elemento caduco & corruptibili, quòd ſit Chriſtus. *Atqui hæc eſt intima Lutheri Theologia, vt videre eſt apud Bellarm. lib. 1. de Euchariſt. cap. 1. §. Nonus. & lib. 3. cap. 19.*

D. Epiſt. 10 ad Farellum: Nuper Philippo in faciem non diſſimulaui, quin mihi admodùm illa cærimoniarum copia diſpliceret. Videri enim mihi formam, quam tenent, non procul eſſe à Iudaiſmo.

E. 2. 6. 1. Quò fœdior eſt eorum ſocordia, qui cælum profanis & incredulis quibuſlibet patefaciunt, abſque eius gratia quem Scriptura paſſim docet vnicam eſſe ianuam qua in ſalutem ingredimur. *Tangit Zvvinglium, qui Herculi, Theſeo, Socrati, Camillo, Catonibus & Scipionibus cælum patefecit, tom. 2. in expoſitione fidei Chriſtianæ. fol. 559. art. 12. de vita æterna.*

Coccius to. 2. lib. 3. art. 1.

F. Hi Geneuæ anno 1541. Triumuiri Eccleſiæ conſtituendæ: cùm omnium ore celebraretur Caluini ſcientia, Farelli vehementia, Vireti eloquentia.

Lutheri in tabulam num dicent
diſcipuli tres?

Celebrat hanc lectiſsimam præſtantiſ-

ſtantiſsimorum paſtorum triadem Theodorus Beza in Iconibus, his verſibus:

Gallica mirata eſt Caluinum Eccleſia nuper,
Quo nemo docuit doctiùs.
Eſt quoque te nuper mirata Farelle tonantem,
Quò nemo tonuit fortiùs.
Et miratur adhuc fundentem mella Viretum,
Quo nemo fatur dulciùs.
Scilicet aut tribus his ſeruabere teſtibus olim,
Aut interibis Gallia.

Ceterùm Petrus Viretus Sabaudus, ex Carmelo fugitiuus apoſtata, Florimond. lib. 7. cap. 18. n. 2. inſtar Lepidi, citò triumuiratu eſt exutus, & Lauſannam tranſmiſſus: quem Caluinus æmulus, ob loquacitatem vocare ſolebat, *Maiſtre Pierre du Cacquet*. Titulus à garrulitate. Guilelmus Farellus Delphinas Vapincenſis, (auo Iudæo, turbidi cerebri actiuè & paſsiuè, primus Chriſti & Sanctorum imagines Geneuæ anno 1535. confregit:) vt M. Antonius relicta Italia Ægyptum, ſic ipſe relicta Geneua Neocomum ſiue Nouumcaſtellum conceſsit, vbi ſeptuagenarius, calculo & podagrâ confectus, nihilominus ancillæ ſuæ filiam in thori ſociam aſſumpſit. Caluinus, tanquam alter Cæſar Auguſtus, competitoribus ſuperatis, ſolus obtinuit principatum.

G. 4. 9. 12. Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina (quæ tam falsò obtendi quàm verè vſurpari poſſunt) nos impediant quominus & verborum & rerum documentis moniti, *omnes omnium* ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo ſint. *Tangit non Catholicos tantùm, ſed etiam Lutheranos & Sacramentarios, quorum aliqui Paſtores & Epiſcopos ſeſe indigitarunt. Tangit & ſe, an ſui immemor? quum anno 1555. in Harmonia ad Luc. 1,38. ſic ſcripſit: Infidelitatis mater eſt diſceptandi licentia.*

H. *1. 7. 4. Iam ſi conſcientiis optimè conſultum volumus, ne inſtabili dubitatione perpetuò circumferantur, aut vacillent, ne etiam hæſitent ad minimos quoſque ſcrupulos, altiùs quàm ab humanis vel rationibus, vel iudiciis, vel coniecturis petenda eſt hæc perſuaſio, nempe ab *arcano* teſtimonio Spiritus. *Et clariùs ad inſtitutum noſtrum* 4. 17. 25. vt ſuprà citatum eſt.

I. *Multi hoc Apoſtoli loco pueriliter abutuntur, quaſi poſſint ac debeant omnia fidei dogmata ad calculum ſuum reuocare, eaq́ quæ ab Eccleſia definita ſunt, retractare, in quibus eſt Caluinus toto cap. 9. lib. 4. Sed ab Apoſtoli ſenſu nihil dici potuit alienius, qui tantùm loquitur de dubiis, quæ meritò examen requirunt, ne pietatis ſpecie fallant, quales ſunt prophetiæ incertæ, quæ quidem temerè ſpernendæ non ſunt, ſed prudenter examinandæ: neque à quibuſlibet, ſed ab iis quos Dominus vt ſe audiri iubet. Luc. 10. 16.* 1. Theſſ. 5. 20

ARTICVLVS X.

Semper [a] ego auditor tantùm? nunquámne reponam,
Vexatus toties Lutheride, totq́ Nouantum
Hinc atque inde voluminibus? ——
—— tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
Tollere humo, victorq́ virûm volitare per ora.

Turpe Luthero, Philippo, Zuinglio loquentibus, Caluinum tacere: αἰσχρὸν σιωπᾶν Ζήνωνα τ' ἐᾶν λέγειν. quin glorioſum palmam illis eripere, quaſi in ſacris litteris [b] multa neſcierint, & Eccleſias ſuas ſolidè non fundarint. Eò itaque *indomita propagandi nominis libido* me impulit, vt omnibus Doctoribus ac Magiſtris præteritis ac contemptis, ipſe Doctor ac Magiſter à me [c] creatus ſubitò prodierim; D. Auguſtin. lib. de vtilitate credendi. cap. 14. b. tom. 6. vt quemadmodum à [d] Gnathone Gnathonici, ab Antiocho [e] Antiochij, à Luthero [f] Lutherani, ſic à Caluino Caluiniſtæ celebri nomine dicerentur.

L. SENECA.

A. 3. 5. 6. Neque enim quibuſdam aſſentior, qui diſſimulandum hac in parte cenſent, & mentionem Purgatorii omittendam, &c. Clamandum ergo non modò vocis, ſed gutturis ac laterum contentione.

Omnes hæretici, & maximè Hæreſiarchæ, pleni ſunt ſpiritu, vt eum continere non valeant, quod graphicè ab Eliu Buzita Iob 32. repræſentatur. *Iunior ſum tempore, vos autem antiquiores*, &c. *Sed vt video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.* Et v. 17. *Reſpondebo & ego partem meam, & oſtendam ſcientiam meam. Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat me ſpiritus vteri mei. En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas diſrumpit.*

Florimond. lib 7 cap. 10. n. 3. & c. 17. n. 2.

B. Omnes ex alto Caluinus deſpicit, etiam Martinum Lutherum, cui omnia ſua debet, quemque prophetæ titulo aliquando honorat: nihil boni feciſſe, tribulos tantùm & ſpinas abſtuliſſe, eſſe ſemipapiſtam; ipſius Eccleſiam non ingrediendam, ſed aliam de nouo excitandam. Item Zuinglium & Zuinglianos eouſque deprimit, vt ipſorum conuentus vocet popinas, Miniſtros pleroſque Caupones; Geneuam autem in qua tum regnabat, eſſe ornatam & ordinatam adinſtar Ieruſalem.

Bolſec. c. 10. in vita Caluini.

C. Lutherus de ſua vocatione & miſſione interrogatus, ad ſuum Doctoratum (quem apud Catholicos malis artibus interceperat) confugere ſolebat: ridiculè quidem, perinde ac ſi Rex in tyrannum verſus gladium in ciuium capita conuertat. Sed quid Caluinus? ſicut Stoicorum Deus, ex ſe Doctor natus eſt: ſine vocatione, ſine miſſione, ſine vllo Apoſtolatus ſui firmamento, *officium Doctoris in Eccleſia ſuſcepit*, vt ipſe loquitur in epiſtola ad Lectorem.

Cochlæus de actis & ſcrip. Lutheri an. 1517. pag. 4. & anno 1531 pag 239. b.

D. Terentius Eunucho: *Sectari juſſi: ſi potis eſt, tanquam Philoſophorum habent diſciplinæ ex ipſis vocabula, paraſiti itidem vt Gnatonici vocentur.* Act 2 ſcen. 2.

E. Cicero in Lucullo, in med. *Nominis dignitatem videtur, cùm à re ipſa deſciſceret, retinere voluiſſe: quod erant, qui illum gloriæ cauſa facerent, ſperare, etiam fore, vt hi qui ſe ſequerentur, Antiochij vocarentur.* Fortè leg. facere dicerent.

F. Lutheri nomen vſqueadeò celebre fuit, vt etiam in Francia omnes nouitatis cupidi, ad Amboſianam vſque coniurationem, Lutherani vocarentur, nempe vſque ad annum Domini 1561. Ab eo tempore, ſepulto Lutheri nomine vt vix in Francia memoretur ampliùs, Caluini nomen increbreſcere cœpit: ita tamen vt eius diſcipuli ab exteris Caluiniſtæ, à Francis frequentiùs Hugenotti appellentur. Cuius nominis originatio quum varia à variis adferatur, illa maximè arridet quam olim Pictauii à Doctore quodam Theologi accepi. Cùm anno Domini 1561. à Rege & Regina matre Poiſſiacenſis conuentus indictus eſſet, venerunt eò Theodorus Beza, Petrus Martyr, aliique Miniſtri Caluiniani: qui cùm ad Regis & Procerum conſpectum admiſſi fuiſſent, vnus eorum, circumcurſantibus Regis ephebis honorariis, ſic cœpit. *Huc nos venimus, vt.* &c. Quærenti ephebo, quiſnam ille eſſet, alter reſpondit, *C'eſt vn huc nos*: atque hoc in Aula ſtatim peruulgatum, Caluiniſtis illud agnomen adglutinauit, mitigata paululùm pronunciatione, vt *Hugenots* dicerentur; quod facilè admittet, qui Gallos *Huc-nos* pronunciantes audierit.

Anno Domini 1583. Paulò aliter Florimond. libro de Antichriſto. cap. 3.

AR-

ARTICVLVS XI.

QVemadmodùm olim Heroſtratus, vt ſuum nomen celebraret, celeberrimum Dianæ Epheſiæ templum incendere aggreſſus eſt: ita ego inanis gloriæ [a] œſtro percitus, Eccleſiam contra Eccleſiam, altare contra altare, ſiue menſam contra menſam erigere conatus ſum. *Manus mea contra omnes*, [b] *& manus omnium contra me.* Itaque anno 1536. [c] ante Auguſti menſem Geneuam ingreſſus, Concionatoris officium ſuſcepi, & non repugnantibus Collegis, Farello, Couraltio (apoſtata Auguſtiniano) an & Vireto? Confeſsionis ac Diſciplinæ formulam vna cum Catechiſmo compoſui. Sed tanta fuit noſtra arrogantia, peruicacia, inexorabilitas & in magiſtratum contumacia, vt ante biennium, nempe anno 1538. ſtatim à Paſchate, in [d] exilium non ſine ignominia pulſus ſim: quo tempore [e] Bernam primùm, deinde Baſileam, & ſic Argentinam profectus, Martino Bucero rurſum adhæſi.

Strabo l. 14.

Gen. 16. 12.

L. SENECA.

A. Tam vehementer hoc œſtrum Caluinum pupugit, vt libellos laudum ſuarum plenos ementito nomine euulgaret, Lutherum etiam in hoc imitatus, vt videre eſt apud Cochlæum anno 1521. pag. 55. b. 57. a. 64. b. Quod cùm Viretus ex ſtilo ſubolfeciſſet, tantæ vanitatis hominem coarguit: at ille reſpondit ſe tantumdem in Farelli & Vireti gratiam facere velle, ſe eſſe *tres columnas* quibus Dei domus inniteretur, ac propterea magna auctoritate opus eſſe. Bolſecus cap. 13.

B. Caluinus omnes Nouatores pro ſuis agnoſcit, quando Eccleſiam Catholicam oppugnant. 4. 3. 4. at quando cum ipſis negotium eſt, cum nullo per omnia conſentit, nullúſque cum ipſo: adeò vt Beza iuratiſſimus eius diſcipulus & encomiaſtes, in multis ab illo deſciſcat.

C. Conſtat hoc ex inſcriptione Geneuenſi, quæ Guilielmo Farello Eccleſię reformationem anno 1535. primùm attribuerat: ſed poſteà historici in ſui Prophetæ gratiam, eraſo illo anno, 1536. ſubſtituerunt. Florimond. lib. 7. cap. 17. n. 2.

D. Exilii cauſa in libro Rubro qui acta Reip. Geneuenſis continet, ſincerè deſcribitur, ex quo Bolſecus hiſtoriam hanc deſumpſit. cap. 11.

E. Hic inſignem plagam Caluinus accepit à Zacharia quodam vel potiùs Zebedæo, Prędicante Zvvingliano, cum quo diſputationem inierat. Nam cùm Zvvinglium, vtpote in vrbe Zvvingliana, tanquam virum Dei prolixè laudaſſet, protulit Zebedæus Caluini epiſtolam in qua Zvvingliani mille conuitijs & contumeliis proſcindebantur, & rogauit num ſignum & manum agnoſceret. Caluinus negare non auſus, ſilentio rem comprobauit, atque inde dilapſus Argentinam ſe recepit. Sed Caluino nihil familiarius, quàm ex vno ore calidum ſimul & frigidum efflare.

Florimond. lib. 7 cap. 17. n. 5. Zebedæum vocatum fuiſſe agnoſcit Claudius de Sainct. à Beza admonitus, pag. 50. ſuæ Reſponſion. ad Apologiam Bezæ.

Sainctes, in Reſponſ. ad Apologiam Bezæ. pag. 76. a.

F. 4. 13. 3. Monachi & moniales quo oraculo edocti ſunt, conſtaturam ſibi totâ vitâ caſtitatem, in cuius finem eam voueant? Audiunt de vniuerſali hominum conditione Dei vocem, *Non eſt bonum homini eſſe ſoli.* (Gen. 2. 18.) Intelligunt, atque vtinam non ſentirent, peccatum in nobis manens non carere acerrimis aculeis. *Et infrà*, Hoc verò Deum tentare eſt, contra inditam ab eo naturam niti. *Graphicè Lutherizas* Caluine, & ſi excuſationem in peccatis quæris, ipſe te tam diu viduum condemnabit qui ſcripſit; *Creſcite & multiplicamini, non eſt præceptum, ſed plus quàm præceptum, quod nos non poſſumus impedire vel prætermittere, & perinde neceſſarium eſt ac edere & bibere, purgare, exſpuere, dormire & vigilare. Sicut in mea poteſtate non eſt, quominùs ſim mas: ita minimè in me ſitum eſt, quo minùs ſim ſine muliere.* (Lib. de vita coniugali.) Os impudens! ipſa impudentia ad hæc verba erubeſceret, & tu audes ea perpetuis litteris conſignare?

ARTICVLVS XIII.

AB exilio callidis [a] technis & fautorum induſtriâ reuocatus, non iam vt Miniſter aut Epiſcopus, ſed vt [b] Euangeliſta, [c] Propheta, Apoſtolus, [d] an & ſuprà? Geneuam anno Domini 1541. [e] ingredior, 13. Septembris: vbi Gnathonum meorum auxilio (abſente Vireto, & Farello iam decrepito Nouum caſtellum ablegato) Papatum [f] occupaui, quem totos penè viginti tres annos tenui, ἀπάτωρ, [g] ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, atque ita nouam Eccleſiam contra omnes Eccleſias erexi. An in ea vt Antichriſtus ſedi? ea certè quæ in Romanum Pontificem [i] euomui, longè aptiùs in me quadrant, vt ſingula expendenti perſpicuum erit.

(Bolſec. cap. 11.) (Heb 7. 3.)

L. SENECA.

A. Plenus erat Caluinus huiuſmodi artificiis & politicis aſtutiis, in ſuo genere alter Machiauellus: quod cùm ex multis conſtare poſſit, tum maximè ex quadraginta circiter epiſtolis, quæ in Petri Vireti conclaui repertę fuerunt, quando ille ignominioſum exilium præueniens, Lauſannâ & Bernâ relictis, in Franciam ſe proripuit, vt refert Bolſecus cap. 21. ʒ. & 13. c.

B. 4. 3. 4. Quanquam non nego quin Apoſtolos poſteà quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitarit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit. *Itaque* Lutherus, Carolſtadius, Melanchthon, Iuſtus Ionas, quatuor Euangeliſtæ, vt in Bibliorum frontiſpiciis à Proteſtantibus depingi ſolent: tu autem tuo iudicio Apoſtolus, qui multis paraſangis illos præcurris.

C. 4. 1. 5. b. Itaque poſtquam auguriis, diuinationibus, artibus magicis, necromantiæ, alijſque ſuperſtitionibus ſuos vetuit dare operam, ſubiicit ſe daturum quod pro omnibus ſufficere debeat, nempe Prophetis nunquam deſtitutum iri. Sicuti autem veterem populum non ablegauit ad Angelos, ſed doctores excitauit è terra, qui verè præſtarent munus Angelicum: ita & nos hodie humanitus vult docere. *Hinc illa Caluini* voces è cathedra, cùm incaluiſſet: *Quid moror? Iam dixi, ſcitis vos habere Prophetam. Ego propheta ſum: ego Dei ſpiritum*

Digitized by Google

habeo 4. 17. 25. c. *ego à Deo miſſus ſum*. Bolſecus cap. 13. a. Florimond. lib. 7. cap. 10 n. 2.

D. Beza in vita Caluini, edita Geneuæ anno 1564. ipſi vni poſt Deum deciſionem controuerſiæ de re Euchariſtica acceptam refert.

Bolſec, cap. 4. & 12. & 13. poſt princ.

Secundò, Petrus Ameau chartularius, in induſio cum tæda ardenti, veniam à Caluino precari coactus eſt, quòd in cena amicis quibuſdam Caluini doctrinam mirè efferentibus (*Monſieur Caluin ſcait plus que S. Paul.* &c.) inter alia dixiſſet, *Vos eum ſupra omnes Prophetas, Apoſtolos, & qui vnquam fuerunt doctores, collocatis. Sed non eſt is ſanè quem eſſe vultis: quippe qui cum bonis ſaniſq́ ſententijs quas profert, etiam ſatis cornutas & friuolas nonnumquam commiſcet.*

Tertiò, Pictauij anno 1583. peruulgatum erat de Caluino Geneuenſium elogium, *Apres Dieu appartient à Caluin d'interpreter les eſcriptures.* Secundùm Deum, Caluini eſt Scripturas interpretari.

E. In actis Caluini ad chronographicam rationem reuocandis (quod in hiſtoriæ labyrintho velut Theſei filum nos optimè dirigit) quędam videntur ſatis certa: in quibuſdam Scriptores aliquantulum turbant. Natus eſt anno Domini 1509. 10. Iulij: mortuus anno 1564. 27. Maij: in terris *moratus* annis 55. minùs diebus quadraginta quinque. Adoleſcens Aureliam & Bituriges profectus eſt: inde domum reuerſus (fortè anno 1529. ætatis 20.) Sacellum & Paſtoratum, procurante patre, ſuſcepit. At verò anno ſeculi ſuperioris 32. ętatis 23. Nouioduno Pariſios venit, & poſt multas diſcurſationes, anno demum 1536. ante Auguſtum Geneuam ingreſſus eſt; vnde biennio nondum euoluto in exilium pulſus, callidis artibus anno 1541. 13. Septembris reuocatus eſt, qui primus eius Pontificatus annus à Geneuenſibus religioſè numeratur. Hæc ſatis certa & liquida videntur. De quadriennio, quod inter annum ætatis eius 23 & 27. intercurrit, non ita liquet. Volunt enim Pariſijs Engoliſmam profectum, ad triennium ibidem hæſiſſe: inuiſiſſe Germaniam Argentoratum vſque: reuerſum in Galliam Pictauij nouam ſuam Theologiam occultè tradere cœpiſſe: poſtea ad Rouſſelium & Fabrum Stapulenſem viſendos Neracum excurriſſe: atque ita in Germaniam reuerſum, Argentinæ biennium ſub Martino Bucero vixiſſe: Ferrariam etiam vidiſſe, & ſic demum Geneuæ anno 1536. ſedem fixiſſe. Quæ ſupputandi ratio non quadriennium, ſed ſexcennium plus minùs requirit: niſi annos inchoatos pro completis ſumamus, ac diſcurſationem Germanicam, Gallicam, Italicam, in annos prædictos coniiciamus.

F. Sic eum ioco Bernenſes vocitare ſolebant, vt refert Bolſecus cap. 13. in fi. ob pompam & magnum apparatum quo in ſuis profectionibus vtebatur. Quemadmodum enim Auguſtus Cæſar ſub nomine Principis Rempub. Romanam callidè inuaſit, ita Caluinus ſub Miniſtri nomine Rempub. Geneuenſem artificioſiſſimè ſibi ſubiecit. Nihil illo inſcio, nihil inuito fieri poterat: habebat ſuos emiſſarios, quorum ope & induſtria cuncta cognoſcebat: ſpiritalia, temporalia, maxima, minima, ab ipſius nutu pendebant: amicos & fautores honoribus augeri, aduerſarios & contrà nitentes, tanquam libertinos aut atheos, morte aut exilio multari curabat. Miniſtros inſtituebat & deſtituebat ſine populi ſuffragijs, contrà quàm ipſemet docet 4. 3. 15. cuius rei lepidam hiſtoriam refert Bolſec. cap 12. Veritatem velutiè puteo extractam, vt qui errare non poſſet, omnibus è cathedra buccinabat, tantùm non Lutheri verba vſurpans. *Aſſero & amplector fiducia tota ſpiritus mei articulos per bullam damnatos, aſſerendoſq́ pronuntio omnibus Chriſtianis ſub pœna æternæ maledictionis.* Sic enim frequenter, *Ego errare non poſſum; & ego ſi erro, tu es Deus qui me propter huiuſce populi peccata, in errorem mittis & decipis.* Alia vſurpati Papatus ſigna ſtatim videbimus.

Tacitus lib. 1. Annal. in princip.

Lib. contra execrabilem bullam Antichriſti, &c.

G. Caluinus ſine deceſſore, ſine ſucceſſore: nullum nominare poteſt, cuius epiſcopatum occupauerit: nullum, cui ſuum Papatum reliquerit. Quamuis enim aureus eius amicus, Theodorus Beza, in verbi miniſterio ipſum ſecutus fuerit, longè tamen

abfuit

Digitized by Google

abſuit ab exſorti illa & eminente poteſtate, quam Caluinus inſidioſis artibus ſibi pararat. Sed quidquid de Beza ſit, reliqui tanquam minorum gentium Prædicantes, longè infra Caluini auctoritatem ſubſederunt, vt hic verum ſit illud,

De malè quæſitis non gaudet tertius heres.

H. Hæc planè Caluini mens fuit, omnibus omnium Eccleſijs præteritis & contemptis, nouam Eccleſiam erigere, cui ipſe tanquam Papa præſideret, leges imponeret, omnes ritus & ceremonias ordinaret, vt patet de baptiſmo 4. 15. 19. de cena. 4. 17. 43. de Catechiſmo, Diſciplina, &c. Hinc 4. 11. 5. a. *Vt ſciamus quid abrogandum ſit, & quid ex antiquitate reſtituendum, ſi volumus euerſo regno Antichriſti verum Chriſti regnum iterum erigere.* Hinc dicere ſolitum tradunt, nihil boni feciſſe Lutherum, qui Papiſticam Eccleſiam reformare voluerit: opus eſſe noua Eccleſia, quæ à fundamentis erigatur. Florimond. lib. 7. cap. 10. n. 10. & cap. 17. poſt princip.

I. Ineptiſſimè, & contra omnes Dialecticæ leges, probat Caluinus ex Apoſtolo Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum 4. 7. 25. vbi tamen ſtolidè & impudenter gloriatur, *poſt Paulum, imo ex ore Pauli* ſe loqui. Sed non erit difficile, longè maiori cum probabilitate in ipſum hæc retorquere, vt ex ore Danielis, Pauli & Ioannis in Apocalypſi, imò ex ipſius ore intelligamus, non quidem ipſum eſſe ſingularem illum Antichriſtum, ſed inſignem eius πρόδρομον, qui viam præparauit ante faciem eius. Hoc autem ſic oſtendo.

Primò, *Antichriſtus ſedebit in templo Dei.* 4. 7. 25. ſed Caluinus Geneuæ in ſua ſynagoga per annos 23. pacificè ſedit: an eam negabit eſſe templum Dei? Argumentandi forma, ne Caluiniſta quiſpiam arroganter eam reiiciat, eſt à porticu Geneuenſi, eaque Caluinus vtitur. 4. 7. 25.

Secundò, *Antichriſtus veniet in nomine ſuo.* Ioan. 5. 43. Chriſtus enim in nomine Patris ſui venit,

Primò, Quia ab eo miſſus.

Secundò, Quia miſsionem ſuam ſufficientiſſimè probauit.

Tertiò, Quia Patris gloriam, non ſuam quæſiuit. Ioan. 7. 18. *Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt.* At Antichriſtus

Primò, Sine legitima miſſione veniet.

Secundò, Ad ſua probanda adferet prodigia mendacia. 2. *Theſſal.* 2. 9.

Tertiò, *Suam gloriam quæret, & regnum eius erit in magniloquentia.* Dan. 7. 11. 28. Quid Caluinus?

Primò, à Deo non eſt miſſus: quia neque ordinariè, neque extra ordinem: non ordinariè, vt ipſe fatetur, & res ipſa loquitur: non extra ordinem, quia tales adferunt ſecum extraordinariam probationem, vt Moyſes Exod. 4. 2. Elias 3. Reg. 18. 36. Ioannes Baptiſta. Luc. 1. 65.

Secundò, Omnis Caluini probatio eſt in impudentiſſima aſſertione, *Mea doctrina non eſt mea, ſed Chriſti: egò Dei ſpiritum habeo: illi ſic, ego verò ſic ſentio.* &c.

Tertiò, A ſeipſo miſſus, etiam ſuam gloriam auidiſſimè quærit, vt Bolſecus multis exemplis declarat cap. 12. & 13. nec ipſe diſſimulare potuit, vt in epiſt. ad Regem, *Sed doctrinam noſtram ſupra omnem mundi gloriam, ſublimem: ſupra omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet: quia non noſtra eſt, ſed Dei viuentis, ac Chriſti eius.* Et 4. 17. 25. Sedulâ meditatione adhibitâ, ſenſum amplectimur quem Spiritus Dei ſuggerit. quo freti deſpicimus ex alto quidquid terrenę ſapientiæ contrà opponitur. Vnde & *indomitâ nominis propagandi libidine* incenſus, abduxit diſcipulos poſt ſe Act. 20. 30. qui ad magiſtri famam vbique terrarum diſſeminandam, Caluiniſtæ dicerentur.

Tertiò, *Antichriſtus erit homo peccati.* 2. Theſſal. 2. 3. id eſt, plenus peccato, in quo peccati vniuerſitas ſit habitatura, ait S. Irenæus lib. 5. aduerſus hæreſ. c. At Caluinus ſuo indicio, omnium ſcelerum & flagitiorum hydram in pectore latentem habet. 2. 3. 2. totus nihil niſi concupiſcentia eſt. 2. 1. 8. Z.

Digitized by Google

à vertice ad calcem totus peccatum. 2. 2 9.

Quartò, *Antichriſti tyrannis Chriſti prætextu abutetur*, & ſub Eccleſiæ titulo velut larua deliteſcet. 4.7. 25. Quid magis ſuis fraudibus prætexunt Nouatores quàm dulciſſimum Chriſti nomen? quid magis quàm Eccleſiæ titulum? Vide Iuſtum Ionam in Pſalmos, ab Eobano Heſſo carmine redditos.

Quintò, *Erit in animas magis quàm in corpora*. 4. 7. 25. Per Caluiniſmum tot infantium millia, baptiſmo fruſtrati, in æternum perierunt: tot adulti, ouium veſtimentis decepti, hereſes pro veritate, infernum pro cælorum regno amplexi ſunt, atque etiamnum amplexantur. At ne corporibus quidem parcitur: quot enim centena millia in Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Belgio, vel præliis cæſa ſunt, vel peſte, fame, & ſimilibus calamitatibus perierunt? Malorum Ilias ex hæreſi prorepſit.

Sextò, *In eius regno horrenda apoſtaſia*. 4.7. 24. A quo apoſtatauit Romanus Pontifex? S. Gregorius Magnus, quē aliqui regnum Antichriſti inchoaſſe blaſphemant, idem docuit quod anteceſſores: ſucceſſores, idem quod Gregorius: nec potuerunt hactenus Nouatores, omni ſua ſubtilitate & induſtriâ, initium illud inuenire de quo 4. 7. 24. *Fuerit ſanè olim Roma omnium Eccleſiarum mater: verùm ex quo Antichriſti ſedes fieri cæpit, deſijt eſſe id quod erat.* Mirum, ſi tantæ metamorphoſeos initium latere & fallere tam perſpicaces potuit. At in Caluini regno, omnia plena ſunt apoſtaſia & defectione, & Papatus Geneuenſis initium digito commonſtramus. Ipſe germaniſsimus Apoſtata

Primò, ab Eccleſia Catholica, in qua fuit baptizatus.

Secundò, à Lutheriſmo, quem ducibus Volmario, Rouſſelio & Stapulenſi primùm complexus eſt: nam & 3. 3. 9. Fredericum Staphylum apoſtatam vocat, quia à Lutheriſmo defecerit.

Tertiò, à Confeſſione Auguſtana, cui libens ac volens ſubſcripſit.

Quartò, à Zvvingliani ſmo, quem comprobauit edito libro de ſuo cum Tigurinis conſenſu: nam poſteà illos acerrimè perſtrinxit. 4. 17. 5 10. 11. 16. 32. Denique ipſius doctrina eſt generalis quædam apoſtaſia & defectio à Symbolo Apoſtolorum, à quatuor primis Concilijs generalibus (quibus 4. 9. 1. fictè magnam reuerentiam defert) ab omnibus Eccleſiæ primitiuæ decretis: quibus omnibus nihil tribuit, niſi quod ſuo cerebro viſum fuerit, quamuis vbique Scripturam ſacram prætexat. De Symbolo Apoſtolico 2. 16. 8. *Potiùs hoc in Symbolo animaduertendum, vt plena & numeris omnibus abſoluta fidei ſumma nobis conſtet, in quam nihil ingeratur niſi ex puriſſimo Dei verbo petitum.* De Conciliis & Eccleſię decretis 4. 9. 12. *Quare nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina (quæ tam falsò obtendi quàm verè vſurpari poſſunt) nos impediant quominùs & verborum & rerum documentis moniti omnes omnium ſpiritus ad diuini verbi regulam exigamus, quò probemus num ex Deo ſint.* An non hęc eſt generalis defectio, de qua 4. 7. 25. *Sedem illam abominationis tunc erigendam, vbi vniuerſalis quædam defectio Eccleſiam occuparit?* nam reliqui Sectarii eandem iudicandi libertatem ſibi aſſumunt.

Septimò, *Antichriſtus Eccleſias diſcerpet ac lacerabit*. 4. 7. 24. Quot Eccleſiæ à Caluiniſtis diſcerptę ac laceratę? quot cœnobia, quot monaſteria fędum in modum à ſuis cultoribus ad Venerem ſectandam deſerta, ſpoliata, extincta?

Octauò, *Regnum eius in Dei blaſphemijs ſitum erit*. 4. 7. 25. An quis Caluino magis blaſphemus? in Deum ac ſanctiſſimam Trinitatem, in Chriſtum, in B. Virginem, in angelos, in Sanctos, in Sacramenta, &c. vt Spectaculo 2. oſtenſum eſt. In nullum hactenus magis quadrauit quod eſt Apoc. 13. 6. *Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant.*

Nonò, *Deum Patrum ſuorum non reputabit*. Dan. 11. 37. Deum SS. Ignatii, Dionyſij Areopagitæ, Clementis, Iuſtini martyris, Irenæi, Athanaſij, Gregoriorum, Chryſoſtomi, Cypriani, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, &c. non reputat Caluinus, quia eos habet pro Satanę miniſtris,

Digitized by Google

miniſtris, vt Colore 90 oſtenſum fuit. Hinc in antiquorum Patrum ſectatores ita exarſerunt Caluiniſtæ, vt quum eos verberarent, cruciarent, interficerent, comburerent, exquiſitis & inauditis tormentis animam exhalare compellerent, arbitrarentur obſequium ſe præſtare Deo: vt ex hiſtoriis ac oculatis teſtibus notiſſimum eſt. Quin eo vſque inſaniç proceſſum eſt, vt Mariam Stuartam ſanctæ memoriæ Scotiæ Reginam, ſubditi Caluiniſtæ eo ſupplicio afficiendam in ſuis Conſiſtoriis decreuerint quod lege Moſaica idololatris conſtitutum erat, quemadmodùm Buchananus, & ipſe magnus Caluiniſta, memoriæ prodidit.

Florimond. lib. 5. cap. 6. n. 5.

Florimond. libro 6. cap. 16. n. 2.

Decimò, *Suum Deo honorem præripiet.* 4. 7. 25. *Hoc præcipuum indicium eſt*, inquit, *quod ſequi debemus in quærendo Antichriſto*. Sequamur. Nónne Dei & Chriſti proprium eſt, non poſſe errare? nam Pſal. 115. 11. *Omnis homo mendax*: nónne regnum ſuum collapſum erigere? Amos 9. 11. *In die illa ſuſcitabo tabernaculum Dauid, quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum eius, & ea quæ corruerant reſtaurabo: & reædificabo illud ſicut in diebus antiquis*: quem locum Acto. 15. 16. citat S. Iacobus. Nónne Eccleſiam de nouo excitare? Matt. 16. 18. *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* At tu Caluine, quoties è cathedra exclamaſti, Prophetam habetis: non poſſum errare? quoties gloriatus es, te collapſum Chriſti regnum velle erigere? 4. 11. 5. nónne Geneuenſem Eccleſiam de nouo excitaſti, ne ſuper alienum fundamentum ędificaſſe videreris?

Vndecimò *Imaginem ſuam adorari curabit.* Apoc. 13. 14. Quid tu Caluine, quum tui Gnathones & ſtultæ mulierculæ, deletis Chriſti & Sanctorum imaginibus tuam imaginem è collo ſuſpenderent & tantùm non adorarent? quum publicè tuam effigiem exponerent? *Qui en aura deſpit, en puiſſe creuer*, id eſt, Cui ægrè eſt, crepet & rumpatur. Ad hunc ferè modum Hieronymus de Praga, quum Chriſti è cruce pendentis imaginem ſtercore fœdaret, Wicleffi tamen imaginem diademate coronatam, in ſuo cubiculo adorabat.

Bolſec. c. 12. Claud. de Sainctes in Reſponſ. ad Apolog. Bezæ pag. 4. 2.

Cochlæus lib. 2. Hiſtor. Huſſitar.

Duodecimò, *Euangelium perſequetur, ferro & igni graſſando.* 4. 7. 24. Per Euangelium intelligit Nouatorum doctrinam & præcipuè Caluiniſmum; per ferrum & ignem, ſupplicia Hæreticis irrogata; vnde de Papa ſic loquitur 4. 7. 26 *Qui re vera infeſtiſſimus eſt hoſtis Chriſti, ſummus Euangelij aduerſarius, maximus Eccleſiæ vaſtator ac diſſipator, crudeliſſimus Sanctorum* omnium *mactator & carnifex.*

At primò, omnium SS. Patrum vnanimem doctrinam ſæpiſſimè perſequeris & conculcas: quam tamen Euangelio conformem eſſe, nullus eſt niſi Hæreticus, qui dubitet.

Secundò, Tuum Euangelium (vt ſimiles habeant lactucas labra) per fraudes & mendacia propagare licitum putas. *Memini ego* (inquit Bolſec. cap 20.) *miniſtros Caluinianos, quum ab eis quæſitum eſſet, quâ conſcientiâ tanta mendacia tantaſq́; calumnias contra proximos excogitatas ſuo comprobare calculo poſſent; ad Dei gloriam id, & ad impiorum Euangelij hoſtium, qui reformationi ſe opponerent, euerſionem à ſe fieri reſpondiſſe. Nam eſſe hoc in Geneuenſi Eccleſia certum & conſtitutum quaſi dogma, vbi Dei gloria ageretur, mentiri, & mendacium deinde veritatis ſpecie fucare atque adumbrare non modò licitum eſſe, ſed & nonnumquam neceſſarium.* Id veriſſimum eſſe nemo dubitabit, qui Caluini Inſtitutionem, mendaciis, calumniis, impoſturis refertam, diligenter excuſſerit: qui collationes cum Catholicis habitas, quas ipſi ediderunt, legerit. u. g. Poiſsiacenſem, Pariſienſem in palatio Ducis Montpenſerienſis, Fontabellaquenſem cum Philippo Mornęo, &c. qui viderit tot libellos famoſos, in Polonia, Germania, Francia editos, qui nihil præter diabolica figmenta continent, vt quidem *mendacij pater* ſuum cum officio cognomentum illis reſignaſſe videatur.

Ex Luthero ſum ptum, vt patet apud Cochlæum anno 1523. pag. 266. b.

Tertiò, Non Draconis tantùm fraudulentiam, ſed & Leonis vim ac ſæuitiam, tu cum tuis ad nouū Euangelium latè diſſeminandum adhibendam putaſti. Quàm ſæpè ferro

Digitized by Google

& igni graſſati eſtis? quot templa, cœnobia, monaſteria diruiſtis? quot ſacerdotes & monachos mactaſtis & excarnificaſtis? Et vt iſta particularia omittam, quoties contra legitimos veſtros Reges ac Principes militem conſcripſiſtis? quot & quantos exercitus eduxiſtis? quoties collatis ſignis pugnaſtis? quoties veſtram patriam hoſti externo diripiendam & conculcandam tradidiſtis? O bellum Euangelium, quod ſuâ vi & ex intimis viſceribus tales fructus parit! Iſne Antichriſtus eſt qui tale Euangelium perſequitur, an qui promouet? qui ex agro Dominico huiuſmodi zizania extirpare nititur, an qui ea continenter ſuperſeminat? qui Dei præceptum Deut. 17. 5. ſeruatâ iuris formâ diligenter exequitur, an qui ſine formâ iuris, ſine æquitate, ſine ratione, tumultuariè innocentes interficit? Non longè exempla petantur: Germania, Anglia, Scotia, Gallia, Belgium, infinita ſuppeditabit. Eat nunc Caluinus, & ſpecioſos Antichriſti titulos ac colores, à ſe in Romanum Pontificem amoliatur. Deridiculæ vanitatis eſt, alteri obiicere quod ipſe facias vel maximè.

Sed ſit verum veſtrum Euangelium, Romanus Pontifex ſit Antichriſtus, Eccleſia Catholica ſit Satanæ Synagoga: quid ſimile per ducentos annos fecerunt primi Chriſtiani, quum ſub tyrannis gemerent, & horrendis tormentis ſubiicerentur? Nónne Antichriſtus Nero? nónne Domitianus? nónne Diocletianus & ſimiles? quid tamen Chriſtiani? an ſuis Imperatoribus rebellarunt? an exercitus conſcripſerunt? an Marcomannos, Perſas, alioſque Romani imperij hoſtes in ſuam patriam euocarunt? Meminerant de iſtis Antichriſtis Apoſtolum monuiſſe, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et Apoſtolorum Principem, *Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue regi, quaſi præcellenti: ſiue ducibus,* &c. Huius præcepti Caluiniſtę immemores, Regibus ſuis (quòd auitam religionem retinerent) nefarium bellum indixerunt, patriam ſuam ferro & igni vaſtarunt, eamque externo hoſti, Bipontino, Caſimiro, alijſque Germaniæ Proteſtantibus, à Caluini doctrina non rarò alienis, in prædam & direptionem expoſuerunt. Rom. 13. 1. 1. Petr. 2. 13.

ARTICVLVS XIV.

Iacob. 4. 12. Matt. 23. 8.

QVamuis autem per vnicum legiſlatorem omnes legiſlatores exploſerim 4. 10. 8. a. vt Romano Pontifici [a] ægrè facerem: non tamen vnus magiſter & Doctor impediet, quominùs ſim Rabbi, Doctor & Papa Geneuenſis [b] ex me creatus. Doctor tamen [c] incertus, ſemper diſcens, [d] ſemper ambiguus, vt qui mea me ignorare fatear [f] quæ contra omnes, & veteres & recentiores, & Catholicos & Hæreticos, obſtinatè defendo.

L. SENECA.

A. Vt legibus Pontificiis deroget, adfert illud Iacob 4. 12. *Vnus eſt legiſlator & iudex. Si Deus eſt vnicus legiſlator,* inquit, *non licet hominibus id ſibi honoris ſumere.* At ſi Chriſtus eſt vnicus magiſter, homo ſtolidiſſime, cur tibi id honoris ſumis? cur Doctoris nomen iniuſtè vſurpas, qui nuſquam Doctoratus titulum adeptus es? non in Francia, non in Germania, non Geneuæ. Si Deus eſt vnicus legiſlator, cur tu nouus

Papa, Geneuenſibus tot nouas leges pręſcripſiſti, quas (vt exiſtimo) etiamnum ſuperſtitioſè obſeruant? Quanquam & Papam agis non leuiter, quando omnibus legibus humanis (vt de diuinis iam nihil dicam) tuos ſoluis & liberas, etiam quas ipſi Apoſtoli tulerunt. *Neque ſic tamen*, ais, 2. 8. 34. *ſeptenarium numerum moror, vt eius ſeruituti Eccleſiam aſtringam: neque enim Eccleſias damnauero, quæ alios conuentibus ſuis ſolemnes dies habeant, modò à ſuperſtitione abſint.* Et generaliter 3. 19. 14. *Fideles conſcientias omnium hominum poteſtate exemptas eſſe conſtituimus.* Et 4. 20. 1. *Illi enim quum in Euangelio promitti libertatem audiunt, quæ nullum inter homines regem, nullumq́; magiſtratum agnoſcat, ſed in Chriſtum vnum intueatur,* &c.

B. Qui ſine vocatione, ſine miſsione, ſine auctoritate, docendi officium inuadit, nónne Doctor ex ſe creatus eſt? Hinc in Inſtitutione nuſquam miſsionis mentio: vocationis aliquando, vt 4. 3. 10. b. 4. 15. 22. b. 4. 18. 9. z. 4. 18. 14. ꝙ quia videbat Sycophanta miſsionis nomen eſſe clarius, quàm vt ad ſe transferre poſſet: in vocatione Lectorem facilè ludi poſſe, vt qui Argentinâ Geneuam vocatus cathedram vacuam occupârit. Sed fruſtrà ludit, & locis citatis ipſe ſe condemnat: neque enim ab hominibus vocari ſufficit, quia ſic Lutherani etiam & Anabaptiſtæ paſsim vocantur, ſed *qui vocatur à Deo*, inquit Apoſtolus Heb. 5. 4. vnde miſsionis & vocationis eadem ratio eſt; & qui vnâ deſtituitur, etiam alterâ

Bellar. lib. de Baptiſm. c. 10.

C. 4. 16. 19. Non quòd eadem eſſe fide præditos temerè affirmare velim quam in nobis experimur (*quod aſſeruit Lutherus*) aut omninò habere notitiam fidei ſimilem (*quod Lutheri abſurditatem mitigantes, Lutherani poſteà docuerunt*) quod in ſuſpenſo relinquere malo, &c. *Pulcherrimè ad hanc rem Tertullianus libro de Præſcriptionib. aduerſus Hæretic.* cap. 14. Vt non inimici eſſent veritatis hæretici, vt de refugiendis eis non pręmoneremur, quale eſt conferre cum hominibus, qui & ipſi adhuc ſe quęrere confitentur? Si enim verè adhuc quærunt, nihil adhuc certi deprehenderunt: & ideò quodcunq; videntur interim tenere, dubitationem ſuam oſtendunt quamdiu quęrunt. Itaq; tu qui proinde quæris, ſpectans ad eos qui & ipſi quærunt, dubius ad dubios, incertus ad incertos, cæcus ad cæcos, in foueam deducaris neceſſe eſt.

D. D. Auguſtinus epiſt. 7. Ego ex eorum numero me eſſe profiteor, qui ſcribunt proficiendo, & ſcribendo proficiunt. Hoc ſancti viri teſtimonio & exemplo Caluinus abutitur poſt epiſtolam ad Lectorem: nam ille quæ saluâ fide diſputari poterant, in quęſtionem vocabat: quæ autem ab Eccleſia definita iam erant, aduerſus Hæreticos ex Dei verbo, tum ſcripto tum tradito, defendere nitebatur. Caluinus autem omnia Patrum ſcripta, omnia Concilia, omnia Eccleſiæ decreta, omnia Hęreticorum placita, ipſam denique Scripturam ad ſui capitis trutinam exegit: ſemper diſcens, & nunquam ad ſcientiam veritatis perueniens, vt loquitur Apoſtolus 1. Tim. 3. 7. Quid enim aliud à ſtatera tam fallaci & doloſa poterat prudenter expectari?

E. Hinc tanta doctrinæ inſtabilitas, vt Hæreticorum genium ignoranti incredibilis videatur. Nunc Lutherus eſt ipſi Propheta, nunc idololatra: Auguſtanę Confeſſioni modò ſubſcribit, modò in eam acerrimè inuehitur: aliquando Philippum, Zuinglium, Brentium, ſymmyſtas cariſsimos agnoſcit, aliquando in faciem illis reſiſtit: non rarò antiquos Patres ſanctos & pios vocat, aliàs Satanæ miniſtros, blaſphemos, impios tyrannos, dæmones & diabolos facit.

Vnde hæc deſultoria leuitas, niſi à cerebri leuitate, ad cuius viſionem omnia reuocant? Itaque graphicè ſe, aliud agens, depinxiſſe videtur 2. 2. 12. d. *Siquidem mens hominis, præ hebetudine, rectam veri inueſtigandi viam tenere nequit: ſed per varios errores vagatur, & tanquam in tenebris palpando ſubinde impingit, donec tandem palata euaneſcat.* Et 2. 2. 25. *Tot obruitur hallucinationum formis noſtra ratio, tot erroribus eſt obnoxia, in tot impedimenta impingit, tot anguſtiis irretitur, vt plurimùm à certa directione abſit.*

F. 4.17.32. *Porrò de modo ſi quis me interroget, fateri non pudebit, ſublimius eſſe arcanum quàm vt vel meo ingenio comprehendi, vel enarrari verbis queat: atque vt apertius dicam, experior magis quàm intelligam.* Atqui Caluine, inter te, & Catholicos, Lutheranos, ac Zuinglianos conuenit, in Cœna Chriſti corpus à nobis comedi: de modo tota controuerſia eſt. *Vtrùm* realiter, an per fidem tantùm? *vtrùm* ſymbola ſint inania, an efficacia? *vtrum* Chriſti caro præſens comedatur, an abſens? *ſi præſens*, vtrùm ſit ibi per ſimplicem præſentiam, an per tranſſubſtantiationem? *De modo*, inquis 4. 17. 31. *tantùm quæſtio eſt*, & hunc modum ſtatim neſcire te proteſtaris. Itáne Caluine, tam ſubitò ex Propheta & Apoſtolo, verſus es in Arceſilam ignorantiæ magiſtrum? atqui hoc punctum eſt, cuius contemplatione aureus amicus tuus Beza, omnibus te Prophetis & Apoſtolis anteferendum putauit. Videte miſeri Caluiniſtæ quo Doctore gloriemini: qui non intelligit, *neque quæ loquitur, neque de quibus affirmat.* 1.Timoth.1.7. Lactan.lib.3. diui. inſtit. cap. 6.

ARTICVLVS XV.

HVnc docendi modum ne quis miretur, ego tantus Doctor qui fidem [a] ſuper omnia extollo, fidem habui [b] ocularem, quę credit quod videt, quæ non videt non credit: fidem, inquam, [c] vacillantem, [d] dubitantem, [e] errantem, incredulam [f] & infidelem, perpetuum cum diffidentia [g] certamen. Quid vobis, ô mei Diſcipuli, ſperandum ſupereſt, ſi veſter Pythagoras ita titubat & vacillat?

L. SENECA.

A. 3.1.4 a. Verùm quia fides pręcipuum eſt eius opus (nempe Spiritus ſancti) quia non niſi per eam nos in Euangelij lumen adducit. Et 2.8.53. Certum eſt in Lege & Prophetis primum locum tenere fidem, & quidquid ad legitimum Dei cultum pertinet, inferiori loco ſubſidere dilectionem.

B. 4.17 15. b. Sed quid ſimile aut vicinum reperiunt inter illuſtre miraculum (Exod. 4.3. & 6.7.10.12.) & fictitiam eorum illuſionem cuius nullus in terra *oculus* teſtis eſt? *Et infrà*: Sed quia ocularis fuit illa conuerſio, nihil ad præſentem cauſam, vt diximus. *Nolebat Petrus* Abailardus quidquam credere, quod *oculo cordis*, id eſt, ratione & lumine naturali non aſſequeretur: Caluinus Euchariſtiæ veritatem *corporis oculo* deprehendere vult, aliàs non crediturus. D. Bernard. epiſt. 190.

C. 3.2.15. Tam altè enim & radicitùs hæret in cordibus *noſtris incredulitas*, & ita ad eam ſumus propenſi, vt quod ore fatentur omnes, Deum eſſe fidelem, non abſque arduo certamine quiſquam ſibi perſuadeat. Præſertim vbi ad rem ventum eſt, *omnium* vacillatio detegit vitium quod latebat. Et 3.2.18. a. Sentit ergo in ſe diuiſionem pium pectus, quod partim ob diuinæ bonitatis agnitionem ſuauitate perfunditur, partim ob ſuæ calamitatis ſenſum amaritudine angitur; partim in Euangelij promiſſionem recumbit,

bit, partim ſuę iniquitatis teſtimonio trepidat, &c. Quæ variatio ex fidei imperfectione contingit.

D. 3. 2. 17. a. Nos certè dum fidem docemus eſſe debere certam ac ſecuram, non certitudinem aliquam imaginamur, quę nulla tangatur dubitatione, nec ſecuritatem quæ nulla ſolicitudine impetatur, &c. Et 3 2. 18. Verùm ſi in fideli mente certitudo permixta eſt dubitatione, annon eò ſemper recidimus? &c.

E. 3. 2. 31. v. Docent certè hęc exempla, *(Iſaac, Sara, Rebecca)* errores ſæpe fidei eſſe permixtos, &c. *Idem Dauidi tribuit* 3. 20. 16. *Et generaliter* 3. 2. a. Nos verò fidem, quamdiu in mundo peregrinamur, implicitam eſſe concedimus, non ſolùm quia nos multa adhuc latent; ſed quia multis errorum nebulis circumdati non omnia aſſequimur.

F. 3. 2. 4. z. Nec verò familiarior huius rei probatio quęrenda eſt, quàm quòd in *cunctis ſemper* mixta eſt fidei incredulitas. *Rationem reddit* 3. 2. 18. b. & 3. 2. 17. b. *Dauidis exemplo confirmat*, Dum animę ſuæ turbulentos motus exprobrat, quid aliud quàm ſuę incredulitati ſuccenſet?

G. 3. 2. 17. b. Quin potiùs dicimus perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia, tantum abeſt vt eorum conſcientias in placida aliqua quiete collocemus, quę nullis omninò turbis interpelletur. *Arduum ſine dubio certamen, vt ſcortatores, adulteri, homicidæ, periuri, & ſacrilegi, ſecure ſibi ſpondeant vitam æternam eſſe ſuam, nec regnum cælorum ſibi magis excidere poſſe, quàm ipſi Christo.* 4. 17. 2. a. *Senſit hoc certamen Lutherus, vt ipſe teſtatur in libro de abroganda Miſſa priuata ad fratres ſuos Auguſtinienſes cœnobij Wittebergenſis: in cuius præfatione vt fratres illos in audacia ſua confortaret, qui primi omnium Miſſas abrogauerant,* iubet eos fortes contra conſcientiæ accuſationem perſiſtere. Quandoquidem & ipſemet quamuis potentibus ac euidentibus ſcripturis, conſcientiam ſuam vixdum ſtabiliuerit, vt auderet vnus contradicere Papæ, & credere eum eſſe Antichriſtum: Epiſcopos eſſe eius Apoſtolos: Academias eſſe eius lupanaria. Ait ſibi ſępe palpitaſſe cor tremulum, & reprehendens obieciſſe, *Tu ſolus ſapis? Totne errant vniuerſi? Tanta ſæcula ignorauerunt?* Quid ſi tu erres, & tot tecum in errorem trahas damnandos æternaliter? *Ex ore tuo iudicaberis Luthere, & erraſſe conuincèris: nã an.* 1522. *ſcripſiſti*, Quiſquis doctrinam meam non acceptauerit, ſaluus eſſe non poteſt: at poſteà, experientia doctus, eandem doctrinam atque adeò eius ſummam, diſertis verbis retractaſti.

Cochlæus anno 1521. pag. 67. b.

Lib. contrà Status Eccl.

Lib. de Viſitatione Saxon.

ARTICVLVS XVI.

QVod ad ſanctitatem [a] & iuſtitiam attinet, ſine qua nemo videbit Deum: ſanctitas mea fuit [b] intus, iuſtitia fuit [c] foris. Sanctitas ſemper [d] imperfecta, [e] manca, ſordida, [f] mera [g] iniquitas, quæ nihil apud Deum [h] niſi iuſtam opprobrij mercedem merebatur: iuſtitia [i] perfecta, pura, omnibus [k] numeris abſoluta. Eſt enim Chriſti iuſtitia, [l] ipſum interiùs iuſtificans, [m] mihi per imputationem [n] exteriùs communicata: per fidem enim [o] apprehenſa facit, non vt iuſtus ſim, [p] ſed vt habear iuſtus: quemadmodùm ignarus aut malitioſus Iudex homicidam pronuntiat innocentem. Iuſtus itaque [q] cenſeor, quia Chriſtus iuſtus eſt: Deo gratus, quia Chriſtus gratus eſt: legem ſeruaui, [r] quia Chriſtus ſeruauit: à iuſtitia tam [ſ] longè remotus, quàm Chriſtus à peccato. Noſtra *Heb.* 12. 14.

enim reformata [t] philoſophia Sophiſtarum regulas nihil moratur, qui barbarè dicunt, *Dici de præſupponit Eſſe in*: ſed apud nos coruus [u] albus cenſetur, quia cygnus albus eſt. Fui igitur ſepulcrum dealbatum, niue conſperſum ſterquilinium, AEthiops candidâ veſte coopertus. Sed [x] ſimia eſt ſimia, etiamſi aurea geſtet inſignia. *Mat.23.27. Ierem.13.23.*

L. SENECA.

A. Has ſemper diſtinguit Caluinus, quamuis inſeparabiles eſſe velit: vt 3. 11. 6. b. Sicut non poteſt diſcerpi Chriſtus in partes, ita inſeparabilia eſſe hæc duo, quæ ſimul & coniunctim in ipſo percipimus, iuſtitiam & ſanctificationem. *Et infra*, Atqui Scriptura vtrumque coniungens, diſtinctè tamen enumerat, quò multiplex Dei gratia meliùs nobis pateat. *Sic* 3. 11. 11. b. 3. 16. 1. b.

B. 1. 15. 4. ζ. Quum Dei ſimilitudo penes ipſum (*ominem*) non extra propriè quærenda ſit: imò interius ſit animæ bonum. *Hanc Dei ſimilitudinem* vocat reformationem, regenerationem, ſanctitatem, & aliquando (vt verbi ambiguitate Lectorem deludat) iuſtitiam. 3. 17. 10. z.

C. 3. 11. 4. z. Nec ſanè quod alibi tradit (Apoſtolus) ſtaret, obedientia Chriſti nos conſtitui iuſtos, niſi in ipſo & *extra* nos iuſti reputamur coram Deo. 3. 11. 11. ζ. Sed hæc eſt mirabilis iuſtificandi ratio vt Chriſti iuſtitia tecti non exhorreant iudicium quo digni ſunt, & dum ſe ipſos meritò damnant, iuſti *extra* ſe cenſeantur. 3. 11. 23. b. Neque enim dubium quin ſit inops propriæ iuſtitiæ qui iuſtitiam *extra* ſeipſum quærere docetur. *Rom.5.19.*

D. 3. 17. 15. b. Ego autem dico, ea (bona opera) tum aliis tranſgreſſionibus, tum ſuis ipſorum maculis inquinata, non aliud valere niſi quòd Dominus veniam vtriſque indulget. Item 3. 18. 8. z. Ad perfectionem iſtam nunquam nos peruenire niſi charitatis numeros impleamus, indéque inferam quum omnes à charitatis complemento ſint remotiſſimi, ſpem omnem illis perfectionis abſciſſam eſſe. Et 3. 19. 4. Si Legem intuentur, quidquid tentant aut meditantur operis, maledictum eſſe vident.

E. 3. 13. 5. Hoc certè non contingit regenerationis dono (*nempe vt iuſtificemur*) quod vt mutilum ſemper eſt in hac carne, ita multiplicem dubitandi materiam (de ſua iuſtitia & ſalute) in ſe continet. Item 3. 11. 17. ζ.

F. 3. 14. 12. Huius (*Chriſti*) puritate velatæ noſtræ ſordes & imperfectionum immunditiæ, non imputantur: ſed velut ſepultę conteguntur, ne in iudicium Dei veniant.

G. 3. 12. 4. z. Omnia hominum opera, ſi ſua dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta eſſe & ſordes: & quæ iuſtitia vulgò habetur, eam apud Deum meram eſſe iniquitatem: quæ integritas cenſetur, pollutionem: quę gloria ducitur, ignominiam.

H. 3. 14. 9. ζ. Habemus, nec vnum à ſanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.

I. 3. 14. 12. Iuſtitiam enim Chriſti (quæ vt vna perfecta eſt, ita ſola Dei conſpectum ſuſtinere poteſt) pro nobis ſiſti oportet, ac iudicio repræſentari velut ſponſorem.

K. 3. 19. 2. ζ. At vbi conſcientiæ ſolicitantur quomodò Deum habeant propitium, quid reſponſuræ ſint, & qua fiducia conſtaturæ ſi ad eius iudicium poſtulentur: ibi non ſubducendum eſt quid Lex requirat, ſed vnus Chriſtus pro iuſtitia proponendus, qui omnem Legis perfectionem ſuperat.

L. 3. 18. 8. b. Hinc colligo Chriſtum eſſe factum iuſtitiam

quando

quando ſerui ſpeciem induit: ſecundò nos iuſtificare quatenus obſequentem ſe Patri prębuit.

M. 3. 11. 2. z. Ita nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur acceptionem, quâ nos Deus in gratiam receptos pro iuſtis habet. Eamque in peccatorum remiſſione ac iuſtitiæ Chriſti imputatione poſitam eſſe dicimus. Et 3. 15. 6. z. Non adeptus merendi oportunitatem, ſed omnia Chriſti merita: ſiquidem tibi communicantur.

N. 3. 18. 8. Sola Dei miſericordiâ & merito Chriſti conſtat noſtra iuſtificatio, quam dum fides apprehendit, iuſtificare dicitur. *Nihil apud Nouatores vulgatius.*

O. 3. 11. 3. b. Quum itaque nos Chriſti interceſſione iuſtificet Deus, non propriæ innocentiæ approbatione, ſed iuſtitiæ imputatione nos abſoluit: vt pro iuſtis in Chriſto cenſeamur, qui in nobis non ſumus. Et 3. 15. 5. z. Breuiter quòd omnia illius noſtra ſunt, & nos in illo *omnia* habemus, in nobis *nihil.* Item 3. 19. 2. b. Non enim illic quæritur quomodo iuſti ſumus: ſed quo modo, iniuſti licet ac indigni, pro iuſtis habeamur.

P. 3. 11. 3. b. Iuſtificare ergo nihil aliud eſt, quàm eum qui reus agebatur (*verè, ob flagitium aut ſcelus admiſſum*) tanquam approbatâ innocentiâ à reatu abſoluere. *Hoc eſt, peccatorem in peccatis hærentem, iuſtum, quia Chriſtus iuſtus eſt, è tribunali pronunciare.* 3. 3. 10. Docemus itaque in ſanctis, donec mortali corpore exuantur, ſemper eſſe peccatum: quia in eorum carne reſidet illa concupiſcendi prauitas, quæ cum rectitudine pugnat. *Inſignis in Deum blaſphemia, quaſi* malum dicat bonum, amarum dulce, prauum rectum *eſſe pronuntiet. Quanto aliter Apoſtolus!* Rom. 2. 2. Scimus quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem.

Q. 3. 11. 16. Agnoſcit (*Caluiniſta*) quòd intercedente Chriſti iuſtitiâ, impetratâ peccatorum remiſſione, iuſtificatus ſit: & quanquam Spiritu Dei regeneratus, non in bonis operibus, quibus incumbit, ſed in *ſola* Chriſti iuſtitia repoſitam ſibi perpetuam iuſtitiam cogitat. *Mellita verba, venenum aſpidis occultantia.*

R. 2. 17. 5. b. Nam ſi obſeruatio Legis iuſtitia eſt, quis neget Chriſtum, dum hoc onere in ſe ſuſcepto nos Deo perinde conciliat ac ſi eſſemus Legis obſeruatores, fauorem nobis promeritum.

F. *Sicut enim nobis Chriſti iuſtitia, ita Chriſto peccata noſtra imputantur: quemadmodum ipſe diſerte docet* 2. 16. 6. Nam Filius Dei, omni vitio puriſſimus, iniquitatum tamen noſtrarum probrum, ac ignominiam *induit*, ac ſua viciſſim puritate nos *operuit.* Et infrà: Nunc liquidum eſt quid ſibi velit illud Prophetæ, Iſa. 53. 6. poſitas fuiſſe in eo noſtras omnium iniquitates: nempe quòd ſordes earum abſterſurus, iiſdem per tranſlatitiam *imputationem* obtectus fuit. *Et ratio eſt, quia ſi*cut Chriſtus immenſo ſpatio ab iniquitate procul abfuit, & tamen iniquitates noſtras, ſuas imputatione facit: ita nos immenſo ſpatio à iuſtitia diſtamus. 3. 18. 8. z. 4. 13. 13. b. & tamen Chriſti iuſtitiam fide apprehendimus, vt ſordes noſtras tegamus, & iuſti ab ipſo Deo pronuntiemur.

T. A Luthero Caluinus ſuam Dialecticam non rarò mutuatur, (quem tamen 4. 17. 20. c. vt in hoc genere imperitum acerrimè reprehendit) quæ clamitat, Ariſtotelem diuinarum rerum iudicem conſtitui minimè oportere. Sed iſti boni viri non cum Ariſtotele, ſed cum ſenſu communi certamen ſuſcipiunt, à quo Caluinus non rarò argumentari ſolet. 2. 2. 12. b. & 3. 15. 3. b. Quis enim capiat, aliquid *quale* denominari à qualitate extrinſeca (moralis an phyſica qualitas ſit, nihil refert) cùm contraria qualitas ipſi formaliter inhæreat?

V. *Caluiniſta, qui* nihil aliud eſt ex ſe quàm concupiſcentia. 2. 1. 8. z. à vertice ad calcem totus peccatum. 2. 2. 9. infinitâ colluuie obrutus. 3. 13. 3. a. imputatione tamen tam purus eſt ac candidus, vt nec Dei tribunal formidet,

deque regno cælorum tam certus ſit ac ſecurus, quàm Chriſtus ipſe 4. 17. 2. a.

X. 3. 11. 23. *Ad Æthiopem dealbandum abutitur Caluinus exemplo Iacob, qui Gen. 27. 27. fratris ſui primogeniti veſtimentis indutus benedictionem obtinuit, ſuamq́; interpretationem Ambroſio acceptam refert.* Quare mihi, *inquit*, elegantiſſimè videtur Ambroſius huius iuſtitiæ paradigma in benedictione Iacob ſtatuiſſe, nempe quemadmodum ille primogenituram à ſeipſo non meritus habitu fratris occultatus, eiuſque veſte indutus, quæ optimum odorem ſpirabat, ſeipſum inſinuauit Patri, vt ſuo commodo ſub aliena perſona benedictionem acciperet: ita nos ſub Chriſti primogeniti noſtri fratris pretioſa puritate deliteſcere, vt teſtimonium iuſtitiæ à conſpectu Dei referamus. *Quamuis hoc paradigma Alberto Pighio, ſcriptori Catholico, placuerit, & nimiùm placuerit, eſt tamen inſulſiſſimum, & Caluini inſtituto minimè aptum: neque S. Ambroſius vnquam vel per ſomnium imputatitiam iuſtitiam cognouit, vt alibi fusè probatum eſt. Quare cùm Æthiops mutauerit pellem ſuam, & pardus varietates ſuas, tunc de ſua iuſtitia glorientur Caluiniſtæ; alioquin cum aſino Cumano ludos facere meritò iudicabuntur.*

Lib. 2 de Iacob. & vita beat. cap. 2.

Digreſſ. de Iuſtific. §. 9.

ARTICVLVS XVII.

THeologia mea [a] breuiſsima eſt, & [b] conditionalis. Deus [c] ab æterno te vel prædeſtinauit, vel reprobauit, idque ex ſuo beneplacito, nullo futurorum reſpectu. Si prædeſtinauit, neceſsitatem [d] tibi iniiciet credendi in Chriſtum, eaque ſola fides tibi ſufficiet [e] ad iuſtitiam & ſalutem: ſi reprobauit, neceſsitatem tibi iniiciet [f] vel non [g] credendi, vel fictè [h] credendi, vel credendi [i] ad tempus: quem fidei defectum neceſſariò comitanbuntur ea ſcelera & [k] flagitia, quæ te coram Dei tribunali reum ſiſtent, atque æternis [l] ignibus irreuocabiliter addicent. Omnia opera tua, [m] quantumuis optima, erunt peccata [n] mortalia, tibique in opprobrium ſempiternum [o] imputabuntur: baptiſmus tuus [p] mendax & inutilis: in Cœna accipies merum [q] panem: denique dæmonis [r] opera potiùs vtetur Deus, quàm vt ad omnium malorum finem non peruenias, ne ambiguo fine te [ſ] creaſſe videatur. Contrà verò ſi prædeſtinatus es, fides tua tibi erit [t] perpetua, baptiſmus, verum diuinæ [v] beneuolentiæ ſignum: in Cœna accipies verum [x] Chriſti corpus: ſcortationes tuæ, [y] adulteria, homicidia, & quidquid mali cogitari poteſt, erunt peccata venialia, propterque Chriſtum cui per fidem inſitus es, non imputabuntur. Vltima huius meæ Theologiæ ἀνάλυσις eſt in [z] arcanum Spiritus teſtimonium: quod vide vt bene percipias, ne pro prædeſtinato [a] reprobus inueniaris.

L. SENECA.

A. 3.6.1. Breuitatem Caluinus affectat, vt Theologorum Scholaſticorum comparatione *verbum breuiatum* facere videatur: de quibus 3.4.1. Sic enim ſunt in externis exercitijs mordicus infixi, vt nihil aliud ex *immenſis* voluminibus colligas, quàm pœnitentiam eſſe diſciplinam & auſteritatem, &c.

B. 3.4.22.7. Ab his omnibus abſurdis libera & immunis eſt doctrina quam tradimus. Conditionalis enim eſt abſolutio vt confidat peccator ſibi propitium eſſe Deum, *modo* ſyncerè in Chriſti ſacrificio expiationem quærat, & acquieſcat oblatæ ſibi gratiæ. *Ridiculè: nam quis me de conditione impleta certum faciet?*

C. 3.22.11. Ergo ſi non poſſumus rationem aſſignare cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam ita illi *placet*: neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus quàm eius voluntatem. Quum enim dicitur Deus vel indurare, vel miſericordiâ proſequi quem voluerit, eo admonentur homines nihil cauſæ quærere extra eius voluntatem. *Idem alibi frequentiſſimè.*

D. 2.3.6. Bonum opus inchoat in nobis Deus, iuſtitiæ & amorem & deſiderium & ſtudium in cordibus noſtris excitando: vel (vt magis propriè loquamur) corda noſtra flectendo, formando, dirigendo in iuſtitiam: perficit autem, ad perſeuerantiam nos confirmando. *Et infrà:* Aboletur quidquid eſt propriæ noſtræ voluntatis: quod in eius locum ſuccedit, totum à Deo eſt. *Et hoc proſequitur* §.7.10.

E 3.11.19. Nec falſa modò, ſed planè ridicula tergiuerſatione in excluſiua particula (ſola) conſiſtunt. An non enim ſatis ſolidè *ſoli* fidei tribuit *omnia*, qui operibus adimit? *Et pergit fusè Luthericum hoc axioma velle probare. Apoſtolus autem adimit meritum in prima iuſtificatione, non concurſum per modum diſpoſitionis.*

Cochlæus anno 1531. pag. 239. 2.

F. 2.4.3.7. Sic vbi recitat Moſes Sehon regem tranſitum non dediſſe populo, quia indurauerat Deus ſpiritum eius, & cor obfirmauerat, finem conſilij mox ſubiungit, Vt daret eum in manus noſtras, inquit. Ergo quia perditum Deus volebat, obſtinatio cordis, diuina fuit ad ruinam præparatio.

G. 3.24.13. Ecce vocem ad eos dirigit, ſed vt magis obſurdeſcant: lucem accendit, ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant, &c.

H. 3.2.10. Tales non dubitamus quodam verbi guſtu affectos ipſum auidè arripere, & diuinam eius virtutem perſentiſcere: vt fallaci fidei ſimulatione non hominum oculis modò imponant, ſed ſuis ipſorum animis.

I. 3.24.8. Interdum tamen eos quoque facit participes quos ad tempus dumtaxat illuminat: deinde ſuæ ingratitudinis merito deſerit, & maiori percutit cæcitate.

K. 3.23.12. Nam *quicunque* ſunt ex reproborum numero, vt ſunt vaſa in contumeliam formata, ita non deſinunt *perpetuis* flagitiis iram Dei in ſe prouocare, & *euidentibus* ſignis confirmare, quod iam in ſe latum eſt Dei iudicium tantum abeſt vt cum ipſo fruſtrà contendant.

L. 3.23.3. Ne ergo Deum iniquitatis inſimulent ſi æterno eius iudicio morti deſtinati ſint, ad quam à ſua ipſorum natura ſponte ſe perduci, velint, nolint, ipſi ſentiunt.

M. 3.14.9. Seligat ex tota ſua vita ſanctus Dei ſeruus, quod in eius curſu maximè eximium ſe putabit edidiſſe, bene reuoluat ſingulas partes: deprehendet proculdubio alicubi quod carnis putredinem ſapiat. *Si hoc ſanctus, quid impius & reprobus?*

N. 2.8.58. Non eſt igitur quòd vel leuiſſimas cupiditates iudicio mortis eximamus. Et §.59 An iram Dei ſic exarmatam fingunt, vt non mortis vindicta protinus conſequatur?

O. 3.24.12. Quos ergo in vitę contumeliam & mortis exitium creauit, vt iræ ſuæ organa forent, & ſeueritatis exempla: eos, vt in finem *ſuum* perueniant, nunc audiendi

verbi ſui facultate priuat: nunc eius prędicatione magis excęcat & obſtupefacit.

P. 4.16 24. Qui verò infidelis eſt, impiis ortus parentibus, donec per fidem Deo vniatur, à fœderis communione extraneus cenſetur. Itaque nihil mirum ſi nec ſigno communicet, cuius ſignificatio in eo fallax inaniſque foret.

Q. 4. 17 33. c. Si rurſus obiiciant, derogari huic verbo, Hoc eſt corpus meum, ſi panem corruptibilem & nihil præterea impij recipiunt: in promptu ſolutio eſt.

R. 2. 4. 1. Nam quos Spiritus ſui regimine non dignatur Dominus, eos ad Satanæ actionem iuſto iudicio ablegat. Idem alibi frequenter, vt 1. 14. 18. 1. 18. 2. 2. 4 4.

S. 3. 23. 7. a. Quaſi verò idem ille Deus, quem Scriptura prædicat facere quæcunque vult, *ambiguo fine* condiderit nobiliſſimam ex ſuis creaturis.

T. 3. 2. 11. b. Ergo, vt ſolos electos ſemine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, vt nunquam diſpereat ſemen vitæ eorum cordibus inſitum: ita ſolidè in illis obſignat adoptionis ſuæ gratiam, vt ſtabilis ac rata ſit.

V. 4. 15. 1. Baptiſmus eſt inſtar ſignati cuiuſdam diplomatis, quo nobis confirmet, peccata noſtra omnia ſic deleta, inducta, obliterata eſſe, ne vnquam in conſpectum ſuum veniant, ne commemorentur, ne imputentur.

X. 4. 17. 32. a. In ſacra ſua Cœna iubet me ſub ſymbolis panis ac vini corpus ac ſanguinem ſuum ſumere, manducare ac bibere. *nihil dubito* quin & ipſe verè porrigat, & ego recipiam.

Rom. 6. 23. Y. 3. 4. 28. Nos autem (quod Scriptura iuſti & iniuſti regula docet) peccati ſtipendium pronuntiamus eſſe mortem: & Animam, quæ peccauerit, morte dignam. Cæterùm fidelium peccata *venialia* eſſe: non quia non mortem mereantur, ſed quia Dei miſericordià nulla eſt condemnatio iis qui ſunt in Chriſto Ieſu: quia non imputantur, quia veniâ delentur.

Z. 1. 7. 4. Iam ſi conſcientiis optimè conſultum volumus, ne inſtabili dubitatione perpetuò circumferantur, aut vacillent, ne etiam hęſitent ad minimos quoſque ſcrupulos, altiùs quàm ab humanis vel rationibus, vel iudiciis, vel coniecturis petenda eſt hæc perſuaſio, nempe ab arcano teſtimonio Spiritus. Et 3. 2. 39. Simpliciter cum Paulo dicimus, nos accepiſſe non ſpiritum huius mundi, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, quo docente ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

A. 3. 2. 10 Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacii latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpe fallat. *Sed vnde κριτήριον Caluine, vt fraudem à veritate diſcernam? vnde argumentum quo porcos illos refellam, de quibus* 3. 23. 12. Sunt enim plerique porci, qui prædeſtinationis doctrinam impuris iſtis blaſphemijs conſpurcant, atque hoc etiam obtentu admonitiones & obiurgationes quaſlibet eludunt. Scit Deus quid de nobis agere ſemel ſtatuerit. ſi ſalutem decreuit, adducet nos ad eam ſuo tempore: ſi mortem deſtinauit, fruſtrà contrà tenderemus. *At porci illi, Caluine, oſtendunt ſe animalia magis rationalia & λογικώτερα, quàm tu te exhibeas, qui iampridem quidquid ratio dictat, abnegaſti.* 3. 7. 3. *Nam ſi illum conſulamus, tota tua Theologia huc redibit*, Si prædeſtinatus es, nihil oberit mala vita: ſi es reprobus, bona vita nihil proderit. 3. 20. 43. c. Hæc autem omnia quamuis nec cogitantibus, nec optantibus, nec petentibus nobis. ſuo nihilominus tempore euenire *oporteat*, optanda tamen & poſcenda nobis ſunt. *Quam quidem ſequelam plerique diſcipuli tui, volentes eſſe ζῶα λογικά, acutè viderunt, & factis etiam comprobarunt.*

ARTICVLVS XVIII.

HAEc meæ Theologiæ ſumma eſt, & breue compendium : at ſi eius lacinias paulo latiùs extendere voluero, deprehendetur conformis [a] antiquis Hæreticis; difformis [b] antiquis Patribus; Hæreticis iunioribus [c] & meis Symmyſtis partim conformis, partim difformis : mecum [d] & ſecum [e] non infrequenter pugnans, vt ſuum primarium auctorem [f] velut digito commonſtret.

L. SENECA.

A. Deum omnium ſcelerum & flagitiorum auctorem eſſe Caluinus affirmat 1. 18. 3. b. idem docuit Simon Magus, Gnoſtici, Cerdon, Marcion, Apelles, Florinus, Manicheus, Priſcillianus, Mahomet, &c. quanquam ex his plerique duos Deos ſtatuebant, vnum bonum, à quo omnia bona : alterum malum, à quo omnia mala. Caluinus Florinum ſecutus, ex omnium bonorum fonte omnia ſcelera & flagitia deriuat.

Secundò, Adimit homini liberum arbitrium 2. 2. 7. a. Idem fecit Simon magus, Marcion, Manicheus, Priſcillianus, Mahomet, qui multa Caluino dogmata ſuppeditauit.

Tertiò, Opera bona neque ad iuſtitiam, neque ad ſalutem neceſſaria eſſe 3. 11. 19. 3. 19. 2. quamuis ad ſimplicium corda ſeducenda aliter aliquando loquatur. 3. 16. 1. 3. 17. 1. ſed inconſequenter & ridiculè; nempe qui opera Sanctorum etiam ſelectiſſima, nihil ex ſe eſſe velit niſi ſordes, inquinamenta, meram iniquitatem 3. 12. 4. ? Idem de bonis operibus ſenſit Simon Magus, Gnoſtici, Valentiniani, Eunomius, Prædeſtinati anno Domini 490. Mahomet. Hæc exempli gratiâ ſufficiant: reliqua vide in Tabula chronographica P. Gaulterij, primis ſex ſeculis : & ſuprà Spectac. 6.

B. SS. Patres vnaminiter præter verbum Dei ſcriptum, etiam Traditiones admittunt, quas Caluinus ſuperbè reiicit. 4. 8. 8. a. Miſſam deuotè celebrarunt, quam Caluinus vt maximum ſacrilegium abominatur. 4. 2. 9. b. Fidem ſolam iuſtificare negarunt, quod Caluinus mordicùs tuetur. 3. 11. 19. a. Purgatorium agnouerunt, quod Caluinus *non modo vocis, ſed gutturis ac laterum contentione clamat, exitiale Satanæ eſſe commentum*; quod Chriſti crucem euacuat; &c. 3. 5. 6. c. Denique Caluini Theologia SS. Patres facit Iudæos, ſuperſtitioſos, impios tyrannos Chriſti abiuratores, blaſphemos, magos & incantatores, dæmones & diabolos. Vide P. Gaulter. primis ſeculis, Spectac. 7. & Colorem 90.

C. Nouatorum noſtrorum cum iunioribus Hæreticis (quos ab Iconomachis ad hoc vſque tempus numerare poſſumus) eſt concordia diſcors, planè ad inſtar vulpium Samſonis. Iudic. 15. 4. *Caudæ colligatæ*, quia tota eorum intentio ad priſcam religionem vnanimiter euertendam : quod ipſi edita Tabula ſignificare non erubuerunt, vbi Lutherani tectum Eccleſiæ Catholicæ, Sacramentarii parietes, Tritheitæ & noui Ariani malleis & ligonibus fundamentum demoliuntur. *Capita diuerſa*, quia nullus Nouatorum paulò doctior ſuo capiti nihil non tribuit, Scripturæ prætextu ſomnia ſua miſeris diſcipulis & auditoribus obtrudens. Quare cùm in idem dogma conueniunt, ſunt ſibi mutuò *prophetæ, euangeliſtæ, eximij doctores*, atque adeò *Apoſtoli* : cùm diſſentiunt, transfigurantur in *blaſphemos, idololatras, Satanæ miniſtros*. Sic Lutherus Waldenſes aliquando vt Dei Bellar. Præfat. in lib. de Chriſto.

Eccle-

Eccleſiam agnoſcit, aliquando vt impios inſectatur: Ioannem Huſz vocat pium & doctum, in aſſert. art. 30. & tamen ab eo in grauiſſimis rebus diſſentire ſe profitetur: Carolſtadium, Zuinglium, Oecolampadium, quamdiu diſcipulos ſe præbuerunt, pro miniſtris Euangelicis habuit: at poſtquam illi aliquid etiam ſapere ſibi permiſerunt, plenis conuitiorum & blaſphemiarum plauſtris in eos eſt inuectus. Sic Caluinus Lutherum vocat aliquando *eximium Dei ſeruum, Prophetam, Euangeliſtam, Apoſtolum*: at cùm ſupra Magiſtrum ſapere vult, transformat illum in *hyperbolicum doctorem, blaſphemum, idololatram.* Vide Spectac. 8. & Coccium tom. 1. l 8. art. 4. & deinceps.

D. Quemadmodùm rerum ſublunarium corruptibilitas, ſecundùm Ariſtotelem, incorruptibilis eſt & perpetua; ita Caluinus in ſola ſua inſtabilitate ſtabilis eſt, Vertumno mutabilior: vt ſi fortè prematur, quauis anguilla volubilior, elabi poſſit. Didicit hoc à magiſtro ſuo Luthero, cuius inconſtantiam, verſutiam, contradictiones, iampridem Catholici Scriptores diligenter adnotarunt. De Caluino multa dicta ſunt Spectac. 9. ſed plura ſuperſunt dicenda, vt ecce 3. 11. 7. *Fides per ſe nullius dignitatis eſt vel pretij*: at 3. 1. 4. *præcipuum eſt opus Spiritus ſancti.* Neque dicat quis, quatenus eſt à Deo, magni eſſe pretii; quatenus ab homine, nullius: quia hoc eſſet inter Deum & hominem partiri, quod ipſe vetat 2. 3. 6. b. quia Deus totum operatur & totaliter. 2. 3. 7. a. 2. 3. 10. a.

Item, *regeneratio à iuſtificatione inſeparabilis eſt.* 3. 11. 6. 3. 16. 1. 4. 16. 17. at Cornelius centurio Act. 10. ante iuſtificationem regeneratus fuit. 3. 24. 10. nam quomodo Chriſti iuſtitiam fide apprehendere poterat, quam prorſus ignorabat? Item 4. 17. 24. b. *Dicimus Chriſtum tam externo ſymbolo quàm Spiritu ſuo ad nos deſcendere, vt verè ſubſtantia carnis ſuæ & ſanguinis ſui animas noſtras viuificet.* In his paucis verbis qui non ſentit multa ſubeſſe miracula, pluſquam ſtupidus eſt. *Ergo Caluine pluſquam ſtupidus es vel tecum apertè pugnas, vel vtrumque; qui* 4. 14. 17. a. *ita ſcribis*, Quamobrem fixum maneat, non eſſe alias Sacramentorum quàm verbi Dei partes: quæ ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo cæleſtis gratiæ theſauros. *Nam in Cœna tua vel peculiaria ſunt miracula, vel non: ſi non, ergo §. 24. mentiris, & cum §. 17. pugnas, & tuâ ſententiâ pluſquam ſtupidus es. Si ſunt, ergo §. 17. mentiris, ibiq; pugnas cum §. 24. & pluſquam ſtupidus es. Innumera ſunt huiuſmodi in Caluini ſcriptis, & nominatim in Inſtitutione, quæ alibi fortaſſis aliquando colligemus.*

E. *Nullum certius falſitatis indicium, quàm quum in doctrina inuenitur* eſt & non: *quod Apoſtolus 2. Cor. 1. 18. à ſe diligenter amoliri ſtudet.* Fidelis autem Deus, *inquit*, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, non eſt in illo *eſt & non. At in Caluini ſermone non infrequenter deprehenditur, vt Spect. 10. demonſtratum fuit, & pluribus locis oſtendi poteſt*, vt 4. 1. 3. Fides Eccleſiam incognitam apprehendit: & 4. 1. 4. cognitio Eccleſiæ eſt neceſſaria. Itaque fides eſt incognitorum cognitio; & id quod ſcitu neceſſarium eſt, ſcire nihil eſt neceſſe: quum tamen alibi fides *perſpicuâ* notitiâ definiatur. 3. 2. 19. b.

Item 3. 2. 16. Infidelis eſt, qui non credit peccata ſibi propter Chriſtum eſſe remiſſa: *at qui dicit*, Remitte nobis debita noſtra 3. 20. 45. *non credit ſibi peccata eſſe remiſſa, alioquin actum ageret, & ridiculè oraret: ergo omnes Caluiniſtæ dicendo Pater noſter, &c. ſuam infidelitatem proteſtantur.* Item 2. 1. 9. Peccatum originale eſt mentis cęcitas & cordis prauitas &c. at hoc peccatum in hac vita nunquam tollitur. 4. 15. 11. a. *ergo in Caluino vſque ad mortem perdurauit mentis cæcitas & cordis prauitas: vt cæco & prauo Doctore Caluiniſtæ glorientur, niſi illum Phariſæum faciant,* Non ſum ſicut ceteri hominum. *Luc. 18. 11.*

F. 2. Cor. 4. 4. Deus huius ſeculi excęcauit mentes infidelium. Ioan. 8. 44. Mendax eſt, & Pater eius: *ſcilicet, mendacij. Hinc non malè Lutherus:* Mendacia certiùs dignoſcere non potes, niſi quando ſibimetipſis contraria ſunt. A Deo enim ita ordinatum eſt, vt impij ſeipſos ſemper confundant: & quòd mendacia non conſonent, ſed ſemper contra ſemetipſa teſtentur. lib. de votis monaſtic.

ARTICVLVS XIX.

TAmetſi doceam Deum nulli debitorem, niſi promittendo conſtitui. 3. 18. 7. z. & bonorum operum meritum radicitùs tollam. 3. 18.2. diſcipuli tamen [a] mei Theologiam meam tanti faciunt, quaſi Deum mihi debitorem conſtituerit, magnamque in cælo coronam [b] pepererit. Quare operęprętium eſt diligenter attendere, quàm bene meritus ſim de Deo & Trinitate, de Chriſto, de B. Virgine, de Angelis, de Sanctis triumphantibus, de Sanctis militantibus, de Chriſti Eccleſia, de Scriptura, de Sacramentis, de humana natura.

Primò, Deo abſtuli [c] omnipotentiam [d], ſapientiam, [e] clementiam, [f] bonitatem, an & [g] æternitatem? liberum [h] arbitrium, ſui [i] contemplationem.

Secundò, De Trinitate [k] malè ſenſi: Filium Dei [l] αὐτόθεον, & ſecundùm [m] diuinam naturam mediatorem feci: Spiritus ſancti [n] officium reſtrinxi: Arium, [o] Sabellium, Tritheitas redolere volui.

Tertiò, Chriſto homini ademi [p] ſcientiam, ſalutis [q] ſecuritatem, regnum [r]: animam [ſ] eius ad damnatorum pœnas relegaui: eius corpori & ſanguini [t] vim redimendi detraxi: angelos [v] cuſtodes attribui.

Quartò, B. Mariæ triui peccati [x] plenitudinem: virginitatem [y], ſanctitatem & honorem debitum, & peculiariter [a] inuocationem ademi.

Quintò, Angelis rectam Dei [b] contemplationem, liberum [c] arbitrium, ſingularem [d] noſtri curam, debitum [e] honorem & [f] inuocationem negaui.

Sextò, Sanctos tum [g] viuentes, tum vitâ functos, [h] plurimis oneraui contumelijs: eorumque nobiſcum communionem, per mutua caritatis officia, [i] abnegaui: nullum eorum ante extremum iudicij diem in cælum admitto, ſed eminùs in atrio colloco. 3.20.20.z. 3.25.6.z.

Septimò, Quæ totius orbis terrarum ſenſu & conſenſu Chriſti ſponſa habita fuit, in purpuratam meretricem [k] & Satanæ ſynagogam peruerti: viſibile eius caput [l], Antichriſtum feci: vnicum [m] eius ſacrificium, conuitijs, ſcommatis, blaſphemijs ita impetiui, vt meis perſuaſerim nihil eſſe niſi maximum ſacrilegium, & crucis Chriſti euacuationem.

Octauò, Scripturam quamuis [n] vehementer extollam, truncaui tamen [o] miſerè, falsò [p] citaui, equuleo [q] impoſui, & falſis interpretationibus vbique [r] ferè adulteraui.

Nonò, E ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, [ſ] quinque non ſine blaſphemijs expunxi: in Cœna mea nullum [t] eſt Sacramentum: an & in meo Baptiſmo? ſi principijs meis [v] conſentienter loquar: in praxi [x] eſt, ſed meo ſenſu, ſine [y] viribus.

Decimò, Humanam naturam, cuius me participem exiſtimant, infrà belluinam abieci: hominem nihil [z] eſſe niſi peccati ſemen, niſi [a] concu-

piſcentiam, totum [b] à capite ad calcem eſſe peccatum, nihil niſi [c] damnabile poſſe proferre, ſanctiſsimum quemque [d] eſſe ſepulchrum dealbatum; denique eſſe animal non [e] rationale.

Euge Caluine, patriſſas, & nimiùm patriſſas: omnium Hæreticorum ſordes & blaſphemiæ, in te velut in cloacam & ſentinam confluxiſſe videntur.

L. SENECA.

Bolſec. cap. 2.

A. Theodorus Beza in Præfatione, quam Caluini commentario in librum Ioſue præfixit, eiuſdem vitam miris encomiorum coloribus exornat, atque in narrationis progreſſu hoc affirmare videtur, Deum Caluino ſuo valdè obnoxium eſſe atque obligatum, tanquam honoris glorięque diuinæ hoc tempore ſingulari vindici, & religionis Chriſtianę vnico aſſertori, quo ſi fuiſſet deſtitutus, in ſummum Deus amittendæ ſuæ gloriæ, & religionis inſtitutæ diſcrimen veniſſet. Satis conuenienter orationi Lutheri, quam Doctor Ionas (aureus eius vſque ad mortem amicus) in ſua ad Electorem Saxoniæ epiſtola ſic recitat, *Doctor Iona, & tu Michaël* (prædicator erat in Manſfeldt) *orate pro Deo noſtro vt ei cum Eccleſia ſacra cauſa bene ſuccedat.*

In epiſtola quæ ponitur in calce Ioan. Cochlæi de actis & ſcriptis Lutheri.

O gigantes vel ipſi Ioui formidabiles! quid Deus illis non debeat, qui euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum iterum erigere gloriantur? 4, 11. 5. qui Chriſtum à Satana vndique preſſum, & in latebras compulſum, in aciem educere auſi ſunt; vt Sardanapalum illum tranquillâ ac pacatâ regni poſſeſſione exuerent? In epiſtol. ad Regem, ſub fi.

Bellar. lib. 2. de S. Pontif. cap. 1.

B. Sic Vdalricus Velenus Lutheranus, pro ſtultiſſimo labore quo probare conatus eſt S. Petrum nunquam Romæ fuiſſe, non dubitat quin immarceſcibilis coronæ præmia à Deo ſit percepturus. Is eſt Hæreticorum genius: quod alijs inuident ac iniquè detrahunt, ſibi ſuiſque impudentiſſimè largiuntur. Omnes homines faciunt homicidas, adulteros, fures, periuros, &c. 2. 3. 2. & 3. ipſi innocentes, integri, caſti, benigni, miſericordes, continentes, patientes, modeſti, & cuiuſuis virtutis exemplum. Quis, qui Caluiniſtas nouit, riſum teneat? nónne Epicuręi angelicam vitam in terris meditantur? 3 7. 3. c. Item, Sanctos Dei è throno gloriæ detrahunt, eorum reliquias & imagines comburunt: ſuos autem (etiam bonos potatores, fures & latrones) in Sanctorum ac Martyrum numerum ingerunt, ac tantùm non redemptores agnoſcunt; eorum reliquias & imagines in magnâ veneratione conſeruant. Nota ſunt martyrologia Knoxij, Anabaptiſtarum & ſimilium, notæ reliquiæ Huſſi, Zvvinglii & aliorum: notæ imagines Wicleffi, Lutheri, Caluini, ſimiliumque Heroum, quæ variè à Sectatoribus cultæ fuerunt.

In epiſt. ad Regem.

Cochlæus anno 1532. pag. 159. a.

C 1.16 3.a.	xi.	P. Gaulter. 16. cap. 15. E. 20.
D 2 7.5. a.	xii.	Anaxagoræ lib. 1. Phyſicor. text. 40.
E 3.24.12. a.	xiii.	D. Auguſti. lib. 3. contra Iulian. cap. 18. b.
F 1.18.1.2.3 { Col.	xx.	Simon Magus, apud Vincent. Lerin. cap.
G 1.5.6. Z.	li.	Error Lactantij lib. 1. diuinar. Inſtit. cap. 7.
H 1.16. 3. a.	xi.	Bellar. lib. 3. de lib. arbitr. cap. 15.
I 1.16.4.b.	xi.	Otium contemptim vocat Caluinus. 1.2. 2. a.

K. 1.13.5. a.

Digitized by Google

K	1.13.5.a.		lxxxii.	P.Gault.Sec.16.cap.15.E.24.
L	1.13.23 b.		lxxxii.	Feuardentius lib.1.Theomach. Caluin.
M	2.14.3.b.		Appen.§.2	Bellar. in librum Concordiæ Lutheranor.
N	4.8.8.ζ.		lxxxii.	P.Gault.Sec.16.cap.15.E.49.
O	3.1.2.b.		lxxxii.	Bellar.præfat. in libros de Chriſto.
P	2.14.2.b.		l.pag.264.	P.Maldonat. in Matt.21.19.
Q	2.16.12 a.		xiv.	Henr.Vicus de deſcenſu Chriſti ad Inferos.
R	4.2.12.b.		xvi.	D.Auguſt.lib.de Agone Chriſtiano.cap.29.
S	2.16.10.ζ.		xiv.	Iudoc.Coccius To.1.lib.2.art.4.
T	2.16.10.a.		xv.	S.Anſelm.lib.2. Cur Deus homo.cap. 14.
V	1.14.6.a.		xvi.	D.Thomas 1.p.q.113.art.4.ad 1.
X	2.3.3.b.		xcvii.	P.Gault.Sec.1.Verit.2.§.3.
Y	4.17.29.c.		xi.	Claud.Sainct.reſponſ.ad Bezam.p.63.b.
Z	3.12.4.ζ.		iii.	Bellarm Præfat.de Sanctorum beatitud.
A	3.20.22.b.		xviii.	Hoſius in Confeſſ. fidei cap.58.
B	1.11.3.b.		xvii.	P.Gault.Sec.6 c.1.E.11.Sec.7.cap 7.E.14.
C	3.23.6.ζ.		xcix.	Roffenſis in Refutat.art.36. Lutheri.
D	1.14.7.a.	Colore	§.6.de Iuſt.	D.Thomas 1.p.q.113.a.2.
E	1.14.10.a.		xvii.	P. Ribera in Apoc.19.10.& cap.22.8.
F	3.20 23.a.		xxxviii.	P. Serarius in Litaneutico 1.cap.12.
G	3.20.15.b.		xvii.	P.Gault.Sec.1.Verit. 2.§.4.5.6.7.
H	3.20.24.c.		xviii.	P.Serarius in Litaneutico 2.cap.16.
I	3.20.24.b.		xviii.	Sic arioli, magi & malefici.Dan.2.11.
K	4.2.§.7.8.9.10.		lxx.	P.Lud. Alcaſar in Apoc.17.3.4.5.6.
L	4.7.25.a.		xl.	Bellarm lib.3.de S.Pontifice per totum.
M	4.18.18.a.		xxxvii.	Hoſius in Confeſſ. fidei. cap.41.
N	1.6.1.b. 1.8.1.a.		xliv.	Lutherus in procemio Aſſertionis articulor.
O	2.5.18.a. 3.5.8.b.		xxxi.	M.Canus lib 2.de Locis Theol. cap 6.
P	4.14.23.a.4.17.20 a.		Spect.iii.	P.Cottoni Geneua plagiaria.2 Pet.3.16.
Q	4.15.18.b. 4.13.17.b.		xxi.	P.Caniſius de verbi Dei corruptelis.
R	3.18.9.b.		xxx.	Tertullian.l.de Pręſcript.& contra Marcio.
S	4.19.1.a.		lxxxvii.	Bellar.Præfat. in lib.de Sacramentis.
T	4.17.39.b.		lxxxi.	Verã formã vocat Caluinus magicã incanta-(tionem.
V	4.14.1.b.		lxvi.	Bellar.lib.1.de Sacram. cap.16.
X	4.15.19.c.		lxxxi.	Modò adſit materia,forma,& intentio Mi-(niſtri.
Y	4.15.17.b.		lxvi.	Lutherus in Aſſertione 1.art.
Z	2.1.8.c.		lxxxiv.	Bellar.lib.5.de Statu peccati.cap.1.
A	2.1.8.ζ.		Iuſtif.§.9.	P. Gault. Sec. 16. cap. 15. E. 65.
B	2.2.9.b.		Appen.§.3	Bellarm.lib. 6. de Statu peccati.cap. 8.
C	2.3.1.a. 3.12.4.z.		xcvii.	P. Gaulter.Sec.1.Verit. 5.§. 12.
D	3.15.3.b.3.11.11.z.		Iuſtif. §.9.	An à ϛόᾳ? Lipſ.lib.3.Manuduct.diſſ.20.
E	1.15.8.b.		Suprà,art.1	Sic aſinus naſci potuiſſet Caluinus.3.22.1.b.

ARTICVLVS XX.

HAEc de Deo & Sanctis eius: de Diabolo [a] cenſere me quid cenſes? eſt enim meus Symmyſta,cui baptizandi [b] facultatem (an & Cœnam [c] adminiſtrandi?)plenâ manu contuli. Quamuis ſuâ Regiâ [d] eum ſpoliauerim, tamen eius cauſam contra Deum ago tam ſtudioſè, vt mercede conductum cauſidicum exiſtimare non immeritò poſsis.

Primò, Sine ſua culpa [e] in æternum exitium creatus eſt & deſtinatus.

Secundò, Tametſi culpa poſteà interceſſerit, [f] ea tamen in Deum vt auctorem referenda eſt.

Tertiò, Neceſsitate [g] ad ſuperbiam, contumaciam & rebellionem adactus eſt.

Quartò, Meritò ita illum voco [h] *naturaliter* malum, vt iuxta Manilium [i] meum, non aliter odio ſit dignus quàm herbæ noxiæ & venenatæ, quæ naturam ſuam exuere non poſſunt.

Quintò, Longas ergo ferias illi concedo, vt ad ſupplicium [k] cui addictus eſt, ante iudicij diem non trahatur: omnia enim tenentur ſuſpenſa donec [l] Chriſtus appareat.

Sextò, Eius laudes ita prædicaui, vt meliorem encomiaſtem deſiderare non poſsit. Scribit Iohannes epiſt. 1. cap. 3. v. 8. *In hoc apparuit filius Dei,*
Matt. 12.29. Mar. 3.27. Luc. 11.22. *vt diſſoluat opera diaboli*: & Chriſtus ipſe innuit ſe alligaſſe Fortem, vt arma eius auferret, & vaſa diriperet: promiſit etiàm portas inferi non præualituras aduerſus Eccleſiam ſuam. Matt. 16.18. Sed quid Chriſtus promiſerit, aut Iohannes ſcripſerit, nihil moror: ego contrà fidenter pronuntio, *In hoc apparuit Diabolus, vt diſſoluat opera Chriſti.* Quid enim? annon ab annis ampliùs mille, ipſum prælio aggreſſus eſt, vicit, [m] profligauit, regno [n] exuit, & in latebras [o] compulit, vnde vix tandem noſtro tempore, tot ſeculis elapſis, meo & Lutheri [p] beneficio, exire & lucem aſpicere potuit?
Iſa. 10.14. Intereà Lucifer victoriâ ſuâ vſus fuit, & fuſis omnibus hoſtibus, triumphum egit, multiſque ſeculis, cùm nemo obganniret, tranquillâ & pacatâ [q] regni poſſeſsione, vixit, valuit, omnibuſque hoſtibus ſuperbè inſultauit. Quid non faciet ſolutus & omnibus præſidijs inſtructus Apoc. 20.3. & cap. 12.12. qui tam ſtupenda præſtitit exarmatus, ſpoliatus, alligatus? Hæc de Lucifero; quæ ceteris reprobis, tam angelis quàm hominibus, ἀναλόγως [r] accommodanda ſunt: nam & illis conſultum volui, veluti præſagiens illorum ſocietatem me manere.

L. SENECA.

A. Præluſerunt Caluino in Dæmonis cauſa defendenda Lolhardi, circa annum Domini 1315. qui malis angelis beatitudinem, bonis miſeriam poſt aliquod tempus ominabantur: de quibus vide Sanderum, Prateolum, Genebrardum, P. Gault. Sec. 14. cap. 7.

B. 4.15.16. Ac perinde atque inter homines, ſi qua miſſa epiſtola fuerit, modò ſatis & manus & ſignum agnoſcatur, minimè refert quis aut qualis tabellarius fuerit, ita nobis ſufficere debet manum & ſignum Domini noſtri in Sacramentis ſuis agnoſcere, à *quocunque* tandem tabellario deferantur. *Hic autem Diabolum* inter tabellarios comprehendi, ipſe locuples teſtis eſt epiſt. 87. ad Lælium Zozimum, *Iam mea nihil refert, ſitné homo Lucianus qui baptizat, ſitné diabolus.* Sumptum hoc ex Luthero, qui Miſſæ abolitionem, & magnam Euangelij ſui partem Diabolo acceptam referens, hac prærogatiua ipſum honoratum voluit. Bellar. lib. 1. de Sacram. cap. 24. Coccius tomo 1. lib. 8. art. 12. P. Gaulter. Seculo 16. cap. 15. errore 92.

C. 4.15.20. a. Hoc etiam ſcire ad rem pertinet, perperam fieri ſi priuati homines Baptiſmi adminiſtrationem ſibi vſurpent. eſt enim pars Eccleſiaſtici miniſterij, tam huius quàm Cœnæ diſpenſatio. *Vtrumque æquiparat, ſed Proteus iam ſibi & Luthero contradicit, diabolum vtrobique excludens.*

Digitized by Google

D. 2.16.9. Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt. Et 3.25.12. cùm quæ de gehenna ignis, de loco inferorum, de tenebris, &c. in Scriptura dicuntur, ad figuratum ſermonem retuliſſet, nullum infernum, niſi in conſcientiis agnoſcit. Quare nullam, inquit, requiem inueniunt infœlices conſcientiæ, quin diro turbine vexentur ac diſſipentur, quin ab infeſto Deo ſe diſcerpi ſentiant, & confixæ mortiferis aculeis lancinentur, quin ad Dei fulmen expaueſcant, & conterantur onere manus eius: vt abyſſos & voragines quaſlibet ſubire leuius ſit, quàm illis terroribus ſtare ad momentum, quale hoc & quantum eſt, æternâ & nuſquam deſiturâ illius obſidione vrgeri?

1. *Tim.* 5.21.

E. 3.23.4.z. Angelos qui ſteterunt in ſua integritate, Paulus electos vocat: ſi eorum conſtantia in Dei beneplacito fundata fuit, aliorum defectio arguit fuiſſe derelictos. Cuius rei cauſa non poteſt alia adduci quàm reprobatio, quæ in arcano Dei conſilio abſcondita eſt. *Hanc reprobationem explicat.* 3.24.12. *& alibi ſæpe.*

F. 3.24.12. a. Quos ergo in vitæ contumeliam & mortis exitium creauit, vt iræ ſuæ organa forent, & ſeueritatis exempla: eos, vt in finem ſuum perueniant, nunc audiendi verbi ſui facultate priuat, &c. *Et clarè* 1.18.1.2.3.

G. 3.23.6.z. Sed quum non alia ratione, quæ futura ſunt, præuideat, niſi quia vt ita fierent decreuit: fruſtra de præſcientia lis mouetur, vbi conſtat ordinatione potiùs & nutu omnia euenire. *Quod* §.7. *magis confirmat.*

Reprehendit hoc in Porphyrio D. Auguſt. lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 11.

H. 1.14.15. Vnde conſtat ipſum naturâ prauum, malignum ac malitioſum eſſe. Nam in eo ingenio, quod ad gloriam Dei & hominum ſalutem impetendam *factum* eſt, ſummam prauitatem eſſe oportet. Et 1.14.17. Quando enim improbus eſt naturâ diabolus, minimè ad obedientiam diuinæ voluntatis propenſus eſt, ſed totus ad contumaciam & rebellionem fertur. *Neque refert quod* 1.14.16. *ſic ſcribit*, Quidquid damnabile habet, defectione & lapſu ſibi accerſiuit: nam

Primò, *Nouum non eſt Caluinum ſecum pugnare.* Sic enim & hominem ſui exitij cauſam facit. 2.1.10.z. at 3.23.4.b. ad *ſolum* diuinæ voluntatis arbitrium recurrit.

Secundò, Quid intereſt, fuerítne diabolus à creatione malus, an à Deo ſtatim ad malitiam ita impulſus; vt reſiſtere nequiret?

Tertiò, An ambiguo fine condidit nobiliſſimam ex ſuis creaturis? 3.23.7.a. debuit ergo ad malitiam, contumaciam, rebellionem neceſſariò concitari, vt velut ſagitta ad deſtinatum ſcopum certiſsimè perueniret. 3.2.11.b. 3.24.12.

I. Verſus Manilij ſunt è lib. 4.

Nam neque mortiferas quiſquam minùs aderit herbas,
Quòd non arbitrio veniunt, ſed ſemine certo, &c.

Sic fuſè 2.3.5.b.

Fuit hic poëta Stoicus tempore Auguſti Cæſaris, aſtrorum cultor, ἄθεος, ex illorum numero qui Sap. 13.2. meritò inſipientes pronuntiantur, vt qui communi ſenſu careant, nec Solem dumtaxat aut Lunam, aut ſtellas, ſed etiam quatuor elementa in Deos transforment.

At neque Terra, inquit, *patrem nouit, nec flamma, nec aër,*
Aut humor: faciuntq; Deum per quatuor artus,
Et mundi ſtruxere globum, prohibentq; requiri
Vltra ſe quidquam.

Lib. 1. v. 136. Lipſius lib. 1. Phyſiol. diſſert. 8. & 14.

Dignus talibus diis cultor: dignus, quem Lutherus & Caluinus ad cauſam ſuam firmandam aduocarent, de quo ſuprà Colore 99. dignus omnium noſtri temporis atheorum anteſignanus.

K. *Ipſe Commentario in epiſt. Iudæ v.* 6. Quocunque pergant, ſecum trahunt ſua vincula, & ſuis tenebris obuoluti manent. Interea in magnum diem, extremum eorum ſupplicium differtur.

L. 3.25.6.z. Atque ita omnia teneri ſuſpenſa donec Chriſtus appareat redemptor.

An ergo electi tui, Caluine, *in atrio ſuo* 3.20.20.z. *de ſua electione dubitare incipiunt?*

M. 4.1.11. Satanę arte factum eſt, vt pura verbi prædicatio aliquot

ſeculis euanuerit: & nunc eadem improbitate incumbit ad labefactandum miniſterium: quod tamen ſic in Eccleſia Chriſtus ordinauit, vt illo ſublato, huius ædificatio pereat. *Ergo Caluine*, à mille annis Eccleſiæ ædificatio periit: nam vel te iudice, nuſquam fuit legitimum miniſterium, quando Epiſcopi Papiſtici vbique præſidebant. 4. 7. 24. a.

N. 4. 18. 18. Certè nullâ vnquam validiore machinâ Satan incubuit ad oppugnandum *expugnandumq;* Chriſti regnum. Sic 4. 11. 5. a.

O. 4. 2. 12. Hinc igitur patet, nos minimè negare quin ſub eius quoq; tyrannide Eccleſiæ maneant: ſed quas ſacrilegâ impietate profanarit, &c. in quibus ſemiſepultus lateat Chriſtus, obrutum Euangelium, profligata pietas.

P. 4. 3. 4. Quanquam non nego quin Apoſtolos poſtea quoque, vel ſaltem eorum loco Euangeliſtas interdum excitarit Deus, vt noſtro tempore factum eſt. Talibus enim qui Eccleſiam ab Antichriſti defectione reducerent, opus fuit.

Q. In epiſt. ad Regem. Sic ſeculis aliquot, quibus profundis tenebris ſubmerſa fuerunt *omnia*, huic mundi Domino cuncti ferè mortales ludus erant ac iocus: nec ſecus ac Sardanapalus aliquis in *alta* pace deſidebat ac deliciabatur: quid enim aliud quàm riſiſſet ac luſiſſet, tranquilla ac pacata regni poſſeſſione? *Bone Lector animum aduerte, mecumq; phrenetici huius inſanos auſus admirare: potuiſſétne diabolus ipſe, & Chriſti profugi ac ſemiſepulti ignominiam, & ſuam gloriam ac triumphum magis graphicè ob oculos ponere?*

R. 3. 25. 6. z. Reprobis verò eandem eſſe ſortem dubium non eſt quam Iudas diabolis aſſignat, vinctos catenis teneri, donec ad ſupplicium, cui addicti ſunt, trahantur. Iudæ a. 6.

ARTICVLVS XXI.

THeologia mea [a] iuſtificat impium, & condemnat iuſtum: Nam primò, Diabolum [b] neceſsitate ad rebellionem adactum doceo: Deum bonum [c] omnis mali fontem conſtituo.

Secundò, Hæreticos, tum nouos [d] tum veteres, pro Doctoribus, pro ſanctis, pro Eccleſiæ reformatoribus [e] agnoſco, quamuis eorum nomina [f] aliquando inſecter: Sanctos autem Patres qui eos [g] refutarunt, conuitiis inceſſo, vt ſacrilegos, vt blaſphemos, vt Chriſti abnegatores, &c. Sanctos etiam [h] veteris ac noui teſtamenti grauiſsimorum peccatorum inſimulo, vt nec Patriarchæ, nec Prophetæ, nec Apoſtoli, nec Martyres, nec alij Sancti, linguæ meæ & calami rabiem effugere potuerint: quod fideliter demonſtrat P. Gaulter. 1. Secul. Verit. 2. cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Tertiò, Chriſtum ipſum condemno, vt [i] me meoſque iuſtificem: illum enim de [k] animæ ſalute timentem induco, vt Caluiniſtæ diabolo & [l] morti confidenter inſultent, nec Dei tribunal [m] reformident, quamuis dolo & iniquitate [n] pleni ſint, nihil niſi concupiſcentia & peccatum. Præ reliquis tamen Miniſtros meos iuſtifico, vtpote in quos [o] tanquam columnas Eccleſiæ ædificium reclinet: quare habendi ſunt vt [p] prophetæ, regibus & [q] Principibus maiores, quorum [r] os Dei ſanctuarium eſt, vnde nec errare poſſunt.

Digitized by Google

L. SENECA.

A. Prouerb. 17. 15. Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, abominabilis eſt vterque apud Deum. *Quanto magis, qui ipſi ſe iuſtificant, pleni* (ſuo iudicio & profeſsione) *iniquitate?* Iſa. 5. 20. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

B. 3. 23. 6. z. Conſtat ordinatione (Dei) potiùs & nutu *omnia* euenire. Nempe iuxta Manilij hemiſtichium —*certâ ſtant omnia lege.*

Nulli eſt in manu ſuâ (inquit Lutherus aſſert. art. 36) quippiam cogitare boni aut mali, ſed *omnia* (vt Wicleffi articulus Conſtantię damnatus rectè docet) de neceſſitate abſolutâ eueniunt. *Atqui omnium iudicio, qui modò ſenſum communem habent,* vbi eſt abſoluta neceſſitas, ibi nec vitium aut virtus, nec meritum bonum aut malum, nec præmium aut pœna, locum habere poſſunt: quod frequenter docet D. Auguſtinus, vt lib. de vera religione cap. 14. & lib. de duabus. animab contra Manichæos cap. 11. & lib. 3. de libero arbitr. cap. 1. *Neque vlla,* inquit, *culpa deprehendi poteſt, vbi natura neceſsitaſq; dominatur.* Manifeſtè igitur ex Caluini Principijs abſoluitur in quouis tribunali diabolus; Deus condemnatur, niſi & in illo natura neceſſitaſque dominetur.

C. 2. 1. 11. z. Ita euaneſcit ſtultum Manichæorum nugamentum, qui quum ſubſtantialem in homine malitiam imaginarentur, alterum illi conditorem affingere auſi ſunt; ne iuſto Deo viderentur mali cauſam & principium aſsignare. *At tuum Caluine, nugamentum longè ſtultius*, qui (præterquam quòd ſubſtantialem malitiam alibi agnoſcis) iuſto Deo mali cauſam & principium aſsignare non vereris.

D. *Videndum eſt Spectaculum* ſextum & octauum, nam quorum errores adamuſsim exprimit, eorum nomina vel execratur, vt in veteribus Hęreticis, vel traducit cùm diſſentiunt, vt in recentioribus & ſuis Symmiſtis.

E. Omnes pænè Nouatores Caluinus pro Eccleſiæ reformatoribus habet, quatenus videlicet receptam doctrinę formam impugnant. Hinc in exhortatione ad Carolum V. de neceſsitate reformandæ Eccleſię: Deus, inquit, initio Lutherum & *alios* excitauit, qui nobis facem ad reperiendam ſalutis viam prętulerunt: & quorum miniſterio fundatæ ſunt & inſtitutæ noſtrę Eccleſiæ Sic aliquando Philippum Melanchthonem, Zuinglium Bucerum Brentium, &c. valdè laudat.

F. Vt Nouatianorum 3. 3. 21. c. Manichæorum 2. 1. 11. z. Donatiſtarum 4. 1. 13. a. Pelagianorum 2. 1. 5. b. quorum tamen doctrinam aliquando amplectitur.

G. Patrum nomine nonnunquam gloriatur Caluinus, vt ſpecioſo titulo Auguſtini, Chryſoſtomi, Bernardi, &c. ſuas merces reddat vendibiliores: reuerà tamen eos habet pro hoſtibus Euangelij ſui, à quorum doctrina toto cælo diſsidet; vt fusè oſtenſum eſt Spectaculo 7. & Colore 90.

H. Suprà Colore 17. & 18. ex Inſtitutione hoc demonſtratum eſt: at in Harmonia & variis Commentariis, ita in Sanctos debacchatur (Noë Abraham, Saram, Iſaac, Rebeccam Iacob, Iob, Moyſen, Ioſue, Dauid, Eliam, Iſaiam, Ieremiam, Danielem, Iudam Machabęum, Ioſeph, Martham, Mariam Magdalenam, Petrum, Paulum, Barnabam Iacobum, &c.) vt nec ſanctiſsimæ Dei genitrici Marię parcendum exiſtimauerit, quam multis peccatis obnoxiam facit, & contemptim commemorat. Gaulter. S. 1. Verit. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

I. Iob. 4. 3. *Deus loquitur*, Nunquid condemnabis me, vt tu iuſtificeris? *Omninò inquit Caluinus, & eâ quidem damnatione quam nos eramus commeriti.* 2. 16. 10. nam 3. 13. 4. z. trepidare nunquam deſinet quiſquis

non

non ſtatuet ſolâ illâ expiatione propitiari Deum, quâ Chriſtus iram eius ſuſtinuit. Denique non alibi quàm in Chriſti redemptoris noſtri terroribus (*quos explicat* 2.16.11.) pax nobis quærenda.

K. 2. 16.12. a. Hîc nebulones quidam licet indocti, malitiâ tamen magis quàm inſcitiâ impulſi, clamitant me atrocem facere Chriſto iniuriam: quia minimè conſentaneum fuerit eum de animæ ſalute timere.

L. 3. 2. 16. Fidelis (inquam) non eſt niſi qui ſuæ ſalutis *ſecuritati* innixus, diabolo & morti confidenter inſultat.

M. *In epiſt. ad Regem*, Longè alia noſtra fiducia eſt, quæ nec mortis terrores, nec adeò ipſum Dei tribunal formidat.

N. 2.3.3. Quid enim? Téne eorum numero eximas quorum pedes ad ſanguinem effundendum veloces, manus rapinis & homicidiis fœdatę, &c. Sic. 2.1.8. ζ. 2.2 9.b.

O. 4. 1. 11. Eius arte factum eſt (*Satanæ*) vt pura verbi prædicatio aliquot ſeculis euanuerit: & nunc eâdem improbitate incumbit ad labefactandum *miniſterium:* quod tamen ſic in Eccleſia Chriſtus ordinauit, vt illo ſublato, huius ædificatio pereat. Idem habet 4.3.2.a.

P. 4. 1.5. b. Subiicit (*Deus*) ſe daturum quod pro omnibus ſufficere debeat, nempe Prophetis nunquam deſtitutum iri. *At qui niſi Miniſtri, ô Caluiniani, vobis Prophetarum numero cenſeri poſſunt?*

Q. 4. 11. 4. b. Et meritò, non enim magiſtratus, ſi pius eſt, eximere ſe volet communi filiorum Dei ſubiectione, cuius non poſtrema pars eſt, Eccleſiæ ex verbo Dei iudicanti ſe ſubiicere: tantum abeſt vt iudicium illud tollere debeat. Quid enim honorificentius, (inquit Ambroſius) quàm vt Eccleſiæ filius dicatur Imperator? Epiſt. 32. ad Valentinianum.

R. 4. 3.1.b. Sicque experimento comprobat non vanum eſſe quòd paſsim *nos* vocat templa ſua, dum ex ore hominum, velut ex ſanctuario, reſponſa hominibus reddit.

S. 3. 4. 22. z. Ita errare non poteſt qui pro officio prçconis, quod ſibi ex Dei verbo dictatum eſt, promulgat. Et 4. 11. 2. b. Habent enim verbum Dei, quo peruerſos damnent: habent verbum quo reſipiſcentes in gratiam recipiant. Errare autem non poſſunt, nec à Dei iudicio diſſentire, quia non niſi ex Lege Dei iudicant, quę non incerta eſt aut terrena opinio, ſed ſancta Dei voluntas, & cæleſte oraculum. *Arrigite aures Caluiniſtæ, & ſalutis veſtræ certitudinem Miniſtris veſtris, qui errare non poſſunt, ſecurè credite.* Quid enim illi? *Si credis ex toto corde, iuſtificaris: ſi ex animo reſipiſcis, in gratiam reciperis: ſi es prædeſtinatus, ſaluus eris.*

ARTICVLVS XXII.

Eccleſiæ meæ corpus, quamuis à me multâ ſubtilitate [a] & induſtriâ compaginatum, multa nihilominus experitur incommoda, quæ breuem ipſius interitum denuntiare videntur. Nam

Primò, Eſt ἀκέφαλον. Chriſtus quidem [b] eius caput eſt, vt omnes Chriſtiani fatentur; ſed nónne viſibili corpori caput viſibile debetur, vt inter [c] omnia membra ſit proportio & debita ἀναλογία? Ego tamen partim odio [d] Papatus Romani, partim [e] regni Gallici metu, monarchicum regimen [f] improbo: quamuis illud in me tolerari debuerit, quum per annos 23. Papam Geneuenſem, ſi non nomine, [g] reipſa tamen egi. Angli etiam Proteſtantes, & qui ſymmyſtam meum Brentium ſequuntur, vi-

ſibile

ſibile caput in ſuis Eccleſiis admittunt, nempe Principes & Magiſtratus ſeculares: quia nimirum ſine vno capite religionis vnitas conſeruari nullo modo poſsit.

Secundò, Lites de rebus fidei fiunt interminabiles, quum [i] muta Scriptura, eaque ſola, omnium controuerſiarum Iudex conſtituitur: quod perinde eſt, ac ſi in Curia Geneuenſi aut Hagienſi, nulli eſſent Iudices, qui lites decidere ſuâ auctoritate poſſent, ſed ad ipſum teſtamentum de quo [k] controuertitur, vel ad pactorum & contractuum inſtrumenta, à Iudicibus ſemper prouocare daretur.

Tertiò, Quidquid ſiue Miniſtri ſiue Magiſtratus ordinant ac præcipiunt, ſubditorum conſcientiam [l] non adſtringit: vnde ſequitur ea obedientiæ forma, quæ cuiuſque voluntate, non Superioris imperio modificatur. Quare & ego, ſecundùm reformatam Dialecticam Magiſtratui propter conſcientiam obediendum eſſe affirmo, in genere tamen [m] non in ſpecie.

Quartò, Regimen quod apud nos eſt, quamuis ὀλιγάρχικον, hoc [n] eſt, Miniſtrάρχικον eſſe voluerim, in ἀναρχίαν tamen declinat, quam ego alibi [o] acriter inſector. Sicut enim multitudo Deorum [p] eſt nullitas Deorum, & ſicut ex multis fidibus nulla tandem ſit fides: ſic multa capita nullum caput conſtituunt, quum alterum alteri cedere neſcium, corpus ipſum in diuerſa [q] diſcerpant. Et quamuis aliquando in vnum conſentiant, vt in quibuſdam noſtrorum Synodis factum videtur, ſubditos tamen in ſuum finem dirigere non poſſunt, quia opera externa, Prætoris aut excommunicationis metu ligantes, [r] conſcientias ſolutas relinquunt.

In Caluiniſtarum ἀναρχίαν & paritatem ſe ſemper inuectum teſtatur clariſsimus Britanniæ Rex Iacobus, in monitoria præfatione.

L. SENECA.

A. 4. 11. 5. Sed hoc quoq; ex aduerſo operæpretium eſt videre, quis fuerit olim verus vſus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & quantus abuſus obrepſerit: vt ſciamus quid abrogandum ſit, & quid ex antiquitate reſtituendum, ſi volumus euerſo regno Antichriſti, verum Chriſti regnum iterum erigere. Primùm hic ſcopus eſt, &c.

B. 4. 6. 9. Habet enim illa Chriſtum vnicum ſuum caput, ſub cuius principatu omnes inter nos cohæremus, ſecundùm eum ordinem & eam politiæ formam quam ipſe præſcripſit. Inſignem itaque iniuriam Chriſto faciunt, quum eo prætextu volunt hominem vnum præeſſe Eccleſię vniuerſæ, quia hæc capite carere non poſſit. *Non aliam Caluine*, quàm ſi quis Regi Hiſpaniæ vitio vertat, quòd varios habeat Proreges, Indię, Siciliæ, Luſitaniæ, regni Neapolitani, &c.

C. *Sic cùm Chriſtus ponitur Eccleſiæ fundamentum, ſuperſtruuntur Apoſtoli vt fundamenta ſecundaria.* Epheſ. 2. 20. Apocal. 21. 14. deinde reliqui fideles, vt lapides viui. 1. Pet. 2. 5. At quum fides pro fundamento ponitur. Heb. 11. a. non homines, ſed virtutes inædificantur, vt ſpes, caritas, miſericordia, &c. D. Auguſtin. Serm. 20. de verbis Apoſtoli.

D. 4. 7. 3. a. Quantum ad ipſum titulum primatus, & alios ſuperbiæ titulos, quibus nunc mirabiliter ſe iactat, non eſt difficile iudicare quando & qualiter obrepſerint. *Pergit fusè hoc ventilare*, & odio pluſquam Vatiniano, Papam in Antichriſtum, & Romanam Eccleſiam in Antichriſti ſedem Vertumnus hic tranſuertit. 4. 7. 24. z. 25 a.

E. *In epiſt. ad Regem*, ſub fin. Scilicet nos regnorum inuerſionem meditamur: quorum nulla vnquam factioſa vox audita eſt, & vita

ſemper quieta ſimplexque cognita fuit, quum ſub te viueremus: & qui nunc etiam domo profugi, tibi tamen regnoque tuo fauſta omnia precari non deſinimus. *Quis riſum teneat, qui modo Hiſtorias Gallicas ab anno 1501. vſque ad annum 1572. à limine ſalutârit?*

F. 4. 6. 9. a. Verum ſit ſanè, vt volunt, bonum atque vtile orbem totum monarchiâ contineri: quod eſt tamen abſurdiſſimum, ſed ita ſit: non tamen propterea concedam, idipſum in Eccleſiæ gubernatione valere. Et 4. 7. 22. z. Perinde enim faciunt ac ſi quis ad ſtabiliendam Cæſarum monarchiam, antiquum Romani Imperij ſtatum laudaret: hoc eſt libertatis laudes ad ornandam *tyrannidem* mutuaretur. Et 4. 11. 6. a. Eiuſmodi verò poteſtas non penes vnum erat, vt pro ſua libidine quiduis ageret: ſed penes conſeſſum Seniorum, qui erat in Eccleſia quod in vrbe eſt Senatus. Et 4. 20. 7. Nam & omnes ſimul complectitur Paulus, quum ait non eſſe poteſtatem niſi à Deo: & quæ omnium minimè arridebat (*cui? an Paulo? at vbi hoc indicat? an tibi? an tuis?*) eximio præ aliis teſtimonio commendata eſt, nempe vnius poteſtas: quæ quia publicam omnium *ſeruitutem* ſecum fert (excepto vno illo cuius libidini omnia ſubiecit) hæroicis & excellentioribus ingeniis minùs olim approbari potuit. Et 4. 20. 8. b. Id cùm experimento ipſo ſemper fuit comprobatum, tum ſuâ quoque authoritate Dominus confirmauit, quum ariſtocratiam politiæ vicinam apud Iſraëlitas inſtituit, quum optimâ conditione eos habere vellet donec imaginem Chriſti produceret in Dauide. Atque vt libenter fateor nullum eſſe gubernationis genus iſto beatius (quale eſt Geneuæ) vbi libertas ad eam quam decet moderationem eſt compoſita, & ad diuturnitatem ritè conſtituta: ſic & beatiſſimos cenſeo quibus hac conditione frui licet.

Notate Reges & Principes.

Sed cur locum non citaſti Caluine, vbi ariſtocratiam inſtituit Deus? timebas videlicet argui manifeſti mendacij, cùm Iſraëlitarum regimen ſemper fuerit monarchicum, vt oſtendit Bellarmin. libro 1. de Summo Pontific. cap. 2. qui etiam cap. 4. ſub fin. docet, quomodo odio monarchici regiminis abreptus, tecum manifeſte pugnes.

G. Symmyſtam & fratrem ſuum honorandum, & ſemper colendum, vocat eum Caluinus epiſt. 68. Dominus, inquit, hactenus miniſterio tuo feliciter & vberrimo cum fructu vſus eſt in Eccleſiæ ſuę ædificationem. Brentij ſententiam præter ceteros ſecuti ſunt Ordines Hollandiæ, cùm Arminij ſpiritus inter eos vigeret, vt videre eſt in Edicto Haghę Comitis promulgato anno 1614. & in Apologia Grotij pro Ordinibus Hollandiæ contra Miniſtrum Friſiæ Bogermannum.

H. 4. 20. 14. Quod autem dicturum me recepi, quibus legibus conſtituenda ſit Chriſtiana politia, non eſt cur longam diſputationem, &c. Paucis tantùm & quaſi in tranſcurſu notabo quibus legibus piè coram Deo vti poſſit, & inter homines ritè adminiſtrari. *Hic non Solonem dumtaxat, ſed & Apoſtolum agere non dubitat, vt in ſequentibus patet:* quemadmodum alibi ſupra Apoſtolos ſapere vult, quando ſuos à Die Dominica (quam Apoſtoli inſtituerunt Apocalypſ. 1. 10.) intrepidè liberat 2. 8. 34.

Baron. anno 34. & 58.

I. 4. 9. 9. a. Vnde enim id æſtimabimus? nempe ex eo niſi fallor, quòd ex Scripturis iudicabimus, non eſſe orthodoxa illius decreta. Hæc enim *vna* eſt certa lex diſcretionis. *Falleris, Caluine: quid enim in diſſentientes partes mutus iudex poterit? quàm ſententiam proferet? quomodo litem terminabit? Scripturam autem mutum eſſe iudicem ipſe doces* 4. 20. 14. a. Sine legibus conſiſtere nequit magiſtratus, quemadmodum nec ipſę rurſum ſine Magiſtratu quidquam vigoris habent. Proinde nihil dici verius poterat, quàm *mutum eſſe Magiſtratum*, legem: Magiſtratum, *legem eſſe viuam*.

K. *Ipſe communis ſenſus clamat hoc eſſe abſurdiſſimum, atque ad Rempub-*

turban-

turbandam aut etiam euertendam effi. acissimum. Vnde Iſraëlitæ non ad nudam Legem, ſed ad Sacerdotes Leuitici generis mittuntur, eorumque ſententiam pœnâ mortis propoſitâ, ſequi iubentur. Deuterom. 17. 9. Hinc Malach. 2. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam & Legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum eſt.* Quanto magis hoc in eum competit, cui dictum eſt, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam?* Item, *Paſce agnos meos, Paſce oues meas?* Item, *Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos?* Hinc enim in ſuis ſucceſſoribus adhuc viuit, omnes hæreſes conterit, fratreſque in fide, quàm Romæ ſuo ſanguine ſanciuit, confirmare non ceſſat.

L. 3. 19. 14. Siquidem non aliud agit aliquot capitibus epiſtolæ ad Galatas, quàm Chriſtum nobis obſcurari, vel potiùs extingui, niſi in ſua libertate ſtent conſcientiæ noſtra: à qua certè exciderunt, ſi poſſunt *hominum* arbitrio legum ac conſtitutionum vinculis illaqueari. Et 4. 10. 1. Hoc vnum contendo (*loquitur de legibus Eccleſiaſticis*) neceſsitatem imponi conſcientiis non debere in quibus rebus à Chriſto liberantur, nec niſi liberatæ, vt antea docuimus, quieſcere apud Deum poſſunt. Vnicum Regem agnoſcunt, ſuum liberatorem Chriſtum, &c. quòd planiùs explicat 4. 20. 1. Illi enim quum in Euangelio promitti libertatem audiunt, quæ nullum inter homines regem, nullumque magiſtratum agnoſcat, ſed in Chriſtum vnum intueatur, &c. Item 4. 10. 5. Quum totus orbis denſiſsimâ ignorantiæ caligine obuolutus eſſet, hæc tamen exigua lucis ſcintilla reſidua manſit, vt humanis *omnibus* iudiciis ſuperiorem eſſe hominis conſcientiam agnoſcerent. *Et ſuprà*, Neque enim cum hominibus, ſed cum vno Deo negotium eſt conſcientijs noſtris.

Vbi tunc latebant Caluinizantes?

M. 4. 10. 5. Nam ſi Principibus obediendum eſt non pœnæ tantùm, ſed conſcientiæ cauſa, inde conſequi videtur, in conſcientiam quoque dominari Principum leges.

Quòd ſi verum eſt, idem & de Eccleſiaſticis dicendum erit. Reſpondeo, primùm inter genus & ſpeciem hîc eſſe diſtinguendum. Nam etſi leges ſingulæ conſcientiam non attingunt, generali tamen præcepto Dei tenemur, quod magiſtratuum authoritatem nobis commendat. *Acumen prorſus Caluiniſticum:*

Nam primò, datur genus ſine ſpeciebus.

Secundò, vinculum corpus totum ligat, ſed omnia membra libera & ſoluta relinquit.

Tertiò, Imperanti Patri, vt Matt. 21, 28. reſpondebit Filius, faciam in genere, non in ſpecie, quia mea conſcientia ſupra tuum imperium eſt. *Et miramur Lutherum ſcripſiſſe aliquando*, Papa tu concluſiſti cum Conciliis, nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam necne? *Superior* videlicet poteſtatem habet imperandi, & ſubditus non obediendi. Sed ad rem. *Fatemur conſcientiam omni* humano iudicio eſſe ſuperiorem, ſi ſanè intelligatur: nam cùm pater imperat filio, aut Princeps ſubdito, aut Abbas monacho, non vt homo hoc facit, ſed vt Dei miniſter. Rom. 13. 4. ac proptereà Deus humanum præceptum ſuo præcepto veluti informat (nempe, Obedi Superiori legitimè imperanti) eoque modò conſcientiam fortiſſimè ligat.

N. 4. 3. 2. a. his verbis illud oſtendit (Paulus Epheſ. 4. 4) hominum *miniſterium*, quo Deus in gubernanda Eccleſia vtitur, præcipuum eſſe neruum quo fideles in vno corpore cohæreant: tum verò etiam indicat, non aliter incolumem ſeruari Eccleſiam poſſe quàm ſi his præſidijs fulciatur in quibus ſalutem eius reponere Domino placuit.

O. 4. 20. 5. Excipiunt qui anarchiam inducere cuperent, &c In quo non ſuam modò inſcitiam, ſed diabolicum faſtum produnt, dum perfectionem ſibi arrogant, cuius ne centeſima quidem pars in illis conſpicitur. *Tanguntur Anabaptiſtæ.*

P. 1. 5. 12. Idque ſe impunè facere duxerunt (Epicurei) quia præſtaret breui compendio prorſus Deum negare, quàm fingere incertos Deos, &c. *Contra Deorum multitudinem vide præclara Patrum teſtimo-*

nia apud Coccium tomo 1. *libro* 1. *articulo* 2.

Q. *Martinus Lutherus erit hic teſtis idoneus, quum in Pſalm.* 5. *ſic loquitur.* Neque enim vlli vnquam Hæretici victi ſunt vi aut aſtu, ſed mutuâ diſſenſione: nec aliter cum eis pugnat Chriſtus, quàm mixto inter eos ſpiritu vertiginis & diſſenſionis, ſicut inter Sichimitas Iudicum 9. inter Babylonicæ turris operarios, &c.

R. 3. 19. 16. 2. Videmus vt lex iſta externum opus ligans, conſcientiam ſolutam relinquat. *Sed de iſta lege vide Colorem* 27.

ARTICVLVS XXIII.

S*Ed vnde omnia tua* [a] *accepiſti Caluine?* Cogor nimis apertam veritatem fateri, & noſſe quàm ſit mihi curta ſupellex:

Vt moueat cornicula riſum,
Furtiuis nudata coloribus.

Quamuis enim [b] *noſtram* doctrinam, *noſtram* interpretationem. 4. 11. 1. *noſtram* ſententiam, arroganter appellitem, omnia tamen mea [c] Lutheri ſunt, niſi vbi facio [d] deteriora. Quòd ſi in quibuſdam ab eo diſcedere videor, hæc ſumpta ſunt à Melanchthone, [e] Zuinglio, Bucero, Brentio, quorum ſcrinia me compilaſſe res ipſa clamat. Vnum erat quod mihi vt proprium vendicare poſſem, [f] metonymia videlicet & ſignum efficax in Cœna, niſi & hoc [g] Oecolampadius mihi ſubminiſtraſſet.

L. SENECA.

A. Hoc ab omni Doctore percontandum eſſe, Apoſtolus docet 1. Cor. 11. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Et 1. Cor. 15. 3. *Tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi.* Hæc eſt enim doctrinæ ſucceſſio, quam reiectâ perſonarum ſucceſſione, Caluinus vrget 4. 2. 2. 2. *Sequitur ergo* euanidum eſſe prætextum ſucceſſionis, niſi Chriſti veritatem, quam à patribus per manum acceperint, ſaluam & incorruptam poſteri retineant, ac in eâ permaneant. *Atqui Caluine*, quod docuit Petrus, hoc Linus, hoc Damaſus, hoc Gregorius XIII. Gregorius XV. neque hactenus vllum, omni induſtriâ adhibitâ, proferre potuiſtis, qui à ſuo deceſſore degenerarit. Vnde ſplendeſcit tuum mendacium quod paulò antè protuliſti, Epiſcoporum ſucceſſio, *vnicâ* eorum opinione, Eccleſiæ cuſtos & conſeruatrix. Tu verò Caluine, quam ſucceſſionem allegas? perſonarum non potes, vt fateris: doctrinæ verò quam tandem? vnde habes quæ tradidiſti? à Luthero, à Simone Mago, à Manichæis, à Mahumetanis, &c. & quidem vndique interruptâ ſucceſsione.

B. In epiſt. ad Regem. Sed doctrinam *noſtram* ſupra omnem mundi gloriam, ſublimem: ſupra omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet: quia non noſtra eſt, ſed Dei viuentis ac Chriſti eius. *Ex Luthero mutuatum, qui in epiſt. ad Ducem Georgium,* Neque tamen, inquit, Ill. Cl. veſtra, nec vllus hominum, doctrinam meam extinguet aut impediet: *oportet* eam progredi, ſicut & hactenus fecit. Non enim mea eſt. Sic 3. 11. 19 a Iam perſpicit lector quantâ æquitate doctrinam *noſtram* hodie Sophiſtæ cauillētur. Et 3. 4. 17. 24. b. Cochleus de actis & ſcript. Luth. anno 1526. pag. 147. b.

Lecto-

Lectores iterum admonitos cupio, vt quid ferat *noſtra* doctrina diligenter æſtiment.

C. Manifeſti plagii deprehenditur Caluinus, quando tam apertè Lutheri ſimiam agit, vt in eius doctrina vix iota vnum aut apex ſit, quem Lutherus ſuum aut eſſe aut fuiſſe non agnoſcat. Demorſtratum eſt hoc fuſè Spectac. 5. in Appendice.

D. *De Epicuro ſic Cicero lib. 1. de finib. poſt princ.* In phyſicis, quibus maximè gloriatur, primùm totus eſt alienus. Democrito adiicit perpauca mutans, ſed ita, vt ea quæ corrigere vult, mihi quidem deprauare videatur. Et inferius, Ita quæ mutat, ea corrumpit: quæ ſequitur, ſunt tota Democriti. *Ceterùm tam mala ſunt Lutheri placita, vt mirum eſſet ea deteriora effici potuiſſe, niſi ſcripſiſſet Apoſtolus* 2. Tim. 3. 13. Mali autem homines, & ſeductores, proficient in peius: errantes, & in errorem mittentes. Vide Appendic. Spectac. 5.

E. Ex horum ſcriptis, è Lutheri cerebro maximam partem deriuatis, Caluinus velut Satyram feciſſe videtur. Quare cùm Lutherus & Zuinglius non obſcurè fateantur, à cacodæmone ſuum ſe Euangelium didiciſſe quis non videt quàm fidenter diſcipulis ſuis dicere Caluinus poſsit; *Ego enim accepi à Diabolo, quod & tradidi vobis?* item, *Tradidi enim vobis, quod & accepi à Luthero?*

F. 4 17. 21. a. Dico metonymicum eſſe ſermonem, qui vſitatus eſt paſsim in Scriptura, vbi de myſteriis agitur. Et infrà: Nam etſi eſſentia ſymbolum à re ſignatâ differt, quòd hæc ſpiritualis eſt & cæleſtis, illud corporeum & viſibile: quia tamen rem cui repræſentandę conſecratum eſt, non figurat tantùm ceu nuda & inanis teſſera (*quod Zuinglio videbatur*) ſed *verè* etiam exhibet: cur non eius appellatio in ipſum iure competat.

G. qui Metonymus eſt Oecolampadius, Dominicæ in verba Cœnæ eius libro de gen. vt videre eſt in verborum Domini; expoſitione *meum*. Hinc Ioachimus *eſt cordus* Lutheranus, Caluini Inſtitohalus nihil aliud eſſe vult quàm Oecompadij ſapientiam, aliquantulum mutatam & amplificatam.

Florimond. lib. 7. cap. 9. n. 3. in fi.

ARTICVLVS XXIV.

VT quid ergo, amici mei aurei, [a] me laudatis? vt quid in tertium cælum attollitis? vt quid Euangeliſtam, Prophetam, Apoſtolum indigitatis? nam peculiare illud dogma [b] propter quod Apoſtolis prælatus ſum, Oecolampadio ſublegi.

Quidquid ſcripſi, feci, geſsi. (v. g. cùm ſcripſi Inſtitutionem, cùm Eccleſiam erexi, cùm dies noctesque ſtudijs vacaui) abominabile fuit: nam quamuis Deum [c] & Angelos teſtes habeam nihil mihi fuiſſe propoſitum niſi Eccleſię prodeſſe, nihil tamen merui quàm iuſtam opprobrii mercedem; [d] quia nihil à me prodijt niſi peccatum, [e] niſi damnabile [f], niſi mera iniquitas [g], & hoc mihi tantùm aſsignare [h] poſſum, quòd quæ erant bona, meâ impuritate pollui & contaminaui. Itaque verſiculum illum, *Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor*, Papiſtis [i] relinquo: mihi meiſq; conuenit illud Thren. 4. 8. *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum*, quam tamen candidâ [k] laruâ obtegere conamur.

L. SENECA.

A. Beza in Iconibus, & præfatione ad commentarium Caluini in librum Ioſue, ſuum magiſtrum, amicum & parentem ita laudibus onerat, vt frigeant quæ Auerroës de Ariſtotele buccinauit: *Eſt regula & exemplar, quod Natura inuenit ad demonſtrandam vltimam perfectionem humanam.* Item, *Ariſtotelis doctrina eſt ſumma veritas: quoniam eius intellectus fuit finis humani intellectus. Quare bene dicitur, quòd fuit creatus & datus nobis diuinâ Prouidentiâ, vt ſciremus quidquid poteſt ſciri.* At Caluinus, ſi Hugno... ſijs credimus, humanum intellectu... tranſcendit, eaque in Scriptur... in... terpretatione, tum in fidei ... ulit, quæ explicandis in medium ... de Apoſtolis neque Prophetis ... ciderunt. Ipſe vnquam in men... ro arbit. contra Pimet lib. 1. *Ipſa clamat*, inquit, *neque* ghium. *...ſui, ſed Deum è cœlo virtu... nos hoc exerere*... Agnoſce ſimiam teneri.

Comment. in 3. de Anima.

B. Hęc eſt Metonymia Caluiniſtica, & ſymbolum efficaciter Chriſti corpus repræſentans, quod tamen immenſo ſpatio diſtat. 4. 17. 10. quo nomine tantum abeſt vt Apoſtolis anteferendus ſit, vt ruſtico (niſi communi ſenſu defectus ſit) longè ſit poſtponendus, vt Colore 50. clariſſimè demonſtratum eſt.

C. *In epiſt. ad Lectorem*, Quamuis mihi probè conſcius ſim, Deum & angelos teſtes habeam, nihil ex quo officium doctoris in Eccleſia ſuſcepi, mihi fuiſſe propoſitum quàm Eccleſiæ prodeſſe, ſynceram pietatis doctrinam aſſerendo, &c.

D. 3. 14. 9. z. Habemus, nec vnum à ſanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrij mercedem.

E. 3. 14. 10. z. Si ipſi ex noſtrâ dignitate æſtimamur, *quidquid* meditemur aut moliamur, nos tamen cum omnibus noſtris conatibus & ſtudijs morte & interitu dignos eſſe. *Conſentienter art. 31. Lutheri*, Iuſtus in *omni* opere bono peccat: & quidem mortaliter 3. 4. 28.

F. 3. 14. 11. a. Nullum vnquam extitiſſe pij hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinaretur, non eſſet damnabile.

G. 3. 12. 4. z. *Omnia* hominum opera, ſi ſua dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta eſſe & ſordes: & quę iuſtitia vulgò habetur, eam apud Deum meram eſſe iniquitatem.

H. 3. 15. 3. b. Tantùm hoc homini aſſignamus, quòd ea ipſa quæ bona erant, ſua impuritate polluit & contaminat. Nihil enim ab homine exit, quantumuis perfecto, quod non ſit aliqua macula inquinatum.

I. Tales Papiſtæ fuerunt S. Cyprianus, S. Auguſtinus, S. Hieronymus, S. Anſelmus, S. Franciſcus, & ſimiles, qui à Deo mirabiliter loti fuerunt, & puriſſimam, niuis inſtar, vitam duxerunt. Vide S. Cyprianum epiſt. 2. ad Donatum, & D. Auguſt. lib. 9. Confeſſ. cap. 6.

K. 3. 19. 2. b. Non enim illic quęritur quomodo iuſti ſimus: ſed quomodo, iniuſti licet ac indigni, pro iuſtis habeamur.

ARTICVLVS XXV.

QVamuis, meâ ipſius ſententiâ, vel igne vel [a] cruce vitam finire meruerim, in lectulo tamen meo mortuus ſum: modum, ordinem, [b] exitum norunt qui adfuerunt. Annis propemodum [c] 55. in terris *moratus* ſum: infeliciter ingreſſus: infeliciùs egreſſus. *Bonum erat mihi, ſi natus non fuiſſet homo ille*: ſi nunquam ſcripſiſſet, ſi nouam Eccleſiam non erexiſſet: ſi *fuiſſet*

Nero de Claudio Imp. Matt. 26. 24.

Iob 10. 19.

quaſi non eſſet, de vtero translatus ad tumulum. Iure enim [d] reprobus, propri óque iudicio condemnatus: ſtultus & [e] temerarius: in Deum [f] contumelioſus: horrendè [g] ſacrilegus: tragicis facinoribus [h] obnoxius, quæ in aduerſarios meos regeſsi. Vtinam ad Papatum, à quo defeceram, rediiſſem, & palinodiam ceciniſſem! ſed tanti fuit Prophetæ & Apoſtoli titulum, quem apud meos merueram, mordicùs tueri, [i] mecumque in tumulum, atque adeò in tartarum inferre, ne quid labis meæ gloriæ aſpergeretur. Tit. 3. 11.

L. SENECA.

A. In epiſt. ad Regem. in princ. Horrenda enim quædam in vulgus ſparguntur, quę ſi vera eſſent, meritò illam (*doctrinam Caluiniſticam*) cum ſuis authoribus mille ignibus ac crucibus dignam vniuerſus mundus iudicet. *Atqui Caluine, vera ſunt: ergo vniuerſo mundo iudice, mille ignibus ac crucibus dignus es.* Aſſumptionem probat coniuratio Amboſiana, cuius tu non minima pars fuiſti: tot poſteà prælia & conflictus, quibus Regi Carolo IX. ſceptrum è manibus Hugnoſij extorquere conati ſunt, prælium Druydenſe, Sandionyſianum, Iarnacenſe, Montconterienſe, &c. tribunalia, iudiciaque omnia præcipitata, pax & quies populi perturbata, dominia & poſſeſſiones diſsipatę, omnia denique ſurſum deorſum voluta. Imò hæc non modò vera ſunt, ſed fama infra veritatem fuit: tota Gallia miſerè deformata, toties expilata, toties vaſtata: alterius ſectæ miles inductus, qui cor ipſius regni depaſceret: via patefacta ad omnia ſcelera & flagitia, ad ſtupra & adulteria, ad ſacrilegia, ad magiam, ad atheiſmum. Atque hæc noſſe poſſunt, qui Hiſtorias Francicas illius temporis à primo limine ſalutârunt. Quid in noſtro Belgio Geuſij deſignarint nihil attinet dicere; quum noui iſtius Euangelij fructus etiamnum id ſatis declarent.

B. Bolſec. in vita Caluini cap. 22. Grauiſsimos dolores & aſperrimos cruciatus, quibus Dei in illum ſeuerâ grauiſsimaque manu ingruente excruciabatur, non ferens, Dęmonibus inuocatis, iurans, execrans & blaſphemans, miſer expirauit. Cuius illi teſtimonium perhibuêre, qui decumbenti ad extremum vſque halitum miniſtrarunt. Diem atque horam deteſtatus eſt & execratus, quam vnquam ſtudijs impenderat: cùm ex vlceribus totóque corpore grauiſſimi fętores emanarent, ob quorum graueolentiam, & ſibi ipſi grauis, & quæ cum circumſtabat, familiæ erat.

Phthiriaſi quoque grauiſſimè afflictus fuit: quo morbi genere crudeles quique tyranni, & impietate inſignes, in ſcelerum deteſtationem à Deo puniti fuerunt: Antiochus Epiphanes. 2. Machab. 9. 9. L. Cornelius Sylla, Herodes, Maximianus Imper. Honorius 2. Wandalorum Rex, Arnulphus Imper. Caroli Craſsi ſucceſſor, & ſimiles, quorum præ ceteris nobilitata fuit impietas. Vide Claudium de Sainctes, in Reſponſ. ad Apologiam Bezę. pag. 11. 2.

C. Natus fuit Caluinus anno Domini 1509. 10. Iulij, & anno 1464. 27. Maij deſijt in terris *morari.* Sunt anni vitæ 55. quadraginta quinque diebus defecti.

D. 4. 16. 31. 7. Sed nihil mirum eſt reprobos iſtos ſpiritus (Anabaptiſtas) quaſi phrenitide agitarentur, craſsiſsimas quaſque abſurditates in errorum ſuorum defenſionem ingerere: quia Deus eorum faſtum & pertinaciam tali vertigine iuſtè vlciſcitur. *Sed quî magis hoc in Anabaptiſtas, quàm in te competit, qui huiuſmodi abſurditatibus ſcates?*

E. 2. 17. 6. a. Quærere verò an ſibi ipſe meruerit (quod faciunt Lombardus & ſcholaſtici) non minùs ſtulta eſt curioſitas quàm temeraria definitio, vbi hoc idem aſſerunt.

Ergo ſtultè curioſus es, qui quæſtionem illam tractas: & cenſor temerarius, qui id quod ſcire nihil attinet (hoc enim eſt curioſum) *tam ſtudioſè contra Scholaſticos definis.* Item 3. 25. 6. b. Atqui ſtultum & temerarium eſt de rebus incognitis altiùs inquirere quàm Deus nobis ſcire permittat: nempe, an animæ Sanctorum cæleſti gloriâ iam fruantur nécne. *Vt autem tuam ſtultitiam & temeritatem nobis probes, ſtatim definis non frui.*

F. 4. 15. 20. b. Nec quiſquam in Deum tam contumelioſus eſſe audebit, vt eius promiſſionem effectui ſuo ſufficere per ſe neget. *Ergo Caluine, omnes filij Sanctorum in baptiſmo à Deo adoptantur: quod vt, tanquam manifeſtè falſum, effugias. 3. 21. 6. 7. in Deum contumelioſus eſſe non dubitaſti.*

G. 3. 2. 39. b. Quòd ſi ab ipſo profectam reuelationem vel mendacij, vel incertitudinis, vel ambiguitatis inſimulare, horrendum eſt ſacrilegium, &c. *At tu audacißimè hoc facis 1. 18. 1. vbi mendacium quo Achab deceptus fuit, Deo vt authori tribuis.* & 2. 4. 5. Simul addendum eſt quod à Paulo traditur, diuinitùs efficaciam erroris ac ſeductionis immitti, vt credant mendacio, qui veritati non paruerunt. *Quod Paulus ſcribit, verum eſt ac pium: quod tu intendis, vel te iudice, horrendùm ſacrilegium.*

H. In epiſt. ad Regem, poſt med. De moribus non loquor, & tragicis illis facinoribus quibus ſcatet tota eorum vita: quando Phariſæos ſe eſſe aiunt, qui ſint audiendi non imitandi. *Hoc argutum ſcomma*, Caluine, ab hæretico Petiliano didiciſti, qui ſic Catholicos Epiſcopos ſubſannare ſolebat, vt conſtat ex D Auguſt. lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 61. *At tu videto mantica quod in tergo eſt.*

I. *In epiſt. ad Lectorem*, Certò reſciui, Auguſtæ, vbi conuentus ordinum Imperij agebatur, ſparſum fuiſſe de meâ ad Papatum defectione rumorem, & cupidiùs quàm par erat, in aulis Principum exceptum, &c. fallitur autem cum tota ſua caterua Diabolus, ſi me putidis mendacijs obruendo, hâc indignitate fractiorem vel magis lentum fore putat: quia Deum pro immenſa ſua bonitate daturum mihi confido, vt in curſu ſanctæ ſuæ vocationis æquabili tolerantiâ perſeuerem. Scripta eſt hæc epiſt. anno 1559.

ARTICVLVS XXVI.

IN *morte ergo quid expertus?* Verum eſſe comperi, quod ſcripſi 3.2.10. *Tot vanitatis receſſus habet, tot mendacii latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulenta hypocriſi obtectum eſt, vt ſeipſum ſæpè fallat.* Iam animo præceperam [a] morti ac Diabolo inſultare: terrificum [b] illud Dei tribunal (quantum conſcientiæ [c] vermis patiebatur) non formidabam: regnum cælorum [d] non magis eſſe Chriſti quàm meum, certiſsimè mihi perſuadebam. At nunc omnium [e] *noua mi facies inopinaq́ ſurgit*, In morte omnia [f] nudata: veſtis alba, quâ ſordes meæ tegebantur, detracta; & ſic
Ierem. 13. 23. AEthiops apparui, *qui pellem ſuam mutare non poteſt*: mors & Diabolus me triumpharunt: ad iuſtiſsimum iudicem pertractus ſum, *qui* [g] imputationes *noſtras* ignorat, ſed ex veritate [h] ſecundùm opera retribuit quod quiſque meritus eſt. Ego qui opera à iuſtificatione [i] excluſi, qui meras ſordes & [k] inquinamenta eſſe docui, qui mandata impoſsibilia [l] eſſe contendi, ac propterea [m] eam fidem inculcaui, quò me verterem? Clauſa eſt ianua fatuis virginibus, cur non & mihi? cùm ſcriptum ſit, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*
Matt. 25. 12. Matt. 19. 17.

L. SENECA.

A. 3.2.16. Fidelis (inquam) non eſt, niſi qui ſuę ſalutis ſecuritati innixus, diabolo & morti confidenter inſultat.

B. 2.16 18.a. Hinc egregia exoritur conſolatio, quòd penes eum iudicium audimus eſſe qui *nos* ſibi in iudicando honoris conſortes iam deſtinauit: tantum abeſt vt in condemnationem noſtram tribunal ſit conſcenſurus. Sic. 4.17.2.a.

C. 3.2.17. Quin potiùs dicimus perpetuum eſſe fidelibus certamen cum ſua ipſorum diffidentia. Cochl. de actis & ſcript. Lutheri anno 1521. pag. 67.b.

D. 4.17.2.a Hinc ſequitur vt nobis ſecurè ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt hæres: nec regnum cælorum quo iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi.

E. Sap. 4. 19. Erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum. Et c 5.2. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatę ſalutis (Papiſtarũ) dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes.

F. Eccleſ. 11.29. In fine hominis denudatio operum illius. *In tabula conſcientiæ noſtræ continenter pingimus*, ſed occultè: illa pictura reuelabitur aliquando. 1. Cor. 4. 5 in morte ſingulorum, paucis: in iudicio extremo, vniuerſis.

G. 2. Cor. 1. 19 Dei enim filius Ieſus Chriſtus, &c. non fuit *eſt* & *non*, ſed *eſt* in illo fuit. *Quomodò* ergo iuſtum pronuntiabit qui reuera peccator eſt? 3 11.2.

H. Eccleſ. 11.28. Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundùm vias ſuas. *Humanitùs rem conſideranti difficile videtetur; quia cùm ſingulis momentis multi in orbe terrarum moriantur, conſtat iudicium illud eſſe perpetuum; nec vllam admittere interruptionem. Deo tamen facillimum eſt.*

I. 3. 19. 2. a. Vt fidelium conſcientiæ, dum fiducia ſuę coram Deo iuſtificationis quęrenda eſt, ſeſe ſupra Legem erigant atq; efferant, totamque Legis iuſtitiam obliuiſcantur.

K. 3. 12 4. z. Omnia hominum opera, ſi ſuâ dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta eſſe & ſordes.

L. 3. 2. 1. b. Quia non modò arduum, ſed prorſus ſupra vires extraq; *omnem* noſtram facultatem eſt Legem implere vt exigit. &c.

M. 3.11 19.a. Iam perſpicit Lector quantâ æquitate doctrinam noſtram hodie Sophiſtæ cauillentur, quum dicimus hominem *ſola* fide iuſtificari. *Cochlæus de actis & ſcript. Lutheri* anno 1530. pag. 234.b. & anno 1531. pag. 239.A.

ARTICVLVS XXVII.

V*Bi locorum igitur nunc degis?* Cælum & Infernum [a] Nouatores vtcunque agnoſcunt, tertium locum pernegant, ne Papiſtarum Purgatorium admittere compellantur. At ego ne cælo excluſus ad Tartarum ableger, atrium quoddam [c] commentus ſum, in quo *mei* reſidere me exiſtimant vſque ad ſeculorum conſummationem. Nam fidelium pueris in infantia decedentibus, Dei faciem [d] ſtatim oſtendo: adultos autem tanquam [e] Senatorij ordinis, in libero carcere vſque ad iudicij diem concludo. Vbi memoriæ lapſus mihi condonandus eſt, qui ipſe me in hoc puncto [f] & puerum & fabulatorem exhibeo: proprio iudicio comdemnatus.

L. SENECA.

Florimond. l.2 c.14.n.4.

A. Aliqui Hæretici, vt Io.Brentius, omnia loca tollunt ſupera, infera, media: ibi eſſe paradiſum, vbi Deus eſt & bona conſcientia: ibi infernum, vbi diabolus & conſcientia mala: à quo Caluinus 3.25.12 non multùm abhorret. Alij cum Plinio

lib.2.Natur. hiſto.cap.63.

quærunt inferos, & conſequenter ſuperos: nam in mundi machina vix illis locum inueniunt, cùm omnia ſupera in gyrum voluantur, omnia infera aquis occupentur. Eorum tamen plerique Cælum & Infernum in ore & calamo non infrequenter habent, vt Caluinus 3.25.2 a 6.ζ.

B. Abuti ſolent Nouatores Auctore Hypognoſticon. to.7. operum D. Auguſtini: qui cùm regnum cælorum & gehennam poſuiſſet, *Tertium locum*, inquit, *penitus ignoramus, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis inuenimus.* Vbi Eraſmus in margine, *Purgatorium* ponit, quaſi Eccleſia illud ignoret; ſed fallit, & fallitur. Fallit, quia ignorare non potuit clariſſima

Bellar.lib.1. de Purgat. cap.13.

Patrum teſtimonia pro Purgatorio, quos ipſe ſuis ſcholiis vel illuſtrauit vel fœdauit: fallitur, quia Auctor ille non loquitur de receptaculo temporario, quale eſt Purgatorium, ſed de æternâ manſione quam Pelagiani pueris ſine baptiſmo decedentibus, extra Cælum & Infernum constituebant, quos ipſe D.Auguſtinus eodem nomine refellit, tum ſerm. 14. de verb. Apoſtoli, tum lib. 1. de Peccator. merit. & remiſſ. cap.28. *Nec eſt vllus vlli*, inquit, *medius locus vt poſſit eſſe niſi cum diabolo, qui non eſt cum Christo.*

C. 3.20.20 ζ. Verùm cum Apoſtolo intelligimus, ſic eum apparere coram facie Dei, vt mortis eius virtus ad perpetuam pro nobis interceſſionem valeat: ſic tamen vt ſanctuarium cœli ingreſſus, ad conſummationem vſque ſeculorum ſolus populi *eminus* in atrio reſidentis vota ad Deum deferat. Et 3.25.6. Quòd ſinus Abrahę dicitur beata ſanctorum ſpirituum collectio, nobis abunde eſt ex hac peregrinatione excipi à communi fidelium Patre, vt nobiſcum fidei ſuę fructum communicet. Intereà quum Scriptura vbique iubeat pendere ab expectatione aduentus Chriſti, & gloriæ coronam euſque differat, contenti ſimus his finibus diuinitùs nobis præſcriptis: animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, vbi cum felici lætitiâ fruitionem promiſſæ gloriæ expectant: atque ita *omnia* teneri ſuſpenſa donec Chriſtus appareat redemptor.

D. 4.16.19. Nam ſi vitæ plenitudo perfectâ Dei cognitione conſtat: quum eorum nonnulli, quos prima ſtatim infantia hinc mors abripit, in vitam æternam tranſeant, ad contemplandam certè Dei faciem preſentiſſimam recipiuntur.

E. S Hier.aduerſus Vigilant.c.1. Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt (SS. martyres), & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtaq; cuſtodia in fortunatis Inſulis, & in campis Elyſijs recluduntur. *Rides hæreticum.*

F. 2.169.b. Sed hæc fabula (*de Patrum limbo*) tametſi magnos authores habet, & hodie quoque à multis ſeriò pro veritate defenditur, nihil tamen quàm fabula eſt. Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt. Et 3.25.6. De loco non minùs inepta & futilis eſt quæſtio: quando ſcimus non eam eſſe animæ dimenſionem quàm corporis.

ARTICVLVS XXVIII.

S*Ed cur non ſtatim in cælorum regnum admiſſus?* Quia adhęret tenaciſsimè peccatum originale [a], quod in anima ſeparata manere neceſſum eſt, quandoquidem non vires duntaxat inferiores, ſed mentem [b] potiſsimùm & cor occupauit. Et cùm ſit

res viuaciſsima [c] & actuoſiſsima, atq; adeò à peccato actuali inſeparabile, animam ab ingreſſu cæli efficaciſsimè remoratur. Detecta [d] ſunt etiam peccata mea, quę [e] alienæ iuſtitiæ pallio obuolueràm, mendacia, blaſphemiæ, calumniæ, impoſturę, & ſimilia, quibus in vita [f] mortali ſolam non-imputationem ſuccurrere didici, & docui. Poſt mortem autem nullum Purgationi [g] locum conceſsi. Maneo itaque inquinatus, ac proinde à regno cælorum alienus, quò nihil niſi [h] repurgatum ingreditur.

L. SENECA.

A. 2. 1. 8. Concupiſcentiam, quàm etiam iuſti in ſe experiuntur Rom 7. 23. Caluinus cum Nouatoribus vult eſſe peccatum originale. *Videtur ergo*, inquit, *peccatum originale hæreditaria naturæ noſtræ prauitas & corruptio, in omnes animæ partes diffuſa: quæ primùm facit reos iræ Dei, tum etiam opera in nobis profert, quæ Scriptura vocat opera carnis.*

B. 2. 1. 9. Nam de vitioſa natura diſputans (Paulus) non tantùm inordinatos qui apparent, appetituũ motus damnat, ſed præcipuè contendit mentem cæcitati, & cor prauitati addictum eſſe. atque tertium illud ad Romanos caput nihil aliud eſt quàm originalis peccati deſcriptio. *Vbi nota duo.*

Bellar. lib. 5. de Statu pecca. cap. 4.

Primum; *Caluinum cum Luthero in originali peccato actualitatem agnoſcere.*

Secundum, *Quamuis fomes ad mentem & cor, id eſt ad ſupremam animæ portionem etiam pertineat, in anima tamen ſeparata non manere: quia cùm ſit ſuperiorum & inferiorum virium ἀταξία, pugna & diſſenſio (qualis etiam in ſtatu nudæ naturæ fuiſſet) ſoluto corporis & animæ vinculo & ipſam ſolui neceſſe eſt.*

C. 2. 1. 8. c. 4. 15. 11. a. Alterum eſt quòd hæc peruerſitas, nunquam in nobis ceſſat, ſed nouos aſsiduè fructus parit, ea ſcilicet quæ antè deſcripſimus opera carnis non ſecus atque incenſa fornax flammam & ſcintillas perpetuò efflat, aut ſcaturigo aquam ſine fine egerit. *Hoc nimirum eſt quod Lutherus ait in aſſert. art.* 3. His adde, quod illi fingunt, & ego per impoſſibile poſui, fomitem eſſe poſſe ſine peccato actuali, quum aſſiduè lex membrorum captiuet & repugnet legi mentis, vt Paulus conqueritur. Res enim viua & quotidie mouens eſt peccatum, ſicut & ipſa anima in qua habitat: nam & iuſtitia res eſt viuens & mouens. Non enim quieſcere poteſt anima, quin vel amet, vel odiat ea quę Dei ſunt. Vnde fit, vt quum ipſimet concedant actuale peccatum morari ab introitu cæli, cogentur concedere quòd & fomes moretur, qui origo viuaciſſima & inquietiſsima actualium peccatorum eſt. *Vbi nota*

Primò, *Lutheri eloquentiam.*

Secundò; *Stoiciſmum: vitia & virtutes ſunt res viuæ: at non ſunt plantæ: ergo ſunt animalia.*

Lipſ. lib. 3. Phyſiol. diſſert. 4.

Tertiò, *Dogma de fomite in anima ſeparata hærente: qui cùm niſi per Purgatorium tolli non poſſit, ſequitur negantes Purgatorium nunquam eo liberari.*

D. Mat. 10. 26 Nihil eſt opertum, quod non reuelabitur: & occultum, quod non ſcietur. nam 1 Cor 4. 5 Dominus reuelabit. abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.

E. 3. 11. 23. a. Quò in ſalutem coram facie Dei compareamus, bono Chriſti odore fragrare nos neceſſe eſt, & eius perfectione vitia noſtra *obtegi* ac ſepeliri.

F. 3. 11. 23. b. Nec obſtat quod alibi docet, damnatum eſſe de peccato peccatum in Chriſti carne, vt iuſtitia Legis compleretur in nobis. vbi non aliud complementum deſignat quàm quod *imputatione* conſequimur.

G. 3. 5. 6. Sed quum ex multis blaſphemiis conſtructum ſit Purgatorium, & nouis quotidie fulciatur, quum multas & graues offenſiones ſuſcitet: profectò conniuendum non eſt. &c.

H. 4. 16. 17. b. Nam ſi ingenitam ſibi corruptionem è matris vtero ſecum afferunt: ea repurgatos eſſe oportet, antequam in regnum Dei admittuntur: quò nihil ingreditur pollutum aut inquinatum. Apoc. 21. 27.

Nec verò quis in Caluini fauorem, Lic. dicat, hominem neque ante neque poſt

mortem, ſed in ipſa morte purgari, quod ipſe innuere videtur 4. 15. 11. a. Concupiſcentia nunquam planè in hominibus interit & extinguitur, donec per mortem è corpore mortis liberati, ſemetipſos prorſus exuérint. *Nam quidquid Plato in Parmenide* commentus ſit, nullum datur inter vitam & mortem interuallum in quo purgatio illa perfici poſſit: neque affirmatiuè, vt ſimul ſit viuus & mortuus: neque negatiuè, vt aliquo momento neque viuus ſit, neque mortuus. Quare ſi moritur homo in inſtanti interno, ſiue (vt in ſcholis loquuntur) per vltimum ſui eſſe, tunc in viuente extinguitur concupiſcentia, quod eſt diſertè contra dicta Caluini: ſi verò in externo inſtanti moritur, ſiue per primum ſui non eſſe (quò ipſius verba magis trahunt) tunc purgatur mortuus, & velit nolit, aliquod poſt hanc vitam Purgatorium agnoſcere tenetur.

A. Gellius lib. 7. cap. 13. & l. 7. cap. 21.

ARTICVLVS XXIX.

AN *ergo nunquam* [a] *atrium illud relicturus? nunquam beatitudinis palatium ingreſſurus? nam tibi ſecurè* [b] *ſpondere audebas vitam æternam tuam eſſe, nec regnum cælorum, quò Chriſtus iam ingreſſus eſt, poſſe magis tibi excidere quàm ipſi: rurſum peccatis tuis non poſſe te damnari.* Vt iuſtus, ſic & beatus: hæc enim [c] æquis paſsibus ſimul gradiuntur. Iuſtus imputatione, cùm totus iniquitate ſcaterē: beatus imputatione, cùm in hoc atrio meo, longè à cælis diſsito, à planta pedis vſque ad verticem capitis [e] tartareis flammis infeſter, & datus ſim in opprobrium [f] ſempiternum. Iuſtitia fuit extra [g] me, ſic nunc extra me eſt beatitudo. Seruaui legem [h], quia Chriſtus ſeruauit: ſic æternâ gloriâ fruor, quia Chriſtus fruitur: falſum enim eſſe nequit quod Veritas dixit, *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.*

Matt. 7. 2.

L. SENECA.

A. 3. 20. 20. ζ. 3. 25. 6. ζ. *In atrio ſuo temporariam* manſionem Caluinus imaginatur: ſed cùm illud atrium nihil aliud eſſe poſſit quàm Infernus (vt non lepidè minùs quàm neruosè demonſtrat P. Becanus in Priuilegiis Caluiniſtar. priuil. 8) non aliud expectandum eſt quàm quod eſt apud Salomonem: *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.*

Eccleſ. 11. 13.

B. 4. 17. 2. a. Hinc ſequitur vt nobis ſecurè ſpondere audeamus, vitam æternam noſtram eſſe, cuius ipſe eſt hęres: nec regnum cælorum quò iam ingreſſus eſt, poſſe magis nobis excidere quàm ipſi: rurſum peccatis noſtris non poſſe nos damnari: à quorum reatu nos abſoluit quum ea ſibi imputari voluerit ac ſi ſua eſſent.

C. Iuſtitia eſt beatitudo inchoata, beatitudo eſt iuſtitia conſummata: à quo Caluinus cùm ſapit, non abhorret. 3. 25. 10. b. *Sicuti variè Deus ſua dona Sanctis in hoc mundo diſtribuens eos inaqualiter irradiat, ita non fore aqualem gloriæ modum in cælis, vbi dona ſua coronabit Deus.*

D. 3. 11. 2. ζ. Ita nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur acceptionem, quâ nos Deus in gratiam receptos pro iuſtis habet.) *cùm videlicet non ſimus.* 3. 19. 2. b.

E. Luc. 16. 24. Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

F. Ierem 23. 40. Et dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam

quam obliuione delebitur. *Quod de temporali Iudæorum captiuitate dictum; quanto magis conuenit in fine carentem reproborum captiuitatem!*

G. 3.11.11.c. Vt Chriſti iuſtitia tecti non exhorreant iudicium quo digni ſunt, & dum ſeipſos meritò damnant, iuſti extra ſe cenſeantur. & 3. 11. 23. b. Vides non in nobis, ſed in Chriſto eſſe iuſtitiam noſtram.

H. 2. 17. 5.b. Nam ſi obſeruatio Legis iuſtitia eſt, quis neget Chriſtum,dum hoc onere in ſe ſuſceptonos Deo perinde conciliat ac ſi eſſemus Legis obſeruatores, fauorem nobis promeritum?

ARTICVLVS XXX.

NE Prophetæ [a] titulo vanè viderer gloriari, Magiſtri [b] mei exemplo futura prædicere libuit, *Doctrinam* [c] *meam contra omnes aduerſarios ſtaturam,quidquid illi contrà moliantur.* Sed ſicut [d] ille, ita & ego falſus vates deprehendor: nam præcipuum doctrinæ meæ [e] caput, nempe de Prædeſtinatione & Reprobatione, quod maximè munieram, & plurimis Scripturis ſuffulſeram, iam labaſcit, & tot arietibus hinc inde concutitur, [f] vt certam apud plurimos Caluiniſtas minetur ruinam. Item, Cœnæ meæ [g] miraculum, quod incomprehenſibile comprehendi, & ignorans [i] docui (quo nomine Apoſtolis & Prophetis mei me prætulerunt) in fumum & ventos abijt, quum ſepoſitâ verborum pompâ, nihil niſi Zuinglianiſmus, vel me [k] docente, reperiatur. At nunc carnis vinculis, quæ mentis agilitatem & ſagacitatem [l] retardabant, exſolutus, certius quiddam prognoſticabo: nam ſi dormientes, & morti proximi, diuinant aliquando & futura præuident, vt Hector Homericus, Calanus Indus, & Rhodius ille; quid non faciet animus poſt mortem, cùm omnino è corpore exceſſerit? Duo igitur vaticinabor, quæ futura præſagio. *Alterum eſt*; Caluini [m] memoria poſteris erit execrabilis, quando tot mendacia, blaſphemias, calumnias, impoſturas atque incredibilem impudentiam manifeſtè deprehendent. Sanctorum enim Patrum [n] memoria, etiam nobis venerabilis eſt, quamuis illorum doctrinam damnemus: Hæreticorum [o] autem memoria. etiam nobis in maledictione eſt, quamuis illorum placita libenter amplectamur. Idem mihi,hæreſiarcharum non minimo futuris ſeculis futurum diuino: vt vel ad ſolum Caluini nomen fideles exhorreſcant, [p] & cruce ſe ſignent. *Alterum eſt*; Diſcipuli mei,aurei mei Caluiniſtæ,inter [q] ſe conſentient nunquam, ſed pro ſpiritus variâ agitatione magis ac [r] magis diſſociabuntur. Tamdiu autem certamen hoc ipſos exercebit, quoad in minutiſſimas ſectas diuiſi, [ſ] in antiquas quas finxi latebras, penitùs [t] euaneſcant. DIXI.

L. SENECA.

A. 4. 1. 5. b. Subiicit ſe daturum (*Deus*) quod pro omnibus ſufficere debeat, nempe Prophetis nunquam deſtitutum iri. *Hinc ſe Prophetã,etiam in concione frequenter iactabat.*

Supra art. 13.

B. *Martinus Lutherus, noui ſui Euangelij ſucceſſu elatus,ſpiritum propheticum ſibi arrogare voluit in libro contra Regem Angliæ*: Dogmata mea ſtabunt, & Papa cadet, inuitis om-

nibus portis Inferi, & poteſtatibus aëris, & terræ, & maris. Ipſi me prouocauerunt ad bellum, bellum igitur habebunt: pacem oblatam contempſerunt, pacem igitur non habebunt. Deus viderit, vter primò defeſſus defecerit, Papa an Lutherus. Inſtat enim mors Papatus abominabilis: vrget eum ineluctabile ſuum fatum, & (vt Daniel ait) ad finem ſui venit, & nemo auxiliabitur ei.

Item *In epiſt. Teuthonica quam inſcripſit, Fidelis admonitio ad omnes Chriſtianos pro ſeditione & rebellione præcauenda*: Doce, loquere, ſcribe & prædica, quomodo leges humanæ nihil ſunt. Prohibe & diſſuade, ne quis fiat Sacerdos, monachus, aut monialis: & quiſquis in eo ſtatu ſit, vt exeat. Non præbe ampliùs pecunias pro Bullis, candelis, campanis, tabulis, templis: ſed dic, vitam Chriſtianam conſiſtere in fide & caritate; & fine nos iſta *duos* adhuc annos agitare: tunc videbis, vbi Papa, Epiſcopus, Cardinales, Presbyter, Monachus, Monialis, campana, turris, Miſſa, Vigiliæ, cuculla, cappa, raſura, regula, ſtatuta, & totum examen ac congeries Papalis regiminis maneat. Tanquam fumus euaneſcet: *Quam prophetiam verſiculo comprehenderunt eius diſcipuli*, eumque refert Pomeranus in fine orationis funebris,

Cochlæus anno 1546. pag. 334. b.

Peſtis eram viuus, moriens ero mors tua Papa.

C. In epiſt. ad Regem, Sed doctrinam *noſtram* ſupra omnem mundi gloriam, ſublimem: ſupra omnem poteſtatem, inuictam ſtare oportet: quia non noſtra eſt, ſed Dei viuentis ac Chriſti eius.

D. Lutherus falsò vaticinatus eſt, vt exitus docuit, dicente Scripturâ: *Quòd ſi tacitâ cogitatione reſponderis, quomodò poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non eſt locutus, ſed per* tumorem *animi ſui propheta confinxit.* Iam verò Lutherus cecidit, & Papa ſtat: Lutherus poſt ſuam prædictionem non duos tantùm annos iſta agitauit, ſed bis denos & ampliùs annos ſuperuixit (ab anno 1525. ad 1546.) ſcribendo, prædicando, cælum & terram contra Papiſtas mouendo: manet tamen Papa, Epiſcopus, Cardinales, & reliqua quæ Lutherus ruitura prædixit. Quare pſeudopropheta fuiſſe conuincitur; nec tam Papę, quàm ſibi ſuiſque peſtis, mors, & ęternum exitium fuit: quod vtinam nunc nimis verè cum ſuis non experiretur.

Deut. 18. 21.

E. 3. 21. 3. b. Quidquid igitur de prædeſtinatione in Scripturâ proditur, cauendum eſt ne ab eo fideles arceamus: ne videamur aut illos malignè fraudare Dei ſui beneficio, aut Spiritum arguere ac ſuggillare, quia ea vulgarit quæ vtile ſit vllo modo ſupprimi. *Et ſequentibus capitibus ſuam ſententiam intrepidè proponit, Scripturiſq; eò contortis munire conatur.*

F. Hinc Arminiani, inde Vorſtiani hanc Caluini doctrinam acerrimè oppugnant: vt ex plurimis libellis vtrimque emiſſis manifeſtum eſt. Ipſi adeò Ordines Hollandiæ (profitentes ſe in hac cauſa ſupremos eſſe iudices) eandem deteſtantes, publico edicto vetuerunt, ne quis Prædicantium docere audeat

Editum eſt Haghæ Comitis anno 1614.

Primò, Deum aliquos in exitium creaſſe.

Secundò, Peccandi neceſſitatem quibuſdam iniicere.

Tertiò, aliquos inuitare ad regnum quos penitùs excludere priùs apud ſe decreuit. Cur autem ventis aliter ſpirantibus ijdem Ordines vela panderint, & ſententiam retractarint, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

G. 4. 17. 24. b. In his paucis verbis qui non ſentit *multa* ſubeſſe miracula, pluſquam ſtupidus eſt.

H. 4. 17. 10. b. Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum verè vnire quę locis diſiuncta ſunt. *Ridiculè: nam vel vnit virtute, vt videlicet* crucifixę carnis vim ſentiamus, & hoc qui non comprehendit, pluſquam ſtupidus eſt: vel vnit ſpatio, vt Chriſti carnem verè manducemus, & hoc cum verbis tuis ex diametro pugnat, vt eadem coniuncta ſint & diſiuncta. Quare qui fide hoc concipere contendit, ipſe ſe ludificatur, & *Eſt* atque *non eſt* in vnam ſedem compingit.

I. 4. 17. 7. Si tamen vllis verbis complecti tantum myſte-

rium

rium liceat: quod ne animo quidem *ſatis* me comprehendere video, & libẽter ideò fateor ne quis eius ſublimitatem infantiæ meæ modulo metiatur. Et 4. 17. 32. a. Porrò de modo ſi quis me interroget, fateri non pudebit, ſublimius eſſe arcanum quàm vt vel meo ingenio comprehendi, vel enarrari verbis queat: atque vt apertiùs dicam, experior magis quàm intelligam. *Stulta hominis impudentia, qui ea docere profitetur quæ neſcit,* & à ſua experientia (quæ meritò fallax Hippocrati dicitur) diſcipulos ſuos ſuſpendit: verus ignorantiæ & erroris magiſter.

K. 4. 17. 5. c. Interim verò hanc non aliam eſſe quàm fidei manducationem fatemur: vt nulla alia fingi poteſt. *Vide Color.* 50.

L. Sap. 9. 15. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.

M. Sap. 4. 19. Et erunt poſt hęc decidentes ſine honore, & contumelia inter mortuos in perpetuum. *At contra de SS. Patribus Eccl.* 44. 14. Corpora eorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum viuit in generationem & generationem. Et cap. 45. a. Dilectus Deo & hominibus Moyſes: cuius memoria in benedictione eſt. De Luthero ſic ait Cochlæus, anno 1534. pag. 283. Lutheri nomen in pleriſque locis ita exoſum eſt ac maledictum, vt illud neque in bono neque in malo proferre liceat. Quod profectò ſingularis & hactenus inaudita eſt plaga atque contumelia, vt Lutheri nomen odioſius ſit quàm Iudę proditoris & quàm diaboli ipſius.

N. 4. 9. 13. Sed meminerimus, non omnibus ſeculis vel locis haberi Athanaſios, Baſilios, Cyrillos, & ſimiles veræ doctrinæ vindices, quos tunc Dominus excitauit. *At qui magis tua placita refutarunt?*

O. 3. 3. 21. c. Nouatianos inſanire dicit. Et 2. 1. 11. & 1. 14. 3. b. ſtultum Manichęorum nugamentum. Et 4. 1. 13. Donatiſtas veſanis annumerat. Reliquos omitto. Quàm autem his concolor ſit, oſtenſum eſt Spectaculo VI.

P. In Sacroſanctum Miſſæ Canonem, quem Apoſtoli & viri Apoſtolici concinnarunt, ita debacchatur impius & impudens Hæreſiarcha Lutherus, vt velit homines audito nomine Canonis ſignare ſe cruce & fugere, ac ſi illis diabolus occurriſſet. Sed hoc longè aptiùs in ipſius & Caluini nomen quadrabit, quando poſteritas intelliget, quibus machinis Chriſti Eccleſiam furioſi Hæretici ſuffodere, & à fundamentis euertere, aggreſſi ſint.

Luther. libro de abominatione Canonis.

Q. Prouerb. 13. 10. Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt. *Non totos octo annos regnauit Lutherus*, quin aureos amicos, grauiſſimos ſenſerit aduerſarios, Carolſtadium, Zuinglium, Oecolampadium, & ſimilis farinæ Nouatores: & in omnibus pæne ſectis hoc animaduertere eſt, in Simonianis, Montaniſtis, Arianis, &c.

R. Lutherus in Pſalm. 5. ad verbum *expelle eos.* Verbum, *expelle*, diſſenſionem in Hebræò ſignificat, quomodo auctores turris Babylonicæ diuiſi & diſperſi ſunt in omnem terram, & ceſſauerunt ædificare ciuitatem. Gen. 11. quod & B. Virgo dicit: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Vide ſupra art. 22 q. nec opus eſt hîc alia quàm oculari probatione, quum quotidie nouas ſectas ex veteribus pullulare videamus. Harlingæ in Friſia cùm eſſem, aſſerebant fide digni in iſta vrbecula ſeptem Anabaptiſtarum Sectas viuere, qui nec eadem naui, nec curru, nec menſâ vti vellent aut poſſent, propter excommunicationis periculum, quam in ſe mutuò fulminare ſueuerunt. Bellarmin. lib. de notis Eccleſiæ. cap. 6.

S. Oſeæ 10. 2. Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt. Luc. 11. 17. Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. *Præſagijt hoc & ſubodoratus eſt Caluinus*, 4. 12. 1. Quum ergo iam imminere cernamus initia quædam horrendæ in Eccleſia vaſtitatis (*loquitur de ſua Eccleſia, cui ſtatum mederi conatur*) ex eo quòd nulla eſt cura nec ratio continendi populi, ipſa neceſſitas clamat remedio opus eſſe. *Et clariùs in præfatione Catechiſmi Geneuenſis, quem ad miniſtros Friſiæ Orientalis miſit*: De poſteritate ego ſic ſum anxius, vt tamen vix cogitare audeam: niſi enim mirabiliter

Deus è cælo ſuccurrerit, videre mihi videor extremam barbariem impendere orbi. Atque vtinam non paulò poſt ſentiant filij noſtri fuiſſe hoc verum potiùs *vaticinium* quàm coniecturam.

T. D. Auguſtinus lib. de vtilitate credendi cap. 14. tom. 6. Tu verò in *latebras* tuas redi, nec quidquam inſidiare ſub nomine veritatis, quam conaris eis adimere, quibus auctoritatem ipſe concedis. *Vbi nunc Simoniani, Nouatiani, Manichæi, Donatistæ, Ariani, & tota Hæreticorum caterua, quæ Christi Eccleſiam Satana duce pertinaciſsimè aliquando oppugnauit?* In latebras ſuas, vnde prodierant, redierunt: *periit memoria eorum cum ſonitu*, & innumera ac ingentia ipſorum volumina, quibus ſuum nomen æternare ſperabant, funditùs interierunt. Vos Lutherani, Caluiniſtę, Anabaptiſtę, meliorem ſortem expectetis? magiſtro veſtro credite, & in latebras veſtras redite. *Verbum Domini manet in æternum*: nempe *Eccleſia mea ſtabit, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Inimici verò Domini, mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient.*

Pſal. 9. 7.

Iſa. 40. 8. Matt. 16. 18. Pſalm. 36. 20.

L. ANNÆVS SENECA RECENSVI.

D. HIERONYMVS
LIBRO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

LVcius Annæus Seneca Cordubenſis, Sotionis Stoici diſcipulus, & patruus Lucani poëtæ, continentiſſimæ vitæ fuit: quem non ponerem in Catalogo Sanctorum, niſi me illæ epiſtolæ prouocarent quæ leguntur à plurimis, Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum. In quibus cùm eſſet Neronis magiſter, & illius temporis potentiſſimus, optare ſe dicit eius eſſe loci apud ſuos, cuius ſit Paulus apud Christianos. Ceterùm de Senecæ ſanctitate vide Color. LXXVIII. Nota 2. pag. 451.

QVA-

QVATVOR INDICES GENERALES,

quibus prælucebit

ELENCHVS SPECTACVLORVM ET COLORVM, IN PROOEMIO POSITVS.

Numerus ſignificat paginam: A. columnam primam, B. ſecundam: N. Notam: Proœ. indicat numeros proœmij.

PRIMVS INDEX,

SCRIPTVRARVM QVAE IN HOC OPERE exponuntur vel illuſtrantur.

EX VETERI TESTAMENTO;

Geneſis.

CAp.I.1. *In principio creauit Deus cælum & terram. Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas.* 480.N.1

v.6. *Fiat firmamentum in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis.* ibid.

v.26. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* 586.b

Cap.2.17. *De ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas. in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* 483.a

v.24. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna.* 555.a

Cap.4.26. *Sed & Seth natus eſt filius quem vocauit Enos: iſte cœpit inuocare nomen Domini.* 142.a

Cap.8.21. *Odoratuſq; eſt Dominus odorem ſuauitatis.* 11.b

Cap.11.1. *Erat autem terra labij vnius & ſermonum eorumdem.* Proœm.18

Cap.15.6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei in iuſtitiam.* 553.b

Cap.25.5. *Deditq; Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac: filijs autem concubinarum largitus eſt munera.* 522.b

Cap.27.19. *Dixitq; Iacob: Ego ſum primogenitus tuus Eſau & v.27. Statimq; vt ſenſit veſtimentorum illius fragantiam, &c.* 554.b

v.22. *Vox quidem, vox Iacob eſt: ſed manus, manus ſunt Eſau.* 683.a

Cap.41.45. *Vertitq; nomen eius, & vocauit eum lingua Ægyptiaca, Saluatorem mundi.* 24.N.1

Exodus.

Cap.10.21. *Dixit autem Dominus ad Moyſem: Extende manum tuam in cælum: & ſint tenebræ ſuper Terram Ægypti, tam denſæ vt palpari queant.* Proœm.17

Cap.20.2. *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſeruitutis. Non habebis Deos alienos coram me.* 465.a. 31.§.Nono

v.17. *Nec deſiderabis vxorem eius: non ſeruum, non ancillam. &c.* 13.N.2

Cap.33.19. *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit.* 285.a

Numeri.

Cap.16.48. *Aaron ſtans inter mortuos ac viuentes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* 499.a

Cap.21.9. *Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* 537.b

Cap.26.65. *Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine: nulluſq; remanſit ex eis niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.* 520.in princ.

Deuteronomium.

Cap.4.2. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* 637.N.2

Cap.17.8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & iudicum intra portas tuas videris verba variari; ſurge & aſcende ad locum, &c.* 415.a

Cap.29.29. *Abſcondita, Domino Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt, nobis & filijs noſtris vſque in ſempiternum, vt faciamus vniuerſa verba legis huius.* 302.a

Cap.30.11. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cælo ſitum, &c.* 49.b.51.N.3

Ioſue.

Cap. 5. 15. *Cecidit Ioſue pronus in terram, & adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum?* 80.a. 203. N. 2

Iudicum.

Cap. 15. 4. *Perrexit Samſon & cepit trecentas vulpes, caudaſq; earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: quas igne ſuccendens, dimiſit vt huc illucq; diſcurrerent.* 751. b.

Cap. 20. a. *Egreßi ſunt omnes filij Iſraël; & pariter congregati quaſi vir vnus.* 426. N. 1.

Primus Regum.

Cap. 13. a. *Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet, duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael.* 665. a.

Cap. 15. 23. *Quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Proœm. 16.

Secundus Regum.

Cap. 3. a. *Facta eſt ergo longa concertatio inter domum Saul, & inter domum Dauid: Dauid proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autem Saul decreſcens quotidie.* 69. b. 74. a.

Tertius Regum.

Cap. 22. 22. *Et ille ait: Egrediar & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* Proœm. 18.

V. 44. *Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim populus ſacrificabat, & adolebat incenſum in excelſis.* 5. N. 7.

Quartus Regum.

Cap. 2. 23. *Pueri parui egreßi ſunt de ciuitate, & illudebant Eliſæo, dicentes: Aſcende calue, aſcende calue.* 84. b.

Cap. 6. 16. *Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.* 515. b.

Primus Paralipomenon.

Cap. 25. 7. *Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.* 171. N. 1.

Secundus Paralipomenon.

Cap. 33. 6. *Tranſire fecit filios ſuos per ignem in Valle Benennon: obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, &c.* 141. a. 143. b.

Tobias.

Cap. 3. 3. *Et nunc Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum.* 493. N. 8.

Cap. 4. 14. *Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.* 545. b.

Iob.

Cap. 6. 2. *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera: quaſi arena maris hæc grauior appareret.* 188. a.

Cap. 25. 5. *Ecce luna etiam non ſplendet: & ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius.* 521. a.

Cap. 38. 7. *Cùm me laudarēt ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* 479. a. 480. N. 3.

Dauid.

Pſal. 2. 12. *Apprehendite diſciplinam, ſiue, Oſculamini filium: nequando iraſcatur Dominus.* 537. a.

31. a. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates & quorum tecta ſunt peccata: beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum.* 553. a.

50. 13. *Ne proijcias me à facie tua: & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me.* 656. a. 708. a.

98. 5. *Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt.* 224. b.

105. 31. *Et reputatum eſt ei in iuſtitiam, in generationem & generationem vſque in ſempiternum.* 553. b.

105. 37. *Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.* 140. b.

108. 14. *In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conſpectu Domini: & peccatum matris eius non deleatur.* 493. N. 8.

118. a. *Beati immaculati in via.* 13. a.

138. 2. *Nónne qui oderunt te Domine, oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos.* Proœm. 13.

Prouerbia.

Cap. 6. 30. *Non grandis eſt culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim vt eſurientem impleat animam. Qui autem adulter eſt, &c:* Proœm. 24.

8. 17. *Ego diligentes me diligo.* 532. N. 5.

9. 17. *Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior.* Proœm. 16.

Sapientia.

Cap. 12. 10. *Sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ: non ignorans quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorū in perpetuū.* 144. N. 2

Eccleſiaſticus.

Cap. 15. 11. *Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim odit, ne feceris: Non dicas, Ille me implanauit.* 291. a.

19. 12. *Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.* Proœm. 16.

42. 14. *Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* 487. N. 8.

Iſaias.

Cap. 1. 16. *Lauamini, mundi eſtote. &c. Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* 183. N. 8.

13. 3. *Ego mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.* 492. N. 5.

22. 22. *Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet & non erit, qui aperiat.* 190. N. 3.

35. 8. *Et hæc erit vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per eam.* 416. a.

45. 6. *Ego Dominus, & non eſt alter: formans lucem & creans tenebras, faciens pacē & creans malū.* 530. N. 2.

60. a. *Surge, illuminare Ieruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Quia ecce tenebræ aperient terram.* Proœm. 17.

61. 10. *Induit me veſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circumdedit me: quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſpōſam ornatam monilibus ſuis.* 555. a.

Ieremias.

Cap. 1. 5. *Priuſquam te formarem in vtero, noui te: & antequam exires de vulua, ſanctificaui te.* 492. N. 5.

8 8. *Quomodo dicitis, Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.* Proœm. 21.

17. 9. *Prauum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis*

cognoſcet

cognoſcet illud: Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes. 112.N.3.

19. 5. *Et ædificauerunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim, &c.* 58. N. 4.

23.30. *Propterea ecce ego ad Prophetas, ait Dominus qui furantur verba mea vnuſquiſque à proximo ſuo.* Proœm.21.

Threnor. 4. 20. *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus, In vmbra tua viuemus in Gentibus.* 75.N.5.

Ezechiel.

Cap. 16. 17. *Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti imagines maſculinas, & fornicata es in eis.* Proœm.21.

18. 24. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.* 527.b.664.b.

18. 31. *Et quare moriemini domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini & viuite.* 57.a.

Daniel.

Cap.7.25. *Et ſermones contra excelſum loquetur, &c. & tradetur in manu eius vſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* 488.N.15.

11. 39. *Et faciet vt muniat Maozim cum Deo alieno quem cognouit: & multiplicabit gloriam, &c.* 488.N.16.

Oſee.

Cap.13.9. *Perditio tua Iſraël: tantummodò in me auxilium tuum.* 300.b.

Amos.

Cap.3.6. *Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit?* 330.N.2.

Ionas.

Cap.4. in fin. *In qua ſunt pluſquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam.* 608.b.

Habacuc.

Cap. 2. 4. *Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima eius in ſemetipſo: iuſtus autem in fide ſua viuet.* 554.a.559.N.7.

Zacharias.

Cap. 9. 11. *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.* 59.a.

Malachias.

Cap.1.11. *Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.* 675.a.

Primus Machabæorum.

Cap.2.1. *In diebus illis ſurrexit Mathatias filius Ioannis, filij Simeonis, ſacerdos ex filijs Ioarib ab Hieruſalem.* 647.in fi.

Secundus Machabæorum.

Cap. 12. 43. *At verò fortiſſimus Iudas facta collatione duodecim millia drachmas argenti miſit Ieroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium.* 571.a

EX NOVO TESTAMENTO.

S. Matthæus.

CAp. 3.11. *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, &c. ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.* 119.a

5. 46. *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nónne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nónne & Ethnici hoc faciunt?* 162. N.3

6. 33. *Quærite ergo primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius.* 679. b

9.6. *Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico,* 312.b

9.29. *Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.* 110.a

12.32. *Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittitur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* 89.b.185.a

12. 40. *Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: ſic erit &c.* 502.N.12

13.25. *Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt.* 290.a

16.12. *Tunc intellexerunt, quia non dixerit cauendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.* Proœm. 9

16.18. *Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Proœm.10.69.b

16. 19. *Et tibi dabo claues regni cælorum.* 19c. N. 3

19. 5. *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* 555.a

19.14. *Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.* 506.a

19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* 145.b.159.N.9.

19. 17. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.* 20.N.1

20. 16. *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.* 284.a.519.b.2

22. 32. *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium.* 39.N.1.84.N.3.611.N.5

22. *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* 263.a

23.2. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite.* Proœm.9

23.29. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum, & dicitis, &c.* 360.b 366.a

25. 2. *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* 519. in fi.

26.26. *Hoc eſt corpus meum.* 103. a

26. 27. *Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes.* 169. b in fi.

26. 28. *Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* 64.a. 101.b. 595.a.

28. 18. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* 314. b

S. Marcus.

Cap. 3. 29. *Qui blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.* 86. a

16. 17. *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur.* Et v. 20. *Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* 87. a

S. Lucas.

Cap. 1. 6. *Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.* 14. N. 5

1. 15. N. 5. *Vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ.* 492. N. 5

4. 41. *Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.* 502. N. 11

11. 48. *Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt; Vos autem ædificatis eorum ſepulchra.* 361. a 366. a

11. 52. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clauem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis.* 190. N. 3

16. 29. *Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & prophetas: audiant illos.* 308. N. 10

17. 10. *Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus; quod debuimus facere, fecimus.* 533. N. 10

17. 37. *Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* 630. b

23. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo.* 59. a

24. 31. *Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipſe euanuit ex oculis eorum.* 42. b

S. Ioannes.

Cap. 1. 26. *Ego baptizo in aqua.* Et. v. 33. *Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.* 125. b

3. 5. *Amen, amen dico tibi: niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* 164. a

3. 13. *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis qui eſt in cælo.* 264. a

3. 34. *Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.* 521. b

4. 14. *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* 527. a

4. 20. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis quia Ieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.* 646. N. 3

4. 22. *Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt.* 646. N. 3

5. 30. *Non poſſum ego à meipſo facere quidquam.* 577. a

6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* 541. N. 1

6. 64. *Spiritus eſt qui viuificat: caro non prodeſt quidquam.* 227. N. 4. 106. b. 108. N. 6

8. 39. *Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.* 51. N. 4 116. a

8. 44. *Ille homicida erat ab initio.* Proœm. 17.

8. 44. *Cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt & pater eius.* 1. a. 5. N. 2

9. 29. *Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit.* 89. a

14. 3. *Si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio & accipiam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis.* 610. N. 1

14. 6. *Ego ſum via, veritas & vita: nemo venit ad Patrem niſi per me.* 535. a

14. 16. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Proœm. 10.

14. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* 532. N. 7.

16. 16. *Modicum & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.* 610. N. 1

17. 12. *Quos dediſti mihi, cuſtodiui: & nemo ex eis perijt niſi filius perditionis, vt Scriptura impleatur.* 665. a

19. 30. *Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum eſt.* 196. N. 2

20. 23. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* 314. b. 319. N. 7

21. 15. *Simon Ioannis, diligis me plus his?* 69. a

Actus Apoſtolorum.

Cap. 15. 28. *Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria.* 129. a

19. 3. *In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt, in Ioannis baptiſmate. Dixit autem Paulus, &c. His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.* 125. b

22. 16. *Et nunc quid moraris? Exurge & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipſius.* 121. b

Ad Ro-

Ad Romanos.

Explicatur epiſtolæ argumentum, vt & eius quæ ad Galatas. 500.N.4
Cap.2.13. *Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur.* 559.N.9
2.14. *Cùm enim Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt. &c,* 162.N.3
4.4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Ei vero qui non operatur, &c.* 116.N.3
4.12. *Non iis tantùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.* 51.N.4
4.25. *Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.* 503.a
7.17. *Nunc autem iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* 180.b.553.b
8.16. *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.* 226.N.1.529.a
9.6. *Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ij ſunt Iſraelitæ: neq; qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij.* 659.a
9.15. *Moyſi enim dicit, Miſerebor cuius miſereor: & miſericordiam præſtabo cuius miſerebor.* 285.a
9.20. *Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit. Quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, &c.* 259.a
10.8. *Sed quid dicit Scriptura? Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum fidei quod prædicamus.* 49.b
10.10. *Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* 240.a
12.4. *Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi, &c.* 555.a
14. *In fi. Omne autem quod non eſt ex fide peccatum eſt.* 240.b

Ad Corinthios prima.

Cap.3.15. *Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* 191.N.5
4.13. *Blaſphemamur & obſecramus.* 40.a
7.14. *Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, &c. alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.* 663.N.2
10.3. *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerũt, & omnes eundum potum ſpiritualem biberunt.* 605.b
12.12. *Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, &c. ita & Chriſtus.* 555.a
13.5. *Caritas non quærit quæ ſua ſunt.* 262.b
13.7. *Caritas omnia credit.* Proœm. 8
15.17. *Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra: adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.* 503.a
15.28. *Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi omnia: vt ſit Deus omnia in omnibus.* 82.a

Ad Corinthios ſecunda.

Cap.3.18. *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur.* 181.N.3.587.a
5.20. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.* 670.N.1
8.14. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum.* 186.a b

Ad Epheſios.

Cap. 2.8. *Gratia enim ſaluati eſtis per fidem & hoc non ex vobis; Dei enim donum eſt: non ex operibus, vt ne quis glorietur.* 538.a
4.5. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.* 634.§.11.

Ad Coloſſenſes.

Cap.1.15. *Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ.* 586.a
2.15. *Expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.* 497.a.502.N.12

Ad Theſſalonicenſes prima.

Cap.5.21. *Omnia autem probate, quod bonum eſt tenete.* 731.b

Ad Theſſalonicenſes ſecunda.

Cap.2.3. *Niſi venerit diſceſſio (ἡ ἀποστασία) primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, &c. ita vt in templo Dei ſedeat.* 234.a.739.a

Ad Timotheum prima.

Cap. 3.2. *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, ſobrium, prudentem, &c.* 134.a
3.9. *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, &c. habentes myſterium fidei in conſcientia pura.* 197.N.5
3.15. *Vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.* 416.a

AdTi-

Ad Timotheum ſecunda.

Cap. 2. 16. *Prophana autem & vaniloquia deuita: multùm enim proficiunt ad impietatem: & ſermo eorum vt cancer ſerpit.* Prœm.16

2. 26. *Reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.* 502. N.10

3.a. *Hoc autem ſcito quòd in nouiſſimis diebus inſtabunt, tempora periculoſa: erant homines ſeipſos amantes &c.* 632.a

4. 8. *In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* 679.b

Ad Titum.

Cap. 3. 5. *Secundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti.* 394. N.1

Ad Philemonem.

V. 18. *Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam.* 61. N.2. 558

Ad Hebræos.

Cap. 1. 3. *Qui cùm ſit ſplendor, & figura ſubſtantiæ eius.* 786.a

2. 14. *Quia ergo pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem; vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum.* 63.b

5. 7. *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationesq; ad eum qui poſſit illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia.* 63.a

5. 10. *Iuxta ordinem Melchiſedech. de quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum.* 495.b

6. 4. *Impoſſibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, &c. rurſus renouari ad pœnitentiam.* 665.a

10. 29. *Qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit in quo ſanctificatus eſt.* 664.b

10. 38. *Iuſtus autem meus ex fide viuit: quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.* 554.a

S. Iacobus.

Cap. 1. 15. *Concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.* 180.b

2. 24. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?* 113.b

2. 26. *Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.* 240.a

B. Petri prima.

Cap. 1. 18. *Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti.* 504.b

3. 19. *In quo his qui in carcere erant ſpiritibus veniens prædicauit: qui increduli fuerant aliquando.* 59.a

B. Petri ſecunda.

Cap. 1. 4. *Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ.* 526.a

3. 16. *In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* 103.a. 475.b

B. Ioannis prima.

Cap. 3. 2. *Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* 82.a

4. 1. *Chariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.* Prœm.8.

4. 16. *Deus caritas eſt: & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* 52.a

5. 6. *Hic eſt, qui venit per aquam & ſanguinem, Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine.* 125.b

5. 10. *Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de filio ſuo.* Prœm.20.

Apocalypſis.

Cap. 12. 14. *Datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ vt volaret in deſertum in locum ſuum, vbi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie ſerpentis.* 488. N.15

13. 8. *Quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.* 504.b

19. 10. *Et cecidi ante pedes eius, vt adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum & fratrum tuorum.* 79.b

20. 2. *Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit eum per annos mille.* 484.a

20. 5. *Vixerunt & regnauerunt cum Chriſto mille annis. Cæteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.* 496.b in fi. 488. N. 14.

Secundus index rerum & verborum.

SECVNDVS INDEX

Alphabeticus,

RERVM ET VERBORVM.

A.

AAron.646.N. 3. typus Chriſti. 499.a.
Abailardus.376.b.106.a.744.b.
Abel. 11.b.484.b.
Abraham. 15.a. 76. a. 85.N.5. 507.b.666.b.
Abſolutio peccatorum. 315. à conditionalis 178. b.
Academici. 214.N.3.
Adam.482.N.17.484.b.489.N.20.485.N.3. 547.a.487.N.10.487.N.11.582.b.
Ἀδιαφορία religionum. 467.a.
Ælius Seianus. 71.b.
Æmilius Scaurus. 88.a.
Æſculapius in forma ſerpentis. 487.N.6.
Æternitas. 47.N.5.318.N.2.566.a.
Æthiops candida veſte contectus. 552. b.
Africa monſtrorum ferax. 102.b.in fi.
Agyrtarum mores. 216. b.394.N.1.
Alæ, ſcalæ, canales, vehicula Caluiniſtarum. 257.b.
Albigenſes. 436.a.
Alexander Aphrodiſęus & Plutarchus. 686.a.
Alexander Magnus. 487.N.6.527.b.
Alcibiades. 214.N.2.517.N.4.
Amicitia quid? 532. N.9.
Anabaptiſtarum origo. 655.a.
Anaxagoræ νοῦς. 48.b.in fi.210.b.277.N. 1.
Andreæ Lampugnani facinus. 526.N. 2.
Angeli.498.a.518.N.7.485.N.4.309.N.10. 83.a.b.303.N.3.480.N.2.
Anima humana. 481.a.b.
Annihilatio. 32.b.35.N.1.
S.Anſelmus. 54.b.91.a 500.N.5.
Antichriſtus.243.b.484.b.488. N. 16. 632.b. 739.a.
Antiochus philoſophus. 272.a.458.b.
Antipapa primus. 325.b.
Antiquitatis vis & maieſtas. 259.N.3.
S.Antonius. Procem.13.84.b.85.N.6.
[illegible] 43.a.
Apis ſeu Serapis. 24.N.1.
Apophthegma.14.N.5.58.N.3.122.b.138.a. 138.N.1.214.N.2.253.a.325.b.472.N.3 516.N.1.532.N.5.648.b.685.a.712.N.3.
Apoſtata Antuerpię. 151.N.3.
Apocha & antapocha. 271.a.
Appetere vt ſis alterius naturę, impoſſibile, 265.a.
Applicatio meritorum Chriſti. 597.b.
Appropriatio attributorum Dei. 57.N.1.
Aqua luſtralis. 326.N.2.
Aquæ ſuper cælos. 480.N.1.
Aratus Theſſalus. 141.b.
Arceſilas. 630.a.256.b.744.b.
Ariani. 101.b.
Ariſtides. 524.b.
Ariſtoteles.45.a.306.N.6.in fi.559.N.9.766.A.
Arrogantiæ coronatę. 222.a.
Ars medium attingendi. 689.N.1.
Aſſenſus quid ſit. 278.N.5.
Aſtrologi cuiuſdam malitioſa calliditas. 564.a.
Ἀσυστασία in Hæreticorum doctrina. 630.a.
Attributorum diuinorum appropriatio. 57. N.1.
Athei. Procem. 22.23. Et 190.N.4.62.N.4. 259.N.1.
S. Auguſtinus. 362.a.508.b.689.N.1.
Auguſtus Cæſar. 487.N.6.530.b.
Azeſius à Conſtantino Imp. irriſus. 324.b.325.a.

B.

Bacchus Omeſtes. 55.a.97.b.141.a.
Balneum ſuillum. 358.N. 1.& 392.b.
Baptiſmata tria. 117.a.120.N.1.509.N.4.
Baptizatus in arena Iudæus. 117.b.
Baptizantis infantem mulcta. 120.N.2.
Baptiſmus ianua Eccleſiæ. 666. a.
Baptiſmus Ioannis. 124.a. 333.a. Procem.22.
Baruch. 372.N.3.
Battologia. 401.b.
Beatitudo naturalis. 505.b.510. N. 5.
Berengarius. 426.a.
S.Bernardus. 90. N. 3.88.b.183.N.9. 201.b.
Bertramus. 107.b.108.N.7.427.a.428.N.1.
Beza. 576.b.578.b.735.a.
Blaſphemia. 40.a.quædam horribilis. 61.b.
Blaſphema Lutheri vox. 754.A.
Bona opera ab omnibus ſemper exigit Deus. 67-. N.-.

Brentius

Brentius. 190.N.4.212.b.261.b.563.b.609.a. 637.N.2.770.a
Breuitas clara. 104.b
Bulla Benedicti xii. 610.N.1
Bullæ tres de Conceptione B.Mariæ. 491.N.4

C

C.Caligula. 252.N.1
C.Gracchus. 94.a.343.b
Cærimoniæ. 165.b.617.b
Calicis ſumptio quid conferat? 171.N.2
Caluinianæ Eccleſiæ plantatio. 74.N.1
Caluinus.
- abſurdus. 591.b.in fi.628.b
- Æſopi cornicula. 280.a
- Aiax. 698.a Agyrta. 216.b
- Aſinus Cumanus. 697.b
- animal irrationale. L. 719
- Antichriſtus. 739.b
- arrogans. 218.b.222.a.737.C.
- bipedum ſtupidiſſimus. 591.b. 628. b. 128.N.3. 123.N.2. 131.b.580.N.3
- blaſphemus. 317.b.581.b.41.b
- calumniator. 153.a
- Dialecticus malus. 266.a.33.a.127.N.1 194.a. 233. b.279. N. 8. hîc minimè Stoicus. 317.N.1
- Errans 58.in vna materia. 560.a
- Flagitioſus. 725. b
- Grammaticus malus. 270.b
- Hiſtoricus malus. 628.a
- Ignorans Doctor. 86.a.661.a. 670.a.774.I. 744.F.
- Inſtitutio. 765.G.
- Lutheri ſimia. 272.a. 764.a
- mendax.* 7.b
- Nanus. Proœm.4.456.N.1
- Orator malus. 269.b
- Philoſophus malus. 264.a.558.N.4
- Pugnans ſecum. 565.b. 84. N.2. & 4. 112.N.1. 114.a
- Scripturæ malus interpres. 102.a.260.a
- Sophiſta. 226.b.227.N.2. 598. N.2. 679.b.729.b
- Suos præcipitans. 254.b.710.a,
- Sycophanta. 153.a.178.b.340.N.2
- Theologus malus. 89.N.1. 261.a.558.N.4
- Theologus breuis. 594.N.2. 748.artic.17
- Vertumnus. 456.N.1. & 2. 752.a.
- Natiuitas & mors. 767.C. vita. 725.A. 730.A.738.E.

Calumnia vnde & quid? 152.b.in fi.
Caluiniſtarum fatua induſtria. 685.b
Caluiniſmum Caluiniſmus euertit. 630.b
Canon Scripturę. 355.a. 372.a.
Caput Eccleſiæ viſibile. 14.a.17.N.4
Carneades. Proœm.3
Carolini libri. 6.a.422.b.
Carolus Audax. 527.b.
Caritas iuſtificat. 385.a.262.a
S.Carpi viſio. 307.N.10
Catechumenorum inſtructio.125.b.miſſa.108.N.5
Catholici Deo credunt, non ſibi: hæretici contrà. 653.N.2. 711.b
Ceroferarius. 221.b.
Certitudo iuſtitię & ſalutis. 111.a.112.N.3
Chaſſe-meſſe. 191.b
Chriſti φιλανθρωπίας 307.N.10
Χριστεμπορευτέγοροι. 205.a
Chriſtus eſt Deus in ſe, non à ſe. 577.a
Cur Cererem & Liberum Chriſtiani dicti colere? 400.b
Cherubini. 208.N.4
Cn. Piſonis crudelitas. 58.N.3
Coactio. 581.b
Cœlibatus. 26.N.3.619.b.626.b
Collyridiani. 244.b
Communicantium acclamatio. 397.a.603.a
Communicatio idiomatum. 261.b.555.c
Concilia. 6.a. 373.a.N.1. 529.b.
Concomitantia. 170.b
Concupiſcentia. 546.b.547.b.13.N.3.492.N.7
Confeſſionis facilitas & ſuauitas. 177.b
Confeſſio Auguſtana. 452.a
Confirmationis Sacramentum. 164. b. 324.a. 333.b
Conradus Vorſtius. 46.a
Conſcientiæ vis. 88.b.745.b
Conſequentiæ Ariſtoteli ignotæ. 288.b
Conſilia Euangelica. 18.a.147.a
Contradictio vnde ſumenda. 671.N.2. 673.b
Contritio. 176.a. 542.N.4
Controuerſiarum Iudex. 415.b.636.a
Copronymus Imp. 424.b.85.N.6
Cornelij fides. 657.a.opera.390.a
Credo quod credit Eccleſia. 278.N.5.420.N.1
Cremenſes hæretici. 98.a
Crucis imago. 208.N.3
Cultus Dei triplex. 197.a.
S.Cypriani error. 635.a.17.N.1. 155.b

D.

Dæmones. 343.N.2. 498.a.627.a.503.N.13 558.N.1. ipſorum paucitas. 518.N.7.
Dauid propheta. 77.a.508.a
Dauid Ioris. 75.N.2. 217.a. Proœm.20
Decalogus. 29.a.31.N.1
Declamatores. 28.N.2.754.b
Deſcenſus ad inferos. 59.a
De ſubſcamno. 72.a
Dei imago an licita? 243.N.3
Dei ingenium & bonitas. 301.b
Deus ſolus eſt. 390.b.391.N.5.576.b
Deuotio laudata. 316.a.351.a
Deus ſe & ſua ſuis communicat. 198.b.314.a.
Deus pater, Eccleſia mater. 417.a.419.b 420.N.2
Diabolus baptizat. 182.N.7. 627.a.
Diaboli ius in hominem. 486.N.5
Diabolica fides. 116.N.2. aſtutia.158.N.1. 190.N.4.
Diaconiſſæ. 136.b
Diagoras. 214.N.2
Digamia. 134.b.131.b.
Dilemma. 21.N.3. 5.N.1. & 5. 14.N.5. 24.N.3 62.O.5. 65.a.in fi.108.N.4. 115.a.123.a in fi.131.a.157.b.207.a.222.b.421.b.401.a 431.b.578.a.558.a.559.N.10. 594.N.1 637.a.638.a. 643. b. 644. a. 657. N. 1. 668.a.669.a. 670.b. 681.a. 689.b. 698.a. 699.b.728.a.729.a.752.b.

Diligere, odiſſe. 66.N.1.532.N.5.
Dilige, & quoduis fac. 556.b.
Diogenes Cynicus. 272.a.689.a.
S.Dionyſius Alexandrinus. 689.N.1.
S.Dionyſius Areopagita. 17.N.3.
Diſputatio Embdenſis. 472.N.1.
Diuina ex humanis venanda. 522.b.524.b.
Domine non ſum dignus. 33.b.n.10.168.b. 400.a.
Dominica dies. 620.a.629.N.2.762.H.
Domus Dei ædificanda. Procem.15.
Dordracena Synodus. Procem.32.n.8.
Dorothei narratio memorabilis. Procem.22.
Dracones amat diabolus. 482.N.6.
Draconis Athenienſis leges. 58.N.3.

E.

Eccleſia. 154.b.414.a.638.a.645.N.1.
E'θελοθρησκεία. 140.a.144.N.1.
Electio ad gloriam gratuita. 285.a.non tamen ſine operibus. 304. N. 3.propter Chriſtum. 303. N.2.executio inuoluit cooperationem & meritum.289.b.
Electorum paucitas. 519.a.
E'λευθερόπολις. 685.b.
Elias propheta. 4.a.
Enos, Eliſæus. 142.a.
Enuntiationes exponibiles. 657.N.1.
Epicuriſmus Stoiciſmo permiſtus. 311.b.691.a. 347.N.3.
Epicurus cur multos diſcipulos? 269.a.977.N.2. 348.N.3.565.a.594.N.2.
Epiſcopus œcumenicus. 18.N.4.
Epiſtola ſigillata. 87.a.
Eraſmus quid de Caluino? 727.b.
Errare quid ſit. 710.b.712.N.3.
Ethnicorum opera bona. 677.N.1.
Euangelium Nouatorum à diabolo. 451.N.1.
Eug ſacrilegium & incredulitas. 487.N.7.
Euchariſtia. 602.a.adoratio.171.N.1.
Eugenius tyrannus. 497.a.
Examen iuſtitiæ imputatiuæ. 543.a.
Excelſa, loca ſacrificij. 5.N.7.
Excommunicatio. 601.N.2.
Exercitia Societatis Ieſu. 279.N.10.
Exiſtendi in loco quot modi? 215.N.8.
Experientia fallax. 697.a.b.698.b.774.I.
Ex cathedra loqui. Procem. 9.
Exſufflatio. 518.N.6.
Eutyches. 281.b.277.N.4.579.a.
S.Exuperius, Tholoſanus Epiſcopus. 604.a.

F.

Facienti quod in ſe eſt, quid? 541.N.2.
Fallacia accidentis. 243.N.1.
Fatum. 310.b.684.a.
Fauſtus Rhegienſis Epiſcopus. 58. N. 2. 541.N.2.
Feminę Hæreticorum offendiculum. 340.N.1.
Fidelium duæ claſſes. 18.b.147.b.
Fides.365.b.387.b.in fi.557.eius puritas.465.a. integritas.470.a. b. meritum. 543. N. 7. 554. b.
Fides non ex Scriptura, ſed contrà. 232. b. 236. N. 2.
Fides humana & diuina. 215. N. 9. implicita. 658.N.2.
Fides miraculorum. 109. b.112.N.2.
Fidem excitant quę? 123.N.1. cur tam obſcura? 308.N.10.
Fidei ſpecialis origo. 543. b. 652. N. 1.encomia. 557.b.in quo? 109.a.b.649.a.
Fides iuſtificans & regenerans. 699. b.682.N.1. vera, ficta, communis. 699. a.ocularis. 43.a. 47. N. 4.
Figmenta Hæreticorum. 269.b.644.b.
Flagellantes & Seleuciani. 166.N.3.
Flamines & Veſtales. 139.N.2.
Florinus Hæreſiarcha. 327.b.
Fomes quando extinguitur? 771.B.
Forma argumentandi atheorum, &c. 259. N. 1.
Francofordienſe Concilium. 6.a.9.N.2.
Fredericus Staphylus. 644.a.228.b.
Fruitio ſeu delectatio. 278.N.5.
Fullo & macula. 138.a.
Futuritio quid in Dei ſcientia? 283.b.292.b.
Futurorum determinata veritas. 289. a.

G.

Gaſpar Collignius. 227.b.
Gaſpar Oleuianus. 65.b.598.N.1.
Gennadij inconſideratio. 689. N. 1.
Gentium dij vnde? 487. N.13.
Genus & ſpecies. 167.a.
Godefridus à valle, Lutetiæ combuſtus. 215. N.9.
Gomariſta ab Arminiano ſuperatus. 683.b.
Gradus ad atheiſmũ. 213.a.215.N.9.Procem.21.
Gratia congrua & incongrua. 291.b.
Gratia efficax an reſpui poſſit? 291.a.
Gratia Luciferi an maior quàm S. Michaelis? 292.b.
Gratia par an paria operetur? 292.a.
Gratia Dei vt Regis moneta. 530.a.
S. Gregorius Thaumaturgus. 689.N.1.
Gubernatio electorum & reproborum. 287.a.
Guilelmus Farellus. 215.N.8.731.a.

H.

Habitus moralis. 532.N.6.
Hæreticorum origo. Procem.9. & 23. fœditas & malitia. Procem. 15. deliria. 436. b. pugna. 563.a.tria putria fundamenta. 637. N. 1. genius & mores. Procem.19.& 23. fraudes.238.b.241.N.1.352.N.1.vt Ioannis Hufz. 223.N.1.404.N.2.444.a.ſupplicium.473.N.6.431.N. 1. offendiculum, 106.a.inſtabilitas. 241. a. N. 3. 340. N. 1. diſcrimen à martyribus. Procem. 18.a.SS. Patribus 80.a.493. N. 9. profunt Eccleſię. 475. in fi. Deum vocant hæreticum, 354.a.
Henricus Bullingerus. 81. N. 4.
Henriciani quo Doctore glorientur. 480.b.

Hermannus Herberti 75. N.2.442.N.2.
Heron monachus à dæmone deceptus. 653.N.2.
S. Hieronymus non fuit Cardinalis. 269. a. 18.N.5.
Hieronymus Bolſec. 295.b.
Hiſpanorum vera laus. Procem. 15.
Hoc album an Chriſti corpus? 108.N.7.
Hominum mandatis Deum colere. 130.b.ad 6.
Hoſius Cardinalis. 507.a.
Hugenotti vnde dicti? 231. b.in fi. 732.b.
Humanæ naturæ varij ſtatus. 476.b. 478. N.9.

I.

Iacobus Arminius. 306. N.7.
Iacobus Smidelinus. 61.N.1.
Iconomachia extincta. 425.b.
Iconomachi palinodiam canunt. 9.b.
Iconomachorum genealogia. 423.b.
Idoletta Buræa Caluini vxor. 734.B.
Idolum. 9.N.1.589.N.1.
Idololatria. 139.a.309.b.202.N.1.
Idolothyta. 132.a.
Iehouah. 576.b.in fi.
Ignoratio elenchi. 182. N.6. Petitioni Principij ἀντίςροφος. 249.a.
Ieiunium Caluiniſticum. 345. b.
Ieſuitarum exercitia ſpiritualia. 279.N. 10.
Imago. 586.a.triplex.b.eius honor. 7.b 204.a.
Imago Caluini. 10.N.4.348.N.3.741.a.
Impoſſibile. 41.b.47.N.3.
Imputare. 61.N.2.554.a.558.N.5.
Imputatur nobis Chriſti iuſtitia. 555.a.b.c.d. 559. N.5.
Inceſtæ nuptiæ. 28.N.1.
Indulgentiæ. 185.b.190.N.2.186.a.in fi.
Infernus. 485.N.4. Caluini. 757.D.62.N.4.
Infantium pœna eſt negatiua. 491.N.3.
Infidelitatis tres ſpecies. 309.b.
Ingratitudinis extremus gradus. 291.a.
In iudicio peccata retegentur. 553.b.
S. Innocentius Papa. 183.N.9.
Intellectus operationes. 278.N.5.
Interpretes ſeptuaginta. 268.b.
Inuiſibilitas quomodò procuretur. 743.a.
Inuoluntarium. 581.a.b. non voluntarium. 585. N.1.
Interpretatio ducentuplex. 108. N.3.
Ioannes Euangeliſta. 79.b.
Io. Iuelli mendax concio. 223.N.2.
Io. Scotus Benedictinus. 427.a.
Ioannes XXII. Papa. 607.a.
Ioannes Dux Burgundiæ. 524.b.
Ioſaphati ingens exercitus. 3.a.
Irregularitates Apoſtolicę. 134.b.139.N.3.
Iſaac. 81. N. 2.
Iſta quidem vis eſt. 110.b. in fi.
Iudas proditor. 316.a.b.319.N.9.
Iudicium an differat ab aſſenſu? 278. N. 5.
Iudith. 134.a.
Iulianus Apoſtata. 121.N.3.423.a.
Iulius Cæſar. 304. N.4.
Iuſiurandum de calumnia. 153.a.
Iuſtinus martyr. 278.N.5.
Iuſtitia. 521. quotuplex? 522.a. imputatiua. 543.a. viatorum 10. b. an inamiſſibilis? 345. a. 659. b.664. b. an inter Deum & homines? 305.N.5. 533. in med.
Iuſtificationis varij modi. 656.b.
Iuſtificant opera tripliciter. 616.a.623.a.

K.

Kallipides. 561. N.1.
Klinici. 326.N.1.

L.

Lacedæmonij. 213.N.1.
Lactantius. 317.N.2.
Lamachi Ducis dictum. 712.N.3.
Lantgrauius Prædeſtinatianus. 689.N.2.
Lapſus primi hominis. 484.a.
Latria & dulia. 200.a.
Lauari & ſanari. 394.N.2.
Lauſannenſis Synodus. 576. a.in fin.
Legati diaboli. Procem. 10.
Leges. 636. b. earum vis vnde? 763. M. 131. a.
Lex Dei eſt obſeruatu poſſibilis. 12.b.
Lex & Euangelium. 554. a. 650. b. 703. a.
Libertas triplex. 132.N.1. duplex. 581.a.
Liberum arbitrium. 378.a.585.N.2.
Libidini tria remedia. 345.a.
Libri ſacri ex occaſione ſcripti. 159.N. 4.
Lignum ſcientiæ boni & mali. 483. a.
Lignum vitæ. 481. N. 13. typus Euchariſtiæ. 485.N.2.
Limbus ſeu ſinus Abrahæ. 614. a.
Litaniæ. 37.a.
Lolhardi. 98.a.
Lucifer ligatus. 68.b.485.N.4.488.N.16. 496.b.497.a.502.N.10.
Ludus Icarius. 320.a.
Lutherus omnium hæreticorum parens. 457. b 472.N.1. eius doctoratus. 194.a. 732.a. commercium cum dæmone. 543.b. 558.b.N.1. furor. 196. N. 3. impia adulatio. 17. N.2 457.a 199.a. mendacia. 5.N.4. ſcyphus. 208. N.2. incredibilis arrogantia. 218.a. iudicium de animæ immortalitate. 214. N.5. Thraſoniſmus de fide ſpeciali. 311. a. impudentia. 737.b. antilogiæ. 409.a.672.b. inconſtantia. 562.N.3. furor in ius Canonicum. 354.b. 441.a. teſtimonium. 463.b. prophetia. 774. B. D. impia morituri vox. 754. A. memoria execrabilis. 775.M.
Lutheranorum nouemdecim colores. 632.a.

M.

Machabæorum genus. 647. in fi. encænia. 144. N. 3.
Machiauelliſmus. 2.b.470.b.472.N. 5.737. A.
Magiſter Sententiarum. 232. N. 1.315.a.319. N.7.
Magnus Pan mortuus eſt. 497.b.
Mahumet. 58.N.2.329.N.1.424.a.
Mali corui malum ouum. 62.N.4.in fi. 689.a.

Mali

Mali origo. 290.a.330.N.2.688.b.
Manaſſes Iaddi frater. 647. in med.
Manes. 326.a.eius nauicula.259.N.2.
Manilius poëta. 690.N.3.757.b.
Mariæ Virginis conceptio. 490.a.
Maria Scotiæ regina. 741.a.
Martinus Bucerus. 237.N.3.726.in fi.
Marottus & Beza. 138.N.1.
Martyrium. 117.a.120.N.1.509.N.4.657.a.
Martyrologia Hæreticorum. 232. N. 2. 237. N. 3.431.N.1. 754. b.
Matrimonij Sacramentum ad tria. 226. a.
Mediator. 578.a.
Medici. 81.N.2.689.N.2.
Melchior Volmarius. 726.a.
Mendacium. 38.a.39.N.3.eius natura 630.a.
Merita iuſtorum. 391.N.4.533. N.10. Christi. 509.N.1.vis merendi.510.N.6.545.b.
Meritum congruitatis. 540.a.
Merlinus Anglorum vates. 490.a.
Meſa rex Moab. 140.b.
Michael Seruetus. 120.N.3.in fi.
Miracula. 88.b.90.N.3.183.N.9.
Miſſę ſacrificium. 192.a.196.N.1.405.a.eius vis. 407. a. diabolo exoſum. 488. N. 13. 675.b.
Miſſionis apud Caluinum nulla mentio. 743. Procem. 8.
Modus redemptionis noſtrę. 67. N. 3. 188. b. 499.a.
Molina. 294.a.306.N.8.541.N.2.
Moloch idolum. 58.N.4.141.a.
Monachatus. 147.a. 621.a.eius hoſtes 20.N.2. 143.b. 347.a.351.b.
Monachus aſceta. 279.N.10.
S.Monica. 189.b.in fi.407.a.412.a
Morituri diuinant. 773.in med.
Mortuorum ſtatus. 606.a.212.b.
Motus & mutatio. 511.a.516.N.2.
Motus primoprimi. 180.b.
Mulierculæ theſes proponunt diſputandas. 358. N. 3.

N.

Naſcendi quatuor modi. 491.N.2.
Non naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. 351.a.
Natura an nouerca? 502.N.7.
Naturæ vis. 512. N.5.516.N.1.
Naturalia in peccatore manent integra. 544.b. 558.N.2.
Neceſſarium quid? 581.a. 759.a.
Neceſſitas conſequentiæ & conſequentis. 282.b. 585.b.
Nectarius. 182.N.6.124.a. 629.N.1.
Neronis quinquennium.4.a. ſycophantia. 103. b. impuritas 211. a.
Neſcire, errare. 159.N.3.712.N.3.
Neſtorius. 85.N.6.277.N.4.579.a.
Niceni Concilij quis Præſes? 268. b.
Non cauſa vt cauſa. 259.N.5.
Norunt fideles. 105.a.106.b.108.N.5.195.b. 197.N.5.
Nota veri & falſi prophetæ. 1.a.774.D.
Nouatianenſium error quis? 324.a.
Nouatores vt olim Tribuni plebis. 323.N.2.
Procem. 19. N. 4. iouialiter viuunt. 307. N.9.324.b.325.b.692.b.

O.

Obex iuſtitiæ negatiuus, poſitiuus. 160.b.
Obturatur os Reprobis. 299.a.
Odiſſe, diligere. 66.N.1.
Odium perfectum. Procem. 13. in fi.
Ο'μοούσιος. 270. b.
Opera moraliter bona.10.a.162.N.3.240.b.677. N.1.ſupererogationis.18.b.21.N.3.
Operantium quatuor diſcrimina. 677.N.1.
Operum vis. 532.N.10.elogia 677.N.1.
Opus iuſti & peccatoris, idem, non idem. 530. b. in fi.
Opus operatum. 271.b.505.a.
Orare pro mortuis quàm bonum. 184.b.
Ordinatè volens priùs vult finem. 286.b.
Origenis error plauſibilis. 488.N.17.
Origines & relationes diuinæ. 579.N.1.
Originale peccatum. 490.b. traductio naturalis. 482.N.16.493.N. 8. an impœnitibile? 535.a. eſt reſpectiuum.546.b.548.b.
Origo idololatriæ. 268.a.487.N.13.
Oſiander. 477.N.3.526.b.556.d.
Oſiris. 24. N.1.

P.

Pacificatores peruerſi. 465.b.640.b.
Panis benedictus. 326.N.2.398.b.
Paphnutius. 25.b.137.a.
Papa cur ſanctiſſimus? 446. b.
Paradiſus. 479.b.482.N.14.
Paradoxa Lutheri de matrimonio. 139.N.5.
Paſſus animi ſeptem. 536.a.
Paupertas an perfectio? 149.a.351.b.
SS. Patrum ſpiritus.493.N.9.concordia.630.b.
Paruulorum iuſtificatio. 505.b.509.N.4.
Paucitas ſaluandorum. 519.N.7.§.2.
Peccatum quid? 265.b.500.N. 2. an animal? 278. N. 6. 590. N.3.eius malitia.540.b. 499.b.500.N.3.527.b. 503.N. 14. ordinatur tripliciter. 501.N.5. eius cauſa.512.b. ſpecies.180.b.formale.512.a.peccato punitur290.b.inæqualitas duplex.312.b. remiſſio reſeruatiſſima. 314.a. remiſſa remittuntur.175.b.4.122.a. 4. venialia quàm periculoſa? 530. b.
Peccans, phyſicè & moraliter mutatur. 530.a.
Pelagius. 501.N.6.505.b.
Penetratio corporum. 42.b.
Perfectio. 146.b.in fi.150.N.1.246.N.3.
Perfectionis ſtatus. 18.a.147.a.
Peregrinationes. 352.N.2.
Perſecutionis Antichriſtianæ tempus. 488. N. 15.
Perſona. 578.b.579.N.1.
Petrus Viretus. 213.a.731.a.
Petrus Bruys ad palum combuſtus. 429.a.
Petrus Gnapheus. 424.a.
Phariſæi. 318. N.4.768.H.
Philippus Melanchthon. 467.b.

Digitized by Google

Philoſophi Hæreticorum patriarchæ. 310. a. 236. N. 3. 715.
Philoſophia de 8. fidei gradibus. 700. b. 712. N. 2.
Phyſica & moralia. 524. b. 531. N. 3.
Pia affectio ante & poſt fidem. 239. b. 242. N. 3.
Pighardi. 435. N. 2.
πλέον ἥμισυ παντός. 669. a.
Pœnitentia quid? 172. a. 542. N. 4. eius varietas 543. N. 8. Sacramentum validum & informe. 181. N. 1.
Polemo. 516. N. 1.
Politicorum ſecta. 470. b. 472. N. 5.
Pontificum Iudaicorum ſeries. 646. N. 3.
Poſtliminiò redire. 70. a. in fi.
Potentia Dei ordinaria, abſoluta. 41. b.
Poteſtas auctoritatis, excellentiæ, miniſterij. 315. a.
Præcepti humani vis obligatiua vnde? 131. a. 763. M.
Præcipitium Caluiniſtarum. 257. b. 710. a.
Prædeſtinationis cognitio vtiliſſima. 281.
Prædeſtinari an ſit in noſtra poteſtate? 292. a. 300. b. 304. N. 2. in fin.
Prædeſtinationis ἀνάλυσις. 304. N. 4.
Prædeſtinatiani. 58. N. 2.
Predicans cœlebs in admiratione. 28. N. 2.
Præſcientia conditionata. 283. a.
Præuaricatio. 99. N. 2.
Primum in intentione, vltimum in executione. 286. b. 546. a.
Principium meriti non cadit ſub meritum. 509. N. 3.
Prioritas naturę. 478. N. 7.
Procopius Raſus. 629. N. 1.
Protagoras. 152. a. 214. N. 2. 253. a. 270. b.
Proximus quomodo diligendus. 262. b.
Pſaphon diuinitatem affectat. 218. b.
Pſylli & Marſi. 144. N. 2.
Ptolomæi Philometoris iudicium. 646. N. 3.
Pueris peſſimè conſulit Caluinus. 663. N. 1. lauat eos quia mundi ſunt. 568. b. cur eos non communicat? 620. b. imitantur Bethelitas 84. b.
Puer & vir in iuſtitia Caluiniſtica. 683. N. 2.
Pythagoras. 515. b. Procem. 8.

Q.

Quadrageſima. 339. b. 618. b.
Quæſtio incredulorum. 43. b.
Quæſtionis ſtatus. 244. a.
Quantitas æqualitatis, proportionis. 176. a.
Quies in fide quomodo ſtabilienda. 241. N. 3.
Quinque perſuaſiones pro prædeſtinatione. 695. b.
Q. Fabius Labeo. 241. N. 1.
Quis, non Quid, in rebus diuinis. Procem. 7.

R.

Radere peccata. 394. a.
Raſura & vnctio Caluini. 169. a. 171. N. 3.
Ratiocinari & intelligere. 480. 6.
Rationes 14. Contra ſtultam fiduciam. 708. a.
Reatus. 513. a. 517. N. 4.
Redemptio, eius applicatio. 194. a. 196. N. 2.
Redemptionis noſtræ modus. 498. b. in fi. 499. a.
Reformatores an expectandi? 631. b. Procem. 10. c. ſunt Baalitæ. ibid. aut Samaritæ. 646. b.
Regeneratio cur? 667. b. 668. b.
Regnum Chriſti. 68. a.
Regula Scripturas intepretandi. 118. b. 232. b. 236. N. 2.
Regulæ duæ generales. 525. b.
Relatio in iuſtificatione. 556. c. 561. N. 2. 651. N. 2. 651. b.
Religioſo ſecularis par & impar. 150. N. 1.
Remiſſio peccati vt fit, vt fieri poteſt. 512. a. 516. 6. 3.
Remittit homo peccata. 314. b.
Reuelata prædeſtinatio. 699. a.
Rhetorianorum abſurditas reuixit. 472. N. 4.
Romana cathedra. 335. a. à Caluino laudatur. 729. b.
Romanenſes SS. Patribus indulgentiores. 132. b. 133. N. 3.
Ruffini impoſtura. 252. N. 1.
Ruſticus a Rege adoptatus. 522. b. 531. N. 2.

S.

Saccus pœnitentiæ Caluiniſtis inuiſus 221. a.
Sacramenta. 392. a. ex illis homo viuit. 123. N. 1. & 2. quatuor requirunt. 567. b. 573. N. 4. eorum efficacia. 392. b. neceſſitas. 117. a.
Sacramentaliter, Sacramentariorum aſylum. 107. a. 399. a.
Sacramenta Caluini monſtroſa. 569. b.
Sacrificium 329. b. crucis, cœnæ, Miſſæ. 192. a.
Samaritani Caluiniſtis præludunt. 646. N. 3.
Samſonis vulpes. 426. N. 1. 751. b.
Samuel Huberus. 464. a. 472. N. 2.
Sancti an mortui? 39. N. 1. 84. N. 3. eorum cultus. 198. a. oculi & aures. 84. N. 4. 202. b. ſunt Domini noſtri. 203. N. 2. hæreticis exoſi. 199. a.
Sanctitas & iuſtitia. 590. a.
Sanguinis Chriſti vis. 187. b.
Sapientia paulatim, non ſubitò. 556. b. 218. N. 3.
Sartorum exemplo illuſtratur prædeſtinatio. 285. b. 305. N. 5.
Satanæ mira aſtutia. 152. a. 158. N. 1.
Satiſfactio Latinis quid? 271. a. nunc vna, nunc duæ. 510. N. 7. pro culpa, pro pœna: æterna, temporali. 182. N. 8. 510. N. 7. 617. a. 621. b.
Sceptici philoſophi. 214. N. 3. 223. N. 2. 683. b.
Scholaſtici Theologi. 204. b. 207. N. 2.
Scibilitas, proprietas Veri. 283. b.
Sciomachia. 244. a. 35. N. 1. 207. N. 1.
Scripturę profunditas. 158. N. 3. tres Regulæ. 294.
Scythianus. 329. N. 1.
Scriptum eſt. 101. a. 223. N. 4. 637. N. 2.
Secunda poſt naufragium tabula. 175. a. 182. N. 5.
Seleucidarum proſapia. 279. N. 9.
Semipelagiani. 541. N. 2.
Senſus communis. 689. a. compoſitus & diuiſus. 282. b. 285. a.
Seneca. 451. N. 2. 692. a. 776. in fi.
Septenarius numerus. 629. N. 2.
Septima Synodus. 7. a.
Serapis. 24. N. 1.
Serpens æneus. 10. N. 7. 537. b.
Seruitus peccati. 502. N. 10.

Simon

Simon à Monteforti. 435.b.
Simon Magus. 223.N.3. 319.b.
Simonides poëta. 677.N.1.
Siſinnij conſilium vtile. 360.a.
Socrates philoſophus. 142.a.227.a.
Socrates hiſtoricus. 25.b.
Sophiſtæ. 216.a.260.a.277.N.1.
Sorbona. 70.b.161.b.
Spiritus blaſphemia. 86.a.
Spiritus 461.a.636.a. 653.N.2.697.b.732.a.
Spiritus Patrum & Hæreticorum.80.a.208.N.2.
Spontaneum. 580.b.
Stephani protomartyris oratio. 187.b.
Stephani Papæ vox. 155.b.17.N.1.635.a.
Stoici.310.a. à Caluino ſuperati. 181.a.
Stultorum quatuor gradus. 704.a.
Subſtantiarij. 265.a.
Succeſſiui dies in creatione. 480.N.3.485.N.4.
Succeſſio perſonæ & doctrinæ. Proœm. 8. vt in Catholicis. 648. neutra in Hæreticis. Proœm. 9. niſi interrupta.322.N.2.
Sycophanta vnde? 152.b.162.N.2.133.N.4. 178.b.
Synagoga ſemper viſibilis. 648.

T.

Tautologia. 108.N.7.401.b.
Techellis Iſmaëlis Sophi propheta. 451.N.1.
Templum in Ægypto. 647.in med.
Temporis ratio habenda. 393.a.
Temporis inſtantia. 537.a. 542.N. 6. 609.b. 771.H.
Tentatio primi parentis. 483.b.
Thales Mileſius. 293.a.318.N.2.479.a.
Θαρσῦντες hiſtoria memorabilis. 497.b.
Themiſtocles. 516.N.1.
Themiſtius Peripateticus. 467.b.

Teſtimonia pro
- adoratione Euchariſtiæ. 699.b.
- aſſeruatione eiuſdem. 401.b.
- canone Scripturarum. 368.b.
- capite Eccleſiæ. 15.b.
- cœlibatu. 26.a.
- communione ſub vna ſpecie. 403.a.
- conciliis. 374.a.
- conſiliis Euangelicis. 19.a.
- eccleſię auctoritate. 416.b.
- efficacia Sacramentorum. 392.b.
- legis poſſibilitate. 11.b.
- libero arbitrio. 378.a.
- Miſſæ ſacrificio. 405.b.
- modo iuſtificationis. 382.b.
- purgatorio. 409.b.
- ſanguine Chriſti. 64.a.
- traditionibus. 363.b.
- tranſſubſtantiatione. 35.a.398.b.
- veritate Euchariſtiæ. 33.b.395.a.

Theodoſij Iconoclaſtæ palinodia. 7.b.
Theodoſij Imp. prudens factum. 360.a.
Theſaurus ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum 186.a.
Tiberius Imp. 487.N.6.497.b.539.b.
Timoleon Corinthius. 309.N.10.
Timor ſeruilis vt ſera. 541.N.3.ſeruilitas non eſt bona, vt nec fidei mortualitas. 116.N.2.
Tituli Hæreſiarcharum. 217.b.
Topheth & Gehenna. 141.a.
Tradux peccati.492.N.6.an animæ?493.N.10.
Traditionum tria genera. 354.b.631.b.
Trahimur volentes. 541.N.1.
Tranſſubſtantiatio. 36.N.3.226.a.270.a. 404.N.2.633.a.
Triceſimus oblationis dies. 410.b.
Trinitatis myſterium. 574.a.
Trinitatis opera indiuiſa. Proœm. 20.
Tria Caluiniſtis aſſidua. 594.N.1.
Triumuiri. 308.in fi.730.b.733.a.
Tropiſtæ. 107.b.
Trutina ad opera & premia. 677.in fi.
Tunica Chriſti inconſutilis. Proœm.19.in fi.
Turbarum initium. 190.N.1.Proœm.9.in med.
Turciſmus Caluiniſmo affinis. 465.b.468.a.

V.

Valentinus Gentilis. 46.a.in fi.
Vapincenſis Synodus. 570.b.
Vbiquitas. 404.N.1.579.b.
Verbum Dei. 102.b.154.a.
Veritatis natura. 302.a.
Via pœnitentis. 535.b. 537.a.541.a.
Vincula tria felicia. 585.N.3.
Violentum. 580.b.
Virginitas B.Mariæ. 42.b.346.a.633.a.
Virtus an animal? 278.N.6.542.N.4.
Virtutum igniculi. 541.N. 2. varia motiua 542.N.4.
Viſibilitas Eccleſiæ. 3.a.648.a.645.N.1.
Vitulus Aaron. 22.a.
Vlpianus I. C. 518.N.6.
Vnitas commendatur. 426.N.1.555.a.b.
Vniuerſi homines ſalui eſſe potuerunt. 290.a.
Vocatio,iuſtificatio,glorificatio. 506.b.
Vocatio Miniſtrorum, & miſſio. 319. N. 8. Proœm. 9. in med.
Voluntarium. 581.a. 585.N.2.
Votum caſtitatis. 334.b.
Votum Sacramenti implicitum.536.b.542.N.5.
Vulnera animæ ex peccato. 546.a.

VV.

VValdenſium origo.432.a.placita.433.a.Lutheri de illis iudicium. 434.b.
VVicleſi patria. 438.a. blaſphemia. 36. N. 1. 47.N.7.
VVolfangus Muſculus. 47.N.4.655.a.

X.

Xenaias Perſa. 423.b.dlxvij.a.in fi.

Z.

Zebedæus Prædicans Zuinglianus. 733.E.
Zeno. 685.a.alter 688.a.
Zozimus Papa. 177.a.225.b.269.b.
Zuinglius. 448.a. 451.N.1.

TERTIVS INDEX,

IN VNIVERSAM
D. THOMAE THEOLOGIAM,
QVAE CARPTIM IN HOC
OPERE REPRÆSENTATVR.

IN PRIMAM PARTEM.

Sacra doctrina. q.1. eius neceſſitas.53°.a. obiectum.261.a. modus tractandi.232.b. Continetur verbo Dei, quod proponitur & exponitur ab Eccleſia, à Concilijs, à S. Pontifice, à SS. Patribus, à Doctoribus Scholaſticis: qui iuuantur adminiculo rationis naturalis, auctoritate Philoſophorum, Iuriſconſultorum, Hiſtoricorum, &c. Atque hinc ſunt Loci communes, tum proprij, tum extrinſecus aſſumpti, è quibus Theologus argumenta ſua ad propoſitum conficiendum depromit.

Scriptura. 102.b. 155.a. *quomodo tractanda.* 294.b. 277. N.3. *Canon Scripturæ.* 355.a. 372.a. *ex occaſione.* 159. N.4.

Traditio. 154.a. 354.a. 631.b. 367. N.2. 15.a. 637. N.2. *vbi diligenter Traditiones diſtinguendæ.* 354.b. 631.b.

Eccleſia. 154.b. 414.a. 237. N.4. *Iudex omniũ controuerſiarum.* 356.a. 375.b. 636.a. 761.1.

Concilia. 373.a. 377. N.1. 612.b. 6.a. *ſi modo à S. Pontifice approbata: alioquin eſt corpus* ἀκέφαλον.

S. Pontifex. 15.a. 446.b. 415.a. *vbi accuratè aduertendum eſt; vtrùm vt Doctor & membrum Eccleſiæ loquatur, an vt Pontifex & caput.*

SS. Patres. 359.a. 612.a. *veritatis Catholicæ teſtes irrefragabiles, quando in vnam & eandem doctrinam conſpirant.* 630.b.

Doctores Scholaſtici. 232. N.1. 466.a.n.5. *oculi Eccleſiæ, qui fidei myſteria clariùs perſpiciunt, alijſq; via ac ratione tradunt: hæreticis odioſiſſimi.*

Ratio naturalis. 216.b. *cuius tria officia.*

Primum, Quid ex fidei principijs ſequatur, videre.

Secundum, Senſum communem admittere.

Tertium, Ex rebus naturalibus argumenta ducere.

Philoſophi. 264.a. *Huc tamen accommodandum eſt, quod apud Platonem ait Socrates.* In myſteriis quidem multi ſunt qui ferulam geſtant, pauci verò Bacchi. 236.N.3. 310.a. 715.a.

Iuriſconſulti. 1.b. 109.a. 130.ad 3. 178.b. 190. N.3. 241. N.1. 297.b. 306. N.6. 414. N.2.

Hiſtorici. 268.b. 337.b. *Atque hinc Hæretici ſæpe refelluntur, vt Caluinus.* 268.b. 18. N.5. 403.a. 177.a.

DEVS VNVS.
Quęſt. 2. &c.

Solus eſt. 390.b. 391. N.5. 576.b.

Eſt ipſum ens & bonum. 47. N.6. 390.b.

Incorporeus & immaterialis. 243. N.3. 481. N.6.

Perfectus. 47. N.6. 533. N.10.

Bonus. 52.a. 91.b. 282.a. 301.b.

Infinitus. 390.b. 391. N.5. 576.a.

Immenſus. 215. N.8.

Æternus. 47. N.5. 318. N.6. 566.a.

Viſibilis per gratiam. 610. N.1. 611. N.2.

Omniſcius. 49.a. 283.a.

Amans ſuas creaturas. 282.a. 307. N.10. 308. in fi.

Iuſtus. 54.a. 533. in med.

Prouidus. 282.b. 284.a.

Prædeſtinans & reprobans. 285.a. 291.a.

D. Thomas explicatur. 289.a. 293.

Omnipotens. 41.b.

Beatus. 282.a. 47. N.6.

DEVS TRINVS.
Quæſt. 27. &c.

Sacroſanctum Trinitatis myſterium. 573.a. 282.a.

Perſonæ. 578.b. 579. N.1.

Relationes, origines, actus notionales. ibid.

Pater. 41.a.

Filius. 48.a.

Spiritus ſanctus. 52.a.

Ὁμοούσιον. 270.b.

Perſonis appropriata. 57. N.1.

DEVS CREATOR.
Quæſt. 44. &c.

Deus totius boni fons & origo. 282. a. 330. N. 2.
Malum vnde? 290. a. 688. b. 330. N. 2.
Malum culpæ & pœnæ. 91. a. *reatus pœnæ.* 513. a. 517. N. 4.
Creatio totius vniuerſi. 479. a.
Angelorum numerus. 518. N. 7. *cognitio & operatio.* 498. a. *quando conditi?* 480. N. 2. *quando lapſi?* 485. N. 4.
Hexameron opus. 479. a. *ſucceſſiuum.* 480. N. 3.
Homo in varijs ſtatibus. 476. b. 478. N. 9.
Anima. 479. a. 481. N. 5. 6. *corpus.* 480. N. 4. *Intellectus.* 278. N. 5. 480. N. 6. *voluntas.* 479. a.
Adam in ſtatu innocentiæ. 479. b. 481. N. 13.
Imago Dei. 586. a. *liberum arbitrium.* 582. a.
Anima rationalis an vt materia prima? 480. N. 4.
Paradiſus. 482. N. 14. *lignum immortalitatis.* ibid. N. 13. 485. N. 2.

DEVS GVBERNATOR.
Quęſt. 103. &c.

Executio prouidentiæ & prædeſtinationis. 286. a. 287. a.
Angelorum cuſtodia. 518. in fi.
Dæmonum impugnatio. 496. a. 502. N. 10.
Fatum. 310. b. 684. a.

IN PRIMAM SECVNDAE.

DEVS LEGISLATOR.
Quæſt. 1. &c.

Finis vltimus quatenus eſt ſcopus Viatoris. 282. a. 478. N. 14.
An aliqua beatitudo naturalis? 505. b. 510. N. 5.
Voluntarium, cum ſuis affectionibus. 581. a.
Agens liberum. 581. a. 378. a.
Quàm forte ſit liberum arbitrium. 517. N. 5.
Actiones humanæ. 180. b. 535. b. in fi.
Bonitas & malitia moralis. 265. b. 524. b.
Non omnia hominum opera ſunt mala. 30. b. 162. N. 3. 671. a.
Bona opera ab omnibus ſemper & vbique exigit Deus. 677. N. 1.

Quæſt. 22. &c.

Paſſiones. 180. b. *Concupiſcentia.* 13. N. 3. 546. b. 547. b.
Amare & odiſſe. 66. N. 1.
Delectatio. 278. N. 5.
Virtutes. 542. N. 4. *ipſarum igniculi.* 541. N. 2. *finis intrinſecus.* 339. b.

Quæſt. 71. &c.

Vitia & peccata. 265. b. 512. a. 500. N. 2. 327. b.
Peccatorum grauitas dupliciter inæqualis. 312. b. 180. b.
Peccati malitia. 499. b. 500. N. 3. 503. N. 14. 527. b. 540. b.
Peccata ſpiritualia carnalibus peiora. Proœm. 15. a.
Peccati cauſa & origo. 290. a. 330. N. 2.
Deus non eſt cauſa peccati. 290. b.
Diabolus eſt. 483. b.
Originale peccatum. 490. b. *eſſentialiter reſpectiuum.* 546. b. 548. b. *traducitur naturaliter.* 482. N. 16. *in quos?* 489. b. *an concupiſcentia ſit eius materiale?* 491. a. *an aliquis excipiatur?* 490. a. 491. N. 4. 492. N. 5.
Vulnera animæ ex peccato. 546. a.
Reatus culpæ & pœnæ. 513. a. 517. N. 4.
An pœna peccati æterna? 488. N. 17.
Peccata venialia. 530. a. b.

Quæſt. 90. &c.

Lex cur data? 297. b. *eſt poſſibilis.* 10. b. 354. b. 358. N. 2.
Decalogus. 29. a.
Leges humanæ neceſſariæ. 267. a. 636. b. *obligant conſcientiam.* 128. a. 345. b. *vnde vis obligandi?* 763. M.
Lex & Euangelium. 554. §. 4. 650. b. 703. a.

Quęſt. 109. &c.

Gratia & eius neceſſitas. 494. b. *quid ſine illa poſſit homo.* 513. b.
Varia gratia & beneficia diuina. 291. a. 522. §. 2. *an præter caritatem ſit alia diuinæ naturæ participatio?* 526. a.
An certi de gratia nobis collata? 111. a. 625. a.
Iuſtificatio vt eſt via. 535. b. *vt collatio iuſtitiæ.* 476. a.
Multa complectitur. 522. §. 2.
Septem paſſus tendentis ad iuſtitiam. 535. §. 1.

Perfi-

Perficitur in inſtanti. 537.§.2. 542. N.6.
Meritum quid ſit? 533. N. 1.
Merentur iuſti ex condigno vitam æternam. 529.a. 530.b.
An homini Deus poſſit obligari ex iuſtitia? 533. N. 2.
An & quomodo pænitens reconciliationem mereri poſſit? 540.a.

IN SECVNDAM SECVNDAE.

DEVS LEGISLATOR.
Quæſt. 1. &c.

Fidei obiectum, materiale & formale. 109.b. 154.a. 114.b.
Fides & Scientia an conſiſtant? 263. a.
Fidei Catholica puritas. 465. a. *integritas.* 470.a.b.
S. Pontificis eſt fidem explicare. 416. a. *quatenus hoc facit?* 155.a.
Non omnium requiritur fides explicita. 278. *in med.*
Credere eſt meritorium. 554.a. 552. *in princ.*
Fides eſt virtus, id eſt, habitus, qui infunditur etiam paruulis, 668. § 6.
Fidei forma eſt caritas. 114. *ad* 3. 240.a.
Dæmonum fides qualis? 114. *ad* 2.
Fides creſcere poteſt: vnde in vno maior eſt quam in alio. 682. N. 1.
Fides eſt donum Dei. 541. N. 2.
Infidelitas triplex. 309.b.
Non omnia infidelium opera ſunt mala. 10.a. 162. N. 2. 240.b. 677. N. 1.
Hæreſis quàm mala! Proœm. 15. 354. a. *centum ſcortationibus deteſtabilior. Proœm.* 24. *in med.*
Atheiſmus. Proœm. 22. 23. 211.b. 259. N. 1. 215. N. 9.
Blaſphemia. 40.a. *Spiritus blaſphemia.* 85. a. *Peccata in Spiritum ſanctum.* 86.a.
An blaſphemia Spiritus ſit irremiſſibilis? 89.b.

Quæſt. 17. &c.

Spes. 536. a.
Timor. 536.a. 541. N. 3.
Deſperatio. 298.b. 704.b.
Præſumptio. 85. b. *in fi.* 702.b.

Quæſt. 23. &c.

Caritas eſt amicitia cum Deo. 532. N. 9. *quàm excellens?* 525.b.
Augetur & phyſicè & moraliter. 529. b. *non minuitur niſi moraliter.* 530.b.
Amitti poteſt. 529.b. *& recuperari.* 324.b.
Quæ ſint ex caritate diligenda. 262. a.b.
An inimici ſint diligendi? 20. N. 3.
Ordo caritatis. 262. a.
An præceptum caritatis ſit poſſibile? 50. a.
Opera miſericordiæ. 183. N. 8.
An odio habendi Hæretici? Prœm. 13. *in fi.*
Hæreticorum diſcordia. 309.a. 421.b.
Schiſma. Proœm. 19. *in fi.*

Queſt. 47. &c.

Prudentia in Hæreticis internoſcendis & cauendis. Proœm. 7.
Iuſtitia. 306. N. 7. 307. *poſt med.*
Contractus ciuiles. 306. N. 6.
Reſtitutio in negotio noſtræ redemptionis. 499. a.

Quæſt. 81. &c.

Religionis an aliquis cultus Sanctis exhibendus? 197.a.
Oratio. 536. n. 3.
An Sancti orent pro nobis? 202.a.b.
Sacrificium ſoli Deo. 329. b.
Latria & dulia. 200. a.
Votum. 334.b. *Iuramentum.* 76.b. 434. n. 13.
Idololatria. 139.a. 202. N. 1.
Obedientia. 267.a. 763. M.
Gratitudo, & ingratitudo. 290.b. 291. a. 292.b.
Veritas ſeu veracitas. 1.b. *Mendacium.* 38.a. 39. N. 3.
Ironia. 149.b.
Dei liberalitas admirabilis. 522.b. 531. N. 2.
Præcepta iuſtitiæ. 31. n. 9.

Queſt. 123. &c.

Martyrum fortitudo & felicitas. 117.a. 120. N. 1. 509. N. 4. 657. a.
Temperantia ieiunantium. 339. b. 345. b. 618.b.
Sacerdotum perpetua caſtitas. 26. a. 136. a. 619.b. 626.b. 28. N. 3.
Virginitas. 42. b.
Apoſtatarum inceſtæ nuptiæ. 28. N. 1.
Superbia, omnium peccatorum primum. 487. N. 11.
primi peccati pœna. 484. b. 488. N. 18.
Tentatio primorum parentum 483.b.

Quæſt. 171. &c.

Prophetia. 314. *a.* 773. 3. *art.* 30.
Miracula. 88. *b.* 90. *N.* 3. 183. *N.* 9. 314. *a.* 341. *b.*
Fides miraculorum. 109. *b.* 112. *N.* 2.
Vita contemplatiua. 47. *N.* 4.
Varij hominum ſtatus. 18. *a.* 522. *a.*
Præcepta & conſilia. 18. *a.* 147. *a.* 246. *N.* 3. 585. *N.* 3.
Status Epiſcoporum. 134. *a.* 336. *b.*
Religioſorum ſtatus. 18. *a.* 147. *a.* 246. *N.* 3. 585. *N.* 3.

IN TERTIAM PARTEM.

DEVS REDEMPTOR.

Quæſt. 1. &c.

INcarnationis conuenientia. 501. *in med. neceſsitas.* 527. *b.*
An futura ſi Adam non peccaſſet? 285. *b.* 306. *ſub fin.*
Quomodo facta? Neſtorianiſmus. 578. §. 9. *Eutychianiſmus.* 261. *b.* 579. §. 10.
Gratia Chriſti ſingularis. 521. *b. gratia capitis.* 555. *a.* 314. *b.*
Communicatio idiomatum. 261. *b.* 555. *a.*
Chriſtus meruit nobis. 495. *b. ſibi.* 500. *N.* 1.
Sacerdos. 192. *a. gratis prædeſtinatus.* 284. *b.*
Chriſtus adorandus. 400. *a. b. an Sancti?* 97. *a.* 439. *b.* 511. *N.* 8. *an Sanctorum reliquiæ?* 208. *N.* 2. 329. *b.* 349. *a. an imagines?* 7. *a. b.* 82. *a.* 204. *a.*
Mediator. 578. *a.*
Chriſti mater an concepta in peccato? 490. *a. an virgo?* 42. *b.* 633. §. 5.
Ioannis baptiſmus. 124. *a.*
Chriſti miracula. 87. *a.* 89. *a. an Caluini cauſam iuuent?* 247. *b.*
Deſcenſus ad inferos. 59. *a.* 502. *N.* 12.
Modus quo redempti ſumus. 499. *a.* 188. *b.* 67. *N.* 3.
Modus quo redemptio nobis applicatur. 504. *a.*

DEVS MEDICVS.

Quæſt. 60. &c.

Sacramenta. 391. *b.* 598. *a.*
Tria ad eorum conſtitutionem neceſſaria, an quatuor? 567. *b.* 573. *N.* 4.
Eorum numerus ſeptenarius omni tempore indubitatus. 601. *N.* 1.
Conferunt gratiam. 627. *b.* 121. *a. vnde præſtant antiquis.* 392. *a. b.*
Baptiſmus. 173. *b. eius neceſsitas.* 117. *a.* 505. *b.* 509. *N.* 4. *materia.* 118. *b.* 164. *a.*
Forma. 231. *b.* 571. §. 4. *effectus.* 121. *a.*
Tria baptiſmata. 117. *a.* 120. *N.* 1. 509. *N.* 4.
Confirmationis Sacramentum. 127. *b.* 163. *a.* 166. *N.* 1. 622. *b.* 333. *b. vbi miraculum.*
Materia. 163. *miniſter.* 166. *N.* 2.

Quæſt. 73. &c.

Euchariſtiæ veritas. 104. *b.* 33. *b.* 395. *b.*
Tranſſubſtantiatio. 35. *a.* 398. *b.* 36. *N.* 3.
Totus Chriſtus eſt ſub vna ſpecie. 170. *b.*
Hoc eſt corpus meum. 103. *b.* 254.
Sacramenti adoratio. 400. *a. b. reſeruatio.* 401. *b. communio ſub altera ſpecie.* 403. *a.*
Miſſa ſacrificium. 405. *a.* 192. *a.* 407. *a.* 196. *N.* 1. *pro defunctis celebratur.* 507. *b.*

Quæſt. 84. &c.

Pœnitentia Sacramentum. 172. *b.* 324. 181.
Clauium poteſtas. 178. *a.* 315. *a.* 324. *a.*
Contritio. 176. *a.* 542. *N.* 4. *Confeſsio.* 176. *b.* 177. *b.* 182. *N.* 6. *Abſolutio.* 178. *a.*
Pœnæ aliquid manet vtplurimùm. 184. *a. b. hinc Satisfactio.* 179. *a.* 182. *N.* 8.
Indulgentiæ. 185. *b.* 190. *N.* 1. & 2. *Theſaurus ſatisfactionum.* 186. *a.*
Purgatorium. 189. *a.* 409. *a.*
Excommunicatio. 601. *N.* 2.
Sacramentum extremæ vnctionis. 183. *N.* 9. *vbi miraculum.*
Ordinationis Sacramentum. 601. *a.*
Matrimonij Sacramentum. 136. *b.* 601. *N.* 1. *Digamia.* 134. *b.*

DEVS IVDEX.

Supplementi Quæſt. 69. &c.

Mors corporis. 609. *b.* 771. *H. vnde?* 479. *b.* 484. *b.*
Animæ immortalitas. 481. *N.* 5. 212. *a. b.*
Animarum receptacula. 59. *a.* 190. *N.* 4. 609. *a.* 770. *B.*
Mortuorum ſuffragia. 189. *b.* 507. *b.*
Reſurrectio. 214. *N.* 8.
Iudicium. 607. *a.*
Mors æterna. 488. *N.* 17.
Vita æterna. 82. *a.* 611. *N.* 2.
Deus clarè videtur à Beatis. 510. *in med.*
Etiam ante reſurrectionem 155. *b.* 610.

Digitized by Google

QVARTVS INDEX,

IN VNIVERSAM CALVINI THEOLOGIAM, IVXTA ORDINEM S. THOMAE: NAM ORDO QVEM CALVINVS IN INSTITVTIONE INSTITVIT, CONFVSVS EST ET INORDINATVS.

AD PRIMAM PARTEM.

Quaeſt. 1.

	Refellitur.
SOla Scriptura eſt admittenda. 1.7.1.a.4.9.12.z.	154.a.631.b.
Traditiones ſunt reiicięndę. 4.8.8.a.4.8.14.z.	354.a.637.N.2.
Eccleſia erroribus eſt obnoxia 3.2.4.a.	154.b.416.a.
Conciliorum decreta ſunt retractanda. 4.9.12.z.	373.a.377.N.1.
Papa eſt piæ doctrinæ aduerſarius. 4.7.25.b.	234.a.416.a.
SS Patres frequenter errant 3.4.38.a.	359.a.630.b.
Theologi Scholaſtici ſunt Sophiſtæ. 3.4.4.a.	466.a.232.N.1.
Abnegandum eſt quidquid ratio dictat. 3.7.3.b.	216.b.717.*in fi.*
Sola Scriptura eſt controuerſiarum iudex. 4.9.9.z.	356.a.375.b.
Vltima ἀνάλυσις eſt in ſpiritum priuatum. 1.7.4.b.	461.b.636.a.
Hic ſpiritus mihi peculiariter eſt conceſſus. 4.17.25.c.	697.b.732.a.
Mendacijs, calumnijs & impoſturis, Euangelium promoueri poteſt ac debet. 1.11.16.a. 1.12.2.a.4.17.32.b.	252.N.2. 423.b.
Theologiæ obiectum non eſt Deus. 3.2.1.	261.a.

Ad Quaeſt. 2. *&c.*

	Refellitur.
Deus an eſt? 3.17.11.c.1.18.1.2.3.4.	97.b.211.b.
Non eſt. æternus. 1.5.5.c.	310.a.317.N.2.
Non eſt. bonus. 3.23.5.a.	53.a.91.a.
Non eſt. omniſcius. 3.23.6.z.	49.a.283.a.
Non eſt. omnipotens. 1.16.3.a.	41.b.47.N.2.
Non eſt. liber 2.7.5.a.	45.a.581.§.2.
Non eſt. ſibi ſufficiens. 1.16.3.a.	47.N.6. 533.*in fi.*
Non eſt. iuſtus. 3.23.6.b.	54.a.293.b.306.N.7.
Prædeſtinat ad malum, quia placet. 3.22.11.z.	282.a.296.b.
Adhibet media efficacia ad interitum. 3.24.12.a.	287.a.296.§.3.
Sycophanta. 3.23.9.z. Sophiſta. 3.24.13.c.	282.a.301.a.*in fi.*
Omnium malorum ſcaturigo. 1.18.3.b.	95.a.299.a. 330.N.2.

Ad Quaeſt. 27. *&c.*

	Refellitur.
Trinitatis nomen an ſepeliendum? 1.13.5.a.	573.a.574.§.2.
Pater eſt Deus κατ᾽ ἐξοχήν. 1.13.23.a.	575.a.
Filium generare deſijt. 1.13.29.z.	261.§.2.
Filius eſt αὐτόθεος. 1.13.23.b.	261.§.3. 576.a.
Secundùm diuinam naturam mediator. 2.12.1.b.	273.§.11.577.§.7.
In gradu inferiore. 1.13.26.b.3.4.26.b.	575.a.
Spiritus ſanctus an Deus? 2.14.2.b.	575.§.4.
Reſtringitur illi officium. 4.8.8.z.	157.§.5.

Ad

Ad quæſt. 44. &c.

	Refellitur.
Mundus an ęternus? 1.16.3. a.	45 a. 47. N. 5. 581. §. 2.
Omne malum à Deo. 3. 23. 7. b.	55. b. 91. a. 330. N. 2.
Diabolus naturâ malus. 1. 14. 15. c.	479. a. 485. N. 4.
Adam naturaliter iuſtus. 1. 15. 8. a.	481. N. 11. 544. §. 1.
Ad malum neceſsitate adactus. 3. 23. 7. a.	296. §. 3. 583. b.
Libertatem & contingentiam Deus ſua gubernatione tollit. 1. 16. 9.	287. a. 685. a.
Fatum fato Stoicorum fortius. 3. 23. 6. z.	10. §. 2. 686. a.

AD PRIMAM SECVNDAE.

Quæſt. 1. &c.

	Refellitur.
VLtimus finis ſolis electis ſeriò proponitur. 3. 24. 13. c.	282. a. 303. N. 1.
In homine lapſo nulla eſt libertas. 2. 2. 4. b.	378. a. 581. a.
Omnia de abſoluta neceſsitate eueniunt. 1. 16. 9. b.	380. §. 2. 685. a.
Omnes actiones humanæ ſunt malę. 3. 14. 1. a.	10. b. 671. a.
Caluiniſtarum ſunt bonę. 4. 18. 16. z.	674. §. 6.
Paſsiones inuoluntariæ ſunt peccata. 2. 8. 58. b.	180. b.
Nullę ſunt virtutes niſi mutilæ. 3. 14. 9. b.	10 a. 522. a.

Ad Quæſt. 71. &c.

Peccatum eſt res phyſica: accidens an ſubſtantia? 2. 1. 11. a.	265. §. 3.
Pronitas ad peccatum, eſt peccatum. 3. 3. 10. b.	13. N. 3. 546. b.
Ipſe homo eſt peccatum. 2. 1. 8. z. 2. 2. 9. b.	548. a.
Omnia peccata ſunt mortalia. 3. 4. 28. a.	10. a. 13. N. 1.
Caluiniſtarum ſunt venialia. 3. 4. 28. b.	591. b.
Peccatum originale eſt ipſa concupiſcentia. 2. 1. 8. a.	546. b. 547. b.
Semper manet, nec baptiſmo tollitur. 4. 15. 10. a.	549. §. 8. 121. a.
Tota natura eſt corruptiſsima per peccatum. 2. 1. 8. z.	10. a. 378. a. 513. b.
Caluiniſtarum eſt Deo accepta. 3. 1. 4. 7.	674. §. 6. 675. §. 7.

Ad Quæſt. 90. &c.

Leges condere ſolus poteſt Deus. 4. 10. 8. a.	267. a. 636. b.
Eccleſię leges ſunt tyrannicæ. 4. 10. 9. a. 14. a.	26. a. 619. §. 6.
Lex antiqua cur data? 2. 7. 6. a.	297. b.
Eius partitio vellicatur. 2. 8. 12. b.	29. b. 31. per totum.
Eſt obſeruatu impoſsibilis. 2. 7. 5. a.	10. b. 354. b.
Lex opponitur Euangelio. 3. 11. 17. b.	650. b. 554. §. 4.
Conſcientia eſt ſupra omnes leges humanas. 3. 19. 14. b.	128. a. 345. b.
Principibus in genere obediendum eſt, non in ſpecie. 4. 10. 5. b.	267. §. 2.

Ad Quæſt. 109. &c.

Sine gratia nihil boni poteſt homo operari. 2. 2. 27. b.	10. a. 513. b.
Cum gratia etiam maxima, nihil. 3. 14. 9. z.	10. b. 530. b.
Deus ſolus operatur, non homo. 2. 3. 7. a.	282. a. 535. b.
Omnia opera ex gratia facta, ſunt peccata. 3. 14. 11. a.	10. b. 539. b.
Iuſtificatio in ſola peccatorum remiſsione conſiſtit. 3. 11. 11. b.	523. a. 552. §. 7.

Eſt verbũ forenſe,vt pronũtietur iuſtus qui non eſt. 3. 11. 3. a. | 553. §. 3.
Imputatur nobis iniuſtis Chriſti iuſtitia 3. 11. 23. a. | 554. a 559. N. 5.
Sanctitas eſt intus, Iuſtitia foris. 3. 11. 6 b. 3. 19. 2. b. | 390. N. 1. 543. b.
Sanctitas, ſeu regeneratio, ſemper eſt mutila. 3. 13. 5. z. | 13 N. 4. 529. §. 6.
Sola fide iuſtificamur, Secluſis operibus. 3. 11. 19. a. | 112. a. 537. §. 3.
Ab orbe condito opus bonum fecit nemo. 3. 14. 9. b. | 10. a. 677. N. 1.
Omnia iuſti opera ſunt peccata mortalia. 3. 14. 11. a. | 14. N. 5 671. b.
Tribus ex cauſsis ſunt mala. ibid. & 2. 5. 6. z. | 530. b. in fi. 677. N. 1.
Nullum eſt meritum bonorum operum. 3. 18. 2. a. | 533. per totum.
Non licet mercedis intuitu operari. 3. 19. 5. b. | 706. a.
Fideles de ſua iuſtitia ſunt certiſsimi. 3. 2. 16. b. | 691.
Refellitur.

AD SECVNDAM SECVNDAE.

Quaſt. 1. *&c.*

Fides eſt perſpicua credendorum notitia. 3. 2. 19. b. | 263. §. 6.
Vnius Dei fides eſt vmbra fidei, diabolicâ notitiâ deterior. 3. 2. 10. a. 3. 17. 11. c. | 114. b. 116. N. 2.
Fides implicita eſt Papiſtarum commentum. 3. 2. 2. a. | 278 in med.
Fides ſpecialis indubitatam ſalutem reſpicit. 3. 2. 16. b. | 109. b. 696. §. 10.
Eſt certa & incerta. 3. 2. 20. b. | 693. § 4 694. §. 6.
Perpetua & temporalis 3. 24. 8. b. | 699. §. 13.
Inſeparabilis eſt à caritate. 3. 11. 20. c. | 114. ad 3. 240. a. 383. b.
Nihil habet, & omnia. 3. 11. 7. b 3. 1. 4. a. | 559. §. 7. 114. ad 3.
Manet in Beatis 3. 20. 24. b. | 263. b. 610. N. 1.
Fuit in Chriſto. 2. 16. 12. c. | 521. b.
Eſt inamiſsibilis. 3. 2. 11. b. | 591 §. 2. 529. b.
Spes Deum cognoſcit. 3. 18 8. b. | 266. a.
Deſperant Sancti, vt Dauid. 3. 2. 17. b. 3. 20. 16. b. | 536. a.
An & Chriſtus? 2. 16. 12. a. | 60. a.
Caluiniſtę ſuam beatitudinem prę ſumunt. 4. 17. 2. a. | 4. 17. 2. a.

Ad Quaſt. 23. *&c.*

Caritas infra fidem ſubſidit. 2. 8. 53. z. | 525. b.
Eſt tamen vt Rex, Fides vt Sutor. 3. 18. 8. b. | 559. §. 7.
Non iuſtificat. 3. 11. 19. a 3. 17. 9. z. | 385. §. 6.
Caritas erga ſe eſt φιλαυτία. 2. 8. 24. b. | 262. §. 5.
Præceptum caritatis eſt impoſsibile. 3. 19. 4. b. | 50. a.
Et tamen neceſſariò eſt illi obtemperandum. 4. 13. 12. b. | 49. a.
Refellitur.

Ad Quaſt. 81. *&c.*

Putida eſt Latriæ & Duliæ diſtinctio 1. 12. 2. a. | 200 a. 329 b.
Nullum eſt ſacrificium niſi crucis. 4. 18 3. b. | 192. a 405. a.
Cum Sanctis nullum nobis commercium 3. 20. 24. b. | 202. b.
Omnis cultus non pręceptus eſt illicitus. 4. 10. 7. a. | 202. N. 1.
Vnicum eſt Chriſtianorum votum. 4. 13 6. a. | 334. b.
Religioſorum vota non obligant. 4. 13. 17 b. | 208. N. 1. 147. a.
Idololatria eſt Sanctos inuocare & colere. 1. 12. 2. b. | 197. a. 439. b. 511. N. 8.
Item, eorum reliquias venerari 4. 13. 7. b. | 329. b 208. N. 2.
Item, eorum imagines honorare. 1. 11. 16. a. | 7. a. b 204. a. 224. b.

Digitized by Google

Maximè,Euchariſtiam adorare.4.17.36.c.		400.a.b.404.N.3.
Ethnici nunquam coluerunt idola.1.11.9.z.		21.a.24 N.3.

*Ad Quæſt.*141.*&c.*

Ieiunia Eccleſiæ ſunt ſuperſtitioſa.4.12.20.a.		339 b 618 b.
Omnes vxorem ducere tenentur,niſi.&c. 4.13.17.b.		345.a. 133 in fi.
Etiam qui caſtitatem vouerunt.4.13.18.a.		136.a.585.N.3.
Sacerdotum cælibatus eſt tyrannicus.3.12.23.b.		619.§.6.
Primum Adæ peccatum fuit infidelitas.2.1.4.b.		487.N.11.
Tentationi neceſſariò ſuccubuit.3.23.7.a.		483.b.

Ad Quæſt. 171.*&c.*

Miracula Papiſtarum ſunt Satanica. In epiſt.ad Regem.	Refellitur	88.b.313 a.315.b.
Eccleſia eſt electorum tantùm.4.1.2 c.		444.a.447.N.2.
Eſt aliquando inuiſibilis. In epiſt.ad Regem.		646. per totum.
Habet tamen ſuas Notas.&c.4.1.8.a.		248. a.
Paulatim degenerauit & periit.4.7.17.c.		73.a.
Nullum habet qui faciat opus bonum. 3.14.9.z.		10. a.677. N.1.
Papa eſt Antichriſtus.4.7.25.a.		233.a.739.I.
Epiſcopi presbyteris non præſtant.4.3.8.a.		336.b.340.N.1.
Non ſunt Epiſcopi niſi prædicent.4.7.24.a.		445.a.in fi.
Omnes Chriſtiani ſunt pares.4.10.7.z.		134.a.336.b.
Vita actiua contemplatiuam antecellit.4.13.16.b.		344 a.b.351.§.6.
Nulla ſunt conſilia Euangelica. 4.13.12.b.		18.a.147.a.
Monachatus eſt deteſtabilis.4 13.17.b.		20.N.2. 143.b.347.a.
Matrimonium præſtat cælibatui.4.13.16.b.		134.a.137.a.
Ieſuitæ ſunt Anabaptiſtarum ſodales.3.3.2.z.		279.N.10.

AD TERTIAM PARTEM.

Quæſt. 1. *&c.*

CHriſtus abſoluta neceſſitate incarnatus.3.23.6.z.		495.b.
Mediator ſecundùm vtramque naturam.2.14.3.b.		578. a.
Perſona Filij & perſona Mediatoris.1.13.9.a.		273.a.578.§.9.
Humanitati proprietates diuinę communicatæ.2.14.2.z.		261.b.
Chriſtus multa ignorauit.2.14.2.b.2.16.12.a.		
Habuit fidem 2.16.12.c.		521.b.
Et angelum cuſtodem. 1.14.6.a.		518.in fi.
De animæ ſalute timuit.2.16.12.a.		61.a.557.§.3.
Ad inferos damnatus.2.16.10.z.	Refellitur	60.b.556.§.2.
Mutilus redemptor.4.15.10.a.3.14.9.b.		550.a.
Nihil ſibi meruit.2. 17.6.a.		500.N.1.
Sacerdos ſemel, non in æternum.2.17.6.z.		192.a.405.a.
Regno á Satana exutus. In epiſt.ad Regem, & 4.2.12.b.		73.a.550.b.
Eius mater virgo non permanſit. 4.17.29.c.		208.N.3.
Crucis ſignum eſt ſuperſtitioſum.4.17.28.c.		42.b.633.§.5.

Ad Quæſt. 60.

Sacramentum eſt acceptæ iuſtitiæ ſigillum.4.14.1.b.		122.b.DLXVI.a.633.§.6.
Sunt duo,tria,quatuor,quinque. 4.19.31.z.32.a.		599.§.1.

Digitized by Google

Non conferunt gratiam.4.14.14.a.	121.a.627.b.
Veteribus non præſtant.4.14.23.a.	392.a.b.
Tantùm vt excitent & alant fidem.4.14.17.a.	123.N.1.
Non ſunt ad ſalutem neceſſaria 4.15.15.b.	504.a.
In ſolis electis operantur. 4.17.34.z.	160.b.
Forma Papiſtica eſt magica incantatio.4.17.39.b.	231.b.571.§.4.
Miniſtri intentio non eſt neceſſaria.4.15.16.a.	567.b.573.N.4.
Diabolus baptizare poteſt. ibid.	182.N.7.627.a.
Laici non poſſunt etiam in neceſſitate.4.15.20.a.	120.N.2.
Cerimoniæ Papiſticæ ſunt explodendæ 4.15.19.b.	165.b.617.b.
A me confictę ſunt admittendæ.4.15.19.c.4.17.43.c.	635.b. 323.a.
Ad Quæſt.66.&c.	
Baptiſmus ad ſalutem non eſt neceſſarius.4.15.20.b.	117.a.505.b.
Non tollit peccatum originale.4.15.10.a.	121.a.392.b.
Non excellit Ioannis baptiſmati.4.15.7.a.	124.a.
Memoria repetitus peccata remittit. 4.15.3.a.	325.b.
Sanctorum liberi ſunt Deo abominabiles.4.15.10.c.	
Et tamen ſancti ſunt.4.16.6.a.	663.N.2.
Lauantur quia mundi ſunt.4.15.22.c.	568.b.
Confirmatio non eſt Sacramentum.4.19.5.a.	127.b.163.a.
Eſt oleum Diaboli mendacio pollutum.4.19 8.z.	333.§.5. 622.b.
Ad Quæſt. 73. &c.	
Euchariſtiæ veritas eſt, an non? 4.17.32.b.	104.a. 254.a.
Non eſt Sacramentum niſi in vſu. 4.17.39.z.	401.b.
An materia quiuis cibus? vt in baptiſmo quiuis liquor.	169.b.572.b.722.b.
Forma, *Hoc eſt corpus meum*, eſt incantatio.4.17.39.b.	624.§.15.
Nulla fit tranſſubſtantiatio.4.17.14.a.	35.a.398.b.
Idololatria eſt, Sacramentum adorare.4.17.36.c.	400.b.
Inutile & ſuperuacaneum, aſſeruare.4.17.39.b.	401.b.
Sumendum eſt ſub vtraque ſpecie.4.17.47.a.	403.a.
Miſſa eſt ſumma abominatio. 4.18.18.z.	405.a.192.a.407.a.
Ad Quæſt. 84. &c.	
Pœnitentia non eſt Sacramentum à Baptiſmo diſtinctum. 4.19.14.a.	172.b. 181.N.1.
Eſt baptiſmus memoria repetitus. 4.19.17.b.	325.b.
Contritio non eſt cauſa remiſſionis peccatorum.3.4.3.z.	176.a.542.N.4.
Vt Papiſtę requirunt, eſt impoſsibilis.3.4.2.b.	50.a.536.a.
Peccatorum confeſsio ab hominibus eſt pręcepta.3.4.7.a.	176.b.182.N.6.
Vt ipſi exigunt, eſt impoſsibilis.3.4.18.a.	177.b.
A Nectario eſt abrogata. 3.4.7.b.	182.N.6. 224.a.
Clauium poteſtas eſt tantùm declaratoria.3.4.14.	178.a.315.a.324.a.
Abſolutio peccatorum remiſsionem tantùm annuntiat. 3.4.23.b.	315.a.
Satisfactio eſt explodenda. 3.4.25.b.	179.a. 182.N.8.
Quia culpâ remiſſa nihil remanet pœnæ. 3.4.30 a.	184.a. 394.N.2.
Indulgentiæ Chriſti ſanguinem proculcant.3.5.2.b.	185.a. 190.N.2.
Purgatorium eſt exitiale Satanæ commentum.3.5.6.c.	189.a.409.a.
Suffragia pro defunctis ſunt explodenda.3.5.10.b.	507.b.
Extrema vnctio non eſt Sacramentum.4.19.18.a.	183.N.9.
Ad ſupplementi Quæſt. 34.&c.	
Sacerdotum ordinatio non eſt Sacramentum.4.19.28.b.	601.a.
Papiſtæ incogitantes ſtatuunt 13.Sacramenta.4.19.22.a.	600.§.5.

Refellitur.

	Refellitur.
Caluiniſtarum ordinatio eſt Sacramentum. 4. 19. 31. z.	599. a.
Matrimonium non eſt Sacramentum. 4. 19. 34. a.	136. b. 601. N. 1.
Epiſcoporum ornamentum eſt coniugium. 4. 12. 24. b.	25. a. 135. a.
Apoſtatarum matrimonia ſunt legitima. 4. 12. 28. b.	28. N. 1.
Adulterium ſoluit matrimonium. 4. 19. 37. z.	276. n. 83.
Matrimoniorum impedimenta ſunt mutanda. 4. 19. 37. b.	ibid. n. 80. 81.
Ad Quæſt. 69.	
Quatuor ſunt animarum receptacula. 3. 20. 20. z. 3. 25. 6. z.	609. a.
Sed an anima immortalis? In ψυχοπαννυχίᾳ.	212. a.
An futura *huius* carnis reſurrectio? ex Farello.	215. N 8.
Caluiniſtis nullum eſt iudicium 2. 16. 18. b. 3. 17. 8. z.	298. a.
Nullus eſt ignis infernalis. 3. 25. 12. b.	62. N. 4. 692. a.
Nunquam directè videbitur Deus. 1. 11. 3. b.	83. a in fi. 619.
Ante iudicium ne indirectè quidem. 3. 20. 20. z.	610. in med. 155.

BONE LECTOR SALVE.

VT clariùs hanc Theologiam perſpicias, vide quæſo Caluini 58. errores in vnica Iuſtificationis materia. pag. 560. qui in Examine iuſtitiæ imputatiuæ accuratè refutantur. pag. 543. item Lutheri Theologiam pag. 272. quam totam Caluinus ſuam fecit; eadem videlicet fide, qua Stoici totam Academicorum philoſophiam olim ad ſe tranſtulerunt, vt notatum eſt pag. 280. Ceterùm ne in ipſo Indicis limine offendas, non habet Caluinus hæc verba, *Deus non eſt bonus, non eſt iuſtus,* &c. rem tamen habet, & fateri compellitur ſi ſuis principiis inſiſtere velit. Audiuerunt Iudæi aliquando Ioan. 7:28. *Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis*: alibi tamen illis dictum eſt, *Neque me ſcitis, neque Patrem meum.* Sic Caluinus dicit, & non dicit: non ſecus ac Epicurus Deos re ſuſtulit, verbis reliquit. Iterum ſalue, atque vale. *Ioan. 8. & 1*

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pagina.	Lege.
3. b. verſu 30. Derelictus ſum ſolm.	Derelictus ſum ſolus.
Ibid. v. 12. cœperat.	ceperat.
10. b. v. 42. quale.	qualis.
39. v. 31. non eſſe mentitum.	non aliquid eſſe mentitum.
40. v. 18. τὴν ῥῆμαν.	τὴν φήμην.
43. b. v. 35. abſolutum.	abſolutam.
70. a. v. 46. 4. 11.	4. 1. 1.
83. b. v. 27. lucernam & lumē.	lucernam ad lumē.
88. b. in fi. abieciſſe.	obieciſſe.
92. a. v. 3. quum.	quin.
93. b. v. 27. moderationem.	moderatricem.
104. a. v. 3. improbatam.	improbatum.
115. a. in fi. ab impio.	ex impio.
116. v. 30. in tam.	& tam.
126. v. 29. qualefaciat.	quatefaciat.
132. v. penult. minimè legitimum.	minimè; legitimum.
135. b. v. 22. iunguntur.	funguntur.
138. a. v. 3. ἔγω.	ἔχω. ἴχωμεν.
195. a. v. 26. in Sacramento.	à Sacramento.
212. a. ſub fi. euincenda in.	euincendam.
256. b. in fi. magniloquia.	magniloqua.
261. a. v. 8. honoratus appellatus.	honoratus & appellatus.
261. a. in marg. Secul. cap. 16. 15.	Seculo 16. cap. 15
310. §. 1. Deus ipſe fecit.	Deus ipſe ſe fecit.
323. a. v. 26. ſtatu.	ſtulta.
Ibid. v. 30. ſpatium.	ſputum.
367. v. 1. librorum.	librum.
385. a v. 8. ſubſtantior.	præſtantior.
419. b. v. 44 qui.	cui.
438. a. v. 88 fornicarij.	Formicarij.
441. a. v. 42. monarchis.	monachis.
454. a. v. 28. ſubiecit.	ſibi ſubiecit.
576. b. v. 12. perſonam.	perſonas.
688. a. ſub fi. Colore 13. & 2.	Colore 13. & 20.
768. ſub fi. eam fidem.	ſolam fidem.
47. N. 1. To. 7. lib. 3. contra Gaudent. Dele.	

Quæ ſenſum non turbabant, Lectori animaduertenda reliquimus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

9-3-3

Digitized by Google

Digitized by Google